¶ Incipit liber Sextus.

¶ De seruis fugitiuis.

Dicit de seruis fugitiuis. ⁊ hec est p̄ma pars. Et libertis. ⁊ hec secū da pars. Mancipiisq̄ʒ ciuitatuʒ. ⁊ hec est tertia. Et artificibus ad diuersa opera deputatis. ⁊ hec est quarta. Et ad rem priuatā vel publicam pertinentibus. ⁊ hec pars determinat illam parteʒ. de seruis fugitiuis. Et exponetis ita Rubricam de seruis fugitiuis: ⁊ ad rem priuatā pertinētibus quod est. j. ⁊ ad rem publicam. i. ad fiscum modo annectit. de libertis ciuitatuʒ. non agitur in ti. isto principaliter: sʒ. j. de operi. publi. l. j. ⁊ de artificibus. sub. de libertis hominibus artificibus de quibus tractatur. j. eo. l. vlti. licet littera ista videatur aliter loqui: quia videtur ibi de seruis loqui: sed de liberis hominibus loquitur: vt ibi dicam.

Seruum fugitiuum.

¶ Or segnori not. ꝙ sicut hec. l. est prima in ti. isto: ita respicit primā partem rubrice. Et in ti. isto tractat̄ variis modis de seruis fugitiuis. Tractatur qualiter prouideat̄ dn̄o requirenti seruum suū fugientē: vt. j. e. l. ij. Tractat̄ etiā que pena imponit̄ recipiēti alienū seruū fugitiuuʒ: vt. j. e. l. quicūq̄ʒ. ⁊ l. mācipia. ⁊ l. si quis seruuʒ. Tractat̄ etiam que pena imponitur seruo fugitiuo: qr imponit̄ ei pena pedis: vt. j. e. l. iij. Aliqñ imponit̄ pena generalis: vt qr seruus fugiendo facit furtum sui: ⁊ ideo non pōt vsucapi vel p̄scribi vt in. l. nostra. ¶ Et not. ꝙ hec. l. tria dicit principaliter. Et primo ponit dictum generale qđ est. seruus fugiendo facit furtum sui: ⁊ furtiuus efficitur seruus. Secūdo ex illo generali dicto infert in specie dicendo: ⁊ ideo non pōt etiā ab emptore bo. fi. vsucapi vel prescribi. Tertio addit rationem vtriusq̄ʒ dicti. s. ne fuga seruoꝝ dn̄is sit damnosa: quod nō debet esse. Et hec est litteralis casus positio. ⁊ hec. l. habet duplicem intellectum. ⁊ in ea ponitur exemplum ita variis modis: sicut intellecta est. Et primo ponaʒ vobis exemplū antiquoꝝ: qđ habuit locū vsq̄ʒ ad tp̄a. Jo. ⁊ Azo. Et postea ponam vobis exemplum domini Jo. ⁊ Azo. Et intelligit̄ hec. l. ſm antiquos: vt ponat vnum casum tm̄. Alio modo ſm Jo. ⁊ Azo. vt ponat duos casus. ⁊ eoruʒ lectura verior est. tamen vobis premittam lecturā antiquoꝝ: ⁊ eoꝝ lecturā reprobabo circa litteram. Ponetis ergo ita casuʒ siue exemplum in. l. ista. seruus titii fugit a domino suo titio: ea mente ⁊ animo ne imperpetuum reuerteretur ad eum. quidam. s. seyus illum seruum putans suuʒ: apprehēdit bona fide: ⁊ eum vendidit alii ementi eum bo. fi. nunquid iste emptor bo. fi. poterit vsucapere triennio: ⁊ lōgo tempore prescribere? Et certe rn̄detur ꝙ ille emptor bo. fi. nō poterit eū vsucapere vel prescri. duabus rationibus. Prima qr seru⁹ fugiendo facit furtuʒ sui: ⁊ efficitur furtiuus: ⁊ ideo nō pōt vsucapi vel prescribi. Secunda ratio est. ne fuga seruorum dominis sit damnosa. qđ non debet esse. h. d. ista. l. ſm antiquos: videamus litteram. Tex. seruum fugitiuū ⁊c̄. facere. hoc est primum dictum generale quod infertur ex primo. Tex. ⁊ ideo. Incipit secundum dictum. Text. ne fuga ⁊c̄. Incipit tertium dictum quod ē rō vtriusq̄ʒ dicti. ¶ Or segnori hec. l. tria dicit ⁊ dic vt dixi. seruum fugitiuum ⁊c̄. In primis quero hic quis dicitur seruus fugitiuus ⁊ quis erro? Et dicitur seruus fugitiuus ⁊c̄. vt dr̄. ff. de edi. edic. l. qs sit in prin. ⁊. §. erro. Et solo animo non efficitur fugitiuus: nisi ad fugam vel ad actū perueniat: qr fugere nō est animi tm̄: sed facti vt. ff. e. ti. l. bouē. §. j. ⁊. ff. de ver. sig. l. fugitiuus. in fi. vnde si recedat a dn̄o vt consumat tp̄a in rebus nugatoriis: vt faciunt fatui scholares: ⁊ fatui iuuenes. Or dicūt fatui iuuenes siue scholares volo ire spaciādo p duos annos: ⁊ postea bene studebo. certe si seru⁹ fugitiuus: fugit taliter non est fugitiuus; sed erro vt preallega. §. erronem.

¶ Sed hic statim quero: nunquid erro eundo facit furtum sui vt seruus fugiendo? Et certe videtur dn̄m Azo. sensisse ꝙ sic in summa huius titu. in prin. vbi ita dixit. Fugitiuus est ⁊c̄. Erro est ⁊c̄. verūtñ dicit ipse qđ in vno dicitur in alio exauditur. Et pro hac sua opi. facit. ff. e. l. j. §. pe. ⁊ vl. vbi dr̄ ꝙ appellatione serui fugitiui: continet̄ ⁊ erro: ⁊ ideo videt̄ sensisse: ꝙ sicut seruus fugitiuus facit furtū sui: ita ⁊ erro. ¶ Sed segnori contra. puto. iiii. rōnibus. ⁊ puto ꝙ seruus erro non facit furtū sui. Prima ratio est qr. l. dicit ꝙ seruus fugitiuus facit furtum suiipsius. ⁊ est fugitiuus qui ea mēte recedit. vt nūq̄ʒ reuertatur. sed erro est: qui habet animū reuertendi: ⁊ sic non est fugitiuus. ergo non facit furtuʒ. ⁊ ꝙ erro non sit fugitiuus patet. ff. de edil. edic. l. bouem. §. si seruus in fi. ergo si habet animū reuertendi: nō dicitur fugere. ergo non facit furtum. qr solum in fugitiuo seruo hoc inuenitur vt hic. ⁊. ff. de fur. l. ancilla. de errone nō inuenit̄. ⁊ hoc dicit dn̄s meus Ja. Bal. Item secūda ratio est: quia furtum non fit sine animo lucrandi: vt patet ex descriptiōe furti. ff. de fur. l. j. ⁊ erro qui recedit nō habʒ animū lucrādi: vt in preallega. l. quis sit. §. j. ⁊. ij. ⁊. §. illud. Iteʒ tertia ratio est: qr facere furtuʒ est res odiosa: qr. l. dicit nemo condicit rem suam preterq̄ʒ ⁊c̄. vt instit. de actio. §. sic itaq̄ʒ. si est odiosa res ergo debet artari: quia odia ⁊c̄. ff. de libe. ⁊ posthu. l. cum quondam. ergo ꝙ seruus fugitiuus efficiatur furtiu⁹: non prorogatur ad erronem. Quarta ratio est: quia seruus censetur fugitiuus non a recessu sed ab effectu animi: vt prealle. l. quis sit. §. item apud. ⁊. §. illud enim. Si igitur dicitur ab effectu: cum erro non habeat animum fugiendi: ergo non facit furtum. Non obstat. l. domini Azo. vt dicebat dominus meus qui dicit: ꝙ fugitiui appellatione continetur erro: quia illud verum est: quo ad quid non quo ad omnia. Est autem erro seruus fugitiuus q̄ʒtuʒ ad hoc: quia sicut qui occultat seruum fugitiuum patitur penam. c. sol. ita qui occultat erronem: vt. ff. de seruis fugi. l. j. §. penul. ⁊ vlti. sed non est verum quo ad omnia quia licet seruus fugiendo faciat furtum sui: erro non. Item qr magis delinquit seruus fugitiuus: qui non habet animū reuertendi: q̄ʒ erro: qr habet animū reuertendi. Item dicebat ipse non ob. §. erronem. qa verū est illud ſm labeonem. sed ibi statim corrigitur qđ verum est quo ad quid quod ibi dicitur non quo ad omnia alia. ¶ Unde no. inter seruum fugitiuuʒ ⁊ erronem q̄ʒtum ad tractatum de seruis fugiti. est similitudo ⁊ dissimilitudo. Est similitudo vt dixi: qr sicut pena imponit̄ ei qui occultat seruum fugitiuum: ita ei qui erronem: vt. ff. eo. l. j. §. penul. ⁊ vlti. ⁊ que pena imponitur ei qui non permittit seruum fugitiuum inquiri in domo sua: eadem pena imponitur ei qui non permittit inquiri erroneʒ: vt ⁊c̄. Iterum quia sicut magistratus patitur penam si non sit sollicitus vt requiratur seru⁹ fugitiuus: sic ⁊ pro errone: vt. j. e. l. mancipia. Est dissimilitudo q̄ʒtum ad tractatum de seruis fugi. qr seruus facit furtum sui: quia non habet animum reuertendi: non tamē erro qui habet animum redeundi: vt in prealle. l. bouē. §. si seruus. in fi. Item est similitudo quātuʒ ad dictum edilium curruliuʒ. i. ad ti. de edilitio edicto inter seruum fugitiuum ⁊ erronem. similitudo est inter eos: quia vtrūq̄ʒ vitiuʒ animi est non corporis: vt. ff. de edil. edic. l. ob que vitia. §. animi vitium. Item quia sicut venditor ꝑmittit fugitiuū non esse sic nec erronē. ff. de act. emp. l. ex ēpto. §. ēt si ignorans ⁊c̄. Est autem dissimilitudo quātum ad tractatū edilium curruliū: qr magis delinquit seruus fugitiuus: qui non habet animum reuertendi q̄ʒ erro qui habet animū redeundi: vt patet. ff. de edil. edi. l. quis sit. §. erronem. ⁊. l. bouem. §. si seru⁹. Ut dicatis si vultis tenere ⁊ defendere opi. domini Azo. ꝙ seruus fugitiuus facit furtum suiipsius ꝙ habet animum prescribendi sibi libertatem: sed erro non facit furtum suiipsius quātum ad prescribendam libertatem: quia non habet animum prescribendi sed animum deducendi aliquod spaciuʒ in res nugatorias: ⁊ in eo facit furtum. Or sequitur in littera. Tex. sui furtum facere ⁊c̄. sub. ⁊ furtiuum fieri vt sequens illatio sit bona. ⁊. j. plene dicam. ⁊ ad hoc facit. ff. de fur. l. ancilla. ¶ Sed segnori hic statim signatur contra. ff. de fur. l. qui seruo in prin. vbi dicit ꝙ non

facit furtum qui persuadet seruo fugam. Sol. illud ideo est: q2 nemo ex cõsilio obligatur. ff. man. l. ij. in fi. z insti. man. §. tua tantum gratia. non autem dicit fugientem non facẽ fur-tum sui. Et qd dixi. q nemo ex consilio obligatur: verum est vbi rectum datur cõsilium. sed vbi fraudulentũ datur consi lium bene tenet dans consiliũ: vt. ff. de dolo. l. q si cũ scires z. ff. de p2osone. l. ij. z. ff. de reg. iur. l. consilij. Uel dicatis in maleficijs bene tenetur quis ex consilio si ille als non erat facturus: z sic itelligitur. ff. ad. l. aql. l. homo liber. j. rñ. z. ff. de iniur. l. non solũ. in p2inci. z. §. p2oculus. z insi. de iniur. §. non solum. z. ff. de furtis. l. si qs vxo2i. §. cũ ticio. z. ff. de ser. co2. l. j. rñ. z. §. persuadere. als obtinet dicta regula. Uel di-catis non tenetur illi cui tale p2estitit consiliũ: tamẽ tenetur illi in cuius p2eiudicium vel lesionem p2estat: z sic loquunt dicte. ll. vnde in p2edictis. ll. nõ fallit dicta regla. Unde nõ ob. l. pdicta. qui seruo. q2 non dicit ibi fugientẽ non facẽ fur-tum: sed dicit persuadentem non facere furtũ vt dixi: nec ta-men vetat quominus persuadẽs aliter teneatur. O2 seqtur in lra. Tex. z ideo. sub. q2 efficitur furtiuus. Tex. non habe-re locũ. sub. si fuerit ab alio bonafide app2ehẽsus. Tex. vsu-capionem. i. triennij. Tex. nec longi tẽpo2is p2escrip. s. x. vel xx. an. nam p2op2ie dicitur vsucapio zc. vt insti. de vsuca. in p2inci. lz vsucapio sit generalis ad p2escriptionem: vt. ff. de vsuca. in rub2o z nigro. in. l. eũ qui. z abundat hic vna nega-tio. z q ita sit verũ: videte litteraz. z ideo nõ hz locũ nec vsu capio nec lõgi tẽpo2is pscrip. Sed nõne bene staret littera cũ vna negatiua? respondet hic sic. vna negatio superabun dat. vnde sufficiũt due negatiue non tres. sed alibi. ff. de da. infec. l. fluminũ. in p2in. ff. de verbo. obli. l. j. §. siquis stipulã-ti. sm vnam expõnem. z in auc. de here. z fal. §. ino2dinatuz. col. j. Unde dicetis licz duabus negatiuis affirmet: vt. ff. de verbo. signi. l. duobus. z. ff. de col. bo. l. nonnunq. tres tamẽ negatiue faciunt vnam negationez cũ ad diuersa referunt: vnde hic sufficeret vna negatio. z ad hoc magistraliter alle-gatur hec. l. s. q2 aliquãdo ponũtur plures negatiões. z vna abundat. O2 sequitur in lra. Tex. manifestuz est. sub. z hoc verum est: nisi purgetur viciũ furti: puta si seruus redierit in dñi ptatem. Et purgat viciũ furti dupliciter. Uere si reuer-tatur in dñi ptãtem: vt. ff. de vsuca. l. seqtur. §. qd autem. z. §. aliquãdo. Interp2etatiue puta si fur p2estat litis estimatio-nẽ: vt p2ealle. l. seqtur. §. si vẽdicauero. z. l. sed z si fur. O2 se quitur in lra. Tex. ne fuga suo2ũ dñis suis ex qcũqz ca zc. ¶ Segno2i no. hic q talia debent esse pdicata qualia pmi-serũt subiecta: z ecõtra: z hoc p2obat. ff. depositi. l. j. §. j. z. s. de trãsac. l. transigere. z. ff. de penu le. l. nam q. z q2 inferio-ra p2ecẽdẽtia declarant: vt. ff. de leg. j. l. si seruus. O2 sequit in lra. Tex. sit damnosa. sub. quãtum ad vsucap. z pscrip. de quibus. s. dictum est: quia ad p2oxima est faciẽda relatio: vt ff. de leg. j. l. si seruus pluriũ. in fi. ff. de testa. l. hẽdes palam. §. si seruus necessaria. ¶ O2 segno2i ex his que dicta sunt vobis sm antiquo2ũ lecturam satis potuistis ppendere ca-sum z littere expõnem: z ista satis vident posse sufficere p2o rudi casus positione antiquo2ũ: modo alia sunt inducenda z indaganda: z opponendo z soluendo z querendo. Sicut hec. l. habet tria dicta: ita ad quodlibet dictum instabimus. Et statim habetis hic ideo seruũ fugitiuũ non posse vsuca-pi vel p2escrip. quia facit furtũ sui. sed ista non videtur bona illatio siue argumẽtatio. si fit furtum alicuius rei ergo nõ po test vsucapi vel p2escribi. Nam video cõtrariũ in debito2e surripiẽte credito2i rẽ pigno2i obligatã: q2 facit furtũ: z tñ res ille est vsucapibilis: si debito2 cadat a possessione illius rei: vt. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si rem. z. ff. de vsuca. p2o em-pto2e. l. iij. §. si rem. als incipit. l. si rem. lz videatur alia. l. ob-uiare. s. vt nõ possit vsucapi: vt. ff. p2o soluto. l. vlti. Sed hoc nõ obstat q2 loquitur in re aliena pigno2i obligata que sub-tracta efficitur furtiua nisi redeat in potestatem domini: vel credito2is vere vel interp2etatiue. Quando autẽ dicitur in potestate domini reuerti: dixi. s. in expõne littere. z dicam deo volente. j. titu. p2oxi. l. si abducta. Sed in sua re alij p2i gno2i obligata: aliud est quia facit furtum: z tamẽ non põt vsucapi: vt pz in p2edictis. ll. ergo non est ista recta argu-mentatio siue illatio. So. hec argumentatio fallit in dictis

ll. vel dicatis verius vt dixi in casu z in ex põne littere. hec littera indiget subauditione vel supplemẽto. ista nõ est sola ratio. q2 facit furtũ sui q2 non seqtur q fit secutus effectus. sed ista est rõ seruus fugiendo facit furtũ sui. sub. z efficitur furtiuus: ergo non potest vsuca. quia res furtiua zc. vt insti. de vsuca. §. furtiue. z sic loquitur hec. l. z ad hoc satis bene facit. ff. de fur. l. cum res. z als incipit. in bona fi. §. j. Sz in illa. l. si rem. z in. §. si rez. lz debito2 faciat furtum: non tamẽ facit rem furtiuam q2 videtur redire in domini potestatem. Sz huic respõsioni videtur obuiare. ff. de vsuca. l. si homo. vbi dicit nullam eius rei esse vsucapi. cuius nomine furti agi possit. Sed supple ibi cuius nomine agi possit: z res sit furtiua. Et vt plene liqueat articulus iste: ita distinguetis. Aliquãdo fit furtum z res efficitur furtiua z competit actio furti. Aliquando fit furtum z res efficitur furtiua z nõ cõ-petit actio furti. Aliquando fit furtum z cõpetit actio furti: sed res non efficitur furtiua. z hi tres casus inueniuntur in ll. nostris. sed alij duo casus non inueniuntur. s. vt fiat furtũ z res efficiatur furtiua: z non competat actio z res vsuca-piatur. Incipiamus ergo a p2imo. siquidam subtrahit rem meam: facit furtum: quia furtũ est zc. vt. ff. de furtis. l. j. Res efficitur furtiua q2 aufertur mihi domino. cõpetit actio fur-ti. quia equuz est furez actione furti teneri: vt. ff. de furtis. l. itaqz. z hoc casu cessat vsuca. sic intelligit. ff. de vsuca. l. fur-tum. z. l. vbi lex. Modo perueniamus ad scdm casum: sci-licet quando fit furtum z res efficitur furtiua: z non com-petit actio furti. sicut est si filius vel seruus meus surripuit mihi rem: facit furtum q2 contractat rem animo lucrandi. res efficitur furtiua: quia aufertur mihi. cessat actio furti. vt instit. de obli. que ex deli. nascuntur. §. hi qui. ff. eo. l. serui z filij. in p2inci. quod apparet ex eo: quia si adhuc duret ser-uus non datur actio contra seruum: quia inter dominum z seruum non potest esse iudicium: vt. s. an seruus ex suo fa-cto. l. j. in p2in. z. ff. de iudi. l. lis nulla. si factus sit liber non tenetur liber factus de eo quod gessit in seruitute: vt in p2e-alle. l. vlti. in fi. nisi illa actione p2uenit ad libertatez: vt. ff. de dolo. l. elegãter. §. seruus pactionis. nisi in casu: vt. s. de nox. ac. l. j. Sed ad quid p2odest rem esse furtiuam cum nõ detur actio furti: vt dixi. Respon. p2odesse quo ad vsuca. impediendaz vt hic dicit. z ideo nec vsuca. zc. vt in dicto. §. hi qui. Modo perueniamus ad tertiũ casum: scilicet quan-do fit furtum z competit actio furti z non efficitur res fur-tiua: vt cum debito2 subtrahit rem pigno2i obligatam facit furtum ratione possessionis non ratione dominij: quia fur-tum est zc. vt. ff. de furtis. l. j. z institu. de ob. que ex delic. §. z. sed tenetur furti actiõe: q2 datur hec actio ei cuius inter-est: quia expedit potius zc. vt insti. de ob. que ex delic. nas. §. furti. in fi. z res non efficitur fur. q2 res non aufertur domi-no: immo reuertitur in potestatem domini debito2is: vnde purgatur vicium delicti: vt. s. dictum est. Et hec ratio red-ditur in. l. ff. de furtis. l. cum res. in fi. Et hoc casu res vsuca-pibilis est sed non p2ocedit vsuca. vt in p2eallegã. l. si rẽ. z. ff. de furtis. l. cum res. §. j. z. ff. p2o soluto. l. vltima. Et hec vera sunt: si obligauit rem suam. secus si alienam domini volun-tate: quia tunc surripiendo credito2i fit furtum z res effici-tur furtiua: z competit actio furti: vt in p2ealle. l. ff. p2o so-luto. l. vlti. z. j. de vsuca. p2o empto2e. l. cum sit. ¶ Denuo instatur. hic dicitur q seruus facit furtuz sui fugiendo. Ad-uertatis hic: quia dominus Azo. z Ni. furiosus tetigerũt istam op. z non potest intelligi. Sed si vos facietis vt ego facio erit ista oppo. intelligibilis. Et opponitur quia vide-tur fugitiuum sui furtum facere non posse. l. dicit q rei fur tiue possessionem perdimus: vt. ff. de acquiren. possess. l. rez. in p2inci. z. l. iij. §. si rem. si perdimus possessionem. z. l. dicit alibi q serui fugitiui retinemus possessionem si non fuit ab alio app2ehensus vel non diu steterit in possessione liberta-tis paratus subire iudicium liberale: vt legitur dipartito modo. ff. de acquir. possess. l. j. §. per seruuz. z. l. possidẽ. j. §. si seruus. z. l. per eum. in fi. z. l. rem que nobis. in fi. cum suis si. z ex hoc videntur due regule seu maxime adinuicem sibi contradicere. z ista est recta oppo. Et ad hanc oppositionez respondeo tribus modis z volo per aerez volare sicut facit glo.

glo.domini Jo. ⁊ Azo.h posita. Et dico ita: duplex est furtum regulare ⁊ irregulare siue anormalum. Furtum regulare est cum aliud est subtrahens ⁊ aliud subtractum. ecce si titius subtrahit equum meum: ⁊ aliud est subtrahens.s. titius: ⁊ aliud est subtractum vt equus meus cum furtum dicatur cōtractatio rei aliene ⁊c. vt.ff. de furtis.l.j. ⁊ de isto furto regulari obtinet ista oppositio vel illa regula rei furtiue perdimus possess. ⁊ sic loquitur illa.l. rem que nobis. cum suis si. Est furtum irregulare siue anormalum: quia nō sequitur regulam aliorum furtorum: vt illud verbum sum es fui. ⁊ est furtum irregulare cū idem est subtrahens ⁊ subtractum vt cum seruus fugit a me ne in perpetuū reuertatur. hic est idem subtrahens ⁊ subtractū: ⁊ in hoc furto nō habet locum oppositio siue regula illa rei furtiue possess. perdimus quia vbi seruus fugit facit furtum sui: ⁊ retinemus possessionem si non apprehenditur ab alio: vel nisi diu steterit in possess. libertatis paratus subire vbiq; liberale iudicium vt legitur de spartano: ⁊ sic loquitur illa.l. que dicit ꝙ serui fugitiui possess. retinemus quādiu non fuerit ⁊c. vt.ff. de acqui. possess.l.j.§.per seruum. cum suis si. sic ⁊ alibi regule furtorū recipiunt instantiā: vt dicam.j.ti.prox.l.j. ¶ Or segnori hec est vera ⁊ clara responsio. possum tamē dicere secundo modo sic. istud est verum regulariter ꝙ rei fur. perdimus possess. vt in.ll. contrarijs. sed ꝙ seruus fugiendo faciat furtū sui: ⁊ retineamus possess. hoc est dictū propter duo. Odio sui vt efficiatur furtiuus: q2 nocet domino inquantum potest: vnde debet haberi pro completo: vt.ff. de condi. ⁊ de.l.iul. ⁊.l. fure ciuili. quod autē a domino possidetur fauore domini est: ne fuga dominis sit damnosa. ¶ Uel potest tertio modo responderi sic. Est veritas ꝙ rei furtiue retinemus possess. si non est ab alio deprehensa: vel si non est paratus subire liberale iudicium regulariter. sed hec oppositio non potest adaptari ad.l. istam ꝭm istam oppositionem: quia dico ꝙ fugit ab alio deprehēsus: ⁊ ideo dominus desijt possidere. ¶ Sed denuo instatur ⁊ opponitur ad.l. istam. ⁊ sic videtur ꝙ seruum fugiendo non facit furtum sui: quare audite. cum seruus fugit ⁊ est in fuga ipse est apud seipsum: ergo non facit furtum sui: quia lex dicit ꝙ si seruus subtrahat mihi rem: quandiu res est apud seruum furtum non est factum: si ergo est apud seipsum nō facit furtum sui fugiendo: vt.ff. de furtis.l. interdum.§.cum autē. ⁊.ff. de acqui. possess.l. rē que nobis.§.si is. Ad huius contrarij solutionem potest duobus modis dici. Uno modo vt dixi.s. proxi. quia hec oppositio non potest adaptari ad casum nostrum: quia non erat apud seipsum. Secundo modo potest dici sic ⁊ est vera responsio: differentia est inter rem dominicam ⁊ peculiarem. Nam vbi seruus subtrahit rem que non est in eius peculio vt rem dominicā facit furtum per fugam: etiam si sit apud seipsum: vnde sui ipsius facit furtum per fugam cum sit res dominica cū non possit dici esse in peculio suijpsius: vt.ff. de peculi.l. deposui.§.sticbus. ⁊.ff. de peculio.l. stichus. in fin. Et ad hoc facit.s. de nox.l.j. ⁊ in prealleg.l. interdum.§.si res. sed si subtrahit rem peculiarem quādiu eam retinet ⁊ alij non tradit non fit furtum: vt in.l. contra. ¶ Sed que est ratio diuersitatis quare si seruus subtrahat rem dominicam facit furtū. ⁊ ita ipse de se facit furtum seruus cum sit res dominica: sed in peculiari non nisi alij tradatur. ¶ Or segnori dominus Joan. assignauit talem rationē: ⁊ ita dixit hec est ratio quare in re dominica facit furtum seruus: ⁊ quādiu est apō seipsum: sed in peculiari non quādiu non apprehendatur ab alio: q2 peculium est quod seruus habet separatim a rationibus dn̄i: summā suā a dn̄i rōne cognoscēs: vt.ff. de peculio.l. peculium est. vnde cum peculium possit tractare vt vult ex quadam tacita licentia: vt.ff. de peculio.l. si seruus. §. ⁊ igitur in eo nō facit furtū quādiu penes se habet. In re autem dominica nihil habet facere: ⁊ ideo furtum facit etiā quādiu apud se est ne fuga seruorū ⁊c. vt in fine huius.l. dicitur. Inde est ꝙ si res peculiaris per tertium vel ab aliquo subtracta redeat in potestatē serui: desinit esse furtiua quasi purgato vicio: sed non sic in dominica: vt.ff. pro emptore. l. sequitur.§. labeo. ⁊.§. cum potestate. Sed hec ratio nō videtur bona. nam tutor qui dicitur dominus rerum pupilli: vt.ff. pro emptore.l. qui fundum.§. si tutor. surripiendo rem pupilli facit furtum etiā quādiu habet apud se.ff. de tu. ⁊ ra. dist.l. actione in prin. ⁊ tamen vicium furti non purgaretur si rediret in potestatem tutoris: vt.ff. de furtis.l. interdum.§. qui tutelam. Redditur alia ratio ꝭm dominū Azo. quia in peculiaribus rebus maiorem potestatem habet seruus ꝙ̄ in rebus dominicis: quia domino inuito potest contrahere in rebus peculiaribus ⁊ domini condit. facere deteriorem preterꝙ̄ in donando: vt.ff. de peculio.l. si seruus.§. etiam. ⁊ ff. de polli.l.ij.§.j. sed in dominicis non fit: vt.s. de pactis.l. seruus. igitur in dominicis eoipso ꝙ subtrahit facit furtum etiam si habet penes se. Redditur tertia ratio ꝭm Jo. Ecce peculium est quasi proprium patrimoniū ipsius serui: vt.ff. de peculio.l. hic queritur.§. potest. vnde sicut qs rei sue nō facit furtum: ita nec rei peculiaris. sed res dominica nō est proprium patrimonium serui: vnde facit furtum subtrahendo etiā si apud se habeat. Redditur quarta ratio ꝭm ꝙ ego consueui vobis dicere: vbi seruus subtrahit mihi rem meā ⁊ occultauit: nec tamen remanet in eadem causa ⁊ tunc fit furtum. sed vbi subtrahit rem ex peculio suo quod habet ex concessione domini: vt fiebat tota die in ciuitate ista quando erant serui: quia domini concedebant seruis habere peculium: quādiu non tradit alij rem: tādiu in eadē causa remanet: ⁊ ideo non fit furtum nisi alijs tradatur: vt in.§. cum aūt ff. de furtis. interdum. Item potest solui ⁊ alio modo: rei peculiaris non fit furtum nisi alijs tradatur vt in.l. contra. sed hic fuit apprehensus ⁊ alij traditus: ⁊ ita non habet locum hec ratio ꝭm hunc casū. ¶ Or segnori habetis ex his que dicta sunt: si seruus subtrahit mihi rem meam facit furtum: ⁊ ita seruus facit furtum fugiendo nō ita in peculiari. Sed quid erit in questione ista: habeo duos hūos: stichum seruū ordinarium qui habet pamphilum seruum vicarium. quod potest esse.ff. de peculio.l. si seruus in fi. cum.l. seq. iste vicarius fugit nunquid facit furtum? Uidetur ꝙ non: quia res est peculiaris: ⁊ rei peculiaris non fit furtum: vt.s. dictum est. Econtra videtur ꝙ sic per.l. istam ⁊ per.l.ff. de furtis.l. ancilla. que dicit indefinite seruum fugitiuum facere furtū: ergo siue sit seruus ordinarius siue vicarius: quia indefinita equipollet vniuersali: vt.ff. de serui. in prealle.l. si seruus. ¶ Or segnori in questione ista dico ꝙ facit furtum suīpsi⁹ etiam si non fuerit ab alio apprehensus. quia.l. ista dicit indistincte. ⁊ quia.l. non distinguit. nec nos.ff. de publi.l. de precio. Nec obstat.§. cum aūt. quia loquitur cum seruus amouet rem peculiarem sui peculij. nā quādiu illa res apud eū est: eius rei furtum non cōmittitur. sed iste vicarius non est res sui peculij: imo ordinarij: quia nemo in suīpsius peculio esse potest: vt.ff. de peculio. deposui.§. stichus. ⁊.ff. de peculio.l. stichus.§. vlti. vnde cum fugit subtrahit se suo ordinario in cuius peculio est. ⁊ per consequens domino. ⁊ ideo fugiendo se amouet ⁊ suīpsius furtum facit. vnde cum tu obijciebas de re peculiari: esset verum si seruus ordinari⁹ contractaret hunc seruum vicarium animo lucrandi: quia tunc eius non faceret furtum donec haberet eum apud se. ¶ Sed denuo opponitur ⁊ videt̄ ꝙ impossibile sit ꝙ seru⁹ fugiendo faciat furtum sui vt patet ex diffinitione furti: quia furtum est contractatio rei aliene ⁊c. vt.ff. de furtis.l.j. quomodo seruus contractat seipsum cum non est verisimile ꝙ quis contractet se causa lucrandi sua membra: quia eorum dominus quis non est: vt.ff. ad legem aquil.l. liber. Respō. quia licet hic non videatur habere animum lucrandi membra sua: vsum tamen quē aufert domino vt liberum arbitriū videtur velle lucrari. Uel potest dici ꝙ in idem recidit licē non sit dominus suīpsius: quia subiectus est domino: fugiendo se subtrahit domino. ⁊ in hoc ꝙ subtrahit se domino furtum facit: vt.j.ti. proxi.l. alienum. ⁊.ff. de furtis.l. qui vas. §. vetare. ¶ Sed denuo opponitur cum furtum non fiat sine animo lucrandi: vt.ff. de furtis.l.j. quomodo fecit furtum suīpsius cum ipse se lucrari non potest: quia rem quam habeo amplius habere non possum: vt insti. de act.§. sic itaq;. ⁊ de cap. ⁊ postli. re.l. in bello.§. si quis seruum. ⁊ nemo pōt sibi imperare: vt.ff. de arbi.l. penul. Responsio: furtū nō fit

sine animo lucrandi: tamē fur videtur libertatē velle lucrari eoipso ꝙ fugit a domino ⁊ videtur lucrari seipsum: vt.ff. de edil.edic.l.si quis sit fugitiuus.§.idez ait. ¶ Sed denuo opponitur quomodo fit furtum per fugaz cum furtuz sit cōtractatio rei aliene fraudulosa: qd a.l.nāli prohibituz est admittere: vt in prealle.l.ff.de furtis.l.j.§.fi.⁊ instit. de ob. que ex delic.nascun.§.j.⁊ iur naturali homines liberi nascebantur: vt.ff.de iusti. ⁊ iur.l. manumissiones.§.j.quomodo facit furtum sui iur naturali. Item si naturaliter licet seuire in seipsum.nam hoc habemus a natura ꝙ quilibet pōt se suspendere ⁊ occidere: vt.ff.de peculio.l. sed ⁊ si damnum.§.huic scripture.sic seruus fugere ⁊ fugiendo furtum facere. Rñ. ſm quosdam qd dicitur in illis legibus qd.l.naturali prohibitum est admittere.i.l. introducta de iure naturali.i.gentiū introducte sunt seruitutes: vt.d.l.manumissiones. Similis expositio est alibi: insti.de iure naturali gen. ⁊ ci.§.qd vero naturalis ratio.⁊.ff.de iusti.⁊ iu.l.omnes vero populi.§.qd non. Uel dicatis qd .l.nāli prohibitū est.exponit.i. introducta nāli hominū ingenio. Uel segnori ad illud ita breuiter rñ.vt dixit dñs Jr.⁊ hoc dicit interlinearis sua in libris antiquis seruum fugitiuū sui furtū facere.dicit ipse nō in eo ꝙ homo sed in eo ꝙ seruus.q.d.nō inspecto iur nāli: sed iure gentiū ispecto. Ac si aperte dicat seruus in eo ꝙ homo.i.in eo ꝙ homo natura liber est nō facit furtū sui: sed in eo ꝙ ſuus est iure gentium vel ciuili facit furtū sui.nam vt dixi iure naturali omnes hoīes sunt liberi: sed iuregentiū vel ciuili est seruitus introducta.vt in prealle.l.manumis. Sic ergo ſuus fugiendo in eo ꝙ homo liber est nō facit furtū sui: sed in eo ꝙ seruus est sic: vt.s.dixi. ¶ Circa secūduz dictū instat sic. hic di ꝙ seruus fugiens non pōt vsucapi.l.est scripta in cōtrarium de verbo ad verbū.ff.de acqui.posses.l.j.§. p ſuuz. Ad so.cuius contrarij quidaz dixerunt qd ibi di hic corrigitur: qr non est nouum ⁊c.ff.de legi. ⁊ consti.l.nō est nouū. Sed hec solutio non est bona: qr legum correctio est vitanda inquātū vitari pōt: vt.j. de testamētis.l.sancimus.⁊.j.de appel. ꝑcipimus in fi.⁊.s. de iureiur.l.generaliter.§. vlti.⁊ in auc.de administra. in fi.col.vij. Unde vos ita soluetis si seruus est fugitiuus: alius qui apprehēdit eū nō poterit eū vsuca.i.eius vsuca. non pōt inchoari vt hic.sed si emi a non domino seruum: lz seruus fugiat postmodū a me: inchoata vsuca.nō interrūpit immo perficit: qr habui bonāfidē ⁊ tit. vnde procedit vsuca.vt.j .de vsuca.transfor.l.venditioni.§. sed ⁊ hac.⁊ sic loqtur.l.contra. Et est alibi simile hereditas iacens perficit vsuca.inchoatam a defuncto: sed nō incipit vsuca.vt.ff.de vsuca.l. nonnunq̄.§. vacuaz. ⁊.l.hereditat. sic fuga non interrūpitur. ⁊ sic loqtur.l.nostra. ¶ Sed denuo opponitur ⁊ signatur contra.qr.l.dicit ꝙ possit vsuca.a bo.fi.posses.vt.ff.de rei vēdi.l.si a bo.fi. Respondetur vt dictum est seruus non vsucapitur post fugam nec inchoatur vsuca. sed inchoata perficitur: vt in.l.contraria. ¶ Or segnori quod dixi de vsuca. satis potest tollerari cum seruus sit res mobilis quia mouetur: vt.ff.de verbo.signi.l. mouētium.⁊ in mobilibus locus est vsuca. vt institu. de vsuca.§. quod autem. Sed quod dixi de prescrip. longi temporis: videtur mirabile cum prescrip. habeat locum tantuz in rebus immobilibus: vt.ff.de di.⁊ tempora.prescrip.l.prescri. Ad hoc quidaz dixerunt de plano: quod hic dicitur de vsuca.bene dictum est: quod dicitur de prescrip. ex abundanti appositum est ⁊ ad maiorem exaggerationem: quia prescriptio cessat in rebus mobilibus: ⁊ ita in seruo qui est res mobilis.⁊ est simile.ff.fami. hercis.l.ij.§. si quarta.⁊.ff.ad.l. falcidiam.l.j.§.operis. Nam.l. illa famili.hercis. adicit de bono.posses. ex abundanti. quia si bonorum possessor esset non haberet famil.her.iudicium .Sicut etiam als sepe contigit cum quis petit .x. ab aliquo: ⁊ ipse respondet nec.v. nec.x.debeo tibi: vel nec.x.nec aliud: ⁊ ponitur in seruo ⁊ in re mobili. Alij dixerūt qd de vsuca. dictū est ponit vere: sed de prescrip. ponit similitudinarie.q. diceret vsuca. non habet locū in seruo cuz res est furtiua: quia res furtiue vsucapi nequeunt: vt insti.de vsuca.§.furtiue nec prescribi cuz res mobilis est: ⁊ in re mobili non cadit ꝑscriptio: vt in.l.ꝰ. Alij dixerūt ꝙ quesitum fuit ab imperatore: an seruus fugitiuus pōt vsuca.certe non.⁊ potest prescribi? certe multo fortius ꝙ non. Alij dixerunt qd de vsuca.dicitur: refert ad rei ven.qd de prescrip. dicitur refertur ad hypothecariam: vt.j.aduersus cre.prescrip.lon.tempo.l.j.⁊.ij. Alij voluerūt dicere: ⁊ ita scripsit dñs.B.de gabriano in casibus super.l. ista. aliqui serui sunt res mobiles vt nō ascripti glebe ⁊ q̄ztum ad istos bene dictū est de vsuca. Quidam sunt res immobiles vt serui ascripti glebe: vt.ff.de di.⁊ tempo.pre.l.lōge.als in.l.⁊ in istis poterat dubitari: an poterant ꝑscribi? ⁊ certe non: qr fugitiui sunt. ⁊ ideo non bene dixit de prescri. Sed huic responsioni ⁊ suis sequacibus obijcitur si seruꝰ est res immobilis: ergo non fit furtum qr rei immobilis nō fit furtū: vt insti.de vsuca.§.quod aūt. ergo male dicit hec.l. que dicit seruū fugitiuū sui furtū facere. Itez si est res immobilis: frustra dicit de vsuca. Ad hoc respondent ipsi ⁊ alij qui tenent eoꝝ sniam. seruus ascriptus glebe quādiu est in solo est res immobilis: ⁊ ideo non fit furtū.sed postq̄z separatur a solo est res mobilis: ⁊ ideo facit furtū. Simile est in creta: q̄zdiu est in solo censetur res mobilis: dū separatur res mobilis efficitur ⁊ eiꝰ fit furtū: vt.ff. de furtis.l. si crete. Idem est in lapide ⁊ in arbore ⁊ in fructibus. Nam lapis quādiu coheret solo est res immobilis: ⁊ ideo non fit furtū. Item arbor quādiu coheret solo est res immobilis. Item in fructibus pendentibus idem dicimus: qr fructus pēdētes pars fundi esse videntur: vt.ff.de rei vendica.l. fructꝰ.⁊ pro socio.l.penul.⁊.ff.de actio.emptio.⁊ vendi. qntus mutius scripsit.⁊.ff.de furtis.l.veꝝ est.§.pleriqꝫ. ¶ Or segnori iste respōsiones somnia videntur: ⁊ ideo spretis istis solutionibus poteris dicere ꝙ imperator habuit respectum ad duos casus tantū. Unde dicetis ꝙ hec.l.intelligitur secundo modo ſm Jo. ⁊ Azo. ꝙ ponat duos casus tantum. Primus est: si seruus fugit a me eo animo ne in perpetuū reuertatur ad me dñm: ⁊ alius apprehendit eum bonafide: ⁊ alteri vēdidit ⁊ tradidit: qui emit eū bonafide emptor nō potest vsucapere: qr facit furtū sui fugiendo ⁊ efficitur furtiuus.⁊ iste casus probatur insti.de vsuca.§. si aliquando.⁊ ad hunc casum refertur. Et ideo secūdus casus est: si seruꝰ meus fugit a me ⁊ nemo apprehendit eū: sed ipse.x.vel.xx. annis moratus est in libertate: nūquid prescribet sibi libertatem? Certe non: qr fugiendo facit furtum sui. Item quia malafide est in possess. libertatis: ⁊ qui bonafide est in possessio.libertatis per.x.vel.xx.annos: prescribit sibi libertatem: non qui malafide: vt.j.de prescrip.longi temporis que pro liber.l.j.⁊.ij.⁊.ff. de liberali causa.l. quod diximus.⁊.l. igitur. Et ideo exponetis litteram sic. seruum fugitiuuz sui furtum facere.sub.⁊ efficitur furtiuus. Tex. nec vsuca. scilicet triennij cum ab alio apprehenditur bonafide: ⁊ alteri venditur ⁊ traditur qui emit bonafide. Tex. prescriptionē. sub. cum a nemine apprehenditur: sed diu moratus est in libertate. Igitur si obijciatur quare dixit de longi temporis prescriptio. Respon. longi temporis prescriptio non cadit in seruis: si malafide sunt in possess. libertatis: sed si bonafide sic. ¶ Sed hic statim quero seruus fugitiuꝰ non prescribit sibi libertatem longo tempore.s. spacio.x.vel.xx. an.nunquid prescribit longissimo tempore: scilicet spacio xxx. vl.xl.an.si stetit ꝙ non redijt ad dominū? videtur ꝙ sic: qr omne ius tollitur tanto tempore: vt.j.de prescrip.xxx.vl xl.an.l.sicut.⁊.l.omnes. ⁊ qr omnes possessores etiam sine ti.prescrip.longissima tuentur: vt in predicto ti.l. cū notissimi.⁊.l.si quis emptionis. Econtra videt ꝙ non longissimo: qr seruus fugitiuus possidet a dño si non est ab alio apprehensus: vl si non est paratus vbiqꝫ subire iudiciū liberale: vt.ff.de acqui.poss.l.iij.§.si seruus.igit si possidet a domino semper non currit ei prescript. qr possidenti non currit prescrip.vt in predicto ti.l.male agitur.⁊ in.l.cū notissimi.in fi. Respon.si malafide est in poss.libertatis: ⁊ non est ab alio deprehensus: vel non est paratus suscipere iudicium liberale non prescribit longissimo tempore: vt in preallega.l. Sed si dominus desijt possidere quādiu fuit in libertate.s. per.x.annos vel per.xx.⁊ paratus est subire vbiqꝫ iudiciuz liberale: si ei vellet aliquid dominus dicere: his casibus qr desijt dominus possidere ab illo tempore in antea bene in-

cipiet

cipiet currere prescri.xxx.vel.xl.an. ⁊ poterit sibi prescribē libertatem: cum omne ius tollatur per illud tempus: vt in prealle.l. Et ad hoc est simile quandiu colonus possidet: si deijciatur ab alio: non datur ei interdictum vnde vi. sed si colonus interuertat possessionem me deijciendo habeo interdictū vnde vi: vt.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§. qui via me.⁊.l.colonus.⁊.l.cum fundum. ¶ Or segnori ita ad tertium dictum opponitur: quia videtur ꝙ fuga seruorūz sit dānosa. Nam si seruus emisset rem aliquam a non domino: si euz possiderem possem vsucapere: quia quicquid acquiritur per eum mihi domino queritur: vt.ff.de his qui sunt sui iur.l.j.⁊ insti.per quas personas nobis acqui. in princi. sed dū fugit: rem quam emit de peculio suo non potero vsucapere: exquo desij eum possidere: vt.ff.de acqui.re.do.l. homo liber §.quicquid. Item ⁊ quo ad operas est mihi domino damnosa. Respon.non debet esse damnosa q̄ʒtum ad vsuca.vel prescrip. ⁊ ideo nō potest ab alio vsucapi vl' prescribi vt h. Nam ad proxima facienda est relatio: vt.ff.de leg.j.l.si seruus pluriuz.in fi.⁊.ff. de testamentis.l. heredes palam.§.si seruus neq̄z. ⁊ ita dixi in expositione littere: sit dānosa domino q̄ʒtum ad aliud: qꝛ si non fugeret: rem emptam ab eo possez vsuca. Item si non fugeret operaretur mihi vt in cōtrarijs: nec posset facere imperator quin sit damnosa fuga serui domino: nisi domino serui refunderet de suo illud qđ seruus si non fugisset domino operaretur: sic ergo feci qđ potui: scilicet ne fuga serui sit damnosa q̄ʒtum ad vsuca.vl' prescript. sic ⁊ al's cum pretor non potest alicui prouidere facit quod potest dum filios emancipatos facit bo. possess. quos heredes facere non poterat: vt insti.de bono.possess. §.quos. ¶ Or segnori circa.l.istam consueui formare plures questiones. Et in primis ita quero. seruus fugiendo facit furtum sui. erit ne idem ⁊ in alijs brutis? qꝛ.l.equiparat seruos ⁊ animalia bruta: vt.ff.ad.l.aquil.l.ij. in prin. ⁊ in fi. Econtra videtur ꝙ non: qꝛ lʒ omnia animalia bruta possint errare: non tamen non animalia bruta vt serui: vt.ff.de edil. edic.l.labeo. ¶ Or segnori in ista questione dico ꝙ animalia bruta vt sunt eq ⁊ muli ⁊ asini ⁊ boues ⁊ pecudes ⁊ his similes non faciunt furtum sui: quia furtum non fit sine dolo: vt.ff.de furtis.l.in furti actio.§.pedius ait.⁊.ff.pro socio l.merito.⁊ bruta animalia nihil dolo facere possunt: vt.ff.si qua.pau.fe.dica.l.j.§.j. Sed videtur ꝙ bruta citius faciāt furtum sui per fugam q̄ʒ seruus fugitiuus: cum serui fugitiui retinemus possessionez donec non fuerit ab alio apprehensus: vt.ff.de acqui.posses.l.j.§.per seruum. sed aliarum rerum possess. mittimus cum eas requisitas inuenire non possumus: vt.ff.de acquiren.possess.l.iij.§.nerua. Respon. alia ratio est in seruo q̄ʒ in brutis. nam seruus ideo facit furtum sui per fugam: quia dolo facit fugiendo quasi volēs seipsum contractare. possess.autem non perdo: ideo qꝛ iam esset in potestate serui quando possiderem eum ⁊ quando non. ne ergo detur sibi occasio malignandi: possessionem eius retinemus: vt.ff.de acqui.possess.l. pompo. quod non est in brutis videre cuz sensu careant vt iam dixi. Et ad idē ff.de acquir.re.do.l.rem que nobis. in fi. Quedam autez.l. videtur aliam reddere rationē. naz serui fugitiui ideo possessionem retinemus: qꝛ potest habere animum redeundi: vt.ff.de acquiren.posses.l.si rem mobilez.in fine.⁊.l.dicit ꝙ ceterarum rerum que ratione vel anima carent: confestim amittatur posses.hominis autem retinetur si redeūdi habet animum. Sed hanc rationem non approbo: proxima autez sic. Non ob.quod dicit ꝙ si reuertendi ⁊c̄. nam ibi supple maxime. Nam idem esset si non haberet animum reuertenpi: vt in prealleg.l.colligitur. ¶ Sed quid si seruus fugit a domino: ideo quia dominus denegat ei alimenta: vel quia intollerabili iniuria afficit eum: nunquid hoc casu facit furtum sui? Et videtur ꝙ sic: quia seruus fugiendo facit furtuz sui vt hic. ⁊ .ff. de furtis.l.ancillam. Sed contra. puto ⁊ dico sic: cum seruus fugit sine iusta causa facit furtum sui vt hic. sed si fugit iusta de causa non: quia dominus eum afficit intollerabili iniuria: vel quia dominus denegat sibi alimenta: tunc non facit furtum: quia nou fit furtum sine dolo nec fugitiuus censetur: vt.ff.de edil.edicto.l.quid sit fugitiuus.

§.preterea. ⁊.§.item apud vsuianum.⁊.j.de lati.liber.tollē. l.ita.§.sed ⁊ si vnus. vbi dicitur ꝙ si seruuz egrotantem dominus eijcit de domo eripitur in libertatē. naz ⁊ iste seruus petere potest vt vendatur a domino: qui tamen seruus est ⁊ sic imoderate vtitur: vt.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.j. ⁊.ij.⁊ insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.vlti. ¶ Sed hic quero. diceret aliquis: hel sire tu dixisti ꝙ seruus fugiendo facit furtum sui: ⁊ in hoc bene dixisti. dixisti ⁊ aliđ ꝙ seruus fugiens animo reuertendi est erro: non tamen est seruus fugitiuus. ⁊ in hoc etiam bene dixisti. Sed dic mihi: seruus fugit animo reuertendi: poterit ab alio vsuc. vel poterit libertatem sibi prescri. Et aduertatis hic: quia ego dico sic: si seruus est erro: non poterit sibi libertatez prescribere: quia malam fidem habet: non ideo quia sit furtiuus. Sed si huus est fugitiuus si alius eum apprehendit: hic dico dupliciter. Uno modo sic: si seruus fugit animo reuertēdi ⁊ alius apprehendit eum: quo casu potuisset vsucapi: puta si alius eū apprehendisset ⁊ alij eum vēdidisset bonafide ementi eo casu poterit vsuca. quo casu non potuisset vsucapere nec ipse vt si haberet scientiam rei aliene. Uel dicam ꝙ quis nō potest vsucap. non illa ratione quia fecit furtum sui: sed illa ratione ne errare noceat mihi domino. quod nō debet esse vt in fi.huius.l.dicitur. Uel dicaz ꝙ seruus fugitiuus nō potest vsucapi duplici ratione: quia fit furtiuus ne fuga ⁊c̄. sʒ erro non potest vsucapi vna ratione ne errare noceat dn̄o. ¶ Item quero quid in ascripticio: nunquid si fugiat faciat furtum sui? Uidetur ꝙ sic: vt.j.de agrico.⁊ censi.l. cum satis. Econtra videtur ꝙ nō: quia liber homo est: vt.s̈.de epi. ⁊ cleri.l.iubemus.§.j.⁊ auc̄.ascripticios.⁊ liber homo non facit furtum sui vt.s̈.dixi. Sed in questione ita dico: ascripticius fugiendo facit furtum sui vt non possit prescribere qn teneatur redire ad glebam: cuius pars esse censetur ⁊ sine qua alienari non potest: vt in.l.cum satis prealle. sed q̄ʒtum ad dominium suijpsius non facit furtum sui quia homo liber est: vt in prealle.l.iubemus.§.j. ¶ Sed pone: emi ascripticium alienum bonafide a non domino possum ne vsucapere? Uidetur ꝙ non: quia non potest alienari sine gleba: vt.j.de agrico.⁊ censi.l.quemadmodum. ⁊ quia.l.alienationem prohibet ⁊ vsuca. vt.ff.de verborum significa.l.alienationis verbo. Sed cōtradico: quia hec est vna regula apud nos: si res caret vicio vt quia possessor habeat bonam fidē potest vsuca. vt insti.de vsuca.in princi. hic autem habebat bonam fidez ⁊ ti. Non ob.l.quemadmodum quia ibi dicitur: quando dominus glebe modicam partem fundi alienabat ⁊ omnes ascripticios: ideo presumitur fraudem facere: vnde non valet alienatio: ergo nec vsucapio. sed hic predicta fraus non erat: ⁊ ideo prescribi vel vsucapi potest.

¶ Sed denuo quero quid in statu libero: pone pater meus instituit me heredem ⁊ reliquit libertatem seruo sub conditione: quia ille dicitur statu liber ⁊c̄. vt.ff.de statu li.l.j. si ille fugiat: nunquid facit furtum? Et videtur ꝙ non: quia punitur ad modum liberi: vt.ff.de penis.l.moris in prin. ⁊.ff. de questionibus.l.statu liberi.⁊ liberi non faciunt furtum sui. Sed contra. puto: quia statu liber pendente conditione est seruus: vt.ff.de statu liber.l.statu liberum.⁊.l. statu liberis. ⁊ ideo facit furtum. Non ob.ll.que dicunt statu liberuz debere puniri ad moduz liberi: quia loquuntur quoad penas imponendas: vnde pene sunt molliende: vt.ff.de penis. interpretatione.⁊ minor pena imponitur liber homo q̄ʒ seruo: vt.s̈.de summa trinita.⁊ fide catho.l.iij.in fi. q̄ʒtum autē ad alia seruus existit. argu.ff.ad sillenya.l.iij.§.serui.⁊.ff.de rei vendi.l.non ideo minus. ¶ Sed quid in libero si fugiat a patrono: nunquid facit furtum sui? Uidetur ꝙ sic vt.s̈.de his qui ad eccle.confu.l.vlti.§.sane. Contra videtur ꝙ nō: quia libertus est liber homo: vt insti.de liber.in prin.⁊ liberi hominis non fit furtum: vt instit.de obli.que ex delic. nas. §.interdum. Unde est dicendum ꝙ q̄ʒtum ad dominium ⁊ ad poss. ꝙ libertus non faciat furtum: quia liber est vt dictū est. sed facit furtum sui quoad hoc: quia nō potest prestationem operarum prescribere. ¶ Sed quid in filio ⁊ nepote si fugiat a patre vel ab auo: nunquid facit furtuz sui? Uidetur ꝙ non: quia hec est regula ꝙ liber homo non facit furtū sui:

vt insti.de ob.que ex deli.nas.§. interdum. ideo quia habet liberum arbitrium eundi et redeundi quo vult:vt.ff.de libero ho.ex.l.iij.Contra videtur quod sic:vt.ff.de furtis.l.si filius. Sed in questione ista dico quod filius vel nepos facit furtum sui quo ad quid ne prescribat contra ius patrie potestatis:et quin subsit patri non:facit tamen quo ad dominium furtum sui ipsius:vt.ff.de adop.l.post mortem.et.ff.de proba.l.si filius. et.ff.de offi.proconsul.l.ne quicquam.§.de plano. Item quia non potest filius per pactum patri preiudicare:vt.s.de pac.l.si filius. Item inter patrem et filium non potest esse iudicium: vt.ff.de iudicijs.l.lis nulla.sed si de voluntate patris vel aui fugeret:tunc posset prescribere contra paternam potestatem: vt.j.de patria potestate.l.j.

Acquirendi seruos.

Uos habuistis in.l.j.que pena imponitur seruo fugitiuo:quia fugiendo facit furtum sui. In.l.ista tractat imperator qualiter prouideatur domino requirenti seruum fugitiuum: et ponetis ita casum. Seruus meus fugit a me:eo animo ne in perpetuum reuertatur ad me dominum.iste occultauit se in domo vel in castro cuiusdam potentis:qualiter subuenitur mihi? Respondet imperator dicens quod debeo adire presidem prouincie:vt prestet mihi potestatem et copiam eum requirendi:quia ad officium eius hoc spectat. Et debetis ita litteram ordinare. Presidialis.i.ad officium presidis pertinet: vel ad officium cuiuslibet iudicis competentis ptinet. Nam nomen presidis generale est:vt.ff.de offi.presi.l.j. Tex. sibi potestatem.i.copiam dominis requirendi.i.inueniendi. Tex. seruos fugitiuos.sub.vt faciat ad ti.quia ti.iste loquitur de seruis fugitiuis. ¶ Or segnori ex.l.ista cum eritis aduocati:et erit optimum vobis:colligetis talem practicam siue ar. Si liber meus vel alia mea res subtrahatur mihi:et ille liber vel alia mea res tenetur forte occulte sub aliquo creditore vel ab alio:si vellem eum conuenire rei ven.et petere rem meam et librum meum negaret se habere:et eum transferret ad alium locum:et ita carerem iam re mea.cogito intra me quid possum facere.dico sic:volo ire ad iudicem occulte:et exponere ei factum:et dicere ei quod est in tali loco res mea vel liber meus. vnde supplico quod faciat mihi copiam inueniendi rem meam vel librum meum:vel saltim sequestretur et exhibeatur:et ego petam postea iure ordinario. Certe iudex debet hoc facere vt hic dicitur:quia ad officium presidis pertinet facere copiam requirendi seruos fugitiuos:et idem in alijs rebus. Et ad hoc est simile ar.ff.e.l.j.§.hoc autem.et.l.diuus. Item quia si ita est in seruo fugitiuo:idem debet dici et in alia re subtracta:quia vbi in diuersis etc.vt.j.ad.l.falcidiam.l.fi.et.j.de interdictis.l.j.et.s.de consti.pe.l.vlti.ff.de verbo.oblig.l.a titio. Item quia boni iudicis est inquirere veritatem omnibus modis quibus potest:vt.s.de eden.l.is apud quem.et.§.de iur.ca.l.j.et.j.de questionibus.l.interrogari. Item est ar.de hoc quia ad officium presidis pertinet:ne quis aut iniquum lucrum: aut iniquum damnum sustineat vt.ff.de offi.pre.l. illicitas.in princi. Et via delinquendi est abijcienda:vt.ff.de iureiur.l.iij.§.ex causa.cum suis si. Econtra videtur quod non: quasi hoc de seruis notabiliter dicatur: vnde in ceteris etc. vt.s.de procura.l.maritus.et.ff.de iudi.cum pretor. Sed dicet aliquis vestrum qualiter faciet magistratus vel iudex si vado ad eum et ei dico:in domo alicuius magnatis vel potentis qui est meus inimicus: seruus meus latitat:faciatis mihi copiam requirendi. Certe iudex vel magistratus debet facere copiam requirendi per seipsum vel per milites suos vel berroarios vel per nuncios communis:vel per litteras suas. Unde si ille in cuius domo latitat seruus fugitiuus est vilis persona: satis est si preses vel iudex dat mihi litteras per nuncium communis. Si honesta persona est et potens: tunc mittat magistratus vel milites suos vel berroarios suos. Si est maximus vel maxima persona:tunc preses vel iudex implorato militari auxilio:quia faciat pulsari ad consilium vel ad arenguam:et eat ad domum istius in cuius domo habitat.et si inueniet trahat et adducat eum per capillos de domo et reddat eum domino.quod si hoc non facit: patitur penam.c.fol.ff.e.l.j.§.hec autem.et.l.diuus. Et hec eadem pena imponitur occultanti: si non patitur scrutari in domo sua siue sit miles siue paganus:vt.ff.e.l.diuus. Sed si occultat seruum fugi.ipse qui occultat patitur penam.c.fol. si ipsum non reddit infra.xx.dies:vt.ff.e.l.j.in princi. Et ita tribus imponitur pena presidi. Item ei in cuius domo latitat si non permittit perscrutari ipsum. Item ei qui ipsum occultauit. et omnes iste pene fisco applicantur: vt.s.de mo.mul.l.mulctarum. Sed ista pena que applicatur fisco remittitur occultanti si infra.x.dies reddat:secus in pena que applicatur domino serui: vt j.e.l.quicunque. quia hec non remittitur occultanti:quod est illa ratione quia mitius agitur cum.l.quam cum homine seu ministro legis. et ad hoc est ar.ff.de arbi.l.si cum dies.§.nisi.et.l.celsus.in pri. et.l.vlti. Item quia in talibus acquisitionibus.l.et imperator potius prouidet priuati quam fisci rationibus. Ad hoc est arg.j. de cadu.tol.l.j.§.vlti.et in auct.de trie.et se.§.prohibemus. ¶ Or circa.l.istam duo quero. Et in primis sic quo iure petam a preside quod faciat mihi copiam requirendi seruum fugi. Iudices interdum volunt tentare tyrones et scholares de nouo recedentes. venit aliquis tyro.i.scholaris: et dicit iudici. domine iudex talis seruus meus fugit a me:faciatis mihi copiam requirendi.dicit bonus iudex: quo iure petis vt parem tibi viam.dicunt illi qui ignorant: peto quia credo quod sit equum. alij qui bene se intelligunt et bene et continue studuerunt dicunt:domine peto conditione ex.l.que est.C.de seruis fu.l.ij. quia vbi non est cautum etc.ff.de condi.ex.l.l.vna. vel dicet melius imploro officium vestrum per prealleg.l. Nam ad officium presidis pertinet ne quis iniquum lucrum etc.vt.ff.de offi. presi.l.illicitas.in prin. ¶ Secundo quero:ponamus preses prouincie vel iudex facit mihi copiam inquirendi et inueni eum.dicit ille apud quem inueni.domine iudex non debeo reddere:quia interest mea.vel dicit ad se pertinere. et hoc incontinenti paratus est probare:et sic refert questionem dominij: erit ne audiendus? Uidetur quod sic: quia ille qui eum requirit tenetur eum restituere sibi postquam de dominio probasset:vnde videtur ei obstare illa regula dolo facit etc.vt.ff.de exce.do.l. dolo.et.ff.de reg.iur.l.in condemnatione.in fi. Econtra vero quod non: quia videtur spoliatus per talem occultationem et spoliatus ante omnia est restituendus:vt.ff.de do.inter vi.et vxo.l.si maritus. ¶ Or segnori in questione ista potest dici dupliciter. Uno modo sic: si constat seruum meum esse vel a me fugisse:et ex aduerso dubitatur quod sit occultantis cogendus est restituere:saluo iure proprietatis: vt.j.e.l.cum seruum. et.s.de compen.l.vlti. Si non constat tunc non debet mihi reddi quasi dolo faciam quod petam quod restituturus sum vt dixi.s. Uel potest dici:aut occultator in cuius domo est inuentus vult incontinenti probare de iure suo:quo casu impeditur requisitio fugitiui:nec auditur quod petat sibi restitui. ar.ff.ad exhi.l.iij.§.ibidem.et.ff.ad treb.l.ille a quo.§.j. Si non est paratus probare incontinenti de iure suo:et res desiderat altiorem indagationem tenetur restituere:nec potest ei questionem dominij referre: vt.j.de agri.et cen.l.si coloni.lib.x. Et prouidetur domino vt hic dicitur. Item prouidetur si non est alia prouisio: quia quilibet sua auctoritate potest cape:et eum domino reddere seu restituere vel magistratui: interim tamen debet eum diligenter custodire: et sic potest eum in vinculis ligare: vt.ff.eo.l.j.§.vnusquisque.et.§.vlti.et l.ij. Et seruus meus fugitiuus potest a me requiri:nec desijt esse fugitiuus si tradat se in arenam siue post fugam siue ante: quia iam daretur materia priuandi dominos seruis suis:quod esse non debet:vt.j.e.l.vltima.

I fugitiui.

Uos habuistis.s.e.l.j.vnam penam que imponitur seruo fugi.l.ista ponit aliam. Et ponetis ita casum. Seruus meus audiuit quod barbari non sunt contenti vna vxore:immo licitum est cuilibet habere.xx.vxores. dixit ipse:barbari sunt meliores quam christiani: quia christianus non potest habere nisi vnam vxorem.barbari possunt habere duas vel.xx.vnde illuc volo ire vnde fugit a me ea mente vt transferret se ad barbaros vel ad sarracenos: sed antequam perueniret ad istos captus est ab aliquo: quam penam debet pati?

Rndet

Respidet imperator q pes debet ei amputari: vel damnatur in metallum vel alia simili pena extra ordinem punieẽ.h.d. Tex.ad barbaricum. Hic est duplex littera qꝛ quidã habẽt ad barbaricum.alij habent ad barbaros.si habetis ad barbaricum. sub. solum .i. ad hostes populi romani vt barbarici ꝛ sarraceni:de quibus prescriptũ est q ab eis est aurũ subtiliter extorquendũ:vt.s.de cõmer.ꝛ merca.l.ij.si habetis ad barbaros.i. ad sarracenos.Tex. pede debiliteẽ.sub. ꝛ ita punietur in eo in quo deliquit: qꝛ cum pede iuit ꝛ pes ei abscindiẽ.Tex.in metallo.¶ Et not. q duplex est pena. est damnare in metallum ꝛ in opus metalli. est damnare in metallum:vt perpetuo debeas esse in tali monte:vel vt perpetuo fodias metallum. In opus metalli damnatur: vt de metallo faciat arma. Uerumtamen qui damnatur in opus metalli non debet esse in cathenis ꝛ vinculis: sed sustinet leuiores penas:vt.ff.de pen.l.aut damnum. Et iste qui dãnatur in metallũ efficitur seruus pene: quia patiẽ maximã capitis diminutionem:vt institu.de ca.dimi.§.maxima.ꝛ.ff. de capi.dimi.l.vlti.Tex.pena: scilicet simili. vel extraordinez motu iudiẽ inferenda:vt.ff.de penis.l.hodie.ꝛ.j. de iuẽ deli.l.j.in fi.¶ Or segnori colligetis hic tale magistrale q quis debet puniri in eo in quo deliquit:quia si cũ pede iuit ad barbaros pes debet ei amputari. Itez si deliquit in domo sua recipiẽdo hereticos vel falsarios monete vel criminosos:domus dꝫ publicari: vt.s.de here.ꝛ ma.l.quicunqꝫ. §.si scierint.ꝛ.j.de his qui bo.l.vlt.ꝛ.j.de fal.mo.l.ij.¶ Or segnori ad id quod dicitur in .l. ista opponit. Hic dicitur q si seruus fugitiuus fugit ad barbaros: ꝛ deprehenditur in itinere q debet ei amputari pes. Sed.l. videtur velle q debeat damnari in vltimum suppliciũ: vt.ff.de penis.l.si quis.§.j.ꝛ.l.vltimum. Ad solutionem cuius contrarij ita dicetis: aut transfuga deprehenditur in itinere ante crimẽ completum:quo casu patitur penam huius.l. Aut transfuga transtulit se ad hostes: ꝛ postea fuit capt' a nostris: quo casu quia crimen compleuerat: sustinet maiorem penam: vt in.l.cõtraria. ꝛ sic intelligitur.ff.ad.l.cor. de sic.l.iij.in fi. Et hoc est verum qꝛ post completũ crimen ad vltimũ suppliciũ damnatur.sed si non capereẽ:sed postea reuertitur: dño reddiẽ iure postliminij:vt.ff.de cap.ꝛ postli.l.trãsfugit. vel dic q.l.contraria.intelligitur in liberis: ꝛ liberi nõ habent ius postliminij: vt.ff.de acqui.re.do.l. transfugas.
¶ Or habetis hic q si seruus fugit patitur penas de quibus hic dicit:ꝛ ponit hic alternatiue penã.sed quã potius? Dicunt quidam q erit arbitrio iudicis arg.ff. de effrac.l.j. §.j. Uel dicatis q est verius q sustinebit penam quãz ipse elegerit:quia dicet iudex quãcũqꝫ tibi magis placet eligas ꝛ ita erit eius electio.ar.ff. de condi.inde.ꝛ.ff. de iure do.l. plerũqꝫ.in fi.ꝛ.ff.de ver.ob.l.vbi autem non apparet.§.que illud.¶ Or segnori super.l.ista habetis vnam aucten.que incipit.sed nouo iure. in quibusdam libris. In quibusdaz. sed hodie nouo iure. Et in hoc non est vis.

A. Sed nouo iure. Et hec auctenti. legitur sup.l.C.ꝛ eam corrigit in aliquo: quia.l.C. dicebat q seruo fugitiuo debet amputari pes: sed hodie correctum est:quia non debet pes amputari pro aliquo crimine: sed vna sola manus debet abscidi si criminis qualitas exigat mẽbri abscisionẽ. Et hec auẽ.ponit tres casus. Primus casus est hodie iure nouo:si qualitas criminis desiderat membrum abscidi: nõ debet pes abscidi:sꝫ vna sola manus. Secũdo diciẽ q pro furto nemo debet mori:nec vllum mẽbrum debet abscidi: sed extra ordinem fur fustibus cedi.ꝛ dicitur fur:qui clãz ꝛ occulte sine armis delinquit.Tertius casus est: q illi q violenter aggrediuntur aliquos cũz armis vel sine armis vl' in domibus vel in itinerib' vel in mari:quales sunt famosi latrones ꝛ scacaburdi q isti debẽt subijci legittimis penis:ꝛ debẽt suspẽdi furcis i loco publico.Tex.sꝫ hodie.aſs nouo iuẽ.hec verba nõ sunt in corpore auẽ.sꝫ sunt vba Ir.qui extraxit omnes auẽ.signatas sup.l.C.de corpore auẽ. ꝛ signauit hic hanc auẽ.vnde dicit ipse. sed nouo iuẽ.q.d. lꝫ iuẽ.C. seruo fugi.pes debeat amputari:hodie nõ pro aliquo crimine de iuẽ nostro.sꝫ vna sola manus dꝫ abscidi.Tex.abscindatuẽ ꝛ non pes.sub.ꝛ ita corrigitur.l.C.Sed dic mihi vbi est exemplum q criminis qualitas mẽbri abscisionem exigat vt ita manus abscindatur? Et põt inueniri iure lõgobardo qđ est ius voluntariũ. Ecce iuẽ longobardo si tabellio scripserit falsam chartaz: manus debet ei abscidi vt in lõbarda de eo qui fal.char.scripsit.§.j. Item potes inuenire exemplum iure nostro.ꝛ intelligatis exẽplum:qꝛ potest vobis valere ꝛ nocere inimicis vestris:iuste exactor tributorũ debet scribere omnino tributa.q si non scripserit:debet ei manus abscidi. Unde ex hoc intelligimus q tabelliones qui sunt cum iudice qui sunt boñ.ad recuperandos denarios cõmunis:vel illi qui sunt notarij cõmunis bonoñ.debẽt scribere pecuniam que soluitur cõmuni vel tẽpore collecte. ꝛ si non scribant manus eis abscidatur:vt in auẽ.de man.prin.§.coges.colla.iij. Item est tertium exemplũ iure romano. dicit l.nostra non que sit in.C.vel.ff.vel in libro auẽ. sed in libro nouellarũ. Si aliquis est hereticus magna heresi dꝫ cõburi.si leui:manus debet ei abscidi.vt cum viderit manũ sibi abscisam dicet:fui fatuus:cur non credidi sicut vicini. vt in nouellis cauetur aperte.ꝛ hucusqꝫ durat prim' casus.Tex. pro furto. Incipit secũdus casus.Tex.castigabitur.sub.extra ordinem. Alia littera dicit:fustibus cedi.ꝛ in hoc nõ est vis. Et no.hic q iuẽ nostro fur non dꝫ dãnari ad mortem vl' abscidi ei mẽbrum. vnde non debet ei de iure erui oculus: sed debet extra ordinem castigari vel fustibus cedi per totã ciuitatem:sicut dicit hic auẽ.aperte.ꝛ ad hoc facit.ff.de his qui no.infa.l.vlti. Secus iuẽ lõgobar.qꝛ pro primo furto perdit oculum.secus per.ll.municipales que dant potestatem puniendi ẽm eorũ arbitrium.Tex.qui autez. Incipit tertius casus.Tex.fures.fur est proprie qui non portat secum telum vel gladium:sed quicqd facit: de nocte facit:ꝛ in camisia ꝛ in caligis lineis vadit agaziare ꝛ progaziare isti nõ debent aliqđ mẽbrum perdere.vnde dicitur fur a furno.qđ est nigrũ.vt.ff.de fur.l.j. Unde furtum non est casus fortuitus:qꝛ nunqͣ fit alicui sine culpa.qꝛ si clauderet domũ suaz bene:non pateretur furtum:vt.ff.de furtis.l.eũ qui.§.pap. Sed latrocinium est casus fortuitus:qꝛ fit cũ armis ꝛ sine armis ꝛ sic patenter vt robatoribus stratarum vt infra dicitur:ꝛ isti dãnantur ad mortem:vnde latrociniũ excusat:vt ff.pro socio.l. cũ duobus.§.dãna.Tex.in mari.sub.ꝛ isti dicunẽ latrones.subijcianẽ.qui sunt vt isti in publico loco furcis suspendantur:ꝛ in exemplũ vt alij sibi caueant. vt.ff.de penis.l.capitalium.§.famosos. Alia littera dicit legalibus. ꝛ est hec auẽ.vt nulli iudi.li.ha.lo.ser.§.quia vo. collatio.ix.
¶ Or habetis hic: si criminis qualitas mẽbri abscisionem exigat:vna sola manus abscinditur.sed queritur an dextra vel sinistra:cuius erit electio? Dixerunt quidam q manus in qua minus potest. Si est dextrarius:minus potest in sinistra.ꝛ hoc illa ratione:qꝛ pene sunt molliẽde ꝛc.ff.de penis l.interpretatione. Sed põt dici aliter.s.q dꝫ amputari manus cũ qua deliquit.vt modo in.l.C.dixi. vel põt dici q hꝫ electionem.ar.ff.de condi.inde.l.cum hic.§.vlti.

Quicunqꝫ. Uos.l. istaz continuabitis ad superiora:dictum est.s.e.l.ij.qualiter prouideatur domino requirenti seruum fugitiuum:dictũ est etiãz.s.l.ij.ꝛ.iij.que pena imponatur seruo fugitiuo:nunc in.l.ista intendit imꝑator tractare que pena imponitur occultanti vel recipienti seruum fugitiuum. Et circa hoc ponuntur quinqꝫ casus:quorũ primus talis est. Ecce si aliquis masculus vl' femina occultat in domo sua vel in agro suo seruum alienum sciens inuito domino vel ignorante:tenetur domino reddere eum ꝛ prestare eque bonum vel.xx.sol.ꝛ hoc si semel recipit. si bis vel ter tenetur occultatum reddere domio:ꝛ preter ipsũ duos eque bonos vel tres vel viginti sol. prestare pro vnaquaqꝫ occultatione. Secundus casus est:si tutor vl' curator occultat in domo pupilli:debet eum reddere domino ꝛ penã patitur tutor nõ pupillus vel adultus. Tertius casus est:si ille qui occultat seruum non potest soluere predictam penaz qꝛ pauper est:arbitrio iudicis punitur in corpore:ꝛ dꝫ verberari vsqꝫ ad valentiam.xx.sol. Quartus est:si aliquis occul-

tauit seruum fugitiuum sine dolo malo: quia aliqs venit ad aliquem ⁊ dixit se ingenuuȝ: ⁊ dixit recipias me: ⁊ dabo tibi tot sol. si aliquis recipit eum: hoc casu non patietur penam huius.l. quia nihil est quod possit ei imputari. Quintus casus ⁊ vltimus talis est. ponamus seruus meus aufugit ad domum vel ad agrum tuum: ⁊ tu recepisti euȝ peto ꝙ reddas. reddis mihi. peto penam. dicis tu: non debeo soluere tibi aliquid pro pena: quia tu malitiose misisti eum ad domum meam vt a me penam exigeres ⁊ ita causa lucrifaciendi. quid erit hoc casu? Judex precedentibus indicijs debet subijcere seruum questionibus: ⁊ si apparuerit ꝙ malitiose misit: per sententiam debeo priuari dominij illi⁹ serui: ⁊ seruus fisco debebit applicari hoc dicit. ¶ Or segnori in.l. ista tractatur que pena imponitur occultanti seruum alienum. Et ponit ista.l. quinq; casus circa hoc vt dixi. Modo videatis littere expositionem. Tex. quicūq;. sub. siue masculus siue femina patitur penam huius.l. quia hec dictio quicunq; comprehendit masculum ⁊ feminam: vt.ff. de iure fis.l. ait diuus traianus. ⁊.ff. de verbo. signifi.l.j. ¶ Et circa articulum istum not. esse distinguendum: cum masculinum genus profertur: aut a.l. aut ab homine. Si profertur a lege tunc siue tractatur de odio siue de fauore: femininuȝ genus clauditur sub masculino: vt.ff. de verbo. signifi.l.j.ff. de consti.pe.l.j.ff. de nego. gest.l.iij. in princi. ⁊.j. vnde vi. si quis in tantam. Et hec est regula: scilicet cum masculinum profertur a lege ꝙ semper sub se contineat femininum siue tractetur de odio siue de fauore: vt.s. dictum est. Sed regula fallit in quinq; casibus. Primo quando quod traditur masculino non congruit feminino: vt de procuratore dicitur quia procurator est qui aliena negocia mandato domini ⁊c. vt.ff. de procura.l.j. Sed nunquid dicemus pcuratrix est ⁊c. certe non: cum esse procura. non conueniat mulieri cum sit virile officium: vt.s. de procuratori. alienum. ⁊.l. maritus. naȝ femina procuratrix esse non potest nisi pro quibusdam personis: vt pro parentibus qui non habent alios qui eos defendant: vt.ff. de procura.l. feminis. ⁊.l. nec femina. Ideo dicitur in alio exemplo ꝙ sicut patroni vocantur ad successionem liberti: ita vocantur ad tutelam ipsius. certe non idem dicitur in patrona que vocatur ad successionem liberti non tamen vocanda est ad tutelam cum sit publicum officium ⁊ virile: a quibus femine sunt arcende: vt.ff. de regu. iur.l. femine. ⁊.s. quādo mulier tu. offi.l.j. ⁊ insti. de legi. pa. tu. in fi. ⁊.ff. de legi. pa. tu.l.j. Item ⁊ aliud exemplum in quo quod de masculo dicitur in femina nō obseruatur: vt.s. de his qui ve. eta. impe.l.ij. quod est ideo qr mulier non habet probare instituta morum: ⁊ adire principē sicut masculus qr mulier cetibus virorum se immiscere non debet: vt.s. de procura.l. maritus. Iteȝ in alio exemplo quia.l. dicit ꝙ si liberta nubit alicui de voluntate patroni: ad operas non tenetur propter sinistram suspitionē que posset oriri. Secus est in patrona que licet consentiat liberte vt nubat: nō propter hoc amittet operas: quia nō est ibi aliqua suspitio: vt.ff. de operis lib.l. si cum patronus. Item fallit in alio exemplo: quia si aliquis impetrat aliquam immunitatem sibi ⁊ filijs suis: videtur impetrare tantum masculus: vt.ff. de iure immuni.l.j. Et hec vera sunt in predicta regula ⁊ eius instantia cum profertur masculinum a lege. ¶ Si autem proferatur ab homine: vt a testatore: tunc aut tractatur de fauore: aut de odio. Si de fauore continet femininum: sicut quando profertur a lege: vt.ff. de leg. iij.l. duos mulos. ⁊.l. seruis legatis. nam cuȝ legati fauorabilis est: vt.ff. de reg. iur.l. in testamentis. Idem si dicit testator: filijs meis impuberibus tutores do: quia causa tutele est fauorabilis: hic filij ⁊ filie cōtinentur: vt etiam videatur dare tutorem filiabus: vt.ff. de testa. tu.l. si quis filijs. Si autem tractatur de odio: tunc genus masculinum non continet femininum vt.ff. de ven. in posse. mi.l. sed ⁊ si qua. Et est ratio: quia exheredatio est res odiosa: ⁊ odia sunt restringenda: ⁊ fauores ampliādi: vt.ff. de libe. ⁊ posthu.l. cum quidam. ⁊.ff. ad macedo.l. sed ⁊ si pater. §. non solum. in princip. Et si queratur que sit ratio diuersitatis: quare indistincte quando profertur a lege femininum continetur sub masculini appellatione: licet fallat in casibus supra relatis. si autem ab homine non. Respondetur maior est potestas legis ⁊ latior: ⁊ ideo eius verba latius ⁊ largius accipi debent. testatoris autem potestas strictior est: ⁊ ideo strictius accipienda. Nam priuatis pactionibus ius publicum tolli non potest.ff. de pac.l. ius publicum. Et licet sit dictum ꝙ masculinum genus contineat femininum: non tamen idem est econtra: vt.ff. de leg. ij.l. si ita scriptum. in principio. Et est ratio: quia sicut naturalis rationis est vt femina subsit viro ⁊ non econtra: sic rationabiliter continetur femininum sub masculino: ⁊ non ecōtra: nec mirum quia in multis casibus est: vt.ff. de sta. ho.l. in multis. ⁊.ff. de fide instrumen.l. vlti. In casu tamen propter viduitatem que inducitur quod esse non debet: quod.l. eliascentia. dicit in feminis ⁊ in masculis obseruari: vt.ff. de iur. patro.l. adigere. ⁊.l. qui cōtra. ⁊.l. eliascentia. vel ibi fuit probatum ⁊ bene allegatum. Text. seruum fugitiuum. dicitur seruus fugitiuus ⁊c. vt.s. eo.l.j. dixi in domo vel in vrbano predio: vel in agro: idest in rustico predio: vt.ff. communia pre.l.j. ⁊.ff. de verbo. signi.l. vrbana. Et dicitur domus ꝭm legistas: que consistit ex solo edificio. sed ꝭm grammaticos que consistit ex solo tecto ⁊ superficie: vt.ff. de vsuca.l. qui eum qui agit. ⁊.l. locus. ⁊.l. fundi. Tex. inscio: idest inuito vel ignorante. ⁊ dicitur dominus inuitus siue expresse contradicit siue non expresse consentit: vt.ff. de fur.l. eum qui vas. §. nectare. ⁊.ff. de procura.l. filiusfa. §. inuitum. Text. susceperit: idest receperit sciens: ⁊ occultauit dolo malo: quia recipere est ⁊c.ff. de seruo cor.l.j. §. ꝙ autem. Si enim mīe causa non patitur penam huius.l. vt.ff. de seruo cor.l. dolo. ⁊.l. doli. ⁊.j.e.l. §. vlti. Text. cum pari alio: idest cum alio eque bono. Tex. vel.xx. sol. idest aureos. Tex. reddat. al's restituat. ¶ Et no. ꝙ hec dictio reddat sumitur proprie ⁊ improprie. proprie q̄tum ad seruum occultatum. improprie q̄tum ad alium quem dat de nouo. sic ⁊ alibi.ff. de offi. pre. ⁊ leg.l.ij. in princi. ⁊.j.e.l. vlti. ¶ Et no. hic vnum quod non fit alibi ꝙ seruus cōmunis.xx. solidorum estimatur sicut artifex vel alius bonus. sic.j. de condi. inser.l. vlti. Sed al's regulariter contra. quia plus estimatur vnus q̄ alter.j. de seruo cor. ma.l.j. Habetis hic ꝙ qui dolo malo occultat seruum alienum reddit seruū domino: vel.xx. sol.i. aureos. Nam in iure nostro solidus accipit pro aureo: ⁊ econtra: quod ex.l. apparet que dicit ꝙ si filius emancipatus vocat patrem in ius sine venia patitur penam quinquaginta aur. vt.ff. de in ius vo.l. vltima. alia dicit ꝙ si filius vocat patreȝ sine venia ꝙ patitur penam.l. sol. vt insti. de pe. te. li. in fin. Ne ergo contradicant: dicendum est ꝙ solidus accipiatur pro auro: ⁊ econtra: qr promptū est leges legibus concordare: vt.s. de offi. do.l.j. Et sunt isti aurei: quorum.lxxij. faciūt libram auri: vt.j. de suscep. ⁊ archa.l. quotiēs. Et.v. aurei libram argēti faciūt: vt.j. de argēti precio.l. vna. lib.x. Et vn⁹ aureus facit libram eris: vt.j. de coll. eris vel auri.l.j. ⁊ hoc est verum quando semel recepit. Si secūdo: audiatis quam penam patitur. Tex. si vero representet: idest presentet.

¶ Or dic mihi quō intelligitur iste versiculus. si vero ⁊c. Et custodiatis vos: quia dominus Py. facit hic magnam vim: ⁊ in opinionibus suis tetigit ⁊ non intellexit. Et dixit ipse: si seruū meuȝ occultas dolo malo: semel reddis eum: ⁊ eque bonum: vel.xx. sol. si bis reddes eum: ⁊ aliuȝ eque bonum vel.xx. si ter teneris eum reddere: ⁊ eque bonum prestare vel.xx. sol. Non auteȝ si bis recipis: teneris prestare duos vel pro vno quocunq; prestare estimationem: quia pene sunt molliende non exasperande: vt.ff. de penis.l. interpretatione. Si opponatur de littera: que dicit: qui bis recipit preter ipsum reddit duos. Respondet ipse computata prestatione prime receptionis: quia pro prima prestat vnum: pro secunda alium: ⁊ ita si tertio. Sed hec lectura non est bona: quia videtur esse contra litteram: que vult: vt pro prima prestet alium eque bonum: ⁊ pro secunda duos. Iteȝ quia ratione delicti ⁊c. vt.s. de episco. audien.l.iij. in fine. ⁊.ff. de penis.l. capitalium. §. si crassatores. ergo pro secunda prestabit duos. ⁊ ita littera intelligitur vt iacet ⁊ dixi in casu. Sed qd si recepit quarto prestabit ne quattuor eque bonos. Dominus Azo dixit in summa huius ti. ⁊ ita no. super.l. ista

per.l.ista forte si recepit vltra tertiam vicem nihil prestabit. ar.§.de modo mul.l.eos qui.§.hoc quoq;. Sed contra dicē duz est.q2 si quarto vel quinto recepit: tenetur reddere quat tuor vel quinq;. ⁊ hoc ne quarta vel quinta susceptio remaneat impunita: q̄ non debet esse.ff.ad.l.aquil.l.ita vulneratus in fi. Et dicatis aliud in mulcta: aliud in pena. Mulcta non est.l.determinata: sed cōmittitur arbitrio iudiciarij. pena sic:vt.ff.de verbo.signi.l.aliud.⁊.l.siqua. vnde in multis cōmittitur arbitrio iudicantis. Sed si iudex condemnat quater:ibi est mala suspitio q̄ ipse mala intentione mouetur:vnde non potest vltra trinam mulctam mulctare:vt in.l.contraria. Sed si est pena.l.determinata vt hic: quotiens delinquo: totiens puniri debeo. idem dicam si sexto suscipiat vel.c.ciuibus. Instabit aliquis quomodo potest hoc eē q̄ sustineat hanc penam:q2.l. est scripta q̄ nulla pena excedit quadruplum:vt insti.de actio.§.omnes.⁊.ff.de euic.l.si dictum. Respondetur nulla pena excedit quadruplum per verba relatiua ⁊ multiplicatiua:vt sunt simplum triplum ⁊ quadruplū q2 nulla pena excedit quadruplum vt in.l.contraria. sed pena bene potest excedere quadruplum per verba non relatiua non multiplicatiua. Quid si dicant.ll. siq̄s intrauerit clā domum iudicis: patiatur penam.c.soli. bene exigeretur illa pena:vt.ff.ad.l.iul.ambitus.l.vna. Nec ob.ff. de calum.l.in heredem.q2 ibi sunt diuerse rationes:⁊ ideo excedit quadruplum. Tex.in minorum. Incipit secundus casus. Tex.iminente.sub.non autem pupillis vel adultis si receperunt ipsi tutores in domo pupilli. Unde no.q̄ delictuz tutoris vel curatoris non nocet ipsi pupilli vel adulto. Et ad hoc facit.j. vnde vi.meminerint.⁊.j. de fal.mo.l.j.in fi. Idem est in prelato ⁊ abbate cuiuslibet ecclesie vel presbytero.sed delictum totius capituli bene nocet:vt.s̄.de episco.⁊ cleri.l.iubemus nullam.ibi vbi dixit id nauigij ⁊c̄.⁊.ff.de tributoria.l.procuratoris. ¶ Sed quid si ipse pupillus vel adultus sine tutore vel curatore suscepit? Respondetur: in adulto planuz est q̄ hanc penam patiet̄:in pupillo non. q̄ si est proximus pubertati patietur hanc penam: quia omne delictum ⁊c̄. vt.ff. ad.l.iulia.de adulte.l.sed minor.⁊.ff.ad.l.aquil. sed quecūq; §.iniuriam. Et contra hanc penam non potest restitui: quia in delictis cōmissis dolo non restituitur:vt.s̄.si aduersus deli.l.j.si est infans vel proximus infantie non patiet̄ hanc penam:quia eius etas ⁊c̄.vt.j.de fal.mo.l.j. in fi.⁊.ff.de rei ven. l.q̄ infans. ¶ Or sequitur in littera. Tex.q̄ si ⁊c̄. Hic incipit tertius casus. Tex.sufficiat.sub.⁊ ita inanis est actio ⁊c̄. vt.ff.de dolo.l.nam his. Tex.castigatio: scilicet corporalis. Et not. hanc regulam q̄ vbicunq; pena ponitur pecuniaria si est pauper ita q̄ non potest soluere: luet in corpore vt hic. ⁊.ff.de iurisdi.omni.iudi.l.siquis id quod.§. in seruos autez ⁊.ff.de in ius vocan.l.vlti.⁊.j.de sepul.vio.l.vlti.⁊.ff. de penis l.j.in fi. ⁊ not.ff. de mino.l. si minor.§. si seruus. Et ex.l. ista colligetis argu.ad id quod faciunt tota die potestates lombardie. ⁊ sepe in suis condemnationibus quottidie dicunt: talem condemno in tantum:puta in.c.⁊ si non soluit vsq; ad talem diem: amputetur ei tale membrum: puta pes vel manus ei abscidatur: vel eruatur ei oculus vel fustigetur per totam ciuitatem:vel stet ad cathenam per totam diem. ⁊ hoc possunt facere per preallega.l. Et est ratio ne maleficia remaneant impunita:q̄ non debet esse: vt.ff.ad.l.aquil.l.ita vulneratus.§.penul. ¶ Or sequitur in littera. Tex. apud aliquem:scilicet qui suscepit eum bonafide. Tex.incusari: idest inculpari.concor.ff.de seruo cor.l.dolo. Tex.suo.quasi dicat nedum tenetur reddere occultatum. Tex. priuati.per sententiam:vt ar.s̄.de aposta.l.j. Alij dicunt ipso iure: vt ar. s̄.loca.l.vlti. q̄ non approbo: quia pene sunt molliende ⁊c̄. ¶ Or segnori ex his que dicta sunt potuistis perpendere casuz ⁊ summariā lr̄e expōnē. Et stati circa finē hui⁹.l.est in sistendū:q2 hic ꝯtrīū leui⁹ explicat̄: q2 dī in fi.huius.l.⁊c̄. vt dixi in casu. Sed vī ꝯ.q2 si tu suasisti huo meo vt subtraheret mihi res meas ⁊ veniret ad domū tuā: ⁊ ipse retulit mihi. ⁊ ego dixi seruo meo q̄ faceret. ⁊ deprehendam te in domo sua ⁊ accusabo eum vt ei conueniet. vnde videtur contra.j. titu.j.l.siquis seruo. Ad solutionem huius contrarij ita dicatis. Aut malicia incepit ab occultante: quia dixit vicinus meus seruo meo: vade ⁊ subtrahe dn̄o tuo oēs libros suos ⁊ deferas mihi: ⁊ ego te aliter induam ⁊ pascam q̄ȝ ipse te faciat. ⁊ tunc si retulit seruus mihi domino ⁊ ego dixi ei: fac secure q2 male tractabo eū.hoc casu nihilominus debet puniri occultans. ⁊ sic loquitur.l.contraria. Aut malicia incepit a domino:q2 dixi seruo meo:habeo odio talem vicinū meuz vāde ⁊ occulta te in domo eius. hoc casu non punietur suscipiens vel occultans vt hic in fi. Unde no. q̄ ille qui prouocat ad delictum debet puniri non prouocatus: vt.j. ad.l.iul. de vi.pub.l.quoniaz multa.⁊.ff. si quadru.pau.l.j.§.si aries. ¶ Sed denuo instatur hic quomodo seruus subijcietur hic questionibus contra me dominum cum seruus ⁊c̄.ff.de testi. l.seruos. Respondeo dupliciter. Uno modo propter maliciam a dn̄o excogitatam. sic ⁊ alibi spāle est in atrocioribus criminibus:vt.j.de questionibus.l.j. Uel potest dici secundo modo vt dicitur hic:seruus non torquet̄ pro domino vel contra dominum: sed ipse torquetur super facto suo. Et hic custodiatis vos. Nam non deberet bonus iudex ita dicere: dicas mihi si dominus tuus misit te ad talem domum talis sui vicini: q2 ita interrogaret eum cōtra dominum. sed debet facere ita accipere eum ⁊ ponere eum in questionibus ⁊ dicere: cur iuisti ad domuz talis? si dicat: iui quia placuit mihi vel pro pecunia mea vt dicunt multi. tunc iudex dicet: dic veritatem:vel aliter non faciam te deponi de tormentis: immo faciam poni grossiores lapides vel.x. panthenas ereas. si dicit q̄ dominus iussit: tunc breuiter interrogandus est. al's seruus bene interrogatur de facto suo q̄ potest:vt argumen. j.de questionibus.l. interrogari. nec est boni iudicis interrogare de certa persona: quia hoc est persuadere magis q̄ȝ inquirere ⁊c̄.vt.ff.de questionibus.l.j.§. qui questionem habiturus est. Sed dic mihi subijcietur ne questiōibus iste seruus nullis precedentibus indicijs? Dixerunt quidaz q̄ sic. ⁊ est speciale hic.sed contra.ff.de questionibus.l.j.in princi. vnde debet hoc intelligi quando aliqua indicia precedebāt. Nam si dicebat bonus homo ad cuius domum iuit iste seruus plorando:heu domine iudex suz proditus:q2 dominus maliciose iussit seruo vt veniret ad domuz meam. ⁊ q̄ hoc sit verum paratus sum probare: q2 publica fama est in vicinia sua q̄ ipse misit eum ad domū meam ⁊ habet me odio. Item q2 tali die proxime preterita dixit ipse dominus serui q̄ vna die traheret ipse vnam pēnaz de ala mihi. ⁊ hec est modo illa pēna. si hoc probat bene precesserunt indicia: ⁊ sic subijciet̄ tormentis. ⁊ ita debet hoc intelligi. ¶ Sed instatur hic quo modo si seruus interrogatur super facto suo : responsio sua nocebit domino? Et si hoc est verū: ita erit in potestate serui priuare dominum suum suiipsius dominio: ⁊ seruus non potest facere conditionem domini deteriorem: vt.s̄.de pactis.l. seruus.§.si filius. Respondetur: si alia adminicula sunt cum responsione serui vt.s̄.dixi: hic stabitur responsioni serui cōtra dominum. sic ⁊ al's.ff.de edil.edicto.l. quero in fi. ⁊.ff.de proba.l.cum probatio.⁊.ff.de testi.l.serui. ¶ Or segnori vltimo ad.l.istam signatur quoddam contrarium ⁊ eius so.aduertatis ad distinctionem quam ibi annectaz que optima est. Uos habetis hic q̄ si aliquis occultauit seruum meum dolose q̄ reddit eum ⁊ eque bonum vel.xx.soli. sed.l.contradicit que dicit q̄ si aliquis subtraxit seruum ⁊c̄. q̄ debet eum reddere ⁊.xij.libras argenti fisco.vt.j.de agrico. ⁊ cen.l.seruos.lib.x. Ad quod quidaz dixerunt q̄ hec.l.intelligitur s̄m illam ⁊ illa s̄m istam: vt qd̄ dicit vel.xx.soli. vel.xij.libras argenti fisco. ⁊ quod ibi dicit de.xij. libris argenti fisco.sub. ⁊ eque bonum vel viginti soli.vt hic: quia promptum est.ll.legibus ⁊c̄.vt.s̄.de inoffi.do.l.j. ¶ Sed segnori verior responsio est ⁊ colligitur ex textu: quia hec.l.loquitur in simplici seruo priuati occultato.l. contraria loquitur cum quis recipit seruum tributarium vel inquilinuz: quia ibi reddit eum ⁊ fisco prestat.xij.lib.argenti. Ad solutionem cuius contrarij: quia occultantibus seruos alienos varias penas imponunt iura: vt plane liqueat iste articulus est ita distinguendum vt consueui distinguere. Et aduertatis istam distinctionem: q2 dominus Azo de hoc distinxit in summa illius ti. ⁊ non ple

ne ꝛ non ita recto ordine: que distinctio ponitur in glo. ordi. de verbo ad verbum super .l. ista. Ego tamen aliter distinguam ꝛ latius ꝛ plenius: ꝛ nihil omittam de antiquis ꝛ nouis scriptis: ꝛ ideo ita distinguo. ¶ Cum aliqs occultat seruū alienum: aut ascripticium alienum: aut agricolam seu censitum alienum: aut colonum alienum: aut liberum alienum hominem artificem ciuitatis vel alteri operi deputatū: aut filium alienum in ipso casu. ¶ Cum quis occultat siue suscipit seruum alienum refert: aut seruum fiscalem: aut cesaris siue imperatoris: aut ciuitatis: aut priuati. Si fiscalem tenetur eum reddere fisco: ꝛ insuper nomine pene tenetur prestare .xij. libras argenti: vt .j. eo. l. si quis. seruum fiscalem. Si autem occultat siue suscipit seruum cesaris aut imperatoris: tunc siue colonum siue simplicem seruum tenetur eum reddere: ꝛ insuper tenetur prestare nomine pene vnā librā auri: vt .j. de dolo fugi. l. quisqs. lib. xj. ꝛ .j. de agrico. ꝛ mācī. l. iij. lib. xj. Si seruum cesaris vel imperatoris gineciariū: tenetur ipsum reddere ꝛ .v. lib. auri nomie pene: vt .j. de murileg. l. qui aliquem ex famil. lib. xj. ꝛ est seruus gineciarius ſm quosdam: custos ginearum: ꝛ sic ginecium .i. locus eorum. ꝛ habebat iste gineciarius istud officium: quia exigebat tributum a meretricibus quod tenebantur dare de eo quod lucrabantur. vel verius dicatis ꝙ gineciarius erat ille qui preerat vel qui faciebat quoddā genus vestis qua vtebatur solus imperator. Si seruū ciuitatis quis suscipit tenetur ipsum reddere: ꝛ insuper alium eque bonū ꝛ .xij. sol. vt in .l. proxi. Si seruum priuati quis suscipit vel occultat siquidem simplicem tenetur ipsum reddere: ꝛ insuper eque bonum nomine pene vel. xx. sol. vt in .l. nostra. Si inquilinū vel colonum vel tributarium: tunc reddit eum: ꝛ insuper fisco cogitur dare. xj. als. vj. lib. argenti nomine pene: vt .j. de agrico. ꝛ censi. l. seruos in fi. lib. xj. Si autem aliquis suscipit siue occultat ascripticium alienum: tenetur eum reddere domino cum omni eius peculio ꝛ eius sobole: ꝛ cū omni damno dato domino soli in occultatione: vt .j. de agrico. ꝛ censi. l. cum satis. lib. xj. Si autem agricolam siue censitū alienum tenetur eum reddere domino cū omni lucro que sito ab eo: ꝛ cum omni damno quod dominus sustinuit post fugam: vt .j. de agrico. ꝛ censi. l. omnes profugi. ij. lib. xj. Si autem aliquis suscipit seu occultat colonum alienum: hic subdistinguo aut italicum. aut prouincialem. Si italicum vel aliarum prouinciarum in quibus non est copia colonorum. reddit eum domino cum omni damno. vt .j. de agrico. ꝛ censi. l. omnis. ꝛ insuper punitur propter hoc ad arbitriū iudicis. vt .j. de colo. pala. li. xj. l. vna. Si tributarium reddit ipsū domino. ꝛ insuper. xij. lib. argenti fisco. vt .j. de agrico. ꝛ censi. l. seruos. Si prouincialem. aut illiricum. aut tracensem. aut cestrinum. Si colonum illiricum. tenetur eum reddere cum omni sobole damno ꝛ estimatione ꝛ peculio. ꝛ insuper in quadruplum nomine pene damnatur. siue sciens. siue ignorans receperit. quod est speciale propter hominū penuriam. vt .j. de colo. illiri. l. vna. lib. xj. vel dic ꝙ ꝛ ibi. ꝛ si ignoret colonum illiricum alienum sciebat tamen suum nō esse. ꝛ per quos scire debebat ad alium pertinere. vt arg. j. vnde vi. l. cum querebatur. Si autem aliqs suscipit seu occultat seruum tracensem tenetur eum reddere cū omni peculio suo ꝛ agnatione ꝛ omni damno operarum. insuper tenetur domino dare duas libras auri. vt .j. de colo. trecen. l. vna in fi. lib. xj. Si autē aliquis suscepit seu occultat seruū cestrinum. debet puniri in tribus lib. auri. vt .j. de murileg. l. vj. lib. xj. Si autem aliquis suscipit seu occultat libertum alienum. aut ciuitatis. aut priuati. Si ciuitatis tunc tenetur ei reddere. ꝛ insuper nomie pene. xij. sol. prestare. vt .j. l. proxi. Non autem tenetur prestare alium libertum. cum libertus homo liber sit. vt insti. de libertinis in princip. ꝛ non potest alienari cum ius vniuersitatis non transeat sine vniuersitate. vt .j. de oper. liber. l. liberti. Si priuati tunc tenetur eum reddere. ꝛ insuper in estimatione operarum amissarū damnatur. vt .j. de oper. liber. l. vltima. Si autem quis suscipit liberum hominem artificem ciuitatis vel alteri operi deputatum ꝛ patitur eum iungere ancille sue patitur penā de qua dicitur .j. eo. l. vlti. Quod est verum si sciens receperit. secus si ignorans: vt .j. de ope. lib. l. ij. que loquitur in seruis publicis: qꝛ loquitur ibi in liberis: ꝛ ibi vocantur serui publici liberi hoies: vt patet ex rubrica. Si autē aliquis suscipit vel occultat filium alienum: me. s. patre inuito: tenet̄ ipsum reddere patri per interdictum de liberis exhibendis: vt. ff. de liberis exhi. l. j. in prin. ꝛ per totum. ꝛ nihilominus condemnatur mihi patri in tantam pecuniam: q̄tam ego pater iurauero interesse mea: facta prius taxatione a iudice: sicut fit in actione iniuri. vt. ff. de iniur. l. constōnibus. ꝛ insti. de iniur. §. penu. Uel potest dici ꝙ prestabit penā pro motu iudicis. i. q̄tum equum iudici videbitur: vt. ff. de custo. ꝛ exi. re. l. siqs reuē. Nec tenetur mihi patri act. serui cor. directa in duplo qꝛ est liber homo: ꝛ liber homo non recipit estimationem: vt ff. si qua. pau. fe. di. l. antepe. ꝛ. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. §. si liber homo. ꝛ .l. vlti. sed vtili acti. de seruo cor. bene tenetur: qꝛ si interest nostra seruos non corrūpi multofortius filios. vnde si datur ex verbis ꝛ ex sentētia pro seruo corrupto directa vtilis: tamen ex sententia pro filio corrupto dabitur: vt. ff. de seruo cor. l. in hoc iudicio. ꝛ. l. j. in prin. ꝛ. §. siquis seruum. Omnes predicte pene habent locum: cū aliquis agit ciuiliter: secus si agat criminaliter. nam tunc debet puniri. l. fauia de plagiarijs. vt .j. ad. l. fa. de pla. l. siquis seruum. ꝛ. l. vlti. Sed qua actio. petitur hic pena? Quidam dicūt ꝙ act. in factum que descendit vbicūqꝫ equitas suggerit actionem dari: vt .j. de prescrip. ver. l. quotiens. ꝛ. s̄. de sac. san. ec. l. sancimus. Alij dicunt ꝙ petetur conditione ex hac. l. ꝙ est verius. ¶ Denuo quero h̄ cuius erit electio vel prestare aliū vel. xx. soli. Dixerunt quidam ꝙ actoris argu. ff. de eo ꝙ certo lo. da. opor. l. non vtiqꝫ. §. generaliter. Sed verius est ꝙ sit ipsius recipientis vel occultantis electio: vt argu. s̄. de conditio. indebi. l. penul.

Incipia.

De seruis priuatorum receptis ꝛ occultatis in quattuor superioribus. ll. dictū est. in hac l. tractatur de libertis ciuitatū ꝛ mancipijs ciuitatum: ꝛ ita respicit secundam ꝛ tertiā partē rubrice: ꝛ pōit hic tres casus. ¶ Primus casus est: si aliquis dolo malo recipit mancipia ciuitatum diuersis artibus deputata: patitur penam: quia ipsum mancipium reddit ciuitati: ꝛ eque bonum ꝛ .xij. sol. ¶ Secūdus casus est: si aliquis occultat dolose libertos ciuitatum diuersis artibus deputatos patitur penam: qꝛ ipsum libertum ꝛ .xij. sol. prestat. Tertius casus est: cū aliquis occultat mancipium ciuitatis dolo: si defensor fuit negligens in eo requirendo patitur hanc penam: quia duo mancipia vicaria prestat: ꝛ decetero illa mancipia ad eum non poterunt peruenire: siue principali beneficio: siue ex venditione: vt qꝛ noluit emere. hoc est ꝙ dicit mancipia scilicet ciuitatum: vt indicat littera sequens. Et no. videamus summariā littere expositionem ꝙ est differentia inter mancipium ꝛ seruū. Seruus est proprie qui nascitur ex ancillis nostris vt. ff. de sta. ho. l. ꝛ seruorum. Sed mancipium dicitur cum homines populi romani aliquem de hostibus capiunt. Et dicitur mancipiū qꝛ manu capitur: ꝛ licet olim licitum esset occidi eos: hodie tamen est secus: vt. ff. de sta. ho. l. libertas in fi. Tex. reipublice: scilicet alicuius ciuitatis: vt indicat littera sequens. Item ista. l. debet intelligi iure publico alicuius ciuitatis non romanorum: qꝛ in illis mancipijs alia pena est statuta: vt .j. eo. l. siquis seruum. Et sic nomen reipu. sumitur proprie: qꝛ proprie dicitur respublica romanorum: improprie respublica alicuius ciuitatis: vt. ff. de verbo. signifi. l. eum qui vectigal. Et sic improprie sumitur hic: sic ꝛ alibi. s̄. de sacrosan. eccle. l. nec licet inter diuinum. ꝛ. ff. de pu. ꝛ vecti. l. sed hi qui. §. preterea. Tex. sollicitauerit: scilicet ad fugam. Tex. crediderit. s. ad se. Tex. altero: scilicet pari ꝛ eque bono. s̄. l. proxi. Tex. restituat. s. ciuitati. Tex. libertis. secundus casus. Tex. sollicitati: idest ad fugam: dolo malo occultati. Tex. cū eadem forma. hec littera exponitur dupliciter. Uno modo cum eadē forma. s. per omnia: qꝛ reddit ipsum eque bonū aliū ꝛ .xij. sol. Sed opponitur cum libertus sit liber homo: vt insti. de lib. in prin. quomodo pōt dari alter libertus cū liber homo non potest alienari ꝛ liberi hominis non est cōmertium: vt. ff. de contrahen.

contrahen. emptio. l. τ liberi. τ. ff. de verbo. oblig. l. inter sti-pulantem. §. rem sacram. Ad quod quidam respondent: liber homo non potest alienari singulari titulo. scilicet vt aliquis donet eum. sed cum vniuersitate τ ex necessitate sic. τ hoc ex necessitate fit. Et est simile in fundo dotali qui nõ potest alienari singulari titulo: sed cum vniuersitate τ ex necessitate potest alienari: al's non sic: vt. ff. de fundo do. l. j. τ. ff. de acquire. re. do. l. quedam. Sed hec expositio non est bona. τ ideo dicetis vt dixi in casu cum eadem forma. s. estimationis alterius τ. xij. sol. q2 non prestat eque bonum: sed reddit estimationem alterius liberti. Nam cum dictuʒ est libertus: est liber homo. Item iuspatronatus non potest alienari nisi cũ vniuersitate: vt. j. de operis libe. l. j. in fi. Tex. τ ita. Incipit tertius casus. Tex. vt defensoris. s. ciuitatis. Et dicitur defensor administrator ciuitatis quem nos vulgo vocamus potestatem: vt in auc. de defen. ciui. per totum. Tex. mancipia. scilicet alia eque bona. Tex. exigantur: idest soluanť. Et no. φ verbum exigo. inuenitur in significatione passiua. sed proprie contra. vt. j. ti. j. l. falsus. τ est proprie exigere ab inuito extorquere. Tex. valituris. sub. in illis duobus vicarijs mancipijs. Et legitur ista littera dupliciter. Tex. in eius. s. defensoris. τ ita dicetis si defensor negligat requirere: punitur in duobus alijs: τ illa duo mancipia non poterit recuperare nec beneficio principali. q2 si impetret rescriptum a principe non valet: q2 presumitur contra ius vnde non valet: vt. s. de preci. ipe. offe. l. rescripta. nec si vellet emere potest. Unde not. φ hic est quidam casus φ alius potest emere τ non ipse: q2 non licet alicui emere aliquid ex officio suo: vt. ff. de contrahen. emptio. l. licet. vel potest dici non reuertuntur. s. beneficio principali. Item si vellet dicere: prestitit duo alia: volo retinere istum. q2 iam prestiti litis estimationem que facit emptionem. non erit audiendus. Potest legi secũdo modo. Tex. in eius scilicet mancipij. quasi dicat hoc mancipiuʒ sustinebit hãc penam. quia perpetuo remanebit apud ciuitatem nec beneficio principali potest vendi. Et in. l. ista no. aliqua magistralia ad que allegamus tota die. l. istam. Et primo no. hic. si defensor ciuitatis vel ecclesie vel episcopus vel tutor vel curator. vel si procuratores domini fuerit negligentes in rebus dominorum debent puniri. sed debent etiam in alio puniri ratione negligentie. quia debent ab officio remoueri. vt. s. de procur. l. qui. τ. s. de offi. pre. pre. orien. l. siquos τ. ff. de suspec. tu. l. iij. in fi. τ. l. he autem cause. Item not. hic aliud notabile φ vbi. l. prohibet nominatim rescriptum indulgeri. si rescriptum concedatur non valet. vt. s. de summa tri. τ fi. ca. l. ij. in prin. τ. s. de sac. san. eccle. l. iubemus nullam. τ. s. de arbi. tu. l. vlti. in fi. ¶ Or segnori super vno ad quod sepe allegatur hec. l. prima facie iuraret aliquis superficialiter intelligens super sancta dei euangelia φ hec. l. nihil diceret de hoc. quia nos intelligimus eam sic. τ est regula φ fur manifestus tenetur in quadruplum. fallit in casu in quo tenetur in duplum. vt. C. de seruis fugiti. l. mancipia. τ φ hoc dicat aperte videte si aliquis occultat mancipium τ apud eum deprehendatur. est fur manifestus. quia fur manifestus est τc. vt. ff. de fur. l. ij. vnde damnatur in duplum. quia prestat eque bonum τ. xij. soli. qui sunt estimatio alterius mancipij. τ. l. dicit φ tenetur ad quadruplum. vt. j. titu. j. l. de his. Respondeo duobus modis. Uno modo sic φ est speciale hic. τ est ratio specialitatis: quia plus curant. ll. de cõmodo priuatorum q̃ʒ ciuitatum in tali acquisitione: vt j. de cadu. tollen. l. vna. §. vlti. sed al's pena furti manifesti est quadrupli: vt in. l. contraria. sic est τ al's speciale in odio iudeoruʒ τ paganorum. nam tenetur christianus iudeo in duplum si facit sibi furtum manifestum: vt. s. de paganis. l. christianus. Uel potest dici vt dicamus. hic occultator serui nõ fuit in ipsa occultatione deprehensus. sed postea. τ ita erat fur non manifestus. cuius pena est dupluʒ. τ ita soluitur hic duplum. Sed potest dici ad id alio tamen modo. hic occultator non conuenitur furti actione sed actione serui cor. que actio est in duplum. τ si alibi vnum simplum sit pena. aliud res. vt. ff. de seruo cor. l. j. tamen hic fauore ciuitatis totum duplum erit pena. ¶ Item ex. l. ista colligetis arg. ad id de quo tota die dubitatur. aliquis quem pater reliquit diuitem fecit male facta sua. quid fecit iste: vendidit mihi omnia bona sua: nunquid transeunt in me omnia sua iurapatronatus? Secundum vnam expositionẽ cum eadem sit forma per omnia dicatis φ sic: vt. j. de bo. lib. l. j. in fi. Secundum aliam lecturam non transibit iuspatronatus simpliciter: q2 non transit cum singulari ti. Item si transit cum vniuersitate: non tamen omnia iura sua: q2 non iura alimentoruʒ aliorum τc. vt ff. de bo. lib. l. si operarum. τ. j. de libertis τ eo. lib. l. liberti libertequ. sed modica iura vt sunt de non vocando in ius transeunt: vt. s. de in ius vocan. venia. τ. ff. de dolo. l. heredem. τ dicam. j. de bonis lib. l. j. in fi.

Um seruum. Hec. l. respicit primam partem rubrice de seruis fugi. priuatorũ. vel potest dici φ respicit tertiam parteʒ rubrice de seruis fug. priuatorum. Et in. l. ista ponitur talis casus. Seruus meus ad te aufugit τ tu occultasti eum dolose. ego requisiui eum cũ auctoritate presidiali τ inueni. vnde coram preside adductus est. dicebant vicini tui: occultasti: tu male negociasti: quia nedum perdes seruum occultatum imo. xx. sol. dixisti tu: de tot factis euasi: bene euadam de isto diuina gratia mediante. venisti ad aurem serui τ dixisti ei φ diceret se liberum. vel dicebas φ iste non erat seruus meus immo tuus: quid debet facere iudex in casu isto? Certe illum seruum debet subijcere questionibus τ interrogare si est seruus vel liber vł cuius seruus est. Et hoc erit vtile litigãtibus: quia veritas inuenitur. τ in alio erit vtile: quia ex quo serui torquentur: terrebuntur a fuga. hoc dicit. Tex. cum seruum: scilicet siue priuati siue ciuitatis. Tex. alius: scilicet occultator. vel alius. s. tertius. Tex. fuit. s. que est. s. e. l. quicũq. Tex. opponit. sub. in preiudiciũ domini: vt diximus plene. s. eo. l. requirendi. Tex. curauerit. vt diceret se liberum. Tex. nequissimus. sub. ille seruus. quia omnes serui sunt nequissimi iuxta illud. quid faciet τc. Tex. verbero. i. vt verberetur. Alij dicunt φ est proprium nomen. Tex. fiat. ¶ Sed an aperietur veritas per rñsionem ipsius? Respondetur duobus modis. Uno modo aperietur q̃tuʒ ad semiplenam probationem: vt. ff. de questionibus. l. siquis vltra. Uel potest dici φ aperietur veritas cum alijs indicijs vt. ff. de edili. edic. l. quero in fi. Tex. proderit. si veritas inueniatur. Tex. terrere. Obijcitur hic quõ seruus torqueretur pro domino vel contra dñm cum seruus non debet torqueri. Respon. non torquetur pro domino vel contra: sed pro facto suo qualis homo est: vt. j. de questionibus. l. interrogari. τ. s. de rei vendi. l. cum super.

Iquis. Lex ista respicit p̃mam partem rubrice τ in ea dicitur si quis dolose seruum fiscalem occultat in domo vel in agro patitur hanc penam: q2 ipsuʒ reddit τ. xij. li. argenti. Tex. fiscaleʒ. i. imperij patitur hanc penam. secus si imperatoris vt dixi. s. eo. in. l. quicunq. plene. Tex. compellatur. ¶ Sed opponitur q̃tum ad istum tractatum: precium cuiuscũq ser ui est. xx. vel. xij. ß. vt. s. eo. l. quicunq. τ. l. mancipia. sed hic prestat. xij. libras argenti: ergo punitur vltra quadruplum: φ esse non debet: vt insti. de actio. §. quadrupli. Respon. φ dixi. s. l. quicunq.

Iqui. Hic tractatur de liberis hominibus artificibus ciuitatum diuerse opere deputatis. Et in. l. ista põitur talis casus. Si liberi homines fabri fugiunt a ciuitate τ veniunt in domum alicuius: si occultator patitur ancillam suaʒ illi libero homini coniungi in contubernium infertur hec pena: q2 ipsuʒ reddit ciuitati: τ ancilla cum sobole restituenda est ciuitati: τ iste occultator perdit dominium ancille cuʒ sobole. hoc dicit. Tex. siqui. scilicet liberi homines. Tex. publicorꝫ seruorum. i. publice seruientiuʒ. sic τ alibi tabellio dicit seruus a seruiendo: vt. ff. de adop. l. nõ aliter. non pṫ tamen esse tabellio: vt. j. de decur. l. generaliter. lib. x. quare ex pono ita: q2 si ego intelligerẽ ita vt sonat littera ista: nõ ista pena imponiť sed alia: vt. s. e. l. proxima. Item si dicerẽ publicoruʒ seruo-

rum.s.ciuitatis: imponeretur pena que est.s.eo.l. mancipia. Et ita expone vt faciat ad partem rubrice: de qua dixi: et ita cōmuniter intelligitur hec.l. Uel si vultis dicere hec loquitur in seruis publicis artificibus: illa.l. mancipia. loquitur de alijs mancipijs ad alia opa deputatis q̄s ciuitatis. Tex. adiunxerint.s.dominis sciētibus: non ignorantibus: vt.j.de bonis lib.l.ij.et.j.de infan.expo.l.j. Secus est in colono illi. vt.j.de colo.illi.l.j.vel illō est speciale vt dixi.s.e.l.quicūq3. Sed quare dicit consortij? quia inter ancillam et liberū non est matrimonium: cum matrimoniū sit iur ciuilis et seruus quo ad ius ciuile etc. vt.ff.de regu.iur.l.q attinet. Sed inter ancillam et liberum dicitur contubernium: vt.s. de incestis et inutil.nup.l.cum ancilla. Tex. vxores.s. conturbernales: vt.s.dixi. Tex. et liberi.q.d.et soboles inde nata. Tex. pristine.i.ciuitati. Tex. restituatur. verbum restituatur sumit proprie prout refertur ad occultatum. improprie prout refertur ad contubernalem sobolem. et sic dictio sumit proprie et improprie: vt no.s.eo.l.quicūq3. ¶ Dn̄s segnori opponitur ad l.istam. Si liber homo faber istius ciuitatis te sciēte occultet se in domo tua: et coniungatur ancille tue: si nascuntur liberi: reddis ciuitati et cū sobole. Sed quomodo liberi nati fiunt ciuitatis? imo cum esset ancilla tua sequūtur matrem et non patrem. vnde cum esset tua debent esse tui liberi. Ad qd̄ potest dici dupliciter. vno modo q hic est speciale: vt sequantur condi.patris. sic et est speciale.j.de li.et eoru3 li.l.ij. et.j.de iureiur.l.qui. Uel dicatis q sequūtur condi.matris: quia mater desijt esse tua propter delictum tuum. vnde sicut ancilla erit ciuitatis: et ita liberi erunt ciuitatis.

¶ De furtis et seruo corrupto.

¶ De quondam speciali furto anormalo qd̄ cōmittunt serui fugiendo a domino: superiori ti.tractatum est: nunc vero de regulari furto tractat. et ideo dicitur in plurali de furtis: quia duplex est furtum: manifestum et non manifestu3: vt.ff. eo.l.ij.et insti.de oblig.que ex de.nas.§.furtorum. Ueru3 qr sicut furtum est crimen extraordinarium: ita et serui corrupti: ideo ponit de seruo cor.q.d.de actione fur.que habet locum pro furtis manifestis: et non manifestis. que sunt extraordinarie. et de actione serui corru. ideo ponit hunc ti. Uel potest ita continuari quia seruus fugiendo facit furtu3 sui: vt.s.ti.proxi.l.j.ponit in genere de furtis. sed quia serui aliquando corrumpuntur: ponitur de seruo corrup. et de pma parte rubrice agitur per totum ti. de secunda agitur.j.eo.l. aduersus.et.l.si quis.

Si ex pecunia. Rubrica nostra habet duas partes. et sicut hec.l.est prima in ti.ita respicit primam partem rubrice.s.de furt. Et in.l.ista.que respicit primam parte3 rubrice ponetis ita casu3. Quidam accessit ad imperatorem: proponens ei tale3 questionē. dn̄e imperator serui mei de archa mea subtraxerunt mihi.c.ista.c.portauerūt ad quosdam meos vicinos: et mandauerunt eis vt emerēt predia de illis.c.illi mei vicini sciebant illos bene esse seruos meos et pecuniam meam esse. vnde nihilominus fecerūt qd̄ mandauerunt sibi illi serui mei: modo quero a vobis qualiter mihi prouideatur. Ad qd̄ respōdet imperator: amice carissime si ex pecunia tua mandantibus seruis tuis etc. habes electionem: vel velis cōuenire furti act.ad penam et cōditione furtiua ad rem: vel velis habere ratum qd̄ fecerunt: quo quidem casu poteris expiri mādati ad predia. Sed si tu velles agere mandati ad predia: et furti actio.ad penam et conditio.furti.ad rem: equitas hoc non patitur: quia agēdo fur. actione ad penam et conditio.furti. ad rem reprobas q de tua pecunia fuerint illa predia comparata. agendo mandati approbas q de pecunia tua fuerunt illa predia comparata: igitur iste actiones contrarie sunt vnde teneris vna3 eligere. Uidete summariam littere expositione3. Tex. si ex pecunia tua. dn̄o querenti respondet imperator vt patet ex.l. descriptione. et expono tex. si ex pecunia tua. sc3 dominica. Alij exponunt pecunia. sc3 peculiari. vel potest exponi cu3 distinctione quā.j.adducā. si ex pecunia tua.s.dominica vel peculiari. Tex. comparauerint.s. te ignorante et inuito. et sic cum scientes te nolle cōparauerint predia de pecunia tua: furtum fecerunt vt.s. q cum eo.l. si liberam. Et videtur inuitus qui expresse non consentit: vt.ff.de fur.l. qui vas.§.vetare. Tex. furti: scilicet non manifesti. que competit ad duplum: vt.j.eo.l.de his. Tex. et condit. scilicet furtiua que est rei persecutoria et soli domino datur: vt.ff.de condi.fur.l.j.§. sed nec legataria. Tex. debeas scilicet vt pdia empta de pecunia tua consequaris. Sed dicet aliquis non licet ambas proponere: qr esset sibi contrarius. de hoc dixi. Tex. criminis: scilicet furti: qr est crimen extraordinarium: vt.ff.eo.l.j. Tex. bonefidei: idest mandati vel actio.manda. que est bone fidei vt insti.de actio.§.actionu3 autem. Diceret aliquis volens subtilizare: principem non intelligo: vel ipse non intellexit qd̄ dicit q agatur mandati ad implendum contractum. et sic videtur q innuat contractum impleri traditione: cum mandatum contrahitur solo consensu: vt insti. de ob.que ex consensu contra.in prin.et.ff.de actio.et obliga.l. consensu.et ff.man.l.j. Et hoc est verum q solo consensu contrahat. quomodo agitur mandati: vt mandatum adimpleatur per traditionem? Respon. mandatū adimpletur duobus modis. vno modo solo consensu quo ad obligatio. et sic intelligitur.ff. manda.l.j. Impletur etiam mandatum q̄tum ad libertatem et ad liberationem: vt cum mandatarius tradit q consecutus est ex mandato: quia nihil apud ipsum debet remanere: vt.ff.manda.l.ex mandato. et sic loquitur hic. ¶ Dn̄s segnori anteq̄ perueniam ad alia que circa.l. istam consueui vobis notare: super.l. ista volo vobis formare duas questiōes pertinentes ad casum istius.l. et ad expositionem littere. Littera ista ita dicit. si ex pecunia tua. quero hic. erat ne pecunia dominica vel peculiaris? Dixerunt quidam q hec.l. intelligitur in dominica: quia si serui accipiunt pecunia3 de archa domini: de illa pecunia fit furtum: et hoc dicit. Tex. si ex pecunia tua. secus in pecunia peculiari: quia in ea licet seruis contrahere per se vel per alios etiam domino inuito: vt.ff. de pecul.l.siquis seruum.§.etiam. ergo dicunt ipsi q in pecunia peculiari hec.l. intelligi non potest. Alij dicunt q intelligitur in pecunia peculiari: vt si serui acceperint pecuniam de archa domini sui: de peculio suo domino inuito fit furtum. Et pro ista opi.facit: quia seruus facit furtum de dominica et peculiari: si eam contractet tradendo alij: vt.ff.eo. l.interdum.§. si res.et.§. cum autem. Sed ego distinguo s̄m q consueui distinguere. Aut serui isti non habebant liberam peculij administrationem: quo casu idem erit in peculiari q in dominica: q scilicet furtum contrahatur. Si aute3 habebat liberam peculij administrationem tunc hec.l. habebat locum in dominica: qr in peculiari posset quicquid voluit facere: non tamen donando vel vouendo: vt in pre alle.l. s. q cum eo.l.si cum liberam.et.ff.de pac.l. contra iuris.§.si. et.l.se. Et sic potest exponi littera ista tripliciter: vt dixi in expositione littere: sicut et aliter distinguitur in procura. vtrum habeat liberam et generalem administrationem. et tūc potest omnia facere que dominus: vt.ff.de iureiur.l.iusiurandum. in fi.cum.l.sequē. Si autem habet generalem et non liberam non sic: vt.ff.manda.l.mandato generali. Ex quo apparet q hec.l.potest intelligi tripliciter.s. vt loquat in dominica tantum s̄m quosdam: vel in peculiari et dominica s̄m alios: vel q intelligatur vt ego distinxi. ¶ Secundo quero sic: que est ista ratio equitatis: que non patitur agi furti et mandati? Dicunt quidam q est ista: qr non debet dn̄s posse persequi cām criminis.i. agere actione furti. etiam impleri contractum.i. agere. actione manda. qr hec est regula q q̄n alicui competunt plures actiones: debet vnam eligere: vt.ff. de tribu.l.q in heredem.§. eligere.et.ff. de reg.iur.l. nemo.§. quotiens.et ff.de leg.ij.l.cu3 filijs.§.varijs. ¶ Dn̄s segnori hec responsio non est bona: qr illud verum est in pluribus actionibus rei persecutorijs. Sed illud non est verum cum vna est rei persecutoria: et altera est penalis vt hic est. nam vna est rei persecutoria: et altera est penalis vt hic. nam rei persecutoria nō tollit penalem nec econtra: vt.j.eo.l. ancille. et.ff.eo.l. si pignore.§.cum furti. Et ideo dicetis alijs duobus modis. Et vno

vno modo sic: cum dominus serui agit furti ⁊ cōditione furtiua. quid dicit libellus? ago contra titium ⁊ seyum qui pecuniam meam acceperunt a seruis meis me inuito ⁊ emendo pꝛedia pecuniam contractauerunt. vñ qꝛ illud displicet mihi peto penā duplici actione: furti ⁊ conditione furtiua ad rem ⁊ ita repꝛobat factum serui. Si mandati ageret ita diceret: ago mandati contra titium ⁊ seyum qui emerunt de pecunia mea quaꝫ acceperunt a seruo meo pꝛedia. ⁊ peto pꝛedia empta: qꝛ placet mihi serui factum: vnde appꝛobat factum serui. Si modo vellet agere vtraqꝫ: iam semel appꝛobatum repꝛobaret vel repꝛobatum appꝛobaret. ꝙ non licet: qꝛ ꝙ semel appꝛobatum est non licet repꝛobare ⁊ econtra: vt. ff. de nego. gest. pomponius. ⁊. s̃. de testibus. l. siquis testibus. ⁊. s̃. de non nume. pecu. l. generaliter in fi. Vel potest dici ꝙ illa est ratio equitatis: quia iste actio. furti ⁊ condit. furti. ex vna parte: ⁊ man. ex alia sunt sibi inuicem contrarie. Et quo modo hoc sit videte dum dominus serui agit mā. ad pꝛedia empta: ⁊ appꝛobat ꝙ serui fecerunt: vt. ff. de fideiuss. l. si seruus. quia ita foꝛmauit libellum siue petitionem suam. Quia serui mei tradiderunt vobis pecuniam meam ad pꝛedia emēda interest mea pꝛedia habere: peto illi ṕdia mihi dari: ⁊ actio man. datur illi cuius interest. ff. man. pꝛocura. in fi. dum agit condit. furtiua ⁊ actiōe furti ipse repꝛobat factum seruoꝛum ꝙ est causa petēdi vt. s̃. dixi: vnde hoc casu iste actiones sunt sibi contrarie. ⁊ certe allegans contraria non est audiendus vt hic. ⁊. ff. de condit. ⁊ demonstra. l. titie. ⁊. ff. de mino. l. si filius. ⁊. ff. de peti. here. l. si testamentum. ⁊ ideo si competunt alicui due actiones contrarie: vnā eligit vt hic. ⁊. s̃. si seruus extero. l. j. ⁊. j. de codicil. l. vltima. ¶ Oꝛ segnoꝛi ex his que dicta sunt vobis casum huius. l. ⁊ summariam expositionem littere potuistis bene intelligere: modo alia sunt videnda ⁊ indaganda: opponendo respondendo distinguendo ⁊ querendo. Et vltimo subijciam vobis quasdaꝫ questiones: ⁊ statim opponemus ad. l. istā ⁊ gradatim perueniemus ad aliaꝫ ⁊ oppono sic. Videtur ꝙ serui possint mandare pꝛedia emi de pecunia mea: ⁊ ꝙ ille qui emit pꝛedia de mandato serui non fecit furtum: quia seruus potest vendere rem meā ⁊ non facit furtum: vt. ff. eo. l. sed ⁊ siquis in fi. ⁊. ff. de acqui. posses. l. si seruus. Si ergo potest facere ꝙ est plus scilicet vendere potest ꝙ est minus scilicet mandare de emendo iuxta regulam iur. quia qui potest ⁊c̃. vt. ff. de regulis iur. l. cui ꝙ plus. Ad hoc potest dici multis modis. Seruus meus potest vēdere rem meam mandato meo ⁊ voluntate mea: ⁊ tunc tenet venditio vt in. l. contraria. ⁊. ff. de pigno. actio. l. si conuenerit in fi. Sed seruus meus non potest vendere me inuito: quia non potest seruus meus conditionem meam facere deterioꝛem: vt. s̃. de pactis seruus. Similiter ⁊ dominicam pecuniā non potest tractare me inuito: quia non potest aliquis auferre pecuniam meam me inuito: vt. ff. rerum amo. l. nec enim. ⁊ hec bona responsio est. Quidam tamen voluerunt dicere sic seruus meus potest vendere rem meam que est in peculiario suo vt in. l. contraria. sed rem dominicam non: sic nec de emenda mandare vt in. l. ista. ¶ Oꝛ segnoꝛi instatur denuo ad. l. istam sic: istud est mirabile: si seruus mandauit pꝛedia emi ꝙ agam man. Sed istud est mirabile nisi agerem furti ⁊ conditio. furtiua: quia contractat pecuniam meā. Est enim illud mirabile vt dixi: ꝙ si seruus meus mandauerit pꝛedia emi ꝙ ago mandati cum res empta de pecunia mea non sit mea. licet hoc speciale sit in milite ⁊ in minoꝛe: vnde videtur contra. s̃. de rei vendi. l. si ex pecunia. ⁊. l. si vt pꝛoponis. s̃. arbi. tu. l. j. Nam dicunt ille. ll. ꝙ res empta ex pecunia mea non est mea nec illam possum vendicare: sed personali actione debeo agere. hinc est ꝙ si pꝛocuratoꝛ meus emit reꝫ aliquam de pecunia mea possum eum conuenire actione mādati: quia nihil apud eum debet remanere: vt. ff. de pꝛocura. l. qui pꝛopꝛio. §. vt in ceteris. Ad quod respon. verum est ꝙ res empta de pecunia mea non est mea scilicet vt possim vendicare. nec hec. l. contradicit: quia non dicit ꝙ possim vendicare: quia tunc esset mea vt in. l. contraria. sed dicit ꝙ possum agere mandati. ¶ Sed denuo instatur ⁊ opponitur hic quomodo manda. vel furti actio cadit hic: si aliqui emerunt pꝛedia mandantibus seruis: quia man. vel furti actio cadit hic si aliqui emerunt nomine meo. si emerunt nomine eoꝛuꝫ: non possum habere ratuꝫ ꝙ meo nomine non est gestum ⁊c̃. vt. ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. si ego. si meo nomine emerūt sed ratum habeo: ratihabitio retro trahitur ⁊ mandato comparatur. ⁊ sic appꝛobo ꝙ factum est. igitur furtum factum non est: quia furtum non fit volenti: vt. ff. eo. l. j. ergo si non fit furtum: non datur actio furti. si non habeo ratum: non datur man. vt. s̃. de nego. gest. si pecunia. Respon. hic emerunt suo nomine: ⁊ sic in subditum habeo ratum. ꝙ ⁊ al's potest esse: vt. s̃. de nego. gest. l. vlti. ⁊. s̃. de rei vendica. l. iij. Vel dicas ꝙ emerunt nomine seruoꝛum: igitur iure potestatis videtur meo nomine comparasse: quia quicquid ⁊c̃. vt. ff. de acquirē. re. domi. l. etiam. ⁊ de iure dot. l. quemadmodum. tamen si non interest mea agere man. agam conditio. furtiua ⁊ actio. furti. ⁊ quia sunt contrarie: ideo non possunt simul pꝛoponi. Sed inuenio contra. in. l. que dicit: si tradidi tibi. c. vt dares titio. si tu nō das ista. c. titio sed conuertisti in rem tuā: teneris manda. quia non fuisti executus mandatum: quia non tradidisti titio. Item teneris furti actione: quia pecuniam contractasti. nec teneoꝛ eligere aliquam: vt. ff. man. l. si mandauero. §. si tibi centum. Ad solutionem huius contrarij antiqui ita dixerunt: manda. ⁊ furti sunt contrarie: natiuitas contrariarum actionum non impeditur: quia modo vna modo alia potest nasci. ⁊ sic intelligitur. l. contraria: sed exercitium bene impeditur vt hic dicitur. Que solu. non videtur bona: quia alie. ll. videntur velle ꝙ si due contrarie actio. ex eadem causa descendant: non dicuntur posse pꝛoponi licet non impediatur natiuitas: exercitium tamen impeditur: vt ff. pꝛo socio. l. rei communis in fi. cum. l. sequen. ⁊. ff. loca. is qui. ⁊. s̃. depo. l. ij. Quare dicetis ita: interdum actio mandati ⁊ furti sunt contrarie: ⁊ tunc licet non impediatur natiuitas: exercitium sic vt hic: quia sunt contrarie vt dixi. Aliquādo manda. actio ⁊ furti non sunt contrarie: ⁊ tunc non impeditur natiuitas nec exercitium vt in. l. contraria. verbigrā. si trado tibi. c. vt titio tradas: si tu non tradis sed conuertis in vsus tuos: teneris mandati: qꝛ non impleuisti mandatum: vt ff. manda. si remunerandi. §. j. furti: qꝛ contractasti rem meaꝫ me inuito vt in. l. contraria. Idem est si pꝛocuratoꝛ meus cōtractat pecuniam meam: qꝛ tenetur furti ⁊ mandati: nec sunt contra. vt. ff. pꝛo socio. l. rei cōmunis in fi. cum. l. sequen. Si deposui pecuniam meam apud te ⁊ conuertis in tuos vsus me ignoꝛante ⁊ inuito: qꝛ teneris depositi ⁊ furti ⁊ non sunt contrarie vt in pꝛeal. l. s̃. depositi. l. iij. vnde vbicūqꝫ sunt contrarie mand. ⁊ fur. ibi vna electa tollitur altera vt in. l. nostra. sed vbi non sunt contrarie: vna electa non tollitur altera vt in. l. contraria. Et in idem recidit solutio domini Azo. dicentis. Aut volo agere mandati ⁊ furti ex mandato serui mei ⁊ sunt contrarie: teneoꝛ vnam eligere vt hic. Aut volo agere mandati aut furti ex mandato meo vel alicuius liberi hominis: ⁊ tunc non sunt contrarie ⁊ non teneoꝛ vnam eligere vt in. l. contra. ¶ Sed denuo opponitur ad. l. istam. ⁊. l. ita dicit. Si seruus meus inuito me commodauit tibi rem meam ꝙ teneris commodati ⁊ furti: quia per seruum meum est quesita mihi commodati actio ⁊ actio furti: quia me inuito accepisti: vt. s̃. commoda. l. si seruus. Ad quod ita dicetis: si seruus meus accommodat sibi rem meam: siquidem me volente ⁊ ea vtaris: hic manda. ⁊ fur. non sunt contrarie. si sunt cōtrarie vt quia cōmodauit me inuito: vna electa tollitur alia. ⁊ ita ista. l. ⁊ illa ꝓm istam distinctionem intelligūtur. ¶ Sed segnoꝛi denuo oppo. sic. Videtur ꝙ allegans contraria audiatur: ⁊ videtur ꝙ contrarie actiones possunt simul intendi ve non impediatur eoꝛum exercitium. Ecce si sum heres institutus ⁊ tibi legatum est relictum: si iacente hereditate occupas rem legatam possum te conuenire interdicto quoꝛum bono. quod non datur contra titu. possiden. ⁊ quoꝛum legatoꝛum quod datur contra titu. possidentem: ergo videoꝛ mihi contrarius. quia dum conuenio te quoꝛum bonoꝛum dico te non habere titu. dum conuenio te: quoꝛum legatorum dico te habere titu. vnde videtur contradicere. ff. quorum legatoꝛum. l. j. §. ꝙ autem. Ad quod ita dicetis: hec est regula. si competunt alicui plures actio. rei persecutorie ⁊ sunt contrarie: non potest ambas simul pꝛoponere: vt

in prealle.l.de tribu.ꝙ in heredem.§.eligere.⁊.ff.de lega.ij. cum filius.§.varijs. In casu tamen speciale est odio contumacis nolentis iudici obedire ꝙ duo auxilia executoria cõtra vnum proponuntur: sicut est.l.contraria.quia tu occupasti rem legatam iacente hereditate: feci te citari: quia volo scire vtrum occupasti ti.pro herede: vel ex causa legati: quia tunc conueniam te interdicto quorum legatorum. vel si dicas ꝙ possedisti pro herede conueniam te interdicto quorum bo. In isto dubio si volo litigare cum eo: dicit iudex benedicaris: q² optime moueris. vnde dicit iudex. respõde. si possi. ti. pro herede. vel ti. pro legato. dicit iste: totis temporibus vite non respondebo. dicit iudex mihi actori. forma libellũ tuum in vtroq̃ iudicio: quia admittam eum in odium suuꝫ: q² reddendum est stulto iuxta stulticiam suã. ⁊ a cotale montone cotale bocone. Unde ad so. istorũ cõtrariorũ ⁊ vt plene liqueat articulus iste ita distinguetis vt consueui distinguere. Cum plures act. competunt alicui: aut omnes sunt rei psecutorie: aut omnes sunt penales: aut vna est rei persecutoria: ⁊ altera penalis. In pmo casu quando omnes sunt rei persecutorie: ⁊ omnes cõpetunt ex eadeꝫ causa: puta cõpetit condi. fur. ⁊ rei vendi. ⁊ tributoria ⁊ de pecul. ⁊ vendi. ⁊ act. ex testamento. tunc debet eligere vnam: vt. j. e. l. ancille. ⁊. ff. de leg. ij. l. cuꝫ filius. §. varijs. ⁊. ff. de tribu. l. ꝙ in heredem. §. eligere. ⁊ vna intentata tollitur altera: vt. ff. de reg. iur. l. nemo. §. quotiens. Et hoc est alia ratiõe: quia bona fides non patit ⁊c. ff. de regu. iur. l. bona fides. ⁊ sic potest intelligi hec. l. in fi. ⁊ ad hoc est ar. ff. de actio. emp. l. ex empto in fin. als incipit emptore. Fallit autem hec regula in odio illius nolentis respondere: vt in. l. cõtraria. ff. quorũ leg. l. j. §. ꝙ autem. Si autem cõpetunt plures act. rei psecutorie ex pluribus causis vel diuersis: q² ex pluribus causis potest nobis res deberi: vt. ff. de excep. rei iudi. l. an ⁊ eadeꝫ. §. act. aut in rem. ⁊ tunc vna intentata non tollitur alia: vt. ff. loca. l. si merces. §. culpe. Si autẽ cõpetunt alicui plures actiões penales: vt est videre in acti. vi bo. rapt. ⁊ furti. vt est videre in eo qui distrahit mihi seruum ⁊ atrociter verberat eum in meam iniuriam: q̃a furti ⁊ iniuriarum ambe sunt penales. hic refert. aut omnes descendunt ex eodeꝫ facto ⁊ ex causa: vt furti vi bono. rapt. quia si rapio tibi rẽ de manibus tuis: hic competit tibi actio vi bono. rapto. ⁊ furti ad idem: ⁊ descendunt ex eodem facto ⁊ ex eadem causa. Si autẽ plures actiones penales competunt alicui ex diuersis factis descẽdentes: vtputa primo aliquis verberauit seruum meum in meam iniuriam: postea subtraxit mihi eum: hic ambe intentantur: ⁊ neutra tollitur per alteram regulariter: vt. ff. de priuatis delictis. l. ij. ⁊. ff. de actio. ⁊ obliga. l. nonnunq̃. ⁊ ꝺm istam determinationem intelligitur. ff. de actio. ⁊ obli. l. cum plura delicta. ⁊. ff. ad legẽ aquil. l. si seruus seruaue. in prin. Si autem competunt alicui plures acti. ⁊ vna est rei persecutoria ⁊ alia penalis: vt est mandati actio ⁊ furti actio: vt ẽ locati ⁊ furti actio. hic subijcio regulam ⁊ instantiam regule. ⁊ est regula: ꝙ non teneatur alteram eligere: ⁊ vna electa non tollit aliam: vt. j. eo. l. ancille. ⁊. ff. eo. l. si pignore. §. cum furti. ⁊. ff. de conditio. fur. l. si pro fure. §. furti. ⁊. ff. pro soc. l. rei cõmunis. ⁊. ff. cõmo. l. si vt certo. §. si duobus. in fi. cum. l. seq. ⁊. ff. man. l. si tibi mandauero. §. si tibi. c. Fallit autẽ hec regula in tribus vel. iiij. casibus. Unus casus est cum est cũ rei persecutoria ⁊ penalis sunt contrarie vt hic. ff. commo. l. si seruus. Item fallit in secundo casu cum rei persecutoria est extraordinaria: penalis est ordinaria. verbigratia si nauta in naui: vel caupo in caupona recepit rem meam saluandam: tenetur extraordinaria act. in factũ ex edicto nau. cau. sta. Diceret aliquis volens volare per aereꝫ: que est ista extraordinaria? Quia est alia ordinaria proposita contra euꝫ. quia si gratis est deposita tenetur depositi. vnde ista est extraordinaria. vnde si recepit rem meam saluandam. ⁊ cõtractat tenetur ex edicto. nau. cau. sta. in duplum que est extraordinaria. ⁊ tenetur fur. nec manifesti que est ordinaria. hic non proponitur vtraq̃: sed debeo alteram eligere. ⁊ altera electa: tollit alia: opposita doli except. vt. ff. nau. cau. sta. l. iij. §. nouissime. ⁊ tibi dicere plene consueui. ⁊ hoc est illa rõne: q² ordinariũ ⁊ extraordinariũ auxiliuꝫ non bene conueniũt: vt ff. de mino. l. in cause. ⁊ hoc est odio illarum personarum que deciperent deũ ⁊ omnes sanctos eius si verterentur in caupona vel stabulo: introductum illud edictum. Item fallit in tertio casu quando actio que est rei persecutoria ab initio ⁊ ex postfacto efficitur penalis. verbigratia si cõpellis me tradere tibi. c. hic competit mihi actio q̃d me. cau. ⁊ vtilis rei vendi. vnde si non restituis rem per primam sententiam: crescit actio ꝙ me. causa in quadruplum: vt. ff. ꝙ me. l. si cum except. §. clementer. ⁊. §. hec autem actio. ¶ Sed denuo opponitur ⁊ videtur ꝙ si competat rei persecutoria ⁊ penalis ꝙ vna tollit aliam: quia. l. dicit si cõmodauero tibi rem meaꝫ ⁊ tu eam contractes ad alium vsum q̃ tibi commodauerim: tu teneris furti ⁊ commodati. si egi commodati tollitur furti: non ob. do. exceptio. vt. ff. eo. l. si is cui. Ad quod ita dicetis. in. l. illa non debet poni ita casus vt iacet littera: quia si ita poneretur casus: ⁊ ita componeretur: littera ista esset de facilioribus. ll. que esset in mundo. Nonne esset. l. illa fatua que diceret? Si commodaui tibi rem meam ad certum vsuꝫ ⁊ tu vtaris ad alium vsum: ⁊ egi furti: ꝙ non tollatur cõmodati: immo debet ita intelligi: quia si cõmodo tibi rem meam ⁊ contractas: teneris commodati ⁊ furti ⁊ conditio. furtiua. Si ago furti ⁊ conditio. furtiua: tollitur commo. ipso iure. ratio cuius est ꝙ plus est in ea scilicet conditio. furti. quia veniunt intrinseca ⁊ extrinseca idest res furtiue: ⁊ quedam cõmodales prestationes: vt. ff. de condit. fur. l. iij. als. l. est argẽto. Sed in actio. cõmo. est minus: quia in ea non veniunt nisi intrinseca idest res cõmo. vt. ff. cõmo. l. j. vnde si agit condit. fur. agit ad rem ipsam ⁊ ad quasdam cõmodales prestationes: ⁊ ideo ipso iure tollitur cõmo. in qua non venit nisi res: quia bona fides non patitur vt bis idem exigatur: vt. ff. de regu. iur. l. bona fides. Sed si primo exigit cõmo. quia non cõsequitur nisi rem: posset agi conditio. fur. ad ipsas prestationes: quia non tollitur ipso iure. sed doli excep. si extraneus. vel in factum si est patronus. ⁊ ita debet intelligi. l. illa commo. si is cui. ¶ Sed denuo opponitur ⁊ videtur ꝙ proponens contraria auxilia audiatur: q² si primo dixi falsum testamentum: ⁊ succubui: tamen nihilominus possum dicere inofficiosum ⁊ econtra ⁊ sum mihi cõtrarius: q² dum dico falsum dico nullum: q² falsum testamentum non est testamentũ sicut falsus modius non est modius: vt. ff. de verb. sig. l. paulus. ⁊. j. eo. l. falsus procurator. si dico inofficiosum: dico factum contra officium pietatis: vt. ff. de inoffi. testa. l. inofficiosum. ⁊ tamen audior. vnde contra. s. de inoffi. testa. l. cuꝫ qui. ⁊. ff. de peti. here. l. lucius. Ad q̃d dixerunt quidam ꝙ ibi certat de damno vitando hic de lucro cap. ⁊ non est par ratio debita amittere ⁊ lucra non capere: vt. j. de codicil. l. fi. ⁊. j. de iure delibe. l. sancimus. §. sed si legatarij. Et ita fallit ibi fauore liberorum. ⁊ sic alibi de inofficio. testamẽ. l. pap. §. sed nec impuberis. Sed ego segnori non puto contrarium ibi esse. ⁊ si est soluo ita. si aliquis est sibi contrarius: quo ad verba ⁊ quo ad sententiam non auditur. ff. de condit. ⁊ demonstra. l. titia. idem si aliquis est contrarius quo ad sententiam tantum vt hic erat. nam agendo mandati: approbat factum serui. agendo furti: reprobat factum eius. vnde repellitur tanq̃ sibi contrarius vt hic. ⁊. j. de codicil. l. vlti. Si autem aliquis esset sibi contrarius vt hic: quo ad verba tantum ⁊ non quo ad sensum: quia sensum ⁊ non verba spectamus: vt. ff. de admi. leg. l. iij. §. conditio. ⁊. ff. de legi. ⁊ se. consul. l. scire. l. hoc casu non repellitur: sed admittitur in. l. contra. s. de inofficio. testamen. l. eum qui. nam ⁊ ibi esse vtroq̃ modo volebat rem reducere ad causam intestati ⁊ ab intestato succedere. q² si dicit testm̃ falsum: dicit nullum. si dicit inofficiosum dicit aliq̃d: sed factũ contra officium pietatis. q̃tum ad verba est sibi contrarius: sed q̃tum ad sententiam non. ⁊ nihil aliud agit nisi vt aduocet hereditatem ab intestato: ⁊ ideo ibi admittitur ⁊ ꝺm hoc potest intelligi. ff. de peti. here. l. si testamentum falsum. ¶ Or segnori vltimo formo q̃onem talem. In isto casu cum mandati ⁊ furti sunt contrarie: egi mandati ⁊ obtuli libellum. in ea volo postea agere furti ⁊ cõdi. fur. pendente lite potero ne? Dicũt quidã ꝙ non lꝫ mihi istud: q² in cõtrarijs act. vna electa extinguitur alia: q² actio extincta ⁊c. vt. ff. de pactis. l. iurisgentium. §. sed si pactum conuentum

conuentum. Alij dicunt: aut ante litem contest. volo renūcia
re man. ⁊ tūc videor facere posse: vt. ff. rē ra. l. amplius. Aut
post litem contesta. ⁊ tunc mihi non licet: vt. ff. so. ma. l. si cuȝ
dote. §. eo tēpore. ¶ Or segnori satis vr̄ mihi dici posse ita
scilicet ꝙ in nō ꝯtrijs act. obtinet pdicta distinctio ƀm Azo.
non ƀm me: qꝛ ƀm eum pōt reuocare vsqꝫ ad litē contestataȝ
vt dicā. s. de eden. l. edita. hodie non vt dicam infra quō ⁊ qñ
iudex. auē. qui semel. Qd veꝝ non puto: qꝛ puto ꝙ ēt hodie
pōt mutare vsqꝫ ad liteȝ contest. in non ꝯtrijs act. vt dicam in
auē. qui semel. sed in ꝯtrijs vna electa tollit altera: vt in ꝯtrijs
conditionibus: vt. ff. de cōdi. ⁊ demon. l. iul. veꝝ debitorem.
⁊ auē. qui semel. nihil facit ad hoc. ⁊ ibi plenius dicā. Et po-
tes repetere hic ea que ibi dicā in repetitione si vis repetere
l. istam sicut fecit dominus meus Iacobus.

Inciuilem. Lex ista silr sicut superior respicit illā parteȝ rubrice. de furtis. Et in. l. ista impator respondet negociatoribus querētibus ab eo. ⁊ in ea notabitis ita casum. Quidā negociatores accesserunt ad principem ⁊ proposuerunt ei talem questionem. Tota die res cōparamus: veniunt aliqui ⁊ dicunt se dños rerum ⁊ dicunt ꝙ nos restituamus eis illas res nec offerunt nobis precium. nos dicimus ꝙ nō tenemur eis reddere nisi ipsi domini reddant nobis preciuȝ datum a nobis: querimus a vobis vtrum sit dignum ꝙ petimus ⁊ iuri consentaneū? Ad qd respondet imperator: o vos negociatores in ciuilem rem desideratis: qꝛ dicitis ꝙ dominis reruȝ vendicantibus res suas a vobis non tenemini restituere nisi a vobis restituatur precium ꝙ eis dedistis: quia ⁊ bene vendicabunt ⁊ eis debetis restituere. Dicunt negociatores: domine imperator quid faciemus? Ad qd ipse respondet: curate negociari cautius: qꝛ non solūmodo sustinebitis hoc dānum scilicet ꝙ precium vobis non restituetur: immo ⁊ cadetis in furti suspitionem: qꝛ suspitio erat ꝙ res illa subtraxeritis. hoc dicit. Tex. inciuilem: idest non ciuileȝ. Tex. desideratis: scilicet negociatores. naȝ negociatoribus querentibus respondet imperator vt patet ex. l. subscriptione. Tex. vt agnitas: idest emptas. Tex. a dominis qui a vobis rem vendicant. sub. vnde qꝛ petitis iuri contrarium non eritis audiendi. Tex. cautius: idest caute. cuȝ enim emunt ab his quos dominos esse ignorant: ipsi caute nō faciunt. ⁊ ita comparatiuus resoluitur in positiuum. sic ⁊ alibi. ff. de neg. gest. l. heres. ⁊. ff. de tribu. l. in hac. Tex. in his damnis. s. ꝙ dominis reddatis hmōi res emptas precio non restituto vobis ab ipsis. Tex. in criminis: idest in furti. ¶ Or segnori ex. l. ista colligetis duo no. Primum ꝙ qui petit a principe rem iuri ciuili nō consentaneaȝ: nō est audiendus. ⁊ sic supplicatio que fit superiori: debet esse iuri consentanea. Et ad hoc facit. s. de preci. ipe. offe. l. nec dānosa. ⁊. l. rescripta. ⁊. s. si contra ius vel vti. pub. l. vlti. Item no. hic ꝙ interdum imperator dat cōsilium ⁊ necessitatem nō imponit. hic enim dat consilium ⁊ necessitatem nō imponit dum dicit negociatoribus: curate igitur cautius negociari. sicut ⁊ alibi. s. de ordi. iud. l. adite. ⁊. s. de trāsac. l. age cum geminiano. nam ⁊. ll. plerūqꝫ dant consiliuȝ: vt. ff. de rei ven. l. is qui. Et hec est quarta virtus. l. nam quattuor sunt virtutes. l. vt. ff. de leg. ⁊ se. cō. l. le. virtus. ¶ Or segnori ad. l. istam signat quoddam cōtra. Hic dicitur: si emisti rem a non dño: potest vendicari ⁊ non tenetur reddere precium. Sed. l. est contra. que videtur dicere ꝙ dñs vendicans teneatur restituere precium. s. ꝙ me. cā l. iij. ⁊. ff. de rei vendi. l. emptori predij in prin. Ad so. quorū cōtrariorum vos ita dicetis? Cum emis rem meā a non dño aut precium non vertit in rem meaȝ sed vendentis: quo casu habet locnm hec. l. ⁊. s. de rei ven. l. si mancipium. ⁊. j. de prescrip. xxx. anno. l. j. in fi. ⁊. j. de euic. l. super empt. Si autem emis rem meam a non domino ⁊ precium vertitur nō solum in vtilitatem vendentis: imo in meam rem. verbigratia emis rem meam a creditore meo qui vendebat eam non ex pacto sed ex. l. si soluis precium vertitur in rem meam quia liberor a creditore. ⁊ in suam: quia soluis ei precium: quo casu non teneris mihi restituere rem meam nisi offeram tibi precium. Et sic intelligitur. l. ista. ff. de rei ven. l. emptori precij in prin.

⁊ eodem modo intelligitur quo ad quid. s. ꝙ me. causa. l. iij. quia ibi titius compulit me rem meaȝ vendere sibi dato precio: vnde licet fingatur in eum transferre dñium possuȝ vendicare. vnde si titius vendidit possum vendicare ab emptore ⁊ non tenetur mihi reddere nisi reddam precium ei. ⁊ hoc ideo qꝛ precium erat conuersum in rem meam: ⁊ non debeo locupletari cum aliena iactura: vt. ff. de condi. inde. l. naȝ hec natura. Et super. l. istam volo vobis formare duas vel tres questiones. Prima est valde vtilis ⁊ frequenter vendicat sibi locum. Azo tetigit eam hic non in modum qōnis sed subterfugiendo ⁊ veritatē non aparuit. hec. l. dicit. Si mihi domino subtrahitur mea res ⁊ inueni eaȝ apud te vt dixi in casu. Sed quid si res subtrahitur non domino: habebit ne hoc auxilium? Dicit dominus Azo hic habebit ⁊ pro se inducit j. de agrico. ⁊ cen. l. si coloni. sed istud non est aperire veritatem nec dicere. Unde in qōne ista ita distinguetis vt consueui distinguere. aut subtrahitur res non domino habenti ius in re. aut subtrahitur non domino habenti possessionem. aut subtrahitur non domino: non habenti ius in re: nec possidenti bonafide sed detinēti. In primo casu cum subtrahitur res non domino habenti in re ius vtputa creditori ⁊ vsuario qui habet ius in re: dico ꝙ ad ipsam rem habet conditio. incerti: vt. ff. de condi. fur. l. ⁊ ideo in fi. ⁊. ff. de pigno. actio. l. si pignore. non autem habet conditio. furti. qꝛ datur soli domino: vt ff. de condi. fur. l. j. sed habet fur. actio. ad penam: quia interest eius rem non esse subtractam: quia tutius est pignori incumbere ꝙ̄ in personam agere: vt insti. de oblig. que ex deli. nas. §. furti. Secundo casu vt cum subtrahitur non domino bo. fi. possidenti: quia possidet eam vt suam: hic dico ꝙ ad reȝ ipsam non habet conditio. furtiuam: quia non est dominus. Item nec conditio. incerti: quia non habet ius in re. sed habet condi. triticariam ad possessionē sibi restituendam. Nam sicut mihi domino cui aufertur res datur ⁊ competit condi. furtiua: ita ei non domino datur condi. triticaria contra furē vel raptorem: vt. ff. de triticaria. l. ij. sed ⁊ bonefidei pos. daretur furti actio: qꝛ sua interest nō esse surreptam: vt. j. e. l. apud antiquos. In tertio casu scilicet quando res subtrahitur nō domino non habenti ius in re nec possidenti sed detinenti: vt qꝛ subtrahitur res a cōmodatario ⁊ a conductore: hic dico ꝙ ad ipsam rem non datur conditio furtiua qꝛ non est dominus. Iteȝ non datur ei incerti conditio: qꝛ non habet ius in re. Item non datur ei triticaria: qꝛ habet scientiā rei aliene: sed datur ei actio in factum cum equitas ⁊c. vt. ff. de prescrip. ver. l. quotiens. Uel datur ei condi. ex. l. illa. j. de agri. ⁊ cen. l. si coloni. Uel subuenitur ei iudi. officio. ad hoc est ar. ff. de peti. here. l. ⁊ non tantum in prin. ⁊. j. de acquir. poss. l. ex liberis. ⁊. j. si aliena res pigno. da. l. vlti. ⁊. j. de agrico. ⁊ cen. l. si per colonum. Et ƀm hoc intelligo. l. que dicit: si commodatarius est assecutus a fure rem ⁊ penaȝ: qꝛ actio. habet scilicet in factum vt. s. dictum est. ⁊. j. eo. l. si. §. sed cum in secunda. hoc casu habebit iste detinens furti. actio. ad penam: vt. j. eo. l. vlti. §. nisi conductor furti. actio. ad penam: vt. ff. loca. ⁊ conduc. l. is qui. ⁊ ita debuit aperire dominus Azo.

¶ Secundo ⁊ vltimo quero hic: est ne presumptio ꝙ negociator apud queȝ inuenitur res furtiua subtraxerit eam? Uidetur ista littera velle dicere ꝙ sic ex quo non exhibet illum a quo emit: vt. j. in. l. ciuile. Sed in ista questiōe dominus. Respon. ita dixit: si iste est homo bone fame ⁊ bone opinionis: non est presumptio ꝙ eaȝ subtraxerit. Si male fame: tunc sic quia qui retro malus fuit presumitur ⁊ hodie. argu. ff. de re mili. l. non omnis. §. a barbaris. Sed hec opinio non est bona: tum qꝛ presumitur ignorantia nisi probetur scientia: vt. ff. de pba. l. verius. tum qꝛ furtum non cōmittit sine dolo: vt. ff. e. l. in furti. §. pedius recte. Et etiaȝ dolus non presumitur a iure nisi probetur ex perspicuis indicijs vel insidijs: vt. s. de dolo. l. dolū. Et ad lr̄am istam rñ. hic enim non dicitur ꝙ negociatores incidant in criminis suspitionē eoipso ꝙ reperit apud ipsos. sed dicit propter frequentiā huius rei: qꝛ hodie emit vnam rem dñs: vendicat cras aliam: ⁊ ita adhuc dominus vendicat eam. Itē adhuc emit eam ⁊ dñs vendicat eaȝ: vnde incidit in criminis suspitionem si emat rem ab hominibus ignotis: vt al. ff. de ar. l. j. in fi. ⁊. l. oues.

[I]n nondum. In .l. ista not. ita casuz. Ego desti-
naui in mēte mea aliquā meam rem alicui
ecclesie dedicare: non tamen illā rem dedi
caui: victricus meus illā rez subtraxit mihi
furtiue: cui tenetur victricus furti actiōe?
Et respondetur ꝙ mihi: qꝛ lz destinauerim dedicare: nō ta-
men erat dedicata: vn̄de remansit mea: ꝛ ideo daꝛ mihi fur-
ti actio. Tex. templo. i. ecclesie. Tex. dedicatam. tamē desti-
naueram dedicare in mente mea. Et intelligatis rem mobi-
lem: qꝛ de re mobili fit furtū: nō de imobili. Tex. victricus.
dicitur victricus meus maritus matris mee nō pater meꝰ:
vt insti. de nup. §. affinitatis. Tex. actionē. s. tu. nō administra-
toꝛ ecclesie vel templi. Uidebaꝛ tamen contra: qꝛ victricus
meus loco patris mihi habeꝛ: ꝛ iō pōt eē tutoꝛ meus: vt. s̄.
de cōtra. iu. tu. l. vlti. Si habeꝛ loco patris: constat patrē fur
ti non teneri: qꝛ est famosa: ꝛ famosa actio non daꝛ cōtra pa
trem filio. ff. de do. excep. l. non debet. ꝛ ideo non potest face
re preses quin damnatus furti consequatur infamiaz: vt. ff.
de his qui. no. infa. l. non potest. Nec ob. l. que dicit patrem
filio teneri: vt. ff. e. l. si quis vxori. in prin. qꝛ illud verum est:
si subtraxerit rem castrensez vel quasi: qꝛ tenetur furti acꝛ. i.
acꝛ. in factum. Sic expono datur marito actio rerū amota. i.
actio in factum: vt. j. e. l. vlti. in fi. ¶ Sed denuo videꝛ con-
tra. alia ratione. ecce si destinaui rem meam dedicare: videꝛ
ꝙ dominium sit translatum in templum: vt. s̄. de sacrosan.
eccle. l. vlti. Sed respondeo cum dono vel vendo ecclesie
ꝛ venio ad actum: habet locum. l. contra. hoc in mente desti
naui: ꝛ non perueni ad actuz: ꝛ ideo datur mihi actio furti.
debet ergo intelligi hec lex vt dixi in casu: qꝛ secus si perue
nisset ad actum: vt. ff. de liber. cā. l. ꝑuos. ꝛ. ff. de peculio. l. ij.
Sed hic non peruenit ad actum: ꝛ ideo mihi daꝛ actio fur-
ti: qꝛ de ea potest fieri furtum. Secus si dedicassem. qꝛ tunc
esset sacra. vnde si aliquis subtraheret. non faceret furtum.
quia res sacra nullius in bonis est. vt. ff. e. l. rei. sed fit sacri-
legium. si duo interueniant. scilicet si sacrum de sacro aufer
tur. vt. ff. de crimine sac. l. diui. ꝛ. ff. ad legem iuliam pec. l. j.
ꝛ. ff. de penis. aut facta. §. locus. sed ꝑm canonistas secus qꝛ
tm̄ vnum interuenire oportet.

[A]duersus. Lex ista respicit pri-
mam partem rubrice
de furtis. ꝛ respicit secūdam partem. scꝫ de
seruo coꝛ. Et. l. ista ponit tres casus. Pri-
mus est. si dolose sollicitasti seruum meum
ad fugam: qꝛ teneris actione de ꝑuo corru.
Secundus casus est. si sollicitasti ꝛ occultasti ꝙ teneris de
seruo coꝛ. ꝛ furti. Tertius casus est. ꝙ istas actiōes potero
intentare contra te. nedum per me. imo per procura. meuz.
hoc dicit. Tex. aduersus eum dūtaxat. Istud totum potest
intelligi duobus modis vel tribus. Uno modo ꝙ determi
net verbum eum. ꝛ tunc ita legatur aduersus eum dūtaxat
quasi dicat non aduersus heredem eius. quia ipse tenetur
non heres. quia actio de seruo coꝛ. est ex delicto. ideo non
datur contra heredem. vt. ff. de seruo coꝛ. l. hec actio. in p̄n.
nisi lite contestatio. vbi inquantum ad eum peruenit. vt. C.
ne ex delic. defunc. l. vnica. Potest ꝛ legi secundo modo. vt
determinet quasi dicat. idest serui coꝛ. ꝛ ita dicatur potest
dūtaxat serui coꝛru. quasi dicat. idest qui sollicitauit tene-
tur dūtaxat serui coꝛrup. Tex. sollicitasse. scilicet dolo ma-
lo. vt. ff. de seruo coꝛrup. l. j. §. quod autez. ꝛ. l. doli. Tex. age
re. scilicet in duplum. quia competit in duplum. ꝛ vnum sim
plum est rei persecutoꝛium. ꝛ aliud est pena. ꝛ duplicatur
non solum seruus. immo res. vt. ff. de seruo coꝛrup. l. siquis
seruum. Tex. quod si. Incipit secundus casus. Tex. occul-
tauit. idest contractauit. Tex. furti quasi dicat nedum de ser
uo coꝛ. Tex. quas. Incipit tertius casus. Tex. per ꝓcura.
q. d. nedum per te. qꝛ hec est regula si possum agere per me
ꝛ per ꝓcura. vt. ff. de procur. l. j. §. j. Et ħ cū agitur ciuiliter.
Si agatur criminaliter accusando eum. l. fauia de pla. quia
tunc debet agere per se non per procuratoꝛez. vt. j. ad. l. fal.
de pla. l. j. ꝛ ad crimen publici iudicij frustra ꝓcura. interue
nit. vt. ff. de pu. iu. l. penulti. §. ad crimen.

[C]iuile est. In. l. ista not. ita casum.
Quidam accessit ad p̄n
cipem proponens ei talem qōnem: Dn̄e im-
peratoꝛ ego a quodā ignoto ꝛ trāseunte emi
quādam rem mobilez certo precio credens
eum eē dn̄m: modo venit titius ꝛ dicit se esse
dn̄m illius rei ꝛ vt dn̄s vendicat a me illaz rem. ꝛ dico ei di-
mittas me in pace: qꝛ istā rem emi ꝛ certo precio. dicit ipse:
exhibeas venditoꝛē ꝛ ego conueniā illum acꝛ. furti: ꝛ dimit-
tam te in pace. Respōdeo ego ꝙ nō possum: qꝛ emi a quodā
ignoto ꝛ transeūte: quero a vobis dn̄e imperatoꝛ vtrū tenear
exhibere venditoꝛem? Rn̄det imperatoꝛ: ciuile est ꝙ aduer-
sarius a te petit: vt rei a te empte exhibeas venditoꝛē. ꝛ istud
non bene congruit bono viro volenti euitare boni viri suspi
tionem: dicere emi a quodam ignoto ꝛ transeūte. vnde vrba-
num est vt exhibeas venditoꝛem sed non habet necesse. sed
si non exhibeas induces homines ad suspitionem ꝙ non sis
bonus homo ꝛ ꝙ non bono modo habuisti rem istaz. Uide
te lrām ꝛ summariā eius expōnem. Tex. ciuile est. non expo-
natis ita. i. de necessitate iuꝛ ciuilis est. sed ita ciuile est: idest
vrbanum est: sed necessario non hꝫ. Ad qō hic dicam etiam.
videbitis tex. Nam hec est rō quare ciuile est. Tex. boni vi-
ri. i. malā suspitionem que dꝫ esse aliena a bono viro. ¶ Oꝛ
segnoꝛi super. l. ista instaꝛ ꝛ opponiꝛ sic. Si teneꝛ iste exhibe
re suum venditoꝛem: ergo cogiꝛ dicere ti. suū siue sue posses-
sionis. ꝙ. l. prohibet. s̄. de pe. here. l. cogi. ꝛ. ff. de rei ven. l. in
speciali. Ad qd̄ dicetis ita vt dixi in casu: ciuile est ꝙ exhi-
beat: sed non hꝫ necesse exhibere: qꝛ nemo cogitur dicere ti.
sue possessionis vt in. l. cōtra. sed vrbanum est vt in. l. nostra.
¶ Item segnoꝛi super. l. ista quero duo vel tria. Primo ita
tenetur ne quis indicare furem rei mee? Et videtur ꝙ sic per
l. istam. Item vꝛ ꝙ sic alia ratione. nōne quilibet teneꝛ inui-
tus ferre testimoniū contra furē: vt. s̄. de testi. l. si qn̄. ꝛ. ff. de te
sti. l. j. §. j. ꝛ. ff. de tab. exhi. l. iij. §. hoc interdictū. ꝛ ar. s̄. de his
qui ad eccle. cōfu. l. iiij. sed nos cōtradicimus ꝛ cōtrarium est
dicendum. s. ꝙ quis non teneꝛ furem indicare: vt. ff. e. l. q vas
§. qui furem. ꝛ licitum est accipere mercedē ob indicationez
furis: vt. ff. de cōdi. ob turpem cau. l. iiij. §. si tibi iudicium de
deo. ꝛ ar. ff. de pre. ver. l. solent. ergo non tenetur indicare fu-
rem: qꝛ iaz nō liceret accipere pecuniā vt. ff. de condi. ob tur-
pem cām. l. j. ꝛ. l. vlti. Nam omne ꝙ gratis faciendū est si pe
cunia accepta sit turpiter fit. Non ob. ꝙ quis cōpelliꝛ ꝛ te-
netur ferre testimoniū contra furez: qꝛ illud verum est qn̄ li-
quet mihi de eo. sed anteqꝫ sit mihi liquidum: nemo inuitus
tenetur indicare. Item nō ob. l. ista qꝛ nō imponit necessitatē
sed dicit ꝙ vrbanum est. Et hoc est veꝝ de iure cōi ꝛ ordina
rio: tamen iudices de bono ꝛ equo extra ordinē cogunt quē
indicare furem: qꝛ ad officiū presidis pertinet purgare pro-
uinciam suam malis hominibus: nec distinguiꝛ vnde sint: vt
ff. de offi. presidis. l. iij. ꝛ. l. cōgruit. ꝛ hoc est ꝙ tota die faciūt
potestates ciuitatuz lūbardie qui vocant corā se ministrales
contrate ꝛ dicunt: detis mihi in scriptis oēs suspectos vi-
cinie vestre: ꝛ hoc fit ex bono ꝛ equo. Uel potest dici ꝙ hoc
casu non indicaꝛ fur ei cui furtum factū est: sed iudici. Idez
etiam faciunt epi ꝛ archiepi ciuitatuz cū fit furtū alicui scho
lari vel alicui alteri legittime persone. nā facit dici per singu
las ecclesias ciuitatis ꝙ quicūqꝫ scit eum qui subtraxit ta-
les res talis scholaris vel alterius honeste persone ꝙ hinc
ad talem diem debeat ei manifestari vel alicui siue de ordine
minoꝛum vel predicatoꝝ ita ꝙ perueniat ad notitiam illius
scholaris vel alterius honeste persone: vt si infra illud tem-
pus non faciat postea excōicat eos. ¶ Item secundo super
l. ista formo talem questionem. ꝛ ideo qꝛ dominus Azo tran
sit hic breuiter: ego bene tangam eam pleniꝰ. Tex. huius
l. est talis. Tex. ciuile ꝛc. sed dic mihi: si sum confessus rem
fuisse apud me: presumitur ne hodie apud me eē? ꝛ hoc ex-
pedit scire scholaribus. tota die famuli ꝛ scriptores coꝛuz ꝛ
amici ꝛ tales amicos sciūt sibi querere qui decipiūt eos: in-
tercipiunt res scholariū: qꝛ venit amicus scholaris vel scri-
ptoꝛ vel famulus eius: ꝛ accipit rez in vtero a scholari ꝛ ob-
ligat rem cuidā feneratoꝛi ꝛ recedit: ꝛ postmodū venit scho-
laris ꝛ inuenit rem suā apud creditoꝛem ꝛ petit ab eo vtrum
habeat

habeat talem suam rem coram duobus suis socijs. dicit creditor bene habeo eam: q2 credit q velit eam redimere. scholaris non facit eam sequestrari: q2 nō habet copiam nuncij. sed procedit scholaris & facit eu3 citari qui habet illam rem sua3. ille venit coram iud. dicit scholaris. dñe petatis ab eo si hab3 tale3 rem mea3. dicit ille non habeo. dicit iudex iura dicere veritatem. dicit ille creditor non debeo iurare: offerat mihi petitione3 suam & rñdebo ei. offertur ei petitio sua. fit interrogatio ante litis cōtesta. vtrum possideat vel nō. qd debet fieri. vt. ff. de reivendi. l. vl. & l. qui petitorio. ipse negat se possidere. dicit scholaris volo eum redarguere de mendacio. & ita res debebit ei aufferri & in me transferri vt in preall. l. ff. de rei vendi. l. vlti. dicit iudex cuius officium imploratur scholari: quid vultis probare? Certe dicit scholaris. volo probare q inueni rem mea3 apud ipsum corā duobus testibus. dicit creditor domine non d3 admitti ad id probādum: quo probato non afferret adminiculum cause. vt. s. de proba. l. ad probationem: q2 esto q retro possederim nō presumor hodie possidere: q2 possessio rei mobilis est neglecta & vilis possessio. & eam potest amittere ignorans. vt. ff. de acquir. pos. l. si rem. & l. siquis. §. differentia. Modo queritur vtrum hodie presumat apud eum esse? dicit dominus Azo & Io. q non: dicentes aliud esse in dominio: & aliud in possessione: q2 in dominio qui retro fuit dominus presumit etiā hodie dominus: vt. s. de pba. l. siue possidetis. nō sic in possessore: q2 facilius perdit possessio: vt. ff. de acquirē. posses. l. possideri. §. manumittēda. Dominus autem Pla. contradixit: & ita dicit: qui semel possedit hodie psumitur possideri. Sed q2 possessio est facti: vt. ff. de acquir. posses. l. j. §. adipiscamur. vnde si creditor dicit qd non habet: debet probare iuxta regulam. ei qui dicit &c. vt. ff. de probat. l. ij. cu3 suis si. Sed ego in hac questione distinguo vt cōsueui distinguere: aut ego qui semel possedi nego me possidere: aut assero vel concedo me possidere. Si nego hic videntur due. ll. velle q presumar hodie possidere: vt. s. de pig. act. l. si creditor. & s. ad exhi. l. nō ignorabit. Preterea si nego me possidere: non presumit q ego possideam hodie: licet ɔstet me retro possedisse vt. ff. de rei vendi. l. qui petitorio: q2 solo animo amittit possessio vt in preal. l. possideri. §. manumittēda. Sed si concedo vel assero me possidere: necesse habeo pbare me possedisse tempore li ɔte. vt insti. de interdi. §. retinēde. Secus in etate q2 qui retro fuit minor nō hodie presumit minor: vt. ff. de pba. l. cum te. Et hoc est illa rōne: q2 lapsu tēporis minor maior efficit: nō sic in possessione: q2 perdit tractu tpis: vt. j. de acqui. pos. l. licet. Sed perdit alio modo: vt. j. de cōmuni agro deser. l. qui agros. sed ibi spāle est. & de ista materia plenius diximus. s. de pba. siue possidetis. ¶ Item quero hic quid si equus meus fuit mihi furtiue surreptus & inueni eū postea penes aliquē. & dixi ei q nō deberet alienare eum: q2 ille equus fuit mihi furtiue subtractus. & de hoc feci publicum instrm. postea alienauit equum illum.

Lienum seruum. In. l. ista ponitur talis casus. Quidam alienum seruu3 sine voluntate domini vendidit & tradidit: nunquid fecit furtum? Respondetur q sic: siue tradidit alteri: siue retinēdo apud se eū cōtractet. Tex. domini. i. inuito domino: & videt inuitus &c. vt. ff. e. l. qui vas. §. vetare. Tex. potest. vnde piudicat domino: vt. s. de rei vendi. l. matri. s. alteri tradēdo. Tex. facit scil3 furti & tenetur. ¶ Or segnori istud non est mirum si alij tradendo rem tuam facio furtum. Sed istud est mirum q si re3 tuam retineo apud me: quomodo facio furtum: cum furtum non sit sine cōtractatione: vt. ff. e. l. j. & solo animo nō fit furtum: vt. ff. e. l. in faciendo. & ff. de acqui. posses. l. possideri. §. si rem. Ad qd segnori ita dico si rem tuam retinerem in archa mea apud me & non cōtracto ipsam: non eoipso q nego hrē apud me: fit furtum vt in. l. contra. sed si vxor re tua bene fit furtum. puta seruū tuum retineo apud me: & dico ei vade: & ipse vadit: modo cōtracto eum. Item si in libro tuo quē habeo moderatum asculpo contra volūtatem tua3 facio furtū. vnde dicitur contractare idest ad vsum tractare: vt declarat ethymologia vocabuli & facit. ff. e. l. j.

Is cui. In. l. ista ponitur talis casus. Dum essem absens de patria mea dedi tibi. c. vt matri mee afferres & ei dares. tu dedisti matri mee de illis. c. x. & alia nonaginta retinuisti tibi. & ita contractasti. fecisti ne furtum? dicitur q sic. Tex. si is. s. procurator tuus. Tex. si is. s. procurator matris tue fecit. sub. aliqñ tibi: & sic tibi tenetur. aliquādo matri tue. & sic ei furti tenetur. ¶ Or segnori ista. l. non. est bene clara qūtum ad tex. & ideo indiget declaratione: q2 ista. l. dicit. si dum eram absens &c. vt dixi in casu. Sed pro deo cui facit furtum: aut mihi: aut mulieri mee? Distinguo aut iste perferens: erat pcurator matris mee: aut meus. Si erat procurator matris mee: q2 mater mea misit eum ad me. & dedi ei pecuniam nomine matris mee: per procuratorē quesitu3 est ei dominiū & pos. vt. j. de acqui. pos. l. j. & l. per pcuratorem. vñ mater mea pōt tres actiones intēdere. & mandati q2 ei mandauit. & iste non impleuit mādatū. & furti q2 sua intererat nō esse interceptā. vt. ff. mā. l. sicut. §. si tibi. & insuper pōt agere condi. furti. que dat soli dño. vt. ff. e. l. j. q2 est dña cū quesitū sit ei dñium per eu3. & ego habebo furti si mea interest. & q2 eram obligatus matri mee. vt. j. l. vl. Si autē fuit meus pcurator non potuit queri matri mee dñium & possessio: cū ipse non sit eius pcurator. vnde ɔtra eu3 habebo condi. furti. & man. ad interesse & furti: q2 interceperit vt. ff. de acqui. pos. l. pe. in princip. & ff. e. l. eu3 qui. Sed ipsa mater mea si sua interesset haberet furti act. Sed si ille accepisset pecuniam vt gestor negociorum matris mee: tenet nego. ges. vt. ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. si pecunia3. Et ita fit distinctio inter procur. mittentis. & eius cui mittitur. sic & alibi. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. si sponsus. & l. interim in princip.

Tiam furti. In. l. ista ponit talis casus. Cu3 soluisse3 fisco tributa que debebam p predio meo: exactor tributorum dolose subtraxit mihi re3 meā: quasi tributa deberē & illam vendidit & tradidit alteri: nunquid tenetur furti act. Certe sic. & q2 furtū facit si aufert re3 quasi debeā: puta cū non debeā. & si vendidit emptor non poterit vsucapere: cu3 rei furtiue prohibita sit vsuc. Tex. etiam furti. q. d. nedū exactor tributorum tenetur ex edicto de publicanis act. in factū in duplu3: si aufert tributa que non d3: immo & furti vt hic. & ff. de pub. l. nec & cōnu. §. qd qde3 edictum. Tex. possit. vt insti. de vsuc. §. furtiue. Tex. competit. vnde possu3 agere furti cōtra exactorem tributorum. & vendicare rē ab emptore. Sed. l. vr contra. s. de his qui no. infa. l. ij. vbi dicit q exactor tributorum si exigit vltra q d3 nō fit infamis: ergo nō tenetur furti: q2 non pōt facere preses qn dānatus furti efficiatur infamis. vt. ff. e. l. non pōt. quid ergo dicemus. R. potest dici multis modis. Et vno mō sic. si exactor tributorum sciens me non debere tributa: aufert mihi rē mea3 tenet furti q2 dolose facit vt hic. & ff. vi bo. rap. l. ij. §. si publicanus. Secus si putaret me non teneri: q2 tūc non tenet furti si aufert rem meam: s3 tenet eā reddere in duplū. & non notat infa. vt in. l. cōtra. Et hoc est illa rōne: q2 dolose non fecit. & furtum non cōmittit sine dolo. vt. ff. de fur. l. in furti act. §. recte pedius ait. Vel pōt dici q hic sua auctoritate accepit: ibi cōpulit ad volēdu3. & hoc fm quosdā. Vel potestis verius dicere fm Azo. q in. l. ɔtra. cōueni exactorem tributorum act. in factū ex illo edicto de publica. qd ē arbitrariū: nec infamat. q2 non inuenit q aliqua actio in factu3 infamet. vt. ff. de publi. l. j. & l. hec actio in pri. S3 oppositū bñ inuenit: q2 actio in factū dat contra parētes & patronos loco famosarū act. q2 nō infamat vt act. de dolo. vt. ff. de dolo. l. non d3. & s. de dolo. l. si supstite. Preterea nec illa. l. vetat. quin possit agere furti act. Et si aga3 furti act. vel vi bo. rap. cōdēnatus efficitur infamis vt hic. & ff. e. non pōt. ¶ Sed denuo. l. vr contradicere. q2. l. vr dicere q teneat vi bo. rap. ergo nō est furti vt insti. vi bo. ra. in pn. vñ ɔdicit. ff. vi. bo. rap. l. ij. §. si publican9. Rñ. vt. s. dixi si putat rē meam debē tributa: nō cōmittit furtū: q2 furtū non cōmittit sine dolo. secus si sciēs vt h.

Subtracto furto.

In lege ista ponitur talis casus. Quidam subtraxit mihi mancipiu meu vel vi rapuit: iste no obtulit mihi mancipiu: sed cu vellet mihi reddere mancipium mortuu est: cuius erit periculu? certe furis et raptoris: vn potero vtruq eoru ad legittima pena conuenire. Tex. subtracto furto.s. et ita occulte. Tex. vel vi arrepto.s. vi ablatiua: et ita pala. Tex. non oblati. q si esset oblatum et non reciperem periret mihi dno et non sibi furi vel raptori: et ideo cu per me stet quominus accipiam purgatur viciu rei furtiue. sed si stipulor mancipiu a fure siquide animo nouandi si no est res in ptia purgat viciu: sed si res.i. mancipiu est in ptia purgat viciu etiam si no animo nouandi stipuler: vt.ff.de cd.fur.l.parui. Sed quo possu stipulari rem mea? R. no stipulor rem mea: sed qd d mihi ex cdi.fur. Et concipiet ita hec stipulatio. pmittis qd ex ca cditionis debes.non aut valet si seruu mancipiu mihi nominatim stipuler: vt.ff.de ver.obl.l.scire debemus.§.qd dicit. Tex.periculu.s.mancipij. Tex.redudabit.s.ad furem vel ad raptorem.q reipsa sunt in mora: vt.s.qd me.ca.l.j.et.ff.de condi.fur.l.in re furtiua.§.j.et.l.vl.et.ff.de fur.l.inter omnes. in pri.et.l.in furti.§.j.et.s.de codi.fur.l.j.et pe. Tex. et vterq eor.s. fur et raptor. Tex.legittima.s.ciuili et criminali. Na fur tenebit.s.si est fur nec manifestus pena dupli: vt.j.e.l.de his. Si est raptor an annu in quadruplu: post annu in simplum vt insti.vi bo.rap.in princ. Et ad hoc etiam facit.ff.de vi et vi ar.l.merito. Et est intelligenda hec.l.de vi ablatiua: quia ibi indistincte tenet de interitu.sed si per vim copulsiuam idem esset: vt.s.qd me.ca.l.j.sed si perijt post omne snia no tenetur de interitu si erat res peritura eodem mo penes dnm: vt ff.qd me.ca.l.si cum excep.§.q si homo.

Si abducta macipia.

In.l.ista ponit talis casus. Ego queniebam te coram preside puincie dicens q tu titio subtraxeras queda mancipia et vendideras: et hoc pbaui cora m preside: nuquid pses prouincie indulgebit mihi act.si successi? Certe sic: et ille qui emit non pot vsucapere an vitium purgatu. Tex. furto. et di furto abduci quado subtraxit transportado de ciuitate in ciuitatem: et no de prouincia ad prouincia: vt.ff.e.l.j. Tex.vel plagio nemini data. Plagium comittit vt cum quis sciens liberum hominem vendit: vel cum quis sciens mancipium alienum vendit illud vel emit vel als celat: vt.ff.ad.l.fal.de pla.l.penu.in prin.et.j.ad.l.fa.de pla.l.j.et.ij.et per totu. Tex. prospexerit.i.inuenerit. Tex.pp coheredes.s.q illa mancipia erant furtiua: et rei furtiue no procedit vsuc.vt.institu.de vsuca.§.furtiue. Tex. possunt. Or habetur hic q res furtiua non potest vsuca. anteq ad dnm reuertat vere vel interpretatiue. Et di vere reuerti cum in veritate reuertit in ptatem dni scientis vt ab eo euelli no possit: vt.ff.de vsuc.l.sequitur.§.j.et.ff.e.l.siquis.et.j.l.si parte. Interpretatiue sic vt pro empto.si dns accipit bona estimatione vel alij fuerit tradita volutate eius: vel si fur a domino emit: vt in preal.l.ff.de vsuca.§.sequit.et.§.sed et si vendicauero.et.l.si fur.tc. Item qd dicit anteq ad dnm: idem dic et si in quasi dni potestate peruenit vt tutoris: vt.ff.e.l.interdu.§.qui tutela.idem si est res peculiaris: sufficit si in potestate dni vel serui redierit: vt ff.de vsuca.l.sequit.§.labeo. Tex. tibi.s.heredi. cum fuerint subtracta. Tex.prouidebit.s.vel proposita rei vendi.vel proposita condi.fur.contra heredem furis scil si est heres vniuersalis si agas contra emptorem q non potuit vsucapere: vt.s.dictum est.et.ff.de condi.fur.l.si pro fure.§.condi.et datur soli domino: vt.ff.de condi.fur.l.j.et.l.sed nec legatarius. Sed dic mihi furti actio datur ne successori? Respon. si est vniuersalis successor vel bo.fi.poss.tunc datur ei actio furti. vt insti.de perpe. et temp. in princi. Et datur actio furti non ex noua ctractatione sed ex ctractatione que prius fuit facta in vita defuncti non ex ea que postea.vn sicut domino cui fit furtu ex prima no ex assidua ctractatione dat actio furti: vt ff.e.l.ei qui ita et heredi d dari actio furti.ex prima ctractatione:non ex ea que fuit facta postea: q interpretatione.l.eadem est persona defuncti et heredis teneda: vt in auc. de iureiur.a modo presti.§.j. Si aut non est res subtracta defuncto sed successori: si iacente hereditate no fit furtu: vt.ff.e.l.hereditarie.et.l.j.nisi in tribus casibus: vt.j.e.l.proxi.dica. Idem est si post aditam hereditate ante apprehesam possessionem: vt.ff.de vsuca.l.q si homo. als secus si post aditam hereditate et apprehesam possessionem: vt.ff.de crimi.expi.here.l.ij. Si aut est singularis successor: tunc datur ei actio furti ex sequenti tractatione no ex prima: vt q sit legatarius vel similis.et ei legatario no datur condi.furtiua adita here. vt.ff.e.l.si dominiu.et.l.si is qui rem.ij.§.penul. Sed pro deo quare aliud in condi.fur.q codi.fur.non ambulat cum re: et ideo no datur heredi codi.fur. nec legatario: vt.ff.de condi.fur.l.sed nec legatarius. Ratio est illa q subtrahit.mihi res et heredem instituo. lego tibi illam adita hereditate no datur heredi coditio fur.q incotinenti translatu est dominium rei legate: vt.ff.e.l.a titio.§.tibi. q satis est qd potes vendicare. Sed in furti actione est illud: q est penalis.vnde si lego rem subtracta videor legare cum omni iure.vn si no habes furti act.ad penam: no habes aliam actione. Sed quo aget furti: q no possedit: vt.ff.de cri.expi.here.l.vl. Rn. no mireris: q hoc contingit propter factum furis.

De his q subtraxisse.

In.l.ista ponitur talis casus. Aliquis tutor accessit ad principem: pponens ei tale qone. Dne impator vultis audire magna iniqtate. videtis istu pupillu? dicit ipator video: sum tutor eius. pater habebat.i.supduxerat nouercam et erat vir vxoris: q sub baculo vxoris erat.eo mortuo videte quid fecit ista nouerca.omnes res mobiles que fuerat patris istius pupilli subtraxit ei. videte qd bonu premiu reddit filio.quero a vobis quid possum facere et qualiter possim ea couenire.s.vtru furti nec manifesti an manifesti? Ad qd respondet imperator. si ea sunt vera que dixisti poteris eam quenire: si fuit furtum manifestu in quadruplu: si fuit nec manifestu in duplum. Tex. pupilli tui.s.ex hereditate ad pupillu deuoluta. Tex.precibus signifi cans.i.in libello precum tuar.et ita tutori loquit. Als respondet dns imperator supplicanti pro pupillo suo: vt pat ex.l.subscriptione. Tex.rectore puincie adi.sub.sub quo degit pupillus tuus. Tex.qui.s.pses. Tex. factus est. ¶ Unde no.tria tepora. Est tempus iacentis hereditatis: et no fit furtu nisi in tribus casibus: vt.ff.e.l.hereditarie.et.l.se. Item est 2m tepus post aditam hereditate: et an apprehesione possessionis: et tunc no fit furtu: vt.ff.de vsuc.l.si homo. Ite est tertiu tps si est adita et apprehesa hereditas. et hec.l.loquit in nouerca que non est mater. Secus in mre q non pot agere furti.vt.j.e.l.qcuis. Text.formare. Sic ergo in.l.ista no.q pena act.furti manifesti est in quadruplu: pena aut furti nec manifesti est in duplum. et ad hoc facit insti. de ob.que ex de.nas.§.furtor.als.§.item pena.

Ancille subtraxisse.

Lex ista cosueuit reputari valde difficil.tn hec.l. non est valde difficilis qtum ad casum et littera. Et hec.l. potest legi duobus modis et vterq itellectus tedit ad ide. Et in.l.ista ponunt duo casus principalr. Primus casus durat vsq ibi.cum hi tc. Secundus casus durat ab inde vsq in fi. Ponetis ergo in.l.ista ita casu. Aliqs subtraxit mihi ancilla pregnante: et apud fure pepit. et hec est vna lectura. Uel aliqs subtraxit mihi ancilla no pgnante: et apd eu cce pit et pepit. et hec est scda lectura. Unde dicetis.qda subtraxit mihi ancilla mea.iste fur ptu ancille mee alicui emeti bonafide vendidit et tradidit.bo.fi.emptor possedit partu istu triennio.qrit modo quo iur subuenit mihi ad partu? Ad qd rndet ipator q ptus ancille nec a fure nec a bo.fidei eptore potest vsucapi nisi purgaret vitiu furti. Et subuenitur mihi dno 9 furem de ancilla et ptu codi.fur.et act. fur. Et potero vtraq proponere: et vna electa no tollit alia cu vna sit persecutoria et alia penalis: et extra psecutionem pena esse nulla dubitatio

dubitatio est. Sed ꝛ ipsam ancillam vel partum a quolibet possidente potero vẽdicare. h. d. Hic est primus casus qualiter prouidet᷑ mihi contra furem. Sed nũquid contra emptorem potero agere cõdi. fur. ꝛ act. furti? Certe non: si fuit bo. fi. emptor. sed tenet᷑ rei ven. nõ condi. fur. vel act. fur. sed si fuerit malefidei emptor de ancilla ꝛ partu act. fur. ꝛ cõdi. fur. tenet᷑. h. d. ista. l. Videte litteram. Tex. cũ hi. Incipit secundus casus. ¶ Or segnori sicut ego dixi. l. ista consueuit reputari valde difficilis tamẽ dic vt dixi in casu. videte expositionez littere. Tex. partus ancille. s. nõ pregnantis. ꝛ ita legitur vno modo hec. l. vel secũdo legitur partus ancille scz pregnantis. Tex. apud furem editi. s. cõcepti apud furẽ vno modo. vel dicatis alio modo editi. sub. cõcepti apud dñm ꝛ editi apud furem priusq̃ꝫ a domino excipiat᷑. Tex. possideat᷑ idest reuertat᷑: vt. s. l. si abducta. ꝛ. ff. de vsuc. l. sequitur. §. qd autem. Tex. vsucapi non possunt. al's non sunt: vt institu. de vsuc. §. furtiue. Tex. etiã horum causa. i. partuũ post ꝓuenit. Tex. act. hoc est verũ in genere. sequit᷑ in specie q꞉ propter furti act. ꝛc. Tex. de mãcipijs. i. de matre ꝛ partu eius. Tex. nulla iur questio est. sub. dubitabilis. q꞉ est casus. l. ff. e. l. si pignore. §. ꝛ furti. ꝛ hoc mõ subuenit᷑ mihi domino ꝯtra furez. Qualiter aũt subueniat᷑ mihi ꝯtra emptorẽ audite. Tex. cuz omni. ꝛc. hucusq̃ꝫ durat primus casus. Hic incipit secũdus ꝛ continuabitis ita. bene dico fures aliorum mancipiorum teneri cum hi ꝛc. Tex. si habeat eam. i. ancillam esse furtiuam. Tex. tenet᷑. sub. ꝯdi. fur. ¶ Or segnori in. l. ista no. duo no. Primum no. est qd est contra grãmaticos ꝙ alterũ dicitur de tribus: q꞉ si dico ꝑm grãmaticos alter de his loquit᷑ cum sunt ibi tres: male dico ꝑm eos q꞉ alter dicit᷑ de duobus tm̃: sed. l. ista reprobat hoc: q꞉ dicit alterũ de tribus dici. Si aliquis subtraxit mihi ancillam ꝛ cõcepit ꝛ peperit apud furẽ ꝑm vnum intellectum. vel cõcepit apud dominũ: ꝛ peperit apud furem ꝑm alium intellectuz: tenetur tribus act. s. furti act. ꝛ rei vendi. ꝛ condi. furti. Sed si eligo fur. act. non tollitur altera. s. condi. furti. Et ecõtra cum actio furti sit penalis ꝛ altera rei persecutoria. ¶ Item not. hic regulam quia rei persecutoria nõ tollit penalem nec econtra: vt. ff. de condit. fur. l. si pro fure. §. j. Fallit si sunt cõtrarie: vt. s. e. l. j. ꝛ in casibus quos ibi no. ¶ Or segnori ad. l. istam opponit᷑ q꞉ vos habetis ꝙ partus ancille non potest vsucapi. sed. l. videt᷑ dicere ꝙ possit vsucapi partus ancille furtiue: vñ videtur cõtra. j. de vsuca. pro emp. l. si matrem. Ad solu. cuius cõtrarij vos ita dicetis. partus ancille furtiue qui est ꝯceptus ꝛ editus apud furem vel cõceptus apud dominũ sed apud furez editus nõ potest vsucapi vt hic. Sed partus qui non est furtiuus vt quia est cõceptus apud bo. fi. possessorem ꝛ editus bene potest vsucapi: vt in. l. cõtra. ꝛ. ff. e. l. qui vas. §. si ancilla. in ver. illo. sed ꝛ si cõceperit. ¶ Sed denuo cõtra. q꞉ hec l. dicit ꝙ partus ancille furtiuus non põt vsucapi. sed. l. videtur velle ꝙ partus ancille furtiuus possit vsuca. que dicit ꝙ pro isto partu furtiuo datur pub. vt. ff. de pub. l. sed si ego §. partus. Sed. l. dicit ꝙ pub. nõ datur pro illis rebus que vsucapi nequeunt: vt. ff. de pub. l. sed si ego. §. partus. al's. l. vt siquidem. §. hec actio. ergo cum pub. datur pro isto partu potest vsucapi partus ancille. Ad qd ita respon. datur pub. pro partu qui nõ est furtiuus: vtputa quando partus est cõceptus ꝛ editus apud bo. fi. poss. ꝛ sic intelligitur. l. contra. sed pro partu qui est furtiuus non datur pub. vtputa quando partus est editus apud furem: ꝛ conceptus vt hic. Et ex predictis colligitur differentia inter partus ꝛ fructus. nam fruc. fiunt perceptione bono. fi. possess. vt. ff. de vsuca. l. quid sit. §. in alieno ibi porro ꝛc. partus vero non vt hic dicitur: sed vsucapio. Sed videtur ꝙ etiaz fructus non faciat suos: vt. ff. de vsur. l. fructus. Solu. quod modo dixi intelligo de industrialibus: illud vero de naturalibus intelligitur. Et pro solut. istorum contrariorum ꝛ vt plene liqueat articulus iste ita distinguo vt consueui distinguere: ꝛ aduertatis hanc distinctionem: quia dominus Azo notauit eam in tribus locis. ꝛ in omnibus dictionibus non mutatis: non tamen ad plenum scripsit eam. Nam hic notauit ꝛ in summa huius tit. in penul. col. ꝛ in summa de vsucap. pro emptore. in princip. tertie colum. ꝛ. ff. de publi. l. sed ꝛ si ego. §. partus. Ego tamẽ tangam plenius ꝛ latius ꝛ nihil omittam de antiquis ꝛ nouis scriptis: vñ ego ita distinguo. Quia partus ancille aliqñ est furtiuus. ꝛ eius noie cõpetit actio furti. Aliqñ partus ancille est furtiu⁹: nec eius noie cõpetit actio furti. Aliqñ partus ancille nec est furtiu⁹: nec eius noie cõpetit actio furti ꝛ furtiuus nõ inuenit᷑. Redeamus ergo ad primũ mẽbruz. si partus ancille est furtiuus ꝛ eius nomine cõpetit actio furti vt est quãdo ancilla conceperit ꝛ peperit apud furem: tunc non potest vsucapi ꝛ datur actio furti vt hic. ꝛ. ff. e. l. qui vas. §. si ancilla in princ. Si autẽ partus ancille est furtiuus: nec eius nomine cõpetit actio furti vt quãdo ancilla concipit sed peperit apud bo. fi. pos. vt. ff. e. l. qui vas. §. si ancilla in fine primi dicti. ꝛ tunc non poterit vsuca. partus ancille. vt. ff. de statu ho. l. pe. §. preterea. ꝛ. ff. e. l. qui vas. §. si ancilla in fi. Si autẽ non est furtiuus: nec eius nomine cõpetit actio furti: vt ẽ quãdo peperit penes bo. fi. pos. vt. ff. e. l. q vas. §. si conceperit. ꝛ isto casu põt partus vsucapi. ꝛ sic intelligit᷑. j. de vsuc. ꝑ emp. l. iij. ꝛ hoc casu pro partu habet locũ pub. in. vj. casibus. vt. ff. de pub. l. si ego. §. part⁹. sed in septimo non. ꝛ idem qd dico in partu ancille: idez dico in vacca furtiua pregnãte. vt. ff. e. l. qui nascũtur. §. si ancilla in fi. Nec ob. l. que videt᷑ velle ꝙ licet vacca sit furtiua ꝙ partus potest vsucap. vt. ff. de vsuc. l. si aliena res. §. sceuola in fi. q꞉ corrigitur per. §. illuz. si ancilla. ff. e. l. q vas. §. si ancilla. Vel loquit᷑ ibi quando non apud furem sed apud heredem furis concepit ꝛ peperit apud bo. fi. poss. Vel loquit᷑ ibi quãdo ancilla peperit ꝛ edidit apud furem: peruenit tamen apud furis heredẽ. ꝛ sic loquit᷑. ff. de pub. l. sed ꝛ si egi. §. partus. in secundo casu illius. §. ¶ Et si queras an possit vsuca. partus ancille furtiue a bo. fi. poss. vel non subdistinguo. Aut eniz bo. fi. pos. ignorauit omni tempore matrẽ partus esse furtiuam: quo casu indubitãter illũ vsucapit ꝛ pro eo datur ei pub. vt in preal. l. sed si ego. §. partus. ꝛ. j. de vsucap. pro emptore. l. iij. Aut bo. fi. poss. cepit scire alienaz matrez anteq̃ꝫ concipiat ꝛ pariat. ꝛ tũc non vsucap. vt. ff. de vsucap. l. sequit᷑. §. de illo. §. sed si vt seruũ. ꝛ. §. anteq̃ꝫ. ꝛ. l. iusto. §. si possessionis. Aut sciuit alienam matrẽ post partũ ꝛ conceptionez sed ante partũ editũ. ꝛ tunc sciat furtiuaz ꝛ tunc impedit᷑ vsuc. sed si sciat alienam tãtũ sed non furtiuã: nõ impedit᷑ vsuc. vt. ff. de vsuca. l iusto. §. possessionis. ꝛ. l. scire. Si autez sciuit alienam ꝛ furtiuaz post partũ: hic interpellatur vsuc. nisi denũciauerit domino se habere ancillaz ꝛ partum eius ꝛ ꝙ ad se pertinet q꞉ paratus erat defendere. ꝛ hoc si potest. al's si non põt: denũciare domino: tũc excusat᷑ ꝛ ꝓcedit vsuca. vt. ff. pro suo. l. si ancillaz furtiuam. Sed opponitur quomodo superueniẽs malafides cum semper ab initio bo. fi. requiratur. ꝛ hoc si habuit ab initio bonamfidem in re principali. vt. j. de vsuc. transfor. l. vnica. §. hoc tãtummodo. Respon. in qbus rebus quis habet ti. vt in re principali superueniens scientia siue malafides non impedit vsucap. sed in partu qui est res accessoria non hꝫ tit. ꝛ ita ꝓcedit vsuca. ꝛ ita est speciale in partu ꝙ procedat vsuca. sine tit. vt ꝛ al's ff. de leg. ij. l. si ꝙ ex pamphila. ꝛ. ff. de rei vendi. l. itez si in fi. ꝛ. l. iul. contra regulam. ff. de vsucap. l. celsus. Sed quid dicemus de quodam de quo. ll. videntur aduersatiue loqui? Pone ancillam emi furtiuam bo. fi. que ancilla apud me cõcepit ꝛ peperit. ll. dicunt ꝙ ego possum partum vsucapere: vt. s. probaui: modo quero quo ti. Non ti. pro emptore: q꞉ non emi. nec ti. pro transacto: quia non habeo ex causa transactionis. nec ti. pro herede: quia in illo nulli successi. si nullo: qualiter ego vsuca. cum vsuc. sine ti. non procedat: vt insti. de vsuca. in princip. ꝛ. j. de vsucap. transfor. l. vnica. §. hoc tantũmodo. ꝛ. ff. de vsucap. l. celsus. Hic est triplex opinio. Quidam dicũt vt Azo ꝙ non vsuca. aliquo tit. speciali: sed ti. generali pro suo: vt arg. l. iij. Sed verius est vt dicamus ꝙ eo. ti. quo matrem vsucaperem si furtiua non esset: eodem ti. vsuca. partũ qui furtiuus non est: vt arg. ff. pro emp. l. qui ob pactionem. ꝛ. l. seq. Et hoc est quod dicit caute. l. ff. de publi. l. sed si ego. §. partus ibi. vbi dicit: ex qua causa matrem vsucaperem ꝛc. vsucapiam igitur ti. pro emptore si emi matrem. vel ex alio titu. ex quo matrem habui. Instabit quis si hoc est verum qd dixisti. aut si est verum qd. s. proxi. dixe,

ras. Dixisti enim qd ideo superueniens malafides partus vsuc. non impedit: qz in eo. ti. nō habeo. Rñ. licet in veritate in partu sicut dixi ti. nō habeam. l. tamen fingit me habere ti. quo ad vsuc. faciēdam: vt sic eo. ti. quo rem principalē. i. matrem possem vsucapere si vicio careret: sic z possuz accessoriam que vicio caret. aut enim bo. fi. poss. ignorauit omni tpe matrē partus esse furtiuā: quo casu indubitāter eū vsucapit z pro eo datur ei pub. vt in pal. l. sed si ego. §. partus. z. j. de vsuca. pro empto. l. iij. z per cōsequens cessabit pub. vt. ff. de vsuc. l. nō solum. in prin. Sed si sciat alienam ancillam tñ z non furtiuam non impedit vsuca. vt. ff. de vsucap. l. iusto. §. possessionis. z. l. scire. Odo.

Ost decisionem. Lex ista respicit illam partē rubrice de furtis: z ponit duos casus. Primus casus est: si fur subtraxit mihi res meas: z transegi cū eo: postea non potero eum cōuenire act. furti. Secundus casus est: si cū fure non transegi: sed partem rerū ablatarum mihi reddit: z partem nō. de rebus nō redditis potero eum conuenire act. fur. z condi. fur. Tex. post decisionē. i. transactionē super furto factā: que est vna spēs dirimendaz litiuz vt. ff. de transac. l. fratris. Tex. furti. qz est odiosa. vt. ff. de penis. l. si tibi. §. quidē. Uerūtamen transactio facta super furto non tollit cōdi. vt. ff. de cōdi. fur. l. si pro fure. in prin. z. §. cuz furti. Secus in iureiur. qz tollit act. fur. z condi. furti. vt ff. de iureiur. l. si duo. §. idē iul. Et est rō: qz si transigit videt confiteri de crimine: vt. ff. de his qui no. infa. l. qm. vnde non liberat a prestatione rei. sed qui iurat: negat se furez esse: vñ nec de pena nec de re poterit conueniri vt ibi. Tex. q si non. Incipit secūdus casus. Tex. transegisti. s. cuz fure de rebus sublatis. Tex. sz de sublatis: scilicet furtiue. Tex. potes. qz rei ven. est rei psecutoria. Tex. furti penalis. z vna non tollit aliam: vt. s. l. proxi. plene dixi. Et si fur z reddit partem rei: non est transactio sed particularis rei restitutio: z particularis so. non liberat debitorem: vt argu. ff. de vsur. l. tutor. §. lucius. Odofredus.

Os qui. Seruus meꝰ furtiue subtraxit mihi res aliquas. tu sciens euz furtiue mihi subtraxisse illas res: ipsuz cū rebus ipsis occultasti: nunqd si fecisti animo lucrandi pdictas res potero te cōuenire rei ven. de rebus: z penali furti actione? Certe sic. Tex. scientes res. dñi esse furtiuas. Tex. susceperint. s. z animo otractandi occultauerunt. Tex. conuenire. s. rei ven. ad rē. z odi. fur. vt dixi. s. e. l. proxi. Tex. potes. vt. s. e. l. si de his. ¶ Sed qd in filio z vxore vel alio qui seruiat? Pone filius subtraxit patri vl vxor marito: vl alius qui seruiat alicui. isti veniunt ad te z dicunt tibi. quomodo subtraxerūt furtiue patri vel marito vel ei cui seruiunt istas res? z dicunt tibi occulta res istas: z dabo tibi medietatē. tu occultas. teneris pro rebus rei vē. z act. fur. ad penam? Dicimus q sic: cū eadem sit ratio vt hic. z. j. ad. l. fal. de pla. l. si quis. z. s. qd cū eo. l. si liberā. in fi. z. ff. de ser. cor. l. neratius. §. fi. z. ff. cōmo. l. si seruus. z. ff. ad. l. iul. pec. l. sacrilegi. §. vlti. Sed ipsi filij furti non tenent: vt inst. de ob. que ex de. nas. §. hi qui. z. ff. e. l. serui z filij. z. s. de noxa. l. j. Sed vxor facit furtum: licet non teneat furti sed act. in factum: vt. j. eo. l. qsuis. z. l. vlti. in fi. z. s. rerum amo. l. ij.

Urti actione. In. l. ista duo dicunt. Prio dicitur si subtraxisti mihi instrumenta mea: te mortuo nō agaz furti actio. cōtra successores qz est penalis. Scdo dicit: licet furti actio nō intentet otra successores furis: tñ de his instrīs que heredes furis tenent penes se: poterunt eos ouenire rei vē. z ad exh. Tex. successores. sub. lit. conte. Tex. nō debueras. qz act. fur. est penalis. vñ non dat otra heredes: vt. ff. de seruo cor. l. hec actio. in prin. z insti. de perpe. z te. act. §. non tm. Et intelligunt quidam nisi qtum ad heredes peruenerit. ar. ff. de calū. l. in heredē. Sed hec expositio nō est bona in act. fur. qz est penalis. Sed istud hz locum in act. mixtis: vt in factum de calū. z de dolo: z quod metus causa. sed furti actio mere est penalis. Preterea nec ad id tenetur ex persona defuncti: qd pz: qz tenet z si nihil ad euz peruenerit: vt insti. e. ti. §. vlti. z. ff. de condi. fur. l. si pro fure. in fi. Sed lit. cōte. cum defuncto in act. fur. dat in heredē: vt in. §. non tm. z. s. ex del. defunc. l. vnica. Tex. de instris. Incipit scdm dictū. Tex. ablatis. i. furtiue tibi subtractis. Tex. tenentes. i. possidētes. Tex. potes cōuenire. s. siue sint heredes furis siue nō: qz rei ven. cōpetit cōtra quēlibet possessorem: vt. ff. de rei ven. l. in rem actio.

I seruum. Tu suscepisti seruuz cōmunez mihi z titio nutriendū: z vendidisti eum: cōmittis furtum: z teneris mihi z titio furti. Tex. si seruum: pluribus interrogationibus rñ. imperator: vt patet ex. l. subscriptiōe. Tex. nutriēduz: scilicet gratis vel aliquo dato vel promisso vēdidit scilicet animo lucrandi.

Uāuis. In. l. ista dicit. Si vxor mea me mortuo iacēte hereditate vel etiā adita hereditate: añ tamen apprehensam hereditatē subtraxit mihi aliquid: heredes mei ijdēqz filij non poterūt conuenire cā crimine expi. hereditatis pp promiscuum vsum. queādmodum nec tenetur furti: si aliquid mihi subtraxit. sed heredes mei ijdēqz filij poterunt ouenire quōdam vxorē meam: pro rebus quas possedit rei vē. hoc dicit. Tex. crimen. dicit crimen expilate here. vt. ff. de crimine expi. he. l. j. z. ij. Tex. promiscuus vsus. s. mariti z vxoris cū sint socij diuine z humane vite: vt. j. de cri. expi. here. l. aduersus. Tex. furtū. nam licet vxor faciat furtū: tamen in honorē matrimonij nō datur actio fur. vt. s. rerum amo. l. ij. Et qua ratione furti actio denegatur? qz est famosa vt hic. Tex. ream vxorem: scilz quondam viri. Tex. heredes. scilicz quondaz viri: ijdēqz sui filij vt indicat littera sequens. Tex. possidet. s. vxor. Tex. aduersus eam. scilz vxorem. Tex. in rem act. s. rei ven. Tex. non prohibent. s. filij ijdēqz hrdes. Uñ no. q filij non possunt agere cōtra matrē furti actio. nec cri. expi. here. sed aduersus nouercā hñ possunt agere fur. z cri. expi. here. z sic soluitur contra. s. e. l. de his.

Neū q ex naufragio. Ista. l. bona z sanctissima est: si bñ seruaret vbiqz terrarū: sed ipsa non bene seruat pp hominū cupiditatem z infidelitatē. Et in. l. ista dr: cum homines currunt ad naufragiū vel ad incendiū debēt adiuuare res eoz qui patiunt naufragium vel incēdium: nec debent subtrahere res eorū vel danum dare. z siquis cōtrafecerit intra annuz tenet in quadruplum: vel post annū in simplū: preter penam statutam prout edicti perpetui declarat auctoritas. Tex. in eum. s. hominē. Tex. ex naufragio. s. cuz nauis passa est naufragiū. Tex. vel incendio. s. cū domus incendiū passa est. Tex. dicit. sub. vez est qd danum dederit. Tex. act. s. in factum. Tex. perditam. sub. esse. z dic perditaz. i. datam ex edicti forma que est vt vr actio in factū contra surripiētem: vt. ff. de incen. rui. nau. l. j. in prin. Et hec qd debet agitari. j. biēniū: vt. j. de naufra. l. de submersis. li. xj. qd als est cōtra. s. de iudi. properandū. Tex. edicti ppetui. i. generalis. Et sic exponit. s. de edēdo. l. edita. Exponit z alijs modis: vt ibi dicam. Quod tamen hz locuz tunc solum quando in ipso tpe naufragiū fit: vt. ff. de incen. ru. nau. l. j. §. fi. z. l. ij. z. l. iij. in prin. ¶ Sed qro hic que erant ille pene que erant olim statute? Rñ. aut est furti vel vi bo. rap. vel. l. aquil. cū damnū dat: vt insti. ad. l. aquil. per totum. At exacta vna tollit alia nisi in id qd excedit vna aliaz: vt. ff. vi bo. rap. l. j. Uel pōt dici q oliz erat corporalis: qz poterat l. iul. de vi accusari: vt. ff. ad. l. iul. de vi pu. l. j. z ei extra ordinem imponit pena corporalis: vt. ff. de incen. z ru. nau. l. pedius. als meuius. Sed hodie alia pena imponitur per auc. siue consti. hic positam. z ideo videatis eam z incipit.

A. Nauigia. Et hanc auc. siue ostī. fecit. d. Fe. iunior tpe sue coronationis z nō

corrigit

corrigit.l.veterem.sed addit. In qua auc.tria dicunt. Primo dicit q nauigia in quocunq loco peruenerint salua sint: et res eis restituant integre: ad quos spectabat antequam naufragium incurrissent sublata consuetudine cuiuslibet regionis: que contradiceret huic constitutioni: unde ipsi debent adiuuari non aut offendi. Secundo dicit q hoc est verum quando naues sunt secure: et debent eis reseruari: nisi essent tales naues que exercerent piraticam prauitatem vel nisi essent principi vel christiano nomini inimica. Tertio dicit q qui commiserint in constitutionem istam.isti indubitanter debent subijci pene publicationis bonorum omnium: et etiam de imperio baniant. Tex.nauigia.i.naues.et sic ponit continens pro contento. Sic et alibi de sacrosan. ec.l.iubemus.in fi. Tex.vel ad terram.i.integra sine naufragio. Tex.reseruent.s.et no furent. Tex. sanctioni.et hucusq durat primum dictum. Et ita habetis ubi consuetudo reprobatur specialiter a.l.q consuetudo vincit a.l.et tollitur opi.eorum qui dicebant: consuetudinem circa talia preualere: vt.ff.ad.l.ro. de iactu.l.deprecatio. Et dixi supra in consti.cassa et irrita.que est signata.s.de sacrosanc.eccle.l.priuilegia. Tex.inimica.sub. quia illa possunt impune ledi vt hostium: vt.ff.de acqr.re.do.l.j. et qui fecit contra l.no debet eius auxilio uti: vt.ff.de mi.l.auxilium. in fi. Et quia priuilegium meret amittere etc.s.de iudeis et ce.l.j. Tex.bonorum.s.omnium mulctet. ¶ Or segnori quidam libri non habent plus in hac auc. alij habent hic plus. Et si res exegerit etc. Tex. audacia.i. stulticia siue fatuitas. sic et alibi sumitur.j.vnde vi.l.siquis in tantam.

Falsus procurator.

In.l.ista ita ponetis casum. Deposui apud te librum meum vel mutuaui tibi.x.lib.bon. venit ad te postea quidam falsus procurator et petijt librum meum quem apud te deposueram meo nomine: vel petijt a te vt ei debitum solueres meo noie: tu credens illum esse procuratorem meum soluisti ei illa.x.vel tradidisti ei librum non transferendo dominium in eum. ille falsus procurator contrectauit illa.x.vel librum. modo querit qualiter teneatur mihi et qua actione? Ad quod rndet imperator q falsus procurator depositum exigendo vel debitum recipiendo contra domini voluntatem facit furtum: unde tenebit mihi pter ipsam rem quam potero petere condi.fur.et act. fur.ad penam dupli.et hoc est q dicit.videatis litteram. ¶ Or segnori.l.ista dicit vt dixi in casu.dic ergo etc. Modo videatis expositionem lre. Tex. falsus.pcurator.oppositio est in obiecto: si falsus est ergo no est: si falsus no est ergo est: quia pcurator est cui dns etc. vt.ff. de procu.l.j. Nam falsa no sunt sed nuncupant vt etiam chimera que no est nec fuit: sicut falsus tutor no est tutor: et sicut falsus denarius no denarius: et sicut falsus modius non est modius: et sicut falsum testimonium non est testimonium: vt.ff.de ver.sig.l.paulus.et sic.ff.quemadmodum te.ap.l.ij.§.j. Et sic est oppositio in obiecto.sicut cum dicimus: homo mortuus.nam homo mortuus no est homo: cum mortua no sint: vt in auc.de nup.§.deinceps.et est simile de cdi.inde.l.cum seruo. Et dicit duobus modis falsus pcurator. Uno mo dr falsus qui nullo tpe habuit mandatum. Dicit et alio mo falsus pcurator qui habuit mandatum: sed fuit reuocatum re integra: quia non vr esse procurator: ex quo no durat: vt ar.ff.de in rem verso.l.si.p parte.§.versum. Tex.depositu recipiedo. sub.ab illo qui deposi tum susceperat custodiendum. Et intelligit noie eius qui deposuerat quasi eet seruus pcuratoris.hic est pmus casus. Tex. vel es alienum.hic est secundus casus. Es alienum dicit: q quis alij dz vel qd sibi debet: vt.ff.de ver. sig.l.cedere diem.§.es alienum. Tex.exigedo.i.recipiedo a volete. Nam lz exigere sit ab inuito extorquere.sic.ff.de leg.iij.l.fidius.§.si rem.hic aut accipiebat a volete cum falsus pcurator no possit expiri: vt.s. de pcu.l.lz. Item aliqs pcurator expiri vel exigere ab aliquo sine madato non pot nisi sit coniuncta persona: vt.s.de nego. gest.l.tutori.et.ff.de nego. ge.l.si pupilli.§.vlti. vnde exigere ponitur hic improprie.sic et alibi. Tex.citra.i.cotra.et sic cum quis facit citra dni voluntatem: vr semper facere contra dni voluntatem cum non consentit expresse: vt.ff.e.l.qui vas.§. vetere. et.l.penulti. Tex. domini voluntatem.i. deponentis domini.si referas ad primum casum: furtum facit.sub.si habuit animum contractandi. Tex.et preter rei restitutionem. sub.quam tenet fur facere vel furti act.vel condit.furti vel rei ven. Tex.act.dupli.i.in duplum: vt quia ad duplum competit actio si fuit furtum nec manifestum.vel dupli.i.ad quadruplum si fuit furtum manifestum.vt.s.e.l.de his. Tex.nec manifesti furti conuenitur. ¶ Or segnori.l.ista dicit q falsus procurator depositum recipiendo etc.facit furtum sed non dicit cui. Videamus ergo cui hic falsus procurator furti teneat. Item cui teneatur rem restituere.quia.l. illa ponit casus duos. et de deposito et de act.eris alieni. Videamus aut primo in deposito cui teneatur rem restituere et cui furti teneatur. Restituere aute tenetur rem deponenti vel condi.fur.que dno competit.vt.ff.de condi.fur.l.j.vel rei ve.que eode modo dno copetit.vt.ff.de rei vendi.l.in rem. Item potest teneri dno gratia possessionis codit. triticaria.vt.ff.de condit.triticaria.l.j. in fi.et.l.ij.nam et rei deposite retinemus possessionem. vt.ff. depo.l.licet.§.rei. Sed nunquid depositario tenet rem restituere: licet non sit dns: licet non sit possessor: lz non habeat ius in re? Respon. q sic ad similitudinem comodatarij.vt.j. e.l.vlti.sed cum in scda. Diceret aliquis vestrum: ibi non dicit q debeat restitui commodatario: sed vos dicatis q debet ei restitui cum facto scelerato res sit sibi ablata.vt.ff.depo. l.bonafides. ¶ Sz denuo diceret aliquis quo iure tenetur iste procurator falsus depositario? condi.fur.non: quia non est dominus.condi.triticaria non: quia non est possessor.vt.ff.de. posi.l.licet.§.rei.non condit.incerti: quia non habet ius in re. nam als ei qui habet ius in re competit.vt.ff.de condi.fur.l. et ideo. Sed rn. et dico q locum sibi vendicat officium iudi. vt.j.de agri.et censi.l.si coloni. Uel alia actio in factum: que competit vbicunq alia actio non competit.vt.ff.de prescrip. ver.l.quotiens. Sed quid si ambo veniunt: quis prefertur? Et certe dominus.et si ambo simul veniant.et si dominus separatim veniat.vt.ff.deposi.l.bonafides.et.ff.nau.cau.sta.l.j. in prin.§.ait pretor. Et si depositarius primo veniat ipse auditur: proponendo iudi.offi.vel act.in factum vt dictum est. Unum sciatis q exigendo ab eo: ipse ab alio liberatur. Nam l.dicit q si duobus teneor in solidum: soluendo vni ab alio libero.vt.ff.de stip.seruo.l.j.§.j.licz dominus Azo aliter intellexerit. Et cum quis nomine vnius rei tenetur duobus: si non dolo desijt possidere liberatur ab alio.vt.ff.so.ma.l.mevia. Item bonafides etc.vt.ff.de regu.iur.bonafides. preterea ipse soluit cui debuit. et ideo liberatur: ac si duo essent correi. vt.ff.commo.l.si vt certo.§.fi. Expeditus est iste articulus cui teneatur rem restituere: modo videamus cui teneat act.furti. Et certe tenetur furti deponenti: quia eius interest.et ei competit actio furti cuius interest.vt.j.e.l.vlti.in princip. non rei commo.vt hic.et in prealle.l.ff. depositi.l.licet.§.rei. Depositario autem non tenetur actio.furti: quia eius non interest ex honesta et probabili causa.vt.j.e.l.vlti. in princi. Et q eius non intersit sic probatur: depositarius non tenetur nisi de dolo et lata culpa.vt.ff.depo.l.j.§.si is qui seruum. et l.qd nerua cum suis fi. Si ergo res est sibi subtracta aut commisit dolum aut latam culpam aut no.si dolo suo est sibi res surrepta vel alia culpa non habebit act.quia dolus suus non debet ei patrocinari nec ex eodem lucrari.vt ar.ff.de eo per quem factum est.l.j.in fi.et.l.seq.et.s.de epis.et cleri.l.omnis. §.preterea.et.ff.e.l.itaq fullo. Si non dolo suo vel lata culpa res est sibi accepta a falso procuratore non interest eius. et ideo non aget.vt.ff.e.l.eum qui.§.is autem apud quem. et l.qui retro.§.siquis.et instit.de ob.que ex de. nas.§.penulti. Hec que dicta sunt: vera sunt regulariter quando eius no interest: sed quia in casibus eius interest: in casibus datur ei actio: vt est quando tenetur de diligentia. Item quando vltro se obtulit aut conuenit vt diligetiam prestaret. et his casibus probantur.ff.depo.l.j.§.sepe.et.ff.si certum pe.l.siquis. nec cam in prin.et.ff.de pactis.l.iurisgentium.§.item siquis. Item si mora precedit casum.vt.ff.de po.l.si in asia.§.fi. Item si culpa precedit casum.vt.ff.depo.l.q nerua. Istis enim casibus quia periculum rei spectat ad depositarium dicam q in his casibus datur furti actio cum eius intersit. nam furti actio competit ei etc.vt.j.e.l.vlti. in princip. modo videamus quando exigit falsus procurator es alienum cui te-

neatur falsus procurator furti. et hic aliter tenetur quam in superiori articulo: quia furti tenetur illi qui dedit vel soluit sibi pecuniam: vt.ff.e.l.falsus.§.j.nam illa pecunia mea non est facta: sed debitoris remanet cum eam mihi debeat in genere: et ideo mihi non cedit. Si autem tenetur non in genere: sed tenetur mihi specialiter ad talem rem: tunc mihi tenetur cedere: vt.ff.de cotrahen.emp. et vendi.l.quod sepe.§.siquis vendit. et ad idem.ff.e.l.eum qui.in prin. et.l.si vendidero.sed et mihi creditori teneretur: sed alia via: quia nomine meo exegit. et si ratam habeo actionem competit mihi nego. ge.act.vt.ff.de neg. gest.l.si tibi.§.item queritur. ¶ Sed si ego exegi ab alio falso procuratore: nunquid poterit debitor amplius exigere? Certe non: cum omnes essent act. cum verus dominus habet ratum vt.ff.e.l.si vendidero.§.si titius.et.ff.de condi. inde.l.si procurator.in fi. Et illa.l.bene concordat cum nostra.l.nam ratihabitio retrotrahitur et mandato comparatur: vt.s.man.l.vl. ¶ Sed quid si debitor exegit istam exactionem: ego creditor volo habere ratum quod factum est cum falso procuratore: quid erit? Certe ista ratihabitio non prodest: quia tarda ratihabitio non prodest: vt.ff.rem ratam haberi.l.bonorum.et.ff.de solu.l.quem hominem §.gener. ¶ Sed quo iure mihi consuletur et debitori? Certe mihi per act.nego.ge. debitori per conditionem furti cum sit dominus. et hoc est verum quando debitor suam pecuniam soluit. ¶ Sed quid si alienam? Respondeo. tunc debitor habet condi.inde. ratione possessionis vel triticariam. et.ff.de condi. inde.l.indebiti.et.ff.de condi.triti.l.j.in fi.et.l.sequenti. Hec autem que dicuntur in hac.l.sunt vera quando debitor soluit ipsi falso procuratori. ¶ Sed quid dicetur quando debitor soluit alij nomine falsi procuratoris? Certe dicam quod falsus procurator furti non tenetur cum solo verbo furtum non fiat.ff.eo.l.siquis vxori. in princi. Sed si sit presens perinde habetur ac si ipsi soli esset soluta pecunia: vt.ff.e.l.falsus.§.falsus.et.§.sed si is. Si autem falsus procurator recepit promissionem non facit furtum: vt.ff. e.l.si is qui. Et hoc est verum siue debitor soluerit siue alius pro eo iussu eius: vt.ff.e.l.si iussu. ¶ Sed ad.l.istam opponitur sic. Hic dicitur quod falsus procurator tenetur furti actione et condi.furtiua. Sed.l.videtur velle cotra. et statim contradicit.l. que videtur velle quod teneatur condi. inde. vt.s.de condi.inde.l. creditori. Item alia.l.videtur velle quod detur condi.ob causam: vt.ff.de condi.ob causam.l.si procurator falso.et.l.antepe.in.ij. casu huius.l. Ad quod ita respondeo. et dico.si debitor vel depositarius non transfert dominium in falsum procuratorem accipientem: et procurator cotractat: tunc quia animo intercipienti facit: furtum facit et tenetur furti: vt in.l.nostra. et tunc non habet locum alia actio.s.condi.inde.vel condi.ob causam quia ille actiones dantur demum translato domino: vt.ff.de condi.inde.l.si in area. Si autem debitor vel depositarius transfert dominium in falsum procuratorem accipientem: tunc non facit furtum cum rei sue nemo furtum facit: vt insti.de obli. que ex del. nas.§.aliquando. et.ff.e.l.falsus.§.j.in fi. Nec locum habet condi.fur. sed indebiti cum distinctione tamen quia aut debitor cum soluit et transtulit dominium in falsum procuratorem putauit se liberatum aut liberandum. Si debitor putauit se liberatum: tunc competit actio inde. et sic loquitur.l.contra.s.de condi.inde.l.si creditoris. Si liberandum: tunc habet locum condi.ob causam vel sine causa. et sic loquitur alia.l.cotra.ff.de condi.ob ca.l.si procurator falso. et sic soluta sunt cotra.hic signata. Nec ob. quod dicitur quod per procuratorem dominium et possessio queritur: vt.j.de acqui.poss.l.j.et.l.per procuratorem. quia illud verum est per verum procuratorem non per falsum: vt.ar.ff.de nego.gest.l.si pupilli.§.item queritur. Vel potestis dicere quod locum habet rei vendicatio si pecunia extat: vel condi. indeb.gratia possessionis: vt.ff.de condi.inde.l.indebiti. et hoc verum est si pecunia est consumpta. Nam reconciliatum est indebitum per consumptionem ad similitudinem mutui. Et hoc quod dixi locum habet in falso procuratore qui semper fuit falsus.i. qui. nunquam habuit mandatum. Aliud est in eo qui quandoque fuit verus procurator: sed modo est falsus: quia est reuocatum mandatum. Unde ad solutionem omnium contrariorum: et plene liqueat articulus iste ita distinguetis vt consueui distinguere: et aduertatis eam quia bonafides et vtilis est: et sepe vendicat sibi locum: dicetis ergo sic. Cum autem debitor soluit procuratori creditoris: aut fuit verus procurator creditoris ab initio: et tunc est verus procurator cum solutum est. Aut fuit verus procurator creditoris ab initio: sed desijt esse verus: reuocato mandato antequam sibi solueretur. Aut nullo tempore fuit verus procurator creditoris: quia nullo tempore habuit mandatum. ¶ In primo casu cum debitor soluit vero procu.creditoris qui semper fuit verus: et tunc cum soluerit est verus: vt quia habuit mandatum: nec est reuocatum mandatum. hoc casu liberatur ipso iure: vt.ff.de solu.l.vero procuratore.in prin.et.l.solutam. Nec requiritur ratihabitio: vt.ff.de condi.indebi.l.si procurator.§.celsus ait. nec illud solutum repetit: quia eadem solutio non potest parere liberationem et repetitionem: vt.ff.de solu.l.qui hominem in fi. ¶ In secundo casu soluitur procuratori qui fuit verus procurator ab initio: sed desijt esse verus: quia fuit reuocatum mandatum antequam solueretur sibi. Hic subdistinguo: quia aut soluens sciuit reuocatum mandatum: quo casu si soluat: soluens non liberatur: nec ei competit conditio indeb. quia sciens indebitum soluit: et sic videtur donare: vt.ff.de condi.inde.l.j.et.ff.de reg. iur.l.cuius per errorem. Si autem ignorauit reuocatum mandatum: et ipse procurator ignorauit: et sic accepit bonafide: et tunc est idem.scilicet quod si soluerit ipso iure liberetur: vt in preallegata.l.ff.de solu.l.vero.in princi.§.sed et siquis. Si autem procurator accepit malafide: vt quia sciebat reuocatum mandatum: tunc soluens liberatur per exceptionem: non ipso iure: quia soluens debet cedere creditori conditionem furtiuam et actionem furti: vt in preallega.l.vero.§.fina. et.l.cum quis §.si debitorem.et insti.man.§.recte. Et primo casu. scilicet cum procurator accepit bonafide: tenetur domino actione mandati vt ei soluat si non contractauerat. Si autem contractauerit tenetur sibi creditori furti act. et condi. furtiua: vt arg. ff.man.l.si mandauero.§.si tibi.c.et.§.si dedi.et.ff.de solu.l.si quis seruo.in fi. ¶ Sed quomodo tenetur procurator domino mandati: postquam fuit reuocatum mandatum? Respon. hoc contingit propter precedens mandatum: quia reliquie precedentis mandati faciunt eum teneri: vt et alias dicitur.ff.pro emp.l.ij.§.si a furioso.et.ff.de regu.iu.l.semper.qui non prohibet. Item quomodo liberatus est soluens procuratori ignorans ipse et procurator mandatum reuocatum: cum nec possessio nec dominium fuerit domino quesito? quia per verum procuratorem queritur domino non per falsum: vt.ff.de acqui. poss.l.j.et.l.per procuratorem. quia nec per gestorem queritur nisi dominus habeat ratum: vt.ff.de acquir. poss.l.cois seruus. Respon.hoc forte facit ignorantia soluentis vel reliquie precedentis mandati. Nam et alias operantur: vt.s.modo dixi. ¶ In tertio casu.s. quando nullo tempore fuit procurator verus.i.quia nullo tempore habuit mandatum: iterum subdistinguo: aut soluens non transtulit dominium in eum procuratorem falsum: sed dat ei vt portet ad creditorem: et tunc ille falsus procurator non soluit eam creditori: sed animo lucrandi tenet eam: indubitanter datur soluenti actio furti et condi.furtiua vt hic. Et sic intelligitur ista.l.eo casu quando debitor soluitur vel depositarius restituit depositum: quia tunc illa datur deponenti que non datur depositario: quia eius non interest cum non teneatur nisi de dolo vel lata culpa. Quid si commiserit: non datur ei actio furti? non quia non intersit: sed quia non debet consequi actio. ex improbitate sua: vt.ff.e.l.itaque fullo. et.l.eum qui.§.is autem. et de hoc supra dixi. Si autem transtulit in eum falsum procuratorem dominium: si putauit se liberatum: puta quia credebat eum esse procuratorem in rem suam: tunc habet locum condi.inde. et cessat furti et condi.furti.licet. Mar.dixerit eas simul posse competere: vt.j.dicam. et sic intelligitur.l.cotra.ff.de condi. inde.l.creditoris. Si autem credidit se liberandum et in eum transtulit dominium: et tunc repetit condi.ob ca. et sic intelligitur.l.contra.ff.de condi.ob ca.si procuratori falso.in secundo casu illius.l. Si autem transtulit in eum dominium: credens se liberatum et dominus ratum habet liberatur soluens: si per illam solutionem statim credidit se liberatum: vt.ff.de condi. inde.l.si procurator tuus.§.j. Si autem indebite soluit et transtulit in eum dominium: tunc obtinet.l.ista. Si autem non erat accipiens verus procurator tunc: sed est nunc: transit dominium in accipientem: quia ratihabitio etc.vt.s. dixi: vt no.ff.qui satis. cog.l.iul.et.ff.de solu.l.vero procu.in fi.
Sed posset queri: quomodo sciemus quando soluat animo transferendi

ferendi dominium vel non: vel putauit se liberatum: vel liberandum? Respon. ex prolatione ver. et ex qualitate facti. Ex prolatione verborum hoc modo. si falsus procurator contendebat se procuratorem in rem suam: quia videtur tunc gerere negocium suum non alienū vt.s. de procura.l.qui stipendia. et tunc verisimile est quod vellet transferre dominiū in eum: vt.j. de dona.l.illam. et tunc cessat actio furti et condi.fur. Item si dixit credo te procuratorem: et transfero in te dominium: et tunc est translatum dominium. Item presumitur liberatus ex verbis: si dicit creditor quādo soluit illi falso procuratori benedictus dñs quod sum liberatus a tali meo creditore: qui erat ita importunus quod vbi inueniebat me volebat me capere. et manibus eleuatis ad celum canit hymnū domini nostri iesu christi: dicens bñdictus dominus etc. et hoc casu datur conditio indebiti. Sed ex verbis presumitur liberandus qui non soluit procuratori dicit fac quod dominus tuus me liberet vsque ad.viij.dies: et de hoc mihi mittat lras postquam soluero tibi: et hoc casu datur cōditio ob causam datorū. Ex qualitate facti presumitur translatum dominiū vel non: vel presumitur liberatus vel liberandus: ecce si falsus procurator quem puto verum alleget se simplicem procuratorē. et ego videbar dubitare. dicebam ego ei: dic mihi: si es procurator vel nō? dicebat ipse dubitatis vos. hic si soluit ei non videtur transferre in eum dominiū: vt.ff. de neg.ge.l.si pupilli.§.si ego. Item si ex verbis apparet dominium non esse translatum. si ita dico talis est creditor meus. tu dicis quod es procurator suus soluo tibi.x.que tibi debebo: sed retineo dominiū et possessionem donec appareat si sis procura. vel non. et hoc casu: quia non est translatum dominiū tenetur actio.fur. et condi.fur. ¶ Et super hac.l.quero possit ne contra falsum procuratorē concurrere simul condi.indebi. et condi.fur. et actio furti cum cōdi. ob causam. Dixit dominus Mar. quod falsus procurator tenetur condi.indebi. et condi.fur. et condi.ob causam. Si dicas dicebat ipse quod de condi.indebi.nō datur nisi demum translato dominio: vt.ff. de condi. indebi.l.si area. vt.ff. de condi. fur.l.j.quomodo procura.facit furtum? cū nemo facit furtum in sua re: vt patet ex diffinitione furti: vt.ff.e.l.j. et insti.de ob. que ex del.nas.§.j.in prin. Respon. fallit hoc in procuratore falso: et pro se inducebat.ff. de condi.ob ca.da.si procu.falso. in fi. et.ff. de condi. fur.l.quoniam. et.ff.e.l.si venditio.§.si titius.i.§.vlt. et sic dicebat quod vna cum alia concurrebat. Sed nos dicimus contra. et contra dicendum est. cum condi.fur. habeat dari demū translato dominio: et ita appetit dominiū quod non detur nisi domino: vt.ff. de condi.furt.l.j. et.ff.vsufru. quead.ca.l.vlti. et nemo facit furtū in re sua: vt patet ex diffinitione furti: vt.ff.e.l.j. Et condi. indebiti ita odit dominum quod nunquam domino cōpetat: et ideo cum ille due sint contrarie non possunt concurrere. Nam qui eas ambas intentaret tanquam contrarius repelleretur.arg.s.e.l.j. et.ff. de condi. et demō.l. titie. et.ff.quando ap.sit.l.ij.§.sed si alius. Dicendum est ergo nullo modo posse competere simul. Legibus autem Martini sic respondemus. Nam illa.l.quoniam. ponit duos casus fm Jo. vnum quando fuit erratum in persona: vt si creditur titius creditor qui non est: tunc competit condi.furt. Si non est erratum in persona: sed circa rem: vt quia credebam eum bene creditorem: sed ego putabam me debitorem cum non essem: et sic est translatum dominium.ff. de condit. indebi.l.sed si me putem: tunc datur condi. indebi. et est pro hoc argu.ff.eo.l.falsus.§.siquis mihi. et.l.siquis vxor.§.cum titio. et.l.si is rem pignori.§.si cum titium. vel ibi ille condit. diuersis dantur non eidem. Item non obstat.l.illa.ff. de cōdi.ob cau.l.si procuratori falso.in fi. Quia ibi dicimus non transiuisse dominium in procura.accipientem: vnde dicimus ibi dari contra recipientem furti condi. et actionem furti. Nō autem condi.ob causam vel conditionem indeb. quia tunc demum datur cum dominium est translatum: vt.s.dixi. Uel potest dici alio modo. Non ob.l.illa.ff. de condi.ob causam.l.si procuratori falso. quia illa.l.ponit tres casus. In primo et secundo fuit translatum dominium: et sic datur condi. indebi. vel ob causam: et cessat actio furti et conditio. furti. In tertio casu ibi non fuit translatum dominium: et sic datur actio furti. et condi.furtiua et cessant alie due. et sic ambe non compe-

tunt eodem casu. et hoc fm Jo. et Azo. Jacobus bal. nō intelligebat.l.istam.quoniam.sicut Jo. et Azo immo intelligebat eam sic: quia si procurator meus soluit indebitū et nomine meo queritur mihi condi. inde. et hoc est pecunia consumpta. Conditio autem furtiua competit procuratori et incipit statim cōpetere siue consumpta sit pecunia siue non. et ipse qui accipit non desinit teneri. Et quod ibi dicitur in fi.l.sed vna per alterā tollitur. hoc est dicere: si ego egero condit.inde. procurator non agit condi.fur. Et econtra si ipse egerit condi.fur. ego nō potero agere cōdi.inde. Illi.l.si vēdidero. sic respō. Uerū est quod ibi locū habet condi.inde. et condi.fur. sed aduersus diuersos. Nā cōdi.fur.habet locum aduersus procuratorem. Condi.indebiti aduersus dñm propter ratihabitionē: quia pecunia erat consumpta. ¶ Sed denuo quero sup.l.ista. pone: tenebaris mihi ad.x.fuit tibi oblata quedam epistola per falsum nūcium: vtputa a quodā baratatore ex parte mei creditoris: in qua epistola cōtinebatur quod titius exigeret illa.x. fuit sibi oblata quedam epistola a te debitore meo et sigillata meo sigillo. videbatur titius tanquam constituissem eū procuratorem. titius quia credebat litteras esse veras venit ad te debitorem meum cū illa epistola. et tibi debitori meo eam ostendens petijt quod sibi solueres et soluisti ei. titius cū recederet a te illa.x.perdidit casu fortuito: modo queritur vtrū tu debitor meus sis liberatus a me. et an ille titius teneatur mihi vel etiā ille baratator? Et videtur quod tu debitor sis liberatus a me et quod nō tenearis: tum quia iustā causam soluēdi habuisti per talē epistolam. vt.ff. de procura.si procu. absente dñs satisdatione etc. Item pro hoc est ar.ff. de solu.l.vero in prin. et solutiōe eius quod debetur etc. vt insti.qbus mo.tollitur ob.in prin. Ecōtra videtur.scilicet quod non sis liberatus et quod tenearis: quia est quod tibi debitori meo imputetur: quia fuisti nimis credulus: quia non examinasti vtrū illa epistola eēt vera vel falsa.ar.ff. de eo per quē fac. erit.l.j.j.respon. et.s. de act. et ob.l.nimia credulitate. Itē videtur quod ille titius teneatur act.neg.ge.si ratum habeo.vt.s. de nego.ge.l.si pecunia. Ecōtra videtur quod titius non teneatur act.neg.ge. quia si verus eēt procura.non teneretur de casu fortuito.vt.s.man.l.de procur. et quia regulariter casus fortuitus in nullo bonefidei iudicio prestatur.vt.ff. de neg.ge.l. negocium gerētes alienum. et.s. de pigno.act.l.qui fortuitis. Itē videtur quod ille baratator teneatur: quasi fuerit in dolo cum prebuerit initium.vt.j.ad.l.iul. de vi pu.l.quoniam multa facinora. Econtra videtur quod non teneatur: quia actio de dolo datur cum nulla alia competit.vt.ff. de dolo.l.j.§.ait pretor. Sed hic competit actio contra debitorem vel neg.ge. vt.s. dictum est: eo casu quando videtur contra eos competere actio. Et si hoc est verum: iam ego creditor afficior duplici damno ex alterius facto quod non debet esse: quia non debet alteri per alterum etc. vt.ff. de regulis iur.l. non dz. vnde in hac questione. quidam dixerunt quod tu debitores liberatus et ille titius nego.gest. sed dominus. idest creditor habebit contra illum qui portauit illam epistolam act. de dolo: quia actio de dolo datur cum nulla alia competit. vt.ff. de dolo.l.j.§. ait pretor. Alij vt dominus Jac.bal. sic dixit.scilicet dandam mihi creditori electionem contra vtrūque. scilicet vel conueniendi te debitorem quasi non sis liberatus cum fueris in culpa: quia non indagasti an esset vera epistola vel non: quia debitor nō est liberatus.vt.s. de condi.indebi.l.creditoris. vel conueniendi illum titium tanquam procuratorem act. man. vel actio. nego.gest. quasi sit negociorum meorum gestor si ratum habeo: vt in preallegata.l.s. de neg.gest.si pecuniam. Si dicis negociorum gestor non tenetur de casu fortuito? Respondeo verum est si est gestor certe speciei.vt.ff. de verborum obliga.l.status. secus si negociorum meorum gestor accepit.x.in genere a debitore meo: quia tūc interitu non liberatur: cū ipse teneatur ad genus et genera perire nō possunt.vt.s.si certū peta.l.incendium. et.ff.si cert. peta.l.quod te mihi oportet. et.ff. ad.l.fal.in ratione.§.incerte. et hanc opinionem domini Ja. bal. approbo ego. vel si placet vobis potestis dicere quod in hac questione contra. videtur dicendum .scilicet quod debitor sit liberatus cū iustam causam habet soluendi per illam epistolā quā vidit signatā sigillo creditoris ad instar eius qui soluit procuratori cuius est reuocatum mandatum: quia liberatur propter

iustam ignorantiam: vt. ff. de solu. l. non procuratori. in prin. Item videtur q iste titius non teneatur: q per eum q̃stum ad suum propositum erat quesitum dominiū & possessio pecunie solute ipsi domino etiā ignoranti: q per procuratorez acquirit dominium & possessio: vt. j. de acqui. poss. l. j. & l. per procuratorē. & ff. de acqui. rerum do. l. si procura. vn̄ videtur satis posse dici qd iste falsus nūcius siue baratator qui epistolam illi titio obtulit: debeat conueniri act. de dolo vel in factum quasi facto & dolo suo dānum datuz sit: vt. ff. de dolo l. eum qui. & l. eleganter. §. non soluz. ¶ Sed quid erit si iste nuncius vel baratator nō inuenit vel non est soluendo: nunquid conueniet debitor in subsidiuz vel ille titius? Et videtur q sic: vt. ff. de eo per quē factum est. l. vlti. in prin. & ff. de condi. indeb. l. bis solis. Sed contra videtur propter rōnes predictas. Item q quilibet certat de dāno vitando: & semper reus fauorabilior est: vt. ff. de reg. iur. l. semper in obscuris. & l. semper in stipulationibus. & ff. de actio. & obli. l. arrianus. ¶ Sed denuo quero super. l. ista. Pone q iudex sciuit illū procur. esse falsum: compulit debitorem huic falso procura. soluere: nunquid falsus procurator contractando illam pecuniam furtuz facit? Respon. sm̄ quosdā non: q iuste possidet qui auctore pretore possidet: vt. ff. de acqui. poss. l. iuste. & ff. de reg. iur. l. qui auctore pre. & ff. de noxa. act. l. & generaliter. & ff. qd falso tu. aucto. l. j. §. idem pompo. & §. ait pretor. Alij dicunt q si dolo malo cōtractat nihilominus facit furtum. ar. ex generalibus verbis que sunt. ff. e. l. j. & insti. de ob. que ex de. nas. in princi. Nec ob. l. illa. iuste. cum suis similibus: q illud veruz est quādo interponitur legittime & iuste. Secus si non legittime: vt argu. ff. de re iudic. l. iiij. §. condēnatum. & ff. de fideicom. lib. si vero. §. subuentum. & ff. de rebus eorum qui sub tuto. vel cura. l. mater vel magis. Sed nunquid qui soluit falso procuratori ex certa scientia indebite: tali solutione liberetur a creditore? quod quidam putant argu. ff. de mino. l. ait pretor. §. j. & arg. qui admit. ad bo. poss. poss. l. bonorum. & argu. ff. de bono. poss. l. seruus. Alij dicunt non esse liberatum debitorē cum soluisset falso procuratori. Et quod dixi in alia questione non valuit talis sententia: non obstante q auctoritas iudicis interuenit: vt. ff. de transac. l. cum his. §. si pretor. & ff. de auc. preto. l. ij. in princi. & ff. de iudicijs. l. ij. in princ. Quia nec talis sententia valet: quasi dolo malo lata: vt. ff. de iudicijs. l. si pretor. §. marcellus. Sed quo iure repetet hoc casu? condi. inde. nō: q sententia inhibet repetitionem tali cōdi. vt. s. de condi. inde. l. j. & ff. man. l. si fideiussor. §. j. Sed forte repetet cōdi. sine causa: vt. ff. de condi. sine causa. l. si illa. vel furti. & cōdi. furtiua sm̄ sententiam illorum qui dicunt semper eum facere furtū. Non obstat talis sententia: vt dixi modo. s. in questione.

Siquis seruo. Or segnori huc usq. ll. veteres aliorum imperatorū qui precesserunt iusti. habuistis: amō ponūtur tres noue leges iusti. Et sunt tres iste leges iustiniani de qnquaginta decisionibus: propter quas codex noster fuit dissolutus & religatus. Et in. l. ista ponetis ita casuz. Vicinus meus venit ad seruuz meum: & dixit ita ei. Dominus tuus est diues: ipse facit male tibi & male tractat te: non induit te vt deberet: vade & subtrahas ei oēs libros suos: & ego occultabo te cum libris: & dabo tibi medietatem: de quibus bene poteris tibi facere & bene induere te. dixit seruus: non facerez aliqua ratione. iste seruus quid fecit: venit ad me & dixit mihi. domine multuz miror de vno: q talis vester vicinus videtur vos dilexisse: & habet vos odio. & ego experimento tractaui: q dixit ita mihi q ego subtrahaz vobis omnes libros vestros & deportarē ei. dicit dominus: dicis verum? domine dico verū. dixit dominus ex quo vult ledere me & ego ledam eum: vade & deporta ei libros meos: & dimitte me ludē cuz eo. venit seruus & subtraxit libros mihi domino: & fugit ad illuz meū vicinū: & ille occultauit: libros vendidit: & pecuniā participauit. volo conuenire eum serui cor. & fur. act. dicit vicinus: nō potes: q ex quo seruus tuus manifestauit tibi nō est corruptus. itez si manifestauit tibi: nō est tibi furtū factū te inuito: querit quid iuris? Ad qd respondet imperator iusti. q ille vicinus tenet serui cor. q attētauit eum corrūpere. Item act. furti q licet me volēte fecit: tamē q tractauit tenet. vn̄ in exemplū aliorum tenet serui cor. & act. furti. & hoc dicit ista. l. Tex. siquis. s. malus vicinus. Tex. seruo alieno. s. vel filio. Tex. dn̄i. s. vel patris. Tex. & ad seducētem. i. ad suadētem malum vicinuz. Tex. seruus. s. vel filius. Tex. dn̄o concedēte. s. vel patre. Tex. ipse. s. malus vicinus vel suasor. Tex. quali. i. qua. Tex. voluit. i. tētauit. ¶ Et ita no. hic q sola volūtas si peruenit ad actum punitur vt hic. & plene dicam. s. de epis. & cleri. l. siquis nō dicam. Tex. vobis itaq. dicit iusti. qui fecit. l. istam. Tex. decidentibus. No. qd per hoc patet q hec. l. fuit de quinquaginta decisiōibus pp quas codex noster fuit dissolutus & religatus. Et vocamus in. l. decisionibus legem nouā que tollit omnē dubitationē: vt. j. de cōtra. & cōmit. sti. l. veteris iuris. Tex. furti. s. ad quadruplum. Tex. serui cor. s. in duplū: etiam si non corrupit: q seruus dn̄o retulit: vt. ff. de ser. cor. l. j. in prin. Et cum oriant ex diuersis factis: vna nō tollit aliam: vt plene dixi. s. e. l. ancille. Tex. licet enim seruus. s. vel filius. Tex. quēadmodū. i. sicut. Tex. nō ab re. i. non sine rōne vel sine equitate. sic. j. vn̄ vi. l. nō ab re. Tex. pertentet. ¶ Or segnori ex. l. ista no. duo. Primo notabis de seruo cor. non solū qui corrūpit: sed qui voluit corrūpere tenet: vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. diuus. & ff. e. l. qui in iure. ¶ Itez no. h lz furtū non fiat nisi inuito dn̄o: hic tamen fit eo volente in odiū illius qui suasit seruo. Sed videtur q dn̄s non possit agere furti nec serui cor. imo videt q debeat eū perdere. & ideo videt contra. s. ti. proxi. l. quicūq. in fi. Sol. hic incepit malignitas a persuasore: ibi a domino. & ibi de hoc dixi. ¶ Sed quero hic qd dicit in seruo habet locum in filio? Et videnr q non: q qd hac. l. statuit constitutum est contra tenorē iuris in seruo. ergo nō debet trahi ad consequētiam vt idem dicamus in filio: vt. ff. de le. & se. cō. l. qd contra. & ff. de reg. iur. l. cōtra. Sed nos dicimus idez in filio q in seruo: vt. ff. de ser. cor. l. de eo. §. neratius. Et id qd dicitur in contrariū habet locū: si non in similibus est eadez vel maior ratio: vt. ff. de verbo. oblig. l. a titio. vn̄ cum hic sit maior ratio: q magis interest filios q̃ seruos non corrūpi: dicam idem in filio: cum sit eadē equitas: vt. s. de iudi. l. placuit. Et de hoc cōtra. dicit. ff. de ser. cor. l. & tantum. §. j. Aget ergo furti nomine rerum. Item actione filij cor. in qua venit estimatio operarū: vt. ff. ad. l. aquil. l. qua actione. & l. affectionis. Et iudex deferet sacramentum: habita prius taxatione: vt insti. de iniur. §. penam.

Apud antiquos. Lex ista sicut superior est noua. l. iusti. Et hec. l. diuiditur in. ij. partes. Prima pars loquit de seruo alieno bonafide possesso. & durat vsq ibi. de eo &c. Secunda pars loquitur de libero homine bonafide possesso. & durat vsq in fi. ¶ Et primus casus est talis. Aliquis possidebat seruū alienū: bonafide cogitans se dn̄m. iste seruus fecit furtū extraneo vel bonefidei possessori. Modo querit vtrum bonefidei possessor habeat furtum noxalē contra verū dn̄m? Item an bonefidei possessor teneat extraneo furti noxalis? Certe antiqui super ista qōne multum dubitabant: sed determinabāt eam hoc mō. est quedā regula que dicit. Qui habet aduersus aliū furti noxali nō tenet. Interpretabant vt bonefidei possessor hēret furti actio. cōtra dn̄m: & extraneo nō teneret. sed certe iusti. tollit illā antiquitatem & dicit. Si aliqs possidet seruū alienū bonafide: possidet dn̄i cognitione: q̃diu est apud eū non hz furti actionem aduersus dn̄m: & ipse tenet extraneo. & hoc pp pdictā regulam: q qui furti tenet: non agit cōtra filios. Sed si nō est in possessione illius serui sed peruenit ad dn̄m: aget cōtra dn̄m pro rebus subtractis sibi tempore quo possidebat siue subtractis anteq̃ ad dominum perueniret. & ita distinguantur tempora & concordabuntur scripture: q q̃diu possidet euz bonefidei possessor: nō aget noxali. si non possidet aget contra dominum & non tantuz extraneos. ¶ Secunda pars loquitur in libero homine: & in ea secunda parte ponitur ita casus. Possidebam liberum hominem bonafide: fecit mihi furtum vel extraneo vel vtriq. Certe vbi mihi fecit furtum

agam

aga m contra eum directa actione: non noxali: qꝛ noxalis da tur pro seruo non pro liberto: qꝛ a lege est reprobatuȝ. Pro furto cōmisso extraneo tenetur directa actione furti: non autem ego bonefidei possessor tenebor furti noxali: qꝛ legibus nostris est icognitū: vt pro homine libero deẽ noxalis actio cum pro seruo sit introducta. τ hoc est qđ dicit. Uidete summariā expositiōeȝ littere: qꝛ satis est plana ista lex tota. Tex. apud antiquos. scȝ sapientes. Tex. querebatur rerū alienarum. i. extranearum. Tex. vel ipsius. s. bonefidei possessoris nō veri domini: τ ita hic appellatione bonefidei possessoris non cōtineẽ dn̄s. sic τ. ff. ad sil. l. j. §. dn̄i autē appellatione. τ ff. de relig. τ sump. fu. l. ij. §. j. qđ verū est in stricta significatione. sed in larga significatione appellatione bonefidei possessoris cōtinetur dn̄s. vt. ff. de ver. sig. l. bonorū. Tex. habet. i. habere potest. Tex. cūqȝ. pro qꝛ. Et mō ponitur antiqua regula cū qua antiqui determinabant qōnem. s. dictam. Tex. huius hominis. ista sunt verba regule. Tex. quidam. scilȝ ex antiquis. Tex. eaȝ. s. regulam. Tex. per cōiecturam. i. per ar. sump. a contrario sensu regule: qđ est fortissimū. vt. ff. de offi. eius cui man. est iuř. l. j. §. j. τ. ff. de iudi. l. cū pretor. τ. s. de ꝓcura. l. maritus. Nā regula est talis. Cuius hoīs gratia furti noxaleȝ actionē suscipere quis cōpellitur: eiusdē noīe aduersus aliū furti noxalem habere non cōceditur. que regula per arg. sumptuȝ a contrario sensu ad hūc casum adaptatur vt dicat. Cuius hoīs quis furti noxali non cōuenitur: eiusdem hoīs gratia act. habere cōceditur. Et ideo dicebatur in casu presenti bonefidei possessorem posse agere furti noxali contra dn̄m: ipse vero nullo mō tenetur. Tex. extendi. i. ipm non teneri extraneis. Tex. decerni. i. dari. Tex. aduersus dominum. s. verū. Tex. apud eum. s. verum dominū. Tex. constitutus. s. seruus. Tex. domini. s. veri. Tex. manibus. i. potestate. Tex. prisca iura. i. antiqua. q. d. priora. τ sic cū dicimus quid est cōdicere. i. cum denūciatiōe dicere. i. da solue mihi: vt insti. de act. §. appellamus. Tex. per cōiecturam introducebatur. i. per quādam diuinationem sumpto arg. a ꝯtrario sensu. vt. j. dicetur. τ hucusqȝ durat antiquitas. Modo ponitur nouū ius iusti. Tex. nos itaqȝ. dicit iusti. qui fecit. l. istā vt dixi in prin. huius. l. Tex. domini cognitione. Et ita no. ꝙ bonefidei possessor dicitur qui possidet domini cognitione: vt. ff. de contra. emp. l. qꝛ quolibet. τ. ff. de ver. signi. l. bonefidei emptor. τ dixi. s. e. l. in prin. huius. l. Tex. ꝯstitutus est. s. seruus. Tex. τ alijs. s. extraneis. Tex. ipse. s. bonefidei possessor. Tex. actionē. s. noxalē. Tex. eius. s. furti noxali. Tex. teneri non pōt. τ ita per ar. a cōtrario sensu sumptum. Qui tenetur alij furti noxali actione nō habet aduersus aliū furti noxaleȝ actionem. Tex. sinauteȝ desinat in serui retentione esse. i. desinat illū seruum possidere. τ ita nō habet illuȝ in sua potestate. Tex. τ ille. s. seruus. Tex. tūc quidem ipse. scȝ bonefidei possessor. Tex. ipse. s. bonefidei possessor. Tex. discretis. i. distinctis τ separatis. Tex. τ nō teneatur. scȝ quando ille bonefi. possessor desinit illum seruum possidere. τ est apud dominum verum. Tex. non teneatur act. vt cum seruus est apud bonefidei possessorem.

De eo autem. Incipit scđa pars que loquitur in libero homine bonafide possesso. Tex. detineatur. s. tanꝗ seruus. Tex. ac si furtū commiserit. i. subtrahendo mihi bonefi. possessori aliquid τ subtrahēdo aliquid vicinis meis siue quibusdā extraneis. Tex. cōueniri. sub. furti directa nō noxali. Tex. nō posse cōueniri. s. sub furti noxali. Tex. sed ipsum. s. liberū hominem bonafi. possessum. Tex. respondere furti directa. vt. ff. ad. l. acquil. l. liber hō. §. si hō liber. τ. ff. de raš. act. l. in cōfessionibus in fi. Tex. qꝛ generalis regula. scilȝ posita. s. hac. l. circa prin. Tex. incognitū ē. vt insti. de nox. §. fi. ¶ Or segnori circa. l. istā no. talē regulā. Qui teneẽ furti noxali alijs furti noxali nō agit τ ecōtra. ꝯcor. ff. de nox. act. l. antepe. Ista regula per ꝯiecturā adaptatur ad hāc qōnem: qꝛ regula est. Qui agit furti noxali ꝯtra aliū: alijs teneri nō dȝ. Sed distinguenduȝ fuit: aut seruus ē apud bonefidei possessorē. τ tūc teneẽ extraneis τ no agit ꝯtra dn̄m. Aut seruus nō detineẽ a bonefidei possessore sed a dn̄o. τ tunc agit bonefidei possessor cōtra dn̄m. τ tūc non teneẽ extraneis. Un̄ colligit hic illud no. Distingue tēpora: τ ꝯcordabis scripturas. Dum seruus apud bonefidei possessorē est: teneẽ extraneis τ ipse nō agit. Sed si ipse est apud dn̄m: tempore bonefi. poss. agit τ nō tenetur alijs. Sed videtur lex ꝯdicere que videẽ velle ꝙ non teneaẽ bonefi. poss. si seruus dedit damnuȝ noxali. l. aquil. vt ff. ad. l. aquil. l. si seruus seruū. §. serui. Ad qđ pōt dici dupliciter. Speciale est in ea vt sicut ea datur soli dn̄o: ita contra solum dn̄m τ non contra bonefi. pos. Nam τ multa alia specialia sunt in ea: vt. ff. ad. l. aquil. l. ij. in prin. τ. l. ait pretor. τ. l. se. Uel pōt dici ꝙ nō teneẽ. l. aquil. noxali bonefi. pos. ex quo desijt possidere vt ibi. secus si possidet vt hic τ. j. distinguitur. Unde no. licet noxales actiones sint ꝑsonales: scripte sunt in rem. vn̄ si seruus est apud verum dn̄m: teneẽ verus dn̄s. si apud bo. fi. poss. teneẽ ipse vt hic. Sed si apud malefi. pos. est nunquid tenetur? Rn̄. ꝙ sic multomagis: vt. ff. de nox. ac. l. si bo. fi. pos. τ. l. se. Ad aliud aūt qđ dicit in vltima parte huius l. s. ꝙ pro delicto liberi hominis agiẽ directa furti actio. non noxali: qꝛ noxalis datur pro delicto serui: vt insti. de noxa. §. omnes. τ. §. vlti. sic ergo si ille liber homo fecit furtuȝ extraneo ꝯueniẽ ab eo directa. furti act. non aūt agiẽ cōtra me: qꝛ impossibile est pro libero homine agi noxali act. Sed in eo qđ dicit qđ ibi liber hō a me bonafide possessus teneẽ mihi furti: ꝯtradicit lex. ff. e. l. si libertus patrono. vbi dicit nō agi pro liberto homine noxali. Ad solu. huius ꝯrij pōt dici pluribus modis. Et vno mō sic: si liber homo a me bonafi. poss. fecit furtū modice rei: non teneẽ furti vt ibi. τ argu. ff. de penis. l. respiciēdum. §. furta. Si aūt facit mihi furtum magne rei: tunc bene teneẽ mihi furti vt hic. Et ad hoc est arg. ff. de acqui. re. do. liber homo in fi. Preterea hic loquiẽ de eo libero homine quē puto seruuȝ meū esse τ bonafide possideo: τ ibi non possideo eum τ bene scio euȝ liberū. Uel dicatis: si libertus facit furtum modice rei patrono: nō facit furtum vt ibi. sed si liber homo bonafide possessus a me facit mihi furtuȝ: tenetur mihi directa furti actione vt in. l. nostra. Sed quid si bonefi. poss. soluerit: nōne repetet ab isto libero homine? Rn̄. ꝙ sic: qꝛ ipso gestu facit suū negociū: vt. ff. de neg. gest. l. si soluēdo. τ qꝛ sepe extra id qđ agitur tacita nascitur obligatio: vt. ff. cōmo. l. si is qui in fi. τ ar. ff. de pe. l. siqui post in prin. Sed ar. contra et quidā dicunt τ male. ff. cōmuni di. l. in hoc iudicio. ¶ Sed quid si hodie furaẽ mercenarius ei cui seruit vt est capifer scholaris vel seruiēs militis rem vilem τ modicaȝ siue modicissimā. τ eras idem facit τ idem facit quasi omni die: nūquid poterit ꝯueniri furti ab illo scholari vel ab illo milite? Et dicūt quidam ꝙ nō: quasi mercenarijs nostris sit a lege permissum huiusmodi datas res sumere: vt dicta. l. si libertus. τ. l. si recipiēteȝ. §. furta. τ. l. liber hō in fi. Sed dominus Jo. dixit contra. scȝ ꝙ cōueniri possunt propter frequētiā delicti. τ postꝗ se non emēdant nec corrigunt sed in delicto persistūt. ar. s. de epi. au. l. nemo in fi. τ. ff. de penis. l. capitalium. §. crassatores. nec dȝ impunitas delicti cōcedi per. l. quē maleficia punit. vt. j. de indicta vidui. l. ij. τ. j. vnde vi. l. meminerint.

Manifestissimi. Ista lex ē nona. l. iusti. vt due precedētes τ vna. l. de qnquaginta decisionibus propter quas codex noster fuit dissolutus τ relegatꝰ. Et ꝯtinet hec. l. tres partes. Prima durat vsqȝ ad. §. sed cū. In secunda τ in prima parte primo poniẽ regula τ ex ea formatur questio: postea poniẽ antiquoruȝ decisio: postea ponitur noua decisio iusti. Et est regula talis. Et cōpetit actio furti cuius interest ne furtum cōmittaẽ. Et ex hac regula descendit talis questio. Pone cōmodaui tibi librum meū ad certum vsum τ tibi est subtractus: cui datur actio furti? vtrum mihi deponēti contra depositariū datur mādati actio τ tibi contra furem: siue sit soluēdo cōmodatarius siue nō? qꝛ si est soluendo: tunc daẽ mihi cōtra te τ tibi ꝯtra furem. Item qd si tu non es soluendo in totum sed in partem? in partē teneris. Item quid si tēpore furti ꝑpetrati eras soluēdo: eo tempore quo agitur furti desijsti esse soluendo vt ita actio transeat a te in me: τ sic fit ambulatoria. Antiqui ita dicebant: si tu eras soluendo ꝙ tu habebas actionem. Justi. dicit qđ

habeo electionē.vel volo te conuenire commodati.ꝛ tunc tu ages ꝯtra furem.aut volo agere ꝯtra furē:ꝛ tu liberaris a me.ꝛ vna electa non potero ad aliam redire.Et hoc quā do sciebam rem subtractam esse nisi inscius: vel ignorarem rem esse subtractam:qꝛ tunc si eligerem agere ꝯtra cōmoda tarium:ꝛ non esset soluēdo:tunc agam contra furem.Et oīa ista hñt locum siue si tu cōmodatarius es soluēdo insolidū siue in partē.h.d.Tex.interest.idem est si interfuit:vt.ff.e.l. interfuit.Et ad hoc facit.ff.e.l.cuius interfuit.ꝛ.l.si is cuius ꝛ insti.de ob. que ex delic. nas.§.furti.Est autem hec regula nimis breuis.quia furis interest ꝛ non agit.vt.ff.e.eum qui. Item emptoris interest:ꝛ tñ non agit:vt.ff.e.l. eum qui.Itē promissoris non interest.vt.ff.e.l.is qui. Unde vt hec regu la careat omni scrupulatione his subaudiēdum est.ei com petit actio furti:cuius interest ex honesta ꝛ probabili cā.vñ fur non agit:quia non interest ex honesta ꝛ ꝓbabili cā. nisi ex iusta causa ꝛ iusti inicij:vt.ff.e.l.qui vas.§.si ego.ꝛ.l.itaqꝫ §.sed ꝛ furti.Item competit ex probabili cā ꝛ honesta ratio ne dominij.qꝛ dominus suū vel quasi: quia emphyteota.vel rōne possessionis:vt quia creditor.vel ratione vsus vt qꝛ cō modatarius:datur furti actio.vt.ff.e.l.j.sed emptoris nō in terest ratione dominij vel quasi:ratiōe possessionis vl̄ vsus. Creditoris stipulantis non interest ante traditionem. vnde subaudiendum est ei competere act. furti:cuius interest ex honesta ꝛ probabili cā:ne furtum committatur.Tex.siquis cōmodauit.modo formaṫ prima questio.Tex. subtracta est s.commodatario.Tex.ab eo.cōmodatario.Tex. qꝛ ꝛ ipse.i. cum commodatarius sit soluēdo:conueniṫ cōmodati acti. ꝛ agitur furti contra furē. Tex. pene.i.quasi vel fere. Tex. ꝛ ipse.s. commodatarius habeat act.vt.ff.e.l.itaqꝫ.ꝛ insti.de obliga. que ex delic. nas.§. itaqꝫ fullo.ꝛ.§. qui de fullone. Tex.nisi cum inopia noscitur laborare. No.hic ꝙ inopia dicitur laborare : qui non est idoneus pro magnitudine ꝛ qualitate rei ad quam conuenitur:vt.ff.de ver. signi.l.quos nos.§.locuples.No autem intelligo eum inopē.qui hab minus ꝙ̄ quinquaginta aureos vt.ff.de acti.ꝛ oblig.l.nō nulli.qꝛ illud est in odium accusantium.Tex.dño compete re.s.contra furē.Tex.dicebant.s.antiqui.Tex. sed ea.modo formatur scda questio prouenienṡ ex prima.Tex.idoneus erat.ad soluēdū.Tex.commodatā accepit.s.cōmodatarius. Tex.anteꝙ̄ moueatur.a commodatario.Tex.actio.s.furti. Tex.ei.s.cōmodatario.Tex. ambulatoria.s.a cōmodatario in commodantem.s.vt si primo nō erat soluendo:postea fa ctus est soluendo vel ecōtra.Unde no.ꝙ nulla actio regu lariter est ambulatoria:vt.ff.d stipul.seruorū.l.seruus cōis. sicut ꝛ.ff. de nego.ges.l. pompo.Et est simile verbum.ff.de fun.do.l.ꝛ erit.ꝛ.ff.de admi.le.l.iiij. Regulariter dixi.quia fallit vt hic.ꝛ.ff.de sta.li.l.si seruus.ꝛ .ff.de vsuf.l. sed ꝛ siqs §.j.Tex.sed omnem.modo ponitur tertia questio descēdēs ex precedenti.Tex.qui.s.commodatarius. Tex.ei.s.cōmo danti.Tex.tales itaqꝫ ꝛc.Hic incipit decisio iusti.Et pri mo soluit primam questionem ibi.nobis decidētibus dicit. Et per hoc ꝙ dicit lr̄a decidētibus. apparet ꝙ ista.l. sit vna ex quinquaginta decisionibus propter quas fuit dissolu tus codex noster ꝛ iterum religatus: sicut ꝛ due superiores vt dixi.s̄.e.l.siquis seruo. Tex. simplicior viua placuit.no. simplicitatem placere legi.intelligo de simplicitate que ap probatur:vt insti.de fideicō.li. §.sed ꝛ qꝛ de legi. agnatorū. suc.§.sed quia.Est autē alia que non approbatur. ꝛ est stul titia ꝛ ignorantia quasi mater nālis : vt.s̄.de in ius vo.l.ij. Item supina ignorantia non approbatur.vt.ff.de iur.ꝛ fac. igno.l.nec supina.ꝛ.ff.de insti.l.sed ꝛ si pupillus.§.proscri be.Tex.voluntate.sed in casu fallit.j.e.§.vl.Tex.ꝛ peniten tia.ꝛ sic no.veritatem non admitti vt ꝛ al's.j. de codi.l.vlti. In prin.est tñ ar.contra.ff.de colla. bo.l.nōnunꝙ̄. Sed pro deo quō est hoc.s.ꝙ videantur contraria?cū actio cōmoda ti sit rei persecutoria:actio furti sit penalis.vt.s̄.e.l. ancille. vbi dicit rei ꝑsecutoriam non tolli per penalē.nec econtra. Sed vos dicatis.qꝛ aut rei ꝑsecutoria ꝛ penalis competūt contra eundē.tūc vna nō tolliṫ alterā vt ibi nisi sint ꝯtrarie: qꝛ tunc vtraqꝫ non potest prosequi.vt.s̄.eo.l.j. Uel iste non competunt ꝯtra eundē.sꝫ contra diuersos.ꝛ tūc indubitan ter vna per aliam tollitur. Et huius est ratio.quia si domi nus velit agere contra mandatarium actione commodati: tenetur ei cedere acti.fur.vt.ff.de re iudi.l.in depositi.qḋ fa cere non posset si act.fur.intentaret:vt.ff.de solu.l.stichū aut pamphilum. §.pe. Tex. liberari.s. commodatarium .Tex. finaūt quasi.abundat vel est expressiuum veritatis.Tex.ipsi s.commodanti.Tex.ita tamen.iste ver.non refertur ad pro ximum ver.sed ad primum casum.s. quando agit dominus contra commodatarium.q.d.qḋ dictum est non posse cōmo dantem instituere fur.act.aduersus furem : electo commo datario:verum est si hoc fecerit sciens rem esse subiectam vnde sequitur ita tamen ꝛc.Tex.perueniant. Unde no. ꝙ si aliquis est ignarus duas actiones sibi cōpetere ꝛ eligit vnam.illa electio non preiudicat : vt.ff.de lib.leg.l.aurelio. ꝛ.ff.de insti.l.habebit.sic ꝛ.ff.de inoffi.te.l. nihil.§.si cum fi lium.Tex.satisfecit.ꝛ ad hoc est ar.s̄.de iuř.ꝛ fac. igno.l.er ror. Et no.diam inter cōmodatarium ꝛ vsufru. credi.ꝛ fullonem. Naꝫ primo casu datur domino electio vt hic.In duobus sequentibus agit ēt dominus:ꝛ ipsi.s. vsufructua rio vel creditori datur actio fur. vt.ff.e.l.inter oēs.§.si ser uus. ꝛ.l. itaqꝫ fullo.§.fi. Et in vltimo casu datur actio fur. fulloni:nisi sit non soluendo:vt.ff.e.l. itaqꝫ. in prin.ꝛ insti. de ob.que ex delic.nas.§.furti.Et intelligatis non soluēdo: ēt si pro parte sit soluendo.vt.ff.de verbo.signi.l.si soluēdo. Azo. Sed quero que est ratio diuersitatis. quare aliud statuitur in cōmodatario.aliud i fullone:ꝛ in sartore? Rñ deo contractus qui cum fullone initur:grā vtriusqꝫ initur. vnde magis fauemus ei ꝙ̄ cōmodatario:cū quo non initur contractus nisi grā ipsius tm̄:ꝛ plus conceditur cōmodan ti:qui liberalitatem exercuit. Et no.ꝙ licet videanṫ circa mām istam variare: nam quādoqꝫ plurium interest:ideo di catis qñqꝫ rei subtracte plures sunt domini : vel pluriū in terest rōne dominij:ꝛ tunc agit vterqꝫ: vt.ff.eo.l. fullo.§.fru gibus. Item qñqꝫ interest pluriū rōne custodie.ꝛ tūc qui libet agit insolidum.sꝫ si vnus sit securus.alter amplius nō agit:vt.ff.commo.l.si vt tibi.in fi.ꝛ.l.se. Item qñqꝫ vnus est dñs rei:ꝛ alter hꝫ ius in ea:ꝛ tunc siquidē ius hꝫ similitu dinem cū dño:vtriqꝫ competit actio:vt est qñ vnus hꝫ vsu fruc.alter ꝓprietatem:vt.ff.e.l. inter omnes. §.si seruus. Si vero non hꝫ illud ius similitudinem cum dño:vt qꝛ est ius pignoris.tunc qñqꝫ tm̄ creditori datur actio: qñqꝫ debitori tm̄:qñqꝫ vtriqꝫ.datur creditori tantum quando culpa eius interuenit in surripiendo:qꝛ est obligatus ad eius restōnē. Tex.eandem distinctionem. Nunc soluit tertiā qōnē pro uenientē ex secunda. Tex.sed cum in secunda. hucusqꝫ ha buistis primam partē huius.l. Hic incipit secūda pars huius.l.ꝛ in ea poniṫ talis casus.Cōmodaui tibi rē meā: illa res mea fuit tibi subtracta:tu egisti ꝯtra furē ꝛ fuisti ꝯse cutus a fure rē ꝛ penā: teneris reddere rem?hoc est planū: qꝛ teneris rem restituere. Sꝫ nunqd penā? De hoc fuit du bitatū apud antiquos ꝛ pōp.in hac qōne variauit.Et respō det iusti.seruata opinione vlpiani:ꝙ cōmodatarius tenetur rem restituere:ꝛ non penam:cum enim periculū sustineat:ꝛ emolumentū dꝫ sustinere. cum ergo dñs habeat electionē: si eligit cōmodatariū : furē ꝯuenire non poterit.ꝛ si cōmo datarius agit ꝯtra furē ꝛ consequiṫ rem ꝛ penā :rem reddit non autē penā. In tertia parte diciṫ.cōmodaui tibi rem meā ꝛ ad certū vsum:vxor tua tibi subtraxit eā: mō queritur ante ꝯueniā cōmodati ꝛ tu vxorē tuā furti:an vxorem tuam furti ꝯueniā? Ad qḋ rñdet ipator.si tu cōmodatariꝰ es sol uēdo nō ꝯueniā vxorē tuā furti: ne discordia orietur iter ꝛ vxorem tuā:sed te ꝯueniā cōmodati:ꝛ tu non ages contra vxorem tuam furti nec rerū amotaꝝ.sꝫ act.in factum pp res amotas. Sed si tu non es soluēdo agam actione furti ꝯtra vxorem tuā. Tex.siqs.s.cōmodatarius. Tex. aliquis.s.fur. Tex.pulsatus.s.fur.qui furtum fecit cōmodatario.Tex.sed etiā penam furti.s.dupli. si fuit furtum non manifestum.vel quadrupli si fuit manifestum:vt.s̄.eo.l.de his. Sed quomō commodatarius agit condi.fur.contra furem.cum conditio furti.detur soli domino.vt.ff.de condi.fur.l.j.ꝛ commoda tarius non est dominus.quia rei cōmodate possessionē reti nemus.vt.ff.commoda.l.rei. Respondeo ſm hoc aget: siue

experitur

experitur condit. incerti ad instar creditoris qui habet ius in rem. Nam istius cõmodatarij qui habz vsum rei: interest rem furtiuam non esse subtractaz. vt ar. ff. de cõdi. fur. l. ⁊ iõ. §. fi. Sed hoc non placet: qz illa ratio habẽti ius in re vt creditoris vel vsuf. vt ibi no. Alij dicũt q agetur condi. triticaria ad instar possessoris. vt. ff. de tritica. l. ij. Alij vt dñs Azo dicunt q aget actione in factum vel iudicis officio: qz eqtas suggerit actionem dari: ergo illa dabitur. vt. ff. de presc. ver. l. quotiens. vt ⁊ ibi no. Alij dicunt q datur condi. ex illa. l. j. de agri. ⁊ cen. l. si coloni. Alij dicunt q dabit condictio ex. l. ista: qz non est cautum quo genere actionis agatur: ergo dabitur condictio ex lege: qz hoc de nouo hac. l. introducitur: vt. ff. de condi. ex lege. l. l. vna. ⁊ ad hoc est ar. j. de acqui. pos. l. ex libris. ⁊ hoc satis dici potest. Tex. accipere. s. a commodatario. Tex. desiderans. hoc cum dñs habet ratam actionẽ q exactum est. Sed quid si velit conuenire furez? Respondeo fm quosdam põt. vt. s. l. proxi. not. qd mihi non placet. s. q posset agere contra furez postq̃ cõmodatarius exegerit. Nec ob. qd dicit. s. e. hac. l. qz loquitur re integra: aget ergo dominus contra cõmodatariũ dũtaxat ⁊ rem cõmodatã vel estimationez ɔsequit: non aũt aget contra furẽ postq̃ ille. s. cõmodatarius penam a fure exegit. vt. j. dicaz. Et hoc illa ratione: qz tunc fur affligeretur duplici damno. Tex. vel eius estimationem. sub. si desijt esse in rerum natura: vel facta est res deterior. Tex. penalem. i. penaz. Tex. ⁊ ab ipso. s. pap. q primo fuit in hac sententia: vt ad dñm spectaret lucrum: postea mutauit consiliũ dicens non pertinere ad dominum lucrum vt. j. dicitur. Tex. cũ nobis decidẽtibus hic. s. ait iusti. qui fecit. l. istaz. vt. s. in princi. l. dixi. Tex. sed in scda diffinitione. i. opiniõe. sic ergo omnes doctores vel maior pars vel etiã aliq aduocati accepti super aliqua qõne si variãt in eadem qõne: cum tãtus vir vt pap. fuit variauit vt hic. Tex. in qua lucrũ. i. penã dupli. Tex. peruenire. sub. sed apud cõmodatariũ manere debere. Tex. ei. s. cõmodatario. Tex. sperare. hucusq durat scda pars. Et no. regulam. qui sequit damnum ⁊ lucrũ. Et idem est in conductore. vt. ff. locati. l. is qui. Secus in creditore: qz si agit contra furez ⁊ cõseqtur rez ⁊ penam: qz penã furti non retinet. vt. ff. de pig. act. l. si pignore. ⁊ institu. de furtis. §. furti. Sed quare secus? Respondeo qz creditor non habet vsum nec vsum amittit. nec enim debebat vti: immo si vteretur cõmitteret furtũ. vt. ff. e. l. si pignore ⁊ insti. de furtis. §. furti. ⁊ insti. de ob. que ex delic. nas. §. placuit. vnde qz non pdit vsuz: restituit penam. Sed cõmodatarius ⁊ conductor si subtrahit eis res: perdũt vsuz rei. ⁊ ideo penam non restituũt sed rem. ⁊ lucrant penam vt hic. Et ad hoc est arg. in preal. l. ff. locati ⁊ conducti. l. is qui. Naz ⁊ in alijs differũt. nam creditor non tenet ad tantam diligentiaz sicut cõmodatarius. nam creditor tenetur de leuissima culpa. sed commodatarius sic. vt. ff. loca. ⁊ condu. l. si vt certo. §. nunc videndũ. Et ex hac littera colligetis arg. q si aliqua ciuitas mittat ambassiatores ad aliquos magnos viros ⁊ illi dant magna donaria ambassiatoribus: q ambassiatores non tenentur illa donaria restituere ciuitati. nam vbi periculuz: ibi emolumentũ esse debet vt hic est. Item tẽpore quo federicus subiugasset totam lõbardiam excepto mediolano contigit hoc de facto. Nam ciuitas mediol. cum obsideretur a federico imperatore implorauit auxiliũ imperatoris manuelis ⁊ misit ei ambassiatores. ⁊ imperator manuel misit ei dicendo q veniret vt videret imperatorẽ federicum ⁊ accusauit eũ. ⁊ donauit eis ambassiatoribus multa exẽnia ⁊ confortauit eos. isti ambassiatores vel legati venerũt ⁊ dixerunt vicinis suis: qz fuerũt fatui: q imperator manuel fecit eis magna donaria. dixerunt alij vicini eorum: nos stetimus domi ad faciendum guerram. ⁊ vos iuistis solatiando ⁊ estis diuites. vnde taliter fecerũt cuz consilio ciuitatis q preceptũ fuit illis q redderent illa dona ciuitati: modo queritur quid iuris? Et est arg. q teneantur reddere. ff. manda. l. si ex mandato. ⁊. ff. de procura. l. qui proprio. §. vt in ceteris. Econtra videtur q non: qz ipsi passi sunt periculuz matris ⁊ itineris. vnde ibi periculum: ibi lucrũ collocetur vt hic. Sed nos dicimus in hac questione: aut al's habebat iste imperator manuel istos ambassiatores notos ⁊ nihilominus donassz eis. ⁊ tunc de iure non debent restituere. vt. ff. ad. l. fal. l. si heres ⁊. ff. de here. ven. l. si venditor. Si autem contemplatione ciuitatis eis donauit nec al's esset eis donaturus: tũc restituẽt vt. ff. de condit. ⁊ de. l. filio. ⁊. ff. de do. causa mor. l. si filiusfa. Sed in dubio quid erit? Respon. si dixit dispẽsatori suo: donetis talibus ambassiatoribus mediol. mille marchas: tunc ciuitatis contẽplatione videt eis donasse: vnde restituentur ciuitati. vt. ff. de an. le. l. annua. §. titia. ⁊ facit hñ ad hanc qõnem extra de testa. requisisti. Tex. cũ autem. Hic incipit tertia pars ⁊ vltima huius. l. Tex. habere. vt. ff. e. l. siqs vxori in princip. Tex. erubuit. vt. s. de iur do. l. j. in fi. ⁊. s. reruz amo. l. ij. Tex. qdaz. s. vir. Tex. a muliere. i. vxore. Tex. contra mulierẽ. vulgariter enim loquitur. Tex. contra se. q. d. inter se. Tex. decisionibus. decisiões vocat dubias questiones post varias veterũ contẽtiones rñsionẽ ⁊ solutionẽ continentes. Tex. ⁊ hec spẽs. i. casus iste. Tex. cõmisit. vt. s. in princ. hui l. Tex. amotaruz actionẽ habeat. sed. l. dicit contra. s. rerum amo. l. ij. Quare exponetis. rerũ amo. act. habeat. i. actionem in factum propter res amotas habeat. vt. s. de iur do. l. j. in fi. sic exponitur. ff. e. l. siqs vxor in princip. Et hec solu. mihi placet. Scio tamẽ q alij exponũt aliter ⁊ dicũt. rerum amotarũ actionem habeat. s. soluto matrimonio sz eo cõstante in factũ. ⁊ sic dicũt ipsi non ob. s. rerũ amo. l. ij. Alij dicũt ɔstãte matrimonio dari rerũ amotarũ. sed simpliciter fauore matrimonij ad exemplũ actionis serui corrupti. vt. ff. de seruo cor. l. fi. ⁊ ad exẽplum. l. acquil. vt. ff. ad. l. acquil. l. si seruus. §. si maritus. Alij dicũt regulare est qd dr in. l. contra. spãle tñ est hic. ppter necessitatẽ. vt. s. l. proxi. Tex. possideat. i. habeat non enim dicũtur proprie talia possideri. Tex. extẽdere. scz cum maritus non est soluẽdo: secus si sit soluẽdo. vt. j. statiz dicit. Tex. non hñ secũ viuũt. s. aliqñ sine causa vel leui causa. vt. s. ne fideiussor do. de. l. vl. Tex. machinatio oriatur. forte vt diuertant. vt. s. ne fideiussor do. de. l. vlti. Tex. extrahat. scz ad iudiciũ ⁊ conueniat. ⁊ est simile alibi. vt. ff. de lib. ex. l. j. in fi. Tex. cõdẽnationem. scz q non dz eẽ. Unde no. si cõmodo tibi rẽ meam ⁊ vxor tua subtrahat tibi illam rẽ: non agam furti ɔtra vxorẽ tuaz si es soluẽdo sed cõmo. ɔueniã: ⁊ tu cõuenies eam act. in factũ ad interesse. vt. ff. de seruo cor. l. vlt. Secus si vxor tua subtraheret tibi rẽ que est vni extraneo: qz tũc extraneus aget contra eam furti. ⁊ sic soluit contra. ff. rerũ amo. l. antepen. Sed quare aliud hic ⁊ aliud ibi? Respondeo: qz hic fuit furtum factum viro licet extraneus agat: vnde tardius permittitur agere extraneo contra mulierem: ibi extraneo fuit factum furtum.

De operis libertorum.

Quia serui de quibus facta est mentio. s. de seruis fugi. ⁊. s. ti. prox. plerũq manumittunt: ⁊ ipsis libertis factis per patronum habent imponi opere: dicit rubrica de operis libertorum: ⁊ intelligas prestandis vel non prestandis videamus. Et sunt prestande si in ipsa manumissione sunt imposite. al's non. vt. j. e. l. j. Item sunt prestande his qui manumittunt ex voluntate: vt. j. e. l. j. ⁊. l. mater.

I tempore. In. l. ista dicuntur tria. ⁊ sic hec. l. ponit tres casus. In. l. ista no. ita casum. Quidam accessit ad imperatorem. Dñe imperator licet ego sim simplex homo ⁊ hñ indutus: tamen sciatis me nõ esse ingenuũ imo libertum: qz fui seruus ⁊ dñs meus manumisit me: ⁊ in ipsa manumissione mihi imposuit operas: modo quero a vobis vtrũ illas operas tenear prestare? Ad qd rñdet imperator amice charissime: si tpe manumissionis opere tibi imposite fuerũt: scire debes te eas prestare debere. hic est primus casus seu primũ dictũ. Ultra pcedit libertus: dñe imperator determinastis mihi vnã qõnem: determinetis mihi aliã. Inter patronum meũ ⁊ me ɔuenimus q pro opis istis impositis quolibet anno deberẽ dare. x. bonos caseos vel centũ oua: quero a vobis an valeat talis ɔuentio? Ad qd dicit imperator: licet mercedez operaz inuitus nõ cogaris pstare: tamẽ si cõuenit inter te ⁊ eum pstare. x. caseos vel centũ oua: teneris presta.

re.dicit libertus.faciatis q intelligam ista verba.vos dici-
tis q non teneor mercedē operarum inuitus prestare:quō
oꝫ hoc intelligi? Respondet imperator:qꝛ si patronus im-
posuit operas:ꝛ ipse dicit q non vult operas:sed vult q tu
prestes.x.caseos vel.c.oua pro operis quolibet anno:non
potest te cogere:nisi in vno casu.s. patronus vergat ad ino-
piam.Hic est secundus casus seu scōm dictum. ¶ Itē vl-
tra ꝓcedit libertus.ꝛ dicit.dn̄e imperator pro deo determi
netis mihi aliam qōnem ꝛ non displiceat vobis.dicit impe-
rator tu es fatuus credis q velim stare tota die ad respon-
dendū tuis qōnibus.dicit libertus pro deo audiatis me:qꝛ
ego faciam breueꝫ qōnem.Domine impator est inops:quia
deuentus est ad inopiam.nunqd teneor alere eū? Respon-
det imperator:si ēt non eēnt imposite ope:tu pstabis ei ali-
menta:ꝛ teneris eum alere.h.d.ista.l. Videte litterā. ¶ Or
segnori hec.l.tria dicit vt dixi in casu isto. Exponetis ergo
ita lr̄am. Tex.si tpe manumissionis opere tibi.s.liberto.nam
liberto interroganti respondet imperator.vt pꝫ ex.l.subscri
ptione.Et hec dictio.si.potest determinare qđ dicit q ope-
re imposite sunt ꝛ ita inferiora potest determinare. Item po
test determinare q dicit tpe manumissionis : ꝛ ita proxima
q determinet inferiora.videatis ꝛ dimittatis.si tempore ma
numissionis.ꝛ legatis ita. Si tibi imposite sunt ope tpe ma
numissionis:scis te eas prestare debere. Et dic scis .i. scire
debes:qꝛ ad opas fabriles ꝛ artific.teneris si sint imposite.
Ad naturales.i.obsequiales teneris:sine omni impositio-
ne:vt.ff.de condi.inde.l.si non sortem.§. liberto.ꝛ.s̄. de in
ius vo.l.venia. Potest legi q determinet tpe manumissio-
nis ꝛ sic si ipse ma.i.in ipsa manumissione.ac si aperte dicat
in ipsa manu.debent imponi:al's non debētur vt. ff.e.l.iur.
iu.in princi.ꝛ.ff.de lib.causa.l.fi. ¶ Sed quid si sint impo-
site non tempore ma. sed incontinenti ante vel post:vꝫ hec
impositio? Dixit Jo.ꝛ Azo q sic:quia sicut opere imposi-
te in ipsa ma.prestantur:ita que imposite sunt ante vel post
incontinenti:quia que fiunt ꝛc.vt.s̄.de pac.l.petens.ꝛ.ff.si
cer.pe.l.lecta.ꝛ sic ipse opere videntur imposite. Dn̄o meo
Ja.bal.videbatur contrarium:ꝛ dicebat ipse sic opere que
imponuntur in ipsa ma.debentur:si ante vel post incontinē
ti non debentur.Et pro hac sua opi. facit lr̄a que dicit si tpe
ma.ꝛc̄.non dicit ante vel post. Item videntur facere due.ll.
quia.l.dicit q ope nō possunt imponi seruo. igitur ante ma.
non possunt imponi:vt.ff.ad mace.l.seruum. Item post non
possunt imponi:qꝛ in liberto antiquo contractus oparum
esse non potest.quia primus contractus est oparum.vnde
in ipsa ma imponuntur : non post vt.ff.de solu.l.aut liberto.
Diceret aliquis volans per aera:quid est qđ tu dicis : cum
spālis rubrica est de opis seruoꝝ? Et ad hoc dico. si habeo
seruū nō possum īponere opas.vt liber factus debeat opas
vt in prealle.l.seruum.ff.ad ma.sꝫ bene possum locare opas
serui mei alicui:ꝛ ita loquitur de operis seruorum. Sed in
qōne ista ita dicetis.vt dicere consueui. si aliquis manumit-
tit seruum suum diu ante vel post ma.ꝛ non potest impone-
re operas seruo.ꝛ tunc est vera opi. domini mei.ꝛ ita intel-
ligitur.l.ista ꝛ.l.prealleg.pro sua opi.Sed si volo imponere
incontinenti ante vel post.videnť imposite tpe ma.quia que
incontinenti fiunt inesse videntur.vt.ff.de verbo. signi.l.cō-
tinuus.vnde hoc sonat ethymologia vocabuli huius verbi
incontinenti.i.simul se tenenti. Tex.ꝛ imposite sunt.sub.so-
lemniter.q.d.si opere non sunt tibi imposite.nō teneris eas
prestare.ꝛ hoc ar. sump.est a contrario sensu littere. qđ est
validissimum.vt. ff.de offi.eius cui mā.est iur.l.j. Et dicunť
imponi opere solemniter. si imponuntur altero de duobus
modis. vel iureiurā. vel stipulatione. Jureiurando impo-
nuntur hoc modo. Manumitto seruum meuꝫ ꝛ in ipsa ma-
nu.dico.ipono tibi.x.operas.ꝛ volo q iures q dabis mihi.
x.operas omni anno. Stipulatione imponuntur opere hoc
modo.Manumitto seruum ꝛ impono ei.x.operas.ꝛ in ipsa
ma.dico.volo q tu promittas mihi per stipulationeꝫ.x.ope
ras.vnde stipulor ab eo mihi dari.x. operas omni anno.ꝛ
ita imponuntur solemniter.vt.ff.de libe.causa.l.fi. ¶ Et hic
no.vnuꝫ spāle qđ al's non inuenietis.hec est regula. Nemo
obligatur ex iureiurā.ita q detur actio. quia si iurarem tibi
dare.x.libras.ex isto iuramento obligor qꝫtum ad deum nō
quo ad te.quia isti sunt.vj. modi inducendi obligationem.
Re:verbis:aut litteris: aut consensu : aut rei interuentu:
aut coherentia cōtractus:vt insti.de obli.in fi.ꝛ institu.qui.
mo.re contra.ob.per totum.ꝛ.s̄.de rerum permu.l.ex pla-
cito.ꝛ.ff.de pac.l.iurgentium.§.quinimo. ꝛ ibi de hoc ple-
nius no.iusiurandum non est de illis modis:ergo non obli
gatur.Et iste est bonus modus argumentandi.vt.ff.de his
qui sunt sui vel alie.iur.l.j.Sꝫ respondeo hoc est verum re-
gulariter. Fallit in hoc casu fauore ma.vt homines inui-
tentur ad manumittendum ꝛ datur actio in factum.vt.ff.e.l.
a duobus.Diceret aliquis volitans super aera : immo da-
tur actio ex iureiu.vt.s̄.de re.cre.l.actori.Or deus det eis
bonam diem qui talia dicunt. quia ibi loquitur de iureiu.
introducto ad litem decidendam.quia illud obligat.ꝛ ideo
ex illo iureiu.datur actio. Sed hic loquitur de iureiur. ad
introducendaꝫ obligationem:exquo non datur actio.
¶ Or segnori quero hic quo iure petuntur hic opere.vel
qua actione.ꝛ quomodo formabimus libellum? Circa hec
vos ita distinguetis.si opere sint naturales vel obsequiales
existentes in faciendo vel non faciendo. petuntur iudicis
officio.vt.ff.de offi.procon .l.nec quicq̄.§.circa.ꝛ.§. de pla
no.Or dicam iudici.domine iste fuit seruus meus manu-
misi eum:ꝛ iste quando videt me ire solum:non assurgit nec
me salutat cogatis euꝫ vt faciat mihi predicta. Potest hoc
facere:vt in.d.§. circa.ꝛ.§. de plano.ꝛ.ff.de iurepa.l.j.Alij
dicunt q datur conditio ex.l.ista. quia vbi non est cautum
quo genere act.agatur ꝛc.vt.ff.de condi.ex le.l.vna. Si au-
tem sunt imposite iureiur.tenetur actio.in factum: vt.ff.e.l.a
duobus. Nam equitas suggerit hic actio.dari. vnde datur
actio in factum:vt.ff.de prescri.v̄.l.quod. Item edictuꝫ pre-
toris decernit dari actionem contra libertum . vnde datur
actio in factum:quia ex quo edicto datur actio in factum:vt
ff.de eo per quem factum est.l.j.in prin.Si autem stipulatio
ne sunt opere imposite.hic dixit dominus Azo ꝛ Jo.aut sti-
pulor certas operas:vt quia dixi dabis mihi tot operas pi-
ctorias quolibet anno:ꝛ tunc petam certi condi. ex stipula-
tione:vt.ff.si cer.pe.l.certi condi.Aut stipulor operas in ge
nere:ꝛ sic incertas petaꝫ act.ex stipulatu:vt insti.de ver.ob.
in prin.quare ea opera habetur loco pecunie numerate:vt
in prealle.l.a duobus.ꝛ pecunia petitur certi conditione/ex
stipulatu.Sed si vultis dicere aliter:potestis dicere.ꝛ hoc
est verius.opera petitur actione ex stipulatu:siue sit certa si-
ue incerta.quia omnis opera est incerta. exquo consistit in
faciendo:vt.ff.de ver.ob.l. vbi autem non apparet. §.qui il-
lud aut illud. Nam licet dicatur certa ratione qualitatis:
quia consistit in facto:omnis opera est incerta. vnde debet
peti actione ex stipulatu. ¶ Or sequitur in lr̄a solet ꝛc̄. hic
est secundus casus siue scōm dictum.Et est sciendum q do
minus Jo.ꝛ Azo fecerunt in isto.v̄. magnam vim.ꝛ legunt
eum quattuor modis. Uno modo vt dixi in casu.ꝛ tunc le-
gatis ita lr̄am. Solet autem pro sed. Tex.inter libertos ꝛ
patronos.s.volentes. Tex.conuenirī.vt pro operis aliquid
s.tot casei vel tot oua prestentur. Tex.licet precium peti nō
possit.i.estimatio operarum:ꝛ inuito altero.nam non posset
cogi libertus inuitus pstare:vt.j.e.l. nec patronus. ¶ Le-
gitur scđo modo iste ver.vt is sit sensus. si imposui opas li-
berto meo:pōt conuenire inter me ꝛ ipsuꝫ de aliquo dando
de operis pteritis.sꝫ pro opis futuris non possuꝫ mercedē
accipe ab inuito liberto:ꝛ tunc legetis ita lr̄am.Solet autē
inter patronos ꝛ libertos conuenire.s.inuito liberto. Tex.
vt pro operis.s.pteritis. Tex.lꝫ precium.al's exigi nō possit
sub.pro operis futuris.ꝛ pro pteritis nondū solutis teneť
libertus prestare mercedē:non pro futuris:vt in prealleg.l.
j.e.l.nec patronus. ¶ Legiť ꝛ tertio modo iste ver.vt is sit
sensus.ꝛ tunc legetis ita lr̄am.Solet aūt inter patronos li-
bertos conuenire.s.certis casibus. Tex.lꝫ pciuꝫ peti vł exi
gi non possit.s.regulariter.Et vt intelligatis hoc.subijciam
rem exemplo.imposui tibi.x.operas.tu venis ad me patro-
num ꝛ dicis paratus sum prestare.x. operas.dico ego. pa-
tronus:nolo istas opas.x.recipere .sed volo q tu des mihi
tm̄ mutuo.s.x.lib.boň.dicit libertus non habeo nisi operas
melius

melius possetis mihi vnū dentem extrahere q̄ꝫ darez vobis x.lib.q2 non habeo:non tenet̃ libertus.x.li.prestare. hec est regula. Fallit aūt hec regula in duob⁹ casibus in q̄bus libertus prestat ⁊ tenet̃ prestare.x.lib.pro operis: vt si libert⁹ meus sit medicus vel ioculator.⁊ ipse.x.diebus medicaret̃ mihi quolibet anno:vel etiam.x.dieb⁹ iocularet̃ mihi quolibet anno:postea venit libertus ⁊vult prestare operas.dicit dominus:sum sanus nolo operas tuas:sꝫ volo ꝙ tu vadas practicando ⁊ lucreris ⁊ dabis mihi.x.ꝓ operis :vel vadas ioculando ⁊ lucraberis ⁊ solues mihi.x.ꝓ operis. Si libertus medicus dicat nolo dare nisi operas medicinales. vel dicit ioculator libertus:nolo dare.x.ꝓ operis:sed volo dare x.operas ioculatorias:his casibus cogit̃ libertus medicus vel ioculator dare.x.pro operis.q2 si non teneret̃ dare.x.pro operis iam haberet dn̄s infirmari quolibet anno.x.diebus singulis annis vt hec probant̃.ff.e.l.patronus.⁊.l.si libert⁹. Legitur ⁊ quarto modo iste ver.vt is sit sensus. ⁊ tunc legetis ita litteram.Solet inter patronos ⁊ libertos ꝯuenire vt pro operis aliquid prestet̃.sub.ad petitionem liberti:vt si libertus vult aliq̄d prestare:non possit exigi sine sua petitiōe. sed licet regulariter non prestet̃ estimatio operaꝝ: prestatur tamen si est deductus patronus ad inopiam vt.j̈.statiꝫ sequitur:nisi qn̄ ⁊c.¶ Or sequit̃ in littera. Nisi qn̄ ⁊c̃. Hec ē exceptio a scd̄o dicto.Tex.pro alimentis.s.prestandis patronis qn̄ desunt facultates.Tex.id extra ordinem: idest iudicis officio.vel dic.i.extra iuris regulam.nam ista non est regula iuris vt libertus debeat alere patronuꝫ: sed est regula iuris.p.Tex.cū ⁊ si opere. Incipit tertius casus siue tertiū dictum.Et est ratio exceptionis: quare patronus inuito liberto ⁊ vergente ad inopiam pōt petere estimationē operaꝝ.Tex.imposite.scꝫ a patrono liberto.Tex.deiectis tamē facultatib⁹.i.exinanitis ⁊ deducto patrono ad inopiā.Tex.euꝫ.s.patronū.Tex.cogebaris.s.tu libertus opulētus ⁊ diues sicut ecōuerso te alere cogit̃:alioq̄n iuspatronat⁹ amittit.vt.ff.de iurepatro.l.diuus.§.vl.¶ Or segnori i.l.ista no. duo no.Et primo no.ꝙ libert⁹ diues tenet̃ alere patronum pauperez.vt.ff.de lib.ag.l.fi.Itē no.ꝙ necessitas non habet legem in eo qd̄ dicit:nisi qn̄ ꝓpter inopiaꝫ ⁊c̃.⁊ ad hoc facit ff.de offi.procon.l.j.Item no.ꝙ plus subueniet̃ pauperi q̄ꝫ diuiti.⁊ ita paupertas ꝓdest.q2 si patronus est diues:nō exigit mercedeꝫ operarū:si est pauper sic.sic ⁊ alibi.ff.de offic.presi.l.illicitas in fi.⁊.s̈.de epi.⁊ cle.l.siq̄s ad declinandaꝫ.§.pen.Et hoc glosauit dominus Ioā.siue Nicolaus furiosus post euꝫ solacij cā.sed postea dixit:sed a tali prodesse liberet nos dominus. ¶ Or segnori ad.l.istam opponit̃ ⁊ signatur qd̄dam contrariū.Uos habetis hic ꝙ patronus nō exigit mercedem operarū ab ipso inuito liberto nisi cū esset deductus patronus ad inopiam. Sed.l.contradicit.q2 dicit si patron⁹ exigit mercedeꝫ operarū a liberto inuito perdit iuspatronatus ⁊ non tenet̃ euꝫ alere libertus etiam si sit deductus ad inopiam.vt.ff.de libe.agno.l.siq̄s a liberis.§.siq̄s a liberti liberto.Ad solutionem huius contrarij dicūt quidam:qd̄ ibi dicit̃ hic corrigitur:q2 non est nouū ⁊c. vt.ff.de le.⁊ se.con.l.non est nouum.Alij soluūt alio modo: si patronus diues petat ab inuito liberto mercedem operaruꝫ: cadit a iure suo.⁊ si deuenit ad inopiaꝫ:non tenet̃ eum alere libertus. ⁊ sic intelligit̃ lex contraria. Sed si est iam deductus ad inopiam ⁊ exigit eam:est iusta causa.⁊.l. permittente non cadit a iure suo patronatus. ⁊ eum libertus tenetur alere.⁊ sic intelligit̃.l.nostra.Uel potest dici:si patronus imponit operas ⁊ exigit mercedem operarū :cadit a bonorum possessione contra ta.vt.j̈.de bo.pos.contra ta.liberti que patronis ⁊ liberis eorum datur.l.j.⁊ tunc non cadit ab omni iurepatronatus vt non alimentet euꝫ vt in.l.nostra.Et ad solutioneꝫ huius contrarij ita consueui distinguere.aut patronus exigit operas a liberto:aut mercedem operarū. Si imponit operas ⁊ exigit :aut imponit operas vetitas vt onerāde libertatis causa aut honestas. si autem patronus imponit operas vetitas:tūc non debentur: vt.ff.quarū rerū actio non datur.l.j.§.que onerande. si autem imponit honestas: si quidem exigit operas tantū:ꝺm quosdam perdit iuspatronatus.vt.j̈.e.l.siquā.sed verius est vt perdat aliquid iurispatronatus vt est bo.poss.contra ta.vt.j̈.de bo.poss. contra ta.l.fi.Si autem exigit mercedem operarū aut ad petitioneꝫ liberti.⁊ ita vtroq̄ꝫ volente.s. liberto ⁊ patrono. aut inuito liberto.Si ad petitionem liberti:q2 dicit libertus:vos impo suistis mihi.x.operas annuas:rogarē vos si auderem ꝙ acciperetis pro operis tantam pecuniam. hoc casu iuspatronatus non perdit patronus.⁊ ita pōt intelligi ver.iste. solet auteꝫ ⁊c.⁊.ff.e.l.si patronus.Si autē patronus exigit mercedem operarū ab inuito liberto:distingue. Aut exigit mercedem preteritarū non solutarū:vel igitur debebat mihi libertus deceꝫ operas annuas quolibet anno: interpellatus soluere non soluit:elapsis tribus annis vult soluere: dominus vult mercedem operarum: potest ab eo inuito exigere mercedem operarū q2 fuit in mora.vt.j̈.eo.l.nec patronis.j.responso.Aut volo exigere mercedeꝫ operarū futuraꝝ ante annū:q2 imposui ei decē operas prestandas quolibet anno ⁊ volo ꝙ prestet mihi mercedem futurarū operarū ante annum:si exigo ab eo inuito ꝑdo iuspatronatus vt in.l.contra.⁊.j̈.e.l.nec patronis. Fallit in trib⁹ casibus: si est patronus ad inopiā deductus vt hic in fi.vel si debeat operas medicinales vel ioculatorias.vt.ff.eo.l.si patronus. ⁊.l.si libertus. al's si libertus artē.¶ Ultimo q̄ro sup.l.ista:est diꝰa vtrum exigant̃ opere an pecunie? Dicūt quidam ꝙ nō: siue exigat operas cadit a iure suo.vt.j̈.e.l.si quā. siue mercedē vel pecuniam ꝓ operis cadit a iure suo vt in.l.contra. sed hoc nō est verū:q2 lex facit differētiam inter eum qui exigit operas vt repellat̃ a contratab.bo.poss.sed qui exigit mercedē operarum ꝑdit iuspatronatus.vt.s̈.e.l.patronus.⁊.j̈.e.l.siquā.⁊ ibidem de hac materia dicetur.

Manumissionis cā. In lege ista tractat̃ quis nō possit operas imponere ⁊ quis non habeat̃ pro patrono q̄ꝫtum ad reuocandū in seruitutem:vn̄ ponetis in ea ita casum. Uendidisti mihi seruuum tuum ⁊ tradidisti vel donasti ⁊ tradidisti eo pacto vt manumitterem eum:manumisi:nunq̄d si ille manumissus est ingratus mihi reuocabo euꝫ in seruitutē:vel potero ei operas imponerem in ipsa manumissione? Respondet imperator ꝙ non: q2 qui manumittit ex voluntate potest hoc facere:nō qui ex necessitate.hoc dicit.Tex.manumissionis cā traditus. sub. seruus ex causa venditionis vel donationis vt euꝫ manumittat:vel ex causa legati eo pacto.Tex.potest.propter ingratitudineꝫ si existat ingratus: vt.j̈.de liber. ⁊ eorum lib.l.j. ⁊.e.l.siquis hac.l.in prin.Tex.cogitur.s.se inuito. Unde no.duas regulas. Prima est ꝙ qui manumittit ex volūtate : manumissum reuocat in seruitutē:nō qui ex necessitate: vt.j̈.e.l.si tuis.⁊.j̈.de bo.lib.l.j.⁊.j̈.de liber.⁊ eorum li.l.j.⁊.ij.Sed custodiatis vos hic:licet libertus manumissus ex necessitate non reuocetur in seruituteꝫ:tamen debet castigari si existat ingratus: vt.ff.de offi.pre.l.j.§.cū patronus. ⁊ de iurepatro.l.j.Et iteꝝ no.aliam regulaꝫ:qui manumittit ex voluntate imponit operas: non qui ex necessitate:vt.j̈.l.proxi. ⁊.l.mater. Sed fallit in tribus casibus:q2 manumisso volenti ⁊ sciēti possunt imponi opere.vt.ff.e.l.campanus.Itē fallit in alio casu:si instituo filiū heredem ⁊ rogo eū vt seruum manumittat lꝫ filius ma.ex necessitate:non pōt imponere operas.vt.ff.de bo.li.l.ꝙ ex cā fideius.Item fallit in tertio casu. pone relinquo seruum meum extraneo ⁊ rogo eum vt manumittat .j̈.decēniū: ipse manumittit statim:potest imponere operas.vt.j̈.e.l.mater.in secundo casu.Sed dicet aliquis vestrū:quis est ille q̄ manumittit ex volūtate? Rn̄.ē ille qui nullo iure potest cogi ad manumittendū. Ex necessitate manumittit omnis qui ex necessitate cogitur manumittere vt hic.⁊.s̈.si man.ita fuit ali.l.j.⁊.ij.Iteꝫ si relinquit̃ seruus alicui ⁊ rogat̃ manumittere: cogitur actione ex testō manumittere: vt.ff.de fideicō.lib.l.si vero.§.subuentū. Licet aūt nō habeat̃ pro patrono quo ad hoc vt posset eū reuocare in seruitutē si existat ingratus:habet̃ tamen ꝓ patrono quo ad aliud.s.vt vocet̃ ad bonorum possessionē ꝯtra ta.vt.j̈.de bo.pos.ꝯtra tab. quā p̄.pa.pol.l.j.

Sed ad.l.istam opponit̃ ⁊ signat̃ qd̄dam ꝯtrarium.⁊ videt̃ ꝙ qui manumittit ex necessitate imponat operas.naꝫ.l. dicit

si donat maritus seruum vxori manumissionis cā valet hec donatio. sed nunquid potest vxor imponere operas? Certe sic vt. ff. de dona. inter vi. et vxo. l. si cum vxori. §. si pecunia. Respondeo vno modo vxor non poterat cogi: quia si manumittit fingitur donatio tenuisse: al's non. vnde ibi si sponte manumittit: operas imponit. sed hic cogebatur donator vi manumittere: et ideo non imponit operas. Vel potest dici q ibi fuit donatus seru⁹: hoc adiecto q possit operas imponere: hic non. vnde poterit sibi imponere. q2 contractus ex conuentione legem accipiunt: vt. ff. de depo. l. j. §. si conuenerit. Sed prior solutio magis placet.

Qui nummis. Habebam seruum meum: volebam eū manumittere: venit quidā extraneus et dixit: accipe. x. et manumittas seruū tuum. ego accepi illa. x. et manumisi: et huic manumisso operas imposui. et pro operis pecuniā accepi: nunquid poterit manumissus repetere pecuniam illam cōditione indebiti? Certe sic: q2 ex necessitate manumisi: vnde potest repeti. sicut si opere non eēnt imposite: et si esset pecunia exacta pro operis pōt repeti pecunia ɔditiōe inde. h. d. Tex. q nummis acceptis. pone. x. eo pacto vt seruum suum manumitteret. Tex. ab extraneo. et pro operis. s. impositis. Tex. vel non imposite. s. liberto inuito que non potuerunt imponi. qd est illa ratione: q2 manumisit ex necessitate: nō ex voluntate: vt. s. e. l. proxi. et. j. e. si tuis. Tex. reddere cogetur s. patronus estimationē operaꝝ: non opas. Unde no. hic si accipio pecuniam ab extraneo: vt manumittā seruū meū: manumitto ex necessitate: vt. s. si mancipiū ita fuerit alienatū l. j. vñ non imponā opas vt hic: et. s. l. proxi. vñ si accepit pecuniam pro opis: repeto pecuniā non opas: q2 ope consistunt in facto. vt. ff. de condi. inde. si nō for. §. libertus.

Si quam pecuniam. In. . ista tria dicūtur. Primo dr. manumisi seruū ex voluntate mea. in ipsa manumissione imposui opas. postea eas vendidi ei. nūquid libertus teneť ad preciū earum? certe sic. Secūdo dr: si impono opas et vendo ei opas. vel ab inuito exigo. desino esse patronus. et vt nō habeā bo. pos. contra ta. Tertio dr. si impono ei opas et vendo ei opas. teneť ad pcium earum. si ille ope non erant imposite cā onerande libertatis. sed si erāt imposite cā one. li. nō v3 impositio nec venditio operarum. Tex. a liberto tuo. s. volente. Tex. ex vēditione. s. ex consensu vtriusq3 ptis inita. Tex. oparū. s. pus impositarum. vel dicatis opaꝝ siue pteritarū siue futurarū. Tex. deberi probaueris. s. voluntate vtriusq3. Tex. iubebit. hoc est verum volente liberto. al's secus. vt. s. e. l. j. §. ij. Tex. ex hoc etc. hec lřa legitur dupliciter. Uno modo fm dn̄m. Hugo. de porta reuēnata. et dixit vnum mirabile. Si manumitto seruum. eoipso q impono opas. desino esse patronus vt libertus testeť alios instituendo. et secure me possit pterire. ar. huius. l. et. ar. j. de bo. pos. circa ta. li. que. pa. et eorum li. da. l. ij. Sed hec opi. nō est bona. s. dicere q ex sola impositione opaꝝ. pdam contra ta. bo. pos. cum. l. faciat drīam inter eū qui imponit opas tm̄ et non exigit. et inter eū qui imponit et exigit mercedē opaꝝ siue opas. In primo casu si imponit opas et nō exigat. nō pdit bo. pos. ɔ ta. vt. j. de bo. pos. ɔ. l. j. Scdo casu si imponit et exigit mercedē opaꝝ: pdit illa iura. vt no. s. e. l. j. et pro ista opi. facit. ff. de iurepa. l. sicut. et. l. si opaꝝ. Nec ob. hec lřa. q2 exponimus. ex hoc. i. ex impōne et receptione opaꝝ. vl' dic ex hoc. i. ex vēditione et exactiōe opaꝝ siue mercedis. Non ob. l. alia ɔ. j. de bo. pos. ɔ ta. li. l. ij. q2 et ibi exponimus. s. nō sola impōne pdit bo. pos. ɔtra ta. sed ex impositiōe et exactiōe. vt dictū est. Tex. mō si nō. h. v. pōt referri ad pmū et scdm dcm̄. pōt referri ad pmū h modo. Dixi dandā pecuniā ex vēditiōe opaꝝ debitā. mō si nō erant imposite ope cā one. lib. etc. Uel pōt referri ad pximuz dictū. hn̄ dico q ex impositiōe oparum et exactiōe pdit patronus bo. pos. ɔtra ta. et assequiť liberā testamenti factionē. mō si non erant imposite one. li. cā: q2 tunc nō ideo ɔsequiť liberā testamenti factionē liberus. nisi exactio fiat. vt. ff. e. l. que onerande. Et debetis scire q opere que imponuntur cā onerande lib. non debentur: alie sic. s. que non imponuntur cā one. libertatis. Quando aūt cautio one. lib. cā emissa dicatur. et quando non videte exemplū. Pone q seruus meus est bonus scriptor: et venit ad me et dicit q manumittam eū dico ego dominus: non manumitterē te: nisi tu dares mihi. x. operas pictorias annuas. dicit seruus: manumitattis me et ego dabo vobis. x. operas annuas: et exigatis a me quolibet anno. hec est bonesta: et non one. li. causa: vnde bene debentur vnde exigaz. Imponuntur one. li. causa. puta cū dicit patronus. manumitto te: sed volo q prestes. x. operas quolibet anno: si me offenderes. non vt exigam. sed vt magis timeas me. hic non debentur vt hic probatur. et. ff. eo. l. que onerande. et. ff. quarum re. act. non datur. l. j. §. que onerande. et. l. fi. §. si seruus.

Mater tua. In. l. ista pmo diciť. Si aliquis reliquit matri mee seruū: et rogauit eā per fideicō. vt eum manumitteret: et mater mea manumisit: et ei opas imposuit: nunquid poterit petere operas impositas? certe non. Secūdo excipit vnum casum: in quo mater imponit operas: vt si fuit rogata manumittere infra decēnium: et ipsa statim manumisit. Tertio dicit q mater non pōt ipm reuocare in seruitutem pp ingratitudinē: sed pōt adire cōpetētē iudicē vt castiget eum. Tex. ab eo. s. seruo. Tex. manumisit: quia fuit ei legatus: et rogata fuit manumittere eum vsq3 ad annum per fideicō. Tex. non pōt. sub. a liberto inuito: q2 ex necessitate manumisit: non ex voluntate: vt dixi. s. e. l. manumis. cā. Excipitur in filio testatoris: rogato per fideicō. manumittēte qui impositas opas petere potest: vt. ff. de bo. lib. l. qui ex cā. Tex. nisi. Incipit scdm dictum. Tex. existeret. vt q2 rogata erat infra decēnium manumittere: et ipsa statim manumisit. Et ad hoc facit. ff. de here. insti. l. iij. §. qui fideicō. Tex. s3 nisi. Incipit tertium dictum. Tex. ei. s. matri. Tex. adi. s. mater. Tex. pro modo admissi. i. delicti. Tex. vindicaturum. s. vt non reuocet eum in seruitutē: vt. s. e. l. ij. sed competenti vindicta a iudice punietur: vt. ff. de offi. pre. vr. l. j. §. cum patronus. vnde l3 non remaneat pronus quo ad quid: tamen debetur ei bonor: vt. ff. de in ius vo. l. is quoq3.

Liberti liberteq3. L. ista licet lřa sit breuis: itellectu tm̄ plena et diffusa est. Hec. l. h3 duplicē intellectū. Et vno modo itelligitur. hec. l. in operis obsequialibus que consistūt in faciēdo: et tūc recipit duo ɔtraria. Alio modo intelligiť et legiť in operis nō obsequialibus s3 fabrilibus: et tūc recipit multa ɔria. Premittā tm̄ lecturam que legiť in opis obsequialibus: et tūc ponetis ita casum. Habebas aliquos libertos vel libertas quibus operas imposuisti: et decessisti tu extraneo here. relicto. nunquid isti liberti vel liberte debēt pstare operas extraneis heredibus pronoꝝ? certe non. Idē est ēt si aliqua dn̄a erat patrona: et h3 libertos vel libertas debentes opas obseqales: q2 si nubit mihi: illi liberti mihi marito pstare opas non tenētur. h. d. Uidete lřam. Tex. operas. s. obsequiales consistentes in faciendo: vt in assurgēdo et salutando: et vt in gerendo eorum negocia. vel in alimentando eos si ad inopiā deducti sunt: vt. s. de neg. ge. l. officio. et. s. e. l. j. Tex. neq3 extraneis hřdibus. dicuntur extranei hřdes qui non sunt in ptāte testatoris: vt insti. de here. qua. et dif. §. ceteri extranei. Tex. debent. s. exhibere vel prestare ipsa patrona viuente.

¶ Or segnori ex. l. ista anteq̄3 pueniam ad alia colligetis tale argumētum q iuspronatus non transit ad extraneū heredem ēt cū vniuersitate: et ad illud accedit. ff. e. l. si oparum iudicio. et. ff. ad. l. iul. ma. l. eorum. et. ff. de interdi. et re. l. iij. Sunt tm̄ ar. ɔ. q2 vř iuspronatus trāsire ad exneū heredē cū vniuersitate: q2 si bōa proni vel filij pronoꝝ publicanť: fisc⁹ succedit et sic videtur iuspronatus transire: vt. j. ti. j. l. j. in fi. ¶ Or circa articulū istū ita breuiť dico: iuspronatus trāsit ad suos hřdes ad filios ad nepotes. q2 libos nr̄os appellamus recte pronos: vt. ff. de v. si. l3. §. recte. et ad hoc facit. j. e. . l. penul.

l.penulti. 7.j.de obsequijs.l.etiam.Item transit ad liberos etiam exheredatos non mala mente: vt.ff.de bo.lib.l. siquis patronus.§.siquis non mala mente.ad extraneum autē heredem qui non erat in potestate patroni tempore mortis aliqua transeunt 7 aliqua non.Aliqua transeunt vt non vocetur in ius sine venia.Item ius certarum operarum: vt.ff.e. l.fabriles.7.l.a duobus.Sz obseqales que ɔsistūt in faciēdo non transeūt vt hic.Itē ius Incertarū operarū nō transit.vt.ff.e.l.operarū.7.j.ti.j.l.j.7 ibi de hoc dicam.Unde qd dicit.l.ꝙ quādo publicant bona patroni succedit fiscus:intelligo in illis operis in qbus succederet extraneus heres vt de non vocādo in ius sine venia 7 in ius certarū operarum vt.s.dixi.¶Or segnori in hac.l.ponūtur duo dicta 7 qdlibet dictū recipit contra.Primū dictum est ꝙ liberti 7 liberte patronorum non prestant operas extraneis heredibus patronorum.Scdm dictum est ꝙ liberti 7 liberte maritis patronarū operas prestare non debēt.Ad primū dictū contra.q2 l.videt cōtradicere ꝙ libertus dz operas obseqales vt non de vocando in ius extraneis heredibus patronorum. vt.s. de in ius vo.l.ij.Solu.aliud in opera obsequiali que cōsistit in non faciēdo:q2 illa nō debet extraneo heredi vt hic. Aliud in opera obseqali que cōsistit etiaz non faciēdo: puta de nō vocando patronum suū in ius sine venia:q2 illa debetur extraneo heredi vt in.l.contra. Si querat que est ratio diuersitatis?Rñdeo illa: q2 opera obseqalis que consistit in faciendo 7 que consistit in fieri est odiosa 7 odia restringūtur. 7 ideo non trāsit ad heredē extraneum .sed illa que consistit in non faciēdo non est odiosa sed fauorabilis. 7 ideo transit ad extraneū heredē iuxta regulam.odia 7c.vt.ff.de lib. 7 posthu.l.cū quidam. Et ad hoc est arg.ff. de pe.l.in seruorū in fi.7 ideo nudum pactū non parit actionem si fiat ad obligādum q2 odiosum.Si vero fiat ad liberanduz parit exceptionem:q2 exceptio est fauorabilis.7 proniores sumus ad liberanduz ꝗ̄ ad obligandum.vt.ff.de actio.7 obli.l. arrianus. Ad secūdum dictū huius.l.opponitur 7 signatur contra.q2 l.dicit:sicut honor 7 reuerentia debet mihi a libertis meis: ita 7 vxori mee debetur honor 7 reuerentia a libertis meis vt.s.de in ius vocan.l.j.Ad solutionez huius contrarij vos dicetis pluribus modis. Et vno modo sic. hec.l. loquitur in opera obsequiali que consistit in faciendo que est odiosa. 7 ideo non debetur.Illa loquitur in non obsequiali que cōsistit in non faciendo que est fauorabilis. 7 ideo debetur patrono 7 patrone. 7 viuente patrona debetur patrone marito. Uel potest dici secundo modo.aliud est in vxore patroni:aliud in marito. Ecce libertus meus obsequium qd debet mihi patrono 7 patrone debet vt in.l.contra. Sed si patrona habet libertum:obsequium qd debet ipsi patrone nō debet marito patrone. Et est ratio: quia vxor defendi debz a viro: sed non econtra vir ab vxore. 7 talis ratio redditur ff. de iniur.l.j.in fi.7.l.ij. 7 institu.de iniur.§.patitur. Et ſm hanc lecturam 7 solutionem contra. non esset plus dicendum in.l. ista : sed esset transeūdum ad alias.ll. legendas. Adijcitur tamen 7 alia solutio que ponit nos in lōga 7 subtili briga vt hec.l.alio modo intelligatur.7 ita ille.ll.ad hāc l.non pertineant. Et dicemus ꝙ.ll.contrarie loquuntur in obsequialibus que transeunt ad extraneos heredes 7 ad maritum patrone. 7 circa hoc.l.loquitur in fabrilibus que non transeunt ad extraneos heredes nec ad maritum patrone. Et in ea tunc no.ita casum.tu habebas aliquos libertos vel libertas quibus imposuisti operas fabriles:puta vt singulis annis prestarent tibi.x.operas in genere non designata certa qualitate:puta vt prestarent pictorias vel scriptorias: decessisti tu patronus me extraneo herede relicto: nunquid illas operas fabriles prestabunt mihi tui liberti 7 liberte? Certe nō. Idez est 7 si aliqua domina patrona habebat libertos 7 libertas qui tenebantur sibi ad operas fabriles 7 nubit mihi: q2 isti liberti vel liberte nō debēt mihi illas operas fabriles incertas prestare.Et ſm hanc lecturā exponetis ita litteram. Tex.liberti liberteqꝫ defunctorum.scz patronorū.Tex. operas.s.fabriles. debitas in genere certa qualitate operaruz non designata.7 ſm hoc non cōtradicūt s.de in ius vo.l.j.7.ij.q2 ille loquunt in operis obseqalibus

7 hec.l.in operis fabrilibus incertis que non transeunt ad heredes extraneos nec ad maritum patrone: etiam viuente ipsa patrona. Sed ad hanc lecturā.l.videtur ɔtra que dicit ꝙ opere fabriles debent heredibus patronorum:vnde videtur obuiare.ff.e.l.siquis operas.7.l.vt iuriurādi.§.si liberti.Ad solutionem quorum contra.vos dicetis duobus modis. Uno modo sic.opere fabriles non debentur extraneis heredibus patronoruz vt hic:sed debentur liberis patronorum vt in.l. contra.Sed que est ratio?Respōdeo. illa est ratio: q2 liberi patronorū sunt patroni. vnde si exheredati sunt : non tamen mala mente debent eis opere a libertis:vt.ff.de bo.liber.l.si patronus.§.siquis nō mala mente.q2 libertos patronorum 7c. vt.ff.de verbo.signi.l.licet.§.recte.sed extraneis non:q2 non sunt patroni;vt in.l.nostra.7.ff.e.l.si operarum. Uel pōt dici opere fabriles:idest incerte non debentur extraneis heredibus vt hic.sed artificiales idest certe sic;vt in.l.contra.Et est ratio:q2 opere certe vicem pecunie obtinent.vnde sicut pecunia transit:ita certa opera:vt.ff.e.l.a duobus.Et ad solutionem cōtrariorz 7 que signantur.ff.e.per totum.7 vt plene liqueat iste articulus:ita distinguēdum est vt consueui distinguere.Et aduertatis hanc distinctionem:quia dominus Azo cōmentauit.l.istam in fi. huius titu. sed ego plenius 7 clarius prosequar ipsam ꝗ̄ ipse prosecutus fuit eam.tamen non dixit clare:q2 rationem eorum que dixi.s.ipse nō dixit: nec lecturas quas.s.dixi 7 ordinem non fuit consecutus.7 cōmentauit hanc.l.hoc modo. q2 primo scripsit totū textum l.postmodum dixit contra.s.de in ius vo.l.j. Et ad solutionem huius contrarij 7 vt plene liqueat articulus iste vos ita distinguetis 7 aduertatis qualiter ego prosequar:ego ita distinguo.Opere alie sunt obsequiales: alie fabriles: alie artificiales. Hec est diuisio magistralis 7 est bona.sz.ll.nostre vtuntur diuisione promiscua 7 dicunt ita. Opere alie sunt officiales:alie obsequiales:alie fabriles:alie artificiales: vt ff.e.l.fabriles.7.ff.de condi. inde.l.si non sortem.§.libertus. Et debetis scire ꝙ officialis est equiuoca.officialis:idest obsequium. Aliquando dicitur fabrilis vel artificialis vel fabricialis.sed obsequialis dicit illa honor 7 reuerentia.Itez l.loquitur promiscue de fabrilibus 7 artificialibus: vt infra videbitis differentiam.Utamur ergo eorum diuisione magistrali:q2 opere alie sunt obsequiales:alie fabriles: alie artificiales.Obsequiales subdiuiduntur: q2 alie consistunt in faciendo:alie in non faciendo. 7 in faciendo consistunt.exēpli causa. vt in assurgendo 7 in salutando 7 in comitiuam patrone prestando.libertus assurgit patrono ꝙ salutet eum ꝙ prestet ei comitiuam.istud est obsequium.ista est reuerentia.7 licet hec exēpla non inueniamus in.l.tamen nemo sani capitis 7 intellectus negaret hec : quin hec sint obsequia. Sed nos dicimus magisterij causa : q2 nemini venit in dubium:quin libertus teneatur hec facere patrono: vt.j.de li. causa.l.solo.Et de istis operis obsequialibus que cōsistunt in assurgendo 7 salutando 7 comitiuam prestando non darem vnam festucam.7 ita dicimus ꝙ libertus debet assurgere 7 salutare eum 7 comitiuam facere. q2 is qui debet reuerentiam alij: debet hoc facere. vnde errant multi scholares qui non preueniunt dominum suum in salutando : q2 expectant ꝙ dominus salutet eos:videtur ꝙ superior debeat eis reuerentiam:sed non faciunt sicut deberent.Sunt autē in.l. alia exempla de obsequialibus que consistunt in faciendo: puta in gerendo negocia patroni absentis vel infirmi vel impediti alia iusta causa: vt.s.de nego. gest.l.officio. Item est alia opera obsequialis que consistit in faciendo : puta ꝙ libertus alat patronum deductum ad inopiam:vt.s.e.l.j.in fi. 7.ff.de lib.ag.l.vlti.Item est alia opera obsequialis: puta ꝙ libertus suo patrono impuberi tutorem petat : vt.s.qui pe. tuto.vel cura.l.ij.7.iij.7 in istis magna est vtilitas.¶Or habetis ꝙ quedam opere obsequiales consistunt in faciendo. de his obsequijs.s.de salutando 7 similibus potest intelligi j.de lib.causa.l.solo.7 in auč.vt li.decre.au. nō indi.§.illud. 7.j.e.l.qui manumittuntur.7.j.de lib. 7 eorum lib.l.penulti. Sunt quedam opere obseqales que consistunt in nō faciendo:vt de non vocando in ius patronū nisi petita venia:vt.ff. de in ius vo.l.j.7.l.ij. 7.ff.de in ius vo.l. cuiqꝫ.§. pretor ait.

Item q̄ libertus non testificetur aduersus patronū: vt.s. de testi. l. libertorum. Item de non proponendo famosam actionē ꝯ patronū: sed in loco eius daī in factū: vt.ff.de do lo.l.non dz.⁊.j.de obse.l.j. Item q̄ libertus non accuset pa tronum: vt.j.qui accu.non poss.l.fi. Itē q̄ liberta non diuer tat a patrono inuito: ⁊ alij nubat: vt.ff.de diuoꝛ.⁊ rep.l.cum hic status.§.q̄ ait.l.⁊.ff.de dona.inter virum ⁊ vxo. l.vna. ¶ Oꝛ segnoꝛi inter istas obsequiales consistentes in faci endo ⁊ in nō faciendo no. similitudinē ⁊ dissimilitudinē. Si militudinem no.in hoc: quia ois opera obsequialis nā.i.ho minum ingenio est introducta non iure naturali: ⁊ vtraq̄ sine impositione debetur: vt.ff.de condi.inde.l. si non foꝛtē. §.si libertus. Item in alio no. similitudinem: quia ois obse quialis est pꝛopꝛie honoꝛ ⁊ reuerentia: vt in auc.vt li.decre. §.j.⁊.ij.⁊.s.de in ius vo.l.j. Item in alio hn̄t similitudinem q̄ꝛ vtraq̄ impꝛopꝛie ⁊ abusiue ⁊ in larga significatione dici tur opera: quia opera dr̄ pꝛopꝛie diurnum officiū: qd̄ in pꝛe dictis operis ꝓpꝛie non dr̄: vt.ff.e.l.j. sed licet hēant simili tudinem in his: tn̄ habent dissimilitudinem in alijs. ⁊ in hoc habent dissimilitudinem: q̄ꝛ ope obsequiales que consistunt in faciendo: vt in exemplis.s.positis: non transeunt ad ex traneos heredes vel ad maritos patronarū. vt in.l. nostra. liberti liberteq̄. Ille vero obsequiales que consistunt in nō faciendo transeunt regulariter ad extraneos heredes: ⁊ ad maritum patrone: vt in.l. contraria.s. de in ius vo.l.j.⁊.ij. Et fm̄ hanc determinationem intelligitur .ff.e.l. fabꝛiles. Regulariter ideo dixi quia non transit ad extraneum here dem de non pꝛoponendo turpem vel famosam actionem cō tra patronum: vt.ff.de dolo.l.non debet. Et est ratio quare in actione de dolo recipit instantiam. de dolo non datur li berto aduersus patronum: quia perfidie habet intentionē quia dicit libertus patrono. quia fraudasti me vltra duos aureos. conuenio te act.de dolo ad interesse. ⁊ non est con ueniens q̄ libertus tam famosam actionem pꝛoponat con tra patronum. sed de dolo que datur de eo qd̄ ad eum per uenit non. quare ratio perfidie ⁊ ideo datur aduersus extra neum. vt.ff.de dolo.l.sabinus. Item est alia differentia siue dissimilitudo inter obsequiales operas que consistunt in fa ciendo. ⁊ que consistunt in non faciendo. Obsequiales ope ra que consistit in faciendo non solum est honoꝛ ⁊ reueren tia. immo plusculum habet annexum. vt in sumptibus ⁊ in coꝛpoꝛe grauando: ⁊ ideo magis odiosa. vnde tanq̄ odiose debent astringi. Sed obsequialis que in non faciendo con sistit est minus onerosa. quia non in laboꝛe persone vel in sumptu pecunie cōsistit. ⁊ ideo tanq̄ fauoꝛabilis debet am pliari. ⁊ sic transire ad extraneum heredē quia odia restrin guntur. fauoꝛes ampliantur. vt.ff.de lib.⁊ posthu.l.cū qui dam. Item qd̄ dicitur aliquando q̄ obsequiales indebite solute repetuntur. non est intelligendum de his que consi stunt in salutando vel assurgendo. quia fatua esset repetitio ⁊ nullius fructus. sed intelligendum de his que consistunt in alimentis ⁊ gestione negocioꝛū ⁊ petitione tutoꝛis: quia in eis aliqd obest liberto. ⁊ sic intelligitur in coꝛpoꝛe auc.vt lib.decre.au.non indi.§.j. ¶ Oꝛ segnoꝛi explicitus est iste arti. modo perueniamus ad operas fabꝛiles ⁊ artificiales. ¶ Oꝛ segnoꝛi. licet.ll. pꝛomiscue vtantur his vocabulis: q̄ꝛ aliquando vocant fabꝛiles certas ⁊ incertas. vt.ff.e.l.cū pa tronus.⁊.l. quotiens aliquando vocant artificiales certas ⁊ incertas. vt.ff.de condi.inde.l.si non foꝛtem.§.libertus. ta men magistri doctrine causa fabꝛiles incertas vocant: artifi ciales certas. nam licet nobis fingere vocabula doctrine causa pꝛopter paupertatem vocabuloꝛum. ⁊ q̄ꝛ plures sunt res q̄ vocabula. vt.ff.de pꝛes.ver.l.nā rerum Item q̄ꝛ que stio nominis ⁊c̄. vt.s.de consti. pe.l.ij. vnde vocamus ope ras fabꝛiles incertas.i.non designatas certa qualitate ope rarum. verbigratia. manumitto seruum meum. ⁊ facio eū iu rare q̄ pꝛestabit mihi annuatim.x.operas vel stipuloꝛ ab eo x.operas. nec addo fossoꝛias vel pictoꝛias. sed sto in noie gnāli.s.operas. de his artificialibus habes exemplū.ff.de condi.inde.l.si non foꝛtē.§.libertus. Artificiales vocamus certas. verbigratia. manumitto seruum meum. ⁊ facio eum iurare in ipsa ma. q̄ pꝛestabit mihi annuatim.x. operas pi

ctoꝛias vel fossoꝛias. hic quando imponuntur certe dicun tur artificiales. ⁊ ita opere alie fabꝛiles.i. incerte. alie artifi ciales.i. certe. vnde etiam in multis locis nominādo certas ⁊ incertas: de certis intelligatis de artificialibus: ⁊ incer tis intelligatis ð fabꝛilibus: licet.ll. pꝛomiscue istis vocabu lis vtantur vt.s.dixi. ¶ Oꝛ segnoꝛi debetis scire q̄ inter obsequiales ex vna parte ⁊ iter fabꝛiles ⁊ artificiales ex al tera: sunt similitudines ⁊ dissimilitudines: ⁊ in pꝛimis con ueniunt in hoc: quia omnes opere dicuntur siue obsequia les siue fabꝛiles siue artificiales. Nam hec nuncupātur ob sequiales opere fm̄ pꝛimam lecturam. nam fm̄ aliam lectu ram artificiales nuncupantur opere: vt.ff. de condi. inde.l. si non foꝛtem.§.libertus. Differunt in pluribus in hoc. ob sequialis est impꝛopꝛie opera. sed pꝛopꝛie honoꝛ. sed fabꝛi lis ⁊ artificialis est pꝛopꝛie opera. vt.ff.e.l.j. Unde fabꝛilis ⁊ artificialis cum sit diurnum officium est pꝛopꝛie opera: Obsequialis est aliquando breuius officiū q̄ diurnum vt in salutando vel in assurgendo. aliquādo longius est vt qn̄ gerit negocia patroni vt.s.dictum est. Itē differunt in alio quia omnes obsequiales sine impositione nāli ratione de bentur: vt.ff.de condi.inde.l.si non foꝛtem.§.libertus. sed fa bꝛiles ⁊ artificiales debentur cum impositione vt.s.e.l.j.di xi. Item inter fabꝛiles ⁊ artificiales est similitudo in hoc: q̄ꝛ omnis opera siue fabꝛilis siue artificialis est diurnū officiū: vt.ff.e.l.j. Item nulla opera siue fabꝛilis siue artificialis est certa. non de obsequiali dico: quia sine impositione debeť vt.s.dictum est. Item similitudo est in alio: vt quia nulla opera certa ⁊ sic artificialis: siue incerta ⁊ sic fabꝛilis tran sit ad heredem heredis: vt. ff. de verbo. signi.l. sciendum. Item vtraq̄ imponitur stipulatione vel iureiurando: vt.ff. e.l.iuriurandi.⁊.ff.de li.causa.l.vlti. Item neutra debetur manumittenti ex necessitate: vt.s.e.l.ij.⁊.l. iij.⁊.l. mater tua. Differe siue dissimilitudines sunt multe: q̄ꝛ differūt i.vj.vl̄.vij. ope certe ⁊ sic artificiales ⁊ ope icerte: ⁊ sic fabꝛiles dissimili tudinē hn̄t siue differūt i stipulatiōe: in cessiōe: in moꝛa: in pe titione: i solutiōe siue exhibitiōe: i trāsmissiōe. ⁊ hic est oꝛdo rectus. In stipulatione differūt in duobus. Pꝛimo in hoc q̄ꝛ certas ⁊ sic artificiales possum mihi ⁊ alteri stipulari: q̄ꝛ possum dicere qn̄ manumitto seruū meū pꝛomittis mihi da re.x.opas ⁊ sic artific. mihi aut alteri. vt.ff.e.l.he ope in rerū natura in pꝛin. Incertas aūt.i.fabꝛiles stipuloꝛ mihi patro no tantūmodo ⁊ non alteri. vn̄ dico: pꝛomittis mihi.x.ope ras: valet: non aūt si dicam pꝛomittis mihi vel titio: vt.ff.e. l.he opere. in rerum natura in pꝛin. ⁊ imponunť per iusiurā dum: vt.ff.e. seruus patroni in fi. Sed queritur que sit rō? Potest dici q̄ illa est ratio diuersitatis: ideo operas certas ⁊ sic artificiales stipuloꝛ mihi aut alteri: q̄ꝛ ex hoc non se quitur aliqua incōueniētia siue pꝛestet mihi siue titio. quia si pꝛestat qd̄ conuenit: liberať. sed si stipuloꝛ.x.opas incertas ⁊ sic fabꝛiles mihi aut titio: non valet stipulatio q̄tū ad hoc vt adiecto solui possit. ⁊ si valeret: sequeretur inconueniētia talis: siue posset sequi hec absurditas: quia ope quas sciret impēdere libertus nō conuenirēt ei cui eēnt stipulate. Po ne enim q̄ libertus est scriptoꝛ ⁊ ego patronus doctoꝛ: vn̄ hn̄ congruit mihi ⁊ ei q̄ pꝛestet mihi opas scriptoꝛias. s; si titius eēt miles: si libertus pꝛestaret opas scriptoꝛias eēnt inutiles militi. vnde si vellet miles q̄ libertus p̄staret ei sar ciferas: non hn̄ conuenirēt liberto scriptoꝛi: ⁊ libertus dz pꝛestare opas inspecta qualitate patroni ⁊ sua qui dz ope ras: vt.ff.e.l.eius artificij. ⁊ ideo incerte non transeunt ad extraneum heredē. sed certe quia vt pecunia debenť vt.ff.e. l.a duobus. Scđo differūt in stipulatione fm̄ Azo.⁊ Jo. q̄ꝛ certas ⁊ sic artificiales pōt stipulari seruus patroni patro no ⁊ sibi ⁊ simpliciter. sed incertas potest stipulari patrono vel simpliciter: nō aūt sibi: vt.ff.e.l.seruus.⁊.ff.de stipu.ser. l.antepenul.⁊.l.penul. ¶ Oꝛ segnoꝛi ille.ll.nō dicūt ita cla re sicut ipsi dicūt: nec istam dꝛiam appꝛobo nec videť bona immo videť eē contra dictā.l.seruus patronū. ⁊ contra.l.ff. de stipu.ser.l.antepenul. tn̄ si velletis defendere opi. dñoꝝ. Jo.⁊ Azo. ꝓbaretis hoc modo siue dicatis hoc modo. opa certa habeť loco pecunie debite: vt. ff.e.l. a duobus.⁊.l.fa bꝛiles. vn̄ sicut seruus meus pōt stipulari.x.mihi vl̄ sibi vel simpliciter

simpliciter:ita operas certas ⁊ sic artificiales:sed opere in
certe non habentur loco pecunie:immo quedã facta sunt.
vnde stipulatur mihi patrono vel simpliciter ⁊ nõ sibi:quia
facta sunt incerta facta.vnde si vellem ire ꝑ similitudinẽ di,
cerem sic.Operas que sunt facti non querit patrono:vt in,
sti.de stip.ser.§.sed cum factum.⁊ tamen querit alia: vt.s.ꝑ
quas per.no.ac.l.ij.Sed nos debemus intelligere de fa,
ctis:vt sicut sunt ire agere:quia illa non querit:sed alia. sic
vnde dicam ꝙ seruus stipulatur patrono vel simpliciter.nõ
autem sibi:quia opere incerte consistunt in persona edẽtis
⁊ cui edi debent non in persona alterius.Itẽ quia seruus
pro mortuo reputatur.vnde stipulatur patrono:non sibi: vt
ff.de re.iur.l.qđ attinet.Item differunt in cessiõe.⁊ est dr̃ia
inter cedere diem ⁊ venire diem. ⁊ hoc dico ꝙ melius in,
telligant pueri:quia cedit dies promissionis cuꝫ promissor
obligatur statim.sed non venit dies:nisi duꝫ locus est stipu
lationi:vt cum quis promittit pure:quia tunc dicitur veni,
re dies.sed si promittat sub conditione:non cedit dies nec
venit:vt.ff.de ver.sig.l.cedere diem.Dico ergo ꝙ dr̃ia est in
ter operas certas ⁊ sic artificiales.⁊ incertas ⁊ sic fabriles
in cessione.Et est dr̃ia talis in operis certis.i.artific.in sti,
pulatione deductis:vel que debentur iureiurando: cedit
dies statim a die interposite stipulationis vl' iureiuran.Ve
nit dies exquo potuit prestare operas:⁊ non fecit:vt in quo
libet alio facto venit:vt si promittis mihi facere foueam:ce,
dit dies statim quia statim obligaris:venit exquo non fecisti
postꝗ̃ facere potuisti:vt.ff.de ver.ob.l.cõtinuus.§.siquis.
⁊.ff.e.l.siquis bac.l.§.iudicium.⁊.§.preterea.Incerte ⁊ sic
fabriles non cedũt:nisi postꝗ̃ indicte sunt.⁊ nõ venit dies
earum nisi elapsum tantum tempus est:exquo peti possunt.
vnde in operis incertis ⁊ sic fabrilibus nõ obligaris statiꝫ:
nisi postꝗ̃ indicte sunt:non possunt peti:nisi elapsum sit tñ
tempus quo poterunt prestari:vt.ff.e.l.quotiens.in princi.
⁊.l.cum patronus.in princi.Et est ratio in operis certis ⁊
sic artificialibus:⁊ statim cedit dies:qꝛ monstrata est certa
qualitas siue q̃titas operarum quã debet soluere.vnde qui
scit non debet conqueri:vt.ff.de act.emp.⁊ ven.l.j.§.gene,
raliter.in fi.Sed in certis ⁊ sic fabrilibus q̃uo debetur:qđ
non est ante indictum:sed postꝗ̃ est indictũ bene debetur:
quia qđ non est in rerum natura non debetur:sed qđ est sic:
vt.j.de contrahen.⁊ cõ.sti.l.nuda.⁊.ff.de verb.sig.l.interdũ.
Item differunt in mora:quia in operis certis ⁊ sic artificia
libus fideiussor operarum liberti tenetur:nedum ex mora
liberti:immo etiam ex sua.sic ⁊ in operis certis.i.artificiali
bus debet teneri ex persona liberti ⁊ ex sua.Ex mora liber,
ti tenetur: quia mere facti sunt.vnde a liberto petuntur non
a fideiussore:vt.ff.e.l.si libertus.⁊.ff.de ver.ob.l.mora.⁊.l.
continuus.§.j.Et ex predictis apparet ratio diuersitatis:
quia si debes mihi pecuniam per alium potest adimpleri ⁊
solui:vt argu.ff.de sta.ho.l.aretusa.sed opere incerte ⁊ sic fa
briles sunt facti:⁊ factum per se non per alium potest fieri
vt dictum est.Item differunt in petitione in duobus.Pri,
mo quia certe imposite per stipulationem petuntur per cer,
ti cõdi.generaleꝫ.incerte vero per actionẽ ex stipulatu que
datur ad incerta:vt insti.de verb.ob.in prin.qđ non placet.
Vnde dicatis verius,cum opera sit incerta:vt in palle.l.ff.
de ver.ob.l.vbi auteꝫ.§.illud qđ in faciendo debet peti per
actionem ex stipulatu:vt dictum est.Item secundo differũt
in petitione.qꝛ certe possunt peti:exquo elapsum est tãtum
tempus.j.qđ libertus cõmode potuit prestare:⁊ non fecit.
sed incerte non possunt peti nisi primo indicte:vt in ꝑdi,
cta.l.ff.e.l.quotiens.⁊.ff.de ver.ob.l.contra.Et est ratio: qꝛ
qui certas promisit videtur esse in mora: exquo sciuit quid
prestare debet. quia in incertis ⁊ non in certis locus est cõ,
iecture:vt.ff.de ver.ob.l.continuus.§.cũ ita.Item differũt
in solutiõe siue exhibitiõe operaꝝ:⁊ hic dñs Ioan.⁊ Azo
ita dixerũt.In solutione differũt siue in exhibitione: qꝛ cer
te opere soluuntur patrono:⁊ alij volẽte patrono:qꝛ haben
tur loco pecũie.qꝛ sicut pecunia potest solui creditori ⁊ alij
eius voluntate: ita iste opere ⁊ artificiales.sed incerte non
⁊ sic fabriles nisi patrono possunt solui:vt.ff.e.l.opere in re
rum natura.⁊.l.he opere in princi.Iteꝫ differunt in exhibi,
tione.⁊ sic dixerunt dominus Io.⁊ Azo.vnum cuius põt
dici oppositũ:operas certas ⁊ sic artificiales prestat liber
tus victu ⁊ sumptu patroni:vt.ff.e.l.pen.incertas non ⁊ sic
fabriles suo sumptu ⁊ victu prestat patrono:vt.ff.e.l.suo vi
ctu.⁊.l.opere.⁊.l.impõi.⁊.l.aut.⁊.l.penul.Et qđ ibi in.l.pe.
loquitur de opera que fit per aliũ:intelligendum est de cer
ta.s.artificiali.Sed si vultis dicere econtra:potestis dicere:
qꝛ certas.i.artificiales prestat suo sumptu.qꝛ exquo fuit cer
ta:sciebat quid debebat.sed incertas.i.fabriles victu patro
ni prestat ⁊ sumptu eius:qꝛ anteꝗ̃ indicantur nescit quas
debet vt in.l.suo.⁊.l.se.Non ob.ff.e.l.pe.qꝛ intelligitur il,
la.l.cum libertus operas incertas meo victu prestat:sicut
alius.i.sicut cũ ego cõduco operas liberi hoĩs:prestat mihi
operas suas meo victu:ita libert⁹ p̃stat mihi meo victu ope
ras incertas ⁊ sic artificiales ⁊ fabriles.Et est ratio.qꝛ cum
sciat quid prestare debet:releuatur in hoc:⁊ ideo suo victu
eas prestare debet.Incertas autem cuꝫ nesciat:p̃stat victu
⁊ sumptu patrõi:⁊ in hoc releuatur.Vel potestis dicere ꝙ
si soluẽdo est libertus:p̃stat eas suo sumptu ⁊ victu:si pau,
per victu patroni:⁊ hoc satis approbo. Item differunt in
transmissione:⁊ circa vltimum articulum transmissionis at,
tendatis:quia est subtilior ceteris alijs.⁊ si sitis subtiles:
videbitis quãdo iuspronatus trãsit ad extraneos:⁊ quãdo
non transit.In transmissione differunt: quia aut patronus
stipulatur sibi ⁊ liberis suis:aut sibi ⁊ heredibus suis:aut
sibi tantum:aut simpliciter.In primo casu.si aliquis stipula
tur sibi ⁊ liberis suis:dico ꝙ omnes ope siue certe ⁊ sic ar,
tificiales:siue incerte ⁊ sic fabriles trãserũt ad liberos siue
sint heredes siue exheredati:dumtamẽ non mala mente sint
exheredati:⁊ transeunt equaliter nõ ꝓ hereditarijs portio,
nibus:⁊ vbi non sunt heredes vtili actione petuntur:⁊ vbi
sunt heredes directa.⁊ omnẽ iuspatronatus transit ad eos:
vt.ff.eo.l.siquis operas.⁊.l.siquis bac.l.§.liberi.⁊.ff.de bo.
pos.liber.l.si patronus.§.siquis nõ mala mente.⁊.ff.de acq.
he.l.plerique.Et ex predictis colligetis ꝙ iuspatronatus
transit ad heredem suũ.Si autem stipulatur quis sibi ⁊ he,
redibus suis:hic dixerunt quidam ꝙ omnis opera siue cer
ta sit ⁊ artificialis:siue incerta ⁊ sic fabrilis transit ad extra,
neum heredem:qꝛ videt̃ hoc voluisse stipulator patronus:
sicut si stipulor mihi ⁊ heredi meo vsufructum:vt.ff.de ver.
ob.l.stipulatio.§.siquis.⁊.s.de vsufru.l.corruptioneꝫ.Vel
potest dici:si stipulor mihi ⁊ heredibus meis:qꝛ opere cer,
te sic artificiales transeunt ad extraneos heredes:qꝛ haben
tur loco pecunie:vt.ff.e.l.fabriles.sed incerte ⁊ sic fabriles
non transeunt ad extraneos heredes:vt.ff.e.l.si operaruꝫ.⁊
in.l.ista ſm vnam lecturam. Si autem quis stipuletur sibi
tantum vel simpliciter operas incertas:opere incerte non
transeunt ad extraneos heredes:etiaꝫ lite cõ.nisi fuerint in
condemnatione deducte:vt.ff.de acqui.here.l.pro herede.
§.siquis tñ.Et rõ est.qꝛ nõ sunt in obligatione anteꝗ̃ sint in
dicte.vnde quis hꝫ indicere?patronus.⁊ est extraneus non
est patronus:vnde nõ potest indicere:sꝫ certe bene trãseũt
ad extraneum heredeꝫ: qꝛ hñtur loco numerate pecunie:vt
ff.e.l.a duobus.⁊ si est heres directus:nõ per obliquũ debe
tur ei.⁊ dicitur heres per obliquũ vt est fideicõ.Iteꝫ debẽ,
tur heredi qui vocat̃ ꝑ se nõ per aliũ: vt ille qui immediate
vocatur ad successionẽ vocatur per alium: vtputa per filiũ.
vt.ff.e.l.a duabus.⁊.l.cum patronus.§.libertus.

Hec patronis. Hec.l.cõtinet i se duo dicta. Primo dicit ꝙ ꝓ operis futuris non licet accipere mercedem ab inuito liberto: sed ꝓ pteritis sic. Secũdo dicit si libertus meus dꝫ mihi opas:⁊ hꝫ duos filios i ptãte eodẽ tempore vel diuersis temporibus:liberatur vt nõ teneatur mihi operas p̃stare.l.iulia de maritãdis ordinibus. Text. nec patronis.q.d.nedum alijs.i.filijs patroni.immo nec patronis.Tex.pro operis:scilicet futuris.qđ verum est nisi in casibus.vt.ff.e.l. patronus.⁊.l. libertus.⁊.s.eod.l. siquam. Tex.accipere lꝫ.s.ab inuito liberto:sed eo volente sic.vt.s. eo.l.j.§.solet.⁊ ibi dixi. Text.q̃uis si indicte.i.pterite. Et dic ꝙ de incertis dicit que nõ cedunt:nisi indicantur:aliud

autem de certis: vt. ff. e. l. siquis hac. l. §. j. & l. quotiens. Tex. exactionem. No. ar. q qui tenet ad factum: possit se liberare prestando pecuniam pro estimatione: nec precise condemnandus est ad factum: vt arg. ff. de re iudi. l. siquis ab alio. §. fi. Tex. qui autem. Incipit secundum dictum siue secundus casus. Tex. qui. s. libertus. cui opere fuerunt imposite. Tex. in potestate. sub. vno & eodem tempore. Text. siue diuersis temporibus. sub. & sic non est vis siue eodem tempore siue diuersis temporibus. Tex. l. iulia de maritandis ordinibus. i. l. iulia qua cauetur: ne liberta inuito patrono ab eo diuertat. de qua habetis. ff. vnde vir & vx. l. vna. Et in vltimo dicto huius. l. no. si opere sunt imposite in ipsa manumissione siue incontinenti ante vel post debentur: vt. s. e. l. j. Fallit in casibus in quibus non debentur: vt si impono liberto meo operas. & incipit habere duos filios in potestate vno eodem tempore vel diuersis quia habet studere educationi filiorum liberatur vt hic. sed in numero duorum liberorum non computatur filius qui artem ludicram exercet vel qui locat operas suas vt pugnet cum bestijs: vt. ff. e. l. vt libertinus. Item soluitur obligatio operarum ratione infirmitatis liberti vel ratione dignitatis ei superuenientis: vtputa si impetrauit ius aureorum annullorum: aliter committeret in. l. iul. viscelliam: vt. j. ad. l. iul. visc. l. j. & ff. e. l. libertus qui post. & l. nec audiendus. & l. interdum. Item liberatur a prestatione operarum ratione etatis: quia non tenetur post quinquagesimum annum: vt. ff. e. l. liberta. Item liberatur liberta propter tacitam & presumptam voluntatem patroni a prestatione operarum: vt si duco eam in vxorem: quia satis est q vxor corpore suo &c. & non potest a me inuito diuertere & alij nubere: vt. j. e. l. liberte in concubinatu. Item soluitur obligatio operarum: si nubit alij voluntate patroni ratione sinistre suspitionis: vt. j. e. l. quod ex liberta. §. si autem. & ff. eo. l. si cum patroni. Item liberatur libertus si habet vnum filium quinquennalem: vt. ff. e. l. qui libertus.

[S]I tuis nummis. In. l. ista ponitur talis casus. Accessi ad imperatorem: domine dedi titio nummos meos vt iret ad dominum meum & me emeret: & postea me manumitteret. Titius emit me a domino meo & me manumisit: & imposuit mihi operas. debeo ne ei operas impositas? Respondet imperator q non. & si existas ei ingratus non poterit te reuocare in seruitutem: verumtamen tu non potes te negare esse libertum suum. h. d. Videte summariam expositionem littere. Tex. si tuis nummis. s. peculiaribus. nam improprie dicitur vt. ff. de ma. l. is qui. Tex. ei debes. sub. licet fuerint imposite. potes. sub. & hoc est illa ratione: quia manumisit te ex necessitate ex constitutione diui marci & commodi &c. vt. ff. de iudi. l. qui se. & ideo non reuocat in seruitutem: vt. s. e. l. ij. & l. mater tua. Tex. non potes. & ideo debes ei honorem: aliter castigaberis: vt. s. e. l. mater. in fi. & ff. de offi. prefec. vr. l. j. §. cum patronus.

l

[L]Iberte tue. Liberta mea debebat mihi. x. annuas operas illam libertam meam duxi in vxorem liberatur ab obligatione operarum: quia ducendo eam in vxorem: videor eius dignitatem auxisse: vnde debeo esse contentus q non potest alijs nubere te inuito. h. d. Text. liberte tue. ducendo eam in vxorem. idem est si accipio eam in concubinam: vt. ff. eo. l. liberta. ij. quod est intelligendum de vero concubinatu. & est duplex ratio. Vna quia vxor corpore suo &c. vt. j. q po. in pig. ha. l. fi. Item q non potest alij nubere me inuito vt hic. & ff. de diuor. & re. l. quod ait. l. & ff. vnde vir. & vxor. l. vna. Tex. dignitatem auxisti. quia ante erat liberta. & nunc est liberta & vxor. & ad hoc facit. j. de capi. & post. re. l. si is qui a te. Et improprie ponitur hic dignitatem. Tex. operas. scilicet impositas in ipsa manumissione: sed illas quas prestat vxor viro debet tibi prestare: sicut aliter habetur vxorem in viri seruitio debere esse: vt. ff. eo. l. si is patronus. & ff. de dona. inter virum & vxorem: sed si. Tex. nubere: scilicet a te diuertere. concor. ff. de ritu nup. l. in eo. & ff. de diuor. & repu. l. patro. & l. vlti. Sed nunquid idem erit post diuortium? Respondeo idem. licet sit ar. contra. ff. e. l. plane. Sed ibi in alio casu dicit. s. quando concessit alij nubere vir in prin.

[T]Itius. Titius fecit testamentum: & in testamento reliquit libertatem gaio seruo suo tribus annis elapsis: hac conditione vt heredi suo prestaret quod ei titio viuo prestabat. mortuo testatore prestitit heredi illud quod ei prestabat tribus annis elapsis: est ne adeptus libertatem? Certe sic: nec postea poterit compelli ad prestationem quam primo prestabat. hoc dicit. Text. titius. dominus & testator. Text. hac conditione dedit. i. reliquit. Tex. peractis. i. completis vel elapsis. Tex. prestabat. s. mihi. Tex. prestabat. s. aliquid. Tex. libertatis. quia impleuit conditionem. Tex. non possit. s. duabus rationibus. quia iste manumisit ex necessitate: vt. s. e. l. ij. & quia liber homo non tenetur ad operas nec etiam libertus. ex quo non sunt imposite: vt. ff. de libe. ca. l. fi.

q

[Q]Uod ex liberta. Hec. l. duo dicit. Primo dicit: si liberta mea parit: partus ingenuus est vnde non debet operas. Secundo dicit: si liberta mea nupsit alij voluntate mea liberatur ab obligatione operarum: licet iura patronatus non amittam. hoc dicit hec. l. Tex. inge. esse. sub. & ideo patrono non debere operari: vt. ff. de con. ob ca. da. l. dedi. §. si libero. & s. de in ius vo. l. ij. & insti. de inge. in prin. Tex. operas. s. futuri temporis non preteriti: vt. ff. e. l. si libertus. §. si apparet. Tex. non possit. propter tacitam & presumptam voluntatem. l. nam tacita & presumpta voluntas. l. est. q amodo non velit ab ea exigere operas. Tex. patronatus. s. alia. sed ius exigendi operas bene amittit. Tex. non amittit. i. non perdit. vnde tenetur operari ne sinistra suspitio oriatur marito: quod esse non debet: vt. s. ti. j. l. vlti. in fi. Item alia ratione: quia liberta debet esse in obsequio mariti: non alterius: vt. ff. e. l. sicut patronatus. secus est in liberto accipiente vxorem. quia ibi non est suspitio si ipse operas prestet: vt. ff. e. l. siquis hac le. §. etiam. Item secus est in patrona femina: quia & ei possunt prestari opere: & filie & nepoti patrone: cum nec ibi sit suspitio: vt in preallegata. l. sicut patronus.

[Q]Ui manumittuntur. In. l. ista dicitur. Si ego manumitto seruos meos: ipsi possunt morari vbicunque placet eis: nec liberi mei poterunt illos seruos cogere ad seruiendum sibi: nisi essent liberis ingrati. Tex. qui. scilicet serui. Tex. vbi voluerint. scilicet & potuerint. Tex. habeant. sub. etiam inuito patrono: vnde non habent necesse habitare cum patrono: vt in fi. huius. l. Tex. possint. or custodiatis vos. Liberti non debent filijs patronorum operas. cum opere non sunt imposite. sed si opere essent imposite obligatio operarum bene transit ad liberos. vt. ff. e. l. si operas. vnde filij patroni sunt patroni siue sint heredes siue non. dummodo tamen non mala mente sint exheredati. vt. ff. de bo. liber. l. sicut patronus. §. siquis non mala mente. Tex. probentur: quia tunc patronus reuocaret eos in seruitutem. ita filius. vt. j. de libe. & eorum liberis. l iij.

[I]N redhibitione. Hic dicitur. si libertus meus qui debebat mihi annuas operas fugit a me. & tu suscepisti eum & occultasti: teneris eum reddere & etiam operarum estimationem nomine pene. h. d. Videte summariam expositionem littere. Tex. in redhibitione. i. in prestatione. operarum liberti. vel in redhibitione. i. in restitutione: quia restituit extimationem operarum. Tex. induxerit. s. dolo malo. secus si per ignorantiam. vt. j. ti. px. l. ij. & hoc in liberto priuati. secus in liberto ciuitatis quia alia pena imponitur. vt. s. de ser. fu. l. mancipia. §. liberti. plene habuistis.

De bonis libertorum & iurepatronatus.

Quia non solum in operis de quibus supra dictum est patroni habent ius contra libertos suos. imo & in bonis libertorum. ideo annectit de bonis libertorum. Et quia iuspatronatus consistit in operis & in bonis libertorum & in alijs. annectit de iurepatronatus. Et de prima parte rubrice agitur in. l. j. & in. l. vl. Et de secunda parte rubrice agitur in. l. j. in fi. & l. ij. & vltima.

Multum

Multuz interest. In hac.l. sicut patebit vobis ex casu ꝛ ex littera agit᷑ de bonis libertoꝝ ꝛ de iurepatronatus. ꝛ hec.l. solet difficilis reputari: qꝛ materia eius est incognita, subtilis ꝛ intricata. tamen si vos aduertatis casum: ꝛ ea que dicaz circa expōnem littere huius l. non difficilis sed satis facilis videbitur. Et hec.l. tria dicta pncipal'r siue tres casus pōit. Primus casus ē: in quo patronus repellitur a bonoꝝ possessiōe cōtra tab. in bōis liberti. Secūdus casus est qñ vocat᷑ ad bonoꝝ poss. cōtra ta. in bōis liberti. Tertius casus est in quo libertus desinit eē libertus: ꝛ iuspatronatus trāsit in fiscū. Ponetis ergo ita casum. Quidam accepta pecunia ab extraneo seruū meum manumisit: vel seruus alicui⁹ subministrauit pecuniā cuidā extraneo vt euz emeret a domino suo ꝛ manumitteret: vnde ipse emptor emit ꝛ manumisit. manumissus decessit extrāeo instituto ꝛ patrono pterito: nunquid poterit patronus rumpere testamentum liberti: ꝛ petere bonoꝝ possessionē legittimam? Rñdeo ꝙ nō. Secūdus cāus est. Quidā hēbat seruum: seruus venit ad dñm ꝛ dixit ei: si velletis manumittere me darem vobis.x. vñ dominus pepigit cū eo ꝛ acceptis istis.x. manumisit eū. iste manumissus extraneū instituit heredem ꝛ patronū pterijt: nunquid poterit patronus rūpere testamentū ꝛ petere bo.pos. cōtra ta. vel legittimā portionē? Et rñdet ꝙ poterit. nā multum interest an accepta pecunia ab extraneo patronus al's dominus seruuz suuz manumittat: quo cāu non vocat᷑ ad cōtra ta. an a seruo: quo casu vocatur ad contra ta. Ex istis duobus casibus ꝛ maxime ex secūdo infertur talis cāus. Quidā fabianus nomine seruum suū manumisit: nō aūt est accepta pecunia a seruo vel ab extraneo. decessit patronus relicto filio: ꝛ ita trāsit iuspatronatus in filiū. iste filius cōmisit crimē bestiale: de illo fuit accusatus ꝛ cōuictus: ꝛ ita omnia bona sua fuerūt cōfiscata: nunquid ius liberti trāsit in fiscum? Ad qđ rñdet imperator ꝙ vbi fabianus manumisit spōte: omnia iura liberti transeunt in fiscum. vbi ex necessitate manumisit ius cōtra ta. bo. poss. petente non transit in fiscum: sed alia iura sic ſm cōstōnem diui seueri ꝛ antonini. Tex. multū interest. q.d. magna dña est. Tex. vtrū quis. s. seruus alienus. Tex. suis nūmis. s. peculiaribus. qui dicuntur improprie sui cuz non hēat bona. qꝛ sicut liber hō nō hꝫ peculium: ita seruus non habet bōa: sed sui dicūtur cōniuētibus .i. dissimilātibus oculis dñi: vt ff. de ma.l. is qui. Tex. suis nūmis emptus. s. a nō pñti dño sed a futuro. Tex. ac manumissus sit ab emptore. s. extraneo ꝛ futuro domino. ꝛ hic est primus casus. Tex. an a domino suo. s. pñti. Tex. data pecunia. s. peculiari. Tex. mereatur libertatem. s. ex pacto innito inter dominū ꝛ seruum de manumittendo. Tex. priore enim casu. i. cum seruus subministrat pecuniam extraneo: ꝛ ille emit euz a domino ꝛ manumisit. Tex. ad bonoꝝ eius. s. liberti. Tex. contra. s. p tab. s. bonoꝝ pos. Tex. admitti patronuz. s. extraneū emptorem. Tex. non placet. sub. ꝛ hꝫ illa ratione: qꝛ manumisit ex necessitate. Et ordinabitis ita litteram. Priore enim casu nō plꝫ patronū admitti. sub. p cōtra tab. ad bona eius. s. liberti. Vel legatis sine subauditione sic. priore enim casu ad bonoꝝ eius. i. ad bo. eius poss. contra ta. nō placet patronū admitti. Tex. posteriore. i. cum dominus accepit pecuniā a seruo suo: omnia iurapatronatus retinet ergo vt vocetur ad contra ta. liberti per bo. pos. qꝛ q omnia dicit nihil excipit: ꝛ iō infert ꝛ iō ꝛc. ꝛ iste. §. pōt referri ad vtrūqꝫ casuz: vel maxime ad scđm vt dixi i cāu cū bōa fabiani patrōi filij q plenū ius hūit. ¶ Or segnori potestis dicere ꝙ fabianus fuit patronus: ꝛ tunc legetis ita litterā vt iacet. vel potestis dicere ꝙ filius patroni vocabatur fabianus: ꝛ tūc legetis ita litteraz. ꝛ ideo fabiani pñoni filij. Tex. vt hostis publici. dr̄ hostis publicus omnis qui est inimicus principis vel populi romani. Unde q cōmittit crimen lese maiestatis: cōmittit crimen hostile qꝛ hostes dicunt᷑ qbus populus roman⁹ bellū indicit: vt. ff. de v. si. l. hostes. vel dr̄ crimen lese maiestatis hostile illa rōne: qꝛ quos vocam⁹ hostes vetēs pduelles: iō qꝛ oli ab illo crimie hēbāt necesse se ōfendere p duellū: ꝛ sic itelligit᷑ vno mō. ff. de verb. sig. l. quos nos hostes. Tex. hꝫ ea que diuo pertinaci. s. olim imperatori. Tex. placuerunt. ꝛ nos secuti sumus dicit imperator qui fecit. l. istam. Tex. cum iura libertorum eius. s. fabiani ꝛ eius filij. vel dic eius. i. filij patroni. Tex. fiscus noster successit. i. imperiū nr̄m. ¶ Or in. l. ista in fi. colligetis tale no. vt ꝙ iuspatronatus transit ad extraneū heredem per vniuersitatem ad vniuersalem successorē. vñ cū bona patroni vel filij patroni publicant᷑: iuspatronatus cū omnibus transit in fiscū. Ad hoc est simile ar. ff. de interdi. ꝛ rele. l. iij. ꝛ ad hoc facit. ff. ō acqui. reꝫ do. l. qdā. ꝛ. ff. de fundo do. l. j. Est tamen ar. contra. s. ꝙ iurapatronatus ad extraneū heredē nō transeunt. s̄. ti. j. l. liberti. ꝛ. ff. de opis lib. l. si operarum. ¶ Or segnori circa articulum istū ita breuiter tango. Iurapatronatus omnia indistincte transeunt in liberos: vt ff. e. l. vna. ꝛ. ff. ad. l. iul. ma. l. penul. Ad extraneos hēdes aliqua transeunt vt opere cōsistentes in nō faciendo: vt. s̄. de in ius vo. l. venia. consistentes in faciendo nō: vt. s̄. ti. j. l. liberti. Item iura certarum operarū transeunt ad extraneos heredes: vt. ff. de iurepatro. l. libertus. iura incertaruz non: vt. ff. de operis lib. l. siquis. ꝛ. l. si operarum. ¶ Or segnori circa istum articulum vt melius intelligatis sequētia: quero quādo vocet᷑ vel qñ nō vocet᷑ patronus ad cōtra ta. in bonis liberti? Circa qđ ita no. Si libertus decessit intestatus sine liberis ꝛ ascendentibus ꝛ descendētibus: ſm dñm Jo. vocatur. l. xij. ta. ad successionē ab intestato: etiaz si libertus habet collaterales primi gradus: vt sunt sorores ꝛ fratres: vt ff. e. l. liberto. Alij opinantur ꝙ sicut ascendentes ꝛ descendentes excludunt patronuz: ita collaterales primi gradus. Sed sicut deficientibus descendentibus ꝛ ascendentibus vocatur patronus: ita collateralibus deficientibus vocatur patronus: vt. ff. de suis ꝛ le. here. l. ab intestato. ꝛ dicam. j. de bonorum pos. cōtra ta. in rubro ꝛ in nigro. Sed si libertus decessit intestatus sine descendētibus ꝛ collateralibus primi gradus ſm veram opi. alium instituendo vel patronum in minus legittimam: si est minor centenario secure testat᷑. si est maior centenario vocatur patronus in dimidiam olim: hodie in tertiam. ꝛ sic pro parte decessit testatus ꝛ pro parte intestatus libertus: vt isti. de succes. li. §. ꝫ nostra. ꝛ. j. de bo. pos. quā pre. li. pol. l. j. ꝛ. ff. de ꝯtra ta. l. j. in prin. ¶ His igitur ita premissis: amodo intelligetis omnia sequentia. Et in primis quero que est ratio diuersitatis inter primum ꝛ secūdum casum huius. l. qꝛ in primo casu non vocatur manumissor ad contra ta. bo. pos. in secūdo casu sic. ¶ Or segnori diuersitatis ratio est illa. vbi seruus tuus venit ad extraneuz ꝛ dixit ei: accipe ista. x. de peculio meo ꝛ vadas ad dominū meum ꝛ non facias mentionē mei ei ꝙ mitto te: ꝛ emas me ab eo: ꝛ me emptū manumittas. si manumittis es pronus. si preterijt te extraneo instituto herede repelleris a cōtra ta. qꝛ manumisisti ex necessitate inuitis dētibus tuis. ꝛ si nō manumittis: pducit᷑ ad libertatē per constitutionē ad officium victorinū: vt. ff. de iudi. l. qui se. ꝛ. l. vix ex certis causis. ꝛ. ff. de manu. l. is qui in prin. Cum ergo manumisisti ex necessitate: p patrono nō hēris q̄tum ad hoc ꝙ voceris ad bono. pos. cōtra ta. ꝫ vbi ſuus tuus accedit ad te ꝛ dicit: domine dabo tibi. x. ꝛ manumittas me. si paciscaris secuz ꝛ accepta pecunia manumittis: ex voluntate manumittis: cum pactum initum est inter te ꝛ eū: ꝛ sic pariat naturalem obligationē nō ciuilē: ꝛ sic est inefficax ad agēdū vt. s̄. de trāsa. l. interpositas in fi. ꝛ. ff. de act. ꝛ ob. l. naturales obligatiōes. cū igit᷑ manumittis ex liberalitate: debes haberi p patrono vt voceris ad ꝯ ta. l. in bonis liberti. ꝛ ita melioris cōditionis est qui manumittit ex volūtate: vt. s̄. ti. pxi. l. j. §. solet. q̄ si ex necessitate: vt. s̄. e. l. ij. ꝛ. l. mater tua. ꝛ. l. iij. Sic ꝛ al's ē melioris conditionis qui facit ex voluntate q̄ qui facit ex necessitate: vt. ff. de ritu nup. l. in eo. ꝛ. l. illud. ꝛ. s̄. de ritu nuptia. l. in copulandis. ꝛ. l. illud. sed quātum ad iuspatronatus habet locum hec regula. Aliquando econtra in alia materia: qꝛ melioris conditionis est tutor qui gerit ex necessitate q̄ procurator qui gerit ex volūtate: qꝛ tutor tenetur de dolo ꝛ lata culpa ꝛ leui. negociorum gestor non de leui tenet᷑: vt. s̄. de nego. gest. l. tutori. ꝛ. s̄. man. l. a procuratore. Inde est ꝙ tutor de contractu celebrato in pupillari etate vel adulta:

eo finito non potest côueniri: vt.s̄.qñ ex facto tu.l.j.ꝛ.ij per totum.sed procurator sic: q꞉ non fecit ex necessitate: vt.ff. de procura.l.procurator pro euictione. ¶Or segnori vos habetis hic ꝙ qui manumittit ex necessitate.repellitur a contra tab.qui ex voluntate non repellitur a contra tabu.ostendo quodlibet membrū istius rationis esse falsum. Et primum est falsum: q꞉ qui manumittit ex causa fideicom. ex necessitate manumittit: vt.s̄.ti.j.l.mater tua.ꝛ tamen vocat̄ ad contra ta. vt.j.de bo.pos.contra ta. liberti que pa. vel li. eo. datur.l.j.ibi.vbi dicit licet ex causa fideicom. Sed ad istud respondeo sic: quia manumittit ex necessitate repellitur a côtra ta.cum nihil sibi abest ex manumissiõe.ꝛ ita hic.si seruus meus venit ad me extraneum vt eum a te emerem. ꝛ emptū manumitterem: non abest mihi quicꝗ̄. ꝛ ita loquitur hic cuꝫ suis similibus: secus si manumitto ex necessitate ꝛ abest mihi aliquid. Pone pater meus instituit me heredem ꝛ rogauit me ꝙ seruū suū manumittā: hic abest mihi aliquid q꞉ manumitto seruum patris: quia censebar dominus viuo patre: vt insti.de here.qua.ꝛ differentia.§.sui vnde in recompēsationem eius qd̄ abest mihi: vocabor ad contra tab. vt in.l. contra.vel dicatis aliud est si accepta pecunia a seruo manumittit vt hic.aliud si ex fideicō.vt in.l.côtra.vel dicatis ꝙ in.l.contra manumittit ex voluntate patris testatoris: vnde quemadmodum si testator manumisisset habet contra ta.ita ꝛ heres qui ex necessitate manumittit ꝛ suum locum habere debet. ꝛ sic videtur ex sua valuntate manumittere: hic autē ex sua voluntate manumisit. ¶Ad secundum mēbrum huius rōnis opponit̄.hic dicitur si pacto côueni cū seruo meo manumittere eum data ab eo mihi pecunia: q꞉ ex voluntate manumitto vocor ad contra ta. Uidetur côtra: quia si accepta pecunia a seruo manumitto euꝫ ꝙ manumitto ex necessitate: quia iudex me hortatur vt manumittam si volo manumittere: vt.s̄.de condi.ob ca.l.si liber.ꝛ.j.de lib.causa.l.cuꝫ affirmes. Ad istud vos ita dicetis. vbi seru⁹ dat mihi pecuniam vt eum manumittam ꝛ manumitto. sponte manumitto quia ex illo pacto nata est tantum obligatio naturalis non ciuilis que est inefficax ad agendum vt dixi. sed si non manumitto incongruenter ago: vnde seruus debet venire ad iudicem ꝛ dicere: cogatis dominum meū manumittere me. dicit iudex non faciam: quia ex illo pacto tantum est naturalis obligatio nata que non est efficax ad agendum: vnde nō possum eum compellere: sed faciaꝫ hoc. mittā pro domino tuo ꝛ dicam ei vt non frangat tibi fidem. ꝛ hortabor eum vt manumittat.ꝛ sic loquitur.l.contra.vnde ibi hortat̄ non cogitur: vnde manumittit dominus ex voluntate nō ex necessitate: vt.j.de la.li.tollen.l.vna.§.illud. ¶Sed denuo vr̄ contra.q꞉.l. videt̄ velle ꝙ vbi ego manumitto ex voluntate accepta pecunia a seruo: nō censear patronus ꝗ̄tuꝫ ad bo.poss. côtra ta.vt.ff.de obsequijs.l. titium puerum.ibi vel amico. Ad qd̄ vos ita dicetis: aut ipse seruus dat mihi pecuniā ꝛ paciscor de eo manumittendo. ꝛ tunc vocor ad contra ta.vt hic ꝛ.j.de obsequijs.l.etiam. Aut accipio ab extraneno pecuniam: quo casu sicut si ipse seruus subministrat mihi pecuniam vt emā a domino ꝛ emptum manumittā: repellor a contra tab.vt in primo casu huius.l.ita si ab extraneo accepi pecuniam vt euꝫ manumittā: vt in.l.contra.ꝛ operas nō impono: vt.s̄.ti.j.l.iij. Ad solutionem huius contrarij ita distinguo: aut seruus dat mihi pecuniam vt manumittaꝫ euꝫ. aut dat alteri vt a me emat ꝛ eum emptum manumittat: aut extraneus dat mihi vt eum manumittam. In primo casu nascitur naturalis obligatio inter me ꝛ eum sed si sponte manumitto omnia iurapatronatus retineo vt hic. si volo manumittere possum hortari non cogi. vt in secundo casu nr̄e.l. si liber.ꝛ.l.cū affirmes. In secūdo casu si titius redēptū manumittit.facit ex necessitate: nō hētur ꝓ patrono vt vocetur ad côtra ta.vt in p̄iō casu huius.l.si aūt extraneus dat mihi vt euꝫ manumittā.naꝫ habeor ꝓ patrono quo ad contra ta. nec opas impono: vt.s̄.ti.j.l.iij.ꝛ sic loquitur.l.contra.ff.de obsequijs.l.titiū puerū.ꝛ.j.ð la.li.tol.l.j.§.illud. ¶Sed denuo vr̄ contra quedam.l. que dicit. si accipio pecuniā a seruo vt manumittaꝫ.non habeor pro patrono: vt.ff.de acquir. here.l.si seruū.§.siqs. Ad illā.l. rn̄deo sic.nō debet intelligi ꝙ si seruus dat mihi pecuniā vt succurratur ei: vt si nollē manumittere cogar manumittere: quare tunc obuiaret.l.côtra.s̄.de condi.ob ca.da.l.si liber.ꝛ.j.de li.causa.l.cum affirmes.sꝫ debet ita intelligi: venit seruus meus ad me ꝛ dicit domine intuitu pietatis manumittas me dicit dominus: nō manumitteret te nisi dares mihi tantaꝫ pecunam.dicit seruus quātum vultis.x.accipiatis accepta pecunia manumitto euꝫ.decedo.eo herede relicto erit ne necessarius velit nolit.ꝛ licet seruus regulariter sit necessarius heres: vt insti. de here.qua.ꝛ dif.§.necessarius.tamen exquo manumisi.nō erit necessarius heres: quia liber.pone ꝙ nolui eum manumittere succurrit̄ ei vt nō sit necessarius heres.ꝛ sic de.l.illa nihil ad istam. ¶Or segnori ad vltimum dictum huius.l. opponitur ꝛ signatur contrarium. Uos habetis hic ꝙ si côfiscantur bona patroni ꝙ iurapatronatus transeunt in fiscū l.contradicit que dicit ꝙ iurapatronatus transeunt in filiū: vt.ff.ad.l.iulia.ma.l.eorum. Ad solutionem cuius contrarij dominus.R.ꝛ antiqui doctores ita dixerunt. cum publicātur bona patroni vel filij patroni: si nō habet liberos fiscus succedit in bonis libertorum vt hic. si habet liberos ius libertorum transit ad eos.sed hec solutio non placet: quia ad istam solutioneꝫ contradicit.l. que dicit iura libertorum trāsire in fiscum: etiam si patronus habeat filios: cuius patroni bona sunt publicata: vt.ff.de iterdi.ꝛ rele.l.iij. quare quidam dixerunt multa sunt capitula legis iul.lese ma.quia cômittitur in crimen lese ma.siquis machinatus est in corpus principis: vel in venerabilem cetum senatorum: vel siquis recipit exploratores hostium vel litteras dirigit ad hostes: vel siquis facit seditionem contra rempublicam: vel siquis occupat castrum contra principem.vt.ff.ad.l.iul.ma.l.j.ij. ꝛ iij. Si aliquis committit summum crimen: vt quia machinatur contra corpus principis. ꝛ tunc bona publicantur. ꝛ iura libertorum transeunt in fiscum habeat liberos vel non vt.j.ad.l.iul.ma.l.quisquis.ꝛ in.l. nostra. ꝛ etiā sic potest in terdi.ꝛ rele. Si autem aliquis committit leuius crimen. vt q꞉ recipit exploratores vel alia crimina similia facit. si liberos habet iurapatronatus libertoruꝫ transeunt in liberos: alia bona in fiscuꝫ.si non habet liberos omnia bona in fiscū transeunt: vt in.l.contra. Uel dicatis tertio modo sic quedā iurapatronatus transeunt ad extraneū heredem: vt iura nō faciendi ꝛ certe opere ꝛ similia.vt.s̄. de in ius vo.l.ij.in fin. eadem in fiscum transeunt extent liberi vel non vt hic. Sūt quedam iura que non transeunt ad extraneum heredem vt obsequium non faciendi siue incertarum operarum ꝛ ius succedendi ꝛ hec transeunt in liberos ꝛ non in fiscuꝫ.vt dicta.l.ff.ad.l.iul.ma.l.eorum.ꝛ.j. de la.li.tol.l.prima.§. sed si sub conditione. ¶Sed denuo videtur ꝙ hec solutio nō sit bona: quia.l.dicit ꝙ iura libertorum non transeunt in filios nisi a principe indulgeatur: vnde videtur contra.ff.de iure patro.l.iura. Ad qd̄ ita dicatis ꝙ illa iura que transeunt in fiscuꝫ: vt illa que transeunt ad extraneum heredem: illa non transeunt nisi ex benignitate principis vt ibi: alia sic: vt que non transeunt ad extraneum heredem vt ius operarum incertarum ꝛ obsequium non faciendi vt hic. Uel potestis dicere subtilius: aut fuit seruus auitus ꝛ ꝓauitus aut ꝓprius si auitus aut ꝓauitus non transit in fiscum ius patronatus extantibus filijs: q꞉ filij debent esse eius patroni ex persona aui vel proaui.ꝛ sic loquit̄.l. contra. si autem fuit proprius extent filij vel nō transit in fiscū. ꝛ sic loquit̄ hec.l.ꝛ illa que côcordat cuꝫ ea.ꝛ ad hāc solutionē est ar.ff.de sena.l.emãcipatum.in fi. ꝛ de in ius vo.l.adoptiuum. ¶Ultimo sup.l. ista ita quero.iuspatronatus ecclesie transit ne in extraneū? verbigratia vt faciunt tota die laici qui male vtunt̄ tota substantia sua: quibus non remanet aliquid: nisi quia remanēt sibi iurapatronatus ecclesiarū: modo vult vēdere mihi vnū iuspatronatus ecclesie: alteri alterius ecclesie: vel morit̄ iste non habens alia bona nisi iurapatronatus ecclesiarum: trāseunt huiusmodi iurapatronatus in extraneum heredē? Et in ista qōne sunt ar.pro ꝛ côtra.bene scitis ꝙ iuspatronatus ecclesiarū est res quasi spūalis.igitur eius rei non habet̄ cômercium: vt rei sacre vel religiose: vt insti. de contrahen. emp.in fi. Item iuspatronatus non videt̄ ꝙ transeat ad extraneum

traneuꝫ heredeꝫ:vt.s.ti.j.l.liberti.Ecõtra videt̃ ꝙ omnia iura nostra possumus vendere:ꝛ sic iurapatronatus ecclesiarum:vt.s.de heredi.ven.l.fi. Item si transit in fiscum ergo in heredẽ extraneuꝫ vt hic in fi.ꝛ.s.de in ius vo.l.venia. Et circa iuspatronatus ecclesie videtur ita dicendum ꝙ iuspatronatus ecclesie non transeat ad singularem emptoꝛeꝫ vel ad donatarium qꝛ huius rei non fit cõmercium:sed cũ vniuersitate sic.Et hoc pꝛobabo taliter.fundus dotalis nõ trãsit ad singularem successoꝛẽ:sed cũ vniuersitate sic:vt.ff.de fundo do.l.j.ꝛ habemus regulã:quedã transeunt cum vniuersitate que al's nõ transeunt:vt.ff.de acqui.rerũ do.l.quedam.ꝛ.ff.de contrahen.emp.l.in modicis.vnde singulariter iuspatronatus ecclesie non potest alienari:sed cum vniuersitate sic:vt in aucten.de sanctis.epi.§.siquis oꝛatoꝛij.

Si liberti. Hec.l.respicit vltimam pteꝫ rubꝛice.s.de iurepatronatus.Et hec.l.ponit vnũ moduꝫ pdẽdi iuspatronatus:ꝛ est talis.Hẽbã libertos:liberti mei me sciẽte cõsoꝛtiũ cõtraxerũt cum ancillis imperialibus vel fiscalibus: perdo iuspatronatus. Tex.si liberti.s.pꝛiuatoꝛum patronoꝛum. Tex.conniuentibus oculis.i.dissimiliantibus vnde dicoꝛ conniuere cum video aliquid ꝛ dissimulo:vt.ff.de ma.l.is q suis nummis.Text.consoꝛtium.i.contubernium.vt.s.de inces.ꝛ inuti.nup.l.cuꝫ ancillis.Tex.nostris.s.imperialibus vel fiscalibus.Tex.deinceps.i.post consoꝛtium illud. Tex. commodum patronatus amissuros.i.patronos non esse.ꝛ hoc est verum vt hic dicitur.ꝛ.s.de ser.fu.l.fin.lꝫ in artifice ciuitatis illa loquatur.secus si facerent liberti ignoꝛãte patrono:vt ar.j.de senatuscõ.clau.tollẽ.l.vna. Item secus in colonis tracensibus:vt dixi plene.s.de ser.fu.l.quicũqꝫ.vñ amplius hic non dico.ꝛ.ad.l.istam facit.s.tit.j.l.qd si ex liberta.ꝛ.j.de la.li.tol.l.vna.aucten.ad hec.

Siquis in posterum. Leges veteres alioꝛũ imperatoꝛum in superioꝛibus huiistis. Hec est noua.l.iusti.ꝛ tractat de bonis libertoꝛum:ꝛ de iurepatronatus pdẽdo.ꝛ in.l.ista dicuntur tria. Primum dictum est tale.ponamus dñs manumisit seruũ suum inter viuos vel intestamẽto vel in codicillo facto in scriptis vel sine scriptis vel inter viuos vel in vltima voluntate. dixit seruũ meuꝫ libero a iurepatronatus vel remitto ei iuspatronatus:nunquid valet talis remissio vel liberatio? Respõdet imperatoꝛ ꝙ valet:ꝛ ideo siquis manumittit seruum inter viuos vel in vltima voluntate:ꝛ remittit ei iuspatronatus:vel liberat eum a iurepatronatus:si decedit extraneo instituto patronus non vocatur in bonis liberti hoc nouo iure iusti.licet veteres contradicerent. Secundo dicitur: ꝙ si aliquis manumittit inter viuos ꝛ non remittit iuspatronatus tunc non liberat eum a iurepatronatus siue testõ vel codicillis.sed si remittit ei iuspatronatus:vel liberat euꝫ in testõ vel in codicillis: valet hec remissio vel liberatio:ꝛ aufertur ei iuspatronatus:pterꝗ̃ in duobus.s.qꝛ honoꝛẽ ꝛ reuerentiam tenet̃ ei facere.Itẽ pp ingratitudineꝫ reuocat̃ in seruitutẽ:qꝛ h̃ remissio hẽtur loco nataliũ restõnis.sꝫ p natalium restõneꝫ omnia iura pdunt̃:qꝛ nobis coꝛdi est vt restõ faciat libertũ ingenuũ. Tertio dicit̃ ꝙ quidã spãles modi sunt introducti qbus liberat̃ libertus a pr̃ono vel iuspr̃onatus tollit̃:qui ꝛ p.l.istã cõfirmant̃.h.d.Tex.siqs in posterũ. hoc est post hãc.l.Tex.hmõi narratiões cõceperit. Sꝫ vbi est huiusmõi narratio? Rñ.ẽ.j.e.l.ibi.vbi dicit vt liberti ꝛc. Tex.actitant̃.i.apud iudicẽ pstantur.Tex.vel sine scriptis. Et sic no.codicillos posse fieri in scriptis ꝛ sine scriptis: vt s.de sacrosan.ec.l.generali.ꝛ.j.de codicil.l.vl.sic ꝛ testamẽtum potest fieri in scriptis ꝛ sine scriptis:vt.j.de testa.l.hac cõsultissima.Tex.pficiscunt̃.i.dant̃.Tex.vt liberti.mõ põit narrationẽ generalẽ iurapatronatus remittẽtẽ. Tex.remittendum.i.remissum.Tex.eoꝛũ.s.libertoꝛum. Tex.a nobis. repetatis nec ꝛc.Tex.reseruãdis.vt in auc.vt lib.decre.§. illud.Tex.sꝫ queadmodũ.i.sicut.Tex.oẽ ius tollitur. vt.ff. e.l.ẽt.§.plane. Text.ita ꝛ in huiusmõi verbis.s.qñ dicit libero vos a iurepatronatus. Tex.oẽs.sub.subditi romano imperio. Tex.non ignoꝛaret.ꝛ hucusqꝫ durat pꝛimũ dictuꝫ huius.l.Et in pꝛimo dicto hic dicitur:si manumitto seruum meuꝫ inter viuos:ꝛ in ipsa manumissione remitto iuspatronatus:nõ vocoꝛ ad bo.pos.cõtra ta.liberti siue in testõ vel in codicillo remisi.Secundus casus loquit̃ qñ nõ remisi inter viuos:sꝫ postea i testõ vl' codicillo.ꝛ hoc dicit. Tex.idẽ ꝛc. Hic incipit secundũ dictum huius.l.Tex.cõcessio.i.remissio ꝛ liberatio.Tex.ita tamen. ¶ Oꝛ segnoꝛi caueatis vobis in istis verbis:qꝛ nataliuꝫ restõ facit quẽ ingenuũ:vt in sti.de inge.libertus est qui manumissus est:vt insti.de liberti. ¶ Oꝛ nataliuꝫ restitutio libertum facit ingenuum:ꝛ habet fieri hoc.modo Accedit seruus ad imperatoꝛem ꝛ dicit ei:Domine fui seruus ꝛ dominus manumisit me:vellẽ si placeret vobis ꝙ restitueretis me natalibus pꝛimis.i.naturalibus.Dicit imperatoꝛ:ex hoc generaretur pr̃ono ꝛtuo ꝛ liberis eius pꝛeiudicium:volo vocare eos ꝛ scire si volũt cõsentire:qꝛ hoc dꝫ fieri in iure:vt.ff.de natal.re.l.vl.ꝛ penul.vocato patrono vel liberis eius vocatis:dicit imperatoꝛ restituaꝫ eũ.dicit patronus vel filij eius:placet nobis.ꝛ ipse dicit:tunc restituo te pꝛime nature.ꝛ hec sola libertis competit ꝛ ingenuis.ꝛ de ista agitur hic. ¶ Oꝛ nataliũ restitutio pene facit quẽ ingenuum.ac si apte dicatur: paucis alijs modis fit ingenuus ꝗ̃ nataliũ restõne. Sꝫ ꝛ alijs modis inducitur ingenuitas.s. monachatiõe:vt in auc.de monachis.§.j.pꝛia col.Itẽ si seruus exponit̃:inducit̃ ingenuitas:vt.s.de infan.expo.l.vl. Item si expellitur de domo dñ est eger:vt.j.de la.li.tol.l.vna.§.si scimus.ꝛ.§.simili modo. ꝛ.§.illud etiam.ꝛ auc.ibi positã.ꝛ.j.qui mili.non poss.l.sup seruis. Iteꝫ si pꝛonunciatur ingenuus:vt.ff.de sta.ho.l.ingenuum. ¶ Oꝛ sequitur in littera eã.frequẽtari.mentit̃: qꝛ dicit ꝙ cõceditur nataliũ restitutio tã libertis ꝗ̃ ingenuis: qꝛ non conceditur ingenuis vt.s.dixi.ꝛ.ff.de nata.resti. per totum.Quomodo ergo restitutio nataliũ magis frequẽtat̃ per liberos ꝗ̃ per libertos? Ad qd dicetis dupliciter.ꝛ reuoluatis ita litteram.qꝛ nobis coꝛdi est magis eam frequẽtari libertis hominibus ꝙ ingenuis.vel legatis plene vt iacet littera.cum pꝛo quia no.coꝛdi est ingenuis magis hominibus ꝗ̃ libertis frequentari ꝗ̃tum ad effectuꝫ.ac si aperte dicatur:qꝛ natalium restitutio facit aliquem ingenuuꝫ ꝛ nõ dimittit libertum.qd mihi non placet.s.ꝙ posset in ius vocari sine venia.nec est bonum simile de eo qui coegit libertaꝫ iurare ne nuberet:quia ille deliquit:iste non.ꝛ idem qd ego notaui: notatur per Azo.in auc.vt liber.decre.§.illud. Tex.reseruandis.sub.ex quo per pꝛemissa verba sunt liberati a iurepatronatus:non tamen p natalium restõnẽ.ꝛ hoc subijcit.Tex amissum. ¶ Oꝛ habetis ꝙ patronus amittit omnia iura pꝛeterꝗ̃ duo:qꝛ nõ amittit quin libertus debeat ei honoꝛem ꝛ reuerentiam pꝛopter talẽ remissionem vel liberationẽ iurepatronatus.secus si restituitur natalibus:qꝛ tunc omnia perdit vt hic dicit.Tex.cũ p ꝗ̃uis. Tex.hec.s. reuerentiã.ꝛ ius reuocãdi quẽ in seruitutẽ.Tex.quã.s.ingenuitatem.Tex.pene.dicit iõ pene.qꝛ sunt alij modi quibus libertus fit ingenuus:vt.s.in pꝛin.huius.l.dixi vñ hic amplius non dico.Tex.his videlicet casibus. Incipit tertium dictũ.Tex.penalibus modis.i.in penã patronoꝝ.Tex.durãtibus.sub.nec.p.l.istã immutabit̃.ac si apte dicat vos vidistis in.l.ista duos modos perdẽdi iuspatronatus:siue inter viuos manumittit̃:ꝛ tunc non remittitur:siue postea in testamento vel codicillo.Sunt aũt quidã alij modi introducti in penã patroni:vt ecce si patronus cogit iurare libertã ne nubat:vt.ff.de iurepatronatus.l.adigere in pꝛin.ꝛ.§.ꝗ̃uis.ꝛ in.l.qui contra.l. Item est alius modus quo perditur iuspatronatus:si ab eo inuito exigit mercedem operaruꝫ vt dixi.s.ti.j.l.j. Item est alius modus quo perditur iuspatronatus:puta si patronus vel filius patroni accusat libertum de crimine capitali p calumniã: vt.ff.e.l.q cũ maioꝛ in pn.ꝛ l.in huitutẽ.ꝛ.ff.de iurepr̃onat'.l.eũ.Itẽ sunt ꝛ alij casus q in pena pr̃oni faciũt pr̃onũ amittere iuspr̃onatus:vt pter pmiũ liberti:vt.ff.de iurepa.l.penul.Itẽ perdit̃ alio mõ:vt ff.de op.liber.l.liberta.Itẽ perdit̃ alio mõ:vt.s.ti.j.l.si liberte.Itẽ pditur alio mõ:vt.s.ti.j.l.ꝙ ex liberta. Iteꝫ perditur

alio modo: vt per deportationē patroni vel liberti: vt.s. de iurepatro.l.si patronus. Itē si efficitur minor cētenario nō in fraudē: vt.ff.c.l.si libertus. Item propter cessionē debite partis: vt insti.de suc.lib.§.sed cum nostra. Sed isti duo vltimi modi a contrario repellunt. Petis ergo ex.l.ista vnum qd faciebant tabelliões nostri: quia in omnibus manumissionibus adijciebāt hec verba siue fieret manumissio inter viuos siue in vltima volūtate. & insuper manumissor liberat eū ab omni iurepatronatus: & omnia iurapatronatus remittit. Et si aliquis petebat ab eis quid velint dicere hec vba: nesciebant aliā rōnē reddere: nisi qr ita inuenimus in formulario nostro.sed si patronus esset cautus deberet dicere. volo q tu adijcias istam clausulā: qr sufficit q manumitto eū modo. ¶ Sed ad.l.istā opponit & signatur cōtra. qr vos dētis hic q iuspronatus pōt remitti.l.est ɔtra.que dicit q si patronus remittit iuspatronatus: nihilominus vocatur ad cōtrata.vt ff.de bo.li.l.si patron⁹: al's incipit Paulus.§.patroni fili⁹. Ad solutionē cuius contrarij pōt dici tribus modis. Illud est ius vetus hoc ius nouū: vnde qd ibi dr hic corrigitur: qr nō est nouū &c. Uel pōt dici secundo modo.hic pronus remisit iuspronatus: vnde valet remissio.ibi filius proni misit epistolā liberto vt liberaret eū a iurepronatus .vn̄ quo ad hoc non habetur filius pro prono: vt priuet patronum iure suo pronatus: sed quo ad alia sic vt.ff.de.v.sig.l.l.§.recte. Uel dicatis in.l.contra.filius proni cōcessit liberto liberam testamenti factionem: nihilominus succedit: qr non valet vt pactum: qr erat pactum de futura successione vnde non valet vt.j.de col.l.pactum.&.s.de pactis.l.de qōne. Nec valet vt repudiatio: qr viuebat libertus. vnde sicut viuētis nulla est hereditas: sic repudiatio viuentis nulla est: vt.ff.de acqui.he.l.qui superstitis in prin. ¶ Et ad solutionem huius contrarij.& vt plenius intelligatis māin istā no. multa esse iurapatronatus. Est vnū iuspatronatus q libertus debet opas obsequiales sine impōne: vt.s.de in ius vo.l.venia.& debet omni patrono siue ex necessitate manumittat siue ex voluntate: vt.s.ti.j.l.mater tua.&.ff.de condi.inde.l.si non sortem §.libertus.in prin.hoc non perdit per remissionem siue per liberationē iurpatronatus: vt in.l.nostra.ibi vbi dicit reuerentia tamē &c.nisi p nataliū restitutionē: vt in hac eadem.l. Est iuspatronatus qd consistit in opis fabrilibus siue artificialibus: vt.ff.de opis lib.l.j.& iste debentur manumitti ex voluntate nō ex necessitate: vt.s.ti.j.l.ij.& hoc perdit cum remittit iuspatronatus: qr nō retinet nisi quo ad duo iura sua vt hic. Est aliud iuspatronat⁹ vt alat pronū inopē: vt.s.ti.j.l.j.in fi.&.ff.d iurepatronatus.l.siquis ali.§.solet.& hoc perdit per nataliū restitutionem siue patronus remittit iuspatronatus vt hic. Est aliud vt nō pponat turpē actionē contra pronū etiam de facto: vt.ff.de obseq.l.honori.&.l.pens.&.j.de obseq.l.j.& hoc perditur per natalium restōnem siue per remissionem vt hic. Est & aliud ne turpis exceptio proponat contra pronū: vt.ff.de do.excep.l.apud.§.aduersus. nō dico famosam exceptionē: qr nulla exceptio est famosa. & hoc ius perdit per natalium restōnem siue per remissionē vt hic dr. Est & aliud iuspronatus vt liberti nō testificentur cōtra pronos: vt.s.de testi.l.libertos.& nō accusent pronos vt.j.de accu.l.vl.& pe.& hec pdunt siue p nataliū restōnem siue p remissionē vt hic.& ista iura pdunt aliqn ex voluntate proni: aliqn ex necessitate: vt.s.plenius dixi. vnde hic nō repeto sicut fecit dn̄s meus. ¶ Ultio sup.l.ista formabo talē qōnē: & pōt formari hec: vt.s.e.l.j.in fi. Ponamus pr meus vel auus pronus me⁹ erat.ego successi pri meo vel auo meo in iurepronatus. si pdo me viuo iuspronatus. qr postea ex interuallo iuspronatus remisi: nūqd hec amissio vel remissio officiet liberis meis? ¶ Or segnori hec qd vr insolubilis. Et vr q si sim pronus & pdo ius pronatus q officiet liberis meis: vt.s.eo.l.j.in fi. Econtra videtur q non: vt.ff.ad.l.iul. ma.l.eorum. Item quia eius patronus videtur esse sicut & ego. nā patronos libertos recte nostros appellamus. vt.ff. de verbo.signi.l.licet.§.recte.& sic sunt duo patroni pater & filius.& quando sunt duo patroni vnus nō preiudicat alteri vt.ff.de operis lib.l.a duobus. Item q iurapatronatus nō trāseunt a patre in filium: vt.ff.de operis liber.l.iusiurandi.

§.liber.&.s.eo.l.j.vnde cum pater remittit non presumitur in filiū amodo trāsire iurapatronatus. ¶ Or segnori circa articulum istum videtur ita dicēdum & distinguendum. aut libertus in quo perdo iuspatronat⁹ est paternus vel auitus & sic antiquus libertus.aut proprius qr manumissi eū. Si aūt est antiquus libertus.& ego perdo iuspatronatus: non nocet liberis meis me mortuo: qr vocant ex psona sui aui vt ar.ff.de sena.l.mancipatum.in fi. videt q si propter turpitudinem remouet pater a senatu non nocet filio: vt.ff.de in ius vo.l.adoptiuum.in fi.& videt.l.expressa.ff.e.l.diui frēs.&.ff.de bo.lib.l.vlti. Si aūt est pprius libertus que iura trāseūt ad extraneū heredē eadē & ad filiū vt ius operarū certarum: qd ius nō trāsit ad extraneū heredē nec ad filiū: vt dixi s.e.l.j.in fi.vnde amplius hic nō dico.

¶ Si in fraudē patroni a liberto alienatio facta est.

¶ Or proni hnt.ius in bonis libertorū interdum: de quib⁹ dictū est supiori titu.& aliqn liberti alienāt bona eor in fraudē proni: ponit hic titulus: vn̄ quid iuris sit videamus.i.in quantum habet alienatio reuocari. de quo dicit.j.e.l.j.& quo iure.de quo dicitur.j.e.l.ij.

Si in fraudē patroni.

In.l.ista ponitur talis casus. Ego eram patronus cuiusdam liberti. iste libertus carebat descēdētibus.& sic liberis: & ascēdentibus & sic parentibus: & collateralibus primi gradus & sic fratribus & sororibus. vt ois tollat opi.cogitabat libertus meus q si decederet intestatus q.l.xij.ta. succederem ei in totum.si testatus alio instituto & me pterito q vocarer ad legittimā portionē per bo.poss.cōtra tab.vn̄ cum iste libertus hēbat.ccc.in bonis: inter viuos.cc.alienauit in fraudem meam.& sic remansit cētenarius.& cogitabat libert⁹ post alienationē q si decedat intestatus: q habebit tantum.c.patronus. si testatus preterito prono q reuocabit patronus vel dimidiā.c. aureorum vel tertia hodie: nūquid alienata in fraudē meā reuocabo insolidum: an quatenus est diminuta legittima portio? Ad qd rn̄det imperator si libert⁹ alienauit in fraudē proni pron⁹ poterit reuocare: quatenus est diminuta legittima portio.h.d.ista.l. Uidete summariā expōnē littere statim. ¶ Si in fraudē proni.i.in preiudiciū proni & dolo malo. Tex.libertus aliquid alienauit sub.inter viuos gratis.& ita donādo: qr si in vltima volūtate alienauit: reuocationi esset locus siue in fraudem alienauit siue non: vt.j.dicetur. ¶ Or sequit. Tex.quatenus.i.in quātum. Tex.legittima.que erat olim dimidia: hodie est tertia: vt insti.de suc.lib.§.sed nostra. Tex.reuocādi.s. nedum viuo sed eo mortuo. Et sub.vel per caluisianā.vt.j.e.l.ij.vel per fauianam: vt.ff.e.l.tenetur.§.j. non per petitionē here. quia patroni est debitor non hereditatis: vt.ff.de peti.here. l.q si in diē.§.pe. ¶ Or sequit. Tex.tributam cōuenit esse potestatē.s.qtenus legittima ps est diminuta p alienationē. ¶ Or segnori materia huius.l.est subtilis: tamen si bene intellexistis casum: cetera bene intelligetis: & repetā casum vt melius intelligatis.ego erā patron⁹ &c.dic vt dixi in casu & huic.l.ita instatur.videt q alienata in fraudē a lib.nō reuocentur: qr si libertus vēdidit rem suam iusto precio: non est locus reuocatiōi: vt.ff.e.l.j.§.videamus. Sol. hic loquit qn̄ libertus alienauit in fraudē patroni inter viuos donādo vt in expōne lre dixi.ibi aūt loquit quando vendit iusto precio: vnde nō est locus reuocationi: qr pciū succedit loco rei vt.ff.de peti.here.l.si rem. Uel hic loquitur qn̄ alienat ti.lucratiuo: ibi qn̄ ti.non lucratiuo: vt vēdendo rem iusto pcio. secus si minus iusto pcio: qr tūc reuocationi locus est.vt.ff. e.l.j.§.vtrū.&.§.al's. Unde ad solutionē huius ɔrij ita distinguo.cū libertus alienat aut est maior centenario: non autem intelligatis q sit maior cētum ānis: sed maior cētū aureis: qr hz cētum aureos in bonis.aut est minor cētenario. Si est minor quocūq modo alienat siue in fraudē siue nō: nō reuocat pronus: vt insti.de suc.lib.§.sed nr̄a. Si aūt est maior.c. tūc subdistinguo: aut libertus alienat in vltima volūtate aut inter

inter viuos. Et dicit alienare in vltima voluntate si legat vl' fideicō. relinquat vel mortis causa donat. Nam mortis cā donatio est vltima volūtas: vt. j. de do. causa mor. l. vl. ꝛ hoc casu siue fecit in fraudē patrōi siue non: tamen exquo p istaꝫ alienationē diminuitur legittima portio: reuocat quatenus est legittima portio patroni diminuta: qꝛ in illo casu ꝯsidero solū euentū. s. ꝙ patronus est legittima portione fraudatus: vt habet. l. ꝛ. ff. e. l. j. in prin. ꝛ. §. j. Si autem alienauit inter viuos. ꝛ dicitur alienare inter viuos siue donat siue vendat siue permutat siue accipit mutuo pecuniam cōsumēdam in res nugatorias. ꝛ hoc casu subdistinguo: aut alienat dolo in fraudem patroni: aut non dolo malo: ꝛ sic non in fraudē patroni. Si alienat non dolo malo: puta permutando rem suam cum eque bona: vel vendendo ꝛ recipiendo eque bonam: tunc patronus non reuocat alienationem: vt. ff. de pro batio. l. patronus. ꝛ sic loquitur. ff. e. l. j. §. videamus. ꝛ. §. vl. Si autem alienat dolo malo ꝛ in fraudem patroni: qꝛ dōat inter viuos vel rem magni precij vendidit modico pcio: vel rem suam permutat cum re non eque bona: hic subdistinguo: aut alienat in fraudem patroni tantum: aut alienat in fraudem patroni ꝛ legis. Et dicitur alienare in fraudem patroni tantū: qꝛ fcā alienatiōe remanet centenarius. In fraudem patroni ꝛ legis alienat puta cum libertus esset maior. c. alienat intantum ꝙ fit minor cētenario tūc alienat in fraudeꝫ pr̄oni. s. vt defraudet eum legittima portione: ꝛ in fraudem. l. quia facit se minorem centenario vt sic. l. non vocet patronum: quasi libertus sit minor centenario. Et tunc. s. qn̄ alienat in fraudeꝫ legis ꝛ patroni: non indiget patronus fauiana vel caluisiana actione: sed alienata reuocat petita bo. poss. vnde legi. vel contra ta. si est preteritus. Et insolidūꝫ p rei vendi. quia alienatio tunc ipso iure nulla est: vt. ff. de iurepatrona. l. si libertus. in prin. ꝛ ideo si alienatio fit contra l. interdicta: non valet ipso iure: vt. s̄. de sacrosan. ec. l. iubemus. sed sane secus si fiat in fraudē hominis vt creditoris: vt. ff. que in frau. credi. l. j. Si autem alienat in fraudem patroni tm̄: puta qꝛ libertus est maior centenario: ꝛ alienat in fraudem: ꝛ post talem alienationē est maior centenario: tūc patronus reuocat quatenus legittima portio diminuta est per actionem fauianam vel calui. non per rei ven. qꝛ tūc est translatum dominiū: vt hac. l. j. ꝛ. ff. e. l. j. §. siquis in fraudē. al's. §. siqs vero. ꝛ sic intelligatur. ff. de iurepa. l. si libertus. ꝛ. j. l. proxi. ꝛ. ff. e. l. tenetur. Sed que est ratio quare si libertus alienat in vltima volūtate siue faciat dolo malo siue nō: reuocat: si inter viuos non si fuit bonafide: sed si mala sic. ¶ Or segnori ratio est illa. portio que debetur patrono: debetur vt es alienum: vt. ff. de dona. l. si patronus. ergo alienata in vltima volūtate a liberto reuocant: qꝛ legata ꝛ fideicō. debent: deducto ere alieno: vt. ff. ad treb. l. j. §. penu. Sꝫ nō est ita alienatis inter viuos: qꝛ transeunt statim: lꝫ alienās sit grauatus ere alieno. vnde si fuerint alienata bōafide non reuocantur: si mala sic. Et super. l. ista ita quero. in ista alienatione que fit a liberto: requirit ne ꝙ ille in quē fit alienatio fraudeꝫ participet? Uidetur ꝙ sic: qꝛ alteri p alteruꝫ iniqua cōditio nō debet afferri: vt. ff. de reg. iur. l. nō dꝫ. Econtra vr̄ ꝙ non requiratur ꝙ accipiens fraudem participet: qꝛ dolus auctoris non dꝫ nocere accipienti: vt. ff. de doli ex. l. iul. §. j. Sed nos dicimus ꝙ non requirit fraus accipiētis ideo qꝛ. ll. solummodo requirunt fraudem alienantis: vt pꝫ in rubrica ista: ꝛ in littera huius. l. dū dicit. Si in fraudē patroni libertus aliquid alienauerit ꝛc. ꝛ de accipiente non dicit aliquid. Secus est si in debitore alienante in fraudē creditorū: qꝛ si alienat ti. lucratiuo: non requiritur ꝙ accipiens fraudē participet: sꝫ solūmō requirit ꝙ creditores sint fraudati. al's sic: vt. ff. que in fraudem credito. l. qui autē. §. simili modo. Et est ratio illa: qꝛ fauorabilior est cā patrōi q̄ creditoris: ideo qꝛ patronus fecit libertum hominem: vt. j. titu. proxi. l. manumissori tuo. Item ideo quia debet patrono in bonis liberti portio legittima a iure: que non requirunt in creditore alio. Uel potest dici hic quando alienatur in fraudem patroni: loquimur qn̄ fit titu. lucratiuo: vnde idem est hic qđ in alienatione facta ab alio debitore. Sed denuo quero hic: quare vbi alienatur in fraudem patroni nō quicquid alienatum est reuocatur: sed quatenus diminuitur legittima portio? Sed si pater exheredat filium ꝛ mater filiuꝫ preterijt: quia insolidum reuocat filius ꝛ rumpit totuꝫ testamentum: vt. ff. de inoff. te. l. titia. ꝛ. l. mater. ꝛ. l. qui de inofficioso. Item queritur si pater donat inofficiose: reuocat qđ alienatum est in totum interduꝫ: vt. j. de reuoca. dona. l. si nūq̄. ¶ Segnori potest dici ꝙ illa est ratio: quia magis debetur successio parentum liberis q̄ successio libertoruꝫ patrono: ꝛ ideo liberi rumpunt totum testamentum: patroni vero nō rumpunt in totum successionem libertorum: vt. ff. de bono. pos. contra ta. l. illud in princi. Instatur hic: ecce non inhibetur parentibus inter viuos alienatio liberis supstitibus preter q̄ inofficiose donando: vnde nec venditio rei magne modico precio. Cur ergo est interdicta liberto administratio rerum suarum vt non possit donare nec alienari: vt ita legittima portio diminuatur: ꝛ non est prohibita pentibus vt pꝫ ex pmissis. Ratio est illa: qꝛ non est cōueniēs liberos homines equiparari libertis circa rerum suarum administrationē. ꝛ hec ratio redditur. ff. siquis a pa. fu. ma. l. j. in fi. l. ij.

DEfuncto. Hec. l. ponit duos casus. Primus talis est. libertus habēs. ccc. aureos in bōis: in fraudem patroni alienauit. cc. vel habens forte mille. ꝛ. cc. alienauit mille ꝛ. c. ꝛ sic remansit centenarius. non intelligatis de numero cētenario. s. ꝙ habuit. c. annos: sꝫ ꝙ remanserunt ei. c. aurei. decessit intestatus: patronus successit ei ab intestato. l. xij. ta. dicit patronus: legittima portio est diminuta vnde alienata vult reuocare: poterit ne? Rn̄det imperator ꝛ dicit ꝙ poterit p caluisianam actionē reuocare illā alienationem. Secundus casus est. Alienauit libertus in fraudem patrōi: postea decessit libertus patrono succedēte ei ab intestato p. l. xij. ta. ipse patronus habuit ratā alienationē vel donationē: ꝛ ita amodo non pōt cōuenire siue reuocare alienationē vl' donationeꝫ: nunqd successores eius possunt reuocare alienationem vel donationeꝫ: al's vel donat. quā ipse patronus habuit ratam? Rn̄det ꝛ dicit ꝙ sicut ipse patronus non posset reuocare si viueret: ita nec successores ei⁹. hoc dicit ista l. Uidete expōnem littere. Tex. defuncto qdē liberto. sub. ab intestato: vt indicat littera sequēs. Tex. p act. calui. sub. vel fauianā. vt. ff. e. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. s̄. e. l. j. Tex. in fraudem alienata. s. inter viuos ꝛ ti. lucratiuo. Tex. reuocare pōt. sub. vsqꝫ ad legittimā portionē. Sed si esset alienatio facta in fraudē pr̄oni ꝛ legis: tunc ipso iure potest vendicare vt plene dixi s̄. e. l. j. ꝛ hucusqꝫ durat primus casus. Tex. verum cum patronum. Incipit secundus casus. Tex. post liberti sui mortem. i. postq̄ liberto suo heres extitit. Tex. habuisse ratam. sub. ꝛ ita ratificauit donationeꝫ quā poterat reuocare. Tex. asseueras. ꝛ ita interroganti rn̄det imperator vt patet ex. l. subscriptione. Tex. manumissoris. i. patroni factum. Text. infirmare successores. i. heredes. Tex. eius. s. patroni. Tex. minime pn̄t. i. nō possunt. ¶ Or segnori visa expōne littere circa finem huius. l. no. istud notabile. Si libertus donat in fraudē pr̄oni: patronus potest reuocare alienata. Sꝫ si ipse ratū hūit nō pōt reuocare. qꝛ qđ semel voluit: ꝛ semel approbauit. ꝛ qđ semel approbauit: amplius reprobare non licꝫ: vt. ff. de neg. ge. l. pomponius. j. ita nec eius successores: qꝛ non debet licere heredi: qđ non licuit defuncto: vt. ff. đ reg. iur. cum alterius. ꝛ. s̄. de rei ven. l. cum a matre. Sꝫ ad. l. istam opponitur siue instatur ad qđ dr̄ in prin. huius. l. ꝛ nūq̄ inuenietis aliqd qđ dicitur in prin. huius. l. ꝙ si libertus alienat in fraudem patroni ꝛ patronus successit ei: ꝙ reuocat per caluisianam actionem. Sꝫ pbo cōtrarium: qꝛ libertus nō potuit reuocare alienata: ergo nec patronus: vt. j. de ser. pig. da. ma. l. creditoribus. Nec liceret ei liberto allegare turpitudinē suā: qūo alienauit in fraudē patroni: vt. j. que in frau. cre. l. cū pfitearis. ꝛ. j. de li. cā. l. si filium. ꝛ. l. si ab eo. ꝛ. s̄. de rei vendi. l. cum autem. ꝛ. s̄. de re. ali. l. venditrici. Preterea si ipse libertus vendidit minus iusto pcio: obstaret ei exceptio rei vendite: vt. ff. de excep. rei vendi. l. j. Iteꝫ nec ipse libert⁹ euinceret. qꝛ quē de euictiōe tenet actio: ipꝫ agentē repellit exceptio: vt. ff. de euic. l. vēdicantem. ꝛ. j. de

euict.l.exceptio. Vñ quomodo reuocabit patronus si non potest reuocare libertus? cuȝ nõ debeat esse magis priuilegiatus heres ꝙ̃ defunctus.vt.ĩ.de his qui.vt indig.l. polla cum suis similibus. Ad qd̃ vos ita dicetis.nõ dȝ licere heredi qd̄ nõ licet defuncto.vt in fi.huius.l. Iteȝ nõ debȝ esse magis priuilegiatus heres ꝙ̃ defunctus.i.dicere ꝙ defunctus non pōt vincere qd̄ heres vincat.spāle tñ est hic. Et est rō spālitatis.s.qꝛ libertus alienādo fraudē cōmisit.ꝛ ita tractat de pfidia. Patronus in reuocādo de dāno vitādo certat.vnde nō est similis rō eius q certat de damno ꝛc.vt.ĩ.de codicillis.l.fi.sic ꝛ alibi est speciale in casu alio.in quo lȝ heredi.qd̄ nō lȝ defuncto.vt.ĩ.de euict.l.vlti. Itē ꝛ alibi reperit casus in quo aliqd pōt heres ꝛ nō defunctus.vt in bñficio leg. fal.qꝛ detrahit heres falcidiam nō defunctus. vt.ff. ad.l.fal.reperit. Alij dicūt ꝙ hic erat facta alienatio in fraudem legis ꝛ patroni.vñ reuocat in totuȝ. Sed si obijciatur. illud verū est vt possit vēdicare non reuocare ꝑ caluisi.vt.s̃. dixi. Rñdeo si vellet posset vēdicare.cuȝ nō prohibet quin possit vēdicare per caluisianaȝ: vt hic dicitur. sic ꝛ al's.ff.de iure do.l.si res. ¶ Sed quero hic.est verum indistincte.s.ꝙ patronus succedat liberto.l.xij.ta.ab intestato? Certe non.si habet liberos.cum potior sit causa descēdētium ꝙ̃ alioruȝ. vt in auč. de here.ab intestato.in prin. ¶ Preterea si nō hȝ liberos sed parentes est hoc verū? Certe nō.qꝛ incōueniēs esset ꝙ pronus excluderet parētē.cū successio liberoꝝ obseatur parentibus turbato ordine mortalitatis: vt.ff.de inoff. testa.l.nam ꝛ si parentibus. Quare dixerūt antiqui.si libertus decedit sine descendentibus ꝛ ascendetibꝰ ꝛ collaterali bus primi gradus: tunc patronus vocatur ab intestato: al's nō.ꝛ pro hac sua opi.facit insti.de seruili.cog.§.illud. Sed domino Jo.ꝛ Azo. contra visum est.ꝛ dicūt ꝙ liberi ꝛ pentes liberti excludunt patronum sed collaterales primi gradus nō: vt.ff.de bo.liber.l.liberto.ꝛ.ff.de suis ꝛ leg.here.l. ab intestato. Et ad.§. istud insti. de seruili.cog. respondent ibi vocatur frater liberti si patronus non est. ¶ Sed denuo quero: hic dicitur ꝙ alienata a liberto in fraudem patroni reuocantur per caluisi.reuocantur ne alia actione? Dixerūt antiqui ꝙ sic.s.fauiana: vt.ff.e.l.tenetur. Unde calui.datur soli patrono: pauliana soli creditori: fauiana vero cōmunis est ꝛ datur vtriqȝ.ꝛ pro hac sua opi.inducūt.ff.de vsur.l.videamus.§.fauiana. Unde antiqui fecerunt talem versum. Ca.pa.pau.cre.fa.v.datur.i.dicere. Ca.i.caluisiana.pa.i.patrono.pau.i.pauliana.cre.i.creditori.fa.i.fauiana.vnde dicebant ita.calui datur patrono.paul. datur creditori. fauiana datur vtriqȝ. Sed certe nos dicimus ꝙ fauiana datur soli patrono: qꝛ nō iueniemus creditori dari: vt.ff.e.l.j.§. fi.ꝛ.l. tenetur.§.j. Pauliana datur soli creditori: vt.ff. de his que in fraudē credi.l.j. Caluisiana est cōmunis vt hic ꝛ in preal le.l.de vsu.ꝛ insti.de act.§.ne autem. Nec ob.§.in fauiana. qꝛ in littera ibi nō debet esse per quas: sed per quā. vt ita referatur ad paulia.non auteȝ ad calui. Unde faciamus ver. econtra. Fa.pa.pau.cre.ca.vero dat vtriqȝ.i.patrono ꝛ creditori.ꝛ illa pauliana potest dici ꝙ sit ꝓpriū nomē actiōis. ¶ Et si queratur quid differt pauliana ab actione in factū: que datur ex illo ti.de his que in frau.cre.ali. Et ab interdicto fraudatario de quo fit mētio.ff.de solu.l.paulus. al's pupilli.in prin. Respōdeo pauliana reuocat corporalia alienata in frau.credi.act.in factum: incorporalia alienata in fraudem creditorum: vt.ff.que in frau.credi.l.hanc act. Interdictum fraudatorium dicimus qd̄ non est proprium nomē interdicti: sed est genus qd̄ inducit predictas duas actiones. vnde interdictū est debitoribus ne fraudent creditores.ꝛ iō si fraudāt: aliqñ dat pauliana: aliqñ in factū accōmodatur. Uel dicimus ꝙ paul.nō est propriū nomē actionis: sed est adiectio eius qd̄ dicimus actionis in factū.qꝛ ait ptor: vt.ff. que in frau.credi.l.j.iudiciū dabo.i.actionem in factuȝ: que vocatur paulia.ꝛ interdictum fraudatorium.

¶ De obsequijs patrono prestandis.

¶ Dictū est supra de operis libertoruȝ.s.fabrilibus ꝛ artificialibus si imposite fuerint prestādis: al's non. Uerum qꝛ obsequiuȝ prestatur sine impositione ponit de obsequijs.i. de honore ꝛ reuerētia patronis pstandis.i.exhibendis a libertis. Nam obsequiuȝ est proprie honor ꝛ reuerētia: vt.s̃. ti.iij.l.mater tua. Uel pōt exponi de obsequijs.i.de obseqalibus opis sine omni impositione prestandis: vt.s̃.de in ius vo.l.venia. Et est duplex obsequium: cōsistēs in faciendo: vt in assurgēdo.cōsistēs in nō faciēdo: vt non proponat famosam actionem contra eum: vt.ĩ.e.l.j.

Ontra patronū tuum. In.l. ista ponitur talis casus. Quidam libertus accessit ad principem. Domine hēo patronum: fecit mihi furtum vellem eum conuenire furti actione: quero a vobis an mihi liceat? Respondet imperator ꝙ non: qꝛ cōtra patronum tuū famosam actionē instituere non potes. sed loco fa. actionis agas actione in factum.hoc dicit. Uidete litteraȝ ꝛ summariam expositionem littere. ¶ Cōtra patronuȝ tuum.liberto interrogāti respondet imperator vt patet ex.l. subscriptiōe. ¶ Or sequitur. Tex.famosam actionē.vt furti ꝛ iniuriaruȝ vt.ff.de his qui no.infa.l.j. Tex.instituere nō potes.sub.tuo nomine: sed in loco famose in factum: vt.ff.de dolo.l.nō dȝ. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ libertus non proponit cōtra patronum famosam actionem: nec etiam turpeȝ. Quia quedam sunt famose: vt furti ꝛ iniuriarum.ꝛ alie que sunt in.l.j. ff.de in his que no.infa. Quedam sunt turpes vt interdictū vnde vi ꝛ condi.furtiua: vt.ff.de vi ꝛ vi arma.l.neqȝ.ꝛ.ff.de actio.ꝛ obliga.l.cessat.ꝛ.ff.eo.l.honori.ꝛ.l.parens.ꝛ.l.licet. ꝛ in prealle.l.ff.de dolo.non debet. In casu tamen speciale est ꝙ libertus proponit famosam ꝛ turpem actionem contra patronum pro atroci iniuria sibi a patrono illata: puta quia venit dominus vel patronus cum falcastro ꝛ dat liberto ꝛ amputat ei nasonem ꝛ sic soluitur contrarium.ff.de in ius vo.l.sed si hac.l.§.ptor ait.in fi. Uel potest dici quod dicit ibi ꝙ datur actio iniuriarum: exponitur.i.propter iniuriam datur actio in factum.ꝛ ita datur loco famose: vt.ff. de dolo.l.non debet. Sic ꝛ al's exponimus.ff.de furtis.l. siqs vxori. in prin.cum non datur libertis actio famosa contra parentes: sed in factuȝ loco eius: vt in prealle.l. non debet. Sic ꝛ alibi exponimus.s̃.de dolo.l.j.ꝛ.s̃.de furtis.l.vlti. in fi. Item nec honestam potest intentare libertus contra patronum: nisi cum venia.vt.s̃.de in ius vo.l.venia.ꝛ cum honestate verborum: vt.ĩ. eo. si manumissori tuo vim ꝛ audaciam ꝛc. Et potes hic formare vnam questionem factam in fi.l.ff.de in ius vo.l.sed si hac. ¶ Super.l.ista quero.hic dicitur ꝙ libertus contra patronum non proponit actionem famo.suo nomine. Sed nunquid alieno nomine proponet actionem fa. contra patronum? Ponamus ꝙ libertus est tutor vel cura. alicuius qui habet actionem famosam cōtra patronum. Dixerunt quidam ꝙ nō.ꝛ pro se inducūt.s̃.si tu. vel cu.nō ges.l.j.ꝛ.l.vltia. Sed nos dicimus ꝙ libertus nō proponit suo noīe fa.actionem contra patronum sed alieno sic: qꝛ non vt ipse proponit.sed vt alius: vt.ff. de in ius vo.l. quesitum. Nec ob.l.contra.quia nō loquitur ibi in famosa actione.sed in accusatione quā nō licet liberto facere cōtra patronum suuȝ: vt.ĩ.qui accusa.nō poss.l.vlti. Uel dicatis ꝙ ibi suo nomine agebat nisi in casu vbi etiā nec alieno nomine agere potest: qui ponitur.ff.de iureiuran.l.non solum. §.ꝙ̃ aduersus patronum.quod tamen falsum est. Nam ꝛ ibi alieno nomine posset.nam loquitur dictus.§.quādo vxori liberti patronus facit iniuriam: ex qua due oriuntur actiones. Una nomine mariti.alia nomine vxoris.vnde loquitur ille.§.in illa actione que competit suo nomine liberto vxoris illius cui illata iniuria est.nam illam intentare non poterit. Si autem vellet intentare illam que sibi competit nomine vxoris bene posset: nec ille.§. hoc vetat. Et sic etiam intelligitur in glo.ff.de in ius vo.l.quesitum.

Iberte que. In.l. ista dicitur. Tu habebas libertam: istam libertam tu passus es nubere alicui: vel nupsit te inuito ex.l. potestate: quia exegeras ab ea iuramentum ne nuberet postea mittis vt veniat ad lauandum tibi

tibi caput sm q consueuerat tibi facere, ista non vult veni/re: vel si vult venire maritus assequitur eaz. et tu nō appetis pñtiam mariti tūc tēporis modo querit vtrum liberta tua teneatur prestare tibi obsequium istud vt lauet tibi caput? Respondeo q nō. hoc dicit. Tex. aut iure. i. iure permittē/te. Tex. officium. i. obsequium suspectū. Tex. patronis suis prestare. i. vt lauet ei caput. Unde no. in. l. ista si liberta nu bat voluntate patroni non prestat sibi operas nec suspectū obsequiū: vt. s. de operis lib. qd ex liberta. Et est duplex rō qz debet esse in seruitio viri: vt. s. de operis lib. l. si tibi pa/tronus. Uł pōt dici q alia ratio est. ne sinistra suspitio oria tur marito: qd esse non debet: vt. s. de fur. et ser. cor. l. vlt. in/fi. et. s. de operis lib. l. qd ex liberta. §. j. et hoc veruz est de li berta que nubit voluntate patroni. al's nō preiudicatur pa trono vt in preall. l. sicut patronus. Item si iuret vt qz pa/tronus coegit eam iurare ne nubat: vt. ff. de iurepatro. l. adi gere. et. l. qui contra legem. et sm hoc stat proprie aut bene: tamen potest legi copulatiue aut pro et iure idest quia iure nubit alteri si facit voluntatem patroni. et sic sumitur. j. de verbo. sig. l. vlti.

Etiam pactione. Supra. l. j. habui/stis qd obsequiū debēt liberti patronis. s. l. proxi. etiā habuistis q interdū nō debent liberte obsequiū. Hic dicitur acceptis. x. a seruo meo manumisi eum: nunquid manu missus debet operā obsequialē? Respondeo q sic. hoc di/cit hec. l. Tex. data. quasi dicat nullo pacto interueniēte. qz debentur sine omni impositione: vt. ff. de condi. inde. l. si nō forte. §. libertus. imo etiā pactū interueniēte. Tex. omne ob sequiū siue faciendi siue non: vt. s. de opis lib. l. liberti dixi. Et caueatis vobis hic: qz si accepta pecunia manumitto suū meū presentē: debet mihi obsequiū. Sz si cōueni manumit tere seruū futurū nō habebor pro patrono quantum ad bo. pos. contrata. vt. s. de bo. lib. l. j. et ibi dixi.

Si manumissori. In. l. ista dicit q li bertus accessit ad principē et dixit ei: Dñe sum libertus et habeo patronū: iste patro/nus est debitor meus in centū vel possidet rem meam sine causa. qd feci extra iudiciū non denunciaui ei vt solueret mihi debitū competenti mō: vel vt restitueret mihi rem meā. sed veni ad eū et dixi: quare nō reddis mihi debitū? vel quare nō restituis mihi rē meā? tu miser credis mihi inferre vim vt facis vicinis tuis. ipse dominus patronus dixit mihi. tu mentiris. ego ipse liber/tus quid feci: dedi ei maxillatam vel vituperosa verba dixi ei. puta qz dixi ei q facerem eum optime verberari. dixit im perator male fecisti: qz sic fecit te libertum non vt aduersa/rium te haberet: male fecisti. vnde si putas eū tuū debitorē esse vel habere rem tuā: debes eum vocare in ius venia pe/tita. vel si aliter facis debitū obsequium non prestas: vnde poteris puniri a competenti iudice. Obiecisti qz dixisti ei: credis inferre viz sicut facis vicinis tuis. vel quia dixisti ei q faceres eum egregie verberari. Tex. vt aduersarium te haberet hec dictio. vt non ponitur causatiue: vt. i. qz: sed cō secutiue vt. s. de iudi. l. properandum. §. et siquidem. et insti. de act. §. simpli. Uel dic haberet. i. habere posset. Tex. esti/mabit. qd qualiter fiat plene dicam. j. ti. j. l. ij. Tex. tibi. s. a pa trono tuo. Tex. siue de rebus. sub. commodatis. Text. non protin⁹. i. statim: vt. j. ad. l. cor. de fal. l. si a te. Tex. debueras immo monere eū extra iudicium debueras. Unde colligit hic ar. q debitor debet primo moneri a creditore extra iu/dicium. Et intelligatis de vrbanitate non tamē de necessita te: lz hoc diceret Jr. vt plene dixi. s. de edendo. l. edicta. Et pro Jr. facit. s. de pig. act. l. debitores. et in auc. vt li. ma. et s. §. hoc illud. et. s. de epi. et cle. l. si quis curialis. et in decre. tis. xij. q. ij. c. indigne. et. ij. q. j. si peccauerit. et. xlij. di. §. sed il lud. Tex. potuisti. Unde colligitur hic q cuz aliquis petit aliquid a iudice in preiudicium aduersarij q petitionē suā dz pponere sine vituperio et criminalibus vbis. et ad hoc facit. s. de postbu. l. qsquis. et. s. de transf. l. vt responsum.

Etiam liberis. In. l. ista dicit Si patron⁹ q habet liberos condemnat de crimine capi tali et bona eius publicant q liberti debēt reuerentiā tam liberis q patrono. Si autē liberti non exhibēt reuerentiā liberis pro/uocant aduersus se seueritatē vt puniantur pro motu iudi/cis hoc dicit. Tex. etiā liberis dānatoz. s. patronoz. q. d. ne dū liberis nōdū dānatoz: imo liberis dānatoz. qz libertos pronos recte nostros appellamus: vt. ff. de ver. sig. l. lz. §. re cte. Tex. oē obsequiū. s. qd cōsistit in alēdo et in assurgēdo et similibus: vt dixim⁹. s. de opis lib. l. liberi. Tex. seueritatez intelligatis vt puniant p motu iudicis: non vt reuocent in seruitutem: vt. j. de lib. cā. l. solo. Sz vt tollatis breuiter q. poteretis ita dicere si patroni dānant de alio crimine q le/se maiestatis: iura libertoz trāseūt in liberos vel in fiscū: vt s. de bo. lib. l. j. Nec ob. l. q dicit in crimine lese maiestatis iura libertoz trāsire in liberos: vt. ff. ad. l. iul. ma. l. eoruz. qz trāseunt ex benignitate principis. Uel dicatis illa iura que nō trāseūt in extraneum heredē trāseūt in liberos: alia non vt. s. de bo. li. l. j. in fi. et ibi plene dixi. vnde hic amplius non dico. Sed ad. l. istam opponitur et signatur cōtra. ff. de in in teg. rest. l. iij. sed solue vt dixi. s. de operis lib. l. ij.

Libertos. In. l. ista dicitur q li/berti et liberte sine im positiōe debēt obsequiū patronis siue ope sint imposite siue nō. et maxime si nō sunt im posite. nō tamē sunt conuinciendi in vincu lis ex eo q nō prestant obsequium. et maxie dicunt quidaz q abundat. Tex. non sunt. qz idem si nō sunt imposite quantum ad obsequium. Tex. obsequium. i. obse/quiales operas que debent sine omni impositione. vt. ff. de condi. inde. l. si nō forte. §. libertus. Text. manumissoribus i. patronis. Tex. ppeti. i. peti vt ponant in cōpedibus. Tex. non est opinionis incerte. sub. sed certe: qz nō poterunt pp hoc poni in compedibus. Et ad. l. istā facit. s. de in ius vo. l. venia. et. s. de operis lib. l. qui manumittuntur.

Neqz libertis. In. l. ista duo dicunt. Pri/mo dicit q liberti nouerce mee mihi priui gno suo nō debent iniurari. Scdo dicit q liberi patris mei censent mei: et ideo debēt mihi obsequ. Tex. neqz lz nouerce. i. liber/ti nouerce nō debēt eē iniuriosi puignis patrone sue. Tex. nō est qz liberti tui sunt: vt. ff. de verb. sig. l. lz. §. recte. et facit ff. d iurepa. l. iura. et. j. ti. px. liberti nō mō. Et itelligatis in/iuriā eē si cessauerūt pstare obsequ. Tex. nō dubitabit. sub. si fuerint ingrati ex eo q obsequ nō pstiterint: vt. s. de opis lib. l. si manumittunt. et de hoc plene dicā. j. ti. px. l. ij.

Nec patrone. Sicut libertus vel liberta debz obsequiū patrono ita patrone. Tex. nec pa trone. q. d. neduz obsequijs pronis: imo nec prone tue obseqjs refragari te fasest. Tex. et dic refragari. i. ptradicere. et liberte inter roganti. respondet impator vt pz ex. l. subscriptiōe. Tex. fas est. s. cum sine impositione libert debeāt obsequiales opas vt. ff. de cōdi. inde. l. si non forte. §. libertus.

De libertis et eorum liberis.

De opis. i. obsequijs pstādis a libertis suis pronis in supiorib⁹ dictū est. Sz qz liberti reuocant aliqn in suitutē ponit hic ti. de libertis et eorū liberis reuocādis in suitutē vel nō et ex qbus causis et ex quo iure. Et intelligit hec ru brica dupliciter. Et vno mō sm antiquos de libertis et eoz liberis cū patribus manumissis: qz ita reuocant liberi eoz in seruitutē sicut liberti: vt. j. e. l. ij. dicet. Sz nos dicim⁹ de libertis et eorū liberis sine patribus manumissis: qz iā nihil operaret hec adiectio. et eorū liberis: si diceremus sz q an tiqui dicebāt. Et de prima pte rubrice agit in. l. j. huius tit. de vtraqz parte agitur in. l. ij. et. l. penul.

NOn est ignotum. In.l. ista no. ita casum. Accessi ad imperatorē ꝛ ꝓposui qōnem talē. Domine impatoꝛ quedā mulier fuit rogata ex cā fideicō. seruū suum manumittere. postea illum seruū vt ingratum vult accusare. ꝛ in seruitutem reuocare: quero vtruȝ possit? Ad qḋ respondet impatoꝛ. nō est ignotū pꝛudētibus ꝙ mulier que ex cā fideicō. manumisit: manumisit ex necessitate. vnde non poterit vt ingratū libertum reuocare in seruitutem: sed qui manumittit ex necessitate reuocat in seruituteȝ h.d. Tex. nō est ignotum. s. pꝛudentibus. ꝛ querenti respondet impator. vel nō est ignotū. i. ignotū pꝛudentibus esse nō debet. Tex. nō pōt. s. vt reuocet in seruitutē: sed pōt petere vt castigetur: vt. s̄. de ope. lib. l. mater tua. ꝛ. ff. de iurepꝛo. l. j. Tex. cum id iudiciū. i. reuocandi in seruituteȝ. Tex. extra oꝛdinē pꝛebeatur. i. iudicis officio. Et sic no. ꝙ iudicis officio petitur libertus in seruitutē: vt ar. ff. de penis. l. hodie. Alij dicunt ꝙ actione ingrati. ꝛ de hoc dices. j. e. l. pe. Uel dicatis extra oꝛdinē ideo dicit: qꝛ oēs accusationes sunt extraoꝛdinarie: vt. ff. de pꝛiua. delic. l. vlti. Tex. ei. s. patrono. Tex. gratuitam. s. maxime. nam ꝛ idē si pecuniam accepit a seruo: vt. s̄. ti. pꝛoxi. l. etiam qui pactione data. Tex. restituit i. pꝛestitit. ¶ Oꝛ segnoꝛi ex. l. illa colligetis illud no. Qui manumittit ex volūtate pōt seruum in seruitutem reuocare pꝛopter ingratitudinē: nō qui manumittit ex necessitate vt hic. ꝛ. s̄. de oper. lib. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ. l. mater tua. ꝛ. l. si tuis nūmis ꝛ. s̄. de bo. li. l. j. ꝛ. ff. de ritu. nup. l. in eo. ꝛ. l. illud. ꝛ. l. merito. ¶ Oꝛ segnoꝛi: ad id qḋ dicitur in. l. ista instatur. Uos habetis hic qui manumittit ex necessitate in seruitutem nō reuocat. sed qui manumittit ex voluntate sic. Sed. l. videt̄ cōtradicere: qꝛ. l. videtur velle dicere ꝙ qui manumittit ex voluntate non reuocat in seruitutē. vnde videt̄ contra. j. de li. cā. l. solo. Ad qḋ quidā dicunt: ꝙ ibi erat manumissus ex necessitate: vnde nō reuocatur in seruitutē: vt in pꝛin. huius l. Uel melius dicatis sic: ꝙ manumissus ex voluntate solo obsequio nō pstito: nō reuocat̄ in seruitutē: sȝ propter leuē offensam sic: vt in. l. pꝛoxi. Uel dicatis aut quis manumittit ex voluntate: aut ex necessitate. Si ex voluntate pōt reuocare libertum ingratum in seruitutē. Si ex necessitate manumittit nō pōt reuocare libertū ingratū seruitutem. Sed vt ista clarius pateāt: est circa quodlibet membrū subdistinguendū: vt ego cōsueui distinguere. Unde dicetis sic cum quis manumittit aut ex voluntate: aut ex necessitate. Si ex voluntate manumittit. ꝛ dr̄ quis manumittere ex voluntate qn̄ manumittit seruū suū gratis: vel pecunia data sibi a suo suo vel ēt ab alio: sed pactio de manumittenda inita est cuȝ ipso seruo suo: vt. s̄. de bo. lib. l. j. ꝛ. s̄. de ob. pa. pꝛes. l. etiam ꝛ. ff. de ob. l. titiū puerū. ꝛ tūc subdistinguetis. qꝛ aut libert⁹ est ingratus pp solū obsequiū nō pstitum ꝛ tūc nō debȝ nec pōt ob hoc reuocari in seruitutē. ꝛ sic intelligitur. j. de lib. cā. l. solo. nisi obsequiū esset valde necessarium: vt est obsequiū alimentoꝝ que debent pstari a liberto patrono indigenti: qꝛ tunc pp tale obsequiū pstitū bene reuocatur in seruitutē: vt. ff. de iurepa. l. ingratus. ꝛ. ff. de lib. ag. l. alimenta §. impatoꝛis. ꝛ lȝ regulariter libertus nō est reuocādus in seruitutē pp solū obsequiū nō pstitū: vt dcm̄ est: tn̄ cōminādū est ei iudicis officio vt obsequiosus existat: al's extra oꝛdinē punit̄: vt. ff. de offi. ꝓcō. ꝛ le. l. ne qcq̄. §. de plano. ꝛ. ff. de iurepa. l. ingrat⁹. Si āt al's libert⁹ ē igrat⁹ suo manumissoꝛi q sponte manumisit: tunc subdistinguo: aut in manumissione fuit remissuȝ iuspatronatus: aut non. Si non fuit remissum tunc ex leui offensa potest reuocari in seruitutem vt hic. ꝛ. j. l. pꝛoxi. in pꝛin. Si aūt fuit remissum iuspatronatus: tunc non potesst reuocari in seruitutem: nisi in tribus casibus. vt si suo patrono iacturam rerū suarū molitus est. Uel etiā si intulit patrono atrocē iniuriā. Uel ꝓpter alias similes cās. in qbus donatiōes ab ingratis reuocant̄ vt in auc. vt lib. decre. §. illud. Si aūt manumittit qs ex necessitate vt qꝛ manumittit suū alienū ex cā fideicō. vel etiam manumittit seruum suū ꝓpꝛiū subministratis sibi nūmis ab alio q̄s a seruo: ꝛ inita pactione de manumittēdo cū alio q̄s cum seruo: ꝛ iste talis qui ex cā necessaria manumittit nō hȝ iuꝛ reuocādi libertum ingratū in seruit̄. vt hic. ꝛ. s̄. de op. lib. l. manumissionis. ꝛ. l. mater ista. ꝛ. ff. de ope. li. l. si quis. ꝛ licet iste talis libertus qui ex necessitate manumissus est non timeat reuocari in seruitutem: tn̄ si offensus est patronus: qꝛ obsequium non pꝛestat: dȝ moueri iudic̄ officio ꝛ cōminādum est ei vt obsequiosus existat patrono suo. al's dȝ extra oꝛdinem coherceri. vt in pꝛealleg. l. mater tua. ꝛ in palle. §. de plano. ꝛ. ff. de iurepatro. l. j. Et si faciat contumeliaȝ verboꝝ patrono suo: qꝛ iniuriatur ei verbo extra oꝛdinē punitur: qꝛ mittit̄ in exiliū. ꝛ sic ēt pōt intelligi qḋ habuistis. s̄. titu. pꝛoxi. l. si manumissoꝛi tuo. Sed si facto iniuriat̄ pꝛono suo: puta qꝛ pullat caput eius: tūc damnat̄ in metallū. ꝛ hec pꝛobantur. ff. de iurepa. l. j. ꝛ. j. l. pxi. Et sic hētis ꝙ nō reuocatur in seruitutē vt ingratus qui manumittit̄ ex necessitate: sed aliam penā patitur. ꝛ sic potest intelligi. l. nostra.

SJ manumissus. In hac l. ponuntur tres vl' quattuoꝛ casus. Pꝛimus est talis. si seruū meū vel ancillā meā ex volūtate manumissi: ꝛ manumissus vel manumissa quadaȝ iactantia ceruicē erigit cōtra me: ꝛ iniuriam leuē mihi intulerit: potero eū reuocare in seruitutem tanq̄ ingratū. Secūdus casus est: ꝙ libertū ꝛ liberta ingratam ꝛ ingratū possum accusare nedum apud maioꝛes iudices: immo ꝛ apd̄ minoꝛes. Tertius casus est. si reuoco libertū vel libertā in seruitutē: liberi qui post nascent̄: serui nascentur. secus in liberis natis tempoꝛe ingratitudinis: qꝛ illi non reuocantur in seruitutē. Quartus casus est. si libertus vel liberta reuocantur in seruitutē. ꝛ postmodū ōndant se penitentes: non reducunt̄ pꝛime libertati: nisi ego patronus impetreȝ pꝛo eis apud pꝛincipē: vt in pꝛistinā libertatē reducantur. Tex. si manumissus. i. manumissa. Et sic dicaȝ h. l. loquitur in liberta manumissa. ꝛ sic al's masculinuȝ pꝛo feminino accipit̄: dū exponimus equis. vt. ff. de vsuf. l. eqs. Et sic exponebat dn̄s Azo. Uel exponatis melius qḋ dixit dominus Azo. si manumissus. sub. vel manumissa. ꝛ ita hāc l. intelligo in liberto vel liberta: vt in casu dixi. Et itelligat] manumissus ex voluntate: non ex necessitate: qꝛ qui manumittitur ex necessitate: nō reuocatur in seruitutē: vt. s̄. eo. l. j. plene dixi. Et ad quid hoc valeat videbitis infra. Tex. extitit. s. ingrata. Tex. ꝛ quadā iactantia. i. superbia. Tex. ceruicem. i. caput. Tex. aduersus eū. s. patronū. Tex. aut leuis. hec dictio aut potest legi pꝛopꝛie. ꝛ dicetis sine erigēdo ceruicem aut leuem offensam intulerit cōtra patronū: reuocat̄ in seruitutem. Uel dicatis aut pꝛo ꝛ. ꝛ sub. etiam. q. d. non solūmō pꝛo leui: sȝ ēt pꝛo magna. ꝛ sic sumit̄ hic disiunctiua pꝛo copulatiua. sic ꝛ. j. de ver. sig. l. qdam. Tex. sub. impio. s. dominio. Tex. ditioneq̄. sub. ptāte pꝛima. Tex. t. mittatur. s. remittatur. Tex. si iudicio. hic est secūdus casus. Alij dicūt ꝙ est totum de pꝛimo casu vsq̄ ibi. filijs ꝛc. ꝛ ꝟm eos hec. l. non habet nisi tres casus. Tex. vel apud pedaneos. i. inferioꝛes qꝛ sicut pes est inferioꝛ ps hoīs: sic ꝛ pedaneus iudex dr̄ inferioꝛ ꝛc̄. vt. s̄. de peda. iudi. l. j. Tex. filijs ēt: h̄ icipit scd̄s casus ꝟm quosdā. vel tertius ꝟm alios. Tex. q postea nati fuerunt. i. postq̄ in seruituteȝ reuocati sunt. Tex. quin illis. s. filijs. Tex. delicta parentū. s. reuocatoꝝ in seruituteȝ pp suā ingratitudinē. Tex. quos tūc. i. cū pens cōmisit ingratitudinem. Tex. sane. Incipit tertius casus ꝟȝ aliquos: vel q̄rtus ꝟm alios. Tex. post cohertionē. i. postq̄ fuit reuocatus in seruitutē. Tex. vel post cohertionē. sub. pp aliā penam q̄ imponit̄: vt dixi. s̄. e. l. j. in fi. Tex. vt ei ciuitas. i. libertas. Tex. romana reddat̄. i. vt iterum manumittat̄. Tex. q̄s si hoc pꝛonus. sub. quōdā nūc dn̄s: qꝛ reuocauerat in seruitutē. Tex. oblat] ꝓcib⁹. s. pn̄cipi. Tex. impetrauit. sub. a pn̄cipe ꝙ scd̄o possit illū vel illā manumittere. ¶ Oꝛ circa. l. istā instat̄ ꝛ signat̄ ꝯ. Uos hētis hic ꝙ libertus vl' liberta ēt pꝛo leui offensa reuocant̄ i suitutē: ꝛ apd̄ iudices pedāeos accusant̄. Ur̄ ꝯ ꝙ libert⁹ reuocet̄ in suitutē: h̄ est cā liberalis de qua agnoscit solus p̄ses ꝓuincie: nō pedaneus iudex vt. s̄. de peda. iudi. l. placet. ꝛ. ff. de ar. l. nō distinguemus. §. de liberali. Ad qḋ dicetis duobus modis. Ubi vendico aliquē

aliquē si est possessione libertatis: vel vbi aliquis prouocat de possessione seruitutis in libertatem. illa est causa liberalis de qua cognoscit preses prouincie vt in. l. contra. Sed si dicā corā iudice: iste est seruus quē manumissi: ꝛ cōmisit offensam pro qua debeo eū reuocare in seruitutem: hec nō est causa liberalis: ꝛ de hac cognoscit pedaneus iudex: vt in. l. nostra. Potest ꝛ alio modo solui. ꝛ hec solutio quo ad effectum est eadē cum prima. Aut est certum quē liberū eē: ꝛ reuocatur in seruitutē propter offensam. ꝛ tunc cognoscit pedaneus iudex vt hic. Aut dubitatur quem esse liberum: ꝛ tunc cognoscit p̄ses prouincie vt in. l. contra. Sed instatur hoc est maximum qđ dicit̄ in hac. l. ꝙ si te manumitto ꝛ contrahis matrimonium cū libera muliere ꝛ reuoco te in seruitutē: liberi qui nascuntur postea erunt serui. Sed quō hoc? cum liberi sequantur ventrē. ꝛ mater est libera: vnde nō debēt fieri serui sed liberi. vnde contra. s. de rei vē. l. partum. Ad qđ dicetis vno modo vt dixi in littera: q2 debet intelligi cum ancillā manumissi nō autē libertā. q2 si reuocatur ancilla in seruitutē liberi erunt serui mei: q2 sequuntur ventrem. Nec ob. qđ dicit littera manumissus. q2 exponit̄ manumissus: idest manumissa. Uel pōt dici ꝙ hec. l. habet locum in liberto ꝛ in liberta: q2 reuocatur in seruitutē pp offensam. sed ꝙ filij postea nati fiant serui: refert̄ ad liberos liberte. non ad liberos liberti. ꝛ sic sequitur ventrē matris. Uel pōt dici ꝙ hec. l. pōt intelligi nedum in liberta ꝛ in liberto: imo in liberto tantum. q2 si manumitto seruum meū ꝛ accepit vxorem liberā ꝛ ipse reuocatur in seruitutem liberi postea nati erunt serui. Non ob. l. cōtra. q2 speciale est hic. sic. s. de ser. fu. l. vlt. no. simile est in natis de murilego: vt. j. de murile. l. j. Et super. l. istam formabo tales q̄ones que faciunt ad plenum intellectū huius. l. ꝛ. l. se. Et primo quero ita. Ponamus: tres manumiserunt seruum suum: iste manumissus extitit duobus patronis gratus: tertio ingratus: nunquid tertius reuocabit in seruitutem? hec questio videtur dubia eadem questio esset minus dubia. si duobus extitit ingratus: tertio gratus: nunquid duo reuocabunt in seruitutem? Tertia questio eadem est minime dubitabilis si tres sunt patroni ꝛ omnibus extitit ingratus: nunquid omnes reuocant in seruitutē? quid in prima? quid in secunda? pōt vnus reuocare inuitis alijs duobus? Et videtur ꝙ nō: q2 iudicio maioris partis statur: vt. ff. de pactis. l. maiorē. Qđ si verū est igit̄ eius liberti delictum remanebit impunitū qđ nō debet esse: vt. ff. ad. l. aqui. l. ita vulneratus. §. penul. Item si duobus extitit ingratus videtur ꝙ nō possint inuito tertio reuocare in seruitutem: q2 in re communi potior est conditio prohibentis: vt. ff. cōi di. l. sabinus. Item q2 pretores fauent libertatibus: vt. ff. de ali. iudi. mu. ca. facta. l. iij. ꝛ. j. de reg. iur. l. libertas. Qđ si est verum: viciatur regula illa que dicit ꝙ standum est iudicio maioris partis: vt. s. dictū est. Ad qđ quidā dixerunt ꝙ nec vnus reuocat inuitis duobus. nec vno inuito. Et pro eis facit littera iudaica que posita est in. l. ꝙ requiratur omniū patronorum consensus: vt. ff. qui ꝛ a quibus. l. si quis hac. l. §. quotiens. Sꝫ nos contradicimus ꝛ dicimus ꝙ vnus reuocabit in seruitutem inuitis duobus ne maleficia remaneant impunita: ꝛ duo inuito tertio: q2 iuspatronatus est indiuiduū vt libertas: vt. ff. de lib. cā. l. duobus. vnde quilibet insolidū est patronus vt vtatur iure suo: vt. ff. de ritu. nup. l. illud. ꝛ. l. filio. Nec ob. littera iudaica: q2 intelligimus qđ ibi dicit̄ ꝙ omnium consensus patronorū requirit̄. s. offensorum. sed inter offensos si vnus velit reuocare ꝛ alter nō: tunc sufficit consensus reuocantis vt in preallE. l. ff. qui ꝛ a quibus. l. si quis hac. §. quotiens. Et super. l. ista subijcio q̄onem de qua multi dubitarēt. Nec. l. valde rōnabiliter loquit̄. q2 hic dicitur ꝙ si libertus meus contraxit matrimonium cum libera: liberi nati tempore ingratitudinis non reuocātur in seruitutem ꝛc. Unde no. ꝙ delictum parentis non nocet filio iam nato sed nascituro. Et hoc est ar. ad causaꝫ feudalē: vt si vasallus committit felloniam: hoc nocet filijs nascituris non iam natis: vt. ff. de in ius vo. l. adoptiuū. §. fi. ꝛ. ff. de pe. l. iij. ꝛ. l. crimen. ꝛ. ff. de decurio. l. ij. §. nullum. ꝛ. j. de lib. cā. l. vl. ꝛ in decre. j. q. iij. c. j. ꝛ. iij. q. iij. c. j. ꝛ di. iiij. c. ꝙ defe. Speciale tamen est crimen lese maiestatis vt noceat delictū parentis filio nato: vt. j. ad. l. iul. ma. l. quisquis. Sꝫ denuo super. l. ista formo q̄onem talem. Seruū meū manumissi: cō traxit matrimonium cum libera postmodum libertus nō fuit ingratus sed liberi sui: nunquid ipsi reuocantur in seruitutē? Dixerunt antiqui ꝙ non: q2 sicut propter tuam ingratitudinem liberi iam nati non reuocantur in seruitutem: ita hoc casu. ꝛ pro hac sua opi. inducunt ꝙ qui est heres liberti: non est libertus nec debet operas vel obsequiū: vt. ff. de obsequijs. l. heres liberti. vbi dicitur ꝙ heres liberti hꝫ iura extranei hominis. Sed eis obijciatur de. ll. que dicunt: sicut liberti reuocantur propter suam ingratitudinem: ita liberi libertorum reuocantur propter suam ingratitudinem: vt. j. e. l. fi. ꝛ. s. de in ius vo. l. venia. Respondent ipsi: si sunt liberi libertorum cum patribus manumissi: vnde sicut manumissus reuocatur in seruitutem: ita liberi manumissi: vn̄ sicut manumissus reuocatur in seruitutem: ita liberi manumissi cum eo. Sed si manumitto seruum ꝛ postea nascūtur liberi: ipse libertus reuocatur in seruitutem non eius liberi q2 sunt ingenui: vt. s. de operis libertorum. l. ꝙ ex liberta ꝛ in auditum est a seculo nostro. Dicunt ipsi ꝙ ingenui reuocantur in seruitutem. ꝛ s̄m hoc intelligunt. ff. de iniur. l. non solū. §. q̄ꝗ. Unde qđ dicit rubrica nostra de libertis ꝛ eorum liberis. exponunt ipsi. s. cum patribus manumissis ꝛ ita dixi in rubrica. Sed in questione ista dicimus contra. ꝛ dicimus ꝙ liberti libertorum licet sint ingenui: reuocant̄ in seruitutem propter suam ingratitudinē. Et pro nobis facit. j. e. l. fi. ꝛ. s. de in ius vo. l. venia. Item pro nobis facit rubrica. Item non ob. l. que dicit ꝙ heres liberti non est libertus. nec dꝫ operas qđ intelligo in extraneo herede. sed filius liberti bene habet̄ pro liberto: vnde debet obsequiū filijs meis. Nam sicut libertus debet obsequium filijs meis: q2 filij mei habentur pro patrono: vt. s. de operis lib. l. qui manumittuntur. ita liberi habentur pro libertis vt prestent obsequium licet sint ingenui vnde propter suam ingratitudinem reuocantur in seruitutem. Unde potest dici. i. responderi illi. l. que dicit ꝙ liberi liberti non debent obsequium mortuo libero: sed eo viuo sic vt hic: vnde reuocātur in seruitutem si ipsi ingrati fuerint. Et dico ꝙ expō rubrice esset mala sicut dixi in ipsa expositiōe rubrice ꝙ illa adiectio de eorum liberis non operaretur si exponeremus vt ipsi dicūt q2 si manumissi essent cum patre essent liberti. vnde debuissent dicere de libertis ꝛ non de eorū liberis ad hoc vt hec adiectio aliqd operaret̄: qđ esse debet: vt. ff. de le. iij. l. si qn̄. Intelligo ergo de liberis qui non erant manumissi cū parētibus. Sed denuo quero hic quo iure reuocat patronus ꝛ qualiter formabit libellum suū? Et dixerunt antiqui per act. ingrati. vn̄ dꝫ patronus formare libellum suum ita dicēdo. Ago. contra stichū: q cū seruus meus esset manumissi eum ꝛ post manumissionem erexit ceruicem suū contra me offensam talem inferendo: peto per sn̄iam eū in seruitutem reuocari per act. ingrati. Et ꝙ possit per act. ingrati. videt̄ j. l. prox. Et ꝙ predicto modo formetur libellus probat̄ in l. ista. Alij dicunt ꝙ reuocat̄ libertus in seruitutem vtili rei ven. q2 anteq̄ manumitterē eū habebam directam rei ven. pro eo vēdicando: vt. s. de rei vē. l. partū. sed post manumissionē pp ingratitudinē reuoco eū in seruitutē vtili rei ven. Un̄ ita dicā: ago ꝯ stichū quē mǎumissi: q2 erexit ceruicē ꝯ me talē offensaꝫ inferēdo: ꝛ ipm̄ reuoco in s̄uitutē vtili rei vē. Et ad hoc facit. j. de reuo. dona. l. ex his. ꝛ. ff. de mor. cā do. l. qđ mortis cā res. Sꝫ verius est ꝙ vos dicatis ꝙ reuoco libertū vel liberū pp ingratitudinē in s̄uitutē p act. ingrati. Un̄ formo petitionē meā sic. Accuso stichū quem manumissi q2 erexit ceruicē ꝯ me talē offensam mihi inferēdo: vn̄ peto ipsum in seruitutē reuocari. vn̄ petā p act. ingrati que etiā pōt pponi p pcuratorē: q2 est mixta: vt. ff. de pcur. sꝫ ꝛ he psone. §. nō solū. ꝛ. ff. de obseq. l. p pcur. Uel pōt dici ꝙ reuoco ex̄ ordinē iudicis officio: puta venio ad iudicē ꝛ dico ei domine manumissi talem seruū meū ipse erexit ceruicē cōtra me talē offensaꝫ mihi inferēdo: vnde v estrū officiū peto vt eum mee iurisditioni ꝛ potestati subijciatis. ꝛ ad hoc facit. s. eo. l. j. Nam extra ordinem habet peti auxilium

iudicis: vt. ff. de mi. l. in causa. Vel si vultis dicere per act. ingrati. s. extra ordinē: qꝛ sunt extraordinarie: vt. ff. de priua. delic. l. fi. ⁊. ff. de pe. l. hodie. ¶ Or segnori ex. l. ista colligetis ar. qđ facio: ꝙ aliquis ponatur in banno: ⁊ iudex ponat eum in banno: ꝙ nō possit exire de banno nisi det. x. communi ꝙ ego possum dicere iudici. domine faciatis etiā3 adijci ꝙ nō possit exbire nisi det. x. communi. ⁊ mihi. x. ⁊ nisi peta3 eū extrahi de banno. Nam in fi. huius. l. dicit ꝙ q̄uis iste libertus pro cobertione ex penitentia dignum se prestiterit ⁊c. nō tamen prius fruetur beneficio libertatis: q̄ si patronus eius precibus eius impetrauerit. sic ⁊ in bannito dicemus: qui debet poni in banno: vt. s. dictū est ar. huius littere. Preterea illa ratione: qꝛ sic est consuetudo dare dānum eis qui banniuntur: ⁊ non sunt mutanda que certa3 interpretationem semper habuerant: vt. s. de le. ⁊ sena. con. l. minime ⁊ longa consuetudo pro lege seruatur: vt. j. eo. ti. l. diuturna consuetudo.

Liberti. In. l. ista dꝛ ꝙ sicut liberti debent reuerentiam ipsis patronis ⁊ honorē: ita et debent ⁊ heredibus patronorū: ⁊ ideo si liberti sunt ingrati aduersus patronos de igratitudine possunt accusari ⁊ reuocari in seruitutē. Tex. liberti nō mō. i. nō solummodo. Tex. aduersus patronos. i. manumissores. Tex. heredibus patronorum et extraneis. sub. sed quidā habēt hic in lrā extraneos. s3 si vos habetis hic talē lrām legetis sic: vt soluatis litterā. Tex. non audientur. sub. si vellent in ius vocare sine venia. Text. prestent. s. vt nō vocēt extraneos heredes in ius sine venia: vt. s. de in ius vo. l. venia. sed secus in operis consistentibus in faciendo: vt dixi. s. de ope. li. l. liberti liberteq3. sed si vos nō habetis extraneos legatis ita. liberti nō modo aduersus patronos nō audient. sub. si volunt esse ingrati vel vocare in ius sine venia. Tex. heredibus. i. filijs. vnde competit filijs vt parentibus: vt. ff. de ver. sig. l. sciendum. Dn̄s autem Pla. dixit oibus heredibus: qꝛ libertos nr̄os ⁊c. vt. ff. de ver. si. l. l3. §. recte. Tex. qbus. s. patronis. Tex. actio ingrati ⁊ pp ingratitudinē actū. Alij hn̄t igratis ⁊ exponetis quibus in gratis. s. libertis actio. i. accusatio. sic. j. qn̄ ci. ac. pre. cri. l. j.

Libertine. Hic dicit si liberti vl' eorū liberi postea nati inueniantur ingrati aduersus patronos ꝙ propter ingratitudinē possunt reuocari in seruitutē. Tex. vel p ⁊. Tex. ⁊ eorū filij. s. libertorū. Et exponunt antiqui. corum filii. i. liberti cū parentibus manumisi. vnde dicebant antiqui vt grāmatici qui notant differentiam inter libertos ⁊ libertinos. libertos vocant ipsos manumissos. libertinos vocāt eorum liberos. Sed nos exponimus: ⁊ eorum filij. sub. et postea nati: ⁊ sine parentibus manumissi: vt. s. de in ius vo. l. venia. ⁊ dixi. s. e. l. ij. Tex. si. i. q̄uis. Tex. producent. sub. cum manumittunt ex voluntate: vt dixi. s. e. l. j.

¶ De iure aureorū annulorū.

¶ Quia liberti non sunt ingenui. ⁊ debēt opas impositas patronis ⁊ eorū liberis: iō liberti ad dignitate3 vocari non possunt: et si aspirant cōmittunt in. l. iul. viscelliā: vt. j. ad. l. iuli. viscel. l. vna. tamen in duobus casibus aspirant ad honorem puta si impetrant ius aureorū annulorum: vel restituuntur natalibus. ⁊ ideo dicit rubrica de iure aureorū annulorū quo iure l3 nō efficiant ingenui. insignia ingenuitatis habēt in rubrica ⁊ de natalibus restituēdis. i. p quos fiunt ingenui: vt. s. de bo. l. fi. Et no. ꝙ ius aureorū annulorū est tale ius sm antiquos. olim infiniti erāt liberti: forte tot sicut erāt liberi. vnde couenies erat vt cognoscerent ingenui a libertis. vn̄ ingenui portabāt in manu annulū aureum liberti non. ⁊ sic cognoscebātur. sicut fit ⁊ hodie apud nos qꝛ nupte mulieres portant aureum annulum in digito: alie non. Et sic etiam fit in alamania: vbi sunt iudei habent vnū pileum in capite: ⁊ isti sunt iudei. alij qui non habent christiani sunt. Unde liberti non portabant annulum: tamen impetrabant aliqui a principe vt liceret eis portare. s3 hoc quod antiqui dixerūt nō inuenitur in legibus nostris. Sed nos dicimus aliter. olim vocabant ingenui ⁊ nō liberti ad honores: ⁊ si aspirabant cōmittebāt in. l. iul. viscel. vnde ipi impetrabāt ius aureorum annulorum: vt ipsi aspirarēt ad honores. Et ideo vocat ius aureorum annulorum: qꝛ impator tribuebat ei annulū: si videbatur ei esse habilis ad honorē: qꝛ extrahebat sibi annulū de digito ⁊ dabat ei: vt. ff. eo. l. j. ⁊ per totum ⁊ in auc. vt liberti decre. in rubrica ⁊ in nigro. Sic etiam faciūt hodie impatores nostri tpis: qui volūt legittimare aliquē spuriū. Accedit aliqs magnus baro vl' comes ad impatorē: ⁊ dicit ei. dn̄e habeo vxorē: ⁊ ex ea nō possum habere filium. sed habeo vnu3 ex dānato coitu. dicunt mihi quidā sapiētes de vicinis mea ꝙ nō potest succedere mihi. vnde peto ꝙ eum legittimetis. Dicit imperator: non libenter facio hoc: sed qꝛ te diligo faciam. vnde legittimo eu3: nō obstante. l. C. de naturali. lib. l. j. vnde tene fili annulum ingenuitatis. Sed hoc ius aureorum recessit ab aula nostra: vt in aucten. vt libr. decre. §. j. in prin. colla. vj. ⁊ dicit rubrica de natalibus resti. Unde scitis ꝙ oēs liberti nascuntur liberi: tn̄ si restituunt per nata. resti. restituūtur primis natalibus. ⁊ h3 concedi nata. restitutio a principe ⁊ volūtate patroni: vt. ff. de na. resti. l. queris. Et de vltima parte rubrice agitur in. l. j. Et de vtraq3 agitur. l. vlt.

Natales antiquos. In hac l. dicitur. Quis pōt libertū natalibus restituere? Et certe non ordo decurionū alicuiꝰ ciuitatis: sed solus princeps. Tex. natales antiquos. i. iure naturali: qꝛ oēs liberi sunt iure naturali: s3 iure ciuili ⁊ gentium introducta est seruitꝰ ⁊ manumissio: vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. manumissiones. Tex. nō or. pres. decurionu3. i. nō cōsiliarij alicuius ciuitatis: vel cōsilium alicuius ciuitatis. Text. peti potuit: scilicet ⁊ debuit si voluit aliqs restitui natalibus. ⁊ sub. ⁊ nos et cōcedimus demum vocato patrono ⁊ eius liberis: vt. ff. e. l. penu. ⁊ vlt. ¶ Et super. l. ista no. quedam no. que alibi cōmodius non possunt adaptari. Quedam sunt que soli principi reseruātur: ⁊ alijs inferioribus non conceduntur: vt est natalis restitutio ius aureorum annulorum: vt. j. l. proxi. Item soli pncipi vel imperatori conceditur dispensare super etate: vt. ff. de his qui ve. eta. impe. l. j. ⁊ per totum. Item super sacramēto solus imperator dispensat: vt. s. ad muni. l. vlti. in princip. Sed hodie secus est per ius canon̄. vt extra de iudi. c. nouit ille qui nihil ignorat. Item natum ex damnato coitu solus imperator potest legittimare: vt in aucten. qui. mo. na. effi. sui per totum. Item solus imperator potest condere legem. s. de le. ⁊ cō. l. fi. Itē solus pnceps interpretationē siue recōciliationē inter ius ⁊ eqtatē facit: vt. s. de le. ⁊ cōstitu. l. j. Itē arrogatio solo pncipe adiutore fit. vt. ff. de adopti. l. iij. Et ita quedā pncipi per excellentiā cōcedunt: als quedam pōt cum alijs: vt. ff. de flumi. l. quominus. Et infamiam pōt remittere. vt. ff. de postulā. l. ij. §. antepe.

Aureorum. In. l. ista no. differentiam inter ius annulorum aureorū: ⁊ natalium restitutionem. Et est differētia talis. Siqs impetrat ius aureorum annulorū: non efficit ingenuus. s3 assequit insignia ingenuitatis vt vocet ad honores. Sed si aliqs impetrat nata. resti. efficit ingenuus hoc. d. Tex. aureorum vsus annulorum. i. impetratio vel ꝯcessio. Tex. libertinitatis. als ingenuitatis. sed pma lrā verior est. Tex. in imaginē. i. in signū. Tex. pstat. q. d. si ipetrat ius aureorum annulorum h3 imaginē ingenuorum vt ad honores aspiret als nō. vt. j. ad. l. iul. vis. l. j. Tex. restituunt. vt. s. de bo. lib. l. vlti. Et sup. l. ista habetis vnā auc. que incipit. sed hodie ⁊c. ⁊ hec aucten. corrigit. l. C. in hoc. Olim liberti nō poterant aspirare ad honores: nisi impetrarēt ius aureorum annulorum: vel nisi restituerentur natalibus. Hodie correctū est: qꝛ cū manumittunt: ciues romani denunciant: ⁊ non aliter valet ius aureorum annulorum saluo iurepatronatus: nisi remitteret iuspatronatus inter viuos: vel in vltima voluntate: qꝛ tunc

tūc pdit iuspatronatus. ⁊ si ingrati sunt aduersus patronū reuocantur in seruitutem. Tex. sed hodie verba sunt Jr. cō tinuantis auc. ad. l. C. Tex. ingenui sunt. sub. quantū ad bo nores ⁊ dignitates. Tex. illeso. al's conseruato. ⁊ sub. patro nis. Tex. fuerit. vt. s. de iurepatro. l. vlti. Tex. dederit. i. re miserit patronus. Tex. effectus. s. nisi natalibus restituant: q: tunc non reuocantur in seruitutem: vt. s. de bo. li. l. fi. Et hec auc. vt lib. de ce. §. j. ⁊ §. illud.

¶ Qui admitti ad bonorū possessionē possunt.

¶ Rubrica ista continuat ad precedentia hoc modo. s. de bo. lib. l. j. ⁊ l. vlti. habuistis φ patroni possunt petere bono rum pos. cōtra ta. Verū q: aliqñ datur ingenuis bon. poss. intendit generaliter tractare de bo. pos. que datur de bōis ingenuorū. Unde dicit rubrica. qui admitti. s. patroni siue alij ad bo. pos. sub. libertorum vel aliorum. possunt. sub. ⁊ q non videamus. Et q: bo. pos. non pōt peti perpetuo adijcit in rubrica infra qd tempus pōt peti. sub. videamus. quia si sunt de libertis vel parentibus infra annū. si de collaterali bus infra centū dies vtiles: vt. j. e. l. j. in fi. ⁊ l. ij.

Bonorum possessio. Hec. l. respicit primam partē rubrice. qui admitti ad bo. poss. possunt: q: in. l. j. dicitur nedum patresfami. immo filijsfa. bo. pos. pe tere possunt. Et respicit secundā partē ru brice. ⁊ intra qd tēpus q: in fine huius. l. dicitur φ amittit transacto tempore. Et in. l. ista no. ita casuz. Cuidaz filiofa. delata fuit bo. pos. in bonis patris ⁊ matris vel alius agna ti vel cognati sui vel ex testamento ƀm ta. in bonis extranei. Modo si filiofa. defertur bo. pos. filiofa. delata etiam igno rante patre pōt peti. q. d. nedū sciente. Si autē petat patre ignorante: ⁊ cum pater sciuit habuit ratam petitionem: acq ritur patri emolumentum. Unde sciatis φ si filius non pe tit bo. pos. infra statutum tempus a. l. amittit eam transacto tempore. hoc dicit hec. l. Uidete litteram. Or dicit littera: bo. pos. intelligatis de bo. pos. que est ius acquirendi retinē diue patrimoniū siue rei que cuiusq: cum is moritur fuerit vt. ff. e. l. iij. §. bonorū. Et de illa bo. pos. que est ius tractat hec. l. ⁊ omnes iste rubrice que sequuntur vsq: ad ti. de car. edicto Et est vna dictio. bonorum pos. ⁊ declinatur hec bo norum poss. huius bonorum pos. ⁊c. ⁊ est successio iur pre torij: vt. j. dicam. Aliquando tamen sunt due dictiones bo norum possessio. ⁊ tunc est dicere bo. pos. ⁊ tūc significat fa ctū: q: possessio est facti: q: queritur per nos: vt. ff. de acqui. pos. per totum. Et expono hic hanc litteram sūmatim: q: j. plenius dicam bo. pos. vel vnde legittimi in bonis matris: vel vnde agnati in bonis eoꝝ q attinēt sibi ex parte patris: vel vnde cognati in bonis eorum qui attinent sibi ex parte matris: vel contrata. sibi delata in bonis liberti: vel ƀm ta. delata in bonis extranei. Or sequitur in littera filiofa. Et dicitur filiusfa. qui subest patrie potestati iur vel natura: vt ff. de adop. l. j. ⁊ ff. de ver. si. l. pronunciatio. §. familie. Tex. cum ignorante. q. d. eo inuito. Et quidam hñt talem litterā ⁊ ignorāte quolibet pr̄e possit peti. Alij hñt. cuz ignorante pr̄e possit peti. ⁊ vtraq: est bona. Tex. emolumentum. i. com modū. ⁊ aliō olim. ⁊ aliud hodie. q: olim in totū: hodie quo ad vsufructū: vt instl. per quas pso. no. acqui. §. j. Tex. si ra tā petitionē pr̄ habuerit. ¶ Or segnori glosauit hic Azo. vnū de quo dñs meus scādalizauit eū ab initio diei vsq: ad occasum accusans eū etiā de heresi ⁊ dicēs φ falsum dice bat: q: ipse glosauit hic. si ratā petitionē pater habuerit scz expresse vel tacite. Et de expressa est exēplū ƀm Azo. vt cū filius meus petit bo. pos. me ignorante. ⁊ cū scio ratam ha beo petitionē: mihi quesitū est emolumentū. De tacita est ex emplū cū filio est delata bo. pos. ⁊ filius petit me ignorante postea filius possedit longo tpe. s. decēnio me patre sciente postea vñ tacite videor ratā petitionē habere. s. φ eis perie rit. Et pro hac sua opinione faciunt due. ll. que dicūt si filio defert hereditas ⁊ ipse possedit diu: fingit qsita mea volū tate: vt. s. de pe. here. l. si fili⁹. ⁊. ff. de acq. here. l. si in aliena.

§. j. Dominus autē meus reprobauit exempla dñi Azo. de tacita ratihabitione ⁊ dicebat φ erat ꝫ. l. ⁊ reprobabat qua dam euidenti ratione: q: etiam ceci vident approbare hāc suam rōnem. Et dicebat dominus meus: hoc nō est bonuz exemplum de tali ratihabitione immo est falsum: q: bo. pos. debet peti: vel infra annū cū defert liberis vel parentibus: vel infra cētū dies vtiles cū defert collateralibus alijs: vt in fi. huius. l. ⁊. j. l. proxi. Unde sic nō est perpetua: q: si de beo petere infra annū vel infra cētū dies: ergo debeo hēre ratā petitionē infra annū vel infra cētū dies: postea nō pos sum hēre ratā infra longū tēpus: vt. ff. rem ra. haberi. l. bo norum. ⁊. ff. e. l. penul. ⁊. ff. quis ordo in bo. poss. ser. l. vlti. §. j. al's. p. al's. iij. Et dicebat ipse exemplū dñi Azo. de tacita ratihabitione nō est bonū exemplū: q: debeo habere ratam vel infra annū vel infra cētū dies vt dixi. Nec ob. ll. contra rie: q: loquūtur in hereditate filio meo delata que est perpe tua: q: quis pōt adire hereditatē infra. xxx. an. vt. j. dicetur. vñ siue ratā habeo expresse infra annū vel infra centū dies vtiles: siue tacite videor habere ratū. ⁊ ideo aliud exemplū est ponēdū: ⁊ sic ƀm dñm meum. Si filiofa. est delata bono. poss. si expresse habeo ratū mihi acqritur emolumentuz: si ue tacite siue infra tempus statutū a iure habeo ratum. ver bigratia. si actiones descēdentes ex illa bo. poss. moueo cō tra aliquē. Nam ratum habetur expresse verbis: tacite fa ctis: vt si habeo ratū factū procuratoris qd fecit verbis vel factis: q: persequor illud factum sic. ff. rem ra. ha. l. cum mi nor in fi. cū. l. se. que incipit. Paulus respondit. Sed si vul tis defendere opi. domini Azo. ⁊ saluare glosam suam: vi detur φ defendi possit ⁊ saluari. verū tamen est φ exempla domini mei sunt clariora exemplis dñi Azo. Et dicetis sic filio meo est delata bo. poss. ipse petijt infra annū vel infra cētum dies. cepi scire infra annum ⁊ infra centū dies φ ei delata est bo. poss. ⁊ passus sum. in ista sum ⁊ steti diu. i. ela pso decēnio in ista sciētia: postea ratū habui. nō fingitur φ retro ratū habuerim: q: ratihabitio ⁊c. vt. s. ad ma. l. vl. Uel dicatis sic. si vultis saluare glosaz Azo. s. φ tacite possit pa ter habere ratum. non tñ vt extendatur vltra legittimū tem pus quo dz agnosci. Nec dñs Azo. aliter sensit: licz lex. si alius allegata ab Azo. contrarium suadere videat. Potest enim tacite ratum haberi: vt q: soluit creditoribus bonorū vt. ff. de fideius. l. si seruus. Or sequitur tertiū dictū. Tex. amittitur. i. perditur. vnde improprie sumit hic. amittitur. q: proprie dicit quis perdere qd quis habuit: vt. ff. d dā. in fe. l. dānum. Improprie dicit quis perdere qd nō habuit: sic sumit hic. ⁊. ff. queadmodum vsufru. ca. l. iij. ⁊. j. plenius dicam. Tex. transacto tempore. i. elapso tempore statuto ad bo. poss. petendam. Uel si bo. poss. defertur liberis vel pa rentibus in honorem sanguinis: dat eis annus vtilis alijs dantur centum dies vtiles: ⁊ ita liberi ⁊ parentes petunt infra annum ⁊ alij infra centū dies vtiles: vt. j. l. proxi. ⁊ in sti. e. §. fi. ⁊. ff. de suc. edic. l. j. §. largius. ¶ Or segnori circa l. istam pro intellectu huius. l. vt ponatis casum in terminis quero in qua bo. pos. loquitur hec. l. Rñ. pōt intelligi. l. ista de bo. pos. vnde legittimi. ⁊ tunc ponetis exēplum in termi nis sic. Mater filij mei impuberis decessit intestata: filius meus vocatur ab intestato per orficianum. si vult pōt pete re bo. pos. vnde legittimi. ⁊ petet infra annum: vt. ff. vnde le gi. l. ij. ⁊. l. iij. vnde bene pōt exponi bo. pos. i. vnde legittimi. Sed ⁊ pōt intelligi de bo. pos. vnde agnati. ⁊ tunc ponetis exemplū in bonis agnatorū ⁊ cōiunctorū p seipsum. verbi gratia. filius meus qui est in potestate mea habet filiū. mori tur filius suus qui habet bona vocatur pr̄ non auus: q: in successione ab intestato siue iure ciuili siue pretorio: potior est cā descendētiū φ ascēdētium: vt in auc. de here. ab inte sta. §. j. vñ vocatur pr̄ nō auus: q: filius eius ꝓximior est pa tri: vt. ff. de suis ⁊ leg. l. filius. Sz ⁊ pōt intelligi de bo. pos. vñ agnati cōiuncti p patrē suū p se nō. Bene scitis φ oēs agnati mei sunt agnati filio meo. sed ego sum ꝓximior eis agnatis filio meo. vñ defert mihi non sibi ƀm regulā supra dictā. ff. qs or. in bo. pos. serue. l. j. Et hic ponemus exēplū: q: in isto ē difficili⁹ ponē exēplū oībus alijs. Pone ego ha bebā duos filios: ābo sunt mihi agnati si sunt filij mei si alt

moritur:alter bene succedit cū me patre per constitutionē novissimam.j.ad tertul auc.defuncto. vnde filio superstiti bene defertur bo.pos.vnde agnati pro virili.Sed ꝛ pōt intelligi de bo.pos.vnde cognati qui dicuntur ex parte matris:vt.ff.vnde legittimi.l.inter cognatos verbigrā.decessit auus maternus filij mei.ipse est cognat⁹ ei.defertur ei bo.po.vnde cognati in bonis eius:vt insti.de suc.cog. per totum.Sed ꝛ pōt intelligi in bo.poss.ſm ta.delata filio meo in bonis cuiusdā extranei:qꝛ pone filio meo delata est bo.pos.ſm ta.in bonis alterius extranei pōt succedere:vt.j.de bo.pos.ſm ta.l.vlt.Sed ꝛ pōt intelligi de bo.pos.ꝯ ta.sꝫ in ista videtur ponendum exemplū in bo.liber.qꝛ si fili⁹meus habet libertum: si decedit intestatus libertus indubitater pōt ei succedere per vnde legittimi ab intestato.ꝛ per cōtra ta.filius preteritus si libertus decessit testatus alio instituto filio preterito:vt.ff.de bo lib.l.etiam. Sed ꝛ pōt intelligi de bo.pos.vnde vir ꝛ vxor.si vxor filij mei decedit nullis existentibus consanguineis:filius meus succedit ei.excluso fisco:vt.j.vnde vir ꝛ vxor.l.vna. ¶ Or segnori ex his q̄ dicta sunt vobis:casum huius.l.ꝛ summariā expositionem lr̄e potuistis perpendere vnde modo alia sunt videnda.Et no.illum ordinem quem notaui vobis qꝛ dominus Joā. ꝛ Azo.sine ordine scripserunt hic:nec etiam medullaꝫ hui⁹ l.ad plenū tangunt.vnde dicetis habet tria dicta. Primuꝫ dictum est filiūfa.bo.pos.sibi delatā posse petere patre ignorante.probo cōtra.duabus rationibus vel tribus. Prima est illa nonne bo.possessor est loco heredis:ꝛ heredi equiparatur?vt.ff.de bo.pos.l.ij.qꝛ lex ibi dicit vicem heredum bonorum possessorem habere constat.sed filius meus non pōt adire hereditatem me patre ignorante:sed me iubente debet adire hereditatem.ff.de acqui.here.l.qui in aliena ꝛ l.si quis bōafide mihi seruiat.§.iussus.ꝛ al's incipit ibi lex. Sic etiam videtur ꝙ bo.pos.sine iussu mei patris non possit adire.ꝛ sic ego pater aditionem eius non potero habere ratam:qḋ hic dicitur.Ad istud.R̷.quo ad omnia. vnde dicetis ꝙ fallacia ſm quid ꝛ simpliciter tollit istud contra.q̄tum ad hoc bo.pos.habetur loco heredis:ꝛ heredi equipa ratur.qꝛ sicut heres est vniuersalis successor:qꝛ hereditas est ius suc.ꝛc̄.vt.ff.de ver.sig.l.nihil aliud est hereditas ita bo.pos.qꝛ bo.pos.est ꝛc̄.vt.ff.de bo.pos.l.iij.§.bonorū. Itē sicut heredi dat̄ hereditas petitio directa contra omnē possessorem.vt.ff.de peti.here.l.regulariter.ꝛ.s̄.de peti.here.l.cogi.ita bo.pos.datur vtilis petitio hereditatis:vt.ff.de bo.pos.l.j.ꝛ.ij.Itē sicut commoda ꝛ incommoda hereditatis pertinent ad heredem:vt.j.de cadu.tol.§. pro secundo.ita commoda ꝛ incommoda hereditatis pertinent ad bon.pos sessores:vt.ff.de bo.pos.l.j.ꝛ.ij.Differunt tamen in multis quia hereditas est successio iuris ciuilis:vt.ff.de peti.here.l.j.ꝛ.l.ij.ꝛ.l.item veniunt.§.pridie.ꝛ ideo perpetuo pōt adiri:quia beneficia iuris ciuilis sunt perpetua vt dicam.j.de iure delib.l.cum antiquioribus.sed bono.poss.est de iure pretorio.ꝛ ideo eius beneficia sunt annalia:vt insti.eo.ti.§. quos.ꝛ petitio eius non est perpetua: vt supra dictum est. Item differunt in alio:quia hereditatem delatam filiofa. non potest filiusfa.adire nisi patre iubente:vt in.l. contra. sed bono.poss.sic vt hic.Sꝫ que est ratio diuersitatis?Respondeo est illa cuꝫ hereditas est a iure ciuili vt dictum est filius iure ciuili est in potestate patris:quia patria potestas de iure ciuili est:vt insti.de pa.po.in prin.vnde filius nō est integer homo:ꝛ subiectus est iuri patris.ꝛ ideo non potest querere patre ignorante:sed demum eo iubente. Sed patria potestas non est iuris pretorij:vnde eque vocat pretor filios subiectos patrie potestati: vt al's non subiectos: vt institu. de heredi. ab intesta.§.emancipati.ꝛ insti.de exhe. lib.§.in testamēto.ꝛ ideo bo.pos.potest querere filius ignorante patre. Preterea illa.l.dicit in omnibus vicem heredum bo.possessores habere constat.si obtinent vicem heredum ergo nō sunt:qꝛ nemo est id cui est simile:vt.ff.de acti. ꝛ obli.l.actionis verbo.ergo bo.pos.pōt peti ignorante patre vt hic. Item differunt in alio:qꝛ hereditas nō pōt queri per ꝓcuratorē:sed bo.pos.pōt queri p procuratorē:vt.ff.e. l.iij.§.acquirere.Et est ratio:qꝛ hereditas acqrit̄ nuda voluntate: vt insti.de here.qua.ꝛ diffe.§.vlti.vnde ex quo constituo procuratorem ad eam petendam:videor iam velle.sꝫ in bo.pos.requiritur factum : qꝛ olim habebat necesse peti: hodie solum habet agnosci coram iudice.j.eo .l. vlti. vnde tale factum possum explicare per procuratorē.Uel potest dici:vt dicatis ita ꝛ aduertatis hoc:quia hoc verbum infra pluries replicabo est duplex bo.pos.vel hereditas: qꝛ quedam bo.pos.est profectitia:quedā aduentitia. Est bo.posse. profectitia que defertur filio contemplatione patris.Aduētitia que prouenit aliūde: vt.ff.de iure do.l. profectitia.ꝛ.ff. de vulg.ꝛ pup.sub.l.sed si plures.§.in arrogato. ꝛ hec non potest sine iussu patris queri : vt in.l.contra. ꝛ qꝛ hec patri queritur:vt insti.per quas per.no.acqui.§.j. Aduentitia est que prouenit ex linea materna vel aliunde ab extraneis : ꝛ talem non querit patri:nisi quo ad vsufructum.vnde potest inuito patre ꝛ contradicēte adire pos.vt.j.de bo. que li.cuꝫ oportet.in prin.ꝛ.l.non solū.in prin.multofortius ergo ipso ignorante: iuxta regulā iuris ꝛc̄.vt.ff.de re.iu.l. qui potest. Et ita hec.l.posita est habito respectu ad ius nouuꝫ : a quo inductuꝫ est aduentitiū peculiuꝫ. ꝛ sic est additū a compositoribus noui iuris. simile est.ff.de verbo.sig.l. qui vsufru.ꝛ de inoffi.te.l.si non mor.cā.¶Secūdo instatur ad hoc primum dictū.Quomodo filiusfa. patre ignorante pōt petere bo.pos.cū bonoꝝ pos. habeat peti in iudicio:ꝛ a pretore sedente pro tribunali ꝛ cā cognita : lꝫ olim ꝛ hodie diuersimode:vt.j.e.l.si.ꝛ.ff.e.l.iij.§.causa. Sed filius non pōt esse in iudicio sine patris cōsensu : cum agenti ꝛ fugienti pater debeat consentire:vt.j.de bo.ma.l.j.ꝛ.j.de bo.que lib.l.cuꝫ non solū.§.j.in fi.ꝛ sic vr̄ ꝙ sine patris consensu non posset petere bo.pos. Ad solutionem huius opi.ita dico. istud est verum ꝙ filiusfa.nō pōt esse in iudicio sine patris consensu agendo vel fugiendo ꝛ sic litigādo. Sed licet bo.poss.hēat peti in iudicio:ꝛ a ptore sedēte pro tribunali : ꝛ cā cognita. tamen bo.pos.petere pōt.nam bo.pos. petere nō est in iudicio litigare. nā seruus potest petere bo. pos.vt.ff.e.l. seru⁹. ꝛ tamen non potest esse in iudicio : vt.s̄.de iudi.l. seruus. Item femina potest petere alieno nomine bo.pos. vt.ff.e.l. seruus.§.j.ꝛ.l.tutor.§.j. ꝛ tamen in iudicio pro alio nō pōt litigare regulariter:vt.s̄. de procur.l.alienā.ꝛ.ff.de ꝓcur.l. nec miles.Iteꝫ pupillus sine tutore petit bo.pos.ꝛ si iudex decernat ei bo.pos.querit ei bo. pos.vt.j.e.l.bo.pos.in fin.ꝛ tñ nō potest in iudicio litigare sine auctoritate tutoris.vt.s̄. de auc.pres.l.clarum.ꝛ.s̄.si aduer.rem iudi.l.cum minores. ¶Ego ita insisto. videtur ꝙ petere bo.pos.sit in iudicio litigare:qꝛ si aliquis petit bono.posses ꝛ venit alius ꝛ opponat se ei : ꝛ dicat ei ꝙ non potest agere bo.posses. iudex cognoscit inter eos ꝛ sic est in iudicio litigare: vt.j.de bo.pos. ſm tab.l.j.ꝛ ibi dicaꝫ. ergo videtur ꝙ sit in iudicio litigare. Respondetur petere bo.posses. non est in iudicio litigare: cum nullus contradictor existit:ꝛ tunc dicam ꝙ filiusfami. potest petere bo.possess.vt hic : ꝛ seruus ꝛ femina ꝛ pupillus. Et habet hoc fieri cum existit contradictor hoc modo. Pone:sum filiusfa. defertur mihi bo.possess. in bonis matris.venio coram iudice:ꝛ dico ei.domine iudex mater mea decessit intestata: peto vt decernatis mihi bo.possess. vnde legittimi in bonis eius. Dicit iudex. qs possidet bona ista? nullus vel talis.tunc dicit iudex : volo facere clamari : qūo tu petis bona talia.s.matris tue. vel volo facere citari illuꝫ quem tu dicis possidere illa bona. Cridatur per ciuitatē ꝙ talis petit bo.pos.in bonis talis. vnde si est cōtradictor veniat infra octo dies coraꝫ tali iudice:ꝛ si nullus venit possideris.si venit ꝛ non vult cōtradicere ei.dicet iudex : ꝓba ꝙ fuit mater tua:ꝛ decernā tibi bo.pos.si ꝓbat:iudex dicet:qꝛ cōstat talē matrē tuā fuisse:decerno tibi bo.pos.vñ legittimi in bonis eius. ꝛ bo.pos. decerno. ꝟ ei null⁹ existit ꝯdictor. ꝛ hoc casu fili⁹ pōt petere bo.pos.pr̄e ignorāte: qꝛ hoc casu bo.pos.petere nō est in iudicio litigare. Si autē existat aliquis cōtradictor post citationē vel cridationē : qꝛ venit aliquis contradictor ꝛ dicit : quid dicit iste bonus homo dñe iudex.dicit iudex : petit ꝙ sibi decernam talem bo.pos.sue matris.dicit iste contradictor:non dicit verum: salua pace sua quia non fuit sua mater.vel si dicit ꝙ fuit sua mater : me

instituit

instituit dicit iudex:modo est cābiata panichia:hic cuz existit ꝓdictor bo.pos.petere:est in iudicio litigare:vt arg.j.de edic.diui adri.tol.l.vlti.§.finautem.ꝛ pro hoc arg.est.ff.de bo.pos.cōtra ta.l.si filium.§.si aliquis.ꝛ hoc casu filius nō pōt petere bo.pos.patre ignorante.ꝛ idē dico de seruo vel de femina vel de pupillo.Et de hac materia dicam pleni⁹ j.de bo.pos.ꝯm ta.l.j.sed hoc gratia exempli vt melius intelligatis hanc.l.dixi. Tertio opponitur ad istud primuz dictum quo filius petit bo.pos.patre ignorante cum filius nullam actionē pōt intendere suo nomine competentē nisi patre absente ꝛ eius ꝓcur.vt.ff.de procur.l.filiusfa.in pn. ꝛ.ff.de iudi.l.si longius in prin.Rñ.hic pater erat absens ꝛ eius procur.vnde hec.l.ꝯm illas debet intelligi.Uel dicatis ꝙ ille.ll.loquuntur in acꝰ.sed hec in bo.pos.que non est actio vel iudicio litigare:vt.s.dictum est. Ad secunduz dictum huius.l.opponitur ꝛ videꝰ tribus rationibus ꝙ nō possit stare.Hic dicꝰ:si filius petit bo.poss.delatā ꝛ pater hēat ratam petitionē:emolumentū patri querit:q2 dicit lr̄a emolumētū ꝛ patri allatura.Nam hec copula.ꝛ.hꝫ copulare diuersa:vt.ff.de here.insti.l.si ita quis.vnde videtur patri ꝛ filio queri emolumentū.Sed.l.dicit contra.que dicit ꝙ querit patri ꝛ non sibi:ꝛ non fingitur aliqđ emolumentū esse penes filiuz:vt.ff.de acqui.her.l.placet.Ad qđ vos ita dicetis.l.illa.placet.loquitur ꝯm antiqua tempora ꝯm que filius patri querebat omnia pleno iure:vnde non fingitur aliqđ emolumentū apud eum fuisse.sed hec loquitur habito respectu ad nouuz ius.vnde si hereditas est profectitia: querit patri quo ad proprietatem ꝛ quo ad vsufructū.si aduenticia sibi querit quo ad proprietatem:quo ad vsufructū patri:vt.j.de bonis que li.l.cum oportet.Et ita in.l.ista est aliqđ additum a cōpositoribus noui iuris.ꝛ simile habetis ff.de inoffi.test.l.si non mortis.Tamen alij dixerūt alio modo vt dominus meus Bal.ꝙ hec copula.ꝛ non debet poni in cōstōne ante dictionem patri sꝫ dꝫ poni in fine añ verbum amittiꝰ.ꝛ dicetis.ꝛ amittiꝰ ꝛc.ꝯm hoc illa.l.placet cōcordat cū ista:qđ est diuinare.Uel dicatis ꝙ cū filius petit bo.pos.suo nomine:ꝛ patris nomine videtur petere.q2 eedeꝫ sunt persone ꝛc.vt.j.de impu.ꝛ ali.sub.l.fi.ꝛ insti.de inuti.stip.§.ei qui.igiꝰ pater pōt habere ratum.Uel pōt dici ꝙ hic filius petijt nomine patris.Uel pōt dici ꝙ hec copula.ꝛ abundat.sic ꝛ al's.j.de test.ma.l.fin.Tertio opponitur ad istđ dictum quomodo filius pōt patri querere bo.poss.cum per alium nō pōt queri hereditas vt in preal.l.ff.de acquiren.here.placet.Rñ.differētia est inter here.ꝛ bo.pos.non solum in supradictis sed in hoc:q2 hereditas per aliū nō pōt queri vt in.l.contra.Sed fallit in procuratore cesaris:vt.ff.de ꝓcur.ce.l.j.secus in bo.pos.que pōt queri per aliū vt hic.ꝛ.ff.e.l.iij.§.acquirere.Si querat aliquis rationem diuersitatis?Rñ.illa est ratio diuersitatis:q2 aditio hereditatis iurꝰ ciuilis est.nam sola voluntate acquiri pōt hereditas:vt insti.de here.qua.ꝛ diffe.in fi.ꝛ.ff.de acqui.here.l.placet al's incipit.per procur.al's incipit.Paulus rñ.ꝛ.l.pro herede.cum ergo statim mea facta sit solo animo:vt j.de iure delibe.l.si auia.vnde eoipso ꝙ cōstituo procur.ad eam hereditatē petendam:mea est ꝛ videor eam velle habere:vnde amplius mihi per procuratorem non queritur:q2 qđ meum est amplius meum fieri nō potest:vt insti.de acꝰ.§.sic itaqꝫ.sed in bo.poss.factum requiritur ꝯm hec tpa: q2 oportet ꝙ eam petam coram pretore ꝛ ab eo habet decerni vt.ff.e.l.iij.§.pe.al's.§.acquirere al's.§.causa.Sed hodie secus:q2 solum debet agnosci:vt.j.e.l.fi.ꝛ.s.de cur.fur.l.vlt.§.itaqꝫ. Et illud factum pōt per se ꝛ per alium explicare: ergo ꝛ per gestorem ꝛ per procuratoreꝫ pōt agnosci:vt ar.s.man.l.si maritus.vnde ratihabitio potest interuenire:vt ff.rem ratam haberi.l.bonorum.preterea requiritur voluntas ipsius heredis in adeunda hereditate vel repudianda: vt.ff.de offi.procura.ce.l.ij.in fi.¶Or segnori ad vltimum dictum opponitur ꝛ conuincitur id quattuor rōnibus stare nō posse.Uos habetis hic ꝙ filius post statutū tēpus a l.nō pōt bo.pos.petere q2 transacto tpe amittitur.i.perdiꝰ.ꝛ videꝰ contra.quid est perdere nisi damnū pati.ꝛ damnuꝫ pati est diminutio pr̄imonij:vt.ff.de dā.infec.l.iij.vnde non perditur cum patrimonium non diminuiꝰ.Quare dicetis ꝙ dicit hec littera amittitur.i.queri nō pōt.vñ hic ꝓprie pater non dicitur damnū sustinere.Uel pōt dici secundo mō: damnum sumiꝰ proprie ꝛ improprie.Proprie est damnuꝫ diminutio patrimonij:ꝛ ita tota die loquimur cum cōburiꝰ domus alicuius.dicunt amici sui:magnum damnū sustinuisti.multuꝫ dolemus:vnde qd vis faciamus:faciemus ꝛ ita loquitur.l.tui.de dā.infe.ff.Improprie dicitur damnū illō cū lucrū amittiꝰ.vnde dicit.l.siue facis aliquid in loco publico propter qđ nō possum edificare siue amitto lucrū dicor dānū pati:vt.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§.merito.vñ interesse dꝛ ex dāno:vt.ff.ad.l.rho.de iac.l.iij.§.equissimuꝫ ꝛ ex lucro:vt.ff.rem ra.ha.l.si cōmissa.Sic ꝛ alibi dicꝰ vsufru.amitti qui constitutus ꝛ traditus est:vt.ff.queadmoduꝫ vsufruc.a.l.j.Large vsufructus dicitur amitti:ēt nō traditus sed constitutus:vt.ff.vsufruc.queadmodū ca.l.ij.in pn.Secundo opponitur ad vltimum dictum huius.l.quo perditur transacto tempore cum non liceat filio ꝛc.vt.s.de pactis.l.filius.ꝛ.s.de iureiur.l.nec filius.Respondeo:est differentia inter iam quesita patri ꝛ querenda.in acquisitis nō pōt filius cōditionē patris facere deterioreꝫ vt in legibus contra.sed in acquirendis sic vt hic.Nam filij ꝛ serui in iaꝫ quesitis non faciunt conditionem domini vel patris deteriorē:vt.s.de pactis.l.seruus.sed in acquirendis sic:vt.j.de heredi.insti.l.cum proponas.ꝛ.j.de acqui.pos.l.vlti. Tertio opponitur ad vltimum dictum huius.l.ꝛ aduertatis illud contra:q2 ita debet assignari illud contra si filio meo defertur bo.pos.ꝛ ipse nō petit infra ānū perdiꝰ bo.pos.ergo currit prescriptio filiosa.dum est in potestate:vñ.l.contradicit.j.de an.ex.l.j.in fi.ꝛ.j.de bonis mater.l.j.in fi.Ad istđ dicetis vno modo sic.Filiosa.non currit p̄scriptio in actionibus mouendis:q2 nō pōt eas sine consensu patris mouere cuꝫ in iudicio debeant moueri.ꝛ filius non pōt esse in iudicio sine patris voluntate.sed in petenda bonorū poss.bñ currit prescriptio filiosa.nā bo.pos.petere non est actio vꝰ in iudicio litigare q2 pōt petere bo.pos.patre ignorante vt dicit prin.huius.l.Uel pōt dici filiosa.non currit prescriptio vt hic.Uel pōt dici ꝙ in acquisitis non currit prescriptio filiosa.in his que acquiruntur sibi:vt in.l.contra.sed in his que patri queruntur bene currit prescriptio vt hic. Uel pōt dici ꝙ in acquisitis non currit prescriptio filiosa.sed in acquirendis sic.Et est rō q2 plus fauetur certāti de damno infecto q̄ꝫ certanti de lucro captando:vt.j.de iure deli.l.vlti.§.sed si legatarij.ꝛ.j.de codicil.l.fi.sic pōt hec p̄scriptio currere.Uel pōt dici ꝙ hec lex per illas corrigiꝰ.nā ꝯm hec tempora currebat prescriptio filiosa.existēte in potestate.¶Sed denuo opponitur.Ecce si filius non petit bo.pos.infra annum vel infra centum dies vtiles:q2 perditur bo.poss.l.cōtradicit ꝙ filiosa.non currit dies statuti temporis ad petēdam bo.poss.patre ignorante:vel ex quo non potuit pater certiorari:vt.ff.quis or.in bo.pos.ser.l.vl. ergo si defertur filio bo.pos.ꝛ patre ignorāte:vel ex quo pater non potuit certiorari:non perditur bo.pos.Ad qđ quidam dixerunt de plano qđ ibi dicꝰ hic corrigitur:q2 nō est nouū ꝙ posteriores.ll.ad priores trahantur:vt.ff.de le.ꝛ sena.l.non est nouū.Uel pōt dici esse verum ꝙ bonorū poss.filiosa.delata ignorante patre pōt peti.si non est petita patre ignorante vel ex quo non potuit certiorari:non currit dies vt in.l.contra.sed si pater cepit scire ꝛ nō est petita secus est vt hic.Uel dicatis in profectitia bo.pos.delata filio non currit dies patre ignorante vt in.l.contra.sed in aduentitia sic patre ignorāte:ꝛ si pater nō potuit certiorari vt hic Ultimo quero hic de qua bo.pos.loquitur hec.l.Loquiꝰ enim de edictali vel decreta vꝰ decretali.¶Or segnori aduertatis hic:ꝛ videtur ꝙ in decretali non possit intelligi:q2 est decernenda:ꝛ ita est futura.non presens:q2 decernenda igitur non pōt repudiari:vt.ff.de successo.edicto.l.j.§.decretalis.igitur nec pōt repeti.In decreta non pōt intelligi ꝛ est decretalis que est data vel decreta pretore auctore:igitur est iā quesita.ꝛ si iā est quesita:amplius nō pōt peti:ꝛ sic nō amitti tpe statuto a lege:vt.ff.de mi.l.ꝙ sine.§.sꝫ ꝙ pap. Et denuo de edictali nō pōt intelligi:q2 edictalis ꝛ edicto

pretoris mortui videt deferri etiam non petenti? vt.ff. eo.l. iij.§.a municipibus.igit nō pōt pdi tpe statuto a iure. Ad qđ quidam dixerunt ꝙ in edictali pōt intelligi.⁊ lꝫ edictuꝫ pretoris mortui deferat eam nō petenti tamen interest eum peti a pretore viuo: qꝛ defert eaꝫ vt pomū qꝛ natura.i.deus offert nobis pomū vel cerasa: sed decreto nō intrabunt os nostruꝫ nisi colligamus ea.⁊ ita est de bo.pos.edictali: que si non petatur a pretore viuente huius vtilitatem non habemus. ¶ Or segnori videtur ꝙ hec.l.intelligat in decretali non in edictali: quia edictalis differtur ex edicto pretoris mortui certis casibus: vt si aliquis de certo corpore.s. pistorum vel nauiculariorum moritur sine descendentibus ⁊ alijs parentibus corpus vocat. ⁊ ita loquitur.l.iij.ff.e.§. a municipibus.sed hic nō loquitur de illa sed de decretali que defertur priuato in bonis alicuius sui coniuncti; que debent peti a iudice: que postq̄ est petita est decretalis: ⁊ postq̄ decretalis est decreta: ⁊ sic est quesita. Sed decretalis est futura: quia est decernenda. ⁊ iō non repudianda.⁊ qꝛ est futura decretalis: pōt negligentia perdi.s.si non petit quis infra annū vel infra.c.dies vtiles.⁊ ita loquunt in decretali. In decreta nō: qꝛ quesita.⁊ iō non amittit statuto tempore a iure: sed decretalis sic.nisi restitueret beneficio minoris etatis: vt.s̄.si ab here.mi.se absti.l.j.⁊.ij. Uel dicatis ꝙ bo.pos.decretalis videtur non posse repudiari; quia futura esset.sed lꝫ futura.i.conditionalia non possint repudiari: vt.s̄.de pac.l.j.futura tn̄ pn̄tia quantum ad ius pn̄t bene repudiari.sed ex quo decreta est: non potest repudiari vel amitti: ⁊ sic non potest peti.

J bonorū possessio.

In.l.ista ponit talis casus. Accessi ad principem corā eo sic proposui: Domine imperator quidam cognatus meus decessit intestatᵒ proximitatis nomine defertur mihi bo.pos.quero a vobis infra qđ tempus possum petere? Ad qđ respondet imperator qđ infra.c.dies vtiles possum petere bono.poss. postea no.hoc dicit ista.l. Uidete expositionem littere. Tex.dūtaxat.hec dictio dūtaxat pōt determinare ꝙ dicit proximitatis nomine ⁊ tunc legetis ita litteram.si bo.poss.ibi competit dūtaxat proximitatis nomine: qꝛ si agnationis noie infra annum pōt petere: vt.ff.de suc.edic.l.j.§.largius. Et pōt determinare hec dictio dūtaxat bo.poss.⁊ tunc legetis ita. Si tibi proximitatis noie competit bo.pos.dūtaxat: qꝛ vocaris iur pretorio noie ꝓximitatis petit infra.c.dies vtiles. Tex. vtiliū. Dicuntur vtiles in quibus dies feriati non computantur.⁊ illi non computantur in quibus non potuit petere: vt.ff.de di.⁊ tēp.ps̄.l.j. Sed continui dicunt in quibᵒ cōputantur feriati ⁊ non feriati. Tex.scisti: qꝛ tunc tp̄s currit sciēti ignorāti factū nō currit sꝫ ius sic: vt.ff. de iur. ⁊ facti ign.l.j.⁊.j.e.l.quādiu. Tex.ad bo.poss.amplectēdā.sub.vū cognati. Uñ no.si defert bo.pos.liberis ⁊ parētibus in honorē sanguinis: hn̄t annū ad petēdā bo.pos.vt.ff.e.l.§. largius.⁊.ff.qs or.in bo.pos.ser.l.pe. Si aūt defert collaterali bus hn̄t.c.dies vtiles ad petitionē bo.pos.vt h̄.

Infantis nomine.

In.l.ista no.ita casum.⁊ aduertatis hāc.l.qꝛ bona.l.est. Paterfa.habebat filiū anniculū: decessit pr̄ intestatus: ⁊ sic successit ei filius p vū liberi: vel decessit testatus instituto filio anniculo.mortuo pr̄e datus est tutor infanti: tutor noie infantis vel bo.pos.vū liberi: vel hꝫ ta.petijt. ⁊ sic decreta ē his ita factis decessit infans anteq̄ loqueret: nūqd ista bo.pos. cōpetit successori infantis: an his q successuri erāt pr̄i isto infante nō existēte in medio? Rn̄.ꝙ transmittitur ad successores infantis non ad alios.hoc dicit hec.l. Uidete litterā. Tex.infantis.i.non infantis: vel non loquentis. Nam infans dicitur duobus modis: ⁊ est ꝓprie infans minor.vij. annis: vt.j.de iure delibe.l.⁊ si infanti.⁊ ibi plene dicam. Tex.agnitam.s.per tutorem in bonis patris quod esse potuit.vt.ff.e.l.tutor.⁊.j.e.l.libertorum. Tex. recte cōpetere. expono successoribus infantis. Alij exponunt his qui erāt habituri si infans non esset in medio. ¶ Et super.l.ista formo qōnem quādam que accidit tota die. ⁊ dn̄s Azo tangit eam hic sed obscure. Sed ponamus: paterfami. habet fratrem ⁊ filiuꝫ infantem. decedit pater intestatus. tutor infantis petit bo.poss. decedit īfans relicta matre ⁊ fratre patris. dicit patruᵒ infantis.⁊ sit frater patris. bella dōna si infans non fuisset in medio successisseꝫ patri eius. vnde si mortuus est: sublatus est de medio debeo habere bona. dicit mulier: hel sire verū est ꝙ deberes habere bona si decessisset frater tuus ⁊ pater infantis nullo habito filio. sed hic habuit īfantem: vnde ego mater debeo succedere: querit qđ iuris sit? Dixerunt quidā ꝙ successio defert fratri defuncti: nō matri eius.⁊ hoc probāt tali rōne. Si tutor petijt infanti.bo.pos. non quesiuit sibi bo.pos. que tribuit ius vt faciat eum dn̄m vel quasi. sed quesiuit ei que tribuit factū vt esset in posses.⁊ aleretur inde. vt argu.s̄.de tu.⁊ fu.l.fi.§.finautem in furore. igitur si infans tollitur de medio defert fratri: vt.ff. de succes.e.l.j.§.vlti.⁊.ff.de peti.here.l.heres in prin. Sꝫ in qōne ista nos dicimus contra. ⁊ dicimus ꝙ defert matri nō patruo suo. quare? qꝛ leges sunt expresse ꝙ per tutoreꝫ infantis querit bo.pos.vt.ff.e.l. tutor.⁊.l.si pupillus.⁊.j. de iure delibe.l.si infanti.§.parentes.⁊.j.de contra ta.l.ij.in fin. Si quesita est pleno iure transmittitur ad suū heredeꝫ: ⁊ sic ad matrem: vt.ff.de acqui.here.l.antistitis.§.vlti.⁊.ff.de le.ij.l. licinius locusta.⁊.ff. ad tertul.l.ij.§.si qs.in fi.§.⁊.ff. de bo. posses.muto sur.ceco cōpe.l.j. Nec ob.l.contra. qꝛ est differentia inter furiosum ⁊ infanteꝫ: qꝛ furiosus caret omni intellectu: vt.ff.de of.presi.l.diuus.vū curator querit ei bono. pos.que est facti: vū non trāsmittit ad successores vt in prealle.l.heres.ff.de peti.here.⁊ ideo scriptum est ꝙ ei furioso non currit dies petende bo.pos. quo ad aliqd. qꝛ si curator non petit ei bo.pos.infra tempus statutū a iure: factus sane mentis ipse potest petere. Item nō querit ei bo.pos.que est iuris. secus in infante: qꝛ facto maiore: ⁊ sic proximus pubertati habebit intellectū: vnde transmittitur ad suos successores vt dictū est. Sed que est ratio diuersitatis ꝙ tutor querit infanti bon.poss.que est iur vt hic.⁊.j.de iure deli.l.si infanti. Sed curator furiosi non querit furioso bo.pos.que est iuris: sed que est facti sic: qꝛ solā detentationeꝫ furiosus consequitur. qđ apparet ex eo: qꝛ illam bon.pos.furiosus si moritur in furore non trāsmittit ad suos heredes: sed hērēt eaꝫ illi qui essent successuri ab intestato illi defuncto a quo furiosus habuit. Licet videat ꝯdicere qdam.l. que dicit ꝙ furiosus tenet ad legata ⁊ fideicō.ꝓstanda. ⁊ sic vr̄ sibi q̄sita bo.pos.que est iuris: vt.ff.de leg.ij.l. licinius locusta. Sed illa.l.nō ob. qꝛ nō omnis qui legata ꝓsoluit est heres. ar.ff. ad trebel.l.is qui quadringenta. Unde dico ꝙ hec est ratio diuersitatis.qꝛ qn̄ tutor querit: infans nō pōt ex hoc dānum incurrere.qꝛ si opulēta est illa bo.pos.hn̄ est.si damnosa pōt restitui: vt.s̄. si minor se ab here.ab.l.ij.⁊.s̄. si tu.vl cu.iter.l. etiam. Sed furiosus si est legittime etatis non restituit ꝯtra aditioneꝫ hereditatis: qꝛ nūq̄ inueni aliquā.l. que furioso daret restitutionē contra aditionem hēditatis postq̄ est legittime etatis. Si aūt eēt minor tūc restitueret vt minor nō vt furiosus: vt ar.ff.de tute.l.qui habet in prin.

Mancipata.

In.l.ista dicit. Si pater decedit intestatus: relicta filia emācipata debet petere bo.posses. infra annum vtilem: postea non potest petere: igitur non petita ad suos non trāsmittit. hoc dicit. Tex.emancipata.scilicet filia. Tex.si non agnouit. petendo decretalē: siue errore iur: siue ex certa scientia: vt.j.eo.l.iur. Tex.bo. posses.scilicet in bonis patris: vt institu. de here.ab intestato.§.emancipati. Et dicit infra annum: quia liberis datur tale tempus. vt.ff.eo.l.j.§.largius. Tex.successionis.scilicet bo.posses. Tex.potuit. quia bo.posses.non agnita non transmittitur: vt.j.de cadu.tol.l.vna.§. in nouissimo.⁊.j.de iure delibe.l. quoniam.⁊.ff.eo.l.iij.§.acquirere. Fallit interdum: vt.j.de his qui ante aper.ta.l.vna. Iteꝫ fallit in alio casu.ff.de bono.posses.contra ta.l.illud in fi.⁊.l.sed ⁊ si. Et ad hanc.l.concordat.s̄. de iur ⁊ facti igno.l.ij.⁊.ij.

Quādiu

Quamdiu. Quidā decessit testat⁹: instituto hrde.ego ab intestato erā ꝓximior:⁊ sic dicebā ad me debere puenire hrditatē:⁊ sic erat facti qō.deliberabat heres institutus:an vellet esse heres vel non:nunquid currit tempus statutum a iure ad petendam bo.pos.Certe non:qꝛ q̄diu locus est successioni ex testamento cessat ab intestato: ⁊ iō tempus non currit ad petendam bono.pos.Tex.vtrum ne ꝓm tabu. idest bo.pos.ōferatur instituto.Tex.capite. quia plura sunt capita.s.liberoꝝ ⁊ nepotū:vt.j.de suc.e.l.j. Tex.ne tibi tempus ad agnoscēdū bo.pos.Sed qō est illud tēpus?ꝶ.vt dꝫ ff.de succes.e.l.j.§.largius.Text.superstitiosam geris.i.vanam.q.d.frustra times q̄diu incertū sit vt currat illud tempus.nam si certū esset bene curreret tibi illud tps.secus si dubitares vt hic.⁊.ff.ō iur.⁊ fac.igno.l.j. Unde no.q̄diu locus est successioni ex testō cessat ab intestato:⁊ iō non currit tempus:vt.ff.de reg.iur.l.q̄diu.⁊.j.ti.iij.l.j.⁊ argu.ff.de acqui.here.l.q̄diu.Ex.l.ista colligetis ar.ꝙ facta sunt fundamenta cāe:siue ex fcō oritur ius.concor.ff.ad.l.aquil.si ex plagis.§.tabernarius.⁊.ff.de iure codi.l.conficiuntur.§.j.

Iuris ignorātiaꝫ. In.l.ista ponitur talis casus.Mulieri deferebatur bo.pos.vel in bonis parentū vel liberoꝝ:vel collateraliuꝫ.ista mulier credebat ꝙ posset petere bo.pos.vsqꝫ ad.xxx.an.⁊ sic errabat in iure:nunquid elapso tempore statuto ad petendā bo.pos.poterit petere?Certe non:quia iuris ignorantia nocet mulieribus:nedum masculis.h.d. Tex.iuris ignorantiā.secus si facti:vt.j.l.proxi.⁊.s̄.l.proxi.⁊.ff.de iur.⁊ fac.igno.l.j.Tex.nec mulieribus prodesse.q.d.neduꝫ masculis:imo nec feminis.Tex.edicti ꝑpetui.i.generalis.Tex. cursu āni vel.c.dierū.s.quominus currat. Tex.manifestum est.⁊ hoc est verū si potuit consulere peritiores:vt qꝛ erat in ciuitate boñ.al's secus:vt.ff.quis oꝛ.in bo.pos.ser.l.ij.§.vlti.⁊.ff.e.l.bonoꝝ.⁊.ff.de iuris ⁊ fac.ig.l.regula.§.ij.¶ Item no.ꝙ in casu isto nō lꝫ mulieribus ignorare ius.in alijs aūt casibus secus:vt no.plene.s̄.de iure.⁊ fac.igno.l.vlti.

Bonoꝝ. In.l.ista ponunt̄ tres casus.Primus casus est.si pupillo defert̄.bo.pos.tutor pōt q̄rere bo.pos.noie pupilli.Secūdus casus est.si defertur bo.pos.pupillo in bonis parentum vel collateraliū:sine tutoris auctoritate nō pōt petere.Tertius casus est.in quo potest pupillus petere bo.pos.sine tutore.verbigrā.pupillus non habebat tutorē:vel habebat tutorem negligentem:cū hic pupillo est de lata bo.pos.in bonis parentum vel collateraliū.dicebat pupillus tutori.delata est mihi bo.pos.adeas eam.dicebat tutor: bene faciemus.venit pupillus ad ꝑtorē sedentē pro tribunali.⁊ dicit ei qūo nō hꝫ tutorē:vel si hꝫ: hꝫ negligentem ⁊ delata est sibi bo.pos.talis.vnde rogat euꝫ ⁊ dicit.dñe rogo vos ꝙ illā bon.pos.mihi delatā decernatis mihi. dicit pretor:bene video ꝙ tu es impubes. ⁊ ideo non potes petere bo.pos.sine tutoris auctoritate:tñ qꝛ non habes tutorē:vel habes tñ tutorē negligentē:tñ ne tps labat̄ tibi ad bo. pos. petēdam ex certa scīa:hanc bo.pos.tibi decerno . hoc casu valet decretū:⁊ ipse pupillus sine tutoris auctoritate bon. pos.sibi acqrit.h.d.Tex.bonoꝝ quidē pos.sub.ex testō vel ab intestato.Tex.a parte declarat̄.sub.ēt sine consensu pupilli.qō tunc est verū:si ꝯsentire nequeat: puta si sit infans. vt.j.de iure delib.l.si infanti.secus si nō esset infans: sed est pupillus qui intelligere valeat: qꝛ tunc dꝫ eius consensus interuenire:vt in preal.ti.l.potuit.⁊ facit.s̄.e.l.infantis.⁊.ff. eo.l.tutor.Sed dñs Hugo.dixit ꝙ bo.pos. queritur pupillo per tutorē sine ꝯsensu eius:siue sit doli capax:siue non.⁊ dicebat aliud esse in bo.pos.aliud in hereditate. Si querit̄ que sit ratio.dicit ipse quare aliō in bono.pos. ⁊ aliud in hereditate.Respon.ipse ⁊ dicit ꝙ illa est rō:qꝛ in acquirenda here.solus animus requiritur:vt insti.de here.qual.⁊ dif.in fi.Sed in bo.pos.factum requiritur: qꝛ erat olim necesse ꝙ peteret̄ cā cognita.hodie sufficit ꝙ petat̄ corā iudice:vt.j.e.l.vlti.⁊.ff.e.l.iij.§.cā cognita.Et est ad hoc contra.l.que dicit indistincte tutorē posse petere bon.pos.nomine pupilli.ergo indistincte debꝫ intelligi:siue sit doli capax:siue nō.i.siue valeat cōsentire siue non:vt ar.ff.de publi.l.de precio.⁊ hanc opi.interdū approbauit dñs Odo.Tex. ipse auteꝫ. Incipit secundus casu.Tex.bo.pos.s.lucrosam: vt insti.de aucto.tu.in prin.Tex.non potest regulariter.pōt tñ in casu qui subsequitur statim in fi.Tex.etiam impuberi.Hic incipit tertius casus.Tex.scientis hoc.i.eū eē impuberē.⁊ sine tutore petere.Tex.quesitum est eē.s.pupillo. ¶ Unde no.ꝙ iudicis auctoritas equiparatur tutorie auctoritati. Et ad hoc est simile.ff.e.l.seruus.⁊.ff.de mino.l.ait pretor.§.permittit̄.¶ Itē no.hic iudicē ꝓm cōsciam iudicare posse debere.Sꝫ instatur hic.videt̄ innui ꝙ pupillus pōt adire sine tutore.videt̄ contradicere insti.de aucto. tu.§. neqꝫ.⁊.ff.de aucto.tu.l.obligari.§.j.vbi dicit̄ ꝙ non pōt acquirere etiaꝫ lucrosam.Rñ.regulariter est verū qō ibi dicit̄.fallit tamen nisi competens iudex ⁊c̄.vt hic habetur. ¶ Si querat aliquis que est ratio diuersitatis?Rñdeo illa est rō diuersitatis ꝓm Azo.fauor minoꝝ:ne alienis debitis ꝑgrauētur: vt ar.ff.de mino.l.minoribus.qō nō plꝫ. nam illa rō nulla est: inspecto qō.ll.dicūt ⁊ supponunt heredi.esse lucrosaꝫ. ⁊ iō vos dicetis aliter ⁊ melius ꝓm Ja.⁊ dicetis ꝙ illa rō est:qꝛ quis adeundo hereditatē videtur quasi cōtrahere: vt.ff.de aucto.tu.l.j.⁊.ff.de acq.here.l.more.⁊.ff.ex qui.cau.in pos.ea.l.apud iul.in fi.cuꝫ.l.se.sꝫ pupillus nō pōt sine tu.auctoritate obligari.vt insti. de auc.tu.in prin.⁊ in prealleg.ff.de auctoritate tu.l.obligari.ergo pupillus adeundo nō obligatur.sed fallit hic vt dixi:qꝛ auctoritas iudicis succedit loco auctīs tu.⁊ de hoc ēt.j.de iure deli.l.si infanti. ⁊ in pal.l. ¶ Sed denuo quero quare nō est ita sicut in ꝯtu vbi pupillus obligat sibi ꝯhētem:ipse aūt nō obligat̄: vt sic adeūdo obligaret sibi debitores:non tamen obligaretur creditoribus?Respon.cum quis contrahit cum pupillo ipse obligatur.⁊ pupillum sibi non obligat: quia est qō sibi imputetur ꝙ cum dolo contraxit sine tutoris auctoritate. Sed cum pupillus adijt hereditatem:nihil potest imputari creditoribus hereditarijs:⁊ ideo ipsi non obligantur . sed nec pupillus obligatur:qꝛ tutoris auctoritate non contraxit. ¶ Sed denuo quero super.l.ista:nūquid sicut per tutoreꝫ queritur pupillo bon.pos.queratur adulto per curatorem? Et videtur ꝙ nō:qꝛ per curatorē nō pōt adiri hereditas. vt ff.de ap.l.cum in vna.§.vlti.in fi.⁊ hereditas ⁊ bo.pos.equiparantur:vt dixi.s̄.e.l.j.⁊.ff.e.l.ij.⁊.iij.Sed vos dicatis ꝙ sicut per tu.queritur bo.pos.pupillo :ita per curatorē queritur bo.pos.adulto:vt.ff.de admi.tu.l.cuꝫ quedam puella. Nec ob.l.contraria.qꝛ ibi curator impuberis non pōt querere.qꝛ hꝫ tutoreꝫ cui incumbit:vt.ff.de aucto.tu.l.curatorem.⁊.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.l.impuberi.⁊ in palle.l.cum quedaꝫ puella. dicitur expresse.Item nūquid pupillo currit tempus:postq̄ tutor scit delatam esse suo pupillo bon. pos.Uidetur ꝙ sic:⁊.ff.eo.l.tutor.sed contra videtur.ff. de suc.edicto.l.j.§.furiosum.Sed potest dici aliud esse in tutore:aliud in curatore:quia tutori tempus currit vt dictum est.sed cur.furiosi nō q̄uis sciat ad ipsum furiosuꝫ bo. pos. delatam esse.Et est rō diuersitatis in his: qꝛ si esset dānosa bo.pos.pupillus possꝫ restitui:qō in furioso non habet locum si est legittime etatis:vt dixi.s̄.e.l.infantis.

Quicūqꝫ. Debetis hic habere talem subscriptionē. Imperator constantinus augusto dionysio fratribus.respondet ad id quod cōtinetur in l.ista.quicunqꝫ.¶ Or segnori.hec.l. duobus vel tribus modis consueuit intelligi. ego tamen premittam quandam lecturam quam dominus Azo in sua glo. recitat hic in fi.⁊ postea dicam alias duas lecturas. Et ad euidentiam huius lecture domini Azo.est hic premittendum ꝙ bono.pos.alia est decretalis. alia edictalis.Decretalis ē que petitur a iudice.⁊ postea ab eo decernitur.⁊ de hac loquitur hec.l.ꝓm eum. Est edictalis que habet dcerni ex edicto pretoris mortui:⁊ si nō petatur cer,

tis casibus: vt corpori vel societati aliquorum. ⁊ de hac bo. pos. non loquitur hec.l. ¶ Ponetis ergo ita casum secundum eum. Decessit parens meus intestatus vel alius proximus meus. ego considebar me vocari ad bo. poss. ꝑ vnde liberi: vel per vnde cognati. ego tamen quid feci: per iuris ignorantiã vel per facti: vel per absentiã ipsius pretoris: vel per absentiam illarum personarum que debebant me instruere illam bo. po. nõ petij cum illa solemnitate qua debebam: que erat. si cadebã a syllaba: cadebam a tota bo. pos. petẽda: nunquid excludar ab illa bo. posses. Rñ. imperator ꝙ non: quia licet esset olim petenda: tamen constitutio mutauit talem consuetudinem. s. vt bo. poss. non petatur cum solemnitate illa que supra dicta est immo sine vlla solẽnitate hodie põt peti bo. poss. hoc dicit. Et secundum hanc lecturam exponetis ita litteram. Quicũqꝫ. s. liberi vel cognati vel agnati: vt indicat littera sequens. Tex. si per rusticitatẽ: vt quia erat rusticus. Tex. vel ignorãtiã facti: ideo quia homo iners. Tex. vel absentiam. s. patroni vel pretoris. vel quia erat absens: vel per quãcunqꝫ aliam rationem. s. iustam. Tex. noscatur: scilicet cum illa solemnitate verborum que olim erat: vt si aliqs caderet a syllaba: caderet a tota bo. poss. petit tamen: sed sine solẽnitate. ⁊ quia non obest ei: audia tis rationem. Tex. quoniam hec ⁊c. sanctio. i. constitutio: vt s. de epi. ⁊ cle. l. j. Tex. huiusmodi consuetudinis. s. petende bo. poss. cum solẽnitate verborum. ¶ Or segnori colligetis duo no. Primum no. olim erat cõsuetudo bo. pos. peti cum solẽnitate que erat: vt siqs caderet a syllaba: caderet a tota bono. poss. petenda. Unde facta est postea hec constitutio que tollit hanc solẽnitatem. vnde colligetis hic. l. expressam ad id qd tota die dicitur. Si consuetudo ꝑcedit legem: lex. que subsequitur contrariatur consuetudini: consuetudinẽ vincit. Et adducit dominus Jo. ⁊ Azo. vnam. l. que habet litteram ceream. ⁊. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus. sed hec. l. melius dicit. Nã ante. l. istam erat cõsuetudo ꝙ bo. poss. infra annũ vel infra. c. dies peteretur cũ solẽnitate: que erat siqs caderet ⁊c. sed remittitur consuetudo hodie. vnde debẽt potius allegare. l. istam. ¶ Item no. aliud notabile ⁊ tale. Olim in actionibus mouendis. ⁊ in interdictis mouẽdis. ⁊ in bo. pos. petendis erat introducta quedã verborũ solẽnitas: que erat. si aliquis caderet a syllaba: caderet a tota cã: vt. ff. de ori. iur. l. ij. §. deinde. Sed certe hec solemnitas recessit ab aula: vt. s. de for. ⁊ impe. ac. sub. l. j. ⁊. ij. ⁊. j. de interdictis. l. incerti. ⁊ hac. l. Et secundum hanc litteram habemus necesse dicere ꝙ olim in bo. pos. petenda erant quedam solemnia verba formata: vt si aliquis cadebat ab illa forma: cadebat a tota bo. poss. petenda. Uerumtamen si erat rusticus qui ignorabat hanc solemnitatem parcitur ei: vel si erat homo iners: vel si erat laycus qui nesciebat iura: vel si erat minor: vel pupillus vel minor infirme etatis vt hic dicitur. Et hec. l. est intelligenda non in edictali bo. pos. que defertur corpori vel societati certis casibus: etiam non petenti ex edicto pretoris vt dixi: quia illud est fauore corporũ: vt. ff. e. l. iij. §. a municipibus. quia in illa non erãt solẽnia verba formata: cum non peteretur: sed deferebatur ex edicto ꝑtoris etiam non petenti: ⁊ sic nõ erat necesse peti. Sed debet intelligi in decretali que erat petenda: ⁊ causa cognita deneganda: vt. ff. e. l. iij. §. causa cognita. ⁊. ff. de suc. edic. l. j. §. decretalis. Et in ista erant verba solemnia: vt siquis caderet a syllaba: caderet a tota bon. pos. petenda. ⁊ in ista debet intelligi secundum Azo. Et pro hac lectura facit. j. e. l. proxi. ⁊ glo. ibi do. Jo. ⁊ Azo. exclusimus: vt. s. l. proxi. ⁊. l. se. dicemus ne si opponeretur: vnde exponebat qd dicit exclusimus captiones. s. s. l. proxi. quia alibi non inuenietur exclusa nisi hic. Sed hec lectura non valet panem vel farinam vel vuam pictam: quia hec lectura est contra litteram: quia hec lectura non facit mentionẽ de aliqua solemnitate verborum. Unde alij alio modo intellexerunt. l. istã. ⁊ posuerunt casum in decretali bon. pos. Et ad istam casus positionem pro euidentia no. ꝙ si defertur alicui decretalis bo. pos. debet peti pretore presente. ⁊ ipse debet cognoscere sit decernenda vel non. Ponamus ergo ita casum secundum eos. Ille qui confidebat sibi de iure deferri bo. pos. in bonis parentum vel proximorũ suorum: vel propter rusticitatẽ vel iuris ignorantiam: vel absentiam: venit ad locum vbi sedebat pretor: ⁊ nõ inuenit eum: quid fecit? nõ petijt a ꝑtore sedẽte ꝑ tribunali: sed a procedẽte petijt: infra tamen tẽpus statutum a iure ad pe. bo. pos. nunquid nocebit ei? Rñdet imperator certe nõ: quia hec sanctio in quibusdã personis mutauit consuetudinẽ ꝙ possint petere bo. pos. a pretore ẽt non sedente pro tribunali: vt in rusticis ⁊ in hominibus ignorãtibus ius: ⁊ absentibus vel alia iusta cã impeditis. Et secundum hãc lecturã exponetis litteram sic. Quicũqꝫ. s. liberi vel agnati vel cognati vt primo dixi. Tex. non obesse. sub. sic si non petijt a ꝑtore vel a iudice sedente pro tribunali: sed a procedẽte. Tex. huiusmodi consuetudinis: scilicet petendo bo. pos. sedente pretore vel iudice pro tribunali. Tex. necessitatem mutauit. sub. non in omnium personis: sed in istis dumtaxat de quibus dicitur hic. ¶ Or segnori si prima lectura non est bona. nec valet vuam pictam. ista tamen est deterior: quia ista littera non facit mẽtionem ꝙ bo. poss. possit peti a iudice procedente. Item est cõtra omnes. ll. quia omnes. ll. volũt ꝙ ab omnibus debeat peti bo. pos. a pretore vel a iudice sedente pro tribunali ⁊ causa cognita. vt. ff. e. l. iij. §. si causa. ⁊. ff. de suc. edic. l. j. §. decretalis. ⁊. j. l. pxi. nisi in casu qui nõ ponitur hic. Et est talis pone ꝙ pretor erat solitus tẽpore estus vel caloris ire ꝑ secessus vt erat rome. certe hoc casu bene in successibus aditur pretor vt bo. pos. ibi decernatur ⁊ petatur: vt. ff. quis or. in bo. pos. ser. l. ij. §. dies. ¶ Unde spretis istis ambagibus. intelligitur hec. l. tertio mõ. ⁊ ponetis ita casum: vt dicit littera istius. l. Uos bene scitis ꝙ certum tempus est statutum ad bo. pos. petendam scilicet tempus anni vel. c. dierum: ponamus ergo casum. Deferebatur mihi bo. pos. ab intestato in bonis parentum vel proximorum. ego qui eram rusticus nõ petij bo. pos. infra tps statutum a iure. vel quia ignorabam illũ decessisse. vel quia erã absens cã reipublice. vel ob aliã iustam cãm. vt quia detinebar in vinculis. vel quia eram furiosus. vel ꝑpter ignorantiam facti. puta quia fui inuẽtus expositus ⁊ nutritus postea per aliquẽ: ego ignorabam ex qua parte attinerem sibi. i. ei cuius bo. pos. petere volebã: an ex parte mr̃is vel patris: ⁊ sic nesciebã quã bo. pos. deberẽ petere: an vñ legittimi: an vñ cognati. ⁊ sic propter istas causas non petij bo. pos. infra tps statutum a iure ad petẽdam bo. pos. nunqd nocebit mihi? Certe non: quia hec sanctio illius ꝯsuetudinis petere bo. pos. infra annum vel infra. c. dies: necessitatẽ mutauit in rusticis ⁊ ignorantibus illum decessisse: ⁊ in absentibus cã reipublice ⁊ in alijs impeditis iusta de causa. h. d. Et secundum hanc lecturam exponetis ita litteram. Tex. si per rusticitatẽ. sub. quia credebat se ꝑpetuo posse petere. Tex. vel ꝑ ignorantiam facti. quia ignorabat illũ decessisse. Tex. vel absentiã. vt quia erat absens causa reipublice. Tex. vel quãcũqꝫ aliam rationẽ. s. iustã: puta quia detinebatur in vinculis: vel quia erat furiosus. Tex. infra ꝑfinitũ tps. i. infra annũ vel infra. c. dies. Tex. quoniam hec sanctio huius cõsuetudinis. s. huius tẽporis. i. vel cõsuetudinis approbate. Tex. necessitatẽ mutauit. sub. in ꝑdictis casibus. s. ignorantibus ius: ⁊ in rusticis ⁊ in absentibus causa reipublice. ⁊ in detentis in vinculis. ⁊ in furiosis ⁊ similibus. ¶ Or segnori hec est regula ꝙ bo. pos. petitur infra annum vel infra centum dies. Fallit autẽ in rusticis. quia sibi nõ nocet si infra predictum tẽpus non petant bo. poss. quia ꝑmissum est eis ius ignorare. vt. ff. de iuris. omnium iudi. l. siquis id. §. j. ⁊. ff. de eden. l. j. in fi. ⁊. j. de test. l. fi. ⁊. ff. siquis in ius vo. non ierit. l. ij. ⁊. j. de iure delibe. l. vlt. in prin. ⁊ in fi. Secus in non rusticis ⁊ in mulieribus. quia si propter iuris ignorantiam non petierunt. nocet eis. si poterunt consulere peritiores. vt dixi. s. e. l. emancipata. ⁊. l. iuris ignorantiam. Secus si ignorat decessisse illum cuius bo. pos. defertur sibi. quia tunc non currit ei tẽpus. vt. s. e. l. quãdiu. ⁊. ff. de iuris ⁊ facti igno. l. j. §. j. Itẽ fallit. quia si alieni ꝺfertur bo. poss. ⁊ est absens causa reipublice vel alia iusta de causa. quia detinetur in vinculis. vel quia est furiosus. non nocet ei. Et est alia ratio. quia absentia sua non debet ei eẽ damnosa. vt. ff. ex quibus cau. ma. l. videlicet. Est ⁊ alia ratio. quia tempus qd datur ad petendam bo. poss. est vtile. vt s. e. l. ij. ⁊ tempora vtilia non currunt absentibus causa reipublice vel detentis in viculis vel furiosis. vt. ff. de diuer. ⁊ tem. prescrip. l. j. ¶ Or segnori secundum istam lecturam ad istam

l. signatur

l.signatur quoddam contrarium superficialiter:hic dicitur q licet rusticis ius ignorare.Sed.l.videtur ɔtradicere que dicit q non licet rusticis ius ignorare:vnde si libertus vocauit per rusticitatem patronum in ius sine venia non parcitur ei:immo patitur penam quinquaginta aureorum:vt.s. de in ius vo.l.venia. Ad quod vos ita dicetis.est ignorantia iuris pretorij vel ciuilis vel iuris naturalis vel quasi naturalis. Ignorat rusticus ius pretorium: si credat bo.pos. posse peti ppetuo.i.vsqz ad.xxx.annos.hec ignorantia iuris ciuilis vel pretorij excusat vt hic.Est ignorātia iuris naturalis vel quasi naturalis:si credit dominus rusticus licite posse furari rem alienam:vel credit postqz est diues q non debet reuerentiam patrono suo:ꝛ credit licere ei vocare eū in ius sine venia.hec ignorantia iuris naturalis vel quasi naturalis non excusat dominos rusticos:vt in.l.contra. Et ad hoc.facit.s.qui pet.tuto.l.vltima.Et de hac materia plenius dicam.s.de iuris ꝛ facti ignoran.l.error facti. Sed opponitur.l.dicit q mulier ꝛ rusticus equiparātur:vt.ff.de proba.l.cum de indebito.in fin.j.respon.ꝛ.ff.de eden.l.j.in fin.Sed mulieribus non subuenitur si decepte fuerint iuris igno. vt.s. titul.j.l.iuris igno. Ad quod dicendum est in quibusdam equiparantur:in quibusdaz non vt hic vnde distingue.Si aliquis dimisit petere bo.pos.infra tempus a iure statutum:si fuit ex certa scientia:quo quidem casu preiudicat sibi:vt.ff.de bono.poss.l.iij.in fin.Siquidem p ignorantiam:aut iuris:aut facti.si facti tunc bene admittitur:etiā post tempus elapsum: vt.s.e.l.quādiu.ꝛ.ff.de iuris ꝛ facti ignoran.l.j. Siqdē iuris:aut est femina:aut masculus.si femina tūc subdistingue. si potuit cōsulere peritiores ꝛ nō fecit:tunc non subuenitur ei:vt.ff.de bono.posses.l.in bonorum.ꝛ.s.de iuris ꝛ facti ignoran.l.regula.si vero sit masculus tali bene obest iuris ignorantia:nisi sit miles vel rusticus.Nam militibus permissum est ignorare iura.vt.j.de testa.l.vlti.ꝛ.s.de iuris ꝛ facti ignoran.l.j.ꝛ.s. locati.l.milites.ꝛ.j.de iure deli.l.sancimus.Item subuenitur rusticis. sic al's.vt.ff.de iuris. omnium iudi.l.siquis id quod.ꝛ.ff.siquis in ius vo.non ie.l.ij.Nam rusticis permittitur ignorare ius pretorium vel ciuile non naturale:vt.s. dictum est in solutione alterius contrarij.

Ut verborum. Sicut superior l. est ɔstantini imperatoris:ita ꝛ hec.l. quā imperator cōstantinus dirigit ad populum vniuersi imperij.ꝛ hec.l.continet tria dicta.Primo dicit.olim in petenda bo.poss. erant quedam verba solemnia introducta:vt siquis caderet a syllaba caderet a tota bo. poss.petenda.illam solēnitatem imperator cōstantinus presenti.l.tollit:ꝛ non habet hodie locum.Secūdo dicit q bo.pos.olim debebat peti a pretore:vel a iudice sedēte pro tribunali:ꝛ decerni causa cognita:ꝛ ita erat decretalis.hodie non est necesse peti a pretore vel a iudice sedente pro tribunali:sed sufficit eam apud quēcunqz iudicē agnosci.ꝛ si agnoscitur apud duūuiros:nihilominus ei tenetur bo.poss.ꝛ sic dicitur hodie iudicialis vel agnitionalis.Tertium dictum est magis intricatum ꝛ magis obscurum:ꝛ habet plures intellectus.Sed ponam casuz simpliciter vt dicit littera.ꝛ ita. In bonis alicuius dfuncti primo loco deferebatur bo.poss.ab intestato mihi.secūdo loco dū tu deliberares velles petere vel non:ego petij bo.pos.nunquid tibi nocet?Certe non: quia sicut si tu primo petijsses eaz mihi nocet vt nō postea possim petere: ita tibi nō nocet si preueni te in petenda bo.posses.hoc dicit. Or videte summariam expositionem littere.Tex.vt verborum. sub.solemnium circa bo.poss.petendam taliū:vt siquis caderet a syllaba:caderet a tota bo.poss.petenda.Tex.inanium.i.inutilium. quia in omnibus pompis nihil vtilitatis inuenitis. Tex.excludimus captiōes.idest deceptiones.quia sicut in aucupio capiuntur aues:ita in bo.poss.petenda per huiusmodi verba decipiebantur. Et est hic duplex littera excludimus scilicet de presenti. Tex.vt.i.sic excludimus captiones verborum inanium.s.hac presenti.l.qr aliquā.l. q excludat non habemus nisi istam. Alij habent in littera exclusimus.ꝛ talem litteram habebat dominus Azo.s.litteraz de preterito:que littera deuiauit multos ab intellectu superioris.l. ꝛ exponunt ita vt verboꝝ inanium exclusimus. sub.ꝛ vbi dicunt ipsi.s.l.pxi.ꝛ ita ponebant ibi casum vt ibi dixi. Sed male dicunt:qr.l.s.proxi.de aliqua solēnitate non facit mentionez ꝛ ibi dixi. Et ideo si vos habetis in preterito exclusimus:legetis ita.vt.i.sicut verborum inanium captiones exclusimus.s.in quadam.l.greca vel antiqua.l. que remansit in primo.C.quā nō habemus in isto.C.Uel dicatis exclusimus.s.al's generaliter:qr al's generaliter pcepit imperator q non est necesse vti verbis solēnibus:vt.s.de for. ꝛ impetra.sub.l.j.ꝛ.ij. Or segnori sequitur littera. Hic incipit scdm dictum.Tex.vt apud quēlibet iudicē.sub.siue maiorē siue minorem.i.habētem tribunal siue non.Tex.vel etiam apud duumuiros.i. magistratus municipales. sic.s. de iudi.cum specialis.Tex.qualiscūqz contestatio.i.protestatio.Tex.amplectende hereditatis.i.bonoꝝ possessionis. Tex.ostendat.i.ostēsa sufficiat.Tex.prisco.i.antiquo.Tex. coartāda.s.vt non sit perpetua sed temporalis ẜm antiqua iura ẜm que statutum est q liberi ꝛ pentes habebant annū. alij:idest extranei centum dies vtiles:vt.s.e.l.j.ꝛ.ff.de suc. edic.l.j.§.largius.Tex.eo addito.sub.huic.l. Et icipit tertium dictum.Tex.parem.i.similem.ꝛ quidā hñt hic in littera parem prerogatiuam.Alij nō habent in littera prerogatiuā. Et hic ver.eo addito legitur pluribus modis. Uno modo legitur vt dixi in casu.ꝛ adhuc repeto vt melius intelligatis.Ponamus.quidam decessit intestatus relictis duobus:quorum vnus erat sibi coniunctus in primo gradu:vt qr erat filius.alius erat sibi coniūctus in secūdo gradu : vt qr erat eius frater.filius ad petendam bonorum possessionem hēbat annum.dum deliberaret filius an vellet petere bo.pos.an non:venit frater in secundo gradu constitutus ꝛ petijt bo.pos.nunquid nocet filio?Certe non . Unde sicut si filius infra annum petijsset bo.pos.exclusisset fratrem:ita in hoc casu non nocet ei.hoc dicit. Et tunc legatis ita litteram.Tex.addito.s.huic.l.Tex.prioris gradus.s. prerogatiuam.ꝛ ita infra annum.Tex.exeratur.i.petatur ab eo qui erat in secundo gradu ꝛ nihilominus consequitur parē efficaciam illa bo.pos.quesita suis curriculis quasi non petijsset iste frater qui erat in secundo gradu:sed qui erat in primo loco si vltio petijsset haberet.Uel legatis nihilominus consequeř efficaciam parem bo.pos. petitaz ab eo qui erat in primo gradu vltimo petita quesita suis curriculis: vt nō admittatur ille qui est in secundo gradu. Et ad hanc lecturam concor.ff.de inoffic.testa.l.filio.§.contra tabulas. vt.ff. de bo.libe.l.si filius.§.si filius. Potest legi secūdo modo iste ver.ꝛ erit sensus.Quidam decessit intestatus relicto filio ꝛ nepote ex eodem filio.primo vocař filius:excluso filio vocatur nepos.filius poterat petere bo.pos.intra annū statim repudiauit : nunquid nepoti statim currit annus suus: an post annum filij elapsum?Respondetur:sicut si iam essz elapsus annus filij iciperet currere annus suus nepoti: ita hoc casu:scilicz quādo filius repudiauit statiz currit ei annus suus: quia apitur ei via intra aliam vicem. Et ẜm hoc exponetis ita litteram. Tex. intra aliam vicem.i.temporis alieni.Tex.prioris gradus.i.anni.Tex.exeratur.i. aperiař via:nihilominus si ita sequatur parē efficaciam quasi suis curriculis.i.qsi annus datus filio elapsus sit:ꝛ statim incipiat currere nepoti suus ann⁹.Or segnori no.hic:si aliquis decedit intestat⁹ relicto filio ꝛ nepote ex eodē filio: filius est in prio gradu:nepos est in scdo.filius hz annuz ad bo.pos.petendā.si filius statim mortuo patre repudiat: nepos vocař ad bo.pos.ꝛ statim currit ei annus suus:nec expectatur finis alterius anni dati patri suo. vnde si apiař ei via intra vicez alienā prioris gradus:ipse dz statim petere bo.pos.infra annū:vt.ff.de bo.liber.l.etiā.§.vt patronus.ꝛ insti.e.§.vlti.Et qr hec est regula vbicunqz aliquis vocatur ad aliqd:ꝛ ego vocor:secūdo loco eo excluso qui est in primo gradu currit mihi tempus statim qui sum in secūdo gradu:vt.ff.ad.l.iul.de adul.l.si maritus.§.antepenul. ꝛ.l.quinquēniū.ꝛ.ff.de suc.edic.l.j.§.quib⁹.ꝛ ar.ff. de acq. here.l.si heres ita scriptus. Ad.l.istā ita instaꝛ ꝛ ɔuincit eam stare

non posse duabus rõnib⁹: qꝛ hec.l.dicit sufficit agnosci bo. poss. Sed videtur contrarium: qꝛ dicit.l.ꝙ dꝫ peti a iudice ꝛ causa cognita decerni: vt.ff.eo.l.iij.§.si causa.ꝛ.ff. de suc. edic.l.j.§.decretalis. Ad quod ita dicetis. dum ante tẽpora constantini necesse erat peti ꝛ cã cognita: vt in.l.contra.ꝛ.j. cõia de suc.l.j.ꝛ.ff. de excep.ꝛ sic olim dicebatur bon.poss. decretalis. vnde olim fiebat sic. Veniebat ille cui debebatur bo.pos.infra tempus petende bo.pos.ad iudi.sedentem pro tribunali: non autem ibat ad camerã suam: vel nõ ibat ad eum cuꝫ comedebat: vt faciunt multi stulti: ꝛ dicebat ei: mortua est talis persona cuius bo.poss.mihi defertur: vnde peto vt mihi decernatis bo.pos.eius. dicebat pretor: volo ꝙ facias mihi fidem ꝙ sit mortuus ꝛ tu sis proximior. iste faciebat ei fideꝫ.ꝛ ipse sedẽdo pro tribunali dicebat: qꝛ apparet mihi ꝙ tu es proximior: ꝛ ipse mortuus est: tibi decerno bo.pos.eius.ꝛ ista dicebatur decretalis postq̃ erat petita: post decretum dicebaẽ decreta.sed hodie sufficit coram iudice agnosci: ꝛ diciẽ iudicialis.ꝛ fit hoc modo hodie. Homo peritus scit tales solẽnitates: ꝛ cũ petitur ab eo de istis solẽnitatibus ab aliquo amico suo: accedit cum amico suo ꝛ vadit coram iudice: ꝛ dicit ita homo iurisperitus. Domine titius decessit: huic est delata bon.poss. titij ab intestato: vel vnde liberi: vel vnde agnati: vel vnde cognati: vel ex testamento.ꝛ ipse est infra tẽpus statutum a iure.i. infra annũ vel infra.c.dies.ipse cognoscit hanc bo.pos.in pñtia vestra: ꝛ vult ꝙ iste vester tabellio in actis redigat.ꝛ vult vt solet ꝙ iste tabellio qui est hic de hoc faciat publicuꝫ instrumentum.ꝛ dicit postmodum iudici: nos recedimus stetis cum deo: vel nihil ei dicit: ꝛ tunc forte iudex dicit eatis cuꝫ deo. hic iudex non cognoscit an debeatur vel non.ꝛ ita est hodie iudicialis vel cognitionalis.ꝛ ad hoc facit.s.ꝺ cur.fur. l.vlti.§.nos itaqꝫ.ꝛ hec sunt vera: si nullus existat ꝯdictor. Si aliquo existẽte ꝓ ꝯdictore hñ dicerẽ ꝙ esseꝫ necessaria cause cognitio: vt ar.ff.ad exhi.l.iij.§.ibideꝫ.ꝛ.ff.vt in poss. le.l.is a quo.ꝛ.ff.quis or.in bon.posses. ser.l.ij.§.bonorũ.ꝛ ff.de carbo.edicto.l.ij.§.cãe.ꝛ.§.due cãe. Secundo instatur ad.l.istam sic. Bo.pos.desiderat cause cognitioneꝫ ꝛ decreti interpositionem: vt patet ex predictis.ll.ff.e.l. iij.§. si causa.ꝛ.ff.de suc.edic.l.j.§.decretalis. ergo non potest explicari apud quemlibet iudicem minorem vel minorem: vel duũuiros: quia apud eos que competũt iure magistratus: ꝛ que delegari possunt ꝛc̃. vt.ff.de offi.procon.ꝛ le.nequicquã.§.vbi decretum.ꝛ.ff.de reg.iur.l.omnia. Rñ.qꝺ.s. dictum est verum erat olim ꝙ desiderabat talem cognitionẽ ꝛ decreti interpõneꝫ: ꝛ sic erat mixti imperij. Sed secus est hodie: qꝛ modo iurisditio hꝫ solũmõ agnosci: vt.s.dictũ ẽ. Alij dicunt spãle est in bo.pos.qꝛ licet sit mixti impij: tñ pp subiectorum cõmoditatem statutũ est vt possit agnosci apud quencunqꝫ iudicem: vt dicitur hodie in restõne minorum: vt.s.vbi ꝛ apud quos mi.res.l.vlti.olim contra.vt.ff.ad mu. l.ea que.l. Sed diceret aliquis vnum videtur mihi ꝙ olim fuit magna fatuitas peti ꝛ decerni: a iudice sedẽte ꝓ tribunali.ꝛ hodie est maior fatuitas agnosci coram iudice: qꝛ cũ defertur bo.pos.alicui: nõ est melius ꝙ sit heres q̃ bo.pos. qꝛ si est heres perpetuo põt adire hereditatẽ.i.vsqꝫ ad.xxx. annos.ꝛ hoc probo ita.dicet aliquis vr̃m.l.dicit ei q nõ repudiauit hereditatẽ licet adire qñcũqꝫ.i.j.xxx.annos: vt.j.ꝺ iure delibe.si curatoris.ꝛ.s.de peti. here.l. hr̃ditas.ꝛ.j.qui. ex cau.ces.lon.temp.pres.l.hereditatem.vnde est bestia ille hõ qui põt succedere iure ciuili vt heres: ꝛ sic perpetuo.i. vsqꝫ ad.xxx.an.ꝛ vult succedere iure pretorio: vt bo. poss.ꝛ sic ad tps.i.j.annum vel.j.c.dies: vt.s.e.l.j.notaui. ⁋ Or segnori nos dicimus ꝙ petere bo.pos.est vtile pp dubitationes tollendas ꝛ ambages: ꝛ qꝛ facilius adipisciẽ quis bo. pos. Nam vos debetis scire ꝙ si aliquis vult esse bo.poss. datur ei interdictum quorum bonorum: vt.j.quoruꝫ bo.l.j.ꝛ insti.de interdictis.§.pro herede. Sed si vult esse heres: ꝛ postea mouere vtile interdictũ quoꝝ bo.ꝓ bo.poss.ꝙ qdaꝫ dicũt dari heredi interdictũ vtile quoꝝ bonoꝝ. Diceret ei ꝙ nõ põt: qꝛ daẽ bo.poss. postea diceret ei: si tu vis esse heres poteris adire.j.xxx.annos.ꝛ si velles adire vt bo. pos. non posses: qꝛ oẽ interdictũ est annale: vt.ff. de interdictis l.vl.aꝭs penul.vñ pp tollendas dubitationes ꝛ opiniones factũ est. Itẽ tũ qꝛ qui petit bo.poss. hꝫ ꝓbare hec duo tñ scꝫ se eẽ ꝓximiorẽ defuncti: ꝛ has res eẽ in bo. pos. dñfuncti tpe mortis.ꝛ hoc est veꝝ si aliquis ei resistit. Sꝫ in petitiõe heredi.plura hꝫ necesse ꝓbare: que interdũ difficulter ꝓbãtur.vt.s.dictũ est. Insuper petitio hr̃ditatis nõ daẽ ꝯ ti.possidentem: hic sic: vt.ff.de peti.here.parẽs.vel.l.cogi. Item illa non daẽ nisi heredi: hic sic. vnde tota die petitur nobis de hac qõne regulariter.ꝛ.s.de peti.here. Talis meus consanguineus decessit: vnde debeo succedere ei: qꝛ sum ꝓximior: qualiter succedã? vel sicut hr̃s: vel sicut bo.pos.ꝛ nos dicimus ei ꝙ apprehẽdat bona. Certe talis facit sicut dicimus nos: vnde quid facimus si est nobis ꝯiunctus iste qui petit.si dicimus ei ꝙ vadat corã iudice ꝛ petat sibi agnosci bo.posses.infra annum.ꝛ postea formabimus libellũ in interdicto quorũ bonorum.ꝛ non obijciẽ nobis ꝙ nõ põt intentare: qꝛ est annale: qꝛ nos petimus infra tps statutũ a lege.ꝛ non obijciẽ nobis ꝙ nõ daẽ interdictũ quorum bonorum heredi: qꝛ nos petimus bo.pos.vt bo.pos.non vt hr̃s. ꝛ cautius est litigare per interdictum possessoriũ q̃ per petitoriũ iudicium: vt.ff.de rei ven.l.is qui destinauit. Vltimo no.ꝙ per hanc.l.obuiatur malitijs ꝛ baratarijs quorũdam maliciosoꝝ aduocatoꝝ: scꝫ dum decedit aliquis valde diues relicto filio impubere ꝛ vxore sua mr̃e impuberis ꝛ fratre mortui qui est patruus isti pupillo: qui vellet hẽre tutelaꝫ pupilli.vnde videt ꝙ mater ei prefertur: vt.s. quando mulier tu.of.fun.põt.auc.matri ꝛ auie.vnde cogitat aduocatus: qualiter iste patruus possꝫ habere tutelã pupilli repulsa matre.vnde dicit patruo. vade ꝛ dicas matri aliqd triste de amicis suis vel de pecunia mariti sui.vnde ista mulier se absentat: ꝛ non petit tutelaꝫ filij sui ad alia intenta.vnde iste patruus interim venit ad iudicem ꝛ facit se dari tutorem vt legittimum: nunquid postea mater rediens potest petere vt iste remoueaẽ? Certe sic.argu.huius.l.ꝛ.ff. de bo. liber.l.si filius.ꝛ.ff.de inoffi.testa.l.filiosa. ⁋ Sed nonne iste titu.videtur superfluere per illum.j.quorum bonorum.ꝛ esse inutilem? Rñ.non est verum: quia istud est preambulum: quia primo oportet ꝙ habeat bo.poss.q̃ habeat interdictũ quorum bonorum.ꝛ habita bo.posses.aget interdicto quorum bonorum. Item differt illud interdictum quoꝝ bonoꝝ a petitione hr̃ditatis: qꝛ illa ad incorporalia datur: hec non.

⁋ Quãdo nõ petẽtiũ partes petentibus accrescunt.

⁋ Quia inter bonorũ possessiões de quib⁹ dictũ ẽ superiori.qñqꝫ est locus iuri accrescendi: ꝛ qñqꝫ pluribus ꝺfertur bo.pos.ꝛ vnus non petit: ꝛ alter petit: ꝛ pars non petentis accrescit petenti: ideo dicit rubrica. qñ partes nõ petentiũ sibi infra tempus statutuꝫ a iure accrescunt petentibus infra tempus statutum a iure.

Quotiens. Or segnori hec.l. cõsueuit valde difficilis reputari. Et hec.l.ẽm Joan.ꝛ Azo.legitur tribus modis. Legiẽ ꝛ quibusdã alijs modis ẽm dñm meum. Glose hic posite credunt clarificare.l. istam ꝛ obscurant eam. ego non intendo vobis illum modum seruare in ponendo casum quem ipsi seruant: qꝛ seruare talem moduꝫ est ita difficile ꝙ vix põt intelligi.sed ego seruabo modum facillimũ: ꝛ ẽm illum modum exponam litteram.ꝛ postea in opponẽdo ꝛ respondendo prosequar alias lecturas. Ponamus ergo ita casum in terminis simpliciter. Paterfa. habebat tres filios emancipatos. decessit intestatus relictis tribus liberis emancipatis. quidam ex liberis agnouerunt infra annum bo.pos.ponamus duo infra tempus statutum.alius non agnouit: sed repudiatiõe vel tempore exclusus: est nũquid pars istius non petẽtis accrescit petentibus? Respõdet imperator certe sic: beneficio edicti generalis: ꝛ hoc nemini in dubiuꝫ venit: quia quotiens pluribus defertur bo. possessio. vno repudiante: ceteris accrescit. hoc dicit hec.l. Videte expositionem littere: ꝛ ẽm istam lecturam legetis ꝛ ordinabitis sic: quia duobus modis ordinatur littera. Et

vno

vno modo sic vt accipiatis vltima verba.l.in dubium non venit.⁊ legetis ita. in dubium non venit quibusdam omittentibus beneficium edicti perpetui. sub. per factum portionẽ non petẽtium accrescere is qui bo.pos.agnouerunt. quotiens pluribus liberis defertur bo.poss.cessante legittima successione. Potest ⁊ secũdo modo ordinari littera.quotiens defertur bono.posses.cessante legittima successiõe pluribus liberis:beneficium edicti perpetui.sub. quibusdam omittẽtibus his qui soli bo.poss.agnouerunt:portionẽ nõ petẽtium accrescere in dubium non venit. ¶ Oꝛ segnoꝛi videbitis summariam expositionem littere. Tex.quotiẽs pluribus liberis.s.emancipatis:puta duobus vł trib⁹ vel quatuoꝛ. Tex.cessante legittima successione.i.quia erant emancipati.vel dicatis cessante legittima successione.i.iuř patrie potestatis. Tex.bo.poss.defertur.scilicet vñ liberi ⁊ ab intestato:quia eis datur:vt.j.dicitur. Tex.beneficium.sub.ppetui.i.generalis.talis expositio fit.s̃. tit.pꝛimo.l.iuř. ⁊ taliter no.vobis.s̃.de edẽ.l.edicta.in fi. Nã hoc edictum fuit a pꝛetoꝛe inuẽtum vt insti.de bo. pos. in pꝛin.⁊.ff. de bo. poss.l.ij. Et dicitur edictum generale de bo.poss.qꝛ erit generale:qꝛ vbi defertur pluribus bo.pos.pars non petẽtium accrescit petẽtibus:vt.ff.e.l.iij.§.vlti.⁊.l.se. Tex.quibusdam omittẽtibus.i.repudiantibus vel omittẽtibus.s.petere infra annũ. Tex.agnouerunt.sub.pꝛo suis partibus infra annuȝ nõ petentium immo repudiantium vel tempoꝛe exclusoꝛuȝ. Tex. in dubium non venit.s.iuř pꝛudẽtibus.vel non venit.i.venire non debet.vñ nemo deinceps de hoc dȝ dubitare. Et ita simpliciter ⁊ plane dȝ poni casus ⁊ exponi littera. Et tenere debetis pꝛo fundamẽto vt intelligatis obscuram glosam domini Jo. ⁊ Azo. ⁊ hãc glosaȝ aliter notauit domin⁹ Nico. furiosus post dominum Jo. ⁊ aliter notauit eam dominus Azo ⁊ Nico.furiosus scripsit tribus modis legi.l.istã. Dominus Azo.scribit eam sic hic. Pone casum in liberis materne linee non paterne:quia successionem iuř pꝛetoꝛio sibi vendicabant ⁊c̃.iste sunt glo.nimis obscure: dum opponaȝ ad.l.istam.⁊ respondẽdo ponaȝ omnes modos quibus hec l.potest legi ⁊ intelligi.⁊ in quibus non potest habere locũ ⁊ per hoc habetis intellectum illarum glosarum dominorum Jo. ⁊ Azo. obscurarum hic per eos positarum. Nec l.dicit. quotiẽs pluribus liberis ces.legittima suc. bo. pos. deferatur ꝙ poꝛtio nõ petẽtis accrescit petẽti. ¶ Sed quero quare dicit hec.l.in pluribus liberis.qꝛ inuenimus ideȝ in aliis non liberis. Iteȝ quare dicit cessante legittima successione:quia idem inuenio habere locum non in legittima successione. Item quare dicit bo.poss.defertur:qꝛ idem inuenio in hereditate.vnde hec.l.est fatua que dicit.quotiens pluribus liberis ces.le.suc.bo.poss.⁊c̃. Et hec dictio est restrictiua:vnde requirit aliud verbum totiens.⁊ hic non est. Nam inuenio sicut est locus iuř accrescendi inter plures liberos:ita etiam inter non liberos:⁊ inter extraneos. Iteȝ inuenio sicut est locus iuř accrescẽdi ces.l.suc. ita est locus legittime successioni. Item sicut est locus in bo.pos.iuř accrescendi:ita in hereditate. Itẽ sicut inter plures liberos: ita ⁊ inter plures non liberos:⁊ etiam inter extraneos.⁊ ꝙ ita sit verum videte.ll.que ita dicunt. Si plures sunt instituti heredes extranei:vel plures vocantur ad successionem heredi.ab intestato ꝯiunctim:si vocantur iuř ciuili: si vnus repudiat accrescit ceteris:⁊ ita loquuntur in non liberis:⁊ loquuntur in hereditate:⁊ in heredibus qui iuř ciuili vocãtur:vt.j.de cadu.tollẽ.l.vna.§.his itaqȝ.⁊.ff. ad tertul.l.j.§. si nemo. Si obtinet idem in pluribus non liberis. ⁊ in leg. suc.habente locum in hꝛ̃ditate:frustra ergo dicit hec.l.quotiens pluribus liberis ⁊c̃.quid ergo dicemus? Ad solutionem huius opinionis dicam.v.modis.⁊ his quinqȝ modis legitur hec.l.tres modos ponam qui ponuntur in glo. domini Joã.⁊ Azo.⁊ alium quartum modum quem adinuenit dominus Azo.quintum modum quem adinuenit domi nus meus. Uno modo respon.sic.littera ista siue.l.ista.que dicit.quotiens plurib⁹ liberis ces.le.suc.bo.poss.⁊c̃. denotat accidentiam facti:quia ita fuit de facto:non ministerium iuris.⁊ ideo non dicit in liberis:quasi aliud sit in non liberis. Item non dicit ideo cessante; quasi non idem sit ea locum habente. Item non dicit ideo in bo.pos.quasi aliud sit in hereditate. Unde dicatis quotiẽs pluribus liberis ⁊c̃. maxime.sub.⁊ ita idem in non liberis.⁊ ita in verbo cessante.sub.maxime.quasi idem sit ea habente locum.⁊ ita in bo. pos.sub.maxime.quasi idem sit in hereditate. Unde hec.l. habet locum in liberis ⁊ non liberis. ⁊ in ces.le. suc. ⁊ non ces.le.suc.⁊ in bo.poss.⁊ in heredi. vt patet ex.l.s̃. alleg. Et hanc lecturam ipse dominus Azo in summa huius titu.ponit valde paucis verbis:quia dixit cum locus sit iuř accrescendi maxime inter heredes:mirum est qđ dicitur.j.eo.l.j. Sic ⁊ alibi verba posita in.l.denotant accidentiam facti nõ ministerium iuris.j.de pigno.l.que ꝑdium. ¶ Unde circa istum articulum subijcietis talem doctrinam: quando legittima successio vendicat sibi locum ⁊ quando cessat. Et his bene cognitis: vos videbitis quibus modis sit ponendus casus in.l. ista ⁊ quibus non. ⁊ glosa domini Joannis ⁊ Azo. obscure hic positas intelligetis que al's intelligi non possunt. Et legittima successio est que dfertur.l.xij.ta. vnde filioꝛuȝ qui sunt in potestate:legittima successio est.quia alij qui sunt in potestate tempoꝛe moꝛtis: sunt legittimi hꝛ̃des iure ciuili:velint nolint:vt.ff.de li.⁊ posth.l.in suis.hinc est ꝙ filij quodammodo viuo patre ⁊c̃.vt.ff.đ libe.⁊ posth.l.in suis. Item legittima suc.est nepotuȝ ex filijs natoꝛum:filijs sublatis de medio qui erant in potestate:vt insti.de here.ab intesta.in pꝛin.⁊.§.j.⁊.§.admonẽdi.⁊ insti.de exhere.liber. §.posthumoꝛũ.⁊.ff.de iniu.⁊ irri.te.l.posthumoꝛũ.⁊ in auc. de here.ab intesta.§.j. Item legittima est successio parentũ moꝛtuis filijs qui sunt in potestate:turbato oꝛdine moꝛtalitatis:vt.ff.vnde liberi.l.scripto.⁊.ff.de bo.dã.l.cum ratio.⁊ ff.de inoffi.testa.tam ⁊ si parentibus in pꝛin. Item est legittima successio agnatoꝛum:qꝛ deficientibus illis qui sunt in pꝛimo gradu:agnati succedunt:vt.ff.vnde legittimi.l.j.⁊ insti.de legi.agna.suc.in rubrica ⁊ in nigro.⁊.ff. vnde agnati l.legittimis. Item est legittima successio nedum ab intestato in pꝛedictis personis:immo ⁊ ex testamento in quibusdã personis etiam extraneis:vt.ff.de verbo.signi.l.legittima.⁊ ff.ad.l.fal.l.j.in pꝛin.⁊ insti.ad.l.fal.in pꝛin. ¶ Oꝛ vidistis quando legittima successio vendicat sibi locum.v.modis in genere.vnus modus est liberoꝛum.alius nepotum ex filijs in potestate constitutis.tertius est parentum.quartus agnatoꝛum vocatoꝛum ab intestato.quintus est non solum ab intestato sed etiam ex testamento. Igitur non debemus ponere casum in.l.ista quando defertur suc.pluribus liberis: siue essent filij siue nepotes:qꝛ tũc nõ cessaret legittima suc. immo vendicat sibi locum. Item nec in parẽtibus dȝ poni casus in.l.ista.succedentibus filijs turbato oꝛdine moꝛtalitatis:qꝛ dicit littera in liberis. Item nec in agnatis: qꝛ non cessaret legittima:immo vendicat sibi locum. Item nec cuȝ defertur successio ex testamento vel ab intestato iure ciuili sed iure pꝛetoꝛio. Restat vt videamus quibus modis cessȝ legittima successio:⁊ ita videbimus quas interpꝛetationes dabimus huic.l. Cessat legittima successio in liberis emancipatis:qꝛ ipsi ꝫm hec tempoꝛa desinunt esse in potestate:⁊ agnati desinunt esse.⁊.l.xij.tab nõ agnoscit istos. isti a.l.xij. ta.i.a iure ciuili sunt incogniti:quia verba.l.xij.ta. erãt ista. liberi qui sunt in potestate ꝫm gradus pꝛerogatiuam: sunt sui heredes velint nolint:vt insti.de here.qua. ⁊ dif.§.sui.⁊ in istis verbis non continebantur emancipati:vnde nõ vocantur iure ciuili sed iure pꝛetoꝛio sic:vt insti.đ here.ab intesta.§.emancipati.⁊ insti.de exhered.lib.§.emancipatos. Merito ergo in hac.l.potest poni casus ꝙ aliquis decessit relictis pluribus liberis emancipatis. ⁊ ita non vocantur iure ciuili sed iure pꝛetoꝛio.sed quidam ex eis partem suam petierũt:alij nõ petierunt.pars non petentium petentibus accrescit. ¶ Oꝛ habetis vnũ modũ ponẽdi casum in.l.ista. Et ita pꝛimo modo si bñ intellexistis posui casum in.l. ista. Item cessat legittima successio in liberis descẽdentibus ex linea feminina:vt nepotes ex filia mea: qꝛ non sunt de mea agnatione sȝ sui patris:vt insti.de pa.po.in fi. ipsi non sunt agnati sed cognati mihi.l.xij.ta.nõ vocanť ad succes.meaȝ: qꝛ.l.xij.ta.est pꝛedita in liberis coniunctis per lineam paternam. ¶ Igitur secũdo mõ põt poni casus in.l.ista.⁊ sic.

Decessit aliquis relictis nepotibus ex filia premortua.⁊ ita
isti nepotes vocantur iur̃ pretorio:non per bo.pos.vnde li-
beri:sed per vnde cognati:vt.j.de suis ⁊ legi.here.l.vl.Un̄
in illis potest poni casus secundo modo:⁊ sic pluribus li-
beris materne linee deferebaẽ successio:qui vocabanẽ non
l.xij.ta.sed iure pretorio per vnde cognati. Unde quidam
agnouerunt quidam non:portio non petẽtium petentibus
accrescit.Modo habetis scd̃m moduz ponendi casum in
l.ista.Item cessat legittima suc.in collateralibus:si aliquis
est auũculus meus qui est frater matris mee: cognatus est
meus.si auunculus decessit intestatus sine liberis suis pe-
tentibus:ego cuz fratribus meis non vocamur iure ciuili:
immo cognati erant incogniti a iure ciuili: sed de equitate
pretoria vocamur vñ cognati ifra.c.dies vtiles:vt insti. de
cogna.suc.in rubro ⁊ in nigro.⁊.ff.vnde cognati.l.j.in p̃nc.
Merito.⁊ tertio mõ põt poni casus i.l.ista.Habebã quat-
tuor fratres p̃mortua mr̃e.frater matris mee d̃cessit intesta
tus sine descendẽtibus ⁊ ascẽdẽtibus:vocamur iure preto-
rio:q̃ sumus cognati ⁊ incogniti a iur̃ ciuili: ⁊ sic cessabat
legittima suc.⁊ si quidam agnoscũt quidã nõ:portio non pe
tentiũ petẽtibus accrescit.Habuistis qñ cessat legittimam
suc.his igiẽ tribus modis est hec.l.exẽplificãda. Et hoc est
qd̃ dicit gl.dñi Jo.quã notauit Nico.furiosus post eũ.que
incipit tribus modis ⁊c.⁊ hoc est qd̃ dicit glo.Azo.que in-
cipit.pone casum ⁊c.¶ Or vidistis qual'r sit ponẽdus ca-
sus in.l.ista.⁊ qualiter nõ.⁊ quibus modis cesset legittima
successio:⁊ ita quibus modis sit ponendus casus in termi-
nis:modo dicet aliquis vestrum:bñ video qualiter ponam
casum vel non:adhuc tñ nõ est sublata oppositio cur loqui-
tur in pluribus liberis.⁊ ces.le.suc.⁊ in bon.pos.Respon.
multis modis:q̃ iam sublata est:q̃ hec.l.denotat acciden-
tiam facti.q̃ ita de facto fuit.non ministerium iuris vt dixi.
q̃ in quolibet istorum verborũ est subaudiendum maxime.
ergo iam sublata est oppositio. Possum rñdere ⁊ alijs mo
dis.venio rñdendo per ordinẽ ẽm quãlibet lecturam de tri
bus lecturis.s̃.positis ⁊ dico sic.Jõ loquitur hec.l.in plu-
ribus liberis emancipatis:q̃ in eis põt hoc esse. s; in plu-
ribus liberis suis in quibus legittima suc.h; locum:nõ h;
locum hec.l.q̃ ipsi fiũt hedes iure ciuili velint nolint: ergo
nec repudiatione vel tempore possunt excludi.sed licet sint
heredes velint nolint. tamen de equitate pretoria possunt
abstinere.⁊ videntur se abstinere eoipõ q̃ ipsi nõ immiscẽt
se hereditati.⁊ non habent necesse adire pretorem: vt.ff.de
acqui.here.l.is qui in aliena.Et ideo loquitur hec.l. in plu
ribus liberis emancipatis:quia isti quidam possunt petere
bo.poss.quidam non:⁊ repudiatione vel tempore excludi.
Item segnori ideo dicit in pluribus liberis emancipatis.
quia in pluribus liberis suis non habet locum : nec etiam
iure pretorio non simpliciter habet locum hec.l. in liberis
emancipatis.Et hoc videte:quia nõ vocantur amplius ad
bo.posses.ex aliquo capite:si sunt exclusi tempore vel repu
diatione.Sed si sui excludãtur:possunt vocari ex secundo
capite:si illi de primo capite de medio sunt sublati tempo-
re vel'repudiatione: vt.ff.de suc. edic.l.j.§. sed videndum.
Unde loquitur hec.l.in pluribus liberis emancipatis : q̃
ipsis exclusis:non vocantur amplius;sed sui exclusi ex pri-
mo capite:vocantur ex secundo capite: si nullus est in me-
dio:vt insti.de here.ab intesta.§.ammonendi.¶ Preterea
veniamus ad secundum casum . nam loquiẽ hec.l.in pluri-
bus liberis:qui suc.materne linee vendicare volebant : q̃
dum tractant de succ.aut materni:nõ sunt sui. ipsi si exclusi
sunt a primo capite : ad secundum vocari non possunt vel
tertium.Sed si vocarentur ad suc. linee paterne : bene vo-
carentur per secundum caput vnde agnati: si essent exclusi
ex primo capite.¶ Item veniamus ad tertium casum. Si
plures filij alicuius mulieris volunt succedere fratri ma-
tris sue.si ipsi excluduntur tempore vel repudiatione non
possunt vocari per aliud caput.sed si vocarẽtur iure agna-
ctionis:vt quia vocarẽtur ad suc.fratris patris: vocarẽtur
ex alio capite:eis primis exclusis ex primo capite. ¶ Or
segnori hec sunt vera iur̃.ff.⁊ iur̃.C.⁊ iur̃ insti.sed per nouis
simas constitutiones auẽ.ista recesserunt ab aula ; quia ita

vocantur emancipati vt sui ⁊ agnati ⁊ cognati: quia subla-
ta est differentia agnationis ⁊ cognationis: ⁊ iur̃ patrie po
testatis:⁊ emancipationis quo ad succes.vt in auc̃.de here.
ab intesta.in princ.vsq; in fi.⁊ his modis legitur.l.ista. ⁊ h̃
volunt dicere glo.domini Joan.⁊ Azo.hic obscure posite.
Dominus tñ meus non approbat tres premissas lecturas
nec q̃ hec.l.denotat accidentiã facti:⁊ q̃ subauditur maxie
in quolibet verbo eius.Sed dixit aliter fore ponenduz ca-
sum in.l.ista.⁊ ponebat quẽdam casum in.l.ista: quem ipse
fuit furatus dñis Jo.⁊ Az.⁊ promiscuis verbis.⁊ qualiter
ipse fuit furatus.j.dicam aperte.Dicebat eniz ipse sic.No
tabitis pro euidentia huius casus q̃ tres sunt gradus suc-
cedendi.Primus gradus est liberorum. Secundus gra-
dus agnatorum.Tertius cognatorũ.Unde tres sunt gra-
dus ⁊ h̃ iure ciuili ⁊ pretorio:vt.ff.de suis ⁊ legi.here.l.j.⁊
l.in testõ.⁊.ff.quis ordo in bono.poss.ser.l.j.⁊ in cor.auc̃.de
here.ab inte.Et primo vocabantur filij.secundo agnati.ter
tio cognati.Ponetis ergo ita casum ẽm eum.Quidam ha
bebat plures liberos etiam in ptãte cõstitutos vel emanci
patos.non faciebat vim in hoc.iste habebat plures fratres
consanguineos ⁊ vterinos:vel veterinos tm̃:habebat etiaz
plures agnatos ⁊ cognatos collaterales.duo ex liberis pe
tierunt bo.poss.vnde liberi infra annum. duo ex liberis re
pudiauerunt bo.pos.qd̃ potuerunt facere de iure pretorio.
Modo queritur vtrum portio fratrum nostroruz accrescat
nobis:an collateribus.i.fratribus defuncti: immo nobis:
q̃ exclusis liberis vocanẽ agnati: q̃ primus gradus est li-
berorum:⁊ secundus agnatorũ.vnde exclusis illis duobus
liberis:nos vocamur ad portiões illoꝝ:queriẽ modo quid
iuris sit?Rñdetur quotiens pluribus liberis defertur por
tio liberorum non petentium petẽtibus accrescit:⁊ iõ agna
ti non sunt vocandi cessante le.suc.i.agnatorum. Et hec le-
ctura probatur insti.de here.ab intesta.§.ammonẽdi.⁊.ff.de
succes.edic.l.j.§.in quibus.⁊.j.vnde liberi.l.j.Et ẽm hoc le
getis ita litteram.quotiens pluribus liberis. sub. suis vel
emancipatis.⁊ dimittas legittimam suc.⁊ accipias.j. bon.
poss.defertur.sub.ab intes.bñficium perpetui edicti. sub.p
quibusdam omittentibus:in dubium non venit portionem
non petẽtium accrescere his qui soli bo.pos.agnouerũt ces
sante legittima successione.sub.agnatorũ:qui sunt vocandi
quãdo nõ est aliquis in primo capite liberoꝝ: al's nõ.argu.
predictaꝝ.ll.Et hec lectura est vera: ⁊ nõ hñt locum predi-
cte ambages si ista fuisset intẽtio impatoris . ẽt bñ furatus
est hanc lecturã dñs meus de p̃miscuis verbis a dño Jo.⁊
Azo.Rñ.ex eo q̃ ipsi dixerũt:q̃ ipsi dixerũt q̃ primo vocã
tur per primuz caput.s.vnde liberi infra annũ:si sunt exclu-
si ab illo vocanẽ per secundum caput vñ agnati infra alium
annum:⁊ dixerunt q̃ agnati vocantur si non est aliquis in
primo capite liberorũ.Unde circa.l.istam alia sunt viden-
da ⁊ indagãda.Et cõsueui super.l.ista multas formare que
stiones:⁊ statim formabo qõnes:⁊ postea transferam me ad
aliam materiã.Et in primo quero qd̃ hic diciẽ.accrescit pe-
tenti an ipso iure portio non petẽtis an necesse est q̃ petat.
Et segnori.ll.in hoc articulo valde cõtradicunt sibi adin-
uicẽ.Et tres vl' quattuor.ll.sunt ex vna pte que dicunt vnũ:
q̃ dicunt q̃ portio non petentis ipso iure accrescit petenti.
Sunt tres vel quattuor ex alia parte que dicunt contrariũ
scilicet q̃ necesse est q̃ ille cui accrescat petat.Unde vt ad
consonantiaz reducatis has.ll.ita distinguatis vt consueui
distinguere:cum plures vocantur ad bo.pos. vel ad heredi
tatem alicuius:aut eodem iure:aut diuerso iure.Eodẽ iure
vocanẽ ad bo. pos.vel ad hereditatez:vt q̃ sunt plures libe
ri heredes instituti:vel q̃ plures sunt qui veniunt ab inte-
stato.Hic si vnus agnoscit bono.pos.alter repudiat:portio
non petẽtis accrescit petenti ipso iure:vt.ff.e.s.de bon.pos.
l.iij.§.vlti.in fi.⁊.l.iij.⁊.v.⁊.j.de cadu.tollẽ.vna.§.his itaq;.
Et hoc est illa ratione:ne inueniatur aliquis testatus ⁊ in-
testatus decessisse:qd̃ esse non debet:vt.ff.de regu.iur.l.ẽm
nãm.⁊.l.ius nr̃m.Si autẽ plures vocanẽ iure diuerso: ver-
bigratia libertus meus instituit tres heredes . me patronũ
preterijt.petij contra tabu. rupi testamentum in tertia : ho-
die olim in dimidia : vt insti. de succ.libe.§. sed nostra. tres
instituti

instituti vocantur s̄m ta.i.s̄m voluntatem testatoris.ego patronus vocor per contra ta.i.contra voluntatem defuncti. instituti vocantur iure ciuili ex testaméto:ego iure pretorio ab intestato.si agnosco.bono.poss.contra tab.⁊ instituti repudiant:accrescit ne mihi ipso iure portio? Certe non: sed habeo necesse petere partem eorum:vt hec probatur.ff. de bono.pos.l.si cum patrono.in prin.⁊.ff. vnde cognati.l.ij.⁊ ff.de bono.liber.l.etiam vt libertus. Item idem est etiã videre in alio casu.instituit aliquis seruum meum heredẽ in dimidia pure:in alia dimidia sub códitione.si seruus meus in dimidia pure institutus adiuit me iubente: postea extitit conditio sub qua erat institutus in alia dimidia:habeo iterũ necesse iubere seruo meo vt adhuc adeat:⁊ sic vt petat: vt.ff.de acqui.here.l.si solus.§.fi.⁊.l.seruus. Sed denuo hic quero ita portio non petentis accrescit viriliter:vel pro portionibus hereditarijs? Distinguo.aut isti vocantur viriliter ab intestato.aut dispariter ex testaméto: quia vnus est institutus in tertia:alius in quarta:alius i sex vncijs.vbi vocãtur viriliẽ:accrescit viriliẽ.vbi dispariter idest ex testamẽto.siquidem nominati quia nominibus appellatiuis: vt qꝛ dixit.quos institui:inuicẽ substituo vocantur disparẽ.Si nominibus proprijs vt titium ⁊ seium quos institui: inuicẽ substituo:vocantur viriliter: vt.ff.ad trebel.l.quotiens.⁊.l. nunquid.⁊.ff.de rebus dubijs.l.verum. Sꝫ licet in hoc cõueniat accrescere.i.ius accrescendi cum substitutione: differunt in alio.Unde bene intelligatis hoc vt ellegetis sub tit̃e quare.j.annum ius accrescendi transit ad heredes: ius substitutionis non? verbigratia: quattuor coheredes sunt. duo agnoscunt.alij deliberant velint agnoscere vel non.ego qui eram vnus de illis qui agnoui morior: nunquid heredes mei vocantur? Certe sic.secus est in substitutione.verbigratia.testator instituit te heredẽ me tibi substituit. tu deliberas velis esse heres vel non.interĩ morior.postea repudias: non vocatur heres meus. sed si viuerẽ ego vocarer.⁊ ita non transmittitur ius substitutionis ad heredes:vt.ff.de suis ⁊ legi.here.l.si ex pluribus. Unde queritur que sit rõ diuersitatis.⁊ est talis ad p̃sens:quia alibi plures rationes addam.j.de cadu.tollẽ.l.vnica.§.his itaqꝫ.Substitutus est sub conditione institutus.scilicet si institutus non adierit. vt.j.de edi.di.adri.tol.l.j.⁊.ff.de vul.⁊ pu.sub.l.j.in prin.ff. de bo.pos.s̄m ta.l.ij.§.defertur.igitur quia omnis substitutus est sub conditione institutus ⁊ in conditionalibus relictis non cedit dies pendente conditione quãtum ad transmissionem: vt.j. de cadu. tol.l.vnica.§. sinautem. que ratio cessat in pluribus heredibus:vel bono.poss.pure vocatis: quia sunt duo qui agnouerunt: transmittunt ius accrescendi.ita alij si non agnouerunt:non transmittunt ius accresendi ad heredes suos:vnde in pure relictis cedit dies statim a morte testatoris:vt.j.de cadu.tol.l.vna.§. igitur. ¶ Modo transferamus nos ad aliam materiam ⁊ subijcio talem questionem.ll.nostre que loquuntur de iure accrescendi loquuntur in heredi.in bo.poss.in relictis ⁊ legatis ⁊ in fideicommissis:vt portio repudiantis accrescat adeunti. Et ita ll. que loquuntur de iure accrescendi:vendicant locum sibi in hereditate ⁊ ita in bonis que acquiruntur ex vltimis voluntatibus.Sed qd in contractibus? habebit ne locum ius accrescendi? verbigratia:vnus vendidit mihi ⁊ tribus alijs vnam rem vel donat.vnus donatariorum non vult habere partem rei donate:vel vnus emptor non vult habere partem rei empte:erit ne locus iuri accrescendi? Uel ponamus exemplum quod difficilius est.⁊ tota die accidit. Rex vel marchio dat castrũ in feudum tribus fratribus. vnus perdidit ptẽ suã:qꝛ cõmisit feloniã.vel vnus inueniẽ sine sobole relicto herede:qui nõ succedit in feudum: accrescit portio eius alijs feudatarijs? Uẽ ꝙ sit locus iuri accrescẽdi:qꝛ.l.dicit quotiẽs plures vocantur vno iure ad aliquid vno repudiante accrescit alijs: vt.ff. de inoffic.testa.l. cum proponas.§.j. ¶ Or segnori si nos intueamur omnes.ll. nõ inueniemus nisi vnam:que concedat ius accrescendi in his que fiunt inter viuos. Item si intueamur omnes.ll.nõ inueniemus.l.que dicat: ꝙ post acquisitiõem sit locus iuri accrescendi sed ante acqsitionẽ.vñ si vnus adijt ⁊ alter repudiat:locus est iuri accrescẽdi.⁊ ita ante acqsitionẽ p̃ris: de cuius accressione tractatur.sed post non accrescit nisi in duobus casibus.Unus est talis.Si imperator donat mihi ⁊ tibi aliquã rem: si tu decedis sine herede portio tua mihi accrescit: vt.j.si impialis socius sine herede decessit.l.j.li. xij.qđ videẽ spãle rõne liberalitatis impialis. Si est spãle: ergo in ceteris obtinet ius cõe.qꝛ illud est spãle: cuius contrariũ obtinet ius cõe:vt.ff.ad mu.l.j.Item qñ dicemus si vnus vendidit tribus vel donat ⁊ vnus non vult partẽ rei donate vel vendite: ꝙ vnius portio crescat alteri cũ non inuenimus.l.Scitis vos que est ratio in hereditate vel in bo. pos.vel in relictis vel legatis quare accrescit.qꝛ si vni⁹ portio nõ accresceret alteri:inueniret decessisse ꝓ parte testatus ⁊ pro parte intestatus:qđ nõ dꝫ esse:vt.j.de cadu.tol.l.vna §.his itaqꝫ.Unde cũ hec rõ non habeat locũ in venditis ⁊ donatis:videtur dicendũ ꝙ ius accrescendi non habeat locum in his que fiũt inter viuos nisi in casu.s̄.excepto.⁊ nisi in alio casu. Si pluribus donaẽ vsufru. ⁊ post acquisitum vsufruc.si vnius portio deficit accrescit alteri.ideo qꝛ continue semp est in acquirendo vsufruc.vt.ff.de vsufru. accre. l.j.§.vlti. Sed in rebus donatis vna fit acquisitio: vt.ff. de vsufruc.accres.l.j.§.interdũ.als.l.interdũ.nisi pactum vel consuetudo aliud induceret.qꝛ si diceret do vobis in feudũ communiter:⁊ vnus decedat:alteri accrescat qꝛ seruatur: vt.ff.de rerum permu.l.rebus.vel consuetudo suaderet in contrarium:scilicet ꝙ vno mortuo alter succedat.Sed quidam volunt dicere ꝙ sicut in heredibus est ius accrescẽdi: ita in his que fiunt inter viuos:qꝛ contractus ⁊ vltime voluntates ⁊c̃.vt.ff.de pactis.l.pactum.⁊ insti.de leg. su. cad. tol.vnde sicut in hereditatibus est ius acquirendi: ita ⁊ in his que fiunt inter viuos.Item alia ratione. non est prohibitum esse ius accrescendi in cõtractibus:ergo permissũ: vt.ff.de procura.l.maritus.§.cum queritur.⁊.ff.ex qui. cau. maio.l.necnon.§.eis inquit.Bene tamen confiteor ꝙ si feudatarius decedit relictis pluribus heredibus qui non possunt in feudum succedere:ꝙ tũc potest esse locus iuri accrescendi inter eos:sed tunc non accrescit vt feudũ: sed vt successio vel bo.possessio.

¶ De bonorum possessione s̄m tabulas.

¶ Or segnori ita continuabitis istam rubricã de bo. poss. s̄m tab. Supra dictũ est qui admittunẽ ad bon.poss.⁊ intra que tempora ⁊ quando est locus iuri accrescendi: modo videndũ est de bo.poss.quot sunt.Et sunt sex:duo ex testamẽto:quattuor ab intestato. Et qꝛ s̄m ta.est dignior q̃ꝫ contra ta.in primo ponit bo.poss.s̄m tabulas. Et est subaudiendũ de bo.poss.que datur scriptis heredibus vel nũcupatiuis. Et ꝙ ita debeat subaudiri dicitur.j.e.l.vlti. Quidam tamẽ habent in rubrica de bo.poss.s̄m ta.s.nuncupatiuas:⁊ tunc non est subau.vel nuncupatiuas.

Pendente. Hec.l.consueuit legi ⁊ intelligi dupliciter. Uno modo sicut glo.Azo.hic posita videtur innuere.Alio modo s̄m dñm meũ.Secundum dñm Azo.pone ita casuꝫ. In vna eademqꝫ persona que primo petijt bo. pos. s̄m tabu.⁊ succubuit:postea vult petere proximitatis nomine ab intestato nõ potuit.⁊ in terminis notabitis ita casuꝫ. Quidam paterfa.pone titius qui erat proximior defuncto vt dicebatur accessit ad imperatorẽ ⁊ petebat sibi dari bo. posses. s̄m tabu.ex quodam testamento: ego opposui me ei dicens: Domine imperator non debetis ei dare bo.posses. s̄m tab.qꝛ testamentum qđ offert vobis est falsum: qm̃ ipse fabricauit de nouo istud instrumẽtum.iudex cognouit ⁊ inuenit testamentum esse falsum.⁊ sic in processu cause ꝓnũciatum fuit illud testamentũ esse falsum per sententiam ⁊ ex eo.bo.pos.s̄m ta.dari nõ debere.ipse appellauit. pendente appellatione dicit ꝙ est defuncto proximior:vnde vult petere bo.pos.vnde agnati vel cognati ꝓximitatis nomine ab intestato:queriẽ nunquid liceat? Et r̃ndet imperator ꝙ non cum incertum sit an defunctus mortuus sit testatus vel in-

testatus.hoc dicit hec.l.Et ꝫm istam lecturaȝ exponetis ita litteram.Tex.falsum.s.ex quo scriptus heres petat bo.pos. ꝫm tab.sibi dari.Tex.incerto.q.d.in dubio.Tex.an defunctus.ponamus sexus.Tex.intestatus.sub.vel testat⁹.Tex. non est.sub.ab intestato.quia ille idem qui petijt ꝫm ta.⁊ cótra quem fuit pronunciatum:non poterit petere bo.posses. vnde agnati ab intestato.⁊ hec.l.vult dicere vt dixi in casu. Et hec lectura videtur probari duabus rationibus. Una est illa qua pendente appellatione si vult aliquis esse heres ab intestato:non potest:quia qui vult esse heres ex testamẽto:quãdiu est incertum non pót esse heres ab intestato : vt ff.de reg.iur.l.quãdiu.⁊.ff.de acqui.here.l.quãdiu.⁊.l.qui plurimum.in princi.⁊.j.communia de suc.l.anteq̃.⁊.s̃.qui admit.ad bo.pos.l.quãdiu.Iteȝ secunda ratione:q: sibijpsi est contrarius:q: primo petijt bo.posses.ꝫm tabu.ex quodã testamento pronunciato falso:⁊ ipse appellauit.⁊ modo volebat succedere ab intestato tanq̃ proximior.⁊ sic primo dicebat defunctum tunc testatum:nunc dicit intestatum.⁊ certum est ꝙ aliquis non pót decedere testatus ⁊ intestatus:vt ff.de regul.iur.l.ius nostrum.⁊ insti.de here. insti.§. nó aũt. vnde tanq̃ contrarius d; repelli:vt.ff.qñ ap.sit.l.ij.§.sed si alius.⁊.s̃.de furtis.l.j.⁊.s̃.si ser.ex.se.man.eo.l.vna.⁊.ff.de condi.⁊ demon.l.titie.¶Sed ad lecturam istam opponit̃: ⁊.ll.expresse videntur velle dicere oppositum huic.l. Lex dicit ꝙ si testamentum in quo reperior scriptus heres dicit̃ esse falsum.siquidẽ a me dicit̃ esse scriptum : q: sum certus an sit falsum vel non:nihilominus possum adire hereditatem.Si autem ab alio dicit̃ esse scriptum falsum : non licet mihi heredi adire:q: non possum esse certus de facto alieno:vt.ff.de acqui.here.l.cum falsum.⁊.l.cum quidaȝ.⁊.l.is qui.¶Ad solutionem quoꝝ contrariorũ dicere poteritis duobus modis. Et vno modo sic. vt hec.l.intelligatur ꝫm illas.q: qꝺ hic dicitur ꝙ non pót petere bo.poss.ꝫm tab. ex testamento falso. verum est cum dicit̃ ab alio scriptum falsum non ab herede. q: super facto alieno potest eẽ dubius ⁊ non certus.sicut si ab eo herede dicitur scriptum falsum. q: tunc potest petere bo.pos.ꝫm ta.⁊ adire heredi.cũ sit certus heres an falsum fabricauerit.vt in.l. contra. ⁊ ita hec.l. ꝫm determinationẽ illarum intelligit̃.q: promptũ est leges legibus concordare.vt.s̃.de inoffi.do.l.vna.⁊ in auc.de exi. ⁊ intro.re.§.fi.col.v. Uel pót dici secundo modo.aliud est in hereditate iure ciuili.aliud in bo.pos.iur̃ pretorio. Ecce si reperit̃ aliqꝺ testm̃ falsum.si iur̃ ciuili vult succedere.siquidem dicitur ꝙ ipse heres fecit falsum testamentuȝ. ipse pót adire hereditatem.si ab alio dr̃ esse factũ falsum.non potest adire.vt in.l.contraria.q: volebat esse heres iur̃ ciuili.Sed l.nr̃a loquit̃ cũ volebat esse bo.pos.iur̃ pretorio.q: siue dicatur testm̃ falsuȝ ab eo herede siue ab alio.nó pót petere bo. pos.ꝫm tab.¶Si queratur que est rõ diuersitatis ꝙ cũ heres arguitur de falso.non pót petere bo. pos. sed adire heredi.bene pót?Rñdeo ꝙ hec est ratio diuersitatis. quia cũ quis vult esse heres.non hȝ necesse adire aliquem iudiceȝ. q: nuda voluntate adit̃ hr̃ditas.vt insti.de here.qua.⁊ diffe. in fi.⁊.ff.de acqui.here.vnde q: pendet ex sua voluntate cogitet secũ.i.intra se.si testamentum scripsit falsum vel non. q: cum falsum scriptũ ab eo.bñ scit si est falsum.⁊ ideo cum sciat se falsum non fabricasse.dicat volo esse heres. ⁊ erit.⁊ secure adeat hereditatẽ.si scripsit falsum caueat sibi. q: accusaretur de falso testamento.Si aũt ab alio dicitur esse falsum testamentuȝ fabricatũ.⁊ tunc q: non pót esse certus de facto alieno.non pót adire hereditatẽ.sȝ bo.pos.non consistit in nuda voluntate.imo olim debebat peti a iudice sedẽte pro tribunali.⁊ cũ cause cognitione decerni.vt.ff.de suc. edic.l.j.§.decretalis.⁊.ff.de bo.pos.l.iij.§.si causa cognita. Hodie secus:vt.s̃.titu.ij.l.vlti.in fi.⁊.s̃.de cur. fu.l. vlti.§.nos. vnde quia in ea requiritur factum iudicis : necesse est ꝙ in iudicio petatur.si non existat contradictor conceditur bo.posses.si existat:denegatur bo.posses.vt hic.⁊ ita dicebat dominus meus ꝙ dominus Azo legebat.l.istam.Et hec lectura colligitur ex illo contra.qꝺ signauit hic Azo.q: dicit ibi.si peto ex testõ qꝺ dr̃ falsum:licet mihi adire hereditatẽ. si ab alio dicitur esse scriptum : non lȝ mihi adire heredita

tem.⁊ ita illa.l.loquitur in vna eadẽq; persona. vnde dicebat ipse Azo ad hoc vt hec.l.non contradicat illis legibus debet poni casus vt dixi.⁊ ita debet solui istud contrarium vt dixi.Sed ego non inuenio in aliquibus scriptis suis ita eum.l.istam intellexisse. Sed hec lectura non videtur bona domino meo:⁊ videtur reprobãda duabus rationibus. Et ponebat casum ita ꝙ nihil de.l.ista ad illam.⁊ ꝙ hec nó sit bona lectura videte:quia si reperio testamentum in quo sum scriptus heres:quod videbatur solemne:⁊ peto ex eo bo.posses.⁊ alius opponit se mihi ⁊ dicit falsum illud testamentum:⁊ reperitur in processu falsum:quia iudex pronũciauit testamentum falsum.si appello ab illa sententia:⁊ volo petere bono.posses.ab intestato: quid prohibet mihi quare non possim?immo iura videntur concedere: quia si non possum adire ex testamento:adeam ab intestato:vt.ff. de acqui.here.l.illud.⁊ si facit bonafide ꝙ adeat ab intestato planum est.si malafide ħ sibi licet:quia licet sibi ⁊ cuilibet proximiori a iure ⁊ heredi instituto omissa causa testamenti succedere.sed ex edicto siquis omissa causa testamenti prestat omnia legata ⁊ fideicom. vt.j.siquis.o. causa testamenti.l.j. per totum.⁊.ff.siquis omis.causa testamenti.l.j. per totum. Item secunda ratione non videtur bona lectura dñi Azo. quia si iste qui petit bo.poss.ꝫm tab.⁊ pronunciatum est cótra eum ⁊ appellauit:⁊ pendente appellatione petit bono. posses.ab intestato:videtur renũciasse appellationi ⁊ acquieuisse sententie:vt.ff.de pac.l.tale.pactum.§.j.⁊ extra de offi. ⁊ po.iudi.dele.c.gratum.Unde non videtur bona lectura illa predicta:tum quia est in eius electióe velit repetere ab intestato:⁊ omittere ex testamento:tum quia videtur renunciasse appellationi:⁊ acquieuisse sententie. Unde secundo modo ponetis casum ꝫm dominum meum.⁊ dicetis sic : vt hec.l.intelligatur in diuersis personis. Titius extraneus exhibebat quoddam testamentum pretorium:in quo iste titius reperiebatur scriptus heres:⁊ petebat bo.poss. ꝫm ta. ego proximior bo.pos.apposui me illi petitioni: ⁊ dixi corã iudice illud esse falsum testamentũ.iudex cognouit de hoc: ⁊ pronunciauit illud testamentum esse falsum.titius appellauit.ego proximior volo petere bono.pos.proximitatis nomine ab intestato pendente appellatione: queritur nũquid mihi liceat ħ?Et dicitur ꝙ non possum:quia non est certũ: vtruȝ testator moriatur testatus vel intestatus.hoc dicit. Et ꝫm hanc lecturam legetis ita litteram. Tex. proximitatis. scilicet agnationis vel cognationis.Tex.nó est. sub. in persona illius qui dicit se non scriptum heredẽ: sed proximiorem ab intestato.Et hec lectura differt a prima: quia in prima petebat scriptus heres bo.pos.pendente appellatione. hic non petebat scriptus heres: sȝ ego qui eram proximior ab intestato. Et ꝫm hanc lecturam non ob.ll. contrarie. q: in.ll.illis petebat id scriptus heres.vnde si dicitur scriptũ testamentum falsum ab herede:licet sibi adire hereditateȝ: si ab alio non.Et in.l.ista non scriptus heres volebat petere bo.poss.ab intestato:sed quidam qui dicebat se ꝓximiorem ab intestato.Et hec lectura probatur istis rationibus. Prima ratio est ꝙ si ꝓnunciatũ est testm̃ falsum: ⁊ ipse appellauit: pendente appellatione non debet petere bo. pos. ab intestato aduersarius.Una ratio est generalis: quia nil nouari debet pendente appellatione:vt.ff.nil.no.ap. pen.l. j.⁊ per totum.Secunda ratio specialis est illa: quia hoc est incertum vtrum decessit intestatus vel non: ⁊ quãdiu ⁊c. vt s̃.titu.ij.l.quãdiu.⁊.ff.de regu.iur.l.quãdiu.Item tertia est ratio si testamentum non esset pronunciatum falsuȝ: nó eẽt locus successioni ex testamento:ita si est pronũciatum ⁊ appellatur nó debet esse locus successioni ab intest.q: per appellationem extinguitur pronunciatum: vt.ff.ad turpil.l.j. §.j.⁊ hec lectura approbatur.ff.de acquiren.heredi.l.quod in plurium.§.j. ¶Or segnori ꝫm hanc lecturam opponebat sibi dominus meus multis modis. ⁊ dicebat ipse sic. Si scriptus heres petit bon.pos.ꝫm ta. ⁊ aliquis obijcit ei ꝙ testamentum est falsuȝ:⁊ iudex cognoscit de hoc:non d; iudex iudicare falsum testamentũ:sed debet iudicare bono. posses.non dandam.si non viderit dandam:super principali est pronunciãdum:non sup incidẽti:vt.s̃.de ordi. iu.l.j.⁊ petitio

petitio bo.pos.est principalis.ꝛ dicere testamētum falsum ꝛ ꝓnunciare: super eo est incidens. Ad hoc respōdeo ẜm eū duobus modis. Uno modo ẜm. P. quid super ꝑncipali ꝛ super incidenti ꝓnūciatur: qꝛ de qua re cognouit iudex ꝛc. vt.ff.de iudi.l.de qua re.nisi in duobus casibus cum fauor suadet oppositum: vt in cōtraria.l.vel debilitas iudicis: vt s̄.de iudi.l.quotiens. Hāc opi.nō approbamus: qꝛ nō ꝓnūciatur super incidenti sed super emergēti: vt dicemus.s̄.de ordi.iudi.l.j.vnde hic amplius nō dico. Uel dicatis secundo modo sic ꝙ dicit hec littera ꝓnunciatum.non expsse sed tacite: quia deb3 dicere titius petijt ẜm ta.ex testamēto.opponebam me ei ꝙ erat falsum.iudex cognouit ꝛ dixit: ꝓnūcio titio bo.pos.non esse dandā: quia reperio testm̄ esse falsum. ¶ Sed denuo instatur ad.l.istam sic.si titius petat bo.pos.ẜm tab.ꝛ ego oppono me ei ꝛ dico falsum testamētum ꝛ iudex dicit: ꝓnuncio denegādam bo.pos.hec fuit queda3 interlocutio siue sententia interlocutoria qua nō debuit appellari: vt.s̄.de epi.audi.l.ꝛ.j.de appel.l.ante. Ad qđ rn̄. dupliciter vt.s̄. Et ꝑmo quia hoc est speciale vt a sentētia interlocutoria appellet̄ ꝑpter voluntatē defuncti.i.fauorē vltime volūtatis.sic ꝛ al's est speciale vt ab interlocutoria appelletur.ꝛ.ff.de mino.l.intra vtile.ꝛ.ff.de ap.re.l.ij.ꝛ.ff.q satis.cog.l.si ab arbitro. Uel dicatis ꝛ verius ꝙ hec fuit diffinitiua: quia si titius petat bo.pos.ẜm tab.ꝛ ego oppono me ei.ꝛ dico ꝙ illud testm̄ est falsum.ꝛ ipse dicit ꝙ nō.sup hoc fuit lis contes.quia litis conte.fit ꝛc.vt.s̄.de iudi.l.rem non nouam.§.patroni.ꝛ.s̄.de litis contes.l.vna.iudex cognouit super hoc ꝛ recepit testes petitoris ꝛ mei opponentis.vnde cognito negocio ꝓnunciauit falsum testamentum.vnde fuit sentētia diffi.vnde potest appellari. Quando autem iudex vel pretor decreuit bo.pos.nullo contradicente.tūc nō est sentētia sed quoddam decretum.vt.j.de edic.di.adri.tol.l.vlti. ¶ Sed tertio ꝛ vltimo opponitur ad.l.istam: quia videtur ꝙ si petat̄ bo.pos.ẜm ta.ꝙ non debet ferri sniā: quia talis admittit̄ ad talem bo.pos.petendam: contra quā vel ꝑ qua sentētia dari nō potest: vt.ff.de bo.pos.l.seruus.contra quam vel pro qua non datur sentētia: vt.s̄.de iudi.l.seruus. ꝛ femina admittit̄.vt.d.l.seruus.§.j.ꝛ tamē nō potest ꝑ filio litigare: vt.s̄.de ꝑcu.l.aliena3. Ad quod ita dicetis: cu3 petitur bo.pos.aliquādo interponitur decretu3 ꝛ non fert̄ sententia.aliquando interponit̄ decretum ꝛ fertur sententia. Ecce si titius petit bo.pos.ꝛ nullus existat cōtradictor.si ostēdat causam quare debet habere bo.pos.iudex dabit ei: al's nō: vt.ff.de suc.edic.l.j.§.decretalis.ꝛ tunc interponit̄ decretum ꝛ nō fert̄ sententia: quia sententia nō pōt esse nisi in actorē ꝛ reu3: sed est decretū.ꝛ ideo hoc casu femina seru9 ꝛ pupillus bo.pos.petere possunt: qꝛ tunc petere bo.posses. nō est in iudicio litigare. Si aūt aliquis existit contradictor quia obijcitur ei ꝙ testm̄ est falsum: ibi fit litis cōte.vt.j.de edic.di.adri.tol.l.vlti.§.finaute3.ꝛ ibi fertur sentētia.ꝛ hoc casu nō admittit̄ seruus nec femia nec pupillus sine tutoris auctoritate.na3 tunc sunt tres persone: actor: reus: ꝛ iudex. Unde cōsueuimus dicere ꝙ est differentia inter sentētiā ꝛ decretum. Decretum est inter petentem ꝛ iudicem: qꝛ petit curator decretu3 interponi vt possit alienare res minoꝝ ob es alienum. Sententia est vbi est actor ꝛ reus ꝛ iudex: vt nō.ff.de offi.procō.ꝛ le.l.nec quicq̄.§.vbi decretum. Et ẜm hoc est soluta questio antiquorum qui querebāt an petere bo.pos.sit in iudicio litigare? que videbatur insolubilis: qꝛ si dicis ꝙ nō.concluditur tibi per.l.istam.si dicis ꝙ sic: concludit̄ tibi per.ll.illas ꝙ seruus petit bo.pos.vt.ff.de bo.pos.l.seruus.vnde recurratis semper ad illam distinctionē vtrū existat ꝯdictor vel nō.ꝛ si nō existat ꝯdictor: nō est i iudicio litigare.si ꝯsistat ꝯdictor.tūc ē i iudicio litigare vt in.l.nr̄a.ꝛ sic itelligit̄.s̄.q admit.ad bo.pos.l.j.ꝛ ibi dixi.

Duorū q̄dē. Hec.l.dic duo et duos casus pōit. Et ꝑmo dicit h.l. Si aliqs est script9 hr̄s in testō solēni signato sigillis.vij.testiū ipe script9 hr̄s pōt petē bo.pos.s3 tab. S3 si aliqs est script9 heres in testō min9 solēni: vtputa scripto corā duobus testib9: nō potest petere bo.pos.ẜm ta. Scđm dictu3 est tale. Si aliquis est scriptus heres in testamēto solēni corā septē testibus: scriptus pōt petere bo.pos.ẜm ta.si ꝓbat affuisse illū numeꝝ.vij.testiu3. Si autē est scriptus ẜm nuncupationē: si ꝓbat illu3 numerum vij.testium affuisse pōt petere bo.pos.ẜm ta. Tex.bonoꝝ quidem possessio.legit̄ littera ista suspensiue vsq3 ibi.in dubiu3 nō venit.ꝛ legetis ita tex.in dubiu3 nō venit.sub.prudentibus.vel nō venit.i.venire nō debet bo.pos.ex edicto pretoris nō posse peti nisi ẜm eas que.vij.testium signis signate sunt. Unde exponetis ita litterā bo.quidem pos.sub.ẜm ta. vt faciat ad ti.ꝛ vt indicant sequentia. Tex.ex edicto pretoris sub.cuius sententiā habemus nō verba: vt.ff.e.l.j. Tex. signis.i.sigillis.vt.ff.e.l.cum tabule.subscriptiones etiam ibi esse debēt.ꝛ alia que in testamēto in scriptis cōdito sunt necessaria: vt insti.de testa.ordi.§.j. Tex.non venit. Unde hic nō.ꝙ qui ex testamēto in scriptis cōdito vult petere bo.pos.ẜm tab.potest: si est solēne.s.si est signatu3 sigillis.vij.testium: vt.j.de testa.l.hac consultissima.ꝛ hoc verum est iure nostro.secus canonum ẜm dictum apostoli.cum omne verbum stet in ore duorum vel trium testium.qđ testamētu3 est solēne si factum est cora3 duobus testibus vel tribus: vt extra de testa.c.cū essent.ꝛ.c.relatū. S3 ille decretales hn̄t locū in foro clericoꝝ. Uel itelligunt̄ ille decretales i illis terris in qb9 h3 dn̄s papa vtrūq3 gladiū: vt i marchia anchonitana. ¶ Et h̄ circa ꝑmū dictū volo subijcere quādā q̄nē vt melius intelligatis sequentia. Paterfa.fecit testamentum minus solēne inter liberos suos.nūquid liberi petunt ẜm tab. Dicunt quidam ꝙ non: qꝛ vocantur ab intestato: vt.s̄. fa.hercis.l.vl. Sed potest dici ꝙ sic: qꝛ speciale est in eis vt possint institui in minus solemni testamento.vt.j.de testa.l. hac consultissima.§.ex imperfecto. ¶ Or sequitur. Tex.verum si eundem numeru3.sub.vij.testium: quia que in prefationibus dicuntur: repetita intelliguntur: vt.ff.de verb.ob. l.titia.§.idem rn̄. Et incipit secūdum dictu3. Tex.affuisse.i. interfuisse. Tex.potest.sub.vij.testibus.licet antiqui dixerint duobus vel tribus.ꝛ de hoc.j.plenius dicam. Tex. iur̄ est. ¶ Or segnori nō.hic est duplex testamētum.scriptū ꝛ nō scriptum. Scriptum est vt fit sepe: homines interdum nolunt ꝙ sciantur vires suarum facultatum quid faciunt: ꝑpria manu scribunt testamētum si sciunt scribere: vel faciūt scribere testamētum a persona de qua multum confidit testator.postea vocat testes ꝛ dicit eis: hoc est meū testm̄: ego rogo vos vt quilibet vestru3 ponat suu3 sigillu3.vnde ignorant testes quid est in isto testamēto.vnde sumit vires istud testamētu3 ex ipsa scriptura: ꝛ mortuo testatore debet publicari coram iudice: vt.j.de testa.l.publicari. Est testm̄ nuncupatiuum qđ sepius fit quādo vocato tabellione dicit testator: hoc est testamētum meū: quia tali relinquo tm̄ ꝛ tali tm̄. Et dicit̄ fieri sine scriptis siue tabellio non est ibi: siue est ꝛ scribit.ꝛ hoc testamētu3 sumit vires ex nuncupatione testatoris: qꝛ nuncupat in eo.tali lego tātum ꝛ tali tm̄.non enim ex scriptura dūmodo sint ibi septē testes: vt.j.de testa.l.hac consultissima.ꝛ vbi fit in scriptis: petitur bo.pos.ẜm ta.vbi fit sine scriptis petit̄ ẜm nuncupationem si pōt doceri ibi vij.testes affuisse. ¶ Et statim super.l.istam formo questionem vnam. Quare hic imperator posuit primo rubrica3 de bo.posses.ẜm tabu.ꝛ postea rubricam de bono.posses.contra tabu.ꝛ iur̄consul.in volumine.ff.fecit totum contrariū. Ad istud quare potest ita responderi. Si inspicimus dignitatem bo.pos.ẜm ta.debet preponi: quia est dignior q̄ contra ta.quia dat̄ cum voluntate defuncti. Sed contra ta. datur contra voluntatem defuncti: vt.ff.de bo.pos.l.si cum patrono.§.j. Unde in libro isto ẜm imperatorem inspicim9 dignitatem: qꝛ digniora sunt preponenda: vt.ff.de acq.re. do.l.j.ꝛ.j.de tironibus.l.vlti.li.xij. Sed si inspiciamus naturalem rationem: quia quādiu speratur moueri contra ta. ẜm ta.moueri non pōt: quia cōtra ta.est preiudicialis ad s3 ta.vt.ff.de contra ta.l.illud.§.fi.ꝛ.ff.e.l.j.vt.j.pri.ti.l.vl. Uñ illo inspecto a iur̄ compositoribus primo posita est rubrica.ff.de bo.pos.cōtra ta.q̄ ẜm ta. ¶ S3 denuo quero. Pone ego sum nūcupatus heres corā testibus: peto bo.pos.s3 nuncupationem.nunquid eoipso ꝙ ostendo testamentum

nuncupatiuum daẽ mihi bo.pos. ¶ Or segnori in questio/ne ista fuit opi.dixerũt antiqui.ꝛ in ista antiquitate decipiũ/tur moderni. Si nuncupor heres coraꝫ.vij.testibus: si volo petere bo.pos.eoipo ꝙ ostendo testm̃ scriptum manu tabellionis: sufficit.vel si non est scriptuꝫ a tabellione: sed est factum coram septẽ testibus: eoipso ꝙ probo me heredẽ nuncupatum sufficit. Unde dicebãt ipsi: aut heres vult ꝓbare veritatem ꝛ se esse nũcupatuꝫ heredem.ꝛ tũc corã.vij.testibus debet ꝓbare. Si aũt vult ꝓbare solẽnitatem.i.testm̃ solẽniter factũ.tunc sufficit corã duobus testibus ꝓbare: quia vbi numerus nõ adijcitur: duo vel tres sufficiũt: vt.ff.de te/sti.l.vbi. Et adducunt in ar.q: in instrumẽtis interdũ requi/rũtur.v.testes.vt.s̃.de testi.l.testiũ in fi.ꝛ tamẽ si volo ꝓducere illud testm̃ ad cõparationẽ sufficiunt duo.vt.s̃.de fide instru.l.cõparationes. Jtẽ pro sua opi.adducũt litterã istã. verum si eundem numerum ꝛc̃.ꝛ nõ dicit quo numero. Jtẽ dicunt ipsi: hoc idem est al's insti.de fideicõ. here.§.vltimo. ¶ Sed segnori hec nõ est bona opi.quia dicimus ꝙ testm̃ scriptum a tabellione nõ ꝓbat aliquẽ heredem: vel nõ ꝓbat solẽnitatem: quia est publica scriptura.ꝛ publicum instr̃m requirit tres testes: vt.s̃.de ꝓba.l.cum precibus.vnde dicimus ꝙ non debet se probare heredem tribus vel duobus testibus.imo per.vij.vt in prin.huius.l. Preterea non videtur posse esse questio de veritate quin sit de solẽnitate: quia si dicis nõ fuisti nuncupatus heres: negas solẽnitatem.vñ si volo petere bo.pos.ꝑm tab.nõ sufficit ostendi testm̃: nisi ꝓbet.vij.testibus p̃sentibus factuꝫ.ꝛ ad hoc facit.j.de fidei/com.l.qñnem.ꝛ.j.de codi.l.siquis agere.§.vlti. Jtem ꝓ nobis facit lr̃a ista.verum si eundem numerum: ꝛc̃.q: cuꝫ ponimus numeꝝ si eundem numeꝝ.i.septẽ testiuꝫ: quia que in p̃fationibus dicuntur ꝛc̃.vt.ff.de verbo.ob.l.titia.§.idem respondit.ꝛ insti.ad.l.aqui.§.ceterum. ¶ Sed denuo quero hic circa materiam istam.cum petitur bo.pos.ꝑm tab.petiẽne ex omnibus ta. Respõdeo ex originalibus ꝛ auctẽticis: ꝛ nõ exemplificatis.vt arg.s̃.de eden.l.ꝓcurator.ꝛ.ff.eo.l. vulgo. ¶ Sed denuo ꝛ vltimo quero.hic dicitur ꝙ script⁹ heres petit bo.pos.quid si sunt multi scripti heredes? Respondeo si vno eodẽq̃ gradu: quia multi instituti: alij substi/tuti.primo vocanẽ instituti.ꝛ eis petentibus non vocantur substituti: eis exclusis sic: vt.ff.e.l.equissimuꝫ.§.defertur. Et vocantur equaliter instituti: vt.j.de impu.ꝛ alijs sub.l.j.ꝛ argu.ff.ad treb.l.quotiens.ꝛ.l.nunq̃.

¶ De bo.pos.contra tabulas.

¶ Superiori ti.dictuꝫ est de bo.pos.ꝑm tab.que datur liberis institutis. Uerum q: preteritis datur cõtra tab.ponit hunc ti.de bo.pos.cõtra.tab.quã pretor liberis.sub.p̃terit] pollicetur. Nam liberis p̃teritis datur nõ exheredatis.si rite.i.si pure exheredati sunt: al's bene datur eis: vt.ff.e.l.nõ putauit.ꝛ.§.nõ queuis. Et sub.in rubrica de bo.pos.contra tab.quam pretor liberis pollicetur.sub.vel parẽtibus. Nã sicut contra tab.datur liberis preteritis contra testm̃ parentum ascendẽtium per lineam masculinã: ita parentibus.vt ff.siquis a pa.fuerit ma.l.j.§.j. Et bene dico per lineam masculinam: q: in linea ascendenti per feminã nõ habet locuꝫ hic ti.vnde si mater me preterijt.non vocor ad cõtra tab.q: ad testamẽta ꝛc̃.vt.ff.e.l.illud.§.ad testamẽta. Et est ratio: q: p̃teritio matris habeẽ ꝓ exheredatione: vt isti.de exhere.li. in fi.ꝛ non datur cõtra tab.exheredatis sed preteritis: vt.ff. e.l.j.ꝛ.l.non putauit.§.que non iusta.

Jberi. Segnori hec.l.aliquãtulum est breuiloqua in vbis: ꝛ ideo opus est vt ponat] casuꝫ in terminis: vt materiam istam ad factuꝫ reducatis: ꝛ in ea ponetis in terminis ita casum. Quidaꝫ filius emancipatus habebat parentes.s.patreꝫ ꝛ matrem: ꝛ habebat filios emãcipatos a se conceptos ꝛ natos: post suaꝫ emãcipationẽ habebat etiaꝫ nepotes ex quadam filia iã mortua: vel ex liberis emãcipatis iam mortuis. iste filius emãcipatus fecit testm̃ ꝛ instituit sibi extraneũ heredem.filios suos emancipatos preterijt: quia nec instituit: nec exheredauit.legata reliquit parentibus suis ꝛ patri ꝛ matri.ponamus quãdaꝫ domuꝫ. Jtem nepotibus natis ex filia iã mortua: vel ex filijs iã mortuis emãcipatis legata reliquit.ponamus.c.libras. Jtẽ extraneis legata reliquit.ponamus mille.eo mortuo.iste filius emancipatus testatur.veniunt filij eius emancipati ꝛ petunt bo.pos.cõtra tab.ꝛ dicunt ꝙ pater eos preterijt non rite.admissi fuerũt isti filij ad bo.pos.contra tabu.ꝛ sic per eam testamẽtũ ruptuꝫ est: ꝛ ꝓnunciatum est eos succedere ab intestato posse: nunquid p̃stabunt legata? Certe non omnia: nisi relicta parentibus ꝛ nepotibus: q: liberi emancipati admissa bo.pos.legata prestant solis parentibus ꝛ liberis.i.nepotibus suis.non aũt tenentur prestare legata relicta extraneis heredibus.ꝛ hoc est qd̃ dicit ista.l. Tex.liberi.accipiatis qd̃ est.j.admissa.i. petita ꝛ obtenta. ¶ Or redeatis.s̃.tex.contra tab.bo.pos. scilicet suorum parentum.ꝛ hoc annectit. Tex.parentũ suorum.a quibus erãt preteriti. Et bene dico ꝛ expono tex.ad/missa.i.petita: quia ꝑm antiqua tẽpora habebant necesse petere decerni bo.pos.causa cognita.vt.ff.de suc.edic.l.j.§.de cretalis.sed hodie secus.vt.s̃.tit.iij.l.vlti. Uel dicatis ad/missa.i.agnita. ¶ Or eatis.j.dicitur prestare legata. Tex. ꝑm edictum.sub.de bo.pos.ꝑm tab.vel ꝑm edictum.sub.de legatis prestandis contra tab.cuius mentionem habemus de le.pre.cõtra tab.l.j.§.generaliter. Tex.solis parẽtibus: idest patri ꝛ matri defuncti. Tex.ꝛ liberis.i.nepotibus ex filia mortua defuncti. Jtem sub.ꝛ vxori ꝛ nurui defuncti legata prestare debent. ¶ Unde circa.l.istaꝫ nõ.regulã. Rupto testamento per bo.pos.cõtra ta.legata ꝛ fideicom.in eo testamento relicta nõ dabuntur.vt.j.de fideicom.l.eam quã frater tuus in fi.ꝛ.l.ex testamento.ꝛ.ff.de leg.iij.l.j.§.j. Sed hec regula recipit instantiam: cuꝫ pater instituit extraneum ꝛ preterijt liberos suos.ꝛ suis nepotibus ꝛ parentibus reliquit legata ꝛ fideicom.quia tunc bene debentur supradictis personis vt hic. Jtem fallit si ipse qui preterijt legauit vxori sue.vel nurui dotis causa: quia dixit: accepi dotem ab vxore ꝛ nuru mea.vnde relinquo eis tantũ pro earum dotibus.si approbant illud relictum: quia plus valet q̃ dos: p̃stabitur eis: vt.ff.de leg.pre.cõtra tab.bo.pos.l.j.ꝛ.ij.iij.iiij. ꝛ.v. ¶ Or segnori.ad.l.istam signantur multa contraria: q: videtur ꝙ liberi emancipati nullis personis prestent legata: quia institutus prestat non preteritus.vnde videtur contra.j.de fideicom.l.penul.al's penul. ¶ Ad qd̃ vos ita dicetis: preteritus non prestat relicta a se: sed ab alio sic.verbi gratia.pater meus instituit extraneum: me filium preterijt: a me filio legata reliquit.ego filius non presto legata aliquibus personis: quia non honorauit me in aliquo: ꝛ ideo non potuit me onerare: quia hec est regula.vt.j.de fideicõ. l.ab eo.ꝛ sic loquitur.l.contraria. Sed preteritus interduꝫ prestat legata certis personis: non relicta a se: sed ab instituto: vt in.l.nostra: quia istitutus fuit extraneus a quo fuerũt relicta legata parentibus suis ꝛ nepotibus.vnde si preteritus petit contra tab.ꝛ reducitur res vel testamẽtum ad causam intestati: non prestat omnibus personis legata relicta: sed certis personis de quibus supra dictum est. Alij dicũt qd̃ hic dicitur ibi corrigitur: qd̃ nihil est: quia legum correctio est vitanda: vt.j.de ap.l.precipimus. ¶ Sed denuo opponitur ad.l.istam. Et videtur ꝙ rupto testamento per contra tab.nullis personis debeantur legata.l.parificat querelam inoffi.testa.ꝛ contra tab.vnde sicut per querelam res reducitur ad causam intestati: ita ꝛ per contra tab.vt.j.de codicil.l.vt liberis.sed testamento rupto pronũciato per querelam inoffi. test.nullis debentur relicta: ita ꝛ rupto testamento per contra tab.nullis debentur relicta. Unde videtur contra.ff.de inoffi.testa.l.pap.§.si ex causa.ꝛ supra de inoffi.testa.l.cum duobus. Ad quod vos dicetis vno modo sic. Et dicetis ꝙ bo.posses.contra tab.parificatur querele inoffi.testa.in aliquo: non quo ad omnia in hoc parificantur: quia sicut per querelam rumpitur testamentum: ita per contra tab.ꝛ ita loquitur.l.vt liberis: sed non quo ad omnia quia querela est beneficium iuris ciuilis. Nam cum heres fit de iure ciuili: ꝛ bo.posses.de iure pretorio: vt.ff.de bon. possessio. hered. pe.l.j. ius ciuile. facit aliquem heredem: quia potest

quia potest facere ꝙ ipso iure desinat esse heres. Unde di/citur regulariter: qui semel est heres nō possit desinere esse heres ip so iure nisi iure ciuili: vt.ff.de vulg.⁊ pup.sub.l.ex facto.§.lōginus.⁊ ideo nō debenṫ legata. Sed quē esse bo. possessorē: non est iuṙ ciuilis sed iuṙ pretorij.vñ sicut pretor non facit aliquē heredē sed bo.pos.vt.s.dixi.ita nō pōt face re ꝙ ipso iure desinat esse heres: sed quātū ad effectū nō ha betur loco heredis.vnde dȝ relicta legata certis psonis: vt ff.de vulg.⁊ pup.sub.l.si ex duobus in fi.⁊.l.si cōtra tab.§. vlti. ¶ Sed denuo videṫ non pstari legata ab itestato reli/cta.vt.ff.de le.pre.cōtra ta.bo.pos.pe.l.is qui. Rñ.hic loqṫ de filio emancipato: qꝛ si petit cōtra ta.prestat legata relicta certis personis vt hic.l.cōtraria loquitur in filio in potesta te constituto. Et est illa diuersitatis ratio: qꝛ emancipato fit gratia cum admittitur ad contra ta.cū tanꝙ̄ extraneus ad/mittatur cum esset a iure ciuili incognitus.vnde oneraṫ in hoc: qꝛ legata relicta certis psonis pstat vt hic.⁊ plurimuȝ qui subleuaṫ in vno: in alio grauatur.vt.ff.de iureiur.l.euȝ qui. Sed filio in potestate constituto si preteritus petat con tra ta.nō fit ei aliqua gratia: imo ipse gratiā facit cū possit di cere testm̄ nullum.⁊ dicit aliqḋ petēdo contra ta.vt.j.de li/ber.pte.l.vlti.vñ legata non pstat in.l.cōtra. ¶ Sed denuo videtur ꝙ omnibus teneaṫ soluere legata relicta.⁊ sic non certis personis tm̄.vnde videtur cōtra.ff.de le.pre.contra ta.bo.pos.pe.l.nunꝙ̄. Solutio hec.l.loquiṫ de liberis emā cipatis pteritis qui non tenētur soluere legata relicta nisi certis personis.l.vo contraria loquitur quādo emancipa/to instituto herede cōpetit bo.pos.cōtra tab.ex persona fra tris sui q pteritꝰ ē.⁊ iō teneṫ ad legata nō ex eo ꝙ pteritꝰ hȝ ꝯ ta.sȝ ex eo ꝙ istitutꝰ ē. ¶ Sȝ denuo ⁊ vltio opponiṫ ad.l. istā quomodo liberi emācipati pteriti soluūt legata relicta liberis ⁊ parētibus tātū: cuȝ.l.scripta sit ꝙ ex causa pteritio nis vel exheredationis rūpatur testm̄ tantū quātum ad insti tutioneȝ: sed cetera firma remanēt.s.quo ad legata ⁊ omnia ergo videtur ꝙ omnibus personis debeant prestare legata. non est speciale.vnde male dicitur hic: vt.j.de libe.prete.vel exhere.auc.ex causa.q est in corpore auc.vt cuȝ de ap.cog. §.causas.⁊ in ver.illo generaliter.viij.col. Ad qḋ dixerunt quidam hoc ius vetus.illud nouum quasi dicat olim rupto testamento per contra tab.nō debebantur omnibus legata relicta: sed certis personis tm̄ vt hic.⁊ in.l.si ei. Sed hodie secus vt in.l.contra.⁊ ita qḋ hic dicitur: ibi corrigitur: quia nō est nouum ꝙ.ll.veteres ad posteriores trahantur: vt.ff. de le.⁊ con.l.nō est nouum. Hec solutio nō multum valet: li cet dominus Jo.⁊ Azo hic approbent eaȝ: quia leguȝ cor rectio est vitanda inquantum vitari potest: vt.j.de testa.san cimus.⁊.j.de appel.precipimus in fi. Et hanc etiam oppo/sitionem ipse dominus Jo.⁊ Azo alibi dicunt: nec appro/bant eam licet hic videantur esse obliti. Unde vos ad istaȝ oppositionem ⁊ superiorem potestis dicere vt consueui di/cere: quia si nulla causa preteritionis vel exheredationis in seritur in testamento: tunc ipso iure non valet institutio: ces sat querela: relicta debentur omnibus personis: quia ex in/stitutione que nulla est non pendent relicta sed a seipsis: vt in auc.ex causa exheredationis vel preteritionis. Idem est si causa est inserta talis que non est de quattuordecim cau/sis in liberis vel de.vij.in parentibus que ponuntur in cor/pore auc.vt cum de ap.cog.§.causas.quia hec sunt paria: vel nullam causam inserit vel aliquam in legibus tamen nō approbatam: puta si diceret testator: filium meuȝ emancipa tum nec instituo nec exheredo: sed talem instituo extraneū: ideo quia fecit bonum conuiuium vicinis meis ⁊ suis: ⁊ qꝛ me non inuitauit.his casibus cum non inseritur causa vel talis que non est.l.approbata: ipso iure non valet institutio: nec legata pendent ab ea: vnde debentur legata relicta oi/bus.⁊ sic intelligitur.l.contra. Si autem inseritur talis cau sa que est.l.approbata: sed non inuenitur vera: puta quia di xit filios meos emancipatos nec instituo nec exheredo: sed talem extraneum instituo: quia me veneno voluerunt extin guere.hic valet testamentum ⁊ institutio ⁊ legata pendēt ab ea: vt insti.de le.§.ante. Sed si hec causa non inuenitur ve/ra: sicut rūpitur institutio: ita legata.⁊ tunc de rigore iuris nulli debentur legata.vt in.l.contra.sed de equitate deben/tur certis personis vt hic. Si autem inseritur causa talis q̄ est legibus approbata ⁊ inuenitur vera.repellitur preteri/tus: vt.s.de inoffi.test.l.liberi. Et hec solutio probatur dua bus.ll.que dicunt: si filius inuenitur pteritus in primo gra du scilicet institutionis ⁊ exheredatus a secundo scilicet a substitutione: non valet exheredatio que pēdet ex prima in/stitutione que valida est. Sed si posthumus est pteritus ex institutione: sed exheredatur a substitutione hic tenet: quia non pendent ex prima que ipso iure nō valuit: vt.ff.de libe. ⁊ posthu.l.⁊ si perceperit in fi.⁊.ff.de iniu.rup.⁊ ir.test.l.nā ⁊ si.§.rumpendo. ¶ Sed quero quid in filio adoptiuo ha/bet ne cōtra ta.si preteritus sit? Uidetur esse casus.l.ꝙ sic: vt.ff.e.l.j. Sed cōtra videtur scilicet ꝙ nō habebat bo.pos. contra tab.j.de adop.l.penul. Solutio.interduȝ habet con tra tab.interdum non. Habet enim ex sua persona quando est datus in adoptionem auo suo materno preteritus ab eo: vt.j.de adop.l.penul.§.j.alr̄s enim ex sua persona non ha/bet vt in.l.contra. Interdum habet ex alterius persona.naȝ si frater eius scilicet filius naturalis ⁊ legittimꝰ patris ado/ptantis preteritus a patre moriatur itestatus.habȝ iste ado ptiuus contra tab.ex ipsius psona.vt in prealle.l.nōnunꝙ̄. Item quid de arrogato: habet ne cōtra tab. Rñ.sic: qꝛ trā/sit in arrogatoris potestatem: ⁊ iura patris naturalis per omnia habet: vt.j.de adop.l.penul.§.vlti.

Posthumo. Hec.l.habet dupli cē intellectū. Unū cōmunē fm dominū Azo. Aliuȝ intellectū habet fm dominū meū fm quem ego intel/ligo.l.istam.premittam tamē intellectuȝ dn̄i Azo.⁊ fȝ eū h.l.ponit duos casus. ¶ Pri mus est talis.paterfa.habebat vxorē pregnantē: fecit testm̄ ⁊ extraneum instituit ⁊ posthumū preterijt.mortuo testato/re natus est postea posthumus.nūquid nato posthumo ru/ptum est testm̄? Certe sic: vnde legata nō debentur. ¶ Sed ponamꝰ.nato posthumo dicit tutor posthumi: testm̄ ruptuȝ est: ipso iure possuȝ dicere nullū si volo.ego nolo dicere nul lum sed aliqḋ: qꝛ volo petere bo.pos.cōtra ta. Certe hoc be ne potest facere tutor: ⁊ alius nō potest petere bo.pos.fȝ ta. Tex.posthumo ⁊c.dicitur posthumus qui nasciṫ post mor/tem patris vel post testm̄ patris viuo patre: vt.ff.de iniu.ru. ⁊ ir.test.l.iij.⁊.l.posthumoꝝ. Tex.exheredatus est.sub.sed preteritus est. Tex.testm̄ rūpitur.s.ipso iure. Et est differen tia inter posthumos ⁊ coiunctos per lineaȝ masculinaȝ: qꝛ si ego pater ptereo posthumū siue nascatur post mortē meā siue post testm̄ me viuo: ipso iure rūpitur testm̄ vt hic.⁊.j.de lib.⁊ posthu.l.j. Secus in coiunctis per lineā femininā: qꝛ si mater pterijt posthumū nō rūpitur testm̄: sed talis posthu mus inuitaṫ ad querelā nisi lex fingat eū institutū.vt.s.de in offi.testa.l.si mater. Tex.⁊ si cōtra. Incipit scōm dictuȝ siue secūdus casus. Tex.infantis.vel quodā posthumi. Tex.nō pōt.sub.in persona heredis instituti: qꝛ quādiu speraṫ mo/ueri cōtra ta.nō potest peti fm ta.vt hic.⁊.ff.e.l.illud.vñ re licta nō debētur nisi certis psonis.vt.s.l.pxi. ¶ Or segno ri.ad.l.istā opponiṫ sic. Si pater pterijt posthumum ⁊ nato posthumo rumpitur testm̄: quō tutor poterit petere ꝯtra ta. cum sit nullū: vt.s.l.pxi.⁊.ff.de iniu.ru.⁊ ir.testa.l.j.cuȝ ⁊ id qḋ ruptū est amplius rūpi nō potest: vt.ff.de iniu.ru.⁊ irri. testa.l.nam ⁊ si sub conditione. Respondet Azo: agnatiōe posthumi rūpitur ipso iure.per cōtra ta.rūpitur quatenus de facto.pcessit.i.quatenus est scriptuȝ de facto.vñ non pōt rūpi amplius sed annihilari vt etiam sentētia dicitur anni/hilari: vt.ff.de ferijs.l.j.§.citra. Rñ.Azo ⁊ secūdo modo.si pater pterijt posthumū: ⁊ dato ei tutore tutor habet electio nem vel vult dicere inoffi.ipso iure.⁊ nō petit cōtra ta.vt in prin.huius.l.aut vult petere contra ta.quo casu institutus nō petit fm ta.vt hic. Et ad hoc inducūt similia. Si dolus emptoris dat causaȝ vēditioni: hȝ vēditor electionem: velit ipso iure vēditionem nullā dicere: vt.ff.de do.l.⁊ eleganter in princi.vel velit dicere aliquam.⁊ sic petere eam rescindi per actionem de dolo.vt.s.de rescin.ven.l.si dolo. Nam istud fauore posthumi nati est introductum: velit ipso iure

dicere nullum: vel aliquod per cōtra ta. sicut in fauorem vē ditoris est introductū: vel velit venditionē ipso iure dicere nullam: vel petere eam rescindi per actionez de dolo: al's si hoc non posset: qd fauore rc. vt. s. de leg. r con. l. qd fauore. Uel si placet vobis poteritis aliter dicere vt hec. l. ponat duos casus. Primuz in posthumo pterito. Secūduz in in fante iā nato pterito. Et dicetis sic. si pater posthumuz pte rijt: agnatione posthumi ipso iure rūpitur testm̄. Sed pona mus habebat filiuz emācipatuz infantē: qui habuit tutorez ipsum infantem preterijt: si tutor petijt cōtra ta. rumpit testa mētum. institutus postea nō petit ƀm ta. h. d. Tex. rumpitur sub. ipso iure: r nō habz locuz contra tab. Tex. infantis. s. nati r emancipati. Tex. nō pōt. quare dico hoc. s. q est emā cipatus: quia si pater preteriret filium iaz natum in potesta te cōstitutum. ipso iure non valeret. vt insti. de exhere. lib. in prin. Sed si preteritus infans emancipatus est: qz pōt emā cipari rescripto imperiali: vt. j. de manu. l. iubemus. potest petere contra tab. r postea non ƀm tab. vt hic dicit. r hoc vi detur innuere littera istius. l.

¶ De bo. pos. cōtra ta. liberti q̄ patronis eorūq3 liberi dat.

¶ De bo. pos. que dat liberis cōtra tab. parentū superiori ti. dictum est. Sed qz dat bo. pos. liberti patronis r eorum liberis. ponit hunc ti. de bo. pos. cōtra tab. liberti. Et datur cum patronus preteritus est. r libertus non habet liberos r habet in bonis. c. aureos. Itē datur cuz aliqs manumit tit ex voluntate: vt. j. e. l. j. Item datur cōtra scriptum here dem: cessat tamen si exiguntur opere: vt. j. e. l. vlti.

Licet ex causa. In. l. ista nō. ita casū. Quidam accessit ad pncipem. r corā eo sic ppo suit. Dn̄e iperator: pater meus me r sororē meam instituit heredes. r nos rogauit vt ma numitteremus talē seruuz suuz. manumissi mus. ille manumissus habet in bonis. c. aureos. r carens li beris r parētibus: scripsit extraneū heredem: nos preterijt. volumus petere bo. pos. cōtra tab. vel cōtra nuncupationē. querimus nunqd liceat nobis? Et respōdet iperator. siue sit manumissus sponte. vel ex necessitate: poteritis petere bo. pos. cōtra ta. si testatus est in scriptis: vel cōtra nuncupatio nem si testatus est sine scriptis. r aduocabitis ab herede le gittimam portionem. Tex. licet ex causa fideicō. q. d. siue ma numissus ex necessitate: siue ex volūtate. Tex. manumissus sit. sub. seruus de cuius bonis agitur. Tex. ex voluntate pa tris. r interroganti. respōdet iperator: vt patet ex. l. subscri ptione. Tex. cum sorore. s. ipsius manumissi? vel tui manu mittentis. Tex. te manumisisse proponis vel ex testamēto: vel ex codicillis. Tex. tamen si extraneos scripsit heredes scilicet ille libertus vel manumissus. Tex. partis legittime que erat olim dimidia: hodie est tertia: vt insti. de suc. lib. §. sed nostra. Tex. contra tabu. bo. pos. pe. sub. quādo testamē tum fecit in scriptis. Tex. contra nūcupationem. sub. quan do testamētum est cōditum sine scriptis. r hoc annectit. vn de r sicut datur cōtra tab. si testatus est in scriptis: ita si sine scriptis cōtra nūcupationem. Tex. prestituta. sub. que sunt anni: vel. c. dierum. vt. s. qui admitti ad bo. pos. possunt. l. ij. r insti. de bo. pos. r. ff. de succes. e. l. j. §. largius. Tex. poteri obtinere. sub. r a possessore aduocare. per vtilem bo. pos. vt ff. de bo. pos. here. pe. l. j. r. ij. Et in. l. ista vt tollatur quoddā contra. ita dicetis. Uos habetis hic: siue aliquis ex volun tate manumittat: siue ex necessitate vocatur ad contra ta. qd est ideo quia vbi manumittit ex causa fideicō. nil sibi adest: quia non habet precium manumissi. vt. s. de bo. lib. l. j. r ibi dixi. ¶ Item nota hic duplicem differentiam inter istaz in ter istam bo. pos. contra ta. r inter eam que datur liberis pte ritis. Ea que datur liberis pteritis rumpit testamentum in solidum. vt. ff. de bo. pos. cōtra ta. l. illud in prin. Sed hic nō nisi in legittimam portionem: vt. ff. de contra tab. l. illud. r l. si duobus. §. emancipatis. Et est ratio diuersitatis: qz suc cessio parentum magis debetur liberis q̄ successio liberto rum patronis: quia ius sanguinis est inter patrez r filium. Ideo rumpitur insolidum testamētum. r datur contra ta. Qui autem habet minus ius vt patronus in bonis liberti: non rumpit insolidum. Itē non dat q̄ testm̄ s3 q̄ heredez: vt in prealleg. l. si duobus in fi. r. j. de cōdi. l. vlti. §. j. Item ha buistis vnam differentiaz. liberis indistincte datur bo. pos. contra testamētum parētum. r nō patrono contra testamen tum liberti. ¶ Item nō. aliam differentiam cōtra quia non est prohibita parentibus alienatio: nisi inofficiosa: vt. s. de inoffi. do. l. j. sed libertis sic. vt. ff. si quis in frau. pa. l. j. r ibi dixi. Et est ratio cur hic reuoluimus mantellum: qz nos di ximus. s. q plus iur habent liberi in bonis parentum q̄ pa troni in bonis libertoruz. Unde reuoluimus mantellum. r est ratio illa: non est inconueniens q pinguiorem admini strationem habeant ingenui q̄ liberti. r ideo parētibus nō est interdicta alienatio. r hec ratio redditur. ff. si quis a pa. fue. ma. l. j. in fi. r. l. se. ¶ Et super. l. ista quero vtrum eadem bo. pos. sit hec que datur liberis. r ea que datur patrono. Et dicunt quidā q hec est alia: qz illa petitur ifra annū r intra c. dies. vt. ff. de succes. edic. l. j. §. largius. r. s. qui admit. ad bo. pos. l. ij. tum qz hec datur patrono: illa liberis. r sic sunt diuerse. Uel pōt dici q vna eadēq3 substantia est sed quali tate secus vel tempore vel effectu. Eadem est substantia: qz vtraq3 est pretoria. vt insti. de bo. pos. Item vtraq3 ex edicto pretoris introducta est. vt. ff. de bo. pos. contra tab. l. illud. Differunt in qualitate: qz vna dat liberis alia patrono. Itē tempore: quia vna est annalis: alia perpetua. Item in effe ctu quia vna reducit rem totam ad causam intestati: alia nō nisi vsq3 ad legittimam portionem.

Patronus. In supiori. l. habui stis casum vbi habz locum bo. pos. ptra tab. liberti. In. l. ista po nitur casus: in quo cessat bo. pos. cōtra tab. liberti. Et dicitur hic. si manumitto seruum meum. r ipono ei operas: r exigo mercedē vel munus p eis operis: repellor a cōtra tab. bo. pos. eius. Tex. patronus liberti. Hec littera duobus modis legi. Et vno modo sic. patronus repellitur a bo. pos. cōtra tab. electi operis liberti r muneribus: vt dicamus q ista duo iterue niunt: vt ponant opere r exigant q repelli. Legit r alio modo sic. patron9 repelli a bo. pos. cōtra tab. r operis. sub. electis r exactis ex nō iusta causa: r munerib9 electis ex iu sta causa. Et est differētia inter munus r donū. Munus di citur cū causa vnde munus est qd offer doctori vel magro. Donum est sine causa. dūtamē nō sit opera. vt. ff. de vb. sig. l. inter donū r munus. Unde ƀm hoc exponetis ita litterā: patronus liberti muneribus electis: qz fecit sibi aliquid ex hiberi: quasi subesset causa. r operis. s. ipositis sine cā. Uel dicatis muneribus electis. i. precio vel mercede operaruz exactis operis ipositis. Unde dicetis q patronus iposuit operas: r voluit q certam pecuniā daret pro operis: repel litur a cōtra ta. bo. pos. li. vt. ff. q r a quibus ma. li. in fi. l. siqs hac. l. r. s. de bo. lib. l. j. r. l. si quam. Alij vt Hugo de porta rauennata exponunt muneribus electis: vtputa quia dedit aliquid quasi subesset causa operis. s. ipositis. quasi sola im positione repellatur a contra tab. bo. pos. liberti: qd non est verum: vt plenius dixi in. l. siquam. vnde repellitur operis impositis: r exactis mercedibus pro operis.

¶ Unde liberi.

¶ De bo. pos. que deferuntur ex testamento: quales sunt ƀm ta. r cōtra ta. in superioribus ti. dictuz est. Uerum qz cū non est locus ex testamēto: est locus successioni ab intest. po nit rubricam vnde liberi. Et quia est prima successio: ponit primo vnde liberi. Et poni materialiter vnde liberi. r sub. de bo. pos. vnde liberi. subijciamus. r videamus quādo ha beat locum vel non. Uel dicetis vnde liberi. i. ex quo capi te edicti vocantur. Et ex primo: qz tria sunt capita successio num vnde liberi: r vnde agnati: r vnde cognati. Et sicut est in successione iuris ciuilis: vt primo vocentur vnde liberi. r postea vnde agnati: r vnde cognati. r ita in illo iure preto rio: vt insti. de here. ab inte. §. admonendi.

Si auus

I avus. In.l.ista no.ita casū.Qui dam accessit ad iperatorē ꝛ corā eo ꝓposuit talē qōnem. Dñe iperator auus meus decessit ab itestato relictis tribus filijs emācipatis.modo quero a vobis si isti emācipati agnouerūt eius successionē ab itestato:vtrū vocenť viriliter?ꝛ si vnus de fratribꝰ decessit q erat pater meꝰ:an sim successoꝛ in tertia parte patris mei?Ad qð respōdet iperatoꝛ ꝙ sic per vnde liberi viriliter.Unde si bo.pos.vnde liberi equaliter acceperunt.ꝛ pr tuus decessit:vocaris in illa tertia pte.hoc dicit.¶Tex. si auus.s.paternus ꝛ nepoti interrogāti. respōdet iperatoꝛ. vt pȝ ex.l.subscriptiōe.Tex.filijs patre tuo ꝛ duobus alijs. Tex.decessit.ab itestato:qꝛ habet locuȝ vnde liberi ab intestato:vt.j.e.l.pxi.Tex.acceperūt.sub.intra annū.Tex.heredes.i.bo.pos.qꝛ ptoꝛ nō facit aliqueȝ heredem.vt.ff.de bo. pos.l.in oibus.Tex.palaȝ est.sub.ex bñficio ptoris. ¶Oꝛ segnoꝛi sup.l.ista no.duo no.Primo not.ꝙ hec.l.loquiť in liberis emācipatis.qð ideo facit:qꝛ si pater decessit intestatus relictis tribus filijs emancipatis.nō possunt succedere ab itestato iuř ciuili:sed de equitate ptoꝛia vocanť.vt isti.de here.ab inte.§.emācipati.Unde si pater decessit relictꝫ tribus filijs emācipatis:cū sint incogniti a iure ciuili nō succedunt:sed de eqtate pretoꝛia vocantur.Sed si decedat relictis tribus filijs suis:illi vocanť vel a iure ciuili vel ꝑ bo. pos.vnde liberi.ꝛ ita est in emācipatis necessaria.in nō emācipatis est voluntaria:vt in ꝑealleg.§.emācipati.Sed per nouissimas cōstitutiones.s.auč.nō habēt locū bo.pos. vnde liberi de necessitate:sed de volūtate sic.vt in auč.de here.ab intestato.§.j.ij.ꝛ.iij.¶Sed sup.l.ista. quero quare nepos iste ꝓponebat qōnem principi:quid ad istū nepotē?Videť ꝙ nihil:qꝛ hic est oꝛdo iuř ciuili ꝛ ptoꝛio succedēdi.pmo filij:secūdo nepotes:tertio ꝓnepotes.ꝛ sic deinceps.vt insti. de here.ab itesta.§.ita tñ.ꝛ isti.de exhere.libe. §.posthumorum.Quid ergo dicemus?Potestis dicere ꝙ iste nepos non ꝓposuit qōnem ꝙ de facto suo interesset:sed vt instrueretur de iure.Nam quilibet pōt hoc facere.s.iterrogare pncipem vel magistrum suuȝ vt sit instructus in iure.Uel pōt dici secundo modo vt dixi in casu:qꝛ proposuit qōnem:nedum vt instrueretur de iure:imo ꝛ de facto:qꝛ erat vnus filius emancipatus.Unde dicemus ꝙ pater habebat tres filios emācipatos.ex vno habebat nepotē.decessit pater intestatus.isti agnouerunt bo.pos.decessit vnus non accrescit poꝛtio istius alijs: quia non est locus iuri accrescendi post acquisitionem:vt.s.quādo nō pe.par.pe.ac.l.vna. immo est ipsius nepotis poꝛtio alterius.s.fratris tertij.

Ex testamēto. Bo. pos.vñ liberi dať liberꝫ ab intestato:nō liberis nō dať.Et ideo si aliquis de gradu liberoꝝ existit suo patri heres ex testō vel ab itestato:nemo alius q nō sit de gradu liberoꝝ pōt succedere. Tex.filio.sub.q est de liberis primi gradus.Tex.vel nepote.sub. qui est de liberis secundi gradus.Tex.herede.sub. vel bonoꝝ possessoꝛe.Tex.nemo.s.alius vlterioꝛ.ꝛ ita q nō sit de gradu liberoꝝ.Tex.existere:qꝛ duplex est rō vbi aliqs liberoꝝ existat hrs ex testō nō est locꝰ ab itestato: vt.s.q admit. ad bo.pos.l.quādiu.Itē vbi aliqs liberoꝝ succedit ab intestato:ceteri q non sunt liberi nō succedūt.vt isti. de here.ab intesta.§.admonēdi.ꝛ.s.quādo nō pe.par. pe.ac.l.vna.

Ui se patris. Hec.l.reputať valde difficilis ꝛ multitudo glosaꝝ antiquaꝝ ꝛ nouaꝝ reddit eā difficilē.Et hec est bona.l.qꝛ est valde argumētabilis extra mām suā.tñ quātū n se est nō valet vnā festucā:qꝛ hodie coꝛrecta est. Sed h.l.nō est negligēda:qꝛ vt dixi argumētabilis est.ꝛ notanť multa bona circa eā.Et in.l.ista pōt pluribꝰ mo pis notari casus:tñ qꝛ h lectura ē planioꝛ ꝛ verioꝛ.Uñ nō. ita casum.Paterfami.titiꝰ noie hēbat filiū suū emācipatuȝ ꝛ ex eo nepotē emācipatuȝ:decessit titius paterfa.intestatꝰ: filius emācipatus noluit patri succedere.vñ q bo.poss.fuit exclusus quia repudiauit.vel quia dum deliberauit vtrum vellet esse heres:interim decessit filius emācipatus.nepos ex eo videns patris hereditatē vel successioneȝ esse dānosam:aui lucrosam habere nō vult patris sui successioneȝ sȝ successionem aui sui.queriť vtruȝ sibi liceat?Ad qð respondet iperatoꝛ dicens:ille qui negat se sui patris heredē: pōt bene repudiare patris hereditatē:ꝛ ea repudiata si vult habere successionē aui per vnde liberi:iure ciuili nō pōt:sed solum iure pretoꝛio per bo.pos.siue iste nepos erat emancipatus siue in potestate constitutus:sed maxime si est emācipatus.hoc dicit hec.l.ꝫm istaȝ lecturaȝ.¶Oꝛ videte litteram.Uisa littera dicatis casuȝ vt dixi.Et oꝛdinatur ita littera.Qui.s.nepos emancipatus negat se heredeȝ patris sui defuncti.Tex.negat.dico post auum intestatuȝ. facultates aui paterni moꝛtui nō pōt suscipere:siue in potestate sit siue emācipatus.Tex.maxime emācipatus:nisi per bo.pos.ad huiusmodi beneficiuȝ peruenerit.Unde pōt ꝛ secūdo modo oꝛdinari.Qui.s.nepos.ꝛ accipiatur qð est.j.ꝛ maxime emācipatus post auuȝ intestatuȝ negat se heredē patris defuncti:moꝛtui aui paterni non pōt suscipere facultates:nisi per bo.pos. ad eius beneficiū peruenerit. ¶Oꝛ videatis summariaȝ expositionē littere.Qui.s.nepos ille emancipatus.Tex.post auum intestatuȝ.i.auo intestato moꝛtuo primo loco.Tex.negat heredeȝ.sub.hereditateȝ repudiando. ꝛ sic qui negat repudiat:vt ꝛ alš.s.si mi.se ab here.absti.l. ij.ꝛ.j.plene dicaȝ.Tex.non pōt.sub.ab intestato.Tex.facultates.i.hereditatē vel substātiaȝ siue bona.Sic sumitur alš in iure dū diciť.plerūqȝ sperāt homines in facultatibus ꝛc. vt.s.qui ma.nō pos.§.j.Tex.maxime.istud maxime pōt dici ꝙ abundat.ꝛ simile not.vt.j.de ma.test.l.vlti. Et ideo dicit maxime:qꝛ ideȝ esset si esset in potestate:sȝ maxime hoc verum est in emancipato:vt.j.plenius dicaȝ.Tex.bo.pos.sub. vnde liberi ab intestato vt faciat ad ti.Tex.ꝑuenerit:qꝛ patris repudiat hereditatē.ꝛ velit aui paterni hereditateȝ. Et ꝫm hanc lecturā hic est casus huius.l.vt dixi.¶Oꝛ segnori colligiť hic arg.ad qōnes feudales.Uos habetis hic ꝙ nepos nolebat succedere patri:qꝛ hereditas erat nō soluendo:sed auo:qꝛ eius hereditas erat locuples.Unde est ar. si fuit cōcessum feuduȝ auo ꝛ patri meo:sed pater meus cōmisisset feloniā.nō aūt auus meus:nō lȝ mihi succedere ex ꝑsona patris mei.sed si volo habere ex ꝑsona aui mei mihi lȝ vt hic.ꝛ.ff.de se.l.emācipatū.ꝛ.ff.de in ius vo.l.adoptiuū in fi.ꝛ.s.si mi.se ab here.absti.l.ij.ꝛ.s.de inoffi.testa.l.si quis filiū.ꝛ.ff.de bo.dā.l.q est patronus in fi.ꝛ.ff.de iurepa.l.diui fratres.Et ista casus positio ꝓbatur isti.de exhere. liber. §.emancipatos.Sed si filius titij esset in potestate ꝛ nepos ex eo esset emancipatus ꝛ filius titij nō vellet titio succedere.hec.l.nō habet locuȝ ꝫm hec tēpoꝛa qꝛ si filius titij esset in potestate iuř ciuili esset heres velit nolit:vt insti.de here. qua.ꝛ dif.§.sui.Unde si est effectus suus heres:est effecta vna hereditas patris sui ꝛ aui:vnde debȝ adire totā vel repudiare:vt.j.de iure delib.l.cū quidā.Sed ꝛ posset habere locū hec.l.iure ciuili:qꝛ si iste filius abstinuisset iure ptorio:qð posset.vt.ff.de acq.here.l.si quis ei.posset succedere nepos auo.nō aūt patri.vt.j.plene dicā.¶Et vt oia q h dicuntur bene intelligatis.primo premittaȝ leuioꝛa vt sic ad superioꝛa prestent aditum.ꝛ statim volo tangere aliqua que faciunt ad coꝛium littere.¶Et primo quero hic:quare dicit hec littera ꝙ titius auus decessit intestatus? Respōdeo. ideo dicit hec.l.vt habeat locum ꝙ nepos possit succedere per vnde liberi ab intestato non ex testamento:quia tunc datur ei ꝫm tab. vt.s.de bo.pos.ꝫm tab.l.j.sed vnde liberi datur ab intestato:vt insti.de here.ab intest.in prin.¶Et nota ꝙ quis dicitur intestatus decedere quattuoꝛ vel qnqȝ modis.Et vno modo sic.cum quis potest testari vt quia est pubes:quia impubes non testatur.Et sui iuris: quia filiussa. non testatur nisi in castrensi peculio vel quasi.Et sane mentis:quia furiosus non testatur.Et liber homo:quia seruus non testatur:ꝛ decedit nullo condito testamento.¶Secundo modo dicitur quis decedere intestatus qui fecit testamētum sed minus solemne: ꝛ tale ex quo succedi non potest: vtputa quia non habebat liberos : quia liberi succedunt

ex minus solẽni testõ pr̃is. Sed ⁊ dicitur tertio modo quis decedere intestatus si fecit solemne testamentum: sed illud ruptum est vel agnatione posthumi: vel per querelam inofficiosi testa. vel per contra tab. vel capitis diminutione. Dicitur quarto modo abusiue decedere intestatus omnis qui nõ potest testari. vt hec probatur insti. de here. ab intesta. in prin. ⁊ ff. si tabule testa. nul. ex. l. j. in prin. Dicitur ⁊ quinto modo quis decedere intestatus si fecit testamentum solemne: sed postea incidit tabulas: vel rasit. ⁊ hoc fecit: qꝛ volẽs decedere intestatus. Secus si fecisset: quia putabat heredes esse indignos. vnde volebat alios habere bona sua ⁊ non scriptos: qꝛ tunc fisco applicatur hereditas: vt. j. de his q. vt indigni. l. hereditas. ⁊ ff. si tabule testa. nul. ex. l. j. §. vlti. ⁊ de his qui in testa. delen. l. penu. ⁊ vlti. Item quare dicit ꝙ mortuus sit pater post auum? Respondeo ꝙ si mortuus eẽt ante auum: tũc iste esset auo proximus nullo alio in medio ⁊ efficeretur ei suus heres: si erat in potestate: vt. ff. de suis ⁊ le. here. l. j. §. si filius. ⁊ sic posset habere hereditatem de iure ciuili: immo deberet habere vellet nollet vt insti. de heredi. qua. ⁊ dif. §. sui. Si post auum mortuus est pater nepotis: nepos auo non est suus heres: vt insti. de he. qua. ⁊ dif. §. sed vt. Uel dic ꝙ ideo dicit post auum: vt denotet sic ordinem fuisse. ⁊ ita primo debet pater vocari: secũdo filius. vt. ff. si ta. te. nul. ex. l. j. §. recte. ¶ Secundo insto ita ꝯtra litteram istam. lr̃a ita dicit. qui se pr̃is post auum intestatuꝫ negat heredem. qualiter dicitur quis negare se heredem esse? Respondeo tribus modis. Uno modo si hereditatem vel bo. pos. sibi delatam repudiat: qꝛ eoipso ꝙ repudiat: negat se esse heredem vt hic. ⁊ s̃. si mi. se ab her. ab. l. ij. ⁊ in ista significatione semel repudiataꝫ amplius habere non potest: nisi minor esset: vt. s̃. si vt omis. here. vel bo. pos. in rubrica ⁊ in nigro. ⁊ j. de repu. here. l. sicut. ⁊ j. de bonis que lib. l. vlti. §. si cum puerilis etas. ⁊ ff. de mi. ⁊ si sine. §. institutus. vel nisi esset filius in potestate: vt. j. de repu. here. l. vlti. Dicitur secundo mõ aliquis se negare heredẽ. dum dicit nolo adire qꝛ defertur alicui hereditas. ⁊ dicitur ei adeas. dicit ipse nolo. quia nemo dicitur heres ante hereditatem aditam: vt. ff. de acqui. heredita. l. pro herede. vnde iste non repudiat: quia verbum nolo est extensiuum. q. d. nolo adire. sub. nunc: in posterum forte adibo: vt. ff. ad ter. l. filij. mater. §. j. Sed ⁊ tertio modo negat aliquis se heredem. puta queritur ab aliquo. es tu heres? ⁊ ipse dicit me heredẽ. i. nõ dico me heredem. ⁊ sic dicit͛ negat. i. dicit. vt. s̃. de pe. here. l. si putas. ⁊ iste non eoipso repudiat. Sed si dicit repudio: vel si dicit ad me hereditatem nullo modo pertinere volo. hic hereditatem repudiat. vt. s̃. de iur. ⁊ fac. igno. l. iiij. Unde hec faciũt ad questiones emergentes: quia tota die interrogatur aliquis: es tu heres? ipse dicit: nolo hereditatem adire. deberet dicere aduocatus alterius partis. domine hec non est ratio. quia est extensiua ista responsio. vt dixi s̃. Aliqui respondent nolo esse heres. non bene r̃ndent. qꝛ hec verba non sunt extensiua. vnde dꝫ facere iudex vt clare r̃ndeat. non sum heres. ⁊ tunc iudex statuet ei tp̃s ad deliberanduꝫ: vt. j. de iure delib. l. curatoris. ⁊ clare debet quis r̃ndere: vt. ff. de interro. ac. l. de etate. §. vlti. ⁊ iõ dicit. negat se heredẽ. qꝛ si non negaret se heredẽ: posset existere casus in quo hec. l. nõ haberet locum. si forte voluit succedere auo ⁊ patri. ⁊ ita vna est hereditas. quia pater agnouit hereditatem. ¶ Modo perueniamus ad alia ⁊ opponitur ad. l. istã. ⁊ si bene intelligatis hanc oppositionem intelligetis quibus modis potest hec. l. itelligi. ⁊ quibus non ⁊ cetera alia intelligetis. Et dominus otto pap. formauit talem oppositionem. Uidetur ꝙ hec. l. non possit stare tali ratione. si titius decessit intestatus. relicto filio emancipato ⁊ nepote: aut filius adiuit: aut non. si adiuit: patris sui ⁊ aui est vna facta hereditas ⁊ commixta. vnde nepos non potest succedere auo: qꝛ non licet heredi parteꝫ hereditatis adire. ⁊ partem repudiare: vt. ff. de acqui. heredi. l. j. ⁊ ij. sicut non licet substituto. vt. j. de iure delib. l. quidam. Si non adiuit. quare dicit hec lr̃a. maxime emancipatus potest repudiare paternaꝫ. ⁊ habere auitam. qꝛ idem esset etiã si non esset emãcipatus. cuꝫ diuerse sint hereditates. vnde põt vnam adire ⁊ aliam nõ. Item si adiuit nõ põt repudiare here. aui: qꝛ heres heredis ⁊c̃. vt. j. de here. insti. l. vlti. quid ergo dicemus? Ad istud vos dicetis pluribus modis. Et vno modo sic. Hic filius titij non quesiuit patris sui successioneꝫ: quia si quesiuisset: cõmixta esset patris ⁊ aui hereditas. vnde non potuisset nepos postmodũ adire hereditatẽ aui: quin ⁊ patris sui hereditatẽ adiuisset. sed hic nõ quesiuit filius: imo rotundo ore repudiauit. vnde põt adire nepos auitam. ⁊ nõ paternam. ¶ Si tu dicis nõne idẽ esset. si iste esset in potestate? Respondeo aliquando idẽ ⁊ aliquando nõ: qꝛ si mihi deferrentur due hereditates extraneoꝝ: bene possum vnaꝫ adire: aliaꝫ nõ. sed in casu. l. nostre nõ. Si enim titius habebat patrẽ meum emancipatũ. ⁊ me nepotẽ. hic si pater meus repudiauit succes. patris sui: ego successionẽ aui mei possuꝫ habere: si sum emancipatus: al's non. ⁊ ꝙ hoc sit verum videte. Ponamus pater meus erat in potestate titij. ⁊ ego similiter. si pater meus vult repudiare: non põt iure ciuili: qꝛ est suus heres velit nolit. vt in ꝓalleg. §. sui. insti. de here. qua. ⁊ dif. si est suus heres velit nolit. ergo est cõmixta hereditas patris ⁊ filij. vnde nõ possem amplius repudiare vnã quin aliam: vel adire vnã quin aliam. Preterea licet pater meus sit heres velit nolit iure ꝑtorio poterit abstinere. Adhuc ꝯm hec tẽpora non possem vocari iure pretorio vt suus. vt. ff. de suc. edi. l. j. §. edicto. Item non vt agnatus: quia ꝓximior excludit ceteros: vt insti. de leg. agn. suc. §. placebat. Preterea si nos poneremus ꝙ pater meus esset in potestate. ⁊ ego emancipatus non habet locum ꝯm hec tẽpora: qꝛ vna est facta hereditas aui ⁊ patris. vnde non possem adire vnam quin aliam. Sed si pater meus esset emancipatus. ⁊ ego nepos in potestate aui: posset habere locum hec. l. vno modo: quia potest pater repudiare. ego nepos bene vocor per vnde liberi: si sum suus ⁊ emancipatus maxime: vt in. §. emancipati. Sed incunctanter hec. l. habet locum cum pater meus est emancipatus: ⁊ ego: quia suo patri non succedit iure ciuili: vnde potero habere auitam non paternaꝫ: vt in ꝓalleg. §. emancipati. Unde ex predictis colligetis aut filius ⁊ nepos ambo erant in potestate. ⁊ tunc hec. l. non poterat habere locum olim. qꝛ filius hereditatem sui patris iure ciuili nõ poterat repudiare. ego similiter mei patris nõ poteram. ergo nec aui. qꝛ erant due hereditates effecte vna. Item quia heres heredis ⁊c̃. Item olim in suis heredibus non erat locus edicto successorio. vnde non poteram vocari vt suus. quia primo suus excludit eum. Si autem erant ambo emancipati. obtinet hec. l. Si autem poneremus filiũ in potestate nepotem emancipatum iur͛ ciuili. non haberet locũ hec. l. quia filius haberet hereditatem sui patris vellet. nollet vnde non posseꝫ ego nepos habere vnaꝫ ⁊ non aliã. Si autem poneremus econtra. nepotem in potestate. filiuꝫ emancipatuꝫ. filius emancipatus bene potest repudiare hereditateꝫ sui patris: non autem ego nepos aui. Sed hec hodie recesserunt ab aula. vt in auc̃. de here. ab inte. per totum titulum. Item qꝛ hodie est locus successorio edicto in suis heredibus. vt insti. de heredi. ab inte. §. ita tamen. ¶ Or segnori circa. l. istam consueuerunt formari due questiones. ⁊ dominus Jo. ⁊ Azo tangunt eas. ⁊ prima questio paruꝫ vꝫ nisi q̃tum ad sciendum iuris subtilitates. Unde est talis si habeo filium emancipatum: post emancipationem est natus nepos: nunquid ille nepos erit mihi auo paterno agnatus? Et si inspiciamus ius. ff. hec qõ v͛r insolubilis. qꝛ si dicatur ꝙ nepos est suus agnatus auo probat͛ contra. aperte. ius agnationis tollit͛ per emãcipationẽ ꝯm hec tp̃a. ⁊ ẽt iter fratres. qꝛ si habebam duos filios: ⁊ vnũ emãcipabã: alterũ non: tollit͛ ius agnationis inter eos: lꝫ sit secus p. l. anastasij s̃. de legi. tu. l. iiij. igit͛ nepos non est mihi auo agnatus. Si dicatur ꝙ non est agnatus: ꝓbatur contra. qꝛ est ꝯiunctus per lineaꝫ masculinã. ergo est agnatus: vt. ff. vnde legittimi inter agnatos. ¶ Or segnori nos dicimus ꝯm hec tẽpora: qꝛ nepos non est mihi auo agnatus sed cognatus: qꝛ remanet coniunctus sanguine: vt insti. de suc. cog. in princi. Et videtur. l. expressa. j. de legi. hr̃di. l. meminimus. §. cuꝫ igit͛. Sꝫ hec hodie recesserunt ab aula: qꝛ sublata est differentia emancipationis: ⁊ patrie potestatis: vt in auc̃. de heredi. ab intesta.

intest. per totū. Non ob. ꝗ coniunctus est per lineā mascu/ linā: qꝛ illa regula fallit interdū: vt si habeo filiū ex ancilla natum non est mihi agnatus: vt. ff. de ritu nup. l. adoptiui. ⁊ insti. de seruili cognatione. ¶ Denuo super. l. hac formaꝶ talis qō. Uocantur liberi ad successionē parentum ab intestato ⁊ ascendentium per patrē per bo. pos. vnde liberi. Sꝫ quid ecōtra: si moriuntur liberi: vocantur ne pentes ⁊ ascē/dentes per patrē ad suc. liberoꝝ vel nepotū per vnde liberi vel vnde parētes? Et dñs placē. in summa sua scripsit ⁊ bñ sup ti. licet dñs Joā. eū more hostili fuerit psecutus. Dixit enim: sicut liberi succedūt parētibus per successionē ab in/testato directā per vnde liberi: ita econtra per vtilē bo. pos. vnde liberi. Et hoc nisus est ꝓbare tali rōne. liberi ꝑ lineā masculinā coniuncti non per femininā: vocanꝶ per vnde li/beri: vt. j. de le. here. l. quotiēs. Unde si parens meus deces/sit intestatus: succedo ei per bo. pos. vnde liberi directā. qꝛ duo me vocant: votū parētum ⁊ ordo nature. Nam totū vo/tum parētuꝫ est: vt qō querūt: liberis relinquāt. ⁊ hoc ē veꝝ ꝗ dicit. l. vt qō querūt: filijs reseruēt. sed parētes vocantur cessantibus verbis per sniam: qꝛ nō est votum parentū: nec ordo nature ē. tamē si turbato ordine mortalitatis liberi mo/riuntur: in solaciū filij amissi ne afficiaꝶ duplici dolore ⁊ mi/seratione: ⁊ ne careat vtroqꝫ: vocaꝶ pr̄ ad successioneꝫ liberi sui. ⁊ si nō a natura vel voto: sed miseratiōe inspecta: vel sal/tim per vnde parentes ab intestato: vt. ff. vnde liberi. l. scri/pto herede. ⁊. ff. de bo. li. l. p. ⁊. ff. de bonis dā. l. cū iura. ⁊. ff. de verb. sig. l. liberoꝝ appellatione. ⁊. ff. de inoffi. test. l. naꝫ ⁊ si parentibus. ⁊. ff. si ta. testa. nul. ex. l. scripto heredi. Sed se/gnori dñs Jo. siue Nicolaus furiosus qui scripsit post eū: nisus est vituperare eū ⁊ supplātare. ⁊ dixit Placen. male dixisse ⁊ se nō intellexisse. Et hoc ꝓbat icipiēdo a partibus valde remotis: vt in euāgelio ab oriēte ⁊ desinendo in occi/dente. ⁊ qūo? audite. Aut filius iste q decessit superstite pr̄e erat in ptāte aut non. Si erat in ptāte: aut decessit testatus aut intestatus. Si testatus: nō valuit testm̄ in profecticio vl' in aduēticio etiā voluntate pr̄is. vt. j. q testa. fa. pos. l. seniū. ⁊. ff. de dona. causa mortis. l. tam his. In castrensi vel quasi valet: ita ꝗ non habet ibi locum querela. vt. s̄. de inoffi. test. l. vlti. igitur pater non vocatur ad successionem filij per que/relam inoffi. testa. vt in preal. l. vlti. de inoffi. te. probatur. Si autem filius decedit non testatus. i. ab intestato: tunc pater occupat omnia iure peculij: vt. ff. de castren. pe. l. iij. Si aūt est emancipatus: siquidem decedit testatus: si exheredat pa/trem: vocatur per querelā. si preterijt: vocatur per ꝯtra tab. vt. ff. de inoffi. test. l. pater. vel si erat ingratus: tunc oīno re/pellitur. Si auteꝫ decessit intestatus: aut pater emancipauit filiuꝫ non ꝯcta fiducia: ⁊ tunc cessat ius agnationis: ⁊ tunc non succedit per vnde agnati sed per vnde cognati. si con/tracta fiducia per vnde agnati: vt insti. d legi. agna. suc. per totum. Sꝫ pōt defendi opi. P. si vos vultis. Nec ob. si op/ponaꝶ a ptibus remotis: qꝛ rñdeo bñ est inuenire casus vbi hꝫ locū vtilis vnde liberi. Ponamus. filius emancipatus decessit intestatus: siue emancipauit cū cōtracta fiducia: pōt per vnde liberi vtilē succedere ei vel per vnde cognati: siue non cōtracta fiducia per vnde liberi vel per vnde parētes: licet ꝯm hec tempora non per vnde agnati. Preterea si fa/ceret testm̄ vel exheredaret patrē vel pteriret rumpit testa/mentum: rupto testamento succedit per vnde liberi vel per vnde parentes ab intestato. ¶ Sed hic consueuit poni qō talis que ex his que dicta sunt determinata est. Quare dixit maxime. q. d. siue in potestate siue emancipatus potest succe/dere: sed maxime emancipatus. Potest dici ex distinctio/ne. s̄. dicta ꝗ abundat ꝯm hec tempora. quia si emācipatus est vterqꝫ. s. filius ⁊ nepos abundat. sic abundat. j. de testa. ma. l. fi. simile est. s̄. de pactis. l. pacta nouissima. sed non est simile. Sed potest dici ꝗ non abundat maxime. ⁊ habet lo/cum siue emancipatus sit siue suus. quia sicut sui habēt ele/ctionem: velint succedere iure ciuili vel iuꝶ pretorio: ita di/cemus si iste nepos esset suus: qꝛ pōt abstinere ab heredita/te pr̄na ⁊ abstinere maxime emācipatus. ¶ Sꝫ denuo que/ro de qua bon. pos. loquiꝶ hec. l. Et certe de illa vñ liberi. vt faciat ad titulū. ⁊ sic dicā nepoteꝫ auo iure ciuili succedere non posse: qꝛ per vnde liberi. Nam ipsa datur liberis ⁊ na/turalibus. item legittimis. item adoptiuis. iteꝫ liberis suis: ⁊ maxime emancipatis: vt. ff. si tabule testa. nul. ex. l. ij. §. re/cte. Et hoc est verum ꝗ daꝶ liberis ad successionē paternā: nō tñ bo. pos. vñ liberi daꝶ in bonis maternis vel ꝑaui ma/terni: qꝛ in his non hꝫ locuꝫ. qō ita ꝓbo. Ulpianus tradit regulam quibus bo pos. daꝶ ab intestato: vt. ff. si ta. test. nul. ex. l. j. in prin. ⁊. §. recte. sed indubitanter liberis datur ꝯtra testm̄. patris contra ta. non matris vel proaui materni: vt. ff. de cōtra tab. bo. pos. l. illud. §. ad testamēta. Similiter dico in bonis maternis: vt. j. de suis ⁊ legi. here. l. vlti. Sed in bo/nis maternis datur vnde cognati: vt insti. de suc. cog. vl' vñ legittimi: vt no. s̄. qui admi. ad bo. poss. l. j. ⁊. s̄. quādo nō pe. ꝑ. pe. ac. l. vna. Unde loquitur hec. l. in liberis descenden/tibus per lineam paternam. Uel potest loqui in bo. pos. vñ cognati. tamen non faceret ad ti. licet essent emancipati: vt insti. de succes. cogna. in fi. vnde remanebunt cognati.

¶ Unde legittimi ⁊ vnde cognati.

¶ De bo. pos. vnde liberi. qꝛ vendicat sibi primū locum ab intestato. s̄. ti. proxi. dictum est. Sed quia secundo loco vo/cantur vnde legittimi: ponit hunc titulum. Et dicatis vnde legittimi. i. vnde agnati. Et hec bo. pos. datur omnibus ab intestato. vel qui vocantur per. l. vel se. con. vt. ff. e. l. ij. in fi. ⁊. l. iij. vel vnde cognati: quia vocantur post agnatos. Et po/nitur hec rubrica materialiter: non significatiue. Nam ni/hil significat: sed subaudiendum est vnde legittimi idest de bono. pos. vnde legittimi videamus ⁊ subijciamus. Uel vnde legittimi. i. ex quo capite succedant. Et certe admittun/tur ex secundo capite cum primum caput sit vnde liberi: se/cundum vnde agnati: tertium vnde cognati: vt. ff. quis ordo in bono. pos. ser. l. j. Et debetis scire ꝗ de prima parte ru/brice non tractatur in nigro. qō est illa ratione: quia in ea nō erat dubium: quin vocantur iure ciuili ⁊ pretorio si volunt agnati. Sed de cognatis dicit in textu: quia per ius ciuile non vocabantur: sed tantum iure pretorio: vt institu. de suc/ces. cogna. per totum.

Consobrinoꝝ. Hec. l. re/spicit scdaꝫ ptē rubrice ⁊ in ea ponitꝶ talis casus. Qui/daꝫ erāt consobrini mei. i. nati de duabus sororibus. isti decesserūt ab intestato: ego sum ꝓximior eis: nūqd succedā ab intesta/to ꝑ bo. pos. vñ cognati ifra cētū vtiles? Rñdeo ꝗ sic. Tex. consobrinoꝝ. interroganti rñdet imperator. Et dicunꝶ con/sobrini nati de duabus sororibus: vt insti. de gra. §. iij. ⁊. iiij. Sed nati ex sorore pr̄is mei dicunꝶ amitini: vt insti. de gra. per totuꝫ. Sꝫ nati ex duobus fratribus dicunꝶ fratres pa/trueles: vt. ff. de gradi. l. j. Tex. necessitudinis. i. agnationis vl' cognatiōis. Uel dic necessitudinis. i. ius sanguinis. sic ⁊ insti. de iusti. ⁊ iure in prin. Unde dixit Job: necessarij mei ad me venerūt. Tex. pertinuerunt. sub. iō qꝛ non hēbant li/beros vel parentes aut collaterales. Tex. tueqꝫ bo. pos. s. ꝑ vnde cognati. Tex. agnouisti. sub. infra cētū dies vtiles: vt s̄. qui admit. ad bo. pos. l. ij. Tex. persequi nō ꝓhiberis. sub. eoꝝ suc. ⁊ sub. vel ꝓposita hereditatis bon. pos. pe. vel quo. bo. vt. ff. de bo. pos. here. pe. l. j. ⁊. ij. ⁊. ff. quoꝝ bonoruꝫ. l. j. vl' rei ven. res singulas cum sit dñs factus per agnitionem vt hic. ⁊. ff. de bon. pos. l. j.

Eam propiorē. Hec. l. si/cut ⁊ supe/rior respicit vltimā ptē rubrice. Et in. l. ista dr̄. Tu eras natus de cōsobrina mea de ces/sisti me supstite: nunqd ego tibi si sim ꝓxi/mior succedā iure ciuili? Certe nō sed iure pretorio. hoc dicit. Tex. cum ꝓpiorem. ⁊ dicitꝶ ꝓpior respe/ctu sequentis. Tex. sobrinum. i. natum ex cōsobrina. Et di/citur cōsobrinus meus qui est natus ex vna sorore ⁊ ego ex alia. Tex. ꝓponas. sub. sine liberis ⁊ parentibus ⁊ collate/ralibus. Text. non posse. sub. iure ciuili: sed iure pretorio sic per vnde cognati: vt. ff. co. l. j. Et ad hanc. l. facit institu.

de gra.§.iiij.ꝛ.v.ꝛ.vj.ſ. ꝙ iſte qui natus eſt ex conſobrina di catur proximioꝛ ſobrinus.

N Epotibus. In.l.iſta dicit̃. Si auus matern⁹ premoꝛtua filia ſua decedit: relictis duobus nepotibus: nepotes ex filia ſuccedunt auo materno pro virili poꝛtione per vnde cognati. Tex.etiam.quidã hñt etiaꝫ in littera: ꝛ quidam non. ꝛ tunc eſt plana littera ſi non habetis in lr̃a etiam exponetis ſic. Tex.iur̃ bono.ſuc.deferr̃.i.iure pretoꝛio per vnde cognati: vt.j.e.l.j.ꝛ inſti.de ſuc.cog. Quidam hñt etiã iur̃.ꝛ tunc dicetis ꝙ h̃ implicat vt ponatur ibi etiam nepotibus aui materni.q.d. nedũ alijs cognatis deferr̃ ſucceſſio: immo nepotibus aui mr̃ni. Põt legi ẽt vt remaneat ibi vbi eſt. ꝛ tunc implicat hoc.q.d non ſolũ nepotes ſuccedũt auo materno iure ciuili per vnde cognati: vt inſtitueret eos ſed etiã iure p̃toꝛio: vt.ff.de peti.heredi.l.j.ꝛ.ij. ꝛ.s̃. de bo. poſ. contra tab.l.vltima. Non autem ſuccedunt per vnde liberi vt.j.de ſuis ꝛ legi.here.l.vlti.

In hoc. Oꝛ ſegnoꝛi hec.l. põt dici ꝙſi cõis ad vtrãqꝫ partẽ rubꝛice. Et ƀm hoc non agitur in ti.iſto de pꝛima parte rubꝛice: niſi in.l.iſta. Et poteſt etiam dici ꝙ hec.l. reſpicit vltimam partem rubꝛice tantum: ſicut cetere alie.ll. huius ti.ꝛ ꝙ reſpiciat vtranqꝫ.ꝛ ponetis in.l.iſta caſum. Deferebatur mihi hereditas ab inteſtato alicuius mei cognati vel bo. poſſ. vnde agnati. ego inuenio poſſediſſe res eius: videoꝛ hereditateꝫ vel bo.poſ. agnouiſſe? Certe nõ: vnde nõ ſufficit hoc pꝛobare: ſed opoꝛtet pꝛobare ꝙ agnouerim bo.poſ.vel adiuerim hereditateꝫ h.d. Tex.querendum eſt.ſub.cum quis vult pꝛobare ſe heredem vel bon. poſ. Tex.ſed an admiſit.i. adiuit vel agnouit bo.poſ.ſub.querẽdũ eſt. Et hec.l.põt bene ita legi: vt ptineat ad vltimã partẽ rubꝛice.ꝛ tunc exponetis vel. pꝛo.i. qꝛ loquit̃ h̃.l.tm̃ in bo.poſ.ꝛ non in hereditate. Et ex.l.iſta colligetis iſtud magiſtrale ꝙ nõ pbat̃ h̃ eſſe: vel qđ ab hac l.ſine h̃ contingit abeſſe. Et hoc magr̃ale colligebat Jr. qđ nõ ex lr̃a ſꝫ ex mẽte colligit̃.ꝛ ẽ interlinearis Jr. verbigr̃a: ſi tu mihi es pximioꝛ cognatus: nõ ſufficit pbare ꝙ tenuerim res tuas: niſi pbẽ me bo.poſ.vel hdeꝫ: qꝛ poſſet eẽ ꝙ non tenerem res quaſi eẽm bo. poſſeſſoꝛ: ſed qꝛ erant mihi obligate. Et ſimile habetis.s̃.de pꝛoba.neqꝫ natales.ſꝫ debeo pbare ꝙ petij bo.poſ.ꝛ ꝙ eſt decreta bo.poſ.ƀm h̃ tempoꝛa: vt.ff.de ſuc.edic.l.j.§.cauſa.vel agnoui: vt.s̃.q admit. ad bo.poſ.l.vlti. Item ꝙ adiui hereditatẽ. Sꝫ qũo pꝛobabo me adiuiſſe hereditatẽ: cuꝫ in ſola voluntate conſiſtit vt inſti.de here.qua.ꝛ diff.in fi.ꝛ.ff.de bo.poſ.l.j.ij.ꝛ.iij. Et iõ difficilis eſt pꝛobatio adi.heredi.qꝛ eius aditio ſolo animo conſiſtit: vt.ff.de here.act.l.qꝛ difficilis. Et pbabo hoc modo vt faciũt cauti hoĩes: qui vocant tabellionẽ ꝛ quattuoꝛ ſuos amicos: ꝛ corã eis dicũt: talis hereditas eſt mihi delata: vnde eam adeo. iſte tabellio faciet inſtr̃m: ꝛ vos ſitis teſtes. vel ſi fiat inuentariũ: vt.j.de iure delibe.l. ſancimus.§. ſi autem. ¶ Sꝫ dicet aliquis vr̃m: nõ fecit hoc heres quid erit? Dico ꝙ exterioꝛa indicabũt interioꝛa: qꝛ ſi poſſedit vt heres: pꝛeſumaꝫ vt heres: vt.s̃.de pe.here.l.vt heres. Nec ob.hec.l.qꝛ hẽbat aliã cauſam retinendi ꝙ̃ vt heres: qꝛ obligate erãt ei. Unde ſi non hẽat aliam cauſam retinẽdi niſi vt heres: pꝛeſumitur pꝛo here.retinuiſſe.vt.ff. de acquiren. heredi.l.pꝛo herede.

C Ertum. In.l.iſta dr̃. Si cognatus meus inteſtatus decedit: iſtud certũ eſt ꝙ nõ ſuccedo ei iure ciuili ſꝫ iure p̃toꝛio. Tex.ſuccedere.ſub.hꝫ hec tpa: vt.ff.e.l.j.ſed hodie ꝯriuꝫ: vt in auc.de here. ab inteſto.§.ſed ꝛ his. Tex.non vrgenr̃. nã inuito non deferr̃ bo. poſſ. ꝛ beneficium non confertur in inuitum: vt.ff.de bo. poſſ.l.iij.§.inuito. ꝛ.ff.de donatio.hoc iure.§.nolenti.ꝛ.j.de iure deli.l.nec errare. ¶ Oꝛ ſegnoꝛi hic tractat ſemiplene quoddam dominus Azo qđ non tango hic. ſed finito toto iſto tractatu: ſcilicet de bono. poſſeſ. ibi tangam plenius ꝙ̃ hic tractet. Ipſe enim tractat h̃ boc modo: que bo.po.hodie ſunt voluntarie ꝛ que neceſſarie. Et dicit ipſe hic ꝙ bo.poſ.ƀm tab.oliꝫ fuit voluntaria: qꝛ heres habebat electionẽ: vellet ſuccedere ex teſtõ: vl̃ ƀm tab. iure ciuili vel iure pꝛetoꝛio: ita hodie niſi in quattuoꝛ caſibus. ꝛ hic ponã vnũ. Ecce ſi aliquis inſtituit me heredeꝫ ſub cõditione: non poſſum adire vel repudiare hereditatẽ iure ciuili: vt.ff.de acqui.here.l.is qui.ſꝫ bo.poſ.ſic: vt.ff.de bo.poſ. ƀm tab.l.equiſſimũ.§.ſub conditione.bo.poſ.cõtra ta. olim fuit neceſſaria: vt.ff. de contra ta.l.j.hodie nõ eſt neceſſaria qꝛ datur liberis pꝛeteritis ſuis ꝛ emancipatis. Cũ hodie ſit ſublata differentia emãcipationis ꝛ patrie poteſtatis: vt in auc.de here.ab inteſtato.§.ex his.vnde dicetis olim neceſſaria fuit: vt.s̃.de contra ta.l.vlti.in emancipatis. Et hodie ſimiliter: qꝛ non inuenio imutatũ.vnde qđ non mutatur ꝛc̃. vt.j.de teſta.l.ſancimus. Si tu dicis ſublata eſt differentia emancipationis ꝛ patrie poteſtatis: veruꝫ eſt in ſucceſſione ab inteſtato: nõ in mõ impugnãdi ſucceſſionẽ. Unde liberi in ſuis voluntaria eſt: in emãcipatis neceſſaria eſt: qꝛ habẽt neceſſe adire infra annuꝫ: vt.j.qui admit.ad bo.poſ.l.emancipata.ſed hodie eſt voluntaria cũ ſit ſublata differẽtia emãcipationis ꝛ patrie ptãtis: vt dixi.s̃. vnde liberi.l.j. Unde legittimi voluntaria olim ꝛ hodie cum ex.l.xij.ta.ſuccedũt. vt inſti.de ſuc.agna.in pꝛin. Unde cognati olim neceſſaria: vt.ff.vnde cognati.l.j. hodie non. qꝛ ſublata eſt differentia agnationis ꝛ cognationis. Bo.poſſeſ.vnde vir ꝛ vxoꝛ oliꝫ perꝙ̃ neceſſaria: ꝛ hodie.qꝛ ſi vxoꝛ decedit nullis relictis parentibus vel liberis vel collateralibus: nõ poſſuꝫ ei ſuccedere niſi per vnde vir ꝛ vxoꝛ. Et econtra dixit Azo: ꝛ erubeſcant illi qui dicunt bon.poſ.receſſiſſe ab aula: qꝛ ƀm ta. ꝛ olim ꝛ hodie voluntaria eſt. Contra ta.olim in emancipatis: ꝛ hodie neceſſaria eſt. Unde liberi ꝛ olim ſuperflua: ꝛ hodie eſt in ſuis. In emãcipatis olim fuit neceſſaria: hodie non. Unde legittimi olim fuit ſuperflua ꝛ hodie. Unde cognati ꝛ olim fuit neceſſaria: ꝛ hodie eſt. Uñ vir ꝛ vxoꝛ olim neceſſaria eſt.ꝛ hodie eſt. Sed ſicut dixi hec nõ ſunt tangẽda hic: qꝛ dꝫ peruenire poſtea vnde vir ꝛ vxoꝛ. ſed hic ſunt tangenda poſt omnes tractatus de bo.poſ.

¶ De ſucceſſoꝛio edicto.

¶ Quia inter bo.poſ.edictũ ſucceſſoꝛiũ vẽdicat ſibi locũ: qꝛ ſi pꝛimus excluditur: vocatur ſecundus: ponit de edicto ſucceſſoꝛio: vbi pꝛioꝛibus excluſis vocantur ſecundi. Uideamus ergo qñ locũ hꝫ ꝛ qñ nõ: vt.j.e.l.j.ꝛ.ij. Et habet locum de gradu in gradum ꝛ de capite in caput. Tres ſunt gradus ſuccedendi ab inteſtato. Pꝛimus liberoꝛum ꝛ nepotum: ſi non eſt aliquis in gradu liberoꝝ ꝛ nepotum. Secundus eſt agnatoꝛũ. vt fratres ꝛ ſoꝛoꝛes vocent̃ ſi nullus eſt in ſecundo gradu. Tertius eſt cognatoꝛum qui vocantur.vt.ff.quis oꝛ.in bo.poſ.ſer.l.j.ꝛ inſti.de here.ab inteſtato.§.amonẽdi. Quia hec eſt regula graduum: vbi eſt locus ſucceſſoꝛio edicto de gradu in gradum.vt pꝛimo liberi. ſecũdo agnati.ꝛ ẽ ſucceſſio de capite in caput vbi liberi ſunt. nam eſt filius ꝛ agnatus ꝛ cognatus patri.vnde ſi excludũtur ex pꝛimo capite vnde liberi. vocantur per vnde agnati.ꝛ ſi excluduntur ex ſecundo capite per vnde agnati. vocantur per vnde cognati. vt.ff. de ſucceſſ. edict.l.j.§. ſed nunc videndum. ꝛ ita ea ſucceſſio de gradu in gradum in diuerſis perſonis eſt ſucceſſio de capite in caput in vna eademqꝫ perſona.

S I mater tua. Mater tua habebat patruuꝫ ꝛ moꝛtuus eſt. mater tua erat furioſa. ꝛ ſic mar̃ tua patruo tuo poterat ſuccedere per bo.poſ.vnde agnati.pꝑter furoꝛem nõ petijt. ꝛ moꝛtua eſt mater tua in furoꝛe. nunquid tu filius illã bo.poſ.patrui tui magni poteris petere? Reſpondeo ꝙ ſic ex vi edicti.vt pꝛioꝛibus non petentibus vocentur alij in ſecundo gradu cõſtituti.quia patruus tuus tibi ꝯiunctus eſt per lineã maternã.hoc dicit hec.l. Uidete litterã. Pꝛioꝛibus.qꝛ ſunt in pꝛimo gradu vt mater tua. Et no.ꝙ q eſt patruus matris mee.ẽ mihi patruus magnus.ꝛ q ẽ auũculus matris

matris mee est mihi auunculus magnus. Et est vis in ponē dis his nominibus in instrumētis. pro hoc facit insti. de gra di. cogna. §. quarto gradu. ¶ Sed hic opponitur quomo do fuit mater tua exclusa: cum non cedat dies petende bo. pos. furioso: vt. ff. de bono. pos. cōpe. mu. l. vna. Respondeo duobus modis. Uno modo sic. Mater tua exquo decessit patruus suus erat sane mentis. vnde cedit tempus. vnde sic intelligitur. ff. e. l. j. §. furiosi. Uel dicatis secundo modo ita. Dies petende bono. posses. cedit: et nō cedit furioso. Cedit quātum ad hoc vt tutor bono. posses. petat que est facti: al's non. vt. s. de cura. furio. l. vlti. §. sinautem. et no. s. qui admit. ad bono. posses. l. infantis.

Si auie. Hec. l. reputatur valde difficilis propter quādam gradus cōputationem que fit in ea: quā cōputationem pueri non deberent ignorare. immo hec. l. est leuissima. non autem est difficilis si attendatis casum. Et in ea ponitur ita casus. Quedam mulier habebat fratrem. ista mulier habebat nepotes ex filio vel filia premortuis. et ex alio fratre pmortuo natus eram ego eius nepos. decessit auia. de eius succes. hō nō queritur. Decesserunt nepotes auie. reperta est scriptura in qua continebatur q frater auie ab illis nepotibus erat institutus. ipse credens se institutum ex illa scriptura petijt bo. pos. sm tab. Aliquis obiecit se: dicens testamētum falsum. et testm̄ falsum est pronunciatū. iste frater auie verecundatus fuit ita q noluit petere bo. pos. ab inte. in bonis nepotū auie: nunqd ego filius alterius fratris auie premortui ex vi successorij edicti potero succedere ab intestato nepotib⁹ auie? Respōdeo q frater auie erat illis in quarto gradu. ego erā illis in quinto gradu. igitur frater auie qui erat in quarto: mihi preferetur si ipse pronunciato falso testō petijt bono. pos. ab inte. proximitatis nomine: trāsmisit eam ad suos successores. Si aūt non petijt bo. pos. ab intesta. proximitatis nomine et decessit: ego potero petere illā bo. pos. ex vi edicti successori. Tex. eorum. s. nepotum. Tex. ac tu. s. filius ex altero fratre premortuo. Text. quarto gradu. vt erat frater auie. Tex. frustra nobis supplicasti. sub. cū eēs in quinto gradu. ¶ Or segnori: statim hic quero. Quō fit ista computatio q frater auie eēt nepotibus in quarto gradu: at ego in qnto? Quidam computant sic. q auia erat fratri suo in secundo gradu. auia erat nepotibus suis in scdo gradu. q filius vel filia est matri in pmo gradu: nepos ex filio et filia in secūdo gradu. auia ista erat sorori in scdo gradu. et illa auia nepotibus in scdo gradu: et duo et duo faciūt qttuor. Sz segnori: nos dicimus hāc cōputationē sic debere fieri. Et dicimus semper recurrēdū est ad stipitem. et sic nepotes filij vel filie auie suo patri vel matri erant in primo gradu. ergo auie in scdo: pauie in tertio: filia pauie fratri auie in quarto: filius alterius fratris erat ipsis nepotib⁹ in quinto gradu. Et ad hoc accedit insti. de gradibus suc. §. j. ij. et iij.

¶ De carboniano edicto.

¶ De bo. pos. ordinarijs que tribuūt ius. quales sunt sm ta. ptra ta. vn̄ liberi. vnde legittimi. siue vnde agnati. et vnde cognati. s. dictū est. Sed q est aliqua bo. pos. extraordinaria que non tribuit ius. Nā nō facit bo. pos. dn̄m vel quasi dn̄m: sed tribuit factum: q facit eū detentorē: ideo de ea agitur in hoc ti. Unde dicit rubrica de carbo. edic. i. de ptore auctore. Sic etiā dr publiciana a publico ptore: vt insti. de actio. §. alie. Sic et aquiliana dr ab aqlino tribuno auctore. vt. ff. ad. l. aqui. l. j. Sic et trebellianum se. con. dr a trebellio cōsule auctore. vt. ff. ad treb. l. j. Unde de ista bo. pos. videamus. s. qn̄ habeat dari. et qn̄ denegari.

Si tibi. Hec. l. habet duplicem intellectum. Et vno mō legitur qn̄ aduersarij impuberis agebant peti. here. contra impuberē ad bona paterna. Scdo mō legitur econtra. quando iste impubes vel eius mater eius noīe agebat ptra cōsanguineos defuncti peti. here. qui hereditatē pris possidebāt. Ego tamen premittam priorem lecturā quā puto pleniorē. Et dico sic. Quedam domina accessit ad imperatorem proponens ei talem questionē. Domine imperator. ego habeo filium impuberem. maritus meus intestatus decessit. cōsanguinei mariti mei mihi et filio meo mouent questionē status et bonorum. et dicūt q fui ancilla: et sic defuncti nō potui esse vxor. Et dicunt q iste filius meus impubes est seruus: natus de me ancilla: et ideo totam hereditatem defuncti quam filius meus detinet vendicant. Quero a vobis quid sit faciendum mihi et filio meo: et maxime filio meo? Ad qd respōdet imperator. o mater si tibi filio tuo ab his ptra quos supplicas mouetur questio status: petat filius tuus impubes: vel tu mater nomine eius car. pos. per quā et questio status erit differenda in tempus pubertatis filij tui. et interim fili⁹ tuus erit in pos. bo. patris sui: et ita apparebit illos consanguineos defuncti vendicare nō posse. Uerūtamen licet nō possint hoc petere: tamē filius tuus impubes debet satisdare aduersarijs tuis de rebus restituendis: si apparebit post pubertatem eum filium non esse. Si autem eam satisdationē non vult prestare: vel non posset: tūc aduersarij sui simul in pos. here. erunt cū ipso impubere. ¶ Or segnori. sub. in lr̄a o mater. Tex. si tibi. s. matri. Nam matri interroganti respōdet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. ac filio tuo. sub. impuberi: vt indicat littera sequēs. Tex. ab his contra quos supplicas. i. ab agnatis quondam mariti tui defuncti. Tex. mouetur questio. vt q dicūt te matrem ancillam. et sic vxor defuncti esse nō potuisti: vt. s. de inces. et inuti. nup. l. cū ancillis. et per cōsequens dicūt filium tuum impuberem esse seruū: q partus seqtur vētrem: vt. s. de rei ven. l. partū. et. ff. de rei vendi. l. si mater. Tex. pmature. i. nimis mature. Tex. vēdicat. ¶ Or segnori littera ista reclamat lecture quā premisi. quare vos eam exponetis sic. Tex. filius tuus vēdicat scz per retentionem. Nam filius tuus bona detinebat et dicebat. si ego non possiderem possem vendicare et petere: qa filius sum. Tex. data. i. pfirmata. Tex. bo. pos. s. car. filio tuo impuberi. Tex. satisdatiōe impleta. Or segnori scripsit hic dn̄s Py. de vtendo arbitrio boni viri. sed vos meli⁹ exponatis tex. satisda. impleta de rebus restituendis post pubertatem: si apparebit tpe pubertatis eum filiū non esse: vt. ff. e. l. sed et si. §. j. et. l. quotiens. Tex. cōstitui. i. cōfirmari. Tex. nō oblata. s. satisdatione. Tex. seruitutis. i. status questionis. vl' sub. filiationis status. Tex. differri. sub. ex vi car. edicti. ¶ Or segnori ex. l. ista sm istam lecturam colligunt tria notabilia: et magistralia. Hic dicit q impubes retinendo bona: vendicat sibi bona. Et ita colligetis q reus retinēdo bona et cōtradicendo: dicit cōtrouersiā facere. Unde est hec. l. in ar. ad illam questionem. si promisisti mihi sub pena. c. lib. de non mouēdo mihi qōnem de tali re: vt cōmittatur contra te pena: siue petas a me: siue dum a te peto. mihi resistis: et eā rem non reddis. Et de hoc est ar. ff. de procu. l. non solū. §. si status. et. ff. si pars here. pe. l. pe. et vlti. Non tamē nego quin proprie actor dicit facere cōtrouersiā: vt. ff. de rei vendi. l. in rem act. et in corpore auc. de liti. §. omnem. Item ex. l. ista colligitur q per bo. pos. nondum acquiritur: imo etiam retinet: q ipse impubes retinēdo et petendo bon. pos. car. videt sibi bona acquirere velle. qd patet ex descriptione bo. pos. dum dicit bo. pos. est ius acquirēdi retinendiue patrimonij: siue rei cuiuscunq fuerit cum moritur: vt. ff. de bo. pos. l. iij. §. bonorum. igitur accedit: q cui damus actionem vel bo. pos. si non possidet: eidem damus retentionem. i. bo. pos. si detinet. vt. ff. de supfi. l. j. in fi. et. ff. de regu. iur. l. mut⁹. §. cui damus. Item ex. l. ista colligetis istud not. q equitas car. edicti est maxima: quia quando moriuntur homines intestati relictis liberis impuberibus: agnati et cognati statim conspirāt ad inuicem. iste impubes non viuet: cito moriet: mater sua succedet ei. sim⁹ omnes vnius volūtatis: et moueamus ei questionem status in bo. pos. non habebit aliquos qui velint eū iuuare. vnde cogitauit pretor equum est edictū car. fieri quo contineatur q si impuberi moueat questio status et bo. pos. q debeat differri qd in tpus pubertatis: quasi verisimile sit q impubes nō hz multos amicos ad sui defensionē. Si aūt mouetur impuberi questio status sed non bonorum: differt

illa questio ex cõstitutionibus. Si autẽ moueatur ei questio
bonoꝝ tm̃. nõ differt̃: nisi subsit alia iusta cã: vt. ff. e. l. iiij. §. j.
⁊. ff. de lib. cã. l. diui frẽs. ¶ Or segnori anteq̃ꝫ procedã ad
aliaꝫ lecturam statim hic q̃ro: de qua satisdatione danda ab
impubere loquat̃ hec lex. Et certe dixit dñs Py. ꝙ hec. l.
loquitur de satisdatione de vtendo ⁊ fruendo arbitrio boni
viri: quã vsufruc. prestat: vt. ff. vsufruc. quẽadmo. ca. l. j. ⁊ per
totum ti. Sed certe de ista satisdatione prestanda ab impu-
bere. l. non cauetur. Preterea eẽt inconueniens ꝙ illa iter-
poneret. Illam enim vsufruc. interponit proprietario: quã-
do cõstat vnum fructuariuꝫ: alium proprietariũ dominũ eẽ.
sed in. l. ista iste impubes dicit se dñm: vnde illaꝫ satisdatio-
nem nõ interponit. Et ideo vt dixi in expositione lr̃e dicetis
aliter ⁊ melius: ⁊ dicetis ꝙ h̃. l. loqtur de satisdatiõe iterpo
nenda: de rebus que seruando seruari pñt: non alienandis
sed restituendis post pubertatem: si apparuerit eũ filiuꝫ nõ
esse: vt hec probant̃. ff. e. l. is cui. §. j. ⁊. §. quotiens. ¶ Or se-
gnori vltra procedo ad secundã lecturaꝫ. ⁊ dico ꝙ hec. l. lo-
quitur secũdo modo ecõtra: quãdo filius impubes nõ pos-
sidebat bona patris defuncti: sed petebat ab agnatis vł co-
gnatis eius. ⁊ in ea ponitur talis casus. Quedaꝫ dña acces-
sit ad imperatoreꝫ proponens ei questionẽ talem. Dñe im-
perator pauci dies sunt ꝙ maritus meus decessit. relicta me
vxore sua: ⁊ isto filio impubere ex me ⁊ se. cõsanguinei ipsi⁹
venerunt vna die ad me: ⁊ dum deberent me consolari sup
morte mariti mei: turbauerunt me inique: ⁊ me ⁊ impuberẽ
istum traxerunt extra domum: dicentes ꝙ volebant nobis
loqui. ⁊ pars eoꝝ clausit hostia: ⁊ apprehẽderũt corporaleꝫ
pos. bonoꝝ defuncti: ⁊ ceperũt mihi mouere qõneꝫ status ⁊
bonoꝝ dicentes ꝙ sum ancilla: ⁊ filio meo impuberi cepe-
runt mouere qõnem status ⁊ bonoꝝ dicẽtes ꝙ est seruus ⁊
nõ põt patri suo succedere. vñ ego vidẽs hoc accessi ad cõ-
petẽtem iudicẽ: ⁊ cepi noĩe filij mei vẽdicare res patris sui
peti. here. vt eius tutrix. mõ quero a vobis vtrũ bonã viam
elegerim? Ad qõ rñdet impator: o mulier si tibi ⁊ filio tuo
impuberi per consanguineos ipsius defuncti mouet̃ q̃stio
status ⁊ bonoꝝ: malã viã elegisti: ⁊ nimis mature agere ce-
pisti pe. here. vñ adeas cõpetentem iudicem: ⁊ deseras agẽ
peti. here. ea relicta: moueas possessoriũ iudicium: ⁊ pete ꝙ
inducat filium tuum impuberem in corporalẽ possessionem
omnium bonorum defuncti patris sui. ⁊ si poteris ei facere
fideꝫ summatim ꝙ filius tuus impubes fuerit filius defun
cti: pretor inducet eum in corporaleꝫ posses. bo. defuncti: ⁊
differetur ea questio status ⁊ bonorũ in tẽpus pubertatis.
Uerumtamẽ filius tuus impubes necesse habet satisdare
de bonis que seruando seruari possunt non alienãdis ⁊ re-
stituendis: si eũ tempore pubertatis apparuerit filium de-
functi non esse. Si aũt ipse hanc satisdationẽ nõ potest eis
prestare vel non vult: tũc consanguinei eius erunt in posses.
here. defuncti simul cũ filio tuo impubere. h. d. hec. l. Et ħꝫ
hoc exponetis ita litteram. Si tibi. i. a te. Tex. vẽdicat. sub.
proposita peti. here. cõtra cõsanguineos defuncti: qꝛ possi-
debant bona defuncti: qꝛ proprie vẽdicat actor: vt. ff. de rei
vendi. l. in rẽ actio. Uel vẽdicat p rei vẽdicationẽ singulas
res: qꝛ omnis qui põt agere peti. here. põt vẽdicare singłas
res: vt. ff. de peti. here. l. nec vllam. §. si quis. ¶ Or segnori
ẜm hanc lecturã colligitur in. l. ista illud no. ꝙ impator ali-
cui dat cõsilium. sic ⁊ ałs dat cõsiliũ. s̈. de transac. l. age. ⁊. s̈.
de or. iudi. l. adite. sic ⁊ alibi iurcõsultus dat consilium: duꝫ
dicit: is qui destinauit rẽ petere: dꝫ animaduertere secũ an
habeat aliquod iudicium possessoriũ: ⁊ tunc moueat illud:
qꝛ cõmodius est possidere q̃ꝫ petere: vt. ff. de rei vendi. l. is
qui. ⁊ insti. de interdictis. §. cõmoda. Et hec est quinta. l. vir
tus: licet ałs sint quattuor virtutes: vt. ff. de leg. ⁊ se. con. l.
legis virtus. ¶ Or segnori sicut ego dixi ista lectura con-
cordat cum littera: sed hec lectura habet apertũ contrariũ.
Hec. l. videtur velle ẜm hanc lecturaꝫ ꝙ si moueat̃ questio
status impuberi: ꝙ differtur in tempus pubertatis. Sed
hec. l. videtur contraria. qꝛ videtur velle ꝙ si moueatur qõ
impuberi: ꝙ non differtur in tẽpus pu. vt. ff. de ordi. iud. l. j.
Ad qõ potest dici pluribus modis. ¶ Uno mõ sicut scri-
pserũt hic dominus Jo. ⁊ Azo ⁊ hñ. cũ filius impubes cui
mouetur questio status ⁊ bo. petit car. bo. pos. aut expedit
ei differri qõnem status in tempus pu. qꝛ omnes eius con-
sanguinei aduersant̃ ei: ⁊ tunc differtur questio status: ⁊ sic
loquitur. l. ista. aut non expedit ei differri: ⁊ tũc nõ differtur.
questio status in tempus pubertatis: ⁊ sic loquit̃. l. ꝯtraria
Et põt esse ꝙ interest eius non differri. pone ꝙ habet vetu-
lam obstetricem: que stabat pñs qñ eius mater peperit: que
obstetrix scit de natiuitate ⁊ statu matris impuberis: qꝛ scit
eam ingenuaꝫ esse: ⁊ de matrimonio contracto inter eam ⁊
maritũ quõdam: ⁊ verisimile est ꝙ ista vetula ista senex sit: ꝙ
infra paucos dies morietur. Item habet alios testes ita se-
nes: quos verisimile est diu eos nõ extare: vł qꝛ valitudina-
rij: vel qꝛ longinquo absfuturi sunt. Hic qꝛ hꝫ probationes
suas in promptu. quas verisimile est in tempus pubertatis
non extare. expedit ei qõnem non differri. vt. ff. e. l. iij. §. cãe.
⁊. §. due cause. ⁊ sic loquitur. l. contra. ¶ Uel põt dici scdo
modo. si impubes vult petere car. bo. posses. tũc non differ-
tur questio status in tempus pu. ⁊ sic loquitur. l. ista. Si aũt
non vult petere carbo. bono. posses. tunc non differtur que
stio status in tempus puber. ⁊ sic loquitur. l. contraria. lꝫ. l.
illa hẽat alias lecturas. vt ibi dicet̃. Modo sup. l. ista que-
ritur quibus liberis impuberibus detur car. bono. posses.
Respondeo datur liberis impuberibus in bonis ascẽden-
tium per lineam paternam. in bonis patris aui ⁊ proaui ⁊
deinceps. Sed in bonis ascendentium per lineã maternaꝫ
non datur car. bo. posse. quod ita probo. l. dicit quibus libe
ris si pretereantur datur bo. pos. contra ta. illis si mouetur
questio eis status ⁊ bonoꝝ car. pos. bonoꝝ datur. vt. ff. e. l. j.
§. ⁊ generaliter. Sed liberis preteritꝭ datur bo. pos. contra
testamẽtum patris aui ⁊ proaui. ⁊ non contra testamentum
matris vel ascẽdentiũ per matrẽ: qꝛ ad testamentum femina
rum non datur contra ta. vt. ff. de bo. pos. ꝯtra tab. l. illud. §.
ad testamẽta. ¶ Sed denuo super. l. ista quero. datur ne li-
beris institutis vel exheredatis car. bo. pos. ⁊ ita ex testamẽ
to vel ab intestato dũtaxat? Dicunt quidaꝫ ꝙ datur liberis
ex testamẽto ⁊ ab intestato: qꝛ. ll. iste loquũtur generaliter ⁊
indistincte: ⁊ ideo generaliter debent intelligi: vt. ff. de leg.
pre. bo. posses. l. j. §. ⁊ generaliter. Sed certe videtur ꝙ car.
bo. pos. detur liberis impuberibus ab intestato cõiter. s. cũ
pater impuberis decedit intestatus. si enim decederet testa
tus: aut impuberẽ instituit: aut exheredauit. qꝛ si preteriret
in potestate cõstitutũ: ipso iure non valeret testm̃. si aũt eum
instituit: habet h̃ ẜm ta. ⁊ nõ indiget car. bo. pos. vt. ff. eo. l. j.
§. pap. si aũt eũ exheredauit hꝫ querelã: vt. ff. de inoffi. test. l.
qui de inofficioso. ¶ Sꝫ denuo quero hic. ista car. bo. pos.
facit ne impuberẽ dñm vel quasi dñm eoꝝ: quoꝝ dñs erat
defuncti? Uidetur ꝙ sic: vt. ff. de bo. pos. l. j. ⁊. ij. Et sic dicit̃
bo. pos. ius acquirendi retinendiue patrimonij ⁊c̃. vt. ff. de
bo. pos. l. iij. §. bonoꝝ. igitur quod faciunt omnes ordinarie
bono. posses. ẜm ta. ⁊ contra ta. vnde liberi: vnde legittimi:
vnde cognati: vnde vir ⁊ vxor: que oẽs ius tribuunt. Sed
vos dicatis ꝙ car. bono. posses. non facit eũ dñm vel quasi
dominum bonorum defuncti: sed facit eum detentatorem
vsq̃ꝫ ad tempus pubertatis: vt inde alatur ⁊ sustentet̃: ⁊ ad-
ueniẽte pubertate si apparuerit eum non esse filiũ restituat
bona. si autem apparuerit eũ esse filium: tunc petat ordina-
riam bo. posses. vnde liberi. ⁊ illa faciet eum dñm vel quasi
dominum bonorum defuncti: vt. ff. e. l. iij. §. missum. ⁊. §. vlt.
Et hoc ideo qꝛ car. bo. poss. tribuit factũ ⁊ nõ ius. Sꝫ que
dam. l. videt̃ contradicere: que videtur velle ꝙ tribuat ius.
nam sui debitores soluũt ei: ⁊ nõ soluerẽt ei nisi ius habe-
ret: vt. ff. e. l. penul. Ad quã. l. rñ. ꝙ sui debitores soluunt ei
volentes: sed nõ inuiti. vł soluũt curatori qui dat̃ bonis: vt
ff. e. l. si is qui. §. quotiens. que solutio ꝓficiet eis si appare-
bit eũ esse filium. ¶ Sꝫ denuo quero super. l. ista. Hic dici
tur si matri ⁊ filio mouetur questio status ⁊ insup bo. filio
differtur questio status impuberis in tempus pubertatis:
sed qõ status mr̃is impuberis differt̃ ne? Uidet̃ ꝙ sic: qꝛ. l.
dicit si duo sunt fratres: vnus pubes: alter impubes. ⁊ am-
bobus mouet̃ qõ status ⁊ bonoꝝ: ꝙ pp impuberẽ differtur
qõ status puberis: ne qualequale ꝑiudiciuꝫ generet̃ impu-
beri: vt. ff. eo. l. iij. §. refert. Similiter ⁊ hic deberet differ-
ri qõ

ri qd matris: ne qualequale preiudicium generet impuberi. Sed certe nos contradicimus: vt.ff.eo.l.j.§.fi.sed snia lata pro matre vel cotra matre: non pdest nec nocet impuberi. ar.j.de libe.ca.l.vlti.& ff.de proba.l.vlti.in fi. Nec ob.e.l.j. in fi.q2 intelligo sniam non lata cotra matrem: sed cotra se. Et dico q ideo aliud est in fratre: q2 coiter vocabuntur ad bona: sed mater cum filio non vocabitur ad bona.

Carbonianu. Segnori.l.ista nimis breuilo qua est. Paterfa. aliqn mulieré tenebat in domo sua tanq vxorem sua. na vocabat ea vxorem: & illa vocabat eu maritum. decessit pater fa.ea pregnate relicta.eo mortuo mulier ista fuit cauta & venit ad consanguineos mariti defuncti & dixit eis: denucio vobis q sum pregnas in pntia istoz testium & tabellionis: vnde faciatis inspici ventre meum: & inspectum custodiri: ita q non dicatis partu suppositu esse. isti vel fecerunt ventre inspici fm forma iuris: vel neglexerunt. postea natus est partus: eo nato veniunt cosanguinei defuncti: & dicunt mulieri q exeat de domo: q2 no fuit vxor defuncti sed concubina: & talis que vxor esse non poterat. vnde dicunt q iste partus non est filius eius. dicit ista mulier de voluntate mea non exibo in perpetuu. isti cosanguinei non attetant ei vim comittere: s3 vendicat bona: & agut peti.here. mulier que est tutrix: vel alius tutor impuberis petit car.bono.pos. Modo queruntur duo. In primis quid debeat tutor impuberis probare. Secudo querit si appeat eum no esse filiam tpe pubertatis de cuius bonis dicet esse nutritus. Ad primu respodeo q tutor impuberis d3 probare q ista mulier fuit vxor defuncti. Item debet probare ptu inspectum & legittime custoditu: vel per aduersarios neglectum. Et hoc probabit semiplene & summatim: vt dicam in lra: quibus probatis dabit car.po.pos: per qua retinebit bona. vel si no possidet mittet in corporale3 possessionem bo. & differet questio status in tps pubertatis. Ad sco3 rndeo q si apparebit eu defuncti filiu no esse: poterit existere casus in quo inueniret nutritus rebus alienis.h.d.hec.l. Uidete expositionem lre. Carbonianum edictum.i.bo.pos.car.vl bnficium car.edicti. Or segnori no.hic si impubes no erat natus tepore mortis pris: sed erat in ventre.si mulier voluit caute agere: debuit denuciare consanguineis mariti se pregnantem esse. Et forte ipsi dicet mulieri: no credimus te pregnantem esse.quo casu veter d3 inspici: & inspectus custodiri: vt.ff.de ven.inspi.l.j.§.& hoc rescriptu. & §. de ventre inspiciendo. & per totum. Unde si impubes velit petere car. bo.pos.d3 probare se filium esse legittimu: non plene s3 semiplene & summati3. Et probat sic per duos testes q publica fama est in vicinia q talis mulier fuit vxor defuncti: q2 defunctus vocabat eam vxorem: & ipsa eu3 maritu. Ite probabit q venter fuit inspectus: vel ad petitione illorum: vel ad denunciatione mris: & custoditus fm forma iuris: & fama3 est de hoc. Ite pbabit q publice dr in vicinia q ipse impubes fuerit natus de defuncto: & ex illa muliere: vt hec proba tur.ff.e.l.iij.§.cause.& §.due cause. & hoc probato inducet in pos. Non tn nego qn cosanguineos defuncti pbaret plene eum filiu defuncti no esse denegaret ei car.bo.pos.& pbaretur plene q pr impuberis iuit vltra mare iam sunt.x.anni: & mater remasit in domo: vt.ff.de his qui sunt sui vl alie.iur. l.filium.& ff.de libe.ag.l.j.§.iul. Tex.sine ingetudine.i. sine qone: q2 differt questio status in tps pubertatis: vt.s.eo.l.j. Tex.alienis.q2 si pronuciabit adueniete pubertate eu filiu defuncti esse: vsus erit rebus suis.sed si pronunciaret eum filium defuncti no esse: & no habebat quicq vnde potuisset viuere: inueniret nutritus rebus alienis. Et ad hoc accedit ff.de vetre in pos.mit.l.j.§.eligitur.& §.vlti.

Unde vir & vxor.

Segnori.s.dictum est de.v.bo.pos.ordinarijs.sc3 de fm ta.cotra ta.vnde liberi: vnde legittimi: vnde agnati: & vnde cognati: & de quadam alia extraordinaria.s.de carbo.bono. possess. Uerum q2 est alia extraordinaria que defert interdu marito in bonis mulieris decedentis sine liberis: & ascendentibus & collateralibus. & econtra interdum vxori in bonis mariti: ponitur rubrica vnde vir & vxor. Et ista rubrica ponitur materialiter: & potest exponi sic: de bon.posses. que cognominatur vnde vir & vxor videamus. Uel potest exponi vnde vir & vxor.i.ex qua parte edicti vocat vir ad successionem vxoris: & ex qua parte vocatur vxor ad successionem viri iur pretorio videamus & subijciamus.

Maritus. In.l.ista dicit. Si marit decedat itestatus sine descendentibus & ascendentibus & collateralibus: vxor marito succedit ab intestato: no iure ciuili sed pretorio antiquo per bo.pos. vnde vir & vxor fisco excluso. Idem est ecotra si vxor decedit sine descendentibus ascendentibus & collateralibus: maritus succedit vxori ab intestato: non iur ciuili sed iure pretorio antiquo per bo.pos. vnde vir & vxor fisco excluso.h.d.hec.l. Tex.pro antiquo iure.i. fm tempora antiqui iuris: qd est positum.ff.e.l.j. Tex.succedat.sub. p bono.posses.vnde vir & vxor. vt probatur ex ipsa rubrica.& probatur in palle.l.j. Tex.legittima.hoc refert ad patre3.i. agnatos. Tex.vl naturalis successio.hoc refertur ad matre: idest cognatio. Tex.fisco excluso. Or segnori no. hic vir & vxor iure ciuili sibi inuice no succedut: q2 iure ciuili deferunt successiones vl descedetib vl ascedetib vl collateralib. s3 vir & vxor no sunt in gradu proximitatis: nec et sunt affines sed caput affinitatis: vt.ff.de gradi.cosang. & affi.l.j. & l.non facile. Sed vir & vxor sibi inuice succedut iure pretorio per vnde vir & vxor: si tame matrimonium fuit legittimum: & morte solutum est matrimoniu: vt pbat.ff.e.l.vna in pn. Sed hoc fallit in casu.ecce si impator donauit duobus rem aliqua & alter decedit: in eo qd donauit impator ei non succedit vxor sed socius: vt.j.si soci imperialis libera. sine herede decessit.l.vna.lib.x. Sed ad.l.istam instat & opponitur & videtur q si maritus decedat sine descedetibus & ascedetibus vel collateralibus q vxor ei non succedat: s3 corpus exquo erat debet ei succedere vt nauiculariorum & fabricensiu vel aliud corpus de quo erat: vt.j.de here.naui. in rubrica & in nigro. Ad qd potest dici q illud est intelligedum quado maritus no erat de aliquo corpore. Uel potest dici q indubitanter vxor succedat viro: fisco excluso & corpore.& qd ibi dicitur est intelligendum si vxorem no habet. Fiscus autem vltimo vocatur: q2 fiscus est vltimus successor: vt.ff.de iure fisci.l.j.§.an bona. & .j. de bonis vacan.l.j. libro decimo. Or segnori in.l.ista habetis vnum casum in quo maritus succedit vxori. Est & aliud mirabile in quo maritus succedit vxori. Ecce si habeo filium emacipatum & vxor mea intestata decedit: succedo ei cum filio in virili parte vsufru.vt.j.de bonis mater.l.ij. Quidam tamen dicunt q illa.l.corrigitur per auc.defuncto.j.ad tertul. & in auc.ex successione. Or segnori super.l.ista habetis vnam auc.que incipit. Preterea &c.

Preterea. A. Or segnori auc. ista non corrigit l.C.sed addit nouu3 modum succedendi & nouu3 casum. Nam.l.C.dicebat q vir succedit vxori & ecotra: cu no existunt descendentes & ascedetes & collaterales defuncti. Nec auc. ponit alium casu3 in quo vir succedit vxori & ecotra.& est talis. Pone masculus & femina 9xerunt matrimonium inuice sine dote & donatione propter nuptias: qa vterq nihil habebat nisi persona sua: postea durante matrimonio alter eoru valde ditatus est & predecessit: supest psona que nihil h3. Certe illa psona cum liberis eiusde vel alterius mrimonij succedit defuncto.si tres sunt liberi vel pauciores: in qrta parte.si plures: in virilem. Uerutn si ex illo matrimonio existat liberi in illa parte in qua pater succedit hnt vsufru. dutaxat. Item in ista pte coputat legatum a premortuo supersiti relictum. Tex.preterea. Hoc est verbum Ir.cotinuatis ista auc.ad.l.C.q.d.nedum succedit vir vxori vel ecotra in casu posito in.l.C.imo & in casu qui ponitur in auc.ista. Tex.sine dote.vt cotingit in pauperibus personis.

¶ Dz segnozi aucten. ista est in coz. aucté. de exbi. ꝛ intro. reis. §. qm vero. ꝛ in aucté. vt lice. ma. ꝛ auie. §. qz vero. ales incipit. §. illud. Nec est distinguēdū per aliā aucten. de exhibē. ꝛ intro. reis. qz illa corrigit̄ per istā: vt frēs fratrū filij. ¶ Dz segnozi hec auc. loquitur quando existunt liberi ex eodem vel altero matrimonio. sed quid si existunt fratres non filij? Dicunt quidam ꝙ persona superstitis succedit in totum. Uel potest dici ꝙ succedit cum eis vel in quartam vel in virilem. ¶ Sed quid in casu aucten. nostre: si supersint pentes defuncti? Dicūt qdā ꝙ mulier vl̄ maritus excluditur per. l. C. Uel pōt dici ꝙ si mulier succedit in quartā vel in virilem: vt dicit hec aucté. cū parificent̄ pentes ꝛ liberi: vt. ff. de inoffi. testa. l. nam ꝛ si parentibus.

¶ De repudianda bonozum possessione.

¶ Segnozi tractatus de bo. posse. incepit. ś. qui admit. ad bo. pos. Et ita de bo. pos. acquirendis incepit. Uerum qa aliqñ repudiatur: fuit tractatus ponēdus: quē ponit inferendo rubzicā de repudianda bo. pos. s. qñ possit repudiari: ꝛ a quo ꝛ a quo non de quo dicitur. j. e. l. ij.

Mancipatus. In. l. ista ponitur talis casus. Filiꝰ emācipatus vocabat̄ ad bo. pos. vñ liberi in bonis patris sui ab intestato. iste filius quesierat sibi aduocatū: de cuius con silio agnosceret vel repudiaret. postea absente aduocato suo repudiauit bon. pos. tꝫ ne repudiatio bo. pos. Rñ. ꝙ tenet. Tex. emācipatus. sub. filius. Tex. repudiauit bono. pos. sub. vnde liberi sibi ab intestato delata. Tex. patroni. i. aduocati. Tex. velamento: idest pretextu.

¶ Dz segnozi no. ꝙ repudiatam semel bo. pos. sicut hereditatem amplius amplecti nō licet: nisi bñficiū minozis etatis aliud suaderet: vt. j. de repudiāda hēditate. l. sicut. Secꝰ si filius esset in ptāte cōstitutus: qz adhuc post repudiationem hēret terminū: vt. j. de repudiāda hereditate. l. vltima. ¶ Item no. ꝙ si cliēs facit aliquid in abñtia aduocati preiudicat sibi: nec velamēto abñtie patroni retractat̄: vñ snīa lata abñte patrono cāe nō retractat̄ ptextu abñtie patroni: vt. ś. de postu. l. velamēto. Spāle tñ est in fisco. qz cā eiꝰ dꝫ cognosci: ꝛ snīa ferri in pñtia aduocati fisci: vt. ś. si aduersus fiscū. l. ij. ꝛ. ś. de aduocatis fisci. l. vlti.

Ilio. In. l. ista dr̄. Si filiofa. defertur bo. pos. in bonis matris vl̄ ascēdētiū per matrē: pater ad lesionē filij repudiare nō pōt. ¶ Dz segnozi hoc est verum in bo. pos. aduētitia: que deferr̄ filio in bonis matris vel ascēdentiuꝫ per matrem: qz pater nō pōt eā repudiare in lesionē filij: sicut nec ipse filius in lesionē patris: qz pater in illa habet vsufructum: vt. j. de bonis maternis. l. j. ꝛ. j. de bo. que libe. l. cū opoztet. in pzin. §. j. ꝛ. j. de iure delibe. l. cū filia. Sed in bo. pos. pfectitia: cū tota sit patris ꝛ q̄stum ad ppzietatem ꝛ vsufruc. vt insti. per quas perso. no. acqui. §. j. nō obtinet ista. l. nā illā pōt pater repudiare: sicut hereditatē delatā seruo: ꝛ legatū relictum seruo: vt. ff. de suc. edic. l. j. §. j. ꝛ. ff. de leg. j. l. legatum seruo. ¶ Dz segnozi super. l. ista querit̄. de qua bo. pos. repudiāda loquitur iste titulus? an de decreta: an de edictali: an de decretali? De decretali nō: qz futura est: ꝛ futurum ius non pōt repudiari: vt. ff. de leg. ij. l. sed si ita scriptum sit. §. si sub conditione. De decreta non: qz bo. pos. agnita sicut hēditas agnita amplius repudiari nō pōt: nisi bñficio minozis etatis: vt. j. de repu. here. l. sicut. ꝛ colligit̄ de succe. edic. l. j. §. decretalis. Itē de edictali nō: qz illa deferr̄ ex edicto pretozis: etiā nō petēti certis casibus: vt. ff. de bon. poss. l. iij. §. a municipibus. Ad qd̄ potest dici ꝙ hec. l. loqtur in bo. poss. decretali: que est decernenda. naꝫ ꝛ illa pōt repudiari ꝛ tpe amitti vt hic ꝛ. ś. qui admit. ad bo. pos. l. ij. Non ob. ꝙ futurum ius non pōt repudiari. nā h̄ est intelligendū ita. Hereditas relicta sub cōditione: vel legatū relictū sub cōditione nō pōt repudiari: pendente cōditione: nec ēt agnosci. ꝛ sic loqt̄. §. ille si sub ɔditiōe. Sed purū ius lꝫ aditio eiꝰ sit futura: repudiari pōt. Et ad. §. decretalis. respōdeo: qz ibi loquitur de iam petita bo. pos. decretali: nec dum decreta. vel verba illa ibi ponuntur allegando. Decreta autem bo. pos. non repudiatur. In edictali dico: licet certis casibus deferatur ex edicto pretozis: si ille cui defertur viderit eam dānosam: poterit eam repudiare: vt. ś. qui admit. ad bono. posses. l. j.

¶ Dz segnozi hic iponitur finis tractatui de bono. posses. vnde circa istum articulū: ꝛ vt plenius instruamini: ꝛ vt melius in memozia habeatis quicqd dictum est. ꝛ quicqd cōtinetur in quacūqz parte iur̄ de bon. posses. ita notabitis: attñ statim volo vobis ostēdere ꝙ petere bono. posses. sit superfluum. Et ꝙ hoc sit verum: videte bono. posses. habet̄ loco heredis: ꝛ ecōtra: vt. ff. de bono. posses. l. in oibus. sed heres pōt adire vsqz ad. xxx. annū. qz lꝫ ei adire qui nō repudiauit: vt. j. de iure deliber. l. si curatozis. Frustra igitur petit quis bono. posses. qz dānosum est. cum aditio hereditatis sit perpetuum bñficiū. bo. pos. sit tpale: qz est annale: vel. c. dierum vt. ś. qui admit. ad bo. pos. poss. l. iij. ꝛ. ff. de suc. edic. l. j. §. largius. Ad qd̄ rñdeo ꝙ petere bono. pos. est necessariū certis casibus. Itē est vtile. Necessariū est petere bono. pos. oibꝰ qui sunt incogniti a iure ciuili: vt filij emācipati qui sunt incogniti a iure ciuili: qa succedunt iure pretozio: vt insti. de here. ab intesta. §. emancipati. ꝛ insti. de exhere. liber. §. emācipatos. Item est necessarium cognatis: qz cognati sunt incogniti a iure ciuili. succedunt enim iure pretozio. vt. ff. vñ cog. l. j. in pzinci. ꝛ. ff. vnde liberi. l. j. ꝛ per totum. Uerumtamen pretoz bonus medicus medicinam suaꝫ parauit nedū his qui indigebāt. imo ꝛ alijs. Nam ꝛ sui pñt petere bono. posses. vnde liberi. ꝛ agnati vocant̄ ad bo. pos. vnde agnati. Item vtile est. ppter vitandā dubitationem. qz edictū quozū bonozū datur bono. posses. sꝫ de heredibus nō dicit. l. vt. ff. quozū bonozum. l. j. ꝛ maxīe cū interdicta sint annalia. vt. ff. de interdictis. l. vlti. ꝛ dixi. ś. qui admit. ad bono. pos. pos. l. j. Et vt plene liqueat articulus iste. licet tetigerim summatim ś. vnde cognati. l. vlti. in fi. tamē hic plenissime tradā vobis. Et dico ꝙ. x. sunt bon. pos. quarū. vij. sunt que tribuūt ius. s. faciunt dominuꝫ vel quasi dñm bono. pos. ꝛ de istis sex sunt ozdinarie. ꝛ septima extraozdinaria. Sed tres sunt bon. pos. que tribuunt factum: idest faciunt bo. posses. detentatozem. tamen pzimo videamus de septem que tribuūt ius: quaruꝫ sex sunt ozdinarie: septima extraozdinaria. Ozdinarie sex due sunt ex testamento ꝫm tab. ꝛ contra tab. quattuoz ab intestato: vnde liberi: vnde legittimi: vnde agnati: vnde cognati: vnde vir ꝛ vxoz. Est septima extraozdinaria qz nō est certa stabilitas in edicto pretozis: ꝛ competit ꝫm voluntatē defuncti: ꝛ aliquando competit ex testamento. ꝛ aliquando competit ab intestato. Statim videamus de ꝫm tab. que est ex testamēto. ꝫm tab. bo. posses. vel ꝫm nūcupationē deferr̄ scriptis: vel nuncupatiuis heredibus si solemne fuit testamentum: ꝛ cōpetit ex vero testamēto: vt. ś. de ꝫm ta. l. j. ꝛ. ij. Et ista bo. pos. olim fuit volūtaria ꝛ non necessaria regulariter. ꝛ hodie similiter est volūtaria. nam olim ante bo. pos. inuentas: heres scriptus poterat adire hereditatem vsqz ad. xx. an. supinductis bo. pos. pōt adire per ꝫm tab. ex habūdanti: qz pretoz bonus medicus suā medicinā pauit etiā nō indigētibus: vt. j. plene dicemus. Sed in casibus fuit olim ꝫm ta. necessaria: ꝛ hodie est. ꝛ sunt tres casus. Ecce si instituoz heres sub cōditione: si nauis venerit ex asia: nec in defectu cōditionis sum exheredatus. pendēte cōditione: ego institutus petam bono. posses. ꝫm ta. sed si deficit conditio: in hunc casum inuenioz preteritus retinebo bona non iure ꝫm tabu. sed ꝫm iura contra tabu. ꝛ ita hic: quod mirū est: conuertitur ꝫm tabu. in contra tabu. vt in pzealle. l. equissimum. §. si sub cōditione. ꝛ. l. si quis sub cōditione. Itē hodie ꝛ olim fuit necessaria in secundo casu. Pone institui extraneū. vētrem vxozis mee preterij. me viuo natus est posthumus: sꝫ illico decessit. perseuero in codē testō. hic institutus nō vocat̄ iure ciuili: qz ruptuꝫ fuit testm̄ agnatiōe posthumi: sed de equitate ptozis vocat̄ per ꝫm tab. vt. ff. de iniusto rup. ꝛ ir. test. l. posthumus. in pzin. Item olim ꝛ hodie fuit necessaria in tertio casu. Pone ꝙ institui extraneū ꝛ filiuꝫ pterij: ꝛ ille filius similiter illico moztuus est: pseuera-

ui in

ui in eadē voluntate:institutus nō succedit mihi iure ciuili: sed per ꝯm tab. vt in prealle.l.posthumus.§.idem iuris est. Et est bono.posses.cōtra ta.ꝛ ista dicitur ex testamēto:nō qꝛ detur ꝯm volūtatē defuncti.i.ꝯm te.sed qꝛ contra testm̄ daē. sed dicitur dari ex testō: qꝛ nisi testm̄ sit factum: locum hēre non posset:vt probatur.ff.de bo.pos.in ti.gnāli.l.sed cū pro no.§.bo.pos.ꝛ.ff.de bo.pos.ꝯ ta.l.illud.in prin. ꝛ ad hoc est ar.s.ti.proxi.l.filie dotem.Est tamen ar.j.ti.proxi.l.nec liberis.in prin.Et ista bono.pos.ꝯtra tab.in quibusdā personis olim fuit voluntaria: ꝛ hoc est. Item in quibusdaꝫ personis olim fuit necessaria: ꝛ hodie est.Ecce preterit⁹ filius iam natus qui est in ptāte:ipo iure dicere pōt testm̄ nullū si vult:vel dicere aliquod ꝛ rūpere per cōtra ta.vt.j.de libe.preteri. vel exhere.l.maximū.§.vlti.Unde in suis est volūtaria:sꝫ in liberis emancipatis preteritis ꝛ olim necessaria fuit:ꝛ hodie est qꝛ erant incogniti a iure ciuili:ꝛ nō habebant querelam que est beneficium iuris ciuilis.Sed equitate pretoris vocantur per cōtra ta.ad rūpendum testamētum paternum:qꝛ cōtra ta.datur emācipatis preteritis:ꝛ non exhrdatis:si rite sunt exheredati.sꝫ si non sunt rite exhrdati:sicqꝫ pro preteritis habētur:vt.ff.de ꝯ ta.l.j.in prin.ꝛ.l.nō putauit.§.nunqꝫ. Et ista cōtrata.olim fuit necessaria in liberis pteritis:ꝛ hodie est vt puto.Quidā tamē dicunt ꝙ hodie est volūtaria:qꝛ sublata est dr̄ia emācipationis ꝛ patrie ptātis: vt in auc. de here.ab intesta.§.j.ꝛ per totum.Item ꝛ alia rōne dicūt quidam ꝙ hodie non hꝫ locum cōtrata.qꝛ hodie si filius preteratur non inserta cā preteritionis:testm̄ qꝫtum ad preteritionē nullum est:sed qꝫtum ad alia firmuꝫ remanet: vt.j.de liber.prete.vel exhere.auc.ex causa. Sed certe ipsi non bn̄ dicunt:qꝛ sublata est differētia emancipationis ꝛ patrie potestatis in successione ab intestato:sꝫ non est sublata differētia in modū impugnandi testm̄:qꝛ suus ipso iure pōt dicere testm̄ nulluꝫ:sed emācipatus non:sed potest rūpere per cōtrata.Itē si cā pteritionis est inserta ꝛ nō probaē nō potest rūpi tale testm̄:nisi per cōtrata.Et circa istā bo.pos.per ꝯta. subijciam aliud mirabile in quo ꝯta.conuertitur in ꝯm tab. vt verbigratia. Pater meus habet duos filios emācipatos scꝫ me ꝛ fratrem meum:me instituit:fratrem meuꝫ preterijt: ego institutus non possum petere bono.pos.ꝯm tab.qꝛ speratur moueri a fratre meo cōtrata.ꝛ qꝫdiu potest esse locus bono.pos.ꝯta.cessat ꝯm ta. vt.ff.de bono.pos. ꝯm tabu.l.ij. in prin.ꝛ.l.illud.igiē non possum petere ꝯm tab.sed ex psona fratris mei faciētis.ꝙ locus sit bo.pos.cōtrata.petā ꝯtra tab.vt si postea frater excludatur vel succūbat retinebo bona non iure ꝯta.sed iure ꝯm ta.qꝛ institutus sum:vt.ff.de ꝯm tab.l.ij.§.siquis ita.Itē cōtratab.olim fuit necessaria:ꝛ hodie est.Ecce si patronus preteritus a liberto qui vltra.c.aureos habet in bonis:cum caret ascendentibus descendentibus ꝛ collateralibus primi gradus:instituit extraneū.vocatur patronus per cōtratab.ꝛ rūpit testm̄ olim vsqꝫ ad quartam siue vsqꝫ ad dimidiam:hodie vsqꝫ ad tertiam:vt insti.de suc.lib.§.sed nostra.ꝛ.s.de bo.pos.ꝯtab.quā pre.pa. vel ei⁹ liberis pol.l.j.Or vidimus de bono.posses.que sunt ex testamento:restat videre de his que sunt ab intestato.Et pmo de bono.pos.vnde liberi.ꝛ ista olim fuit necessaria:qꝛ ipsi iure ciuili erant heredes velint nolint.ꝛ hodie similiter est volūtaria in suis.in emancipatis olim necessaria:quia incogniti a iure ciuili:ꝛ ideo succedunt iure pretorio:vt institu.d heredi.ab intesta.§.emācipati. Unde pretor nedum donauit bono.posses.vnde liberi indigentibus vt emancipatis:imo etiam non indigentibus:puta suis.Sed hodie est voluntaria in omni persona:qꝛ hodie in succes.ab intesta.sublata est differentia agnationis:ꝛ cognationis:ꝛ emācipationis: patrie potestatis:vt in auc.de here.ab intesta.per totum. Est ꝛ bono.posses.vnde agnati. ꝛ ista olim fuit volūtaria in omni persona:ꝛ hodie similiter est:vt insti.de le.ag.suc.per totuꝫ. Est ꝛ alia bono.posses.vnde cognati:ista olim fuit necessaria:quia cognati sunt incogniti a iure ciuili: sed succedunt iure pretorio.Hodie ipsa est voluntaria:qꝛ sublata est differentia in suc.ab intesta.agnationis ꝛ cognationis:vt in pal. auc.de heredi.ab intesta.per totum. Est ꝛ alia bono. posses. vnde vir ꝛ vxor.ꝛ ista olim fuit necessaria.ꝛ hodie est:qꝛ vir non succedit vxori:nec ecōtra iure ciuili. sed deficientibus descendentibus ꝛ ascendentibus ꝛ collateralibus sibi inuicem succedunt iure pretorio per vnde vir ꝛ vxor.ꝛ sic loquitur.s.vnde vir ꝛ vxor.ꝛ.ff.vnde vir ꝛ vxor.Est iste sex bono. posses.tribuunt ius.i.faciunt possessorem dominum vel qsi dominū.Unde olim ista bon.posses.petita ꝛ decreta.bono. possessor efficiebatur dominus vel quasi dominus omniuꝫ rerum que fuerunt defuncti tempore mortis: ꝛ rerū que nō fuerant eius parabant ei ti.quasi pro herede:vt.ff.de bono. posses.l.j.ꝛ.ij.¶Est ꝛ septima bono.posses. extraordinaria que tribuit ius.ꝛ equiuoce sumitur hoc vocabulum. extraordinaria.ꝛ dicitur extraordinaria:quia non est certa ꝛ stabilita in edicto pretoris.nam aliquando cōpetit ex testamēto:aliquando ab intestato.Et de ista.vij.extraordinaria fit mētio insti.de bono.posses.§.est septima.Sed predicte sex semper sunt certe ꝛ stabilite in edicto pretoris:quia ꝯm ta.semper sunt ex testamēto:alie quattuor semper sunt ab itestato. In casu tamē ista.vij.extraordiaria est ex testamēto.ꝛ est ille casus talis.Mulier habebat duos filios iam natos ꝛ non erat pregnans ꝛ illos sibi instituit.facto illo testamēto pregnans facta est ꝛ nō mutauit testm̄: mortua ē in puerperio: nunquid ille filius natus rūpit testm̄ per querelā?Certe nō qꝛ iniquitas repētini casus per coniecturam mēne pietatis emendatur:qꝛ verisile ē ꝙ si mater supuixisset mutasset testamentū ꝛ instituisset illū sicut alios. vnde eqtate pretoris fingitur institutus ꝛ petet ꝯm ta.bo.posses.ꝛ sic intelligitur s.de inoffi.tes.l.si mater.Est ab intestato ista extraordinaria bono.posses.si pater captus ab hostib⁹ filijs relictis domi moritur in captiuitate:fingitur domi decessisse fictiōe.l.cornel.ꝛ filij sui succedunt per bono.posses.vnde liberi.ꝛ sic intelligitur.ff.ex quibus cau.ma.in ite.resti.l.vlti.cū suis similibus.ꝛ ista septia extordinaria in qb⁹ casib⁹ olim erat necessaria ꝛ hodie est.¶Or segnori sunt ꝛ alie tres bono. poss. extraordinarie que tribuunt factum ꝛ non ius.Et dicuntur extraordinarie:qꝛ extra cōmunem ꝛ cōstitutum ordinē prebentur:vt est car.bono.pos.Itē bono.pos.que datur vētri. Itē bono.pos.que daē gratia agnoscende litis.Et car.bon. posses.daē impuberi cui moueē questio status ꝛ bonoꝝ.ꝛ facit differre questionē status ꝛ bono.pos.vsqꝫ ad tps pubertatis:vt.ff.ad carbo.l.j.ꝛ per totū.Et tribuit factum: qꝛ facit eum detentatorē:qꝛ mittitur in corporalem bono. posses. vt inde alatur ꝛ sustētetur.ꝛ adueniente pubertate si vincet petet nouam ordinationeꝫ bono.pos.vnde liberi.que faciet eū dn̄m vel quasi dn̄m:vt.ff.de car.l.iij.§.missuꝫ.ꝛ ista oliꝫ fuit ꝛ hodie est necessaria.Itē est bono. posses. que datur vētri: vt si decedat maritus relicta vxore pregnāte:ꝛ petat mulier se mitti in bono.pos.ventris noie:cōsanguinei defuncti resistunt:certe ista mulier mitteē in bono.posses.ventris noie. Et ista bono.pos.tribuit factū.i.facit eū detentatorē vt inde alaē ꝛ sustentetur ꝛ postea cognosceē de iure vtriusqꝫ ptis: vt.ff.de ven.in pos.mit.l.j.§.si ea.ꝛ per totū.ꝛ ista bo.posses. olim fuit ꝛ hodie est necessaria.Itē est ꝛ alia bono.pos.que tribuit factum ꝛ aperit viam ad querelam: vt est illa que datur filio emācipato gratia agnoscende litis future querele: vt.s.de inoffi.teste.l.ij.ꝛ.ff.de inoffi.testa.l.posthumus in fi. cum.l.se.ꝛ.l.pap.in prin.§.j.ꝛ ista olim fuit necessaria ꝛ hodie est:qꝛ licet sit sublata differētia agnationis ꝛ patrie potestatis in successionibus ab intestato:non tamē est sublata qꝫtum ad modum succedendi impugnando testamētum.Et opatur tm̄ ista bono.posses.qꝫtum operatur anulus militis vel clerici:qui dicit domi:nulli q petat dextrariū vel sperue rium vel librū detis nisi apportet istum anulum.sed si aliqs deportet:detis ei quicquid petat a vobis.

¶De collationibus.

¶Quia inter bo.pos.de qbus.s.dictuꝫ est:plerūqꝫ locus eius est collationi:vt.ff.e.l.j.in prin. cōsequēter ponitur de collationibus.Et expone ita rubricam de collationib⁹ subfaciendis inter fratres vel non faciendis. vt.j.eo.l.j.ꝛ.ij.Et no.ꝙ proprie est conferre id quod quis habet precipuū:vel dicit se precipuum hr̄e:debere in mediuꝫ ponere ꝛ tribuere

vt colligitur.j.e.l.ea demum.z.l.posthumo. z.l.filie. z quasi in omnibus.ll.huius ti.

Emancipatos. Segnori i.l. ista ponit casus in quo cessat collatio.z est talis. Prfa. habebat duos filios emacipatos: z vnicu3 in ptate.iste paterfa.filijs emacipatis pure z libere z simpliciter inter viuos res aliqs donauit.postea fecit testametum z in illo testo filios emanci patos cum filio in potestate constituto equalit scripsit here des.mortuo testatore:equalit successerunt ex testameto.mo do querit an filij emancipati donatione sibi factam a patre inter viuos teneant fratri suo conferre? Respondeo q non tenent:nisi testator expressi3 in suo testameto iussisset de hoc fieri collationem. Tex.emancipatos.i.a manu per emacipa tionem:seu a patria potestate dimissos. vt.j.de eman.l. vlti. Tex.z ex eo.s.testameto.z est subaudiendu in littera maxie. qr siue successerut isti ex testameto scientes se scriptos: siue per errorem credentes se non scriptos successerut ab intestato:semper tenent conferre:vt.ff.de col.bo.l.filius emancipatus. Uel potest dici vbi succedunt ex testameto: cessat collatio sm hec tpa. Sed si succederent ab intestato: collationi tunc esset locus.nam posset omittere ex testo: z succederet ab intestato:vt.j.siquis omis.ca te.per totu. Tex. a patre donata.sub.pure vel simplicit int viuos. Tex.fratri.sub. eorum in ptate pris constitutio tpe mortis pris vt hic. Tex. fiat.i.vt fiat collatio. Tex.supremis iudicijs .i. in sua vltima voluntate. Et ita sumit hic iudicij nomen pro vltima voluntate.sic z.s.de epis.z cleri.l.siquis ad declinandam. Sumit z alijs pluribus modis:vt dixi plene.s.de sacrosan.eccl.l.j. vnde amplius hic non dico. Tex.non cauit.i.non iussit exps se de hoc collationem fieri. Sed si cauisset: tunc volutas defuncti pro.l. seruaret.vt in auc.de nup.§.disponat.z.s. de sacrosan.eccle.l.j. Tex.manifestissimi iuris. z hucusq legitur littera suspensiue. Or segnori in.l.ista no.q ab intest. locus est collationi:z ex testameto cessat collatio : nisi testator nominatim iusserit collationem fieri. Ad hoc cocordat.j.e. l.filiam.z.l.filie ex testameto.z.l.vlti. Sed.l. videt cotra. z videt velle q locus sit collationi ex testameto:z ab intestato:vnde videt contra.ff.de inoffi.testa.l.si non mortis causa. in prin. Ad quod pot dici tripliciter. Et vno modo sic.quod dicit.l.contra.collationem fieri ab intesta.planum est.quod autem dicit collationem fieri ex testameto:est intelligendu3 si testator iussit collationem fieri:non alr.z ita.l.illa sm istam intelligit:qr promptum est leges legibus concordare.vt.s. de inoffi.do.l.vna.z in auc.de exhi.z intro.reis.§.vlti. col.v. Uel potest dici secudo modo z sic.l.illa facit mentionem de suc.ex testameto:z de suc.ab intest. z quod annectit debere fieri collationem:illud est referendum ad suc.ab intest. qr ex testameto non e locus collationi nisi testator hoc dicat exps se:vt hic cum suis similibus. Uel potest dici q hec.l.loquit sm antiqua tepora:sed illud hodie e correctum. Hodie eni est locus collationi nedu ab ites.imo ex testameto et si testator hoc expsse no dicat:vt in auc.de trie.z se.§. illud. col.iij. que hic signat.z incipit ex testameto. Sed.l.ff.de inof. testa. que dicit locu esse collationi ab intestato z ex testameto ponit habito respectu ad nouu ius auc. Na pleruq3 in.ll.veteribus ponit aliquid habito respectu ad nouu ius auc. z tuc dicimus illud additu a copositorib9 noui iuris. Ecce dicunt due.ll.ita demu fit nouatio:si expssim agat:vt.ff.de vbo.obl. qui in vsufruc.z.ff.de noua.l.ij. Sed nos dicimus illud additum a copositoribus noui iuris:qr hodie ita domu fit nouatio:si hodie agat:non alr:vt.j. de noua.l.vlti. z in multis alijs.ll.z h probat. Or segnori vos habetis hic vna auc. que incipit.ex testameto zc. Auc. ista potest legi super ipsa rubrica.z super qualibet.l.huius ti.tame qr derogat.l.huic. legitur h vnde videatis eam.

Ex testamento. A. Or segnori i l.C.dicebatur ex testameto no fieri collationem:nisi testator diceret expressim eam fieri. Auc.ista corrigit.l.codicis. Et dicit q filij z filie qui succedunt patribus suis:siue ex testamento:siue ab intesta.no tenent conferre:nec dote:nec alia ob causam data:si expressim hoc vetuerit testator.igit si non vetuerit: filij z filie dotes z alia ob causam data:z ex testameto:z ab ites. conferre tenentur fratribus suis cum quibus volunt succedere.h.d.hec auc. Uidete litteram.ex testameto : z ab itest. als non est:z ab intes.sed d3 subaudiri:quia in cor.auc.sunt hec verba. Tex.datorum. Hec lra exponit duplicit. Et vno mo sicut in casu dixi. Tex.z aliorz datoru.s.ob cam.z hec est vera expositio.si enim doto filia mea:ista non est simplex donatio:sed ob causam:qr paternum officium e dotare filiam. Similiter z si do filio meo donatione pter nuptias: vt.s. de do.promis.l.vlti.z.ff.de ritu nup.l.qui liberis. z sic loquitur hec auc.in datis ob causam solumodo.vt ita sit va expositio qua dixi. Alij exposuerunt tex.z aliorz datorz. siue ob cam:siue non:vnde dicunt sic. Filia mea si vult mihi succedere ex testo:vel ab intes.dotem suam tenet fratrib9 suis conferre:nisi expsse vetuerim. Silr z omne datu3:siue ob cam: siue sine ca:vt e pura z simplex donatio tenet conferre : nisi vetuerim. Tex.expressim.i.collatione esse faciendam. Tex. non vetuerit.puta in testameto hoc dixit:vel in codicillis ab intes.hoc dixit. vnde si non vetuit:hodie haberet locu ex testamento z ab intes.qr ar.a cotrario sensu e fortissimu3:vt.ff. de offi.eius cui man.e iur.j.l.in prin.z hec auc.e in cor.auc. de trie.z se.§.illud.col.iij. Or segnori ad auc.ista instat.z aduertatis. Hec auc.dicit q ex testo z ab intestato e locus collationi in dote z in alijs datis : nisi testator expressim vetuerit.est ne istud verum in oibus datis? Quid si donaui filio meo aliqd iter viuos pure z simplr:postea succedit mihi ex testameto vel ab intes.nunqd puram z simplice donationem tenetur coferre suis fratribus? Hic fuit opi. z dixerut Gosiani.i.dns Mar.z Gosius cu suis sequacibus:q fili9 z filia tenent conferre simplices donationes fratribus suis si velint cum eis succedere ex testameto vel ab intes. Et hoc nisus fuit pbare z ar.z rationibus.z.ll.expressis. Et tali ar. z rone.ll.dicunt filia dotem pro se datam debere coferre:vt j.e.l.dotis. Et constat q illa dos desijt esse in bonis patris eius z transierat in bo.mariti:vt.ff.ad.l.falci.l.pater. z .ff.de dotis col.l.vlti. Multofortius donatione inter viuos facta tenet conferre:cum illa non tenuerit:impediente patria potestate.vt.s.de inoffi.do.l.ij.z.s.de do. inter viru z vx.l. donationes. Item pro se inducunt:qr ista lra dicit. z aliorz datorum:non dicit datoru ob cam.item non dicit datoru3 sine causa.igit d3 intelligi oium datorum:siue ob cam : siue sine ca:qr indefinita equipollet vniuersali:vt.ff.de ser. vr. pre.l. si seruit9.in prin.z.j.que res pig.ob.pos.l.penul. Preterea dicunt ipsi exquo lra ista non distinguit datoru3 ob causam vel simplr:nec nos debemus distinguere : vt.ff.de offi. pre. l.iij.in fi.z.ff.de pub.l.de precio.in pnci. Et quia hec auc. loquitur generaliter:vnde generaliter zc.vt.ff.de ale.l.j. z .§. aut.z.ff.de le.pre.pe.bo.poss.l.iiij.§.generaliter. Item quid plura.l.videtur velle q donatio simplex conferatur:vt.j.e.l. donationem. Sed dno Jo.z Azo.visum e contra. z contrarium est dicedum. Et dicimus q filij z filie data ob causam tenentur conferre.sed data simpliciter non:sicut est simplex z pura donatio conferre non tenent regulariter.qr q simplices donationes non sint:sic probatur. Lex dicit q donatio facta inter viuos pura z simplex in vno tm casu confert : vt si pro filia mea dedi dotem vel pro filio meo dedi donationem propter nuptias : z postea alteri filiorum dono pure z simpliciter inter viuos:indubitater si ille filius pro quo donatum est pure z inter viuos petit q soror coferat dotem:vt a fratre petat q coferat donatione3 pter nuptias.h e quedam inequalitas:si donationem simplicem hret: vnde causa inequalitatis vitande e introductu q debeat coferre donationem simplice:qu petit q soror vel frater coferat dotem vel donatione pter nuptias:vt.j.e.l.illud.§.ad hec.si ergo in illo casu speciale e.ergo ius comune in certis obtinet. qr illud est speciale cuius oppositu obtinet ius comune : vt.ff. de le.z se.co.l.ius singulare.z.ff.ad munici.l.ij.in fin.z.j.de thesauris.l.vna.lib.x. Unde circa istum articulu vr ita dicedum. Cum pr donat pure z simpliciter z iter viuos: aut donat filio

nat filio vel filie existēti in ptāte: aut emancipato aut emancipate. si donat pr̄ filio qui est in ptāte: ⁊ donat ei vt filio vel vt filie: ista donatio non valet ipso iure: impediente patria potestate. sed si pseuerat vsq; ad supremū vite: illa donatio cōfirmatur morte. ⁊ sic loqtur. l. s̃. de dona. inter viruz ⁊ vxo. l. donationes. Ista donatio obtinet vim relicti: vnde de ea detrahitur fal. vt. j. ad. l. fal. l. pe. ⁊. l. in donationibus. sed relicta siue legata a patre non conferuntur: vt. j. e. l. a patre. ⁊ ideo nec ista donatio confert̃. Si autem donat pater filio vel filie emancipato vel emancipate pure ⁊ simplicit̃ ⁊ inter viuos: ista donatio valuit ab initio: vt in p̄alle. l. s̃. de inoffi. do. l. ij. ⁊ hanc donationem non tenetur cōferre: q2 nō habet illud vt ex bonis patris: sed vt ex bonis cuiuslibet extranei: nisi si filius emancipatus vel filia emancipata peteret a fratre vl' sorore doté vel donationem pp' nuptias ꝯferri: q2 tunc gratia inequalitatis vitande simplicem donationē ꝯferre tenetur. ⁊ sic loquitur illa. l. j. e. illud. §. ad hec. Item tenetur conferre in alio casu: vt si donatum est eo pacto vt conferatur ⁊ vt in legittima sibi cōputetur: vt. s̃. de ioffi. te. l. si quādo. §. illō. Item ⁊ in tertio casu confertur donatio simplex: qn̄ donat̃ filio in potestate constituto vt habeat in peculio profectitio. ⁊ sic potest intelligi. j. e. l. si donatione. ⁊ ibi plene dicā. Nec ob. littera huius auc̃. que dicit ex testamēto ⁊ ab intest. cessat collatio dotis ⁊ aliorū datoꝝ: q2 intelligim9 datorū: ob cām: vt. s̃. dixi. Et ꝙ sic debeant restringi declarant precedentia: q2 dicit hodie ex testamēto ⁊ ab intestato cessat collatio dotis: ⁊ dos ē ob cām donatio. Qd̄ ergo postea dicit. ⁊ aliorū datorū dz intelligi ob cām: q2 precedentia declarant subsequētia: vt. ff. de le. ij. l. si seruus plurium. in fi. Et q2 talia sunt predicata: qualia premiserint subiecta: ⁊ econtra: vt. ff. de pecul. l. nam qd̄ liquido. in fi. ⁊. ff. depositi. l. j. in pn̄. ⁊. s̃. de trāsac. l. transigere. in prin. ⁊ q2 posteriores. ll. interdum declarant priores: vt. ff. de le. ⁊ se. cō. l. sed ⁊ posteriores. Item nō ob. ꝙ filia confert dotem datam pro se: ⁊ filius donationem propter nuptias: q2 cum pater dat dotem pro filia: vel donationem propter nuptias pro filio: dat vt pater non vt extraneus: q2 paternum officiū est dotare filiam: vel donare donationem propter nuptias pro filio: vt dixi. s̃. Sed vbi donat ei inter viuos pure ⁊ simpl'r: donat non vt filio: sed vt cuilibet extraneo. vnde sicut extraneus non tenetur conferre: ita nec ipse. Non ob. j. e. l. si donationem: q2 ibi pater nō dedit vt filio: sed vt haberet in peculio profectitio: concedens ei administrationem. vnde si illud non intelligitur separatuz a bonis suis: non habet illud precipuum: sed cōferre tenetur. Nam si pater donat filio: vt habeat in peculio profectitio: hec donatio non valet ab initio: nec morte cōfirmatur: quia illud remanet in bonis patris: ⁊ ideo tenetur cōferre: vt in prealle. l. si donatione. Sed si donat filio vt filio: q est in potestate constitutus: non valet ab initio: sed morte cōfirmat̃: ⁊ obtinet vim relicti: vt. s̃. dictum est: vnde non confertur. Si autem pater donat filio vl' bn̄merito vl' vt extraneo: similiter nec istud est conferēduz: sicut nec ab extraneo confertur: vt s̃. dixi. Nec ob. hec auc̃. que loquitur indefinite ⁊ generaliter. ergo generaliter debet intelligi. q2 illud verum est si non videremus contrarietates aliarum. l. vnde quod omissuz est a. l. supplendum est ab alio: vt. ff. de lega. j. l. scio. Et q2 promptum est leges legibus ⁊c̃. vt. s̃. de inoffi. dona. l. vna. Sed si vultis tenere opinionem Mar. ⁊ suorum sequacium: dicetis ꝙ donatio obtinet vim relicti q̃tum ad defalcationem: non q̃tum ad collationem faciendam non q̃tum ad alia.

¶ Or segnori circa istum sic insisto: ꝙ si pater emit filio libros legales: ⁊ illos tradidit filio: vel dat pecuniam filio vt inde libros sibi emat: tenetur ne filius iste libros illos conferre si succedat ex testamento vel ab intestato? Et videtur ꝙ sic: vt. j. l. si donatione. quasi istud a bonis paternis non recessit. Econtra videtur ꝙ non teneatur conferre: vt. s̃. famil. herciscun. l. filium. Sed in questione ista videtur mihi ita dicendum. aut pater dat filio libros. aut pecuniam ad emendum libros vt habeat in peculio. quo casu a paterno patrimonio non videntur separari: ⁊ ideo tenebitur cōferre. ⁊ sic intelligitur. j. eo. si donatione. Aut dat ei vt hēat in quasi castrensi peculio: quo casu conferre non tenetur. quia si pater filio in potestate constituto donat res mobiles vel se mouētes que possunt esse castrēsis vel quasi peculij: puta si arma ⁊ equos dat filiofami. militi eunti ad castra: habet precipua ⁊ non confert. ⁊ sic intelligitur. l. illa. s̃. famil. herciscun. l. si filiusfami. nam castrensia vel quasi non conferuntur: vt. ff. de colla. bo. l. j. §. nec castrēse. ⁊. j. de castrē. pecul. l. j. lib. xij. ⁊. j. eo. l. vlti. ¶ Sed dicet aliquis vestrum: quid presumenduz est in dubio? Dicunt quidam propter tollendam discordiaz inter fratres: presumam ꝙ dederit ei vt haberet in peculio profectitio vt ita conferatur. arg. j. de bonis que libe. l. cum oportet in princi. ⁊. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. dulcissimis. Sed potest dici ꝙ presumitur in dubio ꝙ dederit ei vt haberet in castrensi peculio: sicuti cum filio volenti ire in castra pater dat res mobiles vel se mouentes: presumitur dare in castrensem causam vt ita non conferantur: vt in preal. l. si filiusfami. ita si pater filio eunti ad studium dat libros vl' pecuniam ad emendum libros presumit̃ dare in causa quasi. castrensi. vnde non debet conferre: quia castrēsia ⁊ quasi non conferuntur vt dictum est. ⁊ de hoc potest itelligi fami. herciscun. l. que pater. ⁊ de hoc plenius dicam. j. eo. l. si donatione. ¶ Ex his que dicta sunt est determinata quedam questio de qua sepe in ciuitate ista dubitabatur ⁊ fere vbiq; terrarum. In ciuitate ista quando parens emancipat filios suos solemniter coram iudice: ita dicit pater ⁊ ita scribit tabellio in instrumento. Titius paterfami. vna cum filio suo seyo in sua potestate constituto accessit coram tali iudice ⁊ dixit ꝙ filium suum voluit emancipare: ⁊ ipse filius dixit ꝙ emancipari volebat. vnde pater emancipauit eum corā predicto iudice ⁊ a sua potestate dimisit dans ei potestatem deinceps testandi ⁊ in iudicio sistere: ⁊ ꝙ possit libere ꝯtrahere: ⁊ omnia que potest paterfami. facere potest. cui emancipationi dictus iudex suam auctoritatem interposuit ⁊ decretum. Et incontinenti post ipsam emancipationem dictus pater dicto filio emancipato dedit ⁊ donauit in premium sue emancipationis tale suum predium ⁊ talem domum ⁊ tm̄ in pecunia numerata: ⁊ postea moritur paterfami. testatus vel intestatus. ⁊ de collatione nihil dixit in testamento. venit filius emancipatus ⁊ vult succedere cuz fratribus. dicūt alij fratres: bene placet nobis: sed volumus ꝙ ea que pater donauit tibi debeas conferre ⁊ ponere in medio. dicit ille fili9 emancipatus: nihil faciam de hoc: pater donauit mihi: non ob causam sed simpliciter: ⁊ simplex donatio non cōfertur: vt. s̃. e. l. j. ⁊ in auc̃. ibi signata dixi. dicunt alij filij in potestate constituti. imo ibi ob causam tibi datum est. dedit enim tibi pater noster in premium emancipationis: igit̃ debes cōferre vt. s̃. dictū est. Quid erit in casu isto? Dicūt ex quo dedit in premium emācipationis: datū est ob cām: vnde dz cōferre: vt filia confert doté ⁊ filius donationem ꝑpter nuptias: ⁊ datum ob militiam cōfert̃: vt. j. eo. l. penul. ¶ Or segnori illud nō credo ob cām datū sed simpl'r donatum: q2 in legibus nostris non inuenit̃ ꝙ pater teneatur dare aliqd in premium emācipationis. ⁊ ideo ſm. ll. ⁊ ſm veritatem pater nō dat filio in premiū emācipationis: imo ipse in premiū emācipationis dat patri vsufru. vt. j. de bo. que lib. l. cum oz. §. fin. autem. Proprie eni ob cām datū est qd̄ pater habet necesse filio vel filie dare. vt dos est ⁊ donatio propter nuptias. qa iudicis officio ad hoc pōt cogi vt filie det dotem ⁊ filio det donationem ꝑpter nuptias. vt. ff. de ritu nup. l. qui liberis. ⁊ s̃. de dotis ꝓmis. l. vlti. Si dicis idem in datū ob militiā illō non dat̃ ex necessitate sed ex voluntate. ⁊ tamē est ob causaz licet ex volūtate detur? Certe si est miles armate milie. ideo dat ꝙ haberet redditum annuum ⁊ sic dat ob causam. Sed ex quo dat filio emancipato licet donet in premium emancipationis. libere videtur dare. ⁊ ideo non confert vel nō debet conferre. vnde quando filius emancipatur coram iudice. cautum consilium est vt dicatis ita esse faciendam donationem in premium emancipationis. idest ꝙ vos dicatis ꝙ detis emancipato pro sua quarta debita iur̃ nature vt ⁊ ipse sibi in quartam debeat computare. vel si vocabitur ad successionem. cum fratribus suis debeat conferre. al's credo ꝙ si pura ⁊ simplex donatio: ⁊ non conferenda sit nisi in casibus. s̃. relatis.

Si pater. Supra.l.pxi. habuistis cessare collatioñe í casu. In.l.ista dr locū fore collationi ab intestato. Et in.l.ista ponit talis casus. Pater habebat duos filios in potestate constitutos: ⁊ filiam in ptāte.filiā suā tradidit in mrīmonium cuidam: ⁊ marito suo ꝓmisit.c. in dotem. ante dotem solutam marito decessit iste pater intestatus. filia vult succedere cū fratribus viriliter:nūquid pōt?Certe sic: sed nūqd dotem ꝓmissā a patre pro ea tenet cōferre fratribus suis? Certe sic hoc mō:q꞉ dꝫ liberare filios suos a ꝓmissione dotis pro duabus partibus.hoc dicit hec.l. Tex.intestatus. ideo dicit intestatus:q꞉ olim cessabat collatio ex testamēto. hodie secus:q꞉ hꝫ locū ex testō ⁊ ab intestato : vt plene dixi s.e.l.j.⁊ auc.ibi signata.Tex.⁊ filia.sub. in ptāte vel emācipata pro qua dotē ꝓmiserat.Tex.eque sunt.i.equales sunt. nam filia hꝫ vnā tertiam.⁊ alij duo fratres habēt alias duas tertias.Tex.ita conferenda est. ⁊ qualiter confertur a iudice:vt ⁊c.Text.pro portionibus . scilicet duabus. nam duo erant fratres:⁊ dotis obligatio inter heredes diuidit:vt.s. si cer.peta.l.j.Tex.eius:scilicet dotis.Tex. liberentur.naꝫ si pater decessit intesta. duobus filijs ⁊ filia pro qua dotem promisit relictis:ipsi heredes tenebuntur pro portionibus hereditarijs:vt.s.ð here.ac.l.ij.igitur debebit fratres suos liberare a promissione dotis pro duabus partibus. Sed si data esset dos pro filia:tunc conferret dotem:quia tantominus debet ferre de portione sua hereditatis: vt.j.eo.l.dotis quidem petitio. ⁊ istud veruꝫ est de iure ꝙ filia succedit pri ab intestato.⁊ tenetur fratribus dotem conferre.Et ad hoc facit.j.e.l.dotis.⁊ in auc.ibi signata.sed hodie filia succedit patri ab intestato:hꝫ ꝙ cauetur scilꝫ.l. municipali isti⁹ ciuitatis:ßm ꝙ dicā.n.s.famil.hercis.l. inter filios.

Pactum. In.l. ista not. ita casum. Paterfa.habebat filiam ex prima vxore : ⁊ habebat filios ex pñti ⁊ recenti vxore : suasionibus nouercalibus pater filia ex prima vxore non diligebat.cepit ista filia dicere:o paṫ volo vt me debeatis maritate ⁊ dotare.dicebat ipse pater: volo te emancipare ⁊ dotare.sed volo ꝙ facias mihi pactum ꝙ eris contenta de illa dote:⁊ non venies ad suc.cum fratribus tuis. vidēs filia ex prima vxore ꝙ aliter non poterat a patre maritari ⁊ dotari:recepit paternam emancipationem:⁊ pater eam maritauit:⁊ pro ea dotem dedit:⁊ in tali instrumēto est pactus ꝙ contēta erit illa dote:⁊ ad suc.cum fratribus suis nō veniret.postea decessit pater intestatus.Modo querūtur tria. Utrum pactum teneat?Et si non teneat an filia cū fratrib⁹ succedat?Et si succedat an dotem conferat fratribus suis? Ad qd respōdet imperator:ꝙ pactum fuit de futura suc. iō ipso iure non valuit.verūtamen nō ob.tali pacto:poterit cū fratribus succedere:⁊ tenetur dotem conferre.h.d.Tex.cōprehensum.sub.quando emancipauerat filiam.q꞉ si esset in potestate cōstituta non valeret pactum inter patrem ⁊ filiā: q꞉ licet naturalis obligatio inter eas cōtraheret:non tamen ciuilis:vt in isti.de inuti.sti.§.ei qui.⁊.ff.de condi. inde.l.fraṫ a fratre.Tex.iuris auctoritate improbaṫ.Or vsq꞉ huc legiṫ lra suspensiue:⁊ ordinaṫ ita lra.iuris auctoritate improbaṫ: vt pactum dotali instrō cōprehensum contenta dote.Or segnori quia tale pactum non valet:sequitur ꝙ succedet patri cuꝫ fratribus.⁊ hoc est qd sequiṫ:nec in testō eius. Tex. rōne.s.inhabiti pacti.Tex.sane.i.certe.Tex.accepit.s. noie dotis.Tex.debet.⁊ sic dotem suam teneṫ conferre fratrib⁹ suis:vt.j.l.proxi.⁊.s.l.proxia. Or segnori dicit mihi vn⁹ vestrum:quare improbatur istud pactum a iure ꝙ filia ꝯtenta dote:non veniat ad paternam suc. Respōdeo ꝙ est de futura successione:⁊ q꞉ ē cōtra bonos mores iō nō valet: vt.s. de pac.l.pacta.⁊.ff.de pactis.l.iurgentium.§. pretor ait. Et pactum de futura suc.siue fiat de succedendo non valet:q꞉ continet in se votum captande mortis:vt.s.de pac.l.in questione. Siue fiat de non succedēdo non valet:q꞉ est ꝯtra bonos mores ꝙ filia repellaṫ a paterna successione vt hic.⁊.s. de pactis.l.pactum qd.Siue fiat pactum de certo mō suc, cedendo:q꞉ est ꝯ bonos mores non valet : vt.j.de inuti. sti. pu.l.ex eo.Et ex.l.ista instructus quidam scholaris cremonensis decedit patrem suum bona. ⁊ laudabili deceptione. Et ita scripsit hic dñs Jo.siue Nico.furiosus. Pone eniꝫ in.l.ista dicit Joan.siue dñs Nico.furiosus.ꝙ quidaꝫ cremonensis habebat filiū ꝑmogenitum ex ꝑma vxore. ⁊ similiter habebat filios ex secūda vxore recenti.iste pater circunuentus suasionibus nouercalibus primū filium non diligebat dicebat ille filius patri nō possum hre pacem cum vxore tua:per consequens neq꞉ tecum. vellem ꝙ daretis mihi portionem meam:q꞉ vellem ire boñ.ad studendum. dicebat iste pater non placent mihi verba:q꞉ volo vt labores terraꝫ vt facio:⁊ nolo ꝙ vadas boñ.⁊ te bene induas:⁊ vadas per ciuitatem vt filius cuiusdam militis vel baronis.nam incōtinenti sicut scholares veniunt ad ciuitatem istam induunt se de bono panno bis vel ter in anno : ⁊ semper donant bidellis:⁊ quandoq꞉ in terris suis irent induti de bisello : vel essent contenti si semel in anno possent se induere.ego plures vidi de istis.cum nouerca sua audiuit ista verba dixit ei. bel sire proijcias dyaboluꝫ de domo.iste credens vxori dedit ei quādam summam pecunie.⁊ iste filius fecit pactuꝫ patri ꝙ esset contentus illa summa pecunie : ⁊ ꝙ non veniret ad successionem cum fratribus.vnde venit boñ. ⁊ studuit ⁊ didicit q꞉ non videbat se in bono statu ⁊ factus est peritissimus:⁊ studuit bene in.l.ista.⁊ in similibus.deinde redijt ad terram suam:⁊ inuenit patrem suum mortuum. petebat iste filius ꝙ volebat succedere cum fratribus . obijciebant fratres ei:non potes succedere:quia fecisti patri tale pactū ꝙ non venires ad successionem cum fratribus:sed esses contentus certa summa:quā tibi dedit.iste frater respōdit:illud pactum fuit de futura successione:ideo non valuit. sed tantam pecuniam quātam dedit mihi pater meus volo conferre.Et obtinuit per.l.istam ⁊ eius similem.s. de pactis.l.pactum qd.⁊.l.fi.⁊.s.de ioffi.tes.l.si quādo.§.j. Nam his.ll.reprobaṫ pactū de futura successione. Or segnori vr ꝙ nō potuit patrem decipere hoc modo.⁊ vr ꝙ iste filius iure pactionis sit repellēdus .l. ita dicit.si paciscor cum filio emancipato accepto ab eo aliquo:vt ei non succedam:ad ei⁹ successionem non venio.⁊ si alium ⁊ me filium preterijt : repellor a cōtratab.vt.ff.siquis a patre fuerit manumissus.l.j.§.si vel parens.Similiter ⁊ si paciscatur filius cum patre ꝙ nō veniet ad eius suc.ei non succedit.Sed segnori illa.l. nō debuit officere illi scholari. Non ob.ad.l.istaꝫ.q꞉.l.ista recipit triplicem interpretationem.Uno modo ßm antiquos licet filius emancipatus accepta certa quātitate pecunie nō possit pacisci de non succedēdo patri: q꞉ ei debeṫ successio parentum de iure:vt.ff.vnde liberi.l.scripto.⁊.ff.de bonis ꝑā. l.cum ratio. tamen pater bene potest pacisci cum filio ne ei succedat:vt in.l.cōtra.qd est illa ratione:q꞉ magis debeṫ hereditas parentum filijs:ꝙ hereditas filiorum parentibus: q꞉ nō debeṫ successio filiorū parētibus: nisi turbato ordine mortalitatis:vt.ff.de inoffi.testa.l.nam ⁊ si parentibus. ⁊.ff. de capti.⁊ postli.re.l.cum.l. Uel dicatis ꝙ ille.§. ponit casum peregrinum.⁊ vidi talem casum ın ciuitate ista. Petebat filius a patre : pater emancipa me. dicebat pater nolo. quare non vis?iam sum sexagenarius.⁊ ita erat ille de quo loquor.⁊ tu alios filios tuos emancipasti qui non sunt legittime etatis.accipe duo milia ⁊ emancipa me. vnde pater accipit precium pro eo emancipando.hoc casu si filius preterijt patrem:quia pater recepit precium emancipationis: repellitur a contratab.⁊ sic intelligitur.§.ille. Uel dicatis ꝙ ille.§. recipit tertiam interpretationem ⁊ talem. Filius emancipatus erat diues.dixit vna die patri. te non possum priuare quarta volo tibi dare tantum quātum tibi contingit pro quarta:⁊ volo libere testari.dixit pater placet mihi. pro quarta accepit certum quid a filio.filius instituit aliuꝫ ⁊ patrem preterijt:repellitur a contratabu.quia sicut pater potest testari libere ⁊ secure:si dedit filio quartam quocūq꞉ modo ßm hec tempora:vt.s.de inoffi.testa.l.cum queriṫ.⁊.l. parentibus. Ita econtra si filius dedit patri quartam: poterat libere testari.sed istud hodie est mutatum:q꞉ debet relinquere iure instōnis quartam;non quoquo relicti titulo:vt in auc.

auc̃.vt cum de ap.cogno.§.sancimus.viij.col. ¶ Or segnori denuo super.l.ista queritur. Paciscitur cum filio pater: vt sit contentus certa portione ⁊ iurat seruare pactū: nunquid poterit filius venire contra pactum? Dixerunt quidam: si filius non iurat pactum a lege reprobat̃ vt hic. sed ex quo iurat: iuramentum facit valere pactuz.ar.ff. de oper.lib.l.iureiurando.⁊.ff.de liberali cā.l.vlti.⁊.s̈. si aduersus ven.l.j.⁊ in constitutione dñi federici que incipit. sacramenta pub. Sed certe ꝯdicendum est.s.ꝙ si pactum reprobat̃ a lege ꝙ sacramentum non confirmat pactum.q̄.l. dicit ꝙ si non valet pactum: nec etiam valet si sacro firmetur: vt.s̈.de le. ⁊ consti.l. non dubium.⁊ in auc̃.sceniscas non solum in prin.⁊ hec vera sunt iure nostro. Non ob.ff. de operis lib.l.iureiur.⁊.ff.de liberali causa.l.vlti.q̄ illud pactum nō erat contra legem sed ſm.l. q̄ est ſm.l. si manumitto seruum ⁊ facio eum iurare ꝙ prestabit operas ꝙ prestare teneatur: nōne ſm.l. est cum opere imponantur: vt.s̈. de operis lib.l.j. Item non ob.s̈. si aduersus ven.l.j.q̄ intelligimus.l.illam cum facta est venditio ſm.l.s.cum decreto. Itez non ob.illa constitutio que incipit sacramenta.q̄ illa non est generalis sed habet locū cum minor contrahit ⁊ iurat non venire contra.q̄ sacramentum representat eum maiorez: non poterit venire contra sicut ⁊ quilibet maior non posset venire contra.sed ſm cañ. tale sacramentum est seruādum: q̄ omne sacr̃m ⁊c̃. vt extra de iuriur. c.cum contingat. ¶ Sed denuo queritur.⁊ de ista qōne fuit dubitatum in ciuitate ista. Quidam nobilis homo de nobili sobole habuit pulchram vxorē: hacabatur amore cuiusda pedisseq̄: contraxit cum ea matrimoniū clam presentibus aliquibus amicis suis: ⁊ pactus est cum ea in matrimonio cōtrahendo: ⁊ fecit ei iurare ꝙ filij qui nascerent̃ ex ea non deberent ei succedere: nunqd istud pactū inter maritum ⁊ vxorem cum iuratū sit ꝙ filij non succedant patri obsit filijs vel seruandum est? Dixerunt quidā ꝙ sic per quādam.l. nouam dñi Federici quem incipit. imperialez decet solertiam in fi. Verūtñ non loquitur in mā ista sed in feudis.vbi vr̃ innuere si pater accepit in feudum ⁊ iurat ꝙ ad liberos nō transeat ꝙ liberi excludant̃ a feudo. Sed cōtradicendum est in casu isto. Si paciscit̃ vir cum vxore ꝙ filij nō succedant: istud pactum matris non nocet filijs: vt.s̈.de transactio.l.transactione matris. Item pactum cum vna persona factum alij non dz nocere vel prodesse: vt.ff.de pactis.l.si vnus.§.in summa ⁊.j.res inter alios ac.in rubro ⁊ in nigro. Item si filij facerēt tale pactū: non valeret vt.s̈.dixi.vñ non dz valere si mater fecit. Non ob.l.illa.imperialē.q̄ loquit̃ in alio casu.nam ꝙ filij succedant patri est iure nature. Sed si aliquis accepit feudum ⁊ paciscit̃ ꝙ feudum nō transibit ad filios: illud pactuz dz seruari: q̄ contractus ex cōuentione.l.accipiūt: vt.ff.de po.l.j.§.si cōuenerit.vñ est ſm.l. vnde dz seruari si faciat pactum vt feudum non transeat ad filios.

Filie dotem.

In.l.ista tria dicūtur. ¶ Primo dicitur: si filie dotate a parentibus velint cum fratribus suis succedere: debēt suas dotes conferre: siue ab intestato decessit ab initio: q̄ nullum fecit testamentum. siue ex postfacto: q̄ primo fecit testamentum sed ruptum est. ¶ Secundo dicitur ꝙ filie que volunt succedere cum fratribus: debent conferre dotez siue profectitiam siue aduentitiam fratribus suis qui fuerūt in potestate patris. ¶ Tertio dr̃: si filia vult succedere cū liberis defuncti qui nō erant sui nec emācipati: puta cum nepote nato ex alia filia: tunc cōfert dotem profectitiam tm̃ non aduentitiam.hoc dicit hec.l.vsq̄ in fi. Videte expōnem littere. Tex.filie.sub. in potestate cōstitute vel emācipate. Tex.cōferre.sub.fratribus cū qbus venit ad successionem: vt.s̄.e.l.j. Tex.vel ab intestato.sub. q̄ nulluz fecit testm̄. Tex.vel contra ta.sub.bo.pos. Tex.petant.sub.q̄ ruptum est testm̄ per cōtra ta.vel per querelā. Nam dicit̃ quis decedere intestatus quattuor modis. Primo si nullum fecit testamentum. Scdo si intestabilis est. Tertio si fecit testm̄ ⁊ rumpat̃ per querelaz. Quarto si rumpit̃ agnatione posthumi: vt insti.de here. ab intesta.in prin. Tex.nec dubium est. Incipit scdm dictum. Tex.profectitiaz. Profectitia est dos quam pater dat vel ascendens per patrem vel alius eius nomine. Aduentitia dos est quaz mater dat vel ascendens per matrem vel quam mulier dat quesitum ex prospera fortuna: vt hec probantur.ff. de iure do.l.profectitia in princi. ⁊.j.de bo.que libe.l.cum oportet.⁊.ff.de vulga.⁊ pupil.sub.l. sed ⁊ plures.§.in arrogato. Tex.his. Incipit tertium dictum huius.l. Tex.non sunt. ¶ Or segnori custodiatis vos in littera ista non sunt. Nam quidaz habent.non sunt in littera.quidam habent non fuerunt.si vos habetis. non sunt. in littera vt ego habeo: exponetis ita litteram. Tex.his.s. filijs emancipatis. Tex.qui in familia defuncti non sunt.sub tempore mortis. Tex.conferri placuit.sub. ⁊ non aduentitia. Sed si vos habetis. non fuerunt.legetis ita. his scilicet nepotibus ex alia filia premortua: quia in familia defuncti non fuerunt. Nam bene scitis si habeo in potestate filiam dotatam ⁊ ex filia premortua nepotem: ille nepos non est in potestate mea sed in potestate sui patris: vt insti. de patria potestate in fi.nepos succedit cum filia: vt.j.eo.l.illam. sed filia tenetur. dotem conferre. ¶ Or segnori que est ratio quare filia in potestate constituta fratri suo in potestate constituto dotem profectitiam ⁊ aduentitiam confert? Sed siue emācipato vel nepoti ex alia filia premortua confert profectitiam tantum non aduentitiam? Respondeo ⁊ dico ꝙ illa est ratio. si frater qui in potestate est succedat ab intestato cum sorore dotata: frater non facit ei aliquam iniuriam: merito soror dotata omnē dotem pro se datam debet conferre. Sed si filius emancipatus vult succedere cum filia que est in potestate dotata vel nepos ex alia filia premortua ei iniuriatur: nōne iniuriatur ei qui non est in potestate cum filia si veniat ad successionez? Certe sic: vnde in recompensatione huius iniurie confert profectitiam tantum. nam plerūq̄ qui in vno ⁊c̃. vt.ff. de iureiurā.l. eum qui in prin. Et not.ꝙ hec.l. q̄tum ad scdm dictuz pertinet: in aliquo est correcta. ante tempora iusti. filius conferebat ⁊ aduentitia ⁊ profectitia non castrensia vl̃ quasi q̄ illa non conferebantur: vt.ff.eo.l.j.§. nec castrense.hodie sola profectitia conferuntur vt.j.eo.l.in fi. ¶ Or segnori ad id quod dicitur in fi. huius.l.opponitur. Hic dicitur ꝙ filia confert dotem filio emancipato. Item dicit indistincte filia confert fratri emancipato. Sed istud potest intelligi de filia emancipata ⁊ de filia in potestate constituta. Sed qūo emancipata confert emancipato.cum emancipatus emācipato nō cōferat: vt.j.e.l. si emancipati. Ad qd̄ vos dicetis. ꝙ dicit.l. illa.si emācipati. ꝙ inter emācipatos cessat collatio: itelligo de aduētitijs non de ꝓfectitijs: vt hec.l. in fi.vz̄ innuere.naz emācipatus cōfert sua ꝓfectitia ⁊ aduētitia vt in scdo dicto. Vel dicā ꝙ ibi dr̃ ꝙ filia cōfert emancipatis: intelligit̃ filie sue. Vel dicā ꝙ hic filia sua est emācipata: cōfert ei qui erat suus vel emācipatus: puta nepoti ex alia premortua filia.

Dotis quidē.

In.l.ista no.ita casum. Quedaz mulier accessit ad imperatorē proponens ei talē qōnem: Dñe pater meus hñs duos filios in ptāte me dotauit: postea decessit itestatus.volo cū fratrib⁹ meis venire ad successionē patris mei ab intestato.ipsi dicunt ꝙ debeam conferre dotem. dico eis: qūo possum ego conferre dotē: maritus meus eaz habet: ⁊ dicitur mihi ꝙ constante matrimonio non competit mihi petitio dotis: quero a vobis nunquid contra maritum possum agere act̃.de dote? Ad qd̄ rñdet imperator: hella dōna licet verum sit ꝙ constante matrimonio petitio dotis tibi non cōpetat: tñ dotem tuam debes conferre hoc mō. q̄ q̄tum facit dos tua: tātominus debes ꝑcipere de portione tua hereditatis.hoc dicit hec.l. Videte lr̃am. Tex.perseuerante.i.cōstāte. Tex.nō oportebit.sub. o mulier aduersus maritū regulariter vt hic.⁊.s̈.si constan.ma. dos fuerit soluta vna. Et mulieri interroganti. rñdet imperator vt patet ex.l. subscriptiōe. Tex.q̄uis eo nomine.i.noie dotis. Tex.actio. sub.pro dote. Tex.poterit esse.sub. constante matrimonio: ⁊ ipso marito ad inopiam non vergēte. Tex. cum pro q̄. Tex. afferre.i.habere vel apprehendere. Tex.potueritis.i.tm̃ minus debes ferre de portione tua hereditatis q̄tuz facit dos tua. Vñ no.si dos est promissa nō soluta: confert̃ hoc modo.

qꝛ mulier liberat fratres a ꝓmissione dotis pro duab⁹ por/tionibus: si erāt duo. vt. s. e. l. ij. sed si dos est soluta: siqdem maritus incboat male vti substātia sua: ꝛ mulier dotē recu/perauit: debet eam conferre. vel si non potest dotem suam recuperare. vel quia vir non incipit male vti substantia sua: tantominus debet mulier ferre de portione sua vt hic.

¶ Or segnori super. l. ista habetis vnam aucté. que incipit quod locum ꝛc. vnde videatis eam.

Quod locum. A. Not. q auč. ista nō ponit̄ hic vt corrigat. l. C. sed firmat eā. Et ponit quattuor casus in qbus inuenit̄. l. C. vera eē. Et. l. C. dicit: vt dixi in positiōe casus. Et qđ dictū est in. l. C. locū hꝫ in qt/tuor casibus. Puta si durat mr̄imoniū ꝛ maritus est locu/ples: tunc nō pōt mulier conferre dotē: qꝛ tātominus acci/pit de sua parte. Item hꝫ locum in scđo casu. si maritus est deductus ad inopiā: vl̄ incboat male vti substātia sua: si nō potest mulier imputari: cur non exegit dotē: vñ tātominus accipit de sua parte. Itē hꝫ locū in tertio casu. si filia est sui iuris ꝛ legittime etatis: ꝛ mater pro ea dedit dotē: qꝛ tanto/minus accipit de portione sua hr̄ditatis. Ideꝫ est ꝛ in qrto casu. si dos sit ampla: quia tantominus accipit de portione sua hereditatis. ꝛ istud habet locum: siue pater dedit dotē: siue mater: siue auus. ¶ Sꝫ dicit aliquis potest mulier pe/tere dotem si habet patrem? Certe sic: si est sui iuris: vel le/gittime etatis: vel si est in potestate: ꝛ pater ei consentit: vel si mater dedit. Tex. quod locum habet. Segnori. hec ver/ba sunt domini Ir. continuantis hanc auctenti. ad. l. C. Et dicatis quod locum habet. s. dictum in. l. C. habet locum in istis casib⁹. Tex. si pars viri sit idonea. i. si maritus sit locu/ples: ꝛ soluēdo. vnde constante matrimonio dos exigi non potest. Tex. siue. Incipit secūdus casus. Tex. dotem. nam tunc tātominus dꝫ ferre de portione sua hereditatis. Tex. q ei licet. s. exigere dotem. Tex. ꝛ cum sui. Incipit tertius casus. Tex. consentit. s. filie agēti. ꝛ sub. cum dos est ampla. Qui est quartus casus: qui est. j. tex. bis. cessantibus quat/tuor casib⁹. Tex. potest. s. filia. Tex. auita. i. siue de paterna: siue de auita tractet̄ successione. ¶ Or segnori. super auč. ista colligetis ista notabilia. Mulier non pōt exigere dotē constante matrimonio: si maritus est idoneus ꝛ soluendo. Sed si deductus est ad inopiam sic. vt. ff. so. ma. l. si cōstāte. Sed dicet aliquis vestrum quando dicitur ad inopiam de/ductus: vt sic possit exigere? Respondeo quando deducto ere alieno nihil superest: ꝛ mulier preferatur creditoribus habētibus tacitas hypothecas: vt. j. qui potio. in pig. ha. l. assiduis. Sed hodie mulier pōt exigere dotem suam a ma/rito: si maritus incboat vti male substātia sua: vt in auč. ista que est in corpore aucten. de equa. do. colla. vij. §. illud. qui/dam vero habent pro vltimo. §. ¶ Sed super auctenti. ista quero: quando dicitur maritus incboare male vti substātia sua: vt sic possit mulier conuenire maritū pro dote? Et certe dixerunt quidam: si maritus preter solitum modū expēdat vnum ouum vel vnum denarium: vel si facit preter solitum modum vnū conuiuiuꝫ in anno. verbigratia. si filij alicuius dissipabant bona patris. ꝛ pater dixit: filij mei dissipāt bona mea. ego volo similiter dissipare. vnde vocat famulū suuꝫ: ꝛ dicit vade ꝛ mittas duo oua in igne: cum prius non posuit nisi vnum. vel dixit: vade ꝛ des barbitōsori meo duos dena/rios cū prius dabat tm̄ vnum. vel dixit. vade ꝛ da duos so/lidos in carnibus: ꝛ volo facere conuiuiū: ꝛ inuitauit quē/dam suuꝫ cōpatrē ad prandium. ¶ Sed qñ dr̄ maritus in/cboare male vti substantia sua? Certe nos dicimus q tunc dr̄ maritus incboare male vti substātia sua. quādo vulgi vel vicinie est opinio q ponat inane: vel faciat malefacta sua. nam si sunt homines sub sole qui sciant alioꝝ secreta. sunt vicini sui. nam qñ aliqs vicinus ditat̄: dicunt vicini. iste va/dit sursum. qñ male facit facta sua dicunt. iste mittit inane. ꝛ in talibus vulgi opinio spectāda est. vt. ff. đ fun. in. ꝛ instru. leg. l. cum delanionis. §. asinā. ꝛ. ff. de qōni. l. de minore. §. fi. Unde in ciuitate ista qñ mulier cōstāte mr̄imonio vult recu/perare dotem a marito suo. facimus q ꝑducat duos testes vel tres de vicinia: qui deponāt q maritus mulieris icboat male vti substātia sua. i. incipit facere male facta sua: ꝛ ita est opi. vicinoꝝ. Item no. in auč. ista q filiafa. dotē paruaꝫ exi/git voluntate pr̄is. i. patre cōsentiente ei agenti. qꝛ regulari/ter pater cōsentit filie agenti ꝛ fugienti: vt. j. de bo. que lib. l. cum non solū. §. vbi aūt. ꝛ. j. de bo. ma. l. j. Sed si dos est am/pla: filia exigit iuito patre. ꝛ hoc est speciale q filius agit in/uito patre. sic ꝛ al's datur iudicati actio in filijs inuito patre vt. ff. de mino. l. deniqꝫ. §. sed vtrum. ¶ Sed quero qñ dice/mus dotem paruā vl̄ magnā? Rñdeo inspecta qualitate bo/norū paternoꝝ. si enim hꝫ mille libras in bonis: ꝛ pater dat xxx. in dotē: parua dos est. sed si hꝫ mille in bōis: ꝛ dat in do/tem. ccc. ampla dos est: cū dos habeat institui pro dignitate mariti ꝛ patris: ꝛ qualitate pr̄imonij: ꝛ facultate. vt. ff. de iure do. l. sine. ꝛ. l. cum post. §. gener. ꝛ. l. quero. Uel pōt dici am/pla vel parua arbitrio iudicis: qꝛ nō est certa ꝛ stabilita a iu/re. vt ar. ff. de iure delib. l. j. in fi.

Ademum. In. l. ista dr̄. Si fi/lij emācipati ab ite stato volunt cū fratribus succedere: ipsi dñt cōferre oīa bona sua ꝑfectitia ꝛ aduentitia que hēbant tpe mortis patris: deducto ere alieno. Tex. fuerunt. sub. siue aduētitia: siue profectitia ꝛ fm hec tempora: vt. s. eo. l. filie. Sed hodie so/la profectitia conferunt: non aduētitia. vt. j. e. l. vlt. Castrēsia vel quasi: nec olim: nec hodie conferunt̄. vt. ff. e. l. j. §. nec ca/strense. Tex. debent̄. qꝛ bona nō intelligunt̄ nec hr̄ditas: nisi deducto ere alieno. vt. ff. de v. sig. l. subsignatū. §. j. ꝛ. j. de bo. que lib. l. cum non solum. §. hoc ipsum.

Filiam. In. l. ista dr̄. Si filia dotata succedit cū fr̄ibus suis ex te/stō: indubitāter dotē quā hꝫ a pr̄e nō tenetur cōferre: nisi pr̄ spāliter iussisset eam dotē cō ferre debere: qꝛ tūc dꝫ filia ꝯferre. h. d. Tex. filiā heredē. sub. cū fratribus. Tex. nō opor/tere. sub. vel alia a patre donata. Tex. designauit. s. q teneret̄ dotem cōferre. Tex. iuris est. qꝛ fm hec tpa locus erat colla tioni ab intestato. vt. s. e. l. j. ꝛ. ij. non aūt ex testō. vt. s. l. j. ꝛ. j. e. l. filie. sed illud hodie est correctum. vt. s. in auč. ex testamēto vel ab intestato plene habuistis.

Si soror tua. In. l. ista impator rñdet fratri iterro/ganti: vt' pꝫ ex. l. subscriptiōe. Et in. l. ista dr̄. Si paterfa. decessit intestatus: relicto te filio ꝛ sorore tua dotata. si soror tua te decepit in diuisione hr̄ditatis facienda sponte in iudi/cio fa. her. vel er̄. qꝛ accepit dimidiam hereditatē: ꝛ non cō/tulit dotē: tu ex deceptus. Unde adeas cōpetentem iudiceꝫ qui iudex auditis allegationibus tuis: soroꝛeꝫ tuam iubebit dotem conferre: qua dote collata debes accipere quatenus plus soror habuit ex diuisione. ꝛ hoc est verum: qñ diuisistis hereditateꝫ extra iudiciū. sed ꝛ si corā iudice fuisset facta di/uisio idem est. Tex. allegationibus. nam iudex dꝫ discutere cuꝫ plena cause cognitione: ꝛ partibus presentibus: vt. s. de iudi. l. iudices. ꝛ. j. si per vim vel alio modo. l. vlti. Tex. iube/bit. hoc est verum si diuisio est facta in iudicio. idem si extra iudicium. vt sequitur. idem est ꝛc.

Si emācipati. Segnori hec. l. reputatur valde difficilis. ꝛ glo. dñorum Io. ꝛ Azo. intricāt eam tamen casus huius. l. est leuissimus. Et hec. l. ponit duos casus. Et primus casus est talis. si paterfamil. decedit relictis duo/bus filijs emancipatis: ꝛ ambo veniunt ad eius successio/nem: emancipatus emancipato nō confert: quia inter eman/cipatos collatio cessat: saltem in aduentitijs. Secundus ca/sus est talis. si decedit paterfami. relicto filio suo. i. in potesta te cōstituto: ꝛ emancipato. si emācipatus vult venire ad suc/cessionē cum suo: tenet̄ cōferre aduētitia ꝛ ꝑfectitia que ha/bebat tpe mortis. Tex. collatio cessat. ¶ Or segnori hec lit tera pōt exponi dupliciter. Et vno mō. collatio cessat in om/nibus profectitijs ꝛ aduentitijs. Uel potest exponi. collatio

cessat

cessat.s.in aduentitijs nõ in profectitijs. Et ad qd valeat hec expõ.j.videbitis. Tex.finaũt. Hic incipit secundus casus. Tex.mortis tempore fuerat.sub. ꝛ tu emãcipatus. Tex. nec vllum testm̃.hoc ideo dicit: qꝛ ꝑm hec tempora ex testõ colla tio cessabat: vt.s̃.e.l.j.ꝛ.l.filiam. sed hodie est correctũ vt di xi in auc.ex testõ. Tex.venientẽ.sub. cũ filio qui erat in pote state. Tex. ad collationem forma edicti.positi.ff.eo.l.j. Tex. prouocat. ¶ Or segnori sicut ego dixi dñs Jo. ꝛ Azo cum glo.suis intricãt.l. istã ꝛ obscurant: tñ breuiter dicã nihil de eis omittendo. Et statim in primo casu dicit̃ ꝙ emancipatus non confert emãcipato ꝛ inter eos cessat collatio. Sed.l.vi det̃ ꝯdicere: que dicit ꝙ emãcipatus emãcipato cõfert pro fectitia tm̃: vt.s̃.e.l. filie in fi. ꝛ.ff.e.l.j.§.penul. Ad solutio nem quorum ꝯtrarioꝝ dico dupliciter. Et vno modo sic. Qꝫ hic dicitur ꝙ inter emancipatos cessat collatio: intelligit̃ in aduentitijs tm̃: qꝛ emancipatus emancipato non confert ad uentitia: sed profectitia sic vt in.l. cõtra. Uel potest dici secũ do modo sic: emancipatus emancipato nõ confert aduenti tia vel profectitia vt hic. sed emancipatus cõfert his qui nõ sunt sui vel emancipati profectitia tm̃ vt in.l.cõtratria. Et ad solutionem horum cõtrariorum ꝛ vt plene liqueat articulus iste: ita est distinguendum vt consueui distinguere. Et si be ne aduertatis hanc distinctionem glo.dñorum Joã.ꝛ Azo. erunt vobis plane ꝛ clare. Et dicetis sic. Liberoꝝ quidam sunt sui.quidaꝫ emancipati. quidam nec sui nec emancipati. Liberi sui dicuntur qui sunt in ptãte defuncti tempore mor tis: vt insti. de here.qua. ꝛ dif.§.sui. Emancipati dicũtur qui fuerunt in potestate: sed per emancipationẽ desierũt esse sui vt.j.de emanci.l.vlti. Liberi qui non sunt sui nec emancipa ti dicuntur nepotes ex filia: qꝛ nec sunt in potestate aui nec fuerunt sed in familia sui patris: vt insti. de pa. potestate in fi. ¶ Or segnori in liberis suis vos ita no. siquis vult succe dere cum suo aut ex testõ aut ab intest. Si suus cum suo vult succedere ab intesta. suus suo confert profectitia ꝛ aduenti tia ꝑm hec tempora: vt.s̃.e.l.ij.ꝛ.l.pactum.ꝛ.l. filie in princi. Castrensia aũt nec olim nec hodie conferebant̃: vt.ff.e.l.j.§. nec castrense.sed hodie sola profectitia confert non aduenti tia: vt.j.e.l.vlti. Si aũt suus vult cum suo succedere ex testa mento ꝑm hec tempora: non est locus collationi nisi testator expressim dixisset vt.s̃.e.l.j. Non ob.ff.de inoffi.testa.l. si nõ mortis cã.qꝛ illud est dictum habito respectu ad nouuꝫ ius. Uel referatis illud ad causam ab intesta. vt dixi.s̃.eo.l.j. ꝛ auct.ibi signata. sed hodie istud est correctum vt in preal le. auc.ex testamento. que est in corpore auc. de tri.ꝛ se.§.illud. Si aũt suus vult succedere cũ emancipato: suus cõfert pro fectitia tantum non aduentitia: vt.s̃.eo.l.filie in fi. Si autem emancipatus vult succedere cũ suo ꝑm hec tpa: confert pro fectitia ꝛ aduentitia vt in preal le.l.filie.ver.nec dubiuꝫ.ꝙ est illa ratione quã ibi dixi: qꝛ suus non iniuriat̃ emancipato si succedat cum eo ab intestato.sed emancipatus iniuriatur ei. Sed ꝙ dixi ꝙ emancipatus cõfert suo profectitia ꝛ aduen titia: hodie est correctuꝫ: qꝛ hodie sola profectitia conferunt̃ vt.j.e.l.vlti. Si aũt emancipatus cum emancipato vult suc cedere: si ex testamento ꝑm hec tpa cessabat inter eos colla tio: vt.s̃.e.l.j.sed non hodie vt in auc̃.ex.testõ. Si aũt ab inte stato vult succedere emancipatus cũ emancipato: neuter cõ fert alteri aduẽtitia vel profectitia vt in primo casu huius.l. ꝛ.ff.e.l.j.§.penul.ꝙ est illa ratione: qꝛ nullam iniuriã sibi fa ciunt. Uel potest dici ꝙ hodie sola profectitia alter alteri cõ fert: non aduentitia vt in.l.contra.filie. Si aũt emancipatus vult succedere cuꝫ eo qui nec est suus nec emancipatus: pu ta cum nepote ꝛ filia: hoc casu confert profectitia vt.s̃.eo.l. ille filie in fi. Si autem ille qui non est suus vel emancipa tus vult succedere cum emancipato: sola profectitia confert vt.j.e.l.vt liberis. ¶ Sed nunqd sublata est ista drĩa ꝙ suus confert suo: ꝛ suus cõfert emancipato profectitia: ꝛ emanci patus cõfert suo aduentitia ꝛ ꝓfectitia: emancipatus emãci pato nõ cõfert: emãcipatus cõfert illi qui nõ est emãcipatus vel suus ꝓfectitia ꝛ emãcipatus econtra? Et vĩ ꝙ sic illa ra tione: qꝛ sublata est drĩa emãcipationis ꝛ patrie ptãtis: vt in auc̃.de here.ab intesta. per totum. Uel dicatis ꝙ sublata est in succedendo non in conferendo. Uel ꝙ verius est: hodie sola profectitia conferuntur: vt.j.e.l.vl. ¶ Sed denuo quero quo iure petetur collatio fieri? Dicunt quidam conditio ne ex hac.l. qꝛ introducitur his.ll.collatio vt hic. ꝛ.ff.eo.per totum. Et quotiens non cauetur quo genere actionis aga tur datur ex.l.cõditio: vt.ff.de conditio. ex lege.l.vna. ꝛ hoc satis bene dictum est. Uel põt dici ꝙ petit̃ fieri collatio act. in factum.qꝛ equitas suggerit eam dari: cuius actionis in fa ctum tenor in varijs iur̃ articulis constitutus est: vt.s̃. de sa. san.ec.l. sancimus.ꝛ hoc ẽt satis sustineri põt. Uel põt dici vt scripsit Azo in summa huius ti.ꝙ petit̃ fieri collatio iudi cis officio. Nam dicã iudici coram quo agitur de diuidẽda here.ex quo succedit mecuꝫ conferat que habebat tempore mortis patris deducto ere alieno: vt.s̃.e.l.ea demum. ꝛ.s̃.l. proxi. Sed alij dicunt ꝙ non petit̃ fieri collatio iure actiõis vel iudicis officio: sed in modũ exceptionis ꝛ quo in moduꝫ exceptionis a iudice. si frater meus nõ conferat nihil dicaꝫ. sed cũ prouocauerit me ad diuisionem: ꝓdicam conferas.al's denegantur tibi hereditarie actiões: vt.j.e.l. posthumo: ꝛ.l. filie.ꝛ.ff.e.l.j.§.cũ duobus. Et hoc põt eẽ verũ vbi ꝓuocauit me ad diuisionẽ. Unde põt dici aut possidet frater meus so lidam hrẽditatẽ: ꝛ tunc petã iudicis officio fieri collationem. Aut possideo: ꝛ frater meus ꝓuocat me ad diuisionem: ꝓquo casu repellam eũ exceptione nisi cõferat: qꝛ denegande sunt ei hereditarie actiones vt.s̃.dictum est.

A Patre. In.l.ista dicitur. Si pater fe cit codicillos ꝛ i codicillis filie sue legauit. filia succedit cum fratribus suis ab intest. vnde illud legatum non tenet̃ cõferre. Tex. verbis precarijs.i.verbis de ꝓcatiuis fideicõmissi. Tex. extero iure.q.d. non ex hrẽditario: sed vt quilibet extraneus. Tex. non põt.si enim filia succederet ab intest.dotem teneret̃ conferre.sed si filia succedat ab intestato: relictũ non confert: qꝛ debet illud habere precipuum vt hic.ꝛ.j.e.l.filiam.

Posthumo. In.l. ista ponit̃ talis casus. Paterfa.fecit testm̃.filios iam natos instituit: posthumum preterijt: postea decessit.eo mortuo natus est posthumus: ꝛ ita rumpit̃ testm̃ eius agnatio ne: ꝛ ita succedit ab intestato: nunquid frẽs emancipati siqua hẽbant in bonis tpe mortis patris tenent̃ conferre ei? Certe sic.sed si nolũt frẽs eius: denegande sunt eis hrẽditarie actiones. Tex.rũpenti.qꝛ agnatione posthumi rumpit̃ testm̃: vt.j.de libe. ꝛ posthu.l.j.ꝛ.ij. Tex.cauetur.de quo habetis.ff.e.l.j.ꝛ per totũ. Tex.actiões.s.hereditarias. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ emãcipati cõferunt suis vt di xi.s̃.e.l.filie. Et si nolunt conferre: denegantur sibi heredita rie actiones vt hic.ꝛ.j.l.proxi. Et hoc est veruꝫ si nolunt cõ ferre per contumaciam. Sed si nolunt conferre qꝛ non pos sunt: tunc sequestratur portio eorum: vt.ff.e.l.j.§. si duobus. Et no.ꝙ collatio fit duobus modis. fit re ꝛ promissione. Re fit collatio.si ego emancipatus volo succedere cuꝫ suis: illa profectitia ꝛ aduentitia que habebam tempore mortis pa tris ꝑm hec tempora debeo conferre deducto tamen ere alie no: vt.s̃.eo.l.filie.ꝛ.l. ita demum. Sed spe. si aliqua emanci patis debentur in diem vel sub conditione. nam cauent de illis conferendis.sed si non possunt satisdare: portio eorum est sequestranda: vt.ff.e.l.j.§.iubet.

Filie licet. In.l.ista dicitur. Si fi lia vult succedere cum fratribus suis: debet suam dotem conferre licet non sit emancipata sed sua. ꝛ si non cõ fert: denegantur ei hereditarie actiones. Similiter ꝛ filij scilicet sui qui volunt suc cedere cum sororibus: peculium suum profectitium vel ad uentitium: si non sit eis relictum debent conferre. Tex.in sacris: idest in potestate patris. quia filio persona patris debet videri sacra ꝛ honesta: vt.ff. de obsequi.l. parenti. ꝛ l.honori. Tex.non ambigitur.ad hoc concor.s̃.l.proxima. Tex.offerens idest offerre debẽs. Tex.peculiuꝫ suum.sub. profectitium ꝛ aduentitium ꝑm hec tempora. sed hodie so la profectitia conferuntur: vt.j.eo.l.vltima. Tex.si hoc neqꝫ

castrense.sub.vel quasi.qꝛ olim castrẽsia vel q̃si:nõ conferebant:nec hodie.vt.ff.e.l.j.§.nec castrẽse.Tex.neqꝫ eis relictũ doceat.qꝛ si eẽt eis relictũ:nõ cõfert:vt.s̃.e.l.a patre.

SI donatione. In.l.ista ponuntur duo casus. Et primus casus est talis. Quedam mulier accessit ad imperatorem: proponẽs ei talem questionem. Domine habebã prẽꝫ in cuius ptãte ego erã vna cũ fratre meo. decessit pater meus intestatus. post mortẽ eiusdẽ artificio muliebri tantam pecuniã acquisiui ꝙ emi vnum fundum. modo volo succedere cũ sorore mea. ipsa dicit mihi ꝙ conferam ⁊ istum funduꝫ. dico ei ꝙ nõ debeo: qꝛ non habebam eũ tempore mortis patris. quero a vobis quid iuris sit? Respõdet impatoꝛ mulieri ꝙ nõ tenet̃ cõferre illũ fundũ sorori. Scd̃s casus est talis. Or ponamus: dixit mulier dñe iperatoꝛ: pater meus mihi filie in ptãte constitute concessit vnum fundũ vt haberem eũ in peculio profectitio: ⁊ vt de fructibus illi⁹ fundi emerem mihi sericum: ⁊ inde me alerem. nam forte de luca erat ista mulier: qꝛ mulieres de luca sciũt optime laborare de serico. postea pater meus decessit intestatus relicta me ⁊ sorore mea: nunquid illum fundum mihi donatũ a patre meo debeo cõferre: an habere precipuum? Rñdet imperatoꝛ ꝙ mulier nõ debet eum hr̃e precipuuꝫ: sed dꝫ cõferre. h.d. Tex. si donatione. sub. facta ab aliquo. Tex. patris. sub. tui. ⁊ sororis in cuius potestate ambe eratis. nam hec.l. loquitur in filijs qui erant in potestate patris. Tex. non potest. qꝛ ea demum sunt conferenda que habebat tẽpore mortis patris: vt.s̃.e.l. ea demum. non ea que sunt quesita post mortẽ patris. Tex. nam si. Incipit secũdus casus. Tex. donatus. sub. vt habeas in peculio profectitio: ⁊ vt ide te alas. Tex. postulas. ⁊ ita veniet conferendum. ¶ Or segnori. ad.l. istã signatur contra. Hic dicitur in fi. ꝙ si pat̃ donauit filie fundum: non habet precipuum: imo confert. l. videtur dicere ꝙ filia debeat habere precipuũ: ⁊ ꝙ non cõferat: vt.s̃. fa.her.l. filie. Et ad solutionem huius contrarij: ⁊ vt plene liqueat iste articulus: ita consueui distinguere: ⁊ ita distinguẽdum est. Et aduertatis hanc distinctioneꝫ: qꝛ bona est: ⁊ vtilis: ⁊ quottidiana est: ⁊ dicetis sic. Cum pater donat filio in potestate cõstituto aut donat ei vt habeat in peculio castrensi vel quasi: aut donat ei vt habeat in peculio profectitio: aut donat ei vt extraneo vel vt bene merito: aut donat ei conferẽs in eum supremum iudicium. de singulis per ordinem videamus. Si donat pater filio: vt habeat in castrensi peculio vel quasi: vt exemplo tali in castrensi peculio. Filiusfa. efficitur miles: eligitur vt vadat ad expeditionem principis: vel alterius magnatis. pater de hoc gaudet. dicit ita filio. tu es fili⁹ meus. factus es nouus miles. nolo dicere ꝙ si assimileris mihi tu eris bonus miles. sꝫ volo dicere ꝙ si tu assimileris auo tuo ꝙ tu eris bonus miles. vadas ad istaꝫ expeditionẽ. rogo te vt te taliter portes: vt fama dom⁹ tue augeat̃. dextrarium tibi dono: ensem meum ⁊ omnia arma mea tibi dono. hic pater donat filio: vt habeat in castrensi peculio: ⁊ tũc tenet ista donatio: licet filius sit in potestate sua. ⁊ fili⁹ iste succedens patri ex testamẽto vel ab intestato: debet habere istã donationem precipuam: nec confert eam: vt.s̃. famil. her.l. filius. ⁊.j. de cas. pe.l.j. lib.xij. ⁊ qꝛ nec olim nec hodie castrẽsia conferebantur: vt.ff.e.l.j.§.nec castrẽse. Si donat pater filio: vt habeat in quasi castrensi peculio: vt in exemplo tali. Dicit pater filio. volo vt vadas boñ. ad studendum. ⁊ recorderis ꝙ auus tuus fuit ita sapiẽs. ⁊ libros meos tibi dono: vel dono tibi.c. vt emas tibi libros. hic pater donat filio: vt habeat in quasi castrensi peculio. quia sicut castrense peculium est militum: ita quasi castrense est aduocatorum. qꝛ non in illos solos militare credim⁹ qui ⁊c. vt.s̃. de aduo. diuer. iudi.l. aduocati. ⁊.l. fori tui culminis. Et tenet ista donatio ab initio. licet filius sit in potestate patris. ⁊ filius succedẽs patri ex testamento vel ab intesta. istam donationẽ debet habere precipuam ⁊ eam non confert. vt.ff.eo.l.j.§.nec castrẽse. ⁊.j.e.l. vlti. ¶ Si auteꝫ pater donat filio: vt habeat in peculio profectitio. ⁊ tota die fit ista donatio. Est aliquãdo ꝙ filius non potest habere pacem cũ patre. vt si filius vult hr̃e equum vel ancipitrẽ. vnde dicit pater filio. fili ego nolo tota die preliari tecuꝫ: nec volo me nec te vituperare: nec volo te emancipare. ego volo tibi dare vnam domum vt ibi habites ⁊ talem vineam: ⁊ talem fundum: vt te alas: ⁊.c. libras: nec volo ꝙ possis alienare: vel alicui obligare. Item donat pater filio: vt habeat in peculio profectitio in alio casu. Ponamus ꝙ filius in omnibus obtemperat patri. sed videtur patri ꝙ filius sit iners. dicit pater filio. videris ꝙ sis iners nescis aliquid facere. volo tibi donare.c. vt facias inde mercaturam. ⁊ videre volo quid facies. Istis casibus cum donat pater filio: vt habeat in peculio profectitio: ab initio non valet ista donatio: impediente patria potestate. Quid est dicere non valet donatio ab initio? iam non vult dicere: idest pater non potest facere donationem filio. sed vult dicere: idest non transit dominium statim. nam permissum est patri vt donet filio: tñ impediente patria potestate non transit dñiuꝫ ab initio: nec morte confirmatur: vnde veniet in cõionem ⁊ cõferetur: vt.s̃.e.l. filie lꝫ in fi. ⁊.s̃. fa.her.l. certũ est. Et sic potest intelligi hec.l. in scd̃o casu huius.l. Sed in dubio quid dicemus? Rñdeo presumam ꝙ donat filio: vt habeat in peculio profectitio pp discordiam tollendam: vt ar.j. de bo. que li.l. cum non solũ. Si autem pater donat filio vt extraneo: vel vt bene merito. Et dicitur donare pater filio vt extraneo: vel vt bene merito: puta si filius fecit tale seruitium patri: ꝙ si fecisset ei quidam alius de anglia vel apulia: pater donasset ei tantũdem. verbigratia. quando pater erat in exercitu: ⁊ habuerat conflictum: ⁊ filius habebat bonum equum: ⁊ dedit patri: ⁊ venit pedes. hoc casu quia pater donat filio vt extraneo: vel vt bene merito: non vt filio: nõ valet donatio ab initio impediente patria potestate. sed si pater perseueret in eadem voluntate vsqꝫ ad supremum vite: morte confirmatur: vt.s̃. de dona. inter virum ⁊ vxo.l. donationes. ⁊ quia hec donatio obtinet vim relicti: non confertur. vt.s̃.eo.l. a patre. ⁊ s̃m hoc posset etiam intelligi prin. huius.l. nisi pater expressim dixisset collationem debere fieri. vt.s̃.e.l.j. vel nisi ex cõiecturis aliud appareret. vt.s̃. de castren. pecul.l. si forte. Et ex his que sunt in hoc membro potest colligi solutio questionis qua queritur an filius post mortem patris: teneatur libros conferre? Et dicimus ꝙ non: quasi presumatur patreꝫ ei donare voluisse: vt haberet in causa quasi castrensis peculij: vt dixi.s̃.eo.l.j. auctẽ. ex testamento. Si autem pater donat filio conferens in eum supremum iudicium. puta si dicit pater filio. nõ possum tecum habere pacem. quarta pars bonorum meorum potest esse tanta. dono tibi eam q̃ꝫtum ad proprietatem ⁊ ad vsufructum. ⁊ dono tibi pro quarta tua. conferens in te supremum iudicium. hoc casu licet non valeat donatio ab initio impediente patria potestate. morte tamen confirmatur. ⁊ quia obtinet vim relicti. non tenetur eaꝫ conferre. vt.s̃.e.l. patre. ⁊ sic intelligitur.l. cõtra.s̃. fami. herciscun.l. filie. ⁊ donationes que ab initio nõ valent impediẽte patria potesta. sed morte confirmantur. eatenus confirmãtur. quatenus non sunt inofficiose. alioquin vsqꝫ ad modum legittimum reuocantur. ⁊ ꝙ remanet confirmatur vt.s̃. dictũ est ⁊ probatur.s̃. de inoffi. test. auc. vnde si parens. ⁊.s̃. de inoffi. do.l.ij. in fi. ¶ Sed dicet mihi aliquis vestrum: qũo sciã donet pater filio quẽ habet in ptãte: vt habeat in peculio castrensi: vel quasi: vel profectitio: vel vt extraneo: vel vt bñ merito: vel vt cõferens in eum supremũ iudicium? Rñdeo sciã ex qualitate facti. Si enim pater dicit filio eunti ad militiam dono: vel eunti ad studium: videtur donare in cãm castrensem vel quasi. Si aũt dicit dono: vt inde te alas: videtur donare vt habeat in peculio profectitio. Si auteꝫ dicit tale seruitium fecisti mihi ⁊ donat videtur donare vt extraneo: vel vt bene merito. Si autem dicit pater scio ꝙ non teneoꝛ tibi aliquid donare: tamen dono tibi vt quartam habeas: donat conferendo in eum supremum iudicium. ¶ Sed in dubio quid dicemus? si de omnibus supradictis non apparet. sed apparet ꝙ filius sit bene meritus dico ꝙ dõat ei vt extraneo vel vt bene merito. si non appet ꝙ filius sit bene meritus: in dubio donat conferendo in eum supremuꝫ iudiciũ: qꝛ filius ergo heres: vt.ff. vnde liberi.l. rescripto. nisi aliud ex coniecturis appareat: vt arg.ff. de cas. pe.l. ⁊ si forte. ⁊.l. castrense.

¶ Sed

¶ Sed denuo instatur ad.l. istam ⁊ vi᷑ ꝙ hec.l. permittat ꝙ pater donat filio vt filio. sed videtur contra.s. de inof.do.l.ij. Respondeo: non valet donatio facta a patre in filiū: vt dominium transferatur vel obligatio ꝯbatur inter patrem ⁊ filiū: valet tamen vt filius possit vti ⁊ frui. Uel dicatis ꝙ nō valet donatio facta a patre in filium: vt post mortem habeat illam donationem precipuā. valet tñ in hoc vt ꝙ querit habeat in peculio profectitio ⁊ postea cōicetur.

Si maritus. In.l.ista rñdet imperator mulieri interrogāti vt pꝫ ex.l.subscriptione. Nā quedā mulier dicebat impatori: Dñe maritus meus quōdā filio suo extitit hēs ab intestato. me p̄gnāte decessit maritus meꝰ. posthumus est natus: succedit pr̄i suo: nunqd amita posthumi.i.soror pr̄is sui si vult venire ad successionē patris sui: dotē quā tenebatur marito suo: fratri suo posthumo tenebitur conferre? Rñdet imperator ꝙ sic. ꝙ si nō faciat denegabuntur ei hereditarie actiones. Tex. ⁊ ei: scilicet marito. Tex. filij vestri. sub. que fuit soror mariti tui quōdam. Tex. dubitabit. vt.s.eo.l. posthumo. ⁊.l.filie licet. Unde habetis sicut amita tenebatur conferre dotem suam quōdam marito tuo: ita posthumo filio quōdam mariti sui.

Nec emancipati. In.l. ista di᷑. Si emancipati volūt succedere cū suis: dñt cōferre ꝓfectitia ⁊ aduentitia que hñt tpe mortis pr̄is. sed ea que quesierāt post mortē pr̄is non tenentur cōferre: ⁊ bona pr̄is pro hr̄ditaria portiōe diuident cū suis. hoc dicit hec.l. Uidete lr̄am. Tex. nec emancipati. sub. nedū sui: vt.s.e.l.si donatione. Tex. coguntur. sub. sed aduētitia ⁊ ꝓfectitia deducto ere alieno ꝓm hec tpa cōferre coguntur: vt.s.l.ea demū. sed hodie sola profectitia cōferuntur: vt.j.e.l.vlti. Et intelligo.l. istā in quesitis quocūqꝫ mō post mortē pr̄is. Sed quare secus in stipulatione? Rñ. qꝛ in stipulatione inspicitur tp̄s quo interponitur: vt tunc videatur stipulatio ei acqri: vt.ff.de ver.ob.l. si filius. Uñ di᷑ ꝙ ex cōditionali stipulatione spes est debitū iri: vt insti. de verbo.obli.§. ex conditionali. Item secus in legato: qꝛ tempus legati cedentis inspicitur. vnde si pendente conditione decedit legatarius: nihil transmittit ad heredem: vt.ff.de leg.j.l.ab heredibus.§.j. Uel dicatis vt dixi.j.de condi.inser.tam in legato q̄ȝ in fideicom.l.si vxorem.

Filiam. In.l.ista di᷑. Si filia cū fratribus vult succedere ab itestato: dotē tenetur cōferre. sed si filia nō vult succedere pr̄i ab itestato: sed legatū seu fideicō. sibi relictū in codicillis vult tm̄ petere: dotē suā nō tenetur cōferre. Tex. placuit. ¶ Or segnori no. hic. si filia succedit pr̄i cū fratribus: dotē cōfert: nō relictū in codicillis. sed si nō succederet cū fratribus lꝫ legatum accipet: dotē cōferre nō teneretur: qꝛ relicta nō conferuntur vt.s.e.l.a patre. ⁊ sic intelligitur.l.nr̄a: lꝫ fallat in casu vbi relictum confertur: vt dixi.s.e.l.a patre.

Ut liberis. Segnori hec.l.est ipatoris leonis ⁊ est vbosa: eius tamē sn̄ia breuis est. Et in.l. ista no. quot modis di᷑ qs decedere intestatus. Pone ergo ita casum. pater vel mr̄ pro filia dat dotē vl̄ pro filio donationē pp nuptias: vel alius parēs: puta auus vel auia: vel proauus vel ꝓauia: dat dotē vel donationē pp nuptias pro nepte vel pro nepote vel pro pronepte: vel pro pronepote. sed postea moritur pater vel mater: auus vel auia: ꝓauus vel ꝓauia ab intestato.i. nullo cōdito testō vel cōdito: sed rupto per cōtra ta. vel per querelā inofficiosi te. vel alio mō rupto: si filius vel filia deinceps vult succedere cū fratribus ab intestato: dotē ⁊ donationem pp nuptias tenetur cōferre. Scdo di᷑ ꝙ emancipati liberi cuiuscūqꝫ sexus sint: si volūt succedere cū fratribus ꝓm tenorē p̄cedentiū.ll. tenentur cōferre. Tex. rescisso. nā testm̄ rescinditur per querelā inofficiosi testi. Tex. cōferatur. ad hoc cōcor.s.e.l. si pr̄. ⁊.l.pactū. ⁊.l.dotis. Tex. quā pater.i.cū patri succedūt. Tex. vel mater.i.cum matri succedunt: Tex. auus.i.cuꝫ auo succedunt. Tex. vel auie.i.cum auie. Tex. ꝓauus.i.cū ꝓauo Tex. ꝓauie.i.cum ꝓauie succedunt. Tex. donatio celebretur. Unde no. ꝙ donatio facta in sponsam ex parte sponse sponso acquiritur. Tex. ex substantia eius profecta conferatur. ⁊ hucusqꝫ durat primū dictum huius.l. Et in isto primo dicto habetis ꝙ oēs liberi masculini vel feminini sexus conferunt profectitiam donationem propter nuptias: ⁊ profectitiā dotem ⁊ data ob causam. Et ad hoc facit.s.eo.l.dotis. ⁊ auct. ꝙ locum habet. ⁊.j.e.l.illud. ⁊.s. de rei vxo.actio.l.vna.§.videamus. Item in isto primo dicto habetis ꝙ locus est collationi: siue succedatur ab in testato siue per contrata. Et ad hoc concor.s.eo.l.filie. Tex. emancipatis liberis. ¶ Or incipit hic scōm dictum huius.l. ⁊ loquitur in liberis emancipatis. Tex. vel post emācipationem. sub. eo viuo. secus si post mortem patris quesita esset: vt.s.e.l.si donatione. ¶ Or segnori quero quid est dicere ꝙ dicit littera. pro tenore precedentiū ll. Dicunt quidam ꝙ licet simplex donatio non conferebatur olim: hodie tñ sic. Sed nos dicimus ꝙ vult hic dicere ꝙ cū donatur emancipatis: si ob cām donatur eis conferunt data ob cām: vt.s.eo.auc.ex testamento. sed si est simplex donatio non cōfertur nisi in casibus.s. relatis: vt in predicta auc. ex testō. ¶ Sed denuo quero hic quid addit hec.l. superioribus? Dicunt quidā hoc: qꝛ sicut oia profectitia ⁊ aduentitia conferunt emācipati suis: sic sui emancipatis. ꝙ non placet: qꝛ sola profectitia sui cōferunt emancipatis: vt.s.e.l.filiā. Et ideo dicimus ꝙ addit in hoc: qꝛ in oibus.ll. superioribus dicebatur qñ veniebant emācipati cum suis ad successionē masculoꝝ. hic aūt subijcit qñ veniunt ad successionem feminaꝝ. Item addit hec.l.in alio: qꝛ hic conferunt ⁊ quesita tpe emācipationis: ⁊ postea quesita: sed in supioribus quesita tēpore emancipationis. ¶ Sed denuo quero: nunqd sui cōferūt emācipatis simplices donationes? Certe nō: qꝛ morte sunt confirmate: cum habeantur loco legatoꝝ que non cōferunt: vt s.e.l.a patre. ⁊.l.filie. ⁊.l.filiam. Item nec emancipati conferunt suis donationē simplicem: nisi hoc dicatur expresse a donatore vt eis cōferāt donata: vt.s.de inoffi.test.l. siqñ.§.illud vel nisi pp equalitatē seruandā. vt.j.e.l.illud.§.illa.

Liberos. Et hec est.l. anastasij ipatoris. ⁊ i.l.ista dicitur hoc. Sicut si emancipati liberi ipuberes vel legittime etatis: si volūt succedere cū fratribꝰ tenentur cōferre aduētitia ⁊ ꝓfectitia: ita si infantes vel absentes emācipantur ex rescripto impiali: ꝙ pōt esse per.l.anastasij: si volūt succedere cuꝫ fratribus: tenentur conferre aduentitia ⁊ ꝓfectitia. Tex. sui iuris effecti fuerūt. vt infantes ⁊ absentes qui nō pn̄t emancipari nisi per rescriptū impiale: vt.j. de eman.l.iubemus. Tex. ad similitudinē ceteroꝝ. sub. qui sunt puberes vel legittime etatis. ⁊ oēs.ll. iste sunt antiquoꝝ. Tex. statuta sunt. vt si succedunt cū alijs emācipatis cōferant sola profectitia: vt.s.e.l.si emancipati in fi. ⁊.l.se. ⁊.l.si donatione in fi.

Illā merito. Segnori veteres ll. alioꝝ imperatorum qui p̄cesserunt dñm iusti. in supioribus habuistis. Hec.l. est noua.l. iusti. impatoris. ⁊ omnes.ll. que amodo sequuntur sunt noue.ll. iusti. Sed hec.l. non valet hodie vnam festucam: quia correcta est per auc. hic signatam nisi propter quedam argumen. que colliguntur ex ea vt.j.dicam. Et hec l. ponit duos casus qui tendunt ad vnū. ⁊ ad illos duos casus postea annectit qualiter collatio sit facienda. ¶ Et primus casus est talis. Paterfa. decessit intestatus: relicto filio vel filia vel filijs vel filiabus ex vna parte superstitibus: ex altera parte relictis nepotibus cuiuscūqꝫ sexus vel numeri supstitibus ex p̄mortua filia: debēt ne tm̄ habere isti nepotes ex filia p̄mortua q̄ꝫtum filij vel filie? Rñdet imperator ꝙ nō: immo nepotes ex filia succedūt cuꝫ diminutione tertie partis: vt qꝛ si testator habebat filiū ⁊ filiam: quilibet eorum habuisset dimidiam ab intestato.s. sex vncias. Si autē moritur filia: relictis filijs ex se: qui sunt nepotes ad auum nō hēbunt sex vncias sed q̄ttuor tm̄: ⁊ sic tertia diminuta. ¶ Secūdus

casus est talis. decessit materfa. ab intesta. relicto filio vel filia superstite: et relictis nepotibus ex alio filio vel filia premortuis: nunquid isti nepotes succedent cum suis patruis auunculis materteris equaliter? Respondeo quod non: sed cum diminutione tertie partis. Et pone exemplum. ecce materfa. habebat filium vel filiam: ex filio vel filia premortua habebat nepotes vel neptes. Or si m͞r hor nepotum vel neptum debuisset habere. vj. vncias: isti habebunt quattuor vncias. tantum. Or ad istos duos casus annectit questionem ad hoc pertinentem. Ponamus cum nepotes veniunt ad successionem cum suis patruis amitis et auunculis et marterteris: dicunt isti nepotes: conferatis dotem vel donationes vestras. Respondent patrui auunculi amite et matertere quod nihil debent conferre: sed vos nepotes conferatis donationem propter nup. et dotem datam vestris patribus et matribus. Respondent nepotes. vobis dominis patruis vel marterteris non debemus conferre: sed auunculis debemus secundum quod dicit. l. archadij imperatoris. que sit illa non habemus. modo queritur quid iuris sit? Rndet imperator iusti. quod isti nepos debent dotem: et donationem propter nup. conferre suis patruis auunculis et materteris. et econtra patrui et auunculi amite et matertere nepotibus. postea facta commixtione de his bonis cum bonis defuncti: isti nepotes conferent duas partes illius portionis: quam pater vel mater eorum haberet: si viueret. et patrui et auunculi et amite et matertere conferent tertiam partem illius portionis: vna cum portionibus sibi competentibus. Tex. duximus. sua. dicit imperator iusti. qui fecit. l. istam. et tollemus eam. j. e: §. talem. Tex. iam. i. olim. Tex. nam si intestatus quis. s. prisa. Tex. vel siqua. modo loquitur in matre. Tex. ex mor. vo filio. in m͞re subijcit de filio: sed in patre dicit solum de filia. Tex. patruis suis. s. istorum nepotum. Et est patruus frater patris. Et est amita soror patris. vnde hec duo intelligo cum tractatur de successione masculini. Auunculus dicitur frater m͞ris. Sed matertera dicitur soror m͞ris: et hec duo intelligo cum tractatur de suc. feminini. Tex. multa. i. magna. Tex. dubitatio orta est. sub. an debeant isti filij: qui a patre acceperunt dotem vel donationem pp nup. conferre nepotibus. Et econtra: an nepotes debeant donationem propter nup. vel dotem: que fuit data ab auo eorum parentibus. conferre debeant auunculis patruis amitis et materteris. Tex. et honorij. sub quam constitutionem non habemus. vel posset dici quod loquitur de illa constitutione. s. e. l. vt liberis. et sic illa. l. erit archadij et honorij et leonis. Tex. talem. nunc incipit determinare. Tex. deferrebatur. sub. vnde si patri vel matri deferebantur sex vncie. isti nepoti vel nepti deferentur quattuor vncie: et ita succedent cum diminutione tertie partis. ¶ Sed quo modo fit collatio hodie: cum succeditur alicui de linea m͞rna. nam profecticia non habet: quia illud dicitur tantum a parte patris. et taliter confertur: cum succeditur alicui de linea p͞rna. et illud tantum quod habuerunt ex bonis illius cui succedunt. Item aduenticia non conferuntur: vt. j. e. l. vlti. Rndeo et dico quod conferunt aduenticia. Nec ob. j. e. l. vlti. quia verum est quod non conferuntur aduen. cum tractatur de successione alicuius linee p͞rne. secus si m͞rne: quia conferuntur. et quemadmodum dicitur profecticium cum tractatur de successione alicuius de linea paterna: illud quod ex bonis suis exiuit. et cum tractatur de successione alicuius de linea materna: illud dicitur profecticium quod de substantia ipsius exiuit: quo ad hoc vt conferatur. ¶ Or segnori: ex sententia huius. l. et ex mente colligitur quoddam subtile ar. pro opi. domini Mar. contra opi. domini Bul. Jo. et Azo. Et colligetis sic: vt ego vobis ostendam et colligam ex casus positione. Ecce paterfa. decessit: relicto filio superstite et relictis nepotibus ex filia premortua vel filio. filius superstes confert donationem propter nuptias pro se datam. nepos confert dotem pro matre sua datam. Sed quomodo est illud: nonne mortua filia dos rediit ad patrem? quia dos a patre profecta ad patrem redire debet: vt. s. solu. matri. l. dos. vnde quomodo confertur? Dicebat hec dominus Mar. hoc est verum liberis non extantibus. sed si liberi extant ex filia: tunc transit ad filios. non autem redit ad patrem: quod ex eo apparet: quia dum liberi extant vel in casu n͞re l. dotem conferunt: quia si non remaneret dos penes eos: quomodo conferrent eam? Et sic intelligebat. l. istam. et. j. de bo. que li. l. ij. sed quidam habent eam pro tertia. Sed segnori de iure verior est opi. Bul. Joan. et Azo. quia illa lex dos a patre etc. dicit indistincte quod dos a patre etc. et ideo sic indistincte est intelligenda: quia vbi. l. non distinguit nec nos vt. ff. de inof. ficio. preto. l. iij. in fine et. ff. de publi. l. de precio. Item. l. est expressa que dicit. sileat etc. vt. s. de rei vxo. actio. §. liceat. Et respondebat ad. l. istam sic. quod filia erat hic emancipata. vnde hic competebat ei dotis exactio: quia paterfa. habebat filiam in potestate: et eam emancipauit: et postea eam maritauit. vnde ea emancipata habet actionem de dote. Item si filia esset exheredata: vt. s. de rei vxo. actio. l. vna. §. videamus. Unde in isto casu: quia in eam solam translata erat de dote actio: ideo ad liberos suos transmisit: et ideo si isti nepotes volunt succedere cum auunculis vel patruis: debent eam conferre. Et illa l. dos etc. loquitur in filiafa: in potestate constituta: que mortua est ea existente filiafa. Sed opi. domini Mar. hodie seruatur: et canoniste eam approbant: vt ibi dicam. ¶ Item in l. ista no. aliud no. quod iure veteri hodie hoc erat verum: quod nepos succedebat cum suis auunculis cum diminutione tertie partis vt hic. et. j. de legi. heredi. l. si defunctus. Sed illud hodie est correctum per aucte. hic positam: que incipit. que tertie partis etc. vnde videatis eam.

Que tertie ptis. A. In auc. ista dicitur quod intantum succedit hic filius hodie: inquantum succederet si mater sua viueret: et non cum diminutione tertie ptis vt olim. Tex. que tertie ptis diminutio. sub. que auferebatur nepotibus per. l. C. Tex. nouo iure. dixit mar. instonem: vt insti. de here. ab inte. §. vlti. quod non plus. Dicatis ergo nouo iur. s. auc. Nec ob. insti. de here. ab inte. §. vlt. quia ibi adiuit quandam portionem que deferebatur agnatis: vt. j. de suis et le. her. l. vl. Tex. in omnibus talibus personis: quia sicut filius et filia succedunt equaliter: ita filius et nepos ex filia premortua. Et hec auct. est in corpore auc. de tri. et se. colla. iij. §. j. et. ij.

Illud sine rone. Segnori hec. l. sicut et superior est noua. l. iusti. et hec. l. est bona et vtilis et leuis. Et habet hec. l. duas ptes. Et prima durat vsque ad. §. ad hec. et continet in se duo dicta. Secunda ps protenditur vsque in fi. et continet in se vnum dictum. Et primo ponit quandam regulam: quod omnia que computantur in quartam debitam iure nature: dum tractatur de excludenda querela: omnia illa debent conferri. Et est exemplum. Aliquis burgensis. data pecunia filio suo emit militiam. i. aliquem redditum: vt filius suus inde posset viuere tanquam miles. isto casu quando emit vel dedit ei pecuniam ad militiam emendam. si postea iste filius exheredatur: computatur in quartam eandem militiam. s. redditum istius militie. sic et iste filius debet conferre eam militiam. i. redditum istius milite. Sed hec regula non est vera econtra: vt omnia que conferuntur computentur in quartam. Ecce pura et simplex donatio interdum confertur: vt si pater hoc expressit: vel ratione inequalitatis: et tamen hec donatio pura et simplex non computatur in quartam. h. d. vsque ad. §. ad hec. ¶ Or videte. l͞ram in prima recitatione. Tex. releuamus. sub. dicit iusti. qui fecit. l. istam. Tex. que in quartam. s. debitam iure nature: quam quis esset habiturus ab intestato. Tex. ad actionem de inoffi. i. ad querelam. Nam querela non est proprie actio vel accusatio: sed est quoddam medium. quia vocatur querela: vt plene dicetur vobis. s. de inoffi. test. l. neque. Tex. quod tam in alijs: idest dicta regula. Tex. militie. ¶ Or segnori antequam vltra procedam no. quod nomen militie est equiuocum in iure n͞ro. Nam aliquando sumitur pro his qui ferunt coraces et arma et tunc dicitur armata militia. et sic accipitur. j. de testa. mi. l. j. et per totum. et. ff. de testa. mi. per totum. Aliquando sumitur pro inermi militia: vt in aduocatis. nam militant patroni causarum: vt. s. de aduo. diuer. iudi. l. aduocati. Item clerici dicuntur militare inermi militia celesti. Item aliquando sumitur pro redditu qui emitur filio a patre: vt. s. de inoffi. test. l. omnimo. §. imputari. et. ff. de le. iij. l. fideico. §. siquis militiam. et sic hic accipitur nomen militie. Et hoc non fit de consuetudine in italia: sed fit vltra montes vbi burgenses emunt filijs suis aliquos redditus: vt inde se alant: et negocientur: et faciant ea que sibi videbuntur. ¶ Or segnori: vos habetis hic in prima parte

parte huius.l.sicut confertur dos ⁊ donatio ꝓpter nuptias ab intestato: sic ⁊ militia idest aliquis redditus. Sed.l.videtur contra.ff.eo.l.j.§. sed an id quod. Ad qḋ dicunt quidam ꝙ confertur militia vt hic: sed non pecunia pro ea data vt ibi. Sed hec solutio non est bona: quia ẜm hoc nõ esset differentia inter silentiarios ⁊ alios qui nec estimationem nec lucrum tenentur conferre. Sed.l. vult ꝙ sit differentia inter eos: vt.s̄. de inoffi.testamē.omnimodo.§. imputari. Et ideo vos dicetis ꝙ lucrum non confertur. vnde estimatur lucruꝫ ꝙ est tempore mortis vt conferatur vt hic. Nam lucruꝫ non potest dici nisi deducta estimatiõe oneris: ꝙ quis subit propter militiam: vt.ff.pro socio.l.quintus mutius. que quidem estimatio non confertur sed adiudicatur ei vt ibi. vnde militia confertur non incluso onere ⁊ damno vt hic. ⁊.s̄.eo.l. demum. sed incluso onere ⁊ damno militia non confertur vt in.l.contra. Item habetis hic regulam. Que computantur in quartam: illa conferuntur: vt.s̄. de inoffi. testamen.l. quoniam nouella. Sed ista regula non est vera econtra.que conferuntur non computantur in quartam. quia simplex donatio non confertur: vt.j.§.proxi.ad hec.tamen computať in quartam: vt.s̄.de inoffi.test.l.siquando.

Ad hec vero. Segnori hic incipit secunda pars huius.l. ⁊ cauete vobis: ⁊ in ea ponetis sic casum. Pater meus pro fratre meo dedit donationem ante nuptias: pro sorore mea dedit doteꝫ: mihi filio suo emancipato donauit aliquid. decessit pater meus: ego emancipatus succedo cum fratre meo ⁊ sorore mea qui erant in potestate patris mei: peto modo ꝙ soror mea doteꝫ suam conferat ⁊ frater meus donationem propter nuptias: ipsi petunt a me ꝙ cõferā purā donationē meam: queriť nũquid tenear conferre? Et certe dicitur ꝙ sic in duobus casibus. Unus casus est quando pater meus hoc dixit vt cõferam fratribus meis. Alius casus est quando peto a sorore mea conferri dotem suam ⁊ a fratre meo donationem ꝓpter nuptias. Tex.ad hec vero: idest iuxta hec que diximus a principio huius.l.vsqꝫ huc dicit imperator iusti.qui fecit.l.istaꝫ. Tex.imposuerit.sub. expresse. Unde no. ꝙ pura ⁊ simplex donatio non confertur. ⁊ hec est regula. Sed ista regula fallit si donator hoc dicat vt cõferatur: vt.s̄. de inoffi.test.l.siqñ §.illud. Item fallit in alio casu qui poniť hic. ⁊ hoc est rõne inequalitatis vitande. nam inequalitas vitanda est: vt.j. de fruc. ⁊ litis ex.l.vlti. ⁊.j.de proxi.sa.scri.l.in sacris li.xij. Sed quidam dicunt hodie hoc corrigi per auť.ex testõ. quam legi.s̄.e.l.j. Sed nos dicimus ꝙ illa auć. itelligitur qñ est donatio ob causam. Sed hic loqmur qñ est simplex ⁊ pura donatio. ⁊ sic hec.l.hodie remanet in suo statu: nec corrigiť per illam auť.ex testõ.vt ibi dixi. Item dicetis hic: ꝙ dicitur ꝙ simplex donatio confertur est ratione inequalitatis vitande. Sed secus esset si pater dedisset pro isto filio donationē propter nuptias vel pro filia dotem: ⁊ ei donasset postea simpliciter ⁊ pure: quia tunc iste filius solam donationem propter nuptias conferret ⁊ non donationem simplicem: quia tunc non emergeret inequalitas. ⁊ hec vã sunt in filio qui est emãcipatus. Si autem pater donat filio qui est in potestate constitutus: tunc seruo distinctionē quaꝫ feci.s̄.e.l. si donatione. q̄ aut donat vt filio aut vt bene merito.

Tunc nemini. In.l.ista dr̄ ꝙ olim cõferebanť profectitia ⁊ aduentitia: nõ castrēsia vel q̄si. sed hodie cõferunť sola ꝓfectitia nõ aduētitia. Et q̄ ẜm Iusti.in aduentitijs proprietas queriť filijs patri vero vsufru. sed vbi est illa constõ? Respon.j. de bo.que li.l.cum oportet. q̄ q̄uis illa sit posterior in ordine: tamen prior fuit in cõpositione. ¶ Dr̄ segnori no. hic ꝙ olim oia conferebanť: exceptis castrensibus vel quasi vt.ff.e.l.j.§.nec castrense. ⁊.s̄.e.l.filie. sed hodie sola profectitia conferuntur. ⁊ conferunt si sunt in potestate sibi adinuicē sola profectitia. Sed emancipati suis conferunt profectitia ⁊ aduentitia que hēbant dum erant in ptãte patris: vt.s̄.e.l.si emancipati dixi. q̄uis quidam dicant corrigi ꝙ sola ꝓfectitia conferantur. sed sui eis emancipatis conferunt sola profectitia vt dixi plene.s̄.e.l.filie.

¶ De testamento militis.

¶ Rubrica ista continuatur ad superiora duobus modis. Et vno modo sic. Dictum est.s̄. de suc. iuris pretorij vt de bono.posses. ⁊ de collationibus que fiunt ab intestato inter bono.posses.nunc de suc. iuris ciuilis videndũ est. Uerum q̄ testamenta militum sunt priuilegiata ⁊ digniora ponit rubricam de testõ militis. Uel potest continuari vno modo sic s̄.titu.proxi. dictum est ꝙ collatio locum habet ab intestato: nunc ex testamento. veruꝫ q̄ ẜm hec tempora in testamento cessat collatio: videamus de testamentis. Et q̄ testamenta alia sunt militum: alia paganoꝝ: ⁊ testamēta militum magis sunt priuilegiata q̄ testamenta paganoꝝ: primo ponit de testamento militis. naꝫ digniora sunt preferenda. Et custodiatis vos hic q̄tuꝫ ad testm̄ militis vt valeat iure militari. Dicimus militem nedum veꝝ militem decoratum cingulo militari: imo omnem hoiem degentē in expeditione lꝫ non militem: q̄ oēs ibi habent priuilegium militare in testamentis: vt.ff.eo.l.j. ⁊.l.vlti.cauetur aperte.

Frater tuus. In.l. ista not. ita casum. Quidam accessit ad iperatorē ⁊ ꝓposuit ei qõnem talem: Dñe impator frater meus miles armate militie.i.qui est in expeditiõe: in bonis paganicis instituit me sibi heredem: ⁊ quēdaꝫ alium in bonis castrensibus cõstituit sibi heredē: filium suũ preterijt: me exheredauit: vel matrē suam p̄terijt. ego institutus in bonis paganicis adiui eius hereditatē: institutus in bonis castrēsibus repudiauit eius hereditatē: nunqd castrēsia bona mihi accrescũt: an deferanť suc.ab intesta. puta filio defuncti militis vel mr̄i eius? Ad qḋ rñdet impator: si frater tuus te heredē instituit in paganicis ⁊ aliũ in castrēsibus te instituendo in bonis paganicis eoipso voluit ꝙ tu sola paganica haberes nõ castrensia. vñ si institutus in castrēsibus repudiauit: nõ accrescit tibi sed successoribus ab inte. puta filio militis p̄terito vel matri eius: nisi te substituisset illi sub. instituto: vel nisi liquido probeť fratrem tuũ velle ꝙ tu habeas etiã castrensia bona. Nam ⁊ volũtas militis testãtis in expeditione pro.l.dꝫ haberi ⁊ seruari. Sed si hoc nesciať.s. vtruꝫ voluisset ad te ptinere bona castrensia: nõ presumiť te substituisse nec te voluisse debere venire ad successiõeꝫ eius ab intest. Tex.frater tuus. fratri interroganti rñdet impator vt pater ex.l.subscriptione. Tex.que in paganico.i. in bonis que hꝫ in pago.i.in domo vel villa ⁊ rure. Nã homines aut sunt milites aut pagani.i.non milites. Et dicunť milites qui sunt in expeditiõe. ⁊ dicunť a militia.i. a duritia. q̄ qui in expeditione est dꝫ pati. q̄ cum sunt in exercitu nõ debent habere culcitraꝫ sub se. nec debent se expoliare: sed debent iacere super tabulã ⁊ tenere gamberias in tibijs si sunt valentes milites: q̄ duritiã debent pati vt.ff.eo.l.j. Uel dicuntur milites: q̄ de mille militibus vel hoibus dꝫ eligi vnus melior: vt.ff.e.l.j. Pagani dicuntur illi hoies qui sunt in pago. idest in villa domi: sic in p̄rimonio vel peculio. Est peculiuꝫ castrense ꝙ queriť in castris vel expeditione. Paganũ est ꝙ queriť in pago.i. villa domi. Tex.heredē fecit.sub. ⁊ aliũ instituit in castrēsibus: vt indicat littera sequens. Tex.petere nõ potes.sub.iure accrescēdi. Tex. adire noluit.sub. vel repudiauit. Tex.ab intestato succedentes.sub.fr̄i tuo: vt est filius p̄teritus vel mater. Tex.veniũt.i.ei succedũt in castrensibus bonis illis. Tex. mõ si in eius loco substitutus nõ es. q̄ si es substitutus coheredi: vocaris iure substõnis. Tex. ⁊ liquido probať.sub. ꝙ probať eoipso ꝙ contra. non probeť. Tex.noluisse.sub eoipso ꝙ instituit te in paganicis ⁊ alium instituit in castrēsibus. Tex.expeditione occupati: vt q̄ erãt in exercitu. Tex.pro iure.i.pro.l. seruať. ¶ Dr̄ segnori hec dicit. Si frater meus miles armate militie.i. qui ē in expeditione in bonis paga.instituit me heredem ⁊c. vt dixi in casu. Unde no. ꝙ siqs miles armate militie istituit fratrem suũ in paganicis sibi heredē ⁊ aliũ in castrēsibus: eoipso probať ꝙ noluit frēm suũ succedere in castrē. ex quo colligiť ꝙ in vno concediť: in alio vetať. Et ad hoc facit.s̄. de procur.l. maritus. ⁊.ff.de iudi.l. cum pretor. ⁊.ff. de fun.instrumē. ⁊ instru.

leg.l.quesitum.§.idem rñ.¶ Item no.ꝙ eoipso ꝙ instituit te fratrem in bonis paganicis: alium in castrensibus. probatur ꝙ noluit te fratrem habere in heredẽ in castrẽ. ⁊ probatur hoc eoipso ꝙ contra. nõ probatur. sic ⁊.ff. de his qui no.infa.l.ij.⁊.ff.eo.l.si duobus.¶ Item not.hic: sicut voluntas solemnis non militis seruatur pro.l.vt in auctẽ.de nup.§.disponat. ita voluntas militis occupati in militia pro.l. seruatur vt hic ⁊.s̃.l.proxi. ¶ Segnori modo ad.l.istã opponitur. hic dicitur ꝙ si miles instituit fratrem in paganicis: ⁊ alium in castren. ꝙ castrensia non accrescunt instituto in paganicis: sed succedunt in illis castren. bonis veniẽtes ab intestato. Sed.l.videtur velle ꝙ ipso iure accrescunt instituto in paga.sicut est in here. ⁊ bono.posses. in quibus est locus iuri accrescendi ipso iure. Unde videtur contra s̃.quãdo per. non pe.pe.acc.l.vna.⁊.j. de cadu.tol.l.vna.§.his itaq;. Ad solutionem quorum contrariorum vos dicetis sic: vbi duo instituũtur in vna hereditate in bonis vni⁹: vt est cum quis non est miles: ⁊ ipse sibi instituit duos heredes: isti duo sunt instituti in vna hereditate in bonis paga. si vnus adijt ⁊ alter repudiat: tunc est locus iuri accrescẽdi ipso iure: vt in dictis.ll.contra.⁊.ff. de acquiren.here. ⁊ iur̃ accrescendi.l.j.ij.⁊.iij. Sed si aliquis est miles: ⁊ habet duplex patrimonium: scilicet paganum ⁊ castrense. ⁊ vnũ instituit in paga.⁊ aliuz in castren.duo videntur institui in diuersis bonis: vt.ff.fami.hercíscun.l.heredes.§.j. ⁊ tunc inter eos nõ est locus iuri accrescẽdi: vt hic.⁊.ff.e.l. si duob⁹. ¶ Sed denuo instatur siue opponitur ad.l. istam sic. Si castrensia applicantur successoribus ab intesta.⁊ non instituto in paga.ergo inuenitur miles decedere pro parte intestatus: ⁊ pro parte testatus: quod ius nostrum non patitur: vt.ff.de regu.iur.l.ius nostrum. Ad solutionem huius contrarij dico ꝙ illud est verum in non milite: quia non miles non potest ab initio pro parte decedere testatus ⁊ pro pte intestatus. Sed in milite fallit: si instituit vnum in castren.⁊ in paga.alium.naz vocantur successores ab intesta.vt filius vel mater. Uel dicat] vnus instituitur in vno: alius in alio: vt insti.de succes.ab intesta.§.non tantuz. ¶ Sed tertio opponitur ad.l.istam.hic dicitur ꝙ bona castrensia veniũt ad successores ab intesta. ⁊ non accrescunt instituto in paga. Sed.l.videtur velle contra. que videtur velle si quis forte est institutus heres in vnius bonis: ꝙ in alijs non sit locus succes.ab intest.vt.j.l.proxi. Ad quod potest dici: si quis instituitur in paga.castrensia non sequuntur paga. vt hic. sed si quis instituitur in castrensibus: paga.sequuntur castrensia vt ibi. Uel dicatis.j.l.proxi.duo erant instituti: ⁊ ambo hereditatem adierunt.hic aũt duo erant instituti: sed vnus adijt hereditatem: alius repudiauit.igitur succes. ab intest. excluduntur: vt.j.l.proxi.vnus instituitur in omnibus bonis.igitur successores ab intesta.excluduntur. Et ad solutionem huius contrarij: ⁊ vt plene liqueat articulus iste: ita distinguetis vt consueui distinguere.cuz miles testatur aut instituit vnum in castren.⁊ alium in paga.aut vnuz instituit in paga.nullum in castren.aut econtra vnuz instituit in cast. nullum in paga. aut instituit vnum in vna re: alium in alia re.aut vnum in vna re: ⁊ nullum alium postea. Primo casu cum vnum instituit in cast.alium in paga.si vterq; adijt: excluduntur successo.ab intesta.vt.j.eo.l.proxi.in fine. Si autem neuter adijt: vel institutus in paga. adijt si institutus in cast.non adijt: locus est successioni ab intestato in eo in quo non est aditum.⁊ sic intelligitur principium huius.l. Si autem instituit vnum tantum in paga.⁊ nullum in cast.vel vnũ in cast.tantum: ⁊ nullum in paga.in alijs in quibus non instituit: locus est succes. ab intesta. nisi alia probetur voluntas testatoris: vt.ff.de mil.tes.l.circa.⁊.l.si miles.§.iul.⁊.j.l. proxi. Si autem vnum instituit in vna re: aliuz in alia re: intelliguntur vniuersales heredes omnium bonoruz: vt.j.de heredi.instit.l.quotiens.§. si duo. Si autem vnum instituit in vna re: ⁊ nulluz in alijs instituit: intelligitur institutus in omnibus bonis: vt.ff.de heredi.insti.l.ij.in fin. Si autẽ instituit vnum in vna vncia: aliuz in duabus: institutus in vna habet tertiaz: institutus in duabus vncijs habet duas partes hereditatis: vt.j.e.l.quãq;.in fi.

Miles. In hac.l. ponuntur duo casus. ¶ Primus est talis. Si miles instituit sibi vnum in castren.bonis tm̃: paganica bona defuncti applicant̃ succedetibus ab intest.puta mr̃i eius militis. ¶ Secũdus casus est talis. si miles instituit sibi heredem vnum in castren. ⁊ in paga.vel vnũ in paga.alium in castren. bona paganica non applicantur succedentibus ab intest. Et ordinabitis ita lr̃am.si miles in testamento suo cõmilitonem suum castrensium tantũmodo bonoꝝ heredẽ instituit: cetera bona eius vt intestati defuncti mater eius iur̃ possidebit;⁊c. ¶ Or segnori videatis summariã expõnem littere. Substituit.sub.in testõ. Tex.ce.bona eius.s.militis. Tex.ꝙ si. Incipit scõs casus. Tex.extraneum scripsit heredẽ.sub.insolidũ in oibus bonis ne ꝯdicat prin.huius.l.⁊.s̃.l.proxi. Uel intelligatis extraneum instituit in paga. cõmilitonem instituit in castren.vt dixi in casu. Tex.bona in testa.s. succes.ab inte. Tex.non iur̃ desideras.sub.o mater. Nec ob.s̃.l.pxi. q; ibi erant duo instituti. institutus in cast.repudiauit. hic aũt erat vnus institutus in oibus bonis. vel hic erant duo instituti ⁊ vterq; adijt. Et no.hic ꝙ põt miles pro parte decedere testatus ⁊ pro pte intestatus: ꝙ ius nr̃m non patitur: vt.ff.de reg. iur.l.ius nr̃m. ꝙ veꝝ est ab initio ⁊ in pagano. sed ex postfacto potest: vt.s̃.de inoffi.test.l.cum duobus.⁊ insti.de hered. institu.§.non tantum. ¶ Sed que est ratio quare eum miles instituit cõmilitonem suum: vr̃ tantum eum instituisse in castrẽ. ⁊ ideo cetera eius bona deferuntur succe.ab inte. Sed si instituit extraneum ⁊ ille adijt hereditatem: cetera eius bona deneganẽ successoribus ab intest. Rñ.ꝙ hec est rõ: q; cũ instituit cõmilitonem in castren.est verisimile ꝙ voluerit habere arma, ⁊ cetera castrensia bona: non tamen alia bona.s. paganica: q; iste cõmilito erat forte quidam de remota prouincia: ⁊ cã solius notitie contracte in castris fecit ei illã gratiam: q; eum in castrẽ.bonis fecit heredẽ: que grã nõ dz trahi ad bona paga. que sunt in pago multuz remoto a castris: q; principale trahit ad se accessorium.

Quãq;. In hac.l.ponitur talis casus. quidam centurio.i. miles qui p̃erat.c.militibus in expeditione cõstitutus fecit testm̃ ⁊ filiaz suã in duabus vncijs fecit heredez: ⁊ vxorẽ in vna vncia fecit sibi heredem: in alijs bonis nõ fecit heredez: qũo vocabitur filia istituta in duabus vncijs? Certe habebit duas partes totius hereditatis: ⁊ vxor instituta in vna vncia habebit tertiam partẽ. ⁊ ita nõ erit locus successioni ab intestato. q; licet milites in testando sint priuilegiati vt possint testari iur̃ solemnitate nõ obseruata: tamen aliqñ eorum testamẽta valent de iure cõi: q; idem est in quolibet priuati testõ: si priuatus instituisset filiã suam in duabus vncijs ⁊ vxorẽ in vna vncia.nam de iure cõi vocabit̃ filia in duabus ptibus hereditatis totius: ⁊ vxor eius vocabit̃ in tertia: q; in tres partes diuisisse vr̃ hereditatem.hoc dicit hec.l. Uidete summariam expõnem littere. Tex.q̃q; mi.te.iur̃.vin. non subijciantur.i. solemnitatibus iuris: q; milites possunt testari vt volunt dũ sunt in militia constituti: vt.j.eo.l.milites.⁊.j. subijcit cum in valeriani quõdam centurionis testõ.iste valerianus erat qui preerat.c.militibus. ⁊ de isto valeriano habetis mentionem s̃. de resti.mili.l.j. Tex. nam.modo ponit exẽplum in terminis. Tex.significauerit.i.in testamento non instituit aliũ heredem. Tex.vt duas hẽat.s.filia. Tex. que sextãtez accepit.i. in duabus vncijs fuit heres instituta: vt insti.de here.insti.§. hereditas. Tex.tertia que.s.vxor ex vncia idest ex vna vncia. Tex.heres instituta. Habetis ergo hic si miles instituit sibi in certis vncijs heredes ⁊ in alijs bonis aliuz non instituit non erit locus succes.ab intesta.⁊ ad hanc.l.facit.ff. de here. insti.l.iul.⁊.l.ex postfacto.

Iruffinus. In.l.ista põitur talis casus. Quidaz miles ruffinus nomine erat vir clarissimus: ⁊ iste erat tribunus laticlauis: ⁊ erat maior.xx.ann.condidit testamentum ⁊ in suo testamento iussit seruos suos esse liberos vel ab herede

herede manumitti: nunquid seruabitur eius volũtas: vt ser/ uis suis competat libertas? Respondeo qđ sic: ex quo erat maior. xx. an. Sed si esset minor: nec subesset iusta cã: quare possent i iudicio manumitti inter viuos: eo casu serui illi nõ erunt liberi: nec tenent eius heredes manumittere eos: vñ non seruabit eius voluntas. Sed si suberat iusta cã: propter quã potuisset illos seruos manumittere in consilio. si iussit eos esse liberos: vel reliquit eis fideicõmissariam libertaté: hoc casu erunt liberi: vel assequent libertatem. Tex. si ruffi/ nus. sub. miles. vt faciat ad tit. istum: qui est in testaméto mi/ litis. Tex. vir clarissimus tribunus. s. preses: vt. s. de episco. ⁊ cleri. l. raptores. Uel dicit vir clarissimus: qui erat clarissi/ me dignitatis. ⁊ hoc modo dicitur illustris ⁊ superillustris. Tex. laticlauis. q2 claue3 proijciebat in hostes ferissimos: vt ita milites currerét: ⁊ fortiter pugnarent ad ea3 recuperan/ dam: qđ officiu3 dederat ei imperator. Tex. ꝙ si minor. s. xx. an. nam lex eliescentia. prohibet minoré. xx. an. manumittere sine cã in ꝯsilio approbata. vt. ff. de ma. vind. l. si minor. Tex. cãm manumittendi te habuit. s. q2 frater vel filius naturalis. Tex. ius lib. cõpetere. i. directu3. dicit Plac. fauore militie. sed in testaméto pagani solã fideicõ. libertaté hébit. S3 vos dicatis fm Jo. ꝙ in vtroq3 casu solam fideicõ. libertaté ha/ bebit. vt. ff. eo. l. si a milite. Tex. ꝯsequens. i. conueniens est. ¶ Or segnori no. hic ꝙ minor. xx. an. nec inter viuos: nec in vltima volũtate potest seruum suum manumittere sine iusta causa. ⁊ multe sunt iuste cause: vt si frater vel filius natura/ lis. Item si collactaneus. quas causas habetis. ff. de manu. vindic. l. si collactaneus. ⁊. l. se. Tamen hec. l. nõ hab3 hodie locum: q2 ex quo minores. xx. an. possunt testari: ⁊ manumit/ tere in testamento: licet inter viuos non: nisi in consilio: vt. j. qui ma. possunt. auc. sed hodie.

Ex testamento. In. l. ista dici tur. Si miles testatur in conflictu: v3 testamétum iure mi litari: siue moriatur in militia: sine domi po/ stea infra annũ. Et adeo valet testamétum: q2 ex eo debent legata ⁊ fideicõ. omnibus quibus relicta sunt. maxime cum inter cetera priuilegia que habent milites istud est precipuũ: vt possint testari: ⁊ quibus velint relinquere: nisi essent relicta personis specialiter a. l. prohibitis. h. d. hec. l. Uidete littera3. ¶ Unde no. qđ testa/ mentu3 militis v3: siue decedat in militia: siue non: dũmodo infra annũ postq̃ fuerit dimissus de militia. post annu3 vero v3 iure cõmuni: non militari. vt. ff. e. l. testaméta eoꝝ. ¶ Ite3 no. ꝙ priuilegiũ militis est: q2 dum miles est in expeditione: põt relinquere filijs natis ex incesto coitu. Meretricé tamé non põt instituere: nec ei legare: q2 nõ debét milites domos insidiari meretricũ. multofortius clerici: qui sunt milites ce/ lestis militie non debét eas visitare: nec eis legare: vt ꝓbat ff. e. l. neq3. §. deportati. ⁊. l. milites. Sic ét ⁊ al's milites ꝓhi/ bent dare focarijs suis. vt. s. de dona. inter virũ ⁊ vxo. l. ij.

In testaméto quidé. Or segnori. h. l. pueris ⁊ tironibus videtur difficilis. sed in veritate difficilis nõ est. ⁊ si casum aduertatis cetera erũt plana. Et hec l. ponit duos casus. Unum in pagano. i. in non milite. Scđm casum ponit in milite armate militie mi/ litante. Et primus casus est talis. Quidam nõ miles habe/ bat duos filios. vnum impuberé minorem. xiiij. an. aliũ ma/ iorem. xiiij. an. fecit testamétum ⁊ in testamento suo ita dixit. duos filios meos mihi instituo heredes: ⁊ eos inuicé substi tuo. ⁊ ita reciprocam siue breuiloquã sub. fecit: nunquid hec substitutio ꝯtinet in se duas pupillares. i. in qualibet ꝑsona vnam vulgaré: ⁊ vnam pupillare3. Ad qđ rñdet imperator: rõne inequalitatis vitãde in qualibet persona ꝯtinet vnam vulgaré. in persona aũt coru3 nõ continet pupillaré. ¶ Se/ cundus casus est qui loquit in testaméto militis. ⁊ est talis. Miles armate militie dũ esset in expeditione habebat domi vxoré suam ⁊ filiã suam impuberé natam ex se ⁊ vxore sua. ⁊ habebat fratré. ⁊ fecit testamétum. ⁊ instituit sibi filia3 ⁊ fra/ trem suos hẽdes. ⁊ dixit vos inuicé substituo. postea mortuo milite in militia: vel intra annũ missionis filia impubes de/ cessit quis ei succedet? vel mater ab intestato: vel frater pa/ tris ex substõne? Certe videtur ꝙ mater ei succedere debeat q2 iste persone erant inequales: q2 substituere poterat filie pupillariter: non autem fratri. ⁊ sic videbatur ꝙ contineret vulgarem. ⁊ non pupillare3 substitutionem. Sed certe dicit imperator: ꝙ priuilegium est militis: ꝙ post aditam heredi/ tatem potest facere heredi directam substitutionem. ⁊ ita si probari potest a fratre testatoris ꝙ mẽs sua fuerit hic ꝙ siue decederet filia in pupillari etate post aditam hereditatem: siue ante aditam hereditatem ꝙ frater vocaretur. Dicendũ est ꝙ frater vocabitur matre filie exclusa. ⁊ hoc ex voluntate defuncti. Tex. in testa. quidem eius qui non mi. fue. vt quia rusticus vel miles non militans: sed stans in pago. i. in vil/ la. Tex. altero cui postq̃ heres extitit. i. post aditam heredi tatem. Tex. ijsdem verbis facta. que est substitutio recipro/ ca vel breuiloqua. vt. ff. de vulga. ⁊ pupilla. sub. l. hoc iure. al's incipit iam hoc iure. Tex. sed cum. Hic incipit secun/ dus casus: qui loquitur in milite militante. Tex. defuncta eius filia. sub. in pupillari etate. Tex. postq̃ heres extitit. ⁊ sic post aditam hereditatem. Tex. institutus erat. scilicet tu frater militis defuncti. Tex. substitutione. sub. reciproca vl' breuiloqua. Tex. ⁊ mater. sub. filie pupille. ⁊ vxo. militis. Tex. tu. scilic3 frater militis defuncti. Tex. substituere. sub. directe. Tex. sed tibi. idest a te. sic. ff. si cert. peta. l. si me ⁊ te. Tex. probandum est. ⁊ probatur eo ipso ꝙ contra. non pro/ batur. ¶ Or segnori in. l. ista not. aut non miles testatur. ⁊ facit reciproca3 vel breuiloquam substitutionem. aut miles testatur. ⁊ facit reciprocã vel breuiloquã substõné. Primo casu cum non miles testatur. ⁊ facit breuiloquam substitu/ tionem vel reciprocam: aut persone sunt equales: aut ine/ quales. Equales sunt si ambo sunt impuberes: vel si ambo puberes. Sunt inequales si vnus pubes: alius impubes. Uideamus igitur de singulis. Quida3 non miles habebat duos filios puberes ⁊ dixit: vos filios meos mihi instituo. ⁊ vos inuicem substituo. ista est breuiloqua substitutio: quia breuioribus verbis fieri non posset. Item reciproca dici/ tur: quia hincinde respicit vtrũq3. vt. ff. de vulg. ⁊ pupi. sub. l. lucius. Et ista breuiloqua siue reciproca substitutio conti/ net in se duas vulgares. scilicet in cuiuslibet filij puberis persona vnam vulgarem. q. d. vos filios meos puberes. sc3 petrum ⁊ martinum instituo. si petrus non erit heres: mar/ tinus frater eius sit heres ⁊ econtra. non autem continet in se pupillares: q2 pupillaris nõ potest fieri puberi: sed vulga ris potest fieri ⁊ puberi ⁊ impuberi: vt insti. de vulg. ⁊ pupi. sub. in prin. ⁊. ff. de vulg. ⁊ pup. sub. l. in pupillari. Si autem ambo erant impuberes: ista breuiloqua siue reciproca sub/ stitutio in cuiuslibet persona continet in se vnam vulgarem ⁊ vnam pupillare3. ⁊ sic cõtinet. iiij. substõnes. hoc casu siue petrus non sit heres vocabit martinus ex vi vulgaris sub/ stitutionis. siue sit heres. ⁊ decedat in pupillari etate: voca/ bitur marti. ex vi pupillaris substitutionis. vt. ff. de vulga. ⁊ pupilla. sub. l. lucius. Si autem inequalitas est in personis: vnus pubes: alter impubes. hic si diceremus ꝙ in vna per/ sona ista reciproca contineret vnam vulgarem. ⁊ vnã pupil/ laré: esset inequalitas inter eos: q2 in persona puberis non potest fieri pupillaris. vñ causa inequalitatis tollẽde solum/ modo ꝯtinet in cuiuslibet ꝑsona vnã vulgaré: in nullius aũt persona pupillaré. ⁊ hoc é qđ vult dicere primus casus hu/ ius. l. ⁊ probat. j. de impu. ⁊ al's sub. l. ij. ⁊. l. q̃uis. Uñ. l. do/ cet ꝙ pater d3 dicere hoc casu: si velit ꝙ ꝯtineat pupillare3 in ꝑsona puberis. talé filiũ meu3 puberé ⁊ impuberem mihi heredé instituo. si impubes non erit mihi heres: vel si erit. ⁊ decesserit in pupillari etate: fratrem eius puberé sibi substi tuo: vt probat. ff. de vulga. ⁊ pup. sub. l. iam hoc iure. Si au/ tem miles testat. ⁊ facit substõnem breuiloquã ⁊ reciproca3 si ambe ꝑsone sunt impuberes. ⁊ dicat vos hẽdes instituo. vos inuicé substituo. idé est qđ in testõ pagani dictũ est. S3 si persone sint inequales: vnus pubes: alius ipubes. vnus in ꝑtãte sua: alter non. q2 ei qui nõ est in ꝑtãte testatoris: nõ potest fieri substõ pupillaris: ét si impubes cẽt. vt. ff. de vul. ⁊ pu. sub. l. j. hic quãdo inequales sunt ꝑsone: ista reciproca

siue breuiloqua substitutio in persona impuberis filij continet vnam vulgarem ꝛ vnam pupillarez. vnde siue iste impubes non sit heres siue sit heres: sed decedit in pupillari etate: vocat̃ substitutus. sed si in persona puberis vel eius qui non erat in potestate: continet solũmodo vulgarem. ꝛ hic est secundus casus huius. l. ¶ Oꝛ segnoꝛi diceret aliquis vestrum: quare aliud in pagano: ꝛ aliud in milite? Respondeo paganus nõ potest aliquem instituere heredem vsq ad certum tempus ꝛ facere ꝙ post certuz tempus desinat esse heres. vnde non miles post aditam hereditatẽ non põt facere heredi directaz substitutionẽ: vt. j. de impu. ꝛ alijs sub. l. post aditam. Sed priuilegiũ militis est: vt si dicat volo ꝙ talis sit mihi heres vsq ad annum: ꝛ post annum desinat esse heres valet sub. vt. j. e. l. certi. ꝛ. ff. eo. l. miles ita. §. miles. igit̃ si põt miles facere directam sub. post aditam hereditatem ex illis verbis dum dicit. vos instituo. vos inuicem substituo. si fuit mens eius ꝙ frater eius vocaretur: impubere filio eius defuncto post aditaz hereditatẽ: vocatur frater militis exclusa matre filij impuberis: vt in secundo casu huius. l. ¶ Oꝛ segnoꝛi ad. l. istam opponit̃. ꝛ videtur ꝙ hec. l. nullum priuilegiuz tribuat militi: qꝛ ista reciproca: vbi est inequalitas personarum in vna persona: cõtinet duas substitutiones: si hoc voluit miles: non aliter. Idem etiam est in pagano: vt. ff. ad trebel. l. sceuola. ꝛ. ff. e. l. h iure. al's incipit. iam h iure. quare dixit. Ubi ꝙ in secũdo casu huius. l. de rigoꝛe iuris vocat̃ mater. sꝫ ex causa fideicõ. tenetur restituere fratri testatoꝛis. ꝛ sic intelligebat. j. de impu. ꝛ alijs sub. l. precibus. Sed certe illa opi. non est bona. qꝛ hec. l. loquitur in testamẽto pagani: vbi non obtinet ista specialitas. qꝛ post aditam hereditatem posset fieri directa substitutio: vnde trahitur ibi ad fideicõ. Et ideo vos dicetis aliter. ꝛ vno modo sic. Hoc plusculum est in milite q̃ꝫ in pagano. In pagano reciproca sub. si ẽ inequalitas personarũ in persona impu. non habet duas substitutiones: nisi expresse probet̃ illud testatoꝛẽ voluisse. sꝫ in milite probatur eoipso ꝙ cõtra. non probatur. Nec ob. qḋ dicit littera ista probandũ: qꝛ dicetis ꝙ probat eoipso ꝙ non probatur cõtra. simile no. s̃. e. l. j. Uel dicatis: in milite presumptio est ꝙ voluerit impuberez esse ligatum duobus casibus ꝛ huic presumptioni statur: nisi contrariuz probetur. Sed si alique presumptiones essent in cõtrariuz: secus eẽt: qꝛ onus probationis transfert̃. vnde qḋ dicit hec littera probandum. est intelligendum: si erant alique presumptiones contra te. ¶ Oꝛ segnoꝛi super. l. ista quero ita. ista substitutio in persona impuberis continet duas substitutiones: in persona puberis continet vnam: vsq ad quod tempus valebit? Respon. vulgaris vsq ad tempus adite hereditatis: vt. j. de impu. ꝛ alijs substi. l. post aditam. vñ ista reciproca in persona filij continet vulgarẽ substitutionẽ ꝛ pupillarem. ꝛ durat vul. vsq ad tempus adite hereditatis. post aditaz hereditatez durat pupillaris vsq ad tẽpus pubertatis. in persona fratris durat vsq ad tempus adite hereditatis: nõ postea: nisi frater esset minoꝛ. xxv. an. ꝛ adijsset: ꝛ postea beneficio restitutiõis abstinuisset. quo casu substitutus vocat̃ ex. l. benignitate: vt. ff. de mino. l. j. ꝛ. l. sed ꝛ si. §. sed quod pap. Et istud sufficiat q̃tum ad materiam huius. l. qꝛ plenius dicemus. j. de impu. ꝛ alijs sub. l. precibus.

Ex his verbis. Segnoꝛi sicut l. superioꝛ notat differentiam inter testamentum militis ꝛ non militis: ita ista. Et ponit hec. l. duos casus. ¶ Primus casus in pagano: ꝛ est talis. Quidam non miles habebat seruum fortunatum nomine. in testamento suo instituit sibi heredez ꝛ dixit. fortunato liberto meo cum esset seruus talez rem do lego: nunquid ex istis verbis assequitur libertatem? Rñ. qḋ non. ¶ Secundus casus est in milite: ꝛ est talis. Miles armate militie ita dixit. fortunato liberto meo talez rem do lego sciens illum esse seruum: nunquid ex istis verbis fortunato tenetur relinquere libertatez? Respondeo ꝙ sic: vnde fortunatus ex istis verbis poterit petere libertatem ꝛ legatum. Tex. fortunato liberto meo. sub. cum ille fortunatus esset seruus non liber. Tex. non põt. sub. nec legatum. Sed quare non? Rñ. qꝛ dñs seruis suis sine libertate legare non põt: vt. j. de le. l. seruus. vñ ista verba fuerunt enũciatiua: non dispositiua: vt. s̃. arb. tu. l. lex que. ꝛ. s̃. cõmunia vtriusq iud. l. possessiones. Tex. ac eniz. Incipit secũdus casus. ¶ Oꝛ segnoꝛi no. verba enũciatiua non militis non seruant̃ pro. l. vt ff. de iuris ꝛ facti igno. l. cũ testamẽtum. ꝛ. l. nõ iccirco. Sed si miles ex certa sciẽtia vocat seruum libertum eo animo vt velit seruum esse liberũ: fauoꝛe militis est ꝙ ille sit liber. ꝛ si aliquid sibi relinquit̃: vtrũq assequit̃ ꝛ libertatẽ ꝛ relictuz: cum voluntas militis in expeditione occupati pro. l. debeat obseruari: vt. s̃. e. l. j. in fi.

Certi iuris. In. l. ista ponit̃ talis casus. Miles armate militie fecit testamẽtuz: ꝛ hoc modo dixit. talez sacerdotẽ instituo mihi heredẽ: ꝛ volo ꝙ sit heres per annuz integrũ a moꝛte mea. ꝛ elapso anno volo qḋ desinat esse heres: ꝛ vxoꝛ mea sit heres post biẽnium. postea volo ꝙ vxoꝛ mea desinat esse heres: ꝛ talis ꝯsanguineus meus sit heres in perpetuum. põt ne tale facere testamẽtum miles? Certe põt. sed paganus tale testamẽtum facere non põt. Tex. posse. qꝛ illḋ est priuilegiũ militis: vt. ff. e. l. in fraudẽ. §. neq. ꝛ. l. miles ita §. miles. Secus est in nõ milite: qꝛ non põt habere heredem tempoꝛalez: vñ a nõ milite non põt dari hereditas ex die vel ad diem sed pure. ꝛ si apponat̃ dies: pro non adiecta habet̃: vt. ff. de here. insti. l. si hereditas.

Sicut. In. l. ista duo dicuntur. Primo dicit̃ si miles sciẽs se hẽre filium: ꝛ instituit extraneos heredes: eoipso videt̃ filium exheredare: ꝛ valet testamẽtum priuilegio militari. Scḋo dicit̃: si miles ignoꝛat se filiũ habere: ꝛ instituit extraneũ: hic non videt̃ filiuz exheredare: vñ tale testm̃ non valet: nec succedit ex testõ institutus sed filius preteritus succedit ab intestato. Tex. adeptam here. sub. qḋ est speciale fauoꝛe militis vt h ꝛ s̃. de inoffi. testa. l. in testamento. ꝛ. ff. de inoffi. testa. l. pap. §. siquis in militia. Tex. sed minime valente. sub. ipso iure. quia illa preteritio non habetur pro exheredatione: ꝛ filius preteritus rumpit testamentũ ipso iure si sit in potestate: vt insti. de exhereda. lib. in princi.

Si cum in vtero. In hac. l. dicit̃. Si miles ignoꝛabat vxoꝛẽ suam pregnantẽ cuz esset: vel ignoꝛabat se filiam habere: qꝛ falso rumoꝛe plato credebat eam moꝛtuã: ꝛ ideo extraneũ sibi instituit heredem. ista ꝑteritio non habet̃ pro exheredatione: vnde filia succedet ab intest. Secundo dicit̃: si sciebat se filiam habere: ꝛ ei reliquit legatum nominãdo eam filiam: eoipso vr̃ eam exhẽdare: nec succedet nec impugnabit testamẽtum. Tex. inscio patre milite. qui ignoꝛauit vxoꝛẽ suam pregnantẽ. Tex. ab eo. s. patre milite. Tex. vel cũ in re. hu. eam. s. filiaz. Tex. fal. ru. pla. ¶ Oꝛ segnoꝛi rumoꝛ est qñ a paucis traxit originez: ꝛ scitur a quo. Sed fama est qñ idẽ dicit̃ a pluribus: ꝛ ignoꝛat̃ a quo traxit originem: vt colligit̃ hic. ꝛ. ff. de here. insti. l. j. ꝛ. ff. de testi. l. iij. §. j. Tex. silẽtiũ. i. preteritionẽ. Tex. nequaq̃. infligit. i. inducit. vnde sub. ista filia poterit patri succedere ab intest. nõ valente ipso iure patris testamẽto. vt. s̃. l. prox. in fi. ¶ Et ita no. ꝙ falsus rumoꝛ excusat. ꝛ ad hoc facit. ff. de acqui. here. l. si is qui mihi. §. iussum. Tex. non instituendo eam heredez. sub. sed instituendo extraneuz sibi heredez. Tex. exheredauit. i. exheredasse videtur. sub. ꝛ hoc casu tenet institutio ꝛ valet testamẽtum fauoꝛe militie: vt. s̃. l. proxi. in prin. ꝛ. s̃. de inoffi. te. l. de testamento.

Captatoꝛias. In hac. l. ponit̃ casus de adulatoribus: quoꝛum stirps bona non est. Et in l. ista dicitur. Dixisti cuidam militi: domine vos non habetis prolem: instituatis me dixit miles instituo te. si placet imperatoꝛi. vel si placet titio. ista ẽ captatoꝛia institutio. que nõ valet. siue fiat a pagano: siue a milite. Tex. captatoꝛias: idest adulatorias;

rias: siue deceptorias. ¶ Or segnori no. in. l. ista q̄ captatoria institutio dicitur quando quis blanditur tibi ⁊ dicit instituo te: si placet imperatori: vel si placet titio. ista institutio non est pura: sed quedam derisio. vnde non valet sicut nec tale legatum: vt. ff. de leg. ij. l. captatorie. Et est verum q̄ non valet: si expressim confertur in arbitrium alterius. sed si tacite cōferatur valet: puta si dicat testator instituo te: si titius ascenderit capitolium. Nam expressa nocent: non expressa non nocent: vt. ff. de conditio. ⁊ demon. l. nonnunq̄. ⁊. ff. de regu. iur. l. expressa. Item valet captatoria institutio in tali casu: puta si testator dicat. instituo te heredē: si instituisti me: vt. ff. de here. insti. l. ille. ⁊. l. illa. ¶ Sed quare non valet captatoria institutio? Rn̄deo q: non dz ius testādi in secretum aliene voluntatis cōferri. Sed fideicō. liber. captatio bene valet: vt. ff. de fideicō. liber. l. fideicōmissaria. Et ex. l. ista colligit ar. cōtra scholares qui rogant ab aliquibus: vt debeāt eis aliquid ꝓmittere. ⁊ ipsi dicunt ꝓmitto si placet tali socio meo. ista promissio nullius est momenti.

In testamēto militis.

In. l. ista dicit: q̄ istud est priuilegiū militis q̄ si miles in testamēto reliquit omnia bona sua: heres nō pōt detrahere falcidiā. verūtamen si miles non erat soluēdo: primo soluendum est es alienum. q̄ soluant legata. Tex. explorati iuris est. ad hoc cōcor. ff. ad. l. fal. l. miles. Nec ob. ff. ad trebel. l. j. §. item filij. Dicunt enim quidam q̄ non cessat quarta trebel. vt ibi. Uel dicatis verius q̄ cessat quarte detractio. sed habet locum vt heres cogatur adire: ⁊ aditam restituere. vt ff. ad trebel. l. j. §. j. Text. tueri te potes: quia non debentur legata siue fideicom. nisi deducto ere alieno: vt. ff. ad trebel. l. j. §. si is qui.

Ex militibus.

Segnori expediret q̄ milites armate militie scirent bene. l. istā: q: multi vituperāt seipsos. Et in. l. ista dicit. Miles erat in expeditione: ⁊ habebat a principe stipendia. iste miles tota die ludebat ad azardum. obligauit dextrariū suū ⁊ arma. his ita obligatis: imperator vel dux exercitus ꝓuocauit milites ad arma. iste miles currebat ad tentoriū imperatoris vel ducis. pro deo dn̄e non habeo arma: ea lusi. ⁊ ita pp tale flagitiū militare fuit de expeditione deiectus: nunqd iste poterit testari: siue erat simplex miles: siue centurio? Rn̄. q̄ de castrēsibus bonis poterit testari: si hoc impetrauerit a principe: sed de bonis paganicis non poterit testari: imo bona illa cōfiscantur. Et vt plene liqueat iste articulus circa. l. istam ita distinguitur. Cum miles delinquit: aut cōmittit crimē cōmune: aut militare. Et dicit crimen cōmune cōmittere: si cōmittat homicidiū: vt q: cōmilitonē in expeditione sine cā occidit. vl' si cōmittat adulteriū: dū est in expeditione. ⁊ hoc casu si dānat de eo crimine: efficit intestabilis: ⁊ omnia bona sua etiā castrēsia publicantur: vt. ff. de. testa. l. eius. ⁊. ff. de ve. mi. suc. l. j. Si aūt cōmittit crimen militare subdistinguit. aut ipse est dānatus ex fide rupta q: iurauerat viriliter stare in expeditione: vt. j. de fabri. ⁊ fugit: vel prodebat principem. hoc casu dānatus de tali crimine similiter efficitur intestabilis: quia confiscantur omnia bona sua: vt in preallega. l. ff. de ve. mi. suc. l. j. ⁊. ij. Si autem ipse est damnatus: quia alienauit arma ⁊ equos: hoc casu bona paganica confiscantur: si decessit ab intestato: vt in. l. nostra. in fi. In castrensibus autem bonis si impetrauit a principe vel a duce exercitus qui damnauit eum: testari poterit: al's non. Et sic intelligitur. l. nostra. ⁊. ff. de iniusto rup. ⁊ irri. testa. fac. l. siquis. §. quotiens. ⁊. ff. de lega. iij. l. siquis. §. j. al's si miles. ⁊. ff. de do. inter virum ⁊ vxo. l. cum hic status. §. miles.

Milites.

Segnori hec. l. bona. l. est ⁊ tribuit militibus magnū priuilegium: ⁊ in ea dicitur. Si miles est in expeditione: vt si est in cōflictu: si deijcitur de equo: ⁊ lancea perforetur latus eius ⁊ sanguis eius rutilat hincinde: ⁊ sentit se vulnus mortale habere. ⁊ ponit digitum in puluere ⁊ scribit de sanguine suo in clypeo vel in ense. talem vxorem meam instituo mihi heredem vel filios meos vel talem meuz cōmilitonem vel quēlibet aliū: valet tale testamētum tanq̄ solēne si vnus est ibi qui hoc videat. ⁊ perinde est ac si factuz essz domi coram septem testibus rogatis. Tex. in expeditione. i. in conflictu constituti: vt indicat lr̄a sequens. secus si non essent in expeditione occupati: q: tunc testarentur iure communi. vt j. e. l. penulti. Tex. meritum. i. vtrum meruer it esse heres vel non. sic ⁊ al's prohibetur quis de merito querere. Nam si alicui conceditur rescriptum aliquod a principe vel dignitas: non est querendum meruit vel non. vt. s̄. de diuer. rescrip. ⁊ prag. sanc. l. sacrilegij. Tex. dignitas sue queratur. q: indistincte succedunt ⁊ valet testamentuz. Tex. gladio. sub. vel digito. Tex. esse oportet. sub. tanq̄ solēne. ¶ Or segnori no. q̄ sunt tria tempora. Unum quando sunt domi milites. ⁊ tunc testantur iure communi solemniter in presentia. vij. testium. al's non valent eorum testamenta. vt. j. e. l. penul. ⁊ insti. e. §. j. ⁊. ff. e. l. diuus. Est ⁊ aliud tempus quando sunt in castris in tentorijs. ⁊ tunc possunt testari iure militari. s. non seruata solemnitate iuris communis: que iure communi seruatur in testamentis. ⁊ valent testamenta eorum etiaz si facta sunt coram duobus vel tribus testibus ⁊ sic loquitur. ff. eod. l. lucius. ⁊. l. diuus. ⁊ instit. eo. §. ij. ⁊ valent ista testamenta si moriantur in expeditione vel. j. annum reuersi: non postea. vt. s̄. e. l. ex testamento. Est ⁊ aliud. s. belli in quo est conflictus ⁊ in actu confligendi. ⁊ tunc valent testamēta eorum si scribunt in clypeo vel in vagina vel in puluere de sanguine rutilanti cum gladio vel digito: vt in hac. l. ibi. vbi dicit. si quē in vagina. dūtamen q̄ miles sic scripserit in clypeo vel in vagina vel in puluere campi probetur per duos testes ad minus: puta per scutiferos duos qui secuti erant eum. ⁊ sic intelligitur. ff. e. l. lucius. sed non oportet q̄ illi testes per quos hec probantur sint rogati a milite: vt videant eum scribere: sicut quando adhibentur in testamento pagani. Nam si non probaretur eum non sic scripsisse: non possz peti hereditas vel legatum ex ea scriptura: quia non deficeret ius sed probatio iuris. vt. ff. de testa. tuto. l. duo sunt titij. Uel potest dici q̄ illa scriptura probatur eoipso q̄ littere inueniuntur scripte in clypeo suo vel in vagina vel in puluere campi vt hic.

Si a fratre.

In. l. ista dicitur. Si patruus meus miles instituit matrez meam sibi heredem ⁊ ipsa adiuit eius hereditatem: licz in testamento militis nō fuerit seruata solemnitas iuris communis: tamen frater matris mee vel ēt filius militis ab intestato non succedet. Tex. fratrem testatoris. sub. alium non institutum. Tex. iur consistit. q: ex quo sciebat se filios habere ⁊ eos nō instituit: videtur eos exheredasse. ⁊ valet testm̄ fauore militie. vt. s̄. e. l. sicut. ⁊. l. si cuz. ⁊ s̄. de inoffi. tes. de testamento.

Scriniarios.

Segnori hec. l. ponit talē casuz. Quādo milites vadūt ad expeditionez: aliqui scriniarij. i. tabelliones sequuntur eos. Itē aliqui apparitores sequunt eos: nūqd isti habebunt priuilegium testādi iure militari? Certe non: licet sint scripti in matriculis militum ⁊ stipendia de publico recipiāt. Tex. scriniarios. idest notarios siue tabelliones. ⁊ istud est vulgare romanorum. Et dicūtur scriniarij: quia custodiunt in scrinijs sua instrumenta. Et est hec. l. contra notarios ⁊ apparitores. i. nuncios communis qui faciunt venire milites coraz magistro militum. Tex. decernimus. nō est eis permissum testari iure militari sed iure communi. ¶ Or segnori hec. l. habet vnum contra. vnde vt tollatis illud: dicatis. Si tabellio vel apparitor cā scribendi vel citandi tantum est in expeditione: iste non habz priuilegium testandi iure militari vt hic. Sed si tabellio non tantum exercet officium scribendi vel apparitor officiuz citandi: imo cū opus est armāt se ⁊ sequunt milites. isti tales habēt priuilegium testādi iure mili. ⁊ sic soluit cōtra. ff. e. l. vlti.

NEquidam. In.l.ista ponit talis casus. Quidam erant milites: qui nunq̃ volebant ire ad expeditionem: nunqd isti possunt testari iure mili. Certe non: imo debent solẽniter testari iure cõmuni. Tex. quomodo volũt. i. iure militari. Tex. sancimus. sub. ait iusti. qui fecit. l. istã ꝛ sequẽtem. nam. §. habuistis veteres. ll. aliorũ imperatorũ qui precesserunt iusti. que tribuũt priuilegia militibus. Tamen quidam nõ habent. l. istam ita scriptam: ꝙ sit iusti. Tex. occupati sunt. i. qꝛ sunt in expeditione. Tex. bñficium. ꝛ sic clerici qui degunt in ecclesijs debent habere priuilegia: que cõceduntur clericis non vagabũdis. Et ad hoc accedit. §. de epi. ꝛ cle. l. generaliter. ꝛ §. de testa. mili. l. vlti.

LIcet. Segnori hec. l. sicut ꝛ superior est noua. l. iusti. Et in. l. ista dicitur. filijs potentum hominũ concedunt multa priuilegia. Nam ꝯtingit aliquãdo ꝙ aliqs est impubes: ꝛ est filius magni baronis: ꝛ cingitur cingulo militari: ꝛ efficitur miles. circa hoc ponit casus. Aliqui erant pupilli: propter eorum potentiam effecti sunt milites vel tribuni. ꝛ sunt in expeditione: ꝛ milites sequunt eos propter honorem suum. poterunt ne isti pupilli facere testamẽtum? Certe nõ. non eni cõuenit pupillos tractare secreta sapiẽtũ hominũ: qꝛ cum careant omni discretione: ꝛ forte instituerẽt personas que institui non deberent. h. d. hec. l. ¶ Or segnori no. in. l. ista qd testari est facere id qd faciũt sapiẽtes homines: vñ furiosus non põt testari: vt. j. tit. pxi. l. furiosum. ꝛ insti. qui testã facere possunt. §. furiosi. Item impubes non põt testari: vt. ff. de testa. l. in qua etate. ꝛ. j. ti. px. l. si frater patruelis. Itẽ pdigus non potest testari: vt. ff. de testa. l. is cui bonis.

¶ Qui testamenta facere possunt vel non.

¶ De testamento militis quod fit iure militari. §. dictũ est. Uerũtamen qꝛ non milites interdũ testant: ꝛ expedit scire qui facere possunt testamentũ: ꝛ qui non. ꝛ ideo ponitur hec rubrica. Et si nos sciamus qui nõ possunt facere testamentum: per cõsequens sciemus qui possunt facere testamentũ: qꝛ cõtrariorum eadem est disciplina relatio. ꝛ noticia. ꝛ vno cognito cognoscitur ꝛ reliquũ: vt insti. de tute. in princi. ꝛ. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. ¶ Et no. ꝙ sunt. xij. vel. xiij. persone: que nõ possunt cõmuniter facere testamentũ. Sunt ꝛ quedã alie que nõ possunt simpliciter sed cum quadã solemnitate. Ecce impubes nõ potest facere testamentũ: vt. §. titu. proxi. l. vlti. ꝛ. j. e. l. si super. ꝛ. ff. e. l. in qua etate. Item furiosus dum est in furore non potest testari: sed cum habet dilucida interualla sic: vt. j. eo. l. si furiosum. ꝛ institu. e. §. si furiosi. Item filiusfami. de aduentitio vel profectitio peculio: etiam patris voluntate non potest testari: vt. j. e. l. senium. in fi. ꝛ. ff. de mor. causa do. l. tam his. §. j. de castrensi ꝛ quasi potest: vt. j. e. l. vlti. ꝛ. §. de inoffic. testamen. l. vltima. Item prodigus non potest testari: vt. ff. de testamen. l. is cui bonis. ꝛ. l. eius. §. j. Item hereticus non potest testari: vt. §. de heretic. ꝛ maniche. l. manicheos. ꝛ in constitutione federici que incipit. credentes. Item monachi non possunt testari post solemnem ingressum ꝛ professionem factam: vt. §. de sacrosan. eccle. auc. ingressi. nisi inter liberos inter quos possunt diuidere: vt dicitur. §. de sacrosanc. eccle. auc. siqua mulier. Item condemnati de crimine capitali non possunt testari: vt. ff. eo. l. eius. §. j. Item serui: vt. ff. de testamen. l. qui in testamento. §. seruis. Item capti ab hostibus: quia serui hostium sunt: vt. ff. de vulga. ꝛ pupilla. substitu. l. mella. Item obsides dati hostibus: quia succedunt loco captiuorum: vt ff. eod. l. obsides. Item de statu suo dubitantes: vt. ff. eod. l. de statu. Item qui consciuerunt sibi mortem ob metum future pene: vel ob conscientiam delicti: vt. j. eod. l. si is qui te. in fine. Item qui nullo modo audit: vt. j. eod. l. discretis. Item qui contrahit incestas nuptias: vt. §. de incest. nupt. l. siquis. Sed regulariter certi alij facere possunt testamenta.

CUãq̃. Hec. l. dicit duo que tendunt ad vnum. Et primũ est. Accessi ad imperatorẽ: ꝛ corãm eo talem proposui qõnem. Domine impator socer meus ꝛ frater eius erant socij omniũ bonorũ: potuit ne frater soceri facere testamẽtũ de bonis suis? Respondeo ꝙ sic: ꝛ heredẽ poterit sibi instituere quẽ voluerit. Idem est si socer tuus cũ vxore sua habeat indiuisam paternam vel maternã hereditatem. nõ enim pter hoc perdit testamenti factionem in sua parte. Uidebat ꝙ frater soceri mei qui erat cum eo socius omniũ bonorũ non posset testari: qꝛ non videret testari de parte sua: quin testaret de parte socij. Sed non est ita: qꝛ de parte sua dũtaxat poterit testari: vt. §. pro socio. l. cũ societas. ꝛ. ff. pro socio. l. cum duobus. §. idem rñ. Tex. item. Incipit secundũ dictũ. Sed nunquid hoc ipso sunt socij isti fratres omniũ bonorũ ꝙ pater instituit ipsos indiuisa hẽditate? Certe non credo: nisi animo innuisse probetur: vt. ff. e. l. cum duobus. §. si fratres. Preterea societas consensu contrahit. igitur qui cõsensum dicit probet: vt. ff. pro socio. l. plane. ꝛ. l. vt scit. ꝛ facit. §. ti. proxi. l. si donatione. ꝛ. l. vt emancipati.

SI is. In. l. ista dicunt duo. Primo dicitur. Quidam sane mentis erat cum faciebat testamentũ. ꝛ tunc me cũ vxore mea heredẽ instituit. facto testamẽto pp impatiẽtiam doloris vel pp rabiẽ furoris ꝑuenientis occidit seipsum nunqd rũpit testamentũ? Certe nõ: imo valebit testamentũ ꝛ nos erimus eius heredes. Secus tamen si postq̃ me instituit commisit crimen. ꝛ metu future pene occidit seipsum: qꝛ tũc rumpitur testamentum. hoc dicit hec. l. ¶ Uidete lĩam. si is. s. testator. Tex. qui te. interroganti rñdet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. sed aut impatiẽtia doloris: qꝛ dolebat ita in dente vel in aure ꝙ sustinere non poterat. Tex. se precipitẽ dederit. i. occidit seipsũ. Tex. liqdis pbationibus. i. claris. Tex. cõmendari. i. probari põt. qd probat eoipso ꝙ nõ probatur cõtrariũ. ꝛ ita hic probat aliquid eoipso ꝙ cõtrarium non probat. sic ꝛ als. vt. j. de his qui ma. non poss. super seruis. ꝛ. ff. de iure do. l. dotẽ. Quidã tñ dicunt ꝙ non probat hoc eoipso ꝙ cõtrarium non probatur. sed ipsi male dicunt vt dicam. j. de his qui sibi mor. consci. l. j. ꝛ. ij. Text. ascite. i. imposite. Tex. eius iudiciũ. idest eius vltima voluntas. ꝛ sic sumitur. §. de col. l. j. Tex. quid si. Incipit secundũ dictũ. Tex. future pene. vt qꝛ cõmiserat tale crimen de quo debebat decapitari. Tex. suppliciũ ante venit. sub. occidendo seipsum. Tex. eius. s. testatoris. Sed ad hoc vt plene liqueat quid iuris sit. si aliquis sibi consciuit mortem. circa articulum istum volo vobis tradere quattuor regulas. Et hec est vna regula. Si aliquis occidit seipsum ob impatiẽtiam doloris: vel ob verecũdiam eris alieni cõtracti: vel ob rabiem furoris superueniẽtis: non efficit intestabilis. vñ si ante facit testm̃: non rumpit eius testm̃ vt hic. ꝛ. ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. neq̃. Est ꝛ alia regula. Si qs occidit seipsum ob cõscientiam delicti priuati: puta fecit furtũ: dolet: ꝛ ideo occidit seipsum: nõ efficit intestabilis. insup bona illius nõ confiscant: vt. ff. de his qui sibi mor. consci. l. vlti. §. j. Est ꝛ tertia regula. Si aliquis cõsciuit sibi mortem ob publicũ crimen: puta pp homicidiũ vel adulterium: iste efficit intestabilis. s. testm̃ eius nõ valet. nõ tamen bona sua cõfiscant: qꝛ crimen extinguit morte: vt. ff. de bo. dã. l. vlti. §. ij. in fi. ꝛ. l. cum ratio. Si aũt cõmisit crimen publicũ de quo post mortẽ põt accusari. ꝛ ideo occidit se: efficitur intestabilis: ꝛ omnia bona sua confiscant: vt. ff. de accu. l. ex iudiciorũ. ꝛ. ff. de bo. dã. l. cum ratio. ꝛ. ff. de iniusto rup. ꝛ irri. testa. l. siqs. §. quotiẽs. ꝛ dicã. j. de bo. e. qui sibi mor. consci. l. j. ꝛ. ij.

SEnium. Hec. l. dicit duo. Primo dicit ꝙ ille qui est in senio vel infirmus: si est sane mentis non prohibetur testari. Secundo dicitur qd filius de profectitio vel aduentitio peculio non potest testari. hoc dicit hec. l. Tex. senium quidem etatis. puta centenarius. concor. §. de tran. l. senium. ꝛ ff. e. l.

ff.e.l.ij. Sicut ⁊ senex potest donare: nec sola senectus est impedimento: vt.j.de dona.l.senectus. Tex.filium. Incipit secundũ dictum. Tex.in potestate.sub.patris. Tex. nõ posse. sub.de peculio profectitio vel aduẽtitio: vt.j.e.l.penul. posset tamen de castrensi vel quasi: vt.j.e.l.vlti. ⁊.s.de inoffi.testa.l.vlti. Item filiusfa. non testatur volũtate patris: vt.ff.e.l. qui in potestate. ⁊ insti.e.in princ. sed patris voluntate causa mortis donare põt: vt.ff.de mor.causa do.l.tam is.§.j. Sed que est ratio? Respõdeo s̃m Jo. ⁊ Azo. qꝛ testari est publici iuris. sed mortis cã donare est priuati iuris. ⁊ ideo põt mitigari: vt.C.de tẽ.ap.l.vl.in fi. ⁊ ius publicum non põt imutari pactis priuatorum: vt.ff.de pactis.l.ius publicum. ⁊.l.pactum inter. Sed hec ratio nõ videt̃ bona: qꝛ quo ad publica bona pertinet: non curat̃ patria potestas: vt.ff.ad treb.l.ꝙ attinet. ⁊.ff.de iudi.l.in priuatis. ⁊.l.cum pretor. si ergo non curatur admittit̃ filius vt quilibet paterfa. Vel põt dici ꝙ hec est rõ qꝛ non fit testamẽtum sine institutione heredis. ⁊ instituere heredem debet pendere ex arbitrio testatoris: non ex alieno arbitrio.ff.de here.insti.l.illa institutio. Sed mortis cã donatio põt fieri sine institutione heredis. ⁊ ideo ita põt donare causa mortis filiusfa. volũtate patris. Sed nec hec vr̃ bona ratio: qꝛ non pendet ex arbitrio alicuius.

Si frater. In.l.ista dicitur. Si frater meus patruelis est impubes: non potest testari. sed si pubes maior xiiij.an.vel minor.xv.ann. bene potest facere testamentuz. Tex. si frater tuus patruelis. Dicitur frater meus patruelis: qui natus est ex vno fratre: ⁊ ego de alio: vt insti.de gra.§.quarto. Tex. nihil ex eius postremo idest ex eius testamento vel vltima voluntate. Tex. iudicio. Unde no. qđ masculus impubes non potest testari: nec etiam femina impubes. Et ad istud accedit.s.titu.proxi.l.vltima. ⁊.ff.eo.l.in qua etate. ⁊ insti. quibus non est p.fa. testa.§.preterea. Tex. nam si. Incipit secundum dictum. Tex.frustra conaris. sub. qꝛ tale testamentum est seruandum.

Eunuchis. In.l.ista dicitur. Si aliquis est eunuchus iste non prohibetur facere testamẽtum: nec aliam vltimam voluntatem: dumtamen solemniter faciat. Tex.eunuchis.idest hi qui carent testiculis a natura. Non autem dicuntur eunuchi illi qui habent ex accidẽti testiculos inscissos. ⁊ ita scripsit hic dominus Azo pro pueris solatij causa. Et ad.l. istam facit.s. de eunuchis.l.j. ⁊.ij. ⁊ ibi plenius de materia ista dicetur. ¶ Or segnori querit hic Joan. que erat ratio dubitationis? Respon. ipse. nemo potest testari sine testibus: vt.j.titu.proxi.l.hac consultissima. eunuchus autem caret testibus. igitur si non habet testes non potest testari. Sed certe hoc verbum testis equiuoce sumptum tollit dubitationez: vnde eunuchus qui non habet testiculos potest testari vt hic.

Si quis. In.l.ista dicitur. Si aliquis instituit sibi heredem imperatorem: illud testamentum poterit mutare se viuo ⁊ alium quẽcunqꝫ voluerit instituere: dũtamen illud testamentũ vltimum sit solẽne. Tex. habeat mutãdi iudicij.i.testamẽti vel alterius vltime volũtatis. ⁊ similis est expositio: vt no.s.de sacrosan.ec.l.j. Tex.facultatẽ. Nam imperator sortitur ius cõmune in hoc cum ceteris: vt.j.e.l.penulti.

Cum heredes. In.l. ista dicitur. Si aliqs vult heredem sibi instituere imperator. vel augustam debet eum vel eam instituere coram.vij.testibus: sicut si vellet instituere priuatum. Sed ⁊ si forte aliquis instituit imperа. vel augustam: potest mutare voluntatem: ⁊ alium instituere. Tex.iur̃ scriptis.i.coraz.vij.testibus factis. Or habetis ꝙ in.l.ista imperator ⁊ augusta parificãtur in aliquibus: sed in aliquo notatur differentia inter eos: vt.ff.de le.ij.l.qđ principi. ⁊.l.si auguste.

Hac consultissima. Segnori ll.veteres aliorũ imperatorum qui precesserũt iusti. in superioribus habuistis: amodo omnes ll. que sequuntur sunt noue.ll.iusti. Et in.l. ista noua dñi iusti. tractatur de testamento ceci: cuz qua solẽnitate cecus debeat testari. Et continet in se tres principales partes siue tria dicta. Et primo dicitur: si cecus vult testari dz vocare.vij. testes ⁊ vnum tabulariũ siue notariũ. ⁊ dz ita alloqui illos. domini volo facere testamentum sine scriptis ⁊ volo ꝙ sitis testes. ⁊ tu tabularius ita scribas. ⁊ oĩa que vult disponere dz nuncupare in pñtia illorum ⁊ dicere. instituo mihi heredem petrum album qui moratur in tali loco ⁊ fuit filius talis viri: ne sola pronũciatione nominis possit oriri dubitatio. Item debet dicere ex quot vncijs instituit eum. Item dz exprimere nomina legatariorum quibus relinquit. Itez expressim dz dicere res quas legat vel per fideicõ.relinquit. ⁊ tabularius dz omnia scribere. Insuper debz facere ꝙ testes subscribant ⁊ sigilla sua apponant. Et idem faciet si non vult facere testamentuz ⁊ instituere sibi heredez: sed vult relinquere legata ⁊ fideicom.in codicillis. Nam vocabit.v. testes ⁊ vnum tabularium. ⁊ expressim coraz eis omnia clarificabit. ⁊ debẽt subscribere testes ⁊ sigilla sua apponere vt prius. Et hoc habz locum quando cecus est in bona valitudine. Sed pone ꝙ cecus quando erat in bona valitudine non fecit testamẽtũ: sed deductus est ad infirmitatem. ⁊ est in extremis constitutus ⁊ vult testari vl̃ codicillari. Certe isto casu dz similiter vocare tabularium qui primo scribat omnia. que vult testari vel codicillari. ⁊ postea faciat vocari.vij.testes ⁊ dicet eis qua de causa vocati sunt. ⁊ corã illis testibus tabularius recitabit qđ scripsit: presente etiam ceco. ⁊ postea cũ tabularius recitauerit debz dicere cecus: istud est testamentuz meum. ⁊ que lecta sunt scripta sunt de voluntate mea. ⁊ postea testes debeant subscribere ⁊ sigilla sua apponere. ⁊ idem faciet tabularius. Sed si non põt habere copiam tabularij vt in pluribus locis: tunc debet vocare sacerdotem suum vel aliquẽ scriptorem qui scribat testamentum suum. ⁊ postea dz vocare.viij.testes ⁊ faciet eum recitare coraz.viij.testibus. ⁊ debebit facere istam cartulam subscribi a testibus ⁊ apponere sua signa. quo facto debet illud suum testamentum tradere alicui heredum vel alicui bone persone qui illud custodiat ⁊ eo mortuo: illud testamentum obtinebit vires testamenti. ¶ Tertio dicitur: si diceret aliquis quare tanta solemnitas requiritur in testamẽto ceci? Certe respõdetur ꝙ ceci de facili possunt baratari: nisi tot inspecta oculis: tot insinuata sensibus: tot insuper in tuto collata manibus careant suspitione. hoc dicit hec.l. vsqꝫ in fi. Videte ergo lr̃am ⁊ summariam expositionem lr̃e. Tex. hac consultissima.i.hac.l. facta cum magna deliberatione ⁊ animo pensato: non animo precipiti. Unde colligitur hic ꝙ imperator debet omnia facere cum magna deliberatione. Et ad hoc facit.s.de le. ⁊ con. l.humanum. sic ⁊ al's omnia debent fieri cum consilio. vt.s. de sacrosan.eccle.l.placet. ⁊.s.de diuor. ⁊ re.l.non dubium ⁊.j.tit.j.l.hac consultissima. Tex.sancimus. dicit imperator iusti. qui fecit.l.istam. Tex.carẽtes oculis. vt sunt ceci. Tex. seu morbo. vt sunt ceci ex casu. Tex. vel ita nati. ⁊ ita sunt ceci ex natura. Tex.interesse iuris. Nam regula est ꝙ in testamento cuiuslibet non militis requirantur.vij.testes. vt.j. ti.proxi.l.hac consultissima. Tex.doceant.i.dicant. Tex. exprimant nomina.sub.propria. Tex.dignitates.s.si sunt in dignitate. Tex. ⁊ indicia.i.prenomina vel cognomina. ¶ Or segnori hic formauit dominus Azo vnam qõnem. Quid si dicam cecus instituit galloppressuz: non expresso aliquo prenomine vel cognomine qui nunqꝫ inuenit nisi hic: nunquid valz instõ? Dixit dñs Azo ꝙ sic q̃uis non dixerit prenomẽ vel cognomen: qꝛ certa est spẽs vel q̃ntitas que in obligatione versat̃ ⁊c̃. vt.ff.de verb.sig.l.vbi autem non apparet. ⁊.ff. si cer.pe.l.certum. Et debetis scire ꝙ galloppressus fuit bidellus domini Azo. ⁊ fuit lucratus secum duo milia li.boñ. ⁊ erat valde paruus. ⁊ erat turpior ⁊ nigrior qui ieniretur sub sole. ⁊ natus fuit apud Tarentũ ⁊ semel fuit indutus a

scholaribus de pellibus de feudlatis. Et dixit do. Azo qd nunq̃ fuit in mundo inuentus qui tale nomen haberet. ⁊ aliter ipse non soluit istam questionem. ⁊ si hoc est verum ꝙ nunq̃ fuit in mundo inuẽtus qui tale nomen haberet: bene dixit arg. predictarum. ll. ¶ Oz segnozi in isto pzimo dicto no. non sufficere dicere nomen alicuius: sed debet quis dicere nomen ⁊ dignitatem: ne sola nominum commemozatio quicq̃ ambiguitatis pariat. Ex quo colligitur argu: ꝙ cum aliquis bannitur: ꝙ debz apponi nomen ⁊ cognomen eius. ⁊ ad hoc accedit insti. de le. §. si quis in nomine. Tex. ac cum humana. Incipit secunduz dictum huius. l. Et volunt quidam dicere ex hoc qd dicit in eundem modum: ꝙ sicut in testamento ceci requirunt. vij. testes: sic in codicillis. sed male dicunt. sed solum. v. vt. j. de codicillis. l. fi. Sed hoc erit idez qd in testamento: q2 tabellio ⁊ testis subscribent in codicillis eozum. Et collige hic ꝙ in testamento ceci requirunť. vij. testes rogati ⁊ tab. sed in testamento alterius. vij. vna cuz tabellione: vt. j. titu. j. l. hac consultissima. in pzinci. ⁊. ff. e. heredes palam. in fi. ⁊ auč. de testi. §. ⁊ licet. ¶ Sed quero: nunquid tabellio habeatur loco vnius testis? vt. s. de fide instru. l. in exercendis. q2 pzobatur contra instrumentum duobus vel tribus testibus. Sed vos potestis dicere ꝙ sit testis: vt ff. e. domitius. Et dicam vt instrumentum repzobetur ꝙ requiruntur. iiij. vel. v. testes. ⁊ dicam in. l. in exercendis. ¶ Et no. breuiter ꝙ testamentum ceci in aliquibus habet similitudinem cum nuncupatiuo videntis. s. vt omnia nominenť in vtroq̃. ⁊ ꝙ testes sint rogati: vt. j. ti. j. l. hac ꝯsultissima. Item habet similitudinẽ cum testamento facto in scriptis: q2 vtrobiq̃ testes. subscribunt: ⁊ claudiť: ⁊ sigillatur testamẽtum. Item q2 si non pōt habere tabellionez: adhibeť vnus testis qui sciat scribere: vt. j. ti. j. l. hac ꝯsultissima.

DIscretis. Hec. l. est. l. iusti. Et sicut dixit. s. que solẽnitas requiratur in testamento ceci: sic dicit qd in testamento surdi ⁊ muti casu: vel surdi vel muti tantuz. Et distingue. si aliquis est mutus ⁊ surdus a natura: non poterit testari in scriptis: q2 nescit litteras. nec nuncupatiue: q2 non potest loqui. nec etiam facere aliam vltimam voluntatem: nec relinquere legata vel fideicõmissa: nec libertates. Si autez ex accidenti: tunc q2 potest esse litteratus poterit testari ⁊ codicillari in scriptis non aliter: dũtamen faciat cum solẽnitate. Si autem non est mutus soluz ex accidenti sed audit: poterit testari ⁊ codicillari in scriptis. Si autẽ mutus non est sed surdus: tunc in scriptis per nuncupationẽ testatur ⁊ codicillatur: q2 dicunt mulieres: q2 non est adeo surdus qui loquiť ꝙ non audiat tonitruum. Tex. discretis. i. distinctis ⁊ separatis. Tex. vicia. idest mozbus cuz vicia sint animi: mozbus est cozpozis. Tex. testamentum. sub. nec aliam voluntatem: q2 denegatur: vt. ff. de transa. l. ij. Tex. vicijs. idest mozbis. Tex. pzioꝛi. i. ei qui est ita surdus ꝙ non audiat tonitrua. Tex. seruando. facit insti. e. §. muti.

¶ De testamentis ⁊ quẽadmodum testamenta ozdinentur.

¶ Supza dictum est qui possunt facere testamenta vel non: ⁊ ita de testatozibus. Nunc de ipsis testamentis. s. que testamenta valeant ⁊ que non. Et q2 testamenta ozdinantur cum quadam solẽnitate vt iam subijciam: sequiť quẽadmodũ ⁊c. Unde dices de testamentis. i. que testamẽta valeant que nõ. ⁊ quemadmodum testamenta ozdinentur. s. ꝙ valeant. Uel de testamentis: q2 alia in scriptis: ⁊ alia sine scriptis videamus ⁊ subijciamus. Et quẽadmodum testamẽta ozdinenť. i. cum qua solẽnitate. Et certe testamentuz est volũtatis nostre iusta sententia de eo qd post moztem nostram fieri volumus ff. eo. ti. l. j. Et dicitur testamentũ testatio mentis: vt insti. e. in pzinci. ⁊ hoc ẽm ius ciuile. Sed ẽm Isidozuz dicitur testamentum. i. memozia testatozis. q2 quotiensc̃uq̃ ostenditur alicuius testamentũ: habetur memozia de eo. sed non facio vim. Et diuiditur testamentum: aliud in scriptis: aliud sine scriptis. Et cum qua solemnitate fiat quodlibet eozuz habebitis. j. e. iubemus. ⁊. l. hac consultissima.

TEstes. Tex. in hac cã. s. de qua queriť hic. Tex. signabať. i. sigillabatur. Tex. vsq̃ adhuc. i. vsq̃ ad designatuz testamentũ. ¶ Et no. regulariter in testamẽto facto in scriptis ⁊ sine scriptis requiruntur vij. testes: vt. j. de fideicõ. l. questionẽ. ⁊. j. e. l. iubemus. ⁊. l. hac ꝯsultissima. Fallit vt hic: q2 cõmunis erroz facit ius: vt. ff. de suppel. le. l. j. ⁊. ij. in fi. ⁊. j. de sen. ⁊ inter. o. iudi. si ar biter. ⁊. ff. de offi. pzesi. l. barbarius. ¶ Sed quero: nunquid iste testis de quo dubitabať poterit pzoduci si dubitetur de testamẽto? Et videtur ꝙ sic vt hic. Econtra ꝙ nõ: vt. s. de testi. quoniã liberi. sed tu dic qd valet testamẽtum vt hic. ⁊ insti. e. §. testes. sed non poterit iste pzoduci in testem. Sed quid pzoderit hoc? Certe ꝙ credeť subscriptioni sue ⁊ signationi. vnde poterit institutus petere mitti in possessionem: cõstitutione surrogata in locum edicti diui adriani: vt j. de edic. di. adri. l. fi. Uel fozsitan aduersarius confitebitur verum testamẽtum. Uel dic hoc spãle vt valeat eius testimonium: sicut in. l. iul. maiestatis. vt. j. ad. l. iul. ma. l. nullus. ⁊. ff. ad. l. iul. ma. l. famosi. Uel dicam ꝙ valebit eius testimoniuz in testamento: nõ in iudicio: vt diciť de heretico. s. de here. l. quoniam. ¶ Sed nũquid poterit esse testis in testamẽto nũcupatiuo? Et quidã dicunt ꝙ non: cũ hec. l. solũ loquať in testamẽto facto in scriptis. Sed tu dicas ꝙ sic: cũ de eius statu dubitabať: vt insti. e. §. testes. Et ꝓderit in hoc eius testamentũ: q2 ex illo testamẽto poterit heres petere mitti in possessionem ex cõstitutione surrogata in locũ edicti diui adria. Uel potestis dicere ꝙ de cõsuetudine cum testm̃ nuncupatiuum ꝓbet: sicut scriptũ per publicaz personã: valebit testm̃ in quo est iste scriptus: q̃uis scriptura nũcupatiua non pzobaret de iure: vt. j. e. l. hac consultissima.

TAblicati. Scilicet apud competentem iudicẽ. s. in vrbe apud magistrũ census: in pzouincijs apud pzesidem vel defensozẽ loci: vt. s. de epis. ⁊ cle. l. repetita. ⁊. j. e. l. testamẽta. ⁊. l. cõsulta. Et ad hoc vt istam theozicam reducatis ad practicam: sic debetis facere. Quando testamentũ fit in scriptis fit hoc modo: ꝙ testatoz vel alter de quo ꝯfidit inscribit tantum testamentũ: ⁊ postea testamentũ claudiť: ⁊ ligať cum vij. cozdulis. ⁊ sic vocanť. vij. testes rogati: ⁊ dicitur cozã his a testatoze. istud est meum testamẽtum: volo ꝙ sitis testes. ⁊ rogo ꝙ quilibet subscribat ⁊ sigillet. ⁊ ita postea subscribent ⁊ signabunt: ponẽdo quilibet suum sigillum in sua cozdula. moztuo testatoze pzoduceť testamentũ cozam iudice. ⁊ iudex mittet pzo testibus. ⁊ faciet eos iurare de veritate dicenda. ⁊ dicet. per sacramẽtum verum est istud testamentũ in quo fuistis testes. ⁊ hoc queret a quolibet separatiz. debet dicere testis. ostendatis subscriptiones ⁊ sigilla. ⁊ iudex debet ostendere. ⁊ eis ostensis ⁊ cognita sua subscriptione ⁊ sigillo debet dicere testis. istud est meum sigillum: ⁊ ista est mea subscriptio: vnde sciatis ꝙ bene fui pzesens ⁊ testis ⁊ rogatus vt essem testis huic testamẽto. ⁊ sic subsequenter debet facere de alijs testibus iudex. ⁊ sic pzobato hoc testamento: aperietur testamentum per iudicem incisis cozdulis. Et heres debet petere ꝙ istud testamentũ publicetur. qd faciet iudex hoc modo: quia faciet scribi in actis de verbo ad verbuz: sicut contineť in testamento aperto: qd testamentuz erat cum talibus subscriptionibus ⁊ sigillis: qd apertum fuit in pzesentia heredis ⁊ testium subscriptozuz sua sigilla ⁊ subscriptiones recognoscentium. ⁊ dies ⁊ annus publicationis ⁊ consulis siue nomen imperatoꝛ. ⁊ postea qd subscriptũ est in actis: scribeť in quadam carta: que dabitur heredi. Et hoc fit: quia testamentum apertuz non pzobaret: ⁊ quia testes in eo subscripti possent decedere. Sed in isto testamento nonne ista carta est exemplum? vnde non pzobat: vt. s. de edendo. pzocuratoz. ⁊ auč. ibi signata. ⁊. s. de diuer. rescriptis. l. sancimus. Et certe verum est qd exemplum non pzobat nisi sit publicatum. sed si est publicatum apud iudicem competentem: dicam ꝙ pzobabit. Unde dicam in contrarijs quod ibi nulla fuit publicatio facta: ⁊ ideo non pzobat: nisi ostendatur auctenticũ siue oziginale. sed vbi est publicatum: tunc

dicam

dicam q̄ probat: vt in auc. vt fratrum fi. §. illud. ꝛ. ff. de admi. tu. cyrographis. Tex. casu. sed nōne iste qui dicit casum de-bet probare eum: vt. j. queádmodum te. aperi. l. codicillos. Sed dico q̄ voluit alterum probare: qđ potest: vt. ff. de pro ba. l. certa. Item probatur dolus non esse cómissus: vt. j. de cur. re. l. carceris.

c **X imperfecto.** Et facit ad. l. istam. ff. de le. iij. ex imperfecto. Tex. soluerit. i. q̄tū ad ne-cessitatez: vt. s̄. de le. ꝛ con. l. fi.

SI in nomine. Scilicz heredis: vocando euz alio nomine q̄z vocaret: credens euz sic vocari. Tex. nihil officit veritati. vnde ille de quo cogitauit testator erit heres: si cóstet de cor-pore. facit. j. de lega. l. si fortidianum. ꝛ. ff. de le. j. Tex. si in nomine. s. proprio qđ quis non debet in frau-dem mutare: vt. j. de mu. no. l. j. Tex. prenomine. s. qđ prece-dit nomen: vt domitius Vulp. qui vocabat proprio nomine Vulp. vt. ff. de mino. l. pe. ꝛ dicit apud hyspanos Petrus Martini. Tex. cognomine. hoc probet a matre. Tex. agno-mine. hoc a patre: vt lambertatius carbonensis.

NEqz professio. Que est ad alterius in-terrogationé: qz alius vadit ad testatorez ꝛ dicit. pater quid derelinquetis mihi? Re-spondet relinquo tibi predia. Sed asseue-ratio est: que fit vltro sine alterius interro-gatione: quádo pater vltro dicit: ꝛ vocat aliquez veni huc o mi carissime. ꝛ sic exponit. s̄. de proba. l. nó nudis. ꝛ. l. nó epi-stolis. ¶ Sed no. hic q̄ si insti. p. pleba. filium qui nó erat fi-lius: sed nó aliter erat institutus: tūc non hz locū. l. ista: vt. j. de here. insti. si pater. Si aūt erat aliter instituturus: tūc vz: vt. ff. de condi. ꝛ demó. falsa demonstratio. Sed contra. ff. de heredi. institu. l. si frater. Solu. ibi diligebat eū testator tanq̄z fratrem: sciens bene nó fratrem hic credebat eum filiū. Vel dic aliud in filio: qz ibi est maximus dolor si non est filius: qz non tantum dilexerunt eum in preteritum: q̄tum scita veri-tate oderunt in futurū. Et aliud in fratre in quo non est tan-tus dolor: imo gaudent multi si sciunt eum nó fratrez: vt ita totam habeant successionem paternam.

VErba. Tex. significauit. sub. cum in veritate donasset. Tex. nó per fringunt. i. non imutant. ideo qz verba sunt enunciatiua: nó dispositiua. ꝛ verba denun ciatiua non imutant substantiam veritatis: nec aliquod habent robur: vt. s̄. cómunia vtriusq̄z iudi. l. possessionuz. ꝛ. ff. ad sil. l. siquis in gra. ꝛ. s̄. de arbi. l. j. Sed contra. ff. de dona. l. ex hac scriptura. vbi verba enunciatiua habent robur. So. aut aliquis dicit in testamé-to verba ad auferendū qđ concessit inter viuos: ꝛ tunc habz locum. l. ista. Aut ad donandū qđ non concessit inter viuos dicens. sciant heredes mei: q̄ talis inter viuos donat sibi tale predium: tunc valet: ꝛ tunc donat q̄uis inter viuos nó donasset: qz falsa demonstratio nó perimit legatum: vt. ff. de condi. ꝛ demon. l. falsa demonstratio.

ERrore. Hic ponit de imperitis ta-bellionibus qui nihil sciūt vel paruz. Videt ꝛ no. hic q̄ si plus est di-ctum: ꝛ minus scriptū q̄ statur dicto ꝛ non scripto. ad qđ facit. ff. de here. insti. l. j. Tex. q̄z desijt heres esto. hic desijt heres vel dicam esto. ¶ Et no. q̄ tribus tm̄ verbis pót testari testator: vt si dicat titius heres esto: vt. ff. de here. institu. l. j. in fi. Sed quidá volūt dicere q̄ deficiebát hic omnia illa verba heres esto. sed erat scriptū solū titius. ꝛ ita dicūt q̄ vno verbo pót quis testari: sed male dicūt. qz. l. illa de here. insti. dicit q̄ vno verbo non pót quis testari: sed duobus.

c **CAsus.** Pone casum q̄ testator voca-uit testes ꝛ dixit. istud est meuz testamentum: sitis testes: ꝛ signetis ꝛ subscri-batis. ceperunt signare ꝛ subscribere. anteq̄z oés scriberent ꝛ signarent vnus de testib⁹ morbo sontico ce cidit ꝛ oés testes fugierūt: nūqd alij poterūt postea scribere ꝛ signare? Et certe q̄uis testamētū debeat signari ꝛ subscri bi vno ꝯtextu: tñ iste casus nó oberit. hoc dicit ꝛ facit. ff. qui tes. fa. pos. l. heredes palá in fi. ꝛ. l. se. ꝛ. j. e. cū antiquitas.

s **IN nó speciali.** Tex. vz. vt. j. eo. hac cósultissima. ꝛ. l. iubemus. ꝛ. l. fi. ꝛ. j. de fideicom. qónem.

s **I testamētū.** Tex. nó oportet. facit. j. eo. l. diuz.

NOn icciro. Tex. vires. i. firmi-taté. Sz videbatur contrariū: qz viciosuz testm̄ non est testm̄. vt ff. queád. tes. ape. l. ij. §. testm̄. ꝛ. j. de edic. di-ui. adri. tol. l. fi. ꝛ res furtiua dño viciosa ꝛc. vt insti. de vsuc. §. rei furtiue. Sed tu dicas q̄ hec dictio. viciosa. est equoca. Viciosum. i. falsum. ꝛ tunc non valz testm̄ vt in ꝯrijs. Et viciosum. i. non vsucapibile: vt in dicto. §. rei furtiue. ꝛ tunc valet testm̄ vt hic.

SI vnus. Tex. defuerit. i. abūs fue rit. Tex. anulo. i. sigillo: qz antiqui anulo sigillabant. Tex. deficit. qz oés testes debét esse presentes. vt. ff. e. l. he redes palá in fi. ꝛ. l. fi. Tex. cómissa. nó q̄ si facit testator consulte non valet. si incósul-te: valet. vt. ff. de his que in testa. delen. l. j. ꝛ. l. cancellauerat ꝛ. l. proxime. Si autez que ante sunt prescripta vel cancella ta testator sciuit: non valent. si autem eam ignorauit: tunc va lent. vt. ff. de his que in te. delen. l. j. ꝛ. ij.

TEstandi. Not. q̄ qs pt facē testm̄ de pecunia qđ vult: non tñ qs presumit adeo fatuus vt iactet. ff. de proba. l. verius. ꝛ. l. cū de indebito. Et no. q̄ quis non pót mutare formam iuris. vt. ff. de admi. tu. l. quidam decedens.

NOn codicilluz. Tex. pro-bant euidé ter. qz ista exheredatio demóstrat q̄ vult facere testm̄ cum in codicillis nec dari nec adimi possit hereditas. vt. j. de codicillis. l. j. ꝛ. l. si idé. Īté qz extrinseca iudicát intrin-seca: vt insti. de rerum diui. §. gallinarum.

QVoniá idignū. Tex. impe-ratiuis. cuz dicit testŏr: iubeo mando. Directa sunt oia verba noiatiui casus. Tex. inflexis. qñ i ge nitiuo vl' alio casu q̄z in noiatiuo. Tex. ꝛ im peratiuis. si pones casuz ꝛ ét i directis: vo-lo q̄ titius sit heres. sz si inflexit sic istituo titiū. Et no. hac. l. q̄ in testis é qdaz solénitas sublata: qz olim fiebat vbis ipe-ratiui: hodie q buscūq̄z vbis. sic in actis solénitas é sublata vt. s̄. de for. ꝛ impe. l. j. ꝛ. ff. de neg. ge. l. pe. Īté in petéda bo. pos. vt. s̄. q admit. ad bo. pos. pos. l. bonoꝝ. ꝛ. l. fi. Īté ꝛ in in-terdictis. vt. j. de interdictis. l. incerti. Īté in alijs duob⁹ est hec sublata solénitas: qz olim fiebat testm̄ solū in chartis ꝛ tabulis: nó autem in mēbranis. sz hodie pót fieri in vtroq̄z. Īté olīz necesse erat vt in vno mométo inciperet ꝛ cópleret testm̄: hodie pót pluribus momētis dūtamen eodé cótextu.

s **NOn dubiuz é.** Et dicas q̄ si p errorem iuris: non repetet. sz si p erroré facti: aut extra iudi-ciuz ꝛ tūc nó nocet. sz in iudicio sic. vt. s̄. de iu ris ꝛ facti igno. l. cū quis. ꝛ. l. si post diuisioné ꝛ. l. cū testm̄. Sed quid si inceperit soluere per erroré facti in iudicio: nunqd sibi preiudicat? Dicunt quidá q̄ sic: vt in alijs teneat soluere. vt. j. ad. l. fal. cum testó. Sed tu dicas có trariū. Nó ob. dicta auc. qz ibi sibi preiudicat q̄tū ad illum cui cepit soluere non q̄tum ad alios.

t **TEstamētū.** Tex. appellauit. qz di xit illud é testm̄ meuz: meū elogiū: mea vltima volūtas. Vel dixit isti sunt mei codicilli: mei pugillatores: mea epl'a.

scholaribus de pellibus de feublatis. Et dixit do. Azo qd nunq̃ fuit in mundo inuentus qui tale nomen haberet. ꝛ aliter ipse non soluit istam questionem. ꝛ si hoc est verum ꝙ nunq̃ fuit in mundo inuẽtus qui tale nomen haberet: bene dixit arg. predictarum. ll. ¶ Qꝛ segnori in isto primo dicto no. non sufficere dicere nomen alicuius: sed debet quis dicere nomen ꝛ dignitatem: ne sola nominum commemoratio quicq̃ ambiguitatis pariat. Ex quo colligitur argu. ꝙ cum aliquis bannitur: ꝙ debꝫ apponi nomen ꝛ cognomen eius. ꝛ ad hoc accedit insti. de le. §. siquis in nomine. Tex. ac cum humana. Incipit secunduꝫ dictum huius. l. Et volunt quidam dicere ex hoc qd dicit in eundem modum: ꝙ sicut in testamento ceci requirunt. vij. testes: sic in codicillis. sed male dicunt. sed solum. v. vt. j. de codicillis. l. fi. Sed hoc erit ideꝫ qd in testamento: qꝛ tabellio ꝛ testis subscribent in codicillis eorum. Et collige hic ꝙ in testamento ceci requirunt. vij. testes rogati ꝛ tab. sed in testamento alterius. vij. vna cuꝫ tabellione: vt. j. titu. j. l. hac consultissima. in princi. ꝛ. ff. e. heredes palam. in fi. ꝛ auc. de testi. §. ꝛ licet. ¶ Sed quero: nunquid tabellio habeatur loco vnius testis? vt. s. de fide instru. l. in exercendis. qꝛ probatur contra instrumentum duobus vel tribus testibus. Sed vos potestis dicere ꝙ sit testis: vt ff. e. domitius. Et dicam vt instrumentum reprobetur ꝙ requiruntur. iiij. vel. v. testes. ꝛ dicam in. l. in exercendis. ¶ Et no. breuiter ꝙ testamentum ceci in aliquibus habet similitudinem cum nuncupatiuo videntis. s. vt omnia nominent in vtroq; ꝛ ꝙ testes sint rogati: vt. j. ti. j. l. hac ꝯsultissima. Item habet similitudinẽ cum testamento facto in scriptis: qꝛ vtrobiq; testes. subscribunt: ꝛ clauditur: ꝛ sigillatur testamẽtum. Item qꝛ si non pōt habere tabellioneꝫ: adhibet vnus testis qui sciat scribere: vt. j. ti. j. l. hac ꝯsultissima.

Discretis. Hec. l. est. l. iusti. Et sicut dixit. s. que solẽnitas requiratur in testamento ceci: sic dicit qd in testamento surdi ꝛ muti casu: vel surdi vel muti tantuꝫ. Et distingue. si aliquis est mutus ꝛ surdus a natura: non poterit testari in scriptis: qꝛ nescit litteras. nec nuncupatiue: qꝛ non potest loqui. nec etiam facere aliam vltimam voluntatem: nec relinquere legata vel fideicōmissa: nec libertates. Si auteꝫ ex accidenti: tunc qꝛ potest esse litteratus poterit testari ꝛ codicillari in scriptis non aliter: dūtamen faciat cum solẽnitate. Si autem non est mutus soluꝫ ex accidenti sed audit: poterit testari ꝛ codicillari in scriptis. Si autẽ mutus non est sed surdus: tunc in scriptis per nuncupationẽ testatur ꝛ codicillatur: qꝛ dicunt mulieres: qꝛ non est adeo surdus qui loquitur ꝙ non audiat tonitruum. Tex. discretis. i. distinctis ꝛ separatis. Tex. vicia. idest morbus cuꝫ vicia sint animi: morbus est corporis. Tex. testamentum. sub. nec aliam voluntatem: qꝛ denegatur: vt. ff. de transa. l. ij. Tex. vicijs. idest morbis. Tex. priori. i. ei qui est ita surdus ꝙ non audiat tonitrua. Tex. seruando. facit insti. e. §. muti.

¶ De testamentis ꝛ quẽadmodum testamenta ordinentur.

¶ Supra dictum est qui possunt facere testamenta vel non: ꝛ ita de testatoribus. Nunc de ipsis testamentis. s. que testamenta valeant ꝛ que non. Et qꝛ testamenta ordinantur cum quadam solẽnitate vt iam subijciam: sequitur quẽadmodū ꝛc. Unde dices de testamentis. i. que testamẽta valeant que nō. ꝛ quemadmodum testamenta ordinentur. s. ꝙ valeant. Uel de testamentis: qꝛ alia in scriptis: ꝛ alia sine scriptis videamus ꝛ subijciamus. Et quẽadmodum testamẽta ordinentur. i. cum qua solẽnitate. Et certe testamentuꝫ est volūtatis nostre iusta sententia de eo qd post mortem nostram fieri volumus ff. eo. ti. l. j. Et dicitur testamentū testatio mentis: vt insti. e. in princi. ꝛ hoc ſm ius ciuile. Sed ſm Isidoruꝫ dicitur testamentum. i. memoria testatoris. qꝛ quotienscunq; ostenditur alicuius testamentū: habetur memoria de eo. sed non facio vim. Et diuiditur testamentum: aliud in scriptis: aliud sine scriptis. Et cum qua solemnitate fiat quodlibet eoruꝫ habebitis. j. e. iubemus. ꝛ. l. hac consultissima.

Testes. Tex. in hac cā. s. de qua queritur hic. Tex. signabatur. i. sigillabatur. Tex. vsq; adhuc. i. vsq; ad designatuꝫ testamentū. ¶ Et no. regulariter in testamẽto facto in scriptis ꝛ sine scriptis requirunt vij. testes: vt. j. de fideicō. l. questionẽ. ꝛ. j. e. l. iubemus. ꝛ. l. hac ꝯsultissima. Fallit vt hic: qꝛ cōmunis error facit ius: vt. ff. de suppel. le. l. j. ꝛ. ij. in fi. ꝛ. j. de sen. ꝛ inter. o. iudi. si arbiter. ꝛ. ff. de offi. presi. l. barbarius. ¶ Sed quero: nunquid iste testis de quo dubitabatur poterit produci si dubitetur de testamẽto? Et videtur ꝙ sic vt hic. Econtra ꝙ nō: vt. s. de testi. quoniā liberi. sed tu dic qd valet testamẽtum vt hic. ꝛ insti. e. §. testes. sed non poterit iste produci in testem. Sed quid proderit hoc? Certe ꝙ credetur subscriptioni sue ꝛ signationi. vnde poterit institutus petere mitti in possessionem: cōstitutione surrogata in locum edicti diui adriani: vt j. de edic. di. adri. l. fi. Uel forsitan aduersarius confitebitur verum testamẽtum. Uel dic hoc spāle vt valeat eius testimonium: sicut in. l. iul. maiestatis. vt. j. ad. l. iul. ma. l. nullus. ꝛ. ff. ad. l. iul. ma. l. famosi. Uel dicam ꝙ valebit eius testimoniuꝫ in testamento: nō in iudicio: vt dicitur de heretico. s. de here. l. quoniam. ¶ Sed nūquid poterit esse testis in testamẽto nūcupatiuo? Et quidā dicunt ꝙ non: cū hec. l. solū loquatur in testamẽto facto in scriptis. Sed tu dicas ꝙ sic: cū de eius statu dubitabatur: vt insti. e. §. testes. Et ꝓderit in hoc eius testamentū: qꝛ ex illo testamẽto poterit heres petere mitti in possessionem ex cōstitutione surrogata in locū edicti diui adria. Uel potestis dicere ꝙ de cōsuetudine cum testm̄ nuncupatiuum ꝓbet: sicut scriptū per publicaꝫ personā: valebit testm̄ in quo est iste scriptus: q̃uis scriptura nūcupatiua non probaret de iure: vt. j. e. l. hac consultissima.

Publicati. Scilicet apud competentem iudicẽ. s. in vrbe apud magistrū census: in prouincijs apud presidem vel defensorẽ loci: vt. s. de epis. ꝛ cle. l. repetita. ꝛ. j. e. l. testamẽta. ꝛ. l. cōsulta. Et ad hoc vt istam theoricam reducatis ad practicam: sic debetis facere. Quando testamentū fit in scriptis fit hoc modo: ꝙ testator vel alter de quo ꝯfidit inscribit tantum testamentū: ꝛ postea testamentū clauditur: ꝛ ligatur cum vij. cordulis. ꝛ sic vocantur. vij. testes rogati: ꝛ dicitur corā his a testatore. istud est meum testamẽtum: volo ꝙ sitis testes. ꝛ rogo ꝙ quilibet subscribat ꝛ sigillet. ꝛ ita postea subscribent ꝛ signabunt: ponẽdo quilibet suum sigillum in sua cordula. mortuo testatore producetur testamentū coram iudice. ꝛ iudex mittet pro testibus. ꝛ faciet eos iurare de veritate dicenda. ꝛ dicet. per sacramẽtum verum est istud testamentū in quo fuistis testes. ꝛ hoc queret a quolibet separatiꝫ. debet dicere testis. ostendatis subscriptiones ꝛ sigilla. ꝛ iudex debet ostendere. ꝛ eis ostensis ꝛ cognita sua subscriptione ꝛ sigillo debet dicere testis. istud est meum sigillum: ꝛ ista est mea subscriptio: vnde sciatis ꝙ bene fui presens ꝛ testis ꝛ rogatus vt essem testis huic testamẽto. ꝛ sic subsequenter debet facere de alijs testibus iudex. ꝛ sic probato hoc testamento: aperietur testamentum per iudicem incisis cordulis. Et heres debet petere ꝙ istud testamentū publicetur. qd faciet iudex hoc modo: quia faciet scribi in actis de verbo ad verbuꝫ: sicut continetur in testamento aperto: qd testamentuꝫ erat cum talibus subscriptionibus ꝛ sigillis: qd apertum fuit in presentia heredis ꝛ testium subscriptoruꝫ sua sigilla ꝛ subscriptiones recognoscentium. ꝛ dies ꝛ annus publicationis ꝛ consulis siue nomen imperatoris. ꝛ postea qd subscriptū est in actis: scribetur in quadam carta: que dabitur heredi. Et hoc fit: quia testamentum apertuꝫ non probaret: ꝛ quia testes in eo subscripti possent decedere. Sed in isto testamento nonne ista carta est exemplum? vnde non probat: vt. s. de edendo. procurator. ꝛ auc. ibi signata. ꝛ. s. de diuer. rescriptis. l. sancimus. Et certe verum est qd exemplum non probat nisi sit publicatum. sed si est publicatum apud iudicem competentem: dicam ꝙ probabit. Unde dicam in contrarijs quod ibi nulla fuit publicatio facta: ꝛ ideo non probat: nisi ostendatur auctenticū siue originale. sed vbi est publicatum: tunc

dicam

Testaméta omnia. Siue facta i scriptis: siue facta sine scriptis. Tex. cetera sc; donationes olim vltra. c. aureos: hodie vltra. ccccc. vt. j. de dona. l. penul. ⁊ fi. Sed hoc qđ dicit hec. l. est correctũ: vt in auc. de defen. ci. §. nulla. vbi pót fieri publicatio testamentoꝝ donationum ⁊ singuloꝝ que debẽt insinuari apud p̄sidis, puincie magistratũ: ⁊ apud defensorẽ ciuitatis. Item no. ꝙ vetustas est seruanda: vt. j. l. fi. ⁊. ff. de iuriur. l. semper.

Omniuz testamẽtoꝝ. Hec. l. continet pulcherrima verba ⁊ bona est: sed raro accidit. Et dic casum ꝙ aliquis timẽs ne agnati siue cognati fabricarẽt post mortem suam testamentũ falsum accessit ad imperatorez: ⁊ flexis genibus extracto pileo manibus can, cellatis dixit imperatori ꝙ volebat corã eo facere testm̃: ⁊ sic fecit: qđ valet ⁊ habet̃ pro insinuato ⁊ publicato: nec hẽbat heres necesse petere ₿m ta. siue al's esset opus sed habebit̃ pro herede. ⁊ hoc dicit. Tex. omniũ testamẽtoꝝ. i. conditoꝝ siue in scriptis siue sine scriptis. Tex. mera. i. pura. Tex. nobiles. que sunt circa principem. Tex. toto iure. qđ est in scrineis impatoris. Uel iõ dicit: qꝛ semp corã principe ⁊ iuxta eum sunt periti iuris. Tex. bo. pos. s. ₿m ta. ¶ Unde no. inuenio casum in quo scriptus h; petẽ ₿m ta. vt institutus sub conditione: vt. ff. de bo. poss. ₿m tab. l. equissimũ. §. si sub ꝯditione. Et in alijs casibus nõ hẽbit necesse petere inscriptus coram impatore: vt. ff. de inoffi. te. posthumus. que dixi. s̃. de ₿m ta. l. fi. Tex. alia nocere. puta si erat stabilis: al's vel institutus: cũ aliter nõ valeret. Et no. ꝙ testm̃ factũ corã principe habetur pro solẽni: ⁊ pót peti ex eo ₿m ta. ¶ Sed quero: nunqd valeat hoc testm̃ sine omni teste? Dicũt quidã ꝙ sic: ⁊ dicũt ꝙ in testõ gñaliter requirunt̃. vij. testes: vt. j. l. hac ꝯsultissima. ⁊ in testõ ceci. viij. vt supiori ti. l. hac ꝯsultissima in testaméto rustici. v. vt. j. e. l. fi. ⁊ in testõ militis degẽtis i castris duo: vt. ff. de mili. test. titius lucius. si est in ꝯflictu ẽt sine aliquo teste: vt. s̃. de mili. testõ. l. milites. Item si fiat corã principe. Sed istud nõ placet ꝙ possit fieri corã principe sine testibus: qꝛ si factũ est coram principe: nõ est credibile ꝙ fecerit sine testibus: qꝛ nõ est credibile ꝙ impator stet sine multitudine hominũ: que p̄sumptio est iur̃ ⁊ de iure: vt non possit probari contrariũ. s. ꝙ sit factum sine presentia testium.

Volumus. Tex. ad nos. sub. proceres nostros: vt superiori. l. ⁊c. Tex. potentium. vt prefectum mariscallum. Et no. ꝙ imperator vult se legibus subijcere. ad quod facit. s̃. eo. ex imperfecto.

Hac cõsultissima. Hec est noua. l. ⁊ imperatoris theodosij. Tex. hac ꝯsultissima. i. hac. l. facta cu; cõsilio. Et sic collige ꝙ cum ꝯsilio oia debent fieri: vt. s̃. de diuor. l. non dubiũ. ⁊ de sacrosanc. ec. l. placet. ⁊ superiori ti. l. hac ꝯsultissima. Tex. ciuibus. i. liberis. nam serui non possunt esse testes in testõ: vt. ff. e. seruus. Item puberibus ⁊ masculis. insti. de testa. in prin. Tex. nullo actu. s. ꝯrio vt. ff. e. ad testm̃. ⁊. l. heredes palã. Et hẽtis ꝙ in fine testaméti debent fieri subscriptiones ⁊ sigilla. Sed ꝯ. vt. j. eo. l. cum antiquitas. §. si tñ. vbi dicit ꝙ subscriptiones ⁊ sigilla debẽt fieri in medio: ⁊ nõ in prin. vel in fi. Sol. dic ꝙ illa loquit̃ ₿m istam. nam hic dr̃ ꝙ in tpe medio debẽt fieri subscriptiones. non aũt dici t ꝙ in medio testi. Nam tria tpa sunt. Primum quãdo vocant̃ testes. Scdm qñ signant ⁊ subscribũt. Tertiũ quãdo recedunt. Et ita fit in scriptis testm̃: quãdo testator ꝑ se vel per aliũ de quo ꝯfidit scribit: ⁊ nõ vult aliquẽ scire que in eo ꝯtinent̃. ⁊ postea claudit ⁊ ligat cũ cordulis. ⁊ dicit testibus vocatis. istud est meũ testm̃. ⁊ rogat eos vt subscribãt ⁊ sigillent in principio carte ⁊ in fi. vbi est magnũ spacium. ⁊ ibi fiunt subscriptiões intus ⁊ extra. ⁊ postea ponent̃ sigilla ita ꝙ in media carta ẽ testm̃. na; spaciũ ẽt relinquit ex transuerso. Tex. ex imperfecto. Sed ꝯ. ff. de ꝯfir. tu. l. qui a patre. So. iure. ff. nõ valebat testm̃ imperfectum inter liberos. sed sic iure codicis vt hic ⁊. s̃. fa. her. l. fi. Uel dic imperfectũ testm̃ valet inter liberos quo ad instõnez ⁊ legata vt hic ⁊. s̃. fami. her. l. fi. sed nõ quo ad dationem tutoris: vt in contrario. ⁊. s̃. de testa. tuto. l. mater. Sed ꝯ. ff. de le. ij. l. pacto. §. mater. vbi valet testm̃ imperfectũ. sed hic dic qđ ibi dixi ꝙ valeret pro codicillis. Uel ibi ideo dr̃ imperfectũ qđ iur̃ non pót ꝓducere tutorem in testaméto: sed bene erat perfectum.

Per nũcupationẽ. Duobus modis fit testm̃ nũcupatiuu;: quãdo nulla fit scriptura: sed solum corã. vij. testibus: ⁊ corã eis omnia dicunt̃. Item qñ fit scriptura: vt qñ testator facit legi per tabellionẽ totu; suũ testm̃: nec ibi fiunt subscriptiones nec signatiões. ⁊ ita fit hodie quasi ab oibus: ⁊ nõ ıplet vires ex scriptura: sed ex nũcupatiõe. Tex. infirmari facit. j. de his qui. vt indig. hẽditas. Item. ff. de here. insti. l. penul. ⁊ fi. sed ibi fecit ⁊ cõpleuit vltimã volũtate; faciendo codicillos. Item fallit. j. e. l. vt ibi. Itẽ fallit. ff. de testa. milit. eius militis. Item fallit ⁊ sic no. qđ in testõ aliqñ requirunt̃. viij. testes: vt in testõ ceci ⁊ ignari litterarũ vt nõ valentis subscribere: vt supiori ti. l. hac ꝯsultissima. ⁊ hac. l. §. ꝙ si litteratus. Aliqñ. v. vt. j. e. l. fi. Aliqñ. vij. vt generaliter in hac. l. in princi. Aliqñ. v. vt. j. e. l. se. sed hoc non valet vt testm̃. sed vt codicillus. Aliqñ coraz duobus: vt. ff. de testa. mili. lucius. Aliqñ coram nullo: vt. s̃. de testa. mili. milites. ⁊. s̃. e. omnium. ꝙuis in illa. omnium. possit dici ꝙ testes fuerũt. Hic habetis plures auc. Prima incipit. si modo. ⁊ quidã habent eam. s̃. famil. her. super. l. fi. Et est hec auc. in cor. auc. de triẽ. ⁊ semis. §. ꝙ sepe. Item habetis aliam que incipit. hoc inter liberos. Item hẽtis aliam que incipit. qđ sine subscriptione.

Quod sine. A. Tex. tẽpus dicunt quidam. s. liberorum ⁊ dicetis instituo talem filium: qui hab; tot annos. Uel dic tempus sic dicti testamenti. ⁊ hec auc. est de testamentis imper. §. fina. Et habetis aliam auc. que incipit. hoc inter liberos.

Hoc iter liberos. A. Tex. hoc testm̃. i. inter liberos factũ solẽniter vel non solẽniter. Et hec auc. est similiter in auc. de testamentis impfectis. §. que sup. ¶ Sed quero: quid hodie si facto primo testamento inter liberos: nunqd poterit illud mutare? Dic ꝙ sic. si peniteat eũ prioris volũtatis vt hic. ¶ Et sic no. ꝙ nemo pót sibi imponere necessitatẽ a qua nõ possit recedere vt hic ⁊. ff. de le. ij. l. siqs in prin. ⁊ sic imp̃s. vt. s̃. de le. l. digna. ¶ Sed quero: nũqd sit correcta. l. ista. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. in testõ in scriptis ⁊ sine scriptis? Dixit Mar. ꝙ sic. dũtñ pater subscribat per auc. hic signatã. vel inscribat ꝑ auc. qđ sine. Sed nostri ꝑdecessores dicũt ꝙ est correcta: vt in alio testaméto in scriptis fiant subscriptiões ⁊ signacula: non aũt in testamento facto sine scriptis.

Dictãtibus. Tex. vel aliã volũtatem. pone codicillu; vel mortis cã donationẽ. Sed opponit̃ ⁊ videt̃ ꝙ dictanti nõ possit relinquere: ⁊ relictum non valeat. ⁊ ꝙ possit accusari si sibi inueniat̃ relictũ in testõ: vel alia vltima voluntate. l. cor. de fal. ⁊ incidat in libonianũ vñ est ꝯtra. vt. j. de his qui sibi ascri. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊ per totũ ti. Sol. dictanti solum pót relinqui vt hic. sed scribenti non pót relinqui. ⁊ si relinquatur nõ valet legatũ. ⁊ scribens cõmittit in libonianu; se. con. ⁊ tenet̃. l. cor. de fal. vt in cõtrarijs. Sed que est ratio ꝙ dictanti pót relinqui: ⁊ nõ scribenti? Certe ista. quã eni; falsitatem posset cõmittere dictans cum ipse non scribat? Sed scribens potest cõmittere: qꝛ cum diceret testator scribenti. relinquo tibi. c. boñ. paruorum: ⁊ ipse scriberet grossorum. Sed si vultis defendere errorem tabellionu; nostri temporis aliter dicetis. si fit testamentum in scriptis: tunc non potest scribens sibi scribere legatu;: sed sic quãdo fit per nuncupationem

cupatione ꝫ. ſcꝫ poteſt. que ſolutio de iure videtur verioꝛ. Et no. ꝙ ſicut extraneo põt relinq: ſic vni teſti: qꝛ teſtã capiunt vires ex inſtõne nõ ex legato: vt inſti. de here. inſti. §. hi quos tamẽ teſtis nõ poterit teſtificari in pꝛopꝛio legato: qꝛ oibus in re pꝛopꝛia eſt interdicta teſtificandi facultas. vt. ṡ. de teſti. l. omnibus. ſed ſic in legatis alioꝛum.

Onſulta. Hãc. l. alibi habuiſtis: vt. ṡ. e. teſtã. ꝛ. ṡ. de epi. ꝛ cle. repetita. ꝛ ponit pulchꝛũ verbũ. Tex. conſulta diualia. i. ꝯſulta alioꝝ imperatoꝛũ qui ſunt. ṡ. de epi. ꝛ cle. placet. ꝛ. l. repetita. ꝛ. ṡ. e. teſtã. Et ideꝫ habetis hodie in donationibus. vt. j. de donatio. l. in donatiõibus. ſed hodie apud quẽcũqꝫ iudiceꝫ ꝛ apud defenſoꝛẽ: vt in auc. de defen. §. nulla. Tex. reruꝫ turbenť officia. Et ſic no. ꝙ vnus officialis nõ dꝫ aliuꝫ turbare. ꝛ ſimiliter qui eſt aduocatus in vna cauſa non dꝫ eſſe iudex in eadeꝫ ꝛ ecõtra. vt. ṡ. de aſſeſ. l. j. ꝛ de poſtulã. l. quiſqs vult. Tex. diſceptatione foꝛenſiuꝫ. facit. ṡ. de epi. ꝛ cle. l. placet. ꝛ. l. repetita.

Mbiguitates. Hec. l. eſť in ff. Et õbetis ſcire ꝙ caput teſti ẽ inſtõ: vñ pꝛimo dꝫ ſcribi ꝙ̃ alia. tñ ſi in fine teſti ſcribať vꝫ. Tex. ꝛ ſcribẽtiũ. i. tabellionũ. Tex. nõ ex mente. ſub. maxime. Sꝫ qualiter intelligenda eſt hec. l. Dixerunt qdam ſic: ꝙ in teſtõ debẽt eſſe. vij. teſtes pubeꝛes ꝛ ciues. vt. ṡ. hac cõſultiſſima. ꝛ. j. e. l. iubemus. ſi tñ nõ interfuerũt. vij. teſtes ꝛ hoc ignoꝛabat teſtatoꝛ: vꝫ teſtamẽtũ ꝙ̃uis tabellio ſciat ꝙ nõ ſunt. vij. qð non plꝫ. vt. ṡ. e. hac cõſultiſſima in pꝛin. ꝛ. j. e. iubemus. Sed dicas ꝙ añ tp̃s iſtius l. in pꝛincipio teſtamẽti erat neceſſe fieri inſtõnes. ſed hodie non obeſt ſtat in pꝛincipio vel in fine vt hic. Et ſic not. ꝙ erroꝛ ſcribentis non obeſt. Ad qð facit. ṡ. e. erroꝛe. ꝛ. ff. de re. iur. l. ſi librarius. ꝛ de ſtatu. l. imper.

Repoſteri. Conſtõ. vt. ṡ. de iure do. l. ſi mulier. Et dr̃ pꝛepoſteratio qñ poſtponiť pꝛemittendũ vel econtra. Et no. ſic exẽpluꝫ in teſtõ ꝙ inſtitutio dꝫ pꝛemitti legatis ꝛ fideicõmiſſis ꝛ oibus que relinquunť in teſtõ ꝛ poſtponiť. Vel dic ſm Ioã. intelligatis ſi nauis venerit ex aſia ꝙ titio detur. Item pꝛius dꝫ venire paſcha ꝙ̃ titio deť. Ad qð facit ff. de cõdit. ꝛ demõ. q heredi. Et idẽqꝫ in ſtipulationibus: vt debeat pꝛimo exiſtere ꝯditio ꝙ̃ deť. vt ſi ſic dicat: ſi nauis venerit ex aſia: tũc ex hoc die. x. dare ſpondes. Nam pꝛius nauis dꝫ venire de aſia ꝙ̃. x. denť. vt. ff. de ver. ob. l. ſi ita. Item in inſtrõ dr̃ ſic. pone exẽplũ. Ego tibi marito meo do. c. in dotem ꝛ ſtipuloꝛ vt reddas vt de eo poſſim teſtari. vt. ṡ. de iure do. l. ſi mulier. vbi doteꝫ mulier dedit ꝛ pꝛius volebat ſuper ea teſtari ꝙ̃ ſibi reddereť. Et ſic no. ꝙ non obeſt pꝛepoſteratio. Sed ꝯtra. ṡ. de here. acť. vt debitũ. vbi pꝛepoſteratio nocet. Solutio: ſic diſtingue. aut eſt pꝛepoſteratio facti aut iuris. Si facti eſt: hic non obeſt. Secus ſi pꝛepoſteratio iuris: vt ſi volo petere debitũ a poſſeſſoꝛe reruꝫ hereditariaruꝫ. ꝛ poſtea querať an hereditas ad me pertineat: non poſſum. vt ṡ. de here. ac. in. l. vt debitum.

N teſtamentis. Segnoꝛi hec. l. ſimiliter eſt noua. l. iuſti. Et vult inducere nouũ quid ꝛ tale. Olim ita erat ſicut ſeruant hodie lõgobardi qui neſciũt lauare ſibi manꝰ qñ vadũt ad comedẽdũ: niſi pꝛius alloquerenť adinuicẽ: ita olim dñs teſtatoꝛ vel teſtatrix qñ teſtabať debebat arengare ſiue dicere quedã verba foꝛmalia q̃ erant talia. dñi teſtes bñ veneritis: vos eſtis amici mei: ſcitis vos quare feci vos vocari? Certe ob iſtã cãm: qꝛ volo teſtari ſine ſcriptis ꝛ volo ꝙ ſitis teſtes in teſtõ meo. ꝛ rogo vos ꝙ ſubſcribatis ꝛ iſte tabellio ſcribet teſtamentũ meuꝫ? Certe oliꝫ ſi iſta foꝛmalia verba omittebantur: teſtamenta non valebãt. Sed hodie nõ eſt neceſſe ꝙ dicanť illa foꝛmalia verba: imo ſatis eſt ſi vocentur. vij. teſtes. ꝛ teſtatoꝛ vel teſtatrix dicat eis: ꝙ ad tales vult ſuam hereditatem peruenire. ſed talia legata vel fideicom. talibus vult relinquere. hoc dicit hec. l. Tex. in teſtamentis. ſine ſcriptis faciendis. i. in teſtamentis nũcupatiuis. Tex. cenſuit. ¶ Oꝛ ſegnoꝛi vos habetis hic ꝙ in teſtamentis ſolẽnia verba ſunt ſublata: que potius faciunt ad bene eſſe ꝙ̃ ad eſſe. ſic ꝛ al's. ṡ. e. l. quoniam indignum eſt. ſic ꝛ al's in pꝛoponẽdis acť. eſt ſublata ſolẽnitas: vt. ṡ. de foꝛmu. ꝛ impe. ſub. l. j. ꝛ. ij. ſic ꝛ in interdictis vt j. de interdictis. l. certi iuris.

Ancimus. Segnoꝛi hec. l. ſimiliter eſt noua. l. iuſti. Et in. l. iſta ponunť tres caſus. ¶ Pꝛimus caſus eſt talis. Quidam fecit ſolẽne teſtamentum: ꝛ poſtmodũ elapſum eſt decẽniuꝫ nec iſtud teſtamẽtũ mutauit: elapſo decẽnio moꝛtuus eſt teſtatoꝛ: nũquid tolliť teſtamentũ lapſo decẽnij? Et certe nõ. qꝛ qð nõ mutať: quare ſtare pꝛohibeť. ¶ Scðo diciť: ſi teſtatoꝛ pꝛimo fecit ſolẽne teſtamentuꝫ ꝛ elapſum eſt decẽnium: ꝛ poſt decẽnium fecit ſcðm teſtamentũ ſolemne: ſcðm tollit pꝛimum ipſo iure. ¶ Tertio diciť: ſi teſtatoꝛ fecit teſtamentuꝫ ſolẽne: ꝛ facto teſtamẽto elapſum eſt decẽniuꝫ: ꝛ poſt decẽnium vocat tres teſtes adminus: vel etiã in actis fecit ſcribi ꝛ dixit. illud teſtamentũ qð feci iam elapſo decẽnio nolo valere. tunc tolliť illud teſtamentuꝫ: non ſolum qꝛ elapſum eſt decẽniuꝫ: ſed qꝛ penituit pꝛioꝛis voluntatis. Et que circa pꝛedicta in antiquis cõſtitutionibus ſuper huiuſmodi teſtamentis reuocandis continebanť: per pꝛeſentem conſtitutionẽ habent innouari. hoc dicit hec. l. Uidete ſummariam expoſitionem littere. Tex. teſtamentum. ſub. in ſcriptis vel nuncupatiuũ. Tex. hoc eſſe firmuꝫ. ſub. ratione que ſequiť. Tex. inteſtatus efficiť. ꝛ huculqꝫ durat pꝛimũ dictuꝫ huius. l. ſiue pꝛimus caſus. Et in iſto pꝛimo dicto no. qð nõ mutatur: ſtare nõ pꝛohibeť. ſic. j. de ap. l. pꝛecipimus in fi. ꝛ in auc. de admi. §. vltro. Tex. ſinauteꝫ. Incipit ſcðm dictum huius. l. ſiue ſecũdus caſus. Tex. in medio tẽpoꝛe. ſub. poſt decẽnium. Uel in medio tempoꝛe. i. intra decennium. Tex. ſiquidem perfectiſſima. i. ſolẽnis. Tex. pꝛius tollatur teſtamentum. ꝛ huculqꝫ durat ſecundũ dictum ſiue ſecundus caſus. Et no. in iſto ſecũdo dicto ꝙ pꝛimum teſtamentuꝫ ſolẽne poteſt tolli ipſo iure per ſcðm teſtamentum ſolẽne: qꝛ nemo pꝛiuatis. i. non miles poteſt duobus teſtamentis conditis decedere: vt inſti. de teſta. §. teſtes. Speciale tamen eſt in milite: vt. ff. de teſ. mili. l. cuꝫ querebať. Tex. ſinautẽ teſtatoꝛ. Hic incipit tertium dictum huius. l. ſiue tertius ꝛ vltimus caſus huius. l. Tex. ꝙ̃ ex curſu tempoꝛali. ꝛ ita habetis hic: cum duo requirunť neceſſario: non ſufficit vnum vel alteruꝫ interuenire: vt. ff. de tranſac. l. cum hi. §. ſi pꝛetoꝛ. Tex. penitus antiquãdis. ſub. per. l. iſtam. qꝛ non eſt nouum vt pꝛioꝛes ll. ꝛc. vt. ff. de le. ꝛ ſe. con. non eſt dubium. ¶ Oꝛ ſegnoꝛi vos habetis hic ꝙ ſi teſtatoꝛ fecit teſtamentum ſolemne: per ſolum lapſum decẽnij non tollitur pꝛius teſtamentuꝫ: vel per ſolam contrariam voluntatem nõ pꝛobabilem: ſed per aliud teſtamentum ſolemne pꝛius tollitur: vel per lapſum decennij ꝛ contrariam voluntatem pꝛobabilem ipſo iure. Sed. l. contradicit que videtur velle ꝙ tollatur ope exceptionis nõ ipſo iure. Unde videtur contra. ff. de bono. poſſ. ſm tabu. l. penul. §. ex teſtamento. Ad qð quidam dixerunt. qð ibi dicitur: hic coꝛrigitur. qꝛ illud ius vetus: iſtud nouum. ꝛ non eſt nouum ꝛc. vt. ff. de leg. ꝛ ſe. con. l. non eſt nouum. que ſolutio non placet. ꝛ qꝛ. l. coꝛrectio ꝛc. vt. j. de app. l. pꝛecipimus in fi. ꝛ qꝛ qð non mutatur ꝛc. vt. ṡ. e. ſancimus. Alij dixerunt ꝙ hic non tollitur pꝛimum teſtamentum ipſo iure ſed ope exceptionis. vt. j. de his qui. vt indig. l. hereditas. Alij dixerunt. ſcꝫ. l. contra. loquit quando paterfami. qui fecit teſtamẽtum fuit arrogatus. ꝛ ita eſt paſſus minimam capitis diminutionem. ꝛ poſtea factus eſt ſui iuris. ꝛ dixit pꝛimum teſtamentum qð fecerat ſeruari debere. vnde ſeruatur ibi ope exceptionis: non ipſo iure. vt argu. ff. de iniuſ. rup. ꝛ irri. teſt. l. pꝛecipimus in pꝛincip. Uel põt dici ꝙ in. l. contra. eſt alius caſus ꝙ̃ hic. qꝛ in. l. illa fuit ſolemne teſtamentum vt hic. ꝛ poſtea paterfami. qui fecerat teſtamentum ſolẽne eſt arrogatus. ꝛ ita ruptũ eſt teſtamẽtũ capitis diminutione. ſi teſtatoꝛ vult ſeruari pꝛimum teſtamẽtum: illud ſeruabitur ope exce-

ptionis.vt.j.de codi.l.vlti.Sed in.l.nostra fuit solēne testm̄ ⁊ sicut potest tolli per ꝯtrarium testm̄:ita per lapsum decennij:⁊ per contrariam voluntatem probabilem.

Um antiquitas. Segnori. hec l. similiter est noua.l. iustin. ⁊ est pulchra ⁊ optima ad ridenduꝫ:⁊ ponit duos casus: ⁊ in se ꝯtinet duas partes principales.⁊ ꝑma pars durat vsqꝫ ad.v.cū aūt. secunda pars durat abinde vsqꝫ in.fi.l. ¶ Primus casus est talis.cuꝫ testator testatur in scriptis: vno actu dꝫ subscribere:⁊ suo sigillo sigillare:⁊ testes debent subscribere:⁊ sigilla sua apponere.Sed ponamus testator incepit facere testm̄ in scriptis:⁊ subscripsit:⁊ apposuit sigillum suum. dum testes volunt subscribere ⁊ signare:dominus testator habuit necesse exire cā superflui ponderis deponendi : vel cā cibi vł medicaminis.vnde ob talem cām testes recesserunt ab eo.statim cum deposuit superfluum pondus vł cibum accepit vel medicamen:testes redierunt ⁊ subscripserunt.vitiat̄ ne testm̄? Certe non. ¶ Sed quid erit testator subscripsit ⁊ sigillauit ⁊ dixit ꝙ quilibet testis subscriberet.postea morbus caducus accidit vni ex testibus:ceteri testes recesserūt.⁊ postea redierūt omnes ⁊ subscripserunt.valet ne testm̄? Respōdet imperator distinguendo.si modicū spacium intercesserit:valet testm̄.sed si magnū spaciuꝫ intercesserit: non valꝫ testm̄. Uerumtn̄ si quidam recesserunt quidam nō:in p̄ntia non recedentium debent alij surrogati subscribere in loco recedētium:⁊ corā eis debēt omnia adimpleri.⁊ debent testes qui non recesserunt sciscitari.i. interrogari a surrogatis vtrum testator subscripserit ⁊ sigillauerit. ¶ In scđa parte dicit̄ cum testator testatur in scriptis dꝫ sua manu nomē heredis subscribere:vel octauum testem adhibere qui subscribat.⁊ cum testator sua manu propria subscripserit.tūc sufficit sua scriptura pro testimonio:⁊ nō requirit̄ alia scriptura. Tex. nullo actu.sub.cōtrario.Et vbi voluit hec antiquitas? Rn̄. s̄.eo.l.casus.⁊.ff.e.l.heredes palam.in fi.⁊.l.se.Tex.vel codicillus.no.in singulari numero. vt.s̄.de sa.san.ec.l.generali.Tex.nascitur.i.incipit fieri in scriptis.quia sicut testamētum potest fieri in scriptis:sic ⁊ codicillus. vt.s̄. de bo.li.l. vlti.Tex. periclitetur.i.periclitari posset. Tex.sciscitari.i. interrogari.Et ad hoc concor.s̄.e.l. casus.⁊.ff.e.l.heredes palam.in fi.Tex.⁊ si in medio.sub.postqꝫ testator incepit facere:nō autem debet subscribere in medio testamenti.⁊ sic sol.contra.s̄.e.l.hac consultissima.Tex.cum aūt. Hic incipit scđa pars huius.l.Tex. constitutione. que est.s̄.e.l. hac consultissima.Tex.corrigentes.sub.in hoc sentimus.Tex. obseruatio.i.signatio.

Abemus. Or segnori.similiter ⁊ hec.l.est noua.l.iusti.Et debetis scire ꝙ hec.l.paruꝫ vel nihil hodie valet:qꝛ correcta est per auc.hic positam que incipit.⁊ nō obseruato.Et in.l. ista hic dicitur. Si testator facit testamētum in scriptis.ipse sua manu debꝫ nomē heredis subscribere.Si aūt ipse testator morbo impedit̄ subscribere:vel imperitus est lrarū.eo casu dꝫ nomē hēdis nūcupare.vt ipsi testes nomen heredis vel noīa heredū sciāt.Si aūt nescit scribere vel articulate loqui.similis est mortuo. vn̄ non valebit eius testm̄.sic ergo si testōr scit scribere. debꝫ scribere cū sua manu nomen heredis vel heredum.Tex. nomen heredis sub. qn̄ vnū heredē instituit.Tex.vel heredum. qn̄ plures instituit.Tex.ꝫm illius voluntatē.qꝛ ipse dꝫ subscribere nomē heredis.vt.s̄.l.pxi.⁊.s̄.e.l.hac ꝯsultissima.Tex.ab eo.nuncupari.i.exprimi voce.vt qꝛ dicat tales mihi instituo heredes.Tex.ꝓcedat.⁊ tunc facta nūcupatione ipi testes debēt subscribere. vt.j. eo.l. habetis. Tex.neqꝫ articulate loqui pōt.i.nō intelligibiliter.Tex.nūcupatū.i.expresse dictuꝫ significauit. ¶ Et ita no.hic ꝙ vtile per inutile non vitiat̄.vt ff.si cer.pe.l.certi cōditio.§.qm̄.⁊.ff.de vb.ob.l. que extrinsecus. ¶ Itē no.in princi. huius.l.ꝙ impator dat opam ne falsitas committat̄ ⁊ ꝓ́aliter in testis.⁊ ad hoc facit.j.de fideicō.l.vl.Et ita colligit̄ hic illud qđ rn̄det̄ pueris qn̄ querunt:quare requirunt̄ in ꝯtractibus tm̄ duo testes vel tres sed in testis vel codicillis.vij.vel.v. Pōt rn̄deri ꝙ contractus fiunt de minimis rebus:non de tota substātia. vn̄ non est verisimile ꝙ in ꝯtractibus falsitas committat̄. Tex.ad eternam rei memoriā. ¶ Or segnori hic no.ꝙ subscriptio fit ad eternam rei memoriam. Tex.hic exprimere:vt.s̄.eo.l. hac consultissima.Tex.ad elogium.i.ad testm̄.Tex.manifestari.vt.s̄.e.l.hac consul.§.per nūcupationē. Tex. que.s.supradicta. Tex.ipostert̄.i.in testis faciendis post.l.istā latā. Tex.secuta est obseruationē.q.d.nihil:⁊ iō testamēta ante.l istā latā nō vitiant̄.Et hoc iō qꝛ.ll.dant formam futuris negocijs:nō preteritis:vt.s̄.de le.⁊ con.l.leges. ¶ Or segnori ex fi.huius.l.colligit̄ ar.ꝙ si tabellio scribat ꝫ interdicta legum ꝙ vr̄ cōmittere falsum.⁊ ad hoc accedit.s̄.de sa.san. ec.l.iubemus.§.sane. ¶ Or segnori vos habetis hic signatam vnam auc.que incipit.Et non obseruato ⁊c̄.

T nō obseruato. A. Hec auc.corrigit.l.istam.Nam. in.l.C.dicebatur ꝙ testator debebat per se subscribere nomen heredis vel heredū.vel si nesciebat scribere debebat nūcupare nomē heredis vel heredum corā testibus:vt ipsi subscriberent.Sed istud est hodie correctum:qꝛ siue testator non subscribat vel non nuncupet nomē heredis vel heredum:valebit testm̄ cōditum in scriptis:siue per se:siue per alium inscribat nomē heredis.Tex.non obseruato. hoc est ꝙ testes subscribant: ⁊ ꝙ ipse nuncupet nomen heredis.

Ostram. Ista.l.similiter est noua l.iusti.⁊ pōit talē casuꝫ. Patersa.fecit solēne testm̄ i scriptis. postmodum linū incisum est:vel eius signacula incisa sunt:vitiatur ne testm̄? Et iusti.rn̄det distinguendo. Aut testator incidit volens mutare voluntatem.⁊ tūc non valet testm̄. Aut alius incidit vel ob cāsuꝫ incisuꝫ est linum:vel signacula sunt incisa.quo casu valet testm̄:⁊ heredes scripti in illo testō vocabuntur ad hereditatem.Maxime cum alie.ll.iusti.dicant ꝙ si testator sua manu subscripsit vel nuncupauit nomen heredis coram testibus:eius testm̄ pro solēni dꝫ haberi.Tex.lino toto sub inciso in quo pendebant sigilla. Tex.sancientes.modo determinat.Tex.hoc contigerit.sub.eo inuito.vel casu fortuito.Tex.cum nr̄a constitutio. loquit̄ de.l.pxi.supiori.Et illa constitutio est in aliquo mutata per auc.ibi signatam. ¶ Or segnori sup.l.ista format̄ talis questio. Ponamus testator fecit solēne testm̄ in scriptis postea testator incidit oīa signacula vel partē. si fecit volens mutare voluntateꝫ: non valet testm̄.Sed queritur quis succedet? vtrū fiscus vł succedētes ab intestato? ⁊ eadē qđ est in tes.nūcupatiuo.Dicunt quidam ꝙ succedit fiscus. vt.ff.de iure fisci.l.j.§.an bona.qꝛ que auferunt̄ ab indignis : fisco applicantur.vt.ff.de his qui.vt indig.l. cū quidā. Alij dicūt ꝙ succedētes ab intestato succedunt:qꝛ vr̄ velle decedere intestatus:exquo incidit signa:vt.j.de here.insti.l. nec apud. Sed si nollēt succedere venientes vocaret̄ fiscus:vt ar.s̄.vnde vir ⁊ vxor.l.j. ¶ Sed segnori in qōne ista pōt ita distingui. Cum testator incidit signacula testi:aut fecit qꝛ reputauit hēdem indignū ⁊ tunc fiscus succedit pp ꝑmissam regulā. Qđ ab indigno auffert̄:fisco applicat̄.vt.ff.de his que in tes.dclē.l.pxie.⁊.ff. de his qui.vt indig.l.j. Si autē facit iō ꝙ penitet se fecisse testm̄:⁊ vult decedere intestatus:tūc succedunt veniētes ab intestato.vt. ff.vnde liberi.l.j.§.pe. ¶ Sed quid in dubio? Dicunt quidā ꝑsumi pro fisco.vt. ff.de adi.le.l. simile.Sed nos dicimus ꝙ eligēda ē dignior ps.⁊ dignior ps est vt vocent̄ succedentes ab intestato: vt ar.ff.de re.du.l.quotiens.

T ab antiquis. Or segnori h̄.l. que est vltima.l.in ti.isto est noua.l. iusti.Et in.l. ista tractatur an in testamētis rusticorū predicta solemnitas obseruetur:de quibus in veteribus.l.cōtinet̄? Et certe iusti.ita distinguit. Si rustic⁹ testat̄ in ciuitate in qua est lrāꝝ scia:sicut in testamēto

testamento ciuis requiruntur.vij.testes:ita in testamento ru/
stici.et ibi rusticitati nihil remissum est. Si autem testatur in ca
stro vel in vico vbi non viget litterarum scientia:ibi eorum consue/
tudo antiqua obseruatur. Si sunt ibi.vij.testes litterati:debet
testari in scriptis. Si sunt illitterati:debet testari coram eis per
nuncupationem. Si.vij.non sunt ibi:adhibeantur.v.qui iura/
ti dicant quod audierunt testm ipsius. Si sunt.v.testes quidam
litterati quidam illitterati:litterati debent subscribere pro illite
tis. Tex.semper rusticitati consultum est.sub.circa ignorantiam
iuris pretorij vel ciuilis.vt.ff.de iurisf.om.iudi.l.siquis id.§.
ij.et.s.qui admit.ad bo.pos.l.quicunque. Secus est in iure na
turali vel quasi.vt.s.de in ius voca.l.ij. Tex.in suis vltimis
voluntatibus.q.d.non videmus fieri innouationem. Unde
colligitur hic arg.quod in ciuitate bon.vel in castro aliquo vbi
viget scientia litterarum:rustici qui sunt in eius districtu si vo/
lunt testari in scriptis:debent testari iure communi vt ciues
et cum illa solemnitate. Tex.vicem.l.obtinere. Et ita not.quod
specialis consuetudo in eo loco vbi est vincit.l.et ad hoc fa/
cit.ff.co.predi.l.venditor.§.constat.sed extra illum locum non
vincit.l.vt j.que sit longa consue.l.ij.plene dicam.

¶ De heredibus instituendis.

¶ Superiori ti.dictum est de testamentis. Uerum quia testa/
mentum non est sine heredis institutione.vt.ff.e.l.j.et insti. de leg.
§.ante heredis.ponit de heredibus instituendis et sub.et sub/
stituendis. quia de heredibus substituendis tractatur in hoc
ti.vt.j.e.l.cum proponas.et.l.vlti. Et quia non omnes perso
ne possunt heredes institui: adijcitur et que persone here/
des institui non possunt.vt.j.e.l.j.et.l.si pater.et.l.nec apud.
et.l.collegium.et.s.de nalibus lib.auc.l3. Et ideo de his scribit.

Ui deportantur. In.l.ista dici
tur quod deportati in insulam perpetuo sunt
peregrini mala peregrinatione. et ideo non
possunt heredes institui.et si instituantur:per/
inde habentur ac si scripti non fuissent: vnde
locus erit succedentibus ab intestato. Tex.qui deportantur
sub.perpetuo:vt falsarij qui deportantur perpetuo.vt.ff.ad.l.
cor.de fal.l.j. Tex.scribantur.in testamento condito in scriptis.
Tex.tanquam peregrini.s.mala peregrinatione.vt.ff.de bo.pos.
contra ta.l.j.§.quidam filium.et ideo isti non possunt institui
vt hic. Sed peregrini bona peregrinatione possunt institui
vt quilibet extraneus:vt insti.eo.§.sinautem.que signatur pro
contra. Tex.non fuissent.vnde vocantur succedentes ab inte/
stato. Unde no.hic.sicut quando instituitur heres qui mortuus
est naturaliter:eius institutio pro non scripta est:ita hoc casu
quando instituitur deportatus qui est mortuus ciuiliter.vt.j. de ca
du.tol.l.vna.§.et cum triplici mo.et.§.in primo itaque ordine.
Sed.l.vr contra.que dicit quod pot legari cognatis:etiam si desierit
cognati esse:quia cognati non desinunt esse per minimam et me
diam capitis diminutionem:vt insti. de capitis di.in fi. Unde
contradicit.ff.de re.du.l.si cognatis. Rn.est cognatio natura
lis.et ista non pot tolli nisi per maximam capitis diminutio/
nem.et istis capite di.maxima capitis di.non pot relinqui:si/
cut nec heredes institui vt hic. Est cognatio ciuilis vt est si
adopto aliquem in filium etc.vt.ff.de adop.l.qui in adoptione. Et
hoc pot retuli per emancipationem.vt.ff.de eman.l.in omni.
et talibus pot relinqui cum heredes institui possuntvt in.l.contra.

Ater tuus. In.l.ista ponitur ta/
lis casus. Testa/
tor instituit titium heredem:qui ex nulla parte
capere poterat.instituit patrem meum ex resi
dua parte quam titius capere non possit.po/
stea titius nihil pot capere:nunquid pater
meus totum capiet? Respondet imperator quod sic: quia residui
commemoratio etiam totum admittit.hoc dicit. Uidete litteram.
Tex.pater tuus.filio interroganti respondet imperator. Tex.
non potuit.alias non posset:vt quia deportatus. vt.s.l.proxi.
Uel quia erat filius testatoris ex damnato coitu. Uel aliter non
capax.vt.s.de natura.lib.auc.licet in fi.et no.insti.de le.§.le.
gati.et insti.de nup.§.penul.

I pater tuus. Secundum in.l.
ista rndet im/
perator filio interroganti:et in ea ponitur talis
casus. Paterfa. putauit quendam puerum fi/
lium suum et erat filius sacerdotis sue capelle
vel erat filius cuiusdam scholaris:ipse credens
eius filium nutriebat eum vt eius filium:postea instituit eum vt filium
non instituturus eum alias.i.si sciuisset eum eius filium non esse: modo
queritur si inuenitur non filius vtrum institutio valeat? Et rndeo talem
institutionem non valere et ei heredi vt ab indigno auferri. hoc di
cit. Tex.esse credebat.sub.cum non esset. Tex.continetur. Or
no.hic si instituitur aliquis vt filius qui putatur filius non valet. quia
est vera si alias.i.si filium non esse sciuisset:non fuerat eum institutu/
rus.alias bene valeret:vt.j.de codi.et demo.l.falsi in prin. sic non
valet etc.vt.j.de fideico.l.eam quam.et.j.e.l.non apud. Secus si
instituitur aliquis vt liber qui in veritate seruus est:quia valet in
stitutio:vt.j.l.pxi.dica. Et est ro diuersitatis: quia non est ita gra/
uis error ille vt est error putare quendam filium suum qui non
est:vt.ff.de vsuc.l.iusto in prin. Et plenius dicam que sit ro.j.
de fideico.l.eam quam. Sed cui applicatur hec hereditas? Dicunt
quidam:fisco: vt.ff.de iure fisci.l.lucius. Alij dicunt succedenti/
bus ab intestato:vt.j.e.l.nec apud. Sed nos in questione ista di/
cimus sic.si instituitur vt filius qui putatur.siquidem testator nullos
habuit successores: vocatur fiscus. et sic intelligitur predicta.l.
lucius. et.ff.de iure fisci.l. auferetur. Alias.i.si sunt succedentes
ab intestato:illi vocantur:vt.j.eo.l.nec apud.

On ideo minus. In.l.ista po
nitur casus talis. Quidam instituit vxorem suam
heredem: non nominando vxorem sed affinem:
non propterea institutio viciatur. Tex. instituta.s.a
te viro. Tex.est.nam vxor viro non est affinis:
sed est causa affinitatis.alias caput:vt.ff.de gra.cogna.l.non facile
§.j.et.ij.et dica.j.coia de suc.l.affinitatis. Unde quia constat de
corpore vxo.valet:vt.s.de tes.l.errore scribentis.

I compensandi. Uxor mea
debat mihi
c.pro vna dimidia:instituit me heredem aio
compensandi:alium in alia dimidia instituit:
nunquid pro alia dimidia conueniam here/
dem? Rndeo quod non:quia confusa est actio pro
mea dimidia:pro alia dimidia non:quia refragatur volutas defun/
cte. Tex.si compensandi debiti gratia.s.quod vxor viro debuit.
Tex.maritum.sub.cui debebat.c. Tex.tuo.s.o vir. Tex.pre
ter.i.vltra. Tex. seueritas.quia si creditor succedit debitori in
totum queritur actio.vel si pro parte:confusa est actio pro ea par
te.vt.s.de pac.l.debitori.et.ff.de nego.ge.l.si ab eo. Tex.de/
functe.quia pro qua parte instituit me heredem aio compensan/
di:voluit quod alium coheredem pro alia dimidia conuenire non
possem:quia volutas defuncti pro.l.seruatur.vt.de sa.san.ecc.l.j.et
in auc.de nup.§.disponat. Et ad hoc facit.ff.de le.ij.l. credi/
torem.et.ff.de condi.insti.l.mulier.et.ff.ad.l.fal.l.si creditori.

Um pponas. Hec.l.consue/
uit reputari
valde difficilis et obscura. Tamen si aduertatis
casum ad summariam lre expositionem:vide/
bit vobis facilis et non difficilis licet sit subti/
lis. Et in.l.ista ita ponetis casum. Duo erant
fratres:vnus vocabatur alexander. et iste erat miles.vel quod non
erat miles: sed questoriam dignitatem habebat:quia eques
ambulabat.et de hoc dicam in lra. Alter vocabatur zoylus.et
est nomen de romaniola. et iste non erat miles. isti duo fra/
tres habebant seruum communem iulianum nomine. Ale/
xander miles in extremis constitutus instituit sibi heredem
iulianum putans eum liberum ita dicendo. Julianum libertum
meum heredem instituo.si iulianus heres non erit: tunc sub/
stituo ei vitalem. His itaque peractis decessit alexander: po/
stea reperitur quod iulianus erat seruus communis.scilicet testato/
ris et fratris sui:modo queritur an vitalis vocetur ex substitutione:
quasi iulianus non possit esse heres ex institutione? Ad quod re
spondet imperator:hec quod pendet ex volutate defuncti.et ita ma
gis est quod facti quam iuris.quia aut testator cum instituit Julianum

vt libertum. volebat ei hereditatem acquiri soli. et non alij per eum. quo casu cum erat seruus non valet institutio. et succedit vitalis ex substitutione. Aut testator retulit se ad ius. i. sicut ius intellexit, ita dicendo. iulianum instituo mihi heredem putans eum libertum qui erat seruus. si non erit heres per se. nec alium heredem fecerit. ei vitalem substituo. quo casu si non potest acquirere sibi domino suo presenti vel futuro acquirat. hoc casu si domino iubente noluit adire hereditatem. vocatur substitutus vitalis. Si autem adiuit domino iubente. excluditur substitutus. et substituto locus non est. h. d. Tex. cum proponas alexandrum. s. testatorem. Tex. equitem. i. militem. vt dictat lra sequens Alij dicunt quod non erat miles. sed equitans. vt. j. de eq. dig. l. j. et. ij. li. xij. Tex. vt libertum suum. sub. qui in veritate seruus communis erat sibi et fratri suo. vt inducat lra sequens. Tex. primus. s. iulianus institutus. Tex. vitalem. ¶ Or no. quod institutio est primus gradus testamenti. substitutio est secundus gradus testamenti. q. d. primus locus institutioni. secundus locus est substitutioni. vt. ff. de vulg. et pup. sub. l. j. in princi. et. ff. de bo. pos. secundum tab. l. equissimum. §. defertur. et. j. de impu. et alijs sub. l. precibus. ¶ Item no. quod vulgaris substitutio fit his verbis. instituo te heredem. et si non eris heres. vel quia nolueris vel quia non potueris. substituo tibi talem. vt insti. de vul. et pup. sub. in princi. Tex. an tu s. vitalis substitutus. Tex. voluntatis. scilicet defuncti. Tex. est questio. nam si voluit defunctus iul. esse heredem. alij non acquirit. quia seruus est et hoc statim dicit. Tex. ad alium. s. dominum presentem vel futurum. Tex. pertinere voluit. i. dicitur voluisse. Tex. extitit conditio. s. vulgaris. Tex. tibique. s. vitali substituto. Tex. adire. quia potest seruus conditionem domini deteriorem facere in non acquisitis vt hic. quod est no. sed in acquisitis secus est. vt. s. de pac. l. seruus. et. j. de acqui. pos. l. vl. Tex. vocaretur. sub. eo casu cum noluit adire. Tex. non est. quia fuit facta substitutio. si nollet esse heres vel non posset. at hic voluit esse heres cum obtemperauit domino. ¶ Or segnori. ad. l. istam opponitur. et conuincitur eam tribus rationibus stare non posse. Prima est illa. quia si miles instituit seruum suum proprium quem putabat liberum. non valet institutio. vt. ff. de mili. tes. l. neque enim. §. seruum proprium. ¶ Ad solutionem huius contrarij vos ita dicetis. cum miles instituit seruum heredem. aut proprium. aut communem. aut alienum. Si seruum proprium instituit vt liberum. putans liberum. tunc non valet institutio. ne tam turpem personam heredem habeat miles. et sic intelligitur. l. contra. Sed si testator instituit seruum suum proprium cum sciret eum suum esse seruum licet non facta mentione libertatis. valet institutio. et erit liber et heres vt insti. e. in pn. Aut instituit seruum communem vt liberum. hoc casu valet institutio ratione partis alterius. quia non ipsum habebit heredem. sed fratrem suum. et sic intelligitur. l. ista si nullum substituit vel si substituit. habebit substitutum vt hic. Si alienum instituit siquidem sine libertate. valet institutio. si cum libertate. non valet. vt. ff. de heredi. insti. l. si seruus alienus. et. l. si alienum. Sed si seruus sit communis potest institui cum libertate. et valet institutio. vt. ff. e. sed et si conditioni. §. si seruum communem. ¶ Secundo opponitur ad. l. istam et videtur quod nullo modo admittatur iulianus. cum putauerit eum esse liberum. Nam si aliquis instituit aliquem quem putabat filium et non erat filius. nullo modo admittitur ad successionem. vt. j. e. l. si pater. Ad quod rn. quod aliud est. s. quando ignorat aliquem esse liberum cum non sit. quia tunc admittitur substitutus vt hic. et aliud cum putat aliquem esse filium. qui non est. quia tunc non admittitur. vt ibi. Et redditur talis ratio. quia acrior est dolor vel error in filio quam in seruo. Nam non ita faciliter errat quis sit filius vel non. sicut quis sit seruus vel liber. vt. ff. de vsur. l. iusto errore in princi. ¶ Sed denuo et tertio opponitur ad. l. istam. Hic dicitur quod seruus institutus potest resistere domino iubenti adire hereditatem. sed. l. videtur velle quod non possit resistere domino iubenti adire hereditatem. vt. j. de iure delib. l. cum aliquis. ¶ Ad solutionem huius contrarij dicitur pluribus modis. Et vno modo sic. si dico seruo meo adeas hereditatem. licet ei dicere nolo adire. si sum ita miser vt acquiescam eius voluntati. vocatur substitutus. et sic intelligitur. l. ista. Si autem ego dominus dico seruo adeas hereditatem. et ipse dicit. nolo adire. et ego dominus debet dare ei vnam maxillatam: et iterum debeo ei dicere adeas hereditatem. si ipse dicit adhuc quod non vult adire: tunc ego dominus debeo sibi stringere gulam. et dicere ei. non admittam te nisi dicas quod adeas: et tunc dominus potest cogere eum. et tenetur domino iubenti obtemperare. et sic intelligitur. l. contra. Vel dicatis si instituitur aliquis heres: quem constat seruum meum esse: et iubeo eum adire: potest resistere vt hic. Si autem instituitur quis qui non est seruus vt seruus meus: et dico ei adeas hereditatem. si dicat nolo adire. quia non sum seruus tuus: cogitur adire salua in posterum questione status. vt in. l. contra. ¶ Sed denuo quarto opponitur. quomodo seruus dicitur velle adire. cum non habeat neque velle neque nolle. vt. ff. de regu. iur. l. velle non creditur. Rn. ibi seruus paret domino: non videtur velle vt tanquam volens puniatur. preterquam in contractibus. vt. ff. de acti. et obli. l. seruus. et. ff. de regu. iur. l. nam ad ea. Hic autem potest velle aut nolle: quantum ad hoc vt adeat vel non. Vel quod est verius non potest velle a iure cum pro mortuo reputetur: quantum ad ea que ad ius ciuile attinent. vt. ff. de reg. iur. l. quod ad ius ciuile. potest tamen de facto vt hic. ¶ Sed denuo quinto et vltimo opponitur ad. l. istam. Hec. l. dicit. si institutus est aliquis vt liber qui seruus est. si testator noluit per seruum institutum alij acquiri: vocatur substitutus. Sed. l. dicit contra. que dicit. si seruus meus vt liber est institutus heres. et si non erit heres: aliquis est substitutus: debet diuidi hereditas in duas semisses et inter dominum et substitutum. quia dominus serui habebit vnum semissem precipuum. alius semis diuidetur inter eos. vt. ff. de heredi. insti. l. si pater. in fi. cum. l. se. ¶ Ad solutionem cuius contrarij dixerunt quidam. s. antiqui. dixit dominus Jo. omnis diuisor non decipiat seipsum. nam ibi fuit institutus seruus imperatoris vt liber. et si non esset heres fuit ei aliquis substitutus. indubitater imperator diuidit ita hereditatem: vt ibi dr: ne decipiat seipsum. iuxta id. quicunque parte non segunne disesan iou. ¶ Sed segnori nos dicimus secundum Placentinum: et rndemus aliter. et dicimus quod hic intelligitur: quando constabat testatorem voluisse per institutum alij non acquiri hereditatem. Sed in. l. contra. dubitabatur de voluntate testatoris. vnde in illo dubio eligitur illa via de qua ibi dicitur. Sed certe nec hec solutio videtur bona: quia est contra. l. istam. quia in. l. ista dubitabatur de voluntate defuncti. ¶ Et ad solutionem huius contrarij: et vt plene habeatis materiam istam: ita distinguendum est: vt consueui distinguere. Cum testator instituit aliquem. et si heres non erit: instituit ei alium: aut instituit liberum quem scit liberum esse: aut quem scit seruum esse: aut instituit vt liberum qui seruus est: aut vt seruum qui liber est. In primo casu cum instituit liberum quem scit liberum esse: illa verba substitutionis: si institutus non erit heres: ita accipiuntur et intelliguntur. i. si non quesierit sibi hereditatem: vel ei cuius iuri subiectus est: vel postea esse ceperit: in totum repellitur substitutus. sed si neutrum istorum accideret: in totum vocaretur et admitteretur substitutus. et sic intelligitur insti. de vul. et pup. sub. §. si seruum. et. §. vlti. In secundo casu. s. cum aliquis instituit eum quem scit seruum esse: illa verba: si heres non erit: ita intelliguntur. i. si non queret sibi hereditatem: vel domino presenti vel futuro: quia his tribus casibus excluditur substitutus. vt insti. e. ti. §. si seruum. et §. vlti. In tertio casu quando. s. instituit aliquem vt liberum qui erat seruus: hic iterum subdistinguo: aut voluit testator per illum alij acquiri hereditatem: aut noluit: aut dubitatur de voluntate defuncti. s. vtrum voluerit per illum alij acquiri vel non. In primo casu. s. quando voluit per illum alij acquiri hereditatem tunc non vocatur substitutus: vt in primo casu huius. l. Si autem noluit testator per illum alij acquiri: tunc si seruus contradicit domino iubenti adire hereditatem: in totum vocatur substitutus. nam et seruus potest iubente domino nolle adire hereditatem: vt in fi. huius. l. Si autem dubitatur vtrum voluerit per illum alij acquiri vel non: tunc eligitur illa via de qua dicitur in contra. s. vt substitutus admittatur in quartam: et dominus in residuum. Et est ratio. quia in casu isto dum dubitatur sunt prodita in medio duo generalia. s. quando instituit vt liberum qui est seruus. si dubitatur de voluntate defuncti: quia si inspicimus illud generale opinionem seruari que seruatur interdum. vt. ff. de peti. here. l. pro herede. intelligamus illa verba: et si heres non erit, put

intelliguntur

Intelligunt in libero instituto si nõ quesierit sibi vel ei cuius iuri est subiectus. Sed si inspiciamus ꝯtrarium: generalius inspiciemus veritatē q̄ sepe inspicit .vt. ff. de neg. ge. Jtē si cū pure intelligemus illa verba. si heres nō erit. i. si non quesierit hereditatē sibi vel dño pñti vel futuro. sȝ rōne dubitationis dñs hȝ vnū semissem precipuū. ⁊ alter semis diuidit inter dñm ⁊ substitutū vt in. l. contra. Si autem instituit seruū, qui est liber: iste casus idubitabilis est: qꝫ sibi acqrit cū sit liber si adeat hereditatē. ⁊ tunc substitutus excludit in totū. vt. j. de impu. ⁊ aliꝭ sub. l. post aditā. Si autē sibi nō acqrit vt qꝫ non adierit: tunc substitutus vocat in totū: vt insti. de impu. ⁊ aliꝭ sub. l. post aditam. Si autē sibi nō acquirat vt qꝫ non adeat: tunc vocat substitutus in totū: vt insti. de vul. ⁊ pupil. sub. in prin. ⁊. §. vlti. ⁊ sic intelligitur. l. contra.

Ec apud peregrinos.

Jn. l. ista ponit talis casus. Pater meus nō habebat fratrē. iuit ad quosdā peregrinos ⁊ arrogauit aliquē in fratrē. non valȝ arrogatio: qꝫ dȝ arrogari filius non frater. vñ si pater meus apud peregrinos vel apud iudicem adoptet aliquem in fratrē. nō valet. Et si postea pater meus instituit eū vt fratrē: non valet institutio sed vocant succe. ab intes. Tex. nec apud peregrinos. q. d. nedū apud iudicē competētem: immo nec apud peregrinos bona peregrinatione. Vel dic: nec apud peregrinos. i. apud illos q nulli preerant iurisdi. tioni: qꝫ aliqñ qs adoptat aliquē vt filiū nō vt fratrē. vt. ff. de adop. l. j. ⁊. ij. Tex. tibi. s. succedēti ab intes. Vñ no. hic. si instituit aliquis vt frater nō valet: sȝ succedūt venientes ab intestato vt hic. ⁊. s. de testa. l. neq̄. Secus si instituit fratrem quē diligit vt fratrē ⁊ scit nō esse fratrē. vt. ff. e. l. si frater. al's incipit. l. neq̄. §. si frater. Jtē no. hic cum nō tenuit institutio vocantur suc. ab intes. vt dixi. s. e. l. j.

Ollegium.

Quidā scriptor ⁊ ita malus homo vel baratator ⁊ ita vilis persona ita dixit: collegiū heredē instituo: vȝ talis institutio? Certe nō: qꝫ omne collegiū illicitū est nisi a lege vel a senatu approbet. Tex. collegiū. s. scriptorū vel baratatorū. Tex. dubium non est. ⁊ nullum collegium est speciali priuilegio subnixū nisi probet. vt. ff. de colle. illi. l. iij. §. j. Sed collegiū approbatū potest institui. vt. s. de sac. san. eccle. l. j. Et ibi plenius de ista materia distinxi ⁊ no. ⁊. ff. de rebus du. l. cū senatus. ⁊. ff. de leg. j. l. si heredes §. vicis. ⁊ ad trebel. l. omnibus.

Xtraneū ēt cuȝ.

Hec. l. exponit multis modis vt dicā in lrā. Tñ corriū lrē vult hoc dicere. Extraneum possum instituere pure. ⁊ cū morieт. ⁊ sic sub. extraneū. i. penitus ignotum. vt. j. e. l. extraneū. Vel appello extraneū non ꝯiunctam psonā: vt insti. de here. qua. ⁊ diffe. §. extranei. Tex. ⁊ cum morietur. Hec lrā exponit multis modis. Cum moriet. i. cū in periculo mortis esset: vt si ita dicat: instituo extraneū cū erit in periculo mortis. Alij exponunt. cū moriet. s. testator. qꝫ dicit testator: instituo te heredē cū moriar: valet instō. Vel pōt exponi. cū moriet. s. extraneus. q. d. sic instituo te heredē extraneū cū morieris: vȝ institutio. Et hec institutio est ne pura vel cōditionalis? Quidam dicunt ꝙ pura. vt. ff. de here. insti. l. cū hereditas. cū certum sit quēlibet moriturū: vñ certa est. vt. ff. de noua. l. si pupillus. §. sub ꝯditione. Secus in legato. qꝫ si lego tibi: cum morieris: statim valȝ legatū. Sed si lego cū heres meus morietur: hec est conditionalis ⁊ non transmittit interim. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. heres meus. ⁊. ff. qñ di. le. ce. l. si cū. Secus tamen est in libertate: qꝫ fauore libertatis statim valȝ. qꝫ nihil valeret libertatis legatū: si solū libertas deberet cōpetere in vltimo momento vite. vt. ff. de ma. te. l. libertas. Jtem fallit in vsufru. vt. ff. de vsufru. le. l. si titio. Et est rō. qꝫ similiter inutilis esset legatum si solū cōpeteret in vltimo momēto vite cū vsufruct' morte finiat: nō autem trāsmittit: vt insti. de vsufru. §. finitur. Vel pōt dici si instituo aliquem extraneum cum moriet: est ꝯditionalis institutio. vñ si moriet me viuo: non valet. si me mortuo: valet ⁊ trāsmittit ad suos heredes. Simile alibi inuenimus in. l. ff. de ꝯdi. insti. l. vlti.

Eqȝ per se.

Jn. l. ista dicit. Si per seipsum nō pōt heres institutus querere hereditatē: similiter nec per seruos suos proprios institutos potest querere hereditatē. hoc dicit. Tex. quibus. vt hereticis. Tex. hoc ꝯcessū non est: imo est denegatū. Tex. iur ratio. ponetis exemplū. de portatus non pōt per se heres effici: vt. s. e. l. j. similiter nec per seruum: vt. ff. de le. iij. l. si legatarius. similiter ⁊ natus ex dānato coitu non pōt heres effici per se nec per seruū suum: vt ff. de le. j. l. si mihi. §. regula. ⁊. ff. e. l. nō ideo minus.

Xtraneū ēt penitus.

Quis notam personā ⁊ ꝯiunctā pōt sibi heredem instituere. sed ⁊ extraneū etiā penitus ignotū pōt quis sibi instituere heredē. hoc dicit. Tex. pōt. vt ⁊ insti. e. §. vl. Et potest institui pure ⁊ sub ꝯditione. s. cum moriet: vt. s. e. l. extraneum.

Ereditatis.

Jn. l. ista di. Sicut inclite vrbi possum donare vel iure legati relinquere domū vel aliud edificiū vel annonas ciuiles: similiter in domo eam instituere heredē vel alterā ciuitatem. Tex. annonas ciuiles expone vt dixi. s. de sa. san. ec. l. iubemus nullam in prin. Tex. possunt. vt hic. ⁊. ff. de le. j. l. ciuitatibus. ⁊. l. si heres. §. vicis. ⁊. l. si qs a filio. §. vlt. ⁊. ff. ad trebel. l. omnibus. ⁊. ff. de re. du. Tex. inclite vrbi. i. vrbi valde noiate: vt vrbs romana. Vel dicit inclita. i. clara: siue que magna gesta fecit.

Votiens.

Leges veteres aliorū imperatorū qui preceserunt iusti. in superioribus habuistis. Jste due vltime. ll. que sequunt sunt noue. ll. iusti. Et in. l. ista ponit talis casus. Si testator instituit aliquē heredē ex certa re: puta in tali domo. vel aliquos ex certis rebus: puta in tali domo vel in tali vinea. postea instituit aliquē ex nulla parte vel ex quarta parte: qs debebit creditoribꝰ rñdere vel a debitoribꝰ exigē? Rñ. ꝙ institutus ex certa re vel ex certis vnciꝭ habet loco legatarij: vñ nō teneт rñdere creditoribꝰ nec exigere a debitoribꝰ. sed institutus heres sine pte vel ex quarta vel quota detracta rei mētione intelligit heres: vñ ipse rñdet creditoribus ⁊ exiget a debitoribus. hoc dicit hec. l. Tex. vel certis rebus. vȝ enim instō in certa re: lȝ exheredatio nō valeat. vt. j. de lib. p̄. vel exhere. l. j. Tex. certū est. vñ sicut legatarij nō rñdent creditoribꝰ: qꝫ es alienū nō sequit fundū. vt. ff. ad treb. l. j. §. si heres. sic nec isti. Tex. fieri. ¶ Or segnori vos debetis ponē casū in. l. ista vt dixi. ⁊ vt melius itelligatis: adhuc repeto ⁊c. Sȝ vr̄ ꝯtra. s. ꝙ institutus in certa re detracta partis mētiōe videat institui insolidū. vt. ff. e. l. j. §. ex fundo. ⁊. §. si autē. ⁊. l. quotiēs. §. si duo. ⁊. l. ex facto. vbi vr̄ ꝙ instituti ex certa re habent loco heredum. Ad solutionē cuius contrarij voluerunt dicere qdam ꝙ hic fuit certa res demonstrata noie proprio: ibi appellatiuo vel demonstratiuo. qđ nō placet. vt. ff. si cer. pe. l. certū. Sȝ vos dicatis aliter ⁊ sic sicut dominus Jo. ⁊ Azo hic scripserūt. Si aliqs instituit heres in vna re tm̄: nec aliquis alius instituit: postea detracta mētiōe rei insolidū erit heres: nec alius succedet: ne testōr iueniat decessisse pro parte intestatus. qđ nō dȝ esse nisi sit miles: vt ff. de re. iur. l. ius nostrū. Jtē est si plures sint instituti in vna re: vt in. l. cōtra. Sȝ si vnus istituit in vna re ⁊ ali' instituitur postea ex quota parte: vel plures instituunt in certis rebus: aliꝭ instituunt in certis ptibus. instituti in certa re habentur loco legatariorū vt hic. ⁊ ꝑm hanc determinationem intelligitur. ff. e. l. interdū. ⁊. l. ex facto. ⁊. l. si alterius.

c

Am i libris.

Hec. l. ē noua. l. iusti. sicut ⁊ superior. Et lȝ hec. l. sit lōga ꝗtū ad textū: tñ satis breuis est ꝗtū ad casū. Et i. l. ista ponit talis casus

Testator cũ vocaretur titius fecit testm̃ dicens sempronius plocij heres esto. valet ne istud testm̃: cum testator vocaretur titius ⁊ non plocius? De ista qõne fuit dubitatum apud veteres: sicut in libris vulpiani ɔtinet. Dicebãt enim antiq ꝙ non vʒ testm̃ quasi testator somniauerit. Sed certe dicit iusti. ⁊ bene ꝙ nemo videt ita resupinus: vt nomẽ suũ ignoret. ⁊ ideo dicit si testator vocatur titius: ⁊ dixerit. sempronius plocij heres esto. in duobus casibus valet testm̃. Primus est. si titius testator heres extitit plocio: quasi aperte dicat. ego titius sum heres plocij. volo te sempronium mediante psona mea heredẽ eẽ. qꝛ regula est. hr̃s heredis testatoris est heres. Item in alio casu vʒ testamentum. pone ꝙ testator titius noie instituit plocium heredẽ. ⁊ postea addidit. semproni⁹ plocij heres esto. quasi testator hoc sentiat ꝙ plocius sit primo loco heres. ⁊ si ille heres nõ erit sempronius secũdo loco heres esto. his duobus casibus valet testm̃. al's nõ: qꝛ nemo p̃sumit ita ignorans vl' resupinus vt suũ nomẽ ignoret. Tex. spẽs. i. questio. Tex. quidaʒ. pone titius. Tex. nominis esse. quia debuit se vocare titium: cum vocauit plocium. Tex. ignoret. similiter suo patrimonio non est tollerabilis ignorantia: nam non debet aliquis ignorare vires sui patrimonij. vt. s̃. de rescin. ven. l. quisquis. Tex. sed siquidẽ ipse testator. sub. titius nomine. Tex. heredem. sub. vsq3 in infinitum: ⁊ per inediam. igitur si titius testator successit plocio mediante persona mea: sempronius sit heres plocio: qꝛ heres heredis ⁊c̃. vt. s̃. de vsufruc. l. cum antiquitas. ⁊. ff. de verbo. sig. l. sciendum. Tex. vocari. sub. ⁊ ita est hic tacita vulgaris substitutio. q. d. instituo plocium heredem. si non erit heres: sempronius sit heres. Tex. scripserat. in alijs q̃3 in istis duobus. Tex. institutionem. sub. quia quis debet testari sibi: nõ alij. vt dixi. s̃. de sacrosan. ec. auc̃. igressi. Tex. errasse. vt in princi. huius. l. habuistis. ⁊ ad hoc facit. s̃. ad velleya. l. q̃3 q̃3.

¶ De institutionibus ⁊ substitutionibus.

¶ Superiori ti. dictum est de heredibus instituendis: ⁊ que persone heredes institui possunt. Uerum qꝛ heredes instituuntur: ⁊ interdum substituuntur: ⁊ interdum sub cõditione restituere rogantur: ponit hunc ti. De condi. insti. agitur. j. e. l. j. ⁊. ij. ⁊. iij. ⁊. l. v. De sub. agitur. j. e. l. generaliter §. cum autem. ⁊. j. e. l. cum quidam. Et de restitutio. agitur. j. e. l. generaliter. in princi.

Cum auũ maternuʒ.

In. l. ista no. ita casuʒ. Gener accessit ad imperatorẽ: ⁊ dixit. Domine imperator, auus maternus filie mee instituit filiaʒ meam heredeʒ sub conditione: si nuberet filio attilij. Modo quero a vobis duo. Primo quero si auus instituit filiam meam sub conditione. an valeat institutio? Secundo quero: si valet: qñ sortiat̃ effectuʒ? Rñdet imperator dicẽs: cum ꝑponas auũ maternũ instituisse sub ɔditione filiã tuã. dico ꝙ vʒ institutio de ea facta. Ad scdm rñ. ꝙ sortitur effectuʒ: siue impleta est conditio qꝛ nupsit: siue non: qꝛ filia tua voluit nubere filio attilij: nec per eam stetit: sed filius attilij recusauit eam. Tex. nupsisset. sub. filia tua. Tex. paruerit conditione. ergo siue paruerit conditioni: siue non stat per eam: institutio sortit̃ effectum. Tex. manifestũ est. ¶ Or segnori anteq̃3 perueniamus ad alia no. duo no. Et p̃mo no. ꝙ auus maternus non hʒ nepotẽ in sua ptãte: vnde põt euʒ instituere sub conditione potestatiua casuali ⁊ mixta vt hic ⁊. j. e. l. proxi. Secus in parte qui habet in ptãte: qꝛ põt instituere sub potestatiua ɔditione: nõ sub mixta vel casuali: nisi eam exheredet in defectum ɔditionis: vt. j. e. l. si pater. ⁊ ibi dicetur. ¶ Item no. in. l. ista. si non stat per quẽ vt fiat in sui vtilitatem habet̃ pro facto vt hic. ⁊. ff. de condi. ⁊ demõ. l. iur̃ ciuili. ¶ Or segnori ad. l. istam signat̃ aperte ɔtrariũ. Hic dicitur si instituit̃ filia mea ab auo materno sub conditione si non stat per eam assequit̃ hereditatẽ. Sed. l. dicit contra ꝙ si legatũ est filie. mee vt nuberet tali. ⁊ voluit nubere ⁊ nõ potuit: qꝛ decessit: non assequit̃ legatũ. vt. j. de condi. inser. l. legatuʒ. Ad qđ potest dici pluribus modis. Et vno modo sic. si non stat per eam: nec vllo tpe fuit in mora: conditio habetur pro impleta vt hic. secus si fuit in mora: lʒ per eã non stet vt in. l. contraria. Uel põt dici aliter ⁊ sic. si per eaʒ non stat: ⁊ testator erat al's relicturus: ẽt si non nuberet valet conditio vt hic. secus si non erat al's relicturus vt ibi. Uel dicatis tertio modo. si relinquit̃ filie mee vt nubat filio attilij aut impeditur facto attilij: quo casu cõditio habetur pro impleta vt hic. Aut non stat per filiam meã: vel per alium. i. per filium attilij: sed per casum fortuitũ: ⁊ tunc non assequit̃ relictum. qꝛ casus fortuitus non debet ei ꝑdesse. vt in. l. ɔtra. Et ad solutionem huius contrarij: ⁊ vt plena liqueat iste articulus: ita distinguendum est. ⁊ hanc distinctionẽ tetigerũt hic. Jo. ⁊ Azo. Cum relinquitur alicui legatum sub conditione: aut conditio pendet ex facto eius qui relinquit̃ tm̃: aut ex facto eius ⁊ alterius. Primo casu. s. qñ conditio pendet ex facto eius tm̃ cui relinquit̃. verbigratia. relinquitur mihi si ascendero capitoliũ: vel si manumissero seruũ meuʒ. hoc casu si impedior per casum fortuitũ. siquidem non fui in mora: assequor relictuʒ. al's non: vt. ff. de condi. insti. l. que sub condi. §. quotiens. ⁊. ff. de condi. ⁊ demõ. l. pe. §. j. Si autem impedior facto alterius. qꝛ alter impedit me ascendere capitolium: vel qꝛ alter seruum meum occidit hoc casu dicimus ꝙ conditio deficit. ⁊ non habetur pro impleta. sʒ ille tenet̃ mihi acti. l. acquil. vt. ff. ad. l. aquil. l. inde neracius. §. j. vel conditione furtiua ad meum interesse. vt. ff. de condi. fur. l. si seruus. ⁊ est tñ ar. contra. ff. de condi. ⁊ demon. l. titius. Sed ibi non fuit impeditus facto alterius: sed suo. vel ibi pendebat ex facto suo ⁊ alterius. Si autem non esset soluendo qui impediuit: conditio habetur pro impleta in subsidium. Et hoc satis potest dici de equitate arg. ff. de eo per quem fac. est. l. vltima. in prin. ⁊. ff. de condi. ⁊ demõ. l. titio. §. vlti. ⁊. ff. de le. j. l. plane. ij. Si aũt relinquit̃ alicui sub conditione que pendet ex facto eius cui relinquitur ⁊ alterius puta relinquitur mihi si nupsero filio attilij: hic refert: aut impedior facto alterius. aut per casum fortuitum. Si facto alterius: conditio habetur pro impleta: ⁊ non amittitur legatum vt hic. ⁊. ff de condi. ⁊ demõ. l. in testõ. Si autem per casum fortuituʒ impedior: ⁊ ita conditio deficit: amittitur legatum. ⁊ sic intelligitur. l. contra. Item est verum ꝙ si relinquitur mulieri vt nubat illi. si ille recusat: mulier assequitur legatum. si non recusat: non assequitur legatum. si honeste potuit nubere. al's non: vt probatur. ff. de condi. ⁊ demon. l. conditiones. ⁊. l. cum ita.

Conditioni.

In. l. ista ponitur talis casus. Quedam puella accessit ad principem dicẽs. domine mater mea instituit me heredẽ si nuberẽ cõsobrino meo: valet ne talis institutio sub conditione ista facta? Rñdet imperator valet: ⁊ talẽ conditionẽ implere teneris. qꝛ tu videris sub honesta conditione instituta. vnde si vis esse heres: impleas conditionẽ. al's non habebis hẽditateʒ. sed locus erit substitutioni. Tex. habet. sub. si fuit aliquis tibi substitutus. Tex. libello. sub. p̃cuʒ tuaruʒ. Tex. satisfieret. ¶ Unde no. hic si filia instituitur a mr̃e si nubat consobrino suo: vʒ talis instõ. honeste sunt. n. nuptie ⁊ a iure permisse. vt. s̃. de nup. l. nemini. ⁊. l. vidue. ⁊. l. i ɔiunctiõe. ⁊. l. i celebrãdis. Secus tñ eẽt si eẽt instituta: ne nuberet turpi psone. vt. ff. de condi. ⁊ demõ. l. cũ tale. §. si arbitret̃. ⁊. l. hoc mõ. ¶ Sʒ qd si promisisti mihi. x. si titia seio nuberet: nunqd si titia seio nupserit potero petere decem? Videt̃ ꝙ sic. qꝛ si legatur mulieri alicui si seio non nupserit. si nupserit ei. repellit̃ a legato. vt ff. de condi. ⁊ demon. l. a titio. Sed dic ꝙ illud hʒ locum in vltima voluntate. secus inter viuos: vt. ff. de ver. ob. l. titia. Naʒ mr̃imonia debent eẽ libera a vinculis penaꝝ. vt. ff. de inu. sti. l. nã. Et alia est dr̃ia inter ea que fiũt iter viuos. ⁊ ea que fiunt in vltima volũtate. vt dicit̃. s̃. de rei ven. l. seruum.

Si mater.

In. l. ista ponit̃ talis casus. Quedã domina habebat virũ potatorẽ ⁊ lusoreʒ. ista bona dñ̃a diues erat. cum esset in extremis constituta dixit:

dixit: quid faciam. si instituã filios meos heredes: pater eorum consumet omnia bona eorum. si instituam alios extraneos: habebunt querelam inoffic. testa. et rumpent testamentum. et pater eorum habebit hereditatem. vnde quid fecit: elegit talẽ viam. instituo filios meos mihi heredes: si pater eorum emancipauerit eos. mortuus est pater: nũquid videtur impleta conditio? Certe sic. et ideo filij habebunt hereditatem. Tex. si mater vestra vos. scilicet filios. Tex. instituit. vt s. de inoffic. testa. l. si filius. Tex. sententiam. s. condemnatoriam. s. ad mortem vel deportatus est. Tex. quesistis. idest cũ suo onere. Unde no. hic si filij instituantur a matre sub conditione emancipationis videtur impleta cõditio: siue pater emancipet eos siue alio modo sint emancipati: quia non refert quid de equipollentibus fiat. vt. j. de cõdi. que sub mo. l. vlt. Sed nunquid pater cogitur istos filios emancipare? Respondeo non. vt. ff. de le. j. l. filius. §. si vulgarem. Secus si esset legatum ei patri vt eos emanciparet. et ipse agnouit legatum: quia tunc cogitur eos emancipare. vt. ff. de condit. et demon. l. si cui. Quid ergo facient isti filij? Dicunt quidam quod petent cur. bonis et pater non erit legittimus administrator: vt in cor. auc. vt liceat matri et auie in princip. et. j. de bonis que lib. l. fi. §. sinautem. Uel potest dici quod si emancipare non vult pater: isti filij non poterunt esse heredes donec pendet conditio. et hoc de iure ciuili. sed de iure pretorio poterunt petere bono. pos. sm ta. etiam conditione pendente: vt. ff. de bono. pos. sm tab. l. equissimum. §. si sub conditione. et. l. sub conditione.

Reprehendenda. Omissa. l. si pater. que aliquãtulũ est subtili. legam vobis istam. l. Et in. l. ista ponetis ita casum. Quedam mulier accessit ad imperatorem et corã eo sic proposuit. Domine imperator mater mea instituit me heredẽ sub cõditione si diuerterem a marito meo. diuerti. et adiui hereditatem: feci bñ? Respondet imperator: maledicaris a deo. dicit mulier: male dicitis si audeo vobis dicere: quia mater mea est reprehendenda: quia instituit me sub tali conditione? Respondet imperator: immo tu quia si voluisses: te pure heredẽ instituisset. vnde si instituit te sub cõditione tali: si diuerteres te a marito tuo: debebas preponere concordiam maritalem tali cõditioni: quia eras instituta sub turpi conditione: vnde redeas ad maritũ tuum et nihilominus poteris retinere hrdi. matris tue. Tex. reprehendẽda tu magis es. ponitur cõparatiue. l. illa quidem est reprehendẽda: quia noluit te eẽ heredem libere vt debuit. Tex. sed tu cõprobasti. sub. quod male fecisti. Tex. hoc. i. huiusmodi turpem cõditionem vt hic. Tex. potuisti. Unde no. si filia instituitur sub turpi cõditione: institutio habetur etiam pro pura. et cõditio habetur pro non adiecta. vt. ff. de condi. instit. l. j. et. l. qui sub conditione. Et ideo si mater tua instituit te sub cõditione si diuerteres a marito tuo: instituit te sub turpi cõditione vnde non debuisti diuertere.

Si pater filium. Hec. l. consueuit reputari valde difficilis. sed in veritate quantum ad casum et lrãm difficilis nõ est. Et ponit duos casus. Unum in casuali conditione: alium in mixta. Et primus casus est talis. Pater. fa. instituit filiũ suum sub casuali cõditione: puta si nauis venerit ex asia: nec in defectum conditionis exheredauit eum: non valet talis institutio: si in defectum conditionis non exheredauit. Secundus casus est talis. Paterfamilias instituit filium sub conditione mixta. verbigratia. audiuit pater qui erat mauritanie quod filius suus viuebat vltra mare. fecit testm̃ et dixit ita. si filius meus redeat de vltramarinis partibus sit mihi heres. nec exheredauit eũ in defectũ cõditionis. nõ valet talis instõ: quia multi casus possunt accidere quibus nõ possit venire in prouinciam qui erat mauritanie. et ideo iste filius nõ prohibetur adire hereditatẽ paternã. hoc dicit hec l. vsque in finẽ. Tex. non erat. sub. sed sub casuali. Tex. non videtur. scilicet pater. vnde ab intestato poterit filius patri succedere. Tex. cum autem. modo ponit scdm casum. et quod. s. dixit in genere: modo ponitur in specie. Tex. non redijsses. et ita in defectum conditionis. Tex. heredi. sub. ab intestato. vel exponatis secũdo modo etiã ex testamẽto: vt. j. plenius dicam. ¶ Dñs segnori circa materiã huius. l. est insistendũ. Et hec. l. ponit duos casus. Unum in casuali conditione in quo non valet testamentum nisi exheredatus fuit filius in defectum conditionis. alias vbi exheredatus est in defectum cõditionis valet testamentũ: vt si ita dico. instituo filium meum si nauis venerit ex asia. si autem nõ venerit: filium exheredo: valet testamentũ. Secũdus casus est. cum filius instituitur sub mixta conditione: nõ valet testamẽtum nisi pater exheredet eum in defectum conditionis. ¶ Dñs segnori statim colligo ex. l. ista ar. ad questionẽ talem de qua fuit dubitatũ. Et quesitum fuit ita a quodã qui reputabat se sapientiorem scholarem de patria sua. testator ita dixit. titium instituo: titium exheredo: vtrum ne testamẽtum? Respondens nõ intellexit bene questionem: vnde nõ bene respondit: et ideo nõ prosequemur eius rñsionem. Si dicamus quid vobis videtur? Et videtur quod sit casus huius. l. que videtur dicere quod valeat. quia si pater instituit filium sub conditione casuali: puta si nauis venerit ex asia: si stat in istis finibus non valet. Sed si vltra procedat: quia dicit instituo filium meum si nauis venerit: et si nõ venerit exheredo illum: valet testamẽtum. Ecõtra videtur quod non valet: quia vbi etc. vt. ff. de regulis iur. l. vbi repugnantia. et. ff. e. l. si titiũ. ¶ Dñs segnori circa articulum istum ita dico. Si testator ita dicit: titium istituo: et titium exheredo. si institutio et exheredatio non cõcurrunt in vnum et in eundem casum: valet testamentum. sic est hic: quia si institutio filium si nauis venerit ex asia. et si non venerit eum exheredo: valet testamẽtum. Nam institutio habet locum in casu existentis conditionis: exheredatio habet locum in casu deficientis conditionis: vnde valet. Sed si in eundem casum concurrit institutio et exheredatio: non valet testamentum: puta si diceret testator: titiũ instituo. titium exheredo: non valet ratione perplexitatis. quia si ita dicat testator: si titius erit heres: seius heres esto. si seius heres erit: titius esto heres: ratione perplexitatis non valet. vt ff. de condi. insti. l. titius. Et ideo dico quod ridiculum est et cõtinet in se repugnantiam. Sed si vltra procederet: puta si ita dicit testator: titium instituo: seium instituo: titium exheredo non videtur se correxisse: vnde valet. vt. ff. e. l. si ita scriptum sit. et. ff. de ma. tes. l. sticbus. et. ff. de le. j. l. si quis. ¶ Dñs segnori circa materiam huius. l. sicut dixi insistendum et est. Uos habetis hic quod valet testamentum si filius exheredatur in defectum conditionis. l. contradicit que videtur dicere quod exheredatio debet fieri pure non sub cõditione: vt. ff. de liberis et posthu. l. et si receperit. §. j. que est tertia lex. et. ff. de here. insti. l. sempronium in fin. Ad quod potest ita dici. Regulariter exheredatio est facienda pure. Fallit cum filius instituitur sub casuali cõditione vt hic. Sic fallit in alio casu. ff. de vẽ. in pos. mitten. l. j. §. sed si incertũ. ¶ Dñs vltra procedo. Hec l. dicit: si filius instituitur sub conditione casuali: si nauis venerit ex asia et non exheredatur in defectum conditionis: non valet testamentum: quia in vnum casum tantum instituitur. scilicet si nauis venerit ex asia. in contrarium casum. s. si nauis non venerit ex asia: filius inuenitur preteritus. i. nec institutus nec exheredatus. et ideo ipso iure non valet testamentum: vt insti. de exhere. lib. in prin. vnde non valet testm̃: quia in omni casu debet in defectum conditionis exheredari. Sed l. videtur velle cõtra. Ecce si filius institutus sub cõditiõe pẽdente cõditione petat sm tab. nã aut existet cõditio: et retinebit bona sm tab. quia heres est ex testõ. aut deficiet conditio: et tunc retinebit iure contra tabu. quia habet ab intestato. vnde videtur contra. ff. de sm tab. l. equissimũ. §. sub conditione. et l. sub conditione. et. ff. de acquir. here. l. is qui. Ad quod rñ. aliud cum instituitur filius emancipatus sub cõditione casuali. quia si existit conditio habet sm ta. aut non existit conditio: et habet cõtra tab. vnde non põt dicere testamẽtum ipso iure nullum: vt insti. de exhere. libe. §. emãcipatos. Sed in filio in ptãte constituto: instituto sub casuali cõditione et nõ exheredato in defectũ conditionis: deficiẽte cõditione ipso iure nõ valet testamẽtum quia inuenitur preteritus. Sed si exheredatur in defectum cõditionis valet testm̃: quia non inuenitur preteritus

Ad solutionem huius contrarij.τ vt plene liqueat iste arti/culus.ita distinguo vt consueui distinguere. Cum quis in/stituit̃. aut sub impossibili ꝯditione.aut sub possibili condi tione.Dicitur aliquis institui sub impossibili conditione.vt instituo te si celum digito tetigeris.vel turpi.vt si institui/tur mulier si diuertit a marito suo.hoc casu valet institutio quasi pura. τ conditio habetur pro non adiecta.vt de con/di.insti.l.j.Si autem relinquitur alicui sub conditione im/possibili.si adijcitur legatario.i.ei cui relinquitur.valet lega tum vt.ff.de leg.j.l.turpia.τ.j.de his que pe.no.l.vna.si adij citur heredi.i.ei a quo relinquitur.non valet.vt insti.de le. in fi.Si autem instituitur quis sub conditione possibili.hic subdistinguo.quia aut instituitur sub cōditione potestatiua aut casuali aut mixta.τ hec verba intelligatis sane vt docet l.nostra:quia inspecta diuina potentia omnis conditio est potestatiua.quia si relinquitur tibi si ascenderis capitoliuz deus posset facere ꝙ non ascenderes.quia inspecta diuina potentia omnis conditio est potestatiua.quia si institutus es sub conditione casuali deus posset statim facere adesse.s.ꝙ posses facere.qđ vocamus potestatem non casualem vel mi xtam inspecto communi cursu nature. que de facili existit τ pendet ex voluntate illius cui adijcitur.vtputa instituo te si ascenderis capitolium. Casualis conditio est qui habet se adesse vel non esse.quia pendet ex insidijs fortune. vtputa instituo te si nauis venerit ex asia.vt. ff. de here.insti.l. suus quoqꝫ.§.j.τ.ij.Mixta partim potestatiua.partim casualis.τ est mixta quia partim pendet ex potestate eius cui adijcitur parti pendet ex insidijs fortune.vtputa si instituo te si redie/ris de vltra mare τc.quia ex potestate tua pendet si vis redi/re.τ ex insidijs fortune.quia multi casus accidere possent: quibus non posses redire.Et sic est triplex conditio.vt pro/batur hic in fi.τ.j.de ser.nec.heredi. insti.l.vlti.τ.j.de cadu. tol.l.vna.§.finautem.Si ille qui instituitur sub possibili cō/ditione est extraneus.τ extraneum voco omnem qui nō est in potestate.vt.s.de rebus cre.potest institui sub conditio/ne τ potestatiua.τ casuali.τ mixta.nec est necessarium exhe redare eum in defectu conditionis.vt in.l. contra.Si autez instituatur qui est in potestate.aut instituitur sub conditione potestatiua. aut casuali.aut mixta.si sub potestatiua condi/tione.puta si ascenderis capitolium.valet instō.vt in primo casu huius.l.nec est necesse eum exheredari in defectum cō ditionis. quia videtur institui si voluerit esse heres. vnde tacita conditio non reddit institutionem conditionalem: vt ff.de condi.insti.l.hec verba.Preterea si in defectum con/ditionis exheredaretur.que est contraria si noluerit esse he/res.nam ridiculosum esset dicere. exheredo te si heres no/lueris esse.vt.ff.de heredi. insti.l.iam dubitati. τ ideo si im/plet conditionem heres.est heres ex testamento. si non im/plet non erit heres ex testamento.quia conditio non extitit. ab intest.non.quia τc.vt.ff. de heredi.insti.l.suus. in princi. τ.§.j.C Sed quid erit si instituitur sub conditione. si im/pleat conditionem erit heres. sed si non īplet quid erit? Re spondeo si habet substitutum vocatur substitutus.si cohere dem.vocatur coheres. si non habet substitutum nec cohe/redem.videtur repudiare ex testamento.sed potest habere ab intestato.vt.j.siquis omis.causa testi.l. vlti.τ per totuz ti. C Sed h vbi instituitur filius sub conditione.si non im/plet conditionem vocatur ne substitutus vel coheres in to tum?Uidetur ꝙ sic ſm hec tempora.Sed hodie secus. qꝛ non potest grauari in quarta:vnde substitutus non succe/dit in quarta.vt.s.de inoffi.test.l.quoniam in prioribus. C Sed denuo quero.nunquid iste filius poterit istam con ditionem potestatiuaz quandocunqꝫ voluerit implere?Re spondeo si sub potestatiua conditione tali instituitur. si de/deris.x.tali.instituo te heredem. poterit implere quando/cunqꝫ voluerit vsqꝫ ad vltimum exitum vite. Sed si est po testatiua talis.si ascenderis capitolium. non potest adim/plere vsqꝫ ad vltimum exitum vite.quia quando erit ita se/nex vt non possit eleuare caput.vnde statim vocatur substi/tutus.ex quo certum est non posse adimpleri.vt.ff.de condi. insti.l.vlti.Et hec vera sunt. cum dies non adijcitur condi/tioni.sed si dies adijcitur conditioni.puta instituo te si in/fra talem diem ascenderis capitolium:infra talem diem'dꝫ adimplere:vt.ff.de condi.insti.l.vlti.Si autem instituat̃ fi/lius sub casuali conditione nō valet : nisi exheredet̃ in de/fectum conditionis.qꝛ si non exheredat̃ in defectum condi tionis inuenit̃ ꝑteritus:vñ dicit ipso iure nullũ testm̃.Sed si exheredat̃ in defectũ conditionis:valet testm̃ vt in prin. huius.l.Si aũt filius instituitur sub mixta conditione : nō valet testm̃ nisi exheredet̃ in defectuz conditionis.al's sic vt in fi.l.nostre.C Sed quid instituit̃ filius sub mixta cōditio ne. non impletur ꝯditio.vocatur substitutus? Dixit Hul.si impedit̃ ex vi potestatiue ꝯditionis.vt qꝛ filius habuit l̃ras ꝙ erat heres si redierit.τ filius nō attendat redire ab vltra mare vocatur substitutus.Si aũt instituit̃ sub casuali cōdi/tione.qꝛ multi casus pñt accidere quibꝰ non pōt redire nō vocat̃ substitutus.Sed nos dicimus ꝯtra.ꝙ nulla est instō casualis vel mixta in filio.vt in fi.l.nr̃e. Et hec vera sunt in filijs primi gradus.C Sed quid dicemus in nepotibus? Dicunt quidā idem per oia:vt.ff.de here.insti.l.si sub cōdi/tione.§.nepotes.Alij dicũt ꝙ filij dicuntur hr̃e plusculũ ꝙ̃ nepotes:vñ non idem in nepotibus:vt ar.j.ad trebel.l.iube mus in fi.Sed nos distinguimus.aut nepos non obtinet lo cuz filij quia filius viuit:τ tunc nepos potest institui vt qui/libet extraneus.Sed si obtinet locum filij vt quia filius de/cessit.τ idez est in nepote qđ in filio.vt in prealle.§.nepotes. τ.ff.de heredi.insti.l.si sub conditione.τ.l. suus quoqꝫ.§.j. Sed quia.s.dixi in l̃ra qualiter vocetur ad hereditatē vtrũ ex testō vel ab intestato. Ponamus instituit pater me filiuz sub casuali conditione vel mixta non valet testamētũ:adibo hereditatem ex testō vel ab intes.Dixerunt quidam ꝙ ex vi potestatiue cōditionis adeo ex testō.ex vi casualis ab intest. Alij dicũt semper ex testō.quasi in ambiguo interpretemur voluntatem defuncti ita esse ex vi potestatiue conditionis. C Or segnori vos dicetis sic.vbi pater instituit filiũ sub ca/suali conditione vel mixta non valet institutio : vnde ab in/test.filius potest adire. quia inuenitur preteritus. Sꝫ si ego filius volo dicere aliqđ. mihi licebit. ne qđ fauore τc.vt.ff. de le.τ consti.l.qđ fauore.τ est simile.j.de liberis prete.l.ma ximum vicium.§. vlti. Item est simile cũ dolus dat causam contractus bonefidei : si volo dicere contractum nullum possum:vt.ff.de dolo.l.eleganter in princi.sed si volo dice/re aliquod : possum:vt.ff.de dolo.l. si res.τ no.s.de contra ta.l.ij. Odofre.

Generaliter. Leges antiquas aliorum imperatorum qui precesserunt iusti.in superioribus habuistis amodo ponunt̃ noue.ll.iusti. Et hec.l.est noua.l.iusti.τ lꝫ sit longa τ verbo/sa:tamē satis est leuis τ notabilis.l.ista. Et hec.l.hꝫ duas partes principales. Prima durat vsqꝫ ad.§. cum autē.Secunda abinde vsqꝫ in fi.τ quālibet ptē per se legemus vobis.Et in princi.huius.l.τ in ista prima pte po/nitur casus in quo disiũctiua accipit̃ ꝓ ꝯiunctiua:vl' in quo plures ꝯiunctiōes disiũctiue apposite: intelligunt̃ copulati ue apposite.Testator ita dixit:filiũ vel meā filiam heredem instituo.si filius vel filia decesserint intestati vel sine liberis vel sine nuptijs:talem ei substituo.vel ita dixit: filium vel fi/liam heredē instituo.τ rogo filium vel filiā si intestatus vel īestata decesserit vl' sine liberis vl' sine nuptijs:restituat tali querit̃ qñ videtur conditio substitutionis vel restōnis exi/stere vel deficere? Rñdet iusti.si nihil horum intercesserit. qꝛ decessit intestatus vel sine liberis vl' sine nuptijs substitu tiōi ꝯditiōali locus erit ꝑdictis disiunctis pro ꝯiunctis ha/bitis.Sꝫ si alterum intercesserat:substitutio τ restō deficit: vnde i his accipit̃ disiũctiua pro ꝯiũctiua.que oia habēt lo/cum:nō solũ si institutus est filius vel filia: imo τ si instituit̃ extraneus. Tex. generaliter sancimus.ait iusti. qui fecit.l. istam.Text.siquis.s.testator in testamento suo.Text.vt edi/cat.i.dicat.Tex. vel intestata.i.sine testō.τ hec erat vna con/ditio.Tex.vel etiā sine liberis.τ hec erat secunda conditio. Tex.vel etiam τ sine nuptijs decesserit.hec erat tertia cōdi tio.Tex.τ ipse.s.filius.Tex.vel ipa. s.filia.Tex.liberos su/stulerit.τ ita extitit ista conditio:cetere non extiterunt.Tex/

sine.

sine nuptijs.tantum.Tex.siue testā.sub.tantum. Tex.res.s. hereditarias .Tex.possideri.sub.ab intes.a filio instituto vel a filia instituta.Tex.non esse locum substitutioni.sub.quando directo substituit.Tex.si enim ex his nihil fuerit subsequutuz. vtputa quia filius decessit intestatus:et sine liberis: et sine nuptijs. Tex.tunc valere conditionem: idest restitutionem conditionalem valere. Text.cuius.viri prudentis. Tex.non fecerit.sub.filius vel filia.Tex.posteritatem:idest liberos.Tex.angustias.disiunctiue non copulatiue pronunciatas.Tex.eius.n.sub.ab.Tex.pene.ideo dicit pene:quia restitutio vel substitutio non noceret in quarta debita iure nature:vt.s.de inoffi.tes.l.quoniam in prioribus. Text.obstruentes.sub.ait iusti.qui fecit.l.istam.Tex gratam.i.acceptam.Tex.alijs.s.extraneis.quia instituo extraneum et dico.instituo te heredez:et substituo tibi talem si decesseris intestatus vel sine liberis.Tex.medemur.substituendo vel de restitutione grauādo. ¶ Or segnori ex ista pma pte huius l.colligimus ar.q aliquando plures conditiones apponūtur disiūctiue que a.l. presumuntur cōiunctiue prolate.verbigratia.si dico ita.instituo filium meum heredem.si decesserit intestatus vel sine liberis:talem ei substituo:vel tali restituat hereditatem. non sufficiet alteram extitisse:vt sit locus substitutioni vel restitutioni: sed necesse est q omnes conditiones deficiant:et tunc erit locus substitutioni vt hic. Sic et alibi disiunctiua pro copulatiua accipitur vt.j.de verbo. signi.l.cum quidam.et.ff.de verb.signi.l.sepe.

Cum autē. Hucusqz durat pma pars huius l.hic incipit secūda.Et in ista secunda parte ponitur talis casus. Paterfa.fecit testamentum:et instituit filium suum heredez.et si decederet filius substituit ei aliquem vel rogauit euz vt alijs restitueret.decedit filius relictis liberis:erit ne locus substitutioni vel restitutioni? dicit pap.subtilis ingenij.si filius instituitur et substituitur ei simpliciter:debet intelligi si decesserit sine liberis: ideo qz verisimile est testatorē potius velle habere liberos filij sui: qz extraneum substitutum.hec vera sunt cum instituitur filius legittimus et naturalis. Idem si naturalis tantum instituitur et ea que.s.dicta sunt in hereditate:eadem locum habent in legatis et fideicom.specialiter: vel per vniuersitatez relictis.h.d.iste.§.vsqz in finez l. ¶ Or videatis summariā expositionem littere. Tex.cum autem inuenimus.dicit iusti.qui fecit.l.istam. Text.in quo pater filio.sub.legittimo et naturali. Tex.substituit.per fideicō.et simpliciter. Tex.substitutionem.s.vel restitutionem. Text.si his qui in substitutione.sub.vel restitutione.Tex.substitutionem.sub.vel restitutionem.et hoc est verum cum instituit filios legittimos et naturales. ¶ Or sequitur quando instituit naturales tm̄. Et dicitur naturalis tantum natus ex concubina: vt.ff.de pig.l.deniqz.Tex.statuimus.s.qualiter filius naturalis succedat:vt.s.de na.li.l.ij. Tex.et substitutioni.sub.vel restitutioni.et non aliter.Tex.substitutionem.sub.vel restitutionē. Tex.iustos.i.legittimos et naturales.Tex.sancitum est sub. a pap.Tex.et in naturales.s.tantum. Tex.extendatur.s.a nobis. Tex.sancimus.sub.ait.iusti.qui fecit.l.istaz.et sub. ideo quia legata et fideicō. equiparata sunt hodie. vt.ff.de leg.j. l.ij. ¶ Or segnori circa istuz.§.insistetis aliquātuluz:et breuiter sic.instituitur filius legittimus et naturalis:vel naturalis tantum:et ei substituitur simpliciter:intelligitur in esse tacita conditio si decesserit sine liberis.Et est rō.qz magis voluit testator preponere suos successores qz alios:vt.j.de fideicō.l.cū accutissimi. ¶ Or segnori quero hic duo. Quid si instituo extraneum:et substituo ei simpliciter si decesserit: erit idem qd in filio? Videt q sic:p primā ptem huius.l. in fi.Sed segnori qntuz ad primā ptem.huius.l.nō est dria:an instituantur liberi vel extranei.sed qntum ad istam secundā partez sic:qz vbi instituo liberos:et substituo eis simpliciter si decesserint:intelligit q potius voluit testator hr̄e liberos heredes qz extraneos.Sed hec ratio nō vendicat sibi locū in extraneis:vt in pcalleg.l.j. de fideicō.l.cum accutissimi. ¶ Sed denuo quero hic sic:et lz tangat p dn̄s Azo:hic nō tn̄ ad plenū.Quid si istituo filiū naturalē et legittimū:substituo ei simpliciter si decesserit:si decedit relicta sobole iusta: excluditur substitutus.Sed quid si decedit relicta natural sobole tantum? Dixit dominus Azo iusta soboles excludit substitutum:naturalis tantum nō nisi ex voluntate defuncti appeat aliud.quia dicit testator.instituo filium et ei substituo si decesserit.dicunt testes ibi astantes intelligitis vos sine liberis:vel cum liberis.dicit testator intelligo sine liberis.dicunt testes:quid si haberet naturales filios tantum.dicit testator.idē dico q in legittimis et naturalibus.hec verba nō fuerunt scripta. Item ex dignitate patris presumitur. Ponamus q pater erat talis:qui nolebat stare nisi cum meretricibus:et ita tractabat naturales vt iustos.vnde verisimile est q voluerit eos proponere extraneis substitutis. Sed si erat homo bonus qui nolebat meretricari:hic liberi naturales non excludunt substitutuz.vt arg.ff.ad treb.l.ex facto. §.siquis.et.l.heredibus.in fi.et.ff.de le.ij.l.cum pater.§. volo.et.l.lucius.Vel potestis vti diuisione tali.aut testator instituit filium naturalem et legittimum:vel naturalem tātuz: et ei substituit.et tunc iusta soboles et naturalis excludit substitutum vt hic.Aut substituit si decesserit sine liberis:et tūc iusta soboles excludit tantum substitutuz:vel naturalem ex volūtate vel ex dignitate defuncti.al's non:vt in legibus illis.Vel potestis aliter dicere.vbi substituit legittimo et naturali:iusta soboles excludit substitutum.vbi substituit naturali tantū:iusta soboles et naturalis excludit substitutuz. sed hec distinctio est contra.§.istuz. Sed quero nunquid idem in matre? Videtur q non:qz plus iuris hz pr in filijs qz mater:vt qz pater habet eos in ptāte:et petit eos piudiciali in rem:sed mater nō.vt insti.de adop.§.femine.et.ff. de rei ven.l.si per hanc.et.ff.de fideicō.lib.l.penu.Sed segnori nos dicimus idem in matre:quasi sit eadē in ea ratio:que est in patre:quia non presumitur q si cogitasset de liberis q extraneus deberet eis preferri.

Siquis heredē. Et hec.l.si militer est noua.l.iusti.sicut et superior.Et hec.l.ponit talem casum.Aliquis instituit sibi talez heredez:si titius erit consul vel pretor. vel instituit aliquis filiam suam:si nupta erit tali. viuo testatore titius factus est ptor vel cōsul: sed desijt esse. vel filia nupta est:sed desijt esse.nunquid habebit heres hereditatem quasi sit impleta conditio et esse desijt? Respondet imperator q sic.sufficit.n.q sit impleta conditio:vel viuo testatore:vel post mortem:ne dum nimia subtilitate vteremur deficerent voluntates defunctorum.Et que hn̄t locuz in institutiōibus vel substitutiōibus:eadē hn̄t locū in spālibus legatis et fideicom.et libertatibus.ne dū etc. Tex.siqs. pone titius.Tex.scripserit.pone filium suum vel extraneū. non est vis. Text.si ille.pone seius. Text.vel ita. repetatis siquis sub tali conditiōe.Tex.si nupta.pone seio vel alicui. vel ille consul.Text.precesserit.i. seius factus fuit consul. Tex.vel pretor.sub.factus.Tex.eius filia.s.testatoris.Tex. sancimus.dicit iusti. Tex.quādocunqz.i.quocunqz tēpore. Tex.qd.sub.dictum.s.heredis institutione. Text.obtinendum esse censemus et valere precipimus.dicit iusti.Tex.huiusmodi honoris.i.circa heredis institutionez et circa legata et fideicō. Tex.iudicia.i.vltime voluntates.Tex.defraudentur.sub.qd non debet esse. Unde no.hic q non debemus vti nimia subtilitate.vt.j.ad trebel.l. sancimus. Item no.q sufficit semel factum:licz non duret fcm̄.ad hoc facit. ff.loca.l.maritus.ar.contra.ff.de in rem ver.l.si pro patre.§. versum. ¶ Or segnori vos habetis hic vnuz quod respicit contrarium.qz.l.dicit q si aliquis instituitur sub conditiōe q istā conditionez dz adimplere sciēte testatore:nō autē eo mortuo vt hic dicit.vt.ff.de cōdi.et demō.l.ij.Ad cuius contrarij solutionē ita diuidetis.cū relinquit alicui sub conditione:aut sub pditiōe que est in dādo:aut que est in faciēdo. Si relinquo hereditatē si.x.dederis.dz adimpleri me viuo et me sciēte:vt in.l.p. Si aūt relinquit sub pditiōe que est in faciēdo:subdistinguo:et aduertatis hic.quia aliqui ita dicūt aut cōditio est pmiscua:aut nō.et vocāt pditiōez pmiscuā q sepe pōt adimpleri:vt lego tibi.x.si ascēderis capitolium.et hanc nō sufficit adimpleri nisi viuo testatore:vt in.l.contra.

Si autem nõ est ꝓmiscua que sepius nõ potest adimpleri: puta si titius erit ꝯsul. vel pretor: vel si nupserit. hec de facili non iterat̃ sicut prīa. ꝛ hoc casu sufficit hanc impleri viuo vel mortuo testatore: vt hic dr̃. Sed ꝰ ꝫ Moder. dicetis sic. si relinquit̃ alicui sub cõditione que est in dãdo: eo viuente dꝫ adimpleri. si sub cõditiõe que ẽ in faciẽdo. aut ẽ ꝑtãtiua. ꝛ tunc dꝫ adimpleri viuo testatore. si autẽ est casualis sufficit hanc adimpleri vt hic dicit̃. ꝛ ad hoc accedit. ff. de cõdi. ꝛ demon. l. hec cõditio. ꝛ. l. cõditionum.

SI testamentum.

Hec. l. sicut ꝛ due supiores est noua. l. domini iusti. ꝛ ponit talem casum. Testator fecit testamentuꝫ ꝛ ita dixit. titius heres esto ꝰm conditiones infrascriptas. postea nullã conditionem inseruit: valet tale testamentum? Rñdetur ꝙ sic. ꝛ illa instõ dꝫ haberi pro pura. Et hoc ꝓbat Papi. argu. tali. Quidaꝫ in testõ suo quosdã vicos legauit reipublice dicens. tales vicos reipublice do lego: qui vici sunt proprijs finibus declaratis ꝰm ꝙ infra declarabo. in quibus vicis volo certamina fieri ꝰm ꝙ infra declarabo. postea nõ declarauit: nõ viciatur legatum vicorum: sed habetur pro puro. Sed si testator dixit. titium instituo ꝰm cõditiones infrascriptas: ꝛ inseruit aliquã cõditioneꝫ: valet instõ. ꝛ habetur instõ pro cõditionali. Tex. ille heres esto. pone titius. Tex. sancimus. dicit imperator iusti. Tex. institutionem. ꝛ hoc probat ar. tali qđ sequitur. Tex. nõ fecit. i. non declarauit fines vel formã certaminis: nihilominus valet legatum: vt. ff. de le. ij. l. cum pater. §. vl. in fi. Tex. scripte sunt. ¶ Or segnori vos habetis hic. si testator ita dixerit titius heres esto ꝰm conditionẽ infrascriptaꝫ. si inuenitur cõditio infrascripta: cõditionalis est instõ. sed si nõ inuenitur est pura. Sed. l. vr̃ cõtra que vr̃ dicere ꝙ nõ valeat instõ: vt. ff. de here. insti. l. quotiẽs. §. tantundẽ. Ad qđ põt dici tribus modiꝭ. Uno mõ sicut recitat̃ in. l. ꝰ. ꝙ ibi recitatur opi. marcelli qui dicebat ꝙ non valet instõ. sed eiꝰ opi. reprobatur hic per iusti. ꝛ ita quod ibi dr̃ hic corrigitur. Uel potest dici secundo mõ sic. si testator instituit ꝰm cõditionem infrascriptã. ꝛ nõ scripsit cõditioneꝫ. aut fuit in mora scribẽdo cõditionẽ: qꝛ dudum vixit: nõ valet testm̃. ꝛ sic intelligit̃. l. ꝰ. aut nõ fuit in mora scribẽdi cõditionem: qꝛ incõtinẽti obijt. ꝛ tũc valet testm̃. ꝛ sic loquitur l. nr̃a. Ul' dicatis vt dixit. d. Jo. ꝛ recurratis ad regulas grãmaticales. Est drĩa inter tp̃s futurũ ꝑteritum ꝛ pñs. si testator dicat. instituo te heredẽ ꝰm cõditionẽ que infra erit. ista cẽset̃ cõditionalis: qꝛ futuruꝫ nõ est: sed esse sperat̃. Aut ita dicit testator. instituo te heredẽ ꝰm cõditionẽ q̃ est infrascripta: vel ꝰm cõditionẽ infrascriptã: preterita ꝛ pñtia nõ pendent: vt. ff. de iniusto rup. ꝛ irri. test. l. cum in secũdo.

CUm quidam.

Hec. l. que est vltima in ti. similiter est noua. l. domini iusti. sicut ꝛ tres precedentes. ꝛ in. l. ista ponit iusti. qõneꝫ ꝛ eius decisioneꝫ. Et intelligatis bene casuꝫ: vt ex casu intelligatis quoddam magistrale ad qđ. l. istam tota die allegamus. nos dicimus. tacita pupillaris matrem non excludit: vt ex casu inuenietis. Ponetis ergo in. l. ista casum. Paterfa. hẽbat vxorem pregnantem. nõ hẽbat filium supstitẽ. iste fecit testm̃. vxorem in dimidiaꝫ instituit heredẽ sibi. ꝛ vẽtrẽ pro alia dimidia. ꝛ vẽtri ita substituit. si posthumus natus non erit: ille gaius sit heres. postea natus est posthumus. mulier adiuit ꝓ dimidia. tutor posthumi ꝓ alia dimidia. decessit posthumus i pupillari etate. dicit substitutus. debeo habere dimidiam que fuit posthumi: qꝛ fui substitutus si posthumus natus non erit. i. si non erit heres: vel decessit in pupillari etate. ꝛ ita cõtinetur tacita pupillaris. Dicit mr̃ non est ita: qꝛ substituit te si posthumus natus non erit. ꝛ posthumus natus est: vñ tu nõ debe. res hẽre hereditatẽ. vnde dixit mr̃. quid feci ego: ego me fatigaui: qꝛ ploraui die noctuqꝫ. vñ maxia iniquitaꝭ esset si debere amittere ꝑsonam ꝛ pecuniã. De ista qõne fuit dubitatum ꝛ petitum fuit ab vulpi. ꝛ papi. ꝛ ipsi satis expediuerũt se cito: qꝛ dixerunt volũtatis est questio. qꝛ si testator noluit ꝙ substitutus vocaretur: tunc vocabitur mater. ꝛ si noluit ꝙ mater vocaretur: vocabitur substitutus ꝛ ipsi voluerunt fugere ꝛ nõ potuerunt. quesituꝫ fuit ab eis in dubio quid presumemus. Dixerunt ipsi ꝙ presumptio est ꝙ potius vellet ꝙ haberet mater q̃ȝ substitutus. Justi. ita terminauit. si posthumus non nascitur vocabitur substitutus si posthumus nascitur. ꝛ matre premortua decedit posthumus: similiter vocatur substitutus ex vi tacite pupillaris. si autem nascitur ꝛ moriat̃ matre superstite: mater succedit ei ab intest. ꝛ tacita pupillaris non excludit matreꝫ. hoc dicit hec. l. vsqꝫ in fi. ¶ Uideamꝰ summariã expositionẽ lr̃e. Tex. cũ qdã. pone titius exẽpli causa Tex. ha. cõiugem. i. vxorem. Tex. in iudicio. i. i testamẽto suo. Tex. ex pte. pone dimidia. Tex. ventrem. i. posthumuꝫ nasciturum. Tex. ex alia parte. pone ex alia dimidia. Tex. ꝛ adiecit. sub. hec v̾ba que sequuntur. Tex. alium pone gaiuꝫ fratrem suum. Tex. decessit. sub. vel natus nõ fuit: qꝛ omnes istos casus infra prosequitur. Tex. scribentibus. i. scripserunt ꝙ questio ista magis consistit in facto q̃ȝ in iure. Tex. substitutum. assignat rationem. Tex. si enim ꝛc. derelinquit. s. testator. Tex. curauit. ¶ Et ita nota. hic succurritur matri in lucrosa hereditate filij in solatium filij amissi: ꝛ patri in lucrosa dote filie: vt. ff. de iure do. l. iure quia si perderet mater hereditatem filij adderetur afflictio afflicto: qđ non debet esse: vt. ꝰ. de epi. audi. l. tam demẽtis. Tex. nos itaqꝫ. modo determinat iusti. qui fecit. l. ista. Text. cẽsemus. qꝛ hoc casu nõ vocat̃ substitutus. sed mater. Tex. tunc autẽ tantũmodo. i. in his duobus casibus qui sequunt̃. Tex. admittimus. dicit iusti. Tex. cum posthumus. Hic est primus casus. Tex. editus. i. nõ fuerit natus. Tex. vel post. Hic est secundus casus. s. ꝙ substitutio locuꝫ habeat. Tex. eius. s. posthumi. Tex. prius decessit. i. prius q̃ȝ ptus decessit mater. ꝛ postea posthumꝰ vltimo. ¶ Or segnori hic ita insisto. Cur. si posthumus natus est. ꝛ morit̃ viua matre excluditur substitutus? Rñ. ꝙ tacita pupillaris nõ excludit matrem: sed expressa sic: vt. ꝰ. ti. proxi. l. precibus. sed tacita nõ: vt hic. j. ti. pxi. l. q̃uis. ¶ Sed diceret mihi aliquis vestrũ: quare expressa pupillaris excludit matrẽ: tacita non? Hec est ratio qꝛ si testator ita dicit. instituo pupillũ meũ heredẽ: si decesserit in pupillari etate talis sit heres. hic excludit matrem: qꝛ voluit hoc defunctus: cuius voluntas seruatur pro l. vt in auc. de nup. §. disponat. Sed tacita non excludit matrem: si testator ita dicit. instituo pupillum heredeꝫ. si nõ erit heres: talis sit heres ꝛc. vt. ꝰ. ti. proxi. l. q̃uis. ideo nõ excludit matrem quia dubitatur de voluntate defuncti: voluerit admitti substitutum vel matrem. vnde in dubio isto presumimus ꝓ matre: vnde in dubijs ꝛc. vt. ff. de re. iur. l. in re obscura. ꝛ hec vera sunt sine omni dubio. Tamen vt ego reddam vos magis instructos vltra procedaꝫ: qꝛ hec. l. videtur dicere ꝙ tacita pupillaris non excludit matrem. Dominus Pla. restrinxit ad vnũ casuꝫ. si mater est vna cum impubere instituta: matrem nõ excludit. qꝛ exquo pater in impuberis voluit matrem habere dimidiam: voluit ꝑ cõsequens ꝙ haberet aliaꝫ dimidiam potius mr̃ q̃ȝ substitutus: vt in. l. nr̃a. Sed al's sicut excludit mr̃eꝫ: si est solus institutꝰ impubes ꝛ non mater cum eo vt expressa excludit: vt. ff. de vul. ꝛ pu. sub. l. lucius. ¶ Sꝫ segnori verius est vt dicatis siue mr̃ est cum impubere instituta siue nõ ꝙ tacita pupillaris mr̃eꝫ nõ excludit: vt. ꝰ. ti. proxi. l. q̃uis. in prin. Inuenio expressum illa ratione: ne careat luctuosa hereditate filij. sed maxime nõ excludit matrẽ cũ ipsa est cũ filio ipubere instituta. vnde expressa pupillaris excludit matrẽ: qꝛ ibi apparet de voluntate defuncti. ꝛ in incertis ꝛ non certis est locus coniecturis. ꝛ in dubijs ꝛc. tacita non sic: quia dubitatur de voluntate defuncti. ¶ Sed in tacita vulgari quid dicemus: nũquid sicut in expressa pupillari cõtinetur tacita pupillaris: ita in expressa pupillari continetur tacita vulgaris. verbigratia. filium meum instituo. si decesserit in pupillari etate: ille sit heres. continetur tacita vulgaris. vel si non est heres. ille sit heres. nunquid tacita vulgaris. excludit matrem? Hec qđ est satis leuis sicut expssa pupillaris excludit matrẽ: qꝛ nõ ẽ heres mater. vñ quomodo mater succederet vocatur substitutus. ita tacita vulgaris. quia si non esset heres. quomodo mater

mater succederet: vñ sicut expssa pupillaris excludit mrẽz: ita ꝛ tacita vulgaris: vt plenius dicã. j. ti. proxi. l. precibus.

De impuberũ ꝛ alijs substitutióibus.

De institutionibus ꝛ substitutionibus sub cõ. factis dictuz est. s. ti. pxi. Verũ qꝫ plerũqꝫ impuberibus fiũt substõnes ꝛ dicunt pupillares. fiunt etiam puberibus: ꝛ dicũtur vulgares. iõ ponit de impuberuz ꝛ alijs substitutióibus. s. de vul. ꝛ pupil. ꝛ breuiloquis: ꝛ reciprocis ꝛ alijs substõnibus. sub. subijciamus ꝛ videamus quid iuris sit. Et de pupillaribus substitutionibus agitur. j. e. l. ꝗuis. ꝛ. l. pcibus. De alijs substitutionibus agit. j. e. l. hereditaté. ꝛ. l. post aditũ. De breuiloqua agit. j. e. l. j. De exemplaria agit. j. e. l. humanitatis. De fideicom. agitur. j. e. l. precibus.

Uz heredes. In. l. ista ponit exemplũ in. vj. ꝛ in. iiij. ꝛ in. ij. vncijs. Unde illi qui sciunt ludere ad azardũ bene sciũt ponere exemplũz. Et in. l. ista ponitur talis casus. Testator instituit sibi tres heredes. ꝛ vnũ instituit in semissem. i. in. vj. vncijs. alium in triente. i. in. iiij. vncijs. aliũ in sextante idest in duabus vncijs. ꝛ subiecit talia verba. vos adinuicem substituo. institutus in semisse decessit. Modo queritur an illi duo coheredes vocabuntur pro virili: an vocabuntur pro quibus partibus fuerunt instituti? ꝛ respondetur ꝙ vocabuntur pro quibus partibus erãt instituti. vnde institutus in. iiij. vncijs hébit quattuor vncias de illis sex. alius institutus habebit duas ð illis sex. Tex. ex disparibus partibus. puta vnus ex sex vncijs. alius ex quattuor. alius ex duabus vncijs. Text. mentio. si enim eẽt facta mentio de partibus in substitutione: seruaretur id qð dictuz est expresse. Et ideo si decedit heres ex sex vncijs institutus: alij non vocantur viriliter. sed institutus in quattuor vncijs vocabitur ad quattuor vncias de illis sex. ꝛ institutus in duabus vncijs vocabitur ad duas vncias de illis sex. Et ideo not. hic ꝙ partes que date sunt in institutione: eedem repetite videntur in substõne: si aliud expressim dictum nõ est a testatore: vt insti. de vul. ꝛ pu. sub. §. vlti. ꝛ. §. ex disparibus. ꝛ. ff. e. qui liberis. in fi. ꝛ. l. sed ꝛ si plures. ꝛ. l. coheredi. §. j. Et sic ergo prima volũtas trahit ad se vltimam: vt. ff. de le. j. l. si mihi ꝛ tibi. §. vlti. Et hec vera sunt. qñ est facta institutio ꝛ substõ nominibus appellatiuis. Secus si ꝓprijs: vt. ff. ad trebel. l. nõnũqꝫ. Jtẽ secus si sunt iussi dare ꝗdã ꝗtitaté pecunie. qꝛ tres sunt instituti: ꝛ adinuicem substituti vt dixi. postea fuit dictũ: si ille qui erat institutus decederet ꝙ daret. c. alijs: si vellẽt ei succedere: qꝛ tunc dabunt. c. equaliter: ꝛ succedent viriliter. i. ꝓ equis partibus: vt. ff. ð le. j. l. turpia legata. in fi. ꝛ. ff. ad trebel. l. quotiés. ꝛ. ff. de rebus dubijs. l. vtrum. §. vlti.

Ereditatez quidem. In. l. ista ponit talis casus. Quedã mulier accessit ad impatorez: ꝛ corã eo sic ꝓposuit. Domine impator maritus meus meũ filiuz impuberẽ: ꝛ quedã extraneũ instituit heredes: ꝛ eos inuicez substituit: postea filius meus successit in dimidia: ꝛ decessit in pupillari etate: vocabit ne extraneus ex substitutione: quasi contineat in se pupillarem ꝛ vulgarem: an ego mat? Rñ. cum extraneo potest substitui in vulgari tm̃. cã inequalitatis vitãde cõtinet ex cuiuslibet persona vnaz vulgaré tm̃. vñ tu mater vocaris ab intestato ad successionem filij tui. Text. in test. filij. s. impuberis. Text. substitutio. s. vulgaris facta. sic dicendo. vos inuicem instituo ꝛ substituo. Tex. ad pubertatis tempora. i. a tempore pupillaris etatis vsqꝫ ad vltimam etatem. Text. quia ipso. scilz filio impubere. Text. conditionis. puta quia non erat in potestate patris: vel erat pubes. Text. in vnum casum. s. vulgarem. Tex. in filio. s. impubere. Tex. constituit. sub. ꝛ ita continet in cuiuslibet persona vnam vulgarez. Unde no. si pr̃ instituit filium impuberé ꝛ extraneũ: ꝛ inuicem substituit: ꝛ pupillus adiuit hereditatez expirat vulgaris: qꝛ nõ hꝫ locũ post aditam hereditatez: vt. j. e. l. post aditã. Sed pupillaris non põt hére locũ gratia inequalitatis seruande: vt. ff. e. l. nã hec. §. ij. vñ hꝫ in cuiuslibet ꝑsona vulga. vñ si pupillus decessit in pupillari etate: mater vocabitur. ꝛ sic intelligitur.

Eres instituta. Filia erat creditrix matris sue in. c. fuit a mr̃e instituta. ꝛ si non esset heres: fuit quidã ei substitutus. ipa dũ esset instituta repudiauit ex testõ ꝛ ab intestato voluit hére: nunqd tũc locus erit substitutiõi ꝛ vocabit substitutus? Rñ. ꝙ sic. ꝛ iõ si substitutus hereditatem adiuit: filia. c. que sibi debebat mr̃ a substituto põt petere: nõ aũt põt successionez mr̃is ab intestato vendicare. hoc dicit hec. l. Uidete summariã expõnez lr̃e. Text. heres instituta. sub. tu filia cui mater substituit si non esses heres. Tex. bo. pos. sub. vnde legittimi. Tex. voluisti. qð tibi licuisset si substitutũ nõ haberes. vñ qꝛ habes substitutũ: vocabitur substitutus: vt. j. si omissa causa tes. l. j. Tex. substituto. s. vulgariter. Tex. proinde si substitut⁹. sub. tibi filie ꝛ vulgariter. Tex. est. sub. ex substitutione. Tex. aduersus mr̃em. scꝫ tuã. Tex. cõpetebãt. s. tibi filie. Text. ipsum. s. substitutũ. Tex. conuenire potes. tu filia. Text. védicare. s. tu filia. huic enim locus nõ est: nisi vbi omnis testamẽtaria cessat: vt. ff. ð re. iur. l. ꝗdiu. ꝛ. ff. qui admit. ad bono. poss. poss. l. quãdiu.

Uãuis placuerit. Hec. l. põit regulã ꝛ instantiã regule. Regula est talis. In expressa vulgari cõtinetur tacita pupillaris. Fallit si appet alia volũtas defuncti. Unde in. l. ista ponitur talis casus. Testator instituit filium suum impuberem firmianũ nomine heredez: ꝛ elyaz vxorez suã. ꝛ ita substituit. si filius meus firmianus ꝛ elya vxor mea nõ erit mihi heres: qð abbominor: in locũ eoꝝ pupillũ firmianũ substituo. filius vero fuit hr̃s: sꝫ in pupil. etate decessit. elya vxor fuit heres: vocabitur substitutus? Videt ꝙ sic: qꝛ in expressa vulgari cõtinet tacita pupillaris. Sꝫ certe nõ est verũ: qꝛ hic voluit defunctus tãtuz vulgaré in vtriusqꝫ ꝑsona locũ habere. Nõ aũt voluit tacitaz pupillaré intelligi in vulgari expssa: ꝛ iõ admitteris tu mater ꝛ nõ substitutus. Tex. ꝗuis placuerit. sub. sapientibus regulariter. Tex. substitutionez. s. pupillaré. ꝛ iõ dicit j. qui in ptãte ꝛc. Tex. ita. i. hoc modo. Tex. nõ erit. sub. ille sit heres. ꝛ ita vulgariter erat hic substitutus. Tex. casuz. s. pupillarem. Tex. decessit. ꝛ incõtinenti tacita pupillaris ex expssa vulgari: nisi mater esset in medio: vt. s. titu. pxi. l. vlti. Jtem hoc est verum ꝙ expressa vulgaris continet tacitam pupillarem: nisi contraria voluntas defuncti probet. Tex. ita. i. hoc modo. Tex. factam esse. s. a parente. Tex. qð abbominor. i. qð deus auertat. Tex. eũ casum. s. vulgarem. Tex. potuit. qꝛ testõr elye potuit substituere vulgariter: non autẽ pupillariter: qꝛ nõ põt substitui ei nisi vulgariter q nõ est in ptãte: vt. ff. de vul. ꝛ pu. sub. l. moribus. sꝫ vxor nõ est in ptãte viri: vnde appet ꝙ contineri voluit vulga. in vtriusqꝫ personam. ꝛ hoc facit inequalitas. sic. s. e. l. hereditatem.

Ost aditam. In. l. ista dicit ꝙ vulgares institutiones expirant post aditã hereditatez. ꝛ ideo si testator ita dixit. titium heredez instituo. si non erit heres seius sit heres. si titius erit heres expirat substitutio: quia non vocabit seius substitutus. hoc dicit. Text. impuberibus. qꝛ secus si impuberibus. filijs sint facte: vt. j. plenius dicaz. Tex. facte. qꝛ si fieret vulgaris pupillo: contineret vulgaré ꝛ tacitam pupillarez: vt. s. l. proxi. Tex. expirare. i. euanescere. Tex. solent. Sed que est ratio? Rñ. illa: quia statiz deficit conditio adita hereditate. sed in casibus non expirat: immo durat: vt. ff. de mi. ꝛ si sine. §. sed qð pap. Alius casus est in auc. de here. ꝛ fal. §. siquis. Uel dicatis ꝙ in. §. sꝫ qð pap. non expirat: qꝛ institutus adiuit. sꝫ qꝛ restituit: qꝛ ibi nõ ex vi institutióis hꝫ: sꝫ ex vi restõnis in. §. siqs. monitus fuit a iudice ꝛ non obtemperauit volũtati defuncti. vnde nõ ex vi substitutionis: sed ex quadam benignitate. l. admittitur.

Estameto iure facto. In l. ista ponitur talis casus. Quattuor fuerūt instituti: ⁊ inuicem substituti. postmodum duo adierūt hereditatem: alij duo repudiauerunt numquid adeuntibus accrescit portio repudiātium eis inuitis? R̄n. q̄ adeūtibus accrescit portio nō adeuntium. hoc dicit ista. l. ¶ Uidete litteram. Tex. testameto iure facto ⁊ solemniter facto. Tex. multis institutis heredibus. ponamus quattuor exempli causa. Tex. adeuntibus. s. quibusdam. ponamus duobus: ⁊ alijs duobus repudiātibus. Tex. inuitis. sub. alijs duobus qui agnouerunt: vt. s. qñ ptes nō peté. pe. ac. l. vna. ⁊. j. de cadu. tollen. l. vna. §. his itaq;. Tex. portio. sub. qd̄ est illa rōne: q: si non accresceret portio repudiātiū adeuntibus. inueniret̄ p parte decessisse testatus: ⁊ pro pte intestatus: qd̄ esse non debet.

I testamento facto. In. l. ista ponit̄ talis casus. Pater filiā impuberē in ptāte cōstitutā heredem instituit. ⁊ si in pupillari etate decesserit: ei substituit. filia decessit in pupillari etate substitut⁹ adiuit hereditatē: nūquid succedētes ab intestato excludunt̄? Certe sic. quia expressa pupillaris excludit eos. h. d. hec. l. ¶ Uidete lr̄am. Tex. si testō. s. pr̄is. Tex. directis verbis. i. vulgaribus. Tex. te factū. sub pupillariter substitutū. Tex. post euētū cōditiōis. q: decessit filia in pupillari etate. Tex. cōstat. Uñ si filia decessit in pupillari etate: tu. substitut⁹ vocaris: vt. ff. de vul. ⁊ pu. sub. l. coheredibus. §. cū filie. ⁊ plene dicitur. j. l. prox. vnde amplius hic nō dico.

Recibus. Alias pcibus quidē tuis: s; nō ē vis. Hec l. consueuit reputari multū difficilis: iō q: materia huius. l. valde est longa subtilis ⁊ intricata. tñ si aduertatis casū ⁊ summariā expōnē lr̄e: cetera facilius intelligetis. Et vt melius intelligatis casū ad euidētiam huius. l. duo pmittēda sunt. Primū est q̄ testamēti duo dicunt̄ grad⁹ esse. Primus dicit̄ instō: siue vnus sit institutus siue plures sint instituti. Secūdus gradus testamēti dr̄ substō: siue sit vnus substitutus: siue plures. Itē ad euidētiā huius. l. secundo no. q̄ in substōne plures sunt casus. ⁊ sunt tres. Prim⁹ casus est substō vulgaris. Secundus casus est substō pupillaris. Tertius casus est cōpēdiosa substō. His duobus pmissis pro euidentia veniamus ad casum. Et in. l. ista no. ita casū in terminis. Quedam dña accessit ad impatorē pponēs ei qōnē talē in libello pcū suarū h; legistas: vel in petitiōe h; cānonistas. Dñe impator talis vr̄ miles fuit maritus meus. ipse in extremis cōstitutus fecit testm̄: in quo filiū cōē mihi ⁊ sibi instituit heredem. ⁊ sic fecit primū gradū testi. postea substituit ei quosdā alios. ⁊ sic fecit secūdū gradū testamēti post mortē mariti mei decessit filius. cōis mihi ⁊ sibi. Modo quero ego a vobis vtrum ego mater succedam filio meo ab intestato: an substituti ex substitutiōe vocent̄? Respōdet im perator benigne. o mulier nimis breuiter proponis qōnem tuā. vnde in precibus tuis vim qōnis tue manifestius exprimere debuisti. Dixisti enim simpliciter q̄ maritus tuus miles instituit sibi heredē suū impuberē filiū cōē sibi ⁊ tibi. ⁊ alios sibi substituit. modo queris si filius tuus decessit: an tu succedas ei ab intestato: an substituti vocent̄ ex substōne? vñ q: nimis breuiter dixisti distinguo sic supplēs in rñsione qd̄ in qōne omissum ē. aut maritus tuus fecit substōnē filio cōi tibi ⁊ sibi in primum casum tm̄: ⁊ sic in vulgarem. aut in scd̄m casum: ⁊ sic in pupillarem ⁊ vulgarē. aut in tertium casum: ⁊ sic in compendiosam. Siquidē maritus tu⁹ fecit substōnem in primū casum. ⁊ sic in vulgarem. q: ita dixit. filiū mihi instituo heredem. ⁊ si nō sit heres. illi sint heredes: vel illos substituo quo casu si filius tuus fuit heres. ⁊ postea decessit expirauit vulgaris adita hereditate. vñ tu mater succedis exclusis substitutis. Si aūt filius tuus nō fuit heres: q: abstinuit se ab hereditate patris sui: ⁊ tūc vocant̄ substituti te matre exclusa. Si aūt fecit substōnem in secundum casum. ⁊ sic in pupillarē ⁊ vulgarem: quia ita dixit filium instituo heredem. ⁊ si non erit heres vel si erit heres ⁊ decesserit in pupillari etate. tales sint heredes: al's ei substituo tales. hoc casu si nō fuit heres: substituti vocantur: siue fuit heres. ⁊ decessit in pupillari etate: vocantur substituti ex substitutione: te matre exclusa. quia expressa pupillaris excludit matrem: que hic fuit. Si autem fecit substitutionē in tertium casum. ⁊ sic compendiosam. quia dixit ita. filium instituo: ⁊ quandocūq; decesserit: idest siue ante aditam hereditatem. siue post in pupillari etate siue in pubertate: illos substituo ei. ⁊ ita continet in se tres casus. scilicet vulgarem ⁊ pupillarem. item continet tertium casum ⁊ compendiosam: vt ē etiā pubes factus: quo quidē casu. scilicet quādo maritus tuus fecit substitutionē compendiosam: siquidem filius tuus non fuit heres: vel fuit ⁊ in pupillari etate decessit. ⁊ tunc vocantur substituti: q: fuit expressa pupillaris. Si autem fuit heres ⁊ decessit post pubertatem. tu mater succedis filio ab intestato. verumtamen tu teneris restituere substitutis ex causa fideicom. omnia bona que fuerunt mariti tui: ⁊ ipsi substituti ex causa fideicom. illa bona a te matre possunt petere. h. d. hec. l. vsq; in fi. ¶ Or videte summariā expōnem lr̄e. Tex. precibus tuis. i. in libello precum tuarum in quo fuit questio inserta s̄m legistas: vel s̄m canonistas in petitione precū tuarum: vt dixi in casu. Tex. manifestius. i. clarius. vl' manifesti⁹. i. manifeste. Sic ponit̄ cōparatiuus pro positiuo. sic. s. de fur. ⁊ ser. cor. l. in ciuilē. Tex. debueras. o mulier. nam mulieri interroganti respondet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. ¶ Et no. hic q̄ imperator male querenti benigne rñdit. Sic ⁊ alibi rñdet imperator curialiter: vt. s. de transac. l. vt rñsū. Aliquando tamē iurisconsultus crudeliter ⁊ seuere rñdit cum dicit. aut te non intelligo. aut valde stulta est consultatio tua. i. petitio tua vt. ff. de testa. l. domitius labeo. Item dicit turpe est nobili ⁊ patritio viro ignorare ius in quo versat̄: vt. ff. de origi. iur. l. ij. §. pcures. ¶ Or sequit̄ in lr̄a. Tex. maritus quōdam tuus. modo ponit̄ thema qōnis. Tex. communem vestrum filium. i. natum ex eo ⁊ te. Tex. proponis. s. in primo gradu. Tex. ⁊ scd̄m heredem instituisse. secūdo gradu. nam institutio est pmus gradus. substō est secūdus gradus: vt. ff. de bo. pos. l. equissimum. §. defert̄. ⁊. ff. de vul. ⁊ pup. sub. l. j. in prin. Tex. ne in primum casum. i. vulgariter. nā vulgaris substitutio dicitur in primum casum fieri: q: ante omnes h; fieri cum fiat in casu qui precedat aditionem hereditatis s; pupillis dicitur fieri in scd̄m casum: q: fit post aditionē hereditatis. Tex. ptāte. q: pupillaris fit ei qui est in ptāte: non alij: vt. ff. de vul. ⁊ pu. sub. l. moribus. Tex. annum. ⁊ sic in secundū casum. ⁊ sub. decessit qd̄ est. j. ⁊ est pupillaris. Tex. mortis tpe. sub. sui patris. Tex. an postea. sub. quandocūq;. ⁊ sic in tertiū casū. Tex. nā modo determinat. Tex. primo casu. ⁊ sic vulgariter. Text. ⁊ patri. sub. filius. Tex. heres extitit. sicq; expirauit substō post aditā hereditatem: vt. s. e. l. post aditā. Tex. successio. sub. ab intestato. Tex. vel compēdiosa. al's est. compendio verborū. Tex. reperiatur. sub. s. sine certo tēpore quādocūq; decesserit. Tex. constituit. i. substituo te matre exclusa. Tex. si vero. post pubertatē. sub. ille filius decessit. Tex. eius. s. filij. Tex. te obtinente: scilicet ab intestato. Text. non possunt peti. sub. per substitutos al's possunt. Tex. petere. i. substitui. ¶ Or segnori circa. l. istā est insistēdum ⁊ aduertatis modum opponēdi ⁊ rñdendi ⁊ distinguēdi: quia melius intelligetis ista que hic dicuntur. Uos habetis hic si miles instituit filium suum impuberem. ⁊ substituit ei in primū casum: ita dicendo. si filius nō erit heres: l; moriat̄ in pupillari etate: excludunt̄ substituti: ⁊ mater vocat̄. Sed. l. vr̄ cōtra. que dicit. vbi est substō in primū casū ⁊ sic in vulgarē: est expressa vulgaris. in qua cōtinet̄ tacita pupillaris: vt si non erit heres subintelligit̄ tacita pupillaris: vel decessit in pupillari etate: vt. s. eo. l. quāuis. in princ. ⁊. ff. de vul. ⁊ pup. sub. l. nam hoc iure. al's incipit. iam hoc iure. Si ergo expressa vulgaris continet in se tacitam pupillarem: ⁊ pupillaris excludit matrem: vt dicit̄ in. l. ista. ergo videtur q̄ mater non succedat. Ad hoc ita dicetis verū est q̄ tacita pupil. contineť in expressa vul. nisi voluntas defuncti

functi vel inequalitas personarum aliud suadeat: vt.s.eo.l. q̄uis.in fin. Si dicis pupil. excludit matrem. verum est expressa non tacita fauore matris: ne careat filio & eius hereditate: vt.s.ti.proxi.l.vlti. Sed queritur que est ratio quare expressa pupil. excludit matrem: nõ tacita? R.ñ. est illa q2 in expressa pupillari certa est voluntas defuncti: quia dixit. si talis decesserit in pupillari etate talis sit heres. vnde ei statur: vt.s.de sacrosan.ec.l.j. Sed in tacita pupil. non est expressa voluntas defuncti: vnde in illo dubio potius vocamus matrem q̄ substitutum: q2 in dubijs &c. vt.ff.de re.dubijs.l.quotiens. Uel potest dici secũdo modo sic. in expressa vulgari continetur tacita pupil. Sed si dicas pupilla. excludit matrẽ. verum est expressa. sed in tacita refert. si extraneus substituitur impuberi: nõ excludit matrem vt hic. Si autem instituit fratrem impuberis: tunc pupil. tacita excludit matrem: vt.j.e.l.cum quidam.&.s.de testamento mili.l.in testamento.in fi.&.ff.de vul.& pu.sub.l.nam hoc iure.in fin. Denuo circa finẽ huius.l. instatur pluribus mõis. Et vno modo sic. hic dicetur si pater miles fecit substitutionem cõpendiosam q primum & secundum & tertium casum continet in se. quia ita dicit testator. filium meum instituo heredẽ. & quandocunq decesserit ille sit heres: als illũ substituo. ista est compendiosa: & continet in se primum & secundũ & tertium casum. & ita vulgarem & pupillarem & compendiosam. dũ dicit testator. quandocunq decesserit siue ante aditam hereditatẽ siue post siue in pupillari etate siue post pubertatẽ: ille sit heres. si non erit heres: vocatur substitutus: quia ista compendiosa continet in se expressam pupillarẽ: quia dicit. quãdocũq decesserit: siue in pupillari etate: siue post pupillarem etatem & tunc mater vocatur ab intestato: sed ex causa fideicom. restituit substitutis. Sed videtur contra. quia sicut in compendiosa vocatur substitutus matre exclusa: quia hic loquimur in milite qui potest puberi post aditam hereditatem substituere: vt.s.de testa.mili.l.in testamento. Si ergo.l. ista loquitur in milite. & miles post aditam hereditatem potest substituere: cur ergo directo nõ vocat̃ substitutus matre exclusa? Ad qd ita dicetis. si miles istituit extraneum post aditam hereditatem: potest directo substituere: quia nihil interest hẽat matrem vel non: vt in.ll.illis. Sz si miles instituit filium suum. si non hz matrem: põt directo substituere. sed si hz matrem: valet directa vsq ad pubertatem. post pubertatem trahitur ad fideicom. fauore matris. & ita est hic. sic & als.ff.ad trebel.l.sceuola.&.j.plene dicetur. Sed denuo instatur: & aduertatis ista. si facta est compẽdiosa substitutio quãdocunq decesserit: ille sit heres. Sed dic mihi que vtilitas est matri si filius moritur post pubertatẽ q succedit ab intestato: cũ teneatur restituere omnino bõa substitutis? videtur q matri non sit vtilitas: q2 non videtur possessum &c. vt.ff.de acqui.poss.l.non videt̃. Itẽ quid nocet substituto matrem vocari si mater restituit ei? Uidetur q nihil: q2 nemo &c. vt.ff.de in inte.re.l.nemo. Itẽ nihil deperit substitutis: ex quo põt petere a matre: q2 qui actionem hz &c. vt.ff.de re.iur.l.qui actionẽ. Item qñ petet mr̃ bona: nõne substituti poterũt dicere. dolo facis: q2 petis qd restitutura es. vt.ff.de excep.do.l.dolo facit.&.ff.de regu.iur.l.in condemnatione. Ad istud vos ita dicetis. si substituti mortuo isto post pubertatem possiderẽt bona: tunc hẽret locum regula dolo facis: q2 petis &c. sed hec mr̃ possidebat bona: vñ substituti petunt bona ex cã fideicom. sibi restitui. Si tu dicas nõ pdest matri: nec nocet substitutis? R.ñdeo q quidã dicunt. pdest matri: & nocet substitutis: q2 mater restituet bona. detracta quarta treb.j.ad tre.l.j.&.ij.&.l.iubemus. & sic est vtile matri cũ quartã hẽat. Sz hec opi. nõ est bona: quia l.ista in testõ militis loquitur: vbi cessat fal. & trebel. vt.ff. ad trebel.l.j.§.is qui.&.ff.ad.l.fal.l.miles.&.j.ad.l.fal.l.in testamento.&.ff.de test.mili.l.is qui. Non autem loquit̃.l.ista in testõ veterani in quo locum habet.l.fal.& trebel. vt.ff.ad trebel.l.miles.&.l.ad veterani.&.ff.ad.l.fal.l.& veteran⁹. Nec obst.ff.ad trebel.l.j.§.j. als.§.in filij. vbi videtur innuere q habeat locum in testamento militis trebel. quia plura sunt remedia senatusconsulti & sunt.v.& aliqua habent locum in testamento militis. Primum remedium est q heres institutus cogitur adire. Scdm̃ q postq̃ adiuit tenetur restituere hereditatem fideicom. Tertium remedium est q in fideicõ. facta restitutione transeunt omnes actiones. Quartum est q heres qui hereditatẽ restituit: non tenetur creditoribus hereditarijs rñdere: immo datur ei exceptio. vt hec probantur.ff.ad trebel.l.j.in prin.&.l.q2 poterat. Et ista auxilia siue commoda habent locum in testamento militis sicut & pagani. Quintum remedium est q retinet quartam trebel. & hoc auxilium siue commodum non habet locum in testamento militis. & sic intelligitur.ff.ad trebel.l.j.§.in filij. Uolunt dicere p vtile est matri in casu isto. & est vtilitas in omnib⁹ his que non transeunt ab herede in fideicõ. vt iura sepulchrorum que remanent apud eã: vt.ff.ad trebel.l.q2 per vim.§.j. Item ius certarum operarum & si transeat ad heredem: nõ in fideicom. immo penes heredem remanet. igitur cum mater sit heres: penes matrem remanet: vt.ff.ad trebel.l.si patroni. q2 opere nõ transeũt ad heredes heredis: vt.ff.de vb. sig.l.sciendũ. Sed hec rñsio non placet: quia modica esset hec vtilitas. Et ideo vos dicetis & alij duobus modis. Et vno modo sic. si filius decedit adueniente pubertate q mater succederet ei ab intest. & restituit bona substitutis: est vtilitas matri in hoc: q2 omnia bona militis que habuit tempore mortis restituet substitutis: non autem bona filij que habebat tempore mortis patris vel quesita post mortem patris: immo remanent apud matrem. nec restituit: nisi aliud appareat ex voluntate defuncti: vt.ff.de vul.& pu.sub. sed si plures.§.ad substitutos.& insti.de vul.& pu.§.non solũ. Et hoc dicit caute littera huius.l. vsq in fi. si intelligatis eam ibi. bona que cum &c. Itẽ est vtilitas matri in alio & in quo audite. Licet cesset in testamẽto militis quarta trebel. & fal. tamen mater detrahit ex persona filij quartã debitam iure nature in qua nõ potest grauari etiam a milite s̃m nouissima iura auc. vt.s.de epi.& cle.auc.presbyteros. vnde mater succedet ab intestato: & quartã debitam iure nature retinebit. quia sicut testator paganus non põt grauare filium in quarta debita iure nature: vt.s.de inoffi.tes.l.quoniam in prioribus. & ita miles nõ potest eũ grauare per auc. presbyteros. & ita mater habebit tertiã totius hereditatis si decessit post pubertatem. Sed si intra pupillarẽ etatem decesserit: bene posset a pagano & a milite grauari in quartam debitam iure nature: q2 substitutio ei facta est puisio non autẽ onus vel grauamẽ: vt.s.de inoffi.testa.l.ex tribus. Habetis ergo ex premissis q ista est vtilitas matris. Nec ob. q cõtra militis testamentum cessat querela inoffi.testa. ergo põt filij in quarta grauari vt.s.de inoffi.test.l.de inofficioso.&.l.vlti. quia illud est verum ante constitutionem illã presbyteros. Ex predictis ergo tenebitis. si facta est compendiosa substitutio filio: mater excluditur. & excluditur mater in quarta debita iure nature si decesserit in pupillari etate: q2 talis substitutio non est onus sed prouisio. Sed si filius decessit post pubertatem: restituit hereditatem substitutis & retinet ea que s.dixi. Et ad solutionem horum contrariorum & vt plene liqueat articulus iste ita est distinguendum vt consueui distinguere. Substitutionum alia obliqua seu fideicõ. alia directa. Item directa alia vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua siue reciproca: alia cõpendiosa. Obliqua substitutio est quando substitutus succedit testatori non directo: sed alia persona mediante. verbigratia. si titius instituit te heredem & rogat te vt restituas mihi hereditatẽ: succedo titio: siue tu spõte adeas siue non: quia iudex coget te adire: vnde succedo titio mediante te: quia fideicõmissarius nõ est heres: sz loco heredis habet̃: vt insti.de fideicõ. heredi.§.restituta. Directa est cuĩ substitutus succedit testatori nulla persona mediante. sicut est. instituo titiũ heredem. & si non erit heres: talis sit heres. si non erit heres directo succedit: vt insti.de vul.& pu.sub.in princi. Circa obliquã substitutionẽ quã fideicõ. nũcupamus sic dico: aut qs instituit & rogatur instituere pure vel in diẽ vel sub cõditione: aut quicquid supererit tẽpore mortis suc. In pmo casu i.cum quis rogatur restituere pure vel in diẽ.i. vsq ad annũ vel sub cõditione: puta si nauis venerit ex asia. si sponte adijt: restituet dodrantem & quartam sibi retinet si erat

paganus testator: vt.j. ad tre.l.j.si miles erat testator: heres totum restituit: vt.ff.ad treb.l.j.§.is qui si non vult adire.co gitur adire a iudice. ꝛ tunc totum restituit. vt.ff. ad trebe.l.j. §.quia.ꝛ.l.ille a quo.§.tempestiuum. Si autem rogatur re stituere quicquid supererit tempore mortis sue: quadrantē restituit: dodrantem sibi retinet: vt.j.ad trebel.auc.contra. sed si tempore mortis sue vltra superesset: restituit: vt. ff. ad trebe.l.titius. Si autem substō est directa: distinguitur: quia alia vulgaris: alia pupillaris. alia exemplaria: alia breuilo qua siue reciproca: alia compendiosa. De ista vulgari isto ordine est dicendum: quare dicatur vulgaris: qualiter diuida tur: quibus modis fiat: quis sit effectus eius: quando expi ret. Et dicitur vulgaris: quia potest fieri cuilibet de vulgo. ꝛ a quolibꝫ qui habet factionem testamenti. nam quidam sunt qui non possunt facere testamentum.vt.ff.de testa.l.j.ꝛ cuili bet potest fieri.ꝛ cuilibet potest facere: hēat in ptāte vel non sit extraneus vel nō.ꝛ ideo dicitur vulgaris. naꝫ omnia debēt esse consequentia rebus: vt insti.de dona.§. est ꝛ aliud.ꝛ.s. de epi.ꝛ cle.l.decernimus.in fi. Uel dicitur vulgaris.quia fit verbis vulgaribus.idest omnib⁹ verbis. Uulgaris sermo dicitur: quo cōiter homines vtuntur. nam iste est vulgaris ser mo.instituo heredem talem.ꝛ si nō erit heres.talis sit heres vt.s.de here.insti.l.cum proponas. Ista ita subdiuiditur quia alia est expressa: alia tacita. Expssa que fit verbis negatiuis. verbigratia.talem instituo mihi heredem.si nō erit mihi he res.ille sit heres.vt insti.de vul.ꝛ pu.sub in prin. De tacita vulgari vbi est exemplum? ꝛ volo vobis ponere exemplū patēs: ne teneā vos diutius in sermone.ꝛ postea ponam ob scura exempla domini Jo.ꝛ Azo. Istud est patens exēplū. in pupillari expressa continetur tacita vulgaris. verbigratia. filium meum impuberem instituo heredem. si decesserit in pupillari etate: ille sit heres.intelligitur tacita vulgaris.vel si non erit heres: ille sit heres.vt.ff.de vul.ꝛ pu.sub.l.naꝫ hoc iure. Possunt tamen notari multa alia exempla obscura ꝫ dominum Jo.ꝛ Azo.ꝛ sunt exempla talia. Si dicit testator ita quisquis erit mihi heres.sit heres filio meo. acsi apte di cat sit heres filio meo si moriatur.vel si nō erit heres. sit heres ei: vt.ff.de vul.ꝛ pu.sub.l.qui liberis.in fi. Itē est exemplū. si testator instituit primo plocium heredem ꝛ dixit. sempro nius plocij heres esto: vt.s.de here.insti.l.vlti. Item est ex emplū de tacita vulgari: cum testator ita dixit titius ꝛ seius si vterqꝫ eorum viuet: heredes mihi sunto. hoc est dicere. si ambo viuēt tempore mortis mee: sint mihi heredes. si alter tantum viuet: ille sit heres: vt.ff.de vul.ꝛ pu.sub.al's.de he redi.insti.l.titius ꝛ seius. ¶ Uidistis de vulgari quare ita dicatur.ꝛ vidistis quare fit verbis negatiuis. ¶ Et no. ꝙ ista vulgaris siue expressa siue tacita excludit matreꝫ: si instituit filium heredem: ꝛ substituit ei vulgariter expresse vel tacite quia vocatur substitutus: quod innuit.l.ista. ꝛ dixi.s.ti.proxi. l.vl. Effectus vulgaris substitutionis est: quia substitutus succedit directo. vnde si dicat testator. titium instituo mihi heredem.si nō erit heres: seius sit heres.si titius erit heres. seius succedet directo: vt insti.de vul.ꝛ pup.sub.§.singulis ibi quo casu ꝛc.ꝛ veniunt in hac bona patris tantum testa toris nō heredis.ꝛ h si extraneus sit substitutus.si autē sub stituti sunt de institutis: tunc vocantur pro ea parte qua insti tuti sunt.si autē substituti sunt noībus ppijs: tunc vocan tur viriliter: vt.ff.de vul.ꝛ pup.sub.l.qui liberis.ꝛ.ff.ad tre bellia.l.nunqꝫ.ꝛ.l.quotiēs. Et ista expirat adita hereditate: qꝛ ex quo fit ita.si titi⁹ nō erit heres: seius sit heres. si titius erit heres seius nō erit heres.vt.s.e.l.post aditaꝫ. Fallit in duobus casibus.si titius adiuit.ꝛ amonitus a iudice: vt im pleat volūtatē defuncti: ꝛ nō impleuit vocatur substitutus: vt in auc.de here.ꝛ fal.§.siquis.al's.§.si vero instō. Uel qō est verius ibi vocatur ex benignitate.l.iō qꝛ institut⁹ est indignus qꝛ volūtatē defuncti nō impleuit infra annū amonitus a iu dice. Item fallit in alio casu: si testator instituit minoreꝫ. sed minor adiuit: expirat vul.sed si restituitur minor contra aditio nem: vocatur substitutus: vt.ff. de mino.l. sed si fine.§. sed qō papi. Uel pōt dici ꝙ ibi nō videtur adijsse minor: qꝛ nō vr̄ ꝛc. vt.ff.de acqui.pos.l.non videtur. vel ita vocatur substitutus ex vi restitutiōis. Restat vt videamus de pupillari: quare dica

tur pupil.ꝛ a quo.ꝛ cui fiat.ꝛ qualiter diuidatur.ꝛ quis sit eius effectus.ꝛ quādo expiret. Et dicitur pupil. illa que fit filio impuberi masculo vel femine in potestate existēti. ꝛ nō alij: vt.ff.de vul.ꝛ pu.sub.l.moribus.in prin. Quis possit fa cere? ꝛ certe potest facere parens qui habet in potestate: vel auus paternus qui habet in potestate.vel pauus paternus. Parens qui non habet in ptāte non substituit: quia nō ha bet in potestate.vt.ff.de vulg.ꝛ pu.sub.l.ij.in prin. Ista sub diuiditur: quia alia expressa que fit his verbis. Filiuꝫ meū pupillum instituo mihi heredem.ꝛ si decesserit in pupillari etate: ille sit heres meus. ꝛ ista excludit matrem: qꝛ hoc vo luit testator: cui parendum est.ꝛ ita loquitur hec.l.de substi tutione facta in secundum casum: vt insti.de vulg.ꝛ pu.sub. §.liberis. Est tacita pupillaris.si testator dicat.filium meuꝫ impuberem instituo heredem.ꝛ si non erit heres: ille sit he res.vel si decesserit in pupillari etate.ista omnes excludit ex cepta matre: vt.s.ti.j.l.vlt. ꝛ ita intelligitur hoc qō dicitur de substitutione facta in pmuꝫ casum: reprobata Pla.opi. qui dicebat matrem non excludi: si est instituta cum impu bere.al's sic.sed hic non erat instituta cum eo.ꝛ matrem non excludit.ꝛ ista pupillaris siue expressa siue tacita sit expirat adueniente pubertate: vt.ff.de vulg.ꝛ pu.sub.l.in pupillari. Item expirat: si patris testamentum rumpitur per querelam in totum.si pro parte: remanet pro parte: vt.s. de inofficio. testa.l.papi.§.sed nec impuberis. Item rumpitur in alio casu vt.ff.de vul.ꝛ pu.sub.l.si pater filium. Secus si rumpitur per contra tab.vt.ff.de vulg.ꝛ pu.sub.l.ex duobus.in fi.ꝛ.l. etiā si contra ta. Unde queritur que sit ratio quare rupto testō per querelam: in totum rumpitur pupillaris substitutio vel non per contra ta. Et ratio est illa: qꝛ querela est iuris ciuilis: vnde sicut ius ciuile facit aliquē heredem: ita pōt facere non he redem: vt.ff.de vul.ꝛ pu.sub.l. ex postfacto.§.iul. sed pretor non facit aliquē heredem: sed facit qō pōt.s.aliquē bonoruꝫ possessorem: sic nec pōt desinere heredē: vt insti. de bo. pos. §.quo. Itē expirat capitis diminutiōe: siue media: siue maxi ma siue minima.nam si pupillus deportatur: vel datur in arro gationem expirat substō.sed hoc casu.s. cum datur in arroga tionem: caueat arrogator restituere bona substitutis. ꝛ si nō est interposita intelligitur interposita: vt.ff. de adop.l. nec ei §.j.cum.l.se. Effectus pupillaris substōnis est iste: qꝛ substi tutus pupillariter hꝫ ex vi substōnis omnia bona impube ris: quarta debita iure nature nō detracta: qꝛ est puisio. nō autem onus vel grauamē: vt insti.de vulg.ꝛ pu.sub. in prin. ꝛ.§.liberis.ꝛ.s.de inoffi.te.l.ex tribus. Unde dicitur ꝙ duo sunt testā.vnum patris: alterū filij: lꝫ solus pater ordinaue rit: vt insti.de vulg.ꝛ pup.sub.§.igitur.ꝛ.ff.de vul. ꝛ pu.sub.l. moribus.§.prius. Sed fallit in arrogato: vt.ff.de vul. ꝛ pu. sub.l.sed ꝛ si plures.§. in arrogato. Et regulariter non li cet substituto adire bona pparte: ꝛ pro parte nō vt.j. de iu re delib.l. quidam. Est ꝛ alia substitutio que dicitur exem plaria: puta substituit parens filio furioso vel mentecapto. Et dicitur exemplaria: quia est introducta ad exempluꝫ pu pillaris: quia sicut pupillaris est ad prouisionē impuberis: qꝛ pr̄ fecit ei testamentuꝫ: vt.j.l.proxi. Et habet fieri hec hoc modo.ita dicit testator filium furiosum instituo. ꝛ si decesse rit in furore: ille sit heres: vt.ff.de vulg. ꝛ pu.sub.l.ex facto. Et sicut pupillaris expirat adueniēte pubertate: ita ista de sinente furore: vt.j.l.proxi.ꝛ.ff.de vulg.ꝛ pu.sub.l.ex facto. Differt autem a pupillari in multis: quia pupillarem facit solus parens qui habet in ptāte exemplariam omnis parēs habeat in ptāte vel non: vt.j.l.prox. Item differt in alio qꝛ parens qui facit exemplariā: si filius furiosus hēat liberos. debꝫ ei illos liberos substituere.si habet frēs.tūc frēs. si nō habet filios vel frēs.tūc extraneos substituit: vt.j.l.px. Itē est alia substitutio que dicitur breuiloqua siue reciproca. ꝛ ista habet fieri cum testator duos filios impuberes habꝫ in potestate: ꝛ ita dicit.vos instituo mihi hēdes.ꝛ vos inuiceꝫ substituo: vt.ff.de vulg.ꝛ pu.sub.l.nam hoc iure.ꝛ.l.lucius. Et ideo dicitur breuiloqua: qꝛ breuioribus verbis fieri non potest. Uel iō dicitur reciproca: qꝛ hincinde se tenet. Sed in ista cauete vobis: qꝛ distinguitur. aut instituit eos qui nō sunt in ptāte: vt sunt puberes. quia instituit puberes ꝛ dixit. vos

inuicem

inuicem substituo. ista continet duas vulgares in persona cuiuslibet: vt. ff. de vul. ꝛ pub. sub. l. nam hoc iure. in princi. Nam dum dicit. vos inuicem substituo. intelligitur facta ꝑ virilibus partibus qbus erant instituti: nisi appareret aliã esse voluntatem defuncti: vt in duobus casibus notatur. s. e. l. j. ꝛ. ff. de le. j. l. turpia. in fin. Sed si instituuntur duo filij, si ambo sint impuberes: idem est: vt. ff. de vul. ꝛ pu. sub. l. in pupillari. Si autem vnus est pubes: ꝛ alter impubes: hec continet duas vulgares. ratione autem inequalitatis non continet pupillares: quia non potest substitui puberi pupillariter: vt. s. e. l. hereditatem. Unde consiliũ est in hoc casu. si aliquis habet filium impuberem ꝛ puberem: ꝛ vult puberem in omni casu vocari ꝙ dicat. filios meos instituo. si impubes nõ erit heres: vel erit: sed decesserit in pupillari etate pubes sit heres. si pubes non erit hrs: impubes sit heres. vnde in persona vnius continet vulgarem tantum: vt dixi s. de testa. mili. l. in testamento. in fin. ꝛ dicitur in. l. nam hoc iure. in fin. Si autem ambo sunt impuberes ꝛ testator dicat. vos instituo. ꝛ vos inuicem substituo. hic dicimus ſꝫ Azo. ꝙ continet duas vulgares expressas: ꝛ duas pupillares expressas: vt. ff. de vul. ꝛ pu. sub. l. lucius. Uel ſm alios si instituuntur duo impuberes: ꝛ inuicem substituuntur: continet duas vulgares tacitas: ꝛ duas pupillares. nec potest dici de vna magis q̃ꝫ de alia. vnde si alter decedit in pupillari etate: vocabitur superstes exclusa matre: vt in preallе. l. lucius. Si dicas tacita pupillaris excludit matrem: verum est cum instituitur extraneus: vt. j. e. l. penul. Est ꝛ alia substitutio que dicitur compendiosa: quia fit cum compendio. testator ita dicit. filium meum instituo mihi heredem. ꝛ quandocunqꝫ decesserit: ille sit heres: vt in. l. nostra. Et in ista diligenter aduertatis virtutem verborum: quia iste subtilitates sunt introducte per errorem tabellionum. ꝛ alij ignorantes claudunt oculos quando ista audiunt. Et dicetis ita ꝙ si fit institutio his verbis. filium meum instituo. ꝛ quandocunqꝫ decesserit ille sit heres. si fit a milite continet in se vulgarẽ: siue ante aditam hereditatem: siue post. ꝛ continet in se expressam pupillarem. si decedat in pupillari etate continet etiam fideicom. si post pubertatem decesserit. Et habet istũ effectum. si filius non est heres: vocatur substitutus: matre exclusa. si est heres ꝛ decessit in pupillari etate: sicut expressa excludit matrem: ita ꝛ ista vt dicit littera ista ibi. quos pater ꝛc. Si decedit pubes factus: vocatur mater ab intestato. sed restituit ex causa fideicõ. deducta quarta debita iure nature. ꝛ deductis bonis filij que habebat tempore mortis patris ꝛ deductis etiam bonis post mortem patris quesitis: vt dicit ista. l. Si autem paganus facit predictis verbis: siue moriatur ante aditam hereditatem: siue in pupillari etate: vocatur substitutus. sed post aditam hereditatem vocatur succedens ab intestato: exclusis substitutis: quia non potest facere paganus directam substitutionem post aditam hereditatem: sed fauore matris trahitur ad fideicom. vt. ff. de vulga. ꝛ pupilla. sub. l. ex verbis. ꝛ. l. centurio. Si autem fiat compendiosa his verbis. filium meum instituo: ꝛ quandocunqꝫ decesserit: illũ substituo. hoc casu istam interpretamur fideicom. vnde si decedit in pupillari etate vel postea: vocantur succedentes ab intesta. detracta quarta: sed restituunt substitutis: vt. ff. de vul. ꝛ pupilla. sub. l. coheredi. §. cum filie. nam verbum substituo ad fideicom. trahitur. vt. s. titu. proxi. l. generaliter. §. cum autem. nam in dubijs in benigniorem partem interpretamur: vt. ff. de rebus dubijs. l. quotiens. ꝛ hec est benignior pars scilicet vt vocentur venientes ab intestato. ꝛ restituant substitutis. Sꝫ si fiat his verbis. filium meum instituo heredem. ꝛ quandocunqꝫ sine liberis decesserit: ille sit heres: vel illum substituo. ꝛ hanc interpretamur fideicom. quia verisimile est ꝙ pater post pupillarem etatem voluit substituere: quia non põt impubes habere filium in pupillari etate nisi miraculose: quia simile est alibi ꝙ verba directa trahantur ad fideicom. vt. ff. de lega. iij. l. cum quis. §. nuptura. Si facit his verbis. quandocunqꝫ in pupillari etate decesserit vel postea ille sit heres. interpretamur duas esse factas. vnam pupilla. ꝛ vnã fideicom. vnde si decedit in pupilla. etate: vocantur substituti. si post: succedit mater eius: sed restituit ex causa fideicom. vt in predictis. l. his verbis. ꝛ. l. centurio. Uerumtamen quia iurisperiti non semper sunt cum tabellionibus: nos docemus tabelliones talẽ practicam quã ipsi non intelligent: vt ipsi dicant cum scribunt testamentum. filiũ meũ talem instituo mihi heredem: ꝛ ei substituo vulgariter ꝛ pupillariter ꝛ compendiose ꝛ per fideicom. Amodo non poterit esse error: quia vulgaris habebit locum in primũ casum: pupillaris in scdm. Ipsi tñ sunt ita peritiores: quãdo testator instituit senẽ qui habꝫ quinquaginta annos vl' sexaginta: dicunt ipsi. titius instituit sibi heredem seyũ: ꝛ substituit ei vulgariter ꝛ pupillariter ꝛ compendiose ꝛ per fideicom. Et no. ꝙ in dubio verbum. substituo. trahitur ad fideicom. non in aperto. quia siue dico. titium extraneum instituo. siue dico. si titius non erit mihi heres: ille sit heres. siue dico. titium instituo. si non erit heres: illum substituo. hic trahitur ad directam vulgarem: non ad fideicom. Item si dico. impuberem filium meum ꝛ in potestate mea constitutum instituo. siue dico. si ille decesserit in pupillari etate: ille sit heres vel illum substituo: non trahitur ad fideicom. vnde vbicũqꝫ verbum. substituo. accommodatur vulgari vl' pupillari substitutioni: non trahitur ad fideicom. sed recipit illam interpretationem: quoniam substitutio paritur cui accommodatur. sed in dubijs trahitur ad fideicom. vt si dicat testator. quandocunqꝫ decesserit: illum substituo vl' in fine huius. l.

Humanitatis. Leges precedentes iusti. in superioribus habuistis: amodo vsqꝫ in fin. ti. ponuntur noue. ll. iusti. Et in ista. l. que est noua. l. iusti. tractatur de exemplaria substitutione. Et ponetis talem casum. Pater vl' mater filium furiosum al's mentecaptum vel nepotem vel neptem instituit sibi heredem: vult ei exemplarie substituere: poterit ne? Certe sic vt ita dicat. filium furiosum instituo. si decesserit in furore: illum substituo. Sed quã personã dꝫ pater vl' mater substituere? Certe si furiosus habꝫ liberos: debet ei substituere oẽs liberos vel vnũ. ꝛ si substituit vnũ: ceteros exheredet. si furiosus nõ habet liberos sed fratres: similiter debet ei omnes substituere vel vnum. ꝛ vbi vnum substituit: ceteros exheredet. si autem vult substituere exẽplarie ꝛ non habeat liberos vel fratres: tunc potest substituere extraneũ. hoc dicit hec. l. Tex. mẽtecaptus dꝛ filius mentecaptus qui hꝫ caput sine mente. Et no. ꝙ inter furiosum ꝛ mentecaptum non est dña quãtum ad hanc. l. sed in alio sic: quia proprie furiosus est qui ita priuatur intellectu. ꝙ nedum in alium sed etiam in seipsum si dimitteretur seuiret: vt. ff. de offi. pretoris. l. diuus. Mentecaptus vero est q est extra mentẽ: sꝫ in se vel in aliũ non seuiret: sꝫ omni caret intellectu rõnis: vt. s. de epi. audi. l. tã demẽtis. Text. saperet. i. sane mentis esset. Tex. oriat. qꝛ talis substitutio est ꝑ filium vel prouisio: nõ autem onus vel grauamẽ. Tex. substitueret sub. sed quando substituit vnum: ceteros alios exheredet ne vicietur testamentũ. Tex. substitutionem. s. exẽplarẽ. Tex. oportet. sub. sed vbi vnũ substituit: ceteros exheredet. ¶ Dꝛ segnori in. l. ista no. similitudinẽ inter exemplariã ꝛ pupillarẽ substitutionẽ: qꝛ sicut pupillaris fit pupillo: ita exemplaria furioso vt in. l. nostra. Item sicut pupillaris expirat adueniente pubertate: vt. ff. de vul. ꝛ pupil. sub. l. in pupillari. ita ꝛ ista adueniente sanitate vt in. l. nña. Differũt in multis: qꝛ pupillaris fit pupillo qui est in ptãte: vt. ff. de vul. ꝛ pu. sub. l. ij. exemplaria põt fieri ab vtroqꝫ: sit in ptãte vel nõ. Item sit impubes vel nõ. Itẽ no. in alio differentiã in pupillari substitutione põt substitui quilibet extraneus: sed in ista exemplaria non. si furiosus vel mentecaptus habeat liberos vel fratres. al's sic vt in hac. l. dicitur. ¶ Dꝛ segnori ad. l. istã opponitur ꝛ videtur mirabile qd dicit hec. l. Ponamus pater habet filium furiosum vel mentecaptum in potestate: ꝛ ex eo habet plures nepotes qui sunt sane mẽtis: testator debet instituere filium vel insolidum vel in legittima portione. hoc casu dꝫ substituere omnes nepotes vel vnum. vel si substituit vnum vel quosdam: mortuo furio

so: inueniunt nepotes pteriti. 7 in ptãte aui. aut dicis non valere testm̃: 7 non bene dicis: q2 hec. l. dicit q sic. Sed videt q non valeat: q2 sunt pteriti. 7 in ptãte cõstituti: vt insti. de exhere. lib. in prin. Quare dicetis vt dixi in lr̃a 7 in casu: q2 ceteros d3 nomiatim exheredare. al's non valeret testm̃: vt insti. de exhere. lib. §. posthumorum.

Cum quidam. Ista. l. similit est noua. l. domini iusti. 7 in ea ponit talis casus. Pater. fa. habebat duos filios impuberes in ptãte 7 eos instituit sibi heredes. 7 eis substituit sic. si vterq3 impubes dcesserit: ille sit heres postea vnus decessit. querit an vocet substitutus: an frater supstes? De hoc fuit dubitatum olim apud antiquos. 7 certe ait Sabi. tunc fore locum substõni: cu3 vterq3 decesserit. Tamen iusti. approbat opi. Sabini 7 eius sniam dicit esse veram. Sed si vterq3 impubes moritur: tũc substitutus vocatur. 7 non aliter. hoc dicit hec. l. vsq3 in fi. Uidete littera3. Tex. cum quidam. pone seius testator exempli causa. Tex. adiecit. sub. hec verba que stati3 sequunt. si vterq3 7c. Tex. decesserit. eodem tempore vel diuersis temporibus. Text. nos eni. dicit imperator iusti. q fecit. l. istã. Tex. in prima etate. i. in pupillari. Tex. decesserit. sub. eodem tempore vel diuersis temporibus. ¶ Unde no. hic si testor substituit duobus impuberibus. si ambo moriunt. vocat substitutus. si alter morit: vocat superstes. Sed. l. contra. dicit que dicit q vocet substitutus: si alter moriat: vt. ff. de iniusto rup. 7 irri. testa. l. pe. 7. ff. ad trebe. l. heredes. §. cum ita. Ad qd põt ita dici duobus modis. Aliud cum testator substituit filium: q2 vno mortuo vocat alter. Et aliud cu3 substituit extraneũ 7 non intelligatis pupillariter: quo casu vno premortuo vocat substitutus. 7 sic intelligit. ff. de vul. 7 pu. sub. l. si pater. 7 insti. de vul. 7 pu. sub. §. in singulis. Uel põt dici secundo modo. 7 hec solutio est eadem cum prima. Aliud in pupil. substõne que habet fieri pupillariter: q2 ibi verisimile est q voluit testator: si vnus moriat q vocet supstes: nõ substitutus. Aliud in fideicõ. q2 substitutus vocat stati vno mortuo de institutis. 7 sic loquunt. ll. cõtrarie. ¶ Or segnori ex lr̃a huius. l. in fi. sumit ar. ad questionem talẽ. Aliquis hñs plures fratres impuberes fecit pacem cu3 occisore patris sui. 7 promisit se facturum 7 curaturum sub certa pena: q frẽs sui quando puenerint ad tps pubertatis expresse cõfirmabunt dictam pace3 7 ratam hẽbunt. vnus eo2 puenit ad pubertatẽ: alijs remanẽtibus adhuc infra. querit vtrum incidat in penã: nisi statim inducat istũ ad faciẽdum pace3 cum isto occisore? an possit expectare quousq3 oẽs puenerint ad pubertatem? Est ar. hic in fi. q nõ cõmittat in penã: quousq3 peruenerint oẽs ad pubertatẽ. 7 ad hoc facit. s. eo. l. q̃uis. Est tñ ar. cõtra. s. q pro vnoquoq3 teneat statim cum maior factus est. ff. de cõdi. 7 demõ. l. falsa demõstratione.

Siquis. Hec. l. est noua. l. iusti. sicut 7 due precedentes. Et seruat iustini. in hac. l. istum ordinem: q2 primo pponit duas questiones. postea determinat primam questione3. postea secundã. Nos tamen seruabimus alium ordinem. 7 primo formabimus primam questionem. 7 postea determinabimus eam. postea secundam: 7 eam determinabimus. Ponetis ergo ita casum. Paterfa. fecit testamẽtu3. 7 filiũ suũ impuberem instituit heredem ita dicẽdo filiũ meu3 impubere3 7 titium 7 seiu3 pro tertia parte instituo. postea ita substituit. quisquis erit mihi heres vna cum sempronio: sit heres filio meo impuberi. mortuo testatore 7 adita hereditate. decessit filius in pupillari etate. modo querit an duo coheredes filij impuberis vocentur in vna dimidia: 7 sempronius in alia dimidia: an in tertia quilibet? Istam qõne3 statim ita determinabitis. si testator primo instituit tres heredes. 7 filio substituit hoc modo. quisquis erit mihi heres filio meo heres esto. mortuo impubere quilibet coheres impuberis vocatur in tertiam. ¶ Secũdo formatur talis qõ. Ponamus ita dixit testator. titiũ cum filijs suis instituo. 7 seium mihi instituo. vel ita dixit. titio cum filijs suis: 7 seio hereditate3 mea3 relinquo. vocabit titius in tertiã? 7 filius in aliam tertiã? seius in aliã tertiam? Rñdet imperator iusti. q nõ. sed titius cum filijs suis vocabitur in semissem. seius in aliam semissem. illa rõne: q2 interpretatione iuris titius cum filijs suis censetur eãdem personam. vnde perinde est acsi instituisset titium 7 seiu3 heredes simul. hoc dicit hec. l. Uidete litterã 7 eius expositionem. Tex. siquis. ponamus paterfa. testator. Tex. duobus heredibus. s. separatim ponamus seium 7 meuium. Text. insti. s. viriliter. vel vnusquisq3 pro sua tertia. Tex. filio suo. sub. viuente instituo. Text. vna cum alio tertio. ponamus titio. Tex. substituit. s. pupillariter. Tex. 7 verba testamẽti. s. substitutionis facte. Tex. ita. idest his verbis que sequunt. Tex. ex triente. i. ex quattuor vncijs. nã quelib3 hereditas diuiditur in. xij. vncias. vt insti. de her. insti. §. hereditas. Tex. vocantur. hucusq3 durat prima questio. incipit secũda ibi. alia ampliata dubitatione. 7c. Tex. nobis autem. ait iusti. 7 incipit determinatio pme questionis. Tex. cum etiam natura. idest iure naturali. Tex. assignari. ¶ Or hic in fi. huius. l. no. interpretatiõe iuris eadẽ est persona filij 7 patris cõcor. insti. de inuti. stip. §. eius qui. 7 ideo vbi pater moratur: 7 filius morari debet: vt. j. de agri. 7 cẽ. l. cum scimus. in fi. Sed quare dicit pene? Rñdeo hoc ideo dicit q2 in veritate diuerse sunt forme. sed quãtum ad alia idem sunt. Uel ideo dicit pene: q2 relictu3 patris nõ d3 nocere filio: vt. s. ne filius pro patre. Idem est in herede: q2 eadem est persona cum defuncto: vt in auc. iusiurãdum qd a modo pre. in prin. ¶ Or segnori ad. l. istam multa signant cõtraria. Et aduertatis: q2 do. Azo signauit obscure. Et statim vos hẽtis in prima questione. si patre substituit filio impuberi duos institutos cum filio impuberi: 7 vnum tertiu3: videtur quilibet substitutus in tertiam partem. 7 ad hoc facit. ff. de leg. ij. l. antepenult. §. lucius titius. Sed. ll. videntur contra. velle que videntur dicere q si testator substituit tres q duo vocentur in dimidiam: alius in aliam dimidiam vt. ff. de vul. 7 pup. sub. l. qui liberis. cum. l. se. que incipit. si pater. Ad solu. quorum contra. dicendu3 est multis modis. Uno modo qd ibi dicitur hic corrigit. Uel potest alio mõ dici: vt ita dicatur. substituti ad bona ipsius filij vocantur viriliter vt hic. ad bona patris secus vt ibi. Uel potest dici alio modo vt dicatur. refert. aut enim instituti erant instituti quilibet pro tertia. aut ambo in dimidiam. si instituti erant quilibet pro tertia: vt in. l. nostra dixi in casu. filium impuberem titium 7 seium instituo: vel quenlibet pro tertia. postea substituit filio impuberi sic dicendo. quisquis erit mihi heres. sit heres filio meo: vna cum sempronio quilibet habebit tertiam vt h. Si autem essent instituti in vna dimidia. verbigratia. titium 7 seium instituo in dimidia. 7 filium meũ in alia dimidia. postea dixit. quisquis erit mihi heres: sit heres filio meo impuberi. quo casu instituti sint: debent habere dimidiam in bonis patris: ita in bonis pupilli. quia que partes sunt dicte in institutione eedem repetite intelliguntur in substõne: vt. s. e. l. j. 7. ff. de here. insti. l. homo liber. §. titius. Uel potest dici q hec dictio vna tollit dissonantiam vt dicatis sic. si testator duobus heredibus institutis filio suo substituit sic dicẽdo. quisquis erit mihi heres: vna sit heres filio meo cum sempronio: quia hoc casu vocatur quilibet in tertiam. Aut non dixit vna 7 tunc vocatur quilibet in dimidiam. 7 sic intelligitur. l. contra. ¶ Sed denuo videtur contra. 7 videtur q duo instituti in dimidia: tertius in alia dimidia vocentur: quia si vsufructus legatur titio cum filijs suis. puta quia ita dicit testator. titio cum filijs suis lego vsufructum 7 seio. quia titius vocatur in dimidia, cu3 filijs suis 7 seius in aliam dimidiam. vnde videtur contra. ff. de vsufruc. accrescẽ. l. siquis titio. §. j. Ad quod ita dicetis q si testator reliquit titio vsufructum cum filijs suis. scilicet testatoris: quia si dixisset. lego titio 7 filijs meis 7 sempronio. vocantur viriliter. Secus si dixisset. lego titio cum filijs suis 7 sempronio. vt in secunda questione huius. l. vnde nihil de illa. l. ad hãc. l. ¶ Sed denuo videtur cõtra. ad id qd dicit in secũda qõne huius. l. q2 in secũda dicit 7c. vt dixi in casu. Sed videtur q titius debeat vocari in vna3 tertiam: filij in aliã sempronius in aliã tertiã: vt. ff. de vsuf. acc. l. siquis titio. in

tio.in secundo rñ. Ad qđ ita dicetis vno modo ibi.legatum erat titio cuȝ filijs suis sciȝ testatoris: vnde vocať quilibet in trientē.sed hic institutus fuit titius cuȝ filijs suis.i. ipsi⁹ titij. Uel potest dici vt ita dicať.si testator legat titio cū filijs suis ꝛ sempronio: aut exp̄ssis nominibus appellatiuis aut proprijs.si testator legat titio,cum filijs suis. ꝛ sempronio: hec sunt nomina appellatiua.titius cum filijs suis vocatur in vnam dimidiam: ꝛ alius in aliam dimidiam. Si autēȝ re liquit titio expressis nominibus proprijs: puta qꝛ dixit titio patri meuio ꝛ gaio filijs suis do lego ꝛ sempronio. hic ex quo sunt expressa nomina propria vocantur viriliter. Et ad hanc solutionem est arg.ff.de le.ij.l.antepenulti.§.lucius.ꝛ ff.ad trebel.l.quotiens.ꝛ.l.nunq̄.ꝛ.ff.de here.insti.l. homo liber.§.cum titius.

¶ De necessarijs ꝑuis hēdib⁹ instituēdis vel substituēdis.

¶ De heredibus volūtarijs qui instituti pn̄t esse heredes si volunt in superioribus dictum est.i.s̄.de here.insti. Sed qꝛ heredes aliqui sunt necessarij vt serui testatoris: ideo po nit hunc ti. Unde de necessarijs seruis heredibus instituē dis vel substituendis qn̄ possunt esse ꝛ qualiter videamus ꝛ subijciamus. Et no.hic ꝙ quidam heredum sunt sui ꝛ ne cessarij.quidam necessarij ꝛ non sui.quidaȝ volūtarij. Sūt heredes necessarij ꝛ sui: vt filij qui sunt in ptāte tēpore mor tis: qꝛ iure ciuili adeunt velint nolint: licȝ possint abstinere iure pretorio: vt insti.de here.qua.ꝛ diffe.§.sui.ꝛ.ff.de suis. ꝛ legi.here.l.in suis. Sunt quidam necessarij tantum: vt ser ui testatoris qui ab eo instituūtur heredes ne defunctus in iuria afficiatur si decederet sine herede: vt.ff.de acqui.here. l.necessarijs.ꝛ de istis agitur in isto titulo. Sunt quidā qui sunt voluntarij: vt illi qui non sunt in potestate defuncti: vt filij emancipati ꝛ extranei: vt insti.de here.qua.ꝛ diffe.§.ce teri ꝛ.§.extranei.ꝛ.j.de iure deli.l.nec emere. Et de istis vo luntarijs dictum est.s̄.de here.insti.ꝛ de insti.ꝛ substi. De necessarijs heredibus ꝛ suis tractatur etiam.s̄. de impu.ꝛ alijs sub.l.precibus.ꝛ.l. quidam.

S qui. In.l.ista dicunť duo. Pri mo dicitur ꝙ debitor q non est soluēdo pōt seruū suū iubere liberū esse ꝛ pōt heredē instituere in fraudē creditorū ne defunctus iniuria afficiať. Naȝ iniurijs afficereť si decederet sine herede.qđ est ve rum si non erat obligatus seruus creditoribus. Secundus casus est ꝙ debitor seruū pignori obligatum in fraudē cre ditorū nō pōt heredē instituere vt sit liber ꝛ ei heres neces sarius. Tex.is.s.debitor. Tex.necessarium.s.seruum. Tex. etiam in fraudē.q.d.multomagis si non in fraudem. Text. pōt.sub.vnū: non plures nisi in casu: vt.ff.de here. insti.l.ei qui. Quid si instituit plures? tunc vnus erit heres.s. primo nominatus: vt.ff.de here.insti.l.si quis heres.ꝛ.ff.de fidei cō.liber.l.generaliter.§.qui verbo. Tex.sed si pignori. In cipit secundum dictum siue secundus casus. ꝛ dicatis pi gnori specialiter.secus si generaliter: vt.ff.de seruo pig.da. ma.l.ab eo. Tex.potuisti. ¶ Or segnori hētis hic ꝙ debi tor vnum de seruis suis non spāliter obligatū pōt institue re heredē ne defunctus iniuria afficiať si nō hēret heredeȝ. Et ad hoc facit insti.ex qui.ca.ma.non pos.in prin.

Um serui. Testator instituit ser uos suos sibi hēdes: nō sub appellatione seruorū sed libertorū: nunquid valebit ista institutio? Certe sic.ꝛ tales serui erūt liberi ꝛ necessarij heredes testatoris. Secus si legat legatum seruis suis sub appellatiōe libertorū: qꝛ ex isto legato non conse quuntur libertatem.hoc dicit. Tex.cum serui instituti.sub. essetis. Tex.sub appellatione libertorū: imo etiā si simplici ter: vt.j.e.l.penul.in princi. Tex.scripti.s.a domino vestro. Tex.essetis.sub.qꝛ dixit: tales libertos meos instituo mihi heredes cū essent serui. Tex.fuissetis hoc est verū si ꝓpriū meū seruū instituo sub appellatione liberti.sed si seruū cō munem instituo heredem: ex hoc non erit liber.sȝ heres nō erit si domino iubente potest nolle adire.ꝛ sic soluiť cōtra. s̄.de here.insti.l.cum proponas.ꝛ ibi dixi. Tex.nō habȝ.qꝛ si lego seruis meis sub appellatione libertorū: non efficiun tur liberi nec assequuntur legatum: vt.s̄.de re mili.l.ex his. Et est ratio diuersitatis: qꝛ ipsum instituendo facio eum li berum ꝛ non legando: qꝛ quando instituo eum heredem lȝ non iubeam eum esse liberum: eoipso erit liber: vt.j.e.l. cū quidam: qꝛ si non fieret liber: mihi defuncto fieret iniuria: qꝛ sine herede decederem: vt insti.ex qui.ca.ma.non poss.in prin.sed legatum seruo proprio sine libertate relinqui non pōt vt.j.de le.l.seruus.

I tutor. In.l.ista ponetis ita ca sum. Tutor pupilli ancil lam cepit in cōtuberniū hēre: postea istituit eā heredē: nunqd eoipso erit libera? Certe nō ꝛ tamen ipsa erit heres ꝛ iubente pupil lo domino adhibit hēditatē ꝛ pupillo acq ret hereditatem.hoc.d. Tex.si tutor.sub.tuus. ꝛ ponamus titius exempli cā. Tex.ancillā tuam.loquiť pupillo interro ganti. Tex.heredē instituit.s.illā ancillā tuā. Tex.tibi. sub quondam pupillo. Tex.vt eius.s.ancille. Tex.tibi.sub.quō dam pupillo. Tex.per hanc ancillam.s.tuā. Tex. successio. sub quondam tutoris tui. Tex.habes facultatem.sub.vnde. nō erit libera: nec poterit adire nisi te domino iubēte ꝛ tūc querit hēditatē dn̄o: vt.ff.de acq r.here.l.q in aliena in pn.

Um quidam. Hec est noua.l. iusti.ꝛ ē vna de decisionibus propter quas codex noster fuit dissolutus. Et in.l.ista poniť talis casus. Te stator instituit filium suum pupillum heredē. seruo suo directam libertatem reliquit: ꝛ eum seruum sub stituit pupillo suo pupillariter non facta mentione liberta tis: modo queritur vtrum videatur heres.ꝛ liber: ꝛ heres necessarius pupillo existat ex huiusmodi substitutione? Et videtur ꝙ non: qꝛ videtur esse heres cum ab eodem gradu accepit hereditatem ꝛ libertatem: sed hic non ita erat. Sed dicit iusti.qui fecit.l.istam dicendum esse: si eoipso ꝙ insti tuitur a domino non facta mentione libertatis est liber: di cēdū ē isto casu eoipso ꝙ ē substitut⁹ ē liber: vn̄ mortuo pu pillo est liber ꝛ heres. Tex.sine libertate.i.nulla mētione li bertatis facta. Et custodiatis vos hic: qꝛ pluries in.l.ista ꝛ seq.inuenietis verba ista.sine libertate.vnde semper expo natis vt dixi. Tex.relinquebatur.quia tunc cum ita dicit in stituo te heredem ꝛ iubeo te esse liberum.dicebant veteres quando ab eodem gradu accepit seruus libertatem ꝛ here ditatem: est heres ꝛ liber.sed in.l.nostra non accepit here ditatem ꝛ libertatem ꝛ hereditatem ab eodem gradu. Tex. vobis.dicit iusti.qui fecit.l.istaȝ.ꝛ est determinatio. Tex.vo luit.ꝛ voluntas defuncti pro.l.seruatur: vt.s̄.de sacrosan.ec cle.l.j.ꝛ quia eoipso ꝙ seruus instituitur est liber: vt.j.eo.l. proxima.

Uidam. Hec ē noua.l.iusti. sicut ꝛ superior. Et hec.l.diui diť in quattuor partes. Prima durat vsq; ibi.sed cum veteres ꝛc. Secunda vsq; ibi. illo ꝛc. Tertia vsq; ibi. siquis ꝛc. Quarta vsq; in finē. Et in prima ponetis ita casum Quidaȝ fecit testamentū ꝛ duos sibi heredes instituit.vnū. liberū hominem ex vna parte: seruū suū ex residua nō facta mentione libertatis: postea eundem seruum alij legauit: ꝛ ita multū sapiens fuit iste testator per ɔtrariū. Uel testatus est hoc modo titiū amicū suū instituit ex parte: stichum ꝑuū suum seio legauit: postea eūdem seruum suum stichuȝ ex re liqua parte instituit heredē nulla mentione libertatis facta modo dubitatur vtrum institutio preualeat legato vel econ tra: vel valeat vtrunq;? Et de hoc fuit valde dubitatum. Sȝ iusti.dicit ꝙ institutio preualet legato: ꝛ legatum stici factū erit inutile duplici ratione. Prima ratio est.vbi aliquis in stituit seruum in totum vel pro parte: si non adiecit eū eē li berū: videť liber esse. Secunda ratio est: qꝛ nō presumiť te stator ita resupinus ꝙ voluit eundē seruum heredem esse ꝛ alij legare.hoc dicit. Tex.vnum.s.liberum. Text. ex parte.

f.dimidia.nam appellatione partis rc.vt.ff.de ver.sig.l. recte dicimus in fi.Tex. sine libertate.i.nulla facta mētione libertatis:vt.s.dixi.l.proxi.Tex.legauit.modo posuit vnū exemplum:modo ponit aliud exemplum.Tex.vel post institutionem heredis.sub.liberi ex parte instituti. Tex. eandē f.contentionem.Tex.a vobis autē.dicit Justi.qui fecit.l. istam.Tex.sequimur testatorum.i.non recedimus a voluntate defuncti:vt.s.l.proxi.in fi.Tex.interposuisse.vt insti.q da.tu.pos.§.si seruus.Tex.assignent.C Or segnori habetis hic.si aliquis instituit seruū in totum vel pro parte: erit liber r erit heres.Item si aliquis seruū suū dat tutorē filijs suis:vt.ff.de fideicō.l.generaliter.§.si quis.r.j. de te.ma.l. sed si non data. Sed ad id qd dicitur hic videtur.l. cōtra. nam si testator instituit liberum ex parte:r seruum pro alia parte instituit.seruū alij legauit.videtur istituisse seruū alienum:ex quo alij legauit.vt insti.de heredi.isti.§. seru⁹. Rn. non est ita vbi legat quis seruū alicui quem primo instituit heredem non valet legatum vbi instituit.postea mortuo testatore efficitur seruus heres r liber.sed in.l. contra. desijt suus esse: r erit alienus.

Sed cum veteres.

Hic incipit secūda pars huius.l. Et in ista secunda parte dicitur.Testator in testamēto suo seruū suū pure sibi instituit heredem nulla facta mentione libertatis.postea fecit codicillos r in codicillis eidē seruo pure libertatē reliqt valet ne instōvt sit liber r hrs?Et vr q non:quia si in testamento datur dimidia hereditas:r in codicillis libertas:videtur in codicillis hereditas cōfirmari: r hereditas in codicillis dari non potest ẜm veterum regulam.Sed iusti.dicit contra.r dicit q perinde est acsi in testamēto esset data.vnde erit liber r heres. Tex..sine libertate.i.nulla facta mētione libertatis:vt dixi.s.l.proxi.Tex. non potest.vt.j.de codi.l.ij.r.ff.de cōdi.insti.l.quidā. Tex. vos.ecce determinatio.Text.liber.sub.insolidum. Text.r heres.f.pro parte:quia pro parte institutus est liber insolidum vt.ff.de lib.causa.l.duobus.Text.videri.sub.quia eoipso q seruus instituitur heres: eoipso videtur esse liber. vt in principio huius.l.

Illo videlicet.

Hic incipit tertia ps hui⁹.l.Et in ista tertia parte.dr. Vos habuistis.si dominus instituit seruum in totū vel in partem:nulla mentione facta libertatis:eoipso q est heres r liber.Secus in legato.quia si testator reliquit legatum in codicillis seruo suo non facta mentione libertatis non erit heres:vnde remanet in seruitute.verūtamē creditur q heres non erit ita pfidus:quin legatū.prestet seruo ẜm volūtatem testōris.h.d. Tex.in seruitute.i.pp hoc nō erunt liberi.Tex.nō tamen ita impij.i.nō est verisimile q ita impij existant.Tex.ex liberalitate.i.legato.vt.ff.de le.ij.l.legatū. Tex.extendatur.C Or segnori iste.§.prima facie videtur mirabilis.si in testamēto dns seruo legauit:remanet ẜu⁹ in ẜuitute.verūtn nō credit q heres erit ita pfidus:qn legatū pstet ẜuo ẜ3 volūtatē testōris:ergo innuit q pōt legari ẜuo suo sine libertate.Sed.l.est.cōtra.j.de leg.l.seru⁹.vbi dr.si dns legat ẜuo suo sine libertate q nōvz legatū.C Ad cui⁹ ɔrij solutionē varijs modis dictū est.Et vno mō.qd in.l.seruus.dicit i.l.ista corrigit:qr hec est noua.l.iusti.r nō est nouum rc.vt.ff.de le.r consti.l.nō est nouū.qd non approbamus:qr.l.correctio est vitāda inquātū rc.vt.j. de ap.preci. pimus in fi. Alij dixerūt sic.aut legat seruo non facta mentione libertatis in legatū alimētorz:r vz legatū: r ita volūt alimētari ẜui vt liberi:vt.ff.de ali.le.l.seruos.r sic intelligitur hic.Si aūt relinquat aliud legatū seruo:non vz vt insti. de le.§.seruo.Sz si placet vobis dicatis ita.si legat ẜuo nō an fcā mentione libertatis nō vz legatū.r sic intelligit.l.ɔ. Qd aūt hic dicit q heredes nō erūt ita impij quin pstēt legata seruis ẜm volūtatē testatoris.verū est si velint euitare infamiā facti r opinionē suā non onerari.de iure.n.hēdes nō tenētur legata pstare.sed si volūt infamiā facti euitare: debēt pstare.sic.s.de reli.r sump.fu.l.militis. Alij dicunt si relinquitur legatū seruis:acti.ex testamento nō pōt peti legatum vt in.l.cōtra.sed extra ordinem sic vt hic.qd non putamus esse verum:quia inter dominum r seruum nullū est iudicium:vt.s.de iudi.l.seruus.

Siquis enim.

Hic incipit quarta ps huius.l.Et in ista quarta parte ponitur talis casus. Ponamus testator fecit testamentum ita dicendo.titium pupillum instituo heredem.seruum meū tali do lego.postea filio suo impuberi ipsum seruum alij legatum ei substituit.modo queritur si seruus est legatus alicui:r in pupillari testamento est substitutus impuberi: non facta mentione libertatis:an valeat legatū: an substitutio? Et dicit iusti. mortuo testatore est in suspenso:vt si pupillus moriatur in pupillari etate:erit heres r liber:r ita legatum erit inutile.sed si pupillus peruenit ad pubertatem:legatū erit validum:qr seruus non poterat esse liber r heres.Tex. siquis: scilicet testator.Tex. in principali testamēto.principale testamentum vocat qd testator facit sibi:in quo instituit pupillum. vt qr dixit. pupillū meū mihi heredem instituo.r seruū meū lego illi.Tex.melius itaq3 nobis. ecce determinatio iusti.Tex.efficiat.sub.r eo casu legatū seruo relictum erit inutile.Tex.dnium.f.serui legati. Tex. ex nostra interpretatione.sub.psenti.Tex.existat. vnde quo casu erit liber heres:deficit legatū:al's non.

Decisione nostra.

Hec.l. similr ē noua.l.iusti.sicut r due precedentes.Et facit in.l.ista iusti. duo. Primo cōfirmat qddam dictum.In.l. superiori dictum est. si seruus instituitur vel substituitur: eoipso videtur liber.istud presenti.l.confirmatur. Scdo dr. ponamus testator seruū suū pure instituit. r eidē seruo libertatē reliquit sub conditione.Distinguēdū est: aut sub cōditione ptātiua:aut casuali:aut mixta. In primo casu si relinquitur libertas sub conditione ptātiua:non erit liber r heres:si nō vult implere conditionem:qr sibi imputet.In scdo r tertio casu:cū instituitur pure r iubetur esse liber sub conditione casuali vel mixta.si deficit cōditio ex insidijs fortune:si hereditas est soluendo nō est liber nec heres: sed vocant succedētes ab intestato: r verisimile est q eam amplectent cū est soluēdo.si non est soluēdo: r tūc succedētes ab intestato nō libenter adibunt:r tunc ex benignitate.l. erit liber r heres. Tex.decisione nostra.loquitur de.l.proxi. superiori.Text. siquis. incipit secūdum dictum.Tex.sub conditione : scilz ptātiua. Tex.donauit.i.reliqt.Tex.defraudari.r dānū qd quis sua culpa sentit rc.vt.ff.de re.iur.l.qd quis sua culpa. Tex.casualis.sub.vel mixta.puta si nauis venerit ex asia:vt s.de insti.r sub.l.si pater.Et ita ex.l.ista colligitur illa diuisio rc.vt.j.de cadu.tol.l.vna.§.sinautē. Tex. soluendo.sub. hereditas.Tex.ad alios.sub.succedētes ab intesta.Tex.nō sit.sub.hereditas.Tex.obtineat.C Sed que est rō si relinquatur libertas sub conditione casuali vel mixta. si deficit conditio:r hrditas est soluēdo:q alij sint hrdes? Ratio est. qr si illa est soluēdo: verisimile est q volūt eā.vn defunctus afficiet iniuria si decedat sine herede:qd esse non dz.vn erit liber r heres.vt insti.ex quibus cau.ma.non pos.§.j.r.ff.de mino.sed r.si.in fi.§.sed quod pap.

C De liberis preteritis vel exheredatis.

C De liberis institutis r substitutis.s.de insti. r sub. dcm est.r de seruis necessarijs hr.insti.s.ti. pxi. Verū qr liberi interdum nec instituunt:nec substituunt: sed ptereunt vel exheredantur:ideo ponit rubrica de liberis pteritis r exheredatis.Et est dria inter preterire r exheredare. Dicuntur liberi preteriti: cū nec instituunt nec exheredantur:sz omittuntur:relinquat eis legatū vel non.sic sumit.j.de fideicō.l. quidam.r insti.e.§.j.Exhrdari dicunt: q nominatim extra hereditatem vel substantiā testatoris ponuntur. vt cū dicit testator.filium meum exheredo.vt insti.eo.per totū. r in aucten.vt cum de ap.cog.§.causas.C Et no.q proprie preteriri possunt oēs liberi: siue sint masculi: siue femine: siue in potestate: siue emancipati. Sed exheredari proprie pnt qui sunt in potestate: r coniuncti per lineam masculinā:nō

aūt

aute per linea feminina: q2 sunt extranei. 7 extraneu3 voca, mus 7 appellamus omnem q no est in ptate. 7 exheredatio est res inepta inter extraneos: vt. ff. de verb. ob. l. quidam.

Tam post omnes. In l. ista no. ita casum. Paterfa. hns filia fecit testm 7 titiu primo gradu instituit herede. si titi9 non eet heres: seium scdo gradu substituit. postea filia exheredauit modo querit vtru3 valeat testamentu 7 vtru filia videat ab omnibus gradibus exheredata? Ad qd respondet imperator q valeat testamentum 7 ab omnibus gradibus videt exheredata veru si imerenter est exheredata: pot coqueri de inofficioso testo. Na3 vbi filius vel filia exheredat. ab omnibus gradibus videt exheredata: siue dicat testator expressim ab omnibus gradibus exheredo siue non. Tex. gradus. i. post institutione. qui est primus gradus siue instituat vnu siue plures. 7 post substitutionem qui est secundus gradus: vt. ff. de vul. 7 pu. sub l. j. 7. ff. de bo. pos. s3 ta. l. eqssimu. §. differt. Tex. si adijciat. i. expressim dicat. Tex. ab omnibus. i. ab institutis 7 substitutis. Tex. ee. ne exheredatio facta est 7 valet testm. verutame si liberi sunt imerenter exheredati: conquerentur de inof. tes. vt. j. de inoffi. test. per totu. Tex. 7 ideo. hic incipit secudus casus. Tex. 7 ideo et 7 ide. 7 vtraq3 lra bona est. Tex. satisfactum esse etiam si non adijciat. i. si expressim exheredat ab omnibus gradibus. Tex. cum consilio. i. animo. Tex. scripsisse. i. exheredatione. Tex. vt ab omnibus. sc3 gradibus. Tex. recte. i. rite. nam inter recte 7 rite est differentia. Nam recte dicit 7 continet iusticiam: 7 tunc dicitur recte exheredare cum iustam causam habet exheredandi. Rite aute dicit 7 innuit iuris solenitate: vn dicit rite exheredare. Vn iudex tunc recte codenat qn iuste. Rite autem facit cu3 obseruat iuris solenitatem que est vt primo offeratur libellus postea lis. con. postea iuretur de calumnia: postea fiant probationes: testium productiones partium confessiones 7 publicationes 7c. Et hec probantur. j. de sen. 7 inter. o. iud. l. p latam 7 de sen. ex pi. reci. l. vlt. Et q ista differentia sit vera inter rite. 7 recte: est ar. s. de inoff. do. l. ij. 7. iij. 7. ff. de re. iur. l. si se. non insi. 7. ff. de contrata. bon. poss. l. non putauit. Et hoc idem dicere consueui. ff. de inoffi. test. l. ij. Or sequitur in littera. Tex. factum testm videtur. sub. exquo exheredatio fit post omnes gradus. presumit facta ab omnibus gradibus vt ita valeat testamentu: q2 in dubijs 7c. vt. ff. de reb9 dubijs. l. quotiens. Tex. instituti. suba. 7 substituti. Tex. casu. i. a substitutis. Tex. voluisse. vnde. cum no pot reddi ro: ab omnibus gradibus exheredasse videtur in hoc dubio. Unde in. l. ista no. q in dubijs interpretandum est pro testamentis. vt q2 in dubijs 7c. vt. ff. de regu. iur. l. in testamentis. ff. de re. iudi. l. inter parens. Item no. si fit exheredatio post omnes gradus: non videtur videri posse reddi ratio: cur a proximo videatur exheredasse vel a primo: q2 vbi in diuersis 7c. vt. s. de inoffi. do. l. precibus. 7. j. ad. l. fal. l. j. 7. ff. de iniu. rup. 7 irri. test. l. j. ¶ Or segnori. habetis q exheredatio post omnes grad9 pot fieri. Et aduertatis hic q hic aliqua fit mentio in glo. Jo. 7 Azo. sed ego plenius dicam. Unde circa articulu istu no. q aliquando fit exheredatio ante oes gradus aliquando post omnes gradus. aliquado inter gradus. aliquando intra gradum. aliquado ab vno gradu. Fit exheredatio ante omnes gradus cum testator ita dicit: filiu meum exheredo: titium heredem meu instituo. si titius non erit heres: seius sit heres. ista fit ante omnes gradus 7 ante institutionem precedentem 7 substitutionem subsequente. 7 ista ab omnibus gradibus videt facta: vnde filius ab institutione 7 substitutione videtur exheredatus: 7 valet testametu verutn si imerenter est exheredatus: agit querela: vt. ff. e. l. 7 si. §. an heredis. 7 est ratio quare vi3 ab omnibus exheredatus: q2 que in pfationib9 7c. vt. ff. de verb. ob. l. titia. §. ide rndit. 7. ff. de pactis. l. ite q2 couetiones in fi. Ite3 est ratio cur exheredatio videt facta ab omnibus gradibus: q2 talia sunt subiecta: qualia predicata permittut: vt. ff. de pe. le. l. na3 qd liquidu3 in fi. Fit exheredatio post omnes gradus: puta cum dicit testator. titium instituo: si titius non sit heres seius sit heres. postea adiecit. filiu3 meu exheredo indubitanter hec exheredatio facta est post omnes gradus: 7 valet testm 7 exheredatio: q2 intelligitur facta ab omnib9 gradibus. Nam non pot reddi ro: cur a posteriori tm facta intelligatur an a priori. vn ab omnibus facta intelligit. 7 io valet testm. Sed si imerenter facta est exheredatio: pot conqueri de inoffi. testa. vt in. l. nra in fi. Ite est ratio quare videtur ab omnibus gradibus: q2 subsequetia declarat precedentia 7 econtra: vt. ff. de testa. l. heredes. §. sed si notam. 7 ff. de le. j. l. si seruus plurium in fi. Non ob. si dicit q tm a gradu proximo. i. substitutionis videatur facta exheredatio q2 odia restringenda sunt: vt. ff. de libe. 7 posthu. l. cum quidam. q2 illud veru est sine preiudicio alterius. 7 alterius fauore. Sed si restringamus hic tantu ad gradus substitutionis: iam testm valeret pro parte: 7 pro parte no. qd esse non d3 ad instar snie: vt. ff. famil. berc. l. in hoc iudicio. Fit exheredatio inter gradus cu testator ita dicit titiu instituo: filiu exheredo. sed si titius non erit heres: seius sit heres. ista exheredatio facta est inter gradus 7 valet 7 intelligitur exheredata psona ab omnibus gradibus: vt. ff. de le. iij. §. in eo. 7 indubitater valet testm. sed si imerenter facta eet: posset coqueri de inofficioso testo. Fit exheredatio intra gradu. Et intelligatis que est dria inter gradus 7 intra gradu: vt scripsit Nicolaus furiosus post dnm Jo. Iste casus intra gradu in oculis albrici antiqui doctoris no cecidit. 7 ita voluit scribere Nico. furiosus. q2 istu casu3 cogitauerat dns Jo. Videamus tn primo de modo exheredationis qn fit intra gradu postea videamus dria. Intra gradu fit hoc modo s. dixi. institutio est primus gradus testamenti. substitutio est secundus gradus testameti: vt. ff. de b3 ta. bo. poss. l. eqssimu. §. differt. Fit ita intra gradu exheredatio: titiu instituo pro dimidia filiu3 exheredo. seiu3 pro alia dimidia instituo. no videt hoc casu exheredatio facta inter gradus: q2 fit inter gradus cum fit inter institutos 7 substitutos. Sed dicit fieri intra gradu. i. in medio institutionis. 7 valet hec exheredatio 7 testm: 7 a toto gradu institutionis intelligit filius exheredatus: vt. ff. e. l. 7 si perceperit. §. filius. ¶ Or vidimus qualiter fit exheredatio intra gradu: modo videamus driam que est inter intra gradu: 7 inter gradus. Et quo ad quid no est differetia: q2 siue fiat iter gradus siue intra gradum semper exheredatio rite facta est. Sed differentia est in alio: q2 illa que fit inter gradus: fit inter institutionem 7 substitutione. illa que fit intra gradu: fit in medio institutionis. Item in alio est differetia: q2 vbi fit inter gradus: pma persona que est in institutioe est in primo gradu. secunda q est in substitutioe: est in secundo gradu. sed vbi fit intra gradum in eode gradu sunt instituti. Fit exheredatio ab vno gradu solo: qd doctores oes vsq3 ad tepora domini Azo. ita intellexerunt: cum testator ab vno gradu nominatim exheredat. vel dicedo titiu instituo. 7 filiu ab institutioe. exheredo. si titius no erit heres: seius sit heres. hic dicit fieri exheredatio ab vno gradu. sed si testator diceret expressim. fit inter gradus: vt. ff. e. l. iij. in fi. Vel pot dici sicut Azo. dixit 7 bn non solu pot fieri exheredatio ab vno gradu tantu si testator dicat aperte: imo pot fieri exheredatio ab vno gradu tantum 7 in alio casu vt qn fit intra gradu: vt q2 tuc intelligit facta ab vno gradu. verbigra. titiu pro dimidia instituo filiu meu exheredo seium p alia dimidia instituo si instituti non erut heredes. meuius sit heres. hic fit ab vno gradu vt. ff. de iniu. rup. 7 irri. tes. l. nam 7 sub conditione in fi. 7 l3 possit exheredatio ab vno gradu fieri tame ab vna persona non fit exheredatio sicut non fit pro sola re: l3 institutio possit fieri in vna persona 7 in vna re: vt. s. de here. insti. l. quotiens. Et ratio est: q2 exheredatio est res odiosa: 7 ideo restringenda. Institutio est res fauorabilis: 7 ideo amplianda: vt. ff. e. 7 si peperceri t. §. filius. 7. l. cum quidam.

Janus. In. l. ista ponit talis casus. Quidam accessit ad principe. Domine auus meus patern9 patrem meu 7 nouerca mea equis portionib9 instituit: me no exheredauit nec instituit: postea mortu9 est pater meus viuo auo. auus

meus postea decessit nũquid succedo in locũ patris mei ꝛ sine impedimento.l.velleie rumpo testamentũ aui mei? R̃n det imperator.tu successisti patri tuo:ꝛ rupisti testm̃ aui si ne impedimento.l.velleie.ꝛ ad te hereditas pertinet. Tex. te.s.nepotẽ qui es in ptãte aui:vt.ff.de his qui sunt sui vel alieni iur.l.nam ꝛ titium. Tex.nominatim.sub. sed inter ceteros.Tex.non exheredauit.s.nec instituit: sed te preterijt tacite.Tex.sine impedimento.l.velleie.idest cum auxilio.l. velleie.vel sine impedimento.l.velleie.i.q꞉.l.velleia tibi nõ ob.Tex.pertinuit sub.ab intes.¶ Or segnori no.hic si auus paternus instituit filium suum solum siue cum alio.ꝛ nepu tez ex filio quem habebat in ptãte preterijt.si moritur filius viuo auo patre suo:nepos succedit in locum filij:ꝛ mortuo auo inuenit se preteritũ:ꝛ rũpit testm̃.Secus si auus prede cessisset filio superstite:ꝛ postea filius:q꞉ nõ rũpit testm̃: vt ff.de iniust.ꝛ irri.test.l.ꝛ si quis.ꝛ.s̃.de inof.tes.l.si qs filiũ.ꝛ ff.d lib.ꝛ posthu.l.si q̃s filiũ. Itẽ no.hic vbicũq꞉ auus h꞉ filiũ ꝛ nepotẽ:pmo auus d꞉ istituẽ filiũ q̃ ẽ in pmo gradu:nõ nepotẽ qui est in scdo gradu.verumtamen si filius pmorit supstite nepote:nepos:succedit in locum filij vt hic.ꝛ insti. de exhe reda.lib.§.posthumorũ.Sed quare dicit hec littera sine im pedimento.l.velleie.immo deberet dicere cum auxilio.l.vel le q꞉.l.velle.vult si filius tollitur de medio viuo auo: ꝙ ne pos succedat in locuz filij.vt.ff.de lib.ꝛ posthu.l. gallus.§. tunc videndũ est.Quare dixerunt quidã sine impedimento l.velle.i.cum auxilio.l.velle.Uel põt dici ideo dicit sine im pedimento.l.velleie.q꞉ est prodita nepotibus qui nascũtur filio mortuo:q꞉ põt esse ꝙ vxor est pregnans ꝛ moritur filius nascitur nepos:succedit in locũ filij sed hic iste nepos erat natus:vnde non vocabat eum.l.velle.imo videbat impedi re.Sed certe lz directũ beneficiũ.l.velle.vocet nepotẽ na tum post mortuo filio:vtile tamen vocat filium iam natum. vt.ff.e.l.gallus.§.j.Ul' põt dici iõ dicit sine ipedimẽto.l.vel le.q꞉.l.velle.volebat:ꝙ nepos deberet nominati vel inter ce teros exheredari:ne rumperet testamentum aui:vt insti.de exhere.liber.§.posthumorum.vnde hic videbatur impedi re.Sed certe non impedit eum:q꞉ satis est succedere in lo cum patris.ꝛ rumpit testm̃ aui:siue sit nominatiz exhereda tus siue inter ceteros.sed hodie nominatim sunt exheredã di:vt.j.e.l.vlti.

Si quis filium.

Due.ll.pre cedẽtes sunt veteres.ll.imperatorũ qui precesserunt iu sti.Et iste due.ll.que sequunt sunt noue.ll. iusti.Et in.l.ista ponit talis casus. Pater fa.habens filium vel nepotẽ fecit testm̃ ita dicẽdo.titium heredẽ instituo.ille filius meus a substantia mea alienus sit.nunquid iste filius debet intelligi preteritus vt sic nõ valeat ipso iure testm̃:an exheredatus vt valeat te stamẽtũ.sed rumpat per querelã:ioffi.te? R̃n.intelligit ex heredatus vt valeat testm̃. Naz ex verbis ipsius testatoris apparet de eius voluntate.vnde non d꞉ fieri interpretatio contra eius volũtatem.sed potius sensum q̃ʒ verba specta mus.h.d.Tex.intelligatur.nam si intelligeret preteritus nõ valeret ipso iure testm̃:vt insti.de exhere.lib.in prin.Sz fi lius exheredatus querit per querelam inofficiosi test. vt.ff. de inof.te.l.j.Tex.verborum interpretatio.s.scripta.Text. existat.i.vt plus stetur verbis q̃ʒ sensui. Et ad hoc accedit sensum spectamus:ꝛ non verba:vt.ff.de adi.leg.l.iij.§. con ditio.ꝛ.ff.de cõdi.ꝛ demon.l.in conditionibus.In dubijs tamen non recedimus a verbis.vt.ff.de le.iij.l.non aliter.ꝛ ff.de mili.tes.l.qd constitutum est.

Maximum vitium.

Hec l.ẽ no ua.l.iusti.sicut ꝛ superior.ꝛ est longa verbo sa ꝛ diffusa:parum habens vtilitatis nisi cir ca finem.si tamen vos intelligatis casum:q꞉ hec.l.reputatur difficilis propter casuz vos l.istã inuenietis facilem.Et iusti.primo loco in.l.ista nume rat.vj.vel.v.vitia in prin.huius.l.ꝛ in fi.annectit sextum vi tium.sed illa corrigit. Primũ vitium erat tale.Olim filij masculi ꝛ filie femine equaliter succedebant ab intes.sed ex testõ nõ succedebãt equaliter:sed aliter masculi:ꝛ aliter fe mine.hoc est primũ vitiũ.¶ Secũdũ vitiũ erat.Olim alijs verbis exheredabant filij masculi:puta nominati filie:alijs puta inter ceteros.¶ Tertiũ vitium erat:q꞉ nepotes aliter habebant exheredari iur̃ ciuili:aliter iure pretorio.iure pre torio nominati:iure ciuili int̃ ceteros.¶ Quartũ vitiũ erat ꝙ filius preteritus in potestate constitutus poterat dicere te stamentum nullum ipso iure.sed si volebat poterat aliquod dicere ꝛ rumpere testamẽtum per contra ta.sed filia emãci pata iure accrescendi accipiebat semissem: ꝛ prestabat le gata vsq꞉ ad dodrãtem:ꝛ sic remanebat ei vncia ꝛ dimidia. ¶ Quintum vitiũ erat. si filia erat preterita a pretore acci piebat contra tab.in totum.sed ex constitutione diui anto nini accipiebat semissem. Iusti. dicit ꝙ isti erant accusato res nature: cur natura non omnes masculos generabat. Preterea dicit Iusti.ista erat magna inconueniẽtia ꝙ filia preterita acciperet semissez ꝛ pstaret legata vsq꞉ ad dodrã tem.ꝛ sic inueniebatur plus habere exheredata q̃ʒ preterita q꞉ exheredata rũpebat testm̃: ꝛ ita hẽbat quartam q̃ʒ habi tura erat ab intes.ꝛ sic tres vncias. sed filia preterita habe bat vnciam ꝛ dimidiamnõne istud erat iniquum ꝙ illa filia quam pater omnino excludit habeat plus q̃ʒ illa quam non volebat excludi? ꝛ ideo imperator illa vitia corrigit per or dinem.vnde dicit imperator. Primum vitium est sublatũ: q꞉ ex testamẽto ꝛ ab intestato equaliter vocantur masculi ꝛ femine. Item scdm vitiũ est sublatum: q꞉ eisdem verbis fi lij ꝛ filie exheredantur:scilz nominatim: non inter ceteros. Item tertium vitium est sublatum: q꞉ nepotes nominatim. Item quartũ ꝛ quintũ sublata sunt:q꞉ sicut filius suus pre teritus vel exheredatus põt dicere testamẽtũ nullũ: vel per contra tab.rumpere:ita filia. Erat etiã olim sextũ vitium qd corrigitur. Ecce filij iam nati debent nominatim exhẽdari. filij nascituri debẽt exheredari inter ceteros. Sz hodie est correctum:q꞉ sicut filij exheredantur nominatiz: ita posthu mi ꝛ posthume nominatim ꝛ non inter ceteros debẽt exhẽ dari.¶ Or videatis expositionem littere.Tex. que.s.antiq subtilitas.Tex.cum ab intestato.potest dici ꝙ est ratio pmi vitij.Tex.vtriq꞉ sexui.s.masculis ꝛ feminis. Tex. seruaue runt.hoc erat primum vitium.Et qũo aliter succederẽt ma sculi q̃ʒ femine ex testamẽto: nõ habemus expressa iure que hoc dicant: sed antiqui habebant. sed possumus dicere ꝙ masculi in bessem:femine in trientem: ꝛ ita cũ diminutione tertie partis sui semissis. Sed potest dici ꝙ filius pteritus poterat dicere testm̃ nullũ:vel per contra tab.in totum rum pere.filia preterita nõ: sed iure accrescẽdi dimidiã accipie bat:vt in quarto vitio dr̃.Text. ꝛ alijs verbis. incipit scdm vitium.s.ꝙ olim filij nominatiz exheredabant filie inter ce teros.Et dr̃ fieri nominatim exheredatio:puta ita dicit testa tor.talem instituo.filiũ exheredo. Dicitur exheredari inter ceteros.titium instituo.omnes filios meos exheredo.Tex. sanxerunt.s.antiqui. vtputa nominatim dicẽdo. filiũ meum maledictum exheredo. al's si dicebat titiũ mihi heredẽ insti tuo.filiũ meũ exheredo. nõ valebit testamẽtum.Tex. alijs fi liam.puta inter ceteros.Tex.ꝛ inter nepotes. incipit tertiũ vitium.Tex.ciuilis.q꞉ inter ceteros.Tex.pretoria.q꞉ nomi natim dicebant.Tex.ꝛ si preteritus. incipit quartũ vitium. Text. filius.s.masculus ꝛ suus.Tex.euertebat.sub.in totũ:ꝛ ideo prestabat legata.Tex. accipiebat.sub.legata. ꝛ relicta in testamento soluere non tenebat.Tex.filia.s. sua. Tex.ex parte.i.ex semisse.Tex.supponeretur.sub.vsq꞉ ad dodrãtẽ. Tex.semissis.ꝛ ita remãebat ei vncia ꝛ dimidia.¶ Sz qũo filius euertebat in totuz? R̃n.q꞉ si testator instituebat extra neum:erat in eius electione vellet dicere testamẽtũ nulluz: vel rumpere per contra ta.sed filia non dicebat nullum:sed fingebatur scripta pro dimidia:ꝛ vsq꞉ ad dodrãtẽ sui semis sis soluebat legata.Tex. habebat.s.filia in totum: legata tñ soluere tenebat.Tex.competebat. vsq꞉ad semissem: ꝛ hu iusq꞉ hũismodi quinq꞉ vitia. Modo ab isto ver.vsq꞉ ad.§.san cimus itaq꞉.reddunt rõnes quare premissa erãt vitia: ꝛ q̃re indigerent correctione. Vñ no.vsq꞉ huc numerant.v. vitia. Ab isto.§.vsq꞉ ad .§. sancimus. redduntur rationes quare sunt vitia.Ab illo.§.vsq꞉ad.§.ꝛ h.ponũtur correctiones.v.

vitioꝝ

viciorum. Ab illo.§.7 hoc vsq3 in fi. ponit sextū viciū. Tex. non totos.i.omnes. Tex.generauit.s.natura. Tex. nō fiant i.non sunt femine. Unde no. q natura nō debemus accusa re:vt.j.de le.here.l.lege.xij.ta.nec naturā debemus offen dere:vt.j.ad.l.iul.de adul.l.cum vir nubit in feminam. imo si licite deseruiamus excusamur:vt.s.de tes.l.cum antiqui tas. Tex.nam hec.s.s.dicta. Tex.7 maiorū nostrorū sequi mur vestigia.hic loquitur de antiquissimo iure. Tex.qui ean dem obseruationem.s.in exheredatione adhibitam: qua si mili modo filius 7 filia exheredabantur. Sed non apparet quis erat ille similis modus:sed dicit q omnes exhereda bantur inter ceteros per qd videtur innuere q filius 7 filia exheredabantur nominatim.7 sic ꝟm hoc idem olim qd bo die. Uel dicatis 7 melius q tam filij q̄ filie exheredabātur antiqtus iter ceteros:s3 hodie filij 7 filie nominati:vt.j.e.l. §.sancimus ibi.7 similibus verbis 7c. Uel pōt dici eandē obseruationem in corrigendo alios.7 hec placet. Uel dic eandem:q2 sicut antiqui vnum modum seruabant q2 exhe redabant inter ceteros:sic 7 nos vnum modum seruamus s.q omnes exheredantur nominatim. Tex. antea.i.primeuo iure. Tex.positum.pro liberis preteritis vel exheredatis non rite:vt.ff.de inoffi.te.l.j. Tex.possit.q2 est extraordina rium auxiliū:vt insti.de inoffi.te.§.tam 7 si. Tex.vsq3 ad do drantē.i.vsq3 ad quattuor vncias 7 dimidiā. Tex.sue portio nis.i.semissis. Tex.sextūcia.i.vncia cum dimidia. sic.ff.de inoffi.te.l.pap.§.si conditioni in fi. Tex.quarta pars.i.tres vncie.7 ita ista quarta non possunt priuari exheredati. ita sextūcia ex quarta semissis:sicut 7 al's pro portione numeri videre potestis. Tex.posuimus:vt.s.de ioff.te.l.sancimus. vel verius posuimus:vt.s.de inofficio.testamen.l.omnimō. 7.l.quoniam in prioribus.7.l.sancimus. Tex. sentiret. Ha buistis in ista antiquitate q plus haberet exheredata q̄ p terita.quam volebant ita indignam esse. Sed similis iniu ria que erat ꝟm antiquos inuenit hodie:7 quō audite. An scitis q exheredati non inserta causa exheredationis pre stant solida legata:vt in auc.ex cā.sed si sunt exheredati in serta causa 7 non inuenitur vera non prestāt aliqua legata: vt.ff.de inoffi.tes.l.pap.in fi. Tex.sancimus.itaq3 modo in cipit emendare.v.vicia 7 ponit emendationem primi vicij. Tex.honorari.s.equaliter. Tex. 7 similibus. incipit corre ctio secundi vicij. Tex.nominatim.s.in masculis 7 feminis Tex.7 contra.incipit correctio tertij vicij 7 quarti vicij 7 ēt quinti. Tex.non patiatur. Unde no.hic filius preteritus vl' filia preterita si sunt in ptāte habent electionē velint dicere testm̄ nullū vel rumpere per contrata.nam fauore eorum in troductum est.vnde non debet retorqueri in eorum lesiōe3 qd esset si non possent dicere nullum:vt.s.de le.7 con.l.qd fauore. Similiter est si quis decipitur dolo aduersarij dan te causam contractui bo.fi.pōt dicere nullum:vt.ff.de dolo l.7 elegāter in prin.vel pōt dicere aliquod:vt.ff.de iure do. l.si res.§.j. Tex.7 hoc non solum.modo annectit correctio nem tertij vicij. Tex.sed q2.annectit sextum vicium 7 corri git. Tex.sine datione.sub legati posse exheredari. Tex.7 in posthumis.i.in filijs nascituris. Tex.7 filiabus.s.ia3 natis. Tex.statuimus.i.sicut filij exheredantur nominatim. ita fi lie posthumi 7 posthume vt dicit. Tex.nominatim. non in telligatis proprio nomine expresso.q2 anteq̄ nascant non habent nomen:sed nomine appellatiuo tales posthumos exheredovt dicit. Tex.facta mentione. Habetis hic q filij 7 filie exheredantur nominatim:posthumi 7 posthume no minatim facta mentione posthumi. Hodie est correctu3:q2 posthumus 7 posthuma nō pōt exheredari:q2 hodie pp in gratitudinem debet quis exheredari.s3 posthumus nō pōt committere ingratitudinem.ideo si non potest exheredari propter suam:nec propter aliam debet exheredari:vt.s.de inoffi.te.l.si quis in seruo.§.legis. ¶ Sed segnori vos ha betis hic duas auc.ex quibus pendent leges 7 prophetie totius huis ti.7 totius huius tractatus hic.7.ff.e. Et primo legemus vobis auc.nō licet. Et dominus Bul.istas duas auc.legebat super rubrica. Nos autem consueuimus lege re eas super.l.ista vlti.bene tamen possent legi super ipa ru brica 7 super qualibet.l.huius ti.

Non licet. A. Debetis scire q h auc.corrigit iu ra antiqua in hoc. Jure antiquo liberi po terant exheredari sine causa.hodie istud est correctum:q2 non licet parentibus exhere dare vel pterire liberos:nisi inseratur vna de.xiiij.causis legibus approbata.7 si inseritur vna de illis causis 7 inuenitur vera:filius vel filia excluditur a querela si non inuenitur vera:vocatur ad querelam.si non inseritur cā:non valet exheredatio nec pteritio nec testm̄. Tex.nō l3 parentibus.sub.masculini vel feminini sexus. Tex.preteri re hoc referas ad illos qui non h3 in ptāte:vt insti. de exhe re.lib.in prin. Nam si illi qui sunt in ptāte pretereant:ipso iure non valet testamentū:vt in.l.maximum viciū. Tex.testa mento.s.vt valeat exheredatio. Tex.comprehēse.vt in auc. vt cum de appel.cog.§.cās. Unde no.in hac auc.si parētes volunt rite exheredare vel preterire liberos:debent insere re cām.l.approbatam.7 si inuenitur vera excludunt liberi a querela.si nō inuenit vera:expugnat testamentum p que relā vt in auc.ex cā.si nō inserit cā:nō valet testm̄. Itē no.q xiiij.cause sunt propter quas pentes pn̄t exheredare vel p terire liberos. Et hic aliquas enumerabo: puta si veneno vel gladio nisus est interficere patrē suū.vel copulauit ini micitias capitales cum inimicis suis cōtra eū. Et alie mul te sunt cause que enumerātur in auc.vt cū de ap. cog.§.cau sas.7 durat vsq3 ad.§.7 si quidē.p.vj.vel.vij. colūnas. Se ptē sunt cāe pp quas liberi impune pn̄t pterire pentes.7 il le cāe sunt cāe plibate.7 iste ponunt in auc.vt cū d ap.cog. §.7 siquidē.7 durat vsq3 ad.§.meminisse.7 durat p tres co lumnas. Et no.q minus sunt cāe pp quas liberi ipune pte reūt pentes q̄ ecōtra. Et est rō.q2 verisimili⁹ q facili⁹ libe ri offendāt parentes q̄ pentes liberos. Tres sunt cāe pp quas frater fratrē pōt pterire:ēt instituta turpi psona: vt in auc.de nup.§.ingratitudinē. ¶ Or segnori habetis hic si gnatā aliā auc.que incipit. Ex causa preteritionis 7c.

Ex cā preteritiōis. a. Istā auc.vos cōtinuabitis ita ad.l.C.7 ad superiorē auc. Olim non erat necesse inseri cām exheredatiōis hodie necesse est.7 si nō inserit nō valet testm̄ quantū ad institutio nem:quantum ad cetera alia sic. Ponetis ergo in hac auc. ita casum. Pater extraneum instituit: filium exheredauit: nulla causa inserta que sit.l.approbata.vel mater filium pre terijt.7 extraneum instituit nulla cā.l.approbata inserta.vn non valet testamentum quantum ad institutionē:vnde fili⁹ dicit ipso iure nullum testm̄:7 succedit ab intestato.verum tamen legata 7 fideicō.prestare tenetur.q2 ipso iure non va let testm̄ quātū ad institutionē:cetera tn̄ alia firma remanēt. Tex.preteritionis.s.facte a matre vel a persona descenden te per matrem:vt insti.de exhere.lib.in fi. Tex.vel exhereda tionis.sub facte a patre vel ab auo paterno. Tex. irritum.i. irritandum ꝟm quosdam dicentes q testamentum valet: s3 irritabile est conditione ex.l.ista:q2 vbi non est cautum 7c. vt.ff.de condi.ex lege.l.vnica.sic 7 alibi exponitur.interpo sita.i.interponenda:vt.s.de le.7 con.l.j.7.s.de his qui no. infa.l.possidonium. Sed vos exponetis irritum.s.ipso iure quantum ad institutionem:vt sit locus succeden.ab intesta to cum nulla causa inserta est:vel tali que non est a.l.appro bata. Tex.cetera.scilicet relicta in testamento: vt legata li bertates. Tex.permanent.sub. 7 debentur a succedentib⁹ ab intestato. Et hec auc.est in corpore auc.in duobus locis 7 in auc.vt cum de ap. cog.§. causas que continet in se.vj. vel.vij.columnas. Et circa hanc auc. est subtiliter insisten dum.7 si aduertatis hec.scietis totum tractatum.C. 7.ff.de inoffi.testamen.7 scietis tractatum sequentis titu. 7 scietis totum tractatum.ff.de iniu.rup.7 irri.testamē.facto. Unde pro fundamento suppono qualiter exemplum 7 casum in hac auc.debetis notare. Olim iure.ff.7.C.si pater exhere daret filios liberos vel mater preteriret filios etia3 si nul lam inserebat causa3 valebat testm̄.sed filius si nō erat igra tus impugnabat testm̄ per querelā. Hodie si liberi a patre

exheredantur vel a matre preterean̄t: nulla inserta cā non valet testm̄ q̄tum ad institutionem: cetera valent. Et pone, tis ita exēplum in terminis. Pater exheredauit filios suos nulla inserta cā. q2 dixit. titium instituo. tales liberos meos exheredo. in isto testō multa legata ꝛ fideicō. fuerūt relicta istud testamentum non valet quantū ad institutionē. q2 liberi succedunt ab intestato. sed relicta in testō p̄stabunt. ꝛ hoc est qd̄ dicit lr̄a. Tex. ex cā. s. nō inserta. Tex. substitutionem. q2 instituti non succedunt. sed succe. ab intestato. Tex. per, manent. q2 prestabun̄t a succedentibus ab intes. ¶ Or se, gnori ad. l. istam oppon̄t ꝛ signan̄t multa contraria. ꝛ statim oppono sic. Hic dicit̄ q̄ ex causa preteritionis non inserta ipso iure irritum est testm̄ q̄tum ad institutionem: sed reli, cta debentur. Sed. l. contradicit que dicit. si mater preterijt posthumū nato posthumo rump̄t testamentū: ꝛ relicta non debentur: vt. j. ti. proxi. l. j. ¶ Ad solonem huius contrarij dixit dominus Azo. illud ius vetus: hoc nouū. ꝛ qd̄ ibi di, citur hic corrigitur. vt. ff. de le. ꝛ con. l. non est nouum. Uel si placet vobis potestis dicere secundo modo. Differentia est inter liberos iam natos ꝛ nasc̄ituros. In liberis iam na tis si non inser̄t causa preteritionis vel exheredationis nō valet ipso iure institutio: sed cetera debentur: vt in hac auc. In liberis nascituris nō pōt inseri cā: q2 sua ingratitudo non nocet eis. q2 non cōmittunt ingratitudinem. aliena nō: q2 per offensam matris non exheredan̄t: vt. s̄. de inof. tes. l. siquis. §. legis vnde ibi in nascituris ab inicio tm̄ institutio: ꝛ relicta valent. ꝛ rupto testamento tolluntur relicta. iuxta regulam sublato principali tollitur accessorium. vt. ff. de re. iu. l. cum principale. ꝛ. l. principalis. ꝛ hec solutio. j. pleniꝰ patebit. Secundo obijcitur ad hanc auc̄. sic. Uidet̄ si nō inseritur causa exheredationis vel preteritionis: ꝛ ita irri, tum est testamentum quantū ad institutionem: cetera nō de bean̄t q2 regula iuris est ꝛc̄. vt. ff. de le. iij. l. j. §. j. ꝛ. j. de fidei cō. l. eā quā in fi. Ad istō dic duobꝰ modis. Olim regula illa vā erat: hodie nō ē vā: q2 hodie nō iserta cā ipso iure nō va, let institutio: sed relicta debentur vt hic. Uel potest dici se cundo modo: vt dicatur sic. illud regulariter est verum ex quo testamento non aditur hereditas: non debentur relicta sed hoc recipit instantiam. sic recipit instantiam vbicunq3 legata repetuntur a succedentibus ab intes. vt. j. de fideicō. l. ex testamento. ꝛ. ff. de iure codi. l. conficiūtur. §. si qs post. Tertio opponitur ad auc̄. istam. Et videtur q̄ relicta debe, antur certis personis q2. l. dicit q̄ si liberi preteriti rumpūt testamentum per contra ta. ꝛ debentur legata certis perso, nis. s. parentibus liberis ꝛ vxori ꝛ nurui. vt. s̄. de contra ta. l. j. ꝛ. ff. de le. pres. l. j. ij. ꝛ. iij. Ad qd̄ quidam dixerunt illud ius vetus: hoc nouum. q2 olim debeban̄t relicta certis per sonis: hodie omnibus. Hanc solutionem non approbo. ꝛ dico vt dixi in. l. contra. ab initio tenuit institutio: sed rum, pitur te. per contra ta. si rumpitur institutio relicta non de, bentur nisi certis personis. ꝛ illud est fauore certarum per sonarum: q2 ibi debentur certis personis vt ibi. hic autem non tenuit ab initio institutio: vnde debentur omnibus re licta. ¶ Sz denuo ad auc̄. istam opponitur quarto sic. ꝛ ad uertatis ista. videtur q̄ si irritatur testamentum ex causa ex heredationis q̄ nullis personis debeantur relicta vel liber tates. nam. l. dicit si pater exheredat liberos valet testamen tū: ꝛ rūpitur per querelam: ꝛ pronunciato testamento ioffi ciosum: nec relicta nec legata deben̄t: vt. ff. e. pap. §. si ex cā. ꝛ s̄. de inoffi. te. l. cum duobus. Ad solutionē quorū cōtrario, rū dn̄s meꝰ dn̄o suo. s. Azo. sic imponebat ei. Dominꝰ meꝰ Azo. soluebat. qd̄ illis. ll. dicit̄ p̄nti auc̄. corrigitur. ꝛ indu, bitanter inuenit scriptum in p̄dicto. §. si ex causa. vbi dicit olim debebantur relicta: sed hodie nō deben̄t p auc̄. ex cā. Sed dn̄s meus dicebat al'r: ꝛ melius dicebat. Soluo hoc ɔtra. aliter q̄ dn̄s Azo. ꝛ ita debuit soluere. refert an testa, tor nullam inserat cām: ꝛ tunc ipso iure non valet testamen tum quantum ad institutionem vt hic. aut inserat cām. l. ap, probatā. puta si dicit testator. filius meus voluit me gladio occidere: ideo exheredo eum. hic qn̄ est inserta causa. l. ap, probata: si non inuenit̄ vera: q2 nunq3 attentauit filius pa, trem occidere: hic valet testm̄: sed rumpitur p querelam. ꝛ

rupto testō per querelam: sicut vitiatur institutio ita cetera relicta: vt in. l. contra. ¶ Sed que est ratio diuersitatis: q̄re vbi nulla inseritur cā: relicta debentur? sed vbi inseritur sed non inuenitur vera relicta: nō deben̄t? Dicebat dn̄s meus illa est ratio. vbi nulla causa inseritur. exheredatio vel prete ritio non est rite facta. ideo non valet testm̄ q̄tum ad institu tionem: cetera relicta sic. q2 relicta non pendent ex institu, tione que nulla est. vnde a seipsis capiunt vires: ꝛ quasi re, petita debentur a suc. ab intes. Sed vbi inser̄t causa que. l. comprobatur: sed non inuenitur vera: valet institutio: ꝛ re, licta pendent ex instōne. vt insti. de le. §. ante. ꝛ. ff. de pig. l. si superatus. Unde q2 non inuenitur vera pronuncia̅t testm̄ inoffi. vnde si rumpitur institutio: ꝛ cetera que pendēt ex ea rumpuntur: q2 sublato principali: accessoriū tolli necesse ē. Et ad hoc est ar. de duabus. ll. ecce dicit vna. l. si filiꝰ prete, ritur ab institutione: ꝛ exheredatur a substitutione testamē, tum valet: q2 institutio accipit vires a scd̄o gradu. q2 si pre, teritur a primo gradu: ꝛ exheredatur a scd̄o gradu: testamē tum capit vires in secūdo gradu q2 cum primus gradus nō valuit ipso iure: substitutio non pendet ex ea institutione. vt. ff. de libe. ꝛ posthu. l. iij. in fi. Sed si posthumus p̄teritur tenet institutio: q2 non potest dicere nullum. verū nato po, sthumo sicut rumpitur istitutio: ita substitutio. vt. ff. de iniu. ru. ꝛ irri. tes. l. nam ꝛ que sub conditione. §. rumpendo. ¶ Or segnori dominus meus vt videtur tm̄ respexit glos. Azo. quam fecit in. §. ex causa. Sed si respexisset in summa de inoffi. testamento. §. effectus. inuenisset ibi eandē rōnē: q2 ibi sic dicit. rupto testamento per querelam non deben̄t relicta. hodie secus vt hic. ¶ Or segnori dominus Hu, gol. reprobat istam rationem: non q̄ ipse scripsit in aliqui, bus scriptis: sed ego Quod. audiui ab eo dū legeret auc̄. istam q̄ ipse dicebat. solutio hec bona est. sed ratio nulla ē. Dicebat ipse bene teneo ꝛ credo bonam istam solutionē. vbi nulla inseritur eam ipso iure non valet institutio: sz ce, tera debentur. sed vbi inseritur causa ꝛ non inuenitur vera: valet institutio. sed rupto testamento per querelam inoffici. testamenti: cetera non debentur. sed ratio non est bona ꝛ in quolibet suo mēbro est falsa. Et habeo. l. expressam assignā, tem rationē. vbi inseritur causa: institutio non valet: ꝛ tamē cetera relicta debentur: q2 a seipsis capiunt vires. Uidetur contra. ꝛ in primo membro est falsa: q2 si filius preteritus potest dicere nullum vel aliqd̄ per contra ta. legata nō pre, stat. vt. ff. de leg. pre. pe. bon. pos. contra ta. l. is qui. Item in secundo membro nō cadit ista ratio. dicere. vbi inser̄t cā ꝛ non inuenitur vera relicta pendent ex institutione. rupta institutione: relicta non debentur. q2 inuenio. ll. ɔdicentes. Si miles instituit primo gradu quem poterat iure militari instituere non iure cōmuni. secundo gradu substituit quem poterat substituere iure cōmuni valuit institutio. si secūdo gradu substituit valuit substō. si moria̅t lapso anno postq̄ dimissus est de militia: testamētum incipit valere ex substi, tutione: ꝛ tamen ab initio pendebat ex institutione. vt. ff. de iniuf. rupto ꝛ irri. tes. l. miles. al's si miles. al's. nā ꝛ si miles. Unde dicebat ipse. licet approbem predictā solutionem: tamen non approbo rōnem quā ipse reddidit: immo dicam eam q̄tum ad vtrūq3 membrū esse falsam per predictas. ll. Sed ego assigno talem rōnem. dicebat ipse. vbi nulla inse, ritur cā: exheredato fit iniuria in vno solo: q2 exh̄rda̅t filiꝰ. vnde in eo in quo deliquit testōr: punitur. s. vt nō valeat in, stitutio. sed legata relicta debentur. Sed vbi inseritur cā ꝛ vera non inuenit̄: fit iniuria maior exheredato filio in eo q̄ exheredatur: ꝛ impon̄t ei rabies: q2 inser̄t cā que non est vera. vnde magis puni̅t. q2 rump̄t testm̄ ꝛ non valēt relicta iuxta regulā ꝛc̄. vt. s̄. de epi. audi. l. iij. sic ꝛ al's qui plus de, liquit: magis punitur. vt. s̄. de ser. fu. l. quicūq3. Et si vos ve, litis tenere rationem quā assignauit. d. Azo: non credo rep hensibile. ꝛ si aduertatis aliam rationē. d. Hugo. nō est re, prehensibile. ꝛ. l. allegate a dn̄o Hu. de facili possunt tolli. Et statim non ob. illa. l. is qui. vbi si filius est preteritus di, cit nullum vel aliqd̄ per contra ta. ꝛ nullus prestat relicta. Et dicetis q̄ loquitur s̄m antiqua tempora s̄m que nō erat necesse inseri cām exheredationis vel preteritionis: q2 tm̄

per istā

per istam auc. fuit introductu3. vñ si tunc rumpebatur testamentũ: rũpebat quo ad omnia. Uel põt dici ꝙ illa. l. is qui fm hanc determinatioñe dz intelligi. Ad. l. miles. sic rñdebitis: qꝛ ibi illud est propter qualitatem personarum: qꝛ institutus fuit deportatus: qui iure cõi institui nõ põt: vt. s. de here. insti. l. j. substitutus fuit ibi non deportatus: qui iure cõi nõ põt institui cũ effectu. iure tñ militari bene põt institui deportatus: vt. ff. de mili. te. l. neq3. §. deportati. Et hanc no. recitauit dominus meus. ff. de inoffi. te. l. pap. §. si ex cã. vnde ꝛ tu ibi recita si placet. Uel ad. l. istam. miles. respondebitis: ibi est illud propter varietate3 priuilegij: qꝛ vbi est in militia: valet testamentu3 iure militari. dum dimissus est valet iure priuato. vnde primus gradus deficit: secundus valet sicut ab initio. Unde circa articulum istum ita dicetis ꝙ quattuor sunt casus in duobus primis idem ius est. in duobus posterioribus est contrarium ius. Primus est vbi nulla inseritur cã. Secundus casus est: cum inserit cã que non est. l. approbata: qꝛ ita dixit parens. qꝛ filius meus fecit conuiuiũ ꝛ inuitauit ceteros cõuicinos ꝛ nõ me: ideo exheredo eũ. hic est inserta cã que nõ est. l. cõprobata: nõ valet institutio: cetera relicta debentur. ꝛ ita intelligatis hãc auc. Modo est tertius casus: cum inseritur cã que est. l. cõprobata ꝛ inuenitur vera valet testamentum. ꝛ filius excluditur a querela ꝛ relicta debentur: vt. s. de inoffi. te. l. liberis. ꝛ. l. omni modo. Est quartus casus ei contrarius. s. cu3 inseritur causa que est. l. comprobata: sed non inuenit vera valet testamentum: sed rumpit per querelam. ꝛ rupto testamento cetera non debentur vt in. l. contra. ꝛ. ff. de le. iij. l. patronus in fi. in ver. apud sceuolã. al's est ibi. l. ꝛ incipit claudius. S3 super hac. l. quero vnum ꝛ aduertatis: qꝛ sepe dubitant de hoc laici ꝛ cões aduocati: ego ita quero. Quida3 testator instituit sibi extraneum ꝛ filium exheredauit. ꝛ inseruit cãm. l. comprobatã ꝛ non erat vera: ꝛ adiecit. si non valet iure testamenti: valeat iure codicillorũ. impugnatur testamentum per querelam: debentur ne relicta? Quida3 dicunt ꝙ nõ: vt ar. ff. de inoffi. te. l. vtrum in fi. ꝛ. ff. de le. iij. patronus in fi. Sed nos dicimus ꝙ sic: vt ar. j. de fideicõ. l. eã quam. ꝛ. l. ex testõ. ꝛ. ff. de iure codicillorum. l. conficiuntur §. j. Sed pone testator nullã inseruit cãm. qꝛ ita dixit: titiu3 instituo: filium exheredo. ꝛ adiecit sic. si non valet iure testamenti: valeat iure codicillorũ. institutus non succedit: quia non valet testamentum. poterit dicere substitutus: tu filius es rogatus restituere mihi hereditatẽ deducta quarta? Dicunt quidam ꝙ nõ: qꝛ illa verba apponuntur ad suppletionem iur. solemnitatis: vt qꝛ si non valet testamentum qꝛ nõ sunt ibi. vij. testes: valeat iure codicillorũ si sunt ibi. v. vt ar. j. de testa. ma. l. si iure. ꝛ. j. de codicil. l. vlti. Nos tamen dicimus ꝙ institutus non succedit: qꝛ non valet testamentu3 exheredati succedunt ab intestato: ꝛ videntur rogati restituere hereditatem instituto deducta quarta: vt. ff. ad trebel. l. j. ꝛ. l. sceuola. ꝛ insti. de codi. §. penul. ꝛ ar. ad hoc. j. ad trebel. l. ꝛ si sine scriptura. ¶ S3 denuo quero. rupto testamẽto quo ad institutionem sed non quo ad legata: qua actiõe petentur legata? Dicatis ꝙ legatarius non põt petere acf. ex testamento vt hic ꝛ in corpore auc. vnde hec sumitur. §. si ue ergo in fi. §. ꝛ cu3 filius succedit ab intestato: quo ad qd ergo est testatus: ꝛ quo ad quid non. sic. s. de testa. l. hac cõsul. §. ex imperfecto. Ul' dicatis ꝙ legatarius aget ad legata condit. ex hac. l. Item quero qualiter concipiatur libellus? Et certe hoc modo concipietur libellus. ago contra titium a quo ego peto. x. que mihi dico ex testamento deberi. si dicas testamẽtum ruptum est. respondeo non est ruptum quo ad legata. Uel dicatis ꝙ põt peti ex testamẽto vtili.

¶ De posthumis heredibus instituendis.

¶ De filijs iam natis institutis vel preteritis vel exheredatis in superioribus dictũ est. De filijs nasciturís instituendis vel exheredandis vel pteritis videamus. Et iõ dicit rubrica de posthumis. i. de filijs nascituris. Et no. ꝙ nomen posthumi sumit in iure nr̃o multis modis. Uno modo dicitur posthumus post humatione3. i. post sepulturam patris natus. Secundo modo posthumus post testamentũ patris natus: etiam viuo patre: vt. ff. de iniu. rup. ꝛ irri. te. l. ij. ꝛ. iij. Dicitur tertio modo posthumus: non habeo filiu3 facio testamentum post testamentum arrogo aliquẽ in filium. Ite3 sumitur ꝛ alio modo posthumus. pone sum in ptãte patris mei ꝛ habeo filium qui est in ptãte patris mei patre mortuo ille filius habetur loco posthumi. si ego morior nepos auo est posthumus: vt insti. de exhere. lib.

Si post testamẽtum.

In. l. ista ponetis ita casum. Paterfa. habebat vxorem pregnãtẽ: in extremis ꝯstitutus fecit testm̃ ꝛ istituit extraneũ: de posthumo nullã fecit mentionẽ: postea se mortuo vl' se viuo natus est filius vel filia: nũquid testm̃ eius est ruptum agnatione posthumi? Certe sic. ꝛ ideo ex illo testamẽto nec adit hereditas nec legatũ peti põt nec debet. ꝛ hoc explorati iuris est. hoc dicit hec. l. Tex. mentionem. s. ꝛ eum ita preterijt. Tex. posthume. sub. vel posthumi. Tex. ruptũ sit. sic. j. l. proxi. ꝛ. l. qð certatum est. Tex. explorati iur est. istud verum est de iure veteri. ꝛ cõcor. ff. de iniu. rup. ꝛ irri. te. l. q vxorem. ꝛ. ff. de le. ij. l. si quis ex testõ. ꝛ. j. de fideicõ. l. generaliter. §. ex testamento. Sed dic secus est hoc casu: qꝛ hñ debent legata ꝛc. vt. s. ti. pxi. auc. ex cã. Uel põt dici ꝙ aliõ in filio iam nato vt ibi: cum ipso iure non valeat institutio. Aliud in filio nascituro: quia ibi valet institutio: vnde relicta debent vt ibi dixi. ¶ Or segnori qð dr in. l. ista expone tis hoc modo. si testator preterijt posthumum siue nascitur post mortem testatoris siue viuo eo: rũpit testm̃. ꝛ ex illo testamento nõ põt aliquid peti iure ciuili. aliqñ tñ cõualescit iure pretorio vt possit peti bo. poss. vt. ff. de libe. ꝛ post. l. posthumus. ꝛ ita de filio dicam. j. l. proxi.

Uxoris.

Hec. l. dicit duo. Primo dicit si testator instituit sibi heredem ꝛ de ventre non fecit mentionẽ postea vxor parit abortũ: natiuitate talis posthumi non rũpitur testamentum. Secũdo dicit si testator fecit testamentũ. ꝛ instituit sibi heredem ꝛ posthumũ preterijt ꝛ ille posthumus nascit mortuo testatore: ꝛ illico decessit posthumus: nunquid rumpit testamentum? Certe sic. ꝛ ideo non ꝯualescit. hoc dicit hec l. Tex. vxoris abortu dicit filius abortiu⁹ cum nascit mortuus vel infra tres menses nascit. Tex. non solui sic. ꝛ alij non rumpũt: vt. j. l. proxi. ꝛ. ff. de ver. sig. l. qui mortui. Tex. posthumo. Incipit secũdum dictum. Tex. non restitui. i. nõ conualescere. Tex. est. vnde habetis ꝙ testamentum rumpitur agnatione posthumi: licet posthumus statim moriat. cõcor. ff. de lib. ꝛ posthu. l. ꝙ dicit. ꝛ insti. de exhere. libe. §. j. Sed signatur contrarium. l. dicit ꝙ si pater instituit extraneum ꝛ posthumum preterijt si natus est viuo testatore: ꝛ postea mortuus viuo testatore. si testator non mutat ante testamentum: heres succedit per contra ta. vt. ff. de iniu. rup. ꝛ ir. te. l. posthumo in prin. Ad quod dicetis: si posthumus nascit. ꝛ illico decedit: rumpitur testamentum de rigore iuris. vt hic. sed de equitate secus est: vt in. l. contra que equitas preualet rigori iuris: vt. s. de iudi. l. placuit. Uel dicatis ꝛ melius. ꝛ ita scripsit hic dominus Azo: si posthumus preteritur ꝛ nascitur mortuo testatore: licet illico decedat: rumpit testamentum vt hic. sed si nascitur viuo testatore ꝛ eo viuo decedit: heres petit bono. posses. fm tab. vt ibi. Ul' potest dici tertio modo: si posthum⁹ preteritur ꝛ illico decedit: rumpitur testamẽtum iure ciuili: ꝛ non restituitur vt hic secus de equitate pretoria vt ibi. ¶ Sed denuo signat contra. ad. l. istam. ff. de libe. ꝛ posthu. l. filio. Ad quod vos dicetis: istud est verũ de rigore iuris. secus de equitate vt ibi. Uel hic loquitur in filio nascituro: ibi in filio ia3 nato. Uel põt dici vt dixi. s. l. proxi.

Quod certatũ est.

Leges veteres aliorũ ipatorꝝ q pcesserũt iusti. habuistis. iste due vltime. ll. q̃ sequunt sunt noue. ll. iusti. Et in. l. ista ponit qð quedã: de qua oli fuit dubitatũ

apud veteres. Paterfa. vētrē vxoris ꝑterit ⁊ alius instituit mortuo testatore natus est posthumus ſ3 mortuus est anq̄ vocē emitteret: nunquid eius agnatione rūpitur testamentum? Rn̄det impator iusti. sabinianū ita dixisse. si posthum⁹ natus est viuus. eius natiuitate rūpit̄ testm̄. Iust. approbat istam opi. q2 posset esse ꝙ iste posthumus natus fuisset mutus: vnde testamentū ruptū est. Sed si iste posthumus declinasset ad monstrū vel prodigiū: nō rumpit̄ testm̄. hoc dicit hec. l. Tex. perfecte natus est. sub. nō declinās ad monstrū v el ꝓdigiu3: vt statim dicit in fi. l. Tex. corrumpi. i. rumpi. Tex. vel prodigiū. Sed qn̄ videt̄ declinare ad monstrū vel ꝓdigium? Respondeo ad monstrum declinat: si pro pte vr̄ animal. Ad prodigium declinat: si nascitur cū quattuor capitibus: vel tribus pedibus vel manibus. Unde no. ꝙ agnatione posthumi rūpitur testm̄ si nō declinat ad mōstrū vel prodigium: q2 hi non sunt liberi: vt. ff. de statu. ho. l. non sunt liberi. ⁊. ff. de ver. sig. l. effectum. Sed contra. ff. de ver. sig. l. queret. Ad qd̄ dicetis vno modo: qd̄ ibi dicit̄ hic corrigitur. Uel pōt dici ⁊ melius: si mulieri relinquit̄ si liberos habuit: siue habeat liberos nō declinantes ad monstrū siue habuit sed declinantes ad monstrū vel ꝓdigium: consequitur legatum. ⁊ sic intelligit̄. l. ꝯ. secus si testator ꝑterijt posthumū ⁊ nascit̄ monstruosus: q2 ei⁹ agnatiōe nō rumpit̄ testamentū: nec habet̄ pro filio vt hic. ⁊. ff. de verb. sig. l. qui mortui. Uel pōt solui tertio modo vt dicunt ph̄ici. aut mulier parit partum declinantem ad monstru3 vel prodigium culpa sua non interueniente: q2 cum iacebat cum viro suo operans opus veneris: cogitauit de quodam bruto animali: q2 tales motus nō sunt in potestate nostra. ⁊ hoc casu nō potest aliquid mulieri imputari. ⁊ talis habetur pro filio. ⁊ mulier assequitur legatum. ⁊ sic loquitur. l. contra. Sed si mulier est in culpa: vt q2 mulier subiecit se bruto animali: hoc casu non habetur pro filio: vt. ff. do statu ho. l. non sunt liberi. vnde non rumpit testamentum vt hic.

Uidā cū testamētū. Hec. l. sicut superior est noua. l. iusti. ⁊ pōit talē casum. Quidam habebat vxorem pregnātem fecit testm̄ ⁊ ita dixit. si intra spaciū x. mēsiu3 post mortē meā posthumi nati fuerint: heredes sunto. vel ita dixit. si intra. x. mēses proximos mortis mee posthumi nascentur: heredes sunto. nascit̄ posthumus se viuo: erit ne ruptum testamētum? Et certe videt̄ ꝙ sic: q2 institutus erit in vnum casum: in alium preteritus vnde videtur ruptum. Sed certe dicit iusti. l3 veteribus ita videretur nos contradicimus. ⁊ dicimus ꝙ voluntas defuncti est spectanda que erit siue nasceretur se viuo: vl̄ post mortem suam infra. x. menses: erit heres ⁊ nō rūpit̄ testm̄. Tex. sunto. Hec lr̄a pōt ita ordinari. si post mortē meā fuerint editi. vel pōt ita ordinari. si filius vel filia fuerint editi post mortem meam infra. x. menses proximos mortis mee: heredes sunto q2 aliud est dicere post mortem. aliud si fili⁹ vel filia intra. x. mensium spaciū. Tex. facere. sub. ⁊ videbat̄ ꝙ sic quasi essent instituti in vnū casu3 tm̄ si nati essent post mortē: nō in alium. s. si nascerent̄ infra spacium. x. mensium. Tex. nō preterijt. sub. sed predicto modo instituit. S3 segnori vos habetis hic. si filius nasciturus instituatur: si nasceretur infra spacium. x. mensiu3 post mortem testatoris: siue nascatur viuo testatore: siue mortuo videtur institutus: ⁊ non rumpit testamētum. Et ita no. hic. si testator exprimit vnum casum ⁊ magis dubitabilem: ⁊ postea minus dubitabilē: idem ius d3 statui in minus dubitabili: vt. s̄. de ioffi. testa. l. iij. ⁊ arg. ff. de cōdi. ob cāu. l. si extraneus. ⁊. ff. de libe. ⁊ posthu. l. si ita qs. Et hoc est veru3 in dubio. Sed si testator exprimit vnum casum: ⁊ in illo voluit prouidere: ad alium non extenditur: vt. ff. solu. ma. l. si cum dotem. in princip. Et ad istam. l. contradicit. ff. de libe. ⁊ posthu. l. commodissime. Ad solutionem cuius contrarij quidam dixerunt quod ibi dicitur hic corrigitur. Uel dicatis ita in. l. contraria. testator ita dixit. si posthumus nasceretur post mortem meam infra. x. menses ꝓximos mortis mee: heres sit. apparet si posthumus nascatur se viuo ꝙ ē ꝑteritus: ⁊ rumpit testamētū. Sed hic d3 ita intelligi: si filius nasceret̄ infra spaciū. x. mēsium post morte3 meam: in omnē casum videtur institutus. Item est si dicat: si filius nasceret̄ infra decē menses proximos mortis mee. vnde siue nascat̄ se viuo siue mortuo: videtur institutus posthumus in omnem casu3. ita loqtur. l. nr̄a.

¶ De iure deliberandi.

¶ Quia heredes instituti de quibus dictū est. s̄. de here. insti. aliqn̄ deliberant: ponit de iure deliberādi. Et q2 interdum ante deliberationē vel post deliberationē adeūt hereditatem: ponit de adeūda vel de acquirē. here. Et de p̄ma parte rubrice agit̄. j̄. e. l. si curatoris. ⁊. l. cū antiqoribus. ⁊. l. scimus. De scd̄a parte agitur. j̄. e. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊. l. pupill⁹. ⁊. l. impuberem. ⁊. l. si infanti. ⁊. l. quidam.

Si a patre. In. l. ista ponit̄ talis casus. Decessit pater intestatus relicta filia emācipata. filia non agnouit bo. pos. vn̄ liberi: s3 mācipia hr̄ditaria manumisit: vel res ⁊ qdā mācipia pp impēsam funeris distraxit: nūqd vr̄ adijsse hereditatē? Certe nō: vn̄ non tenet̄ rn̄dere creditorib⁹ hereditarijs. h. d. Tex. si a patre emancipata. sub. filia. Tex. eo. s. patre. Tex. nō agnouisti. sub. tu filia emācipata ab intestato: vt. s̄. vnde liberi. l. qui se patris. Tex. vereris. i. dubitas tu filia emancipata. Tex. obligata. sub. ideo ꝙ seruu3 eius ⁊c. Tex. manumisisti. vnde non valet: vt. j̄. de illis qui a nō dn̄o ma. l. j. Tex. distraxisti. vt. ff. de relig. l. at si quis. §. si qs. ⁊. §. sed interdu3. ¶ Or segnori vos habetis hic in. l. ista. si filia cui defertur hereditas ab intestato: non eoipso ꝙ manumittit seruum: vr̄ gerere pro herede. S3 cōtra. ff. e. si pupillus. §. si quis seruum. ⁊ al's incipit velle. Ad cuius solutionem pōt dici: aliud in filio suo: q2 eoipso ꝙ manumittit seruū: vr̄ gerere pro herede: q2 sunt heredes velint nolint si nō abstineant vel nisi protestent̄: vt. j̄. e. l. ti. l. pro here. §. j. ⁊. j̄. de repu. here. l. j. Et dū manumittit non vr̄ abstinere. ⁊ sic loquitur. l. contra. Secus in filia emancipata vt hic. Spāle tn̄ est in filiofa. milite fauore militie: q2 manumittēdo non fit hēs: licet sit in potestate: vt. ff. e. l. iul. §. vlti. al's fi.

Tam debitū. In. l. ista ponit̄ talis casus. Fili⁹ qui vocabatur ad hereditatem paternam: pro parte soluit creditoribus heredita. pro parte non: nunqd pro herede vr̄ gessisse ⁊ agnouisse hereditatem? Et certe sic. ⁊ ideo alijs creditoribus pro portione hereditaria tenet̄ respondere. hoc dicit. Tex. agnouisse. sub. ⁊ iō pro portione hereditaria creditoribus heredita. rn̄dere teneris. Tex. nō ambigitur. vt. s̄. de inoffi. testa. l. parentibus. ⁊. ff. eo. l. pro here. §. j. ⁊ ar. j̄. de re iudi. l. ad solutionem.

Si fratris Hec. l. ponit duos casus ꝑncipaliter. Primus casus est: si filius fratris tui qui erat in eius ptāte fuit heres institut⁹ vel ex asse vel ex parte. si sciebat se heredē: clausis tabulis poterit adire. ⁊ si adiuit clausis tabulis: ad te fratrem defuncti nō defert̄ successio. Scd̄s est. si filius fratris tui erat emācipatus ⁊ decessit an̄ aditā hereditatem: tu vocaberis ad eius successionē q2 non potuit eam transmittere. Tex. si fratris tui. nam interrogāti rn̄det impator. Tex. clausis tabulis. i. an̄ apturam tab. Tex. excessit in fatū. i. decessit. Tex. tu. s. frater eius. Tex. successionem. hucusq3 durat primus casus. Et no. hic vnū spāle ẜm antiqua tempora ꝙ heres nō poterat adire hereditatē clausis tabulis: nisi esset in totū heres: vl̄ nisi esset in ptāte: al's nō vt. ff. de iuris ⁊ fac. igno. l. j. in fin. ⁊. j̄. de ca. tol. l. vna. §. cum igit̄. S3 hodie correctū est: q2 quilibet potest adire hereditatem etiam clausis tabulis: ⁊ etiā si sit ex parte heres: vt. j̄. de ca. tol. l. vna. §. cū igitur. ⁊. §. in nouissimo in prin. Tex. ꝙ si cu3 sui iuris ⁊c. Incipit secundus casus. Tex. esset. filius fratris tui. Tex. decessit. scil3 sine liberis. Tex. extitisti. sub. iur ciuili. Tex. agnouisti. sub. bono. possess. vnde agnati. Tex. restituet̄

restituetur.s. proposita pe.here.vt.ff.de pe.here.l.iij.

Si filiofa. In.l.ista dicit. Aliqua hereditas delata fuit filiofa. pater adiuit hereditatē volūtate filij: nunquid soléniter videt adita? Rn̄deo q̄ sic. Tex. pro herede.i.adiuit hr̄ditatem.nā dr̄ gerere pro herede.vt.ff.de acqui.here.l.pro hr̄de est. Naz aditur hr̄ditas: siue filius adeat pr̄e iubente.vt.ff.e.l.q mihi.§.iussum.siue pr̄ acqrat volūtate filij.

Potuit. Hec.l.in aliquibus libris incipit potuit pupillus. z in aliquibus pupillus potuit. Et in.l.ista hoc dicitur.si hr̄ditas defertur pupillo: pupillus potest adire aucte tutoris: sz ipse tutor poterit adire: sciēte pupillo: al's nō acqret pupillo: qz eius voluntas requiritur in adeūda hr̄di. Tex. pro herede.i.pro dn̄o.nam vos debetis scire q̄ hr̄s est nomen grecuz: qd̄ interptat latine dn̄s.vt instit.de here.quali.z diffe.§.vlti. Tex.ipsius.s.pupilli. Tex.necessaria.vno mō exponit sic.actus z voluntas sunt necessaria.i.voluntarius actus: vt.j.eo.l.nec emere. Sz exponit scd̄o mō q̄ requirit actus q̄ gerat p herede: z volūtas q̄ velit esse hr̄s. Sed videtur contra.s.q̄ non requirant duo sz vnum.s.velle eē heres: vt.j.l.proxi.z insti.de here.quali.z diffe.§.fi. Ad qd̄ pōt dici pluribus modis. In eo qui est maior pupillo.sola voluntate aditur hr̄ditas: vt in.l.contra.sz in pupillo secus vt hic.z ad istud allegamus.l.istam.si incipimus ab vno: duo sunt necessaria.si in reliquo: vnum. Qualiter hec.l.dicat videte.si incipiamus a voluntate siue ab aio: sufficit sola voluntas.vnde siue defertur pupillo siue maiori: sola volūtas sufficit.si incipiamus ab actu: non eoipso q̄ gerit pro hr̄de: puta soluit creditoribus hr̄ditarijs efficitur heres: nisi habeat voluntatē gerēdi pro hr̄de.sic z alibi. si incipimus ab vno: vt inofficiosa donatione.si a re: non sufficit cōsilium. si a consilio sufficit: vt.s.de inoffi.dona.si totas. Tex.acqrere. verū est in pupillo qui est doli capax.secus in infante: vt.j.eo.si infanti.in fi. Habetis in.l.ista q̄ adit hr̄ditas dl'ata pupillo: vel a pupillo tutoris aucte: vel a tutore. Sz quid si tutor acqsiuit hr̄ditatē z nō pcessit iussus: sz secuta est ratihabitio? Dicunt quidā q̄ nō sufficit.vt.j.e.l.is qui.§.ij. Alij dicunt q̄ sufficit: vt.s.de peti.heredi.l.si filius.

Si auia. In.l.ista ponitur talis casus. Auia tua patrē tuū ex duab' vncijs scripsit hr̄dē.pater tuus sola volūtate potuit eē hr̄s.postea pr̄ tu' illas duas vncias in testō tibi reliqt. nunqd poteris illas duas vncias petere coraz rectore puincie? Rn̄deo q̄ sic. Tex.si auia poterat.vt plene dixi.s.l.proxi.z instit. de here. qua.z diffe.§.vlti.z.ff.de acq.here.l.pro herede.

Quoniam. In.l.ista ponit tal' casus. Sorori tue iur hereditario a fratre suo aliqd fuit relictū.postea soror tua decessit anteq̄ sciret sibi aliquid a fr̄e relictū: nūqd potuit in te trāsmittere? Rn̄deo q̄ nō. Tex.relictū.qz si sciuisset: sola ai destinatiōe trāsmisissz: vt.s.l.pxi. Tex.transmittere.z hoc est illa rōne: qz nō agnita nō trāsmittit: vt.s.q ad mit.ad bo.pos.pn̄t.l.emācipata.z.j.de ca.tol.l.vna.§.in nouissimo. Fallit in filio infante.vt.j.e.si infanti. Itez fallit in suis hr̄dibus.vt.j.de his qui ante aper.tab.l. vna.

Licet. In.l.ista ponit talis casus. Filijs q sunt in ptāte patris delata fuit hr̄ditas paterna.isti filij non imiscuerunt se here.paterne: qz nesciebant patrem mortuum: immo steterūt p.x.vel.xx. annos q̄ nō agnouerūt: nunqd poterunt petere a possidentibus? Rn̄deo q̄ sic: quia petitio hereditatis durat xxx.annos.nec obest eis prescriptio longi tēporis.h.d. hec l. Tex.sui.i.filij.qui sunt in potestate patris. Tex.longi temporis prescriptione.s.x.vel.xx.an.nam hec est longi tēporis prescriptio: vt.j.de lon.tem.pre.l.pe.z.vl. Tex. nō possunt. vt.s.de pē.here.l.hr̄ditatis. Et hoc cum suos non excedit. vt.j.de edic.di.adr.tol.l.vlti.in fi.

Si curatoris. Hic dicit. Quidam fuit curator meus.decessit iste testatus vel intestatus.eius successio fuit delata aliquibus.nūquid poterunt adire? Certe sic: si nō repudiauerunt eā. vnde si adierant eam eos vt successores curatoris mei potero conuenire. Sed quid sit si petunt tempus ad deliberādum: nunquid eius statuendum est tempus? Certe sic: z.j. illud tempus eos non potero conuenire.h.d. Tex.adire. Ex hac.l.colligimus ar.contra Pla.qui dicebat q̄ aditio hereditatis non erat perpetua: sed annalis.vt.j.e.l.cum antiquioribus. Sed nos dicimus contra.per hanc.l.que dicit.qui non repudiauit potest adire.ergo quādocunqz vsqz ad.xxx.annos. Item pro nobis facit.quia aditio heredi. est iure ciuilis.vt.ff.de peti.here.l.j.z.ij.z beneficia ciuilia sunt perpetua.vt insti.de perpe.z tem.ac.in prin.nō ob.l.cum antiquioribus. vt ibi dicam. Itez no.q̄ licet perpetua sit aditio heredi.tamen propter creditores restringitur illud tempus. Text.heredes sint.s. necne.z hoc ad petitionem tuaz. Text.debebit.sub.in iure vtrum sit heres insolidum: vel ex quota parte.vt.ff.de interro.acti.l.j.z si respōdit se heredē: conueniam eum vt heredez.si negabit se heredem vel petit tempus ad deliberandum: interim non agam.z hoc dicit. Tex.statuet: idest arbitrio boni iudicis.vt.ff.de acqui.here. l.q̄diu.z iudex dabit.vt.ff.de iure deliberan.l.j.in fi.z.l.ij. z.j.e.l.scimus.§.si vero.

Ite. In.l.ista pōitur talis casus. Quedam filiafa.accessit ad imperatorē: Dn̄e sum maior.xxv.an. hr̄ditas materna fuit mihi p pte delata: p pte fratri meo.ego bōis maternis voluntate patris mei immiscui. pr̄ meus inuenit nō soluēdo z est pauper.frater meus subtraxit instrumentū in quo erā instituta p parte nūquid teneor rn̄dere creditoribus hereditarijs? Certe sic.z inopia pr̄is tui z violētia facta tibi a fratre tuo te nō excusat. Text.maior.xxv.an.ideo dicit maior: qz si minor esset: restitui posset. vt.s.si mi.se ab here.absti.l.j.z.ij. Tex.patris. vtputa: quia pater non esset soluendo. Tex.neqz fratris vis.que est vis illius: vt quia dicas q̄ frater tuus qui est fortis vt leo te de parte tua hereditatis decepit. Tex.pōt. ¶ Unde no.q̄ heres non excusatur a creditoribus hereditarijs. licet hereditas non sit soluendo: si non facit inuentarium.al's sic vt.j.e. l.vlti.§.finautem.

Renitente z. In.l.ista dicit q̄ si aliqua hereditas mihi defert. licet pater meus repudiet illaz hereditatem me contradicente: hoc mihi nō preiudicat. sicut non preiudicat mihi si seruos hereditarios manumittit.h.dicit. Tex. renitente z contradicente.z filie interroganti respondet imperator: vt pz ex.l.subscriptione. Tex.assumere.i.auferre. Tex.potuit. ¶ Or habetis q̄ hereditatez delatam filio: nō pōt pater inuito filio repudiare. sicut nec cōtra tab.bo.pos. vt.s.de repu.bo.pos.l.filio.

Puberez. In.l.ista dicitur. si alicui puberi defert hereditas: siue pubes adijt iure.ciuili hereditatem: siue iure pretorio bo.poss.z ideo videt gerere pro herede. vnde tenetur creditoribus hereditarijs rn̄dere.h.d. Tex.puberē.sec' in impubere.vt.j.e. si infanti.in fi. Tex.p hr̄de.i.pro dn̄o. vnde rn̄dit creditoribus hereditarijs.vt.ff.e.l.pro herede.in prin.

Suum heredē. Si filio q est in ptāte pr̄is defert paterna successio: pōt querere eam iure ciuili: omissa bo.pos. Tex.suuz.i.filiū. qui est in potestate. Nā ille dr̄ su' hr̄s z c. vt' insti.d̄ he re.qua.z diffe.§.sui. Tex. omissa.i.repudiata. Tex.bon.pos.s.vnde liberi de iure pretorio: que dat suis hr̄dibus.vt insti.de here.ab intesta.§. emancipati.z.ff.de suis z legi.here.l.in suis.

I sorori. In.l.ista dr. Frater tu[us] successit sorori sue iure ciuili vel pretorio: & corporalē possessionē rerū nō apprehēdit: nūqd illas res poterit petere rei vē. a possidētib[us]? Certe sic. Tex. vel honorario.i.iure ptorio. Tex. tenuisse s.corporaliter. Tex. pōt.sub.petitione heredi.de vniuersis rebus ꝯ possidentē: pro hr̄de vel pro poss.vel rei vēdicatio ne de singulis rebus: vt.s.de peti.here.l.fi. Et no.hic ꝙ do minum rerum defuncti transit in heredem sola voluntate, possessio non: nisi corporaliter apprehendatur: vt.ff.de acq. pos.l.cum heredes.

Non est dubiū. Dicit.l.He reditas dlata fuit filio: qui erat in ptāte pr̄is: anteꝗ̄ fi lius adiret patre iubente est effectus sui iu ris: nunquid illā hereditatem suo arbitrio poterit acqrere? Certe sic. Tex.si priusꝗ̄ filius. nam si iam iussu patris adijsset: acquisiuisset patri: vt.ff.de acquir.here.l.pater.&.l.is qui mihi.§.iussus acqui rere.&.ff.de reg.iur.l.si filius.

Nec emere. In.l.ista ita dr. Si cut aliqs inuitus nō tenetur emere vel donationē accipere: ita inuitus nō tenet̄ quis adire hereditatē lu crosam vel nō lucrosā. Tex.nec dānosā. sub.vel lucrosam. Unde no. hic ꝙ aliquis inuitus nō tenet̄ emere regulariter: vt.s.de ꝯhē. emp.l. in uitū.in casibus tn̄ est spāle. Ecce si dn̄s sine cā seuit in seruū suum &c.vt insti.de his qui sunt sui vel alieni iur̄ in fi. Item si aliqs seruū cōem manumittere vult: tenet̄ ptē precij dare socio: vt.j.de ser.cōi manu.l.j. Itē sicut aliquis nō tenet̄ in uitus donationē assequi: vt.ff.de dona.l.hoc iure.§. volēti. &.§.nō pōt.similiter nec hr̄ditatē quis inuitus assequit̄ vt hic. Itē nec bo.pos.quis inuitus assequit̄: vt.ff.de bo.poss. l.iij.§.inuito.&.s.vnde cognati.l.certum est. Fallit in eo he rede: qui rogatus ē alij restituere: si suspectā hr̄ditatē dicit: qr cogitur iudicis officio adire & restituere: vt.ff.ad treb.l. ille a quo.§.tēpestiuū.&.l.qr poterat.

Cretionū. Segnori olim erat ita ꝙ his institutus dieb[us] creticis.i.disparibus poterat adire hr̄dita tem: puta in quinto die.s3 in diebus nō cre ticis.i.parib[us]: nō poterat adire.i. sexta die: sed hodie hec solēnitas recessit ab aula per hanc.l.h.d. Tex.cretionū.sub.dierū. Et dicuntur dies cre tici a cresis.qd est nā: qr nā confortatur melius in dieb[us] cre ticis.i.diebus paribus infirmi nō crecitāt.& in illis diebus oli3 nō poterat adiri hr̄ditas.s3 hec solēnitas est sublata.h. d.hec.l. Alij dicūt certionū.i.verborum solēnium: qr olim debebat adiri hereditas cum verbis solemnibus: vt si ali quis cadebat a syllaba: cadebat a tota cā: que est sublata vt hic.&.s. qui admit.ad bo.pos.pn̄t.l.quicūꝗ3. S3 hoc nō vr̄ veru3.vt.s.e.l.si auia tua.

I infanti. Hec.l.ē Theodosij & Ualentini impa.mis sa ad senatū.& est.l. optima & vtilis valde: & notabilis: & facilis: immo facillima quā tum ad casum & lrā3: s3 tn̄ materia eius est valde vtilis. Et hec.l.impa. Theodosij & Ualētini ꝯtinet.vij.vel.viij.casus. Prim[us] casus ē talis. Infanti masculo vel femine existenti in ptāte pr̄is sui & aui delata est materna hr̄ditas: vel ascendētis per matrē: vl̄ bo. pos.querit̄.nūquid pr̄ vel auus istā hereditatē vel bonorū possessionē poterit acqrere? Rn̄.ꝙ poterit. Secundus casus etiā pēdet ex prio.& est talis. Infanti existēti in pote state pr̄is vel aui delata est materna hr̄ditas vel bonoꝝ pos sessio.potestatis.i.pr̄ vel auus hr̄ditatē illā vel bonorū pos sessionē negligit adire vel petere.postmodū infans decessit: nunquid illā hr̄ditatē non aditā infans transmittit in patrē iure pr̄no? Certe sic. Tertius casus ē talis. Infanti de lata est hereditas vel bonoru3 possessio in bonis maternis

huic infanti non erat parens in cuius ptāte esset: sed habe bat tutorem: nunquid per illū tutorē hereditas poss3 acq ri? Certe sic: siue sit delata du3 erat in ptāte patris: siue post mortem patris. Quartus casus est. Delata est hr̄ditas infanti qui nō h3 parētem vel nō h3 tutorē.vel si h3 tutorē: tutor negligit petere hr̄ditatē.decedit infans: transmittit ne ad suos heredes? Certe non: s3 illi habebunt qui habituri erant: si infans non esset in medio. Quintus casus est. Pone infanti delata est hr̄ditas.habet auum in cuius po testate nō est.moritur ante acquisitā hr̄ditatē: nūqd trāsmit tit eam in auum? Certe sic: nā eadē rō que est de infante qui est in ptāte: eadem de infante qui est sui iuris effectus: durā te patria ptāte. Et isti quinꝗ3 casus loquuntur de infante. Modo adijciuntur duo vel tres casus qui loquūtur in pu pillo. Et sextus casus est talis. Delata est hr̄ditas pupil lo qui habebat parentē qui mortuus est.postea moritur pu pillus in pupillari etate: quid erit de ista hereditate? Rn̄.ꝙ erit illud qd veteribus.ll. cōtinetur vt si agnouit. transmit tit: al's non. Septimus casus est. Si pupillo qui excessit infantiā delata est hereditas existēte in potestate patris: pa ter poterit acquirere consentiente pupillo: vel pupillus cō sentiēte pre: si in eius ptāte sit.vel si sit sui iuris cum tutoris auctoritate poterit petere. Octauus casus est.si non h3 patrem sed tutorem: & defertur ei hereditas: tutor poterit acquirere.vel si non h3 tutorē poterit adire ptorem: qui de cernat sibi ius adeunde hr̄ditatis: vel pe.bo.pos.h.d.hec.l. Uidete lrām. Tex.sed si. Incipit secundus casus. Tex.pa rente vero. Incipit tertius casus. Tex.si vo. Incipit quar tus casus. Tex.ea vo. Incipit quintus casus. Tex.sinautē. Incipit sextus casus. Tex.nulla dubietate. Incipit septi mus casus. Et dicunt quidam ꝙ iste septimus casus durat vsꝗ3 in fi. Alij dicunt ꝙ incipit ibi octauus casus. Tex.vel cum tutoris auctoritate &c.ꝯsequi. Or segnori sicut pre misi vobis hec.l.est facilis quātum ad casum & litteram.sed est vtilis quātū in se est.vnde videatis summariā expositio nem littere. Tex.si infanti.i. minori.vij.an. Unde no.ꝙ infans sumit̄ duobus modis in iure nr̄o. Uno mō ꝑprie & stricte.s.qn̄ fari nō pōt: quasi nō fans.i.nō loquēs: qr nullo modo loquit̄: vt est anniculus.sic sumit̄.s.qui admit.ad bo. pos.pn̄t.l.infantis. Qn̄ꝗ3 improprie & large ifans sumitur sc3 qn̄ fari pōt: s3 nō perfecte.s.vsꝗ3 ad.vij.annos. & sic loq tur: qr balbutiēdo loquit̄.& sic sumit̄.ff.d iuris & facti igno. l.vlti.&.ff.de iureiu.l.qui iurasse.cum suis similibus. Post vij.annos aūt l3 nō loquat̄: vel non pfecte loquat̄: nō dicit̄ infans vt hic. Et no.hic ꝙ.vj. vel.vij. sunt etates homi nis. Prima etas ē infantilis vsꝗ3 ad.vij.annos tā in ma sculo ꝗ̄ in femina: qr declinamus hic & hec infans vt hic.& hanc vocāt medici plantinā. Secūda etas que puerilis dicitur siue pueritia: que ē a.vij.an.in masculo vsꝗ3 ad.xiiij. in femina vsꝗ3 ad.xij.& illa dr̄ puerilis etas: vt.j.e.l.in.vj.& vij.casu.&.viij.& insti.de nup.in prin. Est tertia etas que dr̄ adolescentia.& hec durat in masculo vsꝗ3 ad.xxv. an.cō pletū quo ad quid: & qcquid fit in medio tpe: intelligitur fa ctū adulta etate: vt.s.de his qui ve.eta.impe.l.vlt.&.s.ex q bus cau.ma.l.vlt. Quo ad quid durat vsꝗ3 ad.xxix.an.vt in petenda restōne: qr vsꝗ3 ad illam etatem restituitur: vt.s.de in inte.resti.l.superuacuā.&.j.de repu.here.l.j. Est quar ta etas que dr̄ iuuentus.& hec durat a.xxv.an. vsꝗ3 ad.l.an. vel vsꝗ3 ad quinquagenariū an.& tunc sunt valida &c. vt.ff. de le.iij.l.nō aliter.in fi. Est quinta etas que dicitur gra uitas adueniēte illo tpe: & durat vsꝗ3 ad septuagesimū an num.& tunc mulieres dicūtur steriles: vt.j.de legi. here.l.si maior quinquagenaria. Item homines tūc hn̄t priuilegia s.ex qbus causis ꝑ totū.&.j.q etate.l.vna.li.xj. Est sexta etas que dicit̄ senectus: ex quo aliqs peruenit ad septuagesi mu3 annū.& de ista agit̄.ff.de iure imu.l. semper. & ista etas nō h3 tpis diffinitionē: nisi ꝑ maiori pte hoium: quia durat vsꝗ3 ad cētum an.vt.ff.de vsufru.le.l.si vsufru.& ius nō pre sumit ꝙ duret nisi vsꝗ3 ad.c.an.vt.s.de sacrosan. eccle.l.vl. Et dicitur senectus qn̄ homo est infirmus & non videt & ar ticuli eius retrahuntur. Est & seniū qui dicitur finis hoīs: nec simil'r h3 tps determinatū: qr aliqn̄ morit̄ quis in pmo

die

die:quo deductus est in senio:⁊ aliqñ nō.sʒ durat quousqꝫ fiat vite consumatio. ⁊ ista pelnius in Isidoro colliguntur ſm ꝙ dixit do.Ode. ¶ Or sequit̃. Tex. hr̃ditas sit delata. ex testō forte. Tex. personis.s.extraneis. Tex.eius.i. infantis. Tex.adire.de iure ciuili. Tex.petere.s.d iure pretorio. ⁊ petit ex persona impuberis:non sua. ⁊ sic soluitur cōtra. ff.d bo.pos.l.seruus.§.impuberes. ¶ Or segnori hic habetis ꝙ si infanti defert̃ hereditas vel bo.pos.parēs acquirit ei.Et requirit̃ in acquirēda hereditate animus ⁊ voluntas vt.ff.de acqui.here.l.pro herede. Uel si excessit infantiā:pr̃ demū consentiēte eo adijt.⁊ ipse filius pr̃e consentiēte:vt.j. e.l.in fi.⁊ sic hʒ locum qd dicit̃.s̃.eo.l.filio.⁊.l.potuit. Nec ob.qd dicit̃.j.de bo.que libe.l.vlti.§.vbi auteʒ puerilis.vbi indistincte dicit patrē per se posse adire:si filius est in etate puerili:qꝛ illud est intelligendum sibi non acquirit.s.inuito patre vel eo iubēte:vt.ff.de acqui.here.l.is qui. Uel expone.ibi puerilis.i.infantilis. Tex.sed si hoc. Incipit secundus casus. Tex.memorata etate.i. infantili. Tex. tunc.i. eo casu. Tex.iure prio.i.iur̃ patrie ptātis. Tex.capere. ¶ Sʒ nunquid noua requiritur patris volūtas? Dicunt quidā ꝙ sic:vt.ff.de acquir.here.l.si solus. Uel pōt dici:cum pater occupat oia iure peculij:non requiritur noua voluntas vt ar.ff.de ca.pe.l.ij. Tex.parente vero. Incipit tertius casus. Tex.post eius.s. patris. Text.datus fuit.s.a testatore vel a iudice. Tex.si vero. Incipit quartus casus. Tex.tutor.sub. legittimus vel datiuus. Tex.vel cum sit. sub. tutor infanti. Tex.ea.sub.de quibus.s̃.dictum est. Tex.etate : scilicet infantili. Tex.delata.i.si infans non fuisset in medio : vt.s̃.de curato.l.vlti.§.tali. ¶ Or segnori hic statim quero q̃re si pr̃ hereditatem delatam infanti nō acquirit ei : hereditas non transit ad eos qui essent habituri si infans non esset in medio:sed transit ad patrem.sed si habet tutorem:transit ad illos qui erant habituri.⁊ si infans non esset in medio. Rñ. de hoc est duplex ratio:quia si pater non acquirit ei:non est prodita actio filio contra patrem:quia tātum naturalis obligatio nascitur inter eos: vt.ff.de condi.inde.l.frater a fratre.§.quesitum.⁊ ideo inter patrem ⁊ filium qui est in potestate:non potest esse iudicium:vt.s̃. de in ius vo.l.qui in potestate.vnde quia nō erat infanti aliud auxilium:iure patrio transit in patrem. sed vbi tutor non acquirit : tenetur tutor actione tutele:⁊ tenetur de his que potuit acquirere: vt.s̃. argumē.tu.l.quicquid.igitur quia quesita est sibi alia actio transit ad illos qui habituri erant:si infans non esset in medio.Et hec eadem ratio est:quare obligatur pupillus tutore auctore:vt.ff.de aucto.tu.l. obligari.sed non auctore patre.vt insti.de inuti.stipu.§.pupillus. Potest assignari ⁊ alia ratio.si infanti existēti in potestate mea defertur hereditas: ⁊ non peto.⁊ moritur.quia ego sum ille qui habebam in potestate infantem.videor esse infans. vnde iure patrio transfertur in me.sed tutor non est loco infantis.⁊ ideo trāsit ad illos qui habituri erant si infans non fuisset in medio. Tex. ea vero. Incipit quintus casus. Tex.inueniatur. potest intelligi vt si pater non acquisiuit.⁊ moritur infans . transeat in patrem. Tex.si auteʒ. Incipiunt casus qui loquuntur in pupillo. Tex.continetur. vt ita demum transmittat pupillus hereditatē si ipse sibi quesiuit vel tutor vel curator eius al's non.vt.s̃.e.l.si auia.⁊.l.quoniam. Tex.nulla. Incipit septimus casus.Et dicunt quidam ꝙ iste septimus casus durat vsqꝫ in fi. Alij dicunt ꝙ incipit ibi octauus casus vel cum tutoris ⁊c̃. Tex.poterit.⁊ ad istud accedit.s̃.e.l.potuit. Tex.hoc ius consequi.sub.adeunde here. vel petende bo. pos.qꝛ si tutor nō petit:supplebitur eius effectus p ptoreʒ: vt.s̃.qui admit.ad bo.pos.pñt.l.bonoruʒ qdē possessio.⁊.ff. de bo.pos.l.vl. ¶ Sed segnori statiʒ in.l.ista no.⁊ postea in l.ista signabo aliqua ꝯria ⁊ soluā.postea subijciaʒ quādā qōnem de qua sepe dubitat̃:⁊ dubitatū est.Et vos hētis hic ꝙ si defert̃ infanti hr̃ditas vel bo.pos.ꝙ pr̃.illam sibi querit.⁊ si decesserit ea nō quesita querit̃ pr̃i iure prio. ¶ Unde no. regulā.nō agnita hrditas:nō trāsmittit̃: vt.s̃.e.l.qm̃. ⁊.ff.de bo.pos.l.iij.§.acquirere. Fallit h iure prie potestatis. Iteʒ fallit ⁊ in alijs casibus. Unus est.j.de cadu. tollen.l.vna. §.in nouissimo.vt.j.de his qui ante aptas ta.l.j. Item fallit si filia ⁊c̃.vt.j.de suis ⁊ le.here.l.apud hostes. Item fallit si heres institutus non adijt hereditatem.ideo qꝛ vult vendicare neceʒ defuncti ⁊ decessit interiʒ.qꝛ non stat per eū trāsmittit:vt.ff.ad sil.l. necessarium.⁊.l.non al's. Item fallit in alio casu si filius est institutus ⁊ non potest petere ſm ta.qꝛ speratur moueri contra ta. vt.ff.de contra ta.l.illud in fine. ¶ Or segnori circa.l.istam est aliquantulum insistenduʒ ⁊ signatur contrarium.qꝛ si non esset hoc tactum nō signarē.⁊ statim sic insisto. Quomodo parens filio infanti acquirit hereditatem:cum delatam ei repudiare nō possit?qꝛ hec est regula.qui potest repudiare:⁊ adire:vt.ff.e.l.is qui potest.sʒ pater non potest repudiare:vt.e.l.renitēte.igitur non poterit acquirere. Breuis est rñsio.regula illa ⁊ si indefinite ponatur: cōuertitur in particularem.qui potest repudiare pōt adire.sed heres institutus qui potest pure adire ⁊ repudiare vt in.ll.illis.sed illa regula non est simpliciter vera:qꝛ tutor potest acquirere ⁊ non potest repudiare:vt.ff.de bo.pos. l.seruus.§.j. Sed denuo instatur.si defertur hereditas infanti ⁊ pater non querit ei ⁊ ipse moritur:iure patrio transmittitur in patrem licet perdatur. Uidet̃ cōtra.s.ꝙ nō possit perdi:qꝛ.l.videt̃ velle ꝙ si defert̃ furioso hereditas vel bo. pos.non cedit ei dies perdēde hereditatis vel bo.pos.ergo nō perditur:vt.ff.de bo.pos.compe.fu.e.l.vna. Ad qd dicetis ꝙ bo.pos.dū defertur predictis personis:cedit eis dies si hñt vnde perditur:sed transmittitur in patrem iure patrio vt hic dicitur. Al' dicatis furioso queritur pos.que est facti: ⁊ ideo non currit ei dies:⁊ ideo non perditur:vt.s̃.de cura. furio.l.vlti.§.tali.si auteʒ defertur infanti currit ei dies:⁊ iō perditur.sed si parentes habet:transmittitur in eum vt hic dicitur. ¶ Or segnori vltimo hic formo quādaʒ questionē de qua sepe dubitatū est:⁊ dubitat̃ vbiqꝫ terrarū. Uos habetis hic ꝙ infans hereditatē mr̃nā vel auitā vel cuiuscūqꝫ extranei nō agnitā:si moritur in infantili etate: in patrē trāsmittit. Quid erit.ecōtra:nunqd infans paternā hereditatē non agnitā transmittit in matrē exclusis patruis ⁊ agnatis: sicut hereditatem matris etiam non agnitā trāsmittit in patrem vt hic dicitur: qꝛ tota die videmus hoc. decedit pater relicta vxore pregnante:⁊ posthumo instituto herede moritur pater.postea posthumus nascitur viuus ⁊ decedit eadē die:nunquid sicut filius infans hereditateʒ maternaʒ trāsmittit in patrem:ita filius infans paternaʒ hereditatem nō agnitam trāsmittit in matrē? Hec questio fuit de facto boñ. ⁊ maxime hereditatis:⁊ partem matris fouebant duo nobiles patroni.s.dominus Azo ⁊ domin9 Iac.bal.qui fuit dominus meus:dicētes hrditatem paternam a filio non agnitam debere in matrem transmitti:sicut filius infans trāsmittit hereditatem maternam nō agnitam in patrem.Et alique glo.breuiloque:⁊.ll.nō allegantes dñi Ia.⁊ Az. videntur idem dicere.⁊ ita inuenietis in commēto Io. scripto super l.ista per Nico.furiosum.qd idē videtur tangere dominus Azo.⁊ hoc pbant rōnibus:⁊ per leges que dicebant hanc decidere qōnem. Rō eoruʒ talis erat. Dicebāt ipsi:que est causa quare infans transmittit in patrem hr̃ditatem maternam non agnitaʒ? Certe illa est cā:ne pater duplici tristitia afficiatur:⁊ filij infantis amissi vocat̃ ad hereditateʒ: vt per emolumentum hereditatis quesite: luctus filij amissi redimatur sicut patris iactura:vt ar.s̃.de insti.⁊ substi. sub ꝯdi. factis.l.vlti.⁊.ff.de iur̃ do.l.iur̃.succursum est in prin. Que ratio in matre sibi vēdicat locum per preal.l.⁊ vbi in diuersis eadē rō inuenitur:ibi idē ius statuendum est:vt.ff. ad.l. aquil.l.illud in prin. Item secunda ratiōe.filius infans fuit heres suus ⁊ necessarius patri suo d iure ciuili velit nolit: ⁊ sic non est necessaria aditio hereditatis.qꝛ statim mortuo patre:ipso iure est heres:vt insti.de here.qua.⁊ diffe.§.sui. si ipso iure fuit heres patri:ergo non agnitam patris hereditatem transmittit in matrem. Item alia ratione licet non possint repudiare necessarij.tamen eis inuitis defertur hereditas:vt.ff.de acqui.here.l.necessarijs.⁊.ff.de suis ⁊ legi. here.l.in suis. Item dicebant ipsi quid plura.tres.ll.videntur istam questionem decidere. Prima quantum ad sniaʒ: ⁊ licet non quo ad verba decidit eandem. Ecce.l. ponit talem casum. Pater ⁊ filius iuerūt ad bellū ⁊ in eodē ꝯflictu

mortui sunt. dicit mulier. maritus meus p̃mo decessit. filius meus ei successit: vñ filio meo succedo. dicit frater viri. bella donna tu decipis me. filius tuus primo decessit: ⁊ postea pater eius: vnde succedo fratri meo. De isto dubio qd erit? Presumit. l. ꝙ pater prio decessit: ⁊ filius succedit ei: ⁊ ego mater filio: vt. ff. de rebus dubijs. l. qui duos. §. qui cum in bello. Item alia. l. est expressa q̃tum ad sententiam. ⁊ q̃tuȝ ad verba que ponit talem casum. Testator habebat vxoreȝ pregnantem. decessit nato posthumo. statim decessit posthumus: quis succedit an amita posthumi. vel mater eius? Dicit. l. ꝙ mater. vt. ff. de iure fis. l. lucius. Item quid plura? dicunt ipsi. l. expressa est que ponit talē casum. Maritus ⁊ filia iuerūt trans mare. captus est maritus ab hostibus. decedit pater ⁊ filia: nunquid filia transmittit hereditatem paternam ad matrē? Certe sic: vt. j. de suis ⁊ legi. here. l. apud hostes. ¶ Or segnori in questione ista dñs. Mu. partem cōtrariam fouebat. Et ita audiuit ab eo. d. Od. dum legeret. l. istam in scholis: nō tñ scripsit super. l. istā in notis suis. Et dicebat licet infans maternam hereditatē non agnitā trāsmittat in patrem: non tñ paternam hereditateȝ trāsmittit in matrem: immo patrui infantis debent vocari. ⁊ hoc probat multis rōnibus. Primo qꝛ est spāle in patre ꝙ infans maternam hereditatem transmittit in eum. ⁊ ideo est spāle ⁊c. vt. ff. ad muni. l. j. Item ⁊ alia rōne. si istud conceditur in patre: ꝙ infans maternam hereditatem iure patrio transmittit in p̃rem. ergo in ceteris vetatur: vt. ff. de iudicijs. l. cū pretor. ⁊. s̃. de procu. l. maritus. Nec mirum si aliud sit in patre q̃ in matre: qꝛ in multis melior est conditio patris circa filium q̃ matris: vt ar. s̃. de in ius vo. l. vlt. ⁊. j. de bo. que lib. quasi per totum. ⁊ insti. de adop. §. femine. Item pro me facit regula: dicebat Mu. ⁊ instantia regule a qua non est recedendum. Dicit enim regula ꝙ h̃ditas non agnita nō trāsmittitur: vt. s̃. e. l. quoniam. ⁊. ff. de bo. pos. l. iij. §. vnde requiritur. cuius regule hec est instantia. s. vt in liberis fallat: qui suorum parentum hereditatem in suos liberos trāsmittūt: vt. j. de his qui ante aper. tab. l. iuri cōi. ⁊. j. de cadu. tollē. l. vna. §. in nouissimo. Item in alio casu qui ponitur. ff. ad sil. l. siquis in graui. §. eleganter. ⁊. l. qui posthumos. ⁊. l. necessarijs. ⁊. ff. ad trebel. l. illud. Unde si incertis casibus transmittitur non trahitur ad consequentiam: vt. ff. de regu. iur. l. qđ cōtra rationem. In nostro enim casu nec regula nec instantia regule est ꝯ me: imo ꝓ me est. ⁊ si vltra nō ꝓcederē: per hoc crederē obtiere: qꝛ hic nō fuit agnita: nec mater est de liberis. Sed ꝓcedo vltra ⁊ dico eē casum duaꝝ legum. Ecce. l. est exp̃ssa que dicit. si aliquis hēbat vxorē p̄gnantē ⁊ decessit ⁊ vxor est missa in possessionē cā ventris ⁊ postea partus decedit: h̃ditatē nō agnitā nō trāsmittit in matreȝ: vt. ff. ad tertul. l. ij. §. siqs ex liberis. in casu penul. dum dicit ea obtinēt que in veteribus. ll. statuta erāt. Et. ll. veteres dicebant ꝙ si moriatur filius ea nō agnita: ꝙ talis hereditas trāsit ad agnatos: nō ad matrem: ⁊ proinde hētur acsi filio delata nō eēt. Itē alibi dicit. l. ꝙ filius h̃ditatē non agnitā non transmittit in suos heredes: vt. ff. ad orfi. l. ij. Et ad. ll. ⁊ rationes allegatas per do. Jo. ⁊ Azo. rñ. Mu. Et statiȝ nō ob. qđ hic dr̃ ꝙ infans trāsmittit in p̃rem: qꝛ non vt in heredem transmittit: sed iure patrio ⁊ non alio. Et pro hoc facit hec littera que dicit iur̃ p̃rio. nō enim dicit iure matrio vel materno. ⁊ sic nō sine ministerio dixit patrio: quasi speciale priuilegium sit patris in hoc. vnde ista ratio nō cadit in matrem: quia mater non habet in potestate: vt in prealleg. §. femine. institu. de adoptio. ⁊ quia persona patris ⁊ filij eadeȝ est. vt. s̃. de institu. ⁊ substitu. l. fi. quod non est in matre. Itē ad id quod dicitur ꝙ filius infans est suus heres ⁊ necessarius. ergo in suis nō ē necessaria aditio? Respondebat dominus Mu. non ob. dicens: verum esse noīe: nō re. Quāq̃ dicat apostolus. si filius ergo heres. qꝛ non est veruȝ q̃tuȝ ad rē: vt. s̃. si minor se ab here. ab. l. j. ⁊. ff. ad tertul. l. ij. §. adoptiuum. Uel aliter lȝ iure ciuili filius sit heres suus: tamen iure pretorio secus est: quia potest abstinere si vult: nec expedit vt protestetur de abstinentia. sufficit enim si se nō immisceat h̃ditati: vt in prealleg. l. s̃. si minor se ab here. ab. l. j. ⁊ insti. de here. qua. ⁊ diffe. §. sui. ⁊. ff. de acqui. here. l. ei qui. ⁊

l. is qui. ¶ Item non ob. l. illa necessarijs. quia illa intelligit in seruis a domino institutis in quibus est speciale vt velint nolint sint heredes: nec eis est licitum repudiare: vt. s̃. de seruis ne. here. insti. l. j. §. vlti. Item dicebat ipse. nō ob. l. qui duos. §. qui cum in bello: quia pono ibi ita casuȝ. Pater ⁊ filius iuerunt ad bellum. pater hēbat p̃rimoniuȝ. filius habebat patrimonium castrense. decesserunt ambo in acie. presumit. l. ꝙ pater primo decedat: ⁊ filius ei succedat. vñ mater ibi prefert̃ agnatis ⁊ patruis filij in castrensibus bonis sui filij non in bonis que fuerunt patris prefert̃ mater: immo agnati habētur in eis potiores: ⁊ matri in illis bonis preferunt̃. Item non ob. l. lucius. qꝛ ibi ponitur ita casus. Decessit aliquis relicto posthumo: ⁊ posthumus natus est. ⁊ datus est ei tutor. ⁊ tamen quesiuit ei hereditatem. ⁊ ideo transmittit in matrem. quia est quesita per tutorem. sed si nō fuisset quesita per tutorem non transmitteretur in matrem: immo veniret ad agnatos defuncti perinde acsi non fuisset filio delata: vt in. l. ista. ibi. si vero ⁊c. vel non sit ⁊c. Item nō ob. l. illa. apud hostes. quia ibi filia agnouerat hereditatem. ⁊ ideo in matrem transmittit hereditatem quesitam. Si dicas quomodo agnouerat in. l. apud hostes. cum ignoraret patrem defunctum? Dicebat ipse. hoc pōt fieri in tali casu: cum pater est apud hostes. qꝛ filia ⁊ si ignoraret patrem viuere: opinatur tñ eum mortuum esse: pōt tñ agnoscere eius hereditateȝ ar. j. de capti. ⁊ postli. reuer. l. nec nos preterijt. ¶ Or segnori in questione ista nō fuit iudicatū: sed transactum: cū pp magnos patronos quelibet pars timeret. vos tamen potestis dicere ꝙ inspecto iuris rigore verior ⁊ subtilior est opi. dñi Mu. propter regulam: qꝛ h̃ditas nō agnita nō transmittit̃. Nec ob. ll. allegate in contrarium vt dixi. sed inspecta equitate ne mater afficiat̃ duplici tristitia ⁊ duplici damno. s. filij amissi. ⁊ h̃ditatis eius deperdite. Uera est opi. domini Ja. ⁊ Azo. ⁊ veruȝ est qđ scripsit hic Nico. furiosus post do. Jo. Et ꝓ opi. domini Azo. ⁊ domini Ja. domini mei facit multum. j. e. l. §. ea vero. qꝛ dicitur ibi esse idem. s. ꝙ non agnitam transmittit filius in patrem: etiam si emācipatus sit filius. tūc enim nō hȝ iure patrio: cum sit tūc quasi extraneus: vt institu. de here. ab intesta. §. emancipatos. ⁊. s̃. ad macedo. per totum.

Cum antiquioribus.

Leges veteres aliorū imperatorū qui p̄cesserunt iusti. hucusq; habuistis. Amodo ponuntur noue. ll. iusti. imperatoris. Et p̃mo ponitur dictū in spē. Secundo trahitur ad genus. Tertio ⁊ quarto: qđ dictuȝ est in genere: ⁊ in specie determinatur. Et in. l. ista no. ita casum. Olim antiquis. ll. ita continebatur. si filiofa. deferebatur hereditas: ⁊ ipse infra annum qui dabatur ad deliberandum decedebat: illam deliberationem in suos heredes transmittebat. ⁊ hoc precipuum in filiofa. erat. Et erant alia precipua: quia hereditatem paternaȝ repudiatā infra trienniū poterant adire. ⁊ hereditatem non aditam in suos liberos transmittebant. Iusti. prorogat hoc ⁊ dicit. siue offertur filiofa. vl̃ cuicūq; alij: ⁊ ipse deliberet: ⁊ decedat infra annum: reliquum tēpus trāsmittit in suam posteritatem: ⁊ ad extraneos successores: ēt si illam hereditatem non repudiauerat vel non adierat. sed si post annum decedat: non trāsmittit: ex quibus apparet ꝙ datur annus ad deliberādum: ⁊ currit: ex quo cognouit hereditatem sibi delatam esse: ⁊ non repudiauit: vel tabule testamenti aperte sunt. vñ si infra annū decedit trāsmittit ius deliberationis in suos successores. si post annum: non trāsmittit: qꝛ si ip̄e viueret a bñficio deliberatiōis eēt exclusus. Tex. cum antiquioribus. al's anterioribus. sed non est vis. Tex. in suam posteritatem. i. in suos liberos. Tex. vel hāc. sub. deliberationem. Alij exponunt hanc. s. h̃ditatem. Al's est in littera hoc. ⁊ dicatis. Tex. hoc. s. ius deliberādi. Tex. precipua sunt. i. specialia. Et sunt tria: qꝛ si filiofa. deferebatur hereditas: hēbat annū ad deliberanduȝ: infra quē si decedebat: trāsmittebat ius deliberādi: qđ in eis erat speciale oliȝ hodie ē ius cōe. Itē erat scđm spāle in filio ꝙ h̃ditatē non agnitaȝ in suos heredes transmittebat: vt. j. de his qui

ante

ante aper.ta.l.vnica. Item erat tertiũ speciale in filio: vt hereditatem repudiatam.j.trienium posset adire:vt.j.de repu. here.l. vlti.Tex.& in omnes.q.d.nedum in filiofa.Tex.siue cognatos.sub.vel agnatos. Tex.protelandam.i. extendendam.sub.l.per legẽ p̃ntẽ.Tex.deliberationẽ.i.ius deliberãdi.Tex.meruerit.sub.a.l.ad hoc facit.j.qđ dicit.minime deliberationibus petitis.sed si peteret a iudice secus: vt.j.e.l. vlti.§.vlti.Alij intelligunt meruerit.s.a principe. Text.non fecit.q2 non petijt deliberationem. Tex.renunciauerit.i.nõ repudiauerit hereditatem.Tex.arbitrium.sub. deliberãdi. Tex.& siquidem.modo annectit aliud dictum in spẽ. Text. petita.s.a principe vl' a iudice.sed a.l.delata.Text.hoc ius. s.deliberandi.Tex.si enim.Incipit quartum dictum.Text. ipse .s. cui defertur hereditas. Tex.insinuatum.i.apertum. Tex.manifestauerit.similiter q2 qđ erat continuum a principe ex die anni vtilis currit:vt.s.đ tẽporibus in inte. resti. l.superuacuam.Tex.ab huiusmodi b̃n̄ficio.exposuit. Pla. adeunde hereditatis.sed nos exponimus ab huiusmodi.l. s.deliberandi.Tex.seruabitur.quia heredes a beneficio deliberationis exclusi sunt.¶ Or segnori circa.l.istam est aliquãtulum insistendum.Et no.h̃ ꝙ est duplex tp̃s deliberãdi. Est vnum qđ petitur ab homine. Aliud qđ indulgetur a lege. Petitur ab homine.defertur mihi hereditas. veniunt creditores & dicunt.solue solue.dico ego non adiui ad huc heredi.dicunt creditores. renunciasti hereditati. dico ego heres:non:sed volo deliberare.vnde volo adire iudicem:vt det mihi tempus ad deliberandum.& si peto a principe dabit mihi spatium vnius anni.si ab alio iudice: dabit mihi spatium nouem mensium:vt.j.eo.l.scimus.§. si fine. & s.e.l.curatoris.Est tempus deliberandi:qđ defertur a.l.vt si forte creditores non dicunt aliquid mihi:a lege habeo tẽpus deliberandi.sc3 annum.si morior pendente anno: reliquu3 tempus transmitto ad meos successores.sed si elapso anno sum mortuus:non transmitto.quia si viuerẽ:ego esse3 exclusus a beneficio deliberationis:& currit mihi annus: exquo cognoui hereditatẽ esse mihi delatam.& hoc vult dicere ista.l.Sed vr̃ cõtra q2 videt̃ ꝙ si morior pendẽte anno: ꝙ heres habeat reliquum anni: & quattuor menses plus:vt j.si pen.ap.l.sed si vnus.§.vlti.Ad qđ quidam dicunt ꝙ vbi petit̃ a iudice: dat̃ spatium quattuor mensium & habet reliquum tempus anni.& sic loquit̃.l.contra.Sed vbi petit̃.a.l. illud residuum habet:& nõ vltra:& sic intelligit̃ hic.Uel dicatis aliter.hẽbam aliquã causa3 meo nomine in qua succubueram & appellaueram:& hẽbam hereditatem quã nõ adiui nec repudiaui.vnde si decedo pẽdente anno.reliquum tẽpus deliberationis dat̃ heredibus:& insuper quattuor mẽses ad prosequendam appellationem.& sic nihil de.l.ista ad illam & hanc approbo. ¶ Sed pone mihi extraneo defert̃ hereditas.& voco extraneum omnem qui nõ est in ptãte: vt s.de rei vxo.act̃.l.j.§.extraneum.ego intra annu3 nec repudiaui:nec adiui:nunquid post annum adeam? Dixit Pla. ꝙ non: q2 extraneus heres debebat infra annum adire vel repudiare.post annum excluditur:q2 ius adeũdi est annale. & hoc dicebat ar.huius.l.sed hec opi.non est bona. Et dicẽ dũ est ꝙ si defertur mihi extraneo hereditas: si viuo elapso anno: potero adire infra.xxx.annos:quia aditio hereditatis est beneficium iuris ciuilis vt.ff. de peti.here.l.j. Et beneficia iuris ciuilis sunt perpetua.i.duratura vsq3 ad.xxx. annos.vt insti.de perpe.& temp.act̃.in prin. Item secunda ratione.hec est regula:qui nõ repudiauit põt adire. hec indefinita est:& licet adire quandocunq3 vsq3 ad.xxx. annos: vt.s.eo.l.si curatoris. Ite3 tertia ratione:quia.l.videt̃ velle si sum exheredatus:& tu institutus habeo querela3.si tu differs per annum maliciose adire hereditatem : iudex coget te adire post annum:vt.ff.de inoffi. testa.l. sancimus. Nec ob.qđ dicit littera ista:quia intelligo ab omni beneficio:sc3 deliberandi: non autem a beneficio adeunde hereditatis. Et ideo circa articulum istum ita distinguetis vt consueui distinguere.Heredes alij dicuntur sui:alij extranei.Dicũtur sui heredes qui erant in potestate defuncti tẽpore mortis vt filij:nepotes:& ꝓnepotes:vt insti.đ here.qua.& diffe. §.sui.Sui h̃ides ꝑpetuo adeunt: & perpetuo repudiant:vt s.e.l.licet.& perpetuo hereditatem suoꝝ parentum nõ agnitam in suos liberos transmittũt: vt.j.de his qui ante ap.ta. l.vna.&.j.de cadu.tol.l.vna.§.in nouissimo. Hoc verum est nisi iam repudiasset eam vel petiuisset tp̃s ad deliberandũ. & assignatum est ei tẽpus:& illud tempus elapsum est & nõ adiuit:vt.ff.đ acqui.here.l.q̃diu.&.ff.de bo.aucto. iud.pos. l.si seruus.& ar.s.e.l.si curatoris.Si aute3 sunt extranei heredes:hic ita subdistinguetis.q2 aut extranei heredes ignorant hereditatem sibi esse delatam :aut sciunt hereditatem sibi esse delatam. Si ignorant: indubitãter hoc casu si moriuntur non transmittunt in suos heredes hereditatem nõ agnitam:immo excludũtur eius heredes: vt.s.e.l. quoniã. Si autem sciunt hereditatem sibi delatam esse : refert: aut eam adierunt:& tunc sola voluntate eam transmittunt:vt.s. e.l.si auia.si autẽ non adierunt:aut venit dies adeunde hereditatis:q2 deferebatur hereditas pure : & ipse non repudiauit:& sciebat sibi hereditatem esse delata3.si decedit infra annum:reliquũ tempus transmittit in suos successores: sc3 ius deliberationis vt hic.si autem post annum decessit: ius deliberationis non transmittit. si autem non cessit idest non venit dies delate hereditatis: q2 hereditas delata erat sub conditione.si decedat pendente conditione: trãsmittit. Uel ꝺm veteres.ll.si erat heres ex parte cũ non erãt aperte tabule:nihil ad heredem quãdocunq3 decedat transmittit. sed si viueret:poterit adire existente conditione.& ꝺm Pla. poterit adire infra annũ ex die existentis ꝯditionis . sed ꝺm nos poterit adire perpetuo vt.s.dictũ est.

Uidazelogio. Hec.l. sicut & superior ẽ noua.l.iusti.impe.Et in.l.ista primo ponũtur due q̃ones.& primo vna: & postea alia: & tertio determinantur : sed ego primo ponam q̃onem & adijciã eius solõnẽ. ¶ Prima qõ ẽ talis. Quidam fecit testm̃ & in testõ suo ita dixit. titiũ instituo mihi herede3 in duas vncias:& quedam legata adiecit.postea ita dixit.predictũ titiũ in quattuor vncias instituo mihi heredem.postea legata quedam minima subiecit.postea ita dixit. dictum titium instituo heredem in reliquas vncias & nulla legata subiecit.iste titi⁹ putabat se cautum hoiem:legit testamentũ & dixit.iste testator credidit me decipere & ego decipiam eum:q2 admittam vltimam instõnem.& illam in qua pauca legata sunt relicta:licet hoc facere heredi? Rñ.ꝙ non licet:vnde d3 oẽs instõnes agnoscere vel repudiare.¶ Secunda questio est talis. Testator fecit testm̃ hoc modo.titiũ pro vna dimidia heredem instituit & ab eo nulla legata reliquit prestanda.filium pupillu3 pro alia dimidia instituit heredem & legata reliq̃t & postea subiecit.si filius nõ erit heres:titiu3 coheredẽ substituo. mortuo testatore titius adiuit hereditatẽ & pupillus.& tandẽ decessit pupillus iste.dicit ipse substitutus:adibo ex substitutione an ex instõne?& calculat:& vult repudiare pupillarẽ substitutionẽ:queritur nunquid possit? Respondet impator ꝙ nõ põt : exquo adiuit ꝓ pte h̃ditatẽ.s3 si res cẽt integra: h̃n̄ posset repudiare.Tex.quidam elogio.i.testamento:vt.ff.de custo.& ex.re.l.diuus.Tex.heredẽ scripsit.sub.aliquẽ.Tex. in certas vncias.i.in duas.& adiecit legata. Tex.vel q̃tascunq3.s.quattuor:& pauca legata reliquit.Tex. modũ. sub. & h̃dem instituit:& nulla legata reliquit. Tex.ille.s. primo institutus.Tex.permittitur.hec est prima.qõ.& sub.ei facere nõ permittit̃:vt dicit in fi.Tex.similiq3 mõ.hec ẽ secũda qõ quã annectit statim anteq̃ determinet primam qõne3.Tex. ex parte.s.dimidia:q2 appellatiõe ptis &c.vt.ff.de verb. sig. l.nomẽ filiaꝝ.§.portionis.Tex.quẽ.s.extraneu3.Tex.adijt. sc3 pro semisse.Tex.postea adhuc in p̃ma etate.i. in pupillari in larga significatione.s3 prima etas nõ est in stricta significatiõe:vt.s.l.si infanti.& ibi dixi.Tex.subtractus est.s. mortu⁹ est.Tex.eãdẽ.sub.q̃ deferebat̃ ex pupillari substõne.Tex.vtrãq3 igit̃.hucusq3 posuit duas qõnes: mõ eas simul dterminat.Tex.dubitationẽ.s.p̃ie qõnis & scđe. Tex. placuit.hic determinat primã qõne3.Tex.siue in pupillari substõne.hic determinat scđa3 qõne3. Tex.admittẽ.i.agnoscere.Tex.pupillarẽ.d3 ergo agnoscẽ pupillarẽ. Uñ not.

in.l.ista.si aliquis est institutus in pluribꝰ partibus: ⁊ velit vnā ptē agnoscere.⁊ aliā repudiare:hoc sibi nō lꝫ. qꝛ si posset hoc facere:inueniret̃ defunctus ꝑ parte testatus: ꝑ pte intestatus decessisse:qđ eē nō dꝫ : vt.ff.de reg.iur.l.ius nostrum.Et ad istud cōcordat ꝙ si aliquis est institutus in diuersis partibus:oēs tenet̃ agnoscere:vel oēs repudiare:vt ff.de admit.⁊ acqu.here.l.j.⁊.ij.⁊.ff.de here.insti.l. liber bō in fi.⁊.ff.de bo.liber.l.si libertus preterito.Item no.si relinquuntur due partes alicui.vna iure instōnis.alia iure substōnis.si ipse agnouit vnam:non pōt repudiare aliam: vt.ff. de impu.⁊ alijs sub.l.testō.⁊ ita qui in vna parte approbat voluntatem defuncti:ita aliaꝫ dꝫ approbare:vt.j.de cadu. tollen.l.vna.§.sic itaqꝫ.al's his.¶Or segnori ad.l. istaꝫ signantur contra.q̃tum ad secūdaꝫ qōnem.ll. videntur contradicere que videntur dicere ꝙ ipse substitutus potest habere paternam hereditatem:⁊ repudiare pupillarem: vt.ff. de acquiren.heredi.l.quesitum.⁊.l.iuli.⁊.l. si tu ex parte.in fi.¶Ad solutionem quoꝝ ꝯtrariorum quidaꝫ dixerunt.qđ in l.contra.dicitur:hic corrigit̃.qꝛ nō est nouum ⁊c̄.vt.ff.de le. ⁊ consti.l.non est nouum.Alij voluerunt dicere regulariter est verū qđ hic dr̃. Fallit in fratre impuberis instituto pro parte:⁊ impuberi substituto ꝑ alia pte.⁊ sic intelligit̃.l. cōtra.⁊ ad hoc est ar.ff.de vul.⁊ pu.sub.l.si filius. Uel potest dici ꝭm Jo.⁊ Azo.refert si pupillus instituitur ꝑ dimidia: extraneus pro alia dimidia.si extraneus adiuit hereditateꝫ pro sua dimidia:⁊ pupillus pro alia dimidia : ⁊ extraneus heres est substitutus pupillo:nō pōt repudiare pupillarem vt hic. Secus tñ est: si est institutus alter q̃ non esset coheres pupilli.quia si substitutus vult habere pupillareꝫ:pōt. sed si pupillus abstinuisset se a patria hereditate: hñ posset substitutus habere pupillarē:nisi eēt frater pupilli. ⁊ sic intelliguntur.ll.contrarie.⁊ ad istam solutionē facit.ff.de vul. ⁊ pu.sub.l.sed ⁊ si plures.Et ad solutionem hoꝝ ꝯtrarioꝝ ⁊ vt plene liqueat iste articulus ita distinguetis vt consueui distinguere: ⁊ aduertatis eaꝫ:qꝛ do.Azo scripsit eaꝫ hic: ⁊ non est prosecutus rectum ordinē.Refert aut alicui defert̃ vnum legatum:aut alicui deferuntur plura legata: aut vna hereditas:aut vna pars hereditatis: aut plures portiones hereditatis: aut plures hr̃ditates diuersis testamentis: aut plures hereditates eodem testamento. In primo casu scꝫ quando relinquitur alicui legatum vnius rei non licet pro parte agnoscere:pro parte repudiare:lꝫ liceat suis heredibus pro parte adire:vel pro parte repudiare:qꝛ tunc efficiūtur plura legata:vt.ff.de le.j.l.legatarius. Si autem plura legata alicui relinquatur rebus enumeratis: qꝛ dicit testor lego talem domum ⁊ talem fundum tali.hoc casu licet legatario vnum agnoscere:aliud repudiare: sicut sibi placet. lꝫ secus est si legatur sub vno nomine:vt lego gregeꝫ:vt.ff. de le.ij. l.neminem.⁊.l.sed duobus legatis.⁊.l. si ex pluribus. In hereditatibus refertur si vna hereditas ꝺfertur alicui: qꝛ titius instituit insolidum heredem:hoc casu si velis totā habere potes:sꝫ si velis pro parte habere:hoc tibi non lꝫ: vt.ff.de acquir.here.l.j.⁊.ij.⁊ hoc illa ratione:qꝛ nō pōt q̃s pro parte decedere intestatus:⁊ pro parte testatus. Si aūt relinquitur alicui pars hr̃ditatis:qꝛ instituit te ex dimidia: aliuꝫ ex alia dimidia.tu adiuisti pro dimidia. coheres tuus repudiat.tu non vis ꝙ sua portio accrescat tibi:quia dicis ex quo ille repudiauit:vituperiuꝫ esset mihi si adirem: sicut fit apud nos in potestarijs:nam si aliquis vocatur ptās alicuius ciuitatis ⁊ repudiat.dedignatur alius q̃nꝫ qui postea eligitur recipere illam potestariam:sed q̃nꝫ aliqui nō dedignant̃.vnde mō tu vis repudiare ptē coheredis: lꝫ ne tibi facere? Rñ.si nulli sunt creditores.nō lꝫ tibi:ne defunctus decederet ꝑ parte testatus:⁊ ꝑ pte intestatus:vt.ff.de acquiren.heredi.l.j.⁊.ij.⁊ portio repudiātis accrescit alteri adeunti eo inuito:vt.j. ꝺ cadu.tollē.l.vnica.§.his itaqꝫ. Si autem creditores:ex quo coheres repudiauerit: licebit tibi tuam partem repudiare:nisi creditores essent contenti pro tua parte:vel quatenus esꝫ in bonis:qꝛ tūc non licebit tibi repudiare:vt.ff.de acqui.here.l.cum hr̃ditatē.Si autꝫ deferunt̃ plures portiones:vt in.l.ista.non licꝫ tibi agnoscere vnam:sed omnes debes agnoscere:vt.ff.de acqui.hr̃di.l. si solus.Si autē deferunt̃ plures hr̃ditates ex diuersis testamentis:illud mēbrū indubitabile est.i. nō est dubitatio.q̃n omnes possit adire vel vnā adire:⁊ aliam repudiare.qꝛ vna pōt eē damnosa ⁊ alia lucrosa:⁊ qꝛ adire est volūtatis. vt.s. e.l.nec emere.Si aūt plures hr̃ditates deferant̃ eodē testamento:vt cum testator te instituit: ⁊ filio suo te pupillariter substituit:diuerse sunt hereditates:vt.ff.de vul.⁊ pu. sub.l. patris.In casu isto refert:aut substitutus pupillo ē ꝑ parte institutus:⁊ adiuit partē suam hr̃ditatis:nō lꝫ pupillarē repudiare vt hic.si non ē substitutus pupillo institutus:puta pupillus habebat coheredeꝫ.si pupillus abstinuit:accrescitꝰ coheredi.⁊ substitutus vocabitur ad bona pupillaria: vt in.ll.ꝯrijs.Sed si filius non ē institutus: ⁊ aliquis est ei substitutus.nam filio exhr̃dato potest substitui.vt.ff.de vul. ⁊ pu.sub.l.j.si substitutus ē ei suus heres.si repudiat paternam hr̃ditatem hꝫ pupillarem : qꝛ ē suus heres velit nolit: vt.ff.de fideicom.liber.l.cum queritur.al's cum vero.§.cum itaqꝫ.⁊.§.si quis suum.Si est extraneus: si nō adiuit paternam hereditatem:non licet adire pupillarem : qꝛ ea que ex testō relinquūtur:si ex testō non aditur hereditas:nō valēt: vt.ff.de fideicom.l.eam quā frater tuus.Uel pōt dici.precedens casus nō ē simpliciter expeditus: qꝛ si filius suus substituitur ⁊ ipse repudiat hereditatem:nihilominus libertates debent̃:qꝛ suus hr̃s ē velit nolit:licet possit se abstinere iure pretorio.⁊ ita intelligitur ille.§.si quis suum. ⁊ est hoc fauore libertatis.Sed quātū ad alia relicta:si institutus repudiat.⁊ loquor si ē substitutꝰ pupillariter. si euanescit institutio:qꝛ substitutio pendet ex instōne.similiter ⁊ substitutio euanescit.Secus in vulgari substitutione.vt.ff. de mi.⁊ si sine.§.sed quod pap.

Cum aliquis. Lex ista sicut ⁊ due prime ē noua.l.dñi iusti.⁊ ē vna.l.decisionibus ꝓpter quas codex noster fuit solutus ⁊ postea religatus.Et in ea ponetis ita casum.Ego te de possessione libertatis in seruitutem vendicabam.dicendo te seruum meū esse.tu dicebas te liberū. pendente iudicio liberali quidam instituit te heredem.dicebam tibi vt adires hr̃ditateꝫ.⁊ per hoc mihi quereres hereditatem.tu indignatus resistis mihi. mō querit̃ quid iuris sit?Et licꝫ de ista qōne fuit dubitatum apud veteres. tamen iusti.ita diffinit.aut pēdente liberali causa fuisti institutus. puta qꝛ ita dixit testator. instituo mihi talem.i.stichū seruuꝫ talis.i.titij.quo casu teneris adire ipso iubente. sed ex ista aditione circa libertatē non fit preiudicium.vnde siue ꝓnūciaberis liber siue seruus.retinebo hereditatem. Si auteꝫ testator instituit te simpliciter.qꝛ non fecit mētionē mei dñi. quo casu non teneris adire iussu meo.⁊ hoc casu.si eris seruus ꝓnunciatus:mihi dño acquires.si autē eris ꝓnunciatus liber:tibi acquires. Tex.cum aliquis.s.testator. Tex. pena sibi imponitur.qꝛ dr̃ amodo seruus.Tex.illum. pone stichum.Tex.illius.pone titij.Tex.ꝓnūcietur.q.d. nullū lucrum vel damnum habebit ex illa hereditate.Tex.ad eū: idest ad titium.Tex.ex hoc ei.s.sticho.Tex.generādo : scilꝫ circa suā libertatem.Tex.habita.qꝛ dixit.talē instituo mihi heredem.nō autem dixit seruum domini talis instituo mihi heredem.Tex.siue agente eo.quia prouocat de possessione seruitutis in libertatem.Tex.siue pulsato.i.conuento. ⁊ si prouocabatur de possessione libertatis in seruitutem.Tex. acquirat.i.acqrere teneatur. Tex.maluerit.sub.⁊ nō aliter: vt.s.e.l.nec emere.¶Or segnori ad.l.istaꝫ signat̃ quoddā contrarium.hic dicitur:si testator instituit stichū seruum talis:stichus cogitur adire velit nolit. Sed nonne cōtradicit l.que dicit ꝙ seruus iubente domino nō pōt compelli adire si nō vult:vt.s.de heredi. insti.l.cū ꝓponas.¶Ad solutionem cuius contrarij pōt dici vno mō sic:qꝛ est differētia inter iussum ⁊ preceptum.si dominus dicit adeas:potest dicere seruus:nolo adire vt ibi.si dicat dominus. pcipio tibi vt adeas:dꝫ cogi adire vt hic.Ul' pōt dici.si dñs dicit:adeas. ⁊ ipse non vult adire.si dñs non ꝓcedit vltra:non queritur sibi per euꝫ hr̃ditas vt ibi.sꝫ si dominus vult cogere eū:pōt vt hic.Uel pōt dici.aut seruus instituit̃ sui contēplatione: ⁊ tunc

ꝛ tunc non potest cogi adire vt ibi. aut seruus instituit͛ ꝯtem platione domini: ꝛ tūc potest cogi adire vt hic. Uel potest dici vt dicatur sic. si seruus instituitur pendēte liberali cā ꝛ dominus iubet eū adire: ꝛ seruus recusat adire: tunc cogit͛ adire per iudicem. qꝛ hic dubitatur de eius statu: ꝛ sic intelligitur hic. secus si non dubitatur de eius statu vt ibi. Et ex l. ista colligitur ar. ad id de quo sepe dubitatur. De finibus plebanatuum est contentio inter ciuitates: vnde sepe fit ista malitia. vadūt duo bononienses: ꝛ cōtrahūt cū duobus mutinensibus vltra pōtē sancti ambrosij. ꝛ dicunt actū in diocesi bonoñ. vltra pōtē sancti ambrosij. Et ecōtra quid faciūt mutinenses: veniunt ꝛ cōtrahunt ad sanctam mariā in strata. ꝛ dicunt actuꝫ in diocesi mut. ad scām mariā in strata. mō queritur an hec instrumenta p̄iudicent? Et est in ar. hec lr̄a ꝙ non: qꝛ hic instituit te heredē pēdente iudicio liberali: qꝛ dixit. te instituo seruum talis. non preiudicat tibi quo ad libertatem. sic ista instrumenta facta inter alios non preiudicant quo ad cōfines. Et ad hoc est ar. ff. de leg. iij. l. predijs. §. titio. ꝛ. ff. de ori. iur. l. ij. §. ijsdē. ꝛ. ff. ad vell. l. seia mancipia. ꝛ. j. res inter ali. ac. per totum. Est tamen cōtra. arg. qđ vr͛ ꝙ instrumenta facta inter alios preiudicent. Ecce si continetur in instrumento: qꝛ promisisti. x. titio seruo meo: stat͛ huic scripture vt iste credatur meus seruus: nisi cōtra. ꝓbet͛: vt. j. de cōtrahen. ꝛ cōmit. stipu. l. optimā. Sed ibi statur instrumēto vt si continetur in instrumento ꝙ promisisti titio seruo meo x. ꝛ postea velis dicere ꝙ non valet stipulatio: qꝛ nō erat seruus meus: non licet tibi dicere ꝙ venis cōtra factuꝫ tuum. Iteꝫ est ar. cōtra. ꝙ si filio relinquitur cōtemplatiōe patris. patri queritur: vt. ff. de condi. ꝛ demon. l. filiosa. Sed istud est ea rōne: qꝛ legans filio contemplatione patris: patri videtur legare. Et de hoc no. extra de sen. ex. cum olim. in. q. j. Itē ex hac. l. colligitur ar. ad questionē de ambassiatoribus quā no. s. de sacrosan. eccle. l. j. ꝛ. s. de fur. ꝛ ser. cor. l. vlti. ꝛ hic repete. Item ex principio huius. l. colligo ar. ad questionem talem quaꝫ iam habui de facto. ꝛ fuit questio talis ꝛ in qua obtinui. Quidam vendicabat quandam mulierēꝫ cum prole sua in suum dominium. mulier cuius partem fouebam lite contesta. negauit se ancillam. postea fuit probatuꝫ contra eā. postea ipsa vult dicere ꝙ lꝫ ipsa fuerit ancilla: tñ ipsa fuit manumissa: ꝛ in questiōe ista an debeat audiri. Opponebatur ꝙ non ar. tali. Ego video ꝙ si ego peto a te rem titij quam dico mihi hypotecatam: ꝛ tu negas habere rem aliquam titij. ꝛ ego probo rem titij apud te esse: ꝛ tu velis postea dicere rem illam tibi fuisse obligatam prius. ꝛ sic te potiorem non debes audiri propter tuum mendacium: vt in aucten. de tri. ꝛ semis. §. studium quoqꝫ. Ad quod ego respondebam ꝙ illud habet locum in hypotecis: ꝛ non in rei vendi. qua modo agitur: quia nemo prohibetur pluribus exceptionibus vt in contrarijs: vt. ff. de proba. l. cum de indebito. circa princip. ꝛ. ff. de exceptio. l. nemo. Resistebat aduocatus aduerse partis. hic non agitur rei vendi. immo agitur preiudiciali. Ad qđ respondi. rei vendicatione agitur: cum agitur preiudiciali: quia in preiudiciali vēdicatur rei dominium. Et hoc dicebam per. l. istam. in principio. l. eum qui de sua conditione rei qui dominium suum vendicabat ꝛc. Parum enim differunt ista iura. s. rei vendi. ꝛ preiudicialis in rem nisi ꝙ cum agitur rei vendi. res petitur a tertio respectu rei petite. ꝛ agitur preiudiciali cum res que vēdicatur est ipse reus. Et ad hanc questionem bene potest adaptari in ar. pal. ff. de proba. l. cum de indebito. in princi. vbi dicitur de illo qui negauit se pecuniam recepisse: qꝛ lꝫ probetur ei ꝙ recipit: tamen audietur si vult probare se debitum recepisse. ad qđ etiam facit extra de solu. c. is qui.

Scimus. Sicut tres p̄cedentes. ll. sunt. ll. domini iusti. ita ista. Et debetis scire ꝙ hec. l. dirigitur ad senatum vrbis Rome: vt patet ex. l. subscriptiōe. ꝛ ex fine huius. l. Et ex hoc colligetis ꝙ hec. l. est generalis: cum dirigitur ad senatum. Item no. ꝙ hec. l. diuiditur in nouem partes. Prima durat vsqꝫ ibi. cum igitur ꝛc. ꝛ recitat antiquitatem. Secunda pars incipit ibi. ꝛ ponit nouum ius. Tertia pars incipit ibi. sed si prefatam. ꝛ durat vsqꝫ ad. §. si vero pars. ꝛ ponit effectum noui iuris. Quarta pars incipit ibi ꝛ durat vsqꝫ ad. §. ꝛ hec quidem. ꝛ ponit quid sit si nouum ius sit neglectum. Quinta pars incipit ibi. ꝛ durat vsqꝫ ad. §. siqs autem temerario. ꝛ ponit quid sit nouum ius super parte electum ꝛ pro parte neglectum. Sexta pars incipit ibi ꝛ tractat de eadē materia. Et septima. Et octaua. Et nona. ¶ Et prima pars huius. l. que non valet vnaꝫ bonam festucam dicit ita. Olim erat quedam antiqua. l. etiam innouata per iusti. que dicebat ꝙ heres non peteret tempus ad deliberandum: quia a. l. habebat annuꝫ. ¶ Item erat alia constitutio qua continebatur. si heres adibat hereditatem lucrosam ꝛ apparebat postea es alienuꝫ immensum: heres poterat abstinere. ¶ Erat tertia constitutio diui gordiani quā scripsit ad Pla. in qua continebatur ꝙ miles qui adibat hereditatem non teneretur creditoribus respondere: nisi quatenus esset. in bonis defuncti. nec bona eorum militum a creditoribus inquietentur: quia milites nostros arma scire volumus ꝛ non leges. Et de istis tribus constitutionibus iusti. vult facere vnam constitutionem. que si bene seruat͛. beneficium deliberationis erit superuacuum. ꝛ non erit necessarium. nisi forte hominibus formidolosis. Tex. vnam. que est s. e. l. cum antiquioribus. Tex. aliā. sub. quā non habemus. Dicimus tñ ꝙ mens istius constōnis erat: ꝙ si aliquis adibat hereditatē lucrosam ꝛ postea apparebat es alienuꝫ immensum: illam poterat repudiare. Tex. constitutionē. s. tertiam. Tex. diuus gordianus. s. impr. Tex. ipsoruꝫ. s. militū. Tex. cuius. s. cōstitutiōis. Tex. arma ꝛ enim magis electiue ponitur. q. d. vt sciāt arma ꝛ iura. sꝫ magis arma. sicut ꝛ ibi. magis volo esse diues q̄ pauper. i. volo esse diues ꝛ non pauper. Et no. hic ꝙ milites nostros arma volumus scire ꝛ non. ll. concor. s. loca. l. milites. ꝛ. s. de condi. ob causam da. l. si milites. Sed videtur contra. s. de le. ꝛ con. l. leges sacratissime ꝛc. ergo a militibus. Respon. ab omnibus sciri debent: nō tamen a militibus. quia militibus permissum est ignorare iura: vt. s. de iuris ꝛ facti igno. l. j. Tex. vnaꝫ legē: scilicet presentem. Tex. inueniat. s. ab initio. Tex. auxiliuꝫ: scilicet hodie. Tex. suspitione. Unde no. hic quidam sunt formidolosi ꝛc. vt. j. eo. l. §. sed quia quidam. Sunt quidam faciles ad iusiurandum: vt. ff. de condi. insti. l. que sub conditione circa princi. §. quotiens. Et ad istud est simile. ff. ad trebel. l. quia poterat.

Cum igitur. Hic incipit. ij. pars huius. l. Et in ista scōa parte ponuntur plures casus. Et facit hic iusti. diuisionem talem. Cum alicui defertur hereditas: aut est certus hereditatem eē lucrosaꝫ. ꝛ eam pōt spe certissima adire. aut est certus dānosam esse: ꝛ spe concussa potest repudiare. aut dubitat sit damnosa vl͛ lucrosa. In primo casu spem certissimam habet: nec indiget beneficio deliberandi. quia exquo certum est eam esse lucrosaꝫ poterit omnibus satisfacere. s. creditoribus ꝛ legatarijs. In secundo casu non valet ad emendum brigam: vñ repudiet eam infra spacium trium mensium: nec indigebit beneficio deliberationis vel inuentarij. In tertio casu vbi dubitat sit damnosa vel lucrosa: in isto dubio non petat tempus ad deliberandum: non simpliciter adeat sed faciat inuentarium. ꝙ si res sunt in presentia: debet incohari infra xxx. dies ex die apertarum tabularum: vel exquo cognouit hereditatem sibi esse delatam ꝛ adiuit: ꝛ postea infra alios lx. dies debet inuentarium complere: ꝛ debet facere in presentia tabulariorūꝫ ꝛ testium non minus trium fidedignoꝝ ꝛ debet incohari inuentariū premissio venerabili signo sancte crucis ante manum heredis ꝓposito. ꝛ dꝫ ipse heres in fine inuentarii scribere res. si autem est ignarus litteraruꝫ: tunc tabularius subscribat. si autē res non sunt in p̄ñtia: qꝛ hereditas est in vno loco. ꝛ si heres habet domiciliū in alio loco. tūc heres adeat cū b̄ñficio inuētarij: ꝛ hꝫ spaciū anni ad idē inuētariū cōficiēdū. ꝛ ipse hīs debebit facere inuētariū vel per se vl͛ per legittimos ꝓcuratores destinādos ad locū vbi est hereditas. Tex. imiscuerit. adire est ex̄neorum: immiscere suoꝝ: vt. ff. de le. j. l. nam si. ꝛ insti. de here. qua. ꝛ diffe. §. extraneis. Tex. nullo idiget iuētario. sub. nec bene.

ficio delibera. Tex. similiq3 mō. mō ponit secundus casus. Tex. renunciet. i. repudiet. Tex. ad eius hr̄dita. sub. ex quo renunciauit. Tex. lucrosa sit. sub. ⁊ ex quo repudiauit eam: non l3 postea adire: vt. j. de repu. here. l. sicut. S3 vī cōtra. nam hic dicit φ daī annus. s3 vī tm̄ dari sex mēses: vt. s̄. de inoffi. te. l. sancimus. in fi. Ad qd̄ dicūt quidā. qd̄ ibi dicitur hic corrigit. Uel aliter ibi loquitur de tēpore: vt infra qd̄ tp̄s debeat adire heres. hic loquitur de tpe infra qd̄ delibe rat heres. Tex. sinaūt dubius. s. heres. ⁊ mō incipit tertius casus. Tex. admittenda. i. adeūda. Tex. si adeat hereditatē. si est extraneus cum beneficio inuentarij per formam. l. scri ptam. Tex. vel si immisceat. s. si est suus. ⁊ sic pone. l. per to tam. l. Tex. vt intra. xxx. dies. s. ⁊ intra vnum mensem. Tex. post apertas tabulas. i. post aditam hereditatem: vt. j. e. l. §. si vero postq̄3. ⁊ loquitur f̄m antiqua tpa f̄m que non pote rat adire clausis tabulis nisi eēt suus: vt dixi. s̄. e. l. fratris. Tex. habebat. Hic insistendum est: si dubitat heres sit he reditas lucrosa vel non: d3 adire vt hic dicitur. S3 currunt dies isti heredi: ex quo scit hereditatē sibi delatā? Quidam dicunt φ sic: vt. s̄. eo. l. cum antiquioribus. vel dicatis vt di citur. j. e. l. §. si vero postq̄3. Et si cognouerunt hereditatem esse sibi delatam ⁊ adiuerunt debent heredes facere inuen tarium infra tp̄s qd̄ hic dr̄. ⁊ hoc est ver in inuentario qd̄ fit ab herede. s3 in inuentario qd̄ fit a tutore: nō est certum tp̄s a. l. determinatū: vt. s̄. de admi. tu. l. tutores. Alij dicunt idē tempus qd̄ est in hr̄dibus ⁊ in tutoribus. Tex. intra alios lx. dies. i. intra alios duos menses. ⁊ sic tres mēses sunt sta tuti ad confectione3 inuentarij qd̄ facit heres. Sed nunqd istud tp̄s iudex poterit abbreuiare vel augere? Et vī φ sic: vt. ff. de re iudi. l. ij. ⁊. s̄. de dilationibus. l. siue pars. Ecōtra videtur in auc. de ap. ⁊ infra que tempora debet ap. §. j. col. iiij. qd̄ verius est. Nec ob. predicte. ll. q2 loquuntur in iudi cijs: ⁊ omnes dilationes iudiciales arbitrarie sunt. secus in illis que sunt extra iudicium. Tex. sub presentia tabu. ⁊ hoc dicunt quidam φ in confectione inuentarij sunt neces sarij duo tabularij: vt vnus scribat: ⁊ alter subscribat. Po test dici f̄m Azo. ⁊ ita scripsit hic. in presentia tabulariorū3 idest tabularij. ⁊ sic ponit plurale pro singulari: vt. s̄. d̄ epi. ⁊ cle. l. orphanotrophos. Tex. necessarij sunt. i. tres testes fide digni: ⁊ legatariorum: ⁊ creditorum: vt in auc̄. de here. ⁊ fal. §. sancimus. ⁊. §. si vero absunt. Uel dicatis φ debent vocari creditores ⁊ legatarij quorum interest: vt ar. s̄. si mi nor se ab heredi. absti. auc̄. omnes. Et qd̄ omnes tangit. ab omnibus debet approbari: vt. s̄. de auc. pres. l. vl. in fi. Tex. venerabili signo. s. sancte crucis. vt in auc. de mona. in prin. Sed quid si omissum sit signum sancte crucis? Respon. va let: vt. ff. de ven. inspi. l. j. in fi. Et hoc f̄m Hu. licet sit argu. contra. ff. de transa. c. l. cum hi. §. si pretor. Et illud generale. nihil de solemnitatibus est omittendum. ff. de in inte. resti. l. diuus. Tex. testibus. sub. non minus tribus: vt dictum est. Tex. interfuerint. Hic colligitur argu. φ testes qui adhibē tur in contractibus debent cognoscere contrahentes vt in auc̄. de here. ⁊ fal. §. sancimus. ⁊. §. si vero absunt. Tex. posi ta est. q2 hereditas est in vno loco: ⁊ heredes hn̄t domiciliū in alio loco. Tex. tunc eis. s. heredibus. Tex. a morte testa toris. i. ab apertura tabularum: vt. s̄. e. l. in ver. si autem du bius. ⁊ sub. ⁊ eum mortuum sciuit ⁊ adiuit: vt. j. e. l. §. si vero postq̄3. Tex. consummationem. Sed eo casu. s. quando he reditas est in vno loco ⁊ heres habet domicilium alibi: qn̄ debet inuentarium incohoare vel finire? Dicimus per locu3 a proportione numeri. sicut si res sunt i presentia hab3. xxx. dies ad incohoandum ⁊ ad consummandu3 sexaginta dies. ⁊ sic tribus mensibus. h3 vnum mensem ad incohoandum: ⁊ duos ad perficiendū: ⁊ sic tres. ita hic qn̄ sunt tres in absen tia ad incohoandum h3 quattuor menses: ⁊ ad pficiendum habebit alios octo. Alij dicunt φ habebit annū. Tex. pre fatum tempus. s. anni. Tex. distant. s. res hereditarie. Text. per procuratores. Sed hoc casu: nunquid ipse procura tor poterit facere subscriptionem? Uidet φ nō. nā. s̄. pxi. v̄. dixit φ heres h3 necesse hoc facere. Uel dic φ pōt. nā cū. l. sibi concessit facere inuentariū p pcuratorē: vī hoc ēt ꝯces sisse. Nā cum aliquid conceditr: id vī ꝯcedi sine quo id ex

pediri nō pōt: vt. ff. de pcu. l. ad legatū. ⁊. s̄. l. pxi. vbi loquit quando ipse heres facit legatarium. Tex. mittendos. i. vbi sunt posite res hereditarie. Sed nūquid erunt tot instru menta vel inuentaria: quot sunt ciuitates vbi sunt res he reditarie? Posset dici φ sic: vt ar. s̄. si cer. pe. l. eos. Uel po test dici φ heres faciat magnam cartam: ⁊ portet secum in omnibus ciuitatibus vel singulis locis vbi sunt res here ditarie: ⁊ facit plura instrumenta al's plura inuentaria. Et pro hoc est argu. ff. de euict. l. cum plures fundi. ⁊ arg. j. e. l. licentia. Sed denuo quero: nunquid vnum inuentariu3 poterit confici in pluribus cartis? Et videtur φ sic. nam ⁊ in libro rationum contractus antiquitus scribebantur: vn̄ argentarij tales edere cogebantur. Item lex dicit φ vnum testamentum potest scribi in pluribus codicibus: vt. ff. de tabu. exhi. l. locum. in prin. Uel potest dici: si ex tali iunctu ra emergeret dubietas non potest confici pluribus cartis: alioquin sic: vt q2 littere superioris carte sunt coniuncte in alia coniuncta: ⁊ hoc obseruat consuetudo. Sed denuo quero: nunquid diuersis diebus ⁊ mensibus potest scribi inuentarium? Respon. sic: dummodo scribat infra annum. al's infra spatium. ix. mensium: cum res sunt in abſētia: vel infra tres menses: cum sunt in p̄sentia. sed tamen heres di cat presentibus talibus testibus. tali die hoc scripsi. Item tali die presentibus illis ⁊ illis hoc scripsi. Lex. tn̄ dicit φ si miles per varios dies scripsit testm̄. varia testā videt face re: vt. ff. de testa. mil. l. miles. si testm̄ impfectū relinquat. S3 certe ea que sunt in diuersis locis scribat corā eisdē testib9. ⁊ testes nō videbunt res: s3 videbūt ea que facit heres. ⁊ iō daī ptās pbandi ꝯtrium ꝯ hidem: vt dicāt legatarij tu male scripsisti: vt. j. e. l. licentia. In his aūt que contra se scripsit: creditur ei: vt. s̄. ar. tuto. l. vlti.

Sed si prefatam. Hic incipit tertia pars huius. l. Et ponitur effectus ⁊ vtilitas inuentarij facti ab herede: Et di cit Justi. si heres cui defertur hereditas adiuit cum inuen tarij beneficio ⁊ in faciendo inuentarium predictam obser uationem obseruauerit: tenetur creditoribus hereditarijs quatenus est in hereditate: ⁊ detrahet falcidiam de legatis. Secundus casus est: si heres adiuit cum beneficio inuē tarij: siquidem creditores dicant. satisfacias nobis. ⁊ ipse heres satisfecit: ⁊ nihil remansit in hereditate. si postea ve niant alij creditores ⁊ dicant heredi. satisfacias nobis. di cit eis heres: eatis cum deo: quia nihil habeo. Tertius casus est: venerunt primo legatarij ad heredem: ⁊ ipse satis fecit eis. si postea veniunt creditores: dicet eis heres. nihil est in bonis: vnde non tenetur heres. sed creditores qui cer tant de damno vitando agent contra legatarios vel hypo. si erant obligate res: vl' condi. inde. Quartus casus est: quidam creditores qui erant vltimi tempore primo veniūt ad heredem: ⁊ ipse satisfecit eis. ⁊ postea veniunt primi: nū quid isti primi agent contra heredem? Certe non: nec con tra emptores qui emerunt ab herede. sed habebunt contra posteriores creditores hypotecariam actionem vel condi tionem ex. l. Tex. solidauerunt: idest insolidum compleue runt. Tex. habent. scilicet quia non tenentur heredes cre ditoribus hereditarijs vltra vires hereditatis. Text. bene ficio. sub. si legata excedant dodrantem: vt. ff. ad. l. fal. l. j. Tex. ⁊ eis satisfaciant. Incipit secundus casus. Text. ve niant. sub. ⁊ petant debitum. sic ⁊ alibi qui prior est: potior est: vt. ff. de pecul. l. si vero. Tex. incidant. sub. quod non de bet esse. Tex. s3 si legatarij. Incipit tertius casus. Tex. in terea venerint. sub. petentes sua legata. Text. ⁊ eis. scilicet legatarijs. Tex. ex here. defuncti. sub. vendendo eam. Tex. vel hypotecis. sub. ⁊ hoc cum solute erant res que erāt hy pothecate. Tex. vel conditione indebiti. Et sic not. hic φ alius soluit: ⁊ alius repetit: vt. ff. de condi. indebi. l. non est nouum. Sed cum agitur hic de condi. indebi. nonne le gata debentur legatarijs? Certe non: nisi deducto ere alie no. vt. ff. de regul. iuris. l. non debet. §. in re obscura. ⁊. ff. ad trebel. l. j. §. sui. Et ita si soluantur eis legata: agent credi tores contra eos condi. inde. quasi inde. soluta. Text. accō modare: vt. j. de codicil. l. vlt. Tex. si vō hides res. Incipit quartus

quartus casus. Tex. creditoribus. s. posterioribus. Tex. vel hypothecariã si habebãt hypothecata. Tex. vel per con. ex l. s. ista. sub. quãdo nõ habebant hypothecata. ⁊ hoc si nõ extant. vt. s. de peti. here. l. vlti. §. vlti. vel hypothecariã. s. quãdo corpora soluta erãt ei obligata. vel per cõdi. ex. l. ista quãdo erãt res vẽdite ⁊ de pcijs eaꝝ est solutum. Tex. offerre. ¶ Sed nõne puilegia nõ tẽpore sed ex causa cõsiderant: vt ff. de puileg. cre. l. puilegia. Verũ est in his q nõ habẽt hypothecam: sed hic habẽt. ⁊ ideo alijs pferunt: vt. j. qui po. in pig. ha. l. ij. Preterea illud est veꝝ cũ simul ꝯcurrũt. ¶ Sz instat: nõne licuit posterioribus creditoribus vigilare ⁊c. vt s. depo. l. vl. ⁊ heres excusat si soluit eis: qz putabat eis deberi? Respõdeo sic. sed ius prioꝝ creditoꝝ remanet saluuz cõtra posteriores. Tex. cõcedat: qz si ageret cõtra emptorẽ: ipse emptor ageret contra heredes: qđ nõ debz esse: vt. j. de vsur. rei iudi. l. vlti. Tex. psequẽtibus. vt. s. in precedẽtibus §. habuistis. ¶ Sed super isto. §. quero ⁊ formo qõnez quã no. j. e. l. in fi. Sed quid si pecunia redacta ex venditione rei hereditarie nõ fuerit soluta secũdis creditoribus nec posterioribus: immo heres eam consumpsit. ⁊ factus est non soluendo. nunquid dabitur regressus credit. prioribus contra emptores? Videtur ꝙ non per litteram istam: que saluos ⁊ tutos reddit emptores cum dicit nec aduersus emptores. Item quia tm̃ eis abest. scilz preciuz: quãtum eis adest scz res empta. Itẽ ipsi de dãno certãt vt ⁊ ipsi creditores. ⁊ in pari causa melior cõsueuit esse cõditio possidentis. Item reis fauẽdum est. vt. ff. de act. ⁊ oblig. l. arrianus. Ecõtra videtur scilicz ꝙ in subsidiũ detur actio in emptorez ipsis creditoribus hereditarijs: qz de eis loquor. arg. ff. de le. j. l. plane. ij. in prin. ⁊. ff. de eo per quẽ fac. est. l. vlti. §. j. ¶ Qualiter ergo emptoribus cõsulit? Respõdeo nõ habebũt cõtra heredem regressum de euict. ⁊ eis est iputandũ quare emerunt: qz voluntatis est emere. Itẽ imputẽt sibi quare in dubio de euictione cuz fideiussore sibi caueri nõ fecerint: ⁊ dãnum qđ qs ⁊c. vt. ff. de re. iur. l. qđ quis. Nec possunt repetere precium. ⁊ si peruenisset ad creditores hereditarios: qz repetitio nulla est ab eo qui suum recepit. i. sibi debitam: vt. ff. de cõdi. inde. l. repetitio. Item eis licuit vigilare ad cõsequẽdum sibi debitum: vt. ff. que in fraudẽ creditoꝝ. l. pupillus. Et ista sentẽtia põt probari per hanc litterã cum dicit: cum satis antiquioribus creditoribus prouisum est. ergo cum isto casu nõ sit prouisum. s. cum pecunia nõ fuit soluta secũdis creditoribus per ar. a cõtrario sensu qđ est fortissimum. vt. ff. de offi. eius cui mã. est iurisl. l. j. ⁊ per mentem ipsius Iustiniani. postq̃ cum creditoribus posterioribus nõ est actum. videt concessus regressus contra pignoꝝ possessores. ⁊ sic cõtra emptores hereditatis: debitore pri⁹ excusso per auc. de fideius. §. sed neq3. ¶ Sed quid si pecunia redacta ex vẽditione rei hereditarie soluta fuit priorib⁹ creditoribus. nũquid posteriores creditores poterũt aduocare rem ab emptore? Videtur dicẽdum ꝙ nõ: qz cum hec l. tueatur emptores a primis creditoribus cum satisfactum sit secũdis. multofortius debz dici ⁊ intelligi ꝙ tueat eos a posterioribus: quoꝝ minus ius ⁊ ptãs debilior est. Sz certe videt contradicẽdum postq̃ res vendita erat hypotheca ta oibus: quo iure. s. hypothece secũdi creditores poterunt aduocare. Nõ ob. qđ dicitur de primis creditoribus ꝙ nõ conceditur eis venire contra emptores: quia illud est ideo ꝙ non habent regressum contra posteriores. ⁊ sic eis consulitur ꝙ in posterioribus non est: quia eis non cõsulitur aduersus priores. Unde in ista qõne videtur ita dicendum ꝙ si emptor quando emit: hoc egit vt precium rei empte perueniret ad priores creditores ⁊ peruenit: tutus est contra posteriores ⁊ locum priorum obtinet: vt. j. de his qui in pri. cre. loco suc. l. si potiores. Item põt hoc probari per hanc l. etiam si hoc actum nõ fuit ꝙ perueniat preciuz ad priores creditores: quia satis habet. l. ꝙ perueniat pecunia ad creditores hereditarios. Item hoc videtur contingere ex beneficio inuentarij facti. nõne dicit. l. ista ꝙ heres in damno morari non debz: ne consequatur dãnum. vnde lucrum sperabat. nam si veniretur contra emptorem: per consequens veniretur contra heredem. qz tenet actione ex stipulatu forte ad duplum vel saltez ex vendito ad interesse: vt. ff. de act. emp. ⁊ vẽ. l. ex empto. Et qđ vna via negat: nõ debz alia via cõcedi. vt. ff. de curato. ⁊ tuto. da. ab his. l. scire. ⁊. j. de vsur. rei iudi. l. ij. in fi. ¶ Sed quid erit si creditores erant eiusdem temporis. ⁊ ille cui iam satisfactum est: ⁊ ille cui non est satisfactum. nunquid poterit aliter creditor cui satisfactũ non est ab eo cui solutum est qui est eiusdem temporis aduocare pro parte vt fiat communicatio? Respon. sic. vt argu. ff. de bo. aucto. iudi. possi. l. si non expedierit. §. quid ergo ibi. aut communicandum ⁊c.

In computatione.

Vos habuistis in superioribus q̃ beneficia consequit heres qui fecit inuẽtarium: qz nõ tenetur creditoribus vel legatarijs nisi quaten⁹ est in bonis. ⁊ põt defalcare. In isto. §. ponunt alia beneficia que cõsequit heres si fecit inuẽtarium. Ecce si heres adiuit hereditatẽ ⁊ inuẽtarium fecit: ipse sumptum factuz in funere ante omne es alienum põt detrahere. Itẽ qđ impendit in insinuatione testamenti: ante omnia põt detrahere. Itẽ qđ impendit in confectione iuentarij: ante oia põt detrahere. Itẽ qđ ipẽdit res hereditarias põt detrahere. Sed si forte defunct⁹ fuerat debitor heredis. si heres fecit inuẽtarium nõ confunditur sua actio: sed poterit sibi satisfacere ꝭm ordinẽ creditoꝝ. nam si prior creditor erat: primo satisfaciat sibi. si posterior. secundo satisfaciat sibi. Tex. patrimonij scz in inuentario positi: qđ debz heres qui facit inuẽtariũ ponere. Tex. ei. s. heredi. Tex. in funus. s. defuncti. nã expẽsa funeris omne es alienũ excedit: vt. ff. de relig. ⁊ sump. fu. l. penul. Tex. insinuatione. idest apertura. Et est aperiẽdum testm̃ nõ corã quocũq3 iudice: sed corã magistro census: ⁊ corã eo expedit. vt. s. de testa. l. consulta. Tex. vel inuẽtarij cõfectione. Et ita est hic argu. ꝙ tutor vel curator facit inuentarium expensis pupilli. Tex. causas. puta alendo familiã: vt. ff. de peti. here. l. diu⁹. Tex. persoluisse. sub. ⁊ id poterit ab hrẽditate excipe. Tex. confundantur. ¶ Unde no. si heres adijt hereditatẽ nõ facto inuẽtario. cõfunduntur actiones si in totũ successit: vel in parte ꝓ qua successit: vt. s. de pac. Sed si facit inuẽtariũ: non confundent actiões quãtuz ad effectum nisi essent tales que morte perirẽt: vt sunt actiones ex delictis: vt. ff. de here. ven. l. j. ⁊. ij. Tex. seruãda. vt si est primus. primo satisfaciat sibi. Et est seruãda prerogatiua quãtũ ad hypothecas. nam q prior est tẽpore: potior est iure: vt. j. qui potio. in pig. ha. l. ij. sed nõ quãtum ad personales actiones: qz priuilegia nõ considerant ex tẽpore sed ex causa: vt. ff. de priuileg. cre. l. priuilegia: nisi in illis casibus in quibus melior est conditio occupantis: vt. ff. qđ cũ eo q in ali. potest. l. ij. in fi. ⁊. ff. de re iudi. l. inter eos. ¶ Or segnori habetis hic. si heres fecit inuẽtarium: actiones competentes sibi nõ cõfundunt. Ad hoc accedit. j. ad. l. fal. l. in testõ. ⁊ ideo põt sibi satisfacere vt es alienum. Et circa materiã istã quero. Ponamus vendidi rem tibi ⁊ tradidi: ⁊ duplã euictionis nomine ꝓmisi. res est euicta a te. secuta euictione successisti mihi. vnde bñficio inuẽtarij. i. qz fecisti inuẽtarium actio tua nõ confunditur vt hic dicitur: sed retinebis ne duplum an simplum? Et videt ꝙ retineas duplum: quia actio tua in aliquo non est confusa vt hic dicitur. Vel põt dici ꝙ simplum retineas. argu. ff. ad. l. fal. l. cum emptor. Item alia rõne: cum non debeas pati dãnum neq3 lucrũ ex eius hereditate: vt in sequẽtibus. §. Preterea iste certat de lucro: creditores de damno. ⁊ nõ est eadem ratio ⁊c. vt. j. de codicil. l. vlti. Sed si vultis tenere p̃mam opinionem: dicetis ꝙ in. l. cum emptor. heres non fecit inuentarium. Nam. l. illa loquitur ꝭm antiqua tempora ꝭm que erat incognita inuentarij confectio. Item non ob. qđ dicitur in sequentibus. §. ꝙ heres non debet morari nec in lucro nec in damno: quia illud verum est occasione hereditatis: vt argu. ff. ad. l. fal. si heres. Et hanc questionem dominus Azo hoc ordine nõ prosequitur: sed hoc ordine est prosequenda. ¶ Sed denuo formo hic quandã questionez quã formauit hic dñs Azo. ⁊. s. de rei ven. l. cuz a matre. Et est questio talis. Pater vẽdidit funduz filij sui: filius insolidum vel ꝓ parte extitit patri heres. nũquid poterit filius vẽdicare fundũ ab emptore? Et videtur ꝙ non. arg. eius quod

dicitur in matre.s.de rei vendi.l.cum a matre in fi.7.s.de rebus alie.non alie.l.venditrici. Quidam dixerunt q aliud est in patre q in matre. Et dixerunt q si succedit patri in totum vel pro parte q filius no excluditur a rei ven.q2 pater est legittimus administrator filij.vnde interdicta est alienatio.vt.j.de bo.ma.l.j.in fi.7.j.de bo.que lib.l.cu non solu.§.vbi. Nam 7 ipse pater posset venire 9:cu cotra.l.sit veditu.vt.j.de agri.7 cen.l.queadmodu.multomagis ergo filius cu pleruq3 plus heredi permittit q defuncto.vt.j.de euict.l.vlti. Simile est in patrono q est heres liberti.7 tn agit reuocatoria.vt.j.si qd in frau.pa.fue.alie.l.vlti.7.ff.si qd in frau.pa.fue.alie.l.iij.§.patronu3.7.§.si intestatus.7.l.vltima. Sz mater filij no est legittima administratrix:q2 no hab3 filium in ptate.vt insti.de adop.§.femine.vnde ide in ea qd in extraneo. Sed videtur verius q ide sit in patre.7 l3 sit iterdicta patri administratio ne alienet:tn eo mortuo tenet filius ex euictioe:7 que de euictioe 7c.vt.ff.de euic.l.vendicante.l3 illa regula recipiat instatia.ff.de euic.l.qui a pupillo. Ite no ob.qd dicit de patrono:q2 patronus no est legittim9 administrator liberti:sicut pater. Sed in qone ista videt ita dicendu.si pater vedidit fundu3 filij:7 filius succedit patri in quarta tm:q filius deb3 habere hanc quarta sine omni onere:vt.s.de inoffi.test.l.qm.7.l.scimus. Illud debitu bonoz subsidiu videt habere no vt heres sed vt es alienum.l.bnficio.vt.ff.de adop.l.si pater.7.ff.de inoffi.test.l.pap.§.siquis 7 tunc filius non excluditur a fundi vendicatione. Item q2 filius in illa quarta habetur loco legatarij.vt.s.de here.insti.l.quotiens.vnde tenet alius.vt.ff.ad treb.l.j.§.si heres. Sed si est heres institutus vltra quarta:eatenus repellitur a fundi vendicatione.vt in palleg.l.cu3 a matre.7.s.de reb9 ali.non ali.l.venditrici.7.ff.de fun.do.l.dotale.§.si vxore.7 ff.de libe.causa.l.filiu.7 q2 que de euictione 7c. Secus tamen est in extraneo:q2 si extraneus heres successit defuncto q vedidit re sua in qrta tm:repellit a vedicatioe illi9 rei illa ratione:q2 non habet eam sine onere vt filius habet:vt ff.ad treb.l.lucius.§.maritus. Non ob.ff.de le.ij.cu3 pater §.titie.quia illud contingit ibi ex voluntate defuncti. Sic ergo no.ex premissis.si filius succedit patri:7 pater vendidit rem filij.7 filius fecit inuentarium.excluditur a vendicatione rei sue:quatenus hab3 vltra quartam.sed si non fecit inuetarium.si succedit in totum:excluditur in totum.si pro parte excludit similiter.vnde cotingit mirabile. Pone mater vendidit fundum filij valentem.c.patri succedit in totu3 7 hereditas valebat.cc.excluditur filius a vendicatione.s3 si successit in parte 7 pars valeret vnum denarium.7 res filij valeret.c.repellitur filius a rei vendi.vt in prealleg.l.cu3 a matre. Et hec vera sunt cum pater est soluendo.sed si pater non est soluendo: sibi quarta no debetur filio sine omni onere:quia intelligitur quarta deducto ere alieno. vnde sicut extraneus heres potest habere quartam onerosam: ita filius:cum pater non est soluendo.vt.ff.de inoffi.testa.l.pap.§.quarta. Nec ob.q sibi debetur vt es alienum 7c.vt.ff.de adop.l.si pater.7.ff.de inoffi.testa.l.pap.§.si quis impuberi: quia illud verum est cum hereditas est soluendo. ¶ Sed quid si continetur in statuto ciuitatis q non liceat alicui venire contra venditionem a se vel a defuncto factam.defunctus vendidit rem heredis se viuo. Nunquid si heres fecit inuentarium potest venire contra? Videtur q sic:quia non confunditur sua actio vt hic.7 argumen.j.§.proximo. Ve dicatis q non liceat venire contra illa ratione:quia regressus de euic.habetur contra eum.7 insuper quem de euic.tenet actio: eundem agentem repellit exceptio.vt.ff.de euictio.l.vendicantem.

Licentia. In.§.isto dicitur.si heres fm predicta obseruationem fecit inuentariu3.7 creditores vel legatarij dicant q heres non posuit totam substantiam in inuentario.nunquid si velint probare contrariu sunt audiendi? Certe sic.7 poterunt probare contrarium: vel per testes:vel per tormenta seruorum:vel per sacramentum heredis. Vnde sciatis q si heres aliquid de hereditate subtraxit:si fuerit conuictus aliquid de hereditate subtraxisse:tenetur restituere creditoribus vel legatarijs in duplum: vel tenetur computare hereditati.hoc dicit iste.§. Tex.modis.puta testibus duobus.quia vbi numerus 7c.vt.ff.de testi.l.vbi. ¶ Sed quid si per sacramentum velit probare:licebit? Certe sic:quia semel bonus:semp presumitur bonus.vt.ff.de mili.l.non omnes.§.a barbaris.vel per tormenta seruorum vt hic subijcit. Tex.lege3.que est.s.de iureiur.calum.l.j.vel dic que est.j.de questi.l.vlti. Tex.defecerint:quia tenetur iurare 7 non poterit recusare. Et hic est casus in quo tenetur quis conscientiam suam purgare.vt.ff.rerum amotarum.l.marcellus.§.penul.sic 7 al's.s.de his qui ad eccle.confugiunt.l.presenti.§.sicubi.7 ibi plenius dixi.vnde amplius hic non dico. Tex.compellantur: per istum.§.soluitur illa questio qua queritur. Utrum si heres no posuit omnia in inuentario:vt quia dimisit aliquod minimum an valeat inuentarium? Et videtur q non.s.e.l.sinautem.sed verius est q valeat per istum.§.sed tamen si aliqua surripuit:tenetur ea reddere in duplum. ¶ Sed qd si omnia non posuit in inuentario:non tamen hoc fecit animo celandi: sed quia non recordabatur de his? Respon.non tenetur sumpto argu.a contrario sensu huius littere.7 in auc.de heredi.7 fal.

Donec. Non solum predicta beneficia hab3 heres si fecerit inuentariu3:imo 7 alia:quia si heres facit inuentarium infra tres menses:si res sunt in presentia.vel infra annum:si res sunt in absentia:interim tamen non poterit coueniri personalibus actionibus vel hypotecarijs:quia hoc beneficium est datum ei vt deliberet. Verutamen si interim creditores non possunt experiri:nullum preiudicium fiet creditoribus in suis actionibus.hoc dicit iste.§. Tex.distinctionem positam.s.e.l.§.sinautem dubius. Tex.generando. ¶ Or segnori no.hic interim dum heres conscribit inuentariu3:non tenetur creditoribus vel legatarijs respodere.sed istud tempus no currit creditoribus:quia no videtur negligere:nec moram facere:qui petere no potest.vt.j.de an.excep.l.j.in fi. Idem est in qualibet legali dilatione.vt.ff.de iudi.l.ij.in fi. ¶ Sed hic quero.7 de hoc dubitatum est sepe. Heres adiuit hereditatem cum beneficio inuetarij.volo couenire heredem dum facit inuetarium rei ven.vel pu.q2 dico q possidet rem mea3 vel quasi meam:possum ne? Videtur q no:q2 hic loquit de hypotecaria actione.7 hypotecaria est in re.vt.j.de pigno.l.pignoris persecutio in rem est. Vel pot dici.si couenio heredem rei ven.vel pu.vel ad exhibedum:no couenio vt heredem: sed vt quelibet extraneum.vt.ff.ad exhibe.l.de eo.§.penul.7 vlti. Nec ob.q hic dicitur ad hypotecaria3 actionem:q2 coueniebam eum per obligatione factam a defuncto:7 ita conueniebam eum vt heredem defuncti. ¶ Sed quid si peto rem qua deposui apud defunctum:vel comodaui ei:nunquid interim silebo dum heres facit inuetariu 7 prohibeor rem meam petere? Certe non imo couenia herede:nisi mihi sponte restituat:q2 iste actiones darentur in eu3 7 si no esset heres dumodo possideret res meas:quia tales actiones datur in heredem non vt in heredem:sed vt in quelibet extraneum possidentem.vt.ff.de rei ven.l.officium.7.ff.ad exhiben.l.de eo.§.penul.7 vlti. Et pro hac sentetia bene facit littera ista que dicit res hereditarias.nam deposite 7 comodate no sunt hereditarie.vt.ff.vt in pos.leg.l.is cui.§.si deposita.7 sic bene poterit conueniri interim dum facit inuentarium heres pro talibus rebus hac littera non refragante quia loquitur hec littera de actio.que dant in herede.vt in hide.7 quas no cogeret recipe nisi eet heres f3 q est certi conditio de mutuo:7 ex stipulatu:7 similes actioes 7 actio ex testamento pro legatis:7 similes vel hypotecaria 7 similes. Hac sentetiam credo veriorem.sed si velis tenere priorem sentetiam:vt ei detur exceptio:dic q illa sola non est ratio quare hoc habet beneficium si conueniatur vt heres: sed illa quia est implicitus circa inuentarium.vnde interim conueniri non debet hypo.vel rei ven.vel simili.

Si vero. Hic incipit qrta pars huius.l. Et hic dicit si heredes adierint hditate: vel se imiscuerint hereditati 7 inuetariu no fecerint.7 infra tps statutum a iure no fecerint:vel nullo modo fecerint tenetur creditoribus

creditoribus insolidum ⁊ legatarijs.etiam si hereditas nõ sit soluendo.⁊ insup quartã non detrahẽt.Tex.adierunt.s. heredes extranei.Tex.vl' sese imiscuerũt.sub.heredes sui. nã adire ꝓprie est extraneoꝝ:imiscere socioꝝ.Tex.distule, runt.sub.ifra tres mẽses si sunt res ꝑsentes:vel infra annũ si sunt in absentia:vt.s̃.e.l.§.sinautẽ dubius.Tex.teneant. sub.i.si bona hereditaria nõ sufficiãt.Tex.ꝑfruant.sub.quã tum ad fal.detrahẽdã.Tex.cẽsuerunt.s.legẽ istam.⁊ etiã ad solida legata tenebunt hodie.vt in auc.de here.⁊ fal.§.sed si nõ fecerit.Et ex isto.§.colligit ꝙ tẽpus statutũ ad faciẽdũ inuẽtarium currit post aditã hereditatẽ nõ ante:vt notat.s̃. e.l.§.sinautem dubius.¶ Oꝛ segnoꝛi hic.§.innuit hoc ⁊c. vt dixi in casu.Sed dic mihi quomodo põt hoc esse?nonne l.dicit ꝙ legata non debent nisi deducto ere alieno:vt.j.ad l.fal.l.in testõ.⁊.ff.ad trebel.l.j.§.si is.igit si hereditas non est soluendo:quomodo heres satisfaciet legatarijs.Intelli gunt quidam quantum ad creditores tenetur insolidum vt satisfaciat de suo.nõ tamen ad legatarios.Uel põt dici ẜm Azo.olim ante.l.istam latã heres non faciebat inuẽtariũ. vnde si hereditas non erat soluendo:nõ debebant relicta: vt in.l.contra.Sed hodie cum sit inductum beneficium in uentarij:imputet sibi cur non fecit inuentarium.vnde tene, tur de suo soluere creditoribus ⁊ legatarijs:vt in auc.de here.⁊ fal.§.sancimus.⁊.§.si vo.

Et hec quidem. Hic icipit quinta pars huius.l.Et dicit ipera. Iusti.ea que dicta sunt.s̃.ab illo.§.cum igit.vsq3 ad istũ.§. locum habẽt cuz heres nõ petit tẽpus ad deliberãdũ. Nã hodie post.l.istã latam:petere tẽpus ad deliberanduz sup, uacuum est ⁊ locũ habere nõ põt.Uerũtamẽ qdã vana for, midine ducti petũt tẽpus ad deliberãdum:qđ nõ est eis ne cessarium.Sed si petãt a ꝑncipe:habebũt nõ amplius an, no.si ab alijs iudicibus: nõ amplius ꝙ̃.ix.mẽses habebũt. Et lз olim posset peti deliberatio sepius ⁊ semel:hodie tñ non põt peti nisi semel.hoc dicit iste.§.Tex.⁊ hec qdẽ.sub. que dicta sunt.s̃.in prima ⁊ secũda ⁊ tertia ⁊ quarta parte. Tex.hereditatẽ.sub.cum beneficio inuẽtarij.vt.s̃.e.l.§.sin, autẽ.Tex.relinquitur quasi dicat nullus vel non vidimus. Tex.sed quidem.vos habuistis.s̃.si quis non petierit tem, pus ad deliberandum ⁊ non fecit inuentarium:ꝙ ipse tene tur insolidum.Tex.datum.sub.a principe.Tex.ꝓ nihilo habeatur.sub.quia factum est contra.l.⁊ quicquid fit con, tra.l.⁊c.s̃.de leg. ⁊ constitu.l. non dubium. Tex. concedi, mus.¶ Oꝛ segnoꝛi no.hic duo. Primo nota ꝙ est duplex tempus deliberationis. Est vnum tempus deliberationis quod a.l.vltro datur non petenti:vt siquis nec gessit ꝓ he rede nec repudiauit.⁊ illud est spacium magnum.vt.s̃.e.l. cum antiquioribus. ⁊ in illo illi.l.non est derogatuz per.l. istam:licet quidã contradixerint vt dicam.j.e.l.in fi.l.vnde hodie habз annum.vel si moꝛit infra annuз:trãsmittit in, he redem.si post annum:nõ trãsmittit:si viuit:ꝑpetuo põt adi, re:vt dixi.s̃.e.l.cũ antiquioribus.Est tẽpus deliberationis qđ petit ab homine ⁊ a principe datur annus.⁊ istud nõ est necesse peti.⁊ est verum ꝙ a pricipe datur annus.vltra an, num non datur:sed minus posset dari:quia illud est iusta meta infra quam subsistimus.non autem ꝓgredimur vl, tra:vt.ff.e.l.j.in fi.¶ Item no.hic ꝙ olim poterat dari tem pus ad deliberãdum ⁊ peti sepius:hodie debet peti ⁊ dari semel.sic enim datur hodie tm̃ semel.dilatio:ex causa tamẽ necessaria datur pluries:vt.s̃.de dila.l.j.⁊ ẜm hoc intelligi tur.ff.de eden.l.si quis in fi.⁊.l.seq.

Sinautem. Hic incipit sexta pars hui⁹.l.Et in ista sexta parte hoc dicitur.vos habuistis in superioribus in.§.si vo postꝙ̃.si heres neutrũ facit.i.nec petit tempus ad deliberandum nec facit inuenta rium.si heres qui petit tempus ad deliberandum vel a pri, cipe vel ab alijs iudicibus post tempus vel ifra tempus fe, cit inuentariuз.nunquid gaudebit beneficio huius.l.vt nõ teneatur creditoribus nisi quatenus bona patiuntur vel de falcabit delegatis?Respondet imperatoꝛ ꝙ tenetur insoli, dum creditoribus:quia sibi imputet ꝙ ꝓ nouo beneficio vetus elegerit grauamen.de legatis poterit defalcare:qđ locum habet si iste gessit ꝓ herede,vel illam hereditatem non recusauit.Tex.sinautez hoc.i.si petierit tempus ad de, liberandum ⁊ datum est.Tex.conscripserit.⁊ ita consecu, tus est vtrũq3.s.tempus ad deliberandum ⁊ fecit inuenta, rium.Tex.ꝑstitum.ad deliberanduз.Tex.beneficio.sub. quantum ad creditores.vtitur tamen quantum ad defalcan dum.vt.j.dicit.Tex.ex anterioribus.scilicet.l.que est.s̃.e.l. cum antiquioribus.Tex.nomine.idest a Iustiniano scilicз adeundi hereditatem cum beneficio inuentarij.Tex.tenea tur.saluo beneficio.l.falcidie.Tex.repertus scз per presen tem.l.seu constitutionem.Tex.eligere.i.adire cum benefi, cio inuentarij.Tex.patrimonij.⁊ tenebitur etiam si patri, monium nõ sufficit.Tex.vetus.s.deliberationis ⁊ dãnũ qđ quis sua culpa sentit ⁊c.vt.ff.de reg.iur.l.qđ quis.Tex.te, neatur.sub.saluo beneficio.l.fal.detrahẽdo vt indicat.§.se. ¶ Oꝛ segnoꝛi ad id qđ dicitur hic opponitur.hic dicitur si heres petit tempus ad deliberandum.⁊ facit inuentarium. respõdet oibus creditoribus isolidũ.⁊ hoc siue adiuit siue repudiauit. Sз.l.videt velle ꝯtra:quia si statuit alicui tps ad deliberandum:debз infra illud tempus adire.⁊ post il, lud tẽpus non audit:qꝛ videtur repudiasse.vt.ff.e.l.ꝙ̃diu institutus in fi.Ad qđ dicetis.illa.l.est correcta per.l.istam. ⁊ ideo creditoribus tenet insolidum.Uel põt dici ꝙ ibi ꝓ, testatus est: sed nominatim non adiuit: qꝛ recusauit.vt ar. ff.de acqui.here.l.siquis in aliena in fi.

Siquis autez. Hic incipit septima pars huius.l. Et dictum est.s̃. quãdo heres facit inuẽtarium ⁊ petit tẽpus ad deliberan, dum.Et in ista septima parte ponit casus talis.Heres pe, tijt tẽpus ad deliberanduз.tamẽ inuẽtariũ nõ fecit ⁊ illã he reditatem adiuit vel nõ repudiauit.iste tenet creditorib⁹in, solidum ⁊ nõ defalcabit de legatis.Tex.deliberationẽ.i.tẽ pus ad deliberãdum.Tex.vtat.sed superiori casu vbi fecit vtrũq3 ibi respõdet creditoribus insolidũ.tñ defalcabit:⁊ hoc colligit ex.§.isto.¶ Sed istat quõ si hereditas nõ est soluẽ do teneat legata soluere:cũ legata no debeant nisi deducto ere alieno:vt.ff.ad trebel.l.j.§.si is.Ad qđ põt dici: qđ ibi dicitur:hic corrigit.Sed hodie per nouissima iura auc.vi, detur ꝙ si hereditas sit soluẽdo ⁊ nõ facit inuẽtariuз:ꝙ sol, uat solida legata:al's nõ:vt in auc.de here.⁊ fal.§.minoris. licз quidam aliter intelligãt illum.§.¶ Unde not.ad hoc vt plene liqueat articulus iste.cum alicui defert hereditas aut heres facit vtrũq3.i.petit tẽpus ad deliberandum.⁊ fa, cit inuentarium:aut petit tẽpus ad deliberandum.⁊ nõ fa, cit inuentarium:aut facit inuẽtarium:⁊ nõ petit tempus ad deliberandum:aut neutrũ facit.i.nec petit tẽpus ad delibe randum:nec inuẽtariuз facit.Si facit vtrũq3.i.petit tẽpus ad deliberanduз.⁊ facit inuẽtarium.⁊ tũc hз locũ supioꝛ.§. Si autẽ nõ facit inuentarium sed petit tẽpus ad deliberan dum.tũc habз locũ hic.§.Si autẽ facit inuẽtariuз sed non petit tẽpus ad deliberãduз:eo casu hз vtrũq3 beneficiũ:qꝛ non tenet creditoribus insolidũ ⁊ defalcabit.⁊ sic intelligi tur.s̃.e.l.§.sinautem dubius.Si autem neutrum facit.i.nec petit tẽpus ad deliberãduз nec facit inuẽtarium hoc casu neutro beneficio vtetur:qꝛ creditoribus tenetur insolidum ⁊ legatarijs:⁊ nõ defalcabit.vt.s̃.e.l.§.si vo postꝙ̃.

Quod si. Incipit octaua pars huius.l.Et poni tur hic talis casus.Heres petijt tem, pus ad deliberandum:inuentarium non fecit.illam heredi tatem recusauit:tenetur heres restituere res hereditarias creditoribus vel his qui debent habere.sed si non vult re, stituere:debet condemnari inquantum in litem fuerit iura, tum.Tex.legibus. puta substitutis.Tex.sacramento.sub. in litem:cum taxatione tamen a iudice statuenda.Et hic de fertur sacramentum in litem:quia heres tenetur petitione hereditatis restituere bona creditoribus vel his qui vocan tur ad successionem legibus.vt.s̃.de petitio.heredi.l.cogi. ¶ Et in petitione hereditatis iuratur in litem:vt.ff.de pe, ti.heredi.l.sed ⁊ si lege commi.§.hec verba.Item iuratur in litem in omnibus bonefidei actionibus ⁊c.vt.ff.de in li, tem iur.l.in actionibus. Sed vbi non restituuntur bona creditoribus cum debeant eis restitui. Uidetur ꝙ non

debeat iurari in litem: cū teneātur heredes personali actione. vnde quomodo iurabunt in litē? Dicūt quidā ꝙ agitur Hypo. in qua iurat̄ in litē. vt. ff. de in litē iur. l. in actiōibus. Alij dicūt ꝙ agit̄ cōdi. ex hac. l. in qua iurat̄ in litē. ⁊ est speciale hic: vt ⁊ al's est speciale in act. in factū q̄ descendit ex edicto. ne qs eū qui in ius vo. ⁊c. vt. ff. ne qs eū q in ius vo. vi exi. l. si per aliū. §. in eū. Uel hic creditores habent̄ loco heredum. vnde sicut heredes iurarent in litem: ita ⁊ ipsi.

Notissimum. Hic incipit nona ⁊ vltia pars huius. l. Et in ista pte nona ⁊ vltima Justi. exordit̄ sicut fecit in prin. huius. l. Et dicit ꝙ omnibus est notissimum: ꝙ de tribus cōstitutionibus fecit presentē. Item patz oibus ꝙ per p̄sentez constitutionē prouisum est oibus militibus ⁊ nō militibus. ⁊ complectit̄ oēs casus. vnde loquit̄ Justi. ad patres cōscriptos: iubens hāc constitutionē in posteꝝ seruari. Tex. oēs casus. quos no. in §. si quis. Tex. derogatuz. ¶ Sed derogat ne hec. l. illi. l. s̄. e. l. cum antiquioribus? Et videt̄ ꝙ sic per lr̄am istam. Uel pōt dici ꝙ derogat in hoc: si heres ex quo agnouit delatam hereditatem ⁊ petijt tempus ad deliberandum tm̄: si petijt a principe vel ab alio iudice. ix. menses. Et non derogat in hoc: quia si heres non petijt annum: cōceditur ei a. l. annus vt habeat locum qd̄ ibi dicitur: vt ibi dixi. Tex. quam scilicet presentem constitutionem. Tex. patres conscripti. loquitur senatoribus.

¶ De repudianda vel absti. hereditate.

¶ De acquirēda hereditate superiori ti. dictuz est. Ueruz qꝛ hereditas interdū nō adit̄ sed repudiat̄: ponit̄ de repudiāda hereditate. Et qꝛ aliqn̄ interdū abstinēt: ponit̄ de abstinēda hereditate. ¶ Et no. ꝙ repudiare est extraneoꝝ: abstinere suoꝝ: vt insti. de here. qua. ⁊ diffe. §. sui. ⁊. §. ceteri. sicut proprie adire est extraneoruz: imiscere suorum.

Si paterna her. absti nuisse. In. l. ista ponit̄ talis casus. Quidaz accessit ad iperatorē: ꝓponēs ei qōnē talē. Dn̄e iperator: paterna hereditas deferebatur mihi. abstinui. sed mortuo patre remāsi in domo paterna: non vt heres: sed inqlinus vel custos vel habēs illā domū obligatā ꝓ dote mr̄is mee. nūquid creditoribus ⁊ fisco teneor r̄ndere tāq̄ heres? R̄n. iperator ꝙ nō. vnde ꝓcurator meus ꝓhibebit te a fisco inqetari. h. d. hec. l. ¶ Uidete summariā expositionē lr̄e. Tex. si paterna hereditate te absti. sub. ergo erat suus. Tex. habitasse. vt qꝛ erat obligata tibi ꝓ dote mr̄is tue. Tex. ꝓbatuz. sub. a te per testes ꝙ ꝓtestatus fuisti. Et quare debes liquido probare? qꝛ cum sis filius in ptāte ꝯstitutus. p̄sumit̄ ꝙ imiscueris te hereditati vt hic. ⁊. ff. de acqui. here. l. pro herede. §. pleriqꝫ. ⁊ l. iul. §. siquis seruuz. Secus si esses emācipat⁹. vt. s̄. ti. j. l. j. ⁊ ibi dixi. Tex. cōueniri te. s. a fisco. vt. s̄. vnde cog. l. nō hoc. Tex. ꝓcurator meus. i. ꝓcurator cesaris. qui est iudex inter fiscum ⁊ priuatuz. vt. s̄. si aduersus fiscuz. l. j. ¶ Unde no. hic si filio qui est in ptāte p̄ris defertur hereditas. si mortuo patre se nō imiscuit paterne hereditati: p̄sumitur abstinuisse. vt. s̄. si vt mi. se ab here. absti. l. j. Sed si remansit in domo paterna: non presumit̄ abstinuisse: nisi liquido probet se remansisse vt inquilinus vel custos.

Si paterna her. absti nuisti. In. l. ista ponit̄ talis casus. Ego abstinui me a p̄na hereditate. postea a creditoribus prioribus aliquos fundos p̄nos emi. nūqd posterioribus creditoribus qui pecuniam patri meo crediderūt sua eisdez fundis respōdebo? R̄ndeo ꝙ nō: ex quo cōstat ꝙ abstinui ab hereditate paterna. Tex. abstinuisti. vel quia expresse renunciasti. Tex. non ideo ꝙ a creditoribus scilicet prioribus. Tex. fundos scilicz paternos. Tex. a posterioribus. i. creditoribus. Tex. iure conueneris: vt. j. si antiquior ⁊c. l. j. ⁊. ff. de leg. ij. l. vlti. §. quattuor. ¶ Sed quare lr̄a dicit ꝙ bona fide emit? Respondeo quia si mala fide emisset teneret̄ creditoribus quasi malefidei possessor. vt. ff. de acqui. vel repu. here. l. si is qui bonis. ⁊. ff. de auc. tu. l. pupillus. §. pupillus. Et presumitur ꝙ mala fide fecerit: si emit omnia bona. vt. ff. de acq. vel repu. here. l. si is qui bonis.

Suus heres. In. l. ista ponit̄ talis casus. Filio qui erat in ptāte p̄ris paterna deferebat̄ hereditas ex testamēto. iste credens testm̄ iniustum esse dū hereditatē acquisiuisset: p̄fessus fuit ꝙ a possessore hāc hereditatē nō peteret. ⁊ hoc fec̄it nō animo donādi: sed animo trāsigendi. nūquid si filius iste petat paternam hereditatem: repellit̄ exceptione trāsactionis? Respōdeo ꝙ nō: qꝛ non potuit abstinere ab hereditate quesita. Jtē nō fuit transactio. qꝛ nō fuit aliquid datum retētū vel ꝓmissum. h. d. ista. l. ¶ Uidete summariā expositionē lr̄e. ⁊ exponetis ita lr̄az. Tex. suus heres exceptione pacti. s. facti de nō petendo. Tex. vel pacti. i. trāsactionis. vt indicat finis huius. l. Tex. nō ex causa donationis: qꝛ si quesijsset hereditatē: bene posset alij donare: qꝛ qlibet pōt donare ⁊c. vt. ff. de dona. l. absenti. Tex. hereditatē nisi esset minor: vt. j. l. pxi. Tex. ꝓcedat. vt. s̄. de trāsac. l. trāsactio. Tex. non pōt. hucusqꝫ legit̄ lr̄a suspēsiue. Et ordinat̄ lr̄a sic. Non pōt suus heres exceptione pacti submoueri: qꝛ asseuerās testm̄ iniustū ⁊c. ¶ Unde no. hic. si mihi existēti in ptāte p̄ris defertur paterna successio: ⁊ quesiui eam habens animū gerendi pro herede: ego credēs testm̄ iniustuz ꝓfessus fui in iure ꝙ nō peterē a possessore: non animo donādi: qꝛ nō liceret mihi reuocare si donassem: vt. j. de reuo. do. l. j. sed animo trāsigēdi: nō p̄iudicat mihi vt donatio: quā nolui donare. nec vt pactū gratuitū: qꝛ nolui paciscī grat͠. nec vt trāsactio: qꝛ nō fuit transactio: ex quo nō fuit aliquid datum vel retētum vel ꝓmissum. vt. s̄. de trāsac. l. transactio. Jtem qꝛ nō lꝫ repudiare hereditatem q̄sitaz. ⁊ hic est verus intellectus huius. l. Uel pōt dici ꝙ fui cōfessus per errorē. vnde non preiudicat mihi. vt. s̄. de iure ⁊ fac. igno. l. error.

Sicut maior. In. l. ista dr̄. Sicut si maior repudiat successionem delatā sibi anteq̄ adeat nō pōt postea querere: ita si maior quesiuit hereditatē ⁊ gessit ꝓ herede. ⁊ postea cōfessus est in iure se heredē nō esse: ista cōfessio nō iducit repudiatione: imo ius qd̄ habuit sibi retinet: qꝛ lꝫ cōfessus in iure ꝓ iudicato habeat̄. veꝝ est cum certā quātitatem quis dꝫ ⁊ cōfitet̄. nō tamē hoc casu ꝓ iudicato habet̄. Tex. post. i. postea. Tex. querere. i. adire. Tex. non pōt. ⁊ iō dicit de maiore: qꝛ secus est in minore. vt. ff. de mino. l. ⁊ si sine. §. restitutus. ⁊ istud est veꝝ in maiore q est extraneus heres. vt. s̄. de repu. bo. pos. l. j. secus in suo. vt. j. e. l. fi. Tex. ꝑtinet. ¶ Or segnori: quidā nitunt̄ ꝑuertere intellectū hui⁹ lr̄e ⁊ dicūt ꝙ hr̄ditas pōt repudiari extra iudiciū. ⁊ pōt dicere. nolo esse heres: vel repudio: vel adeo: vt. ff. de acq. here. l. recusare. ⁊ in iudicio. i. corā iudice pōt dicere nolo esse heres vel repudio: qꝛ nō est ꝓhibitū vn̄ ꝓmissum. vt. ff. ex q̄bus cau. ma. l. necnō. §. ꝙ eis. Jtē nec lr̄a ꝯ̄dicit in aliquo: qꝛ dicit hic: sicut si maior repudiauit hereditatē sibi delatā anteq̄ adiret nō pōt adire postea: ita si adiuit amplius non pōt repudiare. Ex hoc sequit̄ istud. adiui hereditatē: adita hereditate cōuenior a creditoribus in iudicio vt heres. ego dico in iure cōfiteor me nō esse heredē. nūquid per istaz cōfessionem videor repudiare hereditatē? Certe non: quia cōfessus in iure habetur pro iudicato: cuz certū quid debeat: vt. j. de cōfes. l. vnica. Sed hec cōfessio in iure facta non iducit repudiationem. ⁊. h. d. l. ista: si bene intelligatis eam.

Pupillorum. In. l. ista dicitur. Si defertur hereditas pupillis: illā hereditatē sine auctoritate tutoꝝ repudiare nō possunt. ⁊ iō si repudiauerūt: nihil nocet eis. h. d. Tex. nihil eis nocet. nā sicut pupilli non querunt sibi hereditatem sine tutore: vt. s̄. ti. pxi. l. si infanti in fi. ita hereditatem sibi delatam sine tutoꝝ auctoritate repudiare non possunt

possunt vt hic. ¶ Sed nunquid pupilli hereditatē sibi delatam cū tutor auctoritate repudiare possunt? Respōdeo q̄ sic. sed si lesi sunt restituunt. vt. ff. de acq. here. l. pupillus.

Si quis suus. Hec. l. est noua. l. dñi Justi. et est leuior hui⁹ ti. Et in. l. ista ponit talis casus. Filius existēs in ptāte patris paternā hereditatē sibi delatā ex testō vel ab intestato repudiauit: postea dicit q̄ vult eā habere: nunquid pōt hoc dicere? Certe iure antiquo poterat quādocunq: si res erāt in eodē statu. i. non erant vendite. Sed Justi. distinguit sic. si filius suus repudiauit paternā hereditatē. si res sunt vendite. hanc hereditatē amplius habere non pōt si erat maior. sed si esset minor: posset restitui. si autē res alienate nō sunt. si filius est maior. xxv. an. adhuc infra trienniū poterit adire iure cōi. qđ est verū si erat maior. si autē erat minor vel infra tēpus quo petit restitutio: hoc casu toto tempore minoris etatis pōt restitui vt hereditatem adeat: et etiam postea adhuc infra triennium poterit adire et suam repudiationē poterit reuocare si res nō sunt alienate. et eo tempore elapso. amplius paternam hereditatem habere non poterit. Tex. recusauerit. i. repudiauerit. Tex. paternam hereditatem. s. primo et semel. Tex. cum fuerat. s. olim. Tex. remanent. i. distracte non sunt. Tex. redire. hoc est antiquitus. Tex. hoc corrigētes. modo ponit nouū eius. Tex. sancimus. sub. ait Justi. Tex. si res. s. hrditarie. Tex. reseruetur. sub. s. filius erat maior. secus si erat minor. et hoc dicit finis huius. l. j. qui refert ad hūc casum: nisi forte adhuc et c. ¶ Et ita no. q̄ si filius suus est maior post repudiationē infra annū poterit adire paternam hereditatem si res alienate non sunt. Et ad idē facit q̄ vbi res alienate sunt q̄ filius admittatur: vt. ff. de iure delibe. l. siquis suus heres. Tex. si autem minor est vel in vtili tempore constitutus. i. tēpore repudiationis. Et hoc est mirum q̄ post. xxv. an. ipso iure subuenitur et non per restitutionem. vt. s̄. de tēpo. in integ. rest. l. ea que. Tex. prestitutū est. sub. hodie: vt. s̄. de tēpo. in integ. resti. l. supuacuam. Tex. quo. s. triennio. Tex. nisi forte. modo refert se ad illum casum quē dixi. Tex. satisfacere. ¶ Ad. l. istam signat contra. hec. l. videt velle q̄ rebus vēditis in minori etate possit restitui. Sed. l. videt velle q̄ non possit restitui rebus venditis in minori etate: vt. ff. de mino. l. si cū minor. §. si eum. al's. §. sceuola noster ait. Ad quod quidam dicunt q̄ hec. l. loquit in suis heredibus: illa in extraneis: sed certe. §. ille videt loqui in suis. Alij dicunt: qđ ibi dicitur: hic corrigitur: quia non est nouum et c. vt. ff. de legi. et se. con. l. non est nouum. Uel potest dici ibi minori conferebatur vt instituto et habebat substitutum. et ipse substitutus sua industria vendidit et satisfecit creditoribus. vnde non debet posse restitui. hic non habebat substitutum.

¶ Quemadmodum testamenta aperiantur.

¶ Quia heredes instituti petunt testamēta aperiri et inspici vt possint videre an hereditas sit lucrosa vel non: vel possint adire vel non: ponit hūc ti. Unde queadmodū testamēta sub. in qbus sunt scripti heredes aperiant vel inspiciant vel describant. i. publicētur videamus. et subijciamus.

Testamētū. Tu fuisti heres institutus in testamēto cōdito in scriptis: mihi fuerūt legata relicta vel fideicō. nunqd potero petere vt illud testamētū aperiat et inspiciatur? Certe sic. Tex. qđ dicis. tu legatarius vel fideicō. Tex. proferat. i. exhibeatur. Tex. competens iudex. Sed quis est competens iudex ad hoc faciendum? Respondeo: magister census: vt. s̄. de testa. l. testamenta. et. l. cōsulta. In prouincijs defensor ciuitatis. vt in auc. de defen. ciui. §. nulla. Sed si est clericus: nullus est competens iudex nisi episcopus. Tex. iubebit: scilicet proposito interdicto queadmodum testamenta aperiantur: qđ locum habet cum heres confitet tabulas testamēti esse apud se. sed si negaret: tenetur interdicto de tab. exhi. vt. ff. e. l. ij. §. vlti. Et est ratio: quia non aliter veritas et c. vt. ff. e. l. j. et. s̄. de transac. l. de his. Et habet locum hec. l. legatarijs petentibus qui volunt scire an possit petere et quantum. sed heres potest petere etiam rei vendi. vt. ff. e. l. ipsi.

Testamenti. In. l. ista ponit talis casus. Iuisti vltra mare cū patre tuo. dū essetis in peregrinatione. pater tuus fecit testamentum in scriptis et tradidit tibi testamētum. et dixit: volo q̄ tu portes in patriam nostram testamentū istud. decessit pater tuus. tu vis forte in loco vbi decessit q̄ aperiatur tabule testamenti vel deportas domum: et statim vis aperire. quid debet fieri querit? Et certe debes adire competentem iudicem et vocare testes qui subscripserunt testamenta si sunt presentes: al's vocabunt idonei viri qui iterum obsignabunt testamentū dum aperiatur. hoc dicit. Tex. testamenti tabulas. facti in scriptis et signati sigillis. vij. testium. Tex. illic. s. in loco illo vbi factum erat testamentum vel in patriā. Tex. insinuent. scz apud magistrum census. vt. s̄. de testa. l. consulta. Tex. per libellum. i. per procuratorem. sic et al's exponitur. ff. de excu. tuto. l. excusare. Uel pōt dici per libellum vt iudex ordinarius alium delegat: vt. ff. de offi. pcon. et le. l. nec quicq̄. §. vbi decretū. Tex. obsignentur. ¶ Unde no. vbi omnes testes sunt presentes qui subscripserunt testamētum: eis presentibus aperiatur testamētum: nec amplius resignetur. Idem si maior pars signatorum est presens. Sed si quidam dicant non cognoscere sigilla sua: reddit suspectum testamentum: non tamen viciatur. Si omnes sunt absentes: cū s̄m antiqua iura heres non poterat adire clausis tabulis: vt. ff. de iuris et fac. igno. l. j. in fi. vocantur idonei viri et subsignant. illi qui absentes sunt non debent aduocari: sed mittitur ad eos vt recognoscant. vt. ff. e. l. si plures. et. l. sed si maior.

Jus quod. Si pater meus fecit testm̄ in scriptis possū postulare q̄ illud aperiat et ispiciat: et legatarij hoc similiter possunt petere. sed cū aperit: debz aperiri sine die et cōsule ne falsitas cōmittat. insup debz aperiri sine ea parte quā testator vetuit aperiri vel que pertinet ad ignominiam alicuius. Tex. preter eam partem. pone pupillarem substitutionem. Tex. vetuit. sub. vel verisimile est vetuisse. vt. ff. e. l. pupillares. Tex. vel ad ignominiam: quia dixit mala verba de aliquo in testamento.

Codicillos. In. l. ista dicitur. Sicut testm̄ factū in scriptis dz aperiri apud cōpetētem iudicem: ita codicilli facti in scriptis vel alia vltima volūtas facta in scriptis sic debz aperiri. Tex. codicillos. s. factos in scriptis: q̄r ita possunt fieri codicilli in scriptis vt testamētum. vt. s̄. de sac. sanc. eccle. l. generali. Tex. seu scripturam. pone donationem causa mortis. Tex. formatā. corā testibus: vt. j. de codicil. l. vlti. Tex. pādunt. i. aperiunt. et iste est planus intellectus quē dixi: vt et. ff. e. l. ij. §. ad testamēta. Pōt tamē intelligi alio modo vt videmus fieri tota die. Aliqs rusticus sentiens se in extremis cōstitutum vocat. vj. vel. v. testes in rure nō est tabellio. et in p̄sentia illorū testat vel codicillat. eo mortuo hodie sunt testes cras nō erūt testes. vocant testes: et iurati deponūt q̄ interfuerūt testamēto vel codicillo: et eorum dicta publicant ad eternam rei memoriam vt hic dicit.

¶ De edicto diui adriani tollendo.

¶ Quia heredes istituti de qbus dcm̄ est. s̄. de iure delibe randi et de acquirenda hereditate: olim petebant et mitti in pos. here. ex edicto diui adriani et illud sit sublatum. et dicit rubrica de edicto diui adriani tol. Et q̄r hodie scriptus heres petit mitti in pos. nō ex edicto diui adriani: sz ex cōstitutione ista: dicit rubrica: et queadmodū heres script⁹ in poss. mittat. Et de pma parte rubrice agit. j. e. l. vlti. in pn. De secūda parte agit in. l. vlti. a primo dicto. l. vsq̄ in fi.

QUam inter. In.l.ista ponit' talis casus. Testator instituit me heredem.et si nollem esse heres te mihi substituit.mortuo testatore peto mitti in poss.reruz que fuerüt testatoris tépore mortis.tu substitut' petis similiter te remitti in pos.rez que fuerunt testatoris tépore mortis.queritur qs prior dz mitti in pos. Respódet ipator q ego istitutus p mo debeo mitti in pos.h.d.Tex.institutuz.sub.primo loco. Tex.et substitutü.s.secúdo loco.Tex.moueatur.sub.ideo qr solus institutus vult mitti in bo.pos.reruz que fuerunt testatoris tépore mortis.substitutus dicit:imo ego primo debeo mitti i pos.Tex.oportet.sub.substituto excluso. Et ex.l.ista colligetis illud magistrale ad qd inducimus.l.istam.lz sup ficialiter intelligens nó intelligeret:tota die dicimus ordinem scripture seruádü.vt.C.de edic.di.adri.tol.l.j.Ná hic est ordo scripture qr primo noiatur institutus.et ideo primo debet mitti in poss.institutus.secúdo substitutus.et ad istud facit.s.de no.C.com.in fi.Aliquádo nó seruamus ordinez. vt.ff.de solu.l.nec enim. ¶ Sed dic mihi que erat ratio dubitationis huius.l. Potest dici q rö erat ista.Dicebat substitutus qui cauillosus erat homo instituto.vis tu mitti in poss.rerum que fuerüt defuncti tépore mortis? dicebat institutus.volo.dicebat substitutus et ego similiter.dicebat institutus.hoc nó potest esse:qr sum institutus pure.tu sub códitione:qr substitutio fit ita:titium mihi heredez instituo.si titius nó erit mihi heres:seiuz substituo.vt.ff.de vulg.et pupil.sub l.j.vnde dicebat institutus.debeo preferri tibi substituto sub códitione:qr ille qui est institutus pure preferť illi qui est substitutus sub códitione.vt.ff.de acqui.here.l.is qui.dicebat substitutus.omnis substitutus est sub códitione institutus.verum est.vnde licet non possim adire iure ciuili.tamen possum petere sm tab.iure pretorio.vt.ff.de bo.poss.l.equissimum.§.defertur.vnde volo petere bo.poss.sm tab.Sed male dicit:qr istud verum est:si alius non precederet eum in gradu.vt.ff.de bo.poss.sm tab.l.ij.§.deferť.Vel ratio erat illa.dicebat substitutus instituto.vis tu solus mitti in poss.dicebat institutus volo.dicebat substitutus.et ego volo similiter mitti in poss.quia testator habebat filium qué preteriuit:ab institutione et a substitutione exheredauit.vñ valet substitutio.vt.ff.de libe.et posthu.l.iij.Sed veruz non dicebat.vnde preferet istitutus substituto.vt hic.in casu tñ mittunť ambo simul.sed non equaliter:vt.ff.de here.insti.l.si pater.in fi.et dixi.s.de here.insti.l.cum proponas.

QUamuis. In.l.ista enumeratur quedam exceptiones que non repellunt heredem petétez se mitti in bono.posses.vbi gratia.Testator scripsit me heredem.peto mitti in bono.posses.defuncti que fuerüt sua tempore mortis.tu possessor obijcis q filius fuisti defuncti.et tu es preteritus vel exheredatus.vel obijcis q testm̃ irrituz est: vel falsum. vel obijcis tu possessor q defunctus nó potuit testari: quia fuit seruus.hic obijciuntur vitia inuisibilia.et ideo nó nocet nisi incótinéti esses paratus pbare vitiü inuisibile.s.q eras filius defuncti et pterit'.Tex.q̃uis qs.s.bonoz possessor. Tex.filiü defuncti.sub.et in potestate cóstitutü.Tex.alleget sub.et ideo dicis testm̃ nó valere.Tex.aut inofficiosuz:qr dicit filiü imeréter exheredatü.Tex.seu alio vitio subiectum idest irritü:puta nimia capitis diminutióe testatoris.Tex. esse dicať.sub.et ideo nó potuisse testari:vt.j.cómu.de suc.l. seruus.Tex.mitti solet.sub.nó obstátibus pdictis exceptionibus.Et vt breuiter aperiá quicquid scripsit hic dñs Azo prolixe:ita dico:si scriptus heres petat se mitti in poss.bo.q fuerüt defuncti tpe mortis.vt heres:et obijciatur a possessore: sum filius defuncti pteritus vel exheredatus.et iõ nó valet testm̃.vel obijcit alias exceptióes de qbus hic dicit.iste exceptiones non ipediunt:quin scriptus heres mittať in bo. pos.qr hic cü dicit ipso iure nullü testm̃:vel irritandum:vel defunctum fuisse seruü:obijciütur vitia inuisibilia.vnde nó timpediüt missioné.Secus si vitia visibilia obijciantur vtputa qr dicat testm̃ cácellatü esse.vt.j.l.pxi.et ibi dicá. ¶ Sed quid erit iste qui obijcit vitia inuisibilia paratus est incótinenti pbare de iure suo:erit ne audiendus? Dixerunt Io. et Azo q sic.si incótinéti vult pbare:al's nó vt hic.Et ad h est argu.ff.ad exhi.l.iij.§.ibidem.et.ff.ad trebel.l.ille a quo. §.j.et.s.de cópen.l.vlti.Quedaz tamen.ll.videntur velle q si incontinéti velit probare aliquá causaz de istis:q nó audiatur.vt.ff.quoz legatoz.l.vlti.in prin.et.s.lo.et con.l.sigs conductionis.Ad qd dicunt quidam in duabus illis.ll.nó erat paratus contradictor in continéti probare de iure suo. vel dicatis vbi paratus est incontinéti probare de iure suo: auditur propter regulam illam.dolo facit qui petit qd redditurus est:vt.ff.de doli.ex.l.dolo. ¶ Fallit tamen in illis casibus in quibus prius restituitur possessio:et de proprietate postea litigatur.vt in prealleg.l.siquis pductionis.et quorum leg.l.j.in prin.et.j.de agrico.et cen.l.si coloni.Quidam tamen intelligunt.l.illam.dolo facit:tm̃ cum agitur petitorio.secus si possessorio.Sed certe.l.illa idistincte loquitur. vnde indistincte eá intelligo.vt.ff.de publi.l.de pcio. ¶ Sz qualiter dicitur incontinenti probare? Respondeo incontinenti.i.attu se tenenti anteq̃ diuertat ad alia.vt.ff.de duo. re.l.duos reos.§.j.et.ff.de verbo.oblig.l.continuus actus. Alij dicunt incontinenti.i.infra triduü.vt.s.de erro.aduo. l.vlti.Verius tamen est vt relinquatur arbitrio iudicis:ex quo non est.l.cautum.vt arg.ff.de iure delib.l.j.in fi. ¶ Sz segnori hic signantur infinita contra.et infinite.ll.videntur dicere oppositum eius quod dicit hec.l.tamen hec contraria tollam vnico verbo.Aut heres mouet possessorium iudicium:duz ipse petit se mitti in bono.posses.defuncti:que fuerunt eius tempore mortis.hic si obijcias testamentum esse ipso iure nullum:vel falsum: vel irritum: non impeditur processus possessorij iudicij:nisi obijciens paratus est incontinenti de iure suo probare vt hic.Sed si moueret petitorium iudicium:quia agit heres petitione here.quia petit heres res hereditarias sibi restitui.ibi si dicatur testamétum falsum vel vitiosum.repellunt agentem a petitorio iudicio.vnde de istis exceptionibus prius est cognoscendum q̃ de petitorio iudicio.vt.ff.de inoffi.testa.l.qd pap.§.si filius et.ff.de peti.here.l.diuus.et.s.de ordi.iudi.l.quoniam.et.s. de peti.heredi.l.liber homo.Et est ratio cur aliud in possessorio:aliud in petitorio.In possessorio iudicio sufficit summatim fieri fidem pro petitore.et ideo non obstantibus exceptionibus predictis procedit missio.vt.ff.ad car.l.iij.§.cause.Sed in petitorio proceditur plene.et ideo non procedit missio:nisi plene cognoscatur de exceptione.vt.s.de ordi. iudi.l.j.et.j.de ordi.cog.l.ij.

EDicto di.a. Hec.l.est optima.et apud italicos valde in vsu.Et est noua.l.Iusti.sm quasdam inscriptiones.et dominus Azo habebat inscriptionem huius.l. in libro suo q erat Iusti.sed omnes fere libri habent inscriptionem q est alexádri.sed in hoc non est vis.Et est sciédum q rubrica nřa hz duas partes.et hec.l.respicit pmam pté rubrice.s.qr tractat de edicto diui adriani tollédo.et respicit scdaz parté rubrice.s.qr tractat quéadmodü scriptus heres in possessionem mittať.Et in.l.ista.v.casus.et.v.dicta continentur principaliter. ¶ Primum dictum est recitatio antiquitatis.Olim ita erat si scriptus heres volebat mitti in posses.boñ.defuncti que erant tempore mortis sue:debebat petere ex edicto diui adria.sed non perpetuo.i.vsq ad.xxx.an.sed infra annum.Item si heres scriptus petebat olim se mitti in bo.posses.defuncti que fuerant sua tempore mortis:necesse habebat dare vigesimam partem hereditatis fisco.Sed quia ista hodie nó habent locum:dicit rubrica de edicto diui adri.tollédo.ná hodie nó petet heres scriptus se mitti in bo.pos.ex edi.di.adri.Ité hodie nó petet infra annum:sed ppetuo.i.vsq ad.xxx.an.Ité hodie scriptus heres si petat se mitti in pos.rez que fuerüt defuncti tépore mortis:nó pstabit fisco vigesimá parté hereditatis.Et hoc est qd dicit pma pars huius.l. ¶ Secúdo in.l.ista ponitur nouü ius.Et in isto dicto dicit.si heres scriptus ex asse vel ex parte in testó facto in scriptis.et signato et sigillato vult mitti in

mitti in pos.bo.defuncti que fuerunt eius tempore mortis: debet hoc petere apud competentem iudicem.⁊ si ostenderit testamentum non vituperatum nõ cancellatũ in aliqua sui parte ⁊ nullus existat cõtradictor: mittetur in possessionem bonorũ defuncti que fuerunt eius tempore mortis:⁊ possessionem accipiet cũ testificatione publicarũ personarum. ¶ Tertio ponit etiã nouum ius. Et in isto tertio dicto dicitur si aliquis petit mitti in poss.bo.ex constitutione ista.si existat aliquis cõtradictor: competẽs iudex dz examinare causam cõtradictionis obiecte ⁊ causam missionis.⁊ habenti potiora iura: illi possessio ascribatur: nullis angustijs tẽporum existentibus: siue missio tarde siue premature petita est. Nam si iusta causa erit quare debeat fieri missio: fiet missio.⁊ hoc ẽ tertiũ dcm huius.l. ¶ Quarto dicit. Si heres scriptus ex toto vel ex parte petit se mitti in bo.pos. que fuerunt defuncti tempore mortis eius siue infra annũ siue post annũ: pcedet missio si petat se mitti in testamẽto solẽniter constito: nisi tñ tẽpus esset elapsũ qd actorem excluderet sup dominio vel omni intẽtione petẽtis. ¶ Quinto ⁊ vltimo dicit. Si heres scriptus in solẽni testamẽto petit se mitti in pos.bo.defuncti: si aliqs vsucepit triẽnio rem defuncti bona fide ⁊ iusto titulo vel prescripsit decẽnio vel mala fide.xxx.annis.⁊ ita tutus est vsucapiõe vel pscriptiõe in illis rebus nõ procedit missio: siue ex altera parte tñ pcedit vsucapio ⁊ pscriptio siue ex vtraq; parte: qr si heres velit agere rei vẽdi.p illis rebus: nõ audiret cũ omnis qstio sit sopita. H dicit h.l.vsq; in fi. Tex.edicto diui adri.⁊c. sancimus. Incipit scdm dictũ. Tex.sinautẽ. Incipit tertium dictum. Tex.siue enim: Incipit quartum dictũ. Tex. si enim. Incipit quintum dictũ ⁊ vltimum. Tex.sopitam. ¶ Or segnori sicut ego dixi hec.l.est optima ⁊ in ea continẽtur.v.dicta principaliter. Et primo ponit ius antiquum: ⁊ illud corrigit ⁊ emendat. Dicetis ergo vt dixi in casu ⁊c. Modo videamus summariã expositionẽ lre. Tex.edicto diui.sub.qd nõ habemus: ⁊ qr plures ambages cõtinebat tollitur. Tex.introductũ est.nã cõtinebat in eo q heres q petebat se mitti in possessionẽ: pstabat vigesimã partẽ hereditatis fisco. Tex.qescente.sub.⁊ ita sublata.⁊ erant tales ambages qr nõ poterat ppetuo missio peti ab herede: sed infra annum vt.j.dicit. Tex.antiquatis.i.correctis vel resecatis. Tex.pmulgata sunt.sub.de missione petẽda non in perpetuum: sed infra annũ. Nam infra annũ ⁊ post annũ põt hodie peti missio sm dictũ Iusti.vel alexandri. Tex.scimus. Incipit scdm dictũ. Tex.ex asse.i.isolidũ. Tex.vel ex parte scilicet dimidia: qr appellatione partis dimidia cõtinet: vt.ff.de verb.sig.l.nomẽ filiarũ.§.portionis. Tex.cõpetẽti iudici. ¶ Sed quis est cõpetens iudex? Respõdeo: ordinarius qui hz cognitionẽ meri ⁊ mixti iperij: nõ autẽ delegatus: qr iubere cauere ⁊ in poss.mittere magis est imperij q̃ iurisditionis: vt.ff.de iur.om.iudi.l.iubere cauere. Nec est cõpetẽs iudex magistratus municipalis: vt.ff.ad muni.l.ea que. Uel potest dici q missio ex primo decreto põt demandari: vt.ff.de offi.e.cui mãd.est iur.l.cognitio in fi.⁊.ff. de iuris.om.iud.l.ij.in fi. Sed missio ex secundo decreto nõ potest demandari: qr est meri imperij. Uel potest dici q cognoscatur de missione facienda vel nõ.⁊ q fiat missio nõ potest demandari.sed bene põt demandari q cognoscatur de missione faciẽda vel nõ. Uel põt dici q est cõpetens iudex ille in cuius territorio sunt res: ⁊ ille mittet in pos.al's non posset mitti actor in poss.qr iudex loci vbi sunt res mittit in poss.⁊ nõ alius: vt.s.vbi de here.agi oportet.l.j.⁊.s.de iud. l.properandũ.§.sinautem.⁊.ff.de bo.auc.iudi.poss.l.cum vnus.§.penul.⁊.ff.de re iudi.l.a diuo pio in prin. Tex.non cancellatum. ¶ Et nota differentiã inter ista verba.cancellare.abolere ⁊ circũducere.⁊ alia quantũ in stricta significatione differunt. Et dicit cãcellare siue cancellatio: quando pẽna ducitur per mediũ littere ad modũ crucis. Unde dicitur q Iob orabat ad deũ cancellatis manibus. Proprie circũducere est: quãdo extra litteras ducta est pẽna in circuitu charte. Proprie est inducere: cũ pẽna ducitur per medias litteras. Abolere pprie dicitur: quando abraditur littera vel abolet ita q legi nõ potest. Proprie viciari dicit quãdo viciatur locus in quo est vis: vt hec probantur.ff.de his que in testa.delen.l.j.⁊.ij.⁊.l.prime.⁊.l.cancellauerat.⁊.s.de testa.l.si vnus. Sed in larga significatione nõ referuntur vt hic. Tex.sed qd prima figura.i.prima facie vel prima fronte. Tex.vallatũ sit.s.vij.⁊ liberi sint: vt.s.de testa.l.hac consultissima in fi.⁊.l.vlti. Tex.fuerunt sub.siue fuerunt sue res: siue periculũ pertinebat ad eum: vt qr cõmodate erãt vt.ff.de peti.here.l.⁊ nõ tñ in pn. Tex.legittimo modo: qd est si allegat se habere titulũ a testatore vel ab alio.vel si alleget se heredẽ in testamẽto posteriori iste. Tex.accipiat: scilicet psente iudice ⁊ psente vno tabulario vel plurib⁹.⁊ simile est vt dixi.s.de iure delib.l.scim⁹. Tex.extiterit.sub. dicens se debere mitti ⁊ non me: cũ sit istitutus in posteriori testamẽto. Tex.ventilẽtur. Et ita siquis petit mitti in pos. bo.defuncti: debet inserere causã missionis sue. Et ita nõ. q actor debet inserere causã in libello suo.⁊ ad hoc est argu.s.de trãsac.vt respõsum. Et quãtitas debz inseri in libello: si petat quãtitas: vt.s.de epi.⁊ cle.auc.generaliter.sic ⁊ res debz inseri in libello si petat res: vt.ff.de rei ven.l.si in rem.⁊ dixi.s.de edẽdo.l.edita actio. Et ad hoc est arg.ff.ad l.iul.de adul.l.denũciasse.§.quid ergo.⁊.s.de ipub.⁊ alijs sub.l.cum pcibus.⁊.j.de apo.pu.l.j. Tex.acquiratur.i.tribuatur. Tex.q missus est.i.mitti postulat: sic ⁊ al's interpositam.i.interponẽdam: vt.s.de le.⁊ con.l.j.⁊.s.de his q no. infa.l.si seuerior: al's si possidoniũ. Tex.nullis angustijs.s. annalibus: qr ista missio nedum peti potest infra annũ: immo post annum.vt.j.dicit.sed si essent alie pscriptiones: impedirent missionem vt in fi.huius.l. Uel dicatis nullis angustijs.s.que non inducãt lõgam prescriptionem vt in quarto dicto huius.l. Tex.missus est: vel iã mitti postulat. Tex. vel cõtradictor exoritur.i.requirit. Tex.curricula aliqs fuerit missus.dũtamen nõ sit sopita questio per prescriptionẽ vt in fi.huius.l. Tex.formato testamẽto.i.solẽniter scripto: nõ cancellato: nõ vituperato. Tex.nullũ ei temporis obijciatur obstaculum.s.q repelleret heredẽ a questione pprietatis: qr si repelleret heredẽ a questione pprietatis.repelleret eum a missione in pos.vt hic annectit. Tex.prestare quia vsucepit vel pscripsit. Tex.omnẽ intẽtionẽ vt qr nõ liceat ei agere rei vẽ.vel peti.here. Tex.ex vna parte.s.tñ. Tex.cãm scz rei ven.vel peti.here. Tex.esse sopitã.i.sublatã. ¶ Anno.in fi.huius.l.vnũ ad qd inducimus.l.istã tota die. Uos debetis scire q alique tẽporales acquisitiones sunt ex vna parte tñ.⁊ sic fauorabiles tñ. Alique sunt ex alia parte tñ ⁊ sunt odiose tñ. Alique sunt ex vtraq;: ⁊ sic fauorabiles ⁊ odiose sunt. ¶ Ex vna parte tñ sunt acquisitiones ⁊ sic fauorabiles: vt est vsucapio triẽnij que est introducta tñ in fauorem illius qui vsucapit.⁊ ne dominia rez sint in incerto: ⁊ vt aliqs sit litium finis: vt insti.de vsucap.in prin.⁊.ff.de vsuc.l.j. ¶ Quedam acquisitiones sunt ex vna parte tñ.⁊ sic odiose tñ: cum quis bona fide ⁊ iusto titulo pscribit.ista est introducta in odiũ non petentis rez suã.vt.j.de anna. excep.l.vt perfectius in fi. ¶ Quedam acqsitiones sunt ex vtraq; parte ⁊ sic fauorabiles ⁊ odiose: sicut est cum quis pscribit rem immobilem bona fide ⁊ iusto titulo.est fauorabilis ex persona illius qui prescribit.est odiosa ex parte non petentis tanto tempore.vnde si heres scriptus passus est pscribi rem mobilem triennio bona fide.⁊ ita ex parte vsucapientis est fauorabilis.vel siluit.xxx.an.quia premisit prescribi mala fide a possessore.⁊ sic est fauorabilis ⁊ odiosa ex vtraq; parte. Uel siluit.x.vel.xx.annis: quia possessor pscribebat bona fide ⁊ iusto titulo.⁊ sic odiosa ex altera parte.vnde quia dormiuit tanto tempore: sicut non audiretur de dominio si peteret: ita si petat fieri missionẽ in re illa nõ audictur.⁊ idem dicit littera ista.si enim ex vna parte ⁊c. ¶ Or segnori anteq̃ ad alia perueniam: colligetis ex principio huius.l.argu.contra officiales prelatorum qui occasione decime vel vigesime partis litis accipiunt pignora.⁊ ad hoc facit extra de vita ⁊ hone.cleri.c.cum ab omni specie. Item ex secundo dicto colligitur argu.q debet presumi pro instrumento: qd est in publicam formam redactum si non est cancellatum vel vituperatum. Et ad hoc est argu.s.de proba.l.cũ precibus. Secus si esset cancellatum:

quis ei non creditur: nisi fides ei imponatur a producente: vt.s.de fide instrumētorū.l.vlti.z.ff.de fide instrumētorum.l.ij. ¶Or segnori circa.l.istā est aliquantulū insistēdum. Uos habetis hic si heres institutus in solēni testamēto ex asse vel pro parte petit missionē fieri in bo.pos.defuncti: si nō est cācellatum vel vituperatū in aliqua sui parte: pcedit missio: si nō extitit cōtradictor. Sed videt contra. qr.l.videt velle q si als sit viciatū vel als cancellatum q nō noceat: vt.s.e.l.pxi. Ad qd pōt dici z responderi sic. quoddam vicium est visibile: quoddā inuisibile. Et est viciū visibile: si testm est cancellatum vel abolitum vel als vituperatū. hoc viciū visibile impedit missionē vt hic. z est ar.ad hoc.ff.de vē.in pos.mit.l.j.§.si ea.z.ff.de car.edic.l.iij.§.centum. Uicium vo inuisibile est: cum dicit falsum: vel cum dicit inofficiosum: vel cum dicitur seruum fuisse testatorē z ita nō potuisse testari. z hoc vicium inuisibile nō impedit missionē vt ibi: qr presumitur tale vicium maliciose opponi: vt.j.ad.l.cor.de fal.l.ij.in fi. nisi opponens offerat se incōtinenti pbaturum: vt dixi in.l. contra.s.l.pxi. ¶Sed denuo opponit z instatur ad finem huius.l. Quomodo ipeditur missio si aliquis vsucepit triēnio res defuncti vel prescripsit? quia dicit hec.l.q principalis causa est sopita.s.petitio hereditatis. Sed videt q hoc sit falsum: quia petitio hereditatis durat vsq ad.xxx.an.vt s.de peti.here.l.hereditatis.z.s.de iure delibe.l.ls. Ad qd ita dicetis. cum qs possidet rē hereditariā sine titulo: petitio heredi: pōt moueri vsq ad.xxx.an.vt ibi: sed si aliqs possidet titulo z bona fide: nō datur petitio hereditatis perpetuo.i.vsq ad.xxx.an. qr regulariter petitio hereditatis non datur cōtra ti.possidētē.vt.s.de peti.here.l.cogi.z.ff.de pe.here.l.generaliter. Uel dicatis secūdo modo sic: aut petitio hereditatis non excedit suos terminos qd est cum nō datur contra titulo possidentem. z tunc non exceditur a suis terminis vt tollatur vsucapione triēnij vt ibi: aut excedit suos terminos: qd est in casibus illis in quibus datur contra titulo possidentem: vt.ff.de peti.here.l.siquis sciens. z tunc exceditur a suis terminis vt tollatur triēnio vt hic. Simile nō. in actione qd me.causa.vt.s.qd me.cā.l.si vi vel me. ¶Or segnori super.l.ista formabo multas qōnes. z quasdam circa litteram: z quasdam extra lram. Hic dicit vbi petit quis mitti in bo.pos.defuncti: si non existit legittimus ptradictor procedit missio: als si extitit legittimus contradictor non pcedit missio. sed quis dicit legittimus contradictor? Et dixit dns Azo in summa huius ti. z bene: q ille dicit legittimus cōtradictor qui ptendit similem causam ptradicendi qz actor mittendi. verbi gratia. dicit actor iudici. domine mittatis me in pos.bo.que fuerunt defuncti tēpore mortis: qr sum scriptus heres insolidum in testamēto nō cancellato nō vituperato nō abolito. z ecce testm. dicit bonus iudex: possidet vel detinet aliquis bona illa? z dicit actor. domine certe sic. dicit iudex faciatis citari possessorē bonorum. citat bo.pos. z venit. dicit iudex. iste petit mitti in pos.bo.que fuerūt tempore mortis talis defuncti. vis tu dicere aliqd. propter qd ipse non debeat mitti in bonorum possessionem? dicit iste possessor bonorum. domine sic: volo dicere z dico q ipe nō debet mitti: sed ego: quia fui scriptus heres in testamēto qd vltimo loco fuit factum. dicit iudex: vbi est illud testamentū? dicit ille domine non habeo: sed talis tabellio fecit. rogo vos q mittatis pro eo. iste pretendit similem causam cōtradictionis z ille missiōis. vñ ille est legittimus ptradictor: q allegat similē causam: qr vterq dicit se heredem insolidum: vel dicit se premittendum ante hunc zc.vt.ff.de iniusto rup. z irri.fac.testamēto.l.j. tunc iudex examinabit causam missionis z contradictionis: z iura vtriusq partis. z quē inuenerit habere potiora iura: mittet eum in possessionē. vt si heres habet potiora iura. mittet eum in possessionem. si contradictor habet potiora iura: retinebit ea bona. z certe hec est bona opi. z sic.ff.de leg.iij.l.si quis in prin. ¶Sed denuo quero hic. z hec questio aliquando contigit in ciuitate ista. Uenit aliquis coram iudice z petit se mitti in pos.bo.alicuius defuncti ex constitutione ista. z ostendit testamentū nō cancellatum. tu qui possides: vel non possides. sed es legittimus contradictor. z dicis. tu non es heres: sed ego. z ostēdis aliud testamentum factum eodem die z eadem hora z coram predictis testibus vel alijs z qlibet in testamento suo est insolidum institutus heres. qs mittet hic in possessionē? Hoc casu dicunt quidā q ambo debent mitti in pos.bo. qr quilibet debz mitti p dimidia ratione huius dubij. vt ar.ff.de re.du.l.qui duos. z ar.ff.de dona.inter virū z vxo.l.cum hic status.§.si ambo. Sed nos dicimus q vterq repellet ratione huius dubij: vt.ff.ad trebel.l.si emi. Et ita determinauit qōnem istam dns Pileus. z pro hoc facit.ff.de acquir.here.l.eum qui duobus. Itē ad hoc est ar.ff.de rei vē.l.pō. in fi. z qr vtrūq falsum presumit. Item z hoc alia rōne zc. vt.ff.de iureiur.l.eum qui.§.vni pro solido. ¶Sed quid si non allegat similem causam cōtradicendi sed aliam: puta dicit heres sum scriptus in testamēto nō cācellato non vituperato. non abolito: peto me mitti in pos.bo.defuncti. dicit possessor bonorum. ego emi istas res. si allegat se emisse a defuncto z sibi traditas ab eo: est legittimus cōtradictor: quia solum debet fieri missio in pos.bo.que erant defuncti tēpore mortis: nō rerum venditarum a se vt hic. z.ff.de peti.here.l.z nō tm. ¶Sed quid si possessor bo. allegat se habere ti.ab herede: qr dicit q heres vendidit sibi z tradidit: est legitimus cōtradictor? Certe sic: quia debz tradi vacua possessio: vt.ff.de act.emp.l.ij.z.l.ex empto.§.idem ait. Et tenet heres de euic. vnde quē de euictiōe tenet actio: ipm agentē repellit exceptio: vt.ff.de euic.l.vendicātem. ¶Sed quid si iste nō allegat similem causam cōtradictionis: nec allegat se habere ti.a defuncto vel ab herede: sed a quodam extraneo: qr dicit bo.possessor. ego emi a quodam puta a titio extraneo: z per traditionem accepi. z ecce instrumētum emptionis. erit ne legittimus ptradictor? Uidetur q nō: qr si non vsucepit vel prescripsit: pcedit missio: als si vsucepit vel prescripsit: nō pcedit missio vt in quarto dicto huius.l. Ecōtra videtur q sic. z ita dixerunt antiqui vt scripsit hic dominus Azo z mouet tali grosso ar. qr incōueniens esset q alicui auferretur sua possessio sine cause cognitione. vt.j.vnde vi l.meminerint.z.j.si per vim vel alio modo.l.vlti. Quare segnori in questione ista ita dico: si quis allegat se habere titulum ab extraneo. siquidem se pretendit habere titulum: qr emit viuo defuncto z possedit cum fundum tempore mortis defuncti: vel nō erat in bonis defuncti tempore mortis ista res: hoc casu erit legittimus contradictor. Si autem contēdit se habere titulū quia emit post mortem defuncti ab extraneo: quantū ad hoc vt legittimus contradictor: quia hic habet ti. audiet. si nō prescripsit precedet missio: als.i.si vsucepit vel prescripsit: nō procedet missio vt hic. Non ob. qd dixerunt antiqui q incōueniens esset zc. sed hoc nō est inconueniens sed equum. Et q sit equum videte. Hec.l. vult q heres scriptus mittatur in possessionē in his rebus que possedit defunctus tempore mortis. sed hic emit ab extraneo. vnde heres est in eo statu in quo erat defunctus. z persona heredis eadem est cum defuncto. vt in auc.de iureiur. a mo.pre.in prin. Preterea si hoc esset q posset heres excludi a rebus defuncti: hac via excluderet a beneficio huius cōstitutionis: qd esse nō debet. vnde vult hec.l.q possideat ea que defunctus tempore mortis habebat. sz ille qui emit ab extraneo non sic: quia primo cognoscitur quis sit possessor. secundo quis potior: vt.ff.vti pos.l.j.§.hic. ¶Sed denuo quero. si nullus existat contradictor. nunquid iste qui petit se mitti in poss.bo.defuncti statim mittetur? Dico q non: immo vocandi sunt fratres z consanguinei defuncti: si qui sunt: vt ar.ff.de adop.l.non ita. z.ff.de natal.re.l.penul. z vlti. z.ff.si cui plus qz per.l.fal.l.j.§.cum dicitur. ¶Sed pone q missus fuit nullis vocatis. nunquid preiudicabit eis vt postea venientes non admittantur? Et certe respondeo non. vt argu.j.vnde vi.l.meminerint.z.j.si per vim vel alio modo.l.vlti. Item videtur esse casus.l.ff.de le.pre.l.filium.§.siquis. ¶Sed denuo quero. pone q iste apprehendit pos. nunquid si postea vadit ad iudicem vt eam confirmet audietur? Uidetur q non: vt insti.de interdictis.§.adipiscende. ibi vbi dicit pro herede. z.ff.de pe.here.l.si a patre vel a domino.§.j. Econtra videtur per diffinitionem bo.poss. que dicit. bonorum posses. est zc.vt.ff.de bo.posses.l.iij.§.bonorum.

§.bonoꝝ. Item pro hoc facit optime.l.ff. ad car.l.iij.§.qui refert. Sed segnori puto ꝙ possit: ⁊ equum videt ꝙ audiat. ⁊ operabit hoc illa confirmatio: vt auctoritate publicarum personarũ mittat: qđ.l.ista videt velle: vt in tertio casu hui⁹ l.in fi. Nec ob.§.ille.parui refert.quia nactus fuit pos.⁊c.

¶ Sed denuo quero quo iure siue qua actiõe petet heres scriptus se mitti in possessioné ⁊ ex hac constõne? Et aduertatis hanc questionem.qꝛ in hoc est vtilitas.vt.j.dicam. Ad qđ dixerunt quidam officio iudicis. nam implorat iudicis officium scriptus heres ꝙ postulat se mitti in possessionem. ⁊.h.d.lra.huius.l.vbi dicit.heres cõpetenti iudici ⁊c. ⁊ ad hoc est arg.ff.de mino.l.si minor.in fi. Alij dicunt ꝙ agitur conditione ex.l.ista. Et hoc dicit dñs Azo in summa huius ti.nam hec.l.noua.l.iusti.est: que obligationem inducit: ⁊ iõ ex ea agitur. naꝫ quotiens noua obligatio inducitur: nec est cautum ⁊c.vt.ff.de condi.ex lege.l.vnica. ¶ Sed dicet aliquis vestrum in quo est vtilitas proponatur iudicis officiuꝫ vel conditio ex hac.l. Respõdeo in eo vt sciatur responderi opinioni quã antiqui aduocati tyronibus facere consueuerunt.nam cum nouus scholaris aduocatus formauit libellum suum super missione possessionis: ⁊ petit fieri missioneꝫ ex ista constitutione.dicit antiqu⁹ aduocatus.dñe iudex diu est ꝙ ego non studui.⁊ aduersarius meus venit de nouo de studio: ⁊ optime studuit.placet vobis ꝙ disputem secũ parum de apicibus iur.dicit iudex.si placet aduersario vestro placet mihi.dicit ille.bene placet mihi: ⁊ tunc antiquus aduocatus petit a scholare.quo iure postulas missionem fieri ex constitutione ista? si scholaris.i.nouus aduocatus dicat. peto conditione ex.l.illa: siue ex cõstitutione.C.de edic.diui adri.l.fi.opponit antiquus aduocatus ⁊ dicit.datur conditio ex.l.ad recuperandam possessionem? dicit nouus aduocatus sic.dicit ipse non est verum: qꝛ conditio ex.l. est actio personalis: qꝛ omnes cõditiones sunt actiones personales: vt insti.de act.§.appellamus.⁊ personales cõpetunt cõtra eum qui est obligatus ex contractu vel quasi: vel ex maleficio vel quasi: vt insti.de acti.§.j.sed cum ille qui possidet nõ sit obligatus ex contractu: vel quasi ex maleficio: vel quasi illi heredi: qui se mitti in pos.bo.postulat: ergo contra ipsuꝫ non poterit intentari personalis actio. Ad quod potest respondere nouus aduocatus.conditio ex.l.quãdo agitur ad aliquid dandum: est personalis actio: ⁊ tunc veruꝫ est quod opponitis.sed quãdoqꝫ agitur conditione ex.l.ad possessionem adipiscendam: quo casu sufficit ꝙ ille contra quẽ agit: habeat facultatem possessionis restituẽde. Et cõditione. noua agitur ad pos.vt.ff.de condi.inde.l.indebiti.§.sed ⁊ si nũmi. Fallit etiam in triticaria conditione.vt.ff. de condi. tri. l.ij.in fi.⁊.ff.si cer.peta.l.certi cõditio.in prin.lib.j. Vel potest dici ꝙ lꝫ omnes conditiones sint personales: scripte tñ sunt in rem.sicut in actione qđ metus causa dicimus. vt.ff. quod metus causa.l.metum.in fi.sic etiam dicimus in actione ad exhibendum.vt.ff.ad exhi.l.iij.§.cum autem. Tutius tamẽ est vt respondeat nouus aduocatus ꝙ petit se mitti in pos.bo.defuncti ex cõstitutione ista iudicis officio: ⁊ ꝙ imploret iudicis officium qđ est possessorium: qꝛ de petitore facit possessorem ⁊ ecõtra.vt.ff.de rei ven.l.vlti.⁊ hoc satis ꝓbat littera huius.l.a cõpetenti iudice ⁊c. Vel potest dici ꝙ actio in factum detur descendens ex edicto diui adriani: vt constitutionis surrogate loco edicti diui adri.sicut dicimus in alijs edictis in quibus non cauetur de speciali noĩe act. qꝛ damus actionem in factum.vt.ff.per quem fac.erit.l.vlti.

¶ Sed denuo subijcio alias questiões. Et quero cum quis petit se mitti in pos.bo.defuncti ex ista constitutione: vtrum debeat petere in forma iudicij.s.an debeat offerre libelluꝫ? Et videtur ꝙ non: qꝛ satis est ꝙ ostẽdat testamẽtum nõ cancelatum ⁊ non vitiatum vt hic. Item videtur ⁊ alia ratione ꝙ non debeat offerre libellum: quia causa possessionis sine omni inscriptione ⁊ sine libelli oblatione potest tractari. vt ar.j.vnde vi.l.momentarie. Item libellus debet ei offerri qui ad iudicium vocatur: vt.s.de litis conte.auc.offeratur.⁊ s.de epis.⁊ cleri.auc.generaliter. Sed hic nullus vocat ad iudicium: sed missio fieri a iudice postulatur: sicut ⁊ als dicimus in tutore qui se excusat: qui sue excusationis libellum non offert.vt.ff.de excusa.tuto.l.excusare.⁊ hoc ẽm vnũ intellectum illius.l. Item ad hoc prestat arg.ff.de noui oper. nũcia.l.de pupillo.§.meminisse.⁊.j.de naufra.l.de submersis.lib.xj.⁊.ff.de offi.presi.l.illicitas.⁊.l. congruit. Econtra videtur ꝙ sic per auc.offeratur. Sed in ista questione est ita dicendum.qꝛ refert an quis existat contradictor ⁊ rerũ possessor in quas petitur fieri missio: an nõ existat aliquis cõtradictor vel rerum possessor. Si autem existat cõtradictor: tũc debet actor sue petitionis libellum ⁊ aduersarius libellum sue contradictionis formare: ⁊ offerre debet libellum. ⁊ ad istud est ar.in auc.de tẽ.non nu.pe.su.do.§.generaliter.coll. vij.que est.s.de non nu.pec. ⁊ incipit hec auc.querelam. Si aũt nullus existat contradictor: tũc procedit missio si sine libello non confertur libellus vt hic dicitur. ¶ Sed denuo quero hic.cũ petit missio fieri in pos.bo.defuncti ex constitutione ista: nunqd iurabitur de calũnia? Videt ꝙ non: vt ar. ff.de ven.in pos.mittẽ.l.j.§.generaliter. Sed vos dicetis ꝙ iurabit de calũnia: qꝛ hic cognoscit summatim. ⁊ in summaria cognitione iurat de calũnia.vt.ff.ad exhi.l.thesaurus. ⁊ s.de iureiu.calũ.l.ij.⁊ ar.s.ti.proxi.l.eius.⁊.ff. de oper. no. nũcia.l.de pupillo.§.qui opus. ¶ Sed denuo quero hic.cũ petitur fieri missio contestabitur ne lis? Et certe sic contestabitur lis: si existat contradictor: vt in.l.nostra.§.finauteꝫ ibi vbi dicit cause in pos.missionis ⁊ subsequute contradictionis vẽtilent.nam sic fit cõtestatio: vt.s.de iudi.l.rẽ nõ nouã. ¶ Sed denuo quero.hic dicitur ꝙ heres institutus ex asse vel ex parte petit se mitti in pos.bo.defuncti que fuerunt ei⁹ tempore mortis: quid si sit institutus in vna re? Videtur ꝙ non sit mittendus: qa habetur loco legatarij. vt .s. de here. insti.l.quotiens. Econtra videt ꝙ sic. vt.ff.de here. insti.l.j. §.ex fundo. Sed in ista questione ita dico. ꝙ si alius inuenitur scriptus heres vniuersalis: iste institutus in vna re non mittitur in possessionem: vt in prealle.l.quotiens. Si autem non inuenitur alius vniuersalis heres scriptus: tunc institutus in vna re mittitur in pos.qꝛ perinde est acsi in totuꝫ sit heres.vt.ff.de here.insti.l.quotiens.§.si pater.⁊.l.interduꝫ. ⁊.l.ex facto.§.ij. ¶ Sed denuo quero. nunquid fideicõmissarius cui hereditas est restituẽda ex asse vel ex parte petet missionem fieri ex constitutione ista? Videtur ꝙ sic.qꝛ loco heredis habetur.vt insti.de fideicõ.§.restituta. Econtra videtur ꝙ non: qꝛ non habet ius petendi nisi restituta heredit. vt.ff.ad trebel.l.restituta. Sed in questiõe ista ita dico.fideicõmissarius est substitutus: ⁊ indubitanter cum questio est inter institutum ⁊ substitutum: primo mittitur in pos.vt.s.e. l.j.vnde fideicõmissarius non petet fieri missionem ante restitutam hereditatẽ.vt.ff.ad trebel.l.ille a quo.§.tempestiuũ. Alij dicunt aliter.vt no.ff.de heredi.instit.l.si pater. ¶ Sed denuo quero hic.hic loquitur cum heres scriptus in testamento in scriptis condito petit se mitti in possessionem. sed quid si heres scriptus in testamento nuncupatiuo petat se mitti in possessionem ex constitutione ista: nunquid poterit? Et videtur ꝙ non: inspecta rubrica que dicit: quẽadmoduꝫ scriptus heres in possessioneꝫ mittatur.⁊ inspecto nigro.qꝛ dicit scriptus sit. Sed in questione ista dicimus ex testamẽto in scriptis facto petit heres mitti in pos.bo.ex sententia ⁊ ex verbis huius.l.⁊ in scripto in testamento habet locuꝫ directum beneficium huius.l.sed ex nuncupatiuo petit tñ ex sententia huius.l.cessantibus verbis.⁊ ita habet locum vtile beneficiuꝫ huius.l.vt.ff.de iurisdi.om.iudi.l.siquis id qđ §.j.⁊ ꝙ ita seruatur solẽnitas in nuncupatiuo: vt in testamẽto in scriptis condito.nam requiruntur.vij.testes in testamẽto nuncupatiuo.vt.s.de tes.l.hac cõsultissima. Et cauete vobis hic.qꝛ est testamentum duplex. Est testamẽtuꝫ nuncupatiuum: ⁊ est testamentuꝫ qđ scribitur: vel qđ fit ad memoriã: ⁊ tunc petitur missio. Est testamẽtum qđ non scribitur sed fit coram septem testibus: ⁊ tunc petitur fieri missio: si probet per testes ita fuisse testamẽtum testatoris: vt.s.ti.proxi.l.vlt. ¶ Sed denuo quero.pone testamẽtum est cancellatum vel vituperatum: sed non in loco suspecto.sed vbi non est vis. verbigratia.in fi.testamenti dicit tabellio.ego rogatus scripsi scripsi.primum scripsi non inuenitur cancellatum sꝫ vltimum: nunquid propter hoc impeditur missio? Certe ꝓpter

hoc non impeditur missio: q2 vicium visibile impedit missionem: non inuisibile. ꝛ q2 talia vicia leuia sunt spernenda. ꝛ ad hoc est arg. ṡ. de transac. l. si ex falsis. ꝛ. ṡ. de testa. l. sancimus. ꝛ extra de fide instru. c. ex litteris. ¶ Sed denuo quero: nunquid fideicōmissarius est legittimus contradictor? verbigratia. sum institutus heres ꝛ rogatus tibi restituere hereditatem: peto mitti in possessionem: eris ne tu legittimus contradictor? Et certe dominus Mu. dicit ꝙ sic: q2 damus acť. ad petendam hereditatem. vnde cui damus actionem: multofortius exceptionem. vt. ff. de superfi. l. j. §. qđ autem. in fi. ibi. nam cui damus ꝛc. vt. ff. de reg. iur. l. vitis. §. cui damus. ꝛ arg. ff. de excep. do. l. dolo facit. Sed antiqui dixerūt contra. ꝛ videntur melius dixisse ꝙ anteꝗ̄ restituam: nō hz ius: vt. ff. ad trebel. l. restituta. ꝛ. l. facta. in prin. Item. l. ē expressa ꝙ non sit legittimus contradictor. ff. ad trebel. l. filio. Sed segnori in questione ista ita dico. si heres spōte adiuit: fideicōmissarius videť legittimus contradictor in dodrātē: non in quadrantem: q2 illud habet heres: vt. j. ad trebel. l. j. ꝛ. ij. ꝛ maxime q2 dicet fideicōmissario. dolo facis. q2 petꝭ qđ restituturus es: vt. ff. de excep. doli. l. dolo. ꝛ ar. ff. de excep. rei iudicate. ꝛ ita per totum. si cōpulsus adijsset heres: tunc fideicōmissarius esset legittimus contradictor in totum: qa heres hoc cāu nō debet detrahere quadrantē: vt. ff. ad treb. l. quia poterat. Nec ob. ff. ad trebel. l. filiam. que videtur innuere si heres adiuit coacte hereditatez ꝙ detrahat quadrātem: quia ibi dubitatur sit fideicōmissarius vel nō. ¶ Sed denuo quero hic pronunciat iudex missionem fieri ex constitutione ista: appellabitur ne ab ista pronunciatione? Certe non: quia nō appellatur a possessorio iudicio: vt. j. quorum appel. non reci. l. quisquis. ꝛ. j. si de momen. pos. agi. l. vnica. ¶ Sed denuo quero: nunquid ei qui succedit ab intestato cōpetat hoc auxilium? Et certe dico ꝙ non: licet hic quidaz scripserint contra. vt hoc probat ipsa rubrica. dum dicit. ꝛ quēadmodum scrip. here. in pos. mittū. Item hoc etiam probat ista. l. vbi de testamento facit mentionem. sed dabitur interdictum quorum bonorum directum: si iure pretorio succedit: aľs vtile: vt. ff. quorum bonorū. l. j. ¶ Sed denuo quero hic: que est differentia inter hanc constitutionem: ꝛ interdictum quorum bonorum: ꝛ petitionem hr̄ditatis? Respō. similitudinem habent in aliquibus: q2 hoc auxilium est possessorium iudicium vniuersale: ꝛ petitio. here. vt. ff. si pars here. peta. l. j. Et quorum bonorum ē vniuersale iudiciuz: vt ff. quorum bono. l. j. Item q2 istud ē adipiscende pos. ꝛ quorum bonorum. Differunt tamen in multis: q2 petitio ē petitorium ꝛ bonefidei: vt. ṡ. de peti. hē. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. ff. de in litē iur. l. in actionibus. ꝛ plenissime queritur de vtriusꝗ̄ parte: vt. ṡ. de peti. here. l. liber. sed hic non est plenissima cognitio: ꝛ est de poss. ꝛ impedit missionem si statim paratus ē probare: nō aľs. Preterea in petitione hereditatis veniunt nomina: vt ff. de peti. here. l. item veniunt. §. fi. ꝛ. l. se. vt in quorum bonorum: vt. ff. quorum bonorum. l. fi. at in isto non veniunt nomina quia non possunt possideri. Item a lata sententia sup petitione hereditatis vel quorum bonorum bene appellatur: ab isto non: vt dixi. ṡ. Item petitio hereditatis datur heredi ab intestato: h̄ tm̄ scripto: licet quidam contradicant: quod est contra rubricam ꝛ nigrum vt dixi. Item petitio hereditatis ꝛ quorum bonorum non datur contra titulo possidentem: sed beneficium huius. l. sic. vt. ṡ. dixi. Item est differentia inter quorum bonorum ꝛ petitionem hereditatis. naz directum quorum bonorum datur ei qui iure pretorio succedit. istud quando est heres iure ciuili. Item hoc datur scripto heredi vt hic. illud scilicet quorum bonorum datur ab intestato etiam per vnde agnati vel cognati: vel aliud simile successori ab intestato.

¶ Si quis aliquem testari prohibet.

¶ Contingit aliquādo ꝙ filius nepos vel frater nō pmittit testari patrem auum vel fratrem qđ maximum crimen est. ꝓpter istam causam potest pater exheredare filium: auus nepotem. verbigratia. dicit filius patri quomodo vultis testari? dicit pater: volo reliquere. c. pro anima mea. dicit filius: anima vestra non valet vnum denarium. vnde ꝓhibet filius patrem ita testari exhr̄datur: ꝛ auferť ei hereditas vt ab indigno: vt. j. e. l. ij. Cōtingit aliquādo ꝙ cogitur quis testari. homo pauper robustus ꝛ peruersus coegit diuitem testari: ꝛ scribere se heredem: non valet: vt in. l. j. huius ti. Et de prima parte huius rubrice agitur in. l. ij. De secunda parte huius rubrice agiť in. l. j. huius ti.

Iulii. In ista. l. que respicit vltimam partem rubrice ponit talis casus. Quidam fortis ꝛ robustis inuenit. vij. stultos ꝛ dixit eis. nos possumus esse diuites si vultis talis homo ē multū diues. ducamus eum ad nemus: ꝛ faciamus ꝙ scribat me heredez. vos eritis testes: ꝛ octauus scribet testamē tum: ꝛ promitto vobis ꝙ cuilibet dabo partem suam. dixerunt illi: bene placet nobis. ꝛ sic duxerunt euz ad nemus: ꝛ fecerunt eum testari. mortuus ē testator. agit scriptus heres contra possidentem bona petitione hereditatis. dicit possessor: bene scio qđ testamētum ē illud: q2 non fuit testamētum solēniter ꝛ sponte factum: sed coacte. ꝛ ita heres dum agit petitione hr̄di. agit ciuili disceptatione. dum ille excipit de crimine: quid iuris erit? Respondet imperator: si excipiens poterit probare qđ excipit: auferť hereditas vt ab indigno: ꝛ fisco applicať. h. d. Tex. ciuili. i. peti. here. vt. ff. de peti. here. l. sed ꝛ si. §. pridie. Tex. adiungitur. ꝛ tunc iudex pronūciat de vtraꝗ̄ ꝑm vnam opi. vel ꝑm alios de principali tantum pronunciat: vt. ṡ. de ordi. iudi. l. penul. Tex. scripserit. aufertur ei hereditas vt ab indigno: ꝛ fisco applicatur: vt. ṡ. de heredi. insti. l. nec apud.

Os qui. In. l. ista que respicit primam partem rubrice ponitur talis casus. Pater volebat facere testamentum: filius non permisit eum testari: ꝛ sic decedit intestatus: nunqd hr̄ditas auferť ei vt ab indigno. ꝛ applicať fisco? Certe sic. Tex. impedimēto. Et qūo impedit aliquis alique ne testari? Lex exponit istam malitiaz. Pater vocat filios ꝛ dicit eis. vocate tabellionem: q2 volo testari. dicūt filij: quomodo vultis testari? dicit pater: quia vos estis filij mei volo vos instituere: ꝛ dimittere tātum pro anima mea. illi fingunt se ire ꝓ tabellione: ꝛ non vadunt. vel non permittunt aliquem intrare domum: nec tabellionem: nec alium. aufertur hereditas ab eis vt ab indignis: vt. ff. ad trebel. l. marcellus. in fi. ꝛ. ff. eo. l. j. ꝛ. ij. ꝛ ob istam causam possunt exheredari: vt in auc. vt cum de ap. cogno. §. causas. vel aufertur eis hereditas vt ab indignis: ꝛ fisco applicatur: vt. ff. e. l. j.

Iudicium. In. l. ista ponitur talis cāus. Maritus erat pauper ꝛ iuuenis: ꝛ vxorem habebat senez ꝛ diuitem. vxor erat in extremis constituta. venit ad vxorem maritus: ꝛ locutus est ei blando sermone ꝛ dixit ei. placeret mihi ꝙ faceres testamentuz. dicit mulier: volo testari. dicit vir: qualiter vis testari? dicit mulier volo relinquere omnia bona fratribus minoribus: ꝛ tibi dotem meam quam tibi dedi. dixit iste vir: quid vis tu facere? nullus est pauperior me in orbe. cepit flere vt vxor institueret eum. ꝛ vxor instituit eum: nunquid aufertur ei hereditas vt ab indigno? Certe non. h̄ dicit hec. l. Tex. non est criminosum. aľs non est prohibitū. Siquis tn̄ prohibuit testatorē aliquid relinquere alijs ꝛ nō pmisit: tenetur in duplum: vt in auc. vt nulli iudi. §. ꝛ illud.

¶ De his quibus vt indignis.

¶ Quia hereditates sunt auferende vt ab indignis his q coegerunt aliquos inuitos testari: vel volentes testari prohibuerunt: vt. ṡ. titu. proxi. l. j. ꝛ. ij. Inde sumpta occasione ponit alios duos modos per quos aufertur hereditas. Et quia per senatusconsultum sillenyanuz aufertur hereditas: puta si dominus occidiť a familia: ꝛ heres adijt hereditatez anteꝗ̄ petat haberi questionem de familia: vt. j. eo. l. si ea. ponit ad se. cō. sillenya. Et de prima parte rubrice agitur in. l. j. ij. ꝛ. iij.

§.⁊.iij.⁊.l.hereditas. De secunda parte rubrice agitur: j.e.l. si ea.⁊.l.penulti.⁊ vlti. Et dicitur sillenya.sena.con.a silleyo consule auctore: vt trebellia dicitur a trebellio auctore: vt ff.ad trebel.l.j.

Heredes. Hec.l. respicit primam partem rubrice. Et in ea ponitur talis casus. Et dicunt in.l.ista tria. Et primo dicitur: si aliquis est occisus: heredes eius debent necē eius vindicare: accusando interfectorem: ⁊ conuincendo eū. si non faciant: debet eis hereditas auferri vt ab indignis: ⁊ applicari fisco. ⁊ tenentur heredes nedum restituere hereditatem: imo ⁊ fructus rerum hereditariarum. q2 censentur malefidei possessores: q2 debitum officium pietatis scienter negligunt: ⁊ hoc ē primum dictum. Secundo dicitur: sicut res hereditarias tenentur restituere cū fructibus: ita si res hereditarias distraxerunt. vel etiam pecuniam a debitorib9 hereditarijs exegerunt post motam litem. prestant precia cū vsuris: ⁊ vsuras pecunie accepte a debitorib9. ⁊ hoc ē scdm dictum. Tertium dictum ē: q prestat vsuras fructuū quos in predijs hereditarijs inuenit vel vendidit: ⁊ ex inde percepit pecuniam. ⁊ tenetur prestare vsuras non maximas: sed vsuras semisses. hoc dicit hec.l. Tex. constiterit. Sed qualiter debent heredes vlcisci necem defuncti? Respondeo nō debent occidere homicidam sua auctoritate: qa ideo vigor iudiciorū in medio est introductus: ne quis sibi sumere valeat vltiones: vt.s. de iudeis ⁊ ce.l.in his.in pn. Sed debet accusare homicidā. vt.s. de pre.impera.offe.l.j. Et hec accusatio non fit nisi corā procuratore cesaris: ⁊ lata sententia de bonis queritur corā pcuratore cesaris: vt.s. vbi cau. fisci agi opor.l.j. Tex. fuisse.s.illi heredes. Tex. omiserint.s. non vindicando necem defuncti. nam qui non sunt bonefidei: tenentur ad res principales ⁊ ad fructus. s3 bonefidei tenentur inq̄tum sunt locupletiores: vt.ff. de peti.heredi.l. item veniunt.§.eos qui. Tex. ex hereditate autem rerū distractarum ⁊c. Hic incipit scdm dictum. Tex. post motam litem. ⁊ post litem contesta. ⁊ sub.maxime. cum peti.here.cōpetat. quia post motam controuersiam: tenentur de fructibus: vt.ff. de peti.here.l.item veniunt.§.petitam. Tex. qd in fructibus quoq3. Hic incipit tertium dictum huius.l. Tex. satis est. q.d. non prestabit maximas vsuras.i.centesimas: s3 semisses. Et tales dicuntur vsure fiscales. vt.ff. de vsuris.l. cum quidam.§.si debitores.⁊.§.fiscus.⁊.j. de vsuris fisci.l. vlti. ¶ Unde no. hic. si heres non vindicat necem defuncti regula est q hereditas aufert ei vt ab indigno: ⁊ fisco applicatur. vt.ff. de his qui.vt indig.l.claudius.in fi.⁊.ff. de ioffi. testamen.l.papi.§.meminisse.⁊.ff.ad sil.l.cum fisco. Hec regula recipit instantiam in duobus casibus. Si aliquis instituit filium putatiuum: non alr̄s instituturus: vt.s. de here. instituen.l.si pater. hic hereditas non applicatur fisco: sed applicatur venientibus ab intestato: vt.s. de heredi.insti.l. nec apud. Item fallit in alio casu: vt si legatum relinquitur alicui: vt ipse sit curator talis: ⁊ ipse se excusauit: auferr̄ ei legatum vt ab indigno: ⁊ non applicatur fisco: sed impuberi: vt.ff. de lega.j.l.si legatarius.§.penulti. ¶ Sed ad vnū qd in hac.l. dicitur: opponitur. In.l.ista dicit: si heres distraxit res hereditarias: tenetur prestare vsuras ex predijs distractis: sicut ⁊ pecunie accepte a debitoribus prestat vsuras. Sed videtur q teneatur tantum ad precium rerum distractarum: non ad vsuras: vt.ff. de petitio.heredi.l.item veniūt §.penulti. Ad quod vos ita dicetis. si heres distraxit res necessarias ⁊ vtiles hereditatis: tenetur ad precium ⁊ ad vsuras vt hic. sed si distraxit res steriles hereditatis: non tenet ad vsuras: sed ad precium tantum vt ibi.

Polla quidē. In.l.ista not.ita casum. Quedam mulier vocabatur polla: ⁊ habebat fratrem pupillum. ista polla proximior erat titio ab intestato cum fratre suo impubere. titius fecit testamentum: ⁊ instituit sibi quattuor heredes. pollam ⁊ fratrem eius impuberē ⁊ duos extraneos: ⁊ equaliter eos heredes instituit: mortuo titio polla cogitauit q erat proximior titio ab intestato cum fratre suo impubere ⁊ q melius erat q haberet totam hereditatē q̄s extranei pro dimidia: accusat testamentum titij de falso: quasi reduceretur ad causā intestati vt haberet omnia bona sua cū fratre suo impubere: ⁊ excluderet extraneos heredes. ista polla quid fecit? transegit cū extraneis heredibus pro portione sua. postea decessit polla: fratre suo impubere herede relicto. tutor pupilli vult accusare testamentum titij de falso: queritur vtrum sibi liceat? Et respondet imperator ⁊ dicit q tutor pupilli non potest accusare testamentum titij de falso pro parte polle: quia polla accusauit testamentum de falso: ⁊ transegit. ⁊ non debet licere heredi quod nō liceret defuncto. Sed si tutor pupilli vult accusare testamentū titij de falso nomine pupilli: bene potest hoc facere. sed caueat quid faciat dominus tutor. quia si accusat nomine pupilli ⁊ succumbit: prestabit indēnitatem pupillo pro sua parte de suo proprio patrimonio. Item si inuenitur dominus tutor accusasse per calūniam: a preside punietur s̄m quod sibi videbitur: licet videatur agere nomie pupilli. hoc dicit hec.l. Uideatis summariam expositionem littere. Tex. polla. sub. herede instituta cum fratre suo impubere ⁊ cū duobus alijs extraneis equaliter. ⁊ sub. instituta a titio cui poterat succedere ab intestato tanq̄ proximior. Tex. vis.s. o tutor. Tex. transactum est: scilicet cum heredibus pupilli de portione sua.s.polle. quod licet: vt.s. de transac.l.trāsigere in fi. Tex. potes experiri. sub. pro parte pupilli ⁊ non pro parte polle: quia transegit. Tex. dum memineris.s.tutor. Tex. facturū. quia de tuo satisfacies pupillo per actionem tutele: vt.s. de admini.tuto.l.non est. Tex. formā. quia pupillus debet perdere portionem hereditatis sibi relictam: cuū apparet eius nomine calūniosam actionem esse institutam: vt.j.eo.l.alia. Tex. deliberaturum. sub. si inuenitur te per calūniam accusasse. Tex. per coheredem.i.per pollam. ¶ Or segnori ex.l. ista colligetis illud ad quod tota die allegat̄ hec.l. hec polla coheres pupilli accusauit testa. de falso ⁊ transegit. postea pupillus eius frater succedit polle. si velit tutor pupilli accusare testamentum de falso pro parte polle: non posset. qa ipsa polla si viueret non posset accusare. vnde non debet licere heredi: quod non licet defuncto. ⁊ ad hoc allegat̄ hec l. tota die. ⁊ ad hoc facit.ff. ex quibus cau.in pos.eat.l.apud iul. Item colligitur hic. si priuilegiatus succedit non priuilegiato: non vtitur priuilegio suo: quia priuilegiatus succedit non priuilegiato.s.polle maiori. ⁊ ad hoc.ff. de iudi.l.heres absens. vnde colligitur hic ar. q si tu successisti patrono qui habebat iuspatronatus in vna ecclesia tantum: in alijs ecclesijs non potes petere. ⁊ ad hoc prebet argu.ff. de iure fisci.l.fiscus. ¶ Or segnori ad id quod dicit̄ in hac l. signatur duo contraria. Hic videtur q tutor nomine pupilli posset accusare de falso. Sed.l. videtur contradicere que dicit q tutor suo nomine non pupilli debet accusare.j.qui accu. non pos.l.ij. Ad quod quidam dicunt. quod hic dicitur: ibi corrigitur. que solutio non placet: quia legum correctio est vitanda inq̄tum vitari potest: vt.j. de ap.l.precipimus in fi. ⁊.s. de testa.l.sancimus. Alij dicunt q hic ciuiliter accusat de falso: quod fieri potest: vt.j.ad legem cor. de fal.l.penulti. ⁊ vlti.⁊.s. de trans.l.si ex falsis. ibi criminaliter. sed nec hec solutio placet: quia.j.in fi.l. dicit. ⁊ de calūnia tua ⁊c. Unde vos dicatis aliter ⁊ verius. tutor accusat nomine pupilli.s. ad vtilitatem pupilli vt hic: quia verba accusationis format tutor in persona sua: ⁊ ita q̄tum ad verba suo nomine accusat vt ibi. non q̄tum ad vtilitatem vt ibi plene dicā. ¶ Sed denuo ad vnum quod dicitur in fi.l. opponitur. Uidet̄ hec l. dicere q si tutor accusauit testamētum falsum ⁊ succubuit. q pupillus perdit hereditatem. sed tutor prestat indēnitatē pupillo de suo: vt.ff. de his qui.vt indig.l.tutorem in princi. Sed videtur contra.s. q pupillus non perdat hereditatē: licet calūniosam accusationem instituerit tutor nomine pupilli. vt.ff. de his qui vt indig.l.post legatum.§.etati. Ad qd vos ita dicetis. si tutor dixit testamētū falsum ⁊ succubuit: habet pupillus electionem vel velit restitui contra tutorem vel vt hereditatem non perdat: vt in.l.contra. ⁊ ar.s.si tu. vel cura.inter.l.etiam in his. ⁊.l.etiam tutoribus. Uel pōt dici:

si tutor non est soluendo: habet locum.l.contra. Et ad hanc solutionem est ar.§.de iudi.l.properandum.in fi.7.j.vnde vi l.meminerint. Vel potest dici: si tutor accusauit ignorante pupillo: pcitur minori etati: vt in.l.contra. sed si volente eo hoc factum est: habet locum quod hic dicitur. ipse autez tutor de calũnia punit̃ si calũniose fecerit: non al's: vt.ff.eo.l. post legatum.§.tutor. Et hic nihil plus dixit dñs Odof. sed semper ita ptransit de hac.l.sicco pede. Plenius tamẽ dñs Azo hic scripsit in glo. sua ordinaria.

Si ea questio. In.l.ista ponitur talis casus. Filij consobrine tue fuerunt heredes instituti a titio patre eorum: qui dicitur occisus a familia. isti filij consobrine tue fecerũt aperiri tabulas testi. 7 adiuerunt hereditatem anteq̃ peterent haberi questionem de familia. aufertur eis hereditas 7 applicatur fisco. 7 de hac questione erit competens iudex procurator cesaris: qui est iudex inter fiscũ 7 priuatum. 7 hoc ẽ verum: quia filij consobrine tue erant maiores eo tempore: non autẽ pupilli. hoc dicit hec.l. Tex sunt. sub. 7 ex eis adita est hereditas: quia istam penam patiũtur si adierunt hereditatem: q̃ aufertur eis hereditas vt ab indignis. non autem si est tantum facta apertura tabularum: aufertur eis hereditas vt ab indignis: vt.ff.ad sillenya.siqs in graui.§.non tantum.7.l.necessarios.§.j. Et hoc ẽ veruz: si ambo filij consobrine tue sciuerunt 7 noluerũt: al's ei qui ignorauit non aufertur hereditas vt ab indigno: vt.ff.ad sil. l.vlti. Alij tamen dicunt solam aperturam tabularuz sufficere. sed hoc non placet. nam ob aperturam solam statuit̃ pena.c.aureorum: dimidia cui⁹ applicatur fisco: 7 alia medietas applicatur ei qui nunciauit: vt.ff.ad sil.l.lege cor.cauet̃. §.vlti. vsq̃ in fi.l. Tex. amplis.or.con.s.sillenyanum. quo casu heres non debet adire hereditatem anteq̃ questio de familia habeatur: vt.ff.e.l.si quis in graui.§.j. Et dicit̃ amplissimus ordo: q2 erant.c.numero. vt.§.de peti.heredi.l.hereditatis. Tex. apud procuratorem meum .i. cesaris qui ẽ cõpetens iudex inter fiscum 7 priuatum: vt.§.si aduersus fiscũ l.j. Tex. pupilli fuerunt.s.filij consobrine tue: imo erãt maiores.xxv.an. sed si fuissent minores eo tempore: ipso iur̃ huarentur illesi: vt.j.eo.l.minoribus.

Hereditas. Hec.l.q̃tum ad casum 7 lr̃am facilis ẽ. sed materia hui⁹.l.diffusa ẽ. Et ista.l. legitur ita q̃ contineat in se tria dicta. 7 legitur ita q̃ cõtinet duo dicta. tñ q̃tum ad casum ponendum non refert: sed q̃tum ad litterã sic refert. Et si bene intelligatis casum huius.l. cetera alia q̃ circa eam dicaz bene intelligetis. In.l. ergo ista ponetis ita casum in terminis. Quedam domina fecit testamẽtum: 7 in suo testamento facto coram.vij.testibus instituit sibi vnũ vl' plures hr̃des: postea vocatis.v.testibus fecit talez epistolã: 7 signauit eam suo signo: 7.v.testes signauerunt eam similiter: 7 dixit ita. Omnibus has lr̃as inspecturis salutẽ. Nouerit vniuersitas vestra: q̃ feci tale testm̃ scriptum manu talis tabellionis: in quo scripsi tales heredes. illam hr̃ditatẽ adimo eis: vel ei adimo si vnum scripserat hr̃dem. vel fecit codicillos: 7 i codicillis ita dixit. scio me tales mihi istituisse heredes. penitet me eos instituisse: vnde eis vel ei adimo illam hr̃ditatẽ: nunquid potuit hoc facere illa dña testatrix? Rñdet imperator q̃ non: q2 hereditas nõ potest adimi vel dari in epistola vel in codicillis: licet per fideicõmissum possit adimi. 7 iste est primus casus. Secũdus casus est: ponamus testator instituit heredes duos in testamẽto: postea in epistola vel in codicillis ita dixit. scio me istituisse heredes scilicet titium 7 seyum. scio q̃ alter eoruz ex heredib⁹ meis sc3 titius nõ ẽ dignus quicq̃ de meo habere: vnde nolo eũ mihi heredem esse. hoc casu ex istis verbis quia apparet titium non meruisse: portio eius non accrescit coheredi: sed applicatur fisco. Tertio dicitur in.l.ista. si in illa epistola vel in illis codicillis qua declarauit testatrix vnuz de heredibus eius esse indignum legata reliquit vel libertates licz non possit adimi hereditas in illa epistola vel in codicillis: libertates tamen 7 legata in eis relicta vel data peti potuerunt. hoc dicit hec.l. Or videte statim litteram. Tex. hereditas 7c. q2 tamen. Incipit secundum dictũ. Tex. libertates. Incipit tertium dictum huius.l. Vel dicatis q̃ hec.l. non continet nisi duo dicta. Primum dictum ẽ ibi. hereditas in testamento data. 7 statim annectit quãdam rationez que determinat primum dictum. Secundum dictum incipit ibi. libertates 7c. Et siue hec.l.contineat tria dicta siue duo dcã: semper notabitis ita casum in terminis vt dixi: quia non est vis q̃tum ad casum: ponat hec.l. duos vel tres casus: sed q̃tum ad litteram sic: vt.j.dicam. Dicetis ergo ita casuz vt dixi 7c. Tex. hereditas testamento data.i.relicta vni vel pluribus heredibus. 7 dicatis in solẽni testamento .i. facto coram.vij.testibus. Tex. per epistolam. sub. factam coraz qnq̃ testibus. Tex. vel codicillos. sub. factos coram .v. testibus. Tex. adimi non potuit. 7 sub. directo. Et ponatis ita casum 7 exemplum. si testator in testamento titium instituit heredẽ: hanc hereditatem in alio testamento potest directo adimere: si dicat sic. scio titium me heredez mihi instituisse: penitet me. vnde semproniũ mihi heredez instituo. sed hereditas data in testamento non potest adimi in epistola vel in codicillis. vt si dicat testator in epistola vel in codicillis. institutum in testamento meo nolo mihi esse heredem: sed instituo mihi talem. hoc esse nõ potest: q2 sicut directo data ẽ. 7 ita 7 directo adimi debet. vnde non põt adimi hereditas directo in codicillis vt hic 7.j.de codicil.l.ij.7.l.si idem. Potest tamen hereditas data in testamento in epistola vel in codicillis adimi per obliquum hoc modo vt ita dicat testator. scio me instituisse mihi tales heredes in tali testamento scripto manu talis tabellionis: presenti epistola vl' codicillis rogo heredes meos vt tali restituant hereditatem meam. quia heredes tenẽtur illi restituere: vt insti.de codicil.§.hereditas. 7.§.penulti.in fi.7.j.de codicil.l.ij.7.l.vlti.7.ff.ad trebel.l.j. §.j.7.l.sceuola. Sed dic mihi que est differentia inter epistolam 7 codicillos? cũ.v.testes in epistola 7 in codicillis sunt necessarij: vt.j.de codicil.l.vlti. Differentia ẽ in modo faciẽdi: quia epistola raro fit apud nos. 7 si raro fiat: tamen vidi fieri. Est epistola proprie que fit iter absentes: 7 dum loquitur testator. Codicillus proprie fit inter presentes: 7 duz loquitur tabularius. verbigratia. 7 statim ponemus exemplũ in relinquendo 7 in adimendo sic. Testator fecit testamentum vel non fecit: 7 vocat.v.testes 7 scribit epistolam sua ppria manu. vel etiam tabularius scribit 7 loquitur in persona testatoris. Et ẽ epistola huius tenoris. Omnibus inspecturis hanc epistolam talis salutem. Nouerint omnes visuri hanc epistolam factam coram.v.testibus. titio amico meo omnes libros meos. vel talem meum fundum me relinquere. hoc legatum relictuz ẽ in epistola. 7 valet vt.j.de fideicõ. l.7 in epistola. In adimendo ẽ exemplum. Feci testamentũ in quo institui mihi plures heredes vocatis.v.testibus. facio epistolam dicendo. Omnibus presentes litteras inspecturis salutem. Nouerit vniuersitas vestra q̃ hereditatem relictam a me talibus adimo. 7 nolo q̃ sint heredes. immo volo q̃ tales sint heredes. hoc casu non valet ademptio qa non potest adimi hereditas directo in epistola. Codicillus est proprie inter presentes. 7 fit ad relinquẽdum 7 ad adimẽdum. Ad relinquẽdum fit hoc modo. Voco.v.testes. 7 voco tabellionem 7 dico. scio me fecisse testamentum. scribe q̃ in presentib⁹ codicillis relinquo omnes libros meos tali meo amico. Ad adimendum fit hoc modo. Feci testamentum in quo institui heredes: vocatis.v.testibus 7 tabellione: dico tabellioni. scribe q̃ hereditatem meam talibus relictam nolo eos habere. Sed.l.videt̃.§ que videtur dicere q̃ hereditas data in testamento possit adimi in codicillis directo. quia.l.dicit: si instituo te pure in testamento: postea in codicillis ita dico. scio me talem instituisse: in presentibus codicillis adijcio institutioni sue. si nauis ex asia venerit: sit hr̃s. videtur adempta hereditas. vt.ff.de condi.insti.l.quidã.§.j. l.penul. Est Ad quod potest dici dupliciter. Vno modo sic. si reliqui tibi hereditatem in testamento. 7 adijcio in codicillis institutioni tue cõditionem. 7 videor cogitasse de adimẽda hereditate. cogitatio mea non sequetur effectum: q2 non potest

potest adimi in codicillis vt hic. Uel dicatis: videor cogitasse de adimenda hereditate non directo: sed per obliquũ vt hic τ.s̄.dixi. Nam teneris heredi ex causa fideicõ. sic.j. de codicillis.l.ij.τ.l.seq. ¶ Or sequit̃ in littera. Tex.q2 tamen τc.hoc est secundum dictum. Et ponetis ita exemplũ. Domina instituit sibi duos heredes in epistola vel in codicillis τ dixit.licet instituerim tales duos: sc3 titium τ seyu3 mihi heredes: tamen seyus non meruit hereditatem mea3: quia post testamentum factum voluit me gladio vel veneno extinguere: nõ tamen rogat alteri restituere .hic est indign9: τ ei portio eius aufertur τ applicabitur fisco non coheredi. Unde exponetis litteram. Tex.declarauit. sub. in epistola facta coram. v.testibus: vel in codicillis factis coram .v. testibus. Tex.non iur̃ ad alium translata.i.nullo modo: quia non rogauit alij restitui. Uel dicatis non iur̃: quia in ea portione alium directo substituit: quod esse nõ potest: vt in pñ. huius.l.dixi. Uel dicatis in iure: quia ille forte vendiderat alij: τ ita non iure quia ad fiscum debebat puenire. Uel potest dici.non iure ad alium translata: quia fuit relicta non capaci: vt.ff.de lega.j.l.plane.in prin. Uel potest dici. non iure translata ad alium.i.nullo modo: q2 ad fiscum transit ipso iur̃. Uel dicatis vt dixi in cau.non iur̃ ad alium translata: q2 non accrescit coheredi: sed fisco: vt.ff.de iure fisci.l.lutius. Tex.libertates autem. Incipit tertium dictum. Tex. in eadem epistola.sub.in qua directo ademit hereditatem licet ademptio non teneat: vt.s̄.in prin.huius.l. Potuerunt tamen libertates dari: τ fideicõmis.vel legata relinqui: vt.j.de fideicõ.l.τ in epistola. ¶ Et no.hic illud magistrale. quod aufertur indigno applicatur fisco.pro hoc facit.ff.eo.l.claudius.τ.ff.de iure fisci.l.lutius.τ.ff.de inoffi. testamen.l.pap. §.meminisse. Fallit in succedentibus ab intes. vt.s̄.de heredi.insti.l.nec apud.τ.s̄.de secundis nup.l.j. Ite3 fallit.j.de le.l.si legatarius. ¶ Or segnori ad.l.istam opponit̃ τ signãtur multa contra. Et aduertatis materiam huius.l.quia hec l.videtur velle dicere.si testator dixit vnum de heredib9 indignum: illius portio fisco applicatur. Uidetur cõtra.τ videtur ꝙ remaneat apud coheredẽ: vt.ff.de adi.leg.l.ex parte. Ad cui9 solutionem potest dici pluribus modis. Et vno modo sic.aut testator adimit heredi indigno id quod reliqt expresse: τ tũc fisco applicatur: τ ita loquitur.l.ista. quia testator dixit.talis heres meus est indignus: ideo adimo ei hereditatem. Si autem non ademit ei expresse sed tacite: remanet apud coheredem vt in.l.contra.verbigratia. testator instituit titium heredem in testamẽto solẽni: postea facit aliud testamentum in quo non facit mentionem de primo herede sed quia nõ perfecit illud vltimum remanet apud eum. Uel ibi dicebat.instituo mihi talem heredem: τ quia ipse ẽ mihi indignus: instituo talem.non tamen perfecit testamentum: vnde remanet apud eum. ¶ Unde no.ꝙ ẽ duplex adẽptio: expressa τ tacita. Expressa ẽ si dicat nolo eum habere: vel facit aliud testamentum in quo alium instituit.τ hoc casu applicatur fisco: vel̃ alij instituto heredi: vt insti.quibus modis testamen.infir.§.ex eo. Est tacita ademptio: cum aliquis instituit aliquem heredem solẽniter: τ incohat aliud testamẽtum: non tamen perficit.vel dicit eum dignu3 in minus solẽni voluntate: vt in.l.contra. Item tacita videt̃ esse adẽptio: si primo te instituo: postea dico inimicum meu3 esse: τ illud non ẽ verum: tacite videor adimere. Uel potest dici: si testator ademit hereditatem heredi cui reliquerat non denegatur actio heredi contra debitores hereditarios: sed contra fiscum cui applicatur hereditas sic. Uel potest dici tertio modo vt quis instituit heredem: τ postea in codicillis dicit inimicum: aut hereditas testatoris est opulenta: aut non si hereditas est opulenta applicatur fisco: quia verisimile est ꝙ nolit te suam hereditatem habere: vnde tibi aufertur: τ applicatur fisco vt hic. si non erit soluendo: hic non aufertur ei hereditas: sed remanet apud eum: quia postꝙ̃ inimicus eius est vult eum grauari si hereditas est onerosa. τ hoc casu fiscus non habet: quia damnosa est: vt .ff. de iure fisci.l.j.§.an bona. Uel dicatis: refert aut testator instituit vnum heredem: τ dicit eum indignum: τ tunc si in solemni voluntate: aufertur ei successio τ defertur succedentibus ab intestato. Si autẽ instituit plures heredes: τ dixit heredem indignum. si ista pars istius indigni applicatur succedentibus ab intestato: videtur decessisse pro parte testatus τ ꝑ parte intestatus.quod esse non debet: licet in milite sit secus: vt.ff.de regu.iur.l.ius nostrum.τ ideo applicatur fisco vt hic. ¶ Sed denuo opponitur ad.l. istam τ videtur contra: scilicet ꝙ non fisco applicetur sed venientibus ab intestato. vnde videtur contra.ff. si tab. testamenti nulle ex.l.j.§.penul. ¶ Ad solutionẽ cuius contrarij dico dupliciter. Uno modo vt.s̄.dictum est: aut testator vnu3 instituit aut plures. Si vnus est solus institutus τ testator dixit eu3 indignum: quo casu verisimile est velle succedere succedentes ab intestato. Si autem instituit duos τ dixit vnum indignum: non vocantur succedentes ab intes.quia non debet esse pro parte testatus τ pro parte intestatus: vt.ff. de regu. iur.l.ius nostrum non patitur.vnde circa ea3 non mutat voluntatem tantum: vnde alius non remanet heres τ pars ei9 applicatur fisco. Uel dicatis aliud ẽ hic: quia testator instituit heredẽ in testamento: τ in epistola vel in codicillis dixit indignum: vnde vocatur fiscus. In.l.contra.testator incidit tabulas testamenti si fecit ideo: quia credidit omnes hr̃des esse indignos: τ tunc fisco defertur pdicta ratione ne videatur pro parte decessisse testatus τ pro parte intestatus. Si autem fecit quia vult intestatus decedere: vocãtur succedẽtes ab itestato: vt.ff.de his que in testamẽto delen.l.prime.τ.l.cancellauerat. ¶ Sed denuo opponitur ad.l.istam τ videtur contra.s̄.de testa.l. hac consultissima lege.§.penul.in princi. ¶ Ad solutionem cuius ɔtrarij vos dicetis sicut ibi dixi: quia nihil de illa.l.ad istam.hic instituit testator plures heredes: τ dixit vnum indignũ: vnde aufertur ei hereditas τ fisco applicatur.at in.l.contraria instituit plures heredes τ postea fecit scdm̃ testamẽtum minus solemne.siquide3 in primo testamento instituit illos qui non poterant vocari ab intestato: τ in secundo testamẽto minus solẽni instituit succedentes ab intestato: ipsi.s.succedentes ab intestato vocantur.si instituit extraneos in secundo testamento minus solẽni: tenet primum testamentũ solẽne τ non scdm̃. ¶ Et ad solutionem horum contrariorum τ vt plene liqueat articulus iste ita est distinguendum vt consueui distinguere. Et aduertatis hanc distinctione3: q2 dominus Jo.τ Azo hic scripserunt eam: confuse tamen τ minus bene. Ego tamen plene τ recto ordine prosequar eam. Et distinguo sic. cum quis instituitur heres in totum vel pro parte τ hereditatem relictã habere non potest: aut propter delictum testatoris: aut propter suum delictum: aut quia testamentum deficit de rigore iuris aut equitate aut alia ratione. ¶ In primo casu. si heres institutus non potest habere hereditatem propter delictum testatoris: vos debetis scire ꝙ.ll. nostre vetant testatorem testari.τ iste casus multum habet locu3 in marchia teruisina.homines contrahunt legittimas nuptias: postea sola contraria voluntate repellunt primam vxorem τ de facto contrahunt aliud matrimonium vel cum extranea vel cum propinqua. iste contrahit vetitas nuptias vel incestas nuptias: vnde propter delictum suum prohibetur testari.quia si testaretur: cogitaret omnes fraudes vt filij incestuosi haberent hereditatem. hoc casu ista hereditas aufertur heredi τ non applicatur fisco stati3.sed primo defertur succedẽtibus ab intestato que sunt.x. psone in edicto enumeratis: quattuor de numero ascendentium: τ quattuor de numero descendentium: τ duo de numero collateraliu3: vt.s̄.de inces.τ inuti.nup.l. si quis. Item est in alio casu tali. τ in isto casu incidunt multi. Aliquis qui est maximo titulo decoratus forte est senator. quid facit in senio suo: ipse ducit vxorẽ vilissimam meretricem vel ancilla3. iste prohibetur testari.τ si testatur: sua successio non applicatur fisco statim: sed aufertur heredi τ applicatur.x.personis in edicto numeratis: vt.s̄.de naturalibus liberis.l.j. Item si ducit aliquis aliquẽ infra tempus luctus: vt.s̄. de secundis nupt.l.j. Et in istis casibus non habet locum hec regula. quod aufertur indigno: applicatur fisco. ¶ In secundo casu: scilicet cu3 quis perdit hereditatem sibi relictam propter delictum suum: vt quia est deportatus: vt.s̄. de heredi.institu.l.j.sicut est si pro

hibet quis patrem suum testari: vt.s̄.titu.proxi.l.ij.sicut est etiam quando instituitur &c.vt.s̄. de hereti.& mani.l. manicheos.& in aucten. ibi signata. Idē de nestorianis.his casibus: scilicet quando quis perdit hereditatem propter delictum suum applicatur fisco: vt.ff.eo.l. cum quidam.§.j.&.l. claudius.§.j.&.l.mulierem.&.ff. si quis aliquem testa. phi. l.j.&.ij.§. si fratris. siue hereditas deferebatur ei in totum siue pro parte: vt.ff.de leg.iij.l.si deportari. Fallit tamen in duobus casibus in quibus si aliquis nō potest habere hereditatem propter delictum suum: quod aufertur: fisco non applicatur. Primus casus est vbi instituitur illa que nupsit īfra tēpus luctus &c.vt.s̄.d̄ secūdis nu.l.j.§. nec ex his. Secundus casus est qn̄ instituitur &c.vt.ff. de his qui pro non scrip.ha.l.iij. Si aūt heres institutus prohibet̄ capere hereditatem: quia alia ratione deficit delictū subdistinguo. aut ratione erroris: aut ratione indignitatis: aut ratione insolēnitatis: aut q̄ presumitur testatorē voluisse: vt q̄ testator reputat indignos heredes. Si autem heres prohibetur capere hereditatem rōne erroris: puta si bononiensis instituit aliquē filium vt suū: non al's instituturus: si sciuisset eū non esse filium suum: vt.s̄.de here.insti.l. si pater. & tūc vocantur succedētes ab intestato: vt.s̄.de here.insti.§.nec apō peregrinos. Si autem deficit ratione indignitatis.& tūc aut ademit expresse.& tunc vocatur fiscus: vt in secundo dicto huius.l.&.ff.eo.l.claudius.aut tacite ademit: vt quia dicit in epistola sua.volo heredem meum esse indignū.quo casu remanet apud p̄mum heredem: vt in prin.l.nr̄e.&.ff.de adimē. le.l.ex parte s̄m vnum intellectum. Si autem deficit relictū ratione insolēnitatis.verbigratia.aliquis fecit testamentum minus solēne: postea fecit aliud solēne in quo instituit illū heredem: vocat̄ vltimus h̄rs.vt insti.qui.mod.testa.infir.§. ex eo. Si autem prima volūtas est: solēnis: & vltima voluntas est minus solēnis: vocatur primus: vt in prealleg.l.ff.de adimē.le.l.ex parte.nisi in vltima volūtate minus solēni relinqueretur succes.ab intesta.vt.s̄.de testamen.l.hac consultissima.§.penul.&.l.iubemus. In casu tamē tollitur primum testamentum ipso iure per vltimum nō solēne: vt.s̄.de testa. l.sancimus. Si autem deficit voluntas alia ratione: vt quia testator incidit tabulas testamēti.siqdē iō fecit q̄ voluit decedere intestatus: vocatur succe.ab intesta.vt.ff.si tab.testi nulle ex.l.j. Si autē ideo incidit tabulas testamēti: q̄ reputat heredes indignos: tunc aufertur eis hereditas: & applicatur fisco: vt.ff.de his que in testa.delē.l.proxime.&.l. cancellauerat.&.l.vlti. ¶ Sed quid in dubio? Presumimus q̄ ideo fecit: quia putabat heredes indignos fauore fisci.q̄ in ambiguis pro fisco interpretamur: vt.ff.de iure de.l.in ambiguis.l3 non videat̄ aliquis delinquere in ambiguo ꝯ fiscū. &.ff.de iure fisci.l.nō facile. Uel refert.aut nullos h̄3 succe. ab intes.& vocatur fiscus.aut aliquos: & tunc vocantur succedentes ab intestato.vt.j̄ de here.institué.l.si pater.&.l.nec apud. Nec ob.ff.de iure fisci.l.aufertur. quia ibi non extabant cognati. ¶ Or segnori sup.l.ista formo duas questiones. Et primo quero quare non potest adimi h̄rditas testamento data codicillis vel epistola? Respon. duplex ē ratio. Prima q̄ testm̄ maiorem vim obtinet.& fortius ē q̄3 codicillus vel epistola.q̄ testamētum corā3.vij.testibus fit. codicillus vel epistola minorem vim obtinet: q̄ fit corā.v.testib9 tm̄.& ideo q̄ minorem vim obtinet: non debet posse tollere maiorem: vt ar.ff.de arbitris.l.nā & magistratus. Scđa rō ē. q̄ sicut h̄rditas non potest dari in codicillis vel epistola.sic nec adimi posse d3.vt in ar.ff.de reg.iur.l.nihil. ¶ Sed denuo sup.l.ista quero. Testator in codicillis declarauit vnū3 ex h̄ridibus quos in testamēto solēni instituerat non mereri eius h̄rditatem.nec adiecit cām quare hoc diceret.valet ne qō agitur? Et certe hec questio videbat̄ difficilis dn̄o meo Ja.Bal.l3 ego dico mihi non videri difficilē. Et statim vr̄ q̄ non valeat talis declaratio immeriti vel indigni cā nulla adiecta.sicut al's dicimus in testatore qui precipit aliquid vl' prohibet. q̄ nisi cām adijciat.preceptū est nudū: & ei non h̄3 necesse parere h̄rs.vt ar.ff.de le.j.l.fili9.§.diui.&.ff.de le.iij. l.lutius. Sed si cām adijciat.tenet̄ h̄rs parere voluntati defuncti.vt.ff.de le.ij.l.peto.in prin. &.ff.de leg.iij.l.patronus.

§.qndecim. Sed in qōne ista dn̄s meus dixit q̄ satis erat.si testator dixit in codicillis vel in epistola non mereri ei9 hereditatem.& satis ē hec.l.contēta de hoc.& sine vlla distinctione hoc admittat.& postq̄3.l.generaliter loquit̄.gnāliter ē intelligēda.vt.ff.de ser.vr.pre.l.si seruitus. in p̄n. Sed in qōne ista admitto qō dicebat dn̄s meus in extraneo h̄rde. & si in eo intellexit.bene dixit.q̄ extraneum inepte exh̄dari reputat.l.vt.ff.de verbo.oblig.l.quidam. vnde in extraneo cā non requiritur.q̄ sicut voluntas ē eum instituere: ita voluntas d3 eē adimere sine vlla cā.nam q̄dam sunt p̄sone quib9 sola volūtas testatoris in relictis vel in h̄rditate dāda suffragatur vt in auc.de here.& fal.§.hinc igitur.sed si intellexisset de filio vel de eo quē non pōt parens vel etiam descendens sine causa exheredare vel preterire bene intellexisset. nam nisi adijceret causam: non valeret.nam exheredatio sine causa legittima & iure approbata nō valet: vt.s̄.de libe.preteri. vel ex here.auc.non licet.

[N]on oportet. In.l.ista ponitur tal' casus. Testator instituit sibi heredem titium: & rogauit eum q̄ circa sumptum funeris impēderet mille: heres nō obtemperauit defuncto: quia expendit minus: nūquid propter hoc aufertur ei hereditas vt ab indigno? Respon. q̄ non. Tex.successionem.i.hereditatem que per successionem defertur. Tex.non fuisset.vt quia testator iussit impendi mille: & ipse impendit.c. non ideo debet auferri hereditas vt ab indigno.& hoc si fuit minus legittima volūtas: vt.ff.de ꝯdi. insti.l.quidam.&.ff.de lega.j.l.seruo alieno.§.fi.& argu.ff.de verbo.signi.l.cum in testamento. Sed si fuit legittima volūtas idem est: vt.s̄.de relig.& sump.fu.l.& siquis.§.idem.in fi. Et hoc casu cum est legittima volūtas.si decedit testator relicto vno herede: heres erit cogendus auctoritate pontificali vt obtemperet defuncto: vt.ff.de peti.heredi.l.hereditas. in fi.&.ff.de annu.le.l.quintus. Sed si decedit testator relictis pluribus heredibus: vnus potest cogere alium iudicio famil.hercis.vel p̄scri. verb.act.vt.ff.fa.hercis.l.his ꝯsequēter. Sed videtur contra.quia.l.dicit.vbi heres non obtemperat defuncto: priuatur omni cōmodo: vt.j̄.de fideicom.l. questionem.& auc. hoc amplius. Ad quod quidam dicunt: quod hic dicitur ibi corrigitur: quia non est nouum &c.vt.ff. de le.& se.con.l.non est nouum. Uel illud debet intelligi cū rogatus est heres aliquid dare circa cōmodum pecuniariū. hic autem loquit̄ cum rogatus est dare qō ꝯsistit circa sumptum funeris. Uel potest dici.l.illa loqtur in alijs relictis: hec in sumptu funeris. Auc.hoc amplius loquitur in omnibus relictis: tamē h̄rs fuit ibi monitus a iudice vt obtemperaret defuncto. Uel potest dici s̄m Jo.q̄ ibi precepit testator vt faceret: & adiecit q̄ si non faceret q̄ perderet legatū3. hic autem hoc non adiecit.

[M]inoribus. Lex ista dic̄ tria p̄ncipalit'. Primo dicit: si minor h̄rs non vēdicat mortem defuncti: parcitur ei ipso iure: q̄ non aufertur ei h̄rditas vt indigno. Secūdo dicit q̄ si minor accusauit quosdam de morte defuncti: & quidam fuerunt condēnati: ille tamē qui dicitur mandasse necem defuncti appellauit conueniens est q̄ minor causam appellationis prosequatur. Si autem h̄rs est maior debet accusare interfectores.& si succūbat debet appellare: & causam appellationis adimplere.quod si non fecit aufertur ei hereditas vt indigno.hoc dicit. Tex.patiamini. Sed quid si est effectus maior: debet ne repelli? Certe non: vt.s̄. ad macedo.l.si filius. Tex.conuenit enim.i.cōueniens ē. Tex. reddenti.i.appellanti. ¶ Sed ad id quod dicitur in fi.huius.l.opponitur & signatur contra.ff. ad sillenya.l.propter venenum.§.j. Ad quod dicunt quida3: quod ibi dicitur hic corrigitur. Uel dicatis si heres est soluendo & maior: tenetur appellare: & causam appellationis prosequi vt hic. si est pauper non appellat: nec tenetur causam appellationis p̄sequi: vt in.l.contra. Et ad hanc solutionem est arg.ff.man. si procuratorem.§.si ignorantes.

Si ideo

I ideo. In.l.ista dī.Si hēs nō vindicat necē defuncti:qꝛ non poterat scire iterfectores nō dʒ ei hēditas auferri.Tex.non est desiderata.i.cū desiderio vlta.Tex.non opʒ.Ubi ergo scire pōt: dʒ accusare.qd̄ si nō facit: auferť ei hereditas vt ab indigno:ꝛ applicatur fisco: vt.s̄.eo.l.j.ꝛ.j̄.e.l.cum fratrem.¶Et ideo not.hic ꝙ vbi non est delictum: ibi non debet esse pena.concordat.j̄.de penis.l.sancimus.¶Item no.hic ꝙ non imputatur alicui:si facit quod potest. concordat.s̄.de inoffi.testa.l.contra.

Lia causa. In.l.ista dī.Si proximior ab intestato hēs institutus accusat testamētum vt falsum: id̄ quia institutus est cuʒ extraneo. vel si aliqd est relictum alicui in testamento: ꝛ accusat illud testamētum vt falsum:qui est institutꝰ cum extraneo.si pseuerat in accusatione vsqʒ ad sniaʒ:auferatur ei hēditas vel relictum:ꝛ applicať fisco.Secus si nō pseuerat vsqʒ ad sniam:sed desistit:qꝛ non perdit relicta vel hereditatem.h.d.hec.l.Tex.vsqʒ ad fi.i.vsqʒ ad sniaʒ.Tex.nō pertulit.sub.sed desistit.Tex.cum in illius.§.qui accusauit. Tex.non perdit prosecutionem.imo retinet:qꝛ nō delinqt. ¶Unde no.qui accusat testamētum vt falsuʒ ꝛ perseuerat vsqʒ ad sentētiam:perdit relictū in testamēto:vt.ff.de inoffi. testa.l.pap.§.meminisse.¶Quid si aliquis accusat ꝛ succubuit ꝛ appellat? Non perdit:vt.ff.de bo.lib.l.qui cū maior. §.accusasse.Et hoc verum est:si dolo accusat:secus si errore.Et sic soluitur contrarium.ff.de le.ij.l.lutius.lex penulti. est.§.sempronia substituta.

Um fratrem. In.l.ista ponitur taľ casus. Quedam mulier accessit ad impatorem: ꝛ corā eo proposuit qōnem talem.Dn̄e imperator frater meus ē occisus.debeo vindicare mortē suam priusqʒ adire hr̄ditatē? Respondet impator mulieri interroganti:vbi frater tuus occiditur palā:primo vindica mortē suā anteqʒ hēditatē adeas. sed vbi clandestinis insidijs.i.veneno occidiť:potes primo adire hēditatē:ꝛ postea vindicare mortē fratris tui. ꝛ si hoc non feceris.i.non vindicaueris mortē fratris tui defuncti: hereditas tibi aufertur ꝛ applicatur fisco.hoc dicit. hec.l. Tex.asseueras.s.o mulier.nam mulieri interroganti respōdet imperator:vt pʒ ex.l.subscriptione.Tex.tibi non aufertur.sub.ꝛ fisco applicatur.Tex.clandestinis insidijs.sub.sicut illi qui veneno occiduntť.Tex.pimunť.sub.non a familia.Ad quid hoc valeat.j̄.videbitis.Tex.nō vetanť.sub. primo qʒ vindicent.Tex.obtinere.i.retinere.Tex.nō possunt. ¶Unde no.aut aliqs occidiť veneno: aut gladio. si veneno:lʒ p̄mo adire:ꝛ postea vlcisci vt hic.si gladio:siquidē palam:primo dʒ vindicare:vt.s̄.e.l.si ea.si clam:p̄mo debet adire:ꝛ postea vindicare vt hic in fin. Alij vt dominus Azo ꝛ Jo.dicunt ꝙ p̄mo debet adire ꝛ postea vindicare:si veneno occisus est.sed si gladio occiditur siue clam siue palā primo dʒ vindicare:ꝛ postea adire:vt.s̄.e.l.si ea.

Xorem. In.l.ista poniť talis casus. Maritus vxorem suam instituit heredem. iste maritꝰ fuit necatus ab alio.soror mariti nō expectauit ꝙ vxor accusaret interfectorem:sed preuenit ꝛ accusauit ꝛ conuicit interfectorē:nunquid potuit postulare vt ab vxore hereditas auferatur? Certe non:exquo nō fuit in mora accusandi.hoc dicit.Tex.vindicantem.sub.accusando interfectorem ꝛ faciendo eum puniri.Tex.non conuenit.sub.si non fuit in mora accusandi: vel culpabilis de morte viri:vt.ff.de iure fisci.l.edicto.§. cū ante apertum testamētum.ꝛ.ff.ad tertul.l.ij.§.si mater nō petierit tutorem.in fi.ꝛ.§.confestim. Itē ꝛ alia ratione:qꝛ non ei sorori:sed fisco applicaretur:vt.s̄.eo.l.hereditas.ꝛ.ff. de iure fisci.l.lutius.Tex.indignam.qd̄ semper p̄sumitur: nisi contrarium probetur:vt.ff.de his qui.vt indig.l.indignuʒ. nisi in casu:puta si ponas heredem institutum concubuisse cum vxore testatoris quondam: qꝛ tunc videtur indignus: vt.ff.ad legē iul.l.iij.in fi.ꝛ.l.se.ꝛ.l.ex parte.Et sic habetis h̄ ꝙ mulier potest accusare interfectorē mariti. de quo magna fuit questio in ciuitate aretina.Sed potest condici ꝙ maritꝰ sit vna caro cum vxore:vt.j̄.de crimine expi.heredi.l.aduersus.ꝙ ipsa sit de numero suorum:ꝛ sic vxor poterit proseq necem mariti.Uel potest dici hoc ideo est:quia erat heres viri.al's forte secus.

Um sill'. Leges veteres aliorū imperatorum in superioribus habuistis.Iste due vltime.ll.q̄ sequūtur sunt noue.ll.iusti.Et in.l.ista ponetʒ ita casuʒ.Si dominus dicebatur occisus a familia continebatur in sille.se.con. ꝙ primo dʒ haberi questio de familia qʒ hr̄ditas adiri.Oratione diui marci continebatur ꝙ heres debebat vindicare neceʒ defuncti si palam erat occisus anteqʒ adiret hereditateʒ.Sed nec in se.con.nec in oratione fiebat mētio de libertatibꝰ vel de relictis:vnde sequebatur iniquitas talis. Dominus relinquebat seruis suis libertates:ꝛ aliquis extraneus relinquebat eis seruis aliquid.erat dominus occisus.postea adita hereditate illi quibus erat relicta libertas efficiebantur liberi ꝛ legatum sibi relictum perdebant. Interim ancilla periebat:ꝛ eius partus non erat liber.ꝛ ideo iusti.vult supplere:qꝛ est princeps ꝛ ē philosophia plenus. Et ideo si aliquid est statutum imperfectum:debet suppleri. ꝛ ideo dicit iusti.si differtur aditio hereditatis per se.con. sillenianū vel per orationem diui marci.si interim anteqʒ adeatur hereditas ancilla pariat:partus erit liber.similiter si legatur ei aliquid ab extraneo:legatum non perdet.Tex.cum sillenianū se.con.Et dicitur sillenianum se. con.factum a silla ꝛ cotta: al's foca consulibus.Tex.a nobis.dicit iusti.qui fecit.l.istā. Tex.corroborandum est.sub.quo continebatur ꝙ p̄mo heres debebat vindicare morteʒ defuncti qʒ hereditatem adire:vt.s̄.e.l.si ea.Tex. necnon diui marci oratio. sub. quam non habemus.Uel dicatis ꝙ habemus sententiaʒ:licet nō habeamus verba.Et in ea oratione continebatur.vbi defunctus occidebatur palam:heres primo debet vindicare mortem defuncti qʒ adire hereditatem:vt.ff.ad sillenya.l.nō al's ꝛ.l.necessitas. Sʒ iusti.supplet hoc hodie.ꝛ dicit ꝙ si aliqs reliquit seruis suis libertatem:ꝛ occisus dicitur a familia:ꝛ heres differt hereditatem adire.si interim extraneus legat seruis:lucrum erit eorum non heredis.vel si interim ancilla pariat:partus erit liber.ꝛ hoc dicit.Tex.nobis visuʒ ē.sub. ait iusti.Tex.donati.sub.quia relicta est eis in testamento libertas.Tex.accidit.vt quia extraneus legauit eis aliquid. Tex.medium tempus.sub.post morteʒ defuncti vsqʒ ad tēpus adite hereditatis.Tex.deducere.vt ita lucra medio tēpore eis relicta habeant.ꝛ ancilla si pariat:partus sit liber. Tex.eius oratio:scilicet diui marci.Tex. superest. ¶Unde no.hic.non videtur actum dum aliquid superest agendum. concor.ff.de ori.iur.l.j.Fallit in omnibus casibus in quibus dies cepta pro completa habetur:vt in vsucap.ꝛ manumissione:vt.ff.de vsucap.l.in vsucapione. ꝛ .ff. de manu.l.ij. Item fallit vbi annus inceptus habetur pro completo: vt cum quis vocatur ad honores ꝛc̄.vt.ff.de mune.ꝛ hono.l.j. Item fallit ꝛ in fideicōmis.restitutione:vt.ff.ad trebel.l. qui filium.Et no.in.l.ista ne erretis in ea.si testator est occisus a familia vel palam vel clam ꝛ in testamento suo iussit ancillā esse liberam vel seruos suos liberos esse. si anteqʒ adeatur hereditas extraneus legat aliquid seruis:vel ancille piunt: olim secuta aditione hereditatis partus erat seruus:lucruʒ remanebat apud heredem.quia licet sena.con. sille.ꝛ oratio diui marci prouidebant in aliquo vt haberetur questio de familia: ꝛ hereditatem non agnitam transmittebat: sed in alio non prouidit. sed iusti.vult prouidere in libertatibus ꝛ in relictis vt hic.ꝛ hic est casus huius.l.

Alis. Hec.l. sicut ꝛ supior ē noua.l. iusti.Et hec.l. ponit nouū ius. Et hoc vult dicere. In sill'.se.cō.ita cōtinebať.si dn̄s erat occisus:ꝛ serui qui audiebāt dn̄m occidi ꝛ nō pbuerūt auxiliū: dn̄t tradi

vltimo supplicio. qđ est intelligenduз de ƀuis qui non sunt sub eodē tecto. Dicit iusti. qualiter itelligit sub eodē tecto? Dicebant veteres: vt si est in eodem triclinio siue in eadem camera. Si autem dominus occiditur in via publica vel in agro: tenebatur seruus dominum adiuuare si erat presens. Sed iusti. dicit. si dominus ab inimicis aggreditur ꝛ icipit clamare: omnes serui qui potuerunt eum audire ꝛ non prestiterunt ei auxilium debent affici vltimo supplicio. illi autē qui non potuerunt eum audire excusantur. Tex. suggesta ē. ait iusti. qui fecit. l. istam. Tex. supplicio afficiuntur. sub. vltimo quod mortem interpretamur: vt. ff. de penis. l. vltimum. Tex. siue in eodem cubiculo. i. in eadēcamera. Tex. vel triclinio. i. loco vbi sunt robe. ꝛ dicitur tricliniuз: qꝛ clauditur clauibus: vt. ff. cō. l. si vt certo. §. si me. Unde tamē exponit alio modo tricliniū. i. platoriuз apud nos. Tex. vel portico. al's in porticu ƀm dn̄m Od. Tex. p̄sentie vtētes. sub. in eodem loco vel in eadē prouincia. Tex. clamorē. sub. dn̄i vociferantis ꝛ petētis succursum. Tex. supplicio. i. morte. Alij dicunt. i. qōnibus. Tex. oportet enim eos. i. seruos. Tex. insidias conterere. ¶ Unde no. hic se. cō. fille. prouidit ƀ circa plura. Prouidit enim circa hoc. si dn̄s dicitur clam occisus a familia: debent subijci omnes serui qōnibus. s. puberes: non impuberes. sed impuberes erūt feriēdi ferulis vel alia re. Quid dз facere bonus iudex? dicitur ei. talis homo erat sanus ꝛ hilaris in nocte: in mane inuentus est mortuꝰ. dз capere oēs ƀuos. s. puberes ꝛ impuberes. ꝛ puberes dз subijcere qōnibus. si non pōt aliquid extrahere de ore eoꝝ: dз venire ad impuberes: ꝛ adulari eos. ꝛ si isti dicant bene quidem. si nolunt aliqd dicere: dз eos modice pcutere ferula: vt. ff. e. l. j. §. impuberes. ꝛ. l. exhibētur. Itē se. cō. fille. puidit circa aliud. dn̄s est occisus in via vel in alio loco vł veneno: qꝛ predicta ħn̄t locum qn̄ veneno est factū. si est occisus gladio: tunc iudex dз ħre familiā ꝛ dicet eis. cur nō succurristis eum? dicit vnus: ego non erā sub eodem tecto: sed iste erat. dicit ille: imo tu eras ꝛ non ego. qūo accipiemꝰ sub eodem tecto? Dixerunt veteres sub eodē triclinio vel sub eadem camera. Sed iusti. dicit aliter: ꝛ dicit ꝙ accipiet̄ si potuerit eum audire. Sed quid erit? intonuit rumor. seruꝰ armanit se ꝛ exiuit domū. dicit seruus: vbi est iste rumor? dicitur ei: ꝛ verum est dominus tuus occiditur in tali loco: vł in tali loco. non poterat se diuidere in duas partes: sed iuit in partem vnam. si ex ista parte qua iuit viriliter pugnauit: non subijcitur supplicio. si non iuit ex alia parte: quia gratificationi locus fuit: vnde venia dignus est: vt. ff. e. l. j. §. vlti. ꝛ. l. siquis in graui. §. si cū omnes. ¶ Sed quid si duo sunt dn̄i: quid faciet seruus vt euitet penam se. cō. fille. Certe iuuabit vtrūqз si poterit. al's poterit gratificari. ꝛ sufficit si opem ferat alteri: vt. ff. eo. l. siquis in graui. §. si cum omnes. ¶ Sed denuo quero super. l. ista. hic dicitur in fi. ꝙ oportet seruos vbicunqз senserint dn̄m periclitantem ad prohibendas insidias concurrere. Sed qd erit in dubio presumet̄ ꝙ fuerit negligens vel non? Respon. presumitur ꝙ non fuerit negligens. ar. ff. de his qui. vt indig. l. indignum.

¶ De codicillis.

¶ De magnis volūtatibus. i. de testis dictuз est in superioribus. De puis volūtatibus. i. de codicillis videamꝰ. Unde testm̄ est magnus codex: qꝛ in eo instituit̄ h̄rs: ꝛ in eo legata ꝛ fideicō. relinquunt̄. Codicillus est paruus codex: qꝛ in eo non instituit̄ h̄rs. sed legata ꝛ fideicō. in eo relinquūtur.

Rapto quidem. In. l. ista no. ita casum. Testator fecit testm̄ in quo istituit heredem: legata reliquit: ꝛ priuatis: ꝛ reipu. fecit postea codicillos in quibus reliqrat alia legata. in testamēto pterijt posthumuз. facto testamēto ꝛ codicillis natus est posthumus: cuiꝰ agnatione ruptū est testamētum: nunquid codicilli ptinentes ad testamētum rumpent̄? Certe sic. Sed si rupto testamēto testator perseuerauerit vsqз ad extremum vite in eadem volūtate: imo plus fecit: quia quasdaз litteras codicillares emisit in quibus confirmauit legata relicta in testamento rupto vel in codicillis paruis: nunquid debebuntur legata? Rn̄. sic. Tex. codicillos quoqз ad testamētum pertinētes. Et dicuntur codicilli pertinere ad testamētum: si sunt confirmati in testamēto: qđ olim erat necesse: sed hodie semper presumuntur cōfirmati in testō. Tex. nonꝰ venit. qꝛ sublato pncipali: tollitur accessorium. Tex. litteras emisisse. sub. factas coram. v. testibus. ꝛ sic habebant vim codicillorum. Tex. quibus. sub. lr̄is. Tex. p̄cedens iudiciū. s. testamēti vel codicillorum. Tex. pronūciauit. ¶ Or segnori no. hic. si primum testm̄ rūpit̄ agnatione posthumi: si postea coraз. v. testibus cōfirmat relictū in testō: debent̄ relicta non ex priori testō sз ex vltimo: quasi repetita sint vt hic. al's non debētur. j. de fideicōmis. l. eam quā. Sed videt̄ contra. ff. de iniusto rup. ꝛ irri. te. l. rupto. in pn̄. Ad quod dicetis ibi testator extraneū instituit: ꝛ posthumus natus est viuo testatore: ruptuз est testamentum agnatione posthumi: posthumus statim decessit: testator perseuerat in eadem vltima voluntate ꝛ non mutat eam: remanet scriptus heres quasi habeat hereditateз iure pretorio: licet iure ciuili sit ruptum agnatione posthumi vt hic. Secus hic: quasi voluerit habere ex vltima voluntate: vt ar. ff. ad trebel. l. siquis priore. ꝛ insti. qui. mo. testa. infir. §. posteriore. ꝛ. ff. de leg. iij. l. j. §. j.

Hereditatem. In. l. ista dr̄ ꝙ qs nō pōt h̄ēs institui in codicillis. nā h̄ēditas nō pōt directo dari vel adimi in codicillis: sed per obliquuз sic. nā si tu es heres institutus in testō: bene potes rogari in codicillis vt alij restituas. Tex. hereditatem neqз dari. sub. directoꝰ: puta si vocat testator aliquē tabellionē ꝛ. v. testes: ꝛ dicit tabellioni scribe in codicillis talem instituo. Tex. neqз adimi. sub. directo: puta vocat testator tabellionem ꝛ. v. testes: ꝛ dicit tabellioni. scribe codicillos. ꝛ dicit scio me fecisse testamētuз scriptum manu talis in quo institui mihi talem h̄rdē: p̄sentibus codicillis ei adimo hereditateз. Et ad hoc concor. s̄. titu. proxi. l. hereditas. in princi. Tex. verbis tn̄ precarijs. i. fideicō. qꝛ testator instituit te heredem: ꝛ in codicillis te rogat vt tali restituas h̄ēditatē suā. Tex. falso tibi p̄suasuз est. ¶ Or segnori habetis ꝙ hereditas nō pōt directo dari vł adimi in codicillis. Et ad hoc facit. j. e. l. idē. ꝛ. s̄. tit. proxi. l. hereditas. Nec ob. si hereditas est data i testō ꝙ pōt adijci cōditio in codicillis. ꝛ sic videt̄ cogitasse de adimēda h̄rditate in defectum cōditionis: qꝛ r̄ndetur in vanum cogitauit: vt. ff. de le. iij. l. cum quis. §. ruptum.

Tam pponatis. In. l. ista ponit̄ talis casus. Quidā tutores quorūdā pupillorum accesserunt ad imperatorē: ꝛ coram eo proposuerunt questionem talem. Domine imperator mater istorum pupillorum fecit diuersos codicillos ꝛ contrarios. qꝛ quod in primis codicillis reliquerat: in vltimis ademit: nunqd pmi codicilli sunt seruandi? Certe non. Tex. duos codicillos. sub. cōtrarios. qꝛ qđ reliqt in vno: in alio ademit. Uel dic codicillos. sub. diuersos: qꝛ in vno codicillo scripsit legata: in alio codicillo scripsit alia legata. Tex. reuocatū esse. nō eni eā. l. qs sibi pōt imponere: a qua sibi discedere nō liceat: vt. ff. de le. iij. l. siqs. in pn̄. ¶ Unde no. hic sicut aliqs nō pōt decedere pluribus testis factis vt oia testamēta teneāt: nisi esset miles: vt ff. de testa. mili. l. q̄rebat̄. qꝛ primū tollit̄ per posterius: vt. s̄. de testa. l. hac ꝯsultissima. §. penulti. ꝛ. ff. e. l. diuus. §. licet. sic nec aliqs pōt decedere pluribus codicillis ꝯrijs factis vt hic. sed si non essent ꝯrij sed diuersi ambo tenerent: vt insti. eo. §. vlti. ꝛ. ff. e. l. diuus. §. codicillos in plures.

Non icciroo. In. l. ista muliebris ꝛ rusticana questio proponit̄ ꝛ est q̄stio talis. Quedaз mulier accessit ad imperatorē: ꝛ corā eo pposuit qōnem talem. Dn̄e impator mr̄ mea fecit codicillos me absente: ꝛ rogauit me p fideicō. ꝙ talibus p̄starē legata ꝛ fideicōmis. cōmatres mee dicunt

dicunt mihi q illi codicilli non valent? Respondet impera-tor q cōmatres non bene dicunt: ꝛ nō ideo minus ꝛc. Tex. codicillos.s.non solum testm̄. Tex.relicta capiunt.sub.q2 le gata ꝛ fideicō.in codicillis possunt relinqui. ꝛ ad istud acce-dit insti.eo.in fi. ¶ Oꝛ segnoꝛi habetis hic q pater ꝛ mater presente filio ꝛ absente potest testari ꝛ codicillari ea ratione: q2 non querimus cum quo de supꝛemis iudicij sui quis lo-quatur sed in quem voluntatis intentio dirigatur: vt.ff.de le. ij.l.cum pater.§.donationis.ꝛ.l.miles.

Ec codicillos. In.l. ista ta-lis ponit ca-sus. Quedā mulier accessit ad imperatoꝛē ꝛ talem pꝛoposuit qōnem: Dn̄e imperatoꝛ pa ter meus fecit codicillos ꝛ legata in eis reli quit.petunt relicta. nego patrem meū sane mētis fuisse.illi dicunt eū fuisse sane mētis: cui incūbit onus pꝛobandi? Rn̄det imperatoꝛ.sicut furiosus nō pōt testari: ita non pōt codicillari. ꝛ hoc certi iuris est. tn̄ si negas patrem tuū sane mentis fuisse: natura cōtra te facit. q2 a natura quili-bet presumit sane mentis: vn̄ incūbit tibi onus pꝛobādi.hoc dicit.Tex.iuris est.quasi aperte dicat.sicut furiosus non pōt facere testamentum: vt.s̄.qui testa. facere pos.l. furiosum.ita nec codicillari vt hic. ꝛ.ff.e.l.ij.§.furiosus. Tex.vt aliqd pu-ta legatum vel fideicom. Tex.mentis eum compo.fu.i. sane mentis.Tex. pꝛobari conuenit. ¶ Sed dic mihi quare si fi-lius vel filia negat patrem sane mentis fuisse pꝛobat: cum ei qui dicit non ei qui negat incumbit onus pꝛobandi: vt.ff.de pꝛoba.l.ij.ꝛ.C. de pꝛoba.l.actoꝛ q asseue. Rn̄.duplex est rō: scilicet pꝛesumptio nature. q2 a natura quilibet p̄sumitur sa-ne mentis: vt ar.ff.de re mili.l.non oēs.§.a barbaris.ꝛ.s̄.qui testa.fa.pos.l.ij. Item hec negatiua h3 in se implicitam affir-matiuam. q2 si negat sane mentis: affirmat eum furiosum: vn̄ pꝛobat: vt.ff.de pꝛoba.l.in excep. Item negat ius: vn̄ pꝛobat q2 qui negat ius: pꝛobare debet: vt.ff.de pꝛoba.l.ab ea parte. Presumitur tamen aliqn̄ quis ex sermonibus esse furiosus: vt.ff.de tutoꝛi.ꝛ cu.da.ab his.l.his qui.§.vlti. ꝛ.ff.de condit. insti.l.quidam. Odo.

Iue in initio. In.l. ista dicit. Siue codicilli pꝛecedant testm̄ siue sequantur: pōt in codi-cillis posterioꝛibus relicta ꝯfirmate in testō pꝛio ꝛ in pꝛioꝛibus codicillis. Tex.nullā iu stam sollicitu.ge.pos.sub.quin relicta possis petere. Olim enim si testm̄ pꝛecedebat codicillos: cōfirma-bant codicilli ex testō.ꝛ aliter nō volebāt codicilli p̄us facti: nisi cōfirmarent expꝛesse: vt.ff.e.l.ante tab.in pn̄. Sed hodie semper vident confirmari: vt insti.e.in pꝛin.

Idem. In.l.ista dicitur. Crederet aliquis foꝛte q testamentū esset codicillus ꝛ econtra. sed certe non est verum.q2 si idē essent: cur diuersa vocabula essent inuenta? qd ex eo apparet. q2 in testa-mēto potest quis institui directo ꝛ substitui: nō in codicillis.hoc dicit. Tex.faciasset.q.d. frustra hoc eēt. Tex.data non est. immo denegata. nam in testamento potest quis directo institui ꝛ substitui: vt.s̄.e.l.ij. nō i codicillis. Et no. q testamentu3 ꝛ codicillus habent inter se multas simili-tudines ꝛ dissimilitudines. Similitudine3 habent in hoc: q2 sicut testm̄ debet seruari in codicillis: vt in auct.de nup.§.di-sponat. Item sicut possunt in testamento dari legata ꝛ liber-tates: sic in codicillis: vt.s̄.ti.pꝛoxi.l.hr̄ditas in fi. Item sicut testamentum est vltima mentis dispositio: sic ꝛ codicillus: vt ff.de testa.l.j.ꝛ insti.de codicillis in pꝛinci. Dissimilitudinem habent in hoc.q2 quis non pōt decedere pluribus testis fa-ctis vt omnia testamenta teneant nisi sit miles. sed pluribus codicillis sic: dūtamen non contra.vt.s̄.e.l.cum pꝛoponatis. Item testamentum est magnus codex: q2 in testamento quis pōt institui heres. Codicillus est paruus codex: q2 in eo non potest quis institui heres directo: l3 per obliquū sic: vt.s̄.e.l. hereditatem. Item in testō exiguntur.vij.testes rogati: vt.s̄. de testa.l.hac consultissima.sed in codicillis exigunt.v.ꝛ etiā non rogati vt.j.l.pꝛoxi. Item qui facit testamentum solemne non potest decedere intestatus. sed qui facit codicillos sole-nes bene potest decedere intestatus: vt.s̄.e.l. non iccirco mi nus. Item differunt in alio vt quidam dicunt. q2 relicta in te stamento petunt actione ex testō. relicta in codicillis petun-tur iudicis officio: vt insti.de fideicō.heredi. in pꝛin. Sed ve rius est q relicta in testō. vt insti. de testa. in pꝛin. vn̄ semper cum petitis relicta actione ex testō debetis dicere. ago ego contra titiū herede3 seij: dicēs q seyus reliquit mihi.c.ꝛ hoc peto directa act.ex testamēto. si petitis ex codicillis: debetis dicere vtili actione ex testamento.

Iquis. Bona.l. est ꝛ famosa. Et q2 l.lōga est: cōsueuit valde dif ficilis reputari.sed in veritate non est diffici-lis: imo facilis si bn̄ aduertatis casus positio nem ꝛ summariā eius expositionem ꝛ ea que j.no. Et hec.l.habet in se.v. casus pꝛincipa-les. ¶ Pꝛimus casus est talis. Titius decessit ꝛ ego cepi me dicere heredem titij ex testamento: ꝛ hereditatem eius a te cepi petere vt ex testamento titij: postea video q non sum heres titij: sed tu es rogatus mihi illam hereditatem restitue re: vnde volo nunc petere ex cā fideicom.mihi restitui: pote-ro ne? Certe non: q2 sum mihi contrarius. quia du3 peto a te hereditatem ex testamento titij: dico me heredem directo.dū peto ex causa fideicom. dico te heredem ꝛ video2 me exclu-dere. ¶ Secundus casus est talis. Testatoꝛ fecit testm̄ ꝛ in-stituit me heredem: ꝛ adiecit. si non valet iure testamenti: va-leat iure codicilloꝛum.moꝛtuo testatoꝛe petij bo.pos. s̄m tab. cum testamentum erat factum in scriptis.vel s̄m nuncupatio nem cum testamentum erat factum sine scriptis. vel petij mit ti in bo.pos. ex cōstōne diui adriani. ꝛ a te peto vt heres in-stitutus. apparet q testm̄ non valet. ꝛ tu qui possides pꝛoxi-mioꝛes ab intestato. tunc volo dicere vt restituas mihi ex cā fideicom. hoc mihi dicere non licebit. ¶ Tertius casus est talis. Testatoꝛ vocauit.v. testes ꝛ dixit eis. audiatis me volo facere testamentum.tali tantum lego ꝛ tale3 instituo. ꝛ ita in-choauit testm̄ ꝛ non perfecit: poterit petere institutus heredi tatem ex testō? Certe non: q2 non fuit solemne testm̄. ex codi-cillis non: q2 noluit codicillari: sed testari: nisi noiatim adie-cisset.si non valet iure testi: valeat iure codicilloꝛum. ꝛ debeo vnum auxilium eligere quo volo agere. ¶ Quartus casus est instantia regule pꝛemisse.si parentes vel liberi contēdunt de successione agnatoꝛum vsq3 ad quartum gradum: vel co-gnatoꝛum vsq3 ad tertium: in istis parentibus vel liberis est speciale: vt si ceperint petere hereditatem ex testamento: hoc non obstante poterunt petere ex codicillis. q2 isti certant de dāno vitando: alij certāt de lucro captando. ꝛ nō est par ea-dēq3 rō debita amittere ꝛ lucra nō capere. ¶ Quitus casus est.in omni vltima voluntate requiruntur.v. testes siue roga-ti siue non rogati: p̄terq3 in testō in quo requiruntur.vij.te-stes.verūtamē si codicilli fiunt in scriptis: requirunt subscri ptiones testiū sicut in testō: si fiat in scriptis. hoc dicit hec.l. vsq3 in fi. Modo videatis expōnem littere. Tex.sigs.s.extra neus: vt differat a tertio casu qui.j.ponit. Tex.agere.s. dire-cta petitione hr̄di.quasi directo sit heres. Tex.quolibet mo-do sine scripto.in solemni tn̄. Tex.ad fideicō.persecutionem q2 dicebat se directo heredē: nunc dicit ex cā fideicom.here-ditatem sibi restituendā.ꝛ ex quo eligit agere ex testō: non po test agere ex codicillis. Tex. aspirare cupiens.sub. postea. Tex.minime.i.non. Tex.cōcedamus.sub. ab initio. Tex.vt etiam. Incipit scd̄s casus. Tex.habeat potestatē. sub.vtrum agat ex testamēto vel ex codicillis. Tex. pꝛeclusisse.sub.rōne electionis ꝑioꝛ. Tex. s̄m tab.iure p̄toꝛio. cū erat institutus in testō facto in scriptis. Tex. aut s̄m nuncupationē.sub.cu3 testm̄ factū erat sine scriptis: vt.s̄.de secū.tab.l.j. Tex.postu-lauerit.i. postulare ꝑposuerit. Tex. ex moꝛe petierit.i. ex cō-stōne diui adri.vt.s̄.de edi.diui adri.tol.l.vlti. Tex. iur auspi cia.i. ante litis cōte. Tex.explanet.ꝛ ita cā inserēda est in li-bello vt dixi.s̄. de edi.diui.adri. tol.l.vlti.ꝛ.s̄. de eden.l.edi-ta actio. Tex.illud. Incipit tertius casus. Tex.nequiuerit.i. nō potuerit: vt q2 nō hēbat nisi.v.testes. Tex. vim codicilloꝝ debeat obtinere: q2 non valet iur codicilloꝝ: vt.ff.e.l.ij.sed si adiecit: valebit vt codicillus. sed si cepit petere ex testō: non

poterit agere ex codicillis. ⁊ hoc statim dicit. illo iure ⁊c. Tex. illo iure. hic dicunt quidam q est quartus casus. sed vos dicetis q est totum de tertio casu. Tex. videlicet perdurante. sub. quando complexus est vt valeat iur codicilloꝝ. Tex. agere voluerit. s. primo. Tex. non possit. sub. secūdo ⁊ postea. Tex. si quis vero. Incipit quartus casus in quo nō habet locū hec. l. Tex. vtriusq sexus. s. pater ⁊ mater. Tex. vsq ad quartum gradum agnatiōis. s. ex parte patris. Tex. vel cognatis. s. ex parte matris. vt. ff. vnde legitimi. l. inter agnatos. Tex. non. n. assignat rōnē quare aliud in extraneo: ⁊ aliud in suo herede: vel in alio qui sit coniunctus vsq ad quartum gradum agnationis: vel vsq ad tertium gradum cognationis. Tex. ⁊ lucra non capere. nā parentes ⁊ liberi tractant de debito. vt. ff. de inoffi. te. l. nam ⁊ si parentibus. extranei vero tractant de lucro. Et ad hoc accedit. s. de iur deli. l. scimus. §. sed si legatarij. Tex. in omni autem ⁊c. Hic incipit quintus casus. Tex. testō. s. in quo. vij. testes ⁊ rogati debēt interuenire. vt. s. de testi. auc. rogati. Tex. vel sine scriptis: vt. s. de bo. lib. l. ij. Tex. accōmodantibus. sicut in testamento: vt. s. de te. l. hac consultissima. ❡ Or segnori littera sic exposita colligetis ex. l. ista multa not. ❡ Et primo in. l. ista no. q allegans contraria nō est audiēdus. Et ad hoc cōcor. s. si seruus ex. se mā. emi. l. vna. ⁊. s. de fur. ⁊ ser. cor. l. j. ❡ Item no. q hic dicit q tenetur quis eligere: an ex testō vel ex codicillis velit agere. Et sic not. q qn alicui plures vie contrarie competūt: q tenetur vnam eligere. Et ad hoc facit. ff. de tribu. l. qd in heredem. §. eligere. ⁊. ff. de leg. ij. l. cum filius. §. varijs. ⁊. ff. qn ap. sit vel non. l. ij. §. sz ⁊ si alius. ❡ Item no. si aliquis fecit testamētum minus solēne: nec dixit. si non vz iure testamēti: valeat iur codicillorum. q nō vz vt testamētum: q non potest cū sit minus solemne. nec vt codicillus: q noluit codicillari. Et sic colligetis. si non vz vt ago: nec vz vt valere potest. vt. ff. e. l. ij. §. vl. ⁊. ff. de acce. l. an inutilis. in prin. ⁊. s. si quis alteri vel sibi. l. multū interest. ⁊ ibi dicam. Sed si dicat testator. si non vz vt testamētuz valeat vt codicillus. videnť rogati veniētes ab intestato ⁊c. vt. j. de fideicō. l. eam quam. ❡ Item not. q melior est successio eorum qui certant de paterna hereditate q̃ alioꝝ. quia illi qui certant de paterna hereditate: certant de dāno vitando. illi qui certant de hereditate alioruz certant de lucro. ⁊ non est par ratio debita amittere: ⁊ lucra non capere vt hic. Et ad istud accedit. s. de repu. here. l. vlti. ❡ Itē no. q in qualibet vltima voluntate oportet q ad minus sint. v. testes rogati vel non rogati vt hic. ⁊. j. de do. cā mor. l. fi. sed in testamētis oportet q sint. vij. testes rogati vt. s. de testa. l. hac consultissima. ❡ Sed ad. l. istam instatur. Ecce si primo peto a te hereditatem ex testamēto ⁊ succumbo: cur non lz mihi petere ex codicillis? Uidetur q debeat licere: q ad hoc q ob. exceptio rei iudic. tria sunt necessaria. vt. ff. de ex. rei iudic. l. cum queritur. ⁊. l. se. Unde licet sint eedem persone ⁊ idem corpus: tamē hic est alia cā petēdi. Rñ. vt dixi in casu. si primo petij hereditatem iure directo: siue succūbo: siue desisto: ⁊ velim postea agere ex cā fideicō. repellor non excep. rei iudi. sed excep. doli mali: q suz mihiipsi cōtrarius. vnde allegās ɔ̃ria repellendus est. vt. ff. de iudi. l. si filius. Et datur doli exceptio que cōpetit vbicūq eqtas suggerit actionē dari. vt. ff. de excep. doli. l. iij. §. generaliter. ⁊. l. qd vtiq. ❡ Sz denuo ad. l. istā signať cōtra. s. de inoffi. te. l. cum qui. Et ad istud vos ita dicetis. ibi erā mihi ɔ̃rius q̃tū ab verba: sed q̃tum ad sniam nō eram mihi ɔ̃rius: q vtrobiq intendebam rem deducere ad cām intestati. vnde non repellor: q sensum ⁊ nō verba spectamus. vt. ff. de adi. le. l. iij. §. conditio. Sed hic erā mihi ɔ̃rius q̃tum ad vba ⁊ q̃tū ad sniam: ⁊ ideo repellor. ❡ Sed denuo. l. vř contra. q. l. vř velle si petij hereditatem a te ex testō ⁊ succubui: lz mihi petere ab intestato. vt. s. de peti. here. l. hereditas matertere in fi. Ad qd vos ita dicetis hic. eandē scripturā. i. idē testm̃ volebaz reducere ad causam testati ⁊ intestati. q primo petebam mihi restitui hereditatez ex testō: ⁊ per hoc dicebam testatū eē. postea petebā ex codicillis: ⁊ sic dicebā intestatū esse. hoc casu audiendus non sum: quasi mihi contrarius. ibi vero volebam eandem scripturam reducere ad causam intestati ⁊ testati: ⁊ ex alia ⁊ alia causa agebam. naz ibi primo petij a te hereditatem: dicens testamentū pronunciatum inoffi. ⁊ succubui. si postea volo petere ex causa fideicom. vel q testm̃ sit falsum: ex alia causa peto: vnde hoc mihi lz: ⁊ iō non ob. exceptio vt ibi dicitur: nec illa. l. contradicit ad hanc. ❡ Sed opponitur statim: cur debeo eligere ab initio velim petere ex testamento vel ex codicillis? pōt esse q dubito vtrū testm̃ valeat vt testamentum vel vt codicillus. vnde vř q non debeam compelli eligere. vt. ff. quorum lega. l. j. §. qui autem. Respon. nihil de illa. l. ad istā. q in. l. illa eram dubius propter factum aduersarij qui nolebat me certificare vtrum possideret pro herede vel pro possessore. vnde intendam vtrāq actionem vt ibi. sed hic non eram incertus propter factum aduersarij. vnde egoipse debebam intra me deliberare: ⁊ iō teneor eligere. ❡ Or segnori circa. l. istaz subijciam aliquas questiones. Et in primis quero sic. aliquis inuenit testm̃ in quo erat scriptus heres: ⁊ egit contra detinentes res hereditarias quasi directo esset heres: ⁊ succubuit. postea inuenit codicillos in quibus erāt rogati heredes sui vel ex testō vel ab intestato venientes huic restituere hereditatem. nunquid modo poterit agere ex codicillis: non obstante q succubuit agendo ex testamento? Respon. q non fm quosdam arg. huius. l. Et hoc videtur dominus Pla. sensisse in summa sua. Sed nos dicimus contra. s. vt bene possit agere ex codicillis arg. s. de peti. here. l. hereditatem. ⁊. ff. de peti. hered. l. legittima. ⁊. l. mater. Nec ob. hec. l. q loquitur quando vult ex eadem scriptura ex testamento vel ab intestato. ibi aūt loquitur quando ex diuersis: q potest. ❡ Sed denuo super. l. ista formo questionem talem. Testator ita dicit. si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum. ⁊ ita fiunt omnia testamenta apud nos hodie. quid operantur illa verba? si non valet iur testamenti valeat iure codicillorum. operantur ne siue testamentum sit nullum propter preteritionem factam de filio qui erat in ptāte testatoris: siue expugneť per querelā: siue dicatur nullum: q cā exheredationis inserta non sit siue sit: sed non ea que. l. comprobať: siue fiat nullum agnatione posthumi: siue ruptum aliquo alio modo.

❡ De legatis.

❡ Quia in testis ⁊ in codicillis relinquunť legata: ponit rubricam de legatis. sub. pstandis vel non pstandis. Et de prestandis agitur. j. e. l. j. ⁊. ij. De non pstandis agitur. j. eo. l. seruus. Unde videamus de legatis: hoc est quid sit legatuz. Et legatum est deliberatio hrditatis que testator ⁊c. vt. ff. de le. j. l. legatum est in prin. Item videamus quis possit legare. Et certe ille qui pōt testari. vt. ff. de leg. ij. l. sciendum. De tertio videamus. s. cui possit legari. Et certe capaci: vt insti. eo. §. legari. De quarto. s. que res possunt legari. Et certe res quoꝝ cōmercium non est prohibituz. vt. ff. de leg. ij. l. apud iul. in fi. Qualiter potest legari. Et certe potest legari per verbum lego ⁊ flagito. vt. ff. eo. l. ⁊ eo modo. Quo iure petuntur. Et certe tribus actionibus. psonali actione ex testō: ⁊ hic datur cōtra hrdem. vel rei ven. ⁊ hic datur contra bo. pos. vel hypo. vt j. cōmunia de leg. l. j. Sed vna intentata tollitur alia. vt. ff. de leg. ij. l. cum filius. §. varijs.

Quāuis his. In. l. ista no. ita casum. Testor in testō suo vel in codicillis suis ita legauit. talibus libertis meis q̃diu morabunť cū claudio iusto: annua alimenta eis do lego. isti liberti fuerunt morati cum claudio iusto triennio. mortuus est claudius iustus: nunquid post mortem claudij iusti liberti isti parcipient alimenta? Certe dicit imperator q sic: quia per eos non stat: ⁊ hec fuit voluntas defuncti. Tex. q̃uis his verbis. sub. prolatis a testatore in testō vel in codicillis. Tex. essetis. i. q̃diu morabimini cum claudio iusto. Tex. interpretor. sub. dicit imperator qui fecit. l. istam. Tex. vt post mortem iusti. sub. quem. s. vocauit claudium iustum. Tex. eadē vobis. s. libertis. Tex. pstari voluit. ❡ Or segnori habetis hic si testōr in testō ⁊c. vt dixi i casu. ⁊ hē ē illa rōne q non stat per eos: vñ perinde est acsi cuz eo starent. vt. ff. de condi.

condi. ₇ demon. l. iur ciuili. ¶ Or segnori ad. l. istaȝ signant contra. multa: tñ ita breui distinctione tollo oia. Cum legat alicui q̃diu moretur tecum. si fecit contéplatione legatarij: assequitur istud legatũ q̃diu moratur tecum: ₇ ét post morté tuam vt hic. ₇. ff. de ali. ₇ ci. le. l. gayo. Si aũt relinquitur alicui legatum tui contéplatione non legatarij: te viuo assequet legatum: te mortuo non. Et sic soluunt contraria ar. ff. de an. le. l. seya. ₇. l. annua. ₇. ff. de condi. ₇ demon. l. illis libertis. ₇ j. de condi. inser. l. si ea. ẜm Od. Uel potest ita dici in. l. ista non stabat per libertos legatarios quin morarent eum claudio iusto: in. l. contraria stabat per legatariuȝ. ¶ Sed denuo ad. l. istam signat contra. q̃ videtur q̃ legatarius impeditur assequi legatum: imo non assequitur legatum: vt. j. de condi. inser. l. legatuȝ. Ad qð potest dici hoc spále fauore alimentorum. secus in alio legato: vt in. l. contra. Uel pót dici in. l. cótra. legatũ erat conditionale: vnde deficit conditione deficiéte. sed in. l. ista legatum erat purum: cui erat adiectus aliquis modus. hoc casu q̃ legatuȝ est purum: vr̃ impleta voluntas defuncti. ¶ Sed quid in dubio presumetur? Respon. inspicitur persona heredis ₇ legatarij: vt si talis sit persona legatarij vt sit vtilis ad seruiendum heredi: tunc dicatis contemplatione heredis relicta: al's non. Uel potest dici. si apparet de voluntate testatoris ₇c. eius voluntas est seruanda: vt. ff. de regu. iur. l. in testamentis.

Uẽdũnis heres. In. l. ista póit talis cãus. A te herede instituto legata ₇ fideicó. fuerũt relicta: tu hr̃ditaté illá titio védidisti: a quo petent legata? a te herede. ₇ si a te herede petãtur: tu teneris soluere. verũtñ q̃ soluis noie legatorum siue fideicómissorum: ab emptore ₇ eius fideicó. poteris petere. hoc dicit. Tex. hereditatem vendiderit. s. alicui. Tex. ab eo. s. herede. q̃ licet heres vendat hereditatem non liberat ab oneribus hereditarijs: vt. s̃. de pactis. l. post venditionem. nisi in casu: vt. s̃. de heredi. vel actio. vendi. l. ij. Tex. ₇ q̃ eo nomine. i. si venditor nomine legatarij aliquid soluerit. Tex. vel fideiussoribus eius. sub. emptoris: q̃ emptor promisit euȝ cóseruare indénem ab omnibus oneribus hereditarijs. ₇ de hoc ei dedit fideiussores. Et ad hoc accedit scilicet q̃ possit venditor hereditatis recuperare q̃ soluerit. ff. de here. vel actio. ven. l. ij. §. siue autem. ₇. §. si quid publici vectigalis. Et hoc est verum si hereditas est soluendo: non al's: vt. ff. ad. l. fal. l. iij. in prin.

Ui post. In. l. ista dr̃. Si testator in testó legauit tibi predia: ₇ ipse postea illa predia pignori obligauit: nó videt mutasse voluntaté: vnde tu legatarius illa predia a quolibet possidente poteris petere ₇ actione personali ex testamento ab herede. Tex. qui. sub. ille testator. Tex. non videtur. vt insti. de leg. §. si rem. Tex. electa. sub. contra heredem. Nam cuȝ rem suam testator legat: tria competunt legatario auxilia. s. ex testamento: ₇ act. in rem ₇ hypo. vt. ff. de lega. j. l. cum filius. §. varijs. ₇. j. cómunia de le. l. j. ₇. ij. Tex. liberari placuit. ¶ Or segnori hic vt tollatis breuiter duo contraria ita not. Aliud est siquis in testó legat predia sua: ₇ postea pignori obligat. q̃ cum tenuerit legatũ: non vr̃ postea mutasse voluntatem vt hic. Aliud si primo obligauit ₇ postea legat. q̃ si testator sciebat obligata: luitur ab herede. si ignorabat: a legatario: vt. ff. de lega. j. l. si res. ₇. j. de fideicom. l. predia. Item aliud est si venderet: vt. ff. de lega. ij. l. fideicom. §. si rem. Item aliud est cum vir donat vxori: ₇ ita non tenuit donatio. si pignori postea obligat: videtur penituisse: vt. ff. de dona. inter vi. ₇ vxo. l. cum hic status. §. si maritus.

Seruis. In. l. ista dicitur. Si domi nus legat seruo suo ₇ non viuo domino sed post mortem domini efficiatur liber non reconualescit legatum. hoc dicit hec. l. Tex. non data: idest non relicta. Tex. non valet. Hec. l. intelligitur in domino non milite. secus in domino milite: vt. s̃. de testamen. mili. l. ex his. Item hoc est verum ẜm quosdam: nisi forte esset legatum cibariorum: vt. ff. de ali. ₇ ci. le. l. seruus. Et sic intelligunt. s̃. de ser. ne. here. insti. l. quidá. §. illo. ₇ ibi dixi. Nec per hoc libertaté hȝ: vt. j. de fideicó. l. ex fideicómisso. Nec ob. l. que vr̃ velle dicere q̃ si dñs legat seruo suo sine libertate: valet legatum: vt. s̃. de ser. ne. here. insti. l. quidá. §. illo. q̃ ibi nó ex ordine sed extra ordiné debet legatũ. Sed hec ró non placet. vñ vos dicatis vt ibi dixi: ₇ h̃ non repeto. Ité hoc est verum nisi seruus alij legetur. nam tunc seruo bene potest legari: vt ff. ad. l. fal. l. plaucius in prin.

Non est. Hec. l. hȝ duplicé intellectũ vt dicaȝ in lr̃a: siue hr̃s surripit aliqd de hr̃ditate: siue legatarius post aditam hereditaté ius q̃ hñt perdunt. Tex. ei. s. heredi. vel dic ei. s. legatario ẜm aliuȝ intellectum. Tex. pro portióe. i. quatenus est locus l. fal. Tex. apparuerit. ¶ Or segnori hec. l. intelligit sicut dixi duobus modis. Et hec. l. potest intelligi in herede hoc modo. si legata relicta excedunt dodranté: potest defalcare: vt. ff. ad. l. fal. l. j. §. j. Si heres subtraxit aliqua de hr̃ditate: in illis que subtraxerit non potest defalcare: vt. ff. ad. l. fal. l. paulus. ₇. ff. de his qui. vt indig. l. heres. Sed ₇ pót intelligi in legatario vt legatuȝ amittat si illud subtrahat: vt. ff. ad. l. fal. l. j. §. j. ibi. eis autem ₇c. Sic enim euenit in fideicó. vniuersali: vt. ff. ad trebellia. l. paulus respondet. si certa. ₇ hec bona ₇c. Sed prout potest intelligi hec. l. in legatario: est cótra. ff. quorum le. l. ij. in prin. ₇. j. quorum le. l. vna. Ad qð potest ita dici. ibi legatarius ante aditá hereditaté subtraxit rem legatá. hic aũt legatarius surripuit post aditá hereditaté: ₇ ió cadit a iure suo. ₇ intelligatis post aditá hereditaté ₇ post apprehensam possessionem. alioquin ideȝ esset q̃ esset si ante aditam hereditatem surripuisset: vt. ff. de acquiré. posses. l. cum heres in princi. sic ₇. ff. de cri. expi. heredi. l. ij. Alij dicunt q̃ hic subtraxit clam ibi palam: vt argu. ff. de admini. tuto. l. non existimo. ₇. ff. de ritu nuptiarum. l. vlti.

Si legata. In. l. ista dr̃. Testator legauit tibi ré aliquá. si ré legatá non velles vel nó posses capere: substituit tibi aliqué. tu agnouisti legatũ: excludit ne substitutus? Certe sic. hoc dicit. Tex. eorum scilȝ. legatorum. Tex. in personá pótiane. sub. substitute. ₇ est proprium nomen mulieris. sic est in hr̃ditate: vt. s̃. de impu. ₇ alijs sub. l. post aditam. Et ad hanc. l. concordat. ff. de le. ij. l. vt heredibus.

Si fortidianũ. In. l. ista ponitur talis casus. Pater tuus primo loco fortidianum fundum fratribus tuis prelegauit: postea eundem fundũ tibi legauit. non videt ademisse fratribus tuis sed videtur voluisse vt habeas cuȝ fratribus tuis. Sed quid erit pater tuus errauit. quia cum deberet dicere. lego fundũ fortidianum cum mancipijs talibus ₇ ipse legauit metrianum cum mancipijs alijs. non deficit legatum ex quo de corpore constat. Tex. concursu quasi dicat tu concurris cum fratribus tuis in illo legato: nec legando tibi vltimo videt fratribus tuis adimere: vt. ff. de leg. j. l. si pluribus. Tex. in scriptura factus. q̃ cum deberet dicere lego fundum fortidianũ ipse legauit metrianum. Tex. si mó de mancipijs. q̃ cum deberet dicere de arethusa ₇ pamphila: ipse dixit de alijs mancipijs. s. de titia ₇ sempronia.

Ab administratione. In. l. ista ponetis ita casuȝ. Testator suos filios pupillos heredes instituit: ₇ eis marcellum militem dedit tutoré: ₇ eidem marcello legatum reliquit. marcellus excusauit se a tutela: poterit ne legatum assequi? Rñ. imperator q̃ sic quia nó stetit per eum: sed ius prohibet talem suscipere tutelá. hoc dicit. Tex. marcellum. s. militem armate militie: vt. s̃. qui dari tu. pos. l. armate. Tex. prohibeat. s. propter armatam militiam quam hȝ. Unde no. si do te tutorem filio meo ₇ lego tibi: aut potes esse tutor ₇ excusas te: ₇ tunc perdes legatum: vt. j. eo. si legatarius. aut do te tutoreȝ filio meo ₇ tibi lego ₇ non

potes esse tutor: nihilominus assequeris legatum: vt hic. Et hoc illa ratione: qr talis conditio de iure est impossibilis: ⁊ ideo assequeris legatum: vt insti. de here. insti. §. si impossibilis. ⁊. s. de insti. ⁊ sub. l. reprehendenda.

I in fraudem. In. l. ista ponit talis casus. Fuisti heres institutus: ⁊ a te multa legata relicta fuerunt: tu eras proximior defuncto ab intestato: ⁊ nolebas legata prestare. quid fecisti. subiecisti quēdam falsū accusatorē vt accusaret testamētū de falso: vt nō prestares legata. nunquid interim debentur legata? Certe sic. ⁊ prestabitur tibi cautio q si euicta fuerit hereditas: q restituet tibi legata relicta: als non interponit cautio. Tex. restitutū. sub. legata. vt. s. de peti. here. l. vlti. Tex. q̄suis al's .i. cum dubitetur an fal. locus esset. Tex. soluuntur. indubitanter potest exigere cautionē de legatis restituēdis: quatenus falcidia patiet. vt. ff. si cui plus q̄ per. l. fal. l. j. in prin. Et ita duplex est cautio. Est cautio cum dubitat an fal. locus sit. Item est cautio de legatis restituēdis: si apparebit hereditatē euinci vt hic dicitur vt. ff. ad. l. fal. l. dolo facit.

Am rem. Hec. l. ponit tres casus in quibus res aliena pōt legari. Unus casus est. Si quis sciens legat rem alienam siue ex legato siue ex fideicōmisso: a legatario siue fideicommissario peti pōt. ¶ Secūdus casus est. si quis rem alienam putat esse suā: ⁊ legat eam vxori vel coniuncte persone valet legatum. ¶ Tertius casus est. si quis putat suam esse cum erat aliena: ⁊ legat extraneo. si quidem erat relicturus tantumdem de suo: valet legatum. h. d. Tex. reliquit: idest legauit. Tex. siquidem sciens: scilicet rem alienā. Tex. q si suam. Incipit secundus casus. Tex. putauit. sub. cum erat aliena. Tex. nisi proxime persone. pone filio vel filie vel nepti. Et hoc iudex estimabit. vt. j. de fideicō. l. voluntatis. Text. vel alie tali persone. Incipit tertius casus. Tex. cui legaturus eēt. sub. tantūdem de suo. ¶ Or segnori no. regulam ⁊ instātiā regule. Regula est. rem suam vel heredis potest quis legare non alienā. vt. ff. de le. ij. l. vnum ex familia. §. si rem. Regule instantia est q rem alienam potest quis legare tribus casibus vt hic. ⁊. j. de fideicō. l. predia. Et ad hoc est arg. ff. de auro ⁊ ar. leg. l. quintus. §. vlti. Et in istis tribus heres tenetur a domino emere iusto precio si potest: vel si nō pōt: debet prestare estimationem. vt. ff. de leg. j. l. si domus. §. qui confitetur. ⁊ ar. ff. de le. ij. l. nō dubium. §. vlti. ⁊ insti. e. ti. §. non solū. Item fallit in alio quarto casu in libertate relicta seruo quē testator putabat suum. vt. ff. de fideicō. liber. l. paulus. ⁊. ff. ad treb. l. quidam. §. si quis filium. sed in isto casu est speciale. Sed. l. videtur contradicere: qr videtur dicere q res aliena nō potest legari: qr si pater prelegat vni filiorū rem alienam quam putabat suam: non valet legatum: licet sit filius persona coniuncta. ⁊ ideo si res euincatur: non tenetur coheres de euictione: vt. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. euictus. Ad quod dicunt quidā speciale est ibi. si pater meus prelegauit mihi rem alienam: q non teneatur coheres de euictione: ne nascatur inuidia inter fratres: vt in preallē. l. cum pater. §. dulcissimis. Et est ēt ad hoc. j. de bo. que lib. l. cum oportet. j. R. Uel potest dici secūdo modo ⁊ verius. ⁊ sic scripsit hic dominus Azo q. l. illa nō dicit q res aliena legari nō pōt. sed dicit q coheres non tenet de euic. si huiusmodi personis legata euincatur: quia erat legata res certa vnde non tenetur de euict. re euicta. vt argu. ff. de leg. j. l. si a substituto. nec hic dicitur q hēdes de euict. teneant: ⁊ iō nihil de. l. ista ad illam. ¶ Sed denuo opponitur ⁊ videtur vt agi possit de euict. ex testamento acsi non esset tradita: ⁊ ideo contradicere videtur. ff. de leg. j. l. nō quocūq. in prin. ⁊. §. j. ⁊. l. si domus. §. j. Et pōt dici vt. s. dictū est q ibi legata erat species certa: vnde non tenetur de euictio. Uel potest dici quod ibi dicitur debet intelligi illis casibus quib res aliena nō potest legari. Uel refert aut quis legat in specie: ⁊ tunc heres non tenet de euict. vt in preal. l. ff. de leg. j. l. si a substituto. aut quis legat in genere: ⁊ tunc si heres prestat stichum in spē: dz facere accipientis: ⁊ iō de euict. tenetur: si non fecit accipientis. vt. ff. de euict. l. heres.

Ilia. Si pater reliquit legata filie in testamento: ⁊ postea eo viuo illa legata dat ei in dotē: eo mortuo ab heredibus patris filia nō poterit petere illa legata. hoc dicit. Tex. filia. sub. nūcupata. Tex. in dotē dedit. ¶ Or segnori vos habetis hic. si lego filie mee. c. ⁊ viuus do illa. c. ei in dotem: me mortuo non potest petere illa. c. qr non videor duplicare legatum: nisi probaret filia q habuissem animum duplicandi: quo casu si legaui spēm: non potest videri me voluisse duplicare legatum. si legaui q̄titatem sic. vt arg. ff. de iure do. l. cum pater dotem ⁊. ff. de leg. j. l. plane. §. j.

Am responso. In. l. ista di. Pater filiā suā pro pte istituit. aliū pone titiū istituit pro alia pte. ⁊ filie aliqd plegauit. filia vult repudiare hrditatē ⁊ agnoscere plegata. nunqd poterit? Certe sic. Tex. visum est. ¶ Or segnori vos habetis si alicui relinquit ps hereditatis: ⁊ prelegatur ei aliqd: pōt agnoscere vtrūq: vel alterum. s. prelegatū ⁊ repudiare partem hereditatis. vt. ff. de leg. j. l. miles. §. pro parte. ⁊. ff. de leg. ij. l. si ex duobus.

Roprias. In. l. ista dr q testator proprias meas res legare vel per fideicōmissum relinquere non pōt h. d. Tex. tibi. s. legatarie. vt pz ex. l. subscriptione. Tex. manifestū est. qr q tuum est: amplius tuum fieri non pōt: vt insti. de act. §. sic itaq. ⁊ insti. e. §. si rē meā. Et hoc est verū q nō pōt mihi legari mea res pure: sed sub cōditione si desierit esse mea. vn pōt mihi legari res mea. vt. ff. de leg. j. l. cetera. §. j. Sicut nec rem meā possum stipulari pure mihi dari: sed sub cōditione si desijt esse mea: bn possum stipulari mihi dari rem meā. vt. ff. de ver. ob. l. nemo rem suam vtiliter stipulatur.

Onumenta. Ista lex dic duo. ¶ Primo dicit sepulchra qr religiosa sunt nō possunt legari. ¶ Scdo dicit: lz sepulchra legari non possint: ius tn inferendi mortuū in sepulchrum: bene pōt legari. h. d. Tex. monumenta. i. sepulchra. et probat. s. de re. ⁊ sump. fu. l. si sepulchrum. Tex. manifestum est. sub. ideo qr religiosa sunt: ⁊ religiosa ⁊c. vt. ff. de verbo. obli. l. inter. §. rem sacram. ⁊. ff. de leg. j. l. apud iul. in fi. ⁊. l. se. ⁊. l. cetera. §. j. Tex. nemo prohibet. sub. qr licet sepulchrum sit res religiosa: tn ius inferendi mortuum est priuati iuris: vt. s. de reli. ⁊ sump. fu. l. vlti. ¶ Or segnori habetis hic: q ipsum sepulchrū non pōt legari: sed ius inferendi mortuum sic: quia priuati iuris est. Et ita not. q aliquando non potest res legari: aliquando tamen legatur vsus rei. Similiter est si conducis fundum vectigalem: non potes legare fundum: ius fundi sic. vt. ff. de lega. j. l. si domus. in fi. Similiter si conducis tabernas positas in publico non possunt legari taberne: sed vsus earū sic. vt. ff. de contrahen. emptio. ⁊ vendi. l. qui tabernas.

I vniuerse. In. l. ista pōit talis casus. Pater tuus fuit largus in vita sua: ita q reddito ere alieno nihil hēbat in bonis. quadā die cogitauit si largus fui in vita: volo esse largus in morte. cum esset in extremis cōstitutus fecit testamentum ⁊ dixit ita in testō suo. pro aia mea lego mille marchas. ⁊ tali amico meo. c. marchas. mortuo eo deducto debito fiscali vel alio priuato non inuenit aliqd habere in bonis nunquid debent legata? Certe non debent. Secus tn si hereditas esset soluēdo: qr debent libertates ⁊ legata: qr legata ⁊ fideicō. prestanda sunt deducta falcidia si excedant dodrantē. h. d. ista. l. Tex. aut puato. i. puate psone. Tex. assumuntur. i. consumunt. Tex. ascripta sunt. i. legata. Tex. valere potest. qr legata non debent: nisi deducto ere alieno. vt. ff. ad treb. l. j. §. is qui. ⁊. j. ad. l. fal. in testō. ⁊. l. successores. Tex. libertates.

libertates.sub.ꝛ legata.Tex. non pmittit. ꝛ de libertatibus nō detrahiť quarta: vt.ff.de inoffi.test.l.pap.§.qm̄.ꝛ.§. quarta.Tex.qñ pro quia.Tex.prestanda sunt.sub.si excedant dodrantem:vt.ff.ad.l.fal.l.j.in prin.

Creditor. In.l. ista poniť talis casus. Obligasti mihi rem tuam pro.x.postea rem mihi obligatā legasti non animo cōpensandi: heres tuus debituʒ soluit mihi: nunqd soluto debito poterit petere rem obligatā legatam mihi? Certe non. Tex.cōtēdit.sub.ꝛ in vitate sibi legata est.Tex.oblato.i.soluto.Tex.potest.vñ si non legat aio compensandi: res retineť a creditore.al's secus:vt.s̄. de heredi.insti.l. si non compensandi.ipse auteʒ debitor non potest legare: quia debet pure: vt.ff.de leg.j.l.si creditoris.

Datum legatū. In.l. ista dr̄. Siqs legat siue ingenuis siue liberis: illud legatuʒ pōt pure ꝛ sub cōditione adimi.Tex.datū.i.relictū.Tex.placuit. nā ambulatoria est voluntas defuncti ꝛc. vt.ff.de adimē.le.l.iij. in fi.ꝛ pōt adimi legatū ꝛ in aliū trāsferri:vt.ff. de adimē.le.l.si alij.

Ex legato. In.l. ista dr̄. Si aliqs legat tibi acť.sibi cōpetentē contra debitorē suuʒ:tu legatarius nō potes intendere cōtra illū debitorē directaʒ acť.si tibi ab hr̄dibus cessa nō est: vtilem aūt tuo nomine bene potes intēdere. hoc dicit. Tex. ex legato nominis idest actionis: puta cū testator legat mihi ꝙ suus debitor sibi dʒ.Tex.actionibus ab his.s. heredibus.Tex.non mandatis.i.non cessis.Tex.non pōt.sub.qꝛ non sunt cesse.Tex.experieť.sub.sine cessione. ℂ Or segnori no. hic regulam ꝙ actionem alterius directam vel vtilem non potero mouere nisi fuerit mihi cessa: qꝛ ita inheret actio directa ossibus:imo cum cessione transit vtilis:directa remanet apud cedentem: licet exercitium transeat in eum cui ceditur: vt.ff. de pecul.l. quid ergo.ꝛ ideo secuta cessione potest intendere directam nomine cedentis ꝛ vtilem suo nomine: vt.ff.fami.hercis.l.plane.Fallit hic.ꝛ.s̄.de actio. ꝛ obli.l.nominibus.al's.l.ij. ꝛ.s̄. de here.vendi.l. emptor.al's.ij. ꝛ dicemus de actio.ꝛ obliga.l.j.

Non tantū. In.l. ista dicitur. Duxisti vxorem : vxor tua vixit tecū duobus mensibus vel minus: ipsa inter viuos donauit tibi ꝛ perseuerauit in eadem voluntate : vel in testamento instituit te heredem vel legata tibi reliquit:nunqd vxor que vixit duobus mensibus cum marito vel minus potuit hec omnia facere? Respon.ꝙ sic. Tex.scriptus. sub.heres. Tex.huius angustia.i. breuitate duoꝝ mensium vel minus. Tex. capi prohibet. vnde si donauit inter viuos: non valuit viuendo sed ea mortua. ꝛ ista donatio confirmatur morte:vt s̄.de dona.inter virum ꝛ vxo.l.donationes.sed donatio mortis causa bene potest fieri inter virum ꝛ vxorem:vt.s̄. de dona.inter virum ꝛ vxo.l.si eum in fi.ꝛ.l.seq.ꝛ ad hanc.l.est arg. ff.de leg.j.l.si mihi ꝛ tibi.§.j.

Uxor. Uxor patrui mei i aliqbus rebus hēbat vsufructuʒ: ego in illis habebam ꝓprietatē:nunqd illas res poterit mihi legare? Rñdeo ꝙ nō.qꝛ vsufruc.morte finiť. hoc dicit.Tex.vxor patrui tui.sub.que habebat tm̄ vsufructū rei tue. ꝛ hoc ānectit. Tex. non potuit.qꝛ legatū obtinet vim post mortem: vt.ff.de testamentis.l.j.ꝛ quia vsufructus finitur morte:vnde ad me redit. quia proprietas mea est: ꝛ res mea propria mihi legari non potest:vt.s̄.e.l.res tuas proprias.

In legatis. In.l.ista diciť. Quedam inanis obseruātia que olim hēbat locū in legatis ꝛ in donationibus:vt relinquereť vbis directis nō inflexis:hodie sublata est. Tex.verboruʒ.sub. solēniū: vt legeť vbis directis ꝛ nō inflexis. Et dicuntur verba directa in casu nominatiuo: vnde legabatur sic olim. Titius amicus meus accipiat rem illam.nō dicebat talē rem talis amici mei esse volo.ista solēnitas est sublata.ꝛ istud accedit.s̄.de testa.l. qm̄ indignum. Et iste solēnitates sunt sublate. vt.s̄.de formu. ꝛ ipe.subla.l.j.ꝛ.ij. ꝛ.s̄.qui admitti ad bo.pos.pos.l.vlti.Tex.effuderit. ꝛ hec est plana lectura. Scio tñ ꝙ dn̄s Jo. scripsit hic aliū intellectū:sed recidit in idē. Uos debetis scire ꝙ quattuor erāt spēs relinquēdi legate. Quedā fiebant per legādi modū. aliqua per sinēdi modum. ꝛ aliqua alijs modis:vt.j.cōia de leg.l.j.Hodie iste spēs legatoꝝ sublate sunt.Et dr̄ hodie esse tm̄ vna spēs legādi ꝛ est legatum:vt insti.e.in prin.

In annalibus. Leges veteres alioꝝ imperatorum qui ꝓcesserunt iusti. hucusqꝫ habuistis: amodo oēs.ll.que sequunť sunt noue.ll.iusti. Et in.l.ista dicitur. si testōr legat tibi annuuʒ legatū vel fideicōmissum:valet.ꝛ si legat tibi tantum:extinguiť morte tua.si tibi ꝛ heredibus tuis annuum legatū relinquiť:morte tua nō extinguiť:imo debeť hr̄dibus tuis ꝛ hr̄dibus heredū. Tex.in annalibus legatis. Annalia legata dicunť que singulis annis debenť:vt cū testōr legat tibi quolibet anno.x.Tex.ꝑcipimus. Unde no.hic si testōr reliquit tibi legatū annuū: extinguiť morte tua:vt.ff. de an.le.l. in anno. sed si legat tibi ꝛ heredibus tuis:debeť vsqꝫ in infinitum:qꝛ hr̄s heredis ꝛc.vt.ff.de ver.sig.l.sciendu3.ꝛ.l.heredis.ꝛ.ff.de iur immu.l.iiij.

Cum qd. Tex ista sicut ꝛ superior est noua.l.iusti.ꝛ licʒ sit longa ista.l.qt̄um ad textum:tñ qt̄um ad casum facilis est.Et ista.l.videtur quattuor dicta in se continere. ℂ Primū dictum est.Testator titium heredem instituit insolidū: dicendo.titi insolidum heres esto.secundo loco semproniuʒ heredem instituit pro dimidia.nunqd titius erit heres insolidū vel sempronius pro dimidia:vel qd erit? Rñ. si titius est primo institutus insolidū ꝛ postea sempronius in dimidia: concursu vocanť. Idem in legato ꝛ fideicōmisso. qꝛ si testator primo titio agrum insolidum reliquit: postea sempronio dimidiaʒ illius agri:sublata dubietate antiquoꝝ concursu vocanť. ℂ Secūdum dictū est simile primo. Pone testōr titium instituit insolidum: postea semproniū in tertia parte instituit: hoc casu titius vocatur in.viij.vncias:sempronius pro tertia parte.i.ad quattuor vncias. Idē est in legatis ꝛ fideicōmissis. qꝛ si testator legauit rem titio insolidū: sempronio pro tertia pte. qꝛ titius hēbit octo vncias:sempronius.iiij.vncias. ℂ Tertium dictuʒ huius.l.est tale simile primo ꝛ scdo dicto. Ponamus testōr agrum cornelianuʒ legauit titio sepius:postea legauit sempronio semel. vel aliū agrū vel aliā quādam rem titio sepius reliqt: postea eundem agruʒ vel eādem rem sempronio semel legauit. qd iuris statuendū est? dubitať quid iuris sit si cōiunctim aut separatim relinquať? Rñdet impator ꝙ titius cui sepius est legatū vocať in vnā dimidiā.ille.s. sempronius cui semel legatū est vocať in aliā dimidiā: siue cōiunctim siue separatim reliquerit. ℂ Quartū dictum est exceptio:nisi spāliter declarasset testator aliaʒ partem velle habere titiū:aliam semproniū:qꝛ tunc esset standum voluntati testōris.hoc dicit ista.l.vsqꝫ in fi.Tex.verborum.sub.proponiť. Tex.siquis cuidam. pone titio exempli causa. Tex. legauit.sub. in testō vel in codicillo suo. Tex.deinde alij.pone sempronio exempli cā. Tex.partē dimidiā eius.s.agri. Tex.simili dubitatione ꝛ in hereditate.sub. si primo instituit me heredē insoliduʒ ꝛ te postea pro parte heredem instituit. Tex.censemus.dicit iusti.qui fecit.l.istam.Tex.reliquit. qꝛ dixit fundum cornelianum titio do lego insolidum.Tex.primo.s.titio.Tex.scdo.s. sempronio.Tex.vtrūqꝫ in.vj.vncias esse.sub.hr̄dem.Tex.ꝛ si primo tota. Incipit scdm dictum.Tex. relicta.s.titio.Tex. scdo reliquerit.s.sempronio.Tex.apud primū.i. apud titiuʒ. Tex.ad scdm.i.ad semproniū heredē vel legatariū.Tex.sed ꝛ aliā disceptionem.hucusqꝫ durat pmū ꝛ scdm dictuʒ. Hic incipit tertiū dictū.Tex. vt sepius qdeʒ titij.s.pmi hr̄dis vel legatarij.Tex.nisi. Incipit quartum dictum ꝛ vltimum ꝛ est

exceptio primi & secundi & tertij dicti. Tex. dominari cense mus: idest pro.l. seruari. Et ita no. q legittima volūtas testa toris seruatur .p.l.vt.s. de sacrosan.ec.l.j. & ibi de hoc dixi. ¶ Or segnori circa.l.istam que satis est plana q̄ntuz ad casum & litteram est insistendum. Hic de apicibus iur iusti. dicit & ita loquitur in hereditate, q contra, que signabo in hereditate loquuntur si testator instituit titium insolidum: poste semproniū in dimidiam: vocantur equaliter: quia per vltimam institutionem pori ademisse videtur. Sed.l.cōtra dicit aperte que dicit. si testator primo instituit titium insolidum: & postea sempronium ex dimidia vel simpliciter: videtur ad dispondium transituz fecisse. vnde hereditas erat diuidenda in .xviij. vncias: de quibus titius habebit .xij. vncias: sempronius.vj. vt.ff. de heredi.insti.l. interdum.in fi.&.l.si quis ita.§.quidam.&.ff. de liber. & posthu.l. si ita in prin.&.ff.ad treb.l.marcellus.in princ.&.l.qui quadraginta. Aliquis vestrum dicet: sunt ista contraria? Certe sic: q hec hereditas diuiditur in vnum assem in vnum pondo. sed.ll. ille dicunt q hereditas diuiditur in dispondium hoc est in xviij.vncias. vnde titius habebit duas partes: sempronius tertiam. ¶ Et vt melius intelligatis que ego dicam anteq̄ perueniam ad solutionem contrariorum not. istud. ista nomina sinonima sunt. pondo. libra. as. Unde sicut pōdo.xij. vncias continet in se: sic & libra: sic & as. & sic a.l. omnis hereditas diuiditur in pondo in libra & asse: vt instit. de here. insti.§.hereditas. & ideo, vbicunq vnus instituitur insolidum: alter ex dimidia. si vnus habet.vj.vncias: alter.vj. vtimur libra pondo asse. Modo est dispondium: idest cum pondo extenditur vltra .xij. vncias. Unde licet .l. diuidat hereditatem in.xij.vncias: tamen ex voluntate testatoris diuiditur in.xviij. vncias. nam bene potest dicere testator.instituo titium in.vj.vncias. seyum in.vj.vncias. gaium in.vj. vncias. Potest transcendi ad tripondium: quia ita dixit testator. seyum in.xij.vncijs instituo. sempronium in.xij.vncijs instituo. gayū in.xij.vncijs instituo. quid ergo dicemus ad.ll.contrarias. ¶ Or segnori breuis est solutio. Dicunt quidam. quod illis.ll. dicitur: presenti.l. corrigitur. quia hic fit mentio q opiniones veterum corrigantur. Alij dicunt q.ll.ille habent locum cū testator ad dispondium noluit trāsire. hec hz locum cum voluit trāsire ad dispōdium: vel dubitatur. & hec solutio satis est bona. Sed vt plene liq̄at hec materia pōt aliter dici: & distinguetis sic vt scripsit hic dn̄s Azo. & bene. Cum testator primo instituit vnum heredē insolidum: postea alium ex dimidia. puta q dixit titium insolidum mihi heredem instituo. seyum pro dimidia heredem instituo: tunc aut certuz est q voluit transire ad dispondiū: aut certum est q noluit: aut dubitatur. Si certuz est q testator voluit transire ad dispondium. vt quia dixit. titium mihi heredem in.xij.vncijs instituo: postea dixit sempronium ex dimidia instituo. vel simpliciter dixit. instituo mihi heredē semproniū. dixit notarius videatis quid dicatis: quia quelibet hereditas habet.xij.vncias. vt.ff. de heredi. insti.l. seruum alienum. & institu. de heredi. institu. dixit testator vade volo diuidere hereditatem meam sic: quia hoc bene possum facere. vt institu. de heredita. institu.§. hereditas. hic certum est q testator voluit transire ad dispondium: vt in.l. interdum.§.sed & si excessit.&.l.si quis ita. Aut certuz est q testator noluit transire ad dispondium. puta ita dixit testator. sciant omnes q volo hereditatem meam diuidi in.xij. vncijs. sicut.l.vult. sed titium mihi heredem instituo insolidum: sempronium ex dimidia. dixit notarius. quid est hoc dicere: dixit testator. nonne possum de .xij. vncijs relictis titio sex adimere? Certe possum. hic certum est q noluit testator extendere se ad dispondium. vnde quilibet ad.vj.vncias vocatur. & sic potest intelligi hec.l. &.ff. de heredita. institu.l.& si alterius.&.ff.ad treb.l.qui quadraginta. & ad hoc est argu.ff. de leg.j.l.si pluribus. Si autem dubitatur voluerit testator excedere assez vel non: & transire ad dispondiū. si apparet ex coniecturis q voluit transire ad dispondium: dicemus q tunc voluerit transire ad dispondium. & sic potest intelligi.ff.ad treb.l. marcellus.&.l. qui quadraginta. si non apparet ex coniecturis: eligemus benigniorem partē. & est benignior pars vt quilibet vocet in dimidia: & ita intelligo hanc.l. Et illud qd dicitur hic in tertio dicto huius.l. si in legato aliquis est sepius nominatus: alius semel: vocantur equaliter. Sed certe videtur q hoc casu noiatus ter habeat tres ptes: noiatus semel habeat quartā partem. Unde vr cōtra.ff. de sti.ser.l.iiij. vbi dr si seruus cōis stipulatus est dn̄is suis & titio: cum sint duo dn̄i. titius in tres partes: meuius in quartam vocat. Ad qd potest dici pluribus modis. Uno modo illud verū est in actibus vbi rigorem iuris seruamus. aliud in vltimis voluntatibus vbi equitatem seruamus. s. vt equaliter vocent vt hic. & ad hoc ar.ff. de re. iur.l. in testis. Alij dicunt q ibi dr: hic corrigit. q non est nouuz &c. vt.ff. de le. & se. con.l. nō est nouū. sed hec solutio nō placet: q legū correctio est vitanda inq̄ntum de iure pōt vitari. vt.s. de testis.l. sancimus. &.j. de ap.l. precipimus in fi. Uel pōt dici in.ll. illis vbi dominorum stipulatur.

Cum quidam. Lex ista similiter est noua.l. dn̄i iusti. & ponit duos casus: sed ambo recidunt in idem. Et primus casus est talis. testator ita dixit. tales mihi heredes instituo. filium meum impuberē exheredo. & nō fuit contentus ista offensiōe: sed adiecit. & si filius meus decesserit in pupillari etate titium substituo ei. a titio substituto legatum reliquit: debebit ne legatum a substituto titio? Certe non: q sicut testator non honorauit impuberem: ita non pōt onerare substitutum impuberi. ¶ Or ponamus pater instituit extraneos: filium impuberē exheredauit: & legatum reliquit impuberi: & impuberi substituit: nunqd legatum debebitur a substituto impuberi? Certe non. Tex. affectionē. yronice loquit. vel dicatis exheredādo declarat q hz eum odio substituendo vr q diligat eum: q substō filij est puisio. vt.ff. de vul. & pup. sub.l.j. Tex. sed & si legatū. annectit aliā qōnez & simul vtrāq determinat. Tex. cū igitur. modo determinat vtrāq questionem. Tex. voluit. sub. testator: q hec est regula. quem honoro: onerare possum. quē non honoro: non possum onerare: vt.j. de fideicom.l. ab eo. Preterea sicut ab impubere legatum non valet. vt.j. de fideicom.l. quidam ita relictum a substituto impuberi.

Si legatarius. In.l. ista que similiter ē noua l. iusti. sicut tres pcedētes ponit duos casus in qbus q indigno aufert nō applicat fisco. Et pmus casus est talis. testator in suo testō instituit me heredez: & legatum tibi reliqt. tu occultasti testm̄ vt non haberem hereditatem. nunqd poteris a me hr̄de petere illud legatū? De hoc fuit apud veteres dubitatuz. sed iusti. dicit q illud legatū a me herede petere non poteris: ne tua calliditas tibi prosit. sed illud legatū tibi aufertur: & non applicat fisco: imo penes me hr̄dem remanebit & habebit quasi pro nō scripto. Scōs casus est talis. si testator dedit te tutorē filio suo impuberi & tibi legatū reliquit. si excusas te a tutela & poteras esse tutor perdis legatū: & non applicat fisco imo pupillo applicabit. Tex. si legatarius celauerit testm̄. sub. vel furtiue subtraxit: iō vt hr̄s perderet hereditatē. Tex. esse censemus. sub. q illud legatuz possit petere. Tex. sue calliditatis. nā dolus suus non dz alicui patrocinari.ff. de fur.l. itaq fullo. &.ff. depo.l.j. Tex. illi. sub. legatario. Tex. auferat. sub. vt indigno & non applicat fisco. vt.j. dicit. Tex. iacturā. Et hic no. casum cōtra regulā qua cauet. q aufert ab indigno: applicatur fisco. vt.ff. de iure fisci.l. lucius. &.ff. de inoffi. te.l. pap.§. meminisse. sed fallit hic &.s. dixi de his quibus vt indig.l. hereditas. Tex. queādmodū. hic incipit scōs casus. Tex. voluit. & istud est verum cum iste poterat subire tutelam: & excusauit se vt dixi in casu. al's secus. vt.s. eo.l. ab administratione.

Illud qd. Hec.l. similiter est noua.l. iusti. Et in.l. ista dicitur. licet veteres dicant legatum vel fideicom. temporale non posse relinqui: tamen dicit iusti. nos dicimus q legata temporalia vel fideicom. valent sicut & donationes.

verbigratia

verbigratia. legat tibi testator domum suam vsqz ad annum: vel donat tibi vineam suam vsqz ad annum. post predictum tempus vult testator domum et vineam redire ad heredem suum: poterit hoc facere? Certe sic. verumtamen legatarius dum assequitur legatum debet cauere heredi de legato resti- tuendo et de donatione restituenda: et qz restituet rem et dete- riorationem rei si facta est deterior sua culpa. Tex. condito- ribus. sub. antiquis. Tex. temporales donationes: vt. j. de do. que sub modo. l. quotiens. et. l. penul. Tex. remeantibus: scilicet ipso iure ex voluntate defuncti. ¶ Sed segnori mul- te. ll. videntur contradicere. videntur enim dicere qz legata sunt perpetua: non temporalia. qz. ll. dicunt. tempus non est modus inducende vel tollende obligationis. et ideo si pro- mitto dare tibi. c. vsqz ad decenium: etiam post decenium te- neor de rigore iuris. sed de eqtate ob. exceptio. similiter idez in legatis: vt. ff. de act. et obli. l. obligationum. §. placet. et. ff. de leg. j. nemo potest. Ad qd potest dici illud verum iure ve- teri. sec9 iure nouo. ¶ Sed segnori si vultis dicere alijs mo- dis potestis. Contractus possunt esse temporales: et legata qntum ad effectum. sed de equitate obstat doli exceptio: vt in l. contra. vnde de rigore iuris tenent. Vel dicatis. hec. l. lo- quitur in specie. l. contraria loquitur in quantitate. bene ta- men potestis dicere qz hec. l. loquitur in casu tali. legat quis tibi annum vsufructu alicuius rei vsqz ad decenium. vel do- nat tibi aliquis vsufructum alicuius rei vsqz ad decenium. post tps redit ad heredem: vt. ff. de vsufru. l. ij. in fi. Sed si le garetur ppietas deberetur post tps de rigore iuris: sed de equitate obstaret exceptio vt dixi.

¶ De verborum et rerum significatione.

¶ De testamentis de codicillis et de legatis in superiori- bus habuistis. Uerum quia in testamentis et in codicillis et in legatis aliquando apponutur verba obscura vel res que habent diuersa nomina: ponit imperator de verborum et re- rum significatione. et sub. videamus qualiter res et verba ha- beant significari et interpretari. Et not. hic qz dictio ista. ver- borum non sumitur hic pro illa parte orationis que dr. verbu. sed hic sumit. verbu. pro qualibet pte orationis. pro noie. pro pronoie. pro verbo. pro aduerbio. vn de significatione verbo rum. i. dictionu et rerum de quibus loquimur videamus.

Redijs instructis. In. l. ista vos notabitis ita casum. Dominus testator habebat predia sua ampla ex quibus perci- piebat optimum frumentum vel vinuz. quid faciebat iste paterfa. colligebat ex istis pdijs mille corbes frumenti: et ex vineis mille corbes vini. indige- bat pro se. c. corbibus frumeti. et. c. vini. noningetos corbes frumeti et vini ponebat per se vedendi ca. ipse testator in ex- tremis constitutus fecit testamentum vel codicillos et dixit. predia mea sicut sunt instructa vxori mee do lego. mortuo te- statore dixit vxor. volo habere totum frumentum vel vinum qz reposuit testator in predijs. sed heres dicit vxori quodam testatoris. tu debes habere frumentum et vinum qz reposuit testator vite ca: queritur quid iuris? Et rndetur qz frumentu vel vinu qz testator ibi habebat vite ca cedit legato. sed si ali- quas res posuisset in pdio tuitionis ca: iste res legato no ce dunt. hoc dicit. Tex. ex fructibus. sub. illoz prediorum. Tex. non debes. No. hic. qui legat predia et instra prediorum: vi- detur legare que habebat ca vsus perpetui non ca vsus tpa- lis vt. j. l. proxi. Ite qui legat prediu rusticum: vinu qz habe- bat ibi vt eo vteret: videtur legare. non ita qui legat domum qz vinum in ea positum non continet in legato: vt. ff. de fun. instru. et instru. le. l. si ita. §. domo. Et est ratio: quia ex predio rustico percipitur frumentum vel vinum non ex domo. Uel ibi intendebat legare testator habitationem: non autem vinu vel alia que in domo erant.

Uando. In. l. ista di. Si testator legat tibi funduz instructu: vel legat tibi seruu villicu: et seruos astantes: causa pdij videtur tibi legare. Itez instrumenta que erat in fundo causa agriculture videtur legare. preterea pecora causa stercorandi in agro constituta videtur legare. et omnia videtur legare que essent ibi vt fundus instructior redderet. hoc dicit. Tex. villicum: idest castaldum. Et dicitur villicus qui moratur in villa gratia colligendorum fructuuz: vt. ff. de instito. l. si cum villico. Tex. qz seruandorum: idest arce et simi lia: vt. ff. loca. l. si addes. §. illud. et. ff. de peti. heredi. l. si a do- mino in fi. Tex. vel pascendi causa: vt. ff. de serui. rusti. predi. l. pecoris. Tex. certi iuris est. Nota. hic refert: aut legatur fundus instructus: aut fundus cum instrumento. si legatur fundus instructus: omnia videntur legata que sunt ibi cau- sa agriculture vt hic si legatur fundus cum instrumento: vi- detur legare fundum et instrumenta fundi: non villicos: non seruos: vt. ff. de fun. instru. et instru. lega. l. ij. Uel potest dici est differentia. si testator legat fundum instructum: qz videtur legare omnia que necessaria sunt culture agri ca. sed si legat fundum cum instrumento: aut legat fundum et instrm fundi: duo sunt legata. vt si legatum fundi deficeret: legatum instri deberetur. sed si legat fundum cum instrumento secus: vt. ff. de fun. instru. et instru. le. l. si fundus.

Sancimus. Due pcedentes. ll. sunt veteres. ll. alio ru impatoz: amodo iste tres. ll. que sequunt sunt noue. ll. iusti. Et in. l. ista ponit quedam dria inter satisdatione et fideiussione: que dif ferentia fuit approbata no solu a grecis sed etia a nobis. Et in. l. ista no. ita casum. Pone testor legat he- redi suo vt debeat mihi cauere. vel promittit mihi per stipu- lationem aliqd cauere: nunquid dz dare fideiussores vel pi- gnora? Rndetur qz non. sed si legaret testator vt heres satis- daret mihi. vel si promittis mihi satisdare: tunc teneris dare fideiussores vel pignora. hoc dicit. Tex. nomine. grecum ha betis. Tex. sed nudam promissionem. sub. a fideiussoribus vel a pignore: non a stipulatione. Tex. significari. No. h ca- uere est per stipulationem promittere fideiussore non dato. Satisdare est per stipulationem promittere fideiussore da- to: vt. ff. qui satisda. co. l. j. et. ff. de verbo. obli. l. stipulationum. §. satisacceptio est. Aliquando tn abutimur istis vocabulis: vt. s. de procur. l. j. Et h est qz appellatione simplicis cautio- nis continet. secus appellatione idonee cautionis. et sic sol- uitur ɔtrium. ff. man. l. si mandato titij in fi. Et est hec. l. ar. ad qonem rusticam. Dicit rusticus. tu facis me secuz ad sensuz sapientis mei. dicit ille: libenter. postea orit altercatio dum celebrant ɔctum. dicit rusticus: des mihi fideiussores. dicit ille: non habeo vel no debeo dare. dicit rusticus: tu pmisisti facere me secuz ad sensum sapientis mei. sapiens meus di- cit qz accipia fideiussores. illa verba dnt hoc modo interpre tari. si verba ista sunt scripta per tabellione: intelligo ista ver ba: tu facies me secuz ad sensum sapientis mei. i. facies pro- missione per stipulatione sine fideiussoribus. sed si dixit satis dabis: intelligo cu fideiussoribus: vt. ff. de costi. pe. l. promis- sor stici in fi. si verba no sunt stricta. ista verba ad sensum sa- pientis mei. bonus vir est iste sapies: vn dz arbitrari fm. l. qz si est casus vbi. l. dicit caueri cu fideiussoribus: cu eis dz iu- bere caueri. sed si no est casus vbi. ll. dicunt caueri cu fideius soribus sed sine fideiussoribus: sine eis debet caueri: vt di- xi plenius de hoc. s. de procur. l. j.

Cum quidam. Ista. l. sicut su- pior est noua. l. iusti. Et habet in se duas partes. Et in prima parte loquitur de alternatione personaruz. et dicit ibi: disiunctiuam accipi pro coniuncti- ua. In secunda loquit de alternatione reru. et dicit disiunctiua pro coiunctiua non accipi. Et in prima pte ponunt quattuor exepla. ¶ Primuz exeplum est tale. illum aut illum mihi herede instituo: qs erit heres? Dicebat anti- qui: primu nominatu censeri institutum: scdm nominatu cen seri substitutu. Sed certe dicit iusti. vterqz est hrs vt disiun- ctiua accipiat pro coiunctiua. ¶ Scdm exeplum est si testor reliqt legatu titio aut seyo: qs habebit legatu? Dicebat anti- qui posterior noiatus hebit. et multe alie opinioes erat circa hoc. vn dicit iusti. idem in legato qz in hereditate dictum est.

f

¶ Tertium exemplum est: pone testator ita dixit. tutorem filio meo do titiū aut seyum: erit vterq; vel alter tutor? Re. spōdetur q vterq; erit tutor. Idem est in quarto exemplo. si testator reliquit libertatē titio aut pamphilo: q2 vterq; erit liber. ꝛ ita in omnibus exemplis disiunctiua accipit̄ pro cōiunctiua: sicut in interdicto qd vi aut clam. Et ista est prima pars huius. l. ¶ In secūda parte dr̄ de alternatione rerū: puta si testator legat illam aut illā rem. Et in hoc veteres. ll. seruantur: vt alternatiua accipiat̄ pro coniunctiua: vt est in contractibus: q2 si vēdo illū aut illā rē debeo prestare quā velim. ꝛ ita dz esse in electione heredis: vt pstet rē legatam quā velit. h. d. Tex. cum quidam. s. testator vel codicillator. Tex. vel tutelam scripsisset. hoc est quartū exemplū. Tex. vel tutorem esse volo. repete illum aut illū. Tex. vtrumne. idest an. Tex. cum alij. sub. ex antiquis. Tex. primum: idest primum nominatum. Tex. estimauerunt. s. ideo q2 in legato ꝛ fideicōmisso posteriora derogant prioribus. Tex. melius itaq;. ecce decisio iustinia. Tex. ꝛ magis fit. grecum habe/tis. Tex. non repellat. ꝛ ita vocetur vterq;. Text. libertas vtrūq; capiat. nunc determinat quartum exemplum. Tex. proferatur scriptura. disiunctiua vel alternatiua. Tex. si aūt vna quidem est persona. Nunc icipit secunda pars huius l. que loquitur in alternatione rerum. Tex. censemus. vt si/quis tenetur ad duo alternatiue: ad alterum tenetur: prout ipse elegerit: vt. ff. de iure do. l. plerūq;. in fin. ¶ Unde no. in alternatione personarum disiunctiua accipitur pro cōiū/ctiua. sic ꝛ alibi. ff. de ver. signi. l. sepe. In rebus aūt alterna/tiue promissis vel relictis non debetur vtraq;: sed altera tā/tum vt. s. de condi. inde. l. si quis seruum. ꝛ. ff. de ver. signi. l. vbi, autem non apparet. §. qui illud aut illud. ¶ Sz que est ratio diuersitatis? Rn̄. est illa. nā in disiunctiua vel alterna/tiua personarū disiunctiua ideo accipit̄ pro cōiūctiua: quia verisimile est testatorē hoc voluisse: ꝛ heredi nihil deperit: ꝛ nos sequimur vestigia testatoꝝ: vt. s. titu. pxi. l. cum questio. In alternatione reꝝ secus: q2 nō apparet de volūtate testa/toris: ꝛ heredi aliqd deperit: vt. ff. de leg. ij. l. is cui. Et de ista materia plenius dicitur in. l. illa sepe.

Uggestioni. Hec. l. similiter est noua. l. iusti. Et in. l. ista cōtinētur quattuor dicta. Pri/mo dicit iusti. q appellatione familie conti/nentur liberi parentes propinqui substan/tia testatoris ꝛ liberti patroni ꝛ serui defun/cti. Secundo dicitur: si aliquis in testamento vel in codicil/lo reliquit aliquid familie sue: videtur reliquisse vt liberi primo habeant: postea parentes: postea collaterales: postea gener ꝛ nurus. Tertio dicitur in. l. ista. si testator reliquit le/gatum alicui: ꝛ prohibet eū alienare extra familia. ꝛ si alie/naret vult q ad familiam reuertatur: reuertetur primo ad liberos: postea ad parentes. Quarto dicit q appellatione familie cōtinetur substātia ꝛ patrimoniū ꝛ oēs res que sunt in patrimonio nostro: ꝛ sic omnes serui ꝛ liberti. Tex. rn̄dē/tes. sub. dicit iusti. que fecit. l. istam. Tex. ꝛ substantiaꝫ. scilꝫ testatoris. Tex. significari. hucusq; durat primum dictum huius. l. Et aduertatis: vos debetis scire q nomen familie iure nostro est equiuocum. Nam nomen familia sumit̄ pro liberis ꝛ parētibus. tu es de familia titij: idest de eius agna/tione: vt. ff. eo. l. pronunciatio. §. familie. Item sumitur se/cundo modo vt contineantur etiam serui: vt. ff. de edili. edi/cto. l. ediles. §. familie. Itē sumitur tertio modo pro liber/tis. vnde sicut succedo liberis meis: ita ꝛ libertis: vt. ff. eo. l. pronunciatio. §. familie. ꝛ. ff. vnde legi. l. j. in fine. Itē ap/pellatione familie continetur gener ꝛ nurus gener mortua filia vocatur: similiter mortuo filio nurus vocaretur. Item nomen familie sumitur pro substantia: vnde tota die dici/mus iudicium familie herciscun. ꝛ hoc vult dicere princi/pium huius. l. ꝛ hec probantur in tribus exēplis. primis. Tex. ꝛ si qs p suū ꝛc. Incipit scd'z dictū huius. l. in quo qd dixit obscure clarificat. Tex. nō solū ppinquos. sub. si sunt. Tex. vt post eos. s. generꝫ ꝛ nurum. Tex. liberti perueniant. ¶ Or segnori no. h q si testōr legat aliqd familie sue. pmo vocant̄ liberi. scdo pentes vocant̄. tertio loco collaterales. qrto loco vocant̄ gener ꝛ nurus. quito ꝛ vltio loco vocant̄ li/berti vt hic. ꝛ. ff. de le. ij. l. peto. §. fratre. ꝛ. l. cum pater. §. pen. ꝛ in auct. de here. ab intesta. §. nullum. ꝛ. ff. ad trebel. l. here/des. §. vlti. Tex. hoc eodem. Incipit tertium dictum huius l. Tex. prohibuerit. q fit quandoq;: vt. ff. de rebus alie. non alienan. l. vlti. ꝛ. s. de conditio. causa da. l. ea lege. ꝛ. j. de fi/deicom. l. voluntas. Tex. acquirantur. qui similiter hoc ordi/ne vocantur ad fideicom. reuocandum. primo liberi. postea parentes. tertio collaterales. quarto vocantur gener ꝛ nu/rus. quinto ꝛ vltimo vocantur liberti vt. s. dixi. Tex. in alijs autem casibus. Incipit quartum dictum huius. l. Tex. pro substantia. siue patrimonio. Tex. putant̄. vnde in iudicio fa/mil. hercis. nomen familie accipitur pro substantia: quia gre/ce familie: latine substantie.

¶ Si omissa causa testamenti sit.

¶ De testamentis ꝛ heredum institutione ꝛ de legatis ꝛ fi/deicom. in superioribus tractatum est. Uerum quia here/des interdum omittunt succedere ex testamento: vt substi/tutus succedat vel alius ab intestato: vel vt ipsi succedant ab intestato: ponitur quid iuris sit si omissa sit causa testa/menti. De primo cum heres omittit ex testamento vt substi/tutus succedat agitur in. l. j. De secundo vt vocentur suc/cedentes ab intestato agitur. j. eo. l. ij. De tertio cum here/des omittunt ex testamento vt succedant ab intestato agi/tur. j. eo. l. vltima.

I in fraudem. Lex ista po/nit duos ca/sus. Et primus casus est talis. Quedā mu/lier accessit ad imperatorē: Dn̄e volo vobis narrare quādam barataria vt circa illā ap/ponatis consiliū. Et est barataria talis testa/tor instituit pmo loco heredem titium: ꝛ mihi ꝛ multis alijs legata reliquit. secundo loco substituit ei alium ponamus sempronium. iste institutus cogitauit. si adeo ex institutione: teneor multa legata prestare. sed si repudio: substitutus ha/bebit hereditatem ꝛ non prestabit legata. vn̄ fecerunt adin/uicem talem fraudem: vt institutus repudiaret ꝛ substitutus haberet: ꝛ non prestaret legata. ꝛ possuꝫ probare istam frau/dem: nunquid habeo vtilē actionem ex testamento contra eū qui fraudem participauit? Respondetur q sic. ¶ Scd's ca/sus est talis. Ponamus q institutus non omisit in fraudē vt substitutus haberet ꝛ non prestaret legata: sed accepta pecu/nia omisit aditione hereditatis: quid erit? Respondetur q sicut ab instituto poteras petere legata a se relicta: ita a sub/stituto poteris petere legata a se relicta. hoc dicit ista. l. Tex. si in fraudem legatorum. sub. ab instituto relictorum. Tex. probatura es. sub. o mulier. nā mulieri interroganti respon/det imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. vtilis actio: idest efficax. Uel dicatis vtilis actio. s. ex testamento. Tex. competit. ¶ Sed videtur contra. duabus rationibus. q2 ex quo instituto substituit: videtur dare instituto licentiam q possit repudiare: vt. s. de here. insti. l. cum proponas. vn̄ non videtur in fraudem omittere si omittit: vt. ff. de leg. ij. l. cuꝫ pa/ter. §. titio. Rn̄deo: videtur dare facultatem instituto omittē/di hereditatem si facit ob vitandum dānum proprium non si facit vt alij noceat: vt argu. ff. de aqua. plu. arcē. l. j. §. deniq;. ¶ Sed denuo videtur cōtra. secunda ratione. q2 videtur q etiam sine omni fraude teneatur substitutus prestare legata: vt. ff. de le. j. l. licet. Rn̄deo illud debet intelligi nisi appareat aliam fuisse voluntatem defuncti. sed hic apparebat aliam esse voluntatem defuncti: q2 legata erant relicta ab instituto tantum: vt. ff. de leg. ij. l. celsus. §. penul. ꝛ vlti. ꝛ ideo substi/tuto fraudē participante tenetur: al's non: vt colligit̄. ff. de le. ij. l. cum pater. §. a substituto. Tex. plane si pecunia ꝛc. Hic incipit secundus casus. Tex. cogit̄. sub. institutus a se reli/cta. ꝛ institutus substitutus similiter a se substituto relicta: vt ff. e. l. si vo solus. §. vlti. ibi. si solus ꝛc. ꝛ. j. de fideicō. lib. l. j. in fi. ꝛ. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. si a substituto. Nā vbi omisit he/reditatē non in fraudē legatoꝝ sed accepta pecunia: pcium hereditatis accepisse videtur: vt. ff. e. l. qui autem.

Eum

Cum qui. In.l.ista dicuntur tria. ¶ Primo dicit.si heres poterat ex testaméto habere hereditatem: si repudiat ex testaméto vt adeat ab intestato: q2 erat ꝓximior ab intestato: nó nocet legatarijs vel libertatibus. ¶ Scdo dicit.si institutus non potuit adire ex testó hereditaté: q2 non iure factum.si repudiat ex testaméto ꝛ ab intestato iusta ratione fecit hoc casu: vñ non prestat legata. ¶ Tertio dicit. si heres institutus in testaméto soléniter facto repudiat ex testamento: ꝛ alter ꝓximior ab intestato succedit: hic non debent relicta: q2 exquo ex testaméto non adit hereditas: non debentur relicta in eo neqꝫ libertates. Tex.eum.sub.heredé. Tex. voluit amplecti.sub.maliciose teneretur prestare libertates. Tex.iampridé placuit.propter edictuꝫ. siquis omissa causa testaméti.q2 videt facere in fraudé relictoꝝ.sed exquo ex testamento non aditur hereditas: nó debentur relicta.vt in fi. huius.l.sed hic secus.vt.ff.e.l.j.Tex.qd si.Incipit secũdum dictuꝫ.Tex.peti possit.sub. ideo q2 erat minus solene.Tex. procedit.q2 ex minus soléni testamento non debent relicta: nisi adiectum esset.si nó valet iure testamenti: valeat iure codicilloꝝ.vt.s.de codi.l.vlti.dixi.Tex.si vero ꝛc.Hic incipit tertium dictũ huius.l.Tex.posse.sub.nisi ab instituto essent repetita.Tex.manifestũ est.q2 ex quo testamento non aditur hereditas: neqꝫ libertates neqꝫ legata debent. vt.j.de fideicó.l.eam quã.Et istud est verũ quãdo omisit bonafide. sed si omisit fraudem participando tenet. vt.s.eo.l.j.in prin. vel si omisit accepta pecunia.vt.s.e.l.j.in prin.

Si proculina. In.l. ista dicit. Quidam accesserunt ad imperatoré. Domine quedã mulier ꝓculina nomine patri nostro quedã in testaméto suo reliqt.ꝛ nos patri nostro successimus.ꝛ ꝓculina instituit sibi heredes in solemni testó isti heredes omittũt hereditatem proculine ex testamento ꝛ adeunt ab intestato: nunquid pstabunt legata relicta nostro patri nobis? Certe dicit imperator sic insolidum.si nó est locus.l.falcidie. al's.i.si est locus falcidie.quatenus patitur falcidia.h.d.Tex.si proculina.propriũ nomen est.Tex.ꝛ scripti.sub. a proculina. Tex.iure.idest soléniter. Tex.omissa.sub. in fraudem legatoꝝ: ne habeant legata. vt s.l.proxi.in prin.Tex. successerũt ab intestato.sub.vt proximiores.Tex.vobis.sub.qui estis heredes legittimi vt hic.ꝛ ff.qñ dies lega. cedant.l.vl. ꝛ.j.de fideicó.lib.Tex.iubebit. q2 debet vobis ꝛc.vt.s.l.proxi.in prin.

¶ De indicta viduitate ꝛ.l.iul.viscellia.tol.

¶ Quia per legata ꝛ relicta de quibus in superioribus est tractatum interduꝫ indicitur viduitas: ideo dicit rubrica de indicta viduitate tollenda qd est.j. Et indicitur sic per legata viduitas: relinquo tali mulieri.c.si non nubat. quid erit? Certe mulier poterit assequi legatum: ꝛ nihilominus nubere potest: vt colligitur.ff.de condit. ꝛ demon.l.cum tale.§.si arbitratu.ꝛ.§.meuie.Et q2 circa legata quibus indicitur viduitas.l.iul.i.viscellia locuꝫ habebat: ꝛ illa recessit ab aula: ponitur.l.iul.viscellia.que.l.faciebat paruaꝫ misericordiaꝫ. Nam ecce si legauit maritus vxori sue ne nuberet alij: lex iul.viscellia permittebat nubere: sꝫ iurabat ꝙ nubebat causa habendi proleꝫ nó causa libidinis: q2 ibat ipsa ad iudicé. Domine maritus meus reliquit mihi.c.si non nubereꝫ alij. ego nó habeo aliquem filium. q2 si haberem vnũ filiũ deceтero nó nuberé.ꝛ ita iurabat. Sed q2 suspicabant homines ꝙ potius nubebat cã libinis ꝙ̃ cã habendi prolem: ideo recessit ab aula.Et ideo subijciamus de indicta viduitate tol.ꝛ de.l.iul.viscellia que dabat mulierib⁹ mãm periurãdi.Et de prima pte rubrice ꝛ de scda agit in.l.j.In scda ꝛ tertia.l.agitur de alia materia: vt ibi videbitis.

1 Legatum. In.l.ista ponitur talis casus. Testator ita dixit in testó suo vl' in codicillis suis.si vxor mea post morteꝫ meam alij nó nupserit.c.do lego.valet illud legatuꝫ? Certe sic.ꝛ si nupserit vxor legatũ nó habebit: sed si vxor non nupserit ꝛ mortua est: impleta est conditio. ꝛ legatum pót peti.h.d. Tex.legatum alij: sciꝫ non mulieri. Tex.nequaꝙ̃ potest. Unde no.hec est regula. si existat códitio legati vel non stat per legatarium: legatum peti potest vt.s.de insti.ꝛ substi.sub condi.factis.l.j.si deficit conditio legati: legatum non pót peti vt hic.ꝛ.j.de condi.inser.l. legatum. Et circa.l.istam ꝛ vt melius intelligatis casus aliarum legum huius titu.ita distinguetis. Naꝫ aut legatur mulieri ne nubat: vel legatur alij si mulier non nupserit: aut legatur mulieri si vidua fuerit vel marito si in celibatu permãserit: aut legatur mulieri si nupserit. In primo casu si legatur mulieri ne nubat: olim ita erat valebat legatum: sed mulier nubere non poterat: quia adiecta erat turpis conditio vt.ff.de condi.ꝛ demon.l.cum tale.§.si arbitratu.postea superuenit.l.iul.viscellia.ꝛ dicit. si ipsa vult nubere: non potest assequi legatum: nisi inter ꝙ nubat affectione liberoꝝ ꝛ non libidinis causa.vel si non vult nubere: nisi caueat de non nubendo. vt.j.l.proxi. in princip. Hodie nouo iure iusti.mulier non iurat nec cauet.vt.j.l.proxi.in fi. Iure auteꝫ nouissimo infra annum non assequitur legatuꝫ: nisi spes eét ꝙ nuptias non possꝫ contrahere.post annum assequitur legatum prestita cautione mutiana.vt in auc.cui relictum est. Si autem legatur alij si mulier non nupserit: habet locum. l.nostra.Si autem legatur mulieri si vidua fuerit: hic valet legatum: q2 videtur relictum in solacium tristitie.ꝛ lego tibi mulieri si vidua fueris.idest cuꝫ peruenerit tibi tristitia illa vnde valet. vt.j.eo.l.vl. Si autem legatur mulieri si nupserit: tunc subdistinguo: aut in genere: aut specificando personam cum qua eam nubere volebat. Si in genere valet legatum ꝛ conditionis adiectio.vt.ff.de iur do.l.ij. Si autem specificauit personam cum qua eaꝫ nubere volebat.aut illa persona erat talis cum qua honeste poterat nubere.aut nó. Si honeste poterat nubere valet legatum relictum ad nuptias contrahendas.ꝛ conditionis adiectio.vt.s.de insti.ꝛ substitu.sub condi.factis.l.ij. Idem si per eam non steterit quominus nubat. Si autem non honeste poterat nubere: tunc valet legatum. ꝛ cessat conditio tanꝙ̃ turpis. Naꝫ videtur vetare ne cum alia nubat.ꝛ sic per consequens viduitatem indicit: vt colligitur.ff.de condi.ꝛ demon.l.cum ita. ꝛ in prealleg.l.s. de insti.ꝛ substi.sub conditio.factis.l.ij. Si vero legatur mulieri sub contrarijs conditionibus. vtputa ita dicit testator. lego tali mulieri.cc. si non nupserit.ꝛ.c.si nupserit valet legatum relictum conditione cessante: que ei viduitatem indicit. valet etiam legatum affirmatiue relictum ꝛ conditionis adiectio.Sed si mulier est consecuta legatum relictum sub conditione: ꝙ̃uis postea nupserit alij consequi non potest.vt.ff.de condi.ꝛ demonstra.l.titie. Si autem legatum est relictum mulieri ne certe persone nubat valet legatum ꝛ adiectio conditionis: quia non continet viduitatem.vt.ff.de condit.ꝛ demon.l.cum ita. ¶ Or amodo non poteritis errare circa materiaꝫ huius tractatus si bene intellexistis que dixi.

Ambiguitates. Lex precedens é.l.antiqua alioꝝ imperatoꝝ qui precesserunt iusti. Iste due.ll.que sequunt sunt noue.ll.iusti.Et debetis in.l.ista poné ita casuꝫ. Nã olim si maritus vel alius legabat mulieri ne nuberet.si mulier intra annum volebat assequi legatum: iurabat non nubere nisi affectione liberoꝝ: nó cã libidinis qd si faciebat intra annum non poterat assequi legatuꝫ.post annum poterat assequi legatũ: prestita mutiana cautione de nó nubendo. Hodie é correctũ p iusti.q2 mulier nó iurat.ꝛ intra annũ poterit assequi legatũ: nec post annũ cauet de nó nubendo: ideo q2 si mulier iurabat: sepe deierabat. Uñ cuꝫ ll.nostre puniãt piuria: nó debét vnaꝫ piurijs aperire. Iteꝫ ista ꝯditio é turpis: cũ interest reipublice ꝙ liberis repleat. ꝛ ideo dicit.l.ista ꝙ ipsa pót nubere.ꝛ assequit legatuꝫ. ꝛ nó iurat.ꝛ non hꝫ necesse prestare mutianã cautioné de nó nubédo. Unũ sciatis ꝙ si maritus legat mulieri ne nubat.si ex primo mrĩmonio nó hébat liberos: assequit legatũ relictum

pleno iure. si habebat liberos: assequif legatu3 relictũ q̃tu3 ad vsufructu3: reseruata filijs primi matrimonij proprietate h.d. Tex. generali. l. s. presente. Tex. s̃m predictam legẽ. sub. que ante erat. Tex. quiescente. Olim ita erat si maritus legabat mulieri ne nubat vel sub illa cõditione ne nuberet: debebat iurare q̃ nõ nubebat causa libidinis: sed causa habẽdi prolem: ꝛ cauebat de nõ nubendo: vt in auc. de nupt. per totum. Hodie non iurat nec interponit mutiana3 cautionẽ. Et nuncupatur mutiana cautio a mutio auctore. Et habet locum vbicũq3 legatur sub conditione que consistit in non faciendo. ꝛ est certum q̃ non põt impleri legatario viuente: vt lego tibi si non ascenderis capitolium: vt. ff. de condit. ꝛ demon. l. mutiane. In alijs relictis remanet in suo statu. nam si lego tibi ne nubas: te nubẽte remittif hec cautio. Tex. ꝛ non dato. s. prestito. Tex. siue habeat liberos. sub. ista mulier ex primo matrimonio. Tex. cõmittat. ¶ Unde no. si nõ habet liberos ex primo matrimonio: assequif relictum pleno iure. sed si habet liberos assequif relictum q̃tum ad vsufruc. vt s̃. de secundis nup. l. femine. cũ auc. ibi signatis. ꝛ. l. hac edictali lege. §. his illud. Tex. vt partus ederẽt. Et hoc est verũ ex votis eorum qd̃ magis desiderant mulieres: vt. j. qui po. in pig. ha. l. assiduis frequẽtari. interest reipublice legittimis hominibus augeri: vt. ff. so. ma. l. j. ꝛ. ff. de iure do. l. ij. Et interest nostra q̃ respublica augeatur legittimis hominibus: non illegittimis: q2 nõ interest qd̃ monacha habeat liberos. Sed aliquãdo interest augeri illegittimis hominibus. nam interest habere spurios: q2 in defectum legittimaꝝ personarum vocanf spurij ad honores: vt. ff. de mune. ꝛ ho. l. generaliter. §. spurios. Tex. aperiri. ¶ Or segnori habetis qd̃ cum per. ll. nostras puniant periuria: non debet eis via periurijs aperiri per. ll. nostras: vt. s̃. si aduersus vendi. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. s̃. de arbi. l. ne in arbitris. in princ. ꝛ hoc illa rõne ne inde nascantur ꝛc. vt. j. vñ vi. l. meminerint. Sunt ergo sacramenta licita seruanda ꝛ p̃standa. nõ illicita. q2 sacramẽta licita habẽt tres tramites. s. veritate3 iusticiam ꝛ equitatem: vt in auc. sce. non solum. per totum. ¶ Or segnori habetis hic vnam auc. que corrigit. l. C. in aliquo. ꝛ incipit. cui relictum.

Cui relictum est. A.

Tex. C. dicebat: si relinquif mulieri ne nubat q̃ iurat q̃ nõ faciat causa libidinis: sed causa p̃creande sobolis: vel cauet de nõ nubendo. Hec auc. l. C. corrigit. ꝛ dicit q̃ intra annum nõ põt assequi relictũ: nisi certum esset q̃ nuptias cõtrahere nõ posset: vt q2 monacha facta est. post annu3 ipsa bene potest assequi relictum. si caueat de non nubendo quã cautione3 debet prestare? Certe si legata erat res imobilis: prestabit iuratoriã cautionem ꝛ obligabit bona sua. Si res legata est mobilis: prestabit fideiussoriã cautionem. si nubat perdit relictũ: ꝛ restituit rem cu3 fructibus. Tex. a coniuge. sub. vel a marito vxori. vel econtra: q2 declinaf hic ꝛ hec cõiunx: vel ab alio extraneo. Tex. deficiat. quia facta est monacha. vel emisit solẽne votum. Tex. eadem. iuratoria cum hypotecis. Tex. data. s. relicta. Tex. potest. sub. cum fructibus. Si aũt erat pecunia prestabit eam cũ vsuris tertie cẽtesime: vt in auc. de nup. §. q2 vero. vnde hec auc. est extracta. Et ista auc. loquif cu3 maritus legat vxori sue ne nubat. vel ecõtra. vel quidam tertius legat vxori tue vel tibi. ¶ Diceret aliqs vestrum tota die fit contrariũ: q2 tota die fit ita. dicit testator in primis pro anima mea relinquo tantũ. vxorem meam relinquo domina3 ꝛ vsufructuariã: donec in domo mea honestam ꝛ castam vitam duxerit. statim assequif relictum in ciuitate ista. Auc. ista ꝯtradicit: que dicit q̃ nõ debet statim assequi relictum. Ad qd̃ vos ita dicetis: q2 aut relictũ relinquif pure: sed est resoluẽdum sub ꝯditione. aut relinquif sub cõditione. Relinquif pure relictum sed est resoluendum sub conditione vt faciunt tota die in ciuitate ista: q2 ita dicũt testatores. relinquo vxorem meam dominã ꝛ vsufructuariam: donec in domo mea duxerit castam vitã. sed resoluif sub cõditione: q2 si nupserit habebit legatum: q2 videtur induci viduitas. ꝛ hoc casu non loquif hec auc. Relinquif sub cõditione si legat vir vxori ne nubat. ꝛ ita loquif hec auc. Nunc autem subijciamus altiorem questionem. Ista auc. loquitur cum relinquitur mulieri nupte in casu viduitatis. Quid si relinquitur virgini vel ei que nunq̃ nupsit: h3 ne locu3 hec auc. Quida3 dicunt q̃ sic multomagis cum virginũ vita sit felicior q̃ cõtinentiũ: vt in auc. de lenonibus. §. j. Sed male dicunt: q2 hec auc. dicit aperte cui relictum est ne secundas nuptias ineat. si ergo relinquitur mulieri virgini vel que nõ habuit virum. dico. ll. veteres in suo loco remanere vt nubere possit: ꝛ habeat legatum. vt colligitur. ff. de condi. ꝛ de. l. titie. ꝛ. l. cum tale. §. si arbitrarij. ꝛ. l. quotiens. Et ita scripserunt hic do. Joan. ꝛ Azo.

Legem iuliam.

Hec. l. similiter est noua l. iusti. Et dicit duo. Primo dicit. sicut. l. iulia viscellia ꝛ mutiana cautio ꝛ senatuscõsulta: que approbabant. l. iul. viscelliã sublata sunt in legatis relictis factis supiori. l. proxi. ita sunt sublata in legatis relictis masculis ne nubãt. Secundo dicit. l. ista. si legaf mulieri si vidua erit: vel cu3 vidua erit vel quotiens vidua erit: istud legatũ non inducit viduitatem: sed videf relictum in solatiũ tristitie emergentis: vnde valet. Idem si relinquif viro si ad celibatu3 peruenerit. Tex. in feminis. sub. quibus legaf sub illa conditione ne nubant. Tex. ad sensu3 nostre. l. s. supioris. Tex. etiã exp̃ssim sancimus. nam al's videf legatũ ꝛc. vt. ff. de iniur. l. ite3 apud labeonẽ. §. hoc edicto. Tex. facta sunt. que approbant. l. istã: que quidem non habemus. Tex. cessare. i. hodie locum non habere. Et ad istud accedit. s̃. l. proxi. Tex. sed q2 apud. Incipit secundũ dictum. Tex. relinquaf. sub. ab extraneo: non a viro. Tex. ad celibatum peruenerit. i. in quasi castitate vixerit. Tex. ea. s. relicta. Tex. que ia3 perempta est. vt. s̃. l. proxi. Tex. tristitie. sub. cum vir amisit vxorem. vel econta vxor amisit virum: quod intelligatis non est prohibitum sed permissum. ꝛ ita interdum aliquid conceditur alicui in solatiu3 sue tristitie: q̃ al's non concederetur ei: vt. s̃. de insti. ꝛ substi. sub condi. factis. l. vlti.

¶ De his que pene nomine in testamento vel in codicillis relinquuntur.

¶ Quia aliquãdo in relictis in testamẽtis vel in codicillis pene apponunf: ideo dicit rubrica de his que pene noie vel in testõ vel in codicillis relinquunf. Et debetis scire in testõ vel in codicillis relinquif pene nomine hoc mõ. Testator dicit. instituo titiũ heredẽ: ꝛ relinquo vxori mee tale3 vinea3 ꝛ tale prediũ ꝛ tale pratu3. ꝛ p̃cipio heredi meo ne vllã q̃ne3 moueat vxori mee de p̃dictis. ꝛ si mouerit iubeo heredẽ meũ pene nomine vltra relictũ ei. c. vel mille dare. Istud exẽplu3 posui in herede: q2 rustici huius diocesis magis exercẽt istã practicã q̃ istius ciuitatis ciues. Dicunt incõtinenti rustici. dimitto vxori mee tm̃. ꝛ si heres mouet q̃nem ei: tantũ vltra relictum det ei. Et qd̃ dicimus in herede idem in legatario: dum dicit testator. tali amico meo. c. do lego. ꝛ veto ne faciat hoc. si faciat vetitu3: adimit ei totum legatum vel partem legati. Idem est in libertatibus. nam testator iubet seruũ suu3 esse liberũ. ꝛ iubet q̃ libertus nõ debeat hoc facere. ꝛ si fecerit: iubet tantũ dare tali. Et debetis scire q̃ olim relictũ vel adẽptum vel translatũ pene causa non valebat. sicut colligitur. ff. e. l. j. hodie valet vt hic. ¶ Et no. hic q̃ relictum pene causa nõ valebat: sed relictũ sub conditione valebat olim: q2 ita erat si dicebã. si heres meus fecerit hoc: lego tali tantum. sicut probaf. ff. de cõdi. ꝛ demõ. l. in cõditionibus. sed hodie valet vt videbitis in. l. ista. Unde de his que pene nomine in testis vel codicillis relinquunf vel admittunf vel transferũtur videamus vtrum valeant vel non.

Superuacuam.

Segnori h̃ est l. iusti. Et p̃mo ponit antiquitatem: postea nouum ius. Et casus huius. l. satis est facilis. In. l. ergo ista dicitur. Olim non poterãt legata pene causa adimi relinqui vel transferri licet sub cõditione que penam contineat possit heredi iubere aliquid dari

dari vel adimi vel transferri. Hodie est contra. q2 non soluz ab heredibus: sed a legatarijs et a libertati donatis pene nomine: hodie etiam potest adimi sub conditione que cõtineat penam: si conditio sit honesta et possibilis: non autez si sit inhonesta vel probrosa. Tex. voluntatibus. puta in testamento vel in codicillis. Tex. vel pecuniã dari. pene nomine adimitur: pene nomine relinquitur: pene nomine transfertur. et in hoc non est vis: nisi in ponendo exempla. Pene nomine adimitur cum testator instituit te heredem: et iubet ne vxori sue moueas questionem de si bi relicto. et si feceris: talis sit heres. hic adimitur et transfertur pene nomine. Relinquitur pene nomine: vt si testator iubet ne moueas questionẽ vxori sue. et si moueris vltra relictum iubet tantum ei dari. Idem est in legatarijs. Idem in libertatibus donatis: vt dixi in rubrica. Sed si sub conditione potest relinqui: vt. j. dicit. Tex. si minus. i. si non. Tex. seruabitur. sub. q2 assequit legatum reiecta conditione de medio. ¶ Or segnori custodiatis vos hic q hic signant plusq̃ mille contraria que vno verbo tolli possunt. Nam hic dicitur q legatum relictum sub impossibili conditione vel turpi non valet. Leges omnes vident dicere q valeat legatum impossibili cõditione vel turpi pro non adiecta habita: vt. ff. de le. j. l. si mihi. §. siquis. et. l. turpia. et. ff. de condi. insti. l. j. et. ff. de condit. et demon. l. ij. et. s. de insti. et substi. sub condi. factis. l. reprehẽdenda. Unde vos ita dicetis: cum legatum relinquitur sub impossibili conditione vel turpi vel probrosa. si adijcitur conditio ei cui relinquit. verbigratia. legat testator filie sue si a marito diuerterit. vel legat ei testator si iurauerit hic quibus casibus obtinent leges contrarie: valet relictum sed conditio pro non adiecta habetur: vt in. ll. contrarijs. Et sic intelligitur. ff. de condit. et demonstra. l. obtinuit. Si autem adijcitur ei a quo relinquitur: quia legatum potest relinqui ab herede et a legatario: vt. j. titu. proxi. l. ab eo casu. si testator ita dicit. instituo te heredem si diuerteris ab vxore tua. lego tibi. c. si occideris titium. hoc legatum non valet: vt institu. de lega. in fine. Et sm istam determinationem intelligitur institu. de heredi. insti. §. impossibilis.

¶ De fideicõmissis.

¶ In superioribus dictum est de legatis: nunc subijciendum est de fideicõmissis. Et est differentia inter h: quia legatum est directum relictum: fideicõmissum est obliquum relictum. Unde legatum relinquitur per hec verba. tali amico meo. x. do lego. fideicõmissum relinquitur per obliquũ dum dicit testator. tali amico meo decem dari volo: vt. s. de verb. signifi. l. cum quidam. Colligitur hec differentia vbi dicit do lego: et ibi dicit dari volo. Item legatum habet relinqui ab herede. aliquis ita dicit: instituo mihi talem heredem. tali amico meo. x. lego. ipse legatarius petet ab herede. Fideicõmissum potest peti ab alio. verbigratia. instituo mihi talem heredem. ab herede meo tali amico meo. c. dari volo. et committo eius fidei vt det quinquaginta tali amico meo. vt. ff. de lega. ij. l. impr. in princip. et. §. j. Unde legatum proprie directis verbis relinquitur: vt do lego. Fideicommissum obliquis verbis relinquitur: vt per verba dari volo. Olim tamen multe alie differentie erant: que hodie recesserunt ab aula. Olim legatum petebatur ab herede inuito act. ex testamento. Fideicõmissum non petebatur ab inuito herede: sed implorabatur iudicis officiuz: vt de equitate seruaret heres fidem testatoris: vt hic colligitur et institu. de singulis rebus per fideicom. relictis. in princip. et institu. de fideicom. here. in princi. Sed iste differentie recesserunt ab aula. vt. j. communia de lega. l. j. et. ff. de lega. j. l. j. Licet autem per omnia sint exequata legata et fideicom. hodie tamen remanent predicte differentie: quia legatum directis verbis relinquitur: fideicom. obliquis. Item legatum petitur ab herede: fideicom. ab herede vel ab alio. Item remanent quedam differẽtie: quia quedam adiungimus fideicõmisso: que nõ adiungimus legato. Audiuistis vnq̃ dici de legataria hereditate: et de legatari a libertate? Certe non. sed bene audiuistis dici de fideicõmissoria libertate et de fideicõmissoria hereditate. vt. j. de fideicõ. liber. et insti. de fideicom. heredi. et. ff. ad trebel. per totum. Unde de fideicom. videamus a quibus possunt relinqui. vt. j. e. l. ab eo. et que sit pena non soluentis fideicom. vt. j. e. l. vlti. et auc. ibi posita.

Si probaueris. In. l. ista not. ita casum. Quidam accessit ad imperatorez proponens ei questionem talem. Domine imperator quidaz demetrius nomine fecit codicillos minus solemnes: puta corãz duobus vel tribus testibus. et in illis codicillis matrem suã succedentem sibi ab intestato per fideicom. rogauit. et commisit fidei matris sue vt ipsa daret mihi annuatim vestiariuz et mẽstrua alimenta. mortuo demetrio testatore: mater eius bene annuatim vestiarium et menstrua alimenta mihi triennio soluit: modo soluere non vult. quero a vobis vtrum possim eaz conuenire vt soluat preterita alimenta et in futurum prestet? Respondet imperator. si tu poteris probare demetrium testatorem commisisse fidei matris sue vt prestaret tibi vestiarium annuum et menstrua alimenta et ipsa prestitit triennio: potes eam conuenire pro preteritis alimentis annuis pro quibus non soluit: poteris etiam eam conuenire vt in futurum soluat. Tex. si probaueris. sub. iudici. nam ei fides est facienda: vt. s. de edendo. l. procur. Tex. demetrium. sub. testatorem. Tex. petisse. sub. per fideicõ. vt faciat ad titulum. et poteris probare fideicommisisse ei in minus solẽni voluntate: vt in codicillis factis corãm duobus vel tribus testibus: cum corãm. v. debeant fieri. vt. s. de codicillis. l. vl. §. vl. Tex. exoluantur. sub. a competenti iudice vel conditione ex hac. l. quia non est cautum qua actione agatur. et quotiẽs etc. vt. ff. de condi. ex lege. l. vnica. vel vtili actione ex testamento: quia pro relictis in testamento datur directa actio ex testamento. pro relictis in codillis etiam solemnibus datur vtilis. vt. s. de codicil. l. vlti. Et licet iste codicillus non fuerit solemnis: habetur pro solemni ex quo triennio soluit.

¶ Or segnori ad. l. istam opponitur primo sic. quia aut ista vltima voluntas fuit solemnis: aut non fuit solẽnis. Si ista vltima voluntas fuit solemnis: pro. l. seruanda est. vt. ff. de condi. et demon. l. in conditionibus. vnde siue mater defuncti seruauit eam triennio siue nullo tempore: cogitur seruare in futurum. vnde frustra dicit hec littera q seruauit triennio. Si fuit minus solemnis: non debet seruari. quia ex minus solemni voluntate non debentur relicta. vt. j. e. l. si veritas. et. l. si ex testamento. licet sponte possit solui. vt. s. de testa. l. non dubium. et. j. l. proxi. quid ergo dicemus? Dixerunt quidam q hic fuit solemnis. et q dicit littera triennio. sub. maxime. quia idem etiam si non triennio soluit. Sed verius est vt dicamus q fuit minus solemnis vt dixi in casu: vnde iure communi non debet seruari vt in. l. prealleg. Est tamen hoc speciale fauore alimentorum: vt si soluit triennio: cogatur soluere in futurum. Sed ad. l. istam signantur infinita contraria. statim enim videtur q si soluit triennio: non preiudicat ei vt soluat in futurum. vt. s. de vsuris. l. creditor. Ad qd potest dici illa. l. loquitur in vsuris que odiose sunt: ista loquitur in alimentis que sunt fauorabiliora et fauore sunt ampliandi et odia restringenda sunt sicut legitur. ff. de liberis et posthu. l. cuz quidaz. ¶ Sed denuo. l. videtur velle q si libertus soluit operas quas non debet: non preiudicat sibi vt soluat in futurum: vt colligitur. ff. de operis liber. l. operis. Ad quod vos ita dicetis. opere artificiales et fabriles odium quasi in se continent. vnde si soluit eas quas non debebat: non tenetur soluere in futurum. sed soluere alimenta est fauorabile. vnde si soluit triennio: tenetur soluere in futurum vt hic. Uel potest dici qd dicit illa. l. regulariter est veruz. fallit hic fauore alimentorum. ¶ Sed denuo. l. videtur contradicere que dicit q si aliquis etc. vt. s. de pactis. l. si certis annis. Ad quod dixerunt quidam. ibi soluit minus triennio. hic soluit triennio. que solutio non est bona: cum tempus etc. vt. ff. de act. et obli. l. obligationum. §. placet. Sed potest dici q hoc est speciale fauore alimentorum. ¶ Sed denuo videtur contra. ff. ad. l. fal. qd de bonis. §. ij. Ad qd vos dicetis vt modo dixi. Sed videtur q non sit

speciale in alimentis: imo idem de iure cõmuni: vt. ff. de vsu, ris. l. cum de in rem verso. Ad quod vos dicetis. ibi allega, batur sufficiens cã: quia allegabatur vsuras promissas. licet non possit probare promissiones intercessisse: tamen si presti, tit lõgo tempore: presumit᷑ ꝙ ex promissione soluit: qꝛ nemo presumit᷑ pecunias suas iactare. ꝛ maxime ꝛc. vt. ff. de pro, ba. l. cum de indebito. in fi. ¶ Sed denuo videtur contra. si petantur alimenta preterita non est mirum: sed vt futura pe, tantur hoc est mirum: qꝛ iudiciuꝫ de futuro nõ potest esse. vt ff. de iudi. l. non quẽadmodum. ꝛ. ff. de vsur. l. j. in fi. Rñ. non suscipit᷑ hic iudicium de futuro vt de futuro: vt. ff. de vsuris l. j. in fi. sed recipit᷑ iudiciuꝫ de futuro gratia presentis iuris. ꝛ al's dicit᷑. ff. ad. l. aqui. l. in lege. ita ħ petunt᷑ futura alimẽta gratia presentis iuris. ¶ Modo circa materia istaꝫ ꝛ vt in, telligatis que premissa sunt quero ita qualiter iste cui men, strua alimenta fuerunt relicta formabit libelluꝫ suum? Dixit etiam dominus Azo nõ hic sed. j. de prescrip. xxx. an. l. male. Et dixit ita. si ego deberẽ petẽ mẽstrua: alimẽta formareꝫ ita bellum. ago contra talem mulierem: dicens ꝙ filius suus in codicillis suis reliquit mihi menstrua alimenta ab ipsa mihi prestanda. ꝛ ipsa post mortem filij ꝛ adita hereditate tribus annis prestitit. ꝛ qꝛ cessauit soluere quarto anno ꝛ qnto: pe, to alimenta illius quarti anni ꝛ quinti. ꝛ peto ꝙ condemnet᷑ mihi in futuꝝ prestare suis temporibus: ad qd̃ propono vti, lem actionem ex testamẽto: ꝛ probat᷑ ista libelli formatio per l. istam. ¶ Dicet aliquis vestruꝫ ista non est bona libelli for, matio: qꝛ de futuro nõ potest esse iudiciũ: vt arg. ff. de iudi. l. non quẽadmodum. ꝛ qꝛ tractus futuri temporis ꝛc. vt colli, gitur. ff. de vsur. l. j. vñ futura alimenta quolibet anno petat. Ad qd̃ dicit dñs Azo. non est ita. duruꝫ enim esset si quoli, bet anno deberet litigare de menstruis alimẽtis. Et maxime hoc põt videri in rustico. Pone rusticus ꝓmittit cuidã ad, uocato singulis annis vnum par caponũ: vel vnam librã pi, peris: vel quid aliud si iuuaret eũ in quadaꝫ cã. in qua aduo catus iuuit euꝫ vt in pacto fuit. soluit rusticus certis annis. non vult postea soluere in futurũ qd̃ singulis annis promisit prestare. durũ ꝛ iniquũ esset si aduocatus peteret ꝛ litigaret quolibet anno: qꝛ forte plus expenderet q̃ꝫ valeret par capo num vel libra piperis: vt ar. j. de ꝑscrip. xxx. anno. l. male agi tur dñis prediorꝫ. Et qꝛ equitas suadet hoc: qꝛ ago grã ꝑsen tis iuris. Dñs aũt meus dicebat libellum nõ ita formãdum ꝛ si format᷑ predicto modo: non bene format᷑: qꝛ iudiciũ non recipit᷑ de futuro. vñ dicebat dñs meus ita dꝫ formari ago contra talem mulierẽ dicens ꝙ demetricus filius suus reli, quit mihi annua alimẽta. ꝛ ipsa ꝑstitit tribus ãnis: ꝛ cessauit soluere quarto anno ꝛ quinto: vñ peto vt preterita alimenta prestet. ꝛ peto ꝙ debeat mihi cauere de soluendo in futuruꝫ suis tꝑibus. ꝛ ad cautionem prestandã eam condẽnari peto. Unde preterita alimenta petunt᷑ actione ex testamento: non autem petitur vt prestet in futurũ: sed petit᷑ vt caueat. Et ista cautio petit᷑ iudicis officio: vt insti. de diuisi. sti. ꝛ. ff. de verb. ob. l. stipulationũ. Et ad hoc adducebat. ll. que dicũt siquid mihi debet᷑ in diem vel sub cõditione: pendente die vel ꝯdi, tione non ago: sed ego peto mihi caueri ꝛc. vt. ff. de iudi. l. in omnibus. Et probat᷑. ff. si seruitus vendi. l. harũ. ꝛ. l. egi. Sed ad. l. istam rñdebat dominus meus: ꝙ speciale est fauore ali, mentorꝝ. ¶ Vos segnori non reprobo formationẽ libelli dñi mei: qꝛ credo ꝙ sit satis bona: sꝫ tamen equior mihi videtur formatio libelli domini Azo.

T si inutiliter. Jn. l. ista poni tur talis cãus. Quidam in minus solemni voluntate reli, quit auo meo predia. mortuo eo succeden, tes ei ab intestato sponte illa predia solue, rũt auo meo. decessit auus meus ꝛ ego suc, cessi ei: nunquid illa predia soluta sponte auo meo poterunt peti a me cõditione indebiti? Certe non. Tex. ꝛ si inutiliter: idest in minus solemni volũtate. Tex. tamen si heredes. suc, cedentes ab intestato. Tex. prestiterunt. sub. ex certa scien, tia. scientes se nõ teneri ex illa minus solẽni voluntate. Tex. scriptura: scꝫ inutili. Tex. voluntati defuncti. i. ex spontanea voluntate heredum. Tex. videatur. ¶ Vos segnori habetis hic ꝙ ex minus solemni voluntate non debent᷑ relicta. con, cordat. j. e. l. si veritas. Tamen si soluit sponte: nõ repetit hic. Ideꝫ si soluit periuris ignorantiã: vt. s̃. de iuris ꝛ facti ign. l. cuꝫ quis. Secus si soluit per facti ignorantiã: qꝛ credebat testamentum valere: vt. s̃. de iuris ꝛ facti igno. l. si post diui, sionem. ꝛ. j. ad. l. fal. l. error.

Cum secunduꝫ. Jn. l. ista po, nitur talis ca sus. Testator instituit sibi heres: ꝛ rogauit illos vt crisidem. i. talem puellam suam ma, numitterent: ꝛ ei manumisse hereditateꝫ re stituerent. mortuo testatore heredes manu, miserunt eam. ꝛ anteꝙ̃ ei restituerent hereditatem decessit. nunquid heredes liberati sunt a fideicõmissaria hereditatis restitutione? Certe sic: qꝛ hic debitores erant ꝛ successerunt creditori: ꝛ ideo confusa est actio. hic dicit. Tex. crisidẽ puel lam. sub. ꝛ ancillam testatoris. Tex. hereditas. sub. testato, ris. Tex. ad manumissores. i. patronos eius qui erant here, des ei: ipsi vocantur ad successionem liberte: vt. s̃. siquis in fraudem patro. l. j. ꝛ. ij. Tex. qui. scꝫ manumissores. Tex. fi, deicõmisso sunt liberati. i. a fideicõmissaria hereditatis re, stitutione sunt liberati: vt. s̃. de pactis. l. si debitori. ¶ Vos se gnori habetis in. l. ista si testator instituit heredes: ꝛ rogauit eos vt crisidẽ puellam manumitterẽt: ꝛ rogauit eos heredi- tatem ei restituere: ꝛ mortuo testatore manumissa est: ꝛ mor, tua est añ hereditatẽ sibi restitutam: ꝯfusa est actio: qꝛ proni heredes succedũt ei. vnde qñ debitor succedit creditori con funditur actio: vt. ff. ad. l. fal. l. debitori.

Voluntas patris. Jn. l. ista po nitur talis casus. Pater in suo testamento vel in suo codicillo filijs suis fundos reliqt: ꝛ prohibuit ne deberẽt eos fundos vendere vel pignorare extra familiam: postea frater donat sorori: nunquid videtur fecisse contra voluntateꝫ pa, tris? Certe non. hoc dicit. Tex. extra familiam. idest extra agnationem. vt dicitur. s̃. de verbo. signi. l. vlti. Tex. non vi, detur. qꝛ pater meus reliquit mihi fundum: ꝛ prohibet ꝙ nõ alienem extra familiam. in familia patris mei est soror mea sicut ego: vt. ff. de verbo. signi. l. si pronunciatio. §. familie. vñ si alieno sorori mee: non videor fecisse contra volũtatẽ de, functi. ¶ Et no. in. l. ista vbi testator prohibet alienare extra familiam: si nudum est preceptum testatoris: non est standuꝫ ei si non apparet cã. al's secus: vt. ff. de le. j. l. filius. §. diui. ꝛ in. l. lucius. in prin. Sed vbi tenet prohibitio extra familiaꝫ: prohibetur alienare. sed vbi alienaui in sororem meam: vi, detur ꝙ soror mea possit alienare extra familiã: vt. ff. de le. iij. l. pater. §. quindecim. qꝛ pater rogat me tm̃ de mea portione non alienãda extra familiam: non de aliena. vt. j. e. l. ab eo vñ si partem meam alieno in sororẽ meam: non facio contra vo, luntatem defuncti. Item si soror mea alienauit partẽ meam: non facit contra volũtatem defuncti. qꝛ fuit rogata de parte sua non alienanda extra familiã non de mea. Uerũtamen lꝫ pars mea nõ possit reuocari ex ea parte: qꝛ extra familiam nõ alienaui. nec ex ea parte: qꝛ fecissem contra voluntatem de- functi. tamen ex alia parte poterit reuocari: puta ex illa quia prohibuit ad extraneũ peruenire: vt. ff. de le. ij. l. peto. §. act. ꝛ. l. vnum ex familia. in princi.

J frater. Jn. l. ista dicitur. Frater impubes meus a pr̃e no, stro fuit heres istitutus. ꝛ ego fratri meo fui pupillariter substitutus. frater meus pubes factus decessit sine liberis. vocabor ego ex pupillari substitutione? Certe non: sed si illa substitutio esset confirmata aliqua parte testamenti verbis fideicõmissi: vocabor ex vi substitutionis fideicommissarie. Tex. delata non est. sub. ideo quia adueniente pubertate ex, pirat substitutio pupillaris: vt. ff. de vulga. ꝛ pupilla. sub. l. in pupillari. Tex. sed si verbis fideicom. idest quandocunꝙ̃ decesserit. Tex. fideicõmissum. i. fideicõmissariam heredita, tis institutioneꝫ. Sed pro deo dic mihi quomõ pupillaris substitutio verbis fideicõmissarijs dicit᷑ cõfirmari? Rñ. hoc modo

modo.testator ita dicit.filiũ meum pupillũ heredẽ instituo: ⁊ si in pupillari etate decesserit:talez ei substituo.⁊ si pubes factus decesserit sine liberis:volo ꝙ bona sua perueniãt ad fratrem suum. quia fideicõmissum potest relinqui per verba rogo ⁊ volo: vt.j.cõmunia de le.l.ij. Uel si fieret ita vt dicũt tabelliones qui nõ intelligunt id qd dicunt.testator instituit filium suum impuberẽ.⁊ si decesserit in pupillari etate: substituit ei fratrem suum pupillariter: ⁊ per fideicõmissum. vñ si decesserit pubes factus: vocat̃ ex vi substitutionis fideicõmissarie:non ex vi pupillaris substitutionis.

Predia. In.l. ista dicit̃. Si tu legas mihi vel per fideicõ.reliquis mihi pdia tua alij obligata: ego legatarius non teneor luere sed heres tuus. ꝙ est verũ quando illa predia sciebas obligata: vel si ignorabas ⁊ eram talis persona cui tantũdem eras relicturus. Secũdus casus est talis.si creditor distraxit talia predia ex pacto vel ex.l.nihilominus tenetur heres ad precium illorum prediorum nisi apparet aliam fuisse voluntatem testatoris. Tex. predia obligata.sub. a testatore. Tex.heres luere debet.i.liberare. Tex.non ignorauit. imo sciebat illa predia alij pignori obligata esse. Tex.fuisset.vñ sicut res aliena põt legari si testator scit eam alienã: vt.s.de lega.l.cũ rem alienam.ita hoc casu.Et ad istud accedit.ff.de leg.j.l.sed ⁊ si res obligata. Tex.alienata sunt. sub.ex pacto vel ex.l.Tex.preciũ.sub.rei legate.Tex. heres exsoluere cogitur.quia testator videtur hoc voluisse:vt.ff.de leg.j.l.si domus.§.qui confitetur.Tex.ostendatur.quia stabitur voluntati defuncti: quia nihil est quod magis hominibus debeatur ꝙ̃ vt supreme voluntatis liber sit stilus ⁊c.vt.s.de sacrosanc.eccle.l.prima.

Uoluntatis. Sepe inter hedes ⁊ fideicõmissarios est questio de voluntate defuncti:quia dicit heres ita voluit defunctus.dicit legatarius immo ita voluit:quid erit?Et certe hoc casu iudex debet examinare que fuit volũtas defuncti:⁊ ẽm eam pronunciare.Tex.questio est.sub.que mouetur inter legatarium ⁊ heredem: quia dicit heres.h̃ voluit testator.dicit legatarius: immo hoc voluit.Tex. iudicis est. quia stabitur dicto iudicis.Et ponetis sic exemplum.Testator instituit te heredem : ⁊ legauit mihi decem. ego dico qd sensit de libris.x.imperialium.tu dicis ꝙ sensit de decez lib. boñ.paruulorum.iudex examinabit voluntatem defuncti: ⁊ ẽm eam pronunciabit ex coniecturis: vt colligitur arg.ff.de leg.j.l.si seruus plurium. in fi.⁊.ff.de testa.l.heredes palam §.sed ⁊ si notam.Si autem non apparet de voluntate defuncti:relinquitur voluntati legis:vt.ff.de lega.ij.l.minimis.
¶ Sed opponitur: quia aut constat de voluntate defuncti: aut non:aut dubitatur.Si constat de voluntate defuncti:ab ea non est reuocandum:vt.ff.de condi.⁊ demonstra.l.in conditionibus.Si non constat: planum est: quia contrariorum eadem est ⁊c. vt.ff.de verborum obliga.l. inter stipulantez. §.rem sacram. Si autem dubitatur : non est recedendum a vobis: vt.ff.de lega.ij.l.nõ aliter.¶ Ad hoc nos respondemus:aliquãdo verba sunt certa: voluntas incerta.Sunt aũt verba certa dum dicit testator.post mortez meam volo mihi fieri monumentũ. dicunt heredes vxori: voluit ꝙ fieret monumentum.l.librarum.dicit vxor defuncti: imo.c.librarum. hanc voluntatem iudex diffiniet: vt.ff.ad.l.falcid.l.j.in fine. Item aliquando sunt verba certa ⁊ voluntas incerta.si testator legauit.x.tibi si cum titio steteris ⁊c. vt.s.de lega.l.j.⁊ similiter.ff.de condi. ⁊ demonstra.l.illis libertis. Item aliquando verba sunt incerta: ⁊ voluntas incerta dum dicit testator.titi esto tutor filij mei:cum duo sint titij ⁊c.vt.ff.de testa.tuto.l.duo sunt titij.

Ui fideicõmissariaz. In.l.ista dicitur.Si testator in suo testamẽto seruo suo reliquit fideicõmissariaz libertatẽ:⁊ insup seruo suo reliquit legata siue fideicõmissa: indubitãter pductus ad libertatem legata siue fideicommissa poterit petere.Tex.qui. sub. ille seruus.Tex.meruit.sub.a testatore.Tex.sibi data.i.relicta.Tex.psequetur.secus si legaret sibi sine libertate: qꝛ tũc legata non peteret.vt.s.de leg.l.seruus. ¶ Dñ segnori vos habetis hic vt dixi in casu. videbatur contra .libertas cedit ab adita hereditate. vt.j.de cadu.tol.l.vnica.§.in nouissimo. ⁊.§.itaqꝫ.sꝫ aliud relictuz cedit a morte testatoris:vt in prealle.l.vnica.§.cum igit̃. Sed certe lꝫ legatuz cedat ab adita hereditate:tamẽ legatum suspẽdit̃ petẽdum vel prestanduz vt hic.⁊.ff.de le.ij.l.siquis seruum.

Abeo. In.l.ista ponitur talis casus. Dum amicus tuus dsponeret de rebus suis tu venisti ad euz ⁊ credebas ꝙ reliqueret tibi aliquid amicus tuus omnibus donabat ⁊ legabat ⁊ non tibi. tu dixisti:de me quid erit? dixit testator amic⁹ tuus:iubeo ꝙ des illi tantũ:certe nõ teneris hoc facẽ. Tex. non põt.naz ab eo qui honorat̃ põt relinqui: non ab eo qui non honorat̃.vt.ff.de le.ij.l.vnũ ex familia.§.fi.⁊.ff.de le.iij.l. sed ⁊ si sic.§.fi.⁊.j.cõia de le.j.in fi.immo qd plus est.si tu es honoratus in.x.in plus non potes honorari:vt ar.ff.de le.ij. l.imperator.in princ.⁊ ar.ff.de le.j.l.plane.ij.§.vlti.

Uerbum volo. In.l. ista hoc dicitur. Testator in testamẽto suo ita dixit.titio amico meo cẽtuz dari volo.tabellio dum deberet scribẽ titio amico meo.c. dari volo: scripsit titio amico meo.c. dari.⁊ non scripsit volo. non propter hoc vitiat̃ legatuz: qꝛ intelligit̃ plus dictum ꝙ̃ scriptum.Tex.habẽduz.⁊ ponetis exemplum.testator ⁊c.vt dixi in casu. Et ad hoc concordat.s.de testa.l. errore.⁊.ff.de here.insti.l.j.ff.sinautem.

Quotiens. In.l.ista ponitur talis casus. Testator agnatis suis reliquit aliquã rez.⁊ vetuit eam in alienaz psonam alienari.⁊ si alienaret̃:iussit ipsos agnatos nõ alienantes suas partes: alienatas partes posse vẽdicare. postea omnes alienauerunt vel quidaz omnibus consentiẽtibus: poterũt aliqui reuocare?Certe nõ.Tex. nequaqꝫ põt. ponetis exemplũ vt dixi in casu:qꝛ testator agnatis suis ⁊c.Et hoc est illa ratione:qꝛ videntur sibi adinuicẽ remittere tale fideicom.qd facere potuerunt:vt dixi.s.de pactis.l.j.⁊.ff.de leg. ij.l.cum pater.§.libertis.

Post mortem. Testator instituit aliquã mulierẽ ⁊ rogauit eaz vt post mortez suam illaz hereditatẽ mihi restitueret.illa mulier vult incõtinẽti se viua restituere: licebit ne ei?Certe sic:quarta trebellianica deducta si vult.vel non deducta si nõ vult.Tex.posse satisfacere.i. restituere hereditatẽ.vt.ff.que in fraudẽ creditorum.l.patrem ⁊ ar.ff.de solu.l.sub conditione debitor.⁊ arg.ff.locati.l. sed addes.§.siquis cũ in annum.Tex.etiam quarta parte.s. trebel.Tex.explorati iur̃ est. ¶ Dñ segnori hec.l.ẽ bona. tamẽ recipit aliqua contraria. Nã ista.l.videtur velle ꝙ si duo fratres sunt instituti ⁊ vnus rogatus ẽ alteri restituere: ꝙ quilibet eorũ se viuo põt restituere ⁊ remittere sibi illud fideicom. Lex videtur contradicere que dicit ꝙ, si aliquid relinquitur alicui ad restituendum sub conditione vel ad tẽpus: ꝙ pẽdente conditione vel tempore non potest restituere: vt ff.de le.ij.l.cũ pater.§.hereditatem.⁊.§.a filia. ⁊.ff.ad trebel. l.sed si ante.¶ Ad solutionez quorum contrariorum potest dici pluribus modis. Et vno modo sic. Nam si aliquis est rogatus restituere post tempus incertum:vtputa cuz titius erit consul:ante illud tẽpus nõ poterit restituere.sicut si aliquis est rogatus restituẽ sub conditione casuali:ante conditionez casualẽ non põt restituere.vt.ff.de condi.⁊ demon.l. dies incertus.⁊ sic loquũtur.ll.contrarie. Aut post tempus certũ:vtputa post mortem:qꝛ mors est certa:quo casu lꝫ sibi restituere se viuo vt hic.Uel potest dici.cum quis rogatus est restituẽ:si pure:istud ẽ planuz:qꝛ statim restituere põt: vt

ff.ad treb.l.q2 poterat. Si autem est rogatus restituere sub conditione: si omnino est exitura: pro pura habetur 7 statim potest restituere: vt.ff.de noua.l.si pupillus.§.qui sub condi/tione: 7 hic. Si aũt sub ꝯditiõe casuali: puta si nauis venerit ex asia.si ille ꝯsul factus fuerit.ante ꝯditionem nõ restituit: vt in pallega.l.ff.ad treb.l.sed si añ.7.l.penul. 7 ar.ff.de le.iij.l. vxorem.§.seia. Si aũt rogat̃ restituere in diem distinguo. si dies apponit̃ contẽplatione legatarij: 7 tunc non fit restitu/tio.si heredis contẽplatione: 7 tunc fit restitutio: vt.ff.de le. ij.l.si ita.§.pegasus.7 probat̃.ff.de an.le.l.eum.7 arg.ad hoc ff.de vsur.l.in fideicõ.§.cuz polludius a ꝓpinqua sua. Vel potest dici: ꝙ fideicõ.soluit prius sponte vt hic.non aũt coa/cte vt ibi. 7 hec solutio satis est bona. 7 ad istam solutionem est ar.ff.de ver.ob.l.cõtinuus.§.cum ita.

Quotiens. In.l.ista di̇̃. Si testa/tor instituit aliquez he/redem: 7 ab ipso legata nõ reliquit sed adie/cit.si heres talis nõ erit substituo ei vulga/riter talẽ. 7 ab eo substituto legata reliquit si heres adiuit hereditatẽ: euanascit substi/tutio 7 legata a substituto peti nõ possunt.Tex.quotiẽs pn/cipali.i.prius.Tex.iur̃ non possunt peti.q2 euanescit vulga/ris substitutio post aditam hereditatẽ: vt.s.de impuberuz 7 alijs sub.l.post aditã.7.ff.siquis omis. cã test.l.si eadez.Sed econtra relicta ab instituto: tacite intelliguntur a substituto repetita: vt.ff.de le.j.l.licet imperator.7 colligit̃ ar.ff.de le.ij. l.cum pater.§.ab instituto.

Am quã. Tex ista ꝯsueuit valde difficilis reputari.Et.l. ista optima.l.est si subtilis.tamen si vos ad/uertatis casus positionem 7 summariã lit/tere expositionem: non difficilis sed facilis videbit̃: 7 cetera alia intelligetis.¶Et no. ꝙ ista.l.habet duplicem intellectuz. Uno modo legitur ƀm ꝙ dominus Jo.7 omnes alij antiqui doctores vsq3 ad tem/pora domini Azo.intellexerũt eam. 7 ista lectura videt̃ ami/ca littere. Secũdo modo legitur ƀm ꝙ dominus Azo lege/bat eam.sed tamen nõ inuenietis glosas referentes intelle/ctuz domini Azo.nisi in glo.domini Azo. positis sup.l.ista. 7 habentes illum apparatũ: habent hic illum intellectum: 7 non alij.7 tamen lectura domini Azo. siue intellectus eius satis videt̃ bona 7 ẽqtate niti.Et q2 lectura antiquoꝝ 7 Jo. magis est intelligibilis: illam premittam. 7 dñs Ro.scripsit eaz in casibus.Et ꝯsequenter faciã mentionẽ de lectura dñi Azo. Hic tñ ad euidentiã huius lecture volo duo ꝑmittere. Primuz est.si aliquis instituit filiũ vel filiam qui nõ est: non valet institutio: vt.s.de hered.insti.l.si pater.7 de hoc ẽt dicit̃ in.l.ista. Secundũ premitto ꝙ hec.l.hab3 duas partes prin/cipales.Et prima ps durat vsq3 ad.§.qd rescripsimus.7 lo/quitur cum fuit instituta filia: que nõ erat. Secũda pars du/rat abinde in antea vsq3 in finẽ 7 loquit̃ cũ fuit instituta filia que filia erat.¶His igit̃ ita ꝑmissis no. ita casum.Ego ac/cessi ad imperatorẽ proponens ei qõnem talez.Domine im/perator frater meus carens liberis quãdaz minorẽ.xij.an.in filiam adoptauit.adoptio nõ tenuit: q2 forte erat liberta alie/na: vel q2 debuit adoptari coram ꝑtore: 7 eam adoptauit co/ram non cõpetenti iudice: puta corã sacerdote: vel alia rõne non tenuit adoptio.7 frater meus eque diligebat hãc filiam adoptiuã: sicut si esset filia legittima 7 naturalis in processu tpis in extremis cõstitutus frater meus instituit sibi heredẽ istam filiam adoptiuã. 7 eam per fideicõmissum rogauit vel pure vt restitueret hereditatẽ suam titio 7 seio: vel sub cõdi/tione cum ipsa puella peruenerit ad.xij.an. vel in diem cum excederet.xij.an.7 adiecit ꝙ si filia nõ esset heres ꝑter spem eius vel q2 nollet vel q2 non posset ꝙ venientes ab intestato restituerent hereditatẽ titio 7 seio.in processu temporis de/cessit frater meus.postea decessit illa puella adita hereditate vel non adita de iure vel de facto: relictis sibi.xx.heredibus ꝯsanguineis.quero a vobis.vtrũ titius 7 seius fideicõmissa/riam hereditatẽ possunt petere? 7 vtrũ ab heredibus suis cũ fuit instituta sub cõditione: vel ab hẽdibus fratris mei: cuz res decidit in cãm intestati? Rñdet impator: aut non tenuit de iure adoptio facta de puella: aut tenuit. si non tenuit ob aliquam causam: 7 ob quã causam non potuit tenere dicam in littera.hic si frater instituit filiam quã putabat filiam 7 nõ erat: cum non tenuit adoptio: non valuit institutio. per con/quens nec fideicõmissum vniuersale relictum ab ea valet: nisi illud fideicõmissum esset repetitum a suc.ab intesta.quo quidem casu siue decesserit ista puella adita hereditate siue non: petent a succ.ab intesta.nõ autem a filia adoptiua insti/tuta: cum non sit heres. nec ea mortua ab heredibus eius: cum in eos nihil transmisit. ¶ Si obijcit̃ de regula posita in.l.que dicit. si ex testamẽto non aditur hereditas: non de/bentur relicta? Respon.ꝙ nõ ob.q2 illa regula habet locuz cum reliquit aliquid ab instituto.non habet locũ cum repe/titur fideicõ. a succedentibus ab intestato vt hic fuit. vnde succedentes ab intestato ipsi defuncto tenent̃ restituere he/reditatẽ titio 7 seio. 7 hoc est primum dictum. Si aũt tenuit adoptio: hoc casu q2 tenuit adoptio 7 institutio: ergo 7 fidei com.tenuit. 7 hoc casu si fuit rogata pure restituere heredi/tatem ab ea potuit petere. si decessit adita hereditate: ab he/redibus eius potest peti fideicõmissum.Si autem fuit roga ta restituere sub cõditione cum peruenerit vsq3 ad.xij.an.vel in diem: hoc casu põt peti istud fideicõ.ab heredibus ipsius puelle adueniente die vel cõditione: 7 ipsi titio 7 seio tenen/tur restituere hereditatẽ. hoc dicit ista.l. Et ƀm hanc lectu/ram exponetis ita litteram.Tex.eam quã frater meus 7c̃.
¶Segnori dominus imperator nõ videtur ħ bene sciuisse grammaticã quare vos dicetis ꝙ hic est figura antithesis vt ponatur casus pro casu.Unde vos exponetis eam.i.ea. si/mile.s.famil.her.l.filium quem habẽtem. Simile notabo.j. ad.l.falci.l.successores. simile alibi in diuina scriptura. ser/monem quem vos audistis non est meus.i. sermo. 7 vrbem quã statuo vestra est.i.vrbs. Quidaz tamen habent ea in lit/tera.7 tũc plana est littera: 7 bene stat.¶Et no. ꝙ ista littera debet ita ordinari: q2 legitur suspensiue vsq3 ibi.nihil prohi/bet 7c̃. Or videte litteram 7 ordinationez littere.Tex. nihil prohibet peti fideicõ.ea.sub.propositionem ab.s.ab ea. sub. puella quam frater tuus instituerat. Potest hec littera alio modo ordinari: vt hec dictio ea non ponatur in vi ablatiui casus sed noiatiui.7 legetis ita.siue ea quã frater tuus insti tuerat quesita hereditate decesserit: siue non quesita. cuz ta/men simpliciter anteq̃3 7c̃.nihil prohibet peti fideicom.sub. vel ab ipsius puelle heredibus: vel ab his qui bona intesta ti tenent. Or videte summariam expositionem littere. Tex. ea.s.puella adoptiua.Tex. quã frater tuus instituerat.sub. vt filiam adoptiuam que non erat.Tex.siue quesita. hec lit/tera legitur dupliciter. Uno modo sic.siue quesita.idest adi/ta.siue non quesita.idest nõ adita hereditate decesserit. Uel potest legi siue quesita. cum tenuit adoptio: 7 sic institutio.7 sic potuit adire.Et ꝙ dicit siue non quesita referatis ad eum casum vbi non tenuit adoptio 7 sic non institutio: 7 sic non potest adire. Uel potest legi tertio modo siue quesita siue nõ quesita. de iure siue de facto. sed quesita de iure cum tenuit adoptio.sed non quesita de facto siue de iure: cum nõ tenue/rit adoptio 7 sic nec institutio.Tex. cum tamen simpliciter. hec littera a legit̃ 7 exponitur pluribus modis.Et vno mo/do sic.simpliciter.idest sine plica.cum tamẽ simpliciter.idest nulla facta distinctione inter veniẽtes ab intestato: siue non venientes ab intestato: sed ex testamento: quia dixit.siue erit heres vel si preter spem meaz non erit heres.rogo vt veniẽ/tes ab intestato restituant titio 7 seio hereditatez meam.7 sic nulla facta fuit distinctio inter venientes ex testamento vel ab intestato: quia omnes voluit teneri. Legitur 7 alio modo. cum tamen simpliciter. idest pure: vel si infra.xij.annum de/cessisset.7 si fuit rogata pure. hoc casu potuit peti ab ea quã/do tenuit adoptio. vel si sub conditione ea mortua ab here/dibus suis.sed vbi non tenuit adoptio nec institutio.nec ab ea potest peti: quia non est heres. nec ab heredibus ipsius puelle: quia inter eos nihil transmisit. Or videatis.j. Tex. nõnullos voluit ei substitutos.7 exponetis nonnullos.i.ali/quos: quia duabus negationibus 7c̃. vt.ff.de verbo. signifi. l.duobus.7 dicatis ei.sub filie adoptiue.voluit substitutos. sub. per fideicom. non directo. Et redeatis supra. Tex.an/teq̃3.

teꝗ.xij.annum etatis impleſſet.hec littera poteſt legi tribus modis. Uno modo quia iſta puella erat minor.xij.an. ⁊ rogata fuit pure reſtituere hereditatem titio ⁊ ſeio. Poteſt intelligi ſecundo modo: ꝙ rogata fuit reſtituere hereditatem ſub conditione: puta ſi decederet infra.xij. annum. Poteſt intelligi tertio modo ꝙ rogata fuit reſtituere poſt diem: quia fuit rogata reſtituere poſt.xij. annum. Ad quid valent iſta? Ualent ad litteram ſequentem: quia ibi fuit rogata pure reſtituere hereditatem: ea viua poteſt peti. vbi ſub conditione ſi decederet ante. xij. annum: ab ea viuente non potuit peti fideicom. ſed ſi extitiſſet conditio: ab heredibus eius poteſt peti. ¶ Or ſequitur in littera. quod dixi nihil prohibet fideicom. peti. ſub. vniuerſale. Tex. vel ab ipſius heredibus qui bona inteſtati tenent. Quidam habent hic duplicem diſiunctiuam: vel ab ipſius heredibus: vel ab his qui bona inteſtati tenent. Alij habent ſimplicem diſiunctiuam vt ego habeo. Si habetis duplicem diſiunctiuam: hic eſt ſenſus ꝙ ſi iſtud fideicom. fuit repetitum a ſuccedentibus ab inteſtato: poteſt peti ab heredibus puelle. cum tenuit adoptio ⁊ per hoc inſtitutio. ⁊ hoc dicit littera. vel ab heredibus. ſub. cum tenuit adoptio. vel ab his qui bona inteſtati tenent ſub. cum non tenuit adoptio. ⁊ per hoc nec inſtitutio. vnde locus fuit ſucceſſiōi ab inteſtato. ⁊ illi qui ſuccedunt ab inteſtato tenentur reſtituere. Si habetis vnicam diſiunctionem tantum: tunc legetis ita. nihil prohibet fideicom. peti vel ab ipſius puelle heredibus ſcilicet cum tenuit adoptio. ⁊ per hoc inſtitutio. ¶ Or ſubaudiatis vel ab his qui bona inteſtati tenent cum non tenuit adoptio. ⁊ per hoc nec inſtitutio. vel dicatis ſine ſubauditione. nihil prohibet fideicom. peti vel ab ipſius heredibus qui bona inteſtati tenent: vel pro ſaltem ab heredibus qui bona inteſtati tenent hoc eſt dicere ꝙ ſaltem petent ab his qui veniunt ab inteſtato. Tex. tunc enim. hic reſpondet imperator tacite obiectioni que poſſet fieri ſibi. Diceret aliquis. iſtud eſt mirabile. tu imperator dicis ꝙ ſi iſta puella fuit rogata reſtituere pure: ⁊ non tenuit adoptio: ⁊ per hoc nec inſtitutio ꝙ fideicom. poteſt peti a ſuccedentibus ab inteſtato. quomodo poteſt hoc eſſe: cum regula iur. eſt: ꝙ exquo ex teſtamento non aditur hereditas: non debentur relicta in eo? Reſpondeo. dicit imperator: ego intelligo illã regulam cum fideicom. non fuit repetitum a ſuccedentibus ab inteſtato: tunc enim ſi ſunt repetita: bene debentur legata ⁊ fideicommiſſa a ſuccedentibus ab inteſtato. Et ſi non adeatur hereditas ex teſtamento. ⁊ ita fuit in caſu noſtro: vt dixi in caſu. ⁊ hoc dicit littera iſta. tunc enim locum habet qđ regulariter traditur ea que in teſtamento relinquuntur non valere: ſi ex teſtamento non adeatur hereditas. ſub. vel adiri non poſſit. Tex. cum verbis directis vel precarijs relicta hereditas potuit adiri. ſub. nec ſunt rogati ſuccedentes ab inteſtato reſtituere hereditatem. cum non ipſa ſic data eſt vt eſſet ab inteſtato ſucceſſori poſtulanda. id eſt vt legittimi ad eam reſtituendam teneantur: vt fuit in caſu noſtro. Et omnia iſta habent locũ cum adoptio de puella facta non tenuit. Quid autem ſit ſi tenuit audiatis. Tex. qđ autem reſcripſimus ⁊c. Et dicatis. Tex. quod: ſcilicet ſupradictum. Tex. tuam. o frater defuncti. quaſi ſcripta heres non fuerit iure adoptata: id eſt cum non tenuit adoptio. Et ſtatim no. hic ꝙ adoptio multis cauſis potuit non tenere: vt ſi facta fuit coram ſacerdote vel peregrino: quia hoc caſu non tenuit adoptio. vt. ś. de here. inſtitu. l. nec apud. quia debet fieri adoptio coram principe vel coram competenti magiſtratu: vt. ff. de adoptio. l. ij. Item potuit de iure eſſe inutilis alia ratione: ſi iſta puella liberta erat aliena: vt. ff. de adoptio. l. ſi pater. in fine. Item potuit alia ratione de iure non tenere adoptio puta ſi iſte qui adoptabat non precedebat iſtam puellam. xviij. annis: quod facere debet: vt dicitur. ff. de adop. l. arrogato. §. j. ⁊ inſtitu. de adop. §. minorem. Item potuit alia ratione de iure non tenere iſta adoptio. vt ſi facta eſt ad tempus adoptio: puta eo pacto vt vſqꝫ ad annum vel triennium eſſet filius: vt. ff. de adop. l. ſi tibi filius. Item potuit de iur. non tenere iſta adoptio: ſi fuit facta ſub conditione vt manifeſte colligitur. ff. de regulis iuris. l. actus legitimi. Item potuit de iure non tenere cum adoptans eſſet femina. vt. j. de lon. temp. pręſ. l. ſi is. ⁊ inſti. de adop. §. femine. His rationibus nõ potuit valere adoptio: vnde nec inſtitutio nec fideicom. vnde nec ab ea põt peti fideicom. vel ab ea eius herede: ſed a ſuccedẽtibus ab inteſ. ¶ Or ſequitur in lra. Tex. alioquin. i. ſi adoptio de iure tenuit. Tex. heres facta. de adoptione. Tex. coguntur. ſub. titio ⁊ ſeio qui ſunt ſubſtituti. ¶ Or ſegnori ꝭm lecturã domini Ro. ⁊ antiquorũ hic breuiter ⁊ compendioſe no. ſi fuit filia adoptiua inſtituta vt filia: quo caſu non tenuit adoptio: non valuit inſtitutio. quia cũ quis inſtituitur vt filius legittimus ⁊ naturalis vel naturalis tantum. ſi filius non eſt: non valet inſtitutio: vt. ś. de heredi. inſtit. l. ſi pater. Et hoc eſt verum: vbi ſi eſſet filius: erat inſtituturus. ſed ſi non ſciuiſſet eum filiũ: non erat inſtituturus: vt. ff. de condit. ⁊ demonſtra. l. falſa in princi. ⁊. ś. de le. l. cum rem. ⁊. ś. e. l. predia. ſi ergo non valuit inſtitutio: igitur nec cetera ſcripta in teſtamento. qr inſtitutio eſt principium teſtamenti: cetera relicta ex inſtitutione pendẽt: vt inſti. de le. §. ante heredis. ⁊. ff. de pigno. l. ſi ſuperatus. Si non valuit adoptio: nec inſtitutio nec fideicõ. vniuerſale: locus fuit ſucceſſioni ab inteſtato: vt. ś. de heredi. inſti. l. nec apud. Et petuntur ab eis relicta in teſtamento ſi nominatim fuerint relicta ab eis: vt. ff. de inoffi. teſta. l. titia. ⁊. ff. ad trebel. l. j. §. hoc. Sed ſi non eſſent repetita nominatiũ relicta: non debentur. ex teſtamento non: quia non valuit teſtamentum. ab inteſtato non: qr non fuit repetitũ ab inteſtato: vt. j. e. l. ſi veritas. ⁊. l. ex teſtamento. ⁊. ff. de vulga. ⁊ pupilla. ſub. l. ſi liberis. §. hec verba. ⁊. ff. de lega. iij. l. j. Et hec lectura cõmunis lectura eſt: ⁊ approbata eſt per omnes doctores: preterꝗ per dominum Azo. Dominus Azo reprobat iſtã lecturam duabus rationibus ſtatiũ per principiũ huius. l. ibi vbi dicit. cũ tamen ſimpliciter ⁊c. ⁊ ita dicit in apparatu ſuo: qr non ponit caſum huius. l. nec ꝭm Ro. nec ꝭm ſe: niſi ꝙ dicit non valet qđ dicit Ro. cum dicat littera. cum tamen ſimpliciter ⁊c. Et quid vult iſtud dicere? dicit ipſe: audite dominus Ro. dicit ꝙ puella adoptiua fuit inſtituta: ⁊ fuit rogata reſtituere titio ⁊ ſeio. ⁊ non ſolum ipſa fuit rogata ſed ſuccedẽtes ab inteſtato: qr teſtator ita dixit vt dixi in caſu ⁊c. Sed hec lectura eſt contra litteram iſtam: qr videtur velle ꝙ ipſa ſimpliciter fuit rogata ⁊ non ſuccedentes ab inteſtato. vnde videtur velle ꝙ ſimplex fuit fideicom. quia ipſa ſola fuit rogata. non autem fuit duplex fideicom. quia non ipſa ⁊ ſuccedentes ab inteſtato fuerunt rogati. Itẽ reprobat alia ratione qr muli. ⁊ aſini viderent ꝙ ſi ſuccedentes ab inteſta. fuerunt rogati reſtituere: qđ ipſi tenentur reſtituere: ⁊ ideo ꝭm Azo. ponetis ita caſum ſecundo modo: ⁊ repetã thema vt melius intelligatis caſũ. Dicetis ergo ꝭm Azo. ſic. Frater tuus adoptauit aliquã puellam minorẽ. xij. annis. inſtituit eam ſibi heredem ⁊ rogauit eam per fideicom. vel pure. vel ſi perueniſſet vſqꝫ ad. xij. annum vel poſt. xij. annũ: reſtitueret hereditatem ſuam titio ⁊ ſeio. ⁊ rogauit eam ſimpliciter non ſuccedentes ab inteſtato. poſtea mortuo teſtatore deceſſit puella adita vel nõ adita hereditate: a quo petent fideicom. iſti ſubſtituti titius ⁊ ſeius? Reſpondet imperator. aut tenuit adoptio aut non. ſi nõ tenuit adoptio qr non fuit iure adoptata: hoc caſu iſtud fideicom. non poſſet peti ab ea ſi viueret nec ab eius heredibus: ſed petitur a ſuccedentibus ab inteſtato propter iuſtum errorẽ. ⁊ iſta verba. propter iuſtum errorem. magnũ habent pondus vt. j. dicã. ¶ Si obijciatur quomodo poteſt peti fideicõmiſſum a ſuccedentibus ab inteſtato cum dicatur regulariter. exquo teſtamento non aditur hereditas: nec relicta in eo debent.? Reſpondet ipſe. ſi relicta relinquuntur in teſtamento ſolẽni: verum eſt ꝙ non debentur niſi eſſent repetita a ſuccedẽtibus ab inteſtato. ſed vbi relinquuntur ex teſtamento: exquo non poteſt adiri hereditas vt in caſu noſtro propter iuſtum errorem teſtatoris: tacite videntur rogati ſuccedentes ab inteſtato ⁊ ab eis petetur fideicom. ſi autẽ tenuit adoptio: ⁊ ab ea ⁊ ab eius heredibus poteſt peti fideicom. Et ꝭm iſtam lecturã exponetis ita litterã. Tex. eam. i. ea. Tex. queſita. i. adita. Tex. ſiue non queſita. i. non adita. Tex. cum tamen. i. cum tantum. ⁊ ſic fuit ſimplex fideicom. qr ipſa tantum fuit rogata. Tex. ſubſtitu-

tos.rogando eã pure vel sub conditione. Tex. vel pꝛo sal/ tim.si habetis vnicam disiunctiuam.vel legatis ita.si babe/ tis duplicem disiunctiuam: vt.s̃.dixi in aliena lectura.

¶ Oꝛ sequitur in littera. Tex.'adiri potuit. sub. quia non tenuit institutio. Tex.postulãda.sub.a testatoꝛe: sed non po/ stulauit.secus est cum non tenuit institutio.acsi aperte dicat Azo.illa regula habet locum cum ex testamẽto potuit adiri hereditas: qꝛ tenuit heredis institutio. sed nõ habet locum: cum ex testamento non põt adiri hereditas: qꝛ non tenuit in stitutio. qꝛ hoc casu propter iustum erroꝛem debenẽ relicta a succedentibus ab intestato. Tex.alioquin.si de iure tenuit adoptio. Tex. cogunẽ. ¶ Oꝛ dicet aliquis vestrum repꝛo/ batio domini Azo.bene placet mihi: qꝛ repꝛobat lecturam domini Ro. duabus rõnibus vt dixi. Item lectura ipsius bene videẽ alludere littere: qꝛ videtur ꝙ regula illa. ex quo testamento non aditur hereditas: non debeanẽ relicta in eo. habeat locum cum tenuit institutio ⁊ potuit adiri hereditas ex testamento. sed non video bene lecturã suam quo iure ⁊ qua equitate nitatur ⁊ defendaẽ. ¶ Oꝛ segnoꝛi lectura do/ mini Azo.nititur isto iure ⁊ equitate. Et aduertatis hic: quia bene appꝛobabitis istam lecturam. Nam dixit Azo.si testa/ toꝛ instituit filiam adoptiuam: ⁊ non tenuit institutio: quo casu non tenuit adoptio: ⁊ rogauit eam tantũ. hic si tenuis/ set adoptio tenuisset institutio. hic non fuisset locus succe/ dentibus ab intestato. igitur voluit testatoꝛ istam filiam in/ stitutam pꝛeferri succedentibus ab intesta. rogando eam ti/ tio ⁊ seio restituere.⁊ titium ⁊ seiũ voluit pꝛeferri succedẽ/ tibus ab intesta. ⁊ ipsi succedentes ab intesta. filie institute: si nõ tenuit adoptio: nec institutio. Hic dicendũ est pꝛopter tacitam coniecturam defuncti quia errauit: quia putabat fi/ liam cum non esset.pꝛopter iustum erroꝛẽ.isti substituti pꝛe/ ferentur succedentibus ab intestato: licet ipsi succedant pꝛe ter spem defuncti exclusa filia: quia instituit filiam cum non erat. Et qd̃ sint obligati succedentes ab intestato titio ⁊ seio restituere pꝛopter tacitam voluntatem defuncti: ad istam ra/ tionem facit.ff.de heredi. insti.l.lucius. Unde s̃m lecturam istam colligetis qd̃ ex tacita voluntate defuncti coniectura capitur: ⁊ interdum tacita voluntas defuncti inducit fidei/ com.interdum facit cessare. Nam in.l.nostra coniectura de/ functi inducit fideicom. Et ad hoc facit quod ex tacita con/ iectura defuncti inducatur fideicom. ⁊ cessat: vt.ff.de liber. ⁊ posthu.l.si ita. in pꝛin. ⁊.s̃.de institu. ⁊ substitu.l.generali/ ter.§.cum autẽ.⁊.j.e.l.cum accutissimi. Nam in re dubia ⁊c. vt.ff.de his que in testa. delen.l.pꝛoxi. Et sicut hic debetur fideicom.pꝛopter tacitam coniecturam defuncti: sic al's pꝛo/ pter iustum erroꝛem defuncti: vt in exemplo tali. Quidam fecit testamentum: ⁊ instituit sibi heredem quendam: ⁊ reli/ quit multa relicta. facto testamento superuenit rumoꝛ. dixit testatoꝛ que noua? dictum est testatoꝛi. ille quem instituistis heredem moꝛtuus est.dixit testatoꝛ.mala noua sunt ista.fecit nouum testamentum: ⁊ instituit sibi alium heredem. falsum erat ꝙ pꝛimus heres moꝛtuus esset.decessit testatoꝛ.pꝛopter iustum erroꝛem est ꝙ debentur relicta ex pꝛimo testamento: vt.ff.de heredi. instituẽ.l.vlti. ¶ Oꝛ segnoꝛi lectura domini Ro. cuilibet patet. sed h̃ lectura domini Azo. subtilioꝛ est. ⁊ equitatem magnam in se continet. Et hic est casus specia/ lis in quo pꝛopter tacitam coniecturam defuncti fideicom. relictũ ab instituto debeatur a succedentibus ab intestato: ⁊ si repetitum non fuit. ¶ His pꝛemissis veniamus ad alia. ⁊ statim no.regulam ⁊ instantiam regule. Hec est regula.ex quo testamento nõ aditur hereditas: nec cetera relicta in eo debentur. Et ad istam regulam concoꝛ.s̃.de liber. ⁊ posthu. l.j.⁊.s̃.siqs omissa causa testamenti.l.ij.⁊.j.e.l.si veritas.⁊.l. ex testamento.⁊.ff.de regu.iur.l.si nemo.⁊.ff.de vulga.⁊ pu/ pilla.sub.l.coheredi.§.cum filie. ⁊.ff.de lega.iij.l.j.§.j. Hec regula respicit instantiam in.xj.vel.xij.casibus.vt scripsit hic Ioan.⁊ Nico.furiosus post eum. Unus casus est: si relicta repetuntur a succedentibus ab intesta.vt hic s̃m pꝛimam le/ cturam.⁊.ff.de iure co.l.cum testamentum. in pꝛin. Aliquã/ do tamen relicta etiam repetita a succedentibus ab intesta. non debentur: puta si testamentum pꝛonunciatur inofficio/ sum per querelam: vt.ff.de inoffi.testamen.l.titia. ⁊.ff.de leg. ij.l.patronus.in fi.al's incipit.claudius notat. Item fallit in alijs casibus. Nam ecce si aliqs captus est ab hostibus qui domi fecerat testamentũ ⁊ reliquerat fideicõ.si tu institutus neglexisti eum redimere: non succedis ex testamento. vnde locus erit succe.ab intes.⁊ tamen cetera relicta debentur ex testamento: vt.s̃.de episco. ⁊ cleri.auẽ.si captiui. Item fallit in casu quo si pater instituit coheredẽ: ⁊ legata reliquit.po/ stea pater tuus est factus furiosus: ⁊ tu negligis eum cura/ re: non succedis ei: tamen relicta in suo testamento debenẽ: vt.s̃.de epi.audi.auẽ.liberi. Item fallit in alio casu.ecce enĩ si pater instituit filium suum hereticum: ⁊ multa legata reli/ quit: filius non succedit ex testamento: non aditur hereditas ex testamento: relicta tamen debentur: vt.s̃.de heredi. ⁊ ma. auẽ. idem ⁊ de nestoꝛianis. Item fallit in alio casu. si pater pꝛeterijt filiũ emancipatũ: ⁊ legata reliquit: filius petit bo. poss.contra tabul.⁊ rumpet testamentũ: ⁊ ex testamẽto non aditur hereditas: legata relicta certis personis bene deben tur: vt.s̃.de bo. poss.contra tabu.l.j.⁊.ff.de le.pꝛe. contra ta. bo.poss.pe.l.j.in pꝛinc. ⁊.§.generaliter.⁊.l.iij. Item fallit in alio casu.ecce si aliquis instituitur qui poterat succedere ab intesta. ⁊ relinquuntur legata: ⁊ institutus repudiat in frau/ dem legatarioꝛũ: nihilominus debentur legata: vt.s̃.siquis omissa causa testamenti.l.vlti. Item fallit in alio casu. ecce enim si aliquis instituit sibi heredẽ: ⁊ legata reliquit: ⁊ nul/ lus vult succedere: indubitanter si aliquis seruus vult bona sibi adijci gratia habende libertatis ⁊ gratia conseruanda/ rum libertatũ: sibi licebit vt cetera relicta in testamẽto pꝛe/ stet: vt.j.de testa.ma.l.cum constitutio. ⁊ insti.qui libe. causa bon.sibi pe.§.j.⁊ per totũ.⁊.ff.de fideicom. lib.l.antonius. Item fallit in alio casu.ecce enim si coegi te facere testamẽ/ tum etiam me instituere: ⁊ reliquisti legata extraneis nõ ser/ uis meis vel filijs: non valet institutio: sed cetera relicta de/ bentur: vt.ff.siquis ali.test.pꝛohi.l.j.§.sed ⁊ si legatũ. Item fallit cũ hereditas aufertur ab indigno: ⁊ applicatur fisco: vt.ff.ad sil.l.cum fisco. ⁊.ff.de iure fisci.l.non intelligitur.§. cum ex causa.⁊.l.dicitur. Itẽ fallit cũ testatoꝛ facit minus solemne testamentum: ⁊ coegit heredem pꝛestare relicta cũ iuriurandi religione: vt.ff.de lega.ij.l.cũ pater.§.filius ma/ trem ⁊ heredem scripserat. Possunt ⁊ adijci alij casus in q̃/ bus fallit pꝛedicta regula. Nam fallit vbicunq̃ continetur in testamento. si non valet iure testamenti: valeat iure codi/ cilloꝛum: vel iure cuiuslibet vltime voluntatis: vt.s̃.de co/ dicil.l.j. ⁊.iiij.⁊.l.vlti.§.j. ⁊.ff.de lega.ij.l.codicillus.§. vlti. Item fallit pꝛopter iustum erroꝛẽ defuncti: ⁊ pꝛopter con/ iecturã sumptã ex tacita voluntate sua: vt in.l.ista s̃m Azo. ⁊.ff.de heredi.insti.l.vlti. Item fallit ratione affectionis: vt ff.de fideicom. libe.l.in testamento. Item fallit in alio casu. ecce si aliqui instituuntur ⁊ liberi pꝛetereuntur: non inserta causa pꝛeteritionis vel exheredationis: irritũ est factũ testa mentum q̃tum ad institutionem: sed cetera relicta debẽtur: vt.s̃.de liber.pꝛe.vel exhered.auẽ.ex causa. Item fallit.ff.de his que in testa.delẽ.l.cancellauerat.⁊.l.pꝛox.in ver.illo coꝛ nelius pꝛiscianus.in fi. ¶ Oꝛ segnoꝛi statĩ volo circa.l.istã ⁊ circa lecturam domini Azo.foꝛmare vnam oppositionẽ: ex cuius solutione colligetis optimum quare: ⁊ responsio/ nem ipsius. Ego oppono ad lecturã domini Azo.sic.si fuit solum filia rogata restituere hereditatem titio ⁊ seio: cũ non tenuit adoptio: nec institutio. qualiter deberenẽ fideicom. a succedentibus ab intesta.nisi sint repetita? cum.l.dicat ꝯtra. que dicit ⁊c. vt.j.e.l.si veritas? Respon. aliud est cum testa/ mentum est solemne: sed heres capere non põt.aliud est cũ testamentũ est minus solẽne: ⁊ heres capere non põt. Ubi testamentum est solẽne ⁊ heres capere non põt: ibi est vnum viciũ inuenire tñ ex persona instituti: qꝛ ipse est qui capere non põt: non tamen est viciũ inuenire ex persona testatoꝛis. vnde verisimile est ꝙ in relictis voluit fideicõmissarios pꝛe ferri instituto: ita voluit fideicõmissarios pꝛeferri succedẽti bus ab intesta. Sed vbi est testamentũ minus solẽne: ibi vi/ detur esse viciũ ex parte defuncti: qꝛ volũtas non est solẽnis: nec testatoꝛ potuit ita disponere. Itẽ est viciũ ex parte insti tuti: qꝛ ipse institutus est psona que nõ potuit capere: vñ non debenẽ relicta.ex testõ non: qꝛ nõ est testm̃.nec ex codicillis: quia

qꝛ noluit codicillari: vt colligitur. ff. de iur. codi. l. j. ¶ Dꝛ segnoꝛi ad. l. istaꝫ opponitur. si titius ⁊ seius petant fideicom. ab ista filia adoptiua: cuꝫ adoptio non tenuit. ⁊ sic nec institutio: quomodo audietur ipsa? si obijcit testamentuꝫ non tenuit: vnde non debenꝭ relicta. lex videtur velle dicere ꝙ nõ debeat audiri que dicit ⁊c. vt colligitur. ff. ad trebel. l. ille a quo. §. j. Respõdeo. si institutus querit de viribus testamenti. dicit institutus fideicõmissario. tu petis istam hereditateꝫ testamentum non valuit. si in euidenti est illud: bñ auditur institutus. sed si institutus dicit. ista questio desiderat maiorem indaginem. dicit institutus: veniant verba testamenti. qꝛ forte erat longe testamẽtuꝫ: tũc non auditur obijciens: vt ff. ad trebel. l. ille a quo. §. quid ergo. ¶ Dꝛ segnoꝛi hic quero ego sic. cum nõ tenuit adoptio: nec institutio: quo iure petent fideicommissarij fideicom. sibi restitui? Ex testamẽto nõ qꝛ non tenuit institutio: vt insti. de le. §. añ. Ex codicillis nõ: qꝛ non fuerunt rogati succedentes ab intestato vt. s. dictum est. Quid ergo dicemus? Secundũ primam lecturam petiꝭ fideicom. vtili actione ex testamento: quia petiꝭ vt ex codicillis. qꝛ istud fideicom. relictuꝫ a succedentibus ab intes. codicillus est. vnde relicta in codicillis petũtur vtili actione ex testamento. vt. s. de codicillis. l. vl. Et tunc debebit ita formari libellus. Agunt titius ⁊ seius contra tales succedentes ab intestato tali: dicentes ꝙ testatoꝛ instituit puellam minorem. xij. annis. ⁊ rogauit eam nobis restituere hereditatem. ⁊ si nollet esse heres: rogauit succedentes ab intes. nobis restituere. vnde non fuit heres. petunt restitui hereditatem re ⁊ verbo vel saltem re. ⁊ hoc vtili actione ex testamento: vt colligitur. ff. ad trebel. l. restituta. ⁊ l. facta. ƀm lecturam domini Azo. Respondeo. esto ꝙ solum fuit rogata puella propter iustum erroꝛem testatoꝛis. sumitur tacita coniectura voluntatis testatoꝛis: ꝙ voluerit fideicommissarios succe. ab inte. pꝛeferri. vnde formabunt ita libellum. Agunt titius ⁊ seius contra tales succes. ab intes. dicentes. cum testatoꝛ instituit talem puellam. ⁊ eam soluꝫ non rogauit restituere nobis hereditatem. ⁊ ipsa non successit: vos successistis ab intes. petimus vt restituatis nobis ex tacita voluntate defuncti. vnde daꝭ vtilis actio ex testamento vel conditio ex hac. l. qꝛ quotiens non est cautum ⁊c. vt. ff. de condi. ex lege. l. vnica.

¶ Sed denuo quero hic. que est ratio si instituitur seruus vt liber ꝙ valꝫ institutio: vt. s. de here. insti. l. cum pꝛoponas alex. Sed si instituitur filius qui non est: non valet institutio vt hic. ⁊. s. de heredi. insti. l. si pater tuus. Respondeo. iustioꝛ est ignoꝛantia illius qui putat aliquem esse liberum ⁊ est seruus: ꝙ̃ illius qui putat filium adoptiuum ⁊ non est. Nam si puto seruum liberum: iusta causa est ignoꝛãtie: quia a natura omnes sumus liberi. Sed si instituo filium adoptiuuꝫ qui non est: hic est ignoꝛantia iuris ciuilis: ideo non erit heres vt colligiꝭ arg. ff. de vsuca. l. iusto in pꝛincip. Uel dicam in. l. ista ⁊ in illa. si pater instituit filium non al's instituturus si sciſſet eum filium non esse: vnde non valꝫ. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. cum falsa. sed in. l. illa. cum pꝛoponas. erat al's dominus instituturus etiam si seruuꝫ sciſſet quẽ instituit vt liberum. ¶ Dꝛ segnoꝛi super. l. istaꝫ formo quasdã alias questiones. nam vbi tenuit adoptio. ⁊ institutio. si ista adiuit hereditatem: ab ea põt peti fideicom. vel ab heredibus eius vt hic. ⁊. ff. ad trebellia. l. ꝗ̃uis. §. j. ⁊. l. si eius. §. siquis rogatus.

Sed quid si tenuit adoptio ⁊ institutio ⁊ ab ipsa potuit peti fideicom. si adiuiſſet. ⁊ moꝛtua est anteꝗ̃ peterent fideicom. ⁊ heredes eius nolunt adire: an heres heredis cogun tur adire ⁊ restituere? Arg. ꝙ cogantur. j. ad trebel. l. penul. §. vl. ⁊ incipit. sancimus licentiam esse etiam si soli tutoꝛi ⁊c. argu. a contrario sensu littere sumpto ibi. Econtra videtur ꝙ. l. sit scripta in contrarium. ff. ad trebellia. l. ille a quo. §. si de testamento in fin. §. Quare vos ⁊ temini breui distinctione tali. si institutus rogatur restituere cuius institutio tenuit de iure: ⁊ heredes sunt intra annum deliberationis: quia ad heredes transmisit ius deliberandi: possunt tunc heredes cogi adire: vt argumẽ. s. de iure delib. l. cum aliquis. ⁊ sic intelligitur. j. ad trebel. l. penul. ⁊ vlti. Si autem heredes non sunt intra annuꝫ deliberationis: tunc non poterunt cogi adire. ⁊ ita intelligitur. l. contra. a. ff. ad trebel. l. ille a quo. §. si de testamento in fi. Et ad hoc est argu. s. de iure delibe. l. cum antiquioꝛibus. Nam vbi sunt infra tempus adeundi: si millesies repudiaſſent: possunt cogi adire: vt. ff. ad trebel. l. nam qꝺ. §. j. Sed vbi non tenuit adoptio nec institutio: non possunt cogi adire: qꝛ non possunt adire. ¶ Sed. ll. videnꝭ contradicere: vt. ff. ad trebel. l. marcellus in fi. Ad istud põt dici. quia aut aliquis non potest adire si vellet: qꝺ est cum non tenuit adoptio nec institutio. vnde si ipsa viueret: non posset cogi adire: igitur nec eius heredes debet posse cogi adire. Aut aliquis potest adire: sed de iure aufertur ei hereditas: quia coegit testatorem testari: ⁊ tunc heredes cogun tur adire. ⁊ sic loquitur. l. contraria. Uel potestis dicere si vobis placꝫ fideicõmissarius potest cogi adire: sed heredes eius non. pꝛo hoc est argu. ff. de in diem adiec. l. sabinus.

¶ Dꝛ segnoꝛi super. l. ista formatur talis questio. ⁊ aduertatis qualiter istam questionem formabimus in isto pariete. quia hec. l. loquitur in instituto qui al's erat capibilis. sed ibi instituitur filia: cuius adoptio non tenuit: sed al's erat capibilis. sed in istꝺ casu instituit filiam vel filiam que non erat. Sed quid si instituitur persona que al's nullo modo erat capibilis. ⁊ rogatur restituere: nunquid ista persona cogetur adire? verbigratia. pone ꝙ testatoꝛ instituit depoꝛtatum: vt s. de heredi. insti. l. j. vel pone ꝙ instituit damnatum in metallum qui institui heres non potest: vt. j. communia de suc. l. seruus nunquid dãnatus vel depoꝛtatus qui est heres institutus ⁊ rogatus mihi restituere hereditatem cogetur adire vt mihi restituat? Et aduertatis istam questionem maxime pꝛopter fideicõmissa maliciosa: que faciunt illi qui querunt sibi filios incestuosos. Naꝫ ipsi quid faciunt? instituũt filium natum ex damnato coitu: ⁊ rogant restituere totaꝫ hereditatem tali. ⁊ querunt ipsi istum coloꝛem: quia faciunt in rare istum incapacem cui debet restitui hereditas ꝙ vendet simulate vel donabit bona ista filio nato ex damnato coitu: modo queritur si non capax cogatur restituere capaci vtruꝫ hoc casu capiat non capax? Et videtur ꝙ totum capiat ⁊ totum restituat: quia ita est in eo qui rogatus est restituere patrem: vt. ff. ad trebel. l. cogi. §. hi qui soliduꝫ. al's. §. ei qui. vnde si ita est in eo qui potest capere partem: idem est in eo qui potest capere totum. cum idem ius sit in toto. quo ad totuꝫ qꝺ est in parte quo ad partem. vt. ff. de rei vendi. l. que de tota. Item quid plura? lex est expꝛessa vt totum capiat ⁊ totuꝫ restituat: vt. ff. de excus. tu. l. sed ⁊ si legatarius. ⁊. ff. de le. ij. l. cum ei. ⁊. ff. siquis ali. testa. pꝛohi. l. j. §. sed ⁊ si legatum. Iteꝫ l. videꝭ velle expꝛesse ꝙ restituat qui nihil capit: vt. ff. ad trebel. l. marcellus. §. vl. Econtra videtur ꝙ non. quia si aliquis instituitur pure ⁊ rogatur restituere sub conditione: pendente conditione non tenetur restituere. vt. ff. ad trebel. l. sed si ante diem. ergo multofoꝛtius qui nihil potest capere. Itẽ videtur ꝙ nõ debeat cogi: vt argumẽ. ff. ad. l. coꝛ. de fal. l. filius. §. vl. ⁊. ff. de his que pꝛo non scrip. ha. l. vl. Item. l. dicit huiusmodi voluntatem pꝛo non scripta haberi: vt. ff. de here. insti. l. j. ⁊. j. de cadu. tollẽ. l. vnica. §. triplici modo. ⁊. ff. de his que pꝛo non scrip. ha. l. si in metallum. Quid ergo dicemus? Respõdeo pꝛobabiliter sic distinguetis. quia cum relinquitur non capaci legatum: aut hereditas. si relinquitur legatum non capaci ⁊ rogatur restituere capaci: non capax totum capit vt capaci restituat. ⁊ sic loquuntur iste. ll. ff. de lega. ij. l. cum ei cum suis similibus. Et est ratio. vbi legatum relinquitur non capaci: quia tenuit institutio si testamentuꝫ. legata pendent ex institutione. vnde si tenuit institutio: legata pendent ex institutione. vnde exquo non debet apud eum remanere: capit illud legatum vt alij restituat. Si autem hereditas relinquitur non capaci vt alij restituat: aut relinquitur non capaci in parte: vt est exemplum. s. de secundis nup. l. j. si te non capaci pꝛo parte instituit heredem insolidum vt alij capaci restituas: capis totum: vt. ff. ad trebel. l. cogi. §. ei. Et est ratio: quia tu pꝛo parte eras capibilis. ne si capere non posses nisi pꝛo parte: sequeretur illa absurditas ꝙ quis pꝛo parte decederet testatus ⁊ pꝛo parte intestatus. qꝺ ius nostrum non patitur: vt. ff. de regulis iuris. l. ius nostrum. Si autem relinquitur non capaci in totum: puta depoꝛtato vel damnato: qui nihil potest capere: qꝛ iste nullo omnino casu potest capere:

non valet fideicō. qꝛ illa institutio habetur pro non scripta: vt.s̄.de hered.insti.l.j. ⁊.ff.de his que pro non scrip.ha.l.si in metallum. ⁊ hoc est: ideo qꝛ non valet institutio nec legatum: vt insti.de heredi.insti.§. ante. si autem relinquitur ei qui al's de iur̄ potest capere. vt in casu nostre.l.hoc casu habet locum hec.l. ꝯm diuersas lecturas.

Quamuis. In.l.ista vos ita no.casum. Quidā accessit ad imperatorem proponens ei q̄ōnem talem. Domine imperator titius fecit testm̄:me ⁊ fratrem meū heredes sibi instituit simpliciter.s.non adiecto ꝙ institueret nos cōtemplatione paterna vel nostra. postea in fi.testi rogauit patrem nostrum vt curaret nos nostri iuris fieri. mortuo titio testatore adiuimus hereditatē patre iubente: ⁊ sic commodum hereditatis ei quesiuimus: nūc querimus a vobis qd intelligatur per verba vltima testi. Ad qd̄ r̄ndet imperator ꝙ pater intelligitur rogatus ꝙ emancipet vos: ⁊ vobis emancipatis tenetur hereditatem restituere.h.d. Tex. q̄uis simpliciter.i.non adiecto cuius contemplatione paterna vel vr̄a vos sibi heredes institueret.vel dicatis q̄uis simpliciter.i. pure. Tex. quesierit.sub.olim q̄tum ad proprietatē ⁊ vsufructuz. ⁊ sic non potuistis adire: nisi patre iubente.vt.ff.de acqui.here.l.si is qui in aliena.§.iussum. hodie tñ q̄tum ad vsufructum. ⁊ sic potuistis adire: vt.j.de bo.que lib.l.cum oportet. ⁊.l.cum non solum.§.j. Tex. curauit.i. propter hoc videtur curare vt pater vester vos emancipet: ⁊ vobis emācipatis hereditatem restituat. Tex. patrem obstrictum esse: vt vobis emancipatis hereditatem restituat. ¶ Unde no. sicut si testator instituit filium tuum sub conditione emancipationis: declarat vt eum emancipes: ita hoc casu.vt.s̄.de inoffi.te.l.filius. ¶ Sed tenetur ne pr̄ filium emancipare si non vult? Certe non apit hoc. Sed quidam dicunt ꝙ nō.vt ff.de le.j.l.filius.§. ꝯm vulgarem. ⁊.ff.ad treb.l.vbi. Uerūtñ si pater hereditatem ei quesitam per filium dissiparet: dicūt ꝙ hoc casu cogitur filio restituere iudicis officio. ⁊ pro hoc inducūt.ff.ad treb.l. imperator. ¶ Or segnori verius est vt dicamus sicut si lego tibi vel per fideicom. relinquo si filiū emancipaueris: si agnoscis legatuz vel fideicommissum teneris emancipare inuitus.vt.ff.de condi. ⁊ demō.l.sicui.j. ⁊ ij.responsio. ita in casu nostre.l. quia videris meum iudiciū agnouisse: exquo est tibi quesitum commodum hereditatis per filiuz: ⁊ ideo teneris inuitus emancipare vt hic. ⁊.ff.ad treb.l.cum filio. Nam sicut si lego tibi iter ad fontem: per consequens videor tibi legare haustum aque vt potestis notare. ff.de serui. rusti.pre.l.item si sic.§.qui habet haustum iter quoqꝫ habere videtur.ita hoc casu.

Eum virum. In.l.ista no.ita casum. Ego accessi ad imp̄.proponens ei talem q̄ōnem. Dn̄e imperator.pr̄ meus instituit sibi duos heredes. fratrem meum in vna dimidia. titium extraneuz in alia dimidia. ⁊ titio aliqua plegauit. postea rogauit titium: vt quicqd pueniret ex hereditate sua ad eum mihi restitueret. mortuo patre meo titius vult mihi restituere suā partē hereditatis: sed non p̄legatum qd̄ est bene tantum vt est portio hereditatis: nunc quero a vobis vtrū teneat̄ mihi restituere portionē hereditatis ⁊ prelegata? Ad qd̄ r̄ndet imperator. scio papinianū virum prudētissimum ita r̄ndisse. portionē hēditatis ⁊ p̄legata titium debere restituere. ⁊ ita ego hoc casu dico: nisi ipse titius hēs probaret aliam fuisse volūtatē defuncti.s. ꝙ noluerit p̄legata restitui: qꝛ in fideicō. plerūqꝫ voluntas defuncti est intuēda. Tex. non ignoramus.sub.dicit impator qui fecit.l.istaz. Tex. legata.i.prelegata.vt indicat lr̄a sequens. Tex. huiusmodi fideicommisso.s.vniuersali. Tex. post mortē restituere.sub. maxime: qꝛ idem si pure. Tex. sane qm̄ in fideicom. Incipit scōm dictum. Tex. plerūqꝫ intuenda sunt. ideo dicit plerūqꝫ. qꝛ si testator vellet rem turpem fieri: non spectat̄ voluntas defuncti: vt colligitur.ff.de leg.j.l.turpia. ⁊.s̄.ti. proxi.l.vnica. Tex. nō vetaris experiri. pōt dici ꝙ loquitur filio querenti: ⁊ tūc nō incūbit ei onus p̄bandi: sed heredi vel loquitur heredi: ⁊ tunc heredi incumbit onus probādi. ¶ Or segnori circa.l.istam est aliquātulum insistendum. nā vos habetis hic ꝙ voluntas defuncti plerunqꝫ spectatur in fideicom. Unde no. ꝙ aliqñ spectant̄ verba ⁊ voluntas defuncti: cum verba concordant voluntati ⁊ econtra: ⁊ constat de eis.vt.ff.de lega.iij.l.librorū.§.idem tamen cassius. ⁊.ff.de leg.ij.l.vnum ex familia.§.vlti. ⁊ in auc̄. de nup.§.disponat. Aliquando spectantur verba ⁊ non voluntas: vt si dubitatur de voluntate: quia in dubijs a verbis non recedimus.vt.ff.de le.iij.l.non aliter. ⁊ sic intelligitur ꝯm vnum intellectum.ff.de vsufruc.le.l.sed si alij. Aliquando spectatur voluntas non verba. puta cum constat aliam fuisse volūtatem defuncti q̄ꝫ verba significent.vt.s̄.e.l. volūtatis.vt.ff. de leg.j.l. ij.§.j. ¶ Modo segnori circa aliud qd̄ hic dicit̄ est insistenduz. nam vos habetis hic. si aliquis est institutus heres pro dimidia ⁊ prelegata sunt ei aliqua ⁊ rogatus est restituere: quicquid peruenerit ad eum ex hereditate: tenet̄ restituere portionem hereditatis ⁊ prelegata. Sed aliud est in donatione inter viuos etiam inutiliter facta: puta inter virum ⁊ vx.vt.ff.de le.ij.l.vnum ex familia.§.vlti. ⁊.l.se.

¶ Sed qualiter debet intelligi hec.l. Certe dominus Azo scripsit hic valde bene. ⁊ scripsit in vna eademqꝫ glo. dupliciter. Primo breuiter. Secundo clare ⁊ aperte. Primo dicit breuiter sic. ego intelligo.l.istam ꝙ anteq̄ꝫ institutus esset rogatus restituere: prelegatum erat ei. qd̄ idipsum recipit distinctionem. quod dicimus rogatum restituere: neduz portionem hereditatis: immo prelegatum. recipit distinctionem talem. si enim testator institueret te pro parte ⁊ tibi prelegaret. sed secus si institueret te in totum: quia ibi non esset prelegatum.vt.ff.de le.ij.l. miles.§. pro parte. Distinguitur aut legat testator portionem hereditatis: ⁊ tunc non tenetur restituere prelegatum.vt.ff.ad treb.l. marcellus.§. quidam. Aut testator rogat te portionem tuam ⁊ quicquid ad te peruenerit restituere: ⁊ tunc restituis portionem tuam ⁊ prelegatum: vt in princi. huius.l. Sed si testator primo rogaret te restituere ⁊ postea prelegat tibi aliquid: prelegatum non veniret in restitutionem: vt colligitur ⁊ no.ff.ad.l.fal.l. titia. Uel potest intelligi hec.l. ꝯm ꝙ dominus Azo scribit in glo. sua secundo modo ⁊ bene ⁊ clarius. Dicit ipse si volumus scire quando prelegata cadent in fideicom. vniuersale dꝫ ita subdistingui: quia aut primo rogat restituere. ⁊ postea prelegat: aut econtra. Primo prelegat: ⁊ postea rogat restituere. verbigratia. testator instituit te pro dimidia: ⁊ titium pro dimidia. ⁊ rogauit te vt titio restituas. ⁊ postea dixit tibi tali heredi meo talem rem lego. hoc casu testator primo rogat restituere ⁊ postea legat: prelegatum non cadit in fideicommissum vniuersale. Et est ratio. quia non videtur euꝫ rogasse de eo qd̄ nondum dederat. Et ad hoc est optimum ar. legis. que dicit. si vendidi tibi fundum ⁊c̄.vt.ff.de contrahē. emp. ⁊ vendi.l.in lege fundi venditi. ¶ Sed dic mihi istud prelegatuz cōputabit̄ in quartā trebel. Respondeo sic. sicut colligitur ⁊ probatur.ff.ad trebel.l.in quarta. Et si queras pro qua parte computes tibi in quartaꝫ. refert. nam aut detrahis quartam ex voluntate defuncti. vel non. Si detrahis quartam ex voluntate defuncti: tunc detrahis quartam partem hereditarij fundi quem habiturus esses iure hereditario. vnde sicut diuiditur omnis hereditas in.xij.vncias: ita quelibꝫ res hereditaria. igitur diuidit̄ res hereditaria i.xij. vncias vel partes: ⁊ detrahes quartam quarte quam habiturus esses iure hereditario. Si aūt detrahes quartam trebellianicam contra voluntatē defuncti: puta qꝛ aliquis instituit te ⁊ rogauit te restituere non deducta quarta: tunc nō computabis tibi in quartam totius hereditatis portionem fundi: vt probat̄.ff.ad.l.fal.l.titia. Si aūt econtra primo prelegat: postea rogat. verbigr̄a. testōr te ⁊ titium instituit. ⁊ quēlibet pro dimidia. ⁊ tibi talē reꝫ p̄legauit. hic refert. quia aut testōr te rogat tuam portionē hereditatis restituere: ⁊ tunc prelegatū nō venit in restitutionē.vt.ff.ad treb.l.marcellus in fi. ⁊.l.fi.§.quidam. ⁊.ff.de le.iij.l.si titius. Aut rogat te restituere quicquid ad te de hereditate sua peruenerit: ⁊ tunc venit prelegatum in restitutionem; vt probatur hic. ⁊.ff. ad treb.l.in fideicom.in fi.

Si creditoris

Si creditoris. In.l. ista ponit tal' casus. Creditor tuus cui debebas.c.p fideicom. tibi liberationē reliquit: valet ne fideicōmissum? Certe sic. ꝛ si heres liberauit te per acceptilationē: amplius a te petere non potuit. sed ꝛ si heres non liberauit te per acceptilationem: repelles eū exceptione doli mali descendētis ex volūtate defuncti. Tex. fuit subnixa.i.soleni. Tex. prestetur.sub.per acceptilationē. Tex.exceptione.sub.doli mali. Tex.ex voluntate.sub.defuncti. Unde no.si creditor reliquit liberationē debitori suo: potest agere debitor contra heredez creditoris actione ex testamento vt eum liberet. al's potest opponere exceptionē doli mali.vt.ff.de lib.lega.l.qđ mihi sempronius dz.ꝛ.l.siquis decedens.§.nunc de effectu.ꝛ.ff.de doli excep.l.apud celsum.§.preterea sciendum est.

Cum necessitatez. In.l. ista ponit talis casus. Testator dedit te tutorē filio suo impuberi in testamēto.ꝛ in testamēto suo reliquit tibi liberationē administrationis.i.ꝙ non teneris reddere rationē administrationis: nūquid volūtas defuncti seruanda erit? Respondetur ꝙ erit. Tex.tibi.sub.tutori. Tex. debere.i. nō debere irritari sed seruari. Unde no.si testator reliquit tibi tutori vel gestori liberationem: videt' remittere gesta culpa nō dolo.vt.ff.de admi.tu.l.quidam decedens in princip.ꝛ.ff.de libe.lega.l.aurelio.§.gaius.ꝛ.l.siquis rationes in princi. Et hoc est verum nisi testator ita diceret.do talem tutorem filio meo.ꝛ volo ꝙ non teneatur reddere rationē de gestis culpa nec de gestis dolo.ꝛ si propter gesta dolo damnaretur filio meo impuberi: illud in quo dānatus erit lego ab impubere filio meo ipsi tutori.vt probat' in prealleg.l.ff.de liber. lega. l.siquis rationes in fine.

Clari. In.l.ista dicitur. Si aliqs in primo codicillo reliquit mihi fideicom.ꝛ in posteriori mihi ademit: vel alij reliquit id qđ primo mihi legauerat: seruandus est posterior codicillus. Tex. esse firmiores. sub. ꝛ ita seruandas: qꝛ in vltimis voluntatibus vltima derogat priori.vt.ff.de leg.j.l.si mihi ꝛ tibi.§.in legatis. Nouissime scripture valent. ꝛ hoc est verū siue expressa siue tacita voluntas fuerit.vt.ṡ.de codicillis.l.cū ꝓponas.ꝛ.ff.de adimē.le.l.iij.in fi.ꝛ.l.ex pte. Et hoc iō qꝛ volūtas defuncti dz eē ambulatoria vsqꝫ ad extremūvite defuncti.vt.ṡ.de sa san.eccl.l.j.ꝛ probat'.ff.de adimē.leg.l.iiij.

Etiam. In.l.ista dicitur. Si ego instituo pupillū mihi heredem: a pupillo possum fideicō. relinquere ꝛ etiā a tutorib' ipsius pupilli. Tex.velut ab ipsis. sub.pupillis. Et poneris ita exēpluz.sicut a pupillo si succedit mihi: possum relinquere fideicom.vt instit.de codicillis.§.vl.ita si pupillus succedit mihi: possuz relinquere fideicom.a tutore eius ita dicendo. iubeo ꝙ tutor pupilli qui mihi succedit debeat prestare tantum tali. ꝛ iste tutor hoc casu dz prestare de illo hereditatis non de suo vt hic.ꝛ.ṡ.de rebus credi.ꝛ iureiur.l.cum etiaz. ꝛ.ff.de le.ij.l.peto.§.mater.

Si in personam. In.l.ista ponitur talis casus. Accessi ad imperatorē proponēs ei questionē talē. Domine imperator auus meus anteꝗ̄ essem natus instituit sibi patrez meum ꝛ patruū meuz heredes.ꝛ auus meus rogauit patruum meū vt si decederet sine liberis: patri meo restitueret totam partē suam hereditatis. postea decessit auus meus: pater meus ꝛ patruus meus hereditatem aui mei adierunt. tandē decessit patruus meus sine liberis: patre meo superstite ꝛ vxore sua herede instituta. tandez decessit pater meus: ꝛ me heredem sibi instituit necessario: illud fideicō. potero petere ab vxore patrui mei ꝛ ab eius herede? Respondet imperator dicēs.si patruus tuus decessit patre tuo superstite: cessit dies fideicō. ꝛ iō in te transmittit. vnde fideicom. poteris petere ab vxore patrui tui eiusqꝫ herede. sed si vxor eius nō succedit patruo tuo ſꝫ pater tuus ei succedit. si tu successisti patri tuo: ꝛ per consequens patruo tuo. si vxor possederat bona quōdam patrui tui: ab ea poteris vēdicare bona ꝛ heredi. quōdaz patrui tui. Tex.cessit.qꝛ decessit patruus tuus pre tuo sups̄tite vt.j.dicit al's nō trāsmitteret legatū: vt.j.de cadu.tol.l.vnica.§.sin aūt.licet qdam dixerunt cōtra. vt dicā.j.de his qui añ aperturā tab.l.vnica. Tex.si ei.i.patruo. Tex.successit.sub. vxor patrui tui ipsi patruo. Tex.tibi.mediante persona patris tui. Tex.querēduz. qꝛ expirauit ex quo successisti ei: vt.ṡ.e.l.si frater. Tex.tuus. sed ab ea.s.vxore patrui tui. Tex. vēdicāda est.qꝛ possidebat eam pro herede vel pro possessore. vñ tenet' petitione hereditatis: vt.ṡ.de pe.here.l.cogi.

Et in epistola. In.l.ista dr' qđ nō solum fideicōmissum potest relinqui in testamēto ꝛ in epistola breui facta corā.v.testibus ꝛ in codicillis: sed sine omni scriptura coraz.v.testibus ꝛ nutu coram.v. testibus. Tex. ꝛ in epistola.q.d.nedū in testamēto facto corā.vij.testibus. Tex. vel sine scriptura.q.d.in epistola in scriptis facta.ꝛ sine omni scriptura pōt relinqui corā.v.testibus. verbigratia. quidam volebat relinquere legata a succedētibus ab intestato: vocati fuerūt.v.testes. dixit testator.illi tantū dari in bonis meis volo: ꝛ isti tm̄.dixit qui ibi erat: de me qd erit? testator nihil dixit.iterū dixit ipse importunus: dicatis mihi. legatis vos mihi talē vineam vestrā que est iuxta meā.testator inclinauit caput.certe valet tale legatū.secus est in hēdis institutione: vt.ṡ.qui testa.facere pos.l.hac ꝯsultissima. ꝛ.ṡ.de tes.quēadmodum testa.or.l.iubemus.§.si vero. Et est rō. qꝛ heredum institutio sunt vniuersalia relicta: sed legata sunt singularia relicta: vt.ff.de le.iij.l.metu. Itē secus est in stipulatione: qꝛ illa tm̄ verbis contrahit': vt.ff.de ver.ob.l.j.

Si veritas. In.l.ista dicitur. Tu successisti titio ab intestato: ego in aliquo codicillo minus solēni facto coram duobus testibus peto a te fideicom.qđ dico mihi in codicillis relictū: nunquid teneris mihi illud fideicōmissum prestare? Certe non: nisi mihi soluisses sponte: vel nisi ex causa transactiōis promisisses mihi aliquid dare. Tex. deest.sub. codicillo: ex quo petebat' fideicō.qꝛ codicillus est factus coram duobus testibus: cum in eo adminus.v.requirant'.vt.ṡ. de codicillis.l.vl.in fin. Uel deest veritas: qꝛ codicillus est falsus. ¶ Or segnori no.hic duo no. Primum notabile est ꝙ multum dz quis loqui veritatez.ꝛ non dupliciter loqui.si dominus heres dicit codicillos falsos: qꝛ aliquis petebat ab eo fideicō.ex codicillo falso: non tenetur prestare vt hic. Sed si aliquis loquitur dupliciter: quia peto a te aliquid ex quodam codicillo: tu negas factum ꝛ es redargutus de mēdacio: non licet tibi dicere minus solēne: vt insti.de fideicō. here.§.vlti.ꝛ.j.e.l.questionem.ꝛ ibi dicam. Item no.ƀm notabile in.l. ista.si aliquis sciens soluit indebitum vel sciens indebitum promisit: tenetur soluere. ꝛ si soluit non repetit: vt.ṡ.e.l.ij.ꝛ.j.ad.l.fal.l.vlti. Et ad hoc etiam facit.ṡ.de testa. l.non dubium.§.j.

Instrumenta. In.l. ista not. ita casum. Testator emit aliqua predia i vita sua. ꝛ fuerūt cōscripta instrumēta de hoc. postea mihi p fideicom.illa predia reliquit. mortuo testatore heredes tradiderunt mihi illa predia postea peto originalia instrumenta: nunquid heredes tenentur mihi prestare? Certe non: sed debent mihi cauere. si illa instrumenta erūt mihi necessaria: ꝙ ea mihi prestabūt. Tex. instrumenta: scilicet originalia. Tex.non habent.sub.legatario vel fideicommissario. Tex.si habeāt. qꝛ si dolo malo desijssent habere: prestare debēt.vt.ṡ.de fide instru.l.cum quidam. Uñ no.ꝙ heres non tenet' p̄stare instrumēta originalia prediorum legatario siue fideicōmissario: sed exēplanda

tenetur ei tradere: vt colligitur. ff. de acti. emp. et ven. l. credi tor. et l. titius. et. s. de eden. l. procur. et ibi materia de ista dixi.

HEredum. Lex ista dicit. Testator nedum potest mihi pprias suas res legare vel per fideicõ. relinquere: immo res pprias heredũ suorũ. Tex. non ambigit. q. d. nedum potest testõr legare res proprias suas. imo res heredũ suorum. vt. s. e. l. ab eo. et insti. e. §. nõ solum. etiam si ignorat eẽ heredũ suorum. vt. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. §. pe. Sed res alienas quis non potest legare: nisi sciens faciat. vl' nisi sit talis persona cui tantũdẽ esset lagaturus etiam si scisset vt. s. de le. l. cum rẽ alienã. Et ita no. q res heredũ et testõris parificantur. sic et al's. ff. de ma. tes. l. si ita legaturus. §. j.

Ex repudiatione. In lege ista ponitur talis casus. Mihi filiofa. vl' emãcipato fuit fideicõ. relictũ. nõ repudiaui fideicõ. sz pr meus me inuito. nunqd mihi nocet? Rñ der q nõ. vñ potero petẽ fideicõ. nec obijcit mihi doli mali exceptio: nisi ego idẽ cui fideicõ. est relictum repudiaui: qz tũc bñ repellar exceptiõe doli mali. h. d. Tex. nihil tibi obesse põt. C Or segnori hẽtis hic q repudiatio legati relicti filio facta a pre nõ nocet filio. vt. s. de iure delib. l. renitẽte. et. ff. de re. iu. l. nõ dz. Sz ppria sua repudiatio bñ nocet filio: nisi esset minor: vt dixi. s. de repu. heredi. l. sicut.

FIdeicõmissum. In. l. ista dicit. Si testator in testõ reliquit mihi fideicõ. postea in codicillis penituit vel mihi ademit: nunqd eius hẽdes cõpellunt pstare mihi illud fideicõmissũ? Certe nõ. h. d. Tex. nõ cõpellunt. qz in vltimis volũtatib[9] posteriora derogãt prioribus vt. ff. de le. j. l. si mihi et tibi. §. i legatis. Et qz ambulatoria est voluntas defuncti et c. vt. ff. de adi. leg. l. iiij. et dixit. s. l. clari.

Ex fideicõmisso. In. l. ista dr si aliqs seruis suis non faciẽdo mentionẽ de libertate reliquit fideicõ. sub conditione. tale fideicõ. est inutile et ex tali fideicommisso. nõ possunt peti libertates. h. d. Tex. sine libertate. i. non facta mentione de libertate. Tex. non potest. quia ita dixit testõr. seruis meis si nauis venerit ex asia talem domum dari volo. tale legatum non est inutile. vt. s. de lega. l. seruis. et. j. de cadu. tol. l. vnica. §. itaqz. Et hoc est vez de iuris necessitate: aliqñ tñ ex iuris vrbanitate potest peti: vt. s. de ser. necessa. heredita. insti. l. quidam. §. illo. et ibi dixi.

Ex testamento. In. l. ista dr. Si relinquitur mihi fideicõ. in testõ minus solemni. illud fideicõ. non debetur mihi. nisi noĩatim esset repetitum a succedentibus ab intestato. h. d. Tex. qd iure nõ vz. vt quia forte est minus solemne. Tex. rogati pbentur. C Or segnori vos ponetis ibi exemplum in terminis. Testator coram. v. testibus fecit testm̃. et instituit sibi pximiorẽ heredem. et mihi fideicõ. reliquit. non possum petere illud fideicõ. ex testõ. qz non fuit testm̃. nec ex codicillo. qz intẽdebat testari nõ codicillari. vt. ff. de iure codi. l. j. nisi testõr dixisset. si non vz iure testi. valeat iure codicillorum. vt dixi. s. de codicil. l. vlti.

IAm accutissimi. Leges veteres alioz impatoz qui pcesserũt iusti. in supiorib[9] habuistis. amodo iste tres. ll. q sequũtur sunt noue. ll. iusti. Et istam. l. deberetis scire corde. si obliuioni nõ tradidistis. quia habuistis eã qñ d vbo ad vbũ. s. de insti. et substi. sub cõditione factis. l. generaliter. §. cuz aũt papinianũ. Et iõ nõ facimus hic finẽ. sz legemus istã. l. cũ sequẽti. Vñ ponetis ita casuz. Testator in testõ suo rogauit filios suos vt hẽditatez sibi restituerẽt. vel aliquã rẽ rogauit simpliciter. nũquid intelligit tacita conditio. vt si filius decederet sine liberis. q ipse restituat non al's? Ait papinianus q intelligitur ista tacita conditio. Et iusti. dicit q bene dicit papinianus. qz si decessit sine liberis restituet: al's non. Et hoc illa ratione. qz non est verisimile q alienas successiones istis proprijs velit preponere. Tex. reliquerit. vt. s. de insti. et substi. sub condi. factis. l. generaliter. §. cum autem papinianum. Tex. anteponere. C Or segnori ex. l. ista colligetis duo no. Et colligetis statim illud vulgare verbum. lupus mordet carnes extraneas: sed suas non mordet sed lambit. Et hoc colligit hic. qz si instituo filium meũ heredem: vel pnepotẽ vel proneptem vel neptem vel nepotem: et rogo eum restituere istã hereditatem alicui post mortem suam: videtur inesse tacita conditio si decesserit sine liberis. qz si decesserit sine liberis tenetur restituere: al's non. Et est ratio. quia verisimile est q diligam plus nepotes q̃ extraneos. Et ad hoc est arg. s. de ser. et aqua. l. preses. C Item no. q ista presumptio non habet locum in extraneo. verbigratia: instituo aliquem extraneum: et rogo eum restituere tali. videtur inesse tacita conditio si decesserit sine liberis q teneatur restituere. nõ al's? Certe non. C Sed cur aliud in filio q̃ in extraneo? Certe ratio est in prõptu. quia si instituo filium: presumptio est q nepotem preferaz extraneo. ita in extraneo instituto est presumptio q preferam fideicommissarium vt hic. et ar. ff. de hereditа. insti. l. lucius.

QUidam. Lex ista sicut et superior est noua. l. iusti. Et ponit talem casum. Quidaz multum diligebat filium suum per antifrasim. dixit filio suo volo te emancipare. dixit filius. postq̃ vobis placet: bene placet mihi: et emancipauit eũ. eo emancipato condidit testamentum. et instituit extraneos sibi heredes. et eum preteryt: et onerauit euz fideicom. nunc queritur vtrum iste filius qui neqz fuit institutus neqz exheredatus: teneatur tale fideicom. prestare: Et d hoc valde apud veteres extitit dubitatum. Tamen iusti. respondet q iste filius non tenetur prestare tale fideicõ. omni antiqua dubitatione sublata. qz cum non fuerit in aliquo honoratus: non potuit in aliquo onerari. que oĩa habent locum in filiabus et nepotibus: et in alijs similibus personis que necesse habent institui vel exheredari. Tex. a sacris paternis. i. a patria potestate. que sacra debet videri filio. vt. ff. de obsequijs. l. honori. Tex. neqz exheredatum fecit. sub. sed preteryt. Tex. prestare. sub. non. qz qui non est in aliquo honoratus: non dz in aliquo onerari: vt. s. eo. l. ab eo. Et ad hoc accedit. s. de le. l. antepe. Tex. locum habere censemus. puta in filiabus nepotibus et similibus psonis. C Sed segnori hic signatur quoddam contrarium qd videtur prima facie contra. Ego dico q non est contra. nam hic dicitur si relinquitur fideicõ. a filio emancipato pterito q filius non tenetur prestare fideicõ. Sed pbo contra. per. l. que dicit et c. vt s. de bo. pos. contra tab. quaz ptor li. pollicet. et. ff. de le. pre. contra tab. pe. bo. pos. l. j. et. ij. et per totum. C Segnori breuis est rñsio. emancipatus pteritus non tenetur pstare fideicõ. a se relictum: etiaz si petyt et habebat bona patris per cõtra ta. vt hic. et. ff. de le. iij. l. ij. Sed emancipatus pteritus tenetur prestare legata siue fideicõ. relicta a scriptis heredibus certis personis: vt in. ll. contrarijs.

QUestionem. Sicut due precedẽtes. ll. sunt noue. ll. iusti. imperatoris: ita hec. Et ista. l. bona. l. est si bene intelligat. Et continet hec. l. in se tres casus siue tria dicta. In primo dicto ponit quedã questio que de facto emersit. Et est prima qd talis et aduertatis casuz. Paterfa. vl' extraneus ab hẽde suo vel a legatario reliquit legatũ mihi reliquit dico vel sine scriptura: vel sine testib[9]: vel codicillis reliqt mihi in pñtia duoz testiũ. vel in testõ reliquit mihi in pñtia. v. testiũ mortuo testatore accedo ad eum a quo mihi legatum est et dico ei. testõr reliquit mihi tale legatum: solue mihi. dixit ille. vade vias tuas quia nunq̃ vidi te. dico ego. relictum fuit a testatore. dicit ipse. tu mentiris. his ita auditis cogitaui ego q de mendacio eũ reprehenderẽ redargui

cum

eum de mendacio: vel forte per confessioneʒ suam: vel forte duobus vel tribus testibus. eo redarguto de mēdacio dico ego: exquo constat ꝙ fideicom. fuit mihi relictuʒ: solue mihi ipse dicit: bñ confiteor tibi ꝙ fuit relictum tibi fideicom. sed ego dico ꝙ fuit relictuʒ tibi fideicom. in minus solemni voluntate. ⁊ ita vult se transferre ad iuris subtilitatē. dico ego: defero tibi iusiur. ⁊ primo iuro non calūnie causa hꝫ petere. dicit iste: nolo iurare. ad quid tenetur iste? Respondet imperator. in penam mendacij sui est ꝙ teneatur iurare vl' soluere: nec conqueratur ipse exquo non vult iurare. si cogatur soluere: sibi imputet cum facio eum quasi iudicem in re sua vt iuret vel soluat. Et hoc est. ¶ Primum dictuʒ huius. l. ⁊ loquitur cum petitur relictum in minus solemni voluntate. ¶ Secunduʒ dictuʒ est tale. Ponamus testator fecit solemne testamentuʒ ⁊ reliquit mihi legatuʒ. peto ab eo a quo mihi relictum est. volo probare per duos testes hoc legatū mihi esse relictum: ero audiendus? Certe non. quia exquo recurritur ad iuris solēnitatem: non debeo probare voluntatem defuncti per duos testes: sed debeo probare per. vij. testes. ⁊ hoc est secunduʒ dictuʒ huius. l. ¶ Tertiuʒ ⁊ vltimum dictum huius. l. redit ad primum. Diceret aliquis vestruʒ: quare heres relictum minus solēniter tenetur soluere si non vult iurare? Respon. imperator. ratio est in promptu. cuʒ eniʒ cura totius hereditatis est ei cōmissa: non est recurrendum ad extraneam fideʒ. vnde si non vult iurare: tenetur soluere. q2 non al's respicimus. ll. nostras que dicunt. si heres non vult seruare voluntateʒ defuncti: lucruʒ relicte hereditatis dʒ perdere. ⁊ ita si hic non vult iurare: tenetur soluere. hoc dicit ista. l. vsqꝫ ad finem. Tex. sine scripiura. quia non fuit facta scriptura. Tex. ⁊ presentia testiuʒ. q2 non fuerunt ibi testes. vel ibi non fuit solemnis numerus testium vt indicant sequentia. Tex. elegerit heredis iuramentum. sub. postqꝫ heres negauit esse relictum. Tex. vel fideicōmissarij. q2 potest relinqui ab herede vel ab alio. vt. s. eod. l. ab eo. Tex. prestito. sub. ab eo qui petit fideicom. ꝙ non calumnie causa defert. Tex. vel sacramentuʒ subire. sub. ꝙ non fuerit relictuʒ: vel minus solemniter. Tex. expetat. i. petat. Tex. fideicommissi. sub. minus solemniter relicti. Tex. ⁊ eum: scilʒ noleuteʒ iurare. Tex. cum ipse. sub. a quo relictum est fideicom. Tex. sibi. quasi iudex ⁊ testis. Nam vere iudex ⁊ vere testis non potest quis esse in propria sua causa. vt. s. ne quis in sua causa iudi. vel ius sibi dicat. l. vnica. ⁊. s. de testibus. l. omnibus. Sed quasi iudex ⁊ testis bñ potest quis eē in sua causa vt hic. Tex. sed siue sint. v. testes. sub. cū relinquitur in testamento requiruntur. vij. testes. vt. s. de testa. l. hac consultissima. Vel minores: puta duo: siue sit relictuʒ in testamento siue in codicillis. Tex. in oēs. sub. quibus relictū est: siue a patre siue ab extraneo. Tex. procedat. hucusqꝫ durat primuʒ dictum. ⁊ loquitur vt dixi: cum petitur fideicom. ex minus solemni voluntate. Incipit secunduʒ dictum. Tex. cuʒ enim ⁊c. ⁊ loquitur cum petitur relictuʒ ex solēni voluntate. Tex. ostēditur. hec littera legitur dupliciter. Vno modo ꝫm Jo. ostēditur. i. cum ostendere quis voluerit: siue relinquitur in testamento nuncupatiuo siue in testamento condito in scriptis. Vel legitur secundo modo ꝫm Azo. ostenditur. idest cum quid relinquitur in testamento nuncupatiuo: non in testamento condito in scriptis. Ad quid valeat hoc. j. videbitis. Tex. vt per ampliores homines: idest per ampliorē numeruʒ testium. Tex. cū autem. Hic incipit tertium ⁊ vltimum dictuʒ huius. l. ⁊ redit ad primuʒ dictuʒ huius. l. ⁊ assignat rationem primi dicti. Tex. cōmissa est. vt insti. de leg. §. ante. Tex. minime paruerunt. idest obtemperauerunt.

¶ Or segnori circa. l. istaʒ est aliquātulum insistendum. Et aliqua sunt hic scripta ꝫm Joā. ⁊ Azo. ⁊ satis obscure. Nā vos habetis hic. si testator sine scriptura vel sine testibus vl' presentibus testibus paucis puta coram. v. testibus in testamento: vel coram duobus testibus in codicillis. ⁊ sic in minus solēni voluntate reliquit mihi fideicom. siue ab herede siue a legatario. si defero sacramentuʒ heredi: ꝙ ipse iuret: si fideicom. fuit mihi relictum: debeo primo iurare de calumnia: scilicet ꝙ non defero animo calūniandi: quo prestito heres dʒ vel iurare vel soluere. hoc dicit ista prima pars.

Sed videt̄ ꝯtra. q2 leges clamant ꝙ relicta in minus solēni voluntate non debentur. vnde hic quomodo tenetur iurare vel soluere. vnde contradicit. s. e. l. si veritas. ⁊. l. ex testamento. ⁊. ff. de le. iij. l. j. §. j. ¶ Ad solutionem istorum contrarioꝝ dixerunt quidam. qd ille. ll. dicunt hec corrigit. quia non est nouum ⁊c. vt. ff. de lega. ⁊ consti. l. non est nouum. Sed hec solutio non placet: q2 legum correctio est vitanda inqꝫtum vitari potest: vt. j. de ap. l. precipimus in fi. Et quia hec. l. non dicit aliqua verba per que vellet imutare ius antiquū. vnde qd non mutatur: quare stare prohibetur: vt. s. de testa. l. sancimus. Alij voluerunt dicere. si heres dicit simpliciter fideicom. non est relictum: obtinet hec. l. si dicit minus solēniter esse relictum: obtinent. ll. contrarie. Sed hec solutio similiter non est bona: q2 non licet heredi ad iuris solemnitatem recurrere: vt insti. de fideicom. hered. in fi. Alij voluerunt distinguere: quia aut heres dicit. non cognosco te ⁊ tibi nō est legatuʒ. ⁊ tunc obtinent. ll. contrarie. aut heres dicit. fuit relictum in minus solemni voluntate: ⁊ sic non debetur. ⁊ tūc obtinet hec. l. Similiter nec hec videtur bona solutio: quia sic esset melior conditio heredis negantis. ⁊ non licet alicui mentiri: vt. ff. de tributo. l. illud. §. penulti. Sed vos dicatis. q2 aut dominus heres ab initio fatetur veritatem: puta dicit fideicōmissarius heredi. fideicom. fuit mihi relictum: solue mihi. dicit heres verum est. sed debes scire ꝙ reliquit non solemniter: q2 non fuit facta inde scriptura vel non fuerunt ibi testes. vel si fuerunt: non fuit ibi legittimus numerus testium. hic non tenetur heres soluere vt in. l. contra. Si auteʒ ab initio mentit̄ dominus heres. dicit ille fideicōmissarius. solue mihi fideicom. dicit heres: non placeat deo ꝙ aliquid dimitteret tibi testator. conuictus est heres de mendacio. si eo conuicto vult heres confugere ad iuris solēnitatem dicendo ꝙ fuit relictum in minus solēni voluntate: non licet sibi in penaʒ mendacij sui vt hic. sic ⁊ al's punitur quis propter mendacium suum: vt. s. ad. l. aquil. l. contra negantem. ⁊ colligitur. ff. de rei ven. l. penul. ⁊. s. de non nu. pecu. auc. qui contra ꝓpriam. vnde hoc casu vel tenetur iurare vel soluere. ¶ Sed hic insto sic. si fuit relictum fideicom. sine scriptura ⁊ sine testibus: quomodo potest heres argui de mendacio? Respondeo dupliciter. Vno modo ista. l. ponit plura exempla: q2 ponit quando fideicom. fuit relictum sine scriptura vel coram paucis testibus. ⁊ tūc quando redarguitur de mendacio: refertur ad hūc casum. s. quando reliquit coram paucis testibus. Vel potest esse qd non fuit facta scriptura vel non erant testes in presentia: sed erant vltra parietem qui audierunt testatorem dicentem ꝙ tantum relinquebat ei. Vel possum dicere ꝙ sua confessione redarguitur de mendacio. Et licet al's non puniatur quis propter suā confessionem: vt. ff. de iureiur. l. eum qui in prin. tamen hic quis punit̄ ꝓpter suam cōfessionē fauore vltime volūtatis. Et ista rñsio probat̄ insti. de fideicō. here. in fi. ⁊ hic est cōmunis intellectus huius. l. Bñ tamē potestis dicere secūdo modo vt dicere ꝯsueui. vbi ab initio fatet̄ heres: habēt locuʒ. ll. contrarie. vbi simpliciter fuit mētitus: q2 dicit non fuit relictuʒ: non requiro ꝙ redarguatur de mēdacio: q2 dicit ꝙ sine scriptura vel sine testibus. vnde quomodo pōt probari ⁊ redargui de mēdacio heres. Preterea inuenio. l. que dicit ꝙ qs non punit̄ propter suam confessionē: vt in preal. l. ff. de iureiur. l. eū qui in prin. vnde si confessus fuit non dʒ sibi preiudicare. Sʒ dico ꝙ fideicōmissarius petit fideicom. dicit heres non fuit relictū. vnde si petitor iurat de calūnia: dʒ iurare hēs non eē relictum vel dʒ soluere. exquo non vult iurare. mala presumptio est pro eo. Nec dicit tex. huius. l. ꝙ heres dʒ redargui de mēdacio. ⁊ hoc declarat tertium dictum ⁊ primuʒ si bñ inspiciatur littera. Sʒ quid erit. heres fatetur veritatē: sed in minus solēni voluntate: non tenetur soluere. sed vbi simpliciter heres negat eē relictuʒ dicit fideicommissarius. tu iurabis: vel solues. dicit heres: non iurabo. dicit iudex: iura vel solue. dicit iste heres: non iurabo: quia non fui presens huic relicto. ⁊ non debetis me cogere subire anceps piuriuʒ. vt. ff. de in litē iurando. l. videamus. nunquid propter hoc poterit se excusare heres? Certe non sed dñs iudex poterit inu[e]n[i]re taleʒ viam. tu iurabis si fuisti

presens vel si non fuisti: si audiuisti relictum esse ei: vt insti. de fideicō. here. in fi. vel poterit inuenire aliam talem viam. tu iurabis si fuisti pn̄s vel si non fuisti: si audiuisti relictum esse ei: ⁊ ita complectit̄ omnes casus. ¶ Explicita est pma ps huius. l. nunc venio ad scđam partem huius. l. quā volo explicare occasione cuiusdam glose dn̄i Azo. prolixe ⁊ obscure hic scripte. Uos habetis in secundo dicto huius. l. si peto relictum ⁊ in solemni voluntate: debeo probare per solēnem numerum testium. ¶ Sed qd erit. ponamus testator vocauit tabellionem: ⁊. vij. testes. ⁊ dixit tabellioni. scribe ꝙ talem instituo heredem: ⁊ tali tm̄ relinquo. ego peto legatū relictum in testō nuncupatiuo facto coram. vij. testibus. qd facio. porto testamentum coram iudice: est ne sufficiens ista probatio? Rn̄. Jo. ꝙ sic. dicendo siue reliquit mihi in testamento nuncupatiuo vel in testamento in scriptis condito: possum probare per testes vel per scripturas: vt. s̄. de testa. l. hac consultissima. §. siquis. ⁊. l. vl. Et qꝛ in exercendis litibus parem vim obtinent testes ⁊ instrumenta: vt. s̄. de fide instru. l. in exercendis litibus. vnde sicut si probo per testes ita per scripturam. Item pro ista opinione facit. quia tale testamentum nuncupatiuum est publicum instrumentum cui statur donec non probatur contrarium. vt. s̄. de fide instru. l. cum precibus. ⁊. j. de dona. l. in dona. Et ideo dixit dominus Jo. sic. si relinquitur mihi legatum in testamento scripto vl̄ nuncupatiuo: habeo electionem vel volo probare relictum per testes. s. p testm̄ nuncupatiuū. vel per scripturam. s. per testamentum factum in scriptis. Sed domino Azo. visum est contrarium: ⁊ contrariū est dicendum. Nam dixit mihi dominus Azo aut relinquitur mihi in testō condito in scriptis: aut in testamento nuncupatiuo. In primo casu habeo electionem: vel volo probare per testes. vel per ipsam scripturam solemniter apertam ⁊ publicatā. vt. s̄. de testa. l. hac consultissima. §. siquis. ⁊. l. vl. ⁊. l. statim. ⁊. s̄. qui testa. fa. pos. l. vlti. Sed si relinquitur mihi in testō nūcupatiuo. ibi si ondam testm̄ nuncupatiuum: succumbam. sed si probo per solemnem numerū testium: vincam. Pro ista opi. facit. Tex. huius secundi dicti. Cum enim ⁊c̄. Item pro ista opi. facit testm̄ nuncupatiuū obtinet vicem duorum testium: vt. s̄. de fide instru. l. in exercendis. ⁊ per duos testes non pōt pbari relictum: ergo nec per scripturam nuncupatiuam. Itē si per testm̄ nuncupatiuum probaret. iam daretur materia falsum fabricandi. qꝛ veniret quilibet ⁊ faceret testm̄: etiā si nō esset publica persona. qđ nō dꝫ esse: vt in auc̄. de fide instru. in princi. ⁊. ff. quēadmodum testa. ape. l. ij. §. testm̄. Item si scriptura nuncupatiua probaret: ⁊ nō requireremus dispositionem testium. cur diceret lex ꝙ requirit̄ dispositio testiū? vt. s̄. de testa. l. vlti. Item sicut in testamento condito in scriptis qn̄ est publicatum. si eligo probare per testes: debeo probare per. vij. testes. ita in testō nuncupatiuo. ¶ Or segnori hec opi. est vera de iure. quia testm̄ nuncupatiuū non probat. ⁊ hic est casus ꝙ plus statur viue voci ꝙ̄ mortue: vt in auc̄. de fide instru. §. si instrumenta. Alij voluerunt dicere. quia aut est questio de solemnitate. ⁊ tunc probat per duos testes. aut est questio de voluntate. ⁊ tunc probat per vij. testes. Et ad hoc est ar. s̄. đ fide instru. l. comparationes. Sed certe hec non est bona solutio. qꝛ non pōt esse questio de solemnitate. quin sit de voluntate. ⁊ econtra. vt. s̄. de bm tab. l. vlti. plene dixi. Ad istam lr̄am si vultis tenere opinionē dn̄i Azo. respondebitis ⁊ exponetis vt exposui summarie in lr̄a. ¶ Or segnori ad vnum qđ hic dicit̄ in fi. huius. l. opponit̄. nam dicit si heres non obtempat voluntati defuncti: pdit lucrum totius hereditatis. Sed. l. videt̄ contradicere. s̄. de inoffi. testa. l. siquis suo in prin. Et ad solutionem huius contrarij infinite sunt solutiones hic scripte: ⁊ fere nihil valent. Uno modo. qđ ibidem dicit̄: hic corrigit̄. Uel potest dici alio modo. nam hic loquimur cum relinquit̄ ab extraneo: ibi cum relinquit̄ a patre. sed hec solutio non valet: vt pꝫ in princi. huius. l. quia. s̄. in princi. huius. l. dixit. siue sit pater ⁊c̄. Alij volunt dicere. pdit̄ lucrū: cū condēnatus est a iudice cui non obtēperauit: ibi post sn̄iam obtemperauit. sed hec solutio non vꝫ: qꝛ ibi simpliciter fuit cōdēnatus. Un̄ vos dicetis: ꝙ pena huius. l. est gn̄alis: illa specialis. vnde trahitur gn̄alis ad spālem. vt ar. ff. de verb obli. l. doli. Ista est pena generalis. si heres non obtemperat defuncto: perdit lucrum hereditatis vt hic. Est pena spālis. vt in. l. contra. verbigratia. testator hēbat duos filios. vni ita reliquit. relinquo qđ non possum auferre. s. quartam. totum aliud alij relinquo. venit iste ad fratrem ⁊ dixit ei. sum frater tuus noie non re: qꝛ pater noster reliquit mihi quartam: solue mihi. dixit iste. mi frater non dabo tibi aliquid iste cepit agere contra istum. iste alter frater vt obuiaret eius malicijs viribus iuris condēnatur: vt ibi dr̄. Uel potest dici. vbi heres non obtemperat defuncto in aliquo pdit lucrum totius hereditatis. vbi in aliquo obtemperat defuncto: patitur penam illius. l. ¶ Or segnori vos habetis hic vnam auc̄. que incipit. Hoc amplius ⁊c̄.

Hoc amplius. A. Ista auct. corrigit. l. C. in fi. qꝛ. l. C. dicebat indistincte heredē non obtempantē defuncto lucrum totius hēditatis ⁊c̄. hic aūt determinat. Uel potest dici ꝙ hec auc̄. nō corrigit. l. C. sꝫ ampliat. Naꝫ in. l. C. dicebat̄ si heres non obtempat voluntati defuncti: lucrū hēditatis pdit. Hec auc̄. dicit si heres nō implet iudicium defuncti: si est monitus a iudice ⁊ infra annū non impleuit: quartā debitā iure nature nō pdit: sꝫ pdit totum aliud lucrū hereditatis ⁊ trāsibit cū suo onere ad aliaꝫ personam: dūtamē prestet ista psona cautionem de volūtate defuncti adimplenda. Et que sunt persone in quas trāseat? certe primo loco applicat̄ substituto. scđo loco coheredib⁹ coniunctis. tertio fideicōmissario vniuersali vel fideicōmissario singulari maioris rei. si non sunt iste ⁊ sunt plures legatarij equales: applicat̄ oibus si volunt. ⁊ secūda applicatio fit bm ordinem scripture: vt qui primo noiatus est: vocatur. si illi non sunt vocant̄ serui si illi nolunt: vocant̄ extranei. si nolūt extranei: vocat̄ fiscus. filij exheredati maledicti a deo ⁊ ab hominibus huius mundi non vocant̄. Tex. non representatum. hic est duplex lr̄a est lr̄a sine negatiua. ⁊ hec est bona. q. d. si heres nō implet volūtatē defuncti legittimā monitus a iudice: penam patit̄ huius. l. quia si testator iuberet rem turpē fieri ⁊ heres nō obtempat: nō patit̄ penā huius. l. vt. ff. de le. j. l. seruo. Si aūt habetis. lege non representatum. dicetis. aliqua volūtas representat̄ a. l. ⁊ in ea nō loquitur auc̄. nr̄a. si testator ita dicit. instituo mihi talem heredem: ⁊ rogo eum vt talem seruum manumittat. si ipse est in mora manumittēdi: representet̄ eius iudiciū. s. quia seruus erit liber vt colligit̄. ff. de fideicō. liber. l. cum eo. §. subuētū. ⁊. s̄. si manci. ita fuerit alie. vt ma. l. vlti. Sed. vbi. l. nō representat iudicium defuncti hꝫ locuꝫ hec auc̄. vt si heres admonitus a iudice non obtempat: patit̄ penam huius auc̄. Tex. preter debitum nāle. i. preter quartam debitam iur̄ nature. Et custodiatis vos hic: qꝛ si filius instituit̄: ⁊ iubetur aliqd facere a testatore ⁊ admonitus a iudice nō fecit: non perdit quartam debitam iure nature: qꝛ hꝫ eam vt es alienū: vt. ff. de inoffi. testa. l. pap. §. siquis. sic dicimus. j. ad. l. fal. auc̄. sed cuꝫ testator. Tex. super hoc. i. de adimplenda voluntate defuncti: vt in corpore auc̄. vn̄ hec sumitur. §. siquis vero non implens. Tex. vel libertate testō datis. i. seruis: quibus in testō relicta est libertas. Tex. nominatus. i. bm ordinem scripture. Et sic. no. ordo scripture seruandus est: vt colligitur. ff. de vsufruc. l. quotiens. Tex. respectis. qꝛ si aliqui sunt exheredati. ⁊ ipsi dicunt. detis nobis. qꝛ volumus adimplere volūtatem defuncti: non dꝫ eis dari. qꝛ esset ꝯtra voluntatē defuncti. qꝛ eos exheredauit ⁊ voluntas defuncti pro. l. seruanda est. vt in auc̄. de nup. §. disponat. Tex. postremo. i. vltimo. Tex. ōfertur extraneo. ⁊ hic est casus in quo extraneus prefertur fisco. regulariter contra. vt. ff. de iure fis. l. j. §. an bona. Tex. vel fisco. Et hec auc̄. est in corpore auc̄. de here. ⁊ fal. §. siquis autem non implens.

¶ Communia de legatis.

¶ Segnori multa erant oli discordie inter legata ⁊ fideicōmissa: vt dixi vobis in ipa rub. s̄. de fideicō. Ille discordie sunt

sunt sublate per iusti. qui fecit omnes. ll. istius ti. Et ideo di- cit rubrica. Cõmunia de legatis ꝛ fideicom. i. cõem factã de legatis ꝛ fideicom. ꝛ de in rem missione tollenda. Nã olim non cõpetebat legatario in rẽ actio: nisi mitteret in posses- sionẽ rei legate. vnde si testator legabat tibi vẽdicationẽ ali cuius rei: non trãsibat olim legatũ nisi mittereris in poss. il- lius rei. Sed hodie secus: qꝛ dñium rei legate transit ab adi a hereditate. vt. ff. de furtis. l. a titio. ꝛ. j. e. ti. l. j.

Cum hi. Ista. l. est noua. l. iusti. impe ratoris. ꝛ dic quattuor. Sꝫ ad hoc vt intelligatis casuꝫ: istud pmittẽ, duꝫ est. Oli ante tẽpora iusti. quattuor erãt spẽs legatorum. Erat eniꝫ vnũ legatuꝫ per rei vendicationem. aliud per damnationeꝫ. aliud per sinẽdi modum. aliud per preceptionẽ. Legatũ qđ relinquebat per rei vendicationeꝫ erat tale. nam dicebat ita testator. tibi lego vendicationem talis rei. pro isto legato nõ dabatur personalis actio ex testamento nec rei vendicatio: nisi primo legatarius mitteret in posses. rei legate. Erat le- gatuꝫ per dãnationẽ quando testator ita dicebat. damno he redem meuꝫ vt det tibi. x. ꝛ istud legatuꝫ inducebat persona lem actionẽ ex testamẽto. Erat etiam legatum per sinẽdi mo dum: quia dicebat ei testator. instituo te heredem. tali amico meo cui accõmodaui librum meũ sinas esse apud eũ. ꝛ istud legatuꝫ pariebat legatario exceptionem si heres peteret ab eo. Erat ꝛ quarta spẽs legati per preceptionem. nam dice- cebat testator. titium ꝛ seium instituo mihi heredes: volo ꝙ titius percipiat talem rem. ꝛ istud legatum pariebat perso- nalem actionem ex testamento vt hec omnia probant. instit. de legatis. §. sed olim. Hodie omnia ista recesserunt ab au- la: qꝛ tantum est vna species legati. ꝛ vocatur legatum vel fideicommissuꝫ. ꝛ ideo facta est hec. l. His ergo pro euiden tia huius. l. ꝛ totius ti. ita premissis. lex ista dicit quattuor.

¶ Primum dictum est tale. Dicit iusti. ꝙ pro legatis ꝛ fi- deicom. competunt tres actiones: personalis actio ex testa mento ꝛ rei vendicatio ꝛ hypothecaria. Hodie enim nõ est locus legato per vendicationem vel per sinẽdi modum vel damnationem vel per preceptionem. sed hodie est vna spe- cies legati. vnde quocũqꝫ modo de predictis legatur: com petunt tres actiones: scilꝫ actio personalis ex testamento ꝛ rei ven. ꝛ hypoth. ¶ Secundo assignat duas rationes hu- ius primi dicti. ꝛ dicit. testator legat aliquaꝫ rem alicui: cur non debꝫ habere actionem legatarius pro alijs rebus non legatis pro re sibi legato soluenda? Non videtur esse ratio. nam testator potest ita dicere. volo ꝙ omnia bona mea sint sibi obligata: qꝛ. x. sibi debeo. Preterea si lex inducit taci- tam hypothecam: vt in dote ꝛ in tutelis. similiter si testator legat aliquaꝫ rem: cetera alia bona sunt obligata tacite. Est secunda ratio cuꝫ testator reliquit fideicom. declarat ꝙ vult legatarium reꝫ illam habere. ꝛ ideo cetera bona sunt obliga ta. ¶ Tertium dictum est. sicut si legatur vel relinquitur ab herede: dantur tres actiones: ita si a legatario vel ab alio. ¶ Quartum ꝛ vltimum est. qđ dictum est vobis ꝙ legata- rius ꝛ fideicommissarius habeat bona tacite hypothecata: verum est bona defuncti: non heredis vel illius a quo fuit legatum relictum. Tex. personalem actionem habere. sub. ex testamento. Tex. plerũqꝫ noscuntur. plerũqꝫ dicit tribus de causis. Nam vbi legatum relinquitur in testamento so- lemni: datur actio ex testamento: non al's. vt. s. ti. j. l. si veri- tas. Item ideo dicit plerũqꝫ. quia vbi legatur capaci: datur actio ex testamento: al's non. vt. s. de heredi. institu. l. j. Iteꝫ ideo dicit plerũqꝫ: quia olim in legato relicto per sinẽdi mo dum competebat exceptio: vt insti. de lega. §. nos itaqꝫ.

¶ Or sequitur in littera. Tex. quis. accipiatis qđ est. j. ad- mittit prono animo subtilitateꝫ. Tex. vel vendicationis ꝛc. ꝛ erat. legatum vendicationis ꝛ per sinendi modum: vt dixi ad euidentiam huius. l. Tex. quã. scilꝫ subtilitatem. Tex. ꝛ insuper vtilem: idest efficacem. Tex. seruianam: idest hypo- thecariam: vt insti. de act. §. item seruiana. Tex. prestare. hu cusqꝫ durat primum dictum huius. l. Et no. hic. quia posse- tis capi. pro omnibus legatis competunt tres actiones. qđ intelligo verum esse cum legatur certa species vel certum corpus. vt si testator legat mihi librum suum: cõpetunt mihi tres actiones. sed licꝫ habeam istas tres actiones: tamẽ de- beo alteram eligere. ꝛ electa vna tollitur alia. vt. ff. de le. ij. l. cum filius. §. varijs. Sed licet pro legatis competant tres actiones: tamẽ est aliquãdo inuenire ꝙ cõpetunt due actio nes tantuꝫ. vt si legas mihi hominẽ in genere: habeo actio- nem ex testamẽto ꝛ hypothecariã: rei venditionẽ non: qꝛ ge nera non vendicant vt potes aperte videre. ff. de rei ven. l. siquis rem. ¶ Sed instat hic. hoc non est mirũ si legat mihi res ꝛ transit statim dominiũ rei legate in me: qꝛ bñ video ꝙ habeo actionem ex testamento ꝛ rei vendicationẽ. sed hypo thecariaꝫ quomodo habeo: cum nemo rem suaꝫ habeat ob- ligatam? vt. ff. de regulis iur. l. neqꝫ pignus. Respondeo spe ciale est vt hic. ꝛ. j. ad tre. auc. ꝯtra rogatus. Uel potest dici. qđ de hypothecaria dicitur: nõ datur pro re legata sed pro alijs rebus defuncti que sunt mihi obligate pro re legata: vt indicat littera sequẽs. Tex. cum enim. Incipit secundũ di- ctum. ꝛ dedit duas rationes huius primi dicti. Tex. quibus voluerit dare. Hec littera põt intelligi dupliciter. qꝛ ita di- cit testator. debeo tali tantũ: volo qđ omnia bona mea sint ei obligata. qꝛ expedit eis potius pignori incũbere ꝙ̃ in perso nam agere. Uel exemplificabitis tali modo vt vidi iam fieri nam dicit testator. instituo mihi talem heredẽ. vxori mee re- linquo annuatim. xx. ꝛ volo ꝙ omnia bona mea sint ei obli- gata pro isto annuo legato. Tex. induxerunt. vt in bonis ma riti: vt. j. qui pot. in pig. ha. l. assiduis. Item in bonis tutoris. vt. s. de admini. tu. l. pro officio. Tex. si enim. assignauit vnaꝫ rationeꝫ: modo assignat aliam. Tex. circa res testatoris. sub. al's non legatas. Tex. deputata. vt relicta ecclesijs. imo ali- qua est prerogatiua in relictis ecclesijs. qꝛ si heres inficiat: tenet in duplum: vt insti. de obli. que ex contractu nas. in fin. Tex. ꝛ hꝫ disponamus. Incipit tertiũ dictum huius. l. Tex. cuidam relinquat. qꝛ potest omnis qui onerat: vt. s. de fidei. com. l. ab eo. cum suis similibus. Tex. nõ aliter valeat. sub. hypothecaria si proponat. Tex. nisi aliqđ lucri afferat. sub. pecuniarij. Tex. cõsecutus est. vnde qđ dicit hic respicit de- terminationẽ. hic dicit ꝙ pro legato cõpetunt tres actiones verum est pro legatis singularibus. secus in legatis vniuer- salibus. vt si aliquis rogat te vt restituas mihi tertiaꝫ parteꝫ hereditatis non datur rei vendicatio: vt. ff. ad tre. l. restituta. ꝛ. l. facta in prin. ¶ Item no. sicut legatum relinquit ab he- rede: ita a legatario ex quo lucrum habet. Et ex isto loco vo- luit colligere dominus Bul. vnum mirabile. sicut si instituo te heredem ꝛ lego vltra dodrantẽ: de singulis legatis pote- ris defalcare: vt. ff. ad. l. fal. l. penales. §. vlti. Iteꝫ legatarius primus a quo ꝯm legatum relictum est: poterit defalcare. ꝛ pro isto suo errore inducebat litteram istam que dicit. a pri- mo legatario põt legare si aliquid lucri afferat. ꝛ non affert aliquid lucri nisi falcidiaꝫ detrahat. ꝛ pro se inducebat. l. ff. ad. l. fal. penales. §. vlti. ¶ Or segnori aduertatis hꝫ ꝙ lega- tarius singularis quartam non detrahit: vt. ff. ad. l. fal. l. lex falcidia si inter. §. nunꝙ̃. ꝛ. ff. ad tre. l. nam ꝙ. §. fideicõ. ꝛ. l. si patroni. §. vlt. Non ob. hec. l. nam non vult dicere ꝙ possuꝫ a titio legare tantum ꝙ̃tum secundo legaui. sed vult istud di cere. si titio legaui. c. a titio possuꝫ legare. c. cui obtuli lucrũ: vt. s. de fideicõ. l. ab eo. ꝛ. ff. de le. j. l. plane. ij. §. vlti. Non ob. l. penales. §. vl. qꝛ vult ille. §. si patit legatarius detractionẽ. patit dãnuꝫ qꝛ dꝫ alteri. qꝛ ponimus ibi ita casum. instituo te heredem: titio legaui. c. tu defalcasti. xxv. a titio de. c. seio le- gaui. c. dicit seius titio: solue. c. dicit titius: qũo soluerẽ. c. qꝛ heres detraxit. xxv. nunc titius detrahit falcidiã: qꝛ heres de trahit. xxv. sed si titius nõ esset passus detractionẽ. l. falcidie: tota. c. restitueret. Tex. in oĩbus aũt. Incipit quartuꝫ ꝛ vlti- muꝫ dictũ huius. l. Tex. nõ ipsius heredis. s. bonoꝝ hẽdis. Tex. vel alterius psone. puta legatarij primi. Tex. peruene- runt. vñ tacite sunt obligate res defuncti non heredis.

Cne verbum. Ista. l. si- cut supe- rior est noua. l. iusti. Et lex ista tria dicit. quibus verbis relinquantur legata: vnde si dicit testator lego: est legatum ꝛ fidei- com. siue dicat fideicommitto. nam omne

verbum significans legittimum se usum testatoris 7c. Item legatum relinquitur sine adiuratione 7 cū adiuratione. verbigratia. te filiū meū istituo heredē. adiuro te. hoc est dicere deprecor te sub maledictione mea: vt prestes matri tue tale legatum. vel vult testator ꝙ iuret heres ꝙ relictum pstabit mrī sue sine oī molestia. Secundo dr̄ ꝙ vna 7 eadē est nā legatorum 7 fideicōmissorum. 7 si forte aliquid sit qđ cōgruēter legato ascribatur: ascribitur fideicōmisso. vn̄ non cōpetēter diceremus legataria libertas: vel legataria hereditas. Tertio 7 vltimo loco dicit. ꝙ qcqd obtinet in legatis. 7 in fideicommissis. illa rōne. q2 lȝ diuersis noībus nuncupent. tn̄ effectu sunt idem. q2 volumus imponere. l. ipis rebus. 7 non verbis. Tex. siue iuramētū imposuerit. puta q2 rogauit heredē vt iuraret ꝙ duret relictū matri. vt colligit. ff. de le. ij. l. cum pat. §. filius. Tex. matre dicēte voluntatē suā. Tex. sic igitur. Hic incipit scđm dictum. Tex. hoc intelligat esse legatum. Videt ꝯtra qđ hic dicitur ꝙ exequata sunt legata 7 fideicommissa per iusti. Sȝ videt ꝙ iure. ff. sint exequata. non tantū iur. C. vt colligitur. ff. de le. j. l. j. Ad qđ potest dici ita. olim legata 7 fideicō. erant exequata q̄tum ad mentem: hodie per iusti. sunt exequata q̄tum ad verba. Vel dicetis ꝙ in. l. illa. ff. de le. j. l. j. ēst aliquid aditum a compositoribus noui iuris. sic 7 alibi. ff. de dona. causa mor. l. si non mortis causa. Tex. vbi autem aliquid contrarium 7c. Incipit tertium 7 vltimum dictum. Tex. aggregetur. vt dixi in casu: nam tota die inuenimus fideicommissaria hereditas 7 fideicommissaria libertas. sed non inuenimus legataria hereditas. Tex. imponimus. concor. §. vt si minor se ab heredita. ab sti. l. j.

SI duobus. Tex ista est noua. l. iusti. sicut due pcedentes. Et hec. l. diuiditur in quattuor partes. 7 quālibet partem legemus per se: vt melius intelligatis. Et in ista prima parte dicitur. testator in testō suo vel i codicillo suo duabus vel tribus psonis vel pluribus ponamus quattuor reliquit optionem vnius de seruis suis. vel vnius rei de rebus suis. vel testator vni psone ponamus titio optionem illius rei vel serui reliquit: 7 quosdā sibi heredes instituit. mortuo testatore discordia orta est inter legatarios vel inter heredes testatoris 7 inter legatarium. quia vnus vult eligere vnam rem: alter aliam vel vnus vult eligere vnum seruum. alter alium. quid erit hoc casu? Respondet imperator iusti. fortunam in medio iudicem esse debere. Dicunt legatarij adinuicem. vnus vult rem talem: alter talem portemus taxillos vt quem fortuna pretulerit. ille habeat electionem. sed prestet ceteris estimationeȝ contingentium partiū. ¶ Sed qualiter estimabitur si seruus est? Et certe estimat seruus si non est artifex 7 est maior. x. annis. xx. sol. si est minor. x. annis: estimatur. x. sol. sed si est artifex: estimatur. xx. sol. siue sit masculini sexus siue feminini. exceptis notatoribus 7 medicis: quia notarij. i. notatores estimātur. l. sol. medici autem estimantur. lx. sol. sed si sunt serui eunuchi. 7 sunt minores. x. annis estimantur. xxx. sol. si sunt maiores. x. annis. estimantur. l. sol. si non sunt artifices. si autem sunt artifices. estimantur vsqȝ ad. lxx. sol. hoc dicit ista prima pars. Videte litteraȝ. Tex. siquis duobus. ponamus titio 7 seio. Tex. vel tribus. ponamus titio seio 7 sempronio. Text. vel pluribus. ponamus quattuor: puta titio 7 seio sempronio 7 gaio. Tex. optio. i. electio. sic sumitur. ff. de opti. le. per totum. Tex. sancimus. sub. ait iusti. qui fecit. l. istam. Tex. huiusmodi casibus iudicem esse fortunam. sub. taxillorū. Tex. exceptis notarijs. i. notatoribus siue scriptoribus: quia seruus. non potest esse tabularius vel notarius. vt. j. de tabu. l. generali. li. x. Tex. eunuchis. i. non habentibus virilia: vt. puta spadonibus. Tex. vsqȝ ad septuaginta. similis estimatio fit. j. de communi ser. ma. l. j. sed dissimilis estimatio fit. j. de con. inser. tam in lega. q̄ȝ in fideicō. l. vlti. 7. j. de donatio. l. siquis argentum. §. sinautem donator. ¶ Unde no. hic ꝙ iudicium fortis approbatur a. l. vt hic. 7. ff. de iudi. l. in istis tribus cum. l. sequenti. ff. famil. hercisců. l. si que sunt cautiones. Et istud est verum ꝙ iudiciuȝ fortis approbatur a. l. cum iudex vult deferre personis: 7 non vult cogere precise ad consentienduȝ partes. als secus si vult partes cogere ad consentiendū: q2 tunc potest: 7 sic soluunt cōtraria. ar. ff. de le. j. l. huius. §. vlti. 7 insti. de satisda. §. finaut. Si auteȝ iudex non vult eos cogere nec ipsi volunt ad iudicium fortis concurrere: tunc adinuicem se impediunt. 7 sic soluunt contra. ar. ff. quibus modis vsufru. amit. l. ij. §. vlti. ¶ Or se gnori super istam primam partē huius. l. istud queritur: an istud est verum qn̄ legatur optio communiter. quid si dispariter optio est relicta. cuius erit electio? Dicunt qui dam ꝙ hoc casu non concurrit ad iudicium fortis. sed ille cui relicta est maior pars: ille prefertur illi cui relicta est minor pars. Et pro hoc inducunt in ar. j. de dona. l. sancimus. §. sin autē amplioris. 7 ita scripsit hic dominus Azo. Vel potest dici scđo modo vt h casu rōne vltime voluntatis ne claudicet recurratur ad iudicium fortis vt hic dr̄. ¶ Sed denuo quero quid si pluribus relicta est optio serui vel vnius rei 7 maior pars concordat de vno seruo vel vna re: nunquid stabitur iudicio maioris partis? Videt ꝙ sic: vt colligit ar. ff. de pactis. l. maiorē. Econtra videt ꝙ non: ne quis inuitus ad cōionem cogat: qđ non debet esse: vt. §. communi. di. l. vlt. 7. ff. de condi. inde. l. si non fortem. §. si tibi. c.

Sed 7 siquis. Hic icipit secūda pars huius. l. Et i ista secunda parte ponitur talis casus. Testator legauit tibi vnum de seruis suis quem titius optaret: vel legauit vnam rem de suis quā titius optaret. mortuo testatore titius noluit optare vel mortuus est anteq̄ȝ eligeret: perdit ne istud legatum an recurratur ad arbitrium boni viri? Et respondet imperator iusti. ꝙ de ista questione fuit valde dubitatum apud veteres. sȝ ipe dicit ꝙ si ille titius qui hoc facere iussus erat supersederit eligere infra annum vel non potuerit morte puentus: tu optabis perinde ac si tibiipsi optio esset legata vel relicta. optabis tu mediocrem seruum vel mediocrem rem. non autē optimum seruū vel optimā rem. 7 hoc illa ratione ne si tibi faueremus nimis: forsitan heredum commoda defraudarentur. hoc dicit ista scđa pars huius. l. Tex. cēsemus. sub. ait iusti. qui fecit. l. istam. Tex. defraudarentur. sub. qđ esse non debet. ¶ Unde no. hic vnum speciale in legatis cōtra communem regulam. Hec est communis regula. si promittis mihi dare qđ titius arbitrabitur: si ille titius nollit arbitrari vel mortuus est: non receditur a persona: 7 illa promissio pro nulla habetur: vt. ff. de verbo. obliga. l. siquis. Sed fallit hic ratione vltime voluntatis. Sic 7 alia sunt specialia in vltima voluntate: vt no. §. de fideicō. l. j. ¶ Item no. si titius non vult optare ꝙ egoipse mediocrem seruum vel mediocrem rem debeo eligere: 7 non optimum seruum vel optimam rem. Sic 7 alibi dum homo legatur mihi in genere: debeo eligere mediocrem. vt. ff. de leg. j. l. legato generaliter. 7. l. si heres. Sed si legatur optio alicuius serui: quia tunc meliorem optabo non mediocrem ꝭm hoc: licet quidam contradixerint: vt. ff. de opt. legata. l. j. 7. ij.

Sed quia. Hic incipit tertia pars huius. l. Et in ista tertia parte dicitur. certū est ꝙ pro legato 7 fideicō. competunt tres actiones sublato iure in rem missionis. 7 ex hoc sequitur. si testator instituit te heredem 7 legat mihi rem pure vel ad certam diem: non licebit heredi rem legatam mihi alij vendere vel pignorare vel manumittere seruum si seruus est mihi legatus. 7 si contrafaceret: ille emptor non poterit vsucapere. vel prescribere. sed si testator instituit te heredem 7 mihi rem sub conditione vel sub incerta die reliquit: melius faciet heres si abstineat ab alienatione. tamen si alienat existente conditione vel die: ego legatarius potero vendicare ab emptore. quia illa venditio adueniente conditione vel die pro nulla habetur. Text. 7 actiones tam personales: vt est actio ex testamento. Tex. abolitus. vt patet in rubrica. 7 dixi. §. e. l. j. Tex. peruenimus. hic est exordium. Tex. vel pure verbigratia. talem mihi instituo heredem. tali amico rem talem ei do lego. Relinquitur sub certo die: puta ita dicit testator. talem instituo: talē rem tali lego prestandam ei vsqȝ ad mensem. 7 hoc verū est in legatis 7 fideicōmissis singularibus: idem in

vniuersalibus

vniuersalibus: vt.j. dicit. Text.applicare.sub.in preiudicium illius cuius est res: vt colligitur.ff.de acqui.re.do.l. traditio. Tamen in sui preiudicium sic. vt.ff.de contrahen. emp.⁊ vendi.l.rem alienam.⁊.s.de rei vendi.l.mater. Tex. ⁊ alienam spem decipere. ¶ Or segnori hic instatur. si testator instituit te heredem.⁊ reliquit mihi legatum singulare vel vniuersale: non licet tibi alienare. Videtur contra. quia heredes rogati restituere: alienata reputant in quartam.ergo videntur posse alienare vt.ff.ad treb.l.marcellus. §.res que. Ad qd dicunt quidam qd ibi dicitur: hic corrigitur. Vel potest dici.heres relicta pure non potest pure alienare: quatenus vltra quartam habẽs vt hic.sz quatenus.s. quartam habens sic vt ibi. Vel potest dici.heres prohibetur alienare vt hic.verumtamen alienata quatenus faciant quartam: non reuocantur vt ibi.al's sic vt hic. Vel potest dici.si heres alienat relicta non valeant: adita hereditate legatarius habet rei vendi.si alienat.in alienatis non cadit restitutio: immo computat in quartam: vt in.l.contraria. Sz denuo opponitur.hic enim dicitur q heres non potest manumittere seruum relictum mihi sub conditione: immo videtur q possit manumittere. Vnde contra.ff.ad treb.l. quidam.§.siquis seruum. Ad qd potest dici.non potest manumittere interviuos vt hic.sed in suo testamento sic: vt in.l.s. Alij soluunt alio modo.si legatur seruus pure: non potest manumitti vt hic.sed si legatur seruus sub conditione põt manumitti: vt in.l.contra. Sed contra hanc solutionem est ff.de manumis.l.seruum.⁊.ff.qui ⁊ a quibus ma.libe.non fiant.l.generaliter.§.vlti. Vel potest dici.vbi seruus relinquitur pure inter viuos non potest manumitti vt hic.in suo testamento sic: vt in.l.contra.vbi sub conditione relinquitur: fauore libertatis non manumittitur.sed si manumitteretur: subueniretur contra libertatem iam competentem: quia si existeret conditio daretur restitutio: qd esse non debet.vt.s. si aduersus libertatem.l.j.si non subueniretur essz cõtra voluntatem defuncti qui voluit manumitti: qd esse non debz. Text.sin autez sub conditione vt si testator instituat te: ⁊ rogat te hereditatem mihi restituere: si nauis venerit ex asia.⁊ sic loquitur in fideicom.singulari.vel restituere partem hereditatis ⁊ sic loquitur de fideicom.vniuersali. De die incerta est exemplum.si testator instituit te heredez.⁊ rogat te mihi heredi. restituere: cum titius erit consul.vt.ff.de condi.⁊ demon.l.dies. Nam hec duo sunt paria: dies incerta: ⁊ cõditio quo ad hoc.vt ⁊ infra de cadu.tol.l.vnica.§.sin autem. Text.caueat: idest abstineat. Text.opponẽdo. ¶ Or segnori vos habetis hic.si legatum singulare vel vniuersale relinquitur ab herede mihi pure vel sub conditione: melius faciet heres si non alienet.sed si alienet adueniente cõditione: non valebit. Videtur contra.quia pendente conditione heres est dominus.vnde si vendit: tenet alienatio: vt colligitur.ff. queadmodum ser.amit.l.is cui.§. vlti.⁊.ff. de le.ij.l.vlti.§.vlti. Ad quod potest dici.vbi instituitur heres: ⁊ ab eo relinquitur legatum sub conditione: pendente conditione tenet alienatio: vt in.l. contra.⁊ adueniente conditione habetur pro infecta: vt in.l. nostra. Fallit in libertate.vt supra dixi. Vel dicatis.hoc nouum ius: illud vetus.vnde qd in.l.contraria dicitur: hic corrigitur. sed per aucten.hic positam hoc expeditum est: vt non teneat alienatio. si ergo rem mihi legatam sub conditione tu heres alienas: pendente conditione tenet alienatio.adueniente conditione habetur pro infecta: ⁊ ego vendico a possidente. Videtur contra scilicet q non possum vendicare: nisi restituta re vl' verbo.vt.ff.ad treb.l.restituta.⁊.l.facta.⁊.l.si eius. §.siquis. Ad qd vos ita dicetis.vbi relinquitur fideicommissum vniuersale sub conditione si heres non alienat: pendente conditione non vendico ab eo. vel adueniente conditione: nisi fiat mihi restitutio re vel saltim verbo. quia in non alienatis non fit restitutio: nisi in tribus casibus: vt.j. ad trebel.l.sancimus.sed si in alienatis secus in ver.isto.maxime sed in his omnibus casibus.⁊c.vt infra ad treb.auct. contra rogatus. ¶ Or segnori super ista tertia parte habetis vnam aucten. que incipit. Res que subiacent restitutioni ⁊c.

Res que subiacẽt. A.

Hec auc.cõtinuat ad.l.C.dupliciter. Vno modo sic. Naz.l.C.interdũ prohibebat alienari res que subiacebant restitutioni: interdum non.hec auc.indistincte phibet alienari res que subiacent restitutioni. Vel continuatur secundo modo vt hec aucten. intelligatur fm distinctionem.l.C. Et hec aucteñ. dicit duo. Primo ponitur regula. Secundo apponitur instantia regule. Hec est regula.res que subiacent restitutioni prohibentur alienari. Secundo ponitur instantia regule. Ecce si pater tuus instituit te fratrem heredem ⁊ sororem tuam: ⁊ rogat vos vt restituatis.si quarta nõ sufficiat ad donationem pter nuptias constituendã: vl' ad dotem constituendam: licebit tibi filio alienare vel obligare res que subiacent restitutioni in eam cãm vsq ad moduz legittimum.⁊ ita appet qd cõiter pdest: prefertur cõmodo priuato.h.d.ista auc. ¶ Or videatis summariam expõnem littere. Tex.res que subiacent restitutioni.vbi est hoc q res subiacent restitutioni? pz in.l.C.§.sz qr nostra maiestas. Et intelligatis siue pure siue in diem certam siue sub cõditiõe. Tex.prohibentur.sub. indistincte sublata distinctione.l.C. ⁊ fm hoc.l.C.in aliquo corrigitur. Vel potest legi.alienari prohibentur.cum distinctione.l.C. Tex.sed si liberis institutis.⁊ incipit scdm dictum. Tex.portio legittima.i. quarta debita iure nature. Tex.ad dotis.hoc referas ad filiã. Tex. seu donatiõis propter nup.hoc referas ad filium. Text.res predictas.sub.que subiacent restitutioni. Text. honestati. congruo.qr dos ⁊ donatio propter nuptias fm facultatem patrimonij debent cõstitui: vt colligitur.ff.de iure do.l.qro. ⁊.l.siue generalis.⁊ in corpore huius auc.probatur aperte. ¶ Or segnori cõmuniter omnes libri nõ habent hic plus. sed segnori vos debetis habere istum ver. Ea enim ⁊c.⁊ assignat rationem. Diceret aliquis vestrum. quare si quarta non sufficit ad dotem constituendaz vel ad donationem propter nuptias alienantur res subiacentes restitutioni? Rñ. hic est publica vtilitas.s.vt dotes constituantur mulieribus ⁊ donationes propter nuptias constituantur.vt.ff.so. ma.l. j.q non alienentur res que subiacent restitutioni: est priuata vtilitas illius cui relicte sunt: ⁊ cõis vtilitas prefertur vtilitati priuate.vnde sequitur in littera. Tex. ea enim ⁊c.preponuntur.i.anteponunt. Sed segnori sicut dixi quidaz habent quidã nõ habẽt: tñ est in corpore auct.de resti.⁊ ea que parit.§.j. Vnde colligimus hic illud no.q publica vtilitas prefertur priuate: ⁊ cõia iura priuilegijs: vt.s.si aduersus ven.l.ij.⁊ auc.sacra puberuz sponte facta. Sed segnori super ista auc. est insistendum ⁊ subijciendum exemplũ in terminis.nam vos habetis hic vt dixi in casu.⁊ ponetis ita exemplum. Ponamus pater tuus habebat te vnicum filium. instituit te heredem: ⁊ rogauit te vt mihi restitueres illã hereditatem.certũ est q non tenet istud fideicõmissuz in quarta debita iure nature: vt.s.de inoffic.tes.l. qm in residuo tenet que erat quarta: hodie tertia: si vnus est filius: vt.s. de inoffi.tes.auc.nouissima.si est talis persona q quarta debita sufficiat ad donationem pter nuptias cõstituẽdam: vel ad dotem si est mulier: nõ poterit res que subiacẽt restitutioni alienare vel pignori obligare.sed si nõ sufficiat ad quartaz: qr eras ita cõgrua psona q non poteras honeste nubere de quarta: hic de reliquis duabus ptibus quas debes mihi restituere rõne fideicõmissi poteris diminuere. Et qñtum diminues? Certe si alia.c.essent necessaria: tãtuz diminues. si tota hereditas erat necessaria: totam diminues: qr cã dotis est cõis vtilitas. q ego habeã hereditatem est priuata vtilitas.vnde cõis vtilitas prefertur priuate.⁊ hec sunt vera in dote cõstituenda: vel in donatiõe pter nuptias cõstituẽda. Sed quid dicemus in dote restituenda: vel in donatiõe pp nup. Pone pater tuus te filiam maritauit se viuo.⁊ dedit p te in dotem marito tuo.ccc.sol.⁊ retinuit pro se.ccc.vel pro filio donauit.ccc.⁊ retinuit p se alia.ccc.postea maritus instituitur heres a patre suo: ⁊ rogatur mihi restituere: quarta mariti tui non sufficit ad dotem restituendam cum sunt.c. ⁊ dos fuit.ccc.vel nõ sufficit ad dõatione restituẽdã. nunqd

hoc casu res que subiacebunt restitutioni poterunt aliena/ri? Dixerunt quidam ꝙ nō: ⁊ ita intelligunt.l.istam.q2 alie/nant in causaȝ dotis constituende: nō restituēde. vnde istud speciale nō debet trahi ad cōsequētiaȝ: vt.ff.de le. ⁊ se.cō.l. qđ cōtra.⁊.l.ius singulare. Uel pōt dici ꝙ causa equitatis in dote cōstituenda fauor est matrimonij vt mrīmonia cōtra/hanṫ. ita in dote restituenda: vt sit salua mulierib⁹.⁊ ideȝ in donatione propter nuptias. vnde sicut causa dotis cōstitue de est fauorabilis: vt.s̄.d rei vx.act.l.j.§.vt maneat.ita i casu dotis restituende: vt arg.j.qui po.in pig.hēantur.l.vlt.⁊ in cor.auc.vnde hec sumitur caueṫ aperte. ¶Denuo sup istaȝ auc.quero ego.dimittamus de dote.pater tuus te filium in/stituit: ⁊ rogauit te vt mihi restitueres. habebas vxorem ⁊ dedit tibi donationem propter nuptias.quarta tua non suf/ficit ad alimenta tibi ⁊ vxori: poteris alienare res que sub/iacent restitutioni? Certe dicunt quidaȝ ꝙ sic: q2 sicut causa dotis ⁊ donationis propter nuptias permittitur alienatio: ita fauore alimentorum debet permitti cuȝ anime hominuȝ sint preferende ⁊c̄.vt.s̄.de sacrosan.eccle.l.sancimus.ij. Itē pro istorum opinione ē arg.j.ad trebel.auc.contra rogatus. vbi ob similem causaȝ permittitur dotrantis restituendi di/minutio. Sed nos dicimus ꝙ cum isti casus dotis constitu ende ⁊ restituende ⁊ donationis propter nuptias sunt ap/probati in.l.vnde standum est eis. iste casus alimentorum non est approbatus: vnde non licet nobis fingere equitateȝ sed soli princi.⁊ qđ contra rationem ⁊c̄.vt.ff.de legi. ⁊ con/stitu.l.quod contra rationem. Item hoc in certis casibus permittitur: ergo videtur in certis casibus vetari: vt argu. .ff. de iudi.l.cū ptor.⁊.s̄.de procur.l.maritus. Nec ob.auc. contra rogatus: quia illud verum est propter tacitam volun tatem defuncti: qui cum omnia sibi reliquerit.videtur in do drantis diminutione cōcessisse ob predictā causaȝ. ¶Sed vltra quero hic.quare heres non potest alienare rem pure legatam: sed legatum sub conditione relictum sic? Respon/deo cum legatur res pure: certum est ꝙ res subiacet restitu tioni.⁊ in certis coniecturis locus non est. sed cum legatur sub conditione. potest esse in dubio vtrum subiaceat restitu tioni: q2 conditio habet se ad esse ⁊ non esse: ⁊ in dubijs cō/iecturis locus potest esse: vt nota.ff.de verbo.obliga.l.conti nuus. Et ad hoc est simile: quia debitum sub conditione si soluatur ante conditionis euentum: repetitur: vt.ff.de con/di.inde.l.sufficit.⁊.l.sub conditione. Si autem debeatur in diem quā certum est venire: si soluatur ante diem: non repe/titur: vt.ff.de condi.inde.l.in diem.

Emptor autem. Hic icipit quarta pars ⁊ vltima huius.l. Et di/citur hic.si heres rogatus restituere sub conditione alienat: ⁊ postmodum q2 conditio extitit a legatario res aduocatur ab emptore: nunquid emptor hēbit regressum cōtra vendi/torem? Distinguitur.si emptor est malefidei: quia sciebat rē subiacere restitutioni etiam in duplum stipulatus erat eui/ctionis nomine: non habet regressum ad duplum vel ad in/teresse ratione meliorationis cōtra venditorem: sed ad pre/cium tantum. Si autem esset bonefidei tunc ad duplum vel ad interesse habebit regressuȝ.sed si heres obligat reȝ pro/hibitaȝ alienari: hoc casu creditor habet pignoraticiā actio nem contra suum debitorem. Tex. grauamen. sub.⁊ ita fuit malefidei emptor. Tex.locum habente.sub. ⁊ ita non ad in/teresse. Tex.satisfieri. Sed.l.videtur contradicere: que vide tur dicere ꝙ malefidei emptor habet regressum in duplum: si duplum est stipulatus.al's si dupluȝ non est stipulatus: nō agit de euictione: vt.j.de euicṫ.l.si funduȝ.⁊.s̄ cōia vtriusqȝ iudi.l.si fratres.in fi.⁊.ff.de doli excep.l.apud.§.item labeo scribit. Ad qđ potest dici.hic sunt duo specialia.vnum con/tra emptorem: vt si stipulatus est duplum: non agat ad du/plum: aliud inducitur pro eo vt agat ad precium. sic ⁊ alibi qui grauatur in vno: in alio releuatur: vt.ff.de iuriur.l. eum qui.in prin. Uel dicatis.aliud est cum venditor non habet ius vendendi.quia non erat dominus.quo casu si nō promi sit duplum euictionis nomine.nō teneṫ. vnde mihi imputeṫ cum nō fui stipulatus de duplo: vt in.l.contra.sed hic heres pendēte conditione habuit ius vēdēdi: q2 si deficeret con/ditio: fingitur venditio retro tenuisse. vnde conuenitur he/res de euictione ad precium: etiam si non promisit de eui/ctione.⁊ sic intelligiṫ hic. Tex. bonafide.pculdubio empto ribus.q2 emit bonafide rem que subiacet restitutioni.vnde si stipulatus est duplum: agat ad duplum. si non est stipula/tus dupluȝ agat ad interesse actiōe ex empto: vt.j. de euicṫ. l.non dubitatur.

¶De falsa cā adiecta legatis vel fideicōmissis.

¶De legatis ⁊ fideicōmissis separatim ⁊ communiter di/ctum est.verum q2 plerunqȝ legatis adijcitur causa: ⁊ dubi/tatur vtrum falsa causa viciet legatum vel nō: ideo dicit ru/brica de falsa causa. Et diciṫ falsa cā adiecta legatis in exē/plo tali.testator ita dixit.tali amico meo qui multum seruiuit mihi ⁊ nunꝗ̄ offendit me: talem meam rē lego ⁊ tu amicus violaueras vxorem suam multotiens eo ignorante.hic falsa causa adiecta non viceat legatuȝ: si erat al's relicturus si sci uisset ꝙ amicus suus violasset vxorem suam.al's. idest si nō erat al's relicturus si sciuisset eum violasse vxorem suam.nō valet legatuȝ.. ¶Unde nota.ꝙ est differentia quo ad quid inter conditioneȝ ⁊ modum ⁊ causam ⁊ demonstrationem. tria sunt vel quattuor que differunt: ⁊ hoc artiste bene debe rent scire.conditio: modus: causa: demonstratio. Nam con ditio apponitur pro monosyllaba cum ⁊ si.verbigratia.si te stator ita dicit.lego tibi cum ascenderis capitoliū vel si ascē deris capitolium.vt.ff.de condi.inde.l.qui promisit.⁊.ff. de verbo.ob.l.huius.⁊.l.quodcūqȝ.§.siquis ita. Fallit in duo/bus casibus in quibus monosyllaba cū ⁊ si nō continet cō/ditionem: sed monitionem representat. Unde casus est ta/lis.testator ita dicit. do te tutorem filio meo si satisdederis. videtur ꝙ non valeat datio talis: quia est conditionalis. ⁊ datio tutoris non recipit diem vel conditionem: vt.ff. de reg.iur.l.actus.sed verba ista.do te tutorem filio meo si satis dederis.interpretantur sic.i.do te tutorem: ⁊ iubeo ꝙ tu sa/tisdes.vt colligitur.ff.de tuto.l.muto.§.si conditioni. Item est alius casus in quo fallit.pone promittis mihi.x.si petie/ro: vel cum petiero. est hec promissio conditionalis vel pu/ra? Est pura. sed si petiero: ponitur vt non ante tenearis ꝗ̄ monitus sis: vt ff.de verbo.obliga.l.si.x. Modus adijcitur per vt.verbigratia.legat tibi testator.x. vt ascendas capito/lium.legatur non sub cōditione: sed sub modo vt hoc facias vt.j.ti.j.l.j.⁊.ij.⁊.ff.de le.iij.l.si tibi. ⁊ probatur.ff. de condi. ⁊ demon.l.quibus.in fi. Causa est de preterito: demonstra/tio de presenti.causa est de preterito.verbigratia.dicit testa/tor: q2 patrocinio tuo liberasti me a crimine capitali: tibi do lego tantum.hec causa est adiecta: ⁊ hec causa potest esse fal sa ⁊ vera.s.ꝙ nō liberasti me a crimine capitali: ⁊ ꝙ liberasti si est vera valet legatuȝ: si est falsa: valet legatum: si al's testa tor erat legaturus: al's non valet.⁊ hoc illa ratione: quia le/gandi ratio legato non coheret: vt.ff. de condi. ⁊ demon.l. cum tale.§.falsam.⁊ insti.de le.§.longe. Sed demonstratio est de presenti. lego tibi.x. que tibi debeo.vel lego tibi ser/uum meum vernaȝ.⁊ h̄ aliquando est vera: aliquando falsa. Demonstratio non viciat legatum: si testator erat al's re/licturus: vt.ff.de condi.⁊ demonstra.l.demonstratio.⁊.l.fal/sa.⁊.j.eo.l.iij. Et cum ista determinatione intelligitur totus iste titulus.

Verba testamenti. In.l. ista nota ita casum. Testator in testamento suo ita dixit.nolo heredem meum a titio petere illa.x.que titio mutuaui: ideo quia titi⁹ illa x.mihi soluit. vel quia nolo titium amplius illa.x.mihi debere.mortuo testatore vult heres petere? Cer te non poteris: quia aut verba testatoris sunt vera: quia ti/tius soluit.⁊ tunc semel solutuȝ heres amplius petere non poterit.aut non sunt vera: quia titius non soluit: sed voluit testator amplius non debere: quo casu falsa demonstratio non viciat legatum: quia videtur sibi legata liberatio. ⁊ iō si heres petit.repelliṫ doli mali exceptione nisi heres pro/baret ꝙ testator errore lapsus verba illa dixit. non animo legandi

legãdi liberationem.h.d. Text.inseruisti.sub.in precibus porrecto libello principi. Text.ostendunt.sub. ꝛ si verba illa non sunt vera. Text.non potest.quia si semel soluta est: amplius solui non debet. Nam bonafides non patitur ꝙ bis idem exigatur:vt.ff.de regu.iur.l.bonafides. Tex.agendum.naꝫ titius si conuenitur potest heredem repellere exceptione doli mali:vt.ff.vt in pos.le.l.j.§.si debitori. Item potest agere actione ex testamento contra heredem:vt eum liberet:vt no.ff.de li.le.l.ꝙ videtur. Tex.eum.f.testatorem. Text.non liberari debitorem voluisse.qd semper presumitur voluisse:vt.ff.de lib.le.l.j.ꝛ.l.qd mihi. Text.sed errore lapsum.vt quia forte dum creditor infirmabatur:venit debitor ꝛ ait.domine ecce pecuniam quã vobis debebam:ꝛ dedit ei saccum.testator creditor credens ꝙ ibi esset pecunia cuꝫ in veritate non esset:errore ductus dixit supradicta verba in testamento suo.vnde cum hoc non sit verum:non valet vt hic. Tex.estimasse.vnde sicut qui allegat dolum:debꝫ probare dolũ:ita qui allegat errorem:vt.ff.de proba.l.quotiens.§.dolo.Et probabit eo modo:vt dixi in expositione littere.Et ad istam.l.per omnia concordat.j.eo.l.si dotem. nisi ꝗ varia exempla ponit.ꝛ que hic dicentur:ibi possent repeti.¶Dñ segnori circa.l.istaꝫ instatur.ꝛ videtur ꝙ ipsa stare non possit tribus rationibus.si testator dicit nolo peti x.a titio:quia mihi soluit.videtur ꝙ ista cõfessio preiudicet: vt hic dicit.¶Sed.l.videt contra.que videtur velle ꝙ non nocet.j.xxx.dies:vt.s.de non nu.pe.l.in contractibus.§.j. Ad qd vos ita dicetis quia aut creditor dicit inter viuos sibi satisfactum esse:ꝛ tunc habet locum.l.cõtra.vt in auc. de testa.§.ꝛ licet.Aut creditor confitetur in vltima volũtate esse sibi satisfactum:ꝛ tunc statim sibi preiudicat fauore vltime voluntatis vt hic.ꝛ.ff.de regul.iur.l.in testamentis. ¶Sed que est rõ cur cõfessio creditoris cõfitentis inter viuos.j.xxx.dies nõ preiudicat:sꝫ si creditor cõfiteatur in vltima voluntate:statiꝫ sibi preiudicat?Rñ.illa est ratio:ꝗ creditor sepe confitetur inter viuos spe future numerationis. sed si aliquis confitetur in vltima voluntate sibi esse satisfactum:ħ non facit spe future numerationis:sed hoc facit ob precedẽs meritũ:vt colligitur ar.ff.pro socio.l. nec adiecit. ¶Sed denuo vr̃ contra.ꝛ videt ꝙ ista confessio non preiudicet sibi:nisi alterũ probetur:vt.ff.de leg.ij.l.titio.§.gayus seius.Ad qd vos ita dicetis.nam facti qualitas tollit dissonantiam.verbigrã.testator diues habebat vxorem diuitem: quã multũ diligebat.dicebant agnati viri:ista mulier omnia furatur viro suo.dixit mulier sagax viro.bene debeo diligere parentes tuos:ꝗ dicunt ꝙ furor tibi omnia bona tua:ꝛ te mortuo mouebunt mihi multas questiones.dixit vir:stes in pace fatua:ꝗ ꝓuidebo bene ꝙ tibi non mouebũt qõneꝫ. vñ ita est locutus vir.sciant omnes nihil esse apud vxorem meam:postea inueniuntur in archa mulieris multa:nũquid hec verba inducunt legatũ?Certe non:ꝗ optime dixit vir. sciant omnes homines nihil esse apud vxorẽ meã:ꝗ q̃ sunt in archa mea:non sunt apud vxoreꝫ.secus si dixit vt hic dr̃. ¶Sed denuo videt ꝯtra.ꝗ videt ꝙ heres nõ debeat ꝓbare testatorem errasse:sed legatarius:vt.s.de le.l.cũ reꝫ.ꝛ.s. de fideicom.l.predia.Rñ.aliud ħ ꝛ aliud ibi.hic quãdo ita dixit testator.nolo amplius deberi:ꝗ soluit.apparet ꝙ soluta sunt.vnde debet probare heres ꝙ non sunt soluta. Sꝫ quando aliquis legat rem alienã ꝛ allegat eam sciuisse: hñ probat legatarius:vt.ff.de probatio.l.verius.

Etiaꝫ si veritas. Habuistis exẽplũ vbi falsa cã nõ viciat legatũ:vt.s.l.proxi.hic ponit casus de falsa demõstratione.Et in.l.ista dicitur ꝙ falsa demonstratio non viciat legatuꝫ siue sit vera siue sit falsa.hoc dicit ista l. Tex.non perimit legatum.q.d.siue demonstratio est vera: valet legatum.siue falsa competit actio. Et vbi est exemplũ ꝙ falsa demonstratio non viciat legatum? Statim volo ponere leue exemplum.si ita dicit testator.sticuꝫ seruum meũ vernam tibi do lego.Et dicitur seruus verna natus ex ancillis meis:quia semper moratus fuit mecum: non emptitius.dicitur nõ verna emptitius quia aliqua parte anni moratus fuit mecum. Si vera est demonstratio:quia vere est verna non emptitius:valet legatum.siue falsa.quia non est verna sed emptitius:valet legatuꝫ:quia falsa demonstratio non viciat legatum:vt.ff.de condi.ꝛ demon.l.demonstratio in principio.si erat relicturus testator tantundem: etiam si sciisset falsam causam esse.al's secus:vt.ff.de cõdi.ꝛ demõ. l.falsa.Quilibet potest videre istud exempluꝫ:quia nec calor nec frigus est in hoc exemplo:sed dicit testator.sticuꝫ seruum meuꝫ vernam tibi do lego.quia sicut vult testator ꝙ habebas vernam:ita ꝛ non vernam. Nunc veniamus ad aliud exemplum ꝛ est subtilius:ꝛ longiorem habet caudaꝫ. ꝛ ponamus exempluꝫ vicinum textui.quia textus dicit etiã si veritas debiti non subest.Testator ita dixit.x.que tibi debeo do lego.si.x.sunt debita siue non:valet legatum:ꝗ falsa demonstratio non viciat legatum.Sed hic custodiatis vos. si testator dicit ista.x.que tibi debeo do lego siquidem pure: debentur ꝛ ex causa perpetua.i.actione duratura vsqꝫ ad xxx.an.Et ex causa liquida inutile est legatum:quia vtilitas est in isto legato nulla. Sed si.x.deberentur in diem vel sub conditione vel temporali actione vel non esset liquidũ debituꝫ:tunc vtilitas legati est ꝙ debeatur pure. Uel si debeatur temporali actione:ꝙ debetur perpetua actione ex testamento. Uel si debeatur debitum illiquidum:qd mõ debet liquidum:vt.ff.de le.j.l.si creditoris.ꝛ no.ff.de lib.le.l. creditor.ꝛ.l.dãnas.¶Procedamus vltra circa articulũ istũ: ꝗ.ll.videntur discordare:ꝛ vt reducamus eas ad consonãtiam ita no.Cuꝫ testator legat tibi aut in prima persona: aut in secunda:aut in tertia:que obtinet viceꝫ secunde persone qui sciunt bene donatum prodest eis in casu isto.Utiꝫ verbis testator in prima persona cuꝫ dicit.x.que tibi debeo tibi lego.certe si.x.debet tibi pure ꝛ liquidum est debitum ꝛ ꝑpetua actio:inutile est legatum.si in diem vel tẽporali actione debet:vtile est legatum vt.s.dictum est.sed si nihil debꝫ: valet legatum vt hic.ꝛ.ff.de lib.le.l.legaui.Concipitur legatuꝫ in secunda persona hoc modo.x.que tu debes mihi: illi do lego.si debes.x.valet legatũ:ꝛ heres cedet illi actionem contra te.si nihil debes:inutile est legatum:ꝛ heres nõ cedet actionem cuꝫ nullam habeat.ꝛ hoc casu falsa demõstratio viciat legatum:vt.ff.de lib.le.l.legaui.ꝛ hoc ideo.ꝗ qñ dico.x.que mihi debes: illi do lego. verisimile est ꝙ si mihi nihil deberes:illi non reliquissem.Formatur ꝛ concipitur legatuꝫ in tertia persona quando testator ita dicit.x.que dꝫ mihi ille:tibi do lego.si ille debet.x.vtile est legatum ꝛ heres cedet actionem contra illum.sed si nihil debet mihi ille:inutile est legatum.ꝛ ita falsa demonstratio perimit legatum vt in pal.l.legaui.Et similiter colligitur.ff.de le.j.l. non quocunqꝫ modo.¶Sed que est ratio diuersitatis quare cũ legatum formatur in prima persona:falsa demonstratio non perimit legatum?sed si formatur in secunda ꝛ tertia persona:perimit legatum? Certe ratio est illa.vbi dico.x.que tibi debeo:tibi dari volo.obligo heredem meũ ad dãdũ non ad faciendum.vnde si debeo tibi.x.heres meus debet tibi dare.si non debeo:heres meus debet tibi dare ex quo obligatus est dare.sed vbi lego in secunda persona vel tertia: hic non obligo heredem dare sed facere.ꝗ si dico.x.que debet mihi ille:illi do lego.obligo heredeꝫ vt cedat illi actionẽ in x.si ille debet.sed si non dꝫ:non cedet actioneꝫ:ꝗ nullã habet.vnde nõ põt facere qd impossibile est fieri.¶Sꝫ ꝓ deo quid dicemus?in quarto casu tali ita dico.x.que mihi debes:tibi do lego.planum est si debes mihi.x.ꝙ videor legare liberationem in.x.vt.ff.de lib.le.l.qd mihi.sed si non debes mihi.x.quid erit? Julius paulus dubitauit in questiõe ista:ꝛ accipit pẽnam ꝛ incipit scribere ꝛ dixit.valet legatuꝫ: quia falsa demonstratio non viciat legatum. postea cogitauit.j.se ꝛ dixit.verius est ꝙ non valet legatum:quia testator non videtur tibi liberationeꝫ legasse vt ħ ratio reddit.ff.de lib.le.l.legaui.sed secus est si testator in prima persona dicit.x.que tibi debeo do lego vt.s.dictum est.

In non. In.l.ista ponitur quidam pulcher ꝛ subtilis casus.Dñs rusticus cepit facere testamentum ꝛ disponebat de rebus suis.de vxore nihil dixit.dixit vxor:

de me quid erit? dixit rusticus. quicquid ad me peruenit ex dote tua tibi do lego. valz tale legatum: ꝛ mortuo testatore vxor poterit petere qd dedit in dotem. ꝛ non petet vltra dotem si non probauerit tantam. dotez dedisse. secus si legauerit designata certa quantitate: qꝛ dixit maritus lego tibi. c. que dedisti mihi in dotem. vnde si nihil dederit in doté: mulier poterit petere illa. c. qꝛ falsa demonstratio non perimit legatum. Tex. maritus: vt quia dixit. vxori mee dotem quā mihi dedit vel quā habui ab ea: ei do lego. Text. numerate pecunie. q. d. hoc est necessarium ad hoc vt legatum valeat: quando certa quantitas non est adiecta ꝙ tu probes dotez a te datam: qd nō est necesse cum certa quantitas est expressa in legato: vt subijcit. Tex. ꝙ si quantitatem expresserit. vt quia dixit: vxori mee. c. que dedit mihi in dotem vel que habui ab ea: ei do lego. Tex. deberetur. vt. ff. de verbo. obliga. l. si diuortio. ꝛ insti. de le. §. sed si quā non accepit. Tex. fungitur. quia falsa demonstratio non viciat legatum. ¶ Or segnori ex. l. ista colligetis vnam doctrinam seruiendi dominabus vos qui intenditis esse aduocati. quando bene diligitis eas: ꝛ nocendi eis si eas non diligitis. Domine tota die rogant iurisperitos vt assint testamentis virorum suoruz. si non vultis seruire domine ita dictabitis testamentum. dicetis ita tabellioni. scribe ꝙ talis maritus relinquit vxori sue quicquid hūit ab ea in dote. nō valet aliquid istud legatum nisi probeť per eam quicquid dedit in doté: vt in prin. huius. l. Sed si diligitis dominam ꝛ ei vultis prodesse. dicetis ita. domina quid dedistis vos in dotem viro vestro? dicit ei domina. dedi ei mille in dotem. vnde vos dicetis tabellioni: scribe ꝙ vir eius legat sibi mille que hūit ab ea in dotem. ꝛ hoc casu si domina non dedisset vnam festucam: valet legatuz. ꝛ ita debetis dicere dominabus nobilibus que accipiunt plebeios: ꝛ nihil dant sibi in dotem. Nam debetis facere ꝙ testator plebeius exprimat certam quantitatem: ꝛ tūc valebit. Et ad istud accedit. j. l. px. ꝛ. ff. de auro ꝛ argé. lega. l. quintus. ꝛ insti. de leg. §. siquis debitori suo. i fi. ¶ Or segnori ad. l. istam signatur contra. ff. de dote prele. l. j. §. sed si dotem. ibi nam ꝛ siquis ꝛc. Ad qd potest dici ꝙ ille. §. intelligitur sm. l. istam. Vel dicatis. refert. quia aut testator legat corpus ignotum: aut notum: aut testator illud qd est notuz dixit ignotū: aut ecōtra. Legat testator corpus ignotū si dicit. quicquid tibi debeo: tibi lego. si aliquid debetur valet alˀs non: vt. ff. de legatis. j. l. sticbuz ꝛ in hac. l. in princi. ꝛ. j. e. l. vlti. Si autem testator legat corpus notum. qꝛ dicit testator. c. tibi lego: que tibi debeo. valet legatum vt hic in fi. ꝛ. j. l. prox. Aliquando legat testator corpus notum quod dicit ignotum. quia dicit testator. quicquid tibi debeo: tibi do lego. ꝛ debet. x. valet legatum: si probeť ꝙ dz. x. vt in prin. huius. l. Aliqñ legat testator corpus ignotum pro eo qd dicit notū qꝛ dicit testator. x. q tibi debeo: tibi lego. ꝛ si dz: valet legatū vt hic in fi. Secus si dicit testator: lego ea que sunt in archa: vt. ff. de le. j. l. seruus plurium. §. qui. ꝛ. ff. de testamentis. l. heredes palam. §. sed si notam.

I dotem. In. l. ista ponitur talis casus. Vxor tua decessit in matrimonio: ꝛ ita erat locus restitutioni dotis. socer dixit in testamēto suo ꝙ vniuersam dotem restitueras quasi restituta esset sibi. ꝛ ideo non valuit a te peti. vñ si heres petit a te: aut est restituta. ꝛ nō poterit petere. aut nō est restituta: quo casu vˀ legare tibi liberationē. ꝛ ideo heredem petētem poteris repellere doli mali exceptione. hoc dicit ista. l. Tex. nō debes. qꝛ solutione. ꝛc. vt insti. qui. mo. tol. ob. in prin. Tex. exceptio. sub. doli mali. Et insup potes agere actiōe ex testō vt liberis: vt. ff. de lib. le. l. qd mihi. Et hoc est verū: nisi ab heredibus soceri liquido ecōtraria volūtas defuncti probeť: vt dixi. s. e. l. j. in fi.

Refert. Decessit quedam mulier ad imperatorē: ꝛ coram eo proposuit questionem talem. Domine maritus meus legauit mihi dotem meā: valet tale legatū ꝛ si nō probē quātū hūit in doté? Rñdet imperator. refert. aut maritus legauit. c. que dixit se in doté habuisse quo casu valet legatū. ꝛ si nihil dedisti. Aut maritˀ legauit tibi vxori qd in instrō dotali cōtineť: quo casu habes necesse probare qd in dotez dedisti. ꝛ tunc valet legatum: alˀs non poteris petere. Tex. an doté. nō adiecta certa quātitate. Text. quippe superiore. i. primo Tex. posteriore. i. secundo casu. Tex. possit. ꝛ ad istud accedit. s. e. l. iij. ꝛ quicqd ibi dixi: potes hic repetere. ꝛ insti. de le. §. siqs debitori. in fi. ꝛ. ff. de le. j. l. si sic.

¶ De his que sub modo relinquūtur.

¶ De legatis in quibus inseriť falsa causa superiori titulo dictum est. verum qꝛ aliqua relinquuntur sub modo: poniť rubrica de his que sub mō. ꝛc. Et legatis ita rubricā de his scilicet legatis. q sub modo vel fideicō. relinquunť. sub. videamus ꝛ subijciamus quid iuris sit. Et relinquuntur sub modo cum dicit testator. lego titio. c. vt ascendat capitoliuz: vt. j. e o. l. secunda.

In legatis. In. l. ista dicuntur duo. Primo dicitur paria sunt legata relicta sub mō ꝛ sub ꝯditiōe: vt sicut legatuz pendēte ꝯditiōe nō pōt peti: ita legatū relictuz sub modo. Secūdo dicitur. si legatur sub modo: ꝛ nō stat per legatarium sed per euz in cuius psona dz adimpleri modus: habeť ꝓ impleto. verbigrā. puelle legať vt nubat tibi. si nō stat per puellaz sed per te. modus vˀ adimpletus vt ita hēat relictum. Tex. ascriptus. sub. legato vel fideicom. pro conditione obseruet. ¶ Or no. hic ꝙ similitudo est inter legatum relictum sub conditione: ꝛ legatū relictum sub modo: qꝛ sicut legatum relictum sub cōditiōe nō pōt peti pēdente cōditione: ita legatū relictū sub mō. Dissimilitudo est in alio quia si testator legat tibi sub conditione: pendente cōditione non poteris petere legatum. etiam si paratus sis cauere de coditione adimplenda nō sic in legato relicto sub modo qꝛ potes petere: si paratus es satisdare de modo implēdo: vt. ff. de leg. iij. l. si tibi. ꝛ. ff. de condi. ꝛ demon. l. quibus diebus. Tex. sed si per te. Incipit secunduz dictum. Tex. quominus. put. Tex. id. s. legatum vel fideicō Tex. retineas nō oberit. sub. si hēs apud te: alˀs petes. ꝛ ideo si legatur mulieri si nubat filio attilij. si nō stat p eam: modus hētur ꝓ impleto: vt. s. de insti. ꝛ sub. sub condi. fcis. l. j. Nā exquo p eā nō stat videť adimpleuisse: vt. ff. de condi. ꝛ demonstra. l. iur ciuili. ꝛ. ff. quando dies lega. ced. l. si post. §. item siqua. ꝛ. ff. de regu. iuris. l. iure ciuili.

Ex his verbis. In. l. ista continētur duo dicta principalia. ¶ Et no. ꝙ in. l. ista nō ponitur distinctio testatoris sed. l. Unde ponetis exemplum sic. Testator ita dixit. titio lego. x. milia: vt ex his. v. det meuio: certe olim meuius non habebat aliquaz actionem contra titium. Item si dixit testator. lego titio insulam vt restituat meuio olim meuio aliqua actio non dabatur contra titium: recipiebat tamen instantiā in libertate: verbigrā. dixit testōr lego titio stichū seruū meū: vt euz manumittat: vel lego titio. c. vt stichū seruuz suū manumittat: his enim casibus dabať actio contra legatariū: hodie correctū est. ꝛ sicut in libertate est: ita ꝛ in alijs legatis pecuniarijs datur actio secundo legatario ꝯ primū siue relinquiť sub modo siue sub cōditione. hoc dicit prima ps. ꝛ hoc est primū dictū huius. l. In secunda pte dˀ si testator reliquit tibi fideicō. vt qd tibi debeť ab herede vel ab alio: nō poteris postea petere ab herede vel ab alio illud debituz: obstante tibi exceptiōe doli mali. Tex. ex his v̄bis. testatoris. Tex. x. milia. sub. relinquo. hoc est pmū exemplū. Tex. vel insulā. hoc est secūduz exemplū. Et h̄ est distinctio l. nō testatoris. Nam non debetis ponere ita casum. testator legauit. x. milia vel insulaz titio: quia hec. l. nihil diceret. sed vult ponere duo exempla: vt posui in casu. Tex. nascebatur: scilicet meuio secūdo legatario cōtra titiū legatariū primū. Tex. hoc admissuz est. s. ꝙ secūdus legatariˀ habeat actiōez contra primum. Et ponetis exēplum in libertate hoc mō: vt dixi

vt dixi in casu. Vel dicatis hoc.s. qd dictum est in liberta/te: vt secundo legatario detur actio contra primum. Text. siue ad conditionem. vt si dixit testator. titio. x. milia lego: si dederit. v. milia meuio. Text. siue ad dandum. vt quia dixit. lego. x. milia: vt det. v. milia meuio. Text. siue ad faciendum. vt quia dixit. lego titia insulam: vt restituat eam meuio: quia restitue re facti est: vt colligitur. ff. de ver. obliga. l. vbi auté non apparet. §. qui id qd. Text. post exitum earum. hucusqz durat prima pars. Et statim volo explicare primam partez. ad id qd dicit hec. l. omnes. ll. clamant in contrarium: vt de/tur actio secundo legatario contra primum. ff. de leg. j. l. ci/uitatibus. in fin. ⁊ ff. de le. ij. l. imperator. §. j. ⁊ no. ff. de le. ij. l. si legatarius. ¶ Ad solutioné quorum contrariorum qui/dam ita dixerunt. tempore illarum legum dabatur actio se/cundo legatario contra primum. postea fuit recessum ab il/lis. ll. per quandam. l. quá nos non habemus. ⁊ ad illam fa/cit responsum per. l. istaz. Vel dicatis secundo modo est tri plex modus legandi. Est vnus cum dicit testator. lego titio. x. milia: ⁊ a titio. v. milia relinquo meuio: valet primum lega tum ⁊ secúduz. quia qui est honoratus in aliquo in alio po/test onerari. quia qui ab eo qui ⁊c. vt supra de fideicom. l. ab eo. ⁊ ita intelliguntur. ll. contrarie. Erat ⁊ secúdus modus legádi. titio amico meo. x. milia do lego. s. vt. v. milia det me/uio. olim ⁊ hodie non dabatur actio: quia relictum est sub conditione: quia pendet conditio quousqz dederit. vnde nó datur actio ante conditionem: vt. ff. de fideicom. lib. l. in te/stamento. ⁊ similit. ff. de conditio. ⁊ demó. l. qbus. ⁊ isti duo modi non pertinent ad. l. istam. Est ⁊ tertius modus legan/di: vt lego titio. x. milia: vt ex his det. v. milia meuio. hic oliz ante. l. istam latam non dabatur actio: recipiebat tamen in/stantiam in libertate. Text. sinuero. Incipit secundum di/ctum. Text. exigere. verbigratia. testator dixit. lego tibi illaz rem: si id qd debet tibi ab herede meo non exegeris. si agno uit legatum: postea non poterit petere ab herede: qz repelle tur doli exceptione. sed ⁊ potest agi actione ex testamento: vt liberetur: vt. ff. de libe. lega. l. quod mihi.

¶ De conditionibus insertis.

¶ Dictum est vobis in duobus precedentibus titu. quan/do falsa causa adijcitur in legatis ⁊ fideicommiss. vel mo/dus. Verum quia legatis interdum adijcitur conditio li/bertatibus: ponit de conditionibus insertis. Et de prima parte rubrice quando adijcitur códitio legatis ⁊ fideicom. agitur infra eod. l. j. ⁊. ij. ⁊ per totum preterqz in vlti. l. De secunda parte quando adijcitur conditio libertatibus agi/tur infra. e. l. vlti.

Cum testatorem. In. l. ista ponitur ita casus. Paterfa. duos instituit heredes sibi. titium pro dimidia. seium pro alia dimi/dia. a titio reliquit fideicómis. meuio: si de/cesserit sine liberis: titius ⁊ seius adierunt hereditatem: postea decessit titius relicto nepote ex filia: nú quid meuius petet fideicommissum? Certe non. nam condi tio apposita videtur defecisse: nisi probetur q testator intel lexisset de filijs relictis natis ex filio non ex filia. Text. cuz testatorem. ¶ Or legatis ita litteram. cum proponas testa/torem ita reliquisse fideicom. trallíano. sub. amico suo. Alij habent trallianis. ⁊ est nomen generis siue cognationis. Text. ab eo. sub. herede. Text. quem pro parte instituerat si sine liberis institutus. scilicet heres. Text. diem obijsset. sub. vt eo casu fideicom. tralliano prestaret. Text. isqz. sub. heres institutus. Text. heredem instituerat. sub. maxime. ná idem est ⁊ si non instituisset. Text. probabitur. sub. q testa/tor senserit de filijs natis per lineam masculinam. Unde no. q appellatione liberorum continentur nedum nepotes nati ex filia vt hic. ⁊. ff. de verborum signifi. l. liberorum. ⁊. j. ad treb. l. iubemus. §. penul. ⁊ supra d institu. ⁊ substitu. sub. condi. factis. l. generaliter. §. vlti. Uidebatur aliud qz dicat hec. l. duabus rationibus. Prima quia fuit rogatus resti/tuere: si decesserit sine liberis: ⁊ ita fuit locutus in plurali. vnde non sufficit vnum nepotez habuisse: quia pluralis lo/cutio ⁊c. vt colligitur. ff. de testi. l. vbi numerus. Respódeo. hic inspicimus communem vsum loquendi non subtilitaté latini. nam nos dicimus aliquez decessisse cum liberis: etiá si vnum filium dimisit: vt. ff. de verbo. sig. l. non est sine libe/ris. ⁊. l. anniculus. ⁊. j. quando dies le. ce. l. cuz vxori. Item videbatur contra. alia ratione. nam videbatur q nepos na tus ex filia non faciat expirare fideicom. quia sequitur agna tionem sui patris: vt insti de patria po. in fi. Rñ. iste nepos natus est ex ramo sui patris: vnde de eius liberis est. vnde non inspicimus hic si agnoscit ei: sed si natus de ramo suo: vt colligitur. ff. de verbo. signi. l. cognoscere. §. liberorum. ⁊ ideo non ob. quin deficiat vt hic.

Cum patremfa. In. l. ista poetis ita casum. Et aduertatis casuz: qz pter posi/tionem dominus Jo. ⁊ Azo reddút. l. istaz difficilé. Dicetis ergo sic. paterfa. filiaz suá nuptam heredé instituit ⁊ ab ea fideicó. re/liquit prestandú in diem. i. vsqz ad annuz: vel post dié. i. post annum. ⁊ iussit q deberet cauere de fideicómisso vel legato prestando si a marito non diuerteret. mortuo testatore adi/uit filia hereditatem: ⁊ a marito non diuertit. fideicom. pe/tit cautionem de legato vel fideicom. prestando: aduenien/te die vel conditione. ⁊ pro se allegat ius commune q he/res debet cauere legatario cui relictum est legatú in die vel sub códitione de legato seu fideicómisso pstando adueniéte die vel conditione. contradicit filia ⁊ dicit. disputemus ali/quátulum: qz audiui logicá. dicit filia. pater meus iussit ca/uere si a marito meo nó diuerteré. igitur si diuertá nó debeo cauere: qz ar. a contrario sensu est fortissimuz. sz si parata es/sem diuertere: ius remittit mihi istá conditionem quasi tur pem ⁊ vult q non diuertam ⁊ q legatum habeam. igit si ius remittit mihi istam conditioné ⁊ iure remittente debeo asse/qui voluntatem meam. dicit ille legatarius. breuiter mutan do facis fallaciaz. pur ista est vera q si iussit pater nó cauere si diuerteres. si diuertis nó caues. sz ista est falsa. qz si parata es diuertere: caues: qz debes cauere ex ptáte legis ⁊ ex vo luntate defuncti. qz testor iussit nó cauere si non diuerteres: non si parata esses diuertere. sz istud qd tu dicis. q si parata es diuertere: q ius remittit tibi illam códitioné: verú est cú instituta es sub turpi cditione si diuertas. at hic sub possibi li códitióe fuisti instituta si nó diuerteres. Ad qd rñdet im/perator istú legatariú bñ allegare ⁊ filiá nihil dicere. ¶ Or videatis ita litteram. Tex. Cum proponas. sub. tu fideicó missarius. Tex. pcepisse. s. illam filiam. Text. patréfa. sub. q filiá suá heredez instituerat. Tex. fideicó. nomine. qd in die certa reliquit: puta vsqz ad annú pstari. Tex. ita cauere. sub. de legato pstando adueniente die vel conditione. Uñ no. hic q est ius commune vt satisdetur de legato pstádo adue/niente die vel conditione: vt. ff. vt lega. no. ca. l. j. nisi testator iussisset cautionem non prestari: vt. j. vt in posses. lega. vel fi. deicom. l. scire. sed hic cú iussisset prestare si non diuerteret. igitur in alium casum si filia diuerteret: voluit eam cauere. Tex. nónunqz. i. aliquádo. Tex. solet remitti. quia si institui tur filia si diuertat. hoc casu si diuertat est reprehendenda: vt. s. de insti. ⁊ substi. sub. condi. fac. l. reprehendenda. quia est conditio turpis: vnde debet haberi pro non adiecta: vt ff. de lega. j. l. turpia. Tex. non obtemperatur. Unde non est bonum argu. de conditione honesta ad inhonestam. nam il/lud legatum relinquitur sub possibili conditione: lego si nó diuertas. sed istud legatum relinquitur sub impossibili con ditione. lego si diuertas. vnde remittitur. Item. no. argu. a contrario sensu est validum si fiat sm legis voluntatem: vt s. de iuris. omnium iudi. l. nemo ordi. se.

Si ea cditione. In. l. ista po netis ita ca/sum. Testator habebat focariam ⁊ ex ista focaria habebat filium naturalem. fecit te/stamétú ⁊ instituit sibi heredé quédá pona/mus titiú: ⁊ filio naturali reliqt legata i suo testamento sub ista códitióe: si iste filius moraret cú focaria

sua matreq; eius. iste filius naturalis noluit stare cũ matre: nunquid poterit legatũ sibi relictuz petere? Certe non. hoc dicit. Tex. aulicanus. nomen proprium est testatoris. Tex. voluit. sub. filio naturali. Tex. si cũ focaria sue. i. cócubina. Et dicitur focaria: qz erat meretrix: que vrit animaz corpus ꝛ pecuniam. vñ ver. Femina corpus: opes: animaz: viz: lu/minia: vocem Polluit: annihilat: necat: eripit: orbat: acer/bat. Tex. moraretur. alij dicunt ꝙ erat focaria filij. Tex. cuz sponte scripture. idest códitioni. Text. ad petitionem. sub. illius legati. Tex. non admittitur. secus si per eum non ste/tisset. vt dixi. ś. titu. proxi. l. j. in fi. ꝛ. ś. de isti. ꝛ substi. l. j. ꝛ. ff. de lega. ij. l. titia. §. si ea conditione. ꝛ. ff. de annuis legatis. l. meuia. in princ. Itẽ secus si casu impediret: vt. j. l. proxima.

Segnori hec. l. loqui/

Legatum.

tur ẜm. l. veterẽ mosay cam: ꝛ nó habet locum ẜm nouum testamẽ/ tuz. Et in. l. ista ponetis ita casuz. Patruus cuiusdam puelle fecit testamẽtum: ꝛ illi pu/elle reliquit legata sub conditione: si nube/ret filio suo. decessit iste filius testatoris: ita ꝙ illa puella nó potuit ei nubere: nunquid ista puella assequit legata? Rñ/detur ꝙ non. Tex. a patruo tuo. sub. puelle. nam puelle. in/terroganti respondet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. si filio eius. idest consobrino tuo: qð matrimonium ho die nó valet. Tex. deberi tibi existimas. sub legatum ꝛ fidei/com. Unde not. ẜm. l. veterez mosaycam fratres patrue/les poterant nuptias contrahere: vt. ś. de nup. l. nemini. sed hodie correctuz est. Sed ad. l. istam signantur cótra. ś. ti. proxi. l. j. in fi. qz si relictũ fuit puelle. vt nuberet filio patrui ꝛ ille decessit: nó stetit per puellam: vnde dz assequi legatuz vt. ś. ti. proxi. l. j. in fi. Ad qð vos ita dicetis. si lego tibi sub conditione. ꝛ nó stat per te sed per illum in cuius ꝑsona iussus est adimplere códitionẽ: assequeris legatũ. ꝛ sic intelli/gitur. l. cótra. Sed si lego tibi sub códitióe. ꝛ nó stat ꝑ te nec per illuz. sed casu fortuito qz ille moritur: nó dz assequi lega tum vt hic. ꝛ. ś. de lega. l. j. ꝛ dixi plene. ś. de institu. ꝛ substi/tu. sub condi. factis. l. j.

I vxorem.

In. l. ista ponitur ta lis casus: qui non habet locuz florẽtie. ꝛ est talis. Hẽbas filiã filia tua voluntate tua nupsit. vnde remanet in potestate tua: ꝛ non transit in potestatem viri: vt dicit fetidissimuz ius longo bardoꝝ. Or ponamus huic filie fuit relictum legatum anteꝗ̃ nu beret. si ipsa nupsit: acquiritur tibi patri legatuz. ꝛ si decesse rit relictis liberis. non aufertur tibi legatum si autem fuit legatum relictum: si nuberet. ꝛ ipsa nupsit ꝛ decessit eo casu transmittitur ad liberos si hũerit. al's ad maritum. Tex. tem pore nuptiarum. sub cótractaꝝ. Tex. ei. i. vxori tue. Tex. am bigitur. sub. ẜm hec tpa quãtum ad ꝓprietatem. ꝛ quãtum ad vsufructum. nã legata relicta filie existenti in potestate pa tris querunt pr̃i. Tex. sibi. sub. filie emãcipate. Tex. trãsmi/sit. Or segnori in. l. ista no. duo no. Et primo no. ꝙ iur ro mano filia que est in ptãte patris: si nubat: nó desinit esse in ptãte patris vt hic. ꝛ insti. ad treb. §. j. in fi. ꝛ hoc est verum: nisi quo ad debitum carnis: ꝛ quo ad operandum: vt. ff. de oper. liber. l. sicut. sed iure longobardo secus: quia transit in potestatem viri. Item nota. hic aliud nota. si legatur filio vel filie mee sub códitione. si existat conditio durante pa/tria potestate: mihi acquiritur. al's secus: vt. ff. de regulis iu ris. l. que legata.

I plures.

Leges veteres alio rum imperatorum in superioribus hũistis. ista est noua. l. iustini. imperatoris. Et dicit hec. l. si legatũ est plu/ribus sub conditióe: debent ne omnes ad/implere conditionem: an quilibet per se? Et certe de hoc fuit dubitatũ apud vulpi. sed iusti. respódet: ꝛ dicit quilibet per se pót implere códitionẽ. ꝛ ille assequitur legatum qui impleuit: non ille qui nó impleuit. Text. iusse. verbi grã testator legauit titio ꝛ seio si ascenderẽt capitoliũ. ꝛ ita est indiuidua. vel dixit. lego titio ꝛ seio fundum meum talem: si fecerint heredi meo domuz. ꝛ ita est diuidua. Tex. sibi imputent. ꝛ dañũ qð quis sua culpa sentit: sentire nó v vt. ff. de re. iur. l. qð quis. ꝛ. ś. de ne. ser. here. insti. l. vlt. Tex. repellent. ꝛ non hñt omnes necesse implere: sed quilibet. Sed debebit ne quilibet adimplere insolidũ: an ꝑ pte? Distinguitur. si códitio est indiuidua: vt si relinquit vobis si ascenderitis capitoliũ: quilibet tenet implere insolidũ sed si códitio est indiuidua: puta legant tibi ꝛ seio. c. si quilibet daret heredi. x. hic. ꝑ pte sua qlibet pót implere. vt. ff. de có/di. ꝛ demõ. l. pe. §. de illo. ꝛ. l. siqs illa. in fi.

Cum quidaz.

Lex ista simili/ter est noua. l. iu/sti. ꝛ leuissima. l. est. Et pone ita casum. testa/tor instituit sibi quẽdam heredez: seruo suo reliquit libertatẽ sub códitióe: si daret here di suo. c. sol. vel aliã quãdam rẽ: vel vicariũ seruum. iste seruus tandem audiuit dominicum testamentũ factum esse: ꝛ relictam sibi libertatem sub conditióe. ꝛ inde iste leuauit manus ad celum: ꝛ cepit cãtare hymnum gloria in excelsis deo. vnde quadam die iste seruus inuenit. c. soli/dos vel aliam rem quã dare iussus erat heredi: ꝛ currebat vt daret heredi. in itinere captus est ꝛ acceptum est ei illud qð portabat causa implẽde conditióis: ꝛ ita impeditus est implere conditionem: quid erit? Et certe rñdet impera tor iusti. ꝙ hec questio agitata fuit inter antiquos. tamen veteꝝ dubietate gescente dicit iusti. imperator: ꝙ nihilominus erit liber sed nihilominus tenebitur inuenire. c. sol. ꝛ dare here di. exquo apparet ꝙ ex quacunq; causa seruus impediatur dare illud qð iussus est. i. siue per heredez: siue per eum cui dare iussus est: siue ꝑ casum fortuitũ ꝙ nihilominus erit li ber sed si nó fuit impeditus ab herede: vel ab illo cui iussus erat dare: vel casu fortuito. sed noluit inuenire. c. solidos: nó erit liber. Sed qd si iste obtulit. c. sol. ꝛ heres noluit ac/cipere? Erit liber: ꝛ tenetur adimplere conditionem. si au/tem fuit iussus aliam rez dare: dz illam rem vel estimationẽ. Quid si iussus fuit dare seruum vicarium: ꝛ ille seruus fuit ei ablatus a latronibus? Debet dare estimationẽ illius serui: ꝛ ille seruus nó estimabitur vltra. xv. sol. Tex. sub có/ditione. sub. que sequitur. Tex. si suo heredi. h̃ est conditio. ꝛ sub. vel alij. Tex. herili. i. dominico. vt. ff. ad. l. aquil. l. item mella. §. legis. Tex. si perpẽdit. i. impedit. Tex. nobis pla/cuit. sub. dicit iusti. Tex. non abstrahatur. i. nó auferatur. sed soluat. Tex. siue per euz. pone extraneuz. Tex. noluit adim plere conditionẽ. sub. qz tunc sibi imputet. Tex. constituat. sub. vt laboret de nouo: ꝛ querat. ꝛ postea det. Tex. concedi mus. vt. ff. ð suc. edic. l. j. §. qui semel. Tex. ꝗ̃ in. xv. sol. Tex. imputanda. qz minor. x. annis est. Alibi fit alia estimatio: vt ś. colligitur de lega. l. vlti.

De vsuris ꝛ fructibus legatis.

Quia in actione ex testõ qua petunt legata veniunt vsu/re: cum legata est quãtitas. vel fructus: cum legatũ est cor/pus: vtputa fundus: vt. ś. in quibus cãis in integrũ resti. nó/est ne. l. in minorũ. ꝑsona. ideo ponit hãc rubricã. ꝛ sub. quã do debent prestari: ꝛ ex quo tpe videamus ꝛ subijciamus. Et circa id subaudiatis vnam regulam que est doctrina to/tius istius tituli. In actione ex testõ vbi mora nó precessit li tis cótest. veniũt fructus vel vsure ex tempore litis cótesta. ꝛ sic intelligunt due. ll. prime huius ti. ꝛ. j. eo. l. vlti. sed vbi mora precessit litis contesta. veniunt fructus vel vsure a tẽ/pore more: vt. j. eo. l. iij.

Legatoruz.

Hec. l. dicit duo. Pri mo dicit. si testõr legat ꝗ̃titatẽ: si tu hẽs nó fuisti in mora: teneris ad vsuras ex die litis cótest. al's ex tẽpore more.

l

Idem si testator legat mihi corpus: puta fun/duz vel ẽt seruos. naz fructus fundi ꝛ mercedes seruorũ ve niunt ex die litis ꝯtesta. hoc dicit ista. l. Or videte lr̃az. Tex. vsuras. sub. quãtitate relicta. Text. contestata est. sub. super actione ex testamento: exquo petitur legatum ꝛ fideicom. Et hoc est verũ: cũ mora nó precessit litis có. al's veniũt vsu re ex

re ex tpe more:vt.s.in quibus cau.in inte.resti. nō ē ne.l. in minorū persona.Et di: mora pcedere litis cō.si denūciatum est heredi vt solueret:vt.ff.de vsur.l.mora.Tex.s3 r fructus rerū.sub.incorporaliū qn pdiū relictū est.Tex.r mercedes seruorū.sub.qn serui relicti sunt.Tex.pstari solēt.sub.ex tē, pore litis cōte.si alia mora nō pcessit.Itē licet actio ex testa, mēto sit stricti iuris:vnde in ea non veniūt vsure:vt.s.de cō di.inde.l.j.tamē q: sortitur naturā actionis quasi bōefidei: in ea veniunt vsure vt hic r in palle.l.minor persona.

Aduersus eos. In.l.ista di citur de quodam baratatore qui volebat baratare oēs homines:cui obuiatur per.l.istam. Et in.l. ista dicit. Quidā fuit heres institutus:r le, gata relicta sunt ab eo.veniebat vnus lega, rius ad eum:r dicebat.solue mihi legatu3.dicebat ipse.va, de cu3 deo: quia locus est legi falcidie. r dicebat singulis. fuerūt legatarij ad imperatore3.Dñe nos inuenimus talem baratatore3 qui ita soluit nobis legata.q: dicit semp locus est falcidie:vnde eatis cum deo.querimus a vobis qualiter consulatur nobis cōtra ipsu3 baratatorē? Ad qd rñdet im, perator.offeratis ei cautione3 de restituendis legatis:si lo, cus erit falcidie.r iudex qui de hoc cognoscet iubebit vo, bis prestari solida legata.S3 si nō potestis satisdare: r ipse dicat locus est falcidie:dicetis eamus ad iudice3:q videbit si sit locus falcidie:r si inuenerit esse locum legi falcidie:cō demnabit eū iure falcidie.als.i.si nō inuenerit esse locū legi falcidie:cōdemnabit eū ad omnia legata:cū vsuris r fructi, bus post litē cō.computādis.h.d. Tex.aduersus eos.s. he, redes.Tex.morantur.i.soluere differunt dicentes locū esse fal.vt.ff.ad.l.fal.l.j. Tex.potestis.sub.vos legatarij. Text. iubebit.r ad istud accedit.ff.si cui plus q̄ per.l.fal.l.j.r per totum.r.ff.ad.l.fal.l.penul.Text.q satisdationem. Incipit secundum dictum.Text.implere non poteris.q: non est fa, cile inuenire fideiussores:vt in auc.de ap.r.j.que tempora. Text. vsuras.sub. cum relicta est quātitas.r veniunt vsure post litis contesta.si mora non precessit litis contesta. Text. arbitro dato.i.a iudice delegato.

Si homines. In.l.ista ponit talis casus.Te, stor in testamento suo legauit mihi certos homies:hrs fuit in mora pstādi mihi illos seruos:post morā heredis serui sunt mor, tui: nūquid periculū pertinebit ad heredē? Certe sic.h.d. Tex.si homines certi.puta serui.r pone sti, cus r pamphilus. Secus si incerti essent.q: si certi sunt le, gati:r perierūt ante moram heredis: nō tenet: vt.ff.de ver. ob.l.si ex legati cā.r.l.stichus.Secus si d3 hominem in ge, nere q: non liberat more vnius:q: genera pire nō psit:vt.s. si cer.pe.l.incēdiū.Tex.post morā.que fit iure cōi:si fuit in, terpellatus: vt in pal.l.si ex legati cā.als teneret de interitu post litis cōte.vt.ff.si cer.pe.l.qd te.r ad hoc facit.ff.deposi ti.l.si in asia.Tex.periculo debitoris fideicommissi.i.heredi periculo qui debitor est fideicommissi.

In legatis. In.l.ista di. Si le, gatur mihi corpus: heres tenet ad fructus post litis cōte.si alia mora litis ōtesta.nō pcessit. Tex.sequunt. i.pstātur.Tex.siue in psonā.sub.actione ex testamēto.qd est ver:si mora nō pcessit litis contesta.als secus:vt.ff.de vsuris.l.in fideicom.

Ad trebellianum.

Rubrica ista continuatur ad superiora dupliciter.Et vno modo sic. Na3 superiori ti.dictu3 est: qualiter legata augeā tur in vsuris r fructibus.verum quia relicta minuuntur per se.consultum trebel.ad sena.consultum trebellianum venia mus. Or segnori ista continuatio non est probabilis: q: minuuntur relicta vniuersalia:non singularia: vt institu.de fideicom.heredi.§.sed cum als.r.§.sed quia heredes. pma col.Et ideo dicetis de lega.r fideicom. singularibus in su perioribus suis titulis dictu3 est.verum quia aliqd fideicō. est:r restitutio illius fideicom.habet fieri auctoritate trebel. se.con.an sena.con.trebel.perueniamus quando locu3 ha, beat: r qd sit eius commodum siue officiu3 r de incertis p, sonis.i.vtrum beneficium tre.competat incertis personis.r trebel.nuncupatur a trebeio consule auctore. Lex nostra dicit q tempore illius iniqui imperatoris neronis erāt duo consules.vnus erat senior tempore:r vocabatur trebeius. alius seneca qui erat magister neronis.isti duo cōsules fe, cerunt pulsari consiliu3 romanor.venerunt senatores.dñs trebeius pmo surrexit:q: senior:r dixit.domini quid placet vobis?tota die instituuntur heredes r rogantur restituere. placet vobis q si nolunt adire q cogantur vel restituant to tum vel detrahant quartam? Respondent senatores.si he, res spōte adijt:detrahat quartam.si nolit adire cogatur adi, re r nihil detrahat.r ita vocatur trebel.olim vocabatur pe, gasianum:vt.j.ad trebel.l.j.in princi.r insti.de fideicom.he, redi.§.sed quia heredes. Or sequitur de incertis perso nis.dicit Azo.nihil dicitur de incertis personis in littera nigra:sed ponit in rubrica.sed in legibus grecis fiebat men tio.tamen de incertis personis videtur ita tenendu3.quia si olim constituebat aliquis sibi heredem r rogabat restituere incertis personis non valebat:vt institu.de lega.§.incertis. Vel potest dici q fit mentio in littera.aliquando quis insti tuitur r rogat restituere certis psonis vni vel pluribus. q: dicit testator.instituo te r rogo q restituas titio r seio.aliqñ rogat quis restituere incertis psonis:puta q: dicit testator: instituo te r rogo vt ciuibus bononienb.restituas heredita tem.r certe valet tale fideicōmissum.r sicut relictū vni pso, ne certe potest peti:ita hoc relictū ab administratore ciuita tis r ei restituet:vt.j.e.l.si p fideicom.r no.ff.e.l. omnibus. Unde ad sena.con.trebel.qd sit eius beneficium:r qñ ha, beat locū perueniamus :r de incertis personis videamus.

Si ex se.con. In.l.ista no.ita ca sum.Quidā acces sit ad impatorē: Dñe imperator su3 fatuus r nocet mihi.dixit impator:credo. talis in, stituit me heredē r rogauit me restituere hē ditatē titio.adiui hereditatē r restitui titio: r quarta3 retinui.hucusq3 bene feci.sed in hoc male feci:q: debeba3 soluere creditoribus hereditarijs pro quarta mea tantum:r solui pro dodrante totum es alienum. Respōdet imperator q tu liberasti fideicommissarium in eo q solui, sti pro.ix.vncijs:r hoc a fideicommissario poteris recupera re.hoc dicit. Text.si ex se.con.sub.trebel.vt faciat ad titu, lum.Tex.partem quarta3:idest tres vncias.Text.pro.ix.vn cijs.sub.fideicōmissario restitutis.Text.petere potes.Sed qua actione? Respon.nego. gest.act.siue fecisti sciens vo, lens eius negocium gerere.siue ignorans: quia ipso gestu eius negocium fecisti cum eum liberasti:vt.ff.de nego.ge.l. soluendo.r.l.si pecunia3.als cum.r.l.vl.r.l.que vtiliter.§. j.r ad hoc facit.j.e.l.vlti.r.ff.e.l.j.§.viuianus. Segnori in.l.ista no.duo no. Primo no.si heres institutus rogatus est restituere hereditatem: restituit dodrantem r quartam potest detrahere.vnde sicut sustinet emolumentum quadrā tis:ita quilibet pro parte sua sustinet grauamē eris alieni. iuxta regulam. vbi emolumentum:ibi onus.vt.s.de fur.r ser.cor.l.vlti.§.sed cum id in secunda. Licet autem ita sit in creditoribus: secus in legatis est. quia fideicommissa, rius debet soluere solida legata:non heres qui rogatus est restituere:vt.j.e.l.vl.nisi esset alia volūtas dfuncti vt colligi tur.ff.e.l.j.§.penul.r vlti. Or segnori. vos habetis hic vnam aucten.que incipit. Contra rogatus.quā quidam le, gunt sup.l.j.e.l.iubemus.s3 dominus Azo legebat eā hic. vnde ego legam eam.vobis hic. Or videatis eam.

Contra rogatus. A. Ista auctentica nō legitur sup.l.C.vt corri gat eā s3 vt pōat casu3 ōuersu3 a.l.C. Lex. C.posuit casum in quo heres detrahit qua drantem r restituit dodrantē. Hec auc.po, nit casum in quo hrs restituit quadrātē r retinet dodrantē

⁊ est talis. Paterfa. instituit te heredē ⁊ rogauit te vt quicquid supererit de hereditate tēpore mortis si decedas sine liberis: restituas titio. hoc casu dodrantem potes consumere: quadrantem fideicommissario teneris restituere. ⁊ teneris cauere fideicō. de quadrante restituendo: nisi testator illaȝ cautionem tibi remiserit. si autē cōsumpsisti de quadrante: si es soluendo: heres tuus dȝ supplere de bonis tuis. si aūt tu non es soluendo: titius cui rogatus es restituere: vtili in rem ⁊ hypotecaria ab eo qui possidet poterit vendicare. ⁊ hec omnia sunt vera ꝙ de dodrāte poteris facere quicquid vis ⁊ quadrantē restituis. Fallit in casibus in quibus quadrantem consumis: si dodrans non sufficit ad dotem vel ad donationeȝ pp nuptias cōstituendam. Item fallit si captus ab hostibus es: ⁊ dodrans nō sufficit ad te redimendū. Itē fallit in alio casu si fuisti ita bonus masarius de bonis tuis ꝙ deficiunt tibi expense. Tex. cōtra rogatus. q.d. econtra a.l.C. nam.l.C. posuit casum in quo heres institutus potest retinere quadrantem: ⁊ tenetur restituere dodrantem. Ista auc. ponit casum conuersum in quo heres institutus detrahit dodrantem: ⁊ illum potest consumere ⁊ tenetur restituere quadranteȝ. Tex. quis. sub. filius heres institutus. Tex. qd tunc. idest tempore mortis sue: si decesserit sine liberis. Tex. vel alijs huius fideicō. verbis grauatus. sub. similibꝫ qꝛ dicit testator instituo te mihi heredem: ⁊ si decesseris sine liberis rogo te vt omne illud qd reliquuȝ erit tempore mortis tue: illi restituas. Tex. seruare. sub. ⁊ dodrantem potest detrahere. Tex. exponat. vt.j. vt in pos. lega.l. scire. Tex. ꝙ si tangat eam. sub. quartam. qꝛ diminuat eam. Tex. suppleatur. sub. quia est soluendo. Tex. ex causa. nunc ponit instantiam regule. Tex. redemptionis. sub. si dodrans nō sufficit. Tex. huius quarte diminutio. que est restituenda ab herede fideicommissario. ⁊ est hec auc. in corpore auc. de resti. §. nobis igitur. col. viij. Et ex ista auc. ⁊ ex.l.C. colligetis vnā practicam per quā potestis esse vtiles amicis vestris quando vos estis vocati ad dictanda testamenta. si diligitis heredeȝ faciatis scribi talia verba. testator instituit sibi talem heredē ⁊ rogat eum ꝙ quicquid supererit tempore mortis sue restituat titio. hoc casu dominus heres retinet dodrantem. ⁊ restituit quadrantem vt in hac auc. sed si non diligitis. heredē sed fideicōmissarium: dictabitur hoc modo testamentum ⁊ dicetis tabellioni scribe. testator talem heredē sibi instituit: ⁊ rogat eum vt post mortem suam restituat tali hereditatem suam. hoc casu dominus heres detrahit quadrantē: ⁊ restituit dodrantē: vt in.l.C. ¶ Or segnori circa auc. istaȝ est insistenduȝ. Nam vbi heres rogaṫ restituere quicquid supererit de hereditate tēpore mortis sue: cauet hēs de q̄drāte restituendo: nisi testator remiserit hanc cautioneȝ. Lex videṫ velle ꝙ heres non teneaṫ cauere de quadrante restituendo: ne si caueret: esset fideicommissarius solicitus de hereditate viuētis: qd nō debet esse: vt.j.e.l. iubemus. ¶ Ad solutionē cuius contrarij dicunt quidā. qd ibi dicitur: hic corrigiṫ qꝛ hoc ius nouuȝ. illud vetus. Vel dicatis verius. si ego heres sum rogatus restituere hereditatem filijs meis vel nepotibus meis vel fratribus meis: nō debeo cauere de quadrante restituendo propter discordiam ⁊ inuidiam tollēdā: quia diceret pater filijs vel nepotibus vel frater fratri. non confiditis de me: quia pater vester sum vel auus vel frater. ⁊ ideo propter discordiam istam ⁊ inuidiam tollendam non cauet. ⁊ sic intelligitur.l. contra. sed si sum institutus. ⁊ rogatus restituere hereditatem extraneo: quicquid superit tpe mortis mee. caueo de restituendo quadrantem: nisi testator cautionem remiserit. ⁊ sic intelligiṫ ista auc. ¶ Sed denuo instatur: ⁊ aduertatis hoc quia ex hoc colligetis multa not. Nam hic dicitur. si sum institutus heres. ⁊ rogatus restituere si decedam sine liberis: quicquid supererit de hereditate tempore mortis mee. de dodrante possum facere quicquid volo. sed si de quadrante. diminuo: fideicōmissarius potest petere a possidente vtili rei vēdicatione: vel hypo. si non suȝ soluendo. Sed videṫ contra. qꝛ licet dominium rei singularis relicte statim a morte testatoris transeat in fideicōmissarium: vt. ff. de furtis.l. a titio. tamē dominiuȝ fideicōmissi vniuersalis nō transit in fideicōmissarium: nisi facta restōne. re vel verbo. vt. ff. e.l. restituta. ⁊.l. facta. §. j. si nō transit dn̄ium in titium fideicom. ergo titius fideicō. non habet rei ven. qꝛ rei vendicatio competit domino: vt. ff. de rei ven.l. in rem. in prin. Respondeo illud verum est regulariter. sed fallit in alienatis ab herede: qꝛ in eis. nō cadit restitutio: vnde in eis transit vtile dn̄ium: ⁊ ideo titius fideicō. hȝ vtilem rei ven. vt.s̄. cōia de le.l. vlti. §. ex his. in nō alienatis nō trāsit dn̄iuȝ nisi demū facta restitutione. ⁊ hoc dicit auc. nr̄a. ⁊ ita intelligaṫ subtiliter tota dic. C. ad treb. auc. cōtra rogatus. ¶ Sȝ denuo opponiṫ. istud est mirabile si heres consumpsit dodrantē. ⁊ postmodum alienat quadrantē: fideicōmissarius agit vtili rei ven. ⁊ hypo. ⁊ reuocat alienata pro quadrante. Sed nōne hypo. ⁊ rei ven. sunt ꝯtrarie? Certe sic: qꝛ aliquis nō pōt esse dominus eiusdem rei: ⁊ eandē rē habere obligatam: vt. ff. de reg. iur.l. neqȝ pig. Segnori duplex est responsio. nam regulariter hypo. ⁊ rei ven. sunt ꝯrie: qꝛ quis nō pōt esse eiusdem rei dominus ⁊ creditor: ⁊ hypo. habere. fallit hic ⁊ in alio casu. ff. e.l. debitor. ⁊. ff. de exce. rei iudi.l. penul. §. latinus. Vel pōt dici. rei ven. habeo pro ipsis corporalibus alienatis que erant in quadrante: pro alijs hypo. que erant in dodrante: vt.s̄. cōmunia de le.l. j. in fi. ⁊.l. ij. ¶ Vnde no. vbi aliquis instituiṫ heres ⁊ rogaṫ restituere: dodrātem pōt cōsumere. aliquādo cōsumit quadrātē vt si dodrās non sufficit ad dotem vel ad donationē propter nuptias cōstituēdam: vt in auc. res que subiacent. ⁊ in alijs casibus de quibus diciṫ hic in fi. ¶ Sed omnes iste exceptiones que habent locum h: hn̄t ne locum in auc. res? Quidam dicunt ꝙ sic. Vel pōt dici ꝙ in auc. res que. hn̄t locuȝ exceptiones causa dotis vel donationis: non autē hn̄t locum exceptiones de redemptione captiuorum. ⁊ de alimentis: quia sunt introducte contra rationem iuris. vnde non debet trahi ad consequentiam vt. ff. de regu. iur.l. qd contra. Vel ideo nō admittuntur plures exceptiones hic ꝙ̄ ibi. quia ibi si instituo aliquem heredem: ⁊ rogo eum restituere: volo eum minus habere: ⁊ totum volo restitui. vnde in causa dotis ⁊ donationis fallit ibi. sed vbi instituo ⁊ rogo. restituere quicqd superest: volo plus habere. vnde quia adest volūtas in pluribus casibus potest alienare hic ꝙ̄ ibi. ¶ Or super ista auc. formo vnam questionem. ⁊ dominus Azo ponit quedā verba que videntur dicere contra illud qd dicam infra. Nā aucten. ista loquitur de malo dispensatore: vt est scholaris. Or pone. testator instituit te heredem ⁊ rogauit te restituere post morteȝ tuā quicquid superesset de hereditate. tu fuisti ita bonus dispensator. ponamus in hereditate erant. xij. quando decessit sine liberis. hereditas duplicata est. quid erit: veniet in restitutionem quadrans tantum: vel dodrans vel totum qd superest vltra quadrantem? Dominus Azo videṫ hic innuere. si dodrantem consumpsit: venit quadrās si nihil consumpsit: similiter adhuc venit quadrans vt hic. Et ad hoc est arg.j. ti. pxi.l. ꝙ̄ꝙ̄. Itē pro hoc est argu. quia licet ⁊c. vt. ff. que in frau. credi.l. pupillus. Vel dicatis. ista verba. restituas quicquid superest. procedunt ex summa affectione testatoris. acsi dicat testator. instituo te heredem: ⁊ nolo prohibere alienationē tibi sed quicquid tibi supererit restituas tali. vnde videtur esse voluntas defuncti ꝙ cōsumat vsqȝ ad dodrantem. sed si non consumit sed superest: videtur ꝙ ius commune remaneat in suo statu: vt restitutio fiat dodrantis: ⁊ quicquid superest: ⁊ retineatur quadrans sicut est cum instituo te heredem: ⁊ rogo te restituere. ⁊ ita dicebat dominus meus. Et ad hoc faciunt due.ll. quantum ad significationem verborum. vt. ff. e.l. titius. ⁊ similiter colligitur. ff. de petitio. heredita.l. sed ⁊ si.l. commissoria. §. de eo. Tamen prior opinio seruatur tanꝙ̄ euangelium apud nos. ⁊ hoc illa ratione: quia sua diligentia seu sollicitudo non debet sibi generare grauamen: vt infra de allu. ⁊ palu. l. vltima.

Deum cui. In.l. ista poniṫ talis casus. Testator fecit testamentum: ⁊ instituit te heredem: ⁊ rogauit te vt titio hereditatem restitueres. multa legata singularia reliquit. erat aggrauatus testator ere alieno. adiuisti hereditatē ⁊ restituisti

⁊ restituisti dodrantem ⁊ quadrantem retinuisti. onera lega torum ⁊ eris alieni quomodo diuidentur? Respondet imperator ꝙ onera eris alieni heres soluet pro quadrante ⁊ fi deicō. pro dodrante: legata fideicōmissarius soluet integra vel pro qua parte heres rogatus est restituere: pro ea parte soluet fideicō. pro alia parte heres. hoc dicit ista. l. Tex. indubitati iuris est. Uidetur mirabilis hec. l. hoc planum est in ere alieno ꝙ scindatur inter heredem ⁊ fideicō. pro parte cuiuslibet: vt. §. l. proxi. sed in legatis. ⁊ fideicom. l. est scripta in contrarium: que dicit ꝙ fideicō. soluit solida legata: vt. j. e. l. vl. ⁊. ff. eo. l. j. §. penul. ⁊ vlti. Ad qđ potestis dicere: vt dixi in casu. nam qđ hic dicitur est referendum ad es alienum. Uel distinguatis ita. q: aut heres rogatur restituere deductis legatis aut simpliciter. si heres rogatur restituere deductis legatis: tunc solutio legatorum diuiditur inter heredem ⁊ fideicō. pro parte cuiuslibet vt hic sed si rogat̄ simpliciter restituere: solida legata soluit fideicom. vt in. ll. contrarijs. ⁊. ff. e. l. marcellus in principio.

SI per fideicō. In. l. ista not. ita casus. Pr fa. noluit facere testm̄ sed dixit. volo decedere intestatus: sed tñ volo facere codicillum coram. v. testibus. ⁊ ita dixit. rogo heredes meos succedentes mihi ab intestato vt rei publice restituant hereditatē meā: q: tantū habui de cōmuni valet tale fideicō. Certe sic vñ succedētes ab intestato detrahant quartā partē: ⁊ dodrantē reipublice restituant. hoc dicit ista. l. Tex. reipublice sub. romanorum: vt. ff. de verbo. sig. l. eum qui. Tex. habet. i. locum habere pōt. quidā hñt in lr̄a. quocūq; cōpetit. Unde no. hic sicut pōt aliq̄s rogari in testamento restituere alicui hereditatē: ita ab intestato: vt. j. e. l. ⁊ sine scriptura ⁊ insti. de codicil. §. pe. Item no. sicut heres pōt rogari ex testamento vel ab intesta. vt restituat certis personis: puta vni vel pluribus: ita incertis vt hic. ⁊. ff. de rebus dubijs. l. cuilibet. ⁊. ff. de leg. j. l. ciuitatibus. Et l; legatum in certis personis relictum non valeat: vt insti. de le. §. incertis. fallit tñ qñ relinquitur corporibus licitis: vt §. de epi. ⁊ cle. l. id qđ. Et ista restitutio erit facienda administratori vel actori vel sindico ad hoc constituto: vt. ff. de ꝯdi. ⁊ demon. l. municipibus. ⁊. ff. e. l. omnibus.

DOn iustam. In. l. ista ponit̄ ita casus. Paterfa. fecit testamentū. fratrē suum ⁊ auiam suā sibi heredes instituit ⁊ eos inuicē substituit. ⁊ rogauit auiam vt portionem suam hereditatis restitueret titio mortuo testatore ista auia fratrem testatoris vocauit nepotem suum. veni huc nepos? frater tuus instituit nos heredes ⁊ substituit nos adinuicē. postea fecit malam caudam: q: rogauit me vt restituerē portionem meam titio. vnde volo tibi bonum: volo repudiare partem meam hereditatis vt tibi accrescat: ⁊ auia repudiauit fideicommissarius hoc audito explorauit consilium sapientum. sapientes ei dixerunt. adi cōpetentem iudicem: ⁊ petas ꝙ auia compellatur adire ⁊ tibi restituere. dum iudex cognosceret: deberet auia adire vel non: mortua est auia. ea mortua dubitat fideicōmissarius vtrum a coherede istud fideicō. possit petere? Dicit imperator. non iustam geris sollicitudinē q: repetitum poteris petere. quia fideicom. relictū ab instituto intelligitur relictum a substituto. ⁊ si ipse velit detrahere quadrantem: non posset. quia auia repudiauit: ⁊ inuita adiuisset. Tex. sollicitudinem fideicommissario respondet imperator. Tex. verentes: idest dubitantem: scilic; dimidia. Tex. restituere. suam partem ⁊ substitutum. Text. deuoluatur. sub ex vi substitutionis. Tex. nominatim. sub. sed tacite. Tex. adire. quia petebatur vt cogeretur adire: ⁊ ipsa decessit. Tex. exēpta: scilicet auia. Tex. iudicij: idest voluntatis testatoris. Text. repetitum. sub a fratre testatoris. Tex. retinere. de iure: quia hec est ratio. quia sponte adiuit. detrahit quadrantem. quia coactus: non vt colligitur. ff. e. l. quia poterat. Unde sicut ipsa si viueret ⁊ repudiasset non posset detrahere: ita tu heres ex psona sua. quia non debet licere heredi: quod non liceat defuncto. ff. de iudicijs. l. heres. Et ideo no. hic vbi aliquis instituitur ⁊ non rogatur restituere si semel repudiauit nō pōt amplius adire nisi eēt minor. §. de repu. here. l. sicut. Secus vbi aliquis instituit̄ ⁊ rogatur restituere. q: si millesies repudiauit: potest adire: vt colligitur. ff. e. l. nam qđ. Sed hec aditio coacta sicut nō est ad bonum suum vt extrahat quartam: sic nec ad bonum sui heredis vt detrahat vt hic. ⁋ Or segnori ad. l. istam opponitur. nam hic dicitur si rogata fuit auia restituere illud fideicōmissum: pōt peti a coherede videtur contra. nam eoipso ꝙ habuit substitutum: videtur concedi ꝙ repudiare possit: vnde nō pōt cogi: vt. ff. si quis omis. causa tes. l. qui autē. Respondeo. illud verum est cū bonafide repudiat. secus si mala vt hic: vt. §. si quis omis. causa tes. l. j. ⁋ Sed denuo videtur contra. si fuit auia instituta ⁊ habebat coheredem ⁊ fuit ei substitutus: ꝙ ea repudiante non d; cogi adire: vt. ff. de le. ij. l. si titio ⁊ meuio. §. iuli. Respondeo. istud debet intelligi quando plus intererat habere ab auia q̄ a coherede: q: non erat grauatus legatis institutus ⁊ substitutus: vt. ff e. l. recusare. §. titius. ⁋ Sed denuo videtur esse contrariū ꝙ fideicom. ab auia relictum non intelligatur repetitum a coherede: vt. ff. de le. ij. l. celsus. §. j. ⁊. ij. Sed pōt dici ꝙ hec l. est correcta per. §. iul. Uel pōt dici indubitanter. legatum relictum ab instituto intelligitur repetitu; a substituto quātum ad vtilitatem fideicommissarij: vt hic: non quantu; ad vtilitatem substituti. ⁋ Sed denuo videtur contrarium. ff. de le. iij. l. j. §. vlti. Ad qđ vos dicetis. aliud ibi: quia ibi si testator facit codicillos: q: dixit. a proximioribus meis ab intestato relinquo tali talia legata. si illi repudiant: vocantur vlteriores. ⁊ vlteriores non debent legata: q: non sunt proximiores. At vbi duo instituuntur ⁊ substituunt̄: legata ab vno relicta intelliguntur repetita ab alio: vt in pal. §. iul. ⁊ ff. de le. j. l. licet. ⁋ Sed denuo instatur. si fuerunt instituti ⁊ inuicem substituti. si repudiauit auia sponte ⁊ cogit̄ adire nōne euanescit substitutio? vt. §. de impu. ⁊ alijs sub. l. post aditam? Rñdeo. verum est si sponte adijt. secus si coacte: q: coacta hereditas non facit cessare substitutionem.

ET sine scriptura. In. l. ista ponit̄ talis casus. Quidam accessit ad imperatorē: Domine imperator vxor mea fecit codicillos ⁊ sine scriptura dixit corā. v. testibus ⁊ rogauit succedentes ei ab intestato vt hereditatem suam restituerent mihi ⁊ priuigno suo. s. filio meo nato ex alia vxore: valet ne tale fideicōmissum? Respondet imperator ꝙ sic. ⁊ ideo dodrantem restituent. Tex. prestiterit. i. preualuit inter sapientes. Et ita no. ꝙ quis pōt rogari restituere hereditatem ex testō: vt. §. e. l. per fideicō. ⁊ ab intestato. ⁊ dodrans restituit̄ ⁊ quadrās retinet̄: vt. ff. e. l. j. ⁊. l. ij.

HAbemus. Hec. l. bona est ⁊ cōtinet in se multa bōa ⁊ leuis ē quo ad casu;. ⁊ ponit. v. casus pn cipaliter. Et primus casus est talis. Si pater vel mater filium vel filios filiam vel filias equaliter sibi hēdes instituit. si rogat p fideicō. ipsos filios vel filias inuicē vel alterū eo;: vt si decederet sine liberis restituat supstiti: querit̄ qualiter restō sit facienda: ⁊ an valeat tale legatum vel fideicōmissum? Et dicit̄ ꝙ tale legatū valet ⁊ existente cōditione restitutio fiet q: hēs detrahet quadrātē ⁊ restituet dodrātē: ⁊ detrahet quartam de rebus principalib⁹: nō aūt per cōputationē fructuū. ⁊ loquit̄ iste pm⁹ casus in liberis primi gradus. Scđs casus loquit̄ qñ rogant̄ restituere liberis scđi grad⁹. pone pr̄ vel mater instituit filiū vel filiā vel filios vel filias. ⁊ rogauit filiū vel filios. vt si pdecedāt sine liberis: nepotibus restituant hereditatē suā valet tale legatu;: ⁊ similiter detrahetur quarta de rebus principalibus hereditatis non cōputabit in fructibus ⁊ dodrās restituet̄. Tertius casus ē talis ꝙ in predictis duob⁹ casib⁹ nō tenet̄ fili⁹ cauere fratri vel nepoti vel nepotibus de fideicō. prestādo adueniente conditiōe nisi spāliter iussisset pdictā satisdationē interponi vl' nisi rogata psona ꝯuolaret ad scđas nuptias. Quartus casus est talis. si filius instituitur ⁊ rogatur restituere si sine liberis

decesserit:expirat conditio.si decesserit relicto filio vel ne/
pote vel etiam posthumo non poterit peti fideicommissum.
Quintus casus est talis que supradicta sunt de quarta de/
trabenda de rebus principalibus:ꝛ de non computatione
fructuum:ꝛ de cautione non prestanda:habent locum tan/
tum in his personis de quibus.s.dictuꝫ est.al's.s.facta est
mētio in alijs nō.Tex.seu simpliciter.puta pure.Tex.quar
ta.sub.treb.ꝛ detracta de rebus principalibus:non per cō
putationem fructuū.Tex.redditū.i.fructuū.Tex.dodrās
restituat.i.ix.vncie. qꝛ dodrās restituit:vt.s.e.l.j.ꝛ hucusqꝫ
durat primus casus.ꝛ loquitur cum instituunt' liberi primi
gradus.ꝛ rogantur restituere liberis eiusdē gradus. Nūc
incipit secundus casus.Tex.idemqꝫ ꝛc.ꝛ loquitur iste secū
dus casus:cum instituuntur filij primi gradus:ꝛ rogantur
restituere liberis secundi gradus.Text.legis falc.i.quarte
treb.qꝛ nomen falcidie est nomen generale:vt.j.ti.j.l.j.ꝛ sic
ponitur hic improprie pro trebellianica: improprijssime ꝓ
bonorum subsidio:vt dixi.s.de inoffi.tes.in auc.vnde si pa/
rens ꝛc.Tex.in supradictis autem casibus ꝛc.Incipit ter
tius casus.Tex.satisdationem.sub.de fideicōmisso prestan
do adueniente conditione.Tex.cessare.sub.inter fratres.
vel inter filium ꝛ nepotem.Tex.non abstinendum. quia in
his casibus cauetur.Tex.prebeatur. Unde no.si rogatur
frater fratri restituere hereditatem:propter tollendam di/
scordiaꝫ inter eos:non cauet vnus alteri.sed si esset rogat⁹
restituere extraneo secus.vt dixi.s.l.j.auc.contra rogatus.
quam quidam hic legunt.Tex.si autem ꝛc.Incipit quart⁹
casus.ꝛ respicit primum casum.Tex.non videtur extitisse.
sub.sed defecisse.ꝛ ideo cessat fideicōmissi petitio: vt.s. de
condi.inser.l.j.Tex.illud etiam.Hic incipit quintus ꝛ vlti
mus casus.Tex.satisdatione fideicō.sub.non prestanda:vl'
prestanda in certis casibus.Tex.produci.Et ita liberi pmi
gradus siue rogati sunt restituere liberis primi gradus: si/
ue secundi:retinent quartam de rebus principalibus sec⁹
in liberis vlterioris gradus:vt.j.dicetur.Item liberi primi
gradus non tenentur satisdare nisi in duobus casibus.sec⁹
in liberis vlterioris gradus:vt in auc.contra rogatus.s.e.
¶ Or segnori dominus Azo.colligit hic vnum argu.ex.l.
ista ad questionem de qua sepe dubitatum est.qꝛ sepe queri
tur si pater instituit filium:ꝛ rogat eum restituere si decesse
rit sine liberis:nunquid existente conditione possit detrahe
re duas quartas?vnam debitam iure nature:aliam iure in/
stitutionis.Et Azo.circa hoc dixit vnum:cuius videtur di
cendum totum oppositum.Dixit dominus Azo.si fili⁹ in/
stituitur ꝛ rogatur restituere pure:tunc filius vtranqꝫ par/
tem non deducit imo qd capit per treb.debet sibi statim in
quartam debitam iur' nature computare:ꝛ econtra:ꝛ vna
succedit loco alterius:vt.ff.de inoffi.testa.l.si impubes. Si
autem filius instituitur:ꝛ rogatur sub conditione restituere
si decesserit sine liberis:vel si talis habuit vxorem: vel ascē
derit capitoliuꝫ:tunc iste filius detrahit duas quartas.vnā
debitam iur' nature tanq̄ꝫ es alienum sibi debitū:quam de/
ducet ab initio:vt ꝓbatur.ff.de adop.l.si arrogator.ꝛ.ff. de
inoffi.te.l.pap.§.meminisse. Postea adueniente conditio/
ne detrahet quartam treb.ꝛ sic hꝫ totius hereditatis semis/
sem ꝛ non adducit aliam.l.nisi istam.vt.C.ad trebel.l.iube/
mus.Sed ego dico ꝙ hec.l.dicit totum oppo situꝫ eius qd
dixit dominus Azo.qꝛ hec.l.dicit ꝙ filius quadrātē detra/
hit:ꝛ dodrantē restituit.siue filius instituitur pure.siue sub
cōditione.ꝛ semp hꝫ filius electionē quā detrahat.ꝛ sic vnā
quartā tm̄ detrahit.ꝛ nō duos ꝛ hoc dico p.l.istā:ꝛ p aliam
s.fa.her.l.filiū quē habētē.Itē ꝓ hoc facit qꝛ dicit.l.ꝙ fili⁹
instit utus rogatus restituere hereditatem.quartā detrahit
deductis libertatibus ꝛ ere alieno.ꝛ non dicit quartas. vt
ff.de inoffi.te.l.pap.§.quarta.ꝛ hec.l.facit contra Azo.quia
sicut dixi.hic filius fuit rogatus restituere si sine liberis ꝛc.
ꝛ tamen dodrantem restituit.Unde dico ꝙ si vult trientem
retinere.ꝙ pōt non per fructuū computationē. qꝛ trientem
habere dꝫ sine omni onere.vt.s.de inoffi.tes.l.omnimodo.ꝛ
l.quoniam.Si aūt vult aliam retinere.s.treb.non potest.at
tamen opi.dñi Azo.est canonizata.extra de testa. ꝛ vlti.vo.
c.raynucius.ꝛ.c.raynaldus.vbi dicitur ꝙ filius detrahet
duas quartas. Iteꝫ pro alia sua opi.inducebat dñs Azo.j.
titu.proxi.l.irritā.ꝛ.l.q̄q̄. Sꝫ tamē hec.l.ꝛ alia.s.fa.her.l.
filium.contradicit aperte.sicut dixi. que vr̄ innuere ꝙ vnaꝫ
quā velit detrahat.nec est mēs testatoris vt duas detrahat.
ꝛ hoc est ipsa veritas ꝙ filius detrahat tantū vnā quartā.ꝛ
ita sepe obtinui de facto. Si tamen velitis tenere opi. dicit
Azo.qꝛ iur' canonico cautū est:rn̄debitis ad.l.istā.ꝛ dicetis
ꝙ debitam iure nature statim retinet vt es alienū.ꝛ in euen/
tum conditionis illas .ix. vncias que remanserunt diuide/
mus in.xij.vncias.ꝛ sic restituit dodrantem illarū.ix.vncia/
rum.non autem totius hereditatis. nec hec.l.hoc vetat.nec
illa.l.filium. ꝯm istam distinctionem non facit hec.l. ꝛ illa.l.
filium.contra Azo.sed pro eo. ¶ Or segnori ad.l.istam est
insistendum. quia hec.l.dicit ꝙ detrahitur quarta de rebus
principalibus: ꝛ non per fructuum computationem. Sꝫ.l.
videtur contra.que videt': ꝙ fructus cōputent' in quartam.
vt.ff.de ioffi. tes.l.pap.§.si cōditioni.in fi.§.¶ Et ad solutio
nem huius contrarij quidam dixerunt: ꝙ olim nedum de
rebus principalibus: immo de fructibus detrahebat' q̄rta:
vt in.l.contra.Hodie contra.vt hic.ꝛ.s.de inoffi.te.l.scim⁹.
Unde qd in.l.contra.dicitur:p̄nti.l.corrigit'. qꝛ istud nouū
ius:illud vetus.vt.ff. de leg. ꝛ sena.consul. non est nouum.
Alij dicunt aliud in quarta debita iure nature:vt in .l. con/
tra.aliud in quarta treb. ꝛ sic loquitur.l. ista. Sed he solu/
tiones non sunt digne recitatione.maxime quia illa.l.loqui
tur in quarta quādo filius erat rogatus restituere: ꝛ ita lo/
quitur in quarta trebellianica. Iteꝫ iustior est causa quarte
debite iure nature:q̄ꝫ trebellianice.vnde videtur potius ꝙ
quarta debita iure nature debeat detrahi de rebus princi/
palibus:nec in ea computantur fructus:vt.s.de inoffi.te.l.
scimus.§repletioneꝫ.Alij dicunt ꝙ hic fructus computat
in quartaꝫ ex voluntate defuncti. al's non vt hic.Sed certe
refragatur littera que dicit. licet testator ꝛc. Sed ipsi respō
dent ꝙ aut testator iussit expresse:aut tacite: quia in his in/
terest ꝙ expressa nocent: non expressa non nocent. vt.ff.de
regu.iur.l. expressa. Sed nec hec solutio placet: vt dixi.vn̄
vos dicetis sic.si pater instituit filium: ꝛ rogauit eum resti/
tuere infra certum tempus pone vsqꝫ ad decennium. hic si
hereditas est ita magna ꝙ certum est ꝙ fructus quos per/
cipiet infra illud tempus facient quartam: hoc casu cōpu/
tat fructus in quartam.ꝛ sic loquitur.l.contra.Si autē insti
tuit filiuꝫ sub conditione incerta. puta si decesserit sine libe
ris:rogat eum ꝙ restituat tali. hoc casu non computat fru/
ctus in quartam: sed detrahit quartam de rebus principa/
libus.ꝛ sic loquitur.l.nostra. Et est ratio.qꝛ est incertum qñ
existat conditio.naꝫ potest esse ꝙ non viuet filius post testa
torem per annum. vnde non posset recipere quartaꝫ de fru
ctibus.vnde ratiōe incertitudinis tutior ꝛ securior via eli/
gitur. Sed in alio certum est ꝙ potest habere tot fructus
quot poterit percipere vltra quartam. ꝛ in incertis non
certis locus est coniecture.vt.ff.de verbo.obli.l.vbi autem
non apparet.ꝛ.l.continuus.§.cum ita. ¶ Et ideo vt plene
liqueat articulus iste ad solutionem huius contrarij ita cō/
sueui distinguere. Nam cum quis instituitur heres:ꝛ roga
tur restituere hereditatem: aut est de liberis primi gradus:
aut vlterioris:aut est extraneus.Si auteꝫ est de liberis pri/
mi gradus vt est filius subdistinguo.quia aut rogatur resti/
tuere sub conditione: vel pure: vel in die certa: puta si de/
cesserit sine liberis: hoc casu de rebus principalibus reti/
net quartam: nec in quartam computantur fructus. ꝛ sic
loquitur.l.nostra. Aut rogatur restituere post certum tem/
pus ꝛ tale ꝙ certum est ꝙ habere potest quartam ex fructi/
bus puta vsqꝫ ad decenniuꝫ. hoc casu computat fructus in
quartaꝫ.ꝛ sic loquitur.l.nostra.ꝛ.ff.de inoffi. testamē.l.pap.
§.si conditioni.in ver.vnde si parens ꝛc. ¶ Si auteꝫ est de
liberis vlterioris gradus:vt nepos vel pronepos: ꝛ roga/
tur restituere: iterum subdistinguo. quia aut percipit fru/
ctus ex voluntate testatoris. verbigratia. ita dicit testator:
instituo te heredem:ꝛ rogo te: vt si decesseris sine liberis:
restituas hereditatem illi. certe hoc casu percipit fructus
ex voluntate testatoris. hoc casu fructus quos pcepit con/
putat in quartam. ꝛ siquid est residuum: restituit. vt.ff. ad
trebel.

trebel.l.mulier.Si aũt eſt extraneus:ſimiliter fruct⁹ quos percepit cõputat in quartam.⁊ ſi quid eſt reſiduũ:reſtituit vt.ff.ad trebe.l.in fideicõ.in prin.⁊.l.ita.§.ex aſſe.Et ſic no. ꝙ eſt differẽtia inter liberos primi gradus.⁊ vlterioris. nã primi de rebus principalibus detrahunt quartam:vt in primo ⁊ ſecundo caſu huius.l.ſed liberi vlterioris gradus nõ vt in hac.l.in fi.Sic ⁊ al's differunt:qꝛ primi non inſtituuntur ſub conditione caſuali:niſi exheredentur in defectũ cõditionis.ſecus eſt in alijs vt dicitur.ff.de here.inſti.l.expleta.§.j.⁊.ij.⁊.l.ſed ⁊ ſi conditioni.§.j.Si autem percepit fructus ex negligentia fideicõ.non petentis.verbigratia.aliqs inſtituit te heredem ⁊ rogat hereditatem tali reſtituere.fideicõ.non competit certe hoc caſu fructus in quartam non cõputat nec reſtituit aliquid:vt.ff.ad trebel.l.in fideicõ.⁊.l.j.⁊ ff.e.l.quotiens.Si autem percepit fructus ex mora qꝛ non reſtituit.verbigratia.teſtator inſtituit te heredem ⁊ rogat te reſtituere tali.fideicõ.interpellat te vt reſtituas:tu non vis reſtituere hoc caſu cõputas fructus in quarta:⁊ ſi quid ſupereſt inſtituis:vt in prealle.l.in fideicõ.in prin.⁊.§.heres. ⁊.ff.e.l.ita tamen.§.ex aſſe. Secũdo inſtatur ⁊ opponit̃ ſic. nam hic dicitur.ſi inſtitui patrem heredem ⁊ rogaui eum vt filio ſuo reſtituat hereditatem:ipſe põt retinere quadrantẽ: ⁊ tenetur reſtituere dodrantem.Sed.l.contradicit que dicit.ſi teſtator inſtituit filium tuum heredem:⁊ rogat te patrẽ vt filio tuo reſtituas hereditatem debes filio tuo reſtituere totam hereditatem:non potes retinere falcidiam.i. quadrãtem.Unde contra.ff.de lega.j.l.cum filio.§.deniqꝫ iul.ſecũdus caſus illius.l.eſt in fi.¶Ad ſolutionẽ cuius cõtrarij. ita dico.aliud eſt cum teſtator inſtituit filium ſuum ſibi heredem:⁊ rogat eum reſtituere hereditatem filio ſuo.nã hoc caſu rogatur non vt pater.ſed vt quilibet alius heres inſtitutus.vnde hoc caſu reſtituit dodrantem ⁊ quartam poteſt retinere.⁊ ſic loquitur.l.iſta.⁊.ff.e.l.qꝛ poterat.Aliud eſt cũ teſtator inſtituit filium tuum heredem.⁊ cũ filius tuus erat tibi acquiſiturus:rogat te patrem vt filio tuo reſtituas hereditatem.certe hoc caſu teneris reſtituere hereditatem filio tuo.nec debes detrahere quadrantẽ qꝛ inconueniens eẽt: nam videris rogatus vt pater non vt heres ⁊ ſic loquitur.l. contra. Sed quare hoc caſu ſatiſdat?Reſpondeo. in vno caſu ſatiſdat.qꝛ voluntas eſt defuncti:⁊ voluntas defuncti ſeruanda eſt pro.l.vt in auc̃.de nup.§.diſponat.In alio caſu quia hec.l.vult in odium ſecundo nubentium:vt.s̃.de ſecundis nup.l.ſuperioris.§.ſi talem.⁊ in auc̃.de nup.§.ſi placet. Item quomodo ſi filius qui eſt in poteſtate inſtituitur ⁊ rogatur pater ei reſtituere:ſatiſdabit filio? cum inter patrem ⁊ filium qui eſt in poteſtate nulla eſt ſtipulatio:vt inſti. de inutili ſtipul.§.item inutilis.⁊.ff.e.l.imperator?Reſpondeo hec ſtipulatio non erit vtilis durante patria poteſtate. hoc caſu.ſed in tempus finite patrie poteſtatis committet̃: vt.ff.de verb.obli.l.quidam filium in prin.¶ Sed denuo inſtatur.nam ſi inſtituitur filius ⁊ rogatur pater ei reſtituere:quomodo cogetur pater ei reſtituere quarta non deducta?cum inter patrem ⁊ filium nullum ſit iudicium:vt.s̃.de in ius vo.l.vlti.⁊.ff.de iudi.l.lis nulla.Ad quod dixerunt quidam.hic ex cauſa caſtrenſi deferebatur filio hereditas: ⁊ in cauſa caſtrenſi bene poteſt eſſe iudicium inter patrem ⁊ filium:vt.ff.de iudi.l.lis.qđ non placet:qꝛ tunc non quereretur cõmodatum patri:ergo a patre non poſſet fideicõ.relinqui.quia qui non honoratur:non grauatur:vt.s̃.de fideicõ.l.ab eo.Quid ergo dicemus?Reſpondeo pluribus modis.Et vno modo ſic.ſpeciale eſt hic vt poſſit eſſe iudicium inter patrem.⁊ filium.ſic ⁊ alibi colligitur ⁊ legitur.ff.de libe.agno.l.ſi quis.⁊.s̃.de epi.au.l.ſi lenões.Uel poteſt dici ſecundo modo.ſi filius inſtituitur ⁊ rogatur pater ei reſtituere pater nõ poteſt cogi ei reſtituere durante patria poteſtate iur̃ actionis.ſed iudicis officio ſic:vt.ff.ad trebel.l.vbi ⁊.l.imperator.Uel poteſt dici ꝙ hec.l.ponit duos caſus. Unus caſus eſt.vbi pater rogatus eſt reſtituere filio pure hereditatem quo caſu non reſtituit durante patria poteſtate.Alius caſus eſt.cum pater rogat⁹ eſt reſtituere poſt mortem ſuam:vnde heredes ſui reſtituunt dodrantem deducto quadrante.¶Or ſegnori vos habetis hic ſignatam vnam auc̃.que incipit.Niſi rogatus ⁊c̃.

Niſi rogatus.A. Si iſta auc̃.eẽnt verba propter que ſignatur in.l.C. non eẽt difficilis.ſed facilis.Itẽ qꝛ dominus Azo. extraxit hãc auc̃.alio modo de corpore auc̃. ꝙ̃ dominus Ir.ideo eſt difficilis. ſed ſi aliquis habet eam vt libri antiqui habent: ⁊ ſicut dominus Ir.extraxit eam de corpore auc̃.iſta auc̃.eſt ſatis plana ⁊ facilis.⁊ ſm qđ dominus Ir.extraxit de corpore auc̃. ita breuis eſt intellectus huius auc̃.Et continuabitis eãz ad.l.C. ſic.nam.l.C.ita dicit.ſi inſtituo filium meũ in dimidia ⁊ rogo eum ꝙ ſi predecedat ſine liberis:reſtituat fratri ſuo:ipſe detrahit quadrantẽ de rebus principalibus.Sed fallit in caſu huius auc̃.qui eſt talis.Ponamus.habebam duos filios inſtitui eos equaliter heredes.⁊ rogaui eos adinuicẽ vt ſi alter decederet ſine liberis:reſtitueret alteri portionẽ ſuam.alter eorum intrauit monaſteriũ vel eccleſiam aliquã venerabilem nunquid portio ſua erit reſtituenda fratri ſuperſtiti ſi moriatur canonicus?Certe non:quia ſicut ſi deceſſiſſet relictis liberis euaneſcit conditio.ita ⁊ ſi intrauit monaſterium vel aliquam eccleſiam venerabilem:quia monaſterium habetur loco filij.hoc vult dicere iſta auc̃.ſm qđ dominus Ir.extraxit eam de corpore auc̃.⁊ iacet ſic.niſi rogatus reſtituere datum monaſterium vel alium locum venerabilẽ ingrediatur ⁊ non eſt plus.Sed dominus Azo.aliter eam extraxit ⁊ pinguius ⁊ latius : ſm ꝙ libri noui habent eam hic ſcriptam vnde videatis eam.In.l.C.dicitur in quarto caſu.ſi filius inſtituitur ⁊ rogatur reſtituere.fratri:ſi deceſſerit ſine liberis:exiſtente conditione detrahit quadrantẽ.Et dicitur decedere ſine liberis ſi decedit ſine aliquo deſcẽdente.Sed per auc̃.iſtãz eſt additum.quia ſi ingreditur in locũ venerabilem vel monaſterium:fideicõ.expirat:quia monaſterium habetur loco filij.Sunt ⁊ alij caſus in quibus monaſterium loco filij habetur:vt ſi do tibi mulieri.c.vt tu nubas ⁊ habeas in dotem. al's mihi reddas vel heredi meo ſiue nubat impleta eſt cõditio ſiue ingrediatur monaſteriũ. Item ſi do alicui maſculo.c.ſi contraxerit matrimoniũ: det vxori ſue illa.c.ſ.in donatione propter nuptias.⁊ ſi non cõtraxit matrimonium:reddatur mihi vel heredi meo.ſiue cõtraxit matrimoniũ ⁊ dederit in donationem propter nuptias:impleta eſt conditio ſiue ingrediatur monaſterium:non tenetur mihi vel heredi meo reddere:quia impleta eſt conditio.igitur patet ꝙ monaſterium habetur loco liberorum. Tex.niſi rogatus.q.d.rogatus reſtituere.ſi deceſſerit ſine liberis tenetur reſtituere niſi ingrediatur monaſteriũ.Tex. quia monaſterium habetur loco liberorum. Et iſta auc̃.eſt in corpore auc̃.de ſan.epi.§.ſed hoc in preſenti. ¶ Or ſegnori dominus Hug.extraxit etiam prolixius:quia iuit ad librum nouellarum.⁊ ſicut ibi inuenit:ita ſcripſit eam hic. ¶ Or ſegnori ex iſta auc̃.colligetis iſta no. Qui ingredit̃ monaſterium:non videtur ſine liberis deceſſiſſe. Itẽ que ingreſſa eſt monaſterium:non videtur ſine marito deceſſiſſe.Item qui ingreditur monaſterium:non videtur ſine vxore deceſſiſſe.qđ eſt fauore religionis.qđ probamus:qꝛ monaſterium facit ꝙ quis non teneatur reſtituere:qui aliter tenebatur.niſi ingrediatur monaſterium.Et ita no. ꝙ fauore religionis ſufficit aliquid ciuiliter factum : ⁊ ſi naturaliter non eſt factum.quia ſi do tibi.c.ꝙ ſi deceſſeris cum liberis: mihi non reddas:al's ſic.Uel ſi do tibi.c.ſi nuptias cõtraxeris:ꝙ habeas in dotem ⁊ mihi non reddas:al's ſic. Uel ſi do tibi maſculo.c.ſi nuptias contraxeris: intelligo de liberis naturalibus vel de nuptijs naturalibus:non ciuilibus.tñ ſi ingrediaris monaſteriũ:fauore religionis impleta ẽ ꝯditio.Sed regul'r ꝯ.nã vbi teſtator vult aliquid fieri naturaliter non ſufficit ciuiliter fieri.vnde ſi relinquo tibi c.cum impleueris.xxv.annum. ſi impetras veniam etatis: non propter hoc conſequeris legatum:vt.s̃.de his qui ve. eta.impe.l.vlti.Sic ⁊ al's ſi promiſiſti mihi dare.c.cum morieris ⁊ in inſulam deportatus es:⁊ ſic mortuus es ciuiliter:nõ teneris mihi dare illa.c.niſi moriaris naturaliter:vt ff.de ver.ob.l.ex ea pte.§.in inſulam. Nunc ſuper auc̃. iſta

queruntur aliqua. Ponamus. ille q rogatus est restitue si
decesserit sine liberis hereditatem: vel ille qui rogatus est
restituere si contraxerit nuptias non ingreditur monasteriũ
vel aliquem locum venerabilem in quo non est proprius: sz
ingreditur aliquã capellam secularẽ vbi est proprium: nec
renunciat seculo. nunquid habebit locum hec auc. vt ita illa
capella vel ecclesia habeatur loco liberorum loco mariti: lo
co vxoris? Dicunt quidaz q sic. dicentes q omnis ecclesia
loco dei habetur & pro eis facit generaliter littera. §. sz hic
in pñti. vnde sumit hec auc. que dicit. vel alium venerabilez
locũ. & sic generaliter loquitur: vnde generaliter dz intelli-
gi. vt ar. ff. de le. pre. contra tab. bo. pos. pe. l. j. §. generaliter.
& vbi. l. non distinguit: nec nos: vt. ff. de offi. pre. l. iij. & ff. de
publi. l. de precio. Sed nos in questione ista restringim⁹
istam auc. quando ingreditur monasterium: & moritur ciuili
ter & non hz bona: vt si efficiatur monachus: & renunciet se
culo. & se & sua det deo. vel si efficiatur frater predicator vel
minor: vt in corpore auc. de monach. §. illud. & in cor. auc.
vt hec consti. inter pre. con. per totum. & quia talia sunt sub-
iecta: qualia permittunt predicata. vt. ff. de penu. le. l. nã qđ
liquido. ¶ Sed denuo quero super auc. ista. & istud sepe ac
cidit pactis hominuz exigentibus. Ponamus. pater insti-
tuit sibi duos alios heredes. & rogauit eos adinuicem: vt si
alter decederet sine liberis q portionem suam hereditatis
restitueret supstiti fratri. decedit pater. postea vnus ex filijs
hz liberos alter non. dicit ille frater qui non hz liberos: re-
mitte mihi fideicõ. & ego remittam tibi. si alter vellet facere:
planum eẽt: qz hoc facere põt: vt. s. de pac. l. j. si alter frater
qui hz liberos: non vult facere: iste qui non habz liberos in
dignatus quid facit. in fraudem vt priuet fratrem qui hz li-
beros fideicõmisso vocat amicos: & dicit. non habeo volun
tatem ingredi monasterium. sed volo ingredi solummodo
vt expiret fideicõ. vnde cum videbitis q sim in vltimo mo-
mento vite mee. mittatis pro fratribus predicatoribus vel
minoribus: & faciatis q induant mihi vestes. vnde cum p-
uenit ad vltimum momentum vite: fratres induerũt sibi ve
stes: quid erit hoc casu? Dicunt quidam q istud non nocet
fratri cum iste videatur facere in fraudem fratris: vt priuet
eum fideicõ. vt colligitur. ff. e. l. imperator. & l. titius. Et ad
hoc est etiam ar. ff. de condi. & demõ. l. fideicõmissum. & ff. de
leg. ij. l. is cuius. Vel põt dici q quantum ad verba expirat
fideicõ. sed si põt doceri de fraude: monasterium tenebitur
interdicto fraudatario. Nam si debitor qui hz multos cre-
ditores libertis suis eiusdez filijs naturalibus tradidit vni
uersas res suas. videtur facere causa fraudandi creditores
vt. ff. que in frau. cre. l. omnes. §. lucius. & ar. ff. de solu. l. pu
pilli debitor in prin. ¶ Sz denuo quero super auc. ista. nã
dicit filius institutus vel mulier cui legatum est relictum si
accipiat virum. vel vir cui legatum est relictũ: si accipiat vxo
rem. nolo ingredi monasteriũ: sed volo instituere monaste-
riũ: nunquid habet locuz hec auc. s. vt expiret fideicom. Vi
det q sic qz non refert quid ex equipollentibus fiat: vt. ff.
de re iu. l. in summa. Item sicut per ingressum: habetur mo
nasterium loco liberoruz & loco vxoris: & loco mariti: vt. s.
dixi. ita per institutionẽ dz haberi. & in dubio pro monaste
rio rñdemus: vt & alibi. ff. de rebus dubijs. l. in ambiguis.
Sz certe in qõne ista dicimus: q non sufficit si monasteriũ
heredem instituat. qz. ll. loquunt de ingrediẽtibus: nõ de in
stituentibus: vt in auc. de monach. §. illud. Preterea hec
auc. dicit de ingrediẽte & nõ de instituente: vt apte ꝓbatur
in. §. sed hoc in pñti. Preterea sicut. s. ꝓxime in alia qõne
dixi. si non tenet ingressus fratris factus cã minuẽdi fidei-
cõ. multofortius simplex institutio. nã ita instituẽdo vr face
re in fraudẽ fideicõmissarij: vt ar. ff. de lega. ij. l. si quis ita. §.
cui. & ff. de condi. & demon. l. fideicommissum.

Sancimus. Hec. l. est iusti. & se-
quens. Alie autem
leges que precesserunt: sunt leges aliorum
imperatorum qui precesserunt iusti. Et hec
l. habet duas partes principales. Et in pri
ma pte dicit. si aliqs instituit heres: & ro-
gatur restituere pupillo. si restituit tutori. satis est. nec te-
nebitur satisdare. Idem est & si aliquis instituitur: & roga-
tur restituere furioso: qz satis est si restituit curatori furiosi:
quia nullus est sensus: nulla certa vox est in furioso. vnde
in vtroqz siue quis restituit hereditatem pupilli tutori vel
curatori furiosi: ex nostra. l. plenissimam assequitur libera-
tionem. Idem est econtra: quia instituitur pupillus vel fu-
riosus: & rogatur alteri restituere hereditatem: satis est q
tutor pupilli vel curator furiosi restituat hereditatem.
¶ In secunda parte ponuntur tres casus in quibus tran-
seunt vtiles actiones in fideicõmissarium sine restitutione.
Et primus casus talis est. heres institutus qui rogatus est
restituere hereditatem ante litem contestatam vel post: ma-
liciose celat se & subtrahit: ne cogatur adire & restituere.
Secundus casus est. si heres institutus qui rogatus est re
stituere: anteqz restituat hereditatem decedit sine herede
vel sine successore. Tertius casus est. si quis instituitur he-
res & rogatur titio restituere: & titius rogat restituere seyo.
Et certe de istis tribus casibus dubitabatur apud veteres.
& dominus Vlpi. putauit de nouo statuẽdum esse sup his.
Sed iusti. conditor huius. l. dicit q in omnibus predictis
tribus casibus transeunt actiones in fideicõmis. vtiles sine
restitutione ipso iure. Tex. non possit. quia est infans. vt. s.
de iure delib. l. si infanti. Text. reuertatur. quod non debet
esse. & facit ad hoc. s. de insti. & substi. sub codi. fac. l. antepe.
& ff. de man. l. quidam. Text. celebretur. sub. & ille qui resti-
tuit curatori: plenissime liberatur: vt. ff. e. l. restituta. & j. dici-
tur in littera. Tex. quis enim sensus: idest intellectus. Tex.
intelligatur quasi dicat nulla. Tex. securitatem. ¶ Unde
no. hic casum. vbi quis restituendo soli tutori vel curatori:
consequitur plenissimam securitatem: quod est speciale vt
hic. Sunt & alij casus in quibus quis consequitur plenissi-
mam liberationem: soluendo ipsi tutori vel curatori: puta si
soluantur pensiones tutori vel curatori: non excedẽtes sum
mam. c. sol. vel si iudicis officio eis soluatur. vt. s. de admi.
tu. l. sancimus. als regulariter contra solutionem factam
ipsi tutori vel curatori pupillus vel furiosus potest plene
restitui: vt plene dixi. & no. s. si aduersus so. l. j. Tex. sunt. qz
siue pupillus siue furiosus restituat auctore tutore vel cura
tore: siue tutor vel curator restituat: satis est. vt. ff. eo. l. resti-
tuta. §. vlti. & l. vlti. & si ipse pupillus vel furiosus rogatur
restituere ipsi tutori vel curatori: non potest sibi tutore vel
curatore auctore restitui. vt. ff. eo. l. j. §. fuit questitum. & licet
als possit sibi esse tutor auctor vel curator in soluendo sibi.
ipsi debitum. vt. ff. de admi. tut. l. sicut. §. quotiens. & ff. de cõ
trahen. emp. l. fistulas. tamen hoc facere non poterit. & est rõ
diuersitatis propter actiones vtiles que transeunt in fidei-
com. sine aliqua restitutione. vt. ff. eo. l. restituta. §. vlti. Tex.
cum autem &c. Hic incipit secunda pars huius. l. & in ea po
nuntur tres casus: in quibus actiones transeunt in fideicõ.
sine restitutione ipso iure. Tex. iussus. sub. est. Text. vel si.
Incipit secũdus casus. Tex. vel fideicom. Incipit tertius
casus. Tex. cui restituta est. sub. primo loco. Tex. sancimus
itaqz &c. tunc refert se ad primum casum. Tex. siue morte.
tunc refert se ad secundum casum. Tex. siue a primo. tunc
refert se ad tertium casum. Tex. transferantur. sub. ab here-
de in fideicom. & sub. sine aliqua restitutione. ¶ Sed dic
mihi si heres rogatus subtraxit se post litem contestatã hic:
bene potest ferri sententia diffinitiua contra eum. sed si sub-
traxit se ante litẽ contestatã: quõ feretur snia diffinitiua ꝯtra
eum ante litẽ contestatã: cum snia diffinitiua non possit ferri
ante litem contestatam: nisi in cã ap. vt. j. de tempori. app. l.
vlti. §. illud. Ad quod dicunt quidam: q fallit etiã hic. sed
male dicunt: qz non feretur snia diffinitiua. sed interponetur
decretum. nam iudex faciet eũ citari: & faciet redigi in actis
per tabellionem: qualiter & pro quo & ad cuius petitionem
est vocatus. & si est contumax heres: iudex decernet vt fidei
cõmissarius intendat hereditarias actiones: acsi sibi fidei-
cõmissuz restituisset: & ita est decretum: & non sentẽtia: vt. s.
de his qui ad eccle. cõ. l. presenti. §. sane. ¶ Sed quomodo
potest heres: qui tenetur restituere fideicõ. hereditatem de-
cedere sine hẽde: cũ forte sint legittimi: vl saltiz vltio fiscus.
vt. ff. de iure fisca. l. j. §. an bona. Rñdeo non erant legittimi
vel fiscus

vel fiscus nolebat succedere. Vel pôt dici ꝙ decessit sine he
rede vel successore alio a fisco. Vel pôt dici ꝙ ille dicitur
sine herede vel sine successore decedere qui statim cuȝ mo/
ritur: non hȝ heredem. ¶ Or segnori hic duo statim sunt
querenda si heres qui tenetur restituere nõ vult adire: quo
iure cogitur? Item si adijt sponte: quo iure restituitur? Di/
cunt quidam ꝙ si non vult adire: cogitur adire actione ex te
stamento. ⁊ sic hic est casus in quo actio ex testamento dat
contra non heredem. sic ⁊ al's. ff. de inter. act. l. de etate. §. j.
Sed certe contradicendum est: qr actio ex testaméto datur
contra heredem: non contra non heredem. Et ideo dicédũ
est ꝙ petam iudicis officio. ⁊ dicam ita ⁊ sic qr titius fuit he
res institutus ⁊ rogatus mihi illam hereditatem restituere:
⁊ ipse detardat adire imploro officium vestrum domine iu/
dex: vt cogatis eum adire ⁊ mihi restituere illam heredita/
tem vt probatur. ff. e. l. ille a quo. §. tempestiuum. ex quo ap/
paret ꝙ soluta est qõ. s. si sponte adiuit quo iure restituat. nã
restituit actione ex testamento: qr heres est ex quo adiuit. ⁊
hoc casu cum sponte adiuit: petam actione ex testaméto vt
mihi restituat dodrantem: quarta sibi retenta. sed si coacte
adiuit: non detrahet quartam: imo totam restituet nihil de/
tracto: vt. ff. eo. l. quia poterat. ¶ Or segnori no. hic regulã
ꝙ ab herede in fideicõ. non transit dominium vel non tran
seunt actiones nisi demum facta restitutione re vel verbo:
vel saltim verbo. ⁊ restituit heres re ⁊ verbo cum dicit he/
res. restituo. ⁊ inducit me in possessionem. vel saltim verbo
cum heres dicit restituo. vt. ff. e. l. restituta. facta tali restitu/
tione vtiles actiones ab herede transeunt in fideicõ. vt. ff. e.
l. facta in prin. Fallit tamen in tribus casibus hic positis. ⁊
similiter. ff. e. l. si res. Sunt etiam ⁊ alij casus: puta in aliena
tis ab herede. nam in alienatis non puto necessariam resti/
tutióem: qr modo rogatus restituere nihil iur habet in illis
rebus. ⁊ hoc videtur. l. aperte dicere. s. de le. l. vlt. §. sed his.
⁊ dixi. s. e. l. j. auč. contra rogatus. Item in alio casu transe/
unt ab herede in fideicõ. vtiles actiones sine restitutione:
puta si vnus instituitur ⁊ rogatur restituere vni pure: alteri
sub conditione: ⁊ restituit ei cui pure rogatus erat restitue/
re: qr adueniente conditione transeunt vtiles actióes in eũ
cui rogatus erat restituere sub conditione: vt. ff. e. l. j. §. quo
tiens. Sed opponitur ad. l. istam. si instituitur heres ⁊ ro
gatur restituere alteri: dicit: quomodo ipso iure transeunt
actióes de vno fideicõ. ad alium vt hic dicitur. ⁊. ff. e. l. si res.
Sed. l. videtur cõtradicere: que dicit ⁊c. ⁊. ff. e. l. j. §. de illo.
Ad qõ dicunt quidaȝ. qõ ibi dicitur: hic corrigitur. Alij di
cunt ꝙ ibi rogatus erat restituere sub conditióe vel in dié.
Sed pôt dici ꝙ ibi rogatus erat restituere sub conditióe vel
in diem. vnde ante conditionem vel in diem restituit spóte.
Sed opponitur quomodo in superiori casu transeunt vti/
les actiones ipso iure: cum. l. dicat ꝙ si aliquis instituit he
res ⁊ rogatur restituere in diem: non transeunt actiones: vt
dicitur. ff. e. l. sed si ante. Ad qõ pôt dici. aut dies vel condi/
tio apponitur gratia heredis: ⁊ tunc transeunt actiones in
fideicõ. etiam si ei restituat ante diem vel conditionem: vt. s.
de fideicõ. l. post mortem. Aut apponitur dies vel conditio
gratia fideicõ. ⁊ tunc si heres restituit ante diem vel condi/
tionem: non transeunt vtiles actiones in fideicõ. ⁊ sic intel/
ligitur. l. sed si ante. nam ⁊ aliquis legat ⁊c. vt. ff. de lega. ij. l.
si ita relictum sit. §. pegasus.

Quidam. Segnori hec. l. sicut ⁊ p/
cedés est noua. l. iusti. Et
in. l. ista ponitur talis casus. Quidam cõdi
dit testamentum ⁊ quédam sibi heredeȝ in/
stituit ⁊ rogauit ꝙ titio restitueret totam he
reditatem. speciale fideicommissum reliqt
seio. nũc queritur restituta hereditate a quo fideicõmissari9
possit petere fideicõ. sibi relictum? Et rñdet impr. iusti. ꝙ he
res dȝ totã hereditaté restituere: deducta quarta titio gene
rali fideicõmissario: ⁊ ille generalis fideicõ. seio speciale fi
deicõ. dȝ soluere. hoc dicit ista. l. Tex. totam. sub. deducta
quarta trebel. vt. s. e. l. j. Tex. ei. i. seio speciali fideicommis.
Tex. depédere. i. soluere. Unde no. hic differentiam inter
es alienuȝ ⁊ legata: qr es alienũ ab herede soluitur pro qua
drante: a fideicõmissario generali pro dodrante vt dixi. s. e.
l. j. sȝ legata debent solui a fideicõmissario vt hic. ⁊ hoc est
verum nisi heres rogatus eét restituere hereditatem dedu/
ctis legatis: in quo casu datur electio heredi: vt dicit. ff. eo.
l. cogi. §. inde querit: vel nisi appareat alia voluntas defun
cti: puta qñ iniunxit onus legatorum nominatim heredi. vt
ff. e. l. quadringenta. ⁊. l. marcellus in prin. vt dixi. s. e. l. ij.

¶ Ad legem falcidiam.

¶ Sicut fideicõmissa vniuersalia minuũtur per trebel. se.
con. qr detrahitur quarta. vt. s. ti. proxi. habuistis: ita singu/
la legata ⁊ fideicõmissa specialia minuuntur per. l. falcidiã:
qr si excedant dodrantem detrahit falcidia: vt colligitur. ff.
ad. l. falcidiam. l. j. in princi. ideo ad. l. fal. perueniamus. Et
pôt exponi rubrica ad. l. falcidiam. i. ad beneficium. l. falci/
die perueniamus quando locum habeat ⁊ quando cesset.
Et dicitur. l. falcidia a falcidio auctore: sicut publiciana di/
citur a publicio auctore: vt insti. de act. §. alie. ⁊ sic aquilia/
na ab aquilio actore dicitur: vt colligitur. ff. ad. l. aquilia. l. j.
Erat enim in vrbe quidam consul qui vocabatur falcidius
vna die accessit ad senatores vrbis ⁊ dixit ita. homines tota
die testantur ⁊ instituunt sibi heredes ⁊ relinquunt tot lega
ta ⁊ fideicõ. ꝙ legatis ⁊ fideicõ. exinaniunt hereditatem: ⁊
ꝙ instituti nolunt esse heredes. qr non habent emolumentũ
vnde decedunt sine heredibus. Dixerunt senatores: quid
videtur tibi qõ debeamus facere? Dixit falcidius cõsul: vi
detur mihi ꝙ vos debeatis statuere ꝙ heres institut9 pos/
sit detrahere de legatis ⁊ fideicom. quartam si excedant do
drantem: vnde senatores ita statuerũt. Vel dicatis ꝙ. l. fal.
dicitur similitudinarie. sicut enim falce secatur pratum: ita
per fal. secantur vniuersa legata.

Scire debes. In. l. ista ponit ta/
lis casus. Testator
habebat quadringenta in bonis. iste testator
reliquit quingenta pro legatis ⁊ te sibi here/
dem instituit. iste heres sciens ꝙ legata exce
debant dodrantem: soluit solida legata: nũquid pôt videri
plus debito soluisse? Certe non: ex quo sciens soluit. Tex.
scire debes: scilicet tu heres. Nam heredi interroganti re
spondet imperator vt patet ex. l. subscriptione. Tex. omissa
fal. idest omisso beneficio. l. falcidie detrahende. Text. quo
pro vt. Tex. solutum. sub. ⁊ ideo si plus est solutum non dȝ
tibi heredi licere posse repeté. ¶ Or segnori habetis hic.
si legata excedunt dodrátem: si heres sponte ⁊ sciens soluit
solida legata: non repetit. ⁊ non videtur plus debito soluis
se: quia videtur donare: vt. ff. de regu. iur. l. cuius per erro/
rem. Videbatur tamen contra. Pone ꝙ iste heres erat mi
nor. xxv. ann. dum posset detrahere falci. ipse non detraxit:
immo soluit sciens ⁊ minor solutum debitum ciuiliter ⁊ in
debitum naturaliter repetit: vt. s. si aduersus solu. l. j. Sed
potest dici ꝙ illud est verum: si soluit per iuris ignorantiaȝ.
sed hic soluit ex certa scientia. Vel hec. l. loquitur in maio
ribus: illa in minoribus. Vel potest dici ꝙ hec. l. loquitur
in casu tali. Maritus fuit institutus a quodaȝ. a marito fuit
legatum vxori tantum ꝙ excedebat dodrantem. iste marit9
sciens ꝙ poterat detrahere fal. volens donare vxori soluit
solidum legatum. postq̃ maritus soluit: vult repetere quasi
donatio fuisset inualida dixit vxor: non fuit donatio: sed de
biti solutio. nunquid poterit reuocare maritus? Certe non
quia non fuit donatio: sed debiti solutio: vt. ff. de dona. inter
virum ⁊ vxorem. l. si sponsus. §. si quis rogatus. ¶ Sed de/
nuo videbatur contra. ⁊ videbatur ꝙ si heres omissa fal. sol
uit plus debito soluerit: quia. ll. dicunt ꝙ. l. fal. facit cessare
ipso iure legatum: quatenus fal. locum hȝ. ff. e. l. in quantita
te in fi. ⁊. l. plautius. ⁊. l. lineam in prin. ⁊. ff. quorum legato/
rum. l. j. §. siquis ex mortis. si ergo. l. fal. ipso iure facit non
deberi legatum: quatenus fal. locum hȝ: videt plus debito
solutũ. vñ pôt repeti? Rñdeo qõ dicit in. l. s. est intelligédũ
si solueretur p facti ignorantiã: vt. j. e. l. error. sed si soluitur
per iuris ignorantiam ⁊ ex certa scia nõ videtur plus debi
to soluisse: vt. s. de iuris ⁊ facti igno. l. cum quis.

Falcidie. In.l.ista dicit. si titius instituit seium sibi heredem. et ab eo reliquit legata et fideicó. que excedunt dodrantem: lz seio heredi de singulis legatis et fideicómissis detrahere falcidiaz. Tex. rationé.i.diminutionem.l.falci. Tex. aduersus omnes.s.legatarios et fideicómissarios. Tex. est: qz de singulis legatis et fideicó.detrabitur fal.si heres permittere vult:vt.ff.e.l.j.in prin.et hic. Et super.l.ista format talis qó.si locus est falcidie:heres pót detrahere falcidiam de singulis relictis:si vult:vt.s.dixi.Sed quid erit si heres anteqz soluat relicta vult vnam rem eligere pro falcidia: et illam rem sibi retinere nunquid pót hoc facere?Et dixerút antiqui qp sic.et pro se inducút.s.famil.her.l.filium qué habenté.et.ff.de le.j.l.non amplius.§.vlt.et.l.seq.et.ff.eo.l. si ex pluribus.et.l.lineá.et.ff.ad treb.l.marcellus.§.si res. Sed certe in qóne ista nos dicimus cótra.Et dicimus qp heres nó pót vná rem eligere et retinere p fal.imo de singulis rebus dz detrahere fal.Et p nobis facit.ff.e.l. plaucius.et.l. antiquitate.§.vlti.et.ff.de pecu.leg.l.si peculiú.et ibi dicere consueui.et.j.quibus et quando quarta pars debe.l.ij.li.x. ¶ Or segnori non ob.illa.l.filiú qué habentem?qz illa bm quosdam loquit in quarta trebel.qó nó approbo: imo dico qp illud verú est:qp ibi debet tacite ex presumpta voluntate defuncti:cum testator concessisset filio fundum sustentationis causa.Vel dico qó dicit.l.illa est verú de voluntate heredis et legatarij vel fideicó.sed heres solus nó posset hoc facere sine voluntate legatarij vel fideicó.Vel dicatis melius:qp detrahit fal.de fundo et de legatis singulis: non tm de illo fundo.et sic non facit pro opi.antiquorú:imo concordat cum.l.ista.Item non ob.l.non amplius.§.vlti.cum.l.se. vbi dicit qp pót heres et c.qz non loquit in herede detrahente falc.sed loquitur in herede a quo est relicta quota ps bonorum.verbigratia.testator instituit te heredem.et dixit sic. semissem omnium bonorum meorum tali amico meo do lego.dicit heres legatario.si darem tibi semissem omnium bonorum defuncti in singulis rebus : parum tibi prodesset.et multum mihi noceret:accipias vnam rem que valet illá ptem.i.semissem.certe si legatarius vult accipere in vna re: hoc pót facere:qz legata quota parte bonorum pót solui in vna re:si placet legatario.sed si non placeat:et equuz videatur iudici:iudex pót eum cogere accipere vnam rem:nec in qualibet re semissem poterit vendicare.Item non ob.l.illa si ex pluribus.vbi dicitur.si pluribus rebus legatis alicui heres soluit quasdaz res.et postea legatarius védicat alias res.heres pót repellere legatariuz exceptione doli.et dicere non soluo.quia non habeo fal. Item non ob.l.illa.lineam:quia potius facit pro nobis:qz pro eis:quia ibi lineam apud legatarium existentem heres vendicat non. vt heres eam totam computet in fal.sed vt de ea detrahat quartam: sicut et de alijs legatis.Item non ob.l.illa marcellus.§.res quia illa.l.loquitur in rebus alienatis:quia heres computat sibi in quartam rem quam alienauit.vt.s. communia de leg.l.vlti.§.sed his.

Etiam si tacituz. In.l.ista ponit casus.in quo cessat fal. Et est talis. Testator instituit sibi titium heredem.et titius heres institutus accommodauit fidem testatori de restituendo non capaci.et ita titio heredi aufertur hereditas:et applicatur fisco.nunquid si fiscus agnoscat hereditatem.debentur legata relicta alijs capacibus? Certe sic.si non excedant dodrantem.sed si legata excedát dodrantem.fiscus delegatis detrahet falcidiam. et non heres. Tex.apparuerit.q.d.sicut heres qui non accommodat fidem testatori de restituendo nó capaci detraheret fal. si legata excedunt dodrantem.ita si heres accommodat fidem testatori de restituendo non capaci.si fiscus agnoscat hereditatem.si legata excedant dodrantem.fiscus detrahet fal.vt.ff.de his quibus vt indignis.l. claudius. Tex.siue fideicommissa.sub.relicta alijs capacibus. Tex.prestanda esse.sub.a fisco.

Et in legatis. In.l.ista dicit. Sicut de legatis singularibus relictis priuatis personis detrahitur fal.si locus est falcidie:ita de relicto principi detrahitur fal.si locus eét falcidie.Tex.placuit. similiter et de fideicommisso vniuersali relicto principi detrahit trebellianica: vt colligitur.ff. ad trebel.l. si legati.§.j. similiter et de relictis detrahitur fal.vt.ff.e.l.j.§. ad municipium. quod hodie est correctuz:vt in auc.quá habetis.j.e.l.in testamēto.et incipit Similiter.et est in cor.auc.de eccle.ti.§.sinautem.

Si mortis. In.l.ista dr. Sicut de legatis si excedát dodrantez defalcatur: ita de mortis cá donatione. sed et detrahitur fal. de donatione que non valuit ab initio : sed morte confirmatur.Tex.in modica. in ponit priuatiue. Et est modica que nó excedit dodrantem.vt.ff.e.l.j. in prin. ¶ Or segnori no.qp ab initio fuit introductú: vt de legatis et fideicómissis singularibus detrahat falcidia tm.vt.ff.e.l.j. postea prorogatú est per cóstónem diui seueri ad mortis cá donationes vt hic. Item prогatú est ad donationé que fit inter viuos:que ab initio nó valuit:sz morte cófirmat: vt.j. e.l.in donatióib9.et.s. de dona.inter virú et vx.l. donatióes. ¶ Sed nunqd de mortis cá capione detrahitur falcidia? Quidam dixerunt qp non: vt colligitur.ff.eo.l.j.§.item si ita et.l.acceptis.Alij dicút qp sic:vt.j.e.l.penul. ¶ Or segnori vos debetis scire qp dría est inter mortis cá donationem:et legatum: et mortis cá capioné. Nam mortis cá donatio est cum dono tibi cá mortis mee et c.vt.ff. de don. cá mortis.l.j. Legatum est cum lego tibi aliqd: vt.s.de ver.sig.l.cú qdá. et.ff.de leg.ij.l.imperator.et.l.legatú.vnde legatú est cú quid capis a me vel ab herede meo. Donatio cá mortis est cum quid capis a me. Mortis cá capio est cum quid capis non a me sed ab alio.vt cum relinquo libertaté seruo meo:si dederit tibi.x.vel si relinquo titio domum meam: si dederit tibi.x.non capis de bonis meis.vt.ff.de mortis causa dona.l. inter mortis. Vñ de mortis cá donatione interdú fal.detrahitur:interdú nó detrahitur.Detrahit fal. de mortis causa donatióe:vt si relinquo illi domú meá:si dederit tibi.x.indubitanter de eo qó relinquo ei detrahitur fal. sed quo iure? directo non videtur minui.vt.ff.e.l.penales.§.vlti.

In imponéda. In.l. ista dr. Qñ de.l.fal. detrahéda tractatur:dz detrahi hoc modo. Naz si aliquis habebat in bonis.xij. et ipse dz tibi duo:et alij alia duo: et ita remanebút sibi in hereditate.viij. iste reliqt tot legata que capiebant totú: et te instituit heredem. mortuo testatore adiuit hereditaté. vis detrahere fal.qño detrahet falcidia? Certe statim omne es alienum detrahetur : et ita remanent viij.et de quolibet legato debes detrahere quartá:et ita duo remanebunt apud te. Dicet aliqs. tua duo nó debent tibi: qz confuse sunt actiones in eis ? Rñdet qp non est verum. Tex. deducitur. qz non videtur esse in bonis es alienum: vt.ff.de ver.sig.l.subsignatum.§.j.et.j. de bonis que lib.l.cú non solum.§.hoc ipsum.Tex. actiones.sed lz sint cófuse vt non habeat a quo petat.vt.s. de fideicom.l.cum bm.tamen qztum ad.l.fal.ineundam non sunt confuse : quin satisfaciat sibi de eo qó sibi debebat testator: vt in cófectione inuétarij dicitur.s.de iure delib.l.vlti.§. sed si legatarij.et hoc est verum nisi testator pcepisset compensari:vt colligit in.l.ff.e.l. si debitor.et.ff.de le.ij.l.cum pater.§.titio. quod est spále regulariter tm iure isto et.ff. non poterat prohiberi heres vti fal. vt colligitur.ff.e.l. pater filium.et.l. quod de bonis.§.j.et.§.cú fideicom.Sed hodie secus est per aucté.sed cuz testór.quá legam vobis.j.e.l.in testó.Tex.preiudicat.sub.in alijs non solutis.vt.ff.ad treb.l.j.§.si is qui quadraginta.

In testó Segnori.ego dimittaz vobis.l.istam:et aucten. ibi signatam cum.l.sequenti. et cum.l.qz qz.et legaz vobis tres sequentes.videatis eas.

f

Error

Rror facti. In.l.ista no. differentiam inter errorez facti et iuris. Et in ea ponit talis casus. Tu fuisti heres institutus: credebas in hereditate .xij. esse: et in hereditate erant .viij. cum essent .viij. relicta soluisti .viij. nunquid poteris petere conditione indebiti: quatenus locus est falcidie? Certe sic. Secus si sciebas in hereditate esse .viij. et legata soluisti integra: qr hoc casu nõ potes repetẽ. Tex. error facti qr error facti est probabilis accidẽtia facti plerũqz excusat. vt. s. de iuris et fac. igno. l. cum quis. et ff. de iuris et facti igno. l. regula. §. vlti. et. s. de condi. inde. l. fideicõ. Tex. quarte. i. falcidie. Tex. nõ impedit. sub. quatenus locus est l. falcidie. Tex. is autem. Hic incipit secunduz dictũ. Tex. cõditionẽ. sub. indebiti. Tex. non hz. qr qui sciens indebitũ soluit: videtur donare: vt. ff. de condi. inde. l. j. et. s. e. l. j. dixi. Tex. q ẽt. Hic incipit tertiũ dictũ. Tex. ignorauerit qr sciebat in hereditate esse octo et credebat qp non esset locus falcidie. Tex. cessat repetitio: vt. s. de iuris et facti igno. l. cum quis. et ff. de iuris et facti igno. l. ij.

Si vt allegas. In.l. ista ponitur talis cãus. Pater filiã instituit sibi heredẽ et rogauit: eam vt retentis certis rebus portionẽ suaz restitueret: et de illis rebus pro quarta eẽt cõtenta. nũc querit si ille res non sufficiũt ad quartã vtrũ filia possit petere suppleri vsqz ad quartã? Rñdetur qp sic. et residuũ sue portiõis restituit. Tex. pro. fal. i. pro quarta treb. Tex. afflagitare. sub. si minus est in rebus relictis qz in quarta. Vñ nõ. sicut filius institutus et rogatus restituere detrahit trebel. inuito. testatore: ita si istituit filia vt sit contenta certis rebus: petit quartã suppleri inuito testatore vt hic. et. ff. e. l. titia. Idem est etiam indebita iure institutionis: vt. ff. e. l. qd de bonis in fi. et. l. põt. Sz hodie est ptra. vt dicã. j. e. l. cum in testõ. auc. sed cum testator.

In donationibus. In. l. ista dr. Sicut põt detrahi fal. de legatis singularibus et de mortis cã donatione: ita et si maritus donat vxori constãte matrimonio. vñ ab initio nõ tenuit donatio: sz morte confirmat. qr ista donatio obtinet vim relicti: detrahitur falcidia. Tex. factis. sub. que nõ valẽt ab initio: vt. ff. de dona. inter vi. et vx. l. donationes. Tex. pprehẽsum est. et. ff. de dona. iter vi. et vx. l. cum hic status. §. ait oratio. et. s. e. l. si mortis.

In testamento. In. l. ista ponuntur duo casus in quibus cessat falcidia. Primus casus est talis. si miles instituit sibi aliquẽ heredẽ et reliquit legata vltra dodrãtẽ: heres eius tenet soluere itegra legata fal. nõ deducta. qr hec. l. est puilegiũ militis: vt in eius testõ cesset fal. Itẽ cessat fal. in scdo casu. pone qp qs hz. xij. in bonis et tibi dz. xij. postea te heredẽ instituit et legata reliquit. certe hoc casu legata nõ teneris soluere. Tex. in testamento militis. s. militantis. Secus in testamento veterani: vt colligitur in. l. ff. e. l. ad veterani. et. l. si post missionẽ. et. l. miles. als incipit si miles. Tex. cessat. bñficiũ detrahẽdi fal. Tex. sed si ea. Hic incipit secundus casus. Tex. desiderabitis. qr deducto ere alieno minuitur fal. vt. s. e. l. proxi. Sed nunquid quarta trebellianica cesset in testamẽto militis militãtis? Dicũt quidam qp nõ. Et pro istorũ opi. facit. l. que dicit in testõ filijfa. militis hz locum trebel. se. cõ. vt. ff. ad trebel. l. j. §. in filijfa. testamẽto. ¶ Sed segnori in qõne ista dicimus ptra qr lex est expressa qp in testamẽto militis militãtis cessat trebel. vt. ff. ad trebel. l. j. §. penul. ibi. que nec ex vi. Nec obstat. §. in filijfa. testamẽto. qr vos debetis scire qp. v. sunt remedia trebellianica. Unum remedium est. vt heres institutus si non vult adire: cogatur adire: vt. ff. ad trebel. l. qr poterat. Secundũ remedium est. vt si heres adiuit: cogatur restituere: vt colligit. ff. ad trebel. l. restituta. et. l. facta. Et et tertiũ remediũ. vt restituta hereditate dominiũ transeat in fideicõmissariũ. vt in prealle. l. facta. Est et quartum remedium. vt si heres restituit hereditatez: vt in quadrãte cõpetat ei exceptio: vt. ff. ad trebel. l. j. in princ. et. s. ad trebel. l. j. et ista quattuor remedia habent locum in testamento militis militantis: non solũ in testõ veterani. et sic intelligitur. §. in filijfa. Est et quintum remedium trebellianicũ. si heres sponte adiuit: possit detrahere quartam. et istud remedium non habet locũ in testamẽto militis militantis: vt. ff. ad trebel. l. j. §. penul. et. s. de te. mi. l. in testamẽto. ¶ Or segnori vos hẽtis hic tres auc. Et vna incipit. sed cuz testator et cetera. Alia incipit sed in ea re et cetera. Alia incipit. similiter cessat fal. et cetera. vñ statim videatis primam.

Sed cuz testõr. A. Segnori ista auc. et si corrigat aliquid de iure. ff. tamẽ non ponit vt corrigat. l. C. sed vt addat. Et ista auc. ponit aliquos casus in quibus cessat fal. Et continuabitis istam auc. ad. l. C. sic. Nã. l. C. loquit in testamento militis militantis in quo cessat fal. Auc. ista loquitur in testõ veterani: in quibus casibus cessat fal. Ecce si testator vetuit fal. detrahi expressim sciens vires patrimonij sui cessat fal. Et si heres admonitus a iudice implere voluntatẽ defuncti: et infra annum non adimpleuit aufertur ei hereditas et applicat supradictis personis: vt. s. de fideicõ. in auc. hoc amplius. Item non detrahitur fal. si tu heres soluisti: nec potes repetere. Itez cessat fal. si heres non facit inuentarium. sed si facit inuentariũ solemniter vocatis legatarijs vel si aliqui erant absentes: pro eis adhibuit tres personas. nã hoc casu põt detrahere fal. qr testabitur in inuentario: quo casu iurat de calũnia: et serui subijcientur qõnibus: et iste qõnes debent agitari infra annum. Tex. sed cum et cetera. Sunt hec verba Ir. continuatis hanc auc. ad. l. C. q. d. ne dum cessat fal. in testamento militis militantis: sed etiam in testamento veterani. Nam hec auc. non corrigit. l. C. sed in aliquo addit. l. C. et. ff. qr heres poterat detrahere inuito testatore: vt colligitur. ff. e. l. qd de bonis. §. j. Uel nõ est in littera: et tunc subaudiatis. Uel si vultis iserere sub. dicatis ita. regulariter heres detrahit fal. sed cum testator hoc expressim vetuerit nõ detrahit. et iõ antiqui legebant istaz auc. super ipsa rubrica. Tex. hoc expressim vetuerit. s. ne falcidia detrahatur. Text. similiter cessat fal. s. que detrahitur de singulis relictis. Sed nunquid idẽ est in trebellianica? Certe sic. qr idem ius in vtroqz: ergo eadez ratio dz statui. vt colligitur. ff. ad. l. fal. l. illud. Alij dicũt contra. qr heres qui restituit põt cogi adire: vt. ff. ad trebel. l. qr non heres qui non restituit. Et in pluribus alijs differunt fal. et trebel. vt plene dicam. s. famil. herc. l. filium quez. Tex. de legatis sub. et fideicõ. in auc. hoc amplius. et hoc debebat dicere dominus Ir. Tex. item si. Incipit secũdus casus i quo cessat fal. Tex. repetitio. vt. s. e. l. j. Text. emerserit sub. qd substantiam minuat: vt in corpore auc. vñ hec sumitur. §. non aũt. qr que de nouo emergunt: nouo indigent auxilio et consilio. ff. de inter. act. l. de etate. §. ex causa. et. ff. de ven. in poss. mit. l. j. in pn. ¶ Or segnori statim habetis hic qp cessat fal. si testator expressiz vetuerit. Secus est in quarta debita iure nature. qr inuito testatore põt retinere filius: vt ff. de adop. l. si arrogator. et. s. de inoffi. testa. l. qm. et. l. scimus in prin. Item licet heres non obtemperet defuncto et priuetur falcidia: non tamen debita iure nature vt dixi. s. de fideicõ. in auc. hoc amplius. Tex. his. sub. vel similibus: qr testator non vetuit: nec heres sponte soluit. Text. statutum. hoc est additũ iur auc. nam inuentariuz dz incipi infra. xxx. dies et infra alios. lx. debet finiri a tempore quo sciuit se heredẽ vt. s. de iure delibe. l. vlti. §. sinautẽ dubius. Tex. hac quoqz adhibita obseruatione. i. facta in inuentario. Tex. legatariorum. sub. et etiam creditorum. qr qd omnes tãgit et cetera. vt. s. de auc. prestan. l. vlt. et ar. s. si minor se ab here. ab. in auc. oẽs. Tex. si persone ratio. pone qp vnus de legatarijs vel creditoribus erat talis persona que non debebat cetibus virorum se imiscere: vt qr erat monacha vel in dignitate posita. Tex. iusiurandõ. si dicat qp non posuit omnes res in inuentario. Tex. quo non obseruato. Hic incipit tertius casus in quo cessat fal. Et dicatis quo nõ obseruato. i. nõ facto inuẽtario.

Tex.annuz.licz al's quelibet qd ciuilis duret triēnio:vt.s. de iudi.l.properandu3.in prin. ¶ Unde segnori no.hic casus in quibus cessat fal. Primus casus est ꝙ cessat fal.in testō militis militantis:vt dicit.l.C.Item cessat falcidia in tribus casibus:qui ponuntur in hac auc. Item cessat falcidia cum legantur instra prediorū:vt.j.e.l.si prediorū. Item cessat falcidia ex delicto heredis:vt.s.e.l.ēt si tacitū.z.ff.e. l.beneficio.in fi. Itē pp delictū heredis cessat fal.si subtraxit de hereditate:vt.ff.de his qui.vt indig.l.heres.z.ff.eo.l. hereditatē.§.vlti. Item cessat falcidia si heres sciens soluit solida legata:vt.s.e.l.j.Itē cessat falcidia in libertatib⁹ vt colligit.ff.de inoffi.te.l.papi.§.quarta.Itē cessat falcidia in dote legata:qz rē suā hēre videt mulier:vt.ff.e.l.cum dotem.sed z vsufruc.§.dos.Sed certe ꝯrium est dicēdum: qz qd hic dr ꝙ falcidia non detrahit:est indultum cōtra tenorē rōnis:z est spāle:vñ nō dz trahi ad cōsequentiā:vt colligitur.ff.de reg.iur.l.qd cōtra rōnem.Item z al's hz locum trebel.z si falcidia locum habere non possit:vt no.s.e.auc. sed cum testator.Item cessat falcidia in duobus casibus q ponuntur in duobus auc.hic signatis.vnde videatis illa3. Sed in eadem re zc.

Ed in eadem re.A.

Segnori in auc.ista ponitur casus: in quo cessat fal.z est talis.Testator instituit titiu3 heredem. z tibi z fratribus tuis legauit aliquas res vt perpetuo non alienaretis: sed semper apud successores vestros deberent remanere.certe de istis reb⁹ sic legatis cessat fal.z hoc est qd dicit ista auc. Tex.est.sub.qz de ista non defalcatur.Et ista auc.est in cor. auc.vt sponsa.lar.§.vlti. Nunc habetis hic aliam auc.que incipit.Similiter falcidia cessat zc.

Imiliter fal.A.

In hac auc.ponitur alius casus:in quo cessat falcidia.Et in hac auc.dr ꝙ non solum cessat falcidia in supradictis casibus:imo cessat lex falcidia in relictis ad piascās.h.d.ista auc.videatis eam.Et hec auc.est in cor.auc.de ec.ti.§.si quis autē. Or vbi est exemplum de relictis ad pias cās:ꝙ cessat falcidia? Certe si relinquitur pauperibus:vt.s.de epi.z cle.l.si quis ad declinandā.§.licētiā. Sed ad auc.istam opponit: qz vr ꝯ.ff.e.l.ad municipiū.¶ Ad solutionē cuius ꝯrij dixerūt q dā qd ibi dr.p̄nti auc.corrigit. Uel pōt dici sic:qz aut relinquit ad pias causas.i.paupibus:z in hoc relicto cessat fal. vt hic.aut relinquit deo.i.ecclesijs.z de illo relicto detrahitur falcidia vt ibi. Uel pōt dici vt dicere cōsueui: qz aut relinquitur ecclesie triūphanti:aut ēt ecclesie militanti.Si relinquit ecclesie triūphāti: vtputa cū relinquit ipsi deo angelis z archangelis:z hoc casu de illo relicto detrahit falcidia nec cessat falcidia qz deus semp largus est z diues:z sic loquit.l.ꝯ.Si aūt relinquit ecclesie militāti:que nō pōt saturari:vt puta cū relinqt ipsi ecclesie:tūc qz ecclesia auara est z nō diues:z in hoc relicto cessat falcidia.z sic loquit auc.ista.Sed nūqd in quartā trebellianicā:si relinquit ad pias cās.verbigrā.ponamus ꝙ aliqs est institutus z rogatus est restituere hereditatē pauperibus:vel alicui monasterio vel ecclesie:vel epō vt captiuos redimat vt ecclesiā construat nunqd quarta treb.poterit detrahi? Uidet ꝙ non:qz pietas hoc suggerit vt hic in falcidia dicit.Et vbi in diuersis est eadē rō:idē ius dz esse:vt.ff.ad.l.aquil.l.illud.

Rritu3.

Segnori in.l.ista ponit talis casus. Pr meus frem meum instituit sibi heredē.z rogauit fratrē meum:vt si predecederet sine liberis:hereditatem sua3 mihi restitueret:nunquid prohibetur ipse propter hoc facere testamētū? Certe non.Unde si frater meus condidit testamentum. z me heredem instituit:z decesserit sine liberis.z plura legata reliquit: certe fideicommissum vniuersale mihi a patre meo relictum detraho vt es alienum.insuper ēt de singulis relictis detraho falcidiā.hoc dicit ista.l.Text. non potest.i. ppea frater tuus non efficitur intestabilis.¶ Or segnori.l. ista dicit hoc vt dixi in casu. Et ide3 dicit.l.j.j.e.l.ꝙꝙ.licet per alia verba quo ad istam.l. q̄tum ad sentētiā per omnia concordat.Unde vt intelligatis quādam glosa3 dominorū Jo.z Azo.que est signata in eadē.l. statim eā videatis.quia que ibi dicam: pertinent ad materiam huius.l.

Uamꝙ.

Segnori.l.ista ponit talē casum. Aliqs accessit ad impatorē: Dñe pater meus habebat duos filios z vnam filiam: z nos equaliter instituit heredes. rogauit fratrem meū vt si predecederet sine liberis:portionem suā restitueret mihi.frater meus decessit ab intestato: z ita ego z soror mea successimus fratri meo.soror mea dicit ꝙ debet habere portionem eius qd frater meus potuit bñficio.l. falcidie habere: quero a vobis domine imperator qd iuris sit? Ad qd rñdet imperator dicēs ꝙ si frater tuus qui erat tibi rogatus restituere portionē suā hēditatis si decederet sine liberis.intestatus decessit.tñ illud qd bñficio.l. falcidie potuit detrahere:ad suos successores trāsmittit.z ideo fideicōmissum vniuersale tibi a patre tuo relictum precipuum habebis:z in illo non habebit soror participiu3. sed de eo qd frater tuus potuit retinere bñficio legis falcidie: soror tua cum simul tecu3 successerit fratri tuo ab intestato:portionē suam poterit vendicare.Tex.intestato.i.nō facto testamēto. ¶ Or segnori habetis ꝙ si ille qui rogatus est restituere portionem suam hereditatis decesserit sine liberis:ius trebel.transmittit ad suos successores.¶ Sed queritur nunquid filius institutus z rogatus restituere possit detrahere duas quartas?vnam iure nature debitam: aliam iur trebel. Et certe in questione ista dominus Azo tedio affectus scripsit deterius q̄ potuit z obscuri⁹. Nā in qōne ista fuit opi. Et quidam vt Pil.z sui sequaces dixerunt ꝙ vnicam tātū potest detrahere.s.vel debitam iure nature quasi es alienū. vel trebel.z pōt eligere quam vellit detrahere. Pro istoru3 opinione est ar.ff. de inoffi.testa.l.pap.§. si quis impubes. ibi vbi dicit.eligat tamen quam vellit. Et ꝙ qñ competunt alicui plura bñficia ꝙ cogatur eligere vnum. z vno elector tollatur aliud: vt probatur.ff.de tribut.l. qd in heredem.§. eligere.z.ff.de leg.ij.l.cū filius.§.varijs.z.s. de condi.l.vlt. Alij vt Mar.z sui sequaces dixerūt ꝙ iste filius potest detrahere duas quartas: scilicet debitā iure nature z trebel. Et pro se inducunt in arg.l.istam.ꝙꝙ.z.l.irritum. Itē pro istoru3 opinione inducunt.s.ad trebel.l.iubemus. Alij dicunt ꝙ vna3 detrahit:z quatenus plus est in vna q̄ in alia. Et pro se inducunt in ar.j. de furtis .l. si quis egerit.z.j.vi bono.rap.l.j.Sed vos in questione ista ita dicetis hz quod dixit dominus Azo ꝙ quartam debitam iure nature z fal. detrahit vnam. Nam bonafides non patitur: vt bis idem exigatur:vt.ff.de here.vel actio.vendi.l. venditor ex here.z colligitur.ff.de regu.iur.l.bonafides. In quarta autem trebel.ita distinguetis.quia aut filius est rogatus pure restituere: aut sub conditione. Si pure:tunc eligat quam quartam velit habere:scilicet an iure nature an trebel.vt.ff. de inoffi. test.l.pap.§.meminisse. nec duas quartas potest deducere. immo qd capit per trebel.debet sibi statim in quartā debitā iure nature cōputare:z econtra.qz vna succedit in locū alterius:vt colligit.ff.e.l.si impubes. Si aūt filius instituitur z rogatur restituere sub cōditione: puta si decesserit sine liberis:statim mortuo patre consulit sibi vt accipiat quartā debitā iur nature quā dz habere absqz omni grauamine:vt.s. de inoffi.testa.l.qm̄ in prioribus. In residuo tenet fideicō. z in euētu cōditionis de eo detrahet quartā trebel.nec eni3 statim habet trebel.adita hereditate: tum qz pendet conditio:tum qz fideicō.possit expirare. Et sic intelligebat.s. ad trebel.l.iubemus.z ibi dixi. Et eius opinio est canonizata. extra de testa.raynutius de clera.z.c.raynaldus. Sed ego opinionem eius non approbo: nec est vera iure nostro. Et dico ꝙ semper detrahet vnam quartam. Et pro nostra opi. faciunt.ll. expresse que dicūt ꝙ vbi filius est institutus sub conditione:ꝙ adueniente cōditione restituit dodrantem:z quartam vnicam retinet: vt in preallē.l.iubemus. in princi.

z.s.

⁊.§.famil.hercif.l.filiũ.⁊ ibi dixi. Item pro nr̃a opi. facit ex/presse.ff.de inoffi.testa.l.pap.§.quarta. vbi expresse dicit ꝙ si filius est institutus ⁊ rogatus substituere sub ꝯditione hereditatem: detrahet vnã quartã deductis libertatibus ⁊ ere alieno: nõ dicit quartas. ¶ Sed qd erit in alia simili qõne. pone pater instituit filiuȝ: ⁊ reliquit vltra dodrantẽ: nunqd detrahet duas quartas? vnam debitam iure nature: aliã iure institutionis? Et in hac questione dixerunt quidaȝ: ꝙ debet duas quartas detrahere: statim debitam iur̃ nature.⁊ pro se inducunt.ff.de adopt.l.siquis arrogator.⁊.ff.de inoffi. tes.l. papi.§.siquis.⁊ postea de singulis legatis falcidiam debi/tam iure institutionis detrahet.⁊ ad istud accedit.ff.e.l.qui/dam.al's cuidam. Tñ in questione ista dominus Azo dixit ⁊ bene ⁊ dicit ꝙ detrahit hoc casu vnam quartam tantuȝ.vel debitam iure nature: ⁊ ista est triens.vel debitam iure insti/tutionis: ⁊ ista est quadrans. Et pro hoc facit.l. que dicit.ꝙ in testõ p̃ris ⁊ filijfami.militis sufficit vnaȝ falcidiam detra/here: vt.ff.eo.l.in ratione.§.quod vulgo.⁊.l.que dicit.ꝙ vna quarta tantum debet detrahi.vt.ff.de inoffi.tes.l.papi.§.quo niam autem quartam. Item.l.dicit si quis non implet volũ/tatem defuncti: quarta debet priuari.⁊ non dicit quartis: vt in auc̃.de here.⁊ fal.§.siquis autem non implens. Item qa lex videtur velle si aliquis rogatur restituere quod superest de hereditate.restituit dodrantem ⁊ quadrantem retinet: vt in auc̃.de resti.⁊ ea que parit.§.j.

I ea cuius. In.l.ista ponitur ta/lis casus. Quidam s accessit ad imperatorem ⁊ coram eo ꝑposuit questionem talem. Domine imperator quedã domina habebat filium meum naturalẽ ꝑuuȝ suum.quidam paterfami.titius nomine instituit seyum sibi heredem.illi domine reliquit.x.vt seruum suum filium meũ naturalem manumitteret.insuper etiam illi dñe reliquit.xx. vt redimeret quosdam seruos: ⁊ eos manumitteret.ista dña legatum sibi relictum pro seruo suo filio meo manumittẽdo agnouit: nũquid seruum suũ filium meum tenetur manumit tere? Certe sic. ¶ Sed nunquid de .xx. ei legatis pro alijs seruis redimẽdis ⁊ manumittẽdis poterit detrahi falcidia? R̃ndet impator dicens nos videbimus qd erit preciũ istoꝝ seruoꝝ.⁊ quatenus ẽ preciũ: non diminuet̃.sed supfluuȝ di/minuetur: si locus ẽ falcidie. Tex.si ea.s.dña. Et ordinat̃ ita littera.si ea cuius seruum filium suum.s.nãlem aliqd conse/cuta est ponamus.x.qꝛ testator reliquit ei.x.vt seruum suum manumittẽt ex iudicio defuncti: quã dicis fideicõmissariaȝ libertatẽ ei reliquisse. Tex.ad restituẽdam.i.ad prestandaȝ fideicõmissariam libertatẽ. Tex.nam fideicõmissum ei reli/ctum.sub.pro alienis seruis redimẽdis ⁊ manumittendis. Tex.patit̃. Unde quatenus debet dari pro redẽptione illo rum seruoꝝ non defalcat̃: quatenus est residuũ sic: vt.ff.e.l. sed ⁊ si nõ seruus. ¶ Unde no.hic.vt dixi in casu. ⁊ ad hoc facit.ff.de fideicõ.liber.l.x.⁊.l.seruum.

Licet. In.l. ista ponitur talis casus. Dum tu filia esses tui iuris: pa ter tuus erat debitor tuus in .c. qꝛ tutelam tuam male administrauerat.tu successisti pa tri tuo pro quarta parte.certum est ꝙ cõfu/sa ẽ actio pro pte tua: sed pro partibus co/heredũ remanet salua.vnde cohẽdes poteris cõuenire pro eoꝝ partibus. ⁊ si tractat̃ de legatis soluendis deducto eo qd tibi debet̃: legata debent̃ deducta quarta. Tex.h̃reditateȝ p̃ris.filie emancipate cuius tutelam pater administrauerat r̃ndet impator: vt pȝ ex.l.subscriptiõe ⁊ subsequẽtibꝰ. Tex. non prohiberis.vt.s̃.de here.act.l.si adulta. Tex.bẽs.vnde primo deducitur es alienum: vt.s̃.e.l. in ponenda. ⁊ ad hoc facit.s̃.e.l.irritum.⁊.l.q̃q̃.

I prediorum. In.l.ista no/ta ita casum. Quedam mulier contraxit matrimonium tecum.predia sua que emerat dedit tibi in dotem eo pacto vt si predecederet in matri monio: pdia illa lucrareris. postea cũ vxor esset in extremis ꝯstituta: instituit sibi quosdaȝ h̃des: ⁊ tibi legauit instr̃a illorum pdioruȝ: mortua vxore heredes volũt defalcare de istis instr̃is: querit̃ nunquid possunt? R̃ndet̃ ꝙ nõ: qꝛ instr̃a prediorũ sunt eius nature ⁊ qualitatis: vt de eis non possit detrahi falcidia. ¶ Or ordinabitis ita litterã vno modo.si vxor mandauit tibi dari instr̃a verbis precarijs vel ex testõ vel codicillis prediorũ dotis apud te iure rema/nentis: eius iudiciũ ⁊c̃. ¶ Or ordinetis alio modo. si vxor verbis precarijs vel testõ vel codicillis tibi dari mandauit instr̃a prediorum dotis apud te iure remanentis eius iudi/cium ⁊c̃.⁊ exponetis ita lr̃am. ¶ Or segnori nota ꝙ instr̃m vno modo dicit̃ scriptura predij: qua continetur ꝙ talis ta/le prediũ emit: ⁊ ita sumit̃.⁊ lȝ heredes de alijs relictis de/falcent que excedant dodrantem: vt.ff.eo.l.j.tamẽ de instr̃is emptionalibꝰ non defalcãt: qꝛ que vtilitas esset h̃di: si instru/menta emptionalia prediorum scinderent̃ in quattuor par/tes? Certe heredi nulla esset vtilitas: sed mariti eẽt maximũ damnum.vnde malitijs hominum est obuiandum: qꝛ nihil aliud agunt nisi vt officiant: vt.ff.de rei vendica.l. in fundo. ¶ Ultimo no.ꝙ in.l.ista ponitur vnus casus: in quo cessat falc̃. Sunt ⁊ alij plures casus.quos no.s̃.eo.auc̃.sed cuȝ te statoꝛ.vnde amplíꝰ eos hic nõ dico.⁊ satis ẽ ꝑplana lectura. ¶ Potest etiaȝ intelligi alio modo hec.l. vt dicatur instru/mentum prediorum: quo predium colitur: vt ẽ aratrum ⁊ si/milia: vt colligitur.ff.de fundo ⁊ instrũ.leg.l.quesituȝ. Et tũc dicetis.ꝙ mulier dedit predia in dotem: ⁊ reliquit predia ⁊ instrumenta prediorum marito suo: vt aratrum ⁊ ligones ⁊ similia: ⁊ queritur: nunquid de istis debeat defalcari? Re/spondetur ꝙ non.

Accessores. In.l. ista ponitur s talis casus. Qui/dam habebat in bonis.c.⁊ debebat.cc. ille in testamẽto vel in codicillis reliquit plura lega ta seu fideicõ.q̃ essent.c.nunquid h̃des eius tenentur soluere legata seu fideicõmissa? Certe non: quia le gata siue fideicõmissa non debentur nisi deducto ere alieno. Nam iussio legis fal.vetat exigi a successoribus legata siue fideicõmissa: cum es alienum excedat patrimoniũ. ¶ Or se gnori custodiatis vos hic.quia littera istius.l.ita ordinatur. legis fal.iussio non concedit peti successores.exponimꝰ tex. successores.i.a successoribus.⁊ ita ponimus casum pro ca/su.simile est alibi.s̃.fideicõmis.l.eam.⁊ ibi dixi. ¶ Or sequi tur in littera.legata vel fideicom. si es alienuȝ hereditarium occupauit fines defuncti substantie. Item trebel.⁊c̃. ⁊ ita habetis hic ꝙ nec legata nec fideicõmissa debentur aucto/ritate legis falcidie ⁊ auctoritate trebel.sena.cõsul. nisi de/ducto ere alieno: vt.s̃.eo.l.in ponenda.

O heredibus. In.l.ista dicit̃. Si testator me c instituit ⁊ plures alios heredes: ⁊ mihi aliq̃ a coheredibus prelegauit: illa legata possum petere: quatenus.l.fal. patitur. Text. relicta sub.quod potest facere: vt dicitur.ff.de lega.ij.l. miles.§.qd per te. Tex.est.vnde quatenus excedit dodrantem: detrahi/tur fal. vt.ff.eo.l.j.

Iquis. Leges veteres alioꝝ impe/ratorum qui precesserũt iusti. s in superioribꝰ habuistis. Iste due.ll.que se/quuntur sunt noue.ll.iusti. Et in.l.ista pone/tis ita casum. Quidaȝ prouincialis habebat in bonis quadringentos solidos.quid fecit condidit testa/mentum: ⁊ instituit te heredem: ⁊ iussit ꝙ non possis adire: nisi prius.ccc.⁊.lxxx.sol.solueres cuidam ponamus titio: ⁊ ita remanserunt tibi heredi.xx.sol. quomodo subuenitur tibi heredi queritur? Et certe ista questio videtur dubitabi/lis. Nam si dicamus.ꝙ possis adire hereditatẽ anteq̃ des ccc.⁊.lxxx.sol.titio.non seruat̃ volũtas defuncti. Item si di camus.ꝙ des.ccc.⁊.lxxx. sol. anteq̃ succedas: non habes quartam. Ad qd r̃ndet imperator iusti. dicens ꝙ tu heres habes electionẽ velis dare anteq̃ adeas.ccc. ⁊ .lxxx.sol. ⁊ datis detrahitur fal.vel si vis adire ⁊ postea soluere dedu/cta fal.hoc tibi licȝ. Et est simile in mortis causa donatione detrahitur fal. hoc modo. Tex. potest. qa iussit dare.ccc.⁊

lxxx. Tex. l. fal. beneficium. ⁊ ita de mortis causa capione de trahet falcidiam. sed si legatarius iuberetur dare: non detra het fal. vt. ff. e. l. acceptis. ⁊. s. e. l. si mortis not. Tex. lege aũt: scilicet falc. Tex. non in presenti casu: idest in mortis causa capione. Tex. prouidemus: quasi dicat non video. Nã bo na. l. est que viuentibus ⁊ morientibus prouidet: vt in auc. de here. ⁊ falci. in fine.

Am certum. Segnori h̃ .l. sicut ⁊ supior ẽ noua. l. iusti. ⁊ hec. l. põit casum: in quo ces sat fal. ⁊ ẽ talis. Si heres a quo legata sunt relicta vltra dodrantem sciẽs soluit solida legata. pretextu legis falcidie non poterit repetere. Idem est ẽt si sciẽs nõ soluit: sed sciebat locũ esse fal. ⁊ cautionem emisit de soluendo integra legata q² paria sunt promissio ⁊ solutio. Tex. depẽdentem. i. soluẽtem. Tex. sequi. vt. s. e. l. j. ⁊. l. error. q² qui sciens indebitum soluit: vĩ donare: vt colligitur. ff. de condi. indeb. l. j. Tex. ⁊ si cautio nem. i. promissionẽ: vt. ff. de ver. signi. l. sancimus. j. Tex. siue soluerit. sub. sciẽs. ¶ Et ita not. ꝙ solutio ⁊ promissio paria sunt vt hic. ¶ Item no. ꝙ vbi in diuersis inuenitur eadem ratio: idem ius d₃ statui. vt. s. de inoffi. do. l. iij. ⁊. ff. de verb. ob. l. a titio. ⁊. ff. de iniusto rup. ⁊ irri. test. l. iij. §. sed ⁊ de his. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. illud. ⁊ insti. de le. pa. tu. ⁊. s. de lib. pre. l. j. ⁊ ff. de fonte. l. j. §. hoc interdictum.

¶ De caducis tollendis.

¶ In superioribus dictũ est vobis de legatis ⁊ fideicõmissis validis soluẽdis. vel q² legata ⁊ fideicõmissa aliquando ca dunt: ⁊ antiqui modi caducorũ sunt sublati: ponit de cadu cis tollẽdis. i. de relictis: que olim erant caduca: hodie nõ. Uel de caducis tollendis. q. d. qualiter legata olim fiebant inutilia: ⁊ qualiter hodie. ⁊ quia olim erãt plura inutilia de caducis tollendis videamus.

T nomen. Or segnori debetis scire ꝙ ista. l. ẽ noua l. iusti. Et ista. l. est vtilior apud italicos: que sit in toto corpore iuris: ⁊ multis latet. In pma facie videtur alicui ꝙ hec materia eẽt inutilis. verũtamen q² dominus iusti. facit quoddam exordiũ qð mittit ad cetum senatorũ vrbis rome siue constantino. qð exordiũ habet obscurare. l. istam. tamen si intelligitis casum: cetera melius intelligetis. Et ista. l. est longa. ⁊ ideo legamꝰ eã per partes. Et pro pma parte lege mus vobis vsq₃ ad. §. ⁊ cũ triplici modo. Et in ista pma pte ponitur equitas: q² olim ante tpa iusti. erat ita. ꝙ heres insti tutus in testõ condito in scriptis clausis tabulis: non pote rat adire hereditatem. Item si decedebat heres clausis ta bulis: hereditatem non transmittebat. Item si legatarij de cedebant clausis tabulis: legata deficiebant. Unde olĩ₃ ita erat. Pater instituerat heredes. vnum in certa parte. alium pro dimidia. legata reliquit in testõ ꝯdito in scriptis. añq̃₃ isti heredes peterent testamẽtu₃ apiri: fiebat bellũ in ciuita te romana. homines ibant ad prelium: ⁊ ibi decedebant he redes ⁊ legatarij ante apertũ testm̃. ⁊ ita hẽditas erat cadu ca: ⁊ deuoluebatur ad succedẽtes ab intestato: ⁊ legata erãt inutilia: ⁊ remanebant apud succes. ab intestato. ⁊ h̃ cõtine batur. l. papia. ⁊ se. con. largiano. Sed recipiebat instantia₃ in duobus casibus: vt si aliquis erat institutus heres ex asse: q² iste clausis tabulis poterat adire: igitur si moriebatur: he reditas non fiebat caduca. Item recipiebat instantiã in pa rentibus ⁊ liberis vsq₃ ad tertium gradum. nã si decedebãt parẽtes ⁊ liberi vsq₃ ad tertiũ gradũ clausis tabulis trãsmit tebant ad suos. Superuenit iusti. ⁊ vocauit cetu₃ senatorũ: ⁊ dixit eis. stetis in pace: q² sum talis impr. ꝙ retinebo vos melius in pace q̃₃ aliquis quẽ adhuc retro habuistis. vnde sum ille qui superinduco pacem ⁊ materiam ⁊ nomen cadu corum volo sopire. ⁊ ideo. l. papia. emendata est: ⁊ se. cõ. lar gianum. ⁊ cepit desinere esse in consuetudine. ⁊ ideo ita sta tuo: ⁊ dico ꝙ quilibet heres institutus siue de parentibus: siue de liberis vsq₃ ad tertium gradũ: siue extraneus ꝙ clau sis tabulis possit adire. vnde quid faciet heres institutus: si hodie superueniat bellu₃ ciuile quod deus auertat: clamet etiam ante aperturam tabularu₃: ⁊ dicat sum heres institu tus a tali. scribe ꝙ adeo eius hereditatem vt si decederẽ in bello. na₃ diceretur ꝙ hereditas eius non esset adita: vnde non transmitteretur. Sed certe hoc casu si non reuertatur: transmittit ad suos heredes hereditatem. ⁊ sic colligiẽ mo dus per quem hẽditates nõ sunt caduce. sed legatarijs ⁊ fi deicõmis. quomodo prouidebimus: q² legatarij semp igno rant quid contineatur in testamẽto cõdito in scriptis: s₃ he redes non: q² testm̃ deponitur apud eos. certe dicit impera tor iusti. eis ita prouidebimus ꝙ dies legatorũ seu fideicõ. relictorum eis pure vel in diem certam: eis cedãt a die mor tis testatoris quo ad transmissionem. vnde non efficiet cadu cum: ⁊ transmittetur ad heredes legatarij. Tex. ciuilibꝰ. Est bellum ciuile qð est inter partes ciuitatu₃. Est bellũ plusq̃₃ ciuile: quãdo vna ciuitas pugnat cõtra aliam. Tex. patres. loquitur senatoribus. Tex. lex papia. que sup caducis loq̃ batur. Tex. abolita. vt in prohemio insti. in prin. Tex. cadu corum obseruationem. qualiter cadãt. Tex. ne fieret. i. ne re licta caderent. Tex. concedimus. sub. substitutiões. Tex. in vim. i. in vigorem. Tex. concedimus. sub. etiam extraneis. ¶ Or segnori no. hic. ⁊ istud nõ ẽ quasi tota vtilitas huius exordij. olim scriptus heres in testamẽto cõdito in scriptis non poterat adire hereditatem ante aperturam tabularum: nisi in casu vt si heres erat institutus ex asse: vt. ff. de iur ⁊ fa cti igno. l. j. §. fi. ⁊. s. de iure delibe. l. iij. vel nisi esset de libe ris vel de parentibus vsq₃ ad tertium gradum vt hic. Sed hodie ẽ correctum vt hic. Item olim dies legatorum cede bat a die aperture tabularum. ⁊ si legatarius decedebat añ aperturam tabularum: legatum fiebat caducu₃: nisi esset de liberis vel parentibus vsq₃ ad tertium gradum. Sed istud hodie ẽ correctũ. nam hodie cedit dies legati a morte testa toris. ⁊ ideo si decedat legatarius ante aperturam tabula₄: non efficientur legata caduca. ⁊ hoc est quod dicit sequens ver. cũ igitur ⁊c. Tex. vt qð ẽ in medio. i. post mortem testa toris ante aptas tabulas. Tex. adire hereditatem. etiã clau sis tabulis. q. aperte dicat. hodie sola apertura tabularũ nõ impedit aditionem hereditatis. Tex. in diem. sub. certa₃. se cus si in diem incertum: vt. j. e. l. §. sinautem. ¶ Or segnori no. hic. cedere diem dicitur tribus modis. Cedit dies lega torum q̃tum ad dominij translationem. Item q̃tum ad pe titionem. Item q̃tum ad transmissione₃. Cedit dies relicto rum q̃tum ad dominij translationem olim ⁊ hodie: qa tran sit dominium legatorum statim in legatarium ab adita here ditate: vt. ff. de furtis. l. a titio. ⁊ de ista non agitur hic. Cedit dies q̃tum ad petitione₃: quia legata olim ⁊ hodie possunt peti adita hereditate: vt. s. de iure deliberan. l. scimus. §. do nec. Cedit dies q̃tum ad transmissionem. ⁊ hoc olim si de cedebat legatarius non transmittebat ad hẽdes ante aper turam tabularum. sed hodie cedit dies a morte testatoris vt hic. ⁊ ideo legatarius si testatore mortuo decedat trãsmittit ad suos successores.

Et cu₃ triplici modo. Uos habe tis h̃ certos modos. quibus olim hereditates fiebant caduce: ⁊ legata efficiebantur caduca: sed hodie non efficiunẽ. ⁊ hoc pro ex ordio in superioribus habuistis. Nũc iusti. vult ponẽ tres modos: in quibus olim ⁊ hodie hereditates fiebãt caduce: ⁊ relicta fiebant caduca: ⁊ sunt tales. Deficiebat olim ⁊ ho die hereditas: si erat pro non scripta: ⁊ si legatum erat ꝓ nõ scriptum: vt si instituitur ille qui mortuus est. vel si relinqui tur ei qui non ẽ in rerum natura. Erat olim ⁊ alius modus ⁊ hodie est. nã erãt olim hẽditates quasi caduce: ⁊ hodie sunt. vel si aliquis instituit te heredem ⁊ tu decedis viuo testato re. vel si reliquit tibi aliqd: ⁊ tu decedis viuo eo. ⁊ istud erat olim quasi caducũ: ⁊ hodie ẽ. Est ⁊ tertius modus olĩ₃ ⁊ ho die: q² hẽditates ⁊ legata erant apta voce caduce: sicut ẽ si testator instituit te heredem: ⁊ tu post mortem testatoris re pudias vel predecedis ante aditam hẽditatẽ: vel deficit ꝯdi tio sub qua eras institutus: vel relinquiẽ tibi legatũ ⁊ tu re pudias: vel decedis ante aditam hereditate₃: vel deficit cõ ditio

ditio sub qua erat tibi relictũ. ¶ Et primo videamus de pro nõ scriptis. ⁊ in eis olim ita erat: ⁊ hodie ita est. Si hereditas est pro non scripta: ⁊ hodie ẽ. siquidem ille qui debet habere habet substitutũ: applicatur substituto. al's coheredi: si hz. si non habet coheredes: remanent apud succedẽtes ab intestato sine omni onere: nisi perraro. ¶ In secũdo ordie. i. in quasi caducis olim erat aliud ⁊ hodie ẽ aliud. olim quasi caduca applicabantur fisco: hodie applicantur vel substitutis vel cõiunctis vel his a quibus relicta sunt: ⁊ applicantur cuz suo onere: qz quem sequitur emolumẽtum ⁊ onus. ¶ In nouissimo ⁊ tertio ordine: in his que aperta voce caduca sunt: similiter olim applicabantur fisco: hodie non. sed remanent apud eũ a quo derelicta sunt. ¶ Unum sciatis. si dominus heres moritur hereditate non agnita: non trãsmittit hodie ad suos successores: sicut nec olim: nisi sit hereditas parentum. qz ad liberos suos parens transmittit: vel nisi decedat intra annum deliberationis: qz ius deliberationis trãsmittit. ⁊ licet oliz hereditates nõ possent adire clausis tabulis: hodie sic. Item olim si legatarius decedebat ante aptas tabulas legatum non trãsmittebat: hodie sic. qz cedit dies a morte testatoris regulariter. Fallit in libertate: quia si relinquitur alicui libertas: cedit dies ab adita hereditate quantum ad petitionem. Item fallit: cũ seruus iubetur esse liber ⁊ ei legatur aliquid: qz cedit dies ab adita hereditate. Item fallit in legato vsufru. ⁊ in personali seruitute: qz cedit dies ab adita hereditate quantum ad petitionem: quia morte extinguitur: ⁊ currit ab adita hereditate. Et hec habent locũ in legatis. relictis pure ⁊ in diem. Tex. in vltimis elogijs. i. in testamentis vel codicillis. Tex. contingebat. s. olim. Tex. incognitũ. ¶ Or segnori statim colligetis hoc illud no. qd in legibus nouis debent recitari vetera iura: ⁊ antiquitates sunt recitande vt nihil incognitum remaneat. sic ⁊ insti. de testamentis. in prin. Tex. non fuerant. i. mortui erant naturaliter vel ciuiliter. Et ponetis ita exemplum. si puto te viuere: ⁊ mortuus es naturaliter. ⁊ instituo te heredem: ista hereditas pro non scripta est. Item si tu es mortuus ciuiliter: vt qz deportatus es vel dãnatus in metallum: ⁊ ego ignorans hoc instituo te heredem vel lego tibi. certe ista hereditas pro non scripta est: vel istud legatũ pro non scriptuz ẽ: vt. ff. de his que pro non scrip. ha. l. si in metallũ. ⁊. s. de here. insti. l. j. Et ita hẽtis qd pro nõ scriptũ est illud qd relinquitur ei: qui nõ est in rerũ natura: vel nãliter vel ciuiliter. Tex. vel viuo. nũc ponit de quasi caducis. Tex. in cãm caduci. Et est exẽplum. vt si tu es hẽs institutus ⁊ decedis eo viuo. Tex. vel eo mortuo. nunc ponit de vero caduco: ⁊ ibi est exẽplum. pone qd testator instituit te heredem sub cõditione: puta si nauis venerit ex asia. ⁊ mortuo testatore defecit cõditio sub qua fuisti institutus: qz nauis nõ venit ex asia: vel repudiasti hereditatem. ¶ Or segnori sup istis tribus fundata est tota. l. ista. qz omne relictũ aut ẽ pro nõ scriptũ: aut ẽ quasi caducũ: aut est apta voce caducũ. Unde quando petitur consiliuz a vobis. vtrũ relicta in testis debeant vel nõ: hẽatis istam cõsideratione. Omne relictũ aut ẽ pro nõ scriptum: aut quasi caducũ: aut apta voce caducuz: qz in quolibet istorũ habebit locũ qd dicit hic. §. vsqz ad. §. finaũt. ⁊ per ordinem tractat de quolibet. Tex. nisi deuacuatis. i. nisi defunctis psonis: in quibus apponitur conditio: qz mortue sunt. vel si erant institute. Tex. valiturũ. ad id qd pro nõ scriptũ applicatur his a quibus ẽ relictũ. s. succedẽtibus ab intestato. ponetis ita casum. Ego titium quẽ putabã viuere institui ⁊ mortuus ẽ. si substitui ei aliquẽ: vocatur substitutus. si nõ substitui sed dedi coniunctũ: vocatur coniunctus. si aũt nõ dedi ei substitutum: hẽbunt hereditatẽ hi qui succedunt ab intestato: ⁊ applicabitur eis sine oi onere. verbigratia. instituo titium si dederit seyo. x. si titius mortuus ẽ cui applicatur hereditas mea. i. substituto vel coniuncto: nõ tenebitur seyo dare. x. nisi perraro. ¶ Et sunt casus isti in quibus applicatur cũ onere. Et ponetis exẽplũ vno mõ sic. ita dixi. instituo titiuz heredem quẽ putabã viuere: ⁊ mortuus erat. ⁊ iubeo qd circa funus meũ expẽdat c. cum eram psona in cuius funus debebãt expẽdi. c. hoc siue applicatur substituto vel coniuncto: debebit expendere. c. circa funus meum fauore funeris. ⁊ hoc exemplum posuerunt antiqui: sed illud exemplũ non probatur. l. ⁊ ideo non approbamus illud. Item ⁊ alia rõne non approbamus illud. qz eni dubitat qd cuicũqz istorum applicetur hereditas: cuz loco heredis habeantur qd debeant facere funerare defunctũ: vt colligitur. ff. de peti. here. l. hereditas. §. j. ⁊ ideo vos ponetis alia exempla ⁊ sic. Ego seruũ meum credebaz viuere ⁊ viuebat. ⁊ credebã te viuere ⁊ nõ viuebas. reliq tibi illũ seruũ vt eum manumitteres. istud legatũ applicatur substituto: si habes. vel cõiuncto vel veniẽtibus ab intestato. sed cũ onere: vt illum suum manumittat: vt. ff. de fideicõ. liber. l. cum vo. §. si pro nõ scripto. ¶ Itẽ põt notari aliud exẽplũ: non in hereditate sed in relictis. si aliqs ascribit sibi in testõ legatũ: istud legatum habetur pro nõ scripto ⁊ applicatur substituto. sz onus qd erat adiectũ illi legato adimplebitur per eũ cui obuenerit illud legatum: vt. s. de his que pro nõ scrip. ha. l. vlti. ¶ Or segnori. illud qd hic dicitur de pro nõ scripto qd applicatur substituto vel coniuncto: ẽ regulariter verum. Fallit in casibus in quibus pro non scriptũ non applicatur substituto vel coniuncto. Primus ẽ. si legas mihi ⁊ sticho suo tuo sine libertate ⁊c. vt. ff. de lega. j. l. plane. §. si cõiunctim. Itẽ fallit in casu qui ponitur ff. de lega. j. l. huius. §. si titio. Itẽ fallit si legas mihi ⁊ nõ capaci. vt. ff. de lega. ij. l. si titio ⁊ ei. Or sequitur in lra. Tex. pro secũdo vero ordine. nunc dicit de quasi caduco. Tex. vetus ius corrigẽtes: qz forte quasi caduca applicabantur fisco: vt ff. de peti. here. l. item veniunt. §. cum anteqz. qz forte applicabantur olim cum onere. in alijs autez non corrigitur vetus ius vt. j. dicam. Tex. vel coniunctus eos antecedat. similiter ⁊ qd de coniuncto dicitur hic: fallit in oibus casibus in quibus cõiunctus non facit partẽ vt. s. dixi. Tex. siue in dãdo sit constitutum. vt si daret. x. seyo. Tex. faciẽdis. Sed quare dicit siue in quibusdam faciendis? qz quedam sunt que nõ possunt impleri per alium: vnde per eum non ad implebitur: al's sic: vt. j. e. l. §. ne autez. Tex. contẽnit. ¶ Or segnori no. hic quasi caduca applicantur substitutis vel coniunctis. Sed que est ratio diuersitatis? quare pro non scripta applicãtur substitutis vel coniunctis sine onere nisi perraro: sed quasi caduca applicantur substitutis vel coniunctis cum onere? Respon. ratio ẽ illa. pro nõ scriptum ab initio nõ valet ipso iure. igitur onus in eodem appositum nõ valet. ⁊ ideo ab eo cui applicatur onus non debet adimpleri regulariter. Sed illud qd ẽ quasi caducum valet ab initio. vnde onus valet: licet ex postfacto deficiat: vnde dz adimpleri cũ onere. arg. ff. de verbo. obli. l. in illa stipulatione. ⁊. ff. de iniu. rup. ⁊ ir. fac. testa. l. ⁊ si sub conditione. §. rumpendo. Unde habetis hic. cui applicatur quasi caducũ dz adimplere onus in eo appositum. qz secundum nãm ẽ qd vbi ẽ emolumẽtum. ⁊ onus. vt. s. de codi. l. vlti. ⁊. s. de fur. ⁊ ser. cor. l. vlti. §. sz cuz in scda. Or sequitur in littera. Tex. in nouissimo ⁊c. i. vltimo. i. cum legatũ est aperta voce caducum. Tex. prediximus. vt prin. huius. l. ver. cum igitur ⁊c. ⁊ statim dicit. Tex. cẽsemus. Or. sub. siue sint sui heredes siue extranei. sed hodie ẽ contra. vt. s. de iure delibe. l. si fratris. Tex. nec veteres concedebant nec nos patimur. vt. s. de iure delibe. l. quoniam. ⁊. l. auia. Tex. theodosiana lex. quã habes. j. ti. proxi. l. vnica. Tex. permãsuris. qz si decedit aliquis infra annum deliberationis: trãsmittit ad suos heredes ius deliberationis: vt. s. de iure deliberã. l. cum antiquioribus. Et ẽ verum regulariter qd cedit dies a morte testatoris. Fallit in casibus qui sequuntur in libertate. Tex. libertatibus. cõpetentibus vel alius casus. Tex. excepto. ecce alius casus. Tex. dies eius cedit. qz extinguitur morte. vt. s. de vsufru. l. corruptionem. ⁊. ff. de vsu ⁊ ha. l. si habitatio. vnde cedit dies legati quantum ad petitionem. ff. quãdo dies lega. ce. l. j. Tex. certũ. ¶ Or segnori dicet mihi aliquis vestrum. bene video istud qd legatarius transmittit legata pure relicta vel sub die certa. Fallit in his casibus quibus dicitur hic. Sed que est ratio quare fallit audite. quod nos dicimus cedere diẽ relicte libertatis a morte testatoris: non põt intelligi quantum ad transmissionem: sed quantum ad petitionem. si eni testator reliquit libertatez tibi ⁊ decedas ante aditam hereditatem. qz suus es: nõ habes heredem: vt. j. cõia de suc. l. seruus. Uel esto qd haberes heredem: heres tuus nõ possit libertatez petere: dicendo heredi qd manumittat defunctum: qz libertatem defuncti petere nõ põt; qz mortuus est.

Suam non: qꝛ aut est liber: aut seruus. si liber: non pōt pe-
tere. si seruus ē: non pōt petere: qꝛ sibi legata nō ē. vnde ce-
dit dies q̄ꝫtū ad petitionē ab adita here. ⁊c̄. vt. ff. de fideicō.
li. l. cum vero. §. subuentuꝫ. In legatis relictis tibi s̄uo non
posset tibi cedere dies ante aditā hereditatem. qꝛ esses s̄u⁹:
vnde non posses acqrere: vt. ff. de le. j. l. seruus. Unde qꝛ nō
potes acqrere: dies eius non cedit a morte testatoris. nam
si quereret hereditati iacenti quereret. ⁊ si vellet agere: aget
contra hereditatem. vnde querere hereditati ⁊ agere contra
hēditatem: hoc esse non potest: vt. ff. de acq. heredi. l. hēdis.
Itē si testōr legat te seruū alij: ⁊ tibi aliquid: certū ē ꝙ dies
legati tibi non cedit ante hēditatem: qꝛ non es legatarij: vt
colligitur. ff. de fur. l. a titio. imo es hēditatis iacentis. Et si
quererer̄ hereditati iacenti: quereretur ⁊ agerer̄ cōtra iacē-
tem hereditatem: qd̄ esse non dꝫ: vt. s̄. dictū ē. Item habetis
hic ꝙ in vsufru. cedit dies q̄ꝫtum ad petitionē: qꝛ a quo pe-
teres testatore mortuo: nisi ab hēde qui ē obligatus oneri-
bus hēditarijs: vt. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. apud iul. in fin.
Unde cedit dies in vsufru. q̄ꝫtum ad petitionē ab adita he-
reditate: vt in preallega. l. colligir̄. ff. qn̄ dies leg. ce. l. vnica.
¶ Sed qd in alijs seruitutib⁹ vt ē in via ⁊ in itinere? Qui-
dam dicūt idē: vt ar. ff. de ser. le. l. vlti. ⁊ colligir̄. ff. cōia pre-
diorum. l. vlti. ⁊. ff. queād. ser. amit. l. si ptē. Uel pōt dici q̄ꝫtū
ad transmissionem: vt. ff. de ser. le. l. si funduꝫ. in fi. ¶ Or se-
gnori ex his que dicta sunt vobis q̄ꝫtum ad casum ⁊ summa
riam expositionem littere: cetera alia melius itelligetis. Et
statim circa pronōscripta consueuerunt signari. vj. cōtra-
ria. circa quasi caduca. iiij. vel. v. contraria. circa aperta voce
caduca consueuit augeri multitudo contrarioruꝫ. Habetis
hic ꝙ pronōscriptum applicar̄ substituto si habet. vel cō-
iuncto si habet. lex vider̄ velle ꝙ pronōscriptū non appli-
cetur substituto vel cōiuncto: vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. siqs
eum quē. ¶ Segnori breuis ē respōsio. ⁊ salua auctoritate
dominorum Io. ⁊ Azo. signantium hoc cōtrarium: qꝛ debe
tis ibi ponere ita casum. Seruum qui ꝓhibebar̄ manumitti
vt ē seruus latronum legaui tibi vt manumitteres. valet le-
gatum: qꝛ remanet apud te. vnde non est contra. qꝛ hic lo-
mur in legato pronōscripto. sed in. l. contra. non fuit pro-
nonscriptum: qꝛ valuit legatum ab initio. vnde vtile p inuti
le non viciar̄: vt. ff. de v̄bo. obl. l. j. §. penul. ⁊. l. qui extrisec⁹.
¶ Sed denuo vider̄ contra. ⁊ vider̄ ꝙ legatum pronōscri-
ptum remaneat apud eum cui relictum est: vt colligitur. ff.
de leg. ij. l. in codicillis. in prin. Respōdeo. hic deficit lega-
tum: quia pronōscriptum ibi deficiebat legatum quadam
mixta rōne. verbigratia. legaui tibi in codicillis. c. ⁊ rogaui
te per fideicō. vt restitueres illa. c. ancille mee. certe fideicō.
relictum ancille non valet: nec vtile est: nec illud legatū te-
neris restituere heredi meo: nec a te poterit petere. ¶ Sed
denuo opponitur ⁊ vider̄ ꝙ pronōscriptum non applicer̄
coniuncto: imo ad non coniunctum potius vadit q̄ꝫ ad euꝫ
redeat a quo est relictum. Ecce si testator legauit titio rem p
dimidia: ⁊ posthumo pro alia dimidia: ⁊ non nascir̄ posthu-
mus: titius solidum legatum habebit: ⁊ titius non erat con-
iunct⁹ posthumo: vt. ff. de leg. j. l. si duob⁹. in fi. ¶ Ad solu-
tionem cuius ꝯtrarij dicitur pluribus modis. Uno mō sic.
qd̄ ibi dicir̄ hic corrigir̄. qꝛ istud ius nouuꝫ: illud vetus. que
solutio nō placet. qꝛ hic non inuenietis verba per que iusti.
corrigat aliquid de antiquo iure. vnde quod nō mutar̄: qua
re stare prohibetur: vt. s̄. de testa. l. sancimus. ⁊ legum corre
ctio est vitanda inq̄ꝫtum de iur̄ possibilitate vitari potest: vt
j. de temp. ap. l. precipimus. in fi. vnde dicetis alijs duobus
modis. Uno modo ꝙ ibi erant cōiuncti verbis. qꝛ dixit ti-
tio ⁊ posthumo pro dimidia rem illam do lego. vnde si po-
sthumus non nascir̄: accrescit titio tanq̄ꝫ cōiuncto: qꝛ lꝫ po-
sthumus nō esset in rerum natura: sperabar̄ tn̄ nasci. hic aūt
non erat in rerū natura: nec sperabar̄ esse: qꝛ decesserat. Et
hanc solutionem approbat hic dn̄s Azo. Uel pōt dici alio
modo: qꝛ monosyllaba ⁊ non semp coniungit: vt. ff. de here.
insti. l. si ita quis. Unde pōt dici aliud hic ⁊ aliud ibi. qꝛ h̄ si
lego ei vel alij qui sperabar̄ esse in rerū natura: applicar̄ cō-
iuncto. In. l. ꝯ. legabam titio ⁊ posthumo: qui nō erat in re-
rum natura: lꝫ sperabar̄ nasci. ⁊ si nō coniunctim legaui: se-
paratim tn̄. vn̄ sperabar̄ ibi nasci. vnde si nascir̄ habebit di-
midiam. alius tertius solidum vendicabit. ¶ Sed denuo
opponitur ⁊ videtur ꝙ si coniunctim est legatū duobus: ⁊
alter nō est in rerū nā. vni debet̄ sola pars sua: nō aūt accre-
scit ꝯiuncto vt hic dr̄. Un̄ vr̄ contra. ff. de leg. j. l. si duobus.
in prin. ¶ Ad solōnē cuius cōtrarij pōt dici s̄m Rog. in. l.
contra. legatū pro parte seij erat pro nō scriptū: qꝛ testator
legabat titio ⁊ seyo rē aliquā. ⁊ seyus nō erat in rex nā: vn̄
pro parte seij nō valet: vt in prin. huius. §. dr̄. vn̄ remanebat
apud eum a quo relictum erat. sed cum hodie sit locus iuri
accrescendi: accrescet coniuncto: vt. s̄. e. §. ver. in primo.
¶ Uel pōt dici secūdo mō: vt cōiunctiꝫ fuit legata res am-
bobus: ⁊ ambo erant in rex natura tpe facti testi. sed postea
mortuo testatore ante aditā hereditatē seyus desijt eē in re-
rum natura. ⁊ ita erat vere caducū: ⁊ vera caduca olim ap-
plicabanr̄ fisco: vt colligir̄. ff. de peti. hē. l. iteꝫ veniūt. §. cum
ante. ⁊ s̄m illa iura loquir̄ v̄. iste. pro scd̄o ⁊c̄. Uel pōt dici:
vbi relinquitur capaci ⁊ nō capaci: ibi nō capax facit partē
capaci: vt. ff. de le. ij. l. plane. §. si duobus. ⁊ ideo pars debe-
bitur ei qui superat. Et solui istud contrariū dn̄ legi. l. illam
que signatur hic pro cōtra. ¶ Sed denuo vr̄ contra. qꝛ hic
dr̄ ꝙ pronōscripta remanēt sine onere apud cōiūctum siue
substitutū: immo vr̄ ꝙ semp cū onere remaneāt: vn̄ videtur
cōtra. j. e. l. §. his ita diffinitis. Ad qd̄ pōt dici ꝙ illud debet
referri ad casus quos. s̄. dixi. Uel pōt dici qd̄ dicit ibi lr̄a.
quocūq̄ꝫ mō refert̄ ad vere caducū vel ad quasi caducū: nō
aūt ad pronōscriptū. ¶ Sꝫ denuo vr̄ ꝙ pronōscripta ap-
plicenr̄ cū onere: vt. ff. de le. j. l. ciuitatib⁹. §. lucius. Rn̄deo
non applicanr̄ cū onere cōiūcto: nisi appareat volūtas de-
functi: quia tunc ibi applicanr̄ cū onere. ⁊ sic loquir̄. l. cōtra.
¶ Sꝫ denuo vr̄ ꝙ pronōscripta applicenr̄ cū onere: vt. s̄.
de fideicō. l. vlti. in auc̄. hoc non amplius. Ad qd̄ vos dice-
tis. ibi nō loquir̄ in pronōscriptis: sꝫ in apta voce caducis.
¶ Sed denuo ad id qd̄ dr̄ de quasi caducis opponir̄. nam
hic dr̄ ꝙ quasi caducum applicar̄ apud eū cui relinquir̄ cū
suo onere. sed. l. vr̄ velle ꝙ non applicer̄ apud eū cui relin-
quitur cū suo onere: vt colligir̄. ff. de admi. le. l. filiofa. §. mr̄.
¶ Ad solu. cuius ꝯtrarij dixerunt quidaꝫ ꝙ olim erat verum
quod dr̄ in. l. contra. hodie secus est vt hic. Uel refert. fuerit
mr̄ electa vt ministra: ⁊ tunc applicatur ei sine onere vt ibi.
Aut fuit electa mater vt legataria: ⁊ tunc applicatur cum
onere vt hic. Sic ⁊ al's refert. eligatur quis vt minister: aut
vt legatarius: vt. ff. de le. ij. l. si quis titio. in prin. ⁊. ff. de ad-
mi. le. l. pecunie. ⁊. ff. ad tre. l. lucius. §. meuia. ¶ Sꝫ denuo
videtur ꝙ applicetur sine onere substituto vel coniuncto:
nisi sit expressum: vt. ff. de here. instit. l. sub conditione. Rn̄.
quod ibi dr̄: loquitur in pronōscriptis. ¶ Sed denuo op-
ponir̄ ⁊ vr̄ ꝙ olim ista relicta applicarentur cū onere. ⁊ sic
iusti. vr̄ nobis blandiri: cū nihil de nouo fecerit: vt dicir̄. ff.
de leg. j. l. si titio. §. iul. Ad qd̄ pōt dici: antiquo iure intro-
ducto per iur̄consultos applicabantur relicta quasi caduca
cuꝫ onere: antiquo iure introducto per principes sine onē:
sed hodie nouo iure introducto per principem non appli-
cantur sine onere: ⁊ sic loquitur hic. Uel dicatis fuit tri-
plex ius. Est ius antiquum: vt. ff. de leg. j. l. celsus. §. penul.
⁊ vlti. ⁊ corrigitur per ver. se. Est nouum qd̄ est in preal. l. si
titio. §. iul. ⁊ illud corrigitur per istud nouissimū. ¶ Sꝫ de-
nuo vr̄ contra. qꝛ relicta a proximis non intelligunr̄ a sequē
tibus: vt. ff. de le. iij. l. j. in fi. Ad qd̄ vos ita dicetis. aliud h̄ ⁊
aliud ibi. qꝛ ibi si testator reliquit a ꝓximis: excludit legitti-
mos non proximos. vnde si legatum repudiant: proximi nō
debent legatum soluere vt ibi. Sed h̄ relictum fuit alicui. si
repudiat habebit substitutus si habebat substitutum. si non
habebat substitutum: applicatur coniuncto vel coheredi.
¶ Or segnori habetis in ver. in nouissimo ⁊c̄. ꝙ hereditas
non agnita non transmittitur. idem est in bonorum possessio
nibus: vt. ff. de contratab. l. illud in fin. Sed fallit in liberis
vt hic. Item hereditas matris vel descendentis per matreꝫ
vel infantis transmittitur in patreꝫ iure patrio: vt. s̄. de iure
deliberā. l. si infanti. ⁊ ibi dixi. Item fallit in alijs casibus si
heres non adiuit hereditatem: qꝛ nō potuit: qꝛ nolebat vin-
dicare mortē defuncti: vel nolebat haberi qōnē de familia:
vt. ff.

vt.ff.ad sil.l.non alis.§.necessarios. Item fallit in alio casu. si parens meus me instituit: fratrem meum preterijt: ego institutus non possum petere fm tab. q̃diu speratur moueri questio ꝛ cōtratabu. sed ex psona fratris mei cōmittentis in edictū possum petere ꝯtab.vt.ff.de contratab.l. illud in fin. Itē fallit vbi pater est captus ab hostib⁹: ꝛ pater decessit in captiuitate hostiū:vt.j.de suis ꝛ le.here.l.apud hostes.

Si autem. Uos habuistis in superiorib⁹ q̄ dies legatorum pure relictorū vl' sub die certa cedit a morte testatoris q̄stum ad transmissionem.modo incipit tractare iusti.de legatis relictis sub conditione vel sub die incerta.vnde in.§.isto dicit. q̄ si aliquid est relictum alicui sub conditione vel sub die incerta: cedit dies adueniente die vel conditione.sed si pendente die vel conditione moritur legatarius:vel etiam eo viuente defecerit conditio:remanet apud eum a quo relictuꝫ est:nisi haberet substitutum vel coniunctum.quia tunc applicatur substituto si habet.vel coniuncto si non habet substitutum.naꝫ sicut in hereditatibus potest substitui:ita in legatis ꝛ fideicō. ꝛ mortis causa dona.¶ Sed pro qua parte applicat̄ apud eos a quibus est relictum?ꝛ certe si relictū est ab heredib⁹: siquidem pro equalibus partibus hereditarijs erat prestādum ab heredibus:pro eisdē partib⁹ remanebit apud eos. Si aūt relictum est prestandū noīatim ab vno ex hēdib⁹ vel etiā ex disparibus ptibus:tūc pro eisdeꝫ ptibus remanebit apud eos:q2 pro eisdē ptibus subeunt onera.Si aūt est relictum a legatarijs vel a fideicō.vel ēt ab aliqua psona: que fideicō.grauari potest ꝛ defecerit conditio:indubitanter dꝫ apud predictas psonas remanere pro virili portione. ꝛ hoc est qd̄ dicit' vsq3 ad.§.ne autem.Uideatis summariā expositionem lr̄e.Tex.sinaūt relinquat̄ sub ꝯditione casuali. puta si nauis venerit ex asia. Tex. vel ptātiua. puta si ascenderis capitoliuꝫ.Tex.vel mixta.puta si de partibus vltramarinis redieris in italiam:vt.s̄.de insti.ꝛ substi.sub.cōdi.fac.l. si pater.ꝛ ibi dixi.Tex.vel sub die incerta.Et dicitur relinqui ab incerta die.sicut potest poni exemplum in filio regis francie qui promisit otto.nepoti regis ricardi anglie: qui erat dux saxonie:dum esset imperator romanoꝝ.dixit rex philippus regi ricardo.quis est ille?dixit ipse ē nepos meus:ꝛ erit adhuc imperator romanorum.sic ergo est dies incerta.vt lego tibi.x.si titius erit consul.vt colligitur.ff.de condi.ꝛ demon. l.dies.Tex.q̄ si in medio.s.tempore.Tex.lucrū.pone here. vel legatum.Tex.a quibus relictum est.i. vel a succedentibus vel ab intesta.vel ex testamento. Tex. substitui. vt.s̄.de impu.ꝛ alijs sub.l.j.imo ꝛ in legatis ꝛ in fideicō. ꝛ in mortis causa dona.vel aliter substituitur in legatis q̄ in mortis causa dona.quia in legatis substituitur:vt.ff.de leg.j.l.in heredibus.ꝛ.j.de mor.causa dona.l.j.dicam.Tex.distributionem.ꝛ hoc est:nisi esset ab his relictum nominibus ,pprijs: quia tunc de partibus virilibus.vel nisi essent iussi dare.vel quibus erat relictum certa pecunia equaliter: vt colligitur. ff.de rebus dub.l.verum.in fi. ꝛ.ff.ad trebellia.l. quotiens. Tex.sentiant.¶ Or segnori hec vera sunt que relicta sunt ab heredibus.quid aūt iuris sit si a legatarijs audite. Tex. sinaūt legatarij ꝛc̄.Tex.ꝛ hoc euanescat.q2 deficit conditio.

Ne autem. In.§.isto hic dicitur. Si relictum est sub condi.potestatiua vel casuali vel mixta vel sub die incerta ꝛ deficit:relictū remanet apd̄ eum a quo relictum est.si non est substitutus vel cōiunctus: remanet cum suo onere.sed debet subire omne onus: sicut ille cui relictum esset?Certe sic:nisi consisteret in dando:q2 potest per alium explicari.si autem constat in faciendo:si potest per alium explicari.quia relictum fuit tibi vt cōduceres rem a tali herede suo:vel si iubeatur facere fieri insulaꝫ:tūc substitutus vel coniunctus debet explicare.si est tale qd̄ nō potest per alium explicari:tunc substitutus vel coniunctus non dꝫ adimplere. verbigratia.relictum est tibi: si proprijs manibus scripseris.C.vel si relictum est tibi:si illuꝫ ibueris disciplinis liberalibus.vel si relictum est tibi si vxoreꝫ duxeris.vel si relictum est tibi:si iueris in prouinciam. certe hoc casu substitutus vel coniunctus non potest explicare. Sic ergo patet ex predictis q̄ in omnibus relictis caducis vel quasi caducis remanent apud substitutum cū suo onere.secus in prononscriptis:quia remanēt sine onere nisi praro. Tex.statuimus.vt.s̄.e.l.§.ꝛ cum triplici. in ver. pro secundo ꝛc̄.Tex.agnoscere.quia conditio consistens in dādo:potest per alium explicari:vt colligitur.ff.de sta. bo.l aretusa. cum.l.seq.Tex.insulam.sub.non suis manibus.quia si suis manibus deberet facere:tunc non licet per alium facere: vt ff. de solu.l.inter artifices.ꝛ ideo si scriptor promisit scribere suis manibus:non potest scribere per alium: vt in preal. l.iter artifices no.Nec ob.quod hic dicitur: q2 iussus erat facere insulam suis sumptibus.vnde liberatur si facit p substitutum:vt.s̄.de episco.ꝛ cleri.l.ad similitudinem.ꝛ ar.j de contra.ꝛ cō.sti.l.veteris.Tex.abire.sub.personaliter tantū. Tex.ducere.non enim quis ducit vxorem per aliuꝫ sed per se.Tex.relinquebat.¶ Or segnori ex.§.isto nos colligem⁹ ar.ad questionem istam de qua consueuit queri.Doctor vel magister facta collecta vult se transferre ad aliuꝫ locum:poterit deseruire per substitutum?Uel conuenit aliqs doctor certo precio legere quibusdam scholaribus.ff.nouum. ꝛ si non legeret:conuenit reddere precium pro rata temporis: postea moritur:poterit deseruire per alium?Uidetur q̄ sic: vt.s̄.de epis.ꝛ cleri.l.quisquis.ꝛ.l.ad similitudinem.Ecōtra videtur q̄ non vt hic.ꝛ.ff.de leg.iij.l.fideicōmis.in fi. ꝛ extra de offi.iudi.dele.c.quoniam.Tex.in omnibus.sub.caducis ꝛ quasi caducis.secus in prononscriptis: vt.j. patet. Tex. quibusdam.s.casibus:vt.s̄.e.l.§.in primo itaq3 ordie. Tex. scientia.qui autem sint illi casus in quibus prononscriptuꝫ remanet cum onere dixi in preal.§.in primo itaq3 ordine.vn̄ hic amplius non dico.

His itaq3 diffinitis. Dictum est vobis in superioribus prononscripta quasi caduca ꝛ caduca applicari substitutis vel coniunctis.Or q2 de cōiunctis.s̄.facta est mētio: intendit imperator tractare in.§.isto.s.pro quibus partibus applicetur substitutis ꝛ cōiunctis:ꝛ qualia onera subeant. Et primo loquitur de hēdibus cōiunctis.Secūdo de legatarijs.Unde dicit.si plures sunt heredes:vel omnes ꝯiuncti re ꝛ verbis.vel disiuncti re:coniuncti verbis.vel disiuncti verbis:coniuncti re.hoc relictū qd̄ deficit: remanet apd̄ eos pro partibus hēditarijs:ꝛ eorum heredibus accrescit ipso iure.ꝛ si quidem omnes sunt cōiuncti re ꝛ verbis:portio deficientis accrescit coniunctis.si autem sunt quidā cōiuncti quidam disiuncti:portio coniuncti deficientis applicatur coniunctis portio non coniuncti applicatur non cōiunctis.Tex.his itaq3 diffinitis.sub.que diximus.s̄.in.§.in primo itaq3 ordine.Tex.cum supiori pte nostre sanctiōis.i. nostre psentis.l.Tex.sed etiā disiunctiuo. caueant ergo si hi artiste fm p̄mam significationē vocabuli.coniunctio habet fieri per copulatiuam ꝛ.ꝛ diuisio per monosyllabaꝫ vel aut siue.sed h̄ non accipimus ita.sed hic accipimus coniunctuꝫ sermonē:cum sint cōiuncti re ꝛ verbis.disiunctū accipim⁹: cum sint disiuncti re tm̄ vel verbis tm̄. Tex.acquirat̄.sub.ꝛ ita ius accrescendi transit ad hēdes defuncti:nō ius substitutionis.ff.de here.insti.l.si ex pluribus.que sit ratio dixi.s̄. quādo partes non pe.pe.ac.l.vnica.Tex.respuere. ꝛ ita inueniretur defunctus decessisse pro parte itestatus ꝛ pro pte testatus:qd̄ ius nostrum nō patitur: vt dicit.ff.de regu. iur. l.ius.Tex.statutum est.vt.s̄.de iure delibe.l.quidaꝫ elogio. Tex.statuenda sunt.q.d.de legatarijs.j.dicetur.¶ Et vt intelligatis istū.§.ꝛ seqūtes.subijcietis talem diuisionē.coniuncti sunt alij re ꝛ verbis.alij coniuncti verbis tm̄. alij nec verbis nec re.Dicunt̄ coniuncti re ꝛ verbis in heredib⁹ q̄n ita dicit testator.titium ꝛ seyum mihi hēdes instituo. sunt cōiuncti verbis per copulā.ꝛ.sunt coniuncti re:q2 sunt instituti in eadem hereditate non designata parte:sed concursu faciunt sibi partē.i.quatenus concurrūt vnus facit alteri ptē. Idem est in legatis si testator ita dicit.titio ꝛ seyo taleꝫ rem do lego vt hic colliguntur.ff. de lega.iij.l.re.ꝛ.ff. de verbo. signi.l.triplici.ꝛ hoc verum est in proprietate. Idem in vsufruc.puta si dicit testator.vsufruc.talis rei titio ꝛ seyo do lego:vt colligitur.ff.de vsufruc.accre.l.j.in fi.ꝛ.l. inde neracius. Sunt coniuncti verbis ꝛ non re in institutione. hoc

modo dicit testatoꝛ. titium ⁊ seyum instituo heredes. quelibet in dimidia. hic sunt coniuncti verbis per copulam ⁊ nõ re: qꝛ non sunt instituti in eadē re: vt .ff. de here. insti. l. si ita quis. ⁊ isti qui sunt ꝯiuncti verbis: re intelligunt̃ disiuncti. Idem exẽplũ est in legato ⁊ fideicõ. si dicit testatoꝛ. titio ⁊ seyo do lego pro dimidia. vt insti. de lega. §. eadē. Sunt cõiuncti re ⁊ non verbis in instõne hoc mõ. dicit testõr. titium heredē instituo: seyũ hedē mihi instituo. isti nõ sunt cõiuncti verbis: qꝛ due sunt instõnes vna sepata ab alia. sed coniuncti sunt re: qꝛ lz quilibet videat̃ institutus insolidum: tñ concursu faciunt sibi partes: vt colligit̃ .ff. de le. iij. l. re. ⁊ isti dicuntur disiuncti verbis: vt institu. de leg. §. coniuncti.

¶ Diceret aliquis nouus legista. isti non sunt cõiuncti re nec verbis: qꝛ testatoꝛ vĩ priori ad emisse instituẽdo posteriorem? R̃ndeo nõ est ita: immo dicit. l. si titio talem rem do lego. seyo eadē rem do lego. nõ vĩ adimere titio: nisi appareat alia voluntas defuncti: vt .ff. de leg. j. l. si pluribus.

¶ Or vbi est exẽplũ ꝙ aliq sunt oĩno disiuncti. i. nec re nec verbis cõiũcti? Dixerũt qdã ꝙ nõ erat inuenire exẽplũ qd põt locutione exprimi: sz intellectu pcipi. Sz nos dicimus ꝙ põt inueniri exemplum: qd põt locutione exprimi ⁊ intellectu percipi. Et in instõne hoc mõ. dicit testõr in dimidia hẽditatis mee instituo titiũ hẽdē. in alia dimidia seyũ instituo. isti nõ sunt cõiuncti verbis per copulã. nõ re: qꝛ nõ cõcurrũt in eadē re: vt pbat̃ .ff. de le. ij. l. ⁊ pculo. Nec ob. ff. de le. ij. l. meuio. qꝛ intelligo in eadem dimidia. Secus si in alia ⁊ alia dimidia eẽnt instituti: vt in prealleg. l. ⁊ proculo. Sz do. Plac. ponit ita exẽplũ. titiũ in oĩbus rebus q̃ sunt trans rhenũ mihi instituo hẽdem. seyũ in oĩbus rebus que sunt citra rhenũ mihi hẽdē instituo. ⁊ idē exẽplum ponebat in legatis. Sed certe asinus non dubitaret ꝙ isti sunt oĩno disiuncti. i. nec re nec verbis cõiuncti. Uẽtis ergo amodo casum per istã distinctionē: ⁊ sequẽtes casus qui sequitur. si plures sunt instituti: ⁊ vnius portio deficit. si omnes sunt coniuncti: vocant̃ omnes viriliter: ⁊ eis inuitis accrescit: ⁊ nõ solũ superstitibus: immo ⁊ suis hẽdibus. sz si aliq sunt coniuncti re ⁊ verbis: ⁊ aliqui disiuncti re. si deficit portio coniuncti: accrescit solũmõ cõiunctis. qꝛ duplici iure sunt coniuncti. vnde qui vtunt̃ duplici vinculo: hñt potiora iura q̃ qui vno: vt in auc. de ꝯsang. ⁊ vter. fra. §. j. Si deficit portio disiuncti re: accrescit coniunctis re ⁊ verbis: quia potiora iura hñt. h. d. iste. §. ¶ Sz ponamus hẽo cõiunctũ ex vna pte re ⁊ verbis: ⁊ ex alia pte disiũctũ vbis: ⁊ deficit portio mea: cui accrescit? Certe accrescit cõiũctis re ⁊ verbis: vt pz ex pmissis. ¶ Sz qd erit. ex vna pte hẽo vnũ cõiũctũ re: aliũ ex alia pte cõiunctum verbis. deficit portio mea cui accrescit? Dixerũt antiq: illi qui est cõiunctus verbis: qꝛ in dubijs nos nõ recedimus a verbis vt .ff. de le. iij. l. nõ aliter. Alij dixerunt ꝙ in coniuncto re: qꝛ potiora iura habet: vt colligitur .ff. de here. insti. l. si ita quis. sed nos dicimus. ꝙ accrescit vtriqꝫ: vt .ff. de le. iij. l. re coniuncti.

Ubi autem. De hẽdibus ꝯiunctis ⁊ disiũctis in supioribus dictũ est vobis. mõ in .§. isto tractatur de legatarijs coniunctis vel disiunctis. Et in .§. isto dicit̃. si pluribus legat̃ coniunctim: omnes vocantur viriliter. ⁊ si deficit portio alicuius accrescit omnibus viriliter eis volẽtibus cum suo onere. vel si omnes noluerunt: non accrescit eis: sed remanet apud eos a quibus legatum relictũ est. sed si quidam voluerũt ⁊ qdã nõ: volentibus in totũ accrescit. si aũt relinquitur aliqbus disiũctis re tantũ vel verbis tm̃: isti vocantur ad virilem portionem. Dicerent aliq blanditores. si plures sunt coniuncti re: vĩ ꝙ primo nominatus vocaret̃ ad solidã rē: secũdus ad estimationem rei. sed si deficit alterius portio: accrescit alijs volentibus. Or ponamus testõr legat duobus separatim. verbigrã. titio talē rē do lego. seyo eandē rē do lego. titius statim agnoscit legatũ. seyus deliberat vtrũ velit agnoscere vel non. pro qua parte itelligit̃ titius agnouisse legatum? Certe insolidũ. igit̃ si postea seyus repudiat: non vĩ titij portio ei accrescere: sed potius suo bñficio q̃ alio hz: vnde per concursum nõ facit sibi seyus pte. igit̃ si erat appositũ aliquod onus in persona eius titij: adimplebit. sed si erat appositum aliquod onus in persona seij: non adimplebit titius. ⁊ hoc dicimus in omnibus legatis ⁊ fideicõ. cũ exequata sunt legata ⁊ fideicõ. Item ista omnia vera sunt cũ desinunt legata predictis tribus modis dictis. s. in prin. huius. l. Si autē aliquid aufertur alicui vt ab indigno: hĩ stamus veteribꝰ legibus: que alique dicũt ꝙ applicatur fisco: ⁊ alique succedentibus ab intesta. Tex. oĩbus. s. cõiunctis. Tex. volẽtibꝰ. ¶ Sed que est ratio diuersitatis. ꝙ in pluribus heredibus accrescit eis inuitis? vt. s. e. §. his itaqꝫ. nõ sic in legatarijs? R̃n. ratio est causa absurditatis tollẽde: qꝛ in pluribus heredibus: si vnus vellet accipere ⁊ alter non: ⁊ alij inuito nõ accresceret: inueniret̃ defunctus decessisse pro parte intestatus: ⁊ pro parte testatus: qd esse non põt nisi esset miles. que ratio non hz locũ in legatarijs. Tex. accedere. qꝛ inuito bñficium nõ ꝯfert̃: vt .ff. de regu. iur. l. inuitũ. Tex. si aũt disiunctim. sub. verbis tm̃ vel re tm̃. Tex. in vno tm̃modo genere legati. puta per rei ven. nõ aũt per dãnationem vel p sinendi modũ: vt. s. cõia de le. l. j. Tex. concordan. vt. s. cõia de le. l. j. Tex. prestet̃. qꝛ tunc statur volũtati defuncti: vt .ff. de leg. j. l. pluribus. §. vltimo. ⁊ l. plane. §. j. Tex. separatim. verbis tm̃: cõiunctim tamē re. Tex. testatoꝛ disiunctim. s. verbis: cõiunctim tamen re. Tex. coniunctim. s. verbis. Tex. disponere. ¶ Or segnori iste videt̃ malus. §. qꝛ videt̃ corrigere qd. s. dictũ est: ꝙ remanet apud coniunctum sine onere: vt. s. e. l. §. in primo. ⁊ §. pro secũdo. Ad qd dicunt quidam ꝙ refert̃ ad prononscripta: vt. s. e. l. §. in pmo. Uel dicatis si cõiunctim sunt verbis ⁊ re vel verbis tm̃. si deficit vnius portio: debet accrescere alteri cum suo onere. sed vbi sunt cõiuncti re tm̃ ⁊ vnus agnoscit: nõ subit onus alterius vt hic. Tex. siue in nostrum fiscum. vt. s. de his qui. vt indig. l. hereditas. Tex. perueniat. vt. s. de here. insti. l. nec apud peregrinos. ⁊ .s. de le. l. si legatarius. Tex. deuoluat̃. sed olim applicabat̃ fisco: vt .ff. de pe. here. l. sed ⁊ si. l. §. cum ante.

Hec autem. Or segnori que dicta sunt. s. de prononscriptis vel de quasi caducis vel de caducis hñt locũ in oĩbꝰ relictis in testõ facto in scriptis siue sine scriptis. Nũc diceret aliqs impatori. dñe vos non videmini diligere rempu. romanorũ. olim applicabantur fisco: ⁊ hodie facitis ꝙ alij preferunt̃. Ad qd r̃ndet impatoꝛ. sic diligo fiscũ: ita subiectos romano impio. Unum sciatis o pres conscripti. l. istã volumus hr̃e locum in omnibus relictis post. l. istam latam. Tex. derelictum. s. qd eẽ nõ potest: vt. s. ad treb. l. non iustam. Tex. censemus. ¶ Or segnori no. hic ꝙ impatoꝛ non vult exercere imperiale beneficium cõtra subiectos: ⁊ ideo vult eos ꝓferre fisco: vt in auc. de trien. ⁊ se. §. cõsiderauimus. ⁊ insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. vlti. Tex. concedimus. qꝛ ll. dant formam futuris negocijs non preteritis: vt. s. de le. ⁊ cõ. l. leges. Tex. cõscripti. vt patet ex prin. huius. l. ⁊ vocabant̃ patres conf. vt dixi s. de emen. C. iusti. in prin.

¶ De his qui ante apertas tabulas.

¶ Or segnori hec est regula ꝙ hẽditas non agnita nõ trãsmittitur: vt. s. ti. pxi. l. vna. §. in nouissimo. sz hec regula fallit. ⁊ ideo dicit rubrica. de his qui ante aptas tab. s. olim hereditatē. s. nõ agnitã trãsmittunt. Et hec. l. est theodosij: vt habuistis in. §. nouissimo. Et loqtur hec. l. ẜm antiqua tempora ẜm que liberi non poterãt adire clausis tabulis: tñ liberi transmittebant si decedebant. tamē hodie secus: vt. s. ti. pxi. §. ⁊ cum triplici. Et ideo dz stare rubrica de his. s. personis liberis: qꝛ alij hẽditatem agnitam non trãsmittunt. vnde de his. s. liberis qui ante aptas tab. i. clausis tabulis hẽditatem scꝫ non agnitam transmittunt videamus ⁊ subijciamus.

Ex hanc. Segnori hec. l. licet antiqua sit: tamē valde bona est. Et. l. ista habet duas partes. Et pma pars loquitur in hereditate. Secunda in legatis. Item prima pars loquitur in omnibus liberis coniunctis per lineam masculinam vel femininam: ⁊ in omnibus parentibus coniunctis per lineam masculinam seu femininam. Et in. l. ista ponitur talis

talis casus. Deferebatur mihi hereditas aui mei paterni vel materni: vel patris mei vel matris mee ex testó vel ab intesta to. ꝛ quare hoc dico. j. videbitis. decedo clausis tabulis fa cto testamento vel non agnita hereditate: nunqd in meos li beros transmitto? Certe sic. Secũda pars dicit ꝙ idem est in legatis ꝛ fideicom. ꝛ ideo si pater meus vel mater mea auus meus vel auia mea vel proauia mihi legatum vel fideicó. reli quit: ꝛ decessi clausis tabulis: in meos liberos transmitto: qꝛ liberi mei in solatium tristitie debent habere hoc gaudium. Tex. sanctionem. loquitur theodosius ꝛ valétinus qui fece runt. l. istã. Tex. filios. loquit᷑ in liberis vtriusqꝫ sexus. Tex. siue se nouerint scriptos. sub. ꝛ ita agnouerit. Tex. siue igno rauerit. ꝛ ita nó agnouerunt. Tex. vendicare. hucusqꝫ durat prima pars huius. l. ꝛ loquitur in hereditate. Tex. ꝙ scilicet. nunc incipit scđa pars: que loquit᷑ in legatis ꝛ fideicó. Tex. locum habet. sub. si ille cui erat relictum legatum decedebat clausis tabulis olim: hodie secus: vt. s. titu. proxi. l. vna. §. j. Tex. habeant. s. liberi. Tex. consulenduꝫ. Or segnori no. hic hereditas parentũ a liberis non agnita: in liberos trans mittitur in solatium amissorum parentum. simile. s. de insti. ꝛ sub. l. vlti. in fi. Et hic ió transmittitur. qꝛ si non trãsmitteret᷑: afficerentur liberi duplici dãno: qꝛ amitterent hereditateꝫ ꝛ parentes: ꝙ non debet esse: vt. s. de epi. au. l. tam dementis. Or segnori vos debetis scire ꝙ dñs Azo cõmentauit. l. istam in summa huius ti. ꝛ in tota scđa parte non cõmentaui nisi. l. illam. liberti liberteqꝫ. s. de operis libertorꝫ. ꝛ. l. istam cõmentauit: ita ꝙ de medulla huius. l. non tetigit aliquid sed determinauit quẽdam antiquum errorem. ꝛ cõmentauit eaꝫ solũmodo propter vnam questioneꝫ de qua sepe dubitabant layci ꝛ cões aduocati bori. ꝛ vbiqꝫ terrarum. ꝛ istud est fun damentum huius. l. Liberi parentum successionem nó agni tam in suos liberos transmittunt. vnde hic duo sunt necessa ria. qui sint liberi ꝛ qui in liberos transmittunt. Et cauete vo bis: quia hec. l. in aliquo ponit ius nouum: in aliquo ius ve tus. in aliquo hodie non habet locum: quia hodie cedit dies legati a die transmissionis: vt. s. titu. proxi. l. j. §. cum igitur. Unde no. hic regulam ꝛ instantiam regule. Hereditas non agnita non transmittitur: vt. s. de iure deli. l. quoniam. Fallit in liberis: qꝛ hereditatem suorum parentum non agnitam in suos liberos transmittunt vt hic: siue sint sui siue emancipati siue nec sui nec emancipati: licet quidam dixerint contra. s. de iure deliber. l. iij. ꝛ. l. incipit. cum antiquioribus. al's cum anterioribus. sic ꝛ. s. titu. proxi. l. j. §. j. ꝛ. §. in nouissimo. Item fallit. s. de iure delibe. l. si infanti. Item fallit. j. de le. here. l. apud hostes. Uel potest dici ꝙ illa. l. habet alium intellectũ vt ibi dicam. Item fallit. ff. ad sil. l. necessarijs in fi. ꝛ. l. sequẽ. Item fallit. ff. de le. j. l. j. cuꝫ. l. seq. Or segnori nunc formo hic quãdam questionem propter quam dñs Azo cõmenta uit. l. istam vt dixi. Ponamus pater meus me ꝛ fratrem meũ instituit sibi heredes. ꝛ rogauit nos adinuicem vt vnus resti tuat alteri si predecedat sine liberis. frater meus decessit re lictis liberis. postea morior sine liberis: nunquid filij fratris mei petent fideicõmissum? Dixerunt antiqui ꝙ sic ar. huius l. Sed fm Azo. ꝛ bene antiqui male dixerunt. qꝛ h. l. loquit᷑ in hereditate non agnita: nec eam transmitto. Et si vtrũqꝫ in stituit vt dixi: h est fideicó. conditionale. si ergo pendente có ditione decessit: non cessit conditio: vt. s. titu. proxi. l. vna. §. si autem. Et ideꝫ est in alia questione. Ponamus pater meus instituit me heredem cum tribus meis fratribus. ꝛ rogauit nos adinuicem vt vnus restitueret alteri si decederet sine li beris. pře meo mortuo ego decessi relictis liberis. post mor tem suaꝫ vnus ex fratribus meis decessit sine liberis. qui vo cantur ad fideicom. an alij duo qui sunt fratres mei ꝛ sunt pa trui liberorum meorum: an filij mei? Dixerunt antiqui ꝙ fi lij mei cum patruis suis argu. huius. l. Sed fm Azo. ꝛ bene male dixerunt: quia istud fideicom. fuit relictum sub condi tione si decederet sine liberis. igitur si decessisti relictis libe ris ꝛ vnus ex fratribus tuis decessit sine liberis: decessisti pé dente conditione: vnde ad tuos liberos non transmittis: vt s. ti. j. l. vna. §. cum autem. Unde dicendum est ꝙ fratres tui patrui filiorum tuorꝫ soli vocentur ad istud fideicom. Non ob. h. l. qꝛ hec. l. non dicit aliquod verbum de hoc vt dixi in casu. Procedit dominus Azo vltra ꝛ format vnam questio nem tribus verbis: ꝛ non videtur ꝙ fuerit ausus determina re eam. Ista. l. loquitur cum hereditas parentum defertur ex testamento. qꝛ dicit rubrica de his qui ante apertas tab. here di. transmittunt. Sed quid si defertur mihi hereditas ab intestato: nunquid eam non agnitam transmitto? Dñs Azo hanc questionem non determinat. ꝛ videtur ꝙ non: qꝛ here ditas non agnita non transmittitur: vt. s. de iure deli. b. l. quo niam. Iteꝫ si istud est speciale vt liberi ex testamento in suos liberos transmittant. ergo in ceteris remanet ius cóe. s. vt ab intestato non transmittant: qꝛ exceptiones firmant regulam: vt in auc. de non alie. aut permu. rebus ec. §. vult igitur. Sed nos dicimus ꝙ habet locum siue hereditas deferatur ex te stamento siue ab intestato vt dixi in casu: qꝛ vtrobiqꝫ vꝫ eadẽ ratio. s. in solatium liberi amissi: vnde idem ius debet statui: vt. ff. ad. l. aquil. l. illud. Sed nunquid frater hereditatem non agnitam in suum fratrem transmittit? Dicimus ꝙ non: quia hec. l. specialiter loquitur in liberis: vnde non est tra hendum ad consequentiam.

Quando dies legati vel fideicõmissi cedit.

De successione legatorum ꝛ fideicom. qualiter olim ꝛ ho die cedant q̃tum ad transmissionem. s. de cadu. tollen. di ctum est. Uerum quia cedit dies legatorum q̃tum ad peti tionem ponitur hic titu. Unde not. cedere sumitur equiuo ce. Iure nostro dicitur cedere aliquid q̃tum ad obligatio nem ꝛ q̃tum ad transmissioneꝫ ꝛ q̃tum ad petitionem. Un de proprie dicitur cadere q̃tum ad obligationem: idest cum contracta est obligatio. vnde dicimus cedit dies q̃tum ad petitionem: idest venit dies petendi. vel cedit dies q̃tum ad transmissionem: idest venit dies quo transmittitur ad he redem legatarij.

Si cõpetenti. In. l. ista not. ita casum. Testator in testó suo vel in codicillo suo reliqt mihi an nuum legatum. mortuus est testator. hřditas est adita: debet᷑ ne mihi legatum vel fideicó. annuũ in fine cuiusqꝫ anni: an in pn. cuiusqꝫ anni? Ad qđ rñdet imperator. si probare potueris annuũ le gatum vel fideicó. tibi relictum esse: in prin. cuiusqꝫ anni po tes petere. hoc dicit ista. l. Et ordinabitis ita lřam. Tex. si có petenti iudici probaueris. qꝛ iudici est facienda fides. Et ad hoc facit. s. de eden. l. si procurator. ꝛ. s. cói diui. l. si probatũ fuerit presidi. ꝛ imperator rñdet interroganti: vt pꝫ ex. l. sub scriptione. Tex. tibi relicta annua legata vel fideicó. puta cũ legat tibi. x. corbes vini quolibet anno pstãdos. Tex. faculta tem. Uidetur contra. ff. de ver. ob. l. qui hoc anno. ꝛ insti. de inuti. sti. §. penul. Ad qđ potest dici duobus modis. Et vna solutio est clara vt dicatis. si debes mihi per stipulationem annuum ex cõtractu qꝛ promisisti mihi. x. quolibet anno dare: ibi non possuꝫ petere. x. nisi in fi. anni. ꝛ sic intelligunt᷑. ll. cõ trarie. Sed si debes mihi annuũ legatũ vł fideicó. fauore vlti me voluntatis: legatum vel fideicom. possum petere in initio cuiusqꝫ anni. ꝛ sic intelligit᷑. l. nostra cuꝫ sua concor. Nam in contractibus facimus plenam interpretationem: in testamẽ tis plenioreꝫ: vt. ff. de reg. iur. l. in testis. Uel potest dici scđo modo sic. refert enim. promittis mihi. x. annuatim: vel pmittis mihi. x. quolibet anno: vel legent᷑ mihi annuatim vel singu lis annis: tunc in pn. cuiuslibet anni possum petere. ꝛ sic po test intelligi. l. nostra. Si aũt promittitur quolibet anno: non possum petere nisi in fine anni.

Agrum. In. l. ista dř. Testator reliquit agrũ suũ pluribꝰ. ponamus titio ꝛ meuio ꝛ seyo. ꝛ adiecit ꝙ ille ager apđ eũ remaneret qui superuiueret. certe si duo ex istis moriunt᷑: ille qui superuixit ad hřdeꝫ suũ transmittit agrũ istum: ꝛ hřs eius non astrin gitur huic fideicõmisso: vt defunctus erat strictus. hoc dicit ista. l. Tex. agrũ pluribus. ponamus titio: meuio: seyo. Tex. is fuit. s. qui superuixit. Tex. non astringitur. sub. heres vt di xi. s. quando partes non pe. pc. ac. l. vnica.

Si pontionilla. In .l.ista ponitur talis casus. Cuidā mulieri ꝓuinciali noīe pōtionilla aliqs reliqt legatū seu fideicō, cū ad legittimā etatē ꝑuenerit: nunc querit̄ si pontionilla impleta cōditione legati decesserit an̄q̄ cōseqret̄ legatum vel fideicō. vtrū petitionem legati vel fideicō. trāsmittit ad suos heredes? Et rn̄detur ꝙ sic. Tex. vel fideicō. sub. ꝙ est verum: cum legatū relictū est in certā diem. secus si in diem incertam: vt. s̄. de cadu. tol. l. vnica. §. sinautem.

Cum vxori. In .l. ista ponit̄ talis casus. Quidaȝ habebat vxorē. nō poterat hr̄e sobolem ab ea. in extremis constitutus ita locutus est vxori. lego tibi vsufru. talis rei: ⁊ eiusdem rei ꝓprietatē: si liberos susceperis ex secūdo viro. mortuo ipso pm̄o viro ista cōuolauit ad scd̄as nupt̄. ⁊ suscepit vnū liberū nō liberos: nūquid impleta est cōditio? Rn̄det̄ ꝙ sic. Tex. nato filio. s. vno: lȝ nō plurib⁹. Tex. decedat. hētis ergo hic ⁊c. dic vt dixi in casu. ⁊ hoc est iō. q̄ ex cōi vsu loquēdi tota die de vnico. filio rn̄demus in plurali. vt. ff. de ver. signi. l. in vsu. ⁊ dixi. s̄. de condi. inser. in leg. l. j.

Ex his verbis. In .l. ista ne hēat aliquod cōtrariū ponetis ita casum. Testator helye seuerine filie secūdine plura legata in testō suo pure reliquit ⁊ adiecit ꝙ ipa posset petere ista: cū peruenerit vsq̄ ad. xxv. annuȝ: nunc querit̄ si ista helya seuerina filia testatoris cui legatuȝ ita relictuȝ erat decesserit an̄. xxv. an. an ipsa petitionē legatorum transmittit ad suos heredes? Ad qd̄ rn̄det impator ꝙ sic. nec testōr vr̄ tali legato vel fideicō. apponere cōditionem: sȝ vr̄ petitionē p̄dictoꝝ legatoꝝ distulisse in tp̄s legittime etatis: attn̄ nō poterūt heredes petere legatū seu fideicō. an̄. xxv. an. q̄ si helya seuerina supueniret: ante p̄dictum tēpus nō posset hr̄e petitionē p̄dictoꝝ legatoꝝ vel fideicō. Unum sciatis: ꝙ h̄ annus inceptus nō habet̄ pro cōpleto. vn̄ non statim incepto. xxv. anno heredes eius poterūt petere legata seu fideicō. ¶ Et ordinabitis ita litteram. Tex. ex verbis helye seuerine filie secundine. s. do lego. sub. pure. Et dicatis ꝙ ista sunt ꝓpria noīa. Tex. que legata accipere debebit. i. solui volo. Tex. cū ad legittimū statuȝ ꝑuenerit. i. cū ꝑuenerit ad annū. xxv. nam illa dr̄ legittima etas: vt. s̄. de his qui ve. eta. impe. l. si. plene dixi. Tex. cedente. quod est a morte testōris: vt. s̄. de cadu. tol. l. vnica. §. cū igit̄. Tex. placuit. ⁊ ita tp̄s certū pro cōpleto nō habet̄ vt hic. Fallit iterdū fauore reipu. vt. ff. de mune. ⁊ ho. l. ad rēpu. Nec ob. l. q̄ vr̄ loq in fideicō. in diē relicto: ꝙ dies iceptus hētur pro cōpleto. vt. ff. ad trebel. l. qui filiū. q̄ illud verū est in fideicom. vniuersali relicto. secus in singulari vt hic. Uel illud veruȝ est: nisi appareat alia volūtas defuncti. ¶ Or segnori ista. l. dȝ intelligi cū legata fuerunt pure relicta: ⁊ solutioni adiecta fuit dies. al's secus: vt. s̄. de vsufr. l. ambiguitatē. ⁊. s̄. de cadu. tollen. l. vnica. §. sinautem.

Si fideicommissum. In. l. ista ponit̄ talis casus. Simplices persone que hn̄t liberos nō volūt de facili testari. ⁊ gaudēt tali simplicitate: q̄ si facerēt testm̄: videret̄ eis ꝙ totā hēditatē auferrēt filiјs. vn̄ in. l. ista dr̄. Dn̄s rusticus hēbat duos filios noluit facere testm̄: sed fecit codicillos: ⁊ reliqt legatū vel fideicō. filie sue: nūc q̄rit̄ si ipsa decessit postq̄ cessit dies legati vel fideicō. ⁊ ignorās legatū vel fideicō. sibi esse relictū: nūqd ipsa trāsmittit petitionē istius legati siue fideicō. ad hēdes suos? Et rn̄det̄ ꝙ sic. salua tn̄ facidia. Tex. codicillis. quod fieri potuit: vt. s̄. ad treb. l. nō iustam. Tex. cessit. quod est a morte testatoris: vt. s̄. de cadu. tol. l. vna. §. cū igit̄. Tex. portione. i. falcidia. ¶ Un̄ no. sicut de relictis in testō detrahit̄ fal. ita de relictis ab intesta. ⁊. s̄. ad. l. fal. l. j. §. ad eos.

¶ Ut in possessionem lega. vel fideicō.

¶ Dictuȝ est vobis in supioribus qn̄ cadat dies legati. vex q̄ aliqn̄ legata relinquunt̄ sub cōditione vel in diē. ⁊ hr̄des nolunt cauere de legato p̄stando siue fideicō. adueniēte die vel conditione: legatariј mittuntur in possessionem legatorū seruandorum cā: ponitur hic ti. Nam vbi legat̄ in diem vel sub cōditione: dȝ hr̄s satisdare de legato p̄stando adueniēte die vel cōditione. vt. ff. e. l. j. ⁊ per totum. ⁊ ꝙ sufficit: ⁊ quando satisdari debet. sub. his a qbus relinquitur. ⁊ certe debet satisdari: nisi sit remissa a testatore vel ab his quibus est relictum: vt. j. l. ij. ⁊ l. scire.

Quoniā. In. l. ista ponit̄ talis casus. Testator in testō suo vel codicillis mihi legatū reliqt in diē vel sub cōditione: peto coraȝ iudice: vt tu hr̄s satisdes de legato p̄stando adueniēte die vel cōditione: nunqd iudici debeo facere plenā fidē de iure meo? Certe nō. sed eoipso ꝙ ostendā mihi legatum esse relictuȝ: iudex iubebit heredem satisdare. Tex. satisdet̄. sub. de legato ⁊ fideicō. prestando adueniēte die vel cōditione. Tex. non dȝ. i. non est necesse. Tex. subtiliter. i. plene. sed satis est ꝙ cognoscat summatim. Tex. vt satisdetur. ¶ Or segnori: q̄ aliqui nō intelligerent bn̄ verba ista ad plenū: dum peto legatū mihi relictū solui: tunc debeo ꝓbare de iure meo solēniter. s. ꝙ fuerit mihi relictū: ꝙ testator fuerit p̄sona que potuerit testari: ꝙ ego fuerim capax. sed si peto caueri de legato mihi p̄stando adueniente die vel conditione: iudex non agnoscit solēniter: sed summatim. eoipso ꝙ inueniet mihi legatū relictū: sup legato iubebit satisdari: saluo iure vtriusq̄ partis. ⁊ sic intelligitur. l. nostra.

Tpsis. In. l. ista dr̄. si legatum est mihi relictū in diē vel sub conditiōe: hr̄s dȝ satisdare de legato p̄stando adueniēte die vel cōditione. sed si testōr remisit hanc satisdationeȝ ipsi hr̄di: nūqd facere h̄ potuit querit̄? Ad qd̄ rn̄det impator dicēs publice. vtile est tueri voluntates defunctorum. Tex. vt satisdationes. sub. de legatis ⁊ fideicō. prestandis adueniente die vel conditione. Tex. introducte sunt. sub. regulariter: vt. s̄. ad treb. l. iubemus. Tex. eoꝝ. s. testator. Tex. quocūq̄ enim iudicio. s. solemni. puta in testō vel in codicillis. Tex. cautio. i. satisdatio. Tex. potest. ⁊ ita habetis ꝙ satisdatio de legatis prestandis adueniente die vel conditione potest remitti a testatore: vt. j. eo. l. scire. in prin.

Si postquā. In. l. ista pōitur talis casus. Testator cōdidit testm̄. ⁊ te instituit hr̄dem. ⁊ mihi legatū vel fideicō. reliqt p̄standū adueniēte die vel cōditione. q̄ tu hr̄s nō cauebas mihi de legato p̄stando adueniēte die vel cōditione: fui missus in possessionē gr̄a legati siue fideicō. seruādi. me misso cōstat ꝙ pignus p̄torium datū est mihi. postea hr̄s vēdidit eā rē alicui: cui⁹ erit potior cā? Rn̄det̄ ꝙ mea: q̄ vēditio facta ab hr̄de: itelligit̄ facta saluo iur̄ meo. Tex. indoctus es. sub. tu legatarius vel fideicom. sub. ⁊ hoc iō: q̄ hr̄s non satisdabat de legato prestando adueniēte die vel cōditione. Tex. manifestū est. nā si mittit̄ legatarius in possessionē cā rei seruande: hȝ pignus p̄torium. ergo hȝ hypo. vt. j. de pig. pre. l. j. vnde si dn̄s heres aliј vendit vel etiam obligat rem legatam: alienatio fit cum sua cā. vt ff. de contrahen. emp. l. alienatio.

Cum archimedoraȝ. In lege ista dicitur. Testator instituit archimedoram heredem: ⁊ rogauit eam: vt illā hereditatem quibusdā pupillis quorum tutor sum restitueret: cum moreret̄. ipsa adiuit hereditatem. quero a vobis: nunqd ego noīe pupilloꝝ meorū: vel etiam ipsi pupilli possunt conuenire debitores hereditarios ante restitutionem factam hereditatis? Ad qd̄ rn̄det imperator ꝙ nō. sed possum petere ab archimedora: vt satisdet de fideicō. restituendo adueniente die vel conditione coram iudice: nisi testator prohibuerit predictam satisdationeȝ exigi. hoc dicit ista. l. Tex. cum archimedorā: scilicet mulierem.

Tex.

Tex.cum moreret.sub.⁊ ita in diez incertã.Tex.cui actionẽ sub.vel tu noie eorum: q2 non trãseunt actiones in fideicõ. nisi restituta hẽditate re ⁊ verbo: vel saltim re: vt.ff.ad treb.l.restituta. In casibus tñ transeunt actiones in fideicõ. ẽt non restituta hẽditate: vt.s.ad treb.l.sancimus.Tex.plane.Hic incipit scdm dictũ.Tex.coueni.q2 teneẽ satisdare hẽs de legato pstando aduenĩete die vel cõditione nisi testõr phibuerit vt hic.⁊.s.e.l.ij.Sed fallit hic qñ fratribus suis rogatus est restituere: vt.s.ad trebel.l.iubemus.

Vi legati. In.l. ista põit talis casus. Si relictũ est mihi legatuz vel fideicõ. ⁊ ideo q2 non satisdabat mihi de legato pstando aduenĩete die vel cõditione ab herede fui missus in pos.cã legati seruãdi: nõ efficior legati dñs: sed incipio pignus pretoriũ habere: ⁊ post illud pignus potero ire ad iudicẽ ⁊ petere vt satisfiat.Tex.mittunt. vt sunt legatarij vel fideicõ. qbus legat sub die vel sub cõditione. ⁊ hẽs non satisdat de pstando legato aduenĩente die vel conditione. Tex. pignoris.s.pretorij: vt.ff.e.l.is cui.

Erta forma. In.l. ista dicit. Si hẽs non vult satisdare de legato pstando aduenĩente die vel cõditiõe: certa forma statuta est in iure.s. q legatarius mittat in pos.rerum defuncti que possidebant ab herede: vel dolo malo desijt possidere.⁊ fiet ista missio in bonis que fuerũt ipsius defuncti non ipsius heredis: nisi post.vj. menses. Tex. certa forma est iurisditionis.s. edicti pretoris. Tex.mittetur.sub. statim in bonis defuncti nõ hẽdis.nisi post.vj. menses vt subijcit.j. Tex.constõnem.cuius verba sunt.ff.e.l. is cui.§.imperator. ¶ Or segnori no.q si heres non satisdat de legato pstando aduenĩente die vel cõditione q legatarius mittitur in pos.⁊ propter hoc nascitur ius pignorum: non omnium. ⁊ ad hoc accedit.s.l.proxi.⁊.ff.e.l.is cui.

Cire debetis. In.l. ista no. dria iter satisdationẽ de legato seu fideicõ. prestãdo aduenĩete die vel cõdi. ⁊ iter satisdationẽ de vtendo arbitrio bõi viri. Vñ in.l.ista dr q hẽs dz satisdare de legato pstando adue. die vel cõdi.nisi a testõre eẽt remissa. nã istã satisdationẽ bñ põt remittẽ testõr. Sed ponamus q testõr reliqt tibi vsufru.⁊ remisit tibi satisdationem de vtendo arbitrio boni viri: nunquid tenebitur satisdare? Certe sic: q2 hanc satisdationem non potest remittere testator.hoc dicit ista.l.Tex.⁊ legati.relicti in diẽ vel sub condi.sub.Tex.posse.sub.a testatore.Tex.is cui vsufructus relictus est.i.vsufructuarius. Tex.posse.sub. a testatore. ¶ Sed que est ratio diuersitatis inter istos duos casus? Respondeo. ratio est illa: q2 satisdatio de le. prestãdo adue. die vel condi.interponitur gratia tuende voluntatis testatoris.igitur testõr remittere potest.q2 his que pro se introducta sunt: quis põt renunciare: vt.s. de pac.l.siqs in cõscribendo plene dixi. Sed satisdatio de vtendo ⁊ fruendo arbitrio boni viri interponitur gratia heredis: vt ar.ff.ad.l.fal.l.q de bonis.§.vlti.⁊.l.põt. Item vsufructuarij inuitarentur ad delinquendum: ⁊ pacta per que quis inuitaret ad delinquendum non valent.arg.ff.de pac.l. iur.gentium.§.pacta que turpem. Item interponit h gratia publice vtilitatis: ne quis dolum cõmittat. vnde non valet remissio de dolo futuro facta vt.ff. de pac.l.si vnus.§. in summa.⁊ quia pactis priuatorum iuri publico non potest renunciari: vt.ff.de pac.l. ius publicum. Et de ista materia dixi ⁊ notaui plene.s. de vsufruc.l.j.vnde hic amplius non dico.

Ontra eos. In.l.ista di. Si testõr ab hẽde reliqt legata alicui ciuitati vel fideicõ.prestanda in diẽ vel sub cõdi.administrator dz petere ab herede satisdari de legato pstando adue.die vel cõdi.si administrator fuerit negligẽs: de ista negligẽtia tenebit ciuitati quãti sua iterest.Tex.debuerint.sub. ⁊ neglexerint. Tex.actionẽ. q2 de hoc tenebitur administrator reipu.vel acti.in factum. vel vtili act.neg.gest.vt.ff.de re. ad ciui.per.l.ij.§.si eo.⁊ per to.

¶ De suis ⁊ legittimis.

¶ Rubricam istã vos ita cõtinuabitis. de successione ex testamento ⁊ de relictis ex testõ vel ab intest. ⁊ de his qui sunt heredes ex testõ in supioribus dictũ est. amodo intendit tractare imperator de successione ab intestato vsq3 ad ti.cõia de successio. Vel ex q2 liberi sui ⁊ legittimi succedunt ab intestato: ponit de suis ⁊ legittimis. q2 nepotes ex filia volunt succedere ab intestato: ponit ⁊ de nepotibus ex filia natis. Vñ q dicit rubrica de suis ⁊ legi. accipiatis q est.j. ab intestato veniẽtibus: ⁊ de nepotibus ex filia ab intestato veniẽtibus. Et dicunt sui ⁊ legittimi: qui erãt in ptãte defuncti tpe mortis: vt insti.de here.qua. ⁊ dif.§.sui. Et de ista pria pte rubrice agit in.l.ij.⁊.iiij. Et de vltima pte rubrice.s.de nepotibus natis ex filia.j.e.l.si defunctus agit.⁊.l.vlti.

J fratri tuo. In.l.ista ponit talis caus. Quedã mulier accessit ad impatorẽ ⁊ corã eo talẽ posuit qõnem? Dñe frater meus cui erã consanguinea ⁊ vterina decessit itestatus.steti.c. diebus ⁊ non adiui eius hereditatẽ: nunqd post.c.dies possuz adire? Rñdet impator q sic: q2 eras agnata.sz si tu esses cognata: debes petere bo.pos.vñ cog. Tex.si fratri tuo.s. consanguineo ⁊ vterino vel consanguineo tantum.Tex.potes.s.de iure ciuili: q2 eras ei agnata: quia eras consanguinea ⁊ vterina: vel consanguinea tantum vt dixi.⁊ insti.de legitti.ag.suc.§.sin autem.⁊ per totum. ⁊ hoc ideo: q2 aditio hereditatis est perpetua. licet Pla. dixerit contra.vt plene dixi.s. de iure deli.l. cum antiquioribus. Sed si esses cognata: vocaris infra.c. dies iure pretorio: post non: vt.s. qui admit.ad bo.pos.poss.l.ij.

Epotes. Hec.l.respicit primã ptem rubrice. Et ponit ita casuz. Paterfa. ex vno filio pmortuo hẽbat vnũ nepotem.ex scdo filio hẽbat duos nepotes.ex tertio filio pmortuo hẽbat tres nepotes. decessit paterfa. intestatus relictis pdictis nepotibus: nunc querit an isti nepotes vocent viriliter: idest pro numero personarum ad successionẽ aui: an in stirpẽ.s. vt nepos hẽat tertiã ptẽ hẽditatis. alij duo tertiã ptẽ hẽditatis.alij tres tertiã partẽ hẽditatis? Et rñdet q in stirpẽ vocãtur.hoc dicit ista.l.Tex.filijs.s.tribus pmortuis. nam ex vno filio erat vnus nepos.ex alio erãt duo nepotes. ex tertio erãt tres nepotes.Tex.nõ virilibus portionibus: idest non equaliter.Tex.succedunt: idest succedunt in stirpes: non in capita: vt in auc.de here.ab intesta.§.j.

T intestato. In.l.ista dr. Pr.fa.hẽbat filiũ supstitẽ ⁊ ex filio pmortuo hẽbat nepotẽ supstitem.prfa.morit intestatus: vocant ne equaliter ei ad successionẽ? Et certe sic: siue tractemus de suc. iur ciuili siue iur ptorij.Text.filius.s.supstes. Tex.ex alio.s. filio pmortuo. Tex.in sacris.i. in pria ptãte: vt.ff.de obsequijs.l.bonorum. Tex.cauetur.sub.⁊ ita iur ciuili.Tex.sequit. ⁊ ita habetis q iur ciuili ⁊ pretorio equaliter succedunt: vt insti.de here.ab inte.§.j.

N testato. In.l. ista ponit talis casus. Paterfa.habebat sororẽ cõsanguineã ⁊ vterinã.relicta vxore sua pgnante decessit intestatus. natus est posthumus: qs preferet? Rñ. q posthumus. Tex. defuncto.s.aliquo prefa.Tex. posthumũ suũ.Et dr posthumus q nascit posthumationẽ pris: vt colligit.ff.de iniu.ru.vir.te.l.iij.§.posthumos.Tex.dmõstrat.habetis g q in successiõe ab inte. potior est cã descẽdẽtiũ.ꝯcor. in auc.de here.ab ite.§.j.⁊ insti. de here.qua.⁊ dif.§.sui. ¶ Or sup.l.ista habetis vnã auc.que incipit. In successione ⁊c.quã auc.nõ legebat dñs meus hic: nec ẽt dñs Azo legebat eã: iz legebant.j.e.l.si.sed bene facit ad.l.istam.vnde videatis eam.

In successione. Auct.

i Vos habetis scire q hec auc. non legit sup l.C. vt corrigat eam. Nam.l.C. dicit q in successione ab intestato potior est cã descẽdentiũ q collateraliũ. Auctẽ. ista dicit illud idem: sed aliquãtulum plus: q dicit. si decedat paterfa. siue filiusfa. potior est causa descendentium: ⁊ si plures sunt eiusdẽ gradus: vt sunt filij primi gradus: vocantur equaliter. si diuersi gradus sunt: vt sunt nepotes: vocant in stirpem: ⁊ vocant sublata differẽtia emancipationis: ⁊ prie ptãtis: ⁊ sexus. ⁊ sublata dria agnationis ⁊ cognationis: sola naturali causa inspecta: hoc dicit ista auc. Videte expositionem littere. Tex. in successione. s. ab intestato. Tex. si sunt. i. si supersunt. Tex. oibus alijs prelati. s. ⁊ ascendẽtibus ⁊ collateralibus. Tex. primi quidem gradus. vt sunt filij. Tex. in stirpes. etiã olim erat: vt. s. e. l. ij. Tex. sexus. vnde ita succedunt filie vt filij patri decedẽti ab intestato iur nostro vt hic: ⁊. s. fa. her. l. inter filios. secus tñ est per. l. municipalẽ huius ciuitatis: vt ibi dixi. Tex. ptãtis: idest emancipationis. ¶ Or segnori hec auc. est in cor. auc. de heredi. que ab intesta. de. in prin. colla. ix. Et ista aucten. bona est ⁊ vtilis. Et super istam auc. habetis: licet oliz esset differẽtia inter emãcipatos ⁊ suos: vt insti. de he. ab inte. §. emancipati. tamen hoc hodie est correctũ vt hic. Item licet olim aliter vocarentur ad successionẽ agnati q cognati: vt insti. de cog. suc. in prin. tñ hoc hodie est correctũ. q sublata est differẽtia agnationis ⁊ cognationis vt hic. ⁊ in cor. auc. vnde h auc. sumit. §. ex his. Item per auc. istã eque vocant filie vt filij ad successionẽ parentũ. ⁊ hec sunt que faciũt ad auc. istam. nec hic plura essent vobis dicẽda: sed statim eẽt procedendum ad aliaz. l. nisi q dñs Azo posuit se ⁊ nos in magna brica ex eo q ipse dixit ⁊ scripsit hic: ⁊ dixit ipse q ex auc. ista apparet q correctũ est quod dicitur q adoptiui vocantur cũ naturalibus ad successionẽ vt insti. de adop. §. vlti. ⁊. j. de adopt. l. penul. qd quidam de plano concedunt: ex eo qd dicit auc. ista q inspicitur sola cã naturalis. s3 dñs Azo hoc nõ approbat: nec nos approbamus. imo dicimus ⁊ ita scripsit hic Azo. ⁊ dicimus q auc. ista nõ corrigit illas ll. q hec auc. loquitur in filijs legittimis ⁊ naturalibus: in quibus nõ inspicimus sexuz: s3 ius prie ptãtis. Itez agnationis ⁊ cognationis driam tollit tñ. vnde in adoptiuis remanent ille. ll. in suo statu. ¶ Or segnori pcedit dñs Azo vltra. ⁊ querit vsq ad quẽ gradum succedunt hodie agnati collaterales. Olim ante hanc auc. vsq ad decimũ gradũ: ⁊ ideo si dñs adam viueret: nõ succederet alicui: q est vltra decimum gradũ. sed cognati succedunt vsq ad septimum gradum: vt insti. de suc. ag. §. vlti. Cum igitur inspiciamus solam causam naturalem: vr q vocent in infinitũ. Vel dicatis q sicut olim vocabant agnati vsq ad decimum gradũ: ita ⁊ cognati. Item procedit hic dñs Azo. vltra ⁊ format hic qõnem talẽ. seruus meus natus est ex ancilla mea habz patrem liberum: vel hz fratrez matris sue liberũ. pater serui mei decessit intestatus. bene scitis q seruus meus nõ potest succedere pri suo ab itestato: q ⁊c. vt. j. cõia de suc. l. seru⁹. Sed nunquid ex persona serui mei patri suo succedam ab intestato: vel fratri matris sue? Dicunt quidã q sic per auc. istã: que dicit sola nãli cã inspecta. ⁊ seruus meus sola nãli cã inspecta vocat. sed q non põt querere sibi: ego querã. vt ff. de acquiren. hered. l. placet. Sed nos inspicimus causaz naturalem in his qui viuunt ⁊ pro viuis habentur. sed istaz causam non intuemur in seruis: cuz pro nullis habeantur. vt insti. de seruili cogna. per totum. ⁊ ad idem facit. j. cõmunia de suc. l. seruus.

Ite. In. l. ista dicitur. si pater meus in cuius eraz potestate dedit me in adoptionem alicui: ⁊ pater meus adoptiuus decessit intestatus: succedã ei equaliter cum alijs suis filijs naturalibus quesitis añ adoptionẽ istã vel post. Tex. dedit. s. alicui. Tex. succedere potes. ⁊ ad hoc concor. j. de adop. l. penul. ⁊ insti. de adop. §. vlti. Quidam tamen dicunt hãc. l. esse correctam per auc. in successione. quam legi. s. l. proxi.

Ex libera. In. l. ista põitur talis casus. Tu fuisti conceptus de libera muliere ⁊ seruo patre: nunc querit vtrum censearis filius nãlis an spurius? Et certe qui nascit ex seruo spurius est: ⁊ l3 postea pater tuus fuerit manumissus vel nãlibus restitutus vl' decurio creatus: nihilominus est spurius. Unde videatis lrãm. Tex. ⁊ libera cõceptus velut spurius habetur. nam spurius est qui non potest demonstrare patrez vel talem qui non est nominandus: vt q seruus ⁊ seruus habetur pro mortuo ⁊c. vt colligitur. ff. de statu homi. l. vulgo. Unde spurius est nomen grecum: idest incertus filius in latino. Tex. defendi potest. ⁊ iste spurius patri manumisso non succedit: sed matri si est natus ex tali coitu qui accusari non potest. vt insti. ad orfi. in fi.

Filium. In. l. ista deridet eor opinio q credebant q hõ ingenuus tm posset hẽre in ptãte filios suos: nõ aũt liberti. s3 isti resupini erãt. nã ingenui ⁊ liberti filios suos pñt hẽe in ptãte. Tex. nõ phibetur. sub. si natus est post manumissionem. Tex. interdum. vt. ff. de suis ⁊ legi. l. in testõ.

Apud hostes. Segnori. l. ista occulte iacet in ti. isto. iõ de ea nõ multũ curat. tñ. l. ista bona est: ⁊ melior q aliqua. l. que sit in toto ti. isto. Et in. l. ista ponit talis casus. Paterfa. hñs vxorem ⁊ filiã iuit vltra mare: dimissa filia ⁊ vxore domi. postea captus fuit ab hostibus. ⁊ in captiuitate hostiuz decessit ignorante vxore ⁊ filia. filia decessit: nunquid filia hereditatem sui patris in suam matrem transmittit? Respondetur q sic. Tex. apud hostes. dicuntur hostes quibus populus romanus bellum indixit. vt manifeste colligitur. ff. de verbo. signi. l. hostes. Tex. non postulatur: idest decessit in captiuitate hostiuz. Tex. extitit: idest extitisse fingitur ipso iure: licet patrem ignoraret mortuum. Tex. ⁊ ad te. s. matrem. transmittit successionem: vt. ff. de iure fi. l. lucius. Unde sm istam lecturam no. q sicut liberi in suos liberos transmittũt hereditatem non agnitam: vt. s. de his qui ante aper. ta. here. transf. l. vnica. ita liberi in suos parentes vt argu. ff. de inoffi. test. l. nam ⁊ si parentibus. Et est ratio vt hereditas quesita matri per istam transmissionem sit in solatium amisse filie mri. vt ⁊ al's. ff. de iure do. l. iure succursum est. ⁊. s. de insti. ⁊ sub. sub condit. factis. l. vlti. Et iste est cõmunis intellectus huius. l. s. vt descendentes hereditatem parentum etiã non agnitam transmittant in suos parẽtes: sicut liberi suor parentũ hereditatẽ in suos liberos transmittunt ẽt non agnitam vt in preal. l. s. de his qui ante aper. ta. l. vnica. Et sm istũ cõem intellectum. l. ista facit pro illor opi. qui dixerunt. sicut filius infans hereditatem maternã non agnitam in patrem transmittit: ita filia paternã hereditatez non agnitã transmittit in matrem vt hic. ⁊ plene dixi. s. de iure delib. l. si infanti. ¶ Or segnori si vultis potestis dicere q ista. l. nõ facit pro eis. q hec. l. intelligit alio modo: ⁊ sic. Paterfa. hñs vxorez ⁊ filiam iuit vltra mare: dimissa filia ⁊ vxore domi. pater fuit captus ab hostibus: ⁊ in captiuitate hostium decessit. filia sciuit patrem mortuum ⁊ eius agnouit hereditatem. ⁊ sic filia presciuit patrem captum ab hostibus. ⁊ sic sciuit per consequens esse mortuum ciuiliter: q captus efficitur seruus hostium: ⁊ sic mortuus presumitur. vt. ff. de reg. iur. l. q attinet. ⁊. ff. de reg. iur. l. seruitutem. Et tunc exponetis ita litterã. extitit. s. postq sciuit patrem mortuum. ⁊ sic statim habuit animum succedendi patri. nam hereditas solo aio queri põt si incipiamus ab aio: vt colligitur. ff. de acqui. here. l. pro hẽde. ⁊ insti. de here. qua. ⁊ dria. Si obijciat aliquis: si ista filia sciuit eum mortuũ ciuiliter: ergo ignorauit eum mortuum nãliter? Rñdeo non sequitur: q põt esse q scit eum mortuuz ciuiliter: tñ non sequit: ergo ignorauit eum mortuum nãliter: q potest esse q non magis põt applicare aium suum ad sciẽtiam q ad ignorantiaz vel credulitatem: vt. s. de condi. inde. l. vlti. Et consueuit notari de tali dubitatione. s. de iureiur. calum. l. ij. Item non ob. si obijciatur: q est heres viuentis: qd esse

q᷑ esse non dz.ff.de here.vel acq.ven.l.j.⁊.ff.de acqui.here.l. qui supstitis.q₂ si non reuertit̃.l.cor.fingit eū3 decessisse pria hora captiuitatis: vt insti.q.mo.ius pa.po.sol.⁊.§.qui.ex ca. ma.in integ.re.l.vlt. ⁊ sic hr̃s mortui semper fuisse fingit̃.

I defunctus. Hec.l.nō valz hodie vnā festu cam: q₂ correcta est: vñ nō est legenda. tñ ita breuiter ponetis ita in ea casum. Aliqs decedit intestatus relictis filijs ⁊ filiabus cuiuscūqꝫ matrimonij.⁊ decedit relicto nepote ex filia ꝑmortua.nepos iste nō succedit cū3 patruis viriliter: sed cū diminutiōe tertie ptis.⁊ hoc est verū nisi auita elogia essent inureda.hoc vult dicere.testor hēbat filios ⁊ filias ⁊ ex filia ꝑmortua habebat nepotē.venit testor ⁊ instituit eos equaliter. postea filij ⁊ nepos fuerūt ingrati ꝯtra testatorē.dixit testor.facitis vos ita mihi? accepit testm̃ ⁊ ꝓiecit in ignem. quo facto fecit aliud testm̃ ⁊ eos exhr̃dauit vel pterijt: nūqd isti poterūt cōqueri de inoffi.tes. Certe nō: q₂ sufficit iusta cā. Tex.accrescat. ¶ Or segnori habetis q̄ succedunt nepotes ex filia cū patruis cum diminutione tertie ptis vt hic.⁊.s̃.de co.l.illā.⁊ insti.de here.ab inte.§. itē vetustas. Sed istud hodie est correctū vt in auc.ibi posita. Tex.nisi forte elogia. Sz qd vult istud dicere? R̃n. vt dixi in casu. ¶ Or segnori vos habetis hic vnam auc.que incipit. In testō ⁊c̃.

N testō. Hanc auct.non erat necesse signari hic. ⁊ dñs Azo signat eā.j.ti.pxi. siqs vel siqua.sz dz signari sup.l.ista.⁊ melius legit̃ sup.l.ista. Naz vos habetis in.l.C.q̄ parētes possunt liberos pterire vel exhr̃dare multis rationibus: nunc ponit̃ in auc. ista qbus ex causis liberi pñt parentes exhr̃dare vel pterire. Tex.rescindit̃.i.rescissum est. Tex. circa institōnem.sub.ipso iure. Tex. nam in ceteris pseuerat.s. legatis ⁊ fideicōmissis: vt.s̃.de libe.prete.vel exhere.auc.non licet. Unde no. hic q̄ si filijfa.testant̃ de castrensi peculio ex vij.causis possunt exheredari parentes a liberis. sed si parētes testantur ex.xiiij.causis possunt exheredari a parentibus liberi vt in cor.auc. vnde hic sumit̃.§. sancimus. Sed quare plures sunt cause liberorum q̄3 parentu3 propter quas exheredant̃? R̃ndeo.ratio est illa: q₂ pluries ⁊ leuius liberi offendunt parentes q̄3 parentes liberos.

Bi auiarū. In.l.ista dr̃. Cum liberi volūt venire ad successionē pr̃is vel aui paterni: ibi querit̃ si liberi capite minuti sint vel nō. Sed si tractat̃ de successione matrū vel auiarū: ibi nō querimus sint filij capite diminuti.i.emancipati vel non.q₂ ita vocant̃ emācipati vt non emācipati ad successionem matris. Tex.vbi auiarū.sub.vel matrum. Tex.nō est. quia vbi volunt succedere matribus sint in potestate vel non vocantur ad successionem. Tex.familie.i.patrū. nam cum tractatur de successione patris: ibi querimus vtrū filij sint emancipati.q₂ si sunt emācipati nō sunt iure ciuili heredes: vt insti.de here.ab intest.§.emancipati. Sed istud hodie est correctum: vt in auc.in successione.

I matre. In.l. ista dicit̃. Aliqs decessit supstite mr̃e ⁊ relicto filio vel filia: nūqd filius vel filia prefert̃ matri testatoris? R̃n.q̄ sic. ⁊ q̄ dictū est de filijs: idē obseruat̃ ⁊ de nepotibus.h.d. Tex.succedant filij exclusa matre.sub.q₂ in successione ab intestato potior est causa descendentium: vt.s̃.e.l.intestato.

Uotiens. Segnori. ista vltima.l. huius ti. ē noua.l.iusti. Et dr̃ in.l.ista. Si aliquis vel aliqua decedit intestatus vł intestata: derelictis nepotibus vel ꝓnepotibus ⁊ collateralibus: in cuius bonis bonorū possessio vnde liberi locū habere non potest ab intestato: isti descendentes preferunt̃ collateralibus: ⁊ soli vocantur ad successionem: ⁊ collaterales minime possunt vendicare quartam partem hereditatis. Et ista.l.hz locum solūmodo in futuris negocijs: non in preteritis. Tex.minime cōpetit. Sed qui sunt illi liberi qui non habent bonorū possessionem vñ liberi? Et certe liberi coniuncti per lineam femininā.sed liberi cōiuncti per lineam masculinam vocant̃ per bonorum possessionē vnde liberi. vt insti.de here.ab intes.§.emancipati. Tex.vocantur. q₂ in successione ab intestato potior est causa descendentium: vt.s̃.l.proxi.dixi Tex.decernimus.q₂.ll. dant formā futuris negocijs nō preteritis: vt.s̃.de le.⁊ consti.l.leges.

¶ Ad senatusconsultum tertullianum.

¶ De successionibus testamētarijs ⁊ de aliquibus alijs que ab intestato deferunt̃ in superioribus ⁊ proximioribus titulis habuistis. Uerū q₂ alique successiones deferunt̃ ab intestato per senatuscon. ideo ad senatuscon.tertul. peruenimus: per q̄ mr̃es vocant̃ ad hereditatē filiorū.s.quando locū habeat de quo dr̃.j.e.l.j.⁊.ij.⁊ qñ cessat. de quo.dr̃.j.eo.l.mater.⁊.l.oēm. Et dr̃ senatuscō.tertul. a tertullio consule auctore.q₂ tertullius ꝓposuit in consilio: vtrū placeret ita statui.s. vt mater vocaretur ad successionem filij: q₂ est cognata: vt.ff. vnde cog.l.j.sic orphicianum vocatur ab orphiciano consule auctore: vt insti.ad orphi.

Icet liberi. In.l.ista dicit̃. Si matres decedāt relictis liberis. si sunt fantes: per se succedūt. si sunt infantes.succedūt per patrē vel tutore auctore. sed siue liberi decedant infantes siue post infantiā: tñ matres succedunt liberis per sena.con.tertul. Tex.si fari pñt.i. si excesserūt infantiam ⁊ hñt intellectū: q₂ hñ scitis q̄ talis hñs intellectū pōt dicere.volo esse hr̃s ⁊ adire tutore auctore.vt.s̃. de iure deli be.l.potuit.sed si sunt infantes: non querūt per se sed per tutorē: vt.s̃. de iure deli.l.si ifanti. Uel pōt exponi.si fari pñt.i. si sunt legittime etatis: ⁊ tūc ponit̃ improprie. Tex.nulla dubitatio est.sub.per se.con.ter.vt insti.e.per totum.

N successiōe. Segnori hec l.est hodie correcta.⁊ iō non valet vnā festucaz. Et in.l.ista si filius emācipatus vel filia emācipata decedit superstite patre ⁊ matre: ꝯm ius vetus ita seruatur q̄ pater non mater vocatur ad eius successionem. Tex.sine liberis. secus si cum liberis: q₂ in successione ab intestato potior est causa descendentium: vt s̃.ti.proxi.auc.in successione. quam legi vobis super.l. intestato. Tex. vel sororibus.quia tunc cum eis vocatur pater: vt j.eo.l.vlti. Tex.pater manumissor: idest emācipator: vt.ff.qñ actio de peculio est annalis.l.j.§. merito. Sed hodie secus est: vt.j.e.l.vlti.auct.defuncto.

Atres. Tex ista vult dicē. Si matres filijs suis ipuberibus non petierunt tutores: excludūtur a successione eorum si decedant in pupillari etate. sed si decedant puberes: matres non excludunt̃ a successione eorū: licet eis nō petierint tutores: imo vocant̃ per se.con.tertul.h.d. Tex.nō petierint. sub.infra annū: vt.j. de le.here.l.sciāt. Tex. est. Uñ nō.hic.si matres non petierūt filijs ipuberibus infra annu3 tutores ⁊ decesserint: excludunt̃ ab eorū successione vt hic.⁊.ff.e.l.j.⁊.j. ti.ij.l.sciāt. Et hoc est verū nisi mater esset minor.xxv.an.vt.s̃. si aduersus deli.l.ij.

Iqua mulier. Segnori hec l.ponit tres casus vel quattuor. Et primus casus est talis. Quedam mulier mortuo viro conuolauit ad secundas nuptias infra annum: nunquid efficitur infamis etiam si ex eo non habet liberos? Respondetur q̄ sic: nisi impetrauerit a principe veniam infamie. Secundus casus est talis. ponamus q̄ predicta mulier habeat filios vel filias ex primo matrimonio: ⁊ infra annum conuolauit ad secundas nuptias ⁊ impetrauit veniam infamie a principe: nunqd remittit̃ ei infamia? R̃ndetur q̄ sic.⁊ remittitur ei pena omnium antiquarum legum

si det dimidiam sue substantie titulo donationis filijs siue filiabus quos susceperat ex primo viro: et hoc est verum: si donatio fiat pure: et sic solemnis: nec retinet sibi vsufru. ¶ Tertius casus est talis. Or ponamus quod mulier donauit eis dimidiam sue substantie: vt.s.dixi. et vnus ex filijs siue filiabus decessit intestatus vel intestata: portio istius applicatur fratribus vel sororibus superstitibus: et non redit ad matrem. ¶ Quartus casus est talis. si omnes filij vel filie decesserint ab intestato: certe id quod ipsa eis donauit ab hereditate vltimi filij ante capiat. Text. fit infamis. vt.s. de his qui no.infa.in.l.decreto.et.ff. qui no.infa.l.j. Secus est iure canonum: vt extra de secundis nup.c. cum secundum apostolum. Vel potest dici: quod illud non habet locum in foro seculari. Text. imperiale beneficium infamiam ei remittat. sub.sine aliqua conditione. Nam infamia remittitur a principe non ab alio: vt.j.de generali abolitione.l.indulgentia. Tex.sinautem. Incipit secundus casus. Tex. quem quidem. Incipit tertius casus. Tex.semissem: idest medietatem totius sue substantie. Tex.sinautem vniuerse. Hic incipit quartus casus: secundum quod hec.l.ponit quattuor casus. Vel pot dici quod sit totum id quod sequitur de tertio casu: secundum quod hec.l.ponit tres casus. Tex.presumat: idest ante alios capiat. ¶ Or segnori no.in.l.ista. si mulier mortuo viro nubat infra annum: est infamis. et ista infamia remittitur ei a principe: si non habet liberos de primo viro. Sed videtur quod ista infamia non possit ei remitti rescripto imperiali: cum id rescriptum sit iuri contrarium: et sic non valet. Respondeo. ideo valet: quia prodest petenti: et non ledit alium. et sic per.l. istam ponitur exemplum.s.de preci.impera.offe.l.rescripta. et ad hoc facit.ff.de senato.

Mater. Segnori aduertatis.l. istam: quia ista.l.bona est et vtilis: et ignorant eam layci. Et in.l.ista tria dicuntur. Primo dicitur. decessit maritus relicta vxore et liberis ex priori matrimonio. moritur filius vel filia quando vnicus erat: vel moriuntur filij vel filie quando plures erant: nunquid mater ei vel eis succedet? Et respondetur quod mater que non conuolat ad secundas nup. retinet pleno iure successionem filij vel filiorum. ¶ Secundo dicit. ponamus mater ista succedit filio vel filie vel filijs vel filiabus: vt.s.dixi. ipsa conuolat ad secundas nuptias: perdit ne filij successionem? distinguitur. si filius habebat aliunde bona quesita quam ex successione paterna: mater non perdit illa bona sed pleno iure habet illa bona. ¶ Tertio dicit quod bona que habebat ex substantia patris quantum ad vsufru. retinet: proprietatem tenetur restituere fratribus et sororibus. Tex.si vero. Incipit secundum dictum. Tex.commigrauit.i.conuolauit ad secundas nuptias.s.mortuo iam filio. Tex.extrinsecus quidem quesita.s.non ex bonis patris. Tex.rerum vo. Incipit tertium dictum. ¶ Or segnori no.in.l.ista quod differentia est vtrum mater non nubat ante mortem filij nec post: an ante mortem filij an post. Si mater ante mortem filij vel post non conuolat ad secundas nup. omnia relicta filio vel filie si moritur filius vel filia pleno iure possidet. Secundo casu. scilicet quando mater ad secundas nuptias conuolat ante mortem filij vel filie: vel postea moritur filius: isto casu non est locus successioni nisi in vsufru.dumtaxat: vt.s.de secun. nup.l.femine.§.vlti. Tertio casu.s.cum primo moritur filius: et postea mater conuolat ad secundas nuptias: in bonis filij extrinsecus quesitis succedit in totum. in bonis defuncti succedit quo ad vsufru.sed proprietatem tenetur restituere fratribus et sororibus defuncti vt hic et in auc. de non eli. secundo nu.§.non solum. Et est ratio quia minus deliquit postea nubens quam ante. Sed hodie videtur indistincte quod omni casu habeat vsufruc. et proprietatem in bonis paternis: vt in aucten. de non eli. secundo nu.§.cum igitur. sed hodie ille §.cum igitur.corrigitur per aucten.de nup.§.hinc nobis. et reditur ad diffinitionem huius.l. Item dicunt quidam et hodie corrigi illam aucten.de nup.§.cum igitur. per aucte. de heredi.que ab in testa.de.§.consequens.sed opinio istorum non placet: quia illa aucten. habet locum in mulieribus que non conuolant ad secundas nuptias.

Omnem. In.l.ista dicitur. Si mater suscepit tutelam filij sui impuberis: et iurauit non conuolare ad secundas nuptias: et postea conuolauit ad secundas nuptias: et antequam nubat non petijt ordinari tutorem filio suo impuberi quod ei tenebatur ex gestione tutele: et postea moriatur filius in pupillari etate: mater non succedit ei. Tex.si ea: scilicet mater. Tex.legittima liberorum tutela suscepta.i.a lege approbata.quia cum est tutrix ex.l.xij. tab. quia mater non pot esse tutrix legittima. quia esse tutorem est publicum officium: et mulier non potest suscipere publicum officium: vt.s. quando mulier tu.offi. fun. po.l.j. vnde mater non est testamentaria tutrix: vt.ff. de tu.tes.l.iure nostro. Item non est legittima: vt in preal.l.j.s.quando mu.tu.of.fun.po. nec est datiua: sed est anormala: vt dicam.s.quando mu.tu.of.fun.po.auc. matri et auie. et ideo exponetis vt dixi. Tex.persoluent. Et ad.l. istam concor.j.in quibus ca.pi.taci.contra.l. si mater. et in auc. de nup.§.siquis tutelam.

Siquis. Segnori ista.l. bona est et nihil valet. Et bona.l.est: quia aliqua bona no.colliguntur in ea. Nihil valet: quia hodie correcta per auc.ibi signatas. Et debetis scire quod quidam libri habent in scriptis quod hec.l. sit iusti. quidam habent in scriptis quod hec.l.sit constanti. et in veritate constantini est. Et hec.l. ponit quattuor casus. Et primus casus est talis. si aliquis vel aliqua decedit intestatus vel intestata relicta matre et fratre: mater vocatur in dimidiam: frater mortui vel mortue si superest vel eius priuignus vocatur in aliam dimidiam. Secundus casus est. si aliquis vel aliqua decessit intestatus et habet matrem vel etiam fratrem cum sororibus: tunc mater succedet cum fratribus vel sororibus in capita. Tertius casus est. si defunctus vel defuncta intestatus vel intestata non solum habet matrem et fratres et sorores: sed etiam habet patrem: si erat sui iuris: licet videretur patrem debere preferri matri: tamen fratres et sorores mortue persone vocantur ad successionem insolidam proprietatem equa lance: et in triente vsufruc. pater et mater in bessem vsufruc. totius successionis equa lance inter patrem et matrem diuidendum. Quartus casus est. si defunctus vel defuncta erat in potestate patris: pater in omnibus que erant defuncte persone habebit vsufruc. insolidum totius substantie sicut defuncta persona viuente habebat. mater autem non habebit aliquid de vsuf. quia non habebat defunctam personam in potestate. erat itaque vsufruc. apud matrem toto tempore vite sue. mater autem mortuo patre vocabitur ad proprietatem in virilem portionem cum fratribus. he aucte.habent locum cum pater vel mater non conuolat ad secundas nuptias. Si autem pater vel mater conuolauerit ad secundas nup.obtinent.ll. que de secundis nup. loquuntur. hoc dicit ista.l.vsque in fi. ¶ Or videatis summariam expositionem littere. Tex.siquis vero. Incipit secundus casus. Tex.in capita.sub. et ita viriliter. Tex.sinautem. Incipit tertius casus. Tex.decesserit. quia iam erat emancipatus filius vel filia. videtur inspecto et c.vt.s.e.l.ij. Tex.vocari. et ita in totum. Tex.reliqua parte.i.in triente. Tex.si vero.defuncta persona. Incipit quartus casus. Tex.incorruptum. quia pater in aduentitio peculio debet habere vsufr. incorruptum vt plene dixi.s. de vsufruc.l. iij.et.l.vlti. Tex.sancita sunt.vt.s.e.l. siqua.et.l.mater. Tex.in suo statu durantibus. quia quod non mutatur: quare stare prohibetur: vt.s. de testa.l.sancimus. ¶ Or segnori in.l. ista sicut dixi notantur aliqua bona notabilia. Et primo no. quod in successione ab intest.secundum hanc.l. pater defuncti vincit matrem defuncti: vt.s.e.l.in successione.et.ff.eo.l.ij.§.obijcitur. Item no. quod in suc.ab intest.potior est causa fratrum et sororum cum est pater et mater quam sit causa patris et matris. Item not.cum pater habet vsufru. non inspicitur mors filij sed patris. Item no. quod ea que dicuntur in hac.l.de succes. parentum succedentium liberis ab intest. obtinent cum non conuolant ad secundas nup. ¶ Or segnori super.l.ista habetis duas auc. et vna incipit. Et cum solis et c. et alia incipit. Defuncto. tamen quidam legunt sup.l. ista auc.que incipit. In testamento quoque. que est in cor.auc. de ap.§.sancimus.quam legi vobis.s.ti.proxi.l. si defunctus. et ibi

⁊ ibi est legenda. vnde statim videatis illā auc. ⁊ cum solis: quia primo legemus eam.

Et cum solis. A. Lex. C. faciebat istam differētiā. Si decedebat aliquis relictis sororibus intestatus vel aliqua intestata ⁊ mr̄e supstite: mr̄ vocabat̄ in dimidiā sorores in aliam. Item si decedebat aliqs vel aliqua intestatus vel intestata relictis fratribus ⁊ sororibus ⁊ matre: mater vocabatur in virilem. sed istud hodie est correctum: quia cum solis fratribus ⁊ cum solis sororibus ⁊ cū permixtis vocatur mr̄ in virilē portionē. h. d. ista auc. ¶ Videatis summariā expōnem lr̄e. Tex. ⁊ cum solis fratribus. s. defuncti. ⁊ hec auc. est in cor. auc. de nup. §. hec omnia. ⁊ in auc. de here. ab intesta. §. ꝯsequēs. ¶ Or sequitur alia auc. que incipit. defuncto ⁊c.

Defuncto. A. Hec auc. bona est. nam vos habuistis. s̄. pxi. ti. in auc. in testō. siquis decedit intestatus relictis liberis. hic autem dicitur siquis decedit intestatus sine liberis quid iur̄ sit. Et hec auc. similiter corrigit. l. C. in aliquo. Naz. l. C. volebat siquis decedebat intestatus vel intestata: cum erant fratres ⁊ sorores ⁊ pater ⁊ mater: ꝙ preferretur pater ⁊ mater. Et hanc auc. dicit tria. ¶ Primo dicit. siquis vl̄ siqua decedit intestatus vel intestata sine liberis relicto patre ⁊ matre tantum: vocantur pater ⁊ mater ab intestato salua gradus prerogatiua. q̄ꝛ si plures sunt parentes ascendentes: pmo vocatur pater ⁊ mater q̄ȝ auus vel auia. sȝ si plures sunt gradus vel pari sunt gradu ascendentium. pariter succedūt. si aūt ex vna pte sint pentes cōiūcti ex linea paterna: ⁊ ex alia parte in linea materna: in dimidiam vocantur paterni: in aliam dimidiam vocantur materni: licet dispar sit eorum numerus. ¶ Secundo dicit ⁊ in hoc secūdo dicto corrigit̄. l. C. si aliquis decedit intestatus vel aliqua decedit intestata relicto patre ⁊ matre ⁊ relictis fratribus ⁊ sororibus sibi coniunctis ex vtroqȝ pente: vocantur ad successionezeius pater ⁊ mater cum fratribus vel sororibus defuncti viriliter: sublata drīa agnationis ⁊ cognationis ⁊ sextus ⁊ patrie ptātis. ¶ Tertio ⁊ vltimo dicitur ꝙ in succes. de qua dicitur in auc. ista: nulla fit mentio secundarum nuptiaꝝ. vnde leges que loquuntur in secundis nup. in suo statu remaneāt. h. d. ista auc. vsqȝ in fi. ¶ Or videatis statim summariam expositionē littere. Tex. defuncto sine liberis. q̄ꝛ si cum liberis: tunc seruares auc. quā habes. s̄. ti. j. in successione. Tex. si soli sunt. i. si habent solum modo patrez ⁊ matrem. Tex. salua gradus prerogatiua. nā si moritur aliquis ⁊ hȝ auum maternū ⁊ patrem: primo succedit pater q̄ȝ auus maternus cum nō supersit mater. ⁊ idē est econtra si decedit aliquis ⁊ habet auum paternum ⁊ matrem: primo vocatur mater q̄ȝ auus cuȝ non supersit pater. Tex. sunt. s. auus vel auia. Tex. numerus sit. verbigratia. aliquis decedit qui habet auuȝ paternum: ⁊ ex alia parte habet auum maternum ⁊ auiam maternam: tm̄ habebit auus paternus q̄ȝtum habebit auus maternus ⁊ auia materna. Tex. ⁊ cum parentibus. Incipit secundum dictuȝ. Tex. in viriles portiones. i. equaliter. Tex. ptātis. sub. ⁊ agnatiōis ⁊ cogna. vt in auc. de here. ab inte. §. consequens. Tex. vbi nulla. Incipit tertium dictum ⁊ vltimum. ⁊ sunt hec verba dn̄i Ir. ⁊ exponunt quidā vt Ir. litteram istam dicentes ꝙ ll. que dicebāt excludi pentes a succes. liberoꝝ cum conuolant ad secundas nup. vt. s̄. e. l. siqua. ⁊. l. mater. sint correcte per auc. istam. vnde dicunt ꝙ hodie siue parentes transeāt ad scdas nup. siue non: vocantur ad successionem liberoꝝ. sed nos dicimus ꝙ ista auc. non loquitur de pentibus qui conuolant ad secūdas nup. sed loquit̄ q̄n parentes nō ꝯuolant ad secundas nup. ⁊ dicatis. vbi. i. in qua successione. sȝ si parentes cōuolant ad secūdas nup. obtinēt. ll. que loquūtur de secūdis nuptijs. s̄. e. l. si qua. ⁊. l. mr̄. ⁊. s̄. de secundis nup. l. hac edictali. ⁊. l. femine. ¶ Or segnori habetis i hac auc. vt dixi in casu. Sed quid erit. pone aliquis hȝ ascendētes ⁊ collaterales ex altero parēte tātum: nō vocantur per auc. istam: q̄ꝛ per auc. istā vocant̄ tm̄ collaterales coniuncti ex vtraqȝ parte. Item hoc est verū in liberis nō emancipatis: q̄ꝛ in emancipatis obtinet qđ dicitur. j. de legi. here. l. de emancipatis. ¶ Sed quid si aliquis habet auum ⁊ fratrez coniunctum ex vtroqȝ parente: vocatur auus cū fratre? Et certe dicunt quidam non videtur ꝙ frater vel soror vocent̄ cum patre ⁊ matre vt hic dicitur. ⁊ pater ⁊ mater excludūt auum. ergo frater vel soror repellunt auum: q̄ꝛ si vinco vincentem te: multofortius te vincere debeo. vt. ff. de diuer. ⁊ tem. pres. l. de accessionibus. Item fratres ex vtroqȝ parente videntur per auc. istam vocari cum parentibus in gradu proximis. i. cum patre ⁊ matre: non cum auis paternis vel maternis qui sunt in gradu vlteriori. Sed istorum opi. non est bona. ⁊ dicemus ꝙ per istam auc. vocantur auus paternus vel maternus cum fratre ad successionem si non supersint pater vel mater. Et non ob. si auus non est proxi. quia ſm Io. vocamus proximum quem nemo precedit. vnde sicut pater est proximus vel mater est proxima: ita sublato eo vel ea auus est proximus. vt. ff. de verb. sig. l. si proximus. ⁊ ff. vnde cognati. l. j. §. proxi. ⁊. ff. de suis ⁊ legi. here. l. hereditas. ⁊. ff. de rebus dub. l. qđ vos. in prin. Itē non ob. illa regula. si vinco vincentem te: vinco te. nam hic frater ⁊ soror vincit patrem: ergo ⁊ auum. quia fallit hic illa regula. Itez fallit illa regula. ff. ad orphy. l. j. ¶ Sed nunquid filij fratꝝ coniunctorum ex vtroqȝ parente vocantur cum ascendentibus? Et videtur ꝙ non per istam aucten. ⁊ probatur hoc aperte in cor. aucten. vnde hec sumitur. §. sinautem cum fratribus. sed per aliam aucten. videtur ꝙ sic vt in auctē. vt fratrum filij. §. j.

¶ Ad senatuscon. orphicianum.

¶ Rubricā istaȝ ꝯtinuabitis ad superiora. sicut p tertullianum succedebat mater liberis: ita liberi per senatuscon. orphi. vnde videamus qđ habeat locum de quo dicitur. j. e. l. ij. fallit interdum: vt. j. l. pe.

Si intestate. In. l. ista dr̄. Quedam mulier deces sit intestata superstitibus consanguineis ⁊ matre ⁊ filia: qs vocat̄ ad eius succes. Certe sola filia ex sena. con. orphi. ceteris exclusis. Tex. ⁊ mater ⁊ filia. sub. existāt idemqȝ mulieri. Tex. pertinet. ⁊ idē est ſm alia iura: q̄ꝛ in suc. ab intesta. potior est cā descendentiū q̄ȝ ascendētiū ⁊ collateralium: vt. s̄. de suis leg. heredi. l. intestato. ⁊ in auc. in successione. quam ibi legi. ⁊. l. si matre.

Non pronumero. In. l. ista ponit̄ talis casus. Quedā mulier hēbat. iiij. liberos. ⁊ duo erant in ptāte mariti: ⁊ duo erant emancipati. ista decessit. duo qui erāt in ptāte repudiauerunt maternam succes. ⁊ postea decesserunt. alij duo emancipati volūt habere successionem maternam: queritur nunquid quilibet istoꝝ succedet pro dimidia. Et respondetur ꝙ sic: q̄ꝛ portio repudiātium deuoluitur ad istos qui non repudiauerūt sed agnouerunt. ⁊ ita diuidit̄ hr̄ditas in duas partes: q̄ꝛ non debemus considerare numerū liberoꝝ qui erāt tpe mortis matris: sȝ debemus considerare numerū volentiū succedere matri. h. d. ista. l. ¶ Videte summariā expositionē lr̄e: ⁊ ordinabitis ita litteram. Tex. hereditas materna non scinditur. i. diuiditur ꝑ numero. s. liberorum superstitum tpe mortis matris. Tex. sȝ succedentiū. quasi apte di. si aliqua mulier habebat iiij. filios: ⁊ duo nolunt succes. maternam habere ⁊ alij duo sic: diuiditur hr̄ditas ꝑ illis duobus qui volunt succedere: ⁊ quilibet habebit dimidiā hr̄ditatis. ⁊ hoc est qđ sequitur. quapropter ⁊c. Tex. exempti sunt ⁊c. sub. repudiata prius materna hereditate. ⁊ ad quid hoc valeat. j. videbitis. Tex. factas. ¶ Or segnori custodiatis vos hic. q̄ꝛ hec. l. bona. l. est. ⁊ nisi sciretis ponere casum: non bene intelligeretis eā. q̄ꝛ. l. ista videtur innuere vnum: ⁊ innuit totum oppositum. ⁊ aduertatis bene casum ne videat̄ pluribus. ll. ꝯtradicere.

⁊ hec.l.dicit.quedã mulier ⁊c̃.vt dixi in casu. ¶ Sed cur isti duo filij qui erãt in ptãte patris qui nõ agnouerũt hereditaté matris: parté suã hr̃ditatis materne nõ agnitã in suũ patré non transmittũt:vt.§.de iure deliber.l.si infanti. Ad istud respondét quidã ꝙ hec.l.est in ar.contra.illi legi.si infanti.Sed nos rñdemus ad.l.istã ꝙ hec.l. loquitur in non infantibus qui expresse repudiauerunt pté materne hereditatis.vñ non transmittunt in patré.⁊ ita dixi in casu.illaz.n.l.si infanti.loquitur.in infante. ¶ Sed denuo videt̃ ꝙ isti duo filij qui erant in potestate pr̃is transmittunt portiones suas heredi.materne ad suos heredes:lz adhuc nõ sit adita hereditas.vnde vr̃ contra.§.de his qui ante aper.tabu.l.vnica.Ad qđ dicũt quidã ꝙ hec corrigit illã.sed certe male dicũt:quia illa de cadu.tol.§.in nouissimo.est noua.l.iusti.h̃ est alterius.Alij.dicunt ꝙ hec.l.loquit̃ cũ hr̃ditas defert̃ ab intestato.illa de his q ante ap.ta.loquit̃ cũ hr̃ditas dfert̃ ex testõ.Sz certe ẜm istos lz nõtrãsmitterét hr̃ditaté dérent trãsmittere ius deliberãdi:vt.§.de iure delibe.l.cũ antiquoribus.⁊ al's cũ anteriorib⁹.Rñ.h̃ annus excesserat.¶ Sz denuo vr̃ ꝙ isti duo filij qui sunt in ptãte portionem suam transmittant ad suos hr̃des.§.de suis ⁊ legi.here.l.apđ hostes.Ad qđ rñdet̃ ꝙ spãle est in hr̃ditate capti ab hostibus vt ad suos hr̃des transmittat etiã hr̃di.non agnitã.secus est in alijs.⁊ que sit rõ ibi dixi.¶ Or segnori verior solutio est ad oĩa cõtraria ꝙ isti duo filij qui erãt in ptãte repudiauerunt portionem paterne hr̃dita.anteꝙ̃ decederét. ⁊ ita dixi in casu ⁊ in expõne littere.

Atri itestate. Segnori ista l.dicit ꝙ filia potest succedere matri decedenti ab intestato:vel per bonorũ pos.vnde agnati si vult vel per senatuscon. orphi. Tex. bonorum poss.scilicet vnde agnati.Tex.nõ prohibetur.quia ante senatuscõ.orphi.filij succedebãt per vnde cogna.vt.ff.vnde cogna.l.j.

Uotiens. In.l. ista dr̃. Si filius emancipatus vel filia ab inte.decedat relictis liberis ⁊ patre ⁊ matre: pmo liberi vocant̃ patre ⁊ mr̃e exclusis. Tex. hr̃ditas.q2 in succes.ab intest. potior est cã descédétiũ:vt.§.de suis ⁊ le.here.l.intestato. ⁊ in auc.ibi signata que incipit.in successione.⁊.l.si matre.⁊.§.e.l.j.

I qua mulier. Segnori ista est noua.l.iusti.⁊ ponit duos casus.primus est turpis.secundus non est ita turpis. Et primus casus est talis.Quedam domina illustris habebat filios legittimos ⁊ nãles ex ligittimo matrimonio.ista dña admittebat omnes idistincte:⁊ sic ex iniustis nup.hébat filium spuriũ. ista domina decedit intestata. dicunt iusti filij.nos debemus succedere ei soli. dicit spurius ita fuit mater mea vt vestra.vnde vocamur per senatuscon. orphi.nam ita vocant̃ iniusti filij vt iusti per orphi. Rñt iusti.impor.in illustribus mulieribus requiritur maior castitas:ꝙ̃ in alijs mulierib⁹. ⁊ licet al's succedant matri spurij cum iustis non tñ hoc casu succedent. ¶ Secũdo dicitur. si aliqua mulier libere conditionis fuit in cõcubinatu ⁊ habuit filios nãles:⁊ postea accepit maritũ ⁊ ex eo habuit filios legittimos ⁊ nãles: per se.con.orphi.ita succedũt matri intestate defuncte filij naturales tm̃:vt filij legittimi ⁊ naturales.Tex.illustris mulier.dicit̃ illustris mulier cum maritus est illustris.q2 decet mulieres radijs ⁊c̃. vt.ff.de sena.l.j.⁊ in auc.de consul.§.j.Tex.⁊ alterũ spurium. dr̃ spurius qui non demonstrat patrem: vel talé demõstrat qui non est noiandus:vt. ff.de statu ho.l.vulgo.Tex. dedicamus. sub. dicit iusti.qui fecit.l.istam.⁊ hoc ideo:q2 sola castitas potest animas deo repñtare:vt in auc.de leno.§.sancimus. Tex. sinaũt.Incipit secundus casus huius.l. Tex. consuetudine.i.iure ciuili.vt.§.de concubinis.l.j.Tex.inuidia.i. repugnantia.¶ Unde no.regulariter spurius succedit matri ab inte.vt insti.e.in fin.⁊.ff. vnde cog.l.j.fallit hic. ¶ Sed dic mihi qđ dicunt.ll.ꝙ spurius succedit matri ab intestato cũ legittimis est intelligendum de quolibet spurio? Uidetur ꝙ sic:q2.ll.loquunt̃ indistincte:vt insti.e.§.nouissime sciendum.Sed nos dicimus ꝙ non.sed est talis cõsideratio habenda ꝙ si mulier hz spurium ex tali coitu: qui non potest accusari:vt q2 hébat amasiũ nõ presbyterum non cõiugatũ vel nõ stabat in caupona:⁊ oibus veniẽtibus ministrabat: ⁊ hoc casu spurius bene succedit mr̃i:vt insti.eo.§.nouissime. Sed si est talis spurius qui natus est ex tali coitu qui põt accusari:vt q2 natus est cõstante mr̃imonio vel de quodam psbytero:hoc casu iste spurius non succedit matri nec patri: ne ex eodé facto cõsequat̃ delictum ⁊ premiũ: qđ esse non dz:vt.ff.de nego.ge.l.sine hr̃ditaria.⁊.ff.solu.ma.l.si ab hostibus.in fi. Nec ob.§.de incest.⁊ inuti.nup. in auc.ibi signata. Nec ob.§.de natu.lib.auc.lz.qđ dz intelligi ẜm predictam determinationem.

Uidam. Lex ista similiter ẽ noua l.iusti.⁊ i.l.ista dr̃. Si aliquis reliqt ancille sue fideicõ. libertatẽ:⁊ duz heres facit morã in pstanda libertate ipsa interiz parit filiũ vel filiã:certe oẽs veteres iuris auctores dicunt ꝙ filius vel filia eius interim natus vel nata est ingenuus. Sed nũquid matri decedẽti succedet?de hoc apud veteres valde extitit dubitatũ.tñ iusti.dicit ꝙ matri succedet ab intesta. hmõi filius vel filia p se.cõ.orphi.⁊ mr̃ succedet eis p se.cõ.tertul. Tex.mr̃i.s.iã libere facte.¶ Or segnori i.l.ista no. ꝙ si hr̃s institut⁹ rogat⁹ ẽ manumittẽ ancillã: ⁊ adita hr̃ditate est in mora manumittẽdi:⁊ post morã ancilla piat:ptus est ingenuus vt hic in prin.l.huius.⁊ ad istud accedit.ff.de fideicõ.li.l.cum vero.§.apparet.

¶ De legittimis heredibus.

¶ De his qui vocant̃ ad successioné ab intestato: in superioribus habuistis.ver q2 aliq vocant̃ vt agnati iure ciuili: ponit de legittimis hr̃dibus.i.de agnatis qui legittimi heredes sunt:vt insti.de leg.agna.suc.per totũ. Et est legittia hr̃ditas q̃ obuenit alicui.l.xij.ta.vt.ff.p so.l.iij.§. de illo.

N successione. In .l. ista hoc dr̃.Si aliquis decedit relictis fr̃ibus agnatis: ipi iure agnatiõis vocant̃ ad successioné dfuncti ab inte.si aũt decedit relictis cognatis: ipsi iur̃ cognatiõis vocãtur. ⁊ nõ officit fratribus agnatis vel cognatis quin succedãt ab inte.ꝙ psona defuncta fuerit ab auo dotata.Tex.in successiõe.s. iure ciuili ab inte.Tex.ꝯsanguinitatis.i.agnatiõis. Tex.cõpetit.loquit̃ hec.l.ẜz antiqua tpa ẜz que vocabant̃ agnati iur̃ ciuili: cognati iure ꝑtorio:vt.ff.vñ cog.l.j.hodie istđ sublatũ ẽ: vt j.e.ti.l.consanguinitatis.auc.cessante.Tex.ius certum est. hucusq3 legit̃ lr̃a suspẽsiue ⁊ ordinat̃ ita.ius certũ ẽ tã fr̃es ꝙ̃ sorores pari iure eẽ lz nõ eadé mr̃e suscepte sint i successiõe ⁊c̃.Tex.nec huic.s.successiõi ab ite.Tex.ꝑponitis.nã nõ ꝑpea excludunt̃ a successiõe pr̃is sui vel fratris sui.

I eius. In.l.ista dr̃.Quidaz instituit te ⁊ fr̃es tuos hr̃des dũ essetis in pr̃is ptãte.illã here. patri nõ quesistis. mortuo patre vultis hr̃ditatem paternam repudiare.⁊ illam acquirere.queritur nunquid liceat vobis?Certe sic.Tex. hereditatem.quia non adiuistis patre iubente:vt colligitur.ff.de acquir.here.l.si is qui §.iussus.Tex.non ignorabit.¶ Or segnori hec.l. vult dicere vt dixi in casu. ⁊ ad istud accedit.§.vnde liberi.l. qui se patris.

Onsanguinitatis. Segnori hec.l.recessit ab aula ⁊ hodie ẽ correcta: ⁊ dicit hoc. Sicut agnati iur̃ agnationis vocantur iure ciuili:ita femine cognate vocantur iure pretorio.Sed quid erit?decessit frater tuus intestatus te superstite ⁊ quodam filio ex altero fratre premortuo: quis vocabitur ad succes. Et respondetur ꝙ cum tu

frater

frater sis in secūdo gradu: ⁊ filius alterius fratris sit in tertio gradu: potior debet eē causa tua: ⁊ ideo tu frater vocaris. Tex. sunt. Unde not. qui prior est in gradu: potior ē in successiōe ab intesta. ⁊ ad istud succedit. s. ad tertul. aucte. defuncto. ¶ Sed segnori sicut dixi hec. l. recessit ab aula: ⁊ hodie est correcta: quia eque vocanť filius alterius fratris: ⁊ frater superstes. ⁊ ideo signātur hic due auc. vna incipit. cessante ⁊c. alia incipit. post fratres ⁊c. vnde statim videatis auc. cessante.

Cessante. A. Ista auc. loqtur in succes. collateraliū ab intesta. ⁊ auc. ista dicit tria. Et primo dicit ꝙ si aliquis dcedit intestatus sine descendentibus ⁊ sine ascendentibus relictis collateralibus: in successiōe ab inte. defuncti primo vocantur fratres coniuncti ex vtroqꝫ parēte: ⁊ filij fratris premortui ꝯiuncti ex vtroqꝫ parente in stirpem. ⁊ ita filij fratrum premortuorum preferunť fratribus coniunctis ex altero parente tantū: qui sunt in secundo gradu: licet isti filij fratrum sint in tertio gradu: sublata differētia sexus ⁊ agnationis ⁊ cognationis ⁊ emancipationis: sola naturali cā inspecta. ¶ Secundo dicit ꝙ post istos fratres ex vtroqꝫ pente coniunctos ⁊ post filios eorū vocātur fratres coniuncti ex altero latere tantum ⁊ filij eorum. ⁊ hi filij preferuntur patruis lꝫ sint in tertio gradu. Tex. ascendentis. acsi aperte dicat. siquis decedit sine liberis ⁊ ascendentibus. Tex. que persone. i. fratres coniuncti ex vtroqꝫ parente. Tex. ascendentibus. vt. s. ad tertul. auc. defuncto. Tex. erant. i. correcta est. l. C. que dicebat fratrem preferri filio fratris premortui. Tex. sexus. ⁊ ita vocātur sorores vt fratres. Tex. ⁊ emancipatiōis. vt. s. de legi. tute. l. iiij. Tex. preferuntur. qꝛ erant ex altero parēte tm̄. Text. ratio. ⁊ hec auc. est in cor. auc. de here. ab intest. §. reliquum. ¶ Or segnori vnum hic ita breuiter volo examinare. tres sunt gradus. descendentium ē primus. ascēdētiuꝫ ē secūdus. collaterium ē tertius. In successiōe ab inte. descendētes preferūtur omnibus: si als legibus non repellanť: vt insti. de here. qua. ⁊ dif. in prin. ⁊ de hoc habuistis. s. d suis ⁊ le. here. l. in testō. auc. in successione. Si aūt non hꝫ aliquis descendētes sed ascēdentes: isti vocanť ad succes. viriliter si pari numero sunt. si dispari: pn̄i in dimidiā: materni in aliā dimidiaꝫ: vt habuistis. s. ad tertul. auc. defuncto. Si autēꝫ aliqs hꝫ solos collaterales: vt sunt collaterales pmi gradus: vt frater ⁊ soror. ⁊ dicunť tn̄ in secūdo gradu: habito respectu ad patrem: non q̄tum ad se: si sunt ex vtroqꝫ parente: preferūtur illis fratribus qui sunt ex altero parente ⁊ filijs eoruꝫ ⁊ de ista materia dicam. j. communia de successes. aucten. itaqꝫ. ¶ Sed ponamus ꝙ ille qui moritur habet ex vna pte cōsanguineos fratres tantum: ex alia vterinos tantum: quid erit? Certe in bonis paternis vocātur consanguinei tantū: exclusis alijs. in maternis vocanť vterini tm̄: exclusis alijs: vt. j. e. l. de emancipatis. ¶ Item ponamus ꝙ ille qui moritur habet ex vna parte cōsanguineos tantum: ex alia consanguineos ⁊ vterinos. ⁊ hoc est possibile. In tali casu certe dicimus ꝙ ꝯsanguinei ⁊ vterini preferunť duplici rōne: vt in cor. auc. vt consanguinei ⁊ vterini. Nunc sequiť alia auc. que incipit. post fratres.

Post fratres. A. Auctētica ista. h. dicit. Vos habuistis in auc. cessante. ꝙ si aliquis decedit ab inte. sine descē. vel ascē. ꝙ fratres ⁊ sorores qui sunt coniuncti ex vtroqꝫ parēte: qꝛ sunt in primo gradu vocātur ad succes. ab intes. ⁊ eorum filij: ⁊ post illos vocanť alij fratres ⁊ eorum filij qui non sunt coniuncti ex vtroqꝫ parēte. ¶ Sed quid si ille qui decedit non habet fratres vel sorores: nec filios fratrum vel sororum: sed materteras? Certe post hos vocantur agnati ⁊ cognati: sublata differētia sexus agnationis ⁊ cogna. quia hic inspicitur sola naturalis causa. Tex. spectatur. ⁊ hec auctē. est in corpore auc. de here. ab intesta. §. reliquum. quidam tamen habent plus in auc. ista.

Si aut. In. l. ista dr̄. Si aliqs decedit sine testō vel testať intra xiiij. an. locus ē successiōi ab inte. Tex. fecit sub. ⁊ ita non valuit ipso iure: vt. s. qui tes. fa. pos. l. seniū. Tex. es. qꝛ ad successionem ab intes. vocantur agnati ⁊ cognati. l. xij. ta. vt insti. de legi. agna. suc. Et not. ꝙ aliquis dicitur intestatus multis modis: vt insti. de here. ab intesta. §. j. ⁊. ff. si tab. te. nulle ex. l. j.

Ab intestati. Segnori questa e vna bōa lege: ⁊ nō vale vna festuca. Et. l. ista hoc dicit. si aliquis decedit relicto vno agnato ex vna parte: ⁊ relicto cognato ex alia parte: prefertur agnatus cognato. Tex. certū ē. ⁊ ponetis ita exemplum. decedit aliquis relicto patruo ⁊ auunculo: vocať patruus nō auunculus. sed hodie istud ē correctum: vt. s. e. in auc. cessante.

Defunctis. In. l. ista dr̄. Si aliqs decedit intestatus relictis filijs ⁊ frib⁹: quādiu volūt succedē filij: fres nō admittunť. Tex. abstinētib⁹. naꝫ abstinere: est suorū repudiare: extraneoꝝ: vt insti. de here. qua. ⁊ dif. §. extraneis.

Patruo. Segnori. l. ista ⁊ fere oēs. ll. huius ti. vsqꝫ in finē par va lent: qꝛ correcte sunt. ⁊. l. ista hodie nō vꝫ vnā festucā ⁊ dicit h̄. Si aliqs decessit intestatus sine liberꝭ ⁊ pentib⁹ ⁊ collateralib⁹: ⁊ relicto patruo ⁊ matertera: vocanť ne viriľr ad suc. dfuncti? Rn̄detur ꝙ nō. sꝫ patru⁹ vt agnat⁹ pferť matertere. Tex. antepo. niť. Segnori sicut ego dixi h̄. l. ē correcta: qꝛ in collateralib⁹ sublata ē dr̄ia agnationis ⁊ cogna. vt in auc. post fratres.

p

Si his. In. l. ista dr̄. Agnat⁹ tu⁹ ꝯiunctus tibi p lineā pr̄naꝫ captus ab hostibus decessit in captiuitate: ⁊ ita fictione. l. cor. successisti ei iure ci. vľ iure ptorio petendo bo. pos. vn̄ a possidentibus bona poteris vendicare. Tex. beneficiū. vt colligiť. ff. d vul. ⁊ pu. sub. l. lege cor. Tex. nō phiberis. directa actione: non vsucapta vel prescripta: vel vtili vsucapta vel prescripta: vt. s. ex qui. ca. ma. l. ab hostibus.

r

In successione. In. l. ista dicitur. Si aliq̄ decessit intestata relicta sorore ⁊ auo materno vel auia materna: soror defuncti preferť.

r

Ciant. Segnori ista. l. est melior q̄ sit in toto isto ti. ⁊ latet in hoc ti. Et ista. l. dicit hoc. si aliqs impubes sui iuris hꝫ agnatos siue cognatos. si cognati vľ agnati īfra annū nō petierint tutorē ipsi impuberi: ipsi patiunť hanc penā. qꝛ mortuo impubere: ipsi nō succedunt ei ab inte. nec iure substitutionis: puta si fuerant substituti impuberi. hoc dicit ista. l. Tex. si impubes moriť. secus si fact⁹ pubes moriť: vt. s. ad tertul. l. matres. plenius dixi. Un̄ no. ꝙ mater pupilli ⁊ agnati vel cognati debent intra an. tutorē petere ipsi pupillo: vt. s. qui pe. tu. l. vlt. als patiūtur penaꝫ huius. l. si decedat in pupillari etate. secus si post vt dixi. ⁊ que sit rō dixi in pal. l. matres. Itē fallit hoc i alijs casibus ibi notatis. Unde in. l. ista no. casum in quo quis compelliť agere. regulariter tn̄ contra. vt no. s. ne qs agere vel accu. co. in rubro ⁊ in nigro.

r

Jam eo. In. l. ista dr̄. Si pater auctoritate rescripti impialis filiū vel filiā emācipat: iura agnatiōis hoc casu inter patrē ⁊ filiuꝫ nō tolluntť: vnde pater pōt succedere filio ⁊ filius patri. Unum sciatis. si emācipatus filius succedit patri: teneť ꝯferre. pfectitia que habebat tēpore mortis patris. Tex. petitū sit. sub. a pricipe. naꝫ h̄ est regula ꝙ regulariter si pater vult filiū emancipare ⁊ filius emancipari: ꝙ pater potest eum emancipare sine rescripto imperiali. Fallit in duobus casib⁹. si fili⁹ est absens

vel est infans: vt. j. ꝺ emā. l. iubemus. Tex. intacta. ⁊ ad hoc accedit. s. de legi. tu. l. iiij.

I maior. Segnori. ll. veteres aliorum imperatorum qui precesserūt iusti. in superioribus huiustis hucusque. amō cetere. l. que ponunt sunt noue. ll. iusti. ⁊ hec. l. dic hoc. Quedā mulier quādiu fuit minor. l. annis. nō potuit habere sobolem: vel forte hūit sobolem dum esset minor. l. an. nō curo. s3 postea effecta maior. l. an. habuit filium: nunquid iste filius succedit patri suo? Et certe de ista qōne interrogati fuimus dicit iusti. a cesariana aduocatiōe. ⁊ rñdet iusti. l3 videretur ꝙ nō succedēt patri quasi miraculosus ptus sit ⁊ raro hoc accidit: tñ iste filius succedet patri. Tex. ediderit. sub. qꝺ raro accidit patri vel matri. Tex. concedētes hētis ergo in. l. ista ꝙ quinquagenaria potest contrahere nup. ⁊ ad istꝺ cōcor. s. de nup. l. antepenul. Similiter ⁊ si maior quinquagenaria suscipit filios: filij succedūt ei. ¶ Itē no. ꝙ raro accidit: miraculosum est. ⁊ ad istud accedit qꝺ dicitur in auc. de consulibus. in fi. ¶ Item no. ꝙ l3. ll. fiant de his que sepe accidunt: vt. ff. de le. ⁊ se. con. l. na3 ad ea. tñ ⁊ qñq3. ll. fiunt pro his que raro accidunt vt hic.

E emācipatis. In. l. ista dicit. Aliqñ liberi emācipātur ex rescripto impiali per l. anastasij. aliqñ nō. Nūc dubitat si aliqs ex liberis emācipatis decedit sine liberis ⁊ ab intes. relictis frībus ⁊ pentibus: vtrū ad fratres vel ad sorores eius successio deuoluatur: an ad patrē supstitē? Ad qꝺ rñdet iusti. ꝰm. l. positā in superioribus fratres consanguinei ⁊ sorores in his que ex parte puenerūt ad eos: vocant insolidā ,ppꝛietatē. pr aūt in totū vsufru. fratres ⁊ sorores vterini vocant in solidā ,ppꝛietatē in his que peruenerūt ad eos ex mr̄e: ⁊ pr̄ vocatur ad totū vsufru. Tex. seruare. inter se quo ad tutelā: vt. s. de le. tu. l. iiij. Tex. in totu3 peruenire. s. inter consanguineos tantū in his que a patre peruenerūt. Tex. articulū frībus ,pspectum est. s. circa tutelā vt dixi in prin. l. s. de le. tu. l. iiij. Tex. exceptis. nūc dicit in vterinis frībus. Tex. noscatur. ¶ Or segnori ex. l. ista nos colligimus vnu3 qꝺ alibi non inuenimus. tota die ita contingit ꝙ aliquis h3 fratre3 ex eodē parente tantum: ex alia pte sororē tantū: ⁊ decedit intestatus quis vocabitur ad eius successionē? Et vr̄ ꝙ hec. l. doceat nos. s. vt in rebus que habuit a patre: succedit solus frater cōsanguineus: nō frater vterinus. in rebus aūt que habuit a matre succedit solus frater vterinus: nō consanguineus. ⁊ hoc vult dicere l. ista si bene intelligatis eā. Et possumus dicere ꝙ ista dr̄ia non sit hodie correcta. q2 nō inuenimus aliquā. l. que ponat istum casum. s. vt dicat aliud ꝙ̄ dicat. l. ista. vñ stamus huic l. q2 qꝺ nō mutatur quare stare ,phibet: vt. s. de testa. l. sancimus. Alij dicūt ꝙ ista. l. est correcta per auctē. s. e. cessante. ¶ Or segnori ad. l. ista3 opponit ⁊ signatur contra. q2. l. videtur velle si defunctus h3 fratres ⁊ patrē: ⁊ pater ⁊ mr̄ vocantur in bessem vsufru. fratres in trietem vsuf. ⁊ in solida3 proprietatē. vñ vr̄ contra. s. ad tre. l. vl. §. sinautem defuncti. Circa solutionē huius ꝯrij dñs Azo scripsit hic multa. q2 dixit ꝙ hic pr̄ emancipaue rat cōtracta fiducia: ibi non. que solutio nō placet. q2 hodie semper tenet emancipare contracta fiducia: vt. j. de eman. l. fi. Alij dicunt ꝙ ibi mr̄ erat superstes: hic non. Sed hec solutio similiter nō v3: q2 magis deberet vocari cū mr̄ est superstes in totum: ꝙ̄ quādo est mortua. Alij dicunt ꝙ hic emācipauit corā principe: ibi coram alio iudice. S3 nec hec solutio placet. q2 lr̄a huius. l. dicit. siue per sacrū oraculū emācipatio ,pcedat siue alio legittimo mō. Et iꝺ vos dicetis sicut ⁊ ipe Azo hic scripsit: ꝙ ista l. cum sit iusti. corrigit illam.

L ege. xij. ta. Segnori hodie h̄ l. nihil val3: nisi ꝙ pulchra verba sunt ibi. ⁊ l3 longa sit ꝙ̄tu3 ad textum: eius tñ sn̄ia est breuis. Et hec. l. primo ponit ius vetus. secundo ius nouū. tertio ⁊ vltimo ponit ius nouissimum. Vñ dicit ꝙ iure veteri. l. xij. ta. sicut iul. paulus declarat in suis libris: eque succedebant filie vel filij. sed erat differentia in hoc inter eos. q2 filius fratris succedebat patruo. filia sororis non succedebat auunculo. sed qui dicebant hoc naturā accusabant. vnde ita hodie vocant filie ad successionē auunculi: sicut filij ad suc. patrui. imo plus dr̄: qui sunt in tertio gradu sine casu: loco agnatorū hn̄tur: sicut sunt filij nati ex patruis. Tex. edidit. vt. s. de libe. pte. vel exhere. l. vl. Tex. sed posteritas. vocat posteritatē mediā iur prudentiā. Tex. docuit. ¶ Unde statim no. hic ꝙ aduocatus qui allegat iura d3 dicere ti. in quo illa iura sunt: queadmodum hic facit imperator iusti. Tex. germanas. dicūtur ,ppꝛie germane sorores nate ex eodē pr̄e tm̄. Text. quare. n. patris soror. que dr̄ amita. Tex. germana. i. consanguinea. ¶ Segnori hec. l. sicut dixi nihil valet: q2 correcta est per auc. quā legi super l. consanguinitatis. que incipit. post fratres ⁊c. vbi de materia huius. l. dicitur.

M eminimus. Segnori ista. l. similiter ē noua l. iusti. ⁊ non v3 vnam festucam hodie. nisi ꝙ̄tu3 ad aliqua pulchra verba que hic ponunt: ⁊ pp vnū qꝺ dicit in fi. huius. l. ⁊ hec l. repetit totā. l. superiorem: ⁊ in fine addit quedam alia ⁊ statim dicit. L3 olim filie sororis non vocarentur ad success. auunculi. tñ hodie correctum est p. l. superiorē. ⁊ illā. l. ꝯfirmat. postea dicit ꝙ filij emancipati succedunt per. l. anastasij. vocat etiam fratres ⁊ sorores vterinos ad success. ab inte. vocat etiā qui sunt in tertio gradu vt sunt filij patruorum. postea dicit quo ordine vocātur iure ciuili ad success. eodē ordine vocant ad tutelā: si sunt masculi ⁊ perfecte etatis: vt quē sequit emolumentū sequat ⁊ onus. vltimo dicit ꝙ hec. l. habeat locū in futuris negocijs. Tex. meminimus. grādis memoria oportebat: q2 loquit de. l. proxi. superiori. Tex. reduximus. vt in fi. superioris. l. Tex. ⁊ i nostris instōnibus. vt insti. ꝺ le. ag. suc. Tex. ampliari. hucusq3 breuiter repetit quicqd superiori. l. dixerat. Tex. cū igitur. nunc incipit addere. Tex. diminutus. vt. ff. de capi. dimi. l. vlti. Tex. ⁊ legem anastasij iusto incremēto perfectam. que est. s. de le. tu. l. iiij. Tex. visum est. vt. j. de eman. l. vlti. Tex. ex transuersa linea. i. ex collaterali. sed ⁊ masculi sunt. iꝺ dicit lr̄a. de masculis. q2 regulariter femina nō pōt esse tutrix. vt. s. qñ mulier tu. offi. fun. po. l. j. Tex. ⁊ perfecte etatis. hoc ideo dicit: quia minor. xxv. an. non potest esse tutor. vt. s. de le. tu. l. vlti. Tex. retractatiōem. ⁊ hoc ideo: quia. ll. dant formam futuris negocijs: non preteritis: vt. s. de legi. ⁊ cōsti. princi. l. leges.

¶ Cōmunia de successionibus.

¶ De successionibus testārijs ⁊ de successiōibus que dferunt ab inte. dictū est vobis in superioribus. Uerū q2 alique similitudines habent iste successiones: ponitur communia de successionibus.

S cire debuisti. In. l. ista dicitur. Si frater emancipatus decedit relicto aliquo fratre emancipato: ⁊ relicta sorore non emancipata: queritur quis ē potior in eius successione? Ad quod respondet imperator: ꝙ soror que remansit in potestate non est potior in eius successione fratre emancipato: immo cōiter succedūt. Tex. ea3. s. sororem. Tex. in alterius: scil3 defuncti. Tex. succedere. ⁊ loquitur ꝰm antiqua tēpora ꝰm que solēniter hēbat necesse quis petere bo. poss. sed hodie secus est. q2 non petitur sed agnoscitur: vt not. s. qui admit. ad bo. poss. l. pe. ⁊ vlti.

S i pater. In. l. ista ponitur talis casus. Pater meus i cuius potestate eram here. propioris sobrini mei mihi delata3 quesiuit mihi iure ciuili vel bo. pos. alicuius cognati vel agnati. postea pater meus decessit ⁊ ei successi: nunquid eum qui fuit tutor propioris sobrini mei potero conuenire act. tutele? Rñdetur ꝙ sic.

ꝙ sic. Tex. tuo. vocat ꝑpiorez sobrinuz fratrē patruelē. put j. dicit. Tex. interueniēte. q2 nati erāt de duab⁹ sororibus. Tex. conuenire. s. actione tutele.

Victrico. In. l. ista dicitur: ꝙ affines ñ succedūt sibi adinuicē. iure ci. vel p̄torio. vñ ego victricus nō succedo priuigno ab inte. iure ciuili vel p̄to. nec priuignus meus mihi succedet ab inte. iure ci. vel p̄to. Tex. dicitur. dicitur victricus que est maritus m̄ris mee: nō tñ p̄r meus ē. Tex. certissimū est: q2 isti sunt affines: ⁊ affinitatis successio nulla est: vt. j. e. l. affinitatis. s3 vir ⁊ vxor succedūt sibi adinuicē: alijs non existentibus: vt. s̄. vnde vir ⁊ vxor. l. j. sed illud est iō: q2 non sunt affines sed affinitatis cām obtinent: vt insti. de gradibus. §. affinitatis.

Seruus. In. l. ista dicit̄. ꝙ suus ñ pōt hēre successionē ex testō vel ab inte. hoc dicit. Tex. nō pōt. sub. iure ci. vel preto. q2 seruus ꝓ mortuo reputatur: vt. ff. de reg. iur. l. qd attinet. In casibus tñ seruus h3 successionē ſi morit̄ in captiuitate hostiū. naz fictione. l. cor. fingitur prima hora captiuitatis decessisse: vt. s̄. ex quibus cau. maio. l. vlti. ⁊. s̄. de suis ⁊ le. here. l. apud hostes. Itē fallit si heres facit morā in ancilla manumittenda: vt. s̄. de his qui. vt indig. l. penul.

Amite. In. l. ista ponit̄ talis casus. Accessi ad p̄n. ⁊ corā eo talez proposui qōnem. Dñe impator amita mea contraxit matrimonium cū quodā qui habebat duos filios de alia vxore. ⁊ sic filij istius cū quo ipsa ꝯtraxit matrimoniū erāt priuigni amite mee. iste decessit sine liberis ex amita mea susceptis. amita mea iterū cū quodam alio contraxit matrimonium qui similiter habebat duos filios ex alia vx. ⁊ iste qui secundo ꝯtraxerat cū amita mea susceptis duobus filijs ex amita mea decessit. postea in processu tp̄is est mortua amita mea: nunc ego peto eius here. quero ego a vobis: nūqd h̄ facere possum? Ad qd r̄ndet imp2 dicens. si amita mea decessit relictis liberis: nō possuz petere ei⁹ h̄rditatē s3 filij eius. sed esto ꝙ filij amite tue decesserit ab intes. similiter nec adhuc poteris petere eius h̄rditatem: q2 priuigni ipsi⁹ amite sunt fratres cōsanguinei filiorū eius iaz premortuoꝝ. vñ q2 sunt in secūdo gradu te excludunt. s3 si amita tua nō habuisset alios priuignos: vel nō petierūt bonoꝝ possessionē eius tu poteris petere hereditatē eius: ⁊ ei succedere ꝑ bonorū poss. Tex. amite. s. tue. ⁊ dr̄ amita soror patris tui. Tex. non recte petis. quia in successione ab inte. potior est causa descendentium: vt. s̄. de suis ⁊ le. here. l. in testamento. ⁊ auc. in successione. quam ibi legi que est in cor. auc. de here. que ab intesta. desc. in prin. Tex. non ambigitur. iuxta regulaz. qui est in secundo gradu prefertur ei qui est in tertio: vt. s̄. de legi. heredi. l. iij.

Auunculo. In. l. ista dr̄. Si aliquis decedit intestatus relicto auunculo ⁊ consobrino: potior est cā successiōis ab inte. auūculi qui est in tertio gradu: ꝙ̄ cōsobrini qui est in quarto gradu. Tex. auunculo priori. i. primo loco. Tex. certi iuris est. Et est regula. in successione ab inte. qui potior est in gradu: potior est in successione. vt. s̄. tit. proxi. l. iiij. in auc. post fratres.

Affinitatis. In. l. ista dr̄ ꝙ iure affinitatis nulla successio ꝑmittit̄. ⁊ ad istō accedit. s. e. victrico.

Anteꝙ̄. In. l. ista dr̄. Si testator instituit sibi aliquē extraneum heredem: anteꝙ̄ heres extraneus repudiet: ꝓximiores ab intes. non vocantur nec recte vēdicant. quia quandiu est locus successioni ex testamento: cessabit ab intesta. vt hic. ⁊. ff. de acquiren. here. l. quādiu. sed hoc fallit in casu ex voluntate defuncti. vt si dicat testator. instituo te h̄rdem si legittimi mei noluerint mihi succedere ab inte. vt. ff. de here. insti. l. si qs ita heres.

Ancille. In. l. ista dr̄. Si liber hō ꝯrit contuberniū cū ancilla mea ⁊ moriat̄ intestatus: non potero ei succedere. Tex. nō pōt. q2 nec est eius dñs q erat liber. Preterea si eēt seruus nō possz hēre successorē: vt. s̄. e. l. seruus. nec ē patronus: q2 tūc succederet ei vt liberto: vt. ff. de le. here. l. intestato.

Nutritorib⁹. In. l. ista dr̄. Si tu aluisti aliquē ⁊ ille decessit intestatus: nō poteris ei succedere iure ciuili vl' p̄torio. Tex. nutritorib⁹. Pōt dici nutritor dupliciter. Et vno mō dicit̄ nutritor q nutrit: quē pueri bononiēses patrem appellant. Pōt ēt dici nutritor qui colligit expositū: vt ⁊. j. de infan. ex. l. si. ⁊. s̄. de episco. ⁊ cle. l. memini. ¶ Or segnori vos hētis hic vnam auc. signatā siue ꝙ̄dam constōnez Federici impatoris secūdi que incipit. oēs peregrini ⁊c. quā signaui sup. l. istā: eo ꝙ in quibusdaz ꝓuincijs hospites ex cōsuetudine vendicabant sibi successionē eius qui decedebat ibi ab inte. ⁊ maxime in regno apulie erat talis consuetudo qd hec auc. prohibet.

Omnes pegrini A. Auc. ista siue cōstō ista adaptat̄ sic ad. l. C. In. l. C. dicebat̄. si nutriui te non succedo tibi iure ciuili vel p̄to. In constōne ista dr̄ ꝙ oēs peregrini ⁊ aduene secure hospitentur vbi voluerint. ⁊ hospitati si voluerint testētur de rebus suis q̄uo voluerint. s3 si nō voluerint testari ⁊ decedant intestati: hospitator suus nō succedet ei in aliquo. sed eps̄ illius loci d3 accipere bona ipsius ⁊ querere si h3 agnatos vel cognatos: ⁊ eis illa bona assignare si pōt. al's. i. si nō inuenit agnatos vel cognatos d3 dare pauperibus ꝓ aīa sua. ⁊ si dñs hospes vult vsurpare ⁊ tenere aliqd d̄ bonis ipsi⁹ contra istā cōstōnez: ipse tenet̄ restituere in triplum epō nō obstāte aliquo statuto loci vel etiā aliqua cōsuetudine: ⁊ nō obstante aliquo priuilegio qd sit cōtrariū huic constōni. Et qui ꝯtra hanc ꝯstōnez fecerint: bāno impiali supponuntur: ⁊ ēt testādi de bonis suis eis interdicimus facultatē. Tex. oēs peregrini. sub. bona pegrinatiōe. Tex. facultatē. s. testādi: vt ipsi in eo puniant̄ in quo deliquerint. ¶ Or no. quē puniri in eo in quo deliquit. ⁊ ad istud accedit auc. de non alie. §. si quis autē per donationem.

Sancimus. In supiorib⁹ vos habuistis veteres leges antiquoꝝ impatoꝝ q p̄cesserūt iusti. Hec est noua. l. iusti. Et in. l. ista dr̄. si filius qui est in ꝑtāte p̄ris quesiuit sibi vxoris sue dotem ex pacto: vel si filia que est in ꝑtāte querit sibi donationem ꝓpter nup. ex pacto. si iste filius vel filia postea morit̄ relictis liberis vel nepotibus vel etiam pronepotibus: ad suos liberos vel nepotes trāsmittit hoc qd quesiuit sibi ex pacto. si nō h3 p̄dictas personas: si quidem h3 fratres suos consanguineos ⁊ vterinos: illi succedunt ei. si nō habet fratres cōsanguineos ⁊ vterinos. si habet consanguineos tm̄: illi succedūt ei. si non h3 aliquez de predictis: tūc pater succedit ei. Tex. vocanda. q2 in suc. ab inte. potior est cā descēdentiū ꝙ̄ ascendētiū: vt insti. d̄ here. qua. ⁊ dif. §. sui. Tex. cōclamet̄. i. vocet̄. Tex. remansero. cō. cor. s̄. ti. ꝓxi. l. de emācipatis. ¶ Or segnori super. l. ista habetis vnā auc. que incipit Itaqꝫ ⁊c.

Itaqꝫ. A. Ista auc. ponit̄ vt clarificet. l. C. Nam. l. C. dicebat ꝙ in lucris que queruntur filijs ex causa maritali primo vocantur descendentes. secundo fratres ⁊ sorores ꝯiuncti sibi ex vtroqꝫ parēte. tertio fratres ꝯsanguinei vltimo pater. Sed ista auc. ponit talem casum. aliquis decessit intestatus sine descē. ⁊ ascen. habebat tñ aliquos fratres consanguineos tm̄. hēbat alios fratres vterinos. hēbat ēt aliquos fratres cōsan. ⁊ vte. qui preferent̄? Et certe fratres

consanguinei ⁊ vte. preferuntur consanguineis tm̄ vel vterinis tm̄: q2 duplici iure funguntur. Tex. patre fa. sub. fine descendentibus. ⁊ ascē. Tex. sunt. ⁊ hec auc. est in co2. auc. de consan. ⁊ vte. fra. §. j. ¶ O2 segno2i hec auc. dicit vt dixi in casu. Unde not. hic ꝙ due rōnes vincunt vnam. ⁊ ad istud accedit. ṡ. de iure ⁊ fac. igno. l. j. Et circa tractatum de suc. ab. inte. no. duo. vt sciatis quid olim quid hodie de suc. ab inte. obtineat. Et primo volo vos instruere breuiter vt sciatis vbi debetis vos tenere. Dicetis ergo sic. tres sunt gradus siue o2dines succedentium. Primus est descendentium: vt est filius vel filia: ⁊ nepos ⁊ neptis: ⁊ pronepos ⁊ deinceps. Secundus est ascendentium: vt est pater ⁊ mater: ⁊ auus ⁊ auia: ⁊ ꝓauus ⁊ p2oauia ⁊ deinceps. Tertius est collateralium: vt est frater so2o2 patruus amita auunculus consanguineus: ⁊ sic deinceps. Et quando queritur a vobis de suc. descendentium. s. vtrum eius descendentes: an ascen. vel collaterales p2eferantur? dicetis ꝙ filij descēdentium p2eferuntur: qui si non sunt: nepotes exclusis ascēdentibus ⁊ colla. ⁊ si sunt equales gradus: vt quia omnes sunt filij succedunt equaliter. si autem inequalis gradus: vt quia aliqui sunt filij: aliqui nepotes ex filijs p̄mo2tuis: tunc succedunt in stirpem sublata differentia sexus emancipationis ⁊ patrie potestatis. ⁊ ista plene intelliguntur in aucten. quam legi vobis super. l. intestato. ṡ. de suis ⁊ legi. hered. ⁊ incipit. in successione: ¶ Quando autem queritur a vobis quid iuris sit de success. ascendentium. s. quando non sunt descendentes: quis ascendentium p2eferatur? dicetis ꝙ si equalis sunt gradus ascendentes: vt q2 est pater ⁊ mater: vel auus ⁊ auia: hoc casu accedunt equaliter. si autem sunt disparis gradus: tunc p2imo p2efertur pater vel mater. secundo auus vel auia p2oauus vel p2oauia. ⁊ ista plene colliguntur. ṡ. ad tertul. l. auc. defuncto. ad quam semper debetis recurrere. ⁊ hec vera sunt quando non supersunt collaterales. sed si supersunt collaterales cum parentibus: in viriles po2tiones vocantur: vt p2obatur in p2edicta auc. defuncto. ¶ Si autem queratur a vobis de succes. collateraliū: dicetis ꝙ si decedens habet fratres consan. tantum: vel vterinos tm̄: vocantur equaliter. si consanguineos ⁊ vterinos nullo alio cōmixto: similiter vocantur equaliter: vt. ṡ. de le. he. auc. cessante. Si autē sunt fratres consanguinei ex vna parte ⁊ ex alia vterini: vocantur equaliter in bonis extrinsecis quesitis. In quesitis autem a patre vocantur solum cōsanguinei: exclusis vterinis. In quesitis autem a matre vocantur solum vterini: exclusis consanguineis. Si autē eēt frater ⁊ filius fratris p2emo2tui qui erat ꝯiūctus ex vtroq3 parente: vocatur filius cum fratre coniuncto ex vtroq3 parente ad success. viriliter excluso fratre coniuncto ex vno latere tantum: vt in p2eal. auc. cessante. aperte colligitur. ¶ Si autem tractetur ⁊ queratur a vobis de success. collateraliū mixta aliis de successiōibus cōmixtis: recurratis ad auc. nostram. nam qui sunt duplici iure cōiuncti: vincunt ceteros: vt in auc. nostra. ¶ Si autē queratur a vobis de successiōe collateralium qui sunt vltra fratrem. vt de patruis ⁊ auunculis ⁊ auitis. qui potio2 est gradu potio2 est in successione. vt aperte colligitur in auc. ṡ. de le. here. l. iij. auc. post fratres. ¶ Item segno2i no. qd̄ in success. ab inte. multa obseruabātur olim que hodie sunt immutata. Olim enim si tractabamus de succes. descendentium filij sui poterant succedere de iure ci. vel p2eto. emancipati solummodo de iure p2eto. vt insti. de here. ab inte. §. emancipati. sed hodie istud est co2rectum: q2 sublatū est ius patrie potestatis ⁊ emancipationis quo ad successionem: vt in auc. de here. ab intesta. in p̄n. Item licet olim ab inte. vocaretur filius ⁊ filia iure ciuili: tamen nepos ex filia p2emo2tua succedebat cum diminutiōe tertie partis: vt. ṡ. de col. l. illam. sed istud hodie est sublatū: vt in auc. ibi signata. Item olim ascendentes puta mater nō vocabatur iure ciui. sed per tertul. Ascendentes per matrē vocabantur iure p2eto. hodie secus per auc. de here. ab inte. §. consequens. Item olim pater si non emancipabat filiū contracta fiducia non vocabatur ad eius suc. iure ciui. sed iure p2eto. vt dixi. ṡ. vnde liberi. l. qui se. sed si emancipabat contracta fiducia secus. vt. ṡ. ti. p2oxi. l. vlti. sed hodie secus: vt ṡ. ad tertul. auc. defuncto. Item licet olim pater cum fratribus defuncti vocaretur in bessem: fratres in trientem: vt. ṡ. ad tertul. l. vlti. que est co2recta per. l. de emancipatis. positam. ṡ. ti. p2oxi. tm̄ hodie vocantur viriliter: vt in auc. defuncto. Item olim consanguinei fratres vocabantur iure ciuili. vterini iure p2eto. vt insti. de cog. suc. sed hodie sublatū est ius agna. ⁊ cog. vt in auc. cessante.

¶ De bonis maternis ⁊ materni generis.

¶ Uos habuistis in sup2io2ibus ti. qui admit. ad bo. po. poss. qualiter querantur nobis hereditates ex successione ex testamento vel ab inte. iure ci. p2eto. vel legata singularia vel vniuersalia. verū q2 plerunq3 acquiritur nobis per liberos nostros: vt cum liberi nostri succedunt matri vel illis qui sunt de materno genere: ⁊ queritur nobis vsufruc. ideo ponitur rubrica de bonis maternis ⁊ materni generis. sub. fi. lijs delatis in qbus parentes hn̄t vsufru. videamus ⁊ subijciamus. Et de p2ima parte rub2ice. s. de bonis m̄rnis agitur in. l. j. De secunda parte rub2ice. s. de bonis materni generis agitur. j. e. l. quicquid. ⁊ l. si viua.

Res que. Segno2i. l. ista bona. l. ē ⁊ facilis. Et in. l. ista dicitur. si filius vel filia qui est in potestate mea succedit m̄ri sue ex testō vel ab inte. in illis rebus maternis: mihi patri acquiritur vsufruc. ⁊ filius vel filia habebit ꝓprietatem. ⁊ ego pater in illis rebus ero legittimus administrato2: ⁊ habebo ius vtendi ⁊ fruēdi: ⁊ sumptus necessarios ex fructibus illis debebo facere nō pigre. sed si super rebus illis est litigandum debeo act. mouere ⁊ suscipere: lite p2imo a me conte. vel per legittimum p2ocu. ⁊ oīa debeo facere acsi plenum dominiū mihi eēt acquisitum: cum sim legittimus administrato2: nec debeo eas alienare. nā rem meā debeo alienare: non rē filij cuius ꝓprietas est filij mei. vnde qui vult emere a me: non dꝫ emere a me rē vt aduentitiā: sꝫ vt meaꝫ. ⁊ empto2i si velit licebit accipere fideiusso2em. ⁊ si alienem rem filij mei nō p2eiudicat filijs meis quin possint vēdicare non ob. aliqua tempo2is p2escrip. hoc dicit. Tex. deuolute. sub. qui sunt in ptāte patris: vt. j. dicit. Tex. hanc facultatē scilꝫ parentes. Tex. pertinente. ¶ O2 segno2i custodiatis vos hic: q2 hec. l. est constanti. imperato2is. q2 ante. l. istā qcquid querebat filius extra causam castrensē vel quasi: querebat patri q̄tum ad p2op2ietatē ⁊ q̄tum ad vsufru. vt insti. per quas per. no. acqui. per totum. vn̄ superuenit imperato2 constantinus ⁊ statuit ꝙ in successione matris vel alicuius ascendētis per lineā maternam quesitam filio: queratur vsufruc. patri ⁊ ꝓprietas filio. Postea supuenit impato2 archadius q dixit: sicut est in bonis maternis: ita sit in bonis materni generis: vt. j. e. l. p2oxi. ⁊ l. si viua. Ultimo superuenit iusti. ⁊ dixit. sicut est in bonis maternis ⁊ materni generis: ita sit in success. quesita filio cuiuslibet extranei: vel aliunde obueniēti: vt. j. ti. p2oxi. l. cuꝫ opo2tet. Tex. qd̄ iure filijs debetur. sub. ex illa causa. Tex. in examine. i. in iudicio. Tex. per se vel per p2ocura. q. d. cum pater sit legittimus administrato2 in bonis filij vt hic dicitur: potest per se agere in iudicio ante litem contesta. ⁊ post litem contesta. potest facere p2ocur. si vult: vt. ṡ. de ꝓcur. l. neq3. Uel dicatis ꝙ filius facit p2ocurato2em ante litem contesta. a se cum voluntate patris: vt in p2ealle. l. neq3. Tex. ⁊ sumptus ex fructibus im pigre facere. istud in ponitur p2iuatiue. q. d. non pigre. Text. legittimam. quia pater est legittimus administrato2 in bonis filij. vt. j. de bonis que libe. l. cum non solum. si est legittimus admi. ergo pater iurat de calumnia. quia legittimi administrato2es iurant de calum. vt. ṡ. de iureiuran. ca. l. ij. ¶ Sed quomodo satisdabit pater iudicatum solui: vt ṡ. de admi. tu. l. fi. §. defensionem. ⁊ l. dicit patrem satisdare. vt. ff. qui satisda. cogan. l. si filius. Respon. olim pater non erat legittimus admini. ⁊ ideo satisdabat: vt in. l. si filius. hodie secus est. q2 cum sit legittimus admi. non satisdat vt hic. Uel potest dici ꝙ illa. l. si filius. intelligitur de filio sui iuris. Uel potest dici ꝙ illa. l. si filius. intelligitur de satisdatione iudicio

iudicio sisti: qr illam prestat quilibet: vt.s.de satisdando.l.vnica. Tex. quandoqz.i.quandocunqz. ¶ Or segnori no.hic q nō currit prescriptio filio in potestate cōstituto: qr ei ꝛc.vt.j.de an.exce.l.j.in fi. Nō ob.l.que videt ꝯtra.s.qui admit.ad bono.pos.l.j.qr petere ad bo.pos.nō est iudicio litigare vt ibi dixi. Uel potest dici q prescriptio non currit filijs circa iā quesita vt hic: circa acquirenda sic vt ibi. ¶ Or segnori super.l.ista habetis vnam auc.que incipit. Nisi ꝛc.

Nisi tricēnale. A. Ista auc. cōtinuatur ad.l.C.qr.l.C.dicit.si pater alienat rez filij: nō currit filijs aliqua pscriptio. scz.x.vel.xx.vel.xxx.an.nūc auc.ista dicit q tricēnalis pscriptio eū q emit a patre facit dominū vtiliter: qr currit pscriptio tricēnalis ex quo filius effectus est sui iur.ꝛ hec vera sunt si erat pubes.sec⁹ si erat ipubes: ꝛ adhuc nō currit ei ista pscriptio. Tex.qua.s.pscriptione. Tex.apparuerit.sub.ꝛ non ante cuz prius agere nō possunt.vt.j.de an.exce.l.j.in fi. Tex.adiuuet adhuc qr talis pscriptio nō currit ipuberi.imo si cepit currere: successori iterpellatur: vt.j.de pscrip.xxx.vel.xl.an.l.sicut in rē. ¶ Or segnori no.q hec auc.loqtur in lucris municipalibus tm. sed nos trahimus eā ad omne aduētitium lucruz ꝑm Jo.ꝛ Azo.ꝛ ħ auc.est in cor.auc.de nup.§.si vo expectet.col.ij. ¶ Or segnori in auc.ista non sunt plura dicenda.sed dn̄s Jo.ꝛ Azo.faciūt hic mentionē de vno qđ hic est tractandū ꝛ.j.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.siquis emptionis.nam dicūt ipsi no.hic argu.pro opi.Mar.quem fieri dominum directo per prescriptionem. Ad qđ dic hic si tibi placet vt dixi ꝛ plene no.in prealleg.l.si quis emptionis.

Quicquid. Segnori ista est bona.l.ꝛ dicit idē q superior quo ad quid. Et no.q dn̄s imperator cōstantinus fecit has.ll.veteres: vt.s.l.pxi. Dn̄s iperator archadius dicit addidisse aliquātulum in.l.ista veteri ꝛ dicit: sicut bona materna quesita liberis sunt aduentitij peculij: ita qđ qritur filio ab auo materno vel ab auia materna: vel a ꝓauo vel ꝓauia vel aliqua alia psona descēdenti ex linea materna siue iur institutionis siue iure fideicō.vel legati: siue aliquo alio titulo donationis siue ab inte.sunt aduentitij peculij. Tex. vēdicent. ¶ Or segnori qđ dixit.l.superior in bonis mr̄nis quesitis filijs.hoc idē dicit hec.l.in bonis materni generis.

Si viua. Segnori ista.l.bona.l.est. ꝛ aduertatis casuz: qr ipa ponit mirabilem casum.ꝛ multi deciperent in casus positione.ꝛ inuenietis in.l.ista talē casum quē nō inuenietis alibi.s.q maritus succedit vxori vna cū liberis ab inte. Et ponit ista.l.vj.casus. ¶ Et primus casus est talis.ponam⁹ q tu habes vx.ꝛ ex ea habes filios.viua vxore tua matre filiorum tutor emancipas eos: ꝛ postea mater eor decedit ab inte.si acquireret ꝓprietas cum pleno vsufru.filijs tuis tu pater esses destitutus omni auxilio.ne ergo tu pater esses destitutus omni auxilio: filij tui succedunt quātum ad proprietatem insolidū quātū ad vsufru.succedis tu pater cuz filijs ad viriles portiones vsufr.siue sint plures filij siue vn⁹. ¶ Secūdus casus est.ponam⁹ q pater quosdā filios emācipabat quosdā non.qd erit hoc casu? Certe in portione filiorum retētor in ptāte hz vsufru. plenum ex auctoritate legis: ꝛ ipsi habēt ꝓprietatē: sed in portione filior emācipatorum pater in vsufru.cū eis succedit viriliter: ꝛ ei remanet solida ꝓprietas.hec vera sunt in patre: idē erit in auo pr̄no ꝛ ꝓauo paterno: ꝛ deinceps qđ in patre diximus. Tex.filij. sub.a patre. Tex.decessit.sub.itestata. Tex.ei.i.patri. Tex. tribuimus portionē: qr filij succedēt in tota ꝓprietate.pater cum eis viriliter in vsufru.vel si vnus est filius succedet in tota ꝓprietate.pater cū eo viriliter in vsufru. ¶ Unde no. q ħ est regula q nō succedit vir vxori si vxor habeat descēdentes vel ascēdē.siue colla.vt.s.vn̄ vir ꝛ vxor.l.j.sz hic est specialis casus in quo succedit pater vxori cuz filijs viriliter in vsufru. Tex.si vo. Incipit scđs casus. Tex.vsufru.s. totum. Tex. ex legum.auctoritate retinebit: vt.s.e.l.j. Tex. accipiet.vt.j.de bo.q lib.l.cuz oportet in fine. Tex.percipit hec q dicta sunt habēt locū in filijs.modo idē dicit in nepotibus.vn̄ dicit. Tex.in nepotibus ꝛc.ꝛ incipit terti⁹ casus. Tex.nō est tn̄ ab re.i.sine eqtate: vt.j.vnde vi.l.nō ab re est. Tex.manumissionis.i.emancipationis.ꝛ semp ita exponatis.vt.ff.quādo actio de pe.est an.l.j. Tex.accipiet.qđ est hodie dimidia vsufru. vt.j.ti.pxi.l.cuz oportet.§.vlti. Tex.manumissor.i.emācipator post mortē auie. Tex.q si nepotes. Hic incipit qrtus casus. Tex.si vo ex nepotibus. Hic icipit qntus casus.ꝛ qr dixit de nepotibus: nunc dicit de ꝓnepotibus. Tex.eadē. Hic incipit sextus casus ꝛ vltimus.

Maternam. Segnori ista.l.est imperatoris leonis.ꝛ dicit q pater in rebus maternis q deferunt filijs hz vsufru.ꝛ si filij sunt in ptāte: illū vsufru.retinet siue post cōuolat ad scđas nup.siue nō. Tex.late sunt.s.e.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.iij.

¶ De bonis que liberis in potestate constitutis.

¶ Segnori istam rubricaz ita cōtinuabitis. De bonis que acquiruntur liberis nostris in potestate nostra cōstitutis ex successione materna: vel materni generis superiori ti.dictū est. Uerum qr liberi nostri acquirunt alia bona ex matrimonio suo.s.ab vxore sua.vel aliter: puta ab auo vel ex prospera fortuna sua: ponit de bonis que liberis in potestate constitutis ex matrimonio vel aliter acquirūtur. Et quia dubitatur a quibus ista bona debeant administrari.ponit de eorum administratiōe.vnde de illis bonis subijciamus ꝛ qs habeat illorum bonor administrationez annectamus. Un̄ rubrica nostra habet tres partes. Prima est de bonis que liberis in potestate cōstitutis ex matrimonio suo acquiruntur. Et de ista parte prima,agit.j.e.l.j. Secūda pars est.vel aliter.i.aliunde.ꝛ de ista secunda parte rubrice agit.j.e.l.ij. ꝛ.iij.ꝛ.l.cum oportet. Subijcitur ꝛ tertia pars.s.de eorum administratione.ꝛ de ista agit.j.e.l.iiij.ꝛ.l.cum non solum.

Cum venerande. Segnori iste.ll. sunt aliquātulū tediose: tamen duobus vel tribus verbis possem ponere casum omniū legum istius ti.tamen vt intelligatis breuiter istā materiā ita dico.q superiori ti.dictū est in bonis maternis quesitis filijs q querit patri vsufru.ꝛ ꝓprietas filijs: illud idē dicit iste titulus in oibus.ll.huius ti.nā si filius meus quesiuit aliquid ex matrimonio suo: habeo in eo qđ quesiuit vsufru.ꝛ hoc dicit.l.j. Si autē quesiuit aliqd ab auo: habeo vsufru.ꝛ hoc dicit.l.ij. Similiter si filius querit aliqd ratione spōsaliorum in eo habeo vsufru. vt.j.e.l.iij.ꝛ.l.iiij. Itez si querit filius meus aliquid ex prospera fortuna: habeo vsufru.in eo: vt.j.eo.l.cū oportet. Itē si querit a principe: illud est castrēse.ꝛ in illo nō habeo vsufructum: vt.j.eo.l.cum multa. Sed si filius querit aliquid contra voluntatem meam: in illo non habeo vsufruc. Item si ipse repudiat aliquid ꝛ ego nihil: ipse querit sibi nec ego mihi. ꝛ hoc vult dicere totus iste titu.tamen vt vos melius intelligatis: in qualibet.l.huius titu.ponetis casum in terminis. Et in.l.ista dicitur.sicut si filio meo defert materna hereditas vel aui materni vel ꝓaui.vel etiā alicuius ascēdētis p lineā femininā nō querit mihi quātuz ad ꝓprietatem: sed quantū ad vsufru.ita si filius meus occasione matrimonij dotē lucrat querit mihi quātū ad vsufru. Tex.leges.sed vbi sunt iste.ll. Rn̄.s.ti.pxi.l.j.ꝛ.ij. Tex.acqri.s.quātuz ad ꝓprietatem. Tex.hoc quoqz.q.d.idē. Tex.non emācipato. sub.sed in ptāte cōstituto. Tex.acquiritur.sub.quantum ad ꝓprietatem: sed acquirit ei quantum ad vsufru. Tex.durabit.sed vsufru.acquirit patri: vt.j.e.l.pxi.ꝛ.i.cum oportet.

Constitutionis. Uos habuistis.s.l.proxima.vnum de quo fit mentio in.l.ista. Et in.l.ista dicitur hoc.sicut qđ qrit filius marit⁹ ab vxore vl' filia vxor a marito:

non querit patri quantum ad pprietatem: ita debet querere patri quātuȝ ad vsufru. ne si nō quereret: patres essent pigri quātum ad dandā dotē p filia. ⁊ ideo si pater dotē dat p filia ⁊ moritur filia: ad eū dos redire debȝ. sed si filius vel filia lucratur aliqd de matrimonio: patri queritur quantuȝ ad vsufru. verūtamē si pater emācipauerit filium vel filiaȝ: premiuȝ emancipationis poterit accipere si voluerit. Tex. ɔstitutiōis. loquit de. l. superiori. Tex. minime acquiri. quātum ad pprietatem. Tex. reuertat. ¶ Or custodiatis vos hic. qd querit filius meus maritus ab vxo. non querit mihi quantum ad proprietatem sed sibi. sed querit mihi quantum ad vsufruc. nec credat aliquis q si do dotem pro filia mea ne dos ad me reuertat si filia morit. ne si nō reuerteret: ego pater fierē piger pro danda dote filie. ¶ Unde no. hic arg. p opi. nostra cōtra opi. Mar. dixit enim Martinus q dos a patre pfecta reuertit ad patrem si filij non extant: qr in successione ab intes. potior est causa descendentiū q̄ ascēden. vt insti. de here. qua. ⁊ dif. §. sui. ⁊ qr dos est ppriuȝ patrimonium filie: vt colligit. ff. de mi. l. deniq. §. si vtrū. Sed nos dicimus cōtra: q dos dȝ redire ad patreȝ: siue extent filij siue non: vt. s. sol. ma. l. dos. ⁊. s. de rei vxo. acti. l. vna. §. si leat. ⁊ ibi plenius de materia ista diximus. ⁊ pro nobis facit hec. l. qr dicit dos dȝ ad patreȝ reuerti. nec distinguit extēt liberi vel non. vnde nec nos distinguere debemus. vt. ff. de pub. l. de pcio. Tex. habituro: qr quādo pater emācipat: in premiū emācipationis dȝ hre dimidiam vsufru. hodie. olim habebat tertiam proprietatis: vt. j. e. l. cum oportet. §. vlti.

Quod scitis. Segnori hec. l. est glosa illarū duarū legum que pcesserūt. ⁊ ɔfirmat eas. ⁊ aliqd addit. nā vos habuistis in duab. ll. pcedētibus. si filius ab vxore querit donationē: vel filia marito querit dotē nō querit patri quātum ad pprietatē: sed quātum ad vsufru. ille. ll. confirmant hic. Sed addit hic. qr si filius vel filia decedunt relictis liberis: transmittūt ad liberos qd querunt: sed si decedūt nō relictis liberis. trāsmittūt ad patrem. Tex. qd scitis. i. statutis a duabus. ll. pcedentibus. Tex. acquiri. sub. quantuȝ ad pprietatem: sed quātum ad vsufruc. sic. vt. s. e. l. j. ⁊. ij. Tex. vt defunctis his. s. filio vel filia. Tex. trāsmittantur: quia in succes. ab inte. potior est causa descēdētium q̄ ascend. vt. s. de suis ⁊ leg. here. auc. in successione. ¶ Or segnori quidā habent hic quandam. l. gordianam que non est. l. nec debet esse hic. ⁊ incipit. idem ⁊c. sed ista. l. nec est legenda hic. quia de ea dictum est. s. de inces. nup. auc. incestas.

Quecunqȝ. Segnori ista. l. tractat de materia trium ll. precedētium. tractat etiam de materia. l. s. de bo. ma. l. j. ⁊ salua auctoritate cōpilantis. l. istā non debebat cōpilare eaȝ. Et in. l. ista dicit si aliqd acquiritur filio meo vel filie vel nepoti: siue ex primo matrimonio: siue ex secūdo vel iure donationis vel dotis vel legati: querit mihi quantum ad vsufru. sed ei querit quantum ad proprietatem. ⁊ illa res debeo administrare nō alienare vel pignori dare vel hypotece dare: qr dominiū debȝ pertinere ad ipsos liberos: siue sint filij siue nepotes siue pnepotes siue sint vtriusq sex. siue nō. Tex. habeat. vt hic. ⁊. s. e. l. ij. in fi. sed nō quātū ad pprietatem. vt. s. e. l. proxi. ⁊. s. e. l. j. Tex. interdicta. vt. s. titu. proxi. l. j. Tex. perueniant. sed istud hodie est correctum per auc. s. ad tertul. auc. defuncto. Tex. obstante. nisi esset tricēnalis que currit puberibus ⁊c. vt. s. titu. proxi. l. j. in auc. nisi tricennale. quā quidam habent hic. Tex. intentio: quia si postq̄ liberati sunt a patria potestate elapsum est spatium. xxx. an. non vendicabunt.

Non sine ratione. Segnori. l. ista nihil aliud vult dicere: nisi q appellatione sponsi maritus continetur: ⁊ appellatione sponse cōtinet vxor. ⁊ ideo in. l. ista dicit. si spōsus qrit aliqd a sponsa vel ecōtra: sicut in lucro qd querit vxor a viro in ptāte patris constituta proprietas sibi acquirit ⁊ vsufru. patri: ita in sponsalitia donatione siue hereditate patri vsufru. spōse pprietas acquirit: qr in. l. iul. fundi dotalis appellatione vxoris continetur spōsa: ⁊ appellatione spōsi cōtinet maritus. vnde sicut maritus phibetur alienare: ita spōsus. Tex. cōstitutiōis quā habetis. s. e. l. j. ⁊. ij. Tex. nō patri acquiri. sub. quātum ad pprietatem. Tex. pspeximus. sed acquiri ei quātum ad vsufru. vt. s. e. l. j. ⁊. s. l. pxi. ¶ Segnori hec. l. nihil aliud dicit nisi vt dixi in casu. ¶ Or segnori vos habuistis. s. e. l. j. ⁊. ij. si filius maritus vel filia vxor querit aliqd patri acqrit quātum ad vsufru. ¶ Or ponamus filius meus contraxit spōsalia: ⁊ spōsa euȝ instituit vel legauit ei aliqd: nō queritur mihi quantum ad pprietatem: sed quantum ad vsufruc.

Cum oportet. Segnori pcedentes. ll. sunt veteres. ll. alioꝝ imperatoruȝ qui precesserunt Justi. hec. l. est noua. l. Justi. Et hec. l. diuiditur in tres partes. ⁊ pma durat vsq ad. §. nō autē. secūda vsq ad. §. cū autē. tertia abinde vsq in fi. Uel si vultis dicere q hec. l. diuidatur in quattuor partes hoc dicere potestis. ⁊. l. ista. h. d. Olim qcquid querebāt filij in potestate cōstituti extra causam castrēsem vel quasi erat pfectitium peculiū. ⁊ querebāt patri quantū ad pprietatē ⁊ quātuȝ ad vsufru. Hodie hoc correctum est: qr si filij querāt ex bonis maternis aliqd vel aliunde: querūt sibi quātuȝ ad pprietateȝ. patri quantū ad vsufru. ne si nō quereret sibi pprietatē: lugeret pprijs laboribus quesitum. ⁊ forte esset discordia inter patreȝ ⁊ filiuȝ. Et que dicta sunt in patre: eadē dicēda sunt in auo ⁊ pauo paterno: exceptis castrēsib peculijs: in qbus nec olim quātum ad vsufru. qrebant patri vel auo vel pauo. Nec in his aliqd noui iur innouamus: sed vetera iura intacta seruam: ⁊ que dicta sunt in castrē. pec. eadē obseruāda sunt in quasi castrēsi. Unū sciatis q pater dȝ administrare: ⁊ p his reb nō est subiectus rōcinijs. sic ergo querit ei vsufru. ⁊ pr eius pōt de ea facere quicqd vult. nec pōt fili vel filia de vsufru. phibere qn faciat quicqd vult. ⁊ si qd de isto vsufru. supererit: pōt si vult alijs filijs donare. ⁊ pōt de isto vsufru. alias res emere si vult. ⁊ in alios heredes transferre. sed ⁊ si istuȝ vsufru. pater nō ɔuerteret in alios vsufr. trāsmittit ad suos filios. In tertia parte fit mētio de quadā cōstitutione quam nō habemus. ⁊ dicit q si hodie pr emācipauit filiū habēteȝ peculiū aduētitiuȝ. pater nō dat pmiū emācipationis: sed a filio accipit dimidiā vsufru. Sunt aūt bona patris filio obligata: ⁊ ituemur quādo bona ceperint esse obligata originem. s. quādo cepit hre aduētitium peculiū: nō exitū posteriorem. Tex. cū oportet. i. decet. sic accipit. ff. de iusti. ⁊ iure l. j. in prin. naȝ necessitas nō pōt imponi iperatori cum legibus sit solutus: vt. s. de leg. ⁊ consti. l. digna. Tex. in veteris iur obseruatione. i. in veteribus. ll. Tex. acquirunt. sub. quātum ad pprietatem tm. sed quātum ad vsufru. sic. Tex. diffinitionem. sub. per. l. istā. ⁊ hucusq durat exordiuȝ. Tex. vel paui. s. paterni. Tex. si nō in plenū. i. quātum ad pprietateȝ ⁊ vsufru. Tex. sicut antea. i. olim. Tex. videt. qr maxime propter inequales portiones est discordia inter fratres: vt colligitur. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. dulcissimis. Tex. seruamus. quia in his habetur loco patrissa. vnde nihil queritur patri vt. ff. ad mace. l. j. in fi. ⁊. l. seq. Tex. rebus. i. lucris. Tex. non autē. Incipit scda pars huius. l. Tex. videat. ¶ Sed ad id qd hic dicit q bona pris nō sunt filio obligata p mala administratiōe ɔdicit. j. e. l. vlti. ¶ Ad solutionē cui ɔrij dicūt quidā: qd hic dicit: ibi corrigit. Uel pōt dici q hic dicit q nō sperāt hypotecas p ratiocinijs reddēdis: sed pro reb nō alienādis sic. Tex. ⁊ si qd ⁊c. pōt dici q hic icipit tertia pars hui. l. ⁊ pōt dici q sit de scda parte. Tex. vsura coꝝ: scȝ peculioꝝ aduentitioꝝ. Tex. vel vsufru. eaꝝ. s. reꝝ. Tex. seu quālibet psonā. ¶ Or no. hic vnū speciale. pater nō donat filio qui est in ptāte sua. vt. s. de inoffi. dona. l. ij. sed hic si pater querit ei vsufruc. filij. potest emere alias res ⁊ alij filio donare. Uel istud debet intelligi quando alij filio donabat causa mortis: vel alij filio legabat. Tex. occasio. quia sepe occasione diuisionis: oritur occasio discordie inter fratres:

fratres:vt no.in prin.huius.l.Tex.cum aūt ⁊c.Hic incipit tertia pars huius.l.⁊ vltima.Tex.lege.sub.quā non habemus.⁊ in liberos hec trāstulerunt.¶No.hic ꝙ pater a filio pro premio emācipationis accipit dimidiam vsufruc.vt j.de eman.l.vlti.sed abutimur hodie ꝓpter errores tabellionis:qꝛ pater dat filio.Tex.diffinite sunt.s.e.l.j.⁊.ij.Tex.s3 cum tacitas.pōt dici ꝙ icipit hic quarta pars huius.l.Uel pōt dici ꝙ sit de tertia parte huius.l.Tex.introduxerūt.nec ob.s.e.l.j.§.nunc aūt.qꝛ soluēdū est hic vt ibi dixi.Tex.fuerit gestum.¶Et ita no.hic originē obligationis esse seruandam:vt.s.de pig.ac.l.creditores.¶Or segnori.l.ista dicit hoc.olim quicqd querebant filij ⁊c.dic vt dixi in casu.Nūc circa.l.istā isistemus hoc modo:qꝛ statim no.ꝙ quadruplex est peculium:castrense vel quasi:aduentitiū ⁊ꝓfectitiū.Castrense est qd filius querit in castris a cōmilitonibus:vt.s.fami.her.l.si filius.⁊.ff.de castren.pecu.l.si castrense.⁊.l.si forte.⁊.l.si miles est.Est quasi castrēse qd querit filius assessor in ciuitate qui ꝑcipit salariū ex publico:vt.s.de inoffi.testa.l.vlti.⁊.s.de asses.l.velut.⁊.s.de aduo.diuer.iudi.l.fori tui culminis.⁊ in isto castrensi vel quasi:ius antiquum non imutat̄:quia in eo filiusfa.loco patrisfa.habet̄:vt.ff.ad mac.l.j.in fi.cum.l.seq.⁊.ff.de col.bo.l.j.§.nec castrense.immo in illo peculio pōt esse iudicium inter patrem ⁊ filium:vt.ff.de iudi.l.lis nulla.⁊.ff.de adop.l.adoptiuum.⁊ tale peculium nō conferebat̄:vt.ff.de col.bo.l.j.§.nec castrense.Est autē ꝓfectitium qd querit filius ex bonis patris vel cōtēplatione patris:vt.ff.de iure do.l.profectitia.⁊ colligit̄.ff.de vulg.pup.sub.l.si plures.§.in arrogato.⁊ in isto nihil est imutatum:qꝛ quicqd querit̄ ex eo:querit̄ patri.vt insti.per quas perso.no.ac.per totum.Est etiam aduētitium qd querit filius ex successione matris vel alterius ascendentis per lineā femininam.vel ex prospera fortuna vel laboribus suis.nō tamen ex militia vel quasi vt in pn.huius.l.vt.ff.de vulg.⁊ pupil.sub.l.sed ⁊ si plures.§.in arrogato.⁊ in isto est aliqd immutatum:qꝛ olim quantū ad ꝓprietatem ⁊ vsufru.querebatur patri:hodie querit̄ patri quantum ad vsufructū.¶Sed quare hic dubitat̄ vtrum filius quesierit ex re patris vel occasione patris vel aliunde:⁊ in isto dubio qd ꝓsumemus.Quidam dixerunt ꝙ semper presumimus quesitum de bonis patris vel occasione patris:sicut dicimus in vxore:vt qd querit:presumit̄ ꝙ ex bonis viri quesierit:vt.s.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.etiā.⁊.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.quintus.Sed nos dicimus aliter ꝙ nō est ista boua parificatio de vxore ad filiū.qꝛ qd querit vxor:presumit̄ quesiuisse ex bonis mariti propter turpem suspitionem vitandam.sed hec suspitio non est in filio.Et ideo aliter est dicendum ⁊ vtendū est tali diuisiōe ſm Jo.qꝛ aut filius est diligens ⁊ pater est pauper.⁊ tunc presumit̄ ꝙ ex sua industria acquisiuit:⁊ hoc casu presumemus esse aduentitium.Aut filius est negligens ⁊ nihil scit operari ⁊ pater est diues.⁊ tunc presumimus ꝙ ex bonis patris quesiuerit:⁊ hoc casu erit profectitiū peculium.⁊ ad hoc est ar.s.ar.tu.l.si defunctus.⁊.ff.de lib.agno.l.siqs a liberis.§.si vel filius.¶Sed quid erit:negociat̄ filius cū paterna pecunia ⁊ lucrat̄:qꝛ dat eā ad vsurā:erit ne ꝓfectitium peculiū vel aduentitiū:Dixerunt quidā ꝙ aduentitium:quasi hoc lucrum sit ex negociatione sua:vt arg.ff.de rei ven.l.si nauis.Sed nos dicemus ꝙ est ꝓfectitium qꝛ videt̄ esse acquisitum occasione rei paterne.⁊ pro hoc est arg.ff.de iure do.l.profectitia.¶Or segnori super.l.ista habetis tres auc.que volunt ponere instātiam regule.⁊ vna incipit.Excipit̄ ⁊c.alia incipit.Itē hereditas ⁊c.tertia icipit.Idem est in his ⁊c.Et si vultis bene intelligere eas dicetis sic.Nam in.l.C.ponitur regula ꝙ in aduentitio peculio q̄ritur patri vsufructus ⁊ proprietas filio.Excipiuntur tres casus.primus casus ponitur in auc.que incipit.Excipitur vnde statim videatis eam.

Excipitur. A. In aucté.ista ponitur talis casus.Uxor mea vel auus maternus vel proauus maternus fili mei donauit filio meo causa mortis vel legauit ei aliquā rem:eo pacto vt non habeā in ea re vsufru.nunqd hoc casu in illa re habeo vsufruc.Certe non.hoc dicit ista auc.Uideatis expositionem lre.Tex.excipitur.sub.ab eo qd dicebat̄ in.l.C.scꝫ vt in aduentitio peculio acquirat̄ vsufruc.patri.Tex.ꝙ eis.s.filijs.Tex.parentum.puta auo vel pauo materno.Tex.hac cōditione.i.hoc pacto.sed si nō relinqueret̄ eo pacto:ego pater haberē vsufru.vt.s.ti.ꝓxi.l.j.Tex.vsufru.¶Or segnori habetis in auc.ista vt dixi in casu:⁊ ad hoc ꝙ possit hmōi pactū apponi facit in auc.de alie.⁊ emphy.§.sanctissimas.⁊ in auc.proxi.⁊ licꝫ pater hoc casu in his rebus non habeat vsufru.nec sit legittimus admi nistrator dabitur curator bonis:vt probatur in cor.auc.vnī est extracta ista auc.que est in auc.vt lice.ma.⁊ auie in prin.col.viij.¶Excipitur alius casus qui ponitur in auc.que incipit.Item hereditas.vnde videatis eam.

Item hereditas. A. In auctētica ista ponitur talis casus.Ponamus pater habebat duos filios in potestate.vnus filius hab ebat peculium aduētitium.ille filius decedit intestatus.hereditas eius deferr̄ in virili fratri eius ⁊ patri in virili.in portione fratris pater nō habebit vsufru.hoc dicit ista auc.Tex.admittit̄.s.superstes.⁊ nō querit̄ patri quantū ad vsufructū in ista virili portione.Quidam habēt hic alium versiculum qui incipit.⁊ forsan ⁊c.⁊ quid velit dicere.j.subījciā.¶Or segnori habetis in auc.ista vt dixi in casu.⁊ est hec auc.in cor.auc.de here.ab itest.§.si vo.¶Or segnori habetis aliū versi.⁊ si forsan ⁊c.dicetis ꝙ hoc vult dicere.s.in auc.proxi.dictum est.si vxor mea vel auus vel proauus maternus donat filio meo hoc pacto vt ad me non perueniat vsufruc.non habeo vsufru.nō solū illud habꝫ locū in predictis ꝑsonis:sed ⁊ si quilibet extraneus donat filio meo hac.l.non habeo vsufru.in illa re.¶Excipit̄ ⁊ tertius casus qui ponitur in auc.que incipit.Idem est ⁊c.vnde videatis eam.

Idem est. A. In auc.ista ponitur talis casus.Ponamus ꝙ filius meus habeat vx.ideo qꝛ vxor sua diuertit ab eo sine causa:ex matrimonio querit sibi dotem.nunquid in illo lucro habebo vsufru.Certe nō.hoc dicit ista auc.Tex.diffinitis.¶Or habetis in auc.ista vt dixi in casu.⁊ hec auc.est in cor.auc.vt nulli iudicum.§.qꝛ vo.¶Or segnori no.casus in quibus nō querit̄ vsufru.Primus est in castrēsi.Scd̄s est in q̄si castrē.vt in.l.cū oportet.§.exceptis.Tres casus sunt in his tribus auc.quas modo legimus vobis.⁊ sic sunt qnq̄.¶Est ⁊ sextus casus.ponamus ꝙ relinquit̄ filio meo vsufru.alicuius rei.in illo vsufr.nō habeo vsufru.qꝛ seruitus seruituti eē nō pōt:vt.ff.de vsufr.leg.l.j.¶Est ⁊ septimus casus.ponamus ꝙ filio meo legat̄ seruus vt eū manumittat:nō habeo in eo vsufru.qꝛ ille vsufru.est momētaneus.vt.j.e.l.vlti.§.vlti.¶Est ⁊ octauus.si premittat vsufr.vt.j.e.l.cū oportet.§.finaūt res sibi ⁊c.¶Est ⁊ nonus quādo filius adiuit aliquā hereditatē patre nolēte ⁊ cōtradicēte:vt.j.e.l.vlti.§.finautē patre.¶Est ⁊ decimus casus.si donatur filio meo a principe vel ab augusta:in illo non habeo ego pater vsufru.vt.j.e.l.cum multa.

Cum multa. Segnori vos habuistis plures casus in quibus non queritur vsufructus patri.⁊ etiā dixi in auc.Item ⁊ in.l.ista ponitur vnus casus de illis casibus in quo non acquirit̄ patri vsufru.⁊ est talis.Ponamus filius meus accipit aliqd titulū donationis a principe vel ab augusta:nunqd in eo habeo vsufruc.Respōdet̄ ꝙ non.¶Or segnori no.in.l.ista ꝙ tale qd seruat̄ in rebus donatis a ꝑncipe:qd non seruat̄ in alijs.Et ad hoc facit.s.de sacrosan.eccle.auc.hoc ius.⁊ in auc.vt nō fi.pig.§.illud.

Cum non solum. Segnori.l.ista que est vltima.l.huius titu.est noua.l.Justinia.sicut ⁊ due superiores.Et.l.ista facit mentionem de.l.illa.cum oportet.s.e.titu.

Et hec.l.habet multas partes.⁊ prima pars durat vsq₃ ad §.vbi autē.secūda pars durat abinde vsq₃ ad.§.filiussa.tertia pars durat vsq₃ ibi.in seruis ⁊c̄.quarta pars durat abinde.vsq₃ in fi.Et in ista prima parte ita ponetis casum.Naꝫ certum est ꝙ in rebus maternis ⁊ alijs aduentitijs peculij vsufruc.patris est:ꝓprietas vo filij.vnde ponamus.filiofa.legittime etatis defertur aliqua hereditas aduentitia.pater vult ꝙ filius adeat:filius nō vult adire.tunc pater pōt adire:⁊ sibi queritur.ꝓprietas ⁊ vsufruc.⁊ ipse pater respōdet creditoribus hereditarijs:⁊ debitores hereditarios cōueniet.⁊ omne dānum siue lucrum ad eum spectat:nullū preiudicium ex filio generando.Et ecōtra si pater nō vult ꝙ filius adeat.⁊ filius vult adire:hoc casu pōt filius adire:nec hoc casu queritur patri quātum ad vsufruc.⁊ ipse filius respondet creditoribus hereditarijs:⁊ debitores hereditatis cōueniet.⁊ si aliqđ dānum ex hoc filio cōtigerit:sibi imputet.nec hoc casu cōtra patrem daꝛ aliqua actio.⁊ si fili⁹ agat vel conueniaꝛ:pater agenti ⁊ fugienti debꝫ consentire:⁊ cogitur officio iudicis.Et hec que dicta sunt vera sunt cum filius est perfecte etatis.Si aūt est imperfecte etatis.i.minor xxv.annis.maior tamē.vij.si filius noluerit patri obedire.i.adire noluerit.⁊ pater voluerit:hoc casu pater potest adire hereditatem inuito filio ꝫm ꝙ.s̄.diximus.Si autem pater noluerit adire.filius aūt voluerit adire.⁊ hoc casu filius inuito patre poterit adire:⁊ hoc casu.s.quando filius querit hereditatem inuito patre:nec pater predictas res voluerit aliqua de causa administrare:dabitur curator substantie a competenti iudice vt administret.⁊ in vtroq₃ casu filio non denegabiꝛ in integ.resti.Idem est in hereditate delata filio fa.militi ex causa castrensi:si hereditatem sibi delatam adire noluerit.nam potest pater predictaꝫ hereditatem adire:⁊ ei queriꝛ quantum ad proprietatem ⁊ vsufru.q̄si ab initio heres fuisset institut⁹.⁊ rn̄det creditorib⁹ hereditarijs.⁊ oia cōmoda hereditatis ad eum pertinent:nec hoc casu ex hoc preiudicium filio generando.⁊ hec habent locum quando inter patrem ⁊ filium circa acquirendam hereditatem vertitur discordia.hoc dicit vsq₃ ad.§.vbi autē.¶ Videatis statim expositionem littere.Sed etiam de alijs oibus:vtputa de maritalibus lucris.Tex.acquisitionem.quantum ad ꝓprietatem.Tex.effugiunt.vt.s̄.e.l.j.⁊.ij.⁊.s̄.titu.proxi.l.j.Tex.legem.sicut dixi de illa.l.loquitur.s̄.e.l.cum oportet.Tex.sancimus.nunc incipit tractare de materia prelibata.Tex.in omnibus rebus.s.aduentitijs.Tex.vel alijs parentibus.vt auo vel proauo paterno habentibus in potestate.Tex.integre.i.legittime etatis que est.xxv.an.vt.s̄.de his q ve.eta.imp.l.vlti.Tex.filio generādo:quia filius non subijcitur oneribus hereditarijs sed pater.Tex.hereditatem.s.aduentitiam.Tex.⁊ actiones mouere:scilicꝫ agendo.Tex.⁊ ab alijs pulsari.sub.cum conuenitur.Tex.cōmodum aduenit:scilicet proprietatis ⁊ vsufru.quod est quando filius non vult adire:⁊ pater adiuit.Tex.⁊ pulsando.i.respondēdo.Tex.⁊ cōmodum.sub.cum pater nō vult adire:⁊ filius vult adire.Tex.sinautem in secūda etate:quia pubes est minor tamē.xxv.an.vel forte est pupillus:ꝓximus tamen pubertati.Tex.ipse.s.filius.Tex.ei:scilicꝫ filio.Tex.⁊ ex eo.s.iudice vel ab eo.Tex.dari.Et ita no.ꝙ non datur curator ꝑsone filij cum sit in potestate patris:vt insti.de tuto.in prin.⁊.s̄.de curato.fu.l.vlti.in prin.⁊.ff.de tuto.l.muto.in fi.sed dabitur curator hereditati ne bona pereant:vt in prealleg.l.muto in fi.Tex.ei.s.filio.Tex.denegando:quia si filius recusauit hereditatem ⁊ pater accepit:pōt restitui.⁊ tunc non videꝛ restitui cōtra patrem:sed cōtra repudiationē quā ipse fecit.⁊ sic soluitur cōtrarium vno modo.s̄.qui ⁊ aduersus quos.l.vlt.¶ Vel pōt solui secūdo modo vt dicatis ꝙ hoc est speciale vt restituatur cōtra patrem.Tex.similiq₃ modo q.d.qđ dictum est in hereditate aduentitia.idem diciꝛ in hereditate castrensi.Tex.vertiꝛ.sub.circa acquirendā heredi.qꝛ filius nō vult adire sed pater.sic ⁊ econtra.¶ Or segnori nūc circa istam primam partē est insistēdum opponendo ⁊ respōdendo ⁊ querēdo ⁊ soluendo:qꝛ materia huius.l.facilis est ⁊ vtilis.⁊ tota die currit premanibus.⁊ dn̄s Azo ⁊ Jo.satis confuse ⁊ inordinate posuerunt glo.suas super hac.l.⁊ posuerunt hic quedā que nō credo esse vera.Unde vos dicetis sic clare ⁊ ordinate ⁊ aperte.nam vos habetis hic.si delata est hereditas filio q est in potestate mea.⁊ ego nolo ꝙ ipse adeat:hoc casu ipse filius pōt adire me inuito:⁊ sibi querit quātum ad ꝓprietatem ⁊ vsufru.videꝛ.l.cōtra.que dicit ꝙ inuito patre filius nō pōt querere hereditateꝫ.cum precedere debeat iussus.vt.ff.de acqui.here.l.si is qui in aliena.in prin.⁊.l.is q mihi bona.§.iussus.⁊.ff.ad treb.l.seruo inuito.Ad istud potest dici pluribus modis.Et vno modo sic ꝫm dominum Jo.⁊ Azo.nam olim filius non poterat adire here.sibi delatam nisi precederet iussus patris:vt in.ll.contrarijs.hodie sic vt hic.⁊ sic qđ ibi diciꝛ hic corrigitur.Sed hec solutio non placet:quia legum correctio est vitanda inquantum de iuris possibilitate vitari potest:vt j.de app.l.precipimus in fi.Et ideo vos dicetis secūdo modo ⁊ verius.nam est hereditas profectitia cum instituitur filius contemplatione patris:quā non potest adire filius nisi precedat iussus patris:qꝛ in ea pater habet proprietatem ⁊ vsufru.vt in.ll.contrarijs.Est etiam hereditas aduentitia q̄ est delata filio a matre vel ex linea materna:vel obuenit filio ex prospera fortuna.vt.ff.de vulg.⁊ pup.sub.l.j.⁊ in ista hereditate loquiꝛ hec.l.⁊ hanc cum potest querere pater inuito vt hic diciꝛ.multofortius ipso ignorante.nam ⁊ hoc est probabile.arg.in iure nostro.vt.ff.de reg.iur.l.qui pōt.⁊ sic intelligiꝛ vno modo.s̄.qui admit.ad bo.pos.l.j.Item habetis hic.si deferꝛ hereditas filio:si filius non vult adire ⁊ pater vult adire:ꝙ pater potest querere quantum ad proprietatem ⁊ vsufruc.¶ Sed statim circa materiam istam.quero si filius est substitutus ⁊ filio aliqs est substitutus:⁊ filius non vult adire:vocabitur ne pater:an substitutus hoc casu. Ad quod dixit arcadius imperator ꝙ pater non vocabitur hoc casu:sed substitutus:vt.s̄.de here.insti.l.cum proponas.nec est imperitus q hoc dicere deberet.⁊ hoc ideo quia substitutus est sub conditione institutus.vnde si non adijt filius non est heres.⁊ ideo substitutus vocatur:vt.ff.de vulg.⁊ pupil.sub.l.j.⁊ ad hoc est argu.in auc.de heredi.ab intes.§.ex his.Sed potest dici ꝙ pater vocatur excluso substituto:quia cum pater vocatur:filius videꝛ vocari:quia interpretatione iuꝛ eadem est persona patris cum persona filijs:vt.s̄.de impu.⁊ alijs sub.l.vlti.⁊ insti.de iutil.stip.§.ei qui.⁊ sic ab adita hereditate substitutiones expirant:vt.s̄.de impu.⁊ ali.sub.l.post aditam.¶ Item habet ne locum hec.l.siue deferatur filio hereditas ex testamento vel ab intest.Dicunt quidam ꝙ habet locum quando defertur filio hereditas ex testamento matris vel alicuius ascendentis ꝑ lineam maternam:quia si ab intes.deferretur filio repudiante filio vocaꝛ proximior.vt.s̄.quando partes non pe.pe.ac.l.vnica.Sed pōt dici ꝙ hec.l.habet locū siue deferatur hereditas ex testamento siue ab inte.quia hec.l.loquitur indistincte.nam vbi lex non distinguit.nec nos distinguere debemus:vt colligitur.ff.de publi.l.de precio.Item quia persona filij cum persona patris eadem esse censetur:vt.s̄.dictum est.secus tamen est in seruo meo instituto:quia si non vult adire:mihi non queritur:vt.s̄.de here.insti.l.cum proponas.¶ Sed cur aliud? Respon.ꝙ iterpretatione iuꝛ eadem est persona patris ⁊ filij.vt dixi.non autē est eadeꝫ persona serui ⁊ domini.sed introductum est vt eum possim cogere:vt.s̄.de iure delib.l.cuꝫ aliquis.¶ Or vltra procedo ⁊ insto circa hanc materiam sic.⁊ hoc aliquid subtilitatis in se continet.nam filius meus heres institutus est ab extraneo qui eum diligebat.dico ego filio adeas.dicit ipse nolo:nec adibo.si volo adire ⁊ filius reclamat:possuꝫ adire ⁊ habebo proprietatem ⁊ vsufruc.ego solus.⁊ solus conueniar a creditoribus hereditarijs.⁊ conueniam debitores hereditarios.⁊ hoc est magnuꝫ ꝙ vnus est institutus ⁊ ali⁹ adit.¶ Sed quo iuꝛ adibit pater? Ex testamēto nō:qꝛ nō est institutus ab intes.nō:qꝛ est extraneus.Ad qđ dicit archa.nescio quid velit hoc dicere.sed imperator Justi.dixit ꝙ scire debꝫ.naꝫ pater adibit ex testō.¶ Si dicis nō fuit institut⁹ pater sed filius? Respondeo iuꝛ interpretatione eadem est persona ⁊c̄.vt dixi.s̄.⁊ ideo cum pater adiuit:filius videtur adire.¶ Sed ad vnum quod hic dicitur instatur:quia hic dicitur

hic dicitur: dum filius adit hereditatem: ipse tenetur respó
dere creditoribus: sed pater teneť consentire ⁊ agenti ⁊ fu/
gienti. Sed videtur cótra. ff. de mi. l. deniqz. §. sed vtrú. Ad
qd pót dici. regulariter filiusfa. nó pót esse in iudicio sine vo
luntate patris. Fallit in actione in factú que daľ pro execu
tione. nam si filius fuit in iudicio cuȝ voluntate patris: pote
rat actione iudi. si fuerit damnatus etiam sine consensu pa/
tris conueniri vt in. l. contraria. sic ⁊ alibi fallit. vt. s. de col.
auć. quod locum habȝ. Uel potest dici ꝙ inuito patre agit
vel conueniť. vnde pater debȝ cósentire: vt. ff. de mino. l. pa
ter. Jté hoc est verum in acť. ex ꝯtractibus descendétibus.
secus est in delictis. vt. ff. de noxa. l. noxale cum. l. se. Uel di
catis ꝙ in cótractibus ⁊ in delictis pater debȝ cósentire fi/
lio: vt. ff. de iudi. l. tá ex cótractibus. ⁊ hec sunt que pertinét
ad iuris subtilitaté. nunc inspiciamus que pertinét ad vtili
tatem ⁊ vsum causarum. Ná vos habetis hic ꝙ pater agen
ti ⁊ fugiéti debȝ cósentire. Sed quid si pater nó vult cósen/
tire? Respó. cogetur captis pignoribus vel mulctam indi/
cendo: vt. ff. de lib. agno. l. si quis a liberis. §. si quis. ¶ Sȝ
denuo quero hic qd si filius nó litigat suo noíe sed alieno:
vt qꝛ est ꝓcura. qd esse pót: vt colligiť. ff. de ꝓcu. l. filiusfa. §.
ipse quoqz filius. núquid exigiť cósensus patris? Dicút q/
dam ꝙ sic. ⁊ ꝑ se inducút. in ar. s. de legi. tu. l. fi. vbi dicit: qui
nó est idoneus sibi nec alij. ⁊ nemo admittiť ꝓ alio: quin ꝓ
se admittaľ. sed aliqui ꝓ se admittunť: qui pro alio nó admit
tuntur: vt. ff. de postu. l. j. §. ij. Et hoc illa ratione: qꝛ filius nó
est integra persona ad agendú: sed media. vnde nec interim
curret ei pscriptio: vt. j. de an. exce. l. j. in fi. sed patre consen
tiente reintegraľ eius persona: qd in seruo nó est. nam cum
iure nostro quantú ad ius ciuile attinet pro mortuo habeaľ
vt colligiť. ff. de regu. iur. l. qd attinet. seruus nó agit nec có
uenitur dño consentiéte: vt. s. de iudi. l. seruus. ⁊ hanc opi.
videtur approbare dominus Azo. Sed pót dici ⁊ verius
ꝙ hoc casu nó teneaľ pater consentire. qꝛ: l. est expressa ꝙ fi/
liusfa. pót esse procura. alicuius vt in palleg. l. filiusfa. Jtem
pro hoc facit. ff. de in ius vo. l. quesitum. ⁊ hic itelligo ꝙ pa/
ter agenti ⁊ fugienti filio consentire debeat si agit filius. vel
conueniatur ad suam vtilitateȝ vel ad dánuȝ. secus si filius
non agit vel cóueniatur ad sui vtilitatem vel ad dánum. vt
in. l. contra. ¶ Sed denuo quero hic. habet ne locum ista. l.
scilicȝ ꝙ agenti ⁊ fugienti filio pater consentire debeat si fi
lius agat vel conueniaľ in castrensi vel quasi? Dicunt qui-
dam vt Joan. ⁊ Azo. ꝙ sic. argu. huic. l. indistincte. vnde ita
debet intelligi. Sed certe ipsi ⁊ sui sequaces male dicunt:
quia in causa castrensi vel quasi loco patrisfa. habetur: vt. ff.
ad mace. l. ij. ⁊. ff. de ca. pe. l. iiij. §. j. Jtem quia de castrensi. ⁊
quasi castrensi filius poterit litigare contra patrem: vt no. in
l. illa. lis nulla. ff. de iudi. vnde in his casibus in quibus fi/
lius potest litigare contra patrem. non requiritur cósensus
patris. nam litigat contra patrem sicut extraneus: vt proba
tur in prealleg. l. lis nulla. Nec ob. hec. l. qꝛ loquitur quan/
do filius agit vel conuenitur cum extraneo: non cum litigat
cum patre. ¶ Sed denuo quero hic. quid dicemus in pu/
blicis iudi. seu publica act. quá filius facit de aliquo. nun/
quid exigetur in eis patris consensus? Dixerunt quidaȝ ꝙ
sic. argu. huius. l. que loquitur indistincte. vnde ita debet in
telligi vt. s. dictum est. ⁊ hanc opi. videntur approbare do-
minus Joá. ⁊ Azo. ⁊ sui sequaces. Sed certe male dicunt
quia quo ad ius publicum pertinet: non refert inter patreȝ
⁊ filium: vt colligitur. ff. ad trebel. l. nam qd attinet. Jtem de
hoc. ll. sunt expresse: vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. iter liberas. §.
filius. ⁊. l. filiusfa. Nec ob. hec. l. quia loquitur in pecunia/
rijs causis non in accusationibus pu. nec placet ꝙ corrigá
tur predicte. ll. dixerunt dominus Joá. ⁊ Azo ⁊ sui sequa/
ces quia legum correctio est vitanda: vt. j. de app. l. precipi
mus in fi. ¶ Sed denuo quero. nam hic filius litigat super
profectitio peculio: exigitur ne consensus patris? Certe sic
cum ipse pater deberet agere: quia eius est ꝓprietas ⁊ vsu
fruc. tamen si filius agit tanqꝫ persona coniuncta patri agit
licet non habeat patris consensum. vt. ff. de procur. l. sed he
in prin. ⁊ colligitur. ff. iudi. sol. l. iij. §. si quis ex. ⁊ institu. per
quas perso. no. ac. §. j. ¶ Sed denuo quero hic. nam filius
agit aliqua actione descendente ex aduentitio pecu. vel etiá
conuenitur. nunquid tenetur pater agenti ⁊ fugienti cósen
tire? ⁊ si non consentiat. nunquid poterit agere? Distinguo
quia aut queritur filio ex voluntate patris. quo quidem ca/
su quia pater est eius legittimus administrator ⁊ habet vsu
fru. ipse pater agit. ⁊ Rñ. vt. s. de bo. ma. l. j. ⁊. j. e. l. §. vbi. ⁊
hoc casu si filius agat tanqꝫ coniuncta persona patris: pa/
tris consensus requiritur. Aut queritur patri inuito filio:
quo quidem casu pater agit. ⁊ rñ. Aut queritur aduentitiuȝ
pecu. inuito patre. quo quideȝ casu filius agit. ⁊ rñ. quia pa
tri non queritur vsufruc. ⁊ pater cogitur consentire filio ca
ptis pignoribus ⁊ mulcta indicta. vt. s. dictum est. ¶ Sed
denuo quero super. l. ista. filiusfa. recepit preceptum a iudi/
ce sine consensu patris: valet ne? Dicunt quidaȝ indistincte
ꝙ non: quia agenti ⁊ fugienti in iudicio pater cósentire de/
bet. argu. huius. l. ⁊ quia tale preceptum est quasi sententia.
⁊ ex eo datur actio in factum. vt. ff. de iudi. l. si debitori. Alij
dicunt ꝙ si post lit. contesta. est factum non valet. si ante: sic.
quia confessiones post lit. conte. fiunt vt colligitur. ff. de con
fes. l. iul. Alij dicunt indistincte ꝙ valet: quia nulle sunt par
tes iudi. in confessum: vt. ff. ad. l. aquil. l. proinde. §. j. Sȝ po
test dici ꝙ si fiat preceptum filiofa. in causa castrensi vel qsi:
ꝙ tale preceptum valeat: quia quo ad ius pu. attinet ⁊c. vt
ff. ad treb. l. nam qd attinet. Si autem fiat in causa aduenti/
tij peculij: si prodest patri valet preceptum factuȝ filio: quia
filius potest facere melioreȝ condi. patris. vt. s. de pactis. l.
filius. Si auteȝ fiat in causa profectitij pecu. non valet vt h.
¶ Sed denuo quero super. l. ista. hec. l. loquitur in acť. mo
uendis vel suscipiendis scȝ ꝙ pater agenti ⁊ fugienti filio
debeat consentire: quo tempore requiritur consensus pa/
tris? Respon. tempore lit. conte. nam in ipsa contest. debet
pater consentire: vt. ff. solu. ma. l. si cuȝ dotem. §. eo tempore.
Scio tamen ꝙ quidam dixerunt ꝙ etiam diu post litem có
test. pater potest consentire filio agenti ⁊ fugienti: quia qd
cum falso procu. gestum est: potest ratificari: etiam diu post
litem contes. ff. de procur. l. licȝ. Sed non ob. quia aliud est
in procuratore falso: quia suscepit iudicium meo nomine.
Aliud est in filio qui agit vel conuenitur suo nomine non
meo. nam non possum habere ratum qd non est meo nomi/
ne gestum. ⁊ ideo si filius fuit in iudicio sine voluntate pa/
tris: non valet qd cum eo fit: nec pater post litem contes. có/
pellitur consentire: quia ⁊ si sponte consentiat non proficit.
¶ Sed denuo quero super. l. ista. filiusfa. cópromittit in ar.
bitrum sine voluntate patris. nunquid valet arbitriuȝ? Di
cunt quidam ꝙ non? cum arbitria sunt redacta ad instar iu
diciorum: vt colligitur. ff. de ar. l. j. vnde sicut in iudi. pater
debet consentire filio agenti ⁊ fugienti: ita in arbitrijs. Sȝ
certe nos dicimus cótra. ⁊ pro hoc. l. est expressa. ff. de pac.
l. licet. §. si filius. Et est ratio cur secus est in arbitrio qꝫ in iu
dicio: quia arbitrium redditur in volentem: iudicium in in
uitum: vt. ff. de verbo. ob. l. inter stip. §. j.

Ubi autem. ¶ Segnori hic incipit secunda pars huius. l. ⁊ in. §. isto dicitur.
Si filio ⁊ patri defertur hereditas ⁊ placet vtriqꝫ acquire/
re eam. pater agit ⁊ conuenitur consentiente filio nisi filius
sit in prima etate vel nisi sit absens. ⁊ pater debet sumptus
facere ex fructibus. si autem hereditas est grauata ere alie/
no: pater teneť soluere illud es alienuȝ ex rebus mobilib⁹:
qꝛ hrditas itelligiť deducto ere alieno. ⁊ si nó sufficiút mo/
bilia: pót distrahere imobilia sterilia. sed si hoc facere detra
ctat: teneť soluere vsuras de suo. si autem essent legata an/
nalia vel perpetua relicta. pater debȝ soluere de annuis fru
ctibus. ⁊ ipse etiam pater dȝ alere filium: qꝛ filius est ⁊c. qꝛ
ipse ét filius si pater nó est solué do teneť eú alere. Unú scia
tis. si pater alienat pdictis casibus rem aduétitij peculij te/
net alienatio. Tex. eorum. s. filij ⁊ patris. Tex. concurrit: qꝛ
placet patri ⁊ filijs ꝙ hereditas acquiraľ. Tex. ꝓprietateȝ:
scȝ nudaȝ. Tex. inueniatur: siue pfecte etatis siue iperfecte.
Tex. cóstituti: vt qꝛ sunt infantes: qꝛ illi nó possent cósenti/
re. vt. s. de iur. deli. l. si ifanti. Tex. si ex defuncti psona descé.
qꝛ hereditas delata filio est grauata ere alieno. Tex. super/
sederit: qꝛ non intelligiť hereditas nisi deducto ere alieno:

vt.ff.de verbo.sig.l.si subsignatuz.§.bona. Tex.⁊ a ratioci-
nijs.vt.s.e.l.cum oportet.§.non autem.Tex.exiguntur. vñ
licet al's vsufructuarius debeat satisdare vti ⁊ frui arbitrio
boni viri.vt manifeste colligitur.ff.de vsufruc.l.j.fallit tamē
hic ꝓpter patrem.Tex.vertitur. ¶ Segnori dominus Ju
sti.dormiebat hic quando hic dixit ꝙ ex vtraqз parte vertit
inopia.Quare nos dicimus.ex vtraqз.i.ex altera.similis le
ctura nō.ff.de pac.l.rescriptum.§.si pacto,aliquando econ-
tra.vt.ff.de leg.j.l.si ex toto.§.j.Vel exponat] ex vtraqз par
te vertitur.alio ⁊ alio casu.Tex.dare. non al's.vt.s.de bo.
ma.l.j.Tex. sunt introducte.vt.s.e.l.quecunqз.Tex.serue-
tur.sub.cum hereditas non est grauata ere alieno.

Filius autem fa.

¶ Or segnori h incipit tertia pars hui⁹.l.⁊ di-
citur hic.vbi etiam in aduentitio pecu.filij habent nudam ꝓ
prietatem.⁊ parētes habēt vsufru.toto tempore vite sue filij
non possunt super illas res testari:vel alienare.vel etiaз pi
gnori dare:quia meli⁹ est iuueniles calores coartare q̄з ꝙ
turpitudine filiorum patres tristem exituз habeant. ⁊ ideo
quia pater habз vsufruc.dз filios alere.⁊ hec vera sunt vbi
filius est legittime etatis.sed si filius esset ipubes pater sine
consensu filij potest adire nomine eius heredi.cū filius ado
leuit vel etiam liberatus est patria ptāte contra illam aditio
nem pōt restitui. ⁊ pater q̄uis nomine filij adiuerit erit ob-
ligatus oneribus hereditarijs:quia ipse adiuit taleз here-
dita.quā ipse nec filius nō putat esse idoneam.⁊ si filius se-
mel est restitutus vt repudiet nō poterit postea in integrum
restitui:ne alicui leges sint ludibrio.¶ Sed quid erit here
ditas aduentitia defertur filio.pater repudiat.nunquid si fi
lius adoleuit vel etiam sui iur factus est poterit illam here-
ditatem adire?Certe sic:eadeз que dicta sunt in aduentitia
heredi.vt patris sit vsufruc.⁊ filij ꝓprietas:idem in legatis
⁊ fideicō.filio relictis taз specialib⁹ q̄з vniuersalibus.Tex.
calores.q2 erubescit lex filios fieri castigatores patris.vt in
auc.de nup.§.si quis tutelam.Tex.desiderant.q.d.non desi
derant.Tex.adire.vt.s.de iure deli.si infanti.Tex.petat.i.
semel.Tex.ei.s.filio minori.Tex.cupienti.habetis ergo hic
ꝙ.ll.non debent esse alicui ludibrio.sic ⁊ alibi edicta preto
ris non debent esse illusoria:vt.ff.de iudi.l.si pretor.⁊ est h
forte speciale ꝙ minor semel restitutus nō potest sepius re-
stitui forte propter patriam potestatem:al's contra.vt.ff.de
mi.l.sed ⁊ si fine.§.restitutus.

In seruis.

Hic incipit q̄rta ⁊ vltima pars hui⁹.l.in qua ponit casus in quo patres
non habēt vsufru.in aduētitio peculio filij.⁊ est talis.si filio
alicuius donat suus ab vxore vt manumittat:in isto seruo
pater si nō hз vsufru.q2 iste vsufruc.momētaneus est.Tex.
acquiri.q.d.nullus.¶ Or segnori habetis hic vt dixi in ca
su.vnde no.ꝙ hic ponitur casus in quo in aduentitio pecu.
filij pater non habз vsufruc. sunt ⁊ alij plures casus quos
plene nō.s.e.l.cum oportet.in auc.excipitur.cum alijs auc.
vnde hic amplius non dico.

¶ De hereditatibus decurionum ⁊ nauicularioruз.

¶ De hereditatibus que deferuntur iur agnationis vel co
gnationis in superioribus habuistis.nūc in ti.isto tractatur
de hereditatibus que deferuntur extraneis ab intes.naз ec-
ce.si decurio decessit sine descēdētibus vel ascendē.vel col
lateralibus:succedit fiscus ei.Itē si decedit nauiculari⁹ vel
cohortal':succedit ei corp⁹ nauiculariorū vel cohortaliū fisco
excluso.Idem si aliqs miles decedit:q2 succedit ei corpus
militum fisco excluso. Idem si decedit aliquis fabricensis.
nā succedit ei corpus fabricēsiū fisco excluso.vnde de here
di.decurionum.sub.cui deferant.videamus ⁊ subijciamus.

Si quis nauiculari⁹.

In.l.ista dicit.Quidaз erat nauicularius
ille decedit sine descendentibus ⁊ ascen.⁊
collateralibus ⁊ vxore: succedit ei corpus
nauiculariorum fisco excluso.Tex.si quis
nauicularius.i.de corpore nauiculariorum.Tex.vel succes
soribus scз legittimis agnatis vel cognatis.Alij sub.h vel
sine vxore:vt.s.vnde vir.l.vna.Alij dicunt ꝙ hoc est specia
le vt vxor excludatur.Tex.p̄cipimus:al's succedit fiscus:
vt.ff.de iure fis.l.j.§.an bona.

Vniuersis.

In.l.ista imperator loquitur magistro mili-
tum.⁊ dicit si miles cui erat sub vexillo cer
ti numeri militū decedit intestatus sine de-
scendentibus vel ascendentibus vel colla.
fisco excluso succedit ei vexillatio.Tex.vni
uersis legionibus.cōsistit legio ⁊c.vt.ff.de re mili.l.j.Tex.
seu cuneis:quia arma erant ad modum cornu duri.Tex.si-
ne legittimo herede.i.descendentibus vel ascendentib⁹ vel
agnatis vel cognatis.Tex.ad vexillationem.i.ad corpus.

Si quis cohortalis.

In.l.ista dicitur.Si dominus nuncius cō-
munis qui non filios vel parentes vel colla
terales decedit intestatus:fisco excluso suc
cedit ei corpus cohortalium.

Intestatorum.

In.l.ista tractatur de pri
ma parte rubrice ⁊ in ea dicitur: si decurio
decedit intestatus sine aliqbus parentibus
vel descendentibus vel collateralibus:cu-
ria vocatur ad eius successionem.

Si quis fabricensis.

Hec.l.respicit vltimam partem rubrice.Et
in.l.ista dicitur.si ille qui est de corpore fa-
bricensiuз decedit intestatus sine legittimo
herede:fisco excluso succedit ei corpus fa-
bricensium.Tex.obnoxij:quia s'm naturaз est:vt quem seqt
emolumētum:⁊ onus sequat.vt.ff.de reg.iur.l.s'm naturā.

¶ Domini Odofredi doctoris vtriusqз iuris
eximij super Sexto Justiniani Codicis li
bro lectura feliciter explicit.

¶ Incipit liber Septimus.

¶ De vindicta libertate.

In superiori libro sexto tractatum est de his que fiunt in vltimis voluntatibus. s. de bonorum pos. et de testamentarijs successionibus. In isto septimo libro tractatur de his que fiunt inter viuos. Et primo tractat de manumittēdis seruis apud iudicem. Tractat et de vsucapionibus et de sententijs et de appellationibus. Incidenter tamen tractat de his que fiunt in vltima voluntate: dum tractat de testa. manu. Uel si vultis verius continuare dicetis sic. de alijs legat. fideicom. dictum est. Sed qz libertas directa aliquando relinquit in testamento: et illa dicitur testamentaria manumissio. Item qz aliquando relinquit fideicōmissaria: ideo de testamentaria et fideicom. manu. videndū est. Uerum qz homines nō solum in vltimis voluntatibus manumittunt: imo inter viuos apud iudicem: ponit de vindicta libertate. Et qz fit apud iudicem cā cognita ponit. et apud ɔcilium manumissione. Nam quidam sunt qui possunt manumittere inter viuos sine iudice: vt sunt minores. xxv. annis: vt. j. de la. li. tol. Quidam sunt qui nō possunt manumittere sine iudice ẽm hec tēpora: vt insti. qui et qui. ex ca. ma. nō pos. §. eadem. et. ff. e. l. si minor. Et ista dicit vindicta et apud ɔcilium fieri: vñ de vindicta libertate et apud ɔcilium manumissione: videamus et subijciamus. Et dr vindicta: qz vindicus: primus a populo meruit libertatem: vt colligit. ff. de ori. iur. l. ij. §. post originē. Uel dicit vindicta a virga pretoris. qz cū minor volebat manumittere: veniebat ad ptorem. et dicebat pretor: que est cā quare vis manumittere? dicit minor: qz est frater meus naturalis. nā pater meus habuit eum ex ancilla sua durante mrimonio. dicit pretor bñ dicaris: vt ff. e. l. si minor. et dicit pretor: volo agnoscere de hoc. volo qd probes qz fuit natus ex ancilla patris tui. hoc probato ipse pretor tenebit virgā in manu et dicet seruo. facias te añ me. et dicet oibus audiētibus. iste minor vult manumittere seruum suum qz suus frater naturalis est: et cognoui de hoc volo qz deinceps iste seruus vendicet sibi libertatē. et percutiet eum ter cū virga. et dicit ei ter. aio te liberum surge et deinceps steteris: et ɔtrahas et omnia facias vt liber homo.

Orum qui. Segnori leges huius ti. sunt leuissime: tamē sunt argumētabiles valde. Et in. l. ista dr. venit minor apud iudicem dicens. istum seruum volo manumittere auctoritate vr̃a. dicit iudex. volo cognoscere de hoc. ꝓbata est iusta cā manumissionis: vñ iudex auctoritatē suam pstitit. prestita manumissione: venit quidā ad iudicem et dicit ei. dñe talis minor decepit vos: qz illa cā quā corā vobis allegauit fuit falsa. dz ne iudex eū audire? Certe nō: fauore libertatis iam pstite. Tex. apud ɔcilium. i. apud iudicē. Tex. manumittunt. a minoribus. xxv. an. Tex. post cām. s. iustam. Tex. secutam. s. auctate iudiciaria. ¶ Dr segnori bētis qz fauore libertatis: libertas semel pstita siue vera siue falsa cā fuit: non reuocat: vt insti. qui et quibus ex ca. ma. non pos. §. semel.

Nihil ciuitati. In. l. ista dr. Si pater tuus semel manumisit seruū suum: et manumisit ita qz tenuit. si tu filius eundē seruum manumittis: illa manumissio facta est de facto nō de iure. vñ prime manumissioni facte nō solet aliqd addere vel detrahere. h. d. ista. l. Uidete lrām. Tex. nihil ciuitati romane. i. libertati. Tex. scdam manumissionē. s. factam de facto. Tex. certissimum est. vñ habetis si aliquis semel est manumissus et illa manumissio tenuit: scda manumissio non officit prīe māumissiōi. ɔcor. insti. d inge. in fi.

Nec mulierē. In. l. ista dicit. Si mulier seruū suum vult manumittere: dz hoc facere p se: non per maritum suū vel per aliū ꝓcur. nam nec quisqz alius pōt manumittē per ꝓcur. Tex. nō est ambigui iuris. nā hec sunt talia: que aliqs dz facē per se nō per ꝓcuratorē vel per aliū. Itē hoc est verum in simplici ꝓcur. s. qz aliqs p simplicē ꝓcu. non pōt manumittere. Secꝰ est tñ in ꝓcu. in rē suā. et sic sol. uit ɔtra. ff. de do. inter vi. et vxo. l. qz aūt. §. vl. et. ff. de cōdi. ob tur. cau. da. l. si pecuniā. §. j. et. s. de dolo. l. cū ꝓponas. et. s. si man. ita fu. ali. vt ma. l. j. Sed ɔsueuit qri que sit rō qz p ꝓcur. simplicē nō fit manumissio: sed p procu. spālem. i. rē suā sic? Rñdet qdam et dicunt qz procura. officiū ē et consistit in administratione bonorum et patrimonij: qz ꝓcura. ē et cetera. vt. ff. de procur. l. j. sz manumissio nō ē in administratione pimonij: vt. ff. de manumi. l. seruꝰ furiosi. Alij dicūt qz hoc: iō ē: ꝓpter verba que dicunt cum qs manumittat: qz dicit manumissor. manumitto te et absoluo te a dño et ptāte mea. que vba habiliter accipiunt in psona dñi: nō in psona ꝓcur. qui dñs non est: sicut als in emācipatione dr: vbi vba cōgruētia non ɔueniūt nisi patri. Alij dicūt qz hoc iō est: qz possz venire dñs et dicere. dñe nō habeo ratū. vñ sicut libertas difficiliter reuocat: ita et difficiliter ɔcedit. vt. s. qui et a q. manu. li. l. generaliter. §. j. Sz certe isti non bñ dicūt: qz si ē ꝓcu. ergo ɔstat de mādato. et sic nō possz dñs venire ɔtra reprobādo qd semel approbauit. vt. ff. de neg. ge. l. pomponius. vnde ista responsio non est bona: sed primis duabus adhereas.

Apud conciliū. In. l. ista dr qz si aliquis vult seruum suum manumittere: hoc potest facere apud principem. Tex. nostrū. i. apud principem vel apud consules: ff. de offi. cōsul. l. vnica. Tex. quibus huiusmodi ius ē scz in lege indultum. Tex. sedula. i. grauata.

¶ De testamentaria manumissione.

¶ De manumissione vindicta que fit apud iudicem superiori ti. dictum est. sed qz aliquando fit manumissio in testamēto ponit de testamētaria manumissione. Et no. dñiam inter istū ti. et sequētem. nā est tes. ma. cū qs directo manumittit in testō verbigratia. testator ita dicit. talē instituo in heredē. sticbus seruus meus liber esto. et iste dr orcinus libertꝰ. fideicom. libertꝰ dr qñ instituit heredē. et rogat eū vt seruū suū manumittat. iste non ē orcinus libertus: imo ipsius heredis: vt colligit. ff. de fideicom. li. l. cum vero. §. vlti. et. l. se.

Si codicillos. In. l. ista ponitur tal casus. Minor. xx. an. fecit testm̄. et istituit sibi quēdam heredē. et in eo testō ɔfirmauit codicillos quos faceret i futurū. et effectus maior xx. an. fecit codicillos in qbus seruis suis reliqt libertatē. debet ne libertas? Uidet qz nō: quasi tps cōfirmationis codicillorum sit inspiciēdum. Ecōtra vi qz sic. quasi inspiciamus tps quo codicilli sunt facti. Sz imperator rñdet et dicit qz valēt codicilli. et illi liberi sunt: qz hic non ptās iuris sz iudicij considerat. Tex. fecisset. sub. in qbus seruis suis directā libertatē reliqt. Tex. ɔfirmationis tpe. s. facte in testō. Tex. certum ē. qz ispicimus tēpus codicillorum factorum. et hoc dicit. Tex. nec enim ptās iuris. q. d. nō inspicimus tps cōfirmationis codicillorum. Tex. sz iudicij considerat. i. inspicimus volūtatē ipsius: qz tpe quo voluit erat maior. xx. ann. Unde no. qz minor. xx. an. non poterat manumittere ẽm hec tēpora nisi coram iudice: vt. ff. e. l. minor. et insti. ex q. cau. ma. non lz. §. eadē. ponamus ergo minor. xx. an. fecit testm̄ et cetera. vt dixi in casu. et ad hoc concor. ff. de iur. codicil. l. ab intestato. et colligitur. ff. de heredi. insti. l. asse.

Ex testamēto. In. l. ista dr. Si testator reliquit libertates seruis suis in testō. et ex illo testō non adit hereditas: non debent libertates. vel si postea accuset de crimine lese maie. vt post mortem damnet eius memoria: similiter non debentur libertates. Tex. non aditur: vt. s. de fideicom. l. eam quam. Tex. damnata est. quod euenit in crimine

lese maie. nam post mortem eius de eo crimine pōt accusari vt damnet̃ eius memoria: vt. j. ad. l. iul. maie. l. vl.

Ibertas. In. l. ista dicit̃. Si pater te filium in potestate cō- stitutum heredē instituit ꝛ reliquit directas libertates. si adiuisti hereditatē: statim competunt libertates. sed si postea: qꝛ minor es ꝛ lesus aditione hereditatis restitutus es: libertates non reuocant̃. Tex. abstinuerit. qꝛ minor erat: vt s. si mi. se ab here. ab. l. j. Tex. obest. vt colligit̃. ff. de fideicō. li. l. cum quasi. §. sed ꝛ siquis suus heres.

Am testamēto. In. l. ista dī. Si patri tuo erat relicta directa libertas: ꝛ ꝯsecutus fuerit libertatē: ꝛ ipse decessit: ꝛ ei heres extitit: nunquid cōpelleris reddere rōnes quas gessit pr̃ tuus tpe seruitutis? Rñdet̃ ꝙ nō: qꝛ nō fuit relicta libertas sub hac cōditione. si reddiderit rōnes. sed si fuerit ei relicta libertas si redderet rōnes: ante nō erit liber ꝙ̄ si reddiderit rōnes ꝛ reliqua restituat. sꝫ si nō inuenit̃ ex rōnibus reliqua habere: vr̃ purā libertatē ꝯsecutus. Tex. accepit libertatem. imo pure. Tex. ꝯsequit̃. ¶ Vñ no. si seruo relinquit̃ pura libertas: non tenet̃ reddere rōnem de eo qd̃ gessit in seruitute tpe libertatis: nec ipse nec eius heres: vt in pri. huius. l. sed si relinquit̃ alicui libertas sub hac ꝯditione. si reddiderit rationes. nō erit liber anteꝙ̄ rōnes reddiderit: ꝛ anteꝙ̄ prestet: vt in scdo rñso huius. l. ꝛ. ff. de fideicō. liber. l. si eū.

N fraudem. In. l. ista dicit̃. Si debitor in fraudem creditoꝝ reliquit suis seruis directis libertates non valent. Tex. non valent. sed fideicom. sic. ff. qui manu. non poss. l. j.

I hereditas. In. l. ista dr̃. Si testator iussit te eē libertū: ꝛ instituit sibi hēdes ꝛ hēdes repudiāt hereditatē ob es alienū: si tu vis cauere creditoribus ꝙ satisfacies eis cā libertatis tue cōseruande ꝛ aliaꝝ: licebit tibi. ꝛ nō solū licebit tibi: imo cuilibet extraneo. Tex. manumissuꝫ. directo. Tex. satis offerēs. i. satisdationē prestās de satisfaciēdo eis. Tex. opꝫ. vt insti. de eo cui bona liber. ꝯser. cau. adi. in rubro ꝛ in nigro. ꝛ. j. e. l. v.

Ontra volūtatē. In. l. ista dicit̃. Si mr̃ tua instituit te hēdeꝫ: ꝛ ꝓhibuit te ne talē seruū māumittas: nō licebit tibi eū manumittē. Tex. nō debes. vt. s. de reb⁹ ali. nō ali. l. vlt.

Um testator. In. l. ista ne hēat aliqd̃ ꝫ. no. ita casum. Testator reliqt seruo suo libertateꝫ: si filius vel filia sua nuptias ꝯxerit. certe si filius vel filia nō ꝯxit nuptias: deficit ꝯditio relicte libertatis. Tex. iussit. sub. nō pure: sed sub ꝯditione: si filius vel filia sua nuptias ꝯxerit. Tex. nō possit. secus si reliquisset libertatē seruo suo pure: ꝛ iussisset differri pstationē libertatis in tpe nup. ꝛ sic soluit ꝯrium. s. qñ dies le. ce. l. ex his.

Eruo tuo. In. l. ista dr̃ ꝙ testator in testō seruo suo pōt relinquere directā libertatē. seruo alieno non pōt: sed fideicō. potest: vt. j. de fideicō. li. per totuꝫ.

Irectis. In. l. ista dr̃. Si testōr i testamēto suo reliqt seruo suo directā libertatē: nō solū in positione pilei in capite fit liber hō: imo adita hēditate. Tex. nō solū. al's nō sola. Tex. impositione pilei. olim enim nō audebāt serui pileati incedere: sꝫ solū liberi. Or sola ipositio pilei nō facit eū liberꝝ sꝫ aditio hēditatis: vt. j. de la. li. tol. l. vnica. §. sancimus. Vel dicimus nō solū impositione pilei sit liber hō: imo aditione hereditatis. Tex. orcini. i. directo manumissi.

I iuris. In. l. ista dicit̃. Si testator i minus solēni testō reliquit libertates directas: nec adiecit. si testm̄ non valet iure testamēti: valeat iure codicilloꝝ. libertates nō debent̃. Tex. nō subsistit. qꝛ minus solēne est. Tex. vt pro codicillis valeret. i. nō fuit dictū. si nō valeret iur̃ testi ꝙ valeat iure codicilloꝝ. secus si dcm̄ esset. si nō valet iur̃ testi: valeat iur̃ codicillorum. qꝛ tunc valebūt: vt. s. de codicil. l. vl. Tex. ꝯstabit. Vñ in. l. ista no. istud no. si nō valet vt ago: valeat vt valere pōt. ꝛ ad hoc facit. ff. de accep. l. an inutiles.

I heredes. In. l. ista dicit̃. Si testamēto sunt relicte directe libertates: ꝛ heredes adiuerūt: ꝛ sic cōpetierunt libertates: licꝫ postea heredes colludant cuꝫ succedētibus ab intes. tamen libertates non reuocant̃. sed si ipsi heredes repudiauerint hēdi. spōte ꝛ bonafide libertates nō debent̃. Si aūt ipsi repudiauerint vt serui defraudarent̃ libertatib⁹ ꝛ sic malafide: libertates debent̃ ex ꝯstitutione diui pij Antonini. Tex. non potuit: vt. ff. de appel. l. abñtia. ꝛ. l. si perlusorio. Tex. non cōuenit. vt. s. e. l. ex testō. Tex. ꝓuidebis. per edictū si omis. cā te. vt. s. si omis. cā te. l. ij. in prin.

Tatuliberis. In. l. ista dr̃. Si testōr instituo herede reliquit libertatē seruis suis sub ꝯditione: isti serui sunt statuliberi: ꝛ hēdes istis liberis non pn̄t auferre libertatem: nec eos alienare. Tex. statuliberis. dr̃ statuliber cui libertas est relicta sub ꝯditione: vt. ff. de statu libe. l. j.

Irectas. In. l. ista dicit̃. Sicut aliquis in testamēto suo pōt relinquere directas libertates seruis suis latinis verbis: ita ꝛ grecis verbis. Tex. iussisset. qꝛ aliquis potest testari verbis latinis ꝛ grecis. vt. s. de testa. l. hac consultissima. §. vsqꝫ pascha rosata.

Am constō. Segnori. ll. vetere alioꝝ imperatorum qui pcesserunt iusti. in superioribus habuistis. hec est noua. l. iusti. que est vlti. l. huius ti. Et debetis scire ꝙ hec. l. est glo. illius. l. si hēditas eius. ꝛ est posita vt exponat eam. ꝛ nō esset legēda ista. l. nisi vt videatis lr̃am. ꝛ. l. ista prio ponit mentē illius. l. si hēditas eius. Et dicit iusti. in. l. ista in constōne diui marci ita ꝯtinet̃. Si testōr instituit sibi hēdem aliquē: ꝛ vni ex seruis suis vel oibus directas libertates reliquit: si heres nō vult adire ei⁹ hēditatē: qꝛ vr̃ sibi dānosa ꝛ non soluēdo: locus erit successioni ab inte. si succedētes ab inte. nolūt succedere: ꝛ seruus si vult postulare ꝙ adijciant̃ sibi bona ꝛ vult satisdare de satisfaciēdo creditoribus: hoc sibi lꝫ facere. ꝛ hoc est qd̃ ꝯtinet̃ in ꝯstōne diui marci. Nam dicit aliqs. istō est satis ꝯueniēs si hēs repudiauit: nec alius adiuit ab inte. ꝛ creditores nō distraxerūt ꝙ seruus pōt postulare vt sibi bona adijciant̃. ¶ Sed qd si creditores distraxerunt bona: nūqd seruus poterit postulare vt admittat̃? Et certe quidā admittebāt euꝫ. j. annale tps. Sed insti. dicit qd̃ nedum. j. annū: imo ꝛ post annū si satisfacit creditoribus: vel cauerit satisfacere. ¶ Sed qd si iste q petit adijci sibi bona: vult oibus seruis pstare libertatē: sed pro pte vult satisfacere creditoribus: nūqd audiet̃? Rñdet̃ ꝙ sic: maxime creditoribus hoc volētibus: sed nolētibus creditoribus: nō audiet̃. Si aūt quidā serui volūt esse liberi ꝛ qdam nō: illi qui volūt erūt liberi: alij nō. Tex. testōr. ꝛ istā ꝯstōnem habuistis. s. e. l. si hēditas eius. ꝛ insti. de eo cui bona ꝯser. liber. cā adi. §. j. ꝛ per totū titulū. Tex. satisfaciant. ꝛ ita hic est casus in quo nō est melior ꝯditio occupātis: qꝛ eodē tpe venerāt. secus si diuersis: vt arg. ff. de ꝓcur. l. pluribus. Tex. sed qd̃ dictum est. sub. in princi. huius. l. Tex. adierit. ꝛ ad istam. l. per omnia concordat. ff. de fideicō. liber. l. generaliter.

¶ De lege susia canina tollenda.

¶ Quia circa libertates testārias: de quibus superiori tit. habuistis: lex susia canina loquebat̃: ponit̃ de ea tollēda. Et l. susia canina dicebat ita ꝙ dominus iter viuos poterat manumittere

numittere omnes seruos suos. sed in testō non omnes: sed certos. hoc erat valde iniquū cum in testis 7c. vt. ff. de regu. iur. l. in testis. Et dr̄. l. fusia cania. a fusiano auctore. vel dicit̄ fusia a fusio auctore. canina. i. iniqua. q2 sicut canes mordēt: ita ista. l. cū vetabat nos omnes seruos manumitti.

Eruorum. Segnori hec. l. nihil aliud dicit: nisi q2 sic ut a dn̄s pōt omnes seruos suos manumittere inter viuos: ita in vltima volūtate sublata. l. fusia canina. Tex. mancipari. ¶ Or segnori no. hic ꝙ parificant̄ ea que fiūt in vltis volūtatib9: 7 ea q̄ fiūt in ꝯcti bus: 7 ecōtra vt hic. 7. ff. de pac. l. pcm̄ iter legatariū 7 hēdē.

¶ De fideicōmissarijs libertatibus.

¶ Supra de testāria manumissione dictū est. Ⱶex q2 interdum fideicōmissarie pstant̄: 7 interdū nō: ponit hāc rubricā. Et dr̄ fideicōmissaria libertas: dū testator rogat heredē suuz manumittere quēdam seruū suum: vt. ff. e. l. generaliter.

Um pponas heredi c tatez. In. l. ista dr̄. Quidāinstituit sibi quēdaz heredez 7 mihi ab herede reliquit fideicō. liber. heres bonafide repudiauit: 7 alter succedit ab inte. nunqd prestabit mihi fideicō. libertatem? Certe non: nisi esset repetita a succedēte ab inte. sed si heres accepit pecuniaz vt repudiaret hereditatē: 7 hoc possum pbare: tunc potero petere fideicō. libertatem. Tex. possedisse. q2 si ipse idem possideret debet̄ fideicō. libertas tibi. vt. s̄. siquis omis. cā test. l. j. Tex. repetita est. i. relicta est. Tex. desideras. vt. s̄. de fideicō. li. l. eam quā. 7. s̄. de testa. ma. l. ex testamento. Tex. coget̄. q2 pecunia accepta succedit loco hereditatis. vt. s̄. si omis. causa testa. l. ij.

Uāuis. In. l. ista dicit̄. Mulier fecit codicillos 7 i codicillis suis me seruū suum legauit auūculo suo: 7 rogauit eūvt me manumitteret. postea auūculus me manumisit. postea codicilli facti falsi pnūciati sunt: nunqd reuocat̄ mea libertas? Certe non: sed ego pro libertate mea cōseruanda dabo heredi. x. aureos. Tex. posterior euētus. q2 codicilli sunt pronunciati falsi. Tex. repetitio. i. petitio. vt. ff. de inoffi. tes. l. papinianus. in fi. 7. l. se. Habetis ergo in. l. ista. Si mulier fecit codicillos 7c. vt dixi in casu. Et ad istud accedit. ff. de testa. ma. l. cū ex falsis codicillis. Sed vr̄ ꝯ. nam. l. dicit 7c. vt. s̄. de pe. here. l. vl. §. vl. R̄n̄. ex falso testō non cōpetunt libertates: vt in. l. ꝯ. ex falsis codicillis sic vt hic cū sua ꝯcor. 7 que sit rō plene dixi in. l. ꝯ. vn̄ hic amplius nō dico. Ⱶel dicatis ꝙ hic auūculus erat pximior defuncte ab inte. vn̄ si manumisit seruuz suū: 7 ideo cōpetit ex falsis codicillis libertas. nā in. l. ꝯ non est pximior qui erat rogatus manumittere: vn̄ si manumisit reuocant̄ libertates: vt ar. j. de his qui a nō dn̄o manu.

Um libertatē. In. l. ista dicit̄. Si testator reli c quit libertatē ancille sue sub ꝯditione. si pē. cōditione pit: partus est hēdis. secus si reliqt ancille sue libertatē pure: 7 heres differt manumittere 7 est in mora: q2 tūc qui nascunt̄ ex ea sunt liberi 7 ingenui. Tex. eaz. s. ꝯditionē iure dn̄ij. q. d. nō est dubiū. his. s. natis ex ancillis. ¶ Or segnori vt omnia soluatis ꝯria: ita distinguetis. naz cum ancille fideicō. libertas relinquit̄: aut sub ꝯdi. aut pure. Si aūt sub ꝯditione si pit pendēte ꝯditione: partus nascit̄ seruus vt hic. Si enim relinquit̄ ancille libertas pure: h̄ subdistinguo: q2 aut enim mora adhibet̄ ab herede an̄ aditaz hereditatē: aut post. Si an̄ q2 heres differt vel deliberat vtrū velint hēre hereditatē 7 ancilla piat: his duobus casibus nascit̄ seruus: sed postea adita hēditate traditur mr̄i manumittēdus: vt colligit̄. ff. e. l. cū vero. §. appet. Si aūt mora adhibet̄ in manumittendo: post aditā heredi. si dolo heredis: hic partus nascit̄ ingenuus vt hic in fi. 7. ff. e. l. siquis. si non dolo heredis: nascit̄ seruus sed tradit̄ matri manumittēdus: vt. ff. e. l. si pregnans. 7. l. si mater.

I voluntate. In. l. ista dicit̄. Si tu rogasti dominaz serui vt p fideicōmissariū illū seruum manumitteret 7 aliqd ei legauisti: postea dn̄a seruū passa ē stare in seruitute: seruus perducit̄ ad libertatē. sed si nō fuit in libertate q2 non petijt libertatē: non erit liber. 7 sibi imputare dz cur non petijt libertatē sibi prestari. 7 qd̄ ex ea nascet̄: nō erit liber. Tex. s̄m sena. cōsul. s. rubrianuz vel aliud: vt plene dicam. j. e. l. si seruus in fi. Tex. 7 constitutiones. de quibus dicetur. s̄. si ma. ita fue. ali. l. j. Tex. sunt. 7 dānum qd̄ qs sua culpa sentit 7c. ff. de regu. iur. l. quod quis.

Inor. In. l. ista dicit̄. Minor. xx. ann. nō pōt inter viuos manumittere: ita nec in vltima volūtate si non subest iusta cā. Tex. quoꝝ cām. s. iustā. Tex. probare pōt. s. apud ꝯciliuz: vt insti. qbus ex cau. manu. non li. §. eadem. sed hodie secus est: vt. j. qui ma. non pos. auc. sed hodie.

Iberi. In. l. ista dr̄ ꝙ seruo proprio pōt aliqs relinqre directā libertatē 7 fideicōmis. sz seruo alieno non directā sz fideicō. libertatem pōt relinquere. Ⱶnuz sciatis: si legat̄ tibi aliquid vt emas seruū alienū 7 manumittas: sz interim dn̄s serui illū seruū non velit vēdere: nō viciat̄ libertas fideicō. vt. ff. de le. ij. l. si domus. §. qui confitetur.

I quibus. In. l. ista dicit̄. Si reli b quit̄ alicui libertas fideicō. 7 ipse postea manumittit̄: ipse efficit̄ libertus eius q manumittit euz. Tex. manumittunt̄. vt. s̄. de testa. manu. l. hereditas.

Um pponas fideicō. c In. l. ista dr̄. Si testator reliqt seruo suo fideicom. libertatē si vxori sue placuisset: sz heres non adeat hereditatē sed deuoluit̄ succedētibus ab intes. nihilominus tn̄ debet̄ fideicō. libertas si vxori testatoris placet. Tex. libertatē. nec pōt dici captatorium. vt ff. de condi. 7 de. l. nonnūꝗ.

Ideicōmissaria. In. l. ista dr̄. Si testator reliqt libertatē pure: sed noluit pstari anteꝗ fili9 eius pueniret ad. xxv. ann. sz fili9 moriat̄ non tamē debet̄ libertas seruo anꝗ venerint. xxv. anni. Tex. placitū est. secus si relicta esset sub condi. vt. s̄. de te. manu. l. cum testator.

E si nō ascripta. In. l. ista di e cunt̄ duo. Prio dr̄. si testator seruū suū in testō dat tutorem filijs impuberib9: eoipso vr̄ ei relinquere fideicō. libertatē. qd̄ est fauore libertatis 7 pupilloꝝ. Scdo dr̄. si testōr dat tutorē filijs suis ipuberib9 seruuz alienū sciēs eū eē alienū: simil'r vr̄ ei fideicō. libertatē relinquē: nisi pbet̄ alia fuisse volūtas defuncti. Tex. videat̄. i. reliqsse ei fideicō. libertatē. Et vt breuiter tollatis qdā ꝯriuz dicetis ꝙ i prio dcō hui9. l. dr̄ vt dixi i casu. 7 nō ob. isti. q da. tu. pos. §. j. 7 hic nō eēt pl9 dōm. Ⱶerūtn̄ qdā soluūt istud cōtrariū aliter 7 dicūt. hic sciebā seruū meū: ibi ignorabaz. vel hic erā al'smanumissur9: ibi nō. Tex. 7 si nō. Hic icipit scdz dictū. Tex. sciēs. sec9 si ignorans. vt. ff. e. l. gn̄aliter. §. siquis.

I seruus. In. l. ista dr̄. Si dn̄s i te a stō suo seruo suo reliqt fideicō. libertatē: ille seru9 nō pducit̄ ad libertatē nisi ab hr̄de manumittat̄. sz qd dz facē iste seruus? Certe dz adire ptorē 7 facē citari heredē vt pstet sibi libertatē. 7 si hēs latitat 7 venire nōvult: eo casu ptor dz eū decernē libeꝝ eē. Tex. nō potuisse. ꝯcor. s̄. e. l. si volūtate. Tex. eū. s. hēdez. Tex. pspiciat. sub. aucte se. cō. rubriani. Ān̄ no. ꝙ. v. sunt senatuscōsulta q̄ puidēt seruis qbus relicta ē fideicō. libertas. Est rubrianū. Est vicianū. Est trāsilianū. Est artificulianum. Est damasianum. Sena con.

rubrianum h3 locum cum testatoꝛ instituit te heredẽ ꝛ rogat te per fideicõ. vt seruũ suu3 manumittas. si moꝛtuo testatoꝛe tu heres nõ manumittis illũ seruũ: seruus cui est relicta fideic. liber. d3 facere te citari vt venias coꝛa3 ptoꝛe vt eũ manumittas. si venis: ptoꝛ coget te manumittere. si latitas: rubrianu3 se. cõ. auctitate ptoꝛis decernet illũ liberũ. ꝛ dr̃ rubrianũ se. cõ. a rubro auctoꝛe vt hic in fi. ꝛ. ff. e. l. cũ vero. §. subuẽtũ. ¶ Est vincianũ se. cõ. a vincio auctoꝛe sic noiatũ. ꝛ h3 locum in tali casu vt si testatoꝛ instituit te heredẽ ꝛ rogat te vt tuum ꝓpꝛium seruu3 manumittas: isto casu moꝛtuo testatoꝛe iste seruus d3 adire psidem ꝛ facere te citari. si venis: pses coget te manumittere. si latitas: pses decernet eũ liberũ auctitate se. cõ. vinciani: vt. ff. e. l. siqs eu3. §. siqs seruũ. Est se. cõ. transilianũ a trãsilio auctoꝛe nũcupatũ: ꝛ h3 locũ in tali casu. testatoꝛ hẽbat seruũ cõem cũ infante vel furioso: ꝛ instituit te heredẽ: ꝛ rogauit te vt seruu3 cõem sibi ꝛ infanti manumitteres. moꝛtuo testatoꝛe si eum nõ manumittas: seruus d3 facere te citari vt venias corã pside. tu venis. seruus d3 dicere. dñe ecce testm̃ qualiter testatoꝛ iussit me manumitti. vñ cogatis eũ me trãsmittere. dum pses vellet cogere dixisti. dñe nõ est seruus meus: sed est cõis mihi ꝛ infanti vel furioso. si vultis vt eu3 manumittam: faciã: sed ius nõ patit̃: vt. ff. de libe. cã. l. duobus. tũc d3 dicere pses. dñe mittas manũ ad bursam ꝛ offeras iustu3 preciũ infanti vel furioso vel tutoꝛi vel curatoꝛi eoꝝ. ꝛ ex hoc se. cõ. põt me manumittere: vt. ff. e. l. cũ quasi. §. trãsilianũ. ꝛ. l. non tm̃. §. senatus. Est se. cõ. artificulianũ: ꝛ h3 locu3 in tali casu. testatoꝛ qui hẽbat domiciliũ boñ. instituit sibi heredẽ aliquẽ parisiẽsem: ꝛ rogauit eũ vt seruũ suu3 manumitteret. accedit seruus corã pside boñ. ꝛ dicit. dñe testatoꝛ instituit sibi quẽdam heredẽ qui est pisiensis: ꝛ rogauit eu3 vt me manumitteret: cogatis eũ vt me manumittat. dicit pses. ipse est parisiẽsis: qũo cogam eũ? Certe artificulianũ se. cõ. dicit ꝙ põt cogi heres per presidẽ huius ꝓuincie sub quo erat testatoꝛ vt eũ manumittat: vt. ff. e. l. nõ tm̃. §. artificulianũ. Est se. cõ. damasianũ: ꝛ istud h3 locũ in tali casu ponamus testatoꝛ instituit sibi aliquẽ heredẽ: ꝛ rogauit eũ vt seruũ testatoꝛis vel ꝓpꝛium manumitteret. moꝛtuo testatoꝛe hẽs vocatus non venit. ptoꝛ circunuẽtus a seruo: qꝛ dicit eũ vagabũdum: sed abest iusta cã decernit ei libertatẽ nunqd ille habet̃ pro pꝛono? Certe sic: vt. ff. e. l. si eũ. §. ex iusta. ꝛ. l. etiam vero. §. senatus.

Ex verbo. In. l. ista dr̃. Si testatoꝛ in testõ vel in codicillis cõmendet seruũ suum vel ancillã non vr̃ ei in ipso reliquisse fideicõ. liber. Tex. ex verbo cõmendo. qꝛ testatoꝛ cõmendãdo dicat placet mihi ꝙ nõ atrociter tractes eũ: vt. s. de fideicõ. l. volũtatis. alibi dr̃ emendare. i. deponere: vt. ff. mã. l. patris. vñ habetis hic ꝙ per verbũ cõmendo non relinquit̃ libertas fideicõ. vt. ff. de le. iij. l. fideicõmis. §. j.

Ite. In. l. ista dr̃. Testatoꝛ ancillã suam cõstante matrimonio vxoꝛi sue donauit. in extremis cõstitutus legatum reliquit vxoꝛi. ꝛ rogauit heredẽ suu3 vt ancillã suã donatã vxoꝛi manumitteret: nũqd vr̃ relicta fideicõ. libertas? Certe sic. Tex. nõ ambigit̃. na3 põt libertas relinqui nedũ ab hẽde: imo ab alio: vt. ff. e. l. gnãliter. §. siquis.

Cum inter veteres. Leges veteres alioꝝ imperatoꝝ qui ꝑcesserunt iusti. in supioꝛibus habuistis: amõ ponunt̃ noue. ll. iusti. Et in. l. ista dr̃. Testatoꝛ hẽbat ancillam pregnantẽ: in testõ ita dixit. volo perduci ad libertatẽ id qđ est in ventre ancille mee: nunqd valet ista fideicõ. libertas? Et apud antiquos de hoc fuit dubitatum: ꝛ videbat̃ ꝙ non: quasi nondũ. productus eẽt ad lucẽ: ꝛ homo fieri sperabat̃. Sed certe iusti. dicit remota antiquoꝝ dubietate fauoꝛe libertatis ei qui in ventre poꝛtat̃ fideicõ. libertatẽ posse relinqui siue masculus siue femina sit: ꝙuis mater sit in seruitute dum edidit eũ vel eam. ꝛ si vnus nascat̃ erit liber. s3 ꝛ si plures nascant̃: erunt liberi. siue testatoꝛ vnius fecerit mẽtionẽ: siue pluraliter nũcupauit. cũ in dubijs fauoꝛe libertatis respondendũ sit. Tex. sniam. ¶ Dr̃ segnoꝛi no. h ꝙ qui in vtero est cum tractat̃ de eius cõmodo: habetur pro iam nato: vt ff. de statu ho. l. quod in vtero. ¶ Item no. qđ in dubijs pro libertatibus respondemus.

Ancillam. In. l. ista dr̃. Si ancille vl̃ seruo relinquit̃ fideicom. libertas. si heres dolose fuit in moꝛa prestand e libertat s indubitãter isti producuntur ad libertatẽ ex se. cõ. ꝛ isti non erunt liberti ipsius heredis: sed perinde erũt acsi ipse testatoꝛ manumisisset eos. cũ satis impiũ sit atq3 absurdum herede3 differre volũtatem testatoꝛis. Tex. sententia. i. decreto. Tex. ꝯsecuti. sub. ex auctoꝛitate sena. ꝯsul. rubriani. vt. ff. e. l. cum vero. §. subuentura.

Si quis. Segnoꝛi hec. l. est noua. l. iusti. ꝛ in ea dr̃. Si testatoꝛ instituit sibi heredẽ: ꝛ in testõ suo rogauit eu3 vt vnũ ex liberis ancille quẽ velit manumittere: ꝛ ancilla vnũ vel plures enixa est: ꝛ heres dũ viuit nõ manumisit: vel dũ deliberaret moꝛtuus est: an oẽs perducant̃ ad libertatẽ: aut vnus: aut neuter? De hoc dubitabat̃ ab antiqs. Sed iusti. dicit qđ ex quo heres nõ elegit vnũ ex liberis ancille quẽ velit ad libertatem ꝑducere qđ facere potuit: nõ solũ ipse cõpellet̃ oẽs liberos ancille ꝑducere ad libertatẽ: sed ẽt hẽdes ꝛ successores. nec est hoc ꝯ volũtatẽ testatoꝛis. cũ. n. quẽdã ex his liberũ esse disposuit: nõ aũt respexit ad certũ coꝛpus: sed ad oẽs. si heres vnũ manumisit: ille erit liber. si nullũ manumisit: oẽs perducunt̃ ad libertatẽ. Que dicta sunt in herede: eadẽ dicemus in legatario ꝛ fideicõmissario: si testatoꝛ non ab hẽde sed a legatario rogauit fideicõ. liber. imponi. ꝛ sic ꝑp istã iacturã imponit̃ timoꝛ hẽdibus ꝛ legatarijs ꝛ fideicõmissarijs vt perducant ad libertatẽ seruos qbus relicta est fideicõ. libertas. Tex. sed ad oẽs respexit. qꝛ nõ dixit talẽ seruũ manumittas. sed dixit vnũ ex his quẽ elegeris. Tex. sed ex sua lugentes incõstantia. i. ꝯtumacia. ꝛ dãnũ qđ quis ex sua culpa sentit sentire nõ vr̃: vt. ff. de reg. iur. l. qđ quis. ¶ Sed ad. l. istam opponit̃ ꝛ vr̃ ꝯ. ff. de ma. te. l. cu3 pluribus. Ad qđ põt dici ꝙ ibi testatoꝛ nulli reliquit fideicom. libertatem: hic autem vni. Uel potest dici. qđ ibi dicit̃ hic coꝛrigit̃.

Cum quida3. Similiter. l. ista est noua. l. iusti. ꝛ in. l. ista dicit̃. Testatoꝛ instituit te heredem. seruũ suum stichũ mihi legauit vt eũ manumitterem. a te herede petebã seruu3 vt eum manumitterẽ. tu heres indignatus nolebas eum mihi tradere. ꝯueni te. iudex ꝯdẽnauit te hẽdẽ ad estiationẽ serui: nõ ad seruũ. mõ querit̃ qualiter subueniat̃ seruo? Sed iusti. dicit ꝙ stultus fuit iudex: qui ita cõdẽnauit. Et iõ dicit iusti. ꝙ si talis qđ emerserit: nullũ putamus iudicẽ esse ita stultũ: vt talẽ ferat sniã3. ꝛ si heres fuerit in moꝛa tradẽdi seruu3 stichũ legatario: post duos mẽses ille seruus ꝑducit̃ ad libertatẽ: ꝛ illico erit liber ille. ꝛ heres ꝯtumax d3 ꝯdẽnari legatario ad omnes expẽsas quas legatarius fecerit in litem in quadruplu3. ꝛ ille seruus erit libertus legatarij. Tex. vt huiusmodi proferat condẽnationẽ. ꝛ ad hoc accedit. ff. cõ. diui. l. vt fundus. Fallit tñ si res petita desijt esse in reꝝ natura pendente lite: vt. ff. de dolo. l. arbitrio. §. non tm̃. ꝛ. ff. de condi. fur. l. in rẽ fur. §. j. Itẽ fallit si res extat ꝛ deterioꝛ ẽ facta. nã tũc cõdẽnat̃ in estimatione. vt. ff. si cer. pe. l. quidã. ꝛ. ff. de ꝯdi. triti. l. vl. Item si res nõ põt ꝑstari: qꝛ est aliena: vt. ff. de le. j. l. si domus. §. qui confitet̃. Tex. duoꝝ mensiũ spaciu3 effluxerit. ꝛ ita est ꝯ. s. de iudi. l. properandu3. §. sin aũt. Sed dic mihi dñe imperatoꝛ qualiter rñ. qõni proposite. s. vtrum estimatio sit reddẽda? Et põt dici ide3 esse vt cu3 legat̃ mihi pecunia vt seruũ alienum redimam ꝛ manumittã: vt. ff. e. l. si eu3 seruũ. Uel põt dici. si ꝑstitit estimationẽ seruus remanet apud heredem cum suo onere. igit̃ ꝯueniet̃ heres a seruo vt eu3 manumittat: vt ar. ff. de cadu. tollen. l. vnica. §. pro seruo. ꝛ ego legatarius retineo estimationẽ: qꝛ heres pro sua contumacia sentit hic damna: vt. s. l. proxi.

¶ De dediticia libertate tollenda.

De dediticia.

D E dediticia. In.l.ista que est noua.l.iustin.dr. Olim quidā serui dicebant̃ dediticij: quia erant toto tpe vite sue serui: ꝛ post mortem erant liberi.ista ꝯditio dediticioꝝ per hanc l.tollit̃.ꝛ illud dicit iusti.ꝙ hodie soluꝫ sibi vendicat locū in ciuitate romana: vt qui manumittūt sint ciues romani.Tex.obtinēt.vt.j.ti.pxi.dicemus.

De latina libertate tollenda.

De dediticia libertate tollenda superiori ti.dictum est:in presenti titu.tractat̃ de latina libertate tollenda. Et hec erat dr̃ia olim inter dediticianā libertatē ꝛ latinaꝫ.romani ibant ad bellū:ꝛ capiebāt hostes. aliq hostes dabāt se romanis.i. reddebāt se isto pacto vt toto tēpore vite sue essent serui:sed statim cuꝫ morerent̃ essent liberi. ista libertas erat dediticia libertas:vt.s.ti.pxi.habuistis.Erat ꝛ latina libertas. aliqui hostes reddebant se xpianis:eo pacto vt toto tēporevite sue essent liberi.sed statim cū morerent̃ essent serui:ita vt nō possint hēre successores. ꝛ ita ciues romani hēbant bona eoꝝ: vt hec ꝓbant̃ insti.de succes.liber.§.vl.ꝛ.j.e.l.vnica.in prin. ꝛ ita sicut misera erat libertas dediticia:ita ꝛ latina. ꝛ ideo dicit de latina libertate tollēda : postq̃ dixit de dediticia liber.tol. Unde no.ꝙ olim triplex erat libertas.dediticia: ꝛ latina:ꝛ ciuitas romana. hodie est sublata dediticia ꝛ latina:ꝛ hꝫ solūmodo locū ciuitas romana. Et qꝛ certis modis olim aliqui efficiebant̃ latini liberti.hodie efficiunt̃ ciues romani.addit̃ ꝛ per certos modos in ciuitateromana trāsfusa: vñ de ea videamus ꝛ subijciamus. Item quare dicebat̃ libertas latina?qꝛ latini dicunt̃ romani.i xpiani:qđ dictuꝫ est ad dr̃iam grecoꝝ. vnde xpiani dicunt̃ latini. ꝛ iō dicebat̃ libertas latina:qꝛ latini dabāt istam libertatē hostibus. Et qꝛ adijcit̃.ꝛ per certos modos in ciuitate romana trāsfusa.hoc ideo dicit:qꝛ.l.nr̃a ponit.xij. casus in qbus hoies olim efficiebant̃ latini liberti:hodie efficiunt̃ ciues romani.ꝛ de istis duodecim casibus tres sunt ꝺm dñi.volūtatē.tres alij sunt ꝯ dñi voluntatē.sex alij sunt ex quasi dñi volūtate.

C Um dediticij. Hec est noua.l.iustin.ꝛ facit magnaꝫ arengā vsq ad.§.sancimus.ꝛ facit ita obscurā arengā ꝙ pueri etiam multum litterati in perpetuū non intelligerent: nisi audirēt casum.Et in.l.dicit.olim erat dediticia libertas:que libertas satis erat inutilis:vt qs post mortem esset liber:vñ est sublata.Erat ēt olim ꝛ quedā alia libertas latina:ꝛ ista latina libertas satis erat similiter inutilis: ꝛ ideo hodie est sublata.ꝛ ista libertas latina erat lania libertas.i.barbaliana.ꝛ est libertas lania barbaliana:vt pōt videri in ludo mascaroꝝ: qꝛ pueri qñ volunt ludere faciunt sibi barbā de lana.vñ sicut ficta barba est:ita latina libertas erat lania libertas.i.ficta libertas.vñ sicut lania barba vtendum non est in republica.ita nō est vtendū latina libertate. ꝛ debetis scire ꝙ ista latina libertas duxit originem ex colonijs que dicunt̃ prouincie que colonos suos hñt. vltramontani eniꝫ colunt terrā cum equis: qꝛ hñt deteriorē terrā q̃ nos: sed nos colimus cū bobus: lꝫ gorgita eodē mō velit colere genere nō spē. nā ibāt romani in galliā pro tributis.illi optime verberabāt romanos.romani hēbant multitudinē militū ꝛ peditū ꝛ dicebāt.eamus in galliā per mar̃ ꝛ aptemus eos vt decet.ibant in galliā ꝛ ducebāt oēs per barbā:ꝛ ponebāt quoslibet per suā insulā. ꝛ alios suo noīe de italia ponebant in galliaꝫ.dñi gallici dū erāt in sicilia discordabāt a siculis. dñi gallicivolebāt bibere vinū:siculi ceruisiā.oriebant̃ bella aliqñ gallici occidebāt siculos:ꝛ siculi occidebāt gallicos: vñ de ista trāslatione fiebāt latini. vñ iusti. vult ꝙ oēs hoies sint ciues romani non latini vel dediticij: ꝛ vult ꝙ hodie ista latina nō sit in vsu.Tex.cum dediticij liberti.Sed quare dicebantur liberti?Respondeo propter spē future libertatis. Uel dicatis quod erant liberi:sed toto tempore vite sue tenebantur in seruitute.sic ꝛ al's.j.cōmunia de manu.l.j.§.fin. auteꝫ.Tex.imperfecta.bene erat imperfecta si toto tempore erant liberi:post mortē erant serui.Tex.ꝛ quasi p satyraꝫ.i. per velamētuꝫ.ꝛ ē velamētuꝫ qñ fingit̃ aliqđ eē ꝛ nō ē.Uel dicatis.ꝛ quasi per satyrā.i.p satyrationē ꝛ p reprehēsioneꝫ. naꝫ vere satyra est vt pꝫ ex iuuenali q semper reprehēdit.similiter ista libertas erat rephensibilis.Tex.ꝛ in colonijs.i. in ꝓuincijs.ꝛ dicunt̃ coloni: qꝛ diuersis modis colūt: puta quando anglici mittebant̃ in siciliaꝫ:burgūdiones in corsicam.Tex.ceteros autē modos ex quibus antea.i.oli. Tex. in presenti.i.hodie.Tex.ꝯcurrant.sicut erat in dediticia.sed etiam in seruitute sicut erant latini. Odof.

Sancimus. Segnori explicita est vobis pria pars rubrice.Mō ponit̃ secūda pars rubrice ꝛ sunt certi modi.xj.vel.xij.casus in quibus oli hoies efficiebant̃ latini liberti:hodie efficiunt̃ ciues romani.Tres sunt casus ex dñi voluntate. tres alij cōtra domini voluntatē.v.vel.vj.sunt ex quasi dñi voluntate.ꝛ hic est secūdus casus huius.l.vsq in finē: nisi ꝙ in terminis ponuntur exēpla satis clara. Et ponamus prima exēpla.Si dñs vocat qnq testes ꝛ in epistola ita dicit.titius seruo suo salutē. scias hac epistola me velle te liberuꝫ eē. iste hodie efficit̃ ciuis romanus.Scđs casus est.Si seruus est psens ꝛ dñs vocatis.v.testibus dicit.manumitto seruum istū ꝛ volo ꝙ sit liber.vel hoc dicit apud acta.Tertius casus nō ponit̃ hic: ſꝫ ponit̃.j.e.§.illud.vnde istos duos stati videamus p se. Tex. epistolā.s.factaꝫ inter absentes.Tex.qnq testes.ꝛ hic est casus vbi requiruntur.v.testes inter viuos.sic ꝛ alibi.s.de testi. l.testium.Tex.delata.q.d.ac si in codicillis eēt relicta. Tex. ꝛ ciuitatē habeat romanaꝫ. sub.hodie.sed olim erat latinus libertus.Tex.sed siqs.Incipit secūdus casus.Tex. adipiscende.habuistis enim duos casus in qbus olim hoies efficiebant̃ latini:hodie efficiuntur ciues romani.Habetis tertium casum.j.e.§.illud.vnde statim eum videatis.

Illud etiaꝫ. In.§.isto ponit̃ talis casus. Petebā te in seruū meuꝫ corā iudice. tu dicebas te liberū.ego vici te. postq̃ sniam que trāsiuit in vigorē rei iudicate:deinde preciū tuuꝫ accepi ab aliquo.oli efficiebaris latinus libertus:hodie efficieris ciuis roman⁹. Tex.minime enim subnixo.sub.iō qꝛ inuenit̃ liber. Sed ad §.istum opponit̃.s.de bonis libe.l.j.vbi dicit̃ dominū habere ꝯtra ta. Respon.ibi.accepit pecuniam a seruo: hic ab extraneo.vnde secus est hic.vt.s.de oper.li.l.j.ꝛ.ij.

Sed scimus. Uos habuistis tres modos ꝺꝫ domini volūtatem qbus seru⁹ efficit̃ liber:mō ponunt̃ alij tres modi qbus seruus efficitur liber ꝯtra domini volūtateꝫ.verbigratia.dñs seruum suum egrotantem de domo sua sine cā deiecit.ꝛ qđ deterius fuit: debebat eum in xenonē mittere. ꝛ hoc facere noluit.olim seruus efficiebatur latinus libertus:hodie efficitur seruus romanus.ꝛ hoc casu dominus iurepatronatus non habebit. Est ꝛ alius casus.vendo tibi ancillā meā eo pacto vt nō ꝓstituas.ꝛ si prostitueres ꝙ liceret mihi manumittere:postea prostituis ꝛ eā aduoco a te.ꝛ postea eam ꝓstituo:certe ipsa efficitur ciuis romana.ꝛ isti duo casus ponuntur vsq ad.§. sed ꝛ qui domini.Adijcitur ꝛ tertius casus.ꝛ est.j.eo.§. illo proculdubio.Et est talis.olim si dñs manumittebat seruuꝫ in testō vel vindicta eo pacto vt sit latinus libertus:nō ciuis romanus:erit latinus libertus.sed hodie si milies dicat dominus:hic erit ciuis romanus.Tex.similiq mō. Incipit secundus casus.Tex.vl' si pristinus dñs.pōt dici ꝙ iste sit terti⁹ casus.Uel dicatis ꝙ isti duo casus habētur ꝓ vno.Tex. eā habere.q.d.nō est dignus.mō statiꝫ videatis tertiū casuꝫ qui ponit̃.j.e.l.§.illo proculdubio.sicut dixi i casu. romanā. ꝛ ita inutilis adiectio viciatur: sed non viciat.nam vtile per inutile nō viciatur.vt.ff.de verbo.obli.l.j.§.j. Odofre.

Sed ꝛ qui. Amodo ponuntur.v.vel.vj. casus quibus serui efficiuntur ciues romani ex quasi domini volūtate. Et in isto.§.ponitur talis casus.Olim erat quedam pompa rome que etiaꝫ hodie est:vt quando moriebatur aliquis magnus hō conducebant:ꝛ hodie conducunt hoies qui plorabant eum. hec pompa est satis inanis.vnde si dominus qui habebat multos seruos: isti tuit sibi heredes ꝛ de seruis non fecit vllam mentionem:ol

xerunt heredes: vocemus multos homines qui euz plorēt: ꝛ faciamus qđ serui dñi coram corpore incedant pileati: ꝛ faciamus ꝙ serui dñi corā corpore icedāt. pileati hoies qui ibant ad corpus dicebāt pater noster. ꝛ vidētes ꝙ serui ibāt pileati: credebāt eos liberos. isti serui fuerūt versi ad domū: ꝛ deposuerant pileos. dicebāt homines. vos estis fatui. vos estis ciues romani ex quasi dñi voluntate. nunquid isti sunt ciues romani ex quasi domini volūtate? Rñ. ꝙ sic. Tex. seruato. ¶ Or segnori statim in. §. isto no. pp publicū errorem aliquid conceditꝰ qđ al's non concederetꝰ. sic ꝛ al's. ff. de offi. pre. l. barbarius philippus.

Sed si sub ꝯditiōe. Or segnori in. §. isto ponitur alius casus in quo seruus efficitꝰ ciuis romanus ex q̄si dñi voluntate. vñ in. §. isto hoc dꝛ. Ponamus ꝙ dñs serui reliqt seruo libertatē sub ꝯditiōe: heres extraneus pēdēte ꝯdi. manumisit eū. oli iste suus erat latinus: hodie efficitꝰ ciuis romanus.

Sed ꝛ siquis. Hic ponunꝰ aliȷ casus in q̄bus olim serui efficiebanꝰ latini: hodie ciues romani ex quasi voluntate dñi. Et primus casus est talis. Si libero homini do ancillā meam in vxorē: ꝛ dotez ei dedi acsi esset libera: olim efficiebaꝰ latina: hodie efficitꝰ ciuis romana. Secūdus casus est talis. ponamus ꝙ dñs apud acta: vocat seruū suum filiuz: olim efficiebaꝰ latinus: hodie efficitꝰ ciuis romanus. Est ꝛ tertius casus. ponamus dñs serui instr̄m per qđ apparebat sticbuz seruū suum esse reddidit sibi. ꝛ hic est vnus casus. vel incidit. ꝛ hic est alius casus. oliz efficiebaꝰ latinus: hodie efficitꝰ ciuis romanus. ꝛ ipse seruus dꝫ probare redditionē vel incisionē predictoꝝ instr̄oꝝ esse factā coram quinq̧ testibus. ꝛ hoc iō vt seruis auferaꝰ furandi occasio. In fine dicit ꝛ cōcludit qualiter latina libertas erat inutilis. ꝛ qualiter hodie nō est triplex libertas: sed vna. Tex. similiq̧ mō. Incipit aliꝰ casus. Tex. ille ēt nouissimus. addit ꝛ aliū casum. Tex. vel dederit seruo. i. restituit seruo: aut alio mō corrūpat. ¶ No. ꝙ licet regulariter sufficiat si reddo instr̄m tibi debitori meo coram duobus vel tribus testibus: vt. ff. de pactis. l. labeo. tamen hic est speciale vt corā quinq̧ testibus. Tex. denegauimus. sub. §. e. l. Tex. triplex antea. i. olim.

Sed siquidē. Paragraphus iste vult hoc dicere ꝙ hec. l. hēbat locuz in futuris manumissionibus: nō in pteritis. ¶ Or segnori videatis auc. ad hec q̄ñ hētis signatā sup. §. sed ꝛ siqs homini libero. Et pōt dicī ꝙ in. l. C. erāt. xȷ. casus in q̄bus seruus efficiebaꝰ ciuis romanus ex quasi dñi volūtate. hic ponitꝰ casus. xȷȷ. Uel pōt dici ꝙ in. l. C. erant. xȷȷ. casus. hic ponitꝰ. xȷȷȷ. Nam vos hētis in illo. §. sed ꝛ siqs libero homini. ꝙ si trado libero homini ancillā in vxorē ꝛ do pro ea dotem ꝙ ipsa efficitꝰ ciuis romana. In auc. ista dicitꝰ ꝙ si permitto libero homini ducere ancillā meaz in matrimoniū: desino esse dñs illius ancille: ꝛ ipsa efficitur libera.

¶ De seruo cōmuni manumisso.

¶ De seruis ꝓprȷs manumissis vel manumittēdis dictum est vobis in supioribus. verum qꝛ aliqñ tractaꝰ de seruo cōi manumisso: ponitꝰ hec rubrica de seruo cōi ꝛc̄.

Si cōmunes. In titu. isto ponunꝰ due. ll. Iusti. recitat ius vetus. Secūdo corrigit illud. Tertio estimationē rei de qua queritꝰ ponit. Quarto reuertitꝰ ad principium. l. ꝛ aliquid superaddit. ¶ Unde in. l. ista dicitur. Olīz ita erat si habebā tecum seruū cōem: ꝛ volebā euz manumittere te inuito: non poterā: sed mea ps accrescebat tibi. verūtamen si eram miles seruo cōmuni relinquebā libertatē. sed istud hodie est correctū. ꝛ dꝛ siue sim miles siue nō. si habeo seruū cōem tecum: si offero tibi estimationē tue ptis: possum eū manumittere te inuito. ꝛ si accipis pciū: bñ quidē. al's si socius vel socȷ recusauerint accipe pciū: socius qui vult manumittere seruū: dꝫ ei vel eis pciū offerre: ꝛ in edē sacrā deponere sigillo apposito: ꝛ postea poterit seruū suū manumittere: ꝛ ipse efficietur liber ꝛ ciuis romanus. sed si ille seruus habebat peculiū: illud peculiuz pertinet ad omnes socios: pro illis partibus pro q̄bus quisq̧ habꝫ dominiū in seruo. Sed ꝛ si seruus ille erat suppositus ratiocinȷs: anteq̄ȝ manumittaꝰ ne ratiocinia pareāt ꝛ libertas impediaꝰ dꝫ preses prouincie vel cōpetens iudex tps statuere: intra qđ dꝫ ratiocinȷs antea factis ꝛ debitis que ex his apparuerit redditis ita ad libertatē venire. Postea dicit. ne preciū serui sit incertum: dꝫ estimari. ¶ Sed quid erit. ego habeo seruuz tecum cōem: volo manumittere: vñ offero tibi preciū tue partis. tu videns hoc: offers mihi preciū mee partis: ꝛ dicis ꝙ vis manumittere. quid erit hoc casu? Si tu facis hoc iō qꝛ volebaz facere: melior erit mea ꝯditio. Si vero nō facis iō qꝛ hoc volebam facere: sed si ego hoc facere nolebaz: tu hoc faceres: certe hoc casu ambo admittemur ad manumittēdum nullo precio nobis adinuicez dato: ꝛ peculium diuideꝰ inter nos pro parte dñi: quā quis hꝫ in seruo: ꝛ ambo erimus patroni. Tex. accrescit necne. quidā intellexerūt ꝙ tua portio accrescit mihi. Aliȷ intellexerūt ꝙ mea portio accrescit tibi qđ iniquum est fauore libertatis. Tex. palā est. hucusq̧ ponitꝰ ius vetus. amō ponitꝰ ius nouū. Tex. venire. vt. §. de nego. ge. l. si cognati. Tex. exceptis notarȷs. i. scriptoribus. nam seruus nō pōt esse tabellio: vt. ȷ. de tabel. l. generali. Tex. volumus. Similem estimationē habuistis. §. cōmunia de le. l. vl. in pn. licet ꝛ alia estimatio fiat. §. de cōdi. inser. tam in legatis q̄ȝ in fideicō. l. vlti. Tex. ius aūt accrescendi qđ antiqua iura. i. qđ olim habebat locū. Tex. cōcedimus. ¶ Or segnori circa. l. istam no. illud spāle ꝛ istud generale. hec est regula. vt. §. de cōtrahen. emp. l. inuitum. Sed ista regula fallit h̄. similiter ꝛ alibi est casus in quo aliquis teneꝰ inuitus vēdere: vt insti. de his qui sunt sui vel ali. iur. §. vlti. ¶ Sed quero hic statī. habeo tecum seruū cōem. volo eū perducere ad libertatem. nunqd manumittere licebit eū etiam si nō offerā tibi preciuz tue partis? Dicunt quidā ꝙ sic fauore libertatis. ꝛ pro se inducunt in ar. qđ legitꝰ. ff. de re iudi. l. inter pares. Sed verius est ꝙ debebā tibi offerre pciū tue partis: ꝛ tibi soluere anteq̄ȝ manumittā euz vt innuit hic. ꝛ. ff. de vul. sub. l. si seruus. ¶ Sed denuo quero super. l. ista. Habeo seruū cōem cum minore: nunqd si offero ei pcium potero eum manumittere? Uideꝰ ꝙ nō: vt ar. §. de admi. tu. l. lex que. Sed pōt dici qđ offeram preciū tue partis tibi minori tutore auctore: vt. §. si aduer. solu. l. ȷ. Uel pōt dici ꝙ tibi minori preciū tue partis potero offerre iudice presente: vt argu. §. de mino. l. ait pretor. §. permittiꝰ. ¶ Sed quid erit habeo seruū cōem tecum. ꝛ expedit me potius eum non habere q̄ȝ habere. si volo eum manumittere: nūquid debeo tibi offerre preciuz tue partis? Dicunt quidā ꝙ nō: qꝛ nulla est eius estimatio. Sed pōt dici ꝙ habeo tibi offerre preciū vt hic dicitꝰ: qꝛ nos dēmus nos referre ad ea que sepe accidunt.

Cum apud oēs. Lex ista est noua. l. iust. sicut ꝛ superior: ꝛ ponit talez casum. Habebamus ego ꝛ tu seruū cōem. ego in testō instituo mihi quēdā heredē ꝛ ita dico. sticbum seruū meū ipsi sticho do lego. vel partē quā habeo in eo ipsi sticho do lego. vꝫ ne istud legatū? Et certe in qōne ista veteres multum dubitauerūt. nam si ei lego videor errasse: qꝛ putabam eum libertū. vel videor velle legare sibi qđ non poterā. Sed iusti. tollit has veteres dubitationes ꝛ dicit ꝙ sicut supiore constōne dictuz est ꝙ vnus ex dñis pōt offerre preciū alteri ꝛ manumittere euz: ita hoc casu partim alienus vt. ff. de ritu nup. l. illud. ꝛ iuito. vt. ff. de ver. sig. l. pupillus. in fi. Tex. aut enim putauit. ꝛ male putabat: qꝛ nō pōt esse pro pte seruus cū libertas sit indiuidua: vt. ff. de lib. cā. l. duobus. Tex. statuimus. vt. §. l. proxi. Tex. snīam sequi. ꝛ ita leges nr̄e fauēt libertatibus: vt. ff. de re iu. l. ȷ. ꝛ. l. iter pares.

¶ De seruo pignori dato manumisso.

¶ Or nō soluz volumus manumittē seruos ꝓprios ꝛ cōes: vt in superioribus habuistis: imo ꝛ seruos pignori datos. iō dicit rubrica. de seruo pignori dato manumisso. vñ qd iuris sit

sit videamus ⁊ subiiciamus. Et est sciendū q̄ seruus pignori datus specialiter non potest manumitti inuito creditore. si autem generaliter sit datus: tunc potest manumitti inuito creditore: vt.j.e o.l.j.

Dicet. In.l.ista dr̄. Si mulier dat mihi mācipiū estimatū in dote: trāsit ad me dn̄ium. ⁊ si sum soluēdo: potero eum manumittere. sed si illud mācipiū obligaui alicui mulieri spāliter pro sua dote restituēda: ea inuita nō possum eam manumittere. Tex. possit manumittere. q2 dn̄s est vir: vt.ff.de iur do.l.dote ancillaz. tn̄ maritus ad estimationē eius mācipij tenet̄: vt.s. de iur̄ dotium.l.in dotalibus rebus.

Libertas. In.l.ista dicitur. Si suz debitor fisci in.x. fauore fisci oia bona mea sunt ei tacite obligata. si volo seruū meū manumittere: possum hoc facere inuito fisco nisi facerē in fraudē fisci. quo quidez casu si soluēdo nō essez: libertas seruo meo data nō vz. Tex. fisci obligatus. nā ɔ̄hētis cū fisco oia bona tacite fisco obligant̄: vt.j.in q.cau.pi.ta.ɔ̄.l.j. Tex. detegat̄. vn̄ no. si spāliter obligo oia bona mea nō possuz manumittē seruū meū. sed si gn̄alr̄ dē pignori oia bōa mea: tūc ſuū meū possū māumittē.

Deo. In.l.ista dr̄. Si obligo tibi generaliter oia bona mea p̄ntia ⁊ futura: nō ꝑpterea ꝓhibeor seruuz meum manumittere: secus si obligo tibi spāliter illum seruū. nam illū non possuz manumittē. Tex. obligauit.s.gn̄aliter. Tex. vel obligati sunt. q2 illi nō possunt manumitti: vt.s.e.l.j. Vn̄ habetis hic dr̄iam inter gn̄alem hypotecā ⁊ spālem. sic est dr̄ia in alio: vt ff.de pign o.l.⁊ que nōdum.§.qd̄ dicitur.

I vt proponis. In.l.ista dr̄. Si ego mancipia mea tibi spāliter obligaui: illa mancipia tua volūtate possum manumittē. nō te inuito: ⁊ si tua volūtate aliqd de mancipijs manumisi: illud p̄uenit ad libertatem. Tex. ad libertatē venire. vt.s.e.l. prox. secus si mācipia essent gn̄aliter obligata. nā inuito creditore possent manumitti: vt.s.e.l.ij.⁊.s.l.pxi.in prin.

I creditoribus. In.l.ista dicuntur duo. Si ancillas meas creditoribus meis spāliter pignori obligaui: si satisfacio creditorib[9] meis possum eas manumittē ⁊ ipse efficiunt̄ libere.

¶ Scdo dr̄. si manumisi eas: ⁊ postea volo dicere q̄ feci in fraudē creditoꝝ: ⁊ volo reuocare libertates: nō debeo audiri. nec hēdes mei debēt audiri: q2 allego turpitudinē meam. Tex. nec heredes eius. sub. audiri debēt. q2 videor allegare turpitudinē meam ⁊ videor venire cōtra factum propriū: q̄ non licet: vt.j.de libe.causa.l.si filium.

I tutor. In.l.ista dr̄. Tutor pupilli de pecunia pupilli emit seruos. isti serui nō p̄nt manumitti per tutorē pupilli. ⁊ si manumittunt̄: ad libertatē nō perducunt̄ fauore pupilli. Tex. si tutor tuus. loquit̄ pupillo. Tex. nō sunt. vn̄ isti serui erūt tacite obligati pupillo: vt.s.de admi.tu.l.pro officio. ⁊ tacita obligatio nō īpedit manumissionez. vn̄ vr̄ ɔ̄.s.e.l.ij. Sed rn̄. q̄ spāle est h̄ fauore pupilli. Itē q2 erāt ipsius pupilli: q2 empti de pecunia sua: vt.s.de rei vē.l.si ex pecunia. lz regulariter res empta de pecunia mea nō sit mea: vt.s.de rei vē.l.si vt ꝓponis. ⁊ q2 sunt alieni: non possunt manumitti: vt.j.de his qui a non do.ma.

Siue cum. In.l.ista dr̄. Si mulier cū nupsit mancipia sua estimata dedit in dote: siue post ɔ̄ctū matrimoniū maritus de pecunia dotali mācipia cōparauit: maritus est dn̄s istorum mancipioꝝ: ista mancipia pōt manumittere. ⁊ mulier non potest qōnem eis inferre super statu ipsoꝝ. Tex. ab eo iure potuerunt manumitti: vt.s.eo.l.j.in princi. Et hoc est verum nisi tibi mulieri pro dote tua restituenda illa mancipia essent spāliter obligata: vt in preal.l.s.eo.l.ij.in fi. ⁊ facit ad.l.istam.s.de iur.do.l.ex pecunia dotali.

¶ De seruis reipublice manumittendis.

¶ De seruis priuatoruz manumittēdis in superiorib[9] dictū est. Sz quia interduz respublica vult manumittere suos seruos: ideo ponitur de seruis reipublice manumittēdis: supple videam[9] ⁊ subiiciamus qualiter ⁊ cū qua solēnitate possent manumitti. cum qua solēnitate habeāt manumitti dicit̄ j.e.l.j.⁊.l.ij. Et no. q̄ respublica sumit̄ hic pro qualibet ciuitate: vt ⁊ al's.ff.de verbo.obli.l.si eum qui. Odof.

Si ita. In.l.ista hoc dr̄. Si respublica alicuius ciuitatis vult manumittere seruuz suū: dz manumittere cū tali solēnitate. q2 ille q vult manumitti: dz dare aliū seruum vicariū eque bonū ciuitati. ⁊ decuriones p̄nte preside ꝓuincie ⁊ approbāte poterūt manumittere. ⁊ licet seruus vicarius datus loco manumissi ɔuertat̄ in fugaz: nō ꝑpterea manumissus in seruitutē reuocabit̄. Tex. publicus. sub. alicuius ciuitatis vel municipij vel vniuersitatis. Tex. nō ex eo q̄ his. scz seruis. Habetis ergo hic vt dixi in casu ⁊ adhuc repeto. ⁊ si aliter fiat manumissio: non vz. vt.ff. de seruis ab vni.ma.l.j.⁊.l.ij.⁊.ff.de liber.vni.l.vnica.

Si decretū. In.l.ista dr̄: Si seru[9] ciuitatis vel municipij vel alicuius vniuersitatis fuerit manumissus solēniter: postea ille seruus ita solēniter manumissus duxit liberaz mulierē in vxorē. ⁊ ex illo matrimonio nata est puella: nunquid erit libera i ꝑtāte patris? Respondetur q̄ sic. Tex. si decretū ordinis. scilz decurionum alicuius ciuitatis municipij vel vnius vniuersitatis. Tex. comprobauerit.i.approbauerit: vt.s.l.proxima dixi. Odofredus.

Si titulo. Segnori.l.ista vr̄ difficilis q̄ꝫtum ad casum. sz in veritate nō est difficilis: sz facilis satis. Et in l.ista ponit̄ talis casus. Ciuitas aliqua vl̄ vniuersitas seruū suuz solēniter manumisit. ille libertus factus est ciuitatis. iste libertus manumissus cepit esse tabularius eo mō quo serui tabularij exercebant: nunqd ꝑpterea libertatem pdit? Certe non. Tex. seruoꝝ.⁊ aliarū rerum: q2 nuda traditione non trāsit dn̄ium. vt.ff.de acquirē.re.do.l.nunq̄ꝫ. Tex. libertus.i.seruus municipū manumissus cum solēnitate iur̄. Tex. seruus non efficitur.i.effici non potest.

¶ De his qui a non domino manumissi sunt.

¶ De seruis q manumittunt̄ a dn̄is in supiorib[9] habuistis. sed q2 interdū serui manumittunt̄ a nō dn̄is. ideo ponit hic de his.s.seruis qui a non dn̄o ma.sunt. vnde sub. videamus ⁊ subiiciamus quid iuris sit.

Eum qui. In.l.ista dr̄. Si aliquis manumittit seruū alienū tanq̄ꝫ suū: tenet̄ prestare pciū serui dn̄o si ei placet. Tex. ac si.i.quasi. Tex. dependat.i. soluat. Tex. sua.i.dn̄i. ¶ Dn̄ segnori custodiatis vos hic. q2 si manumitto seruū tuū tanq̄ꝫ meum: nō tz manumissio. vn̄ potes vendicare. sed si nō vis euz vēdicare: potes petere pcium eius. Sed quo iure vēdicabo pciū serui mei quē tu manumisisti? Nego.ge.nō. q2 manumisisti tuo noie: vn̄ nō possum hēre ratū: vt.ff.de neg.ge.l.sz ⁊ si pupilli §.sz si ego. Quidā dicūt q̄ hec.l.dz intelligi qn̄ seruus erat mortuus. in subsidiū dabit̄ mihi actio ad pciū: sicut ⁊ al's.s. de rei ven.l.mater tua. Vel pōt dici q̄ hec.l.intelligitur etiā seruo viuo ⁊ non prescripta libertate. nam fauore libertatis possum petere preciū serui. ⁊ petā cōditione ex hac.l. q2 hoc est introductū hac.l.noua. vnde ɔditione ex.l.ista est agēdū: vt.ff.de condi.ex lege.l.vnica.

Felicissima. Ista est optima.l.aduertat] hn̄ casuz hui[9] l. Ego felicissime mulieri mandaui ita vt emēt

fticibuz seruuz meo nomine: ꝛ ꝙ ꝑ traditionē acciperet. ipsa fuit ꝛ emit fticibuz seruū: ꝛ per traditionē accepit suo noīe: ꝛ non meo noīe. vñ vendēs ꝛ tradēs emēti intēdebat querere dñium. ꝛ similiter emens. vñ ista felicissima anteꝗ̄ mihi traderet fticibuz seruū: euz manumisit. mō ego volo eū reuocare in seruitutē: nunqd possum? Rñdet̄ ꝙ nō: qꝛ per ꝓcuratorē acquirit̄ dñiū vel possessio: si tradēs vel accipiēs hoc gerat. sed hic neuter gessit: ꝛ iō felicissima potuit eū de iure manumittere. h.d. ista. l. Uideatis statiz summariā expositionē lr̄e. Tex. felicissima. s. mulier. Tex. tradat̄. sꝫ vr̄ ꝙ nō frustra: vt. j. de acquir. poss. l. j. ꝛ. l. ꝓcur. Rñ. per ꝓcuratorē querit̄ mihi dñium vel possessio. si alter. i. tradēs vel accipiēs hoc gerat: vt. ff. de dona. l. qui mihi donatū. sed si neuter gerat: nō queritur mihi anteꝗ̄ res illa mihi a procuratore tradat̄ vt hic. ꝛ ff. de acq. re. do. l. res que. ꝛ. s̄. siquis alteri vel sibi fuerit sub. l. vlti. ꝛ de hoc plene dicam in. l. ꝫ. vñ amplius hic non dico.

Si tibi. In. l. ista dicit̄. Si tu vēdis mihi hereditatē titianā tibi delatā: anteꝗ̄ mihi tradas hereditatē remanes dñs. ꝛ iō si manumisisti seruū hereditarium libertatē ei pstitisti. h.d. Tex. prestitit. concor. s̄. de here. ven. l. qui tibi.

Si non. In. l. ista dr̄. Si ego concessi ad certū vsum seruos meos cuidam mulieri: nō aūt donaui ei ꝓprietatem seruoꝝ meoꝝ: nunqd si me dño inuito manumisit: poterit seruos meos pducere ad libertatē? Respondet̄ ꝙ non. Tex. pducere potest. sub. inuito domino. vt. s̄. l. j.

Si tradita. In. l. ista dr̄. Si quedā mulier dōauit mihi sua s mācipia ꝛ tradidit: postea illa mācipia manumittere nō pōt. Tex. nō habuit. qꝛ tradēdo trāstulit in me dñium. nā traditionibus ꝛ vsucapionibus dñia reꝝ acquirunt̄: vt. s̄. de pactis. l. traditiōibus. secus si nō tradidisset. ꝛ sic soluit̄ contrariū. s̄. e. l. qui tibi.

Si pater. In. l. ista ponit̄ talis casus. Pater seruū filioꝝ minorū s xx. an. ꝯsentiētibus eis manumisit: nunqd hoc facere poterat? Certe nō. Tex. nō pōt. vt. ff. de manu. vindi. l. si pater. ꝛ. s̄. de manu. vindi. l. penulti. spāle tm̄ est in patre si filius esset maior ꝙ posset manumittere seruū filij. sicut eꝯ spāle est ꝙ pr̄ possit manumittere per filium: vt. j. cōia de ma. l. j. §. vlti.

Si nō a dominis. Segnori hec. l. est multuz bona: ꝛ in ea dr̄. olim fiebāt tales fraudes. ducebat aliqs seruū alienū coram iudice dicēs. dñe iste est meus seruus: volo eū manumittere. ꝛ corā eo manumittit eum. postea appet eū nō esse seruū suuz. qd est faciendū hoc casu? Certe distinguendū est. Aut aliqs manumittit seruū alienuz corā iudicibus qui nō hn̄t ius manumittēdi: ꝛ tunc nō valet manumissio: vñ dñs pōt euz vēdicare. Aut aliqs manumittit seruū alienū corā principe: qui qdem casu pstabit duo mācipia dño: eiusdē sexus ꝛ etatis atqꝫ artis. ꝛ alia tria fisco: que sint ei similia. ꝙ est veꝝ nisi dñs cuius māicipiū est: passus est euz tāto tpe esse in libertate ꝙ pscripsit ei libertatē. quo qdē casu: manumittēs non patit̄ hanc penā. Tex. ius dandi est. vt. s̄. de manu. vin. l. ij. Tex. trepidationē. i. dubitationē. Tex. pene facilis dissolutio est. iō dicit pene: qꝛ aliqñ non est facilis: puta si sit corā principe: vt. j. dicit. Item non est facilis si dñs petat preciū: vt. s̄. e. l. j. Tex. eadē rōne similia. Sed qūo hic prestat̄ quintuplū. cuz nulla pena excedat quadruplū? vt insti. de act. §. omnes. Rñ. ꝙ bm̄ verba relatiua. s. simpli duplī: nulla pena excedit quadruplū si prestat̄ eidem. ꝛ sic loqt̄ l. ꝫ. secus si prestat̄ diuersis. nam prestant̄ duo dño: ꝛ tria fisco. ꝛ sic loquit̄ hic. Tex. pscripti. i. x. vel. xx. ann. vt. j. de prescrip. lon. tem. que pro libe. l. ij. Tex. firmauerit. nam qd̄ quis sua culpa sentit: sentire nō videt̄. vt. ff. de reg. iur. l. qd̄ quis. ¶ Unde no. ꝙ aliquis ꝓpter taciturnitatē vel negligētiam sibi preiudicat: vt. ff. de vi bo. rap. l. iij. ꝛ. l. si seruus.

¶ De his qui manumittere non possunt.

¶ Dictū est. s̄. qui pn̄t manumittere: nūc videndū est de his qui manu. nō pn̄t. Et certe manumittere nō pōt minor. xx. an. vt. j. e. si minor. Item si debitor vult ꝓpriū seruū suum manumittere in fraudem creditoꝝ nō tenet manumissio. si aūt dñs seruo suo reliquit directā libertatē: quo casu duo requirunt̄ vt reuocet̄ libertas. s. ꝯsilium ꝛ euētus. aut reliquit seruo suo fideicō. liber. quo quidē casu sufficit solus euentus.

Certum. In. l. ista dicit̄ qd̄ eliescētia ꝓhibet debitores relinquere seruis suis directas libertates: si interuenit consilium fraudādi ꝛ euentus. Tex. olim placuit. ¶ Or segnori habetis ꝙ libertates directe relicte seruis nō valent: si interuenit consilium ꝛ euentus vt hic. sed in fideicōmissarijs libertatibus sufficit solus euentus: vt. j. e. l. vlti. Et hec est ratio ꝙ in directis libertatibus requirunt̄ consiliū ꝛ euētus: qꝛ sustentantur minori voluntate. scꝫ defuncti tm̄. sed fideicōmissaria sustentat̄ defuncti ꝛ heredis. Uel dicatis ꝛ ideo nō debentur fideicom. liber. etiam si solus euentus interueniat: vt. ff. ad trebel. l. j. §. his qui.

Seruos. In. l. ista dr̄. Seruos meos s nō possuz manumittē per me nec per interpositā ꝑsonā: in fraudē creditoꝝ.

Si uo marco. In. l. ista dr̄ ꝙ quis seruū alienū coram d populo nō dꝫ manumittere. ꝛ si manumittit illud factū pro infecto hētur. Tex. ne quis spectaculo. i. coram populo. Tex. pro infecto habeatur. qꝛ videt̄ coactus manumittere: vt. ff. e. l. sed si ꝑuatus.

Si minor. In. l. ista dr̄. Si minor. xx. ann. tradidit seruos suos s alicui ad manumittendū non valet. Tex. constituitur. vt. s̄. ti. proxi. l. si pater.

Si in fraudē. In. l. ista dr̄. Si debitor fisci manumittit in fraudē fisci: nō vꝫ manumissio. sꝫ si aliqs s hēbat filiū q erat seruus debitoris fisci: ꝛ illū seruū emit a debitore fisci: ꝛ ipse emptor eum manumisit: manumissio valet. Tex. non valet: vt. s̄. e. l. j.

Nec fideicōmiss. In. l. ista dicit̄. Si pupilla est rogata aliquē seruū manumittere a testatore: ipsa dꝫ manumittere tutore auctore. solus aūt tutor nō pōt. Tex. nec fideicōmis. q. d. nedum directā. Tex. certi iur. est: vt. ff. de ma. vin. l. vl. Tex. vñ si hos. s. seruos. Tex. in seruit. qꝛ nō debet tutor manumittere: sed pupillus tutore auctore.

Si debitor. In. l. ista dr̄. Si dñs seruoꝝ debitor ex ads ministratione cure: reliquit seruis suis fideicō. libertates in fraudē creditoꝝ nō debent̄. Tex. euentum. sub. ꝛ sine fraudis consilio.

¶ De his qui non possunt ad libertatem peruenire.

¶ In superioribus dictū est de his qui manumittunt̄. veꝝ qꝛ maledicti serui nō possunt ad libertatez peruenire: ponit̄ de his qui nō possunt ad libertatem peruenire.

Cum diuus. In. l. ista dr̄. Si serui pp delicta sua cōdēnant̄ in perpetuis vinculis ipsi non pn̄t ad libertatez perduci. sed si sunt ꝯdēnati vt sint in vinculis tpalibus: puta per quinquēnium: ꝛ elapsum est: ꝛ sunt redacti ad pristinam conditionē seruitutis: bene pōt eis relinqui libertas ꝛ peruenięt ad libertatē. ꝛ si aliqd est eis relictū a dño: illud legatum possunt capere. Tex. in ꝑpetua vincula. i. vt sint ꝑpetuo in vinculis. Tex. dānatos. s. seruos. Tex. ad libertatem perduci nō posse. sub. ne coꝝ maleficiū remaneret impunitū: vt. j. de ope. seruo. l. si operis. Tex. ꝙ si. Incipit scōm dictuz. Is qdem

S quidem. In .l. ista dr. Si dñs serui in testõ suo ꝓhibuit seruũ suuȝ manumitti: poterit ne manumitti? Distinguit. Aut dñs probi- buit seruum suũ manumitti in penã delicti. ⁊ hoc casu non põt ad libertatem perduci. Si aũt prohibuit qꝛ volebat illũ seruum liberis suis seruire ⁊ a liberis nõ recedere: in hoc casu mortuis liberis dñi sub lata est cã ꝓhibitionis ⁊ ad libertateȝ poterit perduci. Tex. is quidem.s.seruus. Tex. qui testõ.sub.dñico. Tex. perueni- re.ad hoc accedit.ſ.de testa.ma.l.cõtra voluntatem.

¶ Pro quibus causis serui ꝓmio libertatẽ accipiant.

¶ Supra dictũ est de seruis q ex manumissione ꝑueniũt ad libertatẽ. hic tractat qñ serui sine manumissiõe certis ex cau- sis ꝓ premio accipiant libertatẽ. q.d. videamus i qbus cau- sis serui ꝓ pmio sine manumissiõe perueniũt ad libertateȝ. ⁊ sunt quattuor casus: vt pȝ in quattuor.ll. huius ti.

D Oniã. In.l. ista dr. Si seruus dñi sui occisi vindicat mortẽ: qꝛ filius occisi nõ vindicabat vel heres occisi negligebat accusare interfectorem. vñ dicit seruus. si oẽs taceant: ego nõ tacebo. vñ vi- riliter accusauit interfectorẽ dñi sui ⁊ eũ cõ- uicit ⁊ puniri fecit: dȝ assequi tale premiuȝ: eoipso sine manu- missione ꝑducat ad libertateȝ. ¶ Or segnori hic colligit ꝙ bene merẽtes: virtutis premio debẽt affici. cõcor.ſ. de statu. ⁊ ima.l. vt virtutũ. Itẽ no. hic ꝙ licȝ seruus regulariter non possit esse in iudicio: tñ accusando pro nece dñi potest sup- plicare principi: vt.ſ. de preci. imper. offe.l.j.

S Erui. In superiori.l. habuistis vnũ ca- sum in quo serui sine manumissio ne accipiunt libertatẽ. In.l. ista ponit aliꝰ ca- sus ⁊ ẽ talis. Si seruꝰ falsos monetarios qui clã falsaȝ monetã fabricãt dtegit ⁊ manifestat pro hoc bono ope dȝ ad libertatẽ ꝑduci. Tex. adulterinã.i. ad falsam. Tex. detulerint.i. manifestauerint ⁊ conuicerint. Tex. donent.s. ꝓ pmio pcipiũt: vñ fiscus istoꝝ seruoꝝ pcia dabit dño. Et ex.l. ista colligit ar. ꝙ impator vel fiscus vl ci- uitas põt ↄfiscare rẽ meã ob publicã vtilitatẽ dato mihi pre cio. vñ ciuitas ad tuitionẽ sui in solo meo põt facẽ fossata vl castrũ ↄstituere: dato mihi pcio rei mee me iuito sicut hic de seruo dr. ⁊ ad hoc accedit.ff. de rei ven. iteȝ si verberet.§.j.⁊ ff. de offi. preto.l. barbarius in fi.⁊.ff. ad sylle.l. lege.

S Iquis seruus. Uos habui- stis in duabꝰ ll.pcedẽtibus duos casus in qbus seruus ꝓ premio accipit libertatẽ. In.l. ista ponit alius casus ⁊ ẽ talis. Aliqs rapuit virgineȝ. pꝛ hoc dissimulabat vel ẽt pacto remiserat. seruꝰ detexit raptorem ⁊ cõuicit eũ. indubitãter iste seruus ꝓ premio accipit liberta- tem. Habetis ergo ꝙ sup raptu nõ põt trãsigi. Uidet ↄtra ſ. de trãsac.l. trãsigere. Ad qd põt dici qd dicit.l. ↄtraria trã sigere vel pacisci de crimine capitali excepto adulterio. sub. ⁊ raptu virginis. Uel põt dici trãsigere sup raptu virginis prohibitum est certis personis: puta patri ⁊ coniũctis per- sonis. ⁊ sic intelligit hic. ⁊.j. de rap. virg.l. vnica. sed aliis ꝑ- sonis non coniũctis non est prohibitum. Odof.

S I desertorẽ. In.l. ista ponitur quartus casus in quo seruus pro premio accipit libertatẽ ⁊ est talis. Quia si seruus manifestat desertorẽ mi- litie ⁊ conuicit: dȝ ad libertateȝ perduci. h.d. ista.l. Tex. si desertorẽ militie. sub. quẽ lȝ cuilibet impune oc cidere. vt.ſ. quãdo li. vnicuiqȝ se sine iudi. vin.l.j.

¶ De ingenuis manumissis.

¶ De seruis manumittẽdis vel nõ manumittẽdis.ſ. dictuȝ est. Uerũ qꝛ iterdũ ingenui manumittunt de facto: ideo po- nit de ingenuis manumissis. Et debetis scire ꝙ si ingenuus manumittat p errorem: ista manumissio non potest libertati preiudiciuȝ facere: qꝛ sepe rescriptũ est manumissiones non facere preiudiciũ libertati: vt insti. eo. in fi. Odo.

S I ingenuũ. In.l. ista ponit casus talis. Ego in veritate eram ingenuus. tñ quidã dicebat me seruum suũ: ⁊ in testõ mihi reliquit libertatẽ. heres me manumisit de facto. volo mouere postea qõnẽ heredi dicẽdo: sum ingenuus: non libertus tuus. certe hoc mihi licet: dũtñ vocet heres: ideqȝ manumissor: qꝛ eius iter- est. Tex. manumissum eẽ dicas. sub. de facto. Tex. apd suos iudices. puta psides ꝓuinciaꝝ: vt.ſ. de pena iud.l. placet. Et no. ꝙ cuȝ petit aliqd a iudice fieri ꝙ vocãdus est ille cuius interest. ⁊ ad hoc accedit.ff. de adop.l. nã ita diuus marcus. ⁊.ff. de na. resti.l.ij.⁊.ff. de serui.⁊ aqua.l. in ↄcedẽdo. Odo.

I Ngenuã. In.l. ista dr. Auia mea in veritate erat ingenua. aliquis aluit eaȝ: efficit ancilla? Certe non. Iteȝ auia mea prestitit seruilia ministeria: nunqd ex hoc efficit ancilla? Certe nõ. Itẽ qꝛ auia mea fuit de facto manumissa: nũqd efficit libertina? Certe non. ¶ Or segnori no. ꝙ hic est que- dam glosa antiqua que dicit in fi. nisi.xxx. annis pstaret mi- nisteria seruilia. nam tunc presumit esse ancilla. Sed hec gl. non est bona: qꝛ possibile esset a natura ꝙ hõ mille annis vi- ueret ⁊ mille annis pstaret seruilia ministeria: ex hoc nõ effi- citur seruus: qꝛ nullo tpe prescribit contra libertatẽ: vt.j. de prescrip. lon. tẽp. que pro libe. nõ aduer. libe. oppo.l. vl.⁊ de hoc plene dixi.ſ. de ꝓba.l. ad probationẽ. Tex. seruit. glico- nis: vt.ff. de vsur.l. cum de in rem verso.

S I auiã. In.l. ista ponitur talis casus. Auia mea fuit in veritate inge nua. de facto fuit manumissa: nunquid poterit prouocare in ingenuitatẽ? Certe sic. ⁊ si ꝓnun- ciatum fuerit per sñiam eam esse ingenuã: filij sui nati ex ea erũt ingenui. ¶ Or segnori ex.l. ista statiȝ colli getis istud no. cũ quis dubitat dȝ habere ↄsilium cũ peritio ribus. ⁊ ad hoc accedit.ſ. qui admit. ad bo. poss.l. bonorum.

C Um cognatũ. In.l. ista dicit. Hic palmerij ceperũt cognatũ tuũ qui in veritate erat inge- nuus redẽptus fuit ⁊ manumissus: est nunqd erit libertus? Certe nõ: sȝ ingenuus. Odof.

D Iffamari. Ista.l. segnori est bona ⁊ argumẽtabilis val- de. ⁊ in ea ponit casus talis. Quidã accessit ad principẽ ⁊ talem corã eo ꝓposuit qõneȝ. Dñe imperator quid vꝛ vobis de me? dixit iperator: videt mihi ꝙ sis formosus homo ⁊ placens satis. dñe ego sum miles: sed magnã verecũdiam patior de tali milite quẽ vos notũ habetis. qꝛ palam dicit in locis publicis cũ me videt ꝙ ego sum suus seruus. sed sciatis ꝙ eq suȝ nobilis sicut ipse. ⁊ si audere dicẽ sum nobilior eo. quero a vobis qliter subueniat mihi ↄ suã diffamationẽ? Di cit impator: diffamari statũ ingenuoꝝ a malis hoibꝰ piniquũ est. vñ adeas presidem ꝓuincie tue ⁊ dicas ei. talis diffamat me ⁊ iniuste. mittatis ꝓ eo ⁊ assignetis ei dilationẽ intra quã si vult me petere in seruũ suuȝ: petat ⁊ ostẽdat de iure suo. ⁊ si intra illã dilationẽ de iure suo nõ ostẽdat: imponatis ei silẽtiũ ꝙ deinceps nõ debeat me infamare: vt ita actione iniuriarũ ⁊ aliis viis mihi cõpetẽtibus possim euȝ cõuenire. Tex. sen- tentiã. exponit. M.s. diffinitiuã: dicẽdo ꝙ ↄtra eum absentem põt ferri sñia diffinitiua lite non ↄtest. vt hic. ⁊.ſ. de his qui ad ec. ↄfu.l. psenti.§. sane. ⁊ ibi dixi. Sed nos dicimus ꝙ est decretũ: non sñia. sicut põt dici de scholari si dubitet ne sibi in recessu moueret qõ. accedit.ff. de adop.l. mãcipioꝝ.⁊.j. de pigno. act.l. si eo tempore. ⁊ de hoc plene dixi.ſ. vt nemo in- uitus age. vel ac. co.l. vnica.

C Liẽtes. In.l. ista dr. Si pr pupilloꝝ hũit te apd se tãqȝ liberꝝ: idu bitãter te i suitutẽ reducẽ ñ pt. qꝛ q scit ↄdino nẽ alterius: ẽt p pactũ nõ põt eũ seruuȝ efficẽ

quia sicut dñia que cōpetūt iur̄gen. sine vero titulo nno mu/tant. ita ꝛ libertas nō auferꝭ. Tex. euidētissimi iuris est. pōt tñ liber homo fieri seruus cōcurrentib⁹ his que necessaria sunt. vt plene dicam. j. de libe. causa. l. non ideo minus.

J te. Jn. l. ista dr̄. Mulier erat igenua. ꝛ filij sui ingenui. ipi ꝛ filijs suis mouet qō huitutis. nunqd si ipsa forte p erro rem vel alio mō pateret se seruā eē: ex hoc ꝑdet statum ingenuitatis? Certe nō. hoc dicit.

Ingenui. Jn. l. ista dr̄. ꝙ hoies q nascunt de libero corpore: nascuntur ingenui. serui autē si manu mittanꝭ: fiūt liberti. qui aūt sunt ingenui vel liberti: pacto fieri serui non possunt. ¶ Or segnori habetis in. l. ista ꝙ quis per pactū non pōt ingenuū facere libertū. vel econtra libertū ingenuū vel seruū. Et ad hoc accedit. s̄. de transac. l. transactione.

Jbertini. Jn. l. ista dr̄. Si nascor de libertina mr̄e sum ingenuus. siue sit mr̄ libertina siue ingenua si ergo postea ipa mr̄ capiꝭ ab hostib⁹ non ꝑdo libertatē. ꝛ si redeat de captiuitate hostium ipa ad p̄stinā reuertiꝭ libertatē. Tex. iur̄ est. ꝯcor. insti. e. in p̄n. nā calamitas mr̄is non nocet nedū iam nato: imo nec ei qui est in vtero. vt. ff. de sta. ho. l. seruoꝝ.

D recognoscēdos. Jn. l. ista dr̄. Quidā hoies vocanꝭ igenui. ꝛ qdā liberti ni. ꝛ qdā hui. istō est itroductū ad recognoscē dum hoies: sicut ꝛ ꝓpria noia. vñ lꝫ errore liber vocetur seruus: nō tñ ꝓpriā ꝑdit libertatem. Tex. noia cōparata. Et ad hoc accedit insti. de legi. §. siqs. in nomine.

J vestrā. Jn. l. ista dr̄. Si aliqs liber vel ingenuus locat opas suas: ex hoc nō efficiꝭ liber huus. hic enim nō est modus auferēdi libertatē. ¶ Or segnori hētꝭ ꝙ liberi hoies possunt locare opas suas nec ex hoc efficiunꝭ serui: concor. s̄. de proba. l. ad ꝓbationē seruit. ꝛ. ff. de vsu ꝛ ha. l. ceterum. ꝛ. l. neqꝫ.

D mutandū. Jn. l. ista dicitur. Si libera mulier plagijs deducitur: de loco ad locum: propterea non efficitur ancilla.

Ingenuū. Jn. l. ista dr̄. Si aliqs prouocauit igenuitatē ꝛ succubuit: qꝛ nō potuit ꝓbare se igenuū nihilominus poterit ꝓuocare in libertatē. ¶ Or segnori cauete vobis. qꝛ hec. l. pōt intelligi excipiēdo ꝛ agendo. Excipiēdo hoc mō. Aliqs ꝯuentus dicit se ingenuūꝫ: ꝛ in se suscipit onus ꝓbationis. si hoc ꝓbare nō pōt: nō ꝑdit libertinitatēꝫ: qꝛ pōt postea se ꝓponere ingenuū. Et ꝭm hoc colligitur h̄ ꝙ nemo ꝓhibetur plures exceptiones ꝓponere ēt ꝯtrarias. ꝛ ad hoc accedit. ff. de excep. l. is cui. ꝛ. ff. de reg. iur̄. l. in mora. Certis tñ casibus ꝓhibeꝭ quis ꝯrijs exceptionibus vti. vt in auc̄. de tri. ꝛ se. §. studium. ꝛ. §. illud. Itē potest ista. l. intelligi in agendo: ꝛ tunc vult dicere vt dixi in casu. Nec ob. exceptio rei iudi. quia alia est causa agendi. vt. ff. de excep. rei iudi. l. cum queritur. ꝛ. l. sequenti.

Tatus. Jn. l. ista dicitur. Si mulier est ingenua: licet per errorem contrahat sponsalia tanꝗ̄ ancilla: non propterea perdit libertatem. ad hoc accedit. s̄. e. l. j. ꝛ insti. e. in fi.

¶ Communia de manumissionibus.

¶ De manumissionib⁹ que fiunt inter viuos in iudicio vel extra: ꝛ que fiunt in vltimis volūtatib⁹ in testō: vel in codicillis: in supioribus dictū est. Uerū qꝛ iste manumissiones aliqua cōia habent: iō poniꝭ rubrica. cōia de manu. in qbus habeant cōia: que fiant inter viuos: ꝛ iudicio: vel extra: vel in vltima voluntate. i. in testamento. vel codicillis.

Ancimus. Segnori totus iste ti. qui hꝫ in se tres ll. est nouus ti. iusti. ꝛ ista. l. prima longa est ꝛ verbosa: tñ eius snia satis est breuis. Lex ista recitat primo antiquitatē. ꝛ postea nouū ius. Olim ita erat. Si habebam iustaꝫ proprietatem in seruo: ꝛ tu vsufructum: ego proprietarius non poteram manumittere illū seruū inuito te. ꝛ si manumittebam: nō valebat: ꝛ ꝑdebā ꝓprietatē: ꝛ non accrescebat tibi ꝛ sic erat huus sine dño. Hodie secus est. qꝛ si manumitto illum seruū volūtate tua: tūc seruus ꝑducitꝭ ad libertatē: ꝛ qō postea acquisiuerit: sibi acquirit. Si aūt manumitto illum seruū sine volūtate tua: ille seruus efficitur liber: ꝛ tu tenes vsufructum. ꝛ ipse tenebiꝭ q̄diu durabit vsufruc. p̄stare seruilia ministeria. ꝛ siqd medio tpe querit: sibi acquirit: ꝛ ad suos heredes trāsmittit. Si aūt vt vsufructuari⁹ manumisisti: ꝛ fecisti iō vt cedat vsufru. mihi: accrescit mihi: ꝛ nō efficitur liber. Si autem fecisti vt fieret liber: q̄diu erit vsufru. mihi nō opabitur. ꝛ quicqd acqrit: sibi acquirit: ꝛ eius filij erunt liberi. Adijcitur in vltima parte ꝙ lꝫ alicui manumittere per se: ꝛ nō per aliū. Fallit tñ in parte: qui manumittit seruū suū vel ancillā suā per filiū vel per filiā suā: siue sint in potestate: siue emācipati. Tex. acquiriꝭ vsufruct. Hucusqꝫ posuit antiquitateꝫ. Tex. sꝫ ꝛ si cā ꝛc̄. Modo ponit nouum ius. Tex. fuerit remissum. sub. qꝛ interdum remittitur a. l. vt s̄. de la. li. tol. l. vnica. Tex. accipiat. morte vel alio modo: vt s̄. de vsuf. l. corruptione. Tex. sequaꝭ. qꝛ transit in institutū. al's in manumissorem vel in eius liberos ab inte. Tex. vt cedat. i. remittat. Tex. liberauit. volēs liberare huum ab vsufruc. nō aūt volēs cedere vsufru. proprietario. ¶ Or segnori vos ex his que dicunꝭ colligetis ar. ad qōnem illā. Aliqs qui hēbat nudā ꝓprietatē in aliqua re igrediꝭ monasteriū. certe trāsfert illā nudā ꝓprietatē in monasteriū. sꝫ si hꝫ solū vsuf. illū trāsfert in monasteriū: qꝛ iura sua dꝫ quis transferre ꝛc̄. vt. ff. de le. iij. l. pe. §. ꝑdium. Nec ob. ꝙ igrediens monasterium habeꝭ pro mortuo. ꝛ sic vr̄ perdi vsufruc. vt. s̄. de sa. san. ec. l. vlti. qꝛ moritur ciuiliter. ꝛ vsufruc. nō ꝑditur tali morte: sꝫ deportatione sic. vt in. l. corruptione. s̄. de vsufruc. Tex. legittimū modū. nā manumissio aliqua fit in ecclesijs. vt. s̄. de his qui in eccle. ma. l. j. aliqua apō iudicē. aliqua ex̄ iudiciū. vt. s̄. de lati. liber. tol. Tex. pene. ideo dicit pene. qꝛ in filio masculo transit successio ꝛ tutela liberti. sꝫ in femina non transit tutela. vt insti. de legi. patro. tu. in fi. Tex. peculiare est. ꝛ ita ꝭm. ll. debemus fauere lib̄tati. ff. d̄ ali. iudi. mu. cā facta. l. iij. ꝛ. ff. de re iudi. l. iter pares. ¶ Or segnori in fi. huius. l. no. regulariter. quis nō manumittit per aliū: sꝫ p se vt. s̄. de ma. vin. l. pe. Spāle tamē est hic fauore libertatis: vt pater manumittat per filiū vel filiam. Et ad hoc ꝯcor. ff. de ma. vin. l. si pr̄. ꝛ. l. pater ex prouincia. ꝛ. ff. de ma. l. nepos. sic ecōtra filius per pr̄em manumittit. vt. s̄. de his qui a nō dño ma. l. pe. ꝛ ita per ꝓcu. simpliciꝭ qs nō pōt manumittere: sꝫ per procur̄ in rem suā sic. vt. s̄. de dolo. l. cum proponas.

Jquis seruo. Ista. l. sicut ꝛ superior est noua. l. iusti. ꝛ. l. ista notat quādā cōionē inter manumissiones. ꝛ est talis. Manumittiꝭ qs inter viuos: siue in vltima voluntate. vꝫ ista manumissio sic. siue ille qui manumittiꝭ erat maior. xx. an. siue minor. qꝛ non ꝯsideramus etatem eius qui manumittiꝭ. lꝫ in manumittente. ꝯsideremus. qꝛ maior. xx. an. pōt manumittere. non aūt minor. nisi cā cognita. Tex. cēsemus. ꝛ ita. ll. fauēt libertatibus. vt. s̄. l. pxi. dixi. Et no. hic ꝙ non consideramus etatē manumissi. sed manumittentis. vt. ff. de ma. vin. l. si minor.

J quis sine vxore. Ista. l. similiter segnori est noua. l. iusti. ꝛ ponit casum talem. Quidam carebat vxore. habebat ancillam. istam habuit in concubinam toto tēpore vite sue. ꝛ ex ea habuit liberos moriꝭ ipse. nec in testamento iussit eam liberaꝫ esse. vel eius filios. nunquid ipsa ancilla cum liberis suis siquos habebat. perducitur ad libertatē? an heredes eius poterūt illā ancillam vel liberos

vel liberos eius in seruitutem pducere? Et certe rñdet imperator iusti. q nó. s3 si testator de eis disposuit: stadú é eius dispóni. si aút ipse nihil disposuit de ea vel de liberis ei⁹: ex ea taciturnitate ipsa cú filijs eius erit libera. Tex. cócedunt. vt hic. ꝛ. š. de natu. lib. l. vna. ℭ Or segnori no. hic q qui caret vxore: pót habere ꝯcubinã: vñ iure nr̃o sumit hic arg. q simplex fornicatio non é peccatũ. vt. š. de ꝯcubi. l. j. s3 hoc nó est verũ q̃tũ ad deũ. Jté no. hic q nó solũ qs pót habere cócubiná ét liberã: imo ancillã: vt. ff. de pig. l. deniqz. ꝛ si habuit liberos: ex ea sunt liberi. vt. ff. de presc. ver. l. naturalis. Tex. concedunt. vt hic. ꝛ. š. de na. li. l. vna.

ℭ De liberali causa.

ℭ De manumissionibus que fiũt inter viuos vel in vltimis voluntatib⁹: in supioribus habuistis. Uerũ qꝛ intercedente vel nó intercedēte manumissione agit liberalis cá: ponit rubrica de liberali cá. i. de liberali qóne inter dñm ꝛ seruũ. vel de liberali cá. i. de liberali iudicio. vt cũ duo de liberali iudicio ꝯtendũt apud iudicé. qꝛ vnus dicit se liberũ. ꝛ alter dicit ipsum seruũ eé. vt. ff. e. l. ordinata. Et no. q non solum est liberalis cá si est qó seruitutis ꝛ libertinitatis: immo ꝛ ingenuitatis: vt. š. de peda. iudi. l. placet dixi.

Em quidez. Jn. l. ista ponitur talis casus. Quidam accessit ad principé ꝛ corá eo talé proposuit qónem. Dñe filios meos liberos ꝛ ingenuos accepto precio sine cá vendidi ꝛ tradidi. mó quero a vobis duo an iur licito hoc facere potui? ꝛ si non potui facere iure licito: an possum vendicare? Ad qó rñdet impator. amice dũ tu pponis liberos tuos ingenuos sine cá védidisse ꝛ tradidisse: ré illicitã ꝛ inhonestá asseris te cómisisse. ꝛ ió non potuisti iure licito eos védere. Ad scóm rñdet. qꝛ védere nó potui: ab emptore ꝛ a quolibet possidéte non obstáte tali véditione potero eos védicare. Tex. ré qdé illicitá. sub. q̃tuz ad ius. Tex. ꝛ inhonestá. sub. q̃tũ ad bonos mores. Tex. cófiteris. sub. o pater. Tex. venũdatos. sub. sine cá: qꝛ cuz cá potuisses. vt. š. de pa. qui fi. dis. l. j. Tex. nó o3. vt. š. de trása. l. transactione matris. Tex. h3 ordiné iuris. sub. olim p assertores: hodie non. vt. j. ti. proxi. l. j. in pri. ꝛ poteris tu pr̃ védicare filios tuos rei vé. adiecta cá de iur q̃ritũ: vt. ff. de rei vé. l. j. §. per hanc. Et hec vera sunt qñ qó est inter te ꝛ possidenté filios. si aút qó est inter te ꝛ filios: locus eét piudiciali actioni: vt insti. de act. §. p iudiciales. Et ita no. q pr̃ allegat turpitudiné suã ꝛ q venit ꝯtra factũ suum. Sed vr̃ q nó liceat mihi védicare filios meos: ét si eos védidi ꝛ tradidi sine cá cum non liceat alicui venire ꝯtra factũ suũ. vt. ff. de adop. l. post mortem? Rñdeo vno mó. spále é hic fauore libertatis. Uel rñdeo scóo mó. si vendo filios meos sine cá: ipso iure nó v3 véditio. vñ non videor venire ꝯtra factũ meũ. qꝛ qó factũ est ꝯtra. l. p ifecto haberi o3. vt. š. de legi. ꝛ cósti. l. non dubium.

Ed hi quos. Jn. l. ista ponit talis casus. Dicebam quosdá seruos meos eé. dicũt se liberos ꝛ volũt se pbare liberos. ex eo q cũ illis litigaré: de ipsis seruis fuit pnunciatũ istos seruos alienos nó meos: nunqd ista é sufficiens pbatio? Certe non. Tex. dicis. ꝛ ita védicas seruos de posses. libertatis in seruitute preiudiciali actione in rem: vt insti. de act. §. piudiciales. Tex. more solito queri op3 olim p assertoré: hodie p seipm. vt. j. de asser. tol. l. j. Tex. oppori pót: qꝛ res inter alios acta: alijs non piudicat: vt. j. res inter alios acta per totum. Odo.

J liber. Jn. l. ista dr̃. Si liber homo ꝯ̃xit ꝯtuberniũ cuz ancilla mea: me dño ancille denunciante ei ne cũ ea ꝯtuberniũ ꝯ̃heret: nunqd si postea cótrahit: eoipso efficit seruus mei dñi ancille? Rñdet q nó. Tex. ꝯtuberniũ sequat. qó est proprie inter liberũ ꝛ ancillá. vt. š. de incestis ꝛ inuti. nup. l. cũ ancillis. Tex. nó fiet: qꝛ hic nó é modus pdédi libertaté.

J is qué. Jn. l. ista dicit. Quid3 petebat in seruitute. postea li. ꝯte. ꝛ solénniter ordinata lite me citato abnte cá cognita pnũciatũ est eũ liberũ esse nec appellaui volo eũ iterũ in seruit. petere: nunqd possum? Certe non. sed si sum. j. tps statutũ ad appellandũ: potero appellare. Tex. nó o3. sub. si non appellasti: ꝛ trásiuit tps statutũ ad appellandũ vt. j. dicit. Tex. in auditorio. s. iudicis appellationis queret. ℭ Or segnori ex. l. ista colligit ar. pro opi. A3. q ficte ꝯtumax ꝛ psumptiue appellat. ꝛ pro hoc est ar. j. qũo ꝛ qñ iu. l. si habeo. Uel potestis dicere sicut dicere ꝯsueui. ficte ꝯtumax nó appellat. qꝛ si aliqs est vocatus tribus edictis vel vno pemptorio pro oibus: qó fieri pót: ꝛ nó venit: denegat ei bñficium appelládi: vt. š. de iudi. l. pperandũ. §. cũ aũt. Nec ob. ista. l. qꝛ intelligo eam qñ me absente ꝛ iusta de cá pnunciatus est liber: qꝛ tunc restituor ad appellandum. sed si cá voluntaria sum absens: nó restituor ad appellandũ nec appello. ꝛ eodé modo rñdeo ad. l. si ab eo. Odofredus.

On ideo. Jn. l. ista dr̃. Fiscus védidit mihi aliquá mulieré tanq̃ ancillá suá. ista pclamat in libertaté. dico ei q nó pót: qꝛ fisco vendéte emi eá: nũqd hec est sufficiés cá? Rñdet q nó: Sed dñe impator plus est. illa ancilla erat maior. xx. an. tpe véditióis: nũqd hoc pdest? Rñdet q non. na3 cũ maior. xx. an. védit vt nó pcipiat pciũ: bñ poterit proclamare de seruitute in libertaté. S3 si liber hó védit ꝛ percipiat pciũ: hoc casu nó poterit pclamare de seruitute in libertaté. Tex. obtinebis. qꝛ actore nó pbante absoluit reus vt. š. de edédo. l. qui accusare. ꝛ. š. de proba. l. ij. ℭ Or segnori circa. l. istá no. nó eoipso q fiscus védat aliquá vt ancillã ꝛ est maior. xx. an. denegat ei puocatio in libertaté vt hic dr̃: nisi probet q ipsa pticipauit preciũ. Unde dicatis ad hoc q liber hó fiat seruus iur ciuili qnq3 sunt necessaria. Prio q sit maior. xx. an. Scóo q vendat ad preciũ participandũ. Tertio q vere participet. Quarto q sciat suam ꝯditionem. Quinto q ille qui emit sciat eũ esse liberũ: vt. ff. de sta. ho. l. ꝛ seruorũ. ꝛ nó licebit his casibus ei in libertaté pclamare: ét licet sit minor. xxv. an. dũm maior. xx. an. nó restituat: vt. ff. e. l. liberis. §. j. Dicũt enim aliq ꝛ querũt: qũo reducá istud ad factũ? Certe hoc mó. Si aliqui querũt a vobis: debetis ita rñdere. si hó véditus é seruus: hoc nó h3 locũ. si dicát é seruus: ergo scitis eũ seruũ nó liberũ. ꝛ hoc nó pót fieri. ná sicut vnus equus ducit ad forũ venaliũ rerũ: ita iste ducit in rialto venetijs vbi fiũt talia. Si aũt iste in veritate liber sit: ista sunt necessaria vt fiat seru⁹. s. q sit maior. xx. an. ꝛ istud pót pbari. Jté q patiat se védi ad pcium pticipádũ. ꝛ istud pót pbari: qꝛ non pclamabat. Jté q pticipet vere pciũ. istud ét pót pbari: qꝛ o3 poni in instro q véditus est p. x. de qbus habuit v. Jté q nó sit ignarus sue ꝯditionis. qó pót pbari p suá cófessioné vel q diu stetit liber. Jté q emptor sciat ꝯditionem suã. s. q credat euz liberum eé. qó probat presumptione iuris. qꝛ qlibet presumit habere boná fidem: nisi ꝯtra. probet: vt. ff. de proba. l. verius. Odof.

Ec si volens. Jn. l. ista dicit. Si liber homo sciés se liberũ volũtarie scribat se esse seruũ: ex hoc non efficit seruus: multofortius si coactus fuit hác scripturá emittere. Tex. testaris. ꝛ ita liber hó nó pót fieri seruus p pactũ: nisi cócurrétibus quinq3 que dixi. š. l. proxi. ꝛ ideo si transigo vt sis seruus meus: nó nocet libertati. vt. j. l. proxi. secus si transigo vt efficiaris liber non seruus: qꝛ tunc bene valet transactio. vt. š. de transac. l. vlti.

J ab eo. Jn. l. ista dr̃. Si dñs tu⁹ te manumittit: nec ipse nec heres eius pót tibi mouere qónem status. qꝛ si non eét verus dñs: tñ videtur velle vt qónem seruitutis postea mouere nó possit. Tex. sustinet. qꝛ nemo pót venire contra factum suum. vt. š. de rei vendi. l. cum a matre. Tex. debuit. nec ob. ff. qui ꝛ a quibus ma.

li.non fiant.l.si seruo.q2 hic fuit manumissus seruus ipsius heredis.ibi illius. quia al's erat prohibitus manumittere.

Um affirmes. In.l.ista dicit. Si tu ancilla c couenisti cu dno tuo vt ipse te & filia tua acceptis.x.manumitteret.& postea te ancilla tantummo liberauit.ipse erat hortadus a iudice vt manumittat filia tua.s3 non cogendus.Tex.quonda dno suo ancille interroganti rndet impator.vt p3 ex.l.subscriptione.|Tex.dato nummo.hic est nummus in singulari numero qd raro iuenit.vt.s.lo.& pdu.l.siqs pductiois. Tex. hortabit. sub.vt filia tua manumittat.S3 nunqd coget si no vult manumittere?Certe no:vt.j.e.l.post certi tpis.&.s.de tras.l.interpositas.Nec.ob.ff.si inge.ma.ee di.l.ij.q2 illud est veru3 qn ex volutate pcipit pecunia. Item nec ob.ff.de acq. pos.l.si seruu.q2 succurrit ei:vt sit necessarius heres domino.

Um precu3. Segnori ista.l.leuis & argumetabilis.est in argu.9 malos arengatores:q2 in pn. c sue arege:dicut vnum:& in medio dicut 9tra. Et in.l.ista ponit talis casus. Quida accessit ad pncipe & cora eo tale pposuit qonem. Dne accipiatis istu libellu.& in libello suo ita dicit. supplicat maiestati vre talis q cu talis sit natus ex ancilla sua:debeat p sniam declarari seruu suum ee.& io q2 mr sua l3 no fuerit libera : fuit ascriptitia:q2 ascriptitie 9ditioni ascripta fuit.vn indicetis eu seruu esse.dicit impator iste videt alienus libellus:q2 in principio dicit q fuit natus ex ancilla:postea dicit q fuit natus ex ascriptitia.& ita vt de libero cognoscat no vt d seruo: q2 posterior professio valet fauore libertatis.Tex.intelligitur.vn cognoscetur sit nata ex ascriptitia vel non.na3 ascriptitij no sunt sui:vt.j.de agrico. & cen.l.cu3 scimus. C Or segnori no.hic fauore libertatis.siquid ponitur in libello status:potius ei qd est pro libertate:q3 pro eo qd est 9 libertatem fauendu est:q2 in dubijs pro libertatib9 rndemus.vt.ff. de ali.iu.mu.ca facta.l.iij.&.ff. de re iu.l.inter pares.sed al's actor repellit in petitionibus contrarijs:vt.s. de fur.l.j.

Iberos. In.l.ista dr. Liber ho non pot effici pacto seruus.vl liber ho si admistret aliqd vt seruus non efficitur seruus.Tex. pactis. s.e.l.nec si volens.nisi concurrentib9 illis qnq3 que dixi.s.e.l.non io. Tex.certi iuris est cocor. ff.de neg.ge.l.eum actum.&.s.seruis reipu.ma.l.vlti.

On mutant. In.l.ista dicit. Si pater meus fuit suus:& ipe obreptitie aspirauit ad ciuiles honores:non efficit ex hoc liber ho. Tex.non mutant serui statum.i.liberi non efficiuntur.Tex.vn si status.s. suo.Tex.cognoscet.sub.sitis liberi vel no.C Or segnori qd di in.l.ista est verum si liber ho obreptitie.i.dno ignorante aspirat ad ciuiles honores.secus si dno sciete: vt.j. qui ma.non pos.l.super suis.&.l.vl.Ite no.hic q tota die ista.l.magraliter allegatur ad vnum puerbium.honores non mutant mores.

I ex liberta. In.l.ista dr. Si cum ees liber: aliqs compauit te vt seruu :libertate no pdis. sed si tu esses natus ex ancilla & tanq3 natus ex ancilla compatus fuisti:l3 paratus sis reddere pciu vel l3 reddidisti pciu3 emptori no pp hoc eris liber.Tex.compauit.sub. ignoras. secus si sciens:q2 tunc comitteret plagium:vt.j.ad.l.iul.de plagi.l.j.Tex.libertate consecutus es.s.e.l.cum affirmes.

Ricipaliter de statu.

p In.l.ista dr.Si aliqs vixit vt liber eo mortuo de ei9 statu no pot pricipalit qri. verutn post morte eius pot queri de bonis eius vtru fuerint sua vel no.Tex.non potest sub.vt petant ossa & caro.sic mortuo boue petunt.vt.ff.de 9dt.fur.l. si seruus.in fi. Tex. decidi debet.sub.etiam eo mortuo:vt.j.e.l. principaliter.

Ite ordinata. In.l. ista dr. Si moueo tibi qonem status lite 9te.heris iterim pro libro. Tex.ordinata.i. contestata iter dnm & seruu:& ordinata olim per assertore : hodie sine eo:vt.j.de asser.tol.l.vna.Tex.hr.vnde pendente ca actioes suas poterit mouere 9 debitores suos qtu ad 9testatione no qtu ad snie plat. vt.ff.e.l. ordinata.

Ec omissa. In.l.ista di. Si aliqs nascit igenu9 & si omit n tat pfessio natiuitatis sue no piudicat libertati.similiter si aliqs nascit ex libera & scribatur falso : q nat9 est ex acilla no piudicat libtati.

I ministeriu. In.l. ista dicitur. Quedā mulier f erat libera & viuebat vt libera.postea ignoras tanq3 ancilla alicui i dote est data:isto no piudicat vitati:maxie si est mior.xxv.an.C Or segnori custodiatis vos h.sicut si liber ho patitur se venudari ad pcium pticipandum illis.v.que.dixi.s.e.l.non io concurrentibus.ita si patitur se dari in dotem & scit preiudicat sibi vt.ff.e.l.si vsuf.si nescit.non preiudicat vt h.

Altis. In.l.ista di.Ho pot ee q plures fres nascunt igenui & fit in m de scriptura:& tn vn9 mutat statu suu:alter no q2 vn9 patit se vedi ad pciu pticipandu:alter no.vn non est sufficies pbatio q ego & frater meus simus nati ex ingenuo ventre.vl mihi no mouet questio status:fratri meo sic.Tex.delictis.vt isti. de capi. dimi. §.vl. Tex.idoneam hnt pbationem : vt.s.de proba.l.neq3.

D probatione. In.l.ista dr. Si tu petis s me i suit.& volo pbare me liber:q2 dico q ille cui hes extitisti locauerit mihi taq3 libero domu sua.hec no est sufficies pbatio.Tex.no sufficit.q2 no eoipo appet te ee liberu3: vt.s.lo.l. ad pbone.

Ricipaliter. In.l.ista di.Si moueo tibi qone stat9: p appet q ista qd e pncipalis tua & mea:& io si volo te petere in seruit.debeo pbare origine seruitutis tue.i.te natum ex ancilla mea.qd si probo:condemnaris tanq3 seruus.

Icut semel. In.l.ista dr.q sicut si manumisi seruum f meu no possu3 eu reuocare i suitute: ita si egi cu eo taq3 cu libo.ex hoc n pducit ad libtate. Tex.no l3.vt.ff.co.l.i comodato.§. sicut.Tex. dtrahet.vt.s.e.l.ad pbone.&.s.d iur.& fa.igno.l.no idcirco.

Am que. In.l.ista dr. Si ancilla e in pos.libtatis dolo ma e lo.hec possessio n d3 acille pdesse. vn sup ista inqsitioe.sit in pos.libertatis bonafide vel do lo malo.poterit torqueri.ne ita dolus ancille officiat dno suo.Tex.9ceptioe.i. iterrogatioe facta p torme ta.vt.ff.de libe.ca.l.liberis.in fi.sec9 in petitorio iudicio.q2 non subijcit questionibus.vt.ff.de qoni.l.de minore.§.vlti.

Aretes. In.l.ista dr. Si aliq nascit d acilla itelligit sua nisi p p bet manumissa.s3 si iuenit ma.l3 postea 9fitea tur se ancilla.ista 9fessio sibi n piudicat.q2 sui nascut certa rone:n aut 9stituut sui erronea 9fessioe.Tex.nascat certa rone puta ex acill nris:vt.s.de rei ve.l.ptu.Tex.9stituant.vt.s.e.l.nec si voles.& h e ver3 si fiat i alio iudicio q3 libalis cae.vt.j.e.l.iterrogatu.&.l.iubemus.

I cui. In.l.ista dr.Testator ancille sue reliqt directa libertate.ista spon f tanea volutate vel errore successorib9 defuncti pstitit obsequ tanq3 sua vel libta eor: non preiudicat sibi.Tex.nec filijs eius.i. testoris. Tex.cete filie.s.testoris.Tex.libertate.na vos dbetis scire. q2 directe manumissus no est libert9 hedis:vt.ff.d fideico. liber.l. cam vero.§. penul.si igitur pstitit obsequium tanq3 libertus

libertus hẽdis:non preiudicat sibi.τ ad hoc accedit.s.qđ ex volũtate fit nõ p̃iudicat.vt.s̃.de execu.tu.l.volũtarie. Odof.

Interrogata. In.l.ista dr̃. Litigabã cũ aliq̃ muliere sup aliqua re.dixi corã iudice:qũo audistis illaz mulierẽ:ipsa ẽ ancilla mea.qratis ab ea.ipse q̃siuit τ dixit.es tu ancilla sua:dñe suz ancilla.nunqd p̃iudicat ei q̃tũ ad libertatẽ cũ non litigaremus iudicio liberali: R̃ndeť φ nõ. Tex.apud acta.nõ in iudicio liberalis cãe:vñ sibi nõ p̃iudicat.vt.s̃.e.l. parẽtes.sec⁹ si in iudicio liberalis cãe.qz tũc sibi p̃iudicat nisi pbeť contra.vt.j.e.l.iubemus.τ ar.ff.de confes.l.non fateť.

Sicut ĩstrumẽta. In.l.ista dicit.Si manumitto seruũ meuz directe lz de manumissiõe nõ fuit scriptura:si hoc põt cõstare testib⁹:vz. simiľr si facta sunt instr̃a τ amissa sunt casu:nõ nocet manumissioni. Tex.pretermissa.i.nõ facta. Tex.viciũ: vt.s̃.de pac.l.pactum qđ bonafide. Tex.nihil ei nocere pos. vt.s̃.de fide instru.l.statum.

Sicut datã. In.l.ista dr̃.Si manumitto suũ meũ sic: nõ possuz ei adimẽ libertatẽ sine cã.sic τ si amitto istr̃m manumissiõis:illđ istr̃m teneor ei p̃stare. Tex.ñ p̃t.sub.fine certa cã.vt.s̃.de lib.τ eorũ liberis.l.ij. Tex.cogiť.sz instr̃m seruitutis illud nõ teneor ei prestare.sz si spõte ei p̃stiti ẽ ciuis roman⁹:vt.s̃.de lati.li.tol. l.vnica.§.ille.τ cogeť officio iudicis:vel condi.ex hac.l.

Arrian⁹. In.l.ista dr̃. Quidã nomine iconides mouebat q̃õnẽ status arriano:ille ẽ p̃nũciatus liber: nũqd poterit ei scđo mouere q̃õnẽ status: Certe nõ. Sz si forte leonides eẽt heres arriani τ collusorie passus ẽ p̃nũciari euz liberũ nõ nocet veritati. Tex.nõ recte petitus est.sub.obstante exceptione rei iudicate. Tex.potuerint.vt.j.de collu.detegen.l.vnica. Odof.

Ui p̃rni. In.l.ista dr̃. Si volo pbare me liberũ:non sufficit p̃bare auũ meũ fuisse functũ offõ magistrat⁹: qz q̃tuz ad libertatẽ ptinet qs seqť ↄditionẽ matris. Tex.conditio.vt.s̃.de rei vẽdi.l.pertinet.

Ex ãcilla. In.l.ista dr̃. Si mr̃ tua fuit nata de mr̃e ancilla. τ postea fuit redẽpta ab eo in cui⁹ cõtubernio erat si ab eo non manumittereť nõ esset libera nec eius liberi. Tex.ambigiť.vt.s̃.de sta.ho.l.τ seruorum.

Solo. In.l.ista dr̃. Tu eras libert⁹ me⁹ qñ videbas me non assurgebas mihi:nunqd pp hoc possum te reuocare i seruitutẽ: Certe nõ.h.d. Tex.nõ põt.sub.qđ ẽ verum si illud obsequiũ nõ sit necessariũ sed honorabile.sed secus si libertus dz mihi obsequm necessariuz τ denegat mihi illud. nam libertus me patronũ inopẽ debz alere.vt.ff.de libe.agno.l.alimenta.§.vl.

Si tibi. In.l.ista dr̃. Me liberũ hoiem petebas in seruitutẽ iniuriose: nũqd pẽdẽte cã liberali potero te ↄuenire de iniuria: Certe ñ.sz finita cã liberali exquo p̃nũciat⁹ ero liber τ ẽt postea potero peťe siqd mihi p vim abstulisti. Tex. iprobe.i.iniuriose:qz eras liber. Tex.ordinatis.i.ordinata liberali cã. Tex.olim p assertorẽ. hodie sec⁹.vt.j.de asser.tol.l.vnica. Tex.petitur⁹. Or segnori no.φ si moues mihi q̃õnẽ stat⁹ nõ p calũniã:ordinata. liberali cã hẽor p libero.vt.ff.e.l.ordinata. Sz hoc fallit si calũniose moueo tibi q̃õnẽ status vt hic. Cuz aliqs petiť i seruitutẽ.aut ipse referť q̃õnez ipsi:qz añ motaz q̃õnez de liberali cã ei cõpetebat:vtputa ex empto cõmodato τc. Aut mouet q̃õnem que ipsi non cõpetebat.si ante competebat sic lite cõtesta.τ recõuẽtione τ vltra non procediť in casu quousqz per sniam appareat sit liber vel seruus.τ sic loquiť.ff.e.l. ordinata. Si autẽ qđ recõuentionis nõ cõpetebat ei ante :sed ex ipsa causa liberali oritur;non proceditur in ea quousqz liberalis causa per sniam fuerit finita hac lege. Odo.

Abscriptio. In.l.ista dr̃. Si pater manumittit seruum suũ:subscriptio filij nihil operať. Tex.nõ potest.vt.s̃.cõmunia de manu.l.j.

Licet. In.l.ista dr̃.Si manumisi seruuz accepta pecũia sine cã nõ possuz ei auferre libertatẽ.h.d. Tex.non potuit. sub. nisi ob iustã cãz.vt.s̃.đ li.τ eor.li.l.ij. Odo.

Libera. In.l.ista dicit φ si libera mulier efficitur concubina serui: non efficitur ancilla.

Non idcirco. In.l.ista diciť.Si tu administrasti vt tutor res alicuius pupilli:nihilominus ipse pupillus factus adultus põt tibi mouere questionẽ status. Tex.diceréris.cũ nõ eẽs tutor. Tex.p̃t sec⁹ ẽ si dat⁹ ẽ tutor a testatore pupillo:vt.s̃.đ fideicõ.li.l.iij.

Post certi. In.l.ista dr̃. Si aliqua est ancilla τ p̃stat ministeriũ liberale : sola p̃statione nõ efficiť libera. Tex.nullaz hz necessitatẽ. vñ nõ valet:vt.s̃.de trãsac.l.iterpositas in fi. Tex.orari tñ põt:vt s̃.e.l.affirmes. Tex.nõ põt.vt.s̃.de trãsa.l.trãsactione iuris.

Si filiũ. In.l.ista dr̃. Si filiũ meũ liberũ tanq̃ seruũ genero meo vẽdidi τ tradidi: nunqd potero eũ accusare.l.cor.de plagi.τ ipse me: Certe nõ: qz pia crimina mutua cõpensatione tolluñ. Tex. non põt.τ ita colligiť h̃ φ ius sanguinis ignorare non licet vt hic. τ.s̃.de in inte.re.l.de tutela. Tex.deest. qz cõmittit plagiũ qui vendidit liberũ hominẽ:vt.ff.ad.l.cor. de plagi.l.j.vñ nec ipe me poterit accusare nec ego ipsuz:qz paria crimina τc.vt.ff.sol. ma.l.viro. Item accusando euz τc.vt.s̃.de seruo pig.da.ma. l.si creditoribus.

Non idcirco. In.l.ista diciť. Si tu eras seru⁹ me⁹ τ fuisti tanq̃ liber creatus luminarcha.non iđ prohibeor mouere tibi q̃õnẽ status. Tex.luminarcha.diciť custos luminis: vt est ille q stat apud castruz francum:vt.ff.de custo. τ exhi.reo.l.diuus.τ.j. de luminarchis per totum.

Liberos. In.l.ista dr̃. Si liber homo profitetur se eẽ seruũ: sola professione non perdit libertatẽ. Tex.cõstat.vt.s̃.e.l.parentes. Odof.

Uasti edicti. Or segnori ista.l. est bona τ ponit talem casum.Si moueo tibi q̃õnez seruitutis τ tu dicis te liberũ eẽ.siue moueo tibi q̃õnem libertatis τ tu dicis te eẽ ingenuum.si ego me absento:iudex me absente poterit cognoscere τ me absente p̃nũciare. Tex.p̃hibet. Or segnori olim añ tp̃a iusti. si actor se subtrahebat post litẽ conte.non contrahebatur hermocidũ:sed certũ dabať edictũ: vt.ff.de iudi.l.pperandũ. τ post §.j.spãle tñ erat in liberali causa. vt.ff.e.l.diui. sed hodie est secus.vt.s̃.de iudi.l.pperandũ.§.cum añt. Odo.

Habemus. In.l.ista diciť. Quedaz mulier dicebat eliuz seruuz suũ esse τ agebat ↄtra euz. elius dicebat: qũo petis me in seruitutẽ: nõne sepius misisti mihi lr̃as tanq̃ libero: creditis vos φ sim fatuus sed nõ sum. nam omnes litteras non dilaniabã dentibus:sed reponebam eas in sacculo.τ dicit ista mulier: bene potest hoc esse:sed erraui .qđ ex eo apparet:qz al's fuit questio inter me τ te:τ tu fuisti confessus te seruum meum esse. modo queriťan questio facta in alio iudicio noceat tibi: Ad qđ r̃ndetur φ sic. Tex. actricis.i.dñe agentis. Tex.videnť. τ ista ↄfessio facta inter easdem personas nocet in eodez iudicio siue in alio:vt.j.de rei ven.l.vl. Item no.hic arg.licet pereant instantia iudicij triennio:tamen non pereũt attestationes:vt.s̃.de edendo.l.ij. Odofredus.

Placuit. Hec. l. vult istud dicere. Si ego peto aliquã mulierem pgnantẽ in seruitutem: ⁊ pnunciari ancillam meam esse. si ipsa parit ante litem cõtesta. in illud iudicium ipsa deducitur nõ filij. sui. q2 ea que accidunt ante lit. ꝯte. non spectant ad officiũ iudic. sed si parit post li. conte. filij intelliguntur ps viscerum: ⁊ ideo veniunt in petitione istius iudicij ẽt si non sint. q2 que post litem con. accidunt spectant ad officium iudicis. Tex. nascunt. sub. ex ancillis petitis. Tex. exponuntur. q2 paratus intelligitur pars viscerum. vt. ff. de ven. inspi. l. j. §. ex hoc rescripto. Tex. ante litez. s. contestatã. quia que accidunt ante lit. conte. non spectant ad officium iudicis. vt. ff. de edil. edic. l. ediles. §. item sciendum. Tex. compleri oportet. vt. ff. de vsur. l. partum. Tex. frui. quia que post lit. contesta. accidunt: spectant ad iudicis officium. vt ff. de offi. iudi. l. non potest. ⁊. ff. de aqua pluuia. ar. l. si titius. §. officium.

¶ De assertione tollenda.

¶ Quia in liberali cã olim erant necessarij assertores: hodie non sunt necessarij: ⁊ ió ponit rubricã de assertione tol.

Lites. Segnori totus iste ti. est nouus ti. iusti. ⁊ lz prima facie videatur ꝙ parum vz: tñ bona ar. sunt in. l. huius ti. ⁊ hec. l. prima dicit plura. Et primo dicit ꝙ olim ita erat. si de possessione libertatis petebam te in seruit. ⁊ de pos. seruitutis prouocabas in libertatẽ: necesse erat ꝙ iteruenir et quedam media psona tertia: que dicebat: istum assero liberum nõ seruum. vnde olim nõ poterat agi cã libertatis nisi interueniente tertia psona. ⁊ hoc pcedebat ex hoc ne pnunciaret pcessus inutilis: q2 seruus in iudicio eẽ non põt. Sz hodie est istud correctũ. q2 seruus potest esse in iudicio. hoc autem casu nec requirit tertia psona. vnde si aliquis puocat de possessione seruitutis ad libertatẽ: dz agere hãc cãm per se: nõ per pcuratorẽ. Si aũt petitur de possessione libertatis in seruitutẽ: tũc põt agi cã liberalis per se ⁊ per pcur. Item demuz sciatis: q2 si fert snia super cã liberali. olim licebat assertori bis ⁊ tertio puocarẽ: hodie tantũ semel. Itẽ sciatis ꝙ si fertur snia super liberali cã ⁊ pnũciet ille suus res quas ille possidebat debẽt sequestrari. si ille non põt satisdare cõmittit iurare cautioni. Ultimo dr̃ si ꝯueni te delicate coram iudice vno. si volo te trahere coram alio videor malitiose facere. vnde debeo cadere a iure meo. Tex. assertoris. i. tertie psone que extrinsecus hẽbat venire vt assereret illum liberũ. Tex. cessaret. Diceret aliqs vestruz quare cessat? certe q2 vtile est ei de cuius statu agitur. q2 necesse est ei qui dicit se liberũ ꝙ daret ei pecuniã vt assereret eum esse liberum. Itez vtile est dño ne in plures aduersarios distinguatur litigare: qd̃ non debz esse. vt. ff. de extraor. l. j. in fi. ⁊ l. se. Tex. interdicimus. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ siqs pugna puocat de possessione seruitutis in libertatẽ ꝙ non põt ꝯstituere pcuratorẽ sz cãm dz agere per se. Sed. ll. vidẽtur ꝯtradicere. ff. de pcu. l. seruũ. in fi. pmi rñsi. ⁊. l. non solũ. §. si status. Et ad hoc antiqui dixerunt. qd̃ illis. ll. dr̃ psenti. l. colligitur. nam olim indistincte cui mouebat qd̃ status: poterat ꝯstituere pcuratorẽ: vt in. l. ꝯria. Sed hodie istud est correctũ: q2 non est nouũ ⁊c. vt. ff. de le. ⁊ se. cõ. l. nõ est nouũ. Sz hec solutio nõ plz: q2 legũ correctio est vitãda inqꝫtũ de iure vitari põt: vt. j. de ap. l. pcipimus. in fi. Alij dicunt aut lis est ꝯte. in qõne status: quo casu põt constituere pcuratorem: vt in. l. ꝯria. aut nõ sit lis ꝯte. ⁊ tũc põt vt hic: q2 pro liberto habetur post lit. conte. vt. ff. de lib. cã. l. ordinata. ⁊ pro hoc ẽt facit. s. de procu. l. neqꝫ. ⁊. ff. man. l. si pcuratorẽ. in fi. Sz nos soluimus aliter istud ꝯrium ẽm Jo. ⁊ Azo. ⁊ dicimus ꝙ diia est vtrũ seruus litiget sup cã status: an sup alia: cũ seruus litigat sup peculio suo cũ alio: quo casu suus puocat de pos. seruitutis in libertatẽ: siue de pos. libertatis in seruitutẽ puocat: tunc poterit ꝯstituere pcuratorem ad negocia ⁊ ad litẽ in actionib⁹ que mouent ꝯtra se ⁊ quas mouet contra alium. ⁊ poterit ẽt pcurator cõstitui: q2 ordinata cã liberali hẽtur pro libero. ⁊ sic loquit. l. ꝯria. seruuz. in fi. primi rñsi. ⁊ pro hoc ẽt facit. ff. ex qui cau. ma. l. bis aũt qui. Si autem seruus de pos. seruitutis pclamat in libertatem: hoc casu per seipsum dz litigare ⁊ nõ per pcuratorem vt hic. aut ille qui facit status cõtrouersiã est dñs: ⁊ tunc lz sibi facere per pcuratorem. ⁊ sic loquit. l. non solum. §. si status. Tex. ꝯdescendentibus. nam ita olim erat cum dñs assertor erat in litez appellabat bis ⁊ tertio. hodie cũ nõ sit appellabitur semel. Tex. enim posite sunt. ¶ Or segnori no. hic regulariter in oĩ casu põt appellari semel ⁊ scdo non tertio: vt j. si in vna eadẽqꝫ lite. Fallit hic vbi appellatur semel tm̃. sicꝫ fallit in alio. s. de epis. au. auc. siquis. aliqñ tñ nõ appellatur nec semel vt hic. ⁊. j. de ap. l. nec causas. ⁊. j. si de mo. posses. fuerit ap. l. vnica. Tex. i tuto. i. apud sequestrat. Tex. collocari. ¶ Or segnori no. hic videtur ꝙ hec. l. debet ita intelligi de possessione ser. prouocasti in libertatem ⁊ succubuisti dico ego dñe iudex: iste res mee sunt. dicis tu certe non sunt. debent in toto collocari: vt. j. ti. proxi. l. vlti. sz si tu de pos. libertatis petereris in seruitutẽ. si volo res illas aduocare rei ven. si potes satisdare de restituendis illis non sequestrãtur: als̃ sic. vt. j. de or. cognit. l. vlti. ¶ Unde no. hic ꝙ regulariter est prohibita sequestratio: vt. s. de probibi. seque. l. vnica. Sed fallit hic. fallit ẽt ⁊ in alijs casibus quos ibi no. vnde amplius hic non dico eos. Tex. fideiussorẽ dare. sub. iudicio sisti vel de rebus restituẽdis. Tex. committi. s. ꝙ non possit fideiussorem dare ⁊ ꝙ stabit iudicio hic: ⁊. s. de epis. ⁊ cle. auc. generaliter. ⁊ insti. de satisda. §. j. si vero aliquis. Tex. assignabuntur. sub. qd̃ est verum reo absente. secus est eo actore absente. vt. ff. de lib. cã. l. ordinata. nam in liberali cã: vt. s. proxi. ti. l. lite. ¶ Unde no. h̃ regulariter ꝙ instantia cause durat per trienniũ. fallit hic ⁊ in liberali cã que durat per triẽniũ. Item aliqñ durat per tres menses. vt s. de fideicõ. lib. l. vl. Tex. ꝓuabunt. habetis ergo hic in fi. si vocaui te in seruum meũ coram vno iudice: ⁊ postea puocs te coram alio iudice: cado a iure meo: q2 videor facere maliciose. Unde colligit hic ar. pro statuto huius ciuitatis. s. bononi. s. vt si prouocaui aliquem coram vno iudice de aliqua cã non possum postea coram alio iudice prouocare.

Expeditam. In. l. ista dicit. Emi a te seruum iste seruus pclamauit in libertatẽ. ⁊ in illa lite fuit assertor. pẽdẽte lite liberali iste seruus mortuus est. olim nõ finiebat lis: sz assertor hẽbat eã necesse implere: vt si ego emptor fuerim vict⁹: q2 pnũciabar lib: hẽbã regressum ꝯ te de euictione.: sz hodie cũ nõ iteruẽiat assertor sz morit finit cã liberalis. sz ego emptor ꝯ te vẽditorẽ de euictiõe regressum hẽo nisi pbes te seruũ vẽdidisse. Tex. volẽte. q. d. nõ põt. q2 iudicium ꝯstat ex tribus psonis vt arbitriũ: vt. s. de arbi. l. ne tu arbitris. in princi. Tex. reuertat. ¶ Or segnori in. l. ista no. si emo a te seruum. ⁊ ipse moritur anteqꝫ prouocet in libertatem. vel postqꝫ prouocauit ante litem conte. non teneris mihi de euic. q2 nemo eum a me euincit: sed factum humane sortis. ⁊ sic intelligitur. ff. de euic. l. si seruus. sed si morit lite conte. sup prouocatione libertatis teneris mihi de euictione vt hic. ⁊. ff. iudi. sol. l. si seruus.

¶ Quibus ad libertatem proclamare non licet.

¶ Uos habuistis. s. qualiter qui detinẽtur in suitute possunt puocari ad libertatem. verum q2 sunt quidam quibus ad libertatem pclamare non licz: ideo ponitur hec rubrica. Et de prima parte rubrice agitur. j. e. l. j. ⁊. ij. Et de secunda parte rubrice agitur. j. e. l. vlti.

Super causa. In. l. ista dicitur. Si aliquis dissimulata sua conditione cum esset liber: passus est se vendi ad precium participandum ⁊ precium participauit: nunquid poterit prouocare ad libertatem? Certe non ꝓpter malitiam suam. sed si ignorat se liberum: ⁊ inuitus vẽditus est.

est. iste ad libertatem poterit proclamare. Tex. passus est.i.qui ignorans statum suuz venditus est ⁊ inuitus. Tex. eius q precio participauit.reus q passus ē a quodam tertio se vēdi ad pciū pticipādū ⁊ vere preciū pticipauit. Odo.

Latronuz. Hec.l.ponit casuz ta lem. Quidā erant latrones.⁊ ēt de die ⁊ de nocte stabāt in vijs publicis. vñ imperator ita decreuit.qcūqz poterit capere tales latrones: capiant.illi sunt serui capientis vel reipublice? Certe si tales latrones capiant̄ efficiuntur serui.⁊ si velint ꝓuocare ad libertatem:non audientur.Tex.decreuerit.Et debetis ponere exemplum vt dixi in casu. Odof.

s **Siquis.** Segnori ista.l.respicit primā partē rubrice.Et ista.l.hoc solum dicit.Si tu de possessione seruitutis proclamas in libertatē:indubitāter res que apud te sunt quas fateris meas eē:incōtinēti dz iudex pronūciare ꝙ mihi reddas.sed si res illas negas meas esse: ꝑ negationē res efficit̄ dubia.iste res debēt apud te dimitti si velis cauere de eis restituendis vel de emptis ex eis vel de fructibus.si aūt non vis cauere:debēt sequestrari.sed peracto ⁊ finito liberali iudicio ꝙ sis seruus: si alique res sunt apud te: debent esse in sequestro donec docebo sint mee,vel non.⁊ si docebo meas esse:erunt mihi restituende: al's nō.h.d.Tex.dubiū.qꝛ negant̄ ille res dñi esse. Vñ stati no.ꝙ per negationē efficit̄ res dubia.⁊ ad hoc concor.j.de acqr.pos.l.nemo ambigit. Tex.per cautionē cōseruabit̄. qꝛ si ille velit cauere de eis resti.dimittunt̄ apud eū.Tex.ꝙ̄vniuersa exacto.i.finito per sniam.Tex.opz.vt.j.ti.proxi.l. vlti. Tex.ↄtēdat.sub.⁊ si appebit res dñi eē ei restituunt̄:al's ñ.

De ordine cognitionum.

Quis cū liberti cā aliqñ alia qō mouet̄.⁊ dubitat̄ de origine cognoscendi:an primo de liberali cā:an de alia debeat cognosci:iō dicit rubrica de origine cognitionum.Circa qō debetis notare si vna eadēqz ꝑsona mouet liberalem cām ⁊ aliā:primo cognoscit̄ de liberali cā.vt.j.e.l.j.⁊.ij. Si autem vnus mouet vnā qōnē ⁊ alius liberalē:cognoscit̄ de vtraqz: vt.j.e.l.ij.in fi. Sed q̄ est dr̄ia inter hāc rubricā ⁊.s̄.de ordine iudicioꝝ? Rñdeo.ibi tractat̄ de ordine iudicioꝝ.i. actionū.s.quo ordine ordinent̄.hic aūt tractatur de ordine qōnū. Itē ibi tractatur de ordine liberaliū actionū vel non.hic de ordine qōnum liberaliū.Vel dicatis ꝙ ibi de origine actionum fundanda.hic de origine questionum cognoscenda.

Cum ⁊ ipse. In.l.ista ponit̄ talis casus. Dicebā ꝙ tu eras seruus meus.tu ꝓclamas in libertatē.⁊ insuper accusas me de crimine? Certe primo dz cognosci cā liberalis. ⁊ si ꝓnunciaueris seruus meus:nō poteris me accusare.si liber:sic.Tex.pati.agendo vel rñdendo.vt.ff.de procu.l.nō solū.§.si status.Tex.de ↄditione.i.de libertate. Tex.non dubitabit.qꝛ si ꝓnunciaberis liber:poteris me accusare:al's non.vt.j.ad.l.iul.de adulte.l.quoniam.

Si de hereditate. Segnori hec.l. hz duos intellectus:ego tñ premitto veriorem intellectum ⁊ ponit duos casus.

Primus est talis.petebā a te hereditatē titianam:qꝛ titius dñs meus instituerat me heredē ⁊ iusserat me eē liberū.⁊ sic ego de hereditate ⁊ libertate mouebaz tibi qōnez:de qua cā dz primo cognosci?Certe de liberali.⁊ si ꝓnūciabor liber: cōdēnaberis mihi ad restitutionē hereditatis. Secundus casus ē talis. petebā a te hereditatē titianā ⁊ tu dicebas me seruū tuū eē. primo cognoscet̄:sim seruus tuus vel nō.sed si pronūciabit me heredē:ꝑ ↄsequēs ꝓnūciabit me liberū eē.Tex.cōtrouersia ē. ab vno eodēqz actore:qꝛ dicebā me heredē ⁊ liberum. Tex. dz.vt insti.de act.§.preiudiciales. Tex.sed si. Incipit scds casus.Tex.de hereditate agit̄.sub.ab vno principal'r.Tex. de hr̄ditate.ab alio icidēter opponit̄ ꝙ seruus ē.Tex.seruū eum esse pronunciat̄. nam eoipso ꝙ non pronunciat̄ ꝙ sim heres:pronunciat̄ ꝙ siz liber:vt.s̄.de ordi.iudi.l.adire in fi. Et hec est vera lectura.s.vt hec.l.faciat differētiam an hereditas ⁊ libertas petant̄ principaliter.an hereditas principaliter:libertas incidenter. Quidam dicunt non referre.⁊ dicunt ꝙ semper pronunciandū est primo super libertate ꝙ̄ super hereditate.sed ad istud repugnat finis huius.l. Or segnori hic habetis ꝙ sentētia lata super principali:parit exceptionem super incidēti. Sed contra.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.l.sed ⁊ si iudex.Solutio.hic si peto hereditatez ⁊ tu dicis me seruū tuuz esse:eoipso ꝙ ꝓnuncio heres sum liber.secus est in alimentis: vt.ff.de lib.ag.l.j.Vel pōt dici.si vtraqz qō requirit plenā cause cognitionē:de vtraqz cognoscitur ⁊ pronunciat̄:vt.s̄.de ordi.iudi.l.j.in fi.⁊.j.ad.l.cor.de fal.l.vbi.sed si vtraqz requirit summariā cognitionē:ibi snia lata super principali parit exceptionē super incidēti:vt.ff.de re iudi.l.a diuo pio.§.super rebus. Odofredus.

s **Si crimen.** In.l.ista dicit̄. Aliqua mulier dicit se ingenuā: pendēte cā ingenuitatis accusat̄ de aliquo crimine ꝑmo dz cognosci de cā igenuitatis.Tex. opz.qꝛ al'r puniunt̄ ingenui:al'r serui. Odo.

s **Si status.** In.l.ista ponit̄ talis cāus. Petebā te de possessione libertatis in seruitutē.pendēte cā liberali:vis me accusare vl' ↄuenire:poteris ne? Certe nō: nā primo dz cognosci,sis liber vel nō.Tex.nō prohiberis.vt.ff.de liberali cā.l. ordinata in fi.Tex.an euanescat.sed si dñm vellet accusare ei non liceret:vt.s̄.e.l.j.

c **Cum status.** In.l.ista dr̄. Mouebā tibi qōnez status tu volebas a me petere.x.primo dz cognosci de causa liberali.Tex.petere.vt.s̄.e.l.j.

s **Si res.** In.l.ista ponit̄ talis casus. Dicebaz ꝙ serui mei res meas subtraxerunt mihi furtiue.illi ꝓclamant in libertatem.primo debz cognosci de cā liberali.sed post ↄtestanda est lis super rebus amotis. ⁊ si apparuerit eos nō esse seruos vel eē liberos:potero eos cōuenire.sed si apparuerit eos esse seruos:tunc nō potero cōuenire.Tex.euanescat.vt.s̄.e.l.si crimen. Odof.

s **Si quando.** In.l.ista dr̄. Mouebā tibi qōnez status.tu dicebas ꝙ aliquā tibi rem subtraxerā. dicit cōstantinus:distinguēdū est vtruz de possessiōe seruitutis ꝓclames in libertatē:an de pos.libertatis prouocet̄ in seruitutem. Primo casu prius cognoscet̄ de liberali cā.⁊ si ꝓnūciaberis liber:teneor tibi restituere.Scdo casu:scz qñ petit̄ de posses.libertatis in seruitutē: anteꝙ̄ cognoscatur de cā liberali restituēde sunt ei oēs res quas ↄstitit esse arreptas:qꝛ spoliatus ante oia dz restitui:si pōt cauere per idoneos fideiussores de eis restituēdis:si apparebit te esse seruū.si aūt non pōt dare fideiussores:tūc ille res ponunt̄ in sequestro donec finiat̄ qō.⁊ ex eisdez interim debes ali.Tex.sequestrari.Segnori lz regulariter sit prohibita sequestratio:tñ fallit hic ⁊ in alijs casibus quos plene no.s̄.de prohi.seque.pec.l.vnica.Tex.fuerit estimatum. Or segnori hic dr̄.dū agit̄ cā inter seruū ⁊ dñm ꝙ seruus dz ali de bonis dñi sicut filius de bonis patris.⁊ sunt ista in ar.ꝙ si mulier petit dotez ꝙ interim debz ali de bonis filij.⁊ ad hoc facit.s̄.de rei vxo.act.l.vna.§.exactio.Tex.exercere. qꝛ spoliatus ante omnia est restituendus.

De collusione detegenda.

In supioribus dictū est vobis qñ aliquis ꝓnunciat̄ liber sine oī collusione.Verū qꝛ aliqñ libertus colludit cū patrono vel seruus cū dño:⁊ odiose sunt collusiones legi:qui detegit talem collusionē premio afficit̄: vt.ff.de in ius vo.l.sed si hac lege.§.patroni.⁊.l.adoptiuū.§.patroni. ⁊.ff.eo.l.j.⁊ iō dicit rubrica de collusione detegenda.i.manifestanda.

Cum seruum. In.l.ista dicit. Quidā accessit ad principē ⁊ corā eo dixit: Dñe vultis vos audire maiorē rē turpem ꝗ͂ audieritis toto tpe vite vr̄e. dixit impr. si ptinet ad ius. sic dixit ille: bñ ptinet ad ius. vñ dixit imperator: ꝓponas. iste dixit. pater meꝰ decessit relicta mr̄e mea ⁊ me: ⁊ relicto quodā suo ſuo. iste ſuus qd fecit. cepit diligere matrē meā ita ꝙ stupro violauit vno die. mater mea ꝓiecit cinerem in oculo meo hoc mō. dixit ipa mihi: scis tu qs est iste? certe iste est nobilis hō quē amore dei ⁊ ꝓ aia tua redemi de captiuitate: vñ vellē ꝙ ꝓnūciaret̄ igenuꝰ. ego credēs ꝙ verū diceret: passus fui hoc. insup qd fecit: venit ad vos ⁊ ipetrauit rescriptū a vobis vt ꝯfirmaretis illā sniaʒ. vos eā ꝯfirmastis. mō venit ad notitiā meā qualiter ille ꝓnunciatꝰ fuit ingenuus ⁊ qualiter vos circūuentus fuistis. quero a vobis quid iuris? Ad qō rñdet imptor. si ita est vt tu dicis: nō valet snia nec tenuit rescriptum meū. Tex. potuit. sub. si tu per errorē ꝯsensisti: vt. s̄. si ꝯ̄ ius vel vtilitatē pub. l. ⁊ si legibus. Item sententia lata per collusionem non valet. vt. ff. e. l. j.

Liberti ne. In.l.ista dicit̄. Si stichus erat libertꝰ tuus ⁊ collusisti cum eo: ⁊ confessus fuisti coram iudice eum eē ingenuum: ⁊ fecisti ei pactuʒ ꝙ non venires ꝯ̄ istam ꝯfessionem. si aliqs detegit illusionē istā: afficit̄ pmio. Tex. declarat̄. qꝛ afficit̄ libertꝰ eius q detexerit collusionē: vt. ff. e. l. ij.

¶ Ne de statu defunctorum.

¶ Dictum est. s̄. de liberali cā de statu psonarum. Uerum qꝛ non solum intuemur statū viuētis: imo defuncti. Primo ponit̄ ne de statu defunctoꝝ. per quā rubricam ꝓuidet̄ statui defuncti. Postea ponit̄ ꝛ̄ica de prescrip. lon. temp. per quā tuetur status viuentis. Et debetis scire ꝙ si alicui non est mota questio status de toto tpe vite sue: vel post mortem suam infra qnquennium nō pōt postea queri de eius statu. ⁊ hic est casus omnium legum huius tituli.

Titus. In.l.ista dicitur. Stichus erat seruus meus ⁊ domicia ancilla mea. stichus viuebat vt liber homo. ⁊ domiciam ancillā meā putās eam eē suam manumisit. ego toto tempore vite sue vel post mortem suam infra quinquēnium non moui sticho qōneʒ status. domicia decessit relicto herede. vñ peto ab herede bona domicie. qꝛ cuʒ ancilla mea erat nō potuit habere heredē. dicit heres. dico ꝙ stichus manumisit eā. qō facere potuit cum toto tpe vite sue fuit vt liber. ⁊ post mortē suā infra qnquēniū non fuit mota ei qō status. ego dñs dico ꝙ nō potuit manumittē domiciaʒ stichus. qꝛ erat seruus meus. querit̄ quid iuris sit? Ad qō rñdet iperator. si hoc appebit presidi prouincie ꝙ manumissor toto tpe vite sue vixerit vt liber. nec post mortē suam infra qnquennium fuerit ei mota qō status. domicia nō retractat̄ in seruitutē. ⁊ sic per ꝯsequēs nec bona aduocabunt̄ ab herede domicie ex psona manumissoris. Tex. patronū. i. stichum. qui cū eēt ſuus. Tex. non retractabit̄. qꝛ exquo non pōt ꝯqueri de statu precū. per ꝯsequens nec de statu domicie. qꝛ si quereretur de bonis domicie. per consequens ⁊ de statu titij. vt ff. e. l. j. ¶ Uñ no. ꝙ si nō est mota qō status sticho toto tpe vite sue vel post mortē suam infra qnquēniū: non pōt postea questio status moueri ei ad maluʒ suum. sed si ad bonuʒ sic. s. vt fit liber perpetuo. vt. ff. e. l. j. §. vl. ⁊. l. ij.

Is. In.l.ista dī. Quidaʒ instituit te heredē. postea dī ꝙ ille erat ſuꝰ. qꝛ mr̄ eius erat ancilla. nunqd pōt hoc dici si mr̄i eius nō fuit mota qō toto tpe vite sue. nec post mortē suā ifra qnquēniū? Certe nō nec tibi nec tuo hedi. Tex. egit. i. dixit. sub. nec est mota qō status infra qnquēniū. ¶ Or segnori custodiatis vos hic qō status pōt moueri infra qnquēnium rōne bonoꝝ. vt. s̄. de libe. cā. l. principaliter. nō rōne status vt hic.

Quamuis. In.l.ista dicitur. Maritus tuus vixit vt ingenuus toto tempore vite sue. nūquid post mortē suā infra qnquēniū pōt moueri qō status? Certe rōne bonoꝝ nō post quiquēniū. concor. s̄. de li. causa. l. principaliter.

Is qui. In.l.ista dī. Seruꝰ meꝰ fuit a fratre meo manumissus ⁊ eū sibi scripsit heredē. ego toto tpe vite sue nec post mortē suā ifra qnquēniuʒ moui ei qōneʒ status: nunqd potero postea mouere qōneʒ status heredibꝰ ab eo scriptis? Certe nō: ſʒ si infra qnquēniū moui ei qōnē statꝰ rōne bonoꝝ: potero mouē qōnem status heredibꝰ ab eo scriptis. Tex. senatusconsulti. qō est. ff. e. l. j. ⁊. ij. Tex. non ꝓhiberis. vt hic. ⁊. s̄. l. pxi.

Quod est. In.l.ista ponit̄ talis casus. Manumisi filium meū. toto tpe filij mei non moui ei qōnem ꝙ emācipatio nō rite fcā eēt nec post mortem suā ifra qnquēniū: nūqd post mortē filij mei elapso qnquēnio potero mouere qōnēꝰ ꝙ nō tenuerit emācipatio? Certe sic. qꝛ pscriptio qnquēnij hʒ locum ne qrat̄ de statu ſui vel liberti an sint ſui vel liberti vl̄ nō. nō aūt hʒ locū cū agit̄ de emācipatiōe alicuiꝰ rite fcā sit vel nō. Tex. ptinet. qꝛ ifra qnquēniū ⁊ post potero mouere. ¶ Or segnori custodiatis vos hic. qꝛ si emācipaui filium meū ⁊c. dic vt dixi in casu. ſʒ possuʒ alia rōne repelli: qꝛ non licet mihi venire ꝯ̄ factū meū diu comprobatū taciturnitate tēporis. ⁊ sic soluit̄ vno modo ꝯtra. ff. de adop. l. post mortē.

Si mater. In.l.ista dī. Mat̄ tua ab oibꝰ putabat̄ ingenua in toto tpe vite sue. decessit. nec ifra qnquēnium post mortem suam mota fuit ei qō status. si postea a republica vl̄ a pupilla moueat̄ tibi qō statꝰ potes eū repellere excep. prescrip. qnquēnij. Sed qd si aliquo tpe vixit vt libera ⁊ aliquo tpe vixit vt ſua? posteriora tpa sunt ſuanda. Tex. conuenit. ¶ Or segnori no. hic duo. Et primo no. ꝙ error cōis facit ius. ꝯcor. ff. de of. pre. l. barbariꝰ. Itē no. ꝙ posteriora derogāt prioribꝰ: vt. ff. de le. j. l. si mihi ⁊ tibi. §. i legatis. ¶ Or segnori ad vnum qō hic hētis opponit̄ ⁊ signat̄ ꝯ̄rium. vos hētis hic ꝙ pscriptio qnquennij currit ꝯtra pupillū. sed vr̄ cōtra. s̄. in quibꝰ cau. in inte. resti. nō est ne. l. scimus. ¶ Ad solutionē cuius ꝯ̄rij pōt dici ꝙ illa regula recipit instātiam hic in pscriptione quinquennij. ⁊ est hic speciale. Odo.

Si pater. In.l. ista dicit̄. Si pater tuꝰ toto tpe vite sue vixit vt ingenuꝰ nec fuit mota ei qō status apud psidē ꝓuincie q est cōpetēs iudex. sed apud ꝓcuratorē cesaris fuit ei mota qō statꝰ. ⁊ coram eo fuit lis ꝯtesta. nec post mortē patris tui fuit qō mota infra qnquēniū: nūqd postea pōt mihi moueri qō status infra quinquēnium? Certe nō: nec obstat ꝙ lis ꝯtest. fuit apud nō cōpetentē iudicē: qꝛ pro nō ꝯtestata habet̄. ¶ Or segnori no. hic ꝙ lite contesta. nō iure facta pro nō facta habetur. Et ad hoc cōcordat. j. si a nō cōpe. iudi. l. j. ⁊ per totum. sicut nec interrūpit pscrip. lit. ꝯtest. facta ab inhabili psona: vt. ff. de diuer. ⁊ tēpo. prescrip. l. inter quattuor. Odofredus.

Repetitio. In.l. ista dicitur. Si res peculiares serui mei possident̄ ab aliquo qui non hʒ. t. nulla pscriptione temporis obstante potero vendicare. Unum sciatis. si seruus meus fugit a me in eo nō habet locum hec pscriptio. ſʒ si seruus bonafide fuit in possess. liber: nec fuit ei qō statꝰ toto tpe vite sue: vel post mortē suā infra quinquēnium habet locum hec pscrip. Tex. nulla tpis pscriptione. s. longa. secus si longissima: vt. j. de pscrip. xxx. vel. xl. an. l. sicut. Tex. decessit. sub. ne sua fuga sit tibi proficua: qō esse non debet: vt. s̄. vbi causa status agi. opor. l. j. Odofredus.

¶ De longi temporis prescriptione.

Audiuistis

Audiuistis de prescriptione quinquenij que tuet statum defuncti.verum quia prescriptio.xx.an.statum viui tuet:iō ponit ur hic ti.⁊ licet seruus possit prescribere libertatem: tamen liber homo non potest amittere libertatem.

Alafide. In.l.ista ponitur talis casus. Seruus meus fugit a me ⁊ malafide fuit in pos. liber.xx. an.nunquid prescribit libertatem? Respō deo non. Text.longi temporis prescript. xx.an.vnde qđ dictū est in genere sequitur specie. Text.nō esse.ɔcoꝛ.s.de ser.fugi.l.j. Sȝ quid erit in prescriptiōe lōgissimi tpis? Rñdeo tūc poterit pscribere libertatem si ego dñs desij eū possidere:nō aliter:vt.j.de ps. xxx.vel.xl.an.l.sicut.⁊ plene dixi.s.de ser.fugi.l.j.

Restant. In.l.ista dicit. Seruus meus bōafide fuit i pos. libertatis.xx.an.putās se libex.nec ego vllā qōnē sibi moui.nunqd pscribit sibi liberta. tē?Certe sic. Or segnoꝛi custodiatis vos hic. Quidā intelligūt.l.istā q suus pscribit sibi libertatē.x.an.inter psentes.xx.aūt inter absentes: nec est sibi deterioꝛ ɔditio libertatis q̄ȝ in alijs rebꝰ. Sȝ nos dicimus ꝯ.⁊ dicimus q pscribit libertas inter psentes ⁊ absentes.xx.an.alie res.x.an.inter psentes:⁊.xx.iter absentes. Si dicis cur aliud in libertate q̄ȝ in alijs rebus? qꝛ seruus caret tit.sed posses.aliarum rerum non caret ti.

Ola. Segnoꝛi he precedētes.ll.respiciunt pmā ptē rubꝛice huius tit. hec.l.respicit vltimā pteȝ rubꝛice huius ti. ⁊ hec.l.dicit hoc.si possideo hominem liberū mille an.sine aliquo ti.non prescribo eū. congruit equitati.nam nullo tēpoꝛe pscribitur libertas sed seruitus.vt.ff.de vsuf.l.sequitur.in fi.

De peculio eius qui libertateȝ meruit.

Quia qui perducūtur ad libertatē hȝ peculiū ⁊ dubitat de eius peculio videamus qñ habebat locum hic titulus.

Onge. In.l.ista di si suꝰ q manumittit inter viuos hȝ peculiū eoipso q nō ē sibi adēptū peculiū itelligit sibi cōcessuȝ.sȝ si manumittit in vltia volūtate: peculiū vr sibi adēptū exquo sibi spāliter nō est ɔcessuȝ. Sȝ q̄ ē rō diuersitatis iter istos duos?Et certe antiqui assignauerūt talē rōneȝ.si manumitto suuȝ inter viuos assequoꝛ ab eo opas:vt.s.de ope.liber.l.j.vñ in compensatione operaꝝ videoꝛ ei cōcedere peculiū.sȝ in vltima volūtate nō sic.qꝛ moꝛiens nō sum habiturus opas. Sȝ pōt assignari alia rō.qꝛ in pꝛimo casu habui magnā ⁊ largā potestatē deliberādi adimēdi ei peculiuȝ vel nō.vt ar.ff.de pigno. l.j.§.j.sed in secundo casu non sic:qꝛ p maioꝛi pte hominū stant tantum q aliud velle non psit:vt.s.de sa.san.ec.l.j.

De senatusconsul.claudiano tollendo.

Quia senatusconsultum istud introducebat magnaȝ iniquitatem contra libertatem:ideo iusti.tollit eum.

Am in nostris. In.l.ista pōetis ita casuȝ.Si libera mulier erat baccata amoꝛe serui mei:vñ veni ad eā ⁊ dixi ei.bella dōna tu intelligis te in seruuȝ meū: denūcio tibi ne immisceas te cuȝ eo. Itē iui ad iudicē vt tibi denunciaret ne cōtraheres cū seruo meo.ipse tibi denūciauit.ipsa postea cōtraxit spꝛeta mea denunciatione ⁊ iudicis.quā penā patit?Certe hȝ se.cō.clau.efficit serua mea: ⁊ omnia bona sua trāseūt in me.vex qꝛ ista erat magna iniquitas:quia nullus est vehementioꝛ furoꝛ furoꝛe amoꝛis:iō dicit iusti. q si libera mulier spꝛeta mea denunciatione ⁊ iudicis iungitur seruo meo non perdit libertatem nec dñiū rerū suaruȝ. Or segnoꝛi no.hic statim q nihil est furoꝛis amoꝛe vehemētius.ɔcoꝛ.in auc.quibus mo.na. effi.legi.§.j.

De nudo iure quirituȝ tollendo.

Sicut triplex erat conditio libertoꝛum: ita ⁊ seruoꝛum. quia in quibusdaȝ plenuȝ habemus dominiū:in quibusdā semiplenum:in quibusdam nudum.quia hodie habemus in omnibus plenum dominiū:ideo ponitur rubꝛica ista.

Atique. In.l.ista dicitur q in seruis olim erat triplex dominium.nā in quibusdā hēmus plenū dominiū:in quibusdā semiplenū:in quibusdā nudū:⁊ istud inducebat de iure quiritū.hodie ē vna ɔditio i oibꝰ seruis:⁊ in oibꝰ suis. habemus plenū dominiuȝ:⁊ ideo dicit iusti.fecimus.l.istā ⁊ ad istud accedit.ff.de statu ho.l.⁊ seruoꝛum.

De vsucapione pꝛo emptoꝛe.

Rubꝛicaȝ istā ad supioꝛa ita ɔtinuabitis.qualiter pꝛimoniū diminuat p manumissionē.s.tractatu de manu.dcm̄ est. qꝛ pꝛimoniū nr̄m auget p vsuca.qꝛ vsucapio est.vt.ff.de vsuca.l.vsuca.⁊ qꝛ inter ceteras vsucapio.obtinēt pncipatum vsuc.p emptoꝛe ⁊ pꝛo transactione:pōit hunc ti. pmo. Uel pōt ita cōtinuari.vos habuistis de duabus pscrip.q̄ tuent liber est qnquēnij.alia que tuet statum defuncti.alia est vicenna.s.que tuetur statū viuentis: vt.s.ne de sta.defun. post quinquēniū que.p totū.nūc intēdit tractare ꝺ vsuca.que nō tuet statū defuncti vel viuentis sȝ res viuētiū. Et no.q de vsucapiōe pꝛo emptoꝛe agitur in omnibus legibus huius ti.preterq̄ȝ in.l.pe.de vsuca.pꝛo transactione agitur in.l.pe. vnde de prescriptione pꝛo emptoꝛe ⁊ transactione quando cessat ⁊ quando locuȝ habeat videamus ⁊ subijciamus.

Ancipia. In.l.ista pōit cāus talis Accessi ad pncipē ⁊ coꝛā eo talē pꝛoposui qōnem. Dñe impatoꝛ vicinus meus mācipia mea sciens mea cuidaȝ vēdidit ⁊ tradidit.emptoꝛ bonafide emit:⁊ per traditionē accepit.nunquid emptoꝛ poterit vsucapere triēnio?Certe non:qꝛ si aliquis vendidit mācipia tua: sciēs aliena fecit furtū:⁊ rei furtiue pꝛohibita est vsuca.⁊ iō non obstāte vsuc.mancipia tua poteris vendicare. Tex.nō habuerunt.qꝛ sciebāt esse tua.vñ non potuerunt alienare in tui piudicium:vt.s.de rei ven.l. iure. sȝ in sui piudiciū vȝ alienatio:vt.ff.de cōtraben. emp.l. rem alienam. Tex.vendicare ea potes.sub.ab emptoꝛe nō obstāte vsuca.triennij. Tex.nec vsucapi.qꝛ furtiua:vt insti.de vsucap.§.furtiue. Tex.furtū ɔctū sit.sub.⁊ res effecta est furtiua.vñ nō pōt vsucapi. Or segnoꝛi in.l.ista no.duo no. Et pꝛimo si aliquis vendit mea mancipia sciēs:nō vȝ venditio in mei piudiciuȝ.vnde ab emptoꝛe ea vēdicabo si ad ea possum hēre regressuȝ.nō aūt agā ad pciū act.neg.ge.ꝯ venditoꝛē.cū nō est meo nomine gestū.⁊ qđ nō est meo nomine gestum nō possuȝ hēre ratū:vt.s.de pcario.l.si seruus.sȝ si nō possum habere regressuȝ ad mancipia: qꝛ pierunt: possum agere in subsidiū ad pꝛecium:vt.s.de rei vē.l.si mater. Itē no.siquis sciens vendit rem meam facit furtum:vt.s.de fur. l.alienum.⁊.l.libertum.⁊.j.e.l.sciens.

I contra. Uos habuistis.s.l.pxi.vnā cāȝ pp quā cessat vsucapio.p emptoꝛe:qꝛ res erat furtiua. hic ponitur alia causa : qꝛ res erat .phibita alienari a testatoꝛe. Ponetis ergo ita casuȝ i.l.ista. Paterfa. istituit sibi filios suos hēdes:⁊ pꝛohibuit seruos suos alienari:qꝛ erāt bōi artifices. moꝛtuo testatoꝛe tutoꝛes filioꝛum vendiderunt istos seruos sciētes filios pꝛohibitos alienari.nūquid emptoꝛ illos seruos poterit vsucapere triēnio? Certe nō:qꝛ si testā̄oꝛ pꝛohibuit alienationeȝ fieri:ergo ꝯ vsucapi.ppter persone artis peritiaȝ:quia boni erant artifices.vnde apparebat cā quare .phibuit.secus si sine cā .phibuisset:qꝛ tunc nō staret eius .phibitioni.⁊ sic soluit contra.vno mō.ff.de le.j.l.si filiussa. §.diui. Tex.nō potuerunt.sub.duplici ratione.Et pꝛima. qꝛ dū testatoꝛ .phibet alienationeȝ ⁊ manumissionē ⁊ vsuca.

vt.ff.de statu libe.l.statu liberi a ceteris.§.vlt.in fi.l.7.ff.de ver.signi.l.alienationis verbo.

Jiure. In duabus.ll.precedentibus hũistis duas causas propter quas cessat vsucapio ꝓ emp. In.l.ista ponit̃ causa que nõ facit eaʒ cessare. Ponetis ergo ita casum. Emi a te bona fide ancillam furtiuam.illa ancilla apud me cõcepit ⁊ pepit:nũquid vsucapiã partum ti. pro emptore? Rñdet̃ ꝙ sic:qꝛ lʒ mater fuerit furtiua:tñ ptus non est furtiuus.Text. emptio.sub.a titio ꝑ.x. Tex.possidere cepisti.sub.ti.ꝑ emptore. Text.etiã si ipsa.s. mater serui:cuius nomine qõneʒ pati dicis.Tex.in causam furtiuam incidit.qꝛ sciuisti eã esse furtiuã ⁊ alienã. Tex. tñ postea ꝯcepit.sub.⁊ edicit.Tex.vsucape potuisti.sub.ti.pro emptore.Vñ no.ꝙ ptus qui non est furtiuus post vsuca. ⁊ ante cõpletã vsuca.hʒ locũ ꝑ eo publi.vel si vsucepisti hẽs rei vendi.vt.ff.de publi.l.sed si ego.§. ptus. sed si ptus esset furtiuus:puta esset conceptus apud bonefidei possessorem editus apud furẽ.tũc nõ posset vsucapi.⁊ sic soluit̃ ꝯriũ.ff.de statu ho.l.antepe.nec ꝑ eo hʒ ẽptor publicianã vt plene dixit.s̃. de furtis ⁊ seruo cor.l.ancille. vnde amplius hic non dico. ¶ Itẽ no.hic q̃ ti.vsucape possuʒ ancillã furtiuã.si furtiua nõ esset.e.ti.vsucapiã ptũ vt hic.⁊ ad hoc accedit.ff.e.l. fu⁹.

Venditioni. In.l.ista ponitur talis casus.Si titius distrahit ancillam tuam te mãdãte vel ratuʒ hñte.⁊ hoc possum probare:a me nõ poteris vẽdicare.si autẽ titius vendidit te mandante vel postea ratum hñte.siquidem vendidit mihi bonafide:⁊ ego emi bonafide ⁊ possedi p trieniũ a me nõ poteris vẽdicare. Tex. nã audiet̃.nã rem alienam possum vendere dñi volũtate:etiã in sui pꝛiudicium:vt.s̃. de procur.l.si ꝓcurator.⁊.ff.de pigno.act.l.si res. Tex. bonafide.qꝛ putabat ꝙ esset sua.sec⁹ si mala:vt.s̃.e.l.j. dixi. Tex. non potest.vt.ff.de vsucap.l.ij.

Jpartem. In.l.ista dicitur.Si tu possidebas fundũ alienum mala fide:⁊ ptem illius fundi mihi vẽdidisti ⁊ ptem tibi retinuisti:dñs põt a te vẽdicare ptem tuam cum fructibus.sed ptem meam ta demum a me emptore põt vendicare.si malafide emi:vel si emi bonafide: ⁊ nondum vsucepi prescrip.x. vel .xx. ann. ¶ Sed quid erit deiecisti dominum de pos.fundi:⁊ postea mihi malafide ementi vẽdidisti ⁊ tradidisti. nũquid potero vsucape? Certe nõ anteqȝ in ptãteʒ domini fundi pueniat: qꝛ sicut est ꝓhibita vsuca.rei furtiue:ita rei vi possesse.Tex. recipi põt.vt.s̃.de condi.sine causa.l.mala.Tex.nõdum cõpleuit vsuca.sub.lõgam:qꝛ ɓm.ll.veteres vsucapio est cõis ad res mobiles ⁊ immobiles:vt.ff.de vsuca.l.vsucapio.⁊.l. eum qui.sed hodie est vsucapio rerum mobilium triennij.vt j.de vsuca.trans.l.vnica.Tex.non competit. ¶ Oꝛ segnori no.hic sicut res furtiua nõ potest vsucapi vel prescribi: nisi purgetur vicium ⁊ res redeat in potestatem domini:ita res vi possessa:vt dixi.s̃.de fur.l.si abducta. ¶ Item. no.hic vt breuiter tollatis cõtra. si res possidetur violentia expulsiua vel ablatiua.qꝛ non interuenit consensus illius cui res aufertur: in ea inhibita est vsuca. sed si auferatur alicui res vi compulsiua:qꝛ ista vis cõpulsiua habet ꝯsensum in se lʒ coactum vt.ff.qȯ metus causa.l.sicut mulier.§.pro ista.talis violentia non impedit vsucapionem.⁊ sic soluitur cõtra.⁊ intelligitur.s̃.quod me.causa.l.si vi.

Vm sit. In.l.ista ponit̃ casus talis. Obligasti mihi rẽ alienã pignori ⁊ subtraxisti ⁊ eãdẽ rẽ tradidisti:postea eãdẽ rẽ subtraxisti ⁊ eãdem rẽ mihi ementi bonafide vẽdidisti:nũqd ego ẽptor potero vsucape? Certe nõ. Tex.obligat.de facto.vt.j.si ali.res pig.da. sit.l.que pdiũ.vel de iure puta dñi voluntate: vt.ff. de pig. act.l.si res aliena.Tex.vsucapi.ad hoc cõcor. insti.de vsuca.§.furtiue. ¶ Oꝛ segnori vt breuiter tollatis ꝯtra.ar.no. h.aut obligat quis rem suam:aut alienam.si suam. ⁊ postea subtrahit facit furtũ.⁊ dat̃ actio furti creditori:sʒ nõ ipedit̃ vsucapio:vt.ff.de vsuca.l.sequit̃.§.si reʒ.⁊.ff.e.l.si rẽ.Si aũt obligat qs rẽ alienã: ⁊ postea subtraxit creditori facit furtũ ⁊ res efficitur furtiua.⁊ non põt vsucapi vt hic.

Sciens. In.l.ista dicitur.Si tu sciẽs rem alienã vendis mihi sine domini voluntate:facis furtum ⁊ res efficit̃ furtiua: vnde non possum eam vsucapere. Tex.cõmittit. sub.⁊ res efficitur furtiua: vt j.e.l.j.⁊.j.ti.pxi.l.ij.Tex. ꝙ rei vicium.i. qꝛ fit furtum ei⁹ rei: qꝛ est reale: vt.j.de acqr.pos.l.vicia. Tex. possidebat̃.⁊ ita hẽtis ꝙ res furtiua nõ põt vsucapi. cõcor. s̃.de furtis.⁊ ser.cor.l.si abducta.

Ex causa. Segnori hec.l.respicit vltimaʒ ptẽ rubrice. Et in.l.ista ita ponetis casum. Petebã a te funduʒ.tu dicebas ꝙ erat tuus.transegimus.⁊ ex cã transactionis dedisti mihi ɓuũ alienũ: putãs esse ⁊ ego bonafide accepi putãs esse tuũ: nũquid illũ ɓuũ potero vsucapere ti.pro trãsanto? Certe sic.Tex.pñt.sub.si bonafide ⁊ iusto titu.possederãt. ¶ Et no.exẽplũ vt dixi i casu secus tñ si petis a me libꝛuʒ istũ: ⁊ dico ꝙ nõ est tuus. ⁊ do tibi.x.vt dimittas apud me:nõ vsucapiã ti.ꝑ trãsacto: qꝛ nõ a te videor hẽre ti.sed videor habere ti.quem ante habebaʒ vt.s̃.de transac.l.si pro fundo.

Vm qui. In.l.ista ponitur casus talis. Pupillus vendidit mihi rẽ sine tutoris auctitate.⁊ tradidit: nũqd potero vsucape? Certe nõ:verũtñ si pupillus vẽdicat rẽ illã ⁊ locupletior factus est ex pcio repellã eũ exceptiõe doli:qꝛ actio iur̃ nõ dʒ trahi ad iniquũ cõpendiũ.Tex.defendit.qꝛ res pupilli nõ põt vsucapi: vt.ff. de acq.rex do.l.bonefidei.secus si emo a pupillo bonafide rẽ alienã: vt.ff.e.l.ij.§.siqs a pupillo. Tex.doli mali submouebit̃.sub.excep. ꝙ si vẽdicet pupillus rẽ suã.s.vt nõ possit vendicare: nisi reddat preciũ: qꝛ minoribus subuenit̃ cum sunt decepti.nõ aũt subuenit̃ minoribus cũ sunt sollicit de preda aliena.vt.ff.de admi.tu.l.minoris.

¶ De vsucapione pro donato.

¶ Quia nõ solũ res carẽtes vicio pñt vsucapi ti.ꝑ ẽptore ⁊ ꝑ transacto:imo ti.ꝑ donato: subseqnter ponit̃ hic titu.

Que fuit. In.l.ista dicit̃. Si rem tuã donas mihi:⁊ ex causa donationis tradis mihi.siue rẽ alienã carẽtem vicio donas mihi ⁊ tradis ⁊ vsucepi ti. pro donato: nec tu nec dominus poteris a me vendicare.Tex.donauit.qꝛ si fuit dominus transtulit dñium.vt s̃.de pactis.l.traditionibus.Tex.nõ põt. qꝛ traditiõib⁹ ⁊c. vt.s̃.de pactis.l.traditionibus.

Donantem. In.l.ista dr̃. Si tu sciens alienã ancillam donas mihi. tu facis furtũ. ⁊ iõ nõ põt vsucapi.Tex. nõ est ambigui iuris.vt.s̃.de rei vẽ.l.mr̃.Tex.ꝑcedere.sub. tanqȝ rei furtiue:vt institu.de vsucap.§.furtiue.

Ritam. In.l.ista dicitur. Si donasti mihi reʒ tuam: ⁊ tradidisti:⁊ sine cã vis reuocare donationem: non licet tibi. Sed quid. ponamus donasti mihi rem alienã:vsucapi.ti.ꝑ donato.nũqd potero reuocare? Certe nõ. ¶ Sʒ quid erit si somniando credebam ꝙ mihi donares rem tuam: nunqd potero vsucapere ti. pro donato? Certe nõ: quia erro.⁊ error false cause non transfert dominum.Tex.licet.sub temere vel sine causa vt hic ⁊.j.de reuo.dona.l.pfectã.Tex.false cause putãs hẽre ti.⁊ nõ habet:vel putãs hẽre cãm possidẽ di ⁊ nõ hʒ.Tex.seruat̃. ¶ Oꝛ segnori no.error false cause impedit vsuca.⁊ dñij acqsitionẽ:vñ si puto rẽ mihi donatã: ⁊ nõ est:nõ parat̃ mihi cã vsucapiẽdi: cuʒ vsuca.sine ti. non procedit:vt.ff.de vsuca.l.celsus.Sed fallit si iustissimus error interueniat.verbigra.duo sunt titij albus ⁊ niger ⁊ tellator

toꝛ locauit titio:non dixit de albo vel de nigro.ego putabã ꝙ testatoꝛ senserit de me titio albo.⁊ ipse sensit de alio.posse di rem legatam vsuca.vt.ff.pꝛo le.l.iiij.⁊.l.vlti. ¶ Oꝛ segnori formaṫ hic quedã qõ puerilis.nam consueuerunt institui pueri hoc mõ.vis tu facere dedecus ai segnoꝛi legiste.dicit puer.sic.oꝛ quere ita ab eis.cuꝫ res aliena carens vicio donatur:hꝫ ne locuꝫ vsucapio pꝛo donato?si pꝛouectus scholaris dicat ꝙ non hꝫ locũ immo est supfluũ.dicit puer:quid est qð dicunt.ll.C.pꝛo donato.l.j.⁊.ij.si scholaris ꝓuectus dicit ꝙ sic.dicit puer:aut dõat qs rẽ ꝓpꝛiã aut alienã.si pꝛopꝛiã rẽ quis donat:facit accipientis:vt insti.de rex diui.§. per traditioneꝫ.⁊.s̃.de pactis.l.traditionibus.vñ nõ possuꝫ vsucapere qð meũ est: vt.ff.de vsuca.l.sequiṫ.§.lana.si autẽ quis donat rẽ alienã non pꝛocedit vsucapio: vt.ff.de vsuca. l.vbi lex.qꝛ nõ valet donatio.nã non põt donari res nisi fiat eius cui donatur:vt.ff.de dona.l.in edibus.merito ergo nõ ꝓcedit vsucapio. qꝛ alienatio est omnis actus p quẽ dñium transfertur:vt.ff.de ver.sig.l.alienationis. Sed pueris rñdetur duobus modis:⁊ vno mõ sic.Si donatur res aliena põt vsucapi ti.ꝓ donato:vt.ff.de acquir.re.do.l.traditio.Si dicit puer dominium non põt fieri eius cui donatur. veruꝫ est vt statim transeat dominium.sꝫ si nõ trãseat statim dñiuꝫ valet donatio ⁊ pꝛocedit vsucapio:⁊ põt vsucapi ti.pꝛo donato.x.inter pñtes.xx.inter absentes.si accipiens habet bonã fidem:⁊ accipit rem carentem vicio.Si autem donat qs rem suã pꝛopꝛiaꝫ:lꝫ dñiuꝫ nõ vsucapiã.tñ possuꝫ pscribere longo tẽpoꝛe contra hypotecariã actionẽ puta si rẽ tuã pꝛopꝛiã obligatã alij:dõas mihi ⁊ tradis:stati trãsit in me dñiũ. sꝫ ꝯtra creditoꝛem potero vsucapere.x.inter pñtes.xx. inter absentes:vt.j.si aduer.cre.l.j.⁊.ij.sed non possum cõtra creditoꝛem triennio vsucapere: quia vsuca. conuentionem pignoꝛis non extinguit:vt.j.de pigno.l.vsuca. Nec obli.ff.de do.l.in edibus.in fi.quia illud verum est quãtum ad mentẽ donantis:vt.ff.de publi.l.quicunqꝫ.in pꝛin.

¶ De vsucapione pꝛo dote.

¶ Non solum vsucapiuntur res pꝛedictis tit. immo isto:⁊ ideo ponit hunc titu.

Res mobiles. In .l. ista dicitur. Contraxit matrimoniũ cũ aliqua muliere.ista mulier hẽbat totũ coꝛpus iuṙ:⁊ credebã esse suũ:⁊ nõ erat.mihi inestimatũ dedit i dotẽ mihi accipiẽti bõafide.postea ego illud coꝛpus iuris possedi ꝯtinuo triennio:nunqd vsuca.ti.ꝓ dote? Rñ. ꝙ sic. Tex.date.sub.inestimate. Text.fuerunt.i.non furtiue.Tex.nõ vi possesse vsucapiuntur.⁊ ad.l.istam concoꝛ.ff. e.l.j. Sed ad.l.istam opponitur ⁊ signatur contra.ff.e.l.ij. Ad qð vos ita dicetis ꝙ hic loquitur cũ traduntṙ res inestimate.sed in.l.contra.loquitur cum traduntur res estimate. vel hic loquitur ꝙ mulier voluerit transferre dominium:sꝫ in.l.contra.tradebat sub conditione: vt post nuptias ꝯctas trãsiret dominiũ. ¶ Unde ad solutionẽ huius cõtrarij:⁊ vt plena liqueat articulus iste:ita distinguetis vt ꝯsueui distinguere.cum mulier dat mihi in dotem rem:aut rẽ suã aut alienam.Si mulier dat mihi in doteꝫ rem suã simpliciṫ:siue sequatur matrimõiũ de iure ⁊ de fcõ:qꝛ sunt psone inter quas pñt esse nuptie.⁊ nup. contrahunt transit in me dominium. si autẽ nõ sequunṫ nuptie de iure vł de fcõ transit in me dominium ⁊ vsucapiã.nã põt trãsire dñium ex inutili ꝯctu: vt ff.e.l.j.§.j.Si aũt mulier dat mihi rẽ alienã in doteꝫ:subdistinguo:qꝛ aut dat mihi rẽ estimatã:aut nõ estimatã. Si estimatã ⁊ sequiṫ matrimoniũ de facto ⁊ de iure.de facto qꝛ nuptie ꝯhunṫ:⁊ induco eã in domuꝫ meã.de iure qꝛ erat talis psona ꝙ poterat ꝯhere mr̃imoniũ.ego maritus vsucapio ti. ꝓ ẽptoꝛe:qꝛ estiatio facit emptionẽ: vt.s̃.de iure do.l.quotiẽs.vel vsucapio ti.ꝓ suo:qꝛ ille ti.est gnãlis:⁊ cõpetit pꝛo oibus ti.vt.ff.ꝓ suo.l.j.si aũt nõ sequunṫ nuptie de iure vel de facto nõ pꝛocedit vsucapio:qꝛ nõ hẽo ti.⁊ dos nõ pꝛocedit sine ma.vt.ff.de iure do.l.iij.⁊ vsucapio sine ti.non ꝓcedit.⁊.ff.de vsucap.l.vsucapio. Si antẽ mulier tradidit mihi in dotem reꝫ inestimatã:⁊ sequunṫ nuptie ⁊ de iure ⁊ de facto:ego maritus vsucapiã ti.pꝛo dote.⁊ sic intelligiṫ ista.l.si autẽ non subsequunṫ nuptie de iure vel de facto:nõ ꝓcedit vsuca.qꝛ non habeo titulum: vt.ff.e.l.j.§. vlti.⁊.l. sequenti.

¶ De vsucapione pꝛoherede.

¶ Non solum pꝛocedunt ⁊ vendicant sibi locuꝫ ꝓ emptoꝛe ⁊ pꝛo transacṫ.⁊ pꝛo donato ⁊ pꝛo dote: vsucapiones de quibus in supioꝛibus vobis dcm̃ est: immo ⁊ vsucapio ꝓherede.Et ideo ponitur de vsuca.pꝛoherede.i.de vsuc. que pꝛocedit ex ti.pꝛoherede.Et no.ꝙ ista dictio. ꝓherede. sumitur equiuoce in iure nostro. Uno modo dicitur pꝛoheres qui putat se heredem ⁊ non est.⁊ in ista significatione q possidet heredi.tenetur pꝛoherede ⁊ interdicto quoꝛuꝫ bonoꝛum:vt.ff.de peti.here.l. pꝛoherede.⁊.ff. quoꝛum bo.l.j. ⁊ insti.de interdi.§.pꝛoherede.⁊ in ista significatione nõ sumitur in hoc ti. Dicitur ⁊ secnudo pꝛoheres.i.heres v̾us. ⁊ ita sumitur hic.⁊.ff.e.ti.vnde si inueni in hereditate titij rẽ alienam quã possidebat titius bonafide.⁊ qꝛ ti.non habebat non poterat vsucapere:qꝛ vsuca.sine ti.non pꝛocedit : vt .ff. de vsuc.l.celsus.ego habeo ti.pꝛoherede:quia sum heres : ⁊ ideo potero vsucapere ti. pꝛoherede: vt.ff.e.l. plerunqꝫ.⁊ dicitur tertio modo pꝛoheres.si putas te heredẽ:⁊ ego possideo tuo nomine:vt.ff.de pe.here.l.nec vllã.§.siquis.vnde de vsuca.pꝛoherede que ꝓcedit ex ti.pꝛoherede videamus ⁊ subijciamus quãdo locũ habeat ⁊ quando cessat.⁊ de ista parte.s.quando cessat tractant oẽs.ll.huius ti.sꝫ de ista pte. s.quando locũ habeat:dicitur.ff.e.l.plerunqꝫ. Odo.

Cum pꝛoherede. In.l.ista di.Quibus casibus cessat vsuca.pꝛoherede:in illis casibus si successi matri mee que suo pr̃i heres extiterat:mancipia que fuerunt aui mei non possuꝫ vsucapere ti.pꝛo herede:nec ex persona matris mee nec ex mea. Tex.locum nõ habeat.i. in illis casibus in quibus cessat vsucapio: q sunt tres vt.j. dicã.Tex.ex ea cã cape posse.sub.tãqꝫ heres matris mee. ¶ Oꝛ segnoꝛi qd vult dicere hec.l. Certe vos dẽbetis scire ꝙ vsuca.cessat tribus modis.Unus est.si puto te moꝛtuum esse ⁊ tu viuus es ⁊ possideo bõa tua.qꝛ viuẽtis est hr̃ditas: vt.ff.de acquir.here.l.qui superstitis.⁊.ff.e.l.ij.§.j. Si ergo mater mea putabat patrẽ suũ moꝛtuũ ⁊ viuebat:nõ poterat vsucapere mãcipia pr̃is sui viuentis:igitur nec ego potero si successi matri mee. Itẽ cessat vsuc.pꝛoherede in scðo casu tali.ecce si mater mea erat in potestate pr̃is sui:qꝛ in suis heredibus cessat vsuc.ꝓherede.vt.j.l.ꝓxi. Item cessat vsuca. ꝓherede in tertio casu tali.ecce si puto me heredem titij ⁊ nõ sum:qꝛ erroꝛ false cause nõ inducit vsuca.vt.ff.e.l.opinionem.⁊.s̃.ti.ꝓ donato.l.vl. Unde in omnibus casibus quibus cessat vsucapio ꝓherede si successi matri mee:mãcipia que mr̃ mea nõ poterat vsucape.nec ego potero vsucapere: ex psona matris non:qꝛ mater mea nõ potuit vsucape :quia erat de suis heredibus.nec ex psona mea:qꝛ nõ erã hr̃s matris mee in mãcipijs viuo auo. Sed si successi mr̃i mee auo moꝛtuo:bene potero vsucapere:vt.ff.e.l.ij.§.vlti.

Nihil. In.l.ista diciṫ ꝙ sui heredes nõ pñt vsucape ti.ꝓhr̃de. ¶ Oꝛ segnoꝛi qũo põetis exẽplũ? Certe hoc modo. filij q sunt in ptãte patris tpe moꝛtis sunt sui heredes:vt insti.de here.ea mãcipia que inueniuntur in hereditate patris tpe moꝛtis. ¶ Sed quare nõ? Certe hec est rõ.qꝛ filius intelligiṫ quasi dominus patre viuente:vnde sola administratio deest ei.vñ qꝛ est dñs:amplius nõ põt querere dominium per vsuca.vt de libe.⁊ posthu.l.in suis.vñ qð nostrum est:amplius vsucapi nõ põt:vt.ff.de vsuc.l.sequitur.§.lana.nisi esset inchoata a patre vsucapio:qꝛ inchoatam vsuca.a patre põt filius pficere ꝓherede:vt.ff.de peti.here.l.⁊ non tm̃ in fi. ¶ Sꝫ nunquid poterit vsucapere ti.ꝓ suo? Videṫ ꝙ sic:qꝛ pñt vsucapi bona aliena que in hereditate patris inueniuntur: vt.ff. pꝛo suo.l.penul.§.si pater.Sed nos dicimus ꝙ nõ.⁊ illa.l.

debet intelligi in filio emãcipato. nã emancipatus bene põt vsucapere ti. pro suo vt extraneus: vt. ff. e. l. plerũq3. Uel dicatis φ illa. l. debet intelligi in vsucap. incboata a patre. vñ debet perfici per filiu3: vt. ff. de acq. pos. l. possideri. §. ex plurimis. ¶ Unde vt intelligatis. l. istam no. s. φ heredes qdã sunt sui ⁊ necessarij vt sunt filij nři qui sunt in ptãte nřa tpe mortis. in istis cessat vsucapio pherede. q2 nobis viuentib⁹ intelliguntur domini vt hic. ⁊. ff. e. l. ij. §. vlti. Sunt heredes necessarij vt serui nři: vt insti. de here. qua. ⁊ dif. §. necessarij. Sunt extranei ⁊ voluntarij heredes: puta filij emancipati: puta nepotes ex filia: ⁊ quilibet extraneus heres istitutus vt insti. de here. qua. ⁊ dif. §. extranei. In heredib⁹ necessarijs ⁊ extraneis habet locum tit. proherede. nam extraneus heres vel necessarius si inuenit aliqua3 rem in hereditate defuncti: ⁊ si defunctus bonafide possidebat rem carentem vicio poterit vsucapere: vt. ff. eo. l. pler unq3. ¶ Or segnori super. l. ista volo formare vnã questionem per quã volo aperire vnam glo. domini Joan. hic scriptam que incipit cõtra errores. que satis est bona. ego quero hic. ponamus tu possidebas rem alienã malafide. ⁊ sic eras malefidei possessor vel hẽbas scientiam rei aliene. q2 eras cõmodatarius: ⁊ ista sunt diuersa: possidere malafide: ⁊ habere scientiam rei aliene: nam possidet mala fide qui nõ hab3 causa3 a domino: vt j. vnde vi. l. cum querebat. sed habet quis scientiam rei aliene: qui habet cã3 a domino: vt cõmodatarius: depositarius creditor propter malam fidem. ⁊ q2 habebam scientiam rei aliene: non poteram vsucapere longo tpe. Modo ego extraneus extiti tibi heres ex testamẽto rem illam quã tu non poteras vsucapere, pter malã fidẽ: ⁊ q2 hẽbam sciẽtiam rei aliene inuenio eam in hẽditate: ⁊ puto eã tuã fuisse: nũquid potero vsucape ti. phẽde? In questione ista dixerunt antiq doctores ante tpa domini Joã distinguẽdũ esse aut ego extraneus heres volo cõtinuare mea tpa cũ illis quib⁹ possedisti: ⁊ tũc nõ poterã vsucape: q2 debeo cũ sua cã fuisq3 vicijs vti. Si aũt ego extraneus heres: volo vti accessione tẽporis tui: ⁊ tũc potero vsucape. ⁊ pro eis facit. ff. de acqui. pos. l. papi. §. cũ quis. ⁊. j. de pscrip. lon. tẽp. l. j. Itẽ adducũt ipsi euidens ar. tale. res ista caret vicio. ⁊ q2 non est furtiua: ego heres habeo bonã fidẽ: q2 puto re3 defuncti fuisse. Itẽ habeo ti. prohẽde: q2 successi ei. igit vsucapio eam. iste eni3 syllogismus est legitimu3. siquis h3 bonam fidẽ ⁊ iustũ tit. potest vsucape: vt insti. de vsuca. in prin. ⁊. j. de vsuca. trãs. l. vnica. Preterea dixerunt antiqui vbi esset inuenire exẽplũ in vsucapione pro herede: nisi in casu isto? cum defunctus nõ põt vsucape pp malã fidẽ. ⁊ res carebat vicio: q2 nõ erat furtiua: ⁊ ego successi ei. ⁊ hẽo bonã fidẽ putans suam esse. Sed domino Jo. visum est cõtra. ⁊ hoc nisus est pbare per locũ a contrario sensu. Scdo p locũ a cõsequẽti destructo. Tertio p iur auctoritatẽ ⁊ p interpretationẽ. Quarto p. l. expressas. ¶ Per locũ a cõtrario sensu hoc mõ. Lex dicit viciũ reale post purgatũ: q2 res desijt esse furtiua. ⁊ redijt in ptãtẽ dñij: nõ impedit vsucapione3: vt. ff. de vsuca. l. vbi. §. j. igitur vicium purgatum personale non impedit vsuca. Est viciũ psonale mala fides ⁊ scia rei aliene vt. j. de acqr. pos. l. vicia. Purgatur viciu3 personale si defunctus habebat malã fidẽ ⁊ sciam rei aliene: ⁊ ego extraneus heres hẽbã fidẽ. ¶ Itẽ probat per locum a cõsequẽti destructo: vel ita argumẽtatur. ex qua causa mrem vsucape possum ego bonefidei possessor: ex eadẽ cã ptũ ancille ⁊ editũ apud me bonefidei possessorẽ vsucapio. ergo ex qua cã non possum vsucapere mrem: puta si res cepit vicium a me auctore: ex eade3 causa non possum partum: vt. ff. de publica. l. sed si ego. §. partus. ¶ Itẽ probat ipse p iur auctoritatẽ ⁊ interpretatione3 hoc mõ. Ecce si defunctus hũit malam fidẽ ⁊ scia3 rei aliene. interpretatiuus φ heres psumit hẽre malã fidẽ ⁊ sciam rei aliene: cũ hẽs sit viciorũ ⁊ culpe defuncti successor: vt. j. de fructi. ⁊ lit. ex. l. ij. ⁊. ff. de diuer. ⁊ tẽ. pscrip. l. cum hẽs. ¶ Preterea cũ interpretatione iuris eadẽ est psona defuncti ⁊ heredis: ⁊ in auc. de iureiur. qd a mo. pst. in pri. ergo quod defunctus nõ potest vsucape: nec heres. ¶ Itẽ quid plura dicit ipse? due. ll. sunt expresse que dicũt φ si defunctus nõ habuit ti. φ heres non põt vsucape: vt. j. e. l. vlti. ⁊. j. ti. prox. l. vl. Nec ob. ille. ll. ff. de acqui. pos. l. papi. §. cum quis. ⁊. j. de lon. tẽpo. prescrip. l. j. q2 ille loquunt in singulari successione. i. in emptore: ⁊ in donatore. nã licet defunctus habuit mala3 fidem: si heres singularis habuit bonam fide3. ⁊ res caret vicio: si singularis successor vult vti sola accessione sua potest vsucapere. Si autem vult vti accessione sua ⁊ defuncti. non potest vsucapere. ⁊ hoc est verum iure antiquo. Sed istud hodie est correctum: q2 malefidei possessor hodie alienare ⁊c. quã habetis. j. de pscrip. x. vel. xx. an. l. j. ⁊ est in corpe auc. vt spon. lar. §. rursus. Item nõ ob. ar. antiquorũ euidẽs: sed nõ exñs. siqs h3 bonã fide3 ⁊ iustum titulũ: põt vsucape: q2 istud est verũ in eo φ non est viciorũ successor: ⁊ culpe defuncti: puta in singulari successore nõ in vniuersali qui est successor viciorũ ⁊ culpe defuncti. Et debetis ponere exemplu3 in vsucapione pherede sic: defunctus possidebat rẽ alienã sine ti. carẽtẽ vicio nõ poterat vsucapere: q2 nõ h3 ti. ⁊ vsucapio nõ pcedit sine ti. vt. ff. de vsuca. l. celsus. Extraneus heres ⁊ voluntarius si succedit in bonã fidẽ defuncti plusculum habet φ defunctus: quia habet ti. proherede de vsucap. vt. ff. e. l. plerunq3.

Opinionem. In. l. ista ponitur cãus talis. In absentia decessisti. putabã me heredẽ tuũ esse: ⁊ nõ erã: sed alius φ tu scripsisti tibi heredẽ: nũqd res alienas inuẽtas i bonis tuis quas bonafide possidebas potero vsucape? Certe nõ: q2 qui putat se heredẽ falso ⁊ non est. nõ vsucapit ti. pherede. h. d. ¶ Or segnori hec. l. põt exẽplificari duob⁹ modis. Et vno mõ sic. decessisti in abñtia ⁊c. vt dixi in casu. dicatis ⁊ hoc iõ: q2 error false cause nõ inducit ti. vsuc. vt. s. pro dona. l. vl. Fallit interdũ rõne iustissimi erroris: vt. ff. p le. l. iiij. ⁊ dixi. s. p dona. l. vl. Põt exemplificari ⁊ intelligi secundo mõ. putabã aliquẽ mortuũ qui viuebat. cu3 viuẽtis nulla sit hereditas. ad h cõcor. s. e. l. j. ⁊. l. ij.

Usucapio. In. l. ista dicitur. Si puto habere ti. pro herede ⁊ non habeo: non vsucapio tit. pro herede. nam si defunctus possedit rem quã non poterat vsucapere: pp malam fidem nõ potero eã vsucapere. Text. nec teneri. sub. cũ habeat malã fidẽ. Tex. neq3 hẽdi eius põt q2 est successor viciorũ ⁊ defuncti culpe. Text. assumit. sub. triennio. vel. x. vel. xx. vt dixi. s. e. l. ij. ⁊ ad istã. l. p oĩa ɔcor. j. ti. proxi. l. vl.

¶ Cõmunia de vsucapionibus.

¶ De vsuca. que procedũt inter viuos: vt est vsucapio pro emptore. ⁊ trãsacto: ⁊ pro donato: ⁊ p dote: ⁊ his que procedunt ex vltimis voluntatibus: vt est vsucapio pro herede in superioribus dictum est. verum q2 omnes predicte vsucapiones in aliquibus hñt cõmunia ⁊ similia: ponit rubrica de vsuca. i. in quibus omnes vsucapiones similitudinẽ hñt. Et hñt similitudinem in tribus. Et primo hñt similitudinẽ in hoc: qui habet sciam rei aliene: nullo ti. vsucapere potest: nec pro emp. nec pro. trans. nec pro donato: nec pro dote: nec proherede. Et quis est qui habet scientiam rei aliene? Certe vno exẽplo cõtentus ero. ⁊ certe creditor h3 sciam rei aliene. ⁊ de hoc tractat. j. e. l. j. Item habent aliam similitudinem. qui habent malam fide3: nullo titu. vsucapere possunt vt dicitur. j. e. l. vltima. Item habent aliam. similitudinem. res fisci ⁊ imperij nullo tempore pñt vsucapi: nec pro emptore: nec pro trans. nec pro donato: nec pro dote: nec p herede. ⁊ de hoc dicit in. l. ij. huius ti.

Ui ex conducto. In. l. ista ponit talis casus. Cõduxisti rẽ meã puta pdiũ meum rusticanũ vel vrbanũ: nũquid poteris pdium istud vsucape. x. an. inter pñtes: vel. xx. inter absentes? Rñdet q eni est cõductor l3 teneat ⁊ possideat pdiũ corporaliter: tñ non possidet sibi: sed dño psumit possidere. vñ non põt vsucapere. x. inter pñtes. xx. inter abñtes. Text. qui ex cõducto possidet ⁊ detinet. Tex. sed dño rei creditur possidere

sidere. et is possidet cuius nomine possidetur: vt. ff. de acqui. ren. pos. l. qd meo. Tex. prescriptio acquirit. x. inter pñtes. xx. inter absentes. ¶ Or segnori nisi esset quedam glo. do. minorum Jo. et Azo. hic scripta: que salua auctoritate eorũ non deberet hic poni sed alibi: ego expedirem. l. istá tribus vbis. Ipsi enim hic formát quinqz qónes: et iste qónes dubitabiles non sunt. Statim formant ipsi talem questionem: an colonus vel conductor possidet vllo modo. i. naturaliter et ciuiliter vel naturaliter vel ciuiliter? et an dominus rei idéqz locator possidet oimodo naturaliter et ciuilit? Hác qónem determinant ipsi et bene. colonus et cóductor nullo mó possident sed detinent: vt hac. l. dicitur. ipse aũt dominus idéqz locator possidet omnimodo et ciuiliter animo suo: qz animo retinetur possessio: vt. j. de acquir. pos. l. lz. et naturaliter corpore coloni vt hic et. j. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. male. igit si dominus suo nomine retinet ciuilem et naturalé corpore coloni: ergo colonus vel conductor nullá hz possessioné: vt. ff. de vsuca. l. nó solũ. §. j. et. ff. de acquiren. pos. l. si colonuz. §. j. Itez probant ipsi alia ratione. ecce si colonus non admittit dñm venientem ad fundũ: vel eũ deijcere: et dat ei interdictũ vnde vi: ergo dominus prius possidebat. ná aliter hoc inter dictũ domino daret: vt. ff. de vi et vi ar. l. j. §. dicit. et. §. interdictuz. hoc aũt ipsi dicunt obscurádo materiá istá. Est ar. ff. communi di. l. communi diuidũdo. §. neqz. Sz cómétatio ista deberet esse alio mó. et sic hec. l. dicit qp colonus nó possidet sibi: sed dño vt hic. sed contradicit. l. que dicit qp colonus possidet: vt. ff. cói diui. l. communi diui. §. neqz Segnori breuis est rñ. nam qd ibi dicit qp colonus possidet: expono. possidet. i. detinet. vel dico possidet non sibi sed dño. ¶ Secundo formát ipsi qónem talem: quá si intelligeretis vt ipsi testantur: ipsi male dicunt: et vos male intelligeretis. Ipsi enim querunt sic. potest colonus interuertere qónem pos. domino: et retinere sibi: vt dominus sic amittat pos. naturalem quá retinebat per colonum? Videtur qp nó. et pro hoc facit. j. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. male agit. et hec videnť illi approbare. Sed certe si vos ita intelligeretis: ipsi male dicũt: et vos male intelligeretis. ná colonus post interuersionem possidet: qz al's non daret ei hoc interdictum. et colono postqz interuertit datur interdictum: vt. ff. de vi et vi ar. l. cuz fundum. Unde hec qó dz ita formari. nunquid colonus eo ipso qp deponit animũ possidendi domino et incipit sibi possidere suo animo: pót interuertere dño possessionem? Certe non: vt in palle. l. male. qz nó licet alicui mutare sibi cáz pos. vt. j. de acquir. pos. l. cum nemo. sed interuertere possessioné domino potest: si dñm venientem non admittat: vel dominum deijciat: vt in palle. l. cum fundũ. ¶ Or segnori tertio formát ipsi quádá aliá qóné: et ista est melior omnibus alijs et idõ eá aduertatis. Dicũt ipsi. ponamus possideo maneriuz meuz fz gallicos vel fm italicos tumbá meá aio meo ciuiliter corpe coloni mei naturaliter. recedit colonus de manerio meo: vel d tũba mea aio deserédé possessióis: nunqd ego dñs pdo naturalé possessioné quá suo corpe hébam? Dicũt ipsi quidá vt hic: et alij qp sic: qz. l. dicit. si colonus meus recedit de fundo aio non deserédé pos. ego dñs possessionem retineo: vt. ff. de acquir. pos. l. si colonus. igitur si recedit de pos. fundi mei aio deserédé pos. eaz non retineo: sed perdo. sumpto ar. a contrario sensu qd est fortissimum: vt. ff. de offi. eius cui má. est iur. l. j. Sed certe hec opinio nó est bona: qz l. dicit. si possideo animo meo ciuilit: et corpore coloni naturaliter: si colonus moritur: non perdo pos nisi posteaqz scierim eum esse mortuum: negligam ire ad fundum meum. constat ergo si colonus moritur qui non habet animum possidendi. ergo nec perdo pos. igitur si recedit animo deserédé pos. non perdo posses. fundi mei: quam corpore suo naturaliter possidebam: vt. ff. de acquir. pos. l. si id qd. §. j. et. l. si de eo. §. si forte. Et fm istam determinationem intelligo. ff. de dolo. l. cum quis. ¶ Or segnori vadunt ipsi vltra et formant questionem quartam: et nescio quare hoc fecerant: nisi quia ipsi totis viribus nituntur occultare veritatem. Et est questio talis. Colonus meus tradidit possessionem fundi mei alteri. vel neglexit posses. fundi mei: quia non laborat eum. alius est ingressus in posses. fundi mei. nunquid si colonus possidet rez cóductam a me alij vel negligit poss. fundi mei: perdo posses. Dicunt ipsi ita. si ipse tradidit vel negligit possessionem: hoc ego ignorans: perdo eam fm antiqua tempora: vt. ff. de acquir. pos. l. peregre. §. quibus explicitis. Sed hodie non perdo eam: vt. j. de acquir. poss. l. vlti. Sed nos dicimus qp possessionem fundi mei perdo: vt. ff. de acquiré. pos. l. id qd. §. j. ¶ Or segnori salua auctoritate eorum istud est nihil dicere. vñ vos ita dicetis. Si colonus tradit poss. fundi mei alij: perdo eaz sicut si deijcit: vt. ff. de acquir. pos. l. possideri. §. si seruus. et. l. peregre. §. quibus. sz lz pdaz: recupero illá códit. ex illa. l. j. de acquir. poss. l. vlti. Si autem colonus meus pdit vel negligit posses. fundi mei: mihi dño nullũ preiudiciuz generat: vt. j. de acquir. pos. l. vlti. et ar. j. si alie res pigno. da. sit. l. vlti. Quinto et vltimo formant ipsi qónem talez. possideo seruũ meũ animo meo et corpe serui: qz ipse seruus gerit se pro seruo meo. seruus depóit animum gerendi se pro seruo meo. et dicit seruus meus: nolo possideri a dño meo: nũquid pdo possessioné eius? Certe nó: cũ ipm possideá: vt. ff. de acquir. pos. l. si de eo in prin. et. l. si id qd. §. j. Sed certe in ista qóne distinguo sic. Si seruus meus deponit animum gerédi se pro seruo meo: hic nó pdo posses. qz si fugit a me: retineo possessionez qdiu nó fuerit ab alio cóprehensus. Si auté seruus meus possedit se pro libero vel ab alio possidet: interuertit mihi possessioné: vt. ff. de acqr. pos. l. possideri. §. seruus. et. j. de acquir. pos. l. cũ nemo. et. l. vlti. et ibi de materia ista plenius dicemus. Odofre.

Am pridem. In. l. ista dicit. Si emo máci. piũ fiscale vel ancillá: nó potero vsucapere: qz res fisci vsucapi non possunt. Tex. cóstiterit. ¶ Or segnori custodiatis vos hic. res fisci que est in patrimonio fisci phibet vsucapi triénio: vt insti. de vsuca. §. nos. sed res delate fisco vt sunt bona vacantia que prohibentur vsucapi cum titulo: sine titulo prescribuntur. xx. annis computandis ex die quo bona ceperunt esse vacantia. vel prescribuntur quadriénio cóputádo ex eo die quo fisco fuit denũciatũ: vt. j. de quadri. prescrip. l. j. et. ff. de di. et temp. pscrip. l. inter quattuor. Itez dicimus in rebus ciuitatum: quia ciuitates equiparant in hoc fisco et in alijs: vt. ff. ex quibus cau. ma. in inte. resti. l. legatis. sz sicut res fisci prescribitur. xl. an. ita et ciuitatis: vt. j. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. omnes. Sed certe ego dico aliter qz ipsi dixerint. et in hoc nó bene dixerunt: qz res fisci nó pscribitur quadriennio vel. x. vt. ff. de diuer. et tempo. pscri. l. in omnibus. sed in rebus vacantibus bene dixerunt. In rebus ciuitatũ aliter dico: qz in quattuor casibus nó prescribitur ciuitati nisi prescrip. c. an. vt. s. de sacrosan. ec. l. vt inter diuinum. extra illos quattuor casus secus est. nam idem est in rebus ciuitatis qd in rebus fisci. Item hoc est intelligendum de eo qd est in patrimonio ciuitatis: nó in eo qd est in vsu publico: qz vsus publicus nó pót pscribi etiam mille an. vt. ff. ne quid in via publi. l. viam publicam. Odo.

I mala. In. l. ista póitur talis casus: Dñs anthiochus mala fide possidebat seruũ meũ qz sciebat eũ meũ. vnde propter scientiá rei aliene nó poterat eum vsucapere. decessit relicto herede hñte bonam fidem: qz putabat seruum fuisse: nunquid poterit vsucapere? Certe non. Tex. contra successorez eius. sub. vniuersalé. Text. non assumpserit. vt. s. ti. pxi. l. vlti. et plene dixi. s. ti. pxi. l. ij. Odofredus.

¶ De vsucapione transformanda.

¶ In supioribus tractatũ de vsucapióe. sz qz hodie vsuca. sunt facte alchimiste: idõ ponitur de transformáda vsuca. i. de vno tpe in aliud tépus transferéda. Et qz olĩ erat differentia inter res mancipi. i. italicorum et ne mácipi. i. prouincialiũ: ponit de sublata differétia rerum mancipi. et ne mancipi. Et quare dicebantur res italice mancipi audite: qz res oés italice sunt allodiuz. i. qz italici nó hñt recognoscere nisi a deo ea que hñt. vnde sunt veri dñi rerum: vnde pñt emancipare

vendendo omnes res extra italiaz. Res prouinciales sunt serue: ⁊ non sunt allodium. vnde prouinciales nõ possunt res suas emancipare vendendo: qꝛ sue non sunt. ⁊ ideo res prouinciales sunt tributarie: non italie: qꝛ italia nõ est prouincia: sed prouinciarum domina: vt. s̃. de epi. ⁊ cle. l. de his ⁊ oliz quando fuerunt scripte leges: italia erat domina prouinciarum. ⁊ si imperium fuisset per successionẽ: adhuc domina prouinciaꝝ esset. aliqui dicunt mancipi cõductores salis: vt. s̃. de vec. ⁊ cõmiss. l. siquis.

Nam nostri. Segnori. l. ista est noua. l. iusti. ⁊ ẽ bona lex. Et in ista. l. iusti. primo exordit. Secũdo ius antiquum narrat. Tertio ponit ius nouum: ⁊ confirmat. Exorditur dum dicit. Sicut in suis nudũ ius dominij iure quiritũ est sublatũ: ita in rebus nudum ius dominij iure qritũ introductũ debet tolli. nã puinciales hẽbãt olim in rebus suis nudum dñium. vnde prescriptiones. ⁊ tẽporum imutationes: ⁊ exceptiones hodie circa res sunt introducte aliqñ x. aliquãdo. xx. aliquando. xxx. aliqñ. xl. an. ¶ Secũdo ponit ius antiquum ⁊ dicit ꝙ olim ita erat ꝙ res italice imobiles poterant vsucapi biẽnio. mobiles vno anno. puinciales nõ poterãt vsucapi biennio vel anno. qꝛ si nõ erãt dñi nõ poterant transferre dñiũ: nec p vsuca. dñiũ pdere. sed ista erat magna iniquitas dicit iusti. ⁊ ideo transformat tpis vsucapio. qꝛ res italice pscribunt. x. vel. xx. an. non biẽnio vel ãno vt olim. similiter res prouinciales: res mobiles tam italice ꝙ̃ prouinciales: vsucapiunt triẽnio. Tertio ⁊ vltimo ponit nouum ius: ⁊ confirmat: ⁊ dicit ꝙ in vsucapione triennij ⁊ in longa prescriptiõe requirit in initio bona fides ⁊ iustus ti. vnde licet postea supueniat scia aliene rei: nõ propterea vsucapio interpellatur. Tex. iur quiritum. i. ciuium romanorum: vt. ff. de ori. iur. l. ij. Text. sustulit. sub. circa dñia seruorum: vt. s̃. de nudo iur quiritum tol. l. vnica. ⁊ circa dominia aliarum rerum. Tex. decem. vt. j̃. de prescrip. lon. temp. l. pe. ⁊ vlti. Text. vel. xxx. vt. j̃. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. siquis. vel sub. vel. xl. vt in hypo. cõtra debitorẽ vel eius heredem. que etiã. xl. an. extendit: vbi. j̃. de prescrip. xxx. vl. xl. an. l. sicut ⁊. l. cum notissimi. in prin. Tex. soli rebus. i. imobilibus. naz olim res italice imobiles poterant prescribi biennio: mobiles anno: prouinciales non. Tex. miseri rerum domini excludebantur. in hoc erant miseri. qꝛ per vsuca. italici perdebant dominium rerum suarum: sed prouinciales non. Tex. suis cadebãt possessionibus. i. dominio rerum suarũ. Text. trãsformandã. sub. quantum ad tẽpus. Tex. semotis. i. remotis. Tex. acquisitã. ¶ Or segnori no. hic. oliz res imobiles italice vsucapiebant biennio: puincialez nõ vsucapiebant. Item olim res mobiles italice vsucapiebantur anno: hodie est transacta vsucapio quãtum ad tempus: ⁊ idem erat in amittẽdo vsufructu in seruitu. vt. s̃. de vsufruc. l. corruptionem. ⁊. s̃. de suitu. ⁊ aqua. l. pe. Tex. ⁊ ne mãcipi. intelligatis non sit equum. Tex. sane antiquum est. vt. s̃. de tẽ. in integ. resti. l. vlti. ¶ Or segnori in. l. ista no. Primo nota. ꝙ est similitudo inter res italicas ⁊ prouinciales quantum ad tria. sed quãtum ad quartum est dissimilitudo. Et in hoc est similitudo: sicut res italica transferatur ex causa habili ad dominium transferẽdum: ita prouinciales: vt insti. de reꝝ diui. §. per traditionẽ. Item sicut italica res pscribit. x. vel. xx. ita ⁊ prouincialis hodie: vt in. l. nr̃a. Itẽ est similitudo in tertio. sicut ãnalis exceptio est sublata in rebus italicis. ita in vsufruc. ⁊ in suitu. vt hic. ¶ Itẽ no. ꝙ vsucapio ⁊ longa pscriptio bona fide incboata ẽt sine ti. nõ pcedit: vt. ff. de vsucap. l. celsus. Fallit in casu: puta si in re principali hẽo ti. ⁊ in. accessoriã nõ hẽo. ti. vbi gra. emo a te ancillã furtiuã. illa cõcepit ⁊ pepit apud me. vsucapio ptuz: vt. s̃. de vsuca. p empto re. l. si in rẽ. Itẽ fallit in alijs casibus quos not. s̃. ti. p donato. l. vl. ¶ Itez no. hic tertiũ in vsuca. ⁊ pscrip. sufficit ab initio habere bonã fidẽ. nec supueniens scia impedit vsucapionem. ponamus scholaris emit librum viciosum: habuit bonam fidem: putãs dñi esse. postea supuenit scia ꝙ erat alienus. non impedit vsucapio. Sed pbo cõtrarium: qꝛ sciendo alienum esse: si vtit facit furtũ: vt. s̃. de vsucap. pro emp. l. j. Et ad istud dicimus pluribus modis. Viciũ furti impedit vsucapionẽ inchoandam: nõ iam incboatam. Simile est alibi. fundus dotalis non potest vsucapi: sed ante inchoata prescriptio non impeditur: vt. ff. de fundo do. l. si fundum. Vel dicatis secundo modo sic scholaris emit librũ bonafide: postea incipit habere scientiaz rei aliene: tenet eum: sꝫ non vtitur eo: qꝛ stat in disco suo: non facit furtum: qꝛ exquo non vtitur: nõ contractat vt. ff. de acq. pos. l. possideri. §. si rẽ. ¶ Vel dicatis tertio modo. scholaris emit librũ bonafide. incipit vsucapere. postea incipit scire alienum. postea vtitur eo. non facit furtum cõsiderato principio: ad instar socij: vt ff. pro socio. l. merito. In casu tamen qui est notabilis supueniens scientia impedit vsucap. puta emi ancillam alienam. illa cõcepit ⁊ pepit. si cepi eam scire esse ancillam ante conceptionem ⁊ ptum: impedit vsuc. supueniẽs scia. vel si cepi scire esse ancillã: nõ ante cõceptionẽ: sed post ptum: vt. ff. de vsuca. l. sequit. §. de illo. Et est ratio spãlitatis quare supueniens scia regularit nõ impedit vsuca. incboatã. sed in ptu secus qꝛ ibi est spãle i vno. s. ꝙ vsucapio ptũ sine ti. vñ aliud dꝫ statui cõtra eum. s. vt supueniens scia impediat vsuca. in partu. nam cum vnũ inducit p eo: aliud dꝫ induci cõtra eũ: vt ar. ff. de iureiur. l. eum qui. in prin.

¶ De acquirẽda ⁊ retinẽda possessione.

¶ Rubrica ista ad pcedẽtia põt cõtinuari ita. In superioribus dictũ est de vsuca. s. de vsuca. pro emp. ⁊ pro dote. verũ dicit in vsuca. de qbus dictum est: ⁊ in prescrip. de quibus infra est dicendum: requirit possessio. qꝛ vsucapio sine possessione nõ procedit: vt. ff. de vsuca. l. sine possessione. ⁊ vsucapio contingere non potest: ⁊ ideo imperator ponit de acqr. pos. i. quibus modis possessio acquirat. ⁊ qꝛ acquisita paruz prodesset: nisi retineret: iõ annectit: ⁊ retinẽda possessione. i. qualiter possessio retineat. iuxta id. non minor est virtus ⁊c. De prima pte rubrice agit in. l. j. ij. ⁊. iij. De secunda pte rubrice agit in. l. cum nemo. ⁊. l. vlti. tñ in aliquibꝰ legibus agit mixtim de acquir. ⁊ reti. pos. vt. j̃. e. l. licet. ⁊. l. nemo. ¶ Sed queritur hic. quare iusti. i hoc suo volumine rubricauit his verbis. s. de acqr. ⁊ reti. pos. Sed paulus iuriscõ. ff. e. rubricauit. ð acqr. vel amit. posses. Ad qð põt dici tribus modis. Et vno modo sic. Imperator cõsiderauit qð vtilius est: qꝛ vtile est possessionem querere ⁊ eaz retinere. ⁊ ideo iusti. imperator rubricauit hic. de acqr. ⁊ reti. pos. Sꝫ iuriscõsultus in rubricãdo ꝯsiderauit qð plerũqꝫ sic accidit ꝙ possessionẽ querimus ⁊ eaz amittimus. Vel põt dici scdo modo ꝙ hoc factum fuit illa rõne: qꝛ nõ solum acquiritur ⁊ retinet: imo interdum amittit. Vel põt dici tertio mõ ꝙ eadem est rubricatio quãtum ad effectũ. qꝛ dũ dicit imperator hic. de acqr. pos. ⁊ retinẽda: per cõsequẽs intẽdit dicere de amittẽda. Et simile in. ff. intẽdit iuriscõ. qꝛ dum dicit de acqr. pos. ⁊ amittenda: p cõsequens intẽdit dicere de retinẽda: qꝛ si nõ amittimus p cõsequẽs retinemus. nã cõtrarioꝝ eadẽ est disciplina exquo ergo amittitur: sequitur ꝙ non retinet. ⁊ econtra: in cõtrarijs eadem est rõ ⁊ vna doctrina: vt. j̃. de verbo. ob. l. in stipulatione. §. rẽ sacrã. ⁊ exquo scimus qui sunt sub tutela vel cura. per cõsequens scimus qui non sunt: vt institu. de tute. in prin. ⁊ exquo scimus qui sunt sui iuris: per consequens scimus qui non sunt sui iuris: vt. s̃. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. Odof.

Per liberã personaz. Lex ista sicut est prima huius titu. ita respicit primã partẽ rubrice. s. de acquir. poss. Et in. l. ista agit p quas psonas nobis acq. ¶ Et in. l. ista nota. ita casum. Procurator meus emit rem: ⁊ per traditionẽ accepit meo nomine vel rẽ donatam mihi accepit meo noie: nũquid acquirit mihi possessio? Ad qð rñdet impator. p liberã psonam acqrit nobis possessio: nedũ nobis scientibus: imo ignorãtibꝰ. Sꝫ nũqd rem illã traditaz pcuratori meo potero vsucape: si nõ erat tradentis? Rñdet impator ꝙ ego ignorans nõ vsucapiam anteꝙ̃ sciam procuratori meo traditã. que pmissa rõne vtilitatis

litatis ⁊ subtilitatis iur̃ sunt introducta ⁊ approbata. hoc dicit. ¶ Or videte litterã istam. Tex. per liberã psonã ⁊c. Tex. ⁊ postq̃. Incipit scdz dictũ. Tex. tã rõne. redditur rõ. Tex. pridem. al's iure prudentia. Tex. receptum est. ¶ Or segnori in. l. ista bẽtis. Per liberam personam nedũ nobis sciẽtibus: immo ignorantibus acquirimus possess. Sed tñ ego non potero vsucapere si tradens non erat dñs: anteq̃ sciã meo procuratori traditam. ¶ Or videamus summariã expõnẽ littere. Tex. per liberaz personam. sub. non iure nr̃o subiectam. ⁊ sic extraneã: vt p procuratorẽ. Text. ignoranti quoq̃ istud quoq̃. implicat vt nedum scienti: immo ignorãti acquiritur possessio: vt. ff. e. l. possessio quoq̃. in fi. ⁊ p hoc etiam facit. ff. de acquiren. pos. l. j. Tex. ⁊ postq̃ sciẽtia. sub. domini. Tex. vsucapionis conditionem. i. vtilitatem. nã vtile est ei vsucapere posse. vel exponatis conditionem. i. qualitatem. Tex. incboare posse. sub. etiam non ante: vt indicat littera. Tex. ⁊ postq̃ scientia ⁊c. tã rõne. al's taz rõ. ⁊ vtraq̃ littera est bona. Tex. pridẽ. i. olim. ⁊ antiq̃s. Tex. receptũ ẽ. sub. a prudentibus. Et quid vult dicere: lz in isto vltimo nõ sit magna vtilitas: tñ pueri nõ bene intelligerẽt. Lex ista dicit q̃ possessio p pcu. nedũ mihi dño sciẽti: immo ignoranti acqrit̃ vt dixi. Et q̃ domino ignorãti acquirat̃ cõtingit duabus rationibus. rõne vtilitatis: ⁊ rõne libertatis antiq iur̃. q̃z subtiliter antiqui fuerunt moti q̃ acquirat̃ possessio dño p pcuratorẽ. Rõne vtilitatis. vtile est qd̃ nõ volo p me: vel nõ possuz facere p me faciã p aliũ. ⁊ iõ pcur. vsus perq̃ necessarius est: vt. ff. d pcur. l. j. §. vsus. ⁊ l. seruũ. §. publice. sic vtile est nobis cũ nõ possumus acqrere possessionẽ p nos: q̃z possessio est absens: vel nõ volumus: vt possumus acquirere per procuratorẽ: itã subaudiatis: iur̃ stricti. vt q per aliũ gerit: p se ⁊c. vt. ff. de admi. tu. l. ita autẽ. §. gessisse. ⁊. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. deiecisse. ⁊. ff. de fidu. tute. l. iij. Similiter rõ subtilitatis stricti iuris admittit: vt si accipio possessionẽ p procur. p meipsum videor accepisse. sic ergo edictũ de neg. ge. est vtile: vt qd̃ nõ possumus gerere p nos geramus p alios: vt. ff. de neg. ge. l. j. Et est istud introductuz rõne subtilitatis stricti iur̃. iuxta id. q p alium facit ipse ⁊c. vt. s̃. dictum est. ⁊ hoc vult dicere ista littera. iure pridem receptũ est. Alia lr̃a dicit. iure prudẽtia. q. d. hoc est rõne vtilitatis ⁊ subtilitatis eorum qui receperunt. ¶ Or segnori circa litteram istã est insistendum. Littera ista dicit. per liberam personã ignorãti quoq̃ acquiri possessionẽ. exposui ergo. p liberã psonã. s. iur̃ nostro nõ subiectã. q̃z si esset iuri nostro subiecta: puta si esset filius in potestate mea cõstitutus: lz p ipsum ignorantibus nobis acquiratur possessio: tñ incipiemus vsucapere etiã ignorãtes: si tñ querãt possessionez etiã ex re peculiari: vt. ff. e. l. j. §. itez acquirimus. ⁊. ff. p empto. l. ij. §. celsus. Itẽ dixit littera. p liberã personã. q̃z per personã seruã ex cã peculiari nobis ignorantibus similiter acquirit̃ possessio: ⁊ incipimus vsucape: vt. ff. e. l. siue. §. seruus. ⁊ hoc in suo meo. si autẽ est seruus alienus: ⁊ possideo bona fide: querit mihi possessionẽ ex re mea vel ex opera sua. extra illas duas cãs: nõ querit mihi. Itẽ si mala fide possiderẽ eũ: nõ querit mihi vt seruus: lz vt extraneus: vt. ff. e. l. si me. §. vlti. Nec ob. ff. e. l. j. §. p eũ. q̃z si accipit seruus mala fide possessus: vt seruus nõ acquirit mihi possessionez. si tanq̃ alius accipit: mihi acquirit. si ergo p liberã psonã acqrit̃ mihi pos. Et est exẽplũ de libera psona in pcur. vt dixi. Itẽ exẽplũ notari potest in tutore. si liber hõ est tutor pupilli: ⁊ accipit rẽ pupilli noie: ei ignorãti acqrit possessionẽ: vt. ff. e. l. j. §. p pcuratorẽ. Itẽ põt notari exemplum in actore municipij ⁊ in iconomo ecclesie. si accipiũt rẽ nomine municipij vl' ecclesie querũt possessionẽ municipio vel ecclesie. iõ q̃z repñtãt municipiuz vel ecclesiã vt hic pbat̃. ⁊. ff. de cõdi. ⁊ demon. l. municipibus. ⁊. ff. ad mũi. l. mũicipes. ¶ Or segnori postq̃ vidistis cãum ⁊ summariã expõnẽ: amõ alia sunt vidẽda ⁊ idagãda. ⁊ anteqũ pueniam ad alia hic formabo vnũ quare. Et quero primo hic: que sit ratio quare mihi ignoranti acquiritur possessio: sed ignorans non possum vsucapere sed demum sciẽs? Et certe ratio duplex potest assignari. Prima est illa. sicut facilius perditur possessio q̃ dominium. quia perditur possessio solo animo: si ab animo incipiamus: non autem dominium perditur solo animo: vt. ff. e. l. possideri. §. in admittenda. nisi habeaz pro derelicto: vt. ff. e. l. j. §. differentia. ita ecõtra difficilius acquirit̃ dominiũ q̃ possessio. ⁊ ideo ignoranti queritur possessio. tñ nõ pcedit vsucapio nisi demũ mihi scienti cũ vsuc. sit acquisitio dominij: vt. ff. de vsuc. l. iij. Al' potest assignari secunda rõ talis. in vsuca. requiritur bona fides vsucapientis inter cetera: vt. s̃. ti. j. l. vnica. §. hoc tantũ modo. si ergo sine bona fide non inchoatur vsucapio: dñs ignorans nec bonam fidem nec malam fidem habet: q̃z errãtis nullus est consensus: vt. s̃. de iur. ⁊ fac. igno. l. cuz testm̃. ⁊. l. non iccirco. vnde non vsuca. nisi demũ sciens. Sed dñs ignorans per procur. querit possessionem: q̃z in possessione non refert an iuste vel iniuste possideat. sed satis est q̃ possideat. ⁊ ideo aduersus extraneos viciosa possessio prodest: vt. ff. e. l. possideri. §. ex contrario. ⁊ ideo querit̃ nedũ scienti: immo ignoranti. In casu tamen hñs malam fidez potest incipere vsucapere: vt si duco seruuz quẽ possidebas ex causa noxali ex primo ⁊ secundo decreto: vt. ff. de noxa. act. l. generaliter. ⁊. ff. de dã. infe. l. pretoris officium. Item in alio casu ignorans vsuca. vt si seruus rẽ ex cã peculiari emit ⁊ apphẽdit possessionẽ: vt. ff. pro solu. l. ij. ⁊. ff. pro emp. l. ij. §. celsus scribit in prin. ¶ Or segnori hic alia sunt videnda ⁊ indagãda opponendo ⁊ querendo ⁊ soluendo ⁊ distinguendo. Et statim ad. l. istã opponit̃ ⁊ cõuincit̃. l. ista tribus rõnibus stare non posse. Hec. l. dicit. per liberã psonam queri posse nedum scientibus: immo ignorantibus. sed. l. dicit contra. que dicit. si tu eras debitor meus in. x. ⁊ soluisti ista. x. procuratori meo: non queruntur mihi illa. x. ignoranti: sz mihi scienti sic: vt. ff. de neg. ge. l. si ego. ¶ Ad solutionez huius cõtrarij cõsueuit dici tribus modis. Uno modo sic. Aliud est in possessione cum sit res vilis ⁊c. vt. ff. e. l. si rem. Aliud in dominio: q̃z nõ est vilis vñ per procuratorem non queritur dominium pecunie solute domino ignoranti sed scienti sic. Sed hanc solutionem non approbamus: q̃z est cõtra. l. que dicit. Sicut mihi ignoranti ⁊ scienti queritur possessio: ita ⁊ proprietas: vt. ff. de acquir. reruz do. l. si procuratorẽ. ⁊ quia hec. l. ⁊ illa. si ego. loquũtur generaliter: sic debẽt intelligi: vt. ff. de of. pre. l. iij. ⁊. ff. de publi. l. de precio. Alij voluerũt dicere scdo mõ sic: vt sit dĩa inter pcuratorẽ tradẽtis ⁊ accipiẽtis. Ecce si procuratori meo trado rẽ vt tibi tradat: nõ acquirit̃ tibi ignoranti: sz demũ sciẽti. ⁊ sic intelligũt. l. ptra. si ego. Secus in procuratore accipiẽtis. nã si tradis pcur. meo vt mihi det: statim mihi etiã ignorãti querit̃ possessio vt hic. Et sic alibi. ll. faciunt dĩaz inter istos pcur. vt. ff. de do. inter vi. ⁊ vx. l. si spõsus in prin. ⁊. l. si interim res. §. si vxor. Sed nec hec solutio est bona in casu nostro. q̃z. l. illa. si ego. expresse loquitur in procuratore accipientis cui fiebat solutio. Et ideo vos ita dicetis. spretis istis duabus solutionib⁹: differẽtia est inter pcuratorẽ ⁊ neg. ge. nã pcurator est qui aliena negocia mãdato domini administrat: vt. ff. de procura. l. j. Proprie negocioꝝ gestor est: qui nõ hz mãdatũ: vt ff. de neg. ge. l. iij. ⁊ insti. de obli. que ex contrac. nas. in princ. Dicetis ergo sic. si traditur res procur. meo habẽti mãdatũ queritur mihi statim possessio nedũ scienti: immo ⁊ ignorãti vt hic. ⁊ si tradẽs erat dñs: mihi sciẽti querit̃ dominiũ. si aũt tradens non erat dominus: mihi sciẽti queritur cã vsucapiẽdi: vt. j. e. l. si p pcur. si aũt pcurator nõ h[ab]eat mãdatũ: ⁊ sic erat neg. ge. mihi sciẽti ⁊ voleti: querit̃ possessio ⁊ dominiũ pecunie ei solute: ⁊ sic intelligitur. l. co[nt]ra. Et hec solutio probatur in. l. ff. e. l. seruus communis. §. j. ⁊. ff. de solu. l. qui hominez. §. si gener. ⁊. ff. de bo. poss. l. iij. §. acquirere. Sed huic solutioni. l. illa. s̃. si ego. obuiare videtur. q̃z lr̃a illius. l. dicit. si ego hac mente pecuniaz procuratori dem vt eoipso creditoris fieret ⁊c. ⁊ ego dico q̃ loquit̃ in gestore negociorũ. Sed rñdeo. qd̃ dicit. l. illa. si ego pcuratori. expono. i. pcurãti. q. d. negocioꝝ ge. Nã dĩa est inter pcur. ⁊ procurãtez. nã procurator est cũ mãdato: ⁊ sic est spẽs. sz pcurãs est genus: ⁊ predicatur de his speciebus. q̃z alius est pcurator sine mãdato ⁊ alius cũ mãdato: vñ pcurator dicit̃ ⁊ curãs. Itez negocioꝝ gestor põt dici pcurans. Itẽ pcurãs: alius est habens priuatũ officiũ vt procurator. alius publicum vt tutor. nam fuit ibi res tradita procuratori. i. procurãti. non

autem fuit tradita procur.i.bñti mandatum. ꝛ sic exponitur ibi.nec est hec incõueniens expositio.nam ꝛ alibi fit similis expõ.ff.de procur.l.sed ꝛ he persone in prin.ꝛ.l.plautius. ꝛ in corpore auc. de san.epis.§.si quãdo. col.ix. Uel põt dici ꝙ in.l.illa.si ego. erat procurator creditoris q̃tum ad alia. sed q̃tum ad recipiendam solutionẽ: erat gestor negocioꝝ. vnde indubitanter nõ querit̃ ibi possessio ꝛ dñiũ dño ignoranti:sed demum ei scienti ꝛ volenti. ¶ Secundo instatur ꝛ op.ad.l.istam.sed.l.ista dicit vt dixi in casu.l. est scripta in cõtrariũ que dicit ꝙ res que ex mãdato nostro cõparant̃.i. per procuratores nr̃os nõ prius nr̃e fiunt q̃ nobis tradite sint.ergo per procuratorem nobis ignorantibus non querit̃ dñium:vt.ff.de acquir.re.do.l.res ex mandato meo empta. ¶ Ad solutionẽ cuius ꝯtrarij dominus Mar.ita dixit.Refert:aut procur.hꝫ spãle mandatum. verbigratia. dico procuratori meo.vade ꝛ eme a titio rem illã: ꝛ meo nomine accipe.quo casu etiã domino ignoranti querit̃ possessio ꝛ dominium:vt in.l.nostra.ꝛ.ff.de acq.re.do.l.si procurator.Aut procurator hꝫ generale mandatum. verbigratia. constitui eum procuratorẽ meum generaliter ad omnia negocia mea gerenda. quo casu:si res tradant̃ ei:nõ fiunt mea:ꝛ mihi nõ queruntur:nisi mihi tradant̃:vt in.l.cõtra.ꝛ.s̃.de his q a nõ domino ma.l.felicissima.Et pro hac sua opi.est ar.quia plus opatur spãle mandatum q̃ generale.nã aliq̃n admittit̃ habens spãle mandatũ ad illud qð nõ admittit̃ hñs generale: vt.ff.de mino.l.illud.§.si talis.ꝛ.ff.de ꝑcur.l.põpo.in prin. Sed certe salua auctoritate domini Mar.hanc solutionꝫ non credimus esse bonam duabus rationibus. Nec est regula nostra. qð operatur spãle mandatum quo ad spẽm: id generale quo ad genus:vt.ff.pro socio.l.actione.§.renũciare.ꝛ.ff.de ꝑcur.l.j.ꝛ.ff.de admi.tu.l. si duo pluresue.ꝛ.j. de prescri.xxx.an.l.omnes vocãdi.sicut ergo p spãle mãdatum certe rei querit̃ possessio ꝛ dominium:ita p gnãle.Iteꝫ hec solu.est exp̃sse cõtra.l.illã ꝯtrariã.res que. q: ibi vr̃ ꝙ hñerit spãle mãdatũ. Preterea hec.l.indistincte loquit̃:vñ nõ debemus distinguere:vt.ff.de publi.l.de p̃cio.Et iõ sp̃reta solutione dñi Mar.dicetis sic.siue ꝑcurator noster hẽat speciale mandatum vel generale:nõ refert quin acquiratur nobis per eũ possessio ꝛ dñium.sed refert cuꝫ tradit̃ res ꝑcur. meo.aut hoc agit vterqꝫ.s.tradens ꝛ accipiens ꝙ mihi dño querit̃ dñium ꝛ possessio.aut alter tm̃.aut neuter gerit. Primo casu vbi tradit̃ res procuratori meo: ꝛ agit hic vterqꝫ.s. tradens ꝛ accipiens ꝙ possessio ꝛ dominium mihi domino queratur.ꝛ tunc mihi dño acquiritur possessio ꝛ dominiũ:si tradẽs erat dñs:vt.j.e.l.p procuratorem.ꝛ.ff.de acq. re. do. l.si procurator.ꝛ.ff.e.l.j.§.per procuratorem. Itẽ si hoc agit alter tm̃: vt.ff.de dona.l.qui mihi donatum.ꝛ.ff.de acq. re. do.l.p ſuum.ꝛ sic loquit̃.l.nr̃a cum suis similibus. Aut neuter gerit ꝙ mihi possessio ꝛ dñiuꝫ querat̃:quo casu nõ queritur mihi possessio ꝛ dñium:vt.ff.eo.l.j.§. ceterum.ꝛ.§.hec que de seruis.Et ſm hãc determinationẽ intelligit̃.l.ꝯ.ꝛ.s̃. de his qui a nõ dño ma.l.felicissima.ꝛ.s̃.siquis alteri vel sibi l.vlti. Non ob.ll.ille allegate pro opi.dñi Mar.ff.de ꝑcur. l. pompo.in prin.ꝛ.ff.de mino.l.illud.§.si talis quia in illis casibus est speciale:vt plus operetur speciale mãdatum q̃ gnãle.sed in ceteris casibus est ius gnãle:vt.ff.de procur̃.l. j.ꝛ.ff.de iniur.l.sed si vnus.§.filio. Tertio opponitur huic l.sic.Dño ignoranti queritur possessio cũ lex requirat necessario interuenire aium ꝛ corpus:vt.ff.e.l. possideri. in prin. ꝛ.l.quẽadmodum.Sed duꝫ ꝑcuratori res tradit̃:nõ habeo ego dñs aium possidẽdi:nec corpus meum interuenit:quare vr̃ ꝙ per ꝑcuratorem nõ querat̃ possessio dño ignoranti. Ad istud vos ita dicetis.Est dr̃ia inter possessionẽ que queritur per nosmetipsos:ꝛ inter pos.que querit̃ per alios: puta p ꝑcuratores nr̃os. Possessio que q̃rit̃ nobis p nosmetipsos:nõ querit̃ nobis ignorantibus:cũ in ea requirat̃ animus ꝛ corpus:vt in.ll.ꝯ̃rijs.Secus in possessione que queritur p alios: puta per ꝑcur.nr̃os.q: tũc nobis ignorãtibꝰ queritur possessio ꝛ dñium vt hic. Et ad hoc est simile ar.si possideo aliquã rem p memetipsum.aut per alium. q: si per meipm̃ possideo:solo aio perdo poss. si incipimus ab aio ꝛ corpore.sed istã possessionem si seruus meus acquisierit nõ perdo.si alius acquisierit: tũc pdo: vt.ff.e.l.peregre.§. quibus explicitis. ¶ Uel dicatis secũdo mõ sic. sicut in possessione quã acq̃ro p memetipm̃ requirit̃ aius ꝛ corpus: ita in possessione que queritur per procur. requiritur. animus ꝛ corpus procur. ꝛ animus ꝛ corpus procuratoris: intelligitur animus ꝛ corpus domini rõne vtilitatis ꝛ subtilitatis iur̃ vt hic. Uel dicatis illud qð dicitur in.ll.cõtrarijs:veruꝫ est de possessione que est facti.nam quedam possessio est facti:vt.ff. de acquir.pos.l.possessio quoqꝫ.§.adipiscimur. nõ auteꝫ est verum de possessione que est iur̃:quia illa per procur.nobis querit̃ vt hic. ¶ Et ad solutionẽ huius cõtrarij.ꝛ ad hoc vt plene liqueat articulus iste:distiguo vt cõsueui distinguere. Possessio aliqua habet plurimũ iuris ꝛ nihil facti.Aliqua habet multum iur̃ ꝛ multum facti.Item est aliqua possessio que habet multuꝫ iur̃ ꝛ parum facti.Est possessio que habet plurimum iur̃ ꝛ nihil facti que queritur nobis per filios ꝛ seruos nostros ex ꝯtractibus peculiaribus: habet plurimũ iur̃ q: querit̃ nobis ignorantibus: ꝛ inchoamus vsucapere ꝛ perficere vsuca.ꝛ nõ habet aliquid facti.s.nostri: vt.ff. e.l. j.§.item adipiscimur.ꝛ.ff.pro empto.l.ij.§.celsus.ꝛ ad istaꝫ possessionem non trahitur fictio postliminij. quia si ego interim capior ab hostibus:desino possidere:vt.ff. de vsuca.l. is qui.ꝛ pro emp.l.ij.§.j.ꝛ.l.iusto.in fi.ꝛ.ff.de capti.ꝛ postli. reuer.l. in bello.§. facte autem cause. Est alia possessio que habet multum iur̃ ꝛ multum facti: puta possessio que queritur per procur.nostros habet multum iur̃.quia queritur nobis ignorantibus vt hic.ꝛ.ff.e.l.vlti.§.per procuratorem.habet multum facti:quia non inchoatur vsucapio nobis ignorantibus:sed demum scientibus.ꝛ in istis non habet locuꝫ illa regula.in acquir.pos.nõ requiritur aius ꝛ corpus illius cui acquiritur.Est possessio que habet multum iur̃ ꝛ parum facti.vt est possessio que queritur nobis per nosmetipos habet plurimũ facti q̃ alia: q: nõ querit̃ nobis ignorantibus: cum in ea requiratur aius ꝛ corpus:vt in.ll.cõtrarijs.ꝛ.ff.e. l.j.§.adipiscimur. ista nihil habet iur̃ vel parũ: cum in eius acquisitione requiratur animus quia velle est iur̃: vt.ff. de acqui.posses.l.proherede.in prin.apprehendere corpore est facti:cum possessio est appellata quasi pedũ positio: vt labeo ait:vt.ff.eo.l.j.in prin. Uel potest dici ꝙ habet parum iur̃: vel aliquid:quia fictione iur̃ ciuilis est istud si animo possideo videor possidere. ista tamen possessio in retinendo habet plurimum iur̃:quia sola animo possideo:videor possidere.ista tamen possessio in retinendo habet plurimum iur̃. q: solo animo retinetur possessio: vt.j.eo.l.licet.ꝛ in casibus quos ibi nota.ꝛ ad hanc possessionem fictio postliminij non trahitur. quia ficte cause ꝛc̃. vt.ff.de cap.ꝛ postli.reuer.l. in bello.§.facte autem cause. ¶ Or segnori super.l. ista quero duo. vos habetis hic ꝙ per procuratorem mihi ignoranti queritur possessio. Est ne idem in dominio? Dixerunt antiqui ꝙ non:sed per ipsam pos.habet queri proprietas. vt.ff. de acqui. rerum do.l.traditio.in fi.ꝛ institu. de rerum diui. §.ex his. Item quia excepta causa possessionis ꝛc̃.vt.s̃.per quas perso.no.acquir.l.j. Sed certe antiqui male dixerunt. Tamen quia.ll. dicunt ꝙ sicut per procur̃. queritur possessio ita ꝛ dominium:vt.j.eo.l.si per procuratorem.ꝛ.ff.de acqui.rerum do.l.si procura.mihi rem emerit. ꝛ.ff.e.l.j.§. per procuratorem. Item quia inconueniens essꝫ non queri dominium per rem inanimatam:scilicet per possessioneꝫ. Nec ob.illa.l.traditio.que dicit per liberam personam queri possessionẽ ꝛ per hanc dominium:quia expono.ꝛ per hanc.i. p liberam personam. Item non ob.§.ille.ex his:quia intelligo illud cum tradens non est dominus.vnde non transtulit dominium:sed per possessionem querit̃ dominium: q: incipiam vsucapere.si eris non ignorans. Item nõ ob.l. que dicit. excepta possessionis causa.s̃.per quas perso.no. acqui. l.j.q: non expono.excepta pos.causa.s.sola.sed expono.excepta possessiõis causa:que est causa dominij acquirẽdi quãtum ad vsuca. vt.ff. de vsuca.l.iij. sicut dominium est causa possessionis aduocande:vt.s̃.de ali. iudi.mu. causa facta.l. vnica. ¶ Sed denuo quero.hic dicitur ꝙ per liberaꝫ personam queritur nobis possessio. Sed que possessio? an ciuilis tm̃?an nãlis tantũ? vel ciuilis ꝛ nãlis? Dicunt quidam ꝙ querit̃

ꝙ queritur naturalis 7 nõ ciuilis: qꝛ in ciuili requiritur animus sed ignorans dicitur animum non habere. vnde dicit Pisanus. qui aliter dicit: respondeat si potest. Sed certe cum littera illius. l. dicat indefinite: vnde intelligo ꝙ per ꝓcuratorem queraẜ omnis possessio. siue ciuilis: si tradēs habeat ciuilē tm̄. siue naturalis: si tradēs habeat ciuilem 7 naturalē: qꝛ nihil est tam naturale 7c̄. vt. ff. de acqr. rerum do. l. traditio. vñ hec. l. loquiẜ indefinite 7 indistincte. 7 indefinita equipolet vniuersali: vt. j. que res pig. ob. pos. l. vlti. 7 ar. ff. de le. pstan. pe. bo. pos. ɔtra ta. l. j. §. generaliter. 7. ff. si serui. ven. l. si seruitus. vñ oīs possessio p liberā psonā acqriẜ: siue ciuilis siue naturalis: siue ciuilis 7 naturalis. Itē qꝛ hec littera loquiẜ generaliter. vñ generaliter dꝫ intelligi: vt. ff. de publi. l. de pcio. Nō tñ iudaice intelligatis qōnē istam: qꝛ nō includo ex hoc ꝙ sint due substantie possessiōis. lꝫ Jo. contradixerit. imo includo ꝙ due pñt esse qualitates pos. vt dicam. j. e. l. nemo. 7. l. lꝫ 7 responderi pōt. Ad qd̄ dicit Pisa. s. ꝙ requiratur animus in ciuili qꝛ verū est ꝙ requiritur animus procuratoris pñtis 7 querentis. vel qd̄ diciẜ. requiritur animus. verum est in vera possessione: que est si p nos queratur secus in ficta: si nobis per alium acquiratur.

Minus instructus. In. l. ista nota ita casum. Quidam accessit ad principeꝫ 7 corā eo sic proposuit: Domine imperator intelligatis me si placꝫ vobis. dixit impator dicas quid placet. iste incepit dicere. dn̄e ꝓcurator meus procuratorio noīe quādā rē puta fundū emit 7 ei fuit tradita. 7 de ista emptione fuit cōscriptū instrm̄: nō tñ fuit inductus in vacuā possessionē. ego tñ sciente vēditore sum ingressus in possessionē illius rei 7 diu possedi eam modo dicūt mihi qdā noui aduocati qui sunt mei vicini: ꝙ exquo ꝓcurator meus nō fuit inductus in vacuā possessionē illius rei ꝙ nō queriẜ mihi possessio. vnde quero a vobis qd iuris sit? 7 vtrum verū dicāt illi aduocati vicini mei? Ad qd̄ respondet impator. quo noīe vocaẜ ille aduocatus? dicit iste: nescio. dicit imperator: minus instructus est ille aduocatus: qꝛ nō est necesse vt ꝓcurator tuus in vacuā possessionē inducaẜ. vnde si ingressus fuisti in pos. sciente vēditore 7 diu possedisti: possessio illius rei est tibi acquisita. h. d. ista. l. Tex. minus instructus est. i. nullo modo est instructus. Uel dicatis minus instruct⁹ est. i. nō sufficiēter. Tex. q te. s. dn̄ꝫ. Tex. sollicitū reddidit. i. dubitare fecit. Tex. quasi in vacuā possessionē. i. que a nemine aio vel corpe detineẜ: vt dicaꝫ. j. e. l. improba. Tex. eius. s. fundi. Tex. lꝫ eniꝫ in instr̄o. nec sit cōprehensum p verba illa. vēdo 7 trado. vel cōstituo eā rem possidere noīe emptoris: vt. ff. de acqr. rerū do. l. traditio. 7 ff. e. l. qd̄ meo in pn̄. Tex. iō. s. possessionē. Tex. vēditore. sub 7 volēte 7 sciente 7 nō ɔ̄dicēte: vt. j. plene dicā. Tex. in pos. fuisti. ¶ Or segnori ex. l. ista colligetis multa no. Et statim colligetis istud no. ꝙ imperator dure respōdet interrogāti vt hic. simile 7 alibi. j. de fideiuſ. l. blāditus tibi est. 7. s̄. locati viā. veritatis ignorat sicut 7 al's iurcōsul. dure respondit: vt. ff. de testa. l. dominus labeo. 7. ff. de ori. iur. l. ij. §. ꝓ cuius ibi vbi dicit. turpe est nobili 7 patritio viro ignorare ius in quo versaẜ. aliqñ tñ imperator benigne respondet: vt. s̄. de transac. l. vt rñsum ɔgruum accipere possis. 7. s̄. de impu. 7 alijs substi. l. pcibus tuis. Itē colligetis ex. l. ista ar. fꝫ antiquos ꝙ dn̄iuꝫ rei empte nō transit in emptorē nisi inducaẜ in pos. empto. vt. s̄. de ꝓba. l. cū res. 7. j. de distra. pig. l. que prediū. Sed hec opi. est erronea cū. ll. sint expresse in ɔtrariū que dicūt 7c̄. vt. ff. de fun. do. l. si fundum. 7. ff. de vsuca. l. cū vir. 7. ff. de acqr. re. do. l. homo liber. §. qcquid. Nec ob. l. qꝛ istoꝝ opinionē deridet impator hic. Item nō ob. l. cum res. vt ibi dixi plene. qꝛ ibi diciẜ de vacua possessione ꝙ denotat accidētiā facti: non ministerium iuẜ. Item non ob. l. que prediū. qꝛ similiter denotat accidentiam facti. Uel pōt dici ꝙ aliud est cum quis vendit rem vt dominus vel quasi dn̄s: 7 tūc nō est necesse vt inducaẜ emptor in vacuam pos. Aliud cū creditor vēdidit: qꝛ tūc eēt necesse ꝙ emptor inducaẜ in vacuā possessionē: vt in. l. que pdiū. Item no. hic ꝙ si emptor ingrediẜ in possessionē rei empte: sciente venditore 7 patiente. vel etiā si cōstituit se noīe emptoris possidere: videẜ rē tradere: 7 iuste ingrediẜ vt hic. 7. s̄. de cōtrahē. emp. l. non iccirco. qꝛ scia 7 patientia cōsensui cōparanẜ: vt. s̄. ad vel. l. si sine. 7. ff. si serui. ven. l. si a te emero. 7. ff. ad municip. l. quotiens in pn̄. Secus si ignorante dn̄o. i. vēditore: emptor ingrediaẜ in posses. qꝛ tūc emptor est improbus possessor: vt. j. e. l. improba. 7. l. nec ex vera. multomagis est improbus possessor: si dn̄o contradicente emptor ingrediatur in posses. vt. ff. e. l. si ex stipulatione. Itē no. ꝙ per procuratorē dn̄o queritur possessio. 7 ad istud accedit. s̄. e. l. j. 7. j. e. l. per procuratorem. 7. ff. e. l. j. §. ꝓcur. ¶ Or segnori circa. l. istaꝫ quero duo de quibus sepe dubitabaẜ in ciuitate ista 7 fere vbiqꝫ terrarum. Emptor emit aliquam rem vel procurator eius ꝓcuratorio noīe. si diu fuit in posses. nunqd psumitur inductus a vēditore? Certe sic vt hic: nisi in ɔtrariū ꝓbeẜ: vt. ff. pro socio. l. merito. 7. ff. de ꝓuiſ. l. j. Sꝫ qualiter accipiẜ hic diu? Dicūt quidā. x. vel. xx. an. vt ar. ff. qui 7 a quib⁹ ma. libe. non fiant. l. sed 7 si fideicō. §. aristo. 7 de peti. heredi. l. si rem. 7 insti. de vsuca. in princi. Alij dicūt committi arbitrio iudicantis: vt. ff. de iure delibe. l. j. in fi. Sed nos dicimus ꝙ hic. diu denotat accidentiam facti: qꝛ idem si emptor modico fuit in posse. vt. s̄. de peti. here. l. si filius. ¶ Sꝫ denuo quero hic. aliqs emit rem 7 constat ꝙ diu fuit in pos. 7 tenebat rem vt suam: non pōt ꝓbari ꝙ fuit res tradita vel ꝙ fuit in pos. inductus. qd psumemus in isto dubio? an presumemus in isto dubio ꝙ fuerit res tradita vel non? Et certe in isto dubio psumemus traditā: vt ar. j. de pig. l. vlti. Itē in dubio presumiẜ bona fides: nisi probetur mala fides: vt. ff. de ꝓba. l. verius nec ob. Sꝫ nōne psumiẜ venditor inuitus vetare nisi ꝓbeẜ nolēs: vt. ff. de ꝓcura. l. filiusfa. §. inuitus 7 ff. de ꝓuiſ. l. q vas. §. vetare. Respondeo. aut est obligat⁹ tradere rem: sicut venditor est obligatus emptori tradere rem quo casu presumam ꝙ nō teneẜ venditor actione ex vēdito exquo emptor fuit inductus in possessionē: vt. ff. e. l. fundi. 7 ar. ff. pro so. l. merito. Aut non est obligatus tradere rē quo casu quēlibet psumā inuitū nisi expsse ɔsenserit: vt in. l. ɔ̄ria.

Donatarum. In. l. ista di. Donasti aliquas res cuidā infanti 7 auctoritate tutoris infanteꝫ in possessionē induxisti: nunqd illarū reruꝫ possessio infanti est quesita? Certe d̄ hoc varie snie fuerunt. Sed tamē dicit imperator 7 hec est vera opi. vt queratur infanti si tradatur ei auctore tutore. alioquin. i. si non quereretur infanti: sequereẜ ista absurditas. si possessio traderetur tutori: ꝙ non quereretur infanti. Et ideo dicendum est. siue tradatur infanti siue tutori: ꝙ infanti queratur possessio. h. d. Tex. donatarū rerū a quacunqꝫ persona. sub. coniuncta vel non coniuncta. Text. infanti. i. minori. vij. an. vt. s̄. de iure delib. l. si infanti. Tex. vacua possessio. Dicitur vacua possessio: que a nemine animo vel corpore possidetur: vt. j. e. l. improba. Et intelligatis: tradit a tutore auctore. Tex. queritur. sub infanti 7 iudicio tutoris: vt. ff. e. l. q̄uis in fi. Tex. auctoruꝫ: idest antiquorum. Tex. non fuisset affectus. sub. qꝛ infans non habet plenum intellectum. Tex. quesitam. sub. qꝛ defectus infantis supple tur per iudicium tutoris. Tex. alioquin: idest si diceremus ꝙ non queritur. possessio infanti nisi tutore auctore solo haberemus necesse dicere ꝙ non queritur possessio infanti p tu. solum. qd̄ est incōueniens dicere. Unde no. duo eē. quorū vno remoto: tolliẜ 7 reliquū. que sunt ista duo. Primuꝫ est ꝙ queriẜ possessio isti infanti tutore auctore. Scd̄m est ꝙ pōt queri p solū tutorē. vñ si remoueremus ꝙ nō posset qri tuto. auctore: nec p ipm̄ tutorē siue p ipsum infantē pōt qri: vt. ff. de vsufruc. l. j. Itē no. hic scd̄m. Si tradideris possessionē donatarū rerum infanti tuto. auctore queritur posses. infanti potius rōne benignitatis q̄ rōne stricti iuẜ. 7 hoc dicit interlinearis guaruoziana. acsi aperte dicat si inspicim⁹ rationem stricti iuris: si traditur possessio infanti tu. auctore non queritur possessio infanti: qꝛ in acquirenda possessione requiritur animus 7 corpus: vt. ff. e. l. possideri in princi. 7. l. quēadmodū. 7 eius. s. infantis etas quid videat ignorat: vt j. de fal. mo. l. j. in fi. Sed inspecta benignitate: iudicium tu.

suppl et defectũ infantis: ⁊ ideo infanti queritur. ¶ O se/
gnori ad.l.istam opponit. Vos habetis hic q̄ si infanti re/
rum donatarũ possessio tradita est: q̄ acquisita est ei posses/
sio. Sed.ll.cõtradicũt que dicunt q̄ infans nõ põt acquire
re possessionẽ: vt.ff.e.l.j.§.adipiscimus.⁊.l.q̄uis.§.infans.
¶ Ad cuius contrarij solonẽ cõsueuit dici quattuor mõis.
Uno modo sic.olim infanti non poterat queri possessio.si ei
traderet hodie secus: qꝛ si infanti tradatur bene querit pos.
vt hic.vnde hoc ius nouum: illud vetus.⁊ sic q̄ ibi dicitur:
hic corrigitur.qꝛ non est nouũ. vt priores.ll.⁊c.vt.ff.de le.
⁊ se.consul.non est nouum. Que solutio non placet.nam le
gum correctio est vitanda: inquantum de iure vitari põt: vt
j.de ap.l.precipimus in fi.⁊ qd non mutatur quare stare p/
hibet: vt.ff.de testa.l.sancimus. Alij voluerunt dicere q̄ in
fanti per se non queritur pos.qꝛ in querenda possessiõe duo
sunt necessaria.s.animus ⁊ corpus vt.j.l.proxi. Speciale tñ
est in donatione: vt rerum donatarum infanti: querat ei pos.
vt hic.sic ⁊ als est speciale in donatione.j.de dona.l.si quis
argentum vt insti.de act.§.alie. Alij voluerunt dicere scdo
modo sic. Inter infantem minorem.vij.an.⁊ impuberem ma
iore[illegible] .vij.an.vbi aliquis est infans.i.minor.vij.an. si res ei
traditur non queritur ei possessio sine tu.vt in.ll. contrarijs
sed vbi aliquis est pupillus. ⁊ ita est maior.vij.an. puta qꝛ ẽ
proximus pubertati.⁊ est proximus pubertati cum excedit
x.annos.⁊ dimidium: ibi si traditur ei res: queritur ei pos/
sessio [illegible] vt hic.⁊ sic intelligit.l.ɔria in fi. Sed hec solu/
tio simi[illegible] non est digna recitatione: qꝛ proprie infans di
citur minor.vij.an.non autem maior.xiiij.vt.l.si infanti.s.de
iure deli. Alij voluerũt dicere tertio modo. Quarundam
rerum possessio queritur soli infanti sine tu. vt hic. quarun/
dam rerum non queritur pos.infanti sine tutore vt ibi.⁊ que
ritur possessio infanti solo sine tu.quarũdam rerum.s.in qui
bus cadit iudicium infantis.nam sunt quedam res in qui/
bus cadit iudicium siue animus infantis: vt est in vno ouo
⁊ in vno obolo siue denario ⁊ in nucib⁹ ⁊ in vna palma ca/
stanearum ⁊ in racemo vuarum.nam cum ostendimus pdi/
ctas res infanti: statim currit: ⁊ vult apprehendere. ⁊ harũ
rerum in quibus cadit affectus infantis: bene acquirit pos.
a quacunq̄ persona coniuncta vel non sibi donetur.⁊ sic in
telligitur.l.nostra s̄m eos. Quarundam rerum non querit
possessio soli infanti sine tu.vt est in rebus in quibus nõ ca
dit animus ⁊ affectio infantis: vt est in pdijs vrbanis ⁊ ru/
sticanis ⁊ in maximis rebus.nam ostendatis infanti libros
naturales: auertit caput.⁊ non curat.vnde infanti non que
ritur pos.si ei soli traditur sine tu.auctore.⁊ sic intelligit.l.
contra.s.§.adipiscimus in prin.⁊ ita ponitur ibi casus s̄m
antiquos. Uel põt dici quarto modo vt dixi in casu.⁊ hãc
solutionem Jo.approbat hic.⁊ hec sol.bona ⁊ vera est. Si
soli infanti sine tu. traditur res: non queritur ei possessio: vt
in.ll.contrarijs.qꝛ in acquirenda pos.requiruntur duo: sc3
animus ⁊ corpus.sed infans caret omni intellectu acquirẽ
de pos.vnde aut possessio traditur ei tu.auctore: quo casu q̄
ritur pos.ei.vt in prin.huius.l. Idem si traditur soli tu.qꝛ
acquiritur ei posses.similiter: vt in fi.l.nostre. Sed ad solu/
tionem istam videtur q̄ ratio que ponitur in.l.ista non sit bo
na: qꝛ hic dicitur.si non queritur pos.infanti tutore auctore
nec per solum tutorem. Hec ratio non videtur bona qꝛ per
pcur.solũ acqrit hereditas infanti.nõ aũt infanti tu.aucto/
re: vt.s.de iure delib.l.si infanti.in fi. Item sicut hereditas
fideicõ.acquirit soli tu.sine ɔsensu infantis: vt.s.ad treb.l.
sancimus in pñ.ita ecõtra solus tutor põt restituere sine cõ
sensu ifantis: vt.ff.ad tre.l.restituta in fi.⁊.l.se. Item solus
tutor in iudicio põt agere vel respondere: non autem infans
tu.auctore.vt.ff.de admi.tu.l.j.§.sufficit.⁊ ita hic videbatur
q̄ soli tu.nomine infantis possessio tradita acquiratur ifan
ti non si infanti tradatur tu.auctore. Sed certe predicta nõ
obstant.qꝛ regulariter quicquid põt facere solus tutor ⁊ in/
fans tu.au.sed solus tutor põt acquirere pos.igitur ⁊ ifans
tu.auctore. Sed fallit in certis casibus in quibus.ll.dicunt
solum tu.facere debere: vt in supradictis.ll.vnde in illis ca
sibus regula pdit vim suã: in ceteris firma remanet: qꝛ nul/
la regula est ⁊c.vt.ff.de reg.iur.l.j. ¶ Potest dici.⁊ quinto
modo: vt tetigit.d.Azo & diuersificetis ita ⁊ dicetis.in pñ.
huius.l.res donate infanti a quacũq̄ persona: tradite fue/
runt seruo infantis: vnde acquisita est possessio ei.finis loq/
tur qñ possessio fuit tradita soli tu. nam diceremus p seruum
infantis non queri possessionẽ: qño diceremus per solũ tu.
acquiri: vt.ff.e.l.j.§.itẽ. Sed certe salua auctoritate domini
Azo.istud est verũ.q̄ qcqd seruus acquirit: dño acqrit.vt.ff.
de acqui.re.do.l.etiã.sed ista.l.nõ facit mentionem de seruo
infantis. Item hec.l.vult dicere q̄ possessio erat tradita in/
fanti: ⁊ ideo expositio.d.Jo.est plenior. ¶ Scdo instatur ⁊
opponitur ad.l.istam. Hec.l.innuit: infanti nõ posse queri
pos.rei donate: nisi tradat infanti tu. auctore vl ipsi tu. Sz.l.
contradicit que dicit. si emancipato infanti donatur res: dz
tradi seruo infantis.non dicit q̄ debeat tradi infanti tu. au/
ctore vel ipsi tutori: vt.j. de do.l. si quis in emancipatum.
¶ Ad cuius cõtrarij solonẽ multis modis dictum est. Uno
modo.hic loqmur in rebus mobilibus.in qbus põt cadere
infantis affectio.in.l. ɔria loqmur in rebus immobilibus:
quarum affectio infantis nõ est. Uel hic loquimur in dona
tione que fit extra iudiciũ ⁊ sic sine scriptura: ibi loquimur
in donatione que fit in scriptis: vt dicit ibi tex. Uel põt dici
ita.aut infans hz tutorem ⁊ nõ seruũ. aut infans hz seruũ ⁊
non tu.aut infans hz tu.⁊ seruũ. Si infans hz tu.⁊ nõ suũ:
cuiusq̄ rei mobilis vel immobilis fiat in scriptis vel nõ in
scriptis: sufficit si fiat traditio ipsi pupillo tu.auctore: vl ipsi
tu.⁊ sic intelligitur.l.ista. Si aũt infans nõ hz tutorẽ sed hz
seruum: eius seruo donatur: ⁊ queritur ei pos.⁊ dñium per
seruum.⁊ sic intelligitur.l.contraria. Si aũt infans hz tu.⁊
seruum: hic dicunt quidam q̄ potius dz tradi seruo infan/
tis q̄s eius tutori.⁊ hoc ideo: qꝛ qd traditur seruo infantis:
sibi ignoranti ⁊ inuito acquiritur: vt.ff.de acqui.re.do.l.etiã
sed si traderetur soli tutori infantis: lz sibi ignoranti posset
acquiri: non tñ eo inuito.vt.ff.de procu.l.inuitus.§.seruus.
Uel dicatis non refert si traditur ipsi tu. vel seruo infanti:
sicut hic ⁊ in.l.contraria.cum suis similibus.

Licet possessio. De prima pte rubri/
ce.s.de acqrẽ.pos.in tribus pcedẽtibus.ll.
dictũ est. de scda ⁊ vltima pte rub.i.de reti.
pos.in.l. pñti tractatur principaliter. Et.l.
ista cõtinet principaliter duo in se. Primo
ponit impator quãdam regulã generalẽ. Scdo ponit casum
in specie adaptãdo ad pmissam regulã. Et regula est talis.
In acq.pos.alicui⁹ rei duo fore necessaria.s. animus ⁊ cor/
pus.nõ aũt sufficit alterũ tm̃ intercedere.s. vel solum aium:
vel solum corpus. verũtñ lz possessio non possit qri solo aio:
tñ quesita possessio solo aio põt retineri.hoc est primũ dictũ
generale. Ex isto primo dicto vltra progreditur impator: ⁊
ponit quẽdam casum in spẽ adaptãdo ad pmissam regulã: ⁊
probat pdictã regulã gnãlem esse verã. Ponamus.posside
bam aliqua pdia animo ⁊ corpore meo.⁊ illa pdia colebã.⁊
in processu temporis cepi hẽre inimicos.vñ metu inimicoꝝ
prediorum culturam deserui. nõ aũt timebam de pos.illorũ
prediorum deijci.vel suspicabar me posse repelli: qꝛ si essem
in illis predijs: predia illa erant mihi munita q̄ inimicos
meos non timebam. sed timebam ne in itinere inimici mei
me lederent vl interficerẽt.⁊ ita non animo deserende pos/
sessionis recessi a predijs illis: sed semper habẽs aium possi/
dendi illa predia: ⁊ diu deserui culturã illoꝝ prediorꝝ.nun/
quid perdam possessionem illorum prediorum? Respõdet
imperator q̄ non: qd pz ex illa regula: quia lz possessio solo
animo nõ acquiratur: tñ quesita solo animo retinet.⁊ ideo si
neglexi agriculturam illoꝝ pdioꝝ timore inimicoꝝ: nõ aio
deserende possessionis: nõ nocet mihi.qꝛ solo aio retinetur
pos.prima quam ante habebam.h.d.ista.l. Uidete litteram.
Tex.licet possessio.si igitur. Incipit secũdũ dictũ in specie.
¶ Or segnori adhuc repeto casum ⁊ dic vt dixi. ¶ Or vi/
deatis summariã expõnẽ. Tex.nudo aio.i.solo aio sine cor/
pore.vel põt exponi nudo animo.i.sine corporis actu. ⁊ ita
dr nudus animus qui non hz actum corporeũ annexũ.simi/
liter ⁊ als dicitur pactum nudum: quod non hz rei tradit.
annexam.vt.s.de pac.l.traditionibus. Item pignus dicitur
contrahi

contrahi nudo pacto cum remanet pignus penes debitorē vt. ff. de pig. act. l. j. ꝛ. ff. de pig. l. cōtrahit. sic actio nuda voluntate colligitur: vt. ff. de neg. ge. l. papi. pōt. vnde lȝ aliqs exeat de pos. naturali sui fundi: si tamen hȝ animum petendi ciuilem retinet vnde facilior est causa possessionis retinende ꝙ acquirende. nam licet solus animus non sufficiat ad possessionem querendam sine actu corporeo: tamen ad possessionem reti. sufficit: vt. ff. e. l. clam. §. penul. ꝛ. l. si de fundo. §. si forte. ꝛ hucusqꝫ durat regula. Modo sequit casus specialis qui adaptatur regule. per quem casum regula probatur esse vera. Tex. si igitur. Incipit secundum dictum. ꝛ infert imperator ex genere in spēm. sic ꝛ alibi. s. de in ius vo. l. venia. Tex. possessionem. sub. quā quis non in corpe habebat. Tex. transacto tpe. exponunt quidā. s. minori decēnio. Uel pōt exponi modico tpe. s. quocūqꝫ. i. siue minori decēnio siue maiori decēnio: vt. j. dicā. Tex. necessitate. quā timebas inferri persone in itinere non circa possessionē predioꝝ: qꝛ non timebas te posse repelli de possessione prediorū postꝙ in predijs esses: qꝛ predia erant bene munita. Tex. culturā eorum distulisti. sub. ad tps. vel distulisti. i. neglexisti. Tex. preiudicium tibi. sub. qꝛ nō amisisti possessionē sed retinuisti eam aio. Tex. ex trāsmissi tpis. l. ex illo tpe quo nō fuisti ad predia. Tex. generare nō pōt. sub. pmissa rōne. qꝛ lȝ nudo aio nō possit queri: tñ solo aio retinet qꝛ qui in prefationibus ꝛc. vt. ff. d ver. ob. l. titia. §. idē tñ. plerunqꝫ. ¶ Oz segnori bis premissis circa materiam huius. l. est insistendū qꝛ materia huius. l. est subtilis ꝛ valde bona. ego tñ pmo explicabo leuiora: postea ad subtiliora ꝛ altiora pueniaȝ. vos habetis in prin. huius. l. vnam regulā pos. nō queri solo aio vel solo corpe: verūtñ quesitam solo animo retineri. In primis quero que sit rō quare pos. quesita solo aio retinet? sed possessio solo aio vel corpe nō acqrit? Segnori breuis est rñsio. fauorabilior est cā retinēdi ꝙ acquirēdi. ꝛ iō solo aio retinet iuxta illud. nō minor est virtus ꝙ querere parta tueri. ꝙ fauorabilior sit causa retinēdi ꝙ acquirēdi: ex eo apparet. acqsitio possessionis fit quodāmodo ad aliū obligandū ſȝ retētio pos. est introducta ad aliū liberādū. ꝛ fauorabilior est cā defendēdi ꝙ obligandi: vt. ff. de act. ꝛ ob. l. arrianus. ꝛ. ff. de reg. iur. l. fauorabiliores. inde est ꝙ nudū pactū cum fit ad agendū. nō parit actionē. sed si fit ad excipiendū: parit exceptionē vt dixi. s. de pac. l. legeȝ quā dixisti. Ex his que dicta sunt casum huius. l. perpendere potuistis. Modo circa. l. istam sunt alia videnda opponendo ꝛ rñdendo ꝛ querendo. Et ad. l. istā opponit ꝛ cōuincitur eā quattuor rōnibus stare non posse. Primo opponit ad regulā generalē qua dicit nō queri possessionē solo aio vel corpe. vr cōtradicere. l. que videt innuere ꝙ pos. fundi solo affectu sine actu corporeo possum querere. ꝛ iō dicit. l. si empto fundo nō inducis me in corporalē possessionē: ſȝ de mōte vel turri ostēdis mihi fundū ꝛ dicis: ille est fundus emptus: queris tibi possessionem. hic solo affectu acquirit possessio: vt. ff. e. l. qd meo. §. si p vēditorē. ¶ Ad solutionē cuius ꝯrij dico duobus modis. Hec est regula generalis. solo aio vel solo corpore nō queri possessionē: ſȝ aio ꝛ corpe vt hic. ꝛ. ff. e. l. possideri in prin. ꝛ. l. queadmodū. Fallit ista regula in. v. vel. vj. casibus in quibus solo aio acquirit possessio. Ecce fallit in l. contraria. Item fallit in alio casu. ecce si per venditorem rei re empta in pñtia cōstituta: iussi rē illam alij tradi vel sibi custodem apponere: querit mihi possessio: vt. ff. e. l. j. §. si iusserim. ꝛ. l. quarundam rerū. Item fallit in alio casu. si id qd tu possides ꝯstituis te meo nomine possidere. vnde ego possideo nō tu. qꝛ is possidet cuius nomine possidetur: vt. ff. e. l. quodāmodo in prin. ꝛ. ff. de rei ven. l. quedam. Item fallit in quarto casu. vt si vendis vina que sunt in cella vinaria ꝛ in presentia celle tradis mihi claues eoipso trāsit in me possessio: vt. ff. e. l. j. §. penul. ꝛ. ff. de contrahen. emp. l. clauibus. Item fallit in. v. casu. vt si velis mihi donare predium cū instrumētum emptionale illius predij mihi tradis: vt. j. de dona. l. j. Item fallit in alio casu. vt si possides fundum meum pleno iure ꝛ in me tradis possessionem retento vsufru. toto tempore vite tue: vt. j. de dona. l. quisquis. ¶ Unde vos ita soluetis vno modo istud contrarium. vnde hec est regula. ſȝ fallit in predictis casibus. nam nulla regula est in iure nr̄o: quin recipiat in aliquo casu instantiam: vt. ff. de reg. iur. l. j. nec mirum si regule nostre patiantur instantiam: qꝛ in iure nostro omnis diffinitio periculosa est: vt. ff. de reg. iur. l. ois diffinitio cum ꝛ leges ꝛ senatuscōsulta non ita prouide tradi possunt vt cōplectant omnes casus: vt. ff. de le. ꝛ sena. cōsul. l. non pñt. ꝛ. l. se. Uel pōt solui scdo modo ita istud ꝯtrarium ꝛ potest dici sic. In omnibus casibus supradictis nō queritur solo animo possessio: quin ibi aliquis actus corporalis interuenerit ꝛ percūctemur singulas. ll. Ecce in. l. illa qd meo. §. si venditorē interueniūt duo. s. animus ꝛ corpus. Iteȝ aliquis actus corporeus. s. visus oculorū. vnde si ostēdis mihi fundū: videris me in possessionē fundi misisse. Itē in. l. j. ff. e. §. si iusserim. tu vendidisti rem in pñtia ꝯstitutā: ꝛ me iubente tradis alij: ibi interueniebat animus meus ꝛ actus corporeus. s. visus oculorum: qꝛ res est in pñtia ꝛ actus corporeus procuratoris qui meus censetur. qꝛ qui per alium apprehendit per seipsum videt apprehēdere: vt. s. e. l. j. nouaui. ꝛ ad hoc etiā est ar. ff. de dona. inter vi. ꝛ vx. l. iij. §. sciendum. Itē in. l. quarundā rerū. vendidi aceruuȝ lignorū. apposui custodē. habebā aium acquir. pos. ꝛ ibi apponēdo custodē interuenit actus corporeus. s. visio oculorum. Et hoc etiam illa ratione: qꝛ qui per alium facit ꝛc. vt. s. de admi. tu. l. ita autem. §. gessisse. Item in. l. qd meo in prin. si emo a te ꝛ tu eandem rem conducis a me. tu videris mihi rem tradere ꝛ a me recipere. ꝛ sic videtur quodāmodo intercessisse actus corporeus: ita vt tuus actus corporeus meus censetur. qꝛ postꝙ tu confiteris meo nomine possidere: ego videor possidere. qꝛ is possidet: cuius nomine possidetur: vt in pal. l. qd meo in prin. Iteȝ in. l. illa clauibus. similiter interueniebat actus corporeus ꝛ animus. s. visus oculorum: qꝛ claues tradebātur in pñtia horreorum. Item in. l. j. j. de dona. si tu volebas mihi donare predium tuum ꝛ tradis mihi instrumentum emptionale: interueniebat actus corporeus. s. traditio instrumentorum. Item in. l. qsquis. e. ti. interueniebat animus ꝛ actus corporeus. qꝛ ex quo retines vsufru. eoipso videris meo noie possidere: qꝛ tuus actus meus censet. ꝛ iō meo corpore ꝛ ministerio suo videor possidere: qꝛ q p aliuȝ facit ꝛc. vt. s. dixi. Item ꝛ alia rōne: qꝛ retēto vsufructu esset inualidū si eēt dominus: cū res ꝓpria nemini seruiat: vt. ff. de vsufru. ꝛ ha. l. vti frui. ꝛ hec est vera solutio. Uel pōt addi ꝛ alius casus: vt. ff. pro socio. l. j. in fi. cum. l. seq. Sed pōt dici ꝙ ibi lȝ dominium transeat sine possessione: tamen trāsit possessio. Alij dicunt ꝙ etiam ibi transeat possessio: cū societas ius habeat fraternitatis: vt. ff. pro so. l. verum. Annectunt etiam aliqui ꝛ alium casum vt in auc. de mona. §. illud que est. s. de sacrosan. eccle. auc. ingressi. Sed pōt dici ꝙ lȝ ibi transeat dominium: non tamen transit possessio sicut videmus in re vendita ecclesie: cuius dominium trāsit in ecclesiam sine traditione: non tamen transit possessio: vt. s. de sacrosan. eccle. l. vlti. sic al's dominium sine pos. transit: vt. ff. e. l. cum heredes in prin. Et est ratio. quia dominium potius est iur ꝙ facti. vnde potestate iur sola voluntate trāsit in heredeȝ possessio est facti que queritur per nosmetipsos: vt. ff. e. l. j. §. adipiscimus. sed possessio que queritur per aliuȝ est iur vnde queritur nobis: vt. ff. e. l. possessio quoqꝫ. ꝛ. s. eo. l. j. Secundo opponitur ad. l. istam siue ad secundum dictum. Uos habetis hic si possideo predia ꝛ postea metu possessionem illorum prediorum desero: ꝙ possessioneȝ retineo. Sȝ l. videtur contradicere. nam si non vado ad predia mea propter timorem: suspicor me posse repelli. ꝛ. ll. dicunt siue possessor deijciatur siue suspicatur se posse repelli: perdit possessionē: vt. ff. e. l. si id qd in fi. ꝛ. l. peregre. §. qb explicitis. ¶ Ad solutionē quorū ꝯtrariorū dicetis vt dixi i casu. Est duplex metus: psone ꝛ rei. Metus psone est. possideo pdia aio ꝛ corpe meo: nō timeo ego ꝙ inimici mei veniāt me deijcere p vim de illis pdijs. ſȝ timeo ne in eundo vel in redeūdo inimici mei aiaduerterēt in me. vñ si pp illū metum ad predia nō vado retineo aium possidēdi: hoc casu possessionē nō pdo ꝛ ita loquitur. l. nr̄a in fi. Est metus rei. non timeo ꝙ inimici mei velint in me animaduertere: ſȝ timeo me deijci de pos. hoc casu: siue deijcior siue sum suspicatus posse repelli

priuor possessione: vt in.ll.contrarijs. Et mixtus metus cuȝ timeo personaliter ledi: ⁊ fundi pos. priuari. nam timeo ꝙ si inimici mei inuenirent me in via lederēt me. Item timeo ꝙ si inuenirēt me in predijs ꝙ lederent me ⁊ deijcerent me de possessione: q2 predia nō erāt bene munita. ⁊ his duob⁹ casibus nō perdo pos. ratione metus psone: sed priuor pos. rōne metus rei. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. siquis visis armatis. ⁊ ff. qđ metus cā. l. metum in prin. Sed in dubio qd presumemus. fleti ꝙ non iui ad predium: presumemus ꝙ fleti ꝓpter metum persone: vel rei vel propter vtrunqȝ? Dicunt quidā ꝙ presumemus ꝙ fleti propter metū rei. ⁊ sic suspicatus fui me posse repelli. ⁊ sic perdo pos. ⁊ sic vtuntur rusticano prouerbio. chi me tolle lauere: si me tolle la persona. ℭ Sȝ videt̄ in dubio ꝙ ꝓpter metū persone nō iuerit duplici rōne. Et q2 anime hoīum ⁊c̄. vt. s. de sacrosan. ec. l. sancimus. Et q2 nemo dȝ psumi ita resupinus ⁊c̄. vt. ff. de probat. l. cū de indebito in prin. Et ad hoc etiā videt̄ facere. l. ista. sed. q2 vȝ presumi factū propter metum persone. Uel pōt dici. in dubio presumam factum ꝓpter metum vtrunqȝ. ⁊ ex ea pte ꝙ timuerim ꝓpter metū psone: non priuor pos. sed ex ea parte qua timuerim. pp metum rei priuor pos. Sed qđ dixi. s. p xi. videtur verius. Unde circa hanc materiam ita no. ꝙ cuȝ quis existens in fundo timēs visis armatis vel eis auditis fugit hic: q2 ꝓpter metum rei videt̄ deseruisse perdit pos. q2 videtur suspicatus posse repelli: vt. ff. de vsuc. l. non solū. §. si dominus. qđ est verum. si armati illo tendebant vnde habebit locum interdictum vnde vi. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. si alio tendebant non perdit pos. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. si quis. ⁊ hoc est verum ꝙ si alio tēdebant ꝙ non habent interdictū. nisi postea occupauerint pos. vt. ff. qđ me. cā. l. metum. in fi. j. ℞. Et hec sunt vera in homine parui cordis. Quid in homine magni cordis qui vidit venire homines armatos. qd faciam dixit iste. volo ꝙ ante dicatur ꝙ vi deiecerint me. ꝗ̄ vtilitate fugerim. venerunt armati ad fundum: ⁊ dixerūt. vade extra. dixit iste. quare? meus est. dicūt ipsi. vade extra: nisi exeas: interficiemus te. vnde iste dixit possideatis fundum. sola vita contentus fuit. iste non est vi deiectus: sed vi compulsiua que habet in se voluntatem: vt. ff. qđ metus causa. l. si mulier. vnde habebit actionem qđ metus causa. vt. ff. qđ me causa. l. metum. §. deniqȝ. Ex predictis colligetis. cum quis deseruit pos. si metu persone tantum: fundi pos. nō priuatur vt in. l. nostra. in fi. vnde ad recuperandam pos. nullū habet auxilium: q2 solo animo retinet pos. vnde cautum cōsilium est ꝙ isti qui habent guerras vocent personas de quibus confidunt: ⁊ vocent vnum tabellionem. ⁊ dicant. domini istud qđ dico hic rogo ꝙ sit priuatum habeo guerram sicut scitis. ego timeo ire ⁊ redire ad predia mea. vnde protestor in presentia vestra: ꝙ non vado ad predia mea: non q2 deponam animum possidendi. sed habeo animum possidendi. sed propter metum persone non vado vnde vos sitis testes ⁊ tu tabellio facias mihi publicum instrumentum. Si autem per metum rei non itur ad fundum vel recedit a fundo: cogitat homo. si vadam ad prediuȝ: inimici mei sunt ita potentes ꝙ me repellerent: vnde perdit fundi possessionē. vt in. l. si id qđ in fi. Sed quomodo subuenitur ei ad huiusmodi fundi pos. recuperandam? Certe si illi de quibus suspicatur apprehendāt eam: redhibit ad fundum. ⁊ ex hoc ꝙ veniens non admittetur apparet eum deiectum esse. vn̄ habebit interdictum vnde vi: vt. ff. e. l. clam. §. vlti. Si autē pro fugit: si illo tendebant perdit fundi pos. ⁊ habet interdictū vnde vi. Si illo non tendebant: non perdit fundi pos. nisi postea possiderent. Si autem iste permisit possidere: habet act. qđ me cā. Tertio ad. l. istam opponit̄. Uos habetis hic si aliquis trāsacto tempore quocūqȝ pp metum persone neglexit culturā pdiorum suorū ꝙ possessionē nō amittit. Leges dicūt cōtra. que dicūt ꝙ cū vacat possessio: perdit̄ possessio siue possessor morit̄ sine successore. siue a re longo tpe abfuit perdit̄ possessio. vnde videt̄ cōtra. ff. de vsuc. l. furtū. §. fundi. al's incipit. l. fundi. ⁊ insti. de vsuca. §. ꝙ aūt. ℭ Ad solutionem quorum ꝯtriorum quidam ita dixerunt. si possessor fundi fuit absens a fundo longo tēpore. s. x. vel. xx. an. perditur possessio vt in. l. ꝯtria. q2 longū dr̄ ⁊c̄. vt. j. de lon. temp. prescrip. l. penul. ⁊ vlti. Si aūt fuit absens minori tpe: puta octo. an. non priuatur fundi possessione: sed eaȝ solo animo retinet. ⁊ ideo dȝ glosari. transancto tpe. s. minori. x. ⁊ sic intelligitur. l. nostra. Sed hec solutio nō plȝ. q2. l. nō ꝓbat̄. sed eius oppositū. l. probat̄. credimus enim ꝙ si aliqs deserat culturam prediorū. x. vel. xx. an. vel etiā centū si tm̄ viueret: si tm̄ haberet animū possidēdi: ꝙ non amittat possessionem: q2 certi sunt modi perdende possessionis. Ut si deijcit̄ quis si suspicatur se posse repelli. Si deponit animum possidendi. Si decedit sine successore. sed lōgo tempore non pdit̄ pos. Unde si certis modis perditur possessio: ⁊ absentia longi temporis nō est de illis modis: ergo longo tpe nō pdit̄ pos. Similis modus argumētādi est. ff. de act. ⁊ ob. l. obligationum fere. §. placet. ⁊. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. patre. sic ergo si aliquis deserit culturaȝ pdiorū: dūm habeat aiuȝ possi. non amittit pos. etiā si per. c. an. stet: si sit possibile tantū eum viuere. nā hec. l. indefinite loquit̄ que vniuersali equipollet. vt. ff. de serui. vr. predi. l. si seruit⁹. Nō ob. ll. ille que dicūt longo tpe possessionē quesitā amitti. q2 ego dico. lōgo tempore perdit̄ pos. si qs deponit animū possidēdi: non pp longī temporis interuallū sȝ pp depositionē animi: q2 solo animo perdit̄ pos. vt. ff. e. l. possideri. §. in amittēda. Ul' dicā ex longo tpe inducit̄ obliuio: ex obliuione inducitur animi depositio: ⁊ sic perdit̄ pos. vnde solo longo tpe nō perditur pos. ⁊ est simile. scientia inflat nō directo: sȝ per mediū. sciā parit inuidiam: ex qua inuidia siue supbia homo inflatur: q2 sciētia directo nō inflat. sed frequēter sciētia parit supbiam. ex ista supbia inducit̄ ꝙ homo inflatur. ⁊ sic longuȝ tempus inducit obliuionem. ⁊ ex ista obliuione inducitur animi depositio. vnde per pdicatum longe cause non perditur pos. ℭ Sed diceret aliqs quō sciā an hēat animū possidēdi vel nō cū nō accedat ad predia? Rn̄deo pōt sciri ex iudicijs: ex qualitate facti. ex iudicijs sic. si duo hn̄t qōneȝ super possessione alicuius fundi: ⁊ iudex dicat eis: iniungo vobis sub tali pena ꝙ neuter vestrū accedat ad tale pdium. sed si vnus vult alteri dare libellū det. ipsi stant per. x. an. ꝙ nullus dat: vel per maius tps: nec accedit ad pdiū. vnus eorū vocat tabellionē corā amicis suis ⁊ dicit. iudex prohibuit mihi ne ego accedaȝ ad tale pdiū. modo tps est arandi. ꝓtestor corā vobis ꝙ ego irem ad pdiū nisi esset pceptuȝ iudicis. Idem facit tpe messium ⁊ tpe colligēdorū fructuū. Uel dicit. modo accederem ad pdiū meū nisi timerē de inimicis meis ꝙ me in via offenderent. ⁊ de hoc facit fieri publicū instrumētuȝ. modo per instrm̄ cōstabit ꝙ habuerit aium possidēdi. Si āt homo eēt piger qui in hyeme satis volebat comedere: ⁊ esse iuxta ignē: ⁊ in estate timebat calores: vn̄ volebat eē i domo frigida: ⁊ bibere de vino frigido: ⁊ in mane añ comestioneȝ petebat de quo cenabimus in sero: ⁊ ď sero petebat: qd comedem⁹ in mane: nec curabat de pdijs: nec ad ea mittebat: psumit. l. ꝙ sic obliuioni tradiderit: ⁊ sic possessionē amittit. ℭ Quarto ⁊ vltimo opponitur ad. l. istā. hic dr̄ si steti quocūqȝ tpe: ⁊ nō iui ad prediū: ꝙ retineo possessionē. l. scripta est in contra. l. dicit. si steti per biennium: ⁊ nō iui ad pdium: perdo possessionē pdij ⁊ dn̄ium: vt. j. de cō. agro deser. l. qui agros. lib. xj. ℭ Ad solutionem cuius ꝯtrij vos ita dicetis. Sunt predia que sunt allodiū: que non recognoscimus ab alio ꝗ̄ a deo. horū prediorū nō perdimus pos. si deseramus eorū culturam pp metū persone: q2 detinemus animū possidendi vt hic sunt predia tributaria: cum tributa sint a possessoribus exigēda: vt. s. de epis. ⁊ cle. l. de his. ꝙ illorū prediorum culturā nō deseram. vnde si deserui: perdo posses. ⁊ dn̄ium fauore fisci: ne perdatur pos. vt in. l. contra. vn̄ illud est speciale. vnde nō dȝ tradi ad cōsequētiā. vt. ff. ad mu. l. j. Et hec sunt leuiora que circa hanc. l. tractanda sunt. modo procedamus ad altiora ⁊ subtiliora que hn̄ intelligerent̄: si prima bene fuerint intellecta. ⁊ si ambularem ea via vt scripsit dominus Azo: vos nō intelligeretis verbū de materia ista. sed volo ambulare alia via: ⁊ volo ita vos informare. informemini ad plenum. ⁊ postea veniam ad ea que tanguntur obscure hic in glo. domini Azo. ⁊ pmo formo quādam questionem que videtur impertinens. ℭ Quero ita est ne vna possessio in sui substantia? an sunt due possessiones.

siones siue due substantie possessionis?Et in hac qōne fuit
opinio ꝛ dixit Jo.cum suis sequacibus.ꝛ ita omnes antiq̄
dixerunt vsq; ad tempora domini Azo.ꝛ ita inuenietis in
quadā summa quā fecit super ti.isto.seruauit istum ordinē.
Primo ponit summam huius ti.post summam cōmentauit
oēs.ll.huius ti.Et summa domini Jo.circa hunc tractatū
est bis tantum vel ter tm̄ quantum summa dn̄i Azo.tn̄ sum
ma dn̄i Jo.super totū istum librū sunt tres quaterni. Hec
est qō nr̄a.vtrū vna sit possessio in sui substantia: an due sint
substantie possessionis?Et dixit Joā.due sunt possessiones
eiusdem rei ꝛ due substantie possessionis eiusdem rei. vna
ciuilis.ꝛ alia naturalis. Nam si possideo rem istā aīo ꝛ cor-
pore:ex ea parte qua possideo aīo:possideo ciuiliter.ex ea p̄
te qua possideo corpore:possideo naturaliter. Et ꝑ ista sua
opinione videtur facere.ij.e.l.nemo ambigitur possessionis
duplicem esse rationem.Item pro ista sua opi.videtur face
re ꝙ possessio est appellata quasi pedū positio vt ait labeo
vt.ff.e.l.j.in prin.Item probat ipse hanc suam opinionem
alijs ratiōibus.Lex dicit.deijcitur.i.deijci pōt qui possidet
ciuiliter ꝛ naturaliter.vel ciuiliter tantū vel naturaliter tm̄.
ꝛ hȝ interdictū vnde vi.vt.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.dicit̄.igitur
apparet ꝙ aliquis pōt possidere ciuiliter ꝛ naturaliter. vel
ciuiliter tantum.vel naturaliter tantum.igitur due sunt pos
sessiones eiusdem rei.Item pro hac sua opinione facit qꝛ.l.
dicit ꝙ duo possunt possidere eandē rem.vnus iuste.i.ciuili
ter.alius iniuste.i.naturaliter.s.interdū.nā non semper qui
naturaliter possidet dicitur iniuste possidere.ꝛ hoc dicit̄ exē
pli gratia:vt.ff.vti pos.l.j.in fi.cū.l.se.ꝛ.l.si duo in p̄n.ff.de
preca.l.duo in prin.ergo apparet ꝙ due sunt posses.Itē ꝓ-
bat ipse alia rōne tali.Si habeo nudam proprietatē fundi
ꝛ tu es vsufructuarius:indubitāter possideo ciuiliter:vt.ff.
de acq.re.do.l.acquiritur in fi.tu vsufru.possides naturali-
ter:vt.ff.e.l.naturaliter.igitur due sunt possessiōes.ꝛ ita de
plano concessit Joā.ꝛ omnes antiqui vsq; ad tempora dn̄i
Azo.ꝙ due sunt possessiones.Item dicebat ipse. si querat
aliquis quare ea que cōsistit in aīo dicit̄ ciuilis?sed ea que
cōsistit in corpore dicit̄ naturalis?Rn̄debat Jo.ea que con
sistit in aīo dicit̄ ciuilis:qꝛ veritate inspecta nō possidemus
sed fictione iuris fingimur possidere.sed ea que consistit in
corpore dicit̄ naturalis:qꝛ naturalibus interueniētibus se
dendo ꝛ palpādo queritur ꝛ retinet̄:vt.ff.e.l.j.in p̄n. Dn̄o
Azo.visū est contrariū.qꝛ dixit Azo.ꝙ vnica est possessio
in sui substantia:ꝛ non due in sui substantia.Sed possessio
que vnica est in sui substātia:est binomia: duo hn̄s nomina
duas hn̄s qualitates.aliqn̄ appellat̄ ciuilis:cū solo aīo re
tinet̄.aliqn̄ naturalis:cum solo corpore retinet̄.aliqn̄ natu
ralis ꝛ ciuilis:cū aīo ꝛ corpore possidemus insistēdo iuri.
sic ergo vnica ē possessio:nō due.qꝛ nec hoc pōt videri nec
intellectu percipi:ꝙ due sint possessiones in sui substantia.
Et hanc suam opi.nisus est ꝓbare istis rōnibus.stati videa
mus rubricas nostras.nam rubrica nostra loqtur in singu-
lari numero ꝛ non in plurali.nam non dicit ista rubrica de
acquirendis ꝛ retinendis pos.sed dicit de acquirenda pos.
ꝛ retinenda.Item nec.ff.e.dicit de acquirendis vel admit-
tendis pos.sed dicit de acquirenda vel admittenda pos.Ex
quibus dicendum est ꝙ vnica est possessio hn̄s duas quali-
tates.Item videamus significationē vocabuli.possessio.est
quasi pedū positio.non dixit possessiones:vt.ff.e.l.j. Itē di
cebat Azo.pro me facit ꝙ.ll.dicunt.possessio querit̄.nō di-
cunt possessiones:vt.ff.e.l.possideri in prin. ꝛ.l. queādmo-
dum.ꝛ in.l.nostra.Nec ob.l.ff.de vi ꝛ vi ar.quā allegabat
Jo.pro se que dicit.deijcitur qui possidet ciuiliter vel natu
raliter.qꝛ istud nō est ponere diuersas possessiōes sȝ diuer-
sas qualitates possessiōis qꝛ q̄diu sum in re habeo posses-
sionē nālē:dū exeo extra rē habeo ciuilē.Item nō ob.ff.vti
pos.l.si duo in prin.vbi dr̄.si duo possidēt.vnus iuste : alter
iniuste:qꝛ p̄ hoc nō sunt diuerse possessiones:sȝ sunt diuer
sa noīa possessionū.Itē nō ob.ꝓprietarius possidet ciuilit̄
ꝛ vsufruc.nāliter:qꝛ illud est verū.nō tn̄ vnus hȝ vnā posses
sionē:alius:aliā:sed eandē possessionē.Itē non ob.ij.e.l.
nemo:qꝛ.l.illa non facit ꝓ Jo.sed facit pro me.dicit Azo.
qꝛ lr̄a nō dicit.nemo ambigit duplicē esse possessionē.Sed
dicit.nemo ambigit duplicē esse rationē possessionis: qꝛ ex
pono rōnem.i.qualitatē.alia que dicit̄ ciuilis.alia natura-
lis.vnde dicit Azo.vnica est possessio eiusdē rei in sui sub-
stantia.binomia est:qꝛ aliquādo nuncupat̄ ciuilis:aliqn̄ na
turalis.Et ista que dicitur naturalis:nō dicit̄ naturalis iu
re nostro naturali.i.primeuo qd̄ est cōe oibus hominibus ꝛ
brutis animalibus:qꝛ bruta animalia nō possidēt:qꝛ carent
intellectu:vn̄ possent possideri nō possidere:qꝛ sicut furiosi
qui carēt intellectu non possident:ita nec bruta aīalia possi-
dent cū careant intellectu:vt.ff.e.l.j.§. adipiscimur.ꝛ.ff.si
qua.pa.fe.di.l.j.in prin.sed dicit̄ naturalis.i.iur̄ gentiū na-
turali rōne inducta:vt insti.de rerū diui.§.singulorū. vel di
citur naturalis:qꝛ naturalibus interuenientibus querit̄ ꝛ
retinetur possessio.hec eadē naturalis pōt approbatione ci
uilis nuncupari:qꝛ a iure ciuili approbat̄ simile est alibi in
uenire.Dn̄s pileus hanc actionē approbauit:vt.ff. de ori-
tur.l.ij.§.ijsdē.sic ꝛ ista possessio naturalis iur̄ gentiū indu-
cta ciuili approbatione:nō qꝛ ius ciuile induxerit eā.sic ꝛ
in act̄.qꝛ aliqua actio originaliter est ciuilis extensione pre
toria. ecce rei ven.origine est ciuilis:qꝛ oēs actiones a iure
ciuili fuerunt introducte:vt.ff.de orig.iur.l.ij.§.deinde.tn̄
pretoria est extensione:qꝛ datur cōtra eū qui dolo desijt pos
sidere:vt.ff.de orig.iur.l.parē.sic in actione.l.aquil.que di-
cit̄ ciuilis:qꝛ oēs actiones ius ciuile adinuenit.tn̄ extēsiōe
dicit̄ pretoria pro delicto facto a seruo:vt.ff.de noxa.l. ele-
ctio.§.si is quē.ꝛ.l.si plurium.Si tu queras que vtilitas est
in ista rōne diuersitatis?vel quid prodest hoc scire?Rn̄deo
prodest qꝛ scitur veritas ex hoc qd̄ dicendū sit.Ex quo intel
lexistis hanc qōnem:modo intelligatis gl.Azo.Ueniamꝰ
modo ad aliā qōnem.Hic super scd̄o dicto querit̄. posside
bam tpe pacifico predium meum corpore ꝛ aīo.ꝛ sic ciuili-
ter ꝛ naturaliter.illō prediū colebā superuenit tēpus guerre
recessi de fundo:nō aīo deserende pos.sed ꝓpter metū pso-
ne retineo pos.sed quā possessionē retineo?an eandem quā
primo hēbam?an aliam incipio hēre? Segnori in qōne ista
fuit opinio dn̄i Jo.cū suis sequacibus ꝙ ego dum eram in
re aīo ꝛ corpore possidebā naturaliter.si recedo aīo deserē-
de pos.naturalē nō habeo sed retineo ciuilē.qꝛ circa eandē
rem sunt due pos.vna naturalis:dum sum in re.alia ciuilis
dum sum extra rē hn̄s tn̄ aīum possidēdi.Hoc nisus est ipē
probare his modis.si sum in re:hēo naturalē.si ex eo de re:
per abn̄tiam corporis mei p̄do naturalē.si alius ingreditur
incipit naturalem habere.ego qui exiui:si hēo animū pos-
sidendi habeo ciuilem.ne si aliter diceremus ꝙ ego exeun-
do retinerē naturalē:alius ingrediēdo possideret naturalē.
ꝛ sic duo possiderent insolidum.qd̄ eē nō dȝ:vt.ff.e.l.possi-
deri.§.ex contrario.aut nullā retineo qd̄ est contra.l.ff.eo.l.
clam.§.qui ad nundinas.Dn̄o Azo.visum est cōtra.ꝛ con
trarium hic scripsit ꝛ dixit sic.Si possideo animo ꝛ corpore
vnā habeo possessionē:nō duas possessiones quā retineo in
duabus qualitatibꝰ aīo ꝛ corpe.si recedo aīo retinēde pos.
eandem pos.quā primo habebā nūc habeo.sed que tūc nū-
cupabatur naturalis:nunc nuncupat̄ ciuilis.si aliquis in-
greditur non possidebit ciuiliter.qꝛ possideo ciuiliter: sȝ na
turaliter clā possidet:vt.ff.e.l.clam.§.qui ad nundinas.Si
tu dicis qūo posses.quā ante habebā solo aīo retineo?Rn̄-
deo nō est mirū.qꝛ si vsufructuariꝰ recedit de re qꝛ possidet
naturaliter:vt.ff.e.l.naturaliter.solo animo retinet naturalē
qd̄ ex eo apparet:qꝛ si reuersus nō admittat̄:hȝ interdictū
vn̄ vi:vt.ff.de vi ꝛ vi ar.l.iij.§.vnde vi.igitur constat ꝙ tunc
tpis possidebat.al's non daretur interdictum vnde vi:vt.ff.
de vi ꝛ vi ar.l.j.§.interdictum.sic dicā in eo qui possidebat
animo ꝛ corpore retinet eandem quā primo possidebat.sed
alia qualitate.s.ciuiliter.qꝛ p̄mo possidebat naturaliter. Si
dicis duo possidēt insolidum?Respōdeo alio iur̄ ꝛ alio:qꝛ
vnusꝰ ciuiliter ꝛ alius naturaliter:sic.ff.cōmoda.l.si vt certo
§.si duobus.ꝛ dicet̄.ij.de pscrip.xxx.an.l.si qs.¶ Sȝ que-
ro quare eam possessionē que dicit̄ naturalis fructuarius
cōtinet solo aīo nec nomen immutat?sed ꝓprietarius q̄ pos
sidet animo ꝛ corpore:si recedit de fundo immutat qualita
tē.qꝛ primo possidebat naturaliter:nūc ciuiliter.Rn̄.illa est
ratio.vbi aliqs est in re:eandē pos.hȝ duabus qualitatibꝰ.

ex quo absentat se: desinit naturalis interuenire.s. corporis occupatio. vnde non possidet naturaliter: sꝫ ciuiliter. hic ex quo retinet eandem pos. ciuiliter nō animo: ꝑuatus est iure suo. sed vbi possidet naturaliter tantum: si per absentiā corporis perderet naturalem: sequerentur illa inconuenientia ꝙ eadem die desineret possidere ⁊ inciperet possidere: si milies iret in die ⁊ exiret. Item priuaretur omni iure suo cum proprietarius hēat ciuilē qḋ nō dꝫ esse. ¶ Or segnori circa hoc insto vt plenius vos instruā ꝟm opi. dñi Azo. si recedo aliquo ibi dimisso colono meo. si alter ingrediatur: nō incipit possidere. ciuiliter non: qꝛ absens solo animo retineo pos. ciuiliter. naturaliter non: qꝛ naturalem retineo corpore coloni. vnde duo non possunt insolidum possidere. Si autē recedo de fundo nemine derelicto: ciuiliter possideo naturaliter non: lꝫ habeam eandem possessionem animo: qꝛ desierūt naturalia interuenire. si alter ingrediat̄: nō incipit naturaliter possidere. sꝫ clam. vt. ff. e. l. clā. §. qui ad nundinas. ista clādestina naturalis nō ꝓficit ei ꝯtra me: qꝛ si non permitto eū vti ⁊ frui ꝯtra me vtiposs. non hꝫ: qꝛ is hꝫ interdictuꝫ vtiposs. qui non possidet clā. vt. j. vtipos. l. vnica. sꝫ aduersus extraneos hꝫ interdictū vtipos. vt. ff. e. l. vlt. ⁊ si quidem aliquis possidet vi vel clam non ab aduersario: nihilominus vincit interdicto vtipos. vt. ff. vtipos. l. j. in fi. ⁊ l. seq.

Sed qualiter subuenit̄ mihi? qꝛ vr̄ malus ludus. nos domini huius ciuitatis habemus colonos nostros qui habitant ꝯtinue. illarū rerū pos. ꝑ ingressum alicuius non possumus ꝑdere: si in prediis q̄ habemus iuxta ciuitatē possidemus aīo ⁊ corpore: dū sumus in eis: dum recedimus possideamus aīo: si alter ingrediat̄ non possidet nāliter sꝫ clā. q̄uo subuenit̄ mihi? R̄ndeo his modis. ecce veniaꝫ ad fundum. si me venientē admittat exeundo. ꝑdit aliā clādestinā naturalē. si ipse me venientē non admittit. tunc incipit mihi facere vim in mea ciuili vn̄ vi. vt. j. vnde vi. l. j. vnde bene lꝫ mihi meaꝫ ciuilem vi retinere. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. labeo ait. Subuenit̄ mihi ⁊ alio modo. qꝛ potero eū cōuenire interdicto vtipos. qꝛ dicerem si tu non fuisses ingressus. libere potuissem vti mea ciuili. vnde ꝑpter tuū ingressum turbas me in mea ciuili. ⁊ qꝛ possidet clam: vincam eum. vt dictum est. sed ⁊ possum eum cōuenire rei vē. vel publici. ⁊ si agaꝫ rei vē. vincā eum in petitorio. ⁊ per ꝯsequēs assequar possessionē. vt. ff. e. l. exitus. ⁊ qꝛ publiciana datur dño. ⁊ ꝑ eam aduocat̄ pos. ab omni possessore a dño: nō ab alio qui sit dn̄s. vt. ff. de publi. l. pe. ⁊ vlti.

Quꝫ nemo. In. l. ista similiter d̄ retinēda pos. tractatur. Et in. l. ista duobus modis ponitur casus. Et vno modo sic. Tu colebas prediū meum. fuisti sapiens mercator. vno tēpore fuisti bonus colonus. qꝛ primo ⁊ secundo ⁊ tertio anno coluisti bene fundum. ⁊ soluisti mihi pensionem. postea infatuatus fuisti. dixisti in mente tua ego colui istum funduꝫ multis annis: vnde volo mihi possidere: non sibi. nunquid ex hoc perdo possessionē? R̄ndetur ꝙ nō: qꝛ iaꝫ colonus posset sibiipsi mutare cām possessionis. qḋ est prohibitū: nulla cā extrinsecus accedēte. Ponamus ergo ⁊ mō tango vtrāqꝫ lecturā. tu colebas prediū meuꝫ: qd fecisti? excogitauisti. j. te ꝙ nolebas possidere mihi: sed tibi vel aliis. quid fecisti? istud ꝑdium emisti a quodaꝫ tertio. ⁊ ꝑ traditionē accepisti. veniebaꝫ ad te colonū. ⁊ dicebā. des mihi pensionē. dicebas tu. non est vestrū prediū. sed meū. qꝛ emi a titio. dixi ego. fatua fuit ēptio. officis iuri meo? Certe nō. Idem est si eras colonus ꝑdii mei ⁊ alteri vēdis ⁊ tradis: qꝛ ex ista traditione lꝫ ꝑdam possessionē: non tn̄ dn̄ium. vn̄ preses ꝓuincie inquisita fide veri ꝓnunciabit dn̄ium amissum nō eē. ⁊ faciet ꝙ in dn̄io mihi nō p̄iudicabit. lꝫ ꝑdā possessionē: reuocabo possessionē que depdita est ꝑdi. ex hac. l. Tex. cū nemo. puer ita pone. Tex. cū nemo cāꝫ pos. sibi mutare possit. hec est prima ꝓpositio. Tex. colonus nō possidet sed retinet. s. cōia de vsuc. l. ij. hec est secunda ꝓpositio qualiter si cōstituit in aīo suo possidere mutat cām pos. cuꝫ primo nō possidebat. ⁊ quid ē mutare cām pos. cū q̄s possidebat vno mō ⁊ iniuste. mō alio vult possidere ⁊ iniuste. vbi gratia. tu es predo prediꝫ mei. vis ꝯstituere in animo tuo ꝙ possidebas tanq̄ bonefidei emptor. vt. ff. e. l. q bona. §. prescriptum est. Quare vos ita dicetis. sub. cū nemo cām pos. sub. vel detentationis. acsi aperte dicamus: siue aliq̄s vere possidet. puta ciuiliter si vult mutare cām pos. nō lꝫ: siue detinet tm̄ vt est colonus cām pos. sibi mutare nō pōt. ⁊ sic soluta est predicta oppositio: ⁊ ꝙ ita debeat subaudiri ꝓbant sequentia. Tex. nulla extrinsecus accedēte causa. ⁊ hic vult ista dicere colonus diui coloni mihi possidet non sibi. Nec ob. ff. cōmunia diui. l. cōi diuidundo. §. neqꝫ. vbi dicit̄ colonus possidere sibi non dn̄o: qꝛ exponit possidet. i. detinet: vt dixi. s. cō. de vsuc. l. j. vnde si constituit in mēte sua sibi possideri: non pōt causam pos. sibi mutare: qꝛ nihil extrinsecus mei accidit. sed aliquid mei extrinsecus accideret: vt qꝛ vēderem ei vel donareꝫ ipse sibi possidet: vt. ff. e. l. possideri. §. illud. ⁊ ff. de acqui. re. do. l. qua rōne. §. interdū. Tex. vēditionis. i. emptionis. ⁊ ꝟm hoc hec. l. nullū hꝫ cōtrarium. nec est incōueniēs expō: qꝛ veteres. vt. ff. de acq. emp. vel ven. l. veteres. Vel exponit̄ scd̄o mō vēditionis: qꝛ vendidit rem tanq̄ suā: vt dixi in casu. Tex. dn̄i tui. si exponatis vt primo modo exposui exponetis. dn̄i tui. i. possessionis. si exponetis scd̄o mō vt exposui littera stat ꝓprie. sed lꝫ possessio sit perdita recuperabit̄ cōdi. ex hac. l. vel officio iudicis. vt. j. dicā. ¶ Or segnori ad. l. istā opponit̄. qꝛ hec. l. dicit ꝙ nemo pōt sibi mutare cāꝫ pos. probo. contra: si possideo aīo ⁊ corpore si depono animū possidendi muto cām pos. vt. ff. eo. l. possideri. §. in admittēda. ⁊ l. si quis. §. dn̄a. R̄ndeo nemo potest sibi mutare cām pos. in alterius preiudiciuꝫ vt hic. sꝫ in sui preiudicium sic ꝑdendo eam: vt in. l. cōtra. ¶ Ad solutionē horum cōtrarioꝝ ⁊ vt plene liqueat articulus iste: ita distinguemus. aliq̄n vult sibi quis mutare cām pos. iuste in iniustam. aliq̄n econtra. aliq̄n iustā iniustā. aliq̄n nullā in aliquā. aliq̄n aliquaꝫ in nullā. aliq̄n nullā in nullam. Uult aliquis mutare cām pos. iuste in non iustā: possidebo animo ⁊ corpe meo rem non vi non clam ⁊ sic iuste. vt. ff. vtipos. l. j. incipio ego clam occultare ⁊ habere animum possidendi clam. hic volo mutare causam pos. iuste in iniustam: non lꝫ mihi hoc facere: qꝛ origo nacīscendi possessioneꝫ spectari dꝫ. vt. ff. e. l. clam in princi. Aliquādo econtra cām pos. iniuste vult mutare in iustam. verbigratia. dominus fur vel dn̄s predo: qui possidet ab alio vi vel clam signauit se retro ⁊ dixit. fui malus homo volo effici bonus. ego quod possidebā clam: volo possidere ti. emptionis a vero domino: hoc sibi non licet. vt ff. de vsuc. l. non solum. §. qḋ vulgo. Aliq̄n nullā in aliquaꝫ. ecce si colonus possidet reꝫ non est possessor sed detētator: indubitanter se cōstituit in mente sua non detinere sꝫ possidere: hoc sibi nō licet. vt in. l. nostra. ⁊ ff. e. l. qui bonafide. §. quod scriptum est. ⁊ ff. probere. l. ij. §. qḋ vulgo. Aliquādo vult quis mutare iustam in nullā. verbigratia. possidet aliquis animo ⁊ corpore. deponit animuꝫ possidendi. remanet in re. perdit possessionem. ⁊ iste potest sibi mutare iustam in nullam. vt in. l. contraria. qꝛ lꝫ vnicuiqꝫ renunciare his que pro se introducta sunt: vt. s. de pac. l. penul. Aliquādo vult aliquis vnam iustam mutare in aliquam iustam. verbigratia possidet aliquis ciuiliter constituit ꝙ possideat naturaliter hoc sibi nō licet. vt. ff. de vsucap. l. non solum. §. j. Aliquādo nullam in nullam. possidet vt colonus. vult possidere vt precario habeat. hoc sibi nō licet. vt. ff. eo. l. si quis. Aliq̄n vult quis sibi mutare cām poss. iniustam in iniustā puta possidet aliquis vt fur: vult possidere vt latro. hoc sibi non lꝫ facere. vt. ff. e. l. qui bona. §. j. omnia ista sunt ꝓhibita in illa extrinsecus accedēte. sed aliquo extrinsecus accedente sunt permissa. ecce si colonus emit a dn̄o. ⁊ hoc casu nō dicitur mutare sibi cām pos. sed dicitur sibi mutari. quod esse nō pōt. vt. ff. e. l. possideri. §. illud. ¶ Ad id qḋ dr̄ in fi. hui⁹. l. opponitur. Vos habetis hic. si colonus vēdit fundum meū quē colit: non preiudicat mihi. l. s. videtur contra. vt. ff. eo. l. possideri. §. ꝙ si seru⁹. ⁊ l. peregre. §. quibus explicitis. ¶ Ad solutionem quorum contrariorum dicetis duobus modis Uno modo sic. iste colonus nō vēdidit sed ab alio emit. vn̄ sibi non tradidit. vnde non priuabit me possessione. vt in. l. contraria. sed hic tradidit. ⁊ sic me possessione ꝓuabit. Uel dicatis

dicatis secundo modo. si colonus meus vendidit alij z tradidit: non priuat me dominio vt hic priuat tñ me pos. vt in ll. contrarijs. z illam repeto códi. ex. l. illa. j. e. l. vlti. vel iudicis officio. z sic non videor perdere: q2 nemo videtur re exclusus quantum pretor in integrum. restituere pollicet: vt ff. de in integ. resti. l. nemo. ¶ Or segnori mei super. l. istam formantur due qónes. z si sequeremini corium glosarũ non intelligeretis quicq̃ de materia ista. Et vt bene intelligatis formabo vobis ambas qónes. Primo prima est talis colonus meus rem meam tibi ementi bonafide vendidit z tradidit suo nomine: poteris tu eam vsucapere. i. longo tempore prescribere? hec est pma qó. Secũda qó est talis. pcurator meus hñs generale mandatũ emit rem meo noie: z sic dñiũ mihi ignoranti quesiuit: vt. s. e. l. minus instructus. hanc rẽ anteq̃ mihi traderet alij vendidit z tradidit ementi bonafide. poterit iste vsucapere. i. prescribere longo tempore. In istis qónibus dixit Jr. q nõ poteris prescribere ti. pro suo quare? ista est rõ. colonus non possidebat sed detinebat: vt s. de vsuc. l. j. igitur vẽdendo nõ potuit in te transferre possessionẽ quá non habuit: q2 nemo plus iuris in alium transferre pót q̃ in se habet: vt. ff. de acquir. rerum do. l. traditio. ergo vsucapio sine pos. nõ procedit: vt. ff. de vsuc. l. siue. Solutio. ergo si emptor aium possidendi non habet a colono: q2 non potuit in se transferre pos. quá non habebat: igitur nõ poterit prescribere: vt. ff. de vsuca. l. cum solus. Et quare expono q poterit emptor vsucapere. i. prescribere? q2 debemus intelligere in rebus immobilibus quorum furtuz non fit. i. vsucapi. nõ pñt vt insti. de vsuca. §. qó autẽ. non autem in rebus mobilibus: q2 fit furtum rem vẽdendo. vt. s. de furtis. l. si alienum. vnde non vsucaperes: vt insti. de vsuca. §. furtiue. Sed domino Jo. z Azo. visum est contra. quattuor rónibus. Dicunt ipsi. si a colono meo emis bonafide z per traditionem accipis: q tu bonefidei emptor poteris vsucapere. i. longo tempore prescribere. Hoc probant istis rónibus. ecce dicunt ipsi. ponamus q colonus meus emit rez a quodam tertio quem putabat dñm: nõ hz cám possidẽdi ab eo qui nullam causaz habebat: z tamen colonus prescribit vt. ff. de vsuca. phere. l. non solum. §. qó vulgo. z. ff. de vsuc. prohere. l. ij. §. qó vulgo. z. ff. e. l. qui bona. §. j. Itez hoc probant ipsi secunda róne. istud est spále in colono reipublice vel templi: q si ipse vendidit z tradidit q emptor nõ potest prescribere: vt. j. ne rei dñice vel templo. l. ij. ergo in alio colono obtinet ius in contrarium. q2 illud est speciale cuius contrarium obtinet ius commune: vt. ff. ad muni. l. j. Item hoc probant ipsi z alia ratione. si a pupillo possidente emo fundum bonafide z per traditionem accipio: vsucapiaz: vt ff. pro emp. l. ij. §. si a pupillo. z tñ possessionem non hẽo: q2 pupillus non potuit mihi pos. dare: vt. ff. eo. l. possessionem. Item probant h ipsi z alia róne. si emo a furioso dum quiescat z emo bonafide putans eum sane mentis: vsucapio. i. prescribo longo tpe. z tñ nõ habeo cám ab eo: vt. ff. p emp. l. ij. §. si a furioso. Non ob. l. ista q̃ videt esse p opi. dñi Jr. que dicit. si colonus meus vendidit: non pdo dñium: ergo non procedit vsucapio: q2 ipe preses prouincie ius dñij tui couelli non sinet ante cõpletá vsuc. z istud dz intelligi cum emptor hẽat cõsciẽtiá rei aliene. ¶ Or segnori in qónibus istis ego cõsueui aliter dicere. z videt q dñs Jo. z Azo. nõ bene dicant nec intelligant seipsos: non illa róne qua mot9 fuit dñs Jr. sed alia q2 dicebat Jr. cum colonus non possidebat sed detinebat: igitur emptor non poterit prescribere sed hec non est bona rõ. q2. ll. dicunt. si colonus qui detinebat tradit alij possessionem perdo possessionem: vt. ff. e. l. possideri. §. q si seruus. z. l. peregre. §. quibus explicitis. Sz videtur q dominus Jo. z Azo. nõ bene dixerint. sed Jr. bñ dixit. q2 si colonus vẽdidit z tradidit: videtur q emptor nõ possit longo tpe prescribere: q2 possessore malefidei alienante cessat longi tpis pscriptio: vt. j. ti. proxi. l. j. auc. ibi signata que incipit. hodie malefidei possessore zc. Sz quomodo defendemus opi. domini Jo. z Azo. dicetis q glo. dominorum Jo. z Azo. est intelligenda fm antiqua tpa hz q̃ procedebat vsuc. nec nocebat mala fides venditoris: vt. j. ti. pro xi. l. j. Sed hodie secus est: vt in auc. ibi signata que incipit. sed hodie. Uel si vos vultis defendere glo. eorum dicetis. si colonus vendidit z tradidit putans rem illá suá esse: hic erat bonefidei possessor: lz cám possidendi a loco nó videat habere q2 non possidet: q2 illa possessione priuatus est dñs. z quare emptori pcedit vsuc. i. prescriptio. x. vel. xx. sz si colonus haberet malá fidez: non vsucaperet emptor lógo tpe sed longissimo: vt. j. de prescrip. xxx. an. l. sicut. z. l. oẽs. Nec ob. si dicas q non poterat colonus putare rem suam eẽ cũ esset ei locatus fundus. nam locatio non sufficit ad pbádũ q res nõ sit coloni: vt. s. locati. l. ad pbationẽ. Uel dicatis tertio modo. si colonus vendidit bonefidei emptori nõ phibet vsucapere. Rõ. q2 colonus nõ habuit cám possidẽdi q2 tradẽdo rẽ dñs desijt possidere: vt. ff. e. l. possideri. §. q si seruus. vñ illa róne nõ est prohibita vsuc. sed ideo est prohibita vsuc. q2 colonus habebat sciam rei aliene. Uel pót dici quarto modo q emptor errauit hic in facto. sed vẽditor in iur. nam credebat colonus q fundum dñi liceret ei vẽdere z sic iniur errabat si emptor credebat colonũ dñm z in fcó errabat. vñ pcedit vsuca. ná hoc est als verũ si fructuarius credat partũ in fructu eẽ: errat in iur: vt. ff. de vsufru. l. ferijs z si aliquis credẽs eũ dñm amat: z sic errat in facto pcedit vsuc. vt insti. de rerũ diui. §. is qui Odof.

Si nulla. Segnori. l. ista habet duplicẽ intellectũ vt dicá in littera. Et in. l. ista dicit. Ego rusticanus homo habebam fundum vel vineá in quo erát multi fructus. quid faciebá. ego ab aurora vsq3 ad tenebras stabaz in fundo vel vinea vt custodirẽ fundũ vel vineá. quidá scholaris qui insidiabatur mihi stabat ad portá ciuitatis qñ redibaz ibát ad fundũ vel vineá z comedebat fructus z domi portabat: nunquid iste ita faciendo perdit mihi possessionẽ? Certe non: q2 retineo possessionem solo animo. vnde si recedat scholaris de fundo vel de vinea: planum est si vult ibi remanere: possuz ab eo aduocare vel interdicto vnde vi vel rei ven. vel códi. ex. l. ista nisi rem illá iusto tpe prescripsisset. h. d. Uidete litteram. Tex. si nulla est iusta causa. sub. nec alia habili ad dominiuz transferendum. secus si iusta causa interuenisset: vt s. e. l. j. dixi. Tex. agrum vacuum corpore nõ animo. z ió nõ est vacua possessio rei: vt. ff. de vsuc. l. furtum. §. j. sic ergo ingreditur ipse: possideo ciuiliter animo: ipse claz corpe. Sz qũo subuenietur mihi cõtra eũ? Ueniá ad fundũ. si me non admittat: agam interdicto directo vnde vi. ff. e. l. clam. §. qui ad nundinas. Uel dicatis q subuenitur mihi vtili interdicto vti possidetis: vt. ff. vti pos. l. j. Itẽ res nõ est vi possessa: vñ pót vsucapi vel prescribi: vt insti. de vsuc. §. qó autem. z hoc dicit ibi. Tex. restituere. sub vel vtili interdicto. vel condi. ex hac. l. vel rei ven. si dñs est. z ita loquit vno modo hec l. qñ scholaris rez meá sine vlla iusta causa ingredit clá zc. vt dixi. Potest poni secundo modo in scholari temerario. Eram in fundo vel in vinea mea. dum essem in fundo vel vinea scholaris vocauit me. feci me ad portam. dixit scholaris. aperias portam. dixi ego: nõ aperiá per deũ viuũ. dixit scholaris. z ego intrabo per vim. z trucinauit vineam totaz ita q intrauit. volebam prohibere scholarẽ. ipse deecit me. qũo subuenitur mihi? Certe directo interdicto vnde vi: vt ff. de vi z vi ar. l. j. §. deijcitur. z rei vẽ. q2 dñs fuz nisi prescripsisset. Sed instatur rei ven. impedit longa pscriptio. z hic dicit q pót prescribere longo tpe. vñ cõtra. insti. de vsuc. §. furtiue. Rñ. non poterit prescribere longo tpe: sed longissimo tpe. s. xxx. annis. q2 omnis possessor tanto tpe se tuet: vt j. de prescrip. xxx. an. l. sicut. z. l. cum notissimi.

Improba. In. l. ista dicit. Si aliquis ingreditur vacuam possessionez fundi mei me inuito vel colono meo. iste iniuste possidet z vi: vnde idubitanter potero possessionẽ aduocare z nõ hz ius retinendi possessionem. Tex. improba possessio. i. possessio non iuste z improbe quesita. vnde q2 est in genere: ita est in spẽ. Tex. in vacuam. Dicit vacua possessio duobus modis. Uno mó q a nemine detinet aio vel corpe: vt. j. vñ vi. l. cũ querebatur. z dicit vacua corpore. vt

insti. de vsuca. §. qḋ autē. Item dicit vacua possessio in qua nullus erat inductus causa rei seruande: vt. ff. de act. emp. ⁊ ven. l. ij. Tex. non consentiente. secus si cōsentiēte: qꝛ tūc quereret possessio ingresso: vt. s. e. l. ij. al's vi pdo eē: vt. ff. e. l. si ex stipulatione. Tex. auctore. i. colono eius. Tex. certuꝫ est. sub. ⁊ ideo hoc casu aduocabit possessio ab eo: interdicto vnde vi: vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. deijcitur. ⁊ rei ven. qꝛ rei vē. dat̄ ꝯ oēm qui habet facultatem rei restituende: vt. ff. de rei ven. l. officium. in fine. Odofre.

Er procuratorē. In l. ista dicit. Si tradis rē procuratori meo quaꝫ volebas mihi donare: mihi queritur possessio ⁊ si tradēs erat dn̄s: sicut p pcuratorē querit possessio: ita ⁊ ppꝛietas. Tex. vtilitatis cā. nam vtile est domino: vt si nō pōt querere possessioneꝫ p se acquirat per procuratorē: vt. s. e. l. j. dixi. Tex. placuit. sub per. procur. dn̄o. ¶ Oꝛ dic mihi hec. l. dicit qḋ videt̄ ꝯ. alij. ⁊ hec. l. dicit ꝙ p procuratoreꝫ querit possessio ⁊ dn̄ium: si dn̄iuꝫ a possessiōe separi nō pōt. ꝯ. ff. e. l. nāliter. §. nihil. Ad qḋ vos ita dicetis. nihil hꝫ cōe. i. esse pōt cōe: vt ita ista vniuersalis in pticularē resoluat. qꝛ pōt eē aliquis possessoꝛ ⁊ nō dn̄s. ⁊ econtra. vt. ff. e. l. exitus. Itē possessoriū ⁊ petitorium simul ⁊ semel nō mouent: vt dixi. s. de rei vē. l. ordinarij hn̄t aliqd cōe. si tu tradis rem mihi vel pcu. meo: si tu es dn̄s sicut querit mihi possessio: ita ⁊ dn̄ium. qꝛ hic nō pōt separari possessio a dn̄io pone ꝙ tu es possessoꝛ ⁊ nō dn̄s. hic si tradis mihi vel procur. meo: querit mihi posses. ⁊ non dominium: qꝛ nemo plus iur in alium transferre pōt ꝗ̄ in se hēat: vt. ff. de acquir. re. do. l. traditio.

Ec ex vera vēditiōe. In. l. ista dicit duo. Si emi rem. ⁊ suꝫ igressus in re sine venditoris volūtate: improbꝰ possessoꝛ sum. Scḋo dicit. si scriptū est falso me emisse ⁊ nō emi: sed mutuaui pecuniā illi cuius res est: ex quo res illa non est mihi obligata: illius rei nō habeo iustā cām retinende. Tex. improbe. alia littera dicit. pbe. i. iuste. nā emptoꝛ dꝫ adipisci possessionē volente venditore. vel eo sciente: vt. s. e. l. ij. al's est in lr̄a. improbus possessoꝛ: vt. s. e. l. improba. Tex. falsa. i. ficta. Tex. pignoris qꝛ lꝫ rei pignorate non transit dn̄ium: vt. s. de pig. act. l. pignus tn̄ transit possessio: vt. ff. e. l. pignoris. Tex. hꝫ causaꝫ sub. ⁊ ideo aduocabitur ab eo: vt dixi. s. e. l. si nulla.

Emo ambigit. Lex ista duplicēꝫ hꝫ intellectum. Uno modo legit̄ ꝺm dn̄m Azo. qui dixit vnicā eē pos. in sui substātia: diuersas qualitates hn̄tem. ⁊ tunc legit̄ in pos. acqrēda. ⁊ respicit pmā ptem rubrice. Alio mō legit̄ ꝺm Jo. q dixit duas eē possessiones: ⁊ tūc legit̄ in possessiōe retinēda: ⁊ tūc respicit vltimā ptē rubrice. ¶ Oꝛ segnori siue legamꝰ. l. istā in pos. acq. siue retinēda: sn̄ia huius. l. sine medulla nō mutat̄. lꝫ alia argu. ex. l. ista sumantur. Dicetis ergo. l. istaꝫ duo dicere. Primo dicit a nemine dubitādū est qn in acqrēda pos. duo sunt necessaria. s. animus ⁊ corpus. ⁊ in eo ꝙ aio possidet: iur fictione possidet. ⁊ in eo ꝙ corpore possidet. vere possidet. Itē a nemine dubitādum est quin possessio retineat̄ aio ⁊ corpore. ⁊ ea que retinet̄ aio est ciuilis. ⁊ ea ꝗ corpore est nālis. Siue ergo acqrat̄ possessio aio ⁊ corpore. siue retineat̄ aio ⁊ corpore. vl' aio solo. erit efficax si oium aduersariorū silētio ac taciturnitate firmat̄. i. si aduersarius huic possidēti nō moueat qōnem. lꝫ si possessoꝛ fuit citatꝰ ⁊ litē ꝯtestatꝰ quo ad qd erat possessoꝛ: desijt eē possessoꝛ ꝗ̄tū ad cōplēdā pscriptionē incohoatam. cū p litis ꝯte. pscriptio hēat interrūpi illa rōne. qꝛ statiꝫ possessoꝛ lite ꝯte. sup iur suo vr̄ vacillare ⁊ dubitare. h. d. Uideatis summariā expōnem lr̄e. Tex. nemo ambigit. i. nemo iurepe ritus dubitat vel dubitare dꝫ. Tex. possessionis. s. retinende ꝺm Jo. vel ꝺm dn̄m Azo. possessionis. s. acquirende. Text. duplicē eē rōneꝫ. i. cām seu possessionē. Tex. ꝗ i iur. ꝯsistit. i. ꝗ solo aio ꝯtinet̄. ⁊ sic ē ciuilis possessio corpe. ⁊ ista ē nālis

possessio. ⁊ sic intelligebat ex prin. huius. l. dn̄s Joā. ꝙ due erāt possessiones. quā sn̄iaꝫ. d. Azo approbat. vt no. e. l. lꝫ. ⁊ dicebat dn̄s Azo ꝙ vna erat possessio: ⁊ tūc hec. l. nō facit pro Jo. qꝛ nō dixit. nemo ambigit duplicē eē possessionem. sed dixit duplicē esse rōnem. i. cāꝫ. Itē in prin. huius. l. legebat dn̄s Azo in acqui. pos. rationē. i. in eius acqsitiōe duo fore necessaria que in iure consistit: puta in animo. aliā que in corpore. Et ita no. ꝙ in acqui. pos. duo sufficiunt. ⁊ vnum sine altero non sufficit: vt. ff. e. l. possideri in prin. sed quesita possessio solo animo retinetur vt dixi. s. e. l. licet. Tex. vtrāqꝫ autem. Incipit scḋm dictum. Text. esse legittimam. i. vtile firmetur. i. cū quis de re que possidetur nullā mouet qōnē. Tex. progressa. qꝛ a possessore res illa rei ven. i. publi. petitur. Tex. possessorem. ꝗ̄tum ad vsucapionem vel prescriptionem incohoandam. sed ꝗ̄tum ad vsuca. non intelligitur possessoꝛ de equitate: secus de rigore. sed ꝗ̄tuꝫ ad prescriptioneꝫ non intelligit̄ possessoꝛ de iur̄ vel de equitate. Tex. ac dubitet. ¶ Unde no. ꝙ possessio pficit alicui bonafide ⁊ iusto ti. possidēti si non mouetur ei questio: qꝛ poterit vsucapere vel prescribere. sed nō proficit ei si lis est cōtesta. cum eo: qꝛ interrumpitur vsucapio de rigore: licet non ꝗ̄tum ad effectum. sed prescriptio interrumpitur de rigore ⁊ ꝗ̄tū ad effectū: qꝛ omnis possessoꝛ li. cōte. iur̄ presumptione efficit̄ malefidei possessoꝛ: vt. s. de rei ven. l. certum. §. post litem. ¶ Oꝛ segnori super. l. ista signo breuiter quoddā cōtrariū huius legis. hec vr̄ velle ꝙ omnis possessoꝛ bonefidei lite conte. efficiat̄ malefidei ꝗ̄tum ad vsuca. ⁊ prescriptionem: cuꝫ lite conte. super iur̄ suo incipiat dubitare. Lex videtur velle ꝙ lite conte. vsucapio perficiatur: vt. ff. de rei vendi. l. iul. scribit. ⁊. l. se. ¶ Ad solutionem quorum contrariorum dupliciter dicetis. Et vno mō sic. differētia est inter vsuca. rerum mobiliū ⁊ sic triēnijꝰ: ⁊ pscriptionē reꝝ immobiliū. ⁊ in hoc vsucapio nō interrumpitur li. cōte. vt in. l. cōtra. ⁊. ff. pro empto. l. ij. immo currit. sed longa prescriptio li. conte. interrumpitur: qꝛ cā in pteritū estimatur: vt. s. de rei ven. l. more. ⁊ qꝛ super iur̄ suo vr̄ vacillare vt hic. Si querat̄ que sit ratio diuersitatis? Rn̄deo. illa est rō: qꝛ vsucapio rerum mobilium est fauorabilis introducta in fauorē possidentis: vnde fauores ampliātur vt lite conte. nihilominus pcedat: cum tn̄ in rebus mobilibus habeat locum quaꝝ rer vilis est possessio: vt. ff. e. l. si rem. sed longa prescriptio est odiosa: vt. s. de edic. diui adri. tol. l. vlti. in fi. ⁊ odia restringuntur: vt. ff. de libe. ⁊ posth. l. cum quidam. ¶ Uel potest dici scḋo modo vt dixi in littera. longa prescriptio. x. vel. xx. ex die litis conte. non currit nec de rigore nec de equitate vt hic. lꝫ vsucapio triennij ex die litis contesta. currit ⁊ perficitur de rigore. lꝫ licet perficiatur si petitoꝛ probauerit de iure suo possessoꝛ condemnabitur vt in. l. contra. ¶ Unde ad solutionem hoꝝ contrarioꝝ ita dico ꝙ possessoꝛ qui fuit bonefidei ab initio: lite contesta. efficitur malefidei quo ad tria. ⁊ quo ad tria remanet bonefidei. Ecce possessoꝛ qui fuit bonefidei ab initio: lite conte. efficitur malefidei ꝗ̄tuꝫ ad longam prescriptionem incohoatam non perficiendam. vnde si possedisti rem meam octo annis ⁊ conueni te rei vendi. in prima die noni anni interrumpitur prescriptio: vt. s. de rei vendi. l. more. ⁊. j. de prescripti. lon. tempo. l. nec bona. ⁊ sic intelligatur. l. nostra in fi. Item possessoꝛ qui fuit ab initio bonefidei: lite contesta. efficitur malefidei ꝗ̄tū ad scḋm: qꝛ ante lite contesta. tenebatur de solo dolo: lite contesta. tenetur de dolo ⁊ culpa: vt. ff. de rei vendi. l. si homo qui post cōuentionem. Item possessoꝛ qui fuit ab initio bonefidei: efficitur malefidei ꝗ̄tum ad tertium: qꝛ ante litē conte. tenetur tn̄ de fructibus perceptis: post lit. cōte. tenebit̄ de vniuersis: ⁊ de pceptis ⁊ de pcipiēdis: vt. s. de rei ven. l. certū. §. post litem. Sed lite contesta. remanet bonefidei quo ad tria ꝗ̄tum ad vsuca. perficiēdā. Ecce si rem meā possedisti biēnio: ⁊ litem fui tecum cōte. in prima die tertij anni: ⁊ postea clapsus est tertius annus: cōpleta ē vsucapio de rigore iur̄ non ꝗ̄tum ad effectū: vt in. l. cōtra. ⁊. ff. pro empto. l. ij. §. vl. Item possessoꝛ lite conte. remanet bonefidei ꝗ̄tum ad hoc vt de casu rei non teneatur: vt. ff. de rei ven. l. vtiqꝫ in prin. ⁊. ff. de peti. hē. l. illud. Itē quo ad tertiū lite cōtes. remanet

bonefidei

bonefidei possessoꝛ.nam fructus industriales facit suos. vt
ff.de vsur.l.qui scit.§.bonefidei.verũtñ licet suos faciat: si
extas iudicis officio tenet̃ restituere. ¶ Sed circa.l.istam
ista duo quero.possides rem meam bonafide ꝛ iusto ti.si ta,
ceo.x.vel.xx.possessio tibi pꝛoficiet.si intra decẽnium vel vi,
cennium contestatoꝛ litem:interrupta est longa pꝛescriptio.
pone sum litez contesta.sz nõ perueni ad sententiã: ꝓderit
mihi vel heredi meo:vel cuiqz aliȷ̃ habenti ius in re? Et di,
cimus ꝙ ista interruptio ciuilis est vt amplius non currat.
vnde pꝛodest ei qui litẽ conte.fuit.ꝛ suo hꝛ̃di.vt.ff.de diuer.
ꝛ tem.pꝛescripti.l.intra quattuoꝛ.non aũt ꝑficit aliȷ̃ habenti
ius in re:vt.j.ti.pꝛoxi.l.j.ꝛ ibi dicetur.Secus est in interru
ptione nãli:qꝛ deijcio te de pos.illius rei per vim: interrũ,
po naturaliter ꝑscriptionẽ:qꝛ desinis possidere: ꝛ ita ꝓdest
mihi ꝛ cuiqz aliȷ̃ hñti ius in re.vt.ff.de vsuc.l.nãliter. Et est
rõ quare interruptio ciuilis ideo ꝓdest tm̃ petenti:qꝛ licz.l.
fingat litẽ conte.nõ possidere:tamẽ fictione iur̃ possidet.Sz
interruptio naturalis facit eũ omnino dñere possidere.vñ
ex quo non possidet:nõ dz ꝑ aliũ pꝛescribere. ¶ Oꝛ segnoꝛi
super.l.ista consueuit queri vnũ de quo dñs Jo.fecit ma-
gnam vim.sed mihi nõ vr̃ vis facienda.ꝛ hoc satis leue est.
dixit ipse.possideo ciuiliter ꝛ nãliter. nunquid possum tra,
dere ciuilem sine naturali:ꝛ naturalem sine ciuili? Et certe
dixit ipse sic.qꝛ due sunt possessiones diuerse.sicut si binas
edes habeo vnam possez vendere ꝛ tradere.vt.ff.de seruit.
rusti.pꝛedio.l.si edes.ꝛ.l.si cui binaruz.ꝛ.ff.de act. emp.l.si
tibi. ¶ Oꝛ segnoꝛi in questiõe ista summabo opinionẽ. Si
due sunt possessiones:nulla est dubitatio. Sed si vnica est
posses.plusculum dubitationis habet questio ista: si possuz
transferre vnam qualitatem sine alia. Et hic dixit dominus
Azo vnum de quo miroꝛ cur circa hoc plus nõ cogitauit.
qꝛ dixit.si habeo solã qualitatẽ possidendi ciuiliter:illã trãs
fero.sed si habeo vtrãqz qualitatez: non transfero vnaz sine
alia.Et ad hoc posset induci.vbi quis est possessoꝛ ꝛ domi,
nus:non transfert possessionem sine pꝛopꝛietate.vt insti.de
rerum diui.§.ex his.ꝛ.ff.de acquir. rerum do.l.traditio.
¶ Sed mihi vr̃:siue sint due pos.siue vna:ꝛ vnã qualitatez
possuz sine alia trãsferre.siue hẽo vnicã siue vtrãqz.qꝛ si pos
sideo ciuiliter ab alia possum deici. vt.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.
deijcit. ¶ Sed si possideo ciuiliter ꝛ nãliter nonne possum
donare tibi vsufruc.ꝛ retinere ꝓpꝛietatẽ? Certe sic. vt.ff.de
vsufruc.l.qd̃ nostrũ.ꝛ econtra.si possideo ciuiliter ꝛ natura,
liter:possum tibi donare ꝓpꝛietatẽ:retinere vsufruc.vt.j.de
dona.l.quisquis.

Vitia possessionum.

Lex ista hz duplicem intellectũ. Vnũ in,
tellectum hz vt loquatur in vitijs realib⁹:ꝛ
tunc hec.l.caret omni contrario:ꝛ nihil est
dicendũ nisi due cõcoꝛdãtie allegãde. Le,
gitur tñ alio modo in vitijs ꝑsonalibus:ꝛ tũc hec.l.hz infini
ta contraria. ¶ In vitijs realibus.qꝛ hec lec.vi amica lr̃e:
ponetis ita casum. Si furtiue subtraxi librum tuum vel vi
rapui de manibus tuis.si alteri illum librum vẽdo ꝛ trado:
non poterit emptoꝛ vsucapere:qꝛ furtiuus vl̃ vi possessus:
quia vitia possessionum a maioꝛibus contracta comitantur
rem:ita ꝙ nullus successoꝛ singularis vel vniuersalis rem
illam poterit vsucapere.h.d.ista.l.Et ꝺm istam lecturaz ex,
ponetis ita litteram. Tex.vitia possessionum.i.rerum posses
sarum.vt sunt vitia furtiua vel vi possessa. Tex.perdurant.i.
valde durant:qꝛ rem afficiunt. Tex.ꝛ successoꝛem. sub.sin,
gularem vel vniuersalem.Tex.sui culpa cõmitatur.i.vitiũ.
qꝛ furtum nõ committitur sine culpa.vt.ff.pꝛo socio.l.meri,
to.Similiter ꝛ rapina nõ cõmittitur sine culpa. vt.ff.vi bo.
rap.l.ij.in pꝛin. ¶ Oꝛ segnoꝛi habetis hic ꝙ vitia realia af
ficiunt rez:adeo ꝙ nec successoꝛ singularis vel vniuersalis
rem illam poterit vsucapere:vt.s̃.de vsuc.pꝛo empto.l.ij.ꝛ
l.si partem.nisi purgatum esset vitium: ex eo ꝙ res esset re,
uersa in domini potestatẽ:vt.s̃. de furt.l.si abducta. ꝛ.ff.de
vsuc.l.sequitur.§.ꝙ autem.Legitur secundo modo hec.l.
in vitijs personalibus.Ecce si malafide possides rẽ aliquã.
vel habeo scientiam rei aliene: sicut tu non poteris vsuca,
pere:ita ego tuus successoꝛ non potero vsucapere: ꝛ si bo,
nam fidem habeam.Et tunc exponetis ita litteram. Tex.vi,
tia possessionũ.i.possessionem vt est mala fides.ꝛ scientia rei
aliene. Tex.perdurãt.i.nõ finiunt successoꝛibus moꝛtuis.
Tex.ꝛ successoꝛez culpa.i.mala fides. ¶ Oꝛ segnoꝛi habe,
tis hic.ꝙ vitium defuncti nocet heredi. Lex. videtur con,
tra.que videtur dicere ꝙ lz quis non possit vsucapere:eius
successoꝛ sic:si habeat bonam fidem. vt.ff.de diuer. ꝛ temp.
pꝛescrip.l.an vitiuz.in pꝛin. Ad qd̃ vos dicetis.refert inter
successoꝛem vniuersalem vt est heres.ꝛ iste est vitioꝛum suc
cessoꝛ.vnde si defunctus habuit malam fidem:huius hꝛ̃dez
mala fides comitat̃.vt.j.de fruc.ꝛ lit̃.expen.l.ij.ꝛ ita loquit̃
l.nostra.Et successoꝛ singularis vt est emptoꝛ.ꝛ dolus ven,
ditoꝛis nõ obest emptoꝛi regulariter:vt.s̃.de pi.ꝛ cõmo.rei
ven.l.dolus.ꝛ ita loquitur.l.ꝯtraria. ¶ Et ad solutionẽ hu,
ius contrarij:ꝛ vt plene liqueat articulus iste:ita distinguo
vt consueui distinguere.ꝛ aduertatis hanc distinctionẽ: qꝛ
dñs Azo tetigit eam tribus locis sed iudicio meo in nullo
loco tetigit eam ad plenũ.ipse tetigit eam hic in summa de
vsuc.pꝛo emp.ꝛ.ff.de reg.iur.l.in his.Ego tñ persequar cã
plenius.dicetis ergo sic. Vitia alia sunt realia.alia q̃si rea,
lia.alia personalia.alia quasi ꝑsonalia non vere. Dominus
Azo ita distinguit.vitia.alia realia.alia personalia.ꝛ hec di
uisio sumitur in.l.ff.de vsuc.l.vbi.qꝛ ibi dicitur.vitium ꝑso,
nale purgatum impedit vsucapionem:non reale. Vitia ve,
ro realia dicuntur furtum.rapine.violentia expulsiua:quia
afficiunt rem:ita vt quocunqz vadat res est affecta vitia: ita
ꝙ non potest vsucapi.vt.ff.de vsuc.l.furtiue. ꝛ est verum ꝙ
res furtiue vel vi possesse ꝛ contra.l.iul. repetundarũ date
pꝛesidi:nõ possunt vsucapi vel pꝛescribi.ꝛ tunc referatis ad
violentiam expulsiuam.qꝛ in rebus immobilibus cadit pꝛe
scriptio:nõ in rebus mobilibus:vt.j.in quibus causis ces.
lon.tempoꝛis pꝛescri.l.in seruoꝛum. Secus in vi compul,
siua:quia si compello te rem mobilem tuaz mihi dare:quia
coacta voluntas:voluntas est.vt.ff.qd̃ metus cã.l.si cũ mu,
lier.§.pe.si aliȷ̃ vendo ꝛ trado: ille vsucapit: vt.s̃.qd̃ metus
causa.l.si vi.ꝛ ista vitia sunt introducta odio furis: ꝛ rapto,
ris:ꝛ pꝛedonis. ¶ Sunt quedam vitia quasi realia que affi
ciunt rem: sed fauoꝛe introducta: res pupilli non possunt
vsucapi vel pꝛescribi fauoꝛe pupilli:vt.ff.de acqui. re.do.l.
bonefidei.in pꝛin. Item quasi vitiuz reale est ꝙ res sit fisci.
sed fauoꝛe fisci non vsucapitur vel pꝛescribitur.vt.ff.de vsu
cap.l.vbi in fi.ꝛ insti.de vsuc.§.aliqñ. Item fundus dotalis
quasi vitio reali affectus est.vnde sicut pꝛohibita est vsuca,
pio rerum furtiuarum ꝛ rei fisci:ita ꝛ fundi dotalis.qꝛ fun,
dus dotalis pꝛohibetur alienari:vt insti.quibus ali.licet vel
non.in pꝛin.sed.l.fundi dotalis inhibet alienationẽ ꝛ vsuc.
vel pꝛescrip. vt.s̃.de fun.do.l.j.ꝛ.ff.de verb.sig.l. alienatio,
nis.sz si ante esset incboata pꝛescriptio q̃z esset dotalis:non
interrumpitur pꝛescriptio vt.ff.de fun.do.l.si fundus. Vi,
tium vero reale afficit rem ꝛ comitatur cõem successoꝛẽ:sin,
gularem vel vniuersalem:habentem ti.lucratiuum vel non:
vt.s̃.de vsuca.pꝛo.emp.l.j.ꝛ.l.si partem.ꝛ insti. de vsuca. §.
furtiue.Et ista vitia afficiunt rem:nisi fuerit purgata:ꝛ pur,
gatur vitium reale si res redijt in domini potestatez. Quasi
reale purgatur:si fauoꝛ tollitur de medio:vt quia pupillus
efficitur adultus.vel res fisci desijt esse fisci:vt.j. de pꝛescri,
xxx. an.l.sicut.ꝛ.ff.de vsuc.l.vbi. Et in istis vitijs intelligi,
tur hec.l.ꝺm pꝛimam lec. ¶ Sunt vitia vere personalia.do
lus malus.mala fides.scientia rei aliene. Quasi personalia
sunt.clam.possidere.pꝛecario possidere.rem litigiosaz factã
esse.Et videamus per oꝛdinem. Vitia personalia sunt do,
lus malus.mala fides.sciẽtia rei aliene. Diceret aliqs q oĩa
ista tria sunt idẽ? Respondeo falsum est. Dolus malus est:
cum dolus emptoꝛis dedit cãm cõtractui:vel incidit in cõ,
tractum.vt.ff.de dolo.l.eleganter.in pꝛin.ꝛ.l.si quis.ꝛ.s̃.de
rescin.ven.l.si dolo. Mala fides est:cum qui emit ab eo quẽ
scit dñm non esse:vel ius vendendi non hẽre:qꝛ sicut bona
fides est:cum quis emit ab eo quem putat dñm esse:ita per
locuz a contrarijs:qui emit ab eo quem scit dominũ nõ eẽ.
vt.ff.de cõtrahẽ.emp.l.qui a qualibet.ꝛ.ff. de verb. signi.l.
bonefidei.ꝛ.s̃.de contraben.emp.l.malefidei. Scientia rei

aliene est:vt si cõmodo tibi rẽ meã:hic nõ est dolus:vel ma-
la fides:sz scis rẽ cõmodantis eẽ. Itẽ cum conducis a me
babes sciam rei aliene.qz qđ tuum non est : debes scire ad
alium pertinere.Et ad boc facit.j.vñ vi.l.cũ querebaf circa
fi.Sunt vicia quasi psonalia ƀm nos ꝙ pcario rem alienaz
possideas.qz sicut cõmodatarius bz sciaz rei aliene: ita qui
precario rogat:vt.ff.de preca.l.j.z.l.ij.Itez clam possidere:
est bẽre sciam rei aliene.qz sperant se ꝓbibeñ.vel sperare
debent ne sint melioris ꝯditionis stulti ꝙ periti: qđ esse nõ
debet.ff.qđ vi aut claz.l.seruus.Item ꝙ res sit litigiosa est
viciũ quasi personale.qz lite conte.incipis babere sciam rei
aliene:vt.s.l.proxi.Et bec est vera opinio.s. ꝙ bec que dixi
sint vicia quasi personalia.Scio tñ ꝙ quidã dixerũt preca-
rio possidere.clam possidere.rem litigiosaz esse.vicia realia
esse.vt.ff.e.l.pompo.§.cum quis. Sed male dicunt in pca-
rio.statim qz.l.dicit.precarij possessio est iusta pos.dñi volũ-
tate:vt.ff.cõi diui.l.cõi diui.§.inter pdones.Item clã possi-
dere nõ põt dici vicium reale:qz si inspiciamus oẽs.ll.non
inuenimus.l.loquentem:clandestina res est. sed clãdestina
possessio est:vt.ff.e.l.clam. Item vicium litigiosi non est vi-
ciuz reale:qz cõcomitaretur omnem successorem:z comita
tur singularem successorem:vt.j.ti.ꝓxi.l.j. Sed bic insto.z
videtur ꝙ rem esse litigiosam sit viciuz reale.qz rei litigiose
est probibita alienatio:vt.j.de liti.l.vlti.ergo vsuca.zc̃.vt.ff.
de verb.sig.l.alienationis.Ad qđ potestis dicere duobus
modis.Uno modo sic.rei litigiose est probibita alienatio.
Si dicis.ergo z vsucapio?Rñdeo illud argu.est probabi-
le non necessariuz:qz fundus dotalis probibetur alienari.
tñ interdum permittif vsucapio z prescriptio: vt.ff.de fun.
do.l.si funduz.sic dicam in re litigiosa:qz interdum permis-
sa est vsucapio in persona singularis successoris bñtis iu-
stum tituluz z bonam fidez.Uel dicatis ƀm tempus istius
l.j.ti.ꝓxi.l.j.rei litigiose nõ erat ꝓbibita alienatio vel vsuca
pio.bodie sic:vt.j.de liti.l.pe.Uel dicatis in.l.illa.j.ti.ꝓxi.
l.j.ꝙ non fuit lis conte.super rei ven.vel quasi super re liti-
giosa:sed sup bypo.z ab boc vocabulo litigiosi: bypo. exi-
mitur:vt in auc.ꝺ liti.§.ob boc.In vicijs personalibus ita
distinguo:aut successor est vniuersalis: aut singularis. Si
vniuersalis dixerunt quidam:licet defunctus non potuerit
vsucapere:ipse sic:si babuerit bonam fidem. Sed male di-
cunt.cum beres zc̃.vt.ff.de diuer.z tem. pres.l.cum beres.
Item vicium personale sequitur successorez vt bic dicitur.
qz.ll.sunt expresse que dicunt ꝙ non potest vsucapere vel
prescribere: vt.s.de vsuca.proberede.l.vlti.z.s. de vsuca.l.
vlti.Si autem successor est singularis:bic ita dicetis.Oliz
ante tempora iusti.vicium personale emptoris vel donato-
ris non oberat singulari successori. vt.j.tit.proxi.l.j. sed bo-
die secus:vt in auc.vt spõsali.lar.§.rursus. quã legemus.j.
ti.proxi.l.j.Et ista sunt vera quãtum ad impediẽdum vsuca.
vel prescriptionem.Sed quid dicemus quãtum ad doli ex-
ception? nũquid dolus venditoris inducit doli exceptionẽ
contra emptorẽ?Distinguo.singularis successor babet cau
sam vere lucratiuam vel prope lucratiuam:aut nullo modo
lucratiuam. Uere lucratiuam causam babet donatarius:
prope lucratiuam causam babet ille cui res pro noxa tradi-
tur.Item cui res magni precij:modico precio venditur: vt
ff.de ex.do.l.iiij.§.sed cum legittimam.Et si successor babet
causam lucratiuam vel prope lucratiuam : obstat ei dolus
sui actoris:vt.ff.de doli.ex.l.apud celsum.§. si tamen legit-
timam. Si autem successor babet causam nullo modo lu-
cratiuam:vt emptor qui emit iusto precio.vel paulominus:
vt maritus qui ex causa dotis eam babet. ille titul.non est
lucratiuus sed onerosus valde:vt.j.de impo.lucr. descrip.
l.vna.lib.xj. Hic subijcio regulam z eius instantiam. Re-
gula est vt singularis successor qui babet causam nullo mo
do lucratiuam: non repellatur doli excep. vt.ff.de doli ex-
cep.apud celsuz.§.de auctoris.Fallit in duobus casibus:
puta si vellet vti accessione defuncti quia debet vti cum sua
causa suisqz vicijs:vt.ff.eo.l.pompo.§.cum quis.Uel si res
esset reuersa ad dolosum : puta debitor qui obligauit rem
creditori:in re illa dolum commisit. si aget creditor ad rem
illam obstat ei exceptio ex persona emptoris.Itez si mulier
antequã rem daret in dotem dolum commisit:qz si agit mari-
tus ꝯstante mr̃imonio nõ obstat ei exceptio ex persona mu-
lieris:sed soluto mr̃imonio:qz res est reuersura ad mulierẽ
obstabit ei doli excep.vt.ff.de doli ex.apud celsum.§.sed si
mulier.z.§.apud iul.z.l.pure.§.itez apud iul.Ex predictis
ita breuiter teneatis.Uicium reale bodie introducitur.istđ
afficit rem z nocet cuilibet possessori q̃tum ad vsucap. z p-
scrip.non q̃tum ad fructus percipiendos:vt.ff.de acquir.
re.do.l.bonefidei.§.in contrarium.Uicium quasi reale affi-
cit rem z cõcomitatur oẽm successorem:nisi vicium purga-
retur:vel fauor tollerer de medio. Uiciuz personale nocet
vniuersali successori siue certemus de vsucapiõe siue de p-
scriptione siue de doli exceptione danda. Et olim persona-
le vicium defuncti non nocebat q̃tum ad vsuca. z prescri-
ptionem.Hodie nocet q̃tum ad longam prescriptionẽ:nõ
longissimam.Item q̃tum ad doli ex.si singularis successor
babet causam lucratiuam vel prope lucratiuam: licet regu-
lariter si babet causam non lucratiuam non nocet singulari
successori dolus sui actoris q̃tum ad doli exceptionem:no
cet tamen si vult vti accessione sui actoris vel res est reuer-
sura ad dolosum:vt.s. dictum est.

Ex libris. Leges veteres aliorum im-
peratorum qui precesserunt
iusti.in superioribus babuistis. bec vltima
l.buius ti.est noua.l.iusti.z in.l.ista ponitur
talis casus.Si possideo rez aliquã aio meo
z corpore filij mei vel serui vel coloni:si ipe
dereliqt vel perdit eã z alius ingrediatur:mibi dño nõ gña
tur aliqđ piudiciũ.z boc ne ex aliena malignitate damnum
mibi emergat.z nibilominꝰ ꝯ illã liberã psonã que meo no-
mine possidebat bẽo regressum ad interesse meuz. z bec ve
ra sunt in possessiõe iam quesita.secus in possessiõe acquirẽ-
da.si volo acquirere possessionẽ per ƀuuz:mãdo ei vt nãci-
scaf possessio meo noie.si nõ vult nãcisci: mibi nõ acquirif.
sed si erat libera persona vt procurator:tenebif ad interesse
qz lz per seruũ z filiũ nõ possit fieri deterior mea cõditio in
iam quesitis:in acqrẽdis sic.z ita iusti.determinat:z ita in-
uenit in libris sabinianis.Tex.diffinimꝰ.sub.ait iusti.Tex.
vel colonus.ꝓprie colonus dicif in rure.inquilinus ꝓprie
in ciuitate:vt.ff.e.l.res pignoris. aliqñ tñ abusiue dr̃ colo-
nus ascripticius.vt.j.de agri. z cen.l.ij.z idẽ dicif inquili-
nus: sed improprie.vt.ff.de le.ij.l.si inquilinus.in pn.Tex.
vel quispiã alius.pone filius vel seruus.vel cõmodatarius
cuius corpore possidemus.Tex. vel alij ꝑdiderit.sub.cau-
sa sui lucri vel nõ.Tex.generef.sub. circa proprietatem vt
bic.generatur tñ preiudiciũ circa possessionẽ qñ perdit eã:
lz recuperet eã cõditione ex bac.l.ne ex aliena malignitate
damnuz emergat:vt.j.dicit.vel dicas.Tex.piudicij genere-
tur.sub circa possessionẽ.Tex.emergat.qđ nõ dz esse:vt.ff.
de reg.iur.nõ dz.z.ff.de alie.iu.mu.cã fac.l.j.Tex.libere cõ
ditionis est.puta ꝓcurator. Tex.cõpetẽtibus actionibus.
puta mãdati vel si esset inquilinus actione locati.Tex. ver-
satus est.bucusqz durat primuz dictum buius.l. z loquif in
possessiõe iam quesita.Tex.sinautem.Incipit secũdũ dictũ
buius.l.z loquif in possessione acquirenda. Tex.vel serui.
sub.vel filij.Tex.tũc ipse.sub.dñs vel pr̃.Tex. accedens.z
ita male.electio est in culpa:vt.ff.pro socio.l.de illo.z.l.se.z
ff.lo.z ꝯdu.l.cũ plures.§.seruꝰ.z.ff.de noxa.l.electio. Tex.
acquirat.z ita per seruos nr̃os nõ põt fieri cõditio nr̃a in iã
quesitis deterior:vt bic z.s.de pac.l.seruus.z.l.filius.z .s.
de iureiur.l.nec filius.z.s.de bere.insti.l.cũ proponas.z.ff.
de reg.iur.l.melior. Tex.desiderat.q.d.illa regula bz locuz
in iam quesitis z non in acquirẽdis. Tex.reseruata.Et que
sunt iste actiones?Et certe contra procuratorem mandati:
sed contra filium vel seruum nulla datur actio patri vel do
mino:impediẽte patria vel dñica ptãte:vt.s.de in ius vo.l.
vlti.al's nõ est bic in fi.littera ista reseruata. ¶ Dñs segnori
circa.l.istam est insistendum:qz bec.l.valde bona.l.est. z ex
l.ista colligetis expressum ar.ad talem questionem sabbati-
nam.Dicit scholaris seruiẽti suo. accipe librum meum : z
porta ad scholas.dum deberet portare ad scholas:portat z
pignorat.vel dũ portat ad scholas: aliquis aufert seruienti
librum:

librum: qualiter subuenit scholari? Diceret grossus homo agat rei ven. vel publi. Sed istud nõ est sanũ cõsiliũ: q2 forte non posset pbare de dñio. vel si ageret publi. nõ possz probare de titulo. Item τ alia rõne. quotiẽs a nõ dño duobus eadem res vẽditur: potior est conditio possidentis: vt. ff. de publi. l. siue. §. si duobus. τ iõ cõsiliũ est vt si aliqs põt hẽre possessorium iudiciuz q nõ proponat petitoriũ: vt. ff. de rei ven. l. is qui. vñ scholaris dz recurrere ad. l. istaz τ dz ita dicere: q2 librum talẽ possidebam aio meo τ corpore seruiẽtis mei: τ iam factum est q2 ponit seruiẽs sup banco τ dormit: vel dolose versatus est tradẽdo alicui: nõ dz mihi preiudicium generari: vñ poss. derelictam ab eo peto mihi restitui proposita conditione ex. l. illa. ex libris. C. de acqui. posses. Uel põt dicere imploro officiũ iudicis vt auctoritate illius legis. ex libris. faciatis q mihi ex facto seruiẽtis nõ preiudicet: audiet scholaris. similia sunt huic. l. ij. si aliena res pig. data sit. l. vlti. τ. j. de agri. τ cen. si coloni. τ. l. si per colonuz. Et quid hẽbit necesse pbare scholaris in hac cõditione ex hac. l. τ in iudicis officio? Rñdeo q nõ est aliud nisi q possidebat librum istum. τ pbabit per socios suos qui viderũt librũ istũ eũ possidere. τ pbabit q̃ñ dixit seruiẽti accipe librum τ porta ad scholas. Idem in alia qõne tali. venit scholaris ad doctorẽ suum τ dicit. dñe accõmodetis mihi librũ vestrũ. τ nõ querit pro se: sz alij accõmodat. τ ita iste scholaris facit elemosynam de pane alieno. ille non vult reddere ei. dñs nõ vult litigare cũ eo cui accõmodauit: sed vult litigare cũ eo cui primus cõmodatarius accõmodauit. debebit dñs doctor recurrere ad cõditionẽ ex. l. ista. vel ad iudicis officiũ τ dicet sic. q2 possidebã librũ meũ aio meo τ corpore talis scholaris cui cõmodaui. q2 rei cõmodate τ deposite possessionẽ retinemus: vt. ff. cõmo. l. rei cõmodate. τ ipse dereliquit librũ istũ possidere tradendo alij pdi. ex hac. l. vel iudicis officio: peto vt possessionẽ illius libri faciatis mihi restitui: qđ facere potuit per. l. istã τ cũ sua concordantia. ff. e. l. qui vniuersas. τ q2 nõ est cautum qua actione agatur: vñ dabit conditio ex hac. l. vt argu. ff. de conditio. ex. l. l. vnica. Idem dico in milite qui facit scutiferũ suũ ascẽdere equuz vt vadat ad villam. τ scutifer suus vendit equũ τ fugit. nam recuperabit conditione ex hac. l. vel iudicis officio. Idẽ dico in scriptore cui tradit quaternus ad scribẽdũ. si scriptor pignorauit quaternũ: q2 recuperabit possessionẽ cõditio. ex hac. l. vel iudicis officio. τ ita formabitis in hoc libellũ. Q2 seruiẽti meo dedi equũ vt duceret ad villã. vel q2 tali scriptori tradidi quaternũ ad scribẽdũ: τ ipse pignorauit vel vendidit: vnde prodidit dolose alij obligando vel vendẽdo: vt mihi nec in possessione nec in pprietate aliqđ preiudicium generetur peto restitui in eo statu quo erã cũ tradidi ei possessionẽ cõdi. ex. l. ista. vel imploro officiũ iudicis. τ hoc dico per. ll. superius allegatas. τ hec sunt que faciũt ad casuz τ ad summariã expõnem littere. Sed pcedamus vltra τ veniamus ad subtilitatẽ iur. vos hẽtis hic. si colon⁹ vel filius vel seruus possessionem dereliquit vel perdit: non preiudicatur mihi: nec in dominio: nec in poss. leges expresse contradicunt que dicunt. si colonus vel filius vel seruus meus rem quã possidet alij tradidit perdo oẽm poss. vt. ff. e. l. possideri. §. q si seruus. τ. l. pegre. §. qbus. τ. l. si deo. §. j. Ad solutionez quorum contrariorum dixerunt quidaz. qđ illis ll. dr pñti. l. corrigitur. q2 non est nouum priores. ll. trahi ad posteriores: vt. ff. de leg. τ se. cõ. l. non est nouum. Sed hec solutio non est bona quia legum correctio est vitãda inquantum de iur vitari põt: vt. j. de ap. l. precipimus. in fi. τ qđ nõ mutatur quare stare prohibetur: vt. s. de testamẽtis. l. sancimus. Alij voluerunt dicere q. ll. contrarie loquuntur in re mobili: hec lex loquitur in re immobili. q2 littera istius. l. dicit. cuiuscunq3 rei. Alij voluerunt dicere τ ita dixit Bulgarus. si colonus vel filius vel seruus meus cui⁹ corpore possideo: tradidit rem meam alij: perdo omnem possessionem: vt in. l. contraria. sed iur presumptione mihi nullum preiudicium generatur: quia possum recuperare possessionẽ cõditione ex hac. l. vel iudicis officio: quia nemo videtur re exclusus quã pretor in integrum restituturũ pollicet: vt. ff. de in inte. resti. l. nemo videtur. τ qui actionem habet: ipsaz rez habere videtur: vt. ff. de re. iur. l. qui act. τ q2 nõ videtur is posses. adeptus: quasi natus est vt eam retinere non possit: vt. ff. e. l. non videtur. Sed segnior nec hec solutio videt bona: q2 magnũ preiudiciũ generat. q2 minus est hẽre actionem q̃ rem: vt. ff. de reg. iur. l. minus. τ cõmodius est possidere q̃ petere: vt. ff. de rei ven. l. is qui. Et ideo si vobis placet dicetis quarto modo ẽm Joan. quattuor sunt casus. in duobus perditur omnino possessio. in alijs duobus non. Unus casus est. cum is cuius corpore possideo deijcitur: videor ego deiectus. vnde omnem poss. perdo: etiam ignorans: vt in. §. quibus. τ. ff. de vi τ vi ar. l. j. §. deijcitur. Secũdus casus est. si colonus vel filius vel seruus tradit alij ex causa habili ad dominium transferendũ vel possessionẽ: vt si vendidit vel donat. hec est cã habilis ad dñium transferẽdum. vel si pignorat: hec est causa habilis ad possessionem transferendam. τ hoc casu similiter perdo oẽm poss. vt. ff. e. l. possideri. §. q si seruus. sz in primo casu recupero interdicto vnde vi. in secundo casu recupero iudicis officio ne factum illius mihi preiudicet. vt. j. de agri. τ cen. l. si coloni. vel condit. ex. l. ista vt hic. secus si traderet non ex cã habili ad dñium transferendũ vel posses. vt si colonus meus alij locat. vel ille apud quem deposui vel cõmodaui: apud alium deponit vel cõmodat. hec nõ est habilis cã ad possessionez transferendam: ideo non perdo hoc casu poss. vt. ff. e. l. si id qđ. §. j. Sunt τ alij duo casus ex alia parte. Unus casus est cũ colonus vel filius vel seruus dereliquit pos. aio deserẽde posses. τ alius ingredit possessionẽ. Est τ alius casus. si colonus vel filius vel seruus meus possessionem perdit vel negligit: τ alius ingreditur posses. τ his duobus casib⁹ nõ preiudicat mihi vt hic. τ. ff. de dolo. l. cũ quis. Unde ad solutionẽ horum contrariorum τ vt plene liqueat articulus iste: ita distinguo vt cõsueui distinguere. Cuz quis possidet aut animo τ corpore suo: vt q̃ñ est in re habẽs animũ possidendi. Aut animo τ corpore alieno: vt q̃ñ ei querit ignorãti per filium vel seruum. Aut aio suo τ corpe alieno: vt cum quis possidet aio suo τ corpore coloni vel filij vel serui vt in pn. l. nostre. Aut animo suo sine adminiculo corporis alieni. In primo casu vbi quis possidet aio τ corpore suo: aliquãdo possidet ciuiliter τ naturaliter: aliq̃ñ ciuiliter tm̃: aliquãdo nãliter tm̃. Ecce si aliqs est in re τ hz animuz possidẽdi: possidet ciuiliter τ naturaliter. possidet naturaliter: q2 est in re. possidet ciuiliter: q2 hz animum possidendi: vt. ff. de vi τ vi ar. l. j. §. deijcitur. Possidet quis ciuiliter tantũ: si habet nudam pprietatẽ τ alter vsufructũ τ vadit ad rem causa vẽdendi eam: vt. ff. de acquir. rerũ. do. l. acquiritur in fi. Possidet aliquis nãliter tm̃ animo τ corpore suo: vt fructuarius qui est in re hñs animũ possidẽdi: vt. ff. e. l. nãliter. non autẽ possidet ciuiliter: q2 proprietarius ciuilez hz. τ duo nõ possunt insolidum possidere: vt. ff. eo. l. si vt certo. §. si duobus. In isto primo mẽbro. s. q̃ñ aliquis possidet ciuiliter τ naturaliter corpore suo: aut incipimus a corpore aut ab aio. Si incipimus a corpore q2 desijt corpore occupare: desinit possidere naturaliter. τ illa naturalis possessio vacat: sed possidet ciuiliter: q2 possessio solo animo retinet: vt. s. e. l. licet. vnde si aliquis ingrediatur clandestine: possessionem querit. τ iste põt agere contra eum vel interdicto vnde vi. si rediens nõ admittatur. vel vti possi. quasi ille naturali clandestine turbet dominiũ rei in sua ciuili: vt. ff. e. l. clam possideri. §. qui ad nundinas. sed si recedit de re aio deserẽde pos. non possidet. quemadmodũ enim in acquirẽ. pos. duo sunt necessaria. s. animus τ corpus: ita in amittẽda duo sunt necessaria si incipiamus a corpore: vt. ff. e. l quẽadmodum. sz si incipiamus ab animo: solo aio perditur possessio: vt. ff. e. l. possideri. §. in amittenda. licet secus sit in dñio: q2 dñium non perditur solo animo: sed requiritur vt rem abijciamus a nobis vt habeamus eam pro derelicto: q2 facilius perditur possessio q̃ dñium: vt. ff. e. l. siquis in. §. differentia. τ. l. quẽadmodum. simile no. s. q̃ñ incipimus ab vno. q duo sufficiunt. si a reliquo vnũ sufficit: vt. ff. de inoffi. tes. l. si liqueat. τ. l. si totas. Sed τ perditur possessio alijs modis: puta si aliquis deijcitur: vt dicitur. ff. de vi τ vi arma. l. j. §. deijcitur. Item τ perditur possessio alijs modis: puta si suspicat

se posse repelli: vt.ff.e.l.si id qd. sed ⁊ perdit̃ si aliqs domi/
nuz reuertẽtẽ de nũdinis nõ admittat: vt.ff.e.l.clã.§. vlti.in
fi. Sed ⁊ perdit̃ possessio alijs modis. si colonus vel filius
vel seruus tradit ex cã habili ad dñium trãsferendum: vt in
l.cõtra.§.ꝙ si seruus.⁊ in.§.quibus. Sed ⁊ pdit̃ possessio si
res efficiatur sacra vel religiosa. vel cũ aduersarius mittat̃
in possessionẽ ex cã dãni infecti ex scdo decreto. vel si a mari
vel a flumine occupatur ⁊ persistat. vel si ille qui possidebat
in alterius ptãtem peruenerit: vt.ff.e.l.qui vniuersas.§.j.⁊
§.ij.⁊.§.iij. Sꝫ ⁊ perditur possessio si rẽ quã aliquis posside/
bat nõ possit possidere pp incursuz latronũ: vel si res in aliã
formã peruenerit: vt.ff.de bo.aucto.iudi.pos.l.cuz vnus.§.
vlti.⁊.ff.e.l.qui vniuersas.§.itẽ. Sꝫ ⁊ pdit̃ poss. sm quosdã
si longo tẽpore non iuit possessor ad pos. vt no.s. de vsufru.
l.furtum nõ cõmittit.§.fundi.⁊ ꝓ se inducũt.ff.de vsufruc.l.
arboribus.§.de illo.⁊ vocat̃ longũ tps ⁊c.vt.ff.qui ⁊ a qui.
ma.libe.nõ fiant.l.fideicõ.§.aristo. vel forte ad arbitriuz iu/
dicis: vt.ff. de iure delibe.l.j.⁊ insti.de ob.que ex delic.nas.
§.j. Sed hec non est bona opinio.s.ꝙ eo modo pdatur si lõ
go tpe stetit ꝙ nõ iuit ad poss. sed hẽbat aium possidendi. ⁊
de eo cõstaret.s.ꝙ haberet aium possidẽdi: vt dixi.s.e.l.lꝫ.
⁊.ff.quibus mo.vsufruc.amit.l.si mulieri.sꝫ si de aio non cõ
staret: tunc ex longinqua diuturnitate inducit̃ obliuio. ⁊ ex
obliuione inducitur amissio possessiõis: vt.j.vñ vi.l.cũ que/
rebat̃.⁊.ff.e.l.peregre.in pn. ¶ In scdo mẽbro.s.qñ aliqs
possidet animo ⁊ corpore alieno: puta si filius vel seruus
emit rem ex cã peculiari ⁊ per traditionez accipit: naz mihi
ignoranti queritur possessio: vt.ff.e.l.j.§. item acquirimus.
⁊.l.possideri.§.saltus.⁊.l.quicqd.⁊.ff.ꝓ emp.l.ij.§. celsus.
⁊.ff.pro socio.l.ij. Ista põt esse ciuilis tm̃ vt si seruus eme/
ret nudaz ꝓprietatẽ tm̃. Itẽ põt esse nãlis tm̃: vt si seruus
emeret vsufru.tm̃. Itẽ põt esse ciuilis ⁊ naturalis: vt si ser/
uus emeret proprietatẽ ⁊ vsufructum. Ciuilẽ istã possessio/
nem perdit si seruus vel filius exijt de re ⁊ deponit aiuz pos
sidendi vel tradit alij. Itẽ si remanet in re: ⁊ deponit aium
possidendi: qꝛ solo corpore nõ põt res possideri. ⁊ iõ qꝛ fu/
riosi aio carent nõ possident: vt.ff.e.l.j.§.furiosus. Si obij/
citur. ergo per filium vel seruũ pris vel dñi cõditio efficitur
deterior: qd esse non dꝫ: vt.ff.de pac.l.filius.⁊.l.seru⁹. Re/
spondeo ꝙ illud verũ est in dñicis: secus in peculiaribus:
vt.ff.de pecul.l.siquis.§.ẽt.hanc perdit si filius vel seruus
deijcit̃: vt in.§. quibus.⁊.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.in prin. hanc p
dit si alij tradit: vt in.§.ꝙ si seruus. Sed quid si morit̃ filius
vel seruus? Dicunt quidam statim amissaz esse possessionẽ:
quia deponit animum possidendi ⁊ desijt corpore occupa/
re. quia mors omnia soluit: vt in aucten.de nup.§.disponat.
Sed potest dici. si exquo ego pater vel dominus sciui eum
mortuum non neglexi possessionem sed adeptus sum: fin/
gitur nec retro fuisse amissa. sꝫ si neglexi: fingitur nec retro
quesita: vt.ff.e.l.si de eo.§.si forte. ¶ In tertio membro: scꝫ
cum quis possidet animo suo ⁊ corpore alieno: vtputa cor/
pore coloni vel filij vel serui: vt in hac.l.in prin. vel quando
emo ab aliquo: ⁊ constituit se meo nomine possidere: vt.ff.e.
l.qd meo. Et tunc circa amissionem talis possessionis quat/
tuor casus notantur. duo ex vna parte: ⁊ duo ex alia. Duo
primi sunt. cum ille cuius corpore possidet aliquis: deserit
rem animo deserende possessionis. vel perdidit: idest negle/
xit. his duobus casibus non preiudicatur mihi in mea ciui/
li quã meo nomine habebaꝫ: vt in hac.l.in prin. Sunt ⁊ alij
duo casus. cum colonus vel filius vel seruus tradit. vel cũ
deijcitur. ⁊ his duobus casibus omnem perdo pos. vt.ff.e.
l.possideri.§.ꝙ si seruus.⁊.l. si d eo.§.si forte.⁊.l.si peregre.
§.quibus explicitis.⁊ hoc sm Joan. Sed sm Bul. siue co
lonus vel filius vel seruus deijciatur siue tradat siue relin/
quat siue perdat: omnem possessionem perdo sed recupero
condi.ex.l.ista. ¶ In quarto membro.s. quando possideo
solo animo meo sine adminiculo corporis alieni: vtputa si
ego recedo de re nemine derelicto: vt est in saltu iberno vel
in vineis nostris propinquis ciuitati. talia possidemus solo
aio nr̃o sine adminiculo corporis alieni: vt.s.e.l.lꝫ. ⁊ hoc si
aliquis ingredit̃ cã nãciscẽde possessiõis nãciscit̃ clãdesti/
naz naturalẽꝫ: ⁊ retinet ciuilẽ: vt.ff.e.l.clã.§.q ad nũdinas.
⁊ hanc possessionẽ quis perdit solo aio: vt.ff.e.l.j.§. in amit
tenda. Item perdit̃ eisdem modis sicut illa quã quis possi/
det animo ⁊ corpore suo. ¶ Ultimo quero. hẽo nudaz pro/
prietatem: ⁊ tu vasallus fundi vel fructuarius vsufructum:
quero si fructuarius vel vasallus vel cõductor ad nõ modi/
cum tps tradit alteri: vl' deijcitur: vel perdit: vl' dereliqt: vel
dolose versat̃ priuor mea ciuili? Dixerũt quidã ꝙ sic: sicut
si colonus vel fili⁹ vel ꝟuus meus tradit vel deijcit̃ vl' per/
dit vel dereliquit: priuor omni possessione. qꝛ nec suo corpo
re nec animo meo possideo: vt.ff.e.l.possideri.§.ꝙ si seruus.
Sed hoc nõ credo verum esse in filio ⁊ ꝟuo ⁊ colono. possi/
deo eius corpore. vnde cum ipse deijcitur: videor ego deie/
ctus: vbi tradit: ego videor tradere. sed vbi dereliquit vel
perdit: possideo ciuilit̃. Sed vsufruc. ⁊ emphyteota natura
liter sibi possidet: non mihi. vnde si ipse deijcitur perdit sua
naturalis non mea ciuilis: qꝛ deiectus nõ fui. ⁊ hic est casus
in quo si deijcitur ab illo: ille qui deijcit eũ in naturali poss.
vincit me in mea ciuili in interdicto vti possi. qꝛ a me nõ possi
det naturaliter vi: sed alio: vt.ff.e.l.vlti.⁊.ff.vti possi.l.j.in fi.
⁊.l.seq. Similiter si tradit qd habet. ⁊ tradit sua nõ meaꝫ: vt
ff.de acqui.re.do.l.traditio. Similiter si dereliquit vel per/
dit: preiudicat sibi non mihi.

¶ De prescriptione longi tẽporis.

¶ De vsucapionibus triennalibus que triẽnio pficiunt̃ in
rebus mobilibus: dictum est vobis a titulo de vsuca.ꝓ em/
pto.vsqꝫ ad ti.de acquir.pos. Ueruꝫ qꝛ sicut mobilia vsuca
piunt̃ triẽnio: ita immobilia longo tpe.x.vel.xx.vt.j.e.l.pe.⁊
vlti. ⁊ ideo ponit de prescrip.x.vel.xx.an.que cadit in rebus
immobilibus: vt.j.ti.j.l.in seruorum. Uel est exponẽda ru/
brica de pscri.x.vel.xx.an.s.rerum mobilium.x.inter presen
tes.vel.xx. inter absentes. nam cum aliquis emit rem a non
domino bona fide ⁊ iusto titu.pñte domino prescribit.x.ab
sente domino.xx.vt.j.e.l.pe.⁊ vlti. In casu tamen tam inter
pñtes ꝙ̃ iter abñtes requirit̃.xx. vt in seruo. si seruus meus
fuit in poss. libertatis bona fide: certe nõ prescribit eam in
ter pñtes decẽnio. sed tam inter pñtes ꝙ̃ inter abñtes.xx. qꝛ
cum vnum inducat̃ pro eo vt procedat prescriptio sine titu.
aliud inducit̃ ꝯtra eũ: vt maius tps requirat̃.vt.s.de pscrip.
que ꝓ liber.l.ij.⁊ de prescrip.x.an. agit̃.j.e.l. pe. ⁊ de pscri.
xx.an.agit̃.j.eo.l.j. ⁊ de prima ⁊ secunda pte rubrice agitur
j.e.l.vlti. vnde pscriptio longi tẽ. qñ hẽat locum ⁊ qñ cesset
videamus ⁊ subijciamus. ⁊ qñ habeat locum dicitur.j.eo.
l.penulti. ⁊ qñ cesset dicitur in.l.diutina.⁊.l. si in fraude.⁊.l.
nec bona fide. Odof.

Cum post motam. Lex ista habet varios intellectus sicut ex oppositio
nibus ⁊ rñsionibus vobis patebit. tñ in.l.
ista dicitur. Si tu possidebas rem alienam
vel alij obligatã. obligatã dico nõ priuato
vel fisco. egit dñs rei vel creditor priuatus. vl' fiscus vel rei
ven. vel hypo. ⁊ litẽ tecũ fuit contesta. lite cõte. qõnez motaꝫ
omisit nõ renũciando liti expresse. sed nõ perducendo liteꝫ
in fi. infra triẽnium. postea eandem rem a te bonafide emi: ⁊
per traditionem accepi. istã rem nulla mota questione pos/
sedi.xx.an.abñte dño vel creditore: nũquid res ista a me po
terit aduocari? Certe nõ. nã litis contestatio facta contra te
venditorem non nocet mihi bonefidei emptori: cũ illa litis
contestatio expirasset. secus si mihi emptori eẽt mota qd vl'
tibi. ⁊ qd non fuit omissa tacite. qꝛ tunc longi temporis pre/
scriptio locum hẽre nõ posset. ⁊ ista hñt locũ in priuato cre
ditore. Idem ⁊ in fisco creditore: in quo casu excluditur p̃/
uatus dñs vl' creditor pscrip.xx.an. hoc eodẽ casu ⁊ fiscus.
Lex. cum post motã. accipiatis qd ẽ infra qõnem. qñ sit per
lit.conte.vt.ff.rẽ ra.ha.l.amplius. ⁊ iõ litis cõte. dicit̃ lis mo
ta: vt in auc.de litigi.§.oẽm. ⁊ in versic. si vero. ⁊.s.fini.re.l.
iij. Lex. ⁊ omissam.s. taciturnitate triẽnij: vt quia non per/
duxit litẽ ad finẽ infra triẽniũ: ⁊ sic perijt instãtia iudicij: vt
s.de iudi.l.properãduz.in prin. Uel dicatis. ⁊ omissa: scilꝫ
de consensu partiuz. nõ tñ fuit expresse renũciatum liti: qꝛ
tunc

tunc vr fecisse pactū de nō petēdo: ⁊ iō non possꝫ agere: vt
§.de pac.l.postq̄ liti de predio.Tex.res ad noua dn̄ia.i.ad
nouos dn̄os vel ad nouos possessores.⁊ sic interdum sumi
tur possessio ꝑ dn̄io ⁊ ecōtra.vt.ff.de ver.sig.l.interdum.ad
quid valeat hoc infra videbitis.Tex.exinde.i.ex tpe aliena
tionis secūde.Tex.sine interpellatiōe.i.sine noua litis ꝯte.
vel sine interpellatione.i.sine executiōe executoris facta: q̄r
illa hꝫ interrūpere ꝑscriptionem ⁊ ꝑpetuare actionem vsq̄
ad.xxx.an.vt.j.de ꝑscrip.xxx.an.l.sicut. Text.non vtit̄.q̄r si
vteret̄ deberet vti cū sua cā suisq̄ iudicijs.vt.ff.de acquirē.
pos.l.pompo.§.cū quis.Tex.q̄ si.Incipit secūdum dictū.
Tex.prior possessor.sub.nō iste in quē possessio est transla
ta.Tex.ꝑscriptio.sub.si illa qō nō fuit omissa tacite. vel vo
cat hic priorem possessorē: emptorē. Tex.qō ēt.quod dixit
in priuato: idem dicit in republica. ¶Or sequitur in lr̄a.
Tex.in republica.sub.alicuius ciuitatis: vt colligit̄ hic in
fi.Uel dicatis q̄ ēt in republica.s.romanoꝝ.naꝫ ꝯtra fiscū
prescribitur decēnio: vt.ff.de diuer.⁊ tē.prescri.l.in oibus.
Unde no.hic qō ius obtinet in priuato ⁊ in fisco.vnde ista
sunt in ar.contra oēs aduocatos rn̄dentes cū allegatur ꝯ
eos.l.que facit mentionē in fisco vel in republica. Rn̄dent
spāle est in fisco vel in republica.sed male dicūt vt hic. ⁊.§.
de peti.here.l.j.vn̄ in oibus que statuunt̄ ꝫm ius cōe leges
que loquuntur in priuatis ⁊ in fisco ⁊ ecōtra.sed in legibus
que loquuntur ꝫm ius spāle: hoc est eorū rn̄sio: vt.j.de iu
re reipu.per totum.¶Or segnori ad.l.istā opponit̄ ⁊ vide
tur q̄ ipsa stare nō possit. si tu possideres rē alienā: ⁊ petit̄ a
te: ⁊ tecū lis cōte.res efficit̄ litigiosa: vt.j.de litigi.l.ij.immo
hodie per solam oblationē libelli res efficit̄ litigiosa.q̄r ho
die litigiosa res est de cuius dn̄io disceptat̄ inter petitoreꝫ
⁊ possessorē: vt in auc.de litigi.in princ.que est signata.j.de
litigi.l.j.ergo si mota est cōtrouersia res erat effecta litigio
sa: litigiose rei ꝓhibita est alienatio: vt.j.de liti.l.vl.⁊ per cō
sequens ⁊ prescriptio: vt.ff.de verb.sig.l.alienatiōis verbo.
Ad istud potest dici tribus modis.⁊ his tribus modis in
telligitur hec.l. Uno mō sic.hic nō agebat̄ rei ven.vel pub.
contra possessorem.⁊ sic nō fuit litigiosa.sꝫ hypo.⁊ lꝫ lis cō
tes.facta super rei ven.vel publ.faciat olim ⁊ hodie rem liti
giosaꝫ: q̄r hypo.nō querit̄ de dn̄io.ab hoc vocabulo litigio
si hypo.excepimus: vt in auc.de litigi.§.ob hoc.⁊ iō indu
bitanter q̄r res nō erat litigiosa effecta: emptor poterat pre
scribere.Si obijciatur.qūo emptor potuit prescribere cum
per traditionem factā ex cā habili ad dn̄ium transferenduꝫ
sit factus nouus dn̄s: vt insti.de rerū diui.§.per traditionē.
⁊ qui dn̄s est semel.amplius nō pōt fieri dn̄s: vt.ff.de capti.
⁊ postli.reuer.l.siquis i bello.Rn̄deo dicit littera.ad noua
dn̄ia.i.ad nouos possessores.Uel potest dici q̄ cōtra hypo
tecariam prescribitur: vt.j.si aduer.cre.l.j.non ob.facta litis
conte.cum debitore.Uel potest dici secundo modo vt dixi
in casu.hoc actum fuit rei vēdi.vel publi.Si dicas ergo to
taliter facta fuit res litigiosa.Rn̄.fuit omissa qō: q̄r perijt i
stantia iudicij lapsu triēnij.nō aūt intelligit̄ omissa.i.remis
sa per pactum: vt.§.de pac.l.postq̄.Uel pōt dici tertio mo
do.hic effecta fuit res litigiosa.Si dicas.litigiosa re prohi
bita est alienatio.ergo ⁊ eius vsucapio.Respondeo illa re
gula recipit instantiam in casu. nam fundus dotalis prohi
betur alienari: vt institu.quibus licet alie.vel non. in princ.
tamen prescribitur: vt.ff.de fundo do.l.si fundus.ita ⁊ hic.
Et ex.l.ista colligetis duo no. Primo no.q̄ vicium litigiosi
non est reale sed personale.quia si eēt reale sequeretur om
nem successorem.vnde sicut venditor non posset prescribe
re: sic nec emptor.sed quia est personale vicium: emptor po
test prescribere: licet venditor non potuissꝫ: vt plene de hoc
dixi.§.titul.proxi.l.vicia. Item ex.l.ista no.hic q̄ ante tem
pora iusti.malefidei possessore alienante: non cessabat hec
prescriptio.nam venditor incipit habere malam fidem lite
contesta.vt.§.titu.proxi.l.nemo ambigit.in fin.⁊ tamen ma
la fides ipsius venditoris non nocet emptori: ex quo non
vult vti accessione sui auctoris.Et ad istud accedit.ff.de pu
bli.l.eum qui.§.pretor ait.⁊.§.malefidei.§.in hac.¶Or se
gnori habetis hic vnam auc.que incipit Malefidei. vnde
videatis eam.

Malefidei. A. Auc.ista hoc dī
cit. Malefidei
possessore alienāte cessat lōgi tpis ꝑscri.⁊c.
Text.factam.sub. ne poterit prescribere.x.
vel.xx.sed.xxx.annis vel.xl.vt.j.dicit.Unde
hec auc.corrigit.l.C.⁊.ff.de publi.l.euꝫ qui
§.ptor ait.⁊.§.in hac.Et est hec auc.in corpore auc.vt spō.
lar.§.omnem. Odofredus.

Longi tē.pref. In.l.ista dī.
Si aliquis
possidet bona fide.x.an. inter p̄ntes vel.xx.
an.inter absentes: ꝑscribit si nō ē mota qō
vel lis cōte.a dn̄o vel a quasi dn̄o. Tex.his
qui bona fide.q̄r in prescriptione longi tē
poris requirit̄ bona fides ⁊ iustus ti.vt.ff.d vsuca.l. celsus.
non autē hꝫ locū prescriptio longi tpis qn̄ aliquis possidet
mala fide: vt.j.e.l.si fraudē.Tex.interruptam.vel ciuiliter ꝑ
litis conte.vt.j.e.l.nec bona.vel naturaliter per denūciatio
nem: vt.ff.de vsuca.l. naturaliter.

Si vinee. In.l.ista dī. Mr̄ mea vi
neas meas victrico meo
dedit in dotē: nūqd ille meus victricus poterit
prescribē lōgo tpe? Rn̄det impator q̄ nō:
si sciebat esse meas.Tex.victrico meo. Dī
victricus meus vir mr̄is mee q̄ pr̄ meus nō ē: vt
insti.de nup.§.affinitatis.Tex.adoleuit.i.cōpleri potuit: q̄r
malam fidem habebat.Uel dicatis adoleuit.i.nō cōpleuit:
q̄r nō erat elapsum decēnium inter ꝑsentes vel.xx.inter ab
sentes.Tex.eas efficiet.nisi extiteres hr̄s matris tue: vt.§.
de rei ven.l.cū a matre. Odof.

Diutina. In.l.ista dī. Si tu posside
bas aliquā rē bona fide.⁊
te mortuo credebā me successisse tibi ⁊ nō
successi. ego nō ꝑscribo lōgo tpe. q̄r diuti
na pos.lōgo tpe bona fide nō ꝑficit sine ti
tulo.Tex.diutina possessio.i.x.annis inter
p̄ntes.xx.iter abn̄tes: vt.ff.q ⁊ a qbus ma.lib.nō fiāt.l. si fi
deicō.§.aristo.Tex.successiōis.putatiue n̄ vere: puta q̄r ego
credebā me successisse alicui q nō decesserat.vel putabā me
alicui successisse: cui alius successerat.Tex.nō pōt.q̄r in lon
ga ꝑscriptiōe reqrit̄ ti.⁊ bona fides.nec sufficit q̄ credā me
habere ti.cū nō habeā: vt.§.de vsuca.ꝓ dona.l.penul.

Nec petentē. In.l.ista dī. Si
tu possideres rē meā
⁊ titius petit eā a te ⁊ credo cā titij: ⁊ aduoco
cōtra te ꝓ titio: erro.⁊ iste error non officit
mihi qn̄ petā a te si lōgo tpe nō ꝑscripsisti.
Tex.ꝺpelli.i.repelli non posse.⁊ ita hētis.
si reꝫ meā puto nō meā eē sꝫ titij petentis: ⁊ aduoco ꝓ eo ꝯ
te: nō officit mihi si nō ꝑscripsisti.⁊ ad hoc facit.§.de rei vē.
l.re tua.⁊.ff.de rei vē.l.inter officiū. Uel pōt dici.si errādo
dicebā rem meā tuā esse: illud solū nō facit me ꝑdere dn̄iuꝫ
rei: si nō als bona fide prescripsisti. Odo.

Si fraude. In.l.ista dī. Si tu vēdi
disti rē tuā alicui: dolo
vl̄ fraude emptoris interueniēte: emptor ma
lefidei non poterit lōgo tpe ꝑscribere.Tex.si
fraude ⁊ dolo.s.dāte cām ꝯctui vl̄ incidēte in
cōtractu.Tex.malefidei ꝯctibus.i.in ꝯtractibus malefidei cele
bratis.Tex.locū non hēat.Sic ergo no.q̄ bonefidei ēptor
poterit longo tpe ꝑscribere: vt.j.e.l.penu. ⁊ vlti. malefidei
emptor nō poterit longo tpe ꝑscribere sed longissimo sic: vt
§.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.sicut.

Longi tē.pos. In.l. ista dī.
Si aliqs emit
rē bona fide prescripsit.x.vel.xx. lꝫ amiserit
instr̄a emptiōalia illius rei: si longā ꝑscriptio
nem ꝓbare poterit: tuēdus erit. Tex. male
ficiū alterius.sub. subtrahētis istr̄a emptiōa
lia: q̄r instr̄a nō sunt de substātia ꝯctus: vt.§. de ꝓba.l. cum
res.Et ad istud accedit.j.e.ti.l.si de possessiōe.⁊ q̄r nō alteri
per alterū ⁊c.vt.ff.de reg.iur.l.nō debet.

Jis. In.l.ista dr. Mr mea adoptauit quedā in filiū. ꝛ postmodū filio adoptiuo donauit rē aliquā tanqꝫ filio: nūquid ille filius rē illā poterit pſcribē quasi hēat bonā fidē ꝛ iustū titulū? Rñdet qꝫ nō: qꝛ mulier nō pōt adoptare aliquē ſine reſcripto impiali. vñ qꝛ titulū nō hꝫ ille filius adoptiuus non poterit vſucape vel preſcribere. Tex. non ſufficit. qꝛ femina non pōt adoptare ſine impiali reſcripto: vt inſti. de adop. §. femine. Tex. non ꝓhiberis. ſub. tu heres mris tue. Tex. tēporis pſcrip. ſ. x. vel. xx. cū nō hēat ti. ꝛ pſcrip. longi temporis nō procedit ſine ti. vt. s. e. l. diutina. Tex. adeptus eſt. ſed longiſſimo tempore ſic: vt. j. de preſcrip. xxx. vel. xl. an. l. cū notiſſimi. ꝛ. l. ſicut.

Emptor. In. l. iſta dicit. Si aliqs emit rē bona fide ꝛ p traditionē accepit. x. vel. xx. an. poterit pſcribere. ſi pſcripta re ꝯueniat: pſcriptionē longi tpis in initio ante litē cōte. poterit opponere: lꝫ nō oporteat eū. qꝛ ſatis eſt ſi lite cōteſ. opponat eā vſqꝫ ad ſniam. Tex. ꝯ pñtem decēnij pſcriptionem. ſub. vel ꝯ abñtes vicēnij pſcrip. vt. j. e. l. pe. ꝛ vlti. Tex. cuius in initio. i. ante litē cōte. vel in ipſa cōteſtatiōe ſufficit qꝫ dicat nō potes vendicare quia pſcripſi eā. Tex. poſtulat. ꝛ ita exceptio preſcriptionis nō impedit litis cōte. nā tres ſunt exceptiones que impediunt litis conteſt. vt dixi. s. de tranſ. l. fratris. Itē hētis qꝫ excep. preſcriptionis peremptorie de neceſſitate poſt lit. cōteſt. pōt opponere ante ſniam. ſecus de volūtate vt hic. ꝛ. j. de excep. l. ſiquidem.

Hec bona fide. In. l. iſta dr. Si aliqs cepit poſſidere bona fide ꝛ iuſto ti. ſi cōueniat rei vē. vel hypo. ante pſcriptionē cōſummatā: interrupta eſt pſcriptio li. cōte. hec cā in preteritū eſtimat: vñ amplius illa pſcriptio nō pficit. Tex. in pteritū eſtimet. ſub. cā. ꝛ ita lōga pſcriptio interrūpit li. ꝯte. oīs poſſeſſor de iure ſuo vr dubitare: vt. s. de acquir. poſ. l. nemo. ſꝫ vſucapio trienij nō interrūpit de rigore iur. ſed quātū ad effectū ſic. vt perinde teneat rē reſtituere: acſi nō eēt vſucapta: vt. ff. ꝓ empto. l. ij. §. vlti.

Super longi tēpo. Iſta. l. hoc dicit. Siqs bona fide poſſedit ꝛ iuſto ti. tut⁹ eſt pſcriptiōe lōgi tpis: qꝛ pſumit bona fide poſſidere ex quo nō ꝓbat mala fide poſſidē. Tex. ſiue ex alia. pone legati. Tex. ꝓbet. hic colligit quoddā ar. qꝫ nō pſumit bona fides niſi ꝓbet. ſꝫ ego itelligo niſi ꝓbet. ꝛ ꝓbat eoipo qꝫ ꝯrīū nō ꝓbat: vt. j. de euic. l. pe. ꝛ ſimile cōuenit notari. ff. de excep. rei iudi. l. ſiqs rē. Text. repellat. ꝛ ita preſcribit qs. x. vel. xx. ſiue hēat ti. lucratiuū ſiue non.

Cum in longi tēp. Iſta. l. ſimilr eſt noua. l. iuſti. ſicut ꝛ ſuperior. ꝛ dñs iuſti. voluit iſtā. l. facere difficilē ꝛ ñ potuit. ꝛ hec l. ponit caſum talē. Si emi rem bona fide ꝛ poſſedi eam. x. an. vel. xx. repello dñm preſcriptione lon. tē. Circa hoc oriūtur tres qōnes. Circa res que dicatur pñs vel abñs. Circa perſonas que dicat pñs vel abñs. Circa locum vtrum emptor ꝛ venditor dicantur pñtes in eadem prouincia vel in eadē ciuitate. Iuſti. determinat oēs ſimul ꝛ bñ ꝛ dicit. Si ego ꝛ tu ſumus in eadem prouincia vel in eadē ciuitate: cōplet preſcriptio decēnio. ſi tu in vna ꝓuincia: ego in alia: cōplet pſcriptio vicennio. ꝛ ita res immobiles preſcribuntur decēnio vel vicennio. ꝛ ita rei ven. licet ſint incorporales cū ſint actiōes in diuino motu conſtitute ſunt. rei tñ ven. hꝫ effectum corporalem. qꝛ vocat rē a poſſeſſore que eſt res corporalis. que dicta ſunt in rebus immobilibus: hñt locū in vſufru. ꝛ in ſeruitute. nam libertatē ꝛ vſufruc. poſſum pſcribere decēnio inter preſentes: vicēnio inter abñtes. ſꝫ ꝛ poſſum preſcribere ſeruitutē longo tēpore: ſi illa ſeruitus habet continuam cām. ꝛ currit hec preſcriptio ꝯ contra ſciētē ꝛ cōtra ignorantem. Tex. ꝛ tertia. ſub. pp locū. determinauit pmā qōnē: mō determinat ſecūdam. Tex. ſinautē. mō determinat tertiā. Tex. cum ius vendicationis incorporale eſt. vt. ff. de rerum diui. l. ij. in fi. Tex. ꝛ effectum corporalē extēdere. ſ. rei ven. que eſt actio incorporalis. ꝛ aduocat rem ab oī qui hꝫ facultatem rei reſtituende: vt. ff. de rei ven. l. officium. in fi. Item hētis hic qꝫ actiones diuino motu fuerūt introducte. hoc eſt primū dictum huius. l. Et no. hic qualiter dicantur preſentes ꝛ abſentes. Aliqñ dicitur abñs qui in iure non eſt: vt. ff. de dā. infec. l. iiij. §. quotiens. Aliqñ dr abñs qui exaudire nō pōt: vt inſti. de inuti. ſti. §. item. Aliqñ dicitur abñs qui nō eſt in ortis: vt. ff. de procur. l. etiā qui in ortis. Tex. expectanda: vt hic. ꝛ. j. de preſcrip. xxx. vel. xl. an. l. ſicut. Tex. ꝛ ſi res nō ſoli ſint. ſ. corporales. Tex. ꝛ certe ſeruitutes. ¶ Or ſegnori cuſtodiatis vos hic: eodē obſeruando ſub. quo ad quid. vt ſi habeo vſufruc. perdo non vtendo decēnio vl vicēnio: vt. ff. de vſufruc. l. corruptionem. Idē ꝛ in ſeruitute ſi hꝫ cām cōtinuam vel interpellatā cū modico interuallo: vt. s. de ſer. l. pe. Secus ſi hꝫ cām interpellatam cum magno interuallo: qꝛ tunc duplicato tpe perdit: vt. s. de ſer. l. vlt. Sed nō credat aliquis qꝫ vſucapiā vſufruc. decēnio vel vicennio: qꝛ cā vtendi ꝛ fruēdi hꝫ magnū interuallum: ſed tanto tēpore cuius nō extat memoria: vt. ff. de ſerui. l. ſeruitutes. In alijs ſeruitutibus ſi hñt cauſam cōtinuam pſcribitur decēnio vel vicennio: vt. ff. de ſerui. l. j. ꝛ. ij. ſi interpellatam nō: niſi tāto tpe cuius non eſt extat memoria: vt. ff. de vſuca. l. ſequitur. ¶ Or ſegnori hētis hic vnā auc. ꝛ incipit. qꝫ ſiqs in qbuſdam. ꝛ quidā habēt eā ſimul cum illa. malefidei. tñ vr qꝫ debeat diuidi. quia illa. malefidei poſſeſſ. facit ad. l. j. huius ti. hec auc. facit ad iſtam. l.

Quod ſiquis. A. Cōtinuabitis ita iſtam auc. ad. l. C. Si rem alienam vel alij obligatam poſſideo bona fide ꝛ iuſto titu. preſcribo decennio inter pñtes vicēnio inter abñtes. Sꝫ quid erit ego emptor ꝛ dñs viij. annis fuimus pñtes: duob⁹ ānis abñtes. Hic illi duo debēt duplicari. vt ſi octo annis fuimus pñtes: ꝛ duobus annis abñtes: elapſis duobus an. adhuc reqrunt duo anni quibus fuimus abñtes. ꝛ ita requirunt. xij. anni. nō aūt. xx. an. ꝛ hoc ꝓbat in auc. vt ſpon. largi. §. rurſus. in fi.

¶ In quibus cauſis ceſſat longi tpis preſcriptio.

¶ In quib⁹ caſibus hēat locū lōgi tpis pſcriptio: in ſuperioribus hūiſtis. ſed qꝛ in certis cāis ceſſat: ponit hūc ti. Et debetis ſcire qꝫ ceſſat pp malā fidē pſcribētis: vt in. l. j. huius ti. Itē in rebus mobilibus i ſeruis ꝛ eqs hꝫ locū vſucapio triēnij. ꝛ iō ceſſat longa preſcriptio: vt in. l. ij. huiustitu. Item pſonales actiones ꝛ mixte durant ad. xxx. an. igit ceſſat longa pſcriptio: vt in. l. iij. ꝛ. iiij. huius ti. Itē in fūo tuo nō habito pro derelicto ſed ab hoſtibus capto: ceſſat longi tpis pſcriptio: vt in. l. vl. huius ti. Odo.

Jis cui. In. l. iſta dicitur. Eram dominus alicuius fundi: ꝛ habebam inſtrumēta qualiter emeram ꝛ per traditionem acceperam. iſtum fundū tibi colendum locaui. tu quid feciſti? corrupiſti nouercam meam: vt ſubtraheret mihi inſtrumenta emptionalia furtiue. eis ſubtractis poſſediſti illum fundum. x. inter preſentes: vel. xx. inter abſentes: nunquid poteris vſucapere. x. vel. xx.? Certe non quia malam fidem habebas ex quo conduxiſti. Item quia feciſti ſubtrahi inſtrumenta a nouerca mea. Text. temporis. ſcilicet longi. x. vel. xx. anno. Text. non poteſt. ſub. ꝛ hoc: ideo quia colonus non poſſidet ſibi: ſed domino. ꝛ quia non habet titul. ꝛ habet ſcientiam rei aliene ꝛ malam fidem: dum fecit ſubtrahi inſtrumenta a nouerca mea. ꝛ in longa preſcriptione requiritur bona fides ꝛ iuſtus titu. vt. s. de vſucapio. transfor. l. vnica. Item not. qꝫ non debet alicui prodeſſe: ſi ſubtrahat mihi inſtrumenta mei iur: vt. s. de proba l. ad probationem.

In ſeruorum

A seruorũ. In.l.ista dr̃. Si tu possides huñ meuȝ si hẽs bonã fidẽ ⁊ iustũ ti.poteris vsucapere:nõ aũt longi tpis pscripti. pscribere. qꝛ in qõne huõꝝ ⁊ rerũ mobiliũ: cadit vsucapio:non aũt pscriptio.Tex.vsucapio.scilȝ triẽnij.vt.s̃.de vsuca.transfor.l.vnica.Tex.superfluo peruenitur.Et ita no.in rebus immobilibus cadit longi tẽporis prescriptio.nõ autẽ in rebus mobilibus vt hic ⁊.ff.de vsuc. l.eũ qui.nisi seruus etiã ascriptus glebe:qꝛ tunc seruus censetur pars rei imobilis:vt.ff.de diuer.⁊ tẽ.pr.l.lõge. vel nisi vellet sibi prescribere libertatẽ.quo casu si bona fide: pscribit decẽnio:vt.s̃.si aduersus liber.l.j.si mala fide est in possessione libertatis:nõ pscribit.vt.s̃.de ser.fugi.l.j.

Unus indiuiduũ. In.l.ista ponũtur casus in qbus cessat longi tpis pscriptio. Ecce si duo pluresue sunt socij:si vnᵘ solus possidet:nõ põt pscribere ꝯ sociũ lõgo tpe. qꝛ iudiciũ cõi diui.⁊ famil.herci.⁊ act.ꝓ socio.nõ habẽt tolli prescriptiõe longi tpis.h.d.ista.l.Uideatis summariã expõnẽ lr̃e. Tex.vnus.s.socius vel coheres. Tex.prouocare possit.sub.ad diuisionẽ. Tex.famil.hercis. iudiciũ.bona rõ:qꝛ act.iste mixte sunt in rem ⁊ in personaȝ: vt insti.de act.§.quedã.vñ ex ea parte ꝙ sunt psonales durant ad.xxx.an.vt.s̃.de peti.here.l.hereditas.

Hereditatẽ. In.l.ista ponuntur casus in qbᵘ cessat lõ.tpis pscriptio.vt si tu hr̃ditatẽ mihi delataȝ possides ꝓ hr̃de vel ꝓ possessore:nõ põtte tueri longi tpis pscriptio. qꝛ petitio hereditatis durat ad.xxx.an.Tex. hereditatẽ. sub.delatã ex testõ vel ab intestato.nam ei datur petitio heredi.vt.ff.de pe.here.l.j. Tex. nocere nõ põt. qꝛ est mixta in rem ⁊ in personã.vñ ex ea pte qua est in personam durat ad xxx.an.qđ est verũ cũ daṫ ꝯ heredem vel possessorẽ bonoꝝ. vñ cũ non excedit suos terminos a suis terminis non excedit.al's secus:cũ daṫ ꝯ ti.possidẽteȝ.qđ est in oibus casibus vbi ti.hẽtur ꝓ nõ titulo.qꝛ ibi exceditur alius terminus: vt s̃.de edi c.di.adri.tol.l.vl.Tex.nõ possit.sub.heredi. pe. sed rei vẽ. sic.vt.s̃.de pe.here.l.ij.⁊.l.cogi.Tex.noceat.s. ꝙ petitio here.tol.longo tempore.

Si puerũ. In.l.ista dr̃.Uẽbam puerũ seruũ meũ.non habui eũ ꝓ derelicto.iste seruus fuit ab hostibus captus ⁊ vulneratus.tu putans eũ eẽ liberũ:redemisti eũ ab hostibus tua pecunia: ⁊ curasti eũ:⁊ possedisti eũ.x.vel.xx.volo offerre sumptus factos in eo curãdo:nũqd potes me repellere pscrip.decẽnij vel vicẽnij:Certe nõ. Tex.ꝓ derelicto.al's secus:vt insti.de rerum diui.§.vl.Tex.erogaa.i. sumptũ factũ.Tex. nõ potes. hoc est dicere tu nõ potes pscribere. ⁊ qꝛ res mobilis : vt.s̃.e.l.ij.Itẽ qꝛ ius offerẽdi nõ hȝ pscribi hoc casu.s.lapsu triẽnij: vt.ff.de capti.⁊ postli.reuer.l.in bello.§.siquis.

¶ Quibus nõ obijciṫ longi tpis prescriptio.

¶ Supiori ti.habuistis qbus ex causis cesset lõ.tẽ.pscrip. ⁊ ita superiori ti. dictum est de causis.verum quia persone sunt priuilegiate vt eis non obsit lon.tem.prescrip.ponitur hec rubrica.vnde exponetis eam sic.Quibus nõ obijciṫ.s. ipso iure vel iuṙ restõnis.nam sunt quedã persone quibus non obijcitur lon.temp.prescri.ipo iure:vt est pupillus ⁊c. vt.ff.de acqui.rerũ do.l.bonefidei.Item res fisci:vt insti.de vsuca.§.res fisci.Iteȝ fundus dotalis nõ põt prescribi lon. tempore:vt.ff.de fun.do.l.si fundus. Aliquãdo currit prescriptio:sed datur restõ:puta capto ab hostibus: vel abñti causa reipu.vt.j.e.l.j.⁊.l.ij.

Tempus. In.l.ista dr̃. Ponamus rem meã bona fide ⁊ iusto tit.possedisti octo annis : absentaui me causa reipublice duobus annis: nunquid erit prescriptũ mee petitiõi:Certe nõ.nã tps quo fui absens nõ cõputaṫ in ista pscriptione: qꝛ potero restitui vt tps expeditionis tollaṫ de medio.h.d.Tex.nõ parit.sub.cũ effectu:qꝛ potero restitui:vt.s̃.de resti.mi.l.j.⁊.ij.⁊.l.ꝙ tempore.

Cum per absentiã. In.l. ista dr̃. Si medicᵘ medicãdi cã habuit necesse sequi militiã pncipis.si interim res sua possideṫ.x. vel.xx.an.sibi nõ officit.vñ ipse reuersus poterit restitui:vt tps absentie tollaṫ de medio. Tex.medẽdi.i. medicãdi cã.Tex.pfectus ptorio.de cuiᵘ territorio ẽ. Tex. accresitis.i.vocatis.nõ debẽt vocari illi quoꝝ interest: vt ⁊ al's.s̃.si mi.se ab here.ab.auc.ibi signata que incipit.si ois.⁊ ff.de aqua plu.ar.l.in ꝯcedẽdo.Tex.defendar.s.nõ ipo iure sȝ bñficio restõnis:vt.ff.ex qbus cau.ma.l.inter eos.§.j.

Non est. In.l.ista dr̃.Si pscribiṫ minori.x.vel.xx. nõ officit minori:qꝛ poterit restitui vt tps minoris etatȝ subducaṫ de medio.Tex.nõ cõputari.sub.ipo iure si ẽ pupillus:vt.ff.de acq.rer.do.l.bonefidei.vel si ẽ adultus bñficio restõnis:vt.s̃. si aduersus vsuc. l.j.Sȝ hodie secus:qꝛ ipso iure adultus seruaṫ illesus : vt s̃.in qbus cau.in inte.resti.nõ est necessa.l.vlti.

Si possessio. In.l.ista dr̃. Si aliquis aliquã rẽ presentis possidet bona fide ⁊ iusto ti.tueṫ se longa pscriptiõe.sȝ si possideret rẽ abñtis cã reipublice vel alicuius q fuerit casu fortuito impeditᵘ:pscri.lõ.tẽ.se tueri nõ põt:qꝛ iste reuersus de abñtia vel ꝺ captiuitate restitueṫ vt tps abñtie tollaṫ ꝺ medio.h.d. Tex.si possessio icõcussa.i.nõ corrupta.Tex.teneat.s.bona fide:vt.s̃.ti.ij.l.j.Tex.vel marie fortuito cãu:qꝛ captᵘ fuit ab hostibᵘ.Tex.decernimᵘ.vt.s̃.de in ite.res.mi.l.qđ tpe.Od.

Neqȝ mutui. In.l.ista enumerãtur actiões qbᵘ nõ obijciṫ lõ.tẽ.pscri.⁊ ꝯ quas nõ pscribiṫ lõgo tpe.sȝ longissimo tpe.Ecce certi ꝯditio ex mutuo ñ tolliṫ lõgo tpe.nec actio cõmo. vel depositi.nec actio ex testõ nec actio tutele.Itẽ regulr̃ ois personalis actio q̃ ciuilis est durat vsqȝ ad.xxx.an.⁊ iõ lon.tẽ.pscri.nõ tolliṫ.Tex.mutui.i.certi ꝯditio gñalis:vt.ff.si certũ pe.l.certi ꝯditio in pn. Tex. seu alij cuilibet psonali.siue ciuili siue ptoria: dũm̃ rei psecutoria: vt.s̃.de ꝯsti.pe.l.ij.Fallit in qbusdã psonalibᵘ q̃ tolluntᵘ minori tpe:vt i act.de dolo.vt.s̃.de dolo.l.vl.⁊ i act. iniuriaꝝ. vt.j.de iniur.l.si ñ ꝯuicij.⁊ i edilitijs act.vt.s̃.de edi. act.l.ij.

Ab hostibus. In.l.ista dr̃. Fuisti captᵘ ab hostibus.interim qdã bona fide ⁊ iusto ti.x. vel xx.an.reȝ tuã prescripsit.tu reuersus vẽdicas rẽ tuã:ipse obijcit tibi prescrip.lon.tẽ. nunquid in modũ exceptiõis poteris petere restõnem:Certe sic.Tex.directa.sub.si erat dñs. Tex.vel qualibet alia.puta publi.Tex.hmõi.factum.i. possessionem temporis aduersarij.Tex.non opituleṫ.i.noceat. nã potest restitui:vt.ff.ex quibus cau.ma.l.j.

Prescriptiõe. In.l. ista dr̃. Si quis possidet reȝ immobileȝ bona fide ⁊ iusto ti.si.x. vel.xx.an. prescribit eaȝ:nisi abñs posset restitui ex edicto de maioribᵘ:qꝛ tũc nõ nocet ei:qꝛ ꝯ eã datur restõ.Tex.presentes.⁊ dr̃ pñs ⁊c.vt.s̃.de pscri.lon. tẽp. l.penul.Tex.rõnis est.qꝛ si is cõtra quẽ pscribiṫ est absens causa reipublice restituitur: vt tempus absentie tollatur de medio:vt dixi.s̃.e.l.j.

Sancimus. Lex ista que est vltima in ti. isto est noua.l.iusti.⁊ dicit illud. Milites qui sunt in expeditione cã reipublice possunt restitui aduersus pscrip.lon.temp. vt tps absentie tollaṫ de medio.sed milites qui sunt domi. non pñt restitui.Tex.in exceptionibus.i.in pscriptionibus

que perimũt exceptionẽ. Tex. opitulari .i. prodesse. Tex. in alijs locis .s. priuatis ꝛ suis negocijs pagẽdis. Tex. tale pͥuilegiũ adiuuãtibus. qꝛ cessante cã: cessat effectus: vt. ṡ. de epi. ꝛ cle. l. siqs. Sed nonne habuimus. l. istã. ṡ. de resti. mi. l. vlti. Certe sic. vnde est superflua. Rñ. illa facit ad illũ ti. ꝛ hec ad istum. similiter priuilegium testandi habent milites qui sunt in expeditione: nõ qui sunt domi: vt. ṡ. de testamẽ. mili. l. penul.

¶ Si aduersus creditorem.

¶ De prescriptione que opponiť aduersus dñm vel quasi dñm. ṡ. de lon. tem. pres. dictũ est. etiã quibus ex causis cesset lon. tempo. prescrip. ꝛ quibꝰ pscri. obijciať. Uerũ qꝛ dubitatur an creditori possit obijci lon. tẽ. pres. poniť hec rubrica. ꝛ quidam hñt ita rubricam. aduersus creditorẽ. sub. agẽtem hypo. acť. pro re sibi obligata a bonefidei emptore lon. tem. prescri. opponi posse. quidã hñt aduersus creditorem lon. tem. pres. opponi posse: si agat hypoteca. ꝛ opponi posse non a debitore vel eius herede: vel a malefidei possessore: sed a bonefidei emptore: vt. ĩ. de prescrip. xxx. an. l. cum no. Et custodiatis vos hic: qꝛ queritur a pueris qd differt hec rubrica ab illa que est in secundo libro. ṡ. si aduersus creditorem? Respon. differentia est in euidenti superior rubrica ẽ. si aduersus creditorem minor petat restitui: quis debeat probare? an minor se circũuentum? an creditor eum locupletiorem? Hec rubrica est. an aduersus creditorẽ agẽtem hypo. acť. bonefidei possessor possit opponere longi tẽ. prescriptionem. Odof.

Diuturnũ. Hec. l. tria dicit. Primo diť hic. Si tu possides bona fide ꝛ iusto ti. rẽ mihi obligatã. x. vel. xx. an. si ꝯueniã te hypo. act. repelles me lon. tẽ. pſ. Secundo dř. si debitor q obligauit rẽ: ipse vel heres eius possedit. x. vel xx. non repellit me si conueniam eum hypo. quia durat hypo. contra eos vsqꝫ ad. xl. ann. Tertio dicitur si bonefidei emptor exclusit me. x. vel. xx. an. nihilominus personalẽ act. potero intendẽ ꝯ debitorẽ vsqꝫ ad. xxx. an. Tex. diuturnum silentiũ. dř diuturnum silẽtium decenniũ inter pñtes. vicenniũ inter abñtes: vt. ṡ. de prescrip. lon. tẽ. l. vl. ꝛ penul. Tex. pretereꝗ. Incipit scõm dictũ. Tex. incũbant. qꝛ tunc durat hypo. ad. xl. an. Unde no. ꝙ hypo. ꝯtra bonefidei possessorem durat. x. vel. xx. nõ postea vt hic. ꝛ. ĩ. l. pxi. malefidei possessor extraneus tueť se ꝯ hypo. xxx. an. vt. ĩ. de prescri. xxx. vel. xl. an. l. sicut. debitor vel eius heres tueť se hypo. xl. an. vt. ĩ. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. cũ notissimi. in prin. Aliqñ qd est notabile: tolliť hypo. quadriennio: vt si fiscus vendit mihi rẽ tibi obligatã vt suã: vt. ĩ. ti. pxi. l. bñ a zenone. Triennio ẽt tolliť hypo. qꝛ vsucapio pignoris ꝛc. vt. ĩ. de pig. l. vsucapio. Tex. vbi aũt. Incipit tertiũ dictum. Tex. a possessore. sub. bonefidei. Tex. ei cõpetit. vsqꝫ ad. xxx. an. cõputandos a die quo potuit experiri: vt. ṡ. de prescrip. x. vel. xx. an. l. vl. ꝛ. ĩ. de prescri. xxx. vel. xl. an. l. cũ notissimi. §. illud. sicut ꝛ durat personalis quia creditor ꝛc. vt. ff. si cer. pet. l. crediti qui ob restõnem edificiorum.

Si debitori. In. l. ista dř. Si rẽ mihi obligatã debitor meus vel alius tibi donauit: si possedisti. x. vl'. xx. an. repellis me: si tu nõ successisti in locũ debitoris mei: qꝛ tunc durat ad xl. an. Sꝫ ꝯ singularẽ successorem tolliť. x. inter pñtes. xx. inter abñtes. Tex. nõ extitisti. qꝛ secus eẽt si debitori meo successisti. naꝫ tunc durat ad. xl. an. vt dixi. ṡ. l. proxi. Tex. neqꝫ personali actione. nã personalis actio dať cõtra debitorẽ vel eiꝰ vleꝫ successorẽ: nõ ꝯ singulareꝫ. vt. ṡ. si cer. pe. l. eũ q. Tex. x. an. prescri. sub. inter pñtes. inter absentes. xx. vt. ṡ. l. proxi. dixi. Tex. pbatum est. Et ita no. ꝙ singularis successor si hꝫ bonã fidẽ ꝛ iustuꝫ ti. pscribit. x. inter pñtes. vel. xx. inter absentes: vt. ṡ. l. proxi.

¶ De quadriẽnij prescriptione.

¶ De prescriptiõibus triẽnalibus tractatũ est. verũ qꝛ aliqñ quadriẽnij pscriptio locũ hꝫ: poniť hic ti. qñ hẽat locuꝫ. Et hꝫ locũ in duobꝰ casibꝰ. Unus casus ẽ. si hrẽditas tanqꝫ vacãs deferť fisco: ꝛ denũciatũ est fisco: vt. ĩ. l. j. huius titu. Itẽ hꝫ locũ in alio casu. ecce si imperator vel fiscus vel augusta rẽ alienã vel alij obligatam vẽdit vel donat vt suã: accipiens statiꝫ ẽ securus. sed fiscus tenetur de pcio infra quadriennium dño: vt. ĩ. l. ij. huius titu. ꝛ in. l. bene a zenone. ꝛ hoc dicit totus iste titu.

Omnem. In. l. ista dicuntur duo siue tria. Prio dř. si hereditas vacãs delata est fisco: ꝛ ex quo denũciatuꝫ est fisco: fiscus cessauit eaꝫ per quadriẽnium petere: nõ poterit postea petere. Secũdo dř. si princeps donauit reꝫ alienã vt suã: accipiẽs statim est securus. sꝫ fiscus intra quadriẽniuꝫ teneť dño de pcio. Tertio dř. nõ solum est securus qui accipit a principe: imo qui a fisco. Tex. vacãtibus. Añno. bona vacantia deferuntur fisco: vt. ff. de iur' fisci. l. j. §. an bona. vñ fisco currit pscriptio quadriẽnij: ex quo denunciatum est: non aliter. al's si velimus cõputare prescriptionẽ ex die quo delata est fisco hrẽditas: fisco currit prescriptio. xx. an. vt. ff. de diuer. ꝛ tem. prescri. l. intra quattuor.

Omnes. Imperator zeno fecit istaꝫ l. ꝛ hanc. l. cõmentat iusti. ĩ. l. proxi. Et hec. l. dicit duo. Primo dicit. si imperator rẽ aliquã mobilẽ vel imobilẽ vel alij obligatã donat alicui: accipiens statim est securus. sed dñs vel creditor agit cõtra fiscũ intra quadriẽniũ ad preciũ: ꝛ pbando eam suaꝫ fiscus teneť ei satisfacere. Secũdo dř. si pcurator fisci ꝯfiteatur publicas pẽsiones eẽ solutas: vel preciũ rerũ fiscalium sibi eẽ satisfactũ: statim emptor est securus. sꝫ pcurator de suo marsupio teneť resarcire fisco id qd fuit ꝯfessus ei sibi solutuꝫ ꝛ non est. Tex. vel in actionibus. i. iure. Tex. cõstituas. pone seruitutes. Tex. vel quocũqꝫ. s. hypo. Tex. ꝛ nře. s. zenonis qui hanc. l. fecit. Tex. pñmonijs. s. fiscalibus: vt. ĩ. e. l. vl. §. j. Tex. intra quadiẽniũ. s. ꝯ sacratissimum erariũ. i. fiscũ: si non hẽtis in lřa. sꝫ ego hẽo in lřa. Tex. cognoscãt. Hucusqꝫ durat prima ps. l. ꝛ ad hãc primã ptem accedit. ṡ. l. proxi. Tex. ad hec. Hic incipit scđa pars huius. l. Tex. formidare. concordat. ṡ. de nõ nu. pe. l. in ꝯtibus. §. j. ꝛ ibi dixi. ¶ Or segnori ad. l. istã signať vnũ cõtrariũ: pp qd cõtrariũ subijciã vnam distinctionẽ. hic dicitur ꝛc. vt dixi in casu. In primo l. contradicit. siquis emit a fisco hereditatẽ sciens: põt conueniri vtili peti. here. vt. ff. de peti. here. l. nec vllaꝫ. §. siquis. Ad qd quidam dixerunt. hic loquiť qñ aliquis emit a fisco bona fide: ibi qñ mala. Uel dicatis melius: vbi quis emit a fisco rem singularem vel res singulares: ibi emptor statim est securus. ꝛ sic intelligitur ista. l. sed si emit vniuersitatem: puta hereditatem vel partem here. non erit statim securus: sed tenebitur vtili peti. here. ¶ Et iõ ad solutionem istius contrarij est distinguendum. Cum quis emit a fisco vel a principe: aut hereditatem: aut rem singularem. Si aliquis emit heredi. si bona fide: nõ tenetur. si mala fide tenetur vtili peti. here. vt in. l. contra. Si aũt emit rẽ singulareꝫ: si emit a fisco qui vendidit rem alienam vt suam: accipiens statim est securus: sed fiscus tenetur dño de precio infra quadriẽnium vt hic. ꝛ. ĩ. l. pxi. Si auteꝫ fiscus vendit rem alienã vt alienam: puta propter tributa non soluta. v. sunt necessaria ad hoc vt emptor sit securus. Requiritur enim ꝙ emat bona fide. Itẽ ꝙ emat iusto precio. Itẽ ꝙ res fuerit solẽniter subhastata. Item ꝙ in veritate sit debitor. Item ꝙ cessatuꝫ fuerit in solutione. al's non valet venditio. ꝛ dñs rem suam poterit vendicare: vt. ṡ. de rescin. vẽ. l. siquas. ꝛ. ṡ. si propter publi. pensi. l. j. ꝛ. l. ij.

Bene a zenone. Ista. l. ẽ noua. l. iusti. ꝛ sine ista bene poterat cena duci nisi ꝙ h. l. glosat pcedẽtẽ. l. ꝛ põit pulchra vba ꝛ aliq̃ addit. iusti. fac mẽtionẽ d. l. ṡ. posita. scio tñ ꝙ a zenone diue memorie fuit bñ introductum

ctum vt si fiscus védit rem alienã vt suam: emptor statim est securus. sꝫ fiscus teneť dño vel creditori ifra quadriénium de pcio. Idẽ in donatiõe facta a pncipe vl' ab augusta si res védať vel donať cũ oia sint pncipis. Idẽ in donatiõe facta a pcur. pncipis si cũ epistalmate subscriptio interuenerit. Idẽ si in alienatiõe facta ab augusta. naꝫ sicut ɔct⁹ pncipis obtinét vim. l. ita ɔctus dñe auguste. nã alibi fit parificatio iter pncipeꝫ ⁊ augustã: vt sicut donatio facta a pncipe ⁊ augusta tenet: ita ecõtra. Tex. cũ oia pncipis. Hic voluit colligere dñs Mar. ꝙ iperator sit dñs omniũ reruꝫ singulariũ. Itẽ ꝑ sua opi. iducit. l. que dicit ꝙ iperator põt dare pdia nostra militibus ob stipẽdia: vt. ff. de rei ven. l. iteꝫ si verberatum. ⁊. ff. de euic. l. lucius: ⁊ qꝛ in libro regum contineť filias nras ⁊c. Itẽ ꝑ sua opiniõe inducit. ff. de offi. ꝑsi. l. barbarius. ⁊ ita rñdit iperatori Federico seniori dũ esset apud rõchaliã timore vel amore. Sed Bul. dixit cõtra. in codeꝫ loco. Sꝫ nos dicimus ɔtra: qꝛ cũ qs habeat rei ven. ꝑ sua re: vt. s. de rei vẽ. l. doce. ergo iperator nõ hꝫ rei ven. cũ duo nõ pñt esse dñi vnius rei insolidum. vt. ff. cõmo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. Et intelligebat dñs Bul. qd dicit h ꝙ oia sunt pncipis quo ad ꝓtectionẽ vel iurisdictionẽ. Uel verius oia sunt pncipis. s. fiscalia ⁊ primonialia. Nõ ob. ll. que dicũt ꝙ lꝫ iperatori dare pdia nra militibus ob stipendia: qꝛ vex est dato nobis pcio. vt. s. ꝑ qbus cau. serui acci. pmium libe. l. vlti. Tex. ex epistalmate est scriptura alienationis in qua iperator signũ solet facere. Tex. esse ꝑuilegiũ. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ in trib⁹ parificať augusta pncipi: qꝛ sicut valet alienatio rei aliene facta a fisco vt sue vt emptor sit statim securus ⁊ fiscus intra quadriéniuꝫ teneať de precio: ita facta ab augusta. Itẽ sicut tenet donatio facta a principe sine isinuatione: ita tenet donatio facta ab augusta. Itẽ sicut valet donatio facta in pncipẽ ab augusta constante matrimonio: ita ecõtra vt hic. ⁊. s. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. donatiões. ⁊ in auc. vt nõ fiãt pigno. §. illud. Tex. tua loquiť prefecto pretorio. Tex. infulas. i. coronas. Odo.

¶ Ne rei dominice vel templorum vendicatio temporis exceptione submoueatur.

¶ Crederet aliquis ꝙ sicut res priuataꝝ ꝑsonaꝝ possunt longo tẽpore ꝑscribi: ꝙ ita possent lõgo tẽpore ꝑscribi res dñice. i. iperiales vel fiscales. vel tẽploꝝ. i. ecclesiaꝝ. ⁊ ꝙ imperator ⁊ ecclesie repelleneť a vẽdicatiõe reꝝ suaruꝫ ꝑscrip. long. tẽp. qd nõ est vex. Et iõ poniť rubrica ne rei dñice. i. iperialis vel fiscalis. vel tẽploꝝ. i. ecclesiaꝝ. tpis. s. lon. x. vel xx. an. submoueať. i. ne vẽdicatio rei ipialis vel fiscalis submoueať lon. tẽp. ꝑscrip. quasi dicat. licꝫ priuate ꝑsone submoueãtur a vẽdicatione rerum suaꝝ prescrip. lon. tẽp. vt. s. de ꝑscrip. lon. tẽp. l. penul. ⁊ vlti. non tamẽ imperator vel ecclesie. ¶ Et ita no. ꝙ contra pncipem ⁊ ecclesias cessat lõ. tẽp. ꝑscrip. vnde non solũ cessat. s. in qbus cau. ces. lon. tẽp. prescrip. ⁊. s. qbus non obi. lon. tẽp. ꝑscrip. imo cessat cõtra pncipẽ vel ecclesias. ¶ Sed nũqd lõgissimi tpis ꝑscriptio obijcieť principi vel ecclesie? Et videtur ꝙ sic: qꝛ ois actio omneqꝫ ius tollitur hoc spacio. vt. s. ti. ꝓxi. l. omnes. Econtra videtur ꝙ non: qꝛ acť. cõpetẽtibus ecclesie non ꝑscribiť minus. c. annis: vt. s. de sac. sanc. ec. l. vt inter diuinũ. qd ergo dicemus? Et certe dicemus ꝙ ꝑscriptio longissimi tpis xl. an. currit pncipi ⁊ ecclesijs: vt in. l. illa. oẽs. Fallit in. iiij. casibus: vbi nõ currit ecclesijs minor prescriptio. c. an. vt in l. vt iter diuinũ. sed illa. l. est correcta vt restringať ad tps. xl. an. vt in auc. ibi signata que icipit quas acť. Nec ob. l. q̃ videtur velle fisco ꝑscribi. xx. an. vt. ff. de diuer. ⁊ tẽp. prescrip. l. in oibus: qꝛ illa nõ loquiť in bonis patrimonij fisci: sed loquitur in bonis vacantibus denunciantis fisco.

Sepe numero. Tex ista dicit hoc. Si serui pncipis vel coloni eius vel liberi vel ascriptitij eius vel eoꝝ soboles qui erãt cõstituti in pos. iperialibus: aspirãt ad aliquã militiã vel dignitatem. ⁊ si fuerint in militia vel dignitate. x. vel. xx. an. nõ officit pncipi q̃n possit eos retrahere ad pristinã conditioneꝫ cum principi nõ possit obijci lõ. tẽp. ꝑscrip. h. d. Tex. vt serui. s. dñi ipato. Tex. rei nře. i. rei dñice. Tex. cingulo. sub. militie. Tex. redderent. ⁊ dicatis oi tpis. s. lõgi. Sed lõgissimi tẽp. ꝑscrip. põt opponi. vt. j. ti. ꝓxi. l. oẽs. ⁊ de hoc plenius dixi in rubrica. vel intelligatis omni tẽporis ꝑscrip. submota. etiaꝫ longissimi hoc casu.

Uniuersas. De prima parte rubrice scilicet ne vendicatio rei dominice submoueatur lõ. tẽp. prescrip. s. l. ꝓxi. dictuꝫ est. de vtraqꝫ parte rubrice agitur in. l. ista. Et in. l. ista hoc dicitur. Si aliqui sunt coloni vel reipublice vl' templorum. si isti coloni alienant rem dominicam vel rem eccl'ie ⁊ emptor possidet bõa fide. x. vel. xx. nõ poterit emptor pncipẽ vl' eccl'iaꝫ lõ. tẽp. ꝑscri. ex cludẽ. Tex. ita ꝙ nec pciũ. sub. qd datũ ẽ. Tex. liceat: qꝛ ex quo mercaneť ɔ̃ leg. iterdicta pdũt pcia: vt. j. de agri. ⁊ cẽ. l. quẽadmodũ. nisi eẽnt stipulati sibi pciũ reddi: vt. j. ti. ꝓxi. l. j. i fi. Sꝫ qd i colono ꝑuati si vẽdat? dixi. s. de acq. poss. l. cũ nemo. sꝫ emptor iste hñ poterit ꝑscribere. xl. an. vt. j. ti. ꝓxi. l. oẽs. ⁊ dixi in rubrica. Odof.

Siqua. In. l. ista dicit. Si aliqs occupauit rẽ dñicaꝫ vel tẽpli lõgo tẽpore nõ poterit ꝑscribere: imo dꝫ restitui id pristinũ statũ nõ obstãte rescripto cõtra hoc a pncipe ipetrato. Tex. ad sacruꝫ. i. pncipis vel ecclesiarum. Tex. impetrata. sub. in contrarium. Tex. incubatio. i. possessio diurna: quia qui possidet incubat. Tex. poterit. ⁊ ita principi vel ecclesie non prescribitur longo tempore: posset tamẽ prescribi. xl. an. vt j. titu. proxi. l. omnes. Odofredus.

¶ De prescriptione. xxx. vel. xl. an.

¶ De ꝑscrip. lon. tẽp. quãdo habeat locũ ⁊ quãdo cessat: ⁊ de quadriẽnij ꝑscrip. dictũ est. Uex qꝛ quãdoqꝫ hꝫ locuꝫ ꝑscrip. xxx. vel. xl. an. poniť hec rubrica. ¶ Et nõ. differẽtiam iter hũc tractatuꝫ ⁊ supiorẽ. Longa ꝑscriptio diciť decẽnij vel vicẽnij: vt. ff. qui ⁊ a qb⁹ ma. li. non fi. l. si fideicõ. §. aristo. Longissima prescriptio diciť. xxx. vel. xl. an. vt. j. e. l. sicut in rem. ⁊. l. omnes nocẽdi. De prima parte rubrice ita tenẽdũ est. ꝑsonales actiões rei persecutorie ꝑscribunť. xxx. an. vt. j. e. l. cum no. in prin. Insuper ius priuatoꝝ habꝫ ꝑscribi. xxx. an. vt. j. e. l. j. Ius publicum. xl. an. vt. j. e. l. oẽs. In casibus nulla currit ꝑscriptio tẽporalis: ẽt mille an. si possibile esset tm̃ viuere: qꝛ colonus emphyteota nullo tẽpore ꝑscribit cõtra dñm. vt. j. e. l. male. ⁊. l. cũ no. in fi. Item si aliquis est curialis: nõ prescribit curie: vt. j. e. l. ꝑscriptionem. Ius tributorum nullo tẽpore ꝑscribiť. vt. j. e. l. cõperit. Odofre.

Cum assеueres. In. l. ista tractatur de prima parte rubrice ⁊ diciť in ea. Quidam accessit ad pncipeꝫ ⁊ corã eo talẽ proposuit questionẽ. Domine iperator absentaui me volũtaria causa. me absente vicin⁹ meus qd cogitauit. dixit vicinus meus. istius absentis qui retinet se ita bonũ: video pdia sua qualia habꝫ. vnde ita placuerũt ei ꝙ iniecit oculos in pdia mea. i. inadamorauit se in pdijs meis. vnde ipẽ adiuit ꝑsidem ⁊ obiecit ꝙ non soluerã tributa cũ soluissem. ⁊ fecit ita ꝙ ab exactore tributoꝝ pdia cõparauit sum reuersus ⁊ inueni ista mea pdia empta a vicino meo. sum multum dolens: ⁊ magis de eo q̃ de alio? Respõdet iperator. aut iste vicinus tuus non possedit pdia tua xxx. an. ⁊ tunc licꝫ tibi vẽdicare. Aut possedit. xxx. an. ⁊ tunc non licꝫ tibi vendicare: qꝛ quilibet possessor tuetur se ꝑscri. xxx. an. Sed quo casu tu vendicas ab eo illa predia: preciũ qd dedit pro eis teneris restituere. dicit vna littera cum est versum in vtilitatem tuã. alia littera dicit. non teneris restituere. scꝫ cum non versum est in vtilitatẽ tuã. h. d. Tex. absente. sub. volũtaria causa: al's. i. si fuisses absens cã reipublice. vel alia iusta cã ⁊ necessaria posses restitui: vt. s. de tẽpo. mi. l. j. Tex. iposuerant. i. ingesserant: qꝛ hoies nõ sunt cõtenti videre bladũ pdij sui: nisi videant bladum pdij vicini

sui. vnde Ouidius in arte. Fertilior seges est alienis semp in aruis? Vicinūq̃ pecus grādius vber habz. Tex. operā. sub. malitiosam ꝛ iniquā. Tex. statuet. s. absoluendo posses sorem. nā malefidei possessor tuetur pscrip. xxx. an. vt. j. e. l. si cut. Tex. sequet. sub. faciendo rem restitui. Tex. si iniustam. sub. qꝛ ille vicinus tuus suasit te nō soluisse tributa cuz sol uisses. Tex. p vitioso ꝯtractu. i. mala fide ꝛ dolo inito. Tex. non oportere. ¶ Or segnori custodiatis vos hic: qꝛ hic est duplex littera. Vna lra dicit. nō oportere. alia dicit: oporte re. sine negatiua. si habetis cū negatiua: dicetis. non oporte re. sub. a vendicante. ꝛ tunc cōcor. s. titu. pxi. l. ij. in fi. si habe tis sine negatiua. discordat. s. qd metus causa. l. si vi vel me tu. Sed respōdeo ita. malefidei possessori precium nō est re stituendū a vēdicante: si nullo modo pcium conuersum erat in rem suā vt hic. Sed si illud preciū erat cōuersum in rem meam: qꝛ debebaz tributa. ꝛ ipse emit ab exactore ꝛ emit vi liori pcio: teneor ei reddere pcium: vt in. l. contra. Vel dica tis malefidei emptori nō restitui pciuz a dño vendicante rē suam vt hic. ꝛ. s. de rei ven. l. si mancipium. Quod dicunt. ll. contra. restitui pcium malefidei emptori integre. s. a vendi tore. vt in. l. contra. Si habetis. restituere oportere. sine ne gatiua: est ꝯtra. s. titu. pxi. l. ij. in fi. ꝛ. s. de fur. l. ij. Respōdeo restituit preciū si in rē vēdicantis pcium est ꝯuersum: vt. ff. de rei ven. l. emptor. Vel dicā restituit preciuz nō a vendi cante: sed a vēditore: vt. s. cōia. de le. l. vlti. in fi. si fuit stipula tus de euictione. vt. j. de euict. l. si quis fundum.

Male agitur. De prima parte rubrice supiori. l. dictū est. hac. l. agitur de vtraq̃ parte rubri ce: quādo locū non habz. Et in. l. ista ponit casus talis. Locaui tibi predium meū sub certa pēsione. tu colonus coluisti istud pre dium. xxx. vel. xl. an. ꝛ quolibet anno soluisti mihi pēsionē. ꝛ ita nō fuit inuētus ita curialis colonus. sicut tu. elapsis. xxx. an. vel. xl. dū veni ad fundū: dixisti ꝙ prediuz erat tuū. num quid poteris me repellere? Respōdet iperator ꝙ nō. ꝛ ma le ageret cuz dñis prediorꝫ: si coloni possent se tueri. xxx. vel xl. an. cum ipsi coloni non possident: sed dñi. ꝛ cōtra posside tem nulla currit pscriptio. maxime per. l. cōstantini qua caue tur ꝙ ille pōt pscribere q possidet. ꝛ ab illo ab initio ti. nō re quirimus. sed ille non pscribit q nō possidet: ne si aliter dice remus: iā haberet necesse dñs de iure suo protestari quoli bet anno: qd esset durum. Tex. male agit. i. male ageretur si hoc esset. Tex. precario possidentis. hec dictio pcario sumit large: licz ꝓprie dicatur pcariū: cum obligas rē pignori: ꝛ rogas vt tibi reddaz: vel vt rē meam tibi concedā precario. vt. ff. de pca. l. j. Tamē dicit pcario possidere q possidet alij: nō sibi: vt conductor ꝛ cōmodatarius. nā cōductores cōsue uerunt rogare locatores vt locent eis. ꝛ sic cōmodatarij cō modantes. Tex. cuz. l. cōstantiniana. quā nō habemus. erat enim in pma. C. cōpositione. sed in secūda cōpositione inser ta nō fuit. Tex. nō requirimus. Hic est duplex lra. quidā ha bent. nō requiri. ꝛ tunc legatis ita litterā. ab his. s. cōducto ribus possessionis initiū nō requiri qui sibi possidēt: nō alij q. d. malefidei possessor. q possidet sibi nō alteri: ipe pscribit ꝛ ab eo nō reqrimus ti. vt. j. e. ti. l. oēs. sed colonus nō possi det sibi sed dño. vt. s. con. de vsuc. l. j. vnde nō pscribit. sicut nec emphyteota. vt. j. e. ti. cuz no. in fi. Alia littera dicit. req ri. s. bonū ꝛ iustū ti. qui sibi possederūt nō alij. sed coloni nō possident. vnde non requiritur bona fides vel iustus ti. vt. s. de pig. act. l. nec creditores. Tex. diu. i. xxx. vel. xl. an. Tex. protestari. qd durum esset. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ cō tra possidentem nulla currit prescriptio. concordat. j. e. cum no. in fi. tamen si colonus interuerteret poss. domino vel eū venientem non admitteret: possessionē prescriberet. xxx. vel xl. an. tamen tenet interdicto vnde vi. vt. ff. de vi ꝛ vi ar. l. j. §. si colonus. ꝛ. l. si funduz. ꝛ sic prescriptio. xxx. an. vel. xl. domi num repelleret. vt. j. l. proxi. ꝛ. l. omnes. Et ex. l. ista in fi. colli gimus argu. ꝙ in annuis prestationibus bene potest iudex iudicare ꝙ teneat in futuꝝ soluere his tēporibus: ne actor quolibet anno de iur suo habeat litigare: qd duruz esset vt hic dicit. ꝛ de hoc dixi ꝛ plene no. s. de fideicō. l. j.

Sicut in rem. Imperator qꝛ nimis dcise lo cutus est in. l. ista reddit istā. l. obscuraz. sed vos ponetis ita casum ꝙ hec. l. erit leuissi ma. Et hec. l. vult exēplificare primā partē rubrice. s. de prescrip. xxx. an. s. que actiōes tollant pscrip. xxx. an. ꝛ certe speciales actiōes q̃ cōpetunt de rebus singularibus: vt actio in rē. ꝛ hypo. vt si aliqs ma la fide possidet rē tuā: pro hac habes rei ven. vel publi. sz p scrip. xxx. an. repellet te a rei ven. Sed si aliquis extraneus possidet rē obligatam tibi: p qua habes hypo. excludet te pscrip. xxx. an. Similiter actio de vniuersitate: vt petitio he reditatis ꝛ fami. her. iudiciuz. ꝛ actio ex testamēto p tota he re. restituēda tollunt post. xxx. an. nā si cessauisti me conueni re. xxx. an. illis act. post. xxx. an. repellā te pscrip. xxx. an. Si militer psonales actiōes tollunt post. xxx. an. vnde si teneor tibi certi con. de mutuo: post. xxx. an. repellam te pscrip. xxx. an. siue pdicte actiōes cōpetant p rebus corpalibus vel in corporalibus: siue ad quātitatem vel ad pigno. vel hypo. ꝛ tollunt. xxx. an. nisi sint perpetuate. ꝛ ppetuant p executorē. vnde si habeo psonalē act. cōtra te. ꝛ ad cōplendam pscrip. nō supererat nisi vnus annus. ꝛ cōuenio te p executoris cō uentionem: actio ppetuat ex die missi executoris: nō p libel li oblationē factaz pncipi: nisi actio esset ptoria ꝛ annalis. ꝛ iperator ad eā respōdit sic. Et qd dixi ꝙ pdicte actiōes tol lūtur pscrip. xxx. an. intelligatis siue currat cōtra masculuz. siue cōtra feminā: siue cōtra ignorantē vel sciētem excepto pupillo: qꝛ nulla pscriptio currit pupillo in pupillari etate: sed eo facto adolescente incipit currere. sed lesus restituit. imo qd plus est. si aliqs pupillus successit maiori cui curre bat pscrip. statiz interrūpit pscriptio: ꝛ dormit donec pupil lus sit factus adultus. sed eo facto adulto: resurgit ꝛ currit ei. Tex. sicut in rē. vt est rei ven. que dat pro rebus singula ribus. vt. ff. de rei ven. l. j. ꝛ publici. ꝛ hypo. ꝛ cōfessoria ꝛ ne gatoria que pro singulis seruitu. pdite sunt. Tex. ita de vni uersitate. i. in rē act. vt est petitio heredi. que est in rē ꝛ in p sonam. vt. s. de peti. here. l. hereditatis. psonales ꝛ mere: vt est cōditio indebiti ꝛ certi ꝯdi. generalis de mutuo. Tex. p tendant. ¶ Sed segnori habetis hic ꝙ psonales actiones tollunt. xxx. an. qd intelligo si possessor est malefidei: als se cus si haberet bonā fidē ꝛ iustū ti. qꝛ tunc posset se tueri p scrip. x. vel. xx. an. vt. s. de pscrip. lon. tēp. l. penul. ꝛ vlti. ꝛ. s. si aduersus creditorē. l. j. ꝛ. l. ij. Itē itelligo ꝙ dixi de hypo. act. cū possidet aliqs nō debitor vel eius heres. vt. j. e. l. cum no. Itē psonales act. tollunt. xxx. an. vt. s. de consti. pec. l. ij. Tex. vel ius. i. seruitus psonalis. vel realis: puta petit aliqs vt aliqua persona exhibeat. Tex. vendicare. nā cōtra malefi dei possessorē durat prescriptio ad. xxx. an. Tex. allegasse. hoc est verum p libellum pncipi oblatuz ꝛ ad euz rescriptū nō ppetuat actio in ciuilibus act. secus in annalibus ꝛ pto rijs: vt. s. quādo libel. prin. datus sit. l. j. ꝛ. ij. Tex. p executo rem. ꝛ vocat hic executorem si cōuenio te malefidei posses sorem actione singulari in rē: si taceo. xxx. an. nō possuz qcq̃ dicere. si intra. xxx. an. vado ꝛ ipetro rescriptum a pncipe: ꝛ nō facio te citari: nō ppetuat: sed siue ipetro rescriptum: si ue nō si facio te citari: ppetuat actio vsq̃ ad alios. xxx. an. ex die conuētionis facte p executorē: qꝛ facio poni libelluz in actis: ꝛ facio scribi qualiter talis citatus debeat venire re spōdere sup tali libello. sed p litis contest. ppetuat vsq̃ ad xl. an. vt. j. e. l. cū notissimi. §. illud. ꝛ. l. sepe. Tex. nō sexus. q. d. ita currit ista pscriptio cōtra feminas: sicut contra mares. Tex. nō absentia. sub. facta causa volūtaria. sed si causa rei publice abest: ꝛ ei currat: restituit: vt. s. de resti. mi. l. qd tēpo re. Tex. curatoris: qꝛ efficiunt adulti. Tex. seruanda. pupil lis nō currit ipo iur in pupillari etate pscriptio. xxx. an. adul tis currit: sed restituunt. vt. s. in qui. cau. in integ. resti. nō est neces. l. vlti. in fi. Tex. limitabant. vt breuiori tempore vt est edilitia actio. vt. s. de edil. act. l. ij. Tex. tentauerit. vnde cur rit ignorātibus ꝛ scientibus. vt. s. de long. tēp. pscrip. l. vlti. ¶ Et nō. hic vnū speciale ꝯtra regulā illā. Juris ignorātia non nocet volentibus euitare damnum. vt. ff. de iur ꝛ facti igno. l. iur. ꝛ. l. error in fi. Fallit in prescriptione longissimi temporis

tēporis ⁊ in ṗscrip.long.tēp.⁊ hoc ideo currit ignorātibus
odio litiū:vt aliquis sit litiū finis.¶ Or segnori sup.l.ista:
lȝ dn̄s Jo.⁊ Azo multa dixerint:paucis verbis tollā cōtra
ria hic signata. Jsta.l.videt̄ velle ꝙ ṗscriptio inchoata inter
rumpat̄ per executorē. Sed certe videt̄ ꝙ.l.dicat cōtra.que
dicit.si cōueni te ⁊ stipulatus sum iudicio sisti:si interim ali
quis eximit te vi ⁊ periјt actio mea:iste tenet̄ mihi act.in fa
ctum ad interesse.ergo nō ꝑpetuat̄ actio per executorem.vt
ff.si ex noxa.cau.ag.l.j.in p̄n.⁊.ff.de eo ꝑ quē factū erit.l.vl
ti.§.j.in prin.⁊.ff.ex qbus cau.ma.l.ait p̄tor.§.vlti.⁊.l.se.qd
ergo dicem⁹?¶ Segnori dicetis tribus modis. Uno mo
do sic.olim ante.l.istam nō ꝑpetuabat̄ actio per executorē
vt in.l.cōtra.⁊.ff.ne qs eū qui in ius vo.est vi exi.l.vlti.§.j.
hodie secus vt in.l.nostra.⁊ ita hec.l.corrigit illas. Que so
lutio nō placet:qꝛ olim videbat̄ etiā ꝑpetuari actio ꝑ execu
torē ⁊ videbat̄ fieri interruptio.vt.ff.de act.⁊ ob.l.ꝯstitutio
nibus.¶ Quare dicetis secūdo modo ſm Jo. Differentia
est inter reales ⁊ personales:qꝛ reales perpetuant̄ ꝑ execu
torem.⁊ qđ dicit in lr̄a de ꝑsonalibus act. refert̄ ad mixtas
vel ad reales.⁊ ita itelligitur ista.l.⁊.j.e.l.cū notissimi in p̄n.
Secus in mere ꝑsonalibus act.vt in.l.ꝯtra.qꝛ oēs noxales
actiones sunt ꝑsonales. Sed hec solutio discordat a lr̄a:qa
videtur loqui in mere ꝑsonalibus.¶ Unde dicetis sic ter
tio modo ſm quosdā in.ll.illis nō fueras cōuētus ꝑ execu
torem:sed citatus ꝑ lr̄as venisti.vel ꝑ simplicē denunciatio
nem aduersarij venisti:⁊ satisdedisti iudicio sisti intra diem
intra quē debebas rn̄dere libello.aliqs exemit te:tenet̄ mi
hi act.in factū:vn̄ ibi nō erat ꝑpetuata actio mea. Sed in.l.
ista fecit te citari ꝑ executorē.⁊ sic actio mea erat ꝑpetuata.
¶ Uel dicatis q̄rto modo.si ꝯuenio te ꝑ executorē: perpe
tuatur actio mea ad.xxx.an.quo ad qd vt possim te ꝯuenire
ad.xxx.an.sed qꝛ nō stetit ꝑ illū q te exemit quin ab actione
liberatus esses:tenet̄ mihi ad sumptū ipensaruȝ.i.ad id qđ
a te exigere nō potero:vt.ff.de dolo.l.cum quis. Odofr.

Mnes nocendi.

Supior l.locuta est de ṗscrip.xxx.an.hec.l.loquit̄ de ṗscrip.
xl.an.⁊ custodiatis vos in casu istius.l. Et
dicit hec.l.ꝙ in oibus casibus in qb⁹ actio
nes durabāt ad.xl.an.⁊ nō tollebant̄ ṗscri.
xxx.an.⁊ siue cōpetebāt fisco vel ꝑuato:nō extēdebant̄ vltra
xl.an.qꝛ omne ius siue ꝑuatū siue publicū dȝ tolli spacio.xl.
an. Un̄ dicit anastasius:nr̄a iterest oēs modos nocēdi tolle
re ⁊ oēs ṗscriptiōes clarius facere:qꝛ erāt olim qdā casus
in qb⁹ actiōes extēdebant̄ vltra.xxx.an.⁊ durabāt vel ad.c.
an.vel nullo tēpore claudebant̄.hodie limitamus vt durent
ad.xl.an.nō plus:qꝛ equū est omne ius siue publicū siue pri
uatū tolli ṗscrip.xl.an. Tex.fuissent enumerate.vn̄ qd valet
generale quo ad genus:ita species quo ad spēm vt hic.⁊.ff.
de admi.tuto.l.si duo in fi. Fallit in casibus nō.s̄.cōmo.l.j.
Tex.securus. Et hec.l.vult dicere vt dixi in casu.⁊ ponetis
exēplū in hypo.q̄ post.xxx.an.durat vsqȝ ad.xl.an.vt.j.e.l.cū
notissimi in p̄n.¶ Or segnori ad.l.istā signat̄ ꝯriuȝ. Hic dr̄
ꝙ ius ꝑuatū siue publicū tollit̄.xl.an. Jmmo videt̄ cōtra.⁊
videt̄ ꝙ ius fiscale tollat̄ ṗscrip.xxx.vt.ff.de diuer.⁊ tēp.pre
scrip.l.in oibus. Jtē iuenio ꝙ ius publicū durat ad.c.an.vt
s̄.de sac.san.ec.l.vt iter diuinū.¶ Ad solutionē cui⁹ ꝯ.anti
qui ita dixerūt. Lex illa.in oibus.corrigit̄ ꝑ.l.istā. Hec.l.q̄
est anastasij corrigit̄ ꝑ Justinianū ꝑ.l.vt iter diuinū.nā lȝ sit
prior in ordine:posterior fuit in cōpilatiōe. Sed illa.l.vt in
ter diuinū est correcta ꝑ auc̄.q̄s actiōes:q̄ est ibi signata: ni
si ſm canonistas in eccl'ia romana. Uel dicatis ita.si cōpe
tit fisco actio ad id qđ nō est sui pr̄imonij sȝ acq.puta cōpetit
actio fisco ꝓ bonis vacātib⁹.⁊ tūc ṗscribit̄ fisco spacio.xxx.
an.vt in oibus.si ṗscribit̄ res sui pr̄imonij:tollit̄ actio ṗscri.
xl.an.sed in q̄ttuor casib⁹ tollit̄ act.ṗscrip.c.an.vt in.l.vt in
ter diuinū.¶ Or segnori habetis hic vnā maximā siue re
gulā. Omne ius tollit̄ spacio.xl.an. Fallit in curiali:q li
bertatē ne teneat̄ onerib⁹ curie nō ṗscribit.vt.j.l.ꝓxi. Jtem
fallit in iure tributoꝝ.vt.j.e.l.cōpetit.¶ Or segnori habe
tis instātias huius regule.ponamus determinatiōes. stetit
hō.s.lasciuus.xl.an.ꝙ nō iuit ad ecclesiā.obijciet̄ ne ei post
xl.an.ꝙ non pōt venire ad ecclesiā? Jn qōne ista dicem⁹ ꝙ
nō.⁊ qđ dicit hec lr̄a ꝙ oē ius siue publicū siue ꝑuatū tollit̄
xl.an:est itelligēdū de iur̄ agēdi.s.vt aliqs post.xl.an.nō pos
sit act.suā mouē:nō de iur̄ excipiēdi qꝛ q̄ sunt annua ad agē
dū:ꝑpetua sunt ad excipiēdū:vt.ff.de doli excep.l.pure.i fi.
Jtē nō ē itelligēdū de iur̄ eūdi:qꝛ nullo tp̄e ṗscribit̄ ius eū
di.vt.ff.ne qd in lo.pu.l.viā publicā. Jtē ē itelligēdū de iur̄
ꝑ qđ nō fit ꝯ ornatū ciuitat̄.vt.j.de ope.pu.l.ṗscriptio. Ul̄
dicetis ꝙ ibi itelligit̄ de minori ṗscrip.xl.an. Odofre.

Rescriptionem.

Lex superior posuit regulā.ista.l.pōit istātiā regule. Po
ne tu eras seruus alicui⁹ ciuitatis.fugisti a
curia ⁊ stetisti ꝑ.xl.an.extra curiā.nūqd ṗ
scribes ne teneař subire mūera illi⁹ curie?
Certe nō. Tex.vocant̄.i.reuocant̄. Tex.eteni nr̄e pietat̄.lex
loqt̄ de.l.ꝓxi.supiori. Tex.ṗcipiūt.vt.j.de fun.reipu.l.eū q.

Mperit.

Sicut.l.illa.oēs no
cēdi.recipit istātiaȝ
in curiali.s̄.l.ꝓxi.ita recipit istātiā in tribu
tis.vbi gr̄a. Tu possidebas fundū tributa
riū.emi a te illū fundū ⁊ possedi eum.xl.an.
nūqd repellā fiscū a petitiōe fundi? Certe
sic.sȝ a petitiōe tributoꝝ nō:qꝛ ꝯ illū nl'lo tp̄e ṗscribit̄. Tex.
functionū.i.ad ṗstationē tributoꝝ. Tex.nequaq̄ȝ remoueri:
qꝛ ip̄e fundus ṗscribit̄.xxx.vel.xl.an. Tex.successiōes.i.ṗsta
tiones tributoꝝ. Tex.admitti.¶ Or segnori nō.hic vt tol
latis ꝯriū.si emo fundū tributariū:possuȝ ṗscribere.xxx.an.
ꝯ agētē rei vē.vel ꝯ agētē hypo.xl.an.nō aūt ṗscribo petitio
ni tributoꝝ:nisi ipetrareȝ a p̄ncipe ꝙ liceret mihi possidere
dēpto canone.⁊ post ipetrationē steti.xl.an.qꝛ tūc non ṗsta
bo tributa. Sic soluit̄ cōtra.j.de fun.patri.l.iubemus.

Um notissimi iuris.

Leges veteres alioꝝ iperatoꝝ q ṗcesserūt
Justi.in supioribus habuistis.amodo po
nūtur noue.ll. Justi.⁊ hec.l.facilis est quā
tum ad lr̄am. Et in.l.ista tractat̄ de vtraqȝ
parte rubrice.⁊ de p̄ma parte rubrice.s.de ṗscrip.xxx.an.⁊
de scd̄a parte rubrice.s.de ṗscrip.xl.an.¶ Et nō.ꝙ hec.l.di
uidit̄ in.v.ptes. Pria ps loqt̄ de hypo.quāto tp̄e tollat̄.⁊ ꝯ
extraneuȝ vel ꝯ debitorē ⁊ ei⁹ heredē.vl̄ ꝯ scdȝ creditorē.⁊
durat vsqȝ ad.§.illud. Jn scd̄a pte loqt̄ in obligatiōib⁹ ꝯct̄
vel ꝯhēdis vl̄ in die vel sub ꝯditiōe.⁊ qn̄ ꝑsonalis actio ici
piat currere.⁊ durat vsqȝ ibi. Jmmo illud ⁊c̄. Jn tertia pte
ponunt̄ tres modi iterrūpēdi ṗscrip.xxx.vel.xl.an.⁊ durat
vsqȝ ibi.in his ēt ꝓmissiōib⁹ ⁊c̄. Jn q̄rta pte dr̄.exquo tp̄e in
cipiat currere ṗscriptio.xxx.vel.xl.an.in annuis ṗstatiōib⁹
vel in annuis legatis.⁊ durat vsqȝ ibi.nulla.s.dāda licētia.
Jn qnta ⁊ vltia parte dr̄ ꝙ emphyteota ꝯductor vel ꝓcura
tor nulla tp̄is ṗscriptiōe pn̄t se tueri.⁊ durat vsqȝ in fi.⁊ pri
mā partē ⁊ scdāȝ ⁊ tertiā ꝑ se legem⁹.q̄rtā ⁊ qntā simul le
gemus.¶ Jn ista p̄ma parte Justi.dicit tria. Prio dicit.si
aliquis possidet rē mihi obligatā mala fide:ꝙ iste malefidei
possessor poterit se tueri ṗscrip.xxx.an.ab hypo.act.nisi me
dio tēpore ante cōpletā ṗscriptionē.xxx.an.esset iterrupta ṗ
scrip.vel ꝑ executorē vel ꝑ pupillarē etatē incidētē.sȝ lȝ hy
po.actio tollat̄ ṗscrip.xxx.an.cōtra extraneū malefidei pos
sessorē.tn̄ cōtra debitorē vl̄ eius heredē nō tollit̄ nisi spacio
xl.an. Sed si medio tp̄e esset interrupta vel ꝑ executorē vel
ꝑ pupillarē etatē incidētē nō tollit̄ ēt.xl.an.ꝓpter interru
ptionē.⁊ ita apparet ꝙ in solo tp̄e est dr̄ia:nō in ṗscriptiōe:
qꝛ ꝯ hypo.semꝑ ṗscribit̄.¶ Scdo ponit Justi.si eadē res
fuit mihi p̄mo loco obligata.secūdo loco tibi quāto tēpore.
si secūdus creditor possideret rē mihi p̄mo obligatā: possit
ṗscribere ꝯtra me primū creditorē? Ad qđ distinguit Justi.
si scds creditor possidet viuo debitore:nō excludit me nisi ṗ
scrip.xl.an. Sȝ si mortuo debitore scds creditor rē mihi ob
ligatā cepit possidere:poterit se tueri ṗscrip.xxx.an.vt qlibȝ
extraneus. Sed si scds creditor possedit partim viuo debi
tore partim eo mortuo:si velit vti tēpore quo possedit viuo
debitore:nō excludet me minori prescrip.xl.an.sed si velit

vti tépore quo possedit mortuo debitore.tũc poterit prescri bere spacio.xxx.an. ¶ Tertio dicit Iusti.si debitor obligauit pmo loco mihi rẽ aliquã.secũdo loco tibi.si ego primus creditor cõuenio te hypo.⁊ tu vis offerre mihi debitũ.⁊ ita me repellere ab hypo.nunqd cõtra ius offeredi prescribo? Et certe viuo debitore prescribo.xl.an.eo mortuo prescribo.xxx.an.h.d.vsq; ad.§.illud.Tex.cum notissimi iuris sit. sub.dicit Iusti.qui fecit.l.istam.Tex.act.hypo.s.creditori competentem.Tex.spaciis.sub.si mala fide possident.Tex. silentium.s.prescriptionis.vel silentium.i.prescriptio.Tex. conuentionem.s.executoris.dictio ista.solã.nõ excludit executorem.sed litis cõtest.q2 per sola3 executoris conuentionem interrũpit prescriptio.nõ per solã libelli oblatione3.vt habuistis.s.e.l.sicut in rem.sed per litis cõtest.interrũpit pscriptio.⁊ perpetuat actio.vt.j.e.l.sepe.sic ⁊ dicimus solus cõsensus facit matrimoniũ.tñ ⁊ verbis põt contrahi matrimoniũ:q2 verba declarãt matrimoniũ interuenisse.vt.ff.de reg.iur.l.nuptias.Tex.mõstret.vt si ipubes successit ei cui currebat pscrip.interrũpit ⁊ dormit.eo facto pubere:resurgit ⁊ currit.s.eo.l.sicut.Tex.vel vlteriores:q2 heres heredis testatoris est heres:vt.s.de here.insti.l.vlti.Tex.lustrorum.i.qnquẽniũ.vt.ff.loc.l.itẽ querit.§.q ipleto.Tex.teneatur.sub.⁊ ifinitas est vitãda:vt.s.de sac.sanc.ec.l.vlti.Tex. nisi cõuẽtio.s.facta p executorẽ sicut dcm̃ est.Tex.intercesserit.vt.s.e.l.sicut ⁊ in supioribus.Tex.annoꝝ numero.nã in pscriptione:q2 vtriq; hypo.pscribit:q2 hypo.que currit cõtra malefidei possessorẽ extraneũ pscribit.xxx.an.hypo.que currit cõtra debitorẽ vel eius heredẽ:pscribit.xl.an.Tex. que prisca.i.antiqua.Tex.sanxit iustitia.s.vt nõ extendat vltra.xxx.an.vt.s.de cõsti.pe.l.ij.Tex.sed cũ illud.Incipit secundũ dictũ.Tex.in forẽsibus.i.in rebus q in foro agebantur.Tex.an creditor.s.prior.Tex.imaginẽ.i.similitudine3. Tex.eiq;.s.debitori.Tex.⁊ hoc dirimere.s.psenti sanctiõe. Tex.q2 dum ille.s.debitor.Tex.decesserit:q2 mortuus est. Tex.ex eo.s.tẽpore.Tex.opponat.sub.s.viuo debito.Tex. ostendat.demum pscriptione.xl.an.Tex.eodẽ iur.Incipit tertium dcm̃ huius prime partis.Tex.obseruando.sub.vt aliquãdo requirant.xxx.an.aliquãdo.xl.Tex.⁊ is creditor. sc3 primus.Tex.conat.s.cõtrarius.Tex.offerendi.vt viuo debitore opponat prescrip.xl.an.eo mortuo pscriptionem xxx.an. ¶ Or segnori circa.l.istã est insistẽdum.⁊ aduertatis:q2 ista bona sunt ⁊ vtilia.Uos habetis hic q tollit hypo.cõtra extraneũ malefidei possessore3.xxx.an.l.videt contra.q2 videt dicere.l.q extrane⁹ possessor pscribit decẽnio vl vicẽnio:vt.s.si aduersus credi.l.j.⁊.l.ij.Ad qd vos ita dicetis.extraneus malefidei possessor tuet se contra hypo.pscrip.xxx.an.vt hic.⁊.s.e.l.sicut.s3 bonefidei possessor tuet se cõtra hypo.x.vel.xx.vt in.ll.cõtrariis.Et ideo vt plene liqueat iste articulus dicetis sic.hypo.aliquãdo tollit decennio.aliquãdo vicẽnio.aliquãdo.xxx.an.aliquãdo.xl.an.aliquãdo quadriẽnio.triẽnio aute3 hypo.nunq̃ tollit. Tollit hypo.x.ecce si rem mihi obligatã a debitore,p qua competit hypo.tu possides bona fide:putãs esse illius a quo emisti ⁊ possedisti.x.inter psentes vel inter absentes.xx.an.excludes me creditorẽ ab hypo.vt in.l.cõtra.⁊.s.de act.⁊ ob. l.insolidũ.Si aũt possides rem mihi obligatã mala fide:qa emisti ab aliquo sciens mihi obligatã:vel possides sine ti.l3 bonam fidem habeas hoc casu nõ excludes me prescrip.nisi prescriptione.xxx.an.vt in prin.huius.l.⁊.s.e.l.sicut.⁊.j. e.l.siquis emptionis.Tollit hypo.demum prescrip.xl.an. vt si tu rem tuã mihi hypothecasti.tu debitor vel te mortuo tuus heres nõ poterit prescribere.x.vel.xx.vel.xxx.an.s3 demum spacio.xl.an.vt in.l.nostra in secũdo respõso.Ide3 cũ hypo.competit ecclesie siue contra extraneũ bonefidei possessorem:siue malefidei possessorẽ:siue contra debitorẽ vel eius heredẽ:q2 nõ tollit minori spacio.xl.annoꝝ.nam quo casu currit prescriptio extraneo.x.vel.xx.vel.xxx.ecclesie nõ nisi.xl.an.vt.s.de sac.sanc.eccle.auc.quas actiones.que est signata.super.l.vlti.illius ti.⁊ in auc.de eccle.ti.§.pro temporalibus.Aliquãdo tollit hypo.quadriẽnio in casu notabili.ecce si iperator rẽ obligatam a dño vendit vt suam: accipiens statim est securus.sed iperator mihi creditori tenet de precio infra quadriẽnium:vt.s.de qua.prescripti.l.j.in fi.⁊.l.ij.⁊.l.bene a zenone.Triennio enim non tollit hypo. ecce enim si aliqs rem mobilẽ mihi obligatam a nõ domino emit.⁊ p traditionẽ accepit ⁊ possedit triẽnio:lic3 excludat verum dñm.nõ tamẽ excludit me creditorẽ ab hypo.q2 vsucapio pignoris cõuentionẽ nõ extinguit:vt.j.de pig.l.vsucapio.⁊.ff.de vsuca.l.j.§.cum prediũ.⁊.l.iusto.§.non mutat.

¶ Or segnori circa articulũ istum forma qõnem talẽ.Que est ratio quare personalis actio ad debitu3 cõtra debitore3 vel eius heredem tollit pscrip.xxx.an.⁊ hypo.cõtra debitorem vel eius heredem durat ad.xl.an.⁊ post.xl.an.nõ durat illud videt mirabile.si mutuo tibi.c.⁊ tu obligas mihi rem. si sto.xxx.an.q non peto debitũ:exclusus sum a psonali act. vt hic.sed post.xl.an.durat mihi hypo.ꝯtra debitorẽ vel ei⁹ heredem:ex die quo potuit moueri ad.xl.an.vnde istud videtur mirabile.⁊ nõ cõsentaneu3 rõni ⁊ iuri:cũ nõ existente principali obligatione:accessorium tollit:q2 ex quo ⁊c.vt.s. de vsur.l.eos qui.⁊.ff.de reg.iur.l.cum pncipalis.Cum ergo tollat personalis pscrip.xxx.an.cur.ergo durat hypo.ad xl.an.Ad hoc quidã dixerunt nõ est inuenire alia3 rõnem: nisi q pncipi ita statuere visum est.⁊ nõ omniũ que a maioribus dicta sunt ratio reddi põt.vt.ff.de le.⁊ se.con.l.nõ oiu3. ⁊.l.seq.Sed ista nõ videt bona fuga:q2 si ex hoc nõ sequeretur aliqua iur cõtrarietas:satis possemus ita fugere. psonalis actio tollit.xxx.an.hypo.xl.q2 ita placuit pncipi.⁊ ista ratio reddit in.l.admittit minor ⁊c.vt.ff.de postula.l.j.§.j.

¶ Sed hic sequit aliqua incõuenientia.si nõ possum petere debitum pncipale:quõ durabit hypo.cum sublato principali accessorium debeat tolli? Respõdent hic quidam alij. hic est speciale:vt ⁊ als.j.de luit.pigno.l.intelligere. Sed istud nõ est soluere.Unde circa articulum potestis dicere duobus modis.vno modo magis euidẽter:ita q pueri intelligent.alio modo subtilius.Uno modo sic per locum a cõmuniter accidẽtibus.si obligas mihi rem pignori nõ cado a possessione rei:imo per locum a cõiter accidẽtibus cõsueui possidere.⁊ postea reddo tibi pcario.vnde p locũ a cõmuniter acci.statim qd detrahit debitor soluere:personalis actio currit:sed hypo.non:nisi ex die quo creditor desijt habere.⁊ ideo maiori tẽpore tollit hypo.q̃ psonalis.Uel põt assignari alia ratio.Aliquãdo is cõtra quem pscribit:nullo modo possidet.⁊ is qui pscribit nõ possidet.Aliqñ is cõtra quẽ pscribit nõ possidet:⁊ is q pscribit possidet. Aliqñ is ꝯ que3 pscribit in aliquo credit possidere.⁊ is qui pscribit in aliquo intelligit possidere.Incipiamus a pmo.vbi est hoc vbicũq; solã negligẽtiã reqrimus:vt in exclusione psonalium actionũ:vt si debes mihi.c.vsq; ad diẽ:elapso die ego possideo.c.nec tu.vnde sola negligentia excludor ego prescrip.xxx.an.Aliqñ is cõtra quẽ pscribit nõ possidet.⁊ is q pscribit possidet:vt si tu rẽ meã carẽtẽ vitio a nõ dño emisti: ⁊ per traditionem accepisti.hoc casu nõ possideo.sed tu hic sufficit pscriptio.x.vel.xx.vt.s.de pscrip.long.tẽp.l.penul.⁊ vlti.⁊.s.de vsuca.trans.l.vnica.Aliquãdo is cõtra quẽ prescribitur quodãmodo possidet.⁊ is q pscribit.vt si rẽ tuam mihi hypothecasti:ego creditor possideo. vt.ff.de vsuc.l.pignoris.debitor hab3 apud se.⁊ sic possidet.vnde hic eligit media via:vt sicut in superioribus:sufficit aliquãdo pscrip. x.vel.xx.an.vel.xxx.hic videbat nullo tẽpore pscribere.veꝝ ne actiones sint imortales.⁊ vt aliqs sit finis litiũ statuit imperator pscriptionem.xl.an. ¶ Or segnori vltra pcedam⁹. ⁊ aduertatis hic q.d.Io.⁊ Azo satis tetigerũt hic cõfuse. ⁊ glose hic posite.Querunt hic.d.Io.⁊ Azo. Nunqd creditor cui est obligata res pignori possidet rem? In qõne ista fuit opi.⁊ dixerunt antiqui q creditor rem sibi pignori obligatã nõ possidet.⁊ possessoriũ iudiciũ mouere nõ poterit. Pro ista sua opi.inducunt multas.ll.statim.l.istã.in vsi.sed cũ illud.vbi dicit q scds creditor nõ possidet cõtra pmum: cum obtineat vice3 debitoris:nisi pscrip.xl.an.Item p ista opi.facit qd.l.dicit:q creditor rẽ pignori data3 intelligit p alieno possidere:adeo q vsucapio incboata pficit.vt.ff.de vsuca.l.pignori.Itẽ p ista opi.videt facere.l.q dicit:q2 possidet imobilia:vitat satisdationem iudicio sisti:possidere fundum obligatum videtur debitor non creditor:vt.ff.qui satisda.cog.

tisda.cog.l.sciēdum.§.creditor. Sed hanc opi.nō approba
mus ideo:q2.ll.vident expresse dicere q creditor possideat.
vnde iudiciū possessionis.s.vti possidetis pōt intētare.vt.ff.
e.l.qui pignoris.z.l.res.nam lz pignus zc.vt.s.de pig.act.
l.pignus.tamē possessio rei pignorate transit in creditorez.
vt.ff.de acqui.pos.l.j.§.per seruū. Et ideo circa articulū istū
ita distinguo.pignus:aliud ptoriū siue iudiciale:aliud con
uentionale. Pignus pretoriū est cū quis ex causa dāni in
fecti vel ex causa dotis mittit in possessionē ex primo decre
to a pretore.z creditor q habz pignus pretoriū nullo modo
possidet:sed detinet vt aduersarius tedio affectus veniat re
sponsurus:vt.ff.de acquirē.poss.l.possideri in fi.z.l.siqs aūt
in fi.z.ff.de bonis aucto.iu.possi.l.cum legati.z.ff.vt in poss.
lega.l.is cui in pn.z.§.si plures.z.§.missus.z ideo talis cre
ditor non habz interdictuz vti possi.vt.ff.vti possi.l.si duo.§.
creditores.secus si esset missus in pos.ex secūdo decreto:q2
si possessor est dominus:creditor efficitur dominus:vt.ff.si
ex nox.causa aga.l.ij.in fi.z.ff.de dā.infec.l.pretoris in fi.z.l.
si finita.§.iulianus. Si aūt creditor hz pignus couētionale
hic distinguo iter pignus z hypo.si debitor ex ↄuētione ob
ligat z tradit:re ipa ↄbit pignus.z tūc ipe creditor possidet.
vt.ff.de pig.act.l.si rem.§.j. Si autē debitor obligat hypo.
creditor nō possidet:q2 solo cōsensu est cōtracta hypo.vt.ff.
de vsuca.l.nō solum.§.si rem.sic ergo qui hz pignus ex con
uentione possidet nisi q̄tū.ad duas causas.q̄tū ad pscribē
dū z ad pficiēdū vsuca.icboatā a debitore: vt.ff.de vsuca.l.
pignoris. Item nō possidet quantū ad euitādā satisdationē
iudicio sisti. Nō ob.hec.l.q2 hic dicit.secūdus creditor ob
tinet imaginē debitoris.istud est verū:vt secūdus creditor re
pellat primū creditorē in tāto tempore quāto posset debitor
eum repellere.in veritate tū creditor possidet. Non ob.de
vsuca.l.pignoris:q2 licz creditor qui habz pignus ex couē
tione possideat:tū quātū ad pscribēdū nō possidet. Nō ob.l.
sciēdum.§.creditor:q2 quātum ad satisdationē euitādā nō
possidet:cū ille possessor:vitat satisdationē iudicio sisti qui
possidet suo noīe nō qui alieno. ¶ Sed denuo circa.l.istaz.
instat.z formo hic duas qōnes.istud est planū. Si secūdus
creditor couenit a primo act.hypo.z secūdus offert priori.
si dicit pmus:tu siluisti.xxx.an.nō potes offerre.siquidez si
luit:viuo debitore pōt offerre nō postea.si eo mortuo pōt of
ferre vsqz ad.xxx.an.nō postea.erit ne idē si primus creditor
possidet z vellet offerre? Dixit Pla.hanc qōnem nō memi
ni me legisse q primus offerat posteriori:sz q posterior po
ri sic:vt.j.qui po.in pig.ha.l.j. Sed ipse debz reminisci.si
cut enim si primus agit cōtra secūduz pōt offerre:ita si secū
dus creditor agit cōtra primū:pōt dicere duo.sum prior:vt
j.qui po.in pig.ha.l.ij. Itē pōt dicere:accipe debituz:vt.ff.
qbus mo.pig.vel hypo.sol.l.paulus in fi.sic ergo si oīs pos
sessor offert.ergo iuri offerēdi prescribitur:vt.ff.de capti.z
postli.reuer.l.in bello.§.siqs seruū. ¶ Secūdo format hic
talis qō z aduertatis eaz:q2 de ea antiqui multū dubitaue
runt.z nos in lra ista z in qōne.s.relata de iur offerendi p
scribendo a secūdo creditore cōtra primū:vel a primo con
tra secūduz. Sed quid erit de iur offerendi a debitore con
tra creditorē:q2 soluta pecunia vel oblata dat pigno.act.di
recta:vt.s.de pigno.act.l.penul.z.l.vlti.ponamus ergo.mu
tuaui tibi.c.obligasti mihi rē tuaz pignori.stetisti.xxx.vel.xl.
an.non obtulisti.c.z sic nō poteras pignus reuocare:q2 pi
gnoraticia nō dat nisi soluta pecunia vel oblata.offers mi
hi.dico tibi siluisti.xxx.vel.xl.an.amplius offerre nō potes.
nūquid ego creditor prescribo? Iste casus nō includit hic:
vt iam dixi. Quid ergo dicemus? Dixerunt quidā q non p
scribitur iuri offerendi:q2 dicunt ipsi z assignant rōnem ta
lem.si mutuaui tibi.c.z obligasti mihi rem pignori.si stetisti
c.an.z postea soluis:nō repellam te pignoraticia directa:q2
non nascit pignoraticia nisi soluta pecunia vel oblata:vt.ff.
de pig.act.l.si rem.§.omnis.ergo nō potuit currere prescri
ptio:vt.j.l.proxi.§.illud.ergo multofortius de oblatione de
biti. Eis obijcit q omne ius tollit pscrip.xxx.vel.xl.an.vt.s.
e.l.omnes. Ad quod respondent ipsi.illud est verum de iur
agendi z nō de iure accipiendi vt ibi dixi. Sed nos in que
stione ista dicimus cōtra. licz non prescribatur pig.act.q2
non est nata iuri offerēdi prescribitur.xxx.vel.xl.an. Quod
ita probamus:q2.ll.sunt expresse. Ecce si seruum meum ca
ptum ab hostibus redimis: infra triēnium possum offerre
precium redēptionis:vt.j.de capti.z postli.re.l.in bello.§.
siquis seruum. Item si tu es missus in possessionē ediū mea
rum ex causa dāni infecti ex pmo z secūdo decreto:ante mis
sionem possum offerre cautionē dāni ifecti:post nō:vt.ff.de
dā.infec.l.si finita.§.cuz autē:als incipit.postea autē.sic er
go prescribam iuri offerendi pscrip.xxx.vel.xl.an. ¶ Si
dicis cur debz perire ista pignoraticia actio? Respō.cū po
tuit offerre z nō obtulit:quātū ad suum preiudiciū obtulisse
videt.vt.ff.de reg.iur.l.qui pōt.z.ff.de leg.ij.l.siquis seruū.

Illud autem. Prima pars huius.l.explici
ta est.vbi habuistis q hypo.
durat cōtra debitorē z eius successorē.xl.an.nisi fuerit iter
rupta. In hac secūda parte tractat quādo pscrip.xl.an.cur
rat hypo.act.vel qn pscriptio.xxx.an.currat psonali actio
ni. Et in isto.§.dicit si tu es debitor meus ad.c.sub cōdi.z
obligasti mihi pignus vel hypo.vel es debitor meus ad diē
certā vel incertā:nō icipit currere pscriptio in psonali actio
ne vel hypo.nisi exquo potui experiri.i.nō existēte cōdi.vel
diē vt pōt videri in muliere q marito dat dotē.nā mulier hz
personalē act.pro dote.z hz hypothecata oia bona mariti.
hanc act.nō pōt mouere nisi soluto matrimonio morte vel
diuortio vel marito dilapidante bona sua. vnde cōtra eam
nō currit pscriptio nisi cum potuerit moueri hypo.act.hoc
dicit ista secūda pars. Videatis summariā expositionē lre.
Tex.illud autē zc.qd in oibus cōtractibus sub.maxime.nā
idem est in vltimis volūtatibus.nā si relinquit alicui lega
tum vel fideicō.sub ↄdi.nō currit prescriptio:nisi die legati
cedente:vt.s.cōia.de leg.l.j.z.l.ij.z.l.vlti.§.sed q2. Tex.sub
conditione.sub.si nauis venerit ex asia. Tex.vel sub die cer
ta.puta si vsqz ad annum pmittit mihi dare.c.sic.ff.si cer.pe
ta.l.certi cōdi.in prin.z.ff.de vbo.oblig.l.cedere diē. Tex.
vel incerta die:puta si pmittis aliqd dare cuz titius duxerit
vxorem:q2 incertū est:ducat vxorē vel nō.vel si pmittit dare
cum dies est incerta:vt.ff.de cōdi.inde.l.nā sub cōditione
z.ff.de ↄdi.z demō.l.j.z.l.dies incertus. Tex.accipiat.sub.
z non ante. Tex. redhibitio.i.redditio. Tex.dotis.s.vxor.
vel eius partui. Tex.donationis.scz mariti vel eius patris.
Tex.vel repudij.sub.vel si maritus inciperet male vti sua
substātia:vt.s.de codicil.auc.qd locū habz.vt.s.de iur do.
l.vbi adhuc.z auc.ibi signata. Tex.initiū accipiat. ¶ Or se
gnori no.q nō currit pscriptio ↄtra psonalē actionē vel hy
po.interim dū non pōt moueri:q2 prescriptiones currūt ne
gligētibus nō his qui nō possunt experiri vt hic.z.s.de iur
do.l.in reb.§.oēs.z.j.de annali excep.l.j.§.vlti.z.s.de bo
nis mater.l.j.§.j.in casu tamē currit pscriptio ei qui nō pōt
agere.vt in act.confessoria cui pscribit.z si moueri non po
tuit odio seruitutū:vt si habeo ius aqueducēde ex fonte tuo
si fons exhauriat non possum ducere.sed si fons reuertitur
ad primā naturaz.dabit mihi restitutio ex illa generali clau
sula.siqua mihi iusta causa videbit:nō possum ducere aquā
vt.ff.de serui.rusti.predio.l.attilicinus.z als incipit.vnus
ex socijs.z tunc est vltimus.§.illius.l. Odofre.

Immo. Incipit tertia pars huius.l.z dicit Iusti.
vera sunt que.s.dicta sunt.s.q currit pre
scriptio hypo.vel personalis ex quo potuit experiri.sz hoc
verum est nisi pscrip.fuerit iterrupta.vnde in hac parte po
nuntur duo modi interrūpende pscriptionis.xxx.an.z.xl.in
personali act.vel hypo. ¶ Primus modus est.si mutuasti
mihi.c.z obligaui tibi rem.si cecidi a possessione.z tu cepi
sti possidere:sed postea cepi possidere sine violētia: interru
pta est pscriptio.sicut si conueni te per executorē z litez suz
contestatus tecum:fit interruptio. Sed z iterrūpit secundo
modo.vt si forte tu debitor q pign obligasti z tu nolēs re
dimere pignus emisisti secūdā cautionez:indubitāter prior
prescriptio est interrupta tam in hypo.q̄z in psonali. Tex.
pculdubio est.sub.tenēduↄ z seruandū. Tex.eoruz.s.credi
torum. Tex.secūdā cautionē.sub.vel soluere incepit. Tex.
ad priorem cautionem.i.pmissionem. Tex.exposuit. ¶ Or
segnori habetis hic. qui agnoscit fidem cautionis preiu

dicat sibi: vt. s. de nō nume. pecu. l. cum fide. Item habetis hic. si debitor emittit secūdā cautionē preiudicat sibi: vt. s. ad velleya. l. si mulier. ¶ Or segnori circa hūc. §. est insistē, dum hec lrā dicit vt dixi in casu. Sed cur dicit hec lrā. sine violentia. cuz. ll. dicāt. si possides rem meaz. et ego te deÿcio: interrūpit tua prescriptio. vt. ff. de vsucap. l. naturaliter. Ad qd quidā dixerunt q subaudiendū est hic maxime. i. siue cū violentia siue sine violētia: interrupta est prescriptio. et maxi me si sine violētia. Vel pōt dici vt dicat. ideo dicit sine vio, lentia: q2 vbi debes mihi. c. et rē mihi obligasti et cepisti pos, sidere: si cepi tenere rē sine violentia vtputa: q2 fecisti mihi pactū de nō petendo q possem ingredi mea auctoritate: in, terrūpit tua prescriptio: et nō cado a iure meo: licz melius faciam si cuz iudice ingrediar: vt. j. de pig. l. iij. sed si per vio lentiaz cado a iure meo: vt. ff. qd metus causa. l. extat. et. ff. ad l. iuli. de vi pri. l. penul. et vlti. Vel dicatis aliter. vbi debes mihi. c. et obligasti mihi rē pignori: due sunt prodite actio, nes: personalis ad. c. et hypo. ad rem. si nactus sum poss. rei sine violentia: indubitāter interrupta est pscriptio quantuz ad psonalem act. et hypo. quantū ad personalē act. q2 si rem teneo sine violētia: voluntate tua videor possidere. vnde vi, deris deponere animū possidendi: si cū violentia tu videris possidere. vnde possidenti nō currit prescriptio. vt. s. e. l. ma le agit. Vel dicit ideo: sine violentia: q2 vbi sine violētia: est ciuilis interruptio et pdest interrūpenti tm̄: vt. ff. ne de statu defun. l. iij. §. pscriptio. vbi autem cum violentia: interrūpit naturaliter et pdest omnib9: vt in. d. l. naturaliter. Unde ad solu. huius ptra. distinguo. Interruptio alia naturalis. alia ciuilis. Naturalis interruptio est cum ille qui possidet rem mobilē vel immobilem deÿcit de possessione vel vi ablatiua arripit ei res. et tunc interrūpit ei poss. et vsucapio. et hec in, terruptio proficit oibus: vt amodo qui incipit pscribere nō poterit pscribere cōtra interrūpentem: vel contra alium. vt in. l. cōtraria: in oibus casibus in qbus ceperas prescribe, re: desinis possidere: vt. ff. de vsuca. l. sine possessione. perdit autem possessio multis modis vel animo et corpore vel solo animo. vt. ff. de acqui. poss. l. j. §. in amittenda. l. qui vniuer, sas. et dixi. s. de acqui. poss. l. vlti. Fit etiā alio modo interru ptio naturalis: si forte vsucapiens restituit dn̄o. Item fit et alio modo: si forte creditor partē debiti a debitore accepit: vel etiam si cautionem debiti interim emisit. vt in. §. nostro. Est ciuilis interruptio que nō fit naturaliter: sed fit auctori, tate iur. ciuilis: vt tu desinas accubare: sz fit ciuiliter. Et ha, bet fieri multis modis. aliquādo per libellū principi oblatū s. vt quādo libellus principi datus. l. j. et. l. ij. non autez in ci uilibus et perpetuis actionibus: vt. s. e. l. sicut. Itez fit inter ruptio per executoris conuentionem. qd verum est in reali, bus et personalibus: vt. s. e. l. sicut. et hic. et in prin. huius. l. Item fit per lit. contest. veram vt cum quis agit cōtra pre, scribentem et litem contestatus est: vt in. §. nostro. et. j. ti. pro, xi. l. ij. §. ad hec. et. s. de long. temp. prescri. l. nec bona fides. Fit et ciuilis interruptio per quasi litem contest. vt si possi, des nomine alieno et conueneris: vt vis denunciare domi, no etc. vt. s. vbi in rem actio exerceri debeat. siquis alterius. et hec ciuilis interruptio fit in prescriptione rerum imobi, lium: q2 causa in preteritum estimat: vt. s. de rei vendi. l. mo re. sed hec ciuilis interruptio interrūpit vsucapionem trien nij quantuz ad effectum: lz non de rigore iur. vt. ff. de rei vē. l. si post acceptum. et hoc casu hz perpetuari ad. xxx. an. vt. j. e. l. vlti. Item fit ciuilis iterruptio: si incidit pupillaris etas incboata prescriptiōe: vt. s. e. l. sicut in rem. et proficit hec ci, uilis interruptio interrūpenti tm̄: non omnibus: vt. ff. de di uer. et temp. prescrip. l. ij. §. prescriptio. et. l. inter quattuor. et ff. pro empto. l. ij. cum. l. seq. Item est et alia interruptio pos sessionis in seruo. vt. ff. de vsufruc. l. arboribus. §. de illo. et §. idem tractat. Item et alio casu interrumpitur. vt. ff. quem, admodum seruitus amit. l. qui fundum.

In his. Hic incipit quarta pars huius. l. et cōsequē ter annectit quintā partē. Et in ista quinta parte intēdit tractare Iusti. si tu ex pmissione vel legato te, neris mihi ad annuā vel ad diurnaz prestationē: vt q2 mihi pmisisti dare aliqd vel singulis annis vel singulis diebus non debz inchoari pscriptio ex die cōtracte obligationis: sed ex die in quo in solutione cessatum fuerit. verū in pmis, sionibus annuis sufficiat vna prescriptio. ¶ In qnta parte dicit. Licz psonalis actio tollat. xxx. an. hypo. xl. tamē sunt certe persone que nō possunt vllo tēpore prescribere: vt est emphyteota. Itē conductor. Item pcurator. Item commo datarius et depositarius. h. d. quarta et quinta pars huius. l. vsqz in finem. Tex. in his etiam pmissionibus. s. annuis. pu ta si promisisti mihi annuatiz dare librā piperis vel aliquid aliud. Tex. sed ab initio cuiusqz anni. i. ex initio ex quo fuit cessatum in solutione. Tex. manifestuz est. sed in annuis mē struis sufficit vna pscriptio omniū tēpoz. sed in annuis le, gatis requirunt tot prescriptiōes quot anni sunt. Tex. nul la. s. danda licentia. Hic incipit quinta pars huius. l. Tex. recipere. et ita habetis hic q emphyteota cuz habeat cām a domino. Itē conductor qui domino possidet nullo tempo, re tuetur se prescriptione. et cōpetit domino contra emphy, teotam etc. vt. s. de iur emphy. l. ij. Item conductor non pote rit se tueri prescriptione cōtra dominum: finita conductio, ne: q2 possidenti nō currit prescriptio: vt hic. et. s. l. male. cuz conductor possideat domino: vt. s. con. de vsucap. l. j. sed lz non prescriberet cōtra personalem act. si domin9 staret. xxx. an. q non ageret. nam inter coheredes tollit iudiciuz fami. her. nō rei ven. vt. ff. fami. her. l. j. tamē si emphyteota vel con ductor interuerteret possessionē dn̄o: bene pōt prescribere. et dicunt interuertere pos. dn̄o. s. nō admittēdo dominū re, uertentez. vel alij tradēdo. vel etiā si fuerit expulsus. vt. s. e. l. male. et. ff. de acqui. poss. l. clam. cum. l. seq. et ex tunc currit prescriptio. xx. an. vt. s. e. l. sicut. et. l. omnes nocēdi. et p hoc est. ff. de vi et vi ar. l. colonus. in fi. et. l. cum funduz. ¶ Sed videt q non sufficit vna prescriptio: sz perdat duplicato tē, pore: q2 nō habz causam cōtinuam: vt. s. de seruit. et aqua. l. vlti. et. ff. quēadmoduz seruitus amit. l. si sic. hic eni innuit q nō duplicat tēpus. cōmemorat eni prescriptiones pdictas. nec aliqd dicit de duplicatione. Sed rn̄deo aliud in lōga p scrip. q2 ibi duplicat tps. vt in. l. cōtra. aliud in longissima p scrip. vt hic. ne ad infinitū trahat: et infinitas est vitāda. vt. ff. de leg. iij. l. fideicō. §. itē si. x. et. s. de sac. sanc. eccle. l. vlti. Vel dicatis aliud in seruit. q2 illa hz plusculū iur. et ideo diffici lius pdit. sed ille cui annuatim debet hz psonalē act. et ideo minus iur habz. vnde nō pdit duplicato tēpore. ¶ Sz cir ca hūc. §. insistēduz est. Ponamus tu tenes mihi annuatim aliqd ex pmissione vel ex legato. stetisti. xxx. an. non soluisti. nunquid sufficiet vna prescriptio: an pscriptuz est vni anno tm̄. et remanet petitio reliquoz. xxx. an. Dixerunt quidam q in annuis prestationibus debiti ex pmissionibus vel ex le, gatis: tot requirunt prescriptiones quot sunt anni: et ita ela psis. xxx. annis: non omnibus annis prescriptum est: sed p mo anno tm̄. Unde hanc suā opi. nisi sunt probare hoc mo do: q2 dicunt tot sunt stipulationes quot sunt anni. vt. ff. de verbo. obli. l. pluribus. ¶ Si obÿciat eis de. l. s. de vsur. l. eos qui. §. j. vbi prescrip. xxx. an. tollit petitio sortis et vsura rum? Dicunt ipsi speciale est ibi odio vsurarū: que rō si est bona in vsur. nō est bona in fructibus. Alij voluerunt dice, re q sufficit pro omnibus an. vna pscriptio. vnde si teneris mihi singulis annis pstare librā piperis vel aliquid aliud. et. xxx. an. stetisti quibus nō soluisti preclusa est mihi via pe, tendi vt hic. Et inducūt etiā pro se. dicunt eniz q omniū an, norum vna est stipulatio. vt. ff. de vbo. ob. l. si stichum. §. et iō. Nec ob. l. pluribus. vbi dicit. si suz stipulatus annua bima trima die. triplex est stipulatio. Uerum est fm opi. nerue. vel verum est: cum oēs fuerunt enumerati. vt. ff. de vbo. oblig. l. scire. et. l. qd dicit. nec est bene dicere vt dicamus in vsur. et fructibus hodie accessionum: q2 videt particare prescribe re soluenti. vt. ff. de admi. tuto. l. si pupillus. et tamen in vsur. sublata petitione sortis remanet petitio vsurarum. vt. ff. de eo qd certo loco dari opor. l. ij. §. iulianus. et. l. centum. et. s. depositi. l. iij. ¶ Or segnori in articulo isto domino Ioā. et Azo. visum est melius et distinxerunt sic. Aut ex contractu celebrato inter viuos ex promissione. Aut in vltima volun tate: vt ex legato. In promissionibus enim omnium anno, rum: vna est stipulatio: vt. ff. de mor. causa donatio. §. quod

dicitur

dicitur.sed in annuis legatis:tot sunt legata quot anni:vt ff.de an.le.cum in annos.§.annuam.Sed contra eos est.§. in his qui videt̃ promissiones annuas ⁊ legata annua equiparare.Sed vos ad hoc dicetis ꝙ parificatio fit quantum ad hoc.sicut si tenearis mihi ex promissione:nō currit mihi prescriptio ex die facte promissionis:sed ex die ex quo cepisti cessare in solutione.ita in legatis non incipit currere prescriptio ex die legati:sed ex die ex quo cessatum est soluere legatum.sed ex quo incipit currere prescriptio in promissionibus:sufficit vna prescriptio:in legatis tot sunt p̄scriptiones quot sunt anni.Odofredus.

Si q̇s emptionis. Lex ista sicut superior est noua.l.Justi.⁊ bona.l.est.⁊ in ea multa bona possunt notari:licz pauca no.sint.Et hec.l.ponit.vj.vel.vij.casus vt dicam circa litteram.Sex in eadem materia:septē in alia materia ꝓxima.Et hec.l.habz duas partes.In p̄ma parte agit̃ de longa p̄scriptione.i.de effectu lōge p̄scriptionis.⁊ ponit vnuz casuz.In secūda parte tractatur de effectu lōgissime p̄scriptionis.⁊ circa hanc partē ponit.v.vel.vj.casus.¶ Et primus casus est talis.Si aliq̇s rē meam a nō dño bona fide emit:⁊ ꝑ traditionē accepit vel ꝑ donationē:⁊ p̄scripsit eā.x.vel.xx.an.hic est effectus huius p̄scriptionis quādiu possidet eā nō potero vēdicare:si cadit a possessione:poterit vēdicare a quocūqꝫ possidēte etiaz habente a me dño directū dominiū.⁊ hoc etiā veteres.ll.sanciebant.¶ Secūdus casus est talis.Si aliq̇s p̄scripsit rez meam vel mihi obligatā.xxx.vel.xl.an.quādiu possidet eam nō potero vēdicare vel aduocare.si desinit eā possidere:siquidem fuit bonefidei possessor poterit vēdicare eā a quocūqꝫ possidēte:nō tñ a me dño vel a me creditore.¶ Si aūt p̄scripsit eā mala fide:quādiu possedit eā dñm vel creditorē repellit.si cecidit a possessione:a nouo possessore non poterit vēdicare.sed ver⁹ dñs poterit eā vēdicare a nouo possessore:nisi nouus possessor excluderet eū p̄scrip.xxx.vel.xl.an.⁊ hic est tertius casus.¶ Quartus casus est exceptio tertij casus.sed aliq̄n hz vēdicationē cōtra illū q a possessiōe illi⁹ rei eū deiecisset.¶ Itē fallit in q̄dā alio casu.si ita p̄scripsisti rē alienā vel alicui obligatā ⁊ alius post p̄scriptā p̄scriptionem cepit a te vēdicare.⁊ qꝛ cōtumax fuisti: possessionē amisisti.si infra annū redeas recuperas posses.⁊ eā poteris vēdicare.⁊ hic est q̇ntus casus.¶ Sextus ⁊ vltimus casus est in annuis p̄stationibus puta vsurarum currit p̄scriptio xxx.vel.xl.an.non ex die celebrati ꝯctus:sed ex die quo cessauit in solutiōe.hoc dicit ista.l.vsqꝫ in fi.¶ Or videte statim l̄ram.Tex.sanciebāt.Hic est p̄mus casus huius.l.⁊ est prima pars.⁊ loquit̃ in lōga p̄scriptione.Tex.ꝙ siq̇s.Incipit secūdus casus.⁊ ista est secūda pars.⁊ ponit.v.vel.vj.casus.Tex.siuero.Incipit tertius casus.Tex.ita tñ.vos potestis dicere ꝙ sit q̄rtus casus:sed reddit ad scd̄m.⁊ tūc ponit hec.l.vij.casus.vel potestis dicere ꝙ sit de secūdo casu.⁊ ſm hoc ponit tm̄.vj.casus.Tex.sed hoc sup illis.Hic potest dici q̄rtus vel q̇ntus casus:ſz qd̓ supra diuersimode dixi.Tex.sed ⁊ siquis.Incipit sextus casus.Tex.excep.Incipit septimus ⁊ vltimus casus huius.l.Tex.p̄soluit.¶ Or segnori sicut dixi ista.l.ponit.vj.vel.vij.casus.⁊ habz duas partes.Et prima pars loquit̃ de effectu lon.p̄scrip.⁊ ponit vnū casum.Secūda pars loquit̃ de effectu lōgissime p̄scriptionis.⁊ ponit.vj.vel.vij.casus.¶ Or videatis summariā expositionē l̄re.Tex.siquis emptionis vel donationis alterius cuiuscunqꝫ ꝯctus titulo:puta dotis vel ꝑmutationis.¶ Unde no.ꝙ licz ꝓprie dicat̃ cōtractus vbi nascit̃ obligatio vltro citroqꝫ:tñ in larga significatione dicit̃ ꝯctus vbi nascit̃ obligatio ex altera parte tm̄:vt.s.de fide instru.l.contractus.⁊ valeat hic.ad qd̓ no.s.si aduersus ven.l.ij.in auc.sacra pub.⁊ vocat ti.⁊ nō poss.sic sumit̃ duz dicit̃.vsucapio sine ti.nō ꝓcedit.ff.de vsucap.l.celsus.aliquādo titulus pro detentatione sumit̃:vt.s.locati.l.siquis cōductionis: habet ⁊ alias plures expositiones:vt plene dixi.s.de peti.here.l.cogi.Tex.rem aliquaz.s.imobilem.qd̓ ex eo apparet: qꝛ de longa p̄scrip.tractat̃ que in rebus mobilibus locū nō habz vt.s.in quibus cau.ces.lon.tēp.p̄scrip.l.in seruorum.⁊.ff.de diuer.⁊ tēp.prescrip.l.longe hypothecam.naz tollit̃ hypo.in ꝑsona bonefidei possessoris.x.vel.xx.an.vt.s.si aduersus cre.l.j.⁊.l.ij.nam sine bona fide non ꝓcedit lon.p̄scriptio:vt s.de lon.tēp.p̄scrip.l.ij.⁊ requirimus bonā fidem ab initio tm̄.vt.s.de vsucap.trāsfor.l.vnica.Tex.act̃.nō solum exceptionē.Et intelligūt quidā act̃.i.rei ven.vtilem.Alij intelligunt de publiciana.Tex.leges.sub.que p̄scrip.lon.tēp.nō longissimi nouerāt:vt.ff.de vsuca.l.vsucapio.l.eū qui.Tex.ꝙ siquis.Incipit hic secūdus casus qui loquit̃ in p̄scriptione longissima.supra enim dixit de lōga p̄scriptione.Tex.p̄dictum auxiliū.s.vēdicationis.Tex.indiscrete.i.indistincte.Tex.sed cū moderata diuisione.i.distinctione.Tex.vbi presidio.s.cōtra oēm.dixit Pla.Sed nos dicemus cōtra oēm possessorē:nō cōtra vex dñz:vt in v̂si.ita tñ.⁊ omittatis hūc v̂si.si v̂o.⁊ accipiatis illum v̂si.ita tamē ⁊c.⁊ est idē cuz isto.Tex.acq̇rat.nō autē habeat auc̃.Tex.indignus eo.s.p̄sidio.nam si cadit a posses.nō habz actionē.sed dum possidet habet excep.Tex.ꝙ prior possessor.sub.a quo cām non habz.Tex.munitus sit.vt.j.de euic.l.emptori.Nec ob.ff.de acq.posses.l.pōpo.in fi.qꝛ.l.illa loquit̃ in longa p̄scriptione tm̄.nōdum enim fuerat p̄scriptio.xxx.an.introducta.secus in lōgissima vt hic.Sed hic sup illis hic custodiatis vos:qꝛ excipit hic vnū casum in quo malefidei possessor habz actionez cōtra possessorē.Tex.sine vlla distinctione eā vēdicare.exponunt.quidā.i.siue bona fide siue mala fide p̄scripserit:siue cū titulo siue sine ti.Alij exponunt sine vlla distinc.eā vēdicare.i.nō refert q̇s violētiā adhibuerit.vtrum dñs vel nō dominus.Et ita ſm istā expositionē colligit̃ ar.pro opinione dñi Guil.de cabriano:qꝛ si deposui rem aliquā vel commodaui ⁊ vēdico rei ven.ꝙ nō pōt mihi referre q̄nez de iure dñij.⁊ pro eo facit.s.de nō nume.pecu.l.j.⁊.s.de pig.act̃.l.nec creditores.⁊.ff.de pig.act̃.l.⁊.s.loca.⁊ cōdu.l.siquis cōductionis.Sed nos dicimus cōtrariū:⁊ pro nobis facit.qꝛ qui agit rei vēdi.agit tanq̄ꝫ dñs nō tanq̄ꝫ deponēs.⁊ q cōuenitur rei ven.nō tanq̄ꝫ depositarius:sed tanq̄ꝫ q̇libet possessor cōuenit̃.vt.ff.de rei vend.l.officiū.⁊.j.ad exhi.l.de eo.§.illud.al's.§.vlti.⁊ arg.ff.si quadrupes pau.fe.di.l.j.§.vlti.Itē pro nobis est optimū arg.de loca.⁊ cōduc.l.ad participationē.Nec ob.l.ista:qꝛ hoc speciale est ꝓpter odiū volentis.Nec ob.l.illa de pig.act̃.qꝛ qd̓ dicit ibi de pignore dato ꝓbando vel de ordine.dicit̃ quātuz ad hoc vt p̄sumat̃ possidere.Alie leges nō multū faciūt ꝓ opi.dñi Guil.de cabriano.Fallit in casu in quo vendicat si cedicit a posses.v̂bi gratia.tu cōuenisti me.fui cōtumax.tu fuisti missus in poss.⁊c.⁊ hoc dicit.sed ⁊ siquis nō ꝑ vim ⁊c.Tex.sed sentētia.sub.interlocutoria.Tex.danti.dicūt quidā cū fideiussore.vt arg.j.de bo.aucto.iudi.possi.auc̃.ei qui iurat.Alij dicunt ꝙ cauet nude ꝓmittendo.⁊ hoc placet.Tex.certamina.vbi lis nullo modo est cōtestata ⁊ agit̃ reali actione:infra annuz auditur de poss.de ꝓprietate perpetuo:vt.s.vbi in rez act̃.l.ij.secus si lis esset vere cōtestata:vt.s.de iudi.l.properādum.§.sinautem.Tex.p̄soluit.vnde inchoat̃ hec p̄scriptio ex die q̄ cessatū est in solutione:vt.s.e.l.cū notissimi.§.in his.¶ Or segnori hec lex est bona.l.⁊ leuis satis.⁊ ego aliq̄ bona notabo in.l.ista:qꝛ dñs Azo satis dimisit nudam.l.istam.Sicut dixi modo circa.l.istam est insistēduz.Et p̄mo peruenia mus ad leuiora.⁊ statim ex principio huius.l.colligetis ar.pro opi.domini Jo.⁊ Azo.cōtra opi.domini Mar.qui dixit ꝙ sicut vsucapione triēnij querit̃ dominiū directū: sic ⁊ per longā p̄scriptionē querit̃ dominiū directū.⁊ ꝓ se inducit in arg.ff.de vsucap.l.eū qui edes.Itez pro eo facit qꝛ.l.dicit ꝙ p̄scriptio cōstituit possessores ⁊ p̄scribentes dños:vt.s.de bonis ma.l.j.auc̃.nisi tricēnale.que est ibi signata.⁊ qꝛ traditionibus ⁊ vsucapionibus dominia rerum trāsferūtur:vt.s.de pac.l.traditionibus.Item pro hoc qd̓ dicit.l.ꝙ duo sunt modi querēdi dominia.dicit Mar.s.directa:vt in sti.de vsucap.in prin.Itē pro hoc inducit.qꝛ.l.dicit ꝙ lōga p̄scriptione dñium querit̃.vt.ff.de acqui.rerū domi.l.acquiritur.§.nō solū.Itē qꝛ ante cōpletā vsucapionē vel p̄scrip.habz pub.vt.ff.de pub.l.j.ergo post cōpletā vsucap.vel prescrip.plus debz habere.scilicz directam rei vendi.cū aliqd

debeat pbari. Item pro eo facit: qz ei competit rei ven. qui est dominus de iure gē. vel ciuili. vt. ff. de rei ven. l. in rē actio. in prin. Itē pro eo facit. s. de rei vē. l. aduersus. Sed hec. l. est cōtra eos apte: qz dicit vt dixi in casu rc. sed excludo do minū vel creditorē excep. pscrip. ergo per longā pscriptio nem nō pdit dñium. tamē habeo exceptionē: qz exceptio est actionis exclusio: vt. ff. de excep. l. ij. Uñ nos bz Jo. r Azo. dicimus q in vsucapione triēnij ipo iure efficit dñs: qz vsu capio est adiectio vel acqsitio dominij: vt. ff. de vsuca. l. vsu capio. sed in longa pscriptione si rem imobilē bona fide p scribo: remanes directo dñs. sed qz te excludo efficior vtili ter dñs vt hic. r ita de facto seruat. Itē p nobis facit alia. l. s. de long. tēpo. pscrip. l. penul. r vlti. r. ff. de diuer. tēpo. pre scrip. l. creditor. r. s. de vsucap. trāsfor. l. vna. Itē qz si prior dñs habz directum dominiū: sequit q iste q prescripsit ha beat vtile: qz duo directo nō possunt esse dñi eiusdez rei: vt ff. con. l. si vt certo. §. si duobus. Et ad. ll. allegatas p Mar. respondemus bm Jo. r Azo. Et statim nō ob. ff. de vsucap. l. eum qui edes: qz qd ibi dicit q mutat dominiū: exponit. s. vtile. Item nō ob. illa auc. s. de bonis ma. l. j. que incipit. ni si tricēnale. vbi dicitur q prescriptio cōstituit possessores r prescribentes dominos. sub. ope exceptionis. r quia glosa mus dominos. idest quasi dominos. r loquitur ibi de lōgissi ma pscrip. per quā etiam Mar. nō negaret queri dominiuz vtile tm. Itē nō ob. illa. l. traditionibus. s. de pactis. vbi di citur q traditionibus r vsuca. dñia rex acqrunt: qz expositiōi bus vsucapiōibus. i. tricēnalibus: nō lōgis. nā vsucapio est fa uorabilis: vt. ff. de vsuc. l. vsucapio r fauores amplianť. sz lō ga pscriptio est mixta. fauorabilis ex parte illius qui pscri psit. odiosa ex parte illius cōtra quē prescribit: vt. j. de edi. di. adri. tol. l. vlti. in fi. r qz prescriptio est odiosa. ideo restrin gitur: vt. ff. de liber. r posthu. l. cum quidaz. Item nō ob. in sti. de vsucap. in prin. vbi dicit q duo sunt modi querēdi do minia: qz exponimus. his modis. i. hoc modo. r referimus tm ad vsuca. similis expositio alibi no. s. plurale resoluit in singulare. ff. de orig. iur. l. ij. §. exactis deinde regibus. i. ex acto rege. r. ff. de pe. here. l. diuus in fi. Uel dicatis aliter r aliter his modis querit dominiū: quia vno modo directuz. alio modo vtile. directum dominiū querit per vsucap. vtile per prescriptionem. similis expositio fit: qz dictio semel posi ta aliam r aliā gerit significationez. ff. si cer. pe. l. si certi con ditio. Itē non ob. illa. l. acquirit. ff. de acquirē. rerum do. §. non solum. qz qd ibi dicit longa. referť ad vsucap. nā r mul tum tēpus dicit trienniū: vt. s. de fideicō. l. j. Itē nō ob. q p scriptio debz aliqd operari: qz satis operat: qz primo habe bat publicianam: qz pretoria est. modo habz ciuilē vtilez in rem que est vtilior. vt arg. ff. de le. j. l. si creditori. Item non ob. l. illa. in rem. in prin. qz ibi intelligatis vtilem: vt per vsu cap. Odofr. ¶ Or segnori modo circa. l. istam aliter est in sistendum. Tu qui pscribis habes vtile dominiū. r ego cō tra quem prescribit habeo directam rei ven. quomodo si ca dis a possessione. r ego nactus sum rem: vtili rei vendica tione vendicas: cum habeo directaz. r directa preferť vtili: vt. j. de noua. l. iij. Ad qd quidā dixerunt. vendicas ab alio: nō a me dño. illa rōne: qz directa debz pferri vtili. Alij dixe runt q vendicas ab alio: non a me publi. que datur contra omnē: preterq contra verum dominum: vt. ff. de publi. l. pe nul. r vlti. Uerius tamē est vt dicamus q vendicas a dño: r tua vtilis prefertur directe. vt r al's. ff. de procua. l. in cau se. in fi. r. l. sed procura. in fi. ¶ Or ponamus. possedisti. x. cecidisti a possessione. ego non sum nactus poss. sed quidaz alius bona fide prescribit eam. x. vel. xx. nunquid ab illo se cundo potero vendicare? Uidetur q sic: quia contra me nō prescribit: sed contra te. arg. j. e. l. ver. si vo. r quia res inter alios acta alij non preiudicat: vt. ff. qui po. in pig. ha. l. clau dius felix. in fi. r. j. res inter alios acta rc. scilicz in rubro r in nigro. simile r alibi. j. de pig. l. vsucapio. bm vnam lectu ram. Econtra videtur. si excludit te qui vinceres me. multo fortius me. iuxta regulam. si vinco vincentem te rc. vt. ff. de diuer. tēpo. pscrip. l. de accessionibus. Itē quia lz iste secun dus prescripserit cōtra primū: qui iam pscripserat cōtra do minū. nō tamē pscribit cōtra verū dominuz rei: quia non ha buit animum cōtra eū prescribendi: vel quia non erat opus vt cōtra eum prescriberet: qz iam erat exclusus pscriptione primi pscriptoris. vnde cū iam experire non posset nō debz cōtra eum currere pscriptio: qz ei currit q hz facultatē agē di: vt. j. ti. pxi. l. j. in fi. qd si vex est: erit inuenire res in salta balla: qz a secūdo pscriptore aduocabo. r pmus pscriptor aduocabit ab eo. r ab isto pmo pscriptore aduocabit secun dus pscriptor: quia cōtra euz pscripserat. Quare ipsi dixe runt istum circulū ita vitandum: vt si agam cōtra secūduz p scriptorem: offerat mihi litis estimationē: vt. ff. de rei ven. l. eius rei. r. l. hec autē. similiter si vēdicarem ab alio: offeram sibi litis estimationez: vt. ff. p empto. l. ij. Sed durius esset hic sermo: quia ille qui pscribit me dominū: repelleret offe rendo mihi litis estimationē cuz nemo inuitus rc. vt. s. de cōtrahen. emp. r ven. l. inuitū. Itē dicebant istū circuluz ita vitandum. s. vt ille secūdus pscriptor cederet sua iura domi no rei per que poterat se tueri a pmo. Sed certe qui conue nitur reali: r succumbit: nō cogitur cedere sua iura: sed de bet de dolo suo cauere: vt. ff. de rei ven. l. si post acceptum. Unde si placet vobis potestis dicere q res nō erit in salta balla vel in circulo. si tu rem meā pscripsisti. x. vel si tu possi deas: me repellis. si cecidisti a possessione: si essem nactus possessionem a me poteris vēdicare. si alius nactus est r p scribit: pscribit exceptioni que est in rez. vt. ff. de excep. l. ex ceptiones. vnde nō potero vendicare ab illo: qz cui damus act. multofortius exceptionē: vt. ff. de reg. iur. l. iuitus. §. cui damus. r. ff. de superfi. l. j. in fi. ¶ Sed p deo est istud verū: si ille q in secūdo pscribit habeat cām a te vel ab alio? Dixe runt quidā q a te cām habebat: vt. ff. de acqui. poss. l. pōpo. in fi. Sed certe nō videt requirēduz. Nā si emit a te postq pscripsisti: quid pscriberet? directum dominiū non: quia nō pscripsisti. vtile non: qz in eū trāslatū est. vt. ff. de vsuca. l. seq tur. §. lana. Unde dicēdum est q exceptio pscriptionis est in rem: vt. ff. de doli excep. l. ij. §. generaliter. r doli exceptio est in rē: vt. ff. de doli excep. l. ij. in fi. Dicendū est vltra q qsi uit rem r iura rei. Nō obstat. j. in versi. si vo: quia differen tia est: qz bonefidei possessor habz causam fauorabilē: sed si aliquis pscripsit mala fide sine ti. tueť se aduersus pmuz p scriptorem: nō aduersus dñm. ¶ Sed quid erit? pscripsisti x. vel. xx. cecidisti a possessione: sum nactus eiusdem rei pos sessionem. siluisti. x. vel. xx. an. poteris vendicare? Uideť q non: quia habeo directum dominiū: r insuper siluisti. x. vel xx. an. Sed ecōtra est. si tu prescripsisti. x. vel. xx. r cecidisti a possessione r possedi. x. vel. xx. nō habebam ti. vnde nō pscri bam nec potero habere: qz emptio rei pprie rc. nec poteraz a te excludere pscrip. directi dominij: qz nō habebam. Alij dixerunt q nō potero vendicare: quasi consulatur mihi per retentionem cui repugnat pmum dictum huius. l. Odofr.

Sepe quidem. Ista. l. simili ter est noua l. Justi. r habz breuē intellectuz. Quidam rem suā a te cepit vēdicare r litē tecuz fuit cōtest. postea distulit tecū agere vel ipedi tus casu. modo querit post litē cōtest. quā to tēpore possit pscribi? Et rñdet: nō pōt pscribi minori tem pore. xl. annis. nā per litē ctest. interrūpit pscriptio: r ppe tuatur actio vsq ad. xl. annos. Tex. sepe qdā. s. creditores. Tex. suos ōbnoxios. i. suos debitores sibi obligatos. Tex. fugientiū. i. reox. nā rei qui cōueniunt: iur psumptione sunt fugitiui. r qz iudiciū reddit in inuitū: vt. ff. de ver. ob. l. cōti nuus. §. cū ita. r qz libēter se subtrahūt: vt. s. de iudi. l. ppe randū. Tex. nec numerari pñt. r ad istud accedit. j. de tēpo. ap. l. vlti. in pn. ¶ Or segnori no. hic regulariter p litē con test. interrūpit pscriptio r ppetuat actio: nō ad. xxx. an. tātū imo ad. xl. an. vt hic. r. s. de rei ven. l. more. sic r. j. ti. pxi. l. j. sed per executorē nō: nisi ad. xxx. annos. vt. s. e. l. sicut. Sed fallit in actione de dolo que nō ppetuat: vt. s. de dolo. l. vlt. Item fallit in officio iudicis quo petit in integrum restitu tio: vt. ff. de mino. l. papi. in fi. Item fallit in qōne status: ne de statu defuncti post qnqueniū querat: vt. ff. de diuer. r tē po. pscrip. l. ij. §. pscriptio. r. ff. ne de statu defun. post quin quennium agatur. l. j. §. sed interdum. r. s. de collu. dete. l. ij.

Preterea

Preterea fallit fm quosdam in act. rescissoria: vt.s.qui. ex cau.ma.in integ.resti.l.penul.Sed nos dicimus cōtra.quia nō est prohibitum eam perpetuari per litē ptes.vnde est per missum:vt.ff.ex q.cau.ma.l.necnon.§.qd eis inqt. ¶ Scdo no.hic vnum qd videt mirabile: qz vos habetis hic. siquis litem cōtestatur z non processit vltra qz ppetuat actio ad.xl. an.cum.l.dicat qz instantia iudicij finit trienio:vt.s.de iudi. l.properandum.Quomodo ergo ppetuat actio ad.xl.p litē contes.Respōdeo litis contes.quo ad quid finit:quo ad qd non finitur.finit vt iudex desinat eē iudex.z omnia sunt in, tegranda.durat tñ vt intelligat ppetua actio vt hic.Vł dic. licet qstum ad alia finiatur:tñ effectus cōtestationis durat. simile alibi.l.dicit.offeratur ei libellus nō qstum ad h vt fe, ratur snia:sed vt perpetua erit actio. ¶ Sed sup.l.ista que, ro.dñs in psonali act.vel rei ven.li.contes.desistit:non tamē fuit impeditus.nunqd dicemus ppetuam esse actionez? Et certe videtur qz nō:qz si impeditus est litem ad finē produce re:hz locū qd hic di.sed si nō est impeditus nō est iterrupta prescriptio:vt ar.s.de vsufru.l.pe.z.l.vlti.colligit in princi. huius.l.Sed certe dicimus qz hec.l.denotat accidentiā fa, cti.s.qz fuit impeditus.nam idem est si non impeditur:sz sua voluntate.qz hic est effectus litis contes.zc.vt.j.ti.pxi.l.j.§. ad hec.vnde potius denotat accidentiaz facti:qz ministeriū iur.Vel dicatis qz hoc est verum cum quis contestatus est litem:z impeditus est: quia als non est verisimile qz differ, ret.Idem tamen si non esset impeditus.vnde habet hoc lo, cum ad hoc qd frequēter accidit:nō ad id qd raro:vt arg.ff. de legi.z sena.consul.l.iura. Odofredus.

¶ De annali exceptione.

¶ Et ita triplex est pars huius rubrice.Prima est.de anna li excep.italici ctus tollēda.z de hac agit in.l.j.in pn.Se, cunda est.de diuer.tē.pscriptionū.z de hac agit in.l.j.z.l.ij. z in.l.vlti.Tertia est.de interruptione earū.i.prescriptionū. z de ista agit in.l.j. ¶ Et no.qz de vsuc.transformāda dictū est.j.de vsuc.rerū mobiliū que in rebus italicis introducta erat.verū qz ex ctibus italicis descēdebat psonalis actio: que tollebat anno vtili:ponit rubrica.de annali excep.itali ci ctus tollēda.z qz varie sunt pscriptiōes:ponit de diuer. tpibus pres.z qz pscriptiones habent interrūpi varijs mo, dis:ponitur rubrica de interruptionibus earum.

Super annali. Hec.l.respicit primam partē rubrice pncipaliter.s.de annali excep.itali, ci cōtractus tollenda.tractat etiā de secūda parte.s.de diuer.tem.pres.z incidenter tra, ctat de tertia.s.de interrup.earū.Et in.l.ista di.Olim ita erat si in italia celebrabat aliqs contractus:ex eo oriebatur personalis actio:z ille tollebatur anno vtili.z quādo nasceretur iste annus vtilis:z vsqz ad qd tempus ex, tenderetur iste annus dubiū erat.z quidam extendebāt vsqz ad.x.z quidam vsqz ad.v. quidam in minus. Sed certe di, cit iusti. imperator qui fecit totum istum titu. si contractus celebratur in italia: non hz tolli vtili anno nec actio que ex eo oritur:sz tollit alijs cōibus prescriptiōibus:vt si est in rē act.z aliquis possideat bonafide:z iusto ti.x.inter pntes.xx. iter absentes tollitur hec actio.si est psonalis actio: z aliqs possideat malafide:z sine ti.xxx.an.tollitur hec actio perso, nalis.si est hypo.tollitur spacio.xl.an. z quod dictum est in simplicibus act.idem in mixtis qz tollant spacio.xxx.an.siue sit actio pro socio:siue famil.her.siue cōmuni diui.siue finiū regun.z currunt prescriptiones in istis act.ex die quo pote runt prouocare non ex die quo prouocatum est.sic ergo ois personalis actio tollitur spacio.xxx.an.vnde actio furti non manifesti z manifesti:z acto vi bo.rap.tollit spacio.xxx.an, norum.nisi sup his fuerit lis contes.qz tunc perpetuat actio ad.xl.an.currunt ergo iste prescriptiones ex die quo aliqs potuit experiri.z ideo filiofa.qui est in potestate patris:pro rebus delatz sibi ex materna linea alienatis a patre:nō cur, rit prescriptio:cum non potuerit experiri.z idem dicenduz est in omnibus re bus que non affugiūt acquisitionē pater, nam:vt aduentitij peculij:qz durante patria potestate:si alie nata sunt a pre non currit prescriptio filio: sed ea finita sic. Tex.que ex italicis cōtractibus.dicit celebrari contractus in italia.nā si cbitur in italia z solutio sit facienda in gallia: tunc videtur ctractum in gallia.sed tūc videt contractum in italia si ctrahit in italia z solutio sit ibi faciēda. siue i gallia: z solutio sit faciēda in italia:vt.ff.de iudi.l.hēs absens.z.ff. de actio.z obli.l.cxisse.Tex.vel.xl.an. introducte sunt. hoc referatis ad hypo.que durat.xl.an.cum cōpetit cōtra debi, torem vel eius hēdes:vt.s.ti.pxi.l.cum notissimi.in.ij.Rñ, deo.vel referatis ad ius publicū:cui pscribit.xl.an.vt.s.tit. proxi.l.oēs.vel referatis ad ius ecclesie:cui pscribit.xl.an. vt.s.de sac.sanc.eccle.auc.quas actiōes.Tex.spacijs.s.qua driēnij.vt.s.de quadri.pres.l.j.z.l.bene a zenone.z sic est in prescriptione quinquēnij:vt.s.ne de statu de fun.l.j.z sic est in act.iniu.que ex edicto pretoris descendit:vt.j.de iniur.l. si nō conuicij.z sic est in act.de dolo.vt.s.de dolo.l.vlti.z sic est in edilicijs act.vt.s.de edil.act.l.ij.Tex.introduxerit.qa interrūpitur per lit.ctes.z per executoris missionē:vt dixi.s. ti.j.l.sicut.z.l.sepe.Itē interrūpitur per solū libellū oblatū pncipi in annalibus z pretorijs:vt.s.quādo li. pn. datus sit l.j.z.l.ij.Tex.xl.an.vtente curriculis.sub contra debitorem vel heredem eius.nam cōtra extraneum si habet ti.z bonam fidem spacio.x.vel.xx.tollitur.vt dixi.s.si aduersus credi.l.j. z.l.ij.Tex.furti nec manifesti.est ciuilis ista z perpetua:fur ti manifesti est pretoria z annalis:vt insti.de tē.z perpe.act. §.j.Tex.nec vi bonorum raptorum.vt insti.vi bon. rap.§.j. Tex.dicebant.nam quidam dicebant quomodocunqz quis tractauerit:ex assidua tractatione furtum cōmitti.Sed male dicebant.vt.ff.de fur.l.ei qui.z.s. de noxa.l.j. Tex. promul, gauit.vt.s.ti.j.l.vlti.Tex.absoluti sunt.vt.s.de bo.ma.l.j.in fi.Tex.in alijs.s.aduentitijs.Tex.valebant.q.d.non potue, rit.z ita currit prescriptio ei qui potuit experiri: non ei qui non potuit experiri vt hic.z.s.de bo.ma.l.j.in fi. Sed videt qz filiofa.currat prescriptio.qz si defert ei bo.pos.z non peti tur infra tēpus statutum a iure:perditur transacto tēpore:vt s.qui admit.ad bo.pos.l.j.Ad qd quidam dixerūt: qd ibi di citur hic corrigitur:qz non est nouuz.ll.priores trahi ad po steriores.vt.ff.de legi.z se.cō.l.non est nouum. Sed hec so, lutio non est bona:qz legum correctio est vitāda inqstum de iure potest vitari:vt.j.de appel.l.precipimus.Et ideo solue tis ita breuiter.filiofa.non currit prescriptio in acti.in iudi, cio mouēdis:vt.s.de bo.que lib.l.vlti.§.j.Et est ratio cū nō potuerit experiri durāte pria ptāte: z sic non fuit negligēs: vt.s.ti.proxi.l. cū notissimi.§.illud. z pscriptio currit contra negligētes:vt.j.e.l.vlti.in fi. z negligētia patris nō dz nocē filio:vt.s.de iure delib.l.filio.sed petere bo.pos. nō est iudi, cio litigare:qz talis persona potest petere bon.pos. que non pōt esse in iudicio:vt seruus z mulier. vt.ff. de bo.pos.l.j.§. seruus.z.l.femine. Nam pōt dici.illa loquitur habito respe ctu ad nouum ius: quo iure filius poterat adire inuito pre. vt.s.de bo.que li.l.cū nō solū in princ.vbi si pōt acquirere eo inuito:multofortius eo ignorāte: vt.ff.de reg.iur.l. qui pōt. ¶ Or segnori super.l.ista non esset plus dicēdum: sed esse transeundum ad.l.sequētem nisi qz dñs Jo. z Azo.infinita alia hic scripserunt que non debuerunt hic scribi. z querūt ipsi hic: exquo tempore incipiat currere prescripto fal.her. vel cōmuni diui. Rñdet Mar. cuz suis sequacibus qz non nascitur durante societate:qz.l.est scripta qz iudicium fami. her.datur volenti a cōmunione discedere.vt.ff.fami.her.l.j. si ante non est nata:non currit ei prescriptio: vt.s.titu. prox. l.cum notissimi.§.illud.z ideo dixit Mar. cum suis. sequa, cibus.si duo sunt coheredes: z mille annis starent in cōio, ne:qz non est prescriptum iudicio famil.her.sed exquo dicit vnus alteri:diuidamus:z si ex tunc qz prouocatū est ad diui sionem labantur.xxx.an. prescriptum est iudicio fa.her. Itē dicit ipse cū suis sequacibus:cum cōiter possideant heredi, tatem:qūo currit prescriptio? cum possidenti non currit pre scriptio:vt.s.ti.j.l.male. Item dicit ipse cū suis seqcibus.si duo fratres sunt in cōione.xxx.an. nēne durum eēt qz si vnus velit diuidē alter non: qz ille inuitus detineatur in cōione? cuz nemo inuitus zc.vt.s.cōmuni.di.l.vl.Dño Jo. z Azo.

Odofredus super septimo Codicis.

visum est cōtra.⁊ cōtrariū est dicēdū. ⁊ dicēdū est statim ex quo adiuimus hēditatē natū est iudiciū fa.her.inter nos.qꝛ l.dicit ꝙ adeūdo hēditatē inuicē ꝯhere videmur: vt insti.de ob.que ex quasi cōtractu nas.§.hēs.⁊ ita statim potuit ꝓuocare ad diuisionē si volui.vñ sicut cū possum cōuenire male fidei possessorē:⁊ nō conuenio:excludor prescriptione.xxx.an.vt.s.ti.j.l.si qs emptionis.ita ⁊ hic. Itē dixerūt dñs Jo.⁊ Azo.quid plura?lex est expssa. nā textus huius.l.h dicit. vnde dicimus ꝙ si frēs hñtes cōem hereditatē stēt in cōione.xxx.annis:si aliqs velit ꝓuocare ad diuisionem:potest ei obijci prescriptio:nō obstāte dicūt ipsi ꝙ dicebat dominus Mar.⁊ sui sequaces ꝙ iudiciū fa.her. datur volētibus diuidere.verꝫ est nō pp hoc ꝙ nascat̄ ex ipsa volūtate: sed ex q̄si cōtractu:eoipso ꝙ adiuerūt hereditatē. Itē dicunt ipsi non ob.nemo in cōionibus detinet̄ inuitus. qꝛ illud verꝫ est per pactuꝫ:vt.ff.cōi diui.l.in hoc iudiciū.§.sꝫ si cōueniat.sꝫ per ꝑscriptionē ⁊ negligētiā detinet̄ qs in cōione inuitus:quia plus operat̄ hec ꝑscriptio q̄ꝫ pactū vt hic. Itē dicūt ipsi.nō ob.possidēti nō currit ꝑscrip. qꝛ h iacet fallacia.possidēti nō currit ꝑscriptio in iudicio petitorio: sed possidenti hñ currit ꝑscriptio in iudicio diuisorio. sicut ⁊ alibi nō currit prescriptio in reali actione:in personali tñ bene currit.verbigrā.si sumus in cōione ego ⁊ frater meus.xxx.an.nō est ꝑscriptuꝫ petitorio iudicio. qꝛ vēdicare possuꝫ medietatē pro indiuiso.sꝫ iudicio diuisorio ꝑscriptū est.qꝛ amplius non possum ꝓuocare ad diuisionē vt dictū est.simile est si cōmodaui tibi reꝫ meā vel locaui:possideo nāliter:vt.ff.de acq.pos.l.naturaliter. si tñ interuertis mihi possessionē nō potes me excludere ꝑscrip.xx.an.vt.s.ti.j.l.male. sed a cōmodato ⁊ locato hñ excludis me ꝑscriptione.xxx.an.que sunt ꝑsonales actiones:vt.s.de cōsti.pecu.l.ij. ¶ Itē querunt hic dñs Joan.⁊ Azo de act. pro socio qñ incipiat currere ꝑscriptio? Certe dicēdū est ꝙ nō nascit̄ durāte societate sed ea finita sic:vt.s.pro socio.l.tandiu. nisi in casu:puta in societate vectigaliuꝫ propter alios ꝯtus qui ex ea descendunt:vt.ff.pro socio.l.actio.§.nōnunq̄ꝫ. Ex quo colligimus si nō est nata durante societate:ergo tunc non currit prescriptio.sꝫ qꝛ nascitur soluta societate:extunc currit prescriptio: vt.s.ti.j.l. cum notissimi.§.illud.⁊.s.de iure do.l.in rebus.in fi. ¶ Denuo q̄runt ipsi de act.finiū regū.qñ nascatur? Et certe nascitur ex quo fines turbati sunt:vt.ff.fi.reg.l.j.⁊.l.ij. ¶ Denuo q̄runt ipsi de negatoria.lꝫ hic non fiat mentio in textu:⁊ formatur in ea questio que quasi insolubilis videt̄. Et querūt hic. an negatoria tollat̄ prescriptio.xxx.an.verbigratia iuisti ꝑ fundum meū.xxx.an.post.xxx.an.volo te ꝓhibere negatoria.qa dico ꝙ fundus meus est liber: nunqd potero te prohibere negatoria? Si dicis ꝙ sic:seqtur aperta cōclusio in ꝯriū.qa l.dicit ꝙ ois realis actio:excepta hypo. tollit̄ prescrip.xxx.an.vt hic.⁊.s.ti.proxi.l.sicut.⁊ negatoria in rem est: vt insti.de actio.§.ꝯ quoqꝫ. Si dicis ꝙ post.xxx.an. non possum eū prohibere.vide conclusionem apertam in cōtrariū. seruitꝰ vie itineris ⁊ actus habet cām interpellatam:non nālem.qꝛ nemo est qui semper ire possit.⁊ seruitus que habet causam interpellatā:non prescribit̄.xxx.an.sed tanto tēpore cuiꝰ nō extat memoria:vt.ff.de ꝯui.l.ꝯuitute. ¶ Or segnori in qōne ista dicendum est vno modo sic.ꝙ negatoria post.xxx.an.nō intenditur. Si dicis ꝙ non prescribitur seruitꝰ vie itineris actus.xxx.an.spacio.non est validum argu.qꝛ si habeo fundum cōem cum alijs:si cōstituo tibi seruituteꝫ in fundo cōi sine alijs:non est seruitus.qꝛ non possum illam constituere sine voluntate alioꝝ.non tñ ego potero te prohibere vti illa ꝯuitute:vt.ff.de ser.rusti.pdi.l.ꝑ fundū.ita ⁊ hic post.xxx.an.non est prescripta illa seruitus.non tamē potero negatoriaꝫ intentare. Vel dicēdum est ꝙ eā potero intentare.qꝛ ponamus ꝙ illis.xxx.an.xxx.vicibus iuisti per fundū meuꝫ. dico ꝙ tot sunt negatorie quot sunt itiones scꝫ.xxx.an.ꝑme ergo itioni quā fecisti iaꝫ sunt tres anni elapsi.cōpleta est prescriptio:vnde pro illa non potero te conuenire.pro alijs sic. nā idem est videre in annuis legatis ⁊ stipulatiōibus: cū anni enumerant̄.qꝛ reqruntur tot prescriptiōes quot sunt anni: vt dixi.s.ti.proxi.l.cum notissimi.§.in his. ¶ Si obijciatur. istud est incōueniens ꝙ tot sint negatorie quot sunt itiones: qꝛ si centum itiones sunt:ergo centum sunt negatorie: ⁊ .c. petitiones.⁊.c.litis cōte.qd esset incōueniens.nā sic abiret res in infinitū.⁊ infinitas est vitanda:vt.s.de sacrosan. ec.l.vt inter diuinum. ⁊ circuitus est vitandus:vt.ff.de cōditio.inde.l.dominus testator. Respon. lꝫ tot sint negatorie quot sunt itiones:dico tamē pro omnibus vnā cōpetere ⁊ sufficere posse.⁊ vnam fieri litis cōtes.sed pro vna itione tm̄ succūbam.qꝛ vni itioni.xxx.an.est prescriptum vt dixi.multa sunt similia. Quia si habeo tecum mille hereditates cōmunes: pro omnibus sufficit vnum iudicium fami. hercis.intentari: vt.ff.famil.hercis.l.heredes.§.de pluribus.⁊.§.sequēti. Itē si habeo tecum plures societates:pro qualibet societate cōpetit vnum iudicium pro omnibus intētari.vt.ff.pro socio.l.cum duobus.§.si plures.⁊ de hoc dixi.s.de serui.⁊ aqua.l.j.⁊.l.ij. Odofredus.

E perfectius.

Ista.l. similiter ē noua.l. iusti.sicut ⁊ superior.⁊ ponit quattuor casus principales. Pone eram creditor alicuius in.c.vel pone ꝙ eram dñs alicuius rei non poteram conuenire debitorē meuꝫ vel possessorē rei mee.vel qꝛ absens erat:⁊ non defendebatur.vel qꝛ erat in dignitate constitutus: ⁊ durāte officio nō poterat conueniri.vel erat infans:⁊ non defendebatur. vel erat furiosus non habens curatorem:qūo prouidebit̄ mihi creditori vel dño? Rñdet impator debes adire presidē prouincie:⁊ protestari sic coram eo.dñe ego sum creditor talis vel dñs talis rei que possidet̄ a tali.libēter conuenirem euꝫ: sed non possum:qꝛ absens est:⁊ nō defendit̄. vel est aliquis de supradictis.s.in dignitate cōstitutus vel infans vl' furiosus.⁊ ista protestatio interrūpit ꝑscriptionē:⁊ ꝑpetuat actionem. Sed si nō potes adire presidem ꝓuincie:debes adire defensorē vel epm loci.⁊ si habes tabellionē debes facē redigi in scriptis talē protestationē. Si illorū non hēs copiā debes domū illiꝰ tui debitoris vel possessoris rei iue adire: ⁊ corā domo in ꝑsentia triuꝫ testiū facere istā protestationē. ⁊ ita ista protestatio inducet interruptionem ⁊ perpetuationem actionis: ⁊ tollet oēm prescriptionē. Tex. consulamꝰ. sub.ait iusti.qui fecit.l.istam. Tex.sancimus.s.ait iusti. Tex. vel creditori.modo refert se ad creditorē qui volebat agere ꝑsonali actione vel hypo. ¶ Or segnori no.cuꝫ absente nō possum litigare:vt.ff.ex quibus cau.in pos. eatur.l.j. Item nec cum eo qui est in dignitate positus durāte officio: vt.ff.de in ius vo.l.ij. Item nec cum furioso potest litigari: vt.ff.de in ius vo.l.cuiqꝫ.⁊.l.neqꝫ.⁊.ff.ex qui.cau.ma.l.ait pretor.in fi. Tex.vel libellum.s.protestationis. Tex. de perpetuat̄.sub.⁊ fiet similis iterruptio. Tex.a nr̄a maiestate.s. ait iusti. ¶ Or segnori no.hic quasdam species interrūpende prescriptionis per contestationē litis:vt dr̄ in littera. Sed hodie vi ꝙ si non habeo copiam ꝑsidis ꝙ debeo recurrere ad principem:vt in auc.de defen.ciui.§.⁊ iudicare. ⁊ in auc. de man.prin.§.⁊ non ꝑmittes.si horum non habeo copiam:ad domuꝫ sufficit ire. Et ita videt̄ ꝙ sufficiat si domi fiat citatio vel protestatio:vt ar.ff.de dā.infec.l.iiij.§.obesse.⁊ arg.ff.de liber.agno.l.j.in prin. ¶ Sed instatur.nonne ista.l.est superflua per.l.s.de epis.audi.l.si preses. Respon. non est superflua.quia illa.l.pertinet ad illum ti.qꝛ corā episcopo dꝫ fieri denūciatio:si non habeat̄ copia ꝑsidis:vt hic dicit̄. Itē ꝑtinet ad hunc ti.q̄ꝫtum ad aliam parteꝫ de interruptionibus. ¶ Sed qūo vsucapio triēnalis poterit tolli ꝑ talē denūciationē?cū.l.dicat eā per lit.ꝯtes.tolli nō posse: vt.ff.de rei vē.l.si post acceptū.⁊.ff.pro emp.l.ij.§.vlti. Ad qd dicēdum est ꝙ regulariter est verū ꝙ vsucapio de rigore iuris nō iterrūpitur.interrumpitur tamen q̄ꝫtum ad effectum:vt in.l.cōtra. Sed fallit hic. Vel potest dici ꝙ hic dicitur ꝙ iterrūpitur: corrigit.l.illam. si post acceptum. ¶ Sed denuo instatur ⁊ videtur ꝙ si aduersariꝰ est absens nec defenditur ꝙ debeo restitui ex illa generali clausula.si qua mihi iusta causa videbitur.vt.ff.ex quibꝰ cau. ma.l.j.cur ergo recurritur ad istud auxilium protestationis?vel cur habeo restitutioneꝫ si istud auxilium habeo? Ad qd quidā dixerunt.olim non habebaꝫ istud auxilium: sed poteram restitui vt ibi. hodie vero istud auxilium

auxiliuz habeo.nec daf restitutio:cū sit extraordinariū auxilium:vt.ff.de mino.l.in cause.ij.Uel pōt dici φ restō est extraordinariū auxiliū.z istud sīr est exordinarium auxilium.vnde vnum excludit alterū.Uel potest dici.si volo vti consilio huius.l.ipso iur ero tutus.si vero non sum vsus consilio huius.l.potero restitui ex illa generali clausula.siqua causa mihi iusta videbitur ex edicto de maioribus.

SI ex multis. Ista sīr est noua.l.iusti.sicut z due precedentes.z tres ponit questiones. Prima questio est talis. Ex vna causa puta emptionis debebas mihi.x.ex alia cā.x.z ex alia causa alia.x.formaui ita libellū meū.petij.x.que mihi debes.z ita indistincte petij: nō adiecta cā.tu confisus de iure tuo admisisti istum libellum:nunqd ego omnia.x.ex trib⁹ causis debita videor petijsse?an.x.que debentur ex vetustiori causa:vel ex priori?Hāc ita determinabitis.omnia.x.videor deduxisse in iudicium.vnde si itercessit executoris cōuentio:in omnibus interrūpif prescriptio. ¶ Secūda questio est talis.tenebaris mihi psonali act.ad c.z hypo.qz obligasti mihi aliqua pignora.cōueni te personali act.nunqd interruptio est facta super hypo.Responde tur φ sic:qz hypo.est seqla psonalis actionis. ¶ Tertia qō est talis.debes mihi.c.ex pluribus causis.ita formo libellū.peto vt condēneris mihi in quo obnoxius es.iste libell⁹ nō deberet admitti.tamē si iste confisus de iure suo eum admisit:z sequitur libelli oblatio z litis contesta.z executoris cōuentio:nunquid interrūpitur prescriptio?Certe sic:qz prescriptio est introducta contra pigros z desides.iste autē nō videtur esse negligens:ex quo suum ius hoc modo in iudicium deduxit.Tex.quidam.s.creditor.Tex.obnoxium.i.obligatum.Tex.habens.s.debitorem.Tex.composuerit.puta qz dixi peto.x.mihi debita solui.causam tamen non expressi.Tex.omnes causas.hoc est.z debita ex vēditione.z debita ex locatione.z debita ex stipulatione.Tex.sensus.i.mens.Tex.incertus.i.incerta.Tex.esse apparebit.Et ad istā questionem respondebitis:vt.j.patet.Tex.sed z si in iudicijs.Incipit secūda questio.Tex.z mota actione.s.ad.c.Tex.z siquis.Incipit tertia questio.Tex.sancimus.modo determinat.Tex.sed qui modo determinat tertiam questionem.Tex.vel vnius.modo determinat primam questionē.Tex.nihilominus.modo determinat secūdam questionem.Tex.exceptiones.i.prescriptiones opposite sunt:z ita pscriptio est odiosa.cōcordat.s.e.l.ij.sed vsucapio est fauorabilis:vt s.de edic.di.adri.tol.l.vlti.in fi. ¶ Oz segnori circa.l.istam est insistēdū.z dñs Azo fecit hic magnam glo.z non pcessit recto ordine.tamē nos procedemus recto ordine.Et ad.l.istam oppono dupliciter.statim oppono ad tertium dictum huius.l.vbi dicitur φ si petijt quis non adiecta causa φ admittitur iste libellus.Uidetur cōtrariuz:qz in libello debet inseri causa:vt.s.de edicto diui adri.tol.l.vlti.§.sinaūt.cum ergo debet inseri in petitione:quid operaf iste libellus qtū ad interruptionē?Respōdeo iste libellus nō debuit admitti:tamē reus voluit admittere cōfisus de iure suo.qz cuz est introductum fauore rei vt causa exprimaf in libello:vt possit reus cedere an contendere:vt.ff.de eden.l.j.z.l.licet vni cuiqz renunciare zc.Uel possum dicere φ iste libellus non operatur vt sequatur condēnatio vel absolutio:sed vt interrumpatur prescriptio qō est odio prescriptionis:qz prescriptiones odiose sunt. ¶ Secūdo oppono ad.l.istam.in secūda qōne ita dicitur vt dixi in casu.Cōtradicit.l.que dicit.si pre mobili conuenio te ad exhibendum:z litez contestor:ista litis contestatio non habet interrūpere prescriptionem sup rei ven.nec perpetuat eam.ita videtur hic:vt.ff.ad exhiben.l.iul.§.pactum qtum.Breuis est responsio.magna est differentia inter sequelam z non sequelam.hypo.est sequela psonalis actionis.vnde interrupta prescriptio super personali actione:debet perpetuari super hypo.qz accessorium sequitur naturam principalis:vt.ff.de regu.iur.l.cum principale.ad exhibendum act.non est sequela rei ven.sed est preparatoria.qz quedam sunt que non possunt vendicari:nisi primo exhibeantur:vt.ff.de rei ven.l.item quecunqz.Uel dicatis sicut super rei ven.non interrūpitur vsucapio de rigore iur.licet qtum ad effectuz sic:vt.ff.de rei.vēdi.l.si post acceptū.ita hic. ¶ Et hic formatur talis questio.pone debes mihi.x.ex pluribus causis.s.ex causa emptionis z ex cā mutui z ex causa locationis.Si dico peto.x.z non adijcio causam:nulla.x.videor in iudicium deduxisse.Sed quid erit?peto que debes ex emptione.subseqtur executoris missio nūquid interumpitur prescriptio in alijs causis:vt in.x.que debes ex causa mutui vel locationis?Dicunt qdā φ sic:vt.ff.de iudi.l.solemus.Sed nos ɔdicimus:qz non pōt zc.vt.ff.de iudi.§.non potest.Nec ob.l.solemus.quia loquitur in generalibus petitionib⁹.sec⁹ in singularib⁹ vt insti.de act.l.sancim⁹. ¶ Sed denuo ita quero.ex vna cā debes mihi tria.z ex alia duo.ex tertia cā debes mihi.x.z qrta cā debes mihi.v.z ita debes.xx.ego peto.xxx.qd videor in iudicio deduxisse?Dicunt qdaz.xx.si ostēdatur ex aliqua cā mihi deberi.sed certe cum petēdo.xxx.videor.xx.petere.qz qō pluris est:vtiqz tāti est:vt.ff.de in litem iur.l.cum furti.vñ videor.xx.petere.preterea dz esse in electione mea declarare qtum petebam:vt ff.de iudi.l.si quis. ¶ Sed denuo quero ita.peto qd debes tu rides.dico ego.de quo rides?ɔtestemur litem.peruenif ad sacrm calumnie.dicis tu iudici.dñe iudex scitis vos de quo ego ridebam.dicit iudex:nescio.dico vobis φ iste petijt qd sibi debeo.modo in sacro calūnie declarat ipse qtuz sibi debeo.dicit ipse:peto.x.tali causa.z tu debes.x.ex plurib⁹ causis.nunqd interrūpitur prescriptio in oibus causis?Dicūt quidaz φ sic vt hic.Sed nos dicimus ɔtriū per.l.s.de iudi.l.licet.z per.l.ff.de excep.rei iudi.l.si ex testō. ¶ Sz denuo quero.hēditas titiana delata est mihi.alique res sunt hic.s.bononie.alique res sunt mutine.peto hēditatem hic.s.boñ.nunqd interrūpitur pscriptio in rebus q̄ sunt mutine?Uidetur φ sic:vt.ff.de iudi.l.solem⁹.z qz apud vnū iudicē possum iterrūpere prescriptionē alterius iudicis:vt.s.e.l.pxi.sed ɔdicendū est zc.vt.s.vbi de hēdi.agi opoz.l.vnica.Non ob.l.solemus.qz intelligo.l.illā in generali petitione.Quid si peto regnum frācie videor petijsse regnum apulie?Certe non:vt.ff.de iudi.l.non potest.Non ob.l.s.proxi.qz illa hz locum in quattuor casibus specialibus ibi positis.

¶ De alluuionibus paludibus z pascuis.

¶ De acqsitione ciuili.s.dictū est.vnde hic dī de acqsitione naturali que fit per alluuionē:vñ ponit de alluuionibus.Et est alluuio latens incremētum qō intellectu percipif nec ad oculum demonstraf:vt insti.de rerū diui.§.pterea.Et qa paludes per alluuionē acquiruntur nobis z pascua z deserta:z transferuntur ad alium locum:ponit de pascuis z paludibus de quibus dicitur.j.eo.l.vlti. Odofredus.

Uāuis. In.l.ista dicitur φ non licz alicui sua auctoritate cursum fluminis de vno loco ad aliū locum trāsuertere.sed si aliqs hz fundū iuxta flumen:bñ pōt suā ripā munire.Sz qd erit.flumen circuiuit fundū meū:nūqd pdo dñiū?Certe nō.sz si p alluuionē aliqd accrescit de fundo meo vicino meo:bñ ei acquirif.Tex.alio.i.ad aliū locū.Tex.non liceat auertere:vt.ff.de flumi.per totū.Tex.tñ ripā suā.i.ripaz sui predij.Tex.aduersus rapidi annis.i.fluminis.

SI quos. In.l.ista ponif talis casus.Flumen nili habet talem naturaz.quia crescit ab introitu martij vsqz ad festum sancti Joannis.post festū sancti Joā.decrescit vsqz ad festum sancte Marie augusti.vnde si fundus tuus in quo erant.c.iugera z pro tot pstabas tributa per flumen nili est diminutus in.xx.iugeribus:z accrescit vicino tuo z exactor tributoz dicit tibi.solue tributa pro.c.iugeribus.quid erit pro illis.xx.iugeribus?Certe nō prestabis sibi tributa:sed vicinus tuus pro illis.xx.iugeribus prestabit tributa non separata a suo fundo:vt si vellet per se prestare tributa sui fundi z per se tributa patris que accreuit suo fundo nō potest:sed prestabit simul cum suo fundo vt ita augeatur.Tex.

agnoscant.sub. illi quibus accreuit. Tex. deuotiori.sub.pro tanto quanto sibi remansit. ¶ Or segnori ista.l. cōtradicit l.j.proxi. que videtur velle q̄ de alluuione non prestentur tributa.breuis est responsio. de augmento alluuionis non debēt prestari tributa separata a primo fundo vt hic. Si aūt diceretur q̄ separatiꝫ prestarentur tributa: hoc esse nō pōt: vt.j.e.l.proxi. Odofredus.

Aque. In.l.ista dr̄. Siue in terra egypti: siue i alijs ꝓuincijs aliqd q̄rit̄ p alluuionē: alluuio nō dꝫ sepa/tim vēdi: nec sepatim pstari debēt tributa. vñ sciatis si iur̄ alluuiōis paludes vel pa/scua accreuerūt: ꝛ ego reduxi ad culturaꝫ: nō dn̄t separi a pmo fundo vel vēdi: ꝛ de eis nō dn̄t sepatiꝫ tributa pstari. Tex. neqꝫ ab erario.i.a fisco. Tex. nec sepati censeri.i.nō dn̄t de his pstari sepatiꝫ. Tex. ignorare vicia.i. priuilegia. nā alluuio est priuilegiū. q̄tum ad eū cui accre/scit.sed est viciū ei cui aufert. Tex. intelligāt.immo fructuo/sam.concor.s̄.depositi.l.vl.ꝛ.ff.que in frau.cre.l. pupillus. Tex.officium.l. officiales tui. ꝛ loquitur prefecto pretorio.

¶ De sententijs prefectorum pretorio.

¶ Sicut alluuio interdum auget ꝛ diminuit patrimonium nostrum: ita ꝛ snie augēt interdū pāmoniū nostrū cū vinci/mus ꝛ obtinemus: ꝛ interdū diminuūt pāmoniū nostrum cum perdimus vel succūbimus. vñ de sentētijs vidēdū est. verum qꝛ sentētie pfec. preto. post principē obtinēt princi/patum: ponit primo de sen.prefec.peto. ꝛ hec est bona cōti/nuatio. Dn̄s autem Pla.dixit aliter: qꝛ pfectus ptorio eq/paratur principi. qꝛ sicut princeps pōt facere.l. sic ꝛ prefe/ctus ptorio: vt.s̄.de offi.pfec.pto.orietis.l. normam. Inde sumpta actione ponit aliam parificationem. qa a sententia principis non appellatur: vt.j.de ap.l.nec causas. sic nec a sententia prefecti pretorio vt hic. Odof.

Litigātibus. In.l. ista dicit̄. Si ego ꝛ tu li/tigamus corā pfecto ptorio: ꝛ fert sniaꝫ vel te cōdēnādo vel absoluēdo: nō lꝫ tibi ꝓuo/care ab eius sentētia.sꝫ bn̄ lꝫ tibi ei suppli/care.nec dū supplicat leditur publica vtili tas: si singuloꝝ cōmoda defendant̄.ꝛ ista supplicatio est fa/ciēda pfecto preto.vel eius cōsiliarijs infra.x.dies. sꝫ si alij fit dꝫ fieri infra bienniū: vel ex die late snie vel ex die ex quo per supplicationem principis fuerit aditus. Tex.iudicio.i. coram pfecto ptorio.hodie nō hēmus exēplū q̄tū ad iuris/ditionē hūanā de pfecto ptorio: sed q̄tuꝫ ad iurisditionem ecclesiasticam sic: qꝛ tres erant prefecti pretorio.erat prefe/ctus orietis.ꝛ illirici.ꝛ orietis aphrice. ꝛ omnes erāt trans mare.sed hodie q̄tum ad iurisditionem ecclesiasticaꝫ bene sunt prefecti pretorio.qꝛ ecclesia romana hꝫ quattuor archi epos vltra mare: qui dicūtur prefecti pretorio. Tex. si cōtra ius se lesos affirment. Intelligatis cōtra ius litigatoris. nō autem intelligatis lesos cōtra ius scriptum legis vel consti tutionis.qꝛ tunc ipso iure nō valeret snia: vt.j.qn̄ ꝓuo. non est ne.l.ij.ꝛ.ff.que snie sine appel.rescin.l.j.in prin. Tex. mi/nistramus.qꝛ qui prouocat conqueritur de iniuria iudican/tis ꝛ format ita libellum suum: vt dicitur.s̄.de iudi.l.aptissi/mi.qui supplicat allegat suum propriū errorem: vt.ff.de mi. l.prefecti.nam sicut nō appellat̄ a snia pncipis: ita nec ap/latur a snia prefecti pretorio.qꝛ non est verisimile prefectuꝫ pretorio ferre sniam iniquā: sicut nec principē.ff.de offi.pfe. preto.l.j. Tex.denegari.vnde ꝓpter publicam vtilitatē non est singulis ius denegandū: imo qd̄ cōiter prodest reipubli ce est preferendū: vt.s̄.de cadu.tol.l.vna.in fi. Tex. post suc/cessiones iudic̄. potest legi passiue.i. postq̄ nos successim⁹. vel pōt legi actiue.i.postq̄ potuim⁹ succedere. Tex. tribuat̄ facultas.qꝛ qui succūbit: ipsi prefecto vel cōsiliarijs suis po test offerre supplicationeꝫ infra.x.dies.vt.s̄.de pci.ipe.offe. auc̄.que supplicatio.si supplicat principi: infra bienniū pōt supplicare: vel ex die quo successit pnceps iudici: vel ex die quo potuit succedere vt hic. Odofredus.

¶ Quomodo ꝛ quando iudex sententiam proferre debeat.

¶ De sentētijs prefectorū pretorio maiorum iudicū dictuꝫ est.s̄.nunc de sentētijs inferiorum iudicū.verum qꝛ iudices debent ferre sniam partibus psentibus: vel vna absente per contumaciam altera psente: ideo dicit rubrica.qūo ꝛ quādo iudex sniam proferre debeat vna parte presente ꝛ altera ab sente: videamus ꝛ subijciamus.de quo dicitur.j.e.l.j.

Non semper. Quidam acces sit ad principē: ꝛ coram eo talē proposuit qōneꝫ. Dn̄e duo litigauerunt corā me solēniter libello obla to.lite conte.iurelur.calūnie prestito. vnus est presens: alter absens. possum ego ferre sniam ꝛ debeo? Dicit impator: quare dubitas? dicit ipse. du bito ꝓp quoddā rescriptū impiale in quo ꝯtinet̄ q̄ iudices solent ferre sniam ꝯ̄ absentes. Rn̄det impator. aliqn̄ iudex potest ferre sniam vno absente ꝛ altero pn̄te: sed non cōpel/litur.aliqn̄ iudex pōt proferre sniam vno psente ꝛ altero ab/sente: ꝛ de hoc cogit̄. Tex. non semp cōpelleris.s. o iudex. nam impator rn̄det iudici interroganti. Tex. id eni eo perti net.i.sic est intelligēdum. Tex. dānare possis.sub. aliquādo si velis. Tex. vt omni mō.sub.ferre sniam. Tex. necesse ha/beas.s.tu iudex. ¶ Unde no.q̄ iudex aliqn̄ pōt condēnare absenteꝫ: sed non hꝫ necesse. qꝛ non qcq̄d iudici subijcit̄ id necessitati cōmittit̄: vt.ff.de iudi.l.non qcq̄d. ¶ Item no.q̄ bonis exēplis iudicat̄.non ob.j.de sen.ꝛ interlo.om.iudi.l. nemo.qꝛ illa loqtur in malis exēplis.ff.de penis.l.famosos. Si obijcis q̄ illa fuit interlocutio. ꝛ sic non facit ius inter alios: vt.s̄.de legi.ꝛ consti.l.humanū. Rn̄deo illa loquitur qn̄ interlocutio non est clausa in corpore iuris.sed illa.ff.de penis.l.famosos.est in corpore iur̄ clausa.ꝛ iō facit ius iter alios: vt arg.ff.qd̄ metus cā.l.metum.ꝛ vbi est exēpluꝫ audi te.si vnus est presens ꝛ alter absens: pōt ferre sniam ꝛ dꝫ: si liquet ei de cā.si non liquet de cā: non dꝫ ferre: vt.s̄.de iudi. l.properandum.§.ꝛ siquidem. Item aliqn̄ iudex vno absen te ꝛ altero presente pōt ferre sniam ꝛ dꝫ: si est ꝓpe finē trien nij: si actor adest ꝛ reus est absens: vt.s̄.de iudi.l.ꝓperādū. §.huius. Item si ille qui citatur abest per cōtumaciaꝫ: vt.ff. de re iudi.l.contumaciam. Aliqn̄ non pōt ferre iudex sniam nec dꝫ: si ꝯtumacit̄ nō abest: vt.ff.de re iudi.l.de vno quoqꝫ. ꝛ hoc in ciuilibus.in criminalibus non proceditur ꝯ̄ absen tem vllo modo diffinitiue: nisi sit pena relegationis: vel mi/nor imponenda: vt.ff.de penis.l.qui absentem.§.j.

Cessante. In.l.ista ponit̄ talis ca/sus: Conueniebā te co/ram pedaneo iudice ad.x.pedaneus iudex non citauit te per edicta: qꝛ non poterat.sꝫ reqsiuit te per lr̄as: vel per nunciū.lite ꝯtes. tu nō venisti: nunqd pōt ille ferre sniam ꝯ̄ te diffinitiuā? Rn̄det̄ q̄ sic. Tex. pemptorij edicti.i.nō facta citatione per edicta ptoris aduersus eos. Tex. qui admoni/ti.i.reqsiti. Tex. noluerunt.sub.imo cessauerunt. Tex. sniaꝫ sub.diffinitiuam lite cōtes.non ante: qꝛ non fertur snia diffi/nitiua lite non contes.in cā prin.nisi in cā ap.absente reo: vt j.de ap.l.vlti.§.illo. Sed absente actore sic: vt.j.e.auc̄.qui se mel. ¶ Or segnori hec.l.videtur velle q̄ reus lite contesta. possit condēnari etiam si pemptorie citatus non fuerit. Tex vr̄ ꝯdicere que vr̄ inuere q̄ reus non pōt ꝯdēnari nisi pem/ptorie sit citat⁹.ꝛ snia ipso iure non valet: vt.ff.que snie sine ap.rescin.l.j.§.itē si ex hoc edicto. Solutio.ibi nullū perem ptoriū vel nulla citatio intercessit: ꝛ ideo ipso iure non valet snia.hic interuenit: vnde valet snia. ¶ Unde no. qdā iudi/ces citant p edicta.qdā voce preconia.quidā lr̄is vel nūcio. Citant per edicta magni magr̄atus: vt perfectus vrbis qui facit scribi in albo ptoris.ois qui dꝫ in diem: ꝛ dies venit ta li die veniat rn̄dere: vt.ff.de iuris.om.iudi.l.si qs id. Citāt vo ce preconia que paucis innotescit vt sunt presides ꝓuincia rum: vt in auc̄.de litigi.§.oēm.ꝛ.j.e.auc̄.qui semel. Quidam citant lr̄is vel per nunciū: vt sunt pedanei iudices ꝛ arbitri cōpromissarij: ꝛ in tali citatiōe dicunt̄ poti⁹ monere vel req/rere q̄ citare: vt.ff.de ar.l.diē proferre.in fi.ꝛ.l. sꝫ iterpellat̄ ꝛ.s̄.de

ꝛ.§.de iudi.l.sancimus.ꝛ in.l.nostra fuit. Fit aliquãdo citatio per executoris conuentionem: vt in auc.de exhibẽ.ꝛ intro.reis.§.si vero.

Ab eo. In.l.ista dr̃. Tu eras absens cã ꝓbabili: puta studioꝝ.verũ nõ fuisti defensus per ꝓcuratorez. lata fuit sñia ꝯ te.poteris dicere ipso iur̃ nullã.sed ꝛ intra tp̃s statutũ ad appellandũ poteris appellare: ex quo cognouisti sñiam ꝯ te latã. si non es intra tp̃s statutũ ad appellandũ: nõ poteris appellare. Tex. ab eo iudicato.q.d.ab ea sñia. Tex. qd̃ vobis absentibus.sub.cã ꝓbabili: puta studioꝝ. Tex.s3 vbi primum cognouistis.i.sñiam ꝯ vos latã. Sic ergo no.ꝙ tp̃s appellationis currit demũ a tp̃e scie vt hic.ꝛ sic in redhibitoria: vt ff.de edil.edic.l.cũ sex. Tex.nõ illico.i.intra tp̃s statutũ appellationi.olim biduũ vel triduũ.hodie infra sex dies: vt.j.de appel.l.eos qui.ꝛ auc.ibi signata que incipit.hodie. Tex.assensus.sub.tacendo.vt.ff.lo.ꝛ conduc.l.item queritur.§.fi. ¶ Or segnori opponit̃.q2 hic dr̃ ꝙ nõ fuit citatus.ꝛ sñia lata sine citatione nõ valet ipso iure: vt.ff.que sen. sine ap. res.l.j.§.pe. R̃ fi.ibi nullo mõ fuit citatus.hic domi fuit citatus.ꝛ sic presumptiue erat cõtumax.ꝛ ideo poterit appellare ꝫm Azo.vt hic ꝛ.§.de libe.cã.l.si is. Sed dico ꝙ ficte cõtumax non appellat: vt dixi.§.de iudi.l.ꝓperandũ.§.cũ aũt. Et respondeo huic.l.q2 hic erat absens cã ꝓbabili.sicut al's interdum põt restitui qui abest cã ꝓbabili: vt.ff.ex qui. cau. ma.l.nec võ.ꝛ de hoc plene dixi.§.de procu.l.qui absente.

Si vt ꝓponis pars. Tu ꝯueniebas me coram iudice delegato. iudex delegatus citauit me vt venirẽ audire sñiam die feriato.nõ veni.ipse tulit sñiã ꝯ me.certũ est ꝙ nõ valet ipso iure sñia. qd erit? R̃ñdeo si erat delegatus functus est officio suo: vñ nõ põt ampli⁹ cognoscere dicit imꝑator.s3 debes adire p̃sidem vt alium deleget: vt ex iisdem actis inter me ꝛ te cognoscat. Tex cõmisit.q2 ipso iure nõ valuit: vt.ff.de ferijs.l.j. vnde si iudex est delegatus: functus est officio suo.vnde ampli⁹ cognoscere nõ põt: vt.ff.de re iudi.l.iudex. Sed si est iudex ordinarius ipse idem poterit cognoscere ex iisdem actis: vt.ff. eo.l.si plures.ꝛ.j.de sen.ꝛ interlo.om.iudi.l.j.

Si vt ꝓponis preses. In.l.ista dr̃. Ego ꝛ tu litigabamus adiuicẽ corã p̃side prouincie sollẽniter libello oblato lite cõtest. vnde tali die citauit nos vt veniamus audire sñiam. ego veni.tu nõ venisti.preses eadem die qua veni iuit mutinã.secutus sum eum ꝛ taliter feci vt mutine daret sñiam ꝯ te absentẽ: ipso iur̃ non valet sñia. Tex.o3.ꝛ ad istud accedit.ff.de arbi.l.arbit.ꝛ.ff. siquis in ius vo.l.ij.ꝛ ipse idem de nouo poterit pronunciare si est iudex ordinarius: vt.j.ti.ij.l.j.in fi.

Si preses. In.l.ista dr̃. Quidã erãt adulti habebãt curatores. isti curatores hẽbant adiutorẽ. iste adiutor agebat cãm adultoꝝ.decesserunt curatores. venit preses ꝓuincie q̃siuit desertã cãm adultoꝝ.circũduxit acta cãe: vl' absoluit aduersarios adultoꝝ: nũqd ista sñia nocet adultis? Certe nõ.ꝛ ipso iur̃ nõ v3. Tex.si p̃ses.s. ꝓuicie q est ordinari⁹ iudex. Tex.q̃ ab adiutore. nã curatores vl' tutores p̃nt ꝯstituẽ ꝓcuratorẽ li.ꝯte.a se: vt.§.de ꝓcu.l.ne q3.sed tutori ꝛ curatori bñ dat̃ adiutor: vt.§.de actore.l. vnica.ꝛ talis adiutor dr̃ actor: vt.ff.õ tute.l.solet. Tex.circũduxit.i.cancellauit.ꝛ tunc ꝯhebat̃ hermodiciũ: vt.ff.de iudi.l.ꝛ post.hodie absente actore ꝯhitur hermodiciũ: vt.j.e.auc. qui semel. Tex.exhibebit.vñ non ipse idẽ ex iisdẽ actis poterit cognoscere ne ꝓdicat.§.eo.l.si vt ꝓponis. Tex.destituti. sub.adulti. ¶ Or segnori ex.l.ista colligetis siue pupillus siue adultus ab initio nullũ habuerit tutorẽ vel cura. nõ v3 qd̃ fit ipso iur̃.si hũerit ꝛ remouet̃ vel mortu⁹ est ꝛ ꝓducunt̃ testes ꝯ eũ: vel fert̃ sñia ꝯ eum: nõ valet vt hic.idẽ in ecclesia viduata pastore: vt extra ne sede vacan.c.vnico.

Ab eo que. In.l.ista dr̃. Si iudex q cognoscit inter aliquos: si statuit aliqd ꝯ absẽtes nõ ꝑ ꝯtumaciã: ipso iur̃ nõ v3. s3 si sunt absẽtes ꝑ cõtumaciã: bñ v3. Tex.nõ ꝑ ꝯtumaciã. q2 nullo mõ fuerũt citati. Tex.certũ ẽ.vt.ff.õ re iu.l.õ vnoquoq3.

Tres. In.l.ista dr̃. Sicut cõtra absẽtẽ vere vel ficte contumacem põt ferri sñia diffinitiua: ita ꝯ absẽtẽ ter citatum ꝑemptorie. Tex.tres denũciationes.i.tres citatiões ex ꝑcepto iudicis facte. Tex.edicti vice3. ¶ Sed qd est edictũ ꝑemptoriũ? Certe si citatur ter vel vna pro omnibus: vt.ff. de iudi.l.ad peremptorium. Et hoc casu poterit procedi ad sñiam diffinitiuam: vt in auc.de exhi. ꝛ intro.reis.§.si vero.

Cum non. In.l. ista hoc dicitur. Lite cõtes.inter me ꝛ te absentasti te cã ꝓbabili ꝛ necessaria.postea ꝯ te absentẽ lata fuit sñia: nõ nocet tibi q̃tum ad effectũ. Tex. cũ nõ volũtatis tue arbitrio.i.nõ data opa: vt.ff.ex qui.cau.ma. in inte.resti.l.ꝛ qui data. Tex.nõ ꝑmittit.sub. q̃tu3 ad effectum.sed valet sñia si sollẽniter fuisti citatus: vt.§.e.l.ea.sed restitueris vt plene diximus.§.de procura.l.qui absentem.

Cum presentibus. In lege ista dicitur. Cõueniebã te corã cõpetẽti iudice lite ꝯte. tu absentasti te cã ꝓbabili ꝛ nõ necessaria. iudex tulit sñiã ꝯ te infra tp̃s statutũ ad appellandũ.nõ appellasti ex die exquo cognouisti sñiã latã ꝯ te: nũqd poteris postulare rescidi illã sñiã? Certe nõ. Tex. lite3 icboatã ꝓponas.sub.ꝑ lit.ꝯte.nã lit.ꝯte.dr̃ initiũ cãe: vt in auc.de litig.§.si võ. Tex.refragat̃.ꝛ hoc qñ fuisti absẽs cã ꝓbabili ꝛ non necessaria: vtputa studioꝝ.secus si cã voluntaria: vt.§.de iudi.l.properandum.§.cum autem.ꝛ ibi no.

Consentaneũ. Segnori.l.ista reputat̃ valde difficilis. Et glo. Jo.ꝛ Azo.hic posite plus intricãt l.istã.tñ si vos aduertatis casum vt ponã.l. ista leuissima vobis erit ꝛc̃.que no. hic Jo. ꝛ Azo potuerunt explicari tribus verbis. Ponamus ergo sic casum.accessi ad imꝑatorẽ ꝛ corã eo sic proposui. Dñe egi rei ven.ꝯtra possessorẽ rei mee petẽdo rem meã quã possidebat rei ven.obtuli libellũ.litẽ fui cõtestatus. iuraui de calũnia. lite cõte.iudex citauit sollẽniter aduersariũ meũ tribus edictis vel vno pro oibus.mortuo vel remoto p̃mo iudice: successor eius sil'r citauit aduersariũ meũ sollẽniter qd̃ facẽ debuit.iste nec corã p̃mo iudice nec corã successore ei⁹ dignatus est venire.mõ quero a vobis si ꝫm iur̃ rõnẽ hucusq3 ꝓcessum fuit? Jtẽ quero qd iudex d3 facẽ ꝯtra reũ si nõ cõparuit? R̃ñdet imꝑ.hucusq3 ꝫm iur̃ formã ꝓcessũ est qm̃ iuri fuit ꝯsentaneũ ꝛ est vt si reus ꝯuẽtus rei vẽ.post litẽ ꝯtes. se subtrahit ꝙ citet̃. Jtẽ ꝯsentaneũ est iuri si iudex morit̃ vl' remouet̃ ꝙ successor eius citet itex. Si re⁹ nõ vult venire: iudex d3 intueri si liquet de cã ꝑ ꝑte cõtra reu3. ꝛ si liqueat d3 ferre sñiam diffinitiuã cõdẽnãdo eũ tibi ad rẽ restituẽdã si nõ liqueat de cã.q2 nõ ꝓbasti te dñm: d3 interloq de mittẽdo te in posse.rei petite vt ita ille efficiatur de possessore petitor. Tex.consentaneum iuri fuit.q.d.istud cõuenit iuri ꝛ a iure non recedit. Tex.aduerse partis.i.rei qui conueniebat̃ ad petitionẽ actoris. Tex. p̃sidẽ ꝓuincie.i.cõpetẽtẽ iudicẽ. nam nomẽ p̃sidis gnãle est: vt.ff.de offi.ꝑto.l.j. Tex. trinis edictis.i.tribus edictis: vel vno pro oibus: vt.ff.de iudi.l. ad ꝑemptoriũ.ꝛ.l.nõnũq3.ꝛ.j.l.ꝓxi. Tex.cõmonitione.i.citato. Tex.audire.q2 lis erat conte. Tex.vel successor eius.s. primi iudicis qui est mortuus vel remotus: vt.ff.de iudi.l. edictũ. Tex.nõ ab re.i. nõ sine eqtate similis expositio est.j. vñ vi.l.nõ ab re. Tex.vel possessionẽ bonoꝝ.i.rerum. Tex.ꝛ aduersariũ.sub.qui añ erat possessor. Tex.petitorẽ ꝯstituere.ꝛ hoc est veꝝ cũ nõ liquet de cã in rei vendi. cu3 sis dñs. Tex.vel auditis defensionibus.i.allegationibus. sic exponitur.§.de iur̃ ꝛ fac.ignorã.l.j. Tex.iudicare.sub.diffinitiue

cũ liqueat de cā: q₂ petitor ꝓbat se dñm vt condẽnet posses-
sorem ad rē restituẽdā tibi. ¶ Or segnori hic est verus in-
tellectus huius. l. vt mō dixi in casu. q̄cq̄d dicant ambages
hic scripte. Quidam tñ exposuerunt lr̃am aliter. ⁊ sic quod
dicit littera ista: vł ad cogẽdũ ⁊c. ita dicũt. si ego rei vē. ꝯtra
aliquē ago ⁊ citatus est cōtumax in non veniẽdo: mittar in
pos. omniũ bonoꝝ: al's in pos. rei petite. Sꝫ hec. l. nō dicit
hoc. cũ faciat mētionē de snia diffinitiua. cũ dicat in te trās-
ferre possessionez que nō fert̃ añ litē contes. nisi in cā appel
lationis: vt. j. de tem. ap. l. vlti. §. illud. Alij voluerunt dicere
q̄ ille versi. vel ad cogẽdum eũ ⁊c. loquit̃ qñ reus absentat
se. ille ver. vel auditis. loquitur qñ ego actor subtraho me. ⁊
ideo dicunt hic signari auctē. qui semel. Sed hec expositio
discordat a littera. q₂ dicit q̄ oino reus subtrahebat se: non
actor. ¶ Sed ad istaz lecturā instat̃. aut lis est cōte. aut nō.
si lis non erat conte. q̃uo dicit. l. ista q̄ de possessore fit peti-
tor ⁊ amplius non audit̃? cũ dicat. l. q̄ dꝫ audiri infra annũ
de possessione. post annũ de proprietate: vt. s̃. de p̃scrip. xxx.
an. l. si quis emptionis. Si aũt erat lis cōte. nō dꝫ audiri de
proprietate vel de possessione: vt. s̃. de iudi. l. ꝓperādum. §.
sinautem. Rñdeo hic erat lis conte. super rei vē. sed vbi lis
conte. est: ⁊ vbi non liquet de cā non fert̃ snia diffinitiua sed
interlocutoria. q₂ mittitur actor in possessionem rei petite ⁊
efficitur de petitore possessor: ⁊ amplius reus nō audiet̃ de
possessione. sic ⁊ alibi in penā sui mẽdacij effecit̃ de posses-
sore petitor: vt. ff. de rei vē. l. pe. si lis nō eēt cōte. bñ audiret̃.
Si aũt liqueret de cā: tunc pōt ferri sentētia diffinitiua nec
restituit̃ postea veniens. ⁊ hꝫ locũ. §. sinaũt reus. ¶ Unde
ad solutionem huius ꝯ̃rij ita breuiter dico. cũ agit̃ rei vē. ⁊
reus est contumax: aut nullo mō lis est cōte. aut est cōte. aut
est quasi cō. Si agit̃ rei ven. ⁊ reus est abñs lite non contes.
fertur interlocutoria cum actor mittatur in posses. rei petite.
reus reuersus audit̃ de possessione infra annum: ⁊ post nō.
de ꝓprietate ꝑpetuo audit̃: vt. s̃. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l.
siq̄s emptionis. §. pe. ⁊ extra vt lite nō ꝯtest. c. qm̃. Si est lis
quasi cōtest. puta peto rem a possessore. ille dicit q̄ possidet
tuo noie. dant̃ dilationes ei vt denunciet tibi vt venias rñsu
rus. tu non venis. fertur interlocutoria vt mittar in poss. rei
petite. tu reuersus non audiris de possessione. de ꝓprietate
ꝑpetuo audiris: vt. s̃. vbi in rem act̃. exerceri debe. l. si quis.
in fi. Si est lis contes. vere: puta conuenio te rei ven. lite cō-
testa. subtrahis te. aut non liquet de cā: q₂ non probaui me
dñm. ⁊ tunc non fert̃ snia diffinitiua: vt. s̃. de iudi. l. properā-
dum. §. ⁊ siquidem. tñ ne tua ꝯtumacia remaneat impunita:
mittar in pos. rei. ⁊ de possessione veniens nō audiris: de ꝓ-
prietate perpetuo audieris. ⁊ ita loquitur principium illius
ver. vel agendum. Si aũt liquet de causa: tunc dꝫ ferri snia
diffinitiua. ⁊ sic loquitur iste ver. verbis auditis ⁊c. quo casu
non audieris de pos. vł de proprietate: vt. s̃. de iudi. l. prope
randum. §. sinautem reus. ¶ Or segnori super. l. ista habe-
tis vnam auc̃. que incipit. qui semel ⁊c.

Qui semel. Auctē. Ista auc̃.
non legit̃ super. l. C. vt corrigat eam. sꝫ legi
tur vt suppleat defectum legis. C. nam lex.
C. dicebat solũmodo quid iur̃ sit si reᵒ sub-
trahit se lite non cōtes. cum agitur rei. ven.
auc̃. ista loq̄tur cũ reus est p̃sens: actor se subtrahit siue aga
tur reali siue p̄sonali act̃. siue sit lis cōte. siue nō. Et hec auc̃.
dicit quattuor. Primo dicit. si ego actor voco te in ius sine
rescripto impiali coram iudice ordinario. siue ipetro rescri-
ptum impiale ad iudicē delegatum. ⁊ cito te corā eo. ⁊ offe-
ro libellum proponẽdo cōtra te actionē. si volo me subtrahe
re. ⁊ tu reus vis instare. ⁊ dicis ⁊ vis q̄ cognoscat̃ vtrũ ha-
beam ius: vel tu? Certe teneor p̄sistere. ¶ Scd̕o di. si obtu-
li libellum: ⁊ postea non veni ad cām. ⁊ tu reus vis q̄ iudex
cognoscat: vtrũ habeam ius vel tu? te reo instāte iudex si est
ordinarius: citabit me tribus edictis. ⁊ non minus spaciuz
erit inter ea q̄ꝫ per interualla. xxx. dieruz. non aũt citabit me
voce p̄conia que paucis innotescit. ⁊ hoc facit siue subtraxi
me lite conte. vel non. si non veniam infra tres mẽses: iudex
expectabit me per annuz. si non veniā infra. xv. mẽses. iudex
si inuenerit te reum habere bonā causam: absoluet te. si aũt
ego actor veniam intra annum: non audiar: nisi refundā ex-
pensas quas fecisti propter absentiam meam. ¶ Tertio di.
si actor citetur tribus edictis ⁊ non veniat: ⁊ postea veniat
infra tres mẽses vel infra annum: iudex cognoscet de causa
vtriusq̄ꝫ partis. ¶ Quarto dicit̃. si actor se subtraxit: ⁊ citat̃
tribus edictis: ⁊ non venit infra tres mẽses: iudex expectat
per annum. si venit infra annũ: denuo actor se subtrahit. q̄d
faciet iudex? hic in fi. exponit̃ duobus modis. ⁊ certe elapso
primo anno ⁊ tribus mensibus absoluet reum diffinitiue ꝓ
quo liquebit de causa. vel iudex adhuc tribᵒ edictis citabit
actorem. ⁊ ita elapsis. xxx. mẽsibus. iudex absoluet reum. ⁊
sic actor cadet ab omni actione. hoc dicit ista auc̃. Or videte
statim litteram. Tex. qui semel act̃. proponit ⁊c. q̄ si tam. In
cipit secũdum dictum. Tex. sed nec. Incipit tertium dictũ.
Tex. his quoq̄ꝫ. Incipit quartum dictum. Tex. ab omni ca
dat act̃. ¶ Or segnori hec auc̃. est in cor. auctē. de litigio. §.
omnem. ⁊ ita continuatur ad. l. C. vt dixi. ⁊ dicit quattuor vt
dixi. Or videte litteram. Tex. qui act̃. proponit. i. libelluz in
quo actio proponitur. nam in libello debēt inseri quattuor.
quis petat: a quo petatur: quid ⁊ ex qua causa petatur: qua
actione petatur: vt plene dixi. s̃. de edē. l. edita. Tex. siue cō-
uentione iudiciaria. dum conuenit coram iudice ordinario.
Tex. principi. quia conuenit corā delegato a p̄ncipe. Tex.
perducere. ⁊ est finis litis sentētia diffinitiua: vt. ff. de re iudi.
l. j. Tex. tribus edictis vocetur. sub. non per vocez p̄conis.
q₂ vox preconis paucis innotescit: vt. j. dicam. ⁊ hoc est quā
do est ordinarius vel delegatus a p̄ncipe. al's secus: vt dixi
s̃. e. l. cessante. Tex. per interualla. xxx. dierum. i. trium men-
sium. Tex. innotescit. naz citationes fiunt multis modis: vt
in. l. cessante. nota. Tex. ⁊ si lis incepta non sit. i. si lis non sit
contes. ⁊ ita habet locum hec auc̃. siue lis sit cōtesta. siue nō.
quia lite contesta. dicitur quis agere ⁊c. vt. ff. rem ra. habe. l.
amplius. Tex. indulgetur. ⁊ ita habebit. xv. mẽses. Tex. per
quisita veritate. al's perquisita fide veri. Tex. pronunciet. s.
diffinitiue. Tex. nisi post. i. postq̄ꝫ venit. Tex. inserat. vt. s̃. de
iudi. l. sancimus. Tex. prestitis. sub. cũ actor redijt intra an-
num. Tex. post edictorum. sub. preteritorũ triũ. Tex. ⁊ vniᵘˢ
anni spacium. ⁊ ita non durabit instantia cause nisi per. xv.
menses. Legitur ⁊ scd̕o modo. post edictorũ. s. triũ nouoꝝ.
Tex. ⁊ vnius anni spacium. s. secũdi. ⁊ ita expectabit̃ ꝑ. xxx.
mẽses. ⁊ sic instātia cause finietur duobus annis ⁊ dimidio.
Tex. ab omni cadat actione. sub. per sentētiam diffinitiuaz.
¶ Or circa auc̃. istā insistendũ est. Et statim anteq̄ꝫ signē ꝯ̃-
ria no. vnũ q̄d dixit Azo. ⁊ ita scripsit in summa de edendo.
ante auc̃. qui semel. licebat actori actionem mutare vsq̄ꝫ ad
litē conte. vt. s̃. de eden. l. edita. sed hodie per auc̃. qui semel.
correcta est illa. l. qui semel act̃. ꝓponit in ea p̄sistere debet.
Qd̕ ego non credo. ⁊ dico. sicut olim: qui semel act̃. propo-
suit ante lit. cōte. poterat mutare: ita hodie. vnde si ꝯueniebā
te cōmodati: ⁊ ante lit. cōte. volo agere depositi: mihi licꝫ: vt
insti. de act̃. §. si minus. nec est correcta illa. l. edita. ꝑ hanc
auc̃. q₂ in cor. auc̃. vñ extracta est hec auc̃. non fit mētio de. l.
edita. vñ q̄d nō mutat̃ quare stare ꝓhibet̃ vt. s̃. ď testis. l. san-
cimus. ⁊ legũ correctio est vitāda inq̄ꝫtuz de iure vitari pōt:
vt. s̃. de ap. l. p̄cipimus. in fi. sed fit mentio in corpore auc̃. vñ
hec auc̃. est extracta de illa rubrica vt nemo inuitus agere
vel accusare cogatur. que est. s̃. vt nemo inuitus ⁊c. ⁊ in illa
rubrica est. l. vnica. que idez dicit q̄ rubrica corrigit̃ ꝑ auc.
istam. nā añ auc. istā fiebat illa malicia. q₂ vocabat actor reũ
ad iudicium lite cōte. ⁊ expẽsis factis. dicebat actor. nolo
agere. ⁊ si reus dicebat ei: procedas in lite. dicebat actor. ne
mo inuitus agere vel accusare cogitur. vñ dicit iusti. si actor
grauauit reũ expẽsis: si reus velit vt p̄sistat in litē: cogitur. si
dicit actor. nemo inuitus agere cogit̃. nō hꝫ locũ isto casu: sꝫ
hꝫ locũ anteq̄ꝫ libellum obtulerit. vñ dico qui semel actio.
proposuit: cogit̃ in litē p̄sistere. tñ si vult mutare act̃. suā pōt
vsq̄ꝫ ad litē conte. vt colligit̃ in cor. auc. §. omnē. vñ hec auc.
sumitur. ¶ Modo circa auc. istā aliqua signabo contraria.
Hic dr̃ si actor se subtrahit: citat̃ tribus edictis per inter-
ualla. xxx. dieꝝ. lex cōtradicit que dicit q̄ quis citat̃ per inter
ualla. x. dierum: vt. ff. de iudi. l. ad ꝑemptorium. ⁊. s̃. de iudi.
l. properādũ.

l.properandum.§.⁊ siquidem. Solutio. siue actor siue reus subtrahebat se: citabatur tribus edictis per iteruallā.x.dierum olim: vt in.ll.ǫ̃rijs. hodie per interualla.xxx.dierum citatur actor vel reus. nā si ita est in actore vt hic dī: ita in reo dꝫ esse. qꝛ non dꝫ aliqd licere actori quin liceat reo: vt.ff.de regu.iur.l.non dꝫ.⁊.l.fauorabiliores. ⁊ hec est vera solutio. Quidam tñ dixerunt ꝙ reus citat̃ per interualla.x.dierum: vt.ff.e.l.⁊ post. sed actor per interualla.xxx.dierū vt hic. Sꝫ hec solutio nō est bona. qꝛ nō dꝫ aliqd licere actori ⁊c. vt.s. dixi. ¶ Sed denuo ad auc. istam instat̃. ⁊ vr̃ ꝙ iudex delegatus non possit citare per edicta: vt in auc. de exhi. ⁊ itro. reis §.si vero. qđ hic pmittit̃. Ad qđ quidā dixerunt ꝙ ista ē posterior in cor. auc. ⁊ illa prior. vnde corrigit illaꝫ. Nos dicimus ꝙ delegatus ab alio q̃ a pncipe nō citat per edicta: sꝫ per se vel per nunciū. sꝫ delegatus an pncipe citat p edicta. ⁊ qꝛ hꝫ ptātem iudicis dandi: ⁊ multa alia spālia hꝫ: vt.s.de iudi.l.a iudice. ¶ Sed denuo hic instat̃ ⁊ opponitur. Quō fert̃ hic diffinitiua snīa lite non ǫ̃tes. nisi in cā appellatiōis. cū snīa diffinitiua non hꝫ ferri ante litē ǫ̃te. nisi in cā appellationis: vt.j.de ap.l.vlti.§.illud. vnde vr̃ ǫ̃.s.de iudi.l.ppe randū.§.⁊ siquidē. vbi vr̃ innui ꝙ demū lite ǫ̃te. ǫ̃ absentem possit ferri diffinitiua snīa? Rñ. absente reo non fert̃ diffinitiua snīa lite non ǫ̃tes. nisi in cā appellatiōis. vt.j.de ap.l.vlti. §.illud. sꝫ absente actore: bene fert̃ diffinitiua snīa: qđ ē hic spāle. Et ē ratio: qꝛ fauorabiliores sunt rei q̃ actores: vt.ff. de regu.iur. fauorabiliores. ⁊ ideo qꝛ iudicium redditur in inuitū: vt.ff.de verbo.obli.l.inter sti.§.j.⁊ lꝫ olim nō ǫ̃hebat̃ hermodiciū absente actore: nisi in cā liberali: vt.ff.de iudi. l.apud. in fi. hodie secus per hanc auc. Nec approbo qđ qdam dicere voluerunt ꝙ absente actore non fert̃ snīa diffinitiua lite non contest. sed dꝫ eum amonere vt abstineat: vt.s. de inge.ma.l.diffamari.⁊.j.de remis.pig.l.eo. tēpore. qa lr̃a istius auc. dicit ab omni cadat actione. qđ non potest eē nisi per sententiam diffinitiuā que continet in se absolutioneꝫ vel condēnationem: vt.j.de sent.⁊ interlo. om.iudi.l.si preses.⁊ ff.de re iudi.l.j. ¶ Sed denuo ad auc. istam instat̃ ⁊ opponitur. Hic dicitur ꝙ iudex actore absente cognoscet de cā. sed quomodo iudex recipi ⁊ testes lit. non conte. cū li.cō. debeāt recipi? vt in auc. de tes.§.vlti. ⁊ primo dꝫ libellus offerri q̃ lis contestari: vt.s.de litis contes.l.j. Rñ. spāle est in odium actoris si se subtrahit vt testes recipiantur lite nō cōtesta. qꝛ fauorabiliores sunt rei q̃ actores: vt.s. dictum est. sic ⁊ alibi in casibus est speciale: vt.ff.ad legē aquil.l.in lege aquil.⁊.ff. ad car.l.ij.§.due. ¶ Sed denuo instatur ⁊ opponit̃ ad auc. istam. quomodo instantia cause finitur.xv.vel.xxx.mensibus cū instantia cause habeat finiri triēnio: vt.s.de iudi.l.pperādum. in pn. Rñdeo vbi lis cōtestatur: instantia cause finitur triēnio: vt in.l.cōtra. vbi non cōtestat̃ lis finitur instātia cāe. xv.mensibus. vel.xxx.mensibus vt hic. Uel dicatis aliter ꝙ hec auc. loquitur lite contes. vel lite non contesta. vtroqꝫ presente vel actore tm̃. vnde reo absente tollitur siue finitur lis triēnio. sed actore absente ⁊ reo presente tollitur siue finitur instantia cause.xv.mensibus. vel.xxx.mensibus. ⁊ sic loquitur hic. ¶ Sed nūquid iudex poterit abbreuiare hoc tempus quod datur inter vnum edictum ⁊ aliud? Dicūt quidaꝫ ꝙ non: vt.ff.de re iudi.l.si se nō obtulit.§.condēnatū. ⁊ arg. huius auc. Uel potest dici ꝙ sic ex causa: vt.ff.de re iudi.l.q pro tribunali.⁊.l.etiā pmittit in isto tpe fieri artationē: vt.ff. eo.l.nonnunq̃. Nec obstat auc. ista. qꝛ qđ hic dicitur est intelligendum cum non subest iusta causa.

¶ De sententijs ex periculo recitandis.

Arbitri. Hoc dicitur ꝙ si arbiter sit iudex: ⁊ ipse non pronūciauit: sed sententiam tradidit litigantibus in scriptis: sententia nulla est. ⁊ ideo ab ea nō est necesse appellare. ⁊ sine appellatiōe ipo iure nō tenet. hoc dicit. Tex. arbiter. potest intelligi iudex ordinarius. sic sumitur.s. de postu.l.quisqs. ⁊.s.ex quibꝰ causis.l.si idcirco. Uel potest exponi iudex delegatus. sic sumitur.ff. qui satisda.co.l.ab arbitro. Alij expo nunt arbiter. cōpromissarius. dicentes ꝙ sicut iudex in scriptis debet pronunciare: ita ⁊ arbiter. ⁊ in hoc bene dicūt qꝛ arbitria ad instar iudiciorum sunt redacta: vt.s.de iudi.l.rem non nouam.⁊.ff.de arbi.l.j. Sed.l.ista non videtur loqui in arbitro cōpromissario: qꝛ in fi. dicit sine ap. posse sententiam retractari: que appellatio non cadit in arbitro: vt.s.de arbi. l.j. Tex. iudicari. vel ab eodem ordinario: vel si est delegatꝰ ad delegantem vel alium iudicē impetrabit qui de nouo ferat sententiaꝫ: vt.s.ti.proxi.l.si vt proponis.⁊.l.si preses dixi. No. ꝙ iudex in scriptis debet ferre sentētiam. nec sufficit si eam in scriptis partibus tradat ⁊ non pronūciat: siue aptaꝫ siue clausam tradat. ⁊ idem si sine scriptis ferat snīam: qꝛ nō valet: vt.j.e.l.fi. in fi. nam iudex debet in scriptis ⁊ sedendo pro tribunali ferre sententiam: vt.s.de postu.l.qsquis in fi.⁊ in auc. vt ab illustribus in fi. qꝛ a sedente pro tribunali debet ferri snīa sicut ⁊ dilatio cōcedi.s. de dila.l.a procedēte. Itē si feratur in loco vbi more maiorum non consueuit ferri: nō valet: vt.ff.de iusti.⁊ iure.l.ius in fi.⁊.ff.de arbi.l.si cuꝫ dies. §.fi. Sed quid erit iudex sedendo in equo vel in curru tulit sententiam? Uidetur ꝙ non valeat premissa ratione: qꝛ iudices non consueuerunt sedere pro tribunali in equis vel in curribus. Sed dicēdum est. si hoc iudex fecerit ex iusta cā: forte si ratione tumultus vel magni periculi existētis in loco: non poterit sedere pro tribunali: bñ valet snīa ista: qꝛ in rebus nouis constituendis dꝫ esse vtilitas: vt.ff. de consti. prin.l.in rebus. Item qꝛ ⁊ aliquādo iudices consueuerunt se transferre in secessibus ⁊ ibi iudicare: vt.ff. quis or. in bo. pos. ser.l.ij.§.dies.⁊.ff.de arbi.l.quis tamē.§.duo. Item no. vbi sentētia non valet ipso iure: vt qꝛ iudex nō pronunciauit sed snīam tradidit litigantibus in scriptis: idem iudex itera to poterit iudicare. sic intelligit̃.j.ti.proxi.l.j.⁊.j.de accu.l.si accusatoribus. sed si esset delegatus: recurretur ad supiorē: vt.s.ti.proxi.l.si vt proponis.⁊.l.si preses.

Ac lege. Hic dī ꝙ iudices añq̃ ferant snīas cum deliberatione debēt snīas ferre examinatas. ⁊ eas anteq̃ proferant debēt sibi legere: emendare ⁊ corrigere. qꝛ ex quo est prolata sentētia non potest amplius emēdari. vnde libelluꝫ in snīa inserere: ⁊ allegationes ēt inserere poterit: legere ⁊ relegere sibi ⁊ corrigere. iam ante prolatam amplius emendare non dꝫ. ⁊ per se nō per alium dꝫ proferre: nisi illustris esset: qꝛ ⁊ per alium vt per suum officialē proferre licet. h.d. Tex. deliberatione. ⁊ cum plena cause cognitione: vt.s.de iudi.l.iudices. Tex. in libellum. pōt intelligi in paruam scripturam. vel pōt intelligi libellū petitionis: qꝛ in snīa dꝫ inseri: qꝛ curare debet iudex vt pro viribus suis certā ferat sententiam: vt insti.de act̃.§.curare. ⁊ qꝛ sentētia debet petitioni congruere. vt.ff.de neg.gest.l.pōpo. in fi.⁊.ff.cōi diui.l.vt fundus.⁊.s.de fideicō.li.l.fi. Tex. corrigenda. nam lata sententia iudex est functus officio suo siue bene siue male: vt.ff. de re iudi.l.iudex.⁊.l.cum querebat̃. Tex. exceptis. sub. ⁊ p se debet pferre snīam exceptis ⁊c. No. ꝙ iudex sibijpsi añq̃ ferat snīam debet ordinare snīam cum deliberatione ⁊ plene cause cognitione. ex quo enim semel pnūciauit corā partibus: amplius emādare non pōt. istud est regulariter verū. Fallit q̃tum ad actoꝝ verba. nā pnunciata snīa: si esset ibi falsa latinitas in snīa poterit emēdare: vt.ff.de re iudi.l.actorum verba. Item ex cā pōt mutare snīam. vt si mulctauit aliquam personā: rōne paupertatis pōt mutare snīam: vt.ff.de offi. presi.l.illicitas in fi.⁊.s.de mo.mul.l.eos qui in fi. Item si est iudex a quo non appellat̃ sed supplicat̃: suam snīaꝫ pōt mutare in supplicatione: vt.s.de pre.imp.offe. auc. que supplicatio. Item si contra minorem est lata snīa: idem iudex aduersus suam snīam pōt ipsum restituere: vt.ff. de mino.l. vicem.ij. in fi.⁊.l.se. Item de his que pertinent ad cōsequētiam gestoꝝ: puta de fructibus ⁊ vsuris: eadem die pōt supplere post sententiam. sic intelligitur.ff. de re iud.l.paulus. ¶ Item not. ꝙ iudex debet libellum petitionis actoris in sententia inserere rōnibus predictis. ⁊ quia hic de libello fit mentio. Item allegationes etiam dꝫ in sentētia inserere. qđ videtur posse probari per locum ab aucto. nam salomon

in causa duarum mulierum que coram eo de filijs suis contendebant: allegationes retulit in sentētia. afferte mihi gladium vt diuidatur ⁊c̄. ¶ Item no. ꝙ iudex debet pronūciare sententiam per se exceptis illustribus personis: vt hic dī. ¶ Sed quid dicemus de laycis? nunquid iudices possunt esse? ⁊ si sunt iudices: poterūt ne per alios iudicare? Dicūt quidam ꝙ non pn̄t esse iudices. q2 iudex debet ferre sententiam in scriptis vt hic ⁊. j. l. pxi. sed layci illitterati sunt. Sed cōtra. dicēdum est. q2 si non hn̄t iur̄ prudentiam: q2 tn̄ ex cōsuetudine hn̄t prudentiaȝ iudicandi: pn̄t esse iudices: vt. s̄. de iudi. l. certi. ⁊ in auc̄. de iudi. §. j. ¶ Si dicas q̄n iudicabit laycus? Respōdeo. aut est illustris: ⁊ tūc per suū officialem poterit iudicare. aut est spectabilis vl' clarissimus: ⁊ tūc causam pecuniariā poterit delegare. q2 ordinarius causam pecuniariam cōpetentem iur̄ magistratus potest delegare. hodie quidā vsq3 ad. ccc. aureos. vt in auc̄. de defen. §. ⁊ iudicare. ⁊. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. l. j. si vero illa causa demandari non potest: satis est si dicat: absoluo vel condemno. ⁊ causam scriptam per alium faciat legere. postea dicat absoluo vel condemno.

Statutis. Iudices debent pronūciare sententias in scriptis. si vero pronunciant sine scriptis: illa sententia nullius est momenti. h. d. Similiter ⁊ si sententiam scriptaȝ partibus tradit: si non pronunciauit: non valet sententia. s̄. eo. l. j. Quod hic dicitur fallit s̄m quosdaȝ in illustribus. q2 eis per alium ferre sententiam permittitur: vt. s̄. l. proxi. similiter ⁊ sine scriptis. Sed certe. l. tantū permittit eis vt possint ferre sententiam per alium. vnde cum illud introductū sit contra tenorem rationis: non debet trahi ad consequentiam: vt. ff. de regu. iur. l. qđ ꝙ. Debēt ergo iudices in script] ferre sn̄iam. Fallit tn̄ in casibus in q̄bus sine scriptis potest ferri sn̄ia: vt si breues sint lites: ⁊ maxime vilium personarū vt in auc̄. de man. prin. col. iij. §. si tibi quoq3. Item ubi duo clerici litigant corā suo ep̄o: vt in auc̄. vt cle. apud proprios epi. cō. §. j. col. vj. Item cū preses prouincie deposito officio remanet in prouincia per. l. dies. ⁊ cōtra eū cognoscitur: vt in auc̄. vt iudi. si. quoquo suf. §. necessitatē. Quidam hn̄t hic auctenticellam que ponit illos duos casus ⁊ dicit hoc. nisi breues sint lites: ⁊ maxīe vilium personarū: ⁊ nisi ep̄s inter clericos cognoscat: vel nisi deposito officio contra presideȝ cognoscatur. ¶ Sed que dicūtur breues lites? Quidā oliȝ vsq3 ad. l. aureos. hodie vsq3 ad. ccc. vt in auc̄. de defen. ci. §. audient. alij duorum aureorū. ar. ff. de leg. j. si oleū. Uerius est vt dicamus breues arbitrio iudicis: inspecta qualitate personarum ⁊ locorum consuetudine. vnde dico ꝙ bon̄. est breuis lis. xx. sol. quia consuetudo est vt recognoscatur sine scriptis a. xx. sol. infra q2 consuetudo seruanda est: vt. j. que sit lon. consue. l. j. ⁊. ij. Item ⁊ si inuicem litigant duo reges de vno castro: vilis est questio. si duo pauperes ribaldi litigant de. xx. sol. esset eis magna questio: vt. ff. de iudi. l. sed ⁊ si suscepit. j. Rn̄. ⁊. ff. de adimē. leg. l. j.

¶ De sententijs ⁊ interlocutorijs omnium iudicum.

¶ Segnori. s̄. dictum est de sentētijs que nō valēt. verū q̄a sn̄ie deficiūt multis alijs rōnibus: puta q2 nō est s̄uatus solitus ordo iudiciorū ponit̄ hec rubrica. ⁊ exponatis de sententijs. s. diffinitiuis. Et q2 interdū iudex nō facit diffi. sed interlocutoriā: iō annectit. ⁊ de iterlocutorijs oīum iudicum. Et est ꝑprie sn̄ia diffinitiua: dum iudex īponit finē super negocio pn̄cipali per sn̄iam. Est interlocutoria quando iudex interloquitur inter ꝑtes: nō sup toto negocio pn̄cipali.

On videtur. In. l. ista ponitur talis casus. Quidā iudex ordiari⁹ adiuit pn̄cipē: ⁊ corā eo sic proposuit. Dn̄e impator quidā iudex cui ego successi in presidatu vel magr̄atu: cognouit de quodā negocio pn̄cipali inter ꝑcura. dn̄e que cōueniebat̄ ⁊ aduersariū. ⁊ dn̄a nunq̄ȝ fuit in iudicio. ⁊ tulit sn̄iam diffinitiuam: ⁊ formauit verba sentētie in persona domine ꝯuente per procurato. ⁊ non in persona procuratoris. modo quero a vobis. vtrum talis sn̄ia valeat? ⁊ si non valet: vtrū ex ijsdē actis debebam iudicare? Rn̄det imperator non vr̄ nobis sn̄iam predecessoris tui adhibuisse rōneȝ. ipse enim debuit condēnare procuratorē: nō dn̄aȝ que nunq̄ȝ fuit in iudicio. si ergo cōdēnauit dn̄am: sn̄ia ipso iure nō valet. vnde tu qui successisti ei in officio potes de nouo pronunciare ex ijsdem actis. h. d. ista. l. Uidete lr̄am. Tex. nō vr̄ nobis. dicit impator antoninus qui fecit. l. istam interroganti cui rn̄det: vt p3 ex. l. subscriptione. Tex. decessoris. i. ꝑdecessoris. ⁊ dr̄ ꝑdecessor qui discessit đ officio ⁊ tu successisti ei in officio. Tex. ⁊ procur. sub. dn̄e cōuente. Tex. cuius ꝑsona. s. dn̄e cōuēte. Tex. non fuit. ¶ Segnori hec lr̄a exponit̄ multis modis. non fuit. s. aliquo tempore. vel aliter. nō fuit. s. in prin. vl' tpe litis conte. vel tempore sententie. ⁊ ad quid valeāt hec infra videbitis. Tex. potes igit̄. tu successor. Tex. de causa: scil3 prima. Tex. cognoscere. sub. ⁊ diffinire. Tex. ex pris actis. ¶ Or segnori in. l. ista no. tria nō. Prio not. ꝙ sn̄ia lata in legittimā ꝑsonā nō valet ipso iure. fert̄ enim in legittimam personā cū debuit cōdēnari ꝑcurator ⁊ nō dn̄a que nō fuit in iudicio aliquo tpe. ⁊ ad hoc cōcor. s̄. de procura. l. licet. ⁊ ff. de iudi. l. licet. ⁊. ff. rem ra. ha. l. cum miles. §. plautius. ¶ Item no. scđo ista duo eē paria. nullo mō esse iudicatuȝ: vel perperam iudicatū. ⁊ ad hoc cōcor. ff. ad tertul. l. ij. ⁊. ff. de re iudi. l. si se non obtulit. ¶ Item not. tertio. vbi sn̄ia est ipso iure nulla: siquidē est lata a iudice ordinario: ipse ideȝ de nouo sententiat: vt. s̄. q̄n ⁊ quando iudex. l. si preses. Si aūt esset lata a delegato: amodo functus est officio suo siue bene siue male: ⁊ amodo nō poterit cognoscere: s3 ille q̄ delegauit eū: vt. s̄. q̄n ⁊ quādo iudex. l. si vt ꝑponis. ¶ Or segnori non eēt hic plus dicēdum. tamen dn̄s Io. ⁊ Azo hic replicant vnū quare ⁊ querunt ita. Ista. l. loq̄tur q̄n domina cōuenta nullo tpe fuit in iudicio: nec in prin. nec in medio: nec in fi. ⁊ hoc casu ꝑperam fecit iudex. Sed q̄d erit si dn̄a fuit in prin. in iudicio: ⁊ litē fuit contes. lite ꝯtesta. constituit procuratorē. iudex condēnauit dn̄am: non procuratorē qui nō fuit ꝯtes. litē: nunq̄d idem erit qđ hic dī? In ista questiōe fuit opi. Dixit Mar. si dn̄a non fuit in iudicio vllo tpe neq3 in pn̄cipio saltim: idem erit qđ hic dicit̄. sed si fuisset saltim in pn̄cipio: non hr̄et locum ista. l. Et hanc suā opinionē ꝑbauit his legibus ⁊ rōnibus. vbi procur. est litem ꝯte. effectus est dn̄s: vt. s̄. de ꝑcur. l. procuratoribus. igitur cū sit dn̄s d3 condēnari. vnde si dn̄a conte. litē: est dn̄a. vnde ipsa d3 ꝯdēnari. Et pro se etiā inducit. ff. de his qui no. insa. l. furti accipe. in prin. ⁊. §. ij. Item inducit. l. istā que dicit nullo tēpore fuit in iudicio. ⁊ ita Mar. inspiciebat tm̄ cum quo litis ꝯte. eēt facta. Sed ista sua opi. non est bona. Et ideo dicim⁹ s̄m Io. ⁊ Azo. ꝙ procur. condēnatur: siue dn̄a nullo tēpore fuit in iudicio: siue fuit in prin. tm̄: q2 nihil arbitramur ⁊c̄. vt. s̄. de procura. l. nihil. Item īfinite leges sunt que dicunt ꝙ ꝑcurator debet condēnari: vt. ff. de procura. l. siquis cum procuratorio nomine. ⁊. l. qui proprio nomine. in prin. ⁊. l. plautius. ⁊. ff. de nego. gest. l. liberto. §. fi. Non ob. ff. de his qui no. insa. l. furti. §. ij. quia sub audiendum est ibi maxīe. q2 idē ⁊ si per eum cepta non esset. Item non ob. l. ista. quia nō facit pro Mar. sed pro nobis. nam subaudiendum est hic maxime que nō fuit in iudicio vllo modo: ⁊ idē si fuit ab initio. In casu tamen quod est no. fertur sententia in persona domini: vt in illustri persona cum conuenitur: vt. j. de iniur. l. vlti. iudices tamen nostri temporis vt seruēt vtrāq3 opi. formant verba sententie in persona domini ⁊ procura. vt plene dixi. s̄. de procura. l. nihil arbitramur. vnde amplius hic nō tango. ¶ Sed segnori quero hic. quid erit si dominus semper fuit in iudicio vsq3 ad sententiam? postea dum citat̄ dn̄s vt veniat audire sententiam ipse constituit procuratoreȝ ad hoc: debebit ne iudex in personam ipsius procura. formare verba sn̄ie? Et videtur ꝙ sic: ꝑpter generalitatē premissam. Econtra videtur ꝙ non per. l. istam: quia procurator nō fuit in iudicio. Sed segnori in questione ista est dicendum ꝙ nō est necesse ꝙ iudex formet verba sententie in persona ꝑcur. q2 iste non est procurator ad allegādas causas cāe: sed causas absentie: vt ar. ff. de neg. gest. l. liberto. §. vlti. j. rn̄.

Si arbiter

SI arbiter. In.l. ista põitur talis casus. Quidā fuit delegatus iudex iter me ꝛ te. iste iudex sniauit diffinitiue. ꝛ tpe delegatiõis ꝛ tpe diffinitionis cāe ab oibus liber reputabaẽ. sed post latā sniam apparet ꝙ est seruus. nunqd snia ab eo al's rite lata irritabiẽ? Rñdetur ꝙ nõ. Tex. si arbiter. i. iudex delegatus. sic. ꝛ. s̃. titu. proxi.l.j. sic ꝛ. ff. qui satisda.co.l. ab arbitro. sic ꝛ. s̃. de postu.l. quisquis. ꝛ. s̃. ex quibus cau. ma.l.ij. Tex. in libertate morabaẽ. i. cõi opinione liber putabatur. Tex. depulsus. i. nũc effectus est seruus: qꝛ crimen ingratitudinis cõmisit. vel passus est se vẽdi ad preciũ participandũ. vt. ff. qui ꝛ a qbus.l. cõpetit. ꝛ hoc casu nulla est dubitatio in.l. ista. qꝛ ꝙ ab initio ꝛc. vt. s̃. de admi.tu.l. sancimus. vel aliter. depulsus est. i. qꝛ apparet euꝫ antea fuisse seruũ. vñ habetis. si cõi opi. iudex qui erat seruus reputabaẽ liber: valet ꝙ ab eo factũ est. Vñ ex.l. ista colligetis ꝙ cõis error excusat. ꝛ ad hoc facit. s̃. de testa.l.j. ꝛ. ff. de offi. preto.l. barbarius. ꝛ. ff. de sup.le.l.ij. in fine.

PReses. In.l. ista põiẽ casus talis. Petebā a te. c. corā cõpetenti iudice. lite ordinata cõparuimus corā iudice ꝛ cepimus istare vt iudex ferret sniam. dixit iudex. ꝓnũcio vt eatis domũ ꝛ sitis amici. ista ẽ snia mea: nũqd valet hec snia? Certe nõ: qꝛ nõ cõtinet cõdẽnationem vel absolonem. h.d. ista.l. Tex. p̃ses ꝓuincie. i. cõpetẽs iudex: vt. ff. de offi. p̃si.l.j. Tex. nõ haberi. i. nõ vꝫ. ¶ Oꝛ no. ad hoc vt snia valeat dꝫ ferri solẽniter instituto iudicio. ꝙ ex eo apparet ꝙ snia ita describiẽ: qꝛ res iudicata dr̃: vt. ff. de re iudi.l.j. vel nisi cõtineat eqpollẽtia v̄ba. verbigr̃a. petit actor a reo. x. solemniter ordinato iudicio. dicit iudex. ꝓ tibi reo dico vt soluas ꝙ petitum est: vt. ff. de re iudica.l. in summo. vel si dicit in scriptis: non videtur mihi ꝙ tu reus quicꝙ̃ debeas actori. ꝛ ita non refert quid ex equipollentibus fiat: vt. s̃. de insti. ꝛ substi.l. si mater.

PRolatā. In.l. ista diciẽ. Si iudex fert sniam contra solitũ ordinẽ iudicioꝝ non valet. ¶ Oꝛ vbi est exẽplum in terminis in.l. ista? Et certe antiq sic dixerũt: sꝫ male adaptauerũt si sine scriptis feraẽ snia. Item ferẽ snia cõtra solitũ ordinẽ iudicioꝝ: si ferẽ a iudice ambulante: vt. s̃. de dila.l. a ꝓcedente. Item si ferẽ in legittimā personā: vt. s̃. e.l.j. Itẽ si ferẽ lite non cõte. preterꝙ̃. in cā appellationis: vt. j. de ap.l. precipimus. Itẽ si ferẽ cõtra reum nõ citatũ. Itẽ si ferẽ snia in turpi loco. sed oĩa ista sunt vera: qꝛ snia nulla est. sꝫ nõ est nulla: qꝛ non sit seruatus solitus ordo iudicioꝝ. Et iõ dicimus ꝙ hic est ordo iudicioꝝ. ꝙ primo offeraẽ libellus. ꝙ denẽ dilatiões ꝛ lis cõte. ꝛ ꝙ iuretur de calũnia. ꝛ ꝙ plene cognoscaẽ de cā vt in auc. offeraẽ. vnde qd fecit iudex. primo fecit partes iurare de calũnia. postea fecit liteꝫ cõtestari. postea fecit libellum porrigi. certe si postea feraẽ snia: non valet ipso iure. qꝛ contra solitũ ordinẽ iudicioꝝ est lata. ꝛ ita solitũ erat fieri brixie. ¶ Oꝛ segnori vt vos breuiter tollatis qõdam ꝯ̃riũ ꝙ signaẽ ad.l. istā lex dicit. si corā iudice mouebatur cā possessionis ꝛ criminis: iudex prio deberet ferre sniam sup pos. vt. j. de ap.l.j. Rñdeo aut iudex peruertit ordinẽ iudicioꝝ: aut peruertit ordinẽ actionũ. in prio casu snia nõ valet vt hic. Sed si ꝑuertit ordinẽ actionũ. qꝛ vbi moueẽ possessoriũ ꝛ petitorium prio debuit cognoscere de possessorio ꝙ̃ de petitorio. si ꝑus cognoscat de petitorio: valet snia: sed retractari põt per appellationem. ꝛ in idẽ recidit solutio dñi Azo. qui dixit. iudex peruertit hic ordinẽ eiusdẽ instantie. sed in.l. cõtra. peruertit ordinem vnius cause ad aliam causam.

CVm eoꝝ. In.l. ista dr̃. Quidam fideiusserat ꝓ te apud fiscũ. tu nõ satisfaciebas ꝓcuratori fisci. fideiussores tuos cepit cõuenire. dixerunt fideiussores tui. dñe procurator vos vultis nos occidere ꝛ subleuare debitores. nos sumus parati soluere. cedatis nobis iura vr̃a cõtra debitorẽ vestrũ. dixit ꝓcur. volo facere qcquid debeo. vñ procur. cesaris cõdẽnauit fideiussores ad soluendum: ꝛ ꝓcu. fisci ad cedendũ nobis iura sua: nunqd valet hec snia? Certe sic. Tex. ea lege. i. eo pacto. Tex. ꝓcurator. sub. cesaris qui est cõpetẽs iudex inter fiscum ꝛ priuatũ: vt. s̃. si aduer. fis.l.ij. Tex. vt ipsi. s. fideiussores. Tex. nec a snia eius. s. procur. cesaris. Tex. intercesserit. sub. per procur. Tex. date forme. i. snie. Tex. obtemperari. nā ex quo aliqs a snia non appellat: snie dꝫ acgescere: qꝛ rebus iudicatis ꝛc̃. vt. s̃. de postu.l.j. ꝛ. j. de re iudi.l.j. Sed que erat dubitatio in.l. ista? Rñdeo: qꝛ videbaẽ snia sub cõditione. ꝛ snia non dꝫ ferri sub cõditione: vt. ff. qñ ap. sit.l.j. §. biduũ. Sed rñdeo. hec snia non est lata sub cõditione sed sub modo. Preterea licet snia nõ debeat ferri sub cõditione: lata tamen tenet vt in predicto. §.

CVm sniam. In.l. ista dr̃. Quidaꝫ cõpetẽs iudex cognouit inter te ꝛ aduersariũ tuuꝫ. tpe snie ferende dixit iudex vultis venire ad audiendā sniam? vadam ad talẽ locuꝫ: puta ad lupanariũ. dixit actor: bene veniā. dixit reus: ego non veniā. dixit iudex: p̃cipio tibi vt venias. iudex iuit ꝛ tulit sniaꝫ. Certe talis snia nõ valet ipso iure. Tex. ꝙ non publice. i. in loco publico. Tex. sed in secreto. puta in lupanario vel taberna. ¶ Oꝛ habetis ꝙ snia debet ferri in loco publico ꝛ honesto: ꝛ ad hoc concor. ff. de iusti. ꝛ iur.l. penul. ꝛ. ff. de arbi.l. si cum dies. §. penulti. ¶ Sed quid dicemus nos in qõne tali. pone ego cognosco de aliqua cā inter ciuẽ ꝛ scholarẽ meũ vel iter duos scholares meos. qꝛ doctores sunt iudices suoꝝ scholarium vt in cõstõne habita: sub porticu domus mee ibi facio offerri libellum: ꝛ oĩa alia que sunt necessaria in iudicio ꝛ ꝓnuncio ibi: nunqd valet iste ꝓcessus ꝛ hec snia? Item qd erit in simili casu. cā appellationis est mihi cõcessa. domi examino istam cām ꝛ fero sniam: nunqd valet? Vr̃ ꝙ non. tum qꝛ hec snia non est lata in loco publico: puta in palatio cõi: ꝙ vr̃ requirere.l. ista. ꝛ. ff. de iusti. ꝛ iure.l. penul. ꝛ. ff. de arbi.l. si cum dies. §. pe. Sed in qõne ista dicimus ꝙ valet ꝓcessus ꝛ diffinitio: qꝛ locus nõ est mihi nec litigãtibus inhonestus. Itẽ qꝛ nõ habeo p̃toriuꝫ: qꝛ nõ sum preses. vñ valet ꝙ fit. ꝛ est ad hoc ar. ff. de inter. act.l. voluit. §. p̃tor ait. ꝛ hoc ita seruaẽ de cõsuetudine apud nos. ꝛ minime sunt mutāda ꝛc̃. vt. ff. de le. ꝛ se. cõsul.l. minime. ꝛ qꝛ inueterata cõsuetudo pro.l. seruaẽ: vt. ff. de le. ꝛ sena. consul.l. de quibus.

EX stipulatione. In.l. ista dr̃. Ego ꝓximā personā mihi cõueniebā ex stipulatiõe solẽniter ordiato iudicio. die assignata ad sniam audiendā iudici dixi. feratis sniam. dixit iudex. nõ vr̃ mihi ꝙ ista sit bona controuersia. vñ eatis domũ ꝛ concordetis vos simul: nunqd hec est snia? Certe nõ: sed est interlocutoria. ꝛ interlocutoria nõ tollit negocium ꝑncipale. Tex. ꝓximis p̄sonis. sub. inuicem. litigãtibus: puta filijs cũ p̄re. Tex. cõtinet auctoritatẽ. sub. sed vos iudicis que cõtinet absolutionẽ vel condẽnationẽ: vt. s̃. e.l. p̃ses. Tex. minime potuit. sub. tollere. Et ita habetis ꝙ snia diffinitiua est per quā finis interponiẽ cõtrouersijs: vt. ff. de re iudi.l.j. Et no. ꝙ oẽs.ll. supiores tractãt de snijs diffinitiuis. hec de interlocutoria. Itẽ no. ꝙ non oĩs vox iudicis cõtinet auctoritatẽ rei iudi. ꝛ ad hoc cõcor. j. cõminationes epistolas progrāmata subscriptiones auctoritateꝫ rei iudi. non habere.l. interlocutio presidis.

LIbera. In.l. ista dicitur. Ego emi a te quādam puellam tanꝙ̃ ancillam que in veritate erat libera. vel tu debitor dedisti mihi insolutũ quādam puellam que erat libera. hec puella ꝓuocauit in libertatẽ ꝛ libera pronunciata est: potest nerescindi hec sentẽtia sine ap. Respondetur ꝙ non. sed mihi subuenitur vt agam contra venditorem actio. ex empto ad interesse meum si ei denunciaui. vel contra debitorem vt agā prima actio. ꝛ debitum repetam. hoc dicit ista.l. Tex. libera. sub. in veritate. sed tradebatur tanꝙ̃ ancilla. ¶ Oꝛ vos habetis in.l. ista. si vendis puellam tanꝙ̃ ancillam: si prouocat in libertatem debeo tibi denũciare. al's non daretur mihi

actio de euictione: vt. s. vbi in rē act. l. j. in fi. Sed si debitor dat insolutū: nō vr̄ dedisse ex quo euicta est. vn̄ prima actiōe cōueniā eū. Sed vr̄ cōtra. ff. de pig. act. l. elegāter in pn. 7. j. de euic. l. si pdiū. Rn̄deo si tradis mihi ancillā vel aliō corpus insolutū pro q̄titate mihi debita: tūc ista datio obtinet vicem emptionis: vt in. l. cōtra. s3 si tu debes spēm aliquā: 7 illam speciem insolutum das liberaris vt hic.

Post sniam. In. l. ista dr̄ talis casus Judex solēniter ordinato iudicio 7 lata snia solēniter: cogitauit vtrū bn̄ pnūciauerit. 7 videbatur sibi q̄ male pnūciasset. vn̄ postea reuocauit eā p̄ntibus ptibus. certe h̄ snia scda nō v3 ipso iur. S3 vr̄ ptra. ecce si iudex pnūciauit de possessione: 7 nihilominus postea de ppietate poterit ferre aliā sniam: 7 vtraq3 v3. S3 hoc nō ob. q2 hic sunt due cōtrouersie. Jtē videbat̄ cōtra. nonne iudex pōt ferre duas snias in vna cā. prima interlocutoria. scda diffinitiua? Certe sic. sed hoc nō ob. q2 hic dr̄ de duabus sentētijs diffinitiuis: que imponūt finē cōtrouersijs. hoc dic̄. Tex. post sniā3. s. diffinitiuā. vt. s. eo. l. ex stipulatione. Tex. que certis finibus. q2 iā appellari non pōt. Tex. auctoritate. q2 postea non pōt iudex mutare: vt. s. ti. proxi. l. ij. nam videbat̄ cōtra. duabus rōnibus. ecce prima. Tex. afferunt. q2 sentētiat sup aliā cā: q2 nihil habet cōmune qō possessionis 7c. vt. ff. de acqui. pos. nihil h3 cōe. Tex. nec. ecce scda rō. q2 videbat̄ similiter cōtra. s3 non ob. q2 interlocutoria snia nō imponit finē cōtrouersijs: vt. s. e. l. ex stipulatione. Tex. plerūq3 perimūt. S3 quare dicit plerunq3? Rn̄deo ideo: q2 fertur snia interlocutoria.

Nulli. In. l. ista dr̄. Si aliqs nō est iudex ordinarius: sed delegat⁹ vel nō delegatus: si vult iterdicere alicui q̄ nō d3 stare in ciuitate: ei non l3. q2 hoc cōpetit iudicibus ordinarijs: nō delegatis: vel nō h. d. ista. l. Tex. permittitur. q2 interdicere alicui ciuitatē est mera imperialis que non delegat̄. vt. ff. de offi. eius cui mā. est iur̄di. l. j. sed ordinarius hoc pōt facere multis ex causis: 7 rōne delicti. vt. ff. de inter. 7 rele. l. relegatorum. §. constitutum. 7 ad. l. istam concor. ff. de iudi. l. pe.

Cum iudex. In. l. ista que dicit̄ mirabilis sed nō est dr̄ q̄ si iudex solēniter examinato negocio tulit sniam: 7 dixit. pnūcio q̄ reus d3 iurare. 7 nihil aliud dixit: snia ista nō v3: q2 ē incerta. Tex. pstari. sub. a reo vel actore. s3 nō addit qd debeat fieri si iurauerit vl' si nō iurauerit. Tex. palam est. 7 est rō: q2 incerta est: 7 q2 nō cōtinet absolutionē vl' cōdēnationē: vt. s. e. l. pses. 7 hec lectura vera est. Sed dn̄s Jo. dixit q̄. l. ista loquit̄ b̄m antiqua tpa b̄m q̄ iudex p̄mo sniabat. postea deferebat iusiurādū: q2 iur̄ veteri ita fiebat. vt. s. de iuriuran. l. si quis iusiuran. in fine. Sed istud hodie mutatum est: vt. s. de iureiur. l. generaliter.

Judices. In. l. ista dr̄. Sicut si iudex cognoscit iter duos latinos d3 ferre sniam latina lingua: sic 7 si iudex cognoscit inter duos grecos d3 ferre sniam greca lingua. h. d. ista. l. Videte lr̄am. Tex. iudices tā latina. sub. inter latinos. Tex. q̄3 greca. sub. inter grecos. Tex. pn̄t. sic 7 stipulatio pōt p̄bi latinis verbis 7 grecis. vt. ff. de v. ob. l. j. in fi. sic 7 ita legatū 7 fideicō. vt. s. de fideicō. l. si fideicō. ¶ S3 qd erit vnus litigator est latin⁹ alter grecus? Rn̄deo iudex faciet q̄ latinus hēat copiam snie in latina lingua: 7 econtra.

Nemo iudex. Veteres. ll. aliorum imperator q̄ pcesserūt iusti. in supioribus habuistis. hec est noua. l. iusti. 7 in. l. ista dr̄ hoc. Si lata est snia iniqua a iudice vel ab arbitro ex pncipis cōsultatione siue pprio motu: alij iudices nō debēt sequi iniquā sniam. 7 maxime sniam iniquam prefecti ptorio: q2 nō est exēplis malis: s3 legib⁹. iudicādū. Unde non debebit bonus iudex iudicare b̄m q̄ al's male iudicatum est: sed b̄m veritatem 7 ius 7 iusticia3. Tex. nemo iudex. potest exponi. nemo iudex. s. ordinarius. Tex. vel arbiter. i. delegatus iudex. ff. qui satisda. cogā. l. ab arbitro. vel dicatis q̄ stet proprie. neq3 consultationes. nam consultationes sunt rn̄sa data a principe extra corpus iur̄: vt. s. de le. 7 consti. l. ij. Tex. cum non exemplis. s. malis. Tex. sancimus. ¶ Or habetis hic q̄ iudices non debent iudicare b̄m q̄ in alia qōne iudicatum est: si male iudicatū est vt hic. q2 non intuetur quid fiat: sed quid fieri debet. vt. ff. de offi. preto. l. sed licet. Sed fallit in duobus casibus: in quibus debet quis iudicare b̄m q̄ iudicatum est. vt si imperator cognouit 7 tulit sententiam: vt. s. de le. 7 consti. l. si imperialis. in prin. vel vbi iudex sequitur sniam principis non vt sniam sed vt. l. generalem. Jtem fallit si sepe 7 frequenter iudicatu3 est ita: q2 tunc obtinent vicē consuetudinis: vt. j. que sit lon. cōsue. l. j. 7 j. de edifi. priuatis. l. iij. 7 vbi alij iudices nō iudicabūt q2 ita al's iudicatum est: sed quia exemplis inducitur consuetudo. vt. ff. de legi. 7 se. con. l. minime.

Cum papinianus. Hec. l. sit r̄ ē noua. l. dn̄i iusti. sicut 7 supior. 7 in hac. l. recitat̄ opinio papi. que cōfirmat̄ 7 auget̄. Et in hac. l. ponit talē casum. Conuenio te ad. c. apud aliquē iudicem. tu vis me reconuenire apud eundē iudicē ad. c. dico ego tibi nō l3: q2 est mihi actori iudex vt cōueniam te apud eū. pro te nō est iudex cōpetēs: vt possis apud eū me reconuenire. querit̄ qd iur̄ sit? De ista qōne olim fuit dubitatū: sed papi. ita dixit. sicut possum cognoscere cōtra te: ita si vis me apud eum recōuenire potes. hanc opi. papi. summi ingenij iusti. approbat 7 adijcit rōnem talem. si ille apud quē te conuenio est mihi iudex in agendo ego in eodem negocio nō debeo dedignari eu3 habere iudicem: si apud eum recōuenior. Tex. cum papi. sub. iuriscōsultus. Tex. in qōnibus suis. i. in libro qōnum suar̄ quas non habemus. Tex. de cōdēnatione. s. vel absolutione. Tex. rei. s. cōuenti. Tex. condēnati. sub. l3 non erat iudex actoris. 7 hoc si reus actorē reconueniat. Alij dicūt q̄ hic loquit̄ in actionibus reciprocis. i. hincinde se tenentibus vt est actio tutele vel negociorum gest. sed prima placet. Tex. huius sniam. s. papiniani. 7 nunc loquit̄ iusti. 7 cōfirmat dictū papi. 7 addit q̄ sequitur. Tex. roborandā. s. dando ei auctoritatē. Tex. sancimus. Sed in quo auget̄? nam idem erit iur̄ veteri. vt. ff. de iudi. l. ij. §. legatis. 7. §. sed si agant. 7. l. qui non agit̄. 7. s. de iudi. l. nulli. 7. s. de rei vendi. l. ordinarij. Pōt etia3 dici q̄ in hoc augetur: vt dixi in casu: q2 iusti. reddit rōnem dum dicit cuius. n. 7c. Jtem in alio auget̄: q2 papi. intelligebat. l. istam si reconueniā te ex eadem cā reciproca actio. puta tutele. vel neg. gest. act̄. q2 cōueniebas me act̄. tutele directa: 7 ego reconueniebā te cōtra. tutele. vel cōueniebas me directa nego. gest. act̄. 7 ego recōueniebam te de c̄ria actio. neg. gest. 7 hoc casu nō solū poterat me tibi condēnare: imo poterat te mihi condēnare. sed iusti. intelligit etia3 si reconueniebā te ex alia causa. Alij dicūt q̄ iusti. nihil addit ad. l. istā. Tex. cuius enim nunc annectit iusti. rōnem. Tex. in eodē negocio. i. in eadem reconuentione vel in eodē negocio: si agebatur directa tutele: 7 reconueniebatur c̄ria tutele. vel in eodem negocio. sub. maxime. q2 idem est in alio. Un̄ no. hic ista no. si elegi aliquē iudicem pro me: eundē si reconueniar coram eo non possum reprobare: q2 semel approbatum per me: amplius reprobari non licet: vt. s. de testi. l. siqs. 7. ff. de nego. gest. l. pomp. j. 7 in auc. de his qui ing. ad appel. §. illud. Jtē no. hic. qui cōuenit aliquo loco: in eodem loco pōt reconueniri. ff. de iudi. l. ij. §. sed si agant. 7. l. non cogat̄. ¶ Sed quero q̄ dicat̄ idē negocium? Et dixerunt quidā q̄ idem negociu3 dicitur si conuenio te directa mandati ad. x. tu me c̄ria ad. x. Jdem si conuenio te directa act̄. tutele tu me contra. 7 pro hoc est. ff. de nego. gest. l. sed an vltro in princi. 7. ff. commo. l. si in rebus. §. possunt. Sed hanc opi. non approbo: quia si conuenio te ad x. credo q̄ apud eundem iudicem 7 pro vico 7 pro. x. 7 pro domo 7 pro vinea possis me reconuenire: dum dico q̄ idem negocium est ex quo est idem iudex 7 actor 7 reus: 7 licet pro alia re agatur: vt in corpore aucten. de exceptio. §. sancimus.

Sed

Sed segnori videtur q̄ hec.l. non possit habere locum. na m peto a te.c.⁊ debeo tibi alia.c. potes mihi imponere cōpensationem:⁊ tunc ipso iure desineris debere: vt.s. de compen.l. vlti.⁊ insti.de actio.§. in bonefidei. vnde male dicit hec.l.que dicit q̄ te possum reconuenire apud eundem iudicem. Breuis est rn̄sio. bene pōt habere locum hec.l. non ob. cōpensatione: q2 potest esse q̄ peto a te.c.⁊ liquidū est. id qd̄ tu compensas nō est liquidum. vn̄ non est locus cōpensationi: vt.s. de cōpen.l.vlti. Item pōt esse q̄ peto spēm.tu vis petere quātitatem vel ecōtra: nō est locus cōpensationi: vt.ff.de pig.act. l.si cōuenerit in pn̄.⁊.ff. de cōdi.⁊ demon.l. si nō in sorte.§.si tibi centū.⁊ hec opi. est cōis ad.l.C.⁊ ad auc. ⁊ ibi posset formari hec oppositio. ¶ Or segnori sup.l. ista habetis signatā vnam auc.⁊ incipit.Et consequenter.

Cōsequenter. A. Auct. ista nō legit sup.l.C.vt corrigat eam: sed legit sup.l. C.q2 cōcordet cū ea.⁊ addit.l.C. Nā.l.C.loquebat de iudice siue ordinario siue delegato. Hec auc.loquit in delegato tm̄. Item.l.C. dicebat.si cōuenio te apud vnū iudicem: potes me recōuenire.sed si corā alio volebas hoc facere: poteras. Hec auc.imponit tibi necessitatē vt nunq̄ apud aliū poteris me recōuenire. Et hec auc. dicit.si peto a te.c.coram iudice delegato: si vis me reconuenire apud eūdem iudicē: ante litem cōtes. potes hoc facere. Sed si vis me recōuenire apud alium iudicē: nō potes hoc facere statim: sed finita mea cōuentione. Quid si cōuenio te ⁊ tu non vis me reconuenire apud illum? sed q2 habes eū suspectū vis eū recusare: nunqd tibi licebit? Certe sic infra.xx.dies. Tex.consequenter.q.d. ei q̄ dictū est in.l. C.cōsequens.⁊ ɔsentaneū est id qd̄ dicit hec auc. ⁊ addit hec auc.l.C.in aliquo. Nam hec auc.dicit. si cōuenio te apud iudicem delegatū: statim potes me cōuenire apud iudicem de quo.l.C.nihil dicit. sed in aliquo plus dicebat.l.C. q2 loquebatur in iudice ordinario vel delegato.hec auc. loquit in iudice delegato tm̄. Tex. ego cōuentus.sub.primo. Tex.apud alium.sub.nisi finita cōuentione mea vt.j.dicit in fi. Tex.qui si displiceat. Hec lr̄a legitur multis modis.Et vno modo sic ḃm Albertū antiquū doctorē.qui si displiceat.i.mihi reconuento.⁊ ita consequar ego reus ex tua persona q̄ non poterā consequi ex mea: vt ⁊ al's.j. de temp.in integ.resti.l.petente.⁊ ff.que res pig.vel hypo.ob.nō pos.l. aristo cū suis similibus. Sed ipse male dicit q̄ non possum recusare iudicem quem elegi: vt in.l.cum pap.⁊.s.de li.cōte.auc.offeratur.⁊.s.de iudi.l.apertissimi.Et iō exponimus nos.qui si displiceat.s.conuento recusare poterit. apparet ergo q̄ hec auct. loquitur in delegato tm̄ qui potest recusari: vt no.s.de litis cōte.auc.offeratur. non aūt loquitur in ordinario qui non pōt recusari: vt s.in preal le.l.de iudi.l.apertissimi. Tex.admittar.sub. ad reconuentionem. ¶ Or segnori qdam non hn̄t hic plus ⁊ quidam plus: ⁊ dicunt ita. Tex.donec ⁊c̄.q.d.si tu cōuenis me: ⁊ ego recōueniam te apud alium: nō audiar ante finitam conuentionem meā.⁊ hec auc. est in corpore auc. de execu. ⁊ his qui cōueniunt.⁊ reus.§.sancimus.col.ix.Et sup ista auc.sunt formāde alique qōnes. Ponamus tu cōuenis me apud vnū iudicem delegatū pecuniariter.volo te recōuenire preiudiciali act.dicendo te esse seruū meū: nunquid apud istū delegatum potero te recōuenire? Dicunt quidā q̄ non.q2 ⁊c̄.vt s.de pedaneis iudi.l. placet in fi. Sed dicimus ɔtra. q2 sicut pedaneus iudex potest cognoscere de cā status incidenter: vt s.de iudi.l.quotiens.ita in modū reconuentionis: vt in.l.illa cum pap.in fi.⁊.ff.de iudi.l.ij.§.sed si agant.⁊.l. qui non cogitur. ¶ Sed quid si conuenio te ciuiliter apud aliquē iudicē delegatum. tu vis me criminaliter reconuenire apud eūdem iudicem: poteris ne? Dicunt quidā q̄ non: q2 iste iudex delegatus erat datus ad ciuilem cognitionē. ⁊ q2 hec.l.loquit in ciuili. Vel pōt dici q̄ possum te reconuenire criminaliter: vt in preal.l.j.ff. de iudi.§. sed si agant. q2 si accuso te de minori crimine possum a te recōueniri de simili.secus si accuso te de maiori crimine: vt.j. qui accusa. non pos.l.j. ¶ Sed denuo quero hic.pone conuenio te coram aliquo iudice ad.c.tu reconuenis me ad.cc. volo te iterum reuocare ad ius ⁊ petere ccc. nunquid possum? Videtur q̄ non possum coram delegato: q2 est delegatus q̄tum ad conuentionem ⁊ non reconuentionē.sicut aliud est deferre: ⁊ aliud est referre iuramentum: cum deferens iuret primo de calūnia: vt.ff.de iureiur.l. iusiurandum.§.qui iusiurandum. ⁊.l.pretor. Unde quidam dixerunt apud ordinarium potest hoc locum habere: sed coram delegato non. Vel potest dici.si verba rescripti aliud nō important ⁊ sunt generalia.verbigratia.ex parte talis relatū est nobis q̄ iniurias tali super pecunijs ⁊ alijs rebus ⁊c̄.videtur q̄ possum te conuenire ad.c. ⁊ tu me milies reconuenire ⁊ ego te: quia licet mihi actio.⁊c̄.vt.s.de eden.l.edita.secus si rescriptum diceret q̄ tu conuenias talem super.c.tantum. Sed dominus Hugo alia ratione dicebat istū nō debere admitti: q2 calūniose videtur ipsum reconuenire. vnde ei non est dandus assensus: q2 nihil agit nisi vt officiat.i. noceat: vt ar.ff. de rei vendi.l.in fundo. Sed certe ego admitto istam recōuentionem ⁊ dico q̄ omnis recōuentus est cōuentus: sed non cōuertitur.sicut al's dicimus q̄ ois substitutus est institutus sed non conuertit: vt colligitur.ff.ad.l.fal.l. in rem.§.penul. ¶ Sed denuo quero. quid si scholaris clericus conuenit scholarem laycum coram iudice seculari? laycus scholaris vult recōuenire clericū scholarem: potest ne? Dicunt quidam q̄ non: q2 non est suus iudex: vt.s. de epis. ⁊ cle.auc.statuimus. Alij distinguunt: vtrum ista recōuentio fiat ex capitulo cōnexo: puta q2 conueniebatur laycus scholaris a clerico scholari pro socio vel neg.ge. ⁊ tunc pōt eum reconuenire coram eodem iudice: ne cause continentia diuidatur: vt.s.de iud.l.nulli.⁊.s.de ar.tu.l.omnes.⁊.ff.ex qbus rebus ad eundem iu.ea.l.ij. Alij dicūt indistincte posse te cōueniri.ar.istius auc. ⁊ ar.illius.l.cum pap. Nec obstat q̄ nō est alius suus iudex: q2 idem al's dicimus.s. de iudi.l. quotiens.⁊.s.de or.iudi.l. adite presidem. ¶ Sed denuo quero super auct.ista.Et de hac qōne dn̄s meus faciebat magnam vim.nam conuenio te coram iudice delegato.tu me cōuenis ante contestationem vel in ipsa contestatione apud eundem iudicem.Et dicitur statim fieri recōuentio si fiat illico.i.ante contestationem vel in ipsa contestatione. q2 que incontinenti fiunt: inesse videntur: vt probatur.ff. si cer.pe.l. lecta est in adiutorio.⁊.s. de pactis.l. petens. Sed quid si diu post vis me recōuenire apud eundem iudicem? tibi non licet nisi statim me recōuenias.apud alium non: nisi finita mea conuentione.⁊ hoc dicit lr̄a alioquin ⁊c̄. Sed dominus meus dicebat recōuentionem posse fieri q̄ncunq̄ ante sn̄iam. nā si cōuenio te ad.c.siue ante contest.siue post velis me recōuenire apud eūdem iudicem: hoc tibi licet vsq̄ ad sn̄iam. ⁊ pro hoc inducebat antiquā.l.C. cum papi.vbi de certo tp̄e nihil determinatur. ⁊ iō potest fieri recōuentio q̄ncunq̄: vt.ff. de iudi.l.ij.§.sed si agant.⁊.l.qui non cogit. Dicebat etiam hāc forme mentē huius auct. ⁊ clarius pz in corpore vnde hec auc. sumit ⁊ in nouellis.meus enī huius auc. est obuiare cuidā malitie que fiebat olī a quibusdā baratatoribus.⁊ hodie hz locum in gallia.q2 cum vocabam te ad vnum iudicem ⁊ assignabat mihi ⁊ tibi diē ad veniendū ad iudiciū: incontinenti vocabas me apud alium iudicem ⁊ faciebas mihi assignari eūdem diem ad veniendum ad iudicium. ⁊ sic dum alter alterum ad suū iudicem trahere conaret: lites remanebāt immortales pp repugnantiā citationum ⁊ iudicioꝝ. vn̄ ad obuiandum huic fraudi ⁊ malitie emanauit hec auctē. que vult q̄ conuentus si habet actionē contra conuenientē nō trahat eum ad alium iudicem: sed statim coram eodem iudice recōueniat.i. ante litem cōtest. vel etiā post vsq̄ ad sn̄iam. Unde dicebat dn̄s meus q̄ dicit alioquin intelligo.i. si nolit eū reconuenire coram eodem iudice sed apud aliū.q2 postea finito iudicio illo: poterit eum recōuenire coram alio iudice cōpetēti.⁊ hec opinio est bona ⁊ vera.⁊ est canonizata hue decisa hodie per decre. Inno.iiij.extra de rescrip.c.dispendia. tn̄ multi aduocati nō intelligentes dicūt recōuentionem fieri ante litē cōte.vel incōtinenti post ḃm opi. Jo.⁊ Az. Sed sicut dixit verior est opinio dn̄i Ja.bal. Nec ob. hec auct.que dicit.statim quidē ⁊c̄. q2 nō ꝓhibet reconuentionē nisi apud aliū iudicē.non aūt ꝓhibet fieri recōuentionē corā eodē iudice etiam lite conte. q2 ibi sola est ratio ne adinuicē se ipe

diant: vt dixi. sed lite contes. non se pp hoc impediunt. Alij voluerunt distinguere inter iudicē delegatū ⁊ ordinariū: vt si conuenio te apud ordinariū: tu potes me cōuenire qn̄cūq̧. si aūt ↄuenio te apud delegatū: tunc ante litē cōtes. vel in ipsa litis contesta. poteris me recōuenire: nō ↄdū post. ¶ Sed denuo quero. qd si iudex nō vult recōuētionē meā admittere? nunquid cogor ei tūc rn̄dere? Certe nō. ¶ Sed quid si pcedit in cā cōtra me nō rn̄dētē ⁊ fert snīam? Certe vꝫ snīa: lꝫ appellari possit: nec pōt aduersari⁹ petē iudicatū: priusq̄ mee petitioni respondeat: ⁊ priusq̄ fuerit iudicatū. ¶ Sed denuo quero. hꝫ ne locū in cā appel. reconuentio? Videt̄ q̄ sic: qꝛ per appellationē extinguit̄ pn̄ciatū. vt. ff. ad turpil. l. j. in prin. ⁊. ff. de bo. lib. l. qui cū maior. §. accusasse. ⁊. ff. de inof. te. l. papi. §. meminisse. ⁊. ff. de pe. l. ij. §. vlti. ⁊ ita audiui q̄ dn̄s Albericus papi. in ista qōne rn̄dit.

Cum solitum. Hec. l. simil'r est noua. l. iusti. sicut ⁊ due pcedētes. Et in. l. ista dr̄. delegātes aliqn̄ vtunt̄ breuibus verbis. iudex ordinarius delegauit hoc mō. delego tibi cām que est inter titiū ⁊ seyum remoto appellationis ⁊ recusationis obstaculo. reus vult recusare iudicem. dicit actor. nō potes recusare iudicem: qꝛ remissa est recusatio. ex quo fuit remissum obstaculū appellatiōis ⁊ recusationis: q̄rit̄ qd iuris sit? Rn̄det impator: cū ita delegat̄ cā an̄ lit. cōte. nec post liceret appellare: ⁊ ita hoc vbi dictuꝫ esset. sed si dictum esset nō pōt appellare vel recusare si delegata est cā reiecta appellatiōe vel recusatiōe. qd̄ intelligo post litē cōte. nō an̄. Caueant ergo iudices vt nō faciāt istā mixturā vt dicāt: delego tibi cām reiecto appellatiōis ⁊ recusationis obstaculo. sꝫ debēt dicere delego tibi cām: vt nō possis appellare post snīam: nec recusare iudicem ante lit. cōte. h. d. ista. l. Tex. cū in snījs delegatorijs. Tex. vetitū est. ¶ Unde no. appellatio est phibita iure nostro ante litem conte. ⁊ post litem cōte. ante snīaꝫ diffinitiuā: vt. s̄. de iudi. l. certi iur̄ est. ⁊. s̄. de epāli audi. l. ij. ⁊. j. quoꝝ appel. non re. l. ante pe. ⁊. j. de appe. l. eos qui. §. sup his. sꝫ recusatio est prohibita post litē cōte. nō aūt ante litē cōte. vt. s̄. de iudi. l. apertissimi. sed iure canonū pmissa est appellatio: ēt ante litē cōtesta. nam appellat̄ a quocūq̧ grauamine: vt extra de ap. c. vt debitus. Tex. pferre. vt ita dicāt vt dixi in casu. ¶ Sed quid si ita dixerūt vt dixi in casu? Certe iure nostro nihil vꝫ. ¶ Sed q̄ro quis est iste iudex qui pōt hoc facere? Rn̄deo imperator non alius. vt. ff. a quibus ap. non lꝫ. l. j. in fi.

¶ De sententia que sine certa quātitate est prolata.

¶ Quia snīa aliqn̄ fertur super certa q̄ntitate ⁊ re ⁊ tūc vꝫ aliqn̄ sine certa q̄ntitate ⁊ tunc non vꝫ: ideo ponitur hec rubrica. ⁊ valet sentētia si fertur vt dicitur. j. e. l. ij. ⁊. l. iij. nō vꝫ si fertur vt dicitur. j. eo. l. vlti.

Cum iudicem. Segnori gl. hic scripte p do. Jo. ⁊ Az. reddūt. l. istā difficilē ⁊ obscurā timore duoꝝ ↄrioꝝ. ego tn̄ ponā casum vt sonat lr̄a. ⁊ circa solutionē ↄrioꝝ tangaꝫ fabulas hic narratas. Ponetis ergo ita casum. mutuaui tibi. c. ⁊ sum stipulatus a te quolibꝫ mēse. iiij. denarios de libra donec cessares in solutione. cessasti multis mensibus. vn̄ cepi te cōuenire corā cōpetēti iudice. formaui ita petitionē meā. ago cōtra talē ad. c. tot vsuras peto pro illis mēsib⁹ q̄bus cessatū est in solutiōe. ⁊ peto eū cōdēnari in futuꝝ pro quolibet mēse in q̄ttuor denarijs de libra. vn̄ iudex cōpetēs vidēs hoc: cōdēnauit te. nunq̄d valet hec snīa an non? Rn̄det impator hāc snīam ꝫm formam iur̄ esse latam: ⁊ iō talis snīa vꝫ. h. d. Tex. palaꝫ est. sub. ꝫm formam iur̄: vt. s̄. de fideicō. l. j. ⁊. s̄. de pscript. xxx. an. l. male agitur. sed nō solū possum hoc petē imo aliud. s. vt caueat in futuꝝ de prestandis vsur̄. vt probat̄ ⁊ legitur. ff. de iudi. l. in oib⁹. Sed videtur contra. qꝛ tractus futuri tpis non spectat ad iudicem. vt. ff. de vsur̄. l. j. §. j. ¶ Ad solutionē cuius cōtrarij dicitur mirabilibus modis. naꝫ tractus futuri temporis. s. cause principalis non spectat ad iudiceꝫ vt ibi causa appellationis sit vt hic. Alij dicunt iudex non condēnauit in vsuris futuri tpis: sed in sorte ⁊ in vsuris preteriti tpis que fluxit post quadrimestre tps: qꝛ in tpe quadrimestri non currūt vsure: vt. j. de vsur̄ rei iu. l. vlti. Alij dicunt q̄ hic precepit in sententia: ibi in quadam interlocutoria. ¶ Sed segnori hec est vera solutio vt dicamus. hic reus condēnatus fuit ad sortem ⁊ ad vsuras preteriti tpis ⁊ futuri: ⁊ non ex nunc sed ex tunc. Si dicis contra. videtur in vsufru. vt. ff. si vsufruc. pe. l. vtifrui. Respondeo non suscipitur ibi de futuro: sed gratia presentis iur̄. ¶ Sed denuo opponit̄ ad istam lec. q̄uo suscipitur iudicium de futuro: cum. l. prohibeat. vt. ff. de iudi. l. nō quēadmoduꝫ. Rn̄deo suscipitur vt de p̄nti non de futuro. sic est in. l. aquil. ff. ad. l. aquil. l. in. l. aquilia.

Cum q̄. In. l. ista ponitur talis casus. Procurator fisci conueniebat me coram procur̄. cesaris: vt fisco prestarem indemnitatem de. c. qꝛ ex actis apparebat q̄ debebam fisco. c. procurator cesaris pnunciauit indēnitatē prestandā fisco valet ne hec sententia? Rn̄detur q̄ sic: licet non contineat certam quantitatem: ex quo apparet ex actis quātitas pecunie fisco debetur. Tex. curatoris: idest procuratoris. Tex. reipublice: idest fisci. Tex. non cōtinetur. sub. expresse: sed tacite sic. Tex. iussit. sub. si aliqua parte actorum apparet: vt. j. l. proxi. al's sententia incerta esset. vt. j. e. l. vlti.

Hec snīa oēm. In. l. ista pōit̄ talis casus. Judex cōdēnauit me tibi vt soluerē sortē cū vsuris: cū non apperet aliqua pte actoꝝ qd sortis vl' vsuraꝝ noīe deberes: valet ne hec snīa? Certe nō. sed si apparet ex actis certā quātitateꝫ debere: tunc vꝫ. qꝛ dixit condēno te in eo q̄ petituꝫ est. Tex. soluere. sub. cū non appet aliqua parte actorum quid deberetur. al's secus. vt. j. dicit. Unde vos hic ita no. nam cum petitur: aut incerta quātitas aut res: aut certa. Et dicitur peti incerta q̄ntitas vel res puta si promisi tibi hoiem in genere: vel si promisi tibi. x. aut stichum. vel si cōuenio te noxali actione: vt mihi estimationem litis prestes vel noxe des. vnde dꝫ curare iudex vt certā ferat snīam: vt insti. de acti. §. curare. ⁊ insti. de offi. iudi. in prin. ⁊. ff. de re iu. l. miles. §. j. Idem in vniuersalibus petitionibus. vt. ff. de pe. here. l. si hereditatem. ⁊ de hoc dixi plenius. s̄. de eden. l. edita. Petit aliquis certam quātitatem. puta. x. pro sorte. hic dꝫ iudex super certa quātitate ferre snīam. Si autem dicit. solue q̄ debes: non valet: vt in prin. huius. l. secus si diceret. solue q̄ petitum est: quia tunc valet: vt in fi. huius. l.

Hec snīa que. In. l. ista dr̄. Mulier ex ordinē venit corā iudice ⁊ dicebat iudici. peto dotem meā. dicebat̄ ei q̄ nō erat admittenda. iudex pnunciauit eā esse admittendā: qꝛ nō erat liquida. mulier accessit ad iudiceꝫ ⁊ dixit. peto dotem meam. iudex condēnauit maritū restituere dotem que peteretur. Certe non vꝫ hec snīa. sed si diceret. condemno te maritum vt. c. que habuisti in doteꝫ soluas: hec snīa bene vꝫ. Tex. hec snīa. s. iudicis. Tex. incertum esset. sub. iudici: qꝛ ex actis non apparet. Tex. non nitit̄. qꝛ snīa lata sine certa quātitate non vꝫ: vt. s̄. l. proxi. in prin. Tex. protulit. sub. condēnando te maritum in. c. noīe dotis. Tex. iudicatum. videris enim consentire: cum statuto tempore non appellasti: vt. s̄. de postu. l. j. ⁊. s̄. vt lite pen. l. j.

¶ De snījs que pro eo q̄ interest proferuntur.

¶ Ista rubrica cōtinuat̄ ad superiora hoc mō. nam dictū est s̄. de sen. que sine certa quā. profer. que est incerta: ⁊ sepe fertur snīa incerta super interesse: qꝛ non est certū iudici inq̄ntū possit vel debeat condēnari: iō ponit de sententijs que pro eo q̄ interest proferuntur. ⁊ de hoc subijciamus ⁊ videamus vsq̧ ad quam quantitatem fiat condēnatio. Et no. q̄ interesse aliud cōmune. aliud conuentum. aliud singulare.

Cum pro eo

Cum pro eo. Segnori ista.l. est noua.l.iusti.Et hec l.hz varios intellectus: ⁊ cõsueuit valde difficilis reputari.⁊ multitudo glosaꝝ reddit eã difficilẽ.sed visa casus positione ⁊ summaria lr̃e expõne: cetera erunt plana.Et no.hic ꝙ ꝑ totam.l.istã tractat̃ de singulari interesse.⁊ hec est cõis lectura ⁊ vera.⁊ istã premittã. Legitur ⁊ scḋo modo in cõi interesse tota.Tertio mõ legitur: vt principiũ loquat̃ in singulari interesse:⁊ finis loquat̃ in cõi.Et ẽm veram lecturaz in.l.ista tria principaliter dicunt̃. Primo iustinianus exordit̃.Scḋo ponit ius nouũ.Tertio cõcludit.Ad ꝑmissa exordit̃:dum dicit multũ esse dubitatũ inter antiquos vsqz ad quã q̃titatem interesse singulare debet extendi.⁊ quidam dicebant ꝙ vsqz in infinitum debet extendi. alij dicebant vsqz ad duplum cõmunis.sed iusti.istas prolixitates tollit.Scḋo iusti.ponit ius nouuz dicẽs.qꝛ aut interesse ponit̃ ex ꝯtu qui habet certam quãtitatem vel nãm: vt est in ꝯtu emptionis locationis ⁊ cõductiõis ⁊ similibus: ⁊ tunc potest peti interesse vsqz ad duplum interesse cõis. vltra aũt non potest peti. Si aũt petitur interesse ex ꝯtu qui non hz certam quãtitatem vel naturam sicut est in facto ꝙ consistit in faciendo: ⁊ tunc põt peti interesse q̃tũcunqz sit:non autez vsqz ad duplum cõis.⁊ hoc casu potest probari vere tm̃ interesse.Tertio concludit ad ꝑmissa dicens. bene dico ꝙ interesse ꝙ petitur ex ꝯtu qui hz certã quãtitatem vel naturaz: potest peti vsqz ad interesse duplum cõis.nam interesse peti dz: non ex quibusdam machinationibus sed ex varietate. nã pene a legibus coacte sunt: ne vltra legittimum modũ excedant.vt vnum sciatis ꝙ istud interesse non soluz petitur ex dãno:imo ex lucro.⁊ in hoc sufficit omnibus recitatio huius constõnis.nam illa.l. est hodie seruanda exclusis antiqs legibus.h.d. ¶Oꝛ statim videamus litteram.Tex.cũ pro eo ꝙ interest ⁊c̃.in angustũ coartare.hucusqz durat exordium. statim ponit ius nouũ. Tex.sancimus itaqz ⁊c̃. nunc cõcludit ad premissa.Tex. cũ pro eo ꝙ interest.sub.singulariter. nã de singulari interesse tractat̃ per totã l.istam vt dixi.Tex.dubitationes.vel altercationes.Sed pro deo que erant iste dubitationes? Certe nescimus.⁊ ita imperatoꝛ fecit mentionem de dubitationibus antiquoꝝ ⁊ eas nõ habemus.sic ⁊ alibi iurisconsultus facit mentionẽ de edicto ꝙ non habemus.ff. de mino.l.papi.in princi. ⁊.ff.ex qui.cau. ma.l.ab hostibus.§.sed ꝙ simpliciter. Tex.vsqz in infinitum producte sunt.qꝛ quidam dicebant q̃tũcunqz essent prestari debere. alij dicebant vsqz ad duplum cõis.alij vsqz ad quadruplum.alij vsqz ad simplum.Tex.melius nobis visum est. sub.ait iusti.qui fecit.l.istã q̃z antiquis.Tex.hmõi prolixitatẽ prout possibile est.sub.humane fragilitati cuz non sint omnia possibilia.nam nõ est possibile vt ponat certam fidem in testibus propter hominũ infidelitatẽ:vt.ff.de testi.l.iij.§.hec verba.preterea nõ posset ita coartare quin reciperet dubitationem.qꝛ ois diffinitio in iure nr̃o est periculosa ⁊c̃.vt.ff. de re. iur.l.ois diffinitio.Item non põt dari certa meta.i.regula de interesse.qꝛ quatenus cuiusqz intersit in facto: non in iure cõsistit.ff.de reg.iur.l.quatenus.sicut nec est possibile describere moram: sed tradit̃ prout potest: vt.ff. de vsur.l. mora.sicut nec est possibile tradi modum expendendi:sed cõmittit̃ arbitrio iudicãtis:vt.ff.de impen.in rebus do.factis.l. ꝙ dicitur ⁊.l.impense.Tex.coartare.i. ad certum modum concludere. Tex.sancimus ⁊c̃.nunc iusti.ꝑmisso exordio incipit tractare circa mãm prelibatam. Tex.in oibus casibus. al's causis. ⁊ dicatis siue certis siue incertis.⁊ iõ dicit casibus ⁊ nõ ꝯtib⁹ qꝛ in delictis venit hoc itereẽ:vt.j. plene dicã nõ solũ in ꝯtibus.Tex.qui certam hñt quãtitatez. ¶Oꝛ segnori no.ꝙ ꝯctus interdum hz certam nãm ⁊ certam quãtitatem. aliqñ cõtractus hz certam naturã sed non quãtitatem. Habet ꝯtus certam nãm ⁊ certam quãtitatem: vt est cum vendis mihi domum tuam pro.c.Habet hic ꝯtus certam nãm vt domũ prestes vel interesse: vt.ff.de actio.emp.⁊ ven.l.j.in prin. ⁊ certã quãtitatem.i.preciũ. nam appellatione quãtitatis res singulares continent̃:vt.ff. de leg.iij.l.quisquis. Idem est si locas mihi domũ pro.c. qꝛ hz certam quãtitatem ⁊ nãm: vt.ff.loca. ⁊ condu.l.j.⁊ similiter.ff.cõmuni di.l.si conuenerit.Aliquando contractus habet certam naturam:sed non habet certam quãtitatem:vt est si vendis mihi hominem in genere.hz certam naturam ⁊ non quãlitatem:sed habes necesse ipsuz prestare non morbosum nõ viciosum.al's ad interesse teneris:vt in preal.l.ff.de act.emp.⁊ ven.l.j.⁊.l. ex empto.§. si ignorem. Idem est si vendis iactum retis. vel si vendis spem alee.nescimus siqd capietur:vel si obtinebas in alea: vt.ff.de cõtra. ben.empt.⁊ vendi.l.hec emptio ⁊ venditio. Item in locatione habet certam nãm non quãtitatem.s.non impedias me:vt ff.lo.l.si fundus in fi. Itez mandatum hz certam naturã non quãtitatem.s.vt impleatur mandatũ vel interesse prestetur:vt colligitur.ff.man.l. si ꝓcu.§.mandati. Item societas hz certam naturam.qꝛ quilibet bonam fidẽ prestat:⁊ lucrum cõmunicat:vt.ff.pro socio.l.iij.⁊.l.omne es.cuz.l.se.Aliqñ sumitur natura pro eo ꝙ est cõe omnibus animalibus.vt.ff. de iusti.⁊ iur.l.j.§.ius nãle.Tex.veluti in venditiõibus.sub.⁊ emptionibus:qꝛ vnũ non est sine alio. Idem est in locatione: qꝛ hec sunt correlatiua. ⁊ hec est natura correlatiuorum: vt vno posito intelligatur alteꝝ:vt.ff. de verb.obli.l.inter stipulantem. §.rem sacram.⁊ similiter.ff.de re.per.l.j. Tex.⁊ in oibus cõtractibus.sub.similibus. Et hec littera intelligit̃ tribus modis.Uno modo in oibus ꝯtibus.s. in qbus.l.dicit ꝙ singulare interesse potest peti ⁊ certitudinez continet: vel in qbus hoies paciscunt̃ vt singulare interesse petat̃. Uel intelligit̃ secundo modo in oibus ꝯtibus:siue sint bonefidei siue non dũtamen arbitrarijs. Intelligit̃ ⁊ tertio modo in oibus contractibus ẽm dñm Jo.⁊ Azo.⁊ ẽt hoc approbo:siue sint bonefidei siue non: siue sint arbitrarij siue non:vt.j. plene dicã. Tex.hoc quidem interesse.sub.singulare.Tex.dupli.sub.cõmunis interesse. vel dicas dupli.s. conuenti. ¶Oꝛ segnori no.exẽplum huius primi dicti in terminis vt melius intelligatis sequentia.si ꝯtus continet certam quãtitatem vel nãm petitur interesse vsqz ad duplum cõis.verbigratia.fui scholaris.habui librũ in quo ordinaui glosas ẽm motũ animi mei. ⁊ in hoc libro habebam imaginationem colũnarum ⁊ glosarum.propter paupertatẽ fui coactus vendere hunc librũ.in processu tpis fui factus diues:⁊ emi a te illum libruz:ponamus pro.x.⁊ cõiter tm̃ valebat.postea emptoꝛ non vult tradere.⁊ ẽm cõem opinionem non cogit̃ tradere:sed tenet̃ prestare interesse.peto meum singulare interesse ⁊ dico plus interesse mea q̃z alicuius q sit sub sole.⁊ dico mea iteresse in mille ⁊ dico si haberẽ illum librũ haberẽ auditores de qbus lucrarer mille:nunqd debebit venditoꝛ mihi condẽnari in mille? Certe nõ: sed debebit mihi condẽnari vsqz ad duplũ cõis ⁊ sic condẽnabit̃ ad.xx.sic ergo non põt peti totũ singulare interesse.sed petit̃ vsqz ad duplum cõis.Sed ponatis aliter exẽplum.habeo duo ꝑdia rustica amplissima.qdlibet ad.c.iugerum.inter hec duo ꝑdia hz vicinus prediũ vnius iugeris.tenet hoc inclusum vt vicini ⁊ bestie intrent ⁊ patiar damnum. Uel inter meas domos magnas ⁊ latas hz vicinus domũculam. non habitat eam: sed apertam dimittit vt omnes intrent ⁊ deponant superfluum pondus ⁊ vt mihi officiat.cogito tota die ⁊ nocte qualiter hoc prediolum vel domũculam possim habere. emo a te pro.x. ⁊ non valet cõmuniter vltra. alij vicini mei me habentes odio dolent. vnde alloquuntur venditorem. vnde venditoꝛ non tradit prediolum vel domũculam.peto vt venditoꝛ tradat. ⁊ dico si non tradit ꝙ prestet mihi singulare interesse ꝙ est.c.certe si non tradat non petaz c. sed petam vsqz ad duplum cõmunis ꝙ est.xx. ⁊ hoc dicit littera ista si bene intelligatur.Tex.qui incerti esse videntur. Sed pro deo qui sunt incerti casus? Respondeo qui continent incertam quãtitatem vel naturã: vt si stipuloꝛ foueaz fieri codicem scribi:qꝛ foueam fieri vel codicem incertũ est. vel si stipuloꝛ non fieri: idest ꝙ non prohibeas me ire vel agere per tuum fundum vel ꝙ non mouebis mihi controuersiam hec enim stipulationes sunt incerte nec habent certã quãtitatem vel nãm.vnde qui stipulat̃ ꝙ in faciendo vel nõ faciendo consistit: stipulatur incertum:vt.ff.de verb.ob.l.vbi autem.§. qui id qđ. vnde si postea me impedis vel non facis foueam: peto singulare interesse meuz q̃tum mea interest factum esse vel non esse.hoc meũ interesse q̃tũcunqz sit petetur: vt si intersit mea in.c. licet alij cõiter intersit in.x.tm̃.c. peterentur.⁊

quare hoc.j.dicam. Text. vt hoc quod re vera.i.in veritate. Tex.inducitur dānū reddatur.i. vt ipse reus condénetur actori ad totū suū interesse singulare q̄tūcūq3 illud sit: ét si excedat duplum cōmunis. Tex. ⁊ non ex quibusdam ⁊c. ¶ Or continuabitis ita.nā hīc dico q interesse qd petit ex contractu qui nō h3 certā quātitaté vel naturā d3 peti q̄tū cunq3 sit.⁊ hoc prout re vera mea interest. Tex.nō ex qbusdam machinationibus cōputatio.s.cōis interesse. Tex.pro sui impossibilitate cadat.s.actor. Et qd dicit lrā.⁊ nō ex quibusdā machinationibus ⁊c. ponetis ita exēplū. stipulatus fui a te equū in genere. nō tradis mihi equum. vnde cepi te cōuenire ad meū interesse. dicit iudex. qd est tuū interesse? dico certe istud: qr si dedisset mihi equū fuissem in prelio: ⁊ expugnasse3 hostes: ⁊ rex gaudio victorie dedisset mihi medium regnū suum: vel fuisse3 ibi lucratus mille marchas.⁊ sic mea interest in medio regno: vel in mille marchis. certe in hoc interesse non d3 condénare me iudex: qr estimatur hoc interesse per varios circuitus: ⁊ per fraudes ⁊ machinationes. Idē si vellē dicere. promisisti facere foueā.nō fecisti.si fecisses: fecissem talē argētifodina3 q lucratus fuissem mille marchas argēti.vn̄ interest mea in mille marchis argenti. Ide3 si dicerē.p̄misisti nō ascēdere capitoliū. si nō ascēdisses essem rex romanorum.vn̄ interest mea in mille.certe in hoc iteresse nō d3 cōdēnare te iudex. S3 si ego dicerē. dn̄e fui stipulatus fieri foueam. non fecit. interest mea in.c. foueā nō esse factā.qr si facta esset: induxissem ibi stillicidia domus: ⁊ ita nullo tp̄e redūdassent in domū mea3. vnde qr fouea nō erat facta: stillicidiū redūdabat in parietē domus mee. ita q destruxit parietē.vnde peto qd interest mea singulariter.s.c. certe in hoc interesse bn̄ d3 iudex te cōdēnare. h̄ in faciēdo cōsistit. In nō faciēdo: vt si sum stipulatus a te nō ascēdere capitolium: ⁊ p̄miserā titio sub pena.c.lib. q non ascēderes capitoliū: petā totū singulare interesse meum qd est.c.qr incidi in penā: qr ascēdisti. certe in isto interesse d3 te iudex cōdēnare. Tex.cū scimus. hec est rō quare artatur petitio interesse. qr si leges artant penas: non est mirum si interesse artatur. ⁊ pōt dici q hic incipiat tertiū ⁊ vltimum dictum. Tex.esse nature.i.nāli rōni. Tex.penas.sub. legales vel conuētionales. Tex.proferunt.sub.ex conuentione contrahentiu3. Tex.hoc.s.singulare interesse. Tex.nō solū in damno.s.interdum. Tex.sed etiā in lucro.sub.interdū nō tamen semp: vt.j.plene dicā. Tex.huius cōstōnis recitatio. ¶ Or segnori ex.l.ista colligetis multa no. ¶ Primo no. vbi petitur interesse ex cōtractu qui h3 certam quātitatem: petitur vsq3 ad duplū cōmunis pp infinitatē vitādā: qr infinitas est vitanda: vt.s̄.de sacrosan.l.vl.⁊.ff.de dāno infec.l. qui bona.⁊.s̄.de iudic.l.properandum. ¶ Item not.q vbi petitur interesse ex cōtractu qui non h3 certā q̄titatem vel natura3 petitur q̄tuncūq3 sit. ⁊ tunc iudex in vero interesse d3 condēnare.ff.de reg.iur.l.quatenus.⁊ insti.de verbo.ob. in fi.qr boni iudicis est inquirere veritatē omnibus modis quibus pōt.vt dixi.s̄.de edē.l.ij. ¶ Item no.q interesse nō solum petitur in lucro: immo ex damno.vt colligitur ⁊ legitur ff.rē ra.ha.l.si cōmissa. ¶ Or segnori ex his que dicta sunt casum ⁊ expositionē littere potuistis perpēdere: nunc autē sunt alia videnda ⁊ indaganda ⁊ opponēdo ⁊ distinguēdo querēdo ⁊ soluēdo. Et statim incipiā a leuioribus. nam hic dr̄ q interesse petit ex lucro. Sed contra.qr vr̄ peti ex dāno tm̄: vt colligit.ff.ad.l.rodi.de iactu.l.j.§.portio.ff. de periculo.⁊ con.rei ven.l.vlti.⁊.ff.de dam.infec.l.proculus.in fi. ⁊.ff.de actio.emp.⁊ ven.l.si sterilis.§. cum per venditorem. ¶ Ad solutionē quorum contrariorum r̄ndeo tribus modis. Et vno modo sic. nā olim interesse petebatur ex damno tm̄ non ex lucro: vt in.ll.contrarijs. sed hodie ex lucro ⁊ ex dāno vt hic.quia non est nouum ⁊c. Sed hanc solutionem nō approbo: quia legum correctio est vitanda inquātum de iure vitari potest: vt in aucten.de admin.tu.in fin.⁊.j.de appel.l. precipimus.in fi.⁊ quia quod non mutatur ⁊c.vt.s̄. de test. l.sancimus.in princi. Alij dicunt quod dicitur in .l. contra. habet locu3 in cōmuni interesse.s.q interesse petitur ex dāno tātum: aliud in interesse singulari quod venit ex lucro ⁊ damno vt hic. Uel potest dici.quod dicitur in.l.contra.s.q

interesse venit ex dāno regulariter est verum. Fallit tamē in sex casibus vbi interesse petitur ex lucro. Primus est in act. tutele: vt.s̄.arg.tu.l. quicquid. Scd's in stipulatione. rem ra. ha.vt.s̄.rem ra.ha.l.si cōmissa. Item fallit in actio. ex locato. vt.ff.lo.l. cum in legem.§. si colonus.⁊.l. si fundus.cum.l.se. Item fallit in actio.l.aquil.vt.ff.ad.l.aquil.l. proinde.§.j.⁊.l. idem neratius.in prin.§.j. Item fallit in actionibus arbitrarijs.vt.ff. de eo q cer.lo.da.o.l.ij.§.fi. Item fallit in interdicto.ne quid in loco pu.fi.vt.ff. ne quid in lo.pu.fi.l.ij.§. merito. Item ad.l. istam opponit.nam hic dicitur q vbi petitur interesse ex ꝯctu qui habet certa3 quātitatem vel nām: potest peti vsq3 ad duplum cōis. Nam.l.videtur contra. que videtur dicere q q̄tūcunq3 sit possit peti.vt.ff. de actio.emptio. ⁊ ven.l.iul.in prin.⁊.§.j.⁊.l.tenetur.⁊.l. si sterilis.§.cum p ven. ⁊.ff.lo.l.sed addes. ¶ Ad solutionē quorum ꝯriorum Bul. contrario modo locutus est: l3 fuerit homo magni ingenij: dicit tn̄ oppositum eius q dicere debebat. dixit.n. vbi petitur interesse q est circa rem vt est cum rem venditam non tradis tunc interesse non potest peti vltra duplum cōis.⁊ sic loquimur hic in prin.huius.l. Aut petitur interesse q est extra re3 vt cum vendis mihi tignum vitiosum vel etiā pecudem morbosam: ⁊ tota domus corruit: vel totus grex perijt: ⁊ tunc petit interesse q̄tūcunq3 sit.⁊ sic loquuntur.ll.ꝯrie ⁊ hec.l.in secundo dicto. Sed hec solutio non placet. quia potius debemus dicere contra.s.q interesse q est circa rem deberet peti q̄tūcunq3 sit: quasi de hoc senserint tacite ꝯhentes.vnde debet haberi pro expresso: vt dicitur.ff. si cer.peta.l. cum quid sed interesse q est extra rem deberet peti vsq3 ad duplum cōmunis: quasi de hoc non senserint ꝯhentes. Unde vos dicatis.aliud hic: ⁊ aliud ibi. qr ibi loquitur de cōmuni interesse: qr tantum cuiuslibet interesset. hic aūt loquimur de singulari interesse: vt cum res vendita non traditur: vt posui exēplu3 in libro: in domūcula: in prediolo. ⁊ hanc solutionem approbat dominus Azo. ¶ Sed denuo ad.l. istam opponit. nam hic dicitur q interesse petitur vsq3 ad duplum cōis. videtur q petatur q̄tūcunq3 sit: vt colligitur ⁊ probatur.ff. de actio. emptio. ⁊ vendi.l.ratio.§. si per venditorē. ¶ Ad solutione3 cuius ꝯrij Bul.ita dixit.nam ista.l. loquitur in conuento interesse q petitur vsq3 ad duplum cōis.sed hanc.l. non intelligimus in conuento: sed in singulari: vt.s̄.dixi.sed.l. contraria loquitur in cōmuni interesse q petitur q̄tūcunq3 sit.⁊ ita nihil de.l.ista ad illam.na3 in.l.contra.dicitur si vendis mihi vinum in octobri: prestandu3 in maio: non soluis in maio: in iulio vel augusto corbes vini valet.xx.sol.hic petitur q̄tumcunq3 sit: ⁊ tantum interesset cuiuslibet.hec aūt.l.loquitur in singulari iteresse: vt dixi.vnde nihil de.l. ista ad illā. ¶ Unde ad solutionem istorum ꝯriorum: ⁊ vt plene liqueat articulus iste: ita distinguetis vt consueui distinguere.nā interesse triplex est: aliud conuentum: aliud cōe: aliud singulare. Cōuentum aūt interesse est precium rei: de quo inter vendentē ⁊ ementem cōuenit.vt si vendis mihi rem pro.x.solui.x. ⁊ nō tradis.peta3 conuentū interesse si volo.⁊ petit q̄tūcunq3 sit: qr pretor ait pacta seruabo.vt.ff.de pac.l.iurgen.§.ait pretor. ⁊ qr contractus legem ex cōuentione accipiunt. vt.ff.deposi. l.j.§.si conuenerit. Est ⁊ cōe interesse: vt si vendis domū pro x. que valebat cōiter.xij. soluo tibi.x. tu non tradis mihi domum: conuenio te ad meum interesse. ⁊ hoc petitur in ꝯctibus ⁊ quasi: q̄tūcunq3 sit: qr precio reru3 ⁊c.vt.ff.ad.l.aquil. l.precia.cum.l.seq.⁊.ff.ad.l.aquil.l.si seruum. Est ⁊ singulare interesse. qn̄ plus interest mea habere q̄3 alterius: ecce paupertate coactus vendidi tibi libru3. postea factus diues emi a te librum. ⁊ ille liber valet cōiter.xv. soluo tibi precium. tu non tradis mihi librum.conuenio te ad meu3 interesse.dicit iudex.q est tuum interesse? dico ego interest mea in.c.qr si habuissem optime legissem: ⁊ fuisse3 lucratus.c. Uel potest notari exēplum.habebam duo predia.inter ista predia mea lata erat prediolum tuum.emi a te illud prediolū: ⁊ solui tibi precium.tu non tradis.conuenio te ad meū interesse. dixit iudex q est tuum interesse? ego dico. interest mea in.c. quia predia mea non possunt claudi sine illo quin aliquis det mihi damnum.na3 interest mea habere predia vicina meis predijs.vt ff.de le.ij.l.si cui. Uel pōt notari alio mō exēplum vendidisti mihi

mihi prediuz tuũ p̄o.x.non vis tradere. conuenio te ad meũ interesse.dicit iudex.qd interest tua?dico ego:interest mea in c.nam illud prediũ fuit meoꝝ maioꝝ ꝛ interest mea habe re p̄dia vl' domus ꝛc̄.vt.s̄.de admi.tu.l.lex que. ¶ Or segno ri in isto interesse ita dicetis. qꝛ aut petit̃ ex ꝯctu qui hꝫ certã quãtitatem vel nãm:ꝛ tũc iudex dꝫ te condẽnare vsqꝫ ad du plum cõis: non ad totũ tuuꝫ interesse:ne in infinitũ excedat. Aut petit̃ interesse ex ꝯctu incerto qui non hꝫ certã nãm vel quãtitatem: ꝛ tunc petit̃ q̄tũcũqꝫ sit vt hic. Et sic habetis q interesse aliud est cõe:aliud est conuentuꝫ:aliud singulare.ꝛ hec diuisio siue distinctio colligit̃.ff. de ꝯhen.emp.ꝛ ven.l.j. ¶ Sed segnori circa mãm istã vt melius sitis instructi que ro que est rõ quare si petit̃ interesse ex ꝯctu qui hꝫ certã quã titatem vel nãm:petitur interesse vsqꝫ ad duplũ cõis. Si aũt petitur ex ꝯctu incerto qui nõ hꝫ certam quãtitatem vel nãm tunc petitur q̄tũcunqꝫ sit. Ad qđ r̄ndet̃ tripliciter ƀm q hec l.hꝫ triplicem intellectũ. Et vno mõ sic. qꝛ aut petitur inter esse q est circa rem:ꝛ tũc petit̃ vsqꝫ ad duplum cõis.ꝛ sic lo quitur principiũ huius.l. Aut petit̃ interesse extra rem: ꝛ tũc petitur q̄tũcunqꝫ sit vt in secũdo r̄nso huius.l. Sed hoc nõ placet:ideo r̄ndetur secũdo modo ƀm dñm Colũbinuꝫ.ꝛ sic scripsit hic.Et in p̄ma parte non hꝫ aliqs boñ. vltra ti.de re scin.ven.in scđa parte de heredi.insti. Et dicit q principium huius.l.loquit̃ in singulari interesse: q non petit̃ totum: sed vsqꝫ ad duplũ cõis. Scđs casus loquit̃ in cõi: q petit̃ q̄tũ cunqꝫ sit.Sed hec r̄nsio non est bona: qꝛ hec.l.tota loquit̃ in singulari interesse vt.s̄.dixi. Et qꝛ hec.l. non vult notare dif ferentiam inter singulare interesse ꝛ cõe: sed inter cõtractus certos ꝛ incertos.Unde ꝛ vos dicetis tertio modo.rõ diuer sitatis est illa q vbi petit̃ interesse in ꝯctu certo.i.qui hꝫ cer tam quãtitatem vel nãm: petitur tm̃ vsqꝫ ad duplum cõis: qꝛ posset in infinitũ extendi. nã bene potest esse q plus interest mea habere singulariter hunc librũ vel domũculam vel pre diolum q̄ alterius vt dixi.s̄. nam posset esse q istud singula re interesse excederet non solũ dupluꝫ: imo ꝛ quadruplum ꝛ decuplum.vnde propter infinitatem vitandã lex voluit refor mare q non teneat̃ nisi vsqꝫ ad duplum cõis. sed vbi petitur interesse ex ꝯctu incerto.i. qui non hꝫ certam quãtitatem vel naturam: ibi non est verisimile q singulare interesse excedat cõmune q̄tum enim interesset alicuius habere turrim in fun do suo: tm̃ interest mea. sed in libro est aliud ꝛ in domũcula ꝛ in prediunculo: qꝛ non interest alicuius tantuꝫ q̄tum mea interest. Item nõ impediri me ire romam:tantuꝫ interest mea q̄tum alterius. Item si p̄misisti facere foueam. ꝛ qꝛ non feci sti aque stillicidioꝝ meoꝝ intrauerunt meos parietes ita q ceciderunt. vñ q̄tum interest mea foueam esse factam: tm̃ interesset cuilibet alterius. si promisisti non ascendere capi tolium: ꝛ ego promiseram sub certa pena titio q non ascen deres. qꝛ ascendisti incidi in penam. q̄tum interest mea: tan tum interesset cuilibet alterius.ꝛ ideo qꝛ non est verisimile q istud interesse posset excedere duplum cõis: petit̃ q̄tũcunqꝫ sit. ꝛ si posset inueniri casus inexcogitabilis: tamẽ adhuc nõ immutaretur.l.ista: qꝛ inspicit̃ q frequenter põt euenire:non q raro: vt est in ꝯctibus incertis. qꝛ ad ea que cõiter accidũt adaptantur iura: non ad ea que raro:vt.ff. de le.ꝛ sena.cõsul. l.non ad ea.cum.ll.seq.ꝛ hoc est fundamentum huius.l. Uel potest dici quarto modo.in primo casu tenet̃ venditor dare.ꝛ dare est accipientis facere: vt insti. de actio.§. sic itaqꝫ. vnde non liberatur in prestando interesse.sed qui est obligatus ex contractu incerto: tenetur facere. ꝛ qui tenet̃ facere: liberat̃ regulariter prestando interesse: vt.ff.de re iudica.l. siquis ab alio.vñ qui in vno grauat̃ vt teneat̃ accipientis facere: dꝫ re leuari in alio.s. vt teneatur vsqꝫ ad duplum cõis:non ad q̄tũ cunqꝫ sit:vt ar.ff.de iureiur.l.eum qui. ¶ Sed denuo quero hic vtrum singulare interesse possit peti ex oĩbus contracti bus?Et in q̄one ista triplex fuit opinio. Dixit enim dominus Azo ꝛ breuiter q in emptionibus ꝛ venditionibus vbicũqꝫ l.dicit q interesse põt peti vt hic.ꝛ.ff. de act.em.ꝛ ven.l.j. in prin. Item dixit ipse potest peti vbicũqꝫ contrahentes paci scuntur.al's non.ꝛ ideo cautum est consilium:vt in contractu dicatur q promittat oĩa seruare sub pena ꝛ reficere oĩa dam na ꝛ prestare interesse cõe ꝛ conuentum ꝛ singulare: ꝛ tunc poterit peti singulare interesse. qꝛ ait pretor: pacta seruabo: vt.ff.de pac.l.iurgentium.§.pretor ait.ꝛ qꝛ contractus ex cõ uentione.l.accipiunt: vt.ff.depo.l.j.§. si cõuenerit. Hec ob. hec.l. ƀm Azo. vbi petitur in certis casibus singulare inter esse.qꝛ r̄ndet:vel conuentum:vt in actio.ex vendito. Est scđa opi.domini Hu.ꝛ ita audiui ab eo q singulare interesse po test peti in oĩbus ꝯctibus bonefidei:ꝛ in oĩbus stricti iur̃ ar bitrarijs.tñ qꝛ in eis iuratur in litem propter affectionem vñ venit omne interesse:vt.ff.de in litẽ iur.l.ij.ꝛ.l. in actiõe. Fuit ꝛ tertia opi.dñi Ja.ꝛ hec est vera.s. q singulare interesse pe tatur ex oĩbus contractibus: siue sint bonefidei siue nõ: siue arbitrarij siue non.sed vbi petitur ex ꝯctu qui hꝫ certam quã titatem vel nãm:petitur vsqꝫ ad duplum cõmunis. sed si peti tur ex contractu qui non hꝫ certam quãtitatem vel naturam petitur q̄tũcunqꝫ sit. ꝛ pro hoc est q hec.l. dicit in omnibus contractibus: ergo generaliter dꝫ intelligi : vt.ff. de bo.pos. contra ta.pre.l.j.§.ꝛ generaliter. ꝛ qꝛ vbi.l. nõ distinguit:nec nos distinguere debemus: vt.ff. de publi.l.de p̄cio. ¶ Sed denuo subijcio talem q̄onem:vtrum cõe interesse q est extra rem siue circa rem posset peti? Et dixerunt quidam q sic.ar. ff.de actio.emptio.l.iul.in princi. Uel potest dici. si interesse potest peti qꝛ res non traditur: tunc q est circa rem potest pe ti vt hic. ꝛ.ff. de actio.emptio. ꝛ vendi.l.j. Si autem petatur interesse qꝛ res viciosa traditur: tunc q est extra rem potest peti:vt.ff.de actio.emp.ꝛ vendi.l.tenetur.§.j. ꝛ.l.iul.§.j.quia magis deliquit qui rem viciosam tradit q̄ qui rem emptam non viciosam non tradit:vnde magis puniẽdus est.vnde pe titur interesse q est extra rem ab eo: vt argu.s̄. de epi.audi.l. iij.ꝛ.s̄. de seruis fugi.l.quicũqꝫ. Item ꝛ alia ratione : qꝛ me lius est rem viciosam non tradere q̄ tradere: vt argu.s̄. qũo ꝛ quando iudex.l.cõsentaneuꝫ.in auc̃.ꝛ consequẽter. ¶ Sed denuo quero:vtrum cõmune interesse veniat in quolibet cõ tractu?Et certe in q̄one ista distinguo. aut rem dari est in ob ligatione aut fieri. Si rem dari vel tradi est in obligatione: puta qꝛ promisisti mihi dare stichum vel domum: hic precise teneris dare.vnde hoc casu nõ venit interesse cõmune q da re est accipientis facere:vt insti.de act.§.sic itaqꝫ. si dare non potes qꝛ res perijt vl' est deterior facta: cõdẽnaberis ad verã estimationem:vt.ff. de leg.j.l. si domus.§.qui confitetur. ꝛ.ff. de condi.triti.l.ij.§.in hac.ꝛ.ff. de dolo.l.arbitrio. si sũt pro misisti rem dare: hic dico q si es in mora tradendi q petam interesse cõe:vt.ff.de actio.emp.l.j.ꝛ.ff.de verb.ob.l.qui fun dun.ꝛ.ff. si certum pe.l.cum fundum. si non es in mora con demnaberis ad fundum:vt.ff.si certum peta.l. cum fundum. ꝛ.ff. de verb.obli.l. si seruum in prin. Item hoc est verum in contractibus nominatis.secus in ꝯctibus inominatis: vt.ff. de prescrip.ver.l.nãlis.§.j. Si aũt fieri est in obligatione: re gulariter qui tenetur ad factum liberat̃ prestando interesse: vt.ff. de re iudi.l.siquis ab alio. Fallit in casibus: vbi qui te netur ad factum tenetur precise facere: vt.ff. de procur.l. sed hec.§.preter. Item fallit.ff. de procur.l. filiusfamil. in fi. ꝛ.l.si defunctus. Item fallit si nunciaui tibi nouum opus ꝛc̄. vt.ff. de operis no.nunc.l.stipulatio.§.siue. ¶ Sed denuo quero qualiter probabitur singulare interesse: ꝛ hmõi questiones placent scholaribus qui volunt cogitare? Et in q̄one ista di xerunt quidam q probatur sacramento actoris: quasi alius de sua affectione nil sciat: vt.ff. de in litem iur.l. nũmis. sic ꝛ in expensis factis in lite.s̄.de iudi.l. properandum. sic est ar. j.vnde vi.l.si qñ. Sed hec opi. non videtur bona qꝛ.l. dicit q difficilis est probatio singularis interesse:vt.ff.de preto.sti.l. vlti.sed si posset probari per sacramentum actoris: non esset difficilis probatio interesse. Unde vos dicatis q singulare interesse potest probari per testes: non per subiectionẽ ocu lorum vel per instra:vt patere potest hoc exẽplo. pone libruꝫ habeo in quo studui a iuuentute mea:ita q iam libri ꝛ nota rum positaruꝫ in eo habebam notitiã in mente ita q vix falle bar de loco queꝫ volebam inuenire. qꝛ sicut statim aperiebat̃ dicebam talis nota talis distinctio talis qđ est in tali loco. ꝛ talis lex est in tali charta ꝛ in tali columna. lapsis facultati bus vendidi ꝛ tradidi alij. hũc librũ postea ad pinguiorẽ for tunam reuersus emi.eundẽ librum vẽditor non vult tradere. certe p̄babo de interesse meo singulari per socios q studue

runt mecū qui sciebāt quō ego habebā illū librū p̄ manib⁹. pōt etiā ꝓbari per subiectionē oculoꝝ: vtputa q: dicā iudi, ci. dn̄e vultis videre inq̄tū interest mea hēre hūc librū. fa, ciatis eū aperiri: ⁊ ego stabo quasi a remotis: ⁊ tunc vobis aspicīētibus librū dicā. ibi est talis no. ibi est talis lex cōmen, tata. ibi est talis qō. ⁊ sic rn̄det. Itē sic opponit̄: ⁊ ita cōuin, citur. ⁊ dicā idē in oībus locis libri: qd̄ nullus alius homo diceret. Itez pōt dari aliud exēplū: puta hēbā p̄dia larga ⁊ ampla. tu iuxta mea p̄dia hēbas p̄diolū tuuz. illud tuū pre, diolum emi a te: q: volebā postea facere clausurā vel sepē: ne mihi damnum daret̄. tu nō tradis. certe bene pōt videre iudex q̄tum mea intersit. q: nō possum mea claudere: vnde fructus destruunt̄ mihi: ⁊ p̄dia volētibus intrare patēt. vn̄ magis interest mea habere istud p̄diū q̄ alicuius viuentis. nam ⁊ al's interest habere fundū vicinū. ff. de leg. ij. l. si fun, dus vicinus. sic ⁊ al's iudex per inspectionē oculoꝝ iudicat vt. ff. de ferijs. l. ij. ⁊. ff. fi. regū. l. si irruptione. ℭ Sz denuo ⁊ vltimo quero. hec. l. loquit̄ in interesse. sed quid dicemus si promisisti facere aliquid sub pena mille librarū: ⁊ illud qd̄ promisisti facere nō valebat. c. petet̄ ne tota pena q̄tacunq̄ sit? Ad qd̄ dixerunt quidā q̄ petit̄ pena cōuētionalis: vsq̄ ad duplum cōmunis siue cōuētionalis: vt. ff. de act. emp. l. iul. §. ibidez. in fi. Alij dixerunt q̄ petit̄ vsq̄ ad quadruplū: vt. ff. de euic. l. si dictum. in prin. ⁊. s̄. de spō. l. vlti. in fi. Item nulla pena excedit quadruplum: vt insti. de actio. §. omnes. Sed vos dicatis s̄m Jo. ⁊ Azo. q̄ pōt peti quātacūq̄ sit: vt insti. de inuti. sti. §. alteri. ⁊. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. Item quia vbi pena adijcitur dationi vel facto potest peti quātacunq̄ sit: vt. ff. de ar. l. non distinguemus. in prin. secus si adijcitur quantitati: quia tunc videtur apposita in fraudem vsurarum: vt. s̄. de trāsac. l. promissis. quia tunc pe, titur vsq̄ ad legittimum modum: vt. ff. de vsur. l. pecunie. Non ob. §. ibidem. quia ibi pena fuit apposita in fraudem vsurarum. Item non ob. s̄. de spon. l. vlti. in fi. ⁊. ff. de euic. l. si dictuz. quia loquuntur in arris sponsalicijs: non in pena que non hz locū ibi fauore matrimonij: vt. ff. de verb. obli. l. titia. in prin. Itē nō ob. §. oēs. insti. de act. q: loquit̄ in pena legali. secus in cōuētionali. nā illa petit̄ tm̄ vsq̄ ad quadru plum: vt quidam dicunt: vt ar. institu. de except. §. vlti. Alij dixerunt vsq̄ ad simpluz. sed male dicunt. vt. ff. si quis cau. l. sed ⁊ si quis. §. quesitum.

ℭ Si a non competenti iudice iudicatum esse dicatur.

ℭ Dictū est. s̄. de sentētijs latis a cōpetētibus iudicib⁹ qn̄ valeāt ⁊ qn̄ nō. nūc dicit de sn̄ijs latis a non cōpe. iudicib⁹.

Iudex. In. l. ista dr̄. Aliquis iudex fuit delegatus inter me ⁊ ti, tiū vt cognoscēt de qōne fundi. ipse cogno uit de qōne fundi ⁊ domus: nunqd vz sn̄ia lata sup qōne domus? Certe non. Tex. iu, dex ad certā rē. pone vt cognoscat de fun, do. vel dicatis. iudex ad certam rē datus. i. ad certam cām. ℭ Et sic not. q̄ nomē rei sumit̄ multipliciter in iur̄ nostro: vt. ff. si cer. peta. l. j. in fi. ⁊ dixi. s̄. de edē. l. is apud quem res agitur. vn̄ amplius hic nō dico. Tex. ⁊ si de alijs ꝓnūciaue rit. vt q: cognouit de domo: sup domo tulit sn̄iam. Tex. ni, hil egit. i. eius sn̄ia ipso iur̄ est nulla. Et ideo colligetis hic illud no. si iudex est datus ad vnā rem: ⁊ cognoscit de alia: ipso iure non valet sn̄ia: vt. j. l. pxi. ℭ Or segnori ad. l. istaz opponitur. nam hic dr̄. aliqs iudex ⁊c̄. vt dixi in casu. videt̄ cōtra. nā defensor ciuitatis datur iudex a lege. ⁊ pōt cogno scere vsq̄ ad. l. sol. vt. s̄. de defen. ci. l. j. sed si velint litigātes q̄ possit cognoscere de maiori summa: ⁊ ipse fert sn̄iam bn̄ vz: vt colligit̄ ⁊ probat̄. ff. de iudi. l. de qua re. §. j. Ad quod pōt dici q̄ iudex datus ad vnā rē nō pōt cognoscere de alia vt h̄ nisi de volūtate ptiū: vt in. l. contra. ⁊ vez est qd̄ h̄ dr̄ q̄ iudex ad vnā rē datus nō pōt cognoscere de alia. Fallit in casibus: vt in eis que post litē cōte. accidunt: vt. ff. de edil. edi. l. ediles. §. itē sciēdū. Itē fallit. si datus est iudex ad cāz principalē: sup incidenti pōt cognoscere: vt. s̄. de ordi. cog. l. ij. ⁊. s̄. vbi ⁊ apud quē. l. vlti. in fi. Item fallit ratione recō, uentionis: vt. s̄. de sen. ⁊ interlo. om. iudi. l. cum pap. ⁊ auc̄. ⁊ ꝯñter. Item fallit si prima est principalis: alia accessoria: q: iudex eadē die pōt supplere de fructibus vel de expensis: vt j. de re iudi. l. paulus. Itē fallit in causis ⁊ act̄. cōnexis: vt si datus est iudex sup rei ven. ⁊ de act̄. ad exhiben. dz cognosce re: q: oīa vident̄ concessa sine q̄bus explicari nō pn̄t: vt col, ligitur. ff. de procu. l. ad legatum. ⁊ ad rem.

Si militaris. In. l. ista dr̄. Magi ster militū delegauit aliquē iter me ⁊ te militē in cā de qua nō pote, rat cognoscere: ⁊ ipse tulit sn̄iam: nunqd valet hec sn̄ia? Rn̄det̄ q̄ nō. Tex. si militaris iudex dr̄ militaris iudex ⁊c̄. vt. s̄. de iur̄. om. iudi. l. magisterie. Tex. disceptandū nō fuit. sub. inter militē ⁊ p̄uatū. Tex. a quo da, ri poterat. q: nō fuit datus a p̄side: sz a magistro militū. Tex. si hz iudiciari. q: sn̄ia que nō hz firmitatē rei iu. ēt sine omni appellatione pōt rescindi. sicut. ff. de ferijs. l. j. in primo versi. ⁊. ff. que sen. sine appel. rescin. l. j.

Si de ꝓprietate. In. l. ista dr̄. Si ali qs iudex inter me ⁊ te datus sit vt cognoscat de possessiōe ⁊ ꝓprietate. ⁊ ipse cognoscit de possessiōe: preses ꝓuincie dz cognoscere de proprietate. ⁊ sup ꝓprietate dz suā sn̄iam ꝓ, ferre. ⁊ sn̄ia lata sup possessione nō nocebit cause ꝓprietatis. Tex. datus iudex. i. delegatus. Tex. sup hac. i. sup proprieta te. Tex. minime noceat. sub. ideo: q: nihil hz cōe proprietas cum possessione: vt. ff. de acqui. poss. l. nālem. §. nihil cōmune. ℭ Or segnori ad. l. istā opponit̄ ⁊ vr̄ q̄ ipsa stare nō possit. nā hic dr̄ ⁊c̄. vt dixi in casu. Videt̄ contra. q: nō dz diuidi instā, tia cause: vt. s̄. de iudi. l. nulli. Rn̄deo aliud in iudicibus or, dinarijs vt ibi. aliud in iudicibus delegatis vt hic: q: iudiciū soluitur ⁊c̄. vt. ff. de iudi. l. iudicium.

Etiam. In. l. ista dr̄. Sicut sn̄ia lata a non cōpetēti iudice in cāis fi, scalibus nō valet: ita sn̄ia lata in cāis priua, toꝝ a nō cōpetenti iudice nō valet. Tex. cāis q. d. nedū in fiscalibus astringat. Vn̄ no. exē, plū in. l. ista. ecce si priuatus hz qōnem cū fi, sco: cōpetens iudex est ꝓcu. cesaris. ⁊ iō si p̄ses ꝓuincie sine ꝓcu. cesaris cognosceret nō valeret sn̄ia. q: q̄cquid statuit̄ in fisco: ⁊ in priuato: vt. s̄. de peti. here. l. j.

ℭ De pena iudicis qui male iudicauit.

ℭ Dictū est vobis de sn̄ijs oīum iudicum. Uerum q: aliqn̄ quis nitit̄ corrūpere vel cōsiliarum iudicis vel aduersarium: ponit̄ hec rubrica. de pena iudicis qui ⁊c̄. Et de prima parte rubrice agit̄ in. l. ij. De scd̄a pte rubrice agit̄ in. l. j. De vtraq̄ parte rubrice agitur in auc̄.

Consistit. In. l. ista dr̄. Si aliqs in sua cā p̄uata vr̄ publica vel fiscali dedit pecuniā vt iudicē vel aduer, sariū corrūperet: q̄ iste dz p̄dere cām. Item perdit actionē. Tex. p̄uata. que est iter duos p̄uatos. Tex. siue publica. que est alicui⁹ ci, uitatis. Tex. siue fiscali. i. in cā fiscali. Tex. vel iudici. vt q: ma le iudicauit. Tex. vel aduersario. i. litigatori. vl' aduersario. i. procuratori. vel aduersario litigatoris. Unde circa articulū istum ⁊ vt bn̄ intelligatis. l. istam ⁊ seq. ⁊ auc̄. hic signatam ita distinguetis. Nam cum aliquis dat pecuniam aut iudici aut procuratori aut aduocato aduersarij vel ipsi aduersario. Si do iudici vt male iudicet: turpiter do nec repeto: ⁊ insup cāz perdo vt hic. ⁊. ff. de cōdi. ob tur. cau. l. ij. cum. l. seq. Si autez do iudici vt iudicet: ⁊ nō dico vt iudicet male vel bn̄: vel ce, leriter iudicet: nō repeto: litem tn̄ non perdo: vt. ff. eo. l. ij. Si aūt do procuratori: tūc subdistinguo: q: aut do procuratori rei aut procuratori actoris. Sed nunqd idem in reo? Dicūt quidā q̄ non: q: pene sunt molliende nō asperāde. Sed vos dicatis cōtra. s. vt hēat locū hec. l. in reo. Si aūt do aduocato aduerse partis: q: diffido de iusticia mea cām perdo vt colli, gitur hic. ⁊. ff. de iur̄ fisci. l. eius qui. ⁊ dixi de hoc. s̄. de aduo. diuer.

diuer.iudi.l.j. Si aute do aduersario meo: si lis est pecuniaria: no punior. vt.s.de tras.l.causas. si est ca crialis. si est ca in qua pmissum est trasigere: no punior. vt.s.de tras.l.trasigere. si est ca in qua no licet trasigere: habeor pro ouicto. vt.ff.de preua.l.in omnibus.et.j.de oben.et co.stip.l.siquidem.

Eo. In.l.ista dr. Litigabam coram aliquo iudice.tota die instabam iudici.dne liquet vobis de ca.feratis sniam iudex dicit.cras feraz istam sniam. et sequenti die idez dixit.dixi iudici.istud cras nunq veniet.dixit iudex.vis vt dicaz tibi:no feraz sniam istam: q osuetudo mea est non ferre sniam nisi habea pecuniam.vn non feram nisi des mihi pecunia tantam. ipse notat infamia: et in lite danabit. Tex.de eo.s.iudice. Tex. estimationis.i.fame.Tex.prebeatur. Or segnori no.si iudex fert sniam pp pecuniaz:ipso iur non vz.vt.j.quando,puo. non est ne.l.venales. Si aut fert sniam gratis:puta per gratiam vz snia.sed otra eam dat restitutio. vt.ff.ad treb.l.seruo inuito.§.cum ptor ait. Item si iudex facit litez suam:tenet ex quasi maleficio:vt insti.de ob.que ex quasi delic.nas. in prin. et vbi iudex facit dolo malo lite suam:pot accusari.l.cor. de fal.qd deportationis vel vltimi supplicij penam continet:vt colligit.ff.ad.l.cor.de fal.l.j.§.qui iudice. Item tenet crimine ocussionis.vt.ff.de ocus.l.j. Item tenet.l.iul.repetundar. vt probat et colligit.ff.ad.l.iul.repe.l.iij.et.iiij.et extra ordine punit:vt in.e.ti.l.lex iul.§.hodie. Item tenet act. in factu ex edicto de caluniatoribus. vt.ff.de calum.l.j. Or segnori habetis hic vnam auc.que incipit.nouo iur.

Ouo iure. Auc.ista.v.vel vj.dicta otinet in se.nec legit super.l.C.vt corrigat eam:sed vt addat legi.C.Et dr in hac auc. Aliquis litigator pecunia iudici dedit.dicit iste postea. miser quid feci?perdidi anima meam dando pecuniam iudici vt male iudicet.vn vadit ad supiorem:et dicit.volo vobis cofiteri q dedi pecunia tali iudici. si probat hoc:parcit ei. Scdo dr. si aliquis iudex accepit pecuniam vel pmissione vt sentetiet pro alio:si ca est pecuniaria:acceptum reddit in triplu:promissum in duplu:et dz priuari dignitate sua. Si aut ca sit criminalis:omnia bona sua ofiscantur:et in exilium mittit: siue reprobat. Tertio dr. si aliquis vadit ad superiore deferedo seipsum q pecunia dedit iudici vel,pmisit:et hoc non pot probare vex esse:iudex qui dicit suscepisse iuret q nec accepit datu vel,pmissum per se vel p alium.i.nuncium. Quarto dr. si aliqs defert seipsum: et non pot,pbare:dz perdere estimationez litis si est ca pecuniaria. sed in ca criminali danat in exiliu bonis omnibus ofiscatis. Quinto dr.si iudex qui dr suscepisse:cu litigator no poterit probare et noluerit predictu iurametum pstare:reddit triplu accepti:duplum promissi si ex ca pecuniaria. sed in ca criali danat in exiliu bonis oibus ofiscatis. Sexto dr.si litigator iurauerit se no dedisse vel,pmisisse: et inuenit infra.x.meses post sniam dedisse vel,pmisisse:vterqz.s.dans et accipies debent pati penas.h.d.ista auc. vsqz in fi. Tex. nouo iure qui dicit se odisse.s.iudici,pmisisse.Tex.alicui.sub.pro eo.Tex. meret.hucusqz durat primu dictu.Et in isto primo dicto no. q parcit sponte ofitenti.sic.j.de his qui spo.se defe.l.j.et.ij. Tex.sed qui accipit. Incipit scdm dictuz. Tex.et sic liberatus sit.i.absoluat a pena huius auc. Et sic no. q defertur alicui sacrm ad purgationem susipsius a lege. et tenet se suo sacro purgare:vt.j.de bo.auc.iu.pos.l.vl.sic et alibi.s.de his qui ad ecc.confu.l.pnti.§.sicubi.cu suis similibus.et ibi dixi. Tex.sed si litigator. Hic incipit quartu dictu.Tex.sed si persona. Hic incipit qntu dcm.Tex.penis.na profesto hetur. sic et al's colligit in illa.l.ff.de inter.act.l.de etate.§.q tacuit. et.s.de fi.instru.l.vl.Tex.siqs litigantiu. Hic incipit sextum dictum.Tex.subiaceant.vt.s.de epi.et cle.l.si queqz.in fi.

Sententiam rescindi non posse.

Or subaudiatis ita sniam.s.rite latam rescindi no posse subijcit remediuz appellationis.nam snia rite lata o ius litigatoris:si no est per ap.suspesa:no dz rescindi etiã ex scripto imperiali:vt.j.eo.l.j.vel sub ptextu pereptorie excep. vt.j.e.l.ij.

Eqz suaz. In.l.ista dr. Si iudex tulit sniam a qua no est appellatu:vel si pdecessor suus tulit sniam a qua no est appellatu: si ipse ide iudex vellet sniam reuocare non pot:etiam ex rescripto impiali.sz si ille qui putat iniqua sniam debet appellare. Tex.neqz decessoris.i.pdecessoris. Tex. sui sniam sub.rite lata.Tex. queqz.sub. et ordinariu nedum delegatu.Tex.no ouenit.vel pprio motu vel rescripto imperiali.vt.j.e.l.vl.et et colligit.ff.de re iu.l.qd iussit. Tex.explorari interest.q ipso iur non vz.sed ille in quem lata est snia si putat eam iniqua:debet appellare:al's etc.vt.s.de postul.l.j.

Ereemptorias. In.l.ista dr. Reus qui couenit post lite ote.dz opponere pereptorias exceptiones vsqz ad sniam. Scdo dr.si reus qui ouenit:perep.excep. vult opponere post sniam:si est maior.xxv.an.vel si no est appellatu non pot opponere post sniam.si est minor:vel si est appellatu:q minor poterit restitui:vn pot post sniam opponere pereptorias excep.Tex.initio.i.in ipsa otestatioe.Tex. q si aliter fcm erit.i.si an sniam opposite no sunt pereptorie exceptiones.Tex.pmittit.sub.si litigator est minor no maior vt hic subijcit. et.ff.de mino.l.minor. xxv.an. et.s.si aduersus rem iudi.l.j.Tex. pscriptionis.i.exceptionis.Tex. non pot. Or segnori no.hic semp pereptoria exceptio dz opponi post lite ote:an sniam.post sniam no:nisi sit,puocatu:vel bnficio restonis vt hic. et qn opponant excep. pereptorie et dilatorie:plene dixi.s.de pba.l.exceptiones. vn amplius hic no dico. Fallit tn in milite qui pereptoria exceptione pot opponere post sniaz:vt.s.de iur.et fac.ig.l.j.et in alijs casib' ibi no.

Mpetrata. Lex ista dicit. Si lata est snia diffinitiua nec ab ea est appellatuz: illa snia non dz rescindi rescripto impiali. et siqs impetrat tale rescriptu repellit.Tex.impetrata rescripta. sub.vt snia rite lata a qua no est appellatum retractet:nisi diceret no obstante snia:vt ar.s.de te. auc.hoc inter liberos. et ad.l.istam ocor.s.vt lite pe. vel post,puocationem.auc.diffi.sen.nulli li.impera.sup.l.vl.

De fructibus et litis expensis.

Quia in sententijs plerumqz fructus et expense ponuntur: ideo de eis dicit siue ponit hanc rubricam.

Oe fructuu. Unde scitis in rei ven. et in petitione hereditatis malefidei possessor odenat ad fructus.qd continet appellatione fructuu? Et certe omne id qd deductis iustis sumptibus supest. Tex.superest. nam fructus intelliguntur deductis iustis expensis:vt colligit.et.ff.de peti. here.l.si a dno vel a patre.in fi.cum.l.sequenti.

Itigator. In.l. ista dicit. Si aliquis conuenit sup aliqua re reiue. et odenat:nec appellat:nec rez restituit:non solum tenet restituere fructus quos pcepit: sz quos pcipe potuit.et n solu ipse tenet: imo successor eius et hes:q hes est successor vitior et culpe defuncti.Tex.victus. sub.in rei ven.Tex.potuisset.nisi habuissz iusta cam quare no soluisset vt.ff.de vsur.l.fideico. in princi.Tex. redegisse.i.percepisse. Tex.hnda est fortuna.vt.ff.de diuer.et tep. pres.l.cuz heres.

Erminato. In.l. ista dr. Si ca inter actorez et reum terminata est per sniam diffinitiua:non lz ea resuscitare rescripto impiali. Tex.fructuu. nisi ipse iudex eode die de fructibus suppleuerit.Tex.terminato.sub.per sniam diffinitiuam.Tex.trasactoqz negocio. sub.per pactu siue per tran,

factionem prestet. q2 exquo sublatū est iudicis officiū super principali: ꝛ sup accessorio ꝛc. vt. s. de po. l. iiij. Tex. ꝑmulgauerit. vt. ff. de re iud. l. paulus. Tex. ex litis prime mā. qđ esse non dꝫ: vt. s. de iureiur. l. siquis iusiurandū. in fi. ꝛ. j. ti. ꝑxi. l. ij. ꝛ ar. ff. de re iudi. l. si se nō obtulerit. §. ait pretor in fine.

Non ignoret. Hec. l. dicit. Si aliqs aduersariū suū traxit ad extraordinariū iudicē: ꝛ mora sua dilata est cā: vl' se subtraxit: ipse in causa pecuniaria condemnat̄ in sumptibus litis. Tex. examina. vt. s. de dila. l. cū eos. sed iur̄ canonū hoc non dꝫ fieri: vt extra de rescrip. c. nōnulli. Tex. vel dilata. i. illata. Tex. ꝑbauerit. repetatis minime. Tex. legibus constitutam. que est in cā criminali: vt teneat̄ crimine supplicij: vt. j. de accu. l. vlti. Tex. postulatoꝝ. i. aduocatoꝛuꝫ. nam postulare est ꝛc. vt legit̄ ꝛ probat̄. ff. de postu. l. j. §. postulare. Tex. sustinebit. q2 victus victori condēnandus est in expensis vt hic ꝛ. s. de iudi. l. properādum. §. siue.

Cum quidam. Segnori licet hec. l. aliquātulum sit longa tñ eius casus est breuis. Et in l. ista ponit̄ talis casus. Quidaꝫ sunt litigatores qui hñt priuilegiū a lege: vt minores sportulas pstent: vel ēt impetrēt a principe vt minores sportulas pstent. si isti ꝯueniūt aliquē vel aliquā vniuersitatē: cōuēti pñt vti eodē priuilegio: vt ita equalitas seruet̄ in iudicijs. Tex. ꝑtōnes. vt sunt clerici: vt. s. de epi. ꝛ cle. l. omnes qui. §. executoribus. ꝛ. l. cū clericis. §. vlt. ꝛ auc. sed hodie. Iteꝫ qui sunt in dignitate ꝛ agētes in rebus: vt. j. de digni. l. quotiens. ꝛ. j. de prepo. sacro scri. l. in sacris. in fi. Tex. vel postea ꝑbendis. ¶ Or segnori no. hic ꝙ equalitas seruāda est in iudicijs. ꝯcoꝛ. s. de postu. l. ꝓuidēdum. Item notabitis hic ꝙ non dꝫ licere actori qđ nō liceat reo: vt. ff. de reg. iur. l. nō dꝫ. ¶ Sed opponit̄. hic dr̄ ꝙ si aliqs impetrauit a principe ꝙ minores sportulas pstaret: si agat ꝯ aliquē. ille eodem iur̄ vtitur: ergo qđ fauore eius introductū est: retorquet̄ in eius lesionē qđ esse nō dꝫ: vt. s. de legi. ꝛ ꝯsti. l. qđ fauore. Rñdet̄ dupliciter. Et vno mō sic. verꝫ est ꝙ retorquet̄ in eius lesionem si vltro impetrauerit: vt. ff. ꝙ quisqꝫ iur̄. l. iij. Uel dicā. verꝫ est qđ fauore alicuius est introductū ꝙ nō dꝫ retorqueri in eius lesionē: si ex eadē. l. nō fit mētio ꝯ eum. sed hic retorquet̄ ꝯ eum: vt ꝛ alibi. s. de iude. ꝛ ce. l. die sabbati. ¶ Sed denuo opponit̄ ꝛ vr̄ ꝙ si aliqs impetrauerit a principe ꝙ minores sportulas pstaret ꝙ si agit ꝯ aliquem ꝙ ille eodem iure nō vtat̄ ꝯtra eum. s. ꝙ minores sportulas prestet. q2 istud fuit priuilegiū personale: vñ personaꝫ non transgreditur. vnde videt̄ obuiare. ff. de cōsti. prin. l. j. in fi. Ad qđ vos dicetis ꝙ istud est spāle in iudicijs. q2 equalitas seruāda est in iudicijs: vt. s. de postu. l. ꝓuidēdum. ꝛ q2 nō debēt claudicare iudicia: vt. s. de leg. ꝛ se. cō. l. nulla. Uel pōt dici ꝙ hic impetrauit priuilegiū. vñ non transgredit̄ personā impetrantis. sed in. l. ꝯ. impatoꝛ vltro ꝯcessit. ꝛ pro hac solutione est ar. ff. ꝙ quisqꝫ iur̄. l. iij. Uel pōt dici qđ dicitur in. l. ꝯ. ꝙ nō trāsgredit̄ personam cui ꝯcessum est priuilegiū intelligit̄ vel sui aduersarij at hic istud priuilegiū nō transgredit̄ personā impetrātis vel sui aduersarij: q2 promptū est leges legibus cōcordare: vt. s. de inoff. do. l. vnica. Odo.

¶ De re iudicata.

¶ Quia per snias diffinitiuas de qbus dictū est. s. res hñt iudicari: iō ponit de re iudicata. i. de cā iudicata per iudicē. vñ describit̄ res iudicata. ꝛ res iudicata dr̄ que finem ꝯtrouersijs pronūciatione iudicis ꝛc. vt. ff. de re iudi. l. j.

Rebus. In. l. ista vos ponetis ita casum. Tu locauisti mihi vestimenta fullenda: vel cōmodasti mihi reꝫ aliquā. illa culpa mea fuit mihi furtiue subtracta. ꝯuenisti me locati vel cōmodati. fui dānatus tibi ad estimationē. nō appellaui antequā soluerem tibi estimationem. recuperasti rem illam non deteriorē. conuenis me actiōe iudicati. volo te repellere doli mali excep. nunqd potero te repellere doli mali exceptione? de rigore iur̄ nō potero: q2 rebus iudicatis standū est de eqtate tñ q2 ad te illa res ꝑuenit repellā te doli mali exceptiōe. Tex. rebus quidē iudicatis. sub. rite ꝑm solitū ordineꝫ iudicioꝝ. q2 dicimus eū ꝯdēnatū qui rite ꝯdēnatus est: vt. ff. e. l. si se non obtulit. §. ꝯdēnatū. ꝛ al's non valet snia: vt. s. de sen. ꝛ inter. om. iu. l. ꝑlatam. ꝛ est standū rebus iudicatis: si non est appellatum vel appellari pōt: vt colligit̄. ff. de dolo. l. arbitrio. ꝛ. ff. ad turpil. l. j. in fi. ꝛ hoc iō vt aliqs sit litium finis ꝙ debet esse: vt. s. de trāſ. l. fratris. ꝛ ēt colligit̄. ff. de iuriur. l. j. Tex. sed si ꝑbare potes. sub. tu fullo vel cōmodatari⁹. Tex. recepisse. i. ad manus suas ꝑuenisse ꝛ nullo ab eo dato. Tex. poteris. sub. de eqtate. lꝫ sit ꝯ. de rigore iur̄. q2 rebus iudicatis standū est a qbus nō est appellatū vel appellari pōt: vt. s. de postu. l. j. ¶ Itē no. si locatoꝛ vel cōmodatoꝛ recuperat rē quā mihi locauerat vel cōmodauerat que mihi furtiue fuerat subtracta anteqꝫ soluerē sibi estimationē: licet de rigore iur̄ non ob. ei exceptio: tñ de eqtate ob. exceptio: que eqtas preualet rigori iur̄: vt. s. de iud. l. placuit. ꝛ hic. sꝫ si solui estimationē tibi locatori vel cōmodatario: quo iur̄ recuperabo? Rñdeo in cōmodato ac̄t. cōmodati ꝯria: vt rem vel precium restituas: vt. ff. cōmo. l. in cōmodato. §. vlti. ꝛ qđ velit locatoꝛ restituere poterit: vt ibi dr̄. In locato agaꝫ actione ex ꝯducto vel sine cā exquo res mihi locata est reuersa ad locatoreꝫ: vt ff. de condi. sine cā. l. si fullo. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ ex cā superueniēti effectus snie reuocat̄. ꝛ ad istud simile quod dr̄ ꝛc. vt. ff. commo. l. in commodato. §. vlti.

Res iudicate. In. l. ista dr̄. Si iudex tulit sniam ꝑm solitū ordinē iudicioꝝ: nō debꝫ snia retractari sub pretextu erroris calculi. ne si retractaret̄ nullus essꝫ finis litiū. Tex. si sub pretextu cōputationis. i. sub pretextu erroris calculi. Tex. finis. sub. qđ esset iniquū vt hic. ꝛ. s. ti. proxi. l. terminato. ꝛ. s. de tran. l. fratris. Et no. ita exēpluꝫ in. l. ista. petebā a te. c. dicebaꝫ ꝙ cessaueras per annū in solutione vsurarū. dicebat iudex: qđ faciunt vsure in anno si dētur quattuoꝛ denarij de libra? dicebat creditoꝛ. faciunt. xxx. lib. iudex cōdēnauit te in. c. ꝑ sorte. ꝛ in. xxx. pro vsuris. nō retractat̄ hec snia sub pretextu cōputationis. q2 imputet sibi cōdēnatus cur nō appellauit. ꝛ hoc est verū si erroꝛ nō est expressus i snia. q2 si essꝫ expressus erroꝛ in snia: tūc ipso iur̄ nō valeret snia: vt. ff. que sen. sine app. resc. l. j. ꝛ dixi. s. de erroꝛe cal. l. j. Sed quero si erroꝛ est expressus in snia: an tūc valeat in ea ꝗtitate vsqꝫ ad quā nō est erratum? Et vr̄ ꝙ sic. q2 vtile per inutile non viciatur: vt. j. de do. l. sancimus. in prin. Sed vos dicetis ꝙ tūc nō valet ipso iur̄: vt in preal. l. ff. que sen. sine ap. resc. l. j. §. j.

Si pecuniam. In. l. ista ponit̄ talis casus. Petebā a te pecuniaꝫ furtiue mihi subtractam cōditione furtiua ꝛ penam furti. iudex condēnauit te ꝛ ad sortē ꝛ penaꝫ. tu nō ꝓuocasti: nunqd teneris parere cōdēnatiōi? Certe sic. Tex. iussi sitis inferre. s. per sniam diffinitiuam. Tex. cū pena. sub. legali. nā si est furtū manifestum cū quadruplo. si ē nec manifestū cuꝫ duplo: vt. s. de fur. ꝛ ser. coꝛ. l. de his. Tex. ꝛ cōperto precepto. i. snia diffinitiua. q2 si essꝫ simplex preceptuꝫ nō appellaretur. vt. s. de iudi. l. apertissimi. ꝛ. s. de epis. audi. l. ij. dixi. Tex videt̄ contraria que vr̄ dicere ꝙ a precepto appellaretur: vt colligitur. ff. de mino. l. ait pretoꝛ. §. permittitur. in fi. ꝛ. ff. de re iudi. l. creditoꝛ. §. iussus. sed non ob. q2 ibi inferendo non approbando.

Ab specie. In. l. ista dr̄. Petebaꝫ a te. c. forte habebā exceptionē pacti de nō petēdo: ꝛ de hoc erat publicum instrumētum: tu nō opposuisti istā exceptionem. fuisti cōdēnatus nec appellasti. postea dum ago ac̄t. iudi. reperiūtur instra in quibus cōtinetur ꝙ feci tibi pactum de nō petēdo: nūquid snia lata retractabitur pretextu instroꝝ nouiter repertoꝛuꝫ? Certe non. Tex. nouoꝝ. i. nouiter repertoꝝ. sic ꝛ alibi nō retractatur transa. pretextu instroꝝ nouiter repertoꝝ: vt. s. de transſ. l. sub pretextu,

xtu. hoc tñ fallit in cá publica que reuocaꝛ vsqꝫ ad triénium ꝛ ét poste a si puaricatio arguaꝛ: vt. ff. e. l. imperatores. ꝛ. j. de sen. aduersus fiscũ latis. l. j. li. x. Jtez fallit in. l. ff. de iuriur. l. admonen di. Jtem fallit si actor meruit sniam per falsas alle gationes: vt. ff. de iudi. l. si pretor. §. marcellus.

Absolutioné. Jn. l. ista dicit. Petebã a te. c. iudex te rite cõdénauit. tu appellasti. pé. ap. petis dilationé a iudice: vt det tibi ad soluẽ dum dilationé: nunquid videris acquiesce re snie ꝛ renũciasse appellationi? Certe sic. Tex. acquieuisse snie. sub. etiã si appellauerit vel appellare poterit. ꝛ sub. eoipso vr appellationi renũciatum. Tex. acqe uerit. puta soluẽdo. Tex. auctas. sub. vt aliqs sit finis litiũ: vt legiꝛ ꝛ probaꝛ. s. e. ti. l. ij. ꝛ ad istam. l. facit. ff. de pac. l. tale §. quis puocauit. ꝛ. j. de iure do. impe. l. ij. ꝛ. ff. ad mace. l. sed iul. §. vlt. ꝛ dixi. s. de diuer. rescrip. l. falso tibi persuasum est. vltimo sup prin. huius. l. no. ipso facto renũciat quis priuile gio suo: vt dixi. s. de pactis inter emp. ꝛ ven. cõ. l. cõmissorie. ꝛ no. extra de vita ꝛ ho. cle. c. ex litteris.

Gesta. Jn. l. ista dr. Si iudex. corã quo datus est libellus ꝛ lis ɔte. iura tum de calũnia: ꝛ recepte attestationes: ꝛ ipse moriꝛ lata snia vel ante sniam latã: illa acta cause hñt perpetuã firmitaté in morte iudicis: nõ peribunt gesta. i. acta cáe. Tex. que sint trãslata in publica muniméta. i. in publica forma trã scripta. vel dicatis. trãslata in publica muniméta. i. publicata ad eternam rei memoriã. Tex. publica fides: vt. s. de edẽdo l. is apud quem. ꝛ. s. de testi. l. si.

De executione rei iudicate.

Quia inutile eét rem iudicari nisi executioni mãdareꝛ: iõ annectit hanc rubricã. i. qñ ꝛ qualiter snia dꝫ mãdari execu tioni videamus. qualiter dꝫ mãdari dr. ff. de re iudi. l. a diuo pio. §. j. ꝛ qñ diciꝛ mandari executioni? ꝛ certe elapso tpe qõ datur condénatis: vt. j. ti. pxi. l. penul. ꝛ vl.

Nimis. Jn. l. ista dr. Tu cõueniebas marcellã corã iudice ꝛ pete bas ab ea. c. oblato libello lit. conte. anteqꝫ marcella condénareꝛ: dixisti iudici capiatis bona anteqꝫ condénetis eam: qꝛ si condéne tis eam añ: forte recederet. dixit iudex. bene dicit. vñ fecit capi bona ꝛ distrahi. fecit ne bñ iudex? Certe non: qꝛ primo dꝫ cõdénare postea exequi sniam. Tex. nimis propere. i. nimis festinãter ꝛ ɔ̃ ordinem iuꝛ. Tex. marcelle. s. ɔuẽte. Tex. ordine. sub. iudicioꝝ. Tex. sniam accipias. sub. ꝛ postea si nõ est appellatũ: mãdabiꝛ snia executiõi: vt. ff. de re iu. l. a diuo pio. §. j. ꝙ si iste ordo nõ est seruatus: nõ vꝫ qõ actũ est. qꝛ ɔ̃ iuꝛ. ordiné lata é snia vñ nõ vꝫ: vt. s. de sen. ꝛ in ter. o. iu. l. platã. Uñ in. l. ista no. ordiné iuꝛ eé seruãdũ: vt in pre. l. platã. s. de sen. ꝛ iter. o. iu. Jté no. ꝙ lꝫ in testis ꝑposte ratiões nõ noceãt: vt. s. de testa. l. ꝑposteri i iudicijs tñ nocet preposteratio vt h. ꝛ. s. de pac. l. si pacto quo penam. in fine.

Jn cãm. Jn. l. ista dr. Fuisti mihi ɔdé natus in. x. nõ fui a te stipulat⁹ illa. x. nec appellasti nec soluis. qd dꝫ facẽ iu dex? Certe dꝫ exeq sniã. sed si nõ aio nouãdi fui a te stipulatus. x. in qbus eras mihi ɔdén a tus: nõ dꝫ iudex sniã executiõi mãdare: sꝫ debeo agẽ actiõe ex stipulatu. Tex. si cãm iudicati nõ nouasti. sub. tu actor qui obtinuisti. Tex. ad emolumétũ pduci iubebit. i. executioni mãdabit: vt. ff. de re iu. l. a diuo pio. §. j. Tex. ꝙ si nouata cã est sub. iudicati. ꝛ nouaꝛ cã iudicati si ego stipulat⁹ a te id i quo mihi extitisti ɔdénatus aio nouãdi. al's secus: vt. ff. de re iu. l. si se nõ obtulit. §. si ex ɔuẽtiõe. Tex. cõpetit. sub. ꝛ ex snia agi nõ põt expire: vt. s. de re iu. l. si se nõ obtulit. §. si ex ɔuẽtiõe.

Ordo. Jn. l. ista. dr. Si ɔueni te soléniter ꝛ soléniter fuisti cõdénat⁹: nec ap pellasti vl' soluisti: ordo rei geste ɔ̃siderat vt sen tentia mãdeꝛ executiõi. Tex. ordo rei geste. qꝛ seruatus é ordo. Tex. ꝛ mora solutiõis. qꝛ tu ɔdénatus non appellasti. Tex. mittet. sub. prio ex primo decreto: postea ex scdo decreto. vt. ff. de re iud. l. a diuo pio. §. si sup reb⁹. Tex. ad effectũ pducaꝛ. i. vt hoc modo snia executioni mandetur.

Stipédia. Jn. l. ista dr. Si miles cõdénaꝛ mihi in. c. ꝛ hꝫ alias res q̃ possunt capi in cãm iudicati: sti pendia que hꝫ de publico nõ accipiunꝛ in cãm iudicati. h. d. ista. l. Uidete summariã exponẽ lre. Tex. stipẽdia. s. militũ. Tex. qꝛ cõdénatus es. s. tu miles. Tex. preses puincie. similiter nec priuata pactione ꝛc. vt. j. que res pign. ob. pos. l. spém. Tex. alijs rõnibus. i. in alijs rebus. Tex. exequi. sub. sed si nõ ha beret miles alia bona: tunc stipendia capiunꝛ in cãm iudica ti: ꝛ sic soluunꝛ ɔ̃ria. ff. de re iudi. l. cõmodissi. ꝛ. l. miles.

Etiam. Jn. l. ista dr. Si ɔdénaris mihi in. c. si nõ habes mobilia vel im mobilia que possunt capi in cãm iudicati ꝛ habes nomen: capieꝛ nomẽ debitoris in cã iudicati. h. d. Uidete summariã expositioné littere. Tex. etiã nomen debitoris. i. actio cõ petens debitori ɔ̃ suũ debitoré. Tex. ignotũ non est. q. d. non est dubiũ vt hic. ꝛ. ff. de re iudi. l. a diuo pio. §. in vẽditione. ꝛ hoc est vex: qꝛ nomen debitoris capiꝛ in cãm iudi. s. si confi teatur. nõ al's: vt. ff. de re iu. l. a diuo pio. §. sic quoqꝫ iudices. ꝛ. s. qñ fiscus vel priuatus nomẽ sui debitoris expos. l. vlti. ꝛ ibi de hoc plenius dixi: vñ amplius hic non dico.

Si vt pponis. Jn. l. ista poniꝛ talis cãus. Pe tebã a te. c. cõpetens iudex cognouit ꝛ solé niter te ɔdénauit. tu nõ appellasti. elapso tpe qõ daꝛ iudicatis: veni ad iudicé ꝛ dixi. dñe mãdetis talẽ sniam executioni. iudex dedit mihi nũciũ vt mãdaret executioni. iuit nũcius ad domũ rei ꝛ vult exeq sniam. dicit reus nũcio. dñe male iudicauit iudex: ꝛ de hoc cognoscetis. vñ nũcius cognouit ꝛ pnũciauit istam sniã male latã. fecit bñ iste nũcius? Certe nõ. nec snia ab eo data hꝫ vim rei iudicate. h. d. ista. l. Uidete summariã exposi tionem lre. Tex. si vt pponis rex iudicatax executor. sub. fa cti vel iuꝛ. vt. j. dicã in solutione ɔ̃rioꝝ. Tex. vẽdicauit. s. co gnoscẽdo de snia iudicis. Tex. pnũciandũ putauit qꝛ pnũ ciauit sniam iudicis executiõi nõ esse mãdandã cũ ɔdénassꝫ te qñ hẽres ita iustã defensioné. Tex. nequaqꝫ põt. ꝛ hoc du plici rõne. qꝛ snia lata ɔ̃ primã sniam nõ vꝫ: vt. j. qñ puo. non est ne. l. j. Jté qꝛ ad hoc datus nõ erat. Or segnori hec. l. intelligiꝛ in executore facti qui nõ hꝫ cognitioné sed execu tionem: vt est nũcius cõis. secus in executore iuꝛ. ꝛ sic soluiꝛ contrariũ. s. si ɔ̃ ius vel vti. pu. l. ꝛ si nõ cognitio. Uel potest dici ꝙ hic loquiꝛ de executione iuris si erat merus executor qui habebat exequi tm̃ vt hic. ꝛ. ff. de iudi. l. si pretor. secus si esset mixtus executor: vt in. l. contraria.

Jn lõgis. Jn. l. ista dr. Fuisti mihi cõ dénatus ad seruos restituẽ dos ꝛ ad alia aialia. tu frustra ꝛ malitiose dif fers soluẽ. serui pierũt ꝛ aialia habuerũt fet⁹. nõ dꝫ tibi pdesse tua mora. ꝛ iõ iudex dꝫ te cõ dénare ad estimationé seruoꝝ ꝛ ꝙ debeas restituẽ aialia cũ fetibus. h. d. Tex. ptis aduerse. qꝛ frustratorie appellauit ꝛ malitiose differt soluẽ. Tex. ꝛ seruus humanis reb⁹ exẽptis. sub. in qbus ɔdénatus erat. Tex. repñtabunꝛ. vt. ff. de po. l. si in apbrica in fi. ꝛ ad illud accedit ꝙ si aliquis é in mora non libereꝛ interitu rei: vt. ff. d. v. ob. l. si ex legati cã

Executoré. Jn. l. ista poniꝛ qs sit exe cutor. Et certe ille dr exe cutor q snia lata a q̃ nõ est appellatũ vel põt ap pellari: ipse ipam sniam dꝫ executiõi mãdare. Tex. lite. s. pncipali adducẽ. Et ita no. ꝙ executor é q sniam mãdat executioni vt hic dr. ꝛ ita hic titulus accipiꝛ. ꝛ iste hꝫ tñ exeq non cognoscẽ: vt. s. e. l. si vt proponis.

Ad quos. Jn. l. ista dicit. Fuisti mihi ɔdénatus i. c. nec appellasti. vel fuisti ɔfessus in iure ꝙ deberes

mihi.c.non habes mobilia vel imobilia que possunt capi in cām iudicati.habes debitores:nunqd debēt capi noia illoꝝ debitoꝝ?Certe sic.ꝛ debēt capi in cām iudicati elapso tpe ꝙ daꝛ ꝯdēnatis.Tex.qui sine ꝯfessi debitū.sub.sunt qꝛ ꝯfessi in iure pro iudicatis hñdi sunt: vt.j.de ꝯfessis.l.j.Tex.nec itra statutū spaciū.sub.a.l.qd est.iiij.mēsium regulariter: vt.j.ti. proxi.l.ij.ꝛ vlti.Tex.custodiet. sub.vt primo capiant in cām iudicati mobilia.scdo imobilia.tertio perueniat ad nomina: vt.ff.de re iudi.l.a diuo pio.§.in vēditione. ꝛ capiunt nomia demū confessa.i.ꝯuicta.ꝛ nō alia:vt.ff.de re iu. a diuo pio.§. si quoqꝫ iudices. ꝛ dixi plene.s.qñ fiscus not. sui debitoris expos.l.vlti.vnde amplius hic non dico.

¶De vsuris rei iudicate.

¶Dictū est.s.de re iudicata. verꝫ qꝛ in actione rei iudicate veniunt vsure: adijcit de vsuris rei iudicate. Vel dcm est.s. de executione rei iudi.verꝫ qꝛ executio nō solū hꝫ fieri in re principali:imo in vsuris.iō ponit de vsuris rei iudi.ꝛ fit executio elapso tpe qd daꝛ condēnatis:vt.j.e.l.ij.ꝛ.l.vl.

Si qui bona. In.l.ista dr.Si conuenio te ad aliqua bona petitione hēditatis vel aliqua alia act.ꝛ tu mihi fuisti ꝯdēnatus per sniam diffinitiuā a qua nō appellasti. elapso tpe ꝙ datur ꝯdēnatus teneberis mihi ad centesimaꝫ vsurā.qꝛ iste sunt vsure rei iudicate. Tex.is qui bona.s. debitoris ꝯdēnati.Tex. prosequit.s.petitione hēditatis: vel ad estimationē eoꝝ psonali actione.Tex. vt q post legittimū tps.in personali actione.iiij.mensiū:vt.j.e.l.vlt.in reali actione iudicis officio statuit tps:vt insti.de officio iudi.§.ij.Tex. vsurā centesimā.i.que eqparaꝛ forti in anno: vt.s.de vsur.l. eos qui.que quidē centesima vsura in alijs casibus qbusdaꝫ est prestanda:vt diximus.s.de vsuris.l.eos qui.§.super.

Eos qui. Iste due.ll. que sequunt sunt noue.ll.iusti.ꝛ hec.l. dicit hoc.Si coram cōpetenti iudice peto a te pecuniam: si fuisti ꝯdēnatus diffinitiue ꝛ non appellasti:debes mihi soluere illam pecuniam in qua mihi fuisti cōdēnatus.j.iiij. menses cōputandos ex die ꝯdēnationis vel si appellasti:debes mihi soluere infra qttuor menses cōputandos ex die cōfirmationis snie.ꝛ si infra qttuor menses nō soluisti:post.iiij. mēses teneris ad cētesimas vsuras.non aūt teneris ad duas centesimas:vt quedā ꝯstōnes dicebāt:vel ad dimidiam centesime.Tex.quas depēdere.i.soluere.Tex.iussi sunt.sub.per sniam diffi.Tex.vltra quattuor mēses.i.post.iiij.mēses.Tex. a die ꝯdēnationis.sub.si nō extitit appellatū.Tex.vel si prouocatio fuerit oblata.i.si extiterit appellatū.Tex. cētesimas vsuras.i.centesimā vsurā que est.xx.denarios de libra in mēse:vt dixi.s.l.pxi.Tex. nec priscis legibus.i.antiquis.Tex. nec nostra sanctione.loquit de.l.s. de vsur.l.eos qui.vel dicatis ꝙ nec hanc hēmus.Tex. hñtibus. ¶Or segnori hētis h que sunt vsure rei iudi.ꝛ certe vsura cētesima vt hic dr.nec prestant due centesime vt h. vel dimidia centesime:vt in alia ꝯstōne dr.s.de vsur.l.eos qui. sed vna cētesima prestatur.

Sancimus. Lex ista similiter sicut ꝛ supior est noua l.iusti.ꝛ plura dicit.Et in.l.ista.primo dr. Si aliqs condēnaꝛ ad pecuniā mihi pstandam post quattuor menses si nō extitit appellatū: vel si extitit appellatū ex die confirmationis sententie prestet centesimā vsurā de sorte tm̄. non aūt prestat centesimā vsuram de vsuris quas debebat ex pcedenti ꝯctu qꝛ phibitū est vsuras vsuraꝝ exigi.Sed nunqd infra spaciū iiij.mēsiū currūt vsure cētesime?Certe nō: sed post.iiij.mēses tūc fortiores resurgūt ꝙ deberent ex pcedēti ꝯctu.nam si per sniam fit nouatio:nō est mirū si nō fiat solutio infra tps qd daꝛ cōdēnatis: noue incipiūt currere vsure. ¶Scdo dr ꝙ olim ꝯdēnati hēbant duos menses.hodie.iiij.ꝛ sicut olim actor nō poterat petere vsuras infra duos mēses ꝯ ꝯdēnatū ꝛ ꝯ fideiussorē:ita ꝛ hodie:ne per mediā psonā fideiussor patiatur condēnatus:qd directo ex sua persona nō pateref vel consequeref.Tex.post datas a nobis.ait iusti.Tex. quadrimestres inducias.sub.a die late snie si nō extitit appellatuꝫ: vel si extitit appellatū a die confirmationis snie. vt.s.l.px. Tex. hm nām iudicati.sub.acr.Tex ꝯstituimus.vt.s.de vsuris.l.penul.ꝛ vl.Tex.ex nostra.l.sub.s.de vsuris.l.eos q.§. j.ꝛ.ij. Et sic no.in hac.l.vnum casum specialem. Si tu danaris mihi ad qñtitateꝫ in actione psonali ꝛ non soluis: oliꝫ post duos menses: hodie post quattuor teneris ad centesimam vsurā in actione iudicati vt hic ꝛ.s.eo.l.j.ꝛ.ij. Item est alius casus vbi centesima vsura currit in contractibus:vt in traiectitia pecunia.vt.ff.de nau.feno.l.periculi.ꝛ.s.de vsur. l.eos qui.§.j.Tex.pfligari.i.exigi ꝛ pstari.Tex.si enim nouatio.i.si noua datur iudicati actio que cognominabaꝛ olim iudicati.hodie in factū.vt.s.de rebꝰ cre.l.actori.ꝛ prior actio nō tollit. lꝫ qdam ꝯdixerūt:vt plene dixi.s.de iudi.l.j. Tex. tantūmodo.¶Or segnori no.h ꝙ infra quadrimestre tempus nō debentur vsure:sed post quadrimestre tps fortiores resurgunt.ꝛ hoc in accessione ciuili. Secus in accessiōe naturali:vtputa in fructibus.nam intercapedo medij tpis non dꝫ afferre lucrum condēnato:vt legit ꝛ no.ff.de vsur.l. in fi. deicō.in prin.Tex.pstabat.sub.olim ad soluēdum. Tex.derogatum.qꝛ regulariter exceptiones que cōpetunt reo. ꝛ fideiussori.vt.ff.de excep.l.oēs exceptiones.Tex.cōpellatur. sub.qd non dꝫ esse.vñ habetis qd phibetur fieri directo ꝛ p medium.vt.ff.de sponsa.l.oratio.¶Or segnori super.l. ista quero.nam.l.ista que dat spaciū.iiij.mēsium condēnatis: hꝫ ne locū in oi actione?Rñdeo hꝫ locum in oi actione psonali in qua quis cōdēnaꝛ ad pecuniā vel ad rē mihi dandaꝫ vt hic ꝛ.s.l.pxi.ꝛ.l.j.huius ti.non aūt hꝫ locuꝫ in act.reali vel personali scripta in rem.qꝛ ibi statim fit executio si pōt solue re:vt phatur insti.de offi.iudi.§.j.ꝛ.§.si in rē actuꝫ sit. vel qꝛ non est tps a.l.determinatū recurrit ad arbitriū iudicantis: vt.ff.de iure deli.l.j.in fi. Sed nunqd istud spaciū ex cā poterit artari vel ꝓrogari a iudice?Dicunt qdam ꝙ non:vt.ff. de re iudi.l.si se non obtulit.§.si ex ꝯuentione. Sed nos dicimus ꝙ ex cā pōt:sine cā non.ar.ff.de re iudi.l.qui p tribunali. Sed qd dicemus in act.iniuriarū que tollit anno: vt insti.de iniur.§.vlt.nunqd habebit locū ista lex?Dicūt qdaꝫ ꝙ non.Sed nos dicimus ꝙ sic:qꝛ hꝫ locū in oibus psonalibus actionibus qbus petit pecunia vel res dādā. non aūt hꝫ locum in reali vel psonali scripta in rē vt dictū est.

¶Or segnori vltimo sup.l.ista formo taleꝫ qōnem.ꝛ aduertatis istā qōnem.qꝛ ignorātes iur subtilitates multuꝫ errant in qōne ista.ꝛ hec bona qō est ꝛ vtilis ꝛ valde quottidiana. Conueniebā titiū ad.c.actione personali.tu venisti ad eius defensionē qd facere potuisti regulariter.nec ego actor possum hoc vitare nisi in casibꝰ.vt si dicā dñm iustiorē ꝛ melius scire veritatē.vt.ff.de pcur.l.si actor malit.ꝛ.s. de pcur.l.vl. ꝛ satisdedisti iudicatū solui.ꝛ dedisti fideiussores qd facere debebas.qꝛ nemo idoneus defensor sine satisdatione intelligitur vt no.ff.de pcur.l.he psone.tu cōdēnatus es.tu defensor nō appellasti.vel si appellasti snia fuit cōfirmata ꝛ transiuit in vigorem rei iudicate.istaꝫ sniam potero petere mādari executioni ꝯtra te post.iiij.menses:vt in hac.l.dr.sꝫ ponamus ꝙ tu defensor nihil habes in bonis ꝛ fideiussores tui qui satisdederunt iudicatum solui sunt diuites.vñ si volo ꝙ iudex exequatur sniam cōtra defensorē:nihil inueniet in bonis tuis.nunqd sniam latam cōtra te principalem q extitisti defensor post.iiij.mēses potero petere mādari executioni in bonis fideiussoꝝ tuoruꝫ qui ꝓmiserunt iudicatum solui?an debeo eis offerre libellū ꝛ ꝯuenire eos ex ꝓmissione.ꝛ faciā eos condēnari?Quidā dicunt ꝙ nō petā ꝯtra eos sniaꝫ executioni mādari:sꝫ dabo eis libellum ꝛ eos ex ꝓmissione cōueniam.ꝛ hoc iō:qꝛ tu principalis q venisti ad defensionem es condēnatus non ipsi successores sunt condēnati.ꝛ si non sunt condēnati:non dꝫ fieri executio in bonis ipsorum: sed in bonis ꝯdēnatorū.vt.ff.de re iudi.l.a diuo pio. in princ.§. super rebus.Itē p hoc ꝙ ipsi fideiussores debeant condēnari:ꝛ ꝙ eis debeat offerri libellus ē.l.expressa.vt.ff.iu. sol. l.j.ꝛ.l.iudi.sol.ꝛ qꝛ snia non ligat alios: nisi eos inter quos lata ē.vt.j.res inter ali.ac.per totū.ꝛ.j.quibus res iudi. non nocet

nocet.l.j.nisi in quattuor casibus in quibus sit ius ex senten
tia qui notant in.l.illa papi.ff.de inoffi.testa. in fi.ꝛ.j.quibus
res iudi.non no.l.ij.Itez fideiussores non tenent ex promis,
sione: nisi primo conueniant ex ea ꝛ condénentur: vt.ff.de
execu.rei iudic.l.ij.ꝛ.l.eos qui.Sed hec opi.non vr bona. qꝛ
esset inuenire casus in quo nó veniremus ad fines ꝛ res abi,
ret in infinitum. qꝛ si côuenio te: ꝛ alius venit ad defensioné
tui:ꝛ satisdedit iudicatum solui:ꝛ dedit fideiussores:tu con,
demnaris.si es fideiussor côueniretur alius.potest se offerre
sue defensioni. ꝛ si condénaretur defensor: ꝛ condénatus se
absentaret: si peteret sententia mandari executioni in bonis
illius qui ꝓmiserat iud.solui pro isto defensore fideiussoris:
qꝛ defensor esset forte in soluendo:ꝛ sic inanis esset actio ꝛc.
vt colligitur.ff.de dolo.l.nam is. nullam actionem videt ha
bere ꝛ sententia lata contra defensoré non mandat executio
ni contra dominum: vt.ff.de procur.l.plautius.Item posset
venire alius ꝛ defenderet: quia publice vtile est absentes a
quibuscûqꝫ defendi:vt.ff.de procura.l.seruum.§.publice.sic
ergo nunqꝫ perueniremus ad finé.sed infinitas est vitanda:
vt.s.de fruc.ꝛ li.expen.l.terminato.in fi. ꝛ ad idem facit.s.qꝺ
infinitas sit vitanda.ff.de re iudi.l.si se non obtulit.§.ait pre,
tor.ꝛ.l.a diuo pio.§.idéqꝫ. ꝛ.s.de sacrosanc. ec.l.vt inter di,
uinum.ꝛ.s.de iureiuran.l.siquis iusiurádum. Item alia ra,
tione non videtur bona hec opi.que ratio probat per hác.l.
qꝛ per.l.istam videtur fideiussoré permittere exigi posse ela,
pso tempore quadrimestri vt reum principalé condénatum
permittit exigi elapso ṗdicto tempore: reprobata antiquoꝝ
sententia qui defensoré statim lata sententia exigi ꝑmittebát
nullas inducias fideiussoribus in talibus causis ꝯcedétes.
vnde videt ꝙ sit differentia inter ꝯtractus ꝛ quasi ꝯtractus.
nam in côtractu videtur.vt si côtraho tecum ꝛ das fideiusso,
rem ꝙ senteͣtia lata contra debitorez nó mandetur executio,
ni contra fideiussores sed ipsi conueniunt ex sua ꝓmissione.
qꝛ pót mihi imputari qui cum tali minus idoneo contraxi:vt
ff.de regul.iur.l.qui cum illo. ꝛ colligit.ff.de pecu.l.licet.§.
ibidem scripsit.sed in iudicijs vbi quasi côtrahitur.vt si con,
uenio titium:tu potes eum defendere me inuito:vt.ff.de so,
lu.l.solutione.ꝛ ad hoc argu.ff.de regu.iur.l.soluendo. si tu
non es idoneus vel soluendo:ꝛ senteͣtia non mandet execu,
tioni contra fideiussores. sed si conuenirent veniret aliquis
ad defensionem fideiussoꝝ ꝛ daret bonos fideiussores ꝛ sic
deinceps.ꝛ sic res abiret in infinitú qꝺ esse non debet: vt.s.
dixi. Unde dicendum est ꝙ inuitus accipio fideiussores in
iudicio ꝙ sententia lata côtra principalem mandetur execu,
tioni contra fideiussores. ꝛ melioris debeo esse côditionis.
qꝛ inuitus accepi qꝫ qui volens accepit: vt.ff.qui satisda.co.
l.si fideiussor.ꝛ pro hac senteͣtia.s.ꝙ possit mandari executio
ni in bonis fideiussoris senteͣtia lata contra reú principalem
bene dicit.ff.iudi. sol.l.j.ꝛ.l.iudicatum solui. nec tibi ex hoc
mirandum existimo.qꝛ alꝭ fit.scilz ꝙ senteͣtia in vno iudicio
lata vt in querela inofficiosi mandat executioni in alio.s.iu,
dicio:vt in petitione hereditatis:vt no.ff.de inoffi. testa.l.qꝺ
de inofficioso dicit.ꝛ hṁ etiam ad hoc inducit.s.vbi de cri,
mi.agi opor.auc.qua in ꝓuincia. vbi snia lata contra presen,
tem mandat executioni:etiam in bonis abśetis. ꝛ ita fuit pro
nunciatum in qóne ista cum ista qꝺ fuisset de facto boṅ.inter
duos scholares.Nec ob.qꝺ dr ꝙ senteͣtia lata contra vnum
non mandat executioni contra aliuz: vt in preal.l.j.res in,
ter alios ac.per totuz.ꝛ.j.quibus res iudi. nó no.l.j.qꝛ illud
intelligo.non mandatur snia executioni contra alium qui sit
omnino alius ac fideiussor nó est omnino alius.ꝛ pro hoc fa
cit.l.quibus res iudi. nó no.l.ij.sed senteͣtia lata contra vnuz
bene nocet alij:vt arg.ff.de arbi.l.ij. Item exceptio que com
petit reo: competit etiam fideiussori inuito reo. sic dicam in
eo condemnato: vt.ff.de excep.l.omnes. Si dicis nó fuit fi,
deiussor in iudicio. Respondeo imputet ei cur nó fuit quia
ipse poterat appellare lata sententia:qꝛ sua intererat:vt.ff.de
ap.l.non solent.Item nec ob.ff.de iudi.sol.l.j.qꝛ illud intel,
ligo.s.ꝙ possum petere mandari senteͣtiam executioni côtra
principalem vel eius fideiussorem. ꝯueniendo tamen primo
principalem act.indica.vel in factum. vt.s.de rebus credi.ꝛ
iuriuran.l.actori. Odofre.

Si plures vna sententia.

Dictú est.s.de re iudicata qñ vnus vna snia ꝯdem natur.
Uerum qꝛ interduz plures vna snia condénant: ideo ponit
hec rubrica. Et no. si plures ꝯueniunt ex eadem cá: si oés
condénant simpliciter:quilibet pro pte sua tenet si insolidú
condénat:quilibet insolidum tenet:vt.j.e.l.j.

Si non singuli. In.l.ista dicit. Pater tuus ꝛ
titius erant ambo debitores mei in.x.ꝯueni
istos duos ad.x.iudex ꝯdénauit eos: nó in,
solidú sed simplr dicédo. ꝯdéno titiú ꝛ seiú
in.x.nec adiecit.qꝺ nó exigé potero ab vno:
exigá ab alio:nunqd potero ꝯuenire quélibet insolidú? Cer
te nó:sed quélibet pro pte sua.Tex.si nó singuli.s.debitores
vel rei debédi.Tex.sed gnáliter.sub. vel simplr.Tex.discre
tus est.i.diuersus est.Tex.ideoqꝫ parés.i.obediés. Tex.nó
potes. Or segnori no.si plures tenent insolidú: quilibet
tenet insolidú. ꝛ vno soluente: ceteri liberant: qꝛ bonafides
non patit vt bis idé exigat: vt.ff.de reg. iur.l.bonafides.Si
aút simpliciter ꝯdénati sunt:qlibet viriliter tenet: ergo snia
prodest ꝯdénato.qꝛ primo tenebat insolidú: mó viriliter.qꝺ
esse nó dꝫ:vt.ff.de reg.iu.l.euidéter iniquissimú est. Rñdeo.
inducit noua actio pro victore:vt.s.ti.ꝓxi.l.fi.vñ illud debꝫ
induci ꝯtra eú vt ꝯdénatus teneat viriliter. vñ cum vnuz in,
ducit pro aliquo:ꝛ aliud dꝫ statui ꝯtra eum: vt.ff.de iuriu.l.
cum qui.ꝛ.s.de peti.here.l.vlti.§.penul.Uel dicatis vt dixit
dñs Azo.hoc est spále ꝙ snia prodesset ꝯdénato:qꝛ pro sua
parte videt condénari: in reliqua videtur absolui.

Quotiens. In.l.ista dr. Si finita
tutela plures tutores
conueniunt act. tutele: ꝛ quilibet dat suum
ꝓcur.ad se defendédum:si omnes ꝯdénant
condénant viriliter.ꝛ ió ꝙ ab vno pót exigi:
ab alio nó poterit exigi nisi esset dcm aliud.
Tex. quotiens a tutoribus. sub. pluribus.Tex.diuisim. qꝛ
quilibet tenetur pro sua parte:vt.s.l.proxi.

Quibus iudicata non nocent

Supra dictuz est quibus noceat res iudi. hic dr quibus
res iudi.nó noceat.ꝛ certe condénato:alij nó nocet vt hic.

Si neqꝫ. In.l.ista dicitur. Si frater
meus egit contra debitoré
coém fine mandato meo ꝛ côtrariam sniam
reportauit:ꝛ ex eo nó habui ratuz:nó nocet
mihi exceptio rei iudicate.Tex.si neqꝫ man
dasti.quia si mandasses: semel approbatuz:
amplius reprobare nó licet: vt.ff.de neg.ge.l.pompo. Tex.
defensioné.i.actionem.Tex.rei tue.s.côtra coém debitorem.
Tex.ratum habuisti. qꝛ tunc perinde est acsi mádasses cum
ratihabitio mandato comparat:vt.s.ad macedo.l.vlti.Tex.
tibi non oberit.qꝛ cum falso procur.iudiciú nullum:contro,
uersie nulle:vt.s.de procur.l.licet.

Res inter alios. In.l.ista ponit ta,
lis casus.Si ego ꝛ neptis mea eramus co,
heredes:ꝛ sum ꝯuentus petitione heredi,
tatis:senteͣtia lata côtra me non preiudicat
nepti mee.Tex. nó interfuerút. sub.vel per
legittimú defensoré defensi non fuerút.Tex. solét irrogare.
hoc regulariter verꝫ est vt hic.Fallit in oibus casibus in qui
bus fit ex sententia: vt in querela inoffi.testa. vt.s.de inoffic.
test.l.cum duobus.ꝛ.ff.de inoffi. te.l.papi.§.vlti. Item fallit
in quattuor casibus qui sunt.ff.de re iudica.l.sepe.Item fal
lit in causa ingenuitatis : vt.ff.de sta. ho.l.ingenuum. Item
fallit in popularibus actionibus:vt.ff.de iureiur.l.cú qui.§.
in popularibus.Item fallit in publicis act.vt.ff.de accu.l.si
cui.§.ijsdez.ꝛ hoc verꝫ est nisi collusio detegat: vt.ff.de pu.
l.preuaricationis.Itez fallit in cá filiationis:vt no.ff.de lib.
ag.l.j.ꝛ.l.ij. Tex.statutum est.i.ꝓnunciatum est. ꝛ ad istam.l.
per omnia ꝯcor.j.res inter alios ac.per totum.

Uris. In.l.ista dr. Tu fuisti accusatus quod vna mecum cómisseras homicidium.ego nó fui accusatus. tu fuisti ꝯuictus ꝛ ꝯdénatus:nunqd snia lata ꝯ te mihi preiudicat? Certe nó. Tex. ꝛ in accusationibus.q.d.nedum in actionibus siue pecuniarijs causis. Tex.oblatum est. C Or segnozivos debetis ita ponere exemplum. aliqs accusat te de homicidio. dicés quod homicidium vna mecum cómisisti.si tu ꝯdénatus es ꝛ nó ego:mihi nó nocet.secus si tu accusaris quod homicidium mecum cómiseris:ꝛ iudex te absoluit. qꝛ túc snia lata pro te: ꝓdest ꝯ omnes:nisi probetur collusum:vt.ff.de ꝓuarica.l.ꝓuaricationis.

Ec in simili. Nec.l.d.Si titius couenięba te.petitione hęditatis pro hęditate delata mihi ꝛ tibi:si titius vincit te in illa snia mihi nó preiudicat.Tex.est. vn snia lata ꝯ vnum cohędé: nó ꝑiudicat alteri cohędi.ꝛ qꝛ res iter alios acta: alteri nó ꝑiudicat:vt.j.res iter ali. ac.i rubro ꝛ i nigro.

C Cóminationes vel epistolas.

C Habuistis.s.de vsur rei iudi. qn iudex absoluit vel condemnat.Sed qꝛ interdum fiunt cóminationes: ponit de cóminationibus.Sed qꝛ interdum mittút epistolas ꝛ ꝓgrámata:ꝛ aliqn scribunt: ponit de epistolis ꝛ ꝓgrámatis ꝛ subscriptionibus.Et est proprie cóminatio.qꝛ dicit iudex.si tu nó soluis statim: condéno te in duplum de quo agitur.j.e.l.j.de epistola loquitur.l.ij.de prográmate.l.progrāma. de subscriptionibus loquitur.l.inter locutio presidis.

Ec vim. In.l. ista ponitur talis casus. Judex dixit debitori meo ꝑsente me.amice dico tibi. si tu non soluas huic creditori infra octo dies:exigam a te semisses vsuras.certe cóminatio nó obtinet vim stipulationis nec vim rei iudicate.Tex.nec viꝫ stipulatiōis. multominus snie:vt.ff.de vsu.l.j.§.nec. Et hoc illa róne:qꝛ solénitas fuit omissa.ꝛ hac róne deficit snia in toto isto tit.Tex. obtinere pót. qꝛ nó quelibet vox iudicis obtinet vꝫ rei iudicate:vt.s.de sen.ꝛ interlo.om.iu.l.ex stipulatione.

Ei iudicate. In.l.ista dr.Si rector ꝓuicie mádat aliqbus abntibus soluere reipublice tantá pecuniá:illa epistola nó obtiet vim rei iudi. h.d.Tex.quod ꝑ epistolá.sub.in qua ꝯtinetur qd vos debetis soluē.s.reipublice.Tex.iussit.ꝛ hoc ideo qꝛ snia est feréda inter ésentes: vel vno pnte ꝛ altero abnte per ꝯtumaciá: vt.s.de iudi.l.ꝓperádum.§.finát reus.ꝛ qꝛ cum cáe cognitione dꝫ ferre sniam:vt.s.de sen.ex pi.l.j.ꝛ.ij.

A que. In.l.ista dr.Si iudex cá cognita examinauit negocium:ꝛ tulit sniaꝫ diffinitiuá:ꝛ postea velit iudex illam sniaꝫ nó tulisse: vel ꝯriá sniaꝫ reuocare nó pt.Tex.statuunt.sub.ꝑ diffinitiuá sniaꝫ. Tex.subscriptiōis.s.iudicum. qui dicút se nó tulisse sniam: vel ét reuocát dictas snias. C Vn notabitis hic ar.ꝯ miseros iudices ꝛ ptátes qui ꝯsueuerút facē in pncipio sui regimis magnas ꝯdénationes vel inferre magnas mulctas:ꝛ in fi.sui regimis faciút scribi quod reuocát illas cóndénationes vel mulctas. vel dicút quod de ꝯscia sua illa ꝯdénatio vel mulcta nó fuit scripta.ꝛ certe hoc facē non pnt vt hic. ꝛ ad istud accedit.ff.de re iudi.l.iudex. ꝛ.l.cum querebatur.

Nterlocutio. In.l.ista ponitur talis casus. Judex ita interlocutus est: ꝛ in actis fecit scribi.o titi si tu nó soluas vsqꝫ ad talé dieꝫ: exigaꝫ a te duplum vel quadruplum.ista interlocutio nó obtinet vim rei iudi. Tex.interlocutio.i.snia. Tex.apud acta signata.i.lata.sine cause cognitione.Tex.pstitisses.j.octo dies.Tex. declarat. cócor.s.e.l. j.nam nó omnis vox iudicis cótinet auctoritatem rei iudi.vt ꝯ.de sen.ꝛ interlo.om.iudi.l.ex stipulatione.

Udex. In.l.ista ponitur talis casus. Cóueniebá te rei vē.ad ré aliquaꝫ restituédam:vel ꝯueniebá te peti.here.ꝑ aliq re.venisti ꝛ cepisti opponere ꝯ libelluꝫ. iudex ita inuitus audiebat te.qꝛ spretis allegationibus tuis nó facta litis ꝯte.nó pstito iuramento calúnie:accepit petitioné meá.ꝛ scripsit in fine libelli.fiat sicut in libello cótinetur.nunqd istud obtinet vi rei iudicate? Certe nó. Tex. iudex q disceptationi.i.examiato negocio.Tex.debuit. sub. soléniter.Tex.talé.qꝛ in fine libelli scripsit:fiat qd ꝯtinetur in libello.Tex.non ambigitur.nam iudices debét examinare negocium cum magna diligétia.vt.s.de iudi.l.iudices.

Rográma. In.l.ista dr. Si preses ꝓuincie mittat ad ꝓuinciales ꝓgráma. Et dr prográma a pro qd é ꝓcul.ꝛ gráma qd é lra. ꝛ mittit sine cáe cognitione vt qlibet ꝓuincialium tm det. qui hoc facit non obtinet vim rei iudi. Tex. non dót.ꝛ de tali prográmate fit mentio.j.de remis. pigno.l. eo tépore. Tex.nec cóminationem.sub.iudicis factam sine cause cognitione manifestum est:vt.s.e.l.j.

Uod magno confli ctu. In.l.ista dr quod iudex sniam latá cuꝫ magna examinatióe ꝛ discussione paucis vbis non pót reuocare.Tex.qd magno ꝯflictu.i. prehabita partium examinatione.na iudex dꝫ ferre sniam cuꝫ magna deliberatióe. vt.s.de iudi.l. iudices. Tex.fas nó est.vt.s.e.l.ea que causa cognita statuuntur.

C Si ex falsis instrumentis.

C Superiori ti.habuistis quádo snia nó hꝫ vim rei iudicate ꝑpter solénitatem omissam.hic dicit quod snia nó habet vim rei iudi.propter falsitatem adiunctam.

J tabulas. In.l.ista dr. A me hęde titij petebas aliqd legatum ex testó.ꝓduxisti ꝯtra me quasdam falsas tabulas testi: quas iudex secutus códénat me.nec an sniam dixi eas tabulas falsas.post sniam volo dicē eas falsas: possuꝫ ne? Rndetur quod sic.ex quo de qóne falsi in prio iudicio non fuit discussum.Tex.sniam dixit.sub.ꝯtra te hędeꝫ.Tex.falsas dicere vis.sub.post sniam.Tex.nó obstáte pscriptione.i. exceptione.Tex.quesitum est.i.nódum fuit qsitum de qóne falsi in principali cá.sꝫ si de qóne falsi quesitum eēt in cá pncipali: nó dꝫ amplius qri.sic soluitur ꝯriuꝫ.s.de fide instru.l.cum qdá.i fi.

T q nó ꝓuocauerút. In.l.ista ponitur talis casus. Petebas a me.x.falsis instris fuisti ꝯ me vsus. iudex secutus illa instra códénauit me.volo post sniam dicere instruméta illa falsa: possum ne? Certe sic.ꝛ si ꝓbauero illa instra falsa fuisse.ꝛ si nó appellaui ex integro de cá cognoscetur.Tex.docuerint.sub.post sniaꝫ. Tex. audiuntur.qꝛ snia lata pretextu falsoꝝ instroꝝ vel testium: retractatur vt hic.ꝛ.j.l.pxi.ꝛ.l.vl.ꝛ retractatur nó ipso iure: sꝫ ꝑ in integ.resti.ex illa gnali clausula.si qua mihi iusta cá videbitur.de qua fit métio.ff.ex qbus cau.ma.l.j.in fi.ꝛ.l.sꝫ ꝛ si ꝑ preto.§.pe.ꝛ.ff.de re iudi.l.diuus adri. Jté si dolo malo aduersarij fuerit lata snia similiter retractatur ꝛc. Similiter intelligitur.ff.de iudi.l.si ptor.§.marcellus.Et ita no. quod hic est casus in quo exceptio peréptoria post sniam pót opponi: qd é cótra regulá.s.sen.rescin.nó pos.l.peréptorias.

Alsam quidé. In.l.ista dicitur. Si tu corá cópetéti iudice petis a me.x.ꝛ postea ꝓducis ꝯ me falsos testes vel falsa instra.ꝛ iudex códénat me.ꝛ nó appello:nunqd potero accusare testes de falso? Certe sic. Sed nunqd potero postulare sniam retractari? Certe si iudex nó fuit secutus falsa instra vel falsos testes:sꝫ fuit secutus alia iudicia

dicia non potero postulare sniam retractari. sed si iudex fuit. secutus illa instra vel falsos testes: tūc bñ potero postulare qꝛ petam infra quadriēniū a die late snie restonem ex illa ge neralí clausula. siqua mihi iusta cā videbitur. h. d. ista. l. Tex. falsam quidez testationē. i. falsas depositiones testium. Tex. instrī fidem. i. testis vel testiū. Unde notabitis ꝙ appellatione instrī continent̄ ⁊ testes ⁊ omne id pp qd̄ cā instruit: vt colligit̄. ff. de fide instru. l. j. ⁊. ff. de verb. sig. l. notionem. §. instrumentoꝝ. qd̄ est verū siue testes pcibus vel precio fuerint corrupti. s. ꝙ retractat̄ snia si ex falsis testibus est prolata illa generali clausula. siqua mihi iusta cā videbit̄. ⁊ hoc si nō fuerit appellatū. ⁊ sic intelligit̄ totus iste titu. Item qꝛ rubrica istius ti. est gñalis. si ex falsis instrīs vel testibus. Nec distinguit̄ an sint corrupti pcibus vel pcio. vñ generalis ꝺꝫ intelligi: vt. ff. de in inte. rest. l. diuus. ⁊. ff. ad treb. l. seruo. §. cū pretor. ⁊. s̄. de trāś. l. si ex falsis. Item parē vim obtinent testes ⁊ instra: vt. s̄. de fide instru. l. in exercēdis. Item testes ⁊ instra dicunt̄: vt. s̄. de fide instru. l. j. lꝫ Pla. intellexerit ꝙ si snia feratur ptextu falsoꝝ testiū non retractet̄ nisi fuerint testes corrupti pecunia: ⁊ pro se inducebat. l. diuus adri. Sed certe. l. illa nō ob. qꝛ subaudiendū est ibi duꝫ dicit testibus pecunia corruptis. maxime. i. idē si pcibus vel grā. vñ qd̄ dr̄ ibi denotat accidētiam facti non ministeriū iuris.

Iudicati. In. l. ista dr̄. Si petijsti a me. x. ⁊ vsus fuisti vl' falsis instrīs vel falsis testibus ꝯ me: ⁊ iudex illa instra vel illos testes secutus ꝯdēnauit: si non appellaui: si snia nō est mandata executioni: iudicati actio suspendit̄. si volo dicere sniaꝫ ⁊ lataꝫ per falsa instra vel per falsos testes: si solui ⁊ probaui sniam latam per falsa instra vel per falsos testes potero repetere. Tex. solet suspendi. i. differri. Tex. ⁊ soluti. sub. ex cā iudicati. Tex. ꝺñsum. ⁊ retractat̄ snia non ipso iur̄: nisi in casu sed per restōnem in integrum: vt dixi. s̄. e. l. ij.

De confessis.

Ista rubrica ꝯtinuat̄ ad pcedentia dupliciter. Et vno mō sic. De ꝯdēnatis dictū est. s̄. de re iudi. ⁊ de sentētijs. vex qꝛ ꝯfessi in iure pro ꝯdēnatis hn̄tur: vt. j. e. l. vna. iō ponit̄ rubrica de cōfessis. i. de condēnatis sua cōfessione. Uel pōt scd̄o mō ista rubrica ꝯtinuari ad pcedentia. s̄. dictū est de vere cōdēnatis per sniam iudicis. vex qꝛ ꝯfessi nō sunt ꝯdēnati: pro condēnatis tñ hn̄tur: ponit de ꝯfessis. i. de quasi cōdēnatis. Et pōt rubrica ista legi masculine vel neutraliter. masculine de ꝯfessis. i. de litigatoribus ꝯfessis. neutraliter de cōfessis. i. de ꝯfessionibus siue negocijs cōfessatis in iure: videamus.

Confessos. In. l. ista no. ita cāuꝫ. Coram cōpetenti iudice petebaꝫ. c. oblato libello lite ꝯte. pstito iuramento calūnie: proposui ꝙ accepisti a me mutuo. c. petita. tu ꝯfessus fuisti apud iudicem vex esse. nūc querit̄ quis sit effectus huius ꝯfessionis? Et rñdet imperator effectū huius cōfessionis esse ꝙ haberis pro condēnato: ꝗ̄tum ad hoc vt non tenear ꝓbare te meuꝫ debitorē in. c. ⁊ iudex in. c. petitis debet te ꝯdēnare. ⁊ desiderares a iudice vt liceret tibi suam cōfessionem retractare: nō debet te audire si nō subeat iusta causa cum post tuam cōfessionē debeas ꝯdēnari: ⁊ ad solutionem vrgeri. vñ frustra desideras: ab illa tua cōfessione recedi debere. h. d. ista. l. Tex. in iur̄. i. apud competentē iudicē. vt colligit̄. ff. de inter. act. l. j. in fi. ⁊. ff. de ser. fu. l. j. §. vlti. Tex. pro iudicatis. i. cōdēnatis. Tex. haberi placet. sub. ꝗ̄tum ad probationem. verūtamen nō habent̄ pro iudicatis ꝗ̄tum ad cōdēnationē: qꝛ condēnandi sunt. Tex. quare ergo sine causa desideras recedi a ꝯfessione tua ⁊c̄. Nec lr̄a dupliciter legit̄. ⁊ vno modo sic. quare ergo sine cā desideras. i. frustra desideras. vel legit̄ scd̄o modo. quare ergo sine cā. i. si nulla subest causa desideras. sub. ⁊ certe nō bene desideras cū causa non subest: vt. ff. de dona. l. quidā. §. j. Tex. cū ⁊ soluere cogeris. sub. id qd̄ fuisti ꝯfessus subsecuta condēnatione post ꝯfessionem illam. Or segnori circa. l. istaꝫ ⁊ materiā huius. l. est multum insistendum querendo opponendo respondendo ⁊ distinguēdo: qꝛ super hac. l. multa dicta ⁊ scripta sunt. ego tñ hic statim pmittā vnam qōnem que declarabit intellectū sequentiū. Denuo opponā ⁊ rñdebo ⁊ distinguā: postea subijciaꝫ alias qōnes. Et in primis quero hic. Que est drīa inter istum tractatū de ꝯfessis: ⁊ edictū siue tractatū de interro. act. de quo fit mētio. ff. de interrog. act. Segnori dicetis differentiā esse talem sicut dñs Azo scribit in summa huius ti. ⁊ dñs Jo. in cōmento suo: siue Nicolaus furiosus post eū. ego tñ melius clarificabo ꝗ̄ ipsi dixerūt. Ipsi enim ita breuiter dicūt. edictū siue tractatus de interro. act. hꝫ locum añ litis ꝯte. in. xj. casibus vel in. xij. generali instituta actione. i. oblato libello: vt. ff. de interro. act. l. j. in prin. vbi dr̄. instituit̄ ꝗ̄tum ad libellū. instituēdam ꝗ̄tuꝫ ad ꝯtestationē. istud edictum siue iste tractatus de ꝯfessis hꝫ locū post litem ꝯte. vt. s̄. de iureiu. ca. l. ij. ⁊ in auc. de his qui ingre. ad ap. in fi. Or segnori ipsi bñ dicunt indubitāter. nam edictū de interrog. act. hꝫ locum añ litem ꝯte. istud edictū de ꝯfessis habet locū post litem ꝯte. Ego tñ vlterius ꝓcedo ⁊ dico sic. nam edictū de interro. act. hꝫ locum añ litem ꝯtest. ⁊ est introductuꝫ ad litem ordināndam: nō super negocio principali: qꝛ nisi fierēt ille interrogationes: lis aliter ordinari nō possꝫ. vñ ideo fiūt vt postea procedat̄ in cā: vt. ff. de rei ven. l. qui petitorio. ⁊. ff. de interro. act. l. qui interrogatus. sꝫ istud edictū vēdicat sibi locum post litē ꝯte. ⁊ est introductū ad litem decidēdam: qꝛ cōfessiones fiunt ad litē decidēdam negocij principalis. Itē adijcio edictū de interro. act. est spāle: qꝛ fiunt interrogationes ꝓm eos in. xj. casibus ⁊ in. xij. generali. ego tñ consueui adijcere tres alios casus. sꝫ istud edictū de ꝯfessis generale est. Ex pmissis ergo dicetis. edictū de interro. act. hꝫ locum ante litem cōtest. ⁊ ad litem ordināndam. ⁊ hꝫ locum nō generaliter: sed spāliter in. xj. casibus ⁊ in. xij. generali ꝓm eos. sꝫ ego cōsueui adijcere alios tres vt dixi. Sed istud de cōfessis habet locum post litē cōtesta. ⁊ est introductū ad litem decidendam ⁊ est generale. Fiunt interrogationes ante liteꝫ contest. ad litem ordināndam in. xj. casibus ⁊ in. xij. generali. Primus casus est talis. si titius debitor meus morit̄ te herede relicto: nō possum te couenire nisi sim certus sis heres vel nō. Sed quomodo possum esse certus? cum difficilis sit probatio adite hereditatis: vt. ff. de interro. ac. l. qꝛ difficilis. Et certe nō possum esse certus: nisi interrogem te sis heres vel nō. nam si dicis nō sum heres: euitas iudicium nisi aliud probarē si dicis heres sum sed non insolidum: fit secūda interrogatio pro qua parte sis heres. Sꝫ si expedit mihi scire qualiter sis heres ex testamēto vel ab intestato: fit tertia interrogatio qualiter sis heres. ⁊ expedit mihi scire. qꝛ si legatum est relictū ex testamēto: petam a te act̄. ex testō. si es heres ab intestato: nō possem petere nisi esset repetitū a succedētibus ab intestato. ⁊ ita fiūt iste tres interrogatiōes: vt. ff. de interro. act̄. l. ij. in prin. ⁊. l. qui interrogat̄. ⁊. l. si defensor. §. j. ⁊. §. illud. ⁊ fiunt iste interrogationes cum agit̄ personali actione. Fit ⁊ quarta interrogatio. si ago noxali actione pro dāno mihi dato a seruo tuo: interrogo te añ litem contest. an possideas seruū noxiuꝫ. si dicis ꝙ nō: euitas iudiciū. si dicis ꝙ sic: suscipis iudiciū: vt colligit̄ in. l. illa. ff. de interro. act̄. l. qui interrogatus. Fit ⁊ quinta interrogatio. naꝫ ecce si quadrupes tua dedit mihi dānum ⁊ couenio te ac. de pauperie: interrogo te ante liteꝫ cōtesta. si tua est quadrupes que mihi dedit dānum. si dicis ꝙ non: euitas iudiciū. si dicis ꝙ sic: tu suscipis iudiciū: vt probat̄. ff. de inter. act̄. l. siquis in iur̄. Fit ⁊ sexta interrogatio: vt si ex cōtractu filij vel serui de peculio ꝯuenio te. interrogo te añ liteꝫ ꝯte. an aliquid sit in peculio. si dicis ꝙ non: euitas iudiciū. si dicis ꝙ sic: suscipis iudiciū. vt. ff. de inter. act̄. l. fideiussor. §. vlt. Fit ⁊ septima interrogatio: vt si peto a te mihi caueri de dāno infecto: interrogabo te añ litem ꝯte. an possideas edes. Si dicis possideo nō insolidum: fit octaua pro qua pte possideas. vt. ff. e. l. nō alienuꝫ. Fit ⁊ nona interrogatio: vt si volo litigare tecuꝫ agendo vel respondendo causa ordinande litis: dico iudici: nescio si iste est minor vel maior: queratis ab eo. si queritur ab eo tenetur respondere: vt. ff. eo. l. de etate in princi. Fit ⁊ decima interrogatio: vt si couenio aliquem reali actione: puta rei ven.

vel hypo. interrogo eũ an li. ꝯte. si possideat rez petitaz. si negat se possidere: vitat iudiciũ. si dicat possideo: tenet̃: sed non insolidũ. Fit. xj. interrogatio. s. ꝑ qua pte possideat. vt. ff. e. l. qui seruũ. in fi. ⁊. l. se. Adijciunt aũt dñs Jo. ⁊ Azo. xij. generalez: que vẽdicat sibi locũ vbicũqꝫ equitas mouerit iudicẽ interrogationis faciẽde cã litis ordinande: vt probat̃ ⁊ legitur in eodẽ ti. ff. l. vbicũqꝫ. ⁊ consueuit ibi not. exẽplum. olim cõiter in ciuitate ista cõsueuerunt eẽ simul. iiij. legiste. ⁊ habebant vnũ seruientẽ. postea aũt quilibet scholaris voluit habere hospiciũ per se. vel duo ad plus volũt habere vnũ hospicium. nunc qlibet scholaris vult habere vnũ seruiẽtem. ⁊ vult ire cũ famulo. sed olim cõiter ibant sine famulo: ⁊ quattuor habebãt vnũ seruiẽtẽ: sꝫ honestius erat ire sine famulo. ¶ Or ponamus erãt quattuor scholares q habebãt vnum seruientem. veniebat seruiẽs ad vetulã ⁊ dicebat ei. habetis vos vnũ lectũ? ego vellẽ vnũ habere ꝓ vno de dñis meis. dixit vetula: habeo. ⁊ locabat ei. ante finẽ anni recedebat seruiens. adueniẽte festo sancti michaelis: dissoluebat̃ societas. ⁊ ibãt ad stãdum in alio hospicio. ⁊ vnus nõ stabat cuꝫ alio. veniebat vetula que nesciebat ꝑ quo erat ꝯductus lectus. ⁊ dicebat oibus. restituatis mihi lectũ meũ. ipsi ridebãt. vadit vetula ad iudicez. ⁊ faciebat mitti pro eis. ⁊ querebat a quolibet. es tu ille ꝑ quo lectus meus fuit ꝯduct⁹? equitas mouet iudicẽ vt iterroget quẽlibet. Potestis addere tres alias interrogatiões vt ꝯsueui dicere ex vna extraordinariã: puta dicit maritus. dñe iudex illa mulier que diuertit a me pgnãs est. vñ lꝫ diuerterit a me: nollẽ sobolem mihi perire. queratis ab ea si ex me pregnans est. si ꝯfiteatur: bñ quidem. si diffitet̃. dicit maritus quõdam volo ꝙ venter debeat custodiri ⁊ inspici ne daret operã vt pareret abortiuũ. certe hec interrogatio faciẽda est: vt. ff. de vẽ. inspi. l. j. §. ex hoc. Est ⁊ alia quã necesse est fieri. ⁊ quã quilibet bonus iudex dꝫ facere: quando offert̃ libellus. ⁊ dantur dilatiões ad deliberandũ super libello: postea instat actor vt lis cõtestet̃ ⁊ petit libellum sibi reddi: dꝫ querere bonus iudex a reo. sunt elapse inducie deliberatorie? si dicat ꝙ sic: dꝫ ꝓcedere ad litis conte. ⁊ facere litẽ cõtestari: vt in auc. de exhi. ⁊ intro. reis. §. iubemus. que est. ṡ. de litis ꝯtes. l. vnica. ⁊ incipit. offerat̃ ei libellus ⁊c. Est ⁊ tertia quã similiter boni aduocati nõ debẽt dimittere. nam si aliquis interrogat̃ sup rei vendi. possides tu? si dicis possideo non totã: dꝫ interrogari pro qua pte. si dicit nõ possideo dꝫ interrogari an dolo desierit possidere. vt. ff. de rei vend. l. qui petitorio. in princi. Jtẽ potest ⁊ addi quarta. si conuenit̃ quis peti. here. ⁊ dicat se nõ heredẽ dꝫ interrogari an putet se heredem vt dixi. ṡ. de peti. here. in illa. l. cogi. ⁊ similiter. ff. de peti. heredi. l. regulariter. ⁊. l. qui interrogatur. Sed pro deo in predictis casibus ⁊ similibus dico propter casum generalem: fiunt interrogatiões ante libellũ oblatuz? Antiqui dixerunt ꝙ sic. ⁊ pro se inducunt. ff. quoꝝ le. l. j. §. qui autem. Sed nos dicimus ꝙ oblato libello in causa principali fiũt predicte interrogationes: qꝛ fiunt instituta actiõe oblato libello ante litẽ ꝯte. vt. ff. de inter. act̃. l. j. in princ. ⁊. l. de etate. §. ij. Jtẽ decretalis est expressa que dicit ꝙ predicte interrogationes sunt faciẽde post libelli oblationem ante litẽ cõtes. vt ex̃ de iura. ca. c. cũ caꝫ. ¶ Ex predictis ergo tenebitis edictum de inter. act̃. locum habere ante litẽ conte. oblato libello sup cã principali ⁊ ad litem ordinandam. ⁊ est speciale. fit enim tantũ in certis casibus. ṡ. enumeratis. sꝫ istud edictum hꝫ locum post litẽ conte. ⁊ ante litẽ decidẽdam. qꝛ post li. cõtes. fiunt positiones. ponit actor ⁊c. respondet reus ⁊c. ⁊ iste positiones sunt confessiones. ⁊ fiunt ad litem decidẽdam. ⁊ ad probationẽ eius de quo querit̃. Et ꝙ istud edictum locũ habeat post litem conte. ex eo apparet: qꝛ vt. j. dicetur in confessis ferẽda est snia. ⁊ snia non hꝫ ferri nisi lite conte. nisi in causa appellationis: vt. j. de temp. ap. l. vl. §. vl. Jtem fiunt interrogationes ad litem decidẽdam. qꝛ actores quando volunt probare intẽtiones suas: rei similiter quãdo volũt ꝓbare suas exceptiões: anteꝗ̃ decurrant ad testes vel ad instrumenta: nitunt̃ probare per positiones ⁊ responsiones. ⁊ ideo dicunt decretales ꝙ per positiones ⁊ responsiones nõ intelligitur lis conte. vt extra de dila. c. vl. per leges nostras possumus probare ꝙ positiones ⁊ responsiões debẽt fieri post litem ꝯte. tñ inueni aduocatuz qui dicebat ꝙ non inuenitur in. l. ꝙ positiones debeant fieri. sed certe immo inuenitur. l. que dicit ꝙ positiones debẽt fieri: non ꝙ textus legis expsse dicat. sic dicunt: decretales sunt practice: sed ius nostrum est theorica. nam ecce. l. dicit ꝙ inter cetera capitula in sacramento calũnie istud capitulum ꝯtinet̃ ꝙ neuter litigatorum exiget probationẽ quã nõ putet necessariã: vt in auc. de his qui ingre. ad ap. §. vl. col. v. que est. ṡ. de iuriur. ca. auc. in ista ⁊ hoc ꝙ colligimus est ꝗ̃tum ad sniam. põt tamẽ colligi ex corio cuiusdam. l. que dicit ꝙ non possum a pncipe impetrare qd̃ possessio auferatur ab aduersario. sed debeo impetrare aduocato. i. citato aduersario. cuꝫ merita negociorum partiũ assertione pandunt̃: vt. j. si per viꝫ vel alio modo. l. vl. sic ergo istud edictum ad decidẽdũ est generale vbicũqꝫ qs ponit affirmatiue nõ negatiue. cũ negãtis factũ nulla ẽ probatio. vt. ṡ. de proba. l. actor. nisi eẽt talis negatiua ꝙ videretur iudici ꝙ poni deberet. vt dicit nouissima cõstõ Jnn. iiij.

Nunc autẽ procedamus vltra. nam vr̃ ꝙ ponat̃ hic quedã regula que sit falsa. qꝛ dr̃ hic ꝙ confessus in iur̃ pro iudicato habetur. Et r̃ cõtra. nam si aliqua est interrogata apud iudicem an eẽt libera vel ancilla. ⁊ respondet se eẽ ancillam non preiudicat sibi. vt. ṡ. de libe. cã. l. interrogatã. ¶ Ad solutionem cuius cõtrarij breuis ẽ responsio. Confessus in iure habetur pro conuicto: si confitet̃ apud iudicẽ illius cãe cuius iudex ẽ. vt si peto a te. c. apud iudicẽ. ⁊ tu cõfiteris apud eũdem: haberis pro iudicato. sed confessus in iure sup alia cã sup qua iudex non erat: nõ habet̃ pro confesso. Sed quid si litigo tecũ sup bona non de statu tuo: ⁊ tu cõfiteris te seruũ meum eẽ: nõ p̃iudicat tibi: vt in. l. ꝯtra. sꝫ si confessus es te eẽ seruũ meum apud iudicẽ liberalis cause: bñ p̃iudicat tibi. vt ṡ. de libe. cã. l. iubemus. ¶ Sed denuo opponitur. nam lex vr̃ dicẽ ꝙ si aliquis confitet̃ in iure ꝙ confessio sibi non p̃iudicat. vt. ff. de qõni. l. j. §. siquis vltro. Ad qd̃ vos ita dicetis. siquis confitetur in iur̃ sponte: habetur pro iudicato vt hic. si autẽ metu tormentorum confitet̃: sibi non p̃iudicat si in ea non pseuerat ⁊ eaꝫ reuocare vult vt colligit̃. ff. de qõni. l. j. §. diuus. ⁊. j. quoꝝ ap. nõ. l. obseruare. ¶ Sꝫ denuo vr̃ ꝙ hec l. stare nõ possit. qꝛ hic dr̃ ꝙ confessus in iur̃ pro iudicato habetur. vr̃ contrarium. ff. e. l. certum. §. pe. Ad qd̃ vos ita dicetis ꝙ confessus ꝑ iudicato habet̃ si suo noie ꝯfiteat̃. secus si alieno: vt procurator tutor ⁊ curator. nam dño non nocet si probet ꝯtrariũ. vt. ṡ. ad. l. aquil. proinde. §. si ꝓcurator. Et ad so. istoꝝ ꝯtrarioruꝫ vos subijcietis regulam talẽ que regula cõtinet in se diuisionẽ: vt ex dicẽdis apparebit. ⁊ regula est talis. Confessus in iur̃ ꝯtra se ꝙ ius vel natura nõ respuit se debẽ vel certã ꝗ̃titatẽ vel certam spẽm vel rẽ de qua q̃ritur aduersarij eẽ vr̃ ad factuꝫ se teneri de quo cũ alio põt haberi actio: pro iudicato habet̃: si ẽ maior ⁊ sponte ⁊ ex certa sciẽtia ⁊ nõ p errorẽ suo noie confiteat̃ nõ alieno. ¶ Or de singulis p ordinẽ videamus. ꝯfessus in iur̃ iõ dixi. dixit Ja. antiquus doctor. iõ dictũ ẽ ꝯfessus in iur̃. qꝛ siqs cõfiteat̃ extra iudiciũ coraꝫ vicis: nõ p̃iudicat sibi plene: sꝫ semiplene. si in iur̃ ꝯfitet̃: illa cõfessio sibi plene p̃iudicat. ⁊ ꝑ ista sua opi. est ar. ṡ. de ꝓba. l. nõ epistolis. ⁊. l. nõ nudis. ⁊ simlr̃. ff. de ꝓba. l. qdaꝫ. ⁊ iõ dr̃ ħ scripsisse quãdã falsaꝫ auc. q̃ dicit si debitor corã vicis ⁊ amicis cõfessus fuerit de debito vel de alijs rebus: pinde habẽdus ẽ acsi corã iudice cõfessus fuissꝫ. Sed ista auc. ẽ falsa. vt. j. videbitis. Sꝫ nos dicimus: iõ dicit confessus in iur̃: qꝛ siqs cõfiteat̃ apud iudicẽ: plene p̃iudicat vt ħ. ⁊. ff. de interro. act̃. l. j. in fi. Si aũt qs ꝯfiteat̃ ex̃ iudiciũ: regulariter nõ p̃iudicat sibi nec plene nec semiplene: nisi obtineat vicẽ pacti liberatorij: qꝛ tũc sibi p̃iudicat. vt. ff. de pac. l. tale pactũ. nisi fieret adiecta cã ad deliberãdũ. vt no. ṡ. de nõ nu. pe. l. gñaliter. Nõ ob. ll. allegate ꝑ opi. d. Ja. antiqui doctoris: qꝛ dicũt. ll. ille. iã scribẽti epistolã ex̃ iudicium ad aliquẽ vt ad sororẽ ille epistole nõ p̃iudicãt: qꝛ cõfessio facta ex̃ iudiciũ inducit semiplenaꝫ ꝓbationẽ. Sꝫ ibi psona ad quã directa erat epistola: erat in possessiõe sororitatis: vñ scribẽti epistolã incũbit onus ꝓbandi: qꝛ cõmodũ possessionis est vt possidẽti nõ incũbit on⁹ ꝓbãdi: vt insti. de interdi. §. cõmoduꝫ. Nõ ob. auc. si debitor. ꝑ eũ ħ scripta. qꝛ falsa ẽ ⁊ in nullo inuenit̃ cor. auc. ⁊ maxime ibi vnde dicebat eaꝫ esse extra-

ctam:

ctiam: vt in auc. de testi. §. ꝛ licet. quia si percunctemini totũ illuꝫ. §. vos non inuenietis ibi ista verba vel eqpollentia. qꝛ si debitoꝛ confiteat coram vicis se debere ꝯfitet ad obligandum: ꝛ sic non p̄iudicat: vt. s. dictum est. sꝫ in. §. illo. ꝛ licet. dicit ꝙ si creditoꝛ confitetur sibi solutum corã testibus rogatis p̄iudicat sibi: qꝛ fit talis confessio ad liberandum vt in pal. l. ff. de pactis. l. tale. qd ergo dictuꝫ est, confessus in iure. non est dictum ideo vt dicebat Ja. sꝫ dictũ est id vt nos diximus. ¶ Oꝛ sequit confessus in iure contra se id dixi cõtra se: qꝛ si pro se non valeret: vt. ff. de inter. act. l. de etate. §. j. ꝛ s. de proba. l. nec exẽplo. ꝛ in auc. de iur. qd amo. p̄s. §. j. Qd dixi. cõfessus in iure ꝙ ius vel natura nõ respuit. quare dixi hoc ꝙ confessio facta in iure dꝫ concoꝛdare iuri. i. legibus ꝛ nature? qꝛ si discoꝛdat a legibus vel a natura: non valet. verbigratia. si confiteoꝛ me patrem tuum in iure ad petitionem tuam: qꝛ petis vt alam te: ꝛ ponis ꝙ sum pater tuus: ꝛ ego confiteoꝛ ꝙ tu es cẽtenarius ꝛ ego sexagenarius: nõ p̄iudicat mihi: vt insti. de adop. §. minoꝛem. Jtẽ si ponis me esse patrem tuum ꝛ sum castratus: mihi non p̄iudicat: vt insti. de adop. §. licet. Jtem discoꝛdat confessio mea a iur: si confiteoꝛ stichum seruum meũ qui est in captiuitate. Jtẽ discoꝛdat confessio a iure: si ego iudeus confiteoꝛ xp̄ianum mãcipium eẽ meum. certe non p̄iudicat: vt. s. ne iudeus xp̄ianũ man. pos. in rubro ꝛ in nigro. vñ confessiones debẽt nãlib⁹ ꝛ legibus conuenire: ꝛ aliter non valent: vt. ff. de inter. ac. l. si is. ꝛ. l. ꝯfessionibus. ꝛ. l. si seruus. ¶ Oꝛ sequitur. confessus in iure ꝙ ius ꝛ natura non respuit se debere certã quãtitatem vel spẽm. quare dixi hoc? ꝛ certe ideo. qꝛ si aliqs confiteatur se debere ꝛ non dixit. x. vel non dixit quam rem: dꝫ vrgeri vt certum confiteatur: vt. ff. e. l. certum. sed si confitet se debere. x. vel certam spẽm: p̄iudicat sibi vt hic. vel rem de qua agitur aduersarij esse. naꝫ siquis conuenitur rei ven. ꝛ confiteatur aduersarij esse: habetur pro iudicato: vt no. ff. e. l. certum. ꝛ. ff. de iureiur. l. sed ꝛ si possessoꝛi. vel factum cuius nomine esse potest actio. vt si confiteoꝛ me occidisse stichum quem alius occidit: mihi p̄iudico. sed si sum confessus factum de quo cum alio non potest esse actio: mihi non p̄iudico: vtputa quia confessus sum me occidisse stichum qui viuit: mihi non p̄iudico. vt. ff. ad. l. aquil. l. inde neracius in fi. ꝛ. l. se. ꝛ. ff. e. l. iul. ꝛ. l. qui stichum. Tex. pro iudicato habetur. ¶ Oꝛ dic mihi qñ debet intelligi pro iudicato habetur? Dixerunt antiqui. i. pro condẽnato habetur: adeo ꝙ in confitentẽ non est ferenda sententia: qꝛ nulle sunt partes iudicis in confitentem: vt. ff. ad. l. aquil. l. proinde. ꝛ ideo distinguebant inter cãm ciuilem ꝛ criminalem. nam in ciuili dicebant ꝙ non erat ferenda sententia in confitentem. sed in cã criminali sic: vt. ff. de custo. ꝛ exhi. reoꝛum. l. si confessus. ¶ Sed segnoꝛi in cã criminali. l. est expressa que dicit. si aliquis est confessus se crimen perpetrasse: dꝫ intrudi in carcerem anteqꝫ condẽnetur. ergo dꝫ condẽnari vt dicitur in p̄eal. l. ff. de custo. ꝛ exhi. reoꝛum. l. si confessus. ꝛ. j. de penis. l. qui sententiaꝫ. Jn causa ciuili non ita distinguemus: nã cũ aliquis ꝯfitet in iure aut ex̄ oꝛdinẽ: aut ex oꝛdine. Extra oꝛdinem fit confessio tota die in ciuitate ista. nam si mutuo tibi. c. ꝛ dico. volo ꝙ recipias p̄ceptum de hoc a iudice. dicis tu: in nomine domini. venio tecum ad iudicem de manu ad manum: ꝛ dico iudici. domine iste debet mihi. c. dicit iudex: debes tu ei. c. dicit iste: sic. iudex facit ei preceptũ ſm consuetudinem locoꝛum. naꝫ consuetudo est in ciuitate ista ꝙ debitoꝛi confitenti si est ciuis fiat preceptuꝫ vt soluat vsqꝫ ad. x. dies. si est foꝛensis ꝙ soluat vsqꝫ ad. xx. dies. vel faciat ei p̄ceptum ꝙ soluat ſm legem. i. infra tempus qd datur condẽnatis. vt colligitur de iudi. l. si debitoꝛi. ꝛ. ff. de le. j. l. si domus. §. qui confitetur. ꝛ. s. de vsur. rei iudi. l. ij. nõ aũt iudex fert sniam diffinitiuam: quia sentẽtia nõ fertur lite nõ conte. nisi in causa ap. vt. j. de temp. ap. l. vlti. §. illud. Si aũt confitetur in iur ex oꝛdine. verbigratia. voco te in ius ꝛ peto a te. x. dicis tu. offeras mihi libellum indubitanter debet offerri libellus. qꝛ ei qui ad iudicium vocatur ꝛc. vt. s. de litis conte. auc. offeratur. vñ offero tibi libellum ꝛ lis ꝯtestat ꝛ iuratur de calũnia. ꝛ pono ꝙ numeraui tibi. x. ex cã inserta in libello: vel ꝙ alius numerauit tibi meo nomine. fateris hic quando ex oꝛdine itur ad iudicem: ꝛ sequitur confessio post litem contest. habetur confessus pro iudicato qꝫtuꝫ ad probationẽ: qꝛ non habeo amodo necesse probare ꝙ mihi x. debeas. non autem confessus hr̄ pro iudicato qꝫtum ad snie prolationem. nam in iustum confessum dꝫ ferri snia: qꝛ de qua re ꝛc. vt colligitur. ff. de iudi. l. de qua re. Jtẽ ꝙ snia debet ferri in confessum est. l. expressa. ff. e. l. iul. ꝛ extunc cur rent tp̄a que dantur iudicatis: vt. ff. e. l. certum in fi. Et non ob. illa. l. proinde. quia nulle sunt partes iudicis in confitẽtem. s. qꝫtum ad probationem ꝛ qꝫtum ad examinationem negocij sunt tñ qꝫtum ad snie prolationem siue qꝫtum ad cõdemnandum vt dixi. ¶ Oꝛ quare dixi si maioꝛem? qꝛ si minoꝛ est: siquideꝫ est adultus: confessio facta sine curatoꝛe nõ valet: vt. s. de auc. p̄s. l. clarum. Si autem confessio facta est curatoꝛe auctoꝛe: adulto p̄iudicat sed lesus restituit: vt. ff. e. certum. §. minoꝛem. Si aũt est pupillus ꝛ infans: huic cõfessioni non statur etiam si fiat tutoꝛe auctoꝛe. quia tutoꝛ dꝫ confiteri nõ ipse. secus si pupillus eẽt proximus pubertati vel doli capax: vt. ff. e. l. certum. §. vlt. Jtem dic mihi quare dixi. ex certa scientia? qꝛ vbi quis confitet ex certa scientia: p̄iudicat sibi. si aũt confitet per erroꝛem: siquidem facti: non p̄iudicat sibi quin possit reuocare vsqꝫ ad sniam probato erroꝛe: vt. ff. e. l. non fatetur. post sniam non poterit reuocare vt dixi. s. de iure ꝛ fac. igno. l. erroꝛ. ꝛ hoc verum est iure communi. s. qd post sniam non potest reuocare erroꝛẽ. sed iure spāli per restitutionem hr̄ posset si subesset iusta cã vt. ff. qñ ac. de pecu. est an. l. quesitum. ꝛ. ff. de in integ. resti. l. diuus. §. nec intra. sed si errasset in iure: sibi p̄iudicat: vt colligitur. ff. e. l. non fatetur. Si opponat. quando errat in iure quare p̄iudicat: ꝛ non qñ errat in fcō vsqꝫ ad sniam? Dixit dñs meus. p̄iudicat si certat de lucro non de dãno: vt. ff. de iur ꝛ fac. ig. l. iur. ꝛ. l. erroꝛ. Uel qd verius puto dicatis ſm Az. spāle est in iudicijs grā dirimendarum litiuꝫ vt dixi. s. de iur ꝛ fac. ig. l. erroꝛ. Sed dic mihi quare dico. si sponte confessus? Quia si foꝛte confitetur metu toꝛmentoꝝ non p̄iudicat sibi si nõ perseuerat in ꝯfessione sua: vt probatur ꝛ legitur. ff. de qō. l. j. §. diuus. ꝛ. §. siquis vltro. Jtẽ hr̄ pro iudicato si ꝯfessus est suo noīe nõ alieno noīe: qꝛ iterrogatus de suo fcō dꝫ rñdere nõ de alieno. Si ð alieno rñdet: siqdẽ est oīno alius nõ p̄iudicat: vt. ff. de interr. act. l. si sine in fi. ꝛ id ꝯfessio defensoꝛis sine mãdato fcā nõ p̄iudicat dño vt colligit. ff. de iter. act. l. si defensoꝛ in p̄n. Sꝫ nunqd cõfessio tutoꝛis vl' cura. ꝛ ꝓcura. p̄iudicat pu. vl' adulto vel dño? Jn qōne ista. ll. vident velle nõ sufficere: vt. ff. e. l. certũ. §. sꝫ an ꝛ ipos. Alie. ll. vident velle ꝙ sic: vt. ff. de ꝓcur. l. nõ solũ in p̄n. Uñ circa articulũ istũ qdã dixerunt. si tutoꝛ vel curatoꝛ vel ꝓcur. ꝯfitent: nõ nocet pu. vel adulto vel dño: vt. ff. e. l. si certũ. §. pe. sꝫ ipi tenent de sua cõfessiõe. vt colligit ꝛ ꝓbat in pal. l. nõ solũ in p̄n. ꝛ. ff. ad. l. aql. l. ꝓinde. §. si ꝓcuratoꝛ. Alij dicũt. nõ nocet si ꝓbet falsum ꝯfessos eẽ. sꝫ qꝫdiu ꝙ. nõ ꝓbet: p̄iudicat: vt. ff. de ꝓcur. l. nõ solũ. ꝛ in pal. §. si ꝓcura. Uel põt dici. ꝯfessio tutoꝛis vel cura. vel ꝓcur. p̄iudicat: si facta est pupillo vel adulto vel dño sciẽte vel patiẽte. al's nõ nocet añqꝫ ratificet. ꝛ h̄ vr̄ ꝓbari legibus nr̄is ꝛ ẽt iure canonũ. Legib⁹ aũt nr̄is ꝓbat: qꝛ p ꝓcuratoꝛẽ dñi ignorantis ꝯditio fieri nõ põt deterioꝛ. Jtem cõtumaciã tutoꝛis vel cura. vel ꝓcu. nõ nocet pu. vel adul. vel dño: vt. ff. ð ꝓcu. l. ignoꝛãtis. ꝛ ẽt colligit. ff. ꝙ qſqꝫ iur. l. ij. §. si ꝓcuratoꝛ. ꝛ. ff. siquis iusdi. nõ ob. l. vnica. §. si procuratoꝛ. Jure aũt canonico. decretalis expressa vr̄ hoc velle. ex̄ de postu. c. ad hoc. ꝛ ex̄ vt lite nõ cont. c. ad hec. ꝛ ex̄ ð iuriur. c. sub cura. ¶ Sꝫ h̄ subijcio talẽ qōnem. nam dñs constituit plures ꝓcur. ponamus duos. vnus cõfitet ꝛ alter negat: cuius responsioni stabimus ꝯfitentis vel negantis? Ad qd dixerunt qdam ꝙ statur confessioni que vtilioꝛ est dño: vt ei que tendit ad solutionem: qꝛ p̄nioꝛes ꝛc. vt. ff. de act. ꝛ ob. l. arrianus. ¶ Oꝛ segnoꝛi in qōne ista videt ita dicẽdum de iure. nam si duo ꝓcuratoꝛes sunt siue ad agẽdum siue rñdẽdũ: iudex non dꝫ eos oẽs admittere. sꝫ vnũ ex his q idoneioꝛ est. Qd est duabus rōnibus. qꝛ si plures velint ꝓponere popularẽ actionẽ vel publicã actionẽ: p̄fertur idoneioꝛ. vt. ff. de popu. act. l. si plures. ꝛ. ff. de accu. l. si plures. Jtẽ qꝛ aliquis nõ cogit in plu-

res aduersarios litigare. vt. ff. de exer. act. l. j. in fi. cum. l. se. ⁊ ff. iudi. sol. l. iam tamen. §. in hac stipulatione. Sed ponamus quod isti duo procur. admissi sunt: cuius rñsioni stabimus? Et certe videt quod iudex debeat stare rñsioni affirmatiue vel negatiue que magis videt congruere veritati: ⁊ magis verisimiliora dicit. sicut dicimus al's in testibus. vt. ff. de testi. l. ob causam. in fi. sed si nõ apparet quis verisimiliora dicat: tunc stabitur dicto procuratoris contra dominũ: vt ar. ff. de inter. act. l. de etate in prin. ⁊. s̃. de proba. l. exemplo. nisi dictũ alterius procuratoris sit tale quod inducat absolutionez: vt quia vnus procurator negat dominũ debere ⁊ non probat al's debitor nisi per cõfessionez alterius procuratoris: quia tunc fauore absolutionis neganti debet credi: vt. s̃. de edẽ. l. qui accusare. ⁊ in preal. l. ff. de ac. ⁊ ob. l. arrianus. ¶ Or segnori dñs Hu. hic mirabili modo in hac qõne dixit. nam dixit quod isti procuratores erant cõstituti: ita vt vnus non posset esse sine altero in iudicio: qd fieri põt. vt. ff. de insti. l. sed ⁊ si pupillus. §. itez si plures. ⁊ erant procuratores rei: tunc si ante litẽ ptest. vnus confitet ⁊ alter negat: nõ videtur reus defensus: quia obscure defendit postquam procuratores in rñsione dissentiũt vñ actor debet mitti in possessionem rei petite vel pro mensura debiti declarati: vt legitur ⁊ probat. ff. ex qui. cau. in poss. ea. l. ij. ⁊. l. fulcinius. ⁊ defendi nõ videt vt dixi postquam obscure defenditur. sicut non videt rñdere qui obscure respondit. vt. ff. de interro. act. l. de etate. §. nihil. Si aũt post litem cõte. vnus cõfitetur ⁊ alter negat: tũc dixit dñs Hu. quod stabit procuratori contra reum: qd nihil aliud est dicere quam quod stetur confessioni procuratoris confitentis. Si aũt sint procuratores actoris ⁊ ante litem cõte. vnus confitet ⁊ alter negat: nõ sunt audiendi quasi contrarij: vt colligit. ff. de fur. l. j. Si vero post litem conte. vnus confitet ⁊ alter negat: tunc stabit eius dicto siue rñsioni qui contra dominũ dicit. ⁊ sic hic per procuratorẽ fiet conditio ignorantis deterior: qd nõ dz esse. vt no. ff. de pcu. l. ignorantis. sed sibi imputet dñs qui sibi talem procuratorez elegit: vt ar. ff. ad. l. aquil. l. si seruus seruũ. §. proculus. Item si vultis subtilizari ⁊ pcedere ad apices iuris: dicetis ita. si plures procuratores admissi fuerunt cũ satisdatione iudicatũ solui: si vnus eorum confitet pro reo ⁊ alter cõtra reum: debet dicere actor. cõmissa est stipulatio iudicatũ solui: ex ea parte que est de domino defendẽdo: quia dicet actor promisistis satisdationem iudi. sol. que cõtinet tria. s. de dolo malo qd absit: ⁊ de eo qd verbũ sonat: ⁊ de domino defendẽdo: ⁊ vos nõ defenditis: quia vnus dicit sic: alter dicit non. vñ non videtur dominus defendi. vt. ff. de procur. l. pe. vnde dico quod cõmissa est stipulatio iudicatũ solui ex ea parte de domino defendẽdo: vel ad penaz si est adiecta certa quantitas vel ad interesse. vt. ff. de pretori sti. l. pe. sed si procuratores essent ex pte actoris: hoc casu dicet reus. sicut dñs esset ptrarius: quia diceret sic ⁊ non repelleret. vt. ff. quãdo ap. sit. l. ij. §. sed si alius. ita vos quia representatis personã eius. vt. ff. de procur. l. j. Item cõfessus habet pro iudicato si confitetur presente aduersario. secus si absente. vt. ff. e. l. certũ. §. siquis. Itez habet pro iudicato cõfessus si est facta pfessio: apud iudicẽ illius cause in qua erat iudex: vt. s̃. de libe. cã. l. interrogatã. ⁊. l. iubemus. ¶ Or segnori super. l. ista aliqua quero ⁊ statim quero: cõfessio facta in iure piudicat: est ne verum siue fiat iudice sedente pro tribunali: siue iudice pcedente. ¶ Or segnori in qõne ista. ll. vident sibi adinuicem cõtradicere: ⁊ ideo vos vtemini diuisione tali. nã si fit pfessio ante lit. pte. cã litis ordinãde: quia ille interrogationes siue rñsiones non cõtinent plenã cause cognitionẽ sed summariã: siue fiant apud iudicẽ sedentem pro tribunali: siue iudice pcedente standũ est eis. vt. ff. de inter. act. l. voluit. §. ptor. sed si fiant post litem pte. causa decidẽde litis: iste desiderant plenam cause cognitionẽ ⁊ debent fieri iudice sedẽte pro tribunali. i. vbi reddit ius. vt. ff. de iust. ⁊ iur. l. pe. in fi. ⁊. s̃. de dila. l. a pcedente. ¶ Sed denuo quero hic. nunquid confessus cõfessionem suam poterit reuocare? Et certe in qõne ista dñs Jo. nimis breuiter locutus est: dominus Azo nimis diffuse. Nam dñs Jo. ita breuiter dixit. cõfessus post li. pte. non põt reuocare pfessionem suam: nisi rõ minoris etatis aliud suadeat. sed ante litem contes. sic. vt. ff. de nox. l. electio. §. neqz. dñs Azo posuit se in maiori briga ⁊ dixit. siquis pfitet añ li. pte. si sciens falsum pfitet suã pfessionem põt reuocare ante li. pte. nisi aduersarius sciens falsum fateri nõ resistit: quia tunc post litem conte. reuocat pterquam in duobus casibus. vt. ff. de rei vendi. l. is cui. ⁊. l. seq. Si ignorans pfessus est: poterit reuocare ⁊ añ litem cõte. ⁊ post: nisi pfessus est per errorẽ: qui ptinet culpam dolo proximaz. vt. ff. de interro. act. l. de etate. §. ex cã. ⁊. §. sequẽti. ¶ Or segnori circa articulũ istum vos potestis dicere clarius ⁊ sic. nam si quis confitet ante litem ptes. põt penitere rñsi si captio non est actoris. verbigra. cõuentus rei ven. negauit se possidere. nunc ante litẽ pte. vult cõfiteri se possidere: põt. vt. ff. de interro. acti. l. de etate in prin. secus si captio est actoris. cõfessus est se possidere: nunc vult reuocare: ⁊ dicere se nõ possidere. hic si actor sciebat eum falsum fateri ⁊ acquiescebat ei põt reuocari. si ignorabat: duobus casibus nullo mõ reuocat. Cum actor erat petiturus a certa psona: ⁊ iste obtulit se liti. Item cum actor petebat ⁊c. vt. ff. de rei vẽ. l. sinaũt. in princi. ⁊. ff. de dolo. l. is qui dolo. Si aũt quis confitet post li. cõtes. non dz intelligi vt dicunt. ll. non põt reuocari. sed dz ita intelligi. siquis cõfessus est post litem cõte. hoc sibi nõ lz: si nõ subest certa causa vt hic colligitur. ⁊ similiter no. ff. de dona. l. quidam. §. j. sed si subest iusta causa: quia vult restitui: vel errauit: licebit ei reuocare: vt colligitur. s̃. de iur ⁊ fac. igno. l. error. ⁊. ff. de noxa. act. l. electio. §. neqz. ¶ Sed denuo quero quo iure. cõpellam aduersariũ meũ rñdere ad huiusmodi rñsiones? Rñdeo per officiũ iudicis per hunc ti. ⁊ ad hoc ẽ ar. in cor. auc. de his qui ingre. ad ap. §. vlti. ⁊ quia iudex potest euz mulctare: vt colligitur in. l. j. ff. siquis iusdi. non ob tẽpe. vel nisi rñdeat: iudex põt euz habere pro confesso. vt. ff. de interro. act. l. de etate. §. qui tacuit.

¶ Res inter alios acta vel iudicata.

Inter alios res. In. l. ista dr. Si tu dicis titium tuũ debitorẽ fuisse in. c. ⁊ ipsuz decessisse pluribus heredibus relictis: si quidam de heredibus titij soluerint tibi illud alijs coheredibus relictis non piudicat: quia regulariter res iter alios gesta nõ dz alijs prodesse vel obesse. Tex. constitutũ est. concor. s̃. de tran. l. j. ⁊. ff. de pac. l. si vnus. §. in summa. ⁊ no. ff. de iuriur. l. quia. Fallit in casibus. puta si fiscus vel imperator vendit rem meam vel sibi obligatam vt suam. vel fiscus vendit rem cõmunez mihi ⁊ tibi vt suam. quia emptor statim est securus. sed fiscus vel imperator intra quadriẽnium de precio tenet domino: vt. s̃. de quadriẽ. prescript. l. bene a zenone. ⁊. j. or cõmu. rerum alie. cum fisco. l. vna. li. x. Itez fallit in casibus in quibus res inter alios acta alijs prodest: vt. s̃. de diuer. rescrip. l. si libellum. Item fallit etiam. ff. queadmodum serui. amit. l. cõem fundum in princi. Item fallit. j. si vnus ex plu. appel. per totũ. Item fallit. quia interdum actio alterius alteri prodest. nam si defero tibi iusiurãdum: ⁊ tu iuras obligasse te mihi pro. x. pficit mihi ⁊c. vt. ff. de iureiurã. l. si duo. §. antepe. ⁊ vl. Or sequit in lra. Tex. vñ licet. nam qd dixit in genere infert in specie.

Inter alios facta. In. l. ista dr. Si tu super re mea transigis: mihi non preiudicat. ⁊ ideo si auia mea mihi mancipium donauit: ⁊ hoc potero pbare: si postea auia mea illud mancipiuz cum alio diuisit mihi non preiudicat. Tex. notissimi iur est. concor. s̃. de transl. l. j. ⁊. ff. de pac. l. si vnus. §. in summa.

Si cum fratre. In. l. ista dr. Si cõiter matri mee cũ fratre meo successi: si frater meus cũ debitoribus hereditarijs transegit: vel cuz eis egerit ⁊ pxiam sniam reportauit: transactio vel snia illa mihi non preiudicat. Tex. non potuit. concor. s̃. quibus res iudi. non nocet. l. j.

¶ De relationibus.

Siquis

Si quis. In .l. ista dr. Si iudex vult referre negociũ ad supiorẽ eo casu quo relatio est pmissa: primo nõ dʒ ferre sniam sʒ añ sniam dʒ re mittere negociũ ad supiorem hoc modo. dʒ litigatores vocare ꝛ dicere. in qõne ista dubito de iure. volo consulere supiorem: ꝛ volo referre ad supiorẽ oia acta iudicij. videte qualiter ego faciã relationẽ. iste est libellus. ista est litis ↄte. istud est iuramẽtũ calũnie. ꝛ sic dicit de alijs actis iudicij. ꝛ hoc dʒ facere vt nõ possit alter litigator dicere contrarium. s. ꝙ ad plenum nõ fieret relatio. Tex. hesitandum. i. dubitandũ. similis expositio fit. al's in. l. ff. de ver. ob. l. ꝛ iõ hesitaꝫ. Tex. nrãm ↄsulat sniam. s. de iuꝫ nõ de fcõ.

Super delictis. In. l. ista dicitur. Aliquis ꝓuincialis cõmisit delictũ in ꝓuicia. rector ꝓuincie cognouit. allegaꝫ corã eo. dñe iste ꝓuicialis cõmisit in talẽ. l. puta in. l. iul. de vi pri. vñ illa. l. dʒ puniri. dicit aduocatus rei. nõ cõmisit in. l. iul. imo oĩno dʒ absolui. vel si cõmisit crimẽ: cõmisit crimẽ ꝑuatum stellionatꝰ. dicit iudex. nescio istas subtilitates. volo ↄsulere pncipẽ qñ crimẽ. l. iul. de vi pu. cõmittiꝫ ꝛ qñ crimẽ stellionatus. dicit impr hec relatio nõ dʒ fieri hoc mõ: sʒ acta oia ostẽsa ptibꝰ dʒbẽt remitti ad supiorẽ. Tex. ↄsultatiõis exemplũ. i. acta cause. Tex. assensu. ꝛ ad. l. istaʒ ↄcor. s. l. pxi. in fi.

Si quando. In. l. ista dicitur. Aliqñ rõ. aliquando necessitas suggerit relationẽ fieri ad pncipeʒ. ꝛ qð cũqʒ boꝝ suadeat relationẽ fieri. debẽt instrã referri ad superiorem hoc modo. vt oia acta pñtibus litigatoribus referantur. vt siquid fuerit rescidendum vel addenduʒ. tollatur vel addatur. Tex. si quando rõ. vt qꝛ dubitat iudex de iure. Tex. aut necessitas. qꝛ perpetua valitudine impeditur. ꝛ circa istas relationes distinguitur. Nam cuʒ iudex vult referre negociũ ad supiorem aut vult referre qꝛ vult se excusare a iudicando vel ab odio iudicandi. qꝛ timet ne si alterã ptẽ condẽnaret eẽt sibi nimis odiosa. ista relatio ꝓhibita est: vt in auc. vt iudices non expectent sacras iuss. per totum. Aut vult referre. puta qꝛ impediꝫ iudicare. puta morbo quo casu referri põt vt al's detur iudex: vt. ff. de iudi. l. si longius. ꝛ. ff. de va. ꝛ extra. cog. l. ij. i fi. Aut vult referre qꝛ dubitat qualiter sit iudicandum. ꝛ tunc subdistinguiꝫ. qꝛ aut dubitat de iure aut de fcõ. Si dubitat de fcõ. vtrũ testes bñ ꝓbauerint vel nõ. vtrũ instrĩs vel testibꝰ sit fides adhibẽda vel nõ. maledicaꝫ talis iudex. melius põt hoc scire ꝙ̃ principes qꝛ examinauit illa. vñ talis relatio est ꝓhibita. vt. ff. de iudi. l. eũ qui. §. j. Aut dubitat de iure. quia bñ hʒ factũ premanibus. dubitat tñ q̃liter de iure debeat iudicare. tũc ista relatio est pmissa. dũtñ fiat cuʒ iuꝫ solẽnitate. vt in auc. de iudi. §. oĩbus. sic intelligiꝫ. s. de le. ꝛ ↄsti. l. ij. ꝛ est iuꝫ solẽnitas. vt ptibus vocatis legat oia acta ꝛ oẽs allegationes. vt si in aliquo volunt supplere vel minuere: possint. ꝛ oia interclusa debent ad supiorem referri. ꝛ sic intelligitur totus iste titulus. ꝛ. s. de dila. l. cum a nobis.

De appellationibus ꝛ consultationibus.

Quia a sentẽtijs de quibꝰ. s. dictũ est appellaꝫ. poniꝫ rubrica de appel. ꝛ qꝛ nõ solũ appellaꝫ a snia. immo ꝛ rõne cõsultationis interponiꝫ appellatio. dicit rubrica ꝛ de cõsultationibus. Et no. ꝙ iudex aliqñ fert sniam ꝓprio motu ꝛ ab illa appellaꝫ. vt. j. e. l. ꝛ in maioribus. aliqñ iudex ↄsultat. i. petit consilium a principe. a consultatione non appellatur. sed a snia lata contra consultationem sic. vt. j. e. l. ij.

Prius de poss. Segnori. l. ista legiꝫ multis modis. ego tamen premittam omneʒ lecturam quã puto veriorem. ꝛ consequẽter tangã allas lecturas breuiter ꝛ cõpẽdiose. Et in. l. ista dicitur ego possidebam aliqueʒ fundum. tu de possessione illius fundi deiecisti me per vim. ego cepi te conuenire interdicto vnde vi causa recuperãde possessionis: ꝛ cepi te accusare criminaliter. l. iul. de vi pu. ꝛ ita formaui libellum meum. corã vobis domine iudex propono ꝙ titius expulit me de possessione per vim cuʒ armis vel sine armis. vnde peto posses. mihi restitui: ꝛ isuper peto eum puniri. l. iul. de vi publi. seu priuata. preses ꝓuincie qd debuit facere? debuit dicere. iste libellus non dehʒ admitti: qꝛ in eo agitur ciuiliter ꝛ criminaliter. sed primo cognoscaꝫ ꝺ ciuili possessiõe ꝛ postea ꝺ crimine violẽtie. iudex hoc omisit dicere. ꝛ admisit talem libelluʒ. ꝛ cuʒ deberet primo pronunciare super possessione: cognouit ꝛ pronunciauit de crimine violentie: recte ab eius sententia appellaꝫ. Tex. prius de possessiõe. s. recuperanda super interdicto vñ vt ciuiliter proposito. Tex. violentie. sub. l. iul. de vi publi. seu priuata: cuius pena. s. legis iul. de vi pu. est ꝛc. vt. ff. ad. l. iul. de vi publi. l. ei qui in princi. ꝛ. j. ad. l. iul. de vi publi. l. antepenul. pena auteʒ. l. iulie de vi priuata est ꝛc. vt no. ff. ad. l. iul. de vi publi. l. j. Tex. non fecerit. i. non cognouerit primo de ciuili. Tex. prouocatum est. nam primo debuit cognoscere de ciuili: postea de criminali. qð si non fecit: inique fecit. vnde poterit appellari: qꝛ appellatio est a minori iudice per inuocationem maioris iudicis pretextu iniquitatis snie rescissio vt. ff. de mino. prefecti. Or segnori ꝑm istam lecturam habetis hic vt dixi in casu ꝛc. Sed. l. videtur contradicere prima facie que dicit: ꝙ si oritur ciuilis ꝛ criminalis de re familiari: vt interdicto vnde vi. ꝛ furti actione proponi potest ciuilis ꝛ crimialis: vt. j. qñ ciuilis actio ꝑiudicat cri. l. vnica. Ad qð vos ita dicetis. ciuilis ꝛ criminalis sibi preiudicant in hoc. iterim dum agitur ciuili: non potest agi criminali ꝛ econtra: vt. ff. de pu. iudi. l. interdum. ꝛ. ff. vi bo. rap. l. ij. §. j. ꝛ no. ff. ad. l. acquil. l. inde neracius. §. si dolo. ꝛ sic etiaʒ loquitur. l. nostra. verumtamen non preiudicant q̃tum ad exitũ: quia finita ciuili potest proponi criminalis ꝛ econtra: vt in l. contra. vbi hoc contrarium plenius soluam. secus si ciuilis ꝛ criminalis sunt prodite ad vindictam: quia vna intentata tollitur altera: vt. ff. de iniur. l. qð senatus. ꝛ. l. pretor. Or segnori circa. l. istam non eẽnt plura dicenda nisi signarem quoddam contrarium qð signabo in fi. quia quidã intelligunt. l. istã secundo modo: ꝛ voluerunt ponere casum in possessione retinenda. ꝛ ponunt casum in. l. ista hoc modo conueniebam te interdicto vti possidebitis ne turbares me in possessione talis fundi. tu econtra conueniebas me interdicto vti possi. ne turbarem te in possessione eiusdem fundi. quid dʒ facere preses prouincie? Certe primo debʒ cognoscere quis nostrum possideat ꝛ cognoscere quis nostruʒ ceperit turbare possidentem. Si aũt nõ cognouit primo quis possideret sed quis intulerit vim turbatiuam: non recte fecit. ꝛ ideo iure fuit prouocatum: vt legitur. j. ad. l. iul. de vi publi. seu priua. l. siquis fundum. si ergo cognouit primo de violentia: non recte fecit. Et ꝑm hoc exponitur littera. Tex. prius de possessione. s. retinenda. Tex. pronunciare. i. cognoscere. Tex. excutere. sub. quis alter alteri violentiam intulerit turbatiuam. sed. l. illa. j. ad. l. iul. de vi publi. vel pri. non facit ad rumbũ. quia ibi constabat quis possideret: hic non. Legitur etiam tertio modo hec. l. vt in ea ponatur ita casus. accusabaʒ te de crimine violentie commisse dicẽs ꝙ tu per vim deieceras me de possessione talis fundi. tu dicebas ꝙ illum fundum non possidebam tpe violentie. certe cã possessionis est preiudicialis cause violentie hoc casu: vt colligitur. ff. de vi ꝛ vi ar. l. j. §. idem. ꝛ. j. vnde vi. l. j. si ergo iudex primo pronunciauit super violentia malefecit. vnde iure prouocatũ est. Sed ista lectura remota est a lrã. Or segnori ad. l. istam opponitur. si primo debeat cognoscere de possessione ꝛ cognouit de violẽtia: ꝛ lata est snia contra solitum ordinem iudiciorum: vnde non valet: vt. s. de sen. ꝛ inter. om. iudi. l. prolatam? Respondeo. hic est lata contra solitum ordinẽ actionuʒ: non iudiciorũ: vt in. l. contra. puta qꝛ fuit lata snia lite nõ ↄte. Nec approbo qð quidã dixerũt si fertur snia contra legem: si putat iudex cãm legibus adiuuari: valet snia: vt colligiꝫ. ff. de re iudi. l. prolatis. al's non valet vt in pal. l. prolataʒ. que opinio non est bona. sed semꝑ qñ fertur contra ius scriptũ: non valet snia: vt. j. qñ prouo. nõ est necesse. Videꝫ ↄtra. qꝛ si de vi ꝛ possessione queratur:

prius de vi q̄ꝫ de possessione cognoscit. vt.ff.de iudic.l.si de vi.ꝛ.ff.ad.l.iul.de vi.l.qui cetu.§.j. Respódeo qḋ dicunt ille leges ꝙ prius cognoscitur de vi: exponitur.i.de possessione ablata per vim. Et qḋ dicūt de possessione: exponit.i.de proprietate: qꝛ vbi mouet̄ possessoriū ꝛ petitoriū: primo cognoscit̄ de possessorio: vt.s̄.de rei vē.l.ordinarij. sed hic ꝯm primam lecturā agebat̄ interdicto vn̄ vi ciuiliter de crie violentie. sed ꝯm alias lecturas: ille.ll.nō sunt ꝯtrarie.

Dum. Lex. ista respicit illā partem rubrice. de cōsultationibus. Et in.l.ista dr̄. ego ꝛ tu litigabamus coram cōpetenti iudice. dū insisteremus iudici ꝙ ferret sniaꝫ: dixit iudex: nō vereor dicere vestra qḋ meri iur̄ est. vn̄ vellē ꝯsulere imꝑatorē vt ꝯsuleret qualiter iudicarē. imꝑator rescripsit postea iudex ꝯm ꝯsultationē pronūciauit. alter nr̄m qui succubuit vult appellare: pōt ne? Certe sic: ꝛ nō est nouū ꝛc̄. Lex. rescripti.s.cōtinentis in se rn̄sionem ꝯsultationis. Lex. non denegetur. Videt̄ ꝯtra. qꝛ vr̄ ꝙ iudex non debuerat referre: qꝛ relatio vr̄ ꝓhibita. vt.ff.de iudi.l.eū q.§.iudices. Breuis est rn̄sio. nam si iudex dubitat sup iur̄ bn̄ pōt referre dumtn̄ negociū plene instructū referat. vt.s̄.ti.ꝓxi.l.j.ꝛ.ij. Si autē dubitat sup facto: qꝛ melius dꝫ scire iudex q̄ꝫ princeps: non dꝫ consulere principē. vt in.l.ꝯtra. qꝛ q̄ꝫta fides sit testibꝰ adhibenda: tuipse scire potes. vt.ff.de testi.l.iij.§.verba.

¶ Sed denuo instatur. ꝛ vr̄ ꝙ a ꝯsultatione nō possit appellari. vt.ff.qn̄ ap.sit.l.j.in prin.§.j. Ad qḋ vos ita dicetis. si iudex vult cōsulere principem: ab ista ꝯsultatione nō licet appellare. sed lata snia diffinitiua ꝯm ꝯsultationem: bn̄ pōt appellari a tali sententia vt hic.ꝛ.ff.e.l.j.§.quesitum.

Appellatione. In.l.ista dicit̄. Judex tulit sniam diffinitiuā ꝯtra me ꝓ aduersario meo appellaui. iudex non detulit appellatiōi. nūquid qḋ facit iudex pēdente appellatione: mihi preiudicat? Certe nō: qꝛ pendente appellatione oia debēt esse in eodē statu quo erant tpe ꝓnunciationis. Lex. appellatione interposita. sub. a snia diffinitiua. ꝛ si sine scriptis vult appellare: cito dꝫ fieri. si in scriptis: ex interuallo pōt fieri. vt.ff.e.l.j. Lex. lꝫ a iudice. sub. a quo ē appellatum. q cām quare nō recipit dꝫ statim manifestare. ꝛ exēplum edere litigatori. vt.ff.de ap.reci.vel nō.l. sciendum. in fi. Lex. deliberationis. qꝛ iudex hꝫ deliberare. vt.ff.eo.l.j. Lex. nihil fieri debere veluti executio vel simile. Lex. sepissime ꝯstitutum est. Et ita no. appellatione pendēte nihil innouari ꝯcor.ff.nil noua.ap.pen.in rubro ꝛ in nigro.ꝛ.ff.de ap.reci.vel nō.l.sciēdum in prin. Fallit tn̄ in casibus: naꝫ interdum fit sequestratio ap.pen.ꝛ.ff.e.l.impera.in fi. Itē appellatione pen.recipiūtur noue ꝓbationes. vt.j.e.l.eos qui.§.j. similiter ꝛ pēdēte in inte.resti.nil dꝫ innouari. vt.s̄.de in integ.resti.post.ne quid no.fiat.l.j. Odof.

Ad scribatū. In.l.ista dicit̄. Quidaꝫ fuit electus vt eēt scriba in aliquo publico officio. iste nō appellauit. nunqd tenebit̄ suscipere illud officiū? Certe sic. Lex. cōuelli statuta.i.electionem de te factam. Lex. non possunt. qꝛ videris acqescere snie: postq̄ꝫ non appellasti. vt s̄.de postu.l.j. Et not.hic. cum quis nominatur ad munus publicū auctoritate ꝛ vtilitate puta ad iudicatuꝫ vel ad scribatum: tūc pōt ꝓuocare vt hic.ꝛ.j.eo.l.hi qui ad ciuilia. aut quis nominatur ad munus publicū auctoritate priuatū vtilitate vt est officiū tutele: ꝛ tūc non appellat: sed dꝫ se excusare infra quinquaginta dies. si excusatio sua nō admittit̄: appellat a snia illa qua pronunciat̄ suam excusationem nō esse recipiendam. vt.ff.quando appel.sit.l.j.§.siquis tutor.

Preses. In.l.ista dr̄. Snia diffinitiua fuit lata ꝯtra te. appellasti ad cōpetētem iudicēꝫ. nō fuisti negligēs in apostolis petēdis.i. in lr̄is dimissorijs sed fuisti impeditus iusta cā.ꝛ sic tps fatale elapsum ē. nunqd hoc tibi preiudicat? Rn̄det̄ si non fuisti negligēs: sed iusta cā impeditus: tibi non preiudicat. Lex. preses ꝓuincie ad quē appellasti.i.ad cuius audientiam. vt.ff.e.l.j.§.j. Lex. tps qḋ ad petēdos apostolos.i. lr̄as dimissorias. nā hic est ordo. ille qui succubuit dꝫ appellare illico: si sine scriptis appellat. vel si in scriptis ex interuallo. vt.j.l.ꝓxi. oblata appellatione debeo instare apud iudicem. ꝛ petere lr̄as dimissorias in qbus ꝯtineatur qualiter appellaui. ꝛ remittit me ad iudicem appellationis. vt.ff.de libel.dimis.l.vnica. Lex. mede bit̄. nam si labit̄ tempus fatale per negligētiam appellantis: sibi preiudicat. vt.j.de tem.appel.l.ij.ꝛ auc.ibi signata.

Eos qui. Hec.l. longa.l.est.ꝛ continet in se.iiij.vl̄.v. dicta. Primū dictuꝫ est. si iudex tulit sniam diffinitiuā. ꝛ ab eius snia fuit ꝓuocatū: ipse idē iudex de appellatione nō cognoscit: qꝛ suspectus ē. sꝫ alius iudex dꝫ super appellatione cognoscere. ꝛ est officiū iudicis appel. primā sniam iustam si iusta est ꝓnunciare. ꝛ male appellatū eē. vel ꝓnūciare sniam iniustaꝫ si iniusta est. ꝛ bn̄ appellatum. ¶ Scḋo dr̄. si forte ille q succubuit in cā principali ex eo ꝙ minus sufficiēter ꝓbauit: ꝙ in cā appellationis poterit plus ꝓbare. vn̄ si in cā principali omisit ꝓducere instr̄a: in cā appellatiōis poterit ꝓducere. ¶ Tertio dr̄. si appellatū ē a snia diffinitiua: appellans dꝫ adire iudicē. ꝛ dꝫ petere apostolos.i. lr̄as dimissorias. sed ēt dꝫ petere non solum opinionis exempluꝫ: sub hac forma. dn̄e remittatis sniaꝫ ad iudicē appellatiōis. idest opi. vestraꝫ. Item poterit petere oia acta cause: vt si ex actis possꝫ ꝯstare bn̄ iudicatū: ꝯfirmet̄ vestra snia. al's.i. si ex ipsis actis non possit constare: recipiantur testes ꝛ instrumētum in cā appellationis. ¶ Quarto dr̄.j. qḋ tēpus dꝫ appellare? ꝛ certe in propria causa.j. biduum. in aliena.j. triduum. Sed istud hodie est correctum per auc. hic positam.

¶ Quinto ꝛ vltimo dr̄. ꝙ qui appellauit nō tenet̄ cauere de appellatione ꝓsequenda: qꝛ si ꝓsequatur appellans causam appellationis: cōdēnabitur ad sumptus. h.d. ista.l. vsq3 in fi. Lex. eos q̄ de appellationibus. sub. interpositis a snia diffinitiua: qꝛ ante sniam diffinitiuā non appellatur: vt.s̄.de epi.au.l.ij.ꝛ.j.quoꝝ ap.nō re.l.ante. Lex. ita iudicium suuꝫ.i.ad audiētiam suam. Lex. ad iudicē suum.s. primum qui cognoscit de cā principali. Lex. sed oēm cām. ex quo colligimus ꝙ iudex nō dꝫ ꝓ pte iudicare ꝛ ꝓ parte nō. vt.ff.de arbi.l.diē. ꝛ dixi.s̄. si aduersus rem iud.l.j. Lex. vel iniustam. sub. ꝛ sic bene appellatum. Lex. vel iustam. sub. ꝛ sic male appellatū.

¶ Segnori hoc est primū dcm̄ huiꝰ.l.ꝛ sup isto ꝑmo dicto formant̄ multe qōnes pone peto a te.c. coram cōpetēti iudice lite ꝯte. nō possuꝫ probare aliqd testibus vel instr̄is. vn̄ qꝛ nihil probaui: iudex absoluit te: qꝛ actore nō probante reus absoluit̄ ꝛc̄. vt.s̄.de eden.l.qui.accusare. ego actor appellaui ab illa snia coram iudice app.c. petita in cā principali te apparet debere: qūo pronūciabit hic iudex? si ꝓnūciat primam iniustaꝫ: male pronūciat: cū actor in prima cā nihil ꝓbauerit ꝛ actore nō probāte reus absoluit̄: vt.s̄.dictū est. si ꝓnunciat primā iustam: male dicet: qꝛ mō in cā appellationis apparet te debere.c. petita cā principali. Sed segnori in qōne ista dicimus ꝙ iudex appellationis ꝓnūciabit sniam iniustaꝫ non q̄ꝫtum ad iudicē ꝙ male iudicauerit: sed q̄ꝫtum ad ius: qꝛ in veritate debebas. ¶ Et ita no. ꝙ aliqn̄ snia est iniusta q̄ꝫtum ad iudicē ꝛ ius: ꝛ aliquādo est iusta q̄ꝫtum ad iudicēꝫ ꝛ ius: aliqn̄ est iniusta q̄ꝫtuꝫ ad ius: iusta q̄ꝫtuꝫ ad iudicē. Est iniusta snia q̄ꝫtuꝫ ad iudicē ꝛ ius. peto a te.c. ꝓbo ꝙ debes mihi c. iudex te absoluit. h snia est iniusta q̄ꝫtum ad iudicē ꝛ q̄ꝫtuꝫ ad ius. Est iusta q̄ꝫtum ad iudicēꝫ ꝛ ius: vt si nihil ꝓbo in cā principali vel appellationis: ꝛ iudex te absoluit. Est iniusta q̄ꝫtum ad ius: iusta q̄ꝫtū ad iudicē si in vitate debes mihi.c.ꝛ ego non ꝓbaui iudex te absoluit. ¶ Scḋo quero peto a te.c. nō probaui aliquid. iudex absoluit te. appellaui. in cā appellatiōis probo te mihi debere.c. iudex pronūciat primā sniaꝫ iniustā.ꝛ bn̄ appellatum. ꝛ nō dicit plus.i. cōdēno vel absoluo. tu nō appellas. vado corā iudice principalis cause: ꝛ peto vt mandet sniam executiōi. dicis tu. domine iudex legatis istam sniam. legit̄ qualiter iudex appellationis dicit primā sniam

sniam iniustam ꝛ bñ appellatuꝫ dicis tu. bñ placet mihi ista snia: qꝛ primo fui absolutus: mō nihiluꝫ fui condemnatus. vñ non dꝫ mādari ista snia executioni. qd iuris erit in qōne ista? Et certe dixit dñs Azo. si iudex appellatiōis ꝓnunciat priorem sniam iniustam ꝛ bñ appellatū: per consequens te absolutum in pma snia tacite condēnauit in.c. a te petitis a quib⁹ in prima snia fuisti absolutus: qꝛ in snijs nō refert qd ex eqpollentib⁹ fiat: vt.ff.de re iudi.l.in summa.ꝛ.ff.de arbi. l.siqs tñ.§.si arbiter. Preterea hec.l.dicit ꝙ iudex ap.debꝫ ꝓnunciare primā sniam iustam: ꝛ sic male appellatū. vel iniustam: ꝛ sic bñ appellatū. vñ si ꝓnunciat iniustā: per consequens ꝓnunciat bñ appellatū. ꝛ eᷓ si ꝓnunciat iustā: per cōsequens ꝓnunciat male appellatū: cū ꝯrioꝝ eadem est relatio ꝛ disciplina: vt.ff.de verbo.ob.l. inter stipu.§.rē sacrā.ꝛ eius opinionē eqtatē in se ꝯtinere puto ar.huius.l. Itē pro hac opi.facit: qꝛ iudex vr̄ aliqñ tacite cōdēnare vel absoluē .s.si plures vna snia fu.cō.l.j.ꝛ ibi dixi.ꝛ.s.de procu.l.ij.

¶ Oꝛ segnori dñs Ja.bal.in qōne ista dicebat ꝯ.ꝛ dicebat si pma snia est ꝯdēnatoria ꝛ tu appellas: satis est ꝙ iudex appellationis ꝓnunciet primā sniam iniustā: ꝛ bñ appellatū ꝛ male iudicatū vt hic.ꝛ ita itelligebat.l.istā. sꝫ in snia absolutoria secus. vbigrā. peto a te.c.nō ꝯdēnaris mihi: sꝫ absoluēris. si appello nō sufficit dicere primā sniam iniustā ꝛ bñ appellatum: nisi iudex appellatiōis te in.c.a te petitis ꝯdēnet. ꝛ pro hac sua opi. inducebat.ff. iudi.sol.l.cum apud.ꝛ.ff.de vsur.l.tutoꝛ.in pn.ꝛ iō dicebat ꝙ snia iudicis appellationis non valebat vnā festucam nisi qꝛ est reuocata pma snia que fuerat absolutoria: vñ de nouo dicebat eē agendum. nam ex prima snia nō pōt agi aliqua actione: qꝛ fuit absolutoria. ex scda nō: qꝛ non fuit condēnatoria. vñ dicebat ipe: agetur ex pma actiōe.ꝛ si excipiat̄ de re iudi. replicabit̄ de re ħꝫ actorem iudicata per iudicem ap. ꝛ iō dicebat ꝙ in snia ꝯdēnatoria vera erat opi.dñi Az. sꝫ in snia absolutoria nō erat vā. Sed segnori sicut dixi opio dñi Azo.hꝫ in se eqtatem ꝛ eā puto verioreꝫ. Nec ob.l.cū apud.ff.iudi.sol. quā dñs meus inducebat pro se: qꝛ illa.l. denotat accidētia facti: nō ministeriū iur̄. Itē nō ob.ff.de vsur.l.tutoꝛ in prin. ¶ Sꝫ denuo quero hic. est ne necesse ꝙ iudex ap.dicat ꝯfirmo vl̄ īfirmo? Dicunt quidā ꝙ sic: vt ar.s.de vsur. rei iudi.l.ij. Sꝫ nos dicimus ꝯrium.ar.ff.de bo.pos.ꝰm ta.l.qui liberis.§.cū testō.

¶ Sed denuo quero hic. ponamus prima snia est cōdēnatoria. scda confirmat primā. que snia poterit executioni mādari? Dñs Azo scribit alibi. s. ꝙ mandet̄ scda snia executioni nō prima: qꝛ scda confirmat primā.ꝛ pro se inducit.s.de vsur. rei iudi.l.ij.ꝛ.ff.iudi.sol.l. cum apud. Item pro se vr̄ facere ꝙ mādet̄ scda snia executioni ꝛ nō prima: vt qꝛ hodie vocari puto nō retro: vt.ff.ꝺ his qui no.infa.l.furti. Itē pro se adducit. qꝛ si testōꝛ fecit primum testm̄ ꝛ legata relinquit: postea fecit testm̄ in quo iubet oia legata in primo testō solui: illa legata petuntur ex vi scdi testamenti: vt.ff.ad treb.l.si quis prioꝛe.ꝛ.ff.de iniu.ru.ꝛ ir.testō facto.l.cum in secundo ꝛ insti.quibus mo.testa.infir.§.posterioꝛe. ¶ Oꝛ segnori in questiōe ista pōt dici ꝛ ita scripsit hic dñs Azo ꝙ pma snia mandetur executioni non scda.ꝛ ex prima oꝛiatur actio iudicati: qꝛ iudex ap.nō hꝫ aliud ꝓnunciare nisi primā sniam iustā vel iniustā vt in fi.huius.l. vñ nō absoluit vel cōdēnat aliquē expsse.ꝛ iō nō dr̄ finē ꝯtrouersijs iponere: vt. ff.de re iudi.l.j. Nō ob.l.furti. ꝙ si scda snia est ꝯdēnatoria: ꝙ ꝙtū ad infamiā vr̄ ꝯdēnatus ex scda snia: non ex prima. qꝛ illud est ideo: qꝛ odia restringunt̄: vt.ff.de libe.ꝛ posthu.l.cū quidam. Itē non ob.l.siquis prioꝛe.ꝛ.l.cū in secūdo.ꝛ.§.in posterioꝛe. quia ille loquunt̄ in testamētis diuersis vbi semper scōm reuocat pmū. vt.s.de testa.l.sancimus.ꝛ ēt ꝓbatur.ff. de iure codi.l.diui.§.licet. Tex.siqd aūt. Hic incipit scōm dictum. Tex.videatur.ꝛ ita si minus est dcm̄ in cā principali: pōt suppleri in cā ap. vt.j.de tem.ap.l.per hanc. Tex.personas. s.testiū. Tex.crediderit. vt.s.de testi.l.qm̄. Tex.super his. Hic incipit tertium dcm̄. Tex.opiones suas.i.snias. Tex.pces.i.libellos appellatoꝛios. Tex. proferat̄.ꝛ ita iudex appellatiōis dꝫ habere ꝛ petere apostolos ꝛ opiones sue snie ꝛ acta iudicij: vt.j.e.l.a proconsulibus. Tex.ne aūt temere. Hic incipit quartum dictum. Tex.prouocabit. sub. in cā.aliena. sed in cā propria infra biduum: vt.ff.quādo ap. sit.l.j.§.biduum. Tex.cautione. Hic incipit quintum ꝛ vltimum dictum. Tex.minime pbenda. sub.hoc est verum in causa ap. secus est in cā principali: vt.s.de epis.ꝛ cle.auc̄.generaliter. ¶ Oꝛ segnori super.l.ista habetis quandam auc̄. que incipit. Hodie autem cuilibet.

Hodie autē. A. In auc̄. ista dr̄ ꝙ oliꝫ dehebat qs appellare in cā propria infra biduum: in cā aliena infra triduū. hodie ifra x.dies cuilibet licitum est appellare. Et est hec auc̄.in corpoꝛe auc̄.ꝺ appel.§.j.col.iiij. nā his est in auc̄.de ap.ꝛ in col. viij. vñ sumitur auc̄.quā habetis.j.ti.j.si tñ.ꝛ cōputant̄ isti.x. dies ex die quo cognouit sniam esse latam: vt.s.qūo ꝛ qñ iudex.l.ab eo.ꝛ hoc est verum quando appellatur illico. al's secus: vt.ff.qñ ap.sit.l.j.

Si qui. In.l.ista dr̄. Quidā vocatus est ad ciuilia munera: qꝛ creatus est decurio. iste nō vult istū honoꝛē. appellat ab illa nominatione: nunqd tenet appellatio? Certe sic.ꝛ appellans debet probare se iuste appellasse. Tex. vel decurionatum exēplificat. Tex.honoꝛes.s.reipublice. Tex. lꝫ vacationē.i.iustā cām excusandi se. Tex.nō vtant̄.i.si nō appelletur. Tex.ꝯfirmāt.i.ꝯfirmare vident̄. Vñ no.siqs vocatur ad offm̄ publicū auctoꝛitate priuatum vtilitate: vt est tutoꝛ. iste non appellat sed dꝫ excusare se infra qnquagita dies: vt insti.de excu.tu.§.qui excusare se volūt. sꝫ si sua excusatio nō admittit̄: tunc appellat: vt.ff.de admi. tu.l.j. Si aūt vocatur ad munus publicuꝫ auctoꝛitate ꝛ vtilitate: tunc appellat vt hic. Fallit in defensoꝛe ciuitatis: vt in auc̄.de defen.ciui.§.j. Itē no.hic ꝙ qui non appellat a noiatione vr̄ ei acqescere: vt.s.de posthu.l.j. Tex.ostēde.i.proba. ¶ Oꝛ segnori ex.l. ista antiq fuerūt circūuenti qui dixerūt ꝙ onus ꝓbādi incūbit ei qui appellat.ꝛ hoc ꝓbāt pmo p.l. istā. Itē ꝓbāt scda rōne. appellatio ꝛc̄. vt. ff.de mino.xxv.an.l.pfecti. Item qui appellat dicit se inique ꝯdēnatū. vñ qui allegat iniqtatē: dꝫ eā ꝓbare sicut qui allegat dolū: vt colligit̄ ꝛ no.ff.de ꝓba.l. qui dolū. vñ ei qui dixit incūbit onus ꝓbādi: vt.ff. de ꝓba. l.ij. Preterea si noiatus dicit noiationē iniustā esse: negat ius. vñ dꝫ ꝓbare. vt.ff.de ꝓba.l.ab ea parte. Domino Jo.ꝛ Az. visuꝫ est ꝯriū: ꝛ dixerunt in aliquo bñ. sꝫ nō ad plenū.ꝛ dicunt ita. cui incūbit onus ꝓbādi in cā pricipali ꝛ in cā appel. in cā principali incūbit actoꝛi: vt.s.de eden.l.qui accusare. nisi reus excipiendo fateret̄ intētionē actoꝛis: qꝛ tunc ipse reus ꝓbaret: vt colligit̄.ff. de ꝓba.l.in exceptionum.ꝛ iō dicunt leges. actoꝛ qui vincit dꝫ ꝓbare se iuste habuisse sniam: vt in auc̄.de his qui igre.ad ap.§.illud.ꝛ.ff.si reus vl̄ ac.moꝛ.fu.pen.ap.l.ij. Nō ob.hec lr̄a que dicit: ꝙ q appellat ꝓbat se iuste ꝓuocasse. qꝛ ꝓbat eoipo ꝙ ꝯrium nō ꝓbat̄ ab actoꝛe. s.eum frustratoꝛie ꝓuocasse. Simile ꝯsueuit.no.s. ꝙ aliqd ꝓbat̄ eoipso ꝙ ꝯtrariuꝫ non ꝓbat̄: vt. ff.de iur̄.do. l.dotē.ꝛ.j.qui milita.pos.vel non.l.sup seruis. Sed segnori ego ꝯsueui aliter dicere. cum ꝓuocat̄ aut a diffinitiua snia: qꝺ est in qbusdā casib⁹ ꝰm.ll.nr̄as. ꝰm decretalistas regulariter. aut a grauamine: qꝺ est regulariter. aut a noiatione. Ubi vero appellat̄ a diffinitiua snia: vera est opi.dñi. Jo. ꝛ Az. qꝛ cui incūbit on⁹ ꝓbādi in cā pncipali: ꝛ in cā appellatiōis.ꝛ ita itelligo.§.illud.i auc̄.ꝺ his qui igre.ad ap. Nā nos legiste non psumimus pro snia iudicātis ꝙ sit iusta: nisi actoꝛ ꝓbet eam iuste eē. vt in.§. pal.illud licet canoniste aliter dicāt: qꝛ nō psumūt pro ꝓcessu iudicis: vt ex̄ de proba.c. qm̄ ꝯtra fal.ꝛ ex̄ de renū.c.cum in pñtia.ꝛ hoc illa rōne: qꝛ posset inde oꝛiri alia iniqtas talis. pone ꝙ iudex pecunia coꝛruptus ꝯdēnauit me tibi ad.c.que a me petebas cū nihil ꝯ me ꝓbasses ꝛ ego appellaui. qūo i cā ap. posseꝫ egō ꝓbare me nō debere cū sit negatiua facti? Certe non possem. Si aūt appellat̄ a grauamine. qꝺ est regulariter iur̄ canonico ꝛ iur̄ ciuili in casu qui ponit̄.ff.de ap.re. vel nō.l.ij. qꝺ est contra regulā.s.de epis.audi.l.ij.ꝛ ideo dico ꝙ appellanti incūbit onus grauandi. ꝛ dico ꝙ appellās debet probare se iniuste grauatū.ꝛ ideo appellasse: vt extra de ap.c.vt debitus.

⁊ ideo ꝓbo per. ll. nr̃as ꝙ si volo appellare ab executione iudicis: nõ possum nisi ꝓbẽ eũ excessisse modũ in exequẽdo: vt j. e. l. siqs. Si aũt aliquis appellat a noiatione: tũc dico ꝙ recusanti incũbit onus ꝓbandi: qꝛ presumo quẽlibet dignum nisi probet̃ idignus. ⁊ presumo nullũ vacationẽ habere: nisi probet se vacationẽ hẽre: vt colligit̃ in. l. illa. cu₃ q̃dam. ff. de le. ij. l. cũ pr̃. §. libertis. Itẽ iure canonico nullus h₃ vacationẽ nisi hẽat iure spãli. vt no. ⁊ legit̃. ff. de vaca. mune. l. j. ⁊ ita loquit̃. l. nr̃a. iõ non bñ respexerũt qd̃ dixerũt Jo. ⁊ Azo.

Intra. Casus. maior annis. xxv. a sentẽtia contra se lata appellauit: non tñ ẽ appellationẽ ꝓsecutus: vel pendente appellatiõe nõ transegit: nunqd res iudicata erit executioni mãdãda? Certe sic. Tex. si intra maiorẽ. iõ dixit. maiorẽ. qꝛ si minor eẽt posset restitui ad appellãdũ: vt dixi. s. si aduersus rem iu. l. j. Tex. curabit. qꝛ hec duo sunt paria. s. vel non appellasse: vel appellare ⁊ ap. non prosequi. vt. ff. qui no. infa. l. furti.

Dominus. In. l. ista dr̃. Procurator meus q agendo vel defendendo noie meo litigabat succubuit. ⁊ appellauit: nunqd illã appellationẽ proseq potero? Certe sic. Tex. põt. nam põt dñs appellare p se ⁊ per ꝓcu. ⁊ ap. factã a procuratore ꝓsequi vt h. ad istud accedit. s. de procu. l. inuitus. ⁊. l. nulla. ⁊. ff. rem ra. ha. l. si minor. §. cum procurator.

Jactor. In. l. ista dr̃. Curator adulti ad cãm adulti cõstituit actorem. postea actor cõtrariã sniã reportauit. qs põt appellare? Certe actor ⁊ curator. s₃ ⁊ si solus curator põt cãm ap. proseq: verũtñ si adultus interim veniã etatis ipetrauerit: vel ẽt maior. xxv. an. effectus est: ipse ẽt suo noie poterit cãm appellationis ꝓsequi. Tex. deteriorẽ calculũ. i. ꝯriam sniam. vt. s. de iudi. l. rem nõ nouam. Tex. tam ipse. s. actor. Tex. q̃ curator ad ꝓuocatiõis. idest appellationis. Tex. exercebit. ¶ Dr segnori no. hic ꝓ snia domini Joã. ⁊ Azo. ꝙ ꝓcurator tenet̃ appellare: nõ aũt tenetur prosequi appellationẽ: nisi noiatim ad hoc eẽt cõstitutus. vt. ff. an p aliũ cã ap. exer. pos. l. vl. ⁊ est hoc cõtra illos qui dicebant ꝙ ꝓcurator tenebat̃ appellare ⁊ cãm ap. prosequi: vt dixi. s. de procur. l. inuitus.

Ciues. In. l. ista dr̃. Si ciuis vl' incola vocat̃ ad munera. ⁊ h₃ apertam excusationẽ: d₃ appellare. ꝗ si nõ appellauit: tenet̃ noiationi acqescere. Tex. ciues dicunt̃ ciues originarij loco: s₃ incole dicũtur q aliũde venerũt: vt ista probantur ⁊ leguntur. ff. de ver. sig. l. pupillus. §. incola. ⁊. j. de incolis. l. ciues. Tex. admittuntur. vt. s. e. l. hi qui ad ciuilia.

Anime. Segnori hec. l. notat̃ dr̃ias inter cãs ciuiles ⁊ criales. ⁊ talẽ. Judex erat ita supbus in causis ciuilib⁹. siqs appellabat ab eius snia: faciebat eũ incarcerari. nũqd bñ facit iste iudex? Certe ñ bñ facit. Uel ẽt ponebat eũ ad tormẽta: vel faciebat ei alias iniurias? Certe nõ bñ facit. sed si aliqs cõdẽnat̃ de cã criali. ⁊ appellat: si nõ põt dare fideiussores idoneos vt deferat appellatiõi sue: tũc iudex d₃ facere eũ incarcerari: ne interi dũ appellat fugeret. h. d. ista. l. Tex. in q̃busdã ẽt si possit ꝓuocare. nã regulariter nõ appellat: s₃ in casib⁹ appellat. vt. ff. e. l. nõ tm̃. Tex. ꝑseueret. qꝛ criminosus d₃ custodiri pẽdẽte ap. si fideiussorẽ dare nõ põt. vt. ff. de custo. ⁊ exhi. reoꝝ. l. j. ⁊. ij. ⁊. s. e. l. eos. §. sup his. Dicet aliqs vr̃m. nunqd prodest hec appellatio ei si detinet̃ in vinculis? Rñdeo proderit: qꝛ si est talis cã que põt exerceri p ꝓcuratorẽ: exercet eã per ꝓcur. al's ipse ex viculis cãm suã ducet. ⁊ exercebit. vt. ff. de custo. ⁊ exhi. reorum. l. ij.

Ex illo. In. l. ista dr̃. Si aliqs forte cognoscit de ꝓuato negocio. ⁊ dicit se velle ꝯsulẽ principẽ: interi q̃diu spectet ꝯsultationẽ nihil d₃ innouari s₃ oia in primo statu debent eẽ. Tex. dirigant̃. qꝛ nil d₃ nouari ⁊c. vt. s. e. l. appellatione.

Litigatorib⁹ Lex ista dic̃. Litigãtes in cã ciuili vel criali posse illico appellare ⁊ sine scriptura. Tex. voce. dicẽdo appello. Tex. iudicata. i. cũ cõdẽnatio fuerit iterposita iniuriose. Tex. causis. ⁊ ad istud accedit. s. de epi. au. l. addictos. ⁊. j. e. l. addictos. ⁊. s. e. l. eos q. §. sup his. ⁊. ff. e. l. nõ tm̃. ¶ Dr segnori in. l. ista no. ꝙ sine scriptis illico appellat̃. vt. ff. e. l. ij. ⁊. l. a snia. §. vlti. s₃ si appellat̃ ex interuallo scriptis appellat̃. vt. ff. e. l. j. §. vl. ⁊ in p̃ealle. l. a snia. §. vlti. ⁊ intelligo anteq̃ diuertat' ad alia facienda.

Ec cãs. Lex ista ẽ bona. l. ⁊ vtilis ⁊ vtinã iudices seruarẽt bñ. l. istã. ⁊ in. l. ista loquit̃ impator iudicib⁹ dicẽs. q̃ñ vultis inferre aliquã sniam ad vos referãtis cãm plene instructã: al's nõ possumus dare vobis plenũ ꝯsiliũ. sic enim. cũ nosipsi cognoscimus de causis plene exaiamus negocia. cu₃ cuilibet denegat̃ a snia principis copia appellãdi: ita vos instructas cãs debetis nobis referre. Tex. q̃ in nr̃am venerit sciam. i. in nr̃o auditorio. Tex. nam cogimur. ait imperator. Tex. cõquerẽdi. idest appellandi. nam non appellatur a sententia principis vt h colligit̃. ⁊. ff. quibus ap. non l₃. l. j. Tex. inueniri. vñ cãm instructam debetis referre. ⁊ ad istud accedit. s. de rela. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊ ibi dixi. s. de dila. l. cum nobis.

Etiã. In. l. ista dicit̃. Sicut a iudice ordinario potest appellari: ita a delegato qui obtinet vicẽ principis. Tex. accipere. qꝛ in maioribus ⁊ minorib⁹ negocijs appellandi facultas est. vt. j. eod. l. ⁊ in maioribus.

Japud. In. l. ista dr̃. Si appellat̃ vl' a ptore vrbano vl' peregrino de ap. h₃ cognoscẽ p̃fect⁹ vrbis. Tex. si apud vtrũq₃ ptorẽ. i. vel apud vrbanũ vl' apud peregrinũ. diuisim eni accipit̃: vt ⁊ al's. ff. de ꝯhen. emp. ⁊ ven. l. sed celsus. §. si fundus. in fi. Tex. appellator obseruet. ⁊ ad istud accedit qd̃ habetis. j. e. l. precipimus.

Quoniã nõnulli. In. l. ista ponit̃ talis casus. Quidã erãt debitores fisci. ꝯueniunt̃ a ptore fisci. ꝯdẽnati appellãt vt differat solutionẽ: qd faciẽdũ ẽ? Certe si nõ petãt copiã snie vel lr̃as dimissorias vl' acta iudicij appellationi vident̃ acqescẽ. ⁊ iõ tenent̃ exsoluere. Tex. q̃ñ nõnulli. sub. s₃ aliq. Tex. cũ iussi fuerũt. sub. p diffinitiuã sentẽtiã. Tex. exsoluẽ. sub. fisco. Tex. nec iã opiniõis exẽplũ. i. copiam snie. Tex. vt si intra dies. sub. xxx. vt. j. e. l. iudicibus. Tex. exigat̃. S₃. l. vr̃ ꝯ. q. dicit ꝙ debitores fisci non pñt appellare. vñ vr̃ obuiare. j. quoꝝ ap. nõ reci. l. abstinẽdũ. ⁊. l. vlt. Ad qd̃ dicũt quidã. qd̃ hic dr̃: ibi corrigit̃. sed hec solutio nõ placet. qꝛ legum correctio est vitãda ⁊c. Uel dicatis. vbi dubium est debitor fisci debeat vel non debeat: appellare non potest vt hic. sed vbi clarum est: appellet. vt in. l. contra.

A proconsulib⁹. In. l. ista dr̃. A preside ꝓuincie vel a ꝓconsule põt appellari. ⁊ si appellat̃: iudex principalis cause d₃ opinionis exẽplum. ⁊ acta iudicij inter eos transmittere. sed a snia prefecti pretorio non appellat̃: s₃ supplicatur. Unu₃ sciatis ꝙ siqs appellat ⁊ eius appellationi non defert̃: d₃ adire superiorẽ. i. ad p̃fectum. ⁊ si succubuerit: punit̃ pena qua puniutur appellantes: qꝛ notatur infamia ⁊ pdit litẽ. Si aũt obtinuit ille qui appellauerit: iudex qui non recepit appellationẽ d₃ afferri ad nos vt digno supplicio puniatur. Tex. a ꝓconsulib⁹. i. a ꝓuincialibus. i. rectoribus ꝓuinciarũ. Tex. opinionis exẽplũ. i. snie. ⁊ hoc ẽt nõ petẽte appellatore. vt. s. e. l. eosq. §. appellans. ⁊ s. l. pxi. Tex. cũ refutatorijs ptiũ. i. cum libellis dimissorijs. Tex. ad nos dirigat. sub. qui cognoscamus de appellatiõe. Tex. non finimus. Unũ no. ꝙ a p̃fecto ptorio non appellat̃ ⁊ ad

et ad istō concor. s. de sen. pfe. preto. l. j. et ff. ō offi. p. p. l. j. §. j. Tex. appellare. i. appellasse. Tex. necesse ē. sub. illū iudicē.

Et in maioribus. In. l. ista dicit q hec ē regula. et a maioribus et a minoribus negocijs appellet. nec putet aliqs iudex ex hoc sibi fieri iniuriam si ab eius snia appellat. Tex. et in maioribus. i. in criminalibus. Tex. et in minoribus. i. in ciuilibus: vt. s. de peda. iudi. l. iij. in fi. et ad. l. istam ocor. s. e. l. litigatoribus. Sed fallit in casibus: qr nō appellat a snia principis: vt. s. e. l. nec causas. Itē non appellatur a snia pfecti ptorio: vt. s. l. pxi. dixi. Item fallit in momentanea possessione: vt. j. si de mo. pos. fu. ap. l. vnica.

Quoniam iudices. In. l. ista dicit. Cōtingit aliqn q ille q succubuit appellat solēniter. iudex cū debēt deferre appellationē: deferre nō vult: puniēdus est pena. xxx. pōdo auri. officiales eius simili pena puniēdi sunt si non resistant ei. Tex. qm iudices ordinarij. sub. a quibus pōt appellari. qd ē regulariter vt dixi. s. l. pxi. Tex. executionē hoc ideo dicit: qr nō appellat ab executiōe: vt. j. e. l. siqs. et. j. quor ap. n. re. l. ab executore. Tex. ostēderit. sub. officialis. et ita officialis dz resistē iterdū ei cui subest. Odo.

Data snia. In. l. ista di. Si pnunciat bona eē vacātia vel pnūciat q alicui auferat aliqd vt idigno et applicet fisco: a tali snia bene lz appellari. Tex. auferunt. qr qd auferr ab idigno. fisco applicat: vt. ff. ō bis qb. vt idi. l. lucius. Tex. admitti. et ad istō accedit. s. e. l. qm nulli. et. l. et i maioribus.

Eam appellatio. Segnori hec. l. nō valet aliqd. sz dicit. si appellat a iudicibus quarūdam puinciar que noiant in lra dz appellari ad prefectum vrbis. h. d. ista. l. Tex. cū appellatio. hec. l. localis est. et iō nō valet aliqd. Tex. p bityniā. i. a iudice talis puincie. et sic dic de singulis. Tex. obsuet. vt plenius dicemus. j. e. l. pcipimus.

Eudicibus. In. l. ista duo mādātur iudicibus. Primū ē: vt si appellat a snijs suis q ipi ōferāt appellationē sm q mādat eis. et q post appellationē oia acta cause tradāt litigatoribus intra. xxx. dies cōputādos ex die late snie et remittāt ad iudicē appellatiōis. als autē. i. si non obseruauerint supradicta: imponit eis pena: et suo officiali. xxx. pondo auri. Tex. imposita. p. l. s. e. l. appellatione. et. l. qm iudices. Tex. ouenit pstari. vt. j. e. l. precipimus. §. j. Tex. mulcte subiacētibus. sub. imponendo arbitrio iudicantis: vt dicatis. mulcte subiacētibus. s. xxx. pondo auri: vt. s. e. l. qm iudices.

Et in mulctis. In. l. ista. dicitur. Sicut a snia diffinitiua appellat: ita et a mulcta inique indicta. Tex. iubemus admitti. secus in penis q sunt. l. determinate. sz mulcte nō et iō committit arbitrio iudicantis: vt. ff. de ver. sig. l. siqua pena. Sz hic custodiatis vos. si iudex condēnat me furti nō manifesti in duplū vel mafesti in quadruplū: et veliz appellare: ob istā cām ex eo q odēnatus sum in duplū vel in quadruplū: nō appello: qr. l. odēnat me nō iudex. sed si vellē appellare qr inique odēnatus sum qr nō cōmisi furtū: bn appellare possum: vt. ff. de his qui no. infa. l. athletas in fi. a mulcta autem bene appellatur vt hic.

Eam post sniam. In. l. ista di. A snia discussoris vel rationalis appellat ad comitē rer priuatar: maxime si longinquitas negocij nō patiat appellantē ad psidez prouincie ire. Tex. cum post sniam discussoris. i. rei priuate. Tex. sinceritatem tuā. loquit comiti rer priuatar sm vnā descriptionē. vel loquitur prefecto pretorio sm aliam descriptionem.

Dominatiōes. In. l. ista dr. Si aliquis noiatur o publicā vtilitatē ad aliqd publicum officium nō valet. vn nō erit necesse appellare. Tex. libellis. i. in scriptis facta. Tex. vel edictis. gnāliter facte. Tex. non valēt. vt si aliqs est inhabilis. Tex. deest. vt. ff. e. l. si expssus.

Siquis libellos. In. l. ista dr. Si aliquis appellat a snia diffini. et a mulcta et obtulit libellos appellatorios: postea vult illos libellos mutare: pōt ne? Certe sic. Tex. amputetur. secus est in cā principali. qr si obtuli libellum non possum postea mutare sm Azo. vt dixi. s. quō et qn iudex. auc. qui semel. nā in cā principali tenet actor cauere de lite psequēda nisi in cā ap. vt. s. l. eos q in fi.

Addictos. In. l. ista di. Si aliq cōdēnant ad mortē: nō debēt venire clerici vel monachi et ipedire q snia executiōi nō mādet. sz si putēt eos inique odēnatos: appellēt p eis. et si otrafactū fuerit: pena iponit eis. Tex. nō negamus ēt cuilibet extneo: vt. ff. e. l. n tm. Tex. dānatos. Sz nōne superfluit h. l. p. l. illā. s. ō epi. audi. l. addictos. certe n vt ibi dixi.

Siquis prouocatiōe.

In. l. iste dr. Siqs appellat: eoipso q appellat dicit sniam iudicis iniquā. nō tn in appellādo dz iudici ouiciari. et iudex ei conuiciari nō dz. nā appellat a snia iudicis. a quolibet iudice appellat nisi sit pfectus ptorio. et dū appellat: abstinēdū est ab iniurijs. et si otrafiat: iponit pena. Tex. facile puocare. Hic dicit Plac. q erat sensus istius lre. si litigator hz suspectam sniaz iudicis: appellet. si litigator dicit. nolo ire ad appellādū corā eo: qr est fatuus iudex et daret mihi maxillatā. dicit Pla. ab illa maxillata appellet. et p se iducit. ff. de mino. l. ait ptor. §. qd cā. Sz sm Jo. hic ē sensus huius lre. siqs aūt putet iniquā sniam appellet. nō dicat litigator nolo appellare: qr statim dicet mihi otumeliā. vel dicet q stati eā exequet: qr ab illa executiōe poterit appellare. si modū excedit i exequēdo: vel nimis cito exequit: vt. j. quor ap. nō reci. l. ab executione. est enim plus nō solū in qtitate: sz ēt in tpe: vt isti. de act. §. plus. Tex. ab iniurijs. i. iniuriosis executionibus.

Si appellationē. In. l. ista dr. Cōtingit aliqn q iudex cū appellat a snia sua n recipit appellationē. vel si recipit: n dat apostolos nūqd appellās dz conqueri et ifra qd tps? Et certe ifra annū si snia est lata a pfecto vrbis. si aūt lata est ab inferioribus iudicibus: ifra sex mēses dz appellare. si a iudice delegato: ifra quattuor mēses. Tex. faciēda. i. ad oquerēdū de tali iniqtate. et hoc cū iudex est ordinarius. si aūt sit delegatus: audiatis qd iuris sit. Tex. si vero arbiter. i. iudex delegatus: qr ab eo appellatur: vt. s. de iudi. l. cum specialis.

Recipimus. Segnori debetis vos scire q hec. l. nihil valet nisi qtuz ad quedam no. que ex ea colliguntur. quia. l. ista correcta est. Et. l. ista que non intelligentibus est tediosa istud dicit. Si appellatur a snia spectabilis puta pconsulis: nō est appellandum ad principē: qr ipse singulis intentus est negocijs huius mundi. sed pfectus ptorio et questor cognoscet. Secundo si appellatur a snia iudicis clarissimi: puta ducis: non appellatur ad principē sed ad prefectum vrbis. hec vera sunt qn appellatur a snia iudicis ordinarij. si aūt appellatur a snia iudicis delegati. si est dlegatus ab alio q a principe: appellat ad delegantē. si est delegatus a principe: si qdē delegata ē cā priuato: cognoscet pfectus ptorio et questor. si est delegata illustri et superillustri: tūc solus princeps de appellatione cognoscet. in oibus causis istis libellenses et epistolares et ceteri alij debēt dare acta litigatoribus et referre iudici appellationis. Ultimo dicitur. quicquid hac. l.

de veteribus legibus non mutat᷑: remanet in suo statu. Tex. aduocamur. vñ vos habetis hic ꝙ imperator est occupatus negocijs totius mūdi. ⁊ ad istud accedit in cor. auc. de here. ⁊ fal. in prin. ⁊ in auc. de ap. §. ad hoc. col. j. Tex. sed si a pro/consulibus. dixit qñ appellat᷑ a spectabilibus iudicib⁹: nunc dicit qui sunt spectabiles. ⁊ dicit᷑ ꝙ spectabilis est ꝓconsul vel prefectus augustalis: vt in auc. de consulib⁹. ⁊ hic statim exēplificat. Tex. fatali die. vt. j. de tem. ap. l. ij. ⁊ in auct. ei qui appellat. Tex. acceperint. sub. vt, ordinarij. ⁊ hic est primus casus. Et custodiatis vos hic. si iudex spectabilis fert sentē/tiam ab eius snia non appellatur ad principem: sed ad prefectum pretorio ⁊ questorē qui cognoscit. j. fatale tēpus. ne si haberet᷑ istud tēpus periret negociū. Et vt tollatis aliqua cōtraria dicetis ita. hoc est verū qñ snia est lata vltra q̄titatem. x. lib. auri. ⁊ subsistit. j. xx. lib. auri. al's secus: vt. j. e. l. in offerē/dis. Tex. ꝙ si a duce ⁊c. Incipit secūdus casus ⁊ continua/bitis ita. dixit quid iur᷑ sit quando appellatur a snia spectabi/lis: nunc dicit quid iur᷑ sit qñ appellat᷑ a snia iudicis clarissi/mi. Tex. prefectura. i. prefectus vrbis. Tex. epistolares. i. qui scribunt acta cause. Et custodiatis vos h. a snia iudicis cla/rissimi non ad presidem appellatur: sed ad ducē. ⁊ vocat hic rectorem prouincie ducē. est aliquis dux q est spectabilis. ē aliquis dux qui est illustris vt prefectus pretorio. a duce qui est clarissimus: appellatur ad prefectū vrbis. s; a duce qui sit spectabilis vel illustris appellatur ad magistrū officiorū: vt j. e. l. eo casu. ⁊. l. si qñ. Tex. sed si appello. Incipit tertius ca/sus. ⁊ loquit᷑ qñ appellat᷑ a delegato. q̄ appellat᷑ ad delegantem: vt. ff. quis ⁊ a quo. appella. l. j. Sed quid si appelletur a delegato a principe? Habz locū qd sequit᷑. Tex. huic salu/berrime legi ⁊c. Hic incipit quartus casus. Tex. adita. sub. a subditis. Tex. nostri vero libellenses. i. notarij. Tex. apud arbitros. i. apud delegatos principis ⁊ erūt priuati isti dele/gati non illustres. Tex. q etiam apud arbitros. Hic ponitur alius casus. s. qñ delegat᷑ illustri. Tex. quorū. s. iudicū. Tex. snias. h. d. pp snias prefecti pretorio a qbus non appellatur sed supplicat᷑. Tex. dignitate reperiat᷑. sub. sed alter erit illu/stris. Tex. quicqd aūt. Hic incipit qntus vel vltimus casus huius. l. al's quintū ⁊ vltimū dictū huius. l. Tex. intelligāt. Vñ colligimus illud no. qd nō mutat᷑: nō ꝓhibetur stare: vt s. de testa. l. sancimus. Itē colligimus hic illud no. ꝙ legum correctio est vitanda inq̄tū de iur᷑ possibilitate vitari pōt. ⁊ ad istud accedit in auc. de admi. in fi. ¶ Or segnori habetis hic vt dixi in casu. secus aūt est iur᷑ auc. q̄ a clarissimo appel/latur ad spectabilem. a spectabili appellatur ad magistrū of/ficiorū. a delegatis appellat᷑ ad delegantē. ⁊ hoc in delegato ab alio q̄z a principe: vt in auc. de ad. §. pe. ⁊ vl.

EO casu. Segnori hec. l. non v; vnū ouum. ⁊ hec. l. dicit. si forte moueat᷑ qd apparitori corā rectore ꝓuicie: q̄ vocat᷑ ad cohortalē ꝯditionē vel vocatur occasione tributor̄: siqdez dānatur: appel/lat ad magistrū militū q vna cognoscet cū preside prouincie. Tex. perorandā. i. cognoscēdam.

HAbemus. Leges veteres alio/rum imperatorū qui precesserunt iusti. in superiorib⁹ habuistis. amodo iste quattuor leges que sequuntur sunt noue. ll. iust. ⁊ ista dña. l. iubemus. val; similiter minus tribus ficub⁹. ⁊ dicit hoc. Contingit ꝙ iudex ordinarius maior vel minor vel delega/tus dubitat in qōne: qualiter debeat iudicare. refert negociū ad principē ⁊ mittit ei oia acta cause: ⁊ dixit imperatori. sum iudex in tali causa. dubito de iure: vnde refero vobis istam cām. ⁊ ecce acta cāe. siue iste iudex ꝑsumptuosus sit: q̄ dicit. ita v᷑ mihi. siue non est presumptuosus: quia retinet in corde suo qd ipse sentit. dicit imperator. ex quo mittunt᷑ nobis talia fercula: nos volumus cū deliberatione rñdere. verūtamē q̄ sumus negocijs singulis impliciti: volumus ꝙ duo vel tres viri magnifici. vt sunt patricij vel consulares vel pretorij: vi/deant acta cause. ⁊ ḃm ꝙ illi dicēt nobis ⁊ manifestabūt nos referemus illi. ḃm quā consultationez ipse iudicet. ab ista cō/sultatione nō pōt appellari. hec sunt vera quando vnus iu/dex cognoscebat ⁊ refert ad principē. Idem si plures sunt ⁊ sunt discordes: q̄ vnus ꝯdēnat ⁊ alter absoluit: vt sunt mul/ti de istis in francia. vel forte sunt hoies discreti. vnus inten/dit ꝑcipere mētez alterius. referūt ad principē. similiter si fit hoc mō relatio: duo magnifici viri debēt intueri acta cause: ⁊ ḃm eor̄ consultationē princeps cōsultabit ⁊ iudices iudi/cabūt. ⁊ ab ista cōsultatione nō appellat᷑: s; a snia lata in con/sultatione sic. Tex. iudicauerit. i. iudicare debuerit. ⁊ quare ita expono audite: q̄ regulariter fit relatio añ sniam: vt. s. de rela. l. j. ⁊ p totū. In casu tñ fit post sniam: vt. ff. de le. iij. l. j. §. is qui. ⁊ colligit᷑. ff. de inter. ⁊ rele. l. inter relegatos. Tex. ma/nifestū non fecit. i. non sententiauit sed scripsit principi. mihi ita videt᷑. Tex. decernere. i. intueri acta. Tex. manifestare. i. ipsi non sentētient: s; cōsulant ad relationē. Tex. ꝓferre sen/tētiam. i. ꝯsultationez in qua declarat᷑ qd sentētiant. ⁊ ab ista cōsultatione non appellat᷑: sed a snia que fert᷑ ḃm referentem bñ appellat᷑: vt. s. e. l. non est nouū. ff. qñ appel. l. j. in princip. Tex. quid discernendū sit. non referēdo qd sentētiant. ⁊ idē dicendum est qd. s. dictum est.

IN referendis. Hec. l. simili/ter sicut ⁊ su/perior nihil valet cū gradatim appellet᷑: vt i auc. de ap. §. pen. ⁊ vlti. nisi q̄tum ad quedā no. que ex ea colligūtur. ⁊ hec. l. nitit᷑ glosa/re illā. ꝑcipimus. in princ. Nā vos habui/stis in. l. illa precipimus. in prin. si appellat᷑ a spectabili: im/perator nō cognoscit de appellatione: sed ꝑfectus ⁊ questor cognoscunt de ap. mō glosat iusti. qualiter illud intelligat᷑. ⁊ dicit ꝙ istud est verū in causa que subsistit. j. x. lib. auri: ⁊ ex/cedit. x. auri. lib. s; si subsistit. j. x. lib. auri: non cognoscēt duo scil; prefectus ⁊ questor: s; vnus eor̄. si aūt qd excederet. x. lib. auri: non cognoscit vnus solus vel ambo: sed d; exami/nari ista cā coram oibus ꝯsistētibus in sacro nostro palatio. Vnū sciatis. cū cognoscunt de appellatione: acta cause de/bent offerre eis. j. biēniū cōputandū a die appellatiōis. ⁊ dū examinat᷑ in sacro nostro adiutorio: licebit appellanti vti no/uis allegationibus ⁊ defensionib⁹. Tex. solebat. sub. qd est qñ spectabilis cognoscit de appellatione: vt. s. eo. l. precipi/mus in prin. Tex. viris. hoc est ꝑfecto ⁊ questori. Tex. finiat᷑ negociū. ¶ Or dic mihi. duo cognoscūt. si concordāt: planū est. si dissentiunt isti duo: adijcitur alter questor vt subijcit: q̄ erant tres questores. Tex. intra biēnij tps. non credatis ꝙ istud sit tps ad ꝓsequēdū appellatioēm. vt. j. de tem. ap. auc. ei qui. sed istud erat tale tēpus: ꝙ q appellat d; referre acta cause. j. bienium. Tex. assertiones. i. nouos testes. Tex. per/mittimus. Et ita no. ꝙ nouis defensionibus pōt vti in cau/sa ap. sic ⁊. j. e. l. vl. ¶ Or segnori dñs Azo facit hic vnā qō/nem ⁊ nō soluit eā. nam vos habetis hic. si spectabilis iudex cognouit ⁊ appellat᷑ ad principē: de illa cognoscit ꝑfectus ⁊ questor. si discordant adiūgitur alter questor. ¶ Or format᷑ hic questio. hñ pōt ex ipsa ꝓnūciatione patere si causa exce/dit. x. lib. auri ⁊ subsistit. j. xx. lib. auri. ⁊ vbi pōt petere habet locū hec. l. quid si ex libello non pōt petere? pone agebatur tutele coram spectabili iudice: istud ex libello pōt videri. naz pone ꝙ iudex ꝓnūciauit. ꝓnuncio vt reddat rōnem tutele: ⁊ reliqua ꝑstet: quis cognoscet de ap. querit ipse ⁊ nō rñdet: sed ego rñdeo vnus solus in dubio: vt. j. e. l. vl. in fi. ¶ Or se/gnori ad. l. istam opponit᷑. nam hic dicit᷑ ꝙ debēt cognoscere duo. Sed ꝯ. j. e. l. vl. in fi. Rñdeo. in hoc detrahit᷑ huic per. l. illam. vel ibi qñ erat dubium: hic qñ erat clarum.

SI quando. Hec. l. similiter parū valet nec obtinet etiā iur᷑ auctēticor̄. Et in. l. ista dicit᷑. Si dux qui est spectabilis vel illustris: non dico dux qui est clarissimus ꝓnūciat ⁊ ab eius sentētia appellat᷑: non cognoscet prefectus sed ma/gister officior̄ cum questore sacri palatij. Tex. siquando du/ciano. i. quando dux cognoscit. trutinando. hic facit Azo cu/rialitatez: q̄ signat contrariū ⁊ non soluit. ⁊ dicit ꝯtra. s. e. l. precipimus. §. j. Unde vos debetis ita determinare. si dux est clarissimus ⁊ appellat᷑ ab eo: tūc cognoscit solus ꝑfectus: vt in. l. ꝯ. si dux est spectabilis ⁊ ꝓnūciat: habet locum hec. l.

Ampliorez

Appliorē. Hec lex valde bōa ē. Et ista.l.dicit pncipaliter tria. Et primo dicit.nā ꝯtingit aliqñ ꝙ iudex fert sniaꝫ.lata snia appellatur.itur ad iudicē ap.ꝛ venit iudex ap.ꝛ vult ferre sententiā appellās erat importunus ꝛ dicebat iudici.in isto articulo corrigatis sniam que est iniqua. dicit actor.ꝛ ego puto ꝙ ꝯfirmetis in tali articulo:qꝛ est equa.dicit ille q appellauit:nō dꝫ corrigere ꝑ te.qꝛ ego appellaui nō tu.dicit iusti.ꝙ iudex appellationis dꝫ corrigere sniam pro appellāte ꝛ nō ꝑ alio:ꝛ dꝫ eā ferre sicut ei cōgruū videbitur. Secundo di.q appellāt in scriptis debēt libellum appellatoriū breuiter cōscribere:nō debēt facere vt faciunt canoniste. Tertio di.nā verū est ꝙ si summa.x.lib.auri non subsistit.j.xx.lib.auri:ꝙ cognoscit vnus iudex.si excedit.x.lib.cognoscūt duo iudices.si dubitaṫ sufficit.j.xx.lib.vel cognoscit vnus iudex. Tex.eius.sub.qui nō appellat. Text. presidiuꝫ. ¶ Or segnori habetis hic si vnus appellat ꝛ alter nō:iudex dꝫ commēdare sententiā ꝑ eo qui est appellat vel nō appellat.qđ est verū sup eodē articulo in quo est appellatū:vel super alio eodē negocio ꝯnexo.al's nō dꝫ commēdare ꝑ eo qui non appellat:vt.s̄.de transf.l.si ex falsis. Tex. adimplere .sub.qꝛ poterit hoc casu supplere ꝺ facto vt hic. ꝛ.j.ti.j.l.ij.in fi.aliqñ supplet de iure.puta inducendo.ll.pro absente.vel rñdēdo.ll.contra eum allegatis.qđ est verꝫ generaliṫ:vt plene no.s̄.vt q̄ desunt aduo.par.iu.sup.l.j.Tex. in refutatorijs incipit scđm dictum. Tex.resuscitare.i.reiterare.verbū eniꝫ semel cōmissuꝫ.Tex.ońdere. Vñ no.hic. ꝙ qui format libellū nō dꝫ esse verbosus .similiter qui supplicat principi:nō dꝫ eē v̄bosus:vt.s̄.de pci.imp.offe.l.vlt. Unde colligimus ꝙ testis non dꝫ esse v̄bosus.vñ si queraṫ ab eo cā sui dicti ꝛ nōr edderet eā:non stareṫ eius dicto.al's sic.vt.ff.de no.oper.nun.l.de pupillo.§.qui opus.ꝛ no.s̄.de testi.l.solā.Tex.sed cum.Incipit tertium dictum.Tex.iudices.vt.s̄.e.l.precipimus.ꝛ.l.in offerēdis. Tex.excedere.vt qꝛ agitur singulari vel vniuersali iudicio.Text.ꝛ omneꝫ ei. al's eis.Tex.satisfacere.nec ob.s̄.e.l.in offerendis.quia ibi clarum erat:hic nō.vel q̄tuꝫ ad hoc:illa.l.corrigitur ꝑ istā.

¶ De temporibus appellationum.

¶ Dictum est.s̄.vobis de ap.ꝛ consul.verum qꝛ appellationes vbi non interueniunt consultationes:non sunt ppetue: sed.j.certa tempora exequende:ponit de temporibus ap.s. cū sententiatur sine cōsultatione.ꝛ cōsulta.s.cū sentētiaṫ cū consulatione.ꝛ qꝛ tp̄s ap.in fcm̄ transit:ꝛ imperator interdum resuscitat:ponit de reparationibus appellationuꝫ.i.de resuscitationibus appellationū.vñ de tem.appellationū.i.j. que tēpora appellationes debēat incohari ꝛ finiri cuꝫ sniaṫ sine consultatione.ꝛ consultationū.i.j.que tpa sint finiende ꝛ incohande cū sententiaṫ cū consulatione imperiali: videamus ꝛ subijciamus.de tempori.ap.agitur in.l.j.ꝺm vnā lec. ꝛ.j.e.l.ij.ꝛ.iij.de reparati.agitur.j.e.l.nemo.in fi.

Si quis. Lex ista bōa.l.est quēcūqꝫ intellectū demus huic.l.Et hec.l.dicit hoc.Si aliqs nominatur ad honorē duūuiratus:si ipse erat abñs ꝛ nō vult illū honorē dꝫ appellare ꝛ ꝑsequi ap.suā.j. duos mēses:ex quo cognouit se nominatū. Sed si est pñs ꝛ non vult suscipere illum honorem:dꝫ appellare ꝛ prosequi ap.suaꝫ.j.duos menses a die nominationis. Tex.nominat⁹.illud ē alienū latinū.Tex.vel duūuiratus.i.ad magistratus municipalis: vt.s̄. de iudi.l.vlti.ꝛ.ff. siquis iusdi.non ob.l.vnica.naꝫ ptās alicuius ciuitatis vocatur defensor: vt.s̄.de defen.ciui.l.defensores.Text. infulas.i.insigna.nam olim ita erat in republica romanorum.q vocabatur ad aliquem honorē portabat aliquas infulas in capite:vt faciunt domini cardinales.

a Ab puocatiōis. Hec.l.vꝫ dicere vnū qđ alibi nō iuenim⁹.qꝛ hec.l.vꝫ dicere ꝙ.j.duos mēses appellaṫ.ſꝫ alie.ll.ꝯdicūt.qꝛ oliꝫ appellabatur.j.biduum vel triduum:hodie.j.x.dies:vt.s̄.tit.proxi.l.eos qui.in fin.ꝛ auc.ibi signata.Ad qđ vos dicetis duobus modis.ꝛ ꝺꝫ istos duos modos hec.l.hꝫ triplicē intellectū.Et vno mō dicetis ꝙ est hic spāle i eo q appellat a noiatione ꝙ.j.duos mēses debeat appellare.sed vbi non appellat a nominatione ſꝫ a snia:olim.j.biduū vel triduū appellabatur:hodie.j.x.dies.sed ꝑsequitur appellationeꝫ.j.annuꝫ vel.j.bienniū ex iusta cā:vt.j.e.auc.ei qui appellat.ꝛ tunc legetis ita lr̄aꝫ.Tex.ex eo die interponēde.i.ꝑsequēde. Uel dicatis.nominatus.j.biduū vel triduū olim debebat appellare:ſꝫ cāꝫ ap.dꝫ ꝑsequi.j.duos mēses:ꝛ tūc exponetis.interponēde.i.exequēde.Tex.statim.ex die nomiatiōis facte. Et ꝺm istā oppōnem dicetis hic spāle esse cū ap.dꝫ ꝑsequi. j.annum vel biennium:vt.j.e.auc.ei qui.h.j. duos menses. vnde colligetis hic ꝙ licet appellare a nominatione: vt.s̄. tit.proxi.l.hi qui ad ciuilia. Iteꝫ no.ꝙ tp̄s ap.absenti currit a tempore scientie vt.s̄.quo ꝛ qñ iudex.l.ab eo.ꝛ qꝛ tp̄s statutū ad appellandū currit sciēti.vt in auc.de ap.in princ.

Tempora. Segnori vos debetis scire ꝙ hec.l.nō vꝫ festucam nisi q̄tum ad no.que notabo in pn. huius.l.qꝛ correcta est per auctē.Et in.l.ista tractaṫ de tēporibus statutis ad ꝑsequēdaꝫ ap.siue sit sniatū cū ꝯsultatiōe:siue sine ꝯsultatione.ꝛ tractatur in.l.ista de reparatiōibus. Et primo imperator exorditur.nam tpa dandarum dilationum sunt amputanda causa dirimendarum litiuꝫ:ꝛ iō tēpora fatalia sunt statuenda.j.que tpa tp̄s ap.moriaṫ. Et statim ponit tp̄s appellationis:qꝛ si appellatur a sententia rectoris ꝓuincie vel proconsulis:post appellationē hꝫ sex menses ad incohādā ap.ꝛ finiendā.ꝛ si.j.sex mē.nō ꝑsequitur ap.hꝫ aliū mēsem. si intra scđm fatale nō est ꝑsequutus ap.hꝫ alium menseꝫ. si intra tertiū fatale nō est ꝑsequutus appellationeꝫ hꝫ alium mēsem.ꝛ sic habebat olim.ix.menses.si.j.istos.ix. mēses nō est ꝑsequutus ap.moritur appellatio.verūtñ vadat appellator cuꝫ appellatio mortua est ad principem ꝛ impetret reparationē:ꝛ tūc habebit tres mēses ꝛ sic hēbit annū.Si vero appellatur a snia arbitri.i.iudicis delegati a principe: habꝫ sex menses ꝑ primo fatali.ꝑ scđo fatali hꝫ vnū mēsem.pro tertio fatali hꝫ aliū menseꝫ.ꝑ quarto fatali hꝫ aliū mensem. ꝛ sic hēbit nouē mēses:ꝛ nō licebit ei impetrare reparationem.Si aūt est delegatus a ꝑfecto ptorio.ꝑ primo fatali hꝫ duos menses.ꝑ scđo vnū mensem.ꝑ tertio aliū mensem.ꝑ quarto aliū mensem.ꝛ sic habebit quinqꝫ menses. Si auteꝫ est delegatus ab alio preside a spectabili.ꝑ primo fatali hꝫ duos menses.ꝑ scđo tres menses.ꝛ sic hꝫ quinqꝫ mēses.sic poterat dicere imꝑator breuiṫ.Si appellaṫ a clarissimo hꝫ ix.menses:ꝛ daṫ repatio trium mensiū.ꝛ sic hꝫ annum.Et si appellatur a delegato a principe:hꝫ quinqꝫ mēses.ꝛ nō datur ei repatio.Si appellatur ab alio delegato hꝫ.v.menses. In fine dicit duo verba que valēt melius q̄ tota fabula facta superius.ꝛ dicit ꝙ dies feriati computantur in tempore ap.nec causa ap.agetur die feriato.dicit etiā ꝙ iudex ap.dꝫ perquirere acta ꝛ videre si adhuc est.j.fatalia tempora:ꝛ dꝫ dicere partibus custodiatis vos quid faciatis.qꝛ de tēpore fatali nō supersunt nisi tot dies.ꝛ hoc debꝫ facere partibus presentibus.Idē aūt debꝫ facere si vna est pñs ꝛ altera absens. Tex.fataliū dierū.fatum fati dicitur mors mortis.vñ dicimus tota die:illa transiuit in fatū.i.in mortem.ita elapso tempore ap.sustinuit fatum.i.mortē.Tex.post ap.sub. interpositā.Tex.a spectabili iudice.puta a proconsule:vt.s̄ titu. proxi.l.precipimus. Text.iubemus.hoc est primum fatale. Tex.ꝙ si eo.i.a secūdo fatali.Tex.obseruari decernimus.ꝛ ita habebit.ix.menses. Text.a nostro numine .i.a principe. Tex.precipimus.ꝛ ita habebit annum.ꝛ qđ hic dꝛ de reparatione:corrigitur.j.l.proxi.ꝛ qđ dꝛ.j.l. proxi.corrigitur.j.l. vlti.ꝛ reditur ad.l.istam ꝛ corrigitur in auc.ei qui appellet. Tex.qꝛ si ꝛc.Incipit scđm dictum.Tex.arbitro.i.a delegato principis:vt.s̄.de iudi.l.vl.Tex.post priorē fataleꝫ. sub. qui est sex mēsiuꝫ.Tex.postulāda.sub.hoc casu.secus si appelleṫ ab ordinario:vt.s̄.dictū est.Tex.elapsis.sub.post primuꝫ fatalem.Tex.mādeṫ.sub.nec aliqua reparatio cōcediṫ.

Tex.si autem. Incipit tertium dictum. Text.illud. Incipit quartum dictum ⁊ vltimum huius.l. Tex.obseruetur.⁊ ita feriati dies connumerantur in tempore fatali.non tamen tēpore feriato pōt ꝓsequi app. vt .s̄.de ferijs.l.j.⁊ ibi no. sed ista tempora si perdatur:restituunť:vt.ff.ex qui.cau. ma. sed ⁊ si per preto.§.ferie. Tex.suscepit.vnde si ambo sunt pñtes debebit dicere appellatus tpa fatalia sunt elapsa.⁊ appellator dz dicere.nō sunt.tunc iudex debet videre acta.⁊ si sunt elapsa vel nō:dz dicere.vnde supplet aliquādo iudex de facto:vt no.s̄.vt que desunt aduoca.par.iudex.sub.l.j. ¶ Or segnori super.l.ista hētis signatas quattuor auc̄. prima incipit.ei qui ⁊c̄.scđa.si tñ in medio. tertia incipit.item si.quarta incipit. sed ⁊ lis. videamus prio primā auc̄.⁊ cauete vobis in legendo auc̄.istas:qꝛ hec auc̄.ei qui ⁊c̄.ponit regulā.alie autem ponunt instantiam regule.

Ei qui. A. Hec est regula que ponit in auc̄. ista. ei qui. ⁊ dicitur ꝙ ille qui appellat: ad incboandā ⁊ perficiendaꝫ causaꝫ ap.hꝫ annuꝫ.postea nō pōt ꝓseq nisi ipeditus esset.ꝓseq itra annū.ex iusta cā.qꝛ tūc hꝫ aliūꝫ annū:⁊ sic hꝫ biennium. Unū sciatis.si appellās infra annū nō est ꝓsequutus ap.prima snīa remanet firma ⁊ mādāda est executiōi. ¶ Or ponamus appellat qs infra.x. dies postea stat ⁊ non venit. alius dicit iudici.domine snīa lata fuit pro me.ipse appellauit. mō ipse non venit: qꝛ lata fuit snīa iam sunt.ix. menses. vidistis vos euꝫ?dicit iudex.certe nō.dicit appellatus.volo vobis ostendere appellationis exēpluꝫ ⁊ acta cause. ⁊ volo ꝙ cōfirmetis primā sniam dicit iudex appellationis.exquo ipse nō venit recedas:qꝛ nō superest nisi vnus mēsis. vñ si nō veniet firma erit snīa. dicit appellatus volo pp verba que dixit:qꝛ infamauit me ⁊ iudicē qui sententiauit vt debeatis modo exeq ⁊ ꝓnūciare ꝙ firma sit snīa. dz hoc facere iudex instāte appellato? Et certe sic.⁊ si inuenerit iniuste appellatū:cōdēnabit appellatorē appellato in expēsis quas fecit in causa appellationis. Tex.exequať.al's cōtestať. ⁊ tūc sub. ⁊ exequať:qꝛ lite nō cōte. pōt ferri snīa d diffinitiua in causa ap. vt.j.de tempo.ap.l.vl.§.illud. Tex.aut si iusta causa.pōt esse iusta cā.appellauit aliquis dum veniret infra annum.impeditus est naufragio.vel iudex appellationis mortuus est: vt in auc̄.de his qui ingre.ad ap.in pri.col.v.⁊.ff.siqs cau.l.ij. Tex.rata maneat snīa.adeo ꝙ executiōi poterit mādari:acsi nunq̄ fuisset appellatū:vt dicebat.l.C.§.vl.in fi.⁊.s̄.d vsur. rei iudi.l.ij. ¶ Or segnori quidam nō hñt plus in hac auc̄. sed debetis habere.appellatore cessante ⁊c̄. Tex. reus.i.appellans. Text.vel confirmetur snīa.sub.si est iusta. Tex.vel rescindať.sub.si est iniusta. Tex. abñte.s.appellatore. Tex. rata manet snīa.i. elapso biēnio. ⁊ hec auc̄.est in cor.auc̄. vt dixi. ¶ Or segnori nunc habetis instantiam cause principalis pecuniarie que est bienniū:vt.s̄.de iudi.l.properādū. ⁊ hoc lite cōte.añ litē conte. est.xx. mensium: si nullo modo veniat. vel.xxx.mēsium si venit ⁊ subtrahit se: vt.s̄. qūo ⁊ qñ iudex.l.ꝯsentaneū.in auc̄.qui semel causaꝫ ꝓponit. Instātia cause criālis est duoꝝ an.vt.j.vt infra cer.tē.cri.qđ ter.l.vnica. Instātia cause ap.est āni vel biēnij si subest iusta cā vt h. Fallit in tribus casibꝰ. ¶ Primus casus est fuit lata snīa pro me cōtra te.appellasti pē. ap.cōpromisimus in arbitrū. delata est cā p biēniū.moriť arbiť.poterimꝰ redire ad iudicē ap. Certe sic.⁊ h est cāus in quo cā ap. extēdiť vltra ānū vel biēniū.h.d.ista auc̄. Si tñ i medio cāe ⁊c̄. ¶ Or videte eā. Tex.cā reuertať. qꝛ moriť arbiter vel soluiť cōpromissum ⁊ alijs mōis:vt colligiť.ff.de arbi.l.nō distinguemus.§.ꝯpromisso. Tex.desertū. ¶ Or segnori hētis ꝙ cā ap. dz finiri infra annū vel biennium qđ est veꝝ si pē.ap. nō cōpromittiť in arbitrū vt hic dr̄. qꝛ hoc tps qđ fluxit coram arbitro:ipso iurꝫ non currit. Alij dicūt ꝙ currit:sed dať restō:vt.ff.ex qui. cau.ma.l.sed ⁊ si.§.ꝑtorē.i pri. ¶ Itē fallit in alio casu.pone snīa fuit lata ꝓ me ꝯ te.appellasti.appellatione interposita veniebas tu corā iudice ap.⁊ dicebas.dn̄e iudex ꝓcedatis in appellatione. dicebat ipse non possum.⁊ ita stetit per eum tantum ꝙ elapsus est ānus vel biēniū. erit ne finita cā appellationis? Certe nō: qꝛ istud tps ap. ipo iure nō currit.

¶ Or segnori hec auc̄.est i cor.auc̄.vt spō.lar.§.hoc quoqꝫ. col.viij.⁊ hoc casu tps ap.ipso iure non currit appellatori. Alij dicunt ꝙ currit istud tempus appellatori.sed quia stat per iudiceꝫ restituitur:vt.ff.ex qui.cau.ma.l.sed ⁊ si per pretorem. ¶ Item fallit in tertio casu.s.ꝙ causa ap.non finitur anno vel biennio. Ponamus snīa diffinitiua fuit lata ꝓ me cōtra te.appellasti ad pncipē. Unde interposita ap.iuisti ad cōsistorium principis mane.vñ qꝛ non hēbas bonas vestes baculabaris.in meridie dormiebat impator.in sero cenabat ⁊ ita stetisti per annū vel per biēniū.ꝙ nō vidisti eum: nūqd finieť hoc casu tps appellationis? Certe nō: cū impr est singulis negocijs mundi intentus. Tex.more. genitiui casus. Tex.dirimi. ¶ Or segnori hec auc̄.est in cor.auc̄.de ap.⁊.j. que tēp.§.ad h.col.iiij.⁊ in cor.auc̄.reddiť rō cū impr sit singulis negocijs mundi intētus. Item si est occupatus negocijs ipse est q pōt impare:nō aūt ei impari. ¶ Unde segnori no.hic ꝙ habetis hic tres auc̄.vl.iiij. sicut hētis diuersos ti.in cor.auc̄.vnde sunt extracte he auc̄.

Hemo. Hec.l.non valet vnaꝫ festucā ⁊ h.l.corrigit superiorem:ipaqꝫ corrigiť p.l.vl.huius ti. Et debetis scire ꝙ due.ll.ꝑcedētes sunt.ll.veteres alioꝝ impatoꝝ q ꝑcesserūt iusti.amō ponunť noue.l.iusti. Et dicit hec.l.si iudex ꝺm cōsultationem principis tulit sniam:⁊ ab illa snīa appellatur si appellator nō est secutus appellationē infra ꝑmū fatalē vel scđꝫ:lꝫ oliꝫ possit petere repationē a principe:hodie ꝑcipit iusti.ne possit petē repationē. Tex.cōsultationibus.i.a snījs latis ꝺꝫ cōsultationē.qꝛ lꝫ a cōsultatione non possit appellari:tñ a snīa lata ꝺm cōsultationē bene posset appellari. vt.s̄.ti.j.l. nō est nouū. Tex.statuti tpis.i.fatalis.qꝛ sunt quattuor tpa fatalia vt.s̄.l.pxi. in prin. qđ corrigiť statim quātū ad repationem. Tex.refuteť. ¶ Or segnori.l.ista corrigit superiorē.l.in eo ꝙ cōcedebat impetrari repationē ipsaqꝫ corrigiť p.l.vl. huius ti.⁊ reditur ad.l.pxi.⁊.l.proxi.corrigiť p auc̄.ei q.nisi in tribus casibus exceptuatis in tribus alijs auc̄.

Ex hāc differētiā. Hec.l. bona est ⁊ multa bona tractanť circa.l.istā.verūtñ.l.ista iurꝫ cano.nō ꝺuatur:sed in foro seculari bene ꝺuať.⁊ qꝛ hec.l.loquitur nimis generaliter: recipit multas glosas ⁊ nō hñ intelligibiles.⁊ ponunť hic plura exēpla extranea ⁊ mirabilia p dñm Jo.⁊ Azo.⁊ iō hec.l.reputať valde difficilis: qꝛ gl.dñi Jo.⁊ Azo.dū credunt.l.istā clarificare: eā obscurāt. ego tñ ponā casum vt lr̄a sonare vr̄:ita ꝙ hec.l.quātū ad casum ⁊ lr̄am in veritate nō erit obscura vel difficilis:lꝫ obscuritas sit in ponēdis exēplis.⁊ postea ponam exempla lōga glosarum nostraruꝫ que sunt nulla.⁊ postea subijciam clara exēpla. Et hec.l.ponit duos casus. Primus cāus est talis. ego ⁊ tu corā ꝯpetēti iudice litigabamus.lata fuit snīa ꝓ me cōtra te.tu appellasti.tu appellator vis vti nouis probationibus in cā ap.quas nō ꝓduxisti in cā principali:lꝫ ne tibi? Certe p hāc diuinā sanctionē sic. nō sup nouis oino articulis:sed super nouis pēdētibus ex veteribus. ¶ Secūdus casus est talis.litigabamꝰ corā cōpetēti iudice. corā illo iudice opposuisti aliquā exceptionē.nō.ꝓbauisti plene:vel produxisti aliqđ instrm qđ suspectū erat ⁊ reuocabať in dubiū. tu plene nō ꝓbauisti veꝝ esse:nūqd i cā ap. lꝫ. te plene ꝓbare? Certe sic ad indagādā veritatē ꝓbationis. Tex.decernimus.sub.dicit impator. Tex.ꝯsultationibꝰ.i.appellatiōibꝰ. ⁊ ꝙ ita debeat exponi indicat lr̄a sequēs. Et quare vocat appellationē ꝯsultationē? Uocat similitudinarie.nam sicut dū dubitat iudex cōsultat principē:⁊ remittit oia acta cause principi:ita iudex principalis cause remittit oia acta cāe ad iudicē ap.⁊ hoc subijcit in lr̄a. Tex. q̄ aduerse pti.i.actori. Tex.nouis ēt assertionibꝰ.i.ꝓbatiōibꝰ⁊ allegōnibꝰ q̄ ex nouis capitulis oriunť:sed illis cōiuncte sunt. Et qđ dicit nouis assertionibꝰ. referatis ad actorē. Itē qđ dicit vel exceptionibus. referatis ad reū. Text. q̄ apud minorē iudicē.i. apud iudicē ꝑncipalis cāe. Tex.noscunť ꝓposite.hoc ē primū dictū. ⁊ loquiť qñ in cā principali nullo mō fuit ꝓbatū.

Tex.

Tex.sed ⁊ siqua. Nunc incipit scdm dictum.⁊ loquitur qñ in causa principali minus sufficienter fuit probatum. Text. quedam allegatio.i.exceptio. Text.monstrabitur.sub.in cã principali. Tex.probatum.sub.qꝛ negabatur verũ esse in cã principali.⁊ cum reuocaretur in dubiũ nõ fuit ꝓbatũ plene verum eẽ in cã principali. Tex quo.ꝑ vt. Tex.plenioꝛ.sub. q̃ in cã principali.qꝛ pertinet ad iudicẽ cause principalis ⁊ appellationis inquirere veritatem: vt.s̃.de edẽ.l.is apud quem. ¶ Oꝛ habetis hic duo dicta. Primũ est si minus est probatũ in cã principali: plus põt probari in cã appellatio nis ab vtroq̃.s.ab actore ⁊ reo: dũtñ ꝓbentur que allegant̃ de nouo sup veteribus capitulis: vt.s̃.de ap.l.eos.qui.⁊.s̃. ti.proxi.l.in offerendis. Secundum dictũ est.siqd allegatũ est in cã principali vel si ꝓduxi ad instr̃z: ⁊ nõ est ꝓbatũ esse verũ in cã ap.poterit ꝓbari esse ver̃. ¶ Oꝛ segnoꝛi circa.l. istaz seruabo istũ ordinẽ vobis. Primo ponã vobis qd ser- uetur in iure canonico ⁊ iure ciuili. Secundo descẽdam ad exempla ponenda in terminis. Tertio subijciaz an illa.l.sit vera vel possit stare. Et circa primum dico.l.istã iur cano- num non obtinere.hz.l.istam litigatores in cã ap.nõ pñt ꝓ bare nouũ capitulũ: sed pñt inducere testes sup veteri capi tulo qd pendet ex primo. Jure canonũ cõtra.est qꝛ sup vete ri capitulo probare non pñt: sed super nouis capitulis sic: vt extra de testi.c.fraternitatis.tñ in foro seculari seruatur.l. ista cum sua simili.⁊ que sit sua similis.j.dicam. ¶ Sed vbi sunt exempla in terminis.s.ꝙ in causa ap.possit probari sup nouo capitulo qd pẽdet ex veteri nõ sup omnino nouo capi tulo? ¶ Oꝛ segnoꝛi si dominus Jo.⁊ Azo iurassent ad san cta dei euãgelia glosare obscurius.l.istã in ponẽdo exẽpla in terminis facere nõ possent.ego tñ ponã exẽpla clara ⁊ di lucida ⁊ apta.⁊ ista exẽpla dñs. Charolus scripsit hic in cõ mento suo.⁊ ẽt dñs meus approbat ista exẽpla.tñ dicaz vo- bis exẽpla Jo.⁊ Azo.⁊ volo vobis põere exẽpla in excipiẽ do: ⁊ sic ex pte rei.⁊ in agẽdo: ⁊ sic ex pte actoris. In exci- piendo tale exẽplum ponã vobis. Ego vocabar ad tutelam vel curã coraz iudice: veni ⁊ dixi.quare misistis pro me? di- xit iudex.misi ꝑ te: qꝛ volo ꝙ suscipias tutelã talem.ego di- xi iudici.nolo suscipere.dicit iudex dicitis vos nolo susci- pere? ergo estis dñs meus.nescitis vos ꝙ munus tutele est necessarium ⁊ quis cogitur suscipere: vt insti.de excu.tu.in fi.dicit iste.ideo dico ꝙ nolo suscipere: qꝛ hẽo legittimã ex- cusationem.dicit iudex.quã excusationez habetis vos? di- cit iste.certe sum tutoꝛ aliarum triuz tutelarum.⁊ leges sunt expresse ꝙ pp onera trium tutelaruz quis excusatur a quar ta: vt.ff.de excu.tu.l.tria.⁊.l.is qui tres.dixit iudex.⁊ ego do vobis dilationem ad probandam istam excusationem. ego nõ ꝓbaui me gerere alias tres tutelas.vñ iudex ꝓnũciauit meam excusationẽ non esse admittendã: ego ab hac sententia appellaui: qd lz: vt.ff.qñ ap.sit.l.j.§.j.⁊ no.s̃.de ap.l.hi qui ad ciuilia.modo in cã appellationis quid volo ꝓbare? cer- te si volo ꝓbare omnino nouũ capitulũ: non sum audiẽdus. sed si volo probare nouuz pẽdẽs ex veteri sum audiendus. verbigratia.qsi volo ꝓbare omnino nouuz capitulum ⁊ ita non sum audiendus.ponamus ꝙ suz ciuis romanus: ⁊ ha- beo quattuoꝛ liberos.⁊ iõ volo me excusare.⁊ hoc volo mo do probare in causa ap.dicit iudex ap.non admittaz te: quia non opposuisti hanc exceptionem coram iudice cause prin cipalis: qꝛ omnino est noua talis assertio: nec pendet ex vete ri: vt insti.de excu.tu.vel cu.in prin.sed si tu vis probare ali- quid ex nouo capitulo qd pendet ex veteri: bñ te audiam. dicit ille.dñe bene volo probare ex eo qd pendet ex veteri. quia volo ꝓbare ꝙ gero alias duas tutelas onerosas que equipollent tribus communibus tuteles.bene admittam te ad hoc probandum.qꝛ ista equiparantur in excusatione tu- tele.vel habẽ alias tres tutelas: vel habẽ alias duas tutelas onerosas que equiparantur alijs tribus communibus: vt colligitur.ff.de excu.tuto.l.tria.⁊.l.si is qui.⁊ istud est vnuz exemplum in excipiendo.⁊ sic ex parte rei. Potest notari aliud exemplum.ponamus peto.x.tu opponis exceptione z non nume.pecu.non probas eam exceptionem.iudex te cõ- demnat.tu appellasti.sed nunc in causa appel.tu vis oppo- nere excep.facti pacti de non petendo: qꝛ hec exceptio pti- net omnino ad nouum capitulum: non admitteris.sed si tu vis probare ꝙ conueni tibi post instrumentum confectum pecuniam numerare nec numeratio secuta fuerit.hic habet locum doli exceptio.⁊ admittenda erit talis exceptio: vt.s̃. de non nu.pecu.l.si ex cautione. Ex parte actoris pñt ita notari exempla.ponamus mutuaui tibi in calẽdis ianuarij. x.⁊ tu obligasti mihi rem aliquã in calẽdis februarij. titius mutuauit tibi.x.⁊ obligasti sibi eãdẽ rẽ quã mihi primo ob- ligaueras.vel generaliter obligasti ei omnia bona tua.in ca- lẽdis martij mutuaui tibi alia.x.⁊ eãdẽ rem mihi obligasti. ⁊ sum stipulatus a te.x.prima ⁊ vltima animo nouãdi.ago c̃ titiũ hypo.act.pro re illa mihi obligata ⁊ ostendo instr̃m qd erat scm̃. M.cc.lx.ipse excipit ꝙ primo fuit sibi obligata: ⁊ ostẽdit instr̃m qd erat scm̃. M.cc.lix.die decima intrãte decẽ bris.vnde dicit.qui poꝛ est tempoꝛe: potioꝛ debet esse iur: vt j.qui po.in pig.ha.l.ij.vnde qꝛ appet ꝙ titio primo fuit obli gata: a mea petitione titius fuit absolutus.ego appellaui. si vellem probare ꝙ ex alia causa est mihi obligata res illa: qꝛ cessisti mihi ius in ea re tu qui eras potioꝛ titio: mihi non lz: qꝛ non potest ⁊c.vt.ff.de iudi.l.non potest.sed si volo ꝓbare nouũ capitulum qd pendet ex veteri: mihi licet.dico iudici. domine aduertatis bene sicut ego dixi.qꝛ i calẽdis ianuarij mutuaui sibi.x.⁊ obligauit mihi aliquã rez.titius mutuauit sibi alia.x.in calendis februarij ⁊ obligauit sibi eãdẽ rẽ.po- stea in calendis martij mutuaui sibi alia.x.⁊ obligauit mihi eãdẽ rẽ: ⁊ suz stipulatus postea ab eo prioꝛa.x.⁊ vltima ani- mo nouandi.vnde mihi ipsi in.x.sibi mutuatis in calendis ianuarij successi: vnde suz poꝛ in illis.x.vnde debeo vincere titium.hic si volo probare super nouo capitulo qd pẽdet ex veteri: bene audiar.vnde inspecta prima causa audiar: non vltima vt istud exemplũ probatur.ff.qui po.in pig.ha.l.cre- ditoꝛ in pri.⁊ hoc exẽplũ satis bonũ ẽ ex pte actoris. Itẽ po test notari aliud exemplũ.duz esses minoꝛ pdiũ tuũ sine de- creto mihi vendidisti ⁊ tradidisti fact⁹ maioꝛ tacuisti p quin- quenniuz.cecidi a possessione: ⁊ tu occupasti illud prediuz. a te vendico.tu excipis ꝙ in minoꝛi etate mihi vendidisti ⁊ probasti.fuisti absolutus.appello.si in causa appellationis volo probare ꝙ mihi donasti: non audiar.vel volo probare ꝙ impetraueras veniam etatis: ⁊ sic non potes restitui ne contrahentes decipiantur principali auctoritate: vt.s̃.e.l. ea que.⁊.s̃.de his q ve.eta.impe.l.ij.certe non audiar. Sed si volo probare ꝙ tacuisti per quinquenniuz: audiar: vt.s̃.si ma.factus ra.ha.l.vlt. Item potest notari aliud exempluz: pone mutuaui tibi.x.feci tibi pactum de non petendo.tu fe- cisti mihi pactum de petendo.egi contra te ad.x. opposuisti exceptionem pacti facti de nõ petendo.fuisti absolutus.ap- pellaui ⁊ volo probare ꝙ fecisti mihi vltimo pactuz de pe- tendo audiar.qꝛ istud vltimum pactuz pendet ex primo pa- cto.sed si volo probare ꝙ illa.x.apud te deposui: nõ audiar: vt.s̃.de pactis.l.pacta nouissima.⁊.ff.de pactis.l.si vnus.§. pactus.qꝛ quis nõ dz admitti ad id probãdũ: quo ꝓbato in aliquo nõ subleuatur: vt.s̃.de proba.l.ad probationẽ vtilis dominij. Item potest notari aliud exemplũ. mutuaui tibi x.peto a te illa.x.opponis exceptionem nõ nu.pe.fuisti abso lutus.appellaui.in causa ap.volo ꝓbare ꝙ p partes nume- raui: bene audiar: vt.s̃.de non nu.pe.l.aduersus. ¶ Oꝛ se- gnoꝛi dominus Jo.⁊ Azo dicũt.nouis etiam assertiõibus i.nouiter acquisitis post appellatiõez vel in prima sententia anteq̃ allegatiõibus sit cõclusuz: qꝛ nõ põt videri in iudiciũ venisse id qd post iudiciũ acceptuz accidisset: vt colligit̃ ⁊ no.ff.de iudi.l.nõ põt videri in iudicium venisse ⁊c. Sz cer te hec nõ est bona expositio: vt in.e.l.non põt dicit̃. Alij ex- ponũt.nouis assertiõibus.i.nouiter oppositis: puta si pmo opponebat̃ vna exceptio: nunc opponit̃ alia.qꝛ primo pete- bã equũ: nũc peto bouẽ vel asinũ. Sz segnoꝛi similiter hec nõ est bona expõ.qꝛ ea que accidũt post litẽ ɔtesta.ad officiũ iudicis ptinẽt: vt.ff.de edil.edic.l.itẽ ediles.§.itẽ sciendum. Alij exponũt.nouis assertiõibus.i.nouis actiõib⁹.⁊ ponũt ita exẽplũ.qꝛ si egi cõtra te.locati.qꝛ dicebã me tibi fundum meũ locasse cuius arboꝛes tu cecideras.nõ potui ꝓbare itẽ- tionẽ meã.s.me tibi eũ fundo locasse. vñ succubui ⁊ appel- laui.in cã appel.dico te illas arboꝛes cecidisse.⁊ sic aquil.te

fore cōdēnandum. potero ne? Certe sic. nam hec allegatio noua est.tamen nō est omnino noua a prima. nam cōductor his.duabus actionibus tenet̄ si culpa sua dānū dederit in re locata: vt.ff.locati.l.si merces.§.culpe. Sed nec hec expositio est bona: q2 iste due actiones psonales ex eadē oriuntur. vnde postq̄ succubui i vna obstat mihi exceptio rei iudi.in alia si super ea velim procedere vt colligitur.ff.de iureiur.l. duobus.§.exceptio. Alij dicūt si noua cā est cōiūcta postea nō probatur.secus si cōnexa: vt probat̄ ꝛ colligit̄.ff.de mino. l.ēt.§.ex cā. ¶ Or segnori ad.l.istā isto.quomodo si minus probatū est in cā principali plus probat̄ in cā appellatiōis? cū pēdēte ap.nihil debeat inouari: vt.s.d ap.l. appellatiōe? Rūdeo sup negocio principali nihil dꝫ innouari ad pendēte: q2 nō dꝫ mādari snīa executioni: vt in.l.cōtra.sed innouatur sup ꝓbationib⁹: vt.s.de ap.l.eos q.§.j. ꝛ vlti. ¶ Sꝫ denuo oppo.quō in cā ap.pōt vti actor nouis allegatiōib⁹? cum nō liceat alicui ꝓducere testes postq̄ didicerit testificata: ꝛ postea nō pñt ꝓduci alij: vt in auc.de testi.§.qm̄ vero. ¶ Ad solutionē cuius cōtrarij dicēdum est multis modis. Et vno modo sic hꝫ Albericū antiquū doctorē bene licebat oliꝫ alicui ꝓbare postq̄ didicerat testificata vt h̄ ꝛ.s.d probatio.l.excepti.ꝛ.ff.de proba.l.cum de indebito. ꝛ certe hodie correctum est: vt in.l.cōtra.ꝛ nō est nouū ꝛc.vt colligit̄.ff.de legi. ꝛ cō.l.nō ē nouū. Alij dicūt siqs didicit testificata ptis aduerse pōt postea ꝓbare vt hic.secus si partis sue: vt in.l. cōtra. Alij dicūt ecōtra. Alij dicunt si eo tpe qñ ꝓbauit nō credebat sibi competere: non nocebit sibi quin possit postea probare vt hic.secus si sciebat tunc sibi cōpetere: q2 tūc nocet sibi vt non possit postea ꝓbare: vt in.l.ꝯ. ¶ Sed segnori nos soluimus istud cōtrariū sic.si ꝓbaui in cā principali per testes post apturā testiū nō lꝫ mihi ꝓbare per testes sed per instrā.sed si probaui p instrā in cā principali. bene licet mihi ꝓbare p testes vel p instrā in cā ap. q2 alia instātia cāe est vt s.de testi.l.vl. ꝛ de hac mā plenius.s.de ꝓba.l.exceptionē. in auc.ibi signata.que incipit.qui semel.

Vꝫ anterioribus. Hec l. exponit secundā ꝛ tertiā.l.huius ti. Et hec.l. diuiditur in duas partes. In prima parte queritur.j.q̄tū tps dꝫ cā ap.incboari ꝛ finiri? ꝛ dicit imperator ꝙ vel.j.annum vel.j.nouē menses vel.j.biennium.ꝛ hic est primus casus huius.l.cuꝫ propter verba que ponuntur in textu ita dicētis. q2 aut appellatur a iudice egypti: ꝛ tūc hꝫ appellator pro primo fatali sex menses: postea habet tria alia fatalia.s.tres menses. si j.hoc tps prosecutus non est appellationem: hꝫ a principe tres alios menses pro reparatione.ꝛ sic hꝫ annum. si autem appellatur ab alio iudice hispanie: hꝫ tres menses pro primo fatali.pro scdo fatali hꝫ alios tres mēses: sed reparatio nō conceditur. Sed vnū sciatis: q2 olim qñ cōpetebāt quattuor fatalia tpa post illa supaddebat̄ vnus dies fatalis: hodie cum impetrat̄ repatio hꝫ appellator.v.fatalia.si appellator infra oia ista.v.fatalia non prosequitur appellationeꝫ hꝫ vnum diem.ꝛ.si nō prosequitur ap.infra istum diem perit cā ap.verūtñ cum cā appellationis introducēde in cōsistoriuꝫ processum est tps statutuꝫ biēnij. Tex.cū anterioribus legibus.loquitur d legibus.s.e.l.j.ꝛ.ij. Tex.vel tractu orie̅tali. idest ab illo qui erat in oriēte. Tex.i suo robore duraturus. Añ no.ꝙ p.l.huius ti.pōt impetrari reparatio.sꝫ illa.l.corrigitur p.l.nemo.naꝫ.l.nemo corrigit̄ p istā: sed ista redit ad primā ꝛ corrigit̄ p auc.ei qui. Tex.facile sit. Añ no.h̄.ꝙ tot sunt casus fortuiti ꝙ nec dici nec facile enumerari pñt. Et ad istud accedit.s.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.vl.in prin. Et sunt casus fortuiti.qui nullo ingenio hominuꝫ preuideri vel caueri siue euitari pñt: vt.ff.de admi.re.ad ci.perti.l.ij.§.eo tempore.ꝛ ita facit hec lrā pro opi.illoꝝ qui dicunt ꝙ sufficeret gn̄aliter renunciari in casibus fortuitis. ꝛ de hoc plene dixi.s.cōmo.l.j.ꝛ.ff.siqs cau.l.sꝫ ꝛ si post tres.§.quesitū. Tex.siue post.v.dies. Quid vult hoc dicē? certe quādo appellabat̄ erant.v.fatalia. Tex.coartamus.vt.s.de ap.l.in oferēdis. Text.depire. Hodie non seruat̄ h̄ pma pars: quia corrigitur p auc.ei q appellat.s.eo.l.ij.ꝛ p alias auc.ibi posi

tas. Tex.illud ēt ꝛc. Hic incipit secūda pars huius.l.ꝛ ista secunda pars huius.l.est bona ꝛ in se cōtinet vtilitatē: ꝛ dicit hoc.si appellatū est a snīa diffinitiua.si ambe ptes veniūt coram iudice contestat̄ lis ꝛ examinatur negocium ꝛ fertur snīa diffinitiua.si vna pars se subtrahit: poterit iudex ap.cāꝫ ap.examinare etiam lite nō cōte. licet in causa principali sit secus.q2 satis est si in prima cā litem cōtestatus est. Secundo dicitur regulariter licet cuiq̄ appellare. Fallit si litigatores in scriptis renuncient ꝙ non lꝫ appellare. ꝛ hoc casu aspitas legum mitigat̄ ptium consensu. Tex.vt siquis.s.ap pellator. Tex.fatali die.idest tempus statutuꝫ.ad appellandum. Text. ꝛ annale tempus.vt.s.eo.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.s.l.proxima. Tex.dirimere.sub.per snīam diffinitiuā. Tex.defraudari.i. cadere ab appellatiōe. Tex.indulgemus: vt.s.eo.l.ij.auc.ei qui appellat. Tex.si aūt. Incipit scdm dictū. Tex.mitigari. ¶ Añ statim hic no.tria no. Prio no. legū austeritas pactis litigatoꝝ pōt mitigari. Ex quo colligit̄ lꝫ rigor iuris sit ꝙ libellus offerat̄: tñ pōt remittti: vt no.s.de litis cōte.auc. offerat̄.similiter de volūtate litigatorū remittit̄ vt ꝓnūciet̄ die feriato: vt.ff.de ferijs.l.j.secus in iureiur. cal.vt no.s.de iuriur.calum.l.ij.§.sed q2 veremur. ¶ Itē no.si litigatores sunt corā iudice ꝛ ipsi renūciant appellationi: ēt sine aliqua scriptura appellari non potest: vt not.insti.quibus ap. nō lꝫ §.j. Si autem extra iudicium dicunt litigatores renunciemus appellatiōi: valet si in scriptura redigat̄: ꝛ sic loquitur hec.l. Uel potest dici secundo modo ꝛ idē recidit: vbi renūciatio fit tpe snīe ferēde: sola sufficit renūciatio nisi sit añ tps ferende snīe: dꝫ interuenire scriptura. ¶ Itē tertio hic no. ꝙ in cā principali nō pōt ferri diffinitiua snīa lite nō cōte.q2 si in cā ap.est spāle: in ceteris casibus seruat̄ ius cōe sed ꝯ actorē abñtē fertur diffinitiua snīa ꝛ lite nō cōte.vt.s. quō ꝛ qñ iudex auc.qui semel.reprobata opi. Mar.quā not.s. de his qui ad eccle.cōfu.l.pñti.§.sane.

¶ Quando ꝓuocare nō est necesse.

¶ Dictū est.s.de snījs q̄ ipso iure valēt q2 ab illis pōt appellari.nūc dr̄ de snījs que ipso iur̄ nō valēt ꝛ a qbus nō est necesse appellari.ꝛ iō ponit̄ rubrica qñ ꝓuocare nō est necesse.ꝛ exponit̄ rubrica hec qñ ꝛ. quibus casibus ꝓuocare necesse nō est: videamus ꝛ subijciamus.

Datam snīam. In.l.ista dicitur. Quidam accesserunt ad principem. Domine quidaꝫ incepit nos conuenire reali vel personali actione.fuimus absoluti.nec ipē appellauit ab illa snīa.postea ipse incepit nos conueni re corā alio iudice eadē personali vel reali act.ꝛ fuimus cōdēnati.nunc queritur vtrum valeat ꝛ an necesse sit appellare? Et respondetur ꝙ nō: q2 snīa lata cōtra primam snīam a qua non est appellatum: ipso iur̄ non valet. Tex.datam.i.latam a secundo iudice. Text. etiam contra prouocationis.i. appellationis. Tex.nō obtinebit. ¶ Or segnori ex.l.ista colligetis illud no.ꝙ snīa lata cōtra primā snīam a qua non est appellatū: ipso iure nō valet.ꝛ ad istud accedit.s.d erro.aduo.l.snījs.ꝛ.s.sentē. rescin.nō poss.l.j.sic ēt in trāsactione.s. ꝙ nō valet transactio facta cōtra transactionē: vt.s.de transac.l.causas.secus est in iuriur.q2 snīa lata cōtra iusiurādū hñ valꝫ.ff.de iuriur.l.nā postea.§.si danet̄. Sꝫ quare aliud in snīa q̄ in iuramēto? Rūdeo snīa ꝛ iudiciū in inuitū reddunt̄: vt.ff.de ver.ob.l.inter stipulantem.§.j. sed iusiur̄. redditur inter volētes: q2 ꝛ illud est remediū dirim ēdarū litiū vt nota.ff.de iuriur.l.j. In casu tñ fallit vbi snīa ꝯ snīam valet ratione dubitationis: vt.ff.que sen.sine ap.re.l.j.§.j.in fi. ¶ Or segnori ad.l.istam opponit̄.naꝫ hic dr̄ vt dixi in casu. vr̄ ꝯrium.s.ꝙ scda valeat.q2 sibi imputet reus cur nō opposuit exceptionē rei iudicate que est pemptoria.ꝛ pemptoria dꝫ opponi añ snīam post litē cōte.non post snīaꝫ: vt.s.sen.rescin.nō pos.l.peremptorias.ꝛ danum qd quis sua culpa sentit: sentire non vr̄.vt in.l.qd quis.ff.de reg.iur. Ad qd dico duobus modis. Uno modo ꝙ sit hic spāle vt possit opponi post snīam peremptoria exceptio. sic ꝛ al's est spāle in alijs casibus

casibus: vt no.s. de iur. & fac.igno.l.j. Uel potest dici secun
do modo. nam hic reus opposuit exceptionem rei iudi. sed
iudex non admisit eam. vnde post sniam poterit opponere
peremptoriam exceptioné. qz factũ iudicis litigatori obesse
non dz: vt colligitur ar.ff.de euic.l.si p imprudentiam. Sz
hic quero quid erit: secunda snia non fertur ꝯ primã sz con
firmat primã valebit nec scḋa? Et certe vĩ ꝙ sic: qz legẽ non
prohibetur vñ permittitur: vt colligitur.ff.de proba.l.ab ea
parte. Item alia rõne. qz hic prohibetur vt secunda nõ fera
tur cõtra primaz. ergo permittitur ferri sz primã: qz qḋ vno
prohibetur &c. vt.ff.de iudi.l.cũ ptor. nã.ll. dicẽtes nõ posse
reuocari primã p aliã nisi appellet loquuntur qñ scḋa snia
est contra primam. & sic loquitur.l.s.de sen.& inter. om.iu.l.
post sententiaz. &.s.sen.re.non poss.l.j.&.s.de execu.rei iudi.
l.si vt propõis.&.ff.de re iudi.l.p̃ses. ¶ Sed denuo quero
hic appellatum est a sententia que ipso iure nõ valet: nunqd
confirmatur prima per appellationem? Certe non: vt.ff.de
ap.reci.l.si expressim. nisi in casu: vt no.ff.rem ra.ha.l.iij.§.
vlti. ¶ Sed denuo quero. appellatur a sententia que ipso
iure non valet. debet ne iudex pronunciare primã sententiã
ipso iure nullam: & bene appellatum? Certe in qõne ista di
cimus ꝙ dz pronunciare ipso iure primã sniam iniustã. nõ
autem dz pronunciare bene appellatũ. & iõ cautũ cõsiliũ est
ꝙ appellator dicat. dñe iudex dico sententiam vr̃am nullã.
& siqua est: ab ea appello. quo casu iudex pronunciabit p̃mã
sniam iniustã: & incidẽter bene appellatũ. Sz denuo q̃ro
que est ratio ꝙ sententia lata cõtra prima sniaz ipso iure nõ
valet? Dicũt quidã: qz prima sentẽtia transiuit in vigorẽ rei
iudi. & faciebat iaz ius: vt.ar.ff.de condi.inde.l.elegãter.§.si
post rẽ iudi. ergo factũ est ius. & sentẽtia lata cõtra ius: ipso
iure non valet vt.j.l.proxi. Sz hec rõ nõ est bona: qz põt eẽ
ꝙ sententia fertur cõtra ius: & tamẽ valet. qz aut error expri
mitur in sententia: & tunc ipso iure nõ valz. aut nõ exprimit
error in sententia: & tunc valet. & sic est lata cõtra ius: vt col
ligitur in.l.j.§.j.ff.q sentẽtie sine ap.re. Unde vos reddetis
aliã rationem: & dicetis sic. iõ nõ valz ipso iur sententia lata
cõtra primã sniam. qz rebus iudicatis stãdũ est a quibus nõ
est appellatũ: vt.s.d re iudi.l.j. cũ res iudi. sit que finẽ ꝯtro
uersiarũ pnũciatione &c. vt.ff.de re iudi.l.j. vñ si valeret ista
snia scḋa: iã nullus esset litiuz finis. qḋ esse non dz: vt.s.de
transac.l.fris. & colligit.ff.p suo.l.vlti.in prin. ¶ Sz denuo
quero hic & subijcio quãdã qõnẽ quã dñs Jo. & Azo. tetige
rũt hic. & ẽt dñs Hu. & nullus eoz erat ausus eã soluere. &
quero hic ita. hẽo pcuratorẽ generalez ad oia mea negocia
gerenda & lites. titius hz aliũ pcuratorẽ generalẽ. cepi age
re ꝯ ti.ad.x. ipse fuit absolutus: & nõ appellaui. ego & titius
cepimus postea abesse relictis pcuratoribus generalibꝰ &
ad oia negocia & iudicia. pcurator meus agit ꝯ pcuratorez
titij ad eadẽ.x. pcurator titij fuit ei cõdemnatus. nõ appel
lauit. queritur mõ nũquid snia secunda vel p̃ma valeat? Et
vĩ ꝙ secũda snia non valeat. qz hec.l. dicit. si primo egi ꝯ ti
tiũ: & ipse fuit absolutus: si postea ago ꝯ titiũ & ipse fuit ꝯdẽ
natus nõ valz secũda snia. & ita dz esse in sentẽtia lata ꝯ pcu
ratorẽ vt non valeat. qz qui per alium facit &c. vt.ff.de admi.
tu.l.ita autem.§.gessisse.&.l.scire. & similiter colligitur.ff.de
vi & vi ar.l.j.§.deiecisse. Item & alia ratione videtur ꝙ secũ
da sententia non valet: quia exceptio rei iudi. competebat
domino. vñ si procurator nõ opposuit: non debz nocere do
mino. qz per procuratorez cõditio domini ignorantis dete
rior fieri non potest: vt.ff.de pcur.l.ignorantis. & vbi in di
uersis est eadem rõ: idem ius statui debet: vt.ff.de ver. obli.
l.a titio.§.j. Item & alia ratione videtur ꝙ secũda sententia
non valeat: quia sententia lata inter alios alijs non preiudi
cat: vt.s.res inter ali.acta per totum. Econtra videt ꝙ va
leat secunda sententia: quia ego agam contra titium. & si ex
cipiat de re primo iudicata pro se: replicabo de re secundo
iudicata pro me. & exceptio rei iudi. non debet proficere cõ
demnato: vt.ff.de re iudi.l. euidenter iniquissimum est. Itez
& alia ratione videtur ꝙ valeat sententia. nam exceptio rei
iudi. est peremptoria. & exceptio peremptoria debet opponi
ante sentẽtiã: nõ post sententiaz: vt.s.sentẽtiã rescin.nõ pos.
l.peremptorias. vñ si nõ opposuit: valet scḋa sententia. Itẽ
& alia ratiõe. iste dñs debuit denunciare procuratori suo de
prima snia. vñ si nõ fecit: sibi imputet. sic & al's sua negligen
tia nocet dbitori: q id qḋ soluit creditori: suo fideiussori qui
pro eo fideiussit nõ denũciauit: vt.ff. mã.l.si procurator.§.si
ignorantis. &.l.si fideiussor.§.ij. Item & alia rõne videtur ꝙ
valeat scḋa snia. nã hec.l. loquitur qñ inter easdẽ psonas la
taẽ snia. sz in qõne ista nõ inter easdẽ psonas: sz inter alias
lata fuit snia. & iõ valet rõne iusti erroris qz in alieno fcõ tol
lerabilis est ignorantia: vt.ff.pro suo.l.vlti.in fi. Itẽ videtur
ꝙ scḋa snia valeat. nam snia lata cõtra procuratorem nocet
dño. & snia lata p pcuratore pdest dño: vt.ff.de doli excep.
l.si procurator. &.ff.de dolo.l. & elegãter.§.si dolo. ¶ Or se
gnori in qõne ista ego ita dico ꝙ p̃ma snia valet vt hic. qz.l.
ista loquit generaliter: ergo generaliter dz intelligi: vt.ff.de
le.pres.cõtra ta.bo.pos.pe.l.j.§.generaliter. & vbi.l.nõ distin
guit: nec nos debemus &c. vt.ff.de publi.l.de p̃cio. Uł põt
dici ꝙ snia secũda valeat ar.legũ.s.dictaꝝ. nõ tñ nego quin
ex generali clausula dñs posset restitui cõtra istam secũdaz
sniaz latã cõtra pcuratorẽ: que generalis clausula est.ff.ex q
bus cau.ma.l.j.in fi.&.ff.de diuer. & temp.pres.l.j.

Si cũ inter te. In.l.ista dicit. Quidã accessit
ad p̃ncipẽ. dñe frater meus erat minor.xiiij.
an. fecit testm̃ & auiã suã & meã instituit. ego
possidebã hereditatem fratris mei: nõ auia
mea. auia mea incipit me ꝯuenire peti. here.
dicebã ego ꝙ nõ poterat: qz frater meus nõ potuit testari: qz
minor.xiiij.an. iudex pnũciauit p auia mea: nũc quero vtꝝ
valeat snia? Ad qḋ rñdet impator. si iudex pnũciauit ꝯ ius
scriptũ: puta qz dixit minorẽ.xiiij.annis potuisse testari: ta
lis snia nõ valet. nec ab ista snia necesse est appellari. Si aũt
iudex pronunciauit contra ius litigatoris. qz dixit defunctũ
maiorem.xiiij.an. & ideo potuisse testari. talis snia bene va
let. & si non appellaui: vel si appellaui & ap. nõ fui intra tpa
psecutus: necesse hẽo stare rebus iudicatis. h.d. Tex. ꝯtra
tã manifesti iuris formã. sub. qz dicit minorẽ.xiiij.annis nõ
posse testari: vt.ff.de testa.l.qua etate in prin.&.s.de testa.l.si
frater. Tex. nec prouocationis. i. appellatiõis. Tex. ꝙ si cũ.
incipit scḋm dcm̃. Text. de etate querit. qz ego dicebã frẽm
meũ impuberẽ fuisse. auia mea dicebat eũ esse puberẽ. Tex.
nõ debes. ¶ Or segnori hec.l. dz intelligi cũ determinatio
ne tali. siqdẽ iudex pnunciauit ꝯ ius scriptũ: nõ valz snia. si
ꝯ ius litigatoris: valet: vt.s.de postu.l.j. ¶ Sz p deo qñ dr
iudex pronunciare contra ius scriptum? Dixerunt antiqui.
qñ iudex scit cãm legibus adiuuari vt cũ iudex scit minorez
non testari. dicitur aũt pronunciare contra ius litigatoris: si
credit cãm legibus nõ adiuuari: vt.ff.de re iudi.l.cũ platis.
&.l.preses. Sz nos dicimus cõtra ius scriptuz pnunciari si
error exprimitur in snia. vt si dicit. pnũcio hũc minorẽ.xiiij.
an. posse testari: vt dicit.ff.de testa.l.qua etate. dicit pnũciari
contra ius litigatoris si error non exprimitur in sententia.

Si vt pponis. In.l.ista di. Tu fuisti no
minatus decurio. appellasti ab illa nomina
tiõe. pẽdẽte ap. fuisti electus duũuir. nunqd
ista electio preiudicat decuriõati? Certe nõ:
cum duũuir ex decurionibus eligatur. h.d.
Tex. nominatus esses. sub. qḋ facere potuisti. vt.s.de appel.
l.is qui ad ciuilia. Text. ad duumuiratus vocatus es. sub.
pen.ap. Tex. non potuisse. qz non potest esse duũuir: nisi sit
decurio: vt.ff.de decur.l.honores.§.is qui.

Cuz magistratꝰ. In.l.ista dicit. Duo
fuerũt dati iudices vt cognoscerẽt d aliqua
cã. vnus tulit sniam: alter non: nũquid valet
snia iudicis iudicãtis? Cere non. & ideo nõ
est necesse appellari. Tex. cuz magistratus.
põe duũuiros. Text. nõ teneat. vt.ff.de re iu.l. duo ex tribus
in prin. Unde no. circa hoc ne aliqua.l. cõtradicat. siquidez
sunt plures iudices delegati: si ferũt diuersas snias: si sunt
impares numero: statur iudicio maioris partis: vt in pal.l.
duo ex tribꝰ.&.ff.de arbi.l.si vnus.§. p̃ncipaliter.&.l.se.&.l.

secuti. Si aūt sunt pes numero: vtraq3 snia est in pēdēti do. nec vna cōfirmet p delegātē: vt. ff. de re iudi. l. duo iudices. Si autē sunt plures iudices ordinarij qui ferunt snias diuersas: si sunt dispes numero: stat iudicio maioris ptis: vt ff. ad muni. l. qđ maior. ꝛ. ff. de re iudi. l. pompo. in fi. Si autē sunt pes numero: ꝛ vnus cōdēnat ꝛ alter absoluit: potius stabit ꝓ snia lata ꝓ reo q̄3 ꝓ snia lata ꝓ actore ꝯ reum. Itē potius stabit snie que est ꝓ libertate q̄3 cōtra libertatē: vt. ff. de re iudi. l. inter pares. Odo.

Certa rōne. In. l. ista dicitur ꝙ presides prouincie pñt mulctare vsq3 ad summā duar librarum auri: ꝛ ideo si preses ꝓuincie mulctauit aliquē vltra summā duarū librarum auri: ipso iure nō val3 snia: ꝛ sine appellatione rescinditur. ꝛ hoc dicit. Tex. pñt. vt. s. de mō mulcta. l. vl. Tex. nō obtinere. sub. ipso iur. Tex. ꝛ sine ap. rescindi. secus si vltra legem nō mulctasset. q2 tūc valet snia. sed ab illa mulcta poss3 appellari: vt. s. de ap. l. ꝛ in mulctis.

Eum nō eo die. In. l. ista dicitur. Aliqs est c delegatus iudex inter me ꝛ te: ꝛ ad tps. iste iudex delegatus infra tps nō cognouit. post tps cognoscit nec facta est ꝓrogatio. certe nō valet snia ipso iur. Tex. pcepit. sub. cognosci ꝛ iudicari. Text. s3 ductis diebus. sub. sine ptiū volūtate. secus si ptiū ꝯsensu dies eēt ꝓrogata: vt. ff. de iudi. l. ij. §. sed ꝛ si iudex datur.

Venales snias. In. l. ista dicitur. Si iudex corruptus pecunia fert sniam: ipso iur snia nō valet. Tex. prouocationis. i. appellationis. Unde no. hic ita. cum iudex fert snia3. ꝛ sic corruptus precio: nō valet ipso iure vt hic. si pcibus: valet snia: sed dat restō ꝯ eu3: vt. ff. ad trebel. l. seruo inuito. §. cū pror. ꝛ. ff. de re iudi. l. diuus. secus in sententia arbitri: q2 pōt agi ad penam: siue sit corruptus pcio vel precibus. tñ obstat ei doli exceptio: vt. s. de arbi. l. arbitrorum. ꝛ. ff. de arbi. l. ita demum.

Si pater. In. l. ista dicit. Si minor f xxv. annis creatur dcurio. ꝛ pater nō cōsentit: ipso iure nō valet. Tex. remouebit. ꝛ hoc cum in euidēti est ꝙ nō est habilis. secus si dubitaretur. q2 tūc d3 appellare vt. s. de appel. l. hi qui ad ciuilia. ꝛ. j. l. proxi.

Veteranis. In. l. ista dr. Si miles stetit in expeditione. xx. v annis: ꝛ postea missus est de militia honeste vel ēt pp valitudinē: ipse d3 excusari a vocatiōe ꝓsonaliū numerū. ꝛ si iste miles fuerit vocatus ad ꝓsonalia numera: vocatio ipso iur nō val3. ꝛ iō nō h3 necesse appellare. h. d. Tex. vel causariā missionem. q̄ pp valitudine3 soluit ab oneribus militie: vt colligit. ff. de his qui no. infa. l. ij. §. ignominie. Tex. remisimus. sub. ꝛ hoc cu3 erat in euidenti: vt. s. l. proxi. dixi.

Omnem honorem. Ueteres ll. aliorum imperatorum qui pcesserūt iusti. in superioribus habuistis. nunc ponit noua l. iusti. Et in. l. ista dicūtur tria principaliter. ¶ Primo dicitur. omnis honor iudicibus d3 suari. inde est ꝙ si iudex te cōdēnat ad rē principalē non ad sumptus litis: ꝙ si tu victus ꝓuocasti: ego victor nō potero ꝓuocare: iō ꝙ iudex te nō cōdēnauit ad sumptus litis. hic est primus casus. Scōs casus est talis. si tu fuisti cōdēnatus ad rē principalē ꝛ nō ad sumptus litis: ꝛ appellasti: ego victor potero iudicis officiū implorare a iudice ap. vt suo officio cōdēnet te ad sumptus litis: siue isti iudices sint minores siue maiores. Terti⁹ casus est. si tu fuisti ꝯdēnatus ad rē principalē. ꝛ nō appellas: ego nō potero postea appellare ꝛ dicere ꝙ debeas cōdēnari ad sumptus litis. Sed si tu appellasti ꝛ nō ꝓsequaris cām ap. vt debebas cām ap. ꝓsequi: potero petere te ad sumptus litis condēnari. Tex. reseruātes. ꝛ hec verba sunt extracta extra de ap. c. vt debitus honor. ꝛ hoc est primum dictum siue quoddam exordium. Tex. esse confiteatur. sub. in sorte. sed ipse iudex si non condemnauit victum victori in expensis: de suo tenetur refundere: vt. s. de iudi. l. properandum. §. sinaūt alterutra. Text. iudicibus. s. Nunc incipit secūdum dictum. Tex. delegant vt si sunt iudices pedanei. Tex. hec statuētibus. Sed videt cōtra. q2 nō videt ꝙ iudex ap. debeat de sumptibus condēnare. q2 si causa principalis est decisa nec de sumptibus est aliquid dictum: nō poterit postea aliquid dici: vt. s. de fruc. ꝛ li. ex. l. terminato. Solutio hic dicit ꝙ poterit actor implorare iudicis officiu3: vt victus cōdēnet ad sumptus. ibi aūt dr ꝙ nō poterit petere actor sumptus iur act. sed petet iudicis officio. ꝛ sic cōcordat cū ista. Tex. sed nec. Incipit tertiū dictum huius. l. Tex. cu3 ꝛ priscis. i. anterioribus.

¶ Quorꝫ appellationes nō recipiuntur.

¶ Cū nō sit necesse ꝓuocare: iō q2 snia nulla est. s. dictum est. verū q2 snia valida est: ꝛ tñ siqs vult ab illa snia ꝓuocare: eius appellatio nō recipit: iō ponitur hec rubrica ꝛ exponitur ita. quorꝫ. s. cōdēnatorꝫ. appellationes non recipiuntur. sub. a sententijs que valent de iure si appellare velint: videamus ꝛ subijciamus.

Eius qui. In. l. ista ponitur vnus casus in quo snia lata t3 ꝛ cōdemnatus appellare nō potest. Cōueniebam te personali vel reali actione lite cōte. iudex cōdemnauit te mihi tāq3 contumacē ꝛ abñtē in non veniēdo: nūquid tu reuersus poteris appellare? Certe non. Tex. eius. s. cōdēnati. Tex. cū ad agēdā. i. defendēdā. Tex. ꝓscrutata. scilic3 ꝙ fuerit cōtumax. nā l3 in casu fiat summaria cae cognitio: regulariter tñ in omnibus casibus requirit plene cause cognitio vt. s. de iudi. l. iudices. Tex. nō pōt. ¶ Uñ no. hic vt tollant quedā ꝯria. cōtumax in nō veniēdo nō appellat. qđ intellige si vere est ꝯtumax. secus si ficte: vt. ff. de iudi. l. ꝛ post edictū. in fi. sed intelligo siue vere siue ficte sit ꝯtumax si nō appellat: vt. s. de iudi. l. ꝓperandu3. § cū aūt. nisi abesset cā ꝓbabili: vt. s. qūo ꝛ qñ iudex. l. ab eo ꝛ dixi in. §. cū aūt. sed si aliquis est cōtumax in nō restituēdo ꝛ in nō exhibēdo: talis cōtumax bene appellat. ꝛ sic soluit ꝯriū: vt. ff. de ap. l. creditori. §. iussus. sed cōtumax in nō veniēdo nō appellat nisi veniret iudice sedēte ꝓ tribunali: vt. ff. de in inte. resti. l. diuus. ꝛ ꝭm hoc intelligit. ff. de ap. l. ex cōsensu. in fi.

Obseruare. In. l. ista mandatur ꝙ certi criminosi appel o lare non pñt. vt sunt cōdēnati de malefica arte cōmissa. de adulterio. de manifesta violentia. vel etiam si fuerint conuicti vel confessi sponte: appellare non possunt. sed si forte metu tormentorum cōfitentur non preiudicat sibi vt propterea cōdēnentur. ꝛ si cōdēnantur: poterūt appellare. Tex. obßuare curabis. loquit impator pfecto ptorio. Tex. sicut eni3. Incipit scōm dictū. Tex. aut. ꝓ ꝛ. Tex. nō denegamus. ꝛ ad istā. l. cōcordat. j. de penis. l. q snia3. ¶ Uñ no. in. l. ista. criminosi in certis casibus ꝯuicti ꝛ ꝯfessi: vel salti ꝯfessi spōte nō appellāt: vt i pal. l. ꝺ penis. l. q snia3. ꝛ. ff. e. l. ꝗstōnes. S3. l. vr ꝯ. q2 si aliqs est cōdēnatus ad mortē. ꝛ eo cōdēnato dixit iudici multas grates hēo q2 talē snia3 tulistis. ꝛ approbo hanc sniam: ꝛ nolo ꝙ aliqs appellet ꝓ me. dicit. l. nihilominus ꝓ isto poterunt appellare cognati sui: imo qlib3 extneus: vt. ff. ꝺ ap. l. nō tm̄. ¶ Ad qđ dicetis vos duobus mōis. Uno mō aut qs. cōfitet añ sniam: postea cōdēnat: nō appellabit postea vt h. Si aūt aliqs ꝯdēnat: ꝛ ꝯdēnatus dicit iudici. grates q2 iusta est hec snia. hic ꝓsumit facere in vitupiū agnatiōis siue cognationis. vñ appellat vt ibi. Uel pōt dici illa. l. d3 intelligi in alijs criminosis: nō de istis de qbus dr h. ꝓ qb⁹ si nō vellet appellare cōdēnat⁹ poterit appellari. h. l. loqtur in alijs. vñ semp ꝛc. vt. ff. de regu. iur. l. semp. ¶ Uñ no. ꝙ cōfessio facta metu tormentorum non preiudicat. nisi pseueraret in confessione vt hic. ꝛ. ff. de qōnibus. l. j. §. diuus.

Nulli

Nulli officiū. In.l.ista duo dicunt. dicit iudex nūcio cōis.vade ⁊ interpelles talē vt veniat corā me.dicit nūci⁹ appello.mittatis talē.vl' pcipit iudex vl' pses puincie officiali aliqd. ipse appellat: lȝ neci appellare? Certe non. Fallit in casu: puta si officiali mouet qō corā suo iudice de toto patrimonio tuo vel de pte ⁊ condēnat: qz tūc officialis bn̄ poterit appellare. Text.tribuat.qz hoc mō.i.si liceret officiali ap.officiū eius redderet vel diceret inutile: vt ar.ff. de spo.l.vl.⁊.§.de of.p.oriētis.l.si quos. Tex.iure tribuit. Unde no.hic ꝙ aliqs pōt appellare p se ⁊ eā psequi. Iteȝ ⁊ per procu.si velit: vt.§.de procur.l.dn̄s litis.⁊ ad istud accedit.j.de penis.l.ne diu.⁊.ff.de ap.l.per procuratorem.

Abstinēdū. In.l.ista di. Si aliqs ē debitor fisci ex cā tributaria: vl' alicui⁹ puati debiti: si ꝯfessus ⁊ ꝯuictus est: iste a tali snīa nō dȝ appellare. Tex.aut tributarie functiōis solemne mun⁹ exposcit.vt qz petit fiscus ab aliquo vt soluat tributa.si iste cōdemnat: nō appellat. ¶ Or segnori h.l.hȝ cōtrariū.qz.l.vr̄ velle ꝙ debitor fisci ⁊ priuati possit appellare: vt.§.de ap.l.qm̄. Ad h dicetis.ibi loquit in debibitore non conuicto.hic loquitur in debitore euidenter cōuicto. Uel istud dȝ intelligi quando frustratorie videbatur appellare: quia tunc appellans nō auditur: vt.j.e.l.vlti.

Ab executore. In.l.ista di ꝙ ab eo q exequitur snīam nō lȝ appellare: nisi executor excederet modū in exequēdo.⁊ di modū in exequēdo excedere siue nimis ppere exequit. qz exequit.j.tpa que dant cōdemnatis.vl' et in maiori summa ꝙ̄ debet. Sȝ pōamus.appellatū ē ab executore.certe si res est mobilis: dȝ seqstrari ⁊ tuto loco pōi. si ante res est immobilis: fructus oēs qui pcepti sunt tépore interposite appellatiōis debent sequestrari ⁊ tuto loco pōi. prohibet autē impator nō soluȝ appellari ab executore: imo ab articulo snīe diffinitiue.⁊ siqs appellat a tali articulo: cōdemnat in.l.lib.auri. Tex.iure.sub.antiquo: vt di.ff.di ap. l.ab executorē. Tex.cautum est. ¶ Or segnori istud dȝ ita intelligi.naȝ si es cōdemnatus: ⁊ peto snīam executiōi mā. ⁊ executor exeqtur nō poteris appellare ab isto executore: ⁊ ita vr̄ hic scriptū fm.d.Azo. Naȝ est dr̄ia inter executionē ⁊ executorē.si iudex pnūciat snīaȝ executiōi mādari vl' nō mādari: bn̄ appellat: vt.§.de ap.l.⁊ i maioribus.sicut ab iniq̄ pnunciatione appellatur: vt.ff.de arbi.l.ab executore.sed si aliquis exequit snīam: ab ipsa executiōe nō appellat vt hic. Sȝ ego hoc verū esse nō credo.⁊ dico ab executione vel ab executore nō appellari vt h ⁊ i pal.l.ff.d ap.l.ab executore.⁊ h ne negociū abiret i ifinitū: ⁊ vt aliqs sit litiū finis qd dȝ eē: vt.§.de transac.l.fratris.⁊.§.de fruc.⁊ li.expē.l.terminato.⁊ hoc etiam inuenietis in apparatu suo.§.de iur.⁊ facti igno. l.j.⁊ ibi dixi.⁊ voc est verum nisi excedat modū executiōis. qz si excedat modum in exequendo: tūc bene appellat vt hic statim subijcit. Tex.ageres.s.in excipiendo. Quid si iudex pronunciat sententiā nō esse executioni mādādā: nunquid appellabit? Uidetur ꝙ nō: qz nō pnunciauit dari. Solutio dico ꝙ sic: vt ar.§.si sepius in inte.re.fu.pos.l.j. Text.excedat. Et quādo dr̄ executor excedere in exequēdo? Certe tribus casibus.si nimis ppere exequatur.i.j.tēpora que dant cōdemnatis: vt.§.de vsur.rei iudi.l.vl.vel et in maiori quātitate.vel si denegat obiectū exceptionis que post snīam pōt opponi: vt.§.si sepius in inte.re.su.pos.l.j. Tex.a quo si fuerit appellatum.sub.ideo qz modum excessit in excipiendo. Tex.collocetur.⁊ ita hic est casus in quo permittitur sequestratio contra regulaȝ.§.de pbi seques.pe.l.j.seqtur ⁊ alius casus statim. Tex.cōstituto.qd potest intelligi si timor est ꝙ fructus depopulentur: vt colligit in.l.imperatoris.in fi.ff.e. Text.ab articulo.i.ab interlocutoria.qz interlocutoria fert sup quolibȝ articulo: vt.§.de dila.l.a pcedēte. Tex.mulctādos.qz ab iterlocutoria nō appellat vt hic.⁊.j.e.l.ante. Fallit in casibus vt ibi dicam.⁊ dixi.§.de epi.audi.l.ij. Odof.

Siquis. Lex ista dicit. Si iudex pnūciat testm̄ suū in scriptis aperiri: ab hac pnūciatione nō pōt appellari.similiter si pnūciat iudex scriptū heredē mitti in possessionē: ab ista snīa nō appellat: qz istud est possessoriū iudiciū. Tex. prouocare.sub.cū mora eēt allatura piculū: vt.ff.de appel. in.l.vlt. Et qd periculū erat mora allatura? Rn̄deo: qz fm ista tpa debebat heres adire hereditatē clausis tabulis. vn̄ si decederet nō aptis tabulis: non trāsmitteret eam ad suos heredes: vt.§.de iure deli.l.qm̄. Text.inuoluat.i.soluat vel sustineat. Et quare nō appellat ab ista snīa? Quia est snīa lata super possessorio iudicio: vt.j.si de mo.pos.fu.ap.l.vnica.

Ante snīe tēpus. Lex ista dicit nō posse appellari ab iterlocutoria ante snīaȝ diffinitiuā a discussore vel a rōnali. Tex.an̄ snīe.s.diffinitiue. Tex.tps ⁊ ordinē euētus. i.an̄ꝙ̄ pueniat ad hūc ordinē.s.vt ferat snīa diffinitiua.nam hic est ordo vt primo examinetur negociū: postea feratur sentētia diffinitiua. Tex.liceat. ¶ Or segnori hec est regula ꝙ a sententia interlocutoria non appellat: sȝ demum lata snīa diffinitiua vt hic.⁊.§.e.l.ab executore.⁊ §.de epi.audi.l.ij.⁊.§.de iudi.l.aptissimi iuris est.⁊.§.de sen. ⁊ inter.om.iu.l.vl.⁊.§.de ap.l.eos.qui.§.sup his. Secus tn̄ est iure cāonico: qz semp vr̄ posse appellari: vt ex̄ de ap.c.vt debitus. Fallit in casib⁹ in qb⁹ et iure nr̄o an̄ snīaȝ diffinitiuā appellat: vt si iudex pnūciat aliquē subijci qōnib⁹ in ciuili negocio vel in criminali ꝯ.l.vt.ff.de ap.reci.l.ij. Et ē rō. qz ibi nō pōt puideri quin sit bn̄ cert⁹ p ap.factā a diffinitiua snīa. Iteȝ fallit in alio casu.qn̄ fideiussores approbantur a delegato: vt.ff.a quibus ap.nō lȝ.l.vl.⁊.ff.q satisda.co.l.ab arbitro. Et est rō.qz p appellationē interpositā a diffinitiua snīa: mihi nō est ꝯsultū si recepi fideiussores vt idōeos q nō sunt. Itē fallit.ff.de mi.l.intra vtile. Uel pōt dici ꝙ ibi fuit lata snīa diffinitiua. Itē fallit.vbicūqȝ interlocutoria trahit secū executionem snīe sine cause cognitiōe: qz tūc sortit effectū diffinitiue snīe.⁊ ad hoc ē ar.qz ab iniq̄ executiōe appellat qz pimit negociū pncipale: vt.§.e.l.ab executore.⁊.ff.de ap.l.ab executore. Sȝ nūquid a pcepto iudicis pōt appellari? Ur̄ ꝙ nō: qz ante diffinitiuā snīaȝ nō appellat vt hic cū suis similibus. Econtra vr̄ ꝙ sic.⁊ p hoc ē.§.de re iudi.l.iij. ⁊.ff.de mi.l.ait ptor.§.pmittit.⁊ no.ff.de ap.in.l.creditor.§. iussus. Sȝ certe in qōne ista pōt ita distingui.qz aut d cā cognoscit iure ordinario aut extraordinario. Si cognoscit extraordinario iure: dico ꝙ appellat a pcepto iudicis: qz nō expectat alia snīa a q̄ appellādo possit iniuriā pcepti redimere.⁊ p hoc est ar.ff.de ap.l.j.§.scio. Si aūt iudex cognoscat ordinario iur: tūc iudex nō dȝ festinare ad pceptū faciēdā nisi in cōfitētē: ⁊ tūc cōfitēs nō appellat: vt.ff.de iudi.l.si debitori.

Et publicarū. In.l.ista di. Si aliqd debet vel fisco vl' pncipi.⁊ istud euident apparet: ⁊ aliqs dānat tanꝙ̄ debitor fisci vl' pncipis: nō dȝ posse appellare: qz reipu.⁊c. Tex.ne cōmoda q̄ domui nr̄e.s.pncipis. Tex.oneget. sub.⁊ euidēs est cū debitorē esse vt hic.⁊.§.e. abstinēdū.secus si nō est euidēs euȝ debitorē esse vt hic.⁊ sic soluit cōtrarium.§.de ap.l.quoniam nōnulli.vel dicatis vt ibi dixi.

¶ Si pēdente appellatione mors interuenerit.

¶ De appellatiōibus recipiēdis ⁊ qn̄ nō est necesse puocare in supioribus dictū est.verū qz pēdente appel.mors intercedit: ⁊ dubitatur an ap.firmetur ponit hec rubrica.

Etiā post mortē. In.l.ista ponitur talis casus. Si aliquis appellauerit ⁊ mortuus est pen.ap.heredes appellatoris vel debent prosequi cām ap.vel debēt acquiescere iudicatis.h.d. Tex.vl' reddere.i.psequi cām ap. Tex.vel statutis acquiescere.nā siue qs

nō appellet siue appellat.sʒ nō ꝓseqtur ap.teneť acquiesce-re sn̄ie.qꝛ rebus iudicatis est stādū:vt.s̄.de postu.l.j.⁊ hʒ lo-cū hec.l.in cāis pecuniarijs.in criminalibꝰ hʒ locū cuʒ tali distinctione.siqdeʒ criminalis pena erat deducta in cōdēna-tiōe mortuo appellatore moriť appellatio.secus si erat dedu-cta pena ⁊ nominatiʒ bona erāt exp̄ssa,qꝛ tūc lʒ appellare: vt.j.si reus vel ac.mor.fu.l.vlti.⁊.j.e.l.si is qui. Odof.

Jus qui. Jn.l.ista dicit̄. Si ali-quis accusatus de cri-mine de quo debeat imponi pena relegatio-nis vel minor fuerit requisitus.qꝛ nō venit: bona sua sunt ānotata. ipse appellauit.⁊pē. ap.mortuus est:nūquid bona eius transeūt in fiscum?Certe nō:sʒ in heredes eiꝰ. Tex.appellauerit. qꝛ primo reqriť ⁊ postea annotanť bona si nō venit:vt.j. de re quir.re.l.j.in fi.⁊ a tali annotatiōe bo.potest appellari.Tex. pertinere.i.nō trāseunt in fiscū.sed in heredes.⁊ ad hoc ac-cedit.ff.de requir.reis.l.j.⁊ vlti.

Jis qui. Jn.l.ista no. talis diffe-rentia.Aut aliquis de-portatur ⁊ nominatiʒ adimunť ei bona.quo casu si appellat ⁊ moritur: crimē extinguiť morte.sed durat appellatio pp bona ꝯfiscā-da:vt si appellatio pronūcietur iusta: bona nō publicabuntur fisco.secus si aliqs deportať:⁊ nomina-tim bona non adimuntur.qꝛ si appellat ⁊ pē.ap.moriť: sicut extinguitur crimen ita causa pendēs.s.publicatio bonoruʒ: ⁊ heres eius nō tenetur prosequi ap.Tex.euanuerit.vt.j.si reus vel accu.mor.fu.l.j.Text.causaʒ bonoꝝ agi opʒ. vnde propter questionē bonoꝝ durat appellatio vt hic in fi.⁊.ff. e.l.vnica.⁊ si appellatio fuerit pronunciata iusta: bona non publicabuntur al's sic.Tex.potest.sub.de bonis.qꝛ sublato principali:tollitur accessorium. Tex. auferunť.i.adimunť. Tex.subducto.i.mortuo.Tex. bonorum remanēte qōne. ⁊ sic ꝓpter bona durat appellatio vt dixi. ¶Or segnori hec est bona.l.⁊ notabilis.⁊ hētis hic si cōpetēs iudex cōdēnat aliquē:⁊ nominatim adimit eius bona:⁊ cōdēnatus appel-lat ⁊ moriť:finiť appellatio quatū ad crimē.sed durat appel-latio quātū ad causam bonoꝝ.vñ heres tenetur ꝓsequi ap. Nec ob.s̄.e.l.j.qꝛ loquiť in causis ciuilibꝰ.vel in cā crimi-nali vbi nō erant bona adēpta expressim.sed vbi deportat ali-quem nec adimit bona:tunc bona tacite publicātur:vt.j.de bo.dā.l.siqs.si appellat ⁊ moriť:extinguitur crimen.⁊ sic cā bonoꝝ. ¶Jtē segnori ex.l.ista colligimus ar.si cōiugatus ingreditur monasterium sine consensu vxoris:non tenet in-gressus.sed nūquid bona applicabunť ecclesie si postea exi-uit vel redeunt ad ipsum?Et certe dicūt canoniste ꝙ redeūt ad ipsum indistincte:siue dixit do me ⁊ mea:siue nō.nam nā equuʒ est neminem locupletari cum aliena iactura:vt.ff. de cō.inde.l.nam nā est.⁊.ff.de re.iur.l.ꝫm nām. Sʒ nos dici-mus aliter:qꝛ aut vtrunqʒ exprimitur.qꝛ dixit do me ⁊ mea. quo casu si viciet̄ ingressus psone:nō viciať datio bonoruʒ. qꝛ due fuerunt donatiōes. Aut datio sui fuit exp̄ssa.⁊ datio bonoꝝ fuit tacita:quo casu cum nō teneat ingressus:nec da-tio bonoꝝ qꝛ nō valet principale nec accessoriū. Jtē si nō va-let exp̄ssum nec tacitū:vt.ff.de hui.l.item in fi.⁊.ff. de dona. inter vi⁊ ⁊ vxo.l.si spōsus.§.si maritus. Et hec distictio ꝓ-baṫ ex.l.ista que dicit ꝙ si alicui spāliter fuerint bona adem-pta post mortē eius dʒ cā ap.agi pp bona.⁊ ad hoc accedit j.si reus vel ac.mor.fu.l.vlti.⁊ ibi plenius dicā.

J pater. Prʒ tuus creatus fuit de-curio.appellauit pen. app. mortuus est.nūqd finita est cā decurionatus. Certe sic.h.d. Tex.appellationē interposuit scʒ qd facere potuit:vt.ff.e.l.hi qui ad ciuilia. Tex.finita est .nā siue iuste siue iniuste noiatus: fuit dcurio esse nō pōt:qꝛ mors oia soluit:vt in auč.de nup.§. deiceps.

Uamuis ancilla. Jn.l. ista poniť ta-lis cāus.Quidā petebat a me ancillā q̄ hēbat peculiū.succubui sʒ appellaui.pē.ap. ancilla mortua est.finiť qō? Certe nō: imo durat pp peculiuʒ ancille.Tex.in factū cōcesserit.i.mortua est. Tex. audiri dʒ. ⁊ ad istā.l. accedit.s̄.de libe.cā.l. principaliter. ⁊ s̄.de asser.tol.l.vlt.⁊.ff.de rei ven.l.vtiqʒ.⁊.s̄.ne de statu de-func.l.q̄uis.secus si non dcessisset:quia duraret questio an cille ⁊ peculij:vt.s̄.e.l.j.

J vnus. Jn.l.ista dicitur. Si a sn̄ia lata super pecuniaria que-stione appellatum est:⁊ decesserit vnus ex liti-gatoribus: heredes eius nō solū hn̄t residuū tp̄s qd hēbat defunctus ad ꝓsequendam ap. immo vltra illud tp̄s hn̄t.iiij.menses. si autē heredibꝰ esset datum tp̄s ad deliberandum hn̄t illud tp̄s ⁊ post illud tp̄s hn̄t.iiij.menses.Tex.sed etiam alios.iiij.mēses. hoc vult di-cere.ponamus appellans hēbat annum ad prosequēdā.ap. elapsis sex mēsibus decessit.superant ei.vj.menses.heredes eius nō soluʒ hēbunt illos.vj.mēses:imo ⁊ alios.iiij.mēses ⁊ ita repitur casus in quo lʒ heredi qd nō licuit defuncto. sic ⁊ alibi.ff.ad.l.fal.l.reperitur.Text.finaūt. Jncipit scdm dictū.Tex.ad deliberationē hēditatis.sub.eius q appella-uit.Tex.certū tp̄s indulgeť qd est.s̄.de iure dlibe.l.cū anti-quioribus ⁊.l.sancimus.Tex.cōpellanť.¶Or segnori cu-stodiatis vos hic:qꝛ dn̄s Azo signauit hic ꝓ ⁊ ꝯ.s̄. de iure deliber.l.cuʒ antiquioribus:sed nō est contra.qꝛ hec.l.dicit si aliqs appellauit.⁊ pē.ap.moriť:heres eius hʒ residuū tē-pus defuncti.post illud tempus habet quattuor menses ad prosequēdam ap.⁊ nō datur ad deliberādum. ibi diciť ꝙ re-siduum tp̄s defuncti datur ad deliberādum.

¶De his qui metu iudicis non appellauerunt.

¶Or interduʒ pp metū iudicis nō appellaṫ: ponitur h̄ ru-brica.nā aliquis iudex erat talis qui dicebat. dabo sn̄iam si aliqs appellat.inter me ⁊ ipsum sit.

J contra te. Jn.l.ista dicitur. Aliquis iudex sa-cri auditorij tulit sn̄iam ꝯ me:nō appellaui: nunquid debeo acqescere iudicatis?Certe sic.⁊ si velleʒ dicere. timui appellare pp me-tum eius:iste fuit vanus timor: qꝛ nō debui timere in adiutorio pricipis.Tex.nihil potuisti.sub. vel de-buisti.⁊ si timuisti.fuit vanus timor. vnde non excusat: vt.ff. qd me.causa.l.non est verisimile.Unde not.h̄.cum aliquis nō appellat:aut nō timuit appellare sed noluit:debet acqe-scere iudicatis:vt.s̄.de postul.l.j.Si timuit ⁊ vanus fuit: ti-mor: etiam non excusatur vt hic.⁊.ff. qd met.causa.l. vani. Aut fuit iustus timor.qꝛ iudex erat potens ⁊ non permitte-bat aliquem appellare ab eius sn̄ia. ⁊ tunc perinde est acsi appellasset: vt.j.e.l.proxi.

Jis qui. Jn.l.ista dicitur. Siquis sponte nō appellat vel va-no timore ductus:indubitanter non poterit amplius appellare. Si auteʒ metu ductus non appellat:siquidē ipse timuit iustū metū poterit appellare:⁊ perinde est acsi appella-tio esset interposita.si iuste nō timuit nō excusatur. Tex.his qui tpe cōpetēti.i.tpe statuto ad appellādū.qd est.s̄.de tem. ap.auč.ei qui.Tex.repellanť.sub.quando nō fuit iusta cā ti-mendi:vt.s̄.l.proxi.Tex.qui vero sustinuerūt vim.sub.pro-babilem quominus appellent: puta qꝛ positi sunt in vincu-lis.tribuantur.⁊ ad istud accedit.ff.de appel.l.cum quidaʒ. ⁊.ff.de noui ope.nun.l.de peculio.§.siquis ipsi. Jtē ad hoc est simile ar.s̄.de epi.audi.l.vlti.⁊.s̄.de an.ex.l. vt pfectius.

¶Si vnus ex pluribus appellauerit.

¶Quia aliquando plures condēnantur:⁊ vnus solus ap-pellat ponitur quid iuř sit si vnus ex pluribus cōdemnatis appellauerit ⁊c̄.

J iudici. Jn.l.ista dť. Si duo erant rei debendi socij: ⁊ agēdo vel respōdēdo succubuerūt: si vnus solus ap-pellat: eius appellatio prodest correo : quia vnusqsqʒ

vnusquisq3 erat in eadem causa agendi τ defendendi. Tex. non ignorabit. ¶ Or segnori in. l. ista no. duo not. Primo no. q iudici est facienda fides vt plene dixi. s. de edendo. l. procur. Scdo no. cu plures codemnant: si quide tenebant ex diuersis causis: vni9 appellatio no pdest alteri: vt. s. res inter ali. acta in rubro τ in nigro. Si aut tenebant ex eade ca: aut erat res cois τ corporalis. aut erat cois τ incorporalis. Si erat cois τ corporalis τ erat eade ca defesiois: vni9 appellatio pdest alteri vt hic. τ. ff. de ap. hi q. Si no erat eade ca defensionis vtriusq3: vt q2 plures erant tutores: vn9 gessit alter no: hic vnius appellatio no pdest alteri: vt. ff. de ap. l. siqs sepatim. §. vl. q2 aliter tenet q gessit q3 q no gessit: vt. ff. de tu. τ ra. dis. l. j. §. nuc tractem9. Si aut erat res cois τ incorpalis vt suitus: q2 oes suitutes sunt indiuidue excepto vsufruc. vt. ff. ad. l. fal. l. j. §. si vsufru. hoc casu vnius appellatio prodest alteri: vt. ff. quead. serui. amit. l. si per coem fundu. τ. ff. de nego. ge. l. qui aliena. §. vlti.

SI in vna. In. l. ista dicit. Duo habebat cam coez τ eade erat ca defensionis: vnus appellauit: eius ap. iur coi iusta pnuciata est: nuqd pdest alteri? Certe sic. Sed si vnus appellasset τ fauore minoris etatis eius appellatio iusta pnunciata est: no prodest alteri qui no appellauit: vt. s. l. px. τ. s. de ap. l. is qui. Et hoc est veru si erat vna eadeq3 ca defensionis: vt. ff. de ap. l. si quis separatim. §. vlti. τ ad istud accedit. ff. ad. l. iul. de adul. l. denunciasse. §. queritur in princip. Tex. no pdest. τ ad istud accedit. s. si in comuni eadeq3 ca. l. j. Item hoc est verum cum causa erat diuidua. secus si indiuidua: vt. s. l. px. plene dixi. ¶ Sed quero ponamus duo fuerunt codenati ex eadem ca defensionis. vnus appellauit alter no. ille qui appellauit non vult prosequi ap. an ille qui non appellauit poterit prosequi appellationem? Videtur q sic: vt. ff. de bo. pos. contra ta. l. si post. §. vlti.

¶ Si de mometanea possessione fuerit appellatu.

¶ De sentetijs que ferunt sup petitorijs iudi. a qbus licet appellare in superioribus dictu est: nunc de sententijs que feruntur sup possessorijs iudicijs intedit tractare an appellari possit vel non. vnde de his videamus τ subijciamus. Et certe non potest appellari: vt infra eodem. l. vnica. plene dicemus. Odofredus.

CUm de possessione. Hec. l. dicit. Si couenio te possessorio iudicio siue adipiscende possessionis: vt est interdictum quoru le. siue recuperande: vt interdicto. vn vi. siue retinende: vt interdicto vti possidetis. si succubo: no l3 mihi appellare. si tu succubas: no l3 tibi appellare. q2 satis est ei qui succubuit in possessorio iudicio: si credit se hre ius in petitorio: q pot agere petitorio iudicio. τ si vincet in proprietate: aduocabit possessionem. Tex. cum de possessione τ eius momento. i. cu3 de momentaria posses. sic τ alibi in illo poetico. Virgilij. pateris libabant τ auro. i. pateris aureis bibebant. Similis expositio no. s. de iur. empby. l j. τ. j. de agri. τ cen. l. agricolis. τ dicitur causa possessionis momentaria: q2 habilis est ad durandum per momentum. q2 si conuenio te interdicto vn vi τ non probo τ succubo: si eras probabo me dominu vincam te in possessione τ possidebo. τ dicitur habilis aptitudine non actu. sic τ insti. ad. l. aquil. §. his autem verbis τ plene dixi. s. qui le. per. ha. sta. in iu. l. momentarie. Tex. τ si appellatio interposita fuerit. sub. de facto. Tex. tame lata snia sortit effectu q2 no valet appellatio. Tex. vt integra ois proprietatis ca suet sub. non misso in possessione. τ habet locu hec. l. sm Jo. τ Azo. siue agat iudicio possessorio adipiscende possessionis siue recuperande siue retinende. sed sm alios hec. l. no h3 locu in possessorio recuperande possessiois: vt ar. j. vn vi. l. si quis in tanta. sed certe illud interdictu non tm est possessoriu sicut est petitoriu. ¶ Or segnori qro hic quare no appellat a snia lata sup possessorio iudicio: sed a snia lata sup petitorio bene appellat? Dixerunt antiqui q snia lata sup pos. est snia interlocutoria τ ab interlocutoria non appellatur: vt. s. eorum ap. non re. l. ante snie tempus. Alij dicunt. ideo non appellatur a possessorio iudicio: q2 victoria possessiois vilis est: vt ar. ff. de acquir. pos. l. si re. Qd no est veru cu maximu sit comodu possessionis: vt insti. de interdictis. §. comodum. Sed nos dicimus sm Jo. τ Azo. q illa est ro q a snia lata super possessorio iudicio non appellatur. q2 si aliquis succubat in possessorio iudicio: satis consultum est ei si agat petitorio iudicio. cui3 victoria proprietatis absorbeat victoria3 possessionis: vt. ff. vti possi. l. j. §. hoc interdictum. τ. ff. de acquir. pos. l. j. Sed videtur q magna resultet iniquitas si indistincte dicamus vt dixit Jo. τ Azo τ oes fere cocordat in eius snia. s. q no appellet a snia lata super possessorio iudicio. τ que sit illa iniqtas audite. Egi cotra te interdicto vnde vi ad fundu τ ad res mobiles que erant in fundo tpe deiectionis τ ad fructus. iudex p iniuria codenat te ad oia supradicta. certe si dicat q appellare non possis iniqtas emergit. q2 omni videris auxilio destitutus: q2 nullo petitorio iudicio tibi cosuli pot: q2 no eras dns s3 iustus possessor: vel iusto titulo no eras munitus: q2 habueras forte a violento. Ite pone q couenieba te forte interdicto vti possi. q2 me in possessione turbabas. fuisti codemnatus in estimatione: vt legitur. ff. vti poss. l. penul. in fi. Si dicamus te appellare non posse: incidimus in predicta iniqtate. q2 omni auxilio remanes destitutus cum petitoriu auxilium nullum habeas nec dnm te fateris. vnde dns me9 Ja. bal. ratione istius iniquitatis tollede firmiter asserebat hac l. debere intelligi quado victo poterat proprietatis iudicio subueniri. sed si victo non poterat subueniri: dicebat posse appellari a snia lata super possessorio iudicio. τ hoc dicebat per litteram huius. l. in fi. ibi vbi dicit. ita tamen reformationem possessionis fieri oportet: vt integra omnis proprietatis causa seruetur. ergo videtur velle hec. l. q si integra causa proprietatis seruari non possit: q tunc liceat appellare a snia lata super possessorio iudicio sumpto ar. a cotrario sensu qd est fortissimum: vt. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. l. j. ¶ Sed segnori si velitis tenere opi. dominoru3 Jo. τ Azo. τ nostra3. s. q indistincte dicamus a snia lata super possessorio iudicio no posse appellari dicetis q ista iniquitas sic tollat vt cosulat victo no contra vincentem s3 cotra iudicem qui fecit litem suam: vt conueniatur insolidum si dolo malo fecit: als inquantum videbitur iudicanti: vt insti. de ob. que ex quasi delic. nas. in prin. τ. ff. de iudi. l. filius. fa. τ. ff. de act. τ obli. l. ex maleficijs. §. si iudex. Sed quid si iudex sit non soluendo? Videtur q tunc seruetur opi. dni Ja. s. q a snia lata super possessorio iudicio liceat appellare: postq3 victo remedium cause non superest. qd esse d3 vt hic in fi. τ ad hoc est ar. ff. de eo per que factu erit. l. vlti. τ. j. de coue. fisci. debi. l. ij. Sed quid si anteq3 costet iudice esse non soluendo lapsum est decenium: τ ita no pot appellare vlterius? Et dicatis q tunc poterit restitui ad appellandu3 ex illa generali clausula que est. ff. ex quibus cau. ma. l. j. in fine. ¶ Sed denuo quero quid si minor egit momentario iudicio τ succubuit: an poterit restitui? Et certe dicetis in qone ista vt plene dixi. s. qui le. per. ha. stan. in iudi. l. momentarie. τ hic pot repeti si placet Odofredus.

¶ Ne liceat alicui in vna eadeq3 causa tertio prouocare: vel post duas sententias iudicis quas diffinitio prefectoru corroborauit eas retractare.

¶ Crederet aliquis q si condemnatus appellauit semel: appellauit secudo τ succubuit. q possit appellare tertio: qd non est verum. τ ideo dicit rubrica. ne liceat in vna eadeq3 causa tertio prouocare. sub. ab vna eademq3 parte. sed si prouocaui semel τ bis: tu poteris bene prouocare semel τ bis: τ ita possunt dari. v. snie. ¶ Or seqtur vel post duas snias iudicis quas diffini. prefe. corroborauit eas retractare. hoc vult dicere. iudex cae principalis tulit sniam contra me. appellaui. succubui. iteru appellaui cora pfecto pto. τ succubui nuqd l3 mihi ab ei9 snia supplicare? Et certe sic n possu

tertio appellare: ita si primus iudex tulit sniam cõtra me. si venio coram prefecto ptorio si volo supplicare nõ possum.

SI quis. Lex ista principaliter tria dicit. Primo dicit si appellaui: et succubui et iterũ scdo appellaui et succubui: non potero tertio prouocare. Or ponamus. primus iudex tulit sniam ctra me. appellaui ad prefectũ pto. succubui. nunqd potero supplicare? Certe nõ: sicut nõ possum tertio prouocare. Tertio dr in. l. ista si aliquis iudex fuit delegat⁹ inter me et te: et recuso illum iudicẽ: bene lz mihi recusare eum ante litẽ cte. et ista recusatio nõ habet̃ p appellatiõe: qr ante lit. cte. nõ lz appellare. sz bñ lz iudicẽ suspectũ recusare. Tex. iterum. i. bis. sic accipit̃. ff. de bo. aucto. iudi. pos. l. vlti. in fin. vel accipit̃ aliter. i. quotiẽscũqz opus fuerit: vt. ff. de eden. l. veluti. §. hec vox. Tex. nõ liceat ei tertio. sub. parti que iam bis appellauit. sed alteri pti lz adhuc bis appellare. Text. prouocatiõe vti. ¶ Or segnori no. hic regulã. licz alicui appellare primo et scdo sed nõ tertio et eidem parti: sed aduersario bene lz appellare semel et scdo: sed nõ tertio. et ita possunt ferri. v. snie. et ad istam regulã accedit in auc. de iudi. §. de appel. Fallit in casibus in quibus prouocatur semel tm̃ vt a snijs latis a iudicibus existentibus in consistorio pnci pis: vt. s. de ap. l. in offerendis. et. l. iubemus. et in auc. de ap. §. illud colla. iiij. Item fallit qr interdum appellatur a snia epi: vt. s. de epi. au. auc. si quis litigantium. aliquando tamẽ nec semel lz appellare: vt a snia lata a principe: vt. s. de ap. l. nec causas. Item nec a snia pfectorũ pre. vt. s. de ap. l. a pcõsulibus. sed ab eorũ snia pfectorũ pto. lz supplicare. sz fallit in casu hic posito: qr quo casu non appellatur tertio et eodem casu a snia prefecti pre. non supplicatur. Tex. licentia danda. Incipit tertium dictũ. Tex. reuocare. sub. per recusationem. Et ita no. hic iudicẽ delegatum ante litẽ cte. recusari. et ad istud accedit. s. de iudi. l. apertissi. non tamen p ap. poterit eum recusare: vt. s. quorum ap. non reci. l. ante snie tps. Tex. minime prouocationis vim obtinente. qr recusatio non est appellatio: qr ante litẽ cte. non lz appellare: sed bene lz suspectum iudicem recusare: vt. s. dictum est.

¶ Qui bonis cedere possunt.

¶ Dictum est vobis supra de cdẽnatis qui nõ appellauerunt: vel si appellauerũt eorũ appellationes fuerunt reiecte. verum qr isti cdẽnati aliqñ nõ possunt soluere cedũt bonis suis: ideo ponit̃ hec rubrica. qui. s. debitores. bonis cedere possunt. sub. qr volunt ire in romaniaz. qr burgũdiones qñ faciunt male facta sua: vadunt in romaniam. vnde quibus hoc est permissum scilicet cedere bonis suis vel non: videamus et subijciamus.

QUi bonis. In. l. ista dr. Quidam habebat multos creditores q̃ddiu potuit protrahere creditores suos: protraxit. tãdẽ cõuentus a creditoribus suis condemnatus est eis vidẽs q bona sua non sufficiebãt eis: cessit bonis nunqd liberat⁹ est a creditorib⁹ ei⁹ quibus bona ei⁹ nõ sufficiũt? Certe non. Diceret aliqs. ergo ad qd prodest cessio bonorũ? Rñdet̃ pdest. qr si nõ cederet debitor bonis cõdẽnatus detruderet̃ in carcerẽ. h. d. ista. l. Videte lrãm. Tex. q. s. debitores. Tex. nõ liberati. et iõ si pueniũt ad pinguiorẽ fortunã tenent̃ inqtũ facere pñt. et ad istud accedit ff. e. l. bonis. et. l. is qui. Tex. in carcere. sub. et ibi detineant̃ quousqz soluerint. ¶ Unde no. circa. l. istã. olim ante istum tractatum ita erat. si debitor efficiebat̃ nõ soluẽdo: et cõdẽnatus nõ poterat satisfacere: dicebat iudex non põt satisfacere vultis vos creditores vt dimittã eum? dicebãt creditores: nõ dicebat iudex. trucidatis eum. et tradebat eũ creditoribus lacerãdũ. hec erat magna iniquitas. vñ est introductus hic titulus. vñ si debitor deducat̃ ad inopiaz: iudex nõ dz eũ tradere creditorib⁹ lacerãdũ. sz debitor cedat bonis si cedat bonis: nõ liberat̃ nisi quatenus bona sufficiũt. In quo ergo prodest hec cessio? qr nõ tradit̃ debitor creditoribus lacerãdus: vel vt nõ tradat̃ in carcerẽ vt h. et. ff. e. l. is qui. ¶ Sz opponit̃ qñ in carcerẽ detrudit̃: cũ ob es et c. vt. s. d. act. et ob. l. ob es. Rñdeo illa. l. intelligit̃ plurib⁹ mõis vt ibi dixi. qr si liber homo diceret creditori: nõ possum tibi satisfacere. volo effici seruus tuus. hoc nõ põt esse vt ibi. hz et alias exceptiões vt ibi dixi. tñ istud edictũ qui bonis cedere possunt non habet locũ in ciuitate ista. qr hic est. l. municipalis iurata: q si aliquis non potest soluere est vnus carcer in quo detruduntur omnes non soluentes.

SI quãtitatẽ. Hec. l. vult csulẽ his q nimis veloces sunt ad loquẽdũ. Et in. l. ista dr. Quidam erat debitor reipublice vel rei puate. pcurator fisci dicebat: q̃re nõ soluis impio id qõ debes dare? dicit iste. nõ hẽo pecuniã ad manus. dicit pcurator fisci. faciã tibi malũ ludũ. dic̃ iste: qd potes tu facẽ mihi? qr nõ hẽo nisi cedere bonis. dicit fiscus. i. pcurator fisci. cedis bonis vñ pcurator fisci occupauit bona. postea iste vult satisfacere fisco. nũqd officiũt ei illa vba? Certe nõ. Tex. inferre. i. soluẽ. Tex. temere. i. irato aio. Tex. iur̃ rõnibus possit. vñ si paratus es soluẽ reipu. nõ piudicat tibi. ¶ Uñ no. qõ indeliberate dr: nõ vr̃ dictũ. vt. ff. ad. l. iul. ma. l. famosi. et ff. de diuor. et repu. l. iij. et. j. de iniur. l. si non conuicij.

SI pater. In. l. ista dr. Quedã mulier accessit ad pncipem. dñe pater meus grauabat̃ tot collectis in municipio suo: q dixit. nõ possum sufficere ad istas collectas. vñ dixit cedo bonis. mõ fiscus vl respublica nõ est cõtẽta bõis pris mei: imo voluerũt inqetare ea q̃ ego filia emancipata q̃siui. nũqd pñt hoc facẽ? Rñdet̃ q nõ. Tex. si pr tuus. filie emãcipate interrogãti rñdet impr vt pz ex. l. subscriptiõe. Tex. pp onera ciuilia. sub. in posterũ vitãda: vel q̃ subire nõ poterat. Tex. q vt fiat implorare eqtatẽ pñdis debes. nã regulariter nõ dz filius pro pr̃e vel ecõtra inqetari: vt. s. ne fi. pro pr̃e. l. j. et per totũ. Et custodiatis vos hic onera ciuilia sunt multiplicia. Est vnuz onus ciuile qõ est pr̃imoniale vt soluẽ collectas. et pp istud debitor põt cedere bonis vt hic. Est et aliud onus ciuile qõ est psonale. puta vocat̃ ad honorẽ aliquis vt sit iudex. dicit ipse. volo cedere bonis. hic nõ potest fieri cessio. et sic soluit̃ crũ. j. e. l. pp honorem.

LEgis iulie. In. l. ista dr. Primo q bñficiũ. l. iul. de bonis cedẽdis hz locũ: nedũ in italicis debitoribus: imo et in puincialibus. Secũdo dr. vbi debitor hz plures creditores: illi creditores nõ dñt sua aucte capere bona debitoris vel diuidẽ: sz dñt cõuenire inter se q̃lit̃ diuidant̃ bona vel dñt adire iudicẽ vt det eis illa bona insolutũ. qõ si fcm̃ est: rite factũ est. Tex. ad puicias. i. ad puinciarũ rectores: et iur̃ dñi detinere: imo si accipiũt cadũt a iure suo vt. ff. quod me. cã. l. sed et ptus. §. vlti. cũ. l. se. que incipit extat edictum. Tex. accõmodare notiõẽ. qr si debitor dat rẽ creditori insolutum: vr̃ ei vẽdere: vt. s. de sen. et interlo. om. iu. l. libera.

PRopter honorẽ. In. l. ista dicit̃. Si aligs vocat̃ ad honorẽ. puta qr creat̃ iudex: si ipse nõ vult subire talẽ honorẽ: nõ dz dicere ego volo cedere bonis. Tex. inuidiosaz. i. cessionem que habet in se blasmum. Tex. pro modo substantie fungi. sub. secus si esset munus patrimoniale: vt dixi. s. e. l. si pater tuus. sed vbi vocatur ad munus personale: debet appellare: vt. s. de ap. l. ad scribatum.

IN omni cessione. In. l. ista dr. Olim in cessione bonorũ reqrebat̃ quedam solẽnitas verborũ: hodie no. q illa solẽnitas recessit ab aula. Tex. in omni cessione bonorum. sub. facienda. Text. professio sua querẽda est. sub. vt dicit pfiteor me cedere bonis. Tex. sola professio. et hoc est verum cum non impetratur cessio a principe. al's secus: vt. j. e. l. vlti. sic etiã solẽnitas verborum

in act.

in actio.est sublata: vt.§.de for.ꝛ impe.sublatis.l.j.ꝛ.l.ij.tñ mediolani non h3 locum hec.l.q2 mediolani fit quedam tur pis solemnitatis.vt si quis vult cedere bonis:d3 cedere in publica cócione.qñ est ibi:dicit potestas.dicā vobis breui ter causam quare vocaui vos:q2 talis vult cedere bonis.ꝛ forte excusat eũ quare vult cedere bonis:ꝛ forte nõ. vñ ille q vult cedere bonis:ascẽdit locũ eminẽtẽ ꝛ deponit vestes inferiores p̄uatas ꝛ dicit.cedo bonis ter.ꝛ cũ capite poste riori pcutit illũ lapidẽ:ꝛ tũc oẽs clamãt ꝯ eu3.ꝛ q ita cedit bonis l3 fit infamis infamia facti:nõ tñ fit infamis infamia iuris:vt.§.ex quibus cau.infa.irro.l.debitores.

Cum ꝛ filiusfa. Leges alio rũ q precesse runt iusti.in superioribus habuistis. hec.l. cũ se.est noua.l.iusti.Et in.l.ista dr̃ olim cer tũ erat patrẽfamil.debitorẽ cedere bóis.du bitabat̃ de filiofa.ꝛ videbat̃ ꝙ nõ posset ce dere bonis:quasi nõ hẽbat bona.s3 iusti.dicit ꝙ bñ pót fili usfa.cedere bóis.q2 sicut pr̃fa.pót cedẽ bóis:ita filiusfa. q2 filius pót hẽre castrẽsia bóa vel quasi castrẽsia.pterea si ni hil hẽret posset cedẽ bonis.ꝛ ita hẽat bñficiũ illius q cedit bóis. Tex.tñ ne patiant̃ iniuriã.i.ne retrudant̃ in carcere3: vt.§.e.l.j.Tex.denegam⁹.sicut appellatióis est triste.Tex. legittio mõ auelli.i.auferri habita rõne ne egeat: vt .ff.e.l. his qui bonis.ꝛ.l.si dbitor.ꝛ.j.ti.pxi.l.iij.ꝛ isti.de act.§.vl.

Cum solito more. In.l. ista di cit̃.Si aliqs cedit bonis obtinet qd.§. dictũ est:q2 liberat̃ quatenus bona sufficiũt.C Or ponamus ꝙ si aliqs impetrat a principe ꝙ li ceat cedere bonis:dat̃ electio creditoribus vl' accipere bo norũ cessionẽ:vel quinquẽnale spaciũ debitoribus indulge re.dicunt creditores.dñe impr quare intromittitis vos?di cit impr.feci bono zelo.dicunt ipsi.vos nõ cognoscitis eũ: q2 diues est.dicit impr.do vobis electionem:vel vultis acci pere cessionẽ bonorũ vel vultis dare inducias quinquẽna les.C Or ponamus.iste debitor h3 multos creditores.di cit eis.bene volo dicere vtinam administrassem bene substã tiã meã:pro deo non cogatis me cedere bonis.bóa mea nõ sufficiunt vobis.futurũ est ꝙ veniã ad pinguiorem fortunã: vñ vellem vos rogare ꝙ quilibet vestrũ dimitteret mihi di midiam debiti.si creditores volunt pacisci:hoc fieri pót.si volũt istud facere dicit detis mihi inducias quinquẽnales dicunt quidam:placet nobis.dicunt quidã:nõ placet quid erit?Stabitur maiori parti.ꝛ vocamus partem maiore3 ex cumulo debiti.Sed quid si paritas est in cumulo debiti.ꝛ quidam volunt dare inducias qnquẽnales ꝛ quidam non? hic videtur standum iudicio maioris partis ex numero per sonarũ de rigore iuris.sed de equitate potius stãdũ est illis qui volũt dare iducias quinquẽnales:nõ habita differẽtia inter debitores cyrographarios:ꝛ illos qui habent bona obligata.Unum sciatis:dum creditores dant inducias qn quẽnales:interim non currit prescriptio contra eos:immo d3 eis pdesse.Tex.salua videlicet eorũ estimatione.i.fama q2 ille qui impetrauit cessionẽ bonoꝝ nõ efficiet̃ infamis ifa mia iuris:sed infamia facti sic:vt.§.e.l.in omni dixi.Text.ꝛ oi corporali cruciatu remoto.sub.qui erat olim.Tex.qui au diẽdi sunt.s.creditores.Tex.ꝛ ꝙ humaniorẽ.i.benigniorẽ. Tex.vt vel ex cumulo.i.cui plus debebat.Tex.siue cessio nẽ accipe desiderat.ꝛ ita accipim⁹ maiorẽ partẽ ex cumulo debiti ꝛ stat̃ iudicio maioris partis.ꝛ ad istud accedit.ff.de pactis.l.minorẽ.Tex.causa trutinatur.i.examinatur.Tex. inuenienda.i.inuenta.Tex.statuat̃ simile.ff.de pactis.l. ma iorũ.Tex.quantum ad hanc electionem obseruandã. est tñ differentia in alio.s.ꝙtu3 ad partẽ debiti remittenda:vt.ff. de pactis.l.maiorem.ꝛ.l.se.ꝛ.l.rescriptum.ꝛ.j.ti. proxi.l.p debito.Tex.regula.sub.vt ei satisfiat p̄mo qui potior est tẽ pore:vt.j.qui po.in pig.ha.l.ij.Item vt primo cõsequantur debitum priuilegiati ꝙ3 non priuilegiati:vt.ff.eo.l.j.ꝛ.ff. de relig.ꝛ sump.fu.l.pe.Itẽ hypote.cyrographarijs preferun tur:vt.j.ti.proxi.l.pro debito.Tex.generando.q2 vbi datur spacium quinquẽnale debitori:interim nõ possunt experiri creditores:vnde non d3 eis obesse.nã vbicũq3 dat̃ spaciu3 a lege:iterim non currit prescriptio vt hic.ꝛ.§.de iure deli. l.sancimus.§.donec.ꝛ.ff.de iudi.l.ij.ꝛ.l.in omnibus.

C De bonis auctoritate iudicũ possidẽdis seu venũdãdis.

C Quia bona eorum qui cedũt bonis hñt possideri a cre ditoribus ꝛ etiã venũdari:annectit̃ hec rubrica de bóis au ctoritate iu.pos.seu venũdandis.ꝛ q2 aliqñ est ꝙ defunctus paucos habebat creditores ꝛ erat diues dñs:hẽs erat pau per ꝛ multos habebat creditores:ꝛ expedit creditoribus defuncti vt fiat separatio bonorũ defuncti a bonis heredis. ideo annectit rubrica de separationibus bonorum.Et de p̄ ma parte rubrice agitur.j.e.l.pro debito.ꝛ.l.cu3 proponas. ꝛ.l.vlt.ꝛ de secunda parte rubrice agitur.j.e.l.ij.Et consue uit queri que sit differentia inter edictu3 de bonis aucto.iu di.pos.ꝛ edictum ex quibus cau.in pos.ea.Et dicunt quidã edictum ex quibus cau.in pos.ea.concedit in pos.iri. s3 nõ concedit bona venundari:sed istud edictum cõcedit bona venũdari ꝛ in pos.iri.Sed hec non videtur bona differẽtia q2 ex edicto ex quibus cau.in pos.ea.vendũtur bona: vt.ff. ex quibus cau.in pos.ea.l.fulcinius.§.j. Unde pót dici ꝙ edictũ ex quib⁹ cau.in pos.ea.habet locũ cũ aliquis mittit̃ in possessionem ex sententia lata interlocutoria ꝛ vendũtur bona cum latitat. sed istud edictum habet locum siue quis mittatur in possessionem ex sententia interlocutoria siue dif finitiua ꝛ venduntur bona si non latitat.Preterea bóa eoꝝ qui cedunt bonis habent possideri ꝛ vendi:siue latitãt siue non.sed bona eorum qui non cedunt bonis non habẽt ven di nisi latitent vt dictum est.

In bonis. In.l.ista dicit̃.Titius erat diues hó.fecit te stamentũ ꝛ instituit te sibi heredem:ꝛ mihi legatum reliquit.tu heres non eras ita di ues fecisti testm̃:ꝛ seio legatum reliqsti mõ querit̃ cui p̄mo sit satisfaciẽdũ?an mihi cui titius testõr legatũ reliqt:an seio cui heres titij reliqt lega tũ?Et rñdet̃ ꝙ mihi legatũ.n.mihi relictum a titio testatore habet̃ loco eris alieni:vnde satisfaciẽdũ est p̄mo creditori bus ꝙ3 legatarijs.sed legatũ relictũ seio nõ censent̃ es alie nũ.sed legatũ.ꝛ legata relicta habẽt solui ere alieno dedu cto.h.d.Tex.in bonis mortui.s.titij testõris.Tex.ipse.s. he res titij.Text.mortuo.sub. herede.Tex.inducit̃.i.solui d3. C Or segnori ex.l. ista colligetis. potior est cã legatarioꝝ quibus est legatũ a testatore:ꝙ3 legatarioꝝ q bus est relictũ ab herede.illa rõne.q2 hic dicit̃.q2 legatum testatoris cẽset̃ es alienu3:legatũ heredis nõ.ꝛ est rõ:q2 vera legata nõ de bentur nisi deducto ere alieno:vt.§.ad.l.fal.l.in testõ.cu3 er go legata habeantur loco eris alieni:primo debent solui. Itẽ no.ꝙ hereditas ꝛ bona non dicuntur nisi deducto ere alieno:vt.ff.de verbo.sig.l.subsignatum.§.j.

Et iurisditionis. Tex ista respicit vl timam partẽ rubrice ꝛ dicit.titi⁹ hẽbat mil le in bonis ꝛ erat grauatus ere alieno in no ningẽtis:ꝛ sic erat soluẽdo. seius hẽbat in bonis.c.ꝛ erat grauatus ere alieno in.cc.ꝛ sic erat nõ soluendo.titius instituit sibi heredẽ seiũ.mortuo titio: seius adiuit hereditatẽ. veniunt creditores titij ꝛ seij heredes.ꝛ dicunt creditores titij : satisfacias nobis. ꝛ di cunt creditores heredis seij:satisfacias nobis quid erit fa ciẽdum?nũqd si petãt creditores titij:fiat sepatio de bonis defuncti a bonis heredis:creditores testatoris erũt audiẽ di?certe sic ꝛ erit faciẽda nõ eoipso qd petit̃:s3 causa cogni ta.Text.edicto.sub. qd induxit ti.de separationibus cuius sniam habemus.ff.de sepa.l.j.in pn.Tex.bonorum.sub. he reditariorũ a bonis heredis.Tex.impetrẽt.q.d.non audiã tur sine cause cognitione.sed cã cognita.Tex.secutu3.q2 nõ fuisti stipulatus animo nouãdi ab herede.Tex.eos.s.credi tores ipsius heredis.vnde si expedit eis impetrare sepatio nem impetrãt cã cognita vt hic.ꝛ que versant̃ in cãe cogni tione.s.tẽpus:q2 d3 peti infra quinquẽniũ post adita3 here

ditatem. Ité pót peti cũ creditores defuncti non sunt stipulati ab herede aio nouādi. Ité si dilatio nó data heredi impetraf vt hic. z.ff.e.l.j.in prin. z.§.j. Item no. hic aliqñ agit aliqs ex necessitate. z ita nouatio dicit necessaria. qz aliqñ agit ex necessitate: vt si bona defuncti nó sufficiũt creditoribus eius: hñt necesse creditores defuncti petere separationem bonorum defuncti a bonis heredis: vt hic. z.ff.e.l. vl.

Ex contractu. In.l.ista di. Si debitor me⁹ cessit bonis post cessioné bonoꝝ nó possuʒ eũ cóuenire de ɔ̃ctu añ inito. qz cessio bonorũ ꝓdest oib⁹ ɔ̃ctibus q cessioné ꝓcesserũt: sed de ɔ̃ctibus post cessioné factis potero eũ cóuenire. Tex. ꝯuenies. sub. si ad pinguioré fortunã non ꝯuenit. vt.ff.de cessi.bo.l.qui bonis. Tex. promouere. sub. z tũc inquantum facere pót vt insti.de act.in fi.

Ea ciuile. In.l.ista di. Quidá erat debitor z habebat multos cyrographarios creditores. petit iste d̃bitor vt vn⁹ ex creditorib⁹ accipiat oia bóa sua: z satisfaciat oibus alijs creditorib⁹. nũquid ciuilis est postulatio? Certe nó. Tex. creditoribus. q nó habét bona debitoris obligata. Tex. creditoribus. qz non dʒ aliud ꝓ alio inuito creditore solui: vt j.de solu.l.eũ a quo.

Si bona. In.l.ista di. Debitor me⁹ decessit sine hẽde: z ista deferunt bóa ad fiscũ. fisc⁹ nó vult appꝛehẽdẽ nũqd debeo mitti i possessioné bo.ei⁹? Rñdet ꝙ sic. Tex. vacare ɔ̃stet. morte d̃bitoris z nullus vult ei succedere ex testó vel ab intesta. Tex. recte postulabis. z postea poteris postulare vt bona distrahantur: vt.j.l.proxi. z.l.cum proponas.

Pro debito. In.l.ista di. Si qs hʒ multos creditores. z cũ ꝯueniref ab eis nó cóparet: dicunt iudici. detis nobis verbũ ꝙ accipiam⁹ oia bóa sua insolutũ aucte nr̃a. nunqd iudex dʒ hoc facere? Certe non. Sʒ qd dʒ facẽ? Certé si nó veniat debitor: dʒ interloq ꝙ creditores mittanf in possessioné oiuʒ bonoꝝ siue habeát bóa spáliter vel generaliter obligata. z si debitor decesserit sine hẽde: tũc ꝯueniet ad véditioné bonoꝝ defuncti: z erit eis satisfaciẽdũ. Tex. adijci. i. insolutũ dari si petũt ex̃ ordiné: z sine cáe cognitione nó debét audiri: vt.s.de pac.l.si pacto. sʒ si petũt ex ordine ɔ̃ferẽdo libellũ lite ɔ̃te. hñ audiunf: vt.j.e.l.cũ ꝓponas. z auc. z q iurat. quo fcó ex tũc vẽdunf bóa: vt.j. inuif in lra. z.ff.de re iu.l.a diuo pio.§.si sup reb⁹. Text. potioré. sub in pignore vel hypo. nó aũt in ꝑsonalib⁹ actionib⁹: vt.j.q po. in pig.ha.l.ij.z.ff.de ꝑuil.credi.l.ꝑuilegia. Tex. pót.s. scdo.

Si vxor. In.l.ista di. Vxor mea erat creditrix patrui sui in.c.succedit patruo suo in triẽte. nũqd actio in.c.est cófusa? Certe nó: nisi ꝓ tertia ꝑte nisi eét instituta aio cópẽsandi. vñ ꝓ besse cópetit actio ɔ̃ cohẽdes suos. Quid si nó sunt soluẽdo? Tũc poterit petere sepationé bonoꝝ defuncti a bóis cohẽdũ. Text. est. qz nó fuit instituta aio cópẽsandi: vt.s.de hẽ.insti.l.si compẽsandi. Tex. nó ɔ̃fundat. z ita hẽtis si creditor succedit debitori in totũ: in totũ ɔ̃fundif actio. si ꝓ ꝑte ꝓ ꝑte ɔ̃fundif actio. ad istud accedit.s.de neg.ge.l.ab eo. Tex. patiat.s.e.l.ij.

In possessionem. In.l. ista dicit. Si titius hẽbat vxoré: z alios creditores: si titi⁹ ꝯuenif ab vxore sua: hoc cáu dos restitui dʒ. z si ꝯueniunf hẽdes titij ab vxore z ab alijs creditorib⁹: z qz non defendũtur hẽdes: creditores mittunf i possessioné: nũqd efficienf possessores vel dñi? Rñdef ꝙ nó si erunt in possessióe vt illi heredes tedio affecti veniát responsuri. Tex. possunt. vt.ff. de acqui.pos.l.possideri in fi. z.l.cum ex legati causa. z hoc quãdo mittunf creditores ex interlocutoria. Si autem fieret missio ex diffinitiua: tũc creditor fieret dominus: vt.s.de iudi.l.properandum.§.autem dixi.

Cum proponas. In.l.ꝑsenti ponitur talis casus. Quidá accessit ad ꝑncipem. dñe impator qdá administrauit vl' gessit negocia mea. vel spóte. i. sine mãdato. vl' necessitate cogẽte. z sic est mihi obligatus. vel directa qñ gessit sponte. vel vtili nego.ge. qñ gessit necessitate cogẽte. qro a vobis q̃liter mihi ɔ̃tra eũ sit ꝓcedẽduʒ? Rñdet impator interrogáti. cũ tu ꝓponas quẽdá tibi obligatũ ex administratióe negocioꝝ: adeas ꝑsidẽ ꝓuincie z eũ conuenias. si nó veniat iudex interloquif te mittẽdũ in pos. omniũ bonoꝝ. subsequẽter si ille nó veniat: bona vendenf: z tibi satisfiet. z.h.d.ista.l. Videte summariá expónem. lr̃e. Tex. cũ proponas eũ. s. curatoré qui negocia tua gessit necessitate cogente. vel dicatis. cũ proponas eũ. s. negocioruʒ gestorem. qui gessit sine mãdato. Tex. ex administratióe tibi negocioꝝ obligatũ. sub. vel actio. vtili nego.ge. qñ necessitate cogente. vel actio. directa qñ spóte gessit. vt.ff.de neg.ges.l.ij.z.iij.§.hanc actioné. Tex. hũc ẜm iuf ordinem. quod est hodie dato libello vel lite conte. vt.s. de lite conte.l.j.z auc. offeratur. al's nó valeret snĩa cótra ordiné iuris lata. vt.ff.de sen.z inter om.iu.l.prolatam. Tex. adito rectore ꝓuincie. i. competenti iudice. naʒ nomé ꝑsidis prouincie est generale. vt.ff.de offi.presi.l.j. Tex. latitat. i. turpiter se occultat. nam dr̃ quis latitare duʒ turpiter se occultat. vt.ff.qui.ex cauf.in pos.ea.l.fulcinius.§.latitare. Tex. nec defendaf. dr̃ non defendi qui nullo modo defenditur vel nó ad plenũ defendif. vt.ff.qui.ex cau.in pos.ea.hoc autem.§.vl. Tex. cóstat summatim habita cognitione. Et quare dico hoc? qz in.l.ista nó erat lis conte. z ita non poterat constare plene: qz lite cótes. recipiuntur probationes z testes: vt in aucté.de testi.§.hec omnia. z ita non poterat constare plene. sic z al's summatim cognoscitur.s.vbi in ré actio.l.siqs. Tex. ad exẽplũ edicti.s. antiqui. ex quibus cau. in pos.eatur. qð est.ff. ex quib⁹ cau. in pos.ea.l.fulcinius.§.j. vel ad exẽplũ edicti. ex qui.cau.in pos.ea. fiet missio: z distractio per istud edictuʒ. nam diuersa sunt ista edicta: vt dixi in rubrica. Tex. bonoꝝ eis pos. idest possessio bonoꝝ: vt ita due sint ꝑtes. naʒ ꝓut sunt due ꝑtes: possessio bonoꝝ significat factum. vnde talis qui mittitur in possessionem: non possidet sed detinet vt aduersarius tedio affectus veniat rñsurus: vt.s.l.pxi. dixi. sʒ bonoꝝ pos. ꝓut est vna pars est nomen iuris. z hec tribuit ius z facit possessorem dominum. vt.ff. de bono.pos.l.j.z.l.ij.z.l.iij.§.bonorum. z impetrabis ꝙ mittaris in posses.bono. nedum a preside prouincie: immo a magistratu municipali. cũ ista missio sit ex primo decreto: vt.ff.de offi. eius cui man. est iuf.l.z si non cognitio. secus si sit ex secundo decreto: quia tunc non competit magistratui municipali: qz mixti imperij est. vt.ff. de iuf.om.iu.l.j.z.l.iubere. Tex. tempore aũt tráfacto. z qð sit illud tp̃s.j. plene dicá. Tex. nó ꝓhiberis. ex hoc edicto. ¶ Or segnori circa.l.istam est aliquãtulum insistẽdũ. Vos habetis hic. si conuenio debitoré meũ actio.neg.ge.directa vel vtili: z conuenio eũ solito ordine iudicioꝝ: si maliciose latitat iudex interloquif summatim discusso nego.me mittẽdum in pos.bo.omniuʒ. z elapso aliquo tpe si non venit debitor meus ad sui defensionem vel alius pro eo: bona eius vendentur: z satisfiet mihi. ¶ Et ita no. hic aliqñ summarie cognitioni locus est cótra regulá generalé.s. de iudi.l.iudices. sic z alibi sufficit summaria cognitio: vt.ff.ad exhi.l.iij.§.sciendum. z.ff.de lib.ag.l.si quis a liberis.§. vel si parẽs. ¶ Sʒ qd veniet in ista summaria cognitióe? cóuenio debitoreʒ meũ. latitat. qũo fiet summaria cognitio? Dicet iudex. vis tu iurare ꝙ nó petis aio calũniádi id qð ɔ̃tinef in libello tuo? si dico ꝙ volo iurare ꝙ nó peto aio calũniádi: mittit me in pos. al's non. vt.ff.ad exhi.l.thesaurus. ¶ Ité no. hic. olim si ille qui non defendebatur per se vel per aliũ latitabat fiebat missio in posses.bo.omniũ: preterqꝫ in tribus casibus. puta si quis petebat causam de damno infecto: fiebat missio in illa re solummodo. Item si quis petebat legatum. Item si quis agebat noxali actióe. sʒ al's cótra indefensum non

non veniente omniũ bonorũ fiebat missio: vt.ff. ex qui.cau. in pos.ea.l.j.⁊ post missionem fiebat bonorum distractio: vt habuistis.s̃.de his qui ad ec.ↄfu.l.pñti.§.plane.⁊ ad idem facit.ff.de puil.cre.l.pater.§.j.⁊.l.si creditores.ibi.vbi.dicit ꝙ si quasi suspectum ⁊c̃.vt.ff.ex qui.cau.in pos.ea.l.apd iul. ⁊.ff.de bonis aucto.iu.possi.l.si maior.sed hodie contra. qꝛ fit missio pro mensura debiti declarati: vt dicit auc̃.hic posita quã statim legam. Item no.hic ꝙ post missionem distrahuntur bona tpe transacto. ¶ Sed quero qd est istud tp̃s? Ad qd dixerunt quidã ꝙ erat olim duorum mẽsium ex die interlocutionis facte: vt.ff.de re.iu.l.debitoribus in fi.⁊.ff. de iudi.l.si debitori. sed hodie est spacium.iiij.mensium: vt s̃.de vsur.rei iu.l.ij.⁊.l.vlt. Alij dixerunt ꝙ istud tp̃s erat annus cõputãdus ex die interlocutionis facte: vt ar.s̃. de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.si qs emptionis.§.pe. Alij dixerunt ꝙ istud erat tp̃s biẽnij cõputandũ ex die facta interlocutiõis: vt ar.de iure do.impe.l.vlti.ibi vbi dicit tp̃s diffinitũ a nobis. Alij dixerunt ꝙ erat tp̃s triẽnij: vt ar.s̃.de vsuc.transf.l. vnica. Alij dixerunt ꝙ erat tp̃s quadriẽnij: vt.arg.j.l.proxi. Alij dixerunt ꝙ erat tp̃s quinquẽnij: vt ar.ff.de separatio.l. j.§.illud. ¶ Sed segnori in qõne ista vr̃ ita dicendũ.cũ creditor missus in possessionẽ bonorũ debitoris postulat bona distrahi: aut missio est fcã ex snĩa diffinitiua aut interlocutoria. Si missio est fcã ex snĩa diffinitiua: olim post duos menses debebat fieri vẽditio: vt in.l.si debitori.⁊ in.l. debitoribus.s̃.allegatis.hodie post.iiij.mẽses vt in pal.l.s̃. de vsur. rei iu.l.ij.⁊.l.vlt. Si aũt fiat missio ex snĩa interlocutoria: hic nõ est tp̃s.l.determinatũ.vnde cõmittit̃ arbitrio iudicis vt ar.ff.de iure deli.l.j.in fi.sicut ẽt dicimus interpositiõe fcõ decreti.⁊ sic intelligit̃.ff.de dã.infe.l.si finita.§.iulian⁹. Ex predictis ergo colligetis.si agitur personali actione oli fiebat missio in possessionem omnium bonorũ vt hic: preterꝙ̃ in tribus casibus: vt.s̃.dixi hodie fit missio pro mensura debiti declarati: vt habetis in auc̃.⁊ qui.hic signata.⁊ iste ↄtra quẽ fit missio perpetuo auditur re integra.i.ante distractionem factam q̃ ex interlocutoria fieri põt vt.s̃.dixi.qꝛ missus in possessionem causa rei seruande ⁊c̃.non possidet.sed detinet vt dixi.s̃.l.proxi.sed postꝙ̃ res desijt esse integra nõ audiretur: vt.s̃.de trãs.l.nec intentio. Si autẽ agitur reali act̃. puta rei vẽdi.directa vel vtili puta publiciana: hic dico dupliciter. Uno modo sicut dicũt omnes glose ꝙ fit missio in posses.rei petite: vt.s̃.vbi in rem act̃.l.si quis alterius.⁊.s̃. de prescrip.xxx.an.l.si qs emptionis.§.pe. Uel possum dicere alijs duobus modis.inuenio ꝙ si agitur cõfessoria vel negatoria ꝙ fit missio omnium bonorũ: vt.ff.si serui.ven.l.is cui.vnde dicã.olim si agebat̃ in rem fiebat missio omniũ bonorũ.⁊ per ↄsequens rei petite.hodie fit missio rei petite: vt in pal.l.si qs alterius.s̃.vbi in rẽ act̃. Uel dicã scdo modo olim ⁊ hodie fiebat missio in posses.rei petite regulariter.sꝫ ista regula recipiebat instãtiã in negatoria ⁊ cõfessoria. Itẽ hodie recipit instantiam in alijs duobus casibus. qꝛ si agit̃ in rem: fit missio omniũ bonorũ.pone cõuenio te peti. here. que est in rẽ: vt.ff.de peti.here.l.sed ⁊ si.⁊.l.cõmissoria.§.petita.si tu es cõtumax: iudex pronũciabit me mittẽdũ in pos. omnium bonorũ.qꝛ petitio here.est vniuersale iudicium: vt ff. de peti. here.l.itẽ vidẽdũ in fi.⁊.l.nõ tantũ.⁊.ff.ex qui.ca. in pos.ea.l.fulcinius.§.celsus.⁊.§.se. Item fallit in alio casu.si ago hypote.contra te: qꝛ obligasti mihi omnia bõa tua ⁊ tu es cõtumax in non veniendo: iudex interloquit̃ me mittendum in pos.omnium bonorum per hypo.que est in rem: vt.j.de pig.l.pignoris persecutio. Et ꝙ fiat missio in pos.omnium bonorum: probat̃.j.que res pig.ob.pos.l.vlti.⁊ vbi fit missio in pos.si lis non est cõte.auditur de pos.intra annuꝫ: vt.s̃.de prescrip.xxx.an.l.si qs emptionis.§.pe. si lis est q̃si cõte.non audit̃ de posses.sed de ꝓprietate: vt in pal.l.s̃. vbi in rẽ act̃.l.si quis alterius. Si aũt lis est vere ↄte. aut liquet de cã: aut nõ liquet de cã. Si liquet de cã: tunc non auditur de pos.nec de proprietate: vt.s̃.de iudi.l. properandum.§. finaũt. Si aũt nõ liquet de cã: efficit̃ de possessore petitor: vt plene dixi.s̃.qñ ⁊ qñ iudex sen.pfer.debet.l.cõsentaneũ iuri fuit. ¶ Or segnori habetis hic quandam auc̃. que incipit. Et qui iurat. vnde videatis eam.

Et qui iurat. A. Segnori auc̃.ista corrigit.l.C.⁊ in.l.C.dicebatur actorem mitti in pos.omnium bonorũ rei: si agebatur personali act.auc̃.nostra dicit actorem mittẽdũ in pos.bonorum rei pro mensura debiti declarati. Et dicit hec auc̃.tria. Primo dicit.si reus iurauit se sistere in iudicio: ⁊ postea citatus venire non vult: certe iudex ordinarius si coram eo litigatur: vel si coram delegato delegatus iubebit illum exhiberi. Scdo dicit̃.si ille qui iurauit sistere in iudicio abest: iudex coraꝫ quo cã agit̃ dꝫ examinare vbi sit.⁊ si cepit scire vbi sit dꝫ citare eũ datis iudicijs vt veniat. Sed si intra datas inducias non veniat: debꝫ ferre interlocutoriã ↄ̃ reum summatim examinato negocio ⁊ mittetur actor in pos.bonorum rei pro mensura debiti declarati. Tertio dr̃.si actore misso in pos.ex vi snĩe interlocutorie: reus citet̃ ⁊ veniat ad iudicẽ ⁊ dicit.verum est ꝙ tulistis interlocutoriã ↄ̃ me: ecce paratus suꝫ me defendere.nõ audiet̃: nisi reus prius resarciat omnia damna que passus est actor occasione huius missiõis rei.qꝛ non venit ⁊ nisi det fideiussorem iudicio sisti. Tex.⁊ qui.s.reus. Tex.si se subtraxerit.i.postea nõ venit. Tex.si administrator sit.i.si iudex ordinarius sit. Tex.vel is qui iudicem dederit.q.d.delegans debebit hoc facere. Tex.exhiberi. ¶ Or segnori hoc est ꝓmuꝫ dictũ.⁊ circa istud primũ dictũ est insistẽdũ cur fuit iste ita musardus ꝙ iurauit se vẽturũ ad iudicẽ: dꝫ neqꝫ iurare se sistere in iudicio? Respondeo duobus modis. Uno mõ ꝙ iste spõte iurauit: vñ mos ei gerẽdus est ar.ff.de ꝓba.l.circa in fi.⁊.ff.de rei vẽ.l.ꝙ possessor. Uel scdo mõ rñdeo.istd dꝫ intelligi in illis casibus in quibus iurat reus se sistere in iudicio.nã qui possidet imobilia nõ satisdat: vt.ff.q satisda. co.l.sciendũ in prin.sed q non possidet imobilia satisdat.tñ in dignitate positus nõ satisdat: sed cõmittit̃ eius iuratorie cautioni: vt.j.de digni.l.quotiens.sic dicimus in eo q possidet imobilia nõ satisdat iudicio sisti: sed pstat iuratoriã cautionẽ.sic exponimus rubricã.ff.qui satisda.co. aut cautioni sue cõmittunt̃: iurato caueat.⁊ sic exposuimus.ff.q satisda. co.l.j.qꝛ q iurauit se sist̃e iudicio: nõ vr̃ deierare si ex iusta cã deserat sacr̃ꝫ: vt ar.ff.qui satisda.co.l.vlt. Itẽ iurat alio cãu. qꝛ hodie nemo suo noĩe cõuentus satisdat iudicatũ solui: sꝫ cõmittit̃ sue iuratorie cautioni: vt insti.de satisda.§.hodie.⁊ ar.s̃.de epi.⁊ cle.auc̃.generaliter.que est signata sup er.l.cũ clericis.vñ exponimus.⁊ qui iurat se venturũ ad iudiceꝫ.i. iurauit se iudicio sisti. Tex.si se subtrahit.i.si ɔ̃tra sacrũ nõ stetit in iudicio. Tex.exhiberi.sub.illũ vt veniat in iudiciũ. ¶ Or segnori hec auc̃.in sui prin.innuit ꝙ ordinarius põt citare ⁊ iubere exhiberi reum: sed delegatus non. Sꝫ videt̃ cõtra.s̃.qñ ⁊ qñ iu.auc̃.q semel. Solutio ibi loqmur in delegato a principe qui loco ordinarij habetur: vt.s̃.de iudi.l a iudice hic loqmur in delegato ab alio q̃ a principe q non põt citare: sed delegãs eũ citat: vt.ff.de iurisd. om.iud.l.iubere. Uel põt dici.ibi loquimur de citatione facienda p edicta quã citationeꝫ ordinarij ⁊ delegati a principe poterant hoc facere sed delegati ab alio non: qꝛ non habebãt edicta. sꝫ p lr̃as sic citare poterant: vt.ff.de iudi.l. sancimus. ⁊ ibi dixi. Tex.si vero oino. Incipit scdm dictũ. Tex.vt inducijs datis.s.olim.x.dierum: vt.s̃.de iu.l.ꝓperãdũ.§.j.hodie.xxx. dierũ: vt in auc̃.qui semel.que est signata.s̃.qñ ⁊ qñ iudex. l.ↄsentaneũ. Tex.examinato negocio sũmatiꝫ.qd est eoipso ꝙ iurat non petere aio calũniandi: vt.ff.ad exhibẽ.l. thesaurus. Tex.pro mensura debiti.hoc vult dicere.i.iuxta quantitatem in libello comprehensam: vt si actor petat.x. fiet missio illius quantitatis.olim tamen fiebat missio in omnia bona: vt.ff.ex qui.cau.in pos.e.l.j. Sed nũquid in maiori quãtitate fiet missio? Dixerunt quidam ꝙ non: qꝛ executor non debet excedere modo in exequendo: vt.s̃.quorum ap.nõ reci.l.ab executore. Sꝫ põt dici vt dixit Jo.fiet missio in quãtitate petita in libello cum aliquo pluri. vnde si peto.x.fiet missio in re que valeat.xij.vel.xiij.⁊ quare hoc: qꝛ ex ista missione trahitur pignus pretoriuꝫ.vt.ff.ex quibus cau.in possess.ea.l.cum ex delegati causa.⁊ certe ex quo contrahitur pignus pretorium debet esse bonum: non solum ad quãtitatẽ

sed etiā vt vltra valeat. Sed quid si nō petit̄ q̄titas: s; sc̄m vel genus puta peto ab aliquo q̄ p̄cise scribat mihi codicē. Itē peto hoiem in genere. ille nō venit. iudex interloquitur ꝯtra: eū in quo fiet missio? Certe dicimus q̄ fiet missio in esti mationē: q2 iudex estimabit interesse meu3. s. q̄tum interest mea scribi codicē. Itē estimabit hoie3: ꝛ tante q̄titatis missionē faciet: vt. ff. de re iudi. l. si quis ab. ꝛ. ff. de condi. fur. l. si seruus q2 curare d3 iudex ferre certā sniam: vt insti. de act. §. curare. ꝛ ita colligimus hic q̄ q̄titas d3 inseri in libello: vt dixi in auc. generaliter. s. de epi. ꝛ cle. Et hic cū agit̄ personali: fiet missio ꝓ mēsura debiti declarati. Si aūt agit̄ reali: fiet missio rei petite: nisi in casib9 no. in. l. co. Tex. q̄ si ꝛc. Incipit tertiū ꝛ vltimū dictū. Tex. cā3. i. anteq̄ admittatur ad sue cause defensionē. Tex. oē damnū. s. qd̄ vitio absentie illius passus est: vt. s. de iudi. l. sancimus. Text. prestabitq3 fideiussorē. sub. iudicio sisti si nō possidet imobilia. al's sec9: vt. ff. qui satisda. co. l. sciendum. Vel pōt dici. in odium sacramenti deserti: ēt si possideat imobilia dedit fideiussorem iudicio sisti. ꝛ est hec auc. in corpore auc. d exhi. ꝛ intro. reis §. si vero. colla. v.

Cum apud. Hec ē noua. l. iusti. ꝛ ponit nouū ius. ꝛ dominus iusti. cū fecit. l. istam hēbat voluntatē loquendi. tū h. l. satis est breuis q̄tum ad sniam ꝛ nihil aliud vult dicere: nisi cum sunt plēs creditores cyrographarij: si vn9 petit missionē fieri ꝛ alter nō: vni9 missio ꝓdest alteri. Itē dicit si res ille distrahant̄: qd d3 fieri d residuo bonoꝝ si satisfactū est eis. ꝛ hoc vult dicere hec. l. Tamē vt melius intelligatis legem: diuidetis hanc. l. in. iiij. partes. Et prima dicit hoc. Quidam habebat plures creditores cyrographarios quidam creditores ceperūt eum conuenire. ipse non venit: nec defensus est ab alio. iudex interlocutus est pro his creditoribus. s. q̄ mitterentur in possessionem omnium bonoꝝ debitoꝛ iur̄. C. ꝛ. ff. ꝛ iur̄ auc. ꝓ mēsura debiti declarati. vident alij duo creditores cyrographarij q̄ duo creditores sunt missi in pos. dicunt ad iudicem. iste est malus ludus. nūquid poterunt postulare creditores non missi q̄ missio aliorū creditorū ꝓsit eis? Certe sic. ꝛ proficiet eis hoc mō: q2 distrahent̄ bona: ꝛ de precio bonorum: ꝛ missis ꝛ alijs satisfaciet. ꝛ. h. d. p̄ma pars huius. l. Secūda pars huius. l. dicit q̄ quidā creditores missi sunt in pos. omniū bonoꝝ debitoris. ꝛ quidā creditores erant absentes. si ipsi reuertunt̄ ꝛ petunt q̄ illa missio ꝓficiat eis infra quadriēniū erunt audiendi: dūtā satisfaciāt creditoribus vniuersis de expēsis ꝓ rata q̄titatis debiti. In tertia pte huius. l. dicit̄. si creditores missi in pos. petunt bona vendi: ꝛ vendunt̄. si plus est in precio rerū distractarū satisfiet creditoribus missis residuū d3 poni in maiori ecclesia illius loci apud sacristā: vt ita ꝓficiat alijs creditoribus nō missis. Quarto ꝛ vltimo dr̄ in. l. ista si creditores missi in pos. oium bonorū distrahūt bona: ipsi corā iudice illius loci debēt iurare: ꝛ ēt apud yconomu3 q̄ bona fide vēdunt. ꝛ emptor d3 iurare p̄ciū debitū eis ꝯuerti in summā eoꝝ. residuū reseruat̄ creditoribus nō missis. Tex. postulētq3 in possessionē rerū sese transmitti. Hec est qd̄ de qua olim dubitabat̄. Tex. plata fuit snia. s. interlocutoria. Tex. hmōi cōmoditat]. Or segnori hucusq3 durat prima ps huius. l. ꝛ hec. l. in sui p̄ncipio recipit duo ꝯ. non tū hic fit aliqua mētio p. Jo. vel p Azo. s3 fit hic qdā motus i. quedā oppō q̄ nō vr̄ bene intelligibilis. hic dr̄ q̄ si qdam creditores mittunt̄ in pos. bo. debitoris missio creditoꝝ missorū ꝓdest alijs: ꝛ satisfiet oibus. Sed opponit̄ si isti erant priores: quō d3 alijs ꝓdesse ꝛ oibus satisfieri? imo p̄mo poribus. q2 regula est q̄ q̄ por est tpe potior est iure: vt. j. q. po. in pig. ha. l. ij. Itē si nō eēnt pores: nō debēt ꝓdesse alijs q2 priuilegia: vt. ff. de puil. credi. l. puilegia. Quare dicet] hec l. loq̄r. in creditoribus cyrographarijs nō in creditoribus hn̄tibus tacitas vel exp̄ssas hypothecas. q2 tūc h3 locū qui prior est tpe potior est iure: vt. j. qui po. in pig. ha. l. ij. ꝛ. ff. de pac. l. septum. Itē d3 intelligi. l. ista in creditoribus eiusdē tituli: vt sunt legatarij: ꝛ omnes alij qui simul mutuauerūt. Item eiusdem tituli sunt oēs qui petūt caueri de dāno infec. sed si vnus est legatarius ꝛ alius creditor: hic sunt creditores diuersoꝝ tituloꝝ: vn̄ vnius missio non ꝓdest alteri: vt. ff. vt in pos. le. l. is cui. §. j. ꝛ. §. si plures. Sed nūquid hodie hec prima pars huius. l. est correcta. s. vt missio quorundam creditoꝝ nō ꝓsit alijs? Videt̄ q̄ sic quada3 rōne ꝛ fortissima ꝛ tali. Hec. l. loquitur s̄m iura. C. ꝛ. ff. s̄m que iura fiebat missio in omnibus bonis: ꝛ id̄ non est mirum si vnius missio ꝓsit alijs. Sed cu3 hodie fit missio pro mēsura debiti declarati: vt habuistis. s. l. proxi. in auc. ibi signata: quō vnius missio ꝓdest alijs? Unde qdā dixerūt q̄ hodie nō h3 locum qd̄ dr̄ in p̄ma pte huius. l. ꝛ sic intelligūt pri. hui9. l. ꝛ. ff. e. l. cū vnus. S3 segnori cōtra. est dicendū. dic q̄ etiam hodie locū h3 qd̄ hic dr̄. s. si quidā creditores mittuntur in possessionem cū sint eiusdē tituli: ꝛ ex hoc fingunt̄ isti missi. Item h3 locū hodie q̄ ꝓdest alij q̄tū ad interruptionē prescriptionis: ꝛ ꝑpetuat̄ actio vt est de duobus reis: vt. j. de duo. reis. l. vlti. al's eni3 sequeret̄ maxima incōueniētia. s. q̄ actio non p̄uilegiata preferet̄ actioni p̄uilegiate. pone. n. q̄ missus in pos. erat creditor ex cā feneratitia nō missus ex cā debiti. certe si dicamus missum in possessione3 p̄ferri alij. i. non misso: incōueniētia sequit̄. s. q̄ actio nō p̄uilegiata preferetur actioni priuilegiate: qd̄ esse nō d3. vt. ff. de p̄uil. credi. l. ij. cum. l. se. Tex. vt aūt. Incipit secunda pars huius. l. Tex. manifestandas. ꝛ ad hoc est simile. s. de iudi. l. properandum. §. siue alterutra. Tex. finautē hi qui. Incipit tertia pars huius. l. Tex. vl' ex snia. i. ex interlocutione. Tex. post diffinitum a nobis tp̄s. Sed de quo tp̄e dicit? Potest dici de biennio de quo dr̄. j. de iur̄ do. impe. l. vlti. Vel pōt dici: post diffinitu3 a nobis tempus. scil3 in quadam. l. greca vel antiqua. Vel potest dici. post diffinitum a nobis tempus vt dixi. s. l. p̄xi. Tex. signare. i. sigillare. Tex. ꝛ in cimiliarcho: idest in sacristia. Tex. apud quem. Incipit quarta ꝛ vltima pars huius. l. Tex. inuenire. nam per iusiurandum inducit̄ ad purgationem. simile. j. de iur̄ do. impe. l. vlti.

De priuilegio fisci.

De priuilegio alioꝝ creditoꝝ habuistis. s. tit. p̄xi. in. l. j. ꝛ. l. vlti. nam magis priuilegiatus est creditor cui legatū est a testatore q̄ ab herede. verū q2 inter alios creditores fisc9 habet priuilegium: ponitur de priuilegio fisci. i. imperij seu reipublice romanoꝝ: videamus ꝛ subijciamus: ꝛ exempla aliqua subijciam. Exempli cā. cōtra ius cōe fiscus h3 istud priuilegium. si suus debitor nō est soluēdo: fiscus nomē sui debitoris potest exigere ante diem: vt. s. de cōdi. ex. l. j. Ite3 omnia bona contrahentis cum fisco: ꝛ si fiscus non loquat̄: omnia fisco tacite sunt obligata: vt. j. qui. ex cau. pig. ꝯtra. l. j. Itē oīa bona deliquētis sunt tacite fisco obligata: vt. j. e. l. j. Item fiscus h3 priuilegiū. si habet instrumēta cōmunia cu3 aliquo: q2 apud eū deponuntur: vt. s. de eden. l. pcur̄. Item si habet rem cōmunē cum priuato: rōne partis sue: pōt totā vendere: vt. s. de cōmuniū rerū aliena. l. j. Itē fiscus habet priuilegium. q2 non tenet̄ satisdare: q2 firmus est semper: ꝛ soluendo. Vel dicitur fiscus: q2 seruat fidē suam: vt. ff. vt in pos. le. l. j. §. si a fisco. Item siquis emit rem morbosam a fisco cessant edilicie actio. vt. ff. de edil. edic. l. j. §. illud. Item habet fiscus priuilegiū. si aliqua deportant̄ cōtra vetitū vel vectigalia non prestantur ipso iure cōmittit̄ in fiscū. vt. ff. de vecti. l. cōmissa. Item h3 priuilegiū vt ad bona vacātia vocetur: vt. j. de bo. vac. l. j. ꝛ. ff. de iur̄ fisci. l. j. §. an bona. Item fiscus equiparatur pupillo: vt. j. de iur̄ reipub. l. rēpublicā. Habet ꝛ alia multa priuilegia: de quibus videbitis in singulis. ll. huius tit. de quibus non dixi. ꝛ sic tractatur hic de priuilegio indulto contra ius cōmune: quia illud priuilegium est ꝛc. vt. ff. ad muni. l. j. Item habet ꝛ alia iura cōmunia: q2 in multis casibus sequit̄ ius cōmune: vt. s. de peti. here. l. j. ꝛ de tali agitur. j. de iure fisci.

b **Bona mariti.** In. l. ista not. ita casum. Quedā mulier noīe flendo accessit ad impatorē: Dn̄e cognoscitis me. dicit impr: pōt esse: sed nō reduco bn̄ ad memoriam. domine ego fui vxor magistri iusticiarij totius regni

regni. ipse fuit cōdēnatus ob malam administrationē p̄mi/pilarie. venerunt p̄curatores vestri ꝛ vsurpauerunt oīa bona sua ꝛ mea. quero vtrum debuerūt hoc facere? R̄ndet imperator bona ipsius mariti potuerūt occupare: qꝛ oīa bōa delinquētis in fiscū sunt tacite hypothecata. ſꝫ bona tua nō qꝛ pp delictū mariti vxor nō dꝫ perdere bona sua. Tex. primipilarie. vt si aliqs est magr̄ iusticiari⁹ dicit hr̄e offm̄ p̄mipilarie: vt fuit magr̄ talis in apulia. dicit̄ ꝛ alio mō offm̄ p̄mipili: vt q primo portat vexillū in acie: vt. s̄. de epi. ꝛ cle. l. officiales. ꝛ. l. qlqs. ꝛ de isto primipilo agit̄. j. de primipilis. l. j. Tex. occupata sunt. qꝛ delinquit in offō primipili. Tex. probaueris. s. o mulier ab alijs bonis mariti tui. Tex. restituantur. Unde no. sicut bona ꝯhētis cū fisco sunt tacite obligata fisco: vt. j. qbus cau. pig. ta. ꝯtra. l. j. ꝛ. ij. ita bōa delinquētis in fiscū trāseūt vt hic. Itē no. p̄pter delictū mariti vxorē puniri nō debere. ꝛ ad istud accedit. s̄. ne vx. pro ma. ꝛc. in rubro ꝛ in nigro. Itē no. hic colligatis quedā cōtra. hic scripta cū maritus dꝫ: aut dꝫ fisco: aut alij. Si dꝫ fisco: aut ex cā primipilaria aut ex alia. Si dꝫ fisco ex cā p̄mipi. qꝛ deliquit in offō primipili. aut est soluēdo: quo casu bona vxoris nō inquietant̄. aut nō est soluēdo: quo casu bona vxoris nō dotalia nō publicant̄: sed bona dotalia publicant̄: vt de illis fiscali indēnitati satisfaciat. ꝛ sic intelligit̄. j. e. l. ij. ꝛ. j. in quibus cau. pig. ta. ꝯtra. l. satis. Et quare hoc casu bona dotalia. i. dos publicātur? qꝛ erāt mariti lꝫ deberet reuerti ad vxorē: vt. s̄. de rei vē. l. doce ancillā. ꝛ qꝛ verisimile est ꝙ marit⁹ nō delinquat in p̄mipilo: qn mulier siue vxor teneat manus in illa pasta. sic est spāle in p̄mipilari administratiōe: vt filius q nō succedit p̄ri teneat̄: vt. j. de offi. primipi. l. j. ꝛ. l. vl. Si aūt dꝫ fisco ex alia cā: aut añ cepit debere fisco q̄ꝫ vxori ꝛ tūc bona vxoris nō sunt inquietāda. sed in rebus p̄prijs mariti fiscus rōne tp̄is potior habet̄ vt hac. l. ꝛ. s̄. ne vx. pro ma. l. j. ij. ꝛ. iij. ꝛ ar. ff. de admi. l. lucius titius. Si aūt postea cepit fisco debere q̄ꝫ vxori: tūc nō tm̄ res vx. non sunt inqetāde. ſꝫ ēt in rebus mariti vxor añponit̄ fisco: vt. j. e. l. ij. Si aūt dꝫ maritus alijs q̄ꝫ fisco: tūc nullo mō res vxoris ēt dotales sunt inqetāde: imo ēt in p̄prijs reb⁹ vxor p̄ dote recipiēda añponit̄: vt. s̄. de iur̄ do. l. in reb⁹. ꝛ. ff. de dona. iter vi. ꝛ vx. l. res vxoris. ꝛ. j. q po. in pig. ha. l. assiduis. nisi qñ aliqs accepit mutuo pecuniā ad militiam emēdā. nā tunc mulier postponit̄ in rebus mariti: vt. j. q po. in pig. ha. l. assiduis. §. acceptis. ꝛ in auc. de equa. do. §. qꝛ vero.

Uamuis. Lex ista dicit. Si aliquis primo ꝯ̄xit cū fisco q̄ꝫ acciperet vxorē: potior erit fisci cā q̄ꝫ vxoris que postea dedit dotē. ſꝫ si p̄mo mulier dedit dotē ꝛ postea fiscus ꝯ̄xit: in dote potior erit cā mulier[is] q̄ꝫ fisci. Tex. vir quōdā tuus. mulieri interrogāti r̄ndet imp̄r: vt pꝫ ex. l. subscriptione. Tex. fisci cām. que est vt bona secū ꝯhentis sint ei tacite obligata: vt. j. q po. in pig. ha. l. j. ꝛ. ij. Tex. ꝙ si post bonorūꝫ eius obligationē. sub. tibi vxorē factā pro dote. Tex. rationibus meis. dicit imp̄r.

Si cū pecuniam. In. l. ista ponit̄ talis casus. Quedā mulier accessit ad p̄ncipē dn̄e sum fatua. dicit imp̄r. exquo es mulier verisimile est ꝙ nō sis discreta. vn̄ mulier dicit imperatori. dn̄e cū maritus meus eēt debitor fisci ex alia cā q̄ꝫ vectigaliū solui p̄ eo. ꝛ fui ita fatua ꝛ musarda ꝙ non feci ꝙ fiscus cederet mihi iura sua ꝯ̄ marītū meū. Itē fui ita musarda ꝙ nō feci ꝙ marit⁹ me⁹ obligaret mihi domū: vel alia bōa sua p̄ illa pecunia quā solui p̄ eo fisco. postea maritus me⁹ ꝯduxit vectigalia a fisco. mō q̄ro a vobis vtrū bōa mariti mei sunt mihi obligata? Et respōdet imp̄r mulieri ꝙ bōa mariti nō hꝫ obligata: ſꝫ hꝫ p̄sonalē act̄. ꝯ̄ maritū suū. vn̄ si fiscus ꝯ̄xit postea cū marito suo locādo ei postea vectigal: cā sua erit potior. tamen ꝯ̄ maritum personali act̄. salua cā fisci poteris experiri. Tex. si cum pecuniā. sub. quā debebat maritus mulieris fisco ex alia causa q̄ꝫ vectigaliūꝫ. Tex. pro marito solueres. sub. fisco. Tex. habes p̄sonalē act̄. sub. negociorum ge. vel man. vt. ff. man. l. ex. mandato. Tex. denuo locatū eē. pone p̄. xx. Tex. teneātur. sub. tacite. Tex. debitorē tuū. sub. maritum tuum.

Si debitor. Lex ista dicit. Si p̄mo loco emi fundūꝫ a te ꝛ p̄ traditionē accepi ꝛ tu postea cepisti fisco obligatus eē: mihi in illo fundo nō p̄iudicat. sed si primo cepisti esse obligat⁹ fisco. ꝛ postea fundū vēdidisti: mihi p̄iudicat ꝛ iō fisc⁹ per hypo. poterit a me illū fundū aduocare. Tex. cognoscet ꝯcor. j. de iure fisci. l. j.

Pecunia. In. l. ista dicit̄. Tu eras debitor fisci ꝛ me⁹ ꝛ fisc⁹ erat potior me. tn̄ fisco tacēte fui sollicit⁹ ꝛ egi cōtra te: ꝛ exegi a te debitore meo illam pecuniā quā mihi debebas. mō fisc⁹ illā pecuniā quā soluisti petit a me: nunqd dꝫ exigere cū vsuris vel sine vsuris? R̄ndet̄ ꝙ sine vsuris. qꝛ fisc⁹ extra ordinē pecuniā illā recupat. Tex. ex iusta cā. qꝛ vt cetera bona: ita ꝛ pecunia erat obligata fisco. vnde si fisc⁹ erat prior est restituēda: vt. s̄. e. l. ij. Item forte est iusta cā si fisc⁹ erat creditor alius legatarius: vt. s̄. de iure deli. l. vlti. §. sed si legatarij. Itē potest esse iusta causa ꝛc. vt. ff. de his qui in frau. cre. l. pupillus.

Eam patrem. In. l. ista di. Titius dū eēt debitor fisci dotauit filiā suā. si titi⁹ nō inuenit̄ eē soluēdo nūqd fiscus poterit illā dotē aduocare? Certe sic. Tex. intelligis. qꝛ exquo fuit potior tp̄e: potior erit iure: vt. s̄. e. l. ij.

Si in te. In. l. ista dr̄. Si fisc⁹ erat creditor tuus ꝛ erat potior ꝛ plures alij p̄uati erāt tui creditores ꝛ posteriores: ego dū essem fideiussor tu⁹ apd̄ fiscū solui p̄ p̄te ꝛ in me feci trāsferri iura fisci: nūqd alij creditores poterūt me inqetare? Certe nō. sec⁹ si in iure suo nō successisses: vt. s̄. e. l. si pecuniā. ꝛ ad istud accedit. ff. de his q in p̄rio. credi. lo. suc. l. pe. ꝛ. j. de iur̄ reipu. l. ij. li. xj. Tex. nō p̄nt inqetari. qꝛ si vinco vincētē te: multofortiꝰ debeo vincere te: vt. ff. d̄ diuer. ꝛ tē. p̄scri. l. accessionib⁹. Ꝺ do.

De priuilegio dotis.

Quia sicut fiscus de cuius priuilegio dictum est habet priuilegium inter alios creditores: ita mulier iure dotis. ꝛ ideo ponit de priuilegio dotis.

Scire debes. Lex ista dicit. Mulier in exigēda dote sua hꝫ hoc p̄uilegiū vt p̄ferat̄ nedū posterioribus creditoribus mariti: imo anterioribus creditoribus habentib⁹ tacitas hypothecas. hoc p̄uilegium mulier ad heredes extraneos non transmittit sed ad filios sic. Tex. p̄uilegium dotis. qꝛ nedum prefertur posterioribus creditoribus: imo ꝛ anterioribus habentib⁹ tacitas hypothecas: vt. j. qui potio. in pign. ha. l. assiduis. §. ad hoc. ꝛ. s̄. de here. ꝛ ma. l. j. ꝛ in auc. ibi signata. ꝛ. ff. de iure do. l. vbi. Tex. ad heredes non trāsire. s. extraneos: vt. ff. de reg. iur. l. priuilegia. sed ad liberos bene transit non iure hereditario: vt. j. q po. in pigno. l. ha. l. assiduis. §. exceptis. ꝛ ita habetis hic aliqua priuilegia transeunt ad liberos que non transeunt ad extraneos heredes: sicut ꝛ ius incertarum operarū: vt. ff. de ope. liber. l. operarum. Item beneficium qd̄ habet maritus. s. vt condemnetur vxori inquantum facere potest: non trāsit ad extraneos heredes: vt. ff. de re iudi. l. inter eos. ſꝫ ad filios sic: vt ar. ff. solu. ma. l. etiam.

De reuocandis his que in fraudem creditorum fiunt.

Non solum creditores sunt priuilegiati: vt si debitores non defendant̄ mittant̄ in possessionē: vt. s̄. de bo. auc. iudi. pos. l. p̄ debito. imo ꝛ in alio sunt priuilegiati. qꝛ si debitores alienant aliqua in fraudem creditorum: creditores p̄nt

reuocare ea que in fraudē eorū alienata sunt. vnde dicit ru. brica: de reuocādis. sub. reb⁹ q̄ in fraudē alienata sunt. sub. debitores. sub videamus ⁊ subijciamus quibus act. reuo. cētur ⁊ inquantū de quo dicemus. j. e. l. penul. ⁊ vl.

SI heres. In. l. ista dr̄. Si tu eras debitor pluriū creditorum ⁊ decessisti relicto herede: si hēs tuus in fraudē creditorū tuorū adita hereditate alienauit vel insolutum dedit suo creditori res tuas creditoribus hereditarijs pmāsit obligatus. Tex. creditoribus. sub. hereditarijs. Tex. pmansit obligat⁹. ⁊ propterea nō est liberat⁹: vt. s̄. de heredi. vel act. ven. l. ij. Tex. bonis eius. s. heredis. Tex. si tibi. i. ad tuū malū seu ad tuā lesionē. sic. s̄. de testi. l. in his. Tex. reuocabis. Sed quero quo iure reuocātur alienata in fraudez creditorū? Dicūt quidā interdicto fraudatorio. Et pro istis videtur. l. expressa. ff. de solu. l. pupilli in prin. Sed segnori in qōne ista nos dicimus q̄ reuocanť pauliana act. vt auč. in factum. ⁊ pro nobis facit. j. e. l. pe. ⁊. ff. de vsur. l. videamus. §. infamanda. Nec ob. l. pupilli. in prin. q̄ nos dicimus q̄ interdictum fraudatorium nō est propriū nomē interdicti. sz est adiectio quedā. q̄ pauliana cognominať fraudatoria. Et no. q̄ tres sunt actiōes quibus alienata in fraudē creditorū reuocanť. pauliana. fauiana. clauisiana. ⁊ tunc fit talis versus pa. cre. fa. pa. ca. vero datur vtriqz. Uel ƀm aliā opi. dr̄ fa. patrono dať cal. creditori pa. vero dať vtriqz. ⁊ tūc mutatur notitia. fa. pa. ca. cre. pa. v̄o datur vtriqz. vt de hoc plenius diximus vobis. s̄. si in frau. pa. ali. fu. fac. ali. l. ij. ¶ Sz quero denuo sup. l. istā que differentia est inter paulianam que datur creditori: ⁊ inter actionem in factum que datur creditori: de qua dicitur. j. eo. l. ignoti. Respondeo. pluribus modis. Et vno modo sic pauliana actio. reuocantur corpalia alienata in fraudē creditorū. actione in factū reuocanť incorpalia alienata in fraudē creditoꝝ. Unde si alicui in fraudē creditorū suorū aliqs debitor ꝓmisit mille agitur act. in factū. Itē si in fraudē creditorū imposuit seruitutem predijs suis: agitur act. in factū vt p̄dia liberenť ab illis seruitutibus impositis p̄dijs suis. Uel pōt dici pauliana ē ꝓpriū nomē actiōis. ⁊ hz locū ꝓ alienatis in fraudē creditoꝝ ⁊ nūcupať a paulino cōsule auctore introducta. sic ⁊ al's dicim⁹ de publi. vt isti. de act. §. aliene. sed actio in factū est generalis q̄ dať ex isto edicto ēt loco pauliane sicut ⁊ actio in factū dať loco cuiuslibet interdicti: vt isti. de iterdictis in fi.

SI successione. In. l. ista ponit talis casus. Quedam mulier accessit ad principez. Dñe hēo brigā i palatio cōis: ⁊ nescio quare detis mihi cōsiliū vestrū si vobis placet. Ad qd̄ dixit imperator. o mulier q̄ briga est ista? dixit mulier. dñe dicā vobis pr̄ meus in vita sua dotauit me. postea decessit sicut deo placuit: ⁊ me heredē instituit. sz q̄ fuit ita bonus massarius. abstinui me ab eius hereditate modo veniūt creditores ei⁹ ⁊ infestāt me: ⁊ petūt a me dotē meā. qro mō a vobis nūquid pn̄t me ꝯuenire? Ad qd̄ rn̄det impator. si pr̄ tu⁹ nō hūit creditores qn̄ dotauit te vel hēbat: sz erat soluēdo: nec ea q̄ tibi in dotē dedit erāt creditorib⁹ patris tui obligata pignori: ⁊ decessit: tu non teneris creditoribus patris tui: nec pn̄t te ꝯuenire ex quo ab ei⁹ hereditate abstinuisti. Sz si pr̄ tuus cū te dotauit nō erat soluēdo: in fraudē creditoꝝ suoꝝ te dotauit: hn̄ poteris cōueniri a creditoribus patris tui: ēt si te ab eius hēditate abstinuisti. h. d. ista. l. Tex. abstēta fuisti. i. abstinuisti ab hereditate patris tui. sub o mulier. nā mulieri interroganti respōdet impator vt pz ex. l. subscriptione. Tex. data. sub. a patre tuo Tex. nequeūt. i. nō pn̄t. q̄ es alienū nō sequiť fundum sz totum patrimonium: vt. s̄. de here. insti. l. quotiens. ⁊ ad istud cōcor. j. l. proxi. Tex. probabitur. nam tunc erit locus reuocatorie actioni: vt dixi. s̄. l. proxi.

SI paterna. Tex. ista dicit. Si fili⁹ alicuius debitoris abstinuit se ab hereditate paterna: ⁊ pater non donauit ei aliqd vel nō alienauit aliqd in euz in fraudem creditorum: iste filius a creditoribus patris nō poterit conueniri. Tex. si paterna hereditate te abstinuisti. filio enim interroganti respondet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. ad istam. l. concor. s̄. l. prox. ⁊. s̄. ne filius pro patre vel pater pro filio per totum.

FIlios. Segnori. in. l. ista tractať de filijs qui cōmēdabāt mores paternos. Et i. l. ista dr̄. Tu habebas duos filios. in fraudem creditoꝝ multa alienasti. decessisti relictis illis duobus filijs heredibus. filij tui adierunt hereditatē tuā. creditores tui non conqueruntur de alienatis in fraudē eoꝝ nec ea volunt reuocare. veniunt modo filij ⁊ dicunt pater noster fuit latro. ⁊ qcquid alienauit: in fraudez creditoꝝ alienauit: vn̄ volumus omnia reuocare. nūqd sunt audiēdi? Certe rn̄det impator q̄ nō. q̄ interptatione iuris eadē est psona pr̄is ⁊ filij. vn̄ sicut pater si viueret allegādo turpitudinē suā non audiretur: ita filij nō audienť allegādo turpitudinem suam. hoc dicit ista. l. Text. notissimi iuris est. quia interpretatione iuris eadē est psona patris ⁊ filij: vt. s̄. de impu. ⁊ alijs substi. l. vlti. ⁊ insti. de inuti. sti. §. ei qui. vnde sicut pater non audiretur allegando turpitudinem suam: ita nec filij: vt. s̄. de transac. finita. ⁊. s̄. de liberali causa. l. j.

IGnoti iuris. In. l. ista dr̄. Debitor hn̄s multos creditores nolebat eis satisfacere: sed expectauit q̄ conueniretur ⁊ cōdēnaretur. conuentus ⁊ condemnatus infra tempus quod datur cōdēnatis non soluit. sed quid fecit? alienauit quedā bona sua titulo nō lucratiuo: ⁊ quedā titulo lucratiuo. querit modo qualiter consulať creditoribus eius? Et certe rn̄det imperator ⁊ dicit q̄ alienato titulo lucratiuo poterūt reuocari: etiā si accipiēs nō pticipauit fraudem cū debitore. alienata vero ti. nō lucratiuo poterūt reuocari si accipiēs participauit cuz debitore fraudē. Tex. aduersus eū. s. debitorem. Tex. intra statutū tp̄s. olim duoꝝ mēsiuz. vt. ff. de re iudi. l. debitoribus. hodie quattuor: vt. s̄. de vsur. rei iudi. l. ij. ⁊. l. vlti. Tex. per actionem in factū. sub. reuocantur. ⁊ etiam pauliana: vt dixi. s̄. e. l. j. Tex. ⁊ euz qui ex titulo lucratiuo possidet. sub. q̄ debitor dedit ei vnū predium ex causa donationis. Tex. consultum. ¶ Unde no. alienata in frau. creditorum titulo non lucratiuo reuocanť: si accipiens participauit fraudem cum venditore non aliter. si alienata in frau. creditorum ti. lucratiuo: etiam si accipiens non participauit fraudem cum vēditore reuocantur: vt. ff. e. l. qui autem. §. preterea.

SI actu. In. l. ista dr̄. Tu eras debitor pluriū creditoꝝ ⁊ habebas vnum debitorez in. c. in fraudē creditorum tuorum debitorem tuū per aqui. sti. ⁊ accep. liberasti. nūquid dabitur actio cōtra eius debitorem si fraudem participauit? Certe sic. vl' si dolo malo fecit quominus facere possit. Tex. fraudatorem. vocat fraudatorem liberatum. Sed cur non tenetur insolidu3? Potest dici. donationis cā liberatur. vn̄ tenetur inq̄tum facere potest: vt. ff. de dona. inter vi. ⁊ vx. l. qui ex dona. Uel potest dici q̄ erat de illis personis fraudatorum qui habebant beneficium vt conueniantur inq̄tū facere possunt: vt. ff. de re iudi. l. iter eos. Tex. vel dolo malo fecit quominus possit. Nam hec duo sunt paria. scilz vel possidere: vl' dolo malo desinere possidere: vt ar. ff. de regu. iur. l. parem. Tex. actio. permitti. sub. in factum: que habet locum pro incorporalibus. sed pauliana habet locum pro corporalibus: vt plene dixi. s̄. e. l. prima.

¶ Eximij legum doctoris dn̄i Odofredi sup Septimo C. lectura feliciter finit.

¶ Incipit liber Octauus.

¶ De interdictis.

¶ Supra dictum est de acquirēdis possessiōibus: ꝛ q2 per interdicta que sunt iure pretorij conseruatur nobis posses/sio: ideo de interdictis subijcit.

Cum proponas. Ad euidētiaz huius. l. no. ꝙ inter/dictuȝ de arboribus cedendis hȝ duo capita. Primum caput est. si arbor vicini pendet in domum vi/cini: dȝ arbor radicitus extirpari. Secundū caput est. si arbor vicini pendet in areā vicini: vicinus de/bet arborē per. xv. pedes excidere siue coartare: vt ista colli/gūtur. ff. de arbori. ce. l. j. §. j. ꝛ. §. deinde ait pretor. In. l. ista no. ita casum. Quidam accessit ad imperatorem: ꝛ ꝓposuit ei talem qōnem. dñe imperator habeo domum meam iuxta aream archilei. in area sua plātauit arbores archileus. cre/uerūt arbores ꝛ radices arborum ita ꝙ subintrauerunt pa/rietes domus mee in fundamenta domus. disolutis funda/mentis domus mee: domus mea minatur ruinā. quero qua/liter mihi consulatur contra ipsum. nunqd habeam contra ipsum aliquā actionē? ꝛ nunquid eū potero cōuenire inter/dicto de arboribus cedēdis? Ad qō impator rñdet ꝛ dicit. cum proponas an habeas contra ipsum aliquam actionē: an tibi possit subueniri per interdictū de arboribus ceden/dis positum in albo pretoris? de iur̄ subtilitate non hēs ali/quaȝ actionē: nec de rigore iur̄. q2 interdictuȝ de arboribus ceden. hȝ duo capita. Unum si arbor aliena impendit edi/bus alienis: q2 tūc dȝ excidi a stipite. Aliud si agro alieno impendet: q2 tūc per. xv. pedes a terra cohercetur. Sȝ neu/trum istoꝝ prima facie vr̄ locū habere: sed tñ inspecta verita/te equū est: ꝙ arbor vicini nō noceat vicino radices cober/cendo. vnde inspecta eqtate vade ꝛ intēta vtile interdictum de arboribus cedendis. ꝛ ꝓbato ꝙ radices in fundamenta domus tue subintrent: iudex faciet arborem radicitus extir/pare: ꝛ rem ad suam equitatem rediget. Cuȝ proponas. in/terroganti rñdet iperator: vt pȝ ex. l. sub scriptiōe. ꝛ accipia/tis qō est. j. fundamentis domus tue periculum afferri sub. q2 ex hoc domus tua minat̄ ruinam. Or redeatis. s. radici/bus arborū. accipiatis qō ē. j. positis in vicina area agathā/geli al's archilei. crescētibus. ꝛ si habetis positis. dtermina/bit illam dictionē radicibus. al's est positarū. ꝛ tūc determi/nabit illā. arborum. Or sequitur in lr̄a. preses. sub. vel com/petens iudex. nam nomē presidis est generale. vt. ff. de offi. pre. l. j. Ad exemplum. i. ad similitudineȝ interdictorum de arboribus cedendis. ꝛ dic ꝙ sunt duo capita interdicti: vt dixi in casu. ꝛ ita stat ꝓprie. interdictoꝝ. vel dicatis ad exem/plum interdictoꝝ. i. ad exēplum interdicti q2 vnū est interdi/ctum: sed hȝ duo capita. vnū est. si vicinus hȝ arborem que pendet in domo mea. aliud si pēdet in agro meo: ꝛ pro hoc est argu. ff. de arbo. ce. l. j. in prin. ꝛ. §. deinde ait pretor. ꝛ sic plurale in singulare resoluitur sic. ꝛ. ff. de ori. iur̄. l. ij. §. exa/ctis. sic cum dicimus suadet auctoritas iudiciorum. i. iudi/cij. vt. ff. de pe. here. l. diuus. Que in albo. exponimus hic pueriliter ꝛ intellectualiter pro bene intelligentibus. pue/riliter dicūtur interdicta in albo facta vt potestis videre in palatio communis bononie. nam ibi multa scribuntur que facta sunt memorie causa vel ne fiant. sic ꝛ olim erat rome lo/cus dealbatus: ꝛ ibi scribebatur quando aliquid omnibus mandabat̄. ꝛ dicimus ꝙ interdictū de arboribus cedendis erat scriptum in albo. ꝛ pro hoc est. ff. de iur̄. om. iu. l. siquis id qō perpetue iuriditiōis cā. ꝛ hic dicimus pro rudibus. sed dicimus in albo scriptum intellectualiter pro bene in/telligētibus. i. in carta dealbata. i. in aliquo libro. vnde erat quidam liber in pretorio vel in palatio pretoris in quo erāt scripta omnia interdicta pretoria inter que erat interdictuȝ de arboribus cedendis. sic ꝛ in ciuitate ista. scȝ boñ. omnia sunt scripta in cartis dealbatis. i. in libro statutorum. ꝛ ibi continetur quasi totum regimē potestatis. q2 ibi est qō per/mittitur ꝛ qō non conceditur. vnde ꝛ consueui dicere in. l. illa siquis. si est qui deleuit album pretoris tenetur ad penā quingentorum solidorū. sic qui deleuit aliquid in libro sta/tutorum. ꝛ sic intelligitur. ff. de iur̄. om. iu. l. siquis id quod perpetue iurisditionis causa proposita. sub. pretoria. impē/debit sub. vt radicitus extirpetur. ꝛ hoc est primum caput. In alienum agrum. s. rusticum. impendebit sub. per. xv. pe/des supra terram cobercea. tur. hoc est scōm caput. quibus sciȝ interdictis vel quibus. i. quo q2 habet duo capita: vt dixi. rediget. sub. faciendo: vt radices vicinaruȝ arborū que creuerūt ꝛ subintrauerūt fundamenta domus mee penitus extirpentur. ꝛ rem ad suam equitatē rediget vtili interdicto de arboribus cedendis. i. actione in factū: vt. j. dicā. ¶ Or segnori: ex. l. ista colligetis multa no. ꝛ magistralia. hic dicit̄ vt dixi in casu si agathangelus in area sua iuxta domū meā plantauit arbores. ꝛ ille arbores creuerūt ꝛ nocent domui mee. de rigore iur̄ sum omni auxilio destitutus. nam ex pri/mo capite non ago contra eum: quia non proponitur ꝙ im/pendit: sed proponitur ꝙ radices emittit. Item nec ex secū/do capite: quia nō est rusticus ager. Sed de equitate datur vtile interdictum de arboribus cedendis ad similitudinē aliorum interdictorum. Naȝ hec fuit ratio proponendi in/terdictum de arboribus cedendis. s. ne arbor vicini noce/ret vicino. eadem ratio est hic. vnde datur vtile interdictuȝ de ar. ce. de equitate. Unde hec fuit ratio dubitationis in l. ista. q2 in ti. de arbo. ce. fiebat solummodo mentio si arbor vicini impendit in domum vicini ꝙ debet radicitus extir/pari. vel si impenderit in agrum alterius debet cobercerī supra terram per. xv. pedes. sed non fiebat mentio si arbor vicini mittat radicem in domum vicini quid iur̄ esset. vnde ad exemplum illius interdicti directi de arbo. ce. datur vti/le interdictum de equitate: licet de rigore iur̄ non daretur. Unde not. hic ꝙ equitas prefertur rigori iur̄. nam si rigor iur̄ suadet vnuȝ: ꝛ aliud equitas suadet: prefertur equitas. vt. ff. de eo qō cer. lo. dari oȝ. l. ꝙ si ephesi. §. interdictum. ꝛ s. de iudi. l. placuit. ¶ Item no. hic. vbi in diuersis inueni/tur eadem ratio: ibi ideȝ ius debet statui. que est ratio qua/re si arbor impendet in fundo vicini debet a stipite excidi. vel si impendet in agro debet super terram per. xv. pedes coberceri. s. ne arbor vicini noceat vicino. eadem ratio est si non impendet: sed radices subintrant fundamenta domus mee ꝛ nocent domui mee. vnde ille radices debent tolli. vñ vbi in diuersis eadem est ratio ibi idem ius seruatur. ꝛ pro hoc facit. s. de consti. pe. l. vlt. ꝛ. s. ad. l. fal. l. vlti. ꝛ. s. de inof. dona. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. ff. ad. l. aquil. l. illud. ꝛ. ff. de verb. ob. l. a titio in si. primi. R. ¶ Item no. hic ꝙ de similibus ad similia est procedendum. nam sicut est proditum interdictum de ar/bo. ce. directum: si arbor impenderit in domum meā: vel in agrum meum: ita vtile si subintrāt radices fundamenta do/mus mee: quia de similibus ad similia ꝓcedere licet. ꝛ pro hoc facit. ff. de leg. ꝛ se. con. l. non possunt. ꝛ. l. non vt ait pe/dius. ꝛ. ff. si pars here. pe. l. antiqui. ¶ Item no. hic. cū ver/ba ꝛ sententia. l. vendicant sibi locum. vt est cum arbor im/pendet in domum meam vel in agrum. Sed quando snia. l. vendicat sibi locum ꝛ verba cessant: sicut est quādo radices subintrauerunt fundamēta domus mee: tunc hȝ locuȝ vtile interdictuȝ. q2 hec est rō gñalis. s. ne noceat vicino. pro hoc est ꝙ vbicunqȝ verba ꝛ snia concordant datur directū auxi/lium. vbi autem snia tantum habet locum ꝛ non verba: da/tur vtile. ff. de iurisdi. om. iudi. l. siquis id qō perpetue. ꝛ. §. pe. ꝛ. ff. si qua. pau. fe. di. l. j. in prin. ꝛ. l. vlti. ¶ Item no. hic aliud no. potius sensum q̄ȝ verba spectari. sic enim inspici/mus hic sensum: non verba. q2 si inspiceremus verba inter/dicti de arboribus ce. cessaret hoc interdictum. Sed si in/spiciamus sniam: non cessabit hoc interdictuȝ. ꝛ hoc ideo: quia potius intuemur sensum q̄ȝ verba habet locum vtile interdictum. ad hoc facit. ff. de adimen. le. l. iij. §. conditio. ꝛ s. de lib. prete. vel exhere. l. iij. ꝛ. ff. qō cum eo. l. si filio. licet sit contra argumen. vt deseruiamus verbis edicti. q2 in du/bijs non est recedendum a verbis. vt. ff. de leg. ij. l. non ali/ter. ꝛ. ff. de admi. tu. l. qō constitutum est. ꝛ. ff. de exerci. l. j. §.

is qui nauem.ꝛ.ff.qui ꝛ a qui. ma.li.non fi.l. ꝓſpexit. ꝛ.l. lator. ¶ Itē no.hic ſi.l.inſpectio ē gñalis:ꝛ rō.l.gñalis eſt: licet qḋ ſit ſpālis.rō tñ.l.ad genus trabit̃:vt eſt in.l.nr̃a.ꝛ ſic inſpectio generalis ꝛ rō ſpālis trabunt̃ ad ſpecialē queſtio nem.ſimile.ff.arbo.fur.ce.l.ſi plures.§.j.ꝛ.ij.ꝛ arg.ff.ad ex, biben.l.theſaurus. ¶ Item no.hic.congruit bono preſidi. inciuile factum ad equitatez reſtitui.ꝛ ad hoc facit.ff.quod me.cā.l.nō eſt veriſimile.§.ſi fenerator.ꝛ.ff.ḋ var. ꝛ extraor. cog.l.vlti.hec ſunt notabilia ꝛ magiſtralia que colliguntur in.l.iſta. Modo ad.l.iſtam oppono ꝛ inſiſto ſic:ꝛ videtur ꝙ archileus non teneatur de iure vel de equitate.quia regula eſt.ꝙ licet facere in meo fundo:ꝛ ſi noceat alieno.dūmtamē non fiat animo nocendi.vnde videtur contrarium.ff.de dā. infec.l.proculus.in fi.ꝛ.s̃.de rei ven.l.domum. Ad qḋ pōt rñderi multis modis. Et vno modo ſic. Quod dicit̃ ibi ve, rum eſt de rigore iuris.ſecus de equitate eſt.vt hic dicitur. que equitas preualet rigori iuris:vt.s̃.dictum eſt. Uel di, catis aliter.cū quis facit in ſuo fundo:ſiquidem nocet alie, no quaſi lucrum auferendo ei ꝛ mihi afferendo:hoc non eſt prohibitum.verbigratia.tu in fundo tuo habes puteum vel fontem.ſi facio in meo fundo puteuz vel fontē:ꝛ incido ve, nas aque tui fundi:hoc mihi licz.ꝛ ſic intelligitur.ff.de dā. infec.l.proculus.ſed non licet mihi facere vt dem tibi dā, num.ꝛ damnum eſt ꝛc̄.vt.ff.de dā.infec.l. damnū ar. hic ra, dices ſubintrant in fundamenta domus mee. vnde damni, ficant.vnde non licet mihi facere.ꝛ pro hac ſolutione facit ff. de aqua plu.arcē.l.j.§.deniqꝫ.ꝛ.§.ſi aqua.ꝛ.ff.ſi ſeruitus vendi.l.j.§.ariſto. Uel poteſt dici tertio modo. licet facere in meo ꝛ ſi noceat alieno.verū eſt regulariter.fallit vbicūqꝫ l.dicit ꝙ non licet facere vbi noceat alteri vicino. vt hic di, citur in arboribus vel in radicibus.ꝛ ſic fallit in hoc caſu. quia ſemper generi per ſpeciem derogat̃:vt.ff.de regu.iur. l.in toto.ꝛ generalis clauſula trahitur ad ſpecialem : vt.ff. de pe.l.ſcio. ¶ Secundo inſtatur ꝛ opponit̃ ad.l.iſtam.aut iſte archileus vel agathangelus qui plantauit arbores: in, ter me ꝛ eum dimiſit ſpacium:quod cauetur in.l.ff. fini. re, gun.l.autē.vlt.no.in qua.l.cauetur ꝙ debet dimittere ſpa, cium nouem pedum. Si dimiſit ſpacium inter me ꝛ eū ſicut l.cauetur:hoc facit legittime.ꝛ tunc qḋ legittime factuz eſt: penam non meretur:vt.s̃.de admi.tuto.l. ſancimus . ꝛ.j.ad l.iul. de adulte.l.grachus. Si nō dimiſit:quo caſu prorſus debet excidi quia contra.l.fecit.ꝛ quod factum eſt.l.prohi, bente:debet inutile iudicari:vt.s̃.de legi. ꝛ conſti.l.non du bium? Reſpondeo non curo an archileus dimiſerit ſpaciū vel non.quia ſi nullum ſpacium dimiſit.l. vult ꝙ arbor ſua non impendat in agrum meum.al's cohereatur ſuper ter, raz per.xv.pedes: ita ꝙ non immittat radices in fundamē, ta domus mee. ꝛ ſi imittat vult.l. ꝙ radicitus extirpetur.ꝛ ideo iſti.l.ſtandum eſt. Non obſtat quod legittime factum eſt ꝛc̄.quia illud verum eſt ſi auctoritate.l.feci. vt ſi legitti, me aliquem occidi ꝛc̄.vt.s̃.quando liceat vnicuiqꝫ ſine iu. ſe vin.l.vnica. Sed illud non habet locum hic. quia etiam ſi dimiſit ſpacium qḋ in.l.illa cauetur: tamen debent peni, tus extirpari radices ſi ſubintrāt fundamenta domus mee. ¶ Sed denuo opponitur:quia regula eſt.vbi timetur dam num dari ꝙ petat ſibi caueri de dam.infec. vt.ff.de damno infec.l.j.ꝛ ſic non videtur ꝙ competat vtile interdictum de arbo.ce.vt hic dicitur? Reſpon.hoc habet locum vbi time, tur damnum dari vel vicio operis vel vicio loci : vt.ff.de dam.infec.l. fluminum . ſed hic non timetur damnum dari vicio operis vel loci. ¶ Sed quero hic quo iur̃ petam ab archileo ꝙ excidat:vel ꝙ extirpet radices:vel vt patiat̃ me vt faciam incidi vel extirpari: ꝛ qualiter formabo libellum meum? Dixerunt antiqui:iudicis officio : vt dicam ita. do, mine iudex imploro officium veſtrum contra archileum vi cinum meum quem dico plantaſſe arbores : quarum radi, ces ſubintrant fundamenta domus mee . ꝛ quia ita ſubin, trant radices arbo.quas plantauit in domum meam ꝙ do, mus mea deſtruitur ꝛ minatur ruinam . vnde imploro offi, cium veſtrum : vt illas faciatis incidi ꝛ remoueri. ſic ꝛ al's imploratur officium iudicis.ff. de offi.pre.l. illicitas . ꝛ vbi equitas ſuggerit:ꝛ non eſt ordinarium auxilium: datur ex, traordinariū.ſ.iudi.offi.vt.ff.ḋ mino.l.in cauſe.ꝛ.ff. de vari. ꝛ extraor.cog.l.j.§.j.de agri.ꝛ cen.l.ſi coloni.li.x.vel quod verius puto.dicatis vt dixi in caſu ꝙ datur vtile interdictū de arbo.ce.vel act̃.in factum que habet locum in quolibet interdicto.vnde ita dicam. ago contra archileum vicinum meum qui plantauit arborem in agro ſuo:vel habet arborē poſitaz in agro ſuo:que arbor excreſcendo immiſit radices in fundamenta domus mee : ex quibus radicibus domus mea minatur ruinam:vel minari poteſt : vnde peto vt exci, dat vel vt patiat̃ tolli.ꝛ hoc ne arbor archilei vicini noceat mihi vicino.ad qḋ propono vtile interdictum de arbo.ce. vel act̃.in factū.ꝛ h̄ libelli formatio col.h̄.ꝛ.ff.de arbo.ce.l. j.in prin.ꝛ.§.deinde ait pretor.ꝛ.s̃.de act̃.emp.ꝛ ven.l.vl.ꝛ inſti.de interdictis.§.j.

Preses prouincie.

In.l. iſta di citur. Poſſideo predium pariſius.pariſiē. turbat me.ſi pariſienſem cōueniam ibi : ille neſcit iura romana. vnde volo conuenire pariſienſem coram rectore italico.certe nō poſſum.quia rector prouincie nō poteſt cognoſcere: nec ex interdicto:nec ex aliqua actione contra eum qui de ſua ꝓ, uincia non eſt.i.qui de italia non eſt.hoc dicit. Tex. preſes prouincie ꝛc̄. Pone rector italie. Tex.qui eiuſdem prouin cie non eſt.i.qui non eſt italicus. Tex. nec ex interdicto. q. d.nedum ex actione. Tex. poteſt cognoſcere.ſub. duplici ratione. Una quia extra territorium iuſdicenti impune nō paretur.naz preſes habet ius in ſuo territorio:non in alio: vt.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.vlti. Item ꝛ alia ratiōe.quia actor debet ſequi forum rei:vt.ff.de offic. pre.l.iij. ꝛ.s̃. de iuriſdi. om.iudi.l.iur̃ ordinem conuerti poſtulas.fallit in caſu fauo re libertatis beneficio artificuliano:vt.ff.ḋ fideicom. liber. l.non tantum.§.artificuliano. Unde no.hic regulam ꝛ in, ſtantiam regule.regulariter preſes prouincie nec in actio, ne nec interdictis poteſt cognoſcere de cauſis hominum qui non ſunt ſue iuriſditionis:ideſt qui ſunt ex aliena iuriſ, ditione.regule inſtantia eſt ratione reconuentiōis.ꝛ ſic hoc caſu rector italie cognoſcet contra pariſienſez:vt.s̃. de ſen. ꝛ interlo.om.iud.l.cum papi.in auc̄.ꝛ conſequenter. ꝛ.ff.de iudi.l.ij.§.ſed ſi agant. Item fallit ſi ſponte aditur a ſciente eum non eſſe ſuum iudicem ꝛ conteſtatur litem coram eo: quia tunc fit prorogatio de perſona ad perſonā:vt.ff. de iu, riſdi.om.iudi.l.j. ꝛ.ff.de iudi.l.j.ꝛ.l.ij. Item fallit ratione delicti.vt.s̃.vbi de crimi.agi opor.auctē.qua in prouincia.ꝛ ff.de offi.preto.l.iij. Item fallit fauore libertatis: vt dixi.ff. de fideicom.liber.l.non tantum.§.artificuliano. Item fallit ratione poſſeſſionis ſi ibi.eſt vel ſi non eſt ibi:vis facta fuit ibi:puta dum vellem ire ad prediuz meū ꝛ videre illud:pa, riſienſis venit obuiam mihi ꝛ me cepit ꝛ impediuit me ire. ꝛ ſuſpicatus fui me poſſe repelli: qꝛ pariſienſis tenet̃ rñde, re coram rectore:vt.s̃.vbi de poſſ.agi opꝫ.l.vnica.ꝛ.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.eum qui.ꝛ.§.idē labeo ait.

Incerti iuris.

In.l. iſta duo dicuntur prin, cipaliter: ſiue due ponuntur regule. Prio dicitur ſiue prima regula eſt. ſi volo petere a te proprietatez alicuius rei:ꝛ mouere tibi queſtionem ꝓprietatis ꝛ poſſeſſionis in eo dem libello:hoc facere nō poſſum. Sed prius dꝫ decidi qḋ poſſeſſionis q̄ ꝓprietatis. Scḋo dꝫ de ꝓprietate litigari. Tertio dicitur ꝙ lꝫ hodie actio ꝓponat̃ ſine ſolemnitate. ꝛ interdicta nō fiant act̃. tñ ad ſimilitudinem actionū propo, nuntur:lꝫ interdicta in extraordinarijs iudicijs locum non habeant:ꝛ ſic non ſunt extraordinaria. Text.incerti iuris nō eſt.imo certe ꝛ ordinarij iuris eſt. Nā hic eſt ordo iur̃ vt prius de poſſeſſione q̄ de proprietate cognoſcatur:vt.s̃.de rei vendi.l.ordinarij.ꝛ.s̃.de appel.l.j.ꝛ.ff.de acquir.poſſ.l. exitus. Tex.orta proprietatis ꝛ poſſeſſionis lite.ſub.ſuper eadem re ꝛ ab vna eadēqꝫ pte.ꝛ ita legitur hec lr̃a vno mō. Pōt ꝛ legi ſcḋo mō. Tex.orta ꝓpetatis ꝛ poſſeſſiōis lite.ſ. orta proprietatis.ſub. ab vna parte. ꝛ poſſeſſionis. ſub. ab alia parte. Tex.competentibus actionibus:ideſt competē, tibus

tibus interdictis. Nam interdicta sunt prodita de possessione: et sunt possessoria iudicia. acf. nõ sunt possessoria iudicia: quia nemini prodita est actio super possessione: vt. ff. vti poss. l. j. §. hoc interdictum. et §. item hoc. Uel exponatis competentibus actionibus. i. competenti actione pretoria vt est actio in factum que datur loco cuiuslibet interdicti: vt insti. e. in fi. quia actio in factum est generalis: vt. s. de sacrosan. eccle. l. sancimus. j. vel potest intelligi competentibus actionibus. s. cuiuslibet iudicis interdictum. quia in casibus est possessoriũ iudiciũ vt est conditio indebiti: quia est possessorium iudicium: vt. ff. de condi. inde. l. indebiti. §. sed si nemini. Item conditio triticaria est possessorium iudicium: vt. ff. de condi. triti. l. ij. Item conditio ex. l. est possessorium iudicium: vt. s. loca. et conduc. l. siquis cõductionis. et s. de acquir. poss. l. vlti. Item iudicis officium est possessorium iudicium. vt no. s. de edic. diui adri. tol. l. vlti. Tex. exigantur. nam hic est exitus possessionis etc. vt. j. vti posses. l. vna. et ff. de acquiren. posses. l. exitus. et hucusq; durat primum dictum et prima regula. Tex. interdicta autẽ. Incipit secundum dictum et secunda regula. Tex. licet in extraordinarijs iudicijs. idest in extraordinarijs actionibus tantum. Tex. tamen ad exemplum eorum. extraordinariorum iudiciorum. vel ad exemplum eorum. i. extraordinariorũ actionum. Tex. res agitur. i. causa sic exponitur. s. de eden. l. ij. et ibi dixi. quia vbi interdicta habent locum non habent locũ extraordinaria auxilia. ¶ Sed quid est hoc dicere? interdicta autem licet in extraordinarijs iudicijs proprie locũ non habeant: tamen ad exemplum eorum res agitur. R. segnori vos debetis scire. olim omnes actiones dicebantur ordinarie. et dicebantur ordinarie quia debebant impetrari a pontificibus illius anni: et eis impetratis debebant proponi cũ solemnitate: vt. ff. de ori. iu. l. ij. §. deinde. Sed hodie est contrarium. s. q non est necesse actionem impetrari a pontificibus vel cum solemnitate ꝓponi. Item actiones hodie sunt extraordinarie: idest extra antiquum ordinem solemnitatis habent proponi: vt. s. de for. et impe. subla. l. j. et ij. dixi. sic et interdicta non habent proprie locũ in extraordinarijs acf. idest interdicta non sunt actiones: sed ad exemplũ actionũ introducta sunt et proponuntur. Unde sicut hodie proponuntur actiones sine solẽnitate: ita et interdicta: vt. j. l. pxi. Et ideo sunt introducta interdicta ad exemplum eorũ. quia actionum quedam sunt pretorie quedam ciuiles. sed interdicta omnia sunt pretoria. Item actionum quedam sunt in personam quedam in rem. sed interdicta sunt proprie inter duos dicta: vt. ff. e. l. j. in prin. et ff. vti possi. l. si duo. in princ. Item omnes actiones sunt ciuiles: vt. ff. de origi. iur. l. ij. §. deinde. sed interdicta sunt pretoria: vt insti. de interdictis. in prin. Item actiones omnibus competunt et in rem prodite sunt: vt. ff. cõmo. l. j. in prin. et ff. si qua. pau. fe. di. l. j. et sic patet q aliud est actio et aliud interdictũ. qd patet ex eo q alie sunt rubrice. ff. et C. de interdictis. et si idem essent non haberẽt nomina diuersa. vt. s. de codicil. l. si idem. ¶ Or segnori queritur circa prin. huius. l. vtrum petitorium et possessorium possint simul et vno eodemq; libello proponi? de qua qõne plene dixi. s. de rei vẽ. l. ordinarij. Unde que ibi dixi hic potestis repetere si placet.

Siquis. In. l. ista dicitur. Siquis vult proponere aliquod interdictum non habet necesse proponere cum ambagibus: sed sine solemnitate debet proponere. Tex. siquis quodlibet interdictũ. sub. siue adipiscende possessionis siue retinende siue recuperande. Tex. effiagitet. idest proponat. Tex. ambagib9. idest solemnitate verborum sublata que erat. siquis caderet a sylla ba caderet a tota causa. Tex. auspicia. idest auguria: et vult hoc dicere. legitur q veteres multum credebant augurijs vt faciunt prouinciales. Unde auspicia sunt auguria. quid faciebant veteres audite. dicebant antiqui. Quando proponam interdictum meum? Non in mense Januarij. sed expectabo mensem Martij. Plus faciebant si adueniente vere audiebant canere cucculum dicebant. Mortuus su3: quia hodie volebam proponere interdictum meum: vnde non proponam. Si audiebant canere phylomenam: gaudebant et proponebant interdictum. Sm Joan. dicitur auspicium et augurium cum est incertum qd eueniat et siquis obtinere debeat. sed hoc recessit ab aula: et hoc reputatur a fidelibus heresis. Uel exponatis auspicia. idest principia: quia in principio litis et in ipsa contestatione debet proponi actio. Et circa. l. istam not. q quedam interdicta proponuntur negatiue: quedam affirmatiue. quia primo debet agi questio possessionis q̃ proprietatis: vt insti. eo. §. adipiscende. negatiue: quia nullum interdictũ infirmat: vt. ff. de vi et vi ar. l. iij.

¶ Quorum bonorum.

¶ De interdictis in genere dictum est. Uerum quia quedam interdicta sunt adipiscende possessionis: quedam retinende: quedam recuperande. et quia interdictum quorũ bonorũ qd proponitur pro vniuersitate est dignius: ideo primo ponitur hoc interdictum. et ponuntur hec verba rubrice materialiter. et ideo debet exponi vt aliquid significet. quorum bonorum: idest de interdicto quorum bonorũ videamus et subijciamus.

HEreditatem. Casus huius. l. facilis est. Et in. l. ista dicitur. Accessi ad principem et dixi. domine imperator pater meus dux esse3 filius emancipatus preteriuit me. ego quid feci: agnoui bonorum posses. contra ta. data mihi a pretore bonorum poss. contra ta. inuenio quẽdam qui possidet hereditatem patris mei: conuenio eum interdicto quorum bonorum coram alio iudice. ipse dicit q debeo probare me filium esse et bonorum posses. agnouisse. dico enim q probaui coram pretore. queritur quid iuris sit? Ad quod respondet imperator q licet probauerim coram pretore me esse filium et agnouisse bonorũ possessionẽ eius: tamen nunc coram iudice coram quo agitur interdicto quorum bonorum debeo probare me esse eius filium et agnouisse eius bonorum possessionem. hoc dicit. Tex. hereditatem eius: idest bonorum posses. vel. i. possessionem reru3 hereditariarũ. et quare ita expono? quia hoc interdictum non dat ad incorporalia: vt. ff. e. l. ij. Text. agnouisti. loquitur sm antiqua tempora sm que non petitur sed agnoscitur. sic. ff. de bo. pos. l. j. et s. qui admit. ad bo. pos. possunt. l. vlti. Tex. vel pro idest. ¶ Or segnori habetis in. l. ista cui datur interdictum quorum bonorum. quia directum datur bonorũ possessori. vtile heredi: vt. ff. e. l. j. Item no. q in interdicto quorum bonorum debet duo probare iste filius. s. se filium et bonorum posses. agnouisse vt hic dicitur. ¶ Sed instatur hic dupliciter. quomodo probabit aliquis se filium cu3 probare se filium impossibile est? vt. ff. de con. et demon. l. lucius. Ad quod dico dupliciter. Et vno modo sic. q quis ꝓbet se filium illius masculi est impossibile: cum solus deus sciat cu3 filius generatur. et sic loquitur. l. contraria. probat tamen presumptiue q est filius: quia probabit q mater sua contraxit matrimonium cum tali et vocabat eum tanq̃ filiũ. et ille est filius quem iuste nuptie demonstrant: vt. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. l. filium in princi. et ff. de in ius vo. l. pater. et. l. quia. et insti. de pa. pote. in princi. de matre facilis est probatio: quia probabit per obstetrices que leuauerũt ipsum et viderunt eum nutriri. Uel dicatis qd dicit. l. contra. q impossibile est probare se filium: debet intelligi quando erat institutus sub potestatiua cõditione. nam pater potest instituere filiu3 sub potestatiua conditione: non sub casuali vel mixta. Sed in. l. ista pater instituit filium: si probauerit se filium eiusdem vel bonorum posses. agnouisse. non sub potestatiua conditione: vnde non valet institutio: vt. s. de here. insti. l. si pater. et s. d insti. et sub. sub. conditione factis. l. si. pater. et l. j. ¶ Secundo instatur. si filius probauit se semel filium coram pretore cum petijt bonorum pos. quomodo iterato probabit se filium corã iudice cora3 quo agit interdicto quorum bonoru3? cum facultas ꝓbatiõis etc. vt s. de here. et ma. l. quoniam. Respon. sm quosda3 non pro/

babit se filium coram iudice coram quo agitur interdicto quorum bonorum: sed probabit se bonorum posses. agnouisse. et sic probabit semiplene non plene. sic et alibi est simile scilicet quod probatur semiplene. s. de his qui veni. eta. im. pe. l. ij. Sed hec solutio non placet. vnde vos ita dicatis quod et nunc coram iudice coram quo agitur interdicto quorum bonorum probabit plene: si in dubium reuocetur. Nam quod primo probauit filius non fuit in forma vel figura iudicij. quia quandoque admittitur ad bono. possess. qui non admittitur ad litigandum: vt dixi plene. s. qui admit. bono. posses. possunt. l. bonorum. Et ad hoc facit. ff. de lega. pre. contra tabu. bono. possess. pen. l. filium. §. siquis. et ff. de bonorum possess. l. seruus.

SI ex edicto. In. l. ista ponitur talis casus. Soror mea patruelis decessit. intestata. agnoui bonorum possess. eius. ea agnita inuenio quendam qui possidet eius hereditatem siue bona. nunquid potero eum conuenire interdicto quorum bonorum? Certe sic. siue possideret pro herede siue pro possess. siue dolo malo desinat possidere: si negocium non est determinatum sententia vel transactione. Tex. si ex edicto. scilicet pretoris de bono. possess. Tex. sororis patruelis. dicitur soror patruelis illa que est nata ex fratre patris mei. Tex. bono. possess. sub. vnde agnati: vt institu. de legi. ag. suc. per totum. Tex. ac negocium integrum est. et dicitur integrum si non est determinatum sententia vel transactione. Tex. dolo ve. pro et. Text. restitui efficiet: idest faciet. ¶ Dor segnori super. l. proxi. habuistis cui datur interdictum quorum bonorum: quia datur directum bonorum possess. vtile datur heredi. Hic habetis contra quem datur. et datur contra eum qui possidet pro herede vel pro possess. vel dolo malo desijt possidere. ¶ Sed instatur et opponitur. et videtur quod detur contra possess. vniuersorum bonorum: non contra singularem possessorem. vnde contra dicitur. ff. e. l. j. in fi. ¶ Ad solutionem cuius contrarij vos ita dicetis sicut ibi dixi.

COnstat virum. In. l. ista dicitur. Si vxor mea decessit intestata superstitibus consanguineis suis et me marito suo: certum est quod ego maritus non succedo ei ab intestato. et ideo si agnoui eius bonorum possessionem: consanguinei eius poterunt me conuenire interdicto quorum bonorum. et restituta bono. posses. si puto me aliquod ius habere in proprietate: de eo potero litigare. Tex. esse extraneum. quia non succedit vir vxori nisi cum deficiunt agnati vel cognati: vt. s. vnde vir et vxor. l. j. dixi. Tex. eos: idest consanguineos repulso viro. Tex. faciat. iure pretorio per vnde agnati vel per vnde cognati. Tex. per interdictum quorum bonorum. sub. quod est adipiscende possessionis: vt. ff. eo. l. j. in fine. Tex. in petitorem: idest in consanguineum. Tex. non exclusa. sub. si vxor aliquas res viri possideat tanquam suas que in consanguineum transferuntur: salua repetitione viro super proprietate: vt. s. tit. proxi. l. incerti iur non est.

¶ Quorum legatorum.

¶ Supra titu. proxi. dictum est de interdicto quorum bonorum quod est generale et vniuersale. et est adipiscende possessionis scilicet quorum legatorum: et est singulare. i. datur pro rebus singulis. ideo subijcitur hic tit. scilicet quorum legatorum. sub. videamus cui detur et inquantum detur et contra quem detur et qualis sit.

HEredi scripto. In. l. ista dicitur. Quidam fecit testamentum et patrem meum sibi heredem instituit et reliquit tot legata quod locus erat. l. falcidie venit quidam legatarius: et iacente hereditate occupauit legata. et postea pater meus adiuit hereditatem. quomodo subuenitur patri meo? vel si fuerit mortuus pater meus: quomodo subuenitur mihi? Respondetur quod pater meus poterit agere interdicto quorum legatorum. et ille qui occupauit legata patri meo tenetur restituere prestita satisdatione de legato prestando si non est locus legi falcidie. Vel si pater meus est mortuus: ego agam ex persona patris mei si ei successi contra eum qui occupauit legata et prestabo cautionem de legato restituendo. Text. interdicti. sub. quorum legatorum. ¶ Dor segnori in. l. ista no. quod si legatarius occupat rem legatam sine voluntate heredis: iacente hereditate tenetur restituere heredi possessione rei legate: per interdictum quorum legatorum vt heres defalcet: et heres satisdat de legato restitu. si locus non est. l. falcidie. si voluntate heredis occupat: post aditam hereditatem non tenetur: vt. ff. eod. l. j. §. quod ait. ¶ Item no. hic quod licet hoc interdictum detur contra legatarium: non tamen datur contra donatarium: vt. ff. e. l. j. §. siquis ex mortis causa. ¶ Sed que est ratio diuersitatis cum sint similes: vt. j. de donat. causa mor. l. j. Respondeo in. l. ista. et. ff. e. l. j. §. siquis ex mortis causa. est duplex littera. Vna que dicit quod non datur interdictum pro mortis causa contra donat. Alia dicit quod datur si est in littera quod non datur contra donatarium hoc interdictum. Vos ita dicetis cum donatio causa mortis a defuncto est relicta: et legatarius petit ab herede: modo sibi ius dicit vt hic. et. ff. e. l. j. Sed si donatio est tradita a defuncto: vnde magis a defuncto videtur donatarius occupare quam ab herede. et ideo quia ius habet a defuncto. tunc habet locum quorum legatorum vt falcidia detrahatur: vt. s. ad. l. falcidiam. l. penul. ¶ Sed instatur ad. l. istam et videtur quod si legatarius occupat rem legatam sua auctoritate cadit a iure suo: vt. s. de leg. l. non dubium. et. ff. quod me. causa. l. extat. et. j. titu. proxi. l. siquis in tantam. et. l. cum querebatur. Ad quod vos ita dicetis. si legatarius occupat rem legatam: iacente hereditate habet locum quod hic dicitur scilicet vt non cadat a iure suo sed restituat possessionem: vt heres detrahat falcidiam. Si autem legatarius occupat rem legatam post aditam hereditatem tunc cadit a iure suo. et sic loquuntur. ll. contrarie. ¶ Sed denuo instatur. cum legatarius occupat rem legatam: et heredes agunt contra eum hoc interdicto: nemo poterit dicere legatario dolo facis quod petis quod restitues. vnde videtur contra. ff. de doli. excep. l. dolo. Ad quod respondent quidam. illa regula. dolo facis etc. habet locum in petitorijs: non in possessorijs. Sed certe male dicunt: quia in petitorijs non in possessorijs habet locum: vt. ff. ad carb. l. iij. §. cause. vt. ff. vt in possess. lega. l. si is a quo. Ergo respondetur hoc modo. illa regula habet locum si incontinenti vult probare de iure suo vel non: vt argumen. ff. ad carbo. l. iij. §. ibidem. vel habet locum illa vt dixi. s. loca. et conduc. l. siquis conductionis titulo. ¶ Sed quero hic. legatarius occupat rem legatam sua auctoritate: et iacente hereditate heres non conqueritur de falci. idest non dicit quod sit locus. l. falcidie. nunquid datur interdictum quorum legatorum contra legatarium? Dixit dominus Azo quod non secundum Plac. et hic approbat. et ita scripsit hic in apparatu suo et in summa huius tit. Sed certe salua auctoritate sua non bene dixit nec bene scripsit. quia due sunt rationes quare agit heres hoc interdicto contra legatarium qui occupat rem legatam. Vna quia non debet legatarius occupare rem legatam sua auctoritate. sed debet agere contra heredem. Secunda ratio est: quia si locus est falcidie datur heredi hoc interdictum contra legatarium. vnde licet cesset ratio. l. falci. non tamen cessat illa ratio: quia dixit sibi ius legatarius sua auctoritate occupando rem legatam: quod facere non debuit: vt. ff. e. l. j. in princ. siue ergo vtraque ratio locum sibi vendicet siue altera tantum: datur heredi contra legatarium hoc interdictum.

¶ Vnde vi.

¶ Ista rubrica ita continuatur ad superiora. dictum est. s. de duobus interdictis qui sunt adipiscende possessionis. hic autem ponitur de interdicto quod est recuperande possessionis. vnde ponitur rubrica. vnde vi. vnde hec rubrica ponitur

ponitur materialiter. vnde vt aliquid significet ita subaudiē dum est. vnde vi. scilicet de interdicto vnde vi. videamus ⁊ subijciamus. cui detur ⁊ contra quem detur ⁊ ad quem detur ⁊ quid veniat in eo. Uel dicatis q̄ in rubrica ponuntur verba edicti non integre sed detruncate. quia dicitur. ff. eo. l. j. in princi. ait pretor vnde vi. idest de quo loco vi aliquem deiecisti restituam.

Recte possidenti. In .l. ista ponitur casus talis. tu in veritate possidebas aliquem fundum ciuiliter ⁊ naturaliter animo ⁊ corpore vel ciuiliter tantum vel naturaliter tantum. quidam venit ⁊ per vim vult te de possessiōe illius fundi deijcere. tu vis ei resistere ⁊ retinere possessionem. modo querit an liceat? Ad quod respondet imperator q̄ recte possidenti licet per viꝫ resistere ⁊ suā possessionem retinere cum moderamine inculpate tutele. hoc dicit ista .l. ¶ Or segnori videte statim litteram. Tex. recte. Segnori hec littera potest ita ordinari. licꝫ recte. idest iuste. vel recte. idest vero possidenti. mihi illam propulsare ad defendendam possessionem. sub. cum moderamine inculpate tutele. Potest etiam sic ordinari. recte possidenti. sub. fundum. propulsare illicitam vim licet: idest licituꝫ est. sub. cum moderamine inculpate tutele ad defendendam possessionem quā sine vicio. turbat. ¶ Or videatis summariā expositionem littere. Tex. recte possidenti. idest iuste quia bona fide possidebat. ¶ Sed ad hanc expositionem opponitur. ⁊ videtur q̄ hoc interdictum detur ⁊ non iuste possidēti: quia datur predoni si deijciatur: vt. ff. e. s. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. qui vi. Quare dicetis q̄ ſm hanc expositionem subaudiendum est maxime: quia idem est ⁊ si non iuste. nam licet ei vim illatam propulsare. Alij voluerunt dicere. ideo dicit hec littera. recte. idest iuste quia siquis possidet iuste potest resistere inferenti vim omni tempore incontinēti ⁊ ex interuallo. Sed si non possidet iuste potest incōtinenti resistere: non ex interuallo. Sed hec expositio non est bona: quia nō probatur aliqua. l. Item aliud quando ex interuallo. aliud quando incontinenti quis resistit. vt. j. videbitis. Potest exponi ⁊ alio modo vt dixi in casus positione. ⁊ hec expositio caret omni scrupulo. Tex. recte. idest vere. quia eis qui vere possident datur hoc interdictum: vt. ff. eo. l. j. §. de herēditate. Sed non his qui non vere possidēt immo detinent: vt est colonus qui detinet ⁊ non possidet: vt. ff. de acquiren. possess. l. vlti. ⁊ ideo quia detinet non datur ei hoc interdictum: quia istud interdictum datur ei qui possidet tantum: vnde non datur colono. Tex. ad defendendam possessionē. sub. rei solide vel rei immobilis. quia interdictum vnde vi. est proditum pro possessione rei immobilis: non pro possessione rei mobilis. Sed gratia immobilis datur pro re mobili: vt. ff. eo. l. j. §. illud. ⁊. j. eo. l. si quando. Tex. quam sine vicio. hec littera potest exponi dupliciter: vt dictio recte. Uno modo sic. quam sine vicio. idest sine fictione. Alio modo. idest iuste. Tex. inculpate tutele. sub. tamen. Tex. illataꝫ vim. sub. sibi. Tex. propulsate. sub. resistendo ⁊ se defendendo. Tex. licet. idest licitum est. ¶ Or segnori in. l. ista not. duo tempora ⁊ ſm hec duo tempora prosequamur processum huius. l. Est tempus cum quis possidet animo ⁊ corpore ⁊ de fundo deijcitur. Est tempus cum quis possidet ⁊ de fundo non deijcitur. ⁊ sic perficitur vis illata. Est tempus deiectionis ⁊ vis illate ⁊ perfecte si sumus in tempore vis illate ⁊ perfecte. verbigratia. possides fundum ciuiliter ⁊ naturaliter animo ⁊ corpore tuo. expello te de illo fundo per vim. tu habes ista remedia. si incontinenti vis recuperare possessionem illius fundi per vim: hoc tibi licet. ff. eo. l. iij. §. cū igitur. ⁊ videris incontinenti recuperare si recuperas anteq̄ diuertas ad extraneos actus ⁊ nego. vt. ff. de verbo. obliga. l. continuus in princip. ⁊. ff. de duo. re. stip. l. duos. ⁊ ff. de testa. l. heredes palam in fin. cum. l. sequen. ⁊. ff. de adi. men. lega. l. q̄ ait. Sed si non vis incontinenti recuperare per vim sed recurrere interdictum vnde vi: hoc tibi licet. vt ff. eo. l. j. in prin. ⁊. §. deijcitur. Est ⁊ secundum tempus cuꝫ quis possidet ⁊ de fundo non deijcitur: ⁊ sic non perficitur vis illata. verbigratia. possides fundū animo ⁊ corpore. ⁊ ego te aggredior vt exeas. tu non vis exire: immo mihi resistis. hoc facere licet: quia licet vnicuiq; retinere suam possessionem ⁊ vi resistere. sicut probatur. ff. eo. l. j. §. vnde vi. ⁊ ff. de iusti. ⁊ iure. l. vt vim atq;. ⁊. ff. ad. l. acquil. l. scientiam §. qui cum aliter. ⁊ licet tibi vim vi repellere: ⁊ aggredienti te per vim resistere cum moderamine inculpate tutele. Et in ista moderatione tria requiruntur: vt quis dicatur moderate ⁊ sine culpa se tueri. Unuꝫ est: si volo te deijcere vt incontinenti resistas: non postea ex interuallo: vt. ff. eo. l. iij. §. cum igitur. Item scd̄m est: vt si armis te aggredior: mihi resistas cum armis. ⁊ si sine armis te aggredior: sine armis mihi resistas: vt. ff. eo. l. iij. §. cum igitur. ⁊ appellatione armorum continentur omnia tela: hoc est fustes ⁊ lapides ⁊c. vt. ff. eo. l. iij. §. armis. ¶ Sed circa hoc illud quero. pone ego qui sum fortissimis quasi athleta te sine armis aggredior: volens te deijcere de possessiōe illius fundi quē possides. tu es debilis persona. nunquid hoc casu propter inequalitatem personarum licebit tibi armis resistere? Et certe potest dici hoc casu q̄ propter inequalitatem personarū licebit tibi armis resistere. ideo quia equalitas seruāda est. quia sicut iudicia ⁊ arbitria non debent claudicare: ita ⁊ alia negocia. sic ⁊ hic: vt. ff. de arbi. l. si cum dies. §. penulti. ⁊. s. de postu. l. prouidendum. ⁊. s. de fruc. ⁊ lit. exp. l. termi. nato. ⁊. l. vltima. ⁊. j. de prepo. sacro. scri. l. vlti. lib. xij. Preterea omnia iura clamant vim vi repellere licet vt. s. dixi. Sed ⁊ versatur circa moderamen huius tutele tertium scilicet vt tu vi resistas animo defendendi: non animo te vindicandi. ⁊ hoc est quod dicit littera caute. si bene intelligatis eam cum moderamine inculpate tutele ⁊ non vindicte. ⁊ ideo dicunt vim vi repellere licet etiam defendendi causa: vt. ff. ad. l. aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. Et dicitur aliquid fieri defensionis causa ⁊ non vindicte causa quando aliter non potest resistere. sed cum aliter potest resistere: tūc vindicte causa facere videtur: verbigratia tu es in possessione alicuius fundi tui. aggredior te ⁊ volo te deijcere. tu incipis vi resistere. circunstantes qui viderunt aggressuram tuam: inceperunt clamare contra me. ⁊ his cursis: ego intimoratus cepi fugere ⁊ exiui extra fundum. tu prosecutus es me extra fundum ⁊ extra fundum percutis me. hoc casu non facis ad defensionem: immo ad vindictam: ⁊ ideo puniris: quia non dicitur fieri cum moderamine inculpate tutele si aliter te tueri poteris. Sed si dum aggredior te nulli proclamant: nulli currunt. vel si clamant vel currunt: non dimitto pro eis. ⁊ hoc casu si resistis violenter vt deijcias me de fundo: hic es vsus defensione nō vindicta. Naꝫ videris facere cum moderatione inculpate tutele: cum aliter non potes cōsulere: ⁊ ideo hoc casu excusaris. ¶ Sed circa hunc articulum aliqua quero. Tu es in pacifica possessione fundi. aggredior te cum armis vt exeas. tu nō vis exire. dico ego. immo exibis. dico ego. si non exeas occidaꝫ te. dicis tu: non exibo. ego nō percutio te: preuenis me in percutiendo. Dixerunt antiqui. videris facere ad vindictam non ad defensionem: quia debuisti expectare vt primo percutiaris. ⁊ pro hoc errore est argumē. de bo. que libe. l. qui cum maior in princip. ⁊. §. j. ⁊. ff. ad. l. aquil. si ex plagis. §. tabernarius. ⁊. ff. si qua. pau. fe. di. l. cum in arietes. Sed hec opinio non videtur bona. ⁊ dicimus q̄ non habet aggressus expectare vt percutiatur. quia forte posset recipere talem ictum q̄ nō posset postea repercutere. vnde sufficit terror armorum vel iactatio percussionis. ⁊ pro hoc est argu. ff. eo. l. iij. §. qui armati. ⁊. ff. ad. l. acquil. sed si quecunq;. in princip. ⁊. j. ad. l. cor. de sica. l. is qui. ¶ Sed denuo quero hic. eras in pacifica possessione fundi tui. vi armis te aggredior. tu vero mihi resistis ⁊ me vincis occidendo vel debilitando me. nescimus si tu fecisti ad tuitionem vel ad vindictam. quid debemus presumere vtrum ad vindictam: an ad tuitionē feceris? Ad quod dixit dn̄s Iaco. antiquus doctor q̄ si aggressus occidit aggredientem: q̄ semper videtur facere defensionis causa siue ad tuitionem. ⁊ pro se in,

ducit in argumen.§. quando liceat vni se sine iudi. vin.l.j. ⁊.ij.⁊.ff.de iusti.⁊ iur.l.vt vim atqꝫ iniuriam. Sed segnori nos dicimus aliter ⁊ dicimus si me aggredientem occidis vel debilitas: presumimus ꝙ feceris ad vindictã nisi contra probetur. ⁊ pro hoc est argumẽ.ff.ad.l. aquil.l.si ex plagis.§. tabernarius. ¶ Sed diceret aliquis vestrum quomodo sciam si fecerit ad vindictam vel ad sui defensionem? Respon. natura facti ⁊ qualitas factoꝝ instruit. vt si aggredior te cum armis: tu incipis resistere ⁊ percutimus nos: ⁊ tu interficis me: defensionis causa videris facere. sed si nos preliamur adinuicem ⁊ tu fortior me vicisti me deijciẽdo in terram ⁊ ligasti me per manus ⁊ pedes: ⁊ me ligato postea occidisti me: vel debilitasti me iterum percutiendo me: videris facere ad vindictam non ad tuitionem: vt satis colligitur.ff.ad.l.aquilia.l.scientiam.§.qui cum aliter.⁊.l.si ex plagis.§.tabernarius. ⁊ hec sunt que faciunt ad casum huius.l.⁊ ad summariam expositionem littere. Modo circa.l.istam alia sunt videnda ⁊ indaganda. Tria enim sunt per que licet aggresso vim vi repellere. gratia rerum suarum: ⁊ gratia personarum suarum ⁊ alienarũ. ¶ Or prosequamur hec verba clare ⁊ aperte per ordinem. Licet aggresso vim vi repellere gratia rerũ suarum. vt si volo te deijcere de possessione tui fundi: licet tibi incontinenti resistere: vt in.l.nostra. similiter si velim tibi auferre capam tuam: licet tibi vi resistere vt hic.⁊.ff.eo.l.j.§. vnde vi. Sed licet vim vi repellere gratia persone tuende: vt si armis aggredior te volens te vulnerare vel occidere: licet tibi resistere: quia quod quis ob tutelam sui corporis fecerit: ipse iur͛ fecisse estimetur.ff.de iusti.⁊ iur.l.vt vim. ⁊ defensionis non vindicte causa licet tibi me occidere: vt.§.quando lici. est vni sine iudi.se vin.l.j.⁊.ij. Item tibi licet vim vi repellere: non gratia persone tue tantum tuende: sed aliene. Quid enim si tu dum sedes in porticu cum armis: ego cum armis non te aggredior: sed filium tuum habens animum occidendi: licet ne tibi cum armis resistere? Certe licet. quia sicut licet cuilibet se pro suo corpore tueri: sic ⁊ liberos suos licet defendere. Nam parentes de liberis magis timent ꝙ̃ de semetipsis: vt.ff. quod me. causa.l.isti quidem. in fine. vnde sicut licet ad defensionem sui resistere. sic ⁊ licet resistere ad defensionem corporis liberorum suorum. Quid erit siquis non aggreditur te nec liberos tuos: sed fratrem tuum: licet ne tibi vim vi repellere fratri illatam? Dixerunt quidam ꝙ non: quasi liceat alicui corpus suum ⁊ liberorum tueri: non autem fratrum suorum. Sed certe dicimus ꝙ licet vim fratri illatam repellere argumen. ⁊ ratione tali. quia.l. dicit ꝙ socij omnium bonorũ debent omnia bona communicare ad instar fratrum: vt argumen.ff. pro socio.l.duobus.§.cum quidam. ⁊.l.verum. in princip. ⁊ sic videtur ꝙ debeat licere fratrem defendere: quia omnia debet communicare. ¶ Sed quid dicemus: infertur vis vxori: licet ne vim vi impune repellere? Et certe dicimus ꝙ sic: sicut in filijs ⁊ fratribus dicitur. quia vir ⁊ vxor socij sunt diuine ⁊ humane domus: vt.j.de crimi. expi. hereditate.l.aduersus. ⁊ interpretatione iuris sunt duo in carne vna: vt.ff.rerum amo.l.j.⁊ pro hoc facit. quia iniuria facta vxori fit viro: vt.ff.de iniurijs.l.j.in fine.cum.l. sequen.⁊ institu.de iureiuran.§.patitur. ¶ Sed quid dicemus in alijs coniunctis personis non liberis: non fratribus: non vxoribus: licet ne vim vi repellere? Quidam dicunt ꝙ sic. Nã nostra interest coniunctas personas defendere: vt argumẽ. ff.de libe.causa.l.j.ij.⁊.iij.⁊.ff.de appel.l. nõ tantum. Sed segnori in coniunctis non est ita expressum. Sed potest dici hoc modo in coniunctis personis ⁊ extraneis. sicut si aggredior: ⁊ coniuncta persona esset mecũ: liceret sibi me defendere. ita siquis aggreditur coniunctam personaꝫ que est mecum: vel extraneam licet mihi eam defendere. ⁊ pro hoc est argumen.j. ad.l.iulia. de vi pu. vel pri.l. quoniam multa facinora. ¶ Secundo not. ꝙ est triplex remedium cum vis infertur. vnum est facti. duo sunt iur͛. Remedium facti est: quia si me deiecisti incontinenti possum resistere: ⁊ possessionem meam recuperare vt hic. ⁊.ff. de acquiren. possess.l.j. Sunt alia duo remedia iuris. Est vnum remedium iuris. tu vis mihi inferre vim ⁊ ab omnibus vicinis dicitur mihi ꝙ tu minaris mihi inferre vim possum ire ad iudicem ⁊ ei dicere vt me defendat. quia non sum potens vt possim tibi resistere. ⁊ ita possum iudicis officium implorare ne violentia mihi inferatur. vnde iudex citabit eum ⁊ precipiet sub banno mille marcharum argenti ne violentia mihi inferatur. Nam ad officium presidis pertinet ne violentie ⁊ concussiones fiant: vt.ff. de offic.iudi.si.l.illicitas.in princip. ⁊ bono presidi congruit curare vt pacata ⁊ quieta prouincia sit: vt.ff.de offi. preto.l.congruit. Est ⁊ tertium remedium iuris. vt si non potui recuperare possessionem vel resistere agam interdicto vnde vi. in quo venit omne damnum: ⁊ fructus veniunt ex die expulsionis: vt.ff.eo. l.j.in princi.⁊.§.ex die.⁊.§.remissiue.⁊.§.mari. ¶ Iteꝫ nota hic tertium ⁊ non est spernendum. sed dicendum ⁊ propter pueros: ⁊ propter artistas. diceret puer vel artista. si titius expulit me de possessione fundi mei: incontinẽti licet mihi recuperare possessioneꝫ fundi mei vel resistere: sed ex interuallo non. sed licet mihi agere interdicto vnde vi vt dixisti. Sed videtur contra. propter maximam. idest regulam iur͛ ciuilis que est ꝙ dolus cum dolo culpa cuꝫ culpa negligẽtia cum negligentia ⁊c. vt.ff.de dolo.l.si duo. ⁊.ff. de eo per quem factum est.l. vltima.§.penulti. ⁊.ff. de compensat.l.si ambo. Item quia paria delicta mutua compensatione tolluntur: vt.ff.solu.matri.l.vir atqꝫ vxor.⁊.ff. ad.l.iul.l.si vxor. §.iudex ⁊ extra. igitur licet mihi incontinenti resistere si vis me deijcere. vel si expulisti me possum incontinenti te expellere. Sed quare non licebit mihi vsqꝫ ad mensem vel vsqꝫ ad annum te expellere de possessione fundi mei? quia forte tunc non potui te deijcere: sed modo possum. quia cõuocaui amicos meos vnde licet mihi. quia si conuenis me pro vltima violentia: ego dicam tibi lusi tibi de illis taxillis quibus lusisti mihi. Nam ego feci tibi illud quod fecisti mihi: quia tu deiecisti me coadunatis amicis tuis: ⁊ ego te deieci coadunatis amicis meis. Unde dolus cum dolo compensatur culpa cum culpa delictum cum delicto negligentia cum negligentia: vt.§.dixi. Respon. non sic: quia differentia est inter occulta ⁊ manifesta. quia dolus cõmittitur occulte. ⁊ si occulte deiecisti me ⁊c. occulte possum te deijcere. ⁊ paria crimina mutua compensatione tolluntur. vnde in talibus posset committi dolus occulte incontinenti ⁊ ex interuallo. sed in manifestis propter periculum ⁊ scandaluꝫ aliquid permittitur incontinenti quod nõ ex interuallo. vnde si incontinenti volo resistere ⁊ te deijcere possum: quia videor dolo carere: ⁊ quasi vnum factum reputatur. sed si volo te deijcere ex interuallo: hoc mihi nõ licet: quia ex hoc posset multus tumultus accidere: ⁊ multa mala possent oriri. ⁊ pro hoc est argumen.ff.ad.l. corneliam de sica.l. penulti.⁊.j.ad.l. iuliam de vi publi.l.siquis a se fundum. Preterea quod dicitur paria crimina mutua compensatione tolluntur. hoc est interdum non semper. quia si hodie commisisti mihi furtum nõ licet mihi tibi aliquid cras subtrahere. ⁊ ita si hodie expulisti me: non licet mihi cras te expellere. ⁊ ita hic paria crimina nõ tolluntur mutua compensatione. immo vtrunqꝫ punitur.

¶ Odofredus legum doctor.

SI expulsos. In.l.ista dicitur. Deiecisti aliquẽ de possessione fundi quam possidebat. iste qui possidebat illum fundum ibi habebat multa pecora siue animalia. in illa aggressura animalia que erant in fundo mortua sunt vel fugata sunt. ille deiectus vult te cõuenire pro recuperanda possess. illius fundi ⁊ pro animalibus interdicto vnde vi. queritur quid iuris sit? Respondet imperator ꝙ de possess. fundi potest te conuenire perpetuo. de animalibus infra annuꝫ. ⁊ hoc si viuus es te mortuo poterit conuenire heredes tuos inquantum ad eos peruenit. hoc dicit ista.l. Videte litteram ⁊ summariam expositionẽ. Ex. vi.sub. expulsiua. Nam multiplex est vis: vt dixi plene.§. ꝙ

metus

metus causa.l.prima.Text.pulsos.idest expulsos vel compulsos.⁊ sic sumitur hic simplex pro composito. sic.ff.de pigno. act.l.petenti. Text. exemplo interdicti. sub. antiqui quod proponebatur cum solemnitate olim: vt supra de interdictis.l.incerti iuris non est.in fine. Vel dicatis exemplo interdicti: scilicet noui: vt actio in factuȝ que datur hodie loco cuiuslibet interdicti: vt institu.de interdictis.§.vltimo. Text.si nec dum armis. vt.ff.eod.l.j.§.armis. Text. excessit.sub. ex die commisse violentie. Et cauete vobis: quia predo tenetur infra annum de eo quod ad se nō peruenit.sed de his que ad eum peruenerunt: tenetur perpetuo.idest ad.xxx.vt.ff.eo.l.j.in princ.sed si est mortuus predo.tunc tenetur heres inquantum ad eum peruenit. Et ad istud accedit.ff.e.l.j.in fi.⁊.l.ij.⁊.l.iij.in pn.⁊ institu.de obli. que ex quasi delic.nas.§.non tantum.Et hoc veruȝ est si lis non est contest.cum defuncto.sed si lis est contestata cū defuncto: tunc heres tenetur insolidum: vt dixi.s.ne ex delic. defun.l.vnica. Odof.

Auctoritatem. In.l.ista dicitur. Quidam masculus ⁊ quedam femina accesserunt ad principem: ⁊ proposuerunt ei talem questionem. Domine imperator possidemus quendam fundum per vim expulsiuam: concedatis nobis vestrum rescriptum: vt ille qui possidebat illum funduȝ non possit conuenire interdicto vnde vi. Respondet imperator hoc casu non dabo vobis vel cōcedam rescriptum meum: ⁊ nimis improbe postulastis. Text.auctoritateȝ vobis. Interrogantibus respondet imperator: vt patet ex.l. subscrip. Text.nimis improbe postulastis.sub. ⁊ ideo audiri non debetis. Unde not. qui supplicat principi: de re licita debet supplicare: non de illicita: quia denegatur ei rescriptum. sic ⁊ supra de precibus imperatorum offeren.l.nec damnosa.⁊.s.l. quotiēs.⁊ supra de rescin.ven.l.ratas.⁊.s. de transac.l. causas vel lites.⁊.j.de eman.libe.l.nec auus.⁊.s.de prec.impera.offe.l. nec damnosa. Odofre.

Si de possessione. Quidam accessit ad principem: ⁊ proposuit ei questionem talem. Domine Imperator fui deiectus de possessiōe fundi mei: quero a vobis qualiter mihi consulatur? Respondet imperator: potes eum accusare criminaliter: si cum armis deiecit te.l.iul.de vi pu.vel si sine armis.l.iul. de vi priuata. sed si vis eum conuenire ciuiliter interdicto vnde vi: potes: in quo condemnabitur tibi restituere possessione.⁊ omnes fructus quos percepit vel pcipere potuit: quia predo tenetur de fructibus perceptis ⁊ percipiēdis. Tex.si possessione.sub.rei immobilis.Text.vi.sub.expulsiua.Tex.reum postulare: idest accusare potes eum.l. iul.de vi priuata.si vim intulit sine armis: cuius pena est ⁊c. vt.ff. ad.l.iul.de vi priua.l.prima si cum armis vim intulit: potes eum accusare.l. iulia de vi publi. cuius pena est ⁊c. vt ff.ad.l.iul.de vi publi.l.seruos. Text. ad instar interdicti. sub.antiqui. vel expositione vt dixi supra eodem.l.vi pulsos. Text.conuenire potes.scilicet nouo interdicto quod ponitur sine solemnitate verborum: vt supra de interdictis l.incerti.⁊ intelligatis non vno eodemq; libello. quia hoc non licet.quia vna finita intentetur alia: vt.ff.vi bono. rap. l.ij.§.j.⁊.j.quando ciuilis actio piudicet crimi.l.vnica.plene dicam.⁊.ff.de publi.iudi.interdum. Text. quo. scilicet interdicto.Text.reum.idest deijcientem. Text.causaȝ omnem.idest restitutionem fundi cum fructibus. Text. non sum.tantum.Tex.non ambigitur.idest non dubitatur. Et ita colligitur hic ꝙ in hoc interdicto possess.fundi ⁊ fructus quos potuit percipere: veniunt ex die illate violētie ⁊ ante lit.contesta.vt hic.⁊.ff. eod.l.j.§. non solum autem.⁊.§. ex die.regulariter tamen est contra.scilicet vt in alijs interdictis non veniant fructus ante lit.contesta. vt.ff.de interdictis.l.antepenul.

Inuasor. Ista.l.est constitutio imperatoris constantini. que cōstitutio est optima ⁊ sanctissima. Uerum quia nimis breuiter est locutus imperator: propter sui breuitatem posuit nos in briga. Et in.l.ista dicuntur duo. Quidam preses vel prefectus petijt a constantino qualiter inuasores sunt puniendi: quia sum in prouincia iniqua vbi sunt infiniti inuasores? Respondit imperator constantinus presidi vel prefecto: instruam vos cum modica distinctione tali.inuasor si inuadit loca per vim: tenetur ea restituere cum pena legittima: ⁊ si inuasit ea vt sua. ⁊ hoc est primum dictuȝ huius.l. ¶ Secundo dicitur.si inuasor inuasit possessionem rei aliene per errorem vel per negligentiaȝ putans eam esse suam: iste inuasor tenetur solum restituere possessionem rei amisse vel inuase: non autem tenetur ad aliam penam.⁊ hoc est quod dicit ista.l. ¶ Or videte statim summariam expositionem littere. Text.inuasor locorum: idest rerum immobilium. Text. pena legittima: idest a.l. introducta.Tex.si tamen vi.idest dolo malo. nam ille dicitur inuadere qui dolo malo inuadit: vt.ff.eo.l.j.§.doli. Tex.nam si. Incipit secundum dictum. Text.per errorem. quia putabat se possidere cum non possideret.vel putabat suam esse cum non esset: ⁊ repetatis inuasisse constiterit. Text.incuriam: idest negligentiam. ⁊ dicuntur incuriosi scholares: idest negligentes qui dum exeunt scholas tradunt librum seruienti: ⁊ non vident postmodum librum. vel dum exeunt scholas: non commendant alicui librum.sed curiosus dicitur qui stat in curia. Text. domini. quia dominus non ibat ad locum illū. vnde incuriosus dr̄ negligens. sic ff.de in rem ver.l.iiij.in fin.⁊ supra de acquiren. possessio.l. vltima.Tex.sine pena.sub.aliqua.Text.possessio. sub.cum fructibus: vt supra.l.proxi. ¶ Or segnori ad.l.istam instatur sic. videtur ꝙ hec constitutio non possit stare nec iure veteri nec nouo. Ueteri non potest stare principium huius.l.quia dicit ꝙ inuasor tenetur pena legittima.sed olim inuasor non tenebatur aliqua pena: vt.ff.eod.l.prima. Iteȝ iure nouo non potest stare finis huius legis: quia dicit ꝙ inuasor restituit sine omni pena solam possessionem. nam iure nouo tenetur restituere cum pena: vt infra eo.l.vltima vnde mentitur imperator Constantinus ⁊ in princ.⁊ in fin. huius.l.iure veteri in princip.⁊ iure nouo in fine. Quid ergo dicemus? Ad quod potest dici tribus modis. Uno modo sic. Non est mentitus Imperator Constantinus: immo bene locutus est iure veteri ⁊ nouo. Iure veteri bene dicit in princip.quia iure veteri erat proditum interdictuȝ vnde vi.quod est quo ad quid penale.⁊ quod ad quid non.in hoc nō est penale vt teneatur perpetuo de eo quod peruenit: sed in hoc est penale vt teneatur infra annum de eo quod non peruenit: vt supra.l.proxi.⁊.ff.eo.l. prima. Et dicitur penale ⁊c.vt.ff. de eo per quem factum erit.l.j.§. si plures. Si dicat aliquis non est pena legittima sed pretoria: quia a pretore inducitur? Respondeo: immo est legittima pena pretoria: quia pena pretoria est iuris ciuilis: vt ff.de iusti.⁊ iure.l.j.§. in pretorium. Item nouo iure bene dixit Constantinus Imperator: quia dixit ꝙ inuasor tenetur sine pena: vt si per errorem inuasit ⁊ conuenitur rei ven. vel condit.ex.l.vt infra eodem.l.vltima. Item iure nouo bene dixit: quia.l.vltima infra eodem titulo habet locuȝ cū inuasit possessio.dolo malo.hec loquitur quando sine dolo malo. vnde solam possessio.restituit. non autem tenetur ad penam.Item dico quia ⁊ iure veteri bene dixit: quia inuasor iure veteri tenetur pena legittima.⁊ si non ciuiliter: potest tamen accusari.l.iul.de vi pu.vel priua.vt supra.l.proxi.in princip.⁊ est magna pena vt ibi dixi.⁊ sic hec.l. potest intelligi iure veteri ⁊ iure nouo. Bene potest intelligi ⁊ tertio modo hec.l.quia.l.vltima infra eodem habet locuȝ ⁊ loquitur vno modo cum quis inuadit possessionem vacuam animo ⁊ corpore vel vacuam animo ⁊ non vacuam corpore. hic auteȝ intelligitur quando inuasor inuasit possessio.non vacuam animo nec corpore.vel vacuam corpore

⁊ non animo. Odof.

Meminerint. Segnori .l. ista bona est ⁊ sancta
⁊ equitatem continet: ⁊ vtinam bene serua
ret. Et ista.l. habet duplicem intellectum: ⁊
vterqꝫ intellectus tendit ad idem. ⁊ breui/
ter dicam vtrunqꝫ in summaria expositio/
ne littere vel in casus positione. Et in.l. ista precipit impera
tor hoc. Siquis accedit ad principem ⁊ vult impetrare re/
scriptum vt liceat ei ingredi in possessio. alicuius rei: preci
pit imperator ꝙ tale rescriptum non concedatur: nisi cite/
tur domino vel eius procurator. Item si accedit aliquis ad
iudicem ⁊ petat vt mittatur in possessio. talis rei: ex interlo/
cutoria non debet hoc facere iudex nisi citetur dominus ⁊ ps
aduersa vl' eius procurator. quia si facere hoc liceret: plerūqꝫ
concederetur tale rescriptuꝫ iniuste. vnde orirentur iniurie
vnde iura nascuntur: qḋ non debet esse. ⁊ hic est vnus intel
lectus. ¶ Est secundus intellectus. vt si impetrē rescriptū
ad principem propter potentiam. vel iudex interloquitur par
te non citata vel eius procurator. quantumcunqꝫ sic faciāt.
non debeo ingredi possessionem illius rei: nisi faciam te ci/
tari vel procuratorem tuum si vis contradicere vel procu/
rator tuus vt videatur si sit iusta causa vt mittar in possessio.
illius rei. ne si ita fieret inde iniurie orirentur vnde iura na
scuntur. si contrafactum fuerit debeo cadere a iure meo. ⁊
hoc est primum dictum. Secundum dictum est. si tutores
vel curatores impetrant rescriptuꝫ vel interlocutoriam cō/
tra predictam formam: ipsi pupilli vel adulti non debēt pu
niri in aliquo. quia factum tutorum ⁊ curatorum non debet
eis nocere. sed ipsi tutores vel curatores sunt puniendi vt
possessionem illico restituant. Insuper tutores ⁊ curatores
debent deportari. ⁊ post deportationem omnia bona eoruꝫ
debent publicari. hoc dicit ista.l. Videte summariam expo
sitionem littere. Text. meminerint cuncti. sub. subiecti ro/
mano imperio. Tex. siue vulgato rescripto. idest publicato
in quo continebatur ꝙ iudex me mitteret in possessio. Tex.
siue sententia. s. interlocutoria. Tex. dominos locoruꝫ: idest
possessores qui putant ⁊ dicunt se dominos. sic sumitur do
miniuꝫ pro poss. ⁊ econtra. ff. de verbo. signi. l. interdū. Alij
vt Placen. legunt proprie. Text. ad insinuandas. idest ad
videndum quid concessit imperator. vel quid iudex interlo/
cutus est. Tex. ne inde. idest a pncipe vel a lege. Tex. vnde
iura nascuntur. Unde no. vnde nascitur equitas nō debet
insurgere iniquitas. ⁊ ad hoc est similiter argumē. s. de in/
dicta vidui. l. ij. in fi. ⁊. j. de emā. l. nec auus. ⁊. j. de pe. bono.
sublatis. l. j. Tex. neglexerint. quia impetrauerint rescriptū
vel interlocutoriam: aduersario non citato. vel vsi sunt re/
scripto vel sententia interlocutoria aduersario non citato.
Tex. sin autē. Incipit secundū dictum. Text. ⁊ fructus adi/
matur. sub. ⁊ ita ledantur in hoc. Text. non attinet damno
eterno. idest in perpetuum. Tex. prosequatur. ¶ Not. in. l.
ista duo no. Unum no. si volo impetrare rescriptum siue
interlocutoriam vt mittar in possessionem rei quam tu possi
des: tempore impetrationis debeo te facere citari vel pro/
curatorem tuum: vt. s. de edicto diui adria. tollē. l. vltima. §.
sin autem. ⁊ ad idem facit. ff. de aqua quotti. ⁊ esti. l. in con/
cedendo. ⁊ hic est vnus intellectus. Vel si imperaui rescri
ptum vel sententiam interlocutoriam vt mittar in possessio.
rei quā tu possides: anteqꝫ mittar debeo facere te citari vel
procura. tuū. quod si non facio: punior quia a iure meo ca/
do. ¶ Unde segnori vos colligetis in. l. ista istud not. Si
iudex interdicit alicui qui possidet rem aliquam sine cause
cognitione ne vadat ad rem illam: hoc interdictum non va/
let. quia hoc debet facere aduersa parte citata ⁊ veniente
si vult. quia merita causarum: partium assertione pandun/
tur: vt. j. si per vim vel alio modo. l. vlti. ¶ Item no. hic. hec
duo sunt paria. vel quid sine iudice fieri. vel quid fieri cum
auctoritate iudicis non solemniter decernentis ⁊ inquiren
tis. ⁊ pro hoc est. j. si per viꝫ vel alio modo. l. ij. ⁊. ff. de fideicō.
liber. l. si vero. §. subuentum. ff. de rebus eorum qui sub tute
la vel cura sunt. l. magis. §. si es alienum. ⁊. s. de pre. mi. non
ali. l. si predium. ¶ Item not. hic si dominus tutor vel cura
tor volens colludere cum aduersario vel non volens collu
dere. non facio vim. impetrat tale rescriptum: vt ledātur ipsi
pupilli vel adulti: factum tutoris vel curatoris non no/
cet pupillo: sed nocet ipsi tutori vel curatori vt hic dicitur.
¶ Unde not. sicut delictuꝫ tutoris vel curatoris non no/
cet pupillo vel adulto: ita delictum persone ecclesiastice in
damnum ecclesie redundare non debet. ⁊ pro hoc facit. s.
de seruis fugi. l. quicunqꝫ. ⁊ supra de iudi. l. properandum.
in fin. ⁊ infra de fal. mo. l. j. in fin. sic ⁊ factuꝫ persone eccle/
sia. non nocet ecclesie regulariter: vt supra de sacrosan. ec
cle. l. iubemus. in fi. preterqꝫ in casu. vt si cum consensu to/
tius capituli delinquat: vt. s. de sacrosan. eccle. l. iubemus
nulli. §. sane. ⁊. l. sancimus. j.

Siquis in tantam. Segnori in hac. l. tractatur de violentia expulsiua
punienda: que punitur per interdictuꝫ vnde
vi ⁊ per imperiales cōstitutiones. ⁊ hec. l.
est constitutio Theodosij ⁊ Valentini. ⁊
hoc interdictum non est possessorium tantum: immo ⁊ peti/
torium. quia hic violentus in proprietate punitur. ⁊. l. ista
propter multitudinem glosarum ⁊ questionum consueuit
difficilis reputari. in veritate tamen quātum ad casum ⁊ lit
teram non est difficilis: immo satis facilis. Et ego in. l. ista
notabo ita casum sicut littera sonare videtur. ⁊ in hunc mo
dum accessi ad imperatorem ⁊ dixi. Domine imperator di/
catis mihi. si aliquis attētat inuadere: ⁊ violēter sine aucto/
ritate iudicis: possessionem rerum mobilium vel immobi/
lium constitutarum vel apud fiscum vel apud priuatuꝫ quā
penā debet pati? Respondet imperator dicens. siquis in tā
tam audaciā furoris peruenerit: vt in possess. rerum immo/
bilium vel mobilium apud fiscum vel apud alium constitu
tarum ante euentum iudicialis arbitrij inuaserit: sustinebit
hanc penaꝫ. quia aut inuasor erat dominus rei: quo casu te
netur restituere possessionem illius rei: ⁊ dominium illius
rei amittet per sententiam. aut non erat dominus: quo casu
tenetur restituere possessionem illius rei quam inuasit. ⁊ in/
super in vera estimatione illius rei condemnabitur ei cui
abstulit per violentiam. hoc dicit ista. l. vsqꝫ in fi. Videte sta
tim litteram. Tex. siquis ⁊c. violenter inuaserit. Hoc est
primum dictum in quo punitur delictum. Text. dominus
quidem. Incipit secundum dictuꝫ in quo imponitur pena
illi qui erat dominus rei inuase. Text. si vero. Incipit ter/
tium dictum in quo imponitur pena illi qui non erat domi/
nus rei inuase. Et ita ex predictis colligetis tria fore di/
cta huius. l. Primum dictum est prohibitorium. ⁊ durat
vsqꝫ ibi. dominus quidē ⁊c. Ibi incipit secundum dictuꝫ ⁊
est punitorium. quia imponit penam illi qui inuasit si erat
dominus. ⁊ durat vsqꝫ ibi. si vero ⁊c. Ibi incipit tertium di/
ctum ⁊ similiter est punitorium. quia punit non dominum
inuasorem qui inuasit rem alienam non suam. ⁊ hec est ve/
ra lectura. Scio tamen ꝙ dominus Ioan. ⁊ Azo. l. istam
alio modo diuiserūt. Et diuiserūt in quinqꝫ partes. l. istam.
⁊ dixerunt ppter ordinem questionū, ꝙ in prima parte agi/
tur de personis dum dicit. siquis in tantam furoris perue/
nerit audaciam. In secunda parte agitur de rebus dum
dicit. vt possessionem rerum apud fiscum vel alium consti/
tutarum ⁊c. In tertia parte agitur de tempore dum dicit.
ante euentum iudicialis arbitrij. In quarta parte agitur de
pena domini inuasoris dum dicit. dominus quideꝫ ⁊c. In
quinta parte agitur de pena inuasoris: qui non rem suam
sed alienam inuasit dum dicit. si vero ⁊c. ⁊ durat vsqꝫ in fi/
nem. ¶ Or segnori ista diuisio salua auctoritate eorum
est ridiculosa. nec est diuisio quantum ad casum. quia que/
libet istarum partium est detruncata: ⁊ est defectiua per se:
⁊ sensum non habet. istud enim. siquis in tantam peruene/
rint audaciā furiosis. nihil est per se. ⁊ ista est partitio quā/
tum ad formandas questiones. quia infra exposita littera:
dimidiam questiones in sex partes. Primo queram an
habeat locum in omnibus personis. Secundo queretur
an habeat

an habeat locum in omnibus rebus. Tertio an habeat locum in omni tempore. Quarto qualiter intelligitur de domino inuasore. Quinto qualiter sit intelligendum de non domino inuasore alienarum rerum. Sexto quasdam extrauagantes questiones subijciam. vnde ponetis casum vt dixi supra. ¶ Or videamus summariam expositionem littere. Textus si quis. sub. vel siqua. ⁊ dicetis. si quis. scilicz masculus. ⁊ si qua. scilicet femina. Textus. furoris. idest quasi furoris: quia hec lex non loquitur in vere furioso: sed loquitur in eo qui rem inuasit: qui quasi furiosus censetur. Textus. peruenit ad audaciam. idest stulticiam ⁊ temeritatem. Unde nota. ꝙ audacia est equiuocum nomen in iure nostro. Uno modo dicitur audacia. idest stulticia vel temeritas: ⁊ tūc in mala parte sumitur vt hic. vnde dicitur aliquis vti audaci. spiritu. idest temerario ⁊ stulto. ⁊ sic accipitur supra de sacrosanctis ecclesijs lege iubemus. §. sane. Aliquādo sumitur in bona significatione: vt dicatur audacia. idest intellectus acumen. vnde tota die dicimus audacter dico: quia bene dico. Item tota die dicimus. iste est audax ingenij sui. ⁊ in ista significatione sumitur. ff. si pars heredi. petatur lege prima. §. interdum. ⁊. ff. de liberis ⁊ posthumis lege gallus. §. nunc. de. l. velleya. Textus vt possessionem reruz. sub. siue mobilium siue immobilium: siue corporalium: siue incorporalium: quia nomen rei est generale. vt. ff. si certum petatur. l. j. ⁊ infra plenius dicam. Textus. apud fiscuz. sub. vel priuatum. ⁊ dic. apud. idest penes. Nam differentia est inter apud ⁊ penes. penes me dicitur esse cū vere possideo. apud me est. ⁊ si non possideo sed detineo. verbi gratia. dum tu sedes penes me ⁊ ponis annulum apud me deponendo: habeo custodiam: tamen est penes te. vt. ff. depositi lege prima. §. rei. penes ergo me est ꝙ ego possideo. vt. ff. de verborum significatione. l. apud. ⁊ quod dixit. Textus apud fiscū. idest apud imperium. Textus. vel apud homines quoslibz. sub. siue laycos siue clericos siue puilegiatos siue nō. Textus. ante euentum iudicialis arbitrij. idest ante diffinitiuam sententiam. ⁊ quare dicit ante diffinitiuam sententiā? potest subaudiri maxime quia idem ⁊ si post sententiam. vt. ff. de re iudicata. l. in lege. vltimo. §. vel si vsurparet auctoritate iudiciaria: intelligatis non rite. vt supra. l. proxima. vel si vsurparet auctoritate iudiciaria: non haberet locum lex ista: quia iuste possidet auctoritate pretoris. vt. ff. de acquirenda possessione. l. iuste. Et sic exponitur hec littera secundo modo. ante euentum. idest sine iudiciaria auctoritate. nam si inuaderet auctoritate iudiciaria: non haberet locum hec constitutio: quia iuste possidet qui auctore pretore possidet vt dixi. Item hoc est verum si inuadit iudiciaria auctoritate rite ⁊ ex ordine ⁊ cum cause cognitione. vt supra. l. proxima dixi. Textus. violenter inuaserit. dicitur violenter inuadere: si quis deiecit aliquem de possessione rei quam possidet. vt. ff. e. l. j. §. deijcitur. Itez dicor violenter inuadere si recessisti de re nemine ibi derelicto: ⁊ ego ingressus sum in rem. ⁊ te venientem non admitto. vt. ff. de acquirenda possessione. l. clā. §. qui ad nundinas. ⁊. l. sequen. ⁊ ideo exponatis. inuaserit vel eum deijciendo vel deijciendo eum qui erat loco eius. vt colonus: quia tunc videor deijcere ⁊c. vt. ff. de acquirenda possessione. l. j. §. ꝙ si seruus. ⁊. l. peregre. §. quibus. vel te venientem non admitto. Tex. dominus quidam. Incipit secundum dictum punitorum. Tex. abstulit. sub. possidenti. Tex. restituat. sub. condit. ex. l. ista: quia hac lex de nouo est introductum. ⁊ quotiens ⁊c. vt. ff. de condit. ex. l. lege vnica. Tex. amittat. exponunt quidam ipso iure. nos exponimus per sententiam. Tex. si vo. Incipit tertium dictum punitorum. Tex. alienarum. sub. non suarum. Tex. inuasit. idest occupauit. Tex. non solum eam. scilicet possessionem inuasaz. Tex. possidentibus. sub. quibus per violētiā abstulit. Tex. reddat. sub conditione ex hac. l. Tex. verum etiam estimationem. sub. veram. Tex. compellatur. sub. possessori cui per violentiam abstulit. ⁊ compellatur restituere sub conditione ex hac. l. vt dixi. ¶ Or segnori ex. l. ista colligetis ista nō. ꝙ quis non debet sibi dicere ius sua auctoritate. ⁊ qui hoc facit punitur per hanc constitutionem. quia tutela publici iuris est ⁊c. vt supra de iude. ⁊ ce. l. nullus. ⁊. §. eo. l. inuasor. ¶ Item nō. hic ꝙ quis non debet inuadere rem apud aliū constitutaz: siue res que iuaditur sit inuasoris vel alterius. Et ad istud accedit institu. vi bonorum raptorum. §. quia tamen. nisi ex pacto faceret: quia tunc excusat. sed cautius facit si cū iudice faciat. vt. j. pignora act. l. creditores. ¶ Itez nō. hic. cum quis potest puniri in re ipsa: quia sua est: reddit ei possessionem: ⁊ per sententiam perdit rei dominium. sed cum quis non potest puniri in re ipsa quia sua non est: reddit possessionem ⁊ punitur in estimatione. Sic ⁊ alibi cū quis non potest condemnari in re ipsa: quia deterior facta est: vel desijt esse in rerum natura: condemnatur in estimatione. vt. ff. de dolo. l. arbi. §. non tantum. ⁊. ff. de condit. tritica. l. in hac. ff. de leg. j. si domus. §. qui confitetur. ¶ Or segnori ad constitutionem istam ita obijcio. Hic punitur inuasor qui violenter inuasit possidentez deijciendo vel venientem non admittendo. Lex videtur contraria: quia dicitur quis violentiam inferre vbicunqꝫ quis sua auctoritate rem apprehendit. vt. ff. quod metus causa. l. extat. cum. l. precedēti. Ad quod vos dicetis ꝙ est differentia inter hanc constitutionem ⁊ decretum diui marci. ⁊ in hoc ista constitutio requirit violentiā persone fieri. requirit enim ꝙ possessor deijciatur vel veniens nō admittatur: quia illa dicitur vis atrox que est illata persone. vt. ff. e. l. j. §. vim atrocem. ⁊ decretum diui marci loquitur quando creditor rem aliquam debitoris vel pecuniam sibi debitam sine iudicis auctoritate accipit: quia siue inferat violentiaz persone siue non: amittit ius crediti vt ibi. ⁊. ff. ad. l. iul. de vi priua. l. penultima ⁊ vltima. ¶ Et ad solutionem cōtrarij vt plene liqueat articulus iste ita nō. Uiolentie aliquando puniuntur edictis. aliquando interdictis. aliquando decretis. aliquando imperialibus cōstitutionibus. Punitur edictis violentia compulsiua. si qs compellat me per metum: punitur per edictuz quod metus causa. verbi gratia. aliquis compellit me sibi per metum dare vel soluere. ex. l. habeo actionem quod metus causa. Itē si compelleret me ei promittere. x. habeo exceptionem: quia ait pretor quod metus causa ⁊c. vt. ff. quod metus causa. l. ij. in principio. ⁊. l. cum exceptione. §. satis clementer. ⁊. §. hec auc. ⁊. j. de inutili stipu. l. dolo. Sed ⁊ punitur violentia ablatiua per edictum vi bono. rap. vt. ff. vi bono. rap. l. ij. Sed ⁊ punitur violentia interdictis violentia expulsiua: vt si qs expellit me de possessione fundi per vim: punitur per interdictum vnde vi. quia intra annum tenetur ad id quod ad se non peruenit. post annum autem ex eo quod ad se peruenit. tenetur perpetuo. ⁊ istud interdictum non datur pro mobilibus rebus: sed gratia rerum immobilium datur pro mobilibus. vt. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. in principio. ⁊. §. deijcitur. Sed ⁊ punitur violentia turbatiua interdictis: vt si quis impedit me arare colere: punitur interdicto vti possi. quia condemnatur ne debeat turbare in posses. vt. ff. de vi ⁊ vi arma. l. vim. ⁊. ff. vti posside. l. j. in principio. ⁊. l. si duo. §. j. ⁊. ff. vtrobi. l. vnica. Item punitur violentia inquietatiua interdicto quod vi aut clam. vt si aliquis spreta denunciatiōe mea edificat vi. vt. ff. quod vi aut clam. l. si in possessio. §. primo. ⁊. §. secundo. ⁊. l. iiij. in fine. ⁊. l. sequen. ⁊. l. in summa. ⁊. l. competit. Sed ⁊ punitur violentia decreto diui marci. ecce si creditor sua auctoritate dicit sibi ius occupando rem debitoris: ius crediti non habet. idest per decretum diui marci cadit a iure suo. vt in prealleg. l. ff. quod metus causa. l. extat cum fine. l. precedentis. Sed ⁊ punitur violentia multis ⁊ varijs constitutionibus imperialibus. ¶ Est vna constitutio prodita ad defensionem iudeorum ⁊ paganorum: vt si quis temere rem iudei vel pagani subiecti nostro imperio sua auctoritate inuaserit: patitur penam vt reddat rem ⁊ in tantundem condemnetur. vt. ff. de paganis. l. christianis. ¶ Item est alia constitutio prodita ad defensionem christianorum ⁊ paganorum. vt si conuenio christianum vel iudeum iudicio fini. regun. ⁊ licet quia vsurpaui de solo vicini mea auctoritate punior: cum vsurpatum teneor reddere vicino ⁊ tantūdez de meo agro illi prestare. vt supra fini. regun. lege si constiterit. ¶ Est ⁊ alia constitutio que est prodita

clientibus contra violentos aduocatos. ecce enim si conductor rem conduxit vsq3 ad annum. ⁊ finito conductionis tépore non vult reddere rem locatori: punitur vt rem reddat, ⁊ illius rei estimationem prestet: que est supra locati lege cóductores infra. e. lege non abre est. ¶ Est ⁊ alia constitutio que punit violentos. Ecce enim si aliquis impetrat rescriptum a principe vel ab alio iudice super adipiscenda possessione rei que est apud alium. ⁊ ipso irrequisito occupat possessionez. tenetur possessio. reddere ⁊ priuatur iure suo si qđ habebat. vt supra. l. proxima. ⁊. ff. infra si per vim vel alio modo. l. vltima. ¶ Est ⁊ alia constitutio imperialis que punit quandam detestabilem violentiam que male seruatur in ciuitate ista. ¶ Est cóstitutio que prohibet ꝙ non debꝫ alius pro alio spoliari: quia si sum spoliatus in gallia. ꝓpterea nó debeo in ciuitate ista alium gallicum pignorare qui me non pignorauit. punitur ista violentia: quia cadit a iure suo ⁊ in quadruplum debet condemnari. vt in auctentica. vt non fiát pigno. collatione quinta. §. illud quam habuistis supra ne vxor pro marito. ¶ Est ⁊ alia constitutio. tu obligas mihi liberum hominem filium tuum vel non in causam prohibitá. Certe ego qui accipio liberum hominem pignori: cado a iure crediti: ⁊ tantúdem debeo prestare ei vel patri: ac si extraneus pignorasset eum. vt in auctentica vt nulli iudi. §. qꝛ vo. al's. §. qui autem. ¶ Est ⁊ alia constitutio que punit violentiam. ecce sicut contingit sepe in gallia: quando non habent aliquid cogitant qualiter possunt etiam ire in lamorea recedunt interdum nullo procuratore dimisso: stant ibi longo tempore. ¶ Or segnori aliquis ingreditur possessionez absentis. vacuam possessionem animo ⁊ corpore ꝭm vos. vł vacuam corpore non animo ꝭm alios. ⁊ alius ingreditur licet in ista aggressura non inferatur vis persone. tamen tenetur restituere possessionem. ⁊ illius rei estimationem. prestare. vt infra. e. lege cum querebatur. ¶ Est ⁊ alia constitutio. si quis occupat vel mandat possessionem rei mobilis vel immobilis apud fiscum ⁊ vel apud aliud constitutam. ⁊ violéter occupat sua auctoritate: si est dominus tenetur restituere possessionem ⁊ dominio rei priuatur. si non est dominus. possessionem restituit ⁊ insuper in vera estimatione damnatur. vt hic ⁊ in lege nostra. ¶ Circa quam constitutionez scilicet si quis in tantam. infinitas formabimus questiones. vt dixi. nicolaus fur. hic scripsit. cxcvij. questiones. rusticitatez fecit quare non inuenit tres ⁊ essent. c. ¶ Or segnori dominus Joannes commentauit legem istam in duobus locis. ipse commentauit eam in casibus domini Guillielmi in quibus fecit additiones suas. ⁊ commentauit eam in commento huius libri: siue nicolaus furiosus post euz. ⁊ scripsit hic bene. c. ⁊. xl. questiones. ⁊ subijciam illas questiones quas credaz meliores. ⁊ bene percunctabimur eas. ⁊ diuidemus in modum querendi in quinq3 partes. vt supra dixi. Et primo queram: an habeat locum in omnibus personis. Secúdo an habeat locum in omnibus rebus. Tertio an habeat locum omni tempore scilicet ⁊ ante litem cótestatam ⁊ post litem contestatam: ⁊ ante sententiam ⁊ post sententiá. Quarto qualiter sit intelligendum ꝙ dominus inuasor punitur. Quinto qualiter sit intelligendum ꝙ non dominus inuasor punitur. Sexto extrauagantes questióes subijciemus. ¶ Circa primum queramus an habeat locum in omnibus personis hec lex siue masculus siue femina inuaserit rem? Videtur alicui ꝙ hec lex habet locum in masculo tantum: qꝛ dicit. si quis. nó dicit. si qua. ⁊ hic tractatur de odio. idest de pena imponenda. ⁊ odia restringuntur. vnde non intelligitur de femina. vt. ff. de liberis ⁊ posthumis lege cum quidam. Sed in questione ista dicimus ꝙ habet locum in masculo ⁊ in femina. Quod probamus per hoc verbuz si quis quia tam masculos q̄ʒ feminas complectitur. vt. ff. de verborum significatione. l. j. sicut hic terminus. qui. vt. ff. de nego. gest. l. ait pretor in principio. ⁊. ff. de consti. pecu. l. j. in principio. ⁊. ff. de iure fisci lege ait diuus antoninus. Nó obstat ꝙ hic tractatur de odio ⁊ odia restringuntur: quia refert aut verbum profertur a lege sicut est hic. ⁊ tunc siue tractatur de odio siue de fauore tam masculos q̄ʒ feminas complectitur ne maleficia remaneant impunita: quod non debet esse. vt. ff. ad legem aquiliam lege ita vulneratus in fine. ⁊. ff. de iudicijs lege si longius. §. j. ⁊ ita loquitur hic. ⁊. ff. de iure fisci lege ait diuus. Si autem profertur ab homine. puta a testatore: si tractatur de fauore masculinum complectitur femininum: si de odio non vt. ff. de ventre in possessio. mit. lege. j. §. j. ⁊ de ista materia plenius dixi supra de seruis fugi. l. quicunq3. vnde amplius hic non dico. ¶ Secundo queritur hic an habeat hec lex locum. ⁊ in militibus ⁊ in paganis? Et videtur alicui ꝙ haberet locum in non militibus: secus in militibꝰ: quia milites nostros scire arma volumus ⁊ non iura. vnde si ignorauerint iura. videtur ꝙ pena huius constitutionis non sint digni. vt supra loca. ⁊ conducť. lege milites. Sed in questione ista contradicimus ⁊ dicimus ꝙ ista lex ligat milites ⁊ non milites. Nam sicut debent abstinere non milites a delinquendo: ita milites. Et sicut puniútur non milites. ita milites. vt. s̄. loc. ⁊ códuc. l. vltima. ⁊. l. dicit alibi. nullus parcat militi cui obuiare licet vt latroni. vt supra quando liceat sine iudice vindic. lege prima. Ité nec obstat. permissum est militibus ignorare iura. verum est ciuilia vel pretoria. sed nó naturalia: vel quasi naturalia: qꝛ miles debet scire a natura quod non licet alicui. violentiam inferre iuxta id. Patere legem quam tuipse tuleris. vt argumentum supra de rei vendica. lege ratas. ⁊ ignorantia iuris naturalis nullum excusat. vt supra de sacrosanctis ecclesijs lege iubemus nullá. ⁊ supra de in ius vocan. l. venia. ¶ Sꝫ denuo quero. obtinet hec lex in rusticis? Et videtur ꝙ non: quia permissum est eis ignorare iura. vt. ff. de iurisdictione omnium iudicum lege si quis. Sed certe dicimus contra. ⁊ dicimus ꝙ rusticis licet ignorare iura ciuilia. vt. ff. de iurisdictione omnium iudicum lege si quis. non naturalia vel quasi naturalia: vt in preallegata lege supra de in ius vocá. lege venia. ¶ Sed denuo quero hic. loquitur hec lex si furiosus rem alienam inuasit? Et videtur ꝙ sic: quia littera dicit. si quis in tantam furoris peruenerint audaciam. Sed nos dicimus contrarium. dicimus enim cum furiosus careat intellectu. ⁊ ex mente agere non videtur. satis punitur ipso furore ⁊ eum excusat imbecillitas animi: sicut infantez excusat defectus cósilij. vt. ff. de officio presidis lege diuus. ⁊. ff. de rei védicatione lege quod infans. Nec obstat quod dicitur in littera. furoris: quia exponenda est. vt dixi. furoris idest quasi furoris. Nam est duplex furor. vnus non punitur quando est vere furiosus. sed ille qui inuadit rem alienam est quasi furiosus: sicut ille qui alium telo aggreditur. est quasi furiosus ꝭm quod vere furiosus aggreditur non timendo. similis expositio notatur alibi in testatore: qui fecit testamentum inofficiosum: quia quasi more furiosi testari videtur. vt. ff. de inofficioso testamento lege prima secunda ⁊ tertia. ¶ Sed denuo queritur. nunquid habeat locum hec lex ⁊ in maioribus vigintiquinq3 annis. ⁊ in minoribus? Et certe dicimus in maioribus habet locum incunctanter. in minoribus distinguimus. Si est infans vel proximus infantie non committit in hanc constitutionem: quia quid eorum etas videat: ignorat. vt infra de falsis monetis. l. prima in fine. ⁊. ff. de rei vendicatióe. l. ꝙ infans. ⁊. ff. ad. l. corne. de fal. l. ꝙ ifans. Si est pupillus vel proximus pubertati. ⁊ ita doli capax committit in hanc constitutionem: quia omne delictum ⁊c̄. vt. ff. de regulis iuris. l. pupillus. ff. ad. l. iul. de adulterijs lege si minor. Si est adultus: indubitanter committit in penam huius constitutionis. nec subuenitur ei per restitutionem si dolo fecit. secus si culpa. vt. ff. de minoribus. l. auxilium. §. in delictis. etiam. l. si ex causa. §. sed si incommissum. Et sic non facio de hac questione tres questiones: vt fecit Joannes. ⁊ Azo. sed vnam tantuz ⁊ subdiuido. ¶ Sed hic quero. si pupillus doli capax committit in hanc constitutionem: poterit ne restitui? Distinguo. quia si dolo fecit: quia sciuit rem alienam: ⁊ quia scit ꝙ sua non est: scit ꝙ sibi non licet inuadere. hoc casu non restituitur. vt in prealle. l. ff. de mi. l. si ex causa. §. incommissum. sed si hic ignorabat restituitur: qꝛ culpa factum. vt. s̄. si aduersus delic. l. j. licet aduersus delictuz non restituitur. ¶ Sed denuo q̄ro habꝫ ne locum

locum hec lex in patribus fami. ⁊ in filiusfami. Et dicimus ꝙ sic: quia filiusfami. ex omnibus causis obligatur ⁊c. vt ff. de actione ⁊ obligatione. l. filiusfami. verumtamen ex illa violentia: si filius condemnatus est: tenetur pater de peculio. vt. ff. de pecu. l. licet. §. ibidem. sed si peruenit aliquid ad patrem: pater tenetur inquantum ad eum peruenit: non directo interdicto vnde vi: sed vtili vel in factum. vt. ff. eo. l. j. §. si filius. ℂ Sed nunquid habet locum hec lex in liberis hominibus ⁊ in seruis. Et dicimus ꝙ in liberis habet locum ⁊ in seruis: non vt ipsi serui teneantur ista constitutione: quia non possunt esse in iudicio. vt supra de iudici. l. seruus. sed dominus tenetur si ad eum peruenit vtili interdicto vnde vi. si non peruenit: tenetur noxaliter. vt. ff. e. l. j. §. quotiens. ⁊. §. si quis igitur. ⁊. ff. de noxa. l. ij. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. scientiam. ℂ Sed quid si procurator meus vel gerens negocia mea me iubente vel ratum habente inuasit rem alicuius. nunquid tenebor hac constitutione? Certe dicimus ꝙ procurator: non ego dominus nisi me mandante inuasisset. vt. ff. si quis iusdi. non obte. l. vna. §. si procurator. sed vbi me mandante inuasit. tenetur. vt. ff. de iurisditione omnium iudi. l. si quis id quod. §. penultimo. In gestore dicimus ꝙ ego dominus non teneor: nisi ratum habeam: quia tunc teneor: vt. ff. de regulis iur. l. hoc iure. §. j. ⁊ tenetur gerens: quia delinquere non debuit. ℂ Sed denuo quero. habet ne locum hec. l. in priuatis personis ⁊ in magistratibus? quid si magistratus vel iudex possessionem apud aliud constitutam inuaserit? Respondeo. in priuatis personis habet locum hec lex indubitanter. In magistratibus vel in iudicibus distinguo. aut magistratus vel iudex recte. ⁊ iuste infert violentiã vtputa volens exequi sententiam. ⁊ tunc cessat pena huius constitutionis. quia iuris executio non habet iniuriam. vt. ff. de iniur. l. iniuriarum. §. j. ⁊. ff. quod metus causa. l. continet ⁊. ff. ad. l. acquil. l. quemadmodũ. si autem iniuste ⁊ sine causa aliquem deiecit: habebit locum pena huius constitutionis. ⁊ si est de minoribus magistratibus: durante officio cõuenitur conditione ex. l. ista. si autem est de maioribus. deposito officio. vt. ff. de magistra. con. l. magistratibus. ⁊. ff. de iudi. l. post litterarum. ℂ Sed nunquid habet locum pena huius constitutionis in prelatis ecclesie. ponamus abbas vel prior alicuius ecclesie violentiam intulit. Respon. contra ipsum prelatum. idest abbatem vel priorem habet locum pena huius constitutionis non contra ecclesiam: quia delictum persone non debet in damnum ecclesie redundare. sic nec delictum tutoris vel curatoris in damnum pupilli debet redundare. vt dixi supra. l. proxima. ⁊ supra de seruis fugi. l. quicunque. sed si forte inuasisset cum consensu totius capituli. tunc dicimus ꝙ ipse ⁊ capitulum tenentur pena huius constitutionis: quia si prelatus ecclesie de voluntate capituli excusat nauem capacem vltra duorum milium modiorum in euentu principis. tenetur capitulum. vt supra de sacrosanc. eccle. l. iubemus nullum in fine. ℂ Sed quid dicemus in prodigo: excusatur ne a pena huius constitutionis. Dixerunt domini Joannes ⁊ Azo ꝙ sic: quia prodigus equiparatur furiso. sed hec esset aliena ratio. si prodigus daret maxillatam alicui: ꝙ non tenetur actio. iniuriarum. Unde intelligo. prodigus equiparatur furioso in alienando. vt. ff. de verborum obligatione. l. is cui. sed furiosus vere excusatur a pena huius constitutionis: quia non habet intellectum: sed prodigus habet intellectum: vnde tenetur pena huius constitutionis ne sint melioris conditionis stulti quam periti. quod esse non debet. vt. ff. quod vi aut clam. l. ꝙ seruus. ⁊. ff. de noxa. l. non solum. ℂ Sed quid si parẽs deiecit de possessione fundi filium suum vel nepotem vel patronus libertum suum: habet ne locum pena huius constitutionis? Uidetur ꝙ non. quia licet interdictum vnde vi nõ infamet: turpe est. vnde non datur liberis vel libertis aduersus parentes vel patronos. vt. ff. e. l. neque. Econtra videtur ꝙ debeat parens vel patronus teneri: quia agitur condit. ex. l. ista. ⁊ cessat ignominia in conditionibus. vt. ff. de act. ⁊ oblig. l. cessat. Sed certe dicimus ꝙ non agetur condit. ex l. ista vel interdicto vnde vi: quia turpe est vtrunque. sed datur in factum actio: vt ⁊ alijs datur. vt. ff. de dolo. l. non debet in fine. ⁊. ff. e. l. j. §. interdictum. Hic non obstat quod lex dicit ꝙ filius tenetur furti patri. vt. ff. de furtis. l. vir vxori. quia expono tenetur furti. idest nomine furti. tenetur in factum actione. non autem furti act. quia est famosa. vt. ff. de his qui notan. infa. l. j. sed has questiones sufficiat super personis esse formatas. ℂ Or nunc queramus circa res. habet ne locum hec lex in qualibet re occupata mobili vel immobili? Et certe dicimus ꝙ sic. quia lex ista est introducta vt suppleat interdictum vnde vi ⁊ actio. vi bonorum raptorum. Nam interdicto vnde vi agitur pro immobilibus. sed actio vi bonorum raptorum est prodita pro rebus mobilibus. vt. ff. eo. l. j. in principio. si ergo ista constitutio est prodita vt addat illis scilicet interdicto vnde vi. ⁊ actione vi bonorum raptorum. bene habet locum hec constitutio pro mobilibus ⁊ pro immobilibus: cum debeat aliquid operari. vt. ff. de leg. ij. l. si quando. Item quia littera istius. l. dicit. si quis in tantam furoris peruenerit audaciam: vt possessionem rerum apud fiscum ⁊c. ⁊ nomen rei generale est. vt. ff. si cum pe. l. j. in fine. ⁊. ff. de verborum obligatione. l. rei. ⁊ in institu. vi bonorum raptorum. §. non solum. ℂ Sed denuo quero. habet ne locum hec lex in rebus corporalibus ⁊ incorporalibus? Et videtur ꝙ non. quia hec lex habet locum pro rebus que ab alijs possidentur. igitur habet locum in rebus corporalibus ⁊ non in rebus incorporalibus que non possidentur. vt. ff. de acquirenda possessione. l. possideri in principio. ⁊. ff. de acquirenda rerum domi. l. seruus. §. incorporales. Sed certe dicimus legem istam habere locum tam in rebus corporalibus quam incorporalibus. quia illa quasi possidentur ⁊ veram traditionem recipiunt: licet nõ possideantur vere. vt. ff. si seruit. in titulo generali. l. quotiens. ij. ⁊. ff. si serui. vendi. l. sicuti. §. distant. ⁊. ff. de actio. emptio. ⁊ vendi. l. ratio. §. si inter. Preterea dicit littera. Textus possessionem. sub. vel quasi possessionem. Textus rerum. sub. corporalium vel incorporalium. Unde dicuntur seruitutes: alie rerum alie personarum. vt. ff. de seruit. l. j. Unde si aliquis inuasit rem in qua habeo vsufructum: tenetur conditione ex. l. ista sicut vsufructuario datur interdictum vnde vi. vt. ff. eo. l. iij. §. vnde vi. sed si aliquis inuadit rem in qua habeo seruitutem vrbanam vel rusticam: tenetur conditione ex. l. ista. ℂ Sed denuo quero hic ⁊ formabo hic simul multas questiones. quid si aliquis inuasit rem apud me commodatam vel depositam vel locatam. nunquid habet locum hec constitutio? Certe videtur ꝙ ista constitutio locum non habeat. quia rem commodatam vel locatam vel depositam non possideo sed detineo. vt. ff. commo. l. rei commodate. ⁊ infra communia. de vsuca. l. j. ⁊. ff. locati. l. non solum. vnde sicut si deijcitur seruus cuius corpus possideo: videor deijci. vt. ff. de acquire. possessione. l. possideri. §. ꝙ si seruus: ita si deijcitur depositarius vel cõmodatarius vel colonus meus: mihi violẽtia videtur inferri. vt. ff. e. l. j. §. ꝙ si seruus. Ipse tamen Joannes videtur dubitasse. Nec obstat quod dicit. l. colonum possidere. vt. ff. com muni diui. l. communi diuidũdo. §. neque. quia colonus non possidet sed detinet. vel non possidet sibi sed domino. Dixit tamen dominus Joannes videtur ꝙ bene daretur colono conditio ex. l. ista: quia illata est violentia persone libere si posset agere alio auxilio. sed ratione rei quia non possidebat: dabitur domino beneficium huius constitutionis. ℂ Sed quid si es in possessione alicuius rei causa rei seruande. nunquid habet locum beneficium huius constitutionis? Dixit Joannes, ⁊ hic persone illata est violentia. sed certe qui mittitur in possessionem causa rei seruande: non possidet sed detinet. vt. ff. ex quibus causis in possessionem eatur. l. si ex legati causa. vnde dicam deiectum illum qui possidebat: ⁊ eum contra quem facta est missio. ℂ Quid si aliquis erat in possessiõe ex causa damni infecti? Item quid si aliquis duxerit seruum ex causa noxali? Dixit ipse Joannes. ⁊ hic fit violentia persone. ℂ Sed potest distingui. Si aliquis missus est in possessionem ex primo decreto: non possidet sed detinet. Unde non dabitur ei beneficium huius constitutionis: sed dabitur posses-

sori. Si autem aliquis est missus ex secundo decreto: si erat dominus ille contra quem est facta missio: iste efficitur dominus vnde dabitur ei cōditio ex. l. ista. vt. ff. de dāno infec. l. si finita. §. vectigalibus. ⁊. ff. de noxali. act. l. elect. in fine. ⁊ l. sequenti. ¶ Quid si aliquis erat missus ex carboniano edicto. vt est filius impubes? Dicit ipse Joannes. ⁊ hic illata est violentia persone. ¶ Or segnori hic dicimus: quia non inuenimus alium possidere. vt. ff. de carbo. l. iij. §. due. quod dabitur ei conditio ex. l. ista. ¶ Quid dicemus? in re in qua aliquis habet vsum dicitur vsuarius vel hypothecarius. vel aliquis qui conduxit rem a domino per modicum tempus deicitur. habet ne locum pena huius constitutionis? Et certe ista constitutio est prodita possidenti. at constat istos naturaliter possidere. vnde habent vtilem in rem si desinat possidere. vt. ff. de acquirenda possessione. l. naturaliter. vnde habent beneficiū huius constitutionis. ¶ Quid si rem tuam apud me constitutam surripis mihi? habet ne locum beneficium huius constitutionis? Dixerunt quidaʒ ꝙ sic. quia fur possidet licet iniuste. vt. ff. de acquirenda possessione. l. possideri. §. extraneo. Item quia aduersus extraneos vitiosa possessio prodest. vt. ff. de acquirenda possessione. l. vltima. ¶ Or segnori dominus Joannes tetigit hic istam questionem. ⁊ non determinauit eam. sed vos dicetis ita ꝙ ista constitutio non potest habere locum si rem tuam mihi obligatam surripis: quia hec. l. loquitur quando violenter inuaditur res. ⁊ dicitur violenter inuadi res: vt dixi in littera. Sed vbi surripis mihi rem tuam mihi obligatam non infers mihi violentiaʒ: igitur cessat hec constitutio. Sʒ dicis tu. quomodo subuenitur mihi contra dominum. Hoc est planum quia facit furtum ⁊ tenetur furti. sed res non efficitur furtiua. vt. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si reʒ. ¶ Sed denuo quero. ⁊ ista questio est scholastica. pone scholaris tibi scholari accommodauit equuʒ suum: vt ires vsqʒ ad castrū francum. tu noluisti dare annonam equo. sed misisti equum ad fossatum vt pasceret herbaʒ sicut faciunt milites qui nō habent abundantiam pecunie. scholaris qui accommodauit equum alij scholari vidit equum in pascuis. ⁊ cepit sua auctoritate equum ⁊ duxit ad domum suam eum. Modo q̄ritur vtrum teneatur commodator qui inuenit equum commodatum solitariuʒ in pascuis ⁊ eum duxit ad domum suā pena huius constitutionis. ¶ Segnori ego nō video quare pena huius constitutionis habeat locum: tum quia possidet commodator. vt. ff. commo. l. rei. tum quia violentiam non intulit. ⁊ hec constitutio habet locum cum violentia infertur persone possidenti. Unde quid habebit locum? Respondeo aget commodatarius con. act. contra commodatorem: quia nimis tempestiue reuocauit commodatum cum esset beneficio. vt. ff. commo. l. in cōmodato. §. sicut. ¶ Sed denuo quero hic. ponamus ingressus es fundum meum. ⁊ quando es ingressus possidebam aliquam rem animo ⁊ corpore. modo recessi nemine derelicto in fundo meo. tu venisti ⁊ clam ingressus es. venit vicinus meus ⁊ dicit mihi. talis ingressus est fundum vestrum. cepi cogitare. iste habet malum animum. si vadā: non admittet me. vnde suspicatus sum me posse repelli habet ne locum hec constitutio? Dixerunt quidam ꝙ sic: quia per suum ingressum priuor possessione mea. Sed male dicunt. vbi ingressus est quis me absente: illa possessio erat vacua corpore non animo. vnde si suspicatus sum me posse repelli. desij possidere. vt. ff. de acquirenda possessione. l. si id quod. vnde hec constitutio non habet locum: quia non habebam naturalem: quia corpore vacabam. per clandestinum introitum illius amisi meam ciuilem: quia suspicatus sum me posse repelli. vnde quomodo subuenitur mihi conditio. ex. l. illa dicam infra. c. cum querebatur. Uel potest dici ẜm nos ꝙ illa. l. intelligitur in possessione vacua animo ⁊ corpore: ꝙ agam contra eum interdicto quod vi aut clam. vt. ff. quod vi aut clam. l. j. ¶ Or descendamus ad tempus ⁊ queramus quo tempore locuʒ hec lex habeat. Et primo queramus habet ne locum hec. l. omni tempore. scilicet ante lit. contesta. ⁊ post litem contesta. ⁊ ante sententiam ⁊ post sententiam? Et dico ꝙ sic. quia littera dicit ante euentum iudicialis arbitrij inuadit: quia si inuadit ante litem contesta. vel post ⁊ ante sentētiam: ante euētum iudicialis arbitrij inuadit. Item habʒ locum post sententiam: si iudicis auctoritas non intercessit: quia lex dicit. si conuenio te de aliqua re ⁊ obtinui: nō debeo ingredi mea auctoritate: sʒ iudicis auctoritate. vt. ff. de re iudi. l. si miles. §. penultimo ⁊ vlti. Item habet locum post sententiam: si ingredior iudicis auctoritate: sine cause cognitiōe. verbi gratia. conuenio te rei vendi. ⁊ vi te per sententiam diffinitiuaʒ elapsis temporibus que dantur condemnatis venio ad iudicem. ⁊ dico ei. domine mittatis me in possessionem talis rei. si te non citato inducat me in posses. non rite iducit: quia licet merueris sententiam: posset esse ꝙ fecisti mihi pactum de non petendo. Item posset esse ꝙ illa sententia posset retractari beneficio restitutionis. vt supra. l. proxima. ⁊ infra titu. proximo. l. vltima. sed si eum cause cognitione me induceret non habet locum beneficium huius cōstitutionis. Cōtra exequentem non: quia iuris executio non habet iniuriā. vt. ff. de iureiuran. l. iniuriarum. §. j. Item contra me missum non: quia iuste possidet qui auctore pretore possidet. vt. ff. de acquirenda possessione. l. iuste. Item habet locum post sententiam: quia principium huius. l. est generale. ⁊ sic tota. l. est generalis. ff. de iure ⁊ facti ignorā. l. regula. §. vltio. Nec ob. quedam. l. supra fini. regun. l. si constiterit: quia ibi est speciale in act. finium regun. ⁊ sic speciale non trahitur ad generale. vel econtra. vt. ff. de verborū obligatione. l. doli clausula. ¶ Quid autem si inuadit aliquis possessionem duʒ nō habet copiam iudicis: punitur ne? Uidetur ꝙ sic: quia non debet quis sibi dicere ius sua auctoritate. vt. ff. quod metus causa. l. sed ⁊ partus in fi. cum. l. sequenti. que incipit extat. Econtra videtur qꝛ non est tutela iuris in medio ⁊c. vt. ꝭ. de iudeis ⁊ celi. nullus. Item pro hoc est argumen. supra vt li. vin. sine iu. l. j. Item pro hoc est argumentuʒ. ff. que in frau. credito. l. ait pretor. §. si debitorem meuʒ. ¶ Or segnori circa dominum inuadentem subijciam aliquas questiones. Hic dicitur dominus inuasor restituit possessionem ⁊ perdit dominium. Sed nunquid amittit dominiuʒ ipso iure an per sententiam diffinitiuam? Dixerunt quidam ꝙ ipso iure amittit dominium. Simile argumen. est supra loca. ⁊ conducti. l. vltima. sicut actor qui se subtraxit ⁊c. vt in auc. de litigi. §. qui est. ꝭ. quomodo ⁊ quando iudex. l. consentaneuʒ. ⁊ incipit qui semel. Iteʒ siquis committit crimen. l. iulie maiesta. perdit administrationem bonorum suorum ipso iure. vt infra ad. l. iuliā maie. l. vltima. Item si quis transfert res illicitas publicantur ipso iure. vt de publi. l. si commissa. ⁊ l. j. ⁊. ij. Item perdit dominium ipso iure ⁊c. vt in aucten. de muliere que nuptoribus per totuʒ. sic ⁊ in auctentica. vt nō si. pigno. §. illud colla. v. sic. ⁊ in auctentica. vt nulli iudi. §. quia vo. Sed certe in questione ista nos dicimus contra. ⁊ dicimus ꝙ inuasor dominus perdit dominium per sententiam diffi. non ipso iure. nam hec est regula. pene sunt molliende non exasperande. vt. ff. de penis. l. interpretatione. ⁊ in auctentica vt litigantes. §. in rem. vnde quis debet priuari bonis suis per sententiam non ipso iure. vt supra de hereti. ⁊ mani. l. quicunqʒ. §. ꝙ si fecerint. Iteʒ quis priuatur per sententiam. vt. ff. de silleya. l. necessarias. §. non als. simile supra de iureiuran. calum. l. ij. §. vltimo. Et debet ita formari hoc casu. petitio. ago contra talem quem dico violenter inuasisse possessionem talis rei apud me constitutam sua auctoritate. vnde peto ꝙ condemnetur mihi ad possessionem illius rei restituendam. ⁊ vt insuper pronuncietur per sententiam diffinitiuam vt dominium eiusdem rei amittat. non dicit amisit. ⁊ hoc si erat dominus. Sed si res est mea. ⁊ insuper peto vt mihi estimationem illius rei prestet. ⁊ ad hoc cōdemnetur. ⁊ hoc peto proposita conditione si quis in tantam. Super alio quando quis inuadit rem alienam formo plures questiones. ⁊ aduertatis. si possideo rem alienam in qua non habeo ius. ⁊ auferes mihi per vim condemnaris ad restitutionem possessionis. ⁊ in vera estimatione. sed secus est in interdicto vti posside. Et est ratio: quia est maius interdictum scilicet vis expulsiua. q̄ vis turbatiua: quia

expulsiua

expulsiua non potest esse sine violentia persone. compulsiua sic. ⁊ si persona non tangatur: quia solum si trahat gladium dicens: si non tradis: amputo tibi caput. expulsiua non potest esse sine vi illata persone unde vi. iterdicto unde vi condemnetur in estimatione vera ⁊ in possessione restituenda. idem est in auc. quod metus causa. ꝙ in prima sententia condemnaris in vera estimatione possessionis: sed in secunda sententia in quadruplum. ¶ Or segnori circa articuluz istum est insistendum. quando inuasor est dominus pleno iure: vel quando nulluz ius habebat in re. sed quid dicemus? ponamus titius inuadit rem in qua habet nudam proprietatem: ⁊ in qua ego habeo usufructuz. titius aufert mihi possessionem per vim. qualiter punitur titius? Dicunt quidam ꝙ condemnatur in possessione restituenda ⁊ ad estimationē nude proprietatis. ⁊ ego quia commisi violentiam: condemnabor tibi ad possessionem. ⁊ insuper perdam usufructum. Vel dicatis ꝙ titius qui habebat nudam proprietatem: cōdemnabitur ad estimationem rei ⁊ ad possessionez quasi usufructuarius non habeat ius. vel si ego usufru. violentiaz cōmisi: condemnabor ad possessionem ⁊ ad estimationem proprietatis. ¶ Sed quid dicemus? ponamus titius inuadit rem cuius proprietas erat mea. ⁊ sic ciuiliter possidebam. usufructus erat tuus: ⁊ sic naturaliter possidebas: cui condemnatur titius? In questione ista ita distinguo. aut res inuasa est immobilis aut mobilis. ¶ Si immobilis si ipe deiecit me proprietarium qui iueram videre fundum: vel me venientem non admisit condemnabitur mihi ut restituat ciuilem meam possessionem. Item condemnabitur mihi ad estimationem nude proprietatis: non ad estimationem usufructus: ⁊ licet me deiecerit non te: quia non tibi sed mihi possidebam. Si autem te usufruct. deiecit non me condemnabitur tibi restituere naturalem possessionem. ⁊ condemnabitur tibi in estimationem usufructus. nec te deiecto videor deiectus: quia tu mihi non possidebas. unde si ille qui deijcitur pleno iure est dominus: deijciens condemnatur ad possessionem. ⁊ insuper in estimatione vere proprietatis. Si nullo modo erat dominus: similiter condemnatur ad possessionem ⁊ in estimationez vere proprietatis exquo ipe solus possidebat. Si autem erat dominus nude proprietatis: condemnabitur sibi ad possessionem ⁊ ad estimationem proprietatis. Si autem est usufructuarius: condemnatur ei ad estimationem usufructus. Nam aliud est precium plene proprietatis: aliud possessionis: aliud nude proprietatis: aliud usufructus. ut. ff. uti possi. l. si duo. ¶ Si autem erat res mobilis. si aufertur mihi siue tibi. desino possidere: quia in rebus mobilibus violentia facta ꝓprietario. desinit possidere. ⁊ tunc diuiditur furti actio. Si esset simplex furtum condit. ex. l. ista: condemnabitur mihi ad nudam proprietatem ⁊ ad eius estimationem. ut. ff. de furtis. l. inter omnes. §. si seruus. ¶ Sed denuo quero que differentia est inter hanc constitutionem ⁊ decretum diui marci? Respondeo. Illud decretum habet locum inter creditorem ⁊ debitorem. ut. ff. quod metus causa. l. sed ⁊ partus in fi. cum. l. seq. que incipit extat. ¶ Sed ista constitutio habet ne locuz extra. l. istam? quero pone rem meam apud te constitutam inuado. ⁊ scio mihi de iure non licere: tenebor ne pena huius constitutionis? Dixit plac. ꝙ non: sed tenebor interdicto unde vi. vel act. vi bonorum rapto. si erat res mobilis: quia constitutio ista est introducta in supplementuz interdicti unde vi. ⁊ act. vi bonorum rap. sed interdictum unde vi habet locum: cum quis dolo malo facit ⁊c. ut. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. ij. Item actio vi bono. rapto. habet locum pro re mobili: ut ff. vi bono. rapto. l. j. §. j. Sed ista constitutio locum habet quando sine dolo. Sed in questione ista nos dicimus ꝙ siue inuasi rem meam apud te constitutam dolo malo. idest cum scio mihi de iure non licere: siue non dolo malo: quia credo mihi licere: ꝙ teneor hac constitutione. ut instit. vi bono. rapto. §. quia tamen. ⁊. §. non solum. Item quia hec. l. loquitur generaliter. unde generaliter debet intelligi. ut. ff. de le. pre. contra tab. bono. posses. peti. l. j. §. generaliter. Item si ista constitutione non tenetur ille qui inuaderet rē sciens sibi non licere ⁊ teneretur ille qui credit licere sibi inuadere: melioris conditionis essent stulti q̃z periti. quod esse non debet: ut. ff. quod vi aut clam. l. ꝙ seruus ait. ⁊. ff. de peti. heredi. l. si a patre vel a domino. §. si predo. ¶ Sz denuo quero. possideo aliquem seruum. iste seruus fugit a me. ⁊ persecutus sum eum ⁊ accipio eum. nunquid committo in constitutionem istam? Dixerunt quidam ꝙ sic. ⁊ debeo priuari ipso iure eius dominio. Sed hec opinio non est bona: quia priuari debeo per sententiam ut. s. dictum est. Item ⁊ alia ratione: quia si seruus meus fugit a me: quādiu non possidetur ab alio: possideo eum. ut. ff. de acquirenda possessione l. possideri. §. si seruus vel nisi fuerit diu moratus in libertate: ut legitur de spartano. ut. ff. de acquirenda possessione. l. rem que nobis. §. j. unde si possideo eum: nonne licet mihi meam possessionem per vim retinere. ut supra. e. l. j. preterea cui teneretur conditio. ex. l. ista? ipsi seruo non. quia seruus meus est. ⁊ inter seruum ⁊ dominum nullum est iudicium. ut. ff. de iudi. l. lis nulla. Sed si apprehensus esset ab alio ⁊ ego auferrem illi per violentiam: haberet locum hec constitutio. ¶ Denuo quero conditio. ex. l. ista. est ne possessoriuz iudicium recuperande possessionis vel petitorium? Et videtur ꝙ sit possessorium: quia si quis inuadit possessionem rei apud me constitute: tenetur possessionem restituere. Contra. videtur. scilicet ꝙ sit petitorium. quia per sententiaz priuatur quis dominio rei sue. Sed nos dicimus ꝙ conditio ex. l. ista est pro parte possessorium ⁊ pro parte petitorium. Possessorium est quatenus tenetur inuasor possessionem restituere. Petitorium est quatenus priuatur quis dominio rei sue per sententiam. ¶ Sed quero hic. ago contra te conditio. ex. l. ista. ⁊ condemnaris mihi: poteris ne appellare? Et videtur ꝙ non: quia possessorium iudicium est. ⁊ super questione momentarie possessionis non appellatur. ut supra quorum appellatio non recip. l. quisquis. ⁊ supra si de momentaria possessione fuerit appella. l. j. Econtra videtur ꝙ sic: quia petitorium iudicium est. unde appellatur: qr ⁊ in maioribus ⁊c. ut supra de appella. l. in maioribus. Sz in questione ista dicimus ꝙ condemnatus a sententia lata ſm conditionem ex. l. ista: appellat: quia beneficium huius constitutionis in aliquo est petitorium. ⁊ proprietas preualet posses. ut. ff. de acquirenda possessione. l. exitus. ⁊ maius trahit ad se minus. ut. ff. de in integrum restitutione. l. scio. unde dico ꝙ poterit appellari. ⁊ ad hoc facit. ff. uti possidetis. l. j. §. hoc interdictum. Item quia non debet diuidi continentia cause. ut. ff. de iudi. l. nulli. scio tamen ꝙ in questionibus pilei inuenio ꝙ quatenus quis condemnatur restituere possessionem non posset appellari. sed quatenus qs priuatur dominio rei sue potest appellari. Odofredus.

Momentarie possessionis.

Lex ista legitur ⁊ itelligitur tribus modis. Ego tamen premittam veriorem lecturam. Et uno modo vult hoc dicere. si tu expulisti me de possessione fundi quem possidebam ciuiliter ⁊ naturaliter. vel ciuiliter tantum. vel naturaliter tantum. possum te conuenire ciuiliter interdicto unde vi. ⁊ criminaliter. l. iulia de vi publica. ⁊ si eligo te cōuenire interdicto unde vi sine omni inscriptiōe. ⁊ sine omni libello. ⁊ hoc dicit ista. l. Et ſm hanc lecturam ita exponetis litteram. Tex. momentarie possessionis interdictum. scilicet unde vi ut faciat ad titu. ⁊ dicitur momentarium: quia habile est durare per momentum. quia si quis obtinuit hodie in posses. potest cras succumbere in proprietate. ut supra qui legi. per ha. standi in iudicio. l. momētarie. Textus quod scilicet interdictum unde vi. Textus non semper ad vim publicam vel priuatam. sub. Cum agitur ciuiliter ſm istam lecturam. secus si agatur criminaliter: quia si vis infertur sine armis. habet locum. l. iul. de vi priuata. Si autem infertur vis cum armis: habet locum. l. iulia. de vi publica. ut institu. de publi. iudi. in principio. Textus mox. legitur hec dictio. mox. pluribus modis. Et uno modo sic. mox. idest infra annum de eo quod ad eum non peruenit. ut ff. eo. l. j. Vel mox. idest postea ⁊ post annuz sine inscriptione quasi dicat sine libello. Sed quare dicit interduz? Ideo

quia si deiecisti me de possessione fundi mei per vim: possum te accusare.l.iul.de vi pu.si cum armis intulisti mihi violentiam.vel.l.iul.de vi priuata: si sine armis intulisti mihi violentiam. Et si volo te accusare criminaliter: debeo accusare cum libello: quia olim secundum antiqua tempora non offerebatur libellus in causa criminali.vt.ff.de acc.l.libellorum.et.ff.de priua.delic.l.vltima.sed si volo te conuenire interdicto vnde vi ciuiliter potero te accusare sine inscriptione.idest sine libello:quia ante tempora Justiniani erat in electione actoris an vellet offerre libellum: vel non. vt.ff.de eden.l.j.§.edere.hodie est contra.vt.s.de lit.contest.auc.offeratur.et auc.libellum.et.s.de episco.et cleri.auc.generaliter.et hec est plana lectura.et secundum hanc lecturam non vult plus dicere hec.l.quia olim non ferebatur libellus.fallit in casu qui ponitur.j.de dis.l.quot.lib.x. ¶ Legitur et secundo modo hec.l.si deiecisti me de posses.fundi per vim: certe possum te conuenire interdicto vnde vi.sine inscriptione antiqua tali que erat.vt si quis caderet a syllaba caderet a tota causa. Tex.interdictum.sub. quodcunque sit siue retinende posses.siue recuperande siue adipiscende.vt.ff.de interdic.§.adipiscende.vt.ff.e.l.ij. Tex.mox.idest statim. Tex.sine inscriptione.idest sine antiqua solemnitate.nam olim interdicta debebant proponi cum solemnitate que recessit ab aula vt.s.de interdic.l.certi iuris est.et.l.vltima. ¶ Legitur et tertio modo si conuenio te interdicto vnde vi.debeo audiri sine inscriptione.idest sine magna dilatione quasi dicat summarie debet cognosci. et tunc exponetis sine inscriptione.idest sine magna dilatione.vt.ff.ad.l.iul.de vi pu.vel priua.l.si quis fundum. Odofredus.

Si quando. In.l.ista dicitur per vim deiecisti me de possessione domus mee.i illa aggressura amisi omnia vtesilia mea: et omnia mobilia conuenio te interdicto vnde vi gratia recuperandi possessionis domus de qua me per vim deieceras.et bene scitis quod gratia rei immobilis teneberis de mobilibus: vnde peto te condemnari mihi ad posses.restituendam et ad omnia amissa per aggressuram.bene probaui de aggressura.sed non potui bene probare singula vasa que amisi.quid erit.idest quomodo subuenitur mihi? Respondet imperator ex quo constat violentiam esse mihi commissam: standum est sacramento meo.vnde iurabo in litem super estimatione earum facta taxatione a iudice. Tex.si quando vi.sub.expulsiua de qua agitur in toto isto titulo. Tex.patefacta.idest probata per testes de vi et aggressura.vnde tamen de singulis amissis possum probare vel de damno commisso. Tex.questio proponatur: quia dico me amisisse vasa. Tex.qui vim.sub.expulsiuam. Tex.probare.sub.per testes. Tex.qualiter.sub.vtrum sim ita diues quod talia vasa habere potuerim. Tex.dato.sub.a iudice et prestita cautione. Tex.oportet.sub.cum qui vim itulit. ¶ Or segnori no.si fuisti me in fundo meo aggressus in quo multa vtesilia vel animalia habebam.et deiecisti me: et in illa deiectione multa amisi: indubitanter in interdicto vnde vi veniunt res solide sed gratia rei immobilis teneris et de mobilibus.vt.ff.e.l.j.§.illud. si egi interdicto vnde vi et petij te codenari ad posses.domus mee restituendam et ad omnia vtensilia: vel ad omnia animalia: et probaui per testes quod me deieceras: non autem plene potui probare de singulis vasis amissis: medium tui est introductum quod de rebus mobilibus amissis in aggressura stetur sacramento.modo facta estimatione a iudice me habuisti ibi mobilia secundum quantitatem personarum et facta taxatione te condemnabit licet regulariter interesse habeat probari testibus non iureiurando.vt.ff.de preto.stip.l.vlti.nisi inopia probationum.vt.s.de rebus creditis.in bonefidei. ¶ Et ideo no.hic quod in his que non possunt probari per testes: statur iuramento alicuius facta taxatione prius a iudice vt hic.sic et.ff.de iureiur.l.videamus.nec postea taxat.vt in auc.de iudi.§.oportet. Sic et al's est speciale.s.de iudi.l.properandum.§.siue alterutra.et.l.sancimus.sic et in.his que relicta sunt in redemptionem captiuorum.vt.j.de do.l.siquis.et.ff.depo.l.j.§.si quis argentum.sic.et.ff.e.l.j.§.non solum.sic.et.ff.de fur.l.in actione.§.de veste.et ex illa.l.extracta est illa decre.extra quod metus causa.c.penultimo.

Non abre est. In.l.ista ponitur quedam alia constitutio: que punit quandam speciem violentie. ¶ Et in.l.ista no.ita casum.tu possidebas rem meam noie meo: vt quia tibi precario concesseram: vel quia tibi locaueram vsque ad annum: vel quod tibi commodaueram. postea finito anno vsque ad quem locaueram: vel finito vsu ad quem tibi commodaueram dico tibi redde mihi rem meam.dicis tu.quam rem? illam quam tibi precario concessi: vel quam tibi locaui vel commodaui.dicis tu.non cognosco te.incipio te conuenire act.locati vel commodati.tu accipis libellum et es ita sapiens quod super libello mecum litem contestaris et omnes positiones meas negas.postea probo quod tibi precario concessi vel locaui tibi vel commodaui illam rem.dicit iudex.filij istud est fatuum placitum.quare rem tibi precario concessam vel commodatam non reddis: vellem quod redderes.dicis tu.domine iudex detis sententiam: quia in perpetuum ei non reddam.quid debet facere iudex? debet te punire: quia condenabit te ad rem reddendam.et insuper condenabit te ad estimationem illius rei.et talis condenatio non est abre: immo cum magna equitate.et valde equum est vt rem locatam reddas finita locatione.et hoc veteres constitutiones volunt.et hoc presens constitutio vult.hoc dicit. Tex.non abre est.idest non est sine equitate: immo cum equitate est si pena imponatur.sic et alibi res exponitur.idest equitas.ff.de proba.l.certos. nec mirum: quia nomen rei est generale.vt.ff.si cer.peta.l.j.in fi.et plures habet significationes.vt plene dixi.s.de eden.l.is apud quem res agitur. Tex.tam vetus.que est.s.e.l.inuasor.et.l.si quis in tantam.vel forte loquitur de illa que est.s.lo.et con.l.conductores.que quantum ad effectum eadem est cum ista. Tex.allegatio competes. Sed que posset esse allegatio competens? Dixerunt quidam si diceret se dominum.et sic obijceret questionem proprietatis.sed hoc non est sufficiens allegatio: quia si aliquis habet causam a me: licet ei referre questionem mihi de dominio: vt.s.loc.et conduc.l.si quis conductionis. Sed vos dicatis quod potest esse competens allegatio si impensas vtiles in re locata fecit.et dominus non vult restituere.vt argu.ff.de furtis.l.creditoris in fi.et.ff.como.l.in rebus.§.possunt.et.ff.loc.et conduc.l.penul.in prin.et.ff.de acquiren.posses.l.si quis rem quam vtendam.in fi.et sic intelligitur vno modo.ff.depositi.l.si plures.§.j.et.ff.de vsur.si quis solutionem.§.j. Item potest esse iusta allegatio si ipse locauit vsque ad annum et nondum finitus est annus: et ante annum petit sibi reddi.vt.ff.loc.et conduc.l.si fundus.et.l.quero.§.inter locatorem. Item potest esse iusta causa si res desijsset esse in rerum natura sine dolo et culpa sua. Unde si perierit casu fortuito: non tenetur conductor et commodatarius. Tex.iudiciorum ordine.idest lite contest.seruos dicatis.non expectato iudiciorum ordine.idest diffinitiua sententia. Tex.compelli.sub.conditione ex.l.ista.hoc enim ex l.ista nouiter est introductum.nec est cautum quo genere actionis agatur.vnde dabitur conditio ex.l.ista. nam quotiens etc.vt.ff.de condic.ex.l.vnica. ¶ Or segnori circa.l.istam ita breuiter no. Et primo volo vobis ponere theoricam.et postea volo vobis docere quandam practicam. Hec est theorica vt si conduxisti rem meam vsque ad annum: et finito non vis reddere mihi ad sententiam diffinitiuam: quod condemneris conditione ex hac.l.ad rem et ad estimationem vt hic.et.ff.loca. et conduc.l.conductores. Modo perueniamus ad practicam talem.tibi scholari commodaui librum meum ad certum vsum.pone vt ascultares librum tuum cum meo. Liber meus ita placet tibi quod non vis mihi reddere eum. Modo formo ita petitionem meam.ago contra titium cui commodaui librum meum ad talem vsum.et est vsus finitus.vnde peto vt rem commodatam mihi reddat.quod si facere detractet vsque ad sententiam diffinitiuam: peto vt rem reddat.et quod condenetur in estimationem libri.commodatarius non vult reddere.accipit libellum.et lite contesta.et factis positionibus peruentum est ad diffinitiuam sententiam: vnde dico

vnde dico iudici.domine condemnetis eu3 vt librū reddat ꝛ eius estimationē.quidam mirantur de isto libello ꝛ dicūt ꝙ iste libellus solūmodo admittit in re locata.sed qui mirā tur ꝛ qui ita dicunt.l.istam nō intelligunt.nam hec.l.loqui tur in omni eo qui rem alienā nomine alieno tenet.vnde ita potero formare petitionē meam contra eos sicut cōtra loca torē.ꝛ sile3 libellū faciā ꝯ tutores ꝛ curatores.plerūq3 tuto res ꝛ curatores finita tutela vl' cura reddūt pupillo vl' adul to omnes res suas exceptis duabus.vnde dicam.ago con tra quondam tutorem meum vel contra quōdam curatorem meum ꝛ peto vt mihi tales res reddat.ꝛ si deferat restitutio nem vsq3 ad diffinitiuam sententiam:peto vt ad restitutionē earum ꝛ in eius estimatione dānetur.ꝛ hoc dico per.l.ista3. ꝛ.s.loca.ꝛ condu.l.si quis cōductionis.¶ Si dicat aliquis vestrum:hec petitio cōditionalis est ꝛ iudiciu3 nō suscipit de futuro.vt.ff.de iudi.l.quēadmodu3.Respōdeo.hec peti tio nō est conditionalis.na3 hic venit estimatio vsq3 ad diffi nitiuam sentētiam.vt.ff.si cer.peta.l.iij.ꝛ.ff.de condi.triti.l. in hac.ꝛ.ff.de edil.edicto.l.ediles.§.item sciendum.Uel di catis ꝙ iudicium non suscipitur sub cōditione in cuius de fectu iudicium deficiat.sed hoc salte3 est iudiciū de re.Uel potest dici ꝙ iudicium hoc casu nō suscipitur de futuro sed suscipitur hoc modo.Peto vt reddas rem cōmodatam cū finitus sit vsus.ꝛ si non reddis vsq3 ad sententiam: peto vt condēneris ad rem ꝛ ad eius estimationē condi.ex hac.l.ꝑ hoc est argu.ff.de edili.edicto.l.redhibere.¶ Sed hic que ro pone ꝙ locaui tibi ignoranti rem tua3.ꝛ sic ego non pos sideo sed tu:vt.ff.de vsur.l.ei a quo in si.peto vt eā mihi red das.non vis reddere.nūqd habet locū qd̄ h̄ dicitur? Dicūt quidam ꝙ non:quia habet locum illa regula.dolo facis qui petis qd̄ restituturus es.vt.ff.de doli excep.l.dolo facit.S3 vos dicatis cōtra.s.ꝙ habeat locu3 qd̄ hic dicitur:quia illa regula non habet locum vbi.l.dicit reddi posses.salua que stione proprietatis vt plene dixi.s.loca.ꝛ conduc.l.si quis conductionis.¶ Sed denuo querit hic Azo.ꝛ hanc que stionem parum apprecior.quid differt hec.l.ab illa.s.eo.l. si quis in tantam? Respon.Azo.illa habet locum cum inua dit aliquis dolo vel sine dolo.hec habet locum cum ille qui habet causam a me non vult mihi finito vsu reddere:qꝛ cu3 eo mitius agitur:quia expectatur vsq3 ad sententiam diffini tiuam.ꝛ ad hoc facit.s.de plus peti.l.j.Item illa est genera lis pena.hec est specialis pena. Odofre.

Iam querebatur. Leges veteres aliorum imperatorum qui preces serunt Iustini.in superioribus habuistis. Hec est noua.l.Iusti.ꝛ est aduertenda.qꝛ est valde vtilis.ꝛ ista constitutio quandam inuasionem punit:in qua nulla interuenit violentia.Et hec l.itelligitur duobus modis.Et vno modo ponetis in ea ita casum.quedam possessio erat vacua animo ꝛ corpore.vel va cua corpore sed non animo.dominus illius possessionis erat absens.tu sciens illam possessionem non esse tuam in gressus es eam tua auctoritate violentiam nullam fecisti:qꝛ nullum inuenisti in possessione.modo queritur qualiter sis puniendus?ꝛ qualiter si dominus rei reuertebatur de ab sentia posset a te possessionem illius rei aduocare? Et hec questio fuit de facto in illiria.ꝛ inter aduocatos illius pro uincie multum extitit dubitatum.ꝛ quidam dicebant ꝙ do mino reuerso nullum possessorium iudicium erat proditu3 sed dicebant ꝙ habebat petitorium iudicium.i.rei vendi. Sed Iustinia.dicit.sicut est iniquum si possideo rem vt me deijcias.ꝛ si facis reddis eam ꝛ condemnaris in estimatio ne per constitutionem.siquis in tantam.s.e.titu.sic ꝛ est ini quum vt ingrediaris possessionem quam scis non esse tua3. Unde dominus reuersus aget cōdi.ex.l.ista contra ingres sum ꝛ recuperabit posses.ꝛ si ingressus non erat dominus. condēnabitur in estimatiōe rei.nec potest se excusare igres sus ex eo qd̄ dicit ꝙ nemo possidebat rem illam:quia exquo sciebat non esse suam:debebat scire ad alium pertinere.si cut enim qui subtrahit rem alienā debet scire ad se non per tinere ꝛ facit furtum ꝛ tenetur furti.quod est verum nisi in gressus in possessionem stetit in possessione.xxx.annis:quia tunc condi.ex.l.ista non potest conueniri.Tex.vacuam.ex ponunt quidam corpore sed non animo.Sed nos expone mus vacuam corpore ꝛ animo:vt.j.plene dicam.Tex.nec vnde vi interdictum:quia non fuit vis illata persone:qd̄ est necesse.vt.j.subijcit.ꝛ.ff.e.l.j.§.ij.ꝛ.§.interdictu3 hoc.Tex. nec quod vi aut clam:qꝛ possessio a nullo detinebat̄.Tex. nos.dicit Iustinia.qui fecit.l.istam.Tex.legibus.s.e.si qs in tantam.Tex.tenetur.ꝛ furtum non committitur sine do lo:vt.ff.de furtis.l.j.Tex.curricula:quia tunc non ageretur condi.ex.l.ista.quia omne ius tollitur per prescrip.xxx.an. vt.s.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.sicut.¶ Or segnori circa l.istam est insistendum.ꝛ hec.l.dicit quedam possessio ꝛc.vt dixi in casu.modo insistamus de qua vacua possessione lo quitur hec.l.Et certe dominus Hug.de porta rauennata dixit ꝙ hec.l.intelligitur de possessione vacua corpore sed non animo.verbi gratia.possidebas aliquem fundum ani mo ꝛ corpore.recessisti nemine ibi relicto.dum possidebas animo ꝛ corpore non erat vacua.si recessisti nemine ibi reli cto:perdis possessionem naturalem.vt.s.de acquirē.posses. l.licet.dum sciuisti alium ingressum:fuisti suspicatus posse repelli.ꝛ ita ciuilem amisisti.vt.ff.de acquiren.posses.l.cla3. §.qui ad nundinas.ꝛ.l.si id quod.§.vltimo.non habes in terdictum vnde vi:quia non deieci te.quod vi aut clam nō: quia non possidebas corpore:sed quia male fecisti: teneris pena huius constitutionis condit.ex hac.l.Dominus autē Plac.dicebat ꝙ ista opinio non erat bona ꝛ dicebat.vbi possides animo ꝛ alius ingreditur:si suspicaris te posse re pelli debes venire ad fundum.ꝛ si te non admittat: habes interdictum vnde vi.vt.ff.de acquiren.posses.l.debes.Sed dominus Plac.male dicebat:quia tunc cum non admitti tur non possidet.ꝛ sic cessat hoc interdictu3.vt.ff.e.l.j.§.hoc interdictum.Item hec lectura domini Hug.non approba tur quia si possides rem aliquam animo ꝛ corpore ꝛ recessi sti nemine relicto.si alius ingreditur ꝛ suspicaris te posse repelli:non habet locum hec constitutio:quia si non habes directum interdictum vnde vi:habes vtile.quia directum datur cum vis infertur persone.vtile:cum possessio perue nit ad eum ad quem non debet pertinere.vnde sicut ratione filij datur vtile.vt.ff.e.l.j.§.si filius.ita hoc casu vera lectu ra est.¶ Et ideo vos dicetis secundo modo.l.istam debere intelligi.scilicet quando tu eras dominus huius fundi vel domus.sed nec animo vel corpore possidebas eam.si alius sciens non esse suam ingreditur:non potest teneri directo interdicto vnde vi vel vtili:quia tu non possidebas nec per suum ingressum aliqua possessione priuatus es.nec interdi cto quod vi aut clam cum aliquis ingreditur vi aut clam. ꝛ cum quis possidet.Unde Iustinia.dat condit.ex.l.ista. ¶ Sed dicet aliquis vestrum:vbi est exemplum ꝙ sis do minus ꝛ non possidebas animo ꝛ corpore? Ponamus tu eras dominus alicuius domus.tu non percipiebas ex ea aliquam vtilitatem.deposuisti animum possidendi:non ani mo habendi eam pro derelicto ꝛ decessisti de re.vnde sicut animo ꝛ corpore queritur possessio.vt.ff.de acquirē.posses. l.quemadmodum:ita solo animo perditur.vt.ff.de acquirē. posses.l.possideri.§.in admittenda.ꝛ absentasti te ꝛ alius in trauit in posses.domus.tu reuersus habes condit.ex.l.ista infra.xxx.an.ꝛ punitur ingrediens ad similitudinem illius constitutionis.si quis in tantam:quia exquo sciuit ad se non pertinere:debuit scire ad alium pertinere.vnde dolo malo videtur ingressus.vnde pro predone habetur.verumtamen si es passus eum esse per.xxx.an.non poteris eum conue nire.¶ Possunt poni ꝛ alia exempla ꝺm Ioan.ꝛ Azo.que non bene pertinent ad.l.ista3.lex ista loquitur quando eras dominus alicuius domus:sed possessio huius domus erat vacua animo ꝛ corpore.Et ponamus exemplum.si tu possi des animo ꝛ corpore domum aliquam.absentasti te decem vel viginti annis.ꝛ ex longo tempore inducatur obliuio.ꝛ ex obliuione amissio possessionis.Unde si quis ingreditur possessionem istam.locum habebit hec constitutio.Item si quis decedit sine successore:vacua est possessio animo ꝛ cor pore.sed istud exemplum non bene adaptatur in hac.l.quia

hec.l.non loquitur in re hereditaria.⁊ ꝙ ista sint vera probantur.vt.ff.de vsur.l.furtum.§.fundi.⁊ instit.de vsucap.§.ꝙ autem.vnde debetis ponere exemplum vt dixi. ¶ Sed hic quero statim.que est differentia inter constitutionez istã ⁊ illam.si quis in tantam. In hoc est differentia: quia ad hoc vt habeat locũ cõstitutio si quis in tantã: necesse est vim inferre psone.sed ad hoc vt habeat locũ cõditio ex.l.ista nõ est necesse vim inferre psone. Itẽ est differẽtia in alio.qꝛ illa cõstitutio loquit̃ in re apud aliũ constituta:ista loquit̃ in re: non apud aliũ cõstituta. Itẽ differẽtia est in alio:qꝛ illa punit dolosum ⁊ non dolosum.nam si occupo rem apud aliuz constitutam siue dolo malo siue non: punioꝛ.sed ista cõstitutio habz locũ cuz quis igredit̃ dolo:qđ ꝓbat similitudo furti.⁊ furtũ non cõmittit̃ sine dolo.⁊ in hoc differũt.in alio cõueniunt:qꝛ sicut ibi dat̃ ex.l.illa cõditio:ita ex ista dat̃ ex.l.conditio. Itez sicut illa est recuperãde possessiõis:ita ⁊ ista. Item sicut ibi punit̃ inuasoꝛ:ita ⁊ hic. Item vtrũqꝫ iudiciũ est mixtum. Item sicut ab eo appellat̃:ita ⁊ ab isto.licz quidam dicant ꝙ quatenus est petitoriũ appellat̃:non quatenus est possessorium:vt ibi dixi. Itez vtraqꝫ conditio tollit̃ prescrip.xxx.an. ¶ Oꝛ segnoꝛi ex his que dicta sunt vobis casum ⁊ summariã expositionẽ lr̃e itelligere potuistis. Modo subijciam vobis aliquas qõnes.nũquid.l.ista habz locũ in re hereditaria?possides aliquẽ fundũ.decessisti relicto herede.heres deliberat velit adire vel non.iacente hereditate alius ingreditur fundum.heres adijt hereditatez. habebitne locum beneficium huius cõstitutionis? Videtur ꝙ sic: quia.s̃.posui exemplum in.l.ista ꝙ dicit̃ vacua posses.cum quis moꝛit̃ sine successoꝛe. Sed nos dicimus ꝙ non habet locum in re hereditaria:quia ista.l.loquitur cum res.i.pꝛopꝛietas erat absentis.sed possessio nullius erat.imo erat vacua coꝛpoꝛe ⁊ animo ẜm nos.vel ẜm alios coꝛpoꝛe sed non animo. Sed vbi decessisti herede relicto.⁊ heres deliberat velit adire vel non:iacet hereditas tua.⁊ res.i.pꝛopꝛietas nullius est.vt.ff.de rerum diui.l.j.in prin.⁊.ff.si quis testamento liber esse iussus fuerit.l.j.§.sceuola.sed vbi sum absens possessio est absentis ⁊ pꝛopꝛietas. Sed si non est appꝛehensa possessio potest dici ẜm ꝙ res heredis ⁊c̃.vt argu.ff.de cri.ex.here.l.ij. Sed dic ꝙ non vacabat ẜm pꝛimam lecturam.sed quomodo subuenitur hoc casu heredi? Certe per interdictum.quoꝛum bonoꝛum.qđ est adipiscende possess.ff.quoꝛum bonoꝛum.l.j.in fi.si est scriptus heres subuenitur heredi per edictum ⁊c̃.quod est.s̃.de edicto diui adri.tollen.l.vltima.vel potest dici ꝙ subuenitur ei per vtile interdictum quoꝛum bonoꝛum. ¶ Sed denuo quero res ista est tua.decedis.heres tuus adijt hereditatem sed non appꝛehendit possessionem.nunquid si alius ingreditur tenebitur condi.ex.l.ista. ¶ Segnoꝛi questio ista est dubitabilis? Videtur ꝙ non:quia hec duo sunt paria.vel non esse aditã hereditatem:vel aditam ⁊ non esse appꝛehensam posses.vt ff.de crimi.expi.heredi.l.ij. Econtra videtur ꝙ habeat locũ beneficium huius.l.quia hereditate adita: heres est dominus.vt.ff.de acquiren.posses.l.cum heredes.⁊ hec.l.videtur habere locum cum pꝛopꝛietas alicuius est.⁊ in ista opinione videtur declinare dominus Azo in summa huius titu. Vel potestis dicere.hec.l.loquit̃ in eo qui fuit dominus ⁊ possessoꝛ.sed vbi fuisti dominus ⁊ possessoꝛ ⁊ decessisti herede relicto:si heres adijt hereditatem ⁊ non appꝛehendit posses.est dominus non possessoꝛ.vt.ff.de acquiren.posses.l.si dominus. Odofredus.

¶ Si p vim vel alio modo turbata fuerit absentis possessio.

¶ In superioꝛi titu.dictum est de interdicto vnde vi:quod pꝛincipaliter locum habet cuz turbatur possessio pꝛesentis.dictum est.⁊ de quibusdam constitutionibus que puniunt quasdam violentias.verum quia aliquãdo per vim alio modo turbatur possessio absentis: que non erat vacua animo vel coꝛpoꝛe:ponitur hec rubꝛica. scilicet quando per vim turbata est possessio que non erat vacua animo vel coꝛpoꝛe.⁊ de hoc agitur.j.e.l.j. Vel alio modo turbata sit: puta per rescriptum imperiale vel per interlocutoꝛiaz sententiã.sub.videamus ⁊ subijciamus.de quo agitur.j.e.l.ij. Odofre.

Radices absentiũ. Sicut rubꝛica nr̃a hz duas ptes: ita sunt due.ll.huius ti.⁊ hec.l.respicit pmã ptẽ rubꝛice.⁊ in hac l.dr̃ hoc.si possideo rez aliquã aio ⁊ coꝛpe ⁊ recedo de re nemine ibi delicto in re vel aliquo derelicto.⁊ dum essem absens venit quidam ⁊ occupauit posses.illius rei clam dum recessit de re nemine ibi derelicto.vel occupauit palam deiectis colonis meis dum recessi de re aliquo ibi derelicto.quid fiet? Respondet imperatoꝛ ꝙ in absentia mea quilibet poterit postulare vt possessio illa mihi restituatur.⁊ etiam seruus meus qui al's non potest esse in iudicio.⁊ nedum seruus meus potest hoc petere.immo ⁊ inquilinus meus ⁊ colonus meus ⁊ gestoꝛ negocioꝛum meoꝛum.immo ⁊ quilibet agnatus meus.immo quilibet extraneus meo nomine sine mandato meo.nam speciale est de posses.absentis turbata per vim:ꝙ quilibet potest petere restitui.nec poterit ei opponi hoc casu ꝙ annus sit elapsus cum posses.peruenit ad turbantem.⁊ hoc casu q̃retur de posses.non de pꝛopꝛietate.⁊ quesito de posses.queretur de pꝛopꝛietate. Tex.pꝛiuati sunt.sub.per iniuriã alienam. Tex.qui quolibet modo peregrinat̃.i.qui absens est. Tex.possessio ablata est.sub.per vim. Tex.mandata.i.ꝙ mãdatum non habent. Tex.quia huius conditionis hominibus causas oꝛare fas non sit.idest quasi talis persona non possit esse in iudicio. Tex.subueniri. ¶ Oꝛ segnoꝛi nõ.hic.si turbatur possessio absentis pꝛo illa posses.recuperãda potest experiri seruus ipsius. Unde no.regulariter seruus nõ potest esse in iudicio:vt.s̃.de iudi.l.seruus. Fallit hic. Itez fallit ⁊ in alijs casibus.ff.de iudi.l.vix certis ex causis.⁊.l.qui se. Item fallit supꝛa vbi cause fisca. agantur.l.vltima. ¶ Et hoc est verum ꝙ seruus potest litigare de posses.turbata recuperanda.sed nunquid de ea retinenda? Dicunt q̃dam ꝙ non:quia istud.scilicet ꝙ possit litigare de possessione recuperanda est introductum contra iuris oꝛdinem.vnde non debet trahi ad consequentiam. vt.ff.de reg.iur.l.ꝙ contra.vnde non poterit litigare de possessione retinenda. Alij dicunt ꝙ bene poterit litigare de possessione retinenda:quia momentarie possessionis actio per quãcunqꝫ personam exerceri potest.vt.s̃.qui le.per ha.standi in iudicio.l.vltima. ¶ Oꝛ segnoꝛi in questione ista potest dici.ꝙ sicut potest litigari de posses.recuperanda. ita de retinenda posses.non poterit tamen litigare seruus de posses.adipiscenda: vt dixi plene supꝛa qui le.per ha.standi in iudicio.l.momentarie.⁊ hoc casu.scilicet quando dixi seruum posse litigare iurabit seruus de calũnia. Itẽ satisdabit de rato.nõ autẽ satisdabit de defendẽdo:ꝓpter id qđ dicit.j.lr̃a seruari iudicio ⁊c̃. ¶ Itẽ nõ.ꝙ qlibet extraneus põt experiri sine mandato ꝓ possessiõe turbata absentis recuperãda:qđ est cõtra regulã.s.ꝙ nemo experiat̃ alieno iure sine mãdato:vt.ff.de pꝛe.mi.l.naturalis.§.ꝙ si faciam.⁊.ff.de neg.gest.l.si pupilli §.vlti.⁊.l.sinautẽ in pn.⁊.ff.de peti.here.l.ꝙ si possessoꝛ.§.vlti.sed hic est speciale in odium turbantis. Sic ⁊ al's. est etiam speciale.ecce pꝛo quolibet dãnato de crimine capitali põt quis appellare.vt.ff.de libe.causa.l.j.⁊.ff.de appel.l.non tãtũ.sic ⁊ al's est speciale in coniunctis personis.ff.de pꝛocura.l.sed ⁊ he in pꝛin.⁊.l.põpo.§.vlti.

Hec imperiale. De pꝛia parte rubꝛice.s.si per vim turbata sit possessio.s̃.e.l.j.dictũ est. De secũda parte rubꝛice.s.ꝙ si vel alio modo absentis possessio fuerit turbata agitur hic. Et in.l.ista multis modis ponit̃ casus.tamẽ oẽs alie casus positiones recidũt in idẽ.⁊ in istuz casum quẽ ponã vobis. Ponamus tu possidebas rẽ meaz. accessi ad iperatoꝛẽ ⁊ veni ad eũ.dñe multũ seruiui vobis. bonũ est ꝙ aliqua faciatis pꝛo me.dicit iperatoꝛ.qd vis tu? dñe dico vobis ꝙ cõcedatis mihi rescriptum ꝙ talem rem meam quam talis tenet ꝙ possim ingredi mea auctoꝛitate. dicit imperatoꝛ.hoc rescriptum non est bonum:quia cuiqꝫ teneoꝛ facere ius. dixi ego. Domine imperatoꝛ: necesse est ꝙ

est q hoc faciatis. dixit imperator nõ faciã. ⁊ oẽs de cõsisto-rio pncipis erant pro me. vnde tm̃ institi q impator ꝯcessit mihi tale rescriptũ: ⁊ dixit inuitus facio. ⁊ ita illo non voca-to non citato: imperator cõcessit q rem meam talez quã pos-sidebat mea auctoritate possem ingredi ⁊ priuare te posses-sione. nunquid valet tale rescriptum? Dicit impator q non: qꝛ rescriptum impetratum est ad nimiam postulationez pe-titorum. vnde licet ingrediar in possessionem: ille nihilomi-nus possidet: qꝛ status possessionis absente possessore nõ dꝫ innouari. Idem est si non potui habere copiã principis ac-cessi ad potestatem ciuitatis ⁊ dixi ei. domine talis possidet rem meam concedatis mihi nuncium vt inducat me in pos-sessionem nullo vocato vel citato. dicit potestas: hoc non fa-cerem: qꝛ iuraui cuiqꝫ facere ius. vnde facias eum qui possi-det citari si vis. dixi ego ei. domine de hoc non sentio vobis grates. dixit potestas. quid vis ergo? domine volo q detis nuncium qui me inducat in possessionẽ nullo vocato vel ci-tato. tantum institi q hoc impetraui: valet ne hoc rescriptũ? ¶ Certe non: qꝛ status possessionis absente aduersario: nõ dꝫ innouari. nam merita negociorum partium assertione pan-duntur. vnde si talia rescripta impetrantur: debent impetra-ri aduersario citato ⁊ negocio discusso. Tex. quod supplica-tio litigatoris obtinuit. sub. ad nimiam instantiaꝫ: quia dicit imperator. aliquando ad nimiam instantiam supplicãtis nõ concedenda concedimus: ⁊ ideo nõ valeat: vt. j. de peti. bo. sub. l. j. ff. de mino. l. deniqꝫ. in prin. Tex. nec interlocutio. i. preceptum. Tex. possessionis statum. sub. aliuz ꝯstitute per-mittitur. hucusqꝫ legitur littera suspensiue. Tex. assertione. sub. examinatione. Tex. panduntur. ⁊ ita habetis quod nec imperiali rescripto vel auctoritate iudiciaria debet auferri alicui possessio. ⁊ siquis tale impetrat rescriptũ ⁊ vtitur: ca-dat a iure suo: vt. s. ti. j. l. meminerit. ¶ Et ideo no. hic. dum aliquid poterit fieri in preiudicium alicuius debet ille cita-ri. ⁊ ad istud accedit. s. si aduersus dominuz. l. vnica. ⁊ ff. de aqua plu. l. in conducendo. Odofredus.

¶ Uti possidetis.

¶ Rubrica ista ita continuatur ad superiora. de interdict] adipiscende ⁊ recupande possessionis dictũ est. ſꝫ qꝛ aliqua interdicta sunt retinẽde possessionis: ideo ponit̃ rubrica vti possi. ⁊ ponit̃ hec rubrica mãliter. vnde dꝫ sic exponi. vti pos sidetis. i. de interdicto vti possi. qđ est retinende possessionis videamus ⁊ subijciamus. vł potest legi hec rubrica. vt dica mus q hec verba edicti pretoris ponũtur detruncate. sunt enim verba edicti pretoris talia. Tex. ait pretor. vti possidetis fundum vel edes de quo vel de quibus agitur ita possi-deatis: ⁊ ne ita possideatis vim fieri veto: ⁊ quãti ea res erat intra annum in iudicium dabo: vt. ff. e. l. j. Odofredus.

Uti possidetis. Segnori. l. ista consue-uit valde difficilis reputari. ⁊ indubitanter est difficilis propter breuitatẽ littere ⁊ pro-pter multitudinẽ glosarum ⁊ antiquaruz ⁊ nouarũ: tñ si vos aduertat] casum ⁊ summa riã expositionẽ lr̃e: non videbit̃ vobis difficilis. Sciendum tñ est q in. l. ista casus ponit̃ multis modis: tñ qꝛ mã huius l. valde est vtilis ⁊ subtilis ⁊ diffusa ⁊ intricata: ⁊ iure ciuili ⁊ canonico ⁊ vbiqꝫ terrarum obtinet materia huius. l. ponã primo casuz ƀm q littera videtur sonare. subsequẽter subij-ciam aliqua exempla demonstratiua. postea examinabimus aliqua circa materiam huius. l. Et casum ita no. in terminis. possidebam aliquẽ fundum ciuiliter ⁊ naturaliter aĩo ⁊ cor-pore meo. idem si possiderez aĩo meo ⁊ corpore alieno. cum cõgruo tpe volebam arare funduz: tu veniebas ⁊ turbabas me ⁊ dicebas mihi. noli colere istum fundum: qꝛ nõ est tuus sed meus. ⁊ qꝛ possideo eum ⁊ non tu. ⁊ ego dicebaz ei. ego possideo ⁊ non tu. ⁊ ita faciebas mihi quolibet anno. Item si aliquando erant in fundo illo fructus vel nãles vel indu-striales ⁊ volebam colligere: tu veniebas ad me ⁊ dicebas. amice non facias: qꝛ fructus sunt mei nõ tui. ⁊ ego possideo fundum istum; non tu. ego videns q tu non patiebaris me habere pacificam pos. huius fundi quem possidebam ciuili ter ⁊ naturaliter animo meo ⁊ corpore: vł animo meo ⁊ cor-pore alieno: imo quolibet anno turbabas me: accessi ad pn-cipem petens ab eo quid facturus essem. Ad quod respon-det imperator dicens. amice dicis tu possidere fundum su-per quo alius te turbat arare ⁊ colere? domine certe sic. di-cit imperator. dicit ille turbator q possidet etiam illum fun-dum? domine certe sic. vnde dicit imperator. adeas rectorez prouincie tue ⁊ illum turbantem te fundum possidere arare ⁊ fructus percipere conuenias. qui proposito interdicto vti possidetis ⁊ solẽniter ordinato iudicio. i. per libellum ⁊ per sacramẽtum calũnie recipiet vtriusqꝫ partis allegationes. ⁊ si tu probabis te possidere illuz fundũ animo ⁊ corpore tuo: vel animo tuo ⁊ corpore alieno: per consequens apparebit turbatorem non possidere. Unde iudex formabit ita senten-tiam suã. qꝛ appet actorẽ fundum de quo agitur non vi: non clam: non precario ab aduersario suo possidere. ⁊ ꝯstat mihi suum aduersarium non possidere. vnde pronuncio ei dein-ceps vim fieri non debere: quominus illum fundum possit arare ⁊ fructus colligere. ⁊ adijciet illam clausulã. sicut pos sidebatis: ita possideatis. i. sicut tu actor possides: ita possi-deas. ⁊ sicut turbator non possidet: ita nõ possideat. ⁊ ab ista sententia lata super possessione non appellatur. ⁊ lata sentẽ-tia pro te contra aduersarium tuum: si aduersarius tuus pu tat se dominum debebit experiri contra te rei vendi. de do-minio ⁊ proprietate fundi. ⁊ tu conuentus debebis satisda-re iudi. sol. vel iudicio sisti. vel si nolis satisdare: mittetur ad-uersarius tuus in possessionẽ fundi tui petiti ⁊ possessio trãs fertur in eum ƀm formam edicti perpetui generalis. hoc di-cit ista. l. videte litteram. Tex. vti possidetis ⁊c. prohibebit. hoc est primum dictum ⁊ loquitur in possessorio. Tex. ac sa-tisdatiõis. ⁊ hoc scđm. ⁊ loquitur in petitorio. ¶ Or segno-ri sicut premisi vobis hec. l. reputatur valde difficilis ⁊c. dic vt dixi. Or videatis statiꝫ qualiter littera debet ordinari. Et vno modo littera ordinatur sic. rector prouĩcie vim fieri ꝓ-hibebit. sub. turbatiuam. ⁊ sub. quominus. ⁊ sub. verbuꝫ pos sideatis fundum de quo agitur. vti. i. sicut possidetis. cuꝫ ab altero nec vi nec clam nec precario possideatis. Uel potest ⁊ alio modo ordinari littera ista ⁊ sic. vti possidet]. i. sicut fun dum de quo agitur est ⁊ subaudiatis quominus possideat]. rector prouincie vim. s. turbatiuam fieri prohibebit cum ab altero nec vi nec clam nec precario possidetis ⁊c. Sequen-tem litteram. ac satisdationis ⁊c. ita ordinabitis. ac satisda-tionis. repetatis rector prouincie cognoscet de proprietate seruata forma edicti perpetui satisdationis vel transferende possessionis. sub. causa interposita vel non. Uel legatis ita. ac satisdationis edicti perpetui seruata forma: vel transferẽ de possessionis si non satisdat repetatis. rector prouincie de proprietate cognoscet. ¶ Or segnori: sicut ego dixi vobis. hoc exemplum est amicum littere ⁊ colligitur. ff. eo. l. j. vbi sunt hec verba. l. ff. e. ti. ait pretor. vti possidetis edes: de qui-bus agitur nec vi nec clam nec precario alter ab altero: quo minus vti possideatis vim fieri veto. Item omnes. ll. clamãt hoc. si possideo fundum ciuiliter ⁊ naturaliter animo meo ⁊ corpore: vel animo meo ⁊ corpore alieno: puta serui mei: si aliquis me vel colentem meo nomine impedit arare: vel fru ctus colligere: impedit me ire ad possessionem. vnde qꝛ vim turbatiuam infert tenebitur mihi interdicto vti possi. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. vim facit. ⁊ ff. eo. l. si duo. §. j. ⁊ idẽ est exemplum quod no. in predio rustico. idem q̃tum ad effectum. sed per alia verba notabitis in pdio vrbano in quo sunt posita ver-ba edicti. vt. ff. e. l. j. Et ponetis ita exẽplum in edibus. possi-deo aliquas edes. volo illas edes locare suo tempore. venit quidam alius ⁊ dicit. quare vis locare istas edes? quia mee sunt. dico ego ei. frater dimittamus de dominio: litigemus de possessione: quia possideo eas. dicis tu: immo ego possi-deo. ⁊ dicis ei qui vult conducere: si tu intrabis: videbo. vñ conductor non vult conducere. ⁊ ita facit cuilibet condu-ctori domus. vnde facis mihi vim turbatiuam. vnde debeo te conuenire interdicto vti possidetis. si postea de proprie-tate velis me conuenire: debemus satisdare iudicio sisti vel iudicatum solui. alr̃s iudex mittet te in possessionem edium

donec purgem innocentiam meam. ⁊ hec lectura est amica littere vt dixi. sed vnum solum videtur obuiare. ecce enim si probo me possidere ⁊ iudex hoc reperit: totum istud bene procedit vt condemnet te ne turbes me in possessione ⁊ ꝙ pronunciet me possessorem. quod ipse postea adijcit. vti possidetis: ita possideatis. hec est nugatio quia apparet ex sententia sua me possidere ⁊ turbantem non possidere. ⁊ ipse dicit. vti possidetis ita possideatis. vnde videtur innuere turbantem possidere. Ad istud vos dicetis tribus vel quattuor modis. Uno modo sic. eramus duo ego ⁊ frater meus. fundu; possidebamus cõmuniter. ⁊ tu turbas nos duos. vnde si iudex inueniat nos possidere: iudex pronũciabit nos possessores. ⁊ adijciet vti possi. vos duo actores ita possideatis. Uel potest dici secundo modo verba ista posita in plurali resoluuntur in singulari. verbigratia. vti possidetis. i. sicut tu possides: ita possideas. na; plerũq; plurale resoluitur in singulare. sic ⁊ al's iurisconsultus hoc facit. ff. de origi. iur. l. ij. §. ex actis. ff. de peti. here. l. diu⁹. in fi. Uel potest dici tertio modo. lex ista cepit habere locum post tempora iulij cesaris. Nam legitur ꝙ ante tempora iulij cesaris omnes homines nulla distinctione personarum habita loquebantur sibi adinuicem in singulari numero. superuenit iulius cesar qui multa bona fecit. nam in dictamine nullum habuit parem. ⁊ etiã circa mores fecit edictum ꝙ homines maximis personis loquerentur in plurali numero. ⁊ dixit ꝙ vnus loqueretur alteri. domine bene stetis. bene veniatis. vnde inspecta illa vrbanitate licet alter solus possideat ratione vrbanitatis: cõcludit iudex in sua sententia. domine actor vti possidetis ita possideatis fundum de quo agitur. ⁊ excusatur dominus iudex si ita dicit. quia hoc mandatum fit quasi a quolibet: qa vnus dicit vni. domine bene stetis bene veniatis. ⁊ licet ista vrbanitas transierit ad remotos: ad proximos tamen suos. s. iulij cesaris transire hec vrbanitas non potuit. s. ad romanos. et domini marchiani eundem stilum seruant: quia quando loquuntur coram principibus vel coram domino papa: ipsi nituntur incohoare stilum suum in plurali numero ⁊ ꝙ possint prosequi in plurali numero prosequuntur. ipsi enim ita dicunt. domine vos estis dominus noster. vos estis factus pater noster. tamen ex quo incohoarunt dicũt. tu debes scire istud: q; facis sic ⁊ sic. incontinenti transeunt ad singularem numerum. ⁊ si iurarent deierarent se. ⁊ sic faciunt alleothea numeri. Uel põt dici quarto modo vt dixi in casu. ⁊ vt vos dicatis ista non sunt querenda. bene dicit iudex dum pronũciabit me actorem non turbari vel me possidere ⁊ turbatorẽ non possidere ⁊ adijciet vti possi. fundum de quo agitur ita possideatis. q. d. tu actor sicut possidebas: ita possideas. tu re⁹: idest turbator qui nunq; possidebas non possideas. ¶ Uerumtamen propter ista; opi. tollendã dominus Jo. ⁊ Azo voluerunt subtilizare: ⁊ inuenerũt exempla remota ⁊ obscura de quibus hec. l. non facit mentionem. verũtamen ista exempla in alia lege inueniuntur: ⁊ ita ponunt exemplu;. ego habebam nudam proprietatem huius fundi vel dom⁹: ⁊ ita possidebam ciuiliter. tu habebas in isto fundo vel domo vsufru. ⁊ sic possidebas naturaliter. ego proprietarius dolebam quia videbam me dominum ⁊ tu habebas vtilitatem: quid feci? cepi te turbare in tua naturali possessione: quia dicebam te non habere vsufructu; in illo predio vel in illa domo. vñ non permittebam te arare nec seminare nec fructus colligere. tu me turbabas in mea ciuili possessiõe. quia dicebas me nullum ius habere in illo predio vel in illa domo. vnde nõ permittebas ꝙ accederem ad illum fundum vel ad illa; domum gratia ciuilis possess. quesiuerunt a principe quid iuris erit hoc casu? Ad quod respondet impator ꝙ debemus adire rectorem prouincie ⁊ vnus aget contra alium. ⁊ dicã ego proprietarius sic. talẽ fundum possideo ciuiliter nõ vi nõ clam nõ precario. vnde peto me potiorem pnunciari in mea ciuili possessione ⁊ te cõdẽnari ne decetero mihi vim inferas turbatiuã in mea possessione ciuili. Ite; peto te mihi condẽnari in estimatione possessionis ab anno citra: que talis est. ⁊ ad hoc ppono interdictũ vti possidetis. tu vsufruc. ecõtra dices. cum possideam talem fundum vel talem domũ naturaliter nõ vi non clã nõ pcario: sed vsufructu. sum ⁊ turbas me in mea naturali possessione. vñ peto me in mea naturali possessione potiorẽ pronũciari ⁊ te cõdẽnari: ne deinceps in mea naturali possessione mihi vim inferas turbatiuam. ⁊ insuper peto te mihi cõdẽnari in estimatione possessionis ab anno citra: q; me per tñ tps turbasti que talis est. ⁊ ad hoc propono iterdictũ vti possidetis solẽniter examinato negocio vel iudicio corã rectore puincie. sed tu vsufruc. optime probasti te hẽre vsufru. ⁊ sic nãlem possessionem. ⁊ ego proprietarius probaui me hẽre nudã pprietatem ⁊ sic ciuilem possessionem. certe hoc casu iudex ita d; pferre sniam. talis plene pbauit corã me se esse pprietariũ talis fundi vel talis domus ⁊ sic h; possessionem ciuilem. pnũcio eum in dicta possessione potiorem ⁊ vsufruc. condẽno ne in dicta possessiõne proprietario debeat inferre vi; turbatiuã. Item dictũ vsufru. condẽno in. x. rõne estimationis posses. ciuilis quam ab anno citra turbauit. Item dicet cũ inueniã talẽ vsufru. in naturali pos. talis fundi vel talis domus esse potiorẽ inueni eum talẽ fundũ vel talẽ domũ naturaliter possidere nõ vi non clam nõ pcario pronũcio eũ potiorẽ esse in naturali posses. ⁊ pnũcio ꝙ pprietarius non debeat deinceps vim turbatiuam inferre vsufructuario. Itẽ eũ cõdẽno in estimatione possessionis in. x. quã ab anno citra turbauit. deinde concludet iudex. ergo vti possi. ita possideatis. sed si pprietarius nõ est contẽtus ista sententia ⁊ videatur sibi ꝙ sit grauatus: ⁊ q; vult dicere ꝙ finitus est vsufruc. nõ poterit appellare sed poterit conuenire vsufructuariũ petitorio iudicio. i. rei vendi. si vsufructuarius excipiat. sum vsufru. replicabit proprietarius finitus est vsufruc. capitis di. ⁊ vsufructuarius qui est reus d; prestare satisdationem iudi. sisti vel iudic. solui fm hec tempora. quod si non fecerit sed forte se absentat pronũciabitur proprietari⁹ mitti in pos. rei petite. vsufructuarius postea veniens audietur solum super proprietate. nam ratione sui vsufruc. poterit confessoriam intẽtare. hoc dicit ⁊ fm hoc optime stat littera vti possidetis. ⁊ probatur istud exẽplum. ff. eo. l. vlti. ¶ Item dominus Jo. ⁊ Azo ponunt aliud exemplum quod est idem cum isto l; per alia verba ponatur. habebam nudam proprietatem rei ⁊ sic ciuiliter possidebam. tu habebas vsum rei: ⁊ sic naturaliter possidebas. si ego proprietarius turbo te vsuarium in tua naturali: poteris me conuenire interdicto vti possi. ⁊ si tu vsuarius me turbares in mea ciuili potero te conuenire interdicto vti possi. ⁊ iudex examinabit allegationes vtriusq; partis: ⁊ pronunciabit ne alter alterum turbet in sua posses. ⁊ postea adijciet. sicuti possidetis: ita possideatis. ⁊ ad istud facit ꝙ vsuario sicut ⁊ fructuario datur interdictum vti possidetis. ff. eo. l. vlti. Item sicut fructuario competit interdictum vnde vi: sic ⁊ vsuario: vt. ff. de vi ⁊ vi arma. l. iij. §. vnde vi. Item ponunt ⁊ aliud exemplum. vti possidetis. ⁊ sicut fructuarius naturaliter possidet ita ⁊ vsuarius: vt. ff. de acquiren. posses. l. naturaliter. ⁊ fm hoc stat optime littera quod est idem licet per verba alia. ⁊ ponunt exemplum inter dominum ⁊ vasallum ⁊ inter eccle. ⁊ emphytheotã tota die videmus. dominus qui concessit castrum possidet ciuiliter: vasallus naturaliter: vt hec colliguntur. ff. de quiren. posses. l. naturaliter. ⁊. ff. eo. l. vlti. ⁊. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. vñ vi. ⁊. ff. si ag. vec. vel emp. petat. l. j. ⁊. l. ij. ⁊ tota die videm⁹ ꝙ dñs ipedit vasallum. dicit vasallus: quare hoc facitis? dicit dñs. q; tu cõmisisti felloniam. dñe vos dicitis voluntatẽ vestram: bene scitis si posset veritas iueniri. dicit dñs bñ scio quid dico. ⁊ ita dominus turbat eum. certe vasallus poterit conuenire dominum interdicto vti possi. ne turbet eum in sua naturali. poss. ⁊ econtra si vasallus turbaret dominu; in sua ciuili posses. dominus conuenire poterit eu; vti possidetis. ⁊ pronunciabit iudex ne vnus alteri vim inferat. ⁊ pronunciabit vtrũq; possidere in sua ciuili ⁊ adijciet. vti possidetis ita possideatis. modo videatis summariam expositionem littere. Tex. vti. i. sicuti. possideatis. sub. vos inuicẽ agẽtes. vel vos sub. quorum vnus agebat alter resistebat. Tex. cum ab altero. quidam habent cu; alter ab altero. alij habẽt cum ab altero. ⁊ tunc sub. alteri. cũ alter ab altero. Tex. vim. sub. turbatiuam. Tex. fieri prohibebit. sub. vni. cũ vnus possidet alter non vt in primo exemplo posui. vel fieri phibebit. sub. inuicem

sub.inuicem cuꝫ vnus possidet ciuiliter alter naturaliter vt
in alijs exemplis.Ac.incipit scdm dictum. ⁊ dicatis ac pro
etiam:⁊ lata sententia tali rectoꝛ ꝓuincie cognoscet de pro/
prietate inter vos ⁊ aduersariũ victum de possessione. Tex.
seruata forma edicti perpetui.i.generalis.Tex.forma.Sed
que est forma edicti generalis.Rñ. vt si ille qui vincit poss.
cõueniatur de proprietate ab eo qui succubuit:ille qui vin.
cit debet satisdare iudi.sisti vel iudi.sol.⁊ si non vult satisda/
re:mittetur actoꝛ in pos.rei petite.⁊ fertur sentẽtia interlocu
toria cum ille se non defendit vel defendit ꝫ minus plene.
qꝛ hec sunt paria.vel nõ defendi vel defendi sed minus ple/
ne.vt.ff.ex qui.cau.ma.l.hoc aũt.in fi.ff.ex quibꝰ cau. in pos.
ea.l.hoc ait pretoꝛ.in fi. Item exitus pos.hic est ⁊c.l.vt.ff.de
acquiren.pos.l.exitus.ff.eo.l.j.§.huius interdicti.⁊.§.de rei
ven.l.oꝛdiarij.⁊.§.si de momẽ.pos.fuerit ap.l. vnica. ¶ Sꝫ
hic statim quero de qua satis.loquitur hec.l. Et videt̃ ꝙ de
nulla satis. Iudicio sisti non.qꝛ hic litigabatur de fundo vel
de domo.vnde cum aliquis possidet imobilia : non satisdat
iudicio sisti:vt.ff.qui satis.co.l.sciendũ.in pꝛin. de satis.iudi.
sol.non.qꝛ non cõueniebatur de proprietate suo noie. nam
hodie nec suo nomine conuentus satisdat iudicatum sol. vt
insti.de satis.§.sed hodie.Ad istud potest dici duobus mo/
dis.vno modo sic.hic loquitur de satis.iudicio sisti.nã debet
ille qui vincit in poss.satisdare iudicio sisti.Si dicis. peteba
tur res imobilis.i.fundus vel domus.vnde non satisdatur
nec olim nec hodie:vt in preal.l. sciendum est. Ad qđ dice/
bat dominus meus:⁊ ita audiui eum semel dicẽtem dum le
geret.l.istam.olim possessoꝛ rei imobilis satisdabat iudicio
sisti.s.tẽpoꝛe huius.l.hodie est coꝛrectũ per.l.sciendũ.in pn.
per auc.generaliter.§.de epi.⁊ cle.sed opposui ei duꝫ cõple
uit.l.istam.⁊ dixi hoc videt̃ mihi ꝙ non sit rñsio bona.⁊ vide
tur mihi ꝙ iste possessoꝛ rei imobilis satisdet iudicio sisti:/si
conuenit̃ super aliqua re quã nõ possidet:vt.ff.qui satis.cog.
l.de die.§.quidam etiã aiunt.⁊ ipse videt̃ acqeuisse.Sed se
gnoꝛi verius est vt dicamus ꝙ nõ loquat̃ de satisda. iudicio
sisti:qꝛ possessoꝛ siue petat̃ satisdari iudicio sisti de eadem re
quã possidet:siue de alia:nõ euitat satisdationẽ iudicio sisti:
vt in preal.l.sciendũ.§.antepe.ꝫ dꝫ intelligi de satisda. iudi
catum solui ꝟm antiqua tẽpoꝛa ꝟm que qlibet suo noie cõ
uentus satisdabit iudicatũ solui.sed hodie secus:vt insti. de
satisda.§.sed hodie.vnde hodie nõ satisdat iudi.sol.vel iudi
cio sisti:sed fert̃ quedam sñia interlocutoꝛia:vt aduersarius
tedio affectus veniat rñsurus:vt.ff.vt in pos.le.l.is cui. ⁊ ex
hoc missus in pos. non efficitur possessoꝛ sed detentatoꝛ: vt
ff.de acqui.pos.l.possideri.in fi.⁊.l.siquis ante ꝯduxit. ⁊.ff.
ex qui.cau.in pos.ea.l.cuꝫ ex legati causa. ¶ Oꝛ segnoꝛi ex
his que dicta sunt casum ⁊ summariam expositioneꝫ huius
l.potuistis perpendere.modo circa.l.istaꝫ est insistendũ op/
pnẽdo ⁊ rñdendo: ⁊ multas q̃stiones subijciẽdo ⁊ statim op/
pono sic ꝟm exempla dominoꝛum Io.⁊ Azo. vterqꝫ vincit
⁊ neuter vincit.l.dicit contra.que dicit.si duo contendunt se
adinuicem possidere.vnus iuste ⁊ sic ciuiliter.alter iniuste ⁊
sic naturaliter.si vterqꝫ probat se possidere neuter vincit. vñ
contra.dicit.ff.eo.l.si duo.in pꝛin. ¶ Ad solutionem cuius
contrarij dicetis multis modis statim.ꝟm meam lecturã nõ
est cõtra.qꝛ alter tm̃ vincit qꝛ possidet:alter nullo modo vin/
cit qꝛ nullo modo possidet.sed ꝟm lecturam dominoꝛuꝫ Io.
⁊ Azo.dicetis vno modo sic. sicut ipse dñs Azo scripsit in
summa huiꝰti.dixit neuter vincit ⁊ vterqꝫ vincit respectiue.
vterqꝫ vincit vt reus vt hic.neuter vincit vt actoꝛ vt ibi.Nã
quid est vincere nisi remittere vt apud eũ res remaneat? Nã
actoꝛe nõ probante:⁊ si nihil prestiterit reus absoluetur : vt
§.de eden.l.qui accusare volunt.⁊.§.de proba.l.ij. quod est
hic. Nam vterqꝫ vincit vt reus.nam a reo fructuario nõ au/
fertur sua possessio naturalis : imo remanet apud eum: ⁊ in
hoc absoluetur a proprietario.non aufertur sua ciuilis pos
sessio:imo apud eum remanet ⁊ in hoc absoluetur. Itẽ dixit
ipse vterqꝫ vincit vt actoꝛ. Nam quid est vincere vt actoꝛ?
Certe condemnare reum ad reꝫ quã actoꝛ petit:⁊ ꝙ ei acto
ri adiudicetur qđ non est hic.nam res apud vtrũqꝫ remanet
scilicet possess.ciuilis apud proprietarium.possess.naturalis
apud vsufru.nam petit proprietarius vt vsufructuarius cõ/
demnetur ei.sed non condẽnatur ei.Sed certe salua aucto
ritate domini Azo.dico ꝙ vterqꝫ vincit vt reus. vterqꝫ vin/
cit vt actoꝛ.nam negari non potest quin proprietarius vin/
cat in eo ꝙ condemnatur ei vsufructuarius.s.ꝙ non debeat
eum turbare in sua ciuili possessione. ⁊ econtra negari non
potest quin vsufructuarius vincat in eo ꝙ condemnatur ei
proprietarius ne turbet euꝫ in sua ciuili pos. Item quilibet
vincit vt reus:cum quilibet pronunciatur potioꝛ in sua pos
sessione.Ego simpliciter soluo illud contra. vterqꝫ vincit in
parte:neuter vincit insolidum.vterqꝫ vincit in parte: qꝛ vsu
fru.vincit in sua naturali possessiõe:proprietarius in sua ci/
uili.neuter vincit insolidum:qꝛ nunqꝫ pronunciatur ꝙ alter
possideat insolidum ⁊ sic ciuiliter ⁊ naturaliter.sed pronun
ciatur ꝙ vnus possideat ciuiliter ⁊ alter nãliter. ¶ Modo
procedamus vlterius ⁊ circa materiam istã foꝛmemus mul/
tas questiones.interdictum vti possidetis est proditum pro
rebus soli.puta pro fundo vt hic ⁊ pro edibus:vt.ff.e.l.ij.ꝫ
pro rebus mobilibus seu se mouentibꝰ.ꝓditũ est iterdictuꝫ
vtrobi:vt.ff.vtrobi.l.vna.⁊ insti. de iterdictis.§.iij.⁊.§.reti/
nende. ¶ Sed quero que est ratio ꝙ interdictum vti possi.
est proditum pro rebus imobilibus: sed interdictuꝫ vtrobi
pro rebus mobilibus? In questione ista dicimus ꝙ ratio ẽ
illa:qꝛ imobilia dicuntur possideri.i.pedibus calcari. vnde
possessio appellata est quasi pedum positio ⁊c.vt.ff.de acq.
posses.l.j.in pꝛin.mobilia aũt nõ dicuntur possideri .s. pedi/
bus teneri.nam nõ teneo librum meum pedibus.vnde mo/
bilia dicuntur apud nos esse.ideo actoꝛ iuris voluit vti pro
prietate verboꝛum.vnde pro retinenda pos.rerum imobiliũ
inuentum est interdictum vti possidetis.pro rebus mobili/
bus proditum est interdictum vtrobi.⁊ cõponitur ex duobꝰ
coꝛruptis:ex vtrũ ⁊ vbi.vbi.i.apud quẽ vtrũ eẽ debeat.vnde
vtrobi.i.apud quẽ eẽ deat ⁊ qđ interdicto vti possi.in libello
foꝛmando ⁊ in sñia : etiã totũ intelligatis interdicto vtrobi:
qa in hoc solũ est dñia inter interdictũ vti possi.⁊ interdictũ
vtrobi.qꝛ interdictũ vti possi. datur pro rebus imobilibus.
interdictum vtrobi datur pro rebus mobilibus.vnde inter
dicto vtrobi ita foꝛmatur libellus.qꝛ talis turbat me in pos
sessione talis mei libꝛi facit sequestrari eum.dum ibi volo le/
gere:peto ꝙ non debeat prohibere ne ipse mihi vim turba/
tiuam inferat in illo libꝛo:⁊ peto me possessoꝛem pronũcia/
ri.⁊ quia turbauit me ab anno citra:peto vt cõdemnet̃ mihi
quãti mea interest: vt.ff.vtrobi.l.j. ¶ Modo procedamus
vltra.interdictum vti possidetis habet locuꝫ pro rebus imo
bilibus.qđ est intelligendum pro rebus immobilibus que
possunt possideri:non pro rebus immobilibus que nõ pos/
sunt possideri.vnde pro foꝛo ⁊ basilica ⁊ campo marcio non
habet locum:quia non possidentur:vt.ff.de acquirẽ.pos.l.j.
§.penulti.⁊ vlti.⁊ ꝙ pro his que possidentur habeat locum
colligitur.ff.e.l.j.in pꝛin.⁊.l.si duo. sic ergo habet locum in/
terdictũ vti possi.pro rebus imobilibꝰ.Sed fallit in cloaca
que licet sit res imobilis:tamen in ea non habet locum iter/
dictum vti possi.vt probatur.ff.e.l.j.§.j. Unde cõsueuit que/
ri que sit ratio.⁊ super ratione reddenda fuit magna alterca/
tio.Et dixerunt antiqui.ideo pretoꝛ excipit de cloacis pro/
pter vtilitatem earum.quis esset ille qui vellet possidẽ cloa/
cas?imo quilibet fugeret cloacas.Sed hec ratio nõ est bo/
na:qꝛ in cloacis consistit magna vtilitas.diu enim ciuitates
sustentari non possent nisi essent cloace:vt.ff.de cloacis.l.j.
⁊ per to.Alij voluerunt dicere sic. ideo pro cloacis non da
tur hoc interdictum : quia cloaca non sustentatur per se sed
annexa est solo.vnde cedit cloaca solo.vnde dum agitur de
edibus interdicto vti possidetis : agitur ⁊ de cloacis . dum
agitur de solo rustico : agitur de cloaca per consequens.⁊
pro hoc est ar.ff. de ex. rei iudi. Et hec responsio satis mul/
cet aures auditoꝛum:sed intus facit animos eoꝛum febꝛici/
tare.⁊ ad hanc solutionem al's responsionem facit.l.si quis
in toto.⁊.ff.de regu.iur.l.in toto. ⁊ approbat Ioã.eam. sed
hec non est perfecta responsio : quia potestis videre inter
vicinos:quia potest esse ꝙ vicinus tuus nõ turbat te in pos
sessione domus tue : sed turbat te in cloaca . quia dicit non
potes hic habere cloacaꝫ. vnde dicimus talem rationẽ esse
reddendam. De cloacis tria edicta siue interdicta sunt pro

dita: siue interdicti de cloacis tria capita sunt. Primuȝ caput est prohibitorium: q2 ꝓhibeor immittere cloacas in edes alienas ⁊ si imisi teneor tollere. Scđm caput est prohibitorium: q2 prohibeor imittere cloacam in locū publicū. Tertium caput est punitorium: q2 nullus dȝ me prohibere quin faciam cloacam ⁊ faciā purgare si feci in eo loco vbi habeo ius faciendi: vt. ff. de cloacis. l. j. in pn. §. j. Cōcludetis ergo ita. interdictum vti possidetis est generale retinēde poss. de omnibus rebus imobilibus. interdictum de cloacis ē speciale. vnde si est generalis clausula nō trahitur ad specialē: vt. ff. de penis. l. sanctio. ⁊. ff. de verb. obli. l. doli clausula. ita generale interdictum vti possi. non datur de cloacis. qa sua specialia interdicta sunt pro cloacis. ❡ Or segnori modo his visis procedamus vltra ⁊ perueniamus ad altiora ⁊ ad uertatis ista. Et primo ad vnum qđ hic dicitur: qđ est difficile ad proponendum exemplum in terminis. Nam hec. l. dicit ꝙ si duo agunt adinuicem interdicto vti posside. ⁊ alter ab altero non vi non clam possidet. ille qui possidet vincit. sȝ qui possidet ab aduersario vi vel clam vel precario non vincit interdicto. Modo videamus exempla quando possideo ab aduersario vi vel clam vel precario ⁊ non vincam: quando non possideo ab aduersario vi vel claȝ vel non precario: ⁊ quando possideo ab aduersario non vi non clam non precario: sed ab alio possideo vi vel clam. ⁊ nihilominus vincā. ⁊ statim ponamus exempla. ꝙ possideo vi: vt sic in hoc interdicto non vincam. ⁊ circa hec posuit dominus Joā. ⁊ Azo quedam exempla obscura. sed vos ponatis circa hoc exemplum satis clarum. Et vno modo potest notari exemplū ſm Joan. ⁊ Azo sic. tu possides fundum tuū naturaliter ⁊ ciuiliter. dum tu vis arare venio ⁊ intro fundum. dicis tu mihi. amice ad quid venisti ad hunc fundum? dico ego veni arare quia dominus sum. dicis tu: malefacis quia possideo vnde recedas. dico ego certe non faciam. dum tu vis arare: accipio aratrum ⁊ proijcio eū ad alias partes. infero tibi vim turbatiuam non expulsiuam q2 non deijcio te. sed quādiu manes in fundo ⁊ ego maneo. si conuenio te iterdicto vti possi. ne turbes me in poss. illius fundi quā possideo a te vi: non vincam te sed vincar a te. quia tu non mihi sed ego tibi vim turbatiuam infero vi. si tu non inferes mihi sed ego tibi: possideo ita a te vi vnde non vincam te sed vincar a te. naȝ in eo ꝙ cōtendo me possidere ⁊ te nego possidere: videor tibi tuā posses. vsurpare. Item si dico me habere in fundo tuo serui tutem. ⁊ dico me esse in possessiōe ipsius. nā per hoc videor mihi vsurpare quādam poss. sed q2 a te vi possideo succūbā. Ego tamen consueui alio modo ponere istud exemplum. tu eras in pos. fundi tui naturali ⁊ ciuili: ⁊ volebas arare fundum illum ⁊ seminare. veni ⁊ intraui funduȝ illū ⁊ dixi tibi. exeas de isto fundo. dixisti tu. nolo. vn̄ ego te deieci de possessione fundi tui per vim. ex quo te deieci per vim: quid facio? venio ⁊ volo arare ⁊ seminare funduȝ. tu non vis ꝙ debeam arare nec habes tot amicos vt possis me deijcere de possessione illius fundi: sed turbas me illum funduȝ arare: nec permittis seminare. conuenio te interdicto vti possi. bn̄ scitis ꝙ possideo licet vi. quia sum predo. quia possideo a te vi. Certe hoc casu iudex non cōdemnabit te mihi: quia ego possideo a te vi. sed si tu agas contra me interdicto vti possi. iudex condemnabit me tibi. Item posses mihi dicere. dolo facis: quia petis qđ restituturus es. nā illa regula habet locum in possessorijs ⁊ petitorijs: vt. ff. de doli excep. l. dolo facis. ⁊ hoc exemplum satis est bonum. ❡ Ex predictis ergo colligetis. si verum possessorem turbo in sua poss. habet plura remedia contra me. nam potest me conuenire interdicto vti possi. vt hic. Item potest mihi obijcere ex. doli. vt in pal. l. ff. de ex. doli. l. dolo. Item potest me conuenire iniuriaruȝ actione: vt. ff. de iniurijs. l. iniuriarum. §. j. nam cōpetit mihi iniuriarum siquis me prohibente ingreditur fundum meuȝ contra eum. vt probatur. ff. de acqui. rerum do. l. naturalem autem libertatem. §. apium quoq3. in fi. ⁊ ar. ff. de actio. emp. ⁊ vendi. l. qui pendentem. in fi. Item potest me per vim expellere: vt. s̄. vnde vi. l. j. dixi. Item potest extra ordinem ire ad iudicem ⁊ dicere. domine possideo talem fundū. talis homo non iure sed iniuria vult venire ad fundum illum ⁊ turbare me in possessione illius fundi. mādetis ei ne me turbet. sed si aliquid vult dicere đ iure suo: veniat corā vobis. nam ad officiuȝ iudicis pertinet ne iste violentie illicite fiāt: vt. ff. de offi. presi. l. illicitas. in princi. ne si hoc non prohiberet perueniremus forte ad arma ⁊ rixas: quod pretor nō debet pati vt litigantes veniant ad arma ⁊ rixas: sua iurisdictio compescere potest: vt. ff. de vsur. l. equissimum. in princ. Item quia congruit bono presidi prouincie prouinciam suam paratam habere: vt. ff. de offi. presi. l. congruit in prin. ❡ Modo videamus qualiter alter ab altero possideat clā: vt sic si agat hoc interdicto succumbat. ⁊ ponetis ita exemplum. possidebam animo meo ⁊ corpore: recessi de fundo meo nemine ibi derelicto. tu venisti clam sperans te prohibendum si scissem ⁊ ingressus es fundum ⁊ incepisti arare tuo nomine nō meo vt sepe fit in ciuitate ista. ❡ Or segnori vbi recedo de fundo meo nemine derelicto retineo possessionem ciuilem solo animo: naturalem perdo. Si tu ingrediaris in possessionem fundi mei: statim es nactus poss. clandestinam naturalem: vt. ff. de acquiren. posses. l. clam. §. qui ad nundinas. ⁊. ff. quod vi aut clam. l. iij. §. vlti. venio ⁊ redeo ad fundum ⁊ inuenio fundum aratum ⁊ seminatum. dico quid est hoc? quero a circunstantibus. quis fecit istud? dicunt ipsi. nescis tu? singulis diebus quando recedis de cultura: talis ingreditur cū bobus ⁊ arat ⁊ seminat. sic dico ego. si vellet mihi donare ista semina esset vnum quod multum placeret mihi. sed ipse facit alia intētione vt credo ⁊ venio ad te ⁊ dico tibi. quid est istud quod tu fecisti in fundo meo: quia non habes aliquod ius in eo fundo? dicis tu. credo habere ius: ⁊ videbitis tempore messium. dico ego ei nō expectabo illam diem. vnde mitto pro te vt venias coraȝ iudice ⁊ incipio te cōuenire interdicto vti possi. tu quid facis? similiter conuenis me interdicto vti possi. ne te turbeȝ. ego non possideo a te clam vnde vincam te. tu non vinces me: quia possides clam. vnde iudex absoluit me a petitione tua. ❡ Sed hic vltra proceditur ⁊ videtur ꝙ istud exemplum non possit de iure tenere in premisso exemplo. dic mihi interdictum vti posside. est retinende possessionis ⁊ datur solummodo possidenti? ⁊ hec est vera differentia inter interdictum vti posside. ⁊ interdictum vnde vi: vt. ff. eo. l. j. §. est igitur. Sed vti possidetis datur possidenti. quando ibimus adinuicem ponam meum libelluȝ in manu iudicis. ⁊ tu similiter pones libellum tuū in manu iudicis. ego bene possum agere interdicto vti posside. quia ciuiliter possideo. naȝ ciuilis possessio animo retinetur: vt. s̄. de acquiren. posse. l. licet. Sed tu quomodo poteris agere cōtra me interdicto vti posside. cum habeas clandestinam naturalem possessionem que solo corpore retinetur ⁊ dum pedibus quis insistit: vt. ff. de acqui. pos. l. j. in prin. ⁊ tu duȝ es corā iudice nō incumbis corpore in fundo. Item nec ciuiliter possides: q2 illam animo solo retineo: vt. s̄. dixi. ⁊ ita tu nō potes eandeȝ ciuilem poss. habere sicut duo non possunt eandem rem insolidum possidere: vt. ff. de acquiren. posses. l. possideri. §. ex contrario. ⁊. ff. cōmo. l. si vt credo. §. si duobus. ⁊ sic cuȝ nullo modo possideas: non potes interdictum vti possi. intendere contra me cum soli possidenti detur: vt. s̄. dictum est. preterea quo iure quesita fuit ista naturalis clandestina possessio. s. per introitum: eodem iure amissa est. s. per exitum. quia nihil tam naturale est ⁊c. vt. ff. de regu. iur. l. nihil tam naturale est. De hoc fuerūt derisi antiq qui dixerunt ad hoc vt clandestino possessori detur interdictuȝ vti possi. necesse est ꝙ iudex debeat cognoscere in fundo: quia veniet ad iudicē ⁊ dicet ei. Domine ipse retinet suaȝ ciuilem possessionem solo animo. ego non possum retinere meam naturalē nisi semper sim in poss. fundi. si exiret de possessione fundi: nō posset agere interdicto vti poss. cum illud detur soli possidenti: vt. s̄. dixi. vnde veniatis ad funduȝ ⁊ ibi examinetis iudiciū. al's claudicaret iudicium qđ esse non debet: vt ar. ff. de arbi. l. si cum dies. §. penulti. Sed segnori hec opi. antiquorum non placet: quia ius debet reddi in loco in quo consueuit reddi saluo more maioruȝ: vt. ff. de iusti. ⁊ iur. l. ius pluribus modis dicitur. Item non placet opi. eorum alia ratione: qa est contra. l. que dicit ꝙ partes debent venire ad iudicē: nō econtra:

econtra: vt. s. de epi. et cle. l. iubemus. in fine. Itẽ nõ placet
hec opi. qz interdictum nõ põt ita breuiter terminari: immo
de hoc plene cognosceretur. preterea certi sunt iudices maxi
mi qui interduz se transferunt ad successus et vadũt ad san-
ctam mariã de monte et cognoscunt ibi de his que recipiũt
summariam cause cognitionem: vt. ff. quis ordo in bonorũ
posses. l. iij. §. dies. Item non placet opi. antiquorum et alia
ratione: quia nos dicimus differẽtiam esse: aut possidet qs
ciuiliter et naturaliter: aut naturaliter tantũ: aut ciuilit tm.
Si possidet quis ciuiliter et naturaliter: si recedit de fundo
perdit naturalem possessionem: tamen retinet ciuilem solo
animo: et tunc exeundo de fundo: nõ destituitur omni auxi-
lio sed amittit naturalez poss. et retinet ciuilẽ. Sed vbi pos-
sidet quis naturaliter tantuz si recedendo de fundo posses
sionem perderet naturalem destitutus eẽt omni auxilio qd
esse non debet vt diximus in muliere. s. si secũdo nupserit
mulier. l. vnica. vnde dicim9 ꝙ ille qui possidet naturaliter
siue sit in fundo siue recedat: solo animo retinet naturalem:
clandestinam pos. vt. ff. de acquiren. poss. l. naturaliter. ne se
quatur istud inconueniens. s. ꝙ infinitis vicibus pdat pos.
vt eam nanciscatur. sic dicimus in isto qui solam habet na-
turalem. quia veniendo ad iudicem non amittit. Item non
refert possideat iuste vel iniuste: vt. ff. de acquirẽ. posses. l. iij.
§. extraneo. Preterea licet ipse ponat interdictum vti pos-
sidetis. s. qui clam possidebat est inefficax: qz vincitur a me:
quia clam possidet et non me vincit. vnde vsufructuari9 duz
est in fundo aio et corpore possidet. si recedit de fundo pos
sidet animo naturaliter tantũ. qd ex eo apparet: qz ei reuer-
tenti datur interdictum vnde vi si nõ admittatur: vt. ff. de vi
et vi arma. l. iij. §. vnde vi. ¶ Or segnori vidistis exemplum
qualiter alter ab altero possidet vi vel clam. mõ videam9 ex-
emplum quando alter ab altero possidet precario. quod al-
ter ab altero possideat precario leue est videre. pone ꝙ loca
ui tibi fundum meum vsqz ad annuz pro nũmis. finito anno
tu preces porrigis mihi ꝙ tibi locẽ illum fundum sequenti
anno. ego quia non bene coluisti: dico ꝙ nolo tibi locare. sz
dico tibi vade extra. si tu ꝯuenis me interdicto vti possi. cer-
te quia tu detinebas a me: non datur tibi hoc interdictum:
cum soli possessori detur: vt. ff. e. l. j. §. hoc interdictuz. sed si
me impedires datur mihi hoc interdictum contra te. Uel
pone exemplum aliter. tu rogasti me vt tibi concederez pre
cario fundum meum possidere. concessi. postea reuoco solo
animo precarium quod facere possuz quãdocunqz: vt. ff. de
preca. l. cum precario. et tu postea nihilominus remanes in
fundo et dicis te naturaliter et ciuiliter possidere. vnde inqe
tas me in mea ciuili. nam naturalem pos. possum tibi cõce-
dere retinendo in me ciuilem: vt. ff. de preca. l. certe. §. siqui.
vnde venio ad fundũ et turbo te in tua naturali quã tibi cõ-
cesseram. si tu conuenis me interdicto vti pos. certe necesse
habes succũbere: qz a me precario possides vnde non vin-
ces me. sed ego vincam te. si agam contra te hoc interdicto:
vt. ff. e. l. j. si tamen vtrãqz pos. tibi concessissem. s. tam ciuilez
q̃ naturalem qd possum facere: vt. ff. de acquiren. posses. l.
pomponius. §. si is. et experirer cõtra te hoc iterdicto succũ
berem: qz nullo modo possideo. et hoc interdictuz non cõpe
tit nisi possidenti: vt in prealle. l. ff. et. l. j. §. interdictum. sed si
possessorem tuetur: ego si agam contra te succũbam. et ecõ-
tra si tu agas cõtra me hoc interdicto similiter succũbes. qa
licet habeas possessionem naturalem et ciuilem: precario ta
men a me possides. ¶ Or vidistis exempla quãdo possides
ab alio vi vel clam precario a me. si ago contra te: nõ vincis
me sed ego te. modo ponamus exẽpla ꝙ tu possides ab alio
vi vel clam vel precario vincis me non ego te. et ponetis ita
exemplum. possidebam illum fundum ciuiliter tantuz: quia
eram proprietarius. titius in isto fundo habebat naturalem
pos. vt quia vsufructuarius erat. quid fecisti? iuisti cũ armis
et inuenisti in illo fundo titium et dixisti ei. recede de fundo.
dixit titius non recedam. tu per vim deiecisti eũ. tu possides
modo naturaliter sed vi: non a titio sed a me. et possides na-
turaliter maxime si dixisti verba ista titio exeas de fundo. et
ipse dixit non exibo. dixisti tu imo exibis. et ita protestor ꝙ
deijcio te de fundo volens apprehendere naturalez pos. nõ
autem volens priuare alium in sua ciuili. hic possides natu-
raliter: non a me sed a titio vsufructuario. planuz est ꝙ titi9
potest te conuenire interdicto vnde vi gratia sue naturalis
pos. ego hoc audito venio ad fundum: ipedio te arare et col
ligere fructus. tu conuenis me interdicto vti possi. ne turbẽ
te in tua naturali pos. certe tu vinces me non ego te: qz tu nõ
possides a me vi sed a titio: et aduersus extraneos viciosa posses
sio prodest. vt. ff. de acquirẽ. posses. l. vlti. et iste casus ponit.
ff. e. l. ij. in fi. et. l. seq. ¶ Or segnori vidistis exemplum quan
do possides ab alio vi et vincis me non ego te: modo videa-
mus exemplum quando possides ab alio clam et vincis me.
Et exemplum pones ita in terminis. possidebam funduz ci-
uiliter: titius naturaliter. meam ciuilem retineo solo animo:
vt. s. de acquirẽ. posses. l. j. licet titius suam naturalẽ retineat
dum est in fundo animo et corpore: quia possessio appellata
est quasi pedum positio: vt. ff. de acquirẽ. posses. l. j. Una die
dum titius non esset in fundo: iuisti clam et intrasti funduz et
incepisti eum arare. cum ista noua dicta essent titio: vadit ti-
tius et incepit venire ad fundum. dum veniret ad fundum:
mortuus est. finita est naturalis. vnde illa quesita est tibi: qa
eras in fundo. vnde tu possides naturaliter clam: non a me
sed a titio. si ego proprietarius venio ad fundum et turbo te
arare: cõuenies me interdicto vti possi. et vinces me. et iste ca
sus ponitur. ff. e. l. j. §. vlti. et. l. seq. ¶ Unde no. hic vnuz no.
si alter ingreditur clam fundum quem possideo ciuiliter et ti
tius naturaliter: nullam adeptus est possessionem viuẽte ti-
tio: sed eo mortuo sic: qz possessio non potest remanere in he
reditate titij: vt. ff. siquis in te. li. iussus esse fu. l. j. §. sceuola.
Secus tamẽ est si possideo animo meo et corpore coloni: qz
mortuo colono meo non desino naturaliter possidere añq̃
negligam possidere: vt. ff. de acqren. pos. l. si de eo. §. si forte.
¶ Or vidistis exemplum quãdo tu possides ab alio vi vel
clam et me vincis. modo videamus exemplum quãdo tu pos
sides precario ab alio et non a me et me vincas. Ecce exem-
plum. possideo istum fundum ciuiliter. titi9 naturaliter pos-
sidet. tu rogasti titium: vt precario cõcederet tibi illam natu
ralem possessionem et ipse cõcessit. si ego te turbo in illa nãli
poss. poteris me conuenire interdicto vti possi. et me vinces
non ego te: licet ab alio precario possideas. et istud exẽplum
probat. ff. e. l. ij. in fi. cum. l. se. ¶ Or segnori peruentam9 ad
qõnes formandas circa. l. istam. Et prima qstio est talis. qua
liter debeat formari libellus in iterdicto vti possi. et post for
matum libellũ queramus qualiter snia debeat ferri in inter
dicto vti possi. Sic formabis libellũ. si ille qui possidet agat
cõtra nullo modo possidentẽ. nã dicet sic. ago contra talem
dicens talẽ funduz me possidere ciuiliter et naturaliter. et qz
turbat me arare: peto eũ condẽnari ne mihi vim turbatiuã
inferat: et peto me pronũciari possessorẽ. et qz turbauit me ab
anno citra: peto quãti ea res est: pposito interdicto vti pos.
vel actione in factum: vt. ff. e. l. j. in prin. et insti. de iterdi. in fi.
In probatione venit: qz debeo probare ꝙ possideo iuste. et
si hoc probẽ: vincam eũ. et si ipse probat me possidere vi vel
clam ab eo: vincet me et absoluetur: vt insti. de interdi. §. sed
hodie. In condẽnatione venit: qz dicet iudex. ego talis co-
gnitor talis libelli: lite coram me cõtestata: prestito sacramẽ
to calũnie: dei noie inuocato: qz constat mihi actorẽ posside
re non vi non clam nõ precario: et aduersarium non posside
re condẽno reum ne turbet actorẽ et pronuncio possessorẽ.
igitur sicuti possidetis: ita possideatis. et qz turbabat ab an-
no citra: condẽno eum quãti ea res est. Sed quid vult dice-
re istud quãti ea res est? Et dicũt quidam: qz cõdẽnabit tur-
batorẽ in estimatione rei: vt. ff. de vbo. signi. l. hec vba. Sed
ista est inutilis snia: qz actor non deducit in iudicio pprieta
tem sed possessionẽ. vnde ꝙ ille condẽnaret in estimatione
rei: inutilis esset snia: imo iudex non posset facẽ: cuz fatuus
eẽt iudex si condẽnaret eũ in alieno q̃ qd petitum est: vt. s.
de fideicõ. li. l. vlti. Itẽ qz snia dz petitioni concordare: vt. ff.
de neg. gest. l. põpo. in fi. Unde dicimus ꝙ sub illis verbis.
quãti ea res est. ptinet estimatio possessionis. qz iudex dz te
condẽnare quãti ea res est. i. in estimatiõe possessionis: quã
de officio suo dz taxare: dicẽdo. cõdẽno te in estimatiõe pos.
quã facio tm. est enim aliud precium rei: aliud precium pos.

vt.ff.e. l. si duo in fi.7.ff.qd metus cā.l.si cum mulier. in fin. Et que dicta sunt in interdicto vti possidetis : idem per oia intelligatis in interdicto vtrobi.vt.ff.e.l.j. quidā tñ iudices simplices aliqñ tulerunt ridiculosas snias. qz dū esset actū corā eis interdicto vti possidetis 7 cognouissent de iur vtriusqz:tulerūt talē sniam vti possidetis: ita possideatis.q.d.qp quilibet possideat pro dimidia. sed hec snia nulla est : qz est incerta: vt.s̃. de sen.que sine cer.quāti.pfe.per totū. Nam curare dz iudex ferre certā sniam oibus modis qbus pōt: vt insti. d act.§.curare. vñ iudex vtriusqz iura in sua snia dz declarare: qz dicet ista.quia constat mihi actorez 7c.vt dixi Similiter si vterqz possidet vnus ciuiliter alter nāliter : dz distinguere in sua snia vnū possidere ciuiliter alterꝝ nāliter. ¶ Sz denuo quero hic . sicut sepe vidi de facto in ciuitate ista.maxime vniuersitates cōmittūt istud delictū apud nos due vniuersitates tota die litigant adinuicē de possessione. alicuius nemoris. agit quelibet vniuersitas per sindicuz.7 quelibet vniuersitas probat plene de iure suo.7 eodem mō in partibus vltramōtanis pbāt capitula super iure alicuiꝰ ecclesie. quid faciet iudex : qñ quelibet pars pbat plene de iure suo ? Certe in qōne ista dicimus qp iudex dz intueri testes vtriusqz partis : 7 qualitatem psonaꝝ testiū.7 si viderit testes alterius partis magis esse idoneos: vt qz sunt honestiores: vl' qz vna vniuersitas pbauit per testes qui nō sunt de sua vniuersitate sed aliunde quesiti:7 honesti sunt.7 hoc faciunt cauti aduocati:qz probant per testes nō sue vniuersitatis.7 alia vniuersitas probauit per testes sue vniuersitatis.certe hoc casu iudex magis dz inclinare animum suum: vt ferat sentētiam pro illa vniuersitate que probauit de iure suo per testes non sue vniuersitatis: qz q̄uis de sua vniuersitate aliqua vniuersitas possit dare testes: qz qd est vniuersitatis 7c.vt.ff.de rerum diui.l.necessariuz.§. vniuersitatis.7 qz qd vniuersitati debetur:singulis nō debetur : vt.ff.quod cuiusqz vniuer. nomine.l. sicui.§.j. tñ tales testes quodam modo in testimonium ad sua cōmoda videntur induci. qz si eorum vniuersitas obtinet:7 ipsi per talem victoriam:lz nō directe cōmodū cōsequātur propter vsum rei de qua agit. qz cōmunis est omniū de vniuersitate.vñ magis est ferenda sentētia pro vniuersitate que probauit per alios homines q̄ ex se:q̄ pro illa que pbauit per homines ex sua vniuersitate.7 ad hoc est argumen.ff. de testi.l. ob causam.§.vlti.

¶ Sed quid erit si hicinde est equalitas 7 pitas in oibus? Certe tunc iudex nihil aliud faciet : nisi qz dicet partibus. vultis vos qp dem sentētiam in nomine.p.7.f.7.s.s. In iudicio possessionis qd coram me actum est non pronuncio . qz nullam partem inuenio potiorē. sed rogo deū vt vos maledicat 7 det vobis malam fortunam.7 etatis in nomine dyaboli : qz estis falsatores . nam hoc esse non potest qp ambe vniuersitates possideant.quia duo non pñt insolidum possidere: vt.ff.de acquirē.possi.l.iij.ex contrario tamen iniungo vtriqz parti:ne ad dictum nemus accedat in bāno mille librarum.saluo si vultis agere petitorio qz audiam vos: quia forte tunc apparebit cuius partꝭ potiora sunt iura.7 illa ps tunc vincet:vt.ff.e.l.j.§.huiusmodi aūt.7.ff.de acqui. pos.l. exitus.7 debet facere bonus iudex:ne perueniant ad arma 7 rixas:vt.ff.de vsufru.l.equissimum.in princi.al's incipit.l. si cuius.§.deniqz.7 sic potest intelligi.ff.e.l.si duo.in fi.j.rñ. Nec ob.ff.de iudi.l.de qua re in prin.qz illud verum si pōt. nam h̄ non potest: qz si diceret simpliciter. vti possidetis ita possideatis.esset incerta:vnde non valeret:vt.s̃.de sen. que sine cer.quāti.profe.l.j.7 quasi per totum.7 curare dz iudex certam ferre sentētiam:vt insti.de act.§.curare. ¶ Sed denuo circa.l.istam formo quādam questionem de qua multū dubitat.duo ꝯtendunt se possidere 7 qlibet insolidum.7 qlibet dicit qp alius turbat ipsuz.vnus offert libellum. si alius offert ecōtra libellum:esset planū.sed qd si alius non offert libellū:quid ꝯtingit?qui offert libelluz:de possessione nihil probat.alter qui non offert libellum probat se potiorem:qd faciet iudex?dicit reus absoluatis me:qz nihil pbauit actor. nam actore nō probāte reus absolui dz : vt.s̃.de eden.l.qui accusare volunt.itē pronūcietis me potiorē.dicit actor:dñe iudex non pronūcietis sic.ego coram vobis non potui probare:qz testes nō erant pñtes.vnde vos debetis eū absoluere a petitione mea.non aūt debetis me ei condēnare:7 pronunciare eū possessorē:qz nihil petijt.querit modo quid facere debeat iudex?Et certe dicunt quidaz qp hoc interdictū est duplex:7 bene dicunt in hoc:vt.ff.e.l.si duo.§.hoc interdictuz duplex est.vnde qz vterqz est actor vterqz reus: dicūt qp actor debet absolui:7 reus debet ei condēnari in estimatione possessionis:7 pronunciari possessor.7 pro hoc est ar. ff.de liber.causa.l.quādiu.§.j.7.ff.de libe.le.l.qd mihi.Sed vos dicatis in interdicto vti possidetis vel in iterdicto vtrobi vterqz est actor 7 vterqz reus:cum vterqz offert petitionē suam siue libellum:vnde modo vterqz poterit alteri dānari 7 in aliquo absolui.sed vbi vnus offert libellum 7 alter nō: si non probat qui offert libellum:absoluitur reus non autē condēnatur ille qui obtulit libellum reo.nam alibi in iureiurando ita est 7c.vt.ff.de iureiur.l.sed 7 si possessori.in pn.

¶ Sed denuo quero.cōuenitur aliquis interdicto vti possidetis vel vtrobi.citatus non vult venire coram iudice:qd faciet iudex qui cognoscit in hoc interdicto vel interdicto vtrobi?Certe in petitorio iudicio explicat imperator : quia si reus est contumax in non veniendo:actor est mittēdus in possessionem rei petite. ¶ Sed quid dicemus in hoc interdicto vel in interdicto vtrobi?Certe dicetis duobꝰ modis. qz si conuentus h̄ interdicto vel vtrobi non vult venire : dz cogi venire mulcta indicta:vt.ff.siquis iusdicē.non ob.l.vnica.in prin. Item pōt eū cogere captis pignoribus ad instar tutoris 7 eius qui nō vult subire munus iniunctuz:vt.ff.de satisda.tu.in pn.7.ff.de mune.7 hono.l.siquis magistratus. al's siqs munus.Sed si ista nō placeant actori dicetis secūdo modo qp iudex cōpellet eū venire.qz interloquitur mittēdum esse in possessionē rei de qua agit:7 illū reum nō veniētem nō esse audiendum de possessione rei sue rōne sue cōtumacie:nisi de iure suo ostēdat infra statutū tps.7 pro hoc est arg.ff.de ope.no.nun.l.si prius.7.ff.de riuis.l. vlti. ¶ Sed denuo quero.habet ne locum interdictuz vti possidetis pro corporalibus 7 pro icorporalibus:vt pro seruitutibus 7 p iuribus?Respondeo directum interdictum habet locū pro corporalibus:quia possidentur:vt.ff.de acquiren.pos.l.possideri.verum qz incorporalia quasi possidentur:habet locuz vtile interdictum vti possidetis:vt.ff.de ser.l.quotiēs.ij.7.ff. eo.l.sicuti.§.aristo.7.ff.de acquiren. posses.l. possideri.§.incorporales.7 maxime pro vsufruc.quia illud interdictuz.s. vnde vi datur vsufructuario : vt.ff.de vi 7 vi ar.l.iij.§. vnde vi.7.ff.e.l.j.§.vnde vi interdictū.7.l.vlti. ¶ Sed denuo quero.pone qp possideo ciuiliter:qz sum proprietarius.tu possides naturaliter:quia es feudatarius.dedisti alij in feuduz. tu nullo modo possides nec naturaliter nec ciuiliter.qa ego ciuiliter possideo:7 seruus feudatarius naturaliter: nungd hoc interdictum potest inter me 7 te reddi:vel iter te 7 illū? Certe non:sz inter me 7 illū datur hoc interdictuz si ille me turbet in mea ciuili possessiōe:7 ego eum turbē in sua naturali:vt arg.ff.si ager vec.vel emphy.petatur.l.j.in fi.

¶ De tabulis exhibendis.

¶ De interdictis adipiscende possessionis vt est quorū bonorum 7 de interdictis recuperande possessionis vt est interdictum vnde vi:7 retinende vt est interdictum vti possidetis:in superioribus dictum est. Uerum quia qdam alia sunt interdicta exhibitoria:vt est interdictum de tabulis exhibēdis:intendit tractare de interdictis exhibitorijs. Et primo tractat de tabulis exhibendis tanq̄ digniora sint.Et qp istd interdictum sit exhibitorium: probatur .ff. de furtis .l. hoc ampilus. ¶ Et no.qp hec rubrica ponitur materialiter. 7 id vt aliquid significet : debet exponi. de tabulis exhibendis. sub.cui detur:7 contra quem detur: 7 ad quid videamus 7 subijciamus. Uel legatis ita.de tabulis.sub.quādo debeāt exhiberi:7 quando non.

a **I in ptāte patris.** In.l. ista dicitur. Quidam accesserunt ad imperatorem. Dñe paterfa.habens duos filios impuberes in ptāte

in potestate fecit testamentū in scriptis: ⁊ eos hędes istituit. nos pupillariter eis substituit. isti filij ipuberes adiuerunt hęditatē ⁊ decesserunt in pupillari etate. vnde pupillari substitutioni fuit locus. tabule testamēti sunt apō talē. querim⁹ mō a vobis vtrū possumus petere ab illo iterdicto de tabulis exhibendis vt exhibeant? Ad qđ r̄ndet imperator ꝙ sic. Tex. filij. Sed quare dicit ꝯ? R̄ndeo q: filio emācipato paṫ non pōt pupillariter substituere: vt. ff. de vul. ⁊ pup. sub. l. j. ⁊ ideo mater q: non h3 filios in ptāte: vt insti. de adop. §. femine. nō poterit filijs suis pupillariter substituere. Tex. vti potestis. sub. ꝯ, eum qui illas tabulas possidet: vl' dolo desijt possidere: vt. ff. e. l. locum. §. condēnatio. ¶ Et no. hic ita breuiter. hoc interdictum h3 locum: cū aliqs negat tabulas testamenti apud se esse. sed edictum quēadmodū testa. api. h3 locum cū quis ꝯfiteṫ tabulas testamēti penes se esse: ⁊ non vult exhibere: vel dicit se exhibere nō posse: vt. ff. quēadmodum testa. api. l. ij. §. vlti. ⁊. ff. eo. l. j. in pn. sed ipsi testatori se viuo pro tabulis testamēti daṫ actio ad exhibēdū: vt. ff. e. l. ij. §. ad exhibendū. ⁊. l. iij. §. exhibere. ¶ Itē no. hic ꝙ interdictum h3 locū pro tabulis exhibēdis iam mortui non viui: vt ff. e. l. j. §. j. Et est ratio: q: viuentis nulla est hereditas. ff. de here. vel act. ven. l. j. ⁊. ff. de acq. here. l. qui supstitis. ¶ Itē no. hic ꝙ hoc interdictum datur hędibus siue institutis siue substitut] vt hic. Ite3 datur legatarijs vel fideicō. qui desiderant tabulas testamēti inspicere vel describere: ⁊ omnibus illis quorum interest: vt. ff. quēadmo. testa. api. l. j. in prin. ⁊. l. si in pncipio. Ite3 ⁊ ipsi heredi dabitur actio ad exhibēdū: vt. ff. quēadmo. testa. ape. l. iij. in fi. ¶ Item no. ꝯ ꝙ hoc interdictum datur contra possidentem: vel contra illum qui dolo desijt possidere: vt. ff. e. l. j. Odofredus.

¶ De exhibendis seu deducendis liberis.

¶ De quodam interdicto exhibitorio qđ habet locū pro tabulis exhibendis. s. ti. proxi. habuistis. Uerum q: alia sunt interdicta exhibitoria: ponitur de liberis exhibēdis seu deducendis: qđ habet locum pro personis. ⁊ annectit etiā de libero homine exhibendo. ¶ Et no. ꝙ hec rubrica ponitur materialiter. vnde vt aliquid significet: subaudiēdum est in rubrica dum dicit. de liberis exhibendis. i. de interdicto qđ nuncupatur de liberis exhibendis videamus ⁊ subijciam⁹. ¶ Et no. ꝙ interdictum de libero homine exhibendo habet locum: cum quis detinet dolo malo liberum homine3: vt. ff. de libe. ho. exhi. l. j. ⁊. l. iij. §. hoc interdictum.

I vt pponis. In. l. ista dicuntur duo. Primo di. si ego sum mei iuris: ⁊ aliq mortua matre mea possident bona mr̄is mee: ⁊ eos ꝯueni petitione hereditatis ⁊ obtinui: possum eos cōuenire. Scd̄o di. si quidam veniat ex trāsu^erso ⁊ dicat me in sua ptāte esse: ⁊ ab alio inuitus detineor: poterit agere interdicto de liberis exhibendis seu deducendis contra eum qui me inuitum detinet. Tex. super rebus matris: idest super hereditate mr̄is que tibi obuenit ex orphiciano. Tex. obtinuisti. sub. contra possessores agēdo forte petitione hęditatis. Tex. ꝙ si. Incipit scd̄m dictū. Tex. esse ꝯtendit. sub. hoc vt per te ei acquiraṫ hęditas mr̄is tue tibi delata. Tex. interdicto. sub. de liberis exhibēdis seu deducēdis. Tex. quereṫ. vnde si alius te inuitum detinet: ⁊ ꝯtemplatione hęditat] facit tibi qōnē: ipse tenebitur ei in cuius ptāte ex hoc interdicto: vt. ff. e. l. pe. ⁊. l. j. in prin. Itē poterit agere rei ven. adiecta cā de iure qritu3: vt. ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. Si autē ipse filius facit mihi cōtrouersiam occasione hęditatis sibi delate: aga3 ꝯtra eum preiudiciali actione: vt insti. de act. §. preiudiciales. Itē agā hoc interdicto vt hic ⁊. ff. e. l. vlti. Item petam eū puniri extra ordinem: vt. ff. de proba. l. si filius.

Bi preside. In. l. ista diciṫ. Si aliqs filios meos in ptāte ꝯstitutos detinet: possu3 eū ꝯuenire hoc iterdicto. Tex. exhiberi. i. ex secretū haberi. ⁊ ad hoc facit. ff. e. l. j. ⁊ per totum.

I ad instar. In. l. ista dicitur. Filia philippi erat mea vxor: detinebatur a philippo iuita vl' ab alio: nunquid potero eū conuenire vtili iterdicto quod nuncupatur de vxore exhibēda: Respōdetur ꝙ sic. ⁊ propterea potero adire cōpetentem iudicē vt mihi faciat exhiberi. Tex. si ad instar interdicti. sub. directi de liberis exhibendis. Tex. eum. s. philippu3 vel extraneū. ¶ Unde no. sicut pro filio meo exhibendo datur mihi directum interdictū de liberis exhibēdis: vt. ff. e. l. j. in fi. ⁊. l. ij. ita pro vxore mea datur mihi vtile interdictum: quod nuncupatur de vxore exhibenda: quod non habemus vt hic. ⁊. ff. eo. l. j. in fi.

¶ De precario ⁊ saluiano interdicto.

¶ Non solū supiora interdicta sunt exhibitoria: imo quedam restitutoria. ⁊ ideo poniṫ de precario ⁊ saluiano iterdicto: ⁊ cui detur: ⁊ contra quem detur: ⁊ ad quid detur: subaudiatis videamus ⁊ subijciamus. Odofredus.

I te non remittente. In. l. ista dicitur. Debitor meus pign⁹ mihi obligatum distraxit sine voluntate mea: nunquid potero aduocare possessione3 pignoris a possidente interdicto saluiano? Respōdet impator ꝙ nō: q: interdictum saluianum est proditum contra locatore3. s3 potero agere seruiana actione: sicut directa seruiana datur contra debitorem: ita ad exemplum eius datur vtilis quasi seruiana cōtra emptorem. Tex. nō remittente pignus secus si te remittēte: q: tūc agere nō posses: vt. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitor. §. j. ⁊. j. de remis. pign. l. res pignori. Tex. saluiano. sub. directo. q: illud directum est proditu3 contra cōductore3. alij exponunt. non interdicto saluiano. i. tm̄. Tex. vtilis. i. in rem act. hypo. que est in rem: vt. j. de pig. l. pignoris executio.

Habitantis. In. l. ista dicitur. Si cōcessi tibi precario habitare in domo mea: ⁊ tu mortuus es: ego heredes tuos potero cōuenire interdicto de precario vt mihi reddāt possessionem. Tex. habitaculū. i. dom⁹ habitationis. Tex. declaraṫ. ¶ Or segnori no. hic ꝙ interdictum de precario non solū datur cōtra eū qui precario negauit: imo ⁊ contra heredes suos. ¶ Item no. ꝙ ille cui est concessum precariū: teneṫ de dolo ⁊ lata culpa: vt. ff. e. l. qsitum. §. illud. ¶ Itē no. ꝙ precarium differt a cōmodato. q: si concessum est precariū ad certum vsum ⁊ ad certum tempus. illud etiā ante tempus potest reuocari: vt. ff. e. l. j. ⁊. l. cu3 pcario. Sed si cōmodaui tibi rem meam ad certum vsum: ante vsum finitum reuocari non potest. ⁊ si reuoco: teneor tibi ad interesse vt. ff. cōmo. l. in cōmodato. §. sicut. Odofredus.

¶ De edificijs priuatis.

¶ Quia edificia sepe precario conceduntur: de quo precario. s. ti. proxi. dictum est: ideo ponitur de edificijs priuatis. ¶ Et not. ꝙ hec rubrica ponitur materialiter. ⁊ iō vt aliqd significet: sub. edificandis vl' destruēdis. ⁊ sub. videamus ⁊ subijciamus. Odofredus.

T balneum. Istum titulu3 totum excepta vltima. l. huius tituli videbitis per vos: nisi q in ista pma. l. huius ti. no. ita casum. Si volo in aliquo meo loco edificare balneum: licet mihi: dumtamen concauem eum: idest faciam ibi foramina vnde vapores exeant ⁊ licet etiam mihi facere edificiū supra balneū vsq3 ad altitudinē statutā. l. municipali. Tex. vsitatum. in. l. municipali introductū. ¶ Ān ex. l. ista colligitur. si statutū sit in ciuitate ista sicut est florentie ⁊ in ciuitate perusij in turrib⁹ ꝙ nulla domus possit vltra talem formā eleuari: ꝙ stādū est illi forme. ⁊ ad istud accedit. s. de serui. l. j. ⁊. l. siquid. ⁊. l. preses. Odofre.

Egociādi cā. Legē istā similiter legetis p vos.tñ hoc dicit. In regijs ciuitatib⁹ sicut est perisus ꝛ rome ꝛ in ciuitate cōstātinopolitana in aliquo vili loco vt iuxta fossatū ciuitatis sunt pulchra edificia: ꝛ illa parē valent.cogitāt aliqui.ista edificia parū valēt:vñ emūt ea:vt destruant ipsa ꝛ ponāt in alio loco:ꝫ ne ei ħ facere.Certe nō: ne vrbis ruinis deformeť.¶Sed quid erit.in aliquo bono loco habeo domū: ꝛ in alio loco iuxta fossatū ciuitatis hēo domuꝫ:ꝛ ibi habeo marmora:volo de illa auferre ꝛ ponere in domo que est in bono loco:ꝫ mihi hoc?Certe sic.dumtñ non omnino auferam. Tex. vetitum est.sub.ꝛ qui contrafecerit:punit in quadruplū:siue fuerint sua edificia : siue nō: vt.ff.de cōtrahē.emptio.ꝛ vē.l.senatus.Tex.aspectus.Vñ ex.l.istā colligiť ꝙ public⁹ aspectus nō dꝫ difformari : vt.ff. de tigno iniuncto.l.vlti.ꝛ.ff.de rei ven.l.in rem actio.in fi.tñ istud non seruatur bene in ciuitate ista.

Ñ in totum. Et hāc.l.videbitis per vos:nec eam legerem nisi pp pulchra verba q̄ sunt in fi.huius.l.Et in ea dř hoc.Quidā hēbat domū ruinosaꝫ:queriť vtrū teneať eā deponere ꝛ reficere:an destruē ꝛ in totū euertē? Ad qd̄ rñdet impator.recurrēdū est ad cōsuetudinem loci. Naꝫ in eodē genere cōtrouersiarū sepe que in eodē oppido sunt obtēta:sunt seruāda. Tex.statuet.Et sic ergo not.si sepe aliqd in eodē genere cōtrouersiarū fit:est consuetudo: vt.j.que sit longa consuetudo.l.j. Vñ hec lrā facit manifeste.pro opi.dñi mei Ja.bal.qui dixit ꝙ ꝫ ifra decēniū inter p̄sentes vel vicēniū inter abñtes fuerit bis sup aliquo actu iudicatum:hoc nō inducit cōsuetudinem:nisi frequenter in eodem genere controuersiarū fuerit iudicatum:vt plene de hoc dicam in preal.l.j. que sit lon.consue.l.j. Odofre.

Ji vt proponis. Segnori hec ē bona.l.ꝫ sit posita in isto titulo.ꝛ multi pñt ignorare.l.istā vñ vobis eā legaꝫ. Et hec.l. vult hoc dicē. Contingit aliqñ ꝙ duo hñt domū cōem vel turrim vel molēdinum.illa res cōmunis indiget refectione. dicit vnus socius alteri. reficiamus.dicit alter dolose. nō expenderē vnū denarium. dicit ipse.male dicis.dicit alter.dicis ad sensum tuū. qꝛ nō expēderē ibi vnū denariū puū. queriť qd iuris sit?Et rñdet impator ꝛ dicit. si res indiget refectione ꝛ alter reficere nō vult:alter secure reedificet. si ea refecta alter nō offert sumptus factos cū cētesimis vsuris infra quattuor mēses:perdit partem suā.Tex.detractat.i.cessat malitiose ꝛ dolose cōferre sumptus ad refectionem rei cōis.¶Or segnori sicut dixi hec.l.est bona : ꝛ recipit duas determinationes. hec.l. hꝫ locū:cū socius reficit cōi noie:qꝛ ille nolebat reficere.secus si suo nomine reficeret suis sumptibus : qꝛ tūc haberet negociorꝫ gestorum.ꝛ sic loquitur ꝫ.j.e.l.vlti.

Jquis. Istā.l.cū sequentib⁹ vsqꝫ ad .l. illā.meniana. videbitis p vos.

Eniana. In.l. ista dř. Si qs vult edificare edificiū menianū iter se ꝛ vicinū suū:dꝫ dimittē.x.pedes. Tex.meniana.i.solaria.nā menianum edificiū vocať dom⁹ q̄ hꝫ solariū.edificia nō meniana sunt domus depresse.Et no.ꝙ hec.l. non seruatur parisius.nam iuxta domum regis habent vicini domus suas iuxta per duos pedes.

Am dubitať. Istam.l.simi liter videbitis per vos.

¶De operis noui nunciatione.

E operis. Vos debetis scire ꝙ quidā habēt hic rubricam de noui opis nūciatione. sed nō dꝫ esse hic rubrica.qꝛ hec.l.satis ptinet ad presentem mām.ꝛ sic est hic rubrica.hoc est vicio scriptorꝫ vel puerorum.Et hec.l. bona.l.est ꝛ vtilis:ꝛ multum vendicat sibi locum in ciuitate ista:ꝛ vbiqꝫ terrarum ꝛ in foro seculari ꝛ ecclesiastico.ꝛ materia huius.l. multuꝫ quottidiana est.ꝛ consueuit valde difficilis reputari:sed nō est:imo satis est plana q̄tū ad casum ꝛ lrām.ꝛ est noua.l.iusti.Et pmo dñs iusti.recitat antiqtatē ꝛ illam tollit:postea ponit nouū ius.Unde in.l.ista dř.dum edificares nouū opus:vicin⁹ tuus nūciat tibi nouū opus. cā denūciationis infra annū non fuit expedita : nunqd post annū poterit postea nunciare?Quidā dixerūt ꝙ non . sed ħ est iniquū duplici rōne.Prima qꝛ si nunciator hꝫ ius : eēt iniquum ꝙ post annum nihil posset dicere.si aūt nō hꝫ ius: hoc casu esset iniquū ꝙ edificans expectaret per annum. ꝛ ideo dicit iusti.si aliquis alicui nouuꝫ opus nunciat:in hac quidam regia vrbe apud perfectum vrbis vel in prouincia apud rectorem debet ostendere de iure suo infra tres menses:ꝛ edificās debet abstinere ab edificando.ꝛ si causa denunciationis infra tres menses fuerit finita planū est. si aūt non fuerit finita infra tres menses aliqua causa interueniēte:edificans poterit edificare prestita satisdatione de opere demoliendo suis sumptibus : si apparuerit eum edificasse iniuste.Tex.nostra.dicit iusti. qui fecit.l.istam. Tex. dicentibus.sub.antiquis.Tex.quod dupliciter .i. duplici ratiōe. Tex.prohibuerit:scilicet denunciatione.Tex.habere.repetatis daret.quod est.s̄.Tex.talem.modo iusti.ponit nouum ius postq̄ posuit antiquitatem ꝛ eius reprobationem.vnde sequitur.Tex.talem iniquitatem.sub.antiquorum.Tex.vrbe:scilicet romana.Tex.dirimere. Unde licet regulariter quelibet causa pecuniaria debeat finiri infra triennium : vt s̄.de iudi.l.properandū.§.penulti.speciale tamen est in causa noui operis nunciatione.Sunt alij casus quos notaui.s̄. Tex.sic eni ꝛ opera.opus nouum. Tex. consuletur.¶Or segnori sicut ego dixi hec.l.bona.l.est ꝛc̄.dic vt dixi in casu. Et circa.l.istam ita breuiter dico.nunciatio noui operis fit tribus modis.fit p pretorem.fit per iactum lapilli.fit verbotenus.in duobus primis remaneo possessor:si ante erā possessor.in tertio desino possessor esse:vt.ff.de noui oper.nun. l.de pu.§.meminisse.Et est ratio:quia in pmis duobus casibus nō videor dubitare de iure meo:nec suspicari me posse repelli:in tertio sic.ꝛ solo animo perditur possessio. ar.ff. de acq.posses.l.possideri.§.in admittēda.¶Or segnori ad l.istam opponitur.hec.l.videtur velle ꝙ si aliquis denūciat alicui nouum opus:infra tres menses causa nunciationis noui operis debet incohari ꝛ finiri.ꝛ si causa finita non sit: ille cui nunciatur nouum opus post tres menses potest satisdare ꝛ edificare.Et.ll.infinite contradicere videnť ꝛ velle ꝙ si nunciatur alicui nouum opus:ꝛ paratus est satisdare:si apparuerit eum iniuste edificare de opere demoliēdo: ꝙ ei liceat edificare:siue per eum nō stet quominus satisdet. Unde videtur contra.ff.de no.oper.nuncia.l.de pupillo.§. si is cui.ꝛ.l.non solū.§.siquis paratus.ꝛ.§.si cum esses.ꝛ.§. sciendum.ꝛ.l.pretor.§.siquis.ꝛ.§.hoc interdictuꝫ.ꝛ.l.stipulatio.§.j.ꝛ.ij.¶Ad solutionē quorꝫ contrariorum scripte sunt hec sex solutiones.ꝛ scripsit dominus Azo in summa huius ti.vnum quod approbat sicut euangelium.aliud scripsit ħ s̄m magistrum suum Jo.baxanum.ꝛ habētes hic suū apparatum habent ꝛ non alij.ꝛ aduertatis istas solutiones. ¶Est vna solutio.qd̄ in.ll.illis veterib⁹ dicit:p̄senti.l.corrigitur.nam olim habebat electionem cui nunciabatur nouū opus vellet satisdare vel probare de iure suo.aliud tamē est iure nouo:nec est nouum veteres.ll.vt.ff.de le.ꝛ se.cō.l.non est nouum.ꝛ hoc etiā videť velle principiū huius.l.que solutio nō est bona:qꝛ legū correctio est vitāda inq̄tuꝫ de iuris possibilitate vitari pōt:vt.s̄.de ap.l.precipim⁹.in fi.ꝛ in auc. de ap.in prin.ꝛ in auc.de admi.in prin.ꝛ hec.l.non vult corrigere:vt iusti.innuit.qꝛ aut iuste edificat. aut iniuste. vñ nō vult corrigere ꝙ nō liceat statim satisdare eū cui nouū opus nunciatur.sed vult corrigere ꝙ post annum si iniuste edificabat nō poterat psequi cām operis noui nunciationis.Item vult corrigere ꝙ si iuste edificabat.ꝙ non poterat infra annum edificare: sed nūciabať ei nouū opus. vnde quod non

nunciatur

mutatur: quare stare prohibetur: vt.s. de testa.l. sancimus. ¶ Est et secunda solutio et est mirabilis. aut nuncio per pretorem aut per iactum lapilli: quia aduersarium non facio possessorem. ille cui fit nunciatio: debet abstinere ab edificando per tres menses. et infra illos tres menses possum causam nunciationis prosequi. si non est causa nunciationis finita infra tres menses aliqua de causa ille cui nunciatur si vult edificare debet satisdare de opere demoliendo: si apparebit eum iniuste edificasse. et ita loquitur hic. Sed.ll. contrarie loquuntur eum nunciatio fit per se.i. simplici verbo. nam tunc est electio illius cui nunciatur nouum opus velit satisdare de opere demoliendo. et si apparebit eum iniuste edificare: an velit expectare et probare de iure suo. sed hec solutio non placet. quia hec.l. loquitur indefinite et indistincte: vnde indefinite debet intelligi: vt.ff. de leg.pre. contra ta.bo.pos.pe.l.j.§.et generaliter. et vbi.l.non distinguit: nec nos: vt.ff. de publi.l. de precio.et.ff. de offi.pre.l.iij. Item quia inuenimus similitudinem inter istas tres denunciationes in nominibus: quia cum fit nunciatio per pretorem vel per iactum lapilli non efficitur aduersarius possessor. sed cum fit nunciatio simplici verbo: aduersarius efficitur possessor: vt.ff. de no.oper.nun.l. de pupillo.§.meminisse. ¶ Est et tertia solutio. cum nunciatur nouum opus: aut possidet edificator locum in quo edificat: aut nunciator: vel dubitatur. Primo casu edificatoris debet esse electio velit satisdare et edificare an probare de iure suo. et sic loquuntur.ll.contra. Secundo casu.s. cum nunciator possidet vel dubitatur quis possideat: tunc non satisdat infra tres menses: imo abstinet se ab edificando. et si causa nunciationis finita non est infra tres menses: satisdare potest post. et sic loquitur.l.nostra. Sed hec solutio multum mulcet aures auditorum: sed intus facit febricitare et dolere. vnde ista solutio non placet. Primo quia istud est diuinare quod quis possideat vel non. Item quia raro inuenitur quod quis edificet in loco in quo quis non possideat. Item quia si post tres menses quis posset edificare in loco in quo quis non possidere: hoc esset iniquum: vt.s. vnde vi.l.meminerint. ¶ Est et quarta solutio. cum edificas: aut edificas in priuato aut in publico. Si in priuato: tua est electio velis satisdare incontinenti et edificare. et sic loquuntur.ll.contrarie. et maxime.l.illa pretor.§. hoc interdictum. Et si edificas in publico: non licet tibi satisdare infra tres menses: sed post tres menses sic. et sic loquitur.l.nostra. ¶ Sed segnori ista solutio non est recitatione digna. quia hec.l.loquitur: cum quis edificat in priuato loco. quia hec.l. est sub rubrica de edificijs priuatis. ¶ Est et quinta solutio. satisdatio statim admittitur de voluntate vtriusque partis. et sic loquitur.l. contra. sed si discordent admittitur post tres menses vt hic. ¶ Et est sexta solutio. et est hec approbata per dominum Azo. sicut euangelium in summa huius ti. et hoc in notis nostris. cum nunciaui tibi nouum opus et tu obtulisti satisdationem et paratus es satisdare: si non sum paratus incontinenti probare de iure meo: recipitur satisdatio vt in.l.contra. si autem paratus es satisdare: nec ego recepi satisdationem sed volo probare de iure meo incontinenti: non recipitur satisdatio infra tres menses: post sic vt in.l.nostra. et ita videtur esse in electione actoris siue nunciatoris velit recipere satisdationem de opere demoliendo si apparet eum iniuste edificasse: vel velit dicere: sum paratus incontinenti probare de iure meo: et tunc infra tres menses non recipitur satisdatio. et ad hoc est ar.ff. ad exhiben.l.iij.§.ibidem. et ff.ad trebel.l.ille a quo.§.j.et.ff. vt in posses.leg.l.si is a quo in prin. Et hanc opinionem videtur approbare dominus Papa extra de op.no.nun.c.significatio ibus.et.c.is cui. Sed dominus meus Jac.bal. dicebat quod ex hac opinione resultaret magna iniquitas: si ita simpliciter intelligeretur hec.l. vt quilibet nunciator posset quecunque iuste impedire per tres menses. Pone dicebat ipse. vicinus tempore oportuno deponit domum et parat se ad edificandum. ego denuncio nouum opus et dico quod paratus sum probare de iure meo incontinenti.i. infra tres menses. si debet expectare per tres menses: poterit esse quod veniet malum tempus: et quod poterat fieri in octo diebus: non fiet in.xij. vnde si hic non reciperetur satisdatio: daretur materia delinquendi. quod esse non debet: ne inde iniurie nascantur vnde iura nascuntur: vt.s. de indicta vidui.l.ij.in fi.et.s. vnde vi.l.meminerint cuncti. Unde vos dicetis.vij. modo sicut consueui dicere. et ita dicebat dominus meus. et hanc opinionem approbat dominus Azo hic in apparatu suo: licet ipse attribuat domino Jo. in glo. sua que incipit. hoc est magna iniquitas secundum dominum Jo. et decretales. si edifico nouum opus et vicinus nunciat mihi nouum opus nec habet ius nunciandi: quod debeo abstinere per tres menses. tamen vos in nullis notis domini Jo. inuenietis hoc. vnde dicetis sic. Si edifico nouum opus et vicinus nunciat mihi nouum opus: est in electione mea velim expectare nec offerre satisdationem: immo velim quod cognoscatur de iure vtriusque partis infra tres menses: et tunc per tres menses abstineo ab edificando. et sic loquitur.l.nostra. Si autem non placeat mihi expectare per tres menses: immo offero satisdationem incontinenti: mea satisdatio recipitur et potero edificare: nec abstinebo ab edificando per tres menses. et sic loquuntur.ll.contra. Et ad istam solutionem est arg. quia ille cui fit nunciatio tenetur ad duo alternatiue: ergo sua est electio: vt arg.ff. de verbo.obliga.l. vbi autem non apparet.§.qui illud aut.et.s. de condi.inde.l. penulti.et.ff. de iure do.l. plerunque.§.penul. Et hec opinio satis habet in se equitatem: et tanquam equior mihi placet magis. et sepe obtinui in causis contra opinionem domini Azo. quam ipse approbat in summa huius tit. scilicet quod non recipiatur satisdatio. ¶ Sed ponamus quod quis inclinet in eo quod dominus Azo dixit in summa huius ti.s. quod non recipiatur satisdatio infra tres menses: si paratus est nunciator probare de iure suo incontinenti: idest infra tres menses: nunquid iudex hoc spacium poterit artare? Dicunt quidam quod non ar.ff. de iudi.l.si se non obtulit.§.si ex conuentione. Sed vos dicatis quod iudex hoc spacium bene poterit artare: vt ar.ff. de iurisdi. om.iu.l.pro tribunali preest. Odo.

¶ De operis publicis.

¶ Dictum est.s. de edificijs priuatis: nunc ponitur de operibus publicis.

Rescriptio. Prescriptio. exponunt quidam.s. longa: vt est.x.vel.xx. Alij exponunt prescriptio.s.xl.annorum. Alij exponunt prescriptio scilicet.c.annorum. Sed vos dicatis verius.s. mille an. ¶ Or segnori not. in.l.ista. Si aliquis facit opus in loco publico contra statum reipu. nulla prescriptio nocet etiam mille an. et ad.l. istam concor. etiam j.l.proxi. Sed contra.l. istam opponitur et videtur contra. quod omne ius tollitur spacio.xxx.an. vel.xl. vt.s. de prescrip.xxx. vel.xl.an.l.omnes. Rndeo contra statum publicum quis non prescribit aliquo tempore. et sic loquitur hec.l. cum suis similibus. sed rempublicam quis potest prescribere: vt in.l.contra. Et ex.l. ista colligetis ar. contra eos qui occupauerunt fossata comunis iuxta serralia vt fecit dominus Rolandinus de romancis et dominus Ja.spelca et multi alij. Odo.

Omnes. Ista.l. dicit quod omnes qui conducunt opera publica facienda: vel etiam si mandatur aliquibus vt faciant opera publica: si illa opera publica ruant et debent teneri ipsi et heredes eius vsque ad.xv.an. vel vsque ad xx.an. secundum diuersas literas nisi casu fortuito ruerent. Tex.ad.xv.an. alia littera dicit vsque ad.xx. Unde in.l. ista no. vnum quod comune istius ciuitatis non potest facere seruari muratoribus et magistris huius ciuitatis. nam quando muratores et magistri faciunt aliquod opus publicum: puta si faciunt vnum pontem vel accipiunt clausam aptandam. isti gaudent si in alio mense ruat et comune magnum damnum patiatur. quod equum non est. vnde est ista.l. contra eos aperte. Odo.

¶ De rationibus operum publicorum.

¶ Istum titulum videbitis per vos. tamen vt intelligatis totum istum titulum exponemus vobis rubricam. Patres ciuitatum dantur defensores. quia sicut pater debet tueri filios suos: ita defensor ciuitatis vel potestas debet tueri ciuitatem. Et olim ita erat. homines legabant pecuniam suam ad

opus publicum: pretores ꝛ p̄sides de quolibet solido pecunie legate debebant habere vnā siliquā. s3 hodie habēt defensores. si ꝯtrafactū est: p̄sides cōdēnant in .l. libris auri. ꝛ eorum officiales: si eis non restituerunt: puniunt̄: q2 publicantur bona eorum ꝛ in exilium damnantur.

¶ De pignoribus.

¶ Ista rubrica potest continuari ad superiora dupliciter. Et vno mō sic. s̄. si cer. pe. ꝛ. s̄. d̄ re. cre. ꝛ iureiur. ꝛ. s̄. lo. ꝛ cō. de p̄ncipalibus obligatiōibus dictū est. verū q2 p̄ncipalib⁹ obligationibus accidūt pignora que sunt accessoria ponit̄ de pigno. ꝛ hypo. sed quidā tn̄ dicunt de pignoribus. Uel pōt continuari scd̄o mō. s̄. de pign. actio. facta est mentio de pigno. ꝛ hypo. ꝛ dictū est ꝙ pignus remanet in bonis debitoris: nunc de pignoribus est videndū. q. d. s̄. de pig. actio. dictum est que datur cōtra creditorē. verum q2 hypo. actio. datur contra debitorem que est in rem: vt. j. e. l. pignoris. ꝛ datur ipsi creditori: ponit de pigno. ꝛ hypothe. ¶ Et no. ꝙ dr̄ia est inter pignus ꝛ hypo. Pignus est rei mobilis. vnde pignus dicit̄ a pugno. vnde ibi re contrahit̄ obligatio. vt in sti. qui. mo. re contra. ob. §. creditor. Sed hypo. est rei mobilis ꝛ immobilis. ꝛ ibi dicitur obligatio nuda conuentione contrahitur. vt. ff. e. l. j. ꝛ. l. contrahitur.

Debitor. In .l. ista dr̄. Si debitor obligauit creditori suo pignora: ꝛ postea debitor profitetur ꝙ cedit pignoribus: ex hoc nō liberat̄. Tex. profitetur. ita dicēdo creditori habeas rē illam pro .x. que mihi mutuasti: ꝛ nullam aliam recipies solutionem. Tex. liberabitur. quia aliud pro alio regulariter inuito creditori non soluitur: vt. j. de solu. l. eum a quo. Item quia creditor ꝛc̄. vt. ff. si cer. peta. l. creditori. secus tamen est si cederet bonis vniuersis: quia tunc interim conueniri non potest. sed si perueniret ad pinguiorē fortunam: teneretur vt. s̄. qui bo. ce. pos. in fi. ꝛ insti. de actio. in fi. Sed segnori venetijs seruatur contra. nam dicitur ibi. chi non ha bon pegno bata lo cho cum nello.

Quāuis cōstet. In .l. ista no. ita casu3. Titius obligauit mihi pro. c. queda3 pignora specialiter. ꝛ postea obligauit mihi omnia bona sua generaliter. scd̄o obligauit quasdam res seyo. ex illis bonis mihi generalr̄ obligatis bona mihi sp̄aliter obligata hn̄ sufficiūt ad. c. nūquid in illis bonis obligatis scd̄o loco seyo: que mihi p̄mo erant obligata generaliter ero preferendus seyo? Certe de rigore iuris sic. tn̄ de equitate exquo bona sp̄aliter mihi obligata sufficiūt ad meū debitum: in bonis obligatis secūdo loco seyo mihi generalit̄ obligatis seyus erit potior. Tex. in omnibus hic sp̄aliter ꝛ generaliter obligatis. ꝛ hoc de rigore iur̄. Tex. temperanda est. sub. de equitate. Tex. nominatim. i. sp̄aliter. Tex. ex ijsdem bonis. s. gn̄aliter obligatis. ¶ Dn̄ segnori. habetis in .l. ista. si tu obligasti mihi aliqua pignora sp̄aliter ꝛ gn̄aliter omnia bona tua pro eisdem. c. indubitanter si ex bonis mihi gnāliter obligatis obligasti aliqua seyo: seyus erit potior me. Sed vr̄ cōtra. ꝛ vr̄ ꝙ meo arbitrio cōmittatur ex quibus pignoribus velim ad meum debitū peruenire. vt. ff. de distrac. pig. l. creditoris. Ad istud potest ita rn̄deri. illa. l. d3 intelligi qn̄ obligasti mihi omnia bona tua generaliter. nam habeo electionē velim agere hypo. pro omnibus vel pro qbusdam. hic autē d3 intelligi qn̄ quedam specialiter mihi obligasti: ꝛ postea generaliter oia bona tua. Uel pōt dici scd̄o mō qd̄ ibi dr̄ vex est de rigore iur̄: sed de equitate secus est vt hic. que equitas p̄fert̄ rigori iuris: vt. s̄. de iudi. l. placuit. ¶ Sed denuo opponit̄. ꝛ vr̄ ꝙ sim potior in omnibus pignoribus. vn̄ videtur contra. ff. qui po. in pig. ha. l. qui generaliter. Ad qd̄ pōt dici. ibi obligasti omnia bona tua generaliter mihi primo loco: ꝛ postea secundo loco quādam re3 seyo: sum potior in illa re: q2 qui prior est tēpore: potior est iur̄: vt. j. qui po. in pig. ha. l. j. ꝛ. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. hic aūt obligasti mihi primo loco quedam specialiter: ꝛ postea omnia bona tua generaliter. secundo loco obligasti oia bōa tua seyo generaliter. si pignora que mihi sp̄aliter obligasti sufficiunt ad mihi debitu3 consequendum: videor consentire vt alij possis obligare: vt arg. s̄. de pac. l. vlti. §. similiter. ꝛ ita alius casus ponitur in .l. ista. alius casus ponitur in .l. que hic signatur pro ꝯ̄ria. ꝛ hec est vera solutio. Alij tn̄ dixerunt. ꝙ ibi dr̄: hic corrigitur. ꝙ non placet: q2 legum correctio est vitanda: vt. s̄. de ap. l. precipimus. in fi. Alij dicunt ꝙ dr̄ in .l. contra. est verum de rigore iur̄. ꝙ hic dr̄ est veru3 de equitate: que equitas preualet rigori iur̄: vt. s̄. de iudi. l. placuit. ¶ Sed quid si extraneus possidet? Rn̄deo si sit potior extraneo: res illas poterit per hyp. aduocare: licet res sp̄aliter mihi obligate sint sufficientes ad mihi debitum cōsequendu3: vt. j. e. l. pignoris. ꝛ. ff. de pigno. l. si fundum. §. in venditione. si aūt sunt apud seyum scd̄3 creditorem: ꝛ tunc potest dici ꝙ h3 locum ꝙ hic dr̄: sicut in debitore possidente. nam non possunt res generaliter obligate aduocari cum sp̄aliter res obligate sufficiunt. nec est par cā istius ꝛ penitus extranei. cum hic certet de damno vitando: ille de lucro captando: vt arg. s̄. de iure delibe. l. scimus. §. licentia. ꝛ. s̄. de codi. l. vlti.

Creditores. In .l. ista dicit̄. Mutuaui tibi. c. ꝛ tu obligasti mihi talem tuū fundum. ꝛ fuit dictum ꝙ si ad diem non solueres illa. c. ꝙ mea auctoritate possem ingredi in possessionem illius fundi. tu ad diem statutum non soluis. c. ego mea auctoritate ingredior possessionem illius fundi: nunquid videor vim committere? Rn̄det imperator ꝙ non. ꝛ hoc mihi facere licet. tn̄ cautius est: vt auctoritate iudiciaria ingrediar in possessionem illius fundi. Tex. qui non reddita. i. non soluta. Tex. cōuentionis legem. i. s̄m conuentionē. Tex. ingressi. sua auctoritate possessionem. s. obligatā. Tex. non videntur. vn̄ de violentia non puniunt̄. Tex. debent. s. adipisci. Tex. cautius est vnde istud est consiliū: vt. s̄. de pig. act̄. l. pe. in fin. Et ita not. ꝙ si aliquid possum facere mea auctoritate: si auctoritate iudicis faciam: cautius faciam. ꝛ ad istud accedit. ff. de rei ven. l. is qui destinauit. ꝛ. ff. de solu. l. j. ¶ Dn̄ segnori super .l. ista quero sic. mutuaui tibi. c. ꝛ obligasti mihi tuū fundum. ꝛ fuit dictum ꝙ si ad diem non solueres: ꝙ possum mea auctoritate ingredi. tu ad diem nō soluis: vnde volo ingredi in possessionem fundi mea auctoritate te resistente: nunqd ipune potero? Dixerunt quidā ꝙ nō: quasi istud sit pactum de futuro dolo remittendo: ꝙ nō valet. vt. ff. de pac. l. si vnus. §. illud. ꝛ §. pacta. Sed certe nos dicimus ꝙ cum semel voluisti: ꝙ liceret mihi ingredi mea auctoritate: non licet postea resistere mihi quominus ingrediar in possessionē illius fundi: q2 sufficit semel voluisse: vt insti. qbus ali. licet vel non. §. creditori. preterea istud pactū nō est cōtra bonos mores: ꝛ iō debet seruari. vt. ff. de pac. l. iurgentiū. §. pretor ait. ¶ Sed denuo quero sic super .l. ista obligasti mihi rem. ꝛ fuit dictū ꝙ si ad diem non solueres ꝙ possem ingredi mea auctoritate in possessionem illius rei. tu ad diem non soluisti: sed alienasti vel donasti: ita ꝙ possessio non est penes te. nunquid potero ingredi mea auctoritate ꝛ alium deijcere? Uidetur ꝙ non: q2 istud pactum fuit personale: vnde personam non transgreditur. vt ff. de contrahen. emp. ꝛ ven. l. vlti. Sed potest dici: ꝙ potero ingredi mea auctoritate ꝛ alium deijcere: quia istud pactum afficit rem: sicut ꝛ venditor accipit seruum sua auctoritate in quo habet manus iniectionem. vt. ff. de seruo expor. l. si titi⁹. ꝛ. ff. de contrahen. emptio. l. siquis sub hac conditione ꝛc̄. pactum afficit re3 singulari heredi. vt. ff. pro socio. l. ideoq3. ꝛ. ff. cōi di. l. in hoc iudicio. §. si conueniat.

Tam te. In .l. ista ponitur talis casus. Mutuaui tibi decem ꝛ obligasti mihi agrum tuum. volo te conuenire hypo. act̄. tu dicis ꝙ nō valet hypo. quia vi coactus fuisti mihi obligare: nunquid est bona allegatio? Certe non: exquo fateris de mutuo accepisse pecuniam ꝛ agrum obligasse: ꝛ ideo si vis petere: soluis pecuniam. Tex. fateris. sub. sponte. Tex. debitam. vt. s̄. de pig. actio. l. penul. ꝛ vlti.

Preses

PReses ꝓuincie. In.l. ista dr̄. Si obligasti mihi rez tuā pignori: ⁊ sup ꝓprietate me inuito cū alio litigasti: illa snīa si p collusionē lata est: mihi nō p̄iudicat. Tex. clarissimus. vt.s̄. de p̄cario.l.vnica. Tex. p̄scriptione.i.cōtumacia.vel p̄scriptione.i.pp absentiā suā. Videbat̄ cōtra.q: creditor: vt.ff.e.l.⁊ que nōdum.§.ꝙ dr̄. ¶Sed quō ꝓbare poterit: cum snīa lata fuit cōtra debitorem? R̄n.h fuit lata ob dolū: vn̄ non nocet: vt.ff.de le.j.l.si seruus.⁊.ff.de appel.l.perlusorio. Odo.

IN summa. In.l. ista dr̄. Si debitor vult recupare pignus a creditore: dz soluere debituz. ⁊ in summa debiti nō solū cōputat̄ pecunia mutuata: imo ea que ꝓ debitore creditor p̄stitit ⁊ iō si creditor soluit tributū pro p̄dio vl' soluit pecuniā pro illa minuēda: indubitāter ista talia in sūma debiti cōputant̄. Tex. cōstiterit. nā talia sunt a possessoribus exigenda: vt.s̄. si sine censu vel reliquijs.l.vlti.

VSucapio. Segnori hec.l.lz q̄ntum ad v̄ba sit breuis tñ q̄ntum ad sniam est longa ⁊ obscura. ⁊ itelligit̄ pluribus modis. ⁊ quidā dixerūt se nescire ponere exēplum in.l.ista. ⁊ quidā falsuz posuerūt exēplū in.l.ista. ego tñ ponā casum sicut hec.l. prima facie vr̄ sonare. Ista.l. hoc vult dicere. Si tu verus dn̄s obligasti mihi rem tuaz mobilem sine dolo vel culpa pignori ⁊ cecidisti a possessiōe: ⁊ seyus nactus est possessionē illius rei bona fide: credēs illā rem suā esse: ⁊ eā vēdidit meuio bona fide emēti ⁊ tradidit: ⁊ eā possedit triēnio: ⁊ ita vsucepit eam. mō querit̄ an sicut meuius excludit dn̄m a rei vendicatione: ita ⁊ me creditorē excludat ab hypo. Et respondet impator ꝙ lz vsucap. desinas esse dn̄s: ⁊ ita meuius excludat te a rei ven. tamen me creditorē si volo aduocare per hypo. nō excludet: q: vsucapio cōuentionem pignoris non extinguit. hoc dicit hec.l. ⁊ s̄m hoc proprie stat lr̄a. non extinguit. ⁊ videatis litterā. Tex. vsucapio pignoris ⁊c̄. hec littera pōt punctuari pluribus modis. Et vno mō vt intelligatis sic. vsucapio. faciatis hic punctum. ⁊ dicatis vsucapio.s.rei pignorate a dn̄o facte. Tex. non extinguit cōuentionem pignoris.i. hypothecariaz actionem que cōpetit pro re hypothecata vel ipso iure vel ope excep. Vel pōt punctuari secūdo modo sic. vsucapio pignoris.i. rei mobilis pignori date a dn̄o. conuentionem nō extinguit.i. nō tollit hypo. ex conuentione introducta. q.d. me creditorem ab hypo. nō repellit ipso iure vel per except. sed tollit rei ven. cōpetentem dn̄o rei pignorate. q: ipso iure tu debitor desinis esse dn̄s: ⁊ ipse qui vsucepit efficitur dn̄s cum vsucapio sit adiectio: vt ff. de vsuca.l.vsucapio. ¶Or segnori hec.l. vult dicere vt dixi in casu. scio tamen ꝙ aliqui dixerunt ꝙ quidam scripserūt se.l.istam non intelligere. sic no.s̄. finium regū.l.v. pedū prescrip. ꝙ non placet: q: hec.l. est intelligibilis. Alij voluerunt exēplificare hoc modo.l. istam ⁊ in ea ita ponere casum. Tu obligasti mihi rem alienam: ponamus seij. certum est ꝙ ab initio non tenuit obligatio: q: res aliena non potest pignori dari: vt.j. si aliena res pignori data sit.l.cum predium. ⁊ q: ea que ⁊c̄. vt.j. que res pig. obli. pos.l.qui pignus. preterea illaz rem emisti a non dn̄o bona fide. vsucepisti triēnio. poteris ne mihi dicere: obligaui tibi rem alienam? non potui sicut dominus posset aduocare: q: aliena res pignori obligari non potest vt.s̄. dixi. sic ⁊ ego dn̄s effectus per vsucapionez possum aduocare. Certe hoc non possum dicere: q: nō extinguitur hypo. imo confirmatur. quia cum ab initio nō tenuit obligatio: per vsucapionem confirmatur ⁊ conualescit: vt.ff.e.l.j.in prin.⁊.ff.de pig.actio.l.rem alienam. sed hec lectura nō placet. q: s̄m istam lecturam deberet dicere littera. vsucapio pignoris conuētionem confirmat. ⁊ non deberet dicere. non extinguit. ⁊ ideo non ponetis casum sicut ego dixi. ⁊ dicetis sic. si tu verus dominus ⁊c̄. hic vt dixi. Vn̄ no. hic illud magistrale. sicut hominis alienatio nō extinguit hypothecariā: sic ⁊.l. alienatio non extinguit hypothecariam. ⁊ quare non videte. sicut si tu obligares mihi rem tuā ⁊ alienares in aliū non nocet mihi: q: alienatio fit cum sua causa. vt.j.e.l.debitorem.ff.de contrahen.emp.⁊ ven.l.alienatio.⁊.ff. de acqui. rerum do.l. traditio. ita ⁊ alienatio legalis. nam si sine dolo ⁊ culpa cecidisti a possessione illius rei quam mihi obligaueras: ⁊ seyus cepit illam rem possidere bona fide: ⁊ meuio bonefidei emptori vendidit ⁊ tradidit. si meuius vsucapit rem illam: vsucapit eam cum sua causa. nam vsucapio est alienatio legalis: vt.ff. de vsuc.l.vsucapio.⁊.ff.eo.l.cum predium.⁊ ff.de verb.signi.l.alienationis. vnde sicut alienatio hominis non impedit hypo. ita ⁊ alienatio legalis. ¶Sed hic quero que est ratio quare si seyus vsucapit rem tuam mobilem quā mihi obligaueras: tollit tibi rei ven. non mihi hypo. Respōdeo. ratio est illa. q: ille qui vsucapit querit dominiū ⁊ sequelam dominij.i. rei ven. non hypo. que est a dominio separata. q: nemo rem suam potest sibi obligatam habere: vt.ff.e.l.j.§. presidium.⁊.ff.de vsuc.l.iusto.§.nō mittat. Itez iō dixi in casu ꝙ seyus nactus erat possessionem bona fide credens eam suam: ⁊ ꝙ meuius emit bona fide. q: si seyus sciuisset alienā: alienando cōmitteret furtum: vt.s̄. de furtis.l. si alienum. ⁊ rei furtiue non procedit vsucapio: vt insti. de vsucap.§.furtiue. Modo circa.l.istam est insistenduz. hic dicitur ꝙ si obligasti mihi rem tuam mobilem: ꝙ vsuc. non tollit̄ hypo. Sed videtur contra. nam.l. dicit. si obligasti mihi domum tuam pignori ⁊ alius prescribit eam longo tempore: sicut excludit te a rei ven. ita me a mea hypo. vt.s̄. si aduersus credi.l.j.⁊.ij. ¶Ad solutionē cuius contrarij vos dicetis. aliud in vsucapione rerum mobilium triennij. aliud in longa prescriptione. In vsucapione rerum mobilium triennij: licet vsucapio excludat dominum a rei vendi. tamen non excludit creditorem ab hypo. vt hic: vt.ff.e.l. cum predium. Sed in lōga prescriptione.s.x.vel.xx. sicut prescriptor excludit dominū a rei ven. ita creditorem ab hypo. vt in.l. contra. ¶Si queratur que est ratio quare aliud in vsucapiōe ⁊ aliud in prescriptione? Respondeo potest assignari duplex ratio. In prescriptione longi tp̄is est maior negligentia vtriusq:.s. dn̄i ⁊ creditoris. sed in vsucapione triennij minor est negligentia.s. domini tantum. ⁊ ita prolixitas temporis hoc facit.s. vt vsuc. triennij tollatur questio dominij non qō hypo. sed hec nō videtur bona ratio: q: tempus non est modus tollende vel inducende obligationis: vt.ff. de actio. ⁊ obli.l.obligationum fere.§. placeat. Vnde spreta hac ratione dicetis secūdo modo ⁊ sic per vsuc. triennij cum sit fauorabilis qui ante erat dominus desinit esse dominus. vnde qui vsucapit: querit sibi dominiū ⁊ sequelam dominij.i. rei ven. non autem defensionem cōtra hypo. q: hypothecaria separata est a dn̄o vt.s̄. dixi. Sed ille qui prescribit habet exceptionem contra hoiem omnem: vt s̄. de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.siquis emptionis. ⁊ exceptio est actionis exclusio.ff.de excep.l.iij. vnde sicut querit exceptionem contra dn̄m: ita contra creditorem agentem hypo. nam prescriptio est introducta in odium non petentis: ⁊ est etiam fauorabilis: vt.s̄. de edicto diui adri. tol.l.vlti. ¶Itē segnori circa.l.istam instatur. rem tuam mobilem obligasti mihi. cecidi a possessione. seyus apprehendit illam bona fide: ⁊ vendidit meuio bonefidei emptori. meuius possedit continue triennio. certum est ꝙ te excludit a rei vendi. ⁊ mihi remanet mea hypo. si post istam vsucapionem tacerem decēnio: exclusus sum ab hypo. q: bonefidei possessor prescribit lon.temp. contra creditorē: vt.ff.de vsucap.l.iusto.§.non mutat. ¶Or ponamus. elapso triennio tacui septennio: nunquid seyus excludet me ab hypo. Et certe videtur ꝙ non: q: contra me possedit septēnio tantum. ⁊ prescriptio.x. tollitur hypo. contra creditorem: vt in preal.l.s̄. si aduersus cre.l.j.⁊.ij. Econtra vr̄ ꝙ ipse possit coniungere septēnium cū triēnio ⁊ dicere mihi ꝙ.x. siluí. nā non dz esse deterioris conditionis si vsucepisset cōtra te q̄ si nō vsucepit: vt.ff.de capti.⁊ postli.re.l.in bello.§.siquis seruo. ¶Or segnori q: in qōne ista dixit dn̄s Ir. ꝙ non sufficit labi septēnium. q: si primo vsucepit triennio ⁊ post septēnio prescriberet: vsucaptum vsucaperet: ꝙ esse non pōt. q: ꝙ meum est: amplius meum fieri non potest: vt.ff.de vsuc.l.sequitur.§.lana.⁊ insti.de act.§.sic itaq:. Sed nos in questione ista dicimus ɔtra. ⁊ dicimus ꝙ sufficit labi

septennium.nam ex quo statim cecidi a possessione: ꝛ seyus apprehendit bona fide ꝛ meuio bonefidei emptori vēdidit: meuius incepit prescribere cōtra te dñm.ꝛ elapso triēnio ꝛ septēnio incepit pscribere cōtra me. vnde tollit mea hypo. ne deterioris conditionis sit qui vsucepit q̄z qui nō vsucepit vt in preal.l.in bello.§.si quis seruo. Nec ob.si obijciat quomodo vsucaptuz vsucapit: sicut dicebat Jr.q2. Rñ.per lapsum triennij vsucepit dñium cōtra te.sed per lapsum septēnij non prescribit qd vsucepit: sȝ pscribit aliud ius quo mediante res vsucapta ab eo poterat aduocari. nam ꝛ alibi inuenio hoc.s̄.qd metus cā.l.si vi vel metu.Et insup siquis vsucepit rem absentis:absens reuersus restituit.cū si tanto tempore fuit negligens quāto fuit absens:excludit a restitutione:vt.s̄.de resti.mi.l.qd tpe militie. ¶ Sed denuo ad.l. istam instatur.si obligasti mihi rem tuā: ꝛ cecidisti a possess. sine dolo vel culpa ꝛ seyus nactus est possessionē illius rei bona fide credēs eam suā eē: ꝛ eā alienauit meuio bōa fide ementi: ꝛ ipse possedit eam triēnio ꝛ sic eam vsucepit cōtra te ante elapsum septēnium agam hypo.cōtra meuiū ꝛ aduocabo rem ab eo.tu solues mihi debitū ꝛ aduocabis a me rē pignoratam per directam pignoratitiam: ꝛ ego teneor tibi reddere sis dñs vel non.vt.ff.de pigno.act.l. si rem.§.oēs. ꝛ.§.is qui rem alienam.reddā ergo tibi ꝛ meuius vsucaptū aduocabit a te per rei vendi.ꝛ ego a meuio per hypo.ꝛ meuius a te.ꝛ ita erit res in circulo vel in saltaballa. Ad quod dixerunt antiqui.iste circulus debet ita vitari: q2 completa vsucapione ego creditor agam hypo.contra meuium vsucapientem: ꝛ aduocabo ab eo per hypo. tu per ignorantiam actionem aduocabis a me: ꝛ facies q̄ cedam tibi ius meuz ante solutionez vel post statim: quod fieri potest.vt.ff.de solu.l.modestinus. vnde repelles vsucapientem exceptione: quia retines ex persona meuij creditoris dicendo. si vinco vincentem te: multofortius te vincere debeo.vt.ff.de diuer. ꝛ tēp.prescrip.l.de accessionibus. Uel potest dici ſm alios q̄ omittatur iste circulus sic.q2 ego creditor aduocabo cōpleta vsucapione a meuio per hypothe. ꝛ ipse offeret mihi debitum ꝛ faciet q̄ cedam ei iura mea.vt.ff.qui.po. in pig. ha.l.mulier.ꝛ.ff. de euictio.l.in creditore. ¶ Or segnori si bene intueamur non est hic circulus. q2 si agā cōtra meuiū hypo.ꝛ aduoco ab eo: ꝛ tu offers debituz mihi: ꝛ aduocas a me per directam pigno. ꝛ meuius aduocabit a te per rei ven.q2 susceperit: ego postea nō aduoco ab eo: q2 solutū est mihi debitum: ꝛ solutione eius qd debetur: tollitur omnis obligatio: vt insti.qui.mo.tol.obli.in princi. ¶ Sed denuo ad.l.istam opponit.ꝛ aduertatis vnum quare: quod format hic dñs Azo ꝛ non soluit vos debetis scire per.l. istā cum suis similibus.sumimus talē regulā. qui vsucapit rē in qua habeo pignus: nō excludit me ab hypo. vt h.ꝛ.ff.e.l.j.§.cū predium.ꝛ.ff.de vsufr.l.locū.§.j.sed qui vsucapit seruuz in quo habeo operam: excludit me ab opere petitione: vt.ff.d vsufru.le.l.ij.Sed querit Azo hic ꝛ non soluit.sed vos assignabitis rationem talem. ꝛ incipiamus a seruo in quo hēo operā.si testator legat mihi operā in seruo suo: si alius vsucapit seruū vsucapiēdo eū pdo operaz: ꝛ quare hoc audite. Opera serui est seruitus talis que non perdit morte illius cui debetur. Item nō perdit capitis diminutione illius vl negligentia illius cui debet non vtendo: sed perditur opa serui morte serui.vel si aliquis vsucapiat eū: vt in preal.l.ff. de vsufruc.leg.l.ij. sed vsufructus perditur morte vsufruc. Item capitis diminutione. Item non vtendo: vt.s̄.de vsufruc.l.corruptione. Et si aliquis vsucapit seruū in quo habeo vsufructum: licet remaneat mihi vsufructus. cum possum perdere morte mea: vel capitis diminutione: vel non vtendo. vnde illa vsucapio non erit superflua vsucapienti. Sed si aliquis vsucapit seruum in quo habeo operam nisi vsucapione serui auferretur mihi opa sua: vsucapio esset ei inutilis: q2 perit morte mea non serui. igit vsucapiōe serui dȝ perire. ¶ Or videamus quare vsucapione serui nō pit hypo. Ratio est illa vt dictum est: quia qui vsucapit querit dñium ꝛ sequelam dñij.ꝛ hypo.est separata a dñio.preterea vtilis est vsucapio vsucapienti seruum: licet non pereat hypo.quia si tacuerit septennio: excludet ab ipso. Odo.

Quāuis per.ac. Jn.l. ista dr. Si creditor egit psonali act.aduersus debitorez vel aduersus fideiussores seu mandatores: ꝛ fuerit cōdēnatio secuta: nihilominus remanet sibi pignoris psecutio ꝛ hypo.actio. Tex.q̄uis psonali actione.ponamus certi cōditione gnāli: vel certi cōditione de mutuo si intercesserit mutuū. Tex.expert⁹.sub.tu creditor. Tex.reum.i.debitorē principalē. Tex.feceris.i.fieri.vt.s̄.ne quis in sua cā.l.vna. sic ꝛ alibi expōitur.ff.de his q no.infa.l.furti.§.mādati. Tex.persecutionez.ꝛ cōcordat.j.e. l.distractis. ¶ Or segnori hoc est verum iure.C. ꝛ.ff.q2 siue egi contra debitorē vel fideiussores vel mandatores eius ꝛ fuerunt condēnati: indubitanter possum experiri contra pignoꝝ possessores: vt.s̄.de act.ꝛ ob.l.est in arbitrio. sed istud hodie est correctū: q2 hodie vr̄ q̄ primo agā cōtra debitorē ꝛ fideiussores ꝛ mādatores anteq̄z pueniaz ad pignoꝝ possessores ꝛ mādatores. ꝛ.h.d.auc. hic signata que incipit. hoc si debitor ꝛc̄. que legitur h. ꝛ a quibusdam.j.e.l. distractis.ꝛ a quibusdam.j.e.l.persecutionem.

Hoc si debitor. A. Or segnori h auc.est in corpore auc.de fideius.§.j.Et ad pncipiū huius auc. opponit. ꝛ vr̄ q̄ possum agere cōtra pignoꝝ possessores: ēt si debitor nō possideat sed alius: vt in auc. de litig.§. ob h. Ad qd dicunt quidam istā esse correctā per illam: cum sit posterior. Alij dicūt vbi extraneus possessor hȝ non titulum lucratiuuz obtinet hec auc.sed vbi habeat ti.lucratiuuz obtinet auc.ɔ̄ria. Uel pōt dici verius vt dicatis q̄ hec auc. loquit cum quis obligauit res ꝛ dedit fideiussores: illa auc. loquitur si conuenio te non facta re litigiosa.

J dñium. Jn.l.ista dr̄. Aliq̄ possessio ab aliq̄ muliere fuit tibi obligata: postea fuit tibi isolutū data: nūqd ea poterit auferri a te? Rñdet q̄ nō.sed si non fuit tibi insolutū data: si debitrix offert debitū teneris restituere rem cū fructibus.h.d. Tex.eius possessionis.i.rei possesse. ponamns fundi vel domus. sic ꝛ.s̄. de p ba.l.ij. Tex.reddat. nam creditori debitor tenet restituere rē cum fratribus.vt.ff.de pig.act.l.si rem.§.omnes.

Debitores. Jn.l. ista dr̄. Si aliq sunt debitores mei: ꝛ obligauerūt mihi pignora: vrbanū ē si venit dies soľonis ꝛ non soluūt q̄ debeaz eos monere: si sunt pn̄tes.ꝛ si soluunt benequidem.si autez detractant soluere potero eos conuenire psonali actione ad debitum ꝛ hypo. ad pignora mihi tradenda. Tex.debitores pn̄tes.dicuntur presentes: vt s̄.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.vlti. Tex. prius denunciationibus.sub.factis coram testibus. Tex.cōueniendi.i.admonendi vt soluant.ꝛ hoc de vrbanitate fit. ¶ Or segnori ex.l.ista voluit colligere dominus Jo. ꝛ ita scripsit in sūma sua. quicunq̄ vult agere: editio actionis est facienda ante vocationem in ius.q2 hic dr̄ q̄ creditor debet monere debitorem vt sibi soluat.ꝛ ad hoc facit.ff. de serui.vr.pre.l. quidā iberus.ꝛ ff.de dā.infec.l.cum postulasset. ¶ Sed segnori cōtra.est dicendum: vt.s̄.de litis con.auc.offeratur.ꝛ.s̄. de episco.ꝛ cle. auc.generaliter. Nec ob.hec.l.ꝛ.l. contra.q2 istud est vrbanitatis cā non necessitatis. Odo.

Nominatori. Jn.l.ista dr̄. Si ego noio te ad aliqd munus vel officiū: ꝛ tu nō vis suscipere: non lȝ mihi sine iudicis auctoritate cape res tuas: id q2 nō acqescis noiationi. Tex. non lȝ.q2 licet ei appellare: vt.s̄.de ap.l. qui ad ciuilia.ꝛ hoc est ideo: q2 nemini lȝ sibi ius dicere sua auctoritate: vt.s̄.de iudeis ꝛ ce.l.nullus. Odo.

J vxor tua. Jn.l.ista dicit. Uxor mea accepit mutuo pecuniā: ꝛ obligauit creditori aliquas res ppias.de mutuo fuit factum publicuz instrm: non

non tñ ibi facta fuit mentio de rebus vxoris obligatis credi toꝛi.postea successi vxori mee.volo offerre vxoris mee debi tum ꝛ recupare pignoꝛa obligata ei ab vxoꝛe mea:nũqd hoc facere mihi lꝫ?Certe sic.Tex.res propꝛias. quare dicit pro pꝛias?certe iõ qꝛ alienas non põt obligare sine dñi volũtate vt.j.que res pig.ob.pos.l. que predium. Tex.soluto.sub.vel oblato.Tex.ꝯuenies.sub.directa pignoꝛaticia: vt.ff.de pig. act.l.si rem.§.omnes. Odo.

Cum dominã. In.l.ista dicit. Quedam dña maioꝛ.xxv.annoꝛuꝫ accepit a me mutuo.x.ꝛ aliqua pignoꝛa mihi obligauit, postea spõte illa pignoꝛa dedit mihi in solutuꝫ ꝛ dñij iuŕ permisit possidere mihi: nunquid illa datio erit valida?Et rñdetur ꝙ sic.Tex.cum dñam non minoꝛem. secus si esset minoꝛ: quia tũc posset restitui:vt.s. si aduersus ven.pi.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.ff.de mi.l.ait pretoꝛ.ꝛ.s.de pre.mi. non ali.l. siquideꝫ.Tex.ꝛ voluntas.s.bona fide interueniente:vt.s.de actio.ꝛ ob.l.sicut.ꝛ.l.bonam.

Distractis. In.l.ista dicitur.Si tu es debitoꝛ meus in.x. ꝛ aliq̃ pignoꝛa mihi obligasti.si illa pignoꝛa distrahis anteq̃ soluas mihi:habeo electio nem vel velim te debitoꝛẽ conuenire perso nali actione:vel emptoꝛẽ actione hypo. que est in rem:vt.j.e.l.pignoꝛi. Tex.iuris. istud habet locum iu re.ff.ꝛ.C.vt dixi.s.eo.l.q̃uis.sed istud hodie est coꝛrectũ per auč.quam ibi legi. Odo.

d **Ebitoꝛẽ.** In.l.ista dicit. Si debitoꝛ meus rẽ mihi obligatã a se vendidit vel donauit vel legauit vel per fidei cõmissum reliq̃t: intelligit̃ facta alienatio cum sua cã.ꝛ ideo meam conditionẽ nõ poterit fa cere deterioꝛem.ꝛ ideo a possidente rem illam potero aduo care per hypothecariam actionem. Tex. certissimum est.i. alienatio habet fieri cum sua causa:vt.ff.de contrahen.emp. ꝛ ven.l.alienatio.ꝛ dixi.s.e.l.vsucapio.Tex.consequi debes vt.s.l.proxi.sed hodie est coꝛrectũ istud per auč. hic positam hoc si debitoꝛ.quam legi.s.e.l.q̃uis.

Et si frater. In.l.ista dr̃.Frater meus nõ suã sꝫ meã pecuniã suo noie mutuauit ꝛ pignus ac ce pit:nunq d querit̃ mihi pignoꝛis obliga tio? Certe nõ:sed vbi põt querere:hoc dicit ista l.Tex.ꝛ si frater tuus.q.d.nedũ si extraneus immo etiã si frater tuus. Tex. suo nomine dedit. hec est pla na lr̃a:ꝛ bene stat ꝙ dicit in lr̃a.Tex.nõ potuit.sed si habetis tuo nomine:tunc sub. ibi non potuit. scilicet a te reprobato noie.Tex.tibi.s.frĩ. Tex.non potuit.sub.qꝛ noie suo nõ meo nomie accepit pignus.Uñ no. si aliq̃s mutuat pecuniã meã suo nomine: nõ mihi sed sibi querit actionem cõsumpta pe cunia:vt plene no.s. si cer.peta.l.q̃uis. sed ꝛ si meo nomine mutuasset:mihi non queretur reprobato a me nomine:vt.s. si cer.peta.l.absentis. Odo.

Quãuis. In.l.ista dicit̃.Mutuaui frĩ meo.c. de illis.c. fr̃ meus cõ parauit pdiũ. istud pdiũ nõ obligauit gñal'r vel spal'r:nũqd erit mihi obligatũ?Certe nõ sed possum eũ cõuenire psonali actiõe ex cã mutui vt mihi satisfaciat.Tex.nõ deduxit.ita habetis h̃.sicut res empta de pecunia mea non est mea:vt.s. de rei ven.l.si vt pponis.ita nec est mihi obligata vt hic.Fal lit aliqñ:vt.ff.qui po.in pig.ha.l.ij. Tex. interdum nõ prohi beris.sub.personali actione. Odo.

p **Ignoꝛis.** In.l.ista dr̃.Si tu debitoꝛ obligas mihi aliquaꝫ rem ego rẽ pignoꝛi obligatã possum psequi hypo. act.que ẽ in rẽ: ꝛ a te debitoꝛe si possides eã ꝛ a quolibet possessoꝛe. Tex. pignoꝛis. sub. ꝙ obligatur ꝛ traditur.Tex.vel hypo.quia obligatur ꝛ nõ tra ditur.vt.ff. de pig.act.l.si rem. Tex.est in rem.q.d. actio hy po.est realis vt hic.ꝛ.ff.eo.l.pignoꝛis.

s **Icut vim.** In.l.ista dr̃. Si tu obli gasti mihi rẽ pignoꝛi:si casu foꝛtuito amisi eã:nõ teneoꝛ eã tibi restitue re. sed si dolo vel culpa amisi : de hoc teneoꝛ. Tex.sicut vim maioꝛẽ.i.casuꝫ foꝛtuitũ cui resi sti nõ põt:vt.ff.ꝙ metus cã.l. vis maioꝛ.Tex.non hꝫ. vt.s.de pig.act.l.que foꝛtuitis.Tex.culpam latam ꝛ leuem. sed de le uissima non tenetur:vt.ff.cõmo.l.si vt certo.§.nunc. ꝛ dixi.s. de pig.actio.l.creditoꝛ. Odo.

c **Reditoꝛ.** In.l.ista dr̃. Si sum credi toꝛ tuus in.x. ꝛ obligasti mihi pignoꝛa : nõ possim cogi te cõuenire.ve. rũtñ licet nõ possum cogi te cõuenire:tñ si pla cet tibi offerre debitũ potes. si recipio planuꝫ est:qꝛ poteris a me recuperare pignoꝛa. si aũt nõ recipio: de bes cõsignare in edem sacram ꝛ ibi deponere. similiter ꝛ me poteris conuenire pig.actio. Tex.potest.vt.s. vt nemo inui. age. vel ac.co. in rubro ꝛ in nigro. Tex. conuenire. vt.ff. de pig.actio.l.si rem.§.omnes. Odo.

Res obligatas. In.l.ista di cit.Si titi obligauit tibi res pignoꝛi: si ego extraneus soluo tibi debituꝫ:possim petere id qð solui non aũt possum dicere ꝙ nactus sum ius pi gnoꝛum.Tex. datum petere.sub.a debitoꝛe actio.nego.gest. vel man. si mandatum intercesserit: vt.ff. de neg.gest.l.soluendo.

Secũdus creditoꝛ. In l.ista dr̃.Si res aliq̃ fuit tibi pꝛimo loco obligata: ꝛ eadẽ res ẽ mihi scðo loco obligata:idubi tãter si ego scðs creditoꝛ cõuenioꝛ a te pos sum offerre tibi debitũ. ꝛ si obtuli tibi debi tum:assequar a debitoꝛe foꝛtẽ cũ vsuris:non aũt vsuras vsu rarum.Tex.pignus.vt.s.de ps̃.xxx.vel.xl.an.l.cũ notissimi.§. eodem iure.Tex.accipiet.qꝛ suum negocium secundus cre ditoꝛ gessit: vt.ff. qui po.in pig.ha.l. si prioꝛum.ꝛ.s. de vsur. l.penulti.ꝛ vlti. Odo.

Maioꝛ annis.xxv. In.l. ista dr̃. Mutuaui tibi.x.ꝛ tu obligasti mihi aliquaꝫ reꝫ pignoꝛi. postea ego creditoꝛ maioꝛ.xxv. an.feci tibi pcm̃ de ñ petẽdo:nũqd p hoc pa ctũ tollit ipso.iure hypo.Rñdet̃ ꝙ sic.adeo vt si veliꝫ amõ intẽdere hypo.iudex mihi suã iurisditionẽ de negabit.Tex.remissa.sub.pacto.Tex.non põt.sub.ipso iure sublata obligatione. sed ista expositio hꝫ ꝯrium: vt.ff.de pa ctis.l.sicut.§.de pignoꝛe.Alij exponũt. non põt.sub. obstãte pacti exceptione.ꝛ tunc cõcoꝛdat.l.contra. Et iõ vos dicetis sic.aut ꝯhunt pignus: aut hypo. Si pignus: vtputa mutuo tibi.x.tu tradis mihi librũ tuum. si facio tibi pactũ de nõ pe tendo:illud pactũ de nõ petẽdo tollit personalẽ obligationẽ vt.ff. de solu.l.stichus.§. naturalis.ꝛ insti. de excepĩ.§. que dam. similiter pignus non liberat ipso iure sed ope excepť. cum sit contracta re.vnde contrario actu debet tolli.qꝛ nihil tam naturale ꝛc.vt.ff. de regu.iur.l. nihil tam naturale. ꝛ ad hoc facit insti.qui.mo.tol.obl.§.creditoꝛ. Aut contrahit̃ hy pothecaria:puta mutuaui tibi.x.ꝛ obligasti mihi aliquã rẽ ꝛ non tradidisti.si facio tibi pactũ de non petendo: personalis tollitur ipso iure. ꝛ hypo. qꝛ solo consensu est ꝯcta: tollitur ipso iure contrario consensu vt hic.

Persecutionẽ. In.l. ista dici tur.Si obliga sti mihi rem aliquam ꝛ tradidisti ꝛ cecidi a possessione:ego habeo electioneꝫ vel velim te cõuenire personali actione vel hypo.age re contra possidentem pignus: nec possum cogi a te vt omissa persecutione pignoꝛis agam tecum perso nali actione. Tex.non potest.ad hoc facit.s.e.l. distractis.ꝙ est verum si debitoꝛ possidet pignus. secus si alius possidet: quia tunc pꝛimo conuenitur debitoꝛ ꝛc. vt dixi.s.eo.l.q̃uis in auč.hoc si debitoꝛ.quam ibi legi. Odo.

Eruo. In.l.ista dr̄. Obligasti mihi seruū tuū pignori.p.x.ille fu⁹ mortus est: nūqd p̄sonalis actio remanet salua q̄te ad.x. R̄ndet̄ q̄ sic. Tex.petitio. q2 etiam si seru⁹ extaret: nō tollit̄ p̄sonalis: ⁊ nō sufficit ad debitum: vt.ff.de pigno.l.creditor.

I tibi. In.l.ista dr̄. Mutuaui tibi.x.tu quēdā notariū.i.seruū notatorem obligasti mihi pignori: nūqd t3 obligatio illa? R̄ndet̄ q̄ sic. vñ si ille seru⁹ vi arreptus est mihi: possum agere contra raptorē3. Tex.notariū.i.notatorē. ⁊ de tali habuistis mētionē.s̄.con. de leg.l.j.⁊.ij.non aūt exponatis notariū.i.tabellionē3.quia seruus nō potest esse tabellio vt.j. de tab.l.generalis.lib.x. Tex.conueni.sub.vi bo.rap.vt institu.vi.bon.rap.§.penul. Uel dicatis furti acti. conueni que datur ei cuius interest: vt institu. de ob. que ex delic.nasci.§.furti.⁊.ff.de pig.act.l. si pignore.non autem condic̄.furti.intendit: sed condit.incerti.vt.ff.de furtis.l.ideo.in fi. Odofre.

Ap hypothecis. Leges veteres alio℞ imperato℞ qui p̄cesserūt iusti.in superiorib⁹ habuistis hec est noua.l. ⁊ hec.l. ponit casum satis leuem. ⁊ est talis. Sunt aliqui argēti cāpsores.sunt aliq̄ mercatores vel alij negociatores. isti aliq̄n accipiūt mutuo pecuniam. post pecuniam acceptam liberis suis vel aliquib⁹ alijs emunt aliquā militiam: ⁊ eo pacto vt ad heredes transiret: puta cognatis suis vel extraneis prosit. vel emunt vt vendatur ⁊ ad heredes transeat: nunquid illa militia presumitur empta de pecunia eis mutuo data? R̄ndet̄ q̄ sic: ⁊ iō statim exquo est empta: ille cui est empta tenetur pignoratitia creditori: nisi cōtra.probet̄.s. q̄ si fuerit empta de illa pecunia quā creditor mutuauit. ⁊ istud h3 locū in militijs cōparatis post.l.istā lata3.nō aūt in p̄teritis militijs. Tex.metarij.forte erant aliq qui imponebant metā in auro vēdēdo ⁊ emēdo. Tex.militiā.i.prebēdā siue redditu3: vt dixi.s̄. de inoffi.te.l.omnimō. in fi. q2 ista materia apō nos italicos est inusitata: s3 in regno francie vtitur tali militia. Tex.militasse.i.istum redditū quesiuisse. Tex.p̄sumptione.p̄betur. ⁊ no.q̄ aliqd .p̄bat̄ iuris p̄sumptione eoipso q̄ c̄riū nō .p̄batur: vt.j.qui mili. nō pos.l.sup seruis. Itē vbicūq3 est iuris p̄sumptio ⁊c̄.vt.s̄.de proba.l.siue possidetis. Tex.meruerit. sub.ante.l.istam latam. Tex.sancimus.q2.ll.regulariter dāt formam futuris negocijs tantum: vt.s̄.de le.⁊ con.l.leges. dixi. ¶ Or segnori habetis hic vnam aucten. que incipit. Quod obtinet.vnde videatis eam.

Uod obtinet. Auc. Lex.C.dicebat.si negociatores qui nominant̄ in.l.C.mutuo accipiūt pecuniā vl' mutuant.⁊ q accipit mutuo pecuniā ⁊ emit militiā filijs suis vel cognatis: illa militia p̄sumit̄ tacite hypo. ⁊ p̄sumit̄ de pecunia mutuata empta.auc̄ ista determinat ⁊ dicit q̄ hoc est ve℞: si ille q mutuat ad hoc mutuat.q2 illa militia est mutuāti tacite obligata. s3 si pecunia nō erat ad hoc mutuata: illa militia non erit tacite obligata: nisi .p̄baret d̄ illa pecunia ēpta. ⁊ filij erūt potiores ⁊c̄. Tex.fuerint.i.si non fuerint filij vel vxor. Tex. debentur.s̄. vt bona ipsius intelligant̄ obligata: s3 nō militia nisi fuerit hypothecata: vt i auc̄. de exhi.⁊ intro.reis.§.optimū. vñ est extracta hec auc̄. Tex.filij.sub. vxoris mortue q̄ dedit dotē.

¶ In quibus causis pignus tacite contrahitur.

¶ De pignorib⁹ ⁊ hypothecis exp̄ssis ex cōuētione c̄ctis superiori titulo dictū ē. verū q2 pignus ⁊ hypotheca ex auctoritate legis in certis causis tacite c̄hunt̄: ponit̄ hec rubrica.in quibus causis pignus tacite c̄hitur.sub.ex potestate.l.vnde in quib⁹ casibus inducat̄ tacita pignoris vel hypo.obligatio ex p̄tāte.l.videamus. qui casus enumerantur j.e.l.j.⁊.ij. ⁊ maxime est vnus casus. vt si mutuo pecuniam in domo vel in naui reficienda.vt.ff.eo.l.j.

Niuersa bona. In.l.ista ponit̄ casus in quo inducit̄ tacita hypo. sine cōuentione. ⁊ est talis q̄ si aliqs tenet̄ prestare fisco tributa: bona eius sunt fisco tacite obligata .p̄ tributis. Tex. sunt.sub.tacite.nam fauore fisci oia bona illi⁹ qui tenet̄ soluē censu3 sunt tacite fisco hypo.vt hic.⁊.s̄.de rescin.vendi.l.si quis.

Ertum. In.l.ista dr̄. Si aliquis c̄hit cū fisco: p̄uilegio fisci oia bona ei⁹ sunt fisco tacite hypothecata sine oi cōuētiōe. Tex. obligari.s̄.tacite. Tex.exp̄mat̄.s̄. pacto.⁊ ad hoc cōcor.s̄.de pri.fis̄.l.iij.⁊.ff. qui po.in pigno.ha.l.si pignus. Odo.

Uāuis. In.l. ista dr̄. Si tu obligas mihi p̄dia: per c̄ñs ⁊ fruct⁹ prediorū intelligunt̄ mihi tacite obligati.l3 dictū nō sit ve℞: tñ si ex fructib⁹ p̄ceptis debitor meus emit p̄dia: illa nō intelligunt̄ eē mihi obligata. Tex.si id aperte.i. pacto iesse vt.ff.de pigno.l.j.§.cum prediū. ⁊ fructus perceptos ex predijs obligatis creditor debet sibi in causa debiti computare: vt.s̄.de pig.actio.l.j.⁊.ij. Tex.placuit.q2 res empta de pecunia que tibi mutuata est: mihi pignori obligata nō est: nisi dictum sit.vt.s̄.ti.proxi.l.q̄uis.

Atis notū est. In.l.ista pōitur quoddā priuilegium cōtra ius cōe. Ecce si aliqs ab vxore dote3 recepit ⁊ ipse effectus est p̄mipilus: ⁊ ipse deliqt in officio p̄mipili: oia bona illius sunt tacite hypothecata fisco.⁊ si p̄rimoniū illius nō sufficit fisco: mulier dotem suam recuperare nō poterit. Tex.inueniatur. ¶ Or segnori no.hic ob delictū mariti regulariter nō tenet̄ dos vxoris: vt.s̄. ne vxor pro ma. vel maritus pro vxore.l.j. Fallit si maritus deliquit in officio primipili vt hic.sic etiam speciale est: vt filius exheredatus teneatur pro patre.vt.j.de offi.p̄mipili.l.j. sicut hic. secus in alio patrimonio mulieris vt.s̄.de priui.fis̄.l.j.⁊ ibi dixi.

I nō inducta. In.l.ista ponitur talis cāus. Quedam dña locauit mihi fundū suū. ego mancipia mea nō induxi in illu3 fundū: nūquid dña illius fundi occasione pensionis non solute poterit vsurpare mancipia mea tanq̄ tacite hypothecata? Respondet̄ q̄ non.si aute3 essent inducta mancipia in illum fundu3: hoc casu posset ea retinere.satis enim est q̄ de pensionibus personali actione solēniter me poterit conuenire. Tex.conueniat.sub.proposita personali actione. ¶ Or segnori no. q̄ hec mācipia non erant inuecta vel illata in fundum. secus si essent illata vel inuecta: q2 tunc tacite pignori tenerentur. vt.ff.de pac.l. item q2. Item no.differentia3 inter predia vrbana ⁊ rustica. in p̄dijs vrbanis satis est q̄ sint inuecta: vt sint ibi p̄petuo donec cōductio erit.sed in predijs rusticis tria sunt necessaria: q̄ inducantur: ⁊ sciente locatore: ⁊ gratia perpetui vsus: vt.s̄.lo. ⁊ condu.l.certi.que sit ratio ibi dixi. Item ex.l.ista colligetis ar.contra scriptores qui retinent sibi quaternos non obligatos pro opere.q2 hic dr̄. si domina locauit mihi fundū: ⁊ nō induxi ibi mancipia mea: dña non poterat ista mancipia retinere.similiter videtur q̄ scriptor non possit retrahere vel retinere quaternos: si ei nō sunt obligati pro salario suo vt hic ⁊ q2 regulariter res que non est obligata: non debet posse retineri.⁊ ad hoc est arg.s̄. de condi.inde.l. sub pretextu.⁊ ista interpretatio facta est pro scholaribus. sunt tñ contra. ar.ff. qbus mo.pig.vel hypo.sol.in p̄n. Uel pōt adhiberi talis diuisio.si su3 debitor tuus in.x.aut res mea peruenit ad te sine facto meo: ⁊ tūc nō poteris retinere eam exquo nō est tibi obligata vt hic.aut tradidi tibi rem meā: nō tñ eam tibi obligaui: quo casu videris posse retinere.vt.ff.de solu.l.si cu3 aur. ⁊ s̄m hanc determinationem potest intelligi.j.eo.l. vlti. ⁊.j. etiam ob cy.pe.l.vna dicemus. Odo.

Si mater

SI mater. In.l. ista dr. Si mulier suscepit tutelā filioꝝ suorū ꝛ iurat nō couolare ad scdās nuptias: si postea couolat ad scdās nuptias anteq̄ petierit creari aliū tutorem filio suo ꝛ anteq̄ rōne tutele reddiderit: indubitāter bona mulieris intelligunť tacite obligata ipsi pupillo. Tex. si mater legittima. i. a lege concessa. non tñ est legittima nec testamentaria: immo est extraordinaria siue anormala: vt no.s. qñ mulier tutoris offi. fungi potest. auc. matri ꝛ auie. similem exponēz no. s. ad tertul. l. oēm. Tex. contra sacrm̄ prestitū. hodie non iurat: vt. s. qñ mulier tu. offi. fun. potest. l. vlti. ꝛ auc. ibi signata. Tex. obnoxia. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ hāc penā patiť maritus: qꝛ oia bona scdi mariti sunt tacite hypo. liberis primi mariti. ipsa aūt mulier patiť alias penas vt dixi. s. de secūdis nup. auc. eisdem. Odo.

Ancimus. Ista est noua. l. iusti. ꝛ dicit h. iuecta ꝛ illata a cōductore in pdiuz vrbanū tacite sunt hypothecata. Et ista. l. nō solū hꝫ locū in vtraq̄ roma: imo etiā ꝛ in alijs territorijs ꝛ ciuitatibus subiectis romano iperio. Tex. obligant. sꝫ in pdijs vrbanis ꝛ dño ignorāte: in rusticis demū eo sciente: vt. s. loca. ꝛ conduc. l. certi. Tex. roma. s. veteri ꝛ noua. Tex. in puincijs. sub. subiectis nostro imperio. Odo.

¶ Si res aliena pignori data sit.

¶ Qualiter pignus vel hypotheca expsse vel tacite ꝯhať in supioribus dictuz est. Sꝫ qꝛ sepe aliena res dať pignori ꝛ dubitať an teneat obligatio: poniť h rubrica. Et hec est regula ꝙ res aliena non pōt obligari nisi dñi voluntate: vt. j. eo. l. que predium. ꝛ. ff. de pig. act. l. aliena res in fi.

PRocurator. In.l. ista dr ꝙ procurator qui nō hꝫ liberā administrationē vel spāle mandatū sine dñi voluntate rem dñi obligare non pōt. verūtñ si procurator accepit mutuo pecuniā ꝛ conuertit in reꝫ dñi: si conueniať dominus ꝛ excipiat: poterit replicari ꝙ pecunia in rem suaz versa est. Tex. dedit. vt. ff. de procu. l. ignorātis. ꝛ. l. procuratores tui. ꝛ. l. mandato gñali. Tex. desideratur. acsi aperte dicať. si obligaui tibi rem sine dñi voluntate ꝛ pecunia versa est in vtilitatem domini poterit ille vti retentione: vt. ff. quibus mo. pignus vel hypo. sol. l. j. Odo.

SI probaueris. In.l. ista dr. Si aliqs obligat pdia mea vel hortos meos me inuito creditori suo: nō tenet obligatio. sed si dum sciré hortos esse meos ꝛ passus suꝫ eos obligari volens fraudare creditores: hoc mihi non lꝫ. Tex. nō potuisse. vt. j. e. l. que pdiū. sed bñ pōt vendi: vt. ff. de ꝯben. emp. ꝛ vendi. l. rem alienā. que aūt sit rō dixi. s. de rei vendi. l. mater. Tex. dissimulasti. naz tunc nocet tibi: vt s. ad velle. l. si sine. Odo.

Curator. In.l. ista dr ꝙ curator adulti vel tutor pupilli nō potest obligare rem pupilli vel adulti nisi in eius vtilitatem pecuniā accipiat. Tex. accipiat. idē est in procuratore: vt. s. e. l. j.

NEc si maior. In.l. ista dr ꝙ filius meꝰ siue sit mior siue maior: nō pōt obligare rem meā in piudicium mei. Tex. potuit. ꝯcor. s. que res pig. obli. pos. l. j. §. j. ꝛ. s. de iureiur. l. nec filius. Odo.

Cum res. In.l. ista dr. Si obligo tibi rē alienā ab initio nō tꝫ obligatio de rigore iuris. sed si illa res efficiť mea: ex postfacto couālescit obligatio de eqtate. vñ pro re illa lꝫ non habeas directā hypothecā: habes tñ vtileꝫ. Tex. actionē. i. directā hypo. Tex. manifestuz est. sub. de rigore iuris. secus de equitate: vt. j. dicit. Tex. daretur. concor. j. ti. proxi. l. qñ filios. ꝛ. ff. de pig. l. j. in prin. ꝛ. ff. de pigno. act. l. si rem.

Que predium. In.l. ista dr. Si mulier donauit prediū suū filijs suis inter viuos: illud pdiū non pōt amplius creditori suo obligare. ꝛ si obligat: obligat rem alienā. non tñ creditor pro re illa poterit hypo. intendere. ideo qꝛ res aliena non pōt inuito dño obligari. Tex. iudicio. nā qui sciēs rem alienā obligat: cōmittit crimen stellionatus ꝛ tenetur cōtra. pignoraticia actione ad interesse: vt. ff. de pig. act. l. j. Tex. est. ꝛ ita aliquis non pōt obligare nisi rem que est in bonis. ꝛ ideo creditor ꝛc. vt. ff. de pig. l. si superatus. ꝛ. l. que nondum. §. ꝙ dicitur.

SI in rem. In.l. ista dicit. Tutor tuꝰ accepit mutuo pecuniā nō in rem tuā sed in suā ꝛ mancipiū tuuꝫ pignori dedit: finita tutela nō ratificasti obligationeꝫ: nūqd illa obligatio tenet? Rñdeť ꝙ nō. Tex. si in rem suam. s. tutoris. secus si in tuam: qꝛ tunc tenet obligatio: vt dixi. s. eo. l. curator. Tex. non potuit. vt. s. de administra. tuto. l. lex que. Odo.

NExum prediorū. In.l. ista dicitur. Si aliqs obligat predia: si psona que obligat est talis psona que posset obligare: tenet obligatio: alš non. ꝛ iō si seruus meus vel pcurator meus vł quilibet alius cuius corpore possideo obligat rem meā me inuito: nō tenet obligatio: qꝛ per similē psonā non pōt mihi aliqđ preiudiciū generari. Tex. potuit obligare. puta dñs: vt. s. e. l. que prediuz. Tex. declarať. ꝛ iō si possideo rem meo aio ꝛ corpore alieno ꝛ ille cuius corpore possideo amittit possessionem: mihi non preiudicat: vt. s. de acquir. poss. l. vlti. Si aūt tradit alij: perdo possessionē: sed recuperare potero: vt. ff. de acquirē. pos. l. possideri. §. ꝙ si seruus. ꝛ ad istam. l. concordat. j. de agri. ꝛ cen. l. per colonum.

¶ Que res pignori obligari possunt.

¶ Dictuz est. s. qd iuris est de pignoribꝰ expssis ꝛ tacitis: ꝛ qd iuris sit si aliena res data sit pignori: nunc tractať de rebus proprijs que possunt obligari ꝛ que non. ꝛ qualiter cōtrahať obligatio. sub. videamus ꝛ subijciamus. Et certe res suas quis potest obligare regulariter. Fallit in filijs: vt. j. e. l. qui filios. Item fallit in alūnis: vt. j. eo. l. j. ꝛ ꝙ dicit qualiter pignus contrahatur. qꝛ potest quis obligare vnam rem ꝛ omnia bona sua: vt. j. e. l. vlti.

ALūnos tuos. In.l. ista dr. Si aliqs obligat gñalr oia bona sua: nō vꝫ obligasse alūnos suos nec alias res qs spālr vīsimile est ꝙ obligaturꝰ nō erat. Tex. alūnos. vocat alūnos seruos ꝛ seruas qui istū nutrierāt. Tex. res. vt cōcubinā ꝛ filios nāles. Tex. rōnis ē. ¶ Or habetis. q obligat bōa sua gñalr: vꝫ obligare bona sua q̄ spālr erat obligaturꝰ: vt. ff. de pig. l. obligatio. ꝛ. l. se. ꝛ ita in gñali sermone nō continenť ea que spālr dicturus nō erat: vt. ff. de trās. l. aq liana. ꝛ. l. cū aq liana. ꝛ. l. qui cū ar. ex hac. l.

CUm costet. In.l. ista dicit. Si aliquis instra emptionalia obliget ꝛ ipsa pdia empta videtur obligasse: qꝛ pignus hꝫ ꝯhi consensu: ꝛ verisimile est ꝙ in hoc cōsentiunt. Tex. consensu. sub. ꝛ re: cum tradiť: vt. ff. de pigno. act. ꝛ ff. de pig. l. cōtrahiť. Tex. emptiones agroꝝ. i. instra emptionalia agrorum. ꝛ ita sumitur continens pro contento: vt. j. de dona. l. j. Similiter exponimus alibi. ff. cōmo. l. j. Tex. cogitasse. nam qui obligat cautionem debitoris: ꝛ nomen: vt. ff. de pigno. l. si couenerit. hec. l. est in ar. si aliqs intulit corpus filie sue in aliqđ monumentum: locū illum facit religiosum: ꝛ ideo locus ille prohibeť alienari. Tex. nō venit: vt insti. de

inutili sti.in prin.z.ff.de ver.ob.l.inter stipulātē.§.rē sacrā.

Nomen quoqz. In.l.ista di cit. Si hēo actionē ptra debitorē meū in.x. illud nomē possum gnāliter z spāliter obligare.z ideo si ei non satisfacio: indubitāter poterit creditor agere vtilibus actióibus p meū debitorē: z illud exactū poterit in suū debitū cōputare. Tex. nomen.i. actio que tibi debitori meo cōtra titiū debitorē competit.nā nomina sunt actiones: vt.s.fami.her.l.ea que. Tex. placuit.z ita habetis in prin.huius.l.q actiones pnt pignorari generaliter z specialiter.sic.vt.ff.de pigno.actio.l.si cōuenerit.z.ff. de pig.l.grege.§.etiam. Tex. quatenus tamen ipse debet: idest qntum ipse debet.

Diem eorū. In.l. ista dr q illa pma pmia q dant athletis p coronis: nō pnt obligari spāliter. Tex.athletis.i.qui faciūt certamina publica. C Or segnori hētis hic q pmia illa que dantur athletis,p coronis nō pnt obligari prima pactione: sed capi pnt in causam iudicati in subsidium: vt.ff.de re iudi.l.cōmodis.z.l.miles. Odofre.

Ui filios. In.l.ista dr.Si creditor meus cui debeo.x. accepit a me filios meos vel liberos homines loco pignoris: nō valet pignoris obligatio. qr ea possumus obligare que de bonis nostris facimus obnoxia.Tex.accepit: scilicet sciēs.Tex.obnoxia. immo si aliquis filiumfami.alicuius accepit pignori relegatur: vt.ff.e.l.vlti. z hodie cadit a iure crediti: vt.s.de actio. z obliga.l.ob es. vt in aucté.ibi signata que incipit.imo hūistis.Sed hec regula fallit: si fiat ob necessitatem famis.qr si hoc casu possumus vēdē: vt.s. de pa.qui fi.dis.l.j.z.ij.multofortius obligare. qr cui quod plus est lz zc.vt.ff. de re.iur.l.qō cui. Itē fallit in alio casu: vt si redēptus est liber homo de captiuitate hostiū: vt.j.de capti. z postli.reuer.l.vlt.C Et iō no.q ea possumus obligare que de bonis nostris facimus obnoxia. z sic res alienas non possumus obligare: vt.s.titu.proxi.l. que prediuz.

Executores. In.l. ista dr de qbusdam rebus que non pnt obligari nec accipi in cāz iudicati fauore agriculture: vt sicut sunt serui aratorij: vt est aratrum. Tex.dati.sub.ad sententiam executioni mandandam. Tex.aratorios. vt sunt ligones. Tex. retardatur.qr impediret agricultura.Tex fuerit deceptus. sub.facere contra.l.istam.Tex.subiugetur: idest puniatur. C Sed quero nunquid ex conuētione pnt obligari ea que dicuntur in.l.ista? Et dicunt quidam q sic.quia qō ex.l.non prohibetur.l. permittitur. vt.ff. ex qui.cau.ma.l.necnon.§. q eis.Sed segnori nos dicimus contra.z dicimus q sicut non possunt capi in causam iudicati: sic nec priuata cōuentione obligari: vt.s.e.l.specie eorum.

Pignorum. In.l. ista dr q illud qō ad agricultura ptinet: nō pōt obligari.Tex.nō cōuenit.sub.per iudicē.ne impediat agricultura: vt.s.l.proxi.

Si quis. Leges alioz imperatoruz qui pcesserūt iusti. in superioribus habuistis.hec est noua.l.iusti.z in ea dicitur.si aliquis in instrumēto cōtract obligat generaliter omnia bona sua: vl pro mittit aliquid sub hypotheca rerū suarum: vr obligare bona presentia z futura. z sic aliquis pōt obligare vnam rez specialiter z generaliter. z qui obligat nedū potest obligare res presentes: imo futuras.Tex.sancimus. quia in contractibus potius sensum q verba spectamus: vt.s.vt actio.ab herede z contra heredez incipiant.l.vna.z ff.de le.z se.con.l.scire.z.ff. quod cum eo.l.j.§. si filio.z.ff.d adimen.lega.l.iij.§.conditio.z istud est verum cum constet de mente.Tex.producat. C Or segnori not. si obligo tibi omnes res meas: videor tibi obligare pntes z futuras.sic ē etiam in societate: vt.ff. pro so.l.iij. in prin. Secus tamen est si vendo tibi omnia bona mea: qr videor vendere presentia non futura. Idem est si dono vel lego tibi omnia bona mea: vt.ff.de au.z ar.le.l.si ita. z ibi multa contraria huic.l.notaur z.l.se.z ar.ff.manda.l.si tibi mandauero.§.is cui bona.Et est ratio.qr si obligo bona mea: videor obligasse pntia z futura. qr pp hoc mihi debitori aliquid nō deperdit. sed vbi vendo omnia bona mea: non est verisimile q vendam futura: quia esset mihi preiudicium: qr perpetuo carerem bonis. Idem est si dono vel lego. z iō aliud in societate: aliud in obligatione: z aliud in venditione z donatione.

C Qui potiores in pignore habeantur.

C In supioribus habuistis de pignorib expssis vel tacitis. Ueruz qr aliqn debitor hz plures creditores z qs sit potior nescitur: ponitur hec Rubrica.s.qui potiores in pig.ha.

Ui pignus. In.l.ista dr.Tu rē tuā prio loco titio obligasti pro.xv.scdo loco mihi eam obligasti pro.x.qs erit potior in pignore? Et rndet q titius prior creditor potior est. verūtamen ego scds creditor causam pignoris possum mihi cōfirmare: si.xv. debita titio soluam. vel si illa.xv. recipere nō vult: debeo ei offerre consignare z deponere: z postea non debeo illam pecuniam in vsus meos conuertere. Tex. aliquis.s. creditor. Tex. aut cum obtulisset.sub. scds creditor priori.Tex.conuertit. cum prior creditor pōt prescribere iuri offerendi: vt.s.de prescrip.xxx.an.l. cum no.§.eodem iure. Unde no. regulariter prior creditor potior est secundo vt.j.l.proxi.dicam. verūtamen si scds creditor soluit pecuniā primo creditori: vel si nō vult accipere: offert primo creditori debitum z consignat z deponit nec in suos vsus conuertit in locum eius succedit: vt.ff.qui po.in pig.ha.l. potior.§.vlt. z.s.de pig.l.seruus.verūtamen prior creditor potest prescribere iuri offerendi: vt dixi.s. de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.cum notissimi.§.eodem iure. Item no.si aliquis offert pecuniam consignat z deponit: si postea conuertit in suos vsus illam pecuniam: non videtur obtulisse: qr non durauit obsignata vel deposita.z ad hoc accedit.s.de vsuris.l.acceptam.z.j.de solu.l.obligatione. Odo.

Si decreto. In.l. ista dr. Si ego z fr meus rōne fideicō.nobis in diem vel sub conditione relicti: qr hrs nō cauebat nobis de fideicō.pstando adueniente die vel cōditione: decreto ptoris in possessionē fuimus missi: potiores sumus q ille qui scdo loco fuit missus in pos. ex cā iudicati.qr regula est iuris q in pignoribus z in hypothecis qui por est tpe: potior est iure.Tex.dixit.sub. fideicōmissario qui petebat sibi caueri de legato pstando adueniēte die vel cōditiōe.Tex. inducti estis.sub.cum heres nō satisdaret de pstando legato adueniēte die vel cōditione: vt.ff.vt in pos.le.l. si is cui.Tex. qui puenit tpe. C Or segnor cauete vobis hic.si duo plures ve mittuntur in pos. cā rei seruāde: isti duo sunt potiores q ille hereditarius creditor qui mittit in poss. ex cā iudicati.z iō est: qr creditores erāt non eiusdē tituli sed diuersoz titulorz vt hic.z.s.vt in pos.le.l.si postqz.Secus si essent creditores eiusdē tituli: qr tūc missio vnius prodesset ceteris.z sic soluitur contra.ff.de dā.in fe.l.si finita.§.si plures.z.s.de bo. aucto.iu.pos.l.vlti.in pn.z.ff.vt in pos.le.l.is cui.§. si plures. Item no.qui prior est tpe: potior est iure. z ad istaz regulam facit.ff.e.l.potior in prin.z.j.l.pxi.in fi.z.l.seq.z.l. diuersis.z ff.e.l.creditor in prin.z.s.ad mace.l.si pmittente.Sed ista regula non habet locū in personalibus actionibus: qr ibi puilegia non ex tempore sed ex cā conceduntur: vt.ff.de pri.credi. l.priuilegia. Itez fallit hec regula in pluribus alijs casibus quos dicemus.j.eo.l.scripturas.

Cum rēpublicaz. In.l. ista dr.Si respublica alicui ciuitatis mittit in pos. bonorū debitoris sui: vel mortuo debitore mittitur in posses.

possess. rerū hereditariaꝝ: q̄uis pater meus cū illo debitore cōtraxisset: tñ respublica patre meo potior erit iure. Tex. cā heredis. §. sosiani debitoris: vt indicat lra sequens. Tex. cuȝ sosiano. §. debitore defuncto. Tex. occupauit: qꝛ in pignoribus ꝛ hypotecis qui prior est tpe: potior est iure: vt. s̄. l. pxi.

I fundum. In. l. ista dī. Si primo loco fundum accipio pignori postea iste fundus reipu. extitit obligatus: nunqd ero potior in iure: cuȝ prior sim tēpore? Certe sic. Tex. iure. ꝛ ad hoc ꝯcordat ff. e. l. ij. ꝛ. ff. e. l. creditor. ꝛ. l. pignus. Odo.

Prior quidē. In. l. ista dicit̄. Si duo sunt creditores qui eandē rem habent obligatam: prior debitor non pōt compelli offerre debitū posteriori creditori: sed posterior creditor pōt soluere priori creditori ꝙ sibi debet̄. ꝛ si hoc fecerit: in locū eius poterit succedere. Tex. sed si tu. §. posterior creditor. Tex. ꝯfirmabit̄. vt. s̄. e. l. j.

I generaliter. In. l. ista dicit̄. Si obligasti cuidaȝ oēs res tuas generaliter: ꝛ postea scḋo loco alij spāliter vnū fundū pignorasti. quidaȝ emit fundū a priori creditore cui res tue erant omnes gnāliter obligate: nunqd iste poterit inqetari a scḋo creditore: qui spāliter illum funduȝ scḋo loco pignori accepit? Rñdetur ꝙ nō. Tex. inquietari. qꝛ qui prior est tpe: potior est iure. vt. s̄. e. l. ij. ꝛ. l. si fundum.

Licet. In. l. ista ponit̄ regula ꝛ instantia regule. Regula est. in pluribus creditoribus quibus res spāliter obligatur: potior est iur̄ qui prior est tpe. Fallit si mutuaui pecuniā debitori pluriū: ꝛ debitor de illa pecunia rem cōparauit: ꝛ illam mihi obligauit: in illa re de pecunia mea cōparata ero potior alijs creditoribus. C Or segnori in. l. ista no. regulā. qꝛ qui prior est tpe: potior est iure: vt dixi. s̄. e. l. ij. Fallit hic ratione pacti. qꝛ si aliqs obligauit tibi generaliter omnia bona sua: ꝛ ego mutuaui sibi pecuniam: ꝛ de illa pecunia postea comparauit rem aliquā: ꝛ illam mihi obligauit: in ista re potior sum iure: lȝ sim posterior tpe. Est ꝛ alius casus vbi fallit p̄dicta regula rōne mendacij: qui casus ponit̄ in auc̄. hic signata que incipit. item possessor. Sed dñs Jaco. bal. intelligebat hanc. l. sic dicēs. tres sunt. C Primo obligasti oīa bona tua titio generaliter. mutuaui tibi. x. vt emeres rem illam. emisti eam ꝛ illam mihi spāliter obligasti. preferor habenti gnālem hypotecaȝ. C Scḋo dicit. retēto priore casu ꝙ nō obligasti mihi eam spāliter: nunqd posterior ero? Certe sic. C Tertio mutuaui tibi simpliciter: nō vt emeres illam rem. emisti eam de pecunia quā tibi mutuaui: nunqd p̄feror habēti gnālem? Et dicebat ipse ꝙ nō: nisi in subsidium debitore nō existente soluendo: vt in auctē. de exhi. ꝛ intro. rei. §. optimam. C Or segnori videatis auc̄. quam habetis hic.

Item possessor. A. In. l. C. in fi. habuistis vnū casuȝ in quo rōne pacti qui posterior est tpe: potior est iur̄. modo in auc̄. ista ponit̄ alius casus in quo rōne mendacij posterior tpe: potior est iure. Et est casus talis. Pone titius primo loco obligauit tibi rē aliquaȝ pro. x. secūdo loco rem illam obligauit mihi pignori pro. v. ego secūdus creditor te priorem creditorē possidentē rem illam cōuenio hypo. act. tu negas rem illam fuisse titij. te arguo de mendacio: ꝛ ꝓbo ꝙ fuit titij ꝛ ꝙ titius eaȝ mihi obligauit. hoc ꝓbato vis dicere ꝙ fuit titij: sed dicis ꝙ eam tibi primo obligauit. certe in penaȝ mēdacij tui debes mihi restituere illam rem: ꝛ postea contra me poteris experiri. Tex. item possessor. istud iteȝ habȝ addere ꝙ vos habuistis vnuȝ casuȝ in. l. C. ꝙ q posterior est tēpore potior est iure: qḋ est rōne pacti. modo ponit̄ hic alius casus in quo posterior tpe: potior est iure: qḋ est rōne mēdacij. Tex. trāsferat. §. primus creditor in scḋm. Et hec auc̄. est in cor. auc̄. de trien. ꝛ se. iij. colla. §. illud. C Et no. ꝙ si prior creditor arguit̄ de mendacio: patit̄ penam vt transferat possessionē in scḋm creditorem: adeo vt si velit probare incōtinenti: non audiat̄ in isto possessorio iudicio. vt. ff. quoꝝ le. l. j. in princi. Nec ob. si dicat dolo facis: qꝛ pet̄is qḋ restituturus es: qḋ ē pp mēdaciū suum. sic ꝛ alibi punit̄ quis de mendacio. s̄. ad. l. aquil. l. contra negānteȝ. ꝛ. s̄. de non nu. pecu. l. vlti. auc̄. contra qui propriam. sic ꝛ. ff. de rei ven. l. vlti. C Item no. licet regulariter quis nō prohibeat̄ vti ꝯtrarijs exceptionibus. vt. ff. de ꝓba. l. cum de indebito. in prima pte col. tñ hic iste prior creditor proponēs ꝯtrarias exceptiones nō audit̄: qꝛ noiatim hoc. l. vetat. sicut ꝛ in p̄alle. auc̄. contra qui ꝓpriam.

Diuersis. In. l. ista dicit̄. Si debitor diuersis tēporibus diuersis creditorib⁹ obligauit aliquā rem: potior debet esse ille qui primo pecuniā mutuauit ꝛ primo pignori accepit. ꝛ ideo secūdus creditor nisi fuerit satisfactum priori creditori insolidum: rem sibi secūdo loco obligatam non poterit alienare. Tex. q̄titas. sub. a se vel a debitore. ad qḋ facit. s̄. e. l. j. ꝛ. l. ij. ꝛ. ff. de distra. pig. l. cum prior. Sed ista regula fallit in casibus quos no. j. e. l. scripturas.

Eos qui. In. l. ista dicitur. Si tu habes creditores qui acceperunt pignora vel hypo. isti creditores potiores sunt omnibus creditoribus habentibus tantum personales actiones etiam priuilegiatas. Tex. in rē. i. hypo. que est in reȝ. vt. s̄. de pign. l. pignoris dixi. Tex. preferri constitit. vt hic. ꝛ ff. de pactis. l. rescriptum. nisi aliquis haberet personalem actionem ꝛ tacitaȝ hypo. qꝛ tunc prefert̄ ei qui hȝ solūmodo tacitam hypotecam in hoc. vt. ff. e. l. interduȝ. ꝛ. l. huiusmodi. ꝛ. j. e. l. vlti. ꝛ ibi dicetur.

Cum tibi. In. l. ista dī. Si maritus ab vxore accepit dotē: ꝛ pro dote q̄ accipiebat res suas obligauit: indubitāter mortuo marito mulier res obligatas pro dote pōt petē hypotecaria actiōe etiam nō offerēdo debitū his creditoribus qui easdeȝ res scḋo loco pignori acceperint: nec pñt petere ab vxore si possideat illas res: si nō offerant debitū. verūtñ si maritus sine successore ḋcessit: creditores cyrographarij nō possunt agere p̄sonali actione ve hypo. ꝯ illū qui nō successit marito nec mariti rem possidet. Tex. ꝯcū tibi. §. mulieri. Tex. eo. §. marito. Tex. dederat. secūdo loco. Tex. nullaȝ possunt prosequi rōneȝ. ꝛ ad istud accedit. s̄. e. l. j. Tex. manifestū est. sub. ꝛ hoc ideo qꝛ nec personalis nec hypo. dat̄ contra illuȝ qui nō est heres: nec bona defuncti possidet: vt. s̄. de heredi. act̄. l. vlti. ꝛ. s̄. si aduersus credi. l. vlti.

Scripturas. Segnori hec. l. cō sueuit valde difficilis reputari. tñ si vos aduertatis materiaȝ istius. l. ꝛ casus: cetera alia facilius perpendetis. Et hec. l. vult ponere casuȝ in quo ratione semiplene ꝓbationis qui posterior est tpe: potior est iure. verūtñ premitto ad euidētiaȝ huius ꝙ. l. ista loquit̄ siue intelligit̄ quādo prior creditor agit ex p̄uata scriptura in qua fuerūt duo testes pñtes que ꝓbat̄ vera: vel per ꝯfessionē debitoris: vel per testes q fuerūt pñtes qñ scriptura facta fuit a debitore volūtate creditoris: non tñ isti testes ꝓbant debitū: qꝛ tunc nō hr̄et locū. l. ista. Hoc ita premisso in. l. ista no. ita casuȝ. Inter me ꝛ te fuit facta scriptura priuata: vel ex cā transactionis: vel ex pacti cā gratuita: vel ex cā societatis: qꝛ inuicem ꝯximus societateȝ: vel ex alia cā vel ꝯctu. ista priuata scriptura fuit scripta vel manu alterius nostrū vel a priuata alia p̄sona volūtate nostra: tñ nos ꝯhentes in ea scriptura sub scriptura subscripsimus. vel etiā fuit scripta ista p̄uata scriptura manu alicui⁹ tabularij p̄uati vel ꝯditionalis p̄uati. ꝛ fuerūt adhibiti testes rogati vel non rogati: vl̄ forte nulli fuerūt adhibiti. ego creditor postea ex illa priuata scriptura volo experiri ꝯ te debitoreȝ personali act̄. nunquid potero? Certe sic. ꝛ ista priuata scriptura suam vim

obtinebit siue suum robur obtinet: si agam psonali actione. Si aut volo experiri hypo. contra te debitorē vel contra extraneum possessorē cui res erant obligate vel nō: si ipse non habet publicā scripturā: similiter in hypo. obtinebo. Si aut volo experiri hypo. ɔtra scdm creditorē qui habꝫ publicaꝫ scripturam: licet sit posterior creditor tēpore: tamen mihi dꝫ preferri. qꝛ publica scriptura plenam probationē ɔtinet: nisi mea priuata scriptura haberet subscriptionē in se trium testium fidedignoꝝ: qꝛ tunc obtinet vicem publice scripture. ꝛ ego tunc qꝛ sum prior tēpore: ero potior iure. hoc dicit ista. l. vsqꝫ in fi. Videatis summariā expositionē littere. Tex. scripturas. sub. priuatas. que nō sunt scripte manu publice persone. Tex. interuenientibus amicis. s. rogatis qui adessent. vel non rogatis: vt. j. dicit. Tex. transigēdi. s. gratia. ꝛ est trāsactio nō gratuita pactio. vt. s. de transa. l. trāsactio. Tex. vel paciscendi. s. gratia. ꝛ dic gratis: vt. ff. de pac. l. j. in fi. cū. l. se. Tex. seu fenerandi. s. gratia. qꝛ data fuit pecunia sub vsuris. Tex. vel ɔctibus conficiunt. vtputa cōmodati vel depositi. Tex. que ydiochire grece appellant. h est grecū. latine sonat diuisa scriptura. verbigratia. simplices homies ꝛ bonefidei possessores eā sepe faciūt: ꝛ maxime merchatores vel scholares qui cōsueuerunt ire ad fratres minores vel predicatores: ꝛ dicunt vni ex fratribus. volo ire in tale locum depono apud vos hoc. ꝛ faciunt scribi vnam cedulam in qua est vna sola linea in qua faciunt scribi alphabetū vel gloria in excelsis. ꝛ scindit per medium illa cedula. ꝛ dicit. hoc sit secretū. ꝛ dimidia remanet apud depositariū: alia dimidia apud deponentem. ꝛ dicit vado viam. dū veniam vel alius meo nomine habebimus dimidiatam. ꝛ quicūqꝫ hanc dimidiatam feret: reddatur ei depositū. certe hec scriptura grece vocat diuisio. Tex. vel notarij. i. notatoris qui non est tabellio. ꝛ sic sumit s. de pigno. l. vlti. Tex. ipsoꝝ. s. cōtrahentium. Tex. habeant suscriptiones. s. ille priuate scripture. Tex. siue testibus adhibitis. sub. illa priuata scriptura. ꝛ dic adhibitis. i. rogatis. Tex. siue non. i. non rogatis. Tex. exerceat. s. contra debitorem vel contra eius singularē successorē. Tex. decernimus. sub. ꝛ ideꝫ si intendit hypo. Tex. vendicare. per hypo. Tex. contendit. sub. contra extraneū possessorē cui res erant obligate vel non. Tex. eum. s. scdm creditorem. Tex. cōditionalis. i. certe conditionis. Tex. ydiochiris. i. diuisis scripturis. Tex. accipiunt. s. priuate scripture. ¶ Or segnori in. l. ista no. statim multa bona no. ꝛ statim no. ꝙ publica scriptura preualet priuate. qꝛ si secundus creditor habet publicam scripturam in qua continet sibi rem obligatam esse: primus creditor habet priuatam in qua similiter continet illam rem sibi obligatam esse: si non habet subscriptionē trium testium fidedignoꝝ: publica scriptura preualet priuate. Et est ratio. qꝛ publica scriptura facit plenam fidem: priuata scriptura facit semiplenā fidem: vt. s. de proba. l. cum precibus. ꝛ. l. instrumenta. ꝛ. l. exemplo. ꝛ. l. rōnes. ꝛ in auct. de fide instru. §. oportet. ꝛ ita plena pbatio vincit semiplenam. Si autem secundus creditor habet priuatam scripturaꝫ: vincit a priore qui habet publicam scriptura. qꝛ plures rōnes vincūt vnaꝫ: vt. s. de iuris ꝛ facti ign. l. j. ꝛ. j. de adop. l. penul. ꝛ in auc. de consan. ꝛ vte. fra. Item pro eo est argu. ff. de rei vendi. l. officium. ¶ Item no. ꝙ stat priuate scripture vt publice: si habet subscriptionē trium testiuꝫ fidedignoꝝ: qꝛ tunc equipatur publice: vt. s. de fide instru. l. cyrographis. ¶ Et no. ꝙ publica persona pōt facere priuatam scripturā: qꝛ retinet vicem priuate persone. qꝛ in volūtaria iurisditione vna psona vicem duarum gerit: vt. ff. de eman. l. iij. ꝛ. iiij. ¶ Or segnori ad. l. istam fortissime opponit. ꝛ videtur qđ multis rōnibus stare nō possit ꝛ statim instatur sic. quomodo priuate scripture statur sint testes adhibiti vel nō: cum. l. dicat ꝙ scriptura sine testibus nō valet. qꝛ soli tabulario credenduꝫ non est: vt in auc. de heredi. ꝛ fal. §. sancimus. ꝛ in auc. de fide instru. §. oportet? Rñdeo soli priuate scripture sine testibus non stat cum negat scripturā priuataꝫ veram eē: nec constat eam eē emissam. alš ei statur. quia in minimis sine testibus statur. vt arg. j. de donat. l. in donationibus. Vel dicatis melius. l. ista non dicit ꝙ soli priuate scripture stetur sine testibus: sed dicit siue fuerint testes adhibiti. i. rogati siue non rogati: qꝛ ad fidem rei geste probandam nō refert fuerint testes rogati vel non. vt. ff. de testi. l. ad fidem. lꝫ in casibus requirat ꝙ sint rogati: vt in testamētis ꝛ in confessione creditoris. vt. s. de testi. auc. rogati. ꝛ in casu qui ponitur. ff. de diuor. ꝛ repu. l. nullū. ¶ Sed segnori secūdo instatur h. aut cōstat istam priuatam scripturā factā eē: aut constat factā non eē: aut dubitatur. Si constat eā factaꝫ: ergo dꝫ ei stari ɔtra publicā scripturaꝫ. qꝛ veritas rei priuate erroribus gestorum nō viciatur. vt. ff. de offic. presi. l. illicitas. §. veritas. Si aut constat eam factā non esse: vera nō est. vñ non statur adulterine scripture. vt. ff. de fide instru. l. quicunqꝫ. Aut dubitatur: ꝛ tunc non debet ei stari. qꝛ instrumētum per se sine alijs indicijs pbat. vt. s. de fide instru. l. instrumenta. Et ad istam oppositionem. Py. rñdeat ꝛ soluat qui posset. Alij dixerunt ꝙ ista. l. intelligitur quādo plures creditores cyrographarij postulāt se mitti in possessionem bonorum debitoris qui non erat soluendo causa rei seruande: inter quos erat habens priuatam scripturam: vñ hoc casu tali scripture statur. Vel potest dici. ista. l. intelligitur in priuata scriptura de qua constabat contra ipsum debitorem: vt qꝛ ipse debitor confitebatur eam. si agatur psonali actione contra eū condēnatur vel ipse vel suus heres. si agatur hypo. contra extraneum possessorem: non tamen habentem publicaꝫ scripturam: si inficiatur eam esse veram: potest probari esse veram p duos testes rogatos vel non rogatos. ꝛ ita exposui litteram. adhibitis testibus. i. rogatis: siue non idest non rogatis. ꝛ cōfessio debitoris illi extraneo possessori non piudicat plene. qꝛ res inter alios acta alijs non piudicat. vt. s. res inter alios acta p totum. vnde indubitanter illa priuata scriptura ex quo habꝫ iudicium. scilꝫ confessio. debitoris: bene piudicat illi secundo creditori qui non habꝫ publicam scripturam. sed si haberet priuatam scripturam: ille secundus creditor pferretur. qꝛ illa est pbatio plena: h semiplena. ꝛ sic intelligitur. l. ista. ¶ Denuo instat h. quomō poterimus scire veritateꝫ ex priuata scriptura ꝛ ex publico instrumento quis prior quis posterior? cum editiones instrumentorum habeant edi sine die ꝛ consule. vt. ff. de eden. l. editionem? Respondeo multis modis. Et vno modo sic. hoc casu editiones cum die ꝛ consule ex voluntate ptinet: qđ vetitum non est: qꝛ rigor iur pactis contrahentium potest mitigari. vt. s. de tem. ap. l. vlti. in fi. Vel potest dici. editiones instrumentorum debent edi cum die ꝛ consule: si instrumentū dicatur esse falsum in toto: vt. j. de contrahen. ꝛ cōmit. sti. l. optimam. ꝛ ibi dicam. Vel potest dici. si contentio est de tēpore. scilicet quis creditor sit prior: quis posterior: quia tūc si questio illa non posset aliter expediri: creditor tenetur edere instrumentum cum die ꝛ consule: vt ar. ff. de admi. tu. l. tutorem qui tutelam. Vel potest dici ꝙ sibi inuiceꝫ edunt sine die ꝛ consule. sed iudici editur cum die ꝛ cōsule. ꝛ iudex intuebitur: quis prior quis posterior: quia iudici est facienda fides. ¶ Sed denuo instatur ꝛ opponit. quō posterior creditor qui habet publicam scripturam prefertur priori creditori qui habet priuatam scripturam? cum regula sit in pignoribus ꝛ hypothecis. qui prior est tempore: potior est iure: vt. s. eo. l. ij. in fine. ꝛ. l. si fundum. ꝛ. l. diuersis. ꝛ. ff. eo. l. potior? Respondeo regula illa fallit in multis casibus. Fallit ratione cause. Item ratione pacti. Item ratione mendacij. Item ratione priuilegij siue fauore actionis. Item ratione semiplene probationis. Item fallit ratione persone. vnde de singulis per ordinem videdum est. Et primo fallit lit ratiōe cause. qꝛ si secundus creditor mutuat pecuniaꝫ in rem tibi primo loco obligatam reficiēdam vel ɔseruandaꝫ: puta in nauem vel in domū reficiēdam: certe hoc casu prefertur secūdus creditor priori. vt. ff. e. l. interdum. ꝛ. l. huiusmodi. ꝛ. l. idēqꝫ. ꝛ in auct. de equa. dotium. §. his. Item fallit ratione cause: vt in eo qui funerat defunctum. qꝛ causa funeris iustissima est pfertur anterioribus creditoribus habētibus tacitas hypothecas. qꝛ funeraria omne es alienuꝫ pcedit. vt. ff. de reli. ꝛ sump. fu. l. siquis. §. j. ꝛ. l. penulti. Item fallit ratione pacti. puta si mutuaui tibi pecuniam. ꝛ de illa pecunia rē cōparasti. ꝛ eam mihi spāliter obligasti: in illa re de pecunia mea cōparata potior ero creditoribꝰ anterioribus: vt. s. e. l. lꝫ. Itē fallit rōne mēdacij. si ego scds creditor conuenio

uenio hypothecaria actione te creditorem primuz possiden, tem rem illaz: ꝛ tu negas rem illaz fuisse debitoris: vt.s.e.l. licet.in auc.ibi signata que incipit.item possessor.que est ex tra de corpore auc.de trien.ꝛ se.§.illud.col.iij. Item fallit ra tione semiplene.pbatióis.qꝛ si aliqs ex aliqua scriptura agat personali actione que non hꝫ subscriptioné trium testiũ:ob, tinet suum robur.s. contra debitoré vel contra extraneũ qui habet priuatam scripturam.sed contra scdm creditorem qui habet publicam scripturam licet sit posterior tempore: po, tior erit iure. quia sua publica scriptura est plena probatio: mea priuata scriptura est semiplena probatio. ꝛ plena pro, batio vincit semiplenam probationé: vt.s.dixi: nisi haberet mea priuata scriptura subscriptioné trium testium. quia tũc mea priuata equiparaṫ publice scripture. ꝛ qꝛ sum prior té, pore ero potior iure.ꝛ sic intelligiṫ lex ista. Fallit ratione pri uilegij siue fauore actionis de dote:qꝛ mulier ratione dotis preferṫ etiam prioribus creditoribus tempore habentibus tacitam hypo.non expressam:vt.s.de iure do.l.vbi adhuc. ꝛ dicam.j.eo.l. proxi. ꝛ auc. ibi signata que incipit, quo iure. Item fallit ratione persone pupilli: vt.ff.eo.l.ideoqꝫ. in prin. vbi diciṫ.si creditor obligauit tibi omnia bona sua presentia ꝛ futura:ꝛ postea pupillus mutuauit debitori ad aliquã reꝫ comparadã: in illa re potior erit pupillus licet sit posterior tempore. Et ideo circa articuluꝫ illum talis doctrina est te nenda.aut aliquis habꝫ plures creditores cyrographarios: ꝛ tunc non habet locum regula qui prior est tempore ꝛc.sed habet locum ꝙ qui magis est priuilegiatus ex causa: potior est ceteris:vt.ff.de pri.cre.l.priuilegia.vñ inter priuilegiataꝫ actiones prior est actio funeraria: vt.ff.de reli. ꝛ sump.fu.l. penul.post eam est priuilegiata actio de dote: vt.ff.de priui. credi.l.ij.in fi.post eam actio tutele:vt.ff.de priui.cre.l.fauo. ꝛ.l.se.post eas depositi actio pro deposito facto apud men, furalium gratis:vt.ff.depositi.l.si hominé.§.vlti. Fallit tamé in casibus in quibus est melior códitio occupantis. vt.ff.de nox.l.siquis.ꝛ.ff.de pecu.l.si vero.ꝛ.l.summa.in prin.ꝛ.ff.de verbo.oblig.l.si titius.ꝛ.ff.de re iudi.l.inter eos. Si autem non sunt cyrographarij:si habet hypo. tunc habꝫ locum re, gula supradicta.ꝙ qui prior est tépore: potior sit iure. Fal, lit tamen in casibus supra no. Si vero sunt aliqui credito, res qui habent tacitas hypothecas ꝛ aliqui qui habent ex, pressas:tunc qui habent expressas preferunṫ habẽtibus ta, citas etiam si sunt priores vel equales tépore. Nam sua di, ligentia exquo vigilauerũt ad pignus habendum:sibi debet prodesse:vt argu.ff.que in frau.credi.l.pupillus.in fine. ho, die tamen nó sunt cyrographarij creditores: cũ tabelliones huius ciuitatis ꝛ totius lombardie ponant in fi. instrumen, ti.ꝛ hec omnia promisit obseruare sub pena.c. librarũ ꝛ sub obligatione suoruꝫ bonoꝝ.ꝛ ita sunt omnes cyrographarij creditores. ¶ Modo super.l.ista quero que sit ratio ꝛ qua, re preiudicat contra debitoré a quo diciṫ emanasse ista pri, uata scriptura: si agaṫ hypo. acṫ.ꝛ non pĩudicat contra cre, ditorem istius debitoris? Dixerunt quidam ꝙ hoc ideo est qꝛ cum agit contra debitoré:constat de tali scriptura.cuꝫ aũt agit contra scdm creditoré non constat de tali scriptura.hoc non placet:quia istud est diuinare. Alij dicunt ꝙ hoc ió est: qꝛ hypo.est dignior personali:qꝛ est in rem:vt.s.de pigno.l. pignoris. ꝛ ꝙ sit dignior patet.qꝛ longiori tépore prescribiṫ hypo.ꝙ̃ personalis. qꝛ illa.xl.an. sed personalis.xxx. an. ad plus:vt.s.de prescri.xxx.vel.xl.an.l.cuꝫ notissimi ꝛ.j.de lui, tione pig.l.intelligere. Iteꝫ qꝛ plus cautionis est in pignus ꝙ̃ in psonaꝫ agere:vt.ff.de regu.iur.l.plus cautionis. ꝛ in, sti.de ob.que ex quasi delic.nas.§.furti. Nam dicunt ipsi có, tra debitorem agebat psonali actione: contra creditoré age, bat hypo.sed hec non est bona ratio:qꝛ si ageret hypo. con, tra creditorem obtineret. sed si ageret psonali tunc vtriusqꝫ actoris est equa conditio: non diuersa ꝙ̃tum ad hoc. Sed vos dicatis ꝙ illa est ratio:qꝛ cum agit contra debitoré:illa priuata scriptura bene probat contra eum: vt.s.de non nu. pecu.l.vlti. auc. contra qui propriam. sed contra alium non sic probat. quia res inter alios ꝛc. vt.s.res inter alios acta. in rubro ꝛ in nigro. ꝛ ad hoc est argu.ff.de pac.l.si vnus.§. in summa. ¶ Si obijciatur, si preiudicat ista talis scriptura contra debitoré: quare non preiudicat contra illum qui ha, bet causam ab eo? ar.ff.de acqui.rerum do.l.pomponius.§. cum quis. Ad quod respondédum est ꝙ non debet pĩudica, re secundo creditori sicut pĩudicat debitori:quia non habet titulum lucratiuum: vt.ff.que in frau. credi.l.qui aũt.§.pre, terea. ꝛ.ff.de except.do.l.apud celsum.§.siquid ex legati cã. ꝛ qꝛ iste secundus creditor certat de damno vitando non de lucro captando:vñ magis subueniunt ei iura: vt.s.de codi, cillis.l.vlti.ꝛ.s.de iure delibe.l.scimus.§.sed si legatarij. ¶ Sed denuo quero hic. quid si secũdus creditor non ha, bet instrumentum publicũ:sed sufficientem numeꝝ testium: puta habet tres testes: nunquid pfertur isti tali habenti pri, uatam scripturam ꝛ pducenti eam contra ipsum? Certe vi, detur ꝙ sic:qꝛ parem vim obtinent testes ꝛ instruméta:vt.ff. de fide instru.l.in exercẽdis. ¶ Sed denuo quero hic. quid si secundus creditor non habet sufficiétem numerum testiuꝫ sed habet vnum tantuꝫ: nunquid obtinebit iste cum sua pri, uata scriptura? Certe videṫ ꝙ sic.quia ista priuata scriptura facit semiplenam pbatióem contra scdm creditorem: vt.s. dixi.sed iste secũdus creditor habet vnum testem pro se:qui similiter facit semiplenam pbationem. vnde pro isto secun, do creditore qui nunc reus est debet iudicari: quia fauora, biliores sunt rei ꝙ̃ actores: vt.ff.de regulis iuris.l.fauora, biliores. ¶ Or segnori vos habetis quãdam auc.hic signa, tam que incipit. Siquis vult caute deponere.quã dominus Azo extraxerat de cor.auc. Jo.non legebat eam. ꝛ hec auc. ſm quosdam corrigit.l.C.sed verius est vt non corrigat eaꝫ: qꝛ ista auc.non dicit ꝙ debeant testes subscribere.imo dicit quot testes debent adesse. Item auc.ista loquiṫ in alio casu ꝙ̃.l.C.vnde videatis eam.

Jquis. A. Continuabitis auc. istam ad.l.C.h modo. In.l.C.dicitur ꝙ non staṫ priuate scripture contra scdm creditoré qui habet publicam scripturam si non habeat subscriptioné triũ testium. Ista auc.loquiṫ cuꝫ contractus ex, cedit summam vnius libre auri. ꝛ agitur inter contrahétes vt inde fiat scriptura.i.ꝯtractus celebreṫ in scriptis ꝛc.quis vult illam scripturã producere ad pbationeꝫ. Unde in auc. ista diciṫ.si volo apud te deponere vnam libram auri:ꝛ agiṫ ꝙ fiat inde scriptura.vel si volo tecũ celebrare aliuꝫ contra, ctum.s.volo tibi mutuare librã auri:ꝛ agiṫ ꝙ de hoc fiat scri, ptura: debeo adhibere tres testes fidedignos. si non adhi, beanṫ tres testes:nec huic instrumento stabiṫ nec ad proba, tionem poterit produci. Tex.accipientes.sub.ꝛ ita priuate ad probationé.ꝛ est hec auc.in corpore auc.de fide instru.§. si quis vult. ¶ Or segnori sicut ego dixi ista auc.ſm quosdã corrigit.l.C.qꝛ.l.C.dicebat stari priuate scripture ꝛ si nó ha, beat pñtiam trium testium:auc.ista requirit pñtiam trium te, stium.sed certe nos dicimus ꝙ auc.ista nó corrigit.l.C.nam auc.ista non dicit ꝙ testes debeant subscribere:imo dicit qꝺ tres testes debeant adesse. Iteꝫ.l.C.loquitur in alio casu ꝙ̃ auc.ista. Nam.l.C.loquiṫ cuꝫ cótractus excedit vel subsistit infra libram auri:non tamen agebaṫ inter ꝯtrahétes ꝙ ꝯtra ctus celebreṫ in scriptis. Auc.ista loquiṫ cum cótractus ex, cedit summã vnius libre auri ꝛ agiṫ inter ꝯtrahétes ꝙ ꝯtra, ctus debeat celebrari in scriptis: qꝛ tunc nó sufficit sola scri ptura nisi adhibeanṫ tres testes adminus.ꝛ quia ista auc.ne, cessitaté non imponit sed ꝯsilium dat:vt ista probanṫ in auc. de fide instru.§.siquis igiṫ vult etiam.§.sed ꝛ si mutui. ꝛ ista auc.necessitaté non imponit sed ꝯsilium dat.

Ssiduis. Segnori. ll. veteres alioꝝ imperatoruꝫ qui precesserunt iusti. in supioribus habuistis. Hec est noua.l.iusti. ꝛ poniṫ hic quidã ca, sus in quo posterior creditor preferṫ priori róne puilegij. Et in.l.ista prio exordiṫ. scdo corrigit ꝛ ponit nouum ius.tertio determinat. Exordiṫ dñs iusti.dũ dicit.nos sumus inqetati assiduis petitionibus mu, lierum:tota die veniũt mulieres ad nos ꝛ comederũt me vi, uum ꝛ portant ad nos instra sua dotalia. ꝛ dicit mulier. dñe quid faciã? talis erat maritus meus:mortuus é: infinitos hꝫ

creditores: volūt accipere bona sua: ecce instrumentū dotis mee: perdam ego dotem meam? nam dicit̄ mihi ꝙ.l. dicit ꝙ si mulier habet personalē actionē ꝓ dote: ipsa prefert̄ omnibus alijs: non tamen prefert̄ creditoribus hn̄tibus pignora vel hypo. multū esset mihi durū cum nihil habeam nec dotē meā: si viderē bona mariti mei a creditoribus possideri. Ad qđ rn̄det imperator. ego volo ita ꝓuidere mulieribus ꝙ non comedant me. vn̄ dicit imperator. sicut mulieres in personali actione de dote preferunt̄ alijs creditoribus habētibus per sonales actiones: ita si agunt hypo. act. ex eo ꝙ bona mariti sunt sibi tacite hypothecata: debēt ꝑferri omnibus creditoribus anterioribus qui tēporis priuilegio sunt vallati: si tacitas habēt hypo. nō expressas. ⁊ hoc priuilegiū do eis propter partus periculū: ⁊ propter liberos susceptos. ⁊ hoc est verum ꝙ mulieres preferunt̄ creditoribus habentibus tacitas hypothecas non expressas: quādo vna dos tantū repetitur de bonis illius mariti. sed si due dotes repetant̄: potior erit cā prioris dotis q̄ꝫ posterioris. qꝛ qđ cōcedimus priori: non debet per secūdam denegari. ¶ Tertio dī: ꝙ licet mulier preferat̄ in dote creditoribus habētibus tacitas hypothecas: in donat. tamen ꝑꝑ nuptias mulier prioribus habētibus tacitas hypotechas non prefert̄. ⁊ est ratio: qꝛ in donat. propter nuptias mulier certat de lucro captando: creditores de dāno vitando. ⁊ non est par ratio debita amittere: ⁊ lucra nō capere. sed in dote certat de dānovitando. ista aūt. l. habet locū in futuris causis: non in ꝑteritis. hoc dicit ista. l. vsq; in fi. Videatis expositionem littere. Tex. inquietati sumus. dicit imperator iusti. qui fecit. l. istam ex qua colligit̄ ꝙ mulieres importune sunt: vn̄ propter earuꝫ importunitatem prestita est cā edicto de postulādo: vt nō possint postulare: vt ff. de postu. l. j. Tex. pene. dicūt quidam ꝙ superabūdat. vel pōt dici ꝙ ideo dicit pene. propter funerariā actionem: que omne es alienuꝫ excedit. ⁊ ad hoc accedit. ff. de reli. ⁊ sump. fu. l. at siquis. §. j. ⁊. l. penul. ⁊. ff. de priui. credi. l. ij. ¶ Unde no. ꝙ in personalibus actionibus priuilegia nō ex tempore sed ex cā concedunt̄. ⁊ ad hoc accedit. ff. de priui. cre. l. priuilegia. Tex. possident. sub. ꝑꝑ cōmuneꝫ vsum: qꝛ sunt socij diuine ⁊ humane domus: vt. ff. de iure do. l. in rebus. Tex. ad hoc. Incipit secundum dictum. Tex. duas. vna est. s̄. de rei vxo. act. l. vna. alia est. s̄. de iure do. l. in rebus. Tex. hoc aūt. Incipit tertium dictum. ¶ Or segnori no. hic. non est par ratio debita amittere: ⁊ lucra nō capere. ⁊ ad hoc accedit. s̄. de iure delibe. l. vlti. §. sed si legatarij. ⁊. s̄. de codicil. l. vlt. ¶ Item no. ꝙ leges dant formā futuris negocijs non preteritis: vt. s̄. de leg. ⁊ cōstitu. l. leges. ¶ Or segnori vos habetis hic ꝙ mulier propter priuilegia dotis prefert̄ creditoribus anterioribus tēpore habentibus tacitas hypothecas indistincte nō expressas. ¶ Sed ad. l. istam opponit̄. nam. l. videt̄ velle ꝙ mulier indistincte non preferat̄ creditoribus anterioribus: sed cū distinctione. vn̄ videt̄ contra. s̄. de iure do. l. vbi adhuc. ¶ Ad solutionem cuius ꝯrij fuerunt multe opiniones. Et dixerūt quidaꝫ vno modo sic. est differētia inter pignus ⁊ hypo. naꝫ si mulier habꝫ pignus in bonis mariti: prefert̄ creditoribus anterioribus indistincte vt hic. si habet hypo. nō prefert̄. sed hec opi. non videt̄ bona: qꝛ q̄ꝫtū ad hoc non est differentia sed solum in hoc est dr̄ia inter pignus ⁊ hypo. qꝛ pignus tradit̄: hypotheca vero sola cōuentione contrahit̄: vt. ff. de pigno. l. inter res. §. inter pignus. ⁊ insti. de act. §. inter pignus. Alij voluerunt dicere ꝙ mulier prefert̄ creditoribus anterioribus indistincte: si hꝫ res mariti obligatas. secus si non hꝫ obligatas. ⁊ sic loquit̄. l. cōtra. Uel pōt dici vt dixit Bul. mulier prefert̄ creditoribus anterioribus habētibus tacitas hypo. i. in quibus pignus tacite ꝯtrahit̄: vt. s̄. in qui. cau. pig. tacite cōtrahit̄. l. eo tēpore. non autē prefert̄ creditoribus anterioribus habentibus expressas hypothecas. ⁊ sic erat ista legum distinctio. ⁊ sic intelligit̄ h̄ ⁊ in auc. de priui. do. h̄re. mu. non prest. col. viij. per totum que est signata. s̄. de here. ⁊ ma. l. j. ⁊ incipit. ꝑuilegiū. qꝛ. l. bene pōt preferre mulierē hn̄tem expressam hypothecā ex sua ꝑuisione ⁊ ex suo pacto. ⁊ ad hoc facit qꝛ lꝫ fiscus preferat̄ creditoribus anterioribus hn̄tibus tacitā hypo. non tn̄ prefert̄ hn̄tibus expressam. ⁊ sic intelligit̄. s̄. de priuil. fis.

l. q̄ꝫuis. ⁊. ff. e. l. si pignus. ¶ Or segnori super. l. ista habetis plures auc. ⁊ dominus Iaco. sup. l. ista legebat hic tres auc. vna incipit. qđ obtinet. alia incipit. quo iure. tertia incipit. si quid ex rebus ipsius ⁊c. Sꝫ nos primo legemus vobis auc. siquid. vnde videatis eam.

SI quid. A. Au c. istā cōtinuabitis ita ad. l. C. In. l. C. dictū est: ꝙ si due dotes repetant̄ ab eadem substātia: potior est cā pignoris prioris dotis. Sed quid si soluto matrimonio morte mariti petitur secunda dos ⁊ prima? Si rebus secūde dotis aliquid superest: in illis rebus bene dꝫ preferri secūda mulier ⁊ eius liberi prime mulieri ⁊ eius liberis. sed si ex rebus secunde dotis nihil superesset: hn̄ dꝫ esse potior cā secunde dotis. ¶ Or segnori licet priuilegiuꝫ dotis non transeat ad heredes extraneos: vt. s̄. de pri. do. l. vna. ad liberos tamen transit vt hic. ¶ Or segnori secundo legam vobis auc. quo iure vnde videatis eam.

QUo iure. A. In. l. ista. C. dictū est ꝙ mulier ī hypo. prefert̄ creditoribus habētibus tacitas hypothecas vt sunt creditores q̄ in ꝑsonalibus actionibus priuilegio sunt muniti: sicut sunt qui mutuant in domū vel in nauē reficiēdam. Sed qꝛ hec auc. non posset hn̄ intelligi faciā mētionem de illa auc. qđ obtinet. quā legi vobis. s̄. de pig. act. l. vl. Unde in auc. ista dr̄. Si creditor mutuauit spāliter marito ad militiā emēdam vel ad nauem reficiendam: illi creditori mulier non prefertur. Odof.

¶ De his qui in prioruꝫ creditorum loco succedunt.

NOn omnino. In. l. ista dicit̄. Si sum creditor tuus in. x. ⁊ accipis a titio mutuo. x. vt mihi soluas: titius nō succedit in locū meū nisi mutuet tibi eo pacto, vt in locū meū succedat. ¶ Or segnori no. cum quis soluit pecuniam priori creditori: cum res aliqua obligata est pignori vel hypo. aut est debitor: aut secūdus creditor: aut extrane⁹. Si est debitor ⁊ soluit de sua ꝑpria pecunia: vt instit. q̄. mo. tol. ob. in princi. tollitur omnis obligatio solutione eius qđ debet̄: nec aliquis succedit ī locū prioris creditoris. ⁊ sicut liberatur debitor a ꝑsonali actione: ita pignus ab hypo. nā sublato principali ⁊c. vt. C. de vsuris. l. eos qui in princi. Si vero debitor accepit ab alio pecuniam vt mihi priori creditori soluat ad h̄ ꝙ mihi succedat in locum meū tria sunt necessaria. Primū est vt mutuet̄ debitori pecunia vt mihi soluat. Secūdum est ꝙ illa pecunia sit mihi soluta. Tertiuꝫ est ꝙ ille paciscat̄ cum debitore de succedēdo in locum meum. Et si omnia ista concurrunt tunc succedit in locum meum ⁊ q̄ꝫtum ad ordinem creditoꝝ: ⁊ quo ad ius vendendi. ⁊ q̄ꝫtū ad priuilegium: si aliquod habebam vt hic. ⁊. ff. de suc. bo. l. ij. ⁊. ff. qui po. in pi. ha. l. creditor. §. si tertius. non tamen dico ꝙ detur eadem hypo. cum sit sublata per solutioneꝫ ⁊ actionem semel extinctam ⁊c. vt. ff. de solu. l. qui res. §. aream. Sꝫ hoc casu quomodo pactum factum inter debitorem ⁊ creditorem qui ad hoc vt mihi soluatur mutuat pecuniam operabitur ꝙ in locum meum succedat cum pactum factum inter alios non noceat. vt. ff. de pactis. l. si vnus. §. in summa. Ad quod potest dici ꝙ hic est speciale. sic ⁊ alibi. ff. de pi. actio. l. si cum venderet. Si vero extraneus soluit pecuniam priori creditori duo sunt necessaria ad hoc ꝙ in locum eius succedat. scilicet ꝙ soluat pecuniam: ⁊ ꝙ de hoc paciscatur: vt j̄. l. proxi. al's non succedit: vt. s̄. de priuile. fisci. l. si cum pecuniam. nisi eius nomen redimat: vt. s̄. de actio. ⁊ obliga. l. si a creditore. ⁊. l. si in solutum. Si autem secundus creditor soluit vel offert priori creditori: satis est ꝙ soluat vel offerat. nec requiritur pactuꝫ: quia sine omni pacto in locum eius succedit: vt. j̄. eo. l. vlti. ⁊. s̄. qui po. in pig. ha. l. j. ⁊ ꝫm istam determinationem intelligitur preallega. l. aristo. Odofredus.

Cum

Um pro patre. In. l. ista dr. Si cũ essem a patre meo emãcipatus: fisco solui pecuniã quã pater meus ei debebat: succedo in loco fisci: si eo pacto ei numeraui pecuniã: vt in eius loco succederẽ. ꝛ iõ si creditores priis mei qui persona lẽ actionẽ habebant ꝯ patrem meũ vel cum postea illa pignora obligauerat vẽdiderint illa pignora: illõ nõ nocet mihi. Tex. successisti. sub. per pactũ: vt dixi in casu. ꝛ ad hoc accedit. ṡ. de pri. fisci. l. si pecuniam.

s I potiores. In. l. ista dr. Si aliqua possessio erat obligata pluribꝰ creditoribus: ꝛ ego de pecunia mea solui põribus creditoribꝰ: me agẽte vt succederẽ in loco eoꝝ: nũqd eo potior ceteris creditoribus? Certe sic. ad. l. istam ꝯcor. ṡ. e. l. j. ꝛ qd ibi dixi.

s I prior. In. l. ista dr. Si res aliqua fuit obligata pmo reipublice: ꝛ mihi scdo: si ego secũdus creditor offero debitũ reipublice: succedo in loco eius. ꝛ ad istam. l. accedit. ṡ. qui po. in pig. ha. l. j.

¶ Si antiquior creditor pignus vendiderit.

I vẽdidisset. In. l. ista dicit. Si prior creditor vendidit pignus: emptor statĩ tutus est. sed si forte debitor vẽdidit pignus ipsi pori creditori: vel etiam in solutũ ei dedit: nõ est adẽpta hypo. actio posterioribus creditoribus. Tex. si vẽdidisset. sub. ex pacto vel ex. l. qd facere põt: vt insti. quibus lz ali. vel nõ. §. creditor. in prin. Tex. nõ põt. concor. ff. de acqui. re. do. l. nõ est nouum.

Bligata. In. l. ista di. Si creditor vendit rem ex pacto vel ex. l. ꝛ debitor vult postea offerre emptori precium vel etiã creditori offert debitũ ꝛ vult euincere rem: h̃ facere non põt. Tex. non potest. qꝛ emptor statim est securus qui emit a creditore priore: vt. ṡ. l. proxi.

Dominus. In. l. ista dicit ꝙ primus creditor bene põt distrahere pignus inuito scdo creditore: si scds creditor nõ offert priori creditori debitũ. Tex. scds. s. creditor. Tex. interpellare. i. phibere. Tex. non põt. secus si offert debitum priori creditori: vt. ṡ. qui po. in pig. ha.

¶ Si cõmunis res pignori data sit.

f Rater. In. l. ista dr. Sicut frater meus qui hz rem cõem mecum pro indiuiso suam partẽ me inuito põt obligare sz meam nõ: ita suam ptem obligando me inuito obligationẽ querit suo creditori.

¶ De pretorio pignore.

s I pretorium. In. l. ista dicit ꝙ pretor ꝛ competens iudex: si debitor cõuentus se nõ defendit potest decernere pignus ptorium creditori in bonis debitoris: ꝛ nõ solum rerum mobilium ꝛ imobilium: sed etiam actionum.

Eteris. In. l. ista dr. Sicut dz tueri qui habz pignus vel hypothecam ex ꝯuentione: ita qui hz ptoriũ vel iudiciale pignus. ꝛ sicut qui hz pignus vel hypothecã ex ꝯuẽtione: si cadit a possessione: hz hypothecariã actionẽ vel i factũ: siue cadat sua culpa siue nõ. ita qui hz pignus ptoriũ vel iudiciale: si cadit a possessione hz hypothecariã actionẽ vel in factũ: siue culpa sua vel non: siue casu fortuito cadat a possessione. Tex. ad duplũ genus hypothecaꝝ. s. ꝯuentionalis ꝛ ptoriũ siue iudicialis. Tex. ꝛ pactis hoium nascit. ꝛ istud vocat cõuentionale: vt. ff. de pig. act. l. j. ꝛ in hoc pificant pignus ptorium siue iudiciale ꝛ ꝯuentionale: parificant ꝛ in aliis.

¶ Si in causam iudicati pignus factũ sit.

¶ De pretorio pignore. ṡ. tit. proxi. dictum est: nunc in titu. isto agitur de iudiciali.

Es ob cãm. In. l. ista dr. Petebam a te. x. fuisti mihi condẽnatus per sniã diffinitiuã ꝛ nõ appellasti: ꝛ sic transiuit snia in vigorẽ rei iudicate. post tps qd dat cõdẽnatis ad soluendũ petij ꝙ snia mandaret executioni: vñ cõpetens iudex cepit res tuas in cãm iudicati. modo querit vtrum iste res tue possint distrahi auctoritate executoris qui hz ius exequẽdi? Rñdetur ꝙ sic. ꝛ si vendent: de precio erit mihi satisfaciẽdum. Tex. res ob cãm iudicati. i. sniam latam. Tex. iubendi ius fuit. est aũt hoc ius iubendi ordinariis sed non de legatis: vt in auc. de exhi. ꝛ intro. reis. §. si vero quidam. ꝛ capiebant olim bona in cãm iudicati post duos menses: vt. ff. de iudi. l. si debitori. hodie post quattuor menses: vt ṡ. de vsur. rei iudi. l. ij. ꝛ vlti.

c Um in cã. In. l. ista dr. Si peto a te. x. ꝛ fuisti mihi per sniam diffinitiuã que trãsit ad vigorẽ rei iudicate cõdẽnatus: iudex post tps qd datur ꝯdẽnato ad soluẽdum debebit capere res tuas in cã iudicati: ꝛ ex officio suo debebit eas distrahere ꝛ mihi satisfacere: si inuenit emptor qui offerat dignũ preciũ. si aũt nõ inuenerit emptorẽ vel inuenerit eũ qui offerat dignum preciũ: eo casu res illas mihi creditori pro eo qd mihi debetur poterit adijcere ꝛ dabunt insolutũ si alius nõ inueniat emptor: dũ tamẽ ipse sit ꝯtentus aliis rebus pro toto debito: vt. j. de iur do. impe. l. vlti. ꝛ. ff. de re iudi. l. a diuo pio. §. j.

N causa. In. l. ista dr. Si tu es condẽnatus mihi in. x. p sententiam diffinitiuã que transiuit in vigorem rei iudicate: iudex res tuas capit in causam iudi. ꝛ potius debet eas vendere ꝛ mihi satisfacere ꝙ̃ mihi eas adijcere verũtamen si per collusionem tuam fit quominus inueniat emptor: tunc poterit insolutũ res mihi dare. s. pro toto debito nõ pro minori: etiam si res minus debito valeant: vt. ff. de re iudic. l. a diuo pio. §. j. nisi vellet admitti creditor vt q̃libet extraneus. qd fieri potest. vt dixi. ṡ. l. proxi.

¶ Si pignus pignori datum sit.

¶ Non solum interdũ obligat quis rem suam vel rem alienam pignori: immo ꝛ aliquãdo rem sibi obligatam. Et ideo ponitur rubrica. si pignus pignori datum sit. ꝛ intelligatis si pignus. scilicet obligatum vni creditori pignori datum sit. scilz alij creditori. sub. an. teneat pignoris datio videamus ꝛ subijciamus. nam certũ est ꝙ sicut rem meã possum obligare: ita rem mihi obligatam possum alij obligare: vt. ff. de pig. l. grege. §. etiam.

Tiam. In. l. ista tria dicunt. Primo dicit. si aliqua res est tibi obligata pignori: tu illam rẽ mihi poteris obligare vsqꝫ ad illam summã pro qua est tibi obligata: ꝛ ego pro illa summa habeo actionem. Secundo dicitur. si vsufructus alicuius rei fuit tibi obligatus: similiter ꝛ illum vsufructũ poteris mihi obligare. ꝛ si ex pacto vel ex. l. licebat tibi vẽdere: ꝛ mihi creditori secundo similiter licebit vendere. Tertio dicit. si forte vsufructus non fuit tibi pignori obligatus sed ipsa possessio fuit tibi obligata: indubitater poteris mihi eãdem possessionẽ pignori obligare. verũtamen post solutam tibi pecuniã obligare nõ posses: qꝛ post solutã tibi pecuniã

causa pignoris soluit. Tex. et id qd pignori datū vel obligatum est. q.d. nedū rem suā pōt quis obligare: imo ⁊ rē sibi obligatam. ⁊ ad hoc accedit. ff. de pigno. act. l. si cōuenerit. ⁊ ff. de pig. l. grege. §. etiam. Tex. vtilis actio dr. i. vtilis personalis que cōpetebat priori creditori: vt in pal. l. si cōuenerit. Tex. sed si. Incipit scdm dictū. Tex. q si. Incipit tertium dictum. ¶ Or segnori no. q cū aliquis obligat rem: aut rem cuius dñium hʒ: aut rem cuius hʒ quasi dñium vt vsufruc. aut rem sibi pignori obligatā: aut reʒ in qua alius habʒ ius. Si aliqs obligat rem in qua alius hʒ ius: siquis obligat reʒ in qua hʒ dñium vel quasi: qr est dñs vel emphyteota vel superficiarius: vʒ obligatio ⁊ daṫ hypo. huic creditori: vt. ff. de pig. l. j. ⁊. l. vectigal. Si aūt aliqs obligat reʒ in qua quis hʒ vsufruc. simiŕ tʒ obligatio vt hic. Si aūt rem sibi pignori obligatam: vʒ obligatio: vt. ff. de pig. act. l. solutū. §. in solutam. Si aūt quis obligat rem in qua alius hʒ ius: indubitāter nō vʒ obligatio: vt. ff. de pig. l. grege. §. et. ⁊. l. si ab eo.

S i creditor. In. l. ista dr. Si res tibi pignori obligata sit pro. x. debitore non soluēte nō vendidisti rem sed alij creditori scdo obligasti: indubitāter si debitor tibi satisfecit pro scdo creditore ius pignoris liberaṫ. ad istam. l. facit. s. l. proxi. ⁊. ff. de pig. l. grege. §: etiaʒ. ⁊. ff. de pig. act. l. si conuenerit.

¶ De partu pignoris.

¶ Quia ancilla interdum pignori obligatur ⁊ parit ⁊ dubitatur an partus eius teneatur pignori: ponitur rubrica de partu pignorum.

P Artus. In. l. ista dr. Si ancillā obligas mihi pro. x. ⁊ illa apd me ɔcepit ⁊ peperit vel cōcepit apud te sed apud me parit: sicut ancilla est pignori obligata mihi: ita ⁊ ptus. Tex. olim placuit. nā partus est ps viscer̄: vt. ff. de vē. inspi. l. j. §. ex hoc. qd est ver̄ in ptu nato apud creditorē. secus si natus est ante obligationeʒ: vt. ff. de pig. l. paulus rñ. §. j.

O Um pignoris. In. l. ista dr. Si tu obligas mihi mancipia tua pro. x. ⁊ dictū est q possim vti operis mancipior̄: indubitāter si vtor opis mancipior̄ mih pcium operar̄ debeo cōputare in vsuras. ⁊ postea si quid superest: debeo cōputare in sortē. ⁊ si residuū q deest soluis: mancipia poteris recuperare. ⁊ ad istam. l. accedit. s. de pigno. l. penul. ⁊ vlt. ¶ Or segnori no. q ista. l. est intelligēda: quādo creditor ex pacto poterat vti mancipijs pignoratis qr creditor nō debet vti re pignorata sine volūtate debitoris. ⁊ si vteretur: furtum facit: vt. ff. de fur. l. pignore. ⁊ fm boc intelligitur. s. de pig. act. l. j. ⁊. ij. Odo.

¶ De remissione pignoris.

¶ De pignoribus ⁊ hypothecis. s. dictū est. sed qr pignus sicut ɔsensu ɔbiṫ: ⁊ ita ɔsensu dissoluiṫ: vt. j. eo. l. ij. in fi. ideo poniṫ de remissione pignoris. i. qbus modis pignus vel hypo. dissoluaṫ ⁊ remittaṫ videamus ⁊ subijciamus.

S i te. In. l. ista dr. Si alicui mulieri ancillam tuā vel seruuʒ tuū pignorasti: ⁊ postea creditrice sciēte ⁊ patiēte ancillā tuam vel seruū tuū māumisisti: eoipso q patiṫ manumittē: ius pignoris vel hypo. intelligiṫ remitti.

S i probaueris. In. l. ista dicitur. Si tu obligasti fundum mihi pignori: ⁊ illum fundum alteri me sciente ⁊ patiente vendidisti ⁊ tradidisti: ius pignoris videor remisisse: ⁊ ideo hypothe. me agente excepṫ. me remouebis. nam sicut obligatio pignoris consensu contrahitur: ita contrario sensu dissoluitur. ¶ Or segnori no. si debitor vendidit fundum pignoratum sciente creditore ⁊ patiente: creditor videtur remittere ius pignoris: nisi protesteṫ cōsentire se saluo iure suo vt hic ⁊. ff. e. l. si debitor. ⁊. l. si tui res §. non videtur. Ideo no. q pignoris obligatio consensu cōtrabitur ⁊ dissoluitur. ⁊ ad hoc accedit. ff. de pigno. l. contrabitur. ⁊ quia nihil tam naturale est ⁊c. vt. ff. de regul. iur. l. nil tam naturale.

S i ignorante. In. l. ista dr. Si mutuaui tibi. x. ⁊ obligasti mihi oia bona tua: si postea me credi tore inuito bona tua alij scdo obligas vel reʒ alij vendis ⁊ tradis: mihi non preiudicat.

C Am te. In. l. ista dr. Si rē obligatam alicui creditori sciente creditore ⁊ consentiente a debitore emisti: indubitanter ius qd competebat creditori intelligiṫ esse remissum: nisi eadē res nouo consensu ipsius debitoris creditori priori esset obligata. Tex. non potest vēdicari. sub. hypo. act. ⁊ ad hoc accedit. s. e. l. j. ij. ⁊. iij.

D Ebitum. In. l. ista poniṫ talis casus. Tu eras debitor meus in. x. ⁊ mihi rē aliquam obligasti. feci postea tibi pactum de non petendo: sed fuit inutile: vt qr dolo vel metu induxisti me: nūquid exquo remissio debiti principalis est inutilis: similiter liberatio pignoris erit inutilis? Respōdetur q sic. ¶ Or segnori vos habetis in. l. ista. si tu eras debitor meus in. x. ⁊c. dic vt dixi in casu. sed. l. vr̄ contradicere que dicit. si creditor donat debitori debitum ꝓ quo erat sibi obligatum pignus: si non valet donatio: tamen liberatur pignus obligatum ꝓ illo debito. ⁊ lʒ donatio sit inutilis super principali: tamē tenet sup accessorio. vnde vr̄ obuiare. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. j. §. cum vēdito. ¶ Ad solutionem cuius contrarij: lʒ dominus Azo soluat istud ɔtrariuʒ: tñ multis angustijs: vos ita dicetis fm q cōsueui dicere: cū debitum remittitur a creditore debitori: si suadet equitas q non valeat remissio debiti principalis: ⁊ eadem equitas vēdicat sibi locum in pignoribus. s. vt non valeat remissio pignoris: ita isto casu dicēdum est q qua ratione non tenet remissio debiti principalis: eadem ratione non tenet remissio pignoris accessorij. verbigratia. debebas mihi. x. obligasti mihi aliquam rem pro. x. dolo vel metu induxisti me vt facerem tibi pactum de non petendo in perpetuū a te illa. x. que mihi debebas. hic sicut suadet equitas vt non valeat pactuʒ de non petēdo: ita suadet equitas vt non valeat remissio pignoris: vt. ff. qd metus cā. l. illud verū est. in fi. ⁊ sic loquitur lex nostra. Si auteʒ equitas suadet q teneat remissio debiti principalis: tunc tenet remissio pignoris. verbigratia. obligasti mihi rem aliquam ꝑ. x. bona fide feci tibi pactū de non petendo: sic suadet equitas vt teneat pactum super vtrūqʒ. ⁊ sic intelligitur. ff. de pact. l. si tibi. x. §. de pignore. Si autem equitas suadet q remissio debiti principalis non valeat: nō tamen prohibet pignoris remissionē. valet remissio pignoris. verbigratia. vxor dat mihi. c. in dotē: ⁊ sic habʒ oia bona mea tacite obligata pro dote. vt. s. de rei vxo. act. l. vna. in pn. vult mihi donare actionem de dote: lʒ hoc facere non possit constante matrimonio. vt. ff. de dona. inter virum ⁊ vxo. l. j. ⁊ ij. tñ pōt remittere mihi hypothecaʒ quā hʒ in bonis meis ꝑ dote. ⁊ neduʒ mihi: immo ⁊ cuilibet creditori. ⁊ non videtur tunc aliquid donare: qr non abest aliquid ei. vt. s. ad velle. l. etiaʒ. ⁊. l. iubemus. ⁊. ff. que in frau. credi. l. si pignus. iij. ⁊ sic intelligitur. §. cū creditor. qui signatur pro ɔtrario huic. l. qr in. §. illo vēditor predij erat maritus emptricis: vnde non potuit ei donare residuaʒ partē precij: tñ pignus obligatū pro residua parte precij potuit remittere. ⁊ iste est verus intellectus illius. §. Alij tñ dicunt q ibi emptor predij ⁊ venditor erant duo soceri. vnde sicut ꝓhibita est donatio inter virum ⁊ vxorē: ita inter duos cōsoceros. vt. ff. de dona. inter virum ⁊ vxo. l. iij. §. ptātis. vnde non tenuit donatio: nec tʒ remissio pignoris. Alij dicunt q ibi venditor erat pater emptoris. vnde non tenuit donatio debiti: nec pignoris liberatio. vt. s. de donatio. inter viruʒ ⁊ vxo. l. nec inter eos. sed isti non videntur

dentur bñ dicere.q꞉ licet nõ tenui t donatio: potuit tñ tenere pignoris remissio: vt ar. palle.l.si pignus.ff.que in frau. cre. Alij dicũt ꝙ ibi nõ tenuit donatio debiti principalis:q꞉ fuit vltra quingẽtos solidos: nec intercessit insinuatio qđ est necesse:vt.j.de dona.l.sancimus.sed nec isti bñ dicũt. q꞉ saltim vsq꞉ ad illum moduȝ ad quẽ valet donatio tenuisset remissio pignoris:vt in precalle.l.sancimus. Odo.

Jdeo. Jn.l.ista dī. Tu habebas multos creditores:veniebat vnus creditorum tuoꝝ ⁊ instabat apud iudiceȝ vt prediuȝ tuum captũ in cãm iudicati venderes ⁊ sibi satisfaceres.cõpetens iudex.ꝑgrámate.i.scriptura voluit admonere creditores vt viuerẽt ⁊ oñderent de iure suo.creditores admoniti nõ venerũt. nunqd creditores qui erant pñtes ⁊ nõ venerũt ius crediti remisisse videnť? Certe respondeť ꝙ sic. Tex.ꝑgrámate.i. scriptura. dī programa scriptura que a preside mittiť ad subditos:vt.s̃.dixi in rubro ⁊ in nigro. ¶ Or segnori ex.l.ista colligiť. si aliquis moneť a iudice vt veniat:⁊ de iure suo infra certum diem ostendat: si non veniat: postea nõ auditur. ⁊ ita si iudex statuat diẽ alicui ciui:vt si velit agere cõtra scholarẽ infra certũ diem proponat actionẽ:si non veniat:postea non audiť.⁊ ad hoc facit s̃.de inge.ma.l.diffamari. ⁊ de hoc plene dixi.s̃. ne quis inuitus agere vel accu.co.l.vna.

Creditricem. Jn.l.ista dī. Si creditrix patris mei que hẽbat fundũ a patruo meo sibi obligatum:cyrographũ debiti patruo reddidit: eoipso videť remittere pignus ⁊ fundum liberare.⁊ ad istã.l.accedit.ff.de pact.l.labeo. in fi.cum.l.se.⁊.j.de solu.l.pecunie.

Si hypothecas. Jn.l.ista dicitur.Si fiscus distrahit res sui debitoris creditoribus illius debitoris patiẽtibus:eoipso ius pignoris qđ hẽbãt videnť remittere:q꞉ haste fiscalis fides de facili ꝯuelli nõ dꝫ. Tex.nã haste fiscalis fides. hꝫ est dicere fiscus qñ vult vẽdere rẽ vt alienã subhastat eã.i.exponit eã venalẽ ⁊ plus offerẽti dat.exquo vẽdita est: illa venditio postea nõ retractať.q꞉ haste fiscalis fides de facili ꝯuelli non dꝫ.⁊ ad hꝫ accedit.j.de iure fi. ⁊ haste fisca.li.x.per totũ. Tex.nõ dꝫ.q꞉ aliqñ retractať:puta si calliditas iteruenit:vel si non fuit solẽnitas seruata:vt.s̃.de res.ven.l.siquos.

Cum ex cã. Jn.l.ista dī.Si mandante socero meo pecuniã quã dẽbat sub vsuris creditori suo ꝓ eo solui:nunquid preses ꝓcurabit: vt mihi nedum restituať pecunia mea imo ⁊ vsure? Respondetur ꝙ sic. Sed quid ponamus creditor cui solui cessit mihi iura sua ⁊ mácipia habebat obligata:⁊ ego illa mácipia tradidi socero meo eo animo vt liberarenť illa mancipia: nõ potero agere ꝯtra eum personali actione ⁊ ꝑsequi pignora. ¶ Or segnori in.l.ista no.regulã ꝙ actio semel extincta in perpetuuȝ non resurgit. ꝯcor.ff.de solu.l.cum res.§.aream. Odo.

Res pignoris. Jn.l.ista dicit. Si debitores res a se obligatas creditoribus sine ꝯsensu creditoꝝ distrahant:emptoribus se obligát de euicť.sed ius creditoꝝ non tollunt.Tex. non dissoluunt obligationẽ.sub.sed emptoribus se obligant de euicť. ⁊ ad hoc facit.ff. de contrahen. empť.l.rem alienam.⁊.ff.de acť.emptio.l.ex empto. in princ. ⁊.s̃.de rei vendi.l.iij.

Si solita prouidentia. Segnori.ll.ꝑcedentes suntveteres.ll.alioruȝ imperatoꝝ qui ꝑcesserunt iusti. ⁊ hec est noua l.iusti. Et in.l.ista poniť talis casus. Debitor res suas creditori pignori vel hypo. obligatas cõsensu creditoris vẽdidit alicui ⁊ tradidit.postea aliquo casu eedẽ res redeunt in potestatẽ debitoris. nunquid restaurať obligatio primo creditori? De hoc fuitvalde dubitatũ apud antiquos. ⁊ quidam dicebant illam obligationeȝ restitui. alij dicebant eam extingui. Justi.aũt determinat ⁊ dicit. cum creditor cõsentiendo pignoris vẽditioni ius pignoris plenius remisit licet res in pristinũ dominiũ debitoris reuertanť:nõ tamen res in pristinũ ius pignoris habẽt restitui.⁊ iđ si alius possideat:nõ poterit ab eo aduocare per hypo.sicut ab initio poterat.h.d.ista.l. ¶ Or segnori ad.l.illam opponiť. ⁊.l.videť aperte ꝯdicere.ff.qui.mo.pig.vel hypo. sol.l.sicut.§.supuacuam. ¶ Ad solutionẽ cuius cõtrarij põt dici multipliciter. Et vno modo sic.qđ ibi diciť:presenti.l.corrigiť.que solutio non placet:q꞉ legũ correctio est vitanda inqᵚtum vitari põt: vt.s̃.de ap.l.ꝑcipimus in fi. Uel põt dici.qđ hic diciť:veruȝ est de rigore iuris.qđ in.l.ꝯtra.diciť.verum est de equitate.⁊ pro hac solutione facit in pã l.§.illud. Uel põt dici ꝙ veruȝ est:si debitor vẽdit rem creditore ꝯsentiente: ꝙ extinctuȝ est ius pignoris.verũtamẽ si pignus redimať a debitore vel alio modo ad ipsum perueniat:nõ restituit in pristinũ statuȝ.vñ si agit creditor cõtra debitorẽ hypo. ꝙ non soluit pecuniã debitam:dať debitori exceptio:q꞉ remisit pignus vt hic.verũtñ contra exceptionẽ remissionis pignoris creditori dať replicatio doli qui dicet nõ seruasti mihi fidem:vñ non debet tibi seruari: vt arg.s̃.de pactis.l.cum ꝓponas. ⁊ ita intelligiť.l. contra.⁊ hanc solutionẽ satis approbo. Uel potest dici hic. ego creditor renũciaui iuri meo simpliciter.in.l.contra.renũciaui iuri meo ꝙdiu essꝫ res apud eũ in quẽ fiebat alienatio. vel certũ erat ꝙ debitor vẽdiderat. ibi aũt dubiũ erat vendiderat vel nõ.vel hic redit res ad debitorẽ ex alia cã.in.l.ꝯ.ex pristina cã redit ad debitorẽ.⁊ ita intelligiť.ff.qbus mo.pig. vel hypo.sol.l.voluntate in prin.que huic videtur contra.

¶ Etiam ob cyrographariã pecuniam pignus retineri.

¶ Dictum est.s̃.qualiter per actionẽ consulať nobis in pignoribus ⁊ hypothecis: qualiter etiam pignora remittunť. Uerum q꞉ in pignoribus ⁊ hypothecis interdum consuliť nobis per retentionẽ:ideo poniť hic rubrica etiam ob cyrographariã ⁊c̃.q.d.neduȝ pignus potest retineri pro pecunia pro qua pignus erat obligatuȝ:imo ⁊ pro alia.⁊ qđ dicit pignus retineri.sub.posse:sed nõ peti. Et no.hic ꝙ cyrographaria pecunia sumiť in iuř nostro equiuoce. vno mõ.ꝓprie. alio modo improprie. Proprie dicit cyrographaria pecunia:cuius obligatio pẽdet ex cyrographo ⁊ pro illa pecunia non est pignus obligatum.sicut si mutuo tibi.x. ⁊ fit inde cyrographũ:nec obligas mihi pignus vľ hypo.⁊ sic sumiť hic. Aliqñ tñ in larga significatione dī cyrographaria pecunia cum res est obligata. ⁊ sic sumiť.s̃.qui po.in pig. ha.l.si tibi. ⁊.l.scripturas.⁊.s̃.ti.proxi.l.creditorem.

Pignus. Or segnori.l.ista cõsueuit valde difficilis reputari: ⁊ indubitanter casus huius.l.difficilis est.sed si intelligatis bene casum: cetera bene intelligetis.Et hec.l.vult notare differẽtiam inter debitorẽ ex vna parte:⁊ emptorẽ ⁊ scđm creditorem ex alia parte. Et est differẽtia talis. ponamus tu debebas mihi.c. ex vna causa:⁊ pro istis.c.obligasti mihi pignus. ex alia causa debes mihi.l. ⁊ pro istis.l.non obligasti mihi pignus:sed inde solum habeo cyrographũ. si ego creditor cui debes.c. possideo pignus vel hypothecã mihi obligatam pro illis.c.⁊ tu soluisti.c.mihi pro quibus obligasti: ⁊ petis pignus tibi restitui potero ne dicere tibi? frater tu debes mihi ex alia causa.l. ⁊ pro illis.l. volo retinere pignus. Certe licebit mihi hoc facere.q꞉ creditor qui habet rem obligatam pro.c.ex vna causa ⁊ ex alia causa debenť sibi.l.põt retinere pignus nedũ pro.c. pro quibus erat obligatũ: imo ⁊ pro pecunia cyrographaria.i.pro.l.que sibi debenť ex alia causa. Secus est in emptore ⁊ in secundo creditore. quia si debes mihi.c.sub pignore ⁊.l.sine pignore:⁊ sic ex cyrographo. si tu pignus vel hypothecam vendis alteri: si emptor offert mihi.c.non possuȝ retinere pignus pro.l.debitis mihi a debitore meo ex cyrographo. Item secus est in secundo creditore.quia si primo obligasti mihi rem pro.c.⁊ ex alia cã

debes mihi.l.ex cyrographo: ⁊ eandem rem obligas secundo creditori: si secundus creditor velit mihi offerre.c. non potero retinere rem pignoratam contra secundum creditorez pro pecunia quam debes mihi ex cyrographo. ⁊ istud est fundamētuz huius.l.⁊ amodo nō poteritis errare nec in casu nec in līa nec in alio: si bene hoc teneatis.s.ꝙ creditor potest retinere pignus ob cyrographariam pecuniam: si debitor non offert.c.pro quibus est obligatum pignus.⁊.l.pro quibus non est obligatū pignus. Secus est in emptore qui emit pignus ⁊ in scōo creditore: qꝛ illā solummō pecuniam offerunt sub qua pignus est obligatū vt dixi. Et hoc premisso no.ita casuz huius.l.i terminis. Ponamus mutuaui tibi c.⁊ pro istis.c.aliquam rem mihi pignori vel hypothece obligasti.⁊ ex alia causa titio mutuaui.l.⁊ pro istis.l.non obligauit pignus vel hypo.sed inde cyrographū factuz est. postea tu rem mihi pignori obligatam vendis illi titio. ⁊ ponamus vendis ei pro.c.vel pro.cc.non est vis in hoc.re ista vendita venis tu venditor ad me ⁊ dicis mihi.amice rem tibi obligatam ꝑ.c.vendidi titio ꝑ tanto.debeo tibi.c.in istis.c.que debeo tibi ipm titiuz emptorē rei pignorate volo tibi delegare dixi ego creditor.bñ placet mihi.vnde illa.c.a titio emptore stipulatus fui aio nouandi:nunquid est liberatū pignus vel hypothecam? Respondetur ꝙ sic: ⁊ quia facta est nouatio.⁊ nouatione facta liberatur pignus: nisi in illa stipulatiōe interposita aio nouandi: ipse titius eandē rem mihi postea obligasset.qꝛ si repetitū est pignus: tenebitur: vtputa si ꝑ istis.c.que fui stipulatus ab eo animo nouādi. Modo dȝ mihi titius ex vna cā.c.sub isto pignore: ⁊ debet mihi.l.ex alia cā ex cyrographo. venit titius cū sacco paratus: ⁊ dicit mihi.volo tibi soluere pecuniā. dixi ego. in nomine domini: bñ placet mihi.iste titius soluit mihi.c.que stipulatus fui ab eo animo nouandi. solutis.c.dicit ipse. redde mihi pignus. dico ego. reducas ad memoriā ꝙ debes mihi alia.l.ex tali causa.dicit ipse: verum est. sed pro illis.l.nō est pignus obligatum: sed habes cyrobraphum. nūquid solutis.c.pro quibus pignus erat obligatuz potero retinere pro alijs quinquaginta? Respondet imperator ꝙ sic. qꝛ etiam ob cyrographariā pecuniam pignus retineri posse placet. Secus tamen est in scōo creditore.quia si tu primo loco obligas mihi rem pro.c.⁊ ex alia parte debes mihi.l.sub cyrographo: si secūdo loco alij obligas: si secundus creditor vult mihi offerre.c. amplius non potero retinere rem pro alijs.l. que debebas mihi sine pignore sed sub cyrographo. Item secus est in emptore. Tex.pignus intercidit.i.liberaꝛ. Tex.in alium.s.emptorem. ponetis titium exēpli causa: vt dixi in casu. Tex.transtulisti: scilicet tu creditor. Tex.cautū est. ¶ Unde no. hic ꝙ nouatione liberaꝛ pignus. ⁊ fiebat olim nouatio: si hoc agebatur expressim vel tacite vbicūqꝫ aliquid addebaꝛ vel detrahebatur prime obligationi: vt.ff.de acꝭ.⁊ obliga.l.obligationum fere.in fi.⁊ insti.qui.mo.tol.ob.§.preterea. Sed hodie nō fit nouatio: nisi expssim agatur: vt.j.de nouatio.l.vlti. ¶ Unde no.quo ad litteraz ꝙ nouatione voluntaria liberaꝛ pignus: vt.j.de fideiuss.l.nouationē. non autem hꝫ est verum in necessaria nouatione: vt que fit per li.conte.vt.ff.de nouatio.l.nouationes.⁊.l.aliam. ⁊.ff.de pigno.acꝭ.l.solutum.in princi. ⁊ ff.de regu.iur.l.non solum.⁊ dixi de hoc.s̄.de iudi.l.j.

¶ Or sequiꝛ in littera. Tex. qō si pactum inter te.s.creditorem. Tex.eumqꝫ.s.emptorez. Tex.ꝯstitutus. sub.ex emptione. Tex.susceperat.sub.ex delegatione debitoris.qꝛ fuit tibi delegatus: ⁊ illa.c.fuisti stipulatus ab eo aio nouandi. Tex. personali actione.⁊ certi condi.ex stipulatu que est personalis: vt.ff.si cer.peta.l.certi conditio. Tex. pignoris tamē habes persecutionē. sub.hypo.si non possides: alꝭs habes retētionem. Tex. que sine pignore debeꝛ. sub. cum cyrographo vel sine cyrographo. Tex.non cogeris.sub.repellēdo ipsuz titium doli mali exceptione. Tex. iure eniȝ contēdis. sub.tu creditor. Tex.simpliciter.i.sine pignore vel hypotheca. Tex. qō in secundo. Hic incipit secūdus casus huius.l. Tex.nō habet.naȝ secūdus creditor si vult succedere in locuȝ primi creditoris: dȝ offerre mihi pecuniā. Tex.offerre. sȝ satis est ꝙ offerat pecuniā pro qua pignus est obligatū.vt.s̄.qui po. in pig.ha.l.j. ¶ Or segnori statim volo vobis formare hic vnam qōnem que est lucerna huius.l. ⁊ que instruet vos in hac mā.⁊ est qō talis. Que est rō quare si debes mihi.c. ex vna cā sub pignore.⁊ ex alia cā.l.sine pignore cuȝ cyrographo vel sine cyrographo: possuȝ vti retētione pignoris etiā ob cyrographariaȝ pecuniā: vt in primo casu huius.l.sȝ aduersus emptorē qui emit rem a te vel aduersus secūdū creditorem non possum vti retētione pignoris ēt ob cyrographariaȝ pecuniam a te debitā: vt in secundo casu huius.l. Rñdeo in primo casu huius.l.debitor erat mihi obligatus psonaliter ad vtrāqꝫ pecuniā.s.tā hypo.ꝙ̄ cyro.vñ equum est ꝙ etiā soluta pecunia pro qua pignus est mihi obligatum possum retinere pignus ꝑ pecunia ꝑ qua pignus non est obligatum.⁊ sic ꝑ cyrographaria.qꝛ ⁊ alꝭs plerūqꝫ cōsulitur alicui p retentioneȝ: cui non cōsulitur per actionē.vt.ff.de act. emp.l.idēqꝫ iulianum.⁊.ff.de condi.inde.l.si in area.⁊.ff. de doli excep.l.paulus.sed emptor vel creditor secundus non erat mihi obligatus ad aliquid si non est delegatus.vel si est obligatus: pro illa cyrographaria pecunia non erat obligatus: vnde aduersus eum non vtor retētione.sed si emptor ꝑ pecunia in quā mihi delegatur obligat mihi specialiter rem emptā.⁊ ipse emptor ex alia cā debeat mihi pecuniaȝ: aduersus eum bñ vtar retentione pignoris ꝑ pecunia quam mihi dȝ.⁊ idē est in secundo creditore.vnde siue petatꝛ a prio: siue petatur ab eo: cū pignus possideat: sufficit si soluiꝛ sibi debitum ꝑ quo pignus est obligatum in quo vult sibi consulere vt in secundo casu huius.l. Et ideo in primo casu huius.l.si vult tantū hypo.soluere ⁊ non cyrographariaȝ: vrꝛ malitiose versari ⁊ de lucro agere ⁊ cum aliena quasi iactura videꝛ locupletari vnde non dȝ audiri. ¶ Or segnori ad.l.istā signatur contraria.v.vel quattuor. Hic diciꝛ ꝙ nouatione liberatur pignus: qꝛ nouatio est prioris obligationis in scōaȝ ipso iure transfusio.igitur ex quo principalis obligatio: sublata ē ipso iure p nouationem: non dȝ subsistere obligatio pignoris que est accessoria. Sed.l.videtur ꝯtradicere.⁊ videꝛ velle ꝙ sublata obligatione psonali remaneat obligatio pignoris.vt.ff.de pac.l.si vnus.§.cuȝ esseȝ. Sed salua certa auctoritate Azo.qui signauit hoc contrarium non est contra.qꝛ in illo.§.poniꝛ talis casus.tu debebas mihi.c.⁊ obligasti mihi pignus.⁊ dedisti mihi fideiussorem.feci tibi pactū de nō petendo vsqꝫ ad.v.annos.nūquid post.v.an.tenebitur pignus vel fideiussor? Certe sic: qꝛ per pactuȝ de non petendo factū ad tempus nō est sublata principalis obligatio. ⁊ ideo remanet obligatio pignoris ⁊ fideiussoris.sed hic per nouationē omnino principalis obligatio est extincta.vnde tollitur obligatio pignoris: nisi pignus nominatim sit repetitum.

¶ Sed denuo ad.l.istam signatur contra.⁊ due.ll.videntur contradicere ⁊ velle ꝙ sublata principali obligatiōe: nihilo minus durat causa pignoris.vt.s̄.ti.proxi.l.debituȝ. ⁊.ff.qō metus causa.l.illud. ¶ Or segnori salua auctoritate domini Azo.qui signauit ista contraria non sunt contra. qꝛ in.l. debitum.tu debitor dolo vel metu me induxisti ꝙ facerem tibi pactum de non petendo: ratione doli vel metus fuit inutilis conuentio.⁊ non tenuit remissio nec super principali nec super pignore. Item ⁊ in.l.illa fuit metus adhibitus in remissione. nam me compulisti per metuȝ vt tibi accepti. facerem. illa acceptilatio inutilis est: vt si non tenuit remissio sup pncipali nec super pignore.sed in.l.nostra si stipulor animo nouandi: vtilis est stipulatio ⁊ remissio: vnde pignora liberanꝛ. ¶ Sed denuo signanꝛ hic alia contraria.hic diciꝛ ꝙ creditor aduersus debitorē potest vti retentione pignoris ob debitum cyrographarium.sed.ll.videntur velle ꝙ creditor potest retinere pignus ob sortem: non vsuras. ⁊ ita videtur ꝙ creditor poterit retinere pignus ob sorteȝ: non vsuras. ⁊ ita videtur ꝙ creditor ob debitum cyrographarium non possit retinere pignus. vnde videtur contra.ff.de pig.l.solutuȝ. §.j.⁊ supra de vsuris.l.per retentionem.in fine. ¶ Ad solutionem quorum contrariorum dixerunt antiqui. potest retineri pignus ob debitum cyrographarium sortis non vsurarum. sic ⁊ alꝭs odio vsurarum pactum appositum incontinenti super vsuris non parit actio. supra de vsuris.l.ꝙ̄uis. Uel potest dici ⁊ verius. pignus potest retineri ob debitum cyrographarium sortis vel vsurarum: nisi aliud actum

actum sit inter creditorem & debitorem. vel nisi vsure effi/caciter non deberentur. Uñ ad.l.illā solutū.§.j.rñdeo φ tu obligasti mihi pignus pro sorte tm̄ dicendo φ liceret mihi pro sorte retinere pignus: non pro vsuris.& sic nominatim pactum factū fuit inter me debitorem & te creditorē φ liceret mihi retinere pignus pro sorte non pro vsuris.s3 hic nō conuenit inter me & te de h̄ quicq̄3. Jtē ad.l.illā per retētio/nem in fi.§.de vsuris.rñdeo sic. vsure inutiliter puta pacto debebantur: q2 conuenerat inter me creditorē & te debito/rem: si non soluerent̄ minores φ pstarent̄ maiores.certe nō pōt retineri pignus pro vsuris iutiliter dbitis. ¶ S3 denuo ad.l.istam videt̄ contradicere.l.hec.l.dicit pignus posse re/tineri ob cyrographariā pecuniam. sed.l.dicit alibi ptextu debiti restōnem commodati nō pbabiliter recusari: vt.§.cō mo.l.ptextu debiti. Rñdeo.ibi tu cōmodasti rē mihi & debe bas mihi.x.& res commodata non erat mihi obligata: & iō teneor eam tibi restituere finito vsu ad quē mihi cōmodasti vñ ptextu debiti restitutio commodati pbabiliter recusatur vt in.l.cōtra.s3 hic res erat obligata pro debito vno. ¶ Or segnori.hic dicitur ob cyrographariam pecuniam pignus retineri posse. Or circa h̄ quero que dicat̄ cyrographaria pecunia & que non dicatur cyrographaria? Proprie dicit̄ cyrographaria pecunia ob quam nō est obligatum pignus: sed de illa pecunia scriptum est cyrographum. Dicitur proprie non cyrographaria pecunia de qua scriptum est cyrographum: s3 pignus pro ea est obligatū3.& sic sumit̄ h̄ in rubrica & in nigro. Jn larga tm̄ significatione dicitur cy/rographaria pecunia de qua scriptum est cyrographum sit pignus obligatum vel non: vt.§.ti.prox.l.creditrici.& §.qui po.in pig.ha.l.eos. ¶ Sed denuo quero h̄. ponamus de/bes mihi.c.sub pignore.l.sine pignore.de illis tamen.l.non est scriptū cyrographū: nunqd pignus potero retinere pro illis qnquaginta? Dixerunt antiq φ nō sumentes ar.ex ru brica ista que dicit.etiam ob cyrographariam pecuniā &c. vñ si nō est cyrographaria: pignus retineri non pōt.nā cum ptor in vno casu permittit: in ceteris vetat: vt.ff.de iudicijs. l.cum ptor.& §.de pcur.l.maritus.nam a rubricis l3 nobis accipere arg.vt.ff.de rebus cre.& si cer.pe.l.j.& §.ne fideiu. do.denr.l.j. Sed certe qōne ista nos dicimus 9̄rium.& dici/mus φ pro illis.l.dbitis sine pignore siue sub cyrographo siue non φ pignus retineri pōt.& pro nobis facit: q2 princi pium huius.l.est gnāle & loquit̄ gnāliter: vt.ff.de iur.& fac. igno.l.regula.§.vlti. Jtē l3 dicat rubrica nr̄a. ēt ob cyrogra phariam pecuniā &c.tm̄ textus generalior est: q2 dicit aperte in fi.quā mutuā simpliciter accepit: sic & sit cyrographaria siue nō.vnde nō est hic argumētandū ex rubrica: cū textus sit gnālior q̄3 ipsa rubrica. ¶ Uñ no. aliqñ rubrica non est generalior textu nec econtra sed est idem: vt.§. vt nemo in/uitus agere vel ac.cog.in rubro & in nigro. Aliquando tm̄ rubrica est gnālior q̄3 textus: vt.§.de reli.& sup.fu.& de alea toribus & vsu alee: q2 de aleatoribus & vsu alee non fit cōi/ter mentio in textu: licet fit mentio in quadam constitutio/ne greca que incipit. alearum vsus &c. Aliqñ tm̄ textus est generalior q̄3 rubrica vt hic. q2 rubrica ista dicit. etiam ob cyrogra.pecu.pignus &c.textus autē dicit.etiam de ea que non est cyrogra.cum dicit.quam mutuum simpliciter &c. ¶ Sed denuo quero hic pignus potest retineri pro pecu/nia ab alio mutuo accepta sine pignore cyrographaria vel non vt dixi. Sed quid si pecunia non est mutuo accepta sed ex alia est accepta? Jn questione ista dixerunt quidam non posse retineri pignus pro ea: q2 littera istius.l.i fi. dicit quā mutuam simpliciter acceperit. Sed certe in questione ista nos dicimus pro ea posse retineri pignus: & pro quacunq̄3 cā debeatur pecunia.& l3 textus loquatur in mutua pecu/nia pignus retineri posse: tm̄ textus supplebit̄ per rubrica3 que simpliciter dicit.etia3 ob cyrogra.pecu.&c.& q2 rubrica indefinite loquit̄ & indefinita equipollet vniuersali: vt.ff.de ser.ru.pre.l.si seruitus. ¶ Sed denuo quero hic.quid si pe cunia nō debet̄ sed alia res sine pignore debetur. verbigrā debes mihi.c.sub pignore: ex alia parte debes mihi equū3 vel bouē vel asinū sine cyrographo: nūquid pōt pign⁹ reti/neri? Dixerūt quidā φ nō: q2 rubrica & textus loquunt̄ i pe cunia. Sed certe nos dicimus φ potest retineri pignus ob pecuniam debitam vel ob aliam rem debitam sine pignore quia appellatione pecunie continentur omnes res. Jtem quia appellatio pecunie generalis est: vt.§.de consti.pecu. l.ij.& ff.de verb.sig.l.pecunie appellatio.& l. pecunie nomi/ne. ¶ Sed denuo quero hic.ista.l.dicit posse pignus reti/neri ēt ob cyrographariam pecuniā.sed nunquid hypo.pōt retineri ob cyrographariam pecuniam debitā sine pignore vel hypotheca? Dixerūt qdam φ non. q2 rubrica nr̄a & hec l.loquunt̄ in pignore: vñ pignus pōt retineri nō hypothe/ca. S3 certe isti male dicunt.q2 inter pignus & hypothecā non est dr̄ia: nisi in noie &c.vt.ff.de pig.l.res.§.inter pignus & insti.de act.§.inter pignus.vñ dicendū3 est φ hypotheca pōt retineri ob pecuniam debitā sine pignore sicut pignus. q2 eadē rō equitatis est vtrobiq̄3.& vbi est eadem rō: idē ius statuitur: vt.ff.de verbo.ob.l.a titio in fi.primi rñsi. ¶ Sed denuo quero.hic dicit φ si debes mihi.c.sub pignore.& l. sine pignore.si possideo pignus: possum vti retentione pi/gnoris pro pecunia debita sine pignore. Sed quid si non possideo pignus sed tu possides: potero ne a te petere pign⁹ mihi restitui pro pecunia debita sine pignore? Dixerūt qui/dam φ sic. Sed certe ipsi male dicunt: q2 & rubrica & textus dicit posse retineri pignus ob cyrographariam pecuniam: sed non dicit posse peti.tū q2 plerunq̄3 alicui consulitur per retentionem cui non consulitur per actione3: vt.ff. si cer.pe. l.cum fundus.§.ij.preterea debitum mihi nāliter tm̄ solutū mihi possum retinere: vt.ff.de cōdi.inde.l. nāliter.& tm̄ illud petere non possum: quin possit obijcere exceptionem: vt.ff. de act.& ob.l.nāles. ¶ S3 denuo quero hic ponamus de/bes mihi.c.cum pignore vel sine pignore. tu debitor nō pos sides pignus sed quidam extraneus.conuenio extraneum hypo.ipse offert mihi debitum sub pignore tm̄.dico ego.of/feras mihi debitu3 sub pignore & debitum sine pignore.nū quid h̄ debet facere: vel sufficiat si offerat debitu3 sub pigno re tm̄? Et certe nos dicimus φ sufficit tm̄ offerre debitum sub pignore: vt ar.ff.quibus mo.pig.vel hypo.sol.l.paulus. tū q2 qua ratione emptor & secundus creditor non tenentur mihi offerre debitu3 sine pignore q2 non est mihi obligatus pari ratione nec extraneus possessor. ¶ Sed denuo que/ro.pone φ non obligasti mihi rem tuam sed alienam domi/ni voluntate pro.c.& dñs debet mihi alia.l.sine pignore: nū/quid possum retinere pignus contra dñm pro pecunia de/bita sine pignore: si tu debitor.soluis mihi centum? Dixe/runt quidam φ sic: vt ar.ff.de condi.inde.l. si non sortem.§. si tibi centum. Sed certe in qōne ista est contradicendum & dicimus φ l3 ipse consenserit φ pignus retineā pro.c.cui obligationi consensit: non tamen retinebo 9tra dñm solutis illis.c.pro alijs.l.cui obligationi non consensit.& pro hoc fa cit.ff.locati & conduc.l.item queritur.§.qui impleto.& ff.lo/ca.& conduc.l. si cum hermes. ¶ Sed denuo quero. quid dicimus in scriptoribus.pone scholaris conuenit cu3 scri/ptore vt scribat sibi librum: & conuenit ei dare pro quolibet quaterno.x.sol.vel plus vel minus non est vis.cessat scho/laris in solutione: poterit scriptor vti retentiōe quaternorū? Dicunt quidam φ sic.ar.ff.de solu.l.si cum aurū.& in pāl.§. si tibi.c.& ff.de condi.inde.l.si non sorte3. Sed certe in que/stiōe ista dicimus.si scholaris obligauit spāliter quaternos & libru3 pro eo qd conuenit: eos poterit scriptor retinere: & non aliter habet retentionem: q2 ista.l. vult φ pignus obli/gatum ob aliud debitum retineat̄ ob aliud debitum: sed nō vult φ retineat̄ pignus non obligatum.& pro hoc etiam fa/cit.§.in quibus causis pig.ta.contra.l.si nō inducta. ¶ S3 denuo quero hic pone φ obligasti mihi rem aliquā pro.c. que valet.cc.postea obligasti mihi rē pro.l.que non valet.x. soluis mihi.c.nunqd pignus qd fuit obligatū pro.c.potero retinere pro residuo in quo nō sufficit pignus obligatū pro qnquaginta? Dicūt quidā φ non.q2 est qd mihi imputet̄ ex quo pro secūdo debito malū pignus accepi pro.l.& videor ei remisisse retentionē alterius pignoris ex quo spāle pign⁹ accepi pro istis.l.ar.§.de pac.cō. sup dote.l.vl. S3 certe ve rius est φ possim retinere p residuo simili rōne qua possem retinere si spāle pignus nō accepissem p.l.q2 ista sunt paria

vel pignus nõ hẽri: vel sufficiẽs nõ hẽri. ꝛ pro hoc facit.ff.si cer.pe.l.si pro mutua. ꝛ qꝛ sicut debitor vr̃ esse in dolo q sol/ uit debitũ pro quo est obligatũ pignus: ꝛ nõ vult soluere de bitum qđ dꝫ sine pignore: ita ꝛ iste qui vult redimere bonuꝫ pignus ꝛ dimittere malũ. ꝛ vbi eadem rõ in diuersis inueni/ tur: ibi idem ius dꝫ statui.vt.ff.ad.l.aqui.l.illud in prin.

¶ De distractione pignoꝝ.

¶ Quia pignora ꝛ hypothece obligate a debitorib⁹ credi/ toribus de quibus dcm̃ est.s̃.plerũqꝫ distrahunť: poniť ru/ brica de distractione pignorum.sub. vtili vel inutili a credi. toribus facienda. Utilis est cum creditor ex pacto vel ex.l. distrahit qđ sibi licet vt insti. quibus alie. licet vel nõ.§.cre/ ditor.ꝛ.ff.de act.ꝛ ob.l.nõ est nouuꝫ. Aliquãdo est inutilis, puta cũ creditor alienat nec ex pacto nec ex.l.vł alienat dolo malo interueniẽte.vt.ĩ.si vendi.pig.aga.l.j.ꝛ per totuꝫ.ꝛ.s̃.si aduersus distractionem pig.l.j.

Fundum. In.l.ista dr̃. Si creditor ex fundo sibi obligato ꝑcepit tot fructus quot sufficiũt ad debitum: fundus liberatus est ab obligatiõe. Tex. li/ beratũ sit.qꝛ solutione eius qđ debeť tolliť omnis obligatio: vt insti.qui. mo.tol.ob. in princip.ꝛ hoc est verum: nisi creditor fructus perciperet ex pacto.vt.ff.de pig.l.j.ꝛ.ij.

c Creditor qui. In.l.ista diciť. Si creditor rẽ sibi ob ligatam ꝯcessit debitori suo ꝑcario possidere: ꝛ postea creditor vẽdit rem illam: tꝫ rei illius vẽditio. Tex.possidet.sub.a creditore. ꝛ ad istã.l.accedit.ĩ.de lit.l.vnica.ꝛ dr̃ litigiosa res ꝛc̃.vt.ĩ.de lit.auc̃.litig.res est.

Hypothecis. In.l.ista dr̃. Si cre/ ditor vẽdit pignus cum ex ꝑcio non satisfecit sibi integraliter: de residuo habet regressum ꝯtra debitoreꝫ vel eius fideiussorem. ꝛ ad istam.l. accedit s̃.si cer.pe.l.q̃uis.ꝛ.ff.si cer.pet.l.creditor. ꝛ.s̃.de pigno.l.q̃uis. Odo.

c Creditor hypothe/ cas. In.l. ista dr̃. Cũ creditor pignus venale proponit: dꝫ hoc denunciare debitori: vt si debitor velit pignus liberare: possit. si aũt non facit hoc sed in vendẽdo fraudem cõmittit: dabiť actio debitori aduersus creditorẽ. Tex.ꝓscribit.i.ꝓponit venale. Tex.ꝛ qñ lꝫ ex pa cto vel ex.l.vẽdere. Tex.inferať.i.soluať. Tex.actio.qꝛ eo no mie cõpetit.s.h̃ casu directa pignoratitia.vt.ff.đ pig.l.q̃uis.

s Si residuũ. In.l.ista diciť. Debebã tibi.c.pro sorte ꝛ aliquid pro vsuris.ignorabã tñ q̃tũ pro sorte ꝛ vsuris tibi deberẽ: ꝛ obligauerã tibi pignus. sortem solui ꝛ paratus sum soluere vsuras sed nescio q̃tum debeo pro vsuris.ꝓses ꝓuincie dꝫ dare arbitriũ: qui examinet qd sit residuũ.quo examiato si volo soluẽ ꝛ offerre residuũ: potero pign⁹ recupare: ꝛ te ipedire ne vẽdas. Tex. nõ aufert.qꝛ nõ debes creditor posse vẽdere ex quo ego debi tor paratus sum soluere. ꝛ ad hoc facit.s̃.de pig.act.l.iiij.

Quãdiu. In.l.ista dicitur.tu obligasti mihi reꝫ pro.c.ꝛ fuit dictum ꝙ si ad diem nõ solueres ꝙ possem vendere pignus. postea soluisti mihi.lx. nunqd pro alijs.xl. potero vendere pignus? Certe sic. Tex.nõ amittit facultatẽ.nam pignoris ob/ ligatio indiuidua est: ꝛ pro vno nũmo remanet pignus obli/ gatum vt hic. ꝛ ad hoc facit.ff.fam.herc̃.l. heredes.§.añ ea.

s Si cessante. In.l.ista dr̃. Si đbitor cessat i solutiõe credi/ tori ex pacto vel ex.l.lꝫ vẽdẽ pign⁹: si in ꝯtrariũ nõ ꝯuenit. verũtñ si creditor in vẽdẽdo cõmisit dolũ: de hoc teneť. Tex.sꝫ creditor ꝯuenien/ dus sit.sub.ꝯtria pigno. act. ꝛ ad hoc accedit.s̃.e.l.creditor.

Si pri⁹. In.l.ista dr̃. Si debitor of/ fert creditori debitũ anteq̃ pign⁹ distrahat: nõ lꝫ creditori postea distra here.sꝫ si creditor ex pacto vel ex.l.distrahit pign⁹: ꝛ postea đbitor velit offerre debitũ: nõ licebit sibi vẽditionẽ factam rescindere.

Specialiter. In.l.ista diciť. Si aliqua res ẽ mihi spẽaliter obligata: ꝛ debitor cessat soluere: rẽ illã bona fide ꝛ solẽniter vẽdere possum.sed ꝛ si de ꝑcio nõ põt mihi satisfieri residuũ illi⁹ debiti possum petere. Tex.iure ꝯuẽtionis.i. eo iure qđ est ꝯuentio. ꝛ ad.l.istã accedit.s̃.e.l.hypothecis.

Et qui. In.l.ista dr̃. Si obligasti mihi rem ꝛ fuit dictum ꝙ si ad dieꝫ non solueres: ꝙ possem vendere rem illaꝫ. si ad diem nõ soluisti: ꝛ subijcio quẽdaꝫ qui meo nomine rem illam emit: sicut si aliquis non emisset liceret tibi offerre debitum: ita nunc. verũtamen si forte te debitore distrahente emi a te rem illaꝫ: si bona fide est facta venditio nec aliqs metus interue/ nit: tibi debitori non lꝫ offerre debitũ: qꝛ emptionẽ perfectã reuocari exemplo graue ẽ. Tex.ꝛ q sub imagine.i. ꝓtextu. in qua fuit ante huiusmodi collusionẽ. ꝛ ad istud accedit.s̃.si antiquior creditor ven.pig.l.vlti. Tex. compellere credito- rem. ꝛ ad hoc facit.ff.de pigno.act.l.creditori.

Mulier. In.l.ista diciť. Si mulier obli gat res suas pro alio: ꝛ dat cre ditori potestatẽ distrahendi: creditor nõ po terit res illas distrahẽ: nisi forte mulier dis/ simularet rem suã esse: vt deciperet credito/ rem: marito suaꝫ rem obligante.

Si debitorẽ. In.l.ista dr̃. Si debitor rẽ obliga tam creditori sine ꝯsensu creditoris distra- xit ꝛ tradidit rem: inducẽdo emptorẽ in va cuã possessionẽ: dñium transit in emptoreꝫ cuꝫ sua cã. ꝛ ad hoc facit.ff.de act.ꝛ oblig. l.interdum.ꝛ.ff.de contraben.emp.ꝛ ven.l. alienatio.

q Qui prediũ. In.l.ista diciť. Si qs emit prediũ obligatũ creditori a creditore distrahente: si inducitur in vacuã possessionẽ: nanciscit̃ dñiuꝫ ꝛ rei vẽ/ di.poterit intẽdere. Tex.qui.s.emptor.al's que scꝫ mulier. Tex.inductus nõ est.alia lr̃a dicit.est.sine⁹ nega- tiua. ¶ Dr̃ segnori ex.l.ista sumitur ar.ꝓ antiquis ꝯtra opi. nostram.ꝙ nõ transit dñiuꝫ in emptorẽ: nisi inducať emptor in vacuam possessionẽ.sed falsum est.sufficit enim ꝙ induca/ tur in possessionem.vt.ff.de fundo do.l.si fundus. Nec ob. qđ hic dr̃: qꝛ subaudiẽduꝫ est hic maxime. Uel põt dici.cum dominus vendit: non requiriť inductio in vacuã possessio/ nem: sed cum creditor vendit requiriť vt hic.

s Si in hoc. In.l.ista diciť. Si debi/ tor me⁹ nõ satisfacit mihi: pignora obligata mihi possum distrahere: ẽt si detineantur a debitore. Odo.

Obligatis. In.l.ista dr̃. Si credi/ tor mãcipia sibi obliga ta distraxit ꝛ tradidit emptori: ꝛ postea de/ bitor sollicitauit illa mãcipia: ita ꝙ ab ẽm ptore fugerũt: cui dabitur ꝓ illis mãcipijs actio? nõ vẽditori sed emptori dabiť actio: Tex.distraxit. sub.ex pacto vel ex.l. Tex.cõpetit actio. ꝛ ad istud accedit.ff.de rei vẽ.l.emptor prediuꝫ.

Unus ex multis. In.l.ista diciť. Si debitor q debebat mihi.xij.ꝛ pro illis obli/ gauerat mihi rẽ aliquã: decessit relictis q̃t/ tuor hẽdib⁹.vn⁹ soluit mihi suã portionẽ he reditariã.s.tria.nũqd eo ipso adimiť ius vẽdẽdi pign⁹? Cer te nõ. Tex.nõ adimit.nã lꝫ liberet se a ꝑsonali actiõe: non tñ liberat pignus.vt.s̃.de here.act.l.ij.ꝛ.s̃.e.l.q̃diu.

Rei creditor

Ei creditor. In.l.ista dr. Si res est mihi spáliter vel gnáliter obligata: ꝛ alius creditor cui nõ erat obligata védidit eã mihi: nõ pjudicat? Tex.cui non erat nexa.i.obligata. Tex.nõ amittit psecutioné.qꝛ alteri per alteruꝫ nõ dꝫ iniqua conditio afferri:vt.ff.de iur.l.non debꝫ.

Reditore. In.l.ista.dicitur. Si emis a creditore pignus:dbitor nõ poterit a te euincere.Tex.iure emit.i.qui emit a creditore distrahente ex pacto vel ex.l.ꝛ ad istam.l.accedit.s.si antiquior credi.pig.l.vendi.l.j.ꝛ insti.quibus ali.licet vel non in prin. Odofredus.

I maritus. In.l.ista dr. Maritus mulieris pecuniam mulieris mutuauit suo noie non mulieris ꝛ pignora accepit:nunqd mulier poterit illa pignora distrahere suo noie si marito non successit? Certe non. Tex.dedit.sub.suo noie.Tex.facultatem.sub.illa rõne:qꝛ mulier nõ est creditrix.sꝫ si maritus mutuasset nomine mulieris:tũc posset pignora distrahere:vt.s.per quas perso.no.acqui.l.j.

Ecũdũ placiti fidem. In.l.ista dr.Creditor ré sibi obligatã distraxit maiori pcio q̃ꝫ sibi deberet: ꝛ postea de illa pecunia fundũ cóparauit:nũquid debitori ad illum fundũ cópetit in ré actio?Certe nõ:sꝫ ad residuum pcij hꝫ pignoraticiã actioné.Tex.lꝫ ex eo.s.pcio. Segnori no.hic ꝙ pign.actio ꝑut sumit substãtiue psonalis actio est ꝛ directa dat debitori.sed ꝑut sumit adiectiue:sumitur pro hypothecaria ꝛ est in rem:vt.ff.de pig.l.iij.§.in hoc.

¶ Debitorem venditioneꝫ pignoris impedire non posse.

¶ De pignoꝝ distractione facienda a creditoribꝰ dictũ est.s.Uerꝫ qꝛ debitor aliqñ conat ipedire véditioné pignoꝝ:ꝛ hoc facere nõ pót nisi soluat:ió ponit rubrica debitoré venditionem pignoris impedire non posse. sub.nisi soluat totũ debituꝫ vel nisi soluere offerat.

I sunt. In.l.ista ponitur talis casus. Obligasti mihi ré pignori pro x.ꝛ fuit appositũ pactũ ꝙ si ad dié non solueres:liceret mihi pignꝰ védere. tu debitor postea in extremis ꝯstitutꝰ fecisti testm̃ ꝛ prohibuisti ne aliqd pdiũ tuũ debeat védi. mó qrit vtrũ ista ꝑhibitio noceat mihi creditori qn ré tuã mihi obligatã possim védere? Rñdet ꝙ nõ si sunt q velint emere illa.nã scriptura testi debitoris mihi creditori nõ dꝫ officere.Tex.scriptura testi.s.dbitoris. ¶ Or segnori no.ꝙ creditor ré sibi obligatam si debitũ ei nõ soluit:pót védere vel ex pacto si hꝫ conuenit.vl ex.l.si hoc pacto nõ ꝯuenit:puta post bieniũ:vt isti.qui.mo.ali.lꝫ vel nõ.§.creditor.ꝛ.ff.de acq.reꝝ.do.l.non est nouũ.ꝛ.j.de iure do.ipe.l.vl.Et pót védere siue debitor denunciat iter viuos creditori ne védat: siue emptori ne emat ꝛ hec denũciatio nõ facit ré litigiosam:nec ꝯstituit emptoré malefidei:vt.j.l.px.ꝛ.s.d distrac.pig.l.ij.ꝛ.j. de litig.l.j.Sꝫ ꝛ si debitor in suo testó ꝑhibeat ne pdia sua vedant. similiter ꝛ ista ꝑhibitio nõ officit creditori vt hic.Item no.ꝙ pactum debitoris nõ pót creditori obesse. nam debitoꝝ pacto ius creditorũ ꝯuelli nõ pót:vt.s.de pactis.l.ius creditorũ.ꝛ.l.ex pacto.Et est rõ istoꝝ:qꝛ nõ dꝫ alteri per alterꝝ iniqua códitio afferri:vt.ff.de reg.iur.l.non dꝫ.ꝛ.ff.de ali.iu.mu.cã fac.l.j.Ité lꝫ regulariter voluntas defuncti obseruet.pro.l.vt in auc.de nup.§.disponat.col.iiij.ꝛ.s.de sac.san.ec.l.j.fallit tñ cũ voluntas defuncti iuri repugnat:ꝛ est in alterꝰ piudiciũ sicut hic.iuri ꝯtraria est si dicat debitor in testamento suo.veto pdia mea alienari. q pdia ex pacto poterat creditor alienare.nam voluntas defuncti siue est in alterius piudiciũ siue est iuri ꝯtraria nõ seruat.vt.ff.de códi.insti.l.quidam refert.ꝛ.ff.de le.j.l.siquis inquilinos.

Ebitoris. In.l.ista dr.Si obligasti mihi rem pro.x.hoc pacto:vt si ad diem nõ solueres liceret mihi vendere.si postea nõ soluisti:ꝛ ego creditor volo védere: si tu debitor inter viuos denuncias mihi creditori ne vendam vel denuncias emptori ne emat:nõ potes véditioneꝫ impedire hoc modo.sꝫ alio modo posses véditioné pignoris impedire:puta si quod debes cum legittimis vsuris mihi offeras:ꝛ si tu postea me nolente recpere illud qd mihi debes consignas ꝛ deponis. Tex.debitoris denunciatio. sub. inter viuos fcã vt differat a supiore.l.que loquit in denũciatione que fit in vltima voĩtate.Tex.distrahat.sub.ex pacto vel ex l.Tex.denunciat.sub.ne emat.¶ Or segnori no.hꝫ ꝙ denũciatio non facit emptoré malefidei:nec facit reꝫ litigiosam.concor.s.de distrac.pig.l.vl.ꝛ.j.de litig.l.j.Item no.hꝫ arg.contra regulam gnãlem:que dicit nunciationé nõ eẽ spernẽdam:vt.ff.de no.op.nũ.l.j.ꝛ.l.ptor.Iteꝫ dicit.l.si denuncio tibi volenti emere fundum ne emas.si emis: malefidei possessores: vt.C.de rei vé.l.si fundum.sꝫ illud est itelligẽdum cũ nunciatio fit.l.ꝑmittẽte ꝛ ab eo qui hꝫ ius nunciandi:puta si verus dñs nũciat alicui qui vult emere ré suã ab eo qui nõ hꝫ ius védendi ne emat.ꝛ sic loquunt ille leges.sꝫ si nũciatio fit ab eo qui non habet ius nunciandi:pót sperni nũciatio:nec facit malefidei possessorem eum cui fit. ꝛ sic intelligitur hic.ꝛ.ff.pro empto.l.emptores.

¶ Si vendito pignore agatur.

¶ Quia interdũ facta véditiõe pignoris de qua.s.dictum est vult agere debitor cótra creditoré vel emptoré:ideo ponitur rubrica.si védito pignore agatur.ꝛ sub.quid iuris sit videamus ꝛ subijciamus. Odofredus.

Reses prouicie. In.l.ista ponitur talis casus. Obligasti mihi ré pignori pro.x.ꝛ fuit dcm̃ ꝙ si ad dié nõ solueres ꝙ posseꝫ védere ré illã.ad dié non soluisti: reꝫ illã védidi post dié: sꝫ dolo malo minori pcio védidi:mó querit qualiter tibi ꝯ me sit subueniẽdũ? Et rñdetur ꝙ tu adibis psidem ꝑuincie tue. ꝛ coram illo me ꝯuenies directa pignoraticia actiõe ꝛ si tu ꝑbaueris me dolo malo minori pcio distraxisse:tibi condẽnabor ad tuuꝫ interesse.ꝛ hic est pmus casus.Si aũt ego creditor nõ sum soluẽdo:hoc casu tibi debitori subueniẽdũ erit ꝯtra ipꝫ emptoré qui rem emit.nã poteris rem aduocare ab eo:vel vtili rei vé.vel actiõe in factũ:vel iudicis offó i itegrũ restõne data:ꝛ aduocabis ré cũ fructibus:oblato tñ sibi pcio cuꝫ vsuris. Tex.pses ꝑuincie.i. cópetés iudex.Tex.ꝙ si. Incipit scd̃s casus.¶ Sed quo iure aget ꝯtra emptorem? Dicunt qdaꝫ ꝙ iterdicto fraudatorio.ꝑ his facit.ff.de solu.l.pupilli in prin.Uel pót dici vt dixi in casu ꝙ aget vel vtili rei vé. qꝛ fingit nõ trãslatum dñium:qꝛ nõ videt adeptus possessionem ꝛc.vt.ff.de acq.pos.l.nõ videt.ꝛ hoc est ꝑpter dolũ participatũ sic ꝛ alibi datur vtilis rei ven.j.de qua. fine man.l.j.ꝛ.s.de pac.con.inter emp.ꝛ vé.l.commissorie. Ul pót dici ꝙ aget actione infcm̃.eqtas enim hꝫ suggerit ꝛc.vt.ff.de ps.ver.l.quotiés.ꝛ.s.de sac.san.ec.l.sancimus. ꝛ he due solutiones veriores sunt.Uel pót dici ꝙ subuenit ei iudicis offó:qꝛ iplorabit debitor restõné in itegrũ.nec mirꝝ:qꝛ intercdũ maiores restituunt ex illa gnãli clausula.siq mihi iusta cã videbitur.de qua fit métio.ff.ex quibus cau. maio.l.j.Et de ista restõne intelligitur vno modo.s.ex qbus cau.ma.l.in cótractibus.vñ hꝫ restituit debitor vt rem suã possit vendicare non obstante illa venditione:ꝛ ad hoc accedit.ff.de mino.l.in cause.j.§.interdũ.Sed ad istam.l.videt contra.ꝛ videtur velle ꝙ védicetur res non reddito precio.s.de pres.xxx.an.l.j.in fin.Ad qd potest dici vt dicatur ibi malefidei emptor emit ab eo qui non habebat ius vendendi ꝛ malefidei hꝫ malefidei emptor emit ab eo qui habet ius vendendi.s.a creditore.Uel potest dici ꝙ ibi véditio nõ tenuit ipso iure: quia acta fuit a fisco ꝛ non soléniter.hic tenuit ipso iure:ꝛ ideo

precium restituit. Uel pōt dici q in.l.ꝯria dolus emptoris dedit causam ꝯctui: vnde non valuit ipso iure. hic incidit in cōtractū. Iste solutiōes sunt Azo, quas nō approbo. ꝛ dico q in.l.ꝯ.preciū nō erat versum in rem dñi: qꝛ ibi ponit talis casus: vt ibi dixi. ꝛ iō h nō repeto. sed h cum creditor vendit dolose fundū sibi obligatū minori pcio: quatenus creditor recepit: liberatus fui: ꝛ iō illud debeo restituere emptori. ꝛ sic loquit.l.nr̄a.ı̄.e.l.seruos. sic ꝛ al's.s̄.qd me.cā.l.iiȷ.ꝛ.ff.de rei vē.l.emptor pdium. sed in casu fallit: vt dicā.ı̄.e.l.seruos.

Eruos. In.l.ista dicit. Si creditor patris mei seruos pn̄os sibi a patre meo obligatos vēdidit iniuste.i. non ex pacto: nō ex.l. pater meus si viuit vel ego: cū eius heres extiti: ab emptore directa rei ven. potero vēdicare ꝛ hoc si emptor illos seruos nō vsucepit. sed si emptor bona fide ꝛ iusto titulo vsuceperit illos seruos: eo casu in subsidium pater meus vel ego illam venditionē possum habere ratā: ꝛ agere actione neg.gest. cōtra creditorē ad precium seruoꝝ. Tex. seruos quos nullo iure.i.nō ex pacto vel ex.l. ꝛ sic iniuste vendidit. Tex. petere potes. sub. directa rei ven. si tñ pater tuus vel tu offeras pcium emptori: habita ratione fructuū ꝛ vsurarū. qꝛ quatenus emit liberauit patrē tuū. vt.ff.de rei ven.l.emptor prediū. ꝛ hoc est verū cuꝫ illi serui non sunt vsucapti ab emptore. mō dicit quid iuris sit si sunt vsucapti. Tex. q si vsucapti sunt. sub. illi serui biēnio ꝛ iusto titulo. Tex. nō iure.i.nō ex pacto vel ex.l. Tex. eos seruos vēdidit. ¶ Sed quo iure petet precium a creditore? Rn̄deo act.neg.gest. nam lꝫ creditor vēdiderit illos seruos suo nomine: ꝛ ita nō videt posse haberi ratū a debitore. vt.ff.de nego. gest.l.si pupilli.§.sed si ego. tñ in subsidiuꝫ seruis vsucaptis: debitor poterit hr̄e ratum. nam si res alicuius vendit non suo nomine: pōt in subsidium hr̄e ratū re sua vsucapta vel pscripta: vt.s̄.de rei vē.l. materna. ꝛ ibi dixi ꝛ.s̄.de re.ali. vel nō ali.l.j. ꝛ.ff.de neg.ge. l.si.in fi. ꝛ.ff.si cer.pe.l.si seruus.

I vxor. In.l. ista ponit talis casus. Accessi ad impatorē: ꝛ corāꝫ eo talem ꝓposui qōnem. Dñe imperator. vxor mea seruos suos pro.xxx. aureis quibusdam creditorib' obligauit. illi creditores ex pacto vel ex.l. illos seruos vendiderūt: sed dolo vel gratia minori precio vendiderūt. modo creditores nō sunt soluēdo: quero a vobis qualiter vxori mee sit subueniēdum vel quid faciet? Ad qd rn̄det imperator q vxor poterit agere ꝯtra emptoreꝫ qui fraudeꝫ participauit: ꝛ illos seruos aduocare: ꝛ oblato precio pses. ꝓuincie iubebit emptores seruos restituere vxori tue. b.d. ista.l. Uidete summariā expōnem lr̄e. Tex. si vxor tua. marito interroganti rn̄det imperator: vt pꝫ ex.l. subscriptione. Tex. recepto pcio. sub. cum vsuris. vt.s̄.eo.l.seruos. Tex. restituē seruos. sub. vel interdicto fraudatorio ꝯm quosdam: vel vtili rei ven. vel in factū: vel iudicis officio data restitutione in integꝝ: vt plene dixi.s̄.e.l.j. ¶ Or segnori ad.l. istam opponit ꝛ.l. videt ꝯdicere: que videt velle q vendicet res non tradito pcio: vt.s̄.de pres.xxx.vel.xl.an.l.j.in fi. Ad qd pōt dici ꝯm Azo. vt dixi.s̄.eo.l.j. Uel dicatis vt ibi dixi: q.l.ꝯtra. ponit talem casum. exactor tributoꝝ cum nō deberem nomine tributoꝝ quicꝙ̄ alicui malefidei emptori prediū meū vendidit ꝛ tradidit: ab illo emptore vendico pcio nō restituo. sed hic cū creditores vendiderūt dolose seruos vxoris sibi obligatos minori pcio: quatenus creditores receperūt: liberata fuit vxor mea. vn̄ illō emptori dꝫ restituere qd est ꝯuersum in rem suam. sic ꝛ alibi.s̄.qd metus cā.l.iiȷ. ꝛ ff.de rei ven.l.emptor predium. Odo.

Um contra. In.l.ista dr̄. Si creditor me' possessionem sibi obligatā a me ex pacto vel ex l.vendidit: tñ cōtra bonā fidē: qꝛ dolose minori precio vēdidit emptori cum creditore fraudē participante: mihi subuenit: qꝛ possum agere contra creditoreꝫ si est soluendo act.pigno.ad interesse meum. vel si non est soluendo: possessionem meaꝫ cuꝫ fructibus ab emptore potero aduocare: oblato tamē precio

cum vsuris: qꝛ quatenus soluit: eatenus fui a creditore liberatus. Tex. obligate possessionis.i. rei possesse. sic ꝛ.s̄.de pba.l. possessiones. Tex. actione competenti.i. directa pignoratitia contra creditoreꝫ ad interesse. vt.s̄.e.l.j.in fi. Tex. aduocabit. vel interdicto fraudatorio ꝯm quosdam: vel vtili rei vē. vel in factū: vel iudicē officio data restōne. vt.s̄.l.pxi.dixi.

I creditore. In.l.ista ponit talis casus. Creditor meus cui obligaui rem meam pro.x. vendidit rem illam ex pacto vel ex.l. ꝛ vēdidit eā minus iusto precio: emptore tñ malam fidē nō participāte: nunqd potero agere cum emptore vel suo herede ad superfluum precij? Respondetur q non: sed cum creditore vel suis successoribus debeo agere directa pignoratitia ad meum interesse. Tex. successor eius: scilicet debitoris. Tex. conueniēdus est. sub. ideo qꝛ bona fide emit. ꝛ ideo creditor vel eius heres conuenitur pignoratitia actione ad interesse. ¶ Or segnori vt breuiter habeatis intellectū huius ti. ꝛ vtile est scholaribus scire hunc ti. si aliquis titulus est in tractatu isto quem ipsi scire debeant: quia tota die accidit de facto scholaribus magis q̄ alijs hominibus: cum ipsi obligant libros suos creditoribus. Unde vt bene vos intelligatis pmittam quādaꝫ distinctionē: que cōprehendit omnes casus istius ti. Et ideo vos dicetis. cum creditor vendit pignus: aut vendit non iure.i.non ex pacto: non ex.l. aut iure.i. pacto vel ex.l. Si creditor vendit non iure: hic potest venditor pignus vendicare ab emptore directa rei vendi. si emptor non vsucepit pignus restituto precio cum vsuris: quatenus emptor dedit creditori. qꝛ in hoc liberatur debitor a creditore vendente pignus: sed emptor fructus in vsuras sibi computat. vt.ff.de rei ven.l.emptor. in princ. Si autem emptor vsucepit pignus: hic emptor ē effectus dominus ꝛ debitor desijt esse dominus: debitor hoc casu nō vēdicabit: sed aget in subsidiū act.neg.gest. vel certi cōdi. generali pro precio contra creditorem habēdo ratum: qd non suo noīe est gestum. ꝛ sic intelligitur.s̄.e.l.seruos. in prin. ꝛ in.fi. ꝛ.ff.si cer.peta.l.si seruus. ꝛ.s̄.de rei vē.l.iiȷ. ꝛ.s̄.de rebus ali.l.j. ꝛ.ff.de neg.ge. l.vlt.in fi. Si autē creditor vendit pignus iure vel ex pacto: vel ex.l. Ex pacto: vt si ꝯuenit q si ad diem nō soluatur pecunia: q creditor possit vēdere pignus. Ex.l. vel scripta vl' municipali loci: nā iure nostro si debitor cessat in solutione per biennium: postq̄ debuit satisfacere: dꝫ creditor posse pign' vendere: vt.ı̄.de iure do.impe.l.vlti. Ex.l. municipali. nā statutum est in ciuitate ista q creditor possit vēdere pignus elapso anno post denūciationem factam debitori vt soluat elapso vno mense. Hoc casu.s. cum creditor vēdit pignus iure: subdistinguo. qꝛ aut creditor vendit pignus iusto precio: aut maiori: aut minus iusto precio. Si creditor vēdit pignus iusto precio vel maiori: debitor non poterit agere aliqua actione contra emptorē: qꝛ in euꝫ translatū est dñium: q̄uis creditor dñs non fuerit: vt insti.qui.ali.lꝫ vel non.§.creditori. ꝛ.ff. de acquiren.re.do.l.non est nouum. ꝛ.s̄.si antiquior cre.pig. ven.l.iȷ. Uerūtamen si creditor plus iusto precio vēdidit: illud qd superest apud creditorē: tenebitur creditor restituere debitori directa pignoratitia actiōe. vt.ff.de pig.act.l.pignore surrepto. Si autem creditor vēdidit pignus minus iusto precio: aut dolo malo: aut per gratiā colludēdo cum emptore. hoc casu creditore existente soluendo agit debitor contra creditorē directa pignoratitia ad interesse. vt.s̄.e.l.j. ꝛ.iȷ. Si autem creditor nō est soluēdo agit debitor in subsidiuꝫ cōtra emptoreꝫ vel interdicto fraudatorio ꝯm quosdam: vel qd est verius vtili rei ven. vel in factū: vel iudicis officio data restōne ex illa generali clausula si qua ꝛc. vt.ff.ex qui.cau.ma.l.in cōtractibus. ꝛ.s̄.e.l.j. ꝛ.ff.de eo p quē factum erit.l.j.in prin. ꝛ.ff.de leg.j.l.plane.iȷ.§.j. ꝛ hoc casu tenetur debitor offerre precium cum vsuris computatis fructibus: cum in suaꝫ vtilitatem precium conuersum sit: vt quia liberatus est a creditore suo: vt.s̄.eod.l.j. ꝛ.l.si vxor. ꝛ.s̄. quod metus causa.l.si vi vel metu. Si autem emptor qui emit a creditore non participauit doluꝫ sed bona fide emit: tunc nullo modo tenetur emptor immo statiꝫ est securus: sed creditor ei debitori tenetur vel eius heredes directa pignoratitia actione ad suum

Interesse

interesse.ꝛ sic potest intelligi. s̃.e.l.penul. Sed quid erit?si emptor participauit dolũ:ꝛ sic est malefidei possessor.modo vult supplere iustũ preciũ ꝛ vult rez emptaz habere:nunqd dz audiri? Uidet̃ ꝙ sic:vt ar.s̃.de rei ven.l.si voluntate.ꝛ.l.ij.ꝛ.ff.mã.l.diligẽter. Sed certe dicendum est ꝙ non:q: dolo alterius non debeo carere re mea sine voluntate mea: vt ar.ff.rer amo.l.nec enim.cum suis similibus. Nec obstant ll.predicte:q: ibi nõ interuenit dolus ex ꝓposito sed re ipsa. hic autem interuenit dolus ex proposito: nec dolus debet alicui patrocinari:vt.s̃.de le.l.si legatarius.

¶ De luitione pignoris.

¶ Quia plerũqꝫ creditores luũt.i. liberãt pignora: annectit de luitiõe pignor.i.qb⁹ modis pignora dbeãt liberari.

Qui pro parte. In.l.ista dicitur. Si tu obligasti rem tuam creditori pro.xij.ꝛ decessisti relictis quattuor heredib⁹.si vnus heredũ soluit suam partem creditori: non poterit quartaz partẽ pignoris aduocare.vnde nisi totum debitũ soluat̃:nõ intelligit̃.pignus liberari.h.d.ista.l. Uidete lrãm. Tex.qui pro parte.sub.quarta. Tex.nõ pót sub.si soluit ẽm suã portionẽ hereditatis: vtputa q: ius pignoris est indiuiduum.ꝛ ad hoc facit.s̃.de distrac.pig.l.ꝙdiu.ꝛ.l.si vnus.ꝛ.j̃.titu.proxi.per totum. Odo.

Intelligere. In.l.ista ponitur talis casus. Mutuaui tibi.x.ꝛ tu obligasti mihi rem tuaz pignori.steti triginta annis cõputandis a die solutionis faciende ꝙ non petij mihi debitũ.certũ est ꝙ sum exclusus a psonali actiõe debiti petẽdi.sꝫ nunqd erit mihi sublata hypothecaria que mihi cõpetebat pro fundo obligato? Certe nõ: q: hypothecaria durat vsqꝫ ad.xl.annos ꝯtra debitorẽ ꝛ eius heredez. Tex.vincula.i.hypothecaria. Tex.submota. sub.per exceptionem pscriptionis: vt.s̃.de pscrip.xxx.vel.xl.an.l. sicut in rem.sꝫ hypothecaria actio que competit contra debitorẽ vsqꝫ ad.xl an.durat:vt.s̃.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.cuz notissimi. Unde no.si personalis actio tollitur ipso iure: puta per solutionẽ per nouationem per acceptilationẽ per confessionez:indubitanter ꝛ hypothecaria tollitur ipso iure:q: sublato principali tollitur ꝛ accessorium ipo iure: vt.ff.de reg.iur.l.cum principale.ꝛ.l.cum principalis. Sꝫ si principalis actio tollit̃ ope exceptionis:puta pscriptione.xxx.an. non tollit̃ hypothecaria:imo adhuc durat vsqꝫ ad decẽniũ. ꝛ sic intelligit̃ h̃.ꝛ.ff.ad trebe.l. creditor.ꝛ.ff.d excep.rei iudi.l.ex sextante.§.latinus. Nec obstat.l.que videtur velle ꝙ excluso aliquo a personali actione pscrip.ꝙ excludat̃ ab hypo.vt.s̃.de vsuris.l.eos qui in prin.q: ibi est spãle odio vsurar.ꝙ exquo non durauit psonalis actio pro sorte:nõ durat hypothecaria pro vsuris.vel si nõ durat pro fundo:nõ durat pro fructibus. Uel dicatis hypothecaria tollit̃.xxx.an. contra extraneũ malefidei possessorẽ:sꝫ cõtra debitorez vel suum heredẽ durat vsqꝫ ad.xl.an.ꝛ hec est vera lectura huius.l. Scio tñ ꝙ dñs Azo no.hic quãdã fabulam dicit ipe ꝙ quidam dicunt intellectum poni in hac.l.sic. Duo erant rei debendi qui debebãt.x.ꝛ pignus obligauerãt. vnus successit alteri.certe lꝫ tollat̃ psonalis actio:hypothecaria durat.sꝫ dñs Azo istã lecturaz reprobat ꝛ bñ.q: miror siquis hoc dixit.cum.ll.infinite sunt: ꝙ vbi sunt duo rei debendi:ꝛ vtraqꝫ obligatio est par: cum reus succedit correo: neutra obligatio tollit̃.sꝫ vbi sunt dispes obligationes:tollit̃ accessoria:vt.ff.de solu.l.si duo in fi. ¶ Sꝫ ad.l.istam opponit̃ ꝛ videt̃ ꝙ psonali act̃.submota:tollit̃ pignus ꝛ hypo.q: dicit l.ꝙ pignus vel hypo.tollit̃ tempore. Uñ videtur contra.ff. quibus mo.pig.vel hypo.sol.l.item liberat̃. Ad qd vos dicetis ꝙ non liberat̃ pignus vel hypotheca pscriptiõe tanti temporis quãti psonalis tollit̃ vt hic.ꝛ.s̃.de consti.pec.l.ij. pignus tamen finitur tempore:ꝛ hypo.tollitur tempore: vt in.l.contra.ꝛ.s̃.si aduersus credi.l.j.ꝛ.ij.nam aliquando tollitur.xxx.annis:aliquando.xl.an.vt dixi. Odo.

Si reddita. In.l.ista dicit̃ ꝙ pignus obligatũ liberatur his modis. Si debitor soluerit creditori qd dz. Itẽ si dederit ei alias res in solutum pro illo. Item liberatur pignus si debitor distraxit ex pacto vel ex.l.ꝛ accepit sibi debitum. Itẽ liberat̃ pignus si creditor nõ vult recipe:ꝛ debitor offert consignat ꝛ deponit. Tex.si reddita.i. soluta. Tex.datis.sub.volente creditore. Tex.adito pside prouincie.nam nomen psidis est generale: vt.ff.de off.psi.l.ij. Tex. ea que pignoris accepat.s.reddẽdũ pign⁹. Tex.iur̃ eũ satis euidẽter vrgeri.sub.directa pignoraticia que cõpetit dbitori ꝯ creditorem:vt.ff.de pigno.act.l.si rem.§. omnis. Odo.

¶ Si vnus ex heredibus creditoris vel debitoris partem suam debiti soluerit vel acceperit.

¶ De solida liberatiõe pignoris faciẽda.s̃.dictũ est. Uerũ q: forte videret̃ ꝙ si vnus ex pluribus heredib⁹ creditoris ptez suã accepit:vel si vnus ex pluribus heredibus debitoris partẽ suam soluerit:totum pignus liberat̃.que vera non sunt.ita ponit̃ rubrica.si vnus ex plurib⁹ ꝛc.sub.vtrũ pign⁹ in totũ liberet̃ videamus ꝛ subijciamus. Et est dicẽdum ꝙ non liberat̃ in totum. Et probatur prima pars rubrice.j.e.l.ij. Alia pars rubrice probatur.j.l.proxi.

Manifesti. In.l.ista dr̃. Si creditor accepit rez pignori ponamus ꝓ.xij.ꝛ decessit creditor ponam⁹ relictis q̃ttuor heredib⁹.si vnus ex heredibus accipit ptẽ suã debiti:pignus tñ remanet alijs heredib⁹ ꝓ suis ptibus insolidum obligatũ.vñ lꝫ actio psonalis diuidat̃ inter coheredes ex.l.xij.tab.tñ si vn⁹ heredũ ptẽ suã debiti accepit ex debito:pignus ꝓpterea nõ liberat̃ sꝫ remanet ꝓ alijs ptib⁹ obligatũ insolidũ. Tex.diuidi.sub.ipo iure:vt.s̃.fa.her.l.i nominib⁹. Tex.isolidũ teneri.ꝛ.ad.l.istã accedit.s̃.d distra.pi.l.ꝙdiu.

Actio quidem. In.l. ista dr̃. Si decedit dbitor q obligauit rẽ ꝓ.xij.relictis.iiij.heredib⁹:idubitãter debitũ est diuisum iter cohedes ipo iure:ꝛ qlibet ꝓ pte sua tenet̃.verumtñ cã pignoris nõ diuidit̃:imo remanet pign⁹ insolidũ obligatũ:adeo vt si sit apd aliquẽ heredez: creditor poterit illud pign⁹ pignoraticia actiõe aduocare: nisi solũ debitũ soluat̃. Tex.scindit̃.ꝛ ad istud accedit.s̃.de hẽ.act.l.j.ꝛ.j̃.de excep.l.j. Tex.sꝫ rez sequit̃.q: pignoraticia est in rẽ:vt.s̃.d pig.l.pignoris. Tex.cedãt.ꝛ ad illd accedit. s̃.si cer.pe.l.j.ꝛ.ff.qb⁹ mo.pig.vel hypo.sol.l.paulus rñ.i fi.

¶ Si pignoris conuentionem.

¶ Segnori.s̃.ti.px.dictũ est qñ obligaui tibi rẽ meã ꝓ pecunia mihi numerata vel tpe obligatiõis vel q postea numerata fuit.hic aũt loqt̃ qñ obligaui tibi spe future numerationis:ꝛ postea numeratio secuta ñ fuit. Et iõ ponit̃ h̃ rubrica. si pignoris ꝯuẽtionẽ numeratio secuta nõ fuerit.sub.vtrum illd pign⁹ sit validũ vel inualidũ videamus ꝛ subijciamus. Segnori hec.l. est

Si pecuniã. s̃.de nõ nume. pe.l.j.de verbo ad verbũ dictionib⁹ nõ mutatis. vñ que ibi dixi:h̃ possunt repeti.vnde repetas ꝛ breuiter ẽm ꝙ ibi dixi casuz ꝛ summariam expõnem littere ꝛ omnia que ibi dixi.

Si vt asseueras. In .l. ista ponitur talis casus. Uxor mea spe future numerationis obligauit rem aliquã alicui:ꝛ cautionẽ spe future numerationis emisit:enumeratio non est secuta:certe obligatio pignoris est inefficax.q: siue vxor ꝯueniat̃:poterit vti exceptione nõ numerate pecunie:siue creditor possidet pignus:ab eo poterit aduocare. Tex. dedit. sub. sub spe future numerationis.

¶ De iure dominij impetrando.

¶ Quia creditores interdū nō distrahūt pignora: s3 impetrant a principe vt possint pignora iure dñij possidere: annectitur hec rubrica de iure dñij impetrando. sub. an hoc possit fieri. ꝛ quando possit fieri videamus ꝛ subijciamus.

Dominij iure. In. l. ista dicunt duo. Primo dr. Si habeo duos pluresue debitores q mihi certa pignora obligauerūt: si solus accedo ad principē. ꝛ peto ꝙ ꝯcedat mihi iure dominij illa pignora possidere: debeo exprimere noīa debitoꝝ qui cessant in solutione. Et vnu3 sciatis lic3 creditor possit illud a principe impetrare: ꝙ pro debito non soluto liceat sibi possidere pignora: non tamen licebit ei impetrare: ꝙ debito non soluto liceat sibi possidere iure dominij oīa bona debitoris. Tex. desiderans. sub. creditor. Tex. ꝛ an solēnia. vt dicitur. j. e. l. vlti. Tex. non posse. ꝛ ad hoc accedit. s. ne omnia bona mariti vxori pro do. ob. in rubro ꝛ in nigro. Unde not. ꝙ si creditor petit sibi adijci omnia bona debitoris sine solemnitate nō potest. ꝛ ad istud accedit. s. de pac. l. si pacto quo penam. Odof.

Si creditor. In. l. ista ponit talis casus. Era3 creditor tuus in. x. impetraui a principe ꝙ rem tua3 mihi obligatam liceret mihi iure dñij possidere. Et debetis scire ꝙ ꝓpter talem impetrationem adhuc. j. biēnium l3 debitori debitum offerre. ꝛ pignus recuperare. post illam impetrationem accepi a te vsuras anni sequentis: nūquid videor renunciasse illi impetrationi? Respondet ꝙ sic. Unde no. ꝙ per cōtrariu3 factū aliqs renūciat priuilegio suo ꝛ iuri suo. similr ꝛ si aliqs petit diē ad soluēdū: vr appellatiōi renūciare: vt. s. de re iu. l. ad soluēdum. ꝛ. ff. de pac. l. tale. simile. s. de pac. ꝯuen. inter emp. ꝛ vē. l. cōmissorie. ꝛ de hoc plene dixi. s. de diuer. rescrip. ꝛ pragma. san. l. falso tibi persuasum est.

Vetustissimam. Segnori. hec. l. ē noua l. dñi iusti. imperatoris. due p̄cedētes sunt ll. alioꝝ imperatoꝝ qui p̄cesserūt iusti. Et. l. ista multū longa est q̄tu3 ad verba: s3 eius intētio ꝛ vtilitas satis est breuis. Et in hac l. primo recitat antiquitas. scḋo corrigit ꝛ ponit nouu3 ius. Erat enim antiqtas oli3 talis. si creditor volebat impetrare vt liceret sibi pignus iure dñij possidere: debebat ipse creditor primo pignus subscribere ꝛ venale exponere ꝛ debebat ibi scribi. istud est pignus talis debitoris. ꝛ ꝙ talis debitor vult vendere. post ista3 prescriptionē debebat labi annus. si interim nō cauebat: licebat creditori postea impetrare a p̄ncipe ꝙ illud pignus liceret sibi iure dominij possidere. S3 iusti. dicit nunq̄3 vidimus fieri istam obseruatione3. vnde iusti. ponit nouum ius. ꝛ distinguit sic. Si debitor obligat rem creditori eo pacto ꝙ liceat creditori pignus distrahere ad diem debito nō soluto: standū est illi pacto. Si autē nullum pactū interuenit: deb3 creditor denunciare debitori si ē presens vt luat pignus. vel si non est pñs: d3 creditor venire ad iudicē ꝛ dicere. domine denuncietis tali debitori meo vt pignus mihi obligatum luat. quo facto si debitor non luat pignus post biēnium licebit creditori vēdere pignus. Sed si forte nullus inuenitur emptor: tūc licebit creditori impetrare a principe: ꝙ iure dñij liceat sibi possidere illud pignus. ꝛ dicit ei princeps ostende mihi ꝙ denūciaueris debitori vt luat pignus. ꝛ ꝙ post illam denunciationē biēnium est elapsu3. quo ostenso princeps concedet creditori iure dominij possidere. ꝛ post illam concessionem debitor si adhuc vult. j. biennium debitum soluere: recuperabit illud pignus. si autem non venit. j. biennium: creditor post biennium illud pignus iure dominij possidebit: nec poterit debitor ab eo aduocare. Sed quid erit? impetrauit creditor a principe pignus possidere iure dominij cum predicta solēnitate. si tantum erat in precio pignoris q̄tum erat debitum: planu3 est. si autem minus erat in precio pignoris: de hoc qḋ minus est contra debitorem habet actionem saluam. si aute3 plus erat in pignoris precio q̄3 in debito: illud residuū debet reddere debitori. ¶ Et vnū sciatis. si forte creditor qui impetrauit a principe vt liceret sibi pignus possidere iure dñij vult vendere illud: hoc ei licitu3 est. ꝛ si vendit eo p̄cio qḋ sibi debet planum est. sed si plus est in p̄cio: illud debet reddere debitori. si minus est: de illo residuo tenet creditor debitori. Si aūt dubitatio oriat ꝛ dicit ꝙ creditor fraude3 cōmisit in vēdendo: d3 se creditor suo sacr̄o purgare. ¶ Et vnum sciatis ꝙ ipse iudex si dubiu3 est q̄ti creditor vēdiderit: d3 examinare q̄ti vendiderit: ꝛ vtrum venditio fuerit facta bona fide. Tex. corrigendam. sub. ait iusti. qui fecit. l. ista3 vt dixi. Tex. sancimus itaq3. hic ponit iusti. nouum ius: qḋ diuiditur in tres partes. aut conuenit inter creditorē ꝛ debitorem de pignore vendēdo: ꝛ nō accedit emptor. aut impetrat creditor vt possit possidere iure dñij vel vendere: ꝛ vēdit. Tex. sinaūt nulla pactio. sub. de pignore vēdēdo. Tex. intercesserit: sub. inter creditorē ꝛ debitorē. Tex. adeat culmē principale. imperatoris. Tex. expetat. idest petat. Tex. ꝛ postq̄3 hoc fuerit subsequutū. i. postq̄3 impetrauit vt possit possidere iure dñij. Tex. sit creditori oīs rō integra. sub. aduersus debitore3: qr creditor ꝛc. vt. s. si cer. pe. l. creditor. ꝛ hoc est verū in pignore ꝯuentionali. Tex. cū cōpetēti cautela. que est cū fideiussore seu pignore. vt. ff. man. l. si mādauero. §. vl. sed al's cautio nudam ꝓmissionē significat. vt. s. de verb. sig. l. vl. ¶ Or segnori no. sacr̄m scienti dari: vbi singula non possunt cōprobari. sic ꝛ. s. de iudi. l. sancimus. Et iō colligetis hic: ꝙ si fiat pactum inter debitorem ꝛ creditorē ꝙ de omni dāno credatur suo sacramēto ꝙ valet tale pactum. nam hoc vult hec. l. ꝛ maxime qr ꝯtus ex ꝯuentione. l. accipiūt. vt. ff. depositi. l. j. §. si cōuenerit. ꝛ qr pacta bona fide facta sunt seruanda. vt ff. de pac. l. iurgen. §. ait pretor.

¶ De pactis pignoꝝ.

¶ Quia circa pignora que obligantur aliqñ pacta sunt licita aliquando illicita: ponit de pactis pignoꝝ. sub. licitis vel illicitis videamus ꝛ subijciamus. ꝛ qr pactū. l. cōmissorie in pignoribus est illicitū ꝛ reprobatū: ponit de. l. cōmissoria in pignoribus rescindenda. Et no. ꝙ pactū. l. cōmissorie est in venditione approbatū: qr equitatē in se ꝯtinet. sed in pignoribus est reprobatum: qr equitati est contrarium. Ecce in vēditionibus est approbatū. si vendo tibi rem meam p. x. ꝛ trado. ꝛ dicam ꝙ si vsq3 ad mensem nō solueris mihi totum precium: res sit inempta: vel si reliqua3 partem precij mihi non solueris vsq3 ad talem diem. certe istud pactu3 est equum: iō approbatur illud pactum in venditionibus. vt. s. de pac. cō. inter emp. ꝛ ven. l. commissorie. ꝛ. ff. de rei ven. l. quis hac. ꝛ ff. de. l. commis. per totum. Sed in pignoribus est reprobatum. ecce videt debitorem creditor in necessitate constitutū: dicit ei. mutuo tibi pecuniam tali pacto vt reddas mihi pecuniam. si non reddas mihi pecunia3 vsq3 ad annū: pignus sit meum. nam bene scitis ꝙ creditores nolunt mutuare qn pignus valeat plus q̄3 faciat debitu3. certe quia illud est iniquum pactu3 ideo in pignoribus reprobatur. Sed istud pactum bñ cōprobat in pignoribus puta dicit creditor. mutuo tibi. x. ꝛ tu obligas mihi illa pignora. si ad diē non solueris: habea3 pignora iusto p̄cio: vel q̄ti aliquis fuerit arbitratus vel q̄ti equum erit. vt. ff. de pi. l. si cum fundus: tñ ꝛ sm hoc distinguitur. ff. de pig. l. si calistratus.

Qui pactus est. In. l. ista dr. Si obligas mihi rē p. x. eo pacto vr si ad die3 nō soluas pecuniā tu cedas pignoribus. certe hic isto pacto non videor a te pignora emere. s3 hic videtur actum inter me ꝛ te: vt si ad die3 nō soluas ꝙ post diem liceat mihi pignus vendere. Tex. qui: scilicet debitor. Tex. vt intra certu3 tempus. i. vsq3 ad annū. Tex. habiturus erat. id qḋ sequitur. Tex. communi itaq3 ꝛc. vēdere d3. nā istud nō est cōe ius: ꝙ si debitor non soluat: liceat creditori pignus vendere ex pacto vel ex. l. vt insti. quibus ali. licet vel non. §. creditor. ꝛ. s. ti. proxi. l. j. in princ.

Si fundi

SI fundi. In.l.ista dicitur. Si vendidi tibi fundū ꝛ de isto fundo mouetur tibi questio. ꝛ ego aliū fundum pro euictione illius fundi tibi obligaui. ea lege ꝙ si a te euinceretur ꝙ illū fundū haberes indubitāter si non est euictus. illū fundum pro euictione tibi obligatum possum recuperare.

QUoniam. In.l.ista dr̄ ꝙ lex commissoria dura ꝛ aspa est in pignoribus. ꝛ iō pactū.l.cōmissorie in pignorib⁹ appositū nō dꝫ seruari. Si ergo obligo tibi rem meā eo pacto ꝙ si ad diem non soluā tibi pecuniā res sit tua: non obstāte tali pacto soluta pecunia pignus potero a te vēdicare. ¶ Dñ segnori circa.l.istā no. ꝙ in pignoribus quedā pacta sunt licita ꝛ pmissa. quedā sunt illicita ꝛ reprobata. Pacta apposita in pignoribus: licita ꝛ pmissa sunt: vt si ad diē debitor non soluat pecuniā: liceat creditori pignus vēdere: vt insti. quibus alienare licet vel nō. §. debitor. ꝛ. s̄. ti. px. l. vl. in prin. Item vt si ad diem non soluat: liceat creditori hēre rē emptā iusto pcio: vt. ff. de pigno. l. si fundus. al's cum fundus in fi. Itē ꝙ creditor primo obeat fructus sibi in vsuras ꝛ postea in sortē computare: vt. ff. de distrac. pig. l. vlti. ꝛ. s̄. de pig. act. l. j. Itē ꝙ des pignus pro euict. vt. s̄. l. px. Sunt pacta illicita ꝛ reprobata in pignoribus. si ad diē nō soluat pecunia: ꝙ res sit creditoris. qꝛ amō nullus creditor vellet aliter pignus accipe: nisi fieret istud pactū. ꝛ hoc ē ꝯ bonos mores. nā per hoc creditores. iā inuitarent ad malū. Itē nō valet istud pactū nō liceat creditori pignus vēdere vel debitori luere. Itē nō valet istud pactū ꝙ non liceat debitori pignus vēdere vt ista pbant in hac. l. ꝛ. s̄. e. l. j. ꝛ. ff. de pign. act. l. q̄uis. ꝛ. l. si conuenerit. ꝛ. ff. de precario. l. si duo. ꝛ bm̄ hoc intelligitur. ff. de distrac. pig. l. creditor in fi. bm̄ vnam litterā. ꝛ. ff. de solu. l. cali podius. al's incipit. si cū cornelius. ꝛ hoc est verū si fiat pactū inter debitorē ꝛ creditorē. sꝫ si debitor obligat pignora ꝛ dat fideiussores sup indēnitate prestanda: ꝛ dicit ꝙ liceat illi habere illa pignora non est phibituꝫ. ꝛ sic soluit contrarium ar. ff. de ꝯtraben. emp. l. vlti. in pn. ¶ Sꝫ quero sup. l. ista: nūquid huic. l. cōmissorie renunciare poteris? Et videt ꝙ sic. vt ar. s̄. de pac. l. siquis in conscribendo. ꝛ. ff. ad velle. l. vlti. Sed certe contradicēduꝫ est: quia non est hoc inductuꝫ in fauorem debitoris sed in odiū creditoris. ꝛ h̄ arg. ff. de postu. l. quos prohibet.

¶ De exceptionibus ꝛ prescriptionibus.

¶ Rubrica ista ad supiora continuat multipliciter. Et vno mō sic. De actionib⁹ psonalib⁹ ꝛ realib⁹ qb⁹ armant actores dictū ꝛ tractatū est. nā actiones sunt arma actorum. modo de excep. seu pscrip. qbus defendunt rei est videndū: qꝛ exceptiones sunt clipei seu arma reorū. Uel pōt ꝯtinuari secūdo mō sic. De actionib⁹ que impugnāt reos. s̄. dictum ꝛ tractatū est: nunc dicēdū est de exceptionibus que repellūt actores ꝛ defendūt reos. Uel pōt continuari tertio mō sic. De qbusdā excep. in specie. s̄. dictū est. s. de excep. non nu. pecu. ꝛ non nume. dotis. ꝛ ꝺ prescrip. lon. tē. nunc in genere de excep. subijciendum est. ¶ Et no. qđ dicit rubrica de excep. seu prescrip. pōt intelligi vt istud seu nō corrigat qđ dixerat. s̄. de excep. sꝫ addat. q. d. de excep. ꝛ prescrip. Uel potest exponi de excep. seu prescrip. i. de excep. dilatorijs ꝛ declinatorijs: seu de pscrip. s. ppetuis. Nā pscribere est excipere. sic exposuimus. s̄. si ꝯ ius vel vti. pu. l. pscriptione. ꝛ. l. exceptiōe. Sic enim opponit alicui. nō potes me ꝯuenire in foro illo. vel nō potes me ꝯuenire: qꝛ adhuc dies nō venit. vel qꝛ exceptionē pemptoriam habeo tu ius petēdi nō habes. ꝛ sic intelligitur. j. e. l. defensiones. ꝛ. l. penul. ꝛ vlti.

DEbitores. In.l. ista ponitur talis casus. Pater me⁹ habebat titium debitorem in. c. fecit testamētum ꝛ me ꝛ tres alios equaliter instituit sibi heredes. verumtamen nomen titij debitoris mihi prelegauit. mortuo patre meo ꝛ adita hereditate a nobis quattuor: titius debitor prelegatum mihi soluit. mō coheredes mei volunt titium debitorem qlibet pro parte hereditaria cōuenire: possunt ne? Rñdetur ꝙ sic ꝺ rigore iuris: qꝛ hereditarij debitores antiqua l. xij. ta. tenent rn̄dere creditoribus pro portionib⁹ hereditarijs. verumtn̄ de equitate: qꝛ solutū est mihi cui nomen erat prelegatum: poterit alios meos coheredes repellere doli mali exceptione. Tex. antiqua. l. sub. xij. ta. sic ꝛ econtra tenentur plures heredes creditoribus pro portionibus hereditarijs: vt. s̄. de pac. l. pacto successorū. ꝛ. ff. famil. herci. l. ea que. ꝛ. s̄. si cer. pe. l. j. ꝛ. ff. famil. herc. l. lꝫ heredes. §. an ea. Tex. tueri potes. sub. ꝛ defendi ista excep. ex eo ꝙ voluntas defuncti dꝫ pro. l. seruari. Uidebat tn̄ ꝯtrariuꝫ tribus rōnibus. Uidet enim ꝙ soluens vni ex heredibus cui prelegatum erat: liberaret ipo iure. nam ille cui fuit nomen prelegatum sine oi cessione: habebat vtilem actionē: vt. s̄. de le. l. ex legato nois. ergo debitor qui ei soluit: dꝫ ipo iure liberari insolidū ab obligatione. sꝫ certe istud nō obstat: qꝛ alij coheredes hēbant directā actionē que est pferēda vtili pterq̄ꝫ in tribus casibus: vt. j. de nouat. l. iij. vn̄ soluēs huic coheredi cui plegatū erat: non liberat ipso iure: sꝫ ꝺ eqtate per exceptionē doli mali. Itē ꝛ scđa rōne videbat ꝯtra. naꝫ debitor liberat ipo iure: siue soluit creditori siue alij voluntate creditoris: vt. ff. de pig. act. l. solutaꝫ. ꝛ. ff. de solu. l. solutam. ꝛ. l. pecuniā. sed certe istud non obstat: qꝛ illud est verū viuē te debitore. sꝫ eo mortuo nō videt liberari de rigore iuris: vt. ff. de dolo. l. ij. §. si pecuniam. sed de equitate obstat doli mali exceptio que est gnālis ꝛ vendicat sibi locum vbicūqꝫ equitas suadet eaꝫ dari: vt. ff. de excep. doli. l. ij. §. generaliter. ꝛ. l. qui vtiqꝫ. Item ꝛ tertia ratione videbat contrarium s. ꝙ nec ope excep. doli mali liberaretur: quia testator in his que sunt in dando: vni heredum non potest puidere stipulando. secus in prelegando. sic. ꝛ. s̄. si cer. pe. l. j. ꝛ. ff. de le. iij. l. miles. §. pro parte. Uel potest dici ꝙ illud est verum de rigore iuris. secus de equitate vt hic.

PRo parte. In.l. ista ponitur talis casus. Mihi ꝛ tibi aliqua domus cōis erat. tu contra possidentē illam domum de portione tua egisti ꝛ contrariam sententiaꝫ reportasti. si postea a possessore volo petere portionem meam: obstat ne mihi exceptio? Respondetur ꝙ non. Tex. potes sub. ꝯ possessorem. Tex. ei demū obstat. sub. ꝛ non alij regulariter. ¶ Dñ segnori ista regula fallit. si forte iste litigauit de tota re me sciēte ꝛ patiēte: vt. ff. de re iudi. l. sepe. Iteꝫ fallit in oibus casibus in qbus snia inter duos lata facit ius ꝛ omnibus preiudicat: vt. dixi. s̄. quibus res iudi. non no. l. ij.

ADuersus. In.l. ista ponit talis casus. Frater meus fuit tutor meus fiduciarius vel legittimus. finita tutela volo agere ꝯtra eum: nunquid possum? Certe sic: si adhuc contra eum expertus non sum. ꝛ si excipiat ꝯ me de pacto facto de non petēdo. si malefidei factū fuit: replicabo ꝯ eum de dolo malo. Tex. tutorē legittimū. i. fiduciarium vel legittimum. pprie. Olim enim iter fratres tollebat emācipatiōe ius agnatiōis. ꝛ sic frater fiduciarius erat tutor: vt insti. de fiduci. tu. per totū. sꝫ hodie nō tollit ius agnatiōis per emācipationē: vt. s̄. de legi. tu. l. iiij. Tex. consiste. i. age. si vis. qꝛ nemo inuitus agē vel accu. cogit: vt. s̄. vt nemo inuit⁹ agere vel accu. co. in rubrica ꝛ in nigro. Tex. nec timueris exceptionē pacti. sub. facti de nō petēdo. Tex. bonefidei iudiciū i. actionē tutele q̄ est bonefidei: vt isti. de act. §. actionū. Tex. facit. i. ꝯuenit vel inducit. Tex. ꝛ cōmentū fraudis repellit. sub. circa pactū de nō petēdo adhibitū. ¶ Dñ segnori. l. ista intelligi pōt vno mō de dolo cōmisso in paciscendo. Scđo mō pōt intelligi de dolo cōmisso in admistrādo. Exēpluꝫ de dolo cōmisso in paciscēdo planum est: vt. ff. de pactis. l. tres fratres. Itē exēplum de dolo cōmisso in administrādo pōt poni sic. pone ꝙ frater meus qui erat meus tutor dolum cōmisit in administrando: postea finita tutela remisi ei quicquid tenebat mihi prestare actione tutele: certe videor re-

misisse gesta culpa:non dolo.vt.ff.de admi,tut.l.quidaz decedens. ꝛ.ff.de libe.le.l.aurelio.§.gaius.

Cum nonduz. In.l.ista dicit. Si tu petis a me.x.ꝛ habeo ɔtra te excep. peréptoriam:si nondũ é lata snia diffinitiua sed sum añ sententiam: exceptioné peréptoriam possum opponere cótra te. ¶ Or segnori quare dicit lra.si non est lata snia? Rñdeo. ió qꝛ si lata est snia nec possit appellari:nó eét locus peréptorie exceptioni:sꝫ ante sniam sic vt hic.ꝛ.s̃.sen.rescin.non posse.l.peréptorias. Nã h̄ é regula ꝙ exceptio peréptoria de necessitate opponiť añ sniaz: non post:nisi in casibus: vt fauore militie.vt.s̃.de iuř ꝛ facti igno.l.j.dixi.exceptio declinatoria opponitur ante litem cótestatam:sed postea probatur.vt.s̃.de proba.l. exceptionem.

Licet vnde vi. Segnori lex ista vult notare dñam vtrũ aliqs velit agere de vi vel excipere de vi.ꝛ si aliquis velit agere iterdicto vñ vi de eo qó ad vim inferéteз non puenit dз posse agere intra annũ:nó postea. sꝫ qui vult excipere de vi.ꝛ si nihil ad eũ ɔtra queз opponitur puenit:tñ ppetuo poterit excipere.Tex.intra annũ habeat locũ. de eo qó ad vim inferétem nó puenit.vt.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.in prin.ꝛ.s̃.vñ vi.l.ij.Tex.manifestũ est ꝛc̃.ꝛ hoc est ppter illaз regulá magistralé.que sunt annua ad agendum:ppetua sunt ad excipiéduз. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ interdictuз vñ vi de eo qó ad vim inferenté nó peruenit est annale: sed exceptio vnde vi de eo qó ad euз non puenit nó est annalis:sꝫ ppetua.vñ contra doluз cómittété exceptio de dolo perpetuo opponiť.vt.ff.de doli.excep.l.pure.§.vl. ¶ Or segnori quero hic qualiter ponitur hic exemplum in hac.l.in terminis? Et certe dominus Jo.ꝛ Azo fecerunt de hoc magnam viз: sed non est magna vis facienda.nam in.l.ista vno mó poniť sic exemplum. Pone tu deiecisti me de possessióe huius domus per vim expulsiuam:sed possessioné.domus non apprehendisti.qꝛ si apprehendisses:teneris interdicto possessorio vt.s̃.dictum est.ego postea huius domus possessionem adeptus sum.si de illa deiectione volo te cõuenire:possum intra annum:nó postea.sed si sum nactus possessionem domus ꝛ velis domum vendicare:qꝛ tu dicis te dominum: perpetuo potero te repellere doli mali excep.dicendo ꝙ me deijciédo cecidisti a iure tuo per cóstitutionem. siquis in tantam.s̃.vñ vi.ꝛ istud exemplum est Joá.qó nec approbo ista ratióe.qꝛ si deiecisti me de possessione:nec fuisti possessionem adeptus: postea non habeo interdictuз vnde vi cótra te:qꝛ habeo fundi possessionem:sed nó habeo interdictũ ꝑ possessione: nec dз tibi dari illa exceptio pro possessióe.sed pót dici.si me deiecisti de possessione fundi mei:ꝛ fuisti nactus possessioneз: statim fuit natum interdictum vnde vi: lꝫ postea nactus sim possessionem.ꝛ desino habere interdictuз vnde vi pro eo qó possideo:durat tamen ꝑ illis rebus quas in violétia amisi: vt.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.illud. Sed Jo.ꝛ Azo notant exemplum secũdo mó sic.De fundi possessione titiũ per vim deiecisti.titius cessit mihi interdictum vnde vi ꝛ oẽ ius suum cótra te.indubitáter si te deijcio ex interuallo ꝛ ex ista deiectione si nó sum nactus fundi possessioné: potes me conuenire interdicto vñ vi intra annũ.ꝛ etiá si velim agere ex deiectióe facta titio qui cessit mihi suum ius:perpetuo poteris me repellere doli mali exceptione.qꝛ vt dixi:q̃ sunt annua ad agẽdum:perpetua sunt ad excipiẽdum. Sed ꝛ pót poni exemplum tertio mó ƀm Bul. Pone ꝙ deiecisti me per vim de fundi poss. ego postea te deieci ex interuallo:nec nactus fui possessionem:sꝫ eam nó amisi.vel quoquomodo nactus suз possessionem:postea certe potes me conuenire intra annuз deiectione secunda.sed si deiectione prima velim te cõuenire:poteris me repellere perpetuo.

Si pactuз. In.l.ista dicitur. Si tu es debitor meus in.x.ꝛ feci tibi pactum de non petédo.ꝛ tu postea facis mihi pactum de petendo potero te prima actione conuenire.ꝛ si excipis de pacto facto de non petendo:ego potero replicare de pacto vltimo facto de petendo. ¶ Or segnori exempluз huius.l.ponitur sicut dixi in casu ꝛ replicabo sine temporis prefinitione vsqꝫ ad xxx.annos.sicut ꝛ prima psonalis actio durabat vsqꝫ ad.xxx. annos:vt insti.de perpetuis ꝛ tem. acť.in prin. ¶ Potest ꝛ secundo modo legi hec.l.vt dicamus. tu eras debitor meus in.x.dolo induxisti me vt facerẽ tibi pactum de non petédo: conueniá te prima actione.si excipis de pacto de non petendo:replicabo de dolo: vt.ff.de pac.l.iurǵe.§.sed si fraudádi. Sed.l.videť contra.que videť velle ꝙ replicatio doli tollať tanto q̃to tolliť actio de dolo:vt.ff.de peculio.l.quesituз in fi.Ad quod potest dici.cum replicatio doli est coadiuuatiua actionis de dolo: tanto tempore tollitur q̃to actio de dolo. ꝛ sic loquitur.l.contra. Sed cum doli replicatio coadiuuat actioné perpetuam.durat sine temporis prefinitione sicut ꝛ actio quá coadiuuat. ¶ Uel potest tertio modo hec.l. intelligi.si feci tibi pactum ꝙ non agereз contra te de dolo.si dolum cómitteres:non valet.vñ agam prima actione.si excipis de pacto:replicabo de dolo ꝛ replicabo sine tpis pfinitione. ꝛ si fuit pactũ expressum:non valet ipso iure. secus si tacitũ: vt.ff.de pactis.l.si vnus.§.illud.qꝛ expssa nocét: nó expressa non nocent:vt.ff.de reg.iur.l.expressa.

Si ex maiore. In.l.ista ponitur talis casus.Debebas mihi.c.soluisti mihi. xl.nunqd residuũ potero a te petere? Uideť ꝙ nó:quasi recipiédo minoré parteз:maioré videor remisisse.sed nó est veꝝ:vñ potero petere residuá.si excipias de pacto tacito: replicabo de dolo. Tex.minime ꝓhiberis.qꝛ pticularis solutio a toto nó liberat debitoré:imo creditor iuitus pticularem solutioné recipe nó cogiť:vt.s̃.de vsur.l.tutor.§.lucius.

Prescriptioné. In.l.ista dicitur.Si debitor qui habet perpetuá exceptioneз conuenitur: ipse debitor potest in initio. scilꝫ in ipsa litis contestatione protestari de sua peréptoria exceptione.ꝛ postea ante sniam latam potest suam exceptioné opponere ꝛ probare.Tex.prescriptioné.i.exceptioné. sic.s̃. de pact.l.siquis in conscribendo.ꝛ.s̃.si contra ius vel vtili. publi.l.prescriptio. Et vocatur prescriptio exceptio. qꝛ prescriptio parit exceptionem: vt.s̃.de long. tempo. prescrip.l. penul.in fi.qui enim prescribit:ante oculos aduersarij prescribit:qꝛ non potest agere tali exceptione obstante.Tex.cóteſtari.i.protestari. vt.s̃.de prescri.lon.tem.l.emptor. Et no. ꝙ exceptio peremptoria potest opponi quádocũqꝫ ante sententiam:postea non:nisi fuerit appellatum. vt.s̃.e.l.iiij.ꝛ.s̃. sen.rescin.non pos.l.peremptorias.

Siquidez. Segnori.l. ista instruit reos qualiter cũ bona consciétia ꝛ cũ sua honestate debeát litem cóteſtari.instruit etiam aduocatos qualiter cum bona conscientia ꝛ cum sua honestate debeant exceptiones perpetuas ꝓponere. Et ponit ista.l.tres casus. Et primus est talis. Aut reus q conuenitur est certus ꝙ actor non habꝫ ius agendi. ꝛ sic de iure suam intétioné fundare nó potest.Aut é certus ꝙ actio competit actori:sed tutus est peremptoria excep. Aut reus dubitat si habꝫ actor ius agendi vel non. In primo casu dз dicere reus secure.domine iudex: nouit deus ꝙ iste iniuste trahit me ad iudicium. vnde litem contestando dico ꝙ sibi non debeo quicq̃. In secũdo casu dз litem contestari sic.i. in ɔtestatione litis dз dicere sic.iste non hз ius petédi:qꝛ fecit mihi pactum de nó petédo in ppetuũ: vel ego postea sibi solui. In tertio casu debet dicere reus. domine iste dicit ꝙ mutuauit patri meo.c. deus nouit ꝙ nescio inde veritatem. vnde animo contestandi litem dico ꝙ non credo me teneri actori.sed si forte appareret ꝙ haberet ius petédi:credo me munitum tali exceptione: vt ita si actor probabit de intétione sua:ecótra reus suam exceptionem debet probare. Tex. conuenit. Sed quomodo tunc probabit: cum non habeat probare ex quo didicit testificata? Respondeo. potest esse ꝙ actor fundabat suá intétioné ꝑ testes:sꝫ reus suá intétioneз ꝑ instra

per instra vel ecõtra: vt plene dixi.§.de testi.auc.qui semel. Item colligetis hic q debitor q conuenit: si dubitat vtrum actor habeat ius agẽdi vl' nõ põt rñdere.non solũ ei nil debeo: sz si apparuerit me ei debere: dico me esse munituz tali exceptione: & hanc meã exceptionẽ ꝓtestor corã vobis: & de omnibus alijs exceptionibusmibi in hoc negocio cõpetẽtibus.nec per istaz videtur confiteri postq̃ negatiuã pmisit vt.ff.de excep.l.non vtiq3. Sed dicet aliquis ꝟrm.hoc non põt esse.s.q ita rñdeat.nã iudiciũ sub conditione accipi nõ dz.vt.ff.de iudi.l.non queadmodum. Rñdeo & dico q tali modo non dicitur iudicium suscipi sub conditione: q2 cõditio non refertur ad totũ iudiciũ: sed ad illam particulam de excep.quã dicit se habere. Item & alia rõne quia non est ibi conditio extrinseca.vt si sic diceret.accipio iudicium: si nauis venerit ex asia.q2 hic reprobatur: vt in palle.l.nõ queadmoduz.sz hec est conditio intrinseca que nõ respuit vbi al's conditio reprobatur.vt.ff.de iniust.ru.& irri.te.l.si ita.vbi cõceditur fieri exheredatio sub conditione: que al's in exheredatione nõ admittitur.vt.ff.de lib.& posthu.l.iij.§.j. Ul' põt dici.non debet.esse hoc iudicium in pendenti vel sub conditione: vt sumatur iudiciuz de eo qd debebit vt fideiussor accipi potest: vt ibi dicitur. Uel potest dici aliter. non pendet istud iudiciũ: q2 semp ille iudex vocabit cõdemnãdo vl' absoluẽdo eum: qd facere debet vt.§.de sen.& inter.om.iu.l.p̃ses.&.l.cum iudex.&.ff.de iudi.l.de qua re.nec videatur tibi propter talem dependentiam vel dilationem esse iudicium in pendenti: q2 sic semper vbi peterentur dilationes vel pp testes vel propter alias causas: posset pari ratione dici esse iudicium in pendenti: qd omnino caret ratione.

NOn exceptiõib⁹. In.l.ista dicitur q actores non habẽt se iuuare exceptionibus.sed si excipiatur contra actores & habent replicationes: debẽt se iuuare suis replicationibus.nam exceptio proprie datur reo cum sit actionis exclusio.in larga. tamen significatione appellatione exceptiõis replicatio cõtinet.vt.ff.e.l.ij.in pn.

DEfensiões. In.l.ista di. Defensiones & exceptiões pemptorie nõ solũ cõpetunt debitoribus: immo & fideiussoribus seu intercessoribus eoꝝ integro manẽte statu ipsoꝝ debitoꝝ.h.d.ista.l. Uide lram. Text.defensiões.sub. vt solutio.que est ꝓprie defensio non exceptio. q2 solutione eius qd debet tollitur omnis obligatio: vt insti.qui.mo.tol.ob.in pn.& exceptio est actionis exclusio.istud est veꝝ in exceptionibus realibus: vt probatur.§.e.l.omnis.&.ff.de pac.l.vlti.secus est in personalibus exceptionibus vbi quis cõdemnatur inquantum facere potest: vt.ff.e.l. exceptiones.

SI quis. In.l.ista di q pscriptio fori vl' dilatoria exceptio dz opponi ante litis cõtestationẽ vel in ipsa cõtestatione.& si nõ est opposita ante: non dz postea opponi.& si aduocatus qui omisit opponere fori pscriptionẽ vel dilatoriã exceptionẽ ante litis cõtestationem postq̃ remotus fuerit velit eam postea proponere: debet puniri in vna libra auri. Tex.dilatoriam prescriptionem.potest dici solutionis.& hoc debz opponi in initio: & probari post litis contesta. Ul' potest exponi dilatoriam.i.declinatoriaz.& hoc debet opponi & probari ante litis cõtesta.vt.j.l.proxi.&.ff.de iudi.l.j. Sz quid si aduocatus pemptoriã exceptiõez ante litis cõtesta.opponat: nunqd punietur aduocatus pena huiusmodi acsi dilatoriam post litis conte.opponeret queritur? Et dixit dominus meus mihi querenti hic q sic: & nihil allegauit.

REscriptiones. In.l.ista di q exceptio declinatoria debet opponi in principio.i.ante litem contestatam. ¶ Or segnori de hac materia plenius dixi.§.de proba.l. exceptionem.vnde amplius hic nõ dico.tñ no.q iure canoñ.exceptio fori declinatoria debet oppõi libello oblato anteq̃ interlocutorie ferant ꝓ reo.q2 reus oblato libello sibi: si approbauerit pro se latas interlocutorias nõ poterit foꝝ declinare: qd faciũt malitiosi iudices qui interloquũtur ꝓ reo: vt nõ possit foꝝ declinare.& ideo cautuz est consilium vt statim oblato libello reus opponat declinatoriam exceptionem.vel si ferantur pro reo: q nõ approbet eas licet pro reo sint late: q2 illum non credit esse suuz iudicem in cõtestatione: vt apte dicit decre.extra de re iudi.c.inter monasterium.& pro decre.videtur facere.l.ff.de iudi.l.sz si susceperint.sed dic q ibi erat lis contestata.

¶ De litigiosis.

¶ Supra in genere dictuz est de excep.& tractatum.verum q2 vitiuz litigiosi est exceptio.nam rem litigiosam quis non dz posse alienare.ponit de litigiosis: vnde de litigiosis videamus & subijciamus que res dicatur litigiosa: de quo di in auc. signata super.l.j. Item qñ dicatur litigiosa: de quo dicitur.j.e.l.ij. Item quis sit effectus vitij litigiosi: de quo dicitur.j.e.l.quicunq3.&.j.e.l.vlti.

CUm creditor. In.l. ista dicitur. Si creditor pignus sibi obligatũ vendit ex pacto vel ex.l.licet cõtradicẽte debitore: nõ tñ propter illud res efficitur litigiosa. Tex.cuz creditor pignus vendiderit.sub.ex pacto vel.ex.l. qd facere potest.vt insti.qui.ali. licet vl' non.§. creditor.&.ff. de acqui.rerum do.l.non est nouum. Text.perficiatur.& ad istud accedit.§.de distrac.pig.l.ij.&.§. debito. ven. pi.impe. non pos.l.j.&.ij. ¶ Or segnori super.l.ista habetis signataz auc.vnam.& incipit litigiosa res est &c.

LItigiosa res ẽ. A. Auc. istam continuabitis ad.l.C.sic. In.l.C. dicitur.lz debitor interdicat creditori ne vendat pignus: qd poterat vendere ex pacto vel ex.l. si vendat non facit rem litigiosam. In auc. ista dicit que res dicatur litigiosa. Et certe res litigiosa dicitur: de cuius dominio vel quasi inter petitorem & possessorem contenditur: siue per iudiciariaz conuentionẽ: siue per preces principi oblatas & iudici insinuatas & futuro aduersario cognitas. Tex.ac per eum.s.iudicem. ¶ Or segnori hec auc.est in cor.auc.de litig.in prin. Et vult dicere.si peto rem aliquã mobilem vel immobilez rei vendi.vel publi.eo ipso q offero tibi libellum coram competenti iudice nõ expectata litis cõtestatione: eoipso q supplico principi q debeat delegare iudicez: qui cognoscat inter me & te in rei vẽ. vel pu.& ipse delegat: & iudex delegatus citat aduersarium: statiz efficitur res litigiosa non expectata litis cõtest. ¶ Or segnori exposita littera modo super auc.ista formantur plures qões.hec auc.vult dicere vt dixi. Sed quid si conuenio te hypothecaria actione: nunquid per solaz conuentionẽ effecta est res litigiosa? Certe non: q2 in hypo.nõ queritur de dominio vel quasi: vt probatur in auc.de litigio.§. ad hec. ¶ Sed denuo quero. quid si conuenio te confessoria actione: dicendo me habere seruitutez in illo fundo: nunqd efficitur res litigiosa? Et certe videtur q non: q2 in confessoria actione non queritur principaliter de dominio vel quasi dominio: quia seruitus habet constitui a domino predij & ei qui est dominus predij. Item q seruitutes sint res incorporales.vt.ff.de rerum diui.l.j.& insti.de rebus cor.& incor. per totum.& iste titu.non habet locum pro rebus incorporalibus: vt patet per auc. istam.dum dicit litigiosa res est. de cuius dominio vel quasi causa mouetur inter petitorem & possessorem.nam ista non possidentur.vt.ff.de acqui. pos. l.iij.§.seruus. Uel potest dici q differentia sit si agam pro personali seruitute vt pro vsufruc.tunc enim fit litigiosa res idest vsufruc.non ipsa res.vt.ff. de vsufruc.l. vsufruc. vnde non debes posse alienare vsufructum: cum peto seruitutez vsufructus. sicut non potes alienare rem cum ago contra te rei vendi.vel publi.vt argumen.§.de rebus alie.non ali. l.vlti. Si autem agam confessoria actione pro alia serui.

tute. quia hic non pricipaliter queritur de dominio vel quasi: cum non sit illa seruitus pars dominij. non efficitur res litigiosa: nec habet locum hec auc. ar. ff. de vsuca. l. iusto. §. non mutat. Item qr cōtra quēlibet datur: vt. ff. de peti. here. l. non tantum. in fi. Quidam cōtradicunt & dicūt φ res efficitur litigiosa pro quacunq3 seruitute agatur. qr semper do minus est seruitutis. Ite3 rei appellatio generalis est: vt. ff. de verbo. signi. l. rei. & ff. si cer. pe. l. j. in fi. & auc. ista dicit. litigiosa res est &c. vnde generaliter & indistincte debet intelligi. Sed certe pōt dici. qḋ dicit littera ista litigiosa res est &c. restringitur vt loquatur tantum de his rebus que possunt possideri: dum dicit inter petitorem & possessorem. ¶ Sed denuo quero. nunquid per solum libellum vt per litis contestationē efficiatur res litigiosa? Ad quod quidam dixerūt φ litis cōtestatio est necessaria. ar. eius qḋ dicit in hac auc. litigiosa res est ḋ cuius dominio causa mouet inter petitorem &c. qr post litis cōtestationem causa dicitur mota. vt ait Marcus tullius. s. de litis cōtesta. l. j. & in auc. e. ti. §. oēm. & s. de iureiur cal. l. ij. S3 certe potest dici φ aliud erat oli3 & aliud est hodie. na3 ante hanc auten. sola litis contestatione efficiebatur res litigiosa: vt. s. e. l. proxi. sed hodie sola libelli oblatione efficitur res litigiosa: vt colligitur hic: dum dicit iudiciaria conuentione &c. & sic est casus vbi sola libelli oblatio sufficit quātum ad hoc vt res efficiatur litigiosa. sic & al's sola libelli oblatio. vt. s. quando libellus principi datus. l. j. & ij. Item & quo ad aliud sufficit sola libelli oblatio: vt. ff. de inoffi. te. l. posthumus. in fi. cum. l. se. Vel potest dici φ est differentia an agam rei ven. vel publi. vel cōfessoria: & tunc sola libelli oblatione efficitur res litigiosa vt h. an agam personali actione: vtputa si peto a te. x. certi conditione: & tunc res non efficitur litigiosa nisi lite conte. vt. j. l. prox. & l. vlti. ¶ Sed denuo quero nunquid durat vicium litigiosi causa lapsu triennij non finita? Videtur φ sic quia effectus conuentionis iudiciarie durat: & si sententia dari non possit. cum actio litis conte. vsq3 ad. xxx. an. perpetuetur: vt. s. de pscri. xxx. vel. xl. an. l. sepe. & l. sicut. Ite3 quia sunt acta iudicij: igitur perpetua debēt esse. vt. s. de re iudi. l. fi. Item acta iudicij inter easdem personas valent in alia instantia: vt. s. de libe. causa. l. iubemus. Et dixit Iac. hic φ durat vicium quamdiu durat effectus litis contestationis. Econtra videtur φ vicium litigiosi est odiosum. nam si res efficiatur litigiosa: efficitur non alienabilis. & odia sunt restringenda: fauores ampliandi vt hic. & ff. de libe. & posthu. l. cum quidam. Item qr pene potius sunt molliende φ̄ exasperande: vt. ff. de penis. l. interpretationem. Item & alia ratione. qr ex quo instantia perit si duraret istud vicium sequeretur istud incōueniens: qr quilibet posset alij phibere alienationem rei sue si secum contestaret litem: siue si cōueniret aduersarium: & hoc esse nō d3: vt. ff. de dolo. l. rem quā. & hāc opi. P. approbat. Vel potest dici φ in re corpali durum est dicere φ duraret propter maliciam predictam. sed alienatio est interdicta in actione personali p pte actoris & h vbi cadit h viciū. nam si peto rem &c. tūc actio fit litigiosa ṡm quosdam: & nō possum alienare: qr pōt mihi imputari cur actionem moui & nō pduxi ad fīnem. vt ar. s. de dila. l. si quādo. & s. de in inte. resti. l. petēde.

Lite pendente.

In. l. ista dicitur. Si peto a te. x. aliqua personali actione. vl' si peto a te. rem rei ven. si post litem contestatam volo alienare actionem meam in alium vel rē meam: nō l3 mihi siue in cōiunctam psona3 siue in aliā veli3 alienare titulo alienatiōis vel donatiōis vel quolib3 alio. & si cōtrafacio: nō valet nihilominus teneor in lite psistere. hoc dicit ista. l. Videte lrām. Tex. lite pēdēte. i. ite conte. ante sniam. facit. j. eo. l. fi. & efficit res litigiosa lite cōtestata. ¶ Sed nūquid hec. l. correcta est p auc. litigiosa? Dixit Azo φ nō: qr hodie res efficitur litigiosa añ litē contestatam. quia hodie iste titulus habet locum solū in rebus corporalibus. quia corporalia solum vendicant: vt. ff. de rei ven. l. vēdicatio. in incorpalibus vt in actionib' dicebat ipe nō habet locum iste titulus. nam ante litis cōtestationem in actione personali possu3 actionē in aliū alienare. qr nō queritur ibi de dominio vel quasi. ¶ Que ergo pena imponitur si actor ante litis contestationem transfert actionem in alium? certe imponitur pena: quia si alienat in potentiorem non valet: vt. s. ne lite pen. l. fi. Si velitis dicere φ hec. l. hodie non sit correcta in actionibus personalibus sed solum in rebus corporalibus: potestis dicere ṡm hec tempora. petebam rem lite contestata: res erat litigiosa. sed hodie nō expectata litis contesta. efficitur litigiosa per auc. s. litigiosa. sed in personalibus actionibus hec. l. non inuenitur correcta vnde quod non mutatur non prohibetur stare. & dico φ illa auc. non intelligitur in aliquo derogare personalibus actionibus: sed solum realibus. Lite pendente &c. & est sciēdum φ in actione personali res petita actione personali: puta ex empto vel simili non fit res petita litigiosa sed actio cum in eadē de dominio rei vel quasi non agatur: vt in auc. litigiosa. &c. & ita t3 Inn. extra de ɔsti. c. cū. M. ferrarie.

Quicunq3.

Hic phibetur ne aliquis rem litigiosa3 vl' pecuniam de qua cōscriptum est cyrographum debeat alienare lite pendēte in fiscū vel in aliam personam. & si alienauerit: is in quem facta est alienatio nullam actionem habebit. verumtamen estimatio illius nominis vel rei prestāda est ab heredibus defuncti fisco: vel illi in quem facta est alienatio. hoc dicit. Tex. presentem pecuniam. idest estimationem. ¶ Nota hic vnum speciale. regula generalis est φ actio vel res litigiosa nō potest alienari: vt. s. l. proxi. & j. l. proxi. Fallit in re litigiosa que in testamento vel in codicillo potest legari: non vt detur ei cui relinquitur: sed vt eius estimatio prestetur. accedit. ff. de lib. leg. l. legaui. & ff. de le. iij. l. qui cyrographum. Sed istud est correctum. quia hodie si legatur res vel actio litigiosa: non prestat heres estimationem: sed prosequitur lite3: & id qḋ vincit prestabit legatario. & ideo legatarius poterit postulare adesse cause: ne colludatur. hoc dicit auc. hic signata que incipit. nūc si heres. hec auc. est in auc. in eo. ti. §. primo.

Censemus.

Hec. l. prohibet ne lite pendente res vl' actio possit alienari. & si cōtrafaciat scienter vl' ignoranter: imponitur pena. & sciens punitur: quia non valet alienatio. & est res reddenda nō vt cedat lucro eius qui alienauit sed vt aliam tantam quātitatem fisco teneatur prestare. In fine ponūtur casus in quibus res litigiosa alienari potest: vt propter dotem: vt propter nuptias donationem. Tex. censemus. Nota versus vbi res litigiosa potest vendi sine pena. Non litigiosa datur res: si dos constituatur. Item si legetur: vel fit diuisio fratrum. Si fit transactio: vel ne pereat timeatur. Hos casus ponit Petrus de sansone extra vt lite pendente. c. ecclesia. super penul. glo. pro vltimo casu. scilicet ne pereat. facit. s. de administra. tuto. l. lex que. in fi. & qḋ nota. s. eo. l. ij. in penul. glos. ¶ Sed an res litigiosa possit obligari vl' hypothecari vt obligatio vl' hypotheca teneat? Videtur φ res que subiacet restitutioni obligari vel impignorari nō potest regulariter: vt. s. cōmunia de leg. l. fi. auc. res que. Item & quia hic dicit alienari & alienatio est modus per quem dominium potest transferri. & per hypo. in obligatione3 fraudari posset: vt. s. de fun. do. l. j. vbi vide gl. Item sicut fundus dotalis vendi non potest sic nec obligari: vt. ff. de fun. do. l. iij. & s. de rei vxo. acł. l. vnica. §. & cum lex. iulia. & s. de rebus alie. non alie. in fi. Sed contra. videtur. vt in cor. aucté. de liti. §. ad hec. vbi videtur. Tex. ṡ3 vnū intellectum. Item super re litigiosa potest fieri transactio. Item res litigiosa potest legari & per fideicommissum relinqui. hoc dicit. Text. donationibus. simplicibus. secus in donationibus propter nuptias: vt. j. dicit. Text. legati. licet hic si legatur res litigiosa legatum teneat: tamen solus heres experitur: nō legatarius. s. eo. aucté. nunc si heres. Itē pro solutione rōne hereditatis vendi pōt: vt. ff. de peti. here. l. diuus. & extra vt lite pendente. c. ecclesia sancte marie. Item pro vitando scandalo: vt extra de sequestratione. c. j.

Item

Item pro vitanda violentia. Item pro vitanda dilapidatione: vt. iij. q. ij. q2 ea. Item pro impensis seu expensis factis. Item pro cibarijs familie. Itẽ si est tempore peritura. Itẽ si hereditatis vtilitas exposcit: vt dicta. l. diuus. Item cum vniuersitate transit: vt. ff. de acqui. re. do. l. qued aml

¶ De contrahenda ꝛ committenda stipulatiõe.

¶ Segnori rubrica ista ad precedentia continuatur dupliciť. Et vno modo sic. de obligationibus que contrahuntur consensu: vt est emptio. venditio. ꝛ locatio. Item de obligationibus que contrahuntur re: vt mutuum ꝛ commodatuz. Item de obligationibus que cõtrahũtur litteris: vt est siqs emit litteras spe future numerationis in superioribus habuistis. verum quia aliqua obligatio cõtrahitur verbis sicut est stipulatio de stipulatione videndum est. ꝛ quia stipulatio habet primo contrahi ꝛ stipulatio contracta committi: ideo dicit rubrica de contrahenda ꝛ committenda stipulatione. Uel potest continuari secundo modo. q2 obligationes p̃ncipales ꝛ accessorio pignorum ꝛ ipsorum de quibus. s̃. dictum est. ꝛ. j. de fideiussoribus. plerunqȝ verbis contrahuntur: ꝛ stipulatio habet verbis contrahi: ꝛ ideo ponitur rubrica de contrahenda ꝛ committenda stipulatione. vnde sub. de contrahenda ꝛ committenda stipulatione videamus ꝛ subijciamus. Et no. ꝙ stipulatio contrahitur per solemnem interrogationem precedentem ꝛ continuam responsionem subsequentem: vt. ff. e. l. stipulationum. §. stipulatio est. ꝛ. l. continuis. si nulla tamen diuersitas in responsione interueniat: vt. ff. e. l. j. §. siquis. Et stipulatio cõtrahitur vtroqȝ loquente audiente ꝛ intelligẽte: vt. ff. e. l. j. in prin. nisi in q̃busdam casibus in quibus. l. fingit stipulationem interpositam esse. quia ibi nullo loquente contrahitur. vt sicut est in dote si mulier dat dotem ꝛ non est eam stipulata sibi reddi: vt. s̃. de rei vxo. act. l. j. in principio. Item sicut est cum arrogator arrogat impuberem. naz fingit. l. ibi tacite ꝙ promiserit de bonis impuberis restituendis eis qui erant successuri impuberi si decessisset impubes. ff. de adoptio. l. his verbis. ꝛ. l. non aliter. Et committitur stipulatio puta statim si contracta est in diem adueniente die. conditionalis adueniente conditione: vt. ff. de ver. signi. l. cedere diem. ꝛ infra e. l. magnam.

Licet. In. l. ista poniť talis casus. Accessi ad p̃ncipẽ: ꝛ obtuli ei epistolam supplicatoriam: ꝛ in illa epistola cõtinebatur. Domine titius mihi misit talem epistolam. x. que tibi promisit bononie cum fuimus presentes tibi soluam. peto ab eo illa. x. ipse dicit ꝙ illa. x. non fui stipulatus. Modo quero vtrũ ex illa promissione teneatur certi conditione ex stipulatione? Respondetur: frater licet non inseruisti ꝙ titius promisit tibi interrogatione tua p̃cedẽte: tñ exquo inter presentes dicitur facta: si inuenitur ꝙ ista promissio fuerit scripta sequitur ꝙ p̃cesserit tua interrogatio. Text. licet epistole. sub. quã p̃misit titius debitor creditori. ¶ Or segnori ad l. istam instatur. aut illa. l. loquitur de epistola. i. de libello p̃cum: ꝛ tunc frustra adijcit ꝙ non fuit dictum interrogationem precessisse. Aut loquitur de epistola missa ad aduersarium: ꝛ tunc male dicit. q2 stipulatio videtur cõtracta ꝛc. cũ verbis habeat contrahi stipulatio non per epistolam: vt in. sti. de verbo. ob. §. item inutilis. Ad qd̃ potest dici ꝙ loquiť de epistola directa ad promissorem. Si dicitis non cõtrahitur stipulatio per epistolam? Respondeo verum est: si inter presentes: sed inter absentes bene contrahitur per epistolam. Si dicis: epistola habet dirigi ad absentes? Rñ. ꝛ interdum ad presentes: vt inter illos qui nolunt sibi loqui verbis sed epistolis. Uel dicatis. aliter ꝛ verius ꝙ stipulatio fuit primo ꝯtracta verbis inter presentes: vt dixi in casu. ꝛ postea fuit missa epistola inter eos absentes.

ſ Si filie. In. l. ista dicitur. Si suz stipulatus filie mee que erat in potestate mea. x. dari: valz stipulatio adeo ꝙ ex ea possum experiri.

ſ Si cuz pecuniaz. In. l. ista poniť talis casus. Mutuaui tibi pecuniaz meo nomine. istam stipulatus sum iuliano reddi. certuz est ꝙ stipulatio illa est inutilis: quia alteri stipulari non possum. sed si Julianus exegit illam pecuniam a debitore meo ꝛ ego postea ratũ habeo contra iulianum habeo actionem negociorum gestorũ. Text. creditores. i. mutuares ꝛ tuo nomine. Text. cum nihil sit actum. quia alteri stipulari vel pacisci nõ possumus. ꝛ ad istud accedit. s̃. de nego. gest. l. si pecuniam. ꝛ ibi dixi. Text. eamqȝ solutionem ratam habuisti: quia gessit negocium qd̃ est tuum ratihabitione.

Secundum. In. l. ista diciť. Si mulier q̃ dedit dotẽ marito suo stipulata ẽ partẽ dimidiã dotis: ꝛ stipulata ẽ vt possit eã relinquere cui velit cum moreretur. queritur cui videtur stipulari: an sibi vt valeat stipulatio: an ei cui reliquit vt sit stipulatio inutilis? Et respondetur ꝙ videtur stipulata tempore mortis reddi sibi illam dimidiam partẽ dotis. ꝛ ad istam. l. accedit. s̃. de iure do. l. si mulier. Odo.

Nuda pollicitatione. Segnori hec. l. est eadẽ cũ illa. s̃. de pactis. l. si pacto. Et in. l. ista põetis ita casuz. Nudo pacto ꝯuenit iter me ꝛ te ꝙ codicẽ meũ cũ digesto tuo p̃mutarẽ. vl' nudo pacto cõuenisti mihi aliquid dare vel facere: incõtinẽti est stipulatio subsecuta: q2 inuicem vnus alteri promisimus centũ ad interesse si non staretur pacto. postea volo permutare. tu non vis vel non vis facere qd̃ conuenisti. volo te cõuenire ex stipulatu ad meum interesse: nunquid possum? Respondetur ꝙ sic. Sed quando erit cõmissa illa stipulatio ad interesse? Certe vel lite contestata super eo qd̃ conuenit dare vel facere: vel sup eo interesse qd̃ petitur ex illa stipulatione. Text. non semper iura permittunt. sub. nec sepe. ꝛ hoc est ideo: q2 regulariter ex nudo pacto non datur actio. in casibus tamẽ datur: quos no. s̃. de pactis. l. legem. Sed fallit. j. de dõatio. l. siquis ar. s̃. de vsuris. l. frumenti. ꝛ. ff. de doli. excep. l. j. ꝛ in alijs casibus quos no. s̃. in preallе. l. legem. ¶ Or segnori hic breuiter no. repetendo materiam illius. l. s̃. de pactis. l. si pacto. ꝙ aut stipulatio incepit a conditione: vt si stichũ nõ dederis: promittis mihi centum: ꝛ tunc nõ committiť stipulatio nisi cum certum. est euz dare non posse: vt. ff. de verbo. obli. l. ita stipulatus. §. j. Si autem stipulatio incepit a p̃cedẽti pactione: subdistingue. q2 aut incepit obligatio a pactiõe: vtputa permittis dare stichum. ꝛ si stichũ nõ dederis: p̃mittis dare decem. hoc casu committitur stipulatio exquo dare potuit: vt. ff. de verbo. obli. l. ita stipulatus. §. si ita. qd̃ vez est si omnia interuenerunt que aliquem in mora constituunt: vt ff. de vsur. l. mora. ꝛ. ff. si cer. pet. l. qd̃ te. ꝛ. ff. de colla. bo. l. siquis. §. stipulatio. Si autez obligatio non incepit a pactione: vtputa cõuenit nudo pacto inter me ꝛ te permutare codicem meum cum digesto tuo. ꝛ postea incontinenti subsecuta est stipulatio: vt si aliquis nostrum noluerit p̃mutare: det x. vel interesse p̃stet. tunc deinde committitur stipulatio cuz lis contestata est super pacto ꝭm quosdam. vel ꝭm alios cuz lis contestata est super stipulatione pene vel interesse. ꝛ sic intelligitur illa. l. s̃. de pactis. l. si pacto quo penã. ꝛ hec sunt vera regulariter vt committatur stipulatio: cũ stipulatio incepit a precedente pactione: cum certum est cum dare non posse. Sed fallit in quattuor casibus. Unus est. ff. de v̾bo. ob. l. si stichus. Alius ẽ. ff. de fideius. l. fideiussor. ꝛ. ff. de ma. testa. l. ħ autem. §. scriptura. Alius est. ff. de pecu. lega. l. ij. ꝛ iij. Et amodo si bene itellexistis que. s̃. dicta sunt: nec vos nec aliquis super materia ista potest decipi: vnde amodo veniamus ad subtiliora. Et statim ad. l. istam opponitur. naz si conuenisti permutare. ff. tuum cum. C. meo nudo pacto: ꝛ incontinenti penaz adinuicẽ p̃misimus: nõne adiecta stipulatione pactũ nuduz fuit vestituz coherẽtia cõtractus? vt. s̃. de pactis. l. petẽs. ꝛ. l. in bonefidei. Ad qd̃ dixerunt quidam

ꝙ ex interuallo fuit apposita stipulatio. qḋ non placet. Et ideo vos dicetis ꝙ illud ē verū quādo stipulatio est apposita super principali. naꝫ h̄ non est incōueniens vt vestiatur vt si promittit permutare nudo pacto: ⁊ statiꝫ promisisti per stipulationem .x. si non permutares. secus si pactum super principali appositum non fuit vallatum stipulatione: sꝫ sup accessorio apponatur. nam est inconueniens ꝙ accessoriuꝫ vestiret principale. ⁊ ꝑm hoc intelligitur exemplum huius l. vt. ff. si certum pe. l. lecta est. qꝛ secundū pactum quod fuit appositum super vsuris: fuit etiam appositum super sorte: qḋ patet quia ideo dicitur esse minus. ℭ Sed denuo instatur. quomodo potest committi stipulatio ad interesse vel ad penam lite contestata? vt si promisi permutare ⁊ statim fuit apposita stipulatio. nā aut conueniā te ad permutandum nudo pacto: ⁊ super hoc litem contestor: qualiter tunc committetur? cum nemo possit agere sine actione: vt. ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. vlti. ⁊ ex nudo pacto non datur actio: vt. s. dictuꝫ est. ℭ Denuo non potest intelligi ꝙ lis fuerit contestata super stipulatione. quia stipulatio videtur esse conditionalis. scilicet si non seruetur pactum. ⁊ sub conditione non potest suscipi iudicium. Item qualiter iurabo de calumnia: cum sciaꝫ me actionem nō habere? Ad qḋ potest dici dupliciter: vt dixi in casu. vel lite contestata super stipulatiōe ex quo petitur interesse. vel lite contesta. super eo qḋ conuenit dare vel facere nudo pacto de facto litem cōtestando. ⁊ ex quo agit de facto vt seruet pactum: lite contestata de facto commissa est stipulatio. ℭ Si obijcis nonne agit de facto qualiter committetur stipulatio? Respondeo istud non obstat. quia non solum si ago de iure lite contestata committetur stipulatio: immo etiam si ago de facto. ⁊ hoc probo sic. pone ꝙ promittis. x. cum petiero vel si petiero: anteꝗ̄ petā non teneris: ammonitione facta teneris: vt. ff. de verboruꝫ obliga. l. si decem cum petiero. Item si promittis. x. si contester litem tecum super capa tua. certe hic non possum litem contestari nisi de facto: cum sit capa tua. vnde litem contestando de facto: committetur stipulatio. Uel dicatis ꝙ conuenietur ad interesse ex stipulatione: ⁊ dicam sic. ago contra talem: qui conuenit permutare. ff. suum cum. C. meo: vel peto ꝙ permutet: qḋ si non facit: peto. x. nomine interesse. ⁊ sic vtrunqꝫ peto. si ante litem conte. offert non committitur stipulatio: quia ante litem cōte. potest purgare moram: nō postea: vt. ff. de verbo. ob. l. liber homo. in fi. ⁊. l. a titio. in fi. primi responsi. ⁊. l. si cum petiero. ℭ Si dicis qualiter iurabit de calumnia? Respōdeo vt dicunt rustici. non videtur deierare qui sibi vult consulere: vt argu. ff. de nego. gest. l. atqui natura. ⁊. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. titio. Uel dicatis ꝙ lite contestata super pacto non proceditur vlterius in illa petitione: sed denuo apponitur penalis actio in libello: quia commissa est statim penalis actio lite contestata: vel si precedit sacramentum calumnie tacite remittetur: qḋ fieri potest vt. s. de iureiur. cal. l. ij. §. sed qꝛ. Iteꝫ nec ob. qḋ dr̄ ꝙ stipulatio vr̄ esse cōditionalis. s. si nō seruet̄ pactuꝫ. ⁊ sub conditione non pōt suscipi iudicium: qꝛ illud verum est ꝙ non pōt suscipi sub tali conditione in cuius euētum soluat̄ oīno iudiciū: vt si peto. x. si nauis venerit ex asia hic si nauis nō venerit ex asia: soluit̄ oīno iudicium. sed sub tali cōditione bene pōt suscipi iudicium: in cuius euētum iudiciuꝫ oīno non dissoluitur. vt ecce peto a cōductore mihi restitui rem locatam finito tempore locationis. ⁊ si non restituitur: peto penam estimationis: vt. s. loca. l. vlti. nam si est contumax vsqꝫ ad sn̄iam: qꝛ non restituit rem: tenet̄ ad rem ⁊ ad estimationem. si aūt non est cōtumax sed statim restituit ante sentētiā tenet̄ tantum ad rem. sic ⁊ hic peto vt permutes. ff. tuum cū C. meo: ⁊ si non permutaueris: peto penā. Uel pōt dici alio modo ⁊ sic. qꝛ ꝗ̄uis ius petendi non competat ante conditionis euētum: tamē pendente lite super pena si cōditio existit: confirmat̄ ius agendi. ⁊ al's tibi mādaui vt exigas a debitore meo: ⁊ anteꝗ̄ exegeris ago contra te mandati quasi exegeris: inutiliter ago. tamen si post litem conte. cōtra te in actione mandati: exigas: confirmatur mea petitio: vt. ff. eo. l. si tibi mādauero. Itē pignoratitia actione: vt. ff. de pigno. act. l. si rem. §. vlti.

Cire. In. l. ista dicitur. Si ex causa transactionis sum stipulatus a te mihi aliquid dari vel fieri: potero te conuenire ex illa stipulatione. concor. ff. de verbo. obliga. l. liber homo. in fi.

Eqꝫ. In. l. ista dr̄ ꝙ femina minor. xxv. an. habēs tutorē vel curatoreꝫ absente tutore vel curatore suo potest stipulari aliquid sibi dari vel fieri. ⁊ illa stipulatio valebit: qꝛ absentia tutoris vel curatoris non officit aliquid stipulatiōi. ℭ Or segnori no. ꝙ pupillus vel adultus qui suam cōditionē pōt facere meliorem non deteriorē: absente tutore vel curatore suo pōt stipulari aliquid sibi dari vel fieri: non tamē potest promittere. ⁊ ad istud accedit ff. de auct. pres. l. obligari. ⁊. ff. de pactis. l. contra iuris. ⁊. s. de auct. pres. l. prima.

Non moriturum. Segnori. l. ista exēplificatur multis modis. ⁊ pōt ita breuiter poni exempluꝫ in. l. ista. Si ego stipulor a te ꝙ tu des mihi seruū stichuꝫ ⁊ ꝙ in perpetuum non morier̄: impossibilis est hec stipulatio. sed si debeas dare stichū ⁊ fuisti in mora ⁊ decessit: si post moram tuaꝫ stipulor a te dari stichū valet stipulatio. Tex. recte solutionē postulat. sub. qḋ est veruꝫ tribus casibus. vt si post moram tuam decessit. vel si tu eras fur: vt. ff. de verbo obliga. l. si homo mortuus. ⁊. ff. de iureiur. l. qui. §. j. sed al's promissor liberatur interitu speciei: vt. ff. de verbo. obliga. l. si ex legati causa. Alij dicunt ponendo exemplum in. l. ista sic. si tu promittis hominē viuum: si moritur anteꝗ̄ sis in culpa: liberaberis interitu spēi: vt. ff. de verbo. oblig. l. stichus. ⁊. l. si colonus. Sꝫ si promittis stichuꝫ iā mortuū: videris estimationem promittere. Alij dicūt lꝫ nō possim stipulari stichū nō moriturū: tū̄ eum iam mortuum possum stipulari: ⁊ teneris ad estimationē.

Siquidez. In. l. ista ponitur talis casus. Aliqs accessit ad imperatorem: ⁊ coram eo sic proposuit. Domine imperator qdaꝫ nomine zeno compulit me p̄ metū promittere. x. ipse me conuenit ex illa stipulatione: quero qualiter mihi consulatur? Ad qḋ rn̄det imperator. si ipse agit ex illa stipulatione: tu potes euꝫ repellere exceptione. ℭ Sed qd erit dn̄e imperator. ꝓmisi ei dare. x. sine metu mortis vel cruciatu corporis. sed pretextu accusatiōis institute vl' future sup crimine qḋ ingerit penā sanguinis super quo licitū est trāsigere: nūquid valet ista stipulatio? Rn̄det impator ꝙ sic. ℭ Sꝫ quid erit dn̄e impator. ꝓmisi ei dare. x. ptextu criminis qḋ nō ingerit penam sanguinis? Rn̄det impator. tibi exceptio pacti denegat̄. Tex. nō infirmabit̄. qꝛ erat tale crimē qḋ igerebat penam sanguinis super quo lꝫ transigere.

Omnes. In. l. ista dr̄ ꝙ oli in stipulationibus cōtrahēdis solemnitas verboruꝫ requirebat̄. sed hodie sufficit ꝙ cōsensus vtriusqꝫ pcedat interrogationē. ⁊ incōtinēti sequat̄ rn̄sio. concor. insti. e. in prin.

Scrupulosaꝫ. Segnori. ll. veteres aliorū ipe ratoruꝫ qui pcesserūt iusti. in supioribus hūi stis. hec ⁊ alie que sequūtur sunt noue. ll. iusti. Et in hac. l. dr̄. si stipulor a te aliquid mihi dari vel fieri post mortē meā vel cū morior vel pdie ꝗ̄ moriar: similiter cū hoc casu legatū possit relinqui: valet stipulatio remota altercatione antiquor. cōcor. s. vt actio ab here. ⁊ in l. vna. ⁊ insti. de le. §. post mortē.

Magnam. Similiter ⁊ ista. l. est noua. l. iusti. ⁊ in. l. ista dicitur. si stipulor a te aliquid mihi dari vel fieri certa die ⁊ sub certa pena. si predicta nō fuerint obseruata. licet olim deberem monere debitorem meum ante dieꝫ vt mihi solueret: tamen hodie non hēo ipsum necesse monere: qꝛ dies pro

pro homine interpellat. ipse enim sciuit se meum debitorē: ⁊ ideo non debuit expectare q̄ ammoneret. ⁊ iō si adueniē te die nō soluat: lapsa die cōmissa est pena: adeo q̄ non pōt post diem postea purgare. cōcor. ff. de act. ⁊ oblig. l. traiectitie. Et no. ad solutionem contrariorū. si stipulatio est pura non penalis vel in diem non tñ penalis: lʒ purgare morā ante litem cōte. vt. ff. de verbo. obli. l. interdum. in fi. ⁊. l. si ita quis. §. seyus. Sʒ si stipulatio est penalis ⁊ pura vel in diē: non licet purgare moram vt hic. ⁊. ff. de act. ⁊ obli. l. traiectitie. Fallit in iudicijs: vt. ff. si quis cau. l. ⁊ si post tres.

Ceteris. Segnori similiter ⁊ ista est bona. l. iusti. Et in. l. ista di. si stipulor a te aliqd mihi dari vel fieri: ista stipulatio trāsit ad heredes meos. q2 nedū ego viuus possum petere ex hac stipulatione: immo ⁊ heredes mei me mortuo: siue in stipulatione fuit facta mētio heredū: siue non. idēʒ est ex pte promissoris. q2 pmissor ⁊ heredes sui obligant. siue pmisit se facturum ⁊ suos heredes: siue per se tm̄. Nā sicut stipulationes que cōsistunt in dādo cōpetūt hr̄dibus ⁊ ꝯ heredes: ita ⁊ stipulationes que in faciēdo cōsistunt sublata veterum altercatiōe qui dicebant facta ad heredes nō trāsire. Tex. siue mixta. puta si stipulor. x. dari ⁊ foueaʒ fieri. Item est mixta si stipulor rōnes mihi reddi. p pte enim cōsistit in faciendo: q2 tenetur calculare qd̄ facti est. Item tenet reliqua prestare: vt. ff. de cōdi. ⁊ demō. l. cum seruus. §. j. ¶ Or segnori statim no. q̄ oē pactum presumit in rē nisi pbet in personā. ⁊ ad hoc concor. ff. de pac. l. iurgentium. §. pactorum. ⁊. l. tale pactum. in prin. ⁊. ff. de proba. l. si pactum. ⁊. ff. de pig. act. l. si necessarias. in fi. Item no. sicut stipulatio dandi competit heredibus ⁊ contra heredes: ita ⁊ stipulatio faciendi: siue sim stipulatus me viuo fieri: siue tempore mortis mee: siue post mortem meam: vt. j. e. l. vlti. Nec ob. l. que videtur velle q̄ stipulatio que in faciendo consistit: non transeat ad heredes: vt. ff. de ver. ob. l. centesimus. §. id qd̄. q2 illa. l. per istam est correcta. Uel potest dici quedā facta sunt que possunt per alium explicari: vt insulā fieri: romam iri. ⁊ tale factum bene transit ad heredes ⁊ contra heredes vt hic. quedam sunt facta que non pñt per alium explicari: puta nuptias contrahere: impubere aliquem liberalibus disciplinis: suis manibus pingere: ⁊ ista nō transeunt ad heredes: vt. s̄. de cadu. tol. l. vna. §. ne autem. ⁊. ff. de solu. l. inter artifices. ⁊. ff. de lega. iij. l. fideicō. in fi. Item no. sicut stipulationes que consistunt in dādo competunt heredibus ⁊ contra heredes: ita ⁊ stipulationes que consistunt in faciēdo: ne peāt contrahentiuʒ volūtates. ⁊ ad hoc accedit. s̄. vt actiones ab heredibus ⁊ ꝯ heredes incipiant. l. j. ⁊ insti. de inuti. stipu. §. post mortem. ⁊. ff. deposi. l. j. §. si conuenerit.

Optimā questionem. Segnori ⁊ ista. l. ē noua. l. iusti. ⁊ i. l. ista due optime qōnes determinantur. Et prima qō est talis. Cōtingit aliquando q̄ seruus alicuius stipulatur: ⁊ in ipso instrumento stipulationis ita scribit. titius seruus stichi stipulatus est sibi dari. x. vel talem rem. postea dum stichus vult petere ex stipulatione serui dicitur ei q̄ iste seruus non erat stichi: nunquid ex quo inuenitur in instrumento seruus stichi: presumendum est q̄ seruus stichi sit stipulatus? Respondetur q̄ sic: ⁊ hoc est vtile dominis. plerūqʒ enim dominus quia est absens: vel in dignitate persona constituta: vel mulier non vult stipulari per se: sed stipulatur per seruum suum. vnde si inueniatur in instrumento scriptum. seruus stichi stipulatus est. presumēdum est q̄ seruus stichi stipulatus sit. Secunda questio est ei similis pone scriptum est in instrumento stichus presens stipulatus est a titio presente. x. sibi dari. postea cum stichus agit ex illa stipulatione: dicitur q̄ ibi ambo non fuerunt presentes tempore interposite stipulationis vel alter tantum: ⁊ sic dicitur instrumentum esse falsum: quid debet presumi? Certe debet presumi q̄ ambo fuerunt presentes: nisi ille qui vult dicere q̄ ambo fuerūt absentes vel alter tantū fuit presens possit probare p testes omni exceptione maiores. Tex. optimam questiōem. ¶ Or segnori. dicit mihi aliquis vestrum. tu dixisti q̄ in. l. ista determinātur due questiones. ⁊ littera ista dicit optimam questionem in singulari? Respondeo. ideo dicit in singulari: quia primo ponitur vna questio: postea annectitur alia ei similis. Uel dicatis q̄ censetur vna: quia idem iuris est in vtraqʒ. Text. ⁊ si non per seruum. Hic incipit secunda questio. Text. ⁊ si inter presentes. Hic determinatur secunda questio. ¶ Or segnori in. l. ista no. ar. q̄ confinia terrarum ⁊ ciuitatum ⁊ territoriorūʒ plebatuuʒ probantur per scripturas factas inter alios. quia si in instrumento continetur q̄ seruus stichi stipulatus est: eoipso statur stipulatiōi. vnde si de finibus duarum ciuitatum dubitetur vel de territorijs: vtraqʒ pars nedum probat per testes: immo inueniunt omnia instrumenta que possunt habere facta in territorijs ciuitatum in quibus continetur actum in territorio tali. vnde presumitur esse in territorio illius ciuitatis: de quo in instrumento scriptuʒ est arg. s̄. de iure deli. l. si quis. ⁊. ff. de orig. iuris. l. ij. §. ijsdem. ⁊ ff. ad velle. l. seya. Est tamen argu. cōtra. quia res inter alios acta: nec alij obest nec prodest. ¶ Sed segnori in questione illa dicendum est q̄ scripture facte inter alios faciunt aliqualem presumptioneʒ: vnde probant cuʒ alijs indicijs ad instar priuatorum instrumentorum: vt. s̄. de proba. l. instrumenta. ⁊ ista. l. ad predictam questionem non facit: quia in. l. ista presumitur pro instrumento contra promissionem non contra aliam personam. Item no. si scriptum est in instrumento q̄ contrahentes sunt presentes: presumuntur esse psentes nisi probentur esse absentes. ⁊ ideo consilium est q̄ tabelliones in instrumentis dicāt. talis pone titius ibi presens stipulatus fuit a seyo: ibiqʒ presente dari sibi vl' fieri. vl' tales presentes sibi inuicem per stipulationem promiserunt vel inuicem contraxerunt tali die ⁊ tali loco sub annis domini. M. cc. ⁊c. Et ad hoc accedit. s̄. q̄ standum sit publice scripture quousqʒ in contrariuʒ non probetur: vt. s̄. de proba. l. cum precibus. Item no. si scriptum est in instrumento q̄ ambo fuerunt presentes. si vnus vult dicere se absentem fuisse: debet hoc probare per testes idoneos ⁊ omni exceptione maiores. vel per scripturam se absenteʒ fuisse. Potest dici q̄ hoc modo probabit instrumentū aduersarij mei. dicit q̄ die tali bononie promisi tibi. x. presens. ⁊ habeo aliam scripturam publicam qualiter eodem die coraʒ rectore prouincie coactus fui adesse ⁊ ibi litigare. ex hac scriptura derogatur alij scripture: ⁊ diuerse scripture possunt sibi adinuicem derogare: vt. s̄. de fide instru. l. diuerse. Sed dicit littera. melius probabit si probet per scripturam q̄ꝫ per testes. ergo erit hic casus in quo facit plus probatio p scripturam q̄ꝫ per testes contra regulā generalem: vt. s̄. de fide instru. l. in exercendis. Ad qd̄ potest dici q̄ h̄ est speciale sicut ⁊ alibi in multis casibus requiritur probatio per scripturam. vt cum quis asserit se maiorem per deum viuuʒ. vel cum quis vult probare solutionem census ⁊ similibus casibus quos ibi dixi. Uel potest dici q̄ ista. l. non requirit q̄ probetur per scripturam sed per testes: licet melius p scripturam. Sed quid erit? inueniuntur due scripture. in vna inuenitur q̄ promisi tibi tali die presens bonñ. x. in alia inuenitur q̄ titius eadem die rome promisit mihi. x. cui scripture magis stabitur? Et certe in examinatiōe iudicis est que scriptura verior sit: ⁊ que magis verisimile contineat. ⁊ hoc vel ex persona producētiū vel ex persona tabellionuʒ: qui dicūtur tali instrumenta confecisse. si hoc non pōt sciri q2 equalitas est hincinde in omnibus: neutri stabit vt ar. s̄. de fide instru. l. scripture. ⁊. ff. de reg. iur. l. vbi repugnantia. Sed ad. l. istam instatur ad finem qūo si instrumentum inuenitur q̄ hodie bononie tibi promisi: quomō probabo q̄ hodie fui tali loco per testes omni exceptione maiores vel p scripturā: cū editiones instrumentorūʒ habeant fieri sine die ⁊ cōsule: vt. ff. de eden. l. j. §. editiones. Ad qd̄ pōt dici q̄ instrm editur sine die ⁊ cōsule si instrumentum nō dicat falsum regulariter. sʒ si instrumentum dicat falsuʒ in die. tunc dʒ edicuʒ die ⁊ consule: vt. s̄. de fide instru. l. vlti. ⁊ insti. de inutili sti. §. itē verborū. Uel pōt dici q̄ editiones instrumentorum fiunt cuʒ die ⁊ cōsule de voluntate partiuʒ: quia hoc non est

vetitum. cum rigor iuris pactis cōtrahentium mitigari pos sit: vt. s. de tēpo. ap. l. vlt. in fi. ⁊ dixi vno modo sic. s. qui po. in pig. ha. l. scripturas. ⁊ ibi etiam alijs modis dixi. Sed do minus meus Jaco. Bal. dicebat diē instrumenti non esse edendum: siue instrumētum arguat de falso siue nō ne det materia falsum fabricandi: qd nō debet esse: vt. ff. queadmo dum testa. aperi. l. ij. §. diem. Et dicebat ipse q si hoc esset ve rum q dies esset edenda: si obijceretur falsitas in instrumē to. quilibet posset dicere: ⁊ sub illo pretextu daretur mate ria mali generandi: qd non debet esse: vt. ff. de pactis do. l. conuenire. sed consulebat ipse sic hoc casu reo vt faciat po sitiones actori ⁊ dicat. pono q instrumentum qd producis contra me: tali die boñ. me fuisse presentem ⁊c. xv. promisis se. si confiteatur: probet q eo die fuit rome vel alibi: per qd videatur instrumentum actoris veritate non niti. vel ponat ⁊ dicat. pono q tali die fui vltra mare. si confiteatur actor vl neget: videat reus quid oporteat. al's expediat ipsum pba re: vt liberet a petitione actoris.

Siquis. In. l. ista ponitur talis ca sus. Tu pmisisti mihi face re insulam cum morieris: valet ne talis sti pulatio? Dicebant veteres q non. Item q2 tempore mortis non posset facere insulam. ⁊ q2 videbatur inter eos actum q ista stipu latio non transiret ad heredes. sed dicit iusti. sicut si promit tis mihi. x. dare cum morieris: valet stipulatio: ⁊ teneris dare per te vel per alium: ita si promittis facere cum morie ris valet stipulatio: ⁊ heres tuus debebit facere. quia regu lariter stipulationes que consistunt in dando vel faciendo: competunt heredibus ⁊ contra heredes. ¶ Dr segnori in l. ista no. sensum spectari potius q̄ verba. ⁊ ad istud accedit ff. de contrahen. emp. l. si duo. ⁊ ff. de adimē. le. l. iij. §. condi tioni. ⁊ ff. de le. ⁊ se. cō. l. scire. ¶ Item no. q actiones ab he redibus incipiūt. ⁊ ad istud accedit. s. e. l. veteris. ⁊ s. vt act. ab here. ⁊ cōtra here. inci. l. j. ⁊ ff. de inuti. sti. l. post mortē. ⁊ insti. de leg. §. post mortem.

¶ De inutilibus stipulationibus.

Ex stipulatione. In. l. ista dici tur. Si ego impubes sine meo tutore actore promitto tibi aliquid dare vl facere: hec stipulatio est inutilis: quia impubes sine tutore auctore cum effectu obligari non potest aliquo mo do circa articulum istum ita distinguetis. cū impubes pro mittit: aut cum tutore, aut sine tutore. Si impubes premittit sine tutore: siquidem est infans vel proximus infantie: ipso iure nec ciuiliter nec naturaliter obligatur: vt. ff. de condi. inde. l. qd pupillus. ⁊ ff. de actio. ⁊ obliga. l. pupillus. Si autem est proximus pubertati ⁊ est doli capax. ⁊ promittit extraneo non tutori sine tutoris auctoritate: dixerunt Joā. ⁊ Azo quia etiam si habet tutorem: obligatur naturaliter tā tum: vt. ff. de mino. l. j. in fi. sed hoc non videtur bene dictum si enim pubes habens curatorem cuē promittit extraneo nō obligatur naturaliter sine curatore: vt. s. de in integrum re sti. l. si curatorem habens. multofortius nec impubes ha bens tutorem si sine tutore promittit nec naturaliter nec ci uiliter obligatur; vt. s. de noua. l. j. in fi. Fallit cum impubes qui habet tutorem est locupletior: quia tunc obligatur qua tenus est locupletior: vt. ff. commo. l. iij. in prin. ⁊ ff. ad. l. fal. l. si pupillus. Item fallit cum dolus committitur: vt. ff. de posi. l. j. §. an in pupillum. Si autē impubes promittit tuto ri: tunc nec naturaliter nec ciuiliter obligatur: vt. s. de au to. pres. l. pupillus. Si autem impubes promittit tutore au ctore obligat naturaliter ⁊ ciuiliter: sed lesus pōt restitui: vt s. si tutor vel curator interue. l. etiā. ⁊ l. etiam. Si autem pu bes promittit: obligatur si curatoris auctoritate promittit. sed lesus potest restitui. Si autem promittit sine curatoris auctoritate: non obligatur naturaliter vel ciuiliter. vel obli gatur naturaliter sed quo ad effectū nō intelligitur obliga tus ciuiliter: vt in preallega. l. si curatorem

Libera matrimonia. Dr segnori. s. l. pxi. est positus vn9 casus in quo inutilis est stipulatio ratione perso ne: hic ponitur alius casus in quo inutilis est stipulatio ratione facti. Et est casus ta lis. Pone stipulor ab vxore mea q a me nō liceat sibi diuer tere. ⁊ si diuerteret. stipulor penā vel econtra ita stipulatur a me. nūquid valet ista stipulatio? Certe nō: q2 mrīmōia dēbēt esse libera ⁊ absoluta a vinculis penarum: ⁊ in ōhendo ⁊ in dissoluēdo: q2 talis stipulatio est ō bonos mores: cum mrī monia debeant esse libera ⁊ absoluta a vinculis penaruē ⁊ in ōhēdo ⁊ in dissoluēdo. ⁊ ad istud accedit. s. de spōsa. l. vl. in fi. ⁊ ff. de ver. ob. l. si diuortio. ⁊ l. titia. in prin.

Et inter absentes. Se gno ri. s. habuistis duos casus in quibus inuti lis est stipulatio ratione psone vel facti. hic ponit ali9 casus in quo iutilis est stipulatio. Pr vel mr p filia sua dedit dotē ⁊ pactus est ita cū genero: q si filia pdecederet in mrīmonio: q certa ps dotis deberet remanē apud generū: ⁊ certa ps dotis de bēt restitui nepoti dātis dotē: vel iuliano cuidā extraneo: si nepos nō esset in rebus humanis. Mō querit si moriatur filia nepote dātis dotē nō existēte in rerū natura an iuliano detur actio? Et rñdet q nō dabitur ei actio. sicut enim inter absentes nō pōt cōtrahi stipulatio: ita ⁊ si stipulor alteri cu ius iuri nō sum subiectus vel qui nō est in potestate mea nō pōt cōtrahi stipulatio. ⁊ iō illa stipulatio nō tenuit in perso na iuliani: q2 absens erat. denuo in persona patris vel mrīs nō tenuit: q2 nō voluit sibi stipulari. Tex. vt. i. sicut. Tex. iter absentes ⁊c. ¶ Segnori nota hic q absentes dicuntur hi qui sunt remoti: ita q inuicē se exaudire nō pnt: vt insti. eo. §. item verborum. ⁊ §. itē inutilis. ⁊ ff. de verbo. oblig. l. j. in prin. sed quātum ad pscriptionē dominij dicūtur absentes qui sunt in alia puincia: vt. s. de lōg. tēpo. prescrip. l. penul. ⁊ vlti. Item quātum ad cōstōnem pcuratoris dr pns qui in hortis est vel in ciuitate: vt. ff. de procu. l. iij. cum. l. se. Text. nisi sua intersit nemo stipulari pōt. q2 regulariter alteri sti pulari non possumus: vt insti. de inuti. stipula. §. alteri. ⁊ ff. de verborum obliga. l. stipulatio ita. §. alteri. ¶ Not. q nō possum alteri stipulari. ⁊ si stipulor alteri ⁊ mea nō interest: nec ille agit ex mea stipulatiōe. ex persona mea: quia alteri stipulari nō potui. nec ex sua persona: quia absens fuit. nec ego: quia mea non interest. sed si mea interest: valet stipula tio: non vt illi detur actio: sed mihi. ⁊ ad istud accedit. ff. de verbo. obli. l. liber hō. in fi. ⁊ l. stipulatio ista. §. si stipulor. cū l. se. ⁊ ff. de solu. l. vero procuratori.

Ex eo. Segnori i. l. ista ponit talis casus in quo inutilis est stipulatio. Si sti pulor a te q facias me hēdē. ⁊ si nō facies sti pulor a te penā. ista stipulatio nō valet: q2 cō tra bonos mores iterponitur: cū omnia que cōtra bonos mores deducunt in pacto: in stipulatione nul lius momēti sunt. Tex. cōtra bonos mores de successiōe fu tura. que est cum paciscor vt succedā patri meo vel vt non succedā: vel vt certo mō succedā. ⁊ ad istud accedit. s. de pa ctis. l. pactū. ⁊ l. de qōne. ⁊ s. de col. l. pactū.

Dolo vel metu. In. l. ista di citur. Si do lo vel metu inducis me vt promittam tibi. x. de rigore iuris valet pmissio: ⁊ ex ista pro missione cōtra me pmissorem nascitur actio. sed de equitate repellā te excep. doli vel me tus. Tex. debet. sed ⁊ potero agere qd metus causa vt libe rer ab illa promissione: vt. ff. qd metus causa. l. metum. §. sed qd pretor ait. sed actiōe de dolo nō ago: q2 odiosa est ⁊ subsi diaria ⁊ non dat ex quo possum me p exceptionem tueri: vt s. de dolo. l. vlti. Vel pōt dici q licet alia exceptio excludat actionem de dolo: non tamen doli exceptionem vt. ff. de do lo. l. ij. in prin. ¶ Et nota aut pmittitur turpe: aut turpiter. Si promittitur aliquid turpe: vt pmitto tibi adulteriuē vel homicidiū

homicidium perpetrare:non valet ista promissio quasi im/possibilis sit de iure:vt.ff. de verbo. obligatio.l. veluti.7.l. generaliter.7.l.si plagij.Si autem promittitur aliquid turpi ter:puta promitto tibi.x.dolo vel metu tuo interueniente: siquidem est ex contractu stricti iuris vt stipulationis: valet de rigore iuris:sed obliga.excep.vt hic. Sed si contractus esset bonefidei 7 dolus dedit causam contractui: ipso iure non valet:vt.ff.de dolo.l.eleganter.in principio.7.ff.de mi/no.l.in cause.iij.in prin.

Si auia. In.l.ista di.Si auia mea mu tuauit tibi.x.7 stipulata fuit ti bi.x.7 eustolio dari:ista stipulatio in psona eustolij inutilis est:quia alteri stipulari vel pacisci non potuit:si non est suo iuri subie/cta verũtamen si auia mea adiecit illũ eusto/lium vt ipse stipularetur sibi.si ille eustolius suo nomine sti/pulatus est:ex illa stipulatiõe sibi acquirit actionem. Tex. querere potuit.sub.nisi nostra intersit:vt.s.e.l.vt inter ab/sentes.vnde in dimidia parte.s.in.v.de persona auie tenuit stipulatio:sed in persona eustolij inutilis fuit: vt. ff.de ver/bo.obligatio.l.si mihi 7 titio.in prin.7.l.eum qui ita stipula tur.in prin.7 insti.e.ti.§.ꝗ siquis.sed pro illis quin remãsit auie actio ex numeratione:vt.ff.si cer.pe.l.certi conditio.§. quoniam.7.s.de contrahen.7 commit. stipula.l.iij. Secus est in contractibus bonefidei: vt in emptione que si sic fiat: fundus ille sit emptus mihi 7 titio:persona titij pro sua por tione vacua habetur.vnde portio totius fundi ad me perti/net:vt colligitur in.l.fundus ille.ff.de contrahen.emp.7 vẽ. Et est ratio.quia venditio est contractus bonefidei 7 fauora bilis:7 ideo prorogatur.sed stipulatio est contractus stricti iuris:7 ideo artatur.nam prorogant̃ contractus bonefidei: artantur contractus stricti iuris:quia in contractibus bone fidei veniunt ea de quibus non est actum vl' cogitatũ.in cõ/tractibus stricti iuris veniunt ea de quibus est actum vt ve/niant 7c.7 in.l.illa expediebat venditori venditionem vale/re:7 emptori emptionem valere.sed in hac.l.7 si expediebat mihi stipulatori omnia decem mihi reddi:non tamen pmis/sori:immo obest.7 ita scripsit dominus Azo quia hec erat ratio super.l.si mihi 7 titio.Sed mihi videtur melior alia ra/tio:si dico tibi.fundus ille esto mihi 7 titio emptus.tu di/cis esto mihi 7 titio emptus.in totum tenet venditio quãtuz ad personam meam:ne si teneret pro parte habeam te inui/tum socium 7 tu me:qđ est contra.l.supra communia pre.l. fin.7.ff.de conditio.indebiti.l.si non sortem.§.si tibi centuz. sed in hac.l.in.v.de persona eustolij non valet:quia nõ pos/sum alteri stipulari vt dictum est.nec hic habet locum illa ratio:quia in summis non cadit communio licet in corpora libus:vt dicitur.ff.si cer.peta.l.nam 7 si fur.in fine.

¶ De duobus reis stipulandi vel promittendi.

¶ Supra de contrahenda 7 committenda stipulatione di/ctum est vobis de vtilibus stipulationibus.verum quia vti/li stipulatione plures 7 duo rei stipulandi 7 debendi pos/sunt fieri: ideo dicit rubrica de duobus reis stipulandi 7 promittendi:qualiter vtili stipulatione fiant plures rei sti/pulandi 7 promittendi. No.ꝗ quidam habent in rubrica. de pluribus reis stipulandi.7 bene.quidam habent.de duo bus reis stipulandi 7 promittẽdi.7 similiter bene stat quia pluralitas duorum numero contenta est:vt.ff.de testi.l.vbi. vnde duo rei stipulandi sunt plures. Et dicuntur plures rei stipulandi:qui eandem rem 7 ex eadem causa stipulan/tur. Nam sicut dicitur reus stipulandi qui rem suam dari vel restitui stipulatur:ita dicitur reus promittendi qui rem promittit: vt.ff.e.l.j.ita dicuntur plures rei stipulandi qui stipulantur eandem rem ex eadem causa. Et dicuntur rei duobus modis. Et vno modo criminosi dicuntur rei a rea/tu idest a crimine non a re:vt supra de pcura.l.reum.7 infra de accu.l.reos.Secundo modo dicitur reus ille qui conue nitur ciuiliter.7 iste reus nuncupatur fungitiuus: vt.s. de iudi.l.properandum.§.finautez.7 dicitur reus promissor a rei quam promittit.7 sic sumitur hic 7 in toto isto titulo.ff.e.

Creditor. In.l.ista ponitur talis casus. Quidam accessit ad imperatorem: Domine imperator ego 7 titius communiter mutuam pecuniam acce/pimus.creditor qui nobis mutuauit me so/lum insolidum cõuenit.nunc quero a vobis. Et primo quero an creditor qui habet duos reos promittẽ/di possit vnum quem velit insolidum conuenire? Secundo quero.si fui insolidum conuentus 7 solui:vtrum habeã ali/quod auxilium contra titium correum? Ad primum respon det imperator dicens.amice nulla dubitatio est ꝗ creditor qui habet duos reos promittẽdi non potest prohiberi quin possit conuenire insolidum quem velit. Ad secundum ita respondet imperator.si fuisti insolidum conuentus 7 insoli/dum soluisti:adeas presidem prouincie 7 ipse non dubita/bit:vt si soluisti solidum: quin possis recuperare partem a titio cum quo communiter mutuo accepisti pecuniam. hoc dicit ista.l. Text.non potest.sub.de iure nec auctoritate re/scripti imperialis:vt.j.l.proxima.Tex.exigere debituz.sub. a quolibet reorum insolidum:quia creditor habet electio/nem vel velit conuenire vtrunqz vel alterum tantum. tamen facta solutione ab vno:alter liberatur:vt colligitur.ff.de eo per quem factum erit.l.j.§. plures.7 quia bonafides non patitur:vt bis idem exigatur:vt.ff.de regulis iuris.l. bona/fide.Text.a quo velit.sub.insolidũ.7 ideo infert ex genere in speciem.Tex.te.s. correum debendi. Text. conuentum. hic facias punctum.Text.insolidum exsoluisse.vel punctu abis sic.7 ideo si probaueris te conuentum insolidum ex/soluisse.Text.aduersus eum.s.correum. Text.non cuncta/bitur:idest non dubitabit. sub.adiuuare te vt totam pecu/niam soluat correus:vel vt partem recuperare valeas vt.j. dicam plene. ¶ Or segnori circa.l. istam est insistendum. nam vos habetis hic vt dixi in casu in principio huius.l.7 ad istud accedit.s.si certum petatur.l.si non singuli.7.j.e.l. pap.7.ff.commo.l.si vt certo.§.si duobus in fin.7.l.sequen/ti.7.ff.depositi.l.j.§.si apud duos. Item habetis in fin.hu/ius.l.si vnus ex correis solidam pecuniam soluat. contra correum pro quo soluit habet auxilium:idest actionem pro socio si sunt socij.vel cessaz:si fuerit cessa a creditore.vel mã dati:si actum inter eos fuerat ꝗ vnus pro altero fideiube/ret vt.j.plenius dicam.7 ad istud accedit.ff.de fideiusso.l.si fideiussoribus.7.ff.de tu.7 ra.dis.l.j.§.nunc tractemus.7.s. de diuidẽ.tu.l.ij. Sed circa materiã istam subijciam duas questiones principaliter: ex quibus materiam istam 7 to/tum istum titulum 7.ff.eo.intelligetis. Et primo quero ita. si sunt duo rei promittendi: videntur ne inuicem fideiube/re? In questione ista fuit multiplex opinio. Fuit vna opinio domini Martini.Secunda domini Bulgari. Tertia opi/nio fuit domini Joannis. Quarta fuit domini Azonis.Et in questione ista dixit dominus Martinus cum suis sequa cibus ꝗ duo rei debendi videntur inuicem fideiubere. Et hanc suam opinionem primo probat tali ratione.sicut etiaz pactum factum cum reo prodest fideiussori:vt.ff.de pac.l. 7 heredi.§.si.ita pactum factum cum reo prodest alij correo ff.de pactis.l.idem.Item hanc suam opinionez probat alia ratione.nam sicut iusiurandum prestitum ab actore prodest fideiussori:vt.s.de iureiur.l.duobus. ita iusiurandum de/latuz ab vno correo alij prodest:vt.s.de iureiur.l.duobus. §.ex duobus. Item hanc suam opinionem probat alia ra/tione.sicut acceptilatio facta reo prodest fideiussori:vt no. ff.de acceptila.l.ex pluribus.ita facta vni correo pdest alij: vt.ff.de duobus reis.l.ij. Item hanc suam opinionẽ pro/bat alia ratione.sicut exceptio non numerate pecunie com. petit reo 7 fideiussori:vt.s.de non nume.pecu.l.tam manda tori.ita in duobus reis: vt infra.e.l. proxima. Item probat hanc suam opinionem alia ratione.sicut pater tenetur de in rem verso si filiussa.fide iubet pro eo:vt.ff.de in rem verso.l. si pro patre in principio.§.vltimo.ita si non fideiubet: vt.ff. de in rem verso.l.si pro patre.§.versum.Item hanc suã opi nionem probat alia ratione.sicut mulier vtitur exceptione velleyani senatuscõ:vt.ff.ad vel.l.j.ita si constituit se p alio soluturam vel intercedit pro alio: vt.ff.ad senatuscõ.velle.

.vir vxori.§.mulier.τ titius.in fine.τ.l.sequenti.Item dice/ bat ipse quid plura. leges sunt expresse pro hac opinio.in auctentica.de duobus reis.in princi.τ.ff.eo.l.reos.¶Sed domino Bul.τ suis sequacibus visum est contrarium. sci/ licet ꝙ non videntur duo rei inuicem fideiubere. Et hanc suam opinionem probat tali ratione.ecce si duo sunt rei de/ bendi. vnus potest obligari pure:alius in diem: vt insti. de duobus reis.§.vlti.sed fideiussor non potest obligari pure: reus sub conditione:vt insti.de fideiussoribus.§.item si ille pure.Item probat hanc suam opinionem alia ratione. ecce vnus correus non potest compensare qd alij debetur: vt.ff. de duobus reis.l.si duo.sed fideiussor sic. vt.ff. de compen. l.siquid.Item probat τ alia ratione.ecce sententia lata con tra vnum ex correis alij non prodest:vt colligitur in.l.ff. de argu. si duo.sed lata pro reo prodest fideiussori: vt nota.ff. de excep.l.exceptiones.§. rei. Item probat τ alia ratione. ecce si reus succedit fideiussori:tollit fideiussoria obligatio: vt.ff.de fideiusso.l. heres.§. ꝙ seruus. sed si vnus correus succedit alij correo:nõ tollitur pro parte actio.vt.ff.de fide/ iusso.l.vrannius. Item dicebat ipse pro hac opinione est lex expressa.ff.ad vell.l.vir vxori.§. mulier.in prin. Nõ ob/ stat dicebat dominus Bulga. ꝙ duo rei debendi altera fideiussione tenentur.quia illud verum est:si nominatim con ueniat.¶Domino tamen Joanni τ suis sequacibus visuꝫ est contrarium.τ hec fuit tertia opinio: τ dixit. in pluribus reis debendi ꝙ vnus non videtur fideiubere pro alio:si nõ sunt socij.τ ideo si vnus soluit solidum: nõ recuperabit ac/ tione mandati a correo:nisi hoc actum esset:sed actione ne/ gociorum gestorum.sicut si fideiubeo pro absente τ soluo: vt.ff.mandati.l.ex mandato.§.j.τ.l.qui fide.Sed si sunt duo rei debendi eiusdem obligationis τ contraxerunt societa/ tem inuicem:fideiubere videtur.τ si vnus soluit. recuperat ab illo actione pro socio.τ nihilominus mandati: quia vi/ dentur adinuicem fideiubere.τ pro ista sua opinione indu/ cit.ff.de fideiussoribus.l.vrannius.τ.ff.de arbi.l.si duo.τ.ff. siquis cau.l.si duo. Et dicebat ꝙ non obstãt.ll.allegate pro opinione domini Marti.quia illud est intelligenduꝫ si sunt socij:τ non aliter: cum promptum sit leges legibus concor dare:vt.ff.de inoffi.do.l.vna.¶Quarta fuit opinio domi/ ni Azo.τ verior:τ ita scripsit in summa huius tituli in fine: licet perquam breuiter. τ ita dixit. Si duo sunt rei promit/ tendi: si ad vnum solum peruenit pecunia ad alium non: is ad quem non peruenit pro eo ad quem peruenit videtur fi/ deiubere. verbigratia.duo sunt scholares: τ pecunia tota die peruenit ad vnum:hic ille ad quem peruenit est reus al ter fideiussor:sed si pecunia pariter peruenit ad vtrũqꝫ:qui/ libet eorum de eo quod ad se non peruenit videtur fideiu/ bere. τ idem est si plus peruenit ad vnum q̃ ad alium.nec potest dici ꝙ sit societas vel ꝙ sint socij his casibus licet cõ muniter se obligent cum in communes vsus eam non con/ uertant.sed de eo qd ad se peruenit non videtur fideiubere: quia nemo pro seipso fideiussor existere potest:vt.ff.de fide/ iussoribus.l.prima.τ.l.penultima. τ colligitur.ff.ad velle/ yanuꝫ.l.tutor.in principio.Et pro ista sua opinione faciunt tres leges expresse.que videntur velle ꝙ vnus obliget se pro alio quatenus ad eum non peruenit.vt.ff.ad velleya/ num.l.vir vxori.in fine.τ.l.sequenti. τ.ff.de in rem vers.l.si pro parte.§.vltimo.τ.ff.ad mace.l.idem si filius.§.j.τ ita ap paret que sit vtilis vtrum duo rei videantur inuicem fideiu/ bere vel nõ. quia soluta est illa questio qua queritur.si vnus correus soluit: qua actione repetet vnus ab alio. quia si solidum soluit:recuperat actione mandati id quod ad eum non peruenit:quia videtur recepisse mandatum de soluen/ do:vt argu.ff.manda.l.ex mandato.§.j.τ.l. qui fide.sicut ille qui pro alio fideiussit:videtur recipere mandatum de solue/ do:vt.ff.de conditio.indebi.l.indebitum.sed si ille soluit ad quem tota pecunia peruenit:non potest aliquid recuperare quia solidam pecuniam pro seipso videtur soluisse. sed si pecunia peruenit ad vtrunqꝫ:si quilibet soluit partem suaꝫ neuter ab altero recuperabit.sed si vnus soluit solidum:pu ta.x.non recuperat.quia soluit pro sua parte.alia.v. recupe/

rat a correo actione mandati quia ẜm opinionem Martini inuicem fideiubere videntur: vt argu.huius.l.τ.s̃. manda/ l.rem.sed vbi non videntur inuicem fideiubere. ẜm opinio nem Bulga.recuperat actionem negociorum gestorum: si eius contemplatione fuit solutuꝫ.vt.ff.de nego.gesto.l.si pe cuniam.al's non nisi actio cessa fuerit: vt.s̃.loca. τ conduc. l.si diuisa.¶Sed quid erit?conuenitur vnus ex reis deben di insolidum: τ dicit creditori. cede mihi act. contra cor/ reum.nam certum est ꝙ creditor tenetur cedere ei:vt.ff. mã dati.l.papinia.τ.ff. de fideiusso.l.fideiussoribus. sed cedet ei actionem insolidum an pro parte?verbigratia.ponamus duo sunt rei debendi in centum.vnus soluit centum.ceden tur ei actiones in centum an in quinquaginta tantum?Uel ponamus ꝙ tres sunt rei debendi obligati in.xxx.vnus cõ uentus est insolidum quod fieri potuit vt hic dicitur cum suis similibus: τ soluit.xxx.cedentur ei actiones in.xxx. cõ tra alios insolidum:an in decem cõtra quemlibet aliorum? Et in questione ista fuit opinio.Et dixerunt quidam ꝙ inso lidum ceditur ei actio contra correum vel correos:quia de/ bet esse melior conditio illius qui primo soluit.arg.s̃. de re iudi.l.inter eos.Item pro istorum opinione videtur esse ar/ gumen.ff.de fideiusso.l.fideiussoribus.τ.ff.de tu.τ ra.distra. l.cum pupillus.τ.ff. de administra. tuto.l. si plures.τ.ff. de solutio.l.modestinus. ¶Sed eis opponitur.nam istud est mirabile.duo accipiunt mutuo centuꝫ.τ ad quemlibet per/ uenerunt quinquaginta.si vnus soluit centum: si ceditur ei actio in centum:lucrabitur hic si debet exigere a correo cẽ tum:cum quinquaginta ad eum peruenerunt. Et idem erit si sunt tres rei debendi qui acceperunt mutuo triginta: τ vnus soluit triginta. si cedentur ei actiones in triginta. lu/ crabitur decem cum ad eum peruenerunt decem.τ ideo nõ debet audiri:quia est de preda sollicitus: vt argumen.ff. de administra.tuto.l.si minoris.τ.s̃.de vsuca.pro emptio.l.vlt. τ quia natura equum est neminem cum aliena iactura locu/ pletari:vt.ff.de condi.indebi.l.nam hec.Ad qd respondent ipsi.iste fuit grauatus in vno licet accepisset mutuo cuꝫ alio centum τ quinquaginta ad eum peruenerint vel triginta τ decem ad eum peruenerũt:ipse enim grauatus fuit in hoc: dum insolidum est conuentus τ insolidum exactus: vnde releuatur in alio vt insoliduꝫ cedantur ei actiones non de/ ducto illo qd ad eum peruenit.quia plerunqꝫ qui grauatur in vno.in alio subleuatur:vt.ff. de iureiur.l.euꝫ qui. in prin. τ ita qui passus est iacturam ab initio patietur vtilitatem ex postfacto.iuxta id. Grata superueniet que non sperabitur hora.Sic τ alibi econtra est inuenire qui habet commodũ in principio : habet malum in fine. iuxta illum quod dicit salomõ. Extrema gaudij luctus occupat. Et est inuenire si/ mile:vt in.l.cõtraria que dicit.si seruus tuus fecit mihi fur/ tum τ titio dedit damnum: tu teneris mihi furti noxali ti/ tio.l.aquil.noxali.si ego conuenio te furti noxali τ titius cõ uenit te.l.aquil.noxali:melior erit cõditio occupantis.idest eius qui primo ad sententiã peruenerit: vnde si primo per/ uenit ad sententiam: mihi tradetur seruus a te. τ tu absol/ ueris a petitione titij.modo habeo in principio bonam for tunam.nam ille titius quid faciet?conueniet me.l.aquil.no/ xa. τ aduocabit a me illum seruum: quia noxa caput sequi tur.τ sic habeo in fine malam fortunam: vt ista probantur ff. de noxa.l.siquis a multis.τ etiaꝫ.ff.si ex noxali causa aga. l.j.in fi.τ.l.sequen.Alij voluerunt dicere.si ego τ titius ac/ cepimus mutuo centum τ solui cẽtum: mihi actio ceditur pro parte virili.scilicet pro.l.Uel si tres rei debẽdi fuimus ceditur mihi actio pro.xx.ne sim de preda sollicitus τ locu pletarer cum aliena iactura quod esse non debet: vt.s̃. di/ xi.τ pro istorum opinionem est argumen .ff. de pecu.l. que/ sitũ.§.ij. τ probatur.ff.de tuto. τ ra.distra.l. si ex pluribus. ¶Sed segnori in questiõe ista vos ita dicetis.si accepi mu tuo cum titio centum.si nihil ad me peruenit: sed solida cẽ/ tum peruenerunt ad titiuꝫ.sicut tota die videmus in schola ribus τ militibus contrahentibus: quia peruenit pecunia ad vnum solũ.sicut actionem mandati habeo contra eum in centum.vt supra in alia questione dixi.ita est mihi actio ce/ denda

denda contra cum insolidum idest in centum. ꝛ idem est si si plures acceperunt triginta mutuo.ꝛ sic potest intelligi.ff. de fideiusso.l.fideiussoribus. Si autem pecunia peruenit pariter ad quemlibet.sicut habeo act.mādati quatenus ad eum peruenit:ita cedetur mihi actio quatenus ad eum peruenit.vnde si solui pro dimidia vel pro tertia:cedetur mihi actio pro illa dimidia vel pro tertia que ad euȝ peruenit:nō autem insolidum.ꝛ hoc illa ratione: quia non debeo locupletari cum aliena iactura:ꝛ non debeo de preda esse sollicitus vt dixi.s̄.Si autem ad me peruenit solida pecunia ad titium nihil.si cōuentus solui insolidum: creditor non cedet mihi actionē:qꝛ nihil possum recuperare ab eo ad queȝ non peruenit actio mandati:immo si ipse soluisset: haberet actionem mandati contra me.ꝛ dolo facit qui petit quod restituturus est:vt in.l.condemnatione.ff.de regulis iuris.§. dolo.Alij dixerunt ꝙ cedetur mihi actio insoliduȝ indistincte:sed obstabit mihi exceptio doli quatenus ad euȝ non ꝑuenit:vt.ff.de doli excep.l.j.§.si quis. Sed in dubio quid presumemus?duo acceperunt mutuo pecuniam ponamus deceȝ nescimus pro qua parte peruenit ad quemlibet.Certe in dubio presumam ad quemlibet peruenisse pro virili portione:quia in dubijs non est recedendum a verbis : vt colligitur.ff.de exercitoria.l.j.§.si is qui nauem.ꝛ.ff.de leg. iij.l.non aliter.ꝛ pro hoc facit.ff.de administra.tuto.l.si filiꝰ. al's.l.cum plures.ꝛ argu.ff.de pecul.l.quesitum.ꝛ.ff. de tu. ꝛ ra.distra.l.pupillus.❡ Or segnori super.l. ista habetis aucten.vnam que incipit. Hoc ita si pactum ꝛc. vnde videatis eam.

Hoc ita si pactum.

H per auctenticam istam.l.j.codicis huius tituli ꝛ plures alie huius tituli.ꝛ.ff.eo.ti.corriguntur in aliquo. Jure.C.ꝛ.ff.ita erat ꝙ si plures promittebant eandem rem ꝛ ex eadem causa insolidum vel simpliciter:videbantur duo rei ꝓmittendi:ꝛ quisqȝ poterat insolidum conueniri:ꝛ habebat electionem actor quem vellet insolidum conuenire.sed hodie correctum est istud in aliquo:quia ita demuȝ tenetur in solidum:si specialiter dictum est.ꝛ tunc si dictum est ꝙ quilibet teneatur insolidum:si alter non est soluendo insoliduȝ vel pro parte vel est absens.quia hoc casu qui presens est: insolidum cōuenietur.sed si ambo presentes sunt: ipsi sunt producendi per iudicem ordinariū: si iudex qui cognoscit est iudex delegatus.sed si non inueniatur pacto se astrinxisse ꝙ quilibet teneatur insolidum:quilibet conuenietur pro parte virili ꝛ condemnabitur. Sed quid erit?duo promittunt eādem rem ꝛ ex eadem causa ponamus.x.ex causa mutui ꝛ ambo sunt presentes ꝛ ambo soluendo ꝛ astrinxerunt se ꝙ quilibet teneatur insolidum:nunquid poterunt postulare beneficium diuisionis vt quilibet conueniatur ꝛ condemnetur pro virili portione?Certe sic.hoc dicit ista auctē. Uideatis summariaȝ expositionē littere.Tex.hoc ita.Uerba ista sunt domini Jr.continuabitis auc.ad.l.codicis ꝛ dicetis ita.hoc ita.s.quod dicitur in.l.j.codicis ꝛ in suis similibus:ita verum est si pactum interpositum est inter. creditorem ꝛ reos ꝙ quisqȝ teneatur insoliduȝ.Tex.ꝛ vnūquēqȝ sub.ex reis debendi vel promittendi.Tex.vel in partē.sub vel alter absens sit vt indicat littera sequens.Tex.per iudicem.sub.ordinarium:non per delegatum.Text.qđ fiet per administratorem.i.per iudicem ordinarium.Tex.onus.i.viriliter tenebuntur:ꝛ quilibet pro parte virili conuenietur. Tex.sed ꝛ si conuenerit.subau.vt quisqȝ teneatur insolidū. Tex.ad solutionem.ꝛ ita quilibet tenebitur viriliter.Et ista auctentica est in corpore auc.eo.ti.per totam constitutionē colla.vij.❡ Or segnori hec auctentica legitur super.l.huiꝰ tituli:posset tamen legi super.l.ij.ꝛ.iij.huius tituli ꝛ sup ipa rubrica.Et in auctentica ista notabitis plura notabilia. Et primo no.olim si duo promittebant eandem rem ꝛ ex eadeȝ causa:quisqȝ insolidum tenebatur: vt.ff.eo.l. eandem rem. hodie quisqȝ non tenetur insolidum:nisi fiat speciale pactū ꝙ quisqȝ teneatur insolidum.ꝛ etiaȝ si fit ita:quisqȝ tenetur insolidum si alter est presens ꝛ alter est absens vel alter est inops insolidum vel in partem.Et ita no.hic ꝙ ad constituendum plures reos debendi non sufficit generale pactum sed requiritur speciale pactum.Et dicitur agi speciali pacto cum ita inseritur in instrumento.titius ꝛ seius omnes ꝛ quilibet eorum insolidum promiserunt decem gaio stipulāti.sic ꝛ alibi in renunciatione casus fortuiti:vt.ff.si quis cautio.l.sed si post tres.§.quesitum.sic etiam quantum ad nouationem faciendam requiritur ꝙ expresse fiat:vt.j.de nouat.l.vltima.ꝛ ita hic plus valet expressum ꝗ̄ tacitum.sic ꝛ in pupillari substitutione expressa excludit matrem : tacita non:vt.s̄.de impuberum ꝛ alijs substitu.l.precibus.al's autem regulariter quod tacite agitur:pro expresso habendum est:vt.ff.si certum peta.l.cum quid.Jtem no.hic ꝙ si actum est expressim ꝙ plures teneantur insolidum si omnes sunt soluendo ꝛ presentes:adhuc potest quis postulare beneficium diuisionis:quod est auctoritate constitutionis huius vt hic in fi.colligit̄:sicut ꝛ plures fideiussores possunt postulare beneficium ēpistole diui adriani:vt insti.de fideiusso.§.si plures.ꝛ hoc est quod ponunt tabelliones in suis instrumentis.quia dicunt.ꝛ promiserunt omnes insolidum: renunciantes epistole diui adriani ꝛ de duobus reis. Habetis ergo hic.vbi sunt duo rei debendi obligati insoliduȝ indubitanter si omnes sunt soluendo ꝛ presentes vtuntur beneficio diuisionis.si alter non est soluendo vel est absens agitur cum eo qui est soluendo vel presens.secus est in debitore ꝛ fideiussore si ambo sunt presentes.quia primo agēdum est cum debitore ꝗ̄ cum fideiussore:vt.j.titu.proximo auc.presente.quam legam vobis super.l.iure nostro. Sed nunquid duo rei debendi possunt renūciare beneficio huiꝰ constitutionis?Dicimus ꝙ sic.quia istud est introductum in fauorem eorum:ꝛ quis potest renunciare his que pro se introducta sunt:vt.s̄.de episco.ꝛ cleri.l.si quis in conscribēdo.ꝛ.s̄.de pactis.l.penul.ꝛ.ff.de mino.l. si iudex. ꝛ hoc est quod ponunt tabelliones nostri temporis in suis instrumētis.ꝛ insuper tales promiserunt insoliduȝ:renunciantes cōstitutioni de pluribus reis debendi.ꝛ hoc est ꝙ etiaȝ si omnes sunt presentes ꝛ soluendo:ꝙ creditor possit vnum quē velit conuenire. Sed quid erit?duo rei debendi sunt.vnꝰ promisit rem pure insolidum.alius eandem rem insolidum ꝛ sub conditione.quod fieri potest:vt.ff.eo.l.ex duobus.pēdente cōditione non potest conueniri ille qui promisit sub conditione:vt no.ff.si certum peta.l.certi conditio.in principio.nunquid creditor potest agere cum eo qui pure promisit?De ista questione querit Azo.ꝛ non determinat eam. sed nos allegamus pro ꝛ contra.Et statim videtur ꝙ si vnꝰ promisit pure ꝛ alius sub conditione:ꝙ pendente conditione neuter conueniatur.qui pure promisit non:quia eius pura videtur suspensa per sequentem conditionalem. qui sub conditione promisit:non videtur posse conueniri pendente conditione:vt probatur insti.eo.§.vlti.ꝛ.ff.si certum peta.l.pecuniam.ꝛ.ff.de conditio.indebiti.l.iul. Econtra videtur ꝙ ille qui pure promisit possit conueniri:quia hec auctentica videtur ponere hanc regulam vbi actum est ꝙ quilibet teneatur.si alter est absens vel inops:agitur cum presente qui potest cōueniri.igitur si vnus promisit pure alter sub conditione:videtur agendum cum eo qui promisit pure si lapsum est tantum tempus ꝙ potuerit soluere: vt colligitur insti.de verbo.obliga.§.vltimo.ꝛ no.ff.de solu.l. ratū. ꝛ sic potest intelligi.ff.e.l.ex duobus. Nec obstat.ff.si certū peta.l.pecuniam cuȝ suis similibus.quia in illis legibꝰ debebas mihi pecuniam pure:eandem pecuniam sum stipulatus ab alio sub conditione animo nouandi.igitur nō eratis duo rei debēdi insolidum:quia nouata est prima per sequētem. Odofredus.

Exprimere.

E Jn.l.ista ponitur talis casus. Quidam accessit ad imperatorem ꝛ coram eo talem proposuit questionem:Domine imperator ego cum titio eandem pecuniam dare seio promisi potero cōuenire a creditore seio insolidū an pro parte quero a vobis?Ad qđ respondet imperator ꝑcibꝰ tuis exprimere debueras.an insolidū ꝓmisisti

cum titio seio: an simpliciter. ⁊ si insolidum promisisti tunc insolidum potes conueniri: nec rescripto meo ius creditoris: scilicet ꝙ pro parte conueniaris: ei adimetur. si autem pro parte promisisti: quilibet pro parte potest cōueniri. hoc dicit. Tex. exprimere. ¶ Or segnori not. hic ꝙ imperator male querētē curialiter reprehendit. sic ⁊ alibi. s. de trāsac. l. vt responsum. ⁊. s. de impuberū ⁊ alijs substi. l. precibus. Aliquando tamen iurisconsultus dure respondet: vt. ff. de testi. l. domitius. ⁊. ff. de origine iuris. l. ij. §. pro cuius. Tex. non possit: scilicet vt teneatur pro parte pro qua est obligatus non vltra. Tex. electio: scilicet vt conueniat quem velit vt. s. l. proxi. Tex. non debet: idest nō potest: cum imperator non rescribat contra ius: vt. s. de eman. l. nec auus. ⁊ cū absorberet in totū alterius ius non valeret: vt. s. de precibus impe. offerendis. l. quotiens. Sed dic mihi. l. ista videtur loqui habito respectu ad nouum ius positū in auc. hoc ita. Unde quidam dixerunt hanc. l. esse positam habito respectu ad nouum ius. Uel dicatis. iure codicis si duo domini promittebant eandem rem ⁊ ex eadem causa: videbantur in solidum promittere. hodie videntur promittere insolidum: ita demum si actum est.

PRopter nuptias. In. l. ista dicitur. Si tres accedunt ad creditorem: ⁊ dicunt mutua nobis. xxx. siue creditor mutuat pecuniam omnibus tribus: siue vni voluntate aliorum: sunt tres rei debendi ⁊ alij quibus non fuit numerata pecunia non poterunt vti exceptione non nu. pecu. ex quo vni fuit numerata voluntate aliorū. ¶ Or segnori no. hic. siue tribus reis debendi numero cōmuniter: siue vni voluntate aliorū: omnibus numerasse videor ita ꝙ non poterunt opponere exceptionem non numerate pecunie vt hic. ⁊. s. si cer. pe. l. si non singuli dixi.

CUm quidam. Tres pme. ll. quas hūistis sunt veteres leges aliorum imperatorum qui precesserunt iustinia. hec est noua. l. iustinia. Et hec. l. ponit tres casus. Unus casus est. si ex vna parte sunt plures rei stipulandi: ⁊ ex alia plures rei debendi: si vnus reus stipulandi sit litem contestatus cum vno reo debendi vel cū omnibus: illa interruptio prodest alijs ⁊ nocet alijs reis debēdi: siue vnus reus debendi interpellauerit aliquem reum stipulandi prodest omnibus alijs ⁊ nocet omnibus alijs reis stipulandi siue vnus reus pmittēdi agnouit debitū pdest alijs. ¶ Secundus casus est. si vnus est creditor: ⁊ habꝫ plures reos si creditor interpellauerit vnum: prodest sibi contra alios: siue litem contestatus est cum vno: siue vnus ex reis debendi agnouit debitum pdest alijs: ceteris alijs correis nocet. ¶ Tertius casus est. si plures sunt rei stipulandi: ⁊ habent vnum debitorem: si vnus interpellat debitorē prodest ceteris: siue litem contestatus est cum eo: siue agnouit debitum soluendo partē vni correo stipulandi annectit rationem omnium predictorum. cum enim ex eodem contractu vna obligatio pcedat plurīū reoꝝ debendi ⁊ stipulādi: non est mirū si vnius interpellatio pdest alijs ⁊ nocet. Tex. promittendi. hoc est exemplum primi casus. Tex. vel vni⁹. ecce secundum exemplum secundi casus. Tex. vel econtrario. ecce tertium exemplum tertij casus. Text. multi creditores. i. multi rei stipulandi. Tex. debitum agnouerunt. puta soluendo partem. ⁊ hoc est ꝙ dicit per solutionem. Tex. vel per alios modos. puta remittendo cautionem: vt. s. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. cum notissimi. §. immo. Tex. ⁊ nos ampliamus. vt in preallega. l. cum notissimi. ⁊. s. de anna. excep. l. j. Tex. humanum. i. equum. Tex. interruptione. puta per litis contesta. vel per executoris conuentiōem. Tex. vel agnitione adhibita. puta per solutionem. Tex. apparuerit. ¶ Or segnori no. hic. ꝙ si plures sunt rei debendi denunciatio facta vni obest ceteris ⁊ litis cōtestatio facta cuꝫ vno nocet ceteris. similiter si sunt plures rei stipulandi: admonitio vnius prodest ceteris. ⁊ ad istud accedit. ff. de arbitris l. si duo. in prin. ⁊. ff. eo. l. pe. Nec ob. l. que videtur velle ꝙ si vnus ex argentarijs paciscatur: non obest alijs. vt. ff. de pactis. l. si vnus. in princip. quia ibi erant socij eiusdeꝫ mēse: non tamen lucri ⁊ damni. Uel potest dici. si sunt socij lucri ⁊ damni: habet locum hec. l. ⁊. ff. eo. l. duobus. nisi alter perueniret alterum: puta in faciendo sibi constitui. quia si paciscatur: alter non obest alij. vt. ff. de consti. pecu. l. si vero. ⁊. l. idem. sed si alter alterum non preuenit: obtinet hec l. ⁊. ff. eo. l. ij.

¶ De fideiussoribus ⁊ mandato.

¶ Quia fideiussores ⁊ mandatores habent verbis obligari. vt no. ff. de actio. ⁊ obli. l. j. §. verbis. ⁊ qꝛ inuicem duo rei debendi videntur fideiubere. vt no. s. titul. j. l. j. ponitur rubrica de fideiussoribus. ⁊ quia mandatores tenentur ad instar fideiussorum: ideo annectit ⁊ de mandatoribus. ¶ Et nota differentiam inter fideiussorem ⁊ mandatorem. nam fideiussio proprie subsequitur obligationem. ff. eo. l. fideiussor. §. fideiussor. in fi. ⁊ institu. e. §. fideiussor. aliquando tamē accedit fideiussor future obligationi. vt. ff. de iudicijs. l. non quemadmodum. vt. ff. eo. l. penul. Item aliquādo pōt accipi pro precedenti obligatione: vt in preallegato. §. fideiussor institu. eo. titu. Sed mandator semper precedit obligationeꝫ: at constitutor semper subsequitur. vt. ff. de consti. tu. pecu. l. j. §. debituꝫ. nisi in casu. puta si mutuasti mihi decem: ⁊ volebas a me exigere ⁊ titius mandauit tibi vt differas exigere periculo suo: vt colligitur in. l. ff. mandati. l. si vero non remunerandi. §. cum quidam. al's. §. post solutam. tamen sicut si fideiussor soluit pro debitore recuperat actione mandati: ita mandator si soluit recuperat actione mandati: vt notatur. ff. mandati. l. ex mandato. §. j. ⁊. l. qui fide. Iteꝫ sicut fideiussor obligatur alieno nomine: ita mādator. Item fideiussor verbis obligatur. vt notatur. ff. e. l. j. §. verbis. mandator solo consensu: non al's. vt. ff. man. l. j.

SI lisias. In. l. ista ponit talis casus. Quidam lisias nomine intulit titio vim priuatam: ⁊ sic sine armis titius lisiam accusauit: ⁊ fuit condēnatus. l. iul. de vi priuata. ⁊ in pena. l. iuliā. de vi priuata fuit relegatus ad tempus pone in triennium: adempta sibi tertia parte bonorum. lisias reuersus a relegatione ⁊ amissa tertia parte bonorum conuenitur a suo creditore vnam cuꝫ fideiussoribus suis. dicit lisias creditor. fui relegatus in triennium: ⁊ fuit confiscata tertia pars bonorum meorum: de illa non respondereꝫ tibi aliquid sed pro duabus suꝫ paratus soluere: queritur quid iuris? Ad quod respondet imperator: sicut si omnia bona lisie essent confiscata: fiscus responderet creditoribus: ita si tertia pars fuit confiscata debet respōdere pro tertia pte. fideiussores autem eius non sunt liberati: immo ex prima fideiussione poterunt conueniri. Tex. si lisias. debitor in centum cum suis fideiussoribus. Text. adempta parte bonorum: scilicet tertia exempli causa. licet appellatione partis dimidia contineatur. vt. ff. de vsufruc. l. etiam. tamen hic exempli causa dicimus de tertia. Tex. conueniri possunt. ¶ Or segnori no. hic exemplum vt dixi in casu. ⁊ veruꝫ dico ⁊c. ⁊ ad hoc facit: scilicet ꝙ si quis cōmittat in. l. iul. de vi priuata ꝙ debet relegari ad tempus cuꝫ confiscatione tertie partis bonoꝝ: vt legit ⁊ pbat. ff. ad. l. iuliam de vi priuata. l. j. vnde pro tertia parte respondet fiscus creditoribus. ¶ Unde not. si omnia bona debitoris essent confiscata nō tenetur debitor creditoribus rñdere in aliquo: qꝛ nudatus est bonis. vt. j. de sententiam passis ⁊ re. l. si debitor. ⁊. ff. de ca. di. l. tutelas. in fi. Sed si pro tertia parte sunt publicata: debitor respondet pro duabus partibus: fiscus pro tertia: vt. j. ad. l. iuli. de vi pu. vel pri. l. si tutor. ¶ Sed possunt ne conueniri fideiussores insolidum? Uidetur ꝙ sic: qꝛ littera huius. l. dicit. iure pristino conueniri possunt. Ecōtra videt ꝙ non. qꝛ debitor habet exceptionem vt in plus non conueniatur vt. ff. si quis cau. l. sed ⁊ si quis. ⁊ omnes exceptiōes que competunt reo: ⁊ eius fideiussoribus competunt: vt. s. de excep. l. defensiones. ⁊. ff. de excep. l. omnes.

Creditori

Creditori. In. l. ista ponit talis casus. Mutuaui tibi decem pro istis decem accepi pignora et fideiussorem: nunquid si volo conuenire fideiussorem potero licet habeam pignora? Respondetur quod sic. et si conuenio fideiussorem: teneor ei cedere iura personalium actionum. Sed quid erit? mutuaui tibi decem et accepi pignora: et dedisti mihi fideiussorem. postea mutuaui tibi alia decem et accepi eadem pignora. et ago contra fideiussorem ad prima decem. dicit ipse cede mihi pignora personalium actionum et soluam tibi dico ego ei. solue mihi alia decem que ipse mihi debet ipse non vult soluere: nunquid teneor ei cedere pignora personalium actionum? Certe respondetur quod non: nisi prima decem et postea alia decem soluat. Tex. ius pignorum. i. cedere personalem actionem et ius pignorum: vt colligitur. ff. e. l. fideiussoribus Tex. sed cum aliam quoque in causam. i. pro aliis decem. Text. compellendus est. s. creditor. Tex. exsoluat. et soluto debito cogendus in eum transferre omnia pignora. sed illa decem pro quibus non fideiussit recuperabit actione negociorum gestorum: vt. ff. de neg. gest. l. fideiussor.

Non recte. In. l. ista dicitur. Mutuaui tibi decem et accepi fideiussores qui fideiusserunt insolidum pro te. postea bona vnius fideiussoris sunt confiscata ego volo agere contra fiscum. dicunt procuratores fisci quod debeo agere contra reum principalem: nunquid recte dicunt? Certe non. quia est in electione mea vel velim conuenire debitorem vel fideiussorem. et sic si bona vnius fideiussoris sunt confiscata: agam cum fisco. et licet pro illa obligatione essent pignora obligata et actum esset: possum ea vendere. non tamen nocet mihi quin possim agere contra fideiussores vel contra fiscum ad quem bona eius peruenerint: siue fuerit dictum quod teneret insolidum siue non. et vbi est dictum quod omnes teneantur insolidum: adhuc quisque tenetur insolidum pro parte virili. Tex. experiri. sub. pro alia parte. Tex. constitutionem. sub. cum sunt idonei et soluendo. et hoc annectit. Tex. diuidit. ¶ Odofredus segnori no. hic. sicut si bona debitoris confiscantur: tenetur fiscus: vt dixi. s. e. l. j. ita si bona fideiussoris confiscantur: tenetur fiscus. vt hic. Item no. si plures sunt fideiussores et soluendo: habent beneficium epistole diui adriani: vt. ff. de consti tu. pe. l. vltima. Item no. quod iure isto creditor habet electionem quem velit conuenire. secus est hodie: vt in auctentica presente quam quidam legunt hic. sed ego legam eam vobis. j. e. l. iure nostro.

Nouatione. In. l. ista dicitur. Mutuaui tibi decem: et pro illis decem fideiussores erant mihi astricti. postea ista decem sum stipulatus animo nouandi ab aliquo: et non fuerunt adhibiti fideiussores in ista secunda obligatione: nunquid intelliguntur liberati? Respondetur quod sic. Tex. in sequenti: scilicet obligatione interposita animo nouandi. Tex. se non obligauerunt. ¶ Odofredus segnori no. sicut nouatione voluntaria pignora prioris contractus liberantur: vt. s. etiam ob cyrographaria pecu. l. vnica. ita et fideiussores nouatione voluntaria nouantur: vt. ff. de nouat. l. alia. secus si necessaria nouatione: quia nemo litem contestando etc. vt. ff. de regulis iuris. l. nemo. et. l. non solent.

Iure nostro. In. l. ista dicitur. Si tu es debitor meus principalis in decem: et pro illis decem dedisti mihi fideiussores: habeo electionem vel velim te debitorem principalem conuenire an fideiussores nisi inter me creditorem et debitorem aliud actum esse doceatur. hoc dicit ista. l. Tex. inter contrahentes. i. inter creditorem et debitorem. Tex. doceatur. quia tunc staretur pacto: vt probatur et legitur. ff. de pactis. l. iurgentium §. pretor ait. ¶ Odofredus segnori habetis hic vt dixi in casu. et ad istud accedit. s. e. l. non recte. sed istud hodie est correctum per auc. que incipit. Presente. quam habetis hic signatam. Odofredus videatis auc. que incipit: Presente etc.

Presente. Hanc auc. continuabitis ad. l. C. Iure. ff. et. C. erat in electione creditoris vel let primo conuenire reum vel fideiussorem. sed hodie istud est correctum cum distinctione si vterque est presens et soluendo. nam primo agendum est cum reo. sed si reus est absens vel non est soluendo in totum vel in partem: in subsidium potest agi cum fideiussoribus. sed si reus est absens et agitur cum fideiussore: et fideiussor petit tempus vt presentet reum in iudicio vt primo conueniatur datur ei tempus a iudice infra quod deducat eum postea in subsidium agitur cum fideiussore et cogitur satisfacere elapso predicto tempore: et ceduntur ei actiones absque distractione contractus. hoc dicit ista auc. Videatis summariam expositionem litere. Tex. presente tamen vtroque. s. debitore principali et fideiussore. Tex. absente vero reo. i. debitore principali: quia non est in eadem prouincia: vt arg. s. de lon. temp. prescrip. l. vlti. Vel secundum alios: quia non est in eodem foro: vt no. ff. de dam. infec. l. iij. §. absente. Tex. ipso. s. fideiussore. Tex. satisfaccere s. creditori. Tex. cessis. s. contra reum principalem. ¶ Odofredus segnori no. hic si presens est debitor principalis et fideiussor. primo agitur cum debitore: postea cum fideiussore. sed si reus est absens: conuenietur fideiussor. et si fideiussor petat dilationem ad inducendum reum in iudicium: debet ei dari dilatio. simile. s. vbi in rem act. l. ij. et vbi a fideiussore exigitur debitum: ceduntur ei a creditore actiones: vt. ff. e. l. fideiussoribus. Sed quid si factum est pactum quod creditor non teneatur cedere actiones fideiussori: an renunciatum est isti beneficio. s. cedendarum actionum? Et dixerunt quidam antiqui quod non: quasi non intersit creditoris non cedere actiones fideiussori. et quia talis renunciatio obest fideiussori et creditori non prodest. et sic tanquam iniqua non debet admitti: vt. ff. de pactis. l. iuris gentium. §. sed si fraudandi. et. ff. de pactis do. l. conuenire. Sed certe in questione ista dicimus tale pactum valere et quod tali beneficio renunciari potest: quia fauore fideiussoris est introductum vnde potest ei renunciare: vt. s. de pactis. l. penul. preterea non inuenitur prohibitum: ergo concessum: vt. ff. de proba. l. ab ea parte. et ff. quibus ex causis ma. l. nec non. §. j. Item potest esse vtilis renunciatio cedendarum actionum ob istam causam. ecce si habeo reum et fideiussorem. si facerem pactum reo de non petendo. hoc pacto vt non transeat ad fideiussorem. si agerem postea cum fideiussore: non repelleret me ex vi pacti: quia non transit ad eum: sed repelleret me doli exceptione. quia dicit cede mihi actiones. et ego cum nullam habeam: non potero ei cedere: vt. ff. de solu. l. stichum. §. fi. Sed si renunciatum est beneficio cedendarum actionum. agam contra fideiussorem: et ipse non poterit vti exceptione pacti. cum non transeat ad eum. non poterit vti beneficio cedendarum actionum cum ei renunciatum sit. et sic habemus necesse intelligere quod fideiussor renunciauerit beneficio cedendarum actionum: vt colligitur. ff. de pactis. l. et heredi. §. in his cum. l. sequenti. Sed nunquid potest renunciari beneficio huius constitutionis a fideiussore? Certe dicimus quod sic: cum in fauorem eius sit introductum: vt. s. de leg. et constitu. l. quod fauore. Item est aliud beneficium diuidendarum actionum per epistolam diui adriani. s. e. l. non recte. et. s. de consti. pe. l. vlt. cui beneficio similiter potest renunciari cum sit in fauorem renunciantis introductum. similiter et renunciatur beneficio de duobus reis quod est vt simul conueniatur: et quilibet pro sua parte: etiam si conuenitur vt quilibet insolidum possit conueniri: vt. s. de duobus reis. l. j. auc. hoc ita. et de istis omnibus beneficiis tabelliones nostri temporis in suis instrumentis faciunt mentionem. nescio tamen si intelligunt id quod dicunt. quia dicunt titius et seius promiserunt dare tantam pecuniam sempronio renunciantes beneficio noue constitutionis: et beneficio epistole diui adriani: et beneficio de duobus reis: et beneficio cedendarum actionum. Odofredus.

Si pater tuus. In. l. istis dicitur. Dum titius mutuaret pecuniam pro cornelio: pater meus erat presens. nec pro cornelio fideiussit: sed tabulas

instrumenti signauit vt testis: nunquid patri meo generatur aliquod preiudicium? Respondetur ꝙ non: τ ideo frustra timeo ne ego filius τ heres patris mei possim coueniri. hoc dicit ista.l. Tex. conueneris, q: pater eius se non obligauit pro cornelio: τ ne officium suum sit sibi damnosum. vt.ff.de furtis.l.si seruus.§.quia vero. Item no. qui signat vt testis non videtur se obligare vt hic. secus si cosentit: vt.ff.de pig. act.l.gaius.

SI creditor. In.l.ista ponit talis casus. Mandasti mihi ꝙ mutuarem titio centum acceptis fideiussoribus mutuaui ei centum sine fideiussoribus: nunquid teneris mandati actione? Respondetur ꝙ non. Tex. conditioni ascripte: scz vt crederet titio acceptis fideiussoribus. Tex. in accipiedis hypothecis. sub. vel pignoribus. Tex. ꝙ. pro quia. Tex. ꝙ si pignoribus. sub. vel fideiussoribus. Tex. obligatio.i. mutuum. τ fines mandati sunt diligenter custodiedi. vt.ff.man.l.diligenter.

FIliusfamilias. In.l. ista dicitur. Si filiusfamilias fideiubet pro patre vendete fundum tenetur de euictione. Tex. tenetur. naz filiusfamilias potest fideiubere pro patre τ pro extraneo: vt.s.de nego.gesto.l. si filius. τ probatur.ff.qui satisda.coguntur.l.ij.§.ait pretor. preterea filiusfamilias ex omnibus causis obligatur: vt.ff.de iudi.l.ta ex contractibus.

ETiam si de iure. In.l. ista dicit. Siue conueniam reum principalem personali actione siue hypothecharia: ex hoc fideiussores non obligantur. Tex. etiam si de iure quasi dicat nedum si creditor non egit hypothe. immo τ si egit hypo. actio. pro pignoribus cotra debitorem possidentem illa pignora vel contra extraneuz possessorem. nam hypotheca. tenetur omnis qui habet facultatem rei restituende: vt.ff.de pigno.l.si fundus.§.in vendicatione. Text. liberatio non contingit.ff.de his qui deiec. vel effu.l.ij.

f Ideiussor. In.l.ista dicunt duo. Primo dicitur. si mutuaui tibi.c.τ stipulatus sum a te legittimas vsuras: τ accepi fideiussorem seu mandatoré ꝙ fideiussor seu mandator non solum tenetur de sorte: immo de vsuris si ad vsuras se obligauit. sed si non obligauit se pro vsuris: tenetur tantum ad sortem. Secundo dicitur. si duo fideiusserut pro vno debitore: τ agitur cu vno fideiussore τ vult vti beneficio epistole diui adriani: an condemnationem postulare debet hanc diuisionem: vt conueniatur pro sua virili portione. hoc dicit. Tex. fideiussor seu mandator. quis dicatur fideiussor seu mandator dixi in rubro τ hic non repeto. Text. obligatus est. quia astrinxit se in vsuris τ in omnem causam se astrinxit. Tex. non habet. sub fideiussor vel mandator. τ hoc est primum dictum. Tex. vt autem. Incipit secundum dictum. Tex. sed diuidatur actio: scilicet ex epistola diui adriani vt quilibet pro virili conueniatur vt insti.e.§.si plures. τ.ff.de consti. pecu.l. vlti. ¶ Or segnori dominus Azo format hic quandaz questionem τ multum prolixe examinat eaz: τ tamen satis breuiter pot expediri. ipse querit. si fideiubet quis p debitore debente sortem τ vsuras: vtrum fideiussor videat fideiubere pro vsuris sicut pro sorte? Et Ioa. dicit ꝙ sic. τ pro eo.l. ista est in argumento. τ.ff.loca.l.quero in prin. τ.ff.de admi. rerum ad ciuita. pertinen.l.ij.in fin. τ quidam habent eam pro prima: vt.ff.ad mu.l.libertus.§. Paulus respondit. τ l.lucius.§.j. Alij vt placentius dicunt ꝙ qui fideiubet simpliciter: tenetur ad sortez: non ad vsuras. τ pro hoc facit.ff. e.l.fideiussores. τ.l.vlti. τ arg.ff.de in litem iuran.l.j. τ dicebat ꝙ predicte leges loquuntur cum fideiubet in omnem causam vel cum actum est ꝙ fideiussor etiam de vsuris teneatur. ¶ Or segnori. circa articulum istum ita no. nam cu fideiussor se obligat: aut pro certa quatitate: aut in omnem causam: aut simpliciter. Si autem fideiussor obligat se pro certa quatitate: puta pro decem: vltra non tenetur. vt.ff.de eo quod certo loco dari oportet.l.c.capue. τ.l.vlti. τ colligitur.ff. qui satisda.coguntur.l.ij. Si autem fideiubet in omnem causam. verbigratia. dicit fideiussor. obligo me in oem causam pro debitore: τ tunc tenetur de vsuris. τ sic intelligitur hic τ in preallegata.l.quero. Si autez quis fideiubet simpliciter: hic videtur distinguendum. Aut tempore contractus debebantur vsure: q: contractus erat bonefidei: τ tunc ad vsuras videtur se obligasse: vt colligitur.ff.de act. τ ob.l.cum quis. Aut postea incipiunt deberi: τ tunc si fideiubet pro eo quod debet debitor: τ hoc casu fideiubendo: de vsur non tenetur. Si autem sit fideiussor pro eo debito quod debebit: tantum debitor tenetur de vsuris. vt ar.ff.de ver.ob.l.si ita stipulatus. τ.l.si a colono.

CUm alter. In.l.ista dicitur. Tu eras debitor fisci in decem: pro te apud fiscuz plures fideiussores erant obligati. egit fiscus cum vno ex fideiussoribus: τ exegit ab eo solidum debitum: nec iste fideiussor petijt actionu cessionem sibi fieri: nec ius pignorum quod habebat fiscus in se transferri: nunquid iste habebit actionem contra alium confideiussorem sine cessione: τ habebit illa pignora obligata que habebat fiscus? Et respondetur ꝙ non. sed si dum soluit fisco: fecit sibi cedere actionem τ fecit in se transferri ius pignorum: bene poterit experiri contra fideiussorem: τ illa pignora erunt sibi obligata. quod dictum est in debitis fisci: idem est in priuatis debitis. hoc dicit. Tex. actio. ei.i. fideiussori qui soluit debitum. Tex. fisco: scilicet creditori. Text. desiderasse vt ius pignoris. sub. similiter vt cederentur tibi actiones. Tex. obseruandum est. sub. si non postulauit fideiussor cedi actiones ꝙ ei non competat actio contra fideiussorem: nec competat ei ius pignorum. ¶ Or segnori hec.l. dicit vt dixi in casu τc. τ ad istud accedit.ff.e.l. vt fideiussor. sed secus est in pluribus tutoribus. nam si tutor soluit: habet actionem contra tutorem sine cessione. vt.ff. de tu. τ ra. distra.l.j.§.nunc. Unde consueuerat queri que sit ratio diuersitatis quare fideiussori non datur actio contra confideiussores sine cessione: sed tutori datur contra tutorem sine cessione? Et certe potest dici ꝙ illa est ratio. quia satis est ꝙ fideiussor habet mandati actionem contra debitorem. vt.ff.mandati.l.ex mandato.§.j. Sed ideo datur cotutori actio sine cessione: q: non est alia persona contra qua habeat regressum. Uel potest dici. fideiussor fideiubet ex voluntate. vnde sibi imputet cur no petijt cessioné sibi fieri. τ damnum quod quis sua culpa sentit: sentire non videtur. vt.ff.de regulis iuris.l.quod quis. sz tutor creatur inuitus: vt.s.de admi.tu.l.vlti. vnde mitius agitur cum eo: quia non est par ratio illius qui gerit ex voluntate: τ eius qui gerit ex necessitate. vt.s.de nego.gestis.l.tutori. ¶ Sed quid erit in questione tali? ponamus duo fuerunt fideiussores pro aliquo. vnus ex fideiussoribus couentus fuit insolidum τ soluit: τ non fecit sibi cedi actionem contra confideiussorem. vnde contra eum non competit ei actio sine cessione: vt.s. dixi. τ debitor pro quo soluit est non soluendo. nunquid in subsidium dabitur ei actio contra confideiussorem sine cessione quasi tunc tutori similis habeatur? Et certe videtur ꝙ sic. quia que est ratio ꝙ tutori datur actio contra contutoré etiam sine cessione: scilicet esset omni auxilio destitutus: q: non haberet a quo repeteret quod soluit: quia non a pupillo: quia ei debitum soluit. si non a cotutore: ergo nec a nullo. vnde ne videatur omni.l. auxilio destitutus a contutore potest petere sine cessione. vnde a simili si debitor est no soluendo: iam fideiussor est omni auxilio destitutus. τ ista duo sunt paria. vel nullam actionem habere: vel habere actioné inanem τ vacuam. vt.ff.de dolo.l.nam his. vnde videtur ꝙ hoc casu fideiussori qui soluit habenti inané actioné quasi nullam habenti subueniatur contra alium confideiussoré: vt tutori: q: vbi in diuersis inuenitur eadem ratio: ibi idem ius debet statui. vt.ff.ad.l.aquil.l.illud.

Blanditijs

Blanditijs. In.l.iſta ponitur ta lis caſus. Quidā acceſſit ad imperatorem ⁊ corā eo talem ꝓpoſuit queſtionē: Domine imperator titiꝰ accepit mutuo cētū ⁊ fideiuſſi ꝓ eo dicēs fide mea eſſe iubeo. non autem dixi. ſi titius non ſoluet ego ſoluā. vel grecis verbis reſpondi. fideiubeo modo dicunt mihi quidam noui aduocati qui ſunt mei vicini ꝙ non teneor. quero a vobis quid iuris? Ad qđ reſpondet imperator dicēs ꝙ illi mihi blandiunť. Tex. receptum eſt. vt colligitur. ff. de ꝯtrahen. emp. l. celſus. ⁊ q̄ꝛ verbis fideiuſſor obligať: vt no. ff. de acť. ⁊ obli. l. j. §. verbis.

I barſatorem. In.l. iſta dicif. Quidam Barſator nomine erat peſſimus latro: vnde odioſus erat reipublice. cogitabant eum apprehendere qui preerant reipublice dicētes quō perueniemus ad finē de iſto latrone? venit quidā ⁊ dixit promitto vobis ꝙ exhibebo iſtū latronē. ⁊ promiſit iſte ſolemni ſtipulatione. ad quid tenetur iſte? Ad qđ reſpōdeť ꝙ tenetur exhibere. ſi non exhibet: remittetur ad cōpetentē iudicē puniendus. Tex. tranſmittendus eſt. vt. ff. e. l. ſancimus vel ſi eēt receptator: remitteret: vt. ş. de ferijs. l. ꝓuides.

Mandati actione. In.l. iſta dicitur. Si aliquis fideiubet ꝓ debitore ⁊ ſoluit: habet actionem mandati vel ꝯ̄ eius heredem vt ſolutū recuperet. ſed ſi fideiuſſor redemit nomen: pōt ſibi poſtulare cedi ius nominum. Tex. mandati actio perſonalis eſt. ⁊ ideo cōpetit ꝯtra obligatū vel eius vniuerſalē ſucceſſorē: vt. ff. de heredita. acť. l. ij. Tex. mandate ſunt actiones. que mandande ſunt: vt. ff. e. l. fideiuſſores. Tex. extraordinariū. dicif extraordinaria: q̄ꝛ oēs actiones ſine ſolēnitate verboꝝ hodie ꝓponuntur: vt. ş. de formulis ⁊ impe. ſub. l. j. ⁊. ij.

Si indebitam. In.l. iſta dicitur. Si fideiuſſor ex cauſa fideiuſſionis promiſit indebite: puta putabat ſe fideiuſſiſſe cum nō fideiuſſiſſet. ſi cōuenitur ex illa ꝓmiſſiōe: pōt ſe tueri doli mali exceptione ⁊ promiſſionē indebitā cōdicere. Unde ſciatis. ſi aliquis fideiuſſit ꝓ aliquo ⁊ bona illius debitoris peruenerunt ad fiſcum: fiſcus tenetur. ⁊ ideo ſi fiſcus cōuenitur ⁊ ſoluerit: fideiuſſor liberatur. Tex. potes: vt. ş. de condi. indebiti. l. iij. ⁊. ş. de cōdiť. ſine cauſa. l. vlti. Tex. liberari. nam ſi bona debitoris perueniant ad fiſcum ⁊ fiſcus conueniatur ⁊ ſoluat: liberatur fideiuſſor: vt. ş. e. l. j.

Liberum. In.l. iſta no. ita caſum. Pro quodam debitore mihi obligato in centum plures fideiuſſores erant mihi obligati inſolidū. ego cū quolibet fideiuſſorū q̄ꝛ debitor nō ſoluebat cepi agere non inſolidū ſed ꝓ parte virili litem conteſtando. volo mutare petitionem meā ⁊ volo vnū ſolū conuenire qui mihi videtur ſoluendo: queritur an mihi liceat? Ad quod reſpondet imperator dicēs. ante litis cōteſtationem fuit mihi liberum velle vnum ſolum conuenire ſed ſi egi cum quolibet fideiuſſorum petēdo a quolibet partem virilem ⁊ ita diuiſi obligationem ⁊ litem ſum conteſtatus non licet mihi mutare. Tex. liberum fuit. ſub. creditori qđ eſt. j. Tex. vnum eorum. ſ. fideiuſſorum. Tex. eligere. i. cōuenire inſolidum. Text. at nunc. i. li. conte. vt. j. dicit. Text. poſt litis conteſtationem. ſ. factam cum quolibet fideiuſſoꝝ ꝓ parte virili. Tex. reintegrari: ideſt mutare: ⁊ contra vnū ſolum proponere. Tex. iuris ratio non patitur. Ex. l. iſta colligetis duo no. Et primo no. ſi plures fideiuſſores ſunt inſolidum obligati: habet creditor electionem ante litis cōteſtationem: vel velit vnum ſolum inſolidum conuenire vel velit quemlibet ꝓ parte virili conuenire: vt inſtitu. eo. §. ſi plures: vt. ş. de conſtitu. pecu. l. vlti. ⁊. ff. de tute. ⁊ rationi diſtra. l. j. §. nunc tractemus. Item no. ſecundo. ſi creditor egit cum quolibet fideiuſſorum ⁊ litem conteſtatus eſt: ſi lite conteſtata velit vnum ſolum conuenire: non licet ſibi. ex quo colligetis ꝙ iure. C. ⁊. ff. poterat aliquis mutare petitionē ſuā vſq; ad litis cōteſtationē vt hic. ⁊. ş. de edendo. l. edita actio. hodie ſm opinionem Azonis non licet mutare poſt libellum oblatū: vt. ş. quomodo ⁊ quando iudex. auč. qui ſemel. ⁊ ibi dixi. ℂ Or ſegnori ſuper. l. iſtam inſiſtendū eſt. nam hec. l. videtur velle. ſi plures fideiuſſores ſunt inſolidum obligati ⁊ actum eſt cum eis ꝓ parte virili: ſi litem conteſtando volo agere cum vno ſolo: non licet mihi quod ex vi taciti pacti. quia ſi egi cum omnibus ꝓ parte virili: videor facere pactum ne ab vno petā inſolidum: vt. ş. de pactis. l. ſi creditori. ⁊. l. poſt venditionem. ⁊. ff. de pactis. l. ij. in fine. ⁊. l. ſequen. Sed leges due videnť contradicere. ⁊ vna videtur velle ꝙ ſi ego elegi agere cum vno ꝓ parte ꝙ nihilominus poſſum redire ad alium: vt. j. e. l. reos principales. ℂ Ad ſolutionē cuius contrarij poteſt dici pluribus modis. Et vno modo ſic. hec. l. loquitur in pluribus fideiuſſoribus: illa loquitur in pluribus reis principalibus. ſed hec ſolutio non eſt bona. quia hec. l. in mandatoribus intelligitur: ⁊ mandatores cēſenť fideiuſſores: vt in auč. eo. ti. §. j. ⁊ ideo vos dicetis alijs duobus modis. Et vno modo ſic nam illa lex intelligitur ſm iſtam. ſi habeo plures fideiuſſores inſolidum obligatos: ab initio poſſum cōuenire quem volo. ⁊ ſi egi cum vno: poſſum redire ad alterum. verum eſt ante litis conteſtationem vt ibi: ſed poſt nō vt hic. Uel pōt dici. ſi quis habet obligatos plures reos inſolidum: ſi agit cum quolibet ꝓ parte: videtur habere animum diuidendi obligationē. vnde lite conteſtata non poteſt ad alios reuerti vt hic. Et in. l. contraria erant plures rei inſolidum obligati. egi cum vno quem putabam ſoluendo: poſtea illum non eſſe ſoluendo apparet: certe poſſum redire ad alium: quia non habui animū diuidendi ſed eligendi. ℂ Sed denuo videtur contra. teſtator inſtituit duos heredes ⁊ decē mihi legauit. ⁊ egi cum vno: ⁊ aſſecutus ſum quinq; cū alterutro. de alijs quinq; poſſum agere: vt. ff. de lega. j. l. ſi ex toto. §. j. ℂ Ad ſolutionem cuius contrarij poteſt dici pluribus modis. Et vno modo ſic: vt dicere conſueui in caſu l. contrarie. vt quod dicit littera illius. l. cum alterutro debꝫ habere hunc ſenſum: ab alterutro: ideſt cum alterutro. ſimilis expoſitio eſt. ff. de pactis. l. reſcriptū. §. ſi pacto. ⁊. ş. de bonis que liberis. l. non ſolum. §. hoc ipſum. non autem dꝫ hunc ſenſum habere. vt qđ dicit littera illius. l. cum alterutro: ideſt ſi petij ab vno: ideſt a lucio quinq; ꝙ poſſim ab alterutro petere alia quinq;. ideo q̄ꝛ actiōes hereditarie ſunt diuidende inter heredes: vt. ş. de heredita. act. l. ij. ℂ Uel poteſt dici. ſpeciale eſt in legatis fauore vltime voluntatis: ⁊ dices ſic. duo ſunt heredes inſtituti ⁊ ab eis decem ſunt mihi legata. credebam vtrunq; ſoluendo. egi cum vno ad quinq;: nunquid de alijs quinq; poſſum agere cum alterutro? Certe ſic fauore vltime voluntatis: ⁊ tunc ſtat littera illius. l. ab alterutro proprie. nam ⁊ multa ſpecialia ſunt in legatis: que non ſunt in contractibus fauore vltime voluntatis: vt no. ff. de regulis iuris. l. in teſtamentis. ⁊. ş. de fideicō. l. j. Sed ſi plures debent mihi decem ex aliquo cōtractu: ſi ab vno petij partem: ab alio aliam partem petam: nō ab illo qui ſoluit partem vt hic. ⁊. ş. de pactis. l. ſi creditores. Item q̄ꝛ in contractibus facimus plenam interpretationem. in vltimis voluntatibus pleniorem. ⁊ ideo ſi q̄s vēdit mihi vina ⁊č. vt. ff. de peri. ⁊ con. rei ven. l. j. §. licet. Sed ſi quis mihi legat mihi vina: ⁊ vaſa mihi videtur legaſſe: vt ff. de vino ⁊ oleo legato. l. iij. Uel poteſt dici tertio modo. ſi petij ab vno animo diuidendi quinq; ab alio petam alia quinq; vt hic. ⁊. j. eo. reos. ſed ⁊ ſi petij animo eligendi ab vno quinq; non animo diuidendi: alia quinq; poſſum petere ab alterutro. ⁊ ſic loquitur. l. contraria. ff. de lega. j. l. ſi ex toto. §. j. ⁊ ſic ſolue iſtud contrarium dum tu legeris illum. §. vt ego feci.

AMiſſis quoq;. In.l. iſta dicif. Si mutuaui tibi decē ⁊ obligaſti mihi pignora ⁊ dediſti fideiuſſores: ⁊ dictū fuit. ſi ceſſares in

solutione q liceret mihi vendere pignora certe lz mihi vendere pignora: si volo vel si nolo: lz mihi agere contra fideiussores: nisi spaliter dictum esset q fideiussores tenerent ad id tantum quod ex pignoribus accipi non potuerit. Tex. iuris est. q2 que tollende dubitationis causa in contractibus inseruntur: ius comune non ledunt: vt. ff. de regulis iuris l. que dubitationis tollende.

Si vt proponis. In. l. ista ponit talis casus. Mutuaui tibi. c. ⁊ obligasti mihi fundu3 ⁊ dedisti mihi fideiussores. ⁊ fuit dictum si ad diem non solueres cetum q possem vendere fundu. du iste fundus valeret centum ⁊ cessares in solutione: istum fundum vendidi pro quinquaginta nunquid de residuo tenebutur fideiussores? Certe non: q2 iniusto precio vendidi. Tex. no iur reposcis. sub. ne dolus tuus tibi patrocinetur: qd esse non d3: vt. s. de le. l. si legatarius. sed si iusto precio vendidisses: posses habere regressum cotra fideiussores q2 creditor qui no idoneum pignus accepit ⁊c. vt. ff. si cer. pe. l. creditor qui non.

Si alienam. In. l. ista dicitur. Si pro te debitore obligato extiti fideiussor siue mandator: non possu3 cogere creditore vt primo agat contra te: cu3 sit electio ipsius vel velit te couenire vel me fideiussorem: nisi spaliter cotrariu actu esset. hoc dicit. Text. vel alio quocuq3 nomine puta sponsorio nomine: vt dixi. s. ad velleya. l. j. ⁊. ij. Tex. electione. sub. velit agere cu te debitore vel cum me fideiussore. ⁊ hoc est verum bm hec tepora: vt. s. e. l. non recte. ⁊. l. iure nostro. sed istud est hodie correctum: vt habuistis. s. e. auc. presente. qua legi vobis. super. l. iure nostro. ⁊ habebat creditor electione bm iura ista: si aliud nominatim non conuenisset: q2 tunc standum est couentioni. vt. ff. si cer. pe. l. vlt. in prin. ⁊. ff. de verb. ob. l. decem.

Sententia bonoꝝ. In. l. ista dicitur. Si tu es debitor meus in centum ⁊ pro te fideiussores sunt mihi astricti. si ob crimen a te perpetratum bona tua omnia confiscatur: habeo electione vel velim couenire fiscu: vel velim couenire tuos fideiussores. Tex. no adimit. nam vbi publicant bona debitoris: cu fisco pot agi. vt. s. e. l. j. ⁊. j. ad. l. iulia. de vi publi. vel priua. l. si tutor ⁊ nihilominus pot agi cu fideiussoribus. q2 non liberat reus principalis: sed psona eximit ab obligatione: vt. ff. de duobus reis pmitte. l. vl. sed si liberaretur: non posset agi cum fideiussoribus: q2 oes defensiones que copetut reo: copetunt fideiussoribus eius: vt. ff. de pac. l. vlti. ⁊. ff. de excep. l. exceptione. ⁊. l. omnes.

Sicut. In. l. ista dicit q creditor qui habet plures fideiussores ⁊ insolidum obligatos potest eligere quem velit in solidum conuenire. si creditor eligit vnum: si ille fideiussor vult soluere: potest postulare vt pignora cedantur sibi ⁊ actio contra debitorem ⁊ contra alios fideiussores. ⁊ nisi creditor sibi cedat pignora vel act. ad solutionem vrgeri non potest hoc dicit. Tex. habet potestatem sub. si quidam soluendo sunt quidam non. sed si omnes sunt soluendo: possunt postulare beneficiu3 diuisionis: vt insti. eo. §. si plures. Tex. vrgeri. ad. istud accedit. ff. e. l. fideiussoribus.

Si vltra. Segnori. l. ista aliquatulu videtur mirabilis lex. qa principium non videtur concordare cu3 fine. ⁊ pueris videtur difficilis sed no est. Et in. l. ista ponetis ita casum in terminis. Madaui tibi vt periculo meo mutuares decem seyo ⁊ scripsi me illa dece3 ex causa mandati tibi debere. tu non numerasti decem sed quinq3. ⁊ ita vltra mandatum est minus acceptum. teneor ne tibi ex eo qd mandaui de dece: an ex eo quod mulier accepit quinq3? Et respondetur q ex eo qd numeratu est. ⁊ hoc dicit principium huius. l. Idez est econtra. si mandaui tibi vt mutuares seye mulieri qnq3: ⁊ mutuasti decem. non ex eo quod numeratum est teneor: s3 ex eo quod mandatum est. ⁊ bm istam lecturam ita ordinabitis litteram. si scripsisti te daturum vltra quod accepit ea pro qua te mandatario noie intercessisse comemoras preses prouincie nihil exigi patietur ex hoc ⁊c. Or exponatis litteram. Tex. scripsisti. q2 tu scripsisti q creditor periculo seye mutuaret decem: ⁊ ipse no mutuauit dece sed quinq3. Tex. numeratu3 est. ¶ Or segnori male concordant vltima primis. q2 principium innuit q minus numeratum est q madaui. finis innuit q vltra numeratum est q mandaui. quare dicetis duobus modis. Et vno modo sic. hec. l. ponit vnum casum. q2 madaui q decem mutuares. tu numerasti quinq3. non ex eo quod mandaui teneor: sed ex eo quod numeratu3 est. ⁊ tunc legetis ita littera3 ⁊ conuertetis ita. si vltra mandatum: idest aliter q mandatum est. Uel dicatis vt dixi in casu: scilicet q hec. l. ponat duos casus. ⁊ dic vt dixi in cau: ⁊ tunc legetis ita litteram. Tex. patietur. sub. ⁊ idem est econtra. Tex. ex hoc ⁊c. quod totum ex illa ratione: q2 vbi mandaui q numerares decem ⁊ numerasti quinq3: non d3 plus teneri mandator q reus pncipalis. vt. ff. de pactis. l. si tibi. ⁊. ff. si certum peta. l. rogasti. ⁊ quia accessoria obligatio non debet esse durior q principalis. vt institu. e. §. illud. In secundo casu excessisti fines madati: vnde tibi imputetur: q2 diligenter sunt custodiendi fines mandati. vt. ff. mandati. l. diligenter. Odofredus.

Reos. In. l. ista dicit. Si plures rei sunt mihi obligati vel plures mandatores vel plures fideiussores: possum vnum eligere ⁊ conuenire insolidum vel pro parte. ⁊ si elegi conuenire quelibet pro parte ⁊ non inuenio vnum soluendo: possum redire ad alium. Tex. simpliciter acceptos. vnde bm hec tempora tenetur insolidu: vt. s. de duobus reis promitten. l. j. Tex. licet. i. licitum est.

Fideiussoris. In. l. ista dicit. Si tu es pncipaliter mihi obligatus ⁊ pro te te tenetur fideiussor: mortuo fideiussore possum heredem eius conuenire. ¶ Sed quid erit? decessit debitor ⁊ fideiussor: eadem persona successit vtriq3: quomodo conuenietur heres? Certe vt hes debitoris. quia sicut si succedat fideiussor debitori tollitur obligatio fideiussoria: ita hoc casu si eadem persona succedit vtriq3: vnde conuenietur vt heres debitoris. Tex. teneatur. vt institu. de perpe. ⁊ tempo. actio. §. sed heredibus. Tex. potest. sub. no vt heres fideiussoris. ¶ Unde no. hic. si duo sunt mihi obligati: vnus principaliter. alter accessorie: sicut si succedit fideiussor debitori tollitur accessoria: ita si aliquis succedit debitori ⁊ fideiussori: ⁊ couenietur vt heres debitoris non fideiussoris vt hic: nisi in casu puta si principalis erat tantum naturaliter obligatus: quia seruus promisit ⁊ dedit fideiussorem: si factus est liber ⁊ successit suo fideiussori: tenet vt heres fideiussoris. secus est in pluribus reis debendi: quia vterq3 principalis. vt. ff. de duob9 reis. l. si reus. ⁊. ff. eo. l. generaliter.

Pignoribus. In. l. ista dicitur. Tu debebas decem: ⁊ obligasti mihi pignora: ⁊ dedisti mihi fideiussores: ⁊ postea pignora distraxisti. emptor longo tempore prescripsit: non possum agere contra emptore3: quia tutus est longa prescriptione. sed nunquid possum agere contra fideiussorem? Certe sic. Tex. interuallum. vt. s. si aduersus credito. l. j. ⁊. ij. Tex. prohibetur. ideo quia fideiussor obligatur verbis vt colligitur. ff. de actio. ⁊ obligatio. l. j. §. verbis. ⁊ sic personali actione tenetur vsq3 ad. xxx. an. vt. s. de consti. pecu. l. ij.

Sancimus. Leges vetes aliorum imperatorum qui pcesserut iustinianu in supioribus habuistis. iste tres leges vltime huius ti. sunt noue. ll. iustinia. ⁊ hec. l. sancimus inducit talem

talem nouitatem quam alibi non inuenietis. ꝛ poteſt hec l. intelligi ꝛ in criminali cauſa ꝛ in pecuniaria. ꝛ ponit hec l. quinqꝫ caſus. Et primus eſt dum accuſarem aliquē criminaliter vel conuenirem aliquem ciuiliter promiſit ſiſtere in iudicio ꝛ tu pro eo fideiuſſiſti. poſt ea tu ſua die non exhibuiſti in iudicio: nunquid poſt diem licebit tibi exhibere ꝛ poſt diem morā purgare? Ad quod reſpondet imperator iuſti. ſi promiſiſti eum exhibere vſqꝫ ad ſex menſes: poſt illos ſex menſes licebit tibi exhibere infra alios ſex menſes. Secundus. ſi autem erat minus ſex menſium ꝛ non exhibuiſti: adhuc infra ſex menſes poteris exhibere. Tertius. ſi infra predictum tempus nō exhibes: eo inuito petitur pena. Quarto dicitur. ſi infra primū tempus nō exhibuiſti: ſi vis defendere: hoc tibi licet facere niſi aliud actum ſit inter eos. ſed ſi elegeris defendere: debebis eum defendere vſqꝫ ad finē. ꝛ ſi poſtea velis dicere. volo purgare moram vel exhibere eum: hoc tibi facere non licet. Quinto ꝛ vltimo dicitur. omnia que dicta ſunt in fideiuſſore vt poſſit moram purgare. ꝛ poſſit venire ad defenſionem: eadem omnia in heredibus eius debent obtinere. Tex. ſpoponderit. ſub. in cauſa criminali vel ciuili. Tex. quatenus. pro vt. Tex. tradat: ideſt exhibeat. Tex. quantitatem pecuniarū. ſub. pene noīe. Tex. pro eo inferat: ideſt īferre promittat. Tex. ꝓfugari: ideſt ꝑſtari vel ſolui. Tex. liberatus. ſub. obſtante doli exceptione. Tex. ſinautem. Incipit ſecundus caſus. Tex. conſtitutum eſt. ſub. ad exhibendum. Tex. ſemeſtres: ideſt ſex menſium. Tex. ꝛ non pecunias: ſcilicꝫ promiſſas nomine pene. Tex. ſed ſiquidem. Incipit tertius caſus. Tex. ꝛ pecuniarū: ſcilicet promiſſarum nomine pene. Tex. ſinautē. Incipit quartus caſus. Tex. ƀm tempus. ſub. totum ad purgationē more. Tex. omnibus. Incipit quintus caſus ꝛ vltimus. ¶ Ozſegnozi circa. l. iſtam licet ſit facilis quantum ad caſum: tamen circa. l. iſtam inſiſtendum eſt: quia multa bona dicētur circa eam. Et ſtatim no. ꝙ iſta. l. poteſt intelligi in cauſa criminali ꝛ ciuili. Et in cauſa criminali. quia in cauſa criminali interdum quis committitur fideiuſſoribus: vt. ff. de cuſto. ꝛ exhi. re. l. j. ꝛ. ij. Item poteſt intelligi in cauſa pecuniaria quia in ea conuentus ſi non poſſideat immobilia: tenetur ſatiſdare iudicio ſiſti: vt. ff. qui ſatiſda. cogun. l. ſciendum. Itē l. iſtam intelligatis: cum fideiuſſor fuit in mora exhibendi cum infra primum tempus. ſi enim iſte deceſſit ante primū tempus exhibitionis: non tenetur fideiuſſor: vt. ff. qui ſatiſda. cogun. l. ſi deceſſerit. cum. l. ſequen. Sed ad. l. iſtam opponitur ꝛ videtur ꝙ non poſſit ſtare duabus rationibus. Prima ratio eſt illa. ſi fideiuſſor promiſit aliquem ſiſtere in iudicio vſqꝫ ad ſex menſes ꝛ non exhibuit: ſtatim elapſo tēpore incidit in penam. ſi velit purgare morā infra alios ſex menſes: licet ei ꝛ de pena non tenetur. ſed hec. l. videtur facere nimiam gratiam: quia. l. videtur velle ꝙ qui tenetur ſiſtere aliquem in iudicio ꝛ non ſtetit: licet purgare moram infra tres aut quinqꝫ pluresve dies paucos tamen: vt. ff. ſi quis cau. l. ꝛ ſi poſt tres. Ad quod quidam dixerunt de plano. quod ibi dicitur hic corrigitur. quia non eſt nouum priores leges ꝛc. vt. ff. de legi. ꝛ ſena. conſul. l. non eſt nouū. que ſolutio non placet: quia hic non colligimus aliqua verba per que Juſtinianus velit corrigere legem iſtam. ꝛ legum correctio eſt vitanda inquantum vitari poteſt: vt. ꝟ. de appel. l. precipimus in fi. Unde ſpreta premiſſa ſolutione ad ſolutionem dicti contrarij ita dicetis. quia aut aliquis promittit ſeipſum ſiſtere in iudicio certa die ꝛ ſub certa pena. aut promittit ſiſtere aliū in iudicio certa die ꝛ ſub certa pena. Primo caſu: ſcilicet quando quis promittit ſeipſū ſiſtere in iudicio certa die ꝛ ſub certa pena: ſi fuit in mora licebit ei infra paucos dies purgare morā: ſi ius actoris nō eſt factum deterius vt in. l. contraria. Secundo caſu ſcilicet quando promittit quis alium ſiſtere in iudicio. ſi fuit in mora licebit ei purgare moram infra ſex menſes vt hic dicitur. Et eſt ratio. quia mitius debet agi cum eo qui debet ſiſtere alium in iudicio ꝙ̄ ſeipſum. nam aliquis pōt ſeipſum ſiſtere in iudicio quandocūqꝫ vult. ſed vbi aliquis promittit alium ſiſtere: non pendet ex ſua poteſtate cum factū alienum non ſit in poteſtate noſtra: vt. ff. de verbo. obliga. l. ſtipulationis in princip. vnde non poteſt ita imputari ei quaſi in primo caſu fuerit contumax: quia potuit ſe exhibere ꝛ nō exhibuit. In ſecundo caſu non: quia hoc facere non potuit ſic ꝛ al's iure noſtro licet purgare moram non contumaci infra modicum tempus: puta ſi redeat iudice ſedente ꝓ tribunali: vt. ff. de in integrum reſti. l. diuus. Simile eſt alibi de illo qui per contumaciam non vult cauere de defendendo: quia denegantur ei actiones. ſi autem non poteſt ꝓpter paupertatē cauere de defendendo: fit ſequeſtratio: nec eſt contumax: vt. ff. de col. bono. l. j. §. ſi duobus. Uel poteſt dici tertio modo. lex contraria loquitur in ciuili ꝛ pecuniaria cauſa. vbi ſi quis debuit certa die ſiſtere in iudicio ꝛ nō ſtetit ſua die: poterit purgare moram infra tres aut quinqꝫ pluresve dies tamen paucos: quia in eis eſt minus periculum: vnde minus tempus dandū eſt: vt in. l. contraria. Sꝫ l. iſta loquitur in cauſis criminalibus. vbi ſi quis die certa promiſit aliquem ſiſtere in iudicio ꝛ non ſtetit: poterit purgare moram infra ſex menſes: quia in eis eſt maius periculum: vnde maius tempus dandum eſt cum pene ſint molliende non exaſperande: vt. ff. de penis. l. interpretatio legū ꝛ cum odia ſint reſtringenda: vt. ff. de libe. ꝛ poſthumis. l. cum quidam. ¶ Ad ſolutionem huius contrarij vos ita diſtinguetis vt conſueui diſtinguere. nam cum quis tenetur iudicio ſiſti certa die: aut impedit caſu fortuito: aut alia iuſta cauſa. ꝛ ſic cauſa neceſſaria vel probabili. aut quis ſponte impeditur ſiſtere in iudicio: ꝛ ſic ea voluntaria tantum. Ubi quis tenetur ſiſtere in iudicio ſe vel alium: ſi impeditur cauſa neceſſaria vel probabili vel caſu fortuito vt fluminibus vel tempeſtate vel alia iuſta cauſa: hoc caſu quocūqꝫ ſublato impedimento poteſt purgare morā. ſed durante impedimento ſi ab eo petatur pena vel intereſſe: datur ſibi doli exceptio. ꝛ ſic intelligitur. ff. ſi quis cau. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ. iiij. vſqꝫ ad. §. queſitum. Si autem quis tenetur ſiſtere in iudicio ꝛ ipſe impeditur cauſa voluntaria: hic ſubdiſtinguo. quia aut impeditur quis ſiſtere in iudicio: quia nō vult: aut quia non poteſt. Si impeditur quis in iudicio ſiſtere quia non vult. vtputa illi qui promiſit ſiſtere in iudicio certa die dicit vxor ſua. cras eſt dies in qua promiſiſti ſiſtere in iudicio arripias iter ita ꝙ cras ſiſtas. dicit ille: non faciam aliquid: quia nimis eſt magnus calor: immo volo ire ad viridarium noſtrum ꝛ ſtare ibi ꝛ ponere ibi vinum ad fredum ꝛ bibere ſepe. hoc caſu iſte poterit purgare morā infra tres aut quinqꝫ pluresve dies paucos tamen: ſi ius actoris non eſt factum deterius vt in. l. contraria. Si autem quis impeditur ſiſtere in iudicio quia non poteſt: vtputa quia promiſit aliquem ſiſtere in iudicio certa die ꝛ ad debitorem venit ꝛ dicit ei ꝙ cras eſt dies in qua promiſi te ſiſtere in iudicio: vnde arripias iter ita ꝙ cras ſiſtas. dicit debitor: nunꝙ̄ veniam. hoc caſu non impeditur caſu fortuito ſed voluntate debitoris hic habet fideiuſſor ſpacium ad purgandum moram infra ſex menſes. ꝛ ſic loquitur lex noſtra. ꝛ ſic eſt differentia inter eum qui non vult ꝛ eum qui non poteſt. ſic ꝛ alibi eſt differentia inter eum qui non vult ꝛ eum qui non poteſt. ff. de col. bono. l. j. §. ſi duobus. ſimiliter ſi ſoluto matrimonio maritus non ſatiſdat de dote reſtituenda quia nō vult: condemnatur vſuario non deducto medij temporis. ſi non ſatiſdat qꝛ non poteſt: condemnatur vſuario deducto medij temporis: vt. ff. ſoluto matri. l. ſi cum dotem. §. quotiens. ¶ Sed denuo videtur. ꝙ non licet purgare moram ſi debet in diē dare: vt. ꝟ. de cōtrahen. ꝛ cōmitten. ſtipu. l. magnam. ꝛ. ff. de actio. ꝛ obliga. l. traiectitie. Reſpōdeo in contractibus nō lꝫ poſt diem purgare morā: qꝛ ꝯtractus eſt voluntatis: vt. ꝟ. de acti. ꝛ obli. l. ſicut. ꝛ ſibi imputet cur aſtrinxit ſe ad diem illā. ꝛ dānū qđ quis ex ſua culpa ſentit ꝛc. vt ff. de reg. iuris. l. dānum. ꝛ ſic loquūtur leges cōtrarie. Secus eſt in iudicijs: quia ſiſtere in iudicio eſt ex neceſſitate: vt colligitur. ff. qui ſatiſda. cog. l. ſciendum. Item iudicium redditur in inuitum: vt. ff. de verbo. obliga. l. inter ſtipulantem. §. j. ꝛ mitius agitur cum eo qui facit ex neceſſitate ꝙ̄ ꝛc. vt. ff. qui ſatiſda. cog. l. ſi fideiuſſor. §. j. ꝛ ſic loquitur hic. ꝛ

sicut licet purgare morã in iudicijs: ita in arbitris si dies est adiecta a lege. secus si ab homine: vt. ff. de arbi. l. si cuz dies in fi. z. l. sequẽ. z. l. celsus. ¶ Sed quero quid differt hec. l. a. l. sequenti? Respondeo hec loquitur quando fideiussit in scriptis: sequens quando fideiussit sine scriptis. Item hec quando in causa ciuili z criminali: sequens loquitur in ciuili tantum. Item hec loquitur quãdo promisit sistere infra certuz tempus: illa quando promisit certo tempore nõ adiecto. Uel dicatis ꝙ loquitur cum promisit exhibere aliquez in iudicio infra certũ tp̃s vbi hꝫ certũ spaciũ: sequẽs loquitur in causa priuata vbi hꝫ duos menses tantum.

Si fideiussor. Sicut superior ẽ noua lex iusti. ita z ista. z lex ista que prima facie est mirabilis nõ vult aliud dicere: nisi ꝙ siquis fideiubet sine scriptis in causa priuata: tenetur vsqꝫ ad duos menses. si in scriptis vel i causa fiscali: tenetur post duos menses: tamen vos ita ponetis casum in terminis. Fideiussor non fideiussit in scriptis: sed venit apud tabulariuz z confessus est se fideiussisse pro tali z hoc in causa priuata nunquid post duos menses poterit conuenire? Certe non. sit autem in scriptis vel in causa fiscali fideiussit: etiam post duos menses poterit cõueniri. Tex. tabularijs. i. tabulario sic. z. s̃. de epi. z cleri. l. orphanotrophos. Tex. teneatur. etiã post duos menses. Tex. q̃ in priuatis. i. priuatorum. Tex. sancimus. nunc determinat. Tex. liberari. qꝛ tempus non est modus tollende obligatiõis zc̃. vt. ff. de actio. obliga. l. obligationum fere. §. placet. Tex. expressa. tunc standum est conuentioni: vt no. ff. depositi. l. j. §. si conuenerit. Tex. prestitis. quia respublica ad instar pupilli restituitur: vt. s̃. ex quibus cau. ma. l. res. z quia bona debitoris sunt tacite obligata zc̃. vt. s̃. in quib⁹ causis pig. vel hypo. tacite contra. l. j. Tex. donare. ¶ Or segnori hec l. videtur prima facie mirabilis: z vult dicere vt dixi in cãu sed hoc videtur iniquum. nam lex dicit ꝙ ita valet contractus sine scriptura sicut cum scriptura: vt. s̃. de pactis. l. pactum. Ad quod potest dici ꝙ hec. l. est restringenda ad satisdationem iudicio sisti. quia actor tenetur litem contestari infra duos menses: vt. s̃. de litis contesta. aucten. libellum. igitur videtur agi si quis fideiubet in causa priuata sine scriptis: ꝙ infra duos menses debeat exhibere. Sed quid si deiubet aliquis in scriptis vel in causa priuata: vsqꝫ ad qd̃ tempus tenebitur? Dicunt quidam vsqꝫ ad. xxx. ann. quia personalis actio oritur ex illa obligatione. vnde tenetur vsqꝫ ad. xxx. an. vt. s̃. de consti. pecu. l. ij. Uel potest dici ꝙ teneatur vsqꝫ ad triennium quo durat instantia iudicij: vt. s̃. de iudi. l. properandum. §. j. vnde videtur restringi hec. l. ad cautionem de iudicio sisti: que fit in scriptis vel in causa publica nam tunc tenebitur exhibere vsqꝫ ad triennium. sꝫ in alijs fideiussionibus que fiunt in contractibus ita valet cuz scriptura sicut z sine scriptura: z durabit vsqꝫ ad. xxx. ann. vt s̃. eo. l. pignoribus. nisi aliud dictum esset in fideiubendo: quia tunc ad illud tempus tenetur: vt. s̃. l. proxima. Odofredus.

Generaliter. Hec. l. similiter ẽ noua. l. iustinia. sicut z due precedentes. z hec. l. tractat de fideiussoribus z mandatoribus z sic respicit vtranqꝫ partem rubrice. z dicit hoc. si plures sunt mandatores: litis conte. facta contra vnuz inducit interruptionẽ contra alios. z ideo si actuz est cum vno: alter non liberatur. idem est z in pluribus fideiussoribus. similiter idem est z in pluribus reis debendi vel promittendi. nam si actum est cuz vno: non liberatur alius. z predicta locum habent in fideiussoribus z reis etiam si pignora interuenerint. z sic habet locum personalis z hypotecaria. vel si non interuenerint pignora: habet locum sola personalis actio: si vero hoc pactis conuẽtis fieri conceditur: z hoc in vsu quottidiano est seruatum. Tex. vt contestatione. scilicet litis cõtestatione. Tex. non liberetur. vt s̃. de duobus reis. l. vlti. Tex liberari. quia non litis contestatione inducitur liberatio: sed solutione: vt probatur. ff. de his qui deie. vel effude. l. perceptione. Text. constituimus. dicunt quidam: vt. ff. mandati. l. si mandato titij. §. paulus. Sed certe nos dicimus ꝙ constituimus. s̃. e. l. reos. z ille. §. loquitur in duobus mandatoribus: non in duobus reis. Tex. mutilare. i. infirmare.

¶ De nouationibus.

¶ Quia obligationes principales z accessorie de quibus dicum est hñt nouari: ponitur rubrica de nouationibus. z qꝛ delegare est species nouationis: annectit d̃ legatiõibus. ¶ Et no. ꝙ nouatio est genus: delegatio est species. vnde omnis delegatio est nouatio: sꝫ non conuertitur. Ecce nouatio fit multis modis. vt si qd̃ debes ex vna causa: stipulor ex alia animo nouandi: vt. j. e. l. vlt. z. ff. e. l. j. Fit etiam nouatio: si id quod debes mihi stipulor animo nouandi: vt no. ff. si certum peta. l. pecuniam. Fit z nouatio: si id quod debes mihi peto a te in iudicio litem contestando. vt. ff. eo. l. aliam quia que actiones non competebant heredibus: lite contestata competunt eis: vt institu. de perpe. z tempo. actio. §. sꝫ heredibus. z. §. non tantum. z ista dicitur necessaria: quia actor habet necesse litem contestari: vt. ff. de separa. l. vlti. Est alia nouatio vt si id quod debes mihi peto ab alio: vt. ff. de solutio. l. solutione. Est z nouatio necessaria. vt si peto a te decem z litem contestor z facio sententiam promulgari. nam per sententiam nouatur actio: vt probatur. ff. de re iudicata. l. miles. §. iudicari. z. s̃. de rebus credi. l. actor. Habetis ergo ꝙ nouatio est genus. modo est quedam species nouationis que vocatur delegatio: sicut potestis videre. si debes mihi decem dicis tu: faciam vobis scribi ad tabulam talis campsoris quãdo delegas mihi aliqua. ista delegatio est nouatio: vt. ff. eo. l. delegare. §. j. sic z alibi primo ponitur genus: postea species. s̃. de here. z ma. z. s̃. de serui. z aqua. sic z alibi in diuina scriptura locutus est dominus discipulis z petro. Et de pma parte rubrice: scilicet de nouationibus agitur. j. e. l. j. z. l. vlti. De secunda parte rubrice: scilꝫ de delegationibus agitur. j. e. l. j. ij. z. iij.

Delegatio. In. l. ista no. differentiam inter delegationem z cessionem. z est talis. Si debes mihi decem z vis mihi titium delegare: non potes me inuito delegare nec ipsum inuituz: quia delegatio habet fieri cum delegatus promittit soluere creditori id quod debebat deleganti. sec⁹ est in cessione nominis: quia potes iuito debitore tuo mihi volenti cedere. Text. venditio. vel donatio vel alia iusta causa cessio. ¶ Or segnori vt breuiter tollatis quoddam contrarium no. ꝙ hec est regula debitorem tuum mihi inuitum delegare non potes. Fallit in casu vbi debitor tuus tenetur alij inuitus promittere: si tua interest z ipse in nullo leditur. Et ideo dicit lex. si mulier dat dotem marito z dicit maritus: nolo ꝙ promittas mihi sed alij: cogitur mulier alij promittere si eius interest: vt. ff. soluto matrimo. l. ij. in princ. ¶ Sed quero que est ratio quare inuitus debitor non delegatur: sed eo inuito actiones ceduntur contra eum? Respondeo. ratio est illa: quia in delegatione requiritur factuz debitoris: scilicet ꝙ ipse debitor promittat z volentis est promittere: vt. s̃. de actio. z obligatio. l. sicut. sed in cessione non requiritur factum debitoris sed cedentis. vnde actionem meam vendo inuito debitore meo. ¶ Ex hoc ergo sequitur solutio illius questionis qua queritur. que sit ratio quare si vendis mihi hereditatem competit mihi actio contra debitores hereditarios: sed non teneor respondere creditoribus hereditarijs? nã hec est ratio: quia actiones tibi competentes inuitis debitoribus tuis mihi mandare potes. sed actiones hereditarie non competunt contra me. qꝛ me inuitum non potes delegare: nec ipsi inuiti possunt a te recedere: vt. s̃. de pactis. l. ij. z. s̃. de here. vel actio. ven. l. ij. z. l. post.

c

Ex contractu. In. l. ista dicit. Si mutuaui tibi pecuniaz pone decẽ: z mutuata tibi pecunia fui stipulatus

stipulatus ea a titio animo nouandi: et ex quo fui stipulatus a titio delego te in decem alij valet ista delegatio? Certe non: quia per nouationem tu liberaris. Tex. rite facta. quantum ad alia: sed irrite quantum ad delegationem. Tex. euanuit. quia nouatio est etc. vt. ff. e. l. j.

I delegatio est. In. l. ista dicitur. Si titius est debitor meus in decem: et ego non delegaui eum tibi: sed mandaui tibi actiones contra eum constituendo te procuratorem in rem tuam: tu habes vtiles actiones contra titium: et ego directas. vnde ego sum preferendus contra titium: nisi cum titio esses litem contestatus: vel nisi titio denunciasses quod actiones mandate tibi erant: vel partem debiti accepisti. sed si titium debitorem meum tibi delegaui: debitor meus a me liberatur: et tibi competit actio contra eum: non autem mihi. Tex. ac propterea actiones. s. directe. Tex. non vetaris. quia hoc casu preferuntur directe vtilibus.

¶ Or segnori istud est planum. si delego tibi debitorem meum et ipse promittit tibi et tu stipularis ab eo: quod nouatur actio. sed si non delego tibi debitorem meum: sed mando tibi actiones: transeunt in te vtiles actiones: apud me remanent directe. vt legitur. ff. pro socio. l. ea que in nominibus. et. ff. de pecul. l. quis ergo casus. in fin. et. l. si sticho. si agam directa: illa prefertur vtili regulariter. Fallit in tribus casibus de quibus dicitur hic. ¶ Unde no. hic quod directa actio prefertur vtili. Fallit. ff. de mino. l. in cause. in fi. et. l. si procur. et. ff. de superficie. l. j. §. quod autem. ¶ Sed. l. videtur contra. que videtur velle quod procurator constitutus in rem suam preferatur cedenti. vt. ff. de procu. l. procuratore in rem. R. procurator constitutus in rem suam prefertur cedenti in tribus casibus hic positis. et ita. l. illa secundum istam debet intelligi.

I pater. In. l. ista ponitur talis casus. Pater tuus promisit pro alexandro creditori alexandri dare pecuniam animo nouandi: alexander non soluit patri tuo: nunquid pater tuus tenetur soluere ei cui promisit? Certe sic. Tex. spopondit. s. animo nouandi. vt faciat ad titulum. Tex. negatur. quia nihil est magis etc. vt. ff. de pac. l. j. et. s. de transac. l. minorem.

Non abstulit. In. l. ista dicitur. Si constitui te procuratorem meum vt peteres a debitore meo decem: que mihi debebat: tu quinque accepisti a debitore meo et ab alijs quinque liberasti eum: nunquid preiudicat mihi? Certe non. Tex. tibi. s. creditori. creditori enim interroganti respondet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. potuit. quia ignorantis etc. vt. ff. de procura. l. ignorantis. et. l. procur. cui.

¶ Unde no. quod procurator qui habet speciale mandatum petendi non potest liberare debitorem: quia qui habet mandatum ad vnum non potest facere aliud vt. s. de transl. l. transactionis placitum. et. ff. man. l. diligenter. Secus si haberet liberam et generalem administrationem. nam tunc bene potest liberare creditorem: quia nouare potest. vt colligitur. ff. de procur. l. procur. cui libera. et. l. procurator totorum.

Nec creditori. In. l. ista dicitur. Si es debitor meus in. x. te inuitum non possum delegare creditori mei creditoris. h. d. Tex. potest. q. d. sicut debitor creditori inuito delegari non potest: ita creditor inuito creditore delegari non potest vt hic. et. s. e. l. j.

I soluere. In. l. ista dicitur. Debitorem tuum delegasti mihi: et stipulatus fui ab eo mihi solui: vel constituit se mihi soluturum illud quod titius mihi debebat: nunquid potero eum conuenire? Rndetur quod sic. Tex. constituit. sub. pro debitore tuo titio illud quod mihi debebat se soluturum constitui. Tex. potest. quia per delegationem fit nouatio. vt. s. e. l. j. Tex. conaris. sub. in subsidium. vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio. in prin.

Nouatione. Leges aliorum imperatorum qui precesserunt iusti. in superioribus habuistis. hec est noua. l. iustini. et vult corrigere. ll. veteres aliorum. et ponit nouum ius. Nam olim iure veteri ante tempora iusti. ita erat. si tu debebas mihi ex vna causa. x. et illa. x. si stipulabar ab alio qui mihi promittebat pro te: fiebat nouatio vel si nouum pignus arripiebam: fiebat nouatio. vel si promittebas mihi maiorem summam: fiebat nouatio. vel etiam si promittebas minorem summam: similiter fiebat nouatio. et ita vbi prime obligationi addebatur vel detrahebatur: fiebat nouatio. hoc corrigitur. l. presenti. nam hodie non fit nouatio si aliquid adderetur vel detraheretur obligationi: nisi expresse agatur quod fiat nouatio. quia nouatio re ipsa et verbis debet fieri non tacite non extrinsecus. Tex. nocentia. i. damna. Tex. vel quantitatem augendam. puta si debebas mihi. x. stipulabar quindecim. Tex. priori cautele. idest priori obligationi. Tex. nisi ipsi. scilicet contrahentes. Tex. voluntate. scilicet expressa. Tex. non lege: idest non ex tacita. l. presumptione. Tex. superuenire. sub. tacite ex. l. presumptione. sed verbis expressis nouationem induci. Habetis ergo hic quod olim ante tempora iustiniani fiebat nouatio vbicunque priori obligationi aliquid addebatur vel detrahebatur siue rei siue persone. et pro hoc facit. ff. de act. et obliga. l. obligationum fere. in fi. et. ff. e. l. omnes. hodie per l. istam non fit nouatio: nisi expresse dicatur quod fiat nouatio: et quod prior obligatio tollatur. Item olim fiebat nouatio siue tacite siue expresse. vt. ff. eo. l. ij. ¶ Sed ad. l. istam opponitur et videtur contra. vt. ff. de verbo. obliga. l. qui vsufru. et. ff. e. l. ij. ¶ Ad solutionem cuius contrarij potest dici quod ille leges sunt scripte habito respectu ad nouum ius. simile no. ff. de inoffi. testa. l. si non mortis. Uel potest dici. quod illis. ll. dicitur quod fit nouatio tacite vel expresse habet locum secundum illa tempora. hodie autem fit nouatio expresse. Et cauete vobis: quia nouatio fit vt liberetur ipso iure. fit etiam nouatio vt liberetur ope exceptionis. puta si promisisti mihi aliquid et promittis mihi illud idem. vt no. ff. de preto. stip. l. si valerianus. quia qui bis idem promittit: amplius quam semel non tenetur. vt. ff. de verbo. obliga. l. qui bis idem promittit. Unde si vultis scire quando fit nouatio ipso iure vel ope exceptionis: potestis cognoscere ex verbis. Nos facimus fieri nouationem verbis expressis hoc modo. tu debes mihi pecuniam ex multis causis. postea stipulor a te sexaginta mihi dari hoc acto quod omne instrumentum quod inuenitur inter me et te sit cassum et inane. hoc casu ipso iure liberatus es: ita quod non potes conueniri nisi ex isto instrumento. Idem si dicerem ita. cum hoc esset quod debes mihi decem ex tali causa et ex tali. l. placuit inter nos quod ex causa mutui debeas sexaginta vsque ad annum. Hodie fit nouatio tacite propter imperitiam tabellionum. sicut potestis videre in feneratoribus. nam si fenerator mutuat tibi decem vsque ad annum: et adueniente anno non potes ei soluere: vult quod nouetur obligatio. vnde facitis ei aliud instrumentum: et ponit vsuras vsurarum: et primum instrumentum stat. Ita hic nouatio fit tacite: non quod sis liberatus ipso iure a primo instrumento: sed ope exceptionis. vnde si ex primo instrumento fenerator te conuenit: obstat doli mali exceptio. et hic est casus huius. l. ff. de pre. stip. l. si valerianus. Item si primo fui stipulatus de damno infecto et intra annum datum non est. si secundo fui stipulatus: prima non est sublata ipso iure. et hic est casus illius. l. qui bis idem. ¶ Sed denuo ad. l. istam opponitur de eo quod dicit pure vel sub conditione non fit nouatio. vt. ff. de conditio. indebi. l. iulianus verum debitorem. et. ff. de pact. l. in personam. §. vlti. R. quod ibi non fiebat nouatio: quia ibi agebatur vt non fieret nouatio nisi existente conditione prime stipulationis. sed si non agitur: eo ipso quod aliquid addebatur vel detrahebatur fiebat nouatio vt in. ll. contrarijs. Et vt tollatis omnia contraria dicetis. aut agitur expressim quod fiat nouatio. aut expressim quod non fiat nouatio. aut tacite quod fiat nouatio. Si expressim agitur quod fiat nouatio: et olim et hodie fiebat nouatio vt hic. ff. e. l. j. Si autem agitur expresse quod non fiat nouatio: tamen dicit creditor volo quod non fiat inde nisi vna solutio. Item nolo quod

prioꝛ tollatur. qꝛ ſm illam ſum prioꝛ creditoꝛ. ⁊ ſm hoc non fit nouatio. vnde videtur agi ꝙ non teneatur: niſi extet conditio: vt. ff. ſi cer. peta. l. ſi pecuniam. ⁊. ff. de pact. l. in perſonam. in fi. ⁊. ff. de condi. indebiti. l. iul. verum debitorem. Si autē agitur tacite ꝙ fiat nouatio: fiebat nouatio eoipſo ꝙ priori obligationi aliquid addebatur vel detrahebatur. ff. eod. l. ij. Sed hodie ſi tacite agitur ꝙ fiat nouatio: non fit nouatio ipſo iure: ſed ꝗ̄tum ad exceptionem. vt. ff. de preto. ſtipu. l. ſi valerianus.

¶ De ſolutionibus.

¶ Quia ſtipulationes ⁊ obligationes de quibus dictū eſt non ſolum nouationibus ⁊ delegationibus tolluntur ipſo iure: immo perimuntur ipſo iure ſolutione ⁊ liberatione. iō ponitur rubrica de ſolutionibus ⁊ liberationibus. ⁊ ſm iſtā continuationem poteſt legi hec littera dupliciter. Uno modo copulatiue. de ſolutionibus rerum vel pecuniarum ⁊ liberationibus. ſ. obligationum. ⁊ ſic pꝛopꝛie ſoluere eſt in pecunia. liberare eſt ab obligatiōe qua tenebatur. ⁊ hoc in ſtricta ſignificatione. ſed in larga ſignificatione. qui liberatur: ſoluere dicitur. qꝛ dicitur quis ſoluere: dū ſatiſfacit. dicitur quis liberari: dum ſatiſfacit. vt. ff. e. l. ſatiſfactio. Et ſm iſtam expoſitionem de ſolutionibus agitur. j. e. l. ij. ⁊. l. ei a quo. ⁊. l. inuito. de liberationibus agitur. j. e. l. ij. ⁊. l. debitoꝛi. ⁊. l. pecunia. Uel poteſt legi hec rubꝛica expoſitiue. de ſolutionibus ⁊ liberationibus. ⁊ pꝛo. i. quia ſolutione eius quod debetur: tollitur omnis obligatio: vt inſti. quibus modis tollitur obligatio. in pꝛinci. Uel poteſt ſecundo modo continuari. ſ. de ſolutionibus fictis dictum eſt: nunc de ſolutionibus veris. ⁊ ille fiunt ciuiliter. hic ſubijcit de naturalibus ſolutiōibus que fiunt per ſolutionem. ⁊ quia per h̄ fit liberatio: annectit de alijs liberationibus. qꝛ ſicut per ſolutionem naturalem tollitur omnis obligatio: ſic ⁊ alijs ſolutiōibus: vt inſti. quibus mo. tollitur obliga. in pꝛin. vnde de veris liberatiōibus que fiunt per ſolutionē. ⁊ de alijs liberationibus videamus ⁊ ſubijciamus.

In poteſtate eius. In iſta dicuntur tria. Pꝛimo dr̄. Si ſum debitoꝛ tuus ex pluribus ꝯtractibus: puta quia ex vno contractu debeo tibi quindeciꝫ ex alio x. ex alio qnqꝫ. ſi ſolui tibi decē: i ptāte mea eſt dicere pꝛo quo contractu ſoluo. ⁊ hoc eſt pꝛimuꝫ dictum. Secūdo dicitur. ſi ego debitoꝛ non dixi: conuertitur electio ad creditoꝛem vt eligat in quā cauſam ſolutum ſibi computet. ⁊ hoc eſt ſecūdum dictuꝫ. Tertio ⁊ vltimo dicitur. ſi ego debitoꝛ non dixi nec tu creditoꝛ elegiſti: illud ſolutum debet computari in duriorēꝫ cauſam. ⁊ ſic pꝛimo in vſuras: poſtea in ſoꝛtem. hoc dicit iſta. l. Tex. pecuniam. ſub. eiuſdem vel diuerſe ꝗ̄titatis: puta ſi debeo tibi decem ex vēditione ⁊ ex locatione decem ⁊ ex mutuo decem. ⁊ ſoluo decem. vel diuerſe ꝗ̄titatis. qꝛ ex vna cauſa debeo quindecim ex alia decem ⁊ ex alia. v. Tex. tempoꝛe ſolutionis. i. in ipſa ſolutiōe vel incontinenti poſt. qꝛ tunc in ipſa ſolutione videtur fieri: vt ar. ſ. de pac. l. petens. Tex. reddat. ideſt ſoluat. vel in pꝛimum contractum vel in ſcdm̄ vel in tertium. ⁊ hucuſqꝫ durat pꝛimum dictum. Incipit ſcdm̄ dictuꝫ. Tex. ꝙ ſi ⁊c̄. electio. ſub. ex poteſtate iuris. Tex. ad eū qui accipit. ideſt ad ipſum creditoꝛem: vt ipſe eligat in quā cauſam accipiat ⁊ eligat in talem cauſam in qua veriſimile eſt euꝫ ſoluere: vt. ff. e. l. j. Tex. ſi neuter. Incipit tertium dictuꝫ. Tex. accepto feretur. ideſt ſolutum intelliger̄. ¶ Oꝛ ſegnoꝛi circa. l. iſtam eſt inſiſtendum: ⁊ licet dominus Jo. ⁊ Azo materiaꝫ huius. l. intricate tetigerunt: ego tamen ſatis clare explicabo materiā huius l. opponendo reſpondendo ⁊ diſtinguendo. ⁊ ſtatiꝫ habetis in. l. iſta. ſi ſum debitoꝛ tuus. ⁊c̄. vt dixi in caſu. ¶ Sed ad. l. iſtam opponitur. ⁊ videtur ꝙ ſi neuter dixit ꝙ ſolutū debeat computari in cauſam durioꝛem: vt colligitur. ff. e. l. j. ij. ⁊. iij. ergo pꝛimo in ſoꝛtem poſtea in vſuras. cum cauſa ſoꝛtis durioꝛ eſſe videatur. cum ſoꝛs pariat vſuram: non vſura vſurā: vt. ſ. de vſur. l. eos qui in fi. ⁊. l. penulti. Ad quod reſpondeo ⁊ dico vno modo. ſiquis dꝫ ex pluribus contractibus ⁊ ſoluit: nec dicit in quā cauſam ſoluit nec accipiens dicit in quā cauſam accipiat: ſolutum computatur in durioꝛem cauſam: ideſt in vſuras. nam cā vſure durioꝛ eſt quo ad quid ꝗ̄ cauſa ſoꝛtis. cauſa ſoꝛtis durioꝛeꝫ: quia parit vſuram. eſt durioꝛ cauſa vſure: qꝛ durius videtur debitoꝛi ſoluere vſuras quas non accepit: ꝗ̄ reddere ſoꝛtem quam accepit. ſed cauſa ſoꝛtis eſt durioꝛ quo ad quid: quia parit vſuram. Uel poteſt dici ſecundo modo. leges ille loquuntur cum quis dꝫ ex pluribus obligationibus: quarū vtraqꝫ erat pꝛincipalis ⁊ neutra erat vſuraria ſcilicet potius in cauſam famoſam ꝗ̄ non famoſam ⁊c̄. hic autem loquitur cum quis dꝫ ex cauſa pꝛincipali puta ſoꝛtis. ⁊ ex cauſa acceſſoꝛia puta vſurarum. nam hoc caſu ſolutū conuertitur in vſuras. ¶ Sed denuo ad. l. iſtam opponitur. ⁊. l. videtur velle ꝙ ſolutum computetur in ſoꝛtem poſtea in vſuras. nam hoc dicitur in eccleſia ꝙ pꝛio computetur in ſoꝛtem: poſtea in vſuras. ⁊ ſic videtur contra ſ. de ſacroſan. eccle. l. iubemus. auc. hoc ius poꝛrectum. Ad qd̄ poteſt dici dupliciter. Et vno modo ſic. ſpecialē eſt in eccleſia fauoꝛe eccleſie: vt in. l. contraria. ſed aliud eſt in pꝛiuato debitoꝛe vt hic. ⁊. l. in his. in fi. ⁊. l. ſeq. ff. e. ſic ⁊ quedā alia ſunt ſpecialia in eccleſijs: qꝛ dominiuꝫ rei vendite tranſit in eam ſine traditione: vt. ſ. de ſacroſan. eccle. l. vlti. qd̄ eſt contra regulam generalem. ſ. de pactis. l. traditiōibus. Uel poteſt dici ⁊ legi littera illa ꝙ computet̄ tam in ſoꝛtem ꝗ̄ in vſuras: vt reuoluatur littera illius. l. ⁊ ita nō ſeruabimus ibi oꝛdinem ſcripture. qꝛ non ponit oꝛdinem. ⁊ qꝛ oꝛdo ſcripture non ſemper ſeruatur. vt. ff. eo. l. nec enim. ⁊. l. in his. ⁊ pꝛobatur. ff. de pecul. l. quidam. ¶ Et ad ſolutionem hoꝛum contrarioꝛum ⁊ vt plene liqueat articulus iſte conſueui ita diſtinguere. cum quis debet pecuniam ex pluribus cauſis ſiue ꝯtractibus: aut ex pluribus cauſis pꝛincipalibus: aut ex pluribus acceſſoꝛijs: aut ex vna cauſa pꝛincipali ⁊ alia acceſſoꝛia. Debet aliquis ex pluribus cauſis pꝛincipalibus. ſi. dꝫ ex venditione decem: ſi debet ex locatione deceꝫ: ſi debet ex mutuo decem. ⁊ in iſto caſu ab initio eſt electio debitoꝛis. ⁊ ſi dicit in meam cauſam intelligitur eſſe ſolutum. qꝛ licet alicui in re ſua tradenda apponere. l. quaꝫ vult. ⁊. ſ. de condi. ob tur. cau. l. ea. l. ⁊ ſic intelligitur pꝛimum dictuꝫ huius. l. ⁊. ff. eo. l. vlti. in pꝛinci. Si autem non dicit ab initio in quā cauſaꝫ ſolueret ⁊ poteſtate. l. conuertitur electio ad creditoꝛem. dumtamen eligat in eam cauſam in quā ſolueret ſi ipſe ſoluturus eſſet: vt. ff. eo. l. j. in fi. ⁊ ſic intelligitur ſecundum dictum huius. l. Si autem neuter dicit in quam cauſam ſoluatur: tunc relinquitur poteſtati iur̄: vt ſolutum intelligatur in cauſam durioꝛem. naꝫ dicitur durioꝛ cauſa que antiquioꝛ eſt. Item vt intelligatur ſolutum pꝛimo in purum debitum ꝗ̄ in id quod ſub conditione debetur. Item vt potius in id quod debetur ſub ſatiſdatione: ꝗ̄ in id quod debetur ſine ſatiſdatione. Item vt potius intelligatur ſolutuꝫ in id quod debetur ex cauſa famoſa: ꝗ̄ in id quod debetur ex cauſa non famoſa. Item vt potius intelligatur ſolutum in id quod debetur ſuo nomine ꝗ̄ qd̄ alieno. Item vt potius intelligatur ſolutum in id quod debetur ſub pena: ꝗ̄ in id quod debetur ſine pena: vt iſta pꝛobantur. ff. eod. l. iij. in fi. ⁊. l. ſequen. ⁊. l. ſi ex famoſa. ⁊. l. cum ex pluribus. Si autem aliquis debet pecuniam ex pluribus cauſis acceſſoꝛijs: puta debet ex vno contractu vſurario decem: ex alio alia decem. vel ex vno quindecim: ex alio decem: ex alio quinqꝫ. ſi dicit debitoꝛ in quam cauſam ſoluat: in eam cauſam videtur ſolutum: al's conuertitur electio ad creditoꝛem. Si autem neuter dicit in quam cauſam ſoluat vel accipiat: conuertitur in durioꝛem. Et dicitur durioꝛ cauſa: vt ſi quedam vſure debentur pacto: quedaꝫ ex ſtipulatione: pꝛimo computantur in his que debentur cum ſtipulatione. ſi ex pacto tantum: tunc in antiquioꝛem debitoꝛem. vt. ff. e. l. in his. §. j. ⁊. ff. e. l. iij. §. imperatoꝛ. ⁊. l. ſiquis. ⁊. l. cuꝫ ex pluribus. ⁊. ſ. de vſuris. l. per retentionē. Si autem aliquis dꝫ ex vna cauſa pꝛincipali ⁊ ex alia acceſſoꝛia: puta dꝫ quis centum nomine ſoꝛtis: nomine vſuraruꝫ decē. ⁊ non dicit in quā cauſaꝫ ſoluat: hic refert ſi eſt perſona pꝛiuata: ſolutum computatur pꝛimo in vſuras: poſtea in ſoꝛtem. immo ſi in ſoluendo diceret qd̄ ſolueret

solueret in sortem: computatur primo in vsuras. qr durius videtur debitori soluere quod non accepit: q̃ sortem quam accepit. ⁊ sic intelligit̃ hec.l. ⁊.ff.e.l. in his. in fi. Si autem est ecclesia: primo computatur in sortez: vt in auc. hoc ius.§. de sacrosan. ec. qr melius est ecclesie.

Liberari. Lex ista respicit secundam partez rubrice.s. de liberationibus. Et in ea ponit̃ talis casus. Titius erat debitor seij in decez. a titio debitore apud seyum erant fideiussores in.x. obligati. seius creditor suam stationem per se exercebat. titius decessit: ⁊ fiscus successit ei. postea decessit seius creditor: ⁊ fiscus successit ei. ⁊ ita fiscus tam debitori q̃ creditori successit: nunquid fiscus coram procuratore cesaris poterit conuenire fideiussores titij? Certe non: imo procurator cesaris dicet. non potest conuenire fideiussores. quia vbicunq̃ fiscus successit taz debitori q̃ creditori: liberantur fideiussores. ⁊ hoc certum est. Tex. liberari fideiussores. scz apud creditorez obligatos. Tex. stationibus. q.d. licet debitor ⁊ creditor non essent eiusdẽ stationis. Tex. ius certum est.s. liberari fideiussores: quod est.s. nam hucusq̃ legitur littera suspensiue. Tex. qd in tua persona.s. fideiussoris. quia fideiussor interroganti respondet imperator: vt patet ex.l. subscriptione. Tex. mei.i. cesaris. quia sunt competentes iudices inter fiscum ⁊ priuatum: vt.s. si aduersus fis.l.ij. sic econtra fiscus est cõpetens iudex inter cesarem ⁊ priuatum: vt.s. si aduersus fis.l.j. Tex. custodiet.i. custodiri faciet. ¶ Or segnori in.l. ista not. duo. Primum notabile est q̃tum ad perimẽdam accessoriam obligationem fideiussoꝝ non refert si fiscus succedat tã debitori q̃ creditori in eadez statione vel in diuersis: sed q̃tum ad cõpensationem refert. ⁊ sic loquit̃ ar. contra.s. de compen.l.j. ¶ Item no. secũdo. ecce sicut creditor successit debitori vel econtra ꝯfusione tollitur obligatio. qr nemo põt seipsum obligatuz habere: vt.s. de pac.l. debitori. Item si eadez persona succedit debitori ⁊ creditori tollit̃ fideiussoria obligatio vt hic ⁊.s. de fideiusso.l. fideiussores. Secus tamen esset si idem nõ succederet debitori ⁊ creditori: sed debitori tantũ. qr tunc licet persona eximatur ab obligatione: tñ fideiussores non liberant̃: vt.s. de fideiusso.l.j. ⁊.s. de duobus reis.l. vlti.

Si cum seruus. In.l. ista dicitur. Seruus meus qui habebat peculij sui liberaz administrationem de sua pecunia mutuauit tibi decem. tu postea seruo meo soluisti illa decem anteq̃ adimerem ei peculium: vel anteq̃ scires ademptum esse peculium: nunquid tali solutione es liberatus? Respondeo q̃ sic. Tex. haberet. quia iste potest pecuniam peculiarem mutuare: al's secus: vt.s. qd cũ eo.l. vlti. Tex. ab eo. scilicet seruo. Tex. eiq̃. scilz seruo mutuanti. Tex. ante adẽptum peculiuz.s. a domino: vt.ff. de pecul.l. q̃ tuberonis. in fi. cuz.l. seque. Tex. cognosceres.i. scires. Tex. eam.s. mutuam pecuniam. Tex. liberatus es.s. ipso iure. qr solutione eius qd debetur: tollitur omnis obligatio: vt insti. qui. mo. tol. obli. in prin. ¶ Or segnori ex.l. ista colligetis q̃ debitor peculiaris põt ei soluere qui habet liberam peculij administrationem. ꝯcor.ff.e.l. seruus. ⁊.l. q̃ si. ⁊.l. qui seruo. ⁊.ff. si certum pe.l. eius qui in prouinciam.

Nihil interest. In.l. ista dicit̃. Si sum debitor tuus in decem: siue illa decez soluo tibi: siue seruo tuo voluntate tua: liberor a te. ⁊ si decedis anteq̃ instrumentum debiti mihi reddas: heres tuus ex illo instrumẽto non poterit me conuenire: quia euacuatum est per solutionem. Tex. solueris. tu debitor. nam debitori interroganti respondet imperator: vt patet ex.l. subscriptiõe. Tex. numeraueris. idest solueris. Tex. nec eniz. Incipit secundum dictũ. Tex. in factum concessit. idest mortuus est. Tex. reparari queunt: idest restitui. quia obligatio semel extincta amplius resuscitari non potest: vt.ff. eo.l. si res.§. aream. ¶ Or segnori ex.l. ista colligetis duo notabilia. Et primo non refert an soluat debitor creditori vel alij eius voluntate. ⁊ ad istud accedit.ff. eo.l. solutum. ⁊.l. pecuniam. ¶ Item secundo no. q̃ solutione facta ipso iure tollitur obligatio: imo instrumentuz debiti vacuuz est: imo tenetur creditor eum reddere debitori: vel conditione sine causa: si debitor non sit dominus: vt.s. de cõdit. sine causa.l. dissolute. vel si sit dominus actione ad exhibendum: vt.s. ad exhi.l. vlti.

Nulla tibi. In.l. ista dicit̃. Titius erat debitor tuus in decem. veniebam ad te ⁊ dicebam. accipe decem ⁊ cedas mihi actionem contra titium. dicis tu: nolo. nunquid habeo aliquã actionem contra te si volo soluere qd titius tibi debet? Certe non. nec teneris inuitus mihi cedere actionez contra titium: cum nomen titij non emerim a te. nam tunc bene teneris mihi cedere. ⁊ licz tu creditor inuitus mihi offerenti pecuniã pro titio non tenearis mihi cedere actiones tuas: tamen si ego volo tibi inuito soluere liberabo titium. Tex. nulla tibi. scilz extraneo. Tex. eo qd debitam ei.s. a suo debitore: licet q̃tum ad te indebitam. Tex. nomen.i. actionem. sic sumit̃.s. famil. her.l. ea que. Tex. obligatio. nam soluendo pro alio: eum inuitũ liberamus: vt probat̃.ff.e.l. solutionem. Et hic est casus in quo in inuituz beneficiũ confert̃. qd est contra regulam iuris: vt.ff. de regulis iuris.l. in inuitum. Uel potest dici q̃ beneficium non confert in inuitum directo. qr tibi nolenti donare non possum. vt.ff. de dona.l. nolenti. sed per mediũ bene confert beneficium in inuitũ vt hic. ⁊.ff. de neg. gest.l. soluendo.

Si inter patrem. In.l. ista dicit̃. Pater meus habebat debitores quosdam in.x. illi soluerunt patri meo.v. de residuo non liberauit eos ex causa transactionis. nũquid si successi patri meo possum petere residuũ? Respon. q̃ sic. Tex. si inter patrem tuum. intelligatis creditorem. Tex. debitores.s. paternos. Tex. facta est. qr si soluissent patri tuo quinq̃ ⁊ de residuo fecisset eis pactum ex causa transactionis: non posses petere vt aliquis sit litium finis. vt.s. de transact.l. fratris. ⁊ bene dicit littera. ⁊ non de dubia lite ⁊c̃. quia transactio habet fieri de re dubia ⁊ lite incerta: vt.ff. de transa.l.j. Tex. cauit.i. confessus est spe future numerationis. Tex. verbis.i. stipulatione. Tex. id factũ est. ⁊ ita factum est per errorez vel spe future solutionis vt.s. dixi. Tex. exuberantis.i. residui. Tex. ei.i. patri. Tex. repetitio.i. petitio. Tex. competit. qr particularis solutio nõ liberat debitorem: vt.ff. de vsufru.l. tutor.§. lucius.

Eius quãtitatis. In.l. ista dicitur. Mutuaui tibi.x. ⁊ quolibz mense conuenisti mihi pstare certas vsuras: ⁊ postea cepi esse debitor tuus in octo. peto a te.x. ⁊ vsuras quas promisisti soluere mihi quolibet mense. tu obijcis compẽsationem de.viij. ⁊ pro illis.viij. non teneris prestare vsuras: nunquid erit locus compensationi? Certe sic vsq̃ ad concurrentes q̃titates: ⁊ vsq̃ ad illam q̃titatem non currunt vsure. hoc dicit ista.l. Uideatis litteraz ⁊ statim ordinabitis ita litteram. manifestum est vsuras non posse reposci eius q̃titatis cuius ratio compensationis excludit petitionem. Tex. manifestum est. si erat huic in debitum liquidum: vt.s. de compensa.l. vlti. Habetis ergo in.l. ista q̃ cursus vsurarũ cessat ex quo compensationi locus est: vt.ff. de compen.l. si ambo.

Usuras. In.l. ista dicit̃. Mutuaui tibi decez in vrbe ⁊ legitimas vsuras promisisti soluere in vrbe. postea tu vis mihi alio loco soluere. vl' s'm aliã litteram volo q̃ tu alio loco promittas mihi soluere vsuras: nũquid potes alio loco soluere vel teneris promittere? Respondetur q̃ non: nisi causa iusta subesset. Tex. sunt.s. conuentione. Tex. depẽdi.i. solui.

Sed pro deo que est ista iusta causa? Certe quaz princeps approbauerit: vt.ff. de mino.l. si ex causa in fi. Uel potest

dici ꝙ arbitrio iudicis censeť iusta causa: vt colligiť ar. ff. de iure delib. l. j. in fi. Uel potest esse iusta causa: si mutuaui do/micilium vt debitor. q2 malitijs hominuʒ est obuiandum ⁊c. vt. ff. de rei vendi. l. in fundo.

Obsignatione. In. l. ista dicitur. Debebā tibi. x. ista. x. in eo loco vbi debeo offerre tibi tu non vis recipe re. vñ consigno ⁊ depono. nunquid liberor? Respondet imperator ꝙ sic. ¶ Or ordinabitis ita litterā. manifestū est contingere liberationē facta solēniter obsignatiōe totius debite pecunie: sed ita demum ⁊c. Tex. obsignatione. sub. ⁊ consignatione. ⁊ intelligas oblatione pcedente: vt. s. de vsuris. l. ij. ¶ Et no. ꝙ ista oblatio ⁊ consignatio cadit in rebus mobilibus nō in rebus se mouētibus. q2 natura harum rerum non admittit. Item non cadit in rebus imobilibus: vt s. de dona. ante nup. auc. dos data. Tex. totius debite pecunie. q2 sicut particularis solutio non liberat debitorem: vt. ff. de vsur. l. tutor. §. lucius. ita nec particularis oblatio liberat. Fallit tamen in casibus: puta si debitū non est liquidum: vt colligiť in. l. quidaʒ. ff. si cer. pe. Fallit etiā fauore libertatis. vt probať. ff. de fideicō. liber. l. cum heres. §. penul. Iteʒ fallit si aliud cōuenit: vt in pzealle. §. lucius. Tex. manifestū est. ff. de pig. act. l. si rem. §. vlti. ¶ Or segnori habetis ꝙ oblatio ⁊ cōsignatio debent fieri congruo loco ⁊ totius pecunie vt hic ⁊. ff. e. l. si soluturus. Item hoc est verū: si pecunia non resumať: vt. s. de vsur. l. acceptam.

Accessores. In. l. ista di. Si debitor maior. xxv. an. pro pecunia debita dedit mācipia quedā creditori suo in solutū ⁊ mortuus est: successores eius illam dationem in solutum reuocare non possunt. Tex. qui maior. xxv. an. hoc iō dicit q2 si minor esset ⁊ lesus esset: posset restitui: vt. ff. de mino. l. j.

Cum maritum. In. l. ista di. Si maritus mulieris recepit a debitoribus mulieris id qđ mulieri debebať: ⁊ mulier erat minor. si fecit hoc sine cōsensu mulieris: ei nō obfuit ⁊ debitores non liberanť. Tex. cum maritū suum. vxori interroganti respondet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. feceris. ⁊ ita habetis. siquis debet vni ⁊ soluit alij sine volūtate eius: non liberať: vt. s. de pdi. inde. l. creditoris. sʒ si eius volūtate soluiť: si minor esset: nō liberať vt hic. sed si maior esset sic: vt. ff. e. l. nihil.

Inuito. In. l. ista diciť. Si tu es creditor meus in. x. ⁊ ego te inuito illa. x. alij soluo nō liberor a te. sed si te mādante alij soluo vel te postea ratum habēte: a te liberor. Tex. qui soluit. sub. ille debitor. Tex. alij. sub. ꝙ creditori. Tex. obligatione. vt hic. ⁊. ff. e. l. vero. Tex. sed si. Hic incipit secundum dictum. Tex. eo. s. creditore. Tex. soluisset. vt probatur. s. eo. l. nihil interest. ⁊. ff. e. l. pecuniam.

Si obligatum. In. l. ista dicitur. Tu teneberis mihi act. mādati ad decē: nō liberaui te per aquil. stipulationē ⁊ acceptilationē sʒ per errorē falso scripsi a te mihi illa. x. soluta esse nunqd ista falsa scriptura inducit liberationē? Rñdeť ꝙ nō. Tex. liberasti. q2 si liberasti per aquil. stipulationē: non liceret tibi ꝯuenire eum: vt. s. de transac. l. vt responsum. Tex. non potuit obligatio. q2 veritas ⁊c. vt. ff. de offi. presi. l. illicitas. §. veritas. Odofre.

Pecunie. In. l. ista dr. Si tu es debitor meus in decem: ⁊ ego confiteor ꝙ tu soluisti mihi deceʒ: ⁊ de hoc fit instrumentū: ex ista ꝯfessione probať te liberatū esse. sed si cyrographū inueniť apud te debitorē: non pſumeris liberatus: nisi ꝑbetur ꝙ tibi reddiderim. ⁊ iō maioris efficiacie est ꝯfessio facta de soluto instrumento: ꝙ̃ si inueniať instrumētum apud debitorē. h. d. ista. l. Tex. solute. sub. in veritate. Tex. cōfessio. in qua cōtinetur ꝙ creditor cōfitetur recepisse pecuniā creditā que dr apocha. Tex. collata. i. scripta. Tex. ꝙ̃ si cyrographuʒ. i. instrumentum debiti. Tex. fuisset redditū. s. debitori. ¶ Or segnori diceret mihi aliquis vestrū. quare cōfessio solute sibi pecunie est maioris efficacie ꝙ̃ instrumētū qđ inuenitur apud debitorē? Segnori hec est ratio. si cōfitetur creditor sibi solutum: statur eius confessioni: vt. s. de testi. l. testiū. vnde sicut solutiōe tollitur omnis obligatio ipso iure: vt insti. quibus mo. tol. ob. in princi. ita ⁊ talis confessio tollit obligationem ipso iure. Sed si cyrographus inuenitur apud debitorem: si nō est redditum volūtate creditoris: non inducitur liberatio: vt. ff. de pac. l. labeo. ⁊. l. se. ⁊ sic intelligitur. j. l. proxi. sed si est redditum voluntate creditoris: non est liberatus ipso iure: sed videtur ei esse factum pactum de nō petendo: vt no. ff. de pac. l. ij. ⁊. l. se. vnde satis est si creditor non habet instrumentum. sed vult facere ei instrumentuʒ confessionis qualiter ipse cōfitetur ꝙ sibi est satisfactū: vt arg. ff. de le. j. l. huius. §. si ita cui. sed si creditor haberet instrumentuʒ postꝙ̃ est sibi satisfactum: tenetur restituere conditione sine causa: vt. s. de condi. ex lege. l. dissolute. Sed nunquid creditor tenetur facere instrumentum confessionis pecunie sibi solute debitori? Uidetur ꝙ sic. argu. ff. de pac. conuen. l. vlt. §. finautē. in fi. ⁊. j. de apo. pu. l. semel. ⁊. j. de suscep. ⁊ archa. l. susceptores. ⁊ hoc ideo quia nihil nocet: vt ar. ff. soluto matrimo. l. ij. in princip. ⁊. ff. de operis liber. l. libertus. ⁊. ff. de euict. l. creditore.

Quod debitori. In. l. ista dr. Si tu es debitor meus in. x. ⁊ de illis. x. fuit factum instrumētum. si istud instrm̄ inueniť apud te nec inueniť me tibi reddidisse: ex hoc nō es liberatus. vnde ex quo potero ꝓbare te debitorē meum esse: nisi probaueris me instrm̄ tibi reddidisse non es liberatus. Tex. diminutum est. q2 si redditur instrumentum a creditore: inducitur liberatio: vt. s. l. proxi. si autē redditur sine volūtate eius: nō liberatur: vt colligiť. ff. de dona. causa mor. l. mortis. §. a titia. si autem inuenitur cancellatum presumitur debitor liberatus. ⁊ sic intelligiť. ff. de ꝓba. l. si cyrographuʒ. Sed quot testibus debitor ꝓbabit instrumentum sibi redditum volūtate creditoris? Respōdeo duobus testibus. q2 vbi numerus ⁊c. vt. ff. de testi. l. vbi. Sed fallit in casu. vt. s. de lati. li. tol. §. ille.

Cum. In. l. ista poniť talis casus. Accepi a te mutuo. x. reddenda vsqʒ ad talē diem. postea ad diē nolo soluere tibi. x. sed nomē debitoris mei volo dare tibi inuito in solutuʒ: nunquid hoc lʒ mihi facere? Respōdetur ꝙ nō. Tex. eum. s. creditorem. Tex. tui. obligati tibi in alijs. x. Tex. nō permittit. Uñ not. regulam ⁊ instātiam regule. Nam regula est aliud pro alio inuito creditori solui non potest: vt. ff. si cer. peta. l. ij. §. j. Instantia regule est in casibus in quibus est speciale. vt in ecclesia que debitrix est: nec hʒ mobilia vnde solui possit illud debitum: vt. s. de sacrosan. eccle. auc. hoc ius. Item fallit in causa noxali: vt. ff. de re iudi. l. a diuo. §. j. Item fallit in conuento rei vendi. si desijt dolo possidere: vt. ff. de rei vendi. l. qui restituere. Item fallit si res debita prestari non potest: vt. ff. de conditio. fur. l. in re furtiua. §. j. Item fallit vbicunqʒ subest iusta causa: vt. ff. de lega. iij. l. fideicom. §. siquis seruo. ⁊. ff. de legat. j. l. si domus. §. qui confitetur. Item fallit in casu qui ponitur in aucte. hic signata que incipit. hoc nisi debitor ⁊c.

Hoc nisi debitor. A. Auc. istaʒ cōtinuabitis ad. l. C. Nā in. l. C. dicebať ꝙ si debitor non vult soluere illud qđ debʒ: sed vult nomen sui debitoris creditori dare in solutuʒ: hoc non licet ei. hoc verum est regulariter. Sed fallit in casu pone aliquis est debitor in pecunia vel in auro vel in alia re mobili. non habet pecuniam vel aurum vel aliam rem mobilem. sed habet immobilia

immobilia: nõ inuenit emptorẽ: hoc casu l3 ei dare creditori rem meliorẽ imobilẽ quã h3 insolutũ: ꝛ pstabit ei cautionem de euict. rei. sed si forte dicit debitor nõ habeo pecuniã vel auruz: habeo res imobiles non possum vẽdere: sed volo tibi creditori rem meliorẽ quã habeam dare tibi insolutũ. si dicit creditor. nolo accipere: sed inueniã tibi emptorẽ: nunqd cogitur accipere? Certe non: imo debitor d3 illi emptori quem inuenit creditor vendere: ꝛ d3 ei cauere arbitrio iudicis de soluẽdo ei precio qd accipiet de re illa. Tex. hoc. h est verbũ Jr. cõtinuantis auc. ad. l. C. Tex. tunc. i. eo casu. Tex. solui potest. i. insolutũ dari creditori inuito. Tex. cautela. sub. euictionis noie vel indẽnitate pstanda. Tex. qd est in oi actione. sub. siue reali siue personali. Tex. cautela. de soluendo ei precio qd accipiet de re illa. Tex. distrahere. scil3 alij. ¶ Or segnori ista auc. est de fideiusso. ꝛ manda. col. j. §. vlti. ꝛ hec auc. vult dicere vt dixi in casu. ¶ Nunc ad auc. istam opponitur ꝛ instatᷣ. nam hic dicitᷣ. vbi debitor nõ habet pecuniam vel aurum: rem meliorẽ imobilem quam habet: si non inuenit emptorẽ: dat creditori insolutũ. Sed. l. viderᷣ velle ꝙ debeat dare mediocrem ꝛ sufficiat. vñ videtur contra. s. de sacrosanc. eccle. auc. hoc ius. que auc. est signata super. l. iubemus. ¶ Ad solutionẽ cuius cõtrarij põt dici pluribus modis. Et vno modo sic. hic debitor debebat pciosius metallu3 qd posset inueniri. sed in. l. ͻ. debitor nõ debebat aurum sed es vñ dat mediocrẽ. Uel põt dici secũdo modo vt plene dixi in. l. contraria. ꝛ hic non repeto.

Anifesti iuris est. Jn. l. ista dr. Si tu es debitor meus in. x. siue alius soluit pro te illa decẽ: siue pro illis. x. mihi volenti das aliam rem insolutũ: liberaris. Tex. soluente. vt. ff. e. l. vero. ꝛ. l. solutione. Tex. ͻsentiente. nõ inuito. qꝛ aliud pro alio inuito creditore solui non põt regulariter: vt. s. l. pr. cũ auc. ibi signata plene dixi. Tex. tolli. i. perimi obligationẽ qua debitor creditori tenerᷣ.

Nquisitio. Jn. l. ista ponitᷣ talis casus. Procurator meus soluit creditorib⁹ meis: ꝛ postea emisit cyrographum in quo continebantᷣ talia verba generalia. scias domine mi qd tuis creditoribus nõ debes aliquid ꝛ omnibus satisfeci. nunquid ex hoc sequitᷣ ꝙ non debeam procuratori meo quicꝗ? Certe non: qꝛ in generali sermone non continetur persona loquentis. ꝛ ideo si inueniᷣ ꝙ debea3 pcuratori meo quicꝗ: teneor ei actione mãdati. Tex. inquisitio veritatis. sub. facta inter heredes pcura. ꝛ domini. Tex. creditoribus. s. tuis. Tex. satisfactu3. sub. a procuratore. Tex. sed ipsius. s. pcuratoris. Tex. solutionẽ. ¶ Or segnori no. in. l. ista illd no. magistrale. Et no. ꝙ in generali sermone non cõtinetur persona loquẽtis. ꝛ ad istud accedit. ff. de senato. l. j. in fi. est tamen ͻrium ar. qꝛ alᷣs qd quis tenerᷣ alij pstare cõtra alios: multofortius ͻ seipsum: vt. ff. de seruí. l. alius. ꝛ. ff. de condi. inde. l. frater a fratre. in fi. j. rñ.

J actore. Jn. l. ista dicitᷣ. Si seruũ meum pposui mutuis pecunijs dandis ꝛ debitis recipiẽdis: indubitanter si ei satisfactũ est de eo quod mihi debebatur tollitᷣ obligatio: licet instrumẽtum crediti remãsit apud me creditorẽ. sed si non esset prepositus debitis pecunijs recipiẽdis ꝛ solueretur ei sine volũtate mea: soluentes ei non liberantᷣ. Tex. nihil tibi nocere põt. nam solutione eius debiti instrumentum inane efficitur: vt. s. de cõ. sine causa. l. dissolute. Tex. minime. i. nõ possunt. ff. eo. l. si seruus.

J operas. Jn. l. ista dicitᷣ. Si tu es creditor meus in. x. ꝛ cõuenit inter me ꝛ te ꝙ vtereris operis serui mei pro illis. x. vsqꝫ ad annu3: nũquid ex hoc liberor? Rñdet imperator ꝙ sic. Tex. placuit. nam eo inuito nõ posset ei solui regulariter aliud pro alio: vt dixi. s. e. l. eu3 a quo. Tex. seruari debet. contra. s. de pig. act. l. j. ꝛ. ij.

Nterest. Jn. l. ista no. differentiam inter duos casus. ꝛ est talis. Si tu debebas mihi numerare. c. ꝛ numerasti. l. ꝛ ego spe future numerationis fui cõfessus debere tibi. c. reliqua. l. possum petere. vel de illis. l. possum te repellere excep. nõ nu. pe. secus si deberes mihi. c. ꝛ ͻfessus fui me recepisse c. ꝛ recepi solũmodo. l. qꝛ reliqua. l. repetere nõ possu3. Tex. integra. vñ petam residuũ numerari: vt. s. de nõ nu. pe. l. si ex cautione. Tex. stari ͻuenit. qꝛ nõ licet venire ͻtra transactionem bonafide factam: vt. s. de transac. l. transactionis.

Nductũ. Jn. l. ista parificantur ista tria. nõ refert sit instrm̃ crediti inductũ vel cancellatũ vel a debitore creditori solutũ. Segnori custodiatis vos hic: qꝛ est dria inter ista. Dicitᷣ inductũ cum qs ducit pẽnam per lrãs. Dicitᷣ cancellatu3 dum instrm̃ cancellatᷣ ad modũ crucis. Dicitᷣ circũductũ qñ penna inducitᷣ in circuitu extra lrãs vt hic colligitᷣ. ff. de his que in testa. delen. l. j. ꝛ l. pxime. ꝛ. l. cãcellauerat. Est tñ in aliquo inter ista differentia. Nam vbi inuenitᷣ debiti instrm̃ cancellatũ vel inductum vel circũductũ volũtate creditoris: liberatᷣ debitor ex vi taciti pacti: vt probatᷣ. ff. de pac. l. labeo. sed vbi debitor soluit: liberatᷣ ipso iure: vt insti. qui. mo. tol. obli. in prin.

J lrarũ. Jn. l. ista dr. Quidã qui vocabatᷣ anzenon mãdauit aristoni ꝙ mutuaret mihi pecuniam. ꝛ ego scripsi mãdato anzenonis mihi pecuniã esse solutam nunqd tenerᷣ aristoni? Certe sic si mandatũ adimpleuit. alᷣs nõ põt. vñ anzenõ debitũ illud poterit petere.

Um pro pecunia. Jn. l. ista dicitur. Debebã alicui pecuniã pro illa pecunia dedi fundu3 insolutũ euandro creditori meo: qui fundus tpe dationis insolutum non plus valebat ꝗ̃ debeba3 ei. postea fundus plus valuit: pderit ei vel mihi? Et certe ei: qꝛ non eram contrariũ postulaturus si fundus diminutus esset. hoc dicit ista. l. Tex. acceperas. sub. euandro vt. j. dicit. Tex. dedisse profitearis. sub. insolutum ꝛ eius volũtate: qꝛ contra volũtatem eius dare nõ potuisses: vt. s. eo. l. eum a quo. Tex. tibi. i. debitori. Tex. non ipsi. s. creditori. Tex. nõ iuste petis. Jniusta est petitio si peto aliquid ab alio cuius oppositũ nõ eram petiturus ab eo. Et ita no. ꝙ si aliquis nõ debet admitti ad petendũ pro se cuius contrariũ petiturus non erat. ꝛ ad hoc est ar. s. de testi. l. si quis. ꝛ. s. de nõ nu. pe. l. generaliter. ꝛ. s. de rescin. ven. l. ratas. ꝛ. ff. e. l. j.

Olutione. Jn. l. ista dicitᷣ. Si ego allego me soluisse illd qd ego tibi debebã: debeo pbare solutionem debiti esse factã: non meus aduersarius: quo probato possum ͻdicere instrm̃. Tex. incũbit. vt. s. de probatio. l. j. Tex. ͻdicere põt. sub. ͻditione sine cã: vt. s. de condi. sine causa. l. dissolute.

¶ De acceptilationibus.

¶ Quia aquiliana stipulatio per quã hab3 fieri nouatio de qua. s. dictum est perimitᷣ per acceptilationem: vt insti. eo. §. item acceptilatione. ideo ponitᷣ rubrica de acceptilationib⁹. Uel potest continuari secũdo modo ꝛ sic. Sicut solutione ꝛ liberatione tollitᷣ obligatio: ita ꝛ acceptilatione: ideo ponitur rubrica de acceptil. Uel potest continuari tertio mõ ꝛ sic. De veris solutionibus superiori titulo dictũ est. veru3 qꝛ acceptilatio est ficta solutio: vt insti. e. §. ite3 acceptilatione. vnde de fictis solutionib⁹ videamus ꝛ subijciamus. Et no. ꝙ acceptilatio habet fieri hoc modo. Si debes mihi. x. per stipulationem ꝛ tu vis a me liberari queris a me sic. O creditor mi. x. que tibi debeo habes ne? ego respondeo habeo: acceptũqꝫ fero. sed si non debes. x. verbis: idest per stipulatione3: sed debes mihi. x. ex emptione: tunc illa. x. stipulor a te animo nouãdi. ꝛ ita deducitur in aquil. stipulatione.

nem ꝛ tu queris a me habes ne qđ tibi debeo? ꝛ ego respon/deo habeo: acceptūq; fero. vt ista probant. ff. de transactio. l. aquiliana. ꝛ. l. cū aquiliana. vñ obligatio ɔcta verbis: cōtra/rijs verbis perimit. Nam in prima stipulatione versat ius: ꝛ in secūda ius licet vnū pactū nō tollat aliud ipso iure. q: in pactis versat factum: vt dicit. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. sed si debes ex ɔsensu non pōt tolli verbis: q: nihil tam naturale est q̄ vnūquodq; dissolui eo genere quo ligatū est: vt probat. ff. de reg. iur. l. nihil. vnde dꝫ deduci in stipu. aqui. vt insti. e. §. item acceptilatione. tñ si fiat acceptilatio sine stipulatione: nō valet vt acceptilatio: sed vt pactū tacitū: vt. ff. e. l. an inutilis. in prin. ꝛ. ff. de pac. l. si vnus. §. vl.

Nam tibi. In. l. ista dicit. Si soror mea est pupilla ꝛ habet tutorē: ipsa tutoris auctoritate potest liberare suum debitorem per acceptilationē: si non fiat ex causa damnosa pupille. naꝫ sicut pupilla potest sibi debitum recuperare auctore tutore: ita suum debitorem potest liberare sine suo dāno. Tex. soror tua. s. pupilla. Tex. competētibus. Nam sicut potest pupillus tutore auctore facere pactuꝫ de non petēdo cum iura sua sunt obscura: ita eodem iure potest acceptum ferre: vt. s. de pactis. l. pactum procur.

Si donationis. In. l. ista dicitur. Debebas mihi. x. volebaꝫ te liberare ex causa donationis. quomō liberabo te ipso iure? Certe hoc modo. q: stipulabor a te illa. x. animo nouandi: ꝛ postea liberabo te per acceptilationeꝫ: ipso iure ois agendi via perēpta est. Tex perēpta est. sub. ipso iure: vt. ff. de transac. l. aquiliana. ꝛ. l. cum aquiliana.

Ex aquilianaꝫ. In. l. ista dr. Si tu debes mihi. x. ex causa mutui vel emptionis: si stipulor a te animo nouandi: ꝛ tu queris a me x. que tibi promisi per stipulationem animo nouandi: habes ne? ꝛ ego respōdeo habeo: acceptūq; fero. per hanc stipulationem ꝛ acceptilationeꝫ liberatus es ipso iure. Tex. restitui pōt. hoc est maiori. Tex. precluditur. vt no. ff. de transact. l. aquiliana. ꝛ insti. quibus mo. tol. ob. §. est prodita. ꝛ. §. item.

De euictionibus.

Segnori rubrica ista non continuat ad proxima: sed ad remota in superioribus dicta. Nam vos habetis in superioribus de emp. ꝛ vē. ꝛ permutatione: in quibus omnibus ꝛ singulis hꝫ euictio prestari. inde sumpta occasione: ponit rubrica de euictionibus prestandis vel nō. sub. subyciamus ꝛ videamus. Et bñ dico ꝙ non continuat ad ꝓxime dicta. q: s. dictū est de nouationibus ꝛ delegationibus qbus habent perimi actiōes. hic aūt tractat de euic. qbus hñt queri actiones emptoribus cōtra vēditores. Uel posset cōtinuari proxime dicta. Sicut nouatione ꝛ delegatione liberant debitores a creditoribus: ita re euicta emptor nō tenet soluere precium: vt. ff. de peri. ꝛ cōmo. rei ven. l. vl.

Emptor. In. l. ista ponitur talis casus. Aliqua hereditas deferebatur tibi ex testamēto vel ab intestato. illam hereditatē tibi delatam a te emi certo precio: ponamus pro mille. res alique singulares huius hereditatis possidebant ab extraneis possessoribus. ego emptor volo vendicare. nunc queritur an vendicē meis sumptibus ꝛ meo piculo? an tuis sumptibus ꝛ tuo periculo? Ad qđ rñdet imperator dicens. emptor hereditatis rem singularē dꝫ prosequi suis sumptibus ꝛ suo periculo. Secundo dicit. si hereditatē delatam tibi vendis mihi certo precio: si alique res singulares hereditatis a me emptore euincant: nūquid agam contra te ꝛ vēditorem hēditatis de euictione? Ad qđ rñdet imperator dicens: venditor hereditatis euictionem singularem reruꝫ hereditatis non tenetur prestare: ex quo constat te heredeꝫ esse

nisi nominatiꝫ inter emptorē ꝛ venditorē aliud conuenisset. puta ꝙ emptor a venditore fuit stipulatus de euictiōe de rebus singulis euictis. hoc dicit ista. l. Uideatis statim lrām. Or segnori ponetis ergo casum in. l. ista vt dixi. Nunc videatis summariaꝫ expōnem lre. Tex. emptor hereditatis. dicitur hereditas successio in vniuersum ius: vt. ff. de verborū oblig. l. hereditatis. ꝛ. ff. de reg. iur. l. hereditas. Tex. rē. sub. singularem illius hereditatis empte. Tex. persequi dꝫ. sub. ꝛ non sumptu ꝛ periculo venditoris hereditatis. Tex. euictio. Incipit secundum dictum. Tex. quoq;. pro etiaꝫ. Tex. non prestatur. a venditore hereditatis emptori. Tex. iure venisse constet: idest cum constat eum qui vendidit fuisse heredem ex testamento vel ab intestato: vt. ff. de peti. here. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. iij. Tex. inter contrahentes. i. inter emptorem ꝛ venditorē hereditatis. Tex. conuenit. s. vt teneretur venditor de rebus singulis euictis. q: tunc tenetur. nam standuꝫ est conuentiōi vt probatur. ff. depo. l. j. §. si conuenerit. ꝛ. ff. de reg. iur. l. contractus. Or segnori circa. l. istam instatur. Nam hic dicitur. si emo hereditatem. ꝛ singularis res euincitur: venditor non tenetur mihi de euictione. Sed videtur ꝙ venditor teneatur de euictione etiam si non sit promissum de euictione vnde videtur contra. ff. eo. l. j. Ad quod vos dicetis. hic loquimur cum vendita est vniuersitas: puta hereditas. quia hereditas est successio in vniuersum: vt probatur. ff. de reg. iur. l. nihil aliud est hereditas. vnde si euincitur res singularis: non videtur tota vel pars euinci. l. contraria loquitur quando vendis mihi funduꝫ. vnde siue pars siue totus euincatur de euictione mihi teneris. Sed denuo ad. l. istam instatur ꝛ videtur ꝙ venditor hereditatis teneatur de euictione. ꝛ si euictio non sit promissa ex empto ad interesse: vt. ff. eo. l. ij. ꝛ. l. si in venditione. ꝛ. j. eo. l. non dubitatur? Respondeo ſm quosdam regulariter venditor emptori tenetur ex empto ad interesse: ꝛ si euictionem non promiserit: vt in ll. contrarijs. Fallit in tribus casibus. Unus casus est cum venditur hereditas vt hic. Secundus casus est cum emitur res aliqua: vt colligitur. ff. quarum re. actio non da. l. ij. §. j. Tertius casus est quando emptor sciens emit rem alienam nec nominatim est promissum de euict. vt. j. eo. l. si fundum. Sed qui ita dixerunt: licet in aliquo bene dicant. non tamen in totum bene dicunt in predictis tribus casibus. Nam quod dicunt ipsi: verum est in duobus casibus. sed qđ ipsi dicunt in venditore hereditatis vt ipse non teneatur de eius euictione: male dicunt. quia aut ab emptore tota hereditas euincitur: ꝛ tunc tenetur ex empto de euictione ad precium: ꝛ si non promisit: vt. ff. de heredi. vel actio. ven. l. ꝙ si nulla. venditor auteꝫ hereditatis non tenetur pro rebus singulis hereditatis euictis: nisi nominatim sit expressum. quia vendit quod est hereditatis: vt. ff. de heredi. vel actio. ven. l. ij. in princip. vnde res que euincitur: aut est hereditatis: ꝛ tunc per iniuriam euincitur ꝛ hoc casu emptor non agit de euictio. vt. ff. eod. l. si per imprudentiam. in princip. si non erat hereditatis: non intelligitur vendita: vt. ff. eod. l. serui venditor. in princip. ꝛ sic non tenetur de euictione. Sed denuo instatur ꝛ videtur ꝙ venditor hereditatis teneatur de re singulari euicta: ꝛ si non sit promissum. Nam siquis vendidit gregem: vno capite euicto tenetur: vt probatur ꝛ legitur. ff. eo. l. venditor hominis. ꝛ. l. vacce. Ad quod vos dicetis: aliud est cum venditur vniuersitas incorporea que obtinet nomen iur: quia ibi vna euicta non agitur de euictione: si nominatim promissum non est ꝙ qui hereditatem vendit agit. aliud est cum venditur vniuersitas corporea que nō obtinet nomen iur: q: tunc omnia capita demonstrātur: ꝛ tūc vno capite euicto: agitur de euictione: vt in. ll. contrarijs. Et ad solutionē horuꝫ contrariorꝫ: ꝛ vt plene liqueat articulus iste distinguetis ita vt cōsueui distinguere: ꝛ aduertatis hanc distinctionē. Nam cuꝫ quis emit: aut vniuersitatē incorpoream: que obtinet nomē iuris: puta si emit here. vel bonoruꝫ possessionē vel peculiū. aut quis emit vniuersitatem corpoream: que non obtinet nomen iur sed facti: puta si emit gregem vel armentum. aut qđ emit rem singularem: ꝛ tunc aut indiuiduum: vt corpus qđ vno spiritu ꝛ vna elementatione continetur: vt puta fundum

dum vel hominem vel vaccam: aut totum integrale qđ consistit in pluribus inter se coherentibus: vtputa domu3 ꝛ nauem. ¶ In primo casu.scilicet cum quis emit vniuersitate3 incorpoream que obtinet nomen iuris: vt est hereditas vel bonorum possessio: que est successio alicuius cum moritur: vel peculium quod continet nomina pro peculio ꝛ contra peculium: vt probatur.ff.de pecul.l.q̃stuberonis. ꝛ tunc refert: aut tota euincitur: aut res singularis. si tota euincitur: quia apparet venditorem non fuisse heredem vel bonorum possessorem vel dominum: quo quidem casu si hereditatem venisse iur̃ constat: quod desiderat littera ista: tenetur mihi act̃.ex empto.qꝛ heres vel bonorum possessor vel dominus non erat: vt.ff.eo.l.ij.in princi. ꝛ.l.ꝙ si nulla. ꝛ etiam colligitur.ff.de here.vel act̃. vendi.l.cum heredi.ꝛ.l.se. Si aũt erat heres vel bonorum possessor vel dominus: si euincitur res singularis: ꝛ tunc refert.quia aut promittitur euictio pro rebus singulis: ꝛ tunc agitur de euictione vt hic in fi. al's non tenetur de euictione. Et est ratio: quia aut illa res singularis que euincitur erat hereditatis: aut non erat hereditatis. Si erat hereditatis: non potuit euinci. quia ille erat heres vel bonorum possessor vel dominus: sed intelligitur euinci per iniuriam iudicantis: quo quide3 casu non agitur de euictione: vt in prealle.l.si per imprudentiam. in princi.ff.e. Si autem non erat hereditatis vel peculij: non intelligitur vendita.quia videtur tantum vendidisse quod erat hereditatis: vnde non tenetur de euictione: vt.ff.de here. vel act. vendi. l.ij.in princi. ꝛ.ff.e.l.serui venditor. ꝛ sic intelligitur lex ista. ¶ In secundo casu.scilicet cum quis emit vniuersitaté corpoream que nõ obtinet nomen iur̃ sed facti: puta si emit gregem vel armentum: toto euicto agitur de euictione ex stipulatione: si interposita est stipulatio.sed si euincatur vnu3 caput: non est euictus grex vel armentum: vnde agitur ex empto ad interesse vt.ff.e.l.venditor hominis. ꝛ.l.vacce.ꝛ.ff.de vsuca.l.rerum. ¶ In tertio casu. scilicet cum quis emit rem singularem: que vno spiritu vel vna elementatione continetur: vt fundus vel homo vel vacca. hoc casu si fundus euincatur in totum: agitur de euictione.si pro parte diuisa vel indiuisa euincatur agitur ex empto ad interesse: vt.j.eo.l.non dubitatur.ꝛ.ff.de actio.emptio.l.ex empto. in princ.ꝛ agitur non pro numero partis euicte: sed pro bonitate: vt.ff.eo.l.j. speciale est in homine qui recipit partem indiuisam non diuisam. quia tres possunt esse emptores serui: ꝛ sic quilibet habet tertia3 que potest intellectu percipi non locutione exprimi. Nam parte hominis indiuisa euicta: non agitur de euictione nisi nominatim promissa esset euictio. ꝛ pro hoc facit.ff.e.l.si dictum.§.in stipulatione. ꝛ sicut speciale est in homine: ita potest dici ꝙ sit speciale in alio indiuiduo: vt in boue ꝛ asino: vt eodẽ modo agatur de euictiõe euicto boue vel asino. Si autem quis emit rem singularem incorporea3: puta si emo a te actionem quam contra titium dicis te habere: hoc casu si ille non est debitor tuus in aliquo teneris ex empto mihi ad interesse. sed si est debitor tamen non est locuples: non teneris eum prestare locupletem: vt.ff.de heredi.vel act̃.vendi.l.si nomen. ꝛ.l.se. hec omnia sunt vera cum corpus rei totum euincitur vel pro parte. Sed quid si in re empta euincitur aliqđ ius. idest seruitus fundi: vel res que fundo accedebat? Si seruitus euincitur: ꝛ tunc refert: aut euincitur seruitus personalis vt vsufructus: aut realis. Si euincitur seruitus personalis vt vsufru. hoc casu agitur de euictione: si interposita est stipulatio: vt probatur ꝛ legitur ff.e.l.sed ꝛ si quid.§.vsufru. Et est ratio.quia vsufruc.est pars dominij: vt.ff.de vsufruc.l.iiij.vnde sicut in re corporali agitur de euictione euicta parte: ita ꝛ in vsufruc. Si autẽ euincitur seruitus predialis: quia non est pars fundi: non agitur de euictione.scilicet quia est separata a fundo: sed agitur ex empto ad interesse: vt.ff.eo.l.j.ꝛ etia3 de lega.ij.l.cum filius. §.dominus. Si autem euincitur res que fundo accedebat: non agetur de euictione nisi nominatim euictio promissa eẽt pro accessione.ff.eod.l.sed ꝛ si quid. sed agetur ex empto ad interesse: vt.ff.de actio.empt.l.ex empto.§.si qui. ¶ In quarto casu.scilicet cum quis emit rem singularem que consistit ex pluribus inter se coherentibus: vt est domus: vt est armarium: vt est nauis: indubitanter tota euicta agam vel parte eius. Sed si euincitur vna res ex domo vel armario vel ex naue: non agam de euictione: s3 agam ex empto ad interesse. Nam non potest tignum euinci: licet posset agi de tigno iniuncto: vt probatur.ff.de euictio.l.eum qui edes.§.naue.

¶ Or segnori hic subijciam quasdam questiones que sepe contingunt in ciuitate ista ꝛ vbiq3 terraru3: ꝛ sunt valde dubitabiles. ¶ Et prima est talis. Ponamus aliquis vendidit rem aliquam.iste venditor non promisit emptori reficere sumptus si res euinceretur. nunquid ad sumptus tenetur euictione secuta vel non? Et certe quidam ex.l.ista colligunt argumẽ.ꝙ venditor non teneatur emptori reficere sumptus quos facit in causa euictionis nisi aliud conuenisset. ꝛ hoc probant ex eo quod dicit littera istius.l.in princip.ꝛ in fin.ꝛ pro se inducunt argumẽ.ff.de verboꝝ obliga.l.venditor.al's venditores. Et dicunt ꝙ hec est ratio. quia si emi rem a te ꝛ euincitur a me: sumptus non recuperabo.quia aut succumbo de iure: ꝛ tunc debet mihi imputari cur non deduxi sumptus in stipulatione. ꝛ damnum quod quis sua culpa sentit sentire non videtur: vt.ff.de regulis iur.l.damnum ꝙ quis. aut vici: ꝛ tunc damnatur mihi victus in sumptibus: vt.s.de iudic.l.properandum.§.siue. Alij dicunt indistincte ꝙ venditor tenetur emptori ad sumptus: ꝛ si non promisit: quia tenetur act̃.ex empto ad interesse: ꝛ si non promittat de euictione.ff.eo.l.ij. ꝛ.l.in venditione. ꝛ.j.eo.l.non dubitatur. ꝛ sic ad sumptus tenetur. Sed in questione ista videtur aliter dicendum ꝛ sic. Si tu vendis mihi rem ꝛ ego super re illa postea litigo: aut vinco aut succumbo. Si vinco: res a me non est euicta: ꝛ ideo non possum agere de euictione: qꝛ res euicta non est: ꝛ hoc casu non ago ad sumptus. ꝛ ita potest intelligi.ff.de doli excep.l.fideiussor.ꝛ.ff.de lib. le.l.petitor. nisi nominatim esset stipulatus de euictione ꝛ de sumptibꝰ: vt.ff.de verbo.obliga.l.venditor. al's venditores. Si autem succubui: quia euicta est debeo agere ꝛc̃. vt.ff.ad trebe.l.deducta.§.qui post tẽpus.ꝛ.j.eo.l.si post tẽpus. Vel potest dici sic.si res empta euincitur a me: si ago ex empto ad intereẽ venient sumptus facti: siue succumbam siue non: vt.j.eod.l. non dubitatur. Si ago ex stipulatione: non ago de euict̃. si non succubui.iccirco cautum est consilium ꝙ in instrumentis emptionalibus adijciantur hec verba.ꝛ venditor promisit de euictione siue euincatur in totum vel̃ pro parte: vel vniuersum venditum vel aliquid de vniuerso.ꝛ insuper promisit refundere omnes expẽsas vincat vel succumbat.ne si hoc non diceret: sumptus non peteret. Et certe dicet aliquis. licet hoc videatur subtile: tamen parum valet: quia hodie tabelliones nostri temporis in instrumentis ponunt ꝛ promittunt reficere omnes sumptus? Respondeo: tabelliones sunt instructi a iureperitis. ꝛ licet ponant hoc in emptionibus prediorum: non tamen ponunt in emptionibus rerum mobilium.ꝛ de hoc communiter non fiunt instrumenta. Item cum scholaris emit libru͂ ꝛ promittit emptori de vitio ꝛ euictione: nunquid sumptus repetet? Dixit Al. ꝙ nescit.sed ex consuetudine hoc approbatur. quia si succumbit petit sumptus etiam si non sint promissi. Si autem obtinet: tunc recuperat sumptus a victo non a venditore: vt.s.de iudic.l.properandum.§.siue alterutra. ¶ Sed denuo formo hic vnam questionem quam tetigit hic dominus Azo. Ponamus vẽdidisti mihi hereditatem titianam tibi delatam: ꝛ in ea erant tria predia tantum. ꝛ hoc videmus tota die. aliqui burgenses habent tria predia ꝛ habẽt pratum vt habeant fenu͂ pro equo suo: ꝛ habent multa nomina ꝛ multa mobilia que latent. decedit relicto malo filio qđ sepe in diuitibus euenit. nunc incipit filius male facere facta sua: vendit paternam hereditatem sibi delatam in qua erant tria predia. hodie est euictum vnum predium: ꝛ ita non teneris de euictione. cras euincitur aliud predium.post cras euincitur tertiu͂ predium ab emptore: aget ne bis euictis? Et certe videtur ꝙ non cu3 pro rebus singulis euictis non prestetur euictio.vnde quolibet predio per se euicto videtur ꝙ non tenearis vt hic in fi. Econtra videtur ꝙ si non tenearis mihi ꝙ lucraberis precium hereditatis vendite: quod esse non debet: vt no.ff.de actio.emptio.l.ex empto.in fi.quid ergo dicemus? Solutio:

dixerunt quidam vt antiqui: primo predio euicto non teneris mihi: quia res singularis est ⁊ sic de secundo. tertio euicto teneris mihi: quia videtur euinci tota hereditas. Simile in. l. falcidia: quia primum legatum nõ inducit fal. nec secundum. sed si vltimum facit qd̃ excedatur dodrãs: vltimum inducit falci. vnde ratione vltimi legati defalcatur de primo ⁊ secundo legato: vt. ff. ad. l. fal. l. j. in prin. ⁊. l. plautius. ¶ Dñs segnori opinio ista non est bona: ⁊ quare nõ videte: licet glo. nostre nimis obscure hoc dicant. Nam ponamus ꝙ tu vendidisti mihi hereditatem tibi delatam pro mille marcis: ⁊ in hereditate erant tria predia que valebant. xxx. euictis tribus predijs: si agerem de euictione hoc esset iniquum. nam potest esse ꝙ sunt ibi maxima nomina: maxime cum hereditas consistit sine vllo corpore: vt. ff. de peti. heredi. l. cum hereditatis. Item multi sunt homines qui non possident predia in orbe: sed habent solum nomina. vnde non agitur de euictione: q2 tota hereditas non est euicta: sed res singulares sunt euicte. ⁊ pro rebus singulis euictis non agitur vt hic in fi. nisi aliud actum esset. Item q2 aut erant hereditatis: ⁊ tunc sunt euicta per iniuriam iudicantis: ⁊ tunc non agitur: vt. ff. eo. l. si per imprudentiam. aut non erant hereditatis: ⁊ tunc non videntur vẽdita. Si autem nihil aliud corporale vel incorporale erat in hereditate: euictis tribus predijs agam contra te ⁊ condicam precium: quia sine causa est apud te: q2 vendidisti hereditatem ⁊ nihil est in ea: vnde agam actione ex empto ad interesse: vt. ff. de heredi. vel act. vendi. l. venditor hereditatis. ⁊. l. quod si nulla. Nec potes dicere ꝙ vendidisti spem: quia dixisti hereditatem tibi vendo: vnde condicam precium conditione sine causa: vt. ff. de heredita. vel act. ven. l. cum hereditate.

Uoniaz auus. In. l. ista ponitur talis casus. Quedam mulier accessit ad principem ⁊ coram eo proposuit talem questionẽ. Domine auus meus donauit mihi quedã predia ⁊ promisit mihi per stipulationẽ de euictione si illa predia euincerent a me. decessit auus meus me herede relicta ⁊ duobus alijs equaliter. predia illa sunt euicta a me: quero modo a vobis: nunquid contra coheredes meos possiz experiri pro duabus partibus nomine euictionis? Ad quod respõdet imperator ꝙ sic: postq̃z ab auo meo fui stipulata de euictione. sed si auus meus non promisisset mihi de euictione per stipulationez: sed nudo pacto conuenisset de euictione: non possum experiri contra coheredes meos. Tex. cauit. idest stipulatione promisit de euictione nominatim: vt. s̃. de verbo. sign. l. sancimus. Tex. pro portione. scilz hereditaria. idest pro qua parte extiterunt heredes. sic ⁊. s̃. pe pac. l. debitori tuo. ⁊. s̃. de bo. auct. iu. pos. l. si vxor. Tex. nudo autez pacto interueniente. s. pro euictione p̃standa. ¶ Dñs segnori circa. l. istam est insistendũ. Nam vos habetis hic ꝙ donator tenet de euictione si promisit nominatim per stipulationẽ. Sed videt idẽ esse ⁊ si nudo pacto promisit: q2 ex nudo pacto donationis datur actio: vt. j. de dona. l. siquis argentum. Ad qd̃ potest dici dupliciter. nam hic loquimur ƀm antiqua tempora ƀm que ex nudo pacto donationis non dabatur actio. sed hodie cum ex nudo pacto donationis detur actio: idem esset si conuenta esset euictio nudo pacto. Uel põt dici: licet hodie ex nudo pacto donationis detur actio: tñ cum pacto euictionis est sepatum a pacto donationis: ex nudo pacto non dat actio: vt. s̃. de pact. l. legem. ¶ Sed denuo instat. quid si donator nõ promisit donatario de euictione re euicta? hec. l. vr̃ dicere ꝙ nõ tenet. Sed certe circa articulũ istum vr̃ esse ita distinguẽdum vt ꝯsueui distinguere. q2 aut donatio incepit a pactione: aut a traditiõe. Si a pactione verbigratia promisisti mihi donare aliquã rem ⁊ illam rez tradis mihi: postea illa res euincitur a me: teneris non ex ea parte ꝙ res sit euicta: sed ex ea parte ꝙ prima promissio non est impleta. nam qui promittit donare: promittit accipientis facere: vt. ff. de dona. l. in edibus. in fi. vnde ex quo est euicta: non videris tradidisse: vt. ff. de verbo. oblig. l. vbi autem non apparet. §. qui id qd̃. in fi. Si autẽ incipit donatio a traditione non precedente promissione: non teneris mihi de euictione: q2 nemini sua liberalitas dz esse dãnosa: vt. ff. de edili. edicto. l. res donatas. ⁊. ff. de dona. l. ex donatione. vnde nõ teneris mihi ex prima promissione: q2 non intercessit promissio: vt dixi. In casu tñ teneris: puta si rez alienã mihi dolo donasses: nisi eẽt talis persona contra quã de dolo agi nõ posset: q2 teneris act. in factum. vt. ff. de dona. l. aristo. §. vl. in fi. ⁊ hoc idem est in re data in dotẽ euicta. nã vxor tenetur de euictiõe si incepit datio a precedẽti pactione: sed si incepit a traditione: nõ tenetur vt dixi. s̃. de iure do. l. j.

¶ Dñs segnori hic vltra procedo ⁊ quero hic in q̃bus causis prestat euictio? Et certe in emptione ⁊ vendi. Nã si vendis mihi rẽ ⁊ tradis ⁊ a me euincitur: si bona fide emo teneris mihi de euictione ad preciũ. vt. j. e. l. nõ dubitatur. si autẽ sciens emi rẽ alienaz. non teneris mihi de euictione: nisi nominatiz sit promissa: vt. j. e. l. siquis. Itez prestatur euictio in permutatione q2 quasi emptio est: vt probat. ff. de reruz permu. l. j. Itẽ prestatur euictio in diuisionibus: q2 diuisio obtinet vicẽ emptionis. vt. s̃. cõmunia vtri. iu. l. j. Item prestatur euictio vbicũq3 res accipitur ex tali causa ex qua eq̃tas suadet euictionez prestari: vt colligitur. ff. e. l. sciendũ. Exemplificamus hic hoc modo. si accipio a te rem in feudum: ⁊ euincitur a me: equũ est vt tu prestes mihi euictionẽ. Idez est si accipio a te rez in emphyteosiz ⁊ euincitur a me: equũ est. vt euictionez mihi prestes. Aliqui tamen sunt cõtractus in quibus non est equũ euictionez prestari: sed alio mõ mihi consulitur. Quid si deponis rem tuam apud me ⁊ euincitur a me: est ne equum ꝙ tenearis mihi de euictione? Certe non: ⁊ a depositario potest euinci res: vt. l. officiuz. in fi. ff. de rei vendi. ⁊. ff. depositi. l. bona fides. Itez quid si commodasti mihi rez tuã ⁊ euincitur a me: teneris mihi de euictione? Et certe non: sed tenebaris mihi contraria act. cõmo. ad interesse. ff. cõmo. l. in rebus. in fi. Itez quid si cõduxi a te rez aliquaz ad certuz tempus ⁊ euincitur a me: nũquid teneris mihi de euictione? Et certe nõ: sed succurritur mihi alia via. siquidez a me res euincitur a tali quem tu locator poteras prohibere: teneris mihi ad interesse meuz ex conducto al's non. vt. ff. locati. l. ex conducto. in princip. ⁊. l. si fundus. ⁊. l. sequen. ⁊. l. ⁊ hec distinctio. in principio. Itẽ quid dicemus in re legata euicta: tenetur heres de euictione? Distinguitur: aut legatur certa species: ⁊ tunc dz eam prestare qualis est. vnde non tenetur de euictione nisi facto suo euinceretur vt. ff. de le. j. l. si ab instituto. ⁊. l. siquis. Si autez legatur res in genere: si prestet aliquam rem in specie ⁊ euincitur a me tenetur mihi actio. ex testamento: q2 non prestitit mihi quod prestare debuit. ff. eod. l. heres. Sed quid si tradidisti mihi seruuz pro noxa: tenetur ne de euictione? Respõdeo refert: si tradidisti mihi seruuz alij pignoratum: non videris tradidisse: vnde teneris prima actione. vt. ff. de re iudic. l. si se non obtulerit. in fi. si autẽ tradidisti seruuz eluscatum: teneris de dolo. vt. ff. de dolo. l. euz. §. qui euz seruum.

Ui rem emit. In. l. ista dicit. Emi a te rem aliquã certo p̃cio: ⁊ p̱ traditionẽ accepi: illaz rẽ possideo: a me non est euicta s3 de ea est mihi mota questio: nũquid potero te cõuenire de euictione? Rñdet iperator ꝙ nõ. Naz si emo a te rez que dicitur ꝙ alij est pignorata: vel que dicit aliena: l3 de ea mihi moueat questio: q̃zdiu non est euicta non agaz de euictione. Tex. nõ potest. sub. de euictione.

Unde no. hic anteq̃z emptor succũbat p̱ sñiam: de euictione nõ agit: l3 sit ei mota qd̃. sed exquo succũbit per sentẽtiã: licet nõ sit abducta: de euictione agitur vt hic. ⁊. ff. de rei vẽ. l. vtiq3. Fallit in casu: puta si sciens vendidisti rem alienam mihi: vt. ff. de actio. emptio. l. seruus. §. j. ¶ Dñs segnori ex. l. ista colligetis ꝙ non est ita describẽda. euictio est rei empte vel alia iusta causa accepte abductio: vt probatur. ff. eodẽ. l. euicta. Sed debz ita describi. euictio est rei empte alio euincente omissio vt hic.

8

I predium. In. l. ista ponit talis casus. Tu debebas mihi. c. ⁊ p̱ illis. c. dedisti mihi qdda tuũ p̃diũ insolutũ obligatũ alijs creditorib⁹ ⁊ ignorabã. isti

bam.isti alij creditores egerunt contra me hypothecaria ꝛ euicerũt illud prediũ a me nũquid potero te ꝯuenire vtili actione ex empto pro euictione? Respõdeť ꝙ sic: qꝛ accipe rem insolutũ quasi emere est. Tex.datum.sub. nomine quã titatis debite.ꝛ ad quid valeat h.j. videbitis. Tex.mutata non est.qꝛ alienatio ꝛc.vt.ff.de contrahen.empt.l.alienatio. Tex.euictum.qd esse potest: vt no.ff.e.l.si mancipium.Tex. obtinet.sub.ꝛ ideo parit vtilem actionem ex empto. Unde no.hic vt breuiter tollať cõtra.ar.cũ quis est debitor meus ꝛ dat mihi rem insolutũ. Aut est debitor in quantitate ꝛ dat mihi rem insolutum: eo casu si res euincitur: ista datio insolutum est quasi venditio ꝛ agam vtili ex empto vt hic.ꝛ.ff. de pigno.act.l.eleganter in prin. Si autez est debitor in corpore: puta debet mihi quis aliquã speciem ꝛ dat mihi aliaz speciem insolutuz: non contrahitur hoc casu emptio de specie ad speciem: vt.ff.de actio.emp.l.j.ꝛ tunc non ago directa nec vtili actione ex empto secuta euictione: sed agam pres.ver.vel prima: vt.ff.de solut.l.siquis aliam rez pro alia. ꝛ sic intelligitur quod no.s. de sen.ꝛ inter.om.iudi.l. libera quidem.ꝛ ibi dixi.

X prediјs. In.l.ista dicitur. Quedam mulier emit plura predia certo precio: ꝛ aliqua predia tradidisti ei mulieri: ꝛ aliqua inueniuntur obligata. quomodo subuenitur mulieri in prediјs obligatis iure actionis? Certe actione ex empto: vt predia liberes a tuo a creditore. Item subuenitur mulieri iuř exceptionis.quia si peteres ab ea precium: repelleret te doli exceptione nisi pdia liberes a creditore tuo.hoc dicit ista.l.Tex. liberentur. Et ita no.si consulitur alicui per modum agẽdi: multoforti⁹ per modũ excipiẽdi.qꝛ cui damus actionez ꝛc. vt.ff.de supfi.l.j.in fi.ꝛ h dicit statim.idem enim fiet ꝛc.

NOn dubitatur. In.l. ista dicitur. Si vendis mihi rem certo precio ꝛ tradis: licet de euictione mihi nõ promittas: tamẽ secuta euictione teneris mihi ex empto ad interesse. Tex.competere act.sub.ad interesse: vt.ff.de act.emp.l.ex empto in prin.sꝫ ꝛ si promissa erat euictio: posset agi ex stipulatione: vt.ff.e.l.si tibi. immo cum vẽditur res preciosa: potest peti vt de dupla promittatur: vt ff.e.l.ij.ꝛ ad istam.l.concor.ff.e.l.si in venditione.

Auctore. In.l.ista ponitur talis casus. Uendidisti mihi aliquã rem certo precio ꝛ tradidisti: ꝛ dedisti mihi fideiussorem nomine euictionis. postea de re illa moueť mihi questio.denũciaui tibi vt me defenderes. fideiussori dato de euict.non denũciaui: nunqd fideiussor teneť mihi de euictione? Respondeť.ꝙ sic. Tex.auctore.i. venditore. Tex. laudato.i.nominato: ꝙ me defenderet in cã euictiõis.Tex. fideiussorem.sub.datum de euicť.Tex.non ambigiť.i. non dubitatur. ¶ Or segnori no.hic ꝙ emptor nõ agit de euic. nisi denunciet venditori ꝙ eum defendat: vt.s. vbi in rem act.l.j.ꝛ.s.de peri.ꝛ cõ.rei vẽ.l.j.nisi per pactum eẽt remissa denunciatio: vt.ff.e.l. herẽnius mod.in fi. sed licet emptor habeat necesse denunciare venditori ꝙ eum defendat: fideiussori dato pro euictione nõ hꝫ necesse dnũciare vt hic.

Emptor. In.l.ista ponũtur casus in quibus emptor ꝓpter fatuitatem suam non habet regressum de euictione. Ecce si emi a te rem ꝛ eam mihi tradidisti: ꝛ res a me euincitur: ꝛ non denũcio tibi vel heredi tuo ꝙ res a me euincitur vt me defendas: non ago ex stipulatione de euicť. neqꝫ ex empto cõtra te venditorẽ vel ꝯtra fideiussores tuos. Sꝫ in alio casu ego emptor non ago de euictiõe: puta si ego emptor succubui propter absentiam meam: vel ꝓpter meã cõtumaciã: vel ꝓpter iniuriã iudicis. Tex.emptor fundi.sub. vel alterius rei nam denotet accidentiam facti. non ministerium iuris. Tex.nisi etiam auctori.i.venditori.Tex.aut heredi eius.i.venditoris.Tex.denũciauerit.qd semp est faciendum vt dixi.s.l. proxi. Tex.neqꝫ ex stipulatu: idest ad simplam.Tex.neqꝫ est dupla.cum est promissa. Tex.neqꝫ ex empto.s.cum stipulatio non intercessit.Tex.non affuit.ꝛ ita succubuit per contumaciam suam. Tex.eum.s. venditorem.Tex.non habet. Habetis ergo hic casus in quibus emptor non agit de euictione. Primus est. si non denunciauit venditori ꝙ eum in causa euictionis defendat vt hic. ꝛ ad hoc concor.s.l. proxi. Secundus casus. si succubuit per contumaciam suam vel per iniuriaz iudicantis: vt.ff.e. l.qui alienam rem.ꝛ.l.si per imprudentiam. Itẽ si cõpromitteret in arbitrum ignorante vẽditore: vt colligitur.ff.e.l.si dictum.§.si compromisero. Itẽ si denunciauerit vẽditori sꝫ nimis prope sententiam: vt.ff.e.l.rem in fi.

SI controuersia. In.l. ista dicitur. Aliquam rem bonafide ab aliquo emi certo precio: ꝛ eam per traditionem accepi: de re illa moueť mihi questio: quid facere debeo? Respondet imperator ꝙ debeo denũciare venditori vel eius heredi vt me defendat in causa euictionis.ꝛ si denunciaui ꝛ obtinui: habeo rem illam quã bonafide emi.sed si denunciaui ꝛ secuta est euictio: habeo regressum contra venditorem vel eius heredem de euictione si euictio est promissa.vel agam ex empto ad iteresse: in quo iteresse venit melioratio rei si meis sumptibus feci rem meliorem.Tex.qd emisti.ꝛ hoc casu quãdo obtines: petes ne sumptus? dicatis vt plene dixi.s.e.l.j. Tex.erogata sunt. ¶ Or custodiatis vos hic vbi res euincitur a me: si feci rez meliorem consequor bonitatem actione ex empto vt hic in fi.dicitur.sed refert: aut ago ex stipulatione interposita: quo casu non habetur ratio bonitatis future nisi nominatim h in stipulatione contineretur: vt.ff.e.l.ex mille.sed in actione ex empto: quia competit ad interesse.habetur ratio bonitatis future: vt.ff.e.l.bonitatis.

SI fines. In.l.ista dicitur. Si tu vẽdis mihi agrum ꝛ tradis ꝛ demonstras fines agri: si aliqd intra fines illos aliqs euincit tanqꝫ suũ ꝓpriũ.si tibi denũciaui: teneris mihi de euictione: sed si aliquis conuenerit me iudicio finium regũ.vt fines distinguanť: nõ teneris mihi de euictione. Tex.euincatur.tanqꝫ proprium alterius non vẽditoris. Tex.periculo sit auctoris.i. venditoris: vt.ff.pro empto.l.qui fundum.§.emptor.Tex.nõ pertinet.qꝛ videtur vendidisse distinctis finibus.

Exceptione. In.l.ista diciť. Si tu vendis mihi rez ꝛ tradis certo precio ꝛ das mihi fideiussores de euictione: sicut tu vendidisti nõ debes a me euincere: quia teneris de euictione.similiter nec fideiussor poterit a me rem illã euincere: quasi occasione vxoris ad eũ peruenerit anqꝫ ego emerẽ a te cũ videať ꝓstitisse ꝯsensum: ita ꝙ obligauit se pro euictione.hoc dicit.l.ista. Uideatis expõnem littere. Tex.recte.eum.s.venditorem.Tex.obligauerit.i.fideiussor extiterit. Unde no.h.sicut vẽditor nõ põt euincere rẽ quaz vendidit: ita nec eius fideiussor.quia quẽ de euictiõe tenet actio ꝛc.vt hic.ꝛ.ff.e.l.vẽdicantez.ꝛ facit etiam ad hoc.ff.de distrac.pigno.l.sed si is qui. Que regula fallit in herede fideiussoris obligati de euictione: qꝛ euincere põt: vt.j.e.l.vl. ꝛ.ff.ad.l.fauiam.l.reperitur casus. Item fallit fauore libertatis.ff.e.l.qui a pupillo.ꝛ.l.si stipulatio.§.j.

Iue. In.l.ista dř. Si emi a te seruum: postea seruus ille euincit se in libertatẽ.i.proclamat in libertatẽ ꝛ liber ꝓnũciatur: nũquid ꝯtra te potero habere regressum de euictiõe. Certe sic. Idẽ si seruus non est ꝓnũciatus liber.si tamẽ ꝓmisisti ꝙ eius nomine nõ moueret mihi questio: ꝛ si moueret promisisti restituere pciuz. Tex.iubebit. ¶ Or segnori no.hic.si tu vendis mihi rem si tu promittis mihi: siue res euincatur siue de re moueatur questio: statur conuentioni.idem est in sumptibus: vt.j.e.l. super empti.ꝛ.ff.de verbo.ob.l.venditor.als venditores.

I ob causam. In.l.ista dicitur. Conueniebam quandam mulierem debitricem meam in.c.per sententiam diffinitiuã fuit mihi condẽnata que transiuit in vigorem rei iudicate. postea eius res fuerunt capte ⁊ distracte.nũquid mulier vel alius qui in locum eius successit põt euincere? Certe nõ.q2 si res euince retur ab alio mulier vel alius heres teneretur de euictione vtili actione ex empto.Tex.questio.q2 tunc cum teneatur de euictione non possunt euincere:vt.j.subijcitur.⁊.s.e.l.exce, ptione.Tex.actionem.s.vtilẽ ex empto.Tex.rescriptum est. ⁊ ita habetis ꝙ executor vel apparitor qui vẽdit nõ tenetur de euictione:q2 officiũ eius non dz esse sibi dãnosum: sed cõ dẽnatus cuius res venditur vt hic.⁊.ff.eo.l.si plus.§.j.⁊.ff. de pig.act.l.eleganter in princi.

Iue possessio. In.l.ista dicit̃. Si pater tuus rem aliquam mihi vendidit ⁊ tradidit:⁊ tu pa tri tuo heres extitisti: rem illam non potes a me euincere: q2 siue fuerit patris tui non de, bes euincere.siue fuerit tua: q2 teneris mihi de euictione vt heres patris:non debes a me euincere.Tex.nõ potest.sub. cum successit patri insolidum: q2 de euictione tenebat.vnde cum ipse teneatur de euictione non dz posse euincere iuxta regulaz:quẽ de euic.⁊c̃.vt.ff.de rei ven.l.cum a matre. ⁊ hec sunt vera cũ filius succedit patri insolidũ.sed si succederet in quarta debita iure nature tm̃ vel in minus:possz euincere vt.s.de iure deli.l.scimus.§.in computatione.

I non. In.l.ista dicitur. Si tu vendi, disti mihi rem: ⁊ pro euictione rem aliam mihi obligasti:⁊ res est mihi euicta iure non per iniuriã iudicantis:nũquid pote, ro persequi pignus obligatum mihi pro eui, ctione?Certe sic.Tex.potes.s.p hypothecariã actionẽ ꝯtra omnẽ possessorẽ pignoris:q2 ẽ in rẽ.vt.s.de pig.l.pignoris.

Uper empti. In.l.ista dicitur. Siemi a te fundũ ⁊ per traditionẽ accepi: si ille fundus euincit̃ a me possum opponere exceptionẽ doli de me lioratione fundi.preciũ autez assequor non ab ipso qui euincit a me fundũ:sed a vẽditore. Tex.portionẽ.s. fundi vel totũ.q2 qd interest ⁊c̃.ff.de rei ven.l.q de tota.Tex. iubebit.s.a vẽdicante.q2 repellit̃ nisi restituat possidẽti sum, ptus vtiles habita rõne fructuũ.ff.de rei vẽ.l.sumptus.⁊.ff. de doli excep.l.paulus.⁊.ff.de ꝯdi.inde.l.si in area.Tex.cõ, sequẽs est.i.iuri ꝯueniẽs est.¶Or segnori no.ꝙ si a me eui citur res quã emi:euincẽs nõ tenet̃ mihi reddere pciũ vt hic ⁊.ff.de rei vẽ.l.si mancipiũ.Fallit in casu.puta si pcium essz cõuersum in rẽ suam.vt.ff.de rei ven.l.emptor.

I cum questio. In.l.ista di cit̃. Emi a te seruũ.⁊ p traditionẽ accepi. iste seruus a me euincitur:⁊ hoc denũciaui tibi vẽditori postea iste seruus euincit̃ a me p sniam:nec ego absq3 snia iudicis restitui.nũquid nedũ potero te cõuenire ad preciũ actiõe ex empto: imo ⁊ ad sum, ptus quos feci in lite?Rñdeo ꝙ sic. Tex.actorem.i.vendi, torẽ.Tex.fecisti.denũciando ei qd facere debuisti. vt.s.eo.l. actore.Tex.disceptatione.i.sententia.nam debz aliquis expe ctare vt succumbat per sententiam.al's si sine sententia resti, tueret :non ageret de euictione vt hic. vt.ff.de nego.gest.l.at qui natura.§.cum me.nisi esset certus ꝙ res esset aliena: vt ff.de actio.emp.l.ex empto.§.emptorez.al's incipit ibi.l.em, ptorem.in principio.Tex.adhibebit.quia venient damna in actione ex empto. Unde not. hic vbi emptor succumbit: sumptus factos in lite recuperat vt hic.Sed si vincit non re cuperat nisi esset stipulatus: vt plene dixi.s.eodẽ.l.j.⁊ facit infra.l.proxi.

I status. In.l.ista dicit̃. Si emi a te seruũ:⁊ ille seruus pro, clamat in libertatẽ: nũqd ꝯtra te habeo regres sum de euictiõe?Rñdeo si denũcio tibi vt me defendas:si fertur sentẽtia ſm libertatẽ: habeo contra te re gressum de euictione : vel contra heredes tuos ⁊ aduersus fideiussores:si ego ignoraui conditionẽ eius.sed si fert̃ sen tentia cõtra seruũ:contra te de euictione regressum non ha beo. Tex.cum solẽnibus. que erant olim vt non posset agi cã liberalis sine assertore qui causam pro seruo faciebat.qd hodie non fit: sed ipsemet seruus litigat: vt.s.de asser. tol.l. vna.Tex.si nesciens.secus si sciẽs.vt.j.e.l.si fundũ.Tex.nõ posse.sub.ẽt de sumptibus hoc casu.q2 abstinuisti:nisi nomi natim stipulatus esses.ff.de ver. ob.l.venditor. al's.l.vendi, tores.⁊ plene dixi.s.e.l.j.⁊ facit.s.l.proxi.

I obligata. In.l.ista dr̃. Uendi disti mihi predia tua alij obligata:prescripsi ꝯ hypothecariaz an.x. vel.xx.nunquid anno teneris mihi de euictio, ne?Respondet̃ ꝙ nõ. Tex.solita.x.inter pre, sentes.xx.inter absentes.s.si aduersus cre.lon.tem.pres.ob. l.j.⁊.ij.Tex.nõ potes.¶Unde no. ex quo emptor prescri bit rem: venditor nõ tenetur de euict.q2 si opposuit pscriptio nem:non posset euinci nisi per iniuriã iudicantis: vnde non tenetur de euictione:vt.s.e.l.emptor.

I parentes. In.l.ista dicuntur tria. ¶Primo dr̃. si parẽtes vestri vẽdiderunt mancipia: si eorũ mancipiorꝫ mouet̃ questio emptori: si denun, ciatur vobis ꝙ defendatis emptorẽ:euictiõis poteritis adesse cause.¶Secũdo dicit̃. si non est denuncia tum ⁊ euictio secuta est nec appellatũ est lis finita instaurari non dz.¶Tertio dr̃.si vobis est denũciatum ꝙ defendatis emptorẽ:⁊ ipse ꝯueniat vos de euictione: ꝙ vos nõ tenemi, ni de euictione.Tex.nõ ꝓhibemini. si denunciat̃ vobis ⁊.s. e.l.actore.Tex.ꝙ si.incipit scdm dictuz.Tex.nõ interposui, stis.q2 emptor ⁊ vẽditor põt appellare.ff.e.l.herẽnius mode sti.in fi.Tex.empti sane.incipit tertiũ dictũ.Tex.tueri debea tis.q2 nõ tenetur vẽditor de euictione:si ei emptor nõ denũ, ciauit.vt.s.l.emptor plene dixi.

Empti actio. In.l.ista dicit̃. Si ego emi a te seruũ: indubitanter si seruus iste proclamat in li bertatem:possum habere regressum contra te.⁊ si euincitur in libertatem. teneris mihi post.x.⁊ post.xx.an.quia actio ex empto cuz sit personalis actio nõ tollitur pres.lon.temp. Tex.nõ sub, mouebit̃.hoc dz ita intelligi.emi a te seruum infra mensem. mouetur mihi questio de eo.denuncio tibi vt me defendas. res est euicta a me steti.x.vl'.xx.annis ꝙ nõ egi ꝯtra te.nũqd tollitur actio ex empto?Certe nõ:q2 cum personalis sit: du, rat vsq3 ad.xxx.an.vt.s.de consti.pe.l.ij.Tex.cuz post multa spatia.anteq̃ emptor prescripsisset.al's cõtra.vt.s.e.l.si obli, gata.Tex.tanq̃ instruant.i.defendant. Tex. prouidebit.ac, cedit.s.e.l.si cũ questio.secus si pronũciaretur seruus: vt.s. e.l.si status tibi super homine.

Cum tibi. In.l.ista dr̃. Uendidisti mihi fundũ vt liberum.⁊ promisisti mihi de euictione.⁊ꝓmisisti mihi de indẽnitate.postmodũ q2 fundus iste erat obligatus a te: ego ne euinceret̃ a me solui creditori tuo illud qd ei debebas. nũqd pos suz postulare vt indẽnitatẽ mihi prestes:q2 creditori tuo sol ui?Respondet̃ ꝙ sic.Tex.cum tibi liberum.vt.ff.de contra, hen.emp.l.cum venderes.Tex.declarat.nam siue promittit̃ indẽnitas siue nõ.ex ea parte qua tenet̃ actio.ex empto pstat. vt.s.e.l.non dubitatur. Odo.

Cum etiam. In.l.ista dicit̃. Uẽ, didisti mihi aliquaz rem ⁊ tradidisti.respublica thesalonicensiũ euincit rem illam a me. nunquid debeo he redibus tuis denunciare vt me defendant? Certe sic.⁊ si eis denũciaui.⁊ secuta est eui ctio:siue presentibus:siue absentibus eis possum habere re gressum de euictione. Tex. possunt: quia omne pactum transit ad heredes nisi aliud actum sit: vt.ff.de probatio. l.pactum

l.pactum.Tex.denuncia. vt te defendant. Tex. notum est. nam in actione ex empto non tantum venit precium: immo ꝛ interesse vt hic.ꝛ.s.l.non dubitatur.

I post. In.l.ista dr.Si tu vendidisti mihi rem ꝛ tradidisti: si ante preciũ solutũ mouet̃ mihi questio: non teneor tibi preciũ soluere nisi des mihi fideiussorẽ de euictione. Idem est si vendidisti mihi mancipia ꝛ non solui preciũ ꝛ proclamãt in libertatẽ: nõ teneor soluere preciũ nisi des fideiussorẽ de euictione. ꝛ hec vera sunt si totũ preciũ non est solutũ. Idem est etiã si pars precij non est soluta. Tex.cũ in ipso limine ꝯtractus.i.in initio contractus.ꝛ videt̃ in initio cõtractus esse ante preciũ numeratũ in totũ.Tex.si satis.i.si satisdatio.Tex. monstratur: ꝛ ita habetis hic vbi non imminet euictio in limine contractus: venditor non tenetur emptori dare fideiussorẽ de euictione: vt.ff.e.l.illud.sed si euictio imminet in limine contractus: tunc tenetur dare fideiussorem de euictione vt hic. ꝛ.ff.de peri.ꝛ cõ.rei.ven.l.proculus in fine.

I tibi. In.l. ista ponitur talis casus. Saturninus quãdam mulierẽ putans eam ancillã esse cũ esset libera mihi vendidit.illa ꝓclamauit in libertatẽ ꝛ pronũciata est libera: nũquid habeo regressum contra saturninum? Habeo regressum ex stipulatione si stipulatio est interposita vel act.ex empto ad interesse. Odo.

I quis. In.l.ista dicitur. Si vendis mihi seruũ ꝛ anteq̃ seruus euincat̃ desijt esse in rebus humanis: etiam si seruus ille fuisset alienus nõ teneris de euictione.Tex.nõ põt.Videt̃ contra.ꝛ videt̃ ꝙ licet sit mortuus seruus ꝙ teneris de euictiõe: vt.ff.de rei ven.l.vtiq3.Ad qd põt dici.si vẽdis mihi seruũ quẽ putabas tuum: si moritur anteq̃ moueat̃ questio mihi: nõ teneris de euictione: quia nemo eũ euincit: sed fatum. humane sortis vt hic.sed si mota esset mihi questio anteq̃ moriatur licet mortuus sit: teneris mihi de euictione vt in.l.contra.ꝛ sic intelligitur.ff.eo.l.seruus.ꝛ.s.de asser.tol.l.vltima.

I fundum. In.l.ista dicit̃.Quidam a te comparauit ex certa scientia fundum alienum vel alij obligatũ: nunquid poterit habere regressũ de euictione contra te? Certe non nisi nominatim fuerit stipulatus de euictione. sed si ignorans fundũ alienum vel alij obligatum comparauit: tunc contra te poterit agi de euictione ꝛ repetere qd eo nomine tibi dedit. hoc dicit ista.l. Videatis expositionem littere.Tex. refragatur. ¶ Or segnori no.hic. qui sciens emit rem alienam non agit de euictione nisi nominatim esset stipulatus vt hic ꝛ.s.communia vtri.iu.l.si fratres in fi. Fallit in casu: vt si heres alienat rem legatam alicui sub cõditione.quia si pendẽte conditione vendidit emptori: etiam si non promisit de dupla tenetur de euictione.sic soluitur contra.vno modo.s.cõmunia de le.l.vlti.§.ex empto. Vel potest dici ꝛ solui alijs modis vt ibi plene dixi.

Emptori. In.l.ista dicit̃.Si emi a te rem aliquã ꝛ moueatur mihi qõ: possum me defendere ex psona tua ꝛ ex mea: qꝛ iura vẽditoris trãseunt in heredẽ.Tex.non ambigitur. quasi dicat nedum iura emptoris si prescripsit: vt.s.e. l.si obligata.immo iura venditoris prosunt emptori: vt.ff.de here.ven.l.emptori.ꝛ.ff.de contrahen.emp.l.doli.§.j.

Si permutatiõis. In lege ista no.ita casum. Mater mea cum curatorib9 quondam fratris mei iniuit q̃dam permutationem.illa predia data a curatorib9 fratris mei ex cã permutatiõis euicta sunt ab eis: nunqd curatores quõdã fratris mei poterũt ꝯueniri de euictiõe a matre mea? Certe sic: si denũciauit vt eã defenderent in cã euictiõis: vl' si nõ habuit facultatẽ eis denũciãdi.

Tex.rõnis est. Nam nõ solum vẽditor tenet̃ de euictione: immo qui tradit rem ex ꝑmutatiõe: cũ habeat similitudinẽ emptiõis vt hic.ꝛ.ff.de rer. permu.l.j. ꝛ est verũ ꝙ emptor agit de euictiõe nisi emat rem in alea: vt ꝓbat̃.ff.quar. rerũ ac.non da.l.ij.§.j.vel nisi emat spem alee: vt.ff.de here.ven. l.hic autẽ.vel nisi nominatim agat̃ ꝙ vẽditor non teneatur emptori de euictione: quia tunc nõ agit ad interesse sed ad precium: vt probatur.ff.de pactis.l.in emptionibus

Non ex eo. In.l.ista dicitur. Aliquis emit a matre mea mancipia ꝛ stipulatus est duplum euictionis nomine. querit̃ modo nũquid eoipso cẽsetur ille malefidei emptor esse? Respondetur non.ꝛ ideo si aliquis dicat aliquem malefidei emptorem esse.alijs indicijs ꝛ probationibus opus est.Tex.nec opinio eius.s.emptoris. Tex.probare debes. ¶ Or segnori no.hic duo no.Et primo no.qui allegat aliquem malefidei emptorem: hoc probare debet vt colligitur ff.de le.ij.l. omnia.§. spẽs. ꝛ.ff.de proba.l.quotiens.§. qui dolo. Item no.ꝙ presumitur bonafides nisi probetur mala.ꝛ hoc ideoq3: quia presumitur ignorantia nisi probetur scientia: vt.ff.de proba.l.vernis.

Heredem. In.l. ista dicitur. Licet venditor rem a se venditam non possit euincere: licet fideiussor rem pro qua fideiussit non possit euincere: heres tamen fideiussoris qui tenetur de euictione rem suo nomine euincere põt durante tamen nomine actionis euictionis in suo statu.Tex. actione.sub.contra eũ. ¶ Or segnori no.hic vnũ speciale. regula est ꝙ qui de euictione tenetur non euincit: vt.s.eo.l. exceptione.ꝛ.ff.eo.l.vindicantem. Sed ista regula fallit in herede fideiussoris: qui licet teneatur de euictione ex persona defuncti: tamẽ si res erat sua: potest euincere ex sua persona: verumtamen vt heres fideiussoris tenetur de euictiõe vt hic.ꝛ sicut est in isto casu speciale ꝙ fallit hic illa regula: ita etiam est speciale fauore libertatis: vt.ff.e.ti.l. qui a pupillo.ꝛ.l.stipulatio.§.j.ꝛ.ff.ad.l.fal.l.reperitur casus.

¶ Creditorem euictionem pignoris non habere.

¶ Superioribus titulis dictum est de eo qui rem vẽdit vt dñs verum quia interdũ creditor vẽdit rem iure creditoris ꝛ de euictione nõ tenetur: ideo ponitur hec rubrica.Et no. ꝙ creditor non tenetur de euict.cum vendit iure creditoris nisi nominatim promittatur: vel dolus in vendendo committatur: vt.j.eo.l.ij.

Cum iure. In.l. ista dicũtur duo. Primo dicitur.si procurator fisci rem obligatã fisco propter debitum fisci non solutum vendit iure creditoris: ea euicta non tenetur de euictione. ꝛ idem est si priuata persona vendit iure creditoris: quia re euicta nõ tenet̃: nisi nominatiꝫ ꝓmisisset de euictione. Secundo dicit̃.si fiscus vendit rem iure creditoris: ꝛ postea succedit alij creditori qui habebat eandem obligatã: ꝑcurator fisci non poterit mouere questionẽ emptori siue ille scds creditor erat potior quãdo fiscus vendebat siue nõ.ꝛ hoc illa rõne.qꝛ ille qui vẽdit pignus iure creditoris dꝫ ꝓstare se esse potiorẽ alijs creditoribus.hoc dicit ista lex. Videatis statim summariam expõnem littere.Tex.cuꝫ iure creditoris.s.fisci.Tex.vtitur.vt si vendat iure creditoris de euictione nõ teneat̃.Tex.creditore.qꝛ tũc tenerent̃ vt promisit: vt.j.e.l.pxi.Tex.si tñ. Incipit scdm dictum.Tex. controuersia.quare nõ audite: qꝛ siue potior ꝛc.Tex.creditoribus. ¶ Or segnori circa.l.istã dñs Jo.ꝛ Azo valde diffuse locuti sunt: ꝛ multũ in verbis se intricauerũt.ego tñ satis breuiter explicabo vobis mãm huius.l.ꝛ cũ ista modica diuisione quam subijciam potest intelligi totus iste ti.ꝛ.ff.e. Distinguo ergo sic.cum quis vẽdit rem: aut vt dñs: aut vt creditor: aut vt mister vel administrator. Dicit̃ qs vendere rem vt dominus: quãdo ita ꝯtinet̃ in instrumẽto.titius iure

proprio rem talem vendidit scio. iste qui ita vendidit: tenetur euictionem prestare regulariter: siue sit promissa siue nõ sed vbi est promissa: tenetur ꝭm formaꝫ promissionis. vt. ff. de euic. l. si dictum. sed vbi non est promissa euictio teneť actiõe ex empto ad interesse. vt. s̃. l. proxi. ⁊. l. non dubitatur. Regulariter ideo dixi: propter eum qui emit rem in alea. vt. ff. quarum rerum ac. non. da. l. ij. §. j. Item propter eum qui emit rẽ alienam sciens: vt. s̃. titu. proxi. l. si fundum. Si autẽ aliquis vendit vt creditor. verbigratia. ⁊ hic custodiatis vos. q꞉ hoc vult dicere. aliquis vendit vt creditor. Nam creditor qui habet rem obligatam: dicit emptori. nolo tibi vendere reꝫ istaꝫ quia non est mea. sed dominus rei obligauit eaꝫ mihi pro. x. vnde ius crediti' qđ habeo in re illa volo tibi vendere. Et circa titulum istum ita dicetis. hec est regula vt qui vendit rem vt creditor de euict. non tenetur. q꞉ vendit ius crediti qđ habet in re. non autem asserit in rem suã esse. vnde si alius euincit illam rem non debet teneri. quia satis est prestare se creditorem illius q̃titatis quã asserebat. ⁊ se potiorem esse. non autem tenetur prestare rem suam esse. vt in princip. ⁊ in fi. l. nostre. Dicet aliquis vestrum. musardus est creditor: quare de euict. promittit? Respondeo potest esse ꝙ non est musardus immo sapiẽs. Quid eniꝫ si mos regionis est ꝙ quilibet creditor teneatur euict. promittere? Quid si non inueniebat emptorem nisi promitteret de euictione? Quid si pluris vẽdidit? Certe bñ tenetur de euictiõe vt legitur ⁊ probatur. ff. de pig. act. l. si pignore surrepto. §. vl. ⁊. l. seq. ⁊ sic intelligitur j. l. proxi. in fi. Item tenetur de euict. si dolum commisit in vẽditione rei quã vẽdidit iure creditoris. vt. j. l. proxi. in fi. Sꝫ dic mihi vendidit creditor rem iure creditoris. non promisit de euict. emptori: ⁊ sic non habet regressum contra creditorem de euictione. sed nũquid cõtra debitorẽ? Certe sic. sicut quando executor vendit si postea illa res euincitur: tenetur debitor de euictione: vt. s̃. ti. prox. l. si ob causaꝫ. ⁊. ff. de euic. l. si plus. §. j. Si autem aliquis vendit vt minister vel administrator. si vt administrator vt est tutor vel curator: nõ tenetur de euict. immo pupillus vel adultus: vt no. ff. quando ex officio tutoris. l. post mortem. Si autem vẽderet vt procur. tũc tenetur de euictione. vt. ff. de euict. l. procur. ⁊ aliud est in tutore ⁊ curatore: q꞉ officiuꝫ eoruꝫ est necessariũ. aliud in procur. cuius officiũ nõ est necessariũ sed voluntariuꝫ. vnde mitius agitur cum eo qui facit ex necessitate: q̃ cuꝫ eo qui facit ex voluntate. vt. s̃. de nego. gest. l. tutori.

I creditrice. In. l. ista ponitur talis casus. Pater meus emit fundũ a quadaꝫ muliere creditrice iure creditoris. si ille fundus est euictus nunqd pater meus hꝫ regressum de euictione cõtra creditricẽ? Respõdet imperator: ꝙ hꝫ in duobus casibus. si eum vendidit noĩatim ⁊ de euictione rei promisit: vel etiã dolum cõmisit in re quã vẽdebat. Tex. promisit. vel nominatim. vt. s̃. l. proxi. in prin. Tex. venũdedit. q꞉ vendidit vt obligatam. ⁊ non erat. Tex. non excusat. sic ⁊ donator nõ tenetur de euictiõe: qñ incepit a traditione nuda: nisi dolum commisisset. vt. ff. de dona. l. aristo. in fi.

¶ De patria potestate.

¶ Segnori omne ius nostrũ ptinet vel ad res vel ad actiones vel ad psonas. vt. ff. de statu ho. l. j. ⁊ insti. de iure na. in fi. de iure qđ pertinet ad res ⁊ ad actiões. s̃. dictum est. nũc de iure personarũ dicẽduꝫ est. ⁊ q꞉ patria ptãs pertinet ad iura personarũ: ponit de patria potestate. Uel dicatis. s̃. in quinto libro de nupt. ⁊ matrimonio dictum est. ⁊ q꞉ occasione nuptiarũ ⁊ matrimonioꝝ inducit patria ptãs: ponit de patria potestate. Uel dicatis. s̃. in quinto libro dictum est de naturalibus liberis. verum q꞉ aliqui liberi sunt legittimi ⁊ naturales qui habent induci per patriam potestateꝫ: ponit de patria potestate.

I filium. In. l. ista ponitur talis casus. Quidaꝫ erat fili⁹ me⁹ ⁊ in potestate mea constitutus. huic filio meo passus fui dare tutores tanq̃ esseꝫ sui iuris: ꝗ tutores hereditatem matris sibi delatam adierunt. nunc volo dicere hunc filium in potestate mea esse cõstitutum. nũqd audiri debeo? Certe si iusta causa subesit. õbeo audiri. Tex. diu. puta decẽnio. Sed que põt esse iusta cã: quare iudex me patrem audiet? Rñdeo si iur̃ ignorantia vel absentia passus sum hoc. sed si al's nõ subest iusta cã: non debeo audiri. ⁊ ad istam. l. accedit illa. l. ff. de adop. post morteꝫ. ⁊. s̃. ne de statu. de. post quinquẽ. l. qđ constitutum est.

IUs. In. l. ista dicit̃. Si filius meus q est in ptãte mea querit aliqd ex re mea vel ex opera sua: non tamẽ querit ex causa castrẽsi vel quasi. illud mihi non sibi querit. hoc dicit. Tex. habuisti. i. quesiuisti. Tex. pertinuit. sub. pleno iure. ⁊ loquit̃ ista l. ꝭm antiqua tempora ꝭm que quicquid querebat filius extra causam castrensem vel quasi: patri pleno iure querebat: vt institu. per quas per. nobis acquiritur. §. j. Sed hodie si querit ex re patris querit patri pleno iure. Si autem querit ex opera sua vel ex prospera fortuna vel ex bonis maternis: querit patri q̃tum ad vsufruct. tantum sibi. q̃tum ad proprietatem: vt hic probatur. ⁊ supra de bon. que liber. l. cum oportet.

I filius. In. l. ista ponitur talis casus. Accessi ad principẽ. ꝓponens ei talẽ questionẽ. domine filius meus in potestate mea constitutus quesiuit aliquas res extra causam castrẽsem vel quasi illas res vult alienare me inuito. potest ne? Respondet imperator ꝙ non. Item domine imperator. iste filius meus non obtemperat mihi quid debeo facere? Respondet imperator dicens. debes illum castigare iure patrie potestatis. ⁊ si hoc non ꝓficiat tibi debes eum offerre presidi prouincie: ⁊ preses cõuiciabitur filio tuo. ⁊ si tibi postea non obtemperauerit: preses prouincie feret in eum illam sententiam quam tu pater dictaueris. Tex. non potuit. ⁊ ad hoc facit. supra de bo. que liber. l. cum non solum. §. filij autem fa. ¶ Or segnori. licet quis in causa sua non possit esse iudex: vt supra ne quis in sua causa ius sibi di. l. nonnunq̃. hic tamen pater quasi in causa sua est iudex: quia verisimile est ꝙ nunq̃ sententiaꝫ dictabit contra filium suum.

COngruẽtius. In. l. ista dicit̃. Quedã mulier vna die irata est filijs suis pro nihilo accessit vociferando coram principe. dixit imperator. quid habes tu? dixit mulier. domine habeo maledictos filios qui quottidie dicunt mihi verba iniuriosa. Ad qđ respondet imperator. o mulier congruentius ⁊ honestius fecisses: si ita clamando non venisses coraꝫ me. Nam si filij tui qui sunt iuuenes nõ habent bene se erga te debuisti eos vocare secrete in camera: ⁊ blãdo sermone eos alloqui ⁊ dicere. vos estis filij mei ⁊ in visceribus meis vos portaui. debetis obtemperare. si istud non profuisset tibi: debuisti venire ad presidem prouincie. ⁊ si filij tui debent tibi aliquid: debes contra eos experiri actione competenti ⁊ preses prouincie condẽnabit eos in eo quo vidđbit pietatem tuam lesam. Tex. inter te. s. matrem. vñ matri interroganti respondet imperator: vt patet ex. l. subscriptione. Tex. terminari. Et statim in princ. huius. l. no. ꝙ domestice querele siue ciuiles siue criminales domi sunt terminande. ⁊ ad hoc accedit. s̃. an. ser. ex suo fac. l. vlť. ⁊. ff. de offi. procon. ⁊ le. l. nec quisq̃. §. de plano.

FIlia. In. l. ista dicitur. Paterfa. habebat filiaꝫ. ista filia non exhibebat aliquam reuerentiam patri suo. insuper filia locuples patrem egenum nolebat alimentare. queritur modo qualiter consulatur patri? Et respondetur quod pater debet adire presidem prouincie ⁊ ille coget filiam patri reuerentiaꝫ exhibere ⁊ alimenta prestare. ¶ Or segnori no. in. l. ista filium vel filiaꝫ debere alere patrem. ⁊ ad hoc facit. s̃. de bo. que liber. l. cum non solum. §. vbi autem. in fine. in ver. ipsum autem filium.

Abdicatio

Abdicatio. In.l.ista ponit᷑ talis casus. Inter patrē ꝛ filiū dū filius eēt in eius ptāte inceperūt eē turpia verba. dicit pr̄ filio. maledicaris a deo ꝛ volo ꝙ nunꝗ̄ sis mihi fili⁹ nec i perpetuū habeo te ꝓ filio. nunqd hoc mō soluit᷑ patria potestas? R̄ndet impator ꝙ hoc mō nō ꝺ3 abdicari patria potestas. Tex. abdicatio.s. patrie potestatis: qꝛ dicebat pater filio. maledicaris a deo: ꝛ volo ꝙ nunꝗ̄ sis mihi filius: nec in ꝑpetuū te tenebo ꝓ filio. ꝛ fili⁹ forte ꝯsentiebat vel dissentiebat vel ignorabat. certe hoc fieri nō pōt. Nam sicut ius agnatiōis vel cognationis nō pōt tolli ꝑ pactū: ita nec patria ptās: vt. ff. ꝺ pactis. l. ius agnatiōis. s3 per emācipationē solēniter factā pōt tolli patria potestas: vt. j. i. pxi. l. j. ꝛ per totum. ꝛ ita vno mō legitur ꝛ intelligit᷑ ista. l.

Si maritus. In.l. ista dicitur. Si filius i patria ptāte cōstitutus miles vel nō miles ex vxore sua h3 filiū: nepos ex filio natus non est in potestate filij s3 aui. Tex. si marit⁹ tuus. vxori militis r̄ndet impator: vt p3 ex. l. subscriptione. Tex. eū. s. nepotē. Tex. non ambigit᷑. quia qui est in potestate: aliū in sua potestate habere nō potest: vt. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. nam qui causa. ꝛ. l. se. ꝛ. ff. ad. l. iul. de adulterijs. l. sic eueniet.

Libertos. In.l. ista dicit᷑. Sicut igenui hoīes liberos natos ex legittimo matrimonio hn̄t in sua ptāte: ita liberti. Tex. nō est ꝓhibitum. vn̄ permissum: vt colligitur. ff. ex quibus causis ma. l. necnon. §. ꝙ eis inquit.

Nec filium. Ista. l. est ꝓdita contra iniustos parētes. Et in. l. ista ponit᷑ talis casus. Quidā erat paterfa. ꝛ habebat filios ꝛ erat aleator biscassator baratator ꝛ peccator: ꝛ i omnibus male agebat. dicebat liberis qn̄ petebāt ab eo nūmos pro pane. ite in maledictione mea ꝛ dei: qꝛ non estis filij mei. certe nō est libeꝝ patri ita negare filiū: qꝛ sunt ꝓdita auxilia contra patrem. est enim introducta actio cōtra patrem de partu agnoscendo: que actio est ꝑiudicialis. Item est introductum edictū de liberis agnoscendis. vnde introducta sunt auxilia contra patrem qui abnegat filium suum nec vult prestare ei alimenta. Tex. declarant. Unde no. hic. filium minorem tribus annis mater tenetur alere. s3 filium maiorem tribus annis pater tenetur alere: vt. ff. de liber. agno. l. ij. §. mater. Item no. hic. si pater abnegat filiū suum ꝛ postea non vult eum alere: ꝓdita sunt filio plura auxilia contra patrem. Nā ꝓdita est ꝑiudicialis actio in rem de partu agnoscendo. Sunt enī tres preiudiciales actiones in rem. Est vna de libertate ꝛ seruit᷑. si dico te seruū meū ꝛ tu dicis te liberum ꝛ es in possessione libertatis. vel si detineo te in possessione seruitutis: ꝛ ꝓuoces in libertatē. Secunda est ꝑiudicialis in rem actio de libertinitate ꝛ ingenuitate. Et est tertia ꝑiudicialis de partu agnoscēdo vt hic. Est ꝛ aliud remediū qđ datur filio contra patrem: qꝛ potest implorare iudicis officiū vt alatur: vt. s. de ꝓbat. l. si filius. ꝛ. s. de bonis que li. l. vlti. §. vbi aūt. ꝛ in versi. ipsum aūt ꝛc. Item est aliud remedium. qꝛ si mulier pregnās est ꝛ diuertit a marito: denunciare potest marito ꝙ est pregnās ex eo vt custodiri faciat ventrem. si nō mittit ad ventrem custodiēdū: videtur partū agnoscere: vt. ff. de liber. agno. l. j. §. iul. ff. de ven. inspi. l. j. §. inspiciendum.

Libertati. In.l. ista dr̄. Olim patres i suis liberis quos habebāt in ptāte habebant tm̄ ius ꝙ impune poterāt eos occidere. ꝛ ita erat eis in liberis ptās vite ꝛ necis. sed hodie non habent tantam potestatem in eis: licet in eis habeant ius patrie potestatis. Tex. non liceret. vt. ff. de libe. ꝛ posthu. l. in suis.

De adoptionibus.

De liberis legittimis ꝛ naturalibus superiori titu. dictū est. sed quia aliqui sunt legittimi tantum: puta adoptiui: ponitur rubrica de adop. per quas filij efficiuntur legittimi. ꝛ olim transibant in potestatem adoptantis: vt. ff. eo. l. j. hodie transeunt si auo paterno ꝛ materno in adoptionem dantur secus si alij: vt. j. eo. l. penul.

Si qui. In.l. ista dr̄. Si filiū tuum in potestate cōstitutū volo adoptare: debeo eū adoptare non apud sacerdotē: sed apud magistratū cui ille actus legittimus est cōcessus. hoc dicit ista lex. Tex. hi. s. liberi. Tex. adoptari possunt. qꝛ adoptio est actus legittimus: vn̄ fit pure non in diē vel sub ꝯditione: vt. ff. de regulis iuris. l. actus. ꝛ ad istā. l. ꝯcor. ff. e. l. ij. ꝛ. s. de heredi. insti. l. cū apud.

Impuberem. In.l. ista dicit᷑. Si volo arrogare impuberē qui sui iuris ē: arrogationē hanc debeo facere de consensu agnatorum vel cognatorum. ꝛ si aliquem arrogaui solemniter i filium siue in testamento: si eum emancipo: in bonis meis debeo reseruare ei quartam partem bonoꝝ meorum. Tex. impuberem. i. sui iuris constitutum. Nā qui sui iuris sunt: arrogantur. qui sunt in potestate: adoptant᷑: vt. ff. e. l. nec ei. ꝛ. l. se. Tex. si his qui sanguinis necessitudine. i. proximitate. Tex. iungunt᷑. vt sunt agnati ꝛ cognati. Tex. fideiussoribus datis. sub. de bonis restituendis ei qui eēt habiturus bona si impubes arrogatus non fuisset: vt colligitur. ff. e. l. his verbis. ꝛ. l. non aliter.

Cum eum. In.l. ista dicit᷑. Si patronus vult arrogare libertum suū: nō debet eū arrogare sine iusta cā. Tex. addideris. i. ostēderis. Tex. refragari. concor. ff. e. l. vlti. Dn̄s segnori ex. l. ista voluerunt quidam colligere diffinitionē arrogationis vel adoptionis dicentes. arrogatio est legitimus actus per quē qui nō est filius efficit᷑ filius ei qui nō habet liberos pene naturā imitās. qđ non placet: qꝛ licet ei tius concedat᷑ adoptio alicui vel arrogatio non hn̄ti filios: tm̄ etiam habēti interdū concedit᷑: vt colligit᷑. ff. e. l. si paterfa. §. qui duos filios. Un̄ sic pōt adoptio diffiniri. adoptio est legittimus actus: quo qui nō est natura filius: efficit᷑ lege filius que naturam veram imitatur: vt. ff. e. l. j. ꝛ posita diffinitione adoptionibus satis ostenditur qualiter arrogatio diffinitur: quia eodem modo habet diffiniri.

Adoptio. In.l. ista dr̄ ꝙ nō eoipso ꝙ tabellio scribit in tabulis te adoptasse aliquē in filiū fit adoptio. s3 si fiat apō cōpetentē iudicē: ꝛ cū maiori solēnitate h̄ ꝺ3 fieri. Nam ꝺ3 queri ab adoptato si vult adoptari ꝛ ab adoptāte si vult adoptare. Itē deb3 queri a cognatis vel agnatis adoptati si expediat ei adoptari. ꝛ postea hoc ꝺ3 redigi solēniter in scriptis. ꝛ ex hoc habet perfici adoptio. hoc dicit ista lex. Uidete litterā. Tex. apud presidē. sub. vel apud aliū magistratū. Dn̄s segnori hec. l. vult dicere vt dixi in casu. ꝛ adhuc dico. ꝛ ad istam. l. concordat. s. eo. l. j. ꝛ. ff. eo. l. ij.

Mulierem. In.l. ista dicitur. Licet masculus posset aliquē in suū filium solemniter adoptare vel arrogare: mulier tm̄ nō potest regulariter aliquē in suum filium adoptare vel arrogare. qꝛ ꝛ suos filios non h3 in ptāte: ꝛ adoptio imitatur naturam. Sed quid erit? mulier non habet liberos s3 habet priuignum quē diligit more filij: vult istum adoptare in filium: nunqd pōt? Certe iure cōi non pōt: sed priuilegio imperiali pōt in solatiū filioru3 amissorum. Tex. cupis. sub. qđ raro accidit ꝙ aliqua nouerca diligat priuignū suū. Tex. permittimus. concor. insti. e. §. femine. Odo.

Arrogationes. In.l. ista dicit᷑ ꝙ illi q sunt sui iuris nec in hac regia ciuitate nec in ꝓuicijs pn̄t arrogari nisi auctoritate rescripti ipialis.

Tex. possunt. quia arrogatio fit solum coram principe: vt. s. eo. l. ij. et. ff. e. l. ij.

N adoptionē quidē. In. l. ista ponit talis casus. Dux tu eēs mutine et ego bon. tuū filiū et sua et tua voluntate adoptaui. nunquid filius tuus desinit origine mutinensis esse: et perdit domiciliū mutinense? Respondetur q patriam non perdit: sed eā mutat. vnde et bonon. et mutin. poterit iudicari. vnde iure originis et domicilij poterit vocari ad honores et ad onera mutine. et bonon. hoc dicit ista. l. Tex. prospicis. et hoc verum est in eo qui datur in adoptionem et c. vt dixi in casu. et ad hoc accedit. ff. ad munici. l. j. in princip. secus est in prouinciali qui creatur senator rome qui desijt esse prouincialis q̄tum ad onera non quo ad honores. et sic soluitur contrarium. ff. ad munici. l. municipes.

N adoptionē patre. In. l. ista dicit si habeo filiā i potestate possum eā dare in adoptionē patri matris sue. et masculū possum dare in adoptionem. sed si esset sui iuris: non adoptatur sed arrogatur rescripto principis. Tex. procedit. et ad hoc accedit. s. e. l. ij. et. l. mulierem.

Doptatū. In. l. ista dr. Si arrogaui aliquē in meū filiū rescripto imperiali: lz mihi filiū emancipare. Tex. ex bñficio nr̄o. vt si erat sui iur. Tex. non prohibetur. et tollitur ius patrie po. vt. ff. eo. l. in omni.

Am in adoptionis. Or segnori: ista est noua. l. iusti. leges superiores sunt leges alioꝝ imperatorum q precesserunt iusti. et lz ista. l. sit prolixa q̄tū ad verba: tamen q̄tum ad sniam satis est breuis et leuis: et in. l. ista formantur due questiones. Et prima questio est talis. paterfa. filiū suū legittimū et nālē in sua ptāte ꝯstitutū dedit mihi in adoptionē. postea pater naturalis et legittimus mortuus ē preterito isto filio vel exheredato quē mihi dederat in adoptionē: nunquid iste filius adoptiuus contra testamētū patris legittimi et naturalis petet bonorum pos. ꝯtra tab. si fuit preteritus: vel mouebit q̄relā inofficiosi testamēti si fuit exheredatus. Et certe pap. hoc negabat. dñs paulus istā qōnē sine effectu dereliquit. i. sup ea nihil dixit. marcianus vero distinxit dicens. si pater dedit filium in adoptionem causa decipiendi eum: tunc filius vocatur ad successionē ꝯtra testm̄ patris naturalis. al's distiguebat. si pater adoptiuus est inops: tunc vocat̄ filius ad successionē cōtra testm̄ patris naturalis. si autē pater adoptiuus diues erat: tūc non vocat̄ filius ad successionē patris nālis. sufficit enim q vocet̄ ad successionē patris adoptiui. et hec distinctio colligit̄ in littera. Secūda qō est. si tu pater nālis et legittimus preteris filiū quem dedisti mihi in adoptionē. et post mortem tuā ego pater adoptiuus emancipo eum: vtrum iste filius sit destitutus omni auxilio? Et videt̄ q non possit mouere querelam ꝯtra testm̄ patris naturalis et legittimi: qr desijt esse in familia patris naturalis: et tpe mortis erat in ptāte adoptiui. Itē videtur q contra testm̄ patris adoptiui nō habeat aliqd auxiliū: qr per emācipationem sublatū est ius agnatiōis. Sed certe dixit iusti. remota tali dubitatione dicimus qd si pater naturalis et legittimus dat filium suum in sua potestate constitutum in adoptionem auo materno filij sui: vel si ipse pater fuit emancipatus ab auo paterno vel proauo: tunc qr communiter concurrunt in vnum iura naturalia et ciuilia: transit in potestatem patris adoptiui. et hoc casu pteritus filius adoptiuus a patre naturali non hz cōtra ta. bonoꝝ pos. sed cōtra testm̄ patris naturalis: qr satis est q vocabitur ad successionem patris adoptiui. Si autem pater naturalis dat filium suum in adoptionem alteri: puta extraneo: filius adoptiuus non transit in potestatem patris adoptiui: immo remanet in potestate patris naturalis quasi non fuisset datus in adoptionem. et ideo hoc casu cum datur filius in adoptionem extraneo remanēt et integra iura. et pteritus a patre naturali vel exheredatus vocabit̄ ad ꝯtra ta. bonoꝝ pos. vel ad querelā inoffi. testa. sed si filius adoptiuus remaneat in potestate patris adoptiui: i hoc proderit ei adoptio: quia patri adoptiuo poterit succedere ab intestato. ista omnia habēt locum siue adoptio facta fuerit iure cōmuni: siue iure sabiniano: vt cū vnus ex tribus marib[9] ab extraneo adoptat̄: qd in filio dato in adoptionē diximus: idem dicimus in filia et in nepote et in pronepote et deinceps. Item hec que diximus habent locum in filijs adoptatis. sed si aliquis arrogauit aliquem sui iuris auctoritate principis: tunc transit in potestatem patris arrogātis. et patre arrogatore mortuo si ab eo preteratur: filius arrogatus poterit petere quartam in bonis arrogatoris. Tex. defraudari. quasi dicat non video. Tex. dissoluere. et ad hoc facit. ff. eod. l. non aliter. ¶ Or segnori hic quero. si hodie non transit filius adoptiuus in potestatem patris adoptiui extranei: succedit tamen ei ab intestato vt hic dicitur. Sed nūquid pater extraneus adoptiuus debebit eum alere? Dicunt quidam q sic qr pater est: et pater debet alere filium. s. de bo. que liber. l. cum non olim. §. vbi. in verbo illo. hoc ipsum et c. vt probat̄. ff. de lib. agno. l. siquis a liberis. Alij dicūt q non tenetur eum alere: qr non habet̄ pro filio nisi q̄tum ad successionem ab intestato. Sed potest ita dici. si pater naturalis eū alere non potest qr est inops: q tunc pater adoptiuus tenetur alere filium adoptiuū al's nō. Tex. ex tribus maribus. potest dici q hoc intelligit̄ si volebam adoptare vnū de filijs tuis. debebas mihi offerre tres filios tuos mares vt adoptarem quem vellem.

Eteres. Segnori. l. ista sicut superior est noua. l. iusti. et in. l. ista dicit̄. Olim ita erat. si filium in potestate mea constitutū volebam dare tibi in adoptionem erant necessarie tres emancipationes et due venditiones et manumissiones. si autem volebam tibi dare in adoptionem alium q̄ filium: puta nepotē meū vel neptem meā vel pronepotem vel pronepptem meā sufficiebat vna emancipatio. Sed certe dicit iusti. q istos veteres circuitus corrigit et tollit. et dicit q hodie si ego pater naturalis volo dare in adoptionem filium meū vel nepotem vel neptem: pronepotem vel proneptē in mea potestate ꝯstitutum: q hoc facere potero sine omni solēnitate emancipationū. Tex. que per tres emācipationes et duas manumissiones. sub. q est. j. fieri solebāt. ¶ Sed quero hic: qūo olim fiebat istud? Certe dicimus q sic. qr ego filiū meū emancipabā: et postea eum tibi vendebā. tu emācipabas eū secūdo: et postea vēdebas alij. ille tertio vendebat alij tertio et emācipabat. postea ego primus et tu secūdus manumittebamus illum. vel tu et ille tertius manumittebatis illum: et postea dabat̄ tibi in adopt̄. sed hodie hec solēnitas adoptionis recessit ab aula vt hic dicitur.

¶ De emancipatione liberoꝝ.

¶ Dictū est de adoptionibus per quas patria potestas introducitur: et dictum est etiam generaliter de patria potestate. verū quia adoptiones et omnis patria potestas per emācipationē dissolui habent: ideo dicit de emancipationibus. sub. liberorum. idest filiorum nepotum et pronepotum et deinceps. sub. existentium. in mea potestate. sub. videamus. et subijciamus apud quem debeant fieri de quo: dicitur. j. eo. l. nec diuus. Item qualiter habent finiri: dicitur infra eod. l. nec auus. Item quis sit emancipationis effectus dicitur. j. l. vlti. Vel potest continuari secundo modo sic. adoptio est voluntarie iurisditionis: quia voluntatis est adoptare et adoptari: et in adoptionem dari. Item emancipare est actus voluntarius et voluntarie iurisditionis. quia regulariter est voluntatis emancipare et emancipari: vt infra eod. l. nec alius. ¶ Et no. q emancipatio proprie dicitur liberorum. manumissio proprie dicit̄ seruorū. vt. ff. quando de pe. actio est an. l. j. §. merito. aliquando tamen abutimur: et dicimus in larga significatione

significatione manumitti tam liberos ꝙ seruos. sed ꝑprie referédo ad seruos dicimus manumitti. ꝫ referédo nos ad liberos dicimus emácipari. i. dari libertati propter defectũ patris legittimi ꝛ naturalis. Et no. ꝙ proprie emancipatio est relaxatio patrie potestatis facta a patre de liberis coram iudice competenti: sicut colligit̃. j. e. l. penul. ꝛ vlti. Itẽ emancipatio fit alijs modis: puta si pater deportatur: vt insti. eo. §. cum autem. ꝛ. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si qua pena. Et est allusio vocabuli. emancipatio. i. extra manum missio. quia dum liberi dimittuntur a potestate nostra: extra manum nostram ponuntur.

Si lex. In. l. ista dicitur. Quidã erãt duũuiri: non tamen erant magistratus municipales. tamen consuetudo illius municipij tribuebat eis iurisditioné voluntariam: scilicet vt possit fieri emancipatio apud eos etiam alienigenarũ personarum. ego alienigena emancipaui filiũ meũ apud eos: nũquid valet qd factum est? Certe sic. Tex. potestatem duumuiri dedit. sub. quia non erant magistratus municipales.

¶ Or segnori no. ꝙ consuetudo loci tribuit iurisditionez. vnde si in ciuitate ista est de consuetudine ꝙ sint duo duũuiri apud quos possit fieri emancipatio: nedũ ciues huius ciuitatis: immo alienigene possent apud eos emancipare. ꝛ valet emancipatio corã eis facta vt hic dicitur. quia emácipatio est voluntatis: vt. j. e. l. vlti. secus contentiosa iurisditione. illa eniꝫ consuetudo non potest ius tribuere: quia extra territorium ius dicentis impune non paretur vt dicitur ff. de iurisdi. om. iudi. l. vltima. ꝛ. ff. de offi. preto. l. iiij. ꝛ quia iurisditio contentiosa habet causam interpolatam non prescribitur ei nisi tanto tempore quo non extat memoria: vt. ff. de seruit. l. seruitutes. Sed ad. l. istaꝫ opponitur ꝛ videtur ꝙ non sit necesse ꝙ consuetudo tribuat duumuiris iurisditionem emancipationis: qꝛ duumuiri sunt magistratus municipales. s. de iudi. l. fi. ꝛ apud eos possunt fieri emancipationes: vt. ff. e. l. emancipari. Ad qd potest dici ꝙ isti duũuiri non erant magistratus municipales: nec apud eos poterat emancipari nisi consuetudo daret eis iurisditionem.

¶ Or segnori ex hac. l. colligitur ar. ꝙ si vna cósuetudo est in foro rei ꝛ alia in foro actoris alia in foro iudicis. si consuetudo est introducta ad litem ordinandam: sequenda est consuetudo que est in foro iudicis vt hic. ꝛ. ff. de testi. l. vlti. sed si est consuetudo ad litem decidendam: sequenda est cósuetudo que est in foro contractus. ꝛ de hoc dicemus. j. que sit lon. con. l. ij.

In emancipatiõibus.

In. l. ista dicitur. In emácipationibꝰ liberorum ꝛ adoptionibꝰ nõ inspicimus solũmodo scripturam: immo magis veritatem. Tex. considerari solet quia plus operatur veritas ꝙ scriptura: vt. s. plus va. qd agi. per to.

Non nudo. In. l. ista dr̃ ꝙ patria potestas ñ tollit̃ nudo consensu. i. eoipso ꝙ dico sis tui iuris: ꝫ solemni actu. s. emácipatióe soléniter secuta vel etiã causa puta morte patris. Tex. potestate. sub. qd est. j. ꝛ ad h̃ facit. s. de patria pote. l. abdicatio. Tex. vel quasi liberantur puta morte patris interueniente: vt insti. qui. mo. ius. pa po. sol. §. cum autem.

Nec auus. In. l. ista dicit̃ ꝙ auus inuitus non cogit̃ nepotez suũ emácipare. ꝛ si super hoc imploret̃ rescriptũ nostrũ: non debet concedi: qꝛ nõ est mos principis quicꝙ̃ in alienã iniuriã cócedere. hoc dicit ista. l. Uidete expositióné lr̃e. Tex. nec auus. q. d. nedum pater. Tex. nostri. ad hoc accedit. s. de. offi. ꝑ. l. quotiens. ꝛ. s. de rescin. ven. l. ratas. Et ió no. regulariter pater vel auus non tenet̃ filiũ vel nepotem emácipare aliquãdo tamẽ tenet̃: vt si cogat liberos ad turpem vitã: vt. s. de epi. audi. l. si lenones. ꝛ. j. de pecul. le. l. vlti. Iteꝫ fallit in alio casu qui ponitur in. l. ff. de adop. l. nonnunꝙ̃.

Habemus. In. l. ista dr̃. Si pater auus patruꝰ vel proauꝰ filios vel filias nepotes vel neptes ꝛ alios descédétes per lineã masculinã absentes vel peregrinãtes velint emancipare possunt cũ ista solénitate si impetrẽt rescriptum a principe vt concedat̃ eis emancipare liberos suos: apud cópetentẽ iudicem insinuet̃: bene poterũt hoc facere.

Cum inspeximus. Segnori ista est noua. l. iusti. supiores sunt veteres leges aliorum imperatorꝫ qui precesserunt eũ. Et in l. ista dicit̃ ꝙ oliꝫ emancipationes habebãt fieri circuitus inextricabiles. hodie non sic fiunt: sed fiunt vel ex. l. anastasiana: vel fiũt apud illũ qui habet illam iurisditióné nulla. l. vel cósue. ꝛ licet filius vl' filia emácipet̃: nó tamẽ tollunt̃ iura agnationis inter patreꝫ ꝛ filium vel filiã: ꝫ h̃ sibi spãliter nó seruauerit. ꝛ hꝫ licẽtiã pater donãdi filio liberalitatis cã cũ emácipat eũ peculiuꝫ vel alias res: in rebus aduẽticij peculij retinet sibi dimidiã vsufruc. Tex. inextricabiles. vt. s. ti. ꝑxi. l. vlti. vel ex. l. anastasiana. sub. vel ex rescripto impetrato a principe: vt. s. l. proxi. Tex. vel ex longa consuetudine. vt. s. e. l. j. Tex. ꝛ legittima iura. i. ius agnationis. Uñ no. ꝙ ꝫ olim ius agnationis tolleret̃ inter patrẽ ꝛ filiũ per emácipationé nisi expresse sibi reseruauerit: hodie tñ nó vt hic subijcit: qꝛ semper contracta fiducia intelligitur emancipare: vt insti. de le. ag. suc. in fi.

¶ De ingratis liberis.

¶ Quia liberi ꝑ emancipationeꝫ sui iuris efficiuntur: si existant ingrati reuocant̃ in patriã ꝑtãté: ió ponit̃ hic rubrica.

Filios. In. l. ista dicitur. Si serui manumissi per gratitudiné reuocantur in seruitutem: ita filij ꝛ filie emancipati ratione ingratitudinis reuocant̃ in patriam potestateꝫ. Tex. pulsassent. Sꝫ quas dicemus ꝛ intelligemus atroces iniurias vel acerbũ ꝯuiciũ? R̃ñ. illas ꝑpter quas donatio reuocatur vt. j. de reuocã. do. l. vlt. vel si est talis iniuria ꝑpter quam filius potest exheredari que numerant̃ in auc̃. vt cũ de ap. co. §. cãs. Et ió notabitis ꝙ filius nó reuocat̃ in potestateꝫ patris: nisi ꝑpter atroces iniurias vel ꝑpter acerbum conuicium. sed liberat̃ ꝑpter leuem iniuriam. vt. s. de liber. ꝛ. e. li. l. si manumissori tuo. Sed quo iure reuocatur filius in potestaté patris? R̃ñdeo: officio iudicis: vt. s. d lib. ꝛ eoꝝ li. l. j.

¶ De captiuis ꝛ postliminio reuersis.

¶ Qualiter liberi per emácipationeꝫ liberent̃ a patria potestate cuius iuri erãt subiecti in superioribꝰ habuistis. nũc qualiter serui hostiũ iure postliminij liberent̃ a seruitute ꝛ recuperant pristinam libertatem intẽdit imperator tractare. ꝛ ideo dicit rubrica d postliminio reuersis. Et no. ꝙ postliminium dicitur hoc modo limen in vna significatione sicut dicimus limẽ ostij domus. quãdo ponimus pedẽ extra domum est limen christianoꝝ. i. finis christianoꝝ. quãdo eximus limẽ christianoꝝ ꝛ sumus in ꝑtãte hostiũ libertaté perdimus. qñ fugimus ab hostibꝰ vel redimimur ꝛ redimus d captiuitate libertaté recuperamus quã per captiuitaté hostium ꝑdideramus: vt. ff. e. l. postliminiũ. ꝛ. l. postliminiũ. ꝛ qꝛ capti plerũꝙ redimunt̃: ponit̃. ꝛ de redeũtibus ab hostibꝰ. Et de prima ꝑte rubrice agit̃. j. e. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ fere per totum. Et de secunda parte rubrice agitur. j. e. l. fi.

Ex duobus. In. l. ista duo dicuntur. Primo dicitur si maritus ꝛ vxor capti fuerunt ab hostibus ꝛ dum essent in captiuitate sarmacia concepta est ꝛ nata. ꝛ si ambo reuertuntur de captiuitate: sarmacia sequitur conditionem sui patris. Scdo dicit̃. si pater eét mortuus in captiuitate: ꝛ ista sarmacia reuertit̃ cũ matre sequit̃ códitionem matris. ꝛ

si moritur quis in captiuitate: illos hz heredes ⁊ successores fictione legis cornelie quos habiturus erat si mortuus essz eo tpe quo captus est. Tex. qui cuz ab hostibus. Hic incipit scdm dictu. ¶ Or segnori no. hic si filius est cóceptus ⁊ natus añ captiuitatez: ⁊ pater ⁊ mater ⁊ ipse capiunt ab hostibus: si reuertit cũ patre vel cũ matre succedit patri vt plene dixi. s. ex quibus cau. ma. in inte. resti. l. vlti.

B hostibus. In. l. ista dr. Si aliquis capitur ab hostibus ⁊ redimit de captiuitate: redéptus non est seruus pignoris sed constituit in causa pignoris. vnde si preciuz sue redéptionis restituat redemptori: pristine libertati restituitur. Tex. debeas pertimescere. ⁊ ad istud accedit. ff. e. l. idem. §. siquis seruum.

Um cognatos. In. l. ista dicitur. Cognati mei fuerunt capti ab hostibus: non tñ decesserũt in captiuitate nec redierũt de captiuitate. bona eo⁊ dissipant. quero a vobis qualiter eis cósulatur? Rñdet imperator q debet dari curator interiz bonis eo⁊ qui conseruabit bona: ⁊ seruo publico stipulanti satisdabit.

Ec nos. In. l. ista dicit. Aliqua mulier capta est ab hostibus. oz dubium est vtrum viuat in captiuitate an mortua sit. interiz a filijs eius hereditas nó potest adiri: nec super ea transigi. verũtamen si constabit eam esse mortuá: liberi ⁊ heredes eius poterũt petere bono⁊ poss. pximitatis nomine ⁊ succedẽ. Tex. nó potuisse. qz viuentis nó est hereditas. Tex. transigi. sub. vel pacisci. qz pactum de futura successione nó valet: vt. s. de pac. l. vl. Tex. per bono⁊ poss. s. vñ cognati. ¶ Or segnori per hanc. l. colligitur quedam subtilitas quá adinuenit dñs Jac. bal. in rescissoria qui dicebat rescissoriá in pscriptionibus siue liberationibus locũ nullatenus vendicare. qz nó est opus soluz in vsuca. dicebat dicte rescissorie locũ fore. ⁊ audiatis quare. qz si vsucepisti rem meaz me absente causa reipublice: vel etiaz apud hostes in vinculis detento: tu factus es dominus rei mee per vsucapioné: ⁊ ego desij esse dñs rei si autem prescripsisti: non es effectus dñs: sed tibi exceptioné parasti: vñ in primo casu est necessaria rescissoria per quá agaz prima act. directa facta nunc vtili. sed in secũdo casu quádo prescriptũ est agam directa. si excipiat de pscriptione ego replicabo: qz fui restitutus. nó enim per suam pscriptionez desij esse dñs. sed certe satis patet per. l. istam q rescissoria habet locum in vsucapione ⁊ pscriptione cum dicat vel liberationé ⁊c. que acquirit tempore. nó enim liberat ipso iure. qz temptus non est modus ⁊c. vt. ff. de act. ⁊ ob. l. obligationũ. §. placet. vnde licet nó sit opus illi ɔtra qué prescriptũ est ea vti: qz sufficit sibi sola restitutio tñ poterit ea vti si vult. naz ptor est largus in dádo sua bñficia: qz indigétibus ⁊ non indigétibus pbet ea. sic ⁊ al's facit cum dat bono⁊ poss. sm ta. vñ agnati. nam isti quibus dantur ista ptoris auxilia non indigét: qz de iure ciuili admitti ad successionem possunt sine vllo pretoris beneficio: quod pretor volentibus succedere impartiet. ⁊ pro hoc facit. j. eo. l. ab hostibus.

Um non redemptuz.

In. l. ista dr. Si filius tuus fuit captus ab hostibus: nec fuit redéptus: sed sine oi redéptione liberatus est: nunqd oino est redditus pristine libertati? Certe sic. Tex. iubebit. qz postliminiũ est ius prioris rei ⁊ persone in pristinum statum restituende: vt. ff. eo. l. postliminium.

Um postliminij. In. l. ista dicitur. Si aliqui capiunt ab hostibus ⁊ redimuntur de captiuitate: eqtas ⁊ omnis vtilitas suadet q reddant preciũ emptoribus: ⁊ recuperent pristinam libertatem. Tex. nó inquietare. compellet. sub. ⁊ ad hoc accedit. ff. e. l. j.

Edissime. In. l. ista dicit. Filia tua fuit capta ab hostibus. mulier quedam redemit eam: ⁊ filiam tuam redemptam prostituit. filia tua confugit ad me: nunqd officit natalibus filie tue? Certe non: imo mouemur iniquitate illius que cum redemit eam prostituit. vnde dicimus q filia tua remanet ingenua. etiam precium redéptionis illius tanq̃ indigne non tenetur reddere.

Reses. In. l. ista dicit. Si mulier fuit capta ab hostibus ⁊ redépta: nati ex ea ingenui sunt. ad hoc accedit. s. e. l. ij.

Aptũ est. In. l. ista dicitur. Si duz filius captus est ab hostibus morit pater in cuius erat potestate eo tpe quo captus fuit: si reuertit de captiuitate poterit patri succedere ex testaméto ⁊ ab itestato fictione. l. cor. Tex. suum facit heredé. ⁊ ad hoc insti. quibus non est per. facere testa. §. vlti. in fi.

Icut. In. l. ista dr. Sicut si aliqs liber homo capit ab hostibꝰ ⁊ reuertitur: recuperat pristinam libertaté. ⁊ bona sua iure postliminij: sic ⁊ serui domino. Tex. qui per captiuitatem amiserat. ⁊ ad hoc cócordat ff. e. l. in bello. §. siquis seruum.

I liber. In. l. ista dicitur. Tu liber homo fuisti captus ab hostibus ⁊ ab alio redéptus: redéptor habz te pignori obligatum. sed si tibi preciũ pro se datũ remisit: non es libertus eius: inmo pristine libertati eris restitutus. Tex. restitutus. concordat. s. eo. l. ij.

B hostibus. In. l. sta dr. Si liberi homines capiunt ab hostibus ⁊ non redimunt precio: sed liberant ab hostibus virtute militũ: illi restituunt pristine libertati. sed si erát serui illi q liberati sunt virtute militũ: reddũtur dominis suis nec tenent militibus aliquid prestare. Tex. recipiũt. con cor. s. e. cum non redemptum.

I is qui. In. l. ista dr. Si aliqs aliquá mulieré captaz ab hostibus redemit: postea eaz sibi in matrimonio copulauit: nũquid ius pignoris videt sibi remisisse? Certe sic. Tex. cómercio. i. pcio. Tex. rationis est simile ar. de operis li. l. qó a liberta.

Us postliminij. In. l. ista dr. Si filia capit ab hostibꝰ ⁊ interi mater morit. ⁊ postea filia reuertit de captiuitate hostiũ: ipa succedit matri iure postliminij: nec repellit a legittima matris hereditate.

S qui. In. l. ista dr. Liber homo captus fuit ab hostibꝰ ⁊ redéptus est certo pcio: anteq̃ redderet preciuz sue redéptionis delata est sibi successio: nunqd eá prius q̃ soluerit pciũ sue redéptionis poterit acqrere? Certe sic.

Ommercio. In. l. ista presenti dr. Si mulier é capta ab hostibus. ⁊ medio tépore sobolem procreauit: si postea precio redépta rediuit de captiuitate hostiũ: filij sui erunt liberi quasi de libera matre nati. Tex. cóuenit. qz q̃tum ad libertatez matris conditionem sequit. vt. ff. de rei ven. l. partum.

I liber captus. In. l. ista dr. Si liber hõ fuit captus ab hostibꝰ. ⁊ postea pcio dato per aliqué redéptus é. si soluit pciũ qó p eo datuz est vel remittit ei pciũ. nunqd recuperat suũ statum? Certe sic. ⁊ ió si mater mea me captũ ab hostibus redemit: statim pristine libertati restituor: nec preciũ mee redemptionis sibi soluere teneor: qz tristitiá suá videtur cogitasse non de

non de precio sibi a me reddendo. Tex. pristinum statū re. cipit. i. recuperat. concor. s̄. e. l. ius postliminij.

Ab hostibus. In. l. ista dicit. Aliqui capiuntur ab hostibus ꝛ reuertunt de captiuitate que non fuerunt vsucapta vel pscripta recuperant statim. sed que fuerunt vsucapta vel prescripta non recuperant statim: sed p beneficium restitutionis in integrum. Tex. directa. i. actione antiqua. ꝛ ad hoc accedit. s̄. de rei ven. l. nulla. Tex. que vo per vsucapi. s. trienij. Tex. vel liberationem. i. longi tēporis prescriptionē. ¶ Or segnori ista. l. facit cōtra dn̄m Ja. bal. qui dicebat ꝙ rescissoria hꝫ locum in vsucapione: sed nō in longa prescriptione vel liberatione. nam si me existēte in captiuitate res mea fuerit vsucapta vel prescripta: restituor vł recupero: vt dicit. l. ista. ꝛ de hoc plene dixi. s̄. eo. l. nec nos. vnde hic amplius non dico.

Si quos. In. l. ista dicitur. Si aliqui fuerūt capti ab hostibus ꝛ redeūt de captiuitate hostiū: recupant agros suos ꝛ oia alia que hēbant in agris iure postliminij: etiam si fiscus occupauerat eos ꝛ ab eo possideant: qꝛ transfugis solum denegat ius postliminij: vt. ff. e. l. postliminium. §. transfugis. ꝛ. l. transfuga.

Diuersarum. In. l. ista di. Si aliq fuerūt capti ab hostibus: ꝛ ipsi puenerunt ad aliquos: aliqui nō debēt illos detinere inuitos. Item nec sumptus facti pro illis in cibarijs sunt reddēdi. sꝫ si forte eēnt redēpti: tūc vel pciū redēptionis debēt reddere: vel per qnquēnium ꝓuire. ꝛ debent oēs curare ꝙ ista. l. seruetur: ꝛ si cōtrafactū fuerit: pena deportationis ꝛ publicatio bonorum imponitur.

¶ De infantibus expositis.

¶ Sicut quidem misericordie est captos ab hostibus redimere ꝛ eis benefacere: de quibus superiori ti. dictum est: ita quidem misericordie est infantes liberos vel seruos expositos suscipe. ꝛ si aliquis infantē expositum siue liberum siue seruū vult fieri eius seruum: videtur alienum sanguinē sibi vsurpare: vel videtur crimen cōmittere sanguine puniendū. Et ideo dicit rubrica de infantibus. ꝛ dicitur infans mior. vij. annis. vt. s̄. de iure delibe. l. si ifanti. expositis. i. proiectis vel in loco publico vel in edem sacram vt fit boñ. ante hostium ecclesie sancti petri. Et de his qui sanguinolētos. exponitur vno modo sic. ex quo pater vel mater exponit filium suum: exponit vllatenus sanguinem suum: ꝛ si alius euꝫ nō receperit: exponit eum morti. Secundo modo exponitur ꝙ pater ꝛ mater qui exponit cōmittit quasi sacrilegium. i. crimen sanguine piandum.

Si inuito. In. l. ista dicitur. Si filius meus vel seruꝰ exponitur me inuito vel ignorante possum illum repetere. sed sumptus factos in eo alēdo vel in aliquo artificio dictādo teneor restituere: nisi esset fur ille qui eum suscepit. Tex. vel ignorante te. sed si te patiente esset expositus: si est seruus efficitur liber. si ascriptitius: efficitur ingenuus. si est filius in potestate constitutus: sui iur efficitur. ꝛ sic intelligitur. j. eo. l. proxi. Tex. partus ancille. sub. vel filij. Tex. euꝫ. s. filium vel seruum ascriptitium. ¶ Sed nonne pietas facit cessare repetitionem: vt. s̄. de nego. ge. l. j. Respondeo speciale est hic. sic ꝛ al's est speciale. s̄. de nup. l. optime. Uel dico ꝙ est duplex pietas. est pietas in suscipiendo. ꝛ est pietas in nutriendo. Pietas in suscipiendo inhibet repetitionem al's non. vt. s̄. de relig. ꝛ sump. l. cum.

Unusquisqꝫ. Segnori ista. l. pcipit ꝙ vnusquisqꝫ pater ꝛ mater nutriat filium suum. ꝛ si contra factuꝫ fuerit pater punitur: quia perdit ius patrie potestatis. Tex. contempsit. secꝰ si eo ignorante vel eo inuito: vt. s̄. l. proxi. dixi.

Sancimus. Ista. l. est noua. l. iusti. superiores due ll. sunt veteres. l. alioꝝ imperatorum. ꝛ in. l. ista dicitur. Si paruulus puer exponitur: siue sit igenuus: siue libertus: siue colonꝰ: siue seruus: ille qui eum expositum suscepit non debet eum suscipere cum protestatione ꝙ seruus vł colonus suus sit: sed eum debet simpliciter suscipere. ꝛ si simpliciter non suscipit: propterea non est seruus eius nec filius nec libertus nec colonus sed liber: si domino sciente ꝛ patiente expositus est. Tex. auxilio. ꝛ ad hoc accedit. s̄. de episc. audi. l. christianis. ꝛ. l. nemo. vbi hec. l. est de verbo ad verbum. ¶ Et not. ꝙ olim natus ex ascriptitia ꝛ libero: vel ex ascriptitio ꝛ libera semper sequebatur conditionem ascriptitiam. sed hodie est correptum: quia semper sequitur conditionem liberi ventris.

¶ Que sit longa consuetudo.

¶ Supra dictum est de iure scripto. s. de legibus ꝛ constitutionibus ꝛ sena. con. verum qꝛ consuetudo est ius nō scriptum diuturnis moribus populi approbatum. vt. ff. de iusti. ꝛ iure. l. ius ciuile in fi. ꝛ insti. de iure na. §. ex nō scripto. cōsequenter ponitur rubrica que sit longa consuetudo. sub. videamus: scilicet que dicatur longa consuetudo: ꝛ quāto tēpore prescribatur: ꝛ ex quibus dignoscitur: de quibus plenius dicemus. j. e. l. ij.

Preses prouincie. Segnori in. l. presenti dicit imperator: cum tractatur de longa consuetudine seruanda vel inspicienda: preses prouincie debet considerare quid in genere ꝯtrouersiaruꝫ de qua agitur sepe constitutū sit: ꝛ illud in questione emergenti debet seruare. nam ꝛ iudex debet intueri ꝛ rationeꝫ consuetudinis ꝛ etiam consuetudinem: ꝛ cauere ne quid contra longam cōsuetudinem fiat. Tex. preses prouincie. i. competens iudex. Nam nomen presidis est generale. vt colligitur. ff. de offi. presi. l. j. Tex. que in oppido. sub. vel in ciuitate vel villa vel alio loco. Tex. nam hec est ratio. Tex. ꝛ consuetudo precedens. sub. questionem de qua queritur. Tex. ꝛ ratio que cōsuetudinem suasit. sub. iusdicere. ¶ Or segnori not. in. l. ista si emergit aliqua questio legibus non decisa ꝙ incūbit offi. iudicis considerare: quid sepe: quid frequēter in eodem genere cōtrouersiarum sic seruatur: ꝛ illud in questione emergenti debet statuere ꝛ seruare. nam competēs iudex in questionibus legibus non decisis debet ad consuetudinem recurrere. Unde notabitis longam consuetudinem esse seruādam. ꝛ ad hoc accedit. s̄. de edifi. priuatis. l. iij. ꝛ. ff. de iur. l. eos qui in fi. ꝛ. ff. de al. scriben. l. j. ꝛ merito consuetudo seruanda est. quia consuetudo habet interpretari legem ꝛ condere. l. ꝛ corrigere seu mutare. Item consuetudo habet interpretari. l. si lex est obscura. ꝛ de consuetudine certam recipit determinationem. nam standuꝫ est illi interpretationi. vt ff. de legi. ꝛ sena. consul. ꝛ de long. consue. l. minime. ꝛ. l. si de interpretatione. Item ꝛ habet consuetudo condere. l. quia consuetudo longa ꝛ inueterata pro. l. merito custoditur. vt. ff. de legi. ꝛ se. con. l. de quibus. §. j. ꝛ. l. diuturna. ꝛ. j. e. l. fi. ꝛ. ff. de aqua plu. arcen. l. j. in fi. ꝛ. l. sequē. in princi. Item quia si consuetudo contradicit. l. si est generalis vbicunqꝫ vincit. l. immutat. vt. ff. de leg. ꝛ se. con. l. de quibus. in fin. si autem est specialis in eo loco vincit. l. tantum. ꝛ. j. l. proxi. ꝛ ibidem dicetur. ¶ Sed segnori in. l. ista istatur ꝛ occurrit videre qualiter in terminis sit ponendum exemplum in. l. ista. dicit pertinere ad offi. iudicis si emersit questio. l. non decisa: id ꝓuare quod in eodem genere controuersiarum seruatum est in eodem oppido vel ciuitate vel prouincia. Exemplum in terminis in. l. ista est ꝓm antiquos. nam olim boñ. fuit talis consuetudo ꝙ si dominus apponit manū ad plaustruꝫ siue currum plaustrario. s. ducente plaustrū oneratū vino ꝙ si effunderetur vinum damnū esset domini non plaustrarij. hec eni

consuetudo fuit olim bonoñ. in vino approbata: ⁊ ita sepe ⁊ frequenter fuit boñ. iudicatum. ¶ Emersit postea bonoñ. similis questio. Pone plaustrarius meus in plaustro suo portabat mihi oleum. dum sequerer plaustrũ vidi iminere periculum plaustro. apposui manum ad plaustrũ: nihilominus plaustrum ruit. oleum effusum est. erit ne periculum meum an plaustrarij? Et dixerunt antiqui ꝙ si in simili genere controuersiarum: puta in vino sepe ⁊ frequẽter seruatum est: ꝙ sit periculum mei domini apponentis manum ad plaustrũ. idem in oleo debet pronunciari ⁊ in quolibet alio liquore. ⁊ ita antiqui posuerunt exemplũ in. l. ista. Sed istud exemplum non placet ꝙ ista cõsuetudo fuit in veritate olim boñ. vt dicunt maiores nostri. sed fuit per rusticanum errorẽ introducta. putabant enim rustici ꝙ si tempore vindemiarum rusticus precedebat plaustrum: ⁊ domino sequẽte ⁊ apponente manum ad plaustrum plaustrum ruit: ꝙ sit periculũ domini. sed errabant in hoc rustici boñ. ⁊ hoc ẽ causa erroris: quia ista consuetudo non nititur ratione. ⁊ ista. l. dicit ⁊ requirit ꝙ consuetudo ratione nitatur. Nõne posset esse ꝙ ego dominus dicerem plaustrario dum veniret ad triuium vel quadriuium teneas istam viam rectam ⁊ iste contra voluntatem domini tenet viam contrariam: q̃ forte breuior ẽ: hic intercessit culpa plaustrarij si cecidit. dũ video plaustrũ in periculo: cogito ego dominus melius ẽ ꝙ subleuẽ plaustrum si possem q̃ litigare cum plaustrario. nonne ẽ iniquũ si appono manum ad plaustrum ꝙ sit meum periculũ? certe sic. ⁊ ideo quia errore fuit introducta ista consuetudo nõ debet trahi ad consequẽtiam in similibus: vt. ff. de leg. ⁊ se. cõ. l. quod non ratione sed errore. ⁊ ideo vos notabitis exẽplum in. l. ista alijs modis. ⁊ vt exemplis videatis quid h'. l. vult dicere. nam ista. l. vult dicere. si emersit questio. l. non decisa: indubitanter si similis questio sepe ⁊ frequẽter inuenitur consuetudine decisa: certe ista questio ꝺm consuetudinẽ approbatam in simili debet decidi. ¶ Et de hoc possunt notari plura exempla: ⁊ statim ponam vnum exemplũ euidẽs. ⁊ istud exemplum non ẽ ad plenum specialiter decisum vel in genere cum determinatum ẽ ꝙ si volo facere turrim vel palatium iuxta vicinum meum ꝙ non possim turrim meam vel palatium meum altius q̃ suam vel suũ eleuare. ista questio specialiter legibus non est decisa. tamen in genere ẽ decisa. ꝙ aliquis debet habere solum suum liberũ a solo vsq; ad celum: vt. ff. de seruitutibus. l. in generali. ⁊. l. vlti. ⁊. s̃. de ser. ⁊ aqua. l. altius. Sed pone de cõsuetudine ita ẽ bonoñ. ꝙ aliquis non possit turrim vel domum altius eleuare q̃ sit turris vel domus vicini: ⁊ hoc sepe ⁊ frequenter seruatum est in turribus ⁊ palatijs. Sed quid erit si volo facere tugurium: idest medatum iuxta vicinum meum. vel qd erit si volo facere sepulchrum iuxta sepulchrum vicini: nunquid potero altius eleuare q̃ sit tugurium vel sepulchrum vicini? Et certe exquo in turribus ⁊ palatijs ita sepe constitutum est ⁊ seruatum: ita debet seruari in questione emergenti in tugurio ⁊ sepulchro. ⁊ ꝓ hoc facit. s̃. de edifi. priu. l. iij. ¶ Itẽ potest notari exemplum in questionibus feudorum. nã questiones feudales legibus non deciduntur: sed in vsibus feudorum determinantur. nam in vsibus feudorum inuenit̃ ꝙ si vasallus decedit filio mancho relicto ꝙ filius manchus non succedit patri vasallo in feudum quasi sit impotens ad seruiendum domino. Et dicitur filius manchus qui non habet nisi vnam manum ⁊ sepe ⁊ frequẽter seruatum ẽ ꝙ filius manchus nõ succedat in feudũ. ¶ Emersit similis questio. pone decedit vasallus relicto filio qui habet duas manus: sed de altera: puta de dextra ẽ impotens: nunqd succedit patri vasallo in feudũ? Certe hic debemus recurrere ad id qđ sepe ⁊ frequẽter in eodem genere controuersiarũ seruatũ ẽ. vnde quia est inhabilis ad arma ferenda non succedit feudum patri suo vasallo. quia iste similis est illi qui non habet nisi vnam manum. quia de similibus ad similia procedendum est: vt. ff. de le. ⁊ se. consul. ⁊ lon. consue. l. nam vt ait pedius. ¶ Simile exemplum potest notari. questiones feudales vt dixi legibus nostris decise non sunt: sed in vsib' feudorum ⁊ cõsuetudinibus feudalibus sunt determinate. i. in libello qui appellatur vsus feudorum: idest consuetudines feudales. ⁊ ideo in his diciduntur: quia in. ll. nostris nõ fit mentio de feudis quod est illa ratione: quia dare in feudũ cepit habere locum post. ll. nostras latas. sed temporibus charoli imperatoris iste vsus inoleuit. i. cepit habere locũ dare in feudũ. in vsibus feudorũ inuenitur talis cõsuetudo ꝙ filius monachus nõ succedit patri in feudũ: q̃ dʒ intendere diuinis obsequijs. i. dʒ studere in orationib' ⁊ in psalmis: ⁊ semper debet habere prope se ⁊ legere: ⁊ etiam cum comedit: vt. s̃. de epi. ⁊ cle. l. deo nobis. ⁊. l. decernimus. nõ enim debet operam armis dare. vñ patri vasallo non succedit in feudum: q̃ non esset conueniens ꝙ monachus portaret arma. ¶ Sed pone ꝙ emersit similis questio. decedit pr̃ vasallus relicto filio canonico regulari. filius iste succedit ne patri in feudum? Ista questio legibus non est decisa: nec vsibus feudalibus. tamen quia est eadẽ ratio equitatis vtrobiq;: idem ius dʒ statui. q̃ vbi eadem ratio equitatis: idem ius statuitur: vt. s̃. de interdictis. l. j. cum suis similibus. ¶ Item potest notari aliud exemplum in vsibus feudorũ. talis questio est decisa: quia filia femina non succedit patri in feudũ propter sexus fragilitatem: q̃ deseruire feudo est virile officium non femineum: vt. s̃. quando mulier tu. offic. fun. po. l. j. ⁊ femine a virilibus officijs ⁊c̃. vt. ff. de reg. iur. l. femine. ⁊ hoc sepe ⁊ frequenter seruatum est vt nõ succedat. Sed pone decedit pater vasallus relicto filio qui quasi est femineus: quia caret barba: ⁊ ita molles habet carnes sicut mulier ⁊ plus ⁊ omnis mulier vinceret eum succedit ne in feudũ patri vasallo. Hec questio in vsibus feudalibus nõ est decisa. ¶ Item quid si decedit vasallus relicto filio hermafrodito. succedit ne patri vasallo in feudum? Certe non succedit hac ratione inspecta. quia sexus femineus est fragilis. ⁊ quia hermafroditus habet femineum sexum magis inclinat in sexum femineum. vnde non succedit in feudũ: quia nõ tam consuetudo q̃ ratio consuetudinis est spectãda. Nam ratio consuetudinis est spectanda: vt quãdiu locus est cause ⁊ rationi locus sit consuetudini. cessante consuetudine locum habet causa: vt. ff. de dona. inter virum ⁊ vxorem. l. cum hic. §. queritur. ⁊ pro hoc facit. s̃. de resti. mili. l. vlti. ⁊. s̃. de episco. ⁊ cleri. l. generaliter. ¶ Ex predictis ergo no. longam cõsuetudinem seruari. ⁊ ad hoc accedit. ff. de polli. l. j. ⁊. s̃. dixi. ¶ Item no. ꝙ de similibus ad similia procedendum est. ⁊ ad hoc accedit. l. ff. de leg. ⁊ se. con. l. nã vt ait pedius. ¶ Item no. vbi in diuersis inuenitur eadem ratio ibi idem ius debet statui: vt. ff. de verbo. obliga. l. a titio. in fi. j. Respon. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. illud. ⁊. s̃. de consti. pe. l. vlti. ⁊. s̃. ad. l. fal. l. vlti. ¶ Item no. ꝙ causa ⁊ ratio. l. spectãda est. ⁊ ad hoc accedit. s̃. de episco. ⁊ cleric. l. generaliter. ⁊ s̃. de resti. mili. l. fi. ⁊. ff. de diuor. ⁊ repu. l. quod ait. §. illud. ⁊ ff. de pactis. l. quod dictum est. ¶ Item not. ꝙ. l. aliquando est rationabilis aliquando irrationabilis: aliquando est eq̃ aliquando videtur iniqua. Est rationabilis. l. que dicit ꝙ dicitur furtum contractatio rei aliene inuito domino: vt. ff. de fur. l. j. ⁊ institu. de ob. que ex delicto nas. in prin. Aliquãdo dicitur irrationabilis. l. vt. l. que dicit ꝙ si suggessisti seruo meo ꝙ faceret mihi furtum: ⁊ illud ad te portaret: ⁊ ille suus mihi hoc retulit: ⁊ me volẽte fecit: certe teneris mihi. sed illud ẽ in terrorem corruptoris ⁊ in perniciem tuam: q̃a voluisti seruũ corrumpere: vt. s̃. de fur. l. siquis seruo. Aliquando. l. ẽ equa ⁊ iusta vt si vxor tua dicatur adulteriũ cõmisisse: serui subijciuntur questionibus qui erant domi: ⁊ q̃ erant in vrbe tempore quo dicitur adulterium commissum esse. Sed iniusta videt̃ alia. l. que dicit ꝙ similiter subijciuntur questionibus serui qui erant in rure. tamen ista lex scripta ẽ seruãda: licet per quã dura: vt. ff. qui ⁊ a quibus ma. li. non fi. l. prospexit legislator. ⁊ ex eo apparet ꝙ debemus seruare. l. ⁊ rationẽ. l. sed hoc fallit in legatis: quia in legatis: seruamus legatũ sed non causam legandi. ⁊ ideo si lego tibi ꝙ negocia mea gessisses: ⁊ si non gessisti. valet legatum: quia ratio legandi legato non coheret: vt institu. de le. §. longe. ⁊ ff. de lega. j. l. talem. §. falsam.

c **Onsuetudinis.** Segnori ista. l. habet infinitas lecturas vt dicam in solutione cuiuslibet

cuiuslibet contrarij: tamen premittam lecturam quam puto veriorem ⁊ caret omni scrupulo. ⁊ ista. l. debet intelligi in locali consuetudine alicuius loci: ⁊ in consuetudine introducta ex certa scientia. verbigratia. in ciuitate ista ē aliqua specialis consuetudo legibus contraria: nunqd in ciuitate ista vincit legem? Certe sic: sed extra ciuitatem istam nō vincit. l. Nam consuetudo certi loci non ē vilis auctoritatis: immo magne. verumtamen licet ibi vincat. l. non est tante efficacie vt extra illum locum vbiqꝫ. l. aut rationem vincere possit. Tex. consuetudinis. sub. longe. Tex. vsusqꝫ longeui. i. longissimi. acsi aperte dicat: ⁊ longa consuetudo ⁊ longissima in eo loco vbi est vincit. l. Alij dicunt ꝙ istud vsusqꝫ. ponitur expositiue non copulatiue: sed prior expositio melior ⁊ verior est. Tex. non vilis. sub. imo magne. Tex. verum. pro sꝫ. Tex. valitura momento: idest effectu vel tempore. Tex. vt aut rationem vincat aut legem: idest rationabilem. l. simile ibi. pateris libabant ⁊ auro. i. pateris aureis. sic no. s. de iure emphy. l. j. s. si de mo. pos. fuerit ap. l. vna. Uel legitur proprie vt aut vincat rationem. i. equitatem scriptam. aut. l. i. rigorem iure scriptum. Uel exponitur. vt aut ratione vincat: idest consuetudinem. ⁊ sic ius non scriptum. aut. l. i. ius scriptum. quia extra illum locum non vincit consuetudinē nec l. Uel dicatis. aut vincat rationem: quia aliqua. l. est rationabilis aliqua non videtur rationabilis: vt. s. l. proxima. dixi. ¶ Or segnori sicut ego premisi ista. l. habet infinitas lecturas ⁊c. dicatis vt dixi. Et ita no. ꝙ consuetudo loci in illo loco vincit. l. non extra illum locum. ⁊ ad hoc facit. ff. communia predio. l. vēditor. §. si constat. ⁊. s. de tempore ordi. l. vlti. ¶ Sed ad hanc. l. opponitur. ista. l. videtur sibijpsi contraria. in princi. enim dicit ꝙ consuetudinis vsusqꝫ longeui nō est vilis auctoritas. ⁊ in fine dicit ꝙ non vincit rationē aut l. vnde est vilis auctoritatis: quia non vincit sed vincitur. ¶ Ad solutionem cuius oppositionis infinita scripta sunt ⁊ dicta. Dixerunt enim quidam vt bulgarus ꝙ prin. huius l. loquitur de consuetudine introducta ex certa scientia vbi non est vilis auctoritas. finis loquitur de cōsuetudine erronea. i. introducta per errorem vbi est vilis auctoritas. sꝫ hec lectura non placet. tum quia istud est diuinare: tum qꝛ erronea consuetudo non est consuetudo: vt no. ff. de le. ⁊ se. con. ⁊ lon. consue. l. quod non ratione. Alij dixerunt ꝙ prin. huius. l. corrigitur per fi. nam principium dicit ꝙ consuetudinis vsusqꝫ longeui non vilis auctoritas est. statim corrigit ⁊ dicit ꝙ est vilis: quia non vincit rationē aut. l. ⁊ sic quod dicitur in princi. l. corrigitur in fi. sic ⁊ alibi. ff. si certum petatur. l. si tibi. Item prima. l. per secundam corrigitur: vt colligitur. ff. si ex noxa. causa aga. l. j. in fi. cum. l. sequen. ⁊ ideo in ciuile est nisi tota. l. perspecta ⁊c. vt. ff. de le. ⁊ se. consul. ⁊ longa consuetu. l. inciuile est. Alij dixerūt ꝙ prin. hui⁹. l. loqtur de consuetu. in genere. finis loquitur de consue. in specie. ¶ Sed segnori spretis istis diuinationibus ⁊ ambagibus dicendum est ꝙ. l. ista tota debet intelligi in locali consuetudine alicuius loci. ⁊ dicatis vt dixi in casu. ⁊ ita princi. non corrigitur per fi. sed determinatur ⁊ est exemplum. pone in ciuitate bonon̄. est consuetudo talis ꝙ testamentum factū coram duobus testibus masculis sit solēne ⁊ validum. ista consuetudo nō est vilis auctoritatis: imo in ciuitate bonon̄. vincit. l. adeo ꝙ rusticus institutus in tali testamento poterit succedere ex isto testamento. verum non est tante auctoritatis vt extra territoriū bonon̄. vincat. l. que requirit presentiam septem testiū qui sint puberes ⁊ ciues romani. ¶ Or segnori denuo ad. l. istam opponitur ⁊ videtur ꝙ. ll. dicant contrarium. nam. ll. dicunt ꝙ per consuetudinem arrogantur. ⁊ sic dicunt consuetudinem. l. vincere: vt insti. de iur na. gen. ⁊ ci. §. penult. ⁊. ff. de le. ⁊ se. cō. l. de quibus. in fi. ¶ Ad solutionem cuius oppositionis infinita sunt hic dicta ⁊ scripta. ⁊ tot sunt sententie quot sunt capita. voluit enim dicere Pla. olim consuetudo vincebat. l. ⁊ ita loquuntur. ll. cōtrarie. Nam olim solus populus romanus poterat. l. condere. vnde. l. est quod populus ⁊c. vt insti. de iure nat. gen. ⁊ ci. §. l. est. ⁊. ff. de le. ⁊ se. consul. l. j. Non est ergo mirum si contraria eius cōsuetudo tollat. l. quia eius est tollere cuius ē cōdere: vt arg. ff. de re iudi. qui potest. ⁊ quia nihil tam naturale est ⁊c. vt. ff. de regulis iuris. l. nihil. sed hodie solus princeps potest. l. condere: vt. s. de le. ⁊ consti. l. vlti. vnde nō debet consuetudo populi posse. l. imperatoris tollere. ⁊ sic loquitur. l. nostra. quia hꝰ esset inconueniens ꝙ cōsuetudo populi tolleret. l. principis. ¶ Sed segnori hanc solutionem non approbamus. quia sicut olim populus poterat. l. cōdere. sic ⁊ hodie potest. vnde debet posse cōsuetudo populi similiter. l. tollere. Nec ob. quod dicit̄ ꝙ solus princeps siue imperator potest. l. condere. quia dictio. solus. excludit singularem personam non populum. naꝫ populus bene potest hodie. l. ꝯdere sicut olim poterat vt ibi dixi. ⁊. ff. de le. ⁊ ꝯsti. l. j. Item non ob. quod alibi dicitur ꝙ populus omne imperium. l. condende transtulit in principem: vt. ff. de offi. prefe. preto. l. vna in princi. quia intelligo transtulit. i. concessit: nō tamen a se abdicando: vt. ff. de cō. princi. l. j. Alij vt Bulga. voluerunt dicere ꝙ consuetudo introducta per errorem nō vincit. l. ⁊ sic loquitur. l. nostra. sed cōsuetudo introducta ex certa scientia sic vt in. l. cōtra. ⁊ ad hoc est arg. ff. de le. ⁊ ꝯsti. l. quod non ratione. Sed nec hec solutio placet. quia cōsuetudo habet introduci tacito ciuium cōsensu: vt. ff. de le. ⁊ se. consul. l. de consuetudine cum tribus. ll. se. ergo non potest dici ꝙ erronea consuetudo sit consuetudo: quia nihil ē tam contrarium consensui q̄ error qui detegit imperitiam: vt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. si per errorem. Alij dicunt. aut. l. est talis cui per pactum potest derogari: sicut est cum quis renūciat his que pro se introducta sunt: vt. s. de pac. l. si quis in conscribendo. ⁊. s. de episco. ⁊ cleri. l. si quis. ⁊. ff. de pactis. l. pacisci. ⁊ isti. l. per contrariam consuetudinem potest derogari. ⁊ sic loquūtur. ll. contrarie. aut. l. est talis cui per pactuꝫ derogari non potest: sicut est vt non iuretur de calumnia: vt s. de iureiur. calū. l. ij. §. sed quia. ⁊ ius publicum pactis priuatorum tolli non potest: vt. ff. de pactis. l. ius publicum. ⁊ illi. l. non potest per contrariam consuetu. derogari vt hic. ⁊ ita equiparabant consuetudinem pacto ⁊ econtra. ⁊ ad hoc inducunt. ff. de aqua plu. arcen. l. si. ⁊. l. nam satis. §. si ego cū princi. l. sequen. Sed certe nec ista opinio videtur bona: qꝛ inuenio ꝙ aliqd potest consuetudo quod non potest pactuꝫ ⁊ econtra. quia plus potest consuetudo q̄ pactum: quia pactum priuatorum non dat iurisditionem: vt. s. de iurisdi. om. iudi. l. priuatorum. tamen consuetudo dat iurisditionem saltem voluntariam. s. de emanci. liber. l. j. in fi. Item plus potest pactum q̄ consuetudo: quia consuetudo non potest tibi concedere si habes ius ducendi aquā ꝙ ducas lapide subtili: tamen pactum potest: vt. ff. de aqua plu. arcen. l. si prius. §. j. Alij voluerunt dicere aut. l. ⁊ consuetudo dicunt vnum ex vna parte: ⁊ sola cōsuetudo est ex alia parte ⁊ dicit oppositum: ⁊ tunc consuetudo que contradicit. l. ⁊ consuetudini non vincit. l. vt hic. Aut ex vna parte tantum est. l. ⁊ ex alia parte est consuetudo contraria: ⁊ tunc consuetudo vincit. l. vt in. l. contra. ⁊ habet ista solutio istam rationem. quia vbi emptio ⁊ venditio habent in se consensum ⁊ rei traditionē: solo contrario sensu non dissoluuntur: vt. s. quando li. ab empt. di. l. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de pactis. l. ab emptione. ¶ Sed segnori spretis omnibus alijs solutionibus dicendum est vt dixi in casu. Duplex est consuetudo. Generalis que obtinet per totū imperium romanum. illa generalis consuetudo. l. contraria vbiqꝫ vincit. l. vt in. ll. contrarijs. Est consuetudo specialis alicuius ciuitatis: ⁊ illa specialis cōsuetudo in illo solummodo loco vincit. l. in alio non: vt. s. de testa. ordi. l. vlti. ⁊. ff. communia pre. l. venditor. §. si constat. ⁊ sic intelligitur. l. nostra. ¶ Et ad solutionem horum contrariorum vt plene liqueat articulus iste ita distinguendum est vt consueui distinguere. nam cum. l. ⁊ consuetudo sibi inuicem contradicunt: ⁊ dubitatur an consuetudo contraria. l. vincat. l. aut vincatur a. l. aut consuetudo. l. contraria. l. precedit ⁊. l. contraria subsequitur. aut econtra. l. precedit ⁊ consuetudo subsequitur. Si autē consuetudo precedit. l. idest si primo fuit introducta cōsuetudo. l. que subsequitur ei contraria vincit ꝯsuetudinē. ⁊ sic intelligitur. s. qui admittitur ad bo. poss. l. quincūqꝫ. in fi. ibi quādo hꝰ scio ⁊c. ⁊. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus. ⁊ hꝰ illa ratione. quia posteriora derogant prioribus: vt. ff. s pac. l. si vnus. §. pactus. ⁊. ff. de iure codi. l. diui. §. licet. ⁊. ff. de le. j. l.

ſi mihi ꝛ tibi.§. in legatis.ꝛ.ſ.de pactis.l.pacta nouiſſima.
ꝛ.ff.de le.ꝛ ſe.con.l.non eſt nouum. Si autē.l.contraria cõ
ſuetudini precedit conſuetudinem ꝛ conſue. ſubſequitur
ſubdiſtinguitur: q2 aut cõſuetudo eſt gnālis aut ſpecialis.
Si eſt generalis: vbicūqȝ vincit.l. ꝛ ſic intelligunt.ll.cõtra-
rie.ff.de le.ꝛ ſe.ꝯſul.l.de quibus.in fi.ꝛ inſti. de iur na.gē.ꝛ
ci.§.penul.Et dico conſuetudinem generalem vrbis rome:
q2 roma eſt caput mundi ꝛ cõmunis patria: vt.ſ.de ve.iur
enu.l.j.§.vlti.ꝛ.ff.ad mu.l.roma. ꝛ ideo eius conſuetudinē
cetere ciuitates debent ſeruare ſicut ꝛ ipſius.l. Idem dico
in conſuetudine imperiali.ſ.vt ſit generalis: vt inſtitu.de ſa-
tiſda.in fi.ꝛ.ff.de leg.ꝛ ſe.con.l. de quibus.ꝛ.ſ. de reſti.mi-
li.l.j.§.vlti.ꝛ.ſ.de ve.iur enu.l.j.in fi.ꝛ in iſta generali ꝯſue.
non diſtinguitur ſit introducta per errorē: aut ex certa ſciē-
tia.quia non eſt veriſimile populum romanum aut principē
errare, quia princeps habet omnia iura ſcripta in pectore
ſuo: vt.ſ.de teſta.l.omnium. Si autem conſuetu.eſt ſpecia-
lis alicuius ciuitatis vel prouincie vel municipij iterū di-
ſtinguitur.quia aut eſt introducta per errorē: quo caſu nul-
lo modo vincit.l.vt.ff. de leg. ꝛ ſena.con.l.quod contra.ꝛ.l.
quod non ratione.ꝛ.ff.de iniurijs.l.iniuriarū.in fi. Si autē
ſpecialis conſue.eſt ex certa ſcientia introducta: ꝛ tunc in
illo loco vincit.l.extra illum locum non vincit.l.ꝛ ſic loqui-
tur.l.noſtra ſm veram lecturam: vt.ff.cõmunia.pre.l.vēdi-
tor.§.ſi conſtat.ꝛ.ſ.de teſta.or.l.vlti. ꝛ iſtud eſt verū q̄ ſpe-
cialis conſue.certi loci contraria.l.in illo loco vincit.l. que
precedit: ſi conſue.eſt rationalis.i.ſi nõ eſt iuri naturali cõ-
traria: ꝛ ſi non eſt contra regulas vel neruum eccleſiaſtice
diſcipline: ꝛ ſi non eſt contra publicam vtilitatē ꝛ ius fiſca-
le: vel ſi non abſorbet ius alterius in totum: ꝛ ſi non eſt ſpe-
cialiter vel nominatim a legibus reprobata: quia conſuetu.
non debet eſſe iuri natu.contraria: quia iura naturalia im-
mutabilia ſunt: vt inſti.de iur.natu.§.pe.ꝛ extra eo.ti.c.vlti.
Item non debet eſſe conſue.contra regulas vel neruū ec-
cleſiaſtice diſcipline: quia ſicut imperator non poteſt tolle-
re.l.dei: ſic nec ciuitas: vt.ff.de mino.l.mior. Item eſt ratio-
nalis conſuetudo ſi eſt contra libertatem eccleſie ꝛ non ſer-
uatur: quia non eſt conſue.ſed potius corruptela: vt.ſ.de ſa-
croſan.eccle.in cõſti.illa federici que incipit. caſſa ꝛ irrita.
ꝛ extra eo.ti.c.j. Item cõſuetudo ſpecialis que ſubſequitur
contraria.l.non vincit.l.ſi eſt contra vtilitatem pu. ꝛ contra
ius fiſcale: vt.ſ.de pre.impe.offe.l.nec damnoſa.ꝛ.ſ. ſi con-
tra ius vel vti.pu.l.vlti.ꝛ ideo preſtationes tributorum non
preſcribuntur: vt.ſ.de preſ.xxx.vel.xl.an.l.comperit. Item
conſue.ſpecialis que ſubſeqtur non vincit.l.ſi abſorbet ius
alterius in totum.quia imperator non poteſt abſorbere ius
alterius in totū ſuo reſcripto niſi dicat non obſtante tali.l.
vel ex iuſta cauſa: vt.ſ.de pre. impe.offe.l. quotiens. multo-
fortius nec conſue. Item eſt irrationabilis conſue.ſi nomi-
natim reprobatur a.l.j.vbicunqȝ.l.dicit ius ſeruandum non
obſtante contraria conſuetudine.nam tunc ſeruatur.l. ſicut
eſt exemplum.ſ.de vſuris.l.eos qui.§.ij.ꝛ.ſ.de fur. ꝛ ſeruo
cor.in conſti.fede.que incipit.nauigia.ꝛ in alia cõſti.que in-
cipit.omnes peregrini que eſt.ſ. cõmunia de ſuc. ꝛ in alia
conſti.que incipit.habita.que eſt.ſ.ne filius pro pa.vel ecõ-
tra.ꝛ in auc.vt nulli iudi.§.illud.col.ix.ꝛ.§.vlti. ꝛ in auc. vt
iudi.ſine quoquo ſuffra.§.preſcrip. ¶ Or ſegnori hic que-
ro que dicatur lon.conſue. Ad quod dixerunt quidam que
obtinuit tanto tempore cuius non extat memoria: vt arg.ff.
de aqua plu.arcen.l.j.in fi.cum prin.l.ſequētis.ꝛ.ff.de aqua
quotti.ꝛ eſti.l.hoc iure.§.ductus.ꝛ in princi.huius.l.cõſue-
tudinis vſuſqȝ longeui. Sed ſegnori verius eſt vt dicamus
longam conſuetu.que obtinuit decēnio vel vicēnio: ſicut di-
citur lon.preſcriptio: vt.ſ.de preſcrip.lon.tem.l.penul.in fi.
ꝛ inſti.de vſuca.in princi.ꝛ.ſ.de vſuca. tranſ.l.j.multofortius
dicitur longa conſuetudo que obtinuit annis.xxx.vel.xl.vel
tanto tempore cuius non extat memoria.ꝛ pro hoc etiā fa-
cit.l.ff.qui ꝛ a qui.ma.ſi fideiuſ.§.ariſto. ¶ Sed ſegnori de-
nuo hic quero que eſt differentia inter.l. ꝛ conſue. R̄n.l.eſt
ius ſcriptum.ſed conſuetudo eſt ius non ſcriptum. vt.ff. de
iuſti.ꝛ iur.l.ciuile.§.ius noſtrum.ꝛ inſti.de iure natu.gen.ꝛ
ciui.§.conſtat autem ius noſtrum.ꝛ.ff.de le.ꝛ ſe.conſul.l.cū

de interpretatione.cum.l.ſe.ꝛ dicitur ſ.l.ius ſcriptū. ꝛ ideo
quia.l.primo ſcribitur.ꝛ poſtea emendatur: ꝛ poſteā recita-
tur: ꝛ poſtea iubetur ſeruari: vt.ſ.de le.ꝛ con.l.humanum.ꝛ
in cor.auc.vt noue conſti.per totum.ſed conſue.dicitur ius
non ſcriptum: quia conſue.primo ſeruatur lon.temp.ſ. decē-
nio vel vicēnio: ꝛ ex quo ita ſuata ē: pſcripta eſt: ꝛ poſtea me-
morie cauſa in ſcriptis redigitur: que fit multis locis vt me-
diolani non bonon.vel dicitur.l.ius ſcriptum: quia ſi aliqs
allegat.l.ꝛ aduerſarius negat q̄ non eſt.l. ſi diceret ille qui
allegat q̄ vellet probare per teſtes q̄ eſt.l.non audiretur. ſȝ
l.debet probari per ſcripturam noſtrorum librorum. ſed ſi
conſuetu.negatur eſſe conſue.ſiquis vult probare conſue.p
teſtes bene admittitur.ff.de leg.ꝛ ſe.con.ꝛ lon.conſue.l.cū
de interpretatione. ¶ Sed denuo quero hic.dic mihi in lō.
preſcrip.requiritur decennium inter preſentes vicennium
inter abſentes: erit ne idem in lon.conſue.ſ.vt inducatur de-
cennio inter preſentes vicēnio inter abſentes? In queſtio-
ne iſta in auditorio ſuo referebat dominus meus dixiſſe in
ſuo auditorio dominum Azo.q̄ ſicut lon. preſcriptio ē de-
cennio inter preſentes: ita vicēnio inter abſentes.vnde dice-
bat dominus meus: quid ē quod dicit dominus Azo circa
conſue.ius biforme inducit cõſue.ſed abſit a ſeculo noſtro:
quia conſue.habet fieri inter preſentes tantum.verum quia
plures ſunt preſentes q̄ʒ abſentes ligat ꝛ abſentes: vt.j.di-
cetur.vnde dicam q̄ conſue.inducitur decēnio. ꝛ dicam q̄
ligat tam preſentes q̄ʒ abſentes cum in lon.conſue. non re-
quiratur ti.ſicut nec in ſeruitute preſcribenda requiritur ti.
vt colligitur.ff.ſi ſerui.ven.l.ſicuti.ꝛ eſt ſimile ſi ſeruus vult
preſcribere libertatem preſcribit.x.tam inter preſentes q̄ʒ
inter abſentes: vt.ſ.pro quibus cau. ſerui pro pre. ac.li.l.ij.
¶ Or ſegnori credo dominum Azo.bene dixiſſe. ꝛ nunq̄ʒ
inueni h̄ in ſcriptis domini Azo.ꝛ ſepe ſum rimatus. ſȝ in-
ueni dominum Azo.ita dixiſſe.lon.conſue.ē que ſeruata eſt
decēnio.multofortius eſt longa ſi ſeruata eſt vicēnio vel tri-
cennio.q.d.conſuetudo longa inducitur decēnio: multofor-
tius vicēnio vel tricēnio.nõ tamen inuenio eum dixiſſe con-
ſuetudinem induci.x.inter preſentes.xx.inter abſentes.
¶ Sed denuo quero hic.ꝛ aduertatis iſtam queſtionē.po-
namus intra.x.vel.xx.annos bis eſt ita iudicatum ꝛ decen-
nium vel vicēnium eſt elapſum: dicetur ne iſta conſuetudo?
Dixerunt Jo.ꝛ Azo q̄ ſic: quia binus actus inducit ꝯſue.
vt.ſ.de epiſco.audien.l.iij.in fi.ꝛ.ſ.de ſer.fu.l.quicūqȝ.ꝛ ſic
preſcribitur conſue.ſm eos.x.vel.xx.ſi bis vel ter iudicatū
eſt: ita in decēnio vel vicēnio.ꝛ ex die prime ſentētie labitur
decēnium. ¶ Sed eis opponitur quomodo binus act9 vel
trinus inducit conſue.cum non ſit exemplis ſȝ legibus iu-
dicatum: vt.ſ.de ſen.ꝛ inter.om. iudi.l.nemo. Reſpondent
non exemplis ſingularium perſonarum eſt iudicandū: ſed
ex conſuetudine iudicatur non exemplis per que probatur
conſuetudo. Uel dicatis non exemplis eſt iudicandum: ſcȝ
malis ſed bonis exemplis ſic: quia bona exempla ſunt ſer-
uanda: vt.ff.de manumi.l.an manumittere.ꝛ colligitur.ff.de
penis.l.capitalium.§.famoſos. Uel dicatis non exēplis iu-
dicandum eſt.ſ.priuatorum.ſed exemplis ciuitatum eſt iudi-
candum.i.ſm conſuetudinem per ciuitatem approbatam.ꝛ
vbi iudicatur ſm conſuetudinem ciuitatum non debet iudi-
cari exemplis: ſed ſm conſue. Sed de iſta opinione domi-
nus meus Jaco.Bal. ſcandalizauit dominos Jo. ꝛ Azo.
vſqȝ ad extremos idus.ꝛ niſus eſt oſtendere q̄ nihil ſit dice-
re q̄ conſuetudo preſcribatur.x.vel.xx.ann. dixit ipſe.pone
q̄ ita iudicatum ē in aliqua queſtione: ꝛ ſequenti die ita iudi-
catum ē in eadem queſtione: lapſum ē decēnium vel vicen-
nium quomodo binus actus cum decēnio vel vicēnio indu-
cit conſuetudinem? certe hoc eſſe non poteſt: quia conſuetu-
do dicitur vſus conſuetus. ¶ Sed poteſt ne dici vſus ꝯſue-
tus vſus binus vel trinus vſus? Certe non: quia que ſemel
aut bis accidunt deſpiciunt legiſlatores: ꝛ ad ea que frequē-
ter accidunt iura adaptantur: vt.ff.de le.ꝛ cõ.l.nõ ad ea.al's.
nam vt ait pedius. Preterea dicit ipſe Ja.Bal. nonne di-
cit.l.proxi.ſuperior.preſes prouincie.probatis his frequen-
ter in eodem genere controuerſiarum ſeruata ſunt ꝛc̄. ꝛ illa
ſ.de edi.pri.l.iij.vnde vult q̄ ſit conſuetudo q̄ frequēter ita
ſeruatum

seruatum et iudicatum est. vnde dicebat ipse Iac. Bal. non credo esse consue. si bis vel ter fuerit ita iudicatum inter presentes. x. vel. xx. inter absentes. quia quod semel aut bis etc. vt. ff. e. l. vnica. sed si sepe frequenter et multotiens ita seruatum et iudicatum est: et labatur decennium vel vicennium vel maius spacium quod dicitur in prescriptione. x. vel. xx. an. ex tempore sententie dicam quod prescripta est consuetudo longo tempore et est ratio: quia inter presentes et absentes est inuenire ius biforme. et ideo inter presentes prescribitur decennio: inter absentes vicennio. sed in consuetudine debet statui ius vniforme: vt tam presentibus quam absentibus eadem consuetudo inducatur: si sepe et frequenter ita seruatum est et iudi. Non ob. quod binus actus etc. quia illud verum est circa delictum quod binus actus inducit consue. ¶ Sed segnori satis credo. Io. et Azo. bene dixisse: quia dixerunt si decennio ita seruatum est et iudicatum: est consuetudo: multofortius si vicennio ita seruatum est. quia est aliquando factum tale quod itra x. vel. xx. an. non accidit multotiens sed bis vel ter tantum. vnde si postea labatur decennium vel vicennium dicam consue. prescriptam. Non ob. quod dicebat Ia. Bal. quod consuetudo est consuetus vsus: quia illud verum est. non tamen dico frequenter fieri quod bis fit si contrarium fit: vt. s. de episco. audi. l. iij. in fi. et in auc. de testi. §. quia vero. Item non ob. l. illa. nam quod ait. quia illud in miraculis verum est: puta si accidit bis vel ter quod aliquis resurgat a mortuis. sed vbi non sunt miracula sufficit bis fieri vel ter. Item non ob. quod dixit. l. proxi. superior. preses prouincie. probatis bis que in oppido frequenter etc. quia bene est consuetu. si frequenter accidit. sed si frequenter non accidit satis est si bis vel ter fiat intra. x. vel. xx. an. et intelligo si bis vel ter ita fuerit seruatum et iudicatum. si tamen in contrarium intra. x. vel. xx. non fuerit iudicatum: quia tunc esset consuetudo interrupta: et. l. requirit quod consuetudo non sit interrupta: vt. ff. de le. et se. con. vnde et imperator. et. ff. quod cuiusque vni. no. l. item eorum. in prin. Unde secundum nos legistas dico consue. prescribi. x. an. multofortius et maiori tempore. s. xx. an. vel. xxx. vel spacio. xl. an. Canoniste tamen dicunt consue. prescribi. xl. an. ad minus. et sic intelligitur extra de consue. c. cum dilectus. et. c. vlti. Et scitis vos quare secundum canonistas prescribitur consuetudini spacio. xl. an. quia ibi loquitur de consue. itroducta inter vnam ecclesiam et aliam. quo casu prescribitur. x. vel xx. contra extraneum. contra ecclesiam non prescribitur minori spacio. xl. an. vt. s. de sacrosan. eccle. auc. quas actiones habuistis. ¶ Sed denuo quero super. l. ista dixi qualiter inducatur consuetudo. Modo querit hic qualiter dignoscitur consue. Dixit Azo et ita scripsit hic ti. quod ex tribus cognoscitur. Primo si libellus querimoniarum de re illa non recipiatur. Secundo quando semper ita sine contradictione seruatum est. Item si ita obtentum est contradictorio iudicio: quia pronunciatum est esse consuetudinem. ¶ Or incipiatis a primo si est consuetudo quod de tali questione non recipiantur libelli querimoniarum. Sed Ia. Bal. dicebat ita. ista non est prudentis opinio: quia. l. aliqua non probatur quod libellus querimoniarum non recipiatur. vnde nihil est hoc dicere: imo est diuinare. vnde scandalizauit eum ab oriente solis vsque ad occasum. Sed certe salua auctoritate sua tanquam domini mei: bona est opi. domini Azo. et prudentis viri. et aliquid est dicere l. enim aliquando statuit libellum de aliqua re non reci. Ecce si aliquis posuit titulos predijs meis quilibet potest auferre. et si auferens accusetur: de hoc non recipitur libellus: vt s. vt nemo pri. ti. pre. suis vel ali. impo. vel vela regalia suspendat. l. vnica. in fi. Item inuenio. l. que dicit libellum de re non admittendum. Ecce si feci fieri libellum alias librum legalem per signa artis notarie: et alius possideat istum librum: de ea re non recipitur libellus: vt. ff. in prohemio. §. illud. si lex statuit illud: et consuetudo potest illud statuere: vt. j. l. proxi. vnde ponam exemplum duobus modis. Et vno modo sic. si voco te ad iudicium et peto a te minus. xx. sol. et petis quod offeram tibi libellum: iudex non audiet te: quia consuetudo est in ciuitate ista quod libelli querimoniarum de quantitate minus. xx. sol. non recipiantur. sed iudex per sacramentum actoris vel rei determinat questionem. hoc est consue. quia iudices tota die ita iudicant. Item est inuenire aliud exemplum. si circa viam publicam habeo domum et vltra viam publicam habeo aliam domum: possum facere de consuetudine porticum deambulatorium de vna domo ad aliam. si de hoc mouetur questio quod non faciam vel tollam consuetudo approbauit in ciuitate ista quod non recipiatur libellus vt non possim facere. Item est aliud exemplum. aliquis priuatus edificat in via publica: quilibet de populo potest dicere quod edificium tollat. si edificans petit sibi libellum offerri consuetudo est quod non detur libellus edificanti. vnde sicut dixi: bona est opinio domini Azo. et puto eum bene dixisse. Item dignoscitur consue. secundo quando semper ita sine contradictione seruatum est vt dos data pro filia mortua: filia in matrimonio non redeat ad patrem si extent liberi ex illo matrimonio: sed remaneat apud liberos vt. s. solu. matri. l. dos a patre et ibi dixi. nam consuetudo est. consuetus actus et nomina debent esse etc. vt insti. de do. §. est et aliud. Item dignoscitur consue. ex tertio. s. si ita pronunciatum est in contrario iudic. consue. esse. verbigratia. petis a me aliquid: et ego dico de consuetudine te petere non posse. tu dicis: consuetudo non est de hoc. si iudex pronunciat consuetudinem esse quod non possis petere id quod a me petis: ex isto iudicio declaratur si consue. est: vt probatur. ff. e. ti. l. cum de consuetudine. quia sententia debet declarare sicut in rei ven. sententia declarat aliquem esse dominum: vt. ff. de rei ven. l. ex diuerso. et. ff. si serui. ven. l. sicuti. §. distat. ¶ Sed denuo quero hic. si allego consuetudinem: tu negas consue. esse: cui incumbit onus probandi? Uidetur quod ei qui negat. quia consuetudo est ius: et neganti ius incumbit onus probandi: quia omnia a iure permissa intelliguntur que non sunt a iure prohibita: vt. ff. de probatio. l. ab ea parte. Sed certe contrarium dicendum est. quia ei qui dicit incumbit onus probandi non ei qui negat: vt. ff. de proba. l. iij. et. s. de probatio. l. actor. Non ob. quod neganti ius incumbit onus probandi: quia verum est neganti ius prescriptum: quia omnia intelliguntur concessa que iure scripto non sunt prohibita. ff. de procura. l. mutus. §. cum queritur. et. ff. ex quibus causis maio. in integ. resti. l. necnon. §. quod eis inquit. sed non omnia intelliguntur concessa que de consue. sunt prohibita. Item si allego ius scriptum non probo id per testes sed probo per. ll. scriptas quas allego: sed consue. probatur per testes. ¶ Sed denuo quero hic. consuetudo specialis alicuius patrie vel prouincie litigat ne furiosos vel infantes? Uidetur quod non: quia consue. est tacite ciuium conuentio: vt insti. de iure na. gen. et ci. §. penul. et. ff. eo. l. de quibus. et. l. cum de consuetudine cum. l. se. sed furiosi et infantes nec expresse nec tacite possunt consentire. ff. de rei ven. l. quod infans. et. ff. loca. et conduc. l. quod ad certum tempus. Econtra videtur quod liget furiosos et infantes. quia quod maior pars vniuersitatis facit: tota vniuersitas fecisse videtur: vt. ff. ad mu. l. quod maior. Item quia consue. seruatur pro. l. vt colligitur. ff. eo. l. de quibus. et leges bene ligant infantes et furiosos certis modis. et iudicandum non est priuatorum exemplis: sed exemplis ciuitatum est iudicandum: idest secundum consuetudinem per ciuitatem approbatam. et vbi iudicatur secundum consuetudinem ciuitatis non dicitur iudicari exemplis: sed secundum consue. vt. ff. de offic. preto. l. diuus. et. ff. ad. l. pom. de pla. l. penul. ¶ Or segnori in questione ista potest dici quod ligat infantes et furiosos: eo modo quo leges ligant infantes et furiosos. sed sicut. l. prouidet furiosis et infantibus ne res eorum possint alienari et non possint testari: et in alijs ita debet eis prouidere consuetudo: quia consuetu. obtinet vicem. l. vnde si consuetudo est quod quilibet debeat soluere talem collectam: ista consuetudo bene ligat infantes et furiosos. quia quod a maiori parte ciuitatis fit: tota ciuitas facere videtur: vt in preal. l. quod maior. et ad omnes refertur: vt. ff. de regulis iur. l. aliud. §. refertur. Sed qui dicebant quod consuetudo non ligat infantes: respondebant ad. l. quod maior. et dicebant quod illa. l. loquitur in electionibus decurionum: vt. ff. de decur. l. nominationum. Sed nos intelligimus. l. illam non solum in electionibus: immo in. l. facienda et in consuetudine facienda. ¶ Sed denuo quero quid dicemus in questione emergenti quottidie de facto? Pone quod est vna consuetudo bonon. alia ferrarie alia mutine. bon. conuenit ferrariensem mutine vel ratione contractus vel ratione domicilij: vel quia placet am-

dobus ibi litigare: quia nullus eorũ erat subiectus. que cõ/ sue. spectabitur: aut consue. que est in foro iudicis: aut que est in foro actoris: aut que est in foro rei? Ad quod quidam dixerunt consuetudinem que est in foro actoris esse spectan dam: quia ius agendi ex persona ac. metimur: vt. ff. si pars here. pe. l. j. in prin. ꝛ probatur. ff. si men. fal. mo. di. l. ij. in pn̄. Alij dixerunt ꝙ consue. que est in foro rei est spectanda: qꝛ actor forum rei sequitur: vt. s̃. de iurisd. om. iudi. l. iur ordinē. ꝛ. s̃. vbi in rem act. exer. de. l. vlti. Alij dixerunt ꝙ consuetu/ do que est in foro iudicis est spectāda: vt arg. s̃. de eman. l. j. ꝛ vlti. ¶ Or segnori in questione ista consueui ita distingue re. qꝛ aut consuetudo est introducta ad litē ordinandam. vt si est consue. bonoñ. ꝙ de minori summa. xx. sol. non detur. ē consuetudo ferrarie ꝙ detur libellus de. v. sol. mutine ē cõ/ suetudo ꝙ detur libellus de. x. Item pone ꝙ boñ. est cõsue/ tudo ꝙ iuretur de calũnia ab actore tantum. mutine est cõ/ suetudo ꝙ iuretur de calũnia a reo tantum. Item brixie so/ lebat esse consuetudo mirabilis. veniebam coram iudice: ꝛ portabam instrumentum ex quo petebā a te mihi deberi. c. ꝛ dicebam. domine iste debet mihi. c. tu dicis nõ debeo. assi/ gno vobis diem precise ad probandum. j. xv. dies. vt tu des illi exemplum instrumenti tui. post. xv. dies ꝑm formam pro/ bationum mearum formabam libellum. ꝛ ita primo lis con/ testatur. ꝛ postea formatur libellus tempore sententie. in ta/ li consuetu. que est ad litem ordinandam: dico ꝙ debet ser/ uari consue. que est in foro iudicis vbi cognoscitur de cau/ sa. ꝛ sic intelligo. s̃. de emanci. l. j. ꝛ. l. vlti. ꝛ facit. ff. de testi. l. iij. in fi. ꝛ. ff. de inter. act. l. iij. §. fi. finautē. Est consuetudo ad litem decidendam. pone bonoñ. est consuetudo ꝙ venditor caueat emptori de simpla: ferrarie de dupla ꝛ sine fideiusso/ re: mutine de tripla ꝛ cum fideiussore: certe hoc casu seruan da erit consuetudo illius loci in quo contractũ fuit: vt colli gitur arg. ff. de vsuris. l. j. in princi. ꝛ ibi dixi. ꝛ sic intelligit. ff. de euictio. l. si fund⁹. ꝛ. ff. de arbi. l. si cũ dies. §. si arbiter. ꝛ in illo ver. quod puto esse verum.

Eges quoq̃. In. l. ista dici/ tur ꝙ antiqua consuetudo imitatur legem ꝛ pro. l. est ꝑuā/ da. si ergo de consuetudine aliquid indul/ tum est vel officijs vel ciuitatibus vel colle gijs: proinde seruandum est quasi perpetua l. esset indultum. ¶ Or segnori in. l. ista duo no. Et pmo no. ꝙ consuetudo est imitatrix legũ. ꝛ de hoc dixi. §. e. l. j. ¶ Itē secundo no. ꝙ sicut. l. indulget priuilegium ita ꝛ consuetu/ do. ꝛ ad hoc facit. j. de cubi. sacri pala. l. vlti. li. xij.

¶ De donationibus.

¶ Segnori dictum est. s̃. de contractibus non lucratiuis. i. de emptione ꝛ venditione ꝛ locatione. verum quia donatio est titulus lucratiuus. vel. j. de impo. lucra. descrip. l. vnica. ponitur rubrica de dona. sub. inter viuos factis: quādo va/ leant ꝛ quando non: sub. videamus ꝛ subijciamus.

Emptionum. In. l. ista dicit. Si tu volēs mi hi donare mancipia tua que ab aliquo emi/ sti ex causa donationis: instrumēta emptio nalia illorum mancipiorū mihi tradis: eo ipso videris mihi donare ꝛ in me dominiũ illorum mancipiorum transferre. Tex. instrumentis dona/ tis. i. donatis instrumentis in quibus continetur ꝙ illa mā/ cipia emisti. ¶ Or segnori habetis in. l. ista si tu volens do nare mihi mancipia ꝛc. ꝛ dic vt dixi in casu. sic ꝛ si aliquis le gat mihi instrumenta mancipiorum suorũ videt̃ mihi man/ cipia sua legare: vt. ff. de lega. j. l. seruum. sic ꝛ si aliquis ob/ ligat mihi instrumenta suorum debitorum videtur obligare nomina debitorum suorū: vt. s̃. que pig. obli. pos. l. cum cõ/ stet. Sed contra. videtur quomodo enim transfertur domi/ nium sine traditione cum dominia rerum transferantur ꝛc. vt. s̃. de pac. l. traditionibus. Ad quod potest dici ꝙ specia/ le est hic. sic ꝛ alibi. ff. pro socio. l. j. in fi. Vel potest dici ꝙ h̃ intercessit traditio saltim ipsorum instrumentorum. Itē hic intercessit saltim actus corporalis. ꝛ istud est verum ꝙ tran/ sit dominium seruorum per traditionem instrumētorum: si/ cut si tradis claues horreorum: iura que sunt in horreis vi/ dentur tradita: vt probatur. ff. de contrahen. emp. l. claues. vnde rustici quando faciunt inuestituram solēt tradere festu cam vel baculum. ꝛ ꝑm quosdam per baculi traditionē trās/ fertur possessio. Sed contra. est ꝙ hic tradebantur instrumē ta emptionalia mancipiorum ex quibus ius mancipiorum pendebat. sed ius fundi non pendet ex baculo vel festuca. vnde ibi debeo facere ꝙ venditor cõstituat se meo nomine possidere quod facere potest. ff. de acquiren. posses. l. ꝙ meo. ꝛ. ff. de rei vendi. l. quidam.

I nominis. In. l. ista dicit̃. Si pater tuus donat ti/ bi filio suo emancipato actionem sibi cõpetē/ tem contra suum debitorem: indubitanter po teris actionem donatam exercere: non obstā/ te ꝙ heres debitoris patris tui contendat ꝙ debitor patris consentit isti donationi. ¶ Unde no. ꝙ cõtra debitorē tuũ poteris donare actionem cõpetentem. etiam eo inuito. s; eũ inuitum non poteris delegare: vt. s̃. de noua. l. j.

Pem future. In. l. ista dicitur. Sicut actionē si/ bi competentem potest quis mihi donare: ita spē future actionis: que in futurũ sibi cõpetit. Tex. non imerito placuit. quia ꝛ presens res ꝛ futura potest donari: vt. s̃. de pactis. l. j. ꝛ. l. cū proponas. ¶ Sed quid erit si alicui sub conditione legatum est ꝛ suis liberis: si decedat ante conditionem existentem poterit ne spem illam vni ex liberis suis transmittere? Uidetur ꝙ sic. ar. eius quod hic dicitur. ꝛ. ff. de here. vel act. ven. l. nomia. Sed certe in questione ista contradicēdum est ꝙ testator ex persona sua nullam spem relinquit: cum in eius ꝑsona eua/ nuit legatum: vt. s̃. de fideicõ. l. si in persona. legatum autem in persona filiorum factum mutare non põt. ar. s̃. de fideicõ. l. ex repudiatiõe. ꝛ de repu. bo. po. l. filio. ꝛ pro hoc facit opti me. ff. de condi. ꝛ demon. l. legata sub ꝯditione. ꝛ. ff. de acq. rerum do. l. substitutio.

I functiones. In. l. ista dicit̃. Si ego nõ donaui tibi predium meum: ꝛ si soluisti tribu/ ta me sciente ꝛ patiente: facta solutione tribu torum non est in te fundi mei diuū trāslatū.

I donatio. In. l. ista dicit̃. Si mulier aliqua non donauit mihi domum: sed in testamēto suo dixit. sciant omnes domum quā ego inter viuos in epistola titio donaui ꝙ volo eum habere. ista verba obtinent vim fideicõmis/ si: vt per ista verba videatur ei domum reliquisse: etiā si nõ apparet ꝙ in epistola illam domũ donauerit mihi. h. d. ista. l. Uidete summariam expositionem littere. Tex. non ambigi tur. i. non dubitatur. ¶ Or segnori habetis in. l. ista vt dixi in casu qđ est illa ratione: qꝛ falsa demonstratio nõ viciat le/ gata: vt. ff. de condi. ꝛ demonstra. l. falsa. ꝛ. l. demonstratio fal sa. ꝛ ad. l. istam concordat. ff. e. l. hac scriptura.

Ensualis. In. l. ista dicitur. Si aliquis soluit censum pro ꝑdijs meis dicens ea esse sua: hoc mihi non preiudicat. sed si priuigno meo soluēti censum pro predijs meis consentio animo donādi: hoc mihi preiudicat.

I preses. In. l. ista dicitur ꝙ si mu lier consentiat filijs suis ꝙ soluāt tributa pro predijs suis quasi essent predia filiorum: ꝛ non fecit animo donādi fi/ lijs: non preiudicat sibi mulieri.

Egem. In. l. ista dicitur. Si donaui tibi rem aliquā eo pacto vt de heres aliqd mihi dare vel facere. certe si illud in stipulatione deductum sit: agā ex stipulatu. si illud pactum appositum sit in traditione rei: agam ꝑs. ver.

Tex.

Tex. incerti. quia datur ad interesse qd est incertum anteq̃ certificetur per iudicē: vt. s̃. de sen. que pro eo quod iterest prof. l. vnica. ⁊ quia pactum incontinenti appositum nouam parit prescrip. ver. act. ⁊ veterem informat. ⁊ ad h facit. j. e. l. cum res. ⁊. j. de donatio. que sub modo. l. j. ⁊. s̃. de pac. inter emptio. ⁊ vendi. cō. l. ij.

Nec ignorans. In. l. ista dicitur q̃ qs ignorans vel inuitus non donat rem suā. ⁊ ideo si forte in instrumento continebatur q̃ cōstituebam te procuratorem ⁊ me ignorante scriptum est q̃ tibi donabam prediū meū: mihi non preiudicat. Tex. nec inuit⁹ quisq̃ donat. quia voluntatis est donare. nemo eni in necessitatibus liberalis existit cum donatio sit mera liberalitas: vt. ff. e. l. donari.

Cum de bonis. In. l. ista ponit̃ talis casus. Habebam filium in potestate mea cōstitutum. de bonis meis partem dimidiam mihi retinui. aliam dimidiam partem in eū per donationem contuli. nunquid valet ista donatio? Rn̄detur q̃ nō: si erat in ptāte mea.

Portionem. In. l. ista dicitur. Si habeo rem cōmunē tecum pro indiuiso portionē meam non prohibeor quin alij possim donare.

Si aliquid. In. l. ista dicitur. Si aliquis iter absentes mittit mihi epistolam: idest breuem cartulā in qua significat q̃ mihi donat talem rem: valet donatio: ⁊ breuitas cartule non impedit donationem.

Si filius. In. l. ista dicitur. Si filius alicuius mulieris res matris sue donauit sponte sua matre non cōsentiente: matri sue non preiudicat.

Eris alieni. In. l. ista dicitur. Si dono tibi q̃dā mea predia: ⁊ grauatus sum ere alieno: creditor meus non debet agere contra illum cui donaui predia mea: sed contra me debitorem vel contra meum heredē: q: onus eris alieni non sequitur donatarium: sed debitorem vel eius vniuersalem heredem. ¶ Or segnori habetis in. l. ista q̃ es alienū sequitur debitorem vel eius vniuersalem successorem non singularem rem donatam: nisi sit obligata. ⁊ ad hoc concordat. s̃. si cer. peta. l. j. ⁊. s̃. ad trebel. l. quotiens.

Senectus. In. l. ista dicitur q̃ sola senectus non est impedimentum ad donationem faciendam. Tex. senectus. puta quia centenarius est: vt colligitur. ff. de iur immu. l. semper. ¶ Or segnori habetis hic q̃ senex potest donare. sicut ⁊ transigere potest: sic etiam potest testari: vt. s̃. de transac. l. sanum mente. ⁊. s̃. qui testa. face. pos. l. senium. Sed quare dicit littera sola senectus? Respondeo ideo quia alia ratio posset esse impedimento: puta si senex esset effectus mētecaptus: vt. ff. de reg. iur. l. in negocijs.

Que emancipatis. In lege ista dicitur. Si pater donat res aliquas filijs in potestate sua constitutis: eis emancipatis confirmatur donatio ⁊ valz donatio. ⁊ vbi donatio valet ab initio vel ex post facto non potest sola penitentia reuocari. Unum sciatis q̃ vbi pater donauit filijs in potestate constitutis: ⁊ post emancipationem factam a patre tenent res donatas contra volūtatem patris: donatio non potest cōfirmari. ¶ Tex. nō ademisti. imo ratum habuisti. Tex. auferre. Nam regulariter donatio facta que tenuit non reuocatur sola penitentia: nisi ratione ingratitudinis: vt. j. de reuo. do. l. penulti. ⁊ vltima. Tex. querere. quia durante patria potestate non valet donatio: vt. s̃. de inoffi. do. l. ij.

Si donationis. In. l. ista dicitur. Si tu habebas actionem furti contra me: illam actionem donationis causa mihi remisisti: non potes me furti rursus conuenire. ⁊ si timeo q̃ me conuenias: superuacuam gero sollicitudinem. Tex. geris sollicitudinem. vt rursus possis conueniri: q: furti actio ipso iure tollitur per pactum: vt. s̃. de fur. ⁊ ser. cor. l. post decisionem furti. ⁊. ff. de pactis. l. si tibi.

Si auia vestra. In. l. ista dicit̃. Si auia mea res suas proprias titulo donationis in aliquem contulit. valet donatio illa nec refert: vn̄ hec res traxerat originem.

Vice donatricis. In. l. ista dicit̃. Si aliqua mulier donat mihi rem aliquā: siue subscribat donationi siue alius voluntate eius: illa donatio valebit. Tex. irrita. quia qui per alium facit: per se videtur facere.

Constante. In. l. ista dicit̃ q̃ aui⁊ mea dotem suā apud maritum suum constitutam constante matrimonio non potest mihi donare. Tex. non potuit. q: est mariti: vt. s̃. de iure do. l. pro oneribus. ⁊ quis debet donare qd suum est: vt probatur. ff. eo. l. in edibus in fi. sed ipsa actionem dotis siue spem potest donare: vt. s̃. e. l. si nominis. ⁊. l. si spem future actionis.

Cum res. In. l. ista dicit̃. Si pater familias filio suo emancipato donauit aliq̃s res eo pacto vt solueret omnibus creditoribus suis: nunq̃d valet ista donatio? Respondet̃ q̃ sic: siue illō pactum sit stipulatione vallatum siue non. ⁊ contra filium potest agere pater ex stipulatione si stipulatio intercessit: vel prescrip. ver. si stipulatio non intercessit: vt pacto stetur. Tex. conuenit. vt. s̃. de pactis. l. pacto. ⁊. s̃. de actio. ⁊ obliga. l. j.

Si ea. In. l. ista dicit̃. Si donaui tibi rē aliquam ⁊ de ista donatiōe fuit factum instrumentum ⁊ tu eandem rem mihi redonasti: valet ista donatio: ⁊ primū instrumētum non impugnat secūdam donationē. Tex. potest. q: in contrarijs pactis posteriora pacta derogāt prioribus vt hic. ⁊. s̃. de pac. l. pacta nouissima.

Si patri tuo. In. l. ista dicit̃. Si pater meus rē aliquam mihi donauit ⁊ ego ei heres non extiti: nunquid teneor respondere creditoribus eius? Respondetur q̃ non. Tex. manifestissimi iuris. quia non cum donatario agendum est: sed cum herede vt dixi. s̃. e. l. eris alieni.

Donatio. In. l. ista dicitur. Siue donatio fuit interviuos pure siue sub ꝯditione dādi siue nō: siue fiat mortis cā donatio: Buanda est illa donatio. Tex. siue sub ꝯditione faciendi: puta dono tibi si ascenderis capitoliū. Tex. tpe. puta dono tibi vsq̃ ad tale tēpus ⁊ tūc restituas. Tex. indulgent. et apponant̃ pacta legibus approbata. Tex. si sunt moleste. sub. vel turpes vel legibus ꝯrie: vt. s̃. de pac. l. pena. Tex. agis. sub. qn̄ excedit legittimū modum: vt. j. e. l. sancimus. ¶ Or segnori ex eo qd dicit lr̃a occulte aut priuatim: dicunt quidam q̃ donatio facta inter coniunctas personas non valet nisi fuerit īsinuata. Vel potest dici in extraneos ⁊ coniunctas personas potest fieri donatio. sed si donatio fiat palam: caret suspitione: vt. j. e. l. data. ⁊ al's incipit. iam data.

Si quis. In. l. ista di. Si habeo filium emancipatum infantem: si volo ei donare: ista donatio dz fieri in scriptis: ⁊ debeo donare tutori suo vel seruo suo vt per

tutorem vel per seruum proprietas ꝛ possessio rei donate ei acquiratur. Tex. fieri possit. ergo erat infans. i. minor. vij. an. vt. s. de iure delibe. l. si infanti. Tex. ꝙ per eum seruum. s. infantis. ¶ Or segnori in. l. ista innuitur ꝙ non potest pupillus per se acquirere possessionem. Sed videtur contrarium s. de acquiren. posses. l. donatarum. Ad quod dicunt quidā. si donatur res ifanti cuius affectus non cadit in infantem: non querit per se vt hic. sed si donatur ei res cuius affectus cadit in infantem: vt denarius: tunc queritur ei per se: vt in l. contraria. Vel potest dici. si donatur pupillo infanti tutore auctore: tunc queritur sibi vt ibi. ꝛ colligitur. ff. de acquir. posses. l. quis. §. infans. ꝛ si non habet tutorem queritur sibi per seruum vt hic.

Ata al's icipit. data.

l Lex ista facit mentionem de illa. l. s. e. l. donatio: siue directa sit ꝛc. Et in. l. ista dicitur ꝙ donationes que excedunt legittimum modū debent fieri in actis. Tex. conficiantur. sub. si excedant legittimum modum: vt. j. e. l. sancimus. Alij intelligunt de donatione que fit inter coniunctas personas. sed istud dꝫ itelligi vt dixi in. l. donatio. Tex. sufficit. nā rem que est mutine possum bononie vendere: vt. s. de contrahen. emp. ꝛ ven. l. j.

Uisquis.

In. l. ista dicitur. Si retineo vsufruc. alicui⁹ rei volens in te trāsferre proprietatem: continuo in te transit possessio: ꝛ ego sum vsufructuari⁹: ꝛ naturaliter possideo. Tex. credatur. s. proprietatem ꝛ ciuilem possessionem. ¶ Unde nota siue trado tibi proprietatem rei mee retento vsufru. siue retineo vsufru. vt tu habeas nudam proprietatē semper in te transfero proprietatem ꝛ ciuilem possessionem. Sed quare hoc? Dixerunt quidam hoc est naturali ratione. si enim in re mea retineo vsufructum volens a me abdicare proprietatem: in te transfero possessionem. al's frustra diceret l. ff. si vsufruc. peta. l. vti frui. ꝛ h est casus in quo transit proprietas sine traditione. Vel potest dici. ex quo retineo vsufructum constituo te meo nomine possidere: vt plene dixi. s. de acquiren. posses. l. licet.

N extraneos.

In. l. ista dicitur ꝙ quis potest donare extranee persone ꝛ ignote etiā sine scriptura: dūtamen alijs probationib⁹ cōstiterit donatio. Tex. cōprobetur. qa tm̄ valet cū scriptura sicut sine scriptura: vt. s. de pac. l. pactum.

N hac sacratissima.

Segnori imperator leo fecit. l. istam. sed nō est leonina: imo leuis est ꝛ facilis. Et in ea dicitur ꝙ donationes que sunt insinuande debent in hac sacra vrbe fieri coram magistro censuꝰ. Si autem fiant in alijs prouincijs donationes: si fiunt in ciuitate siue sit presens rector ꝓuincie: siue sit absens: siue illa ciuitas habeat magistratus siue non: possunt fieri coram defensore. Tex. publicare. i. in publicam notitiā deducere. Tex. firmitatem. ꝛ ad istud accedit. j. e. l. ꝑm diui leonis. ¶ Et not. hic ꝙ propter baratarias hominum olim vnusquisqꝫ etiam poterat donare vsqꝫ ad. ccc. aureos. vltra non nisi coram iudice: hodie vsqꝫ ad. cc. aur̄. vt. j. e. sancim⁹. sed in ciuitate ista potest fieri donatio vsqꝫ ad. l. libras extra iudicium. sed coram iudice potest fieri vsqꝫ ad tantam summam quātam quis velit. ꝛ hoc accidit ꝓpter fraudes boiuꝫ. ¶ Or debetis scire. ista verba sunt promiscua donationem in timari publicari ꝛ insinuari. Quid vult dicere intimari? vt accedat coram iudice ꝛ dicat tantum volo donare tali. Tex. publicari. i. in publicam notitiam deducere: vt veniat coram iudice ꝛ dicat. omnes sciant ꝙ volo donare tali tantum. Tex. insinuari. i. in sinu iudicis deducere. ¶ Item ex. l. ista colligimus argumentū ꝙ minor iudex in p̄sentia maioris potest exercere suam iurisditionem. Nam hic dicitur. si fit donatio in alijs ciuitatibus siue rector prouincie sit presens: siue non: potest fieri apud defensorem ciuitatis. sicut etiam colligimus ꝙ episcopus presente suo archiepiscopo nō perdit iura episcopalia. ꝛ ad istud accedit auc. de defen. ciui. §. nullam. ꝛ istud est verum in his que sunt voluntarie iurisditionis. Sed quid erit in his que sunt contentiose iurisditionis? Potest illo volente: vt in. §. nullam. sed eo inuito non: vt. ff. de iudi. l. iudicis.

N donationibus.

In. l. ista q̄ ē zenonis dicitur. Accessit aliquis corā cōpetenti iudice dicens. volo facere donationē in actis. dixit iudex: in nomine dn̄i. ꝛ ita donationem vltra legittimū modū in actis fecit. est necesse ꝙ vicini sint ibi p̄ntes vel alij testes? Certe non: cū iudicis sufficit testimonium. vnde priuatum non est necessarium. Sed cum illa donatio est scripta per publicam personam: vt est solitum fieri vꝫ. Tex. habentibus. quidam non habent hic plus. quidam alij hn̄t hic plus. ꝛ sic ꝑm cōsti. theodosij ꝛc. ¶ Or segnori not. hic ꝙ donatio que fit in actis valet sine testibus. ꝛ sic videtur ꝙ soli tabulario sine testibus credatur. Sed. l. est cōtra. que videtur dicere ꝙ soli tabulario nō creditur. vt in auc. de heredi. ꝛ fal. §. sancimus. Respondeo istud quod dr̄ hic dꝫ intelligi in donatione que fit in iudicio: qꝛ verisimile est qn̄ iudex sedet pro tribunali ꝙ infiniti testes sunt ibi. ꝛ quod dicit illa. soli tabulario non esse credendum. est intelligendum in inuentario. Vel potest dici in donatione nō requirunt̄ testes rogati: sunt tn̄ necessarij: vt. s. qui po. in pig. ha. l. scripturas.

Ecūduꝫ diui leonis.

Hec. l. facit mentionem de illa. l. in hac. Et in. l. ista dr̄ ꝙ donationes que fiunt in hac alma vrbe debent fieri apud magistrū censꝰ. sed que fiunt in alijs ciuitatibus debēt insinuari apud magistratus illarum ciuitatum: ꝛ si contrafiat imponitur eis pena. Tex. constitutionem. loquitur de illa. l. s. eo. l. in hac. Tex. nec concedi. sub. in hac alma vrbe. Tex. feriendos. vnde habetis si tabellio scribit vetitū contractum punitur.

Llam.

Segnori. ll. veteres aliorum imperatorum in supioribus habuistis. iste quinqꝫ. ll. que amō sequūtur sunt noue. ll. iustin. ꝛ hec. l. dicit hoc. Olim ita erat. si cedebam tibi actionem meam ex causa donationis: si lite contes. decedebas: vel ipetrato rescripto qd̄ habetur pro contestatione: trāsmittebas actionem ad tuos heredes ꝛ non aliter. sed iusti. illaꝫ subtilē obseruationē tollit in. l. ista ꝛ dicit. sicut cessas actiones ex causa venditionis etiam ante litem contestataꝫ vel ēt post nullo impetrato rescripto ad tuos heredes transmittebas: ita siue decedas ante litem contesta. siue post trāsmittis ad tuos heredes: ꝛ tui heredes illam actionē potuerūt mouere sicut tu viuus poteras mouere. Tex. meruissent. s. vt liceret eis transmittere actionem ex cā donationis sibi ꝯcessam: lꝫ litem cōtestati non essent. ¶ Sed qn̄o meret̄ aliquis rescriptū pro ꝯtestatione? Rn̄. si aliqs in ꝓtorijs act. ꝛ annalibus supplicat p̄ncipi: vt. s. qn̄ li. prin. ob. l. j. ꝛ. ij. Tex. ꝯcedimus. s. vt heres eius cui donatū est non transmittat. Item vt procurator non constituat lite conte. vel rescripto ipetrato a principe. ꝛ hoc ideo: qꝛ leges dant ꝛc. vt. s. de le. ꝛ cō. l. leges. ¶ Or segnori ad. l. istam opponitur ꝛ vr̄ ꝙ sicut simplex mandatū soluitur re integra: ita ꝛ mandatum cū ceduntur actiones. vnde videt̄ cōtra. s. de act. ꝛ obli. l. j. Ad quod potest dici ꝑm quosdam. qd̄ ibi dicitur hic corrigit̄. Vel potest dici illa lex loquitur in contractu innominato. ista. l. loqtur in contractu nominato: scilicet donationis que est hodie contractus nominatus: vt. j. e. l. si quis. Vel dicatis ibi loqtur de morte cedentis. hic loquitur de morte mādatarij cuius morte non finitur: siue decedat ante liteꝫ conte. siue post litem: ideo qꝛ donatio erat perfecta.

Ancimus.

Segnori hec. l. non cōtinet aliquā obscuritatem. ꝛ hec. l. iustinia. satis est leuis. nam olim ante

olim ante tempora iustinia. ita erat omnis donatio siue pura siue propter nupt. facta sine insinuatione valebat vsq; ad. cc. aureos: hodie valet vsq; ad. ccc. vltra non. Fallit in. ij. casibus: puta si donatio fiat a principe: q2 valet q̃tecunq; quantitatis sit. Item fallit si fiat ad pias causas. nam valet vsq; ad quingentos aureos. Tertio dicitur. si aliquis non donat aureos quia non habet: sed donat res mobiles vel immobiles certe iste donationes valebunt vsq; ad quantitatem. ccc. aureorum sine insinuatione: vltra non valebunt & superfluum tantummodo viciabitur. & ne aliqua discordia oriatur inter donatorem & donatarium: qui habent istam rem cõmunem damus licentiam illi qui habet maiorem partem offerendi estimationem alteri. & si non vult offerre: ille qui habet minorem partem potest offerre precium & totam rem sibi vendicare: si res ista quam habent cõmunem non recipit diuisionem cõmode. sed si res cõmode diuidi potest: tunc rem istam diuidam. h̃ dicit vsq; ad. §. siquis autem. Tex. donationem factam que vocatur hodie propter nupt. ¶ Or segnori hic colligetis vnum q̃ scriptum est. ff. eo. l. aquilius. insinuanda est donatio simplex que non fit ob causaz & non probat. l. sed ego probo per auct. s̃. de do. propter nup. auct. eo decursum est. sed illa glo. reprobatur per. l. istam. & verum est q̃ donatio propter nupt. tenet q̃tum ad fauorem mulieris: non q̃tum ad fauorem viri. & ita loquitur aucten. eo decursum est. Tex. credatur. Et ita no. si donatio excedit legittimum modum: vsq; ad legittimum modum valet vltra non. Unde no. q̃ vtile per inutile non viciatur. concordat. ff. de verbo. obli. l. j. §. vlti. & l. que extrinsecus. Tex. propriam maiestatem. cõcor. s̃. de dona. inter virum & vxorem. l. donationes. & ff. de aqua plu. arcen. l. vnde. Tex. censemus. sub. quando alius a principe facit donationem ad pias causas. & si princeps faceret donationem ad pias causas valet quãtecunq; quantitatis sit vt plene dixi. s̃. de sacrosan. eccle. l. illud. & ad hoc facit. s̃. de sacrosan. eccle. l. sancimus. Tex. firmitatem. vt. s̃. de dona. ante nupt. l. minoribus. hodie tenet q̃tum ad vtilitatem mulieris non viri: vt in auct. eo decursum est. Tex. contentio. & ita contentio est mater discordie vt probari potest ff. de lega. ij. l. cum pater. §. dulcissimus. & s̃. de bo. que libe. l. cum oportet. Tex. vendicare. Segnori hec. l. est in aliquo correcta. quia s̃m hanc. l. valet donatio sine insinuatione vsq; ad. ccc. aureos: hodie valet vsq; ad quingentos aureos. vt j. e. l. siquis. ¶ Or segnori super. l. ista signate sunt due auc. & non erant necessarie: quia satis colliguntur ex ipso textu. & vna incipit. ab imperatore &c. & hec aucten. est in corpore aucten. vt non fiant pig. in princi. col. v. Legitur hic & alia aucten. que incipit. Item.

Item a priuatis. Aucten.

Ista auc. dicit q̃ imperator potest donare priuato sine insinuatione: & priuatus ei. Et hec aucten. est in aucten. vt non fiant pig. §. illud. colum. v.

Siquis.

In. §. isto vsq; in finem. l. ponuntur tres casus. Et aduertatis istos casus: quia videntur sibi inuicem contradicere. tu prima die decembris donasti mihi. cc. aureos. & ita infra quantitatem istaz s̃m hec tempora non requirebatur insinuatio. secunda die alios. cc. aureos. mihi donasti. tertia alios. cc. aureos mihi donasti. & ita singulis diebus vsq; in fi. mensis donasti mihi. cc. aureos & ita per diuersa tempora donasti mihi quantitates: quarum quelibet per se non excedit legittimum modum: simul iuncte sic. nunc queritur vtrum iudicabitur vna donatio? & ita non teneat: quia non fuit insinuatio. an tot donationes quot sunt tempora? & ita teneat donatio: quia non fuit necessaria insinuatio. Certe de hoc fuit valde dubitatum apud veteres. & quidam dicebant vnam insinuationẽ & alij multas. & in hanc opinio. inclinat Iusti. vt tot sint donationes quot sunt tempora. & ideo valeant etiam sine insinuatione. Secundus casus est talis. Ego ex causa donationis sum stipulatus a te quolibet anno. cc. aureos. quousq; viuam vel tu: nunquid iudicabitur omnium annoꝝ vna donatio vt ita sine insinuatione non valeat? an tot sunt donationes quot sunt anni vt ita valeat sine insinuatione? Certe de hoc fuit dubitatum apud veteres. Sed iusti. ita determinat, propter incertum exitum: quia potest esse q̃ nõ viuam nisi vno anno q̃ ista donatio valeat etiam sine insinuatione non inspecto exitu q̃ pluribus annis viuam. Tertius casus est talis. Pone sum stipulatus mihi & heredibus meis quolibet anno. cc. aureos donec viuam: & me mortuo heredibus meis. & sum stipulatus a te dari & ab heredibus tuis te mortuo: nunquid valet ista donatio sine insinuatione? Certe non propter mentionem heredum. nam esto q̃ moriar primo anno: heres heredis est heres vsq; in infinitum: vnde ista donatio excedit legittimum modum. vnde non valet sicut non valeret ista si sũz stipulatus ex causa donationis quolibet anno. cc. aureoꝝ. vsq; ad. cc. an. vel vsq; ad decẽnium. nam certum est q̃ excedit legittimum modum: vnde non valet sine insinuatione. Tex. liberalitates: idest donationes. Tex. non excedunt. s̃m tempora huius. l. ccc. aureos. vt. s̃. habuistis in princi. huius. l. hodie s̃m tempora. l. se. quingentorum aureoꝝ. vt. j. eo. l. siquis arg. Tex. quantitatis. & ponetis exemplum vt dixi in casu. Tex. donatores. & istud est ideo. quia in dubijs est facienda interpretatio vt potius res valeat q̃ pereat: vt. ff. de rebus dub. l. quotiens. & quare? quia ex quo diuersis temporibus fuerunt facte: videntur plures donationes & non vna: sed in sequenti casu fuit facta vno tempore. Tex. siquis autem. Hic incipit secundus casus. Tex. quantitatem. quia fuisti stipulatus cc. aureos quolibet anno donec viuam. & ita fuit facta vno tempore licet esset prestanda per diuersa tempora. sed superiori. §. fuit facta diuersis temporibus. Tex. nos autem. dicit iusti. Tex. vel accipientis. nec hered. hincinde facta fuit mẽtio. & sic loquitur tertius casus. Tex. quantitatem. ¶ Or segnori hucusq; durat secundus casus. & videatis bene differentiam inter istos duos casus. In primo casu fuit facta stipulatio per diuersa tempora. In secundo casu fuit facta vno tempore: sed est p̃standa per diuersa tempora. Sed dic mihi nonne assignamus differentiam? stipulatio contracta in annos singulos censetur vna: legatum relictum in annos singulos nõ censetur vnum sed plura: quia tot sunt legata quot anni: vt no. ff. de dona. causa mor. l. senatus. Respondeo vbi stipulor. cc. aureos. donec viuam quolibet anno: vna est stipulatio: vt in. l. contra. sed non est vna donatio vt ita requiratur insinuatio vt valeat. Sed dicet aliquis stipulatio facta in annos singulos videtur esse plures stipulationes nõ vna vt. ff. de lega. iij. l. pluribus. Respondeo fit vna stipulatio annis non enumeratis. Si anni enumerantur: plures stipulationes sunt: sicut si stipulor plures res: eis enumeratis plures sunt stipulationes: eis non enumeratis vna est stipulatio: vt. ff. de verbo. obliga. l. scire. & l. q̃ dicitur. Uel potest dici q̃ in. l. pluribus recitatur nerue opinio que non est vera. Tex. si autem etiam hered. Hic incipit tertius casus. Tex. vite. ¶ Or segnori custodiatis vos hic: quia est tempus vite certum: idest a iure limitatum. & est tempus vite incertum: idest a iure non limitatum. istud autem est certum tempus vite spacium. c. annorum: vt. s̃. de sacrosan. eccle. l. fi. verbigratia. si stipulor ita. cc. aureos quolibet anno ad tempus vite hominis videor stipulari ad. c. an. & talis donatio si excedit legittimum modum non valet vt hic. secus si stipulor donec viuam: quia valet propter incertum exitum vt in superiori casu. Uel dicatis in superiori casu non fuit facta mentio heredum. in isto tertio casu sic: quia dixi promittis tu mihi dare cc. aureos. donec viuam: & me mortuo promittis heredibus meis: certum est q̃ excedit legittimum modum: vnde non valet sine insinuatione: quia heres heredis testatoris est heres: vt. s̃. de heredi. insti. l. vl. & sic loquitur iste. §. Tex. reposcere: idest q̃ fiat in actis. Et ex isto. §. colligunt quidam arg. cõtra quandam fraudem que fit. Ecce si aliquis vult donare alicui vltra legittimam summam non potest sine insinuatione: ipse qui bannitus est non ausus est venire ad insinuandam donationem coram iudice. quia si veniret caperetur. vnde donator facit plures donationes: quarum nulla vltra legittimuz modum ascendit propter q̃ videntur valere. nam al's dicuntur plures esse stipulationes plurium rerum: vt. ff. de verbo. obli. l. scire. & l. q̃ dicitur. & ff. de dona. cã mor. l. senatus in fi. vbi diuersitas pluralitatem efficit legatorum: vt. ff. de an. leg.

l.si in singulis. Sed vr̃ cõtra.q2 qđ vna via non conceditur nõ oportet quẽ alia via arripere.vt.ff.ꝺ tu.⁊ cu.da. ab his.l. scire.⁊ q2 per hoc fit fraus.l.qđ non d3 esse.vt colligit̃.ff.de le. ⁊ se.con.l.contra.⁊.l.facit. ℂ Or sup princi.huius.l.cõsueui formare talẽ qõnem.quid erit si aliquis ordinarius se auctore vult donare alicui vltra legittimã summa3 vltra q̃ sine insinuatione non v3 facta donatio: nunqd valebit ista donatio quã ipse donator insinuat?Et vr̃ ꝙ non:q2 speciale est in principe vt se auctore valeat donatio facta: siue fiat ab eo siue ab alio sibi: vt hac.l.vt in auc̃.hic posita que incipit. idem ⁊ a priuatis.⁊ sic speciale est in principe. ergo in ꝯriũ obtinet ius cõmune. vt.ff.ad mu.l.j.in fi. Itẽ si donatio ista v3:aut est insinuata : aut nõ est insinuata. si nõ est insinuata: tunc non v3 vltra legittimam summã : q2 non est de casibus exceptis etiam in quibus facta donatio vltra legittimã summam valet.si dicis eam valere:q2 est insinuata:iam ide3 sibi auctor erit qđ .l. prohibetur.vt.ff.de auc̃.p̃.l.j. in fi.⁊.ff.ad treb.l.j.§.fuit quesitum. Sed certe põt dici ꝙ valeat quasi ista fuerit de voluntaria iurisditione. sicut al's. diximus in emancipatione : ⁊ adoptione. vt.ff. de of.p̃.preto.l.j.⁊.ij.⁊ colligitur.ff.de adopt.l.iij.⁊.l.vlti. Item q2 donatio facta a magistro militum suis militibus se auctore v3. vt.j.ea.l.si quis pro redemptione.§.simili. s3 in ista questione que fuit de facto boñ. non fuit iudicatum sed transactum.

Siquis argentũ.

Segnori h̃ noua.l.iusti.⁊ ponit multos casus. ℂ Et primo dicit.si tu conuenisti mihi donare centũ põdus argẽti : liberaris si das illõ põdus: siue in massa siue in vasis: vel si des estimationem illius põderis. ℂ Scđo dicit. si cõuenisti mihi donare ex possessionibus tuis quolibet anno.x.corbes vini: ⁊ nõ nominasti q̃s possessiones:tu teneris mihi p̄stare ex possessionibus tuis tot ex qbus possim p̄dictũ redditũ accipẽ. ℂ Tertio dr̃.si cõuenisti donare mihi seruos tuos:⁊ nõ nominasti quos:teneris prestare mediocres. ℂ Quarto dr̃.si conuenisti mihi donare omnia bona tua vel quadrãtẽ cum bona erãt locupletia ita ꝙ excedit legittimã summã: d3 insinuatio interuenire. ℂ Quinto dr̃.si das mihi ꝓprietatẽ retento vsufruc.tibi: eoipso trãsit vl' trãsfers in me ꝓprietatẽ. ℂ Sexto dr̃ ꝙ olim ex nudo pacto donationis nõ poterat agi nisi valleretur stipulatiõe. hodie ex noua.l.ista.l.iusti.si conuenires mihi nudo pacto donare potero te cõuenire cõditione ex.l.ista vt conuetũ donare impleas. Tex.donauerit.i.donare cõuenit. Tex. certũ põdus nominauerit.ponamus tres marchas argẽti. Tex.p̄fatu3 pondus.s.triũ marcharum. Tex.frequẽtata est. S3 instatur hic nõne aliud pro alio soluit inuito creditore?vñ vr̃ cõtra.ff. de solu.l.paulus. Respondeo q2 vasa argẽti eiusdẽ ponderis equiparantur masse: non vr̃ conditionẽ eius facere deteriorẽ.vnde soluẽdo vasa eiusdem põderis liberatur.vt.ff.de auro ⁊ ar.le.l.j. Tex.sin vero. Incipit secũdus casus siue scđm dictũ. Tex. inueniuntur. ⁊ ita quis tenet̃ ad redditũ illius possessionis. Item qui tenetur ad aliquid simpliciter : liberatur mediocrem rem dando vt.s̃. de sacrosan.eccle.auc̃. hoc ius. Tex. similiq3 modo. Incipit tertius casus siu; tertium dictum. Tex. expectetur.concordat.ff. de leg.j.l.legato generaliter relicto. Tex.reddatur.alia estimatio fit alibi.s̃.de condi.in.ser.l.vlti.alia alibi fit. vt.s̃.cõmunia de lega.l.ij. Tex.euanescat. quia vtile per inutile nõ vitiatur:vt.s̃.l.proxi.in p̃n. Tex.sed ⁊ si quis ⁊c̃. Incipit quartus casus siue quartum dictum. Tex.donationẽ.quia conuenit donare omnia bona sua vel dimidiam vel quartam. Tex.requirenda. quod est intelligendum cum vniuersitas excederet legittimũ modũ. Uel potest dici in vniuersitatibus presumitur ꝙ excedat legittimum modum. Tex.s3 si quidem. Incipit quintus casus siue quintum dictum. Tex.intelligi fieri.vt.s̃.e.l.siquis. Tex.sinautem. Incipit sextus ⁊ vltimus casus siue sextũ ⁊ vltimum dictum. Tex.tradere.sub. etiã ex nudo pacto siue stipulatione. ℂ Et ita not.hic ꝙ olim non valebat donatio nisi esset vallata stipulatione vel cõnexa esset ei traditio rei. hodie ex noua.l. ista datur actio ex nudo pacto donationis. vt insti.eo.§.perficiuntur. ⁊ conuenitur donator conditione ex.l.ista. Tex.si piis actibus. puta pauperibus. Tex.obseruandum.vt patebit.j.l.proxi.

Si q̇s pro emptione.

Segnori ista.l. põit tres vel quattuor casus in qbus t3 donatio sine insinuatione cuiuscunq3 q̃titatis sit.Et p̄mus casus est. si donaui tibi mille vt cõuerteres eos in redemptionem captiuorum:v3 donatio. ⁊ si tu iurabis illos mille aureos conuertisse in redẽptionem captiuorum statur sacro tuo. Est ⁊ scđs casus. si magister militum donat militibus suis mille aureos: v3 donatio etiam sine insinuatione:cũ eorum fortitudie defendamur ab inimicis.Est ⁊ tertius casus. puta si donaui tibi mille aureos vt edem tam reficias que cõsumpta erat incendio vel ruina.nam v3 donatio cuiuscunq3 quantitatis sit.⁊ in istis casibus est speciale vt teneat donatio sine insinuatione. al's regulariter licet olim per.l. sancimus. s̃.e.posset fieri donatio vsq3 ad.ccc.aureos. hodie tñ v3 donatio vsq3 ad qngentos aureos etia3 sine insinuatione. Tex. pecunias.sub.cuiuscunq3 quãtitatis. Tex.captiuo℞. ℂ Or segnori hic colligemus ar.pro fideicõ. ⁊ executoribus testamentoru3.q2 isti accipiunt ab herede pecuniã. si heres dicat vos accepistis tantam pecunia3 vt expenderetis pro aia defuncti:reddatis mihi rõnem vbi expendistis eã vel dño epo. dicit fideicõ.siue executores testo℞. dedi tali vnũ obolu3.alij alium.vnde si de singulis fecissem instra habuissemus necesse dare.xij.đ.sed parati sumus iurare ꝙ tantam pecunia3 expendimus pro aia defuncti. certe stabitur sacro eorum vt hic ⁊ ar.s̃.de epis.⁊ cleri.l. orphanotrophos. secus est in iconomis:q2 illi sunt subiecti rõcinijs:vt i auc̃.de sanc.epi.§.iconomos.⁊ de hoc plene dixi.s̃.de epi.⁊ cle.l.nulli. Tex.similiq3 modo. Incipit scđs casus. Tex.eãdem. Incipit tertius casus.Tex.dirimetur.sunt ⁊ alij casus: vbi nõ requirit̃ insinuatio:vt.s̃.eo.l.sancimus.⁊ in aucten. ibi signata.vel si donatio fiat ad pios actus. vt in eo.l.sancimus. ⁊.s̃.l.proxi. Tex.valituris:scilicet per.l.istam.sed ante.l. istã valebat vsq3 ad.ccc. soli.vt.s̃.eo.l.sancimus.

Uerba superflua.

Segnori ista.l. vlti. huius ti.similiter est noua.l.iusti.⁊ tollit quedam superflua v̄ba que olim hẽbant necesse poni in donatiõibus.⁊ in omni donatiõe que fiebat int̃ viuos adijciebant̃ talia v̄ba.dono tibi talẽ vineã.⁊ est talis donatio sextertij.Sed certe nõ indigemus talibus verbis. ⁊ non est opus verbis quo℞ nullius est effectus. Tex.sextertij nũmi. qd sit hoc dicere dixit Jo.⁊ Azo. nõ intelligo hec v̄ba. Tex.assisve.iiij.sunt.xlviij.vncie. ⁊ ita habetis hic ꝙ non est opus v̄bis quo℞ nullus sequitur effectus.sic ⁊ alibi dr̃ ꝙ lex rebus ⁊ non verbis debet imponi: vt.s̃.cõia de leg.l.ij. cu3 sua materia. ⁊ ideo dicitur in versibus. Fructu non folijs pomorum quisq3 cibatus. Et sensus vrbanitate ferendus erit.

ℂ De donationibus que sub modo vel conditione.

ℂ De puris ⁊ simplicibus donationibus dictum est.s̃.verum q2 alique donationes fiunt sub modo:alique sub conditione: alique ex certo tempore: ideo ponitur rubrica de donationibus que conficiuntur sub modo vel sub conditione vel ex certo tp̄e. Conficitur donatio sub modo. puta si dono tibi rem vt ascendas capitolium.nam modus h3 apponi per dictionem.vt.ff.de cõdi.⁊ demon.l.demonstratio.in fi. Contrahitur siue conficit̃ sub conditione donatio.puta cu3 dono tibi rem si nauis venerit ex asia: q2 cõditio h3 apponi per dictione3 si.ff.de cõdi.inde.l.qui ꝓmisit. Contrahitur siue efficitur donatio ex certo tp̄e:vt cum dono tibi rem vt possideas vsq3 ad.x.an.vt.j.e.l.quotiẽs.⁊.s̃. de leg.l.vlti.nam.s̃.dictum est de veris donationibus: nunc de donationibus que fiunt sub modo vel sub cõditione vel ex certo tempore sub.videamus. ⁊ de prima parte rubrice agitur in.l.j. de scđa agitur in l.ij.de tertia agitur in.l.iij.⁊ vlti.

Si doceas

Si doceas. In.l.ista no. ita casũ. Quedam dña accessit ad imperatorẽ, ⁊ coram eo talẽ proposuit questionez: Dñe imperator nepti mee donaui predia sub tali modo vt ipsa p̃staret mihi certa alimẽta annua: puta.x. corbes vini. postea neptis mea non prestat alimenta cõuenta. quero a vobis quo iure subueniatur mihi contra neptem meam? Ad qđ respondet imperator dicens. o mulier si docere potes donasse te predia vt tibi alimenta prestaret annua ⁊ non prestat: habes triplex auxilium. Habes vtilem rei vendi. Item habes scđm auxilium: q̃ potes eam conuenire conditione ob causam datoꝝ. Item habes tertium auxilium: q̃ si apposuisti pactum in traditione vt alimenta tibi prestaret: parit tibi prescrip.ver. vnde potes eam conuenire pres.ver.act̃. vt pareat conuentioni vel interesse prestet. Tex. si doceas.i. probes iudici tu auus vel auia. Tex. ea lege.i. eo modo. ⁊ ita ista.l. pertinet ad primam partez rubrice. Uel potest exponi ea lege.i. ea conditione. Tex. vtilem. dicit vtilem ad differentiam directe: q̃ directam habet neptis. Tex. conditio. sub. ob cãm: q̃ ob causam dedisti ⁊ causa non est secuta. Tex. verum vendi. sub. ⁊ nihilominus p̃s. verbis act̃. vt seruetur cõuentum vel interesse prestetur. ¶ Or segnori circa.l. istam est insistendũ. nam hec.l. dicit aperte. si dono alicui rem aliquam vt annuatim alimenta mihi prestaret. si ille mihi alimenta non prestet triplici via succurritur: q̃ possum aduocare rem vel vtili rei vendi. que est in rem: vt.ff. de rei vendi.l. in rem. vel personali actione ob causam datorum que sunt personales: vt insti. de act̃.§. appellamus. ⁊ q̃ appositum est pactum in traditione rerum parit p̃s.ver. vt.s̃. de pac.l. legez quam dixisti. Sed videtur q̃ hec non sint vera. Primo tali ratione. nam ecce si dono tibi rem ⁊ trado vt mihi prestes alimenta transfero in tẽ dominium: q̃ traditionibus. ⁊ vsuc. dñia reꝝ transferũtur: vt.s̃. de pactis.l. traditionibus. vnde quõ si non prestas alimenta potero rem vendicare? Certe non potero: q̃ sicut solo pacto non transit dominium: vt.ff. de rei vendi.l. si ager. ita solo pacto dominium non retransit. vt.s̃. de con. ob causam da.l. ea lege. Ad istud respondeo duobus modis. Nam hoc est regulare. s. q̃ sicut solo pacto nõ transit dominium: ita nec retransit dominium: q̃ rei ven. domino competit: non domino denegatur: vt insti. de act̃.§.j. speciale tamen est hic sicut est speciale in pacto.l. commis. vt.s̃. de pac.con.l. cõmissorie. Uel possum dicere secundo modo. hec donatio nõ fuit sub modo: sed sub conditione. vnde pendente conditiõe nec trãsit dñium. ¶ Sed denuo scđo instatur ad.l. istam. quõ vendicabo ⁊ cõdicam? nõne rei ven. ⁊ cõdi. ob cãm da. sunt contrarie actiones? Certe sic. q̃ oĩs cõditio est cõtria rei ven. excepta condi. fur. q̃ qui vendicat rem: vendicat vt dñs: vt colligitur ff. de rei ven.l. in rem. qui cõdicit vt non dñs cõdicit: vt probatur.ff. de triti.l.j. in fi. sic ergo sunt cõtrie. ⁊ contrarie actiones tollunt̃ electione: vt.s̃. de fur.l.j. cum suis similibus. Ad qđ rñdetur s̃m quosdaz. impedit̃ exercitiũ contrariaꝝ actionum: vt.s̃. si ser. exte.l.j. sed natiuitas cõtra act̃. non impedit̃ vt hic. Sed h̃ non videt̃ bene dictum. si enim statim qñ non prestantur alimenta retransit dominium: statim desijt conditio competere: q̃ nemo condicet rem suam preterq̃ a fure. Ad qđ dixerunt quidam hanc.l. intelligi in rebus imobilibus. nam si contractas eas vt tuas teneris condi. furti. Uel potest dici vt dicamus vendico res donatas ⁊ possum condicere non ratione. proprietatis vt petam res donatas mihi dari cum ex translatione dominij mee sint. ⁊ q̃ meum ⁊c̃. vt insti. de act̃.§. sic itaq̃. sed condicam rõne possessionis quaz habuisti: q̃ habuisti ob cãm ⁊ causa nõ est secuta: vt.ff. de cõdi. inde.l. ide.§. sed si nũmi alieni. ¶ Sed denuo tertio instatur ad.l. istam. si vendicaui res donatas: quõ agam pres.ver. ad interesse? postea non vr̃ q̃ possum agere: q̃ bona fides nõ patitur ⁊c̃. vt.ff. de regu.iur.l. bona fides. Ad qđ respondeo s̃m quosdaz. si primo vendico postea non condico: nec pres. ver. ago. sed si egi prescri.ver. ad interesse: non agam rei ven. vel condi. q̃ omnes sunt persecutorie: vnde vna electa tollitur alia: vt.ff. de tribu.l. q̃ in heredem.§. eligere. Uel possuz dicere. si vendico agam postea prescri.ver. ad interesse ratione preteriti temporis: non gratia futuri temporis ex quo vendicaui: vt ar.ff. de vsur.l. quero.

Si prediorum. In.l. ista dr̃. Donaui tibi p̃dia mea eo pacto vt post mortem tuam ad me redirent: valet ne tale pactum? Certe sic: ideo q̃ potest donari pure ⁊ sub conditione ad certuz tempus ⁊ ad incertum tempus. s. vt res sit tua q̃diu viues ⁊ postea ad me reuertatur. Tex. certum. vt vsq̃ ad decẽnium. vel incertum: puta q̃diu vixeris. q̃ licet quem mori sit certum: tamen quando morietur non est certum: vt.ff. de condi. ⁊ demon.l.j. Tex. conseruanda. ¶ Or segnori habetis q̃ donatio potest fieri pure ⁊ sub condi. vt.j. eo.l. vlti. ⁊ ad certum tẽpus vt hic. ⁊.s̃. de leg.l. vlti. ⁊ potest fieri ad incertuz tempus vt hic. Sed quo iure repetet rem? Conditione sine causa finito tempore. ⁊ conditio sine causa locum habet: siue ab initio fuit causa siue non: vt.ff. de condit̃. sine causa.l. penulti. ⁊ vlti. vel repetam vtili rei vendi. q̃ speciale est ne transeat dominium: vt.s̃.l. proxi. dixi. Odo.

Quotiens. In.l. ista dr̃. Donaui tibi rem meã eo pacto vt illa res deberet esse tua vsq̃ ad decẽniũ: sed post decẽnium deberes restituere titio: nũqd valet pactũ? ⁊ nunqd titio post decẽnium dabitur actio cõtra te? Rñdet imperator. si titius adhibitus est ⁊ a te donatario stipulatus est sibi post decennium reddi aget ex stipulatu. Si aũt titius adhibitus est ⁊ a te donatario non fuit stipulatus sibi reddi post decẽnium: de rigore iur̃ ei non cõpetit actio sed de eq̃tate: q̃ ego donans volui. hic dabit̃ ei actio in factũ cõtra te donatariũ ad reuocandam donationẽ. Tex. cõpetere.i. cõditionem ob cãm da. quasi datũ ob cãm ⁊ cã nõ ẽ secuta. Tex. vtilẽ actionẽ.i. in factũ actionẽ que gñalis est: vt.s̃. de sa.san.ec.l. sancim⁹. Tex. accõmodabit. ¶ Or segnori circa.l. istã est insistendũ. naz si dono tibi eo pacto vt post decẽnium reddas titio: si titius eẽt presens ⁊ stipularet̃: planum esset. si titius non fuit presens nec stipularet̃ dicebant veteres: titio non competit actio sed mihi condi. ob cãm da. q̃ cã nõ est secuta: vt.s̃. de condit̃. ob cãm da.l. ea lege. Sed impator dicit q̃ dat̃ in factũ actio. Sz quõ põt hoc esse? cũ per liberã p̃sonaz alteri nõ querat̃ actio vt.s̃. per quas perso.no.acqui.l.j. ⁊ nemo alteri sti. põt: vt insti. de inuti.sti.§. alteri. ¶ Or segnori ad istud põt dici duobus modis. Et vno mõ sic. hic ex pacto meo non datur actio titio sed ex benignitate legis. vel hic de rigore iur̃ non cõpetit actio titio ex pacto meo. spãle tñ est hic vt detur de equitate: sicut alibi est spãle: vt.ff. so.ma.l. gayus. sic ⁊ in p̃torijs stipulationibus: vt.ff. de preto.stipu.l. oĩbus. vel hic erat institor.ff. de insti.l.j. in fine. ⁊.l. sequenti.

Perfecta. In.l. ista ponit̃ talis casus. Pater meus nepotibus suis donauit aliquã rem pure ⁊ tradidit. post donationẽ perfectã vult illi dõationi aliquã conditionẽ annectere: poterit ne? Certe nõ si nocet nepotibus eius: q̃ perfecta donatio cõditionẽ nõ capit. Tex. p̃fecta donatio.i. pure ⁊ simpliciter facta. Tex. nõ capit. donatario inuito: q̃ donatio pure facta nõ renocat̃ nec cõditionem admittit vt hic. ⁊.s̃. de condi. ob cãm da.l. si repetendi.

Siquid. In.l. ista dr̃. Materfa. filie sue in p̃tãte p̃ris cõstitute donauit res aliquas sub illa cõditione: si pr̃ infra biennĩũ emãciparet eã: postea filia non est facta sui iur̃ emãcipatione sed morte p̃ris: nũqd est impleta cõditio? Rñdetur q̃ sic. Tex. vẽdicare põt. ¶ Or segnori no. hic q̃ nõ refert qđ ex eq̃pollẽtibus fiat. si enim mr̃ donat rẽ filie vt a p̃re emãcipet̃ infra biẽniũ: si emãcipat̃ vel alio mõ efficit̃ sui iuris impleta est: vt.s̃. de condi. insti.l. iij.

¶ De reuocandis donationibus.

¶ Quia donationes licet sint p̃fecte: certis ex causis habẽt reuocari: ponit̃ rubrica de reuoc. donationibus. Et debetis

scire q̄ mulcte sunt cause reuocandaꝝ donationū. naꝫ rōne ingratitudinis reuocatur donatio. vt. j. eo. l. ij. Iteꝫ propter liberos postea susceptos. vt. j. e. l. si nūq̄. Itē si fuerit inofficiosa. vt. s̄. de inof. do. l. ij. Item reuocatur si deficit modus: vt. s̄. titu. proxi. l. j.

Et si perfectis. In. l. ista ħ dr̄. Ego lib. to meo donaui rē vl̄ pecuniā. de illa pecunia libertus meus emit rē. pfecta donatiōe libertus extitit ingratus ꝯ̄ me nūqd potero reuocare dōationē? Certe sic. ⁊ si reuocaui donationē me viuo: hꝫ locū qḋ dictū ē. ſ3 si nō reuocaui me viuo: hēs meus me mortuo reuocare non poterit. Tex. tn̄ si ingratus sit. s. libertus aduersus donatorē. Tex. reuocāda sit. ⁊ reuocat̄ rōne ingratitudinis vel cōditione ex. l. ista. vel condi. sine cā. vel vtili rei ven. vel act̄. ingrati. vt plene dicā j. eo. l. his sol. Tex. dederunt. i. inter patronum ⁊ libertum. Tex. non reuocauit. ℭ Or segnori vos habetis in. l. ista. si patronus donat liberto ⁊ libertus est ingratus: reuocatur donatio a patrono viuente. Sed si pronus nō reuocauit in vita sua: filius non poterit reuocare. ℭ Unde not. hic arg. q̄ si vasallus cōmittit felloniā cōtra dn̄m: dn̄s poterit reuocare. si non reuocauit: filius non poterit reuocare. vt. j. eo. l. vlti. in fi. ⁊ ad hoc facit. s̄. de inoffi. testa. l. omnimō. ℭ Sed que est rō quare filius nō reuocat: cū generaliter ad hēdes transeant actiones; vt. s̄. de dona. l. illā. ⁊. s̄. de act̄. ab hē. ⁊ cōtra here. inci. l. vna. Rn̄. hec actio per quā reuocat̄ feudū est actio pdita quasi ad vindictā. ⁊ iō nō dat̄ heredibus nec cōtra hēdes nisi lite conte. vt. ff. de iniur̄. l. iniuriaꝝ. §. j. ⁊. ff. de in ius vo. l. pe. ⁊ vl. ⁊ insti. de ppe. ⁊ tempa. act̄. §. nō oēs. ⁊. §. penales. Uel dicatis hoc eē fauore libertatis ne reuocetur. vt al's. ff. de ori. iur̄. l. libertas.

Si apud. In. l. ista not. ita casum. Quedam mulier accessit ad principē ⁊ corā eo talē ꝓposuit qōnem. dn̄e impator auia filie mee aliquā donationem in filiā meaꝫ cōtulit. de illa donatione cōscripta fuerūt instra. in ꝓcessu tp̄is penituit auia mea illaꝫ donationē fecisse. vnde subtraxit instra ⁊ in igne cōcremauit. nunqd ex hoc donatio pfecta reuocat̄? Rn̄det imperator q̄ non. Tex. si apud presidem. ⁊c̄. i. apud competentē iudicē: q2 nomē p̄sidis est generale. vt. ff. de offi. presi. l. j. Tex. cōstiterit. i. probatū fuerit. ⁊ bene dicit. si apō presidem ꝓuincie cōstiterit ⁊ ꝓbatuꝫ fuerit. quia iudici facienda est fides: vt. s̄. de eden. l. procura. ⁊. s̄. de testi. l. eos. Tex. qḋ accepat. i. legittime factū fuerit. Tex. indultū reuocari. sub. q2 non potest. ℭ Unde ex. l. ista no. duo. Primū est q̄ pura donatio sola penitentia non reuocatur. vt. s̄. de condi. ob cām sta. l. si repetēdi. ⁊. j. l. proxi. ⁊. s̄. ti. prox. l. perfecta. ℭ Item scd̄o no. hic q̄ donatio ab inicio rite facta ex casu superuenienti non retractatur nisi subesset iusta cā. ⁊ ad istud accedit. s̄. de admi. tu. l. sancimus.

Possessionē. In. l. ista dr̄. Si mr̄ in filios suos emācipatos cōtulit donationē aliquarum possessionū illā donationē si pura est mater sola penitētia nō pōt reuocare. Tex. possessionū. i. rerū possessaꝝ. vt. s̄. de proba. l. res. Tex. in vos emācipatos. s. a p̄re nō a matre q2 pater emācipare pōt nō mater: q2 nō hꝫ in ptāte. vt instit. de adopt. §. femine. Sꝫ ideo dicit emancipatos. q2 sicut mulier nō potest donare viro: ita nec filio qui est in potestate viri. vt. ff. de do. inter vir. ⁊ vxo. l. iij. §. qui in eiusdem. Tex. non potuit. vt. s̄. l. proxi. dixi. ⁊ ideo rem donataꝫ pure inuito donatario alienare non licet. vt. s̄. de dona. l. ij.

Cum ꝯfitearis. In. l. ist dicitur. Mulier contulit in me purā donationē. postea ipsa hāc donationē vult reuocare ea rōne: q2 profitebat̄ in fraudē suorum creditoruꝫ fecisse. ē ne ista sufficiēs cā reuocāde donationis? Rn̄. q̄ nō: q2 allegat turpitudinem suā: vnde nō dꝫ audiri. Tex. alterius. puta creditoris tui vel filij tui vt priuares euꝫ legittima portione. Tex. perfecisti. q2 donatio fuit pura ⁊ incepit a promissione vel traditione. vt. s̄. de euic. l. ij. Tex. sub pretextu penitentie. ℭ Or segnori not. in. l. ista. si persona que donauit pure vel penitet se donasse vel allegat se in fraudem creditoꝝ suoꝝ donasse: non lꝫ ei ꝑpter hoc reuocare donationem: q2 allegat turpitudinē suam cōcor. s̄. de trans. l. trāsactione. Et sic no. q̄ allegans suā turpitudinē nō auditur vt hic. Fallit vbicūq3 vertit̄ periculū aie. vt extra de re iu. c. lator. ⁊. c. cōsanguinei. Secūdo fallit fauore ecclesie. vt extra de dona. c. inter dilectos. ⁊ dic vt ibi. ⁊ arg. s̄. de sac. san. ec. l. iubemus. §. sane. Item fallit tertio fauore libertatis vt. s̄. de lib. causa. l. j. Item fallit quarto experiendo nō agendo: vt. s̄. de cōdi. ob tur. causaꝫ. l. j. ⁊ fere per totū. ⁊ dic vt no. extra de cōces. pben. c. cuꝫ ex tenore. ⁊ adde hic que no. extraordinarie. s̄. de libe. causa. l. j. in extraordinario in libro meo vel scriptis alijs. Et ħ. l. facit ad qōnem talem. quidā timens amittere oīa bona sua emancipauit filiū suum: ⁊ postea simulauit ei donare multas res. sicut faciunt frequenter lōbardi qn̄ volunt se vindicare de aliquo elapso tp̄e. de quo timebat q2 fecit paceꝫ cū inimico suo: vel ille mortuus est: petit istas res a filio: ⁊ filius non vult reddere: quia dicit. vos donastis mihi. pater dicit. tu bene scis quare ⁊ qūo donaui. filius dicit non potestis allegare turpitudinē vr̄am. ⁊ hoc per. l. istā que vr̄ hoc determinare cū suis similibus. pater dicit. tu bn̄ diceres si donatio tenuisset: vt hac. l. innuit̄. sed donatio quā tibi feci ab initio non tenuit: q2 fuit simulata. ff. de ꝯtraben. emp. l. nuda. cū suis similibus: vnde reuoco ipsam: non q2 in fraudem: sed q2 simulata. ⁊ Ubertus de bobio dixit si ego essem iudex: ego dicerē q̄ applicaret̄ fisco in cuius preiudiciū facta fuit ſm edictum de calū. vt. ff. de calū. per totū. Sed nunquid ex tali ꝯctu est translata possessio dn̄ij? Uidetur q̄ non sicut dr̄ in dicta. l. nuda. nam possessio facilius amittit̄ q̄3 dominium. vt. ff. de acqui. pos. l. siqs neq3. §. dn̄a. Sed pōt dici. si simulatio fuit quo ad vtrūq3 non vr̄ dn̄ium translatum: siue quo ad dn̄ium tm̄ fuit facta simulatio. sed si possessionem solam voluit transferre: tunc sola possessio fuit translata: dn̄iuꝫ non. naꝫ possessio bene transfertur ex vtili contractu. vt. ff. de acqui. posses. l. j. §. si vir vxori.

Si donationē. In. l. ista dicitur. Si donatio rite facta est: talis donatio auctoritate rescripti imperialis nō debet posse retractari. Tex. nō opꝫ. q2 non est mos p̄ncipis quicq̄3 in alienam iniuriā rescribere. vt. s̄. de emā. l. ne auus. ⁊ q2 contractus rite factus rescripto imperiali non debet retractari: vt. s̄. de resc. ven. l. ratas. sicut nec sententie rite late. vt. s̄. sen. rescin. non pos. l. j. ⁊. ij.

Elles. In. l. ista dr̄. Mulier filio suo donauit p̄dia ⁊ mancipia. ħ fecit absente marito ⁊ liberis suis. postea vult illam donationē reuocare ⁊ pretendit talem causam: q2 abesset p̄ntia viri sui ⁊ filioꝝ suorum duꝫ hoc fecit. nunquid hec est sufficiēs causa? Rn̄det̄ q̄ non: q2 fuit in initio liberum mulieri: vellet donare filio predia ⁊ mācipia: vel non. vn̄ ex hac cā reuocari non pōt. Tex. liberum tibi. sub. o mulier. q2 in initio liberum est ꝯhere: vt. s̄. de act̄. ⁊ ob. l. sicut. ⁊. ff. cōmo. l. in cōmodato. §. sicut. Tex. non indiget. ℭ Or segnori. l. ista obtinet iur̄ romano. q2 mulier pōt bene donare sine presentia mariti sui. secus tn̄ est iur̄ lombardoꝝ q̄ non seruamus. naꝫ mulier transibat in ptātem viri ⁊ in eius tutelam. vn̄ sicut filius non posset alienare ea que sunt aduentitij peculij. vt. s̄. de bo. que lib. l. cū non solum. §. filij. Item sicut nec pupillus sine auctoritate tutoris: vt. s̄. de aucto. pre. l. clarum. ita nec mulier sine consensu mariti donare poterat.

His solis mr̄ibus. Segnori hec. l. tractat de donationibus factis a parētib⁹ in liberos qui non erant in ptāte reuocantis. Et in. l. ista dicitur. si pater in filium emancipatum vel auus in nepotem contulit

donationem

donationem: ista donatio habet reuocari propter ingratitudinem. si tamen persona que donauit secundas nuptias non contraxit: q2 tunc non reuocantur: 7 reuocantur donata a parentibus si alienata a liberis non sunt. 7 actio per quam reuocatur donatio 7 si personalis sit non datur heredi nec cōtra heredem: 7 habet solūmodo effectum rei vendi. Ultimo dicit q mater que est vilis vite: donationem reuocare nō potest: sicut mater que conuolat ad secundas nuptias non reuocat donationem. Tex. ostenderit. simile. s̄. de dona. l. oratio. sic 7 quilibet presumitur dignus nisi probetur indignus vt. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. rogo. Tex. reddere. 7 qua actione. j. plene dicam. Tex. de ceteris autem. sub. non cōuolantibus ad secūdas nuptias. Tex. putamus. sub. vt ille non possit reuocare. Tex. priuilegijs scilicet reuocande donationis. ¶ Or segnori habetis in. l. ista q mater reuocat donationez factam in liberos ob ingratitudinem: vt. j. e. l. vlti. nisi conuolauerit ad secundas nuptias: q2 tunc non reuocat: 7 in hoc punitur. punitur etiam in quibusdam alijs: vt habuistis. s̄. de secun. nup. l. ij. 7. iij. Item no. q mater turpis vite non reuocat donationem. Modo circa. l. istam est insistendum. nam hec. l. dicit q mater reuocat donationem factaz in liberos ratione ingratitudinis 7 actio. reuocatoria. 7 si sit personalis rei vendi. habet effectum. sed quō hoc intelligitur? Respondeo dupliciter. Et vno modo sic. actio per quam reuocatur donatio est vtilis rei vendicatio. q2 si mater donat liberis trāsit in eos dominium. si sunt ingrati: retransit in eam dn̄iuz sine traditione: vnde habet vtilem rei vendi. sic 7 mortis causa donatio reuocatur vtili rei vē. vt. ff. de dona. causa mor. l. si mortis. dicitur personalis vno respectu: q2 non datur heredi nec contra heredem: q2 est prodita ad vindictam: vt. s̄. eo. l. j. dixi. 7 facit. j. e. l. vlti. 7 hec est vera expositio siue verus intellectus. 7 h̄ innuitur in littera ista aperte. Scio tamen q quidam dicunt q actio ista. i. ex. l. conditio per quam reuocatur donatio est personalis: q2 omnes conditiones sunt personales: vt insti. de act. §. appellamus. sed licet sit personalis: rei vendicationis habet effectum: q2 scripta est in rem: q2 datur contra omnem. 7 est simile in act. q me. cā. q2 est personalis: vt colligitur. ff. q me. cā. l. metum. §. volenti. scripta tamen est in rem: vt no. ff. q me. cā. l. si cum exceptione. §. satis. simile est in act. ad exhibendum: q2 est personalis: vt. ff. ad exhi. l. iij. in fi. 7. l. celsus. §. vlt. ¶ Sed pro deo qualiter censentur liberi ingrati circa matrem? Et certe iur. C. quattuor sunt ingratitudines. Et vna est. si filius atrocem iniuriam matri intulerit. Secunda causa est. si filius manus violentas in matrem iniecerit. Tertia causa est. si filius dederit operam vt mater perdat suam substantiā. Quarta cā est. si filius insidiatus est vite materne. Quinta cā est. si mater donauit filio ob alimenta 7 filius matri non pstat alimenta: vt hec colligunt̄. s̄. ti. j. l. j. 7 j. e. l. vlti. Sed hodie quinq3 cause redacte sunt ad tres vt dicit auct. hec quoq3 res 7c. quam quidam legunt hic. sed nos legemus eam vobis. j. e. l. vlti.

I **Vnq̄.** In. l. ista dicitur. Si patronus carens liberis libertis suis donauit oia bona sua vel partē bonorū suor: postea patronus suscepit liberos: nūquid donatio illa insolidū reuocat̄? Rn̄detur q sic. Tex. si vnq̄: idest aliquo tempore. Tex. mansur. ¶ Or segnori habetis hic vt dixi in casu. 7 dic vt dixi. Sed videtur contra. naz si pater donauit vni ex filijs vt extraneo 7 postea suscipiat filios: illa donatio reuocatur vsq3 ad quartam debitam iur nature: vt. s̄. de inoffi. testa. l. si totas. ¶ Ad solutionem cuius c̄rij potest dici. speciale est in donatione que fit a patrono in libertos qui non h3 liberos: vt si postea suscipiat liberos vt in solidū reuocet̄ donatio vt hic. secus est in donatione que fit a patre in extraneum vel in vnum ex filijs. q2 si postea suscipiat filios reuocat̄ illa donatio vsq3 ad legittimā portionez. in. l. cōtra. sic 7 in alio est spāle. si patronus donat liberto: reuocat̄ donatio ob solum obsequium nō prestitū: vt. s̄. e. l. j. si aūt quis donat filio reuocat̄ ob ingratitudinem: vt. s̄. e. l. pxi. Uel pōt dici aliter. si donatio est inofficiosa consilio 7 re: hic fit a p̄re in vnū ex filijs vel in extraneū reuocat̄ donatio insolidum. si aūt esset inofficiosa re: q2 excedebat dodrantem non consilio reuocatur vsq3 ad legittimā portionem, vt in. l. cōtra. 7 hoc est ver cū habeat liberos. secus si nō habet liberos: q2 ob liberos superuenientes reuocatur in totum donatio vt hic.

D **Onationes.** In. l. ista di. Si pr̄ donat filio vl̄ filie sui iur̄ cōstituto vel cōstitute: vel si auus donat nepoti vel pnepoti: ista donatio non reuocat̄ nisi pp ingratitudinē. Tex. filiā ve. sub. sui iur̄ constitutā: vt indicat lr̄a sequens vbi dicit. emācipatos. Tex. reuocare nō poterūt. sub. nisi pp ingratitudinē vt. j. dicit. Tex. cāis. s. ingratitudinis. Tex. cōstabit ingratū. que cāe iur̄. C. erant quinq3. iur̄ auc. sunt tres. ¶ Or segnori habetis hic. si donat̄ liberis donatio pp ingratitudinem reuocat̄. Uñ no. filij ingrati puniunt̄ in multis: q2 impune pn̄t exheredari: vt. s̄. de inoffi. test. l. oimodo. Itē puniunt̄ in alio: q2 donatio in eos collata pōt reuocari. Itē puniunt̄ in alio: q2 pn̄t in patriam ptātem reuocari sicut serui: vt. s̄. de ingra. libe. l. vnica. Do.

G **Enerali.** Leges veteres aliorū imperator qui pcesserūt iusti. in supioribus habuistis. Hec est noua. l. iusti. 7 ista. l. dicit tria. Et prio pponit regulam. Scdo instantiā regule. Tertio quādaz determinationē annectit. Et regula est talis oēs donationes rite factas reuocari nō posse. Instātia regule est in quinq3 casibus. Nam reuocat̄ donatio ob ingratitudinem. Est enim ingratitudo si donatarius infert donatori atrocem iniuriā. Item si intulit manus violentas in donatorem. Item si dat operā q donator perdat oia bona sua. Itez si insidiet̄ vite ipsius donatoris. Item si forte donatio facta est sub cōditione 7 cōditio nō est impleta. Tertio di in. l. ista cum reuocat̄ donatio: reuocant̄ donata que sunt apud donatariū nō alienata ab eo. Itez ius reuocāde donationis cōpetit donatori ipso viuo. si nō reuocauit se viuo nō cōpetit eius heredi. Itez reuocat̄ donatio viuo donatario: eo mortuo nō reuocat̄ ab eius herede: 7 q2 hec actio est personalis 7 competit ad vindictam vnde non cōpetit contra heredem. Tex. manere. cōcor. s̄. ti. j. l. perfecta. Tex. si nō 7c. Nunc annectit instantiam regule. Tex. ita. Nunc annectit cās ingratitudinis. Tex. vel iacture molen. sub. circa substantiā suā intulerit. q2 insidiatus est vite sue. Tex. minime implere voluerit. nam donauit vt pstent̄ alimēta 7 nō pstat: vt. s̄. ti. pxi. l. j. 7. ij. Tex. reuerti. i. reuocari. Tex. ne sit. Nunc incipit tertium 7 vltimum dictū q est quedā determinatio. Tex. vsq3 ad personas primas. q2 cōpetit h̄ ius reuocandi donatori non heredi. 7 hoc dicit. j. ¶ Or segnori vos habetis in. l. ista q donator contra quem cōmissa est ingratitudo reuocat donationez non eius heres. vnde hec. l. est in ar. ad qōnes feudales: vt si vasallus cōmisit felloniam contra dn̄m: si dn̄s non reuocauit feudum non pōt eius filius reuocare: vt. s̄. e. l. j. 7. l. his solis. ¶ Or segnori ad vnū q hic dicitur in. l. ista signat̄ cōtrariū: nam hic dicitur q reuocat̄ donatio ob quinq3 causas. Sed l. videtur velle cōtra. que videt̄ dicere q etiam ob solum obsequium non prestitum reuocat̄ donatio: vt. s̄. e. l. j. Item videtur q ob solam ingratitudinem reuocet̄ donatio nō distinguendo causas: vt. s̄. e. l. proxi. 7. s̄. e. l. his solis. Ad q vos ita dicetis. q dicit. l. j. huius titu. est verum in liberto. 7 q dicunt alie. ll. reuocari donationem ob ingratitudinem non distinguendo causas: sunt. ll. veteres aliorum imperatoruz qui precesserunt iusti. ¶ Ad solutionem horū contrariorum 7 vt plene liqueat articulus iste ita distinguo. nam cum donatur aut donatur liberis: aut libertis: aut extraneis. 7 inter ista nō est inuenire medium in primo casu cum quis donat liberis non constitutis in potestate sed sui iuris. 7 ideo dixi sui iuris: q2 si donatio fieret liberis qui sunt in potestate ipso iure non valeret: vt. s̄. de inoffic. do. l. ij. nec morte confirmaret̄: vt s̄. de do. inter vi. 7 vxo. l. donatiōes. si donatur liberis qui nō sunt in potestate: valet donatio 7 reuocabitur ob ingratitudinem: vt. s̄. eo. l. his solis. que ingratitudo restringitur hic ad quinq3 causas. sed hodie iste. v. cause sunt restricte ad tres vt in aucten. hic signata que incipit. hoc quoq3. sed alēs sa-

eta donatio a patre in liberos non reuocaretur nisi vsq3 ad legittimã portionẽ. vt. s̃. de inoffi. do. l. si totas. Si aũt donat quis libertis suis valet donatio. ⁊ nedum reuocat̃ ob ingratitudinem: immo ob solum obsequiũ non prestitũ: vt. s̃. e. l. j. ipse tñ libertus ob solũ obsequiũ nõ prestitũ nõ reuocat̃ in seruitutem nisi eẽt valde necessariũ. puta alimẽtoꝝ: vt. s̃. de lib. causa. l. solo obsequio. ⁊. ff. de iur̃ patro. l. ingratus. ⁊ ita est spẽale in donatiõe que fit a patrono in libertũ vt solo obsequio nõ pstito reuocet̃. sic est ⁊ aliud spẽale in ea: vt dixi. s̃. eo. l. si vnq̃. Si aũt donat qs extraneo: hoc casu ƀm ius nouũ ⁊ ius antiquũ si donat quis extraneo ob ingratitudinẽ reuocatur donatio. naȝ dũ mater donat liberis donat extraneis: q2 nõ h3 eos in ptãte: vt colligit̃. ff. de ver. ob. l. quidã. ⁊ extraneum accipimus omnem qui nõ habet̃ in potestate: vt. s̃. de rei vxo. actio. §. extneuȝ. Sed hodie si donat̃ extraneo reuocatur quinq3 ex causis. ¶ Or segnori super. l. ista habetis vnam auc. que incipit hoc quoq3 ⁊c̃. videatis eam.

Hoc quoq3. A. In auc. ista dicit̃ q̄ olim v. ex causis reuocabantur donationes: hodie reuocantur donationes tribus ex causis tantuȝ. Et prima cã est. si liberi vite pentum insidiantur. Secũda causa est. si liberi in parentes manus violẽtas iniecerunt. Tertia causa est. si liberi contra totam substantiã parentum moliti sunt vt eam perdant. hoc ista auc. dicit. Tex. tribus ex causis. sub. tantũ cum facta est a parentibus in liberos. Tex. iacturam. ⁊ hec auc. est in corpore auc. de nup. §. conuentum. colla. iij.

¶ De mortis causa donationibus.

¶ De donationibus puris sub modo ⁊ sub conditione ⁊ ad tempus certũ inter viuos factis superiori ti. dictum est: verum q2 alique donationes fiunt cause mortis: ideo ponit̃ rubrica de mortis cã dona. vñ de mortis cã do. videamus ⁊ sub. s. quis possit mortis cã donare vel non. de quo dr̃. j. e. l. ij. ⁊. iij. Item videamus an possit in mortis causa donatione substitui de quo dicitur. j. e. l. j. Iteȝ videamus vtrũ mortis cã donatio censeat̃ vltima volũtas. de quo dr̃. j. e. l. vlti.

Si donatione. In. l. ista dr̃. Paterfa. donauit duobus mortis causa: ⁊ adiecit q̄ si si alter eoruȝ premoreretur portio premortui pertineret ad superstitem: predecessit donator: ⁊ ita fuit locus mortis causa don. postea alter pmortuus est. nunquid portio illius debet pertinere ad superstitem tanq̃ ei ex causa fideicommis. relicta? Respondet q̄ sic. Tex. si donatione. sub. mortis causa facta vt sic hec. l. pertineat ad titu. Tex. ⁊ existente conditione: quia alter donatariorum predecessit ⁊ alter superuixit. Text. perficiebatur. perficitur donatio mortis causa facta dupliciter. Primo si fiat vel traditione vel pollicitatione. Secũdo si predecedat donator nõ reuocata donatione. naȝ habet fieri donatio causa mortis traditione. puta si trado tibi rem aliquã mortis cã vel stipulatione: vt si pmitto tibi post mortem. vel pollicitatione: vt si dico tibi vt post mortẽ meam habeas. ⁊ hec colliguntur. ff. e. l. j. Item requiritur q̄ predecedat donator. nam mortis cã donatio reuocat̃ trib9 modis. penitentia. vel si donatarius premoriatur. vel cõualescat donator. ff. si cert. peta. l. vt omnes. §. j. ⁊ institu. e. §. j. Tex. cõpetit. Hec littera exponitur dupliciter. Et vno mõ sic. fideicõ. actio competit. ⁊ ea actio que cõpetit pro fideicom. competit pro donatione causa mortis facta: quia equiparatur legato. vt. j. e. l. vlti. ⁊ legatum si relictum est in testõ petitur actione directa ex testamento. si in codicillis vtili actio. ex testamento. vt dixi plene. s̃. cõmunia de fideicõ. l. j. ⁊. ij. vnde si mortis causa donatio nõ est tradita petitur vtili actio. ex testamẽto: cum mor. cã donatio sit vltima voluntas vt hic. ⁊. s̃. de codi. l. vlti. in fi. Exponitur ⁊ secundo mõ hec littera sic. fideicõ. actio competit. s. ad instar fideicõ. actio. ex stipulatione descẽdens. ⁊ quid istud sit dicere. j. videbitis. ¶ Or segnori super. l. ista consueuit formari talis. qõ pone dono tibi mor. causa aliquam rem: in ipsa donatione substituo tibi aliquem si pdecesseris: valet ne hec substõ vt te premortuo ille petere possit? In questione ista fuit opi. ⁊ adhuc est opi. Et dixerunt quidam. alicui cã mor. dono rem aliquaȝ ⁊ in ipsa donatione rei substituo valere substõnem istã nulla alia solemnitate requisita. Et hanc suã opi. videntur cõfirmare argumentis rõnibus ⁊ legibus expressis. Et primo ar. ta. l. cur nõ possum tibi donare ⁊ absentem substituere cum. ll. dicant non refert cum quo quis de supremis suis loquat̃. vt no. ff. de le. ij. l. cum pater. §. donationis. Iteȝ donationes parificantur legatis. vt. j. e. l. vlti. Item certum est q̄ aliquis potest absenti legare. q2 legare est donare. vt. ff. de leg. iij. l. legatum. ⁊ bene potest absenti legari ⁊ donari. vt. ff. de do. l. absenti. Item videtur q̄ legatũ possit relinqui nedum ab herede: immo ⁊ ab eo cui mortis cã donatur: vt. s̃. de fideicom. l. si ab eo. Item pro hac opi. facit. q2. l. videtur velle sicut põt substitui in legato: ita ⁊ in mortis cã dõa. vt. s̃. de cadu. tol. l. vnica. §. sinautem. ⁊ in legatis substituit̃ absenti: ita ⁊ in mortis cã do. potest substitui absenti. Item possuȝ donare alicui vt ille post tempus aliȷ restituat: vt. s̃. de do. que sub modo. l. quotiens. ⁊ ideo videtur q̄ similiter possum ei substituere. Item quid plura. l. ista expressa est pro hoc. q2 hec. l. dicit paterfa. donauit duobus mortis causa ⁊c̃. vt dixi in casu. ¶ Or segnori in questione ista domino Azo. visum est contra. ⁊ dixit si dono tibi mortis causa: ⁊ volo tibi substituere: habeo necesse presentem substituere: al's non valet substitutio nisi donatarius promittat per stipulationem restituere substituto in euentum restitutionis. nam differentia est inter legata ⁊ fideicom. ⁊ mor. causa do. q2 in legatis ⁊ fideicom. possum substituere ⁊ si donatarius non promittat restituere substituto: nõ sic in mortis causa donatione. vt. ff. e. l. cui. Item. l. alia facit hanc differentiam. ff. de lega. ij. l. ⁊ vt ab heredibus. Si dicat aliquis vestruȝ. que est ratio diuersitatis q̄ in mor. causa do. quis promittit donatario nõ sic in legato ⁊ fideicõmisso? Respondeo q̄ ratio est illa. quia legatum ⁊ fideicõ. relinquitur absenti. ⁊ quando testator deponit: satis est si dicat. relinquo tibi legatum vel fideicom. ⁊ tibi si substituo. istud est scõm legatum. ⁊ sicut non obligor tibi ita nec tu illi. Sed mortis causa donatio h3 fieri inter pñtes. vt no. ff. eo. l. j. Inter mor. causa do. ⁊ mortis causa capionem hec est differentia. vnde sicut nõ potest donatio fieri inter me ⁊ te nisi stipulatione vel traditione. ⁊ ita si substituo tibi debes illi promittere vel tradere. vnde est consiliuȝ qñ vocamini ad talia: q2 tabelliones nostri tpis ignorant talia nec video aliquos qui scirent facere substitutionem in mortis cã do. sed iurperiti docent eos. ⁊ si sit factum non eoꝝ vel alicuius qui sit sibi cõiunctus linea sanguinis: vel qui non sit multum eoꝝ amicus: dicunt tabellioni fac ita vt consuetus es facere. sed si sit factum eoruȝ vel suorum amicoꝝ: dicunt ei. scribe. titius donat taleȝ rem seyo mortis cã. ⁊ si ipse seyus non possit capere: tibi notario stipulanti noĩe ⁊ vice semproniȷ promittit restituere. ⁊ hoc probat l. ff. eo. l. ei cui. ⁊. ff. de le. ij. vt ab heredibus. ⁊ hoc credo esse verũ in substõne que ita fit. si ille capere nõ possit ille habeat. ¶ Sed nũqd per fideicom. potest donator rogare donatarium vt restituat rem sine stipulatione? Certe sic hoc modo. dono tibi cã mor. talem rem: ⁊ rogo te per fideicõ. si decesseris sine liberis vt seyo restituas. vnde hoc fideicõ. videt̃ esse relictum ab ipso donatario. ⁊ sicut possum relinquere fideicom. vel legatuȝ ab herede: ita ⁊ ab eo cui donaui mortis cã vt. s̃. de fideicõ. l. ab eo. ⁊ ad hoc est ar. ff. eo. l. mortis cã capimus. ⁊ dicebat dominus Azo. non ob. nam nõ refert cũ quo quis de supremis suis loquatur: q2 illud veruȝ est testando. nam potest quis testari ⁊ instituere absentem ⁊ absenti legare. sed nõ donat quis absenti: imo pñti cum donatio habeat perfici vel traditione vel stipulatione vel pollicitatione. nam testando de seipso loquit̃. ⁊ legando vel fideicõ. relinquẽdo non obligat̃ ei cui legatum vel fideicõ. relinquit: ⁊ tũc nõ refert cũ quo de supremis qs loquat̃: s3 in mortis cã. do. in qua quis obligat̃ donatario vel tradẽdo vel pollicendo vel promittendo tradere: tunc donatarius d3 esse presens ⁊ ille cui donatarius debet restituere nisi ab eo stipuletur. Item non ob. donationes mortis cã equiparant̃ legatis ⁊ fideicõ. quia verum

verum est in quibusdā non in oībus: vt dicam.j.e.l.vlti.vñ ꝙ dicit insti.e.ti.§.j. ꝙ donationes cā mor. in oibus equiparantur legatis ⁊ fideicō.sub.est fere. Item nō ob. de fideicom.l. labeo.qꝛ sicut a legatario possum relinquere fideicō. absenti: ita ab eo cui mor.causa donaui. Sed si volo ei substituere debeo ei substituere presentem vt pn̄s stipuletur ab eo. Itez non ob.ꝙ dicitur ꝙ in dubijs benignior est ⁊c̄.qꝛ non est dubium sed certum ꝙ stipulatio dꝫ interuenire cum hec.l.dicat vt colligitur.ff.e.l.ei cui. Itez nō ob.l.quotiens.s̄.de do.que sub modo.qꝛ illud verum est in donatiōe que fit inter viuos. Itez non ob.substituit̄ in mortis causa donatione vt in legatis ⁊ fideicō.vt.s̄.de cadu.tol.l.vna.§.si mater.qꝛ veruꝫ est ꝙ vtrobiqꝫ pōt fieri substitutio.sed in legatis: qꝛ reliquitur absenti pōt fieri absenti substitutio.sed in mor. causa donatione non fit absenti substitutio: qꝛ non donatur mortis causa absenti sed presenti. Item nō ob.l.ista: qꝛ hic fuit donatuꝫ duobus: ⁊ alter si predecederet substitutus est alteri.s. per stipulationem: qꝛ vnus promisit per stipul.restituere alteri. ⁊ hoc innuit littera huius.l. cum dicit. perficiebatur.s. per stipul. Uel potest dici.aliud est si duo sunt donatarij causa mortis: qꝛ hic videtur substitutus vnus alteri: ⁊ quasi loco vnius habent̄.aliud est qn̄ est vnus donatarius. ¶ Or segnori opinio dn̄i Azo.inspecta veritate ⁊ subtilitate iur̄ vr̄ esse vera.sꝫ do. Ioā.contra.scripsit.ff. de do.pre.l.seya. ⁊ respondebat ad.l. illam. ⁊ vt ab heredibus. ⁊.l. ei cui. ꝙ illud erat cautum iur̄ sed non erat necessarium.ar.huius.l.

Intestata. In.l. ista pōitur talis casus. Mur⁹ tua decessit intestata: nunqd neptis tua ad successionem matris sue poterit peruenire? Certe sic. ⁊ si illa neptis tua post mortem filij tui velit nubere: poterit dare dotem. sed si neptis tua adhibuit fratrem suum vt stipularetur dotem sibi dari volens donare causa mortis ei: valet illa donatio. verūtamen si heres neptis non inuenitur heres: quartam de illa mortis causa do. poterit defalcare. Tex.successionem.reprobata opi. Pla. qui dixit ꝙ filius potest acquirere hereditatem paternam vsqꝫ ad.xxx. an. vt plene dixi.s̄. de iure delibe.l. cum antiquioribus. Tex.passa est ⁊ ita videtur ꝙ fiat donatio causa mor. presenti per stipula.⁊ presenti substituitur.vt.ff.eo.l.ei cui.⁊.ff. de lega.ij.l.vt pluribus postulare. Unde not. sicut de legatis ⁊ fideicom. detrabitur fal. ita de mor. causa donatione vt.s̄. ad.l.falci.l. in dona. ⁊ in hoc parificatur donatio causa mortis legato vt dicam.j.l.vlti.

Nec fratris. In.l.ista dicit̄. Si aliquis fecit mortis causa dona.solemniter sorori donatoris non lꝫ reuocare: sed donator causa mortis reuocat tribus ex causis: vt.ff. si cer.pe.l. nō omnes in fi. ⁊ insti.e.§.j.⁊ etiam.ff.e.l.j.⁊.ij.

Cum de mortis. Leges veteres aliorum impatoꝝ qui precesserūt iusti.in supioribus habuistis. Hec.l. que est vltima hui⁹ ti. est noua.l.iusti. ⁊ in.l. ista querit̄ vtrū dōatio cā mortis sit vltima volūtas? an ɔ̄ctus iter viuos? Et quidā dicebant eā esse vltimā voluntatē: ⁊ eam legatis eqparabant. Alij dicebant donationē cā mor. esse ɔ̄ctum inter viuos. Sed iusti.dicit.remota eoꝝ dubitatione ꝙ mortis cā donatio est quedā vltima volūtas: nec est legatū. ⁊ separata est a donatiōe inter viuos: qꝛ donatio inter viuos requirit insinuationē: sicut nec legatū nec alie vltime voluntates reqrunt insinuationē. Tex.indigere.sub. nisi excedāt legittimuꝫ modū. Tex.⁊ sine monumentoꝝ actione.i.sine scriptura facta. Tex.itelligat̄. ¶ Or segnori no.hic duo. Et primo no.hic triplicē esse vltimā volūtatē. Est vltima que dr̄ testamētū: que vltima volūtas hꝫ fieri cum instōne hr̄dis ⁊ coram.vij.testibus in qua pōt hr̄ditas dari ⁊ adimi: vt.s̄.de tes. l.hac consultissima.⁊.l.iubemus. Est secūda vltima voluntas que dr̄ codicillus in quo legata ⁊ fideicō. habent relinqui ⁊ hꝫ fieri coram.v.testibus ēt non rogatis.non tn̄ in eo directa hereditas habet dari vel adimi: vt.s̄.de codicil.l.ij.⁊ ex testamento datur directa actio ex testō. ex codicillis datur vtilis vt.s̄.cōia de le.l.vlti.plene dixi. Est tertia vltia voluntas que dicitur mortis cā donatio: ⁊ habet fieri coram.v. testibus: ⁊ obtinet instar legati ⁊ fideicō.vt hic. ⁊ ista causa mortis donatio vbi traditur non petit̄.vbi promittitur ex stipulatu: ex stipulatu petitur. ⁊ vbi promittit̄ ex pollicitatione: petit̄ conditione ex.l.ista. Item scdo no.hic ꝙ mortis cā donatio obtinet instar legati ⁊ fideicō.vt hic.⁊.ff.e.l.illud.ꝙ est intelligēdum non in oībus sed in quibusdā. ⁊ iō sub.est fere. ⁊ sic soluitur ɔ̄rium.insti.e.§.j. Unde no. similitudinē ⁊ dissimilitudinem inter dona.cā mortis ⁊ inter legata ⁊ fideicō. Similitudinem in hoc.qꝛ sicut legatū est vltima voluntas: ita mortis cā donatio vt hic. Item sicut legata nō insinuantur: ita ⁊ mortis cā donatio non insinuat̄ vt hic. Item sicut de legatis ⁊ fideicō.defalcatur: ita de mor. cā donatio: vt.s̄.e.l.ij. Item sicut pōt substitui in legatis: ita ⁊ in mor.cā dona. vt.s̄.de cadu.tol.l.vnica.§.sinautem. Est aūt dissimilitudo in h̄. ecce paterfa.potest legatum vel fideicō. relinquere nō filiussa. sed filiussa.voluntate patris hn̄ potest donare cā mor.vt.ff. de le.j. l.ij.⁊.ff.e.l.cum his.§.j. Item legatū est donatio quedā a defuncto relicta ab hr̄de prestanda: vt.ff. de le.ij.l.legatū. Sed donatio cā mor.non prestat̄ ab herede: vt.ff.e.l.j. Item in legatis ⁊ fideicō.absens substituitur pn̄ti: sed in mortis cā dona.presens pn̄ti non absens absenti vt dixi plene.s̄.e.l.j. Itē differunt in aliquo. qꝛ siquis dicit testm̄ falsum: perdit legatum siue fideicō.non mor.cā dona.vt.ff.de his qui.vt indig.l. polla.§.si mortis. Item pro legato siue fideicō. habet locum quoꝝ le.non pro mortis cā donatione: vt.ff. quorum le.l.j.§. siquis ex mortis cā ḃm vnā lecturā. Sed qd siquis donat cā mortis eo pacto vt non possit reuocare istam donationē? Respondeo. dicam eam esse donationem inter viuos non causa mor.cōsiderato effectu istorum verboꝝ.s.ꝙ reuocari nō possit: qꝛ effectus est ɔ̄trarius donationi cā mor. que donatio cā mor.habet reuocari tribus ex causis.s. si recōualescat donator. Item si donatarius premoriat̄. Item penitentia donatoris: vt.ff.eo.l. senatus.§. donatio mortis causa in fi.§. ⁊.ff. si cer.pe.l.non omnes in fi.

¶ De infirmandis penis celibatus.

¶ Superiori ti.dictum est de mor. cā dona. Uerum qꝛ celibes.i.qui sine matrimonio viuunt patiebant̄ olim istaꝫ penā qꝛ non poterat eis mortis cā donari: ⁊ istud hodie est sublatum.nam eis qui sunt sine matrimonio ⁊ liberis pōt donari: ideo ponitur ista rubrica. Et exponetis ita rubricam istam. de infirmandis penis celibatus.i.viuentis sine matrimonio. etiam orbitatis. orbus est ille qui viuit sine matrimonio nec vult habere vxoreꝫ ⁊ sine liberis extra religionem exquo orbus est a matrimonio ⁊ liberis. vnde olim dicebantur celibes qui viuebant sine matrimonio ⁊ liberis. ⁊ dicebant̄ orbi nec poterat eis mor.cā donari. Sed istud hodie est sublatuꝫ qꝛ eis pōt donari: vt probat̄.j.e.l.j.⁊.l.ij. vnde prima pars rubrice explicat̄.j.e.l.j. Secūda pars rubrice explicat̄.j.e.l.ij. Unde qn̄ vultis rn̄dere canonistis ꝙ de decimis nō fit mentio iure nostro potestis dicere ꝙ fit mentio de decimis prestandis cesari: vt.j.l.vlti. De decimis prestandis aduersario habetis ꝙ actor debet cauere de lite perducenda ad finem ⁊ de prestanda decima: vt in auct. de litig.§. ad excludendam. sed de decimis prestandis deo non habemus.sed tn̄ bene habemus de prestandis tributis: vt.j. de tri.pre. per totum. ⁊ s̄.in quibus ca.pi.ta.con.l.j.

Qui iuris. In.l.ista dicit̄. Olim ab initio pauci fuerunt homines: vnde volebant iura ꝙ hoies non viuerent sine mr̄imonio. qꝛ sicut mulieres que palam recipiunt homines raro concipiunt. ⁊ ita qui sunt in celibatu nō generant.⁊ ideo volebant olim.ll.ꝙ homines viuerent in matrimonio vt liberi procrearentur. ⁊ si viuebant in celibatu patiebantur hanc penaꝫ: qꝛ eis mor.cā non poterat donari.sed hodie per.l. istā est sublatum. Tex.celibes habebantur.i.sine matrimonio.sic s̄.de iudi.indu.l.vlti. Tex.liberentur.quia patiebantur hanc

penam: q2 non poterat eis donari mor.cā. Tex. nec quisq̃ orbus habeatur. q2 qui viuebat in celibatu cēsebat orbus.

Pater iuris. De pma parte rubrice in pma.l.dictum est. De secunda parte rubrice in.l.ista dicitur. Lex papia.olim ita tuebat. Si vir relinquebat vxori aliquid: si ex illo m̄rimonio erant liberi: capiebant solidū relictū. si non erant liberi: de illo relicto prestabat decimam fisco. ⁊ idem erat econtra si vxor relinquebat viro. sed hodie.l.papia.est sublata. Tex.relicta. quia si relictum excedat dodrātem poterit defalcare: vt.ff.ad.l.fal.l.j.

¶ De iure liberorum.

¶ Olim celibatus prohibebatur: qa erat cā q̄ liberi non nascerentur.hodie permittitur.verum q2 occasione m̄rimonij liberi suscipiuntur qui non susciperentur occasione celibatus: ideo ponitur rubrica. de iure liberorum.i.qualiter parentes qui non viuunt in celibatu succedant liberis. Et primo qualiter pater succedat de quo dr̄.j.e.l.ij. Secundo qualiter mater succedat.de quo dicitur.j.e.l.vlt. Et debetis scire q̄ pater non succedebat liberis nisi impetraret a principe:quod corrigitur.j.e.l.j. Jte3 mater nō succedebat liberis nisi esset mater trium liberorum.

Nemo. Jn.l. ista dicitur. Olim non succedebat pater liberis nisi impetraret a prin.q̄ competeret ei ius succedendi liberis. sed istud hodie est correctum.q2 pater succedit liberis ⁊ si non impetret hoc a principe. Tex.omnibus.s.patribus. Tex.concedimus.sub. emancipauerint vel non.qa hodie omnis pater habet ius succedendi liberis suis emācipauerit contracta fiducia vel non: vt insti. de legi.ag.suc. §.fi. nā pater succedit liberis turbato ordine mortalitatis: vt.ff.de inoffi.te.l.nam ⁊ si.

Illam iniuriam. Segnori.l. ista ē noua.l.iusti.⁊ ista.l.hoc dicit. Olim ante.l. istam lata3 mater ex se.cō.tertu.succedebat liberis si erat mater trium liberorum.sed si erat mater libertina ⁊ erat mater.iiij. liberorum:non.sed iusti.corrigit hoc. ⁊ dicit q̄ succedit liberis suis mater:siue sit mater trium liberorum siue.iiij. Tex.ei.s. matri. Tex.prestantur.vt insti.ad tertul.per to. Tex.peperit. vnde succedit mater liberis: habeat.iij. liberos vel.iiij. vel non. ¶ Or segnori in tit.isto non debetis habere plures.ll. est tamen in multis libris ⁊ maxime in antiquis quedam falsa.l.quam quidam falsus mōachus fabricauit ⁊ incipit.actione competenti. Et debetis scire q̄ papie erat iste falsus monachus ⁊ vocabatur Gosian⁹:⁊ studebat in omnibus malicijs.nam quando erat in aliqua parte questio dubia: ibat ad partem ⁊ dicebat. quid vultis mihi dare si inueniam.l. que determinabit questionem vestram de verbo ad verbum?dicebāt illi. volumus dare vobis.c.lib.boñ. dicebat iste falsus monachus.bene placet mihi.quid faciebat?ibat ⁊ sciebat tenorem questionis: mittebat pro omnibus libris ciuitatis si volebat facere.l.⁊ scribebat.l. in fi.alicuius libri. ⁊ ipse sciebat ita scribere: q̄ quandocunq3 videbat aliquam litteram faciebat ei similem. ⁊ si volebat facere aliquam auctē. mittebat pro omnibus auct. ciuitatis ⁊ ibi scribebat auct. postea l.illa allegabatur in causis.dicit aduocatus alterius partis. hanc.l.ignoro.⁊ mittebat pro libro suo ⁊ ieueniebat eam scriptam ibi preter spem suam. ¶ Sed segnori hec.l. est falsa: quia non pertinet ad titu. istum. Jtem in alio est falsa: quia dominus obuiat falsatoribus. Jtem quia omnes.ll. vltime sunt iusti. vñ quomodo posuisset.l. gosiani pro vltima. Preterea eadem est vendicatio priuati q̄ fisci. Preterea non daretur reipubli.nec cuilibet de populo: sed procur.fisci:vt.s. si aduer. fisc.l.j.⁊.l.ij. ¶ Or segnori. tex. huius.l. est talis ⁊ vult hoc dicere.quidā falsus monachus gerebat se pro principe ⁊ incipiebat.actio.competenti.quasi imperator respondebat interroganti.⁊ inscripserat.l.istam hoc modo. Jmperator gosiano rufino. ⁊ voluit hoc dicere. omnis causa aut est priuata aut publica. Si causa est priuata: puta volo vendicare rem meam a te: habeo rei vendi. que est priuati iuris. Sed si est quasi publica ⁊ fiscus vult vendicare: habet rei vendi.que est publici iuris. Sed segnori vt dixi hec.l.est falsa. Similiter habuistis.l.falsam alibi.s. de iureiur.qua3 ipse idem monachus inscripsit.

¶ Finit lectura domini Odofredi sup octauo libro.C. domini Justiniani feliciter.

¶ Incipit liber Nonus.

¶ Qui accusare nõ possunt.

In superioribus libris de ciuilibus questionibus dictũ est. nunc de criminalibus qõnibus ⁊ accusationibus vidẽdũ est. verũ qꝛ nõ lꝫ passim oĩbus accusare: ideo ponitur hic tractatus qui accusare non pñt vt p hoc cognoscamus q accusare possunt: cũ ꝯtrioꝝ eadẽ est disciplina. vt. ff. ð his qui sunt sui vel alie. iuris. l. j. vnde qui accusare nõ possunt ⁊ ex quibus causis videamus ⁊ subijciamus. Quidaꝫ tñ habẽt rubricã sic. de his qui accusare nõ possunt. ⁊ tunc dicatis. de his. s. personis. vel accusatoribus qui accusare nõ possunt videamus. ⁊ de istis agit̃ in singulis legibus huius ti.

Prius est. Segnori. l. ista hꝫ duplicẽ itellectũ. Et vno mõ legitur ₰m ꝙ cõiter oẽs doctores intellexerũt eam, vsqꝫ ad tpa dñi Azo. ⁊ hec lectura est amica lr̃e. sed recipit multa ꝯtria. igitur ⁊ scðo mõ hꝫ Azo. ⁊ tũc hec. l. caret omni ꝯtrio. Ego tñ premittaꝫ antiquoꝝ lecturam. ⁊ hãc lec. scripsit dñs Guil. in casibus sup. l. istã. ⁊ ₰m antiquoꝝ lecturam no. ita casum. Quidam accessit ad principeꝫ dicẽs. dñe imperator ego primo accusaui titium de leuiori crimine puta ꝙ furtiue subtraxit mihi seruũ meũ: vel ꝙ iniuriatus est mihi vel seruo meo. titius quid fecit? accusauit me p libellum ꝙ seruum suũ occidi. vel vulneraui aĩo occidẽdi. ⁊ ita me accusauit de grauiori criẽ: nũc querit̃ que accusatio preponi debeat? ⁊ pmo examinari ⁊ diffiniri. s. an mea accusatio que est de leuiori criẽ: an accusatio titij que est de grauiori? Ad qð rñdet impator dicẽs. licꝫ mea accusatio ð furto vel de iniuria mihi illata primo fuerit facta: tamen ego primo loco ðbeo rñdere accusationi titij scðo loco facte de cede ⁊ vulneribus. dicit. n. imperator. prius est vt de cede ⁊ vulneribus a te factis rñdeas: ꝗ̃ tu super accusatione furti a te facta audiaris. ⁊ ex euentu cause apparebit an in mea accusatione fuerit procedendum: qꝛ si ab accusatione titij fuero absolutus: in mea accusatione de furto procedetur. sꝫ si fuero capitaliter dãnatus: vel ad mortem nãlem vel ciuilem: super mea accusatione nõ ꝓcedet̃. Vñ lꝫ primo inscripserim. i. libellum accusationis deposuerim: attñ accusatio titij aduersarij mei licet posterior sit debet precedere. Et hꝫ istam lec. ita ordinatur littera ⁊ sub. ita in lr̃a. o. tu primus accusator prius ẽ vt criminibus rñdeas: que tibi vt grauiora ab aduersario tuo obijciuntur cedis atqꝫ vulnerũ. ⁊ accipiatis qð est infra. tam. ⁊ si prior inscriptiõe deposuisti. Or videatis. s̃. ⁊ tunc ex euentu cause iudex existimabit: an tibi permittendum sit eundem accusare. Visa enim ordinatiõe littere exponetis ita litteram. Tex. prius est. i. conuenit vt primo loco respondeas criminibus grauioribus. vt. j. dic. vel potest exponi. prius est. i. esse dꝫ. q. d. hoc eẽ dꝫ vt respõdeas criminibus. s. grauiorib⁹ que tibi grauiora ab aduersario tuo obijciuntur. sub. scðo loco per secũdam accusationem. Tex. cedis. i. mortis. Tex. atqꝫ vulnerũ. sub. illatoꝝ omnia occidendi. ecce qð dixi. Tex. rñdeas. i. tu primus accusator. nã imperator rñdet primo accusatori: vt pꝫ ex. l. sub scriptione. Tex. ⁊ tunc. i. secunda qõne examinata. q. d. lata sentẽtia super grauiori crimine. Tex. an tibi. s. priori. Text. ex euentu cause iudex existimabit permittendũ sit eundem accusare. sub. de leuiori. ⁊ qualis est iste euẽtus cause? ⁊ certe talis. qꝛ si tu primus accusatus de grauiori criẽ fueris absolutus ꝓcedetur in tua accusatione facta de leuiori crimine. si tu fueris ꝯdẽnatus ad mortẽ nãlem vel ciuilem: in tua accusatione nõ ꝓcedet̃. sed si ad minorem penaꝫ relegationis fueris ꝯdẽnatus: in tua accusatione bene poterit ꝓcedi. vt. j. dicetur. Tex. tã ⁊ si. i. ꝗ̃uis. Tex. prior. i. primo loco. Tex. inscriptionẽ. i. libellũ iscriptiõis. vt colligit̃. l. libelloꝝ. in fi. ff. de accusa. Text. deposuisti. sub. de criẽ leuiori.

¶ Or ₰m hãc lecturã antiquoꝝ hẽtis hic. si accuso titium de criẽ leuiori: ⁊ de hoc obtuli ei libelluꝫ: si titius secundo accusat me de grauiori criẽ: primo ꝓcedet̃ super accusatione facta secundo loco ð grauiori criẽ: ⁊ ex euentu apparebit an super mea accusatione sit ꝓcedendum. Et imprimis quero quid facit hec. l. ad istũ ti. R̃. multũ facit. ecce si te accuso de criẽ leuiori: ⁊ tu accusas me de criẽ grauiori: impeditur mea accusatio per tuã posteriorẽ: vñ facit ad ti. istum. qꝛ indubitanter accusatus de criẽ grauiori: non accusat de crimine leuiori: siue ꝓcedat: siue subsequat̃ accusatio. Et sic no. ꝙ maior qõ minori, qõni ꝑfert̃. sic ⁊. j. ad. l. iul. ð adul. l. adulterij. ⁊. l. quoniam. ⁊. ff. de iudi. l. per minorem. ¶ Sꝫ segnori ad. l. istam opponitur pluribus modis ₰m istaꝫ lec. Et primo videtur ꝙ hec. l. nõ possit ꝓcedere. Nam hic dr̃. si accuso te de criẽ leuiori prĩo loco. ⁊ postea tu accusas me secũdo loco de crimine grauiori: primo ꝓcedit̃ in tua accusatione ꝗ̃ in mea. Sed videtur ꝙ primo ꝓcedatur in mea: secundo loco in tua: cũ regula iuris sit. qui prior ⁊c̃. vt. ff. ð iudic̃. l. qui prior. ⁊. ff. locati ⁊ cõ. l. in operis. Ad istð potest ita dici. regula illa. qui prior ⁊c̃. intelligit̃ in pluribus ciuilibus qõnibus: quarum prima maior: vel neutra maior. vel neutra preiudicialis. quia hoc casu qui prior appellat: por agit. Item intelligitur in pluribus crĩalibus qõnibus inuicem factis: quarum neutra est maior: vel neutra preiudicialis. ⁊ similiter hoc casu: qui prior appellat prius agit. Sed illa regula nõ hꝫ locuꝫ in pluribus ciuilibus questionib⁹: si secunda est maior. qꝛ hoc casu secunda maior preiudicat prime minori. ff. de iudi. per minorem. Item illa regula nõ habet locum si prima questio est ciuilis: secũda criminalis: qꝛ prima postponit̃ secunde: vt. ff. de ordi. iudi. l. vlti. cauet̃ a parte. Item nõ hꝫ locum illa regula: si secunda qõ est piudicialis. vt insti. de act. §. piudicialis. Item non hꝫ locum illa regula in criminalibus qõnibus: si secũda est maior. qꝛ secunda maior ꝑfertur minori que prior est: vt in. l. nr̃a. nam maior questio ꝑfertur minori. vt. j. ad. l. iul. de adult̃. l. adulterij. ⁊. l. qm̃. ⁊. j. ad. l. fal. de plagi. l. penul. ⁊ sic hec. l. intelligitur ₰m vltimam lecturã Azo. quã. j. subijciam. Sic ergo fallit hic illa regula. qui prior ⁊c̃. Ideo qꝛ secunda accusatio est maior. vel qꝛ secunda est criminalis prima ciuilis. vl̃ qꝛ secunda est preiudicialis prime. Sic ⁊ alibi fallit illa regula odio venientis contra transac. solẽnizatam. nam odio eius qui venit contra transactioneꝫ solẽnizatam est introductum vt ante cognitionem cause teneatur restituere data ⁊ soluere penaꝫ: vt. s̃. de accu. l. vbi. ⁊ ibi dixi. ¶ Sed secũdo instatur ₰m istam lecturã ad. l. istaꝫ sic. Et videtur ꝙ hec l. stare non possit. hec. l. dicit. si accuso te de crimine leuiori: ⁊ tu accusas me de crimine grauiori: postponit̃ mea accusatio. ⁊ ita innuit̃ ꝙ accusatus de crimine leuiori: accusat me de crimine grauiori: non de pari vel minori: vt. j. eo. l. neganda. Sed videtur ꝙ accusatus de crimine leuiori possit accusatus de crimine leuiori possit accusare de pari vel de minori. Nam. l. dicit. si accuso te de crimine etiam leuiori: si non probo qð intẽdo: videor calũniari: ⁊ tu in sententia potes petere ꝙ iudex puniat me de calũnia. Unde videtur cõtra j. de calũ. l. j. Et bene accusat de pari. qꝛ calũniantes ad vindictam poscit similitudo supplicij. vt. j. tit. pxi. l. vlti. ⁊. j. de calum. l. vl. Ad quod respondeo dupliciter. Et vno modo sic. licet ista dicat ꝙ si te accusaui de crimine leuiori: si accusas me de crimine grauiori: ꝙ tu preponeris mihi: non tamen ꝓhibet ꝙ de pari possis me accusare: vt. j. eo. l. neganda est. Sed ibi accusaui te de crimine leuiori: ⁊ qꝛ non probaui quod intendebaꝫ: petis me puniri de calũnia: videris me accusare de crimine pari. Uel poteris dicere vt dicam j. eo. l. neganda. ibi si te accusaui: ⁊ quia non probaui petis me puniri de calum. in ipsa sententia. hoc non est per accusationem: sed iudicis officio petitur ⁊ supplicatur ab accusato. qꝛ per ipsam sententiam cõdemnetur ad talioneꝫ sicut alibi: qꝛ est ignoscendum ei ⁊c̃. ff. de bo. libe. l. qui cum maior. §. libertus. ⁊. ff. ad turpil. l. j. §. j. ¶ Sed denuo ₰m istaꝫ lecturam ad. l. istam quero quomodo si accusaui te de crimine leuiori: poteris me accusare de grauiori: cum leges dicant ꝙ accusatus accusare non potest anteꝗ̃ purgauerit

innocentiam suam: cuz non relatione criminis sed innocē-tia reus purgetur. Unde vr̄ contra. ff. de publi. iudi. l. is q. in prin. Ad qd̄ vos ita dicetis. accusatus nō accusat anteq̄ purgauerit innocentiam suaz de pari vel minori crimine: vt j. e. l. neganda. nisi primo fuerit absolutus: vt in. l. contra. in fi. sed accusatus de leuiori bn̄ accusat de grauiori vt hic ⁊. j. no. ad. l. iul. d̄ adul. l. adulterij. ⁊. l. quero. Uel pōt dici q̄ accusatus de crimine leuiori: ēt anteq̄ purgauerit innocentiam suā accusat de crimine grauiori: si nomen eius non est receptum inter reos: ⁊ sic loquit̄ hic. sed si nomen accusati recipiatur inter reos: non lz ei accusare nec de pari vel maiori: nec de grauiori anteq̄ suam innocentiā purgauerit vt ibi. ⁊ pro ista solutione facit. ff. de adulte. l. ij. §. ⁊ si pu. ⁊. §. si extraneus. ⁊. l. si maritus. ij. §. prescriptiones. ¶ Sed quero quando dicitur nomē accusati receptum inter reos? Ad istud dicetis tribus modis. Et vno mō dr̄ nomen accusati receptum inter reos demum lite contes. super accusatione: q2 ante non est accusatus sed accusandus. q2 non ante dicitur quis agere sed agere velle. ⁊ ꝑ hoc est ar. ff. rem ra. ha. l. amplius. ⁊ in auc. de litigi. §. oēm. sic ergo si accuso te si vis me reaccusare de pari vel de minori crimine ante litem cō-te. non licet tibi: nisi ꝓsequaris tuam vel tuorum iniuriam. ⁊ sic intelligitur. j. eod. l. neganda. sed si vis me accusare de maiori crimine: posses. ⁊ sic loquit̄. l. nr̄a. sed si lis esset contē. q2 tunc nomen tuum est receptum inter reos: non lz tibi me reaccusare de pari vl' de minori crimine anq̄ purgaueris innocentiam tuam. ⁊ sic est intelligenda. l. contra. ff. de publi. iudi. l. is qui. in prin. ⁊ hec est vera opinio. ita intelligebat dn̄s Azo. Alij voluerunt dicere secūdo mō ⁊ sic. s. vt tunc dicatur nomen rei esse receptū inter reos cum lite cō-te. accusator viriliter insistit ⁊ prosequit̄ accusationē. ⁊ incipit producere testes suos. sz si accusator non ꝓducit testes suos ēt si sit lis ꝯtest. nō dr̄ nomē rei esse receptū inter reos ⁊ ita audiui dn̄m. M. dicentem hoc tn̄ non probat aliqua. l. Alij voluerunt dicere ⁊ tertio mō sic. tunc dicitur nomē rei esse receptum inter reos ex quo iudici patet ante aperturaz testium accusatum esse criminosum: ⁊ tunc iudex si accusatum tradiderit fideiussoribus: requirit fideiussores vt reuz exhibeant ⁊ faciant eum poni in vinculis. Sed istud similiter. l. non probatur. vnde verius est vt dicatis sicut primo dixi. ⁊ debetis scire q̄ iure nostro aliter tractabantur accusatiōes criminales q̄ hodie: quia layci sunt hodie iudices in criminalibus questionibus: vt sunt ptātes in lombardia ⁊ in tuscia. sed de iure nostro offero accusationem meam in scriptis. s. nomen accusatoris ⁊ nomen accusati: ⁊ facinus: ⁊ locum in quo dicitur perpetratum facinus ⁊ in scriptis. ⁊ anteq̄ contestetur lis libellus accusationis non ponitur in actis sed lite conte. sic. ergo habetis q̄ lite conte. receptū est nomen accusati inter reos. vnde si te accuso: ⁊ tu vis me reaccusare: non potes postq̄ nomen tuuz est receptum inter reos anteq̄ purgaueris innocentiam tuā. ¶ Sed quedam lex videtur contra. que vr̄ velle q̄ admittatur reaccusatio: etiam noīe rei recepto inter reos: vt colligit̄. ff. ad. l. iul. de adulte. l. ij. §. si pu. in fine. Ad qd̄ potest dici dupliciter. speciale est in crimine lenocinij. vt ab vxore nō ab extraneo admittatur reaccusatio. nō vt maritus repellatur: sz vt vxor in alijs releuetur. Uel potest dici secundo modo ⁊ sic. ibi per modum exceptionis querebatur de lenocinio: non per modum accusationis. ¶ Sed denuo hic instatur ⁊ querit̄. ecce si accusaui te de crimine: postq̄ nomen tui accusati est receptum inter reos non admittitur tua reaccusatio. sed nūquid exceptionibus poteris te defendere: ⁊ opponere exceptiōes tuas contra me? Ad quod dixerunt quidam q̄ non. ⁊ pro se inducunt. ff. ad. l. iul. de adulte. l. si maritus. ij. §. prescriptiones. vnde multi rudes aduocati decipiuntur per illum. §. ⁊ dicunt q̄ accusatus lite cōtes. postq̄ nomen rei est receptum inter reos non potest opponere exceptionem dilatoriam vel declinatoriam vel peremptoriaz. ⁊ dicunt: aliō in criminalibus. ¶ Sed segnori verius est vt vos dicatis sicut in pecuniarijs questionibus exceptio dilatoria ⁊ declinatoria debet opponi ab initio ante litem contesta. vt. s̄. de excep. l. penul. ⁊ vlti. ⁊. s̄. de proba. l. exceptionem dixi. ⁊ peremptoria potest opponi qn̄cunq3 ante sentē. vt. s̄. de excep. l. si quidem. ita de criminalibus accusationibus: declinatorie ⁊ dilatorie exceptiones opponuntur ante litem cōtes. i. anteq̄ nomen accusati sit receptum inter reos. ⁊ sic loquitur ⁊ intelligitur. §. ille. prescriptiōes. verbigratia. accuso te. tu potes excipere anteq̄ nomen tuum sit receptuz inter reos. nō potes: q2 es pupillus: vel q2 mulier. sz si tu velles opponere exceptionem peremptoriam postq̄ nomen tuum est receptum inter reos: bene potes hanc exceptionē opponere. q2 peremptoria exceptio pōt opponi qn̄cūq3 dū-tamen an̄ sententiā. verbigratia. accuso te de crimine postq̄ nomen tuum est receptum inter reos: ⁊ sic lite contesta. vis opponere exceptionem rei iudicate. q2 dicis q̄ fuisti delatus ab alio de isto crimine. ⁊ fuisti absolutus. vnde dicis q̄ non possum te accusare nisi probem collusum: vt. ff. de preuari. l. preuaricationis. hāc exceptionem bene poteris opponere: ēt postq̄ nomen tuum est receptū inter reos. ⁊ speciale est in accusatiōe lenocinij: vt nō possit obijci exceptio peremptoria postq̄ nomen eius est receptum inter reos: ⁊ sic lite contest. vt. ff. ad. l. iul. de adulte. l. ij. §. extraneus. sed si obijciatur exceptio peremptoria a muliere postq̄ nomē est receptum inter reos: ⁊ sic li. conte. potest eam opponere. nō vt se excuset: sed vt maritum oneret: vt in preallega. l. ij. §. si publi. ¶ Or segnori circa istum articulum volo subijcere vnam questionem propter vnum quod scripsit dn̄s Azo in summa huius ti. ⁊. j. e. l. neganda. multum breuiter. Ex premissis vidistis: si accuso te de crimine: si vis me accusare de pari vel de minori: ⁊ prosequaris tuam vel tuorum iniuriā: anteq̄ sit nomen tuum receptum inter reos hoc facere poteris. ¶ Or ponamus accuso te de crimine leuiori prosequendo meam vel meorum iniuriam. tu accusas me de pari crimine vel de leuiori prosequendo tuam vel tuorum iniuriam: nunquid admittetur tua accusatio? Respondeo ꝓm Azo. q̄ non: si ego primus ꝓsequor meam vel meorum iniuriā ⁊ tu scd̄s prosequaris tuam similiter vel tuorum iniuriam. Sed si ego primus accusator non prosequar meā vel meorum iniuriam: bn̄ admittitur tua secunda accusatio: vt j. e. l. neganda. Sed si tu secundus accusator admittaris cōceditur tibi secundo qd̄ non licet mihi priori: immo denegatur: qd̄ esse non dz. ⁊ pro hoc induxit tale ar. Nam mulier prefertur hn̄tibus tacitas hypothe. licet sit p̄mus creditor. sed si secundus creditor hēret idem priuilegium ei non prefertur. q̄ si secunda mulier agit contra primā mulierem habētem easdē hypo. melius est priuilegiū prime. s. vt p̄ma mulier preferat̄ secūde mulieri. ne quod conceditur secunde non concedatur prime. q. d. secunda dos non prefertur prime: vt ar. s̄. qui po. in pig. ha. l. assiduis. §. vlti. Sed si placet vobis potestis dicere vt dicebat dn̄s Ja. ⁊ h̄ de consuetudine videtur approbatū. Si accuso te prosequendo meā vel meoruz iniuriam: tu accusatus poteris accusare me de pari vel de leuiori: si tuam vel tuorum prosequaris iniuriā. ⁊ est hoc ar. si accusaui te de crimine contra me illato: ⁊ nō probaui qd̄ intendebaz: tempore sn̄ie poteris petere me dānari de calūnia. ibi enim prosequebaris tuam iniuriam: ⁊ audiris: vt. j. de calumnia. l. j. Item pro hoc est ar. si accuso te prosequendo meam vel meorum iniuriaz: ⁊ tu reaccusas me prosequendo tuorum vel tuam: non admitteris quia nō est ignoscendum ei: vt. ff. de bonis libe. l. qui cum maior. §. si libertus. ⁊. ff. ad sil. l. siquis in graui. §. penul. ⁊. ff. ad. l. iul. de adulte. l. ij. §. si pu. Nec obstat. s̄. qui po. in pig. ha. l. assiduis. §. vlti. q2 ibi tractatur de duabus dotibus. scilicet que dos debeat esse prima. ⁊ sic de ciuilibus questionibus. ⁊ regula iuris est. qui prior est tempore potior est iure: vt. s̄. qui po. in pig. ha. l. ij. plene dixi. sed hic tractatur de ordine accusationum: ⁊ sic de criminalibus questionibus. Tamen segnori si velletis tenere opi. domini Azo. respondebitur ad. l. illā. j. de calū. l. j. q̄ ibi illud nō fit ꝑ modū accusatiōis sed iudicis officio. Itē ad. l. illā. qui cū maior. §. si libertus. ⁊ ad. l. illam. siquis in graui. respondebitis q̄ ibi illud fit ꝑ modum exceptionis: non accusationis. Item ad. l. illam ff. de adulte. l. ij. §. si publi. respondebitis q̄ ibi similiter illud fit per modum exceptionis non accusationis. vel dicetis q̄

tis ꝙ spāle est in crimine lenocinij. ¶ Denuo ad. l. istā sm̄ istam lecturā opponit̄ sic. Nā hec. l. dicit. si ego primo loco accusaui te de furto: dic vt in casu. ergo appet ꝙ obstet mihi super mea accusatione si condēnor exceptio rei iudi. Sed videt̄ ꝯ. Naꝫ ad hoc vt obstet exceptio rei iudi. tria necessaria sunt. ⁊ si alterū deficit exceptio deficit vt colligitur. ff. de excep. rei iudi. l. cū querit̄. ⁊ l. se. ⁊ l. an eadem. in prin. Sed certe hic si accuso te de furto primo loco: ⁊ tu ante litem cōtest. accusas me de cede ⁊ de vulneribus: ⁊ si eedeꝫ sint persone: non est eadem causa petendi: ⁊ non est ideꝫ corpus petituꝫ. ergo si condemnor: non obstat mihi exceptio rei iudi. vnde tua non vr̄ meam excludere. quid est ergo quod dicit littera ista. ⁊ tunc ex euentu cause iudex estimabit an tibi p̄mittendum sit eundem accusare. Ad istud vbi de leuiori crimine accuso te: ⁊ tu accusas me de grauiori: primo ꝓcedetur super tua accusatione: ⁊ ex euētu cause iudex estimabit an procedendum sit super mea accusatiōe. nō ideo vt obstet mihi exceptio rei iudi. sed ideo qꝛ si cōdēnabor ad mortem qūo prosequar meaꝫ accusationem. certe non potero: vt. j. si reis vel accu. mor. fu. l. j. ⁊ ij. ⁊ per totum. sꝫ si absolutus fuero: bene potero prosequi accusationē meam. ⁊ sic ex euentu cause apparebit an permittēdum sit mihi accusare. ¶ Sed denuo opponitur ad. l. istam sic sm̄ istam lecturam. ⁊ aduertatis istud contrarium: qꝛ preceteris alijs est fortius. Nam hec. l. dicit vt dixi in casu. Sed. l. vr̄ contra. que dicit ꝙ condemnatus nouam accusationē nō pōt ꝓponere: sed inchoatam pōt perficere. sed si accusatus fuerit absolutus inchoatam pōt perficere: ⁊ de nouo accusare. vnde videtur contra ff. de publi. iudi. l. is qui reus. in fi. ¶ Ad solutioneꝫ cuius contrarij dictū est infinitis modis ⁊ nostri varijs modis dixerunt. Et vno modo dixerunt quidam. cōdemnatus nouā accusationē nō proponit: sed inchoatā perficit cā tumultus vitandi. Nā si iudex cōdēnauit aliquē: clamauit populus. vos condemnastis ipsum. ipse primo accusauit illum accusatoreꝫ: vnde procedatis in sua accusatione. dicebat iudex. non debeo vel volo consulere principeꝫ. dicebat populus: nisi vos prosequamini nos interficiemus vos. ⁊ clamabat alta voce mora mora. vn̄ ꝓcessit: qꝛ aliter tumultus separari non poterat. ⁊ sic loquitur. l. contra. ⁊ pro hoc etiam facit. ff. ad. l. cor. de sic. l. penul. secus si nō esset tumultus nec accusationem condemnatus de nouo fecit: nec inchoatam perficit vt hic. Alij voluerunt dicere secundo modo ⁊ sic. Nam hic super prima accusatione nō erat nomē accusati receptū inter reos. ⁊ sic nō erat lis cōtest. ibi erat lis cōte. ⁊ sic nomē eius receptum erat inter reos. vnde inchoatam poterit pficere: nō aūt de nouo facere. Sed nec hec so. est bona: quia si lis contest. esset super prima accusatiōe: nomen illius accusati esset receptum inter reos. vn̄ reaccusare non posset. Alij voluerunt dicere tertio mō ⁊ sic. cōdēnatus nouas accusationes facit: ⁊ veteres perficit cōtra suum accusatoreꝫ non contra alium vt ibi. Et ideo ad solutionē huius cōtra. vos ita dicetis sic. naꝫ si primo loco accuso te de crimine leuiori: tu secundo loco accusas me de crimine grauiori: primo de tua cognoscetur: ⁊ tunc refert: qꝛ aut absoluor a tua: quo casu in mea primo proposita ꝓcedet̄: ⁊ de nouo possuꝫ te accusare. ⁊ sic loquitur. l. nr̄a. Si aūt condēnor de tua accusatione: aut condēnor ad mortē naturalem. s. vt gladio vltore percutiar. vt colligitur. ff. de bonis liber. l. si necē. Aut condemnor ad mortem ciuilē: vt qꝛ cōdēnor. l. cor. de sic. sꝫ qꝛ sum nobilis persona debeo deportari. ⁊ sic morior ciuiliter: vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. iij. §. penul. Aut non condemnor ad mortem naturalem vel ciuilem: sed condēnor vt releger vel vt remouear ab ordine. in primis duobus casibus. scilicet vbi cōdemnor ad mortem naturalem vel ciuileꝫ: per tuā secundam extinguitur mea prima: ⁊ super mea non procedetur: nec de nouo potero accusare. ⁊ sic intelligo. l. istam. Si autē non condēnor ad mortem naturalem vel ciuileꝫ: sꝫ solūmodo relegor vel remoueor ab ordine: hoc casu accusationem in me inchoatam possum perficere: non autē de nouo accuso: vt in. l. cōtraria. Si obijcitur mihi. nonne condēnatus es de publi. iudicio: ⁊ sic es infamis: vt probatur. ff. de pu. iudi. l. infameꝫ in prin. si es infamis non potes accusare. ff. de adul. l. qui accusare. nec ignoscendum est ei q ⁊ cē vt. ff. de bonis liber. l. cuꝫ maior. §. si libertus. Respondeo. infamis non accusat nec inchoatam prosequitur nisi prosequatur suam vel suorū iniuriā: vt. ff. de accusa. l. qui iudicio in prin. Itē si obijciat̄: nōne calūniatus est semel: ⁊ calumniatus non accusat: vt in preallé. l. qui iudicio. §. j. Respondeo verū est ꝙ calūniatus nō accusat si accusando est calūniatus. secus si est calūniatus resistendo ⁊ defendendo. vel nisi prosequat̄ suam vel suorū iniuriam: vt. ff. de accusatis. l si cui. §. ijsdem in fi. ⁊ hec est illa ratiōe. qꝛ qui semel est malus: semper ꝓsumitur malus. ⁊ ad hoc facit hec. l. ⁊. ff. de publi. vec. ⁊ cōmissis. l. licitatio. §. j. Uel dicatis secūdo modo sicut dominus Azo adinuenit ⁊ bene: ⁊ ita tetigit hic sed nimis breuiter. tamen vt vos intelligatis quid ipse vult dicere dicetis ita. Si primo loco te accuso de crimine leuiori ⁊ tu secundo loco accusas me de crimine grauiori: aut de crimine preiudiciali: aut de crimine non preiudiciali si accusas me. Si primo loco te accuso de crimine leuiori: ⁊ tu secundo loco accusas me de crimine grauiori non preiudiciali: obtinebit. l. contra. is qui reus in fi. Sed si accuso te de crimine leuiori: ⁊ tu accusas me de crimine grauiori ꝓiudiciali: si absoluor ꝓcedetur in mea accusatione. si condēnor: nullo modo procedetur in mea. sic loquitur. l. nostra. ⁊ ita legitur hoc. l. sm̄ antiquos. Legitur hec. l. secundo modo vt predicta contraria ⁊ ambages non vendicent sibi locū sm̄ Azo. scilicet vt intelligatur hec. l. de crimine capitali preiudiciali. Et in hac. l. sm̄ eum ponetis ita casum. primo loco accusaui te per libellum ꝙ seruum meuꝫ furtiue mihi subtraxisti. naꝫ de furto potest agi ciuiliter ⁊ criminaliter: vt. ff. de furtis. l. vlti. ⁊ qꝛ de re familiari nascitur ciuilis actio: ⁊ criminalis accusatio vt dicam. j. quando ciuilis actio preiudicat criminali. l. vna. dicetis ergo sic. accusabaꝫ te de furto: qꝛ dicebam ꝙ stichum meum seruum furtiue mihi subtraxeras anno. lxij. die primo intrante mensis septembris. Jn secundo loco accusas me ꝙ ego illum stichum seruum meuum occidi eodem anno die. viij. intrante augusto. vel ꝙ ego vulnera letalia sibi intuli ex qbus mortuus est. hoc casu qꝛ tu accusas me de crimine grauiori. scilicet cedis ⁊ vulnerum: ⁊ de crimine preiudiciali: qꝛ tua accusatio strangulat meam accusationem: qꝛ est maior preiudicialis: procedetur super tua. ⁊ qꝛ est ꝑiudicialis ad primam: ⁊ ex euentu cause apparebit si super mea accusatione sit ꝓcedendum: qꝛ si iudex condēnabit me ꝙ ego occidi vel vulneraui stichum seruum meuꝫ mortifere: ergo sequitur ꝙ furtiue nō subtraxisti vel non verberasti. Si dicat aliquis. verum est ꝙ possum te accusare ꝙ seruum meum stichū furtiue subtraxisti vel verberasti prima die Septembris: sed tu non potes me accusare ꝙ eundem seruum occidi vel mortifere vulneraui. sed hoc falsum est: qꝛ bene potes me accusare ꝙ eundem seruum occidi vel mortifere vulneraui. viij. die Augusti. Naꝫ non licet dn̄is seruire vltra modū in seruis suis sine causa: vt. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. ⁊. ff. de vsuf. l. locum. ⁊ colligitur. ff. ad. l. aquil. l. inde neracius. §. si dolo. ⁊. j. de emen. seruorum dicetur. ⁊ ideo nō est vera solutio. Et ideo ad. l. cōtra. ita dicetis. si accuso te de crimine leuiori ⁊ tu secundo loco accusas me de crimine grauiori: si absoluor a tua: super mea procedetur: ⁊ etiam de nouo potero accusare. si autem condemnor ad mortem naturalem vel ciuilem: super mea non procedetur nec de nouo potero accusare. si autem condemnor ad minorem penam: puta relegationis vel quia ab ordine remouear: bene procedetur in mea primo inchoata: si secunda nō erat preiudicialis ad primā. sed si secunda erat ꝑiudicialis ad primam: non procedet̄ in mea vt. s. dictū est. ⁊ ideo litterā istius. l. sm̄ Azo. lecturā legetis sic. Tex. prius est. i. ꝯuenit prius. i. pmo loco. Tex. ab aduersario tuo. i. ab accusato. Text. rn̄deas. qꝛ accusatus a te: qꝛ seruū tuū tibi furtiue subtraxerat prima die septēbris accusabat te scd̄o ꝙ dolo ƀuum tuuꝫ occidisti vel mortifere vulnerasti. viij. die intrante mensis augusti. Or accipiatis qđ ē in fine. Tex. tāetsi. i. ꝙuis. Tex. ⁊ tunc. i. snīa lata super questiōe scd̄a. Sic ergo sicut dixi sm̄ hanc lecturaꝫ omnia predicta ꝯria cessant ⁊ nō vendicant sibi locuꝫ: ⁊ statim non

hz locū illa regula. qui prior appellat prior agat. qz hz preiudicialis. Item illa. l. que dicit φ accusatus nō accusat: quia hec similiter est pīudicialis. Itē nō hz locuz illa. l. ff. is qui reus. in fi. de publi. iudi. que dicit φ ꝯdēnatus incboatā pficit. qz hec. l. loquit̄ in crimine preiudiciali. ibi autē loquit̄ de crimine nō pīudiciali. Mod.

I cautiones. Supra. l. j. habuistis φ accusatus de crimine grauiori ꝛ pīudiciali: de crimine leuiori nō accusat: nec ēt incboatā perficit si fuerit condēnatus: nunc in. l. ista ponit̄ alia cā ꝑpter q̄ꝫ quis accusare non pōt. Nā si volo accusare aliquem de crimine publi. alieno nomine nō possum. ¶ Unde segnori in. l. ista notabitis ita casum. ego pupillus vel adultus accessi ad principez dicēs ei. Dñe imperator vos cognouistis bene patrem meū. ego sum filius eugenij qui fuit vester miles: ꝛ quē multum dilexistis. pater meus eugenius nomine secūdino mutuauit pecuniam ponamus mille: ꝛ de hoc habeo pu. instrumentuz. iste secundinus dicebat oībus palā viuente p̄re meo: φ pater meus mutuauerat ei mille gratis. mortuo p̄re meo tutores mihi dati sunt vel curatores. tutores mei vel curatores venerunt ad secūdinū ꝛ dixerunt ei. nos sumus tutores vel curatores filij quōdam talis tui amici: vñ solue nobis mille que pater eius tibi mutuauit ꝛ reddemus tibi instrumentū. dicit iste secundinus miror de eo qd dicitis: qz ego habeo instrumentū φ solui quōdā eugenio patri pupilli vel adulti vestri illa mille que mihi gratis mutuauit. dicebant isti tutores vel curatores mei. nos volumus videre quis fecit illud instr̄m. ꝛ si hoc est verū φ illud instr̄m hēas. dicebat secūdinus nolo vobis dicere quis fecerit illud instr̄z: nec volo vobis ostēdere. sed si deueniet̄ ad iudiciū agenduz edam vobis. nūc quero a vobis duo. Primo si tutores vel curatores mei instr̄m secūdini hēant suspectū. ꝛ velint accusare secundinum de falso: si a secundino ꝑducat̄ instr̄m in quo cōtinetur qualiter patri meo eugenio soluit mille: vtrum ipsi facere pñt. s. accusare de falso? Scdo si ipsi accusant ꝛ non probāt: an ipsi tanq̄ꝫ calūniātes puniēdi sint? Ad qd respōdet imperator dicēs: si tutores vl̄ curatores tui velint accusare de falso secūdinuz nomine suo. hoc facere pñt. sed si de hoc velint accusare nomine tuo: hoc facere nō pñt. Ad secundam qōnem rñdet imperator ꝛ dicit. si ipsi accusauerūt ꝛ nō ꝑbauerūt: nō puniuntur vt calūniantes propter necessitatem officij eor: nisi ipsi tutores vel curatores euidēti calumnia deprehendantur: qz tunc calūniantes punient̄. h. d. ista. l. Uideatis summariā expōnem littere. Tex. si cautiones. i. instr̄a in quibus cōtinetur φ eugenio patri tuo soluit mille. Tex. quibus secundinus. s. debitor. Tex. eugenio. s. patri tuo creditori. secundinus est nomen proprium debitoris. Tex. proprio noie. i. nō nomine tui pupilli vl̄ adulti: cū nō liceat alieno: lz tuo in crimine falsi subscribere. l. cor. de falsis. Tex. nec enim. Incipit secūda qō. Tex. eorū. s. tutorum vel curatorū. Tex. apparebit. sub. nā tūc de calūnia cōdemnabunt̄. ¶ Or segnori vos habetis hic φ si tutor pupilli vel curator adulti hz suspectum instr̄m qd producitur contra pupillum: illud instr̄m accusat suo noie non pupilli vel adulti noie. ¶ Si colligetis hic illud notabile. licet pecunialiter quis per aliū possit rñdere. vt colligitur. ff. de ꝓcu. l. j. §. vsus. tñ in publicis criminibꝰ nō pōt quis per aliū rñdere. i. agere vel conueniri: qz ad crimē publici iudicij ꝓsequendū frustra procur. interuenit: multoq; magis ad defendendum. ff. de procura. l. pe. §. ad crimen. ¶ Sed vr̄ φ tutor vel curator nomine suo nō possit accusare de falso instr̄o qd producitur contra pupillum vel adultum: sed nomine pupilli vel adulti dz accusare. vnde videtur contra. ff. de his qui. vt indig. l. tutorem. in prin. Ad qd respōdeo ꝛ dico φ illa. l. non dicit φ tutor pupilli vel adulti non possit accusare de falso instrumento qd ꝑducitur contra pupilluz vel adultum sed dicit. si tutor vel curator dicit testamentum falsum vel inofficiosum ꝛ succumbit: relicta pupillo non perduntur propter factuz tutoris vel curatoris qd pupillo vel adulto nocere non debet: vt. s. de ser. fugi. l. quicunq;. ꝛ. s. vnde vi. l. meminerint. ¶ Sed denuo videtur contra. ꝛ videtur φ tutor possit accusare instr̄m qd cōtra pupillum ꝑducit̄ de falso noie pupilli: vt. ff. de his qui. vt indig. l. polla. Ad qd pōt dici vt ibi dixi in primis duabus solutionibus. sed sicut ibi nō approbaui eas sic nec hic approbo. Et ideo vos dicetis tertio mō sic. tutor accusat proprio nomine non pupilli vt hic: accusat tñ noie pupilli. i. ad vtilitatem pupilli vt ibi. ꝛ dicitur accusare tutor noie pupilli dum ita dicit. accuso secundinū. l. cor. de falsis. noie pupilli mei: ideo qz pupillus meus dicit illud instr̄m quo secundinus vtitur eē falsum. certe nō lz noie pupilli ita accusare. Nam melius dz scire tutor talia q̄ꝫ pupillus pp fragilitatē etatis. ꝛ ideo tutor iurat de calūnia. vt. s. de iureiur. cal. l. ij. §. finaūt. sz nomine ꝓprio dz accusare: ad vtilitatē tñ pupilli: ꝛ dicere sic. accuso secundinum. l. cor. de falsis. quem dico scripsisse falsum instr̄m contra pupillū meum in tali negocio ꝛ vsum eē falso instr̄o. sic ergo accusat tutor suo noie: ꝛ est ad vtilitatē pupilli. quia si secundinus cōdēnabitur de falso: apparebit φ pupillo debebit mille. sic ꝛ in ciuilibus dū agit tutor nomine pupilli: agit ad vtilitatez pupilli nō ad suam vtilitatē: vt. ff. de admi. tuto. l. j. §. sufficit. ¶ Sed nunquid ipse pupillus poterit accusare? Rñdeo nō: vt. ff. d accu. l. q accusare. nisi in casu qui ponitur. ff. de accu. l. ij. §. pupillis. Sed si est adultus: interdum pōt interdum nō: vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si maritus. ij. §. lex. ꝛ vtrobiq; accusat tutoris auctoritate. s. de auctoritate pres. l. clarum. ¶ Or segnori dicit h. l. in fi. si tutor accusat de falso ꝛ succūbit φ nō notatur infamia nisi deprehendatur in euidenti calumnia φ ex necessitate officij facit hoc. nam tenet̄ accusare: vnde si committeret teneret̄ indēnitatem pupillo de suo prestare. ¶ Unde no. qui non probat calūniari vr̄: vt. s. de aduo. diuer. iudi. l. j. s. de testi. l. nullum. Sed hic fallit ratione necessitatis officij: vt hic no. ꝛ in pal. l. tutorē. ꝛ. l. tutor. ff. d his qui. vt indi. Itē fallit in eo qui prosequitur suam vel suorum iniuriam. j. de calum. l. ij. ꝛ. iij. Item fallit cum quis habeat iustam causam ꝓsiliēdi ad accusandum: vt. ff. ad turpil. l. j. §. j. nam eo ipso φ qs non ꝓbat non videtur calum.

Ui crimen. In. l. ista ponūtur tria que hz accusator necesse facere si vult ad accusandū admitti: ꝛ si nō faciat repellit̄ ab accusatione ꝛ punit̄. vnde in. l. ista ponitur talis casus. Qui vult accusare aliquem de crimine publico per libellū: in libello dz subscribere ad similitudinez supplicij. Item dz dare fideiussorez de prosequenda accusatione vsq; ad finē. ꝛ si ista nō faciat repellitur ab accusando nec aliter admittitur. Or ponamus accusator obtulit libellum accusationis: ꝛ inscripsit ꝛ dedit fideiussorem ꝛ ꝓsequenda accusatione vsq; ad finē: ꝛ postea se subtrahit: iudex debet eum facere citari ꝛ ammoneri ad ꝓsequendā accusationē. ꝛ si non veniat dz extra ordinem puniri. ꝛ nihilominus in sumptibus factis ab accusato. ꝛ maxime dz condemnari in sumptibus quos accusatus fecerit in itinere. Tex. qui crimen publicū. ꝛ sunt crimina publica que numerantur. ff. de publi. iudi. l. j. ꝛ idem si priuatum: vt. ff. de pua. delic. l. vlti. Tex. non aliter ad hoc. i. ad iudicandum. Tex. pagina. i. libellus in quo subscribit: ꝛ profitetur obligando se ad similitudinem supplicij si non probet: vt not. ff. de accu. l. libellorum. in prin. Tex. lite. i. accusatione criminali. ꝛ sumit̄ hic lis improprie: vt. ff. de testibus. l. j. §. j. Tex. ꝛ si nō fuerint. s. accusatores. Tex. ꝛ si nō affuerint. sub. imo se subtraxerint. Tex. puniēdi sunt. pro motu iudicis: vt. ff. de penis. l. hodie. imponit̄ ēt alia pena: vt dicam. j. vt intra certū tps criminalis qō terminet̄. l. j. Tex. vocati. i. accusati. Tex. cogentur. sub. accusatores. ¶ Or segnori in. l. ista duo not. Primum notabile est si accusator non prosequitur accusationem nō solum extra ordinem punitur: sed ēt in sumptibꝰ factis ab accusato. ꝛ maxie in sumptibꝰ factis in itinere. sic etiā in ciuilibꝰ qōnibꝰ. s. de fructibꝰ ꝛ litis ex. l. nō ignorat. ꝛ. ff. de iudi. l. eū qui temere. ꝛ. s. de epi. ꝛ cle. l. oēs q. ¶ Itē no. hic qui vult accusare aliquē de crimine pu. dz in libello subscribere ad similitudinē supplicij. vt infra. l. vlti. idez est

si aliquis

si aliquis vult accusare de priuato crimine. vt.ff.ꝺ priuatis delictis.l.vlti.⁊.ff.de furtis.l.vlt. Sed quid si nō inscripsit? certe libellus non dz admitti vt hic.⁊.ff. de accusa.l. libellorum.in prin.si tñ admissus est nō inserta subscriptiōe: iudex ex suo officio calūniantē puniet: vt.s.de fide instru.l.cū quidam.⁊.j.de calū.l.j. Itez colligetis ꝙ libellus accusatoris est offerēdus in scriptis: vt.ff.de accusa.l.libellorum. Itē colligetis hic ꝙ nemo sine accusatore dz puniri.ad qđ facit.l. dñica.mulier quis te accusat? dñe nemo.⁊ ego te nō puniā. Item pro facit.l.humana.ff.de mu.⁊ hono.l.rescripto.§.si quis accusatorez. Sed hoc fallit in casibus.ff.de suspectis tuto.l.iij.§.preterea. Itez fallit in crimine lenocinij: vt.ff.ad l.iul.de adul.l.ij.§.si pu. Item spāle est in his que per officiū denūciant. vt.j.de accusationibus.l.ea quidē.⁊.ff.de accusa.l.leuia. Itē fallit in crimine abigeatus: vt.j.de cri.abi.l.vna. Itē fallit in falso teste: vt.s.de testi.l.nullus. Uel pōt dici ꝙ in oibus predictis casibus quis punit sine accusatore: sed nō est necesse subscribere. Odo.

Uxor tua.

In.l.ista dr. Si vxor tua vult accusare aliquē ꝺ nece cōsobrini sui: adeat psidē puincie ⁊ corā eo facere poterit. Tex.necē.i.mortē. Text. vindicandam existimat.sub.aliquē accusando.l.cor.de sic. Tex.prouincie.sub.⁊ accusationē ei offert i scriptis in qua subscribit: vt.s.l.proxi.dixi. ¶ Et no.hic regulam ⁊ eius instantiam. Regula est talis. ꝙ mulier aliquem publico iudicio accusare non potest: vt.j.l.proxi.fallit si prosequatur suam vel suorum iniuriam vt hic.⁊.ff.de accu.l.j.⁊.ij.

Senatusconsulto.

In.l.ista dr. Filij alicuius mulieris hēbant tutores.aliquis ꝯ eos ꝓduxit falsuz instrm. mr filiorū vult istū accusare.l.cor.de fal.licebit ne matri? Rñdet ꝙ nō: qꝛ senatuscōsulto libonia no cauet ꝙ mulier nō pōt accusare aliquē nisi prosequatur suam iniuriā.tñ si mater vult ꝓsequi iniuriā filiorum: si alij idonei: sunt illi preferentur matri. Tex.senatuscōsulto.s.libonian.vt.j.de his qui ascribūt sibi aliqd in testa.l.j. Tex. legis cor.sub.de falsis: vt.j.subijcit. Tex.facere.nisi cuz ꝓsequatur suam vel suorum iniuriā: vt.j.eo.l.qui de crimine. immo.⁊ si prosequatur suorum iniuriā: si alius est idoneior nō audit: vt.j.dicit. Tex.cū igit.ifert a genere in spēz. Tex. hēant.s.o mulier. Tex.debeant.sub.⁊ si hñt instra suspecta: ⁊ putant accusare: possunt accusare suo nomine non nomine pupillorū vt dixi plene.s.e.l.ij.

Accusationē.

In.l.ista dicit. Accusaui te ꝺ aliquo crie.pēdēte accusatiōe illi accusationi renūciaui. post renūciatiōnē volo eādez accusationē repetere: nūqđ lz mihi? Rñdetur ꝙ nō. Tex.cōfessus es.i.accusatiōi tue tu accusator renūciasti. Tex.repetere nō dēs.i.iterato eā ꝓponē.⁊ videris destitisse ex eo ꝙ liti renūciasti in totuz.ff.de iudicijs.l.destitisse.⁊.ff.ad turpil.l.qui restitit.⁊.ff. de accu.l.hi tñ.in fi.⁊ ar.j.ad.l.iul.de adul.l.abolitionē. in fi. idē est ⁊ in ciuili qōne: vt.s.de pactis.l.postꝗ̄.

Si ea que.

In.l.ista dr. Mulier aliqua ꝓsequēdo suā vl suorū iniuriā te accusauit.lite cōte.⁊ noīe tuo recepto iter reos differt ꝓcedē in sua accusatione: nūquid tu accusatus poteris isistere corā iudice: ⁊ petere vt iudex statuat quādā dilationē intra quā mulier que accusat: suaz accusationē prosequat? Certe sic Tex.si ea.s.mulier. Tex.que crimen intendit.i. accusationē criminis.qđ potest facere si prosequatur suam vel suorum iniuriā: vt.s.e.l.vxor dixi.⁊.j.e.l.femine.als nō: vt.ff.de accu.l. qui accusare.in princ. Tex.cognitionem moratur.i.differt. Tex.certa tpa.sub.qđ est.j. Tex.proferende.i.prosequēde. Tex.prestet.i.statuat. Tex.cause.scilicet criminali. Tex.intelligitur. ¶ Or segnori no.hic.licet ab initio nemo inuitus agere vel accusare cogatur: vt.s. vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur in rubro ⁊ in nigro: vt.s.de vsu.pu.l.vltima.tamen exquo aliquis obtulit libellū ⁊ litē contestatus est: instāte reo tenet proseq cām vt hic ⁊ in auc.de litig. §.oēm. Item colligit hic ar.sicut lite cepta iudex pōt statuere diē infra quā actor ꝓsequat litē: ita si timet scholaris ne ciuis moueat sibi qōnez dū recedet: poterit petere a iudice vt assignet diē infra quā ab eo petat vt hic.⁊.s.ꝺ inge. ma.l. diffamari.⁊.s.de remis.pig.l.si eo tempore.⁊.ff.de opti.le.l. mancipiorum. Itē no.ꝙ iudex propter maliciā litigatorum reprimendā pōt statuere diē ad suas exceptiones ꝓponēdas ⁊ ad suos testes ꝓducēdos ⁊ ad ꝓponendum instra qbus vult vti.⁊ ad hoc facit insti.de excu.tu.§.qui autē.⁊ extra de excep.c.pastoralis. Odo.

Non prohibetur.

In.l.ista dr ꝙ milites armate militie nō ꝓhibent instituere accusationes de crimine pu.si prosequant suā vel suorum iniuriā: ⁊ iō miles de morte sui ꝯsobrini aliquē poterit accusare h.d. Tex.ideoqꝫ.infert a genere in spēā. Tex.defendere ꝑmittimus.sub.per accusationē.naz interfectores patris miles poterit accusare. ¶ Or segnori no.hic regulaz.milites prohibentur accusare si nō ꝓsequant suā vel suorum iniuriam: qꝛ debent dare operā armis: vt.ff.de accusa.l.q accusare.fallit hic.⁊.j.e.l.si crimen.

Non ignorat.

In.l.ista dr. Si aliq mulier accusat te de morte filij sui: si tu negas eā esse matrem illius occisi: tūc pmo debet se ꝓbare matrem eius fuisse: quo ꝓbato admittit ad accusationē. Tex.nō temere.sub.⁊ ideo si diffiteris eam esse matrez occisi: ipsa debet se probare matrez esse.⁊ hoc infra dicit. Tex.ꝓbauerit.nam cōi iure mulier est inhabilis persona ad accusandum: vt.ff.de accusa.l.qui accusare.ergo si dicis nō esse matrez filij occisi: debet probare vt.s.de eo qui pro tutore.l.vlti. Odof.

Si crimen.

In.l.ista dr. Si miles armate militie vult aliquē accusare ꝓsequēdo suā vel suorum iniuriā: dz subscribere in libello ad similitudinē supplicij. Tex.astringere.fm qđ dr.s.eo.l. q crimen. Tex.possis.nā miles regulariter ꝓhibetur accusare. Sed fallit h.⁊.s.e.l.non prohibetur.

Data opera.

In.l. ista dr. Si accuso te ꝙ ex ꝓposito ⁊ dolo malo posuisti incēdiū in domo mea: ⁊ ita ꝙ serui mei sunt ꝯcremati: nūqd teneris.l.cor.ꝺ sic. Rñdet ꝙ sic. Tex.data opa.q.d. nō casu.nā in criminib9 pu.q dolo delinqt punit: vt no.ff.ad.l.cor.de sic.l.lege.§.pena.l.cor. Sz si nō dolo malo delinqt: aliter punit incēdiarius: vt.ff.ꝺ penis.l.capitaliū.§.nōnūqꝫ in fi. ¶ Or segnori habetis hic.si tu imponis incēdiū in domo mea dolo malo in qua sunt serui mei ⁊ ipsi cōburātur: teneris.l.cor.de sic.siue p te nō stetit quominus cōburantur.

De crimine.

In.l.ista dicitur. Si mulier aliq vult accusare aliquē de crimine pu. puta de homicidio: nō permittitur ei nisi prosequatur suā vel suorum iniuriā.sed si ꝓsequat suā vel suorum iniuriā: bene ꝑmittit ei accusare: ⁊ ideo cōpetēs iudex hoc estimabit. Tex.nō ꝑmittit.sub.regulariter vt hic.⁊ hoc indicat littera sequens.⁊.j.ad.l.iul.de adul.l. j.⁊.s.eo.l.senatuscōsulto. Itez nec populari actione mulier pōt agere: vt.ff.de popul.ac.l.mulieri. Tex.prosequatur. cōtra.s.eo.l.vxor.⁊.ff.de accusa.l.qui accusare. Tex.non prohibetur.⁊ ad istud accedit.s.e.l.si ea que. ¶ Or segnori habetis h regulariter mulier nō accusat aliquē ꝺ crimine publico.⁊ sunt publica crimina multa: vt.ff.ꝺ pu.iudi.l.j. Fallit cū ꝓsequit suā vel suorum iniuriā vt hic. Itē fallit in crimine lese maiestatis.nā tunc mulier accusat.ff.ad.l.iul ma. in qōnibus. Item fallit in.l.iul. de annona: vt manifeste colligitur.ff.ad.l.iul.de anno.l.vl. Itē fallit in accusatiōe suspe

cti tutoris: vt insti. de suspe. tu. §. consequens.

Si magnum. In. l. ista dr. Si fr velit accusare frem de leui crimine: possz. Sz si de crimine magno ⁊ capitali vellet accusare frem: nedū sibi h̄ nō lz: imo dānat in exiliū. Tex. crimen. cuius pena est mors: vt ex. l. cor. de fal. vt. ff. de pu. iudi. l. ij. Tex. plectēdus. Unde qꝛ fratres se inuicē debēt diligere: sicut vnus nō cogit ferre testimoniū cōtra aliū: vt. ff. de gradibus. l. iure. ita vnus nō pōt accusare aliū de graui ⁊ capitali crie. Sz de leui crimine vnus nō prohibet accusare aliū: vt. j. e. l. si sororem.

Propter insidias. In. l. ista ponit talis casus. Quedaz mulier accessit ad principē: ⁊ corā eo talē pposuit qōnē. Dñe imperator filius meus pauit insidias vite mee volo eū accusare. l. cor. ō sic. potero ne? Imperator rñdit. si pietas ⁊ rō nālis non reuocat ad aium tuum mortē filij: accusationē. l. cor. corā preside de filio poteris intēdere. Tex. potes. Sz qre pmissum ē mri accusare filiū: sz filio nō est pmissuz accusare mrez? vt. j. e. l. pe. ⁊ vlti. Certe h̄ ē rō: qꝛ tāta ē affectio pentū in liberos q nō credit l. q faciat. vt. s. de pa. po. l. iij. Sz lex nō supponit ita de liberis: ⁊ iō repellunt ab accusando: vt. j. e. l. pe. ⁊ vlti.

Criminis. In. l. ista dr. Si aliqs ē itegre fame: pōt aliū accusare de crimine publi. dūtñ sciat q si nō pbabit q intendit q notabit infamia: ⁊ sustinebit similitudinē supplicij. h. d. Text. estimatio. i. infamia: vt no. ff. de var. ⁊ extra. cog. l. cognitionē. §. estimatio. Tex. nō phiberis. vt no. ff. ō accu. l. q iudicio. Sz quare dicit. l. ista cuz piculo calūnie? Rñdeo qꝛ si accusator nō pbat qd intēdit: eoipo vr calūniari ⁊ tenet similitudine supplicij: vt. j. ti. pxi. l. vl. dixi. ⁊. s. e. l. ij. Uñ no. hic q ifamis nō accusat vt hic. ⁊. ff. e. ti. l. qui accusare. ⁊. ff. de pu. iudi. l. infamē. nisi psequat suā vel suoꝝ iniuriā: vt. ff. de accu. l. hi tñ. in prin. nisi crimine lese maiestatis: vt. ff. ad. l. iul. maie. l. famosi.

Cum rōnibus. In. l. ista dicit. Duz pposuisti primo vnā accu. ꝯ titiuz de vno crie: ⁊ scdo ꝯ seyū aliā accusationē de alio crie: nūc vis pponere ꝯ me tertiā accusationē ⁊ ō alio crie: ego dico tibi q nō potes: qꝛ hēs duos reos delatos: nūqd cū suꝭ rōnibus ꝯgruit mea petitio? Certe sic: nisi ipse psequat suā vel suoꝝ iniuriā. Tex. delatos hz. i. accusatos diuersis libellis. Tex. ꝯ pscripta. i. statuta tertiā accusationez proponere. Or segnori qꝛ hec. l. hz aliqua contraria: ita breuiter determinabo. vos dētis scire q si aliqs vult accusare plures eodem libello: ⁊ eadē. l. pōt ēt mille. ⁊ sic intelligitur. l. illa que est huic ꝯria. j. si reus vel accu. mor. fue. l. vl. fallit in crimine adulterij vbi de eodē crimine eodē libello adult. ⁊ adultera nō accusant: vt. j. ad. l. iul. de adul. l. reos. Si aūt vult accusare nō de eodē crie sz de alio pōt duos diuersis libellis nō tres. ⁊ hoc ē verū nisi psequat suā vel suorū iniuriā. qꝛ tres de eodē crie ⁊ eodē libello pōt accusare vt hic ⁊ dicet. j. de accu. l. qui de crimine.

Iniquum. In. l. ista dr. Quedaz lacianicus noie inuenit quēdā thomasiū noie iuuenē ⁊ dixit ei. dic mihi qs ē pr tuus vl mr tua? dixit thomasius nō hēo prem vel mrem. dixit lacianicus. vñ sustētaris? dixit thomasius: vado hostiatim. dixit lacianicus: venias ad domū meaz mecū: qꝛ volo alere te ⁊ volo facere q instruaris disciplinis legalibus. dū iste thomasiꝰ venit ad bonum statum vult reddere lacianico antidoraz: ⁊ vult ei reddere venenum pro mille: ⁊ vult eum accusare de crimine capitali: poterit ne? Respōdetur q nō. Tex. conquiescat. s. qꝛ recepit euz in domo sua nutriendum. Tex. experiri. ⁊ ita qꝛ iste vꝫ iniqꝫ facere repellitur. sic. s. de nup. l. patrem.

Si sororem. In. l. ista dr q fr sororē de leui crie pōt accusare. Sz si temere accusat tanq̄ temerator est puniēdus. Tex. plectetur. vt. s. e. l. criminis. ⁊. j. ti. proxi. l. vlti. Odo.

Neganda est. In. l. ista dr. Si accuso te de aliquo crimine leui: si ō pari vl de minori vis me reaccusare: certe tibi nō lz nisi psequaris tuaz vel tuoꝝ iniuriā. Sz lz accusatus nō poterit me accusare anteq̄ a mea accusatione fuerit absolutus: ⁊ sic suam innocentiam purgauerit: tñ si fuerit absolutus nouam accusationē poterit de me proponere. Text. licentia terminandi. i. accusandi: vt. ff. de accu. l. j. ⁊. ij. Tex. exuerit. i. liberati fuerint per sniaz in qua contineat q inocētes extiterūt. Tex. vt ipsi. s. accusati. Tex. inscriptiōes. i. libellos accusatoris pñt sub. sz super ea non procedit nisi per sniaz fuerit absolutus. Or segnori ego breuiter explicabo mām huius. l. Et no. hic regulā talē. accusatus si nō psequat suā vel suorū iniuriā nō accusat de pari vel de minori crimine vt super eo pcedatur: sz vt recipiat eius accusatio. concor. ff. de pu. iudi. l. is qui reus. Sz licet accusatus de pari vel de minori crimine nō accuset: de maiori piudiciali accusat. ⁊ sic soluit cōtra. s. e. l. j. Item accusatus de pari nō audit nisi psequat suam vel suorum iniuriam per modū accusandi: vt in accusatione pcedat vt hic. audit tñ p modū excipiēdi. ⁊ sic soluit ꝯ. vt. ff. ad sil. l. siquis in graui. §. vtrū. ⁊. ff. de bo. libe. l. qui cū maior. §. si libertus. Itez lz nō audiat accusatus per modū accusandi: tñ in ipa snia pōt iudicis officiū iplorare. vt puniatur ō calū. ⁊ sic soluitur ꝯ. j. de calū. l. j. Itez lz nō audiat accusatus per modū accusandi: audit tñ per modū excipiēdi. ⁊ sic soluit. ff. ad. l. iul. de adul. l. ij. §. si pu. vel dic q speciale est in crimine lenocinij. Itē scripsit hic dñs Azo q accusatus audit: psequat suam vel suorum iniuriam: nisi primus prosequeretur suā vel suorum iniuriam. ⁊ hoc illa rōne ne qd concederet posteriori denegaretur priori. qd esse non dz. ⁊ pro se inducit s. qui po. in pigno. habe. l. vltima. §. vlti. vel dicatis vt plene dixi supra eodem. l. prima.

Siquis. In. l. ista dr q familiares non debēt te posse accusare. nō. n. familiaribus dz licere dñm suuz accusare: qꝛ vocē funestā interdicēdā putamus. ⁊ si aliqs accusat dñm suuz repellitur ab accusando. ⁊ si est liber notatur infamia: ⁊ fortunam suam perdit. ⁊ si est seruus: vltimo supplicio damnatur. excipimus crimen lese maiestatis. Tex. siquis ex familiaribus. ⁊ dicuntur familiares: vt dicitur. s. de his qui ad ec. confu. l. pñti. Tex. emerserit. hic colligitur quid sit accusatio: ⁊ accusare est aliquem per libellum ad vindictam facere: vt. ff. de accu. l. libellorū. Tex. funestā. s. familiarem. similia verba hēs. ij. q. vij. c. placuit. Tex. excipimus. quia in crimine lese maie. omnium est exequata conditio: vt. j. ad. l. iul. maie. l. nullus. ⁊. ff. ad. l. iul. maie. l. famosi. Itez excipimus in omnibus casibus in quibus seruus pōt esse in iudicio qui casus numerant. ff. de iudi. l. vix certis ex causis.

Si liberti. In. l. ista dr. q que pena imponit familiaribus si velint dños accusare: eadem pena imponit libertis si suos manumissores velint accusare. quia vltore gladio sunt puniendi. Tex. tenebuntur. quia puniuntur vltore gladio: vt. s. l. proxima. Or segnori no. q liberti debent patronis plura obsequia: quia non debent eos accusare vt hic. Item non debēt ferre testimonium contra eos: vt. s. de testibus. l. libertorum. Item non debent eos in ius vocare sine venia: vt supra de in ius vocan. l. ij.

De accusationibus.

De his accusatoribꝰ qui accusare non pñt superiori tit. dictū est. at cōstat q ceteri alij qui non prohibent accusare possunt

possunt accusare: cũ omne qđ a iure nõ prohibetur permis/ sum esse intelligit᷑. vñ de his qui accusare pñt est videnduʒ. Verũ qꝛ accusationes ⁊ inscriptiões hñt fieri per eos qui pñt accusare: iõ ponit de accusationibꝰ ⁊ inscriptionibus. i. de libellis accusatorijs in qbus accusatiões ⁊ inscriptiões continent᷑. Est aũt libellus accusatorius: vt. ff. e. l. libellorũ. in pñ. ⁊ in ipso libello ponit᷑ subscriptio: qꝛ subscribit accu sator ꝙ si nõ ꝓbabit qđ intẽdit ꝙ vult similitudine suppli/ cij teneri. vt. j. e. l. vlti. Vel põt exponi rubrica. de accusatio/ nibus. s. ipsis. ⁊ inscriptionibus que in ipsis accusatiõibus continentur. Est auteʒ accusatio delatio criminis per libel lum ad vindictam facta. Est autem inscriptio vt accusator teneatur similitudine supplicij: vt. ff. de priuatis delic. l. vlt. ⁊. ff. eo. l. libellorum.

Eos qui. In. l. ista dr. Si aliqs ef/ fodit termios positos in/ ter se ⁊ vicinũ vel inter extraneos cã occu/ pandi territoriũ alienũ: vel vt ponat discor diã inter eos: põt accusari de termino mo/ to. ⁊ si fuerit ꝯuictus erit extra ordineʒ pu/ niendus a pꝛside ꝓuincie. h. d. ista. l. Videatis summariã ex positionẽ lr̃e. Tex. eos. s. vicinos vel extraneos. Tex. q ter/ minos effoderũt. sub. positos inter se ⁊ aliũ cã occupãdi ter ritoriũ vicini. Vel dicatis. positos. s. inter duos ex̃neos vt inter eos ponat discordiã. Tex. extraordinaria aiaduersio/ ne. i. pena extraordinaria. Nam ordinaria pena est que. l. est determinata: vt. ff. de ver. si. l. siquã. Extraordinaria pena est que non est. l. determinata: sed cõmittit᷑ arbitrio iudicantis: vt. ff. de penis. l. hodie. ⁊ probatur. ff. de effrac. ⁊ expi. l. j. ⁊ ꝙ extraordinaria pena imponat᷑: probat᷑. ff. de termino mo. l. j. Tex. pꝛses ꝓuincie nõ ignorabit. i. cõpetẽs iudex. nã no/ men pꝛsidis est gñale: vt. ff. de offi. pꝛ. l. j. ¶ Or segnori ha/ betis hic. si aliquis effodit terminos ⁊c. vt dixi in casu. Sed l. vr̃ ꝯdicere que vr̃ velle ꝙ si aliqs amouet terminos teneat᷑ ordinaria pena. s. ad. l. aureos. ff. de termino mo. l. lex agra/ ria. in prin. ¶ Ad solutionem cuius contra. potest dici tri/ pliciter. Et vno modo sic. si aliqs effodit terminos positos in vrbe: extraordinaria pena tenetur vt hic ⁊ in ꝑralle. l. ff. de termino mo. l. j. Si aũt aliqs mouet terminos positos in rure tenet᷑ ad penã. l. aureoꝝ. ⁊ sic loquitur. l. agraria. in pñ. que signatur huic ꝑ ꝯ. ⁊ sic est dr̃ia inter terminos positos in rure ⁊ in vrbe. Sic ⁊ alibi est dr̃ia inter seruitutem vrba nam ⁊ rusticã. qꝛ hñti seruitutẽ vrbanã possuʒ nũciare nouũ opus. sʒ hñti seruitutẽ rusticam nõ: vt. ff. de ope. no. nũ. l. de pupillo. §. sextus. ⁊. l. q viã. Et est rõ quare nõ possum nũcia re nouum opus hñti serui. rusticã fauore agrorũ. sic ⁊ fauo/ re agrorũ si termini effodiuntur habet locũ pena ordinaria. Vel potest dici secũdo sicut scripsit hic Azo distingue tẽ/ pora ⁊ cõcordabunt scripture. añ. l. agrariam latam per ce/ sarem pena de termino moto erat extraodinaria: ⁊ nulla pe/ na erat statuta. ⁊ sic loquit᷑ ⁊ intelligitur hec. l. ⁊. ff. de termi/ no mo. l. j. Postea superuenit. l. agraria ⁊ illaʒ penam. s. de termino mo. fecit ordinariam. s. quinquaginta aureorum. ⁊ sic intelligitur. l. agraria que signatur huic pro cõtra. ⁊ hãc solu. approbat hic do. Azo. Vel põt dici ⁊ tertio modo. qꝛ aut agitur ciuiliter pro termino moto: ⁊ tunc locum ha/ bet ordinaria pena. s. l. aureoruʒ. ⁊ sic loquitur. l. agraria. in sui prin. Aut agitur criminaliter: ⁊ tũc imponitur pena ex/ traordinaria vt hic ⁊. ff. e. l. j. Vel põt dici. sic. cũ quis effo/ dit: aut amouet terminos cã lucrãdi terminos: aut causa oc cupandi solum vicini: aut causa seminande discordie inter vicinos. Siquis amouet terminos causa lucrandi eos: vt faciunt homines inutiles qñ vadunt per viam dicunt. ecce pulchrum lapidem. effodiunt eum ⁊ portant eum domum. hoc casu potest conueniri ciuiliter furti nec manifesti in du plum vel manifesti in quadruplum: vt. s̃. de furtis ⁊ seruo cor. l. de his ⁊ insti. de obli. que ex delic. nas. §. furtorũ. Item potest etiam de furto criminaliter conueniri vt extra ordi/ nem puniatur vt hic ⁊. ff. de fur. l. vlti. ⁊ colligitur. ff. eo. l. j. ⁊. s̃. de seruis fugitiuis. l. fugitiui. aucté. nouo iure. nam hoc casu gratia rei familiaris oritur ciuilis ⁊ criminalis. vt. j. quãdo ciuilis actio preiudicat criminali. l. vnica. Aut amo/ uet quis terminos cã occupandi solum vicini. verbigratia. vicinus vidit terminos qui sunt inter ipsum ⁊ vicinũ: amo. uet eos ⁊ ponit eos alio loco. quo casu aut amouet eos añ iudicium finium regundorũ intentatũ: aut post iudicium fi/ nium regũ. intentatũ. Si vicinus amouet terminos ante iu/ dicium finium regundorũ: põt accusari de termino moto ⁊ imponetur ei pena ordinaria vt hic. ⁊. ff. de termino mo. l. j. ⁊ imponetur ei pena fm qualitatẽ personaꝝ ⁊ mentẽ delin/ quentis maior ⁊ minor: vt ꝓbat᷑. ff. de mino. l. auxilium. §. in delictis. ⁊. ff. de termino mo. l. ij. ⁊. l. vlti. in fi. Sed ⁊ hͨ casu põt agi ciuiliter. l. agraria ad qnquaginta aureos vt in. l. cõ/ tra. in sui prin. ⁊ hoc casu qꝛ ambe cõpetunt gratia rei fami/ liaris. s. ciuilis ⁊ crialis. vna intẽtata nõ tollit᷑ alia vt in pal. l. j. qñ ciuilis actio pre. cri. l. vnica i pñ. Si aũt amouet post iudiciũ finiũ reg. intẽtatũ punit᷑ vt illud reddat ⁊ tantũdem de suo: vt. s̃. finiũ regũ. l. si ꝯstiterit. Si aũt aliqs amouet ter minos grã seminãde discordie inter vicinos extraneos: hͨ casu põt accusari criminaliter de termino moto: vt pena ex/ traordinaria imponat᷑ vt hic. ⁊ sic põt intelligi. ff. e. l. j. ⁊ põt etiam agi. l. agraria. ff. de termino mo. in sui prin.

Si cuiusdã. In. l. ista tractat᷑ q pꝛsone possint accu/ sari. ⁊ pñt accusari nedum liberi imo serui. Ponetis ergo i. l. ista ita casuʒ. accusatus est huus alicuius de crimine capitali: dñs vult eũ defendere: nũquid licebit ei? Cer/ te sic. ⁊ dñs põt esse in iudicio pro seruo suo ⁊ rñdere accu sationi. ⁊ si dñs defendat seruũ suũ: probato crimine nõ dʒ condẽnari dñs sed seruus. ⁊ sic dñs potest venire defende re seruum suũ ⁊ pro seruo suo põt competentes allegatio/ nes allegare. non autem debet condẽnari pro seruo suo. ista l. dicit hoc. Videatis summariã expositionem littere. Tex. si cuiusdam criminis. s. pro quo debet imponi pena corpo/ ralis. Tex. postulat᷑. i. accusatur. Text. rñsurus. qꝛ pecunia/ riter dñi interest. Tex. sustineat. sub. ideo qꝛ nõ debet alius pro alio dãnari: vt. j. de penis. l. vlti. ¶ Or segnori in. l. ista no. aliqua bona notabilia. Et primo no. licet seruus nõ pos sit esse in iudicio ciuili agendo vel rñdendo: vt. s̃. de iudi. l. seruus. ⁊. l. seq. nisi in casibꝰ. vt. ff. de iudi. l. vix. certis ex cau sis. ⁊. l. q se in iudicio. tñ in criminali bñ põt esse vt hic. ⁊. s̃. de noxa. act. l. j. ij. ⁊ vl. Itẽ no. hic aliud no. seruus nõ potest esse in iudicio ciuili: iõ qꝛ iudicia ciuilia ꝓponuntur de bo nis: ⁊ serui nõ habẽt bona sicut liber homo nõ habet pecu/ lium: vt. ff. de ver. sig. l. liber. Sʒ in iudicio criminali agitur ad penam corporaleʒ ⁊ seruus potest corporaliter puniri ⁊ occidi vt liber. Item no. ꝙ seruus potest accusari de omni crimine de quo iponitur pena corporalis: ⁊ ideo põt accu/ sari de omni crimine pu. ꝓterꝗ̃ de. l. iul. priuata vt hic. ⁊. ff. ad. l. iul. de vi pri. l. vlti. ⁊ hec ꝓbant᷑. ff. e. l. hos accusatores §. omnibus. Item no. cum seruus accusat᷑ de crimine pu. dñs potest eum defendere: qꝛ dñi pecuniariter interest: non tamen cogitur. s. vt si non defendat euʒ efficiatur liber: imo si absoluit᷑ remanet domini nec videt᷑ eũ hẽre ꝓ derelicto: vt colligitur. ff. de pu. iudi. l. sciendum. ⁊. ff. de statu ho. l. ser/ uus. ⁊ sicut per dominum seruus cum accusatur de crimi/ ne publico põt defendi: ita ⁊ per eius procura. vt. ff. de pu. iudi. l. seruus. Nec obstat puerilis oppositio. ad crimẽ pu. iudicij ꝓsequendum frustra procu. interuenit: multomagis ad defendendum: vt. ff. de pu. iudi. l. penul. §. ad crimẽ. ergo videtur ꝙ dñs non possit defendere seruum suum vel eius procur. Rñdeo. non admittit᷑ extraneus cuius non interest vel eius procur. sed dñi interest defendere seruum suũ per se vel per ꝓcuratorẽ eius. nec vr̃ defendere seruum suuʒ sʒ rem suã propriam. vnde lex illa est ꝓdita in liberis hoibus qui nõ defendũt: qꝛ eoꝝ non interest eum defendere fm qđ plene dicam. j. l. proxi.

Reos capitalium. In. l. ista di citur ꝙ accusati de capitalibꝰ criminibus possunt per procura. defendi: non allegã/ do causas cause: sed allegãdo cãs abñtie: sicut lege pu. iudiciorum cauetur aperte. Text. reos. i. cri/

minosos vel accusatos.sic.s.de procura.l.reum.vel dicitur reus a re:vt colligitur.ff.de duobus reis.l.j. ¶ Or segnori l.videtur contra.capitalia crimina sunt pu.iudicia: vt.ff.de pu.iudi.l.j. Sed.l.videtur contra.s.vt non defendatur per procura.q2 ad crimen pu.iudicij psequedo frustra pcura. interuenit.multomagis ad defendendum:vt.ff.de pu.iudi. l.pe.§.ad crimen. ¶ Ad solutioné cuius contra. dominus Mar.ita dixit.accusatus de crimine capitali lite contesta.a se potest constituere procura.7 sic loquitur hic:quia lite cō tes.a domino:snia est ferenda in persona dñi.sed ante litem conte.accusatus non potest constituere procur.quia sententia ferenda esset in personam procu.qd esset incōueniens.7 pro se inducit Mar.ff.d his qui no.infa.l.furti.§.siquis.in fi.7.l.seruus.Sed hec opi.nō est bona:q2 nihil arbitramur interueniat procur.ante litem conte.aut post:vt.s.de pcur. l.nihil.Unde vtrobiqz est ferenda sententia in persona p. cura.qui affuit in iudicio:non in psona domini:vt.s.de sen ten.7 inter om.iudi.l.j.Nec ob.l.contra.vbi dicitur q si cō uentus sum furti:7 defensus sum per procur.7 procura.est damnatus alieno nomine act.furti:nō est infamis si ab initio defensus fuit per pcura.7 subaudiēduz est ibi maxime. q2 idem 7 si defensus fuit per pcur.post litem conte. 7 hoc per.l.illam nihil arbitramur.qd est id: q2 nemo alieno nomine act.furti condēnatus est infamis:vt in.l.contra.7 id vos dicetis accusatus de crimine capitali pōt defendi per pcu. qui allegat causas absentie.nam quilibet etiā si nō esset p. cura.eius:posset venire 7 allegare causas absentie dicēdo. dñe iudex:talis parte vestra vt veniat coram vobis respon-surus:ipse est absens.nam est in francia vel in appulia: vel in tali loco.7 hoc etiam pōt facere seruus 7 pupillus 7 femina:vt.ff.de procur.l.seruum pu.7.l.absens.7 ita in ciuitate ista videmus fieri quottidie.7 hoc est illa ratione: q2 ex hoc non sequit aliqua inconuenientia.sed accusatus de crimine capitali nō pōt defendi per pcura.qui alleget causas cause:vt si dicat.dñe iudex:talis citat coram vobis.ego venio coram vobis 7 volo euz defendere:7 dicere q innocēs est de crimine super quo accusatur:7 hoc etiā paratus sum probare.7 sic intelligitur.l.contra.§.ad crimē.7 hoc illa ratione:q2 si talis procur.admitteretur lite conte. efficeretur dñs litis.vnde snia ferenda esset in persona eius non dñi: vt.j.de iureiur.l.vl.Et ad solu.huius cōtra.vt plene liqueat articulus iste ita distinguo vt consueui distingue. Qōnes siue spēs causarum sunt tres.q2 alie sunt ciuiles.alie criminales nec capitales. alie criminales 7 capitales. Qōnes ciuiles sunt de rebus pecuniarijs cū agitur ad aliquid dādum.7 in istis est regula q vnusquisqz pōt defendi per se 7 per procu.vt.s.de procur.l.vl i.7.ff.de procur.l.j.§.vsus.7 in istis casibus ferenda est sententia in persona pcur.nō in persona dñi:hēat mādatū vel nō:interuenerit ab initio vel lite conte.vt.s.de procu.l.j.7.ff.de.pcu.l.licet.§.si plures.7 l.qui pprio.in prin.7.l.plautius.Fallit autē hec regula ob causas iustiores. q2 nōnunqz 7c.vt.s.de pcur.l.vlti. Item fallit.q2 masculus veniam etatis impetrat per se 7 non per procur.vt.s.de his qui ve.eta.impe.l.ij.Itez fallit.s. de iure emphy.l.vlti.Item fallit in tutoris excusatione.nam tutor per se excusat se nō per procū.vt dī.ff.de exc. tu.l.excusare. ¶ Sunt autē quedā qōnes criminales nec capitales vt si aliquis de tali crimine de quo imponi dz pena relegationes vel minor:puta deiectiōis ab ordine:vt.ff. de penis l.in seruorum.in fin.7 in ista questione criminali abñs post litem contest.potest damnari:vt.ff.de penis.l.absentē.Itez potest per alium defendi:vt pbatur.ff.an cause ap.per aliū exerceri dbeāt.l.j. ¶ Sūt ēt qōnes criminales 7 capitales de quibus imponitur pena capitalis.hic absens lite nō cō test.non potest damnari:nec per alium defendi: vt alleget causas cause.7 sic intelligitur.l.contra. Sed vt alleget causas absentie.sic potest defendi per procura. vt hic. 7 sic pōt intelligi.l.ff.de procu.l.seruum.§.pu.vtile est. vbi plenius hanc distinctionem not. vnde eam videatis ibi si placeat: 7 duas questiones quas ibi formaui quas hic non tango breuitatis causa. ¶ Or segnori circa.l.istam subijciaz aliquas questiones.Ego dixi q in questionibus criminalibus 7 capitalibus non admittitur procurator ad allegandum causas cause:sed ad allegandum causas abñtie sic. sed nunqd accusatus potest constituere procura.ad proponendas exceptiones declinatorias:puta q2 contra personam iudicis non habet excep.sed contra personam accusatoris. naz dicit accusatus.si irem coram iudice ipse teneret me in vinculis.vnde volo facere procura.poterit ne? Uidetur q non: quia declinare foruz aliqua defensio est:vt.s.de excep.l.pe. 7 vlti.Econtra videtur q sic:quia istud non est allegare defensionem peremptoriam: sed moram iudicij inducere: vt ff.de nego.gesto.l.liberto vel amico.in fi. ¶ Or segnori in questione ista credo q bene poterit constituere procura.ad opponendas exceptiones declinatorias. Unde veniet p. cura.7 dicet.domine iudex non debetis audire talem accusatorem quia est minor:quia seruus: 7 quia non est accusatus de foro vestro:vel non fuit commissum crimen in territorio vestro:7 quia mulier. nam cum ista opponantur ante ceptum iudiciuz:non allegat causas cause:sed opponit excep.declinatorias. Unde sicut in causis pecuniarijs posset opponi exceptio declinatoria per procura.ante litez cōtesta.sic 7 in causa criminali.7 sicut auditur allegans causas absentie:ita 7 iste debet audiri: quia extra territorium iusdicenti impune non paretur: vt.ff.de iurisdi. om.iudi.l. vlti.7 q2 preses 7c.vt.s.de offi.procon.l.iij. ¶ Sed denuo quero accusatus est quis de crimine capitali. lite contesta. vult cōstituere.pcu.ad testes pducendos.ad dilationē petendam.ad accusandū suspectos.ad videndū iurare testes aduerse ptis:nūquid hoc facere poterit? Ur q nō:q2 videtur allegare causas cause: sz inducit testes super innocentiam ipsius.Item q2.l.dicit q accusatus de crimine capitali dz in vinculis cām dicere.s.qñ aduersarius vult pducere testes contra accusatū dz iudex mittere pro eo vt veniat videre testes quos pducere vult contra eum accusator: vt ff.de accusa.l.ij.Et ecōtra videtur q possit:q2 procura. potest constitui ad vnum articulū:vt no.ff.de procura.l.iij.7.l. seq. ¶ Or segnori in questiōe ista dicimus q accusatus de crimine capitali pōt cōstituere procura. ad testes pducendos:7 ad videnduz iurare testes partis aduerse. quia sicut procurator potest constitui ad certū articulum in ciuilibus causis:ita 7 in criminalibus.Item q2 hoc nō est pbibituz: ergo videtur esse permissum:vt pbatur.ff. de proba.l.ab ea parte.Et rō quare non constituitur procur.ad allegandum causas cause est illa.quia sententia esset ferenda in persona procura.7 debet ferri in persona domini.sed si procura.p ducit testes non impeditur iudex ferre sniaz in persona accusati.Item in quibus casibus abñs pōt damnari: ibi admittit pcura.ad allegandum causas cause:vt.s. dixi. vnde sicut in ciuilibus constituitur procur.ad testes pducēdos: ita in criminalibus maxime q2 accusati ex vinculis causam dicunt:vt.ff.de custo.7 exhi.reorum.l.iij.in prin.quia accusatis difficile est inuenire testes dū sunt in carceribus. Nō ob.l.ij.ff.de accusa.quia vult hoc dicere.accusati causam ex vinculis dicunt:quia habent ferramenta in cruribus 7 veniunt cum eis coram iudice:7 litem contesta.non autem p hibet propter hoc qn possint constituere procur.ad producendum testes.Itē nō ob.q si vult pducere testes accusati procurator q videtur allegare causas cause. quia hoc non est verū q alleget causas cause qui pducit testes:sz quodam ministerium prestat.

Si accusatoribus.

In.l. ista not.ita casum. Aliquis accusauit aliquem de publico iudicio 7 non fuit obiectum. libello oblato 7 lite contesta.7 examinato negocio dixit accusatus iudici. domine tanto tempore tenuistis me cum ferris ad tibias: absoluatis me vel condēnetis me.dixit iudex.videtur mihi q bene dicas. facias vocari accusatores per vnum nuncium. nec inuenti sunt vel si fuerunt citati 7 inuenti dixerūt incontinēti venie mus.iudex non facit eos adhuc citari: vel non expectauit eos sed incontinenti tulit sententiam 7 absoluit accusatuz. lata sententia venerunt accusatores 7 dixerunt. Domine iudex

iudex ecce nos. dixit iudex. tarde venistis: quia ego iam tuli sententiam. domine fecistis qd vobis placuit: sed non bene fecistis. dixit iudex: quare? certe ideo qz non potuistis ferre sententiam nobis nõ cõtumacibus. vnde dicimus q de nouo percũctemini oĩa acta: qz ex ijsdem actis debetis eũ condẽnare. querit qd iuris? Respõdet q si iudex tulit sentẽtiã accusatoribus absentibus ꝛ nõ per cõtumaciã: sentẽtia ipso iure nõ valet. ꝛ ideo idẽ iudex ex ijsdẽ actis iterũ debet pnũciare: vel absoluendo accusatũ si viderit absoluendũ: vel cõdẽnando si viderit condẽnandũ: vel si idem iudex deposuit officiũ suum: successor debet idem facere: quia nec videtur absoluisse ex quo sentẽtia ipo iure non valuit. hoc dicit. ista lex. Uidete summariã expositionem littere. Tex. ꝛ non per contumaciã. sub. qz non fuerũt inuenti. vel si fuerũt inuenti dixerunt illico veniemus. dũ venirent inuenerũt sententiaz esse latam. Tex. sententiã. sub. absolutoriã. ꝛ hoc dicit. Tex. apud eũdez. sub. si est ordinarius. Tex. vel successor est ei⁹. sub. si deposuit officiũ. Tex. tractabit. s. vt idez iudex ex ijsdẽ actis iterato debeat iudicare. ¶ Or segnori nõ. in. l. ista. sicut non valet sententia aliquo absente ꝛ non citato. vt colligitur. l. de vnoquoqz. ff. de re iudi. similiter non valet senten tia lata aliquo absente: non tamen per contumaciam vt hic. ¶ Or segnori ad hanc. l. opponit dupliciter. Et vno modo sic. quomodo potest esse q plures possint accusare vnuz de eodem crimine: quia littera istius. l. dicit accusatoribus absentibus. ꝛ. l. dicit q plures nõ possunt accusare vnũ. vnde videtur contra. ff. e. l. si plures. ꝛ. j. e. l. qui de crimine. ¶ Ad solutionem quorum contra. respondeo dupliciter. Et vno modo sic. nam qd dicitur h accusatoribus in plurali resoluitur in singulare. sic ꝛ alibi colligitur. vt. ff. de orig. iu. l. ij. §. exactis. ꝛ. ff. de peti. here. l. diuus. Uel põt dici. si plures accusant vnũ: siqdem accusatus dicat. domine iudex eligatur vnus: auditur. nec admittũtur plures. ꝛ sic loquũtur. ll. contra. vt nõ. ff. de libero ho. exhi. l. ij. §. si tamen. Sed si accusatus confisus de iure suo non dicat. h tenet processus vt hic. ꝛ lite contest. non poterit postea hoc dicere: quia hec exceptio est dilatoria. vnde ante lit. contest. debet opponi nõ postea. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si maritus. ij. §. prescriptiones. Uel potest dici. si plures accusant vnũ de eodem crimine: accusant de facto non de iure. ff. de popu. act. l. si plures. vñ non consideratur qd factum est sed qd fieri debet de iure: vt argu. ff. de offi. pre. l. sed ꝛ licet. simile nõ. s. de liberali causa. l. vlti. ¶ Sed denuo instatur. quomodo si iudex simul absoluit: poterit ex ijsdem actis iudicare cum functus fuerit officio suo: vt colligitur. ff. de re iudi. l. iudex. ꝛ. l. cum querebatur. Respondeo. differentia est inter delegatum ꝛ ordinarium. nam. ll. contra. loquuntur in delegato: hec in ordinario. ¶ Unde nõ. hic. si iudex ordinarius fert sententiam. ꝛ sua sententia ipso iure nõ valet: ipe idem ex ijsdem actis pnũciare debz qz non videt pnũciasse ex quo eius pnũciatio ipo iure nõ tenuit vt hic. ꝛ. s. quõ ꝛ quãdo iudex. l. j. ꝛ. l. si vt pponis. ꝛ. l. pses. Sz si iudex est delegatus ꝛ eius snia ipo iure non valet: ipe idem nõ poterit amplius pnũciare. vt in l. contraria. sed recurrendũ est ad delegantem. vt in prealle. ll. s. quõ ꝛ quando iudex. l. si vt proponis. ꝛ. l. preses.

Non ideo. In. l. ista ponit talis casus. Quidã accusabatur de atroci iniuria vel de alio crimine. ille q accusabat vult se excusare sub eo ptextu: qz dicit q alio mãdante ppetrauit. nunquid ista sufficiens excusatio est? Certe nõ. vnde hoc casu. ille q hoc fecit tenebit ꝛ ille q mãdauit. Tex. nõ est. Unde nõ. non solũ tenet qui deliquit ꝛ q obtẽperauit: imo ꝛ q mãdauit delictũ graue cõmitti vt hic. ꝛ. ff. ne quis eũ qui in ius voca. est vi exi. l. si per alium. in prin. ꝛ ff. de vi ꝛ vi arma. l. j. §. deiecisse. ꝛ. ff. de eo per quẽ fac. e. l. j. in prin. ꝛ sic potest intelligi. ff. ad. l. aquil. l. itẽ mella. §. si plures. ꝛ colligitur. ff. de iureiurã. l. non solũ. in prin. ꝛ. §. si mãdato. ꝛ. §. proculus. ꝛ arg. j. si reus vel accusa. mor. fuerit. l. defunctis. ꝛ hoc est verũ vbi debuit obtẽperare: qd euenit quãdoqz in leuioribus. vt. ff. ad. l. aql. l. liber homo. in pn. ꝛ ff. de act. ꝛ oblig. l. seruus. ꝛ. ff. de reg. iur. l. ad ea.

Absentem. In. l. ista dicitur. Si aliqs est absens: nõ põt de crimine capitali accusari vt dãnet: sed bona sua debẽt annotari hz q vetera iura declarãt. vñ si aliqs est absens ꝛ accusatur de crimine de quo debz dãnari in metallũ: ꝛ eo absente ꝛ non citato pses puincie condẽnauit eũ eius snia reformabit. Tex. nõ posse. sub. vt pcedat in accusatione ita q cognoscat sup accusatione ꝛ snia ferat vt hic colligit. ꝛ. ff. de penis. l. absentẽ. attamen libellus accusatorius recipiet. ꝛ si nõ veniat bona sua annotabũtur. Tex. reformabit. ¶ Or segnori nõ. in. l. ista q absens non põt accusari vt in accusatiõe pcedat eo absente ad testium depositiones: ad ꝯdẽnatiõe faciẽdã vt hic. ꝛ. ff. de penis. l. absentem. sed libellus accusatori⁹ recipit. vt. j. e. l. si quis. ꝛ. s. ti. p xi. l. j. Et hec sunt vera ante lit. cõtest. qz ante lit. cõtest. requiritur: si non veniat: annotant bona ꝛ ponunt in erario fisci. si reuertat infra annũ: recuperat bona. si post annũ reuertat de bonis nõ audit sed sup crimine audit: vt. j. de requiren. reis. l. j. ꝛ. iij. Si aũt est lis ꝯtest. ꝛ lit. ꝯtesta. se absentat: si est crimẽ de quo imponit pena supra relegationẽ: absens non dãnatur nec per pcu. defendit. Sed si minor pena imponitur. secus vt nõ. ff. de penis. l. absentem. in prin. ꝛ. §. j.

Ea quidem. In. l. ista ponit talis casus. Preses puincie habebat suos officiales quos mittebat in puinciã vt nũciarent ei si aliq crimina ppetrabant. vna die venit officialis psidis ꝛ dicit ei. dñe in tali loco est perpetratũ tale crimẽ. ꝛ talis cõmisit illud crimẽ. nũquid poterit pses puincie cognoscere sine solẽnitate accusationis. i. si nõ sit accusator q offerat libellũ? Certe sic. ꝛ si officialis dicit crimẽ esse ppetratũ qd nõ est notoriũ vel accusat aliquez preses puincie debet solẽniter inqrere ꝛ inspicere. ꝛ si inueniat eũ innocẽtem: debet eũ absoluere. sed si inueniat eũ nocentem: debz eũ condẽnare. Tex. ea. s. crimina. Tex. ꝛ citra solẽnia accusationũ. i. sine accusatore ꝛ sine libello accusatorio. vel dicatis etiã citra solẽnia accusationũ sine inscriptione: qd al's est necesse. vt. ff. e. l. libellorũ. ꝛ. j. e. l. vlti. Sed tñ hic officiales nõ inscribũt: qz nõ faciunt hoc vt accusatores sed vt relatores rõne sui officij. Tex. accusat⁹ sit. i. delat⁹ p officiales. vel dicatis accusat⁹ p aliũ. s. Tex. debet. sub. ꝛ si inuenit innocẽtem: absoluet. si nocẽtem: condẽnabit eũ. vt. ff. de penis. l. absentem. ¶ Or segnori in. l. ista nõ. duo nõ. Primo nõ. q bonus iudex dz habere officiales suos vt vadant per ciuitatẽ ꝛ referant qd agatur. vt. ff. de offi. prefec. vrb. l. j. §. cura carnis. in fi. ꝛ. j. de curiosis. l. j. lib. xij. ¶ Item nõ. lz regulariter qs sine accusatore non puniatur. vt. ff. de mu. ꝛ ho. l. recepto. §. si quis. speciale tamẽ est h. sic ꝛ recipit instãtiam in casibus. vt nõ. s. de ti. pxi. l. iij. ¶ Or segnori super l. istã formo quandã questionẽ. Uos habetis in. l. ista q nũciat officialis psidi. domine in tali loco fuit magnũ prelium ꝛ sciatis q talis fuit aggressor talis aggressus. itẽ talis fuit auctor cũ suis fautoribus. nũquid soli dicto officialis creditur? Et videt q sic: quia prefectus vrbis habet suos relatores. vnde parũ prodesset eos habere si eis non crederet. vt in prealleg. l. ff. de offi. vrb. l. j. §. cura carnis in fi. ꝛ pro hoc etiam facit. ff. de rebus eorũ. qui sunt sub tu. vel cu. magis. §. nõ possim. in fi. ¶ Or segnori in questione ista dicimus contra. ꝛ dicimus q non est standuz soli dicto officialis: si illud dictum alijs indicijs non induatur. ꝛ hoc dicimus tribus rationibus. vt. j. eod. l. singuli. Itez in istis officialibus quãdoqz gania mantelli nimis inclinat se in partẽ: quia aliquãdo officialis diligit partem vnam. ꝛ ideo dicit lex. si officialis capit aliquem ꝛ facit eum iurare dicere veritatem. ꝛ ille dicit. ꝛ officialis venit ad iudicem ꝛ dicit. domine habeo custodire tale castrum: inueni eum cum armis vetitis. feci euz iurare dicere veritatem. ꝛ ipse dixit sciens prohibitionem meam. dicit iudex. fuisti ita confessus. dicit ille. domine faciatis mihi legi confessionem meam. legitur ei. dicit ille. domine non? Certe non debet iudex illis officialibus credere. vt. ff. de custod. ꝛ exhib. reorum lege diuus. Item ꝛ alia

ratione.quia officium istoꝝ officialium videtur consistere in nunciando:non in probando:ꝛ ideo non creditur assertioni eorum.vt in preallleg.l.de curiosis.l.j.in fi.li.xij.

Si quis se. In.l.ista dicit. Quidā passus est iniuriam; ab aliquo debꝫ euꝫ accusare corā stationarijs: an corā preside ꝓuincie? Certe coraꝫ pside offerēdo libellū vel etiā deponēdo querelā suā apud acta. Tex.nō ad stationarios.i.ad tabelliones psidis q stant ad pedes eius:qꝛ illi scribunt.nō ad stationarios.s.presidē ꝓuincie vt sunt beraarij.nā ipi vocantur in iure nostro duobus modis stationarij ꝛ stratores. ꝛ dicunt stationarij:qꝛ ipsi pcipiūt oibus stetis hic.ꝛ vocātur stratores:qꝛ nolētes obedire sternūt ad terrā.vt.ff.de offi.pre.vꝛ.l.j.§.citatorius.in fi. Tex.libellos.sub.quos debebit tradere ipsi iudici.q.d.debebit tradere vel accusato de volūtate iudicis vel ipsi iudici.vt.ff.e.l.libelloꝝ.vel pōt exponi si est crimē vbi agit cum accusatore offert libellus. sꝫ si est crimen vbi agit sine accusatore offert simplex querela. vel potest dici vbi requiritur accusator offertur libellus.vbi non requiritur accusator iudex simplici querele illius credet.vel pōt dici offert libellus:quando est necessaria inscriptio:alꝭ sola querela sufficit.vt.ff.eodem.l.leuia.

Qui de crimine. Segnori h est bona.l. ꝛ leuis.verūtamē glo.dñoꝝ Jo.ꝛ Azo.videtur intricare.l.istā potius q̄ꝫ clarificare. Sed si vos ponatis casum vt ego ponā vobis hec.l.valde vobis videbitur esse leuis. Et hec.l.ponit duos casus. Et primus casus est talis.accusaui te pmo loco de aliquo crimine:ali⁹ vult te accusare de eodē crimine scdo loco:poterit ne? Respondet q nō. Secundus casus est.si ex eodē facto oriunt plura crimina vel ex diuersis factis.ꝛ ego accusaui te pmo loco de vno crimine.ꝛ alius vult te accusare de alio crimine.nūquid poteris hoc facere? Respōdet q sic.ꝛ iudex dꝫ examinare vtraqꝫ accusationē ꝛ simul sup vtraqꝫ sentētiare.pmo tamē sup mea. scdo sup illa illius. Tex.pu.puta de homicidio vel legis iulie.de adul.vel de alijs que ponunt.ff.de pu.iudi.l.j. Tex. deductus est.sub.ab vno. Tex.nō pōt.subaudiatis ab alio. j.ꝛ ad hoc ꝯcor.ff.e.l.hi tamē.§.vlti.ꝛ hucusqꝫ durat pmus casus. Tex.si cum ꝛc̄.nunc incipit secūdus casus. Tex.nascuntur. ¶ Or segnori vbi est exemplū q ex vno facto oriātur plura crimina.ponatis ita exēplum.ꝛ bonū esset q layci scirent hoc.nam si aliqs tulit falsum testimoniū ꝯtra titium in crimine capitali:ita q titius decapitatus est:ille qui fert tale testimoniū ex illo facto incidit in duo grauia crimina. nam ipe incidit in crimen falsi cuius pena est in libero deportatio cum publicatione oium bonoꝝ.in seruo vltimum supplicium.vt.ff.ad.l.cor.de falsis.l.j.§.pena vltimus.§.est. insuper etiā tenet.l.cor.de falsis.qꝛ ita occidit titiū cuꝫ suo testimonio.sicut si interfecisset eū cum gladio.vt.ff.ad.l.cor. de sicca.l.j.in prin. Item potest poni ꝛ aliud exēplum q ex vno facto oriūtur plura crimina.ponamus filius titij accusat aliquem.l.cor.de fal.venit pater titij ꝛ accusat eundem.l. cor.de sicca.qđ facere potest.hoc casu vtriusqꝫ accusatio recipitur:super vtraqꝫ cognoscitur:simul pronūciatur super vtraqꝫ.sed primo super questione falsi primo proposita.secūdo super.l.cor.de sicca.ꝛ hoc dicit hec littera si caute intelligatur. Itē potest exemplū notari si quis in nocte posuit icēdium in domo ꝛ aliqs est ibi mortuus.nā potest accusari de incēdio.ꝛ.l.cor.de sicca.vt.ff.ad.l.corne.de sicca.l.eum qui. Tex.proferre.sub.sed debet ipe scribere sententiam vtraqꝫ super eadem carta? Certe sic.hoc dicit littera. Tex.fiat vt cognoscat de vtroqꝫ.sed primo de ea que proposita est primo. secundo de ea que secūdo proposita est.iuxta regulam: qui prior appellat prior agat.vt.ff.de iudi.l.qui prior. ¶ Or segnori super.l.ista que habet duo dicta opponitur dupliciter. Et vno modo sic.naꝫ vos habetis hic q delatus ab vno de vno crimine de eodem crimine ab alio deferri nō potest. Sed videtur contra:quia.l.dicit q plures possunt accusare vnum de eodeꝫ crimine.vt.s.e.l.si accusatoribus. ¶ Ad solutionem cuius cōtrarij dicatis vt ibi dixi. ¶ Iteꝫ segnori habetis hic q delatus ab vno de vno crimine de eodem crimine nō potest deferri ab alio.sed nunqđ delatus de vno crimine ab vno potest ab alio deferri de alio crimine? videt q non:qꝛ qs nō debet distingui in tot accusatores.vt argu. ff.de extra.co.l.j.in fin.ꝛ.ff.iudic.solui.l.iam cum.§.in hac. Sed certe dicimus q bene potest ab alio deferri.qđ probamus ex.l.ista dupliciter.statim ex prin.huius.l.que dicit.q de vno crimine delatus est.de eodē crimine nō potest deferri ab alio.ergo de alio pōt deferri.arg.sumpto a ꝯtrario sensu littere.qđ est validum.vt arg.ff.de offi.eius cui māda.est iuris.l.j.in prin. Itē ꝓbamus ex.l.ista secūdo.qꝛ dicit in secundo casu huius.l.si ex eodem facto plurima crimina oriūtur:si aliquis est delatus ab vno potest deferri ab alio.ꝛ iudex debꝫ ꝛc̄.vt dixi in casu.multofortius delatus ab vno de vno crimine:ex quo plura crimia oriunt pōt deferri ab alio de alio crimine. ¶ Secundo instatur.naꝫ vos habetis hic. si ex eodem facto oriuntur plura crimina:si delatus ab vno interim potest deferri ab alio de alio crimine:ꝛ iudex debet examinare vtraqꝫ accusationē ꝛ simul cognoscere de vtraqꝫ ꝛ simul super vtraqꝫ pronunciare.sed nonne isti adinuicem se expediunt? nam dum iudex cognoscit non poterit cognoscere de alia vt hic. Respondeo.vt dixi in casu ambe accusationes fient apud eundem iudicem.ꝛ iudex cognoscet de vtraqꝫ.ꝛ simul super vtraqꝫ pronunciabit.sed primo de prima.secundo de secunda.iuxta regulam. qui prior appellat prior agat.vt.ff.de iudi.l.qui prior.ꝛ.ff.de custo.ꝛ exhi.reoꝝ l.ij.in fi.ꝛ colligitur.ff.de lib.causa.l.si pariter.sic ꝛ in ciuilibus.s.de iudi.l.nulli ꝛc̄. ¶ Ad solutionem horum contrariorum ꝛ vt plene liqueat iste articulus ita distinguo vt consueui distinguere. ¶ Et aduertatis hanc distinctionē:qꝛ domini Joā.ꝛ Azo.scripserunt eā hic.dñs Azo in summa. Jo.super.l.ista:qꝛ aut vnus accusat vnuꝫ:aut vnus plures: aut plures vnum:aut plures plures. In primo casu.s.quādo vnus accusat vnum:certe vnus de vno crimine ꝛ vna.l. potest eum accusare.non tamē in pluribus.ll.potest accusare vnum.vt probatur.ff.e.l.senatus.sed si vnus vellit accusare vnum de diuersis criminibus descendentibus ex diuersis factis:bene potest hoc facere.vt colligitur.l.libellorum. ff.e.§.sed ꝛ si aliud.sed si vnus vellet accusare vnum ex diuersis criminibus descendētibus ex eodem facto:certe hoc facere non poterit.vt argu.huius.l.sumpto a ꝯtrario sensu. vt.s.dixi. In secundo casu.s.quando vnus accusat plures. si quidem vno libello ꝛ de eodē crimine potest etiam mille. nam pōt dici titius accusat talem ꝛ talem.ꝛ sic vsqꝫ ad mille quos dicit talem iniuriam sibi intulisse.vt ista probantur.j. si reus vel accusator mortuus fuerit.l.j.ꝛ per totum tituluꝫ. ꝛ.l.ff.ad.l.iul.de adul.qui pupillam in fi.ꝛ.l.vim passam.§. incesti. Fallit in crimine adulterij.nam maritus non potest accusare simul adulterum ꝛ adulterā.vt.j.ad.l.iul.de adul. l.reos.ꝛ.ff.ad.l.iul.de adul.l.si maritus.ij.in fine.cum.l.seq. ꝛ sic ex hac distinctione colligo argu.ad questionem quam notaui.j.si reus vel accusator mortuus fuerit.l.j.ꝛ hoc posset dici. Si autem vnus vult accusare plures diuersis criminibus.certe vno libello potest accusare.l.iulia iudiciorum publicorū.sed diuersis libellis potest vnus duos accusare: non tres nisi prosequabat suam vel suoꝝ iniuriam.nā tunc tres poterit accusare.ꝛ mille de diuersis criminib⁹.ꝛ sic intelligitur.s.ti.pxi.l.cū rationibus iur. Si autē plures volūt accusare vnū subdistinguo:qꝛ aut plures volūt vnū de eodem crimine:aut de diuersis criminibus ex eodeꝫ facto:vel ex diuersis factis descendentibus. In primo.s.cum plures volūt accusare vnū de eodē crimine:si simul occurrerūt idoneior est eligēdus.ꝛ psumit idoneior vel ex dignitate persone:vt qꝛ magis eius iterest:vel ex etate:vel ex moribus:vel qꝛ magis non dele.vt probat.ff.e.l.si plures.ꝛ.ff.de libero ho.exhi.l.q ꝛ lex.§.si tamē.si aūt plures simul non concurrunt:sed vnus primo accusauit:secundus repellitur ꝛ deinceps nec pōt ab alio accusari.ꝛ sic intelligit principiū huius.l.ꝛ.ff.e.l.hi tamē.§.vlti.in prin.ꝛ hoc est verum nisi secundus accusator doceret de preuaricatiōe pmi.vel nisi ꝓsequat suam vel suoꝝ iniuriam:alꝭ suum vel suoꝝ doloreꝫ

ꝛ probet

⁊ probet se absentem fuisse eo tẽpore quo primus accusauit vel nisi primus qui accusauit destiterit priuata vel publica abolitione interueniẽte. vt ista probatur. ff. eo. l. sicut. §. ijsdẽ in fi. ⁊. j. eo. l. siquis homicidij. ⁊. ff. de preuarica. l. preuaricationis. ⁊. ff. eo. in pal. l. hi tamẽ. §. vlti. in fi. Sed si plures admissi sunt ad accusandum: non ꝓpter hoc viciatur. ⁊ sic itelligitur. s. e. l. si accusatoribus. Unde si nou est obiectũ ante lit. ꝯtest. ꝙ eligat̃ idonior: post litis contestationẽ non poterit opponi: q2 ista exceptio est dilatoria vbi debuit opponi ante litis cõtest. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si maritus. ij. §. prescriptiones. In tertio casu. s. cũ plures volũt accusare vnũ de diuersis criminibus descẽdentibus ex eodem facto vel ex diuersis factis. certe hoc bene facere possunt. sed iudex primo cognoscet de prima accusatione. secũdo de secunda. ⁊ sic intelligit̃. l. nostra. in fi. ⁊ interim dũ respondet pro vna non arcet̃ respondere pro alia. vt. ff. de custo. ⁊ exhi. reorũ. l. ij. in fi. In quarto casu. s. cum plures accusant plures nõ. ꝙ dominus Azo nõ ponit illud mẽbrũ in sua diuisione in summa huius ti. q2 indubitabilis est. Sed dñs Io. siue Nicolaus furiosus post eum bene ponit istud quartũ mẽbrũ diuisionis super. l. ista. Et dicit in isto quarto mẽbro dico vt in primo mẽbro dixi. ¶ Sed segnori non credo ꝙ istud q̃rtum mẽbrum sit prosequẽdum. nã non possent. x. homines conuenire ad accusandum alios. x. homines. l. cor. de sicca. vnde voluit dicere dñs Io. si titius accusat seyum ⁊ martinus petrum accusat: idem est qd̃ in primo membro.

Qui explicandi. Segnori h̃ l. tractat de quadam turpissima barataria ⁊ iniqua mercatura. ⁊ ideo boni hoĩes debẽt se custodire a. l. ista. Et i. l. ista ponit̃ talis casus. Quidam accusauit seyum de aliquo crimine capitali corã iudice. venit qdam barator ad accusatorem. ⁊ habuit eum occulte in domo ⁊ dixit ei. tu accusas talẽ. dixit accusator. verũ est. tu debes scire ꝙ sum specialissimus amicus iudicis. vis tu dare mihi. c. libras si faciã ꝙ accusat᷒ cõdẽnabitur ꝓm petitionẽ tuã. dixit accusator: libẽter volo vobis dare: sed volo ꝙ deponant̃ in tali loco eo pacto vt si accusatus fuerit ꝯdẽnatus volo ꝙ illa. c. dent̃ tibi. accusator nõ custodit se. vadit iste ad accusatum ⁊ dicit ei. tu es accusatus de tali crimine si faciã ꝙ tu absoluerĩ vis tu dare. c. lib. dicit accusatus: volo. ⁊ facit fieri simile depositũ. nũc iste latro intrauit in tali mercatura ꝙ conuenit pur lucrari esto ꝙ iudex nõ faceret᷑ ꝓ eo festucã sicut aliqui faciũt. vnde iste ponit spẽ in tali mercatura. Certe. l. ista ꝓhibet istud fieri. ⁊ h̃ modo nõ esset ꝓcedẽdum disciplina mea. Tex. pollicet̃. vñ pari pena sunt puniẽdi. vt arg. s. de episco. ⁊ cle. l. si quẽq̃. ⁊ s. de pena iudi. auc. nouo iure. vnde boni iudices si vellent euitare infamias nõ debẽt habere noticiã diffamatorũ personarum sicut habebãt dñs Iacopinus de vallicis ⁊ dñs petrus iperialis q fuerũt iudices in ciuitate ista: q2 si nõ permitterẽt ire hoĩes ad se nõ inirẽt tales pactiones cũ aliquo. ⁊ habet hic locũ. l. iulia repetũdarum ⁊ crimen falsi ⁊ crimẽ concussionis ⁊ actio in factum. de calũ. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. eadem. §. j. ⁊. ff. de concus. l. j. ⁊. ff. de calũ. l. j. §. j.

Si quis homicidij. In. l. ista ponit̃ casus de quodã qui semel perpetrauit tria crimina. verbi gratia. habebas tres pastores ⁊ tres magnos greges ⁊ qlibꝫ pastorum custodiebat suũ gregẽ. isti tres pastores cõuenerũt ad vnũ. qdã superuenit ⁊ vnũ de pastoribus occidit: alios verberauit: pecora tua abegit. ad talẽ locũ erat lupi qñ istud deuenit in noticiam tuã. accusasti illũ. l. cor. de sicca. ⁊ nõ ꝓbasti. vñ ipse fuit absolutus. tu nõ potes eũ de eodẽ crimine accusare. iteꝫ nec alius nisi ꝓbaret collusum. vis eũ accusare de iniuria illata pastoribus ⁊ de pecoribus abactis. nũqd tibi licebit? Respõdet̃ ꝙ sic: q2 sentẽtia absolutoria sup isto primo crimine super istis nihil operat̃. Tex. ꝑscriptũ est. ¶ Or segnori nõ. delatus ab vno nõ põt deferri ab alio nisi probaret̃ collusum. vt. ff. e. l. his. §. lege. ⁊. ff. de preuarica. l. preuaricationis. Tex. ad sequens crimen. Sed quare dicit ad sequẽs crimen? Respõdeo potest dici ꝙ tria fuerunt crimina sicut dixi in casu. Uel põt dici ꝙ pastorem occidit ⁊ pecora abegit. Tex. fiat. nam aliquis põt de diuersis criminibus accusari. vt. s. e. l. qui de crimine. Odofr.

Factum. In. l. ista di. Si aliquis spõte ꝑcipitat se. ⁊ h̃ facit ob ipatiẽtiã doloris vł ob tediũ vite nõ metu criminis. iste ꝓpter h̃ nõ est criminosus. vñ bona sua nõ publicabunt̃. Tex. nõ põt. sub heredib᷒ eius. ⁊ h̃ qñ nõ facit ob metuꝫ criminis: sꝫ facit ob ipatiẽtiã doloris vel ob tediũ vite vt h̃. ⁊. j. de bonis eorũ q mor. sibi ꝯsci. l. j. ⁊. ij. ⁊. s. q tes. fa. pos. l. ij.

Si quis seruos. In. l. ista di. Si aliqs accusat alicui᷒ seruos de aliquo crimine: nõ poterit ꝑus postulare seruos subijci q̃onib᷒ q̃ ipe subscripserit vel nisi ꝑus idicia ꝑcesserit. Tex. crediderit accusandos. qd̃ põt eẽ. vt nõ. s. e. l. iij. ⁊ q2 a q̃onibus nõ est incipiendũ. ff. de q̃onibus. l. j.

Singuli. Or segnori aduertatis bñ. l. istã: q2 hec. l. bõa est ⁊ sancta si bñ seruaret̃ vbiqꝫ terrarũ a iudicib᷒. Uñ in. l. ista di: ꝙ iudices q cognoscũt de causis criminalibus nõ debẽt credere emẽdicatis suffragijs decretorũ: nec eoipso ꝙ iterlocuti sunt criminosum malũ vident̃ eũ ꝯdẽnasse. nec etiã debẽt credere officialibus suis nũciantibus nisi alia idicia adsint. Tex. decretorũ. q2 dicit. ex facie tua credo ꝙ tu commisisti tale crimen: nõ ꝓpter hoc dꝫ ei credi: cũ in criminibus ⁊c. vt. s. de ꝓbationibus. l. vlti. ⁊ in criminalibus requirit̃ ꝙ sit conuictus. vt. j. de penis. l. q sentẽtiã. Tex. requirere. sub. ⁊ probare. vt. j. de criminosis. l. j. in fi. ⁊ nõ. s. e. l. ea quidem.

Hanc conuenit. In. l. ista dicitur. Si illustres accusantur de crimine pub. debẽt se defendere p se non per ꝓcuratores: licꝫ in pecuniarijs causis possint se defendere per se ⁊ per procuratores. Tex. deposcat. secus est in accusatione iniuriarum. nam illud crimen mouẽt ⁊ suscipiunt per procur. vt. j. de iniur. l. vlti. Iteꝫ secus est in pecuniarijs causis. vt. s. de procura. l. vltima. ⁊ auc. ibi signata. ⁊. j. statim subijcit. licet ⁊c. Odofre.

In causis. Or segnori hec. l. obscure vult ponere qd debet ꝯtineri in libello accusatorio? Et certe hoc debꝫ cõtinere in scriptis: nomẽ accusatoris ⁊ accusati: crimen ⁊ tẽpus: q2 si ista non fiant: puniẽdus erit illa pena. v. lib. auri. Tex. vt inscriptiones. i. libelli accusatorij. vt. j. l. proxi. dicam. in casibus tamẽ non inscribitur. vt nõ. s. tit. j. l. iij. Sed ⁊ si omittatur ista subscriptio. nihilominus tenet̃ similitudine supplicij. vt. s. de fide istru. l. vlti. Tex. tempus. i. quo anno ⁊ quo mense non quo die. vt. ff. e. l. libellorum.

Accusationis. In. l. ista que est vltima huius ti. tractat̃ quid debet facere iudex q cognoscit de accusatione criminũ. nãꝫ nõ eoipso ꝙ aliqs dicit talis ꝑpetrauit tale crimen: dꝫ criminosus capi: sed dꝫ venire accusator ⁊ offerre libellũ accusatoriũ in quo cõtineat̃ nomen eius ⁊ nomẽ accusati: in quo etiã subscribat. ¶ Unũ sciatis ꝙ ex quo oblato libello incepit inquirere: ipe iudex condẽnabit accusatũ si inuenerit eũ nocẽtem: al's absoluet cum ⁊ accusatorem condẽnabit ad similitudinem supplicij. ⁊ ipe reus subijciet̃ questionibus si precedant indicia. ⁊ scrutat̃ ipe reus super ꝯsciẽtia sua. nõ autẽ super cõsciẽtia criminis alieni. Tex. feriamus: q2 melius est ⁊c. vt. ff. de penis. l. absentem. vnde non debꝫ aliqs aliqueꝫ exhibere ꝓpria auctor. vt. j. titu. ꝓxi. l. vlti. Tex. arripiat. sub. in quo obliget se ad similitudinem supplicij. vt. j. dicit. Tex. supplicij. istud planũ est in ordinarijs criminibus: quia quam penam deberet pati accusatus: eandem penã patitur accusator si non probat:

vt hic.ꝛ.j.de calũ.l.vlti.ꝛ hec pena iponitur in sentẽtia absolutoria non postea: nisi accusaret.vt.j.de calũ.l.j. ¶ Sed quid in criminibus extraordinariis? Certe imponitur talis pena qualis consueuit iponi.vt.ff.de priua.delic.l.vlti.ꝛ.ff. ad turpil.l.ꝛ in puatis.ꝛ colligit.ff.de penis.l.hodie. Tex. supplicio.si forte dicit.feci tale crimẽ: sed talis fecit mecum.ꝛ dicit de aliquo potente. Tex.scrutet: al's sciscitet. ¶ Or segnori habetis hic ꝙ criminosus interrogat de se.vt.ff.de questionibus.l.vnius.§.j.sed super aliena conscientia non: qꝛ credit confesso ↄtra se: nõ contra alium.vt.s̃.quoꝝ app. non recipiant.l.obseruare. Fallit in casibus.nam si famosus latro capit debet interrogari de ↄsociis.vt.s̃.de feriis. l.prouinciarum. Item fallit in malefico: qui debet interrogari de ↄscientia aliena.vt.j.de malefi.l.vlti. Item fallit in falsario monete.nam falsarius monete debet interrogari de conscientia aliena.vt.j.de fal.mo.l.j.in fi.

¶ De exhibendis vel transmittendis reis.

¶ Quia accusati de q̃bus in superioribus facta est mẽtio aliquando in iudicio apud iudicẽ exhibent aliqñ trãsmittunt. ideo subiicit rubricã de exhibẽdis ꝛ trans.reis.i.accusatis. sic.s̃.de pcu.l.j.ꝛ.s̃.de accu.l.reos. ¶ Et nõ.ꝙ est differentia iter exhibere ꝛ trãsmittere. Proprie exhibet q in eodez loco cũ iudice est. Proprie trãsmittit q deliquit in vno loco ꝛ inuenit in alio.vt in auc.vt nulli iudi.§.si qs vo.colla. ix.ꝛ.s̃.vbi de crimine agi oportet.l.j.auc.qua in prouincia. Unde de exhi.ꝛ trãs.reis videamus qñ debeãt exhiberi vel trãsmitti.de quo dicit.j.e.l.vlti. Itẽ qd debeãt facere exhibiti.dicit.j.e.l.vlti. Itẽ q̃liter ↄuicti debeãt puniri.j.e.l.ij.

Imiles. In.l.ista dicit. Miles armate militie in aliqua puincia cõmisit crimen publicum nõ enorme.puta intulit vim sine armis.quis cognoscet de isto crimine? Respõdetur si de hoc accusat corã preside illius puincie.illius est cognitio.ꝛ exquo cognouerit debꝫ referre ad magistruz militum ꝛ personaz militis ꝛ criminis examinationẽ: vt ita ꝫm qualitatẽ psone ꝛ meritum cause ipse ferat sententiam. Tex.cõmiserit.sub.non enorme: quia intulit vim sine armis qđ est publicum crimen.vt.ff.de pub.iudi.l.j.tamen non est enorme: qꝛ vbi intulit vim cuz armis est enorme: qꝛ punitur ꝫm ꝙ dicitur.ff.ad.l.iul.de vi pua.l.hi qui.in fi.ꝛ.j.ad.l.iul. de vi.pub.l.seruos. Sed si intulit vim sine armis.tenetur.l. iul.de vi priua.ꝛ est crimen publicum: sed non enorme.vt ff.ad.l.iul.de vi priua.l.j. Et cur exponam crimen publicuz cõmiserit.s.enorme videbitis. Tex.eum.s.militem. Tex.vel pro idest. Textus cause.idest examinationez cause. Textus referat.scilicet puniendum.ꝛ ita disiunctiua ponitur hic p coniũctiua.sic.ꝛ.s̃.de verbo.signi.l.penultima.ꝛ.ff.de verbo.signi.l.sepe. ¶ Or segnori circa.l.istã instat dupliciter. Et pmo sic.si miles armate militie de crimine publico apud presidem puincie accusat: preses nõ cognoscit sed remittit ad magistrũ militum eũ puniendũ. Sed q̃uo põt hoc esse cũ ll.dicãt de qua re ꝛc.ff.de iudi.l.de qua re.ꝛ vbi ceptũ est ꝛc. vt.ff.de iudi.l.vbi. Respõdeo regule ille accipiunt instãtiaz vbicũqꝫ iudex hꝫ cognitionẽ negocii ꝛ nõ decisionẽ vt hic. sicut est in similibus questionibus.s̃.de epis.ꝛ cle.auc.clericus.ꝛ.s̃.vbi se.vel cla.con.l.vlti. ¶ Sed denuo instat ad.l. istam.ꝛ videt si miles delinquat in prouincia ꝙ rector puincie nõ cognoscat: sed magister militum.vt.s̃.de iuris.om.iu. l.magisterie. ¶ Et ad solutionẽ istoꝝ ↄtrarioꝝ.ꝛ vt plene liqueat iste articulus distinguestis vt consueui distinguere. Nam cum miles delinquit aut miles conuenitur ciuiliter: aut criminaliter. Si ciuiliter: puta conuenit ad rem aliquã: indubitanter conuenit coram magistro militum.ꝛ sic intelligitur.s̃.de iuris.om.iudi.l.magisterie. Si autẽ conuenit criminaliter subdistinguo: qꝛ aut accusat de crimine militari: aut de crimine cõi. Et dicitur crimen militare: puta si miles alienauit arma.fugit de acie.transgredit precepta ducis.ꝛ similia que habes.ff.de re mili.quasi per totum. Et dicit crimẽ cõmune si miles cõmisit adulteriũ vel homicidiũ vel falsum testimonium vel rapinam ꝛ similia. In primo casu.s.cũ accusatur de crimine militari debet accusari corã magistro militum.ꝛ ipse debet cognoscere sententiare ꝛ punire.vt in p alleg.l.s̃.de iuris.om.iudi.l.magisterie.ꝛ.s̃.de offi.magi.mili.l.j.in fi.ꝛ.j.de re mili.l.j.ꝛ.l.vlti.libro.xii. In secundo casu.s.cum accusatur de iure cõmuni.tunc iterũ subdistinguo qꝛ aut accusatur de crimine atroci ꝛ enormi: puta accusatur de raptu virginis: de adulterio vel de similib᷒.hoc casu poterit accusari coram preside prouincie in cuius puincia deliquit ꝛ ipse cognoscet ꝛ pronunciabit: qꝛ huiusmodi reat᷒ omne puilegiũ excludit.vt.s̃.vbi se.vel cla.l.j.ꝛ.ff.de accu. l.vlti.ꝛ in auc.oẽs obe.iudi.§.si igit.colla.v. Si aũt accusat de crimine non enormi: puta qꝛ cõmisit vim priuatã: vel alś cõmisit crimen publicũ.nõ tñ enorme: tunc nõ cognoscit pses puincie in qua deliquit: sed remittit eũ puniendũ ad magistrum militũ.ꝛ sic itelligit hec.l.ꝛ.ff.de re mili.l.q cũ vno. in prin.ꝛ colligit.ff.de custo.ꝛ exhi.reoꝝ.l.milites.ꝛ.l.nõ facile.ꝛ.l.de militibus.ꝛ.l.non est dubium.§.illud. Odof.

Nullus. In.l.ista intẽdit tractare imperator quid debꝫ facere iudex si aliqs accusat corã eo ꝛ est exhibitus. Et certe iudex non debꝫ statim illũ detrudere in carcerem. Sed postq̃ꝫ cõuictus est vel violente psumptiones sint contra eũ.potest ipsum facere detrudi in carcerẽ. Unum sciatis ꝙ accusator cum accusat nõ debet statim audiri nisi solẽniter inscribat. ꝛ tunc accusatus debet citari.ꝛ post istam accusationem datur dilatio.xxx.dierum ad cõponẽdos mestos penates.his ita peractis iudex debet cognoscere ꝛ videre si accusatio est vera.ꝛ si est vera debet eũ condemnare vel absoluere. Tex. vinciatur.i.ligetur.ꝛ hoc est primũ dictum huius.l. Tex.ex longinquo ꝛc.nunc incipit secũdum dictum huius.l. Tex. insimulanti.dicit accusator insimulans: quia non debet colludere.ꝛ si colludit afficitur similitudine supplicii.vt.s̃.ti.p xi.l.vlti.vnde qꝛ non debet colludere dicitur insimulans.i. non simulans: sed vera crimina debet deferre. Tex.vinxerit.i.ligauerit inscribendo: qꝛ tenetur inscribere.vt.s̃.qui accusa.non pos.l.iii. Tex.nũdinandi.i.negociandi.ꝛ dat istud tẽpus ad cõponendos mestos penates.ꝛ certe copia negociandi nõ debet eis dari a iudice. Uel exponetis.nundinãdi.idest epulandi.non enim debet ei iudex auferre epulare. Uel exponatis.nundinandi.idest malitiandi.acsi aperte dicatur.iudex debꝫ dare non minorem dilationem.xxx.dierũ. ꝛ non debet iudex malitiari in hoc: vt det ei minus tempus ꝛ deneget ei. Tex.discrimen.i.examinationem.innocẽs absoluatur: si nocens condẽnatur.vt.j.de pcura.l.qui sententiam.ꝛ.s̃.de pba.l.sciant. ¶ Or segnori ad primũ dictum huius.l.signatur contra. Naz hec.l.in sui principio vult dicere ꝙ nemo ponatur in vinculis anteq̃ꝫ conuincatur. Sed l.dicit contra.que dicit ꝙ accusatus de crimine atroci debꝫ detrudi in carcerem.ff.de custo.ꝛ exhi.reorum.l.diuus.ꝛ.j. titu.proxi.l.j.§.j. ¶ Ad solutionem quorum contrariorum vos dicetis dupliciter. Et vno modo sic.nullus debꝫ poni in vinculis anteq̃ꝫ conuincatur tanq̃ꝫ conuictus.nam quis ab initio traditur in custodia fideiussoribus: vel ponitur in custodia militari.vt in.l.contra.quia carcer non ad penã est introductus.vt.j.ti.proxi.l.j.ꝛ.ff.de penis.l.aut damnum.§. solent. Uel dicatis ꝙ in.ll.contrariis detruditur in carcerẽ custodie causa: sed nõ debet detrudi anteq̃ꝫ conuincatur vt puniatur. Item ex secũdo dicto huius.l.sumunt arg.quidã ꝙ licꝫ in pecuniariis causis dentur reo inducie.xxx.dieꝝ.vt s̃.de lit.ↄtest.auc.offerat.tamen in criminalibus dant inducie.xxx.dieꝝ vt h.sed nos dicimus ꝙ non sunt inducie deliberatorie: sed dant ad cõponẽdos mestos penates.vnde in criminalibus dantur inducie.xx.dierum vt ibi dixi.

Eminem. In.l.ista dicitur ꝙ si aliquis est criminosus.regulariter nullus priuatus debet eum capere sua auctoritate ꝛ sua auctoritate iudici exhibere. Sed criminosus tunc est exhibendus: exquo iudex precepit illum esse presentandum ꝛ fore exhibendum.hoc dicit ista.l. Uidete summariam expositionem littere.

littere. Tex. neminem. i. reum criminis. Tex. pronūciauit. i. percepit vel interlocutus fuit. ¶ Oꝛ segnoꝛi in. l. ista nō. regulam ꝛ eius instātiā. Hec est regula. nullus sua auctoꝛitate dꝫ capere criminosum nisi iudex pcipiat eū capi: qꝛ tutela publici iuris. ideo est in medio. vt. s. de iudeis ꝛ celi. l. nullus. ꝛ. ff. qd metus cā. i. sed ꝛ partus. in fi. ꝛ. l. extat. ꝛ. ff. ad. l. iul. de vi priua. l. penul. ꝛ vlti. Sed hec regula recipit instantiam in casibus. ¶ Et primo fallit si qs dicat ꝛ vex fit fabricasse falsam monetā. Nā qlibet pōt illū capere sua auctoꝛitate. ꝛ iudici psentare. vt. j. de falsa mone. l. j. ¶ Itē fallit in maleficio ꝛ mathematico. Nā istos pōt quis capere sua auctoꝛitate. ꝛ iudici psentare in odiuꝫ illius criminosi: vt. j. de mathe. l. vlti. ¶ Itē fallit in latrone qui frequentat publica itinera. ꝛ nocturno depopulatoꝛe agroꝝ ꝛ desertoꝛe militie ꝛ raptoꝛe virginum. Nā cum quis possit istos impune occidere. vt. s. vt liceat vnicuiqꝫ se sine iudi. vin. l. vnica. ꝛ. j. de rapto. vir. l. vnica. multofoꝛtius illud qd est minus facere pōt scꝫ eum capere ꝛ iudici psentare. vt arg. ff. de regu. iur. l. qd cui plus. ¶ Itē fallit in debitoꝛe fugitiuo. vt. ff. de his q̄ in frau. credi. l. j. §. si debitoꝛem. ¶ Item fallit hec regula in officiali. vt. s. titu. pxi. l. ea qdem que. ¶ Item fallit in fure. ff. de furtis. l. interdū. ij. §. q furem. ¶ Itē fallit in fure nocturno qui se telo defendit. nā si potest eū occidere ꝛc. vt colligitur. ff. ad. l. acquil. l. itaqꝫ in fi. cum. l. seq. multofoꝛtius pōt eū capere sua auctoꝛitate ꝛ iudici psentare. arg. ff. de reg. iur. l. qd cui plus. ¶ Sed segnoꝛi licꝫ ista vera sint de iure. tamē in ciuitate ista de consuetudine non seruantur.

¶ De custodia reorum.

¶ Quia rei exhibendi vel transmissi habent custodiri: ideo ponitur de custodia reorum. i. accusatorum. sic exposui. s. ti. pxi. in ipsa rubrica. vnde de custodia reorum qualiter accusati debeant custodiri videamus.

IN quacunqꝫ cā. Oꝛ segnoꝛi hec est longa. l. quantū ad verba: tñ sentētia huius. l. satis est breuis. Et ista. l. pmo dicit. si accusatus vel exhibitus coꝛā iudice: siue venit p se siue p officiales psentatus est preſidibus: iudices debēt statim cognoscere: ꝛ debēt eū punire si inueniāt nocentē: vel absoluere si inueniāt innocētem. Secundo dicit. si exhibito accusato accusatoꝛ se subtrahit: vel nō est copia socioꝝ criminosi q secum sunt accusati: vel quo casu accusatus de cōsocijs interrogat. ꝛ sic iudex non pōt statim diffinire: accusatus dꝫ in carcerē detrudi. ꝛ interim dum cognoscit: manicas ferreas dꝫ habere nō nimis strictas: qꝛ carcer ad custodiā introductus est: q custodit carcerem nō debꝫ de die auferre lucē. Itē qui custodit carcereꝫ de die ꝛ de nocte debꝫ custodire. sed de nocte debꝫ duplicare custodiā: ꝛ dꝫ tenere de nocte carcerem inclusum. Vnuꝫ sciatis ꝙ custodes carceris sunt q stratoꝛis officio funguntur. ꝛ eoꝝ ministri nō debēt crudelitatē suam carceris vēdere: vt dicant eis: nisi detis nobis tm̄ nos faciemus ita. si contrafiat: iponit pena iudicibus q h̄ fieri permiserūt. arbitrio iudicis ministris iponitur pena capitalis. Tex. in quacūqꝫ causa scꝫ criminali maioꝛi vel minoꝛi. Tex. pduxerint. qꝛ p officiales est iudici psentatus. qd pōt. vt. s. de accusa. l. ea q̄. Tex. questio. i. examiatio. Tex puniat: quia publice interest maleficia puniri. vt. ff. ad. l. aquil. l. ita vulneratus. in fi. Tex. absoluatur: qꝛ pniores sumus ad soluēdum q̄ȝ ad condēnandum. vt colligitur. ff. de act. ꝛ oblig. l. arrianus. ꝛ sanctiꝰ est nocētem absoluere q̄ȝ innocētem graui pena afficere. vt ff. de penis. l. absentem. in prin. Tex. ꝙ si. Incipit secūdum dictum. Tex. videat: qꝛ plures erāt accusati quo casu quis scrutatur super cōsciētia aliena. vt. s. de accu. l. vlti. ꝛ ibi dixi. Tex. inherentibus ossibus. i. nimis strictas. Tex. custodia. ¶ Oꝛ segnoꝛi in isto secūdo dicto in pricipio habetis ꝙ criminosi ab initio detrudūtur in carcerē. Sed contra. s. ti. proxi. l. ij. ¶ Ad solutionē cuius ꝯtra. dicatis vt ibi dixi. fallit in casu. vt. j. l. pxi. Tex. vegetari. i. subleuari. Tex. dignoscitur: qꝛ carcer non ad penam sed ad custodiā est itroductus vt hic. ꝛ. ff. e. l. ij. in prin. ꝛ. ff. de penis. l. aut dānuꝫ. cū infamia. §. solēt. Tex. illud. Incipit tertiū dictuꝫ. Tex. eoꝝ. ꝛ quare dicātur isti ministri ꝛ stationarij dixi. s. de accu. l. ea que. ¶ Oꝛ segnoꝛi circa materiā huius. l. ꝛ totius istius ti. ꝛ. ff. e. qꝛ leges vident loqui varijs modis: ita breuiter distingue vt cōsueui distinguere. Nā cū aliqs accusatus est ꝛ exhibitus est coꝛā iudice aut p foꝛmā accusationis vel denunciationis: aut p iudicis inqsitionē. Si p foꝛmā accusationis vel denūciationis exhibitus est: aut accusat de maioꝛi crimine aut de leuioꝛi: aut cōfitet crimē aut diffitet. Si ꝯfitet: illico incarcerādus est: ꝛ illico puniet pena carceris rōne custodie. vt. ff. e. l. si ꝯfessus. ꝛ. j. de penis. l. q sniam. ꝛ hoc est veꝝ si spōte cōfessus est. Si aūt metu toꝛmētoꝝ: tūc est illico incarcerādus: sed nō illico puniēdus. imo dꝫ post aliquos dies extrahi de carcere. ꝛ iteꝝ interrogari vt videat si pseueret vel nō. vt si pseueret puniat: al's non: qꝛ cōfessiones reorum p exploratis facinoꝛibus nō habent. vt dicit. ff. de questionibus. l. j. §. diuus. ꝛ. §. si aliquis vltro. Si autē diffitet ꝛ accusatur de crimine leuioꝛi: puta de furto vel de iniuria: iste nō incarcerat: sed cōmittitur fideiussoꝛibus vel dat militibus in custodia: habita semper cōsideratione dignitatis ꝛ persone. vt. ff. e. l. j. Si autē de crimine grauioꝛi: puta lese maiestatis accusat ꝛ de homicidio vel de adulterio vel de raptu virginis. ꝛ de his similibus q̄ sunt. ff. de pub. iud. l. j. hic si persona est digna ꝛ nobilis vel est miles non debꝫ in carcerem detrudi: qꝛ nobilitati deferēdum est. nec debꝫ tradi fideiussoꝛibus: sed ponendus est sub fida custodia militum. vt. ff. e. l. j. ꝛ. ij. Sꝫ si est ignobilis persona: ab initio detruditur in carcerē nō vt puniat sed postq̄ꝫ cōuictus est detruditur in carcerē vt puniat. vt. s. ti. pxi. l. ij. Sed si esset aliqua psumptio contra nobilē personam vel cōtra militem ꝙ tale scelus cōmiserit. tūc non tradit sub fida custodia militū sed detruditur in carcerem. vt. ff. e. l. diuisa.

SI quis. In. l. ista dicit. Si aliqs iaccusatur de tali crimine. ꝙ dignus est incarcerari ponit in vinculis. dum est in vinculis examinat negociū. examinato negocio extrahit de vinculis ꝛ adducit coꝛā iudice. ꝛ si iudex viderit eū puniendūꝫ condēnabit eum. Tex. sustineat. i. detineatur in carcere qd est pena. vt. s. l. pxi. alij habent nō sustineat: qꝛ cōuictus debet puniri. vt. j. dicit. Tex. audiat. sub. si velit. pponere suas exceptiones. ꝛ ex h̄ causam dicet: vt. ff. de iudi. l. ij. ¶ Oꝛ segnoꝛi hic colligitur ar. ꝙ iudex debet seruare freni tēperiē. nam sicut equus ducit cum freno temperate: sic ꝛ iudex debet esse temperatus: qꝛ in leuioꝛibus debet leuem ferre sententiam. in seuerioꝛibus debet ferre sententiam magis seueram: qꝛ ƀm cause qualitatem imponit penam ꝛc. vt colligitur. l. respiciendum in fi. ff. de penis. vnde potius debet absoluere q̄ȝ condēnare si crimen non est bene clarum: qꝛ sanctius est absoluere nocentem q̄ȝ innocentem condēnare: vt ff. de penis. l. absentem. in principio.

QUoniam. In. l. ista dicit. Si delinquunt masculi ꝛ femine ita ꝙ debeant incarcerari: in eodē loco non debent masculi ꝛ femine incarcerari: sed in conclaue debet esse diuersus carcer: vt per se sint masculi in carcere ꝛ per se femine. Tex. iubeat. scꝫ vt in vna parte sint masculi ꝛ in alia femine. ¶ Oꝛ segnoꝛi hec. l. est coꝛrecta hodie. ꝛ ideo habetis hic vnam auc. que incipit. Sed nouo iure.

SEd nouo iure. A. Continuabitis ita auc. istaꝫ ad. l. C. Nam in. l. C. dicebatur mulierē posse incarcerari. dūtamē nō esset mixta cū masculis. hodie per auc. istaꝫ est phibitum ꝙ nec in ciuili nec in criminali dꝫ icarcerari aliq̄ mulier. Itē nec dꝫ cōmitti masculis custodiēda. Sed si qlitas criminis suadet in carcerē eā mitti: ipsa debet mitti in monasteriū vel asisteriū: vel debet tradi custodiēda mulieribus honestis. ¶ Oꝛ segnoꝛi hec auc. est in coꝛpore auc. vt nulli iud. §. ad hec. ꝛ. §. necessarium. ꝛ ita

breuiter vt legi eam vobis.debetis habere istam auc.quidã tamen habent eam multum prolixe.

AD commẽtarieñsem.

Jn.l.ista dicit̃ ꝙ cõmẽtarieñses debẽt curare ꝙ psõne detruse in carcerẽ diligẽter custodiãtur: nec deb3 facere fraudẽ reipublice: qꝛ cũ tradit̃ aliqs custodie scribit̃.talis. sc3 petrus traditus est custodie.iste petrus cũ sit homo alicuius auctoritatis facit eũ cõmentarieñsem ꝙ accepta pecunia facit eũ fugere ⁊ aliũ petrũ ponit loco eius.certe hoc fieri ꝓhibet̃ hac.l.⁊ si ꝯfiat iponit̃ pena ipsi cõmẽtarieñsi quam debebat pati ille petrus obnoxius q̇ fugerat.⁊ si opus fuerit d3 dari coadiutor.Tex.ad cõmẽtarieñsem.i.custodẽ carceris.vel dicatis ad cõmẽtarieñsem.i.ad pncipẽ carceris quez nos vulgo supraſtãtẽ vocamus.Tex.elapsus fuerit.i.fugerit data pecunia: ⁊ alius fuerit positus loco eius.Tex.ipm sc3 cõmẽtarieñsem. ¶ Or segnori nõ.ꝙ custodes carceris debẽt diligẽter custodire icarceratos ⁊ tenent̃ de dolo ⁊ negligẽtia: nõ tñ de casu fortuito.de dolo tenent̃ si liberant incarceratũ aliũ supponẽdo.de negligẽtia si pmittãt in carcerem ferre ferrũ vel venenũ vel qd aliud qđ nocere possit.⁊ iõ de hoc puniunt̃.vt.ff.e.l.carceri.⁊ ideo tyroni nõ est cõmittenda. Jtẽ de casu fortuito nõ tenet̃ si morit̃ naturaliter icarceratus.nã nõ põt aliqd iputari custodi.Sed qd si vnus custodum duxit incarceratos alijs custodibus exiſtẽtibus sine dolo:certe non tenetur:vt.ff.e.l.vlti.

DE his.

Jn.l.ista dicit̃.Si aliq in carcere sunt inclusi iudex nõ d3 eos diutius in carcere detinere: s3 aut cõuictos d3 cõdẽnare: aut innocẽtes absoluere. Et vnũ sciat] ꝙ cõmẽtarieñses singulis.xxx. diebus debẽt venire ad iudicem ⁊ dicere ei numeꝝ incarceratoꝝ ⁊ noia eoꝝ.⁊ ex qua causa sunt inclusi ⁊ etatẽ eoꝝ.⁊ si cõmẽtarieñses h̃ pmittunt facere puniũtur in.xxx.libris auri que applicant̃ fisco.iudex etiã q ꝯtrafecerit in.x.libris auri punitur.Tex.de his.s.icarceratis. Tex. vt aut conuictos.sub.testibus vel cõfessiõibus: quia his modis conuincuntur.vt.s.quoꝝ app.nõ reci.l.ij.Tex.subducat.i.perimat.Tex.nõ maceret: qꝛ carcer non ad penam inducitur sed ad custodiam.vt.s.titu.proxi.l.ij.

¶ De priuatis carceribus inhibendis.

¶ De publicis carceribus statutis auctoritate publica vt in eis criminosi custodiant̃ superiori ti.habuistis.veꝝ qꝛ qdam ꝑuati sua auctoritate faciũt carcerẽ.⁊ hoc facere est q̃si crimen lese maiestatis cõmittere.ideo ponit̃ rubrica de priuatis carceribus inhibendis.⁊ dicit̃ publicus carcer publica auctoritate factus.vt.ff.de verbo.sig.l.vinculorum.

IVbemus.

Segnori.l.ista nõ h3 locũ vbicũqꝫ in romano iperio: sed pcipue in certis locis in qb° fiebat qđ ista.l.vetat̃.⁊ hec.l.dicit tria. Primo dicit ꝙ in alexãdrina splẽdidissima ciuitate q̃ est in terra egypti vl̃ in aliquo alio loco subdito romano iperio: nullus debeat habere ꝑuatũ carcerem. Scđo mandat̃ pfecto augustali vl̃ pfecto egypti vel rectoribus ꝓuinciaꝝ cũ istud crimẽ ppetrat̃ in terra egypti vel in ꝓuincijs: ꝙ ipsi curẽt ne aliqs habeat ꝑuatũ carcerẽ. ⁊ si nõ curauerint committũt quasi crimẽ lese maiestatis. ⁊ pinde puniẽdi sunt. Jtẽ debẽt monere suos iudices vt hac l.obseruare faciãt. Ultimo dicit ꝙ ille qui hab3 ꝑuatu3 carcerem quasi crimẽ lese maiestatis committit.vnde ad instar criminis lese maiestatis vltimo supplicio est condẽnandus. Tex.viro. Incipit secũdum dictũ.Tex.augustali.dicit̃ augustalis qꝛ a Julio augusto fuerit statutus.vt colligit̃.ff.de offi.pre.augu.l.vna.Tex.rectoribus. ¶ Or segnori nõ.hic ꝙ pfectus augustalis est spectabilis.rector ꝓuincie est clarissimus.vt.j.ad.l.iul.de vi pu.vel priua.l.vlti.vnde isti sunt ordines pfectoꝝ. Nam qdam sunt spectabiles. quidã clarissimi.quidã illustres.quidã superillustres vt dicã.j.de raptu vir.l.vnica.Tex.in spẽculis.hic traditur qđ sepe habetis in decretalibus vestris.nã vos habetis ꝙ epi dicunt̃ in speculo esse alijs exẽplũ.sic ⁊ hic rectores ꝓuinciarũ speculum debẽt esse: qꝛ debẽt esse speculũ alijs in bene agendo. Tex.maiestatis crimẽ.sub.quasi.vt indicat lr̃a seqũes.Tex. tanq̃.i.sicut.Et ita habetis hic illud notabile ꝙ q h3 ꝑuatum carcerẽ quasi crimẽ lese maiestatis cõmittit.⁊ iudex qui patitur habere priuatũ carcerẽ: crimẽ quasi lese maiestatis committit.vnde ꝓuniuntur.vt.j.ad.l.iul.maie.l.iij.

¶ Si reus vel accusator mortuus fuerit.

¶ Supra dictũ est q nõ possunt accusare vel possunt accusare.⁊ qui accusat vel accusatur. Sed qꝛ interdũ accusati ⁊ accusatores pend.accusatione moriunt̃.ideo ponit̃ rubrica si reus vel accusator mortuus fuerit.Et iõ videam° ⁊ subi. ¶ Et circa hoc ita breuiter nõ.nã pend.accusatione aut moritur accusator: aut moritur accusatus.Si morit̃ accusator extinguitur accusatio nec transit ad heredes.vt nõ.ff.de accu.l.diui fratres: qꝛ accusatio non est de re familiari.vt.ff.de sepul.viola.l.sepulchri violati.in fi.non tamẽ nego quin heres tanq̃ quilibet extraneus possit venire ⁊ accusare de nouo.vt.ff.de accusa.l.libelloꝝ.in fi.⁊ ad hoc est argu.ff.si quadrupes pau.fe.di.l.j.§.vlti.⁊.ff.de his qui deie. vel effu.l.si vo.§.vlti.Si vo moritur accusatus.i.reus extinguit̃ crimen regulariter morte quo ad oia ⁊ quo ad accusationem ⁊ quo ad bona.vt.j.e.l.vlti.in ver.idẽ obseruatur ⁊c̃.Regulariter ideo dixi: qꝛ in quibusdam criminibus in mortuo accusato restat questio.s.vt dãnetur memoria accusati.vt est in crimine lese maiestatis ⁊ repetundarum.vt.j.tit.ij.l.vlti.⁊.ff.de accu.l.ex iudicioꝝ. Jtem fallit in crimine apostatatus ⁊ hereseos.vt.s.de here.⁊ ma.l.manicheos.⁊.s.de aposta.l.ij.⁊.l. apostatarum ⁊ hereseos.⁊ hec vera sunt cum quis moritur principali accusatione pendẽte.Si autẽ moriatur quis post sentẽtiam app.causa pendẽ.tunc aut bona nõ sunt expresse adẽpta in sentẽtia.aut expresse sunt adẽpta per sentẽtiã.in pmo casu extinguit̃ criminis questio quo ad oia vt dixi quando accusatus morit̃ ante sniam lite pendẽte.in secũdo casu. sc3 quãdo bona sunt expsse adẽpta p sniam mortuo accusato ap.pẽd.remanet q̃stio de bonis.vt.j.e.l.vlti.in fi.⁊.s.si pẽ. ap.mors interuenerit.l.si is.⁊ p totũ. Jtem fallit cum vxor de veneficio viri accusatur ⁊ pendẽ.app.moritur.nam propter bona remanet questio.vt.ff.de iure fisci.l.lucius titius.

ET si marcellus.

Jn.l.ista nõ.ita casum.quidam accessit ad principem: ⁊ coram eo talem ꝓposuit questionem. Domine imperator ego ⁊ marcellus ⁊ vxor marcelli accusati fuimus a quodam de crimine falsi.s. ꝙ instrumentum falsum cõscripseramus contra eum: vel cõscribi feceramus ⁊ vsi fueramus eo instrumẽto in quadam causa contra eũ.pendẽte ista accusatiõe marcellus decessit. certum est ꝙ crimen falsi in persona marcelli extinctu3 est. sed nũquid accusatio remanet in persona mea ⁊ vxore marcelli? Respondet imperator ꝙ sic. Tex.abolita.sub.contra te ⁊ vxorem marcelli qui accusati eratis vna cum marcello. Tex.proponas. ¶ Or segnori ex.l.ista colligetis plura bona. Primo colligetis ꝙ eade3 accusatione plures possunt accusari. Nam hic erant tres accusati de falso.⁊ ideo si mille irruerent in re: oẽs possem eadem accusatione accusare. Unde ex.l.ista colligo argu.ad quodam de quo sepe altercantur aduocati in ciuitate ista ⁊ vbiqꝫ terrarũ.⁊ pauca argu.sciunt inuenire. Nam tota die videmus ꝙ aliquis mutuat pecuniam.x.scolaribus.⁊.viij.forte sunt fideiussores: tamẽ ei ꝓmiserũt soluere insolidũ illam pecuniam.⁊ sic sunt plures rei debendi.illi non soluũt.creditor vno libello vult omnes cõuenire.dicit aduocatus vnius nos sumus plures rei debendi: nihil habemus facere insimul.vnde vos debetis dare cuilibet libellũ suũ.qꝛ.l.dicit.offerat̃ ei libellus ⁊c̃. vt.s.de lit.cõtest.auc.offeratur.Et certe videtur ꝙ bene dicat.nam ⁊c̃.vt supra de consor.eiusdem lit.l.j.⁊.ij. ¶ Or segnori in questione ista dico contra. nam debeo replicare ⁊ dicere

dicere. si eodē libello possum accusare mille de eodem crimine. et sufficit vna accusatio vt hic. vbi est maius periculū: multofortius mille couenia reos debēdi. vt arg. ff. de re. iu. l. cui qd plus. et maxime ne diuidat̄ cōtinētia cause qd esse nō debet. vt. s. de iudi. l. nulli. Itē nō est phibitū vnde videt̄ pmissum. ff. de pba. l. ab ea parte. Itē si plures sunt psortes: in eadem cognitione remittunt̄. vt. ff. de qbus rebus ad eūdē iudicatur. l. j. et. l. ij. et. ff. de liberali causa. l. si pariter. et q quis possit accusare plures eodē libello de vno crimine pbat̄ expresse hic. et. s. de accusa. l. q de crimine. et ita in. l. ista potest colligi istud argu. et ibi dixi. Nec ob. s. de cōso. eiusdē lit. l. j. et. ij. qr ibi pter vnum nō differt̄ pcessus cōtra aliū eo q alius sit absens. Sed videt̄ q vno libello nō possint duo accusari. diuersis tamē libellis possunt duo accusari nō tres: nisi pbent suam vel suor iniuriam. vnde videt̄ contra. ff. de accusa. l. h. §. j. et. s. qui accu. nō possunt. l. cū rōnib. Respōdeo. de eodē crimine falsi vel insultus plures pnt accusari eodē libello vt hic. Sed de diuersis criminibus nō tres sed duo pnt accusari nisi psequant̄ suā vel suor iniuriam. et sic loquunt̄. ll. cōtrarie. Fallit tn̄ in crimine adulterij vbi accuso vnū de eodē crimine nō duos. qd est speciale fauore matrimonij. vt. j. ad. l. iul. de adul. l. reos. et. ff. ad. l. iul. de adul. l. vir passam. §. incesti. et plene dixi. et nō. s. de accusatiōibus. l. accusatoribus. et que ibi dixi hic possent repeti.

Si is quem. In. l. ista dicit̄. Accusasti aliquem de homicidio. pen. accusatiōe ille est mortuus: nō pcessisti. nūquid pōt dici q cōmiseris in turpilia. Certe nō: cū crimen sit extinctum morte. Tex. accusationis. sub. prosequēde. Or segnori vos habetis in. l. ista q morte accusati crimē extiguit̄. cōco. s. l. pxi. Fallit tn̄ in casibus in qbus quis post mortem pōt accusari: quos notaui in ipsa rubrica.

Si vt proponis. In. l. ista ponit̄ talis casus. Quidā arrianus nomine contra patrē meum vel cōtra aliū predecessorem meū vtebat̄ falso instrumēto. pater meus vl predecessor meus accusauit illum de falso. pen. accusatiōe decessit accusatus. et pater meus vel auctor meus. heres accusati postea ex illo instrumēto petit a me quātitatem scriptam in illo instrumēto. nūquid potero excipere cōtra illud instrumētum de falso? Certe potero. et illud instrumentum potero de falso accusare. Tex. nō possit: qr crimen extinguitur morte accusati. vt. s. e. l. j. et. l. ij. Tex. subiectum. vnde poterit heres accusari de falso et in modum exceptionis opponi. vt. j. ad. l. cor. de fal. l. nec codicillos. nam de falso queritur multis modis. vt dixi. s. de transac. l. si ex falsis. et ad istam. l. concor. s. de fi. instru. l. ij.

Defunctis. In. l. ista dicit̄. Si moritur reus q crimē perpetrauit. pen. accusatiōe. vel ille q mādauit crimē ppetrari bona sua nō pfiscant̄: immo trāseūt ad heredes suos nisi accusatus cōsciuisset sibi mortē pene metu: qr tūc efficeretur itestabilis et bona pfiscarent̄. Tex. mādauerit. Nā nō refert delinqt qs p se vl p aliū. nā vtroq casu tenet̄. vt. s. de accu. l. nō iō. Tex. psciuerit. sub. cā future pene euitāde. vn̄ habet q morte accusati extiguit̄ crimē bona nō pfiscant̄ nisi accusatus metu pene iferret sibi mortē. secus si metu puati criminis vel ob ipatiētiā doloris vel ob tediū vite sibi mortem cōsciuerit. vt. j. de bonis eor qui mortē sibi cōsci. l. j. et. ij.

Si quis. In. l. ista dicunt̄ tria. Primo dicit̄. si accusatus de crimine capitali fuit condēnatus ad mortem vel fuit deportatus in insulā et ipse appellauit. et app. pēdēte est mortuus: certe crimē appel. morte extinctū est. Scdo dicit̄. si accusator pen. app. decesserit: morte extinctū est crimen. Tertio et vltimo dicit̄. si aliquis accusat̄ et condēnatur vt relegetur et adimunt̄ ei bona vel tertia pars bonor. et appel. interposita morit̄ licz appellatio extinguat̄ ratiōe criminis. qn ratione bonor durat appellatio. Tex. vel deportatiōe. que est mors ciuilis. vt. ff. de contra tabu. l. j. §. quidam filium. Tex. finitum est. sub. etiā quantum ad bona que erāt publicanda. Tex. idem obseruat̄. Incipit secūdum dictum. Tex. finautē. Incipit tertiū dictū. Tex. dānatus. s. expresse. nam licet relegato non debeāt adimi bona. ademptio tamen facta tenet vt dicit̄. ff. de inter. et releg. l. relegatorum. §. ad tempus. Tex. publicatio. sub. omnium bonor vel partis bonorū. Sed queritur hic que est ratio diuersitatis inter primum dictum et vltimum dictū. s. q in primo dicto si condēnatur capitaliter et appellat. et pendente app. morit̄: finitur crimen appellationis morte. Sed in secundo casu siue dicto: si condēnatur vt relegetur et appellat et moritur pen. app. durat causa appellationis pter bona post mortē. Respōdeo. ratio diuersitatis est illa: qr cum quis accusatur de crimine capitali et dānatur ad mortem. ex quadam sequela bona debent publicari. i. tacite. vt. j. de bonis dā. l. si quis. si appellat et pen. app. moritur: si extinguit̄ principale per appellationem crimen debet extingui. Tex. tacitum. s. causa bonor. vt argu. ff. de serui. rusti. pred. l. iij. in fi. vnde sublato principali tollitur accessorium. vt. s. de vsuris. l. eos qui. et. ff. de reg. iur. l. cum principalis. et. l. cum principale. Sed vbi accusatus relegat̄ ad tempus et adimūtur bona: vel pars bonorum adimitur et appellat. et pend. appellatione morit̄: qr vtrūq est principale: licz vnū principale extinguatur. s. pena corporalis durat aliud principale. s. pena bonor. et h argu. tali. nā vbi vsure veniunt in bonefidei iudicis officio sublato pricipali tollitur accessorium. vt. s. depositi. l. iiij. secus si vtrūq principale esset. sic et. ff. de eo quod certo loco dari oportet. l. centū capue. Or segnori ex. l. ista colligimus argu. ad illā questionem qua queritur. si vxoratus est ingressus monasterium sine consensu vxoris: nō tenet ingressus iur canonum. vt. s. de pba. c. in psentia. secus tamen est iur nostro: quia bene tenet ingressus. vt in auc. de monachis. §. si vo. sed nūquid poterit reuocare bona: an retinet monasterium bona? Certe in questione ista dicunt canoniste si nō tenuit principale. s. ingressus: quia vxoratus erat: non tenet accessorium. s. bonorum datio. vnde poterit reuocare bona. et p h inducūt. ff. de regu. iur. l. cum principalis. et. l. cum principale. Item p se inducūt in argu. qr esset iniquum q monasterium locupletaretur cū aliena iactura qr iste nō haberet vnde se aleret vnde se sustētaret: qd esse nō dz. vt. ff. con. inde. l. nā h natura. ff. de reg. iur. l. iur nature. Sed segnori nos legiste in questione ista distinguimus et aliter eam determinamus per. l. istā. et p. l. s. si app. pen. mors iter. l. si is. et p. l. ff. de fundo et instru. le. l. si cui. Unde dicimus sic. cum aliquis ingreditur monasterium sine licentia vxoris. refert. aut vtrūq exprimitur: qr dixit do me et mea deo: aut dixit. do me cum bonis meis deo: aut dixit. do me deo. et nihil adijcit de bonis. Primo casu vtrunq est principale. vnde licet non teneat ingressus persone: tenet tamen datio bonorum: quia due fuerunt donationes. et vtile per inutile non viciatur. vt. s. de dona. l. sancimus. et. ff. de verbo. oblig. l. j. §. si stipulanti mihi. x. in fi. In secūdo casu. s. cū dixit. do me deo cum bonis meis. hic datio persone fuit principale. datio bonorum fuit accessorium. quo casu cū nō teneat ingressus. s. datio psone. et sic pricipale: nec tenet datio bonor qd est accessorium. qr si nō valet principale nec accessorium. vt. ff. de reg. iur. l. cum principalis. et l. cum pncipale. et. s. de vsuris. l. eos qui. In tertio casu. s. cū dixit do me deo et nihil adijcit de bonis. idem est qd in secūdo casu dixi: qr cum dedit se deo. et p cōsequens sua. vnde si nō tenet expressum. s. ingressus persone. nec per cōsequens tacitum. s. datio bonor. vt arg. ff. de serui. rust. pred. l. iij. §. vltimo. et similiter. ff. de dona. inter virū et vxorem. l. si sponsus. §. si maritus. et istam questionē recito in qualibet. l. p quā pbo istam distinctionem. et formo etiaz eam in auc. ingressi. s. de epi. et cleri. l. generaliter. et. ff. de pecu. le. l. ij.

Si quis imperatori maledixerit.

Qui possunt accusare et q non. et de ipsis accusatoribus et de reis exhibendis et custodiendis. et quid iuris sit si pen.

accusatione moritur accusatus vel accusator: in superioribus dictū est. vnde amodo specialiter de singulis publicis iudicijs videam⁹ ꝛ subijciam⁹. ꝛ pmo videamus ꝛ subijciamus de eo q maledixerit īperatori: vtrū sit puniēdus vel nō.

SI quis. In. l. ista tractat̄ an puniēdus sit ille q maluz dicit de principe. dicit aliqs qualis est iperator noster? Respōdet ei. est quidam rufus. nō potest esse fidelis. Itē dicit aliqs q̄lis est iperator noster? dicit ipse. ipe nescit portare pedes in stripedio nisi sicut esset rusticus. nūqd iste est puniēdus ꝛ deb3 teneri crimine lese maiestatis? Respōdet iperator ꝙ ꝑpter ista verba nō deb3 teneri crimine lese maiestatis. sed deb3 ꝯsiderari: aut dicit malū de ꝑncipe leuitate animi. ꝛ tūc parcēdū est ei: vel si ex isania dixit qꝛ est furiosus: vel hab3 dolorē dētis. ꝛ tūc sil'r parcēdū est ei. si aūt ipe dixit animo iniuriādi. tūc deb3 mitti ad ꝑncipē: vt loquat̄ cū eo. ꝛ iperator dicet ei. quare dixisti sic ꝛ sic? ꝛ ita iperator examinabit. ꝛ si animo iniuriādi dixerit: puniēdus est sicut ei videbitur. Tex. pene. sub. l. iulie maiestatis. de qua agit̄. j. ti. pxi. Tex. dignissimum: qꝛ ipso furore satis punit̄. ff. de offi. ꝑsi. l. diuus. Tex. pensemus. i. examinemus. Tex. cēseamus. sub. ꝛ certe si dicit leuitate vel ob insaniā qꝛ furiosus nō d3 puniri: qꝛ lubricū lingue nō est facile ad penam trahēdu3: nisi qn̄ est tale crimē qđ descēdat ex scriptura. l. vel qđ ad exemplum. l. iudicādum est: vt colligit̄. ff. ad. l. iul. maie. l. famosi. §. multi. in fi. Et ita no. ꝙ dicta pensanda sunt. s. vtru3 quis dicat animo iniuriādi vel nō. Sic ꝛ in act̄. iniuriarum adijcitur vtrum quis verberauerit aduersus bonos mores. nam si verberauit animo corrigendi non tenet̄: al's sic. vt. ff. de iniur. l. item apud labeonē. §. adijcit̄. Sic ꝛ in actiōe de seruo cor. īspicit̄ vtrū dolo corruperit seruū meū vt sic mihi teneatur: al's nō. ff. de seruo cor. l. j. §. ꝑsuadere. ꝛ. l. doli. Sic ꝛ in stipulatione inspicit̄ vtrum ego stipuler animo loci. vt si dicatur animo loci nō valeat stipulatio: al's sic. vt. ff. de actio. ꝛ obliga. l. obligationum substantia in fine.

¶ Ad. l. iuliam maiestatis.

¶ Licet nō puniat̄ qui de iperatore maledixit: quia tamen punitur ille qui in. l. maiestatis cōmisit. vnde ad. l. iul. maie. perueniamus. ꝛ videamus quando habeat locum ꝛ quando cesset. ꝛ habet locum si aliquis machinatur aliquid contra corpus principis vel cōtra senatores. vt. j. e. l. quilquis. cessat si quis pronunciat cōtra. l. imperatoris. vt. j. e. l. j. Itē non habet locum. l. iul. maiest. in casu qui ponitur. j. e. l. ij. Et denominatur hec. l. iulia maiestatis a Julio cesare auctore introducta. ꝛ dicitur. l. iul. maie. quia ad imperatoria3 maie. conseruandam est introducta hec. l.

EIiam. Segnori in multis casibus cessat. l. iul. maiestatis. ꝛ ecce in tali casu cessat. ponamus rudis aduocatus allegabat corā iudice. Domine debetis pronunciare ꝓm legē iperatoris. iudex ꝓnunciauit cōtra. l. iperatoris qꝛ dixit, pronuncio non esse faciendum sicut dicit. l. illa: quia scio tm̄ de legibus sicut dominus iperator. nūquid cōmittit crimen lese maiestatis? Certe non. Tex. cessant quasi dicat nedum in casu qui infra subijcit̄ in littera. Et vbi sunt alij casus. s̄. tit. j. habuistis vnum. alium habetis. j. l. proxi. Tex. pronūciasse. Sed que erat ratio dubitationis in. l. ista? Certe erat illa: quia leges sacratissime debent ab omnibus custodiri. vt. s̄. de legi. ꝛ con. l. leges. ꝛ. s̄. de iur. ꝛ facti igno. l. constitutiones. vnde si debent seruari: ꝛ quis pronunciat contra eas. videbatur committere crimen lese maiestatis: sed nō est ita. Sed ipse iudex committit aliud crimen. quia si dolo malo pronunciat contra. l. facit litem suam. ꝛ conuenitur ciuiliter insolidum. Si autem pronunciat per imprudentiam. tunc leuius punitur: quia tunc punitur inquantum visum fuerit religioni iudicantis. vt probatur. ff. de actio. ꝛ obligatio. l. ex maleficijs. iiij. §. si iudex. ꝛ instit. de obligatio. que ex quasi delicto nascuntur in principio.

ALienam. In. l. ista dicitur. Quidam iurauit per celsitudinem principis vel per fidē quā debet imperatori ꝙ perpetuo remanebit ingratus seruis suis: postea mutauit consilium ꝛ irā remisit seruis suis. ꝛ ita deierauit. nūquid cōmisit crimen lese maie. Certe nō. Tex. facturū. i. iurasti te ꝑseuerare iratum ꝑpetuo cōtra seruos tuos. Unde no. qui iurat per principem ꝛ deierat nō cōmittit crimē lese maiestatis: sed aliter punit̄. vt. s̄. de rebus cred. l. ij. in fi. ꝛ. ff. de iure iurā. l. si duo patroni. ¶ Itē no. ꝙ dn̄s iratus potest remittere seuitiam suis seruis. vt. s̄. fami. hercis̄. in ipsius.

SI quis. In. l. ista dicit̄. Si aliqs accusatur de crimine lese maiestatis: diligēs inq̄sitio deb3 fieri. pōt etia3 subijci q̄ōnibus accusatus vel accusator vt ita liq̄dato crimine iponat̄ pena cui debet iponi. Tex. intēderit. nā multa sunt capitula legis iulie maie. Est vnū. si qs facit seditionē in vrbe. vel si vsurpat aliquā ciuitatē vel castrū contra principem. vel si secreta principis manifestat hostibus vel litteras mittit ad hostes. vel si machinat̄ aliq̄d cōtra corpus principis vel cōtra cōsilium ꝑncipis vel cōtra senatores. ꝛ multa alia sunt q̄ enumerātur. j. e. l. j. ij. ꝛ. iij. ꝛ. j. e. l. quisqs. ꝛ ibi tāgā. Tex. reportari. ꝛ l3 al's quis interroget̄ tm̄ de sua cōsciētia. vt. s̄. de accu. l. vlti. fallit tamen in crimine lese maiestatis vt hic.

NUllus. In. l. ista dicitur ꝙ milites ꝛ generosi viri ꝛ ī dignitate cōstituti: si accusant̄ nō debent subdi q̄ōnib⁹ tormētoꝝ. Fallit tn̄ in crimine lese maie. qꝛ hoc casu oēs subijciunt̄ q̄ōnibus. ꝛ ita dicetur militi. dn̄e discalcietis vos. remaneatis cū illis vestibus qb⁹ tegunt̄ pudibūda ita sicut vni rustico: qꝛ in. l. iul. maie. oiu3 est exequata ꝯditio. Tex. fidiculoꝝ tormēta. i. subtiliū cordulaꝝ tormētoꝝ: qꝛ q experimēto cognouerūt. dicūt ꝙ nullū est maius tormētū q̄ȝ habere cordulam subtilē ꝛ ligare carnes. ꝛ dicunt̄ fidicule qꝛ eis fides habeātur. alij hn̄t scindiculaꝝ. i. tormēta facta cā scindēdi carnes. Tex. ꝓhibeat̄. hucusq3 legit̄ lr̄a suspēsiue: qꝛ milites habēt hoc ꝓuilegiū: qꝛ nō debēt subijci q̄ōnibus. vt. j. de q̄ōnibus. l. duo. fallit tn̄ in crimine lese maie. ꝛ hoc ifra dicit̄. Tex. est. ¶ Or segnori habetis ꝙ in. l. iulia est exequata oium cōditio in accusando ꝛ in testificādo ꝛ in puniēdo. Nā in accusando ita admittit̄ seruus vt liber: ita minor vt maior. Itē in testificādo ita admittit̄ seruus vt liber. vt hec ꝓbant̄ ꝛ legūtur. ff. e. l. famosi. Itē in accusatiōe. l. iulie maie. est exequata oium cōditio in ingrēdo ꝛ in pena iponenda: qꝛ ita subijciūtur q̄ōnibus milites vt alij vt h. sic etiam in. l. iulia annone exequata est cōditio omniū. vt. ff. de accu. l. mulierem.

QUisquis. Segnori lex ista longa est ꝛ facilis ꝛ leuis valde. ꝛ in ea tractat̄ de pena criminis lese maiesta. Et in ista qnq3 dicunt̄ principaliter. Primo dicit̄. si aliqs cōspirauit cōtra ꝑncipem: siue cū militibus: siue cū priuatis: siue cū barbaris: vel ꝑmittēdo offendere ꝑncipem vel iurando cōmittit crimē lese maie. Sed ꝛ si aliquis cōtra viros illustres q intersunt cōsilio principis cōiurauit: similiter crimē lese maie. cōmittit. S3 ꝛ si aliqs cōspirat cōtra senatores vrbis romane q sunt pars corporis ꝑncipis: similiter iste crimen lese maie. cōmittit. vn̄ iste vltimo supplicio dānat̄ ꝛ bona eiusdē debēt cōfiscari. ꝛ hoc est primū dictū. ¶ Scd̄o q̄ritur. nūqd filio eius q ꝑdicta fecerit vel filijs ei⁹ iponit̄ pena? Et certe pena corporalis nō iponit̄ s3 puniunt̄ in alio: qꝛ repellunt̄ a successiōe paterna: qꝛ paternū viciū eos cōcomitare videt̄. Itē repellunt̄ a materna vel auita successione ab intest. ꝛ omniū ꝓximoꝝ successione. Itē puniunt̄ in alio qꝛ in testō extranei nihil capiunt: sed sunt ꝑpetuo pauperes ꝛ infames. ¶ Tertio dicit̄ ꝙ filie illius puniunt̄ in hoc: qꝛ matri pn̄t succedere in falcidia tm̄ ab intest. vel ex testamento. ꝛ sic puniunt̄ plus filij q̄ȝ filie: qꝛ ꝑpter sexum nō est verisimile ꝙ ꝯsenserint tali ꝯspirationi. Itē si qua emancipatio inuenitur

inuenitur facta de filijs vel de filiabus ab eo qui commisit crimen lese maiestatis:nullius est momenti. Quarto dicitur.q mulier dotem suam non perdit.sed ꝛ siqua erant sibi a marito donata in illis habet vsufruc. Quinto ꝛ vltimo dicitur.siquis interpellatus est super conspiratione facienda:ꝛ ipse noluit facere:sed eam manifestauit:honore ꝛ venia dignus est. Sed ꝛ si conspirare voluit ꝛ penituit ꝛ manifestauit principi:iste non honore sed venia dignus est.h.d.ista.l.vsq; in fin. Tex.intersit.qui dicuntur proceres sacri palatij.vt.s.de legi.ꝛ constitu.l.humanum. Text.senatorum etiam.sub.qui sunt centum numero vt.s.de peti.here.l.vl. Tex.sunt.ꝛ dicuntur pars corporis iuris fictione.quia imperator olim nihil solebat facere sine consilio eorum.vnde dicuntur patres conscripti.vt.s.de cadu.tol.l.vna in princ. Unde no.q proceres ꝛ senatores sunt illustres.ff.de sena.l.vlti. Tex.cogitauerunt. Unde no. licet al's cogitationis penam nemo merebatur.vt.ff.de penis.l. cogitationis. speciale tamen est in crimine lese maie.vt puniatur.vt ꝛ.s.de his qui ad ec.confu.l.psenti.§.sane.ꝛ plene no.s.de epis.ꝛ cle.l.siquis non dicam. Tex.feriatur.ꝛ dicitur feriri gladio cum caput amputat.vt.j.ad.l.iul.de adul.l.quis. Text.additis.i.confiscatis.ꝛ hucusq; durat primum dictum quo cauetur quis committat crimen lese maie.ꝛ que pena imponatur ei. Tex.filij vero. Incipit secundum dictum. Tex.lenitate.i. beniuolentia.nam decet principem circa subditos beniuolentiam exercere:vt.s.de summa tri.ꝛ fide ca.l.cunctos. Text.metiuntur.q paternum vitium sequitur filios. iuxta id.sepe solet similis filius esse patri.vt.ff.de edi.edicto.l.qd si nolit.§. assidua. Tex. sacramenta.s.militaria.vt.j.de fabri.l.stigmata. Tex.supplicio. Ubi no.hic.viuere sine vllo honore non est viuere. talibus .n. mors est vita.vt ꝛ.s.de here.ꝛ ma.l.manicheos. Text.notabiles esse.i.infames esse. Tex.ad filias. Nunc incipit tertium dictum in quo ponitur que pena imponitur filijs feminis. Tex.falcidiam tm.l.quartam debitam iure nature.sic etiam sumitur.s.de inoffi.te.auc.nouissima. Tex.confidimus.ꝛ ita colligitur hic q pp sexus infirmitatem presumitur q mulier minus attentaret q masculus. Sed quero quid erit si mater attentaret cómittere crimen lese maie.nunquid filij ꝛ filie puniútur:sicut puniuntur quando pater attentat hoc crimen committere lese maie. Ad qd rñdet dominus Azo.q idem est qd in patre.s; nó allegat aliquá.l.sed pót reddi ró.sicut puniunt filij ꝛ filie pro patre:ita ꝛ pro matre.ꝛ l; sequátur quátú ad honores conditioné patris.vt.ff.ad muni.l.j.tñ quátu; ad ius sanguinis nó est dña inter patrem ꝛ matré.vt.ff.de sta.ho.l.iuste. Uel potest dici q non est idem in matre q in patre.q non est verisimile q mulier attentaret sicut masculus committere crimé lese maie.propter sexus infirmitaté.ꝛ hoc innuitur hic in littera. Preterea lra istius.l.dicit tñ de patre:ꝛ nó dicit aliquid de matre.vnde pena dz artari cú sit odiosa:vt colligitur ar.ff.de lib.ꝛ posthu.l.cú quidá. Tex.id qd. Incipit quintú dictú ꝛ vltimú. Tex.factioné.q ante cóspirationez manifestauit. Dñs segnori in.l.ista no.aliqua. Et primo no.regulariter non punitur pater propter delictum filij.ꝛ econtra.vt.s.ne filius pro patre.l.j.ꝛ.ij.ꝛ per totum.ꝛ.j.de pen.l.vl.ꝛ etia; colligitur.ff.de penis.l.crimen.vel pena paterna ꝛc. vt.ff.de cur.l.ij.§.in filijs.in ver.quoq;.pap. idem rñdet.neq; patris vero filij maculentur ꝛc.ꝛ illud.pp non portabit iniquitatez filij. Fallit in crimine lese maie.q puniuntur vt non succedant ei ex testó vel ab intestato. Ité vt non succedant extraneis. Item vt emancipatio de eis facta nullius sit momenti. Filie vero succedunt matri ex testó in quartam debitam iure nature. Ité no.principaliter cómittitur crimen lese maie.siquis machinetur cótra corpus principis:vel proceres:vel contra senatores:vt bona confiscantur:ita q in iura libertorum succedit fiscus nó filij: vt.s.de bo.que lib.l.j. Sunt.n.alia capitula.l.iul.maie.vt siquis fecit seditioné in vrbe:vel pdidit castru; vel hostes recipiebat ꝛc.vt.ff.e.l.j.ꝛ.ij.ꝛ hoc casu minus delinquitur. vnde in iura libertorum succedút filij.ꝛ sic soluitur c.ar.ff.e.l.eorum.ꝛ.ff.de iurepa.l.iura. Item no.si aliquis est interpellatus sup cóspiratióe faciéda:ꝛ in inicio manifestauerit:venia dignus est ꝛ honore.sed si conspirationem inierit:ꝛ postea manifestauerit: venia dignus est ꝛ non honore. Unde no.q parcitur sponte confitenti:vt al's.s.de pena iudi.qui male iudi.auc.nouo iure.ꝛ colligitur.ff.de dolo.l.eleganter.§.si dolo.sm vna; lectu.ꝛ.ff.de iure fisci.l.edicto.in prin ꝛ.l.senatus.ꝛ.§.senatus.ꝛ.l.cum tacitum.

Reminisse. Segnori.l.ista aliquantulum est longa:ꝛ inordinate loquit:ꝛ videt tex.repetere idez: tamen vos ita ordinabitis vt vos dicatis q tria sunt specialia in crimine lese maie.c regulam generalem. Primum speciale est q ille qui commisit crimen lese maie.ꝛ viuus potest accusari:ꝛ mortuus:vt eius damnetur memoria ꝛ bona eius successoribus eius auferuntur:ꝛ applicantur fisco.ꝛ si accusatus moritur pen.accusatione non finitur accusatio. Ite; est scdm speciale.q torquentur proprij serui contra dominum accusatum. Ite; est ꝛ tertium.speciale.q ex quo aliquis iniuit factionem contra principem statim.l.interdicit ei rerum suarum administrationem:ita q non potest vendere vel donare vel seruos proprios manumittere. Ite; nec debitores possunt de iure ei soluere. Tex. dicatur.siue committatur contra corpus principis vel proceres vel senatores: vt.s.l.pxi.secus si cómittatur circa alia capitula que enumerant ff.eo.l.j.ꝛ.ij. Et no.q istud crimen equiuoce núcupatur in iure nostro.nuncipatur crimen lese maie:q cómittit contra maiestatem principis vt hic. Ité nuncupatur crimé hostile ꝛ pduellióis.vt.ff.de v.sig.l. quos. Et nuncupat crimen hostile.q cómittit hoc crimé fit hostis romano imperio. vt.ff.de ver.sig.l.hostes. Ité nuncupatur crimen perduellionis duplici róne:q quos nos nuncupamus hostes veteres núcupát pduelles.vel q olim per duellú tenebat se purgare. al's aute; nó inuenimus q fiat duellu;.vt no.s.de act.ꝛ ob.l.negantes. Tex.martianus.habuistis vnú rescriptu;.ecce aliud martiáus. Tex.sit diuus.ecce tertiú rescriptú. Dñs segnori in.l.ista ponuntur tria specialia in crimine lese ma. que al's.in alijs criminibus non obtinét:que tria specialia tribus rescriptis comprobantur. Primum speciale est.q regulariter crimen morte extinguitur.vt.ff.de act.l.libellorum.ꝛ.l.diui.ꝛ.s.si reus vel ac.mor.fuerit.l.j.ꝛ.ij.ꝛ per totum.fallit in crimine lese maie.quia post mortem potest accusari similiter est speciale in crimine heresеos:ꝛ alijs criminibus que enumerantur.ff.de act.l.ex iudiciorum. Item secúdum speciale est q serui in caput domini torquentur in crimine lese maie.vt.j.de questionibus.l.j.regulariter tamé est contra.vt.j.de questionibus.l.seruos. Ite; no.hic in crimine lese maie.tertiú speciale.ná postq quis cogitauit cómittere hoc crimen:interdicitur ei statim a.l.rerum suarum administratio.ꝛ etiam prohibet vendere ꝛ donare res suas. ꝛ etiam manumittere seruos suos.ꝛ etiam ei a creditoribus suis solui non potest. Sed regulariter est contra. quia ante crimé ppetratú pót donare.vt.ff.de dona.l.post cótractú crimen. Ité pót ei solui.vt.ff.de solu.l.reo. Sunt ꝛ alia spália in crimine lese maiesta.q omnium est exequata conditio. vt colligitur.ff.e.l.famosi.in prin.ꝛ.s.e.l.nullus.ꝛ ibi no.

Ad legem iuliam de adulterijs.

Quia post crimé legis iulie maie.crimé.l.iulie de adul.ꝛ stupro detestabile iudicatur:merito ad.l.iul.de adul.ponamus subijciamus ꝛ de eius pena.ꝛ q.l.iulia.nedu; punit adulteriú immo ꝛ stupratoré:ió ponit ꝛ de stupro.ꝛ dicitur.l.ista iulia a iulio cesare sicut ꝛ supior l; videat cótradicere.l.j.ff.e.vel dicatis q lata fuit a iulio cesare.vel dicit ab octauiano iul.cesare qui fuit eius nepos. Et no.q próprie adulterium est cu; nupta.stuprum dicitur cú quis violat solutam.i.nó nuptam.vt probatur.ff.de ver.signi.l. inter adulterium. Et dicitur de adulterijs.i.de alienis thoris violatis.qui enim cognoscit vxorem tuam transit ad thorum tuú:ꝛ thorum tuum violat.vnde hic est allusio.adulterium.i. ad alienum thorum transitus facere.i.ad aliena; vxoré. Et no. pena adulterij est capitalis.ná adult gladio vltore percutit

mulier et que cõmittebat adulterium: olim gladio vltore si/
militer percutiebatur: vt. j. e. l. quis. hodie vero non est mu/
tata pena in adultero: sed in adultera sic: qꝛ tõdetur ꝛ in mo
nasterium detrudit: vt ibi agat penitentiã. ꝛ si maritus vult:
intra biennium recõciliari eã sibi põt. bona sua si nõ hꝫ libe/
ros sed pentes pro tertia pte applicant pentibus. si hꝫ libe
ros: liberi hñt duas partes. si nõ hꝫ liberos nec pentes: ap
plicatur monasterio. dos applicatur marito: vt in aucten. vt
nulli iudices. §. adulterã. Pena stupri est talis: qꝛ si stupra/
tor est nobilis punitur in dimidiã partem bonorum suorũ.
si ignobilis relegat: vt insti. de pub. iudi. §. j. pterqꝫ in casu
in quo stuprator punitur crimine capitali: puta si masculus
egit in masculum: vt. j. eo. l. cum vir. vnde ad. l. iul. de adulte
rijs puniendis ꝛ stupro puniendo perueniamus: quãdo cõ
mittatur: ꝛ que pena imponatur.

Publico. Or segnori mulieres mul
tũ cõqueruntur de. l. ista.
nec multum placet mulieribus lex ista. quia
videtur ꝙ hec. l. traxerit se in partem: quia. l.
ista dicit hic. Si vxor tua violatur ab alio: tu
potes ꝛ illam de adulterio accusare. Sed si
tu vxoratus violas aliquã mulierem non nuptam: vxor tua
non poterit te accusare publico iudicio. scilicet. l. iulie de
adulterijs qđ est publicum: vt. ff. de publi. iudi. l. j. Text. ac/
cusationẽ. sub contra maritos. Tex. violato a marito. Tex.
detulisset. sed vbi? respondeo. j. eo. l. iur. ¶ Or segnori no.
in. l. ista duo. Primo nota ꝙ maritus accusat vxorem de
adulterio: non vxor maritum. qꝛ nõ idem priuilegiũ qđ da
tum est maritis: datum est feminis. ꝛ sic in multis iuris arti
culis deterior est conditio feminarum: vt. ff. de statu ho. l.
in multis: ꝛ. ff. de sena. l. j. ꝛ. ff. de regu. iur. l. femine. ¶ In
secundo not. que sit ratio quare maritus accusat vxorem de
adulterio nõ vxor maritũ. intelligatis ꝙ maritus accusat de
adulterio vxorẽ soluto mrĩmonio. nã cõstante mrĩmonio nõ
potest: vt. j. e. l. crimẽ adulterij. ꝛ. ff. e. l. miles. §. volenti mihi.
nam videtur hoc iniquũ qꝛ facit iniuriã vxor viro. sic ꝛ ecõtra.
Item si hoc facit sicut maritus potest diuertere: ita ꝛ ipsa ꝛ lu
crabitur donationẽ: vt. s. de repu. l. consensu. §. causas. sed
hoc nõ obstat. Nam hec est ratio quare maritus accusat vxo
rem de adulterio nõ vxor maritum. qꝛ maritus est dominus
thori: sed mulier non est domina thori: ꝛ si ipsa vsum hẽat.
vnde virilis homo de iure dicit vxori. fac te illac. qꝛ maritus
est dominus thori: ꝛ mulier nõ. si ergo violatur vxor tua me
rito potes dicere ꝙ admisit aliũ ad thorum tuum: ꝛ potes
eam accusare. Sed si tu agis in non nuptã: ꝛ admittis eã ad
thorum tuũ nõ põt te mulier accusare: quasi aliã admiseris
ad thorum suũ: qꝛ sicut dixi mulier nõ habet thorũ. qđ ex eo
appet: qꝛ vir est caput vxoris. ꝛ ideo vxores debent defendi
a viris suis: nõ ecõtra: vt pbat. ff. de iniurijs. l. j. in fi. ꝛ insti.
de iniurijs. §. patitur hinc est ꝙ ois qui dꝫ reuerentiã tibi
marito: ꝛ vxori tue dꝫ tñ nõ idẽ est ecõtra: vt. s. de in ius vo.
l. j. ꝛ. s. d ope. lib. l. liberti. ꝛ hec vera sunt si egit in solutã ma
ritus mulieris: quia vxor vt. s. dixi non accusat nec aliquis
alius de adulterio potest maritum accusare. sed de stupro si
stuprauit viduam vel virginem: vt. ff. eo. l. inter liberas. §. j.
in fi. Sed si maritus mulieris egit in nuptam cõmisit adul/
terium: non ex ea parte ꝙ violauit thorum vxoris sue: quia
sicut dixi ipsa vxor nõ hꝫ thoꝝ. sed cõmisit adulterium ex ea
parte ꝙ violauit thorũ mariti mulieris in qua egit. vñ mari/
tus illius mulieris poterit eum accusare de adulterio: qꝛ
thorum suũ violauerit. sic hic caute colligit: si caute intelli/
gatur: tñ vxor eius nõ poterit eum accusare hoc casu cũ sit
mulier. nec prosequat suam vel suoꝝ iniuriã: vt. s. qui accu/
sare non possunt. l. de crimine.

Crimen. Segnori lex iulia de adul
terijs nõ solũ punit adul/
terum ꝛ adulteram: immo lenonem. Unde
in. l. ista tractatur quando maritus dicatur
lenociniũ cõmittẽ: ꝛ quãdo nõ. Et certe ma
ritus dr̃ cõmittẽ lenociniũ: si dephendebat
scholarẽ vel sacerdotẽ in rebꝰ venereis cũ vxore sua. ꝛ dissi
mulabat vel accipiebat pecuniam a scholari. ꝛ permittebat
scholarem ire ad vxorem suã: ꝛ postea eam retinebat. certe
hoc casu iste est verus leno ꝛ cõmittit in. l. iuliam de adul.
Sed si maritus habet bonam vxorem: tñ omnes de familia
hñt eam odio. quia si surgit de nocte ꝛ oret: dicunt illi de fa
milia ꝙ pro malo facit. idem si orat in die. ideo maritus inci
pit illam hẽre odio ꝛ suspectam ꝛ scrutatur diligenter: nec
in veritate põt perpẽdere ꝙ cõmittat adulteriũ vel ꝙ male
agat nunquid iste cõmittit crimen lenocinij? Certe non. h. d.
Tex. non. sub. crimen lenocinij committunt. Tex. habuerũt.
sub. de adulterio. ¶ Unde nota ꝙ est triplex lenocinium.
Lenociniũ est cũ qs extraneas mulieres retinet: ꝛ defendit
causa questus ꝛ lucri hñdi. vnde qui habet questualia man/
cipia leno est. ꝛ istud est simplex lenociniũ: vt in auc. de leno.
per totum col. iij. Est ꝛ secundum lenocinium turpius. vt cũ
pater cõmittit lenocinium de filia sua. ꝛ iste pr̃ tenet eam ab
omni miseriarũ necessitate absoluere: vt. s. de epali au. l. si le
nones. Est et ꝛ tertium lenocinium turpissimũ. vt si maritus
vxorem suam deprehẽsam in adulterio retinet: vel pecuniã
accipit ꝛ pmittit ire aliquẽ ad vxorẽ suã. vel cum suã turpitu
dinem ignorare non potest. retinet vxorẽ suã ꝛ ignorat se vi
dere vt hic. ꝛ. ff. e. l. ij. §. lenocinij qđ crimen. ꝛ. j. eo. l. castitati. ꝛ
l. sine metu. in fi. ꝛ. ff. de minoribus. xxv. an. l. auxilium. §. vlti.
Sed tamen nõ cõmittit lenocinium qui suspicatur suã vxo
rem esse adulteram vt hic.

Non solum. Or segnori glo. d.
Jo. ꝛ Azo. reddũt
istam. l. difficilem ꝛ multiplicant verba. tñ
hec. l. nõ est difficilis. Unde in. l. ista dicitur
si mulier cõmisisse adulterium dicatur: vba
legis ꝛ snĩa volunt ꝙ srui mulieris ꝛ mariti
subijciant qõnibus vbicunqꝫ sint ad eruẽdam veritatẽ. Itẽ
debent subijci qõnibus srui prĩs mariti ꝛ patris mulieris. s.
legittimi tantum. ꝛ hos suos infra. xl. dies cõnumerandos
a die celebrati diuortij pater mariti vel mulieris non debet
manumittere nec alienare: qꝛ si alienarent non subijcerẽtur
questionibus. Unũ sciatis si maritus petijt subijci questio/
nibus seruos mulieris vel patris mulieris si fuerit mulier
absoluta: ꝛ serui patris mulieris vel ipsius mulieris deces/
serũt in questionibus vel facti sunt deteriores: debet ei eos
emendare ꝛ prestare emendationem. Tex. non solum verba
legis. hic est duplex littera. ꝛ si habetis vt ego habeo. non
solum verba legis ꝛc̃. legitur sine aliqua subauditione. ꝛ est
plana lr̃a. Alij hñt solũmodo in littera. verba legis. ꝛ tunc
subaudiatis non solum verba legis ꝛc̃. quasi apte dicat. non
solum verba volunt hoc. immo ꝛ snĩa. Text. nõ naturalis. sub.
tantũ. Tex. sed iusti. dumtaxat. i. legittimi ꝛ naturalis. Tex.
caueri. sub. stipulatione: ꝛ tunc petet ex stipulatione si stipu/
latio est iterposita Tex. absolutiõe. vt simplũ vel duplũ pstet.
¶ Or segnori circa. l. istaꝫ ita breuiter no. regulariter. serui
non torquentur pro dñis vel contra dominos vt. j. de qõni/
bus. l. seruos. Fallit in crimine adulterij vt hic ꝛ. j. de qstio/
nibus. l. j. ¶ Itẽ no. hic ꝓprij serui mariti accusati de adul/
terio: ꝛ vxores accusate de adulterio torquentur: siue erant
domi in vsu adulteri vel adultere: siue erant in rure vt hic.
ꝛ. ff. qui ꝛ a quibus ma. liberi non fiant. l. pspexit legislator.
ꝛ. j. e. l. vlti. ꝛ. ff. e. l. si postulauerit. §. haberi. ꝛ hoc ideo quia
per familiares melius potest sciri ꝛ manifestari ꝙ fuerit do/
mi: vt. s. de diuor. ꝛ repu. l. consensu. §. vir. Sed ꝛ serui pa/
tris mariti ꝛ prĩs mulieris: si erãt domi subijciunt qõnibus
ꝛ publicãtur: vt no. ff. e. l. si postulauerit. §. sed ꝛ srui. ¶ Iteꝫ
nota ꝙ pater mulieris ꝛ mariti phibent suos suos manu/
mittere vel alienare infra. xl. dies computandos a die cele/
brati diuortij. ¶ Sed que drĩa est inter seruos exñei ꝛ prĩs
adulteri vel adultere? Rñdeo quia extranei serui pñt manu
mitti qñcũqꝫ dñs velit eos manumittere: ꝛ possunt alienari.
Sed srui prĩs adulteri vel adultere nõ pñt mãumitti vel alie
nari infra. xl. dies. Itẽ srui exñei nõ publicant. Itẽ dꝫ emẽ/
dari dãnũ datũ in suis absolutiõe secuta. ¶ Sꝫ ꝓ deo iquã
tum dꝫ emẽdari dãnũ datũ in suo subiecto qõnibꝰ? Quidã
dicunt ꝙ in simplũ: dimidia ab accusatore: dimidia ab accu
sato. Uel dicatis ꝙ aliqñ reddit estimatio in simpluꝫ: si ser/
ui sunt mulieris: ꝛ est absoluta. Si erant prĩs mulieris red/
ditur

ditur estimatio in duplum: vt colligitur.ff.de calum.l.vlti. ¶ Or segnori vltimo no.q aliquãdo concurrunt verba legis ⁊ sententia.aliqñ tm alterũ.de quibus oibus in macedo niano se.cõ.põt reperiri exemplum.⁊ in quibusdã alijs vba senatuscõ.macedonia.hñt locũ cuȝ mutuatur pecunia filiofami.vt.ff.e.l.j.hñt locum verba ⁊ non sententia: si mutuaṫ filiofa.existenti in studio vt.ff.ad mace.l.item si filius. aliqñ habet locum snia ⁊ cessant verba: puta si filiofa.deṫ mutuo vinum vel oleum in fraudem sententia hȝ locũ: ⁊ verba cessant: vt.ff.ad mace.l.item si filius.§.mutui.sic ⁊ in eo q delet album pretoris.nam tenetur ex snia cessantibus verbis: vt ff.de iurisdi.om.iu.l.siquis id qd.in fi.Similiter si quadrupes tua dedit dãnũ teneris ex snia cessantibus verbis: vt.ff. si quadru.pau.fe.di.l.j.in prin.⁊.l.pe. Nũc aũt ad hãc materiã veniamus.aliqñ hȝ locũ lex.i. verba ⁊ snia legis iulie de adulterijs.aliqñ alterũ tm.hñt locũ verba ⁊ snia legis iulie de adulterijs: vt subijcianṫ questionibus serui adultere ⁊ patris eius: ⁊ serui adulteri ⁊ patris eius: vt.ff.e.l.si postulauerit.aliqñ hñt locum verba ⁊ non sententia: vt subijciantur extranei: vt.ff.e.l.si postulauerit.§.sed ⁊ serui. aliquãdo habet locum sententia ⁊ non verba: vt si subijciantur serui qui erant in rure.⁊ lȝ perqȝ dura sit: tamẽ seruanda est.vt.ff. qui ⁊ a quibus ma.liberi non fiant.l.prospexit legislator.

Racchus. In hac.l.dr numius quidã nomine hẽbat vxorem ⁊ filios.quadam nocte sensit adulte rum gracchum nomine in eodẽ lecto.⁊ sic erat ibi tertiũ pdicamẽtũ.iste dũ sensit gracchuȝ clã exiuit lectũ: ⁊ excitauit filios suos ⁊ dixit.scio vobis dicere noua: quidam est in lecto cuȝ vxore mea.vnde venit cum filijs: ⁊ gracchum occidit: nunquid iure licito potuerit facere? Certe sic: si gracchus erat vilis persona vel seruus.qr qd legittime factum est: penam non meretur.idem obseruatur in filijs eius.sed si nõ erat vilis persona: sed erat hõ alicuius auctoritatis: si ipse occidit eũ ⁊ non retinuit eũ per.xx.horas: ⁊ vocatis testibus oñderet adulterũ: iste cõmisit crimẽ homicidij: sȝ patitur minorẽ penam: qr solũmõ relegaṫ.nã rõne tpis excusatur: qr nox erat: qr eũ nõ cognouit: ⁊ qr iustus dolor ibi fuit. Text.potuerit.qr seruus vel vilis vel hũilis: qr talis põt occidi impune: vt.ff.e.l.marito. Text.penã mereṫ.sub.in persona sua.⁊ idem est in filijs: vt.j.statim dicit.Text.pstandum est.¶ Or segnori habetis ergo in pn.huius.l.qd legittime fit nõ meretur penã.concor.s.qñ liceat vnicuiqȝ se sine iudice vin. l.j.⁊.ff.ad.l.aquil.l.scientiam.§.qui cum alter. Itẽ no.hic. in his que iure fiunt filij excusantur si obtẽperauerũt patri. als secus: vt.ff.de act.⁊ ob.l.seruus.⁊.ff.de cõdi.⁊ de.l.naȝ ad ea.Text.dari.sub.non tamen occidi: qd als debebat fieri: vt insti.de pu.iudi.§.item lex cor. Et ita no.q ex iusta cã pena maior mitigatur.⁊ ad hoc accedit.s.ex quibus causis insa.irro.l.⁊ si seuerior.⁊ est iusta cã iustus dolor.nã in istis dolor in aliquo excusaṫ: vt.ff.ad.l.cor.de sicca.l.j.§.vl.⁊.ff.e. l.si adulterium cum incestu.§.imperatores. Item tempus facit q in aliquo minor pena imponatur: vt.ff.de penis.l. aut facta.§.tempus.

Dulter. In.l.ista dicuntur duo. Primo dicit q adulter dȝ posse de adulterio accusari intra quinquennium continuuȝ connumerando a die commissi adulterij postea non. Secundo dicitur.si aliquis accusaṫ de adulterio sue exceptiones non auferuntur ei quin eas possit proponere. Text.non potest.Unde no.hic speciale. regulariter omnis accusatio criminis potest moueri vsqȝ ad.xx. annos: vt.j.ad l.cor.de falsis.l.querela.fallit.tamen hic.ff.e.l.quinqueñiũ. Text.prescriptiones.i.exceptiones non oportet.nam accusatus de adulterio debet proponere omnes suas exceptiones ante litem contesta.vt quidam dicunt.sed verius est vt accusatus de adulterio pponat tantum declinatorias ante litem contesta.vt.ff.e.l.si maritus.ij.§.prescriptiones.in casu tamen opponitur declinatoria exceptio: etiam ⁊ post litẽ contesta.vt.ff.e.l.ij.§.extraneus.

Ure. In.l.ista dicit maritũ iure mariti posse accusare vxorẽ suã d adulterio.j.lx.dies vtiles.⁊ si.j.lx.dies vtiles non accusauerit: adhuc iure extraei põt admitti. j.quattuor menses. Text.cõputanṫ.vt colligit.ff.e.l.miles.§.lx.Text.põt.sub.j.iiij.menses. Uñ no.q j accusatiõe legis iulie tria sunt tẽpora siue tres sunt pscriptiões.est vna pscriptio.s.lx.diez.j.quos maritus pferet oibus sine metu calũnie nisi pi.pbaret maritũ esse infamẽ: vt.ff.e.l.ij.in fi.⁊.l.se.Est ⁊ secunda pscriptio vt si.j.lx.dies nõ accusauit.j.iiij.menses iure extranei poterit accusare: ⁊ ita habetis.vj.menses: vt.j.e.l.qȝuis. Et hec est tertia prescriptio: vt ex die perpetrati adulterij possit accusari.j.quinquennium: vt.s.l.proxi.⁊.ff.eo.l. quinquenniuȝ.

Ropter violatã. In.l.ista di. Quedã adulta nõ nuptã fuit a quodã violata: tñ illã adultã iã violatã duxisti in vxorẽ: postqȝ eã duxisti in vxorẽ vis accusare adulteriũ iure mariti: nunqd tibi lȝ? Rñdet imperator q nõ: nisi puella violata ante fuerat tua spõsa.sȝ ipa adulta violata auctoritate suoȝ curatoȝ qui gerũt negocia eius: vel absentibus eius curatoribus poterit accusare eũ q eã violauit. Tex adultã.s.nõ nuptã. Text.fuerat.qr tunc posses eũ accusare: vt.j.de rap.vir.l.vna in pn. cũ spõsi appellatiõe maritus ptineaṫ: vt.ff.d posthu.l.j.in fi. Sȝ qd in ɔcubina mea si fuit in adulterio? Dic q iure mariti nõ accuso: sȝ iure extranei sic: vt.ff.e.l.si vxor.in pn. Text.assistẽtibus curatoribus.⁊ h est plana lfa.sȝ si hẽtis.absentibus. intelligatis q cura finita erat. Habetis ergo si adulta est violata: si hȝ curatores dȝ accusare eis assistẽtibus: vt.s.de aucto.p. l.clarum. Sȝ ipsa puella violata nõ potest accusari de adulterio nisi post pubertatem: vt no.ff.e.l. si minor.⁊ bene dicit littera.si ipsa iniurias suas.als.n.minor.xxv.an.non audiretur: vt.ff.e.l.si maritus.ij.§.l.iulia.

Eos. In.l.ista di.q eodẽ libello nõ possunt accusari de adulterio simul masculus ⁊ femina: sed primo vnus dȝ accusari: postea alter.h.d.ista.l. Text. qui duos ⁊c.feminã.i.adulteȝ ⁊ adulteraȝ. Text.ex eadẽ cã.secus si ex diuersa: qr vnus adulterium alter domum prebuit: vt.ff.e.l.nihil.§.vl. Text. de pudicitia.s.cõseruãda nõ violanda.Text.licet.s.nõ simul sed diuisim. Unde in.l.ista no.duo no. Primum est. regulariter plures vno libello de eodem crimine pñt accusari: vt.s.si reus vel ac.mor.fue.l.j.no.⁊.s.de accusa.l.qui de crimine. Fallit in crimine adulterij vt hic ⁊.ff.e.l.si maritus. §.vlti.⁊.l.vim passam.§.duos.nam ⁊ quedam alia specialia sunt in eo: vt no.s.eo.l.non solum verba ⁊c. Et no.q accusatio prius debet inchoari ab adultero qȝ ab adultera: vt.ff. e.l.denũciasse in prin.⁊.§.vlti. Sed in crimine incestus bene possum accusare duos eodem libello ⁊ ex eadem causa: vt.ff.e.l.qui pupillam in fi.⁊.l.vim passam.§.incesti.

Astitati. In.l.ista duo dicuntur. Primo di.si mulier accusatur de adulterio ⁊ cõdemnaṫ: perseuerat in penis legittimis. Scõo di.si mulier dãnata de adulterio quoquomõ liberata est a penis legittimis: ⁊ aliquis eã sciens accepit in vxorem vel primus maritus reduxit eam crimen: lenocinij cõmittit. Tex de pudicitia.s.cõseruãda nõ violãda. Text. pseuerare.qr si dãnabitur ad mortẽ vt olim fiebat: perpetuo pseuerabat.vel hodie dãnatur vt in monasterio detrudaṫ ppetuo pseuerat in monasterio: vt.j.e.l.qȝuis.⁊ auc.sed hodie.Text.punietur.vt.j.e.l.sine metu in fi.

E crimine. In.l.ista dicit q nõ lȝ de crimine adulterij transigere vel pacisci.⁊ qui transigit vel paciscitur: preuaricatur: ⁊ quasi vera crimina occultat: vnde pari pena tenẽtur adulter ⁊ preuaricator.sed ⁊ si maritus vel aliquis alius accipit pecuniam pro adulterio: vel stupro com,

perto crimen lenocinij committit: vnde tenetur .l. iulia. de adulterijs. Text .non licet. vt supra de transac .l. transigere. Tex. preuaricationis. q2 q transigit super hoc crimine preuaricatur: vt. ff. ad turpil. l. j. §. j. Tex. qui. scilicet maritus vel extraneus tenetur. concor. ff. q metus causa. l. isti quidem. 7. ff. e. l. mariti. §. plectitur.

Crimen. In. l. ista dicitur. Si maritus vult retinere vxorem in matrimonio: nec vult ab ea diuertere: 7 vult vxorem accusare de adulte. h sibi non licet. Tex. nemini dubium est. ¶ Or segnori iur. C. 7. ff. vxor non potest accusari de adulterio constante mrimonio vt hic 7. s. eo. l. non solum. 7 ff. eo. l. cõstante. sed hodie iur auc. hoc est correctum. q2 cõstante mrimonio vir vxorem de adulterio accusare potest. 7 ideo habetis hic signatam vnam auc. que incipit. sed nouo iure. vnde videatis eam.

Sed nouo iure. A. Or segnori ista auc. l. C. corrigit. Nã. l. C. dicebat vxorem a marito constante matrimonio accusari non posse: nouo iure maritus potest accusare vxorem de adulterio constãte matrimonio. 7 si accusatio vera ostẽditur: repudium põt mitti. Unum sciatis q si maritus accusat vxorem de adulterio: 7 non pbat esse veram accusationem: d3 puniri ea pena qua punirer vxor si accusatio fuisset pbata esse va. h. d. ista auc. Tex. cõprobata. s. vera. 7 istud est verũ qñ maritus accusat vxorem constante matrimonio: q2 accusat metu calũnie. sed iure mariti sine metu calumnie post solutum matrimonium infra. lx. dies. 7 sic nõ corrigunt. ll. s. e. l. iure mariti. 7. j. eo. l. quis. Alij dicunt predictas. ll. corrigi. 7 est hec auc. in cor. auc. vt liceat ma. 7 auie. §. q aut. col. vij.

Et si de crimine. In. l. ista dr. Quidã fuit accusatus cõmisisse adulterium cũ sorore tua 7 de hoc extitit cõdẽnatus nec appellauit: nec restitutus fuit: nũquid hec snia nocet sorori tue cuz qua dr adulteriũ cõmisisse? Certe nõ. Tex. restitutus non esset. quia si esset restitutus non videret dãnatus: vt. j. de sententiam passis. l. j. Tex. proponas. 7 ad hoc accedit. ff. eo. l. denunciasse. §. vltimo.

Adulteram. In. l. ista dicitur. Mulier fuit accusata de adulterio: post incheoatum crimẽ cõtra eam mulier excessit prouinciam: nũquid nomẽ eius potest recipi iter reos? Certe sic. Tex. incheoatum est. sub. per accusationem: vel per litis cõte. Tex. recipi posse. 7 dr nomen recipi inter reos: vt dixi. s. qui accu. nõ pñt. l. j. Et super. l. ista legũt quidam auc. que incipit. si vero criminis. videatis eam.

Si vero criminis. A. Segnori. l. C. dicebat. Si incheoato crimine mulier se subtrahit: nihilominus nomẽ eius recipit inter reos. auc. vero ista dicit q si mulier incheoato crimie se subtrahit vt impediat cognitio criminis: d3 citari: 7 de loco ad locũ trãsmitti: vt ita de crimine cognoscat. 7 et puniat. 7 hec auc. est in cor. vt nulli iudi. §. siqui vero. ¶ Or segnori quidam habẽt vsq huc 7 nõ plus. quidam habent plus. si vero 7c.

Si dum. In. l. ista dicit. Cõmisit adulterium vxor tua cõstante matrimonio: nũquid in ea prouincia in qua commisit adulterium poterit accusare adulterum? Certe sic. Unum sciatis q vbi mulier cõmisit adulteriũ 7 postea mulier cõtraxit mrimoniũ: prio d3 vir accusare adulterum q adulterã. vbi denunciatio criminis nuptias non precessit. Tex. est. q2 in qua prouincia quis delinquit 7c. vt. s. vbi de crimine agi op3. auc. qua in prouincia. Tex. non precessit. vt colligitur in. l. ff. e. denunciasse. in pri. 7. §. vl. 7. j. e. l. qui adulterium.

Si quondam. In. l. ista dicitur. Si quõdam vxor tua commisit adulterium: 7 ante accusationem se abñtauit: non potest accusari nec in eo loco in quo cõmisit adulteriũ: nec in eo loco vbi quondam maritus miles recepit stipendia. Unum sciatis si tu occupatus militaribus occupationibus eam accusationem nõ proposuisti: indubitãter debes restitui. Text. excessit. secus si post: vt. s. l. prox. Tex. potest. vt. s. de accu. l. abñte. vt super accusatione procedatur. Tex. percussus. al's pressus. Tex. auferri. ¶ Or segnori no. hic dñiam iter minores 7 maiores. q2 si minor omisit accusationem non restituit vt. ff. de mino. l. auxilium. in prin. sed si maior omisit instituere accusationem ratione absentie restituitur vt hic. 7 est ratio q2 minori potest imputari cur non accusauit aucto. tuto. vel curatore: vt. s. de aucto. pre. l. clarum. sed h non põt imputari absenti: q2 nõ per se hoc potuit facere q abñs erat cã rei publice nec p alium: q2 ad crimẽ pub. iudicij 7c. vt. ff. de publi. iudi. l. penul. §. ad crimen.

Abolitionem. In. l. ista dr. Si aliquis accusat vxorẽ suã de adulterio vel adulterũ: nõ d3 ab instituta accusatione desistere nisi impetret abolitionẽ. si ɔtrafaciat cõmittit in turpil. q2 l3 iur mariti possit accusare infra. lx. dies non d3 desistere sine abolitione. Tex. et si simpliciter. i. sine abolitiõe. Tex. permittatur. ¶ Or segnori hẽtis q accusator nõ debet desistere nisi impetrata abolitiõe: 7 si ɔfacit icidit in turpil. ff. ad turpil. l. j. §. j. 7. j. de aboli. l. fallacit. 7 impetrat abolitio pu. vel priuatim: vt. ff. ad tur. l. si cum me. in fi. 7. l. se.

Sine metu. In. l. ista dicitur. Si maritus accusauit vxorem de adulterio 7 obtulit libellum. non autẽ incheoauit accusationem per litem cõte. si reducit vxorem nõ cõmittit crimẽ lenocinij. s3 ille cõmittit crimẽ lenocinij qui depbẽsam in adulterio retinet: vel dãnatã de adulterio. Tex. retinet vxorem. sub. depbensam in adulterio: vt. s. eo. l. crimen.

Quamuis. Segnori. l. ista hab3 duplicem intellectũ: vt patebit ex his vbis que dicent in lra. Et in. l. ista no. ita casum. quidam prepositus viator habebat vxorem quadã maceriam noie. ista vxor prepositi viatoris cum quodã noie iuliano adulterium perpetrauit. in pcessu temporis ppositus viator celebrato diuortio maceriam de adulterio accusauit per se vel per procur. vel accusauit iulianum per se vel per procur. 7 similiter pdicta exceptio fuit omissa. iudex solẽniter idagauit 7 per testes 7 p qõnes seruo2. postea tempore ferẽde snie iste accusator fuit abñs: nec est alius suo nomie in iudicio. nunquid iudex debebit reuocare accusatorem a solitudine sui officij? an eo non vocato poterit ferre sniam? Rñdet impator q eo nõ vocato ab excubijs: põt ferre sentẽtiã eo absente: suo tñ pcuratore pñte. Tex. oportere. aliter enim non est in accusatione pcedẽdum: vt. s. de accusa. l. vlti. Tex. maceriã vxorẽ. sub. quõdam: q2 sm hec tpa nõ poterat vir vxorẽ cõstante mrimonio de adulterio accusare: vt s. eo. l. crimẽ. Tex. habitis qõnibus. s. seruorum. vt. s. e. l. nõ solum. Tex. cum iuliano. 7 sm hoc põt dici q vxor fuerat accusata vel q iulianus fuerit accusatus. 7 q vxor fuerat accusata indicat littera text. detectam 7c. 7 q iulianus fuerat accusatus indicat lra. conuicto limitis. 7 ita erat prepositus viator bereonarchus. i. qui preest ad limites impij custodiẽdos. vt. ff. de custo. 7 exhi. reorum. l. diuus. ij. in prin. ¶ Or segnori ad. l. istam oppont. si iste prepositus viator vxorem vel iulianum accusauit. qũo procedet absente accusatore? vt s. de accu. l. vlti. vt colligitur. l. abñtem. ff. de penis. quia de vnoquoq 7c. vt. ff. de re iu. l. de vnoquoq. Ad istud potest dici dupliciter. 7 sm hoc hec. l. habet duplicẽ intellectũ. Et vno modo sicut dicit hic Azo speciale est hic vt feratur sententia diffinitiua absente accusatore: lite cõte. qd al's nõ est quia non fertur snia diffinitiua li. non conte. nisi in cã ap. vt

§.de tempo.app.l.vlti.§.illud.⁊ quia nemo sine accusatore damnatur alr̃s punit̃:vt.ff.de mu.⁊ ho.l.rescripto.§.siquis. sic ⁊ alia specialia sunt in adulterio.s.vt non liceat transigere.vt.s.e.l.de crimine.⁊ vt non dentur tot dilationes:vt colligitur.ff.e.l.de crimine. Uel potest dici ꝙ iste viator debebat accusare p se ⁊ ipse accusauit per procur.qđ facere non potuit:qꝛ ad crimen pu.iudicij ⁊c.vt colligitur.ff.de pu.iudi.l.pe.§.ad crimen.⁊ hoc non fuit sibi oppositum ante litē contesta.vnde non debet posse opponi post litem contestatam.vt.ff.eo.l.si maritus.j.§.prescriptiones.postea muliere conuicta dicebat veniat viator: quia non poterit accusare per procuratorem?certe sero proposuit hoc.vnde non erat ab excubijs reuocandus.

Edissimam. Hec.l.habet duplicem intellectū. Unus cōcordat littere.⁊ est talis. Si femina sponte committit libidinem alienam a pudicitia:ipsa efficitur infamis:⁊ de adulterio potest accusari. Sed si mulier per vim stuprata est fama eius remanet integra:nec poterit de adulterio accusari:nec nuptie ei erunt interdicende quin cū alio possit contrahere. Tex.fedissimam earum.scilꝫ mulierum. Tex.alienis libidinibus.scilꝫ a pudicitia ⁊ a pudore. Tex. leges vlciscuntur:idest puniunt. Text.estimationis esse fame. ¶Or segnori ẜm istam lecturam que plana ⁊ verior est ⁊ apertior ⁊ que concordat littere no.ꝙ illa mulier reprehendenda est que sponte commisit adulterium. nam ipsa perdit famam suam ⁊ interdicuntur nuptie ei: vt.s.e.l. crimen.sed illa mulier que per vim stuprata est retinet integram famam:nec interdicuntur ei nuptie. Unde no.hic. aliquid factum ex voluntate punitur. quod metu factum permittitur: vt.j.de rap.vir.l. vnica.in principio. ⁊.ff.e.l. si vxor.§.siquis plane.in fin.⁊.ff.e.l.isti quidem.ꝙ metus causa. Legitur ⁊ alio modo h.l.vt hec.l.velit hoc dicere.prohibentur mulieres alienas libidines a pudicitia committere:puta femina agit turpiter in aliam feminam. nam ista perdit famam ⁊ interdicuntur ei nuptie.sed si aliqua mulier cum muliere committit stuprum per vim:illa que per vim coacta est facere:retinet integram famam ⁊ nuptie ei non interdicuntur. Et ẜm istam lecturam no. sicut prohibitum est ne vir agat in alium virum:vt.j.e.l.cum vir nubit in feminam.ita prohibitum est ne mulier agat in aliam mulierem.⁊ si contrafacit punitur:quia efficitur infamis: ⁊ interdicuntur ei nuptie:vt in hac.l.dicitur.

O commissa adulteria. In.l.ista dicitur. Si mulier commisit adulterium celebrato diuortio maritus.j. certa tempora potest vxorem de adulterio accusare.si autem maritus occupatus absentia publica non potuit accusare: hoc sibi non preiudicat.quia cum talia tempora sint vtilia non currunt absentibus causa reipublice.⁊ ideo marito reuerso de absentia poterit proponere accusationem de vxore. Text. vxor. sub.quondam.nam ẜm iura ista constante matrimonio vir non poterat accusare vxorem de adulterio: vt supra. eod.l. crimen.dixi. Text.prescripta:idest statuta sunt tempora :vt dixi.s.eod.l.iure mariti.⁊.ff.eod.l.miles.§.lex.⁊.l. quinquēnium. Text.non potuisti.sub.tu quondam maritus mulieris adultere. sic ergo si reuersus est infra quinquennium poterit accusare. Sed in alijs publi. accusationibus si absens causa reipub.non potuit accusare restituitur : vt ff.ex quibus causis maiores.l.siquis.⁊ ad.l.istam concor.s. e.l.si quondam.

I ea que. In.l.ista dicit̃. Titius habebat vxorem.vxor titij more meretricali omnes indistincte recipiebat.tu cū ista vxore titij adulterium cōmisisti.titius vult te de adulterio accusare: pōne?Certe non cum vxor eius more meretricali omnes admittit indistincte.⁊ ideo si cū ea iacuisti.adulterium non committitur:vnde non poteris accusari. Tex. stupro.i.adulterio:vt indicat finis huius.l.alr̃s sibi contradiceret littera:quia differentia est inter stuprum ⁊ adulterium: vt.ff.de verbo.sig.l.inter adulterium.cessat propter vilitatem vite.nā eā reddit solutam a laqueis legum: vt.j. e.l. qui adulterium.⁊.ff.e.l.mariti.

Erui. In.l.ista dicuntur duo principaliter. Primo dicitur. si seruus habet contubernalem quam seruus vt vxorem tractabat ⁊ aliquis violauit eam :indubitanter seruus non potest illum de adulterio accusare:quia adulterium committitur cum nupta:⁊ illa contubernalis non erat vxor. Secūdo dicitur.si tu habebas vxorem ⁊ habebas suspectum vicinum tuum ne vxorem tuam violaret. diuertisti ab vxore tua.postea ille tuus vicinus contraxit cum ea matrimonium ⁊ tu non denunciasti ei ꝙ eam vel eum velles de adulterio accusare.postea accusas eum de adulterio commisso cū ea que vxor tua erat.ille tuus vicinus dedit tibi aurum vel argentum vt tu in illa accusatione non procederes.nunc queritur an ille vicinus qui dedit tibi aurum vel argentum vt tu in illa accusatione non procederes: possit repetere ? an tanꝗ̄ adulter debeat damnari? Ad qđ respondet imperator distinguendum fore.quia aut iste vicinus dedit tibi aurum:non quia vicinus esset adulter sed quia verecundabatur de tali accusatione: quo casu non deprehenditur adulter.⁊ ideo aurum vel argentum quod tibi dedit:a te poterit repetere. Aut ideo dedit tibi aurum vel argentum:quia sciebat se adulterum ⁊ poterat de adulterio conuinci ⁊ dedit vt te corrumperet:quo quidem casu ipse vt adulter erit condemnandus ⁊ tu quasi preuaricator eris puniendus. hoc dicit ista.l. vsqꝫ in fi. Uidete expositionem littere. Tex. serui ob violatum contubernium.quia inter liberos est matrimonium:inter seruos contubernium:vt.s.de dolo.l. cum proponas. Text.non possunt.sub.duplici ratione. Prima quia non potest seruus accusare:qꝛ contubernalis non est vxor:⁊ matrimonium est de iure ciuili: vt insti.de pa. po.in princ.⁊ serui quo ad ius ciuile attinet pro nullis habentur: vt.ff.de reg.iur.l.qđ attinet.ergo si non est vxor non cōmittit adulterium: quia adulterium committitur cum nupta:vt ff.de verbo.sig.l.inter adulterium. Item secūda ratione.qꝛ serui regulariter non possunt accusare: vt.s. de precibus impe.offe.l.quia seruus in iudicio non potest esse. vt.s.de iudi.l.seruus.⁊ licet directa accusatio cesset:tamen extra ordinem punitur.ff.eod.l.inter liberos in principio.⁊.ff.de offi.pre.l.fi. Item poterit agi serui corrupti ⁊ iniuriarum ⁊ l.aquilia.vt.ff.de iniur.l.si stuprum.⁊ in preall.l.inter liberas. ¶Or sequitur. Text.is autem. Incipit secundum dictum.⁊ loquitur de alia materia. Text. duxerit.puta quia tu maritus celebrato diuortio non denunciasti ei ꝙ eam vel eum velles de adulterio accusare: vnde eam non duceret. Tex.dedit.sub.ille qui accusatur de adulterio. Tex.instruetur.quia iste talis non eoipso deprehenditur adulter esse. Tex.senatusconsulti.s.turpil. Text.iubebit.nam punietur accusator per turpil.⁊ adulter per.l.iul.de adul. ¶Or segnori no.hic.si accusatus de adulterio redimit accusationē ne opprimatur:non eoipso pro conuicto habetur:immo nō ob talem pactionem que non valet:vt.s.eod.l.qui de crimine inquisita fide veri absoluetur.si autem dederit ne accusaretur:accusator committit in turpil. vt.ff.ad turpil.l.j.§.j. cuius pena est.v.librarum auri:vt.j.ad turpil.l.ꝙuis.⁊ iste conuictus tanꝗ̄ adulter punietur.

Et si libidine. In.l. ista dicitur. Liber homo ineffrenata ⁊ intemperata libidine captus prorupit in ancillam: nunquid tenetur.l.iul.de stupro: quasi cum libera fecisset? Certe non: quia si cum libera fecisset esset infamis.sed si cum ancilla fecisset non est infamis: sed eius opinio apud bonos ⁊ graues grauatur. Text. manifestum est. Et ita no.maius crimen est violare liberam ꝙ̄ ancillam. sic ⁊ minus crimen est facere transitum ad meretricem ꝙ̄ ad aliam:vt.s.eod.l.si ea.

Si eius. In.l. ista dicitur. Si tu es contubernalis alicuius: ꝛ iste vellet te de adulterio accusare: sibi nõ licet. Text. si eius. scilicet serui potes: q2 seruus accusare non potest de adulterio: vt s. eo. l. serui. alij dicunt. si eius. s. liberi. q.d. sicut liber nõ accusat vxorẽ cõstante matrimonio: ita nec cõtubernalem: vt. s. e. l. crimen.

Quoniam. In.l. ista nota. ita casum. Tu accusabas alexãdrũ de adulterio. alex. obijciebat tibi exceptionez lenocinij dicẽs. qũo accusas me de adulterio cuz fueris leno illius adulterij. tu replicabas alexandro. non potes mihi obijcere crimen lenocinij: quia seruus meus es ꝛ ita tria veniebant in cognitionem iudicis scilicet accusatio adulterij. exceptio lenocinij. replicatio seruitutis. de quo primo cognoscetur? Respondet imperator ꝙ hic est ordo cognoscendi: vt primo cognoscatur de replicatione seruitutis. s. si alex. est liber vel seruus. ꝛ si est liber poterit obijcere crimen lenocinij: si autem apparuerit eum esse seruum: hanc exceptionem non poterit obijcere. vnde statim cognoscetur de adulterio. ꝛ si detectum fuerit adulterium commisisse erit puniendus. ꝛ hoc etiam implicat. dicebat enim alex. tu non potes me accusare. ꝛ esto ꝙ posses me accusare: lenocinium nomine adulterij commisisti. Tex. videatur. accipiendo pecuniam pro adulterio commisso vel committendo. Nam tribus modis committitur lenociniuz vt. ff. e. l. ij. si publico. ꝛ. s. eo. l. ij. nota. Text. statuit. scilicet vt gladio vltore percutiat: vt. j. e. l. quis. ¶ Or segnori huic l. obijcitur sic. quomodo si titius accusat alex. de adulterio: ꝛ alex. ponit crimen lenocinij: ꝛ ille replicat. non potes obijcere hoc: quia seruus meus es. primo cognoscetur d causa status cum causa status sit ciuilis: sed crimen adulterij est criminalis: ꝛ criminalis prefertur ciuili. Sed videtur contra. s. de ordi. l. quoniã. Ad qd põt dici vbi pponitur criminalis ab vno ꝛ ciuilis ab alio: si ciuilis non est preiudicialis tunc prefertur criminalis. verbigratia. accuso te de crimine tu petis a me. c. certe hoc casu prefertur criminalis: quia ciuilis nõ est preiudicialis. ꝛ sic loquitur. l. cõtra. Si ciuilis est piudicialis criminali: vtputa si te accuso de adulterio: tu obijcis de lenocinio: ego replico ꝛ dico te esse meũ seruũ: hoc casu qd stat9 est ciuilis: tñ q2 est piudicialis: primo cognoscet de ciuili q̃ de criminali vt hic ꝛ. j. ad. l. falci. de plag. l. preses. ꝛ isti. de act. §. preiudiciales. ꝛ. ff. de libera li causa. l. ordinata. in fine.

Commissum. In. l. ista dr. Si aliq̃ mulier cõmisit primo loco adulterium tecũ. ꝛ postea a marito diuertit: ꝛ postea tecũ mrimoniũ cõtraxit: certe quõdã maritus poterit de adulterio te accusare: ꝛ pretextu mrimonij defendere te nõ poteris. Tex. extinguit. imo velamento matrimonij postea secuti cõuincitur adultera: vt. j. e. l. siqul. secus tamen est in seruo vt. s. e. l. si eius.

Ita nobis. In hac. l. ponitur talis casus olim cõtra accusationem adulterij proponebantur multe exceptiones. sed quia cordi est principi punire adulteriuz: non proponuntur hodie multe exceptiones sed alique. ecce eniz iste pscriptiones hñ pñt opponi: quinquẽnium est elapsum ex eo die quo dr adulterium ppetratum. Item illa exceptio põt opponi: si accusat mulier ꝙ nupserit adultero ꝙ nõ fuit denũciatũ nubenti ꝙ eaz non duceret. Itẽ si accusat aliqs de adulterio potest obijci crimen lenocinij. certe enim exceptiones regulariter excluduntur. Tex. ita nobis pudor. i. castitas. Tex. ambages. i. calumniosas exceptiones. Tex. prescriptionibus. i. exceptionib9. sic exponit. s. si cõtra ius vel vtili. pub. l. pscriptiõe. Tex. preter quinquennij. Nunc ponit tres exceptiões q̃ opponunt. Tex. pudoris. i. castitatis. Text. pstigia. lra ista exponit sic. Tex. prestigia. i. figmenta. Tex. versuti iuris. i. inuecte positi excludũt vltionem pudoris. l. adulterij. ꝛ dicitur pstigiuz. i. figmentum. vt si aliquis vult prestigere visum tuũ. vel pstigia vocat illud qd simulat aliquid esse qd non est. Tex. versuti. i. inuecti iur. vnde dicitur vestis versuta cuz illud qd debet esse intus ponitur extra. vel econtra. vel potest dici vestis magis proprie versuta sed ius dicitur proprie versutũ tanq̃ male positum. ¶ Or segnori hẽtis i. l. ista repulsis antiquis malis exceptiõibus que obijciebãtur cõtra accusatores adulterij qui simulabãt esse qd non erat. hodie tres locum hñt. ista hz locum si accusas me de adulterio debes inserere nomen tuum in libello ꝛ meũ ꝛ crimẽ: ꝛ debes ponere annum ꝛ mensem ꝛ cõsulẽ: nõ autem diẽ vel horam: vt. ff. de accusa. l. libellorũ. in prin. Unde si dicis ego titius accuso seium quẽ dico cũ tali muliere adulteriũ ppetrasse anno dñi. M. cc. xlij. tali loco. ego seius potero obijcere quinquẽnium esse elapsum: vt. s. eo. l. adulter. Itẽ possuz obijcere tu nõ potes me accusare: q2 postea eã in mrimonio tenuisti: vt. s. e. l. qm. ꝛ. ff. e. l. ij. §. si publico. Itez est tertia exceptio si maritus diuertit ab vxore nec denunciauit mulieri ne nubat: vel viro ne eã ducat. si quondam maritus vult accusare eam de adulterio non potest sed inchoanda est accusatio ob adulterium: vt. ff. eo. l. ij. ꝛ. l. denũciasse. §. vlti.

Que adulteriuz. In. l. ista cõstãtinus imperator rñdet interrogãti querit aliquis ab imperatore. dñe potest ne mulier nupta que ministrat vinum in caupona de adulterio accusari? Rñdet imperator distiguo: q2 aut est dña caupone ꝛ adulterium cõmisit: potest accusari de adulterio. aut seruit in caupona quo casu ppter vtilitatẽ vite sue non potest accusari: q2 non obtinet nomẽ matrisfamilias. Tex. liberi. i. impunes. Tex. ꝛ mrisfamilias. i. honeste mulieris. ¶ Et not. nomẽ mrisfamil. sumitur tribus modis in iure nostro. Uno modo dr materfamil. que sui iur est vt. ff. de his qui. sunt sui vl alie. iur. l. iure ciuiũ. ꝛ. l. se. Scdo mõ dicit mrfamil. matrona honeste vite vt hic. Tertio mõ dicitur. mrfamil. que sobolem suscepit: vt. ff. de lib. ho. exhi. l. ij. §. pe. ꝛ. ff. de verbo. sig. l. pronunciatio. in fi. Tex. non credidit. ¶ Or segnori in. l. ista ꝛ quasi in to. ti. no. drĩam inter honestas ꝛ vilissimas mulieres. si mulier est honesta a qua requiritur pudicitia: vt est mrfamil. est dña caupone: cum ista bene cõmittit adulterium. est mulier vilis vite si est pedisseq̃ que ministrat vinũ in caupona: ꝛ ista a leguz laqueis est soluta sicut meretrix. q2 psumptione iuris mulier ministrãs in caupona est meretrix. vt s. si mã. ita fuerit alie. ne psti. l. vlti. ꝛ cum ista adulteriũ nõ cõmittit vt hic ꝛ. s. eo. l. si ea.

Quamuis. In. l. ista tria principaliter. dicũtur. Primo dicitur ꝙ adulterij crimẽ est publicũ crimẽ ꝛ ideo ad actionẽ adulterij regulariter omnes de populo admittuntur. ¶ Scdo dr ꝙ lz quilibz de populo possit de adulterio accusare. pferunt tñ quedã persone extraneis: q2 magis eoruz interest: vt est pr ꝛ auus ꝛ marit9: ꝛ alie cõiũcte psone. deficiẽtib9 pximis psonis admittunt extranei. sed in accusatiõe prefert maritus sine metu calũnie: nec hz necesse inscribere sed si piũcte psone accusant si nolũt insistere pñt impetrare abolitionẽ nec cõmittũt in turpil. sz si extranei admittuntur hñt necesse inscribere. Unũ sciatis si adult est conuict9 sacrileg9 alienarũ nuptiarũ gladio vltore est puniẽdus. Tex. referat. vt. ff. de pu. iudi. l. j. Text. quorũ delatio. i. accusatio. Tex. cõcedit. dr iudiciũ publicũ: q2 pz eius accusatio cuilibet d populo: vt isti. de pu. iudi. Tex. sz his psonis. i. cõiunctis. Tex. cõpescuit. sub. vñ nõ lz eis desistere sine abolitione vt. s. e. l. abolitione. Text. opz. sub. pponere oibus infra xl. dies: vt infra dicet. Tex. nõ prohibetur. vt. s. e. l. crimen. Tex. cẽsemus. sub. cũ maritus vult accusare vel pxima psona. vt hũiştis. s. Tex. astringat: vt. s. de accu. l. vlti. Text. nuptiarum. s. alienarũ. Tex. gladio vltore. s. puniri. Text. puniri opz. q2 decapitat. ¶ Or segnori in. l. ista no. hic. lz. l. iulia de adulterijs sit publicum crimẽ. tñ hm ordinem psone admittunt ad accusandũ: ꝛ prio maritus admittit infra. xl. dies

dies sine metu calũnie. Itẽ post.lx.dies iure extranei ꝓferũ alijs:vt.s.e.l.iure mariti.postea admittunt ꝓxime ꝑsone:vt in prin.huius.l.post cõiunctas personas extranei admittuntur:vt.ff.e.l.ij.in fi. Itẽ no.hic ꝙ adulter gladio vltore punitur.⁊ idẽ est in adultera.sꝫ hodie correctũ est in adultera ⁊ alia pena imponiť:vt in auc.hic signata que incipit.sꝫ hodie adultera ⁊c. ¶ Or segnori super.l.ista leguntur due auc. que multum declarãt materiaꝫ huius.l.⁊ vna incipit.sꝫ hodie.alia icipit.siqs ei ⁊c. Quidã tñ legũt hic tres auc.illas duas quas dixi.⁊ tertiã que incipit.nouo iure ⁊c.tñ h legemus vobis primo auc.que incipit.sꝫ hodie.scdo auc.que incipit.siquis ei.nõ est vis si nõ legať tertia auc.que tendit ad eundem finem vnde videatis eas ⁊ statim auctẽ.sed hodie.

Sed hodie. A. Istã auc.continuabitis sic. Iuř.ff.⁊.C.masculus ⁊ femia adulteri ꝯdẽnabanť gladio vltore.h hodie immutatũ est in adultera:qꝛ ipsa nõ cõdẽnať gladio vltore:sꝫ patiť penã hui⁹auc.Vľ põt dici.Lex.C.nõ faciebat mẽtionẽ de adultera quã penã ꝺberet sustinere:sed loquebatur tm̃ in adultero.hodie aũt dꝛ ꝑ auc.istam quã penam dꝫ pati adultera.nã ipsa nõ puniť gladio vltore vt adulter.sꝫ ipsa dꝫ tondi.i.amputari debẽt ei capilli:⁊ postea dꝫ in monasteriũ detrudi.⁊ si vir velit eã recõciliari sibi ĩ.biẽniũ põt eã recipere.biennio transacto nõ poterit eã recipere:sꝫ debet perpetuo in monasterio remanere.Ideꝫ est viro mortuo.ĩ.bienniũ priusq̃ eã reuocauerit:⁊ substantia sua applicatur monasterio h mõ qꝛ si habet liberos:liberi debent habere duas partes sue substantie monasterium dꝫ habere tertiam.sed si non habet liberos sꝫ habet parẽtes:si parentes non fuerunt consocij de adulterio: debent habere tertiã parteꝫ totius sue substantie :⁊ monasterium debet habere duas alias partes.sꝫ si nõ hꝫ liberos vel parentes: monasteriũ dꝫ habere totã suaꝫ substãtiã pactis dotalibus in suo statu durantibus.qꝛ si pactũ factũ est ꝙ vir lucretur doteꝫ:illa dos nõ trãsibit in mõasteriũ. ¶ Or segnori statiꝫ no.ꝙ hec auc.est in cor.auc.vt nulli iudi.§.adulterã.⁊.§.si quando.col.ix.nũc videatis expõnem littere. In monasterium.sub.vel asisteriuꝫ:vt colligiť in cor.vñ est extracta ista auc.lꝫ in hoc ergo sit correctũ ius antiquuꝫ:qꝛ non licebat viro postea eã retinere:vt.s.e.l.crimen.hodie lꝫ eã recuperare.ĩ.bienniũ:vt dicit ista auc. ¶ Or segnori ad istã auc.opponiť dupliciť.qũo si mulier est de adulterio cõuicta:ea tõsa ⁊ detrusa in monasterium si vir nõ recipiat eã.ĩ. bienniũ: vel moriať:liberis applicantur due partes totius sue substãtie:monasterio tertio:cum lex dicat ꝙ tm̃ legittimam hñt filij:si aliqua mulier ingrediatur monasterium: vt.s.de sacrosan.ec.auctẽ.siqua mulier.Segnori breuis est rñsio.illa auc.loquitur in muliere que spõte ingreditur monasteriuꝫ. hec auc.loquitur in muliere que ingreditur monasteriũ inuita.qꝛ in penam sui delicti liberi eius hñt duas partes totius sue substantie tertia applicatur monasterio.hanc solutionẽ approbat hic dominus Azo.Alij dicũt.qꝺ ibi dꝛ hic corrigiť:qꝛ illa est prior in ordine.hec posterior. vñ illa loquitur quãdo mulier est monacha:hec aũt loquiť in nõ monacha. ¶ Sed denuo opponitur.quid est qꝺ dicit littera in fi.pactis dotalibus in suo statu remanẽtibus.nõne adultera ꝑꝑ adulteriuꝫ ꝑdit dotẽ?vt.s.de repu.l.consensu.in h ergo remanẽt in suo statu pacta dotalium instrorum.Iteꝫ qꝛ ipsa perdit doteꝫ: vt in auc.vt liceat ma.⁊ auie.§.qꝛ aũt. Respõdeo si factum est pactum si mulier premoriatur ꝙ vir lucretur dotem:si mulier ingrediatur monasterium moritur ciuiliter:vt.s.de epi.⁊ cle.l.deo.⁊ hoc casu maritus lucrať dotem.secus si pactum non precessit:vt in.l.contraria. Odo. ¶ Or segnori vos habetis hic vnam auctenticam aliã que incipit.siquis ei.videatis eam.

Siquis ei. A. Hec auc. posita est hic ꝓpter fatuos homines qui insidiãtur vxoribus alienis qui aliqñ hoc faciũt vt eas corrũpãt.aliquando faciunt in odium maritoꝝ.⁊ diceret aliquis vim.adulter gladio vltore ꝑcutitur: vt dicit.l.C.sed quomodo probabo aliquem adulteꝝ? Certe in hac auc.de hoc intendit tractare imperator.⁊ certe ꝓbabitur adulter iure presumptione hoc modo.tu habebas suspectum quẽdam ne violaret vxorem tuam.causa suspitionis erat illa:qꝛ pro maiori parte diei stabat coraꝫ domo tua vel ante domum tuam ⁊ ibi canebat.tu quando absentabas te:inueniebas eum loquẽtem cum vxore tua in ostio. quando redibas cogitasti qualiter posses te vendicare de isto.dixisti tu:nollem occidere eum:quesiuisti a principe qualiter tibi consuleretur.⁊ ipse respondet ipse ⁊ dicit ꝙ consulitur tibi per presentem auc.nam debes venire ad eum quem habes suspectuꝫ de vxore tua ⁊ dicere ei.video aliqua intersignia inter te ⁊ vxorem meam que non placent mihi.⁊ debet ei ter denunciare in scriptis vocato tabelliõe ⁊ testibus tribus vocatis qui sint fidedigni ꝙ abstineat ⁊c.si ipse abstinet se:planum est.si non abstinet:si inuenis eum postea cuꝫ vxore tua loquentem in domo tui mariti vel vxoris: vel in domo eius quẽ habes suspectum de tua vxore: aut in popina aut in suburbijs:presumptio est iuris ꝙ vxoreꝫ tuã velit corrumpere:vnde impune poteris eum occidere.si autem inuenis in alio loco priuato eum cum vxore tua colloquentem:poteris eum capere vocatis tribus testibus: ⁊ debes eum iudici presentare.si autẽ inuenisti eum in oratorio post predictas tres denunciationes vt fiebat in marchia qꝛ ibãt ad domandum in ecclesia maiori:certe debebis denunciare defensori ecclesie vt eum capiat ⁊ iudici presentet:qui nullo alio discusso eum conuictũ condemnabit tanq̃ adulteꝝ. Tex.siqs.s.maritus.Text.habet.sub.ne velit eam corrumpere.Tex.sua.s.mariti vel adulteri vt in domo eius quẽ hꝫ suspectũ de vxore sua. Text.eũ pimat.i.occidat.alia lr̃a dicit.puniat.⁊ ita hẽtis vnũ casuꝫ in quo qs punit aliquẽ sua auctoritate sine iudicis auct.Tex.si alibi.sub.inueniat.non in loco publico.Tex.si tñ.Incipit tertiũ dcm̃. ¶ Or segnori hec auc.est in cor.auc.vt liceat matri ⁊ auie.§.illud.⁊.§.si quoq̃.⁊ in.§.qꝛ vero.⁊ in ista auc.no.ar.denũciatiõeꝫ nõ eẽ spernẽdã: vt dixi.s.de rei vẽ.l.siqs. Iteꝫ no.hic ꝙ p̃sumiť qs adulť ꝑ facti ꝓbatiõeꝫ ⁊ ꝑ iuris p̃sumptionẽ. Presumiť ꝑ facti ꝓbatiões adulter si ꝯfitereť:vt.s.quoꝝ ap.nõ reci.l.obseruare.Itẽ p̃sumiť quis ꝑ iuris p̃sumptionẽ:vt si inueniť aliquis nudus cuꝫ vxore mea nuda iure canõico ⁊ iure nostro:si tibi denunciauerit vt hic. Item no.ꝙ hec est presumptio iuris ⁊ de iure:vt.s.arbitrium tute.l.vlti.§.j.

Cum vir. Segnori.l.ista respicit vltimam partem rubrice.s.ad.l.iul.de stupro.⁊ hic tractatur de quodaꝫ turpissimo stupro.⁊ materia huius.l.est turpissima:tamẽ per elegantia verba tradita.⁊ est valde laudabile cum quis habet necesse dicere materiam turpissimam : si elegantibus verbis dicit illud. Vnde in.l.ista dicitur:interduꝫ nubit vir in feminã. q.d.si vir nubit in virum ad modum femine:offendit naturam.si vir nubit in feminaꝫ:ibi deseruitur nature.sꝫ vbi masculus agit in masculum:ibi non possunt porrigi vires.in quo loco fiat non est vtile scire.quid cupiat hic.nullus sani capitis scire potest.quid proficiat : nullus scit.⁊ ideo leges armantur ⁊ volunt ꝙ tales pena capitali feriantur. Tex.cũ vir nubit:idest agit.Tex.in feminam.i.in masculum ad modum femine. Tex. vires porrecturam als . sed non est vere femina.Text.qd cupiat.sub.ille miser ignoramus.Text.locũ.i.naturã suam. Tex.vbi scelus exigit.i.in quo loco.Tex.formam.sub.queritur.Tex.vbi.i.tunc.Tex.nec vř.sub.⁊ iõ tale stuprũ est detestabile.Text.iubemus.dixit impator cõstã.qui dirigit.l.istã ad romanos.Tex.insurgere leges.sub.contra talem qui agit in virum.Tex.rei.sub.talis criminis. ¶ Or no.in.l.ista tria no. Vnũ est.statim masculus qui patiť muliebria in corpore suo eoipso ẽ infamis ipso iure nisi perinde fiat:vt.ff.de postu.l.j.§.remouet. Itẽ no.hic quãdã fictionem.fingit impator armari leges dũ dicit insurgere leges ⁊ armari iura:tñ leges non insurgunt nec armanť sed precipiunt.sic ⁊ alibi dicuntur p̃scriptiões que non currũt:vt.s.in quibus cau.in inte.resti.non est ne.l.vlti. Item no.hic vnũ speciale cõtra regulã generalẽ.nã hec est regula

ep qui cōmittit stuprum pena stupri est. q2 si est psona nobi/lis: mulctatur in dimidia omnium suorum bonoꝝ. sed si est persona ignobilis debet relegari: vt insti. ꝺ pu. iudi. §. j. Fal lit in tribus casibus. nam ecce cum vir nubit in feminam vt hic quia pena stupri est capitalis. Item fallit cum quōdam tutor violat puellam cuius tutor fuit: vt. j. ti. proxi. l. vnica. ⁊ pena deportationis est capitalis. vt. ff. de pu. iudi. l. edicto. Item fallit si seruus violauit dominam suā: vt. j. de mulie/ribus qui proprijs seruis se iunxerunt. l. vnica. Item ex. l. ista colligetis arg. ꝙ nemo est artandus ad id probandum quod scire nō proficit. sic ⁊ quis nō ꝺȝ admitti ad id probā dum quo ⁊c̄. vt. s̄. de proba. l. fine.

N adulterij. In. l. ista dr̄. Si mu lier accusatur de adulterio ꝺȝ subijci qōnibus: ⁊ serui mariti ⁊ mulieris ⁊ pentū: ⁊ maxie serui qui domi erāt subijciuntur questionibus. Text. fuerit. sub. maxime: q2 idē si domi nō erant: vt. ff. qui ⁊ a quibus. l. pro/spexit. alij dicunt illud olim: hoc hodie.

Adulterij. In. l. ista ponitur cāus in quo ciuilis questio vtpote minor criminali qōni postponitur ⁊ est talis. Pone quondam vxorem tuam ac/cusabas de adulterio: petit dotē sibi reddi: aut petit a te aliud debitum: nunquid iudex debebit cognoscere de vtraq3 qōne? Certe nō: imo illa ciui/lis debet separari: ⁊ debet agi causa criminalis adulterij: ⁊ incohari ⁊ finiri. ⁊ ex hoc appebit vtrum dos possit peti vel non. Tex. proposita. s. a marito contra vxorē quondā. Tex. praescriptiones. i. petitiones. praescribebat eni mulier redde mihi dotem ante omnia. Tex. sequestrari. i. differri quousq3 causa adulterij pagatur. Tex. actio. i. accusatio. Tex. exami ni. s. petitio. ¶ Or segnori in. l. ista no. ꝙ ciuilis questio vt/pote minori criminali postponitur vt hic ⁊. ff. de iudi. l. per minorē. ⁊. s̄. de or. iudi. l. vl. ⁊ hoc est verū nisi ciuilis sit pre/iudicialis qōni criminali. vt. s̄. e. l. qm̄.

Si qui. In. l. ista dicitur. Aliquis ac cusabatur de adulterio: q2 di/cebatur cuȝ tali muliere cōmisisse adulteriū iste excusabat se qūo cōmisissem cuȝ sit mihi ita coniuncta: quia est mea soror vel mater vel filia? accusator hoc audiens destitit. po/stea iste accusatus duxit illaȝ mulierem in vxorem: nunquid ex isto facto deprehēditur cuȝ ea adulterium cōmisisse? Cer te sic ⁊ vt adulter punitur. Tex. siqui. s. masculi. Tex. obten tu proximitatis. dicendo illā cū q̄ dicit̄ cōmisisse adulteriū suā sororem esse: vel matrem vel filiā. Tex. necessitudinis. i. ius sanguinis. Tex. cōmitti. quia nihil seui criminis natura presumit cū talibus psonis: vt. s̄. de epis. ⁊ cle. l. eū q. Tex. seuerissime vindicari. i. capite puniri. Tex. puniri. ¶ Or se/gnori habetis in. l. ista ex facto subsequenti cōiectura capit̄ in preteritū. sic ⁊ alibi psumitur cōiectura: vt. ff. ꝺ accusat̄. l. sicui. §. ijsdē. sic ⁊ siquis transigit qui appellauerat: vt. s̄. de re iu. l. ad soluenduȝ. ⁊. ff. de pactis. l. tale. §. qui prouocauit. sic ⁊ propter psumptionē al̄s quis punitur: vt in auc̄. siquis ei. quā legi vobis. s̄. e. l. q̄uis. ¶ Item no. ꝙ hic est presum ptio iuris etiam de iure que non recipit probationē in con/trarium. vt. s̄. e. l. qui.

Si mulier. In. l. ista dr̄. Si mulier que ꝯmittebat adulteriū diuertit sine cā a marito: nūqd poterit accusa/ri de adulterio in pteritū ppetrato? Certe sic. Tex. discesserit. vt. s̄. ꝺ diuor. ⁊ repu. l. ꝯsensu.

Libertatem seruorū. In. l. ista q̄ ē noua. l. iusti. dr̄ si mulier misso re/pudio pp suspitionē adulterij accusat̄ ꝺ adul terio vel adulter: infra. j. l. dies. phibent̄ manu mitti serui mulieris ⁊ mariti ⁊ parētum eoꝝ. Sȝ qd si adul ter accusatus est ⁊ interi morit̄ adultera: nūqd serui ei9 phi bent̄ manumitti? Dr̄ ꝙ nō quasi nō sit aliquis timor. sed cer te posset esse timor occasione dotis que possȝ pdi si mulier adulterium ppetrauit. vnde infra pdictū tps serui phibent̄ manumitti viuēte muliere: ⁊ ea mortua. Tex. imponendaȝ accedit. s̄. e. l. nō solum. §. incipit verba. Tex. qōnē. q2 debet perdere dotē si adulterium cōmisit: vt. s̄. de diuor. ⁊ repu. l. cōsensu. ⁊ in auc̄. vt li. ma. ⁊ auie. §. ꝙ aūt.

Eum qui duas. Ista. l. nō ē vl tima huius ti. sed seqtur post illā. s̄. eo. l. fine metu. ¶ Se/gnori in. l. ista ponit̄ talis casus. quidā hēbat vnā vxorē domi trāstulit se ad aliū locū finge/bat se vxorē nō hēre: cum alia ipse de facto secūduȝ cōtraxit mr̄imoniū: q2 de iure non potuit: q2 qs de iure duas vxores eodē tpe hēre nō pōt: certe ipse efficit̄ infamis. Sed nūqd illa que cōtraxit cuȝ secundo poterit de adulterio accusari? Certe nō: quia adulterium non cōmittitur sine dolo: ⁊ ideo omnes res tuas poteris petere. Item si iste promisit sibi ali quid dare nomine sponsalium non poterit petere quasi cuȝ effectu sit facta sponsa ex quo non apparet esse vxor. Text. simul. i. eodem tempore. Tex. hūit vxores. sub. de facto. nam de iure non pōt hēre: vt. s̄. de cōcubinis. l. j. Item nec duas sponsas pōt hēre quis eodē tpe. vt. ff. de his qui no. infa. l. j. Tex. quasi sponsa. sub. cuȝ sponsa nō sis. ¶ Or segnori no. in. l. ista ꝙ aliquis de iure nō pōt hēre duas vxores vel spon sas. ⁊ si de facto ducit no. infamia: vt. ff. de his q no. infa. l. j. ¶ Item no. ꝙ adulterium nō cōmittitur sine dolo. Unde colligitur hic ar. ad questionem illam sabbatinam de eo. qui rogabat lenam nuptā vt inueniret sibi aliā mulierē absolu/tā. ⁊ lena dixit: bene inueniā tibi: postea ꝺ nocte supponit se: nūquid iste cōmittit adulterium? Certe non: vt hic dr̄. nam crimina publica sine dolo nō cōmittuntur: vt. ff. ad. l. cor. de sicca. l. in lege. Itē pter vilitatem vite cū tali adulterium nō cōmittit̄: vt. j. eo. l. si ea. Item ex. l. ista colligit̄ hic arg. ad aliā qōnem sabbatinā. si vxoratus intrauit monasterium sine cōsensu vxoris: non valet ingressus: q2 mulier. i. vxor pote/rit reuocare istum. ⁊ si reuocat nunquid poterit vxoratus re uocare bona? Et certe videtur ꝙ sic: q2 ex quo nō fuit matri moniuȝ nec dos. vt. ff. de iure do. l. iij. Similiter si nō tenuit ingressus nec datio bonoꝝ. ⁊ de hoc plenius dixi. s̄. si reus vel accusator mortuus fuerit. l. vlti. vnde hic repete quod in questione ista ibi dixi.

¶ Siquis eam cuius tutor fuerit corruperit.

¶ De stupro in genere in superiori ti. vobis dictuȝ est. veꝝ quia quoddam stuprū in specie odiosum est iuri. puta si quō dam tutor quōdam pupillam stuprauerit: ideo ponitur ru/brica. vnde siquis eam. s. quōdam pupillam stuprauerit quā penam debeat pati videamus.

Si tutor. In. l. pn̄ti dicitur. Si quon dam tutor stuprauerit quon dā pupillā vel corruperit debet in insulā per/petuo deportari: ⁊ omnia bona sua cōfiscan/tur. ⁊ sic patitur maiorē penam q̄ȝ alij stupra/tores. ⁊ patitur minorem penam q̄ȝ raptor: quia non tradi/tur vltimo supplicio licet videat̄ dignior vltimo supplicio magis q̄ȝ raptor. Tex. si tutor. sub. quondam. Tex. impo/nunt. Sed que est pena que imponitur raptori per leges? Respon. vltimi supplicij: vt. j. raptu de vir. l. vnica. ¶ Uñ segnori circa. l. istam nota. tria no. Et primo nota. ꝙ hec. l. lo quitur cum quondam tutor stuprat quondam pupillam: nā ipse perpetuo deportat̄: ⁊ omnia bona ꝯfiscant̄: licet videre tur ꝙ deberet pati illam penā quā patit̄ raptor. sed non est verum: quia non rapit sed corrumpit. Sed quid erit si du/rante tutella stuprauit pupillam: patietur ne penam huius legis? Certe sic. multomagis idem dicimus in curatore si stuprat eam cuius curator fuit vel est: quia ipse tenetur pe/na huius. l. vt hec colligunt̄. ff. ad. l. iuliaȝ de adulterijs. l. q pupillam. in princip. ¶ Item secundo nota. quosdaȝ dixis/se. q̄uis. positum in fine huius. l. poni correctiue non aduer satiue. vnde dixerunt si tutor corrumpit pupillaȝ debet de/portari perpetuo: ⁊ omnia bona sua debent cōfiscari q̄uis debeat penam pati quā raptor patitur quod verius est: sed istud

istud non placet:q2 pene sunt mitius interpretāde: vt.ff.de penis.l. interpretatione.vnde nos dicimus ꝙ istud ꝗuis. ponitur aduersatiue.ꝛ ideo intellectus huius.l. est vt dixi in casu. Item no.ħ tertium no.regulariter pena stupri capitalis non est:immo hec est pena stupri:q2 si est nobilis punitur in dimidia parte omnium suorum bonorum.si est plebeius relegatur ad tempus:vt insti.de pu. iudi.§.j. cauetur aperte. Fallit in tribus casibus. Unus casus est.si masculus agit in masculum:vt.s̄.ti.proxi.l.cum vir. Item fallit in secundo casu cum tutor preteritus vel presens suā pupillā corrūpit vt hic.ꝛ constat penam deportatiōis eē capitalem: vt.j.de bono.pos.l.edicto.ꝛ.ff.de penis.l.ij. Itē fallit si seruus stuprauerit dn̄am volētē vl' inuitā.nā seruus comburit̄ dn̄a si voluit decapitat̄:vt.j.ti.proxi.hē bitis. Odofre.

¶ De mulieribus que cum proprijs seruis se iūxerunt.

¶ De quodam stupro in specie superiori titulo habuistis. Uerum q2 interdum seruus dominā suam volentem legittimam corrūpit:ideo ponitur hec rubrica de mulieribus que seruis proprijs se iunxerunt.ꝛ sub.videamus quā penā debeat pati mulier siue seruus si ab eo corrupta sit.

Si qua. In.l.ista dicitur. Si aliqua domina vel mulier immiscet se seruo suo ꝛ occulte corrumpitur a seruo ipsa domina si sponte ħ passa est decapitat̄ ꝛ seruus verberatus debet igne cōcremari cuilibet de populo l3 deferre hoc crimen siue sit liber siue seruus iudex etiam pōt exequi ħ crimen ad dictum sui officialis.ꝛ si seruus deduxit ħ crimen in accusatum:hoc probato consequitur libertatem.filij qui ex tali stupro nati sunt non debent habere aliquam dignitatem: sed remanent in nuda libertate. Item illi filij qui ex tali coitu nati sunt non succedunt mulieri:neq3 per se neq3 per interpositam personā.aliqui ex voluntate mulieris aliqua de bonis mulieris capiunt.sed si h3 filios legittimos:illi succedunt ei.vel si non h3 filios legittimos:succedūt ei cognati.filij illius serui qui tale stuprū cōmisit vel peculiū eius a successoribus matris vendicabuntur. Tex.si qua.s.domina vel mulier. Tex.occulte.multomagis si manifeste. Tex.rem habere detegatur.q2 subiecit se seruo suo.ꝛ loquitur hic imperator curialiter. Tex.verbero.i.seruo verberato. q2 p̄mo verberatur postea comburitur.alij dicunt ꝙ est propriū nomen serui. Tex.nunciandi.sub.presidi vel superiori. Text. dabitur.sub.pro premio.ꝛ hoc casu dabitur preciū dn̄o a fisco:vt.s̄.pro quibus causis serui pro premio acc̄.liber.l.j.ꝛ per totū. Tex.cōiunctione.i.tali stupro. Tex.libertate sub. ꝛ matri nō succedūt. Tex.successoribus.s.mulieris. ¶ Odofregnori in.l.ista no.multa spālia contra ius cōe.ꝛ statī no. istud regulariter pena stupri nō est capitalis:vt insti.de pu. iu.§.j. Fallit in tribus casibus.vnus est hic.alius est.s̄.titu. proxi.l.vna.alius est.s̄.ti.j.l.si cum vir. Secundo no. hic talem stupratorē pōt deducere in publicā notionē3 qlibet de populo ēt seruus ꝙ est contra regulā generalē que dicit ꝙ seruus non pōt agere in iudicio regulariter:vt.s̄.de iudi.l. vix.ꝛ.s̄.de iudi.l.seruus. Fallit tn̄ hic in odiū tam detestabilis criminis:vt hic.sic ꝛ al's fallit.s̄.de precibus impe. of.l. j. Item no.ꝙ de isto crimine cognoscitur cum accusatore ꝛ sine accusatore ad solā nunciationem officialis presidi factā:qd̄ est contra regulā generalē.ff.de mu.ꝛ bo.l.rescripto §.si quis accusatorē. Sed fallit hic ꝑpter odium detestabilis criminis.sic etiam fallit in alijs casibus quos no.s̄. qui accusare non possunt.l.iij. Ite3 no.hic ꝙ filij nati ex tali stupro non succedunt matri:etia3 si qui filij legittimi nō existāt sed succedunt agnati vel cognati.vel etiā si nō habeat agnatos vel cognatos succedit vir si habeat virū qd̄ est cōtra regulam generalem:vt insti.de orphi.in fi.ꝛ.ff.vnde cognati.l. iij.sed fallit hic.nam spurij succedūt matri cu3 ille coitus accusari non potest.sed si coitus pōt accusari:non succedunt matri vt hic.ꝛ.s̄.ad orphi.l.penul. Item no.hic regulariter bona condemnati publicantur:vt.j.de bonis dā.l.si quis.ꝛ l.vlti.fallit tamen hic. ¶ Odofregnori istas duas penas de quibus habetis hic patitur domina vel mulier si passa est se corrumpi sed seruus patit̄ aliā penā:q2 nō pōt amplius ad libertatem perduci:vt.ff.de heredibus insti.l.his verbis.§. j.ꝛ.s̄.de collu.detegenda.l.j.

¶ Ad legem iuliā de vi publica vel priuata.

¶ Non solum lex iulia maie.ꝛ.l.iul.de adul.est publicorū iudiciorū:imo ꝛ.l.iul.de vi pu.vel pri.vt.ff.de pu.iudi.l.j.ꝛ ideo sequenter ponitur rubrica.ꝛ ita pōt vno modo rubrica continuari. Uel pōt secūdo modo ita continuari.q2 adulteria ꝛ stupra plerunq3 per vim publicam vel priuatā fiunt: ideo ad.l.iul.de vi pu.vel priua.perueniamus ꝛ dicitur.l.iulia a iulio auctore sicut publiciana a publicio auctore.ꝛ dicitur vis publica cum armis est illata:vt.ff.e.l.j.§.ij.ꝛ.ij. ꝛ dicitur vis priuata cum illata est sine armis: vt.ff.ad.l. iul. de vi pri.l.j.ꝛ insti. de pu.iudi.§.lex.verūtamen vtraq3 accusatio est publica:q2 competit cuilibet de populo.sed vna vocatur vis publica:q2 publice interest violentiam illatam cū armis puniri.est alia que vocatur priuata.q2 quasi priuatim interest cuilibet de populo.vnde ad.l.iul.de vi pu.vel pri.ꝑueniamus ꝛ videamus que sit pena vtriusq3.l. Et.l.iul.de vi pu.habet locum in duobus casibus. Unus casus est. si qs tenet arma in domo non venundandi vel itineris vel peregrinationis cā:tenetur.l.iul.de vi pu.vt.ff.ad.l.iul.de vi pu. l.j.ꝛ.ij.ꝛ si ita esset hodie in italia:esset in magis pacifico statu.ꝗ sit.vnde ꝯm.ll.nostras principes romanoru3 habebāt omnia arma: ꝛ quando volebāt bellum exercere dabant arma deputatis ad arma. Item habet locū.l.iulia de vi pu. si vis infertur cum armis:ꝛ appellatione armorum continet̄ omnia tela ꝛc̄.vt colligit̄.ff.l.armorum.de verbo.sig.pena.l. iulie.de vi pu.est in libero homine:q2 olim interdicebātur ei aqua ꝛ ignis:vt.ff.ad.l.iul.de vi pu.l.hi qui.hodie deportatur bonis omnibus publicatis:vt.j.e.l.si quis.si aute3 est seruus:vltimo supplicio damnat̄:vt.j.e.l.seruos. Lex iul. de vi.pri.h3 locum cum violentia infertur sine armis:vt insti.de pu.iudi.§.j.ꝛ.ff.ad.l.iul.de vi pri.l.j. Item habet locū l.iulia de vi pri.si creditor rem debitoris sui accipit sua auctoritate:vt.ff.e.l.pe.ꝛ vlti.pena eius est ꝙ relegatur ad tpˢ ꝛ adimit̄ ei tertia pars omnium suorū bonorū:ꝛ priuat̄ dignitate omni:ꝛ no.infamia:vt.ff.e.l.j.in prin.

Ob debitum. In.l.ista dr̄. Si aliqs ob debitū mariti vl' ob ciuile munus mariti capit res vxoris pignori sua auctoritate:ille q ħ facit vim priuatam ꝯmittere videt̄ si facit sine armis ꝛ ideo tenet̄.l.iul.de vi priuata. vel videtur committere vim publicam si hoc facit cum armis: ꝛ tenetur.l.iul.de vi.pu.h.d.ista.l. Uidete expositionē littere. Tex.ob debitum viri.q2 si maritus fuit tutor:tenetur ex tutela. Tex.vel ciuile munus.vt q2 maritus nō soluit collectā vel si forte vir vocat̄ ad aliqd̄ munus ꝛ illud nōvult subire. Tex.capiunt.sub.sua auctoritate. Tex.vim.sub.priuatam si sine armis capiūt.vel publicā:si cū armis capiunt : vt insti. de pu.iud.§.j.ꝛ littera sic ordinat̄. Text. qui capiūt pignori res vxoris ob debitū viri vel ob ciuile munus:vident̄ ꝯhere vim. ¶ Odofregnori no.hic.propter debitū viri vel ob munus ciuile viri bona vxoris nō debēt pignori capi.si contra fiat:pōt accusari.l.iul.de vi pua.si sine armis capit.vel si cū armis.l.iul.de vi pu.ꝛ hoc est ver regulariter vt hic.ꝛ.s̄.ne vxor pro ma.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.s̄.de priui.fisci.l.j.ꝛ.s̄. de dona. inter vi.ꝛ vxo.l.res. Fallit in casu in quo propter delictū mariti capit̄ dos:vt.s̄.in quibus causis pignus ta. contra.l. satis. ꝛ que sit ratio specialitatis ibi dixi.

Tutores tui. In.l.hac ponitur talis casus. Quidam accessit ad principem ꝛ coram eo tale3 proposuit questionem: Domine imperator quidam fuerūt tutores mei.finita tutela fuerunt accusati.l.iul.de vi priua.ꝛ damnati:ꝛ sic tertia pars omniū suorum bonorum fuit fisco applicata nunquid fiscū pro tertia parte potero cōuenire acc̄. tutele?

Rñdet imperator q sic. sicut si omnia bona essent publicata fiscus teneref act. tutele insolidū: ita tenebif tibi p tertia parte rñdere act. tutele si tertia pars bonoꝝ suoꝝ fuit publicata. qr hec est pena. l. iulie de vi priuata: vt colligif in. l. j. ff. e. Tex. dirige. sub. finita tutela. vt. ff. de tu. l. j. in fi. Text. locum habeat. qr posset hēre locū exceptio si tacuisset. xx. an. vt. s. de cōsti. pe. l. ij. ¶ Or segnori no. hic. sicut heres debitoris mei succedens ei insolidū tenetur mihi insolidū: vł succedens ei p quotta parte tenetur mihi p illa parte: qr es alienū sequif totum patrimoniū vel quottā partem: vt colligitur. ff. de leg. iij. l. fideicō. §. vbi. ita si bona mei debitoris confiscanf insolidū vel p quotta pte tenef fiscus mihi credi tori rñdere insolidū si successit insolidū: vel p quotta pte si successit pro parte. vt. ff. de capitis di. l. tutelas. in fin. z. s. de fideius. l. j. z. j. de sniam passis z resti. l. si debitor. secus tamē esset si res singularis debitoris mei perueniret ad fiscū: qr tūc nō tenef mihi vł alijs creditoribus rñdere: qr es alienū non sequitur rem singularem. vt. ff. ad treb. l. j. §. heres.

Si confidis.

In. ista dicif. Si aliqs rapuit spōsam filij tui: vel aliquis inclusit filium tuum cū armis vel sine armis: tu pater potes eū accusare. l. iul. de vi pu. si fecit cum armis: vel puata si sine armis. h. d. Tex. inclusū. sub. per vim esse. Tex. instituere solēni more. i. oblato libello in scriptis: vt. s. qui accu. non pos. l. iij. Tex. de vi. sub. publica. s. cum armis rapuit: vel filiū inclusit: vel si sine armis de priuata: vt insti. de pu. iudi. §. j. non prohiberis. vt. ff. ad. l. iul. de vi pub. l. z eum. z secundo casu cum aliquis inclusit filium alienum potest accusare eū de priuato carcere: vt. s. de priuatis car. inhi. l. j. Et segnori non est diu q accidit in ciuitate ista. nam inclusus fuit filius cuiusdā vsurarij z factum fuit ita q ipse redemit eum. c. libris boñ.

Si criminis.

In. l. ista dicuntur. duo. Primo di. si seruus titij intulit tibi vim rapiendo a te p vim aliquas res cum armis: indubitanter potes seruum accusare. l. iul. de vi pu. sed dominum serui non. Nam seruus pro suo crimine est puniendus: nō autem dominus. Secundo dicitur. ponamus quidam liber homo tuscbulinus nomine intulit tibi vim verberando te egregie: z hoc fecit hominibus coadunatis. nunquid illū poteris accusare. l. iul. de vi pri. si hanc vim intulit tibi sine armis? Certe sic. Tex. sed contra eum. s. seruum. Text. debes. hoc est primum dictum. z istud primum dictum dz intelligi sic. si seruus intulit vim publicam cum armis: qr cū seruum debes accusare. l. iul. de vi pu. non dominū. Sed si seruus intulit tibi vim priuatā: z sic sine armis: seruus non accusaf: qr lz pu. iudicij cuiuslibet accusatio cadat in huū: fallit tamē in. l. iul. de vi pri. qr in. l. iulia infertur pena tertie partis bonorum: vt. s. e. l. ij. z. ff. ad. l. iul. de vi pri. l. ij. in pn. qr seruus non habet bona. sicut liber homo non habet peculium: vt probatur. ff. de ver. sig. l. patrisfamilias. z iō oēs accusationes pu. iudicij cadunt in eum excepta accusatiōe. l. iulie de vi pri. vt. ff. de acc. l. hos accusare. §. omnibꝰ. z exceptis alijs accusationibus aliarum legum que penā pecuniariā irrogāt: vt in pdicto. §. cauef apte. Vñ no. vbi huus committit crimen publicum ipse accusatur z non dominus vt. s. de accusa. l. ij. z hic. Nec obstat hic q seruus non pōt iudicio interesse. qr illud verum est in iudicio pecuniario: vt s. de iudicijs. l. seruus. in criminali non pōt esse regulariter in iudicio agendo. sz fallit in casibus. vt. s. ti. pxi. dixi. sz in criminali iudicio bene pōt esse seruus sicut liber homo rñdēdo vt hic z. s. de noxa. l. j. z. ij. Si autē seruus committit crimen priuatū: seruus de crimine priuato non cōuenif: sed dñs conuenitur noxaliter: vt insti. de noxa. per totum. Vel dicatis q seruus qui cōmittit crimen priuatū accusatur. l. iul. priua. vt coherceatur in corpore cū pecuniā nō habeat vt. s. dictum est. z hoc innuit finis huius. l. dum dicit apud psidē puincie age nō ignarū queadmodū criminibus pbatis res vendicari debeaf. naā grauius punitur seruus q̄ liber. nam seruus punif corporaliter. i. vltimo supplicio dānatur: vt. j. e. l. seruos in pn. sz liber homo deportaf in insulam. vt. ff. ad. l. cor. de sicca. l. iij. §. penu. Tex. sz qm. Incipit hic scdm dictum. Text. debeat. nam que sit pena. l. iul. de vi priuata dixi. s. e. l. ij. z colligitur. ff. ad. l. iuli. de vi pri. l. ij.

In possessionē.

In. l. ista dr. Si creditor sua auctoritate per vim ingredif possessionem fundi debitoris: z hoc facit sine armis: creditor pōt accusari. l. iulia de vi priuata. Text. in possessionē fundi. s. debitoris. Tex. per vim ingrediaf sine armis illatam. z hec est plana littera. alia lra dicit per vim non ingrediaf. z tūc exponatis per vim nō ingrediaf. s. per vim publicā. sed priuatā sic. Tex. pōt. ¶ Or no. hic. si creditor zc. dic vt dixi in casu. z ad istam. l. cōcor. j. vi bo. rap. l. iij. Item punitur per edictum diui marci: qr cadit a iure suo z efficitur infamis: vt probatur. ff. ad. l. iul. de vi. pri. l. pe. z vl. z. ff. quod me. cā. l. extat edictū. secus tñ esset si pactū factum esset inter debitorē z creditorem q creditor posset ingredi possessionem fundi debitoris: qr nō tenef. l. iul. de vi pri. nec incidit in edictū diui marci: vt. s. de pi. l. iij.

Quoniā multa.

Segnori zc. h est bona. l. Si bene seruaref z est facta ad incutiēdū timorē vt homines abstineāt a violētijs z in ea dr h. Contingit aliqñ q vnus homo vr insurgere in alium. ille indignatur z incipit ei resistere: z postea efficif magnus timultus in ciuitate. multi currunt hincinde. aliq pro aggrediente aliqui pro aggresso. multa inferuntur vulnera z cedes: sicut factum fuit in ciuitate ista in die pascha tis resurrectionis dñi. queritur nunc quis debeat puniri d omnibus istis? Et certe auctor. i. aggressor cedis: z de vulneribus illatis contra suum aduersariū dz teneri. Item dz teneri de vulneribus illatis in eis qui affuerunt aggresso: ideo qr auctor totius violentie esse vr. Ex pdictis ergo apparet q violentia punitur interdū deportatione: vt est in vi publica. interdum relegatione vt est in vi priuata. interdum pena supplicij vt est in seruo vel in eo qui cedis z vulnerū fuit aggressor: z iste talis aggressor damnatus non poterit appellare. Tex. continetur. quia qui occidit hominē furto vim infert: z homicidiū cōmittit. Item qui per vim stuprat aliquā: vim cōmittit: z stuprū perpetrat. Tex. certātibus. i. offendentibus. Tex. vł ex possidētis parte. i. aggresse. Tex. excipiat. i. sustineat. nam qui vim infert priuatam relegatur. Sz si vim publicā infert deportaf: si est liber. sz si est seruꝰ: decapitatur: vt. s. e. l. ij. in casu tñ isto si est liber decapitatur. Tex. suspēdaf. ¶ Unde no. h duo. Primū notabile est q qui prouocat aliquē ad violētiā: ipse est auctor cedis z vulnerum ibi illatarū: z ideo ipse debet puniri de omnibꝰ perpetratis hincinde: nō aūt qui puocaf: qr lra istius. l. non distinguit a qua pte sit intereptus: nec a quo. z ad istud accedit. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. §. si cū arietes. z qr ignoscendum est ei. vt. ff. de bonis libe. l. qui cum maior. §. libertus. ¶ Item no. hic. lz damnatus de crimine capitali possit appellare. vt. ff. de ap. l. non tm. fallit tñ in casu isto z. s. quorū ap. non reci. l. obseruare. z. j. titul. proxi. l. vnica. in secundo dicto illius. l. in fi. z. j. de falsa moneta. l. j.

Si quis ad se fundum.

Hec. l. psueuit valde difficilis z obscura reputari: z glose dñoꝝ Jo. z Azo. hic scripte. l. istā offuscant z obscurāt vt. j. videbitis: z nō aperiunt aliqd de materia istius. l. sed tñ in veritate hec. l. nō est difficilis nec obscura immo satis est leuis q̄tū ad casum littere. z lz circa vnū quod dr in lra videanf cadere multe expositiones: z habere ꝯria: tñ si vos aduertatis casum cetera alia intelligetis. ¶ Et no. q hec. l. ponit duos casus. Primus durat vsq ibi. q si omissa zc. Ibi incipit secūdus casus z durat vsq in fine. ¶ Et primus casus est talis. tu deiecisti me de possessione fundi mei vel de possessione predij vrbani a me possessi per vim cum armis illatam: nunc queritur qualiter subueniatur mihi aduersus te? Et respondet imperator q possum te conuenire ciuiliter ad pos.

amissam

amissam per vim.vel petitorio iudicio.idest rei vendi.vel publi.vel possessorio iudicio recuperande possessionis interdicto vñ vi.vel criminaliter qr possum te accusare.l.iul.de vi pu.in qua debeo inscribere q si illam accusationé nó potero probare veram esse:astringar similitudine supplicij.i.si non probo patiar penam calũniatoris ad similitudinem supplicij.& hic est primus casus. Secundus casus est talis deiecisti me de possessione mei predij vrbani:vel rustici per vim publicam.& si cum armis cogitaui mecum:agam cũ eo ciuiliter.i.petitorio iudicio vl' possessorio:vel eum criminaliter accusabo superbo more.firmaui in animo meo absit q per vim publicam illatam mihi recurram ad iudicé. vñ noluit conuenire ciuiliter vel criminaliter reconuenire.ná hic est superborũ mos.vñ ex interuallo veni & deieci te de possessióe vnius pdij p vim publicá:& ita possessioné recupaui per vim pu.quõ subuenief sibi cõ me:qr deieci te ex interuallo?Et certe subuenif tibi.qr potes me cõuenire iterdicto vñ vi possessorio iudicio cá recupande possessionis illi⁹ fundi.& ita potes me cõuenire ciuiliter.& in ista ciuili dz iudex examinare quis fuerit aggressor & ad qué peruenerit ex interuallo.& si apparebit q deieci te ex interuallo: cõdemnabor tibi restituere possessioné illius fundi. quo fundo restituto poteris me accusare criminaliter.l.iul.de vi pu.& si hoc probabis deportabor in insulam bonis omnibus publicatis verũtamé pen.accusatione criminali dz differri. Tex.excipere. Hic est primus casus & loquitur cum deiectus recurrit ad iuris remedia.& hanc viam procedendi eligũt sapientes viri. Tex.q si omissa. Incipit secundus casus: quá viá superbi viri eligunt nec volunt recurrere ad iuris remedia. ¶ Or segnori.sicut premisi vobis hec lex consueuit valde difficilis reputari &c.dic vt dixi in casu. Nũc videatis expositioné littere. Tex.si quis ad scóm.sub.vel domũ vel vineã & hoc dicit. Tex.vel quodcũqz aliud &c. Tex.asserit ptinere sub iur dñij vel quasi vel iur possessionis:qr verbum pertinere &c.vt.ff.de ver.sig.l.verbum. Tex.possessionis.s.fundi per vim ab aduersario possessi. Tex. super possidédo.s.'gra fundi. Tex.agat.sub.petitorio iudicio.i.rei ven.si est dñs: vt.ff.de rei ven.l.in ré.vel si est quasi dominus: agat publiciana in qua vincet contra omnem preterq̃ contra verum dñm:vt no.ff.de pu.l.pen.& vlt.vel agat possessorio vel petitorio interdicto vnde vi:vt.ff.de vi & vi ar.l.j.§. illud.&.§. deijcitur. Tex.iuris.i.oblato libello in scriptis in quo dz inscribere:vt.ff.de accusa.l.libellorum. Tex.opponat.sub.accusando eum cui vim publicaz intulit.l.iulia de vi publica. Tex.excipere.i.recipere vel sustinere ad similitudinez supplicij.quia qui non probat videtur calumniari: vt.s. de accusa.l.vl.&.j.de calum.l.vlti. Tex.q si omissa. Hic incipit secundus casus. Tex.intulerit.sub.ex interuallo sua aucto. Text.ante omnia.i.anteq̃ cognoscatur de proprietate.vel ante omnia.i.anteq̃ procedatur ad criminalem accusationem.vel ante omnia.i.anteq̃ feratur sententia. Tex.q̃uis: scilicet aggressor. Tex.possidentem.s.ex interuallo. Tex.repetentur.i.restituantur. Tex.eadem.s.possessione. Tex.agitetur.sub.postea. Text.deferatur.nam pé. accusatione non debz inferri pena. Tex.vt agitato negocio.s.criminis. Tex. fuerit iudicatum.sub.in criminali. Tex.arrogatis.i. publicatis. ¶ Or segnori ex.l.ista colligetis ista no.statim consilium iuris est q qui patitur vim publicam: recurrat ad iuris remedia:non autem ius sua auctoritate sibi dicat & ad hoc concor.s.de iudeis.l.nullus.&.ff.qd metus causa.l.extat. Item no.hic q pena.l.iulie de vi pu.est deportatio cum omnibus bonis:qr veruz est hodie in libero:sed olim interdicebátur ei aqua & ignis:vt.ff.e.l.hi qui in fi. In seruo aũt est pena vltimi supplicij:vt.j.l.proxi.nisi cuz quis est auctor cedis & vulnerum:qr tunc capite punitur:vt.s.l.px. ¶ Or segnori habetis in.l.ista. Si aliquis deijcitur de possessione predij vrbani vel rustici per vim põt ciuiliter experiri & criminaliter accusari. Sed videf q vtraqz possit moueri simul: vt.j.quando ciuilis actio preiudicat crimi.l. vnica. Ad qd vos dicetis:ciuilis nó preiudicat criminali vel ecótra q̃tũ ad exitũ.qr si actũ est ciuili põt agi criminali vel ecótra cum prodite:sunt de re familiari vt in.l.cõ.sz preiudicat sibi q̃tũ ad exercitium vt hic.&.ff.de pu.iudi.l.interdum. ¶ Or segnori nũc ad alia instatur hic & sic.hic dr si tu deiecisti me & ego te postea:q iudex primo cognoscit de possessione postea de crimine violentie. Or.l.videtur contra.que dicit q primo de crimine violentie debet cognosci.secundo de possessione:vt.s.de ordi.iudi.l.vl. Ad qd vos dicetis.si tu accusas me de crimine & ego vellem te conuenire de possessione alicuius rei:criminalis tua prefertur nisi in ea ciuilis esset preiudicialis:vt.s.ad.l.iuliam de adulterijs.l. qui. & sic ab vno mouef ciuilis:& criminalis ab alio.sed h ab vna eadémque persona mouef ciuilis & criminalis:vnde prius dz cognosci de possessione q̃ de vi.cócor.s.de ap.l.j.&.ff.de iudi.l.si de vi.&.ff.eo.l.qui ceru.§.j. Vel põt dici secundo modo sic.nihil de.l.contra.ad.l.istam. Nam in.l.contra.tu cõueniebas ciuiliter:ego accuso te criminaliter mea criminalis pfert tue ciuili:vtpote maior. Sed in.l.ista deieci te ex interuallo de possessione:potes me recóuenire interdicto vnde vi pro recuperanda possessione & postea potes me accusare l.iulia de vi publica.sed quare dixi in casu q deieci te ex interuallo?qr si deiecissem te.incontinenti mihi facere licuisset nec punirer:qr magis meam possessionez dicerer retinere q̃ aliaz inuadere:vt.s.vnde vi.l.j.&.ff.de iusti.& iure.l. vt vim.& probatur.ff.de vi & vi ar.l.j.§.vim vi.&.l.iij.§.cum igitur.&.l.qui possessorem.& ita predo agit interdicto vnde vi. qr si tu deiecisti me primo tu es predo.si deycio te secundo ex interuallo:habes interdictum vnde vi contra me. secus est in furti actione: qr fur furti non agit.ná si subtraxisti mihi seruum meum & ego eundem seruum tibi subtraham secundo loco:ne ex improbitate tua lucrum consequaris nó agis furti:vt.ff.de furtis.l.itaqz fullo.nisi in casu in quo fur ratione iusti initij agit furti:puta cómodaui tibi rem meam. si alij accómodas me inuito facis furtum.sed si ille accómodat alij te inuito:tenetur tibi furti:vt.ff.de furtis.l. qui vas §.si ego. Si queratur ratio cur predoni datur interdictum vnde vi:sed furi regulariter non datur actio furti. Respondeo q est illa ratio quare predo agit interdicto vnde vi propter violentiam iniustam sue persone illatã:non tamen agit ratione rei q sua sit:quia cuz debebam vi resistere causa retinende possessionis:vel debebaz incontinenti recuperare vel debebam recurrere ex interuallo ad iur remedia agédo ciuiliter vel criminaliter.h non feci:immo vim intuli persone tue qd non licet.sed fur nó agit furti:qr non infertur violentia:qr fit de re mobili:vt patet ex descriptióe furti: vt.ff. de furtis.l.j.sed agit gratia rei.cũ ergo agat gratia rei & res ex turpi causa ad eum peruenit:inconueniens est eum furti agere posse.& sicut predoni datur interdictum vnde vi : ita predoni si deposuisset datur actio depositi:vt.ff.depo.l.j.§. si quis.&.ff.commodati.l.itaqz.&.l.se. Vel põt dici q ista.l. est intelligenda.si deieci te ex interuallo & tu conuenis me interdicto vnde vi:& ego dico meam esse:& dolo facis qui petis &c.vt.ff.de excep.doli.l.dolo non audior. qr ante oia debeo restituere pos.qr expoliatus ante debet restitui:vt.s. de dona.inter virum & vxorem.l.si maritus. &.l. si sponsus in prin.ar.j.de agri.& cen.l.si coloni lib.x.& h est qd dicit littera.ante omnia.& hoc est verum tempore huius.l.ante constitutionem.si quis in tantam.quia per illam si deijcerem te ex interuallo:potes me conuenire vt restituam possessioné tibi & in estimatione rei damnari : vt.s. vnde vi.l. si quis in tantam. Vel potest dici.ante omnia.dz intelligi hoc modo. vbi constat q me deiecisti & ego te ex interuallo:habes interdictum vnde vi.& poteris me accusare.l.iulia de vi publica.sed si non constat hoc sed constat q deiecisti me:sed dubium est vtrum incontinenti recuperaui vel non:ante omnia debet iudex examinare si ad te possidentem perueni: & deieci te ex interuallo.qr si incontinenti deieci:non videf ad te peruenisse.vt ar.ff.de acquir.pos.l. non videtur.&.ff. de in integ.resti.l.nemo videtur. Sed quero super.l. ista. nunquid si egi criminaliter contra violentum & obtinui: nunquid ex vi illius sententie restituetur mihi possessio vel potius petá vt mihi restituaf?Et dixerunt quidá sic q restituef mihi ex vi sententie criminalis vt colligitur arg.ff.de furtis.l.interdum.§.qui furem.vbi agenti furti restituitur

res furtim subtracta. Sed certe in qōne ista dicendū est cō‑tra. s. ꝙ ex vi snie late in criminali iudicio nō restituat̃ agēti pos. qꝛ hoc non fuit petitum: ⁊ super eo qđ petitū non est iudex iudicare non debet. vt colligitur. ff. cōi di. l. vt fundus. ⁊ ff. de excep. rei iudi. l. si quis ex testō. Item petitum fuit vt puniret̃ de crimine. vnde nō dꝫ de alio iudicari: vt. s̃. de fi‑deicō. liber. l. vlt. Nec obstat dicta. l. interdum. qꝛ ibi gratis ⁊ sine aliqua compulsione fur restituit rem furtiuam domi‑no: qꝛ cū dominus agendo furti ad duplū nimis estimaret eam: fur exhibuit eam in iudicio volens probare ꝙ non tantum valebat: ⁊ sic eam domino restituit vnde ibi ita fuit de facto non de iure.

SEruos. In. l. ista dicitur. Si serui violentiam cōmittunt cuꝫ armis. ⁊ de hoc testibus vel proprijs cōfessionibus arguunt̃: debēt dānari ad vltimū suppliciū: si fecerūt inscio domino suo. Sꝫ si cōmiserint violentiam publicam cū domini volūtate: dominus seruorū notat̃ infamia ⁊ priuatur dignitate loci atqꝫ originis: ⁊ serui qui obtēperauerūt ei: damnantur in metallum. Tex. qui violentiam. sub. publicam. Tex. censemus. sed liber homo qui committit vim publicā deportatur bonis omnibus publicatis: vt. s̃. l. proxi. in fin. non cum fuit auctor cedis atqꝫ vulnerum. nam penam patit̃ capitalem: vt. s̃. e. l. quoniam multa. Tex. dedit. i. dari. nam non debent serui in atrocioribus domino obtemperare: vt ff. de act̃. ⁊ ob. l. seruis. Tex. protulerit. i. intulerit. nisi causa cognita: qꝛ pōt eam minuere ⁊ augere: vt. s̃. ex qui. causis in fa. irrogatur. l. ⁊ si seuerior. ⁊. l. si possidoneum.

CRimen. In. l. ista dicitur. Ista duo crimina sunt similia: vel quem rapere mulierem: vel alium sciens te rapuisse mulierem prebere tibi consiliū in mulierem rapta seruanda. ⁊ littera ita ordinatur. Non est dissimile crimen: rapere ⁊ ei ꝗ rapuit scientem delictum. i. sciens raptam seruare. q. d. hec crimina sunt paria. ¶ Sed segnori si istud intelligamus in rapina mulieris: hoc videtur falsum esse. qꝛ qui rapuit impune occiditur ⁊ publicatur bona eius. sed ille qui post crimen perpetratum raptori prebuit consilium: decapitatur tā‑tum: sed bona non publicantur. vnde videtur contra. j̃. titu. proxi. l. vnica. Ad qđ vos dicetis. non est dissimile quantuꝫ ad penam capitis: sed quantum ad bona sic. Uel pōt dici hec. l. non debet referri ad crimen raptus de quo dicitur. j̃. ti. proxi. sꝫ ad aliā rapinā: vtputa si ꝑ viꝫ rapuisti rē meā: ⁊ ali⁹ sciēs occultauit te: simili pena tenet̃: vt colligit̃. ff. ad. l. aquili. l. itē mellā. §. sꝫ si alius. ⁊. j̃. de his ꝗ latro. rece. l. j.

OMnibus. Lex ista bōa est si bene seruaret̃: qꝛ prohibet ne aliqs teneat assasinos ⁊ dicit. Si qs tꝫ in domo sua vel in rure vel alibi bucellarios vel latrones vel armata mancipia: post exactā pe‑nam. c. lib. auri puniet̃. l. iulia de vi publica: qꝛ eoipso vr̃ cō‑mittere viꝫ. Rectoresqꝫ ꝓuinciaꝝ debēt q̃ꝫ subtiliter ingrere ne qs ꝯ hāc. l. faciat. ⁊ si hic dissimulauerint: priuabūtur cingulo dignitatis ⁊ administratiōis: ⁊ punient̃ in. c. libris auri ⁊ ꝑiculū salutꝫ atqꝫ sue vite sustinebūt. Primates officiorū bonis oībus ꝯfiscatis subijcient̃ pene capitali. Text. ⁊ agros. i. villas. Tex. hn̄di bucellarios. i. hoīes qui tenēt bucellā. i. baculū: ⁊ capiunt hoīes ꝑ vim: ⁊ ponūt sibi lignū in ore vt nō clamet: ⁊ ligant eū cū fune: vt fuit factū de ꝯuersis sancti lazeri. certe isti nō sunt boni hoīes. Tex. vel ysauros. i. latrones. ⁊ ysaria est quedā prouincia in qua tēpore legū nr̃arum erāt ꝑfidiores latrones alijs: vt. s̃. de ferijs. l. ꝑuinciarū armatosqꝫ ƀuos. ⁊ ita pōt legi. vl' pōt legi ysauros Tex. armatosqꝫ. pro ⁊ ⁊ seruos. Tex. seuerissimam. i. mortē: vt. ff. de penis. l. vltimū. Tex. debebunt ⁊ ita sunt clarissimi. sic. ⁊. s̃. de priuatis carce. inhibendis. l. vnica.

¶ De raptu virginum.

¶ Superiori titulo dictū est de vi publica vel priuata que circa res violandas cōmittit̃. In titulo isto intēdit tractare imperator iusti. de violentia que cōmittitur circa personas sicut est qn̄ rapiuntur virgines vel vidue vel sanctimoniales. ⁊ ideo dicit rubrica de raptu virginū. Et dicūtur virgines que nunq̃ꝫ habuerunt virum. vidue aūt que habuerūt virum: ⁊ nunc non habent. ¶ Et no. hic in stricta significatione differentia est inter virginem ⁊ viduam. nam virgo dr̃ incorrupta. vidua corrupta ⁊ viro carens. In larga significatione dicitur virgo vidua: quia dicitur vidua viro carēs. similiter dicitur vidua viro carens. Item sicut dicitur vidua vecors: idest sine corde: ita dicitur virgo: vt no. ff. de v̄. signi. l. pupilli. §. viduam. Unde qđ dicit rubrica de raptu virginum seu viduarum. sub. videamus ⁊ subijciamus que pena sit raptoribus imponenda: ⁊ per quos puniantur. de quo tractat. l. vnica huius tituli.

RAptores virginuꝫ. Hec lex. vna huius titu. est noua. l. iusti. ⁊. l. istam habuistis quasi de verbo ad verbū. s̃. de epi. ⁊ cle. l. raptores. Et si opponat aliquis. nōne ꝓmisit nobis iusti. ꝙ in isto. C. nullum simile nullū ꝯtrium reperiret̃. vt. s̃. de iusti. C. fa. ⁊. s̃. de emēda. C. iusti. male ergo nobis tenuit pactū siue ƀuauit nobis promissionem. vnde hec. l. vr̃ per illam superflua vel econtra. Ad quod vos dicetis. hec. l. nō reddit illā supfluā quia ꝙ promisit nobis iustin. in isto libro nullum simile vel contrarium reperiri: est intelligēdū in eodē titu. nō in eodē libro. ⁊ quare? qꝛ vna lex pōt in eodē libro esse bis: qꝛ pertinet ad diuersos tractatus. vnde illa. l. facit ad illum tit. quia mulieres sanctimoniales rapi non debēt. ⁊ hoc est de priuilegijs clericorum. Item facit ad hunc titu. qꝛ ista rubrica est de nouo libro in quo tractatur de criminosis al's de criminibus puniendis: ⁊ vbi raptores rapiunt est delictum siue crimen: ⁊ ideo ponitur hic ti. vt raptores virginū seu viduarum puniant̃. Uel dicatis secūdo modo qđ promisit nobis iusti. ꝙ nullum simile vel contrariū reperietur in isto libro: est intelligendū nullū simile per omnia. sed vos inuenietis plura in. l. ista q̃ꝫ in illa. ⁊ ideo hec. l. non superfluit per illā: nec illa per istam. ¶ Or segnori hec. l. est multum longa ⁊ verbosa: tamen eius sententia est breuis. Et diuidetis. l. istā in. v. partes. Primo prohibet iusti. viduas ⁊ virgines rapi: ⁊ annectit rationem prohibitionis. Secundo dicit per quos iudices debent puniri raptores. Tertio annectit quā penam patiantur. Quarto dicit ꝙ non debent excusari: si dicant ꝙ de volūtate mulieris fecerint. Quinto dicit ꝙ nō lꝫ sup isto crimine pacisci. ⁊ si ꝯ factū erit imponit̃ ei pena. ¶ Incipiamus a primo. prohibet ergo imperator iustin. ꝙ nemo dꝫ rapere viduas virgines mulieres sponso copulatas. ⁊ hoc istis rationibus: cum magnum est mulierem sua virginitate priuari: ⁊ cū virginitas incorrupta nō restituat̃. Iteꝫ quia isti qui rapiunt virgines vel viduas committunt peccatum maximum. qꝛ hoc non solum est ad iniuriam hominis: sed etiam ad iniuriam omnipotētis dei. Item qꝛ ex raptu virginum homicidia perpetrantur. nam cogitat ille cuius filia rapta est qualiter illum raptoreꝫ occidere possit. Item detestabile crimen est rapere mulierem: neduꝫ virginem: immo ancillam. vnde si aliqui fuerint capti in ipsa rapina a parentibus vel a consanguineis vel a tutoribus vel a p̄ronis vel a dn̄is virginū vel viduaꝝ: impune pn̄t occidi. ¶ Secūdo dr̃. si raptor non pōt deprehendi: sed euasit potentia vel fuga: in vrbe romana viri illustres: in prouincijs procōsules vel presides eaꝝ ⁊c̄. habent necesse dare opam ꝙ possint capere raptorē ⁊ ei penam capitalem imponere. ¶ Tertio dr̃. quid erit de bonis reis qui rapuit? Et certe dr̃. si raptor rapuit ancillā vel libertinā: ꝙ patietur solūmō supradictam penam. Si aūt rapuit liberam mulierem: tunc omnia eius bona tam mobilia q̃ꝫ immobilia mulieri rapte applicantur vt inde alatur. ¶ Quarto dicitur ꝙ sicut imponitur pena capitalis ⁊ bonorum omnium publicatio ipsis raptoribus: ita ⁊ his qui prebuerūt eis auxiliū in ipsa inuasione ⁊ rapina. si autē non prebuerunt eis auxilium in ipso raptu sed in recipiendo eos: imponit̃ ei pena capitalis tantum: nec

tum.nec bona eius applicantur mulieri rapte. Dicit etiā q̄ non pōt se excusare raptor ex eo q̄ dicat mulierē raptam h̄ voluisse siue fuit virgo siue vidua.q2 verisimile est q̄ eā in uitā rapuerit. Quinto ⁊ vltimo dicitur q̄ si parentes virginum raptarum: quorum maxime vindicta intererat paciscātur cum raptore vel ēt silentio omiserint facere fieri vindictam de raptore q̄ ipsi debent deportari. Dicitur etiā q̄ ea que de raptu virginū siue viduarum siue sanctimonialiū antiquis legib⁹ statuta sunt non debent seruari: q2 q̄cq̄d deest per p̄ntem legem supplet̄. Tex.siue non.⁊ ex ista littera colligitur q̄ in stricta significatione est differentia inter viduā ⁊ virginē vt dixi in rubrica. Tex.supplicio.sub.⁊ bona aufe runtur ei:vt.j.dicit.concor.s̄.de epi.⁊ cle.si quis. Text.qd̄ s.crimen de raptu virginum. Tex.nō pōt.sub.ideo q2 castitas in iure nostro multum probatur.vt in auc.de lenonibus. §.sancimus.col.iij. Tex.flagrante.i.durante. Tex.interficiātur.sub.impune h̄ ipso q̄ inueniuntur flagrante adhuc crimine.⁊ ita habetis hic casum in quo q̄s hoīem impune occidere pōt.⁊ simile habuistis in.l.raptores.s̄.de epi.⁊ cle.⁊ s̄.vt liceat vnicuiq̄ se sine iudice vin.l.j.⁊.ij.⁊ alios casus ibi no.qd̄ est contra regulam generalē que dicit.ideo enim vigor ⁊c̄.vt.s̄.de iudeis ⁊ celi.l.nullus. Tex.flagrante.i.durante. Tex.si autem. Incipit scd̄m dictum huius.l. Tex.in hac quidem regia vrbe.s.romana vel cōstant. Tex.prefect⁹ vrbis.q2 isti sunt illustres:vt.s̄.de of.prefe.p̄to.l.vlt. Text. q̄ magistri militum ⁊ isti similiter sunt illustres. ¶ Or segnori colligetis h̄ q̄ quattuor sunt ordines magr̄atuū superiorū. Quia quidam sunt superillustres: vt sunt patricij ⁊ cōsules vt dicitur.ff.de sena.l.vl.⁊ de istis non agitur hic. Illustres sunt prefecti pretorio ⁊ prefectus vrbis:vt in preal.l.vlt.vt.s̄.de of.pre.preto. Quidam sunt spectabiles: vt sunt pretores ⁊ ꝓcōsules:vt colligit̄ in.l.iij.ff.de of.p̄fe.vigilū.l.iij.⁊ in preal.l.s̄.de epi.⁊ cle.l.raptores. Quidā autē sunt clarissimi:vt rectores prouinciarum vt hic.⁊.s̄.de p̄uatis carceribus inhibēdis.l.vnica.⁊ in auc.de ap.§.illo.col. viij.⁊ iste est ordo descēsiuus magistratuū. Unde est ordo etiā ascēsiuus vt sic incipiamus.q2 quidā sunt clarissimi.q̄dam spectabiles.quidam illustres.quidam superillustres. Tex.⁊ mortis cōdemnent supplicio.qd̄ mortem interpretamur:vt.ff.de penis.l.vlt. Tex.diffinitionem.q2 ei non l3 appellare:vt.s̄.quorū ap.nō reci.l.ij. Tex.⁊ siquidem ⁊c̄. Hic incipit tertiū dictum huius.l. Tex.prebuerunt.sub. non in ipsa rapina sed in fugando eos. Tex.coniungeretur.q2 nō pōt rapta cū raptore matrimonium contrahere:vt in auctē. de mulieribus que proprijs raptoribus nubunt. Tex. antiqua consuetudine. ¶ Or segnori habetis hic q̄ antiqua cōsuetudo seruatur pro.l.⁊ ad istud accedit.s̄. que sit longa consue.l.ij. Tex.penas autem. Incipit quartum dictū hui⁹ l. Tex.subijciamus.hucusq̄ durat lex illa.s̄.de epi.⁊ cler.l. penul. Amodo ponit̄ plusq̄ sit in illa.⁊ pōt dici q̄ hic incipiat quintū dictū huius.l. Tex.plectendis. ¶ Or segnori. si pater paciscit̄ de ista iniuria:d3 deportari cū publicatiōe bonorū.⁊ ad istud accedit.ff.ad.l.iuliā de vi publica.l.qui cetu.§.qui vacantē. Nec ob.s̄.de transac.l.transigere. quia subaudiendum est ibi:excepto adulterio ⁊ raptu virginum vt ibi plene dixi.⁊ ad istam expositionem accedit.s̄.pro quibus causis serui accipiant libertatem.l.penul.

¶ De emendatione seruorum.

¶ Segnori rubricam istam ita continuabitis ad superiora sicut crimina de quibus dictum est in superioribus a rubrica ad.l.iul.maie.hucusq̄ sunt prohibita:ita est prohibitum ne quis sine causa occidat seruum suum.⁊ ideo ponitur rubrica de emendatione seruorum:idest correptione.⁊ qualiter debent serui castigari a dominis videam⁹ ⁊ subijciam⁹.

Si virgis. Segnori hec.l.est obscura pueris qui student in grāmatica ⁊ non bene intelligūt. Unde in.l. ista ponetis ita casum in terminis. Accedit aliquis ad imperatorem.domine instrue subditos tuos qualiter possint castigare seruos suos ⁊ qualiter non dicit imperator:libenter si serui alicuius non bene preparant coquinam vel mentiuntur dominis suis:hoc modo domini debēt castigare eos:quia debent eos virgis ⁊ loris affligere.si istud eis non valet ⁊ timent ne fugiāt:debent ponere eos in custodia ⁊ compedibus.⁊ hec correctio licita est. Sed si dicit dominus seruienti suo:nimis posuisti de sale in cibo.dicit seruus.domine nō credo.vadit ⁊ mittit manum ad cultellum ⁊ occidit eum.hec castigatio non est bōa. Item si dicit dominus seruo.frater male fecisti lectum hac nocte.dicit seruus.vos inuenietis aliū qui faciet vobis melius.vnde surgit dominus ⁊ occidit eum.certe ista non est bona emendatio.ista est quasi seuitia barbarorum.i. sarracenorum.talis correctio non est permissa.vnde si dominus tātam seuitiam exercet contra seruum suum sine causa: ita d3 puniri:ac si vulnerasset vel occidisset seruum suum. Tex.ab omni dierum distinctione fuerit solēnis vel non. Tex.vtat̄. ¶ Or segnori hucusq̄ durat p̄ma pars ⁊ custodiatis vos. q2 hec castigatio est permissa loris ⁊ virgis.vnde pone q̄ si verberabas virgis ⁊ mortuus est:non videris exercuisse seuitiam:vnde non teneris. Tex.ictu fustis.q2 capit domin⁹ pedem tabule ⁊ dat ei in caput. Tex.tetra precipitandū.q2 iubet eum precepitari de balcone. Tex.barbarorum.sub.q non timent occidere xp̄ianos. ¶ Or segnori no. dominus pōt moderate cum causa ⁊ sine causa seruum castigare ẜm Jo.⁊ si moderate castigat licet seruus casu moriatur: dominus non tenetur.sed dominus non pōt seruum suum occidere sine causa.sic ⁊ magister debet moderate castigare discipulum suum:vt.l.sed ⁊ si quicunq̄.ad.l.aquil.ff. Si autē dominus seuit in seruum suum:aut intollerabili fame:⁊ tūc dominus cogitur vendere eum ⁊c̄.vt insti.de his qui sunt sui vel alie.iuris in fi. Si autem dn̄s occidit seruum suum sine causa:punit̄ acsi occidisset seruū alienum: vt.ff.de his qui sunt sui vel alie.iuris.l.j. Si autē occidit dominus seruum suū iusta causa:nō punit̄. Et dicitur occidere dn̄s suū iusta causa si inuenit eū in reb⁹ venereis cū vxore sua vł cū filia sua:vel propter alias causas de quibus dicit̄.ff. de le. j.l.quid ergo.§.heres.⁊.ff.de ver.ob.l.qui seruum.

¶ De emendatione propinquorum.

¶ Sicut superiori ti.prohibemur seuire in seruos nostros ita in liberos nostros. Et ideo dicit rubrica de emendatiōe propinquorum.⁊ sub.qualiter debeat fieri emendatio vel non videamus ⁊ subijciamus.

In corrigendis. In.l. ista ponūtur elegātissima verba ⁊ in ea hoc d̄r. Propinqui seniores ꝓpinquos suos iuniores debent corrigere temperate ⁊ non cū seuitia ⁊ iuniores non debent sibi ad iniuriam imputare:sed nec propinqui seniores debēt iuniores cū atrocitate emendare:puta occidendo iuniores vel inferēdo eis mortale vulnus. Tex.compellat istud latinū sunt furati canoniste a legistis.nam sepe istud latinū inuenit̄ in decretalibus. Tex.notioni.sub.⁊ tanq̄ extraneos puniri. Et ita no. hic possunt propinqui iuniores a senioribus emendari:sic ⁊ tutor debet pupillum corrigere:vt.ff.de tuto.⁊ cur.da.ab his.l.scire.seuitiam autē contra eos non debent exercere: q2 tunc tenerentur.l.pompeia de parricidis.vt.ff.ad.l.pompe.de parri.l.j.⁊.ij.de his qui parentes vel filios occi.l.vnica. Item no.qd̄ est hodie correctū.nam olim parentes habebant potestatem in liberos vite ⁊ necis:vt.s̄.de pa.po.l. vlt.sed hodie est correctum vt in.l.nostra.

¶ Ad legem corneliam de siccarijs.

¶ In superioribus dictū est vobis de personis accusatorum qui non possunt accusare ⁊ q̄ possunt. Itē in superioribus dictū est vobis de reis exhibēdis ⁊ de custodia reorum. Dictum est etiam vobis quid iuris sit si moritur accusatus. Dictum est etiam vobis de quibusdam legibus publicorum iudiciorū:vt de.l.iul.maie.⁊ de crimine raptus.

Dictum est et vobis qualiter serui et propinqui debeāt cor rigi. amodo est tps vt perueniamus ad. l. cor. de sicca. Bene tamen pōt hec rubrica ↄtinuari alio mō et sic. q̄ȝ aliquando occasione criminis et raptus homicidiū ppetratur: perueniamus ad. l. cor. de sic. per quam homicidia puniūtur. et dicit rubrica nostra ad. l. cor. de sic. i. ad. l. cor. de homici. puniendis. Et dicit. l. cor. a cornelio auctore: q̄ȝ omnes. ll. publicorum iudiciorum fuerunt introducte a tribus auctorib⁹. Auctor enim fuit cornelius et iste tulit. l. cor. de sicca. et de falsis et de iniurijs. Quedaȝ. ll. sunt late a iulio cesare: vt est l. iul. maie. et. l. iul. de adul. et. l. iul. de vi pu. et. l. iul. repetūdarum. et. l. iul. peculatus. Aliqua. l. lata fuit a pompeo genero iul. cesaris. et fuit dictator in vrbe: et quicquid pcipiebat factum erat: que dictatura fuit destructio vrbis et totius mundi. et ille magnus pompeius tullit. l. pompeiā de parricidis de qua habetis. j. ti. proxi. et. ff. ad. l. pompeiam. de par. l. vlt. et ita habetis q̄. l. cornelia nuncupat a cornelio auctore: vt l. aquilia ab aquilio auctore. Et dr̄ sicca ſm q̄ vocāt rustici nostri miam. i. cultellum qui hȝ duo latera. et dr̄ a sicca q̄ est ferrum. vnde ad. l. cor. de sicca. i. de homicidijs puniendis perueniamus: cū appellatione sicce: intelligimus omne ferrum. insti. de pu. iudi. §. item. l. cor.

Frater vester. In. l. ista not. ita cāuȝ. Duo milites vel plures accesserūt ad principeȝ. dn̄e habemus mala noua si vos nō iuuatis nos. frater nr̄ occidit talē et captus est et detinet a preside puīcie nostre. et ita virilis est preses prouincie q̄ nullis fideiussoribus fratrē nostruȝ potuimus liberare: et timemus ne fratrē nr̄m ad mortē condemnet vel deportet eū ppetuo in insulā: q̄ȝ credimus q̄ remittet ad vos vt designetis ei insulā: et credimus q̄ nō pōt. dicit imperator. quare nō? certe dicimus q̄ frater noster. est miles ipse istū quē occidit non occidit ex proposito et dolo malo: sed isto modo. frater noster tenebat ensem in manu et cāu pcussit retro quendā. Ad qd̄ dicit imperator adeatis p̄sidē puīcie et pbetis fratrē vr̄m nō occidisse aīo sed casu. quo probato p̄ses puīcie nō ↄdēnabit eū. Tex. nō noxe. i. crimini. Tex. imputantur. ¶ Or segnori not. q̄ dolo malo occidit hoiem tenet. l. cor. de sicca. qui lata culpa: non tenet l. cor. de sicca. ff. e. l. in. l. §. cū quidā. nā volūtas spectat in ea nō exitus. vt. ff. e. l. diuus. §. lex. et. l. infans. et ar. ff. de in iur. l. qui iniur. et ēt pbat. ff. de penis. l. recipiendum. §. vlti. et insti. de ob. que ex delicto nas. §. placuit. sȝ culpa bene ↄmittitur sine voluntate delinquēdi. vt pbat. ff. ad. l. aql. l. q̄ occidit. §. pe. et. ff. de mi. l. si ex causa. §. mulier. Sȝ opponitur. quō probabit iste q̄ nō aīo occidēdi ipsum pcussit? nā hec est negatiua: et negatiua non pbat. vt. ff. de pbat. l. actor. Respondeo probarse nō aīo occidēdi eū percussisse: eoipso q̄ ↄtrariū non pbat: q̄ȝ nō p̄sumitur dolus nisi pbet. vt. ff. de proba. l. quotiens dolo. Uel dicatis. atrocitas facti inducebat presumptionē cōtra eum. vnde dȝ probare q̄ nō aīo occidendi fecit. qd̄ sic probat: q̄ȝ probat q̄ amicus eius erat et affinis ei⁹ et ad hoc est spāle ar. j. de iniur. l. si nō conuitij.

Si qui aggressorez. In lege ista dicitur. si quis aggredit te cuȝ sicca potes ei resistere: et resistendi cā potes eū impune occidere. Tex. vī. q̄ȝ lȝ vnicuiqȝ occidē hoiem ob tutelā sui corporis: vt pbat ff. de iu. et iure. l. vim. et. ff. ad. l. aquil. lȝ et si quicūqȝ. in; prin. Sed hodie fallit in ciuitate ista. q̄ȝ siue ob tutelā siue nō: punitur capite. et hoc est contra ius.

Si vt allegas. In. l. ista dicit. Si latro i via publica aggredit te aīo occidēdi: tu ipune potes euȝ occidere. Tex. si vt allegas latrocinantē. et dicitur ille latro qui stat in publico loco: vt in auc. vt nullī iudi. §. quia vero. colla. viij. Tex. videri. et sic latro impune pōt occidi. et etiam fur si telo se defendat. vt ar. ff. ad. l. aquil. l. itaqȝ. §. lex. et. §. vl. in fi. et. l. sequenti. Odofre.

Eum qui. In. l. ista ponetis ita casum. Duo hyspani ludebant adinuicē. vnus ictu calcis pcussit aliū nō aīo occidēdi immo ludēdi: ille cecidit in terrā et mortuus est: nūqd tenebit. l. cor. de sicca. Certe nō: q̄ȝ nō dolo occidit eū. Tex. cū calcis ictu. morte hyspanor. Tex. liberati. et ad. l. istā cōcordat. s. e. ti. l. j. et etiā colligitur. ff. e. l. in. l. et. l. diu⁹. Odof.

Si quis te reū. In. l. ista dicit. Quidā accusabat te. l. cor. de sicca. tu pponebas talē exceptionē. occidi illū sȝ suȝ minor. xiiij. an. est nec hec sufficiēs excusatio? Rn̄det q̄ non. Tex. cōuenit. q̄ȝ omne delictū cadit in impuberē excepto delicto carnis. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si vxor. §. si minor. et. l. si mior. Sed si deliquisset culpa bene posset restitui: vt dixi. s. si ad uer. delic. l. j. et ibi no.

Si qui cū telo. In. l. ista dr̄. Quidā accepit telū et exiuit domū suā eo aīo q̄ si inueniret te occideret te. et ibat ita per ciuitatē et q̄rebat: vidistis talē? dicebat hoīes quare vis tu eū? dicebat ipse. volo eū salutare cū isto telo. nunqd tenet. l. cor. de sic. Certe sic. Tex. is qui cuȝ telo et cē. et appellatione teli cōtinet omne id qd̄ nocere pōt. vt insti. de publi. iudi. §. l. cor. cohercetur. Et est rō. q̄ȝ in delictis siue in criminibus voluntas spectanda est: non exitus: vt. ff. e. l. diuus.

Si quis necādi. In. l. ista dr̄. Siquis attētauit occidere infantē. l. cor. de sicca. tenet. vñ siue sit masculus siue femina capitali pena dȝ pūiri. Tex. piaculū. i. crimē sanguie puniēdū.

Si forte mulier. Segnori in. l. ista ponit talis casus. Mulier habebat odio maritum suū. et ista erat prima oīo sero et mane quā faciebat: q̄ȝ rogabat deū q̄ faceret eā viduā. in proximo dn̄s nō exaudiebat orōnem istā. vnde locuta est cū inimicis mariti sui: et dixit. vultis vindicare me de marito q̄ fecit vobis talē iniuriam? dixerūt ipsi. volumus. dixit ipsa. volo q̄ veniatis de nocte tali hora et occultabo vos: et vos tali hora intrabitis cameram et occidetis euȝ. vel parauit ei venenum. vel econtra maritus parauit vxori sue venenum. noua deuenerunt per ciuitatem q̄ talis erat mortuus: vel talis mulier erat mortua. quid dȝ facere bonus iudex? Certe dȝ capere familiā vxoris et viri: et subijcere eā q̄onibus: et ab eis inquirē veritatē: ne tale facinus remaneat impunitū. ¶ Or segnori no. regulariter familia non interrogatur pro dn̄o vel ecōtra: vt. s. de test. l. seruos. Fallit cū vxor insidiatur vite viri vel econtra vt hic. Fallit etiā et in alijs casibus quos notabo. j. de questionibus. l. j.

¶ Ad. l. pomp. de his qui parentes vel liberos occiderūt.

¶ Non solum. ll. superiores sunt publicorum iudiciorūȝ: immo et. l. pompeia de parricidis. et dicitur parricida si patrem vel matrem vel liberos occidit vel mandat occidi vel collaterales vel affines. vt no. ff. eo. l. j. et. l. ij. ¶ Or segnori quidam habent rubricaȝ sicut ego dixi. alij habent ad. l. pōpeiam de parricidis: et de his qui parētes vel liberos occiderunt. et vtraqȝ bona. Odofredus.

Si quis parentis. In. l. ista imponitur pena parricidis. i. siquis occidat parentem vel filium vel aliquem de collateralibus vel de affinibus vel palā vel clā. Et quia cōmittit in. l. pompeiam de parricidis debet pati talem penam: quia debet sui in vno corio cum cane: et cum vno gallo gallinaceo: et cum vipera: et cuȝ simia: et ita sutus proijci in mare vel in amnē: vt ita iste careat elementis. Item non vtetur aqua: quia non sentiet aquam propter corium. Item aere nō vtetur: quia ita sutus nō poterit

non poterit anhelare. Item non vtetur igne. Tex. fata ꝑpe‑ rauit occidendo eum vel tentando occidere. ꝛ tenet̃. l. cor. de sic. vt. ff. eo. l. j. in fi. ꝛ. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ. l. se. Tex. ʒ insutus culeo i. coreo. Tex. ꝛ gallo gallinaceo. qdā habēt ꝛ cū gallo ꝛ gal lo gallinaceo: ꝛ ita est duplex gallus. quidam habent cum gallo gallinaceo. Tex. vel in amnē. i. in flumen ꝓximū. Tex. auferat ꝛ ad. l. istā accedit. ff. e. l. penul. ꝛ pōt ista pena cōmu tari de vna in aliā causa cognita: vt. ff. de his q no. infa. l. qd ergo. §. pena. ꝛ. s̃. de his q no. infa. l. ꝛ si seuerior. ꝛ nō est diu ꝙ in ciuitate ista pena istius. l. fuit alterata: qꝛ non habemꝰ mare proximum nec amnem proximum.

De maleficis ꝛ mathematicis.

De homicidijs in genere ꝛ de his qui occiderunt parē‑ tes vel liberos in specie in superioribus dictū est. Sed qꝛ occidere hominē arte malefica plusq̃ʒ homicidiū ꝑpetrare est: vt. j. e. l. j. ideo ponit̃ rubrica de maleficis ꝛ mathemati‑ cis ꝛ ceteris similibus. i. veneficis. Et no. hic veneficus est qui venenū malū cōficit. Item qui eum vendit. qui ēt homi nem veneno extinguit: maleficus est affacturator. i. qui ho‑ minem occidit vel a mente deuiat. Mathematicus est indi uinator ꝛ qui nigromanciā docet vel exercet. Unde si velle mus proprie ꝓferre: deberemus dicere machimaticus: qꝛ est differētia inter mathematicū ꝛ machimaticū. Mathema ticus est ille qui scit bene quadriuium qđ est permissum: vt j. e. l. ij. Machimaticus est qui scit experimēta nigromācie. vñ versus. Scire facit mathesis ʒ diuinare machisis. vnde mathematica est scire sicut grāmaticaʒ. machimatica est de‑ uiare te ab arte. ꝛ hanc non decet scire bonū virū: tamē abu timur. sic abutimur dū dicimus satis dare: qꝛ nos debere‑ mus dicere satisdare: vt no. ff. qui satisdare co. in rubrica. vnde de maleficis ꝛ mathematicis puniendis ꝛ similibus sub. videamus ꝛ subijciamꝰ. ꝛ de maleficis agit̃ in. l. iij. ꝛ. l. iiij. ꝛ de mathematicis agit̃ in. l. ij. ꝛ de veneficis agit̃ in. l. j.

Plus est. In. l. ista dicit̃. Si quidaʒ extinxit inimicū suum ve‑ neno ꝙ pōt accusari. l. cor. de sicca. qꝛ si ille qui occidit hominē gladio pōt accusari. l. cor. de sic. multofortius iste. Tex. plus est. i. atrocius est puniēdus. Tex. q̃ʒ gladio occi dere. ꝛ iō tenet̃. l. cor. de sic. sicut homicida: vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. j. ꝛ ad hoc accedit. s̃. de epi. au. l. ij.

Artem geometrie. Diceret aliquis. Sicut ars mathematica est ꝓhibi‑ ta: sic ꝛ geometria. vñ quō potero emere ali quā rē: dicit impator discere ꝛ docere geo‑ metriā nō est ꝓhibitū ʒ diuinare sic. Text. artem geometrie. q. d. arte mensurationis terre. Text. pu‑ blice interest. ꝛ iō pōt quis discere ꝛ docere illā. Text. ma‑ thematicū. vt diuinādi: sicut ꝛ ars nigromancie. Tex. omni modo. sub. ꝛ hāc ꝓhibet quis discere ꝛ docere. ꝛ ad istō ac cedit. j. l. proxi. ꝛ. l. eorum. ꝛ. l. penul. Odo.

Nullus auruspex. Ista. l. tractat de mathematicis. ꝛ dicit ꝙ nullꝰ auruspex vel sacerdos nigromācie nō legis diuine: nullus similis dʒ intrare limē ostij tui: quia forte bonos hoīes faceret vacillare in fide: ꝛ bonus hō nō dʒ vti cū istis. ꝛ si ꝯfactū est: imponit̃ ei pe‑ na. Tex. nullus auruspex. i. horarū inspector. verbigrā. vis ire ad curiaʒ. venit aliqs inspector ꝛ dicit. iam debetis vos ire ad curiam: si placeret vobis vellem ꝙ iretis de consilio meo. dicis tu. quō: ecce dicit ipse. si iretis illa hora qua dice rem vobis: oīa bñ procedēt vobis. vnde portat instrumētū suū ꝛ intuetur horas qñ esset congrua hora equitādi. in ma ne dicit non moueatis vos. ꝛ barones ꝛ magni comites in cidūt in istū laqueū. ʒ boni hoīes nō debēt habere aliquaʒ fidem in h. ꝛ deus offendit̃ in hoc. Tex. nullus sacerdos. i. doctor nigromancie. Tex. ministrare. vt sunt venefici ꝛ ma lefici. Tex. nec ob alteram causam. i. diuinandi causa.

Nemo. Lex ista vult istud dicere. Si aliquis hʒ taleʒ sciam ꝙ mulierē castā facit impudicā. qꝛ tota die ꝛ nocte nō vocat nisi te: talis scientia repro bata est. Itē sciētia eorꝫ est reprobata ꝑ quā alienat̃ animꝰ hominis. Sʒ scitis vos qua‑ lis sciētia est approbata: vt si qs sciētia sua sciat ꝓcurare ꝙ grādines nō caderēt vel imbres tpe seminū. Itē si qs sciē‑ tia sua posset ꝓcurare ꝙ violētie ventorꝫ nō lederēt fructꝰ. ꝛ talis sciētia est approbāda. Tex. q magicis artibꝰ. vocāt magicos q faciūt imagines: ꝛ cū talibꝰ imaginibꝰ decipiūt hoīes. Tex. nullis. ecce quorum scientia comprobat̃. Tex. quaterent̃. i. destruerētur. Tex. sternerentur. i. destruerent̃. ꝛ istorum scientia comprobata est.

Nemo. Segnori vos habuistis. s̃. eo. l. iij. ꝙ auruspices nō debent ire ad domū alienā. Et no. ꝙ hec. l. posita ē ꝑꝑ mulieres que nimis credūt ꝛ ꝑꝑ mise‑ ros homines. Unde in. l. ista dr̃ ꝙ clerici vel laici vel milites vel ēt mulieres nō debent cōsulē auruspices qua hora accipiāt iter vel mathematicū. Itē nō debēt ꝯsulere ariolos. Itē nō dʒ dicere mulier ꝑdi ctis videatis si duxi bonū virū: vel videatis q̃tū dʒ viuere vir meꝰ: vel filius meus natus est in bona hora: vel similia: ꝛ si ꝯ h factū fuerit: q ꝯfecerit gladio vltore punit̃. Tex. ne‑ mo auruspice. i. horarꝫ inspectores. ꝛ dicatis nemo siue cle ricus siue laicus siue miles siue qlibʒ aliꝰ vt mulier. Text. aut mathematicū. i. diuinatorē. Tex. nemo ariolū auguruʒ. ariolus fuit in terra egypti ꝛ fuit ille q inuenit quot horas hʒ dies. ꝛ inuenit horologia. ꝛ talis fuit horaruʒ inspector. Tex. ꝛ vatum. i. poetarum eorum. Tex. conticescat. i. taceat. Tex. caldei. i. incantatores. Tex. ac magi. nomina sunt diui natorum. Tex. curiositas. i. sollicitudo.

Multi. In. l. ista dr̃ ꝙ magici. i. ipi q tur bāt elemēta: qꝛ aliqñ cū suis ex‑ perimētis hoīem pinguē extenuāt aliqñ ho minē sanū reducūt ad infirmitatē. isti tales sunt puniēdi ꝛ bestijs feris subijciēdi. Tex. nō dubitāt. faciēdo eos infirmos. Tex. fera lis pestis absumat: qꝛ sunt subijciēdi feris bestijs lacerādi ꝛ de simili pena loqt̃. l. ff. ad. l. cor. de sic. l. iij. ꝛ. l. pe. ꝛ. l. vlti.

Et si excepta. In. l. ista dr̃. Lʒ regulariter cri‑ minosi nō subijciant̃ tormētis: tñ auruspi‑ ces ꝛ mathematici tormētis subijciūtur: vt ita de cōsciētijs interrogent̃. ꝛ isti tales nō debēt seq principē: imo si ꝯfaciūt: iponitur eis pena. Tex. predictorū: vt. s̃. ad. l. iul. ma. l. nullus. Text. non fugiat. subijciet̃ ergo tormentis. Text. facinore. qꝛ isti subijcientur feris bestijs: vt. s̃. l. proxima.

Culpa. In. l. ista dr̃. Similis culpa ē tā ꝓhibita discere q̃ʒ docere. Tex. tā ꝓhibita discere. ꝛ idem in heretica prauitate. vt. s̃. de he. ꝛ mani. l. manicheos. ꝛ. l. qcūq̃. Tex. q̃ʒ docere. sub. ꝛ iō artē ꝓhi bitā qs nō pōt discere vel docere: ʒ artē nō prohibitā qs pōt discere vel docere: vt dixi. s̃. e. l. ij.

Uicūqʒ. In. l. ista dr̃. Si aliqs scit maleficiū sua auctoritate pōt eū capere. ꝛ si eū captū clādestinis sup plicijs suppresserit vr̃ dolo fecisse. ꝛ q con‑ sciꝰ eēt puniēdus erit. Tex. occupauit. sub. sua auctoritate. Or segnori in. l. ista no. duo no. Primo no. ꝙ regulariter qs facinorosos non pōt capere sua auctoritate: vt. s̃. de exhi. ꝛ itro. reis. l. j. ꝛ vl. Fal lit in maleficis ꝛ veneficis vt hic. Itē no. ꝙ regulariter qs nō interrogat̃ de ꝯsocijs: vt no. s̃. de accusa. l. vlt. Fallit in illis ꝑsonis que enumerant̃ in. l. ista. Itē not. regulariter q de se cōfitent̃ nō interrogant̃ de alijs: vt. s̃. de accu. l. fi. Fal lit in casu huius. l. ꝛ. s̃. de fer. l. ꝓuinciarū ꝑsides. ꝛ. j. de fal. mo. l. j. ꝛ. s̃. ad. l. iul. ma. l. ij. ꝛ. s̃. de custo. ꝛ exhi. reorum. l. j. ꝛ ff. ad exhi. l. vlti. ꝛ. ff. de custo. reorum. l. diuus adrianus.

De sepulchro violato.

De viuis violatis veneficio vel arte malefica superiori ti. dictum est. Nunc qualiter mortui violentur tractatur in ti. isto dum ponit rubrica. de sepulchro mortuorum violato et dum violat sepulchrum ipsi mortui violari videntur. Et dicitur violari siue sepulchrum destruitur: siue lapides auferuntur: siue ornamenta. Et ipsi mortui violantur dum impeditur sepultura eorum. quia auferunt eis vestimenta. Et quia ista habet puniri crimine sepulchri violati: ideo dicit rubrica de sepulchro violato. Et de his qui violant sepulchrum agitur. j. e. l. si quis. De his qui auferunt ornamenta mortuis. j. e. l. pergat. Et de his qui impediunt sepulturam agitur. j. eo. l. vlti. et auc. ibi signata.

Res religioni. In. l. ista dicitur. Siquis res destinatas religioni et sacras effectas scienter contractauerit et emit et vendit: iste talis crimen sacrilegij videtur committere. Tex. quinimo. i. plus quam dico. Tex. inciderit. Or segnori not. hic res sacre prohibite sunt vendi. vt insti. de emp. et vend. in fi. et ff. de contra. emp. l. et liberi. et. l. se. in prin. Sed quid erit? pone aliquis vendit rem religiosam non tangit eam: sed emptor ingreditur eam volente venditore: nunquid videtur eam attigisse? Certe sic. vt. s. ar. de acquir. pos. l. minus. et ff. si seruitus ven. l. si a te. Unde no. quod crimen sacrilegij committitur iure nostro: siue sacrum aufertur de sacro: siue sacrum de non sacro: siue non sacrum de sacro. sed iur. can. committitur sacrilegium cum aufertur sacrum de sacro. et ad istud accedit. ff. de crimine sacri. l. iij. et de istis fit furtum: vt. s. de furtis. et seruo cor. l. si nondum.

Si seruus. In. l. ista imponitur pena seruis qui demoliunt sepulchra mortuorum. quia si seruus hoc facit domino ignorante damnatur in metallum. si autem facit domini voluntate deportatur. et si lapides de illo sepulchro ad domum reduxerint siue ad villam: domus siue villa siue illud edificium in quo positi sunt illi lapides debet confiscari. h. d. ista. l. Tex. relegatione. sed videtur quod non possit relegari: quia habetur pro mortuo. vnde non potest pati penam pecuniariam: vt. ff. de accu. l. homini. s. omnibus. Ad quod responde tur ibi est duplex litera. vna dicit. et si non relegatur. sub. ciuiliter. relegatur tamen vt seruus vt hic. Sed videtur contra. ff. e. l. iij. vbi punitur in. c. sol. aureos. Solutio verum est in libero non in seruo: quia seruus non habet bona: vt. ff. de ver. sig. si liber. Sed cur non excusatur seruus si iussu domini violauerit. ff. de reg. iur. l. nam ad ea. Rn̄deo verum est quod si seruus delinquerit iussu domini quod excusatur in non attrocioribus.

Si quis sepulchrum. In lege ista dicitur. Si aliquis violat sepulchrum vel ledit iudices debent talem punire. et si negligant notantur infamia. patiuntur etiam penam. xx. lib. auri. et ista applicatur fisco nostro. Tex. cogatur. qui mulctam etc. vt. s. de modo mulctarum. l. mulctarum.

Qui sepulchra. Segnori. l. ista annectit pulchra verba et dicit. Si aliquis violat sepulchra mortuorum dicitur duplex crimen committere. nam viuos offendere et mortuos sic ergo si aliquis accipit de sepulchro vel saxa vel marmora vel columnas vel aliam quamcunque materiam fabricandi causa: ipse in. x. pondo auri debet condenari que fisco applicantur. et iudex talem querelam debet inquirere: et non deserere. quod si fecerit ipse et officiales sui puniuntur. Tex. defunctorum. vnde sic domus vocatur domus viuorum: ita vocatur sepulchrum domus mortuorum. Tex. destruendo. s. sepulchra. et sic offendunt mortuos.

Pergit. In. l. ista reprehenditur audacia eorum qui parietes sepulchrorum destruunt. vnde si qui terram euertunt: et si ornamenta auferunt de sepulchris similiter quasi sacrilegium videntur committere: et ideo pena sacrilegij tenentur. Tex. adusta. i. perusta corpora ad sepulturam. Nam olim veteres tradebant corpora ad sepulturam comburendo: vt. ff. de in ius voca. l. j. in fi. Tex. maiores. sub. nostri. Tex. in piaculum: idest in crimine sanguine piandum. Tex. pena. que sit ista pena dicitur. j. de crimine sacri. l. j.

Cum sit iniustum. Leges veteres aliorum imperatorum in superioribus habuistis. Hec est noua. l. iusti. et ista. l. tractat de quadam turpissima iniuria. olim enim inferebatur talis iniuria defunctis. Nam cum aliquis moriebatur dum parabatur funus eius: veniebat creditor et intrabat domum defuncti et inueniebat vxorem defuncti plorantem et alias mulieres et dicebat. dico vobis: nec istum tradatis sepulture antequam mihi soluatur: vnde exigebat debitum vel pignus. Ecce hoc prohibet imperator fieri. et si quis hoc fecerit: tenetur solutum reddere et pignora data vel fideiussores liberare. Insuper etiam qui contrafecerit: patietur penam. l. lib. auri. vel si non sit idoneus ad persoluendum predictam summam: punietur in corpore. Tex. pertinet. vt sunt filij vel heredes. Tex. luere. iuxta illud. qui non potest luere in pecunia luat in corpore: vt. s. de seruis fugi. l. quicunque. et ff. de pen. l. j. Or segnori vos habetis hic vnam auc. que incipit. Item qui domum.

Item qui domum. A. In auc. ista dicitur hoc. In. l. C. dicebatur. si aliquis intrabat domum mortui dicens eum debitorem suum prohibebat eum tradi sepulture. Nunc in hac auc. dicitur. si quis intrat domum mortui inquietans eum vel eius familiam vel facit signari res mortui: patitur penam: quia cadit a debito suo: et tantundem prestabit heredibus mortui: et publicabitur tertia pars bonorum ipsius: et no. infamia: eandem penam patitur qui eo mortuo impedit eius obsequias. Tex. ipsum: scilicet defunctum. Tex. aliosue. pone heredes suos. Tex. qui eius. s. familie. Tex. non obseruato legali officio: idest non auctoritate iudiciaria. Tex. actione. sub. sua. Tex. ab heredibus iniuriati: idest defuncti eorum. Tex. exequias. et sumitur hec aucten. ex corpore auctenti. vt defuncti seu fu. defun. col. v. Item habetis hic aliam auc. que incipit. Nouo iure. et alibi in quibusdam libris incipit. Sed neque.

Sed neque. A. In ista auct. dicitur hoc. Non solum quis non debet intrare domum defuncti vel molestare familiam eius vel facere signari res eius ob debitum vt in superiori auc. habuistis: imo aliquo debitore mortuo et tradito sepulture non debent eius heredes conueniri infra. ix. dies. Unde sciatis quod licet creditor non possit experiri contra heredes defuncti infra. ix. dies: tamen ipsi creditori non preiudicatur: quia non currit ei aliqua prescriptio. Tex. erit. Or segnori quidam non habent plus hic quidam sic. et habent ita. ex hoc nullo preiudicio creditori generando. et tunc sub. quia creditori non currunt isti. ix. dies. vel si currunt: datur ei restitutio vt probatur in cor. auc. vt cum de ap. cog. §. meminimus. col. viij. vnde hec auc. sumitur et ad istud accedit. s. de iure delib. l. scimus. §. donec. et ff. de iudi. l. ponec. ij. §. in omnibus.

Ad legem fauiam de plagiarijs.

De alijs publicis iudicijs in superioribus dictum est. s. de l. iul. maie. et de. l. iul. de adul. et stupro. et de. l. iul. de vi publica et de crimine raptus. nunc ad. l. fauiam de plagiarijs perueniamus. Et nuncupamus. l. istam fauiam de plagiarijs vel a fauio auctore. vel dicitur fauia: quia fauet parentibus et dominis et libertati. Unde de plagiarijs. i. de his qui magnam plagam inferunt parentibus dominis et reipublice. Et dicitur plagiarius qui filium tuum vel seruum tuum vel alium liberum hominem te inuito vel inuitum vendit vel de loco ad locum transfert. Et dicitur iste plagiarius: quia affert magnam plagam patri vel domino quando vendit filium tuum vel seruum tuum. vel quando vendit liberum hominem reipublice infert magnam plagam. ff. eo. l. j. et. ij. vnde ad. l. fauiam de plagiarijs puniendis perueniamus et

subijciamus

subijciamus que sit eius pena: de quo dicitur .j. e. l. pe. et vlti. Item videamus quis de plagio possit accusari. de quo dicitur .j. e. l. j. et iij. Item videamus quis possit accusari. l. fauia de plagiarijs. de quo dicitur .j. e. l. preses.

Pater tuus. In. l. ista ponitur talis casus. Quidam accessit ad principem et coram eo talem propo p suit questionem. Domine imperator titius patri meo ancillam subtraxit: et inuito patre meo exportauit eam de loco ad locum: nunquid pater meus pot experiri cotra illum et quo iure quero a vobis? Ad quod respondet imperator pater tuus habet electionem velit titium conuenire rei ven. vel ciuiliter eum accusare de seruo corrupto. vel velit eum accusare. l. fauia de plagiarijs. Tex. consi. stat. sed et potest agere de seruo corrupto furti actio. vt. s. de furtis. l. aduersus. Tex. qui si in causa tenuerit. i. obtinuerit et sub. maxime. Nam idem est et si succubuerit. vt no. s. ad. l. aquil. l. ex morte. Tex. intendere. Unde no. non potest simul vtranque proponere. vt. ff. de iudi. l. interdum. sed vna intentata: bene poterit intendere aliam. vt no. j. quando ciuilis actio preiudi. criminali. l. vna.

A fabeliano. In. l. ista di. Quidam elianus nomi f ne seruum meum in domo mea suscepit et sub sceptum occultauit. postea incitauit eum ad fugam: et seruus meus fugit. nunquid possum eum accusare. l. fa. de plagi. Certe sic per me. vel possum eum ciuiliter couenire actione de seruo corrupto per procuratorem. Tex. per te. vt. ff. e. l. eum qui. non per procur. quia est crimen publicum. et ad crime publici iudicij frustra procur. intenditur. vt. ff. de publi. iudi. l. pen. §. ad crimen. Tex. potes. et ad hoc concor. s. de fur. et seruo cor. l. aduersus.

Et legis. In. l. ista dicitur. Si aliquis vult te accusare. l. fauia de plagia. ad hoc vt conuictus puniaris: debet in accusatione subscribere. et debes tu tanquam plagiarius condenari. Tex. et sententia necessaria est. sic et in quolibet crimine subscriptio necessaria e. et ad hoc accedit. s. qui accu. non pos. l. iij. et postmodum debet subsequi condemnatio. vt s. de accusa. l. vlti.

Non valet. In. l. ista dicitur. Aliquis filium tuum vel seruum n tuum exportauit de loco ad locum: cum debe res eum accusare. l. fauia de plagi. cora preside: accusasti eum coram procur. cesaris: et procur. cesaris. l. fauia de plagiarijs condenauit eum: valet ne talis sententia lata a procur. cesaris? Certe no: quia a no competenti iudice fuit lata. Tex. no tueat. quia aliquando surrogatur in locum presidis. puta si est substitutus in locum defuncti presidis: vt. s. de offi. eius qui alicuius vice gerit. l. j. Tex. notionem. et sententia a non competenti iudice lata ipso iure non valet: vt. s. si a non compe. iudi. sententia fuerit lata. l. j. et per totum ti. Odofredus.

Si fratrem. In. l. ista di. Si aliquis inuitum deciu fratrem tuum vendidit: indubitanter poteris eum accusare. l. fauia de plag. Tex. surripuit. sub. vel vendedo eum inuitum: vel trasferendo eum de loco ad locum. Tex. postulare. sub. et interdicto de libero homine exhibe. vt. ff. de libero ho. exhi. l. quod ait in princi.

In fuga. In. l. ista di. Si seruum tuum in fuga constitutum interim dum l est in fuga antequam apprehedas eum alicui vendis vel donas: comittis in. l. fauia de plagiarijs. secus tamen si coheredes vel socij habetes seruum fugitiuum coem diuiderent: quia ex hoc comittunt in lege fauiam de plagiarijs. Tex. neque donare licet. sub. vnde si cotra fiat committitur in. l. fauiam de plagia. et hoc dicit littera seques vnde itelligatis etc. Tex. deprehesus. sub. et no ante. Or segnori no. hic seruum meum fugitiuum antequam perquiram eum et apprehendam non possum vedere pure; sed possum madare tibi vt eum perquiras et apprehedas et postea eum vendas. alias comitto in. l. fauiam de plagi. vt hic. et. ff. de contrahe. emp. l. quod sepe. §. j. Or segnori ex. l. ista scripsit dominus Joan. siue Nicolaus furiosus post eum quod derisus fuit quida scholaris qui ferebat sibiipsi testimonium. quidam scholaris recessit a ciuit. ista iuit ad ciuitatem suam: et dicebat quod erat paratus respondere ad omne quare. sed ego nunquam vidi ita litteratum viru qui hoc diceret. et ita dum hoc dixisset: venit quidam antiquus aduocatus de terra sua: et dixit sibi. vr mihi quod sitis subtilissimi ingenij: certificetis de vno dubio. dixit ille scholaris. libenter. dicatis mihi de quo dubio? dixit antiquus aduocatus. quero a vobis quare seruum meum fugitiuum dum est in fuga antequam apprehendam eum non possum vendere vel donare eum? serui fugitiui retineamus possessionem nisi fuerit ab alio apprehensus: vt. ff. de acquiren. pos. l. possideri. §. et si seruus. Item. l. dicit quod possunt vendi res absentes et presentes: vt. s. de cotrahen. emp. l. j. iste scholaris no erat ita litteratus homo sicut protestabatur: ad istud quare nesciuit dare responsum. Or segnori istud quare hic non soluitur et determinatur: verumtamen determinationem huius quare colligetis ex ipsa rubrica. Seruum esse in fuga quid est? Certe est vsurpare sibi spem libertatis. licet ergo fictione iuris interim possideatur a domino si non fuerit ab alio apprehensus: tamen dum est in fuga vtitur libero arbitrio: et quasi sibi vsurpat spem libertatis. vt. ff. de edil. edicto. l. quis sit fugi. §. idem ait. Si ergo seruum fugitiuum dum est in fuga ante apprehensionem vendo alij: preiudicium facio libertati qua sibi vsurpat. vt. ff. e. l. j. et ij. ex his autem que dixi in rubrica satis colligi potest. sed ex quo ego dominus apprehendi eum: amisit illam spem libertatis et ideo eum potero vendere. Item non ob. quod dicit. l. res absentes vel presentes possunt vendi superius allegata. quia illud verum est de re irrationabili: siue habeat animam vegetabilem vt est predium rusticum: siue sensibilem vt est asinus vel bos. sed res que habet animam rationabilem non potest vendi vt seruus dum est in fuga vt hic. vel potest dici quod fallit in casu isto. Sed et si querat aliquis vestrum quare coheredes et socij possunt de seruo qui est in fuga diuisionem facere vt hic et arg. ff. famil. herciscun. l. item labeo. §. vlti. cum. l. seq. et. ff. coi diuidundo. l. arbor. §. iudex. Respondeo illa est ratio: quia illa diuisio que fit inter coheredes et socios non fit ex voluntate: sed ex necessitate: vt colligitur ar. ff. de condi. fur. l. et ideo et. s. de predio. minorum. l. inter oes. et. s. de fundo dotali. l. vlt. Preterea iustiorem habent causam coheredes et socij cum diuidunt totam substantiam: vt ille seruus qui est in fuga adiudicetur vni ex coheredibus vel socijs: quam habeat dominus si velit vendere seruum in fuga constitutum antequam apprehendat eum.

Quoniam seruos. In. l. ista dicitur quod q plagi. qui vel seruos vel filios trasportant de loco ad locum inuitis dominis vel patribus vel ipsis. vel liberos homines vendunt: ipsi no debent ex vrbe seruos dominorum vel filios vel liberos homines abducere et alienare: quod si faciat capite puniendi sunt. Tex. quoniam seruos a plag. et dicitur plagia. vt dixi. s. in rubrica. vnde hic amplius non dico. ex vrbe. s. romana. Tex. possint. Et ita no. hic. quod imponitur magna pena in terrorem aliorum. sic et. j. ad. l. iul. repe. l. j.

Preses prouincie. In lege ista ponitur casus in quo ciuilis questio est preiudi p cialis criminali. et est talis. Tu accusas me quod illum seruum vel filium de loco ad locum exportaui. et sic petis me puniri. l. fauia de plag. ego excipio quod ille est seruus meus vel filius meus: et ita dico quod non comisi plagium. quid erit officium iudicis? Respondeo quod iudex debet primo cognoscere an sit meus seruus vel filius. et si repertum fuerit eum meum esse seruum vel filium: apparet me in causa absolutionis esse debere. Tex. iure dominij. sub. vel patrie potestatis. Tex. tue. sub. qui accusaris de plagio. Tex. mancipium esse constiterit. sub. vel filium tuum. Tex. et cris causam. i. l. fauie de plagia. Tex. audiet preses prouincie. Or segnori hetis hic. si tu

Odofredus sup nono Codicis.

accusas me q illū seruū vł filiū de loco ad locū trāsportaui: ego excipio q ille est meus seruus vel filius: primo cognoscitur de ista qōne ciuili. Sʒ videbat' cōtra .s. q criminalis vtpote maior pferat'. vñ vr cōtra.s̄.de ordi.iudi.l.qm̄. Rn̄deo dupliciter. vbi vtraq mouebat' pncipalr: ab vno criminalis: ab alio ciuilis: criminalis pferf.ꝛ sic loquit'.l.ↄtra. sʒ h ciuilis pponit' in modū exceptionis: ꝛ exceptio est actionis exclusio: vt colligit'.ff.de excep.l.ij. Uel pōt dici qd dicit.l.illa.qm̄.que signatur pro contra. verum est si ciuilis nō est preiudicialis criminali. sʒ si ciuilis est preiudicialis criminali: ciuilis prefertur vt hic.ꝛ.s̄.ad.l.iuli.de adul.l.quoniam alexandrum. ꝛ ibi notaui.

Cum qui. In.l.ista dr'. Si aliquis dolo malo celat mācipiū alienū: tenet'.l.fauia d plag. Tex.celat.sub. exportādi cā: vt.s̄.e.l.seruos. Tex.non est certi iuris.sub.si dolo facit.nā crimina publica dolo cōmittūtur: vt.ff.ad.l.cor.d sic.l.in lege. Item q in delictis lata culpa nō comparatur dolo: vt dixi.s̄.ad.l.cor.de sicca.l.j.

Comparantē. In.l.ista dr'. Tu seruuʒ alienum sciēs alienū mihi vēdebas: ego ignorabā eū esse alienū seruū: nūquid ego emptor potero accusari.l.fauia.de plag. Certe nō. Tex.nullo crimine teneri conuenit. q plagium sine dolo non committitur: vt dixi.s̄.l.proxi. ꝛ ad istam.l.concor.s̄.de furtis ꝛ seruo corru.l.alienum.

Abducti plagio. In.l.ista dicit'. Si aliqs de loco ad locū liber hoiem exportauit: vel mihi vt seruū vēdidit: liber nō efficit' seruus: sʒ exportator cōmittat plagiuʒ. Tex.piudicat'. q nō iō liber seruus efficit'.

Siqs seruum. In.l.ista dicit'. Si aliqs sciēs seruum meum fugitiuum suscepit: tenet' mihi furti act'.sed ꝛ si transportat seruum meuʒ de loco in locum: eum.l.fauia de plag.potero accusare. Tex.teneatur.sub.ꝛ etiam serui corrupti: si h procurauit: vt.s̄.de furtis ꝛ seruo cor.l. siquis seruo alieno. Tex. cum soluta pena.i.dupli: vt.s̄.de furtis.l.de his. Tex.nō dubitabit.sub.preses prouincie.

Plagij. In.l.ista ponitur q accusatio .l.fauie de plagia.est publica. Tex.publici sit iudicij.i.publicum crimen est. ¶ Or segnori hec.l.dicit vt dixi in cāu. mirum est ergo qd dixit Pla. ꝛ ita scripsit in summa huius ti., q accusatio .l. fauie de plag.est priuata accusatio. Et ad.l.istam respōdebat sic.vtebatur enim diuisione tali: q aut tu exportas liberum hominem: aut seruum tuum constitutum in fuga alienas: qa his duobus casibus lex fauia de plag.est pub.accusatio: q volendo interuertere libertatem publicam: vtilitatē offendis. ꝛ sic intelligebat.l.istam.sed si tu filium meuʒ vel seruū meū exportas accusatio.l.fauie de plag.est puata: vt.ff.e.l.j.ij.iij. ꝛ vlti. Sed hanc opi.non approbamus.tamē q hec.l.loquitur generaliter ꝛ indistincte: nec distiguit pro libero alienato an pro seruo.vnde si non distinguit nec nos distinguē debemus: vt colligitur ar.ff.de pu.l.de precio. Item ꝛ alia ratione: q sicut publice interest liberum non exportari de loco ad locum causa surripiende libertatis: ita publice iterest ne filij vel serui exportentur.

Plagij. In.l.ista dicitur. Si tu accusas me.l.fauia de plag.si dico q ille quē exportaui est seru9 vł fili9: ꝛ hoc possuʒ pbare: excludor a pena.l.fauie de plag. Tex.rationes. ¶ Or segnori habetis hic vt dixi in casu ꝛc. dic vt dixi in casu.ꝛ ad istā.l.accedit.s̄.e.l.pses. ¶ Or segnori no.si filium tuū exporto ꝛ ignoro filiū tuū: careo dolo ꝛ erro in facto.idē est ēt si erro in iure: q credo mihi licere de iure.nam non teneor hac.l.q hoc crimen cōmittit' demum interueniente dolo: vt.ff.e.l.iij.j.rñ.qui autem errat in facto vel in iure caret dolo.ff.de lib.cā.l.igitur.§.j.vnde qd dicit littera.iusta ducti ratione.sub.maxime.q idem ꝛ si iniusta ducti ratione: puta iur' ignorātia.sic ꝛ in.l.cor. venit tñ dolus: vt.ff.ad.l.cor.de sicca.l.in lege.

Liberum sciens. In.l.ista dicit'. Si vendo liberum hominem tanq̄ seruum inuitum cōmitto crimē.l.fauie de plag. Tex. tenetur.vt ꝛ.s̄.vbi de crimine agi oportet.l. sciens.ꝛ.ff.eo.l.j.ꝛ.ij.tamen eius status nō mutatur: vt.s̄.e.l.aducti.dixi.

Plagiarij. In.l.ista dicit' que pena iponitur plag.ꝛ dicit.si aliquis exportat filios alienos viuente patre: debet pati hanc penam. sʒ si aliqs dicatur reus huius delicti: ꝛ ex consuetudine: ꝛ hoc fuerit probatum: siquidē forte est seruus vel fuit seruus sed tūc est manumissus: bestijs lacerādus subijcitur.si aūt est ingenuus: gladio vltore pcutit'.h.d. Tex.cōsumat'. q minor pena est subijcere aliquē gladio q̄ bestijs.ꝛ quotiens tractatur de pena corporali imponenda: quāto quis maior: tantominus punitur: vt dixi.s̄.de summa trini.ꝛ fide catho.l.nemo.in fi.secus si tractatur de pena pecuniaria imponenda: quia quāto quis minor minus punit': vt.s̄.de epis.ꝛ cleri.l.pres byteri.

¶ Ad legem viscelliam.

¶ Segnori qdā hñt h rubri.hanc ad.l.viscelliam. de alijs pu.criminibus que cōmittuntur contra principeʒ vel cōtra priuatos vel adulterando vel stuprando vel exportando in superioribus vobis dictum est.nūc de crimine falsi vidēdū esset.sed q.l.viscellia punit quādaʒ speciem falsitatis: ideo ad.l.iuliam viscelliam veniamus. Et quā speciem falsitatis punit? ꝛ certe illam. Nam certe si libertus simulat se ingenuum: ꝛ tanq̄ ingenuus facit se eligi ad publicas dignitates: ꝛ iure nostro non dʒ vocari: iste libertus fingit falsum: vnde cōmittit in.l.iul.viscelliam.vnde ea dʒ puniri: vt.j.e.l. vnica. Et dicit'.l.iul.viscellia a iulio viscellio auctore. vel dr' l.iul.a iulio auctore.viscellia dicit' a vindice: vt.s̄.de manu. vindicta.in rubrica fecimus mentionem.

Lex viscellia. Lex ista pōit qñ habeat locuʒ lex viscellia.ecce si liberti faciunt se creari decuriones tanq̄ ingenui: non tamē ipetrauerunt ius aureorū annuloruʒ: ipsi cōmittunt in.l.iul.viscelliam. Sed ꝛ si libertus dicat se ingenuum propterea q vult se excusare a patrono suo ne ei teneat' operas prestare: pōt de opis ciuiliter conueniri. ꝛ cōmittit etiā in.l.viscelliam. Itē dʒ libertus se abstinere ab honoribus ciuilib9.tñ ad alia munera psonalia: puta ad tutelam ꝛ curā patroni poterit vocari. Tex.obtinent: ꝛ ad istō concor.s̄.de iure aureoruʒ annulorum.l.ij. Tex pagunt pu. sub.qñ impetrauerunt ius aureorum annulorū. Tex.ciuiliter.s.pro imposito iureiur.pōt conueniri act'.in factum.si vo per stipulationē: ex stipulatu: vt no.ff.de opis liber.l.vt iurisiurandi. Tex.vrgeri.cui9.l.pena est extraordinaria: ꝛ imponit penā pro qualitate delicti: vt.ff.ad.l.cor.de falsis.l. vlti. Tex.afficitur.q extra ordinē punitur: vt dixi.vł pōt mulctari arbitrio iudicantis. Tex.psonalibus.puta tutele vł cure: q hoc pñt subire: vt.s̄.de excusa. tut.l.libertor.ꝛ.l.nec senatorum. ¶ Or segnori in.l.ista no. regulā ꝛ eius instantiam. Regula est q libertus non pōt vocari ad honores: q ingenui debēt vocari.ꝛ si libertus simulat se ingenuuʒ: cōmittit falsum: ꝛ tenet'.l.iul.viscellia. Fallit in tribus casibus ꝛ hec est instātia regule: in qbus vocat' libertus ad honores. Primo si copia ingenuor non habet': vt.ff.de decur.l.eos qui. Itē fallit si ipetret ius aureor annulor: q tunc libert9 pōt vocari ad honores vt hic. Itē fallit si restituit' natalibus: vt ff.de natalibus resti.l.queris. Al's q̄ in predictis casibus: libertus non vocatur ad honores: sed ad munera psonalia sic.sed

sic.sed istud hodie est correctum.qr hec.l.non habet locum: qr hodie liberti non indigent iure aureorum annulorum. vnde hodie etiam sine impetratione aureorum annulorum poterit vocari libert⁹ ad honores:vt in auc. vt liberti decetero aureo annulo non indigeant col.viij.§.j.

¶ Ad legem corneliam de falsis.

¶ Rubrica nra potest ɔtinuari ad precedentia tribus modis.Et vno mō sic.de qbusdā.ll.publicorū iudiciorū.s.l.iul. maie.z.l.iul.de adul.in superioribus dictū est.vez qr.l.cor. de falsis publici iudicij est:vt.ff.d pu.iudi.l.j.ideo ad.l.cor. de falsis pueniamus.Vel pōt ɔtinuari scdo mō. de quadam.l. cor.s.de sicca.q̄ dñs cor.adinuenit.s.ad.l.cor. de sicca. habuistis.sed qr z a dño cor.lata fuit.l.cor.de falsis:ideo ad .l. cor.de falsis pueniamus.Vel pōt ɔtinuari tertio modo. de quodā falso in specie supiori ti.habuistis.nā.l.iulia viscellia punit quoddā falsum in specie.l.cor.de falsis punit in genere oēs spēs falsitatis.vnde merito ad.l.cor.de falsis pueniamus.Et ita pmo ponit spēs:postea annectitur genus. iuxta id zc.vt.ff.ad.l.aql.l.si seruus seruū.§.itez inqt.z.s.de sacro san.eccle.l.gnāli.Et di.l.cor.de falsis a cornelio auctore:sicut publiciana a publicio auctore. z est pena falsi in libero deportatio:in seruo vltimū suppliciū:vt.ff.e.l.j.Et est sciendum q doli capax cōmittit falsum non infans:vt.ff.e.l.impuberem.z.ff.ad.l.cor.de sicca.l.q infans z furiosus.Et committitur falsum multis modis:vt no.j.e.l.j.

Si partus. In.l.ista tractatur de quadaz falsitate q̄ cōmittitur facto z cōmittitur in ciuitate ista z vbiqz terrarū z cōmittit sepe per magnas z nobiles psonas.¶ Unde i.l.ista no.ita casum.quidam accesserunt ad pncipem z coram eo talē proposuerūt qōnē.Dñe patru⁹ noster vel ɔsanguineus noster erat quidam magnus: vel erat multū diues z erat sterilis.i.nō habebat filios. vxor sua quid fecit? finxit se pregnantem.tandem patruus noster vel consanguineus noster decessit ab intestato.vxor quondam sua tempore piendi subiecit falsum partum:z dicit illum puerum esse natum ex eo.z ista sua vxor vult nos excludere a successione ab intestato dicens partū quē subiecit esse filiū defuncti.nos dicimus illū partū suppositū esse falso.z ita accusam⁹ eaz.l.cor. de falsis.ipsa dicit.puer puus est:z petit differri hanc qōnē in tēpus pubertatis:qr tunc puer defendet bñ se z habebit multos amicos.nos dicimus q non dz differri.tum qa non puero facimus questionē accusando euz:sed accusamus te. tum qa verisimile est q ista mulier quondam sua vxor cū vocaretur in cām capitalem q bene defendet cām suam. querimus mō a vobis quid iuris sit?Ad qd respondet imperator dicēs.si vos obijcitis crimē falsi partus subiecti ipsi matri: z sic eam accusatis.l.cor.de falsis ista questio nō dz differri in tempus pubertatis.tum qr non accusatis puerū.tum qr verisimile est cum ipsa vocetur in cām capitalē q bene causam suam defendet.z ita mihi z patri meo seuero iampridez placuit.h.d.ista.l.Tex.si partus subiecti crimen.i.crimen.l. cor.de falsis.Tex.diuerse parti.i.matri pueri. z h̄ est plana expositio.Alij exponūt diuerse parti.i.matri z puero. Tex. eam que arguitur.i.eam que accusatis.l.cor.de falsis. Tex. subeat.z subiecta sit periculo capitis.naz pena falsi h̄ est:vt si cōmittatur a libero deportetur cum publicatione bonoz. si cōmittatur a seruo:dānetur ad vltimum supplicium:vt.s. co.l.j.z dixi in rubrica.z deportatio est vltimuz supplicium: vt colligitur.ff.de penis.l.ij. Potest assignari z alia ratio:qr hoc crimen puero non obijcitur.¶ Unde notabitis q non solum cōmittitur falsum verbis vel dicto vt cum quis facit falsum testimonium:vt.ff.de test.l.qui falsa.z.s.de test.l.nullum.imo z cōmittitur falsum litteris.vt si ponat similes litteras loco aliarum:qr falsum dicitur imutatio vel mutatio veritatis.qr falsatores nituntur inq̄tum possunt imitari veritatem:vt in cor.auc.de fide instrumētorum.in prin.Itē cum quis conscribit falsum instrumentum:vt.j.e.l.si falsos.z.l.si quis decurio.z.l.damus.z.s.de fide instrumē.l.cum quidā.

Item falsum cōmittitur facto vt in eo qui fabricat falsaz monetam:vt.ff.e.l.qui falsam.vel etiam falsa pondera accōmodauit: vt colligitur.ff.de dolo.l.arbitrio.§. de eo qui falsa. Item cōmittitur falsum facto:vt est in ea que subijcit falsuz partum vt hic.z.j.e.l.cum suppositi.Item cōmittitur falsuz delendo veruz:vt.ff.e.l.j.§.qui rationes.¶ Dñ segnori nūc circa.l.istam est aliquātulum insistēdum.Et videtur q si accusatur mater.l.cor.de falsis.s.q puerū falso subiecit q debeat differri hec questio in tempus pubertatis ex vi carbo. edicti:vt.s.ad carbo.l.j.z.ij.Ad quod potest dici.aut mouetur questio status puero tantum.aut matri tantum.aut matri z puero.Si mouetur questio status z bonorū puero vel status tantum:vtputa qr dicitur puero:ad te non pertinēt ista: quia non es eius filius:hic mouetur puero questio status z bonorum.hoc casu si expedit puero differri in tempus pubertatis: hec questio differtur vel ex vi carboniani edicti si mouetur questio status z bonorum:vel ex constitutionibus si mouetur questio status tātum.ff.ad carbo.l.iij.§.j.z sic loquuntur.l.contrarie.s.ad carb.l.j. z.ij.Si aūt moueē puero questio bonorum z status vel status tantum z non expedit ei vt differatur in tempus pubertatis:non differtur:vt colligitur.ff.ad carbo.l.iij.§.cause.Si autem mouetur questio matri tantum:nō differtur vt hic.z.ff.ad carbo.l.j.§.vltimo. Si autem mouetur matri z puero:ex ea parte qua mouetur matri questio non differē vt hic.ex ea parte qua moueē puero: differtur si ei expediat:al's non vt dictum est. Uerius tamē est q hec lex loquatur cum matri tātum mouetur questio nō puero:quia in.l.ista dicebatur matrem subiecisse partum.

¶ Sed denuo opponitur z signatur contra.z videē q differatur hec questio:vt.ff.de ventre in possess.mitten.l. si vn⁹.

¶ Ad quod respondeo duobus modis. Et vno modo sic. ibi autem mulier a pncipe impetrauit:quia dixit mulier. nō habeo propinquos hic:qr fui de anglia non de italia vbi sumus:nec aliqui assistunt puero. vnde princeps concessit q questio ista differetur.non tamen iure cōi hoc facere debuit. Uel dicatis secūdo mō.nam in.l.ɔ.succedētes ab intestato accusabant mrēm z mouebant qōnē puero status z bonoz. vnde ibi ꝑpter psonā pueri.i.impuberis differē qō matris: vt.ff.ad carbo.l.iij.§.si mater.¶ Dñ segnori sup.l.ista quero sic.ponamus lata est snia in accusatione.l.cornelie de falsis vel pro matre vel ɔ matrē:nunquid ista snia ꝑficiet vl' nocebit puero?ꝑficiet aūt si lata est pro mre.nocebit etiaz si lata est cōtra matrē.Ad qd dixerunt quidaz. ꝑficit puero si mater vincit:sed nō nocet si mater succūbit.z pro se inducunt in ar.ff.ad.l.iuliā de adul.l.denūciasse in fi. z.ff.ad car. l.iij.§.si matri.z.§.vlti.Alij dixerunt.ꝑficit puero si ꝑ matre lata est:z nocet puero si cōtra matrē lata est: vt arg.ff.de ven.inspi.l.ventris.z.ff.de ap.l.a snia.z.l.si perlusorio.Uel pōt dici vt dixit Jo.ista etiā snia lata ꝑ mre nō ꝑdest puero q̄tum ad hoc vt obstet exceptio rei iudicate si ɔ puerū ageretur:vel nō nocet q̄tum ad plenū preiudiciū.z pro hoc est ar.expressuz.ff.de iureiur.l.iij.§.deniqz ait si de possessione. §.penul.z.ff.ad car.l.iij.§.finūt.z.l.j.in fi.z.l.se. Item etiam alia rōne.qr aut mater succubuit iuste:z tūc nō dz nocere vl' obesse puero:qr res inter alios acta alij non preiudicat:vt s.res inter alios acta per totū.z.s.quibus res iudi. non nocet.l.ij.Aut ista mater iniuste succubuit:z tūc qr iniquuz eēt q aliqua snia faceret ius:q̄tum ad alios pueros nō preiudicat: vt ar.ff.de euic.l.si per imprudentiam in prin.

Satis aperte. In.l.ista dicitur. Ponamus ego petebam a te.c.ex causa mutui ex vigore cuiusdam instrumēti qd producebaz cōtra te. tu fatebaris instrumentum verū esse super illa que petebam a te.sed dicebas aliqd qd ibi continet esse falsuz: vtputa qr ita ɔtinebaē talez partē fideiussisse vel tale pignus dedisse:qd verum esse negabas.nunc querit exquo tu dicis instrumentum verum esse super debito pncipali:sz dicis falsum esse instrumentuz super fideiussore vel super pignore: vtrum examinatio su per negocio principali debeat deferri? Ad quod respondet imperator q non : exquo super debito principali fateris:z ita pro instrumento aliquid creditur vel

presumitur: ꝛ videaris hoc facere cā demorāde solutionis. ꝛ ideo iudex debebit ferre sniam sup debito pncipali. ꝛ tūc ad solutionē debiti vrgeri. ꝛ si volueris postea accusare de falso poteris cuꝫ salua sit tibi executio criminis. ꝛ h̄ multis rescriptis aperte continet. Tex. debitorem. sub. condēnatū. Tex. cōpelli. sub. infra tēpus qđ datur condēnatis: vt. ff. de re iudi. l. debitorib'. ꝛ. ꝯ. de vsuris rei iudi. l. ij. ꝛ vlti. ¶ Oꝛ segnori sup. l. ista quero. qꝛ hec. l. dicit si obijcitur instrumento questio falsi cā morande solutionis: omissa hac questione debitor condēnatur ꝛ condēnatus ad solutionem cōpellit. vnde dicatis mihi quō sciam ꝙ morāde solutionis cā instro obijcitur questio falsi? Ad qđ vos ita dicetis vbi pro instro aliqd est creditū vel psumptum: ꝛ obijcit aliqd instro: videt obijci cā morande solonis. verbigra. peto a te. c. promissa sicut continet in instro. tu dicis verū est ꝙ pmisi. c. sꝫ in instro continetur ꝙ dedi tibi fideiussorē vel pignora: ꝛ in hoc dico eum esse falsum. vnde qꝛ pro instro presumit esse presumptio ꝙ facias cā morande solonis vt hic. simile alibi notamus. Nam ei qui dicit: nō ei qui negat incūbit onus pbandi. qꝛ illud verū est nullo pro actore credito vel presumpto: non als: vt. ff. de proba. l. si patit. ꝛ. ff. de dona. inter virum ꝛ vxo. l. etiam. ꝛ de hoc plene dixi. ꝯ. de pba. l. actor. Uel pōt apparere ex alio opponi questionē falsi instro cā morāde solutionis. pone peto a te. c. ex publico instro. tu dicis illud instrm esse falsum pro instro induco indicia luce meridiana clariora. tu cōtra instrm non affers aliqđ indiciuꝫ. certe presumptio est ꝙ tu facis cā morande solutionis. cū standuꝫ sit pu. instro ꝛc. vt. ff. de proba. l. cum precibus. Sed tñ pōt eē falsum: lꝫ sit instrm publicuꝫ: ꝛ licet psumptio sit pro instro. Unde vos dicatis si placet ꝙ exquo ɔfitet instrm esse verū super parte: dꝫ presumi esse verū super toto. ꝛ pro hoc ē ar. ff. de proba. l. cū de indebito. in fi. Itē presumit ex alio obijci questio falsi instro cā morāde solonis. pone peto a te. c. ex publico instro. tu obijcis questioneꝫ falsi: ꝛ dicis instrm esse falsum. pptera dantur tibi dilationes vt pbes falsuꝫ: ꝛ nō probas. postea dicis ꝙ habes testes tuos vltra mare. vnde vis ꝙ adhuc dent tibi dilationes. ix. mēsium. certe hoc casu presumitur ꝙ obijcias questionē falsi instro causa morande solutionis. ꝛ ita habetur si opponitur vicium inuisibile: presumitur obijci causa morāde solutionis. ꝛ hoc casu nō differtur quin compellatur ad solutioneꝫ vt hic. secus si opponitur vicium visibile: qꝛ tunc differtur ꝛc. vt arg. ff. de edicto diui adri. tol. l. ij. ¶ Sed denuo dicet aliquis vestruꝫ. quid proderit ei differri questionem criminis? Respondeo qꝛ restituetur infra quadriēnium cōtra sentētiam: ꝛ ita debitum petet: vt. ff. de in integ. resti. l. diuus. §. nec intra. ꝛ plene dixi ꝯ. si ex falsis instrumētis vel te. fuerit iudi. l. j.

Dicet ex tabulis.

In. l. ista dr. Ponamus pater meus dum esseꝫ in scholis fecit bonum testamentum pro me ꝛ malū pro nouerca mea. mortuo pre meo nouerca mea que erat presens subtraxit verum testamentum: ꝛ subscripsit falsas tabulas in quibus fecit conditionē suam meliorem: ꝛ mihi eas ostendit. ego credens eas veras esse accepi illud modicum quod mihi relictum erat in eis. postea apparet mihi ꝙ subtraxit mihi veꝝ instrumentuꝫ. volo eam accusare. l. cor. de falsis. potero ne? non obstante modico qđ accepi ex illis falsis tabulis? Certe sic impletis solēnibus. Tex. instituere. i. solēniter oblato libello: vt. ff. de act. l. libel. ¶ Oꝛ segnori habetis h̄ qui per errorem agnoscit iudicium defuncti: non preiudicat sibi quin falsas tabulas postea possit accusare de falso. secus si ex certa scientia agnoscit iudicium defuncti: quia tunc sibi preiudicat quasi transegerit: vt ar. ꝯ. de inoffi. do. l. a parentibus. in fi. ꝛ. ff. de inoffi. testa. l. papi. §. sed si conditionem.

Maiorem seueritatē.

In. l. ista dr. Si aliqs falsum conscribit instrumētum maiori seueritate afficiēdus est: qꝛ tenet. l. cor. de falsis. Sed si quis vtitur falso instro cōscripto ab alio; nō sciēs illō esse falsuꝫ: nō tenet. l. cor. de falsis. Tex. maiorē. i. magnam. sic ꝛ. ꝯ. de furtis. l. inciuilē. Ul dicatis maiorē ꝙ̄ in sequēti casu. Tex. pbat. sub. qualitate facti. vel eoipso ꝙ ɔrium nō probat: qꝛ dolus nō psumit nisi ex pspicuis insidijs pbet: vt. ꝯ. de dolo. l. dolum. Tex. se liberat. i. penā falsi nō cōmittit. qꝛ qui conscribit falsum instrm: dolum cōmittit. l. cor. de falsis tenet. qui vtitur instro scripto ab alio nō sciens: non tenetur. l. cor. de fal. qꝛ falsum nō cōmittit sine dolo: vt. j. e. l. si falsos. ꝛ. l. nec exemplum. ꝛ. ff. ad. l. cor. de falsis. l. j.

Falsi quidem.

In. l. ista dr. Si filius dicat matrem suā vti instro falso ɔtra ipsum: filius nō poterit accusare matrē suā. l. cor. de falsis. Sꝫ si filius nō credit illud instrumētum esse verū: pōt obijcere exceptionem matri sue: ꝛ se viriliter defendē. Tex. pōt. ꝛ ita hētis h̄ mreꝫ nō posse accusari a filio de crimine capitali. sed mr non pōt filios accusare de crimine capitali: vt. ꝯ. qui accu. nō pñt. l. pp insidias. que aūt sit ratio: ibi dixi. Odofre.

Qui falsas.

q

In. l. ista dr. Siqs tabulas testamēti dfuncti dicit esse falsas ꝛ nō pbat sed succūbit: punit in hoc: qꝛ relictū sibi in illo testō perdit. Tex. qui falsas. qꝛ volebat succedē defuncto ab intestato tanq̄ pximior. Tex. nō potest. sub. ꝛ ideo legatū perdit. ¶ Oꝛ segnori habetis qui dicit testamentū falsum ꝛ succumbit: perdit legatū: vt. ff. de his qui. vt indig. l. post legatum.

Ipse significas.

In. l. ista dr. Si aliqui vtūtur falsis instris cōtra me: ꝛ moueo eis qōnē falsi: ꝛ sup qōne falsi cū eis trāsigo: valet trāsactio: ꝛ amplius de facili hāc qōnem. s. falsi eis mouere nō potero. Tex. ipse. sub. tu. Tex. inspectam. vnde cepisti dicere falsa. Tex. transactione. sub. super questione falsi. Tex. permittat. nam super falsa questione licet transigere: vt. ꝯ. de transac. l. trāsigere. in fi. ꝛ. l. si ex falsis.

Si falsos.

s

In. l. ista not. drām inter eū qui frabricat falsos codicillos: ꝛ eū qui vtit falsis codicillis. Nam si quis fabricat falsos codicillos lꝫ eis non vtatur: nō tñ excusat a pena. l. cor. de falsis. sꝫ si aliquis non fabricat falsos codicillos: sed eis cōscriptis ab alio non vtitur: excusatur a pena. l. cor. de falsis. sꝫ si eis vtitur: non excusatur. Tex. euitare. ¶ Oꝛ segnori habetis hic qui conscripsit falsos codicillos: si eis non vtatur: non tenetur. l. corne. de falsis. sed si ipse non conscripsit sed alius ꝛ eis non vtitur: non tenetur. l. cornelia de falsis. Itē ex. l. ista colligitur. si produco sciēter falsos testes siue vxor siue nō: teneor. l. cor. de falsis. sꝫ si crederē eos esse veros: ꝛ eis non vtor: nō teneor. l. cor. de falsis. secus est in falsa moneta. ꝛ sic soluitur contra. ar. ff. e. l. qui falsam.

Si docueris.

In. l. ista dicit. Si aliquis fecit codicillos in quibus legata reliquit: indubitanter succedentes ei ab intesta. tenētur ea prestare si codicilli sint veri. sed si codicilli non sunt veri: legata que in illis relicta sunt non debentur. si codicilli accusantur de falso ꝛ de falso redarguuntur. Tex. cōstitutus. ex vi vtilis interdicti quorum bonorum: vt. ꝯ. l. j. ij. ꝛ. iij. Tex. queri. sub. per actionem in factum vel per exceptionem: vt. ff. e. l. qui in nomine. sed si reperientur falsi nihil deberet: vt. ff. quēad. testa. ape. l. ij. §. j.

Cum suppositi

c

In. l. ista dicitur. Si volo mulierēꝫ accusare de ptu supposito: solēniter apud psidem prouincie debeo eam accusare. Tex. crimē. sub. per. l. cor. de fal. Tex. id. pba. accedit. ꝯ. e. l. j. ꝛ ibi dixi.

Filis.

s

In. l. ista ponit talis casus. Ego coram pedaneis iudicibus petebam a te

bam a te.x.ex vigore quorundam instrumentorum.tu incidē ter illa instrumenta dicis esse falsa: nunquid pedanei iudi/ces de questione falsi poterunt cognoscere?Certe sic. Tex. iudices:idest apud inferiores:vt.s.de peda.iudicibus.l.vl. Tex.requiretur. Nam iudex pedaneus potest cognoscere incidenter de tali questione de qua non posset cognoscere pncipaliter:vt.s.de iudi.l.quotiens.⁊.s.de ordi.iudi.l.j.

Querela falsi. In.l. ista dicitur. Si cōscripsisti fal/sum instrumentū contra me vel vsus fuisti fal/so instrumento contra me possum te accusare de falso vsq3 ad.xx. annos. nam querela falsi durat vsq3 ad.xx.annos sicut cetera quoq3 fere crimina.hoc dicit.ista.l. Tex.q̄rela falsi ⁊c.per acc.l.cor.de fal. Tex. pre/scriptionibus.s.minoribus. Tex.crimina. sub. durant vsq3 ad.xx.annos. ¶ Unde nota hic queritur.v.modis de falso ciuiliter per act.in factum:vt.ff.e.l.qui in nomine.⁊ ista cuz sit personalis ⁊ rei persecutoria.durat vsq3 ad.xxx.ānos: q3 sicut personalium actionum ⁊c.vt.s.de consti.pecul.l.ij. ¶ Item queritur de falso ciuiliter:vt si peto a te.x.⁊ tu di/cis falsum instrumentuz in modū exceptionis:vt.s.de ordi. iudi.l.penul.⁊ hec questio falsi que opponitur in moduz ex ceptionis:durat sine prefinitione temporis: quia exceptio/nes sunt perpetue iuxta illud que annua sunt ad agendum: perpetua sunt ad excipiendū:vt.ff.de doli ex.l.pure. in fine. ¶ Item queritur de falso criminaliter.vt cum quis accusa/tur.l.cor.de falsis.⁊ hoc casu durat vsq3 ad.xx.ānos.⁊ sic lo/quitur hec.l. ¶ Item queritur de falso iudicis officio dupli citer. Uno modo iudicis officio queritur de falso:vt si peto restitui contra sentētiam:quia petitur restitutio iudicis offi/cio:de quo loquitur.ff.de mino.l.q si minor.§.item si ex edi cto.⁊.ff.de iudi.l.si pretor.§.marcellus notat.⁊.ff.de re iu.l. diuus.⁊ hoc casu petitur restitutio contra sententiam infra quadriennium:vt.s.e.l.ij. Nec dico sicut dixit hic dominus Jo.⁊ hoc casu iudicis officium durat.xx.annis. Nam hec somniando dixisse videtur.q3 bene poterat recordari q quā do petitur restitutio vt prefixa sunt tempora:olim annus vti lis:hodie quadriennium continuum:vt.s.de tempo. in in/teg.restitu.l.superuacuam. ¶ Item alio modo queritur de falso iudicis officio:quia testem vacillantem bene potest pu nire iudex ex officio suo:vt.s.de testibus.l.nullum.⁊.l.iube mus.⁊ licet hic dominus Jo.⁊ Azo dicant q istud officiū durat vsq3 ad.xxx.annos.tamē dico q tādiu durat q̄diu du rat eius cognitio.quia q̄diu durat principale:⁊ eius acces/sorium.vnde q̄diu durat causa que est principalis : ⁊ eius cognitio:vt.s.e.ti.l.iiij. Item si aduersarius vteretur falso instrumento:⁊ iudex perpenderet:bene posset illū suo offi/cio sine accusatore punire:vt.s.de probatio.l.sciant cuncti. ¶ Or segnori habetis hic q crimina publica durant vsq3 ad.xx.annos.quia querela falsi sicut fere querela ceterorum criminum tollitur.xx.annis.⁊ fere dicit littera propter plu/res accusationes quarum quedam durant minori tempore: quedam maiori.vt est accusatio adulterij que tollitur qnquē nio post mortem apostate:vt.s.ad legem iuliā de adulterijs. l.adulter. Item accusatio criminis apostatarum tollit̄ quin/quēnio post mortem apostate. nam dum viuit perpetua est: vt.s.de apostatis.l.ij.⁊.l.apostatarum. Item accusatio pecu latus tollitur quinquēnio:vt no.ff.de crimie peculatus.l.vl tima. Item accusatio iniuriarum tollitur anno:vt institu.de iniurijs.in fine. Odofredus.

Qui veluti. In.l.ista dicitur. Si tu scripsisti in instrumento q tali die eram presens:⁊ q accepi tales res quas apud te deposui vel etiam cōmodaui: ⁊ ego eram absēs illa die:ista talis scriptura nō preiudicat veritati:sed te de falso potero accusare. Tex. au/fertur.quia non debet alteri per alterum iniqua ꝯditio afferri:vt.ff.de regu.iur.l.non debet.

Eum qui. In.l.ista dicitur.Si aliqs amouet vel celat testamen tum ne eius copia habeatur cōmittit crimē.l. cor.de falsis. Tex.cum.s.heredem. Tex.testa/mentum.sub.ne debeatur legatum. Tex.publice notuz est. Et no.h q. P.dixit q accusatio.l.cor.de falsis est publica: cum celatur vel amouetur testamentum vel cum deletur te/stamentum.sed pro alio falso dixit priuatam esse accusatio/nem falsi.⁊ sic intelligebat.l.istam que tantum de testamento dicit.⁊.l.ff.e.l.paulus in prin.⁊.l.qui testamentuz. Item pro se inducit:quia sola.l.cor.testamētaria numeratur inter pu/blica iudicia:vt.ff.de pu.iudi.l.j. Item pro se inducit.j.ti.j. l.ij.sed verius est s̄m Jo.⁊ Azo.q.l.cor.de falsis sit publi/cum crimen:siue proponatur pro testamēto amoto:siue pro ponatur pro alia scriptura.tum quia ponitur inter publica crimina.tum q3 lex videt̄ velle h dicere:vt.ff.e.l.damus.

Si creditor. In.l. ista dicit̄. Ego predium meum pmo loco obligaui titio. secundo loco tibi. postea volebam istud predium distrahere vt pmo ti/bi soluerē.non inueniebam emptorem : vnde ego cum te secundo creditore conscripsi falsum instrumen/tum:in quo continebatur q tibi primo obligauerā q̄ titio: nunquid nocet istud titio?Certe non.non tamen ego debi/tor ⁊ secundus creditor poterimus accusari.l.cor.de falsis. sed nec emptor qui emit poterit accusari.l.cor. de falsis : q3 ignorabat.hoc dicit. Tex.si creditor.sub.tu°. Tex.tibi:idest emptori:qui fraudem non participasti. ¶ Or segnori bene potest ita poni casus in.l.ista.potest tamen ⁊ alio modo ca/sus exemplificari:cum primo esset obligatum vni predium meum:⁊ conscripsit creditor cum debitore primo anteriori die esse obligatum:certe falsuz committitur: vt probatur.ff. de fide instrumē.l.repetita. Item potest alio modo exempli/ficari q creditor fecit conscribi falsum instrumentum q sibi soli esset obligatum.

Ex fide. In.l. ista dicitur. Si aliquis vtitur quodam testamento cō/tra me ⁊ credo illud falsum esse: duplici via mihi subuenietur.⁊ criminali:accusando euz l.cor.de falsis.⁊ hanc possum mouere per me non per procuratorem.⁊ ciuili:quia possum agere cōtra te/stamentum per actionem in factum.⁊ hanc possum mouere per me ⁊ per procur. Tex.non potest.quia ad crimen publi ci iudicij prosequēdum frustra procurator interuenit : vt.ff. de pu.iudi.l.penul.§.ad crimen. ⁊ hec accusatio semper est publica:vt dixi.s.e.l.eum qui. Tex. possit. ⁊ ita habetis hic q de falso potest queri ciuiliter ⁊ criminaliter.⁊ ad istud ac/cedit.j.e.l.damus.⁊.l.vlti.

Sicuti falsi. In.l. ista dicit̄. Si aliqua scriptura est falsa:lapsu temporis non potest confirma/ri:ita si aliqua scriptura est vera lapsu tem/poris non euanescit. ⁊ ideo si credo veram scripturam esse:ex ea possum petere. sed si alius dicat falsam ⁊ falsa apparet:ista scriptura effectu care bit. Tex.non potest.vt.ff.de regu.iur.l.quod ab initio. Tex. non euanescit.quia tempus ⁊c.ff.de acti.⁊ obli.l.obligatio/num fere.§.placet. Tex.vel per accusationem. sub.l.cor. de fal. Tex.vel priuatum iudicium.i.per act.in factuz ciuiliter. Tex.fuerit cōmotus. Nam potest agi ciuiliter ⁊ criminali/ter.⁊ si agitur criminaliter:subijcitur questionibus precedē tibus indic̄.non al's cum non sit a questionibus incipiendū: vt.ff.de questionibus.l.j.§.j. Odofredus.

Ex initio. In.l.ista dicitur.Si tu cō scribis falsum instrumen/tum in quo continetur q rem meā tibi ven/didi:q3 illud instrumētuz est falsuz:nō pre/paratur tibi iustus titulus possidendi. Tex. potes.⁊ ita habet3 q ex falsa scriptura titu/lus non cōparatur:q3 titulus paratur ex vera causa non ex falsa:vt.ff.de publi.l.j.⁊.l.ij.

Et si ad te. In.l.ista ponitur talis casus. Mulier aliqua accessit ad principem ⁊ coram eo talez pro/posuit questionez? Domine imperator pre dia mea cuidā donaui ponam° titio. sequ

conſcripſit inſtrumentuȝ in quo continebatur ꝙ dudum añ ſibi illud predium donaueram. ⁊ fecit ſubſcribere tanq̄ eēt quedam epiſtola. accuſo illud inſtrumētum dicēs illud eſſe falſum. quero a vobis nunquid ego ſum audienda? Ad qđ reſpondet imperator. ſi illud negociuȝ pertinet ad te: tu tenebaris deliberare vtrum accuſares illud inſtrumentū eſſe falſum vel non. quia ſi accuſas ⁊ non probas: videris calūniari. ſed ſi cā pertinet ad aliū nō debuiſti proſilire ad accuſandum niſi proſequebaris tuam vel tuorū iniuriam. Tex. etiam atq; etiam. q. d. ſepe ⁊ ſepius. Tex. ſubſcripſeras. quia teneris ſimilitudine ſupplicij: vt. ſ. de accu. l. vlt. Tex. accuſare. ſub. niſi cum proſequitur ſuā vel ſuorum iniuriā: vt no. ſ. de accu. l. ſenatus.

HEc exemptum. In. l. iſta dr. Si aliquis exēplū precuȝ ſcribit per errorem alr q̄ debeat: non cōmittit falſum. ſed ſi dolo malo cōſcriberet: falſuȝ cōmittit: qr falſum ſine dolo nō cōmittit. Tex. nec exemplum precum. i. reſcriptū imperiale in quo continent res inſerte in libello. Tex. morat. ¶ Or ſegnori hētis hic ſi reſcriptum impetrat per mēdaciū ⁊ ita dolo malo: morat cognitionem dari iudicis. ſi per errorem: nō morat. Et ita eſt hic ar. pro illorum opi. qui dicūt ꝙ reſcriptū per mēdaciū impetratū nō vȝ ſed per errorē ſic: vt no. ſ. ſi cōtra ius vel vti. pu. l. j. ⁊. ij. Uel pōt dici ſm opi. Jo. ⁊ Azo. reſcriptū per mendacium impetratū morat cognitionē iudicis: qr cognoſcit ſm veritatē: vt. ſ. ſi cōtra ius vel vti. pub. l. pſcrip. ſȝ iure canonū ſi impetrat reſcriptū dolo malo non valet: ſed per errorē ſic. ſi alr impetraſſet: vt extra de reſcrip. c. ſuper litteris.

SI quis decurio. In. l. iſta dr. Quidam erat decurio. i. conſiliarius ſue ciuitatis: ⁊ inſuper erat tabellio. iſte decurio cōſcripſit teſtamentuȝ vel codicillū. nūc dr ꝙ illud teſtamentum eſt falſum: vel ꝙ ille codicillus eſt falſus: nunquid iſte decurio ſubijciet qōnibus? Uidetur ꝙ non: qr decurio eſt. tñ eo caſu tanq̄ tabellio nō tanq̄ decurio debet ſubijci queſtionibus: vt veritas indagetur. Tex. ſi quis decurio. i. conſiliarius ſue ciuitatis. vt. ff. de ver. ſigni. l. pupillus. §. decuriones. Tex. queſtionum. i. tormentoruȝ. alij dicunt queſtioni. ſ. alij: qr interrogabitur. Tex. auctoreȝ. ¶ Or ſegnori vos hētis hic ꝙ tabellio pōt eſſe decurio. Sed vr ꝙ qui eſt tabellio non poſſit eſſe decurio. vnde dicitur cōtra. j. de decurio. l. vniuerſos. Ad quod poteſt dici. quod hic dicitur ibi corrigitur. Uel pōt dici vt ſi dicatur. ſi primo eſt tabellio poſtea non creatur decurio vt ibi. ſi autem primo fuit decurio: nō excluditur poſtea ab officio tabellionatus vt hic. Uel poteſt dici. in eodē loco nō poteſt eſſe tabellio ⁊ decurio: vt in. l. contra. tñ hic bene nō ſeruat: qr plures ſunt tabelliōes d cōſilio ciuitat bononie. ¶ Sed denuo videtur hic ꝙ iſte fungatur vice duarū perſonarum quod eſt contra regulam. ff. de pactis. l. ſi plures. Ad qđ vos dicetis. illud verum eſt in his que ſunt iuriſdictionis voluntarie: qr fieri tabellionem eſt voluntatis: vt colligitur argu. ff. de adop. l. j. ¶ Sed denuo ad id quod hic dicitur: ſcilicet ꝙ decuriones ſubijciūtur queſtionibus vr contra. j. de penis. l. decurionum. vbi dr ꝙ decuriones ſiue eorum filij nō ſubijciuntur queſtionibus? Ad qđ ita rñdeo. non ſubijciet qōnibus vt decurio ſed vt tabellio. vñ q̄tum ad municipales honores eſt decurio: ſed q̄tum ad alia nō. ¶ Ultimo ſegnori colligetis ex. l. iſta ar. ſi inſtrumentuȝ tabellionis reuocatur in dubium: ⁊ tabellio veniat ⁊ iurat ꝙ fecit illud inſtrumentum: ſtatur dicto eius ꝙ illud inſtrumētum fecit. non autem ſtatur dicto eius ꝙ propter hoc credatur eſſe verum illud inſtrumentum: ita ꝙ non poſſit accuſari de falſo: vt in auc. de fide inſtrumētorum. §. ſi vero habes. ſic ⁊ dicto iudicis ſtatur qđ interpretat: vt ar. ff. de ap. l. ab executore. ſed ſoli ſermoni arbitri non creditur: vt. ſ. de ar. l. pen. §. ſinautem. Itē non ſtatur dicto iudicis ⁊c. vt extra de teſti. c. quoniam. Item videtur contra. ſcilicet ꝙ non ſtetur dicto tabellionis: vt in auc. de hereti. ⁊ fal. §. ſi vero abſenti. ſȝ ibi non de fide ſcripture: ſed de ſolēnitate agitur. nam producēti incūbit onus probandi fidē veri adeſſe his que tali inſtrumento ſcripta ſunt: vt. ſ. de proba. l. iubemus. ⁊. ſ. de fide inſtrumentorum. l. iudices. ⁊. l. cum quidam.

QUi falſi. Lex iſta habet duplicem intellectuȝ. habet eni vnū intellectum ſm Bul. ꝙ in. l. iſta querebat de falſo incidenter non principaliter. habet ⁊ alium intellectum ſm Jo. ⁊ Azo. ꝙ in. l. iſta querebatur de falſo principaliter: ⁊ iſte intellectus verior eſt. Ponam⁹ ergo caſum ſm Jo. ⁊ Azo. petebam a te. x. ex quodam inſtrumento qđ producebaȝ cōtra te. tu illud inſtrumentum dicis eſſe falſuȝ: ⁊ accuſaſti me de falſo. quid facturus eſt iudex? dominus imperator ponit frenum ad caudam in. l. iſta. Nam illud quod ponit in fi. deberet ponere in prin. ⁊ illud quod ponit in prin. deberet ponere in medio. Unde vbi aliquis accuſatur falſuȝ inſtrumētum conſcripſiſſe vel etiam vſum eſſe falſo inſtrumento: iudex debet facere litem conteſtari ſuper accuſatione falſi: ⁊ vtriq; parti aſſignabit diem ad probandum. hoc facto debet examinare ⁊ inquirere veritatem ſicut poteſt. ſ. argumentis ⁊ teſtibus ⁊ litterarum cōparationibus. ⁊ hoc eſt quod dicit imperator in prin. huius. l. quod deberet poni in fi. ⁊ hoc facto non debet interloqui ſiue aperire motum animi ſui dicēdo aliqua que ſentiat de cauſa. nam non debet facere bonus iudex vt faciunt multi fatui. Nam fatui iudices quādo mouentur accuſationes coram eis: ſtatim in exteriorib⁹ eligūt vnam partem: ⁊ ſemper ſunt aſperi cōtra aliaȝ: ⁊ dicunt ſibi iniurioſa verba. certe iſti non ſunt boni iudices: quia iudex qui debet eſſe in medio debet celare motū animi ſui: ⁊ equaliter ſedere in ſede nec accuſatorem nec accuſatū debet corrumpere. ſic debet facere iudex qui refert negocium principi. Nam bonus iudex ſcribit factum principi ſic. proceſſus talis fuit. litis conte. talis eſt. probationes ſunt tales. dubito quid debeā facere. volo per vos certiorari. vnde ſicut iudex qui refert ſuperiori non declarat motum animi ſui: ita iudex qui cognoſcit de falſo. ſed ſolēniter examinato negocio debet diffinire infra biēnium cōputādum a diē litis ꝯte. ⁊ diffinire per ſententiam diffinitiuam vel condēnando vel abſoluendo accuſatum. ⁊ ſi reperit falſum eſſe cōmiſſuȝ: tūc debebit condēnare accuſatum ad ſimilitudineȝ ſupplicij. qr ſi eſt ſeruus debet facere eum decapitari. vel debet deportari: ſi eſt liber. Tex. vbi falſi examen. i. apud quem iudiceȝ. vl vbi. i. quando. Tex. inciderit. exponatis principaliter nō incident: qr accuſabas de falſo directo vt dixi in caſu ſm Jo. ⁊ Azo. Tex. argumentis. quia debet videre iudex ſi in iſtrumento eſt aliquid abraſum vel abolitum. Tex. teſtibus quia iudex debet recipere teſtes cōtra inſtrumētum ⁊ pro inſtrumento ſi pducuntur. Tex. collatione. ſi cōtra inſtrumentum inducuntur alie ſcripture: vt. ſ. de fide inſtrumētorum. l. cōparationes. Tex. veritatis. nam bonus iudex dȝītueri ſi ille qui fecit ſcripturam fuit bone fame: vt ⁊ hodie preſumatur bone fame. vel ſi fuit male fame: vt ⁊ hodie pſumat male fame: vt ar. ff. de accuſa. l. ſicui. §. ijſdem. Tex. indicatur. naȝ in iſto crimine incumbit onus probandi accuſatori ⁊ accuſato: vt. j. e. l. proxi. ⁊. j. e. l. vlti. idē eſt in crimine expugnate patrie ⁊ in crimie peculatus: vt. j. de aboli. l. fallaciter. Tex. ſȝ inter vtrāq; perſonam. ſ. accuſatoris ⁊ accuſati. ad imitationem relationis: qr quādo negocium refertur ad ſupiorē ⁊c. vt. ſ. de rela. l. j. ⁊. ij. Tex. pditur⁹. i. manifeſtaturus. Tex. criminalis. ſub. mote principaliter. Tex. cōpendioſo ſpacio. ſ. biēnio a lite conteſ. cōputato. nam ſicut cauſa ciuilis ſiue pecuniaria debet finiri triēnio: ita iſta biēnio: vt. j. vt ītra certū tempus criminalis queſtio terminetur. l. penul. ⁊ vlti. Tex. quē. ſ. finem. Tex. cuius. ſ. accuſationis. Tex. accuſatiōis. qr ſuper accuſationibus conteſtatur lis: vt. ſ. de iureiuran. l. ij. Tex. imīnēte. ſub. ſi eſt liber: qr hec eſt pena. l. cor. de falſis. nā ſi eſt ſeruus qui cōmiſit crimē falſi: imponitur ei pena capitalis. ſi eſt liber: deportat cum publicatione bonorum: vt colligitur. ff. e. l. j. §. vlti. Si accuſator non probat qđ intēdit: tenet ad ſimilitudinē ſupplicij: vt. j. de calūnia. l. vlti. nec accuſator haberet iuſtam cauſam accuſandi: vt. j. de calū. l. ij.

¶ Or ſegnori

¶ Or segnori habetis quid debet facere bonus iudex qui cognoscit de crimine falsi.nam ipse dȝ facere offerri libellū. ⁊ debet facere litem contestari.⁊ lite conte.debet facere pstari iuramētum de calū.vt.s.de iureiurā.l.vlti. Licet'qdam dicant cōtra.quorum opinio vera non est vt ibi dixi.⁊ dȝ ⁊c. assignare vtriqꝫ parti diem ad probandum.postea dȝ examinare negocium argumentis ⁊ testibus ⁊ aliis indiciis omnibus quibus potest. Item debet esse equalis inter accusatorem ⁊ accusatum:nec debet signis exterioribus eligere vnā partem ⁊ esse contra aliam:⁊ dicere ei verba iniuriosa. Itē non debet ei motuȝ animi sui discooperire.⁊ ad hoc facit.ff. de offi.pre.l.obseruandum.sed ad similitudineȝ iudicis qui facit relationeȝ debet instrumētum prebere:⁊ infra bieniuȝ debet diffinire per sentētiam diffinitiuaȝ condēnando accusatum si fuerit ꝯuictus: vel absoluēdo si non fuerit ꝯuictus.

¶ Or segnori legit ⁊ alio modo ꝰm Bul.vt ista.l.itelligat cum questio falsi mouetur incidēter non pncipaliter:⁊ tunc ꝰm eum ponetis in ea ita casuȝ.petebā a te.x.ex forma cuiusdam instrumēti.tu excipis ⁊ dicis illud instrumētum eē falsum.⁊ sic pncipalis questio est ciuilis.⁊ alia.i.incidens ē criminalis.quid debet facere bonus iudex? Certe iudex debet diligēter examinare negociuȝ.s.testibus instrumētis ⁊ scripturarum collatione:⁊ cū omnibus vestigiis veritatis quibus potest veritatē inquirere ⁊c.⁊ hec causa infra biēnium dȝ finiri.⁊ si probatuȝ fuerit de falso:pena in libero ē deportatio cum publicatione bonorum.⁊ in seruo est pena vltimi supplicii.⁊ pro hac lectura facit littera istius.l. ibi vbi dicit. vbi falsi examen inciderit.nam exponit Bul. inciderit.i.incidenter mouetur:nō pncipaliter.vt qȝ peto a te.x.ex instrumento:⁊ tu dicis illud instrumētum falsum incidēter:si autē me accusas principaliter de falso. ¶ Or segnori ꝰm istam lecturam.s.domini Bul.ad.l.istaȝ obiicitur pluribus modis. Et vno modo sic.si incidenter moueť questio falsi: quō ille cui mouetur questio falsi capitaliter punitur:cum super incidēti sit cognoscenduȝ non pronūciandū ꝰm Jo.⁊ Azo ⁊ Bul.vt no.s.de or.cogni.l.j. Ad qđ respondebat ipse.super incidēti non est pronunciandū:cum ciuilis incidit ciuili:vel cum criminalis incidit criminali.sed hic ciuilis icidit criminali.vnde hoc casu cognoscit de vtraqꝫ: ⁊ sup vtraqꝫ pronunciandum est vt hic.⁊.ff.de preuarica.l.preuaricationis.⁊.s.de ordi.iudi.l.penul.⁊.s.ad.l.iuliam.de adul. ⁊ stupro.l.quoniā Alexandrum.⁊.s.ad.l.fauiaȝ de plagia.l.pe. Uel potest dici.dicebat aūt ipse Bul.secūdo modo hic pncipalis questio erat ciuilis.incidens criminalis. cognoscit de vtraqꝫ.sed primo de pncipali.secūdo de criminali. qđ fit eoipso ꝙ super pncipali pronunciatur. quia eoipso ꝙ condemnat te mihi in.x.pronunciat instrumentum esse verum.⁊ sic intelligebat.s.de ordi.cogni.l.j. ¶ Secūdo instatur ad hanc lecturam.quomodo punitur hic de falso cum nō accusatur? vnde est contra regulam que dicit ꝙ quis sine accusatore non punitur:vt.ff.de mune.⁊ hono.l.rescripto.§.siquis accusatorem. Ad qđ respondebat dominus Bulga. speciale est hic.sic.⁊.s.de probationibus.l.iubemus. Sic est etiaȝ speciale in teste falso:vt.s.de testibus.l.nullum.sic ⁊ magnitudo cōmissi facit eum puniri vt hic.⁊.ff.ad.l.iuliā.de adult. l.j.§.si publico. ¶ Tertio modo ad hanc lecturam opponā hic dicitur ꝙ questio principalis parit exceptionem sup incidenti. Sed videtur contrarium in questione alimentorum ⁊ super qstione solutionis:vt.ff.de his qui sui iuris vel alieni sunt.l.si ⁊ iudex.⁊.ff.de liberis agnoscē.l.siquis a liberis. §.siue parens. Ad quod respondebat ipse.quia autem questio principalis desiderat plenam indaginem:sicut est in petitione hereditatis:vt.s.de petitione heredi.l.liber nec ne.⁊ hoc casu parit exceptionem rei iudica.super incidenti. ⁊ sic loquitur.s.de ordi.cognitio.l.ij.sed hic loquitur cum vtraqꝫ requirit summariam cause cognitionem.vnde hoc casu sententia lata super principali non parit exceptionem super incidenti.⁊ ꝰm hoc intelligitur.l.a diuo pio.§.si super rebus. ff.de re iudicata. ¶ Sed segnori sicut dixi vobis verior ⁊ planior est intellectus ⁊ lectura dominorum Joan. ⁊ Azo. ⁊ nulla opinio de predictis vendicat sibi locum : quia non pronunciatur super incidenti sed super principali. Item quia non sine accusatore:sed cum accusatore hic punitur.l cornelia de falsis.

D Amus licentiam.

In .l. ista dicitur. Ego in iudicio:coram competenti iudice producebam ad probationem cōtra aduersarium meum vel testamentum vel codicillū. vel producebam contra eum aliquod publicum instrumentum vel priuatuȝ vel venditionis vel donationis mihi facte. vel producebam cyrographum emissum ab aduersario ad mei vtilitatem.aduersarius meus illam scripturaȝ habet suspectam ⁊ putat eam falsam.queritur a principe quomodo prouidebitur aduersario meo contra me? Ad quod respondet imperator hoc modo.quia datur ei licentia vt apud iudicem ipsius negocii principalis:testamentum vel codicilluȝ ⁊ etiam instrumentum vel cyrographum possit dicere falsuȝ vel ciuiliter vel criminaliter . ⁊ si eligit agere ciuiliter : erit examinanda ⁊ terminanda per sententiam diffinitiuam qua finita ⁊ examinata nihilominus poterit aduersarius meus me accusare.l.cor.de falsis.⁊ debebit eam iudex examinare. ⁊ si inueniet me culpabilem:condēnabit me.l.cor. de falsis. alʼs ero absoluendus. Tex.scriptura.sub.publica vel priuata.vel scriptura:idest testamentuȝ vel codicillus vel alia vltima voluntas. Tex.criminaliter.sub.per.l.cor.de fal. Tex. an ciuiliter.sub.velit experiri.nam de falso queritur ciuiliter ⁊ criminaliter.queritur de falso crimialiter per .l. corne. de falsis.de falso queritur ciuiliter multis modis : scilicet ꝑ exceptionem ⁊ per replicationem ⁊ per iudicis officium:vt plene dixi.s.e.l.querela.⁊ queritur de falso criminaliter ⁊ ciuiliter:non in eodem iudicio sed diuersis:vt colligitur.ff.de pu.iudi.l.interdum.⁊ finita ciuili agitur criminali ⁊ ecōtra. Tex.ꝙ si expeteres:idest peteres. Tex.questiōe ciuili.⁊ falsi. Tex.terminata.sub.cuȝ primo mota est. Tex.indago.i.inquisitio:scilicet instrumentalis:testibus.scripturarum collatione ⁊c.vt.s.l.proxi.dixi. ¶ Or dixi.si oritur dubitatio de scriptura:nūc ponit exemplū de scriptura.vnde dicit. Tex. vt siquis tabulas ⁊c.nec non:idest sic.quia duabus ⁊c:vt.ff. de verbo.signi.l.duabus. Tex.vel vltimas voluntates.puta mortis causa donationis.quia mortis causa donatio est vltima voluntas:vt.s.de mortis causa dona.l.vlti. Tex. confugentium.i.litigantium. Tex.procedat.quia cum in ciuili dȝ imponi pena pecuniaria:leuior est cognitio. Tex. vlcisci.i. vindicare. ¶ Or segnori licet ista.l.qꝰtum ad litteraȝ videatur longa:tamen qꝰtum ad sententiam est satis breuis.⁊ hec l.dicit de falso posse queri ciuiliter ⁊ criminaliter: siue aliquis producat testamentum vel codicillum siue aliquod instrumentum ⁊c. Et ad hoc concor.s.de fide istru.l.ij.⁊.l.iudices.⁊.l.cum quidam. ¶ Sed circa.l.istam instatur ⁊ conuincitur eam stare non posse duabus rationibus. Prima ratio est.hec.l.dicit queri posse de falso ciuiliter ⁊ crimialiter. sed primo dicit de ciuili queri ꝗ̄ de criminali. Sed lex cōtradit que dicit ꝙ primo debet queri de criminali:vtpote de maiori ꝗ̄ de ciuili.vnde videtur contra .s. de ordi. cogni.l. quoniam.⁊.s.ad legem iuliam de adulter.⁊ etiaȝ colligitur ff.de iudi.l.si de vi. Ad quod potest dici pluribꝰ modis. Et vno modo sic.si ab vna eademqꝫ persona mouetur criminalis questio ⁊ ciuilis:quod potest esse cum descendūt ex causa rei familiaris:vt.j.quando ciuilis actio preiudicat crimi. l.vna.secus si competeret ad vindictam:quia vna intentata tollitur altera:vt colligitur.ff.de iniuriis.l.quod senatus. ⁊ l.pretor.vbi ab vna eademqꝫ persona mouetur ciuilis ⁊ criminalis:non possunt moueri simul ⁊ semel.sȝ habet electionem ille qui agit ꝗ̄ primo velit mouere.⁊ vna pendente nō mouetur altera:vt colligitur.ff.de pu.iudi.l.interdum. ⁊.ff. vi bonorum rapto.l.ij.§.j.⁊ sic intelligitur.l.nostra.quia hic primo elegit agere ciuiliter ꝗ̄ criminaliter:vnde prio debet diffiniri ciuilis ꝗ̄ criminalis:iuxta regulam.qui prior ⁊c.vt colligitur.ff.de iudi.l.qui prior. Sed in legibus contrariis vnus mouebat ciuilem:alius criminalem: vtputa petebam a te.x.ex quodam instrumento. tu dicebas illud instrumentum esse falsum.certe tūc ciuilis postponitur vtpote minor. ⁊ finis criminalis questionis erit exordiuȝ ciuilis: quia per

minorem questionem &c.vt.ff.de iudic.l. per minorem.&.ff. de excep.l.fundi.&.l.fundum.& hec erit vera solutio. Scio tamen q dñs Jo. & Azo scripserunt hic ad solutionē hoꝝ contrariorum multas fabulas que non sunt digne recitatione:& dixerunt. ideo hic agitur primo ciuiliter q criminaliter:qꝛ questio falsi opponebatur cā morādē solutionis: vñ debet precedere questio ciuilis criminali:vt no.s.e.l.ij.Sꝫ hec rñsio non est bona:qꝛ.l.illa loquitur: si peto a te.c.& presumptio est pro instrumento. at in.l.nostra tractatur de questione principali. vnde hic tractatur de questione falsi: ibi de questione principali. Alij dicunt q istud factum fuit de voluntate vtriusqꝫ litigatoris.sed istud est diuinare: qꝛ hec solutio ex littera non colligitur. Nec ob. q asperitas iuris pactis litigantium potest mitigari: vt.s. de tem.ap.l.vlti.in fi.tamen iuri pu.pactis priuatorum non derogatur:vt no.ff. de pactis.l.ius publicuꝫ.&.s.de sententijs & inter.om.iud.l. prolatam. ¶ Sꝫ denuo ad.l.istam opponitur & instatur sic. quomodo hic accusatur priuata scriptura.l. cor. de falsis. cum priuata scriptura non probat? vt.s.de proba.l. instrumenta.vnde cum non probet: ergo scribendo eam non cōmittitur falsum. quid enim obfuit conatus qui nullum habuit effectuꝫ?vt.ff.quod quisqꝫ iuris.l.j.in fi. Ad quod potest dici tribus modis. Et vno modo accusatur priuata scriptura.l.cor.de falsis. quia licet non probet per se: probat cum alijs indicijs: vt in aucten. de fide instrumentorum.§. nullus. Uel potest dici. priuata scriptura non probat pro eo qui scripsit eam:sed probat pro creditore cōtra debitorē qui eam emisit: ex quo certum est manu debitoris scriptam esse: vt in aucten.de triente & semis.§. studium non maliuolentie.& ita hic erit intelligendum:scilicet q illa priuata scriptura erat scripta manu illius contra quem producebatur. ¶ Uel pōt dici tertio mō & sic. priuata scriptura non probat nisi saltim hēat subscriptionē triuꝫ testium: qꝛ illa valet saltim ad compationē:& qꝛ tūc equipaꝛ publico instro:vt.s. qui po.in pig.ha.l.scripturas.vñ qꝛ talis scriptura priuata probat:merito potest accusari de falso.

Debemus. In.l. ista quo ad quid idē dr qd in superiori: nisi qꝛ ei supadditꝛ aliqd. Nam superiori.l.dictū est eū cōtra quē pducitur scriptura posse eā dicere falsam vel ciuiliꝛ vel criminaliter put elegerit. hoc idem dr in.l. nostra.sed hic supadditꝛ:quia si elegit ille contra quem producitur scriptura dicere eā falsaꝫ vel ciuiliter vel criminaliter:onus probandi incūbit vtriqꝫ.s.vt ille qui producit eam probet eam esse veram: ille contra quē pducitꝛ probet eam esse falsam. Tex.elegerit.sub.qd pōt:vt.s.l.pxi.in pn. Tex. & incumbat.istud qd amodo sequitur superadditur.i. supiori.Text.deinde: idest postea. Text.paratus sit.¶ Or segnori habetis hic q de falso agitur dupliciter.s.ciuiliter vel criminaliter.concor.s.e.l.vbi.&.s.e.l.proxi.&.s. de trās. l.si ex falsis. ¶ Sed ad.l.istam instatur sic.nam hic dicitur. si scriptura dicitur falsa siue ciuiliter siue criminaliter: q onus probandi incumbit vtriqꝫ. sed primo ei qui producit scripturam:deinde ei contra quē producitur. Sed videtur contra. & videtur q onus probandi incumbat soli auctori qui agit ciuiliter de falso: vel soli accusatori qui agit criminaliter de falso iuxta regulam.qui accusare volunt: probationes habere debent: vt.s.de edendo.l. qui accusare volunt.&.s. de rei vendi.l.res. Ad quod ita breuiter respondeo regulariter onus probandi incumbit actori. & hec est regula. Sed hec regula fallit in quibusdam casibus. Fallit in crimine falsi in quo acerrima debet fieri indago: vt.s. eo.l.vbi.& in isto casu incumbit onus probandi vtriqꝫ vt h. Item fallit in crimine peculatus & expugnate patrie: vt.j. de aboli.l.fallaciter. ¶ Sꝫ denuo instaꝛ & videtur q onus probandi incumbit solūmodo ei qui inducit scripturaꝫ &c. vt.s.de fide instrumento.l.iudices.&.s. de probatio.l.iubemus. Ad quod vos ita dicetis. vbi scriptura psumitꝛ falsa: vel ex persona conscribentis: quia erat consuetus scribere falsa instrumēta &c.vt.ff.de accu.l.sicui.§.ijsdem.vel ex persona producētis. vnde qꝛ al's crassatus est: nūc presumitur delinquere: vt.ff. de edendo.l.si quis.§.j. hoc casu ipsi qui producit incūbit onus probandi: vt in.l.contra. idem si ex tenore scripture apparet falsa: vt.s. de fide instrumento. l.vltima.Si autem scriptura aliquo modo de predictis tribus non reperitur suspecta.non ex persona tabellionis: qa bonus erat.vel ex persona producentis.non ex tenore istrumenti.his casibus si instrumentum dicitur falsum:certe producenti non incumbit onus probandi:idest statur pro strumento si contra.non probetur:vt.s.de probatio.l. cum precibus.sed si aliquod indicium inducitur pro instrumēto:tūc reus probat vt hic.

¶ De his qui sibi ascribunt.

¶ Rubricam nrām ita continuabitis de.l.cor.de falsis.que punit gnāliter falsitates in superioribus dictum est. verum qꝛ ille qui sibi scribit aliquid in testamēto cōmittit.in.l. cor. de fal.& est spēs falsitatꝫ:ideo ponitꝛ rubrica. de his q sibi.i. ad suū cōmodum:scribunt aliqd in testō. sub. alieno videamus qñ cōmittant in.l.cor.de falsis.Et vt melius intelligatis totum istum ti.premittetis hic:olim cōmittebatur quedā falsitas que erat magna. Nam homines olim testabanꝛ in scriptis pro maiori parte.vnde solus testator sciebat qd cōtineretur in testamēto suo: vel ille qui scribebat testamētum quādo testator nesciebat scribere. vnde vocat testator seruū suum vel alium:qꝛ qñ testamētum fit in scriptis nō est necesse vocare tabellionē. qꝛ testamētum cōditum in scriptis capit vires ex sigillis.vnde dicebat testator qui nesciebat scribere.scribe qꝛ titium instituo mihi hēdē.ille scribebat q instituebat eum heredē.vel scribebat se coheredē eius.vel dicebat testator.scribe q lego tm̄ tali & ipse scribebat q legabat sibi tantum:postea cōcludebat testamētum:postea mortuo testatore demonstrabaꝛ iudici vt aperiretur. filius testatoris credebat se heredem:sed inueniebat scribam esse solū heredem.vel credebat se solum heredē:sed inueniebat scribam sibi coheredem. vel veniebat aliqua persona que erat coniuncta testatori & petebat legatum:& inueniebat scribaꝫ debere habere legatū.dicebat filius.quomodo instituit scribam sibi heredem & me non?vel quomodo instituit me heredem & mihi fecit scribam coheredem cum sit extranea persona?vnde viderunt auctores iuꝛ q his modis cōmittebātur multe falsitates.factum fuit senatusconsultum libonianum. vnde libonianus fecit pulsari ad consilium in ciuitate romana & dixit.volo vobis deducere in notitiam.venit quoddam de quo romani multum murmurant.quia quando scribitur testamentum ab aliquo semper inuenitur q scriba aliquid habet in testamento.vnde responsuꝫ fuit ei q statueretur q nullus qui scribit testamentum possit sibi ascribere aliquod cōmoduꝫ.& si acceptauerit:puniatur.l.cor.de falsis.surrexit quidam alius & dixit.consilium prestitum placet mihi:sed facio talem iuncturam q sicut non licet sibi ascribere aliquid in testamento: ita nec liceat ascribere filio suo vel seruo suo. quia si non posset sibi ascribere filio vꝉ seruo suo ascriberet. Item surrexit alius.placet etiam mihi quod.s. dictum est sed etiam volo adhuc facere aliam iuncturam.quia sibi non licet ascribere aliquid in testamento nec filio nec seruo suo: ita non liceat domino vel patri. Item nec liceat fratri qui est secum in eadeꝫ potestate aliquid ascribere.quia licet per patrem non queratur filio:tamen viuente patre filius censetur quasi dominus. Item licet per dominum non queratur seruo:tamen seruus volens captare beniuolentiam domini ascriberet.vnde senatores clamauerunt.placet placet. & ita statuit senatusconsul.& illud senatusconsul.vocatur libonianum in quo cauetur ne quis ascribat sibi in testamēto commodum aliquod.& siquis contrafecerit non assequitur relictum.& si est liber:debet deportari cum publicatione bonorum.& si est seruus debet damnari ad vltimum suppliciuꝫ.& hoc est quod dicit totus iste titulus.

q **Uamq̄.** In.l. ista ponitur quidam pulcher casus in quo committiꝛ in senatuscō.libonianū de rigore iuris: sed de equitate excusatur. Et casus est talis paterfa.

paterfa. volebat facere instrumentum: vocauit filium suum emancipatum qui sciebat scribere ⁊ dixit. volo ꝙ scribas testamentum meum. dixit filius: libenter. scribe ꝙ lego tantū pro anima mea scribe ꝙ te instituo heredem. iste filius emācipatus non dixit istud: nō scribam sed vocetis alium vt hoc scribat. sed scripsit ⁊ dixit. ⁊ me talem scribam testamenti heredem instituit. mortuo testatore ⁊ aperto testamento inuenitur ꝙ ipse ascripsit sibi hereditatem: nunquid tenetur. l. corne. de falsis hoc casu? Et certe iuris antiqui omnes qui erant rome fuerunt interrogati de hac questione ⁊ multum dubitabant. sed tamen dixerunt: nos non possumus eum accusare. venit quidam alius ⁊ dixit. vos loquimini ſm verba senatuscōsulti liboniani. intueamini subtiliter. si testator decessit intestatus: nonne pretor vocat istum per bonorum possess. ab intestato? sed extraneum qui aliquid sibi ascripsit non vocat. vnde si sibi ascripsit extraneus: tenetur. l. cor. de falsis. sed iste filius emancipatus ꝙ pactum fecit si sibi ascripsit bonorum possessionem quam pretor sibi defert? Certe nullum. vnde mihi videtur inspecta equitate ꝙ. l. corne. de falsis non teneatur. in cuius opinionem imperator qui fecit. l. istam cōsentit. Tex. iurisperiti scilicet imperator iusti. ⁊ papi. ⁊ similes. Tex. non esset scriptum. q2 pater testamentum non fecit: sed decessit intestatus. Tex. futurus esset. sub. per bonorum posses. vnde liberi ⁊c. vt insti. de succes. ab intesta. §. emancipatos. Tex. dulci officio. ⁊ ita si petebatur vt ascriberet: non cōmittitur in senatuscon. libonianum: nec tenetur filius emācipatus. l. corne. de falsis h casu. ¶ Or segnori in. l. ista not. duo vel tria no. Et statim no. ꝙ equitas preualet rigori iuris. ⁊ ad hoc concor. s. de iudi. l. placet. Item colligetis hic ꝙ ratio ⁊ mens legis inspicienda est. quia non tantum verba q̄tum sensum spectamus. ff. de adi. le. l. iij. §. conditio. ⁊. ff. ad. l. iuliam de adul. l. si postulauerit. §. ratio. ⁊. s. de liberis pre. vel exhere. l. iij. ⁊. s. que sit longa consue. l. j. ⁊. ij. Item not. hic. cum filius emancipatus ascripsit sibi paternam hereditatem: nō cōmodum sed debitum videt̃ sibi ascribere. vnde de equitate. l. cor. de falsis nō tenetur vt hic. Sed si extraneus ascribit sibi: cōmodum non debitum videtur sibi ascribere. ⁊ hoc ideo: q2 non est eadem ratio debita amittere ⁊ lucra non capere: vt. s. de codicillis. l. vlti. §. penulti. ⁊. s. de iure delibe. l. vltima. §. si legatarij. ¶ Or segnori ad. l. istam opponitur. nam. l. videtur velle ꝙ filius qui est in potestate si ascribit sibi paternam hereditatem excusetur. quia si filius: ergo heres: vt. ff. de liberis ⁊ posthu. l. in suis. ⁊. ff. ad tertulianum. l. ij. §. adoptiui. ⁊ ideo contradicit. l. ff. ad. l. cor. de falsis. l. si filia in principio. ¶ Ad solutionem cuius contra. dicitur tribus modis. Et vno modo sic. ꝙ ibi dr̃: hic corrigitur. Uel potest dici ſcdo modo ⁊ sic. de rigore iuris filius qui est in potestate si ascribit sibi paternam hereditatē excusatur: vt in. l. contra. filius emancipatus qui ascribit sibi paternam hereditatem non excusat̃ de rigore iuris: imo cōmittit in libonianū senatuscōsul. ⁊ tenetur. l. cor. de falsis. secus tamen est de equitate que preualet rigori iuris vt hic. ⁊ est vera solutio ⁊ bona. Uel potest dici tertio modo ⁊ sic. ⁊ istud valet ad plura. dicebatur pater qui faciebat testamentum fili scribe ꝙ tantum relinquo pro anima mea. Item scribe ꝙ te scribam instituo heredem. dixit filius. hoc non scribam quia prohibitum est in iure: etiam quia vocarer falsarius: idest possem accusari. l. corne. de falsis. vnde vocabo alium qui hoc scribat vel vos ipse scribatis. dicit pater. ego impero tibi vt scribas. hoc casu si filius emancipatus ascribit sibi hereditatem paternam: excusatur. ⁊ sic loquitur hic. secus si pater non imperat filio vt in. l. contraria. ⁊ ad istud accedit. ff. e. ti. l. j. §. inter eos. Odo.

I testator. In. l. ista dicunt̃ duo. Primo loquit̃ de bono scriptore. Scđo loquitur de fatuo ⁊ presumptuoso. Et primū dictū est tale. pone te stator codicillos faciebat ⁊ vocauit quēdam qui scriberet codicillos. dixit codicillator. scribe ꝙ relinquo tantum pro anima mea ⁊ tantum relinquo tali. Item scribe ꝙ tibi relinquo tale legatum. dixit scriba. domine multas grates de tali legato: quia hoc non scribam. vnde codicillator dixit. ostende mihi pēnam ⁊ quaternum? ⁊ scripsit ꝙ tale legatum mihi relinquit: nunquid hoc casu scriba tenetur. l. corne. de falsis? Certe non: q2 non videtur in penam senatusconsul. liboniani incidere. Secundo dicitur. ⁊ istum casum ego vidi de facto duꝫ quidam scholaris esset in extremis constitutus volebat testari: vnde vocauit me ⁊ dixit. dictetis istud testamentum. dixi ego. ordinetis primo de anima vestra ⁊ de sepultura vestra: postea legetis vt videbitur vobis: postea instituatis vobis heredeꝫ quē vultis: quia non valet testamentuꝫ sine heredis institutione. quando dicebat testator scribe ꝙ lego tibi tantum ⁊ tali tantum: dixit scriba. domine ⁊ quid mihi legatis? ⁊ ita dixit ei tribus vicibus. ⁊ tunc ego dixi ei. tu scis male artem tuam. scribe tu ꝙ tantum tibi legatur etiam si ipse vellet. dixit tabellio. o vtinam legaret mihi. dixi ego ei. certe frater tu non bene dicis: quia cōmitteres in. l. corneliam de falsis. Unde secundo dicitur hic ꝙ si scriberetur sibi aliquid in testamento cōmittit in. l. corneliā de falsis. nisi faceret per iuris ignorantiam. q2 tunc si vellet non habere relictuꝫ: excusatur a pena. l. cornelie de falsis. s. beneficio principali. hoc dicit ista lex. Tex. quos scripsisti. nam codicilli fiunt in scriptis: vt. s. de bonis liber. l. ij. ⁊ vlti. Tex. ascripsit. generaliter si erat filius vel seruꝰ. vel specialis exigitur vt pena remittatur ⁊ legatum consequatur. sed generalis etiam sola efficit ad penam euitandam: vt. ff. e. l. j. §. inter. Et no. ꝙ filius in potestate manens vel seruus iussu domini defuncti sibi ascribens penam euitant sed legato carent. Extraneus autē vel emancipatus ⁊ legato carent ⁊ penam incurrunt: vt. ff. e. l. j. §. inter. ⁊. l. filius emancipatus. ⁊. l. diuus claudius. Item no. ꝙ lucri amissio fraudem presumptam repellit. Tex. senatuscōsulti. sub. liboniani: vt. ff. e. l. ij. ⁊ hucusq3 durat primū dictuꝫ. Tex. ꝙ si. nunc incipit scđm dictum. Tex. remittetur. sub. si per iuris ignorantiam hoc fecisti: ⁊ a relicto te abstineas ⁊ non aliter. Sed videtur contra. ⁊ videtur ꝙ dictātibus testamenta possit relinqui. s. de testamentis. l. dictantibus. ¶ Ad solutionem cuius contrarij consueuit dici pluribus modis. Et vno modo sic. si aliqs dictat testamentum ⁊ nō scribit: dictanti tantum testamentum potest relinqui: quia non scribit. ⁊ sic loquitur lex contra. sed scribenti tantum vel scribenti ⁊ dictanti non potest relinqui. ⁊ sic loquitur. l. nostra ⁊ totus iste titulus. ⁊ hec solutio verior est. Uel potest dici alio modo vt credunt layci. aliquis non potest sibi dictanti ⁊ scribēti vel scribenti tantum vel dictanti tantum ascribere legatum in testamento ꝙ fit in scriptis: q2 testes ignorant ꝙ est in testamento: ⁊ ideo quia ibi presumitur ꝙ quilibet scriberet sibi legatum. sed in testamento nūcupatiuo quia testes sciūt illud quod est in testamento: dictanti tantum ⁊ scribenti tantum: ⁊ dictanti ⁊ scribenti potest relinqui: quia non potest committi predicta falsitas. Sed verius est ꝙ prius dixi. quia si diceret lego tibi. x. posset scribere quinquaginta in testamento nuncupatiuo. ⁊ si testes eadem die reducerent ad memoriam: non tamen semper. Alij dicunt dictanti potest relinqui si hoc iubeat testator: al's non vt hic. ¶ Sed denuo l. videtur contradicere ad id quod hic dicitur per ignorantiam iuris quis excusatur a pena senatusconsulti liboniani cum leges ab omnibus sciri debeant: vt. s. de legi. ⁊ consti. princi. l. leges. ⁊ ideo videtur cōtra. ff. e. ti. l. diuus claudius. Ad quod potest dici. si est persona cui est permissum ignorare iura vt quia est miles. nam militibus permissuꝫ est ignorare iura: vt. s. de iuris ⁊ facti igno. l. ij. ⁊. s. de iure deliberā. l. vltima in princi. si iste miles sibi ascribit in testamēto excusatur: si nolit habere illud quod ascriptum est vt hic. ⁊. j. eo. l. proxima. si autem est persona cui non est permissuꝫ ignorare iura non excusat̃. Uel dicatis sola ignorātia nō excusat si velit habere relictū vt in. l. cōtraria. sed si nō vellet habere relictum: sola iuris ignorātia excusat vt hic. ¶ Sed denuo quero ⁊ aduertatis ad hanc qōnem. quid si aliquis sibi ascribit legatum cum onere fideicōmissi? Uidetur ꝙ legatū petat̃ vt fideicōmissum restituatur. nā videmus in legatario indigno propter suum delictū ꝙ petit legatū: vt fideicōmissum resti-

tuatur. vt.ff. de inoffici.testamē.l.papinianus.§.meminisse. Sed contrarium est verum: qȝ tale legatū est pronōscriptū: vnde remanet apud heredem cum onere fideicōmissi. vt.ff. eo.l.filium.§.maritus. Nec ob.s̄.de cadu.tollē.l.vnica.§.j. vbi dicitur ꝙ pronōscripta remanent apud heredem sine onere. quia illud procedit in legato quod est pronōscriptū eo ꝙ res que vltimo elogio concedebanť in rerum natura: tunc temporis non fuerant.

Senatuscōsulto. In.l. ista dicitť ꝙ in senatuscōsulto liboniano ⁊ edcō diui claudij ita caueť ne scriptor testamenti aliquid sibi ascribat ⁊ ab hmōi pena excusať ꝑp iuř ignorātiam si profitetur se velle recedere a relicto. Tex. ob ignorantiaȝ.s.iuris. ⁊ ita habetis hic ꝙ iuř ignorantia excusat si vult recedere a relicto: vt.s̄.px.dixi.⁊ sic soluitur contra.ar.ff.e.l.diuus claudius.

Que in testō. In.l. ista dř. Uxor habēs maritū volebat facere testm̄ in scriptis vocauit maritū ⁊ dixit ei. volo ꝙ scribas meum testm̄. quando dicebat. lego tali.x.⁊ iste ascribebat sibi: nunquid illa legata habentur pronōscriptis? Certe sic. vñ peti non poterunt. ⁊ tenetur pena.l.cor.de falsi. Tex. habentur. ¶ Or segnori no. hic. siue relinquitur ei qui capere nō potest: puta deportato: pronōscriptum est: vt.s̄.de heredibus. insti.l.j. siue relinquitur ei qui mortuus est naturaliter pronōscriptum est: vt.s̄.de cadu.tol.l.vnica.§. ⁊ cum triplici siue inuenitur ascriptū ei qui sibi ascribit in testamēto pronōscriptum est vt hic.⁊.ff.eo.l.j. Text. habet. que est vt dř ad.l.cor.de fal.l.j.in fi.

Que habiturus. In.l. ista dř. Quidā miles accessit ad principē. dñe malo modo circunuentus sum. dicit impator quō? dñe dicam vobis. erā in exercitu: cōmilito meᵘ voluit facere testm̄ in scriptis. cū non haberemus aliquē qui sciret scribere testm̄: ego scripsi. iter cetera dixit mihi ꝙ ascriberē mihi arma sua ⁊ equos: vel etiam seruos suos quos secum habebat. ego ita feci. dicit mihi ꝙ sum puniendus tanꝙ falsarius: tamen malitiose h̄ non feci sed ignorantia ductus. quero a vobis an sim puniendus.l.cor.de fal. De rigore iuris cōmisisti in.l.cor.de fal. si vis recedere a relicto: vnde remittam tibi penā: vt habeť.s̄.l.pxi. Tex. non potes. sub. de iuř. Tex. incidisse. sub. ideo qȝ permissum est militibus ignorare iura: vt.s̄.de iuř.⁊ fac.ig.l.j. Idem potest dici in rusticis: qȝ eis est permissum ignorare iura. vt.ff.de iuř ⁊ fac.igno.l.regula.

Si libertate. In.l. ista dř. Quidā accessit ad pncipem dñe dum dñs meus faceret testm̄: ⁊ suū testm̄ scriberē: dñs meus dixit mihi qualiter ascriberem me liberū. ego dixi ꝙ nolleȝ me ascribere liberuȝ timore pene.l.cor.de fal. dominus minatus est mihi nisi ascriberem. ascripsi. nunquid cōmitto in senatusconsultum libonianum? Certe sic de rigore. sed de equitate remittitur mihi pena.l.cor.de fal. Tex. non ascripsisse. sed quid vult hoc dicere? Certe hoc ꝙ cum quis ascribit sibi in testamento: si est extraneus ⁊ testator subscribit in fine. sciant omnes omnia scripta in testamento meo deberi volo: ⁊ specialiter relictum quod ascripsit sibi scriba. sed si filius vel seruus sibi voluntate patris vel dñi ascribit: dȝ pater vř dñs ita subscribere. sciant omnes ꝙ omnia relicta in testō meo deberi volo. ¶ Unde not. ꝙ in filio ⁊ in seruo sufficit generalis subscriptio. sed in extraneo requiriť specialis subscriptio. vt.ff.eo.l.j.§.inter eos.

¶ De falsa moneta.

¶ De duobus falsis dictum est in spē.s.de eo quod cōmittitur ab eo qui asserit se ingenuum cum sit libertus. Item de eo ꝙ cum quis ascribit sibi legatum in testamento. Item dictum est in genere de omni falso ꝙ punitur.l.cor.de falsis. ⁊ iste falsitates ceperunt ante esse. in vltimis diebus cepit esse moneta: vt.ff. de contrahen.emptio.l.j. ⁊ ex quo incepit cudi moneta: homines ceperūt falsare monetā. vnde de isto falso agitur in hoc ti.⁊ exponetis de falsa moneta.s.nō fabricanda. ⁊ si fuerit fabricata de pena imponenda eis qui fabricant videamus. ¶ Sed segnori hic pro casu singularum legum huius ti.no.hoc. dicitur falsa moneta cudi vel fabricari tribus modis. Et vno modo sic. nam cum fabricatur falsa moneta: aut in toto vel pro parte. nam cum in toto dȝ esse aurea: in toto nō est aurea: vt si de octone est vel si de alio metallo. Item secundo modo fabricatur falsa moneta. cum circuntōditur esto ꝙ sit vera sed tonditur circūcirca. nam tunc bene habetis ad numerum ꝙ debetis habere: sed non habetis ad pondus. Item fabricatur tertio modo falsa moneta: cum quis tingit monetam. nam monetam de peltro quis tingit colore argenteo vt videať argentea. vnde his tribus modis puniť pena capitali si fabricat alterius monetam ꝙ pncipis: si principis comburatur. vt.ff.eo.l.qui nūmos.⁊.j.eo.l.j.⁊.ij. sed in casu excusatur aliquis a pena falsē monete: pone aliquis fabricauit falsum denariuȝ: ⁊ anteꝙ impingat literas vel cudat penitet: certe venia dignus est.ff. ad.l.corne. de fal.l.qui falsam.

Quoniam. Segnori.l. ista est lóga ꝙtum ad litteram: sed eius sententia satis est breuis. Nam contingit aliquando ꝙ monetarij fabricant adulterinam monetam non palam sed clam: certe isti ita diliguntur a iuř ꝙ ista sunt statuta cōtra eos. Nam quilibet potest istud perquirere: ⁊ sua auctoritate capere ⁊ iudici presentare. Item quilibet etiam infamis potest falsarium monete accusare.l.cor.de falsis. nec erit necesse ꝙ huic accusationi subscribat. ⁊ iste si conuictus est penam capitalem patitur: nec poterit prouocare nec alius pro eo. domus vel etiam fundus in quo falsa moneta fuerit fabricata confiscatur. ⁊ hoc est ver nisi dominus domus vel fundi essent pupilli vel vidue. nam tunc eis hec pena nō imponitur: siue sit constitutus in proximo domus vel fundi vbi moneta fabricatur falsa: nisi dolum participassent. impuberes vero.i. infantes etiam si conscij sint huius criminis non patientur aliquam penam: quia etas eorum ꝙ videt ignorat. sed tutores eorum si sint in proximo patientur eandem penam. Tex. quoniam nonnulli.i. aliqui. quia duabus ⁊c̄.vt ff.de verbo.signi.l.duabus. Tex. inquirēdi. sub.⁊ sua aucto. Tex. capere permittimus. qȝ non patientur penam calumnie: licet nō probent. Tex. prodiderit.i. manifestauerit. Tex. ignoret. presumptio iuř est. ⁊ ad hoc accedit.ff. de iuř ⁊ facti igno.l.vlti.⁊.ff. de iureiurā.l. qui iurasse.⁊.ff. de rei vendi.l. qui infans.⁊.s̄. de inoffi.testa.l. siquis seruo. ⁊ colligitur.ff. de regu.iur.l.vlti. ¶ Or segnori not. circa falsatores.v. vel vj. specialia. nam hic dicitur ꝙ quilibet falsarium potest sua auctoritate capere ⁊ iudici presentaret. ꝙ est contra regulam.s̄. de exhiben. reis.l.vlti. vbi dicitur non esse aliquem presentandum iudici nisi quem iusserit exhiberi. ¶ Item no. ꝙ falsarius potest accusari ab infame. sed regulariter infamis non accusat. vt.ff. de accusa.l.qui iudicio. sic ⁊ ařs accusat infamis.s̄.ad.l.iuliam maie.l.quisquis. ¶ Item no. ꝙ falsarius subijcitur questionibus ⁊ interrogatur de consocijs ꝙ est contra regulam.s̄. de accusa.l.vlti. ¶ Item no. ꝙ condemnatus de falsa moneta non appellat nec alius pro eo: ꝙ est contra.l.s̄. de appel.l. additos. ¶ Item no. hic ꝙ quis punitur de negligentia in hoc crimine. puta siquis passus est in domo sua cudi. sed ařs in publicis criminibus qs de dolo suo punitur: non de negligentia. vt not.ff. ad.l.corne.de sicca.l.in legem. Item not. hic ꝙ falsarius ⁊ eius consocius puniuntur pena capitali: licet ařs comburantur. vt j.l. proximo que est huic contraria. sed ibi plene soluam. ¶ Item not. in.l. ista pupilli ⁊ vidue parificantur. Simile alibi vt.s̄. quando imperator inter pupil. ⁊ viduas in rubro ⁊ in nigro. ¶ Item not. hic ꝙ delictum tutoris non redundat in caput pupilli. sic ⁊.s̄.vnde vi.l.meminerint. ⁊.s̄.de seruis fugit.l.quicunꝗ.

Siquis

Siquis nũmos.

In.l. ista dicitur. Siqs fabricat falsam monetam sub nomine principis: vel falsat monetam principis omnia bona sua confiscantur: ꝛ illico omni summota dilatione debet comburi. Tex. nostris: idest imperialibus. ¶ Or segnori hec.l. loquitur in eo qui fabricat falsam monetã principis: ꝛ in hoc videtur innuẽ ꝙ sit solius principis facere monetam fieri ꝛ iubere eam cudi. Unde quesiuit hic dñs Azo quasi admiratiue. quid si nõ fabricatur falsa moneta principis: sed pisana vel raueñ. quia pisani ꝛ rauenates sunt antiquiores monete ꝗ͂ alique: habebit ne locuꝫ lex ista? ¶ Or segnori quidam dixerunt ꝙ non. nam eorum moneta videtur reprobari ꝛ quasi falsa censeri argumento huius. Alij dixerunt ꝙ hec.l. intelligit de quadã moneta principis in qua forte imago principis erat impressa: quam non licet pisanis vel alicui ciuitati iubere cudi vel cusam formari. ¶ Sed segnori videtur mihi ꝙ nos debeamus dicere aliter. Naꝫ siquis fabricat falsam monetam pn̄cipis: debet comburi illico vt hic. Si autem fabricat monetam ciuitatis pisane vel alterius ciuitatis: debet decapitari: vt.s̄.l. proxi. quia rubrica nostra loquitur generaliter de falsa moneta: vnde generaliter debet intelligi. Item alia ratione. quia pisana ciuitas ꝛ alie ciuitates habent priuilegiũ hoc: vt possint facere fieri monetam: ꝛ vt possint eam facere cudi ꝛ formari. vnde dicit imperator. omnia enim nostra ꝛc. vt.s̄. de veteri iure enu.l.j. nam in parte regis constantie omnes ciuitates que ibi continentur habent priuilegiũ vt possint facere monetam cudi ꝛ formari que expendi possit nec recusetur. Nec ob.j.l. proxi. quia loquitur in priuatis qui non possunt impetrare vt liceat eis monetam cudi facere. Et est ratio forte. quia si falsaretur moneta priuati: non posset priuatus sumere vltionem ꝛ punire falsarium. Item alia ratione: quia fabricare falsam monetam est formam monete mutare dolo malo: vnde committitur in.l.cor. de fal. vt.ff. ad l. corne. de falsis.l.j. ¶ Sed ad.l. istam videtur contra.s̄.l. proxi. ¶ Ad solutionem cuius contra. ita dicetis. Siquis cudit falsam monetam sub nomine principis: comburitur. Si autem quis cudit falsam monetam non sub nomine principis: patitur penam capitalem vt ibi. Uel potest dici pena capitalis est genus. combustio est species. Patitur penam capitaleꝫ si flãmis comburitur vel gladio vltore patit̃. Item patitur penam capitalem qui perdit ciuitatem ꝛ familiam ꝛ libertatem: vt.ff. de public. iudi.l.ij.ꝛ.ff. de penis.l.ij. ꝛ.ff. de bonorum possessio.l. edicto.

Siquis super cudẽdo.

In.l. ista dicitur ꝙ siquis priuatus impetrauit rescriptum super cudendo ere: non obtineat. Tex. amittat. quia presumitur ꝙ illud rescriptum sit per surreptionem impetratum: vnde non debet valere: vt.s̄. de sacrosanc. eccle.l. iubemus. Tex. excipiat: idest recipiat. vnde colligimus ex.l. ista arg. ꝙ prohibitum est exercere alchimiam.

¶ De mutatione nominis

¶ Segnori de multis falsitatibus in genere ꝛ in specie habuistis. modo est quedam alia falsitas quando aliquis falso mutat sibi nomen in alienum preiudicium. ꝛ ideo dicit rubrica de mutatione nominis. sub. dolo malo non faciendo. ꝛ si dolo malo mutatio facta sit: falsum inducit. ¶ Or subijciamus hic exemplum in terminis. inuenitur scholaris a familia potestatis de nocte cum armis vetitis illi de familia potestatis accipiunt arma ei ꝛ dicunt ei. quomodo vocaris tu? cum vocatur petrus qui moratur iuxta sanctum paulum in domo abbatis predicti loci: dicit vocor martinus qui habito in domo dñi abbatis de mala volta in castello. tabellio potestatis hoc dicit. hic facit dolose. Mutat quis sibi nomen. duo ribaldi vadunt ad tabellionem bene induti: ꝛ aliqs dicit tabellioni: scribe ꝙ talis miles vendit mihi talem domuꝫ ꝛ non est ille. Unde de mutatione nominis dolo malo non facienda: ꝛ si fiat: videamus que pena imponatur.

Sicut in initio.

In.l. ista dicit̃. Si aliquis vult mutare sibi nomen sine preiudicio alieno: puta habet aliqs turpe nomen ꝛ vult mutare sibi in pulchrum nomen: licet bene sibi sicut tota die fit in religionibus. Nam si homo quando est laycus aliquod hꝫ nomen lasciuum: religiosi mutant sibi nomen ꝛ ponunt ei aliqđ nomen honestum. vñ sicut in initio liberum est ponere noĩa ꝛ cognomina: ꝛ ita liberum est mutare sine preiudicio alieno: sed dolo malo hoc non licet. Tex. itaqꝫ nomẽ dicitur nomen propriuꝫ vt petrus. cognomẽ dicitur agnitio nominis. prenomen vt in hispanis. vt cum dicimus siluius iulianus. ꝛ de hoc plene dixi.s̄. de testa.l. si in nomine. Tex. si liber es. secus si esset seruus vt.j. dicam. ¶ Or segnori no. ħ est nomen appellatiuum. est nomen proprium. Nomẽ appellatiuum est ꝙ predicat̃ de omnibus rebus eiusdem speciei: vt homo: vt fundus. ꝛ ista noĩa sunt imutabilia. Naꝫ nõ possemus mutare ꝙ homo vocetur lapis: vt fundus vocetur homo. naꝫ ꝛc. vt.ff. de le.j.l.ij. in prin. Est aũt nomen propriũ lucius titius gayus seyus. ista noĩa sunt mutabilia. ꝛ colligitur in preal.l.j.ff. de leg.ij. ꝛ insti. de leg.§. siquis in nomine. Sed cum nomen proprium mutatur: refert. aut aliquis quĩ mutat sibi nomen est seruus aut liber. Si est seruus: non põt sibi mutare nomen: qꝛ esset in preiudicium dñi sui si in processu diffiteretur se seruuꝫ esse ꝛ proclamaret se in libertatẽ. nam dñs non posset eum seruum suum probare esse. Si est liber qui mutat sibi nomen aut sine dolo malo: ꝛ hoc casu licet vt in.l. nostra. Aut vult sibi mutare nomen dolo malo in preiudicium alienum: vt cum scholaris inuenitur de nocte ꝛ mutat sibi nomẽ vt dixi in rubrica: certe tunc fraudem ꝛ falsum cõmittit: vt.ff.e. qui in nomine vt hic in fi.

¶ Ad legem iuliam de ambitu.

¶ Uos habuistis de multis legibus que puniunt crimina publica. Uerum qꝛ est quedã lex hodie que multum hꝫ locuꝫ.s.l. iulia de ambitu. ideo ad.l. iul. de ambitu pueniamus. ꝛ dicitur.l. iulia a iulio auctore de ambitu.i. de ambitione.i. de malo desiderio. vnde ꝙ vocant canoniste symoniam: legiste vocant ambitum. malum enim habet desiderium qui precio vel precibus vult aspirare ad dignitates.

Nullus.

In.l. ista dı̃ ꝙ nullus dꝫ precio vl' p̄cibus aspirare ad pn̄cipatũ vel ad honorẽ numeratus: vel ꝙ ipse sit cõmentariensis. siquis contrafecerit: ipse ambitum cõmittit. vnde ad similitudinem.l. iulie de ambitu. debet perpetuo in insulam deportari bonis omnibus publicatis. Tex. seu cõmentariensis.i. ꝙ sit custos incarcerator. Tex. repetere audeat.i. si habuit semel non repetat illud amplius. vel si habetis. petere audeat.s. precio vel p̄cibus. Tex. denuo.i. secundo. Tex. excipiat.i. sustineat. ¶ Or segnori statim circa.l. istã vos subijcietis ita breuem diuisionem siue distinctionẽ. Cum quis petit honorem vel dignitatẽ: aut petit bonis moribus vt nituntur facere papallardi: vt sunt hypocrhite qui fingunt se orare in conspectu hoĩum: sed orant non in conspectu dei: imo faciunt plura mala ꝗ͂ alij. vbi petit aliqs bonis moribus: non cõmittit ambitũ. ꝛ hoc p̄missum est. ꝛ sic exponimus vno modo. barbarius philippus petijt preturã bonis moribus ꝛ bonis operibus mediantibus ꝙ sibi licuit facere: vt.ff. de offi. pre.l. barbarius. sed hypochrite nõ ita petũt. Aut petit aliqs dignitatẽ verbo ꝛ pecunia ꝛ precibus: ħ casu si petit clã symoniacus est iure canonũ: sed iure ciuili cõmittit ambitũ: vt ff.e.l. vnica.ꝛ.s̄. de epis. ꝛ cleri.l. si queꝗ͂. Si autem quis petit honorem palam. nam venit bonus homo coram principe ꝛ dicit. talis ep̄atus est inter tartaros: nullus vult eum habere: ego volo habere: non vt presim sed vt prosim vt edificẽ ꝛ volo ibi expendere pecuniam meam. iste non est symoniacus de iure canonum: vel de iure ciuili non cõmittit in.l. iul. ambitus. ꝛ sic intelligitur ꝙ dicit Aug. qui ep̄atum desiderat: bonum opus desiderat. vt.ff. de pollicit.l.j.§.j.ꝛ.l. siquis.

t.l.barbarius.⁊ ibi plenius dixi. ¶ Item no. ꝙ aliqua pa/tenter patiuntur fieri que non occulte ⁊c.vt hic ⁊.ff. de ad/mini.tut.l.non existimo.⁊.ff.de ritu nup.l.vlti. ¶ Item no. ꝙ.l.iulia ambitus.h₃ locu₃ vbiq₃:preterꝙ̄ rome. Et est rõ: quia rome solus impator vel papa tribuit honores:⁊ nõ est verisimile ꝙ ipsi precio vel pcibus tribuerent.vt.ff.e.l.j.vel potest assignari alia ratio:q₂ superiorem non habent.

¶ Ad.l.iuliam repetundarum.

¶ De alijs legibus publicis in supioribus dictũ est.modo est quedã.l.iulia repetundarũ que multũ h₃ locũ hodie. q₂ h₃ locũ cũ quis accipit pecuniã ob verũ vel falsu₃ testimo/nium ferẽdũ. vñ qui accipit pecuniã ob testificãdũ vel non: cõmittit in hanc.l.vt sunt quidã iudices qui nõ ferrẽt sñiam nisi haberent pecuniam.vñ ad.l.iul.repe.pueniamus. Et dr̃ iul.a iulio auctore. repetũdarũ. hec est donati grãmatica nõ presciani. Itẽ hec est antiqua grãmatica.noua ẽ repetẽdarũ. vnde debemus dicere ad.l.iul. repetẽdarũ pecuniarũ turpiẽ acceptarũ pueniamus. Et turpiter accipit pecuniã:qui acci pit ob testimoniũ ferendũ vel nõ: vt no.ff.e.l.j.⁊.ij.⁊ hec est vera expõ.hñ tñ exposuerũt quida₃. ⁊ ita inuenietis in sum/ma rogerij: que fuit prima in iure nostro.ad.l.iul.repetũda/rum.i.repetendarũ.i. repetẽda est pecunia turpiter accepta.

Tvnius. In.l.ista dr̃. Quidam missus fuit ad regẽdã quãdã puinciã.cogitauit iste:nescio qñ alia vice ero rector prouincie.oẽs malos quos potuit inuenire duxit secum. ipse dum eẽt in prouincia omnibus passim reddebat iu/sticia₃ accipiẽdo pecuniã.⁊ sic faciebãt eius familiares.nũ/quid ipse ⁊ familiares eius poterũt accusari.l.iul. repetun/darum? Rñdet imperator ꝙ sic. ⁊ vt pena vnius sit metus multorũ: d₃ in quadruplũ cõdẽnari. ⁊ iste dñs rector debet remitti. Tex.multorũ.vñ versus. Oderũt peccare boni vir/tutis amore. Oderũt peccare mali formidine pene.vt no.ff. de iusti.⁊ iure.l.j.in prin. Tex.sed manipularius.domestici enim erant manipularij: q₂ semp volũt ꝙ vngaẽ eis palma. Tex. iunitus exsoluat. quia nolens non libenter solueret.⁊ ad hoc concor.ff.eo.l.j.

Ciant. In.l.ista dr̃. Si iudex acci/pit pecuniã ob bñ vel male iudicãdũ:cũ dẽberet sine pecunia iudicare: ab ipso viuẽte pena exigiẽ:⁊ se mortuo: ab hẽde suo. Tex.repetẽdã. S₃ qũo ab hẽde pena petiẽ cũ crimẽ morte extinguaẽ? vt.s̃. qñ reus vel accu.mor.fuerit.l.j. Rñdeo spãle est hic. sic ⁊ alijs casibus.ff.de pu.iudic.l.iudiciorũ. ¶ Sed qũo datur penalis actio cõtra heredes: cũ penales actiões nõ denẽ ꝯ̄ heredes? vt.s̃.ne ex delictis defunctorum.l.vnica. Rñdeo speciale est hic.vel hic erat lis conte.vnde datur cõtra here des:vt insti.de perpe.⁊ tẽ.act.§.non tantum.

Omnes cognitores. Segnori.l. ista pcipit ꝙ omnes iudices tã ordinarij ꝙ̄ delegati nõ habeãt pre oculis pecuniã: si nolũt cõmittere in.l.iul.repetũ/darum. vñ abstineãt a pecunijs alienis ac/cipiẽdis.si accipiẽt: nõ euitabunt penas statutas legibus. Tex.abstineãt.vt.ff.de cõdi.ob tur.cãm.l.ij.in fi. Tex.iactu ra₃.q₂ accusaẽ criminaliter.l.iul.repe. ⁊ dãnaẽ in q̃druplũ: vt.s̃.e.l.j. vel sustinebunt penam de qua dicitur.s̃. de pena iudi.qui ma.iudi.l.ij.auc.nouo iure.sed ciuiliter potest con/ueniri actio.in factum quasi litem suã fecerit:vt insti.de ob. que ex quasi contrac.nas.in prin.

Habemus. In .l.ista dr̃ ꝙ iudi/ces nõ debẽt intimo rare subditos siue sint priuati siue coloni. quia ista intimoratio non fit nisi propter pe cuniam extorquendam.⁊ si contrafiat:eius accusator non timeat penam delatoris su/bire.Tex.concussus.i.intimoratus.na₃ nihil aliud est con/cutere ꝙ̄ intimorare.vt colligitur.s̃.de cõcus.l.j.Tex.⁊ glo/riam. sub. ⁊ ille tenebitur in quadruplum : vt.s̃. eo.l.j. dixi. Sed ad id quod dicitur in.l. ista opponitur. Nam hic dici/tur ꝙ durante officio ⁊c. Sed signatur contra.ff. de iniur.l. nec magistratibus.⁊.ff.de in ius vo.l.iij.⁊ etiam probatur.ff. de iudi.l.pars lrãrum. ¶ Ad solutionem quoq₃ contra. vos dicetis ꝙ spãle est hic.q₂ occasione officij conueniẽ. secus si conueniaẽ ex alia causa. sic ⁊ al's in auc. vt iudices sine quo. suffra.⁊ in auc.vt diuine iussiones.

Vnusquisq₃. In.l. ista dicitur ꝙ iudices domorum imperialium vel rerum priuatarum non de/bent concutere procuratores vel alios offi/ciales.⁊ si fecerint:eis imponiẽ pena. Tex. procura. sub. illius qui tenebatur soluere. Tex.concussum: idest intimoratum: vt.s̃.l. proxi.dixi. Tex. tue. loquitur comiti rerum priuatarum. Tex. reddiderit. ⁊ damnatur in quadruplum:vt.s̃.l.j.

Sancimus. Segnori hec.l.est sa tis longa ꝗ̄tum ad lrãm:sed eius sñia est satis breuis. ⁊ vtinam bene seruaretur.l.ista vbiq₃ terrarum:⁊ pci/pue in ciuitate ista. ⁊ ẽ tale mirabile in.l. ista ꝙ non inuenietis alibi. Nam.l. ista vult ꝙ boni viri ⁊ fideles mittanẽ ad regendas puincias pure ele/cti. non pcio. Item vult ꝙ ipsi inter gesta deponant ꝙ ipsi non dederunt nec daturi sunt per se vel per interpositã per/sonam aliquid occasione sue promotionis. ⁊ ex quo ipsi iura uerunt:nõ presumitur ꝙ dederint: q₂ nõ est verisimile ꝙ ipsi sint imemores proprie salutis. ⁊ qui pdictum sacramentum non pstiterint:ꝙ acceperunt reddant:⁊ in quadruplum pu/niantur. Tex.accipientẽ.sub.tm̃. Tex.sed ⁊ aduersus dantẽ. sub.ꝙ est mirabile.⁊ istud non inuenitur alibi. Tex.cunctis. sub.de populo.⁊ ad istud accedit.s̃.de pena iudi.qui.ma.iu/di.auc.nouo iure. ¶ Or segnori in.l.ista no.plura no. Et p̃/mo no.ꝙ quis d₃ eligi gratis ⁊ non precio ad honores.s̃.de epis.⁊ cle.l. si quẽꝗ̄ in fi. ¶ Item no. ꝙ electus ad aliquod officium debet iurare ꝙ nihil dedit per se vel per interposi/tam personam:nec aliquid accipiet. ¶ Item no.ꝙ iusiuran dum timendum est: ⁊ ꝙ quis non presumiẽ fore imemor sa/lutis sue diuine.⁊ ad istud accedit.s̃.de transac.l.siquis ma/ior. ⁊ ad hoc etiam concor.auc.iusiuran. ꝙ prestatur ab his qui admini.prouinci.suscipiunt in prin.

¶ De crimine peculatus.

Iudices. In.l.ista dr̃. Si iudex tpe sue administrationis pe/cuniã publicã subtrahit ⁊ itercipit cõmittit crimen peculatus:⁊ tenetur.l.iul.peculatus cuius pena capitalis est. ⁊ nõ solũ teneẽ qui subtraxit ⁊ intercipit pecuniã publica₃:imo qui in pecunia publica ministeriũ prebuerint in subtrahẽdo ⁊ intercipiẽdo. Tex.publicas pecunias.s. reipublice roma/noru₃ vel fiscales. ¶ Or segnori no. ꝙ peculiare crimen est publicã pecuniam intercipere. Vñ no. aut iudex tpe sue ad/ministrationis subtrahit ⁊ intercipit pecuniã reipublice ro/manorũ vel fiscalẽ: quo casu.l.iul.peculatus teneẽ vt hic.⁊ sic intelligiẽ.ff.e.l.iiij. in fi.⁊ per totũ. Aut iudex tpe sue admini strationis intercipit pecuniã reipu.alterius ciuitatis: ⁊ tunc cõmittit furtũ. non aũt teneẽ crimine peculatus. ⁊ sic soluiẽ contra.ar.ff.de fur.l.ob pecuniam.

¶ De crimine sacrilegij.

¶ Or segnori l₃ rubrica nostra dicat de crimine sacrilegij: tñ vos nõ inuenietis aliquã.l.in isto quaterno que de sacrile gio faciat mentionẽ:sed oẽs tractant de quasi sacrilegio.sed agitur.ff.e.l.iij.nam quasi sacrilegium est violare leges impe riales.sed verum sacrilegium est cum aufertur sacrum de sa/cro. vt.ff.eo.l.j. ⁊ est pena sacrilegij veri vel quasi eadem vt ff.eo.l.sacrilegij.in princi.

Qui diuine

Qui diuine. In.l.ista di. Si aliqs vel nesciêdo vel negligêdo violat legis impialis sanctitatê: quasi sacrilegiuz cõmittit. Tex.qui.sub.ille. Tex. diuine.i.imperialis: qz leges impiales dicũtur diuinitus per ora principũ promulgate. vt.ff.de le.z sena.con.l.greca.que incipit.huius.l. ibi vbi dicit.z dona oium sapientũ zc. z ad istud êt accedit.§. de prescrip.lon.tem.l.vlti.ibi deo enim zc. Tex.sacrilegiuz cõmittunt.quasi sacrilegiũ est vt dixi in rubro.z leges sacratissime sunt:vt.§.de le.z consti.prin.l.leges.

Disputare. In.l.ista põitur aliud exêpluz de quasi sacrilegio. Unde dicit.si impator dat aliquê iudicem pupillũ vel feminam vel seruũ: z h facit ex certa scia: qz dixit nõ obstant.l.que dicit pupillũ vel feminã vel seruũ nõ posse esse iudicem. certe si de h aliqs disputat dicendo impatorez talem iudicê facere non potuit: iste quasi sacrilegiũ cõmittit. Tex. disputare de principali.i. de imperiali sacrilegij instar est.i. quasi:vt.§. in rubrica dixi. nam si est instar sacrilegij: non est sacrilegium sed quasi sacrilegiũ: qz nemo est id cui est simile ff.de reg.iur.l.nemo. Tex.elegerit impator.sub.ex certa sciẽtia.z ad hoc accedi.ff. de re iudi.l. quidã consulebant.§.de diuer.rescrip.l.sacri affatus.

Ne quis. In.l.ista põit aliud exẽplũ in quo q̃si sacrilegiũ cõmittitur. Uñ dicit.si aliqs suscipit vel gerit officiũ in puincia in qua puincialis z ciuis est: z hoc gerit sine idulgẽtia a pncipe vltro oblata: cõmittit q̃si sacrilegiuz. Tex.per diuinos affat⁹.i.per impiales scripturas. ¶ Or segnori habetis hic vt dixi in casu. Et est forte rõ: qz per gratiã multa forte fierẽt. Item qz nemo propheta zc. Fallit in eo qui procuratori cesaris assidet:quia ille potest suscipere z agere officiũ in prouincia de qua natus est:vt.ff.de assesso.l.vlti.q forte est: ideo quia publico non fruitur salario.

¶ De seditiosis.

Siquis. In.l.ista dr q nullus ds suscipere plebem cõtra iussionẽ pncipis z reipublice. Itẽ nullus dz plebem defendere aduersus publicã disciplinã. z siquis forte contrafecerit: grauissimam penam sustinebit. Tex.iussionem.sub.principis. Tex.z aduersus publicam disciplinam: idest imperialem. Tex. grauissimam sustinebit.sub. quam mortẽ interpretamur: sicut z vltimum supplicium mortem interpretamur: vt.ff. de penis.l. vltimum.z ad istud accedit.ff. ad.l.iulia.maie.l.j. z.j.l.proxi. z.§. de his qui ad ec.confu.l.denunciamus.

In nullis locis. In.l.ista dicitur q nullus in ciuitate aliqua vel in aliquo alio loco puta castro vel villa: debet facere tumultum vel mouere discordiam vel facere: seditionẽ inter populum.z siqui contrafecerint: patiẽtur penaz hm antiqua decreta.i.hm q antiqua iura statuerũt. Tex.sanxerũt.i. grauissimã penã sustinebũt: qz in.l.iul.maie. cõmittunt: vt.ff.ad.l.iul.maie.l.j. z ad hoc facit.§. de his qui ad ec.confu.l.denunciamus.

¶ Quando ciuilis actio criminali preiudicat.

¶ Hec rubrica continuatur ad supradicta in hunc moduz. Nam in superioribus tractatũ est vobis de ciuilibus z criminalibus qõnibus siue actionibus. z qz interdum ciuilis preiudicat criminali: iõ consequenter ponit rubricam qñ ciuilis actio preiudicet criminali. z qz altera z altera põt interdum ab altero simul exerceri: ideo infra subijcit. z an vtraqz ab eodez exerceri potest.sub. simul z semel vel diuersis temporibus videamus z subijciam⁹. Et no. q hoc nomen.actio. q ponitur in rubrica: ponitur proprie quando ad ciuilem refertur.sed quando ad criminalem.improprie: immo est accusatio:vt insti. de pub.iudi.in princi. sic z alibi dictio semel posita ponitur proprie z improprie.§.de offic.pre.l.j.z.§. de seruis fugi.l.quicunqz.

Plerisqz prudentũ. Segnori h.l.reputatur valde difficilis:sed ego non reputo eam difficilem q̃tum ad casum z litteram.sed qz materia eius longa est z longũ habet tractatuz:ideo difficilis reputatur. Et no.hic q imperator primo ponit regulam generalez. Scdo probat eam esse veraz.v.vel.vj.exẽplis vt.j.plene videbitis. Et regula generalis est. Si competit alicui actio ciuilis: z criminalis accusatio de re familiari vel occasione rei familiaris q ipse potest vtraqz proponere: nõ simul sed diuersis tẽporibus.naz põt vel primo agere ciuili: z ea finita pponere criminalem: z econtra primo põt agere criminali: z ea finita proponere ciuilem: z ita vna intentata non tollit alia. Et hec est regula generalis que probat esse vera.v.vel.vj. exẽplis. Primum exẽplum est. Si deiecisti me de possessione fundi mei per vim:hic possuz te cõuenire ciuiliter interdicto vnde vi z criminaliter te accusare.l.iul. de vi pub.vel priuata: sed non possum simul vtraqz intentare. sed debeo primo agere ciuiliter interdicto vnde vi. z ea actione finita: potero te criminaliter accusare.l.iulia de vi publi. vel priuata. vel econtra primo potero te conuenire criminaliter z postea agere ciuiliter potero. Scdm exẽplum est in quo predicta regula generalis probatur esse vera. Si tabulas testamenti in quibus sum heres scriptus occultas in mei preiudicium: possum te conuenire ciuiliter interdicto de tabulis exhibendis: z postea te accusare.l.cor.testamentaria z ecõtra.z vna finita intẽdam aliam:non aũt proponam eas simul. Tertium exẽplum est in quo predicta regula probat esse vera. Nam si tu libertus meus quẽ manumisi z cui operas iposui: per mendaciũ dicis te ingenuũ in mei preiudiciũ: z facis te ad honores rei publice vocari ciuiliter: possum te conuenire de opis act.in factũ: z criminaliter te accusare.l.iul.nicella.z intẽtata vna z finita potero intẽdere aliã: non aũt simul vtraqz proponam. Quartum exẽpluz est in quo pdicta regula generaliter probatur esse vera. Si furtiue subtraxisti mihi rem meã: possum te cõuenire ciuiliter act.furti nec manifesti in duplũ:vel manifesti in quadruplũ: z criminaliter te accusare de furto extra ordinem vt puniaris. z vna intentata non tollit alia. sed vna finita potero aliã intentare: non aũt vtraqz simul potero proponere. Quintum exẽplum est in quo similiter predicte regula generalis probat esse vera. Si filium vel seruũ meuz transportasti dolo malo de loco ad locũ: possum te conuenire ciuiliter furti vel de seruo corrupto. z possum te criminaliter accusare.l.fauia de plagiarijs.z vna intẽtata z finita non tollit alia. Sextum exẽplum est in quo pdicta regula generalis probat esse vera. Si pduxisti falsum instrm contra me z propterea dãnum passus sum: possum te cõuenire ciuiliter actione in factũ ad meũ interesse: z possum te accusare.l.cor. de falsis.z si agit primo vna postea potest agi alia: nec tollit vna propter aliã.qz in vna nõ querit de hoc q quesituz est in alia. Tex.diffinitũ est.sub. ergo seruanduz: qz responsa prudentum sunt leges: z pro.ll.seruanda sunt:vt insti. de iur naturali gen.z ciuili.§.respõsa.vel dicatis. Tex.a plerisqz prudentum generaliter diffinitũ est.sub. alijs prudentibus sciẽtibus z non ɔ̃dicentibus: z ideo illi consentire videntur ar. §.ad vel.l.si fine. z hoc capitulũ ab omnibus diffinitũ videt ar.ff. de le.pres. contra bonorum pos.pe.l.j.§. z generaliter. Tex.quotiens de re familiari.sub. vel occasione rei familiaris. Et vbi est exẽplum: q ciuilis z criminalis cõpetant mihi pro re familiari? Exemplum est.si deiecisti me de possessione fundi mei per vim priuas me re mea familiari. vnde cõueniã te ciuiliter z criminaliter pro re mea familiari. Item si intercipis tabulas testamenti in quo sum scriptus heres cõueniã te ciuiliter z criminaliter. Item si producis falsum instrumẽtum contra me: ledis me: vnde act. in factũ teneris z criminali. Nunc videamus vbi est exemplum q competat mihi

ciuilis ⁊ criminalis occasione rei familiaris. Et certe exē-plum est hic. si subtrahis mihi rem meam furtiue vel rē cu-ius interest mea subtractam nō esse: teneris hoc casu extra-ordinem ⁊ actio. furti manifesti ad penam quadrupli: nec manifesti ad penaꝫ dupli. furti actio non est de re familiari: quia non est rei persequutoria. sed occasione rei familiaris ago ad penam dupli vel quadrupli non ad rem. vnde tunc est de re familiari: cum ago ad reꝫ ciuili actione ⁊ criminali ad penam. vnde licet cetera exempla pertineant ad rem fa-miliarem: tamen vnuꝫ pertinet ad occasionē rei familiaris: vt quādo agitur pro furto. ⁊ ideo sub. in littera vel occasiōe rei familiaris. Or sequitur. Tex. ⁊ ciuilis ⁊ criminalis cō-petit actio. hoc nomen actio proprie sumitur prout refertur ad ciuilem: improprie prout refertur ad criminaleꝫ: vt dixi in rubrica. Or sequitur. Tex. vtraqꝫ licere experiri. sub. nō simul sed diuersis temporibus. nam vna intentata ⁊ finita: intentatur alia. vt. ff. de publi. iudi. l. interdum. ⁊ etiaꝫ colli-gitur. ff. vi bonorum rap. l. ij. §. j. ⁊ de hoc. j. plene dicā. Tex. sic deniqꝫ. hucusqꝫ durat regula generalis. ⁊ hoc est primuꝫ exemplum: vbi competit ciuilis ⁊ criminalis actio. ⁊ vna intentata ⁊ finita: alia intentatur: nec vna per alteraꝫ tollit᷑. Tex. ⁊ per vim: scilicet expulsiuam. Tex. vnde vi. sub. ciui-liter. Tex. de vi. sub. publica: si cum armis. vel p̄uata: si sine armis. Tex. ⁊ suppresso. hoc est scōm exempluꝫ per quod predicta regula probatur esse vera. Text. fuerit actum. sub. ciuiliter. Text. ⁊ nihilominus ex. l. cor. sub. de falsis. Text. inferre. sub. ⁊ vna intentata ⁊ finita: non tollitur alia. Tex. ⁊ cum libertus. hoc est tertium exemplum: per quod proba-tur predicta regula esse vera. Text. se dixit ingenuum. sub. per mendacium ⁊ sub. ⁊ fecit se vocari ad honores reipu-blice. Tex. tam de operis. sub. actio. in factum. si imposite sunt per iusiur᷑. vt dixi. s̄. de op. lib. l. j. Tex. perurgeri. sub. ⁊ vna intentata: non tollitur alia: vt. s̄. ad. l. iul. viscelliam. l. j. dixi. Tex. quo in genere. ⁊ hoc est quartum exemplum per quod probatur predicta regula esse vera. Et cauete vobis hic: quia hoc exemplū exemplificatur hic dupliciter. Uno modo ꝰm Placē. qui dixit. v. exempla solūmodo poni in. l. ista. ⁊ vnum tantum ponat exemplum hic ⁊ sic. Si seruum meum furtiue subtraxisti: ⁊ cum me inuito detines: possum te conuenire ciuiliter furti nec manifesti in duplum: ⁊ furti manifesti in quadruplum. ⁊ criminaliter possum te accusa-re. l. fauia de plagi. ⁊ quintum exemplum ponitur in fi. l. Sꝫ nos dicimus ꝙ hic sunt duo exēpla. vnde in. l. ista ꝰm nos vj. exempla ponuntur. ⁊ dicimus ꝙ iste ver. quo in genere habetur furti actio. ponit quartum exemplum in. l. ista. ⁊ di-cimus ꝙ in eo ponitur sicut dixi in casu. ⁊ ita exemplū hic ponitur. ⁊. l. fauie constitutio ponit quintum exemplum vt dicatis in casu. ⁊ ꝙ ipse hoc exemplo teneatur. l. fauia de plag. facit. s̄. ad. l. fauiam de plagi. l. j. Tex. nō possunt: idest difficile est. Tex. retractari non oportet: idest non liceat. vel liceat iterum tractari. Tex. qua iur᷑. ecce. vj. ⁊ vltimum exē-pluꝫ ꝰm nos quod ponitur in. l. ista per quod probatur pre dicta regula esse vera. Tex. ciuiliter: idest actio. in factū ad interesse meū. vt. ff. ad. l. cor. de falsis. l. qui nomine. Tex. cri minaliter esse repetendum: vt. s̄. ad. l. corne. de falsis. l. vbi. ¶ Or segnori ad regulam positam in p̄n. huius. l. opponi-tur ⁊ signantur. iiij. contra. Et statim videtur ꝙ alicui com-petat actio ciuilis ⁊ criminalis ⁊ accusatio ꝑ re familiari: ꝙ non tantum altera agatur sed vtraqꝫ possit ⁊ debeat intē-tari ⁊ finiri. Unde contradicit. s̄. de ordi. iudi. l. penultima. ¶ Ad solu. huius contrarij. nos dicimus aliud est cum ab vna eadēqꝫ parte mouetur ciuilis ⁊ criminalis: qr simul ⁊ semel non possunt nec debent intentari ⁊ finiri: sꝫ vna pri-mo debet intēdi: ⁊ ea finita intentatur alia: ⁊ habet electio-nem quā primo velit mouere. si simul ⁊ semel velit eas pro-ponere ⁊ finire: hoc eē non potest. ⁊ sic loquitur. l. nostra. ⁊ hoc etiam probat rubrica nostra in fi. Si aūt mouet᷑ ciuilis ab vno ⁊ criminalis ab alio vel econtra: ⁊ vna principal̄r ⁊ alia incidenter. verbigratia. peto a te. c. ex vigore cuiusdam instrumenti. tu excipis ⁊ dicis instrumentuꝫ esse falsuꝫ. vel econtra accuso te de crimine. tu dicis me eē seruū tuū: ⁊ iō non possum te accusare. ⁊ sic mouetur ciuilis principaliter ⁊ criminalis incidenter. vel econtra hic iudex cognoscit de vtraqꝫ: ⁊ super vtraqꝫ pronunciabit pronunciando expressiꝫ ꝰm vnam opi. vel pronunciando super principali: super in-cidenti vr᷑ pronunciare. ⁊ sic intelligitur. l. cōtra. vn̄ non ob-stat. ¶ Sed denuo opponitur ⁊ vr᷑. l. contradicere. Naꝫ ista l. videtur velle ꝙ si deiecisti me de possessione fundi mei per vim habeo electionem: vel volo prius te conuenire ciuiliter interdicto vnde vi: vel volo te criminaliter accusare. l. iul. de vi pub. vel pri. Sed. l. dicit prius esse agendū de vi ⁊ de pos-sessione: ꝗ̃ de crimine violentie. vn̄ vr᷑ ꝙ non habeat electio-nem. vnde contra. vī. s̄. de ap. l. j. ¶ Ad solutionē cuius con-tra. pōt dici pluribus modis. Et vno mō sic vt. l. illa habeat varias lecturas. Et vno modo legit᷑ ꝙ si propono simul ciui lem actionem de possessione ⁊ criminalē de violentia: sup ci uili prio posita primo dꝫ diffiniri ꝗ̃ de criminali: ⁊ tunc cō-cordat cum ista. Uel dicatis ꝙ. l. illa nō prohibet ꝙ si cōpe-tat mihi ciuilis actio de possessione ⁊ criminalis de violen-tia ꝙ non possum incipere a qua velim. sed dicit ꝙ si causa possessionis est p̄ncipalis ad crimen violentie: de causa prin cipali possessiōis primo debet cognoscere iudex. ꝙ cum non fecit iuste prouocatum est. vnde nihil de. l. ista ad illam. Uel dicatis ꝙ in. l. contra. vtraqꝫ questio erat ciuilis. hic autem vna erat ciuilis alia criminalis. ¶ Sed denuo. l. videtur velle ꝙ non sit in electione actoris: an agat ciuili pro posses. vel criminali de violentia. sed ante omnia de violentia de-bet queri. vnde videtur contra. s̄. ad. l. iuli. de vi pub. vel pri. l. siquis ad se fundum. §. j. ¶ Ad solutionem cuius contra. potest dici ꝙ dicit littera illa. ante omnia debet iudex cau-sam violentie examinare ⁊c̄. exponitur: idest anteꝗ̃ de domi-nio queratur. non autem exponitur ante omnia. i. ꝙ primo de ciuili debeat cognoscere. nam est in electione actoris: vel velit primo agere de criminali vt hic. Uel dicatis ꝙ illud est veruꝫ: vt si placeat actori ꝙ primo agat ciuiliter: ⁊ postea crimialiter: ꝙ hoc facere possit. sed si primo velit agere actor criminaliter: ⁊ postea ciuiliter: bene potest vt hic. ¶ Sed denuo. l. videtur contradicere. Nam ista. l. videtur velle ꝙ sit in electione actoris primo agere ciuiliter vel criminali-ter. l. dicit ꝙ si mouetur criminalis accusatio ⁊ ciuilis que-stio: criminalis accusatio debet preponi: vtpote dignior vel maior: vt. s̄. de ordi. cogni. l. vlti. ¶ Ad solutionē cuius con-tra. potest dici. aliud est ibi ꝗ̃ hic. quia ibi ab vno propone-batur ciuilis. questio. ab alio criminalis. verbigratia peto a te. c. ex quodam instrumento. tu accusas me: qr illud instru-mentum est falsum. ibi tua criminalis. i. q. falsi vtpote maior: mee ciuili vtpote minori proponitur. sed in. l. ista ab vno mo uetur criminalis ⁊ ciuilis. ⁊ pro hoc facit. s̄. ad. l. iul. de adul. l. adulterij. nisi quis proponat ciuilem: vt si spoliatus restitui petit: quia tunc prefertur ciuilis: vt. s̄. ad. l. iul. de vi pub. ⁊c̄. l. siquis ad se fundum ꝰm vnam lec. vel nisi ciuilis esset pre-iudicialis: qr tunc ciuilis criminali prefertur. vt. s̄. ad. l. iul. de adulte. l. quoniam alex. ⁊. s̄. ad. l. fauiam de plagi. l. preses prouincie. Unde ad solutionem horum contrariorum: ⁊ vt plene liqueat articulus iste: ita distinguo vt consueui distin-guere. Nam cum plura auxilia alicui competunt: aut sunt plures act᷑. aut plures accusa. aut vna actio: aut vna accusa. si cōpetunt alicui plures act᷑. aut noīe diuersaꝝ reꝝ: aut noīe eiusdem rei. si noīe diuersaꝝ rerum: oēs simul proponit noīe diuersaruꝫ reꝝ: qr non est prohibitū quin possit hoc facere. ⁊ si nō est prohibitū intelligit᷑ ꝑmissum. vt. ff. ex qbus cau. ma. l. nec nō. §. ꝙ eis inquit. ⁊. ff. de proba. l. ab ea parte. vnde reꝫ meam possum petere rei ven. vel pub. vel hypo. vno eodēqꝫ libello: ⁊ dicere sic. ago contra titium a quo peto. C. queꝫ di-co ad me pertinere iure dn̄ij proposita rei vendi. ⁊ ago con-tra eum a quo peto tale. ff. ꝙ dico ad me pertinere iure quasi dominij proposita publi. ⁊ a quo peto illud infortiatum ꝙ di co mihi pignoratum proposita hypo. Item ⁊ plures. ll. vidē tur hoc permittere: vt si sum heres in aliqua hereditate in qua sunt multe res bene possum te ꝯuenire de omnibus re-bus vno iudicio petitio. heredita. ⁊ de rebus singulis mo-uere rei vendicatio. ⁊ pro hoc facit. ff. de petitio. heredita. l. sed ⁊ si. l. comi. §. item si rem distraxit. ⁊. s̄. de petitio. heredi-ta. l. ij. ⁊ verum ꝙ possum plures actiones mouere nomine

diuersarum rerum nisi sint contrarie: quia tunc teneor eligere vnam, et vna electa tollitur alia: vt.s. si seruus extero se mã. emendum.l.vna.et.s.de furtis.l.ij.et.s.de codicil.l.vlt.vel nisi essent tales que tollerentur ipsa electione: quia tunc cogitur eligere vnam: vt probatur.ff.de tribu.l. q in heredem.§.eligere.et.ff.de leg.ij.l. cum pater.§.varijs. vel nisi vna pendeat ex altera: vt.s. de heredi. actio.l. vt debitum. vel nisi vna sit preambula ad aliam: vt est exemplum in his que sunt alijs iuncta et accessionis loco accedunt: quia quãdiu coherent, nõ vendicantur: vt.ff.de rei vendi.l. in rem actio.§.item quecunque. et.ff.ad exhi.l.gẽma. vel nisi per aliam propositam fieret preiudicium prime: vt.ff. de except.l.fundum.titianum. et.l.fundi partem. Si vero plures actiones competunt alicui nomine eiusdem rei: aut omnes sunt rei persecutorie aut penales: aut vna est rei persecutoria et alia penalis. Si omnes sunt rei persecutorie: dic vt plene not.s.de furtis.l.j.in illa distinctione quam ibi feci que incipit. cum plures actiones competunt alicui etc. et hic repetas. Si autem plures accusationes competunt alicui: aut contra vnum aut contra plures. Si contra vnum et si ex vno crimine non proponit omnes: sed potest eum accusare vna accusatione et vno li. vt.ff.de accusa.l. senatus. Si autem plures accusationes competunt alicui contra plures reos: siquidem de eodem facinore vna accusatione potest plures accusare: vt.s. si reus vel ac.mor. fuerit.l.j. fallit in crimine adulterij: vt.s. ad.l.iul. de adul.l. reos. Si autem descendant ex diuersis factis: non accusat eodem libello nisi duos non tres: nisi prosequatur suam vel suorum iniuriam. si pluribus libellis sic: vt.s. de accusa.l. cum rationibus.et.ff.de accusa.l. hos accusa.§.lege. et plene dixi.s.de accusa.l.qui de crimine. Si autem alicui competit vna actio et vna accusatio nomine eiusdem rei subdistinguo aut competit actio et accusatio de re familiari vel occasione rei familiaris: aut gratia vindicte. Si ratione vel occasione rei familiaris competit actio et accusatio simul et semel: non licet vtrãque proponere: vt.ff. de pu.iudi.l. interdum. et.ff. vi bo.rap.l.j.§.j. Nec obstat.ff. de furtis.l.interdum.§. qui furem: quia ibi extra ordinem fur fuit ductus coram iudice et extra ordinẽ iudicatus.sed licet simul et semel non possint proponi sed altera quam vult: tñ diuersis temporibus pñt proponi et vna non tollit aliam vt hic.et.s.ad.l.iul. de vi pub.vel priuata.l.siquis ad se fundum.in prin.et.s.ad.l.aql.l.ex morte.et.ff.ad.l.aquil.l. inde neracius.§. si dolo. Si autem actio vel accusatio competit ratione vindicte. verbigratia. dedisti mihi maxillatam vel dixisti mihi iniuriam. certe te possum conuenire ciuiliter actione iniuriarũ quãtum estimauero meo sacramento et criminaliter te accusare de iniuria vt extra ordinem puniaris. actio iniuriarum est ad vindictam: vt.ff.de col.bonorum.l.cum emancipatus.§.emancipatus.et insti.de iniur.§.in summa. Item exẽplum potest poni in patrono qui vocatur a liberto in ius sine venia.quia ciuiliter tenetur libertus actiõe in factũ ad penam.l.aureorum. et ita est prodita ad vindictam: vt.ff. de in ius vo.l.penul. et etiã criminaliter põt accusari crimine stellionatus cum titulus criminis deficiat: vt.ff.de cri.stellio.l.iij. et hoc casu habeo electionẽ vel velim primo agere ciuili vel criminali: sed vna intentata tollitur alia: vt.ff.de iniur.l. q senatus.et.l. pretor edixit.§.j. ¶ Sed quero que est ratio diuersitatis quare vbi ciuilis actio et criminalis accusatio competũt de re familiari vel occasione rei familiaris: vna intentata non tollitur alia. sed si grã vindicte competunt: vna intentata tollitur alia. Segnor dicimus q hec est ratio: vbi ciuilis actio et criminalis accusatio competunt de re familiari vel occasione rei familiaris: si egi pro re familiari ciuili actio. vt mihi consulatur de re: non est incõueniens vt respublica vindicet.quia omnis qui delinquit offendit rempu.et interest reipub.ne remaneant maleficia ipunita. ff.ad.l.aql.l.ita vulneratus in fi.et penas ob maleficia solui magna suadet ratio: vt probatur.ff.de fideiuss.l.siquis a reo.§.q vulgo. sed si ratione vindicte ambe competunt. si egi ciuili actio.ad vindictam vel etiam criminaliter: per eam consecutus sum vindictam: vnde amplius ad vindictam agere non debeo.nam si iterum agerem vel accusarem: ibidem agerem et peterem q alio iudicio petij et habui scilicet vindictam. et ideo obstabit mihi exceptio rei iudicate: quia idem venit in postremo iudicio q in primo. Item quia pena conuentionalis semel exacta amplius non exigitur: nisi aliter actum esset vt.ff. de arbitris.l. si duo. in fi. ¶ Denuo instatur q ciuilis actio que competit ratione rei familiaris vel occasione rei familiaris non preiudicet criminali et econtra. et ideo si actũ est vna non tollitur alia. Contra videtur.s. q vna preiudicet alteri.ecce si accuso te de adulterio et tu dicis me seruum tuũ hic ciuilis preiudicat criminali: vt.s.ad.l.iul.de adul.l.quoniam. Item si mulier petit a me dotem et accuso eam de adulterio: hic criminalis preiudicat ciuili: vt.ff.ad.l.iul. de adulterijs.l.adulterij.et.s.de ordi.iudi.l.vlti. ¶ Or segnori ad hoc dicendum est vt.s. dixi. hic loquitur quando ab vno mouetur ciuilis actio et criminalis accusatio: ibi autem loquitur quando a diuersis. nam ab vno proponebatur ciuilis et ab alio criminalis accusatio. ¶ Sed denuo opponitur. nã hic dicitur q si ciuilis actio et criminalis accusatio competunt pro re familiari vel occasione rei familiaris: q ciuilis nõ preiudicat criminali vel econtra. Sed.l.videtur dicere contra. que dicit: q etc. vnde contradicit.ff.vi bonorum rap.l.ij.§.hoc edicto in fi. ¶ Ad solutionem cuius contra. respondeo. duplex est ibi littera. Una dicit nihilominus denegandam esse accusationem.i. actionem eligentibus priuatam persecutionem. et sm illam litteram contradicit huic legi: et tunc dicetis q ibi vna negatio abũdat hic.et.s.de seruis fugi.l.j. et tũc non contradicit.et erit sensus non denegandam accusationẽ eligentibus priuatam persecutionem. Uel potest dici q ibi nulla negatio superabũdet: imo ille due efficiunt vnam affirmatiuam quasi dicat denegandam accusationem eligentibus priuatam persecutionem: idest iterum dum intenditur actio denegatur accusatio vt hic. sed finito iudicio priuate accusationis: nõ denegabitur criminalis accusatio: sed poterit intendi vt hic. ¶ Et ad solutionem horum contrariorum et vt plene liqueat articulus iste ita distinguetis vt consueui distinguere. aliquando preiudicat ciuilis ciuili. aliquãdo criminalis criminali. aliquando criminalis ciuili. aliquãdo nec ciuilis criminali: nec criminalis ciuili. De primo videamus scilicet qñ preiudicat ciuilis ciuili. ecce peto a te hereditatẽ: tu dicis me seruũ tuum esse: primo debet cognosci si sim seruus vel nõ: vt.s.de ordi.cogni.l.ij. vel peto a te.x. tu dicis me seruum alienũ esse: et sic non possem esse in iudicio sine dño. hec questio ciuilis seruitutis preiudicat alij questioni de.x. vnde hic primo de questione seruit.cognoscitur: vt insti.de act.l. preiudiciales.et.ff.de liberali causa.l.ordinata in prin.et.s.de ordi.cog.l.j. Aliquando preiudicat criminalis criminali.vt si accuso te de maiori crimine: de pari vel minori non potes me accusare nisi tuam vel tuorum iniuriam prosequaris: vt s.qui accusare non pos.l. neganda. Insuper etiam aliquando preiudicat criminalis criminali in totum: quia accuso te q prima die septẽbris vulnerasti seruũ meũ stichum: et tu accusas me q prima die augusti precedentis occidi eum sine cã: vt.s.qui accusare non pos.l.j. Scdm vnam lecturam aliquãdo preiudicat ciuilis criminali. si accuso te de adulterio et tu dicis me seruum tuum: vt.s.ad.l.iul.de adul.l.quoniã. Aliqñ preiudicat criminalis ciuili: si mulier petit a me dotem et accuso eam de adulterio: vt.s.ad.l.iul. de adul.l.adulterij. et.s. de ordi.cogni.l.ij. Aliquando nec ciuilis pĩudicat criminali nec criminalis ciuili: vt cũ ciuilis et criminalis cõpetũt eidẽ persone: et cõpetũt de re familiari: vel occasiõe rei familiaris non pĩudicat vna alteri quãtum ad exitum: sed quãtum ad exercitium: quia licet simul et semel non pñt proponi: vt.ff. de pu.iudi.l.interdũ.et.ff. vi bonorum rap.l.ij.§.j.in fi. tamen vna finita potest alia intendi vt hic. sed si ratione vindicte competant: vna intentata tollitur alia vt.s. dixi. ¶ Or segnori circa.l.istam formabo vobis aliquas questiones.et primo formabo vobis quãdam questionem quã cões aduocati non intelligunt. pone deiecisti me de fundo meo per vim: possum te conuenire ciuiliter interdicto vnde vi. et possum te criminaliter accusare.l.iul.de vi pu.vel priuata.nam gratia rei familiaris competit ciuilis actio et criminalis accusatio. egi ciuiliter et succubui: volo te crimialiter accusare: potero ne? Dixerũt antiqui doctores q non. et q dicit ista.l.q si competit alicui

ciuilis ꝛ criminalis accusatio de re familiari vel occasione rei familiaris ꝙ vna intẽtata nõ tollit alia: verum est si actũ est ciuili vel criminali primo: ꝛ actor vel accusator vicit: nõ autem succubuit. Pro eoꝝ opi. facit vulgare verbũ. ne sepius de eiusdem hominis delicto queratur. ff. naute caupo. stab. l. l3. in fi. ff. de nox. actio. l. in delictis. in fi. ꝛ. ff. de fur. l. si seruus. Itẽ pro istoꝝ opinione vr̃ facere: q2 in ista prima questione ꝛ examinatur ꝛ cognoscit̃ de vi: vnde non d3 dari exceptio rei iudic. ff. de except. l. fundi. ꝛ. l. fundum. ꝛ. l. cum queritur. sed verius est vt dicamus siue actor vicit siue succubuit in ciuili vel in criminali: nihilominus poterit agere ciuili vel criminali. nec obstabit ei exceptio rei iudicate: q2 hic aliud petitur ꝙ̃ in ciuili. quia in ciuili ago ad rem familiarem: in criminali ago ad vindictam. Preterea si ago ciuili ꝛ condemnaris mihi ꝛ soluis: tu nõ habes exceptionem rei iu. si accuso te criminaliter ita si absolueris in ciuili: non habes exceptionem rei iu. si postea te cõuenio criminaliter: quia. l. dicit ꝙ quid operatur exceptio in absoluto: idẽ operatur solutio in debitore cõdemnato: vt. ff. de excep rei iu. l. si quis cum tuto. §. plane. ꝛ ſm h̃ intelligitur. ff. ad. l. aquil. l. inde neracius. §. si dolo. s̃. ad. l. aqui. l. contra negante. vnde sicut si conuentus soluisset posset accusari criminaliter: ita si fuit absolutus: cum ista duo sint paria: vt. s̃. dixi. Item. l. ista loquitur indistincte: scilicet si actum est ciuiliter ꝙ põt agi criminaliter ꝛ ecõtra. ꝛ vbi lex nõ distinguitur nec nos distinguere debemus: vt. ff. de pu. l. de pacto. Nec obstat. s̃. ad. l. fauiam de plagiarijs. l. j. quia ibi quod dicit. si obtinuerit. sub. ibi maxime. nam ꝛ si succubuisset: nihilominus posset agi. l. fauia de plagiarijs. vt ibi dixi. ¶ Sed denuo q̃ro. habet ne locum. l. ista: siue ex publica: siue ex priuata descẽdat ciuilis ꝛ criminalis accusatio? Respondeo ſm Plac. in publicis iudicijs habet locum. l. ista non in priuatis. verbigratia: fecisti mihi furtum: cõpetit mihi ciuilis actio furti nec manifesti in duplum ꝛ manifesti in quadruplum. ꝛ criminalis quia possum te accusare furti extra ordinem vt puniaris. sic ergo hec. l. non habet locum ſm Placen. si actio ciuilis ꝛ criminalis accusatio descendant ex priuata causa: sed habet locum in pub. iudi. ꝛ pro se inducit. s̃. ne tutor vel curator vecti. conducat. l. vnica. ꝛ. ff. de furtis. l. interdum. §. qui furem. ꝛ. j. de crimi. stellio. l. j. ꝛ similiter. ff. vi bonorum raptorum. l. ij. §. j. in fin. ꝛ. ff. de condi. ob causam datorum. l. penul. ff. de iniur. l. pretor edixit. §. j. Sed certe eius opi. nõ est bona. videamus enim ꝙ siue competit ciuilis actio cum publico iudicio siue cum priuato si actum est ciuiliter ꝙ põt agi criminaliter ꝛ econtra. ꝛ pro nobis facit. l. ista ibi vbi dicit. quo in genere habetur furti actio. que loquitur generaliter ꝛ indistincte. ergo sic debet intelligi: vt. s̃. dixi. Item pro nobis facit exemplum quod subijcit de furto ibi. quo in genere ꝛc̃. Nam furtum est priuatũ delictũ: ꝛ de furto agit̃ criminaliter ꝛ ciuiliter. ff. de priuatis delictis. l. vlti. ꝛ. ff. de furtis. l. vl. Item pro nobis facit. l. ff. de cõdi. ob turp. cãm. l. ꝙ euitandi. Non ob. s̃. ne tutor vel curator vec. cõducat. l. vnica. ꝛ. j. de crimi. expi. here. l. j. ꝛ similiter. ff. de crimine expi. here. l. diuus. quia ibi competebat ꝛ ciuilis ꝛ criminalis accusatio publici iudicij. l. cor. de fal. Item quia ibi est speciale: vt si satisfaciat anteꝙ̃ accusetur: non possit postea accusari sicut in quibusdam alijs pu. ꝛ priuatis criminibꝰ est speciale: vt si satisfaciat quis ciuiliter anteꝙ̃ criminaliter accusetur: non possit postea accusari de publico crimine. ꝛ sic est. ff. ad. l. iul. de adulterijs. l. si adulteriũ cum incestu. §. j. De priuato est exemplum. ff. de crimine expi. heredi. l. diuꝰ. ꝛ. j. de crimine expi. heredi. l. j. nam ꝛ illud priuatum delictũ est: vt. j. de crimine expi. heredi. l. penulti. Item non obstat ff. de furtis. l. interdum. §. qui furem. quia ibi extraordinem fur fuit ductus coram iudice ꝛ iudicatus: non autem fuit accusatus ciuiliter vel criminaliter. nam vt aut Bulga. illud statuitur contra me: quia iudicis partes vsurpando eũ extraordinem presentaui iudici ꝛ traditum petij eum pro furto puniri ꝛ mihi satisfieri. vnde contẽtus esse debeo pena corporali vel restitutione rei: sublata furti actione. Item non obstat. ff. vi bonorum rapi. l. ij. §. j. quia ille. §. non facit pro eo: quia quod dicit ibi: denegandam accusationem eligenti priuatam persecutionem intelligimus: ꝙ interim dum agitur priuata act. ꝙ denegabitur publica accusa. sed ea finita non. Item non facit pro eo. ff. de condi. ob causam. da. l. pe. Nam ibi seruum tuum habebam suspectum de furto: tu postea illum mihi tradidisti: ego illum seruum non accu. ꝛc̃. sed illud ibi ideo est: q2 in me dominium serui transtulisti. ꝛ quia ego induxi eum in periculum mortis in tradendo eum prefecto vigilum ꝛ vltimo supplicio affectum. ꝛ ideo q2 punitus ꝛ mortuus non potest accusari: q2 regulariter crimina morte extinguuntur: vt. s̃. si reus vel accusator mor. fuerit. l. j. Item non obstat. ff. de iniur. l. pretor edixit. §. j. quia speciale est ibi cum ibi ciuilis ꝛ cri. competunt ratione vindicte. vnde si est actum ciuili: non agetur cri. verũtamen si volueritis tenere opi. Pla. respondebitis ad istam. l. ꝛ dicetis ꝙ non obstat ꝙ dicit littera ista. quo in genere ꝛc̃. q2 non est exemplum per se sed coniungitur cum eo ꝙ sequitur. ꝛ. l. fauie ꝛc̃. ꝛ exponitur. ꝛ pro: idest: vt dixi. s̃. in expositione littere. Item quero quid ista lex. faciat ad titulum? Et certe videtur ꝙ nihil: quia rubrica nostra dicit. quando ciuilis actio preiudicat cri. ꝛc̃. l. nostra dicit ꝙ vna non preiudicat alteri: q2 vna intentata intentatur alia. Alij dixerunt ꝙ lex nostra non respicit primam partem rubrice: sed secundam scilicet ꝛ an vtraꝙ̃ ab eodem exerceri potest. ꝛ si eis opponatur: de prima parte rubrice nihil tractatur: respondeo non tractatur h̃. sic ꝛ al's: vt. s̃. de relig. ꝛ sump. fu. ꝛ aleaꝝ. nã in tex. nõ ponitur de aleatoribus nisi in quadam. l. greca. Uel dicatis ꝙ lex ista respicit vtraꝙ̃ partem rubrice. nã lex ista inuit ꝙ interim dum intendit̃ vna preiudicatur alij. ꝛ vna in alia poterit exerceri ab eodem.

¶ De crimine expilate hereditatis.

Expilate. In. l. ista dr̃. Mihi ꝛ titio delata fuit aliqua hereditas. agebamus contra aliquem crimine expilate hereditatis. ipse tradidit nobis claues cõmunis arche. ꝛ per h̃ res que erãt in archa videtur tradidisse: nũquid excusatur a crimine expilate hereditatis? Certe sic. sed si aliquas res possideat de illa hereditate ꝛ nobis non exhibeat: debemus illum conuenire act. ad exhi. vel rei ven. nec poterit obijcere compensationem: q2 non est locus compensationi de specie ad speciem: vel de specie ad quãtitatem: sed de quãtitate ad quãtitatem. Tex. non potes. sub. q2 videtur possessio hereditatis apprehensa cum claues tradite sunt: ꝛ crimen expilate hereditatis non habet locum post apprehensam hereditatis posses. Tex. non oportuit. sub. quia compensationi est locus de quãtitate ad quantitatem: non de specie ad speciem: vel de specie ad quantitatem: vt colligitur. ff. de pig. actio. l. si cõuenerit. Tex. directa. s. rei vendi.

Expilate hereditatis. In. l. ista dr̃ de hereditate pr̃na mihi delata: aliqs expilauit: nõ phibeor eũ accusare crimine expilate h̃ditatis. h. d. Tex. victricum dr̃ victricus ille qui est maritus matris mee non tamen pater meus est. Tex. non prohiberis. videbatur contra. q2 victricus meus est mihi loco patris. ꝛ certum est ꝙ contra patrem non possum actionem famosam intendere: vt ff. de dolo. l. nõ debet. Respondeo licet loco patris sit: tñ pater non est: ꝛ ideo potest accusari crimine expilate hereditatis ꝛ furti conueniri vt hic. ꝛ. s̃. de furtis. l. si aduersus. Sed que est dñia inter actionem furti ꝛ crimen expilate hereditatis? Respondeo furti actio fit de re viuentis que ab eo possidebat̃: vel que aliquo tpe fuit possessa ab eo. Item fit furtum de re mortui adita possessione: q2 rei h̃ditarie nõ fit furtũ: vt ff. de fur. l. hereditarie. crimen aũt expilate hereditatis h3 locum cum cũ aliquid subtrahit̃ hereditate iacente: vel ante apprehensam possessionem: vt. ff. eo. l. ij.

Jaui tui. In. l. ista dr̃. Adiui hereditatem aui mei: volo nouercam meã accusare crimine expilate hereditatis possum ne? Certe sic. videbat̃ cõtra. q2 marito non est

nõ est licitũ ꝓponere hoc crimẽ cõtra vxorẽ. vnde vr̃ ꝙ nec priuigno liceat. vt. j. l. ꝓxi. Sed certe maritus nõ proponit constante mr̃imonio vt ibi. hic aũt priuignus ꝓponit dissoluto mr̃imonio inter patrẽ suũ ⁊ nouercaꝫ. ⁊ hoc innuit lr̃a cum dicit. aduersus nouercã quõdam tuam.

Aduersus. Jn. l. ista ponit̃ talis casus. Si pater meꝰ decessit ⁊ mater mea expilauit aliqd ex paterna hereditate: nõ possum aduersum eaꝫ intendere crimen expilate hereditatis: sed potero eam conuenire nomine reruꝫ quas possidet rei ven. vel si dolo malo fecerit quominus possideret potero eam conuenire act̃. ad exhi. ⁊ licet pro fructibus quos percepit non teneatur crimine expilate hereditatis: tñ ipsa tenebit̃ de fructibus nedũ extantibus rei vendi. sed de consumptis condit̃. sine cã. Tex. suscipit̃. ℂ Or segnori in prin. huius. l. statim no. vir ⁊ vxor sunt socij diuine ⁊ humane domus. ⁊ ad hoc concor. ff. de ritu nup. l. j. Tex. diem suuꝫ functi. i. defuncti. Text. successores. eiusdem filij. ⁊ sic non ob. s̃. l. ꝓxi. Alij exponunt successores. s. extranei. ⁊ tũc dicatis. s̃. l. ꝓxi. agebatur de aliena hr̃ditate q̃ꝫ viri. hic autẽ agebat̃ de hereditate viri. Tex. per eandẽ. s. vxorẽ. Tex. cõditione. sub. conditione sine causa.

Obtentu. Jn. l. ista dr̃. Si tu es heres alicuius. ⁊ legata sunt relicta ⁊ libertates: obtẽtu expilate hereditatis nõ oꝫ differri qn prestes legata ⁊ fideicõmissa ⁊ maxie libertates. Tex. nõ oꝫ simile ar. ẽ. s̃. de peti. heredi. l. vlti.

Expilate. Jn. l. ista dicitur ꝙ crimẽ expilate hereditatis habet intendi loco deficientis actionis. vbi ergo deficit furti actio vel vi bonorum raptorum: si iacente hereditate ante apprebẽsam possessionem aliquid ex hereditate surripitur vel rapitur: habet locum crimen expilate hereditatis. ⁊ ad hoc accedit. ff. eo. l. ij.

ℂ De vi bonorum raptoꝝ.

ℂ Rubrica ista põt ita ꝯtinuari ad p̃cedentia. De crimine violentie publice vel priuate cõmisse cuꝫ armis vel sine armis. s̃. ad. l. iul. de vi pu. vel priuata dictuꝫ est. Uerum quia qui inferunt vim publicã vel priuataꝫ nedũ possunt criminaliter accusari. l. iul. de vi: imo ciuiliter actione vi bonoruꝫ raptoꝝ: ponit̃ hec rubrica. ⁊ qr hec rubrica ponit̃ materialiter: ⁊ vt aliquid significet est subaudiendũ de actione vi bo. rap. videamus ⁊ subijciamus: ⁊ ꝓ quibꝰ rebus hẽat locũ: ⁊ pro qbus nõ de quo dr̃. j. e. l. j. ⁊ in quantũ: de quo dicit̃. j. e. l. ij. ⁊ cui ⁊ contra quẽ cõpetat de quo di. j. e. l. iij. ⁊ oꝫ exponi de vi. s. ablatiua. nam multiplex est vis: vt dixi. s̃. qd metꝰ cã. l. j. ⁊ quelibet parit suum interdictũ. Nam vis ablatiua parit actionem vi bonoꝝ rap. ⁊ de hac agit̃ in titulo isto. ⁊ ideo dicit bonoꝝ raptoꝝ. q. d. reruꝫ raptarũ ex bonis. ⁊ hoc plurale resoluatis in singulare: qr non est necesse ꝙ multa bona rapiantur sed pro vna re habet locum. vt colligitur. ff. e. l. ij. §. ꝙ autẽ. vnde de actione vi bonoꝝ raptorum que habet locum ꝓ multis ⁊ pro vna re videamus. sic ⁊ alibi exponimus plurale ꝓ singulari. ꝓcurator est qui negocia domini administrat siue plura siue vnũ. ff. de procu. l. ij. nã plurale hꝫ comprehẽdere singulare ꝓpter sui pluralitatem. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. falsa.

Ui bonoꝝ. Jn. l. ista intẽdit tractare imperator ꝓ quibus rebus habeat locuꝫ actio vi bonorum raptoꝝ. ⁊ certe actio vi bonoꝝ ra. ablata per vim cuꝫ sua pena reuocat. habet etiã locũ ꝓ rebus mobilibus ⁊ se mouentibus: qr illa rapi possunt. nõ autem habet locũ pro fundis: qr res immobiles potius dicũtur inuadi q̃ꝫ rapi. h. d. ista. l. Et ordinabitis ita lr̃am. explorati iuris est act̃. vi bo. rap. que retrabit ablata cum sua pena potius ad mobilia ⁊c̃. Tex. per iniuriã. i. per violentiam iniuriosam. Text. occupatos. sub. quia ad eos non spectat hec actio. ℂ Or segnori in. l. ista no. duo. Et primo no. ꝙ actio vi bonoꝝ rap. reuocat ablata cum sua pena: ex quo apparet ꝙ actio vi bono. ra. est ꝓ parte rei persecutoria: ⁊ pro parte penalis. Est enim rei persecutoria in eo ꝙ dicit retrahit ablata. Est penalis in eo ꝙ dicit ꝙ cum sua pena reuocat: qd est verum intra annuꝫ: quia intra annum est in quadruplum: cuius vero simplum est rei persecutorium: vt insti. e. in prin. ⁊. j. l. ꝓxi. sed post annuꝫ ista actio est in simplum: ⁊ post annum est tm̃ rei persecutoria: vt. j. l. ꝓxi. ⁊. ff. e. l. pe. ℂ Item no. ꝙ istud aduerbium potius ponitur hic electiue nõ comparatiue. Nam potius pertinet actio vi bonoruꝫ ra. ad mobilia q̃ꝫ ad fundos. sic sumitur. ff. si certum pe. l. ij. §. j. sic ẽt sumitur ibi. potius volo esse diues q̃ꝫ pauper. i. volo esse diues nõ pauper. ℂ Item no. hic mobilia dicuntur que mouẽtur vt sunt arma. mouẽtia dicuntur que mouentur ⁊ mouent vt sunt equi. fundi dicuntur res que nec mouẽt se nec mouent̃. vt. ff. de ver. sig. l. mouentiũ. ⁊. s̃. de vsuc. trans. l. vnica.

Si res. Jn. l. ista dr̃. Aliqs vel aliqua res mobiles mihi donauit ⁊ tradidit. ⁊ ita cũ ipsa dña esset: in me translatum fuit dñiuꝫ. mortua donatrice heredes eiꝰ res illas mihi. abstulerunt per vim de manibus meis. nunquid contra eos ⁊ in q̃tum potero experiri? Respondetur ꝙ possum eos cõuenire intra annum in quadruplum: vel post annum in simpluꝫ act̃. vi bonorũ rapt̃. h. dicit ista. l. Tex. mobiles. sub. vel se mouentes: vt. s̃. l. proxi. dixi. Tex. translatum. vt quia res erat donantis. vnde trãslatum est dominium: vt. s̃. de pact. l. traditionibus. Text. violenter. idest violentia ablatiua. Tex. intra annum. subaudiatis vtilem in quo computantur dies solummodo. quibus potuit experiri. sed annus continuus est in quo computantur dies: quibus potuit experiri vel non. vt. ff. de diuer. ⁊ tempo. prescrip. l. j.

Res obligatas. Jn. l. ista dicitur. Si tu obligasti mihi res aliquas pignori: si ego creditor mea auctoritate rem mihi obligatam tibi debitori rapio: nõ rem licitam sed illicitã cõmitto. vnde cõmitto crimẽ. l. iulie de vi priuata. vnde criminaliter possum accusari. sed ⁊ possum cõueniri ciuiliter actione vi bonoꝝ raptoꝝ: intra annũ in quadruplũ. post annum in simpluꝫ. Tex. rapientem. sub. sua auctoritate. Tex. sed crimen cõmittere. sub. violentie. l. iulie publice vel priuate. vt insti. de pu. iudi. §. lex. Tex. non ambigitur. concor. s̃. l. proxi. ⁊. j. l. pe. ⁊ vlti. ℂ Or segnori in. l. ista colligetis notabilia. Primo no. decisioneꝫ cuiusdã puerilis questionis. Cõsueuit ita queri a pueris. mirabile est cuꝫ in isto. ix. libro tractetur de criminalibus actiõibus: cur ponit̃ hec rubrica hic qua agitur ciuiliter? Naꝫ debuisset poni in alijs libris in quibus ponuntur ciuiles actiões vt est in quarto libro ⁊ quinto. ℂ Sed segnori per. l. istam determinamus illam puerilem questioneꝫ. Naꝫ si creditor rapuit rem mobileꝫ debitori suo vi: committit crimẽ. l. iulie de vi pu. si cum armis rapuit: vel committit vim priuatam si sine armis vim intulit vt hic. cuius est pena in hoc: quia deportatur cum publicatione bonorũ: in seruo est vltimũ supplicium: vt. s̃. ad. l. iul. de vi pu. vel pri. l. seruos. ⁊. ff. ad. l. iul. de vi priuata. l. j. in prin. ⁊. l. pe. ⁊ vlti. sed ⁊ tenetur ciuiliter actione vi bonoꝝ raptoꝝ vt hic dicitur: qr ergo de crimine violentie puniendo hoc ti. dictum est merito ponitur hic in isto. ix. libro de actione vi bonorũ raptoꝝ. Item colligitur hic ꝙ non licet creditori contra debitorem dicere eius sua auctoritate: qd si facit: cadit a iur̃ crediti. vt. ff. qd me. causa l. extat. ⁊. ff. ad. l. iul. de vi pri. l. pe. ⁊ põt etiam act̃. vi bo. rap. conueniri intra annũ in quadruplũ: post annum in simpluꝫ vt hic. Fallit in duobus casibus. Primus est. si facit iussu iudicis. qr iuste possidet qui auctore pretore possidet. vt colligitur. ff. de acqui. pos. l. iuste. Scđs casus est. si facit ex cõuentiõe. sꝫ cautius faciet: si faciet iudicis aucte: vt. s̃. de pig. act̃. l. pe. ⁊. s̃. de pig. l. creditores.

De his qui seruũ. In lege ista dr. Seruus tuus te ignorãte aliquas res mobiles vi ablatiua mihi abstulit: nunqd te dñm potero cõuenire vi bonoꝝ raptorum intra annum in quadruplũ post annũ in simplum noxali actione? Rñdet ꝙ sic. Text. nesciẽte domino. Sed quare dicit lra nesciente dño? Rñdeo qꝛ secus si sciente ꝛ prohibere põt: nã tunc tenetur insolidũ sine noxe dedictione vt. ff. de nox. act. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. l. in delictis. Tex. potes. ꝛ hoc casu cõdẽnabitur dñs noxali intra annũ in quadruplũ post annum in simplũ ꝛ vtroqꝫ casu liberabit: vt dñs tradendo seruum pro noxa. vt colligitur. ff. de re iudi. l. miles. §. j. ꝛ insti. de noxa. actio. in prin.

Siue. Lex ista hꝫ duplicẽ intellectuꝫ vt patebit ex his que infra dicã in lra. Et vno mõ notat ita casus. nouerca mea vi ablatiua rapuit mihi aliquas res mobiles: postea vẽdidit bonafide ementi ꝛ tradidit: ille res desierũt esse in rerum nã: qũo subuenit mihi cõtra nouercã meam? Certe respondet imperator illaꝫ vẽditionẽ possum hẽre ratã in subsidium. ꝛ possum agere act. nego. ge. de precio. vel si nolo hẽre ratũ: possum agere vi bonorũ rap. intra annũ in quadruplũ: post annum in simplũ. h. d. ista. l. ¶ Sꝫ qũo cõcurrunt actiones neg. ge. ꝛ act. vi bono rap. simul ꝛ semel? Certe concurrunt vt no. in exemplo ꝙ dixi in casu. nã possum hẽre ratã vẽditionẽ in subsidiũ vt agam de pcio. ꝛ ꝓ hoc facit. s. de rei vẽ. l. mater. ꝛ. s. de rebus alie. nõ alienandis. l. j. ꝛ no. ff. de neg. ge. l. vl. sꝫ ꝛ possuꝫ eũ ꝯuenire act. vi bonoꝝ rap. intra annũ in quadruplum: post annũ in simplũ vt hic dr. Põt tñ notari exẽplũ aliter in. l. ista. s. ꝙ act. vi bo. rap. ꝛ act. nego. ge. simul ꝯcurrant. Nouerca mea vel ablatiua rapuit res meas mobiles: postea gessit negocia mea sine mandato: certe res raptas debuit a se exigere. qđ cũ non fecit actio vi bo. rap. deuoluit in act. neg. ge. ꝛ ad istã lecturã accedit. ff. de ne. ge. l. si pupilli. in prin. ꝛ. l. sinaũt. ꝛ. l. diuortio.

¶ De crimine stellionatus.

¶ De quodã crimine in quo iponit pena extraordinaria. s. de crimine expilate hereditatis. s. in ti. ij. dictũ est. Nunc inseritur de quodã alio crimine extraordinario. Uel põt continuari alio mõ. ille qui cõmittit crimẽ stellionatus: aliquam violẽtiaꝫ vꝫ cõmittere: iõ post tractatũ vi bonoꝝ rap. ponit de crie stellionatus. sub. puniẽdo extra ordinẽ. Nõ aũt ẽ. l. legittima diffinita pena: vt ꝓbat. ff. e. l. iij. §. pena. Et dr crimen stellionatus de varietatis. i. crimẽ variosuꝫ quadã similitudine. stellio. n. ẽ quidã serpẽs varijs coloribus stellatus ꝛ pictus. ꝛ nũcupat stellionatus ab illo serpẽte q est varijs coloribus stellatus ꝛ pictus. vñ hoies similitudinarie dñr stelliones: q dolose vnũ dicũt: ꝛ aliud faciũt. Et debetis scire de isto stellionatu ponunt multa exẽpla in iure nr̃o. tamẽ paucis exẽplis cõtẽtus ero. nã ecce si obligas rẽ aliquã primo vni: postea obligas mihi ꝛ dicis te alij nõ obligasse: dolum cõmittis: ꝛ teneris crimine stellionatus. Itẽ si rem alienã mihi obligas dicẽdo mihi tuã eẽ: dolũ cõmittis: ꝛ teneris crimine stellio. ꝛ ista exẽpla ꝛ alia ponunt. ff. e. l. iij. §. j. ꝛ ff. de pig. act. l. j. ꝛ. l. tutor. §. ꝯrium. ¶ Itẽ no. ꝙ omnis periurus accusatur crimine stellionatus: vt no. l. vl. ff. e. ¶ Itẽ no. ꝙ vbi potest pro dolo commisso ciuiliter agi act. de dolo: eodeꝫ casu potest agi criminaliter crimine stellionatus: vt. ff. eo. l. iij. §. j. Item quale sit crimen stellionatus dicitur ff. eo. l. j. ꝛ. l. secunda.

Improbũ quidẽ. In. l. ista dr. Quidã accessit ad pncipẽ: ꝛ corã eo talem proposuit qõnẽ. Dñe rẽ meã prio loco obligaui vni dicẽs illã rẽ nulli eẽ obligatã. secũdo loco obligaui alij dicẽdo similiter alij nõ eẽ obligatã: nunqd deliqui? Rñdet iperator improbũ est qđ fateris: qꝛ cõmittis crimẽ stellionatus: nisi satisfacias primo ꝛ secũdo creditori. Tex. alijs. s. prioribus creditoribus. Tex. tenent scꝫ prio. Tex. oibus. i. creditoribus. ¶ Or segnori h ẽ regulariter veꝝ ꝙ q rẽ vnã obligatã alij obligat alij: tenetur crimine stellionatus. vt. ff. de pig. act. l. j. in fi. ꝛ ꝓbat. ff. e. l. iij. §. j. Fallit si rẽ obligatã vni ꝓ modico obligat alij ꝛ illa res multũ valebit: vt. ff. đ pig. act. l. siqs pignore. Quero est ne necesse ꝙ offerat iste debitor oibus creditorib⁹ debitũ? Uĩ ꝙ sic. arg. huius lre. Uel põt dici ꝙ satis est ꝙ offerat primo qꝛ solutione eius qđ debet ois tollitur obligatio: vt insti. qui. mo. tol. ob. in prin. Sꝫ cautius est ꝙ soluat vtriqꝫ. Uel põt dici ꝙ subaudiamus maxime in dictione oblato. Et no. hic ꝙ in certis casibus spãle est ꝙ si criminosus ante accusationẽ ꝓpositã satisfaciat aduersario: euitat penã criminis vt hic ꝛ. s. ne tu. vel cur. vecti. ꝯducat. l. j. nec refert hꝫ nos sit publicũ crimẽ vel priuatũ quominus euitet penam criminis. sed al's regulariter si crimẽ publicum orit ex re familiari: vna electa nõ tollitur alia: vt. s. dixi qñ ciuilis actio preiu. cri. l. vna. ꝛ. s. ad. l. aquil. l. ex morte.

Si pater tuus. In. l. ista dr. Si pr̃ meus mihi filio emãcipato res aliquas donauit ꝛ tradidit: si postea tanq̃ ꝓprias alij obligauit: cõmittit crimẽ stellionatus: ꝛ crimine stellionatus poterit accusari: ꝛ ista obligatio te nõ ledit. Tex. si pater tuus in te. filio emãcipato interroganti rñdet impator vt pꝫ ex. l. subscriptione. Tex. esses. qꝛ si nõ eẽs emãcipatus nõ valeret donatio: vt. s. de inoff. dona. l. ij. lꝫ morte ꝯfirmaret: vt. s. de dona. inter virum ꝛ vxorem. l. donationes. Text. plectetur. idest accusabitur. Tex. nexuit. i. obligauit. Tex. creditori. habetis ergo hic siquis obligat sciens rem alienã vt suã: committit cri. stel. ꝛ nihilominus tenetur cõtraria pig. act. ꝛ ad hoc accedit. ff. de pig. actio. l. j. ꝛ. l. tutor. §. ꝯrio. ꝛ. s. ad. l. aquil. l. ex morte. ꝛ ibi no.

Stellionatus. In. l. ista dr. Accusationẽ stellionatus non publicã sꝫ priuatam fore. Tex. nõ habetur. vñ est ꝓuata accusatio. Si dicat aliquis quid refert? Certe refert: qꝛ si eẽt publica prodita esset cuilibet de populo: vt insti. de pu. iudi. in prin. sed si esset priuata admittitur tm̃ ille cuius interest: vt ff. de priua. delic. l. vlti.

Ignorãtia. In. l. ista dr. Si tu rẽ aliquã tuã alij pignori obligatã prior: postea mihi ignorãti obligas scdo loco: hec mea ignorãtia nõ excusat te a crie stellionatus. vbicũqꝫ ergo debitor tentat decipere creditorẽ dolo malo qꝛ rẽ alij obligatam ei obligat: h crie tenetur. Tex. expectat. qꝛ h crimẽ ẽ extraordinariuꝫ: vt. s. l. proxi. Tex. tentauerit. sub. dolo malo. Tex. relaturum. qꝛ imponet ei penam criminis: que est extraordinaria vt hic ꝛ. ff. e. l. iij. ¶ Sed queritur h vtrum dãnatus crimine stel. sit infamis? Et videt ꝙ nõ: vt colligit. ff. e. l. ij. Ecõtra dicitur ꝙ sic: qꝛ piurus tenet crimine stel. vt. ff. e. l. vlt. ꝛ periurus est infamis: vt. s. de transf. l. siquis maio. Sed in questione ista distinguo. si aliquis tenet ex tali causa ex qua damnatus efficeretur infamis. vt si conuenio te act. de dolo que infamat: vt. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. sꝫ si ex ea ex qua conuenirem te non efficeris infamis: vt si conuenirẽ te pignoratitia contraria: qꝛ h non infamat: vt. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. mandati. eodem casu si accuso te de crimine stel. non efficeris infamis: vt. ff. de pig. actio. l. j. ꝛ sic intelligitur. j. eo. l. ij.

¶ De iniurijs.

¶ Quia criminosi in eo ꝙ crimina cõmittũt faciũt iniuriã: inde occasiõe sumpta ponit gñalis rubrica de iniurijs. Et si querat quare h in tractatu de accu. ponit de iniurijs qbus agit ciuiliter? Rñdeo qꝛ dixit de criminib⁹ ex qbus iniurie oriunt. ponit de iniurijs. s. non cõmittẽdis. vel põt poni de iniurijs. i. de act. iniuriarũ p quã penam iniurie puniantur videamus ꝛ subijciamus. ꝛ ideo dicit in plurali đ iniurijs. quia

q: tribus modis fit iniuria.verbis.s.cum dicit tibi conuiciu3 factis:cum pulsat caput tuum.lris.s.cu3 quis fabricat de te famosum libellum:vt.ff.e.l.j.7.l.lex.

Ec seruus. Jn.l.ista dr.sicut nō l3 impune iferre iniuriā libero homini:ita impune nō l3 iferre iniuriā seruo alieno.Tex.nec seruis.q.d.nedum libe ris.7 si fiat iniuria seruo: non ipsi seruo com petit actio:sed dño vt insti.e.§.patit.7.ff.e.l.j.7.l.se.

Niuriarum. Jn.l.ista dicitur. Si fit iniuria vel vxori mee vel filio meo cōpetit mihi iniuria rū actio duplici ex causa. 7 ex persona mea 7 ex persona vxoris vel filij. Nam act.iniu riarū nomine meo 7 nomine vxoris vel filij intentare possu3. Tex.tibi.marito interroganti respondet Imperator vt p3 ex.l.subscriptione. ¶ Or segnori si fit iniu ria vxori mee:mihi vr fieri.q: vxor debet defendi a me mari to.Sed si fiat mihi marito:iniuria non vr vxori mee fieri:q: non debeo ab vxore mea defendi: vt.ff.e.l.j.7 cum fit vxori mee iniuria possum intendere actione3 iniuriarum suo no mine 7 meo noie: oblata tñ cautione de rato cum ago noie vxoris mee:vt.s.de pcu.l.maritus. s3 si fit iniuria filio meo mihi vr fieri:vt insti.de iniur.§.patitur.7 possum intendere actionem iniuriarum nomine filij: quia sum ei legittimus administrator:vt.s.de bonis mater.l.j. 7 meo nomine:vt.ff. de procura.non solum.§.si pater.qd videtur verū in ea que descendit ex edito pretoris:non in ea que descēdit ex.l.cor. vt.ff.e.l.lex cornelia.§.illud.Sed 7 possum intēdere actio nē iniur.meo noie:oblata satisdatione de rato:vt colligitur ff.rem ra.haberi.l.si fine.in fi.

J non es. Jn.l.ista dr. Si aliqs vocat me dlatorē si ve rū nō est:h nō infamor. ve3 si ille dixit mihi animo iniuriādi:tenet mihi act.iniur.Tex. si nō es nūciator.i.delator. 7 pprie dr dela tor qui maliciose aliqua in fiscū defert.vt q: dicit pcuratori fisci talis possidet hereditatē titij:7 non vin dicauit necesse defuncti 7c.vt ar.s.de epi.7 cle.l.nulli.in fi. 7.ff.de iur.fisci.l.j.7.l.ij.Tex.iudicio.i.actiōe.Tex.experiri potes. Nam tenetur actione iniuriarum qui conuicium di cit alicui:vt insti.e.§.j. Odo.

Trocē. Jn.l.ista dr. accessit quidā ad pncipē: 7 corā eo talem pposuit qōnem.Dñe imperator sum sacer dos.dū vna die cū hērem ornamēta sacer dotalia 7 vellē sacra administrare quidam verberauit me optie cū virgis plurib9: nū quid iniur.act.potero eū 9uenire? Rñdet impator poteris. Tex.exeq.sub.actiōe iniuria3: imo 7 hoc casu iniuriarum actio est pdita cuilibet de populo:vt.s. de epi.7 cle.l.sigs. l3 al's sit priuati iudicij:vt.j.e.l.iniuriarum.

J non cōnicij. Jn.l.ista dicit. Si ego ludēdi aīo dixi tibi 9uiciū 7 nō aīo inferēdi tibi iniu riā fides veri a calūnia me excusat. 7 iō iniu riaru3 actiōe nō teneor.s3 si iniuriādi aīo dixi tibi cōuicium:vt q: vocaui te homicidā: vel dixi tibi credis tu q sim ille quē interfecisti de nocte:7 tu dixisti reuoco ad animum:iniuriarum actione poteris me 9uenire intra an num:quia actio iniur.tollitur anno.Tex.prescripta sit:idest sublata sit.Tex.non potes.sub.post annum.¶ Or segnori hec.l.dicit tria.quodlibet istorum non vr bene stare.7 stati3 l.ista dicit q qui conuenitur act.iniuriarū: d3 probare non animo iniuriandi dixisse.sed quomodo probare poterit ani mo iniuriandi non dixisse:cum ista sit negatiua. 7 negatiua non probatur:vt.s.de proba.l. actor. Respondeo probat eoipso q contrarium non probatur:quia iniuria non com mittitur sine dolo:vt.ff.eo.l.illud.7 qui allegat dolum:dolū probare debet: vt.ff.de proba.l.quotiens.§.qui dolum.vel probabit ex qualitate facti.argumen.ff.de seruo corrupto.l. do.7 probatur.ff.de act.7 obli.l.obligationum fere in fi. nā facti atrocitas inducit presumptionem cōtra aliquem. vt.s. ad.l.cor.de sicca.l.j.¶ Secundo instat.nā h dicitur q si di citur iniuria calore inconsulto post annu3 nō tenet:sed in tra annū tenet.sed videtur nullo modo teneri:vñ contradi cit regula iuris que dicit q quicquid calore iracūdie dr: nō videtur dici:vt.ff.de regu.iur.l.quicqd. Rñdeo illud verū est si animi perseuerātia nō cōfirmat vel roborat:vt.ff.de di uor.7 repu.l.iij. Nūc circa tertiū est insistēdū qd h dr. Na3 h.l.dicit act.iniur.tolli anno cōtinuo.7 hoc est verū regula riter vt hic.7 insti.e.in fi.Sed fallit in casu cū fit iniuria per metum:q: tunc tollitur anno vtili:vt.ff.qd metus cā.l.si cu3 ex.§.satis clemēter.Sed quid erit?cum iniuria nō descēdit ex edicto pretoris:sed descendit ex.l.cor.que h3 locū in tri bus casibus.s.cū pulsat caput alicuius:vel cū aliqs verbe rat:vel cū introitū esse dicat aliquē domū sua3:vt.ff.e.l.cor. in prin.7 insti.e.§.sed lex.nūqd actio iniuriarū tollit anno? Hic audietis tale quid qd raro audistis sm opi. Bul. Jo. 7 Azo.actio iniu.siue sit pretoria:que est cum descendit ex edicto pretoris:siue sit ciuilis:que est cū descendit ex.l.cor. semper tollit anno continuo vt hic.7 insti.e.§.vl. Nā hec.l. non distinguit:vnde nec nos distinguere debemus:vt.ff.de pu.l.de pcio.S3 dño Mar.visum est 9riū. 7 dicit cū actio iniur.descēdit ex edicto ptoris est ptoria:7 tunc tollit anno cōtinuo vt hic.7 insti.e.§.vl.7 hoc iō:q: act.ptorie sunt āna les 7 anno 9tinuo tollunt:vt insti.de ppe.7 tēp.act.in prin. S3 cū actio iniur.descēdit ex.l.cor.qd ē in pdictis trib9 ca sibus:q: tūc ē ciuilis: erit ppetua cū ciuiles sint ppetue :vt insti.d ppe.7 tē.act.in pn.vñ erit ppetua:vt.ff.e.l.lex cor. Et ad istā.l.rñdebat Mar.q h.l.nō ob. q: loquit solūmō cum cōuiciū dictū ē alicui.¶ Or segnori in hac pte dñs Mar. melius vr dixisse.tñ si vultis tenere opi.dño3 Bul. Joā.7 Azo.dicetis q spāle est in act.iniur.q tollat anno cū est ci uilis:cū al's oēs ciuiles durant vsq3 ad.xxx. annos.

Um nec patronos. Jn.l.ista dr.Sicut pronus vel prona non d3 libertū vel libertam iniurijs afficere:ita nec heredes patrōe debēt libertā iniurijs afficere.qd si faciūt: hēdes patrone tenent iniuriarū act.Tex.permittat. S3 si faciat pronus iniuriam libertis suis:nūquid tenet libertis iniuria3 act. Rñdeo nō cum actio iniuria3 infamet:sed act.in factū tenetur: vt.s.de obsequijs.l.j.in casu tñ spāle ē vt libertus agat act.iniuria3 contra patronu3:vt si patronus inferat liberto atrocem in iuriā:vt.ff.de in ius vocan.l.sed in hac lege.§.pretor.l3 alio modo intelligat ille.§.nam qd ibi dicit littera.iniuria3 act. tenetur exponimus.i.nomine iniuriaru3 act.tenet in factū. Tex.compescere.sub.etiā iniuriarum actione. Na3 licet vt dixi non det actio iniuria3 liberto contra patronum: datur tamen actio in factum.

Niuriarum. Jn.l.ista dr q in iuria3 actio non est publi.s3 puatū iudicium. Tex.continet querelam.sub.vñ nō dat cuilibet de popu lo:sed ei q priuatim iniuria afficit: vt insti. e.§.vlti.7 hoc est verū regulariter:sed fallit in duobus casibus in qbus actio iniuria3 est publicum iu diciū nō priuatū. Unus casus est p9iniuria lata in ecclesia: vt.s.de epi.7 cle.l.siquis. Alius casus est cu3 actio iniuria rū datur pro famoso libello:vt.j.ti.proxi.l.vnica.

Ominum. Jn.l. ista dr. Si fuo modo infert atrox in iuria:puta vulnerat:possu3 agere actiōe in iuria3 7 act.l.aquilie.q: dānu3 datū ē mihi in eo in quo habetur ratio damni dati:licet in act.iniuriarum habeatur ratio contume lie.Tex.actio proposita.s.iniuriarū vel.l.aquilie. Tex.ver bis.s.edicti. Sed videtur cōtra.7 videtur q in actione in iuriarum non habeatur ratio damni sed contumelie:vt no. ff.ad.l.aquil.l. sed 7 quecunq3.§.iniuria. Ad quod potest dici h simplex relatio est. Tex.qua:scilicet.act.l.aquilie. sic 7 alibi mulier que damnauit saluauit. vel dicatis in act.l.

aquil.hētur rō dānī vt dāni.in act.iniuriarū hētur rō cōtu.
melie vt cōtumelie.vel sub.in lra.act.s.iniuriaruʒ vel.l.aql.
Tex.qua.s.act.l.aquilie.

Si liberos. In.l.ista dicit.Si ego scio te liberuʒ ⁊ causa infamandi te dico te seruum:act.iniuriarum poteris me conuenire.sub. quia non est modica iniuria dicere liberum hominem esse seruum: vt supra de inge. ma.l. diffamari.

Siquidem. In.l.ista dr̄. Si quidā auiā tuam dixit eē ancillam cum esset libera causa infamandi eam:⁊ in act.non processit: poterit conueniri actione iniuriarum. Tex. conuenit. ⁊ ad hoc accedit.s̄.l.proxi.

Si quādo. In.l.ista dicit. Si psonis illustribus vel viris militaribus vel etiam vxoribus eorū vel liberis mouetur actio de iniuria:vel ēt si ipsi velint accusare de iniuria : debent mouere vel suscipere actionem per procura. ⁊ hoc casu erit formanda sententia in psona eorum:non in persona procura.Tex.cōmuniant.qꝛ actio iniuriarū est puati iudicij:vt.s̄.e.l.iniuriarum.Tex.suscipere.sub.cū accusat. Text.vel mouere.sub. cum accusant.Tex.idē.sub.vt crimē iniuriarū moueat vel suscipiat per procu.Text.intactus. ¶ Or segnori no.h̄ si agūt ciuiliter:agunt per pcur.vt.s̄.de pcura.l.pe. si criminaliter accusant vel accusant:idē est.⁊ hoc est spāle in illustribus ⁊ supillustribus q̄ cā criminalis mouetur procur. siue ipsi agant siue conueniant : vnde si est speciale non dꝫ trahi ad cōsequentiā:quia in iure nostro semper generi per speciem derogatur:vt.ff.de regu.iuris.l.j.⁊.l.omnis. regulariter contra.vt.ff.de pu.iudi.l.pe.§.ad crimen.Uel potest dici q̄.l.illa loquitur in pu.crimine.scilicet cum imponēda est pena supra relegationem.secus si minor pena q̄ relegationis est imponēda:vt.ff.an per aliū ca.ap. agat.l.j. sꝫ in.l. ista tractamus de priuato crimine: quia crimen iniuriarum est priuatum crimen:vt dixi in prin.huius.l.⁊ hoc casu sententia est ferenda in persona domini:vt.s̄.de procur.l.nihil arbitramur.⁊ vbi agitur criminaliter pro iniuria : imponit pena pro motu iudicis:vt insti.e.in pn.preterq̄ in casibus quos no.j.ti.proxi.l.vna.secus si agitur ciuiliter qꝛ tunc imponitur pena de qua dicitur.ff.e.l.consti.

¶ De famosis libellis.

¶ Quia nō solum iniuria fit in verbis ⁊ factis imo in litteris vt siqs facit famosuʒ carmē:iō ponit rubrica d̄ famosis libellis:⁊ d̄ famosis carminib⁹.sub.nō faciēdis ⁊ factis nō ostēdēdis sꝫ cōburēdis.⁊ de pena iponēda si ꝯfactū est videamus ⁊ subijciamus.Et no.q̄ hoc nomē famosum ponitur hic in mala significatiōe:aliqñ in bona ponitur.qꝛ dicit aliquando iste est famosus vir.

Siquis. In.l.ista dicitur. Contingit aliquando aliquem facere de aliquo libellum famosum.i. malum carmē in quo diffamat aliquē:iste tenetur act.iniuriaꝝ ciuiliter ⁊ pōt accusari crialiter ⁊ pena capitis iponit.⁊ pōt accusari a quolibꝫ de populo.Siqs famosum libellū inuētum domi vel in loco pu.vel puato nō corrūpit:sꝫ manifestat:pōt ēt ciuiliter ꝯueniri:⁊ crialiter.⁊ pena capitis dānabit.sꝫ si icōtinēti corrūpit ⁊ nō māifestat:nō est cōdēnādus:sꝫ potius laudādus.Tex.domi.sub. ⁊ ita in vrbe.Tex.aut corrūpat.s.statiꝫ.Tex.nō ledat.i.nō diminuat. ¶ Or segnori no.in.l.ista spāle ꝯ regulā gnālēꝫ.nā regula gnālis est q̄ actio iniuriaꝝ est puati iur:vt.s̄.ti.,px.l.iniuriarū.⁊.l.vl.i pri.Fallit in duob⁹ casib⁹ in qb⁹ crimē iniuriarū est pu.iudi.puta siqs facit famosuʒ libellū:vl reptū,ptin⁹ nō corrūpit:sꝫ alteri manifestat vt h̄. ⁊ si psonis ecclesiasticis infert iniuria.vt.s̄.de epi. ⁊ cle.l.siqs. Itē no.q̄ pena criminis iniuriaꝝ extraordinaria est:vt insti.e. in fi.speciale tamen est h̄ ⁊ in casu cum infertur iniuria clericis.

¶ De abigeis.

¶ Quia abigei committendo abigeatum inferunt iniuriā: post tractatum de iniurijs ponitur rubrica de abigeis.sub. puniendis.⁊ proprie abigere est fugare. vnde abigeus dicitur proprie ouium fugator. ⁊ committitur proprie siquis veste rubea vl clipeo rubeo abigat bestias alienas: vt ita vl precipitent vel ab alijs subtrahant:vt.ff.e.l.ij.⁊.l. oues.

Abacti animalis. In.l. ista q̄ ē vnica in hoc ti.ponit quoddam speciale in crimine abigeatus. nam ecce si fugas aial meum:possum te accusare de crimine abigeatus:nec necesse est inscribere:immo iudex sine aliquo libello ⁊ sine accusatore si inuenerit te criminosum poterit te punire. Text.abacti.i.fugati. Text.cum in scriptionibus.vt.s̄.de accusationibus.l.vlt.Tex.sine ea obseruatione:idest sine solemni inscriptione. Uel dicatis sed etiam sine obseruatione.idest sine libello.vel sine ea obseruatiōe.idest sine accusatore.Tex.proponitur.¶ Or segnori no.in.l.ista vnum qd̄ declarat intellectum huius tractatus.proprie est abigeus qui ex ꝯsuetudine animalia aliena consueuit fugare.⁊ iste siue fugat gregem.i.x. oues siue capit vnum:tenetur crimine abigeatus.si non ex consuetudine consueuit facere si abigit gregem:tenetur h̄ crimine.si vnum capit:non.vt probatur.ff.eo.l.j.⁊ que sit pena huius criminis dicitur.ff.e.l.ij.¶ Item no.hic duo specialia contra regulam generalē.⁊ regula est q̄ accusator dꝫ inscribere:vt.s̄.qui accu.non poss.l.iij.spāle est in h̄ cri.vt sine subscriptione fiat.⁊ similiter est spāle in leuioribus cri. vt.ff.de acc.l.leuia.¶ Itē no.h̄ q̄ lꝫ cri.accusationes hēant pponi in scrip.oblato libello:vt.ff.de accu.l.libellorum.⁊ sine accusatore nō puniant:vt no.ff.de mu. ⁊ hono.l. rescriptum. §.siquis.speciale tamen est hic ⁊ in alijs casibus quos no. s̄.qui accu.non possunt.l.iij.

¶ De aggeribus nili non rumpendis.

¶ Non soluꝫ predicta crimina prohibentur ⁊ puniuntur: immo prohibetur ne aggeres nili rumpantur.scitis eniꝫ q̄ in Babylonia est quoddam flumen quod vocatur nilus: ⁊ maius eo non inuenitur:⁊ est nobile flumen. nam terra illa est calida ⁊ sicca:⁊ in terra illa raro pluit : ⁊ ita agricultura exerceri non potest. verum quia illud flumen habet crescere ⁊ totam terram inundare. postea decrescit ⁊ agricole tūc colunt ⁊ seminat. vnde istud flumen habet circuitus magnos ne possit vagari nisi suis temporibus . ⁊ propter hoc prohibet imperator:ne ibi aggeres rumpantur: ne dānum sustinerēt agricole:vt.s̄.de allu. ⁊ palu.l.j.⁊ ita de nili.idest illius fluminis aggeribus non rumpendis.⁊ siquis contrafecerit flammis comburitur : vt infra eod. l.vnica. ⁊ sic apparet h̄ q̄ tempore istius.l.illi de terra Egypti erāt sub imperio. Odofredus.

Siquis. In.l.ista dr̄ q̄ aliquis flumen nili in terra Egypti positū de suo loco non debet remouere:nec aliquid fafacere intra.xij.brachia:nec debet eius aggeres rumpere.⁊ siquis contrafecerit flammis vrendus est.⁊ illi qui eius conscij sunt deportabuntur bonis omnibus confiscatis. Text.tribuatur. sub. ⁊ rescriptum impetratum nō valeret cum imperator prohibeat impetrari:nisi diceret non ob.tali.l.quia nemo potest sibi imponere.l.a qua discedere non liceat: vt probatur.ff. de leg. iij.l.siquis.

¶ De his qui latrones vel alios.

¶ Non solū predicta crimina sunt punienda:immo ⁊ alia. siquis latrones vel alios criminosos occultauerit scienter qualiter puniatur subijciamus.

Eos

Eos. In.l.ista dr. Si aliqs reū crimis vel reā sciēter suscipit ⁊ occultat: ostēdit se sociū illius eiusdē cri. vñ pari dꝫ pena teneri. Tex. plecteť. colligetis ergo ex.l.ista ꝙ quis criminosum vel latronem non debet suscipere ⁊ occultare in domo sua. secus si ignoraret. vt.s. de bonis liberis.l.ij. aliquando tamen excusatur receptatoꝛ: si criminosus erat ei proxi. cō/functus: vt.ff. de recepta.l. vlti.

Si qui latrones. In.l.ista dr. Quē nō dēre latronē siue alium criosum in suis possessiōibus occultare: imo si dñs pñs est vel ꝓcuratoꝛ eius: dꝫ eū iudici pñtare. ⁊ si differt facere: preses dꝫ ire ad locū. ⁊ si ille velit se defendere potētia inuocādum est auxilium militare vt ille per vim iudici tradať. dñs possessionis vel eius ꝓcu. si cōscius fuerit punieť. nā dñs quidē pos. dñio eius ꝓuať: qꝛ dñs publicať: ꝓcura. dānabitur perpetuo in exiliū. Ul/timo dicit. si accusatoꝛ nō ꝓbauerit tenebiť similitudine supplicij. Tex. a ciuili officio. i. a rectore ꝓuincie. Tex. auxilia. qꝛ pōt impetrare auxilium militare: vt.j. innuitur in lfa. ⁊ ar. ad hoc.s. de epi. ⁊ cle.l. siqs. ⁊.ff. de rei ven.l. qui restituere. ⁊.ff. de off. ciui. iudi.l.j. Tex. subiacebūt. simile.s. de fal. mo.l.j. Tex. exerceať. vt.s. de accu.l. vlti.

De requirendis reis.

Quia accusati post accusationē hñt requiri: de qbꝰ accusatis.s. de accu. dictū ē: iō poniť de reqrēdis reis. i. de citādis reis: ⁊ si reus dꝫ reqri. i. citari veniat corā iudice respōdere. vñ de reqrendis reis videamus. Et no. ꝙ reus accusatus de crimine citať duobꝰ tpibus. ab initio post accusatio/nem factam: vt veniat rñsurus: ⁊ ita ante litē cōte. citať post litē cōte. vt se veniat defensurus: ⁊ ad audiēdā sniam. vnde sicut in pecuniarijs causis fit citatio ante litē. cōte. ⁊ post: vt s. qūo ⁊ qñ iudex. auč. qui semel. ⁊.s. de iudi.l. properādū.§. hoc quidē. ita ⁊ in criminalibus: vt.j.e.l.j. ⁊.ij. ⁊.iij. ⁊ hñt fieri iste citationes non tribus vicibus vna die: sed debent fieri sicut in pecuniarijs causis. scilicet olim per interualla.x. dierū: vt.ff. de iudi.l. ad perēptoriū. ⁊.l. nōnunꝗ. hodie per interualla.xxx. dierum. vt in auctē. de litigio.§. omnem.

Cum absenti. In.l. ista no. ita casum. Quidaꝫ fuit de quibusdā criminibꝰ solēniter accu/satus. iste accusatus fuit requisitus vt veniret rñsurus: ⁊ ita ante litē cōtest. iste reqsi/tus nō venit: nūqd iudex dꝫ festinare cōtra eum absentem ꝓferre diffinitiuaꝫ sniam? Rñ. imperatoꝛ ꝙ nō dꝫ: qꝛ nō dꝫ festinare iudex ferre sniam diffinitiuaꝫ contra absentem reum sed facere euꝫ requiri. ⁊ si reus nō venit bona eius sunt annotanda. sed si post annotationē fuerit re/quisitus iteruꝫ ⁊ venit infra annum: recuperat omnia bona sua. sed si intra annum non venit bona sua confiscantur. sed ipse eoipso super crimine non erit conuictus. sed licebit ei super crimine postea se purgare. Sed quid erit? reus nō venit bona annotantur: post annotationem iterum requisi/tus venit: dum de crimine defenderet se infra annum mortuus est: nunquid bona sua remanent apud fiscum? Cer/te cum venit infra annum: ⁊ velit se defendere: ⁊ mortuus est: extinctum est crimen. vnde cum bona erant annotanda: redibunt ad heredes eius. Tex. reo. i. accusato. vt.s. de pro cura.l. reum. Text. grauia cri. i. capitalia: vt.ff. de pu. iudi.l.ij. quia secus si nō essent capitalia vt infra dicetur. Tex. sen/tentia. sub. diffinitiua. Tex. solet. sub. ante litem contesta. vel post. Tex. sed annotari. i. in notam pu. bona reducuntur: vt bona ponantur in banno: ⁊ scribantur: ꝙ bona publicentur si infra annum non rediret. Tex. vt requiratur. sub. post annotationem bonorum. Text. requirendus. i. requisitus. alibi exponitur econtra interposita. i. interponenda: vt.s. de legi. ⁊ constitutio.l.j. sic.s. de his qui notan. infa.l.j. Uel potest legi proprie requirendus. nam aliqui sunt requirendi: vt qui possunt accusari. quidam non sunt requirendi. vt qui non possunt accusari. vt.s. de accu.l. absentē. Tex. recipiat: idest recuperet. Tex. suam. i. ex quo venit ⁊ volebat purgare innocentiam suā. Tex. transmittat. sub. ideo qꝛ intra annum non sunt bona confiscata sed confiscanda. ⁊ ad istam facit.l.j. proxi. ⁊.l. vlti. Unde circa hūc articulū no. duo no. Et primo no. inter causas ciuiles ⁊ cās criales esse similitudinē. qꝛ sicut in ciuilibus causis fit citatio ante liteꝫ conte. ⁊ post: ita ⁊ in cri. vt.s. dictū est in rubrica. Item sicut in ciuilibus non fertur diffinitiua snia ante lit. contest. ꝑterꝗ in cā ap. vt ff. de tēp. ap.l. vlt.§. illud. ita ⁊ in criminali multofortius. qꝛ durum esset dicere ꝙ si accuso te de cri. si te subtrahis ꝙ iudex possit te condēnare lite non conte. qꝛ vbi est maius pe/riculum: ibi requiritur maius consilium: vt ar.ff. de ven. in/spi.l.j.§.j. sed maius est periculū in criminalibus ꝗ̄ in ciui/libus: vt.j. de pe.l. qui sniaꝫ. ⁊ cū quelibet pena corporalis minoꝛ: sit maioꝛ oi pecuniaria: vt.ff. de penis.l. in seruorum in fi. vnde dicimus ꝙ si aliqs accusatur de graui cri. i. capi. siue non graui. i. non capitali: ⁊ absens est: bona sua annotā/tur. i. scribuntur per publicam personam ⁊ ponuntur in lo/co tuto. ⁊ dicet ita iudex. bona talis pono in bāno ⁊ volo ꝙ ad fiscū debeāt peruenire si nō veniat infra tempus statutū a iure. eis ita annotatis: requiriť iterū. si vero venit intra an/nuum: recuperat bona. alꝯ bona ꝯfiscanť: vt.ff.e.l. vlti. si aūt reuertitur intra annuꝫ ⁊ moritur infra annum: bona sua ad heredes suos transmittit: vt.ff. de accu.l. libellorum in fi. ⁊ s. si reus vel ac. moꝛ. fu.l.j. ⁊.ij. ⁊.ff.e.l.j.§. vlti. Fallit in casu ſm vnum intellectum in quo snia diffinitiua fertur lite non conte. contra apparitorem cum de praua ⁊ venali perfidia accusatur: vt.j. de pe.l. ne diu. ⁊.l. si vindicari. reprobata sen/tentia seu opi. eorū qui dixerunt ꝙ licet in pecuniarijs cau/sis non possit ferri snia diffinitiua lite non cōtes. regulariter tamen in criminalibus potest pecuniariter quis condēnari etiam lite non conte. ⁊ pro se inducunt.ff. de pe.l. absentem §. si sepius. ⁊ hoc etiā videtur approbare dñs Azo in sum/ma.j. d penis. Sꝫ nō obstat ille.§. qꝛ ille.§. dꝫ intelligi lit. cō/test. vnde si est lis conte. ⁊ liquet de causa sicut in ciuilibus pōt ferri diffinitiua sentētia. ita ⁊ in criminalibus habita di/stinctione. qꝛ si est cā capitalis: non dꝫ condēnari sed debet mulctari: ⁊ bona eius debēt annotari ⁊ publicari: vt in pal.l.ff. de pe.l. absentē.§. si sepius. Si autem est crimen de quo imponať pena capitalis: tūc pōt dānari: vt colligitur.ff. de pe.l. absentem in prin. ⁊.§.j.

Quicunqꝫ. In.l. ista dr. Si accu/satus de crie graui requirať ante lit. conte. vel post: si requisitus nō veniat: bona sua annotanť. bonis annotatis: si intra annuꝫ veniat recuperat bona sua. alꝯ: i. si non veniat intra annum: bona confiscanť. ⁊ si post annum reperiatur nocens: punietur de crimine corporaliter. sed si post annuꝫ reperiatur innocēs: absoluetur: sed bona eius non recuperabit: immo apud fi/scum remanebunt. Tex. petitus. scilꝫ ex die litis conte. nam tunc ⁊c. vt.ff. rem ra. ha.l. hoc amplius. vel dic petitus. idest delatus. Tex. si postea. i. post annuꝫ. Tex. subiūgetur. qꝛ cō/demnabiť corporaliter. Dicet aliqs quomō h cū sepius de delicto eiusdeꝫ hois non querať? vt.ff. nau. cau. sta.l. licꝫ in fi. Rñdeo. illud est vex in pecuniarijs causis. secus fit in criminalibus: vt.s. si reus vel ac. moꝛ. fu.l. vlti. si non venit: annotanť bona sua. Tex. purgauerit. sub. post annum. Tex. remaneant. sub. post annū. sed infra annū veniēs recuperat bona: vt.s.l. proxi. Sed queriť hic quis sit ordo facien/di annotationē? Et dicūt quidā hunc esse ordinem: qꝛ petiť primo reus postea accusať. hoc facto statiꝫ annotanť bona. bonis annotatis: postea requiriť reus. si veniat infra annū. recuperat bona. alꝯ non sed audiť de crimine. vnde dicunt ꝙ iudices qui cognoscunt de crimine: debēt seruare hunc ordinem. statim debent ponere accusationē in actis: postea annoteť bona: postea debet requiri reus. Oꝛ segnori h ordo nō est ꝓbabilis. s. ꝙ aliquis accuseť ⁊ annoteť bo/na ante eum requisitum. vnde dicimus ꝙ h est ordo. qꝛ pri/mo petitur puniri: postea requiriť si citatus veniat vel tra,

ditur fideiussoribus vel in carcerez detruditur: vt.ff. de cu. sto. ꝛ exhi. reoꝝ. l. j. ꝛ. ij. si requisitus non veniat: tunc annotantur bona. ꝛ si infra tempus statutum a iure non venerit: bonis ita annotatis: iterum requiritur. ꝛ in illa requisitione denunciatur ei ꝙ bona sua annotata sunt, ꝛ si veniat infra annum recuperat bona: al's nō: vt. ff. e. l. j. §. j. ꝛ. l. vl. ꝛ ita requirit̃ scḋo ꝙ p̄mo purget ꝯtumaciā suā. simile est in cā dāni infecti: vt. ff. de dam. infec. l. si finita. §. iul. ꝛ. §. postea.

Pecuniarijs.

Jn. l. ista not. alia differentia inter causas pecuniarias ꝛ criminales: ꝛ est talis. si pecuniariter conuentus latitat citatur. si non veniat: proceditur contra eum ẜm formam iuris: non tamen eoipso notatur infamia: sed in causis criminalibus citatur ꝛ si nō veniat annotant̃ eius bona. ex eo ꝙ eius bona annotantur grauatur eius op. non tamen efficitur infamis infamia iuris. Tex. contra latitantez. quis dicatur latitare dicitur. ff. ex qui. cau. in poss. ea. l. fulcinius. §. latitare. Tex. programmatis teneor. ꝑgramma est citatio facta litteris. vnde dicitur gramma scriptura. programa. i. ꝑculmissi'a scriptura sic sumit̃. s̃. de remiss. pig. l. si eo tēpore. Tex. ledere. sub. q̃tuz ad bonos ꝛ graues viros. q: diceret. talis est delatus de tali crimine ꝛ citatus nō cōparet. vñ bona ei⁹ sunt annotata. dicūt hoīes ipse sentit se culpabilē: nō tñ ipse efficitur infamis infamia iuris: nisi condēnet̃ de publico iudicio: vt ff. de his qui no. infa. l. j. in prin. ꝛ. l. athletas. §. calumniator. ¶ Ultimo super isto edicto subijcio talem questionem. istud edictum de requirēdis reis est sublatū q̃tuz ad annotationem bonoꝝ: ꝛ ꝙ nō audiat̃ post annū? Ad qḋ dixerūt qdaz de plano ꝙ sic: q: hodie nō cōfiscant̃ bona criminosi etiam cōdēnati: imo trāseūt ad succedētes ab intestato: nisi in crimine lese maie. vt. j. de bonis dā. l. pe. ꝛ. l. vlti. ꝛ in auc̃. ibi signata que incipit. bona. que est in cor. auc̃. §. quia vero. sed olim fiebat annotatio dicunt ipsi ꝙ bona publicantur. sed cum illud cesset hodie: cessare dꝫ ꝛ annotatio. ꝛ sic etiā cessabit illud quod dicitur ꝙ post annum non auditur. quia si hodie non debet fieri annotatio: dicūt ipsi ergo illa questio non ꝑcedit. sed dominus meus dicebat ꝙ hodie non ē sublata annotatio. sed facienda est annotatio hodie sicut olim. ꝛ hoc argu. tali. q: qḋ nō mutatur: non debet prohiberi stare: vt. s̃. de testamentis. l. sancimus. ꝛ. s̃. de ap. l. ꝑcipimus. in fi. Item opi. eorum non videtur bona: quia pari ratione diceremus ꝙ quis non deberet mulctari pecuniariter si habet cognatos. Nec ob. qḋ dicit auc̃. bona superius allegata. q: illa auctē. loquitur cū accusatus venit ꝛ defendit se. ꝛ condemnatus est de crimine ad mortem naturalem vel ciuilem. vnde satis est. nec debent bona eius confiscari. quia sic punirentur heredes qḋ nō debet esse. sed iste titu. siue istud edictum habet locum ante lite contesta. ꝛ ẜ cum annotant̃ bona absentis nulla pena corporalis imponit̃ absenti. vnde bona eius annotanda sunt.

¶ De questionibus.

¶ Quia non soluz rei requiruntur: imo per questiōes tormentoꝝ si requisiti veniant interdū ꝯuincuntur: ideo ponit̃ de qōnibus habēdis vel nō in causis criminalib⁹ ad indaginem veritatis. videamus ꝛ subijciamus. ¶ Et not. hic ꝙ qḋ est criminis indagatio per tormenta adhibita: vt. ff. ad l. iul. de adulr. l. si postulauerit. §. si qōni. ꝛ probatur. ff. e. l. j. §. questioni. cum enim accusatus subijcitur tormētis ꝛ queritur ab eo vt dicat veritatez: tunc questio habetur super crimine. ꝛ de istis qōnibus occurrit videre. s. que persone sint subijciende qōnibus ꝛ que non. ꝛ quibus casibus qs subijcitur qōnibus ꝛ quibus nō. ꝛ sunt quedā persone q̃ nō subijciuntur questionibus vt sunt milites ꝛ decuriones: vt. j̃. eo. l. milites. ꝛ. l. diuo. Item sunt certe persone que non torquētur contra certas personas: vt. j̃. e. l. j. ꝛ. l. predicte. torquentur autem regulariter serui ꝛ plebei: vt no. ff. e. l. libero. ꝛ. j. de aboli. l. fallaciter. ꝛ locus est qōnibus cuz precedunt indicia: al's non: vt. ff. eo. l. j. in prin.

Questionez de seruis.

Jn hac. l. tria dicunt̃. Pⁱo dicit regul'r seruos torquēdos ꝯ dños nō eē. Fallit hec regula in tribus casib⁹: in crimine adulterij: in crimine fraudati census: ꝛ in crimine lese maiestatis. Secundo dr̃ ꝙ al's regulariter serui cōtra dominos non torquent̃. verum si torti dixerunt aliquid contra dñm: si alijs indicijs apparet dñm criminosum punietur. Tertio dr̃ ꝙ in pecuniarijs causis non debent serui contra dños torqueri etiā inopia ꝑbationū. Tex. nō opz. i. non dꝫ regulariter. Text. exceptis adulterij criminibus: vt ꝛ. s̃. ad l. iul. de adulte. l. nō soluz. Tex. petinet. sub. vel siquid cōmissum est cōtra publicā vtilitatē: vt. ff. ad. l. iul. ma. l. pe. ꝛ vlti. Tex. in ceteris. Incipit secūdus casus. Sꝫ qñ intelligitur istud scḋm dictuz ꝙ nō debēt in alijs criminibus serui torqueri cōtra dñm si nō ꝑcedant indicia. sꝫ nos dicimus ꝯ. s. ꝙ ꝯtra extraneū nō debent torqueri nisi ꝑcedant indicia: vt. ff. eo. l. j. in prin. sed contra dñm serui non debent torqueri ꝑcedant indicia vel non: vt. s̃. de testibus. l. seruos. ꝛ hec l'ra intelligit̃ ꝛ dꝫ intelligi si apparet dñm criminosum alijs indicijs condēnabitur nō solū qōnibus seruorum. Uñ ex predictis no. regulā ꝛ instātiā regule. Regula est seruos nō torqueri ꝯ dños. ꝛ ad istā regulā ꝯcor. s̃. de testi. l. seruos. ꝛ. j. e. l. seruos. ij. Instātia regule ē in casib⁹ ẜ exceptis. s. in crimine adulterij ꝛ in crie fraudati cēsus. ꝛ in crie. l. iul. ma. vt. s̃. ad. l. iul. de adul. l. verba. ꝛ colligit̃. ff. ad. l. iul. ma. l. famosi. ꝛ s̃. ad. l. iul. l. ma. l. nullus. Itē fallit cū dr̃ clādestinis insidijs vxorē maritū veneficio occidisse. vel eꝯ vt. s̃. ad. l. cor. de sic. l. vlti. Itē fallit si socius sociū occidisse dicat̃. nā tunc torquent̃ serui in caput dñi: vt. ff. e. l. extraneo. §. qḋ congruit. Itē fallit si forte hr̃s dicat̃ occidisse eū cui successit: vt. ff. ad se. cō. sil. l. ꝛ si percussor. §. j. ¶ Item not. ꝙ in pecuniarijs causis inopia ꝑbationū serui cōtra dñm regulariter nō torquent̃ vt hic. sed vr̃ ꝙ serui ēt in pecuniarijs causis si dsint ꝑbationes ꝯ dñm debent torqueri. vñ contradicit. ff. e. l. diuus. in prin. Ad qḋ dr̃ breuiter. l. illa loquit̃ in seruo alieno. ẜ loquit̃ in seruo ꝑprio. vt ar. ff. de ꝑba. l. cum ꝑbatio. ꝛ. ff. de testi. l. serui. ꝛ. ff. de edil. edic. l. quero. in fi. Alij dicunt qḋ ibi dicitur hic corrigitur. vel potest dici regulariter non torquentur serui ꝯ dños. aliqñ tñ torquentur si ꝑcedunt indicia: vtputa cū dr̃ ꝙ dñs maliciose fecit fugē seruū suū ad domum alicuius vt ibi se occultaret: vt sic ab eo exigeret penā qui occultauit eū: vt. s̃. de seruis fugi. l. quicunqꝫ. in fi. ꝛ sic potest intelligi. l. diuus.

Absolutum est.

Jn. l. ista dicitur. Sicut seruus pupilli nō torquet̃ aduersus pupillū: ita nec aduersus tutorē pupilli vel eius matrem. Text. agatur. sub. contra tutores: vt. s̃. de admi. tu. l. lex que. ¶ Or segnori no. hic siquis debet reuerentiam mihi: ꝛ matri mee debet reuerentiam. Item sicut si libertus vult vocare me in ius: non potest me vocare sine venia: ita nec vxorem meam: vt s̃. de in ius vocan. l. j.

Cum cognitiōaliter.

Jn. l. ista dr̃. Quedam mulier fuit accusata ꝙ ipsa veneno extinxit hoiēz ponamus virū suum quid faciendū est hoc casu? Certe iudex dꝫ examinare negociū: ꝛ si precedāt indicia serui alieni interrogabunt̃ ꝛ torquebunt̃. ꝛ postea mulier subijcietur qōnibus. Tex. adiss'z. sub. iudex. vl' audisset. s. imperator cōstantinus qui fecit. l. istam. Tex. serui alieni. q: ꝑprij nō interrogant̃: vt. s̃. e. l. j. Tex. argumēta. i. indicia. nam ante debent precedere indicia q̃ torqueant̃: vt. s̃. e. l. j. Tex. ipsa quoqꝫ mulier. sub accusata de veneficio; vt indicat littera sequens.

Jcuti.

Jn. l. ista dr̃. Si aliqui accusantur de crimine ꝛ cōfitentur vel conuincūtur: ꝛ ipsi cuz vidēt se ꝯfessos ꝛ cōuictos dicunt. domine bene perpetrauimus tale

tale crimen: sed tales qui ceperunt nos ⁊ duxerūt nos coram vobis fuerunt nobiscum: nūquid credendū est eis de alijs? Certe dicitur ꝙ nō de facili. sed si al's illi cōuincerētur: ꝙ fuissent socij eiusdē criminis: erūt puniendi. Text. sicuti. accipiatis qđ est. j. facile credi. Tex. non oportet. sub. q̄ eis nō creditur. nisi al's deprehendant̄ criminosi: vt. j. dicit. Tex. non sunt subtrahendi. ¶ Or segnori no. h̄ ꝙ criminosis super eorum conscia ⁊ contra se credit̄. sed contra alios nō: q̄ forte vel hñt eos odio: vel forte tales nominarent ꝙ propter potentiam eorum euaderent: vt. s̄. de accusa. l. penulti. plene dixi.

Nec si mors. In. l. ista dī qđ serui qbus relicta est libertas in testō nō sunt subijciēdi qōnib⁹ indistīcte ēt si querat̄ ō morte testatoris vindicanda. Text. acceperunt. ¶ Or segnori no. hic ꝙ serui indistincte nō subijciuntur qōnibus. subijciunt̄ tñ si p̄cedāt alia indicia: vt. ff. e. l. j. Itē si testator dixit ꝙ talis occidit eū: ⁊ tales hui sciūt: illi subijciuntur qōnibus: vt. ff. de bonis liber. l. qui cum maior. in fi.

Pridē placuit. In. l. ista dicitur ꝙ hui ⁊ liberti ꝓprij vel mr̄is cēsent̄ domestici dñorū: ⁊ iō in causis ciuilib⁹ vel criminalibus: nec ꝓ eis vl' ꝯ̄ eos torq̄ri dbēt vl' interrogari. Text. domestica. ⁊ dicunt̄ domestici ⁊c. vt. ff. de peti. l. respiciēdū. §. furta. ⁊. s̄. de his q ad eccl. ꝯfu. l. pñti. §. sane. Tex. deductū. ¶ Or segnori habetis h̄ ꝙ serui ꝓ dñis vel ꝯ̄ dños regularit̄ nō torquent̄. Fallit in casibus quos no. s̄. e. l. j. Sȝ opponit̄ nōne introductū est ꝓ dñis ⁊ ꝓ ꝓnis ꝙ serui ⁊ liberti nō torqueant̄ ꝯ̄ eos: ergo ꝯ̄ eos introducit̄ vt ꝓ eis nō torqueant̄. ⁊ sic qđ fauore eoꝝ itroductū ē retorquet̄ in eoꝝ lesionē. vñ ꝯ̄dicit. s̄. ō le. ⁊ cō. l. qđ fauore. Ad qđ pōt dici ꝙ fauore alicui⁹ itroductū ē nō dȝ retorqueri in eius lesionē: veꝝ ē noua. l. vt i. l. ꝯ̄ sȝ eadē. l. sic vt hic. Uel pōt dici nō iō ꝙ ꝯ̄ eos hui nō admittunt̄: euenit ꝙ ꝓ eis nō admittant̄: sȝ h̄ euenit pp quādā rōnē cōnexitatis. s. q̄ testis dȝ dicere veritatē ꝓ vtraqȝ pte: vt. s̄. de epi. ⁊ cle. auc. sed iudex. cū si diceret veritatē ꝓ alio videretur dicere contra dominos vel contra patronos. ⁊ econtra.

Seruos qui. In. l. ista dicitur. Si aliq sunt hui alicuius dñi: non pñt torqueri pro eo vel ꝯ̄ eum. Text. cogantur. vnde sicut serui qui sunt mei nō pñt torqueri contra me: ita qui desierunt esse mei: vt. j. l. seruos.

Milites. In. l. ista dicitur ꝙ milites armati sunt ꝓuati a qōnib⁹. nā ipsi nō debent subijci tormētis nisi eēnt ignominiose de militia dimissi. ⁊ hoc ēt hȝ locū nō solū in militib⁹ sȝ ēt in filijs eoꝝ ⁊ vteranoꝝ. Unū sciatis ꝙ nō est incipiēdū a tormētis. ⁊ si ipsi iudices putauerint esse incipiēdū a tormētis h̄ debēt facere: si p̄cedāt indicia ⁊ si ꝑsona sit talis q̄ possit subijci qōnibus. Tex. dimissi. sȝ forte carie. Tex. soluti de militia. nam est triplex dimissio de militia: vt. ff. de his qui no. infa. l. ij. in prin. ⁊. §. j. Tex. seruabitur. idem est ēt in decurioibus: vt. j. e. l. diuo. ⁊. j. de penis. l. decurionū. Text. pateretur. i. si persona sit talis que possit subijci tormentis. Tex. cōsequenter. habetis ergo ꝙ milites non debēt subijci qōnibus. Itē nec filij eorum. Item nec filij veteranoꝝ. vt. ff. de pe. l. moris. §. vlti. Item habetis hic ꝙ non est incipiendum a tormentis. ⁊ ad hoc concor. ff. e. l. j.

Super statu. In. l. ista dī. Si qđ est de statu ⁊ ingenuitate alicuius: puta an filius talis sit ingenuus: bene i casu isto serui subijciūtur tormētis: ne forte viles ⁊ degeneres plures tribuantur illi qui splendidissimas solet hēre ⁊c. sub. cū deficiāt alie probationes. vel si precedant indicia: vt. ff. e. l. j. Text. deneget. an ante seruus possit subijci qōnib⁹ si mouet̄ cā liberalis no. s̄. de li. causa. l. ea. ⁊. s̄. de rei vē. l. cū sup vernis.

Uz testamētuz. In. l. ista dī. Ponamus ꝙ testm̄ in quo tu script⁹ es hr̄s dī falsuz: nū qd hui hr̄ditarij erūt subijciēdi qōnib⁹? Certe sic etiā si sint manumissi ab eo q dicit se hr̄dē. Tex. pmissum. ¶ Or dic mihi. nōne iste seruus heredis est? qūo ergo torquet̄ cōtra eū? vt. s̄. e. l. pridē. Rñdeo si testm̄ ē falsuz: nō est hr̄s: vt. ff. quēad. te. ap. l. ij. §. j. sic ⁊ al's torquentur serui hereditarij ⁊c. vt. j. e. l. vlti.

Diuo. In. l. ista dī ꝙ liberi illustriū ꝑsonaꝝ nō debēt affici penis plebeiorū nec debēt subijci qōnibus. qđ est intelligēduȝ de liberis primi gradus: vt sunt filij. vel secūdi gradus: vt sunt nepotēs. vl' tertij gradus: vt sunt ꝓnepotes. Itē decuriōes ⁊ eoꝝ filij nō debēt subijci qōnibus: nec ēt afficiēdi sunt penis plebeioꝝ. ⁊ ita domitius vlpi. Rñ. ꝙ sic. b. d. ista. l. Uideatis expōnem lr̄e. Tex. diuo marco placuit eminentissimoruȝ. vt sunt pupillustres: vt. ff. ō sena. l. vl. ⁊ dixi. s̄. de epi. ⁊ cle. l. raptores. Tex. ad nepotes. ⁊ ita hñt h̄ beneficiū liberi primi gradus ⁊ scōi ⁊ tertij. ⁊ ad istud accedit ꝙ filij hñt priuilegiuȝ ex persona pr̄is. s̄. e. l. milites refer. vt. j. de pe. l. si matrē. ⁊. l. decurionū. ¶ Or segnori ex prin. huius. l. colligetis ar. ad qōnē feudalē. si auus vasallus non cōmisit fellonā: sȝ filius: ꝙ mortuo auo vasallo sicut filius nō succedit in feudū: ita filij vlterioris gradus vt nepotes. est tñ cōtra. ar. ff. de sena. l. emancipatum. ¶ Or ad prin. huius. l. instat̄ ⁊ opponit̄. h̄ dī ⁊c. vt dixi in casu. sȝ vr̄ cōtra. vt. ff. de se. l. emancipatuȝ in fi. vbi dī ꝙ si aliqs erat nepos senatoris ⁊ pater remouet̄ a dignitate: remanet nepos senatoris. ¶ Ad so. cuius ꝯ̄. pōt dici trib⁹ modis. Et vno modo sic. nepos nō retinet dignitatē ex persona aui vel pr̄is si ipsi remoti sunt a dignitate vt non teneatur sustinere penaȝ plebeiorum vt hic: sed nepos retinet dignitatem ex persona aui ⁊ si perdiderit pater eius dignitatem vt dicatur nepos senatoris vt in. l. contra. Uel pōt dici scđo mō. si pater remouetur a dignitate ꝓpter turpitudinē: nepos non retinet dignitatem ex persona aui vel patris vt hic. secus si pater nō remouet̄ a dignitate ꝓpter turpitudinē: q̄ tūc nepos retinet dignitateȝ ex ꝑsona aui vt in. l. contra. Uel dicatis tertio mō ḃm Io. ⁊ Azo. si pr̄ remouetur a senatu añq̄ nepos ꝯcipiat̄: ⁊ tūc ex ꝑsona aui retinet dignitatē: q̄ casus patris nō dȝ ei nocere vt in. l. ꝯtra. Si aūt pater post cōceptionē remouetur a dignitate aliqua turpitudinis causa: non retinet dignitatem ex persona patris vt hic.

Quotiēs. In. l. ista dī. Inter me ⁊ te erat qđ de dñio quorūdā mācipioꝝ: q̄ dicebaȝ ea eē mea: tu dicebas ea eē tua nunqd si p̄cedāt indicia mācipia illa subijcient̄ qōnibus? Certe sic. Tex. tractat̄. sub. inter duos: q̄ ego dicebam me dñȝ ⁊ tu dicebas te dñȝ: vñ rōne dubij torquentur vt h̄. ⁊. s̄. de rei ven. l. cū sup vernis. Text. pbāt. ⁊ ḃm h̄ pōt intelligi. ff. de testi. l. serui. ⁊. ff. de pba. l. cuȝ ꝓbatio. Tex. tractat̄. sub. de dominio mancipioꝝ inter dñm ⁊ seruum: q̄ seruus dicebat se dominum. ⁊ ad hoc accedit. s̄. de libera. causa. l. ea.

Hoc quod placet. In. l. ista dī. Seruus cōis est mihi ⁊ tibi. nunqd in qōne que vertit̄ inter me ⁊ te potero petere ꝙ ille seruus subijciat̄ qōnibus? Uī ꝙ sic: q̄ hui hereditarij subijciunt̄ qōnibus cū dubitat̄ de virib⁹ hr̄ditarijs. sȝ certe dicit impr ꝙ non potero petere vt huus cōis subijciat̄ qōnib⁹: q̄ nō nocet tibi vel ꝓdest si torqueat̄. sȝ vbi est qđ de viribus hr̄ditarijs: pōt eē ꝙ huus est tu⁹ nō alterius: vñ nō est mir̄ si subijcit̄ qōnibus. Tex. tibi. sub. q vis huum cōeȝ torqueri. Tex. possit. secus si diceret̄ sociuȝ occidisse: vt. ff. e. l. extraneo. §. ꝙ ꝯgruit. ¶ Or segnori hētis: aut huus est meus ꝓprius: ⁊ hoc certū est: ⁊ tūc nec ꝓ me nec cōtra me torquet̄: vt. s̄. e. l. huos. Aut dubium est si sit meus vel nō: ⁊ tūc torquetur rōne dubitatiōis. sic. s̄. e. l. cum testamentū. Item no. ꝙ seruus communis meus est. q̄ qđ cōe est: meum est: vt. ff. de ver. si. l. pupillus in fine.

Eruos. In .l. ista dr. Sicut fu. me nō pōt torqri ꝓ me vel ꝯ me ita seruus q olim fuit meus in signū ꝑoris do minij. Tex. ꝯstat. sub. in memoria prioris do/ minij: vt. ff. e. l. vni. §. fu. ¶ Or segnori col/ ligit hic ar. qd quādā fraudē domestici testis est improbata fides: vt. s̄. de testi. l. et domestici. cogitat dn̄s qui hꝫ famulū iste erit bonus testis ad talē cām. expellit eū. certe hec. l. est in argumēto vt nō credat ei vt hic. ꝛ maxime cum data opa hoc factū est: vt ar. ff. ex quibus cau. ma. l. ꝛ q data opa.

Interrogari. In .l. ista dicit ꝙ licet seru nō possit interrogari in causa pro domino vel contra dn̄m: tamē seruus in sua cā propria pōt de suo facto proprio iterrogari. Quid si seruus dicitur occidisse hominez domino mādante: bene interrogabitur de hoc? Itē quid si dominus conuenitur ex cōtractu serui: nunquid seruus de hoc facto interrogabitur? Certe sic. Text. causa: qꝛ dicitur occidisse hominez dn̄o mādāte. Tex. nō ambigit. ¶ Or segnori no. ꝙ lꝫ seruus nō possit interrogari pro dn̄o vel cōtra eū tn̄ de suo facto ꝓprio seruus bn̄ pōt interrogari. vn̄ si ꝯuenit dn̄s ex ꝯctu serui cōmodati: si interrogat seruus fuit tibi cōmo/ datus? ꝛ ipse rn̄deat ꝙ sic: nō interrogat de facto dn̄i: sed de suo: vt. ff. de edil. edic. l. quero. in fi. sic ꝛ si dicat qs ꝙ seruus maliciose fugit a dn̄o nō dꝫ interrogari vtruꝫ cū mēte fuge/ rit vel nō: vt. s̄. de seruis fugi. l. quicūqꝫ.

Ecuriones. In .l. ista dicit. Si decuriones de suo facto vel alieno noīe cōueniant: ipsi nō debent subijci qōnibus: nec debēt pati tormēta fidi/ cularū. ꝛ si qs in cōtumeliā oratiōis decurio/ nū ꝯfecerit: cōmittit crimē capitale. Tex. fidicule. i. fidicula rū tormēta: ꝛ dicūtur fidicule. i. cordule subtiles ꝛ fortes ꝛ dr̄ fidicula: qꝛ scidit multū carnes. vnde qui expimēto cogno scunt talia: dicunt ꝙ hoc est forte tormentuꝫ: vt not. s̄. ad. l. iul. maie. l. null. Tex. maneat. i. teneat. ¶ Or segnori habe tis hic ꝙ decuriones non debent pati tormenta fidicularū. Item non debent subijci qstionibus preterqꝫ in crimine lese maie. vt in preallega. l. nulluꝫ. s̄. ad. l. iul. ma.

Ihil. In. l. ista dicit ꝙ sine indicijs non debēt aliq subijci qōnibus sicut ꝛ decuriones nō subijciunt tormētis. Tex. de/ uotio. qꝛ qn̄ subest iusta cā: dbēt subijci tormē tis: nō pp odiū. Tex. dposuit: qꝛ nō dꝫ subijci tormētis: vt. s̄. l. pxi. Tex. nō patitur. hētis ergo ꝙ sunt p̄ui/ legiati q sunt in p̄nti dignitate: ꝛ q fuerūt: vt. s̄. e. l. milites.

E tormētis. Leges veteres alioꝝ impato/ rū qui precesserūt iusti. huꝰqꝫ hūiistis. hec est noua. l. iusti. ꝛ dicit h̄. l. seruos heredita/ rios posse subijci. qōnibus: siue sit qō de he reditate inter duos heredes: siue de rebus hereditarijs: siue de mēsura rerū hereditariarū sed iste qui petit seruos subijci qōnibus: dꝫ iurare ꝙ nō aio calūniādi petit eos torqueri. Tex. qō. qꝛ quilibet dicit se heredē in soli dū. vt. s̄. l. h̄. qd placet. Tex. deduci. spāle est ergo hic vt cō tra dn̄m torqueat: vt. s̄. de iure deli. l. vl. §. licētia. Tex. pre/ stando. s. ꝙ nō aio calūniādi petat torqueri: vt. s̄. de iuriur. cal. l. iij. in fi. Ultimo sup ti. isto instādū est. vos ex premissis potuistis ppendere aliqn̄ criminosi subijciunt questiōibus: aliqn̄ testes. ¶ Or dic mibi cū aliqs subijcit qōnib statur dicto suo siue dicat ꝯ se siue contra alium? Segnori hec qō videt dubitabilis iure nr̄o ꝛ vr̄ qꝛ stet cōtra se. vt. s̄. e. l. siqs. ꝛ. s̄. de accu. l. vlti. econtra videtur ꝙ nō stetur etiam contra se quare? quia indago questionum non videt recta indago. quia quidam sunt ita duri in questionibus ꝙ ibi dormiunt. item aliqui sunt ita robusti quod similiter ibi dormiūt: ꝛ ab illis raro poterit veritas indagari. quidam sunt ita debiles: si vos ligetis eis brachium suum nudum cum vna pezula ꝙ dicent veritatem ꝛc. vt. ff. e. l. j. §. diuus. j. ꝛ. §. siquis vltro. Quid ergo dicemus? Certe circa istum articulum videt ista dicendū. cū quis subijcitur questionibus: aut vt crimino sus torquet de facto suo: ꝛ tūc refert si dicit in qōnibus ꝛ nō perseuerat: qꝛ tūc nō nocet ei. nam talis indago ꝓ cōper to facinore nō habet. ff. e. l. j. §. siqs vltro. si aūt ꝑseuerat tūc nocet sibi: vt. ff. e. l. diu. j. ꝛ ideo boni iudices faciūt qn̄ cri/ minosus est in qōnibus qꝛ assunt ibi ꝛ dicunt: dicas mihi ve ritatem huius negocij: aliter de qōnibus te nō dimittā? dicit ille dn̄e nihil dicā. qꝛ nihil scio. ex post facto dicit ille. domi/ ne iudex faciatis me deponi: qꝛ dicam illud qd scio. dicit bo nus iudex. h̄ est duplex si diceres qd tu scires: qꝛ diceres ridiculosum. vnde dic mihi in questionibus illud qd tu scis si dicit ꝙ facit ad veritatē: facit eū deponi. ꝛ postea interro/ gat eū est verū vt in questionibus? dixit ille. dn̄e verum est ꝛ tunc iudex facit ita scribi: ꝛ postea iubet eū poni in carcerē. elapsis pluribus diebus iudex mittit pro eo ꝛ interrogat adhuc eū ꝛ dicit. est vex vt p̄die dixisti ꝛ cōfessus fuisti? vis tu mutare cōfessionē tuā? si ille dicit ꝙ non: nūc dr̄ confiteri nō tunc cōfessus fuit in tormentis. si aūt vult reuocare in to tum vel pro pte cōfessionem suam admittitur. qꝛ qd dixit in qōnibus pro cōperto facinore nō hētur: vt. d. §. diu. l. j. ꝛ. §. siquis vltro. ¶ Si aūt ipse oīa diffitetur ꝛ dicit teneatis in qōnibus me quātum vultis: qꝛ nūqꝫ commisi istud delictuꝫ nec aliqd scio: nūqd iste q stat in qōnib est relaxādus? Cer te nō: sed expectare dꝫ iudex ꝛ statuere dilationē ad ꝓbādū si pōt cōuinci cōdēnabit: al's nō: vt. ff. e. l. j. §. pterea. Si aūt aliquis subijcit qōnibus sed nō vt cōfiteat cōtra se vel cōtra aliū. siquidē cōtra aliū simpliciter cōfitet nō esse sociū: stat dicto eius cum alijs indicijs: vt. ff. e. l. edicto. si autē confitet cōtra alium: quem dicit sibi socium: non statur eius dicto vt. s̄. de accu. l. vlti. dixi. ꝛ. s̄. de ferijs. l. prouincias. ¶ Sed nunquid pōt repeti questio? Uidetur ꝙ sic: vt. ff. e. l. repeti. sed vos dicatis ꝙ non potest repeti sine nouis indicijs vt quia tortus dixerat nullum in ea nocte latuisse vbi malefi/ cium erat cōmissum. postea inuentum est per testes ꝙ alius ibi latuit. certe hoc casu repetetur qō propter predictuꝫ in/ dicium vel aliud simile.

¶ De abolitionibus.

¶ Quia actiones interposite de quibus. s̄. dictum est ali/ quādo abolentur: ideo dicit rubrica de abolitionibus. sub al's accusationum accusatorum factarum. i. de cācellationi/ bus. q. d. qualiter accusatiōes indistincte aboleantur ꝛ de/ struantur: ꝛ quis sit effectus eius videamus.

Reses. In. l. ista tractatur de duplici abolitione. s. de speciali ꝛ ge/ nerali. De spāli loquit prima pars huius. l. De generali loquitur scd̄a pars huius. l. Et primum dictum huius. l. est tale. Quidā venit ad presidem. domine accusaui aliquē de aliquo crimine: de/ betis scire ꝙ iratus accusaui. deliberaui mecum ꝛ vidi ꝙ male feceram: nō volo procedere in accusatione. dicūt mihi prudentes viri ꝙ si desisterem simpliciter ꝙ cōmitterem in turpillianum. vnde nolo simpliciter desistere: sed volo roga re vt concedatis mihi vt impune possim abolere illam accu/ sationem. dixit preses prouincie. amice bone cognosco te ꝙ tu cito prouocaris ad iracundiam. vnde concedo tibi ꝙ ista accusatio deleatur. ꝛ si ita concessit preses: ipse non timet penam calumniatoris sed hoc casu. scilicet quādo impetra/ tur a preside prouincie abolitio: si accusator velit repetere accusationem infra. xxx. dies: ei non licebit. ¶ Secunda pars loquitur de generali abolitiōe. verbigratia. quia nata est soboles imperatori: dixit imperator habemus gaudiuꝫ: volumus ꝙ omnes subditi debeāt gaudere. vn̄ nos abole/ mus oēs accusationes. si accusator velit repetere infra. xxx. dies bene poterit. Text. prospiciet. Unde nota si aliquis impetrat abolitioneꝫ a preside ꝛ preses concessit ei abolitio nem: non licebit presidi auctoritatem ei concedere iterum accusandi postqꝫ semel abolitionē concessit vt h̄ ꝛ. ff. ad tur/ pil. l. j. §. h̄ iudicio. Tex. supplicationem. Incipit secūdū di ctum ꝛ scd̄a ps huius. l. Text. pōt. sub. infra. xxx. dies: vt. ff. ad turpil. l. j. §. intra. ¶ Et vt intelligatis oēs. ll. huius tit. ꝛ plene

plene liqueat vobis ista materia no.φ est triplex abolitio.est eniз publica τ generalis.est abolitio priuata τ specialis im petrata tamen.est abolitio priuata τ specialis nullo mō im petrata.τ φ his tribus modis fiat abolitio probatur.ff.e.l. abolitio τ.l.vel ob rē.τ.l.se.Est abolitio publica τ generalis:que non impetratur si ob sobolem principi natam princeps iubet omnes accusationes aboliri.vel qꝛ victoriā habuit de inimicitia:vñ ipse gaudet τ vult φ subditi gaudeāt h abolitio sic proprio motu data inducit ferias repētinas: vt.ff.e.l.aut priuatim.τ hoc casu si accusator non probat:nō cōmittit in turpil.accusationē sic abolitā lз:eidē accusatori τ cuilibet repetere infra.xxx.dies a tempore feriarum preteritarū:vt in.l.nostra in fi.τ.j.ti.j.l.j.τ.ff.ad turpil.l.j.§.intra. τ.l.aut.§.triginta. Est abolitio priuata τ spālis:puta accusator venit vna die corā preside prouincie corā quo proposuit accusationem τ dicit.dñe non possuз probare.dicit preses.tu habebis malā fortunā.dicit accusator.dñe suз homo iracundus τ sum homo nimis credulus:qꝛ dictū fuit mihi φ haberē tales probationes.bene pōt moueri ob hāc cām. τ h nō daṫ nisi cā cognita τ iudice sedēte ꝓ tribunali τ congruo loco τ tpe:vt.ff.e.l.j.§.abolitio.τ post hāc abolitiōem impetratā nō pōt accusatio iterū reuocari vt in prin.l.nře.τ j.l.prox.τ.ff.e.l.mulier.nisi a principe hoc impetreṫ vt in fi. l.nostre.τ hec abolitio sicut dixi daṫ cā cognita.Uersaṫ aūt in cause cognitione:qꝛ aut petit abolitionē:qꝛ dicit se malā accusationē instituisse p errorē cū crederet se ab initio accusare recte.aut qꝛ dicit se per calūniā accusationem instituisse τ nō daṫ aliqua abolitio.Si aūt petit abolitionem: qꝛ dicit per errorem malā accusationem instituisse subdistinguatis.nā aut reus fuit passus iniuriā carceris:vt qꝛ fuit in carcerē missus.aut iniuriā qōnum:vt qꝛ ꝓpter aliqua indicia. fuit positus in qōnibus τ tūc non daṫ abolitio nisi accusato cōsentiente:vt.j.e.l.fallaciter.ij.responso.Si aūt reus nihil tale passus sit.aut petiṫ abolitio infra.xxx.dies a tpe litis cōte.aut post.si ante:tunc daṫ etiā inuito reo:vt.j.e.l.fallaciter in ver.qñ autē.Si aūt petiṫ abolitio post.xxx.dies: tūc non datur abolitio nisi ꝯsentiente reo:vt.j.e.l.fallaciter. in ver. post h vero tēpus τc̄.nisi liberi hoies fuerūt tormētati gratia testimonij.nā tūc τ volente vtroqз non daṫ abolitio vt in preall.l.fallaciter.ver.illo.φ si ingenuorum τc̄.Iteз sunt.v. casus in quibus non datur abolitio τ si intra.xxx.dies petatur qui ponunṫ.j.e.l.fallaciter.§.vlt.Item versatur in cause cognitione res.nam aut vult accusator desistere gratis: aut corruptus pecunia ab aduersario.primo casu datur: secundo casu non datur nisi prosequaṫ suā vel suorū iniuriam.nā sicut tūc ei daṫ facilius facultas accusandi:sic τ facilius datur ei facultas abstinendi vel nisi accuset cognatos: nā tūc impetrat abolitionē:vt.j.e.l.prox.in fi.Est tertia abolitio q̄ fit sine petitione ipso facto.si pendente accusatione reᵘ vel accusator moriaṫ:nā tunc abolitio ipso iuř daṫ:vt.s̄. si reus vel accu.mor.fu.l.j.τ.ij.τ.l.si vt proponis.τ.l. defunctus. τ in hac abolitione custodiatis vos.quia vbi moritur accusator abolita est accusatio:nec tenetur heres defuncti accusatoris crimen intentatum prosequi:vt.ff.de accu.l. diui fratres.tamen heres eius vel quilibet alius si vult pōt repetere crimen infra.xxx.dies connumerandos a tempore mortis:vt colligitur.ff.de accu.l.libellorum.§.vl.sed vbi moriṫ accusatus aboletur in totum nisi in illis casibus in quibus quis post mortem pōt accusari.

Abolitio. In.l.ista tractaṫ de speciali abolitione que nō est petenda a principe sed a iudice causa cognita.Unde in.l.ista diciṫ ponamus quidā venit corā preside τ dicit se accusasse talem de crimine causa iracundie vel per erroreз nunquid concedenda est abolitio?Certe sic.Si aūt aliquis dicat φ per calūniam venit ad accusandum vel etiam pecunia corruptus petat abolitionē:non conceditṫ abolitio.vñ si dñs accusator fuit ita discretus φ portauit magnum saccū pecunie τ dixit psidi.dñe preses vos dicebatis φ talis non erat culpabilis de eo crimine de quo accusabā eum.videatis dedit mihi tantam pecuniam.tunc preses dicet.dñs det vobis malā fortunā.vultis vos vēdere abolitionē?hoc cāu non conceditṫ abolitio nisi iste accuset cōiunctam personaз. Tex.dз. Nec ob s̄.l.px. qꝛ ibi loquiṫ de generali abolitione. Item nec ob.qō dicit ibi.supplicatiōe porrecta.qꝛ hūit ex vi generalis abolitiōis.Tex.faciet.Et ita no.qō calor ira cundie fit nō vř fieri:vt.s̄.de iniur.l.si nō cōuicij. τ.ff. de re. iur.l.quicquid nō ꝓhibeṫ.C Or segnori no.h.si ꝓsequor meā vel meorū iniuriā facilius admittor ad accusandum:vt s̄.de accu.l.neganda.ita si accusaui agnatum vel cognatuз meū facilius admittor ad impetrandū abolitionē.Dicet aliquis vřm:bñ video hāc rōnē.sed vbi ꝓsequor meā iniuriaз que est rō q̄re impetro abolitionē recepim pecuniā vel nō? Certe h est rō dicet iudex mihi q ꝓsequor meā vel meoruз iniuriā qñ ipetro abolitionē hēs tu aliqd?dico ego sic.dicit iudex fecisti bñ?dico ego sic.qꝛ fecit mihi vel filio meo magnā iniuriā:vñ habeo locū iniurie mihi fcē.sз vbi ꝓsequor alienā iniuriā:nō debeo ipetrare abolitionē data pecunia.

Fallaciter. Hec est pulchra.l. τ argumētabilis valde. Et ponit.l.ista qñ abolitio spālis sit deneganda vel cōcedēda.nā ecce si accuso te fallaciter τ volo petere abolitionē siue aliquo dato siue nō dato aliquo:nō debeo posse petere abolitionē.Or ponamus.sincera mente τ nō per calumniā accusaui te:peto a iudice abolitionē fieri τ dico sic.dñe faciatis cancellari istā accusationem.dicit accusatus:nolo. videamus si sim innocēs vel non.τ si sum innocens volo φ patiar crimē supplicij.vnde oppono me huic abolitioni.qd faciet iudex?certe dз dicere accusato cur non cantas hymnū gloria in excelsis deo τc̄.cur desistis?dicet accusatus.domine videatis φ suз propterea in carcere τ posuistis me in qōnibus:vñ fractū est mihi brachiū.vñ durū esset mihi φ fecisset mihi istā iniuriā τ mō desisterē.certe si h allegat accusatus nō licebit accusatori impetrare abolitionē nisi cōsentiente accusato.Sed quid si accusatus nō est passus aliquā iniuriā indubitanter bñ poterit petere accusator abolitiōeз accusato:dūtamen petat abolitionem fieri infra.xxx.dies.sз post.xxx.dies non poterit petere abolitionem inuito accusatore.Sed qd erit?petit accusator abolitionē fieri. dicit accusatus nolo φ concedatis:qꝛ testes qui erant ingenui sub iecistis qōnibus τ corpora eorū sunt lacessita verberibᵘ.certe hoc casu non poterit petere abolitionem accusator. Et vnum sciatis φ non conceditṫ abolitio specialis in illis criminibus in qbus requiriṫ vtriusqз partis probatio vt est in crimine falsi.Tex.non dabiṫ.sed sub.sunt similitudine supplicij puniendi:vt.j.dicam.Tex.sinautem sincera mente.i. bona fide τ puro corde τ non per calumniam. Tex. inscriptiōis.i.accusatiōis.Tex.post hoc vero tps.i.post.xxx.dies Tex.dз vrgē.C Or segnori no.in.l.ista multa no. Primo no.φ accusatores eum accusant per fallaciam:non possunt impetrare abolitionem τ tenetur similitudine supplicij: vt s̄.de accu.l.vl.sed accusatores qui accusauerunt causa iracundie:bene possunt impetrare abolitionem τ eis abolitio cōcediṫ:vt.s̄.l.proxi.Itē no.φ abolitio aliquando petiṫ reo inuito aliqñ nō.Itē no.φ accusatori regulariter incumbit onus ꝓbandi:vt.s̄.de edē.l.qui accusare volunt.τ.ff. de ꝓba.l.ei qui.Fallit in certis casibus in quibᵘ vterqз tenetur ꝓbare vt hic.τ.s̄.ad.l.cor.de fal.l.vbi.τ.l.damus.τ.l. vl.

C De generali abolitione.

C De spāli abolitiōe q̄ petiṫ a iudice ordinario coraз quo fcā ē accusatio i supiori ti.dc̄m ē.Sз qꝛ aliqñ cōcediṫ generalis abolitio sine petitiōe alicuiᵘ:iō de gnāli abolitiōe nemine petēte:sз introducta a pncipe ob aliquā letitiā quis sit eius effectus subijciamus de quo agiṫ.j.e.l.j.τ.ij.

Ui potentatus. In.l.ista ponitur de effectu gnālis abolitionis. Uñ in.l. ista poniṫ talis casus. accusaui te φ p potētiā tuā irruisti in castrū meū τ φ expugnasti castrū meum p vis τ cepisti me τ ligasti

me cum tota familia mea: vnde petebā punire te.l.iul.de vi publica ꝛ litem fui ꝯte.tecū pendēte accusatione: natus est filius principi vl' princeps habuit aliquā victoriā de inimicis: vnde indulsit generalē abolitionē. ꝛ ita mea accusatio fuit abolita infra.xxx.dies a die generalis abolitionis volo repetere accusationē meā: nunqd licebit mihi? Certe sic.qꝛ effect⁹ huius generalis abolit.est qꝛ differt ꝛ dat inducias sꝫ nō.pimit negociū. Tex.abolitionē.sub.generalē: qꝛ spālis nō petit ꝯ principe: vt dixi.ꝛ.s.ti.proxi.l.j. Tex.statutuꝫ i.infra.xxx.dies.vt.ff.e.l.aut priuatū.§.xxx. Tex.non est audiendus.sub.qꝛ effectus huius generalis abolitiōis est: qꝛ differt ꝛ dat inducias sed non perimit negociū.

Cum eo tempore. In.l.ista similiter ponit effectus generalis abolitiōis. nā impꝛ ob rē pspere gestā indulsit generalē abolitionē.ego die indulte gnālis abolitiōis nō formauerā meā accusationē sꝫ post abolitionē indultā: nūqd abolitio indulta trahit ad istā accusationē? Certe nō.qꝛ abolitio gnālis trahit ad pteritas n̄ ad futuras accusatiōes. Tex.pscriptio.i.exceptio. ❡ Oꝛ segnori no.ꝙ generalis abolitio trahit ad pteritas accusationes nō ad futuras.qꝛ cū.l.ꝛc.vt.ff.de le.ꝛ se.cō.l.cū lex.ꝛ ex ista.l.colligit ar.ad illā qōnē que sepe accidit de facto in ciuitate ista.nā nos habem⁹.l.municipalē ꝙ si aliqs est bānitus p aliquo delicto ꝛ hēat pacē cū offendo vel cū hēde ei⁹ ꝙ possit exire de bāno ꝛ facere se cācellari: si soluit cōi.x.libras boñ.venit qdā ꝛ cōmittit homicidiuꝫ tpe istius ptātis ꝛ positus est in bāno.ꝛ postea venit nouus ptās a pma die kalendarū ianuar.ꝛ iurat ꝙ oēs bannitos pmittet exire de bāno si habuerint pacē cū offenso vel cū hēde eius.venit pcurator bāniti ꝛ oñdit instrꝫ qualiter offensus vel hēs eius fecit pacē cū bānito: ꝛ petit eū eximi de bāno.ꝛ dicit ꝙ soluere vult.x.lib.boñ.cōi p eo.dicit ptās ꝙ non vult nunqd ptās tenebit facere eū eximi? Certe dico ꝙ nō.qꝛ tūc videt statutū habere vires qñ ptās iurauit seruare statuta.s. pma die kalēdarū ianuariarū.vnde dico ꝙ illud statutū hꝫ locū solūmodo in bānitis tpe sue ptārie: nō in bānitis tempore precedētis ptātis. vt in preallc.l.ff.de le.ꝛ se.con.l.cum lex sic ꝛ ecōtra cū.l.dat formam futuris negocijs: nō tollit preterita: vt.s.de le.ꝛ con.l.leges ꝛ extra de consti.c.ij.

Indulgentiam. In.l.ista similiter tractatur de effectu generalis abolitionis. vñ in.l.ista dicitur. Senatores iuerūt ad pncipē ꝛ dixerūt ei.dñe qñ vos idulgetis alicui generalē abolitionē vel veniā cris: restituitis vos in integrū vt ita nō infamet vt in posterū nō patiat penā? Rñdet impꝛ.o senatores vbi ego indulgeo.i. ꝯcedo veniā cris nō remitto infamiā: sꝫ solūmodo remitto ne i posterū patiat penā criminis. Tex.indulgentia.s. imperialis. Tex.patres cōscripti.senatoribus loqtur.ꝛ dicuntur conscripti: qꝛ pars corporis principis sunt: vt.s.ad.l.iul.ma.l. quisqs.vel dicebant senatores pr̄es cōscripti: qꝛ diademata portabāt in capite iuxta vbū salustij. Tex.facit.sub.tātuꝫ iūxit id qd dixit Ouidius de ponto.pena pōt demi culpa pẽnis erit.ꝛ h̄ est verū qñ impꝛ indulget veniā cri s: ꝙ non remittit infamiā vt hic.ꝛ.j.de sniam pas.l.generalis.secus si impꝛ restituit in integrū: qꝛ ad oia vr̄ restituē.ꝛ sic soluit ꝯ.j. de sniam passis.l.j.ꝛ.l.cū indulgētia nr̄a.ꝛ.l.vl.ꝛ ibi dicam.

❡ Ut intra certū tempus cri.qō terminetur.

❡ De criminalibus questionibus in superioribus dictuꝫ est verū qꝛ crederet aliquis criminalem questionem perpetuo durare: ideo ponitur hec rubꝛi. Et no.h̄ est duplex tps crialis accusatiōis ē tps ad crialē accusationē incboandā. est tps ad criminalem accusationem incboatam puniendaꝫ ꝛ perficiendam. Est tempus ad incboandā criminalē accusationē spaciū.xx.an.vt.s.ad.l.cor.de fal.l.querela. Est tps ad incboatū crimē pficiēdū: qꝛ infra biēniū cōputanduꝫ a tpe litis cōte.debet ferri snia diffini.ꝛ de hoc agit.j.e.l.vlti.

Quisquis. In.l.ista dicitur. Sigs accusat aliquem de crimine: ꝛ post incboatā accusationē desistit: vel qd est deterius vltimo die quo dꝫ ferri snia diffinitiua venire nō vult: notat infamia ꝛ erit puniēdus in q̄rta pte oiuꝫ suoꝝ bonoꝝ. Tex.detulerit.qꝛ dꝫ inscribē ad similitudinem supplicij: vt.s.de accu.l.vlti. Tex.tps.s.a.l.qd est biēniū cōputandū a die lit.cōte.vt.j.l.vl. Tex.ceptā.sub.per lit.cōte.nā tunc dr̄ qs agere: nō agē velle.vt.ff. rem ra.ha.l.h̄ amplius. quidaꝫ tñ hic intelligūt ꝙ idē si nō sit accusatio cepta ꝛ pro se inducūt.ff.ad turpil.l.quesitū. Tex.qōnes ❡ Oꝛ segnori no.hic.qui nō prosequit accusationē infra biēniū cōputādū a lite cōte.mulctat in q̄rta pte bonoꝝ suoꝝ. Sꝫ vr̄ ꝙ imponat alia pena.s.ꝙ puniat ex̄ ordinē: vt.s.qui accu.nō pos.l. qui crimen. Ad qd pōt dici tpe illius.l.nō erat pena ordinaria statuta: si aliquis nō psequebat accusationē criminalem infra biēniū cōputādū a lite cōte. ꝛ iō imponit exordinaria pena vt ibi. sed tpe huius.l.statuta est ordinaria pena: ꝛ iō punitur in q̄rta pte bonoꝝ vt hic. Uel pōt dici vbi satisdedit de lite pficiēda: pena extraordinaria imponit vt ibi.vbi aūt nō satisdedit de lite pficiēda infra bienniū mulctatur in quarta parte omniū suoꝝ bonoꝝ vt hic. Ul' pōt dici si de h̄ ꝙ nō pseuerauerit in accusatione cōuenit ciuiliter: mulctat in quarta pte bonoꝝ vt hic. si āt cōuenit criminaliter: qꝛ nō pseuerauerit: punit pena exordinaria vt ibi. Uel pōt dici. si hꝫ bona mulctat in quarta pte bonoꝝ suoꝝ vt hic. si non hꝫ bona: punit extraordinem vt ibi. Uel pōt dici hic a lege fuit data dilatio.ibi data fuit dilatio a ministro.l.ꝛ sic ibi extraordinem punitur.nam mitius agitur cum.l.q̄ cuꝫ ministro legis.vt.ff.de ar.l.celsus.

Quorum. In.l.ista dr̄. Sigs accusat aliqueꝫ de aliquo crie iudices cuiuscūqꝫ officij sint dñt dare dilationes vtriqꝫ pti ad pbādū de iur suo.ꝛ litigantes dñt inscribē ꝙ ifra tps statutū a iur determinabūt cām.ꝛ si accusator destiterit: no.ifamia ꝛ ēt punietur in quarta pte bonoꝝ. ꝛ si psona accusatoris talis sit cui dānū infamie nō sit pena: dānabit in exiliū.ꝛ hoc est verum ꝙ iudices debēt dare dilatiōes ꝓm tps statutū a iur: nisi de consensu partiū aliter statueret. Tex.iniuria.sub.si notetur infamia ꝛ puniat in quadruplū: vt.s.l.pxi. ❡ Oꝛ segnori habetis psonā infamē nō posse infamari plus. dū dicit ꝛ si psona vilior fuerit ꝛc. ꝛ ad hoc accedit.s.ne priuatis pdijs alienis vexilla regalia imponere audeat.l.ij.

Criminales. Lex ista dic ꝙ cāe criminales dñt terminari infra biēniū cōtinuū cōputādū a tpe lit.cōte. Habetis ergo hic causas criminales debere terminari ifra biēniū cōputādū a tpe lit.cōte.ꝛ ad istud accedit.s.ad.l.cor.de fal.l.vbi.ꝛ.s.de iudicijs.l.pperandū in prin.secus est in litibus pecuniarijs: qꝛ ille debent puniri infra triennium computādū a tpe lit. conte.vt in preal.l.properandum in prin.

❡ Ad senatusconsultum turpillianum.

Si demum. In.l.ista tractat quis dicat incidere in sen.cō.turpil. Et certe ille qui accusat aliquē de aliquo crie ꝛ oblato libello accusatiōis i quo subscripsit ꝛ satisdedit d cā pducēda ad finē: ꝛ accusato posito sub custodia. si ille postea non impetrata abolitione ab accusatione criminis desistit: ipse incidit in senatuscō.turpil. ꝛ est pena senatuscon.turpil.afficiendus.

Si pro eo. In.l.ista dicitur. Si aliquis accusauit aliquem de crimine publico: ꝛ dedit fideiussorem de cā perducenda ad fi.ꝛ ille postea destitit non impetrata abolitione: ipse not.infamia ꝛ erit exordinē puniēdus. ꝛ tu fideiussor nihilominus poteris cōueniri.ꝛ ad.l.istam accedit.s.qui accu. non pos.l.qui crimē.

Quāuis

Cauis. In.l.ista dicit̃.Ego accusa-uí te de aliquo crimine publico:postea rogasti me ꝙ acciperẽ.c.⁊ desisterem ab illa accusatione.vñ ↄuenit ex ordine iter nos:qꝛ ego ↄueni ĩpetrare abolitionẽ.ħ tu ↄuenisti mihi dare.c.modo tu nõ das mihi illa.c.nũqd potero te iteꝝ accusare?Rñdet̃ ꝙ nõ. Tex.scriptura.ſ.trãsactionis vel cõpositionis facte iter accusatorẽ ⁊ accusatũ.℄Sꝫ qro sup.l.ista.si trãsigo tecũ sup crimine de quo te accusaui.nunqd potero postea te accusare?Dicunt qdã ꝙ nõ grã mee ꝓuate iniurie.sed grã publice iniurie bñ potero te accusare.sed certe dicẽdum est ꝙ nõ potero te amplius accusare.ar.huius.l.qꝛ ĩdubitãter accusato lꝫ redimere sanguinẽ suũ ꝑ fas ⁊ nefas ⁊ oĩbus modis qbꝰ põt.vt.ff.de ꝑua.l.oĩbus.⁊.ff.de bo.eo.q mor.si.con.l.j.

Jis. In.l.ista dicit̃.Si aliqs accusauit parentes meos de aliquo crimine.⁊ postea destitit:si velit postea eos accusare:nõ põt.vt.s̃.q accusa.nõ pos.l.accusationeꝫ.

Si femina. In.l.ista dicit̃.Si mulier accusat aliquẽ ꝓsequẽdo suã vel suoꝝ iniuriã.⁊ postea mulier nõ ĩpetrata abolitiõe destitit cõmittit in turpil.sed videt̃ ꝙ mulier nõ incidat in turpil.vñ contra.ff.e.l.j.§.accusationẽ.⁊.l.mulier.Ad qd põt dici.si ꝑ ignorãtiã iuris ⁊ bona fide mulier venit ad accusandũ:si desistit nõ ĩpetrata abolitiõe nõ cõmittit in turpil.vt ibi.si aũt fallaciter ⁊ dolo malo.mulier venit ad accusandum:committit in turpil.vt ħ.vel melius ħ mulier pacto destitit:ibi sine pacto.⁊ de hoc dixi plene.s̃.qui accusa.non pos.l.si vxor.

In executiõibꝰ. In.l.ista dĩ ꝙ ille vr̃ ab accusatiõe desistere ⁊ cõmittẽ ĩ turpil.q desistit aĩo deserẽde accusatiõis ĩ totũ:sꝫ si forte aliqs ob aliquã iustã cãꝫ desistit ad tps:nõ videt̃ desistẽ nec cõmittere ĩ turpil.

De calumniatoribus.

℄Quia ꝑ senatuscõ.turpil.de quo superiori titu.habuistis puniunt̃ calũniãtes.iõ dicit rubrica de calũniatoribus.subaudiatis puniẽdis.Et nõ.esse differentiã inter calũniatoreꝫ ⁊ ꝑuaricatorẽ ⁊ tergiuersatorẽ.Naꝫ ꝓprie est ꝑuaricator q vera crimina occultat.Proprie est calũniator:q̃ sciẽter falsa crimina itẽdit.Proprie est tergiuersator:q nõ differt sed in totum ab accusatiõe desistit.vt.ff.ad turpil.l.j.in prin.

Calũnia. In.l.ista dĩ.Si tu accusas me de aliquo crimine publico ꝑ calũniã:⁊ tu nõ ꝓbas qd intẽdis in ipo tpe sententie absolutorie ferẽde debeo iplorare iudicis officiũ vt te puniat de calũnia:⁊ in ipo tẽpore sn̄ie ferẽde vel incõtinenti post possum ħ petere:sꝫ ex iteruallo nõ possum ħ petere. Tex.calumnia.ſ.accusatoris. Tex.coerceri.i.puniri. Tex.solet.sub.ꝑ iudicẽ.Tex.quo de cã ꝑsente accusatore.sub.vł ꝑ ↄtumaciã absente.vt.ff.de pu.iu.l.iterdũ.als.i.si nõ esset pñs cũ ferret̃ sn̄ia.vel nisi eẽt absens ꝑ ↄtumaciã:sn̄ia nõ valet:vt.s̃.de accu.l.iiij.Tex.iudicat̃.sub.vel incõtinẽti postea.Tex.ideoqꝫ postea.i.ex iteruallo.℄Or segnori vos habetis ħ.si accusator accusat aliquẽ ꝑ calũniã:in ipa sn̄ia absolutionis vel incõtinẽti postea dꝫ petere calũniatus puniri accusatorẽ sil̃itudine supplicij.Sed videt̃ ↄtra.tribꝰ rationibus.qũo in ipa sn̄ia petit accusatoreꝫ puniri sil̃itudine supplicij:⁊ nõ est necesse ꝙ iscribat cũ nemo audiat̃ nisi solẽniter accuset ⁊ inscribat.vt.s̃.accu.nõ pos.l.ij.Ad qd põt dici dupliciter.Nã regulariter q petit aliũ puniri:dꝫ libellum offerre ⁊ iscribere se ad penã talionis.Fallit in accusato si in ipa sn̄ia apparet inocẽtẽ esse:qꝛ põt petere accusatorem puniri sil̃itudine supplicij.⁊ sic loquit̃.l.nr̃a.Sic etiam fallit in alijs casibus quos ibi nõ.Uel põt dici scdo mõ.cũ qs petit aliquẽ puniri:aut petit eũ puniri.l.aliqua accusando eum.⁊ tunc debꝫ inscribere ⁊ offerre libellũ.⁊ sic intelligitur.l.cõtraria.⁊.ff.de accu.l.libelloꝝ.Aut petit qs aliquẽ puniri iudicis officio:sicut est cũ accusas me de publico iudicio per calũniam ⁊ nõ probas qd intendis.tunc ego dico in ipa sententia calũniantes tenẽtur similitudine supplicij.vnde peto officio vestro puniri istũ q me accusauit.⁊ tũc nõ est necessarius libellus vel inscriptio.⁊ sic loquit̃.l.nostra.℄Sed denuo videt̃ contra.secũda ratione.nã hic dicit̃ ꝙ reus in ipa sn̄ia vel incõtinẽti post sn̄iaꝫ calũniatus petit puniri calũniatorẽ similitudine supplicij.Sed.l.dicit contra.que dicit ꝙ absoluto accusatore inqrit de calũnia ⁊ petitur puniri calũniator.vt.ff.ad turpil.l.j.§.j.Ad qd vos dicetis dupliciter.Uno modo sic.nam absoluto reo inqrit̃ de calũ.⁊ est puniẽdus calũniator absoluto reo incõtinẽti est puniẽdus vel in ipa sn̄ia nõ ex iteruallo.vñ ħ sunt paria vel accusatorẽ in ipa sentẽtia dãnari:vel incõtinẽti postea nõ ex interuallo est puniẽdus.Uel põt dici absoluto accusator:calũniator dꝫ puniri de calũnia.absoluto dico destinatione non sentẽtia.vnde exquo iudex destinat in aĩo suo te absoluere:nõ tñ tulit sn̄iam debes petere accusatorẽ puniri.sic ⁊ alibi dicit̃ qd fieri destinatiõe ⁊c̃.vt colligit̃.ff.de iureiur.l.admonẽdi.Uel põt ⁊ alio modo dici.si accusas me ⁊ nõꝓbas qd intẽdis in ipa sn̄ia vel incõtinẽti post.si iploro offm̃ iudicis vt te puniat:dꝫ te punire.nõ aũt si dudũ postea volo te puniri potero petere post sn̄iaꝫ:qꝛ desijt eẽ iudex quãtũ ad hoc.sed possum bñ petere te puniri ꝑ modum accusationis licet nõ possum iudicis officio.vt arg.ff.de his q nõ.insa.l.j.⁊.ff.de pu.iu.l.infamẽ.℄Sed denuo op.⁊ videt̃ tertia rõne stare nõ posse.qũo si accusas me de publico crimĩe ⁊ nõ ꝓbas qd intẽdis in ipa sn̄ia potero petere te ↄdẽnari?cũ negãda sit accusatis reaccusatio si accusent de pari vel minori crimine nisi ꝓsequãtur suã vel suoꝝ iniuriã.vt.s̃.q accu.nõ pos.l.negãda.Rñdeo nõ accusabã te de pari vel minori crimine.sed iudicis officiũ iplorabã.qd licꝫ facere vt hic.vel ħ prosequebar iniuriam meã vel meoꝝ:qd lꝫ facere.vt in.l.contra.

Mater. In.l.ista dicit̃ ꝙ quedaꝫ sunt ꝑsone si nõ probãt qd intẽdũt videntur calũniari.quedã sunt que excusant̃ qꝛ si nõ probant non videtur calũniari.naꝫ ecce si mater aliquẽ accusat de nece filij sui.si nõ probat qd intẽdit excusatur.sed si occisus dixit in suo testamẽto habeo talem suspectum de morte mea ⁊ instituit sibi extraneum heredem.si extraneus heres accusat eum quẽ testator habuit suspectum de morte sua in testamento:accusabit eum sine metu calũnie.Tex.necem.i.mortem.Tex.intersit.℄Or segnori nõ.regulam ⁊ regule instãtiam.Regula est.q non probat qd intẽdit:calũniari videtur.⁊ ad istam regulam accedit.s̃.de pena iudi.qui ma.iudi.auc.nouo iure.Regule instãtia est in matre que de nece filij sui accusat aliquẽ propter nimiũ dolorem filij sui ⁊ si nõ probat qd intendit:calũniari non videtur vt hic.Iteꝫ fallit in patre qui accusat aliquem iusto dolore motus.qui si non probat:calũniari non videtur.vt.ff.de pub.iud.l.vlti.⁊.ff.ad turpil.l.j.§.j.Itẽ fallit in filio q accusat aliquẽ de morte patris:quia prosequitur dolorem matris:etiam si non probat qd intendit:calumniari non videtur.vt.j.e.l.calumnie.Iteꝫ fallit in herede qui accusat eum de quo defunctus dixit habere suspectum de morte sua in suo testamento:quia ipe accusat ex necessitate ne ei hereditas auferatur:vt ab indigno ⁊ applicetur fisco.vt in.l.nostra.in fi.⁊.ff.de bonis liber.l.q cum maior.§.penultimo.⁊ in fine.Item fallit in tutore.vt.s̃.qui accusa.non poss.l.ij.Item fallit in marito ⁊ in patre mariti ⁊ in alijs qui accusant adulterum.vt.s̃.ad.l.iul.de adul.l.j.⁊.l.iure mariti.⁊.l.q̃uis.

Qui non probasse. In.l.ista dicitur.Accusasti me de crimine publico:nõ probasti a me esse crimẽ perpetratũ:absoluit me iudex dicendo:absoluo accusatuꝫ:qꝛ accusator nõ probauit.nũquid eoipso videt̃ accusans dãnatus de calũnia vt ita teneat̃ similitudine supplicij?Certe nõ:qꝛ potuit esse ꝙ accusator habuit iustã cãm

veniēdi ad accusandū. Tex. pnunciat. vt q̄ dixit iudex ab. soluo accusatū: q̄ tu accusator nō pbasti. nō tñ dixit ɔdēno accusatorē de calūnia. Tex. nō dānet. sub. specialiter ⁊ nominatim in ipa snia. vt. s̄. eo. l. j. Tex. est. ¶ Uñ nō. hic. quia aut ita iudex dixit absoluo accusatū: q̄ tu accusator nō pbasti crimē intētatū: quo casu nō intelligit accusator dānat⁹ de calūnia: q̄ iudex pepcit ei nō ɔdēnādo eū de calūnia. aut dicit absoluo te reū: q̄ accusator nō pbauit ⁊ calūniat⁹ est nec de calūnia aliter dānauit eū: quo casu itelligitur de calūnia dānatus. vt. ff. ad turpil. l. j. §. j. ⁊. ff. de his qui no. infa. l. j. in pn. sic ergo si iudex dicit absoluo te accusatuȝ: q̄ accusator nō pbauit: nō intelligit accusator de calūnia dānatus. nam iudex pepcit ei nō eū ɔdēnādo de calūnia. ¶ Sȝ nūqd h̄ casu poterit iterū accusari de calūnia? videt q̄ nō. vt. s̄. e. l. j. ecōtra vr̄ q̄ sic. vt. ff. e. l. j. ſȝ in hac qōne distinguo: q̄ aut iudex dicit absoluo accusatū. ⁊ tūc aut iudicis officio volo petere accusatorē puniri in ipa snia vel icōtinēti post: quo casu potero. aut ex interuallo: quo casu nō potero. vt. s̄. e. l. j. aut volo eū petere puniri p modū accusatiōis ex iteruallo: quo casu potero. ⁊ sic itelligit. ff. de pu. iu. l. ifamis. nisi essent de illis psonis q̄ accusant sine metu calūnie. vt. s̄. l. pxi. dixi. Sȝ opp. h̄ eni dī. q nō pbat. nō vī calūniari. ſȝ oēs. ll. clamāt in ɔtrariū. vt. ff. de testi. diu⁹. Ad qd rñdeo duob⁹ modis. istud ar. est pbabile q̄ q nō pbat calūniari videat. vt in. l. ɔ. sed istud ar. nō est necessariū cū appet manifeste ɔ. s. q̄ iusta causa venit accusator ad accusandū. Uel dicatis q̄ q nō pbat vī calūniari. fallit in certis casib⁹ quos no. s̄. l. pxi. ⁊ ad illos casus referenda est hec. l. ⁊. ff. ad turpil. l. j. §. j. ibi. vbi dicit. sed nō vtiq̄ q nō pbat ptinus calūniari vī. s. necessario vel nō videtur calūniari si iustis rōnibus venit ad accusandum.

CAlūnie. In. l. ista dī. Si fili⁹ accusat aliquē de morte pris: ⁊ nō pbat qd itēdit: iusta rōne venit ad accusandū. ⁊ iō sine metu calūnie accusat. Tex. cessat. sub. si filius accusat aliqueȝ de morte patris ⁊ nō pbat: q̄ iusta ratiōe venit ad accusandum. vt. s̄. e. l. mater. ⁊ hoc est verū nisi deprehendat in euidenti calūnia. vt. s̄. qui accu. nō pos. l. ij.

QUi calūniatores. In. l. ista dicitur. Si accuso te de publico crimine: ⁊ iudex q̄ nō pbo absolui te. ⁊ insup iudex pronūciat me calūniatorē tanq̄ calūniator puniēdus suȝ. secus est in cā libertatis: q̄ si peto te in seruū meū: ⁊ nō pbo te esse meū seruū: nō eoipo calūniator sum. Tex. iudicioꝝ. sed qd si accuso te de puato crimine ⁊ nō pbo nōne cōmitto in turpil. vī q̄ sic. vt. ff. ad turpil. l. ⁊ in puatꝫ. ⁊ iō pōt h̄ subaudiri maxie. vel dicatꝫ. in publicis iudicijs si ego accusator nō pbo: sum calūniator ⁊ cōmitto in turpillianū. in puatis criminib⁹ nō cōmitto: nec teneor ex vi turpillia. sed iudicis officio. vt. ff. ad turpil. l. si qs repetere velit. §. vlt. in fi. Tex. ɔtinēt. sub. iō q̄ ē puata actio. verūtñ si ɔuenio te vt seruū ⁊ nō pbo te absoluto: poterꝫ me accusare actiōe iniuriaꝝ. ⁊ sic soluit ɔ. ar. s̄. ꝺ lib. cā. l. si tibi.

DOminus. In. l. ista dī. Si accusas titiū de aliquo crimine. ⁊ petis seruū meū subijci qōnibus p calūniā. subuenit mihi: q̄ teneris mihi ad duplū si mortu⁹ est seru⁹ in tormētis: vel deterior fact⁹ est. Tex. iulia. sub. de adul. nā. l. iulia de adul. cauet si accusas aliquē ⁊ petꝫ seruū meū subijci qōnib⁹: si morit seru⁹: vel deterior fact⁹ est: teneris in duplū. vt. ff. ad. l. iul. ꝺ adul. l. si postulauerit p totā. l. ⁊. ff. e. l. vlt.

NOn prius. In. l. ista dī. Si aliqs accusat aliquem de crimine: ipe nō pmo tanq̄ calūniator dicēdus est ⁊ puniēdus anteq̄ appareat non vera crimina detulisse. ⁊ tūc vt calūniator. vel falsa crimina detulisse. ⁊ tūc punit similitudine supplicij. Tex. sinceritas tua. o pfecte ptorio. Tex. vera detulerit. i. si probauerit crimen intentatum. Textus si fefellerit. idest si fuerit calumniatus: quia tenetur similitudine supplicij. vt. j. e. l. vltima.

NOstris. In. l. ista dicit q̄ aliqs administrator alterius nō dȝ aliū accusare. qd si facit: delator est. vñ nō. in famia. sed ⁊ tenet similitudine supplicij. Tex. nominibus. s. instigati. nam aliqs nō debet ad instigationem alterius aliquem accusare. ⁊ ad hoc facit. s̄. de accusa. l. penul.

FAllaciter. In. l. ista dī. Si aliqs accusat aliqueȝ p calūniā de calūnia est puniēdus: nec poterit se excusare aliq̄ abolitiōe publica vel p̄. Tex. fallaciter. i. p calūniā. vt. s̄. de abolit. l. fallaciter. in pn. Tex. specialis. indulgētia. nisi diceret aliqs nō obstāte tali. l. vt dixi. s̄. de his qui latro l. ij. in fi. Tex. subducat. ¶ Unde nō. q̄ abolitio prodest in h̄. s. vt nō cōmittat in turpil. vt. s̄. de aboli. l. j. ⁊. ij.

QUisquis. In. l. ista dī. Si aliqs accusat aliquē de crimine publico ⁊ nō pbat: nō est ipunita licētia mētiendi: quia erit ad similitudinem supplicij dānādus. Tex. similitudo supplicij. vt. s̄. de accusa. l. vlti. nisi in quibusdam casibus in quibus metus calumnie excusat. vt. s̄. e. l. mater. ⁊. l. calumnie.

¶ De penis.

¶ Quia criminosi de q̄bus dictū est in supioribus: penis subijciunt. ideo dicit rubrica de penis. ⁊ sub. facinorosis iponēdis. ¶ Et nō. q̄ triplex ē pena. est pena pecuniaria tm̄ est pena corpalis tm̄: est pena pecuniaria ⁊ corporalis. Pecuniaria pena tm̄ est: vt qs p furto nec manifesto dānat in duplū p manifesto in q̄druplū. vt. s̄. de fur. l. de his. ⁊ ab ista pena nō appellat. vt pbat. l. si qua. ff. de vb. sig. Est corporalis tm̄ vt est ictus fustiū: q̄ nō adimit bōa. vt. ff. de his q no. infa. l. ictus. Itē pena relegationis est corporalis pena tm̄: q̄ relegato nō adimunt bona. vt. ff. de inter. ⁊ relegatorum. Est pena corporalis ⁊ pecuniaria: vt cū qs deportat in insulam bonis oibus cōfiscatis. vt. s̄. si ap. pen. mors. inter. l. si is contra quē. ⁊. s̄. si reus vel accusa. mor. fue. l. vlti.

ETiam in opus. In. l. ista dī. Qui dānant vt ppetuo debeāt opari. ⁊ sic in metallū vel in opus metalli: isti nō sunt dissimilis conditiōis deportatis. q. d. nedū dānati in opus metalli moriunt ciuiliter vt deportati. imo q dānātur in ppetuū metallū. nā est dīa iter illū qui dānat in metallū: q̄ ille efficit seruus pene. ⁊ eū q dānat in opus metalli. ⁊ siqdē aliqs dānatus est in opus publicū ppetuo: habet silis deportato. ⁊c̄. vt. ff. de capi. di. l. fi. ⁊. ff. e. l. quidam. ⁊. l. capitalibus. §. inter eos.

PRocurator meus. In. l. ista dicitur. q̄ pcurator cesarꝫ nō pōt aliquē dānare in exiliū: si ipe nō ē surrogat⁹ loco psidis. Tex. fūgebat. nā aliqñ surrogat loco psidis vt. s̄. ꝺ peda. iu. l. j. Tex. iterroga. s h̄. iō q̄ tm̄ ē ɔpetēs iudex iter fiscū ⁊ puatū. vt. s̄. si aduer. fiscū. l. ij. Tex. ē. nā ɔdēnatuȝ accipim⁹ rite ɔdēnatū. vt. ff. si re iu. si se ñ obtulit. §. ɔdēnatū.

DEcuriones. In. l. ista dicit q̄ decuriones sunt priuilegiati vt in opus publicū nō dānent. ⁊ ad istā. l. cōcordat. s̄. de qō. l. diuo marco.

SI ante. In. l. ista dicit. Quedā mulier pgnās est dānāda in metallū. nūqd filius ante cōcept⁹ est liber? Certe sic: q̄ nos inspicimus tps ɔceptiōis non partus. Tex. nat⁹. sub. postea. Tex. fuit. sub. vnde nō erit iste seruus sed liber: q̄ inspicimus tēpus ɔceptionis non partus. fauore libertatis inspicimus tēpus libertatis sm̄ q̄ vtilius est ei qui in ventre est. vt. ff. de sta. ho. l. in seruorum. ⁊. l. qui in vtero.

Honor

Honor. In.l.ista dicit φ veterani q fuerūt milites habēt honorē φ nec ipi vel eoꝝ filij q sunt in pmo gradu debēt dānari in metallū vel in opus metalli sed debēt relegari. Tex. gradū. secus in militibus armate militie qꝫ hunc honorē habēt vsqꝫ ad tertium gradum. vt.s̄. de questio.l. milites. Tex. sed in insulam relegentur. sub. ad tempus.

Incredibile est. Tex ista dicit φ liber homo nō debꝫ cōdēnari vt detineaꝛ in ppetuis vinculis. sed seruus solūmodo solet cōdēnari hac pena. vñ si cōdēnatus est liber. nō valet snīa: ⁊ icredibile est φ iudex ferret talē snīam. Tex. hoc enim vix. i. hec pena. Tex. pōt. vñ si liber est dānatus vt detineaꝛ in ppetuis vinculis. nō valet talis sententia. vt arg.ff. que sententie sine ap. rescin.l.j.§.j.

Impunitas. In.l.ista dī. Si pupillus doli capax cōmittit homicidiū: non absoluiꝛ a.l.coꝛ.de sic. imo dānaꝛ ⁊ nō excusaꝛ ꝑpter eius etatē. Tex. ꝑpter etatē. s. minorē. Tex. pōt. vñ oē delictū cadit in ipuberem excepto crimine adulterij. vt.ff. de reg.iu.l. pupillus. ⁊.ff.ad.l.iul. de adul.l. si minor. hinc est φ pupillus doli capax nō restituiꝛ nisi qtenus miseratio etatis iudicē idurit ad minorē snīaꝫ ferēdā. vt.ff. de mino.l. auxiliū.§. in delictꝫ.l. si ex cā.§. nūc vidēdū. nā maioꝝ mores ai ⁊c̄. vt.s̄. si aduersus delictū.l.j. ⁊ ibi plene dixi.

Deportatorū. In.l.ista nota dr̄a iter deportatū ⁊ relegatū. nā si aliqs deportaꝛ in isulā ab eo q ius habuit deportādi: eoipo bona ei⁹ ꝯfiscanꝛ. si aūt aliqs relegeꝛ nō eoipo bona ei⁹ ꝯfiscanꝛ nisi bona fuissent spāliter adēpta. Tex. fuerūt. sub. qḋ nō d̄buit fieri. nā relegato nō debēt adimi bōa. vt ꝑbaꝛ.ff.ḋ iter. ⁊ rele.l. relegatoꝝ.§. ad tps.

In matrem. In.l.ista dī. Sicut decurio nō dꝫ dānari i metallū: ita nec ei⁹ fili⁹ vl' filia. ¶ Segnori aliud est cū qs dānaꝛ in metallū: vtputa qñ dicit ꝑpter tale maleficiū qḋ cōmisisti dāno te vt in metallo sis ppetuo ⁊ ibi fodere debeas ad vtilitatē reipublice. ⁊ iste habꝫ laxiores cathenas. ⁊ vterqꝫ efficiꝛ seru⁹ pene. vt.ff.e.l. aut dānū.§. iter eos.

Seruus. In.l.ista dicíꝛ. Si seruus dāneꝛ vt ppetuo sit in vinculis ⁊ dño reddi iussus: ppetuo erit in vinculis ⁊ dño dꝫ reddi. Tex. dꝫ. secus est in libero. nā liber homo nō pōt dānari vt ppetuo sit in vinculis. vt dixi.s̄.e.l. incredibile.

Metalli. In.l.ista dī. Homo liber pōt dānari in metallū sicut ⁊ seruus. Tex. ptinꝫ. vt.ff.e.l. aut dānū.§. inṫ eos.

Decurionum. In.l.ista dicíꝛ. Si decurio vl' ei⁹ fili⁹ cōmisit tale crimē de q plebei⁹ deberet dānari vt subijcereꝛ bestijs: cōpetēs iudex dicit. iste ē decurio. si eēt plebei⁹: ꝯdēnarē eū vt plebeiū: qꝫ cōmisit maleficiū. vñ qꝫ decurio est volo eū ꝯdēnare ad minorē penā. vñ si rumor iuit per ciuiꝛ. venit populus ⁊ dicit iudici. domine cōdemnetis eum vt plebeiū. dicit iudex: nolo. si iudex resistit populo: bñ facit: quia vane voces populi nō sunt exaudiēde. Tex. filij. sub. vel ipsi decuriones. Tex. subijci. sub. sicut plebei. nam si plebeius facit homicidiū: subijcitur bestijs lacerandus: vt.ff.ad.l.coꝛ.de sicca.l.iij.§. penul. sed filius decurionis vel ipse decurio nō debꝫ subijci bestijs si cōmittit homicidium vt hic. ⁊.s̄. de questionibus.l. diuo. ⁊.ff.e.l. mors.§. iste. ⁊ ibi nō. de oibus filijs. Tex. exclamatum est. sub. vt subijciantur bestijs vt plebei. Tex. vt vocibus eoꝝ. s. fatuorum. Tex. desiderant. sub. sed cum cause cognitione pena debet quis condemnari vel absolui. vt.j.e.l. qui sententiam laturus est.

Seruo ex sententia. In.l.ista dicitur. Si seruus tuus condēnaꝛ vt decapitetur: si ab illa pena quoquomodo liberat⁹ est: qꝫ pnceps forte remisit ei penā. tu dñs recuperas dñium serui ita φ tibi teneꝛ obedire si modo iste seru⁹ nō fuisset ꝯfiscatus ita φ ius ꝑprietatis dño ablatū esset. Tex. amputatū. i. ablatū. Vñ nō. si seruus tu⁹ fuit dānat⁹ vt decapiteꝛ: si postea fuit liberat⁹ ab illa pena: qꝫ iperator remisit ei penā: qꝫ ipe solus potest remittere. vt.ff. de questionibus.l.j. in fi. indubitanter seruus tenetur tibi obedire nisi seruus tuus esset factus seruus pene. vt.ff.e.l. aut damnum.§. inter eos. ⁊.§. seruos.

In operis. In.l.ista dī. Si aliqs ob aliqḋ crimē cōdēnatur in opus publicū vsqꝫ ad qnquēniū: intra illud tēpus dꝫ parere pene nec poterit se a pena eximere. ⁊ h̄ cum publice sit vtile penas nō remittere ne hoies ꝓsiliāt temere ad maleficia ppetrāda. Tex. cōuenit. sub. ⁊ infra illud tēpus dꝫ criminosus pene deseruire. ¶ Vñ nō. hic duo nō. Primo nō. publice vtile est penas non remitti ne hoies temere ꝓsiliant ad delicta. vt arg.ff. de iudi.l.ij.§. sed si agaꝛ. ⁊ h̄ ne maleficia remaneāt ipunita: qḋ esse nō debꝫ. vt.ff.ad.l. aql.l. ita vulneratus. in fi. ⁊ penā ob maleficia solui magna suadet rō. vt.ff. de fideiuſ.l. si qs a reo.§. id qḋ vulgo. ⁊ hoc ideo vt pena vnius sit metus multoꝝ. vt.s̄.ad.l.iul. repe.l.j. ¶ Item nō. φ nō licꝫ facile penā remittere: qꝫ soli principi licet remittere. vt.j.l. pxi. ⁊.s̄. de generali aboli.l. vlti.

Penam sua. In.l.ista dī. Si preses ꝓuincie itulit alicui penā: nō lꝫ psidi ꝓuincie iposità penam sua snīa reuocare. Tex. nō. lꝫ. nā nō lꝫ iudici suā snīaꝫ retractare in ciuilib⁹ nec in criminalib⁹: lꝫ actoꝝ v̄ba possit reformare. vt.ff. de re iud.l. acta. ⁊.l. iudex sꝫ soli pncipi lꝫ vel iudici de volūtate pncipis. vt.ff.ḋ qḋ.l.j. i fi. sec⁹ē i mulcta: qꝫ mulcta occasiōe pauptatꝫ pōt remitti. vt.ff. de of.p̄.l. illicitas i fi. ⁊.l. se.

Qui sententiā. In.l.ista istruit ipator iudices cognoscētes de causis crīalib⁹ qñ debēt ferre snīaꝫ. ⁊ certe dicit φ iudex q latur⁹ est snīaꝫ sup crimine adulterij vl' homicidij: nō dꝫ temere ferre snīaꝫ: nec dꝫ criminosūꝫ ꝑsumptiōib⁹ ꝯdēnare ad mortē: sꝫ ipꝫ ꝯuictū ⁊ ꝯfessū: ⁊ adeo ꝯuictū: vt vix ipe crimen ppetratū negare sufficiat. ⁊ tūc his casib⁹ dꝫ ferre snīaꝫ ⁊ crimiosū ꝯdēnare. Tex. q. sub. iudex. Tex. homicidij. sub. vel alteri⁹ criminis capitalis. ⁊ dī capitale crimē: cū mors naturalis vel ciuilis subsequiꝛ. vt.ff. de pu.iud.l.ij. ⁊.ff. de bonoꝝ pos.l. edicto. Tex. aut sua ꝯfessiōe. sub. ꝯuictos. ⁊ itelligatis ꝯfessiōe facta spōte nō metu tormētoꝝ si in ea pseueratū nō est. ⁊ sic soluiꝛ ꝯriū arg.ff. de qḋ.l.j.§. diu⁹. ⁊.§. si qs vltro. ⁊ plene dixi.s̄. de qōnib⁹.l. vlt. ¶ Domine segnor hētis in.l. ista vnū qḋ valde equū est si bñ seruareꝛ. sꝫ multi iudices siue ptātes male seruāt illud qḋ dī in.l. ista. nā bonus iudex siue bon⁹ ptās in capitalibus causis nō dꝫ aliquē psumptionibus ꝯdēnare: qꝫ sancti⁹ est ipunitū relinqui facin⁹ ⁊c̄. vt.ff. de penis.l. absentē. in pn. ⁊.s̄. quoꝝ ap. nō re.l. obseruare. Itē in dubijs pene potius sunt molliēde q̄ exasperāde. vt.ff.e.l. interpretatione. sꝫ dꝫ ꝯdēnare conuictū testibus vel sua spōtanea cōfessione conuictū: qꝫ in criminalibus requirunꝛ ꝓbationes luce clariores. vt.s̄. de ꝓba.l. vlt. ⁊.s̄.ad.l.coꝛ. de fal.l. vbi falsi. Et ex ista.l. colligimus φ aliquid dicíꝛ notoriū tribus modis. vel confessione. vel si conuictus fuerit condēnatus ⁊ ita sentētiatus. vel si nec de facto audet negare. ⁊ ad istud accedit ista.l. ⁊.s̄. quoruꝫ app. non re.l. obseruare. ⁊ arg.ff. de custo. ⁊ exhibi. reoruꝫ.l. si confessus. ⁊ extra de coha. cleri. ⁊ mulie.c. vltimo.

Si quis. In.l.ista dicíꝛ. Iudex ꝯdēnauit aliquē in metallū qa cōmiserat crimē ꝑpter qḋ debebat dānari in metallū. duꝫ ipse deberet duci ad metalluꝫ:

¶ Segnori dicit iudex scribatis ei in fronte hāc penā quā dz pati ne in posterū possit obliuioni tradere: dz facere hoc iudex? Certe nō. nō enim faciē hoīs ad similitudinē pulchritudinis celestis decoratā: hoc modo dz deformare. sz si vult ei facere inscribi hāc penā memorie causa: faciat ei inscribi in manibus vel in tibijs. Tex. in eius facie. i. in eius fronte. Tex. scribat. sub. pena iposita. Tex. suris. i. tibijs. nā surare est ꝓprie mouere. vnde sure dicunt tibie: qꝛ plurimuz mouentur. alij exponunt ⁊ in suris. i. in brachijs. Tex. celestis. scz diuine. Tex. maculet. i. deturpet. vnde colligetis hic ꝙ deus formauit hominē ad imaginem ⁊ similitudinez suam iuxta illud. os homini sublime dedit celūqz videre. ¶ Itez nō. hic argu. cōtra sclauos qui omnes bullātur in facie. qđ est cōtra. l. istā. qꝛ facies hoīs ad similitudinē dei introducta nō debz deformari hoc modo. nā ꝑ eam homo cognoscit. ⁊ ad istud accedit. ff. de relig. ⁊ sump. fu. l. cum in diuersis.

Cum reis. In. l. ista dicit ꝙ ante tēpora cōstātini īperatoris qui fecit. l. istam erat quedā. l. que dabat materiā delinquēdi: que erat talis. vbicunqz accusatus erat de crimine cōdēnandus post liqdatas ꝓbationes anteqꝫ ferret iudex sniam vocabat criminosum ⁊ dicebat veni huc: scias ꝙ tu es accusatus de tali crimine capitali. ⁊ plene ꝯuictus es. verumtamen differo ferre sententiaz vsqz ad duos menses vt possis supplicare principi ꝑ te vel ꝑ consanguineos tuos vt remittat tibi istā penā. criminosus dicebat non habeo cōsanguineos qui supplicarēt ꝓ me principi. vnde dicebat inueniā aliud vnguētuz ⁊ cogitabat custodes occidere. vnde imperator cōstātinus corrigit. l. illaz que dabat tēpora criminosis vt possent supplicare principi. ⁊ pcipit ꝙ postqꝫ criminosus fuerit ꝯuictus: mox debeat pene subijci. ⁊ si nō appellauerit: debet incōtinēti sentētia mādari executiōi ne maleficia remaneāt impunita. Tex. seruari. sub. ⁊ executioni mādari: si nō fuerit appellatuz. vt. s. de app. l. addictos. ⁊ hoc ideo ne ad maleficia quisqꝫ temere prosiliat. vt. s. e. l. si operis. ¶ Or segnori hec est bona. l. ⁊ vult cōuictū de crimine statim cōdēnari. Fallit in duobus casibus. Primus casus est cū mulier pgnās cōuicta est de crimine. nā dz differre sentētia quousqz pariat: ne perimeret partus. vt. ff. e. l. pgnantis. ⁊. ff. de sta. ho. l. iperator adrianus. Item fallit in alio casu cū iperator motus rescripsit seuiorē penā criminoso iponi qꝫ velint. ll. dicit iperator nō statim illā penā iudices debent ferre: imo debēt differre p. xxx. dies vt adhuc possimus flectere animū nostruz. vt. j. e. l. si vindicari.

Nequis. In. l. ista dicit. Que pene sunt iponēde criminosis. ⁊ que nō ponamus. ergo sic casum exēpli causa. quidā miles vrbanus cōmisit crimen de quo conuictus est. dicit iudex. volo tibi iponere penā ꝙ decetero nō sis miles: imo sis ꝑpetuo pistor vel faber. dicit miles potius vellē mori. queritur qd iuris sit? Respōdet iperator hec nō est cōueniēs pena ꝙ ille q est de vno corpore cōdēnet ꝙ sit de alio corpore. vnde dicit ꝙ iudex ꝺm qualitatē psone ⁊ criminis extraordinariā ⁊ cōgruētē penā debz ei iponere. Tex. excipiat. i. sustineat. vt colligit. ff. e. l. quedā. ¶ Unde nō. ꝙ pene ꝺm q̄litatem psone ⁊ criminis debēt iponi vt hic. ⁊. ff. de termino mo. l. ij. ⁊ dixi. s. ex qbus cau. infa. irro. l. ⁊ si seuerior.

Si vindicari. In. l. ista dicitur. Precipuit iperator aliquādo ꝙ iudex seuiorē penā debeat imponere criminoso qꝫ. ll. velint. certe cū hoc pcipit iperator: non dz statim iudex ꝓ̄ptus esse ad penā iponēdaz: imo dz differre p. xxx. dies. vt iperator possit flectere clementiā animi sui. Tex. obseruet. regulariter tñ exquo apparet crimiosum dānandū: nō dz differri snia. vt. s. e. l. cū reis. ⁊ ibi dixi. fallit tamen hic. ⁊. ff. e. l. pregnantis.

Ne diu. In. l. ista dicit. Hodie sicut apparitores. i. nūcij cōmunis pravi sunt ⁊ pfidi ⁊ venales: ita olim similiter pravi ⁊ pfidi erāt ⁊ multū delinquebāt in suis officijs vēdendo pfidias suas. vnde pcipit iperator ꝙ ipi apparitores in sua pfidia possint puniri etiā lite nō cōtest. Tex. ne diu apparitor. i. nūcior cōis. Tex. praua admodū. i. valde. sic exponit. s. ne liceat po. l. j. Tex. pfidia: qꝛ isti committūt multas pfidias. nā quādo debēt vocare aliquē ad iudiciū si habēt vnū denariū: satis male faciūt ambasiatā: sed si habeāt duos melius faciūt. Itē quando aliquē custodiūt non pmittunt euz comedere: nisi det eis aliqd puta vnum vel tres denarios. Tex. cōsurgi. sub. etiā lite nō cōtest. qđ est cōtra regulā: quia non debet condēnari absens lite cōtest. vt nō. ff. e. l. absentē. in princi. Sed hoc est speciale in odium apparitorum. vt ⁊ nō. s. de requiren. re. l. ij. Uel exponatis etiam in absentes eos pro competenti ratione debere consurgi lite non contesta. ⁊ sic non erit speciale hic.

Sancimus. In. l. ista dicitur ꝙ olim sepe ita fiebat ꝙ si aliqs crimē cōmittebat nō soluz puniebatur ipe imo ⁊ parētes ⁊ liberi sui ⁊ amici sui. vel si forte nō poterat eos inuenire dicebat iudex volo punire parētes suos. Certe ꝓhibet iperator hodie istud fieri. nō enim ꝓpter crimen alicuius parētes ⁊ liberi debēt puniri cuz pena debet tenere suos auctores. ⁊ pena non trāsgreditur delictum. Tex. esse penam. sub. ponendam. Tex. vbi ⁊ noxa. i. delictum. vt insti. de noxa. §. j. Tex. a calumnia. i. a pena. Tex. metus. i. pena. Tex. intimetur. habetis ergo hic ꝙ pena debet tenere suos auctores. ⁊ ad hoc accedit. s. ne vxor ꝑ mar. l. j. ⁊ ꝑ totum. ⁊ s. ne filius ꝓ patre. l. j. ⁊. ij. ⁊ ꝑ totum titu. ⁊ colligitur. ff. de decurio. l. ij. §. crimē. Fallit in crimine lese maiest. in quo puniūtur liberi ꝓpter delictū pris. vt. s. ad. l. iul. maiest. l. qsqs. Itē fallit in officio primipili. vt. j. de offi. pmipili. l. vlti. Itez fallit in eodē officio primipili: qꝛ publicatur dos. vt. s. in q. cau. pi. ta. cōtra. l. satis. ⁊. s. de priuileg. fisci. l. j.

Omnes quos. Lex ista dicit. Si aliqs criminosus in carcerē detrusus vel sub custodia positus dānatur in exiliuz: ipe statiz dz dimitti sub fida custodia vt in exiliuz vadat nō autē debz detineri in carcere vel sub aliqua miseria. Tex. exilijs. nā est triplex exiliuz. est enim ꝑpetuū exiliū vt est deportatio. est exiliū relegationis. ⁊ ista relegatio aliqñ est ad tempus. vt. ff. de inter. ⁊ releg. l. est triplex. Tex. cōpellant. vex si aliqs dānatus nō obteperat pene: duplicatur ei pena. vt colligit. ff. eo. l. relegati. ⁊. l. aut facta. §. quisqs. Itē nō. ex hac. l. sufficere semel penā luisse. ⁊ ad qđ facit arg. ff. de penis. l. sanctio. melius. ff. naute. caupo. sta. l. licz. §. fi. ⁊ dic questionez quā ibi notaui extraordi.

Rectores. In. l. ista dicit. Si aliquis est dānatus in exilium ad certū tēpus: si illo tēpore fuit in exilium: eo finito non debet postea reduci ad carcerē: imo debet dimitti. Tex. teneātur. ⁊ ad istud accedit. j. de iure fisci. l. j. Secus si nō obtēperasset pene: qꝛ tūc publicaret. vt dixi. s. l. pxi.

Si qui. In. l. ista dicit. Si aliqui instruūt barbaros facere naues hoc est crimen capitale. ⁊ ideo sunt pena capitali puniendi. Tex. ante. i. olim.

¶ Ne liceat sine iussu principis.

¶ De penis corporalibus iponendis. s. tit. pxi. dictuz est. verū qꝛ aliquando nō iponit pena corporalis sed pecuniaria vt cū iudex cōdēnat alicuius bona publicari. ⁊ istud non licz oībus iudicibus facere. ideo ponit hec rubrica. s. ne liceat sine iussu pncipis certis iudicibus. s. minoribus. ꝯfiscare. i. in publicū deducere bona priuator annectamus.

Nulli. In. l. ista ponit talis regula. Non licet minoribus iudicibus condēnare aliquem: vt omnia bona illius debeāt cōfiscari: nisi hoc facerēt de mādato iperatoris. vel nisi

vel nisi prius referrent ad aures iperiales ⁊ imperator eis concederet: maximis autē iudicibus bene licet confiscare bona alicuius. Tex. nulli iudi. sub minorum. Tex. potesta, te. vt superillustres consules patritij illustres prefectus pre torio ⁊ alius questor. ¶ Or segnori circa. l. istam quia de fa cili possetis capi ⁊ decipi subdetis talem diuisionem. nā ali quando petitur fieri principaliter publicatio bonorū ex. l. scripta. aliquādo petitur fieri publicatio ex arbitrio. aliquā, do petitur alia pena imponi: sed ex quadam cōsequentia bo na publicari. Petitur principaliter publicatio bonorum fieri ex. l. scripta. si quis incestas nuptias contrahit. vt. s. de incestis nuptijs. auc. incestas. ⁊ hoc casu cum petitur publi, catio bonorū fieri principaliter auctoritate legis: hanc pu blicationem poterit facere quilibet iudex. nam sicut asinum possum petere coram pedaneo iudice: ita coram alio quo, cunq₃ iudice qui habet cognitionem meri imperij. vt sunt superillustres ⁊ illustres ⁊ spectabiles. ⁊ rector prouincie: possum petere bona alicuiꝰ publicari. nā ipi de pecuniarijs causis cognoscebāt vsq₃ ad. ccc. aureos. hodie vsq₃ ad qn, gentos aureos cum petitio erat clara. secus si esset dubia. vt. s. de defen. ci. l. defensores. ⁊ hoc casu non potest habere locum lex nostra. ¶ Petitur aliquando bona alicuius pu blicari pro motu iudicis: vtputa si commisit aliquis crimen extraordinarium. de quo non est certa pena determinata. vñ committitur arbitrio iudicantis. vt argumen. ff. e. l. hodie. ¶ Unde venio ad iudicem ⁊ dico ei. domine iste commisit crimen concussionis: quod crimen est extraordinarium. di, gnum est ꝙ publicetis omnia bona sua. hic quando petitur publicatio bonorum fieri officio. iudices maximi possunt hanc penam inferre. iudices inferiores non nisi referant ad aures imperiales ⁊ imperator eis concedat. ⁊ hoc casu lo, quitur lex nostra. ¶ Petitur aliquando pena ordinaria a lege imposita imponi. ex cuius consequentia inducitur pu, blicatio: sicut cum accusatur quis. l. corne. de fal. pena est: vt deportetur. ex consequentia est vt bona sua publicentur. vt. ff. ad. l. corne. de fal. l. j. in fine. ⁊ hanc penam poterit im, ponere quilibet qui habet cognitionem meri imperij. vt est superillustris ⁊ illustris ⁊ spectabilis ⁊ rector prouincie. vt ff. de offi. pre. l. illicitas. §. qui vniuersas: nisi in casu in quo rector prouincie potest inferre omnes penas non deporta, re. vt. ff. de leg. iij. l. j. §. ei qui. ex quo apparet ꝙ si aliquis ha bet merum imperiū. ⁊ potest decapitare. vt. ff. de iurisditio, ne omnium iudi. l. imperium. ⁊ potest bona publicare. ma, gistratus autem municipalis non potest hoc facere. vt. ff. de iuris. om. iudi. l. magistratibus.

¶ De bonis proscriptorum seu damnatorum.

¶ Quia p penas ⁊ p proscriptiōes bona habēt publicari: ideo ponit̄ hec rubrica de bonis proscriptoꝝ seu dānatoꝝ. sub. qbus debeāt applicari videamus ⁊ subijciamꝰ. Et nō. h. ꝙ est differētia iter pscriptū ⁊ dānatuʒ. nā ppꝛie dicit̄ p, scriptus ille cui non aufert̄ corpus: sed auferunt̄ bona vt in pmo titu. habuistis. vñ si relegato adimunt̄ bona proscri, ptus est. ppꝛie dānatus est ille cui aufert̄ corpus ⁊ bona pu blicātur: puta si dānatur aliquis ad vltimum supplicium.

Eruorum. In. l. ista dicitur. Si seruus alicuius dā, natur de crimine capitali: indubitanter pe, culium serui non publicatur: immo rema, net apud dominum. Sed ⁊ si seruus alicu, ius qui damnatus est de crimine capitali ali quam rem ex peculio alienauit: dominus poterit vendica, re. Item si predictus seruus gessit rationes dominicas: do, minus poterit dicere volo ꝙ reddat rationem anteq̄ deca, pitetur. ⁊ hoc statim debet petere eo damnato. ne propterea pena differatur. Textus notum est. hoc ideo quia peculium serui est domini. vt. ff. de iudi. l. qui se. Item dominus pro seruo non debet puniri. vt. s. de penis. l. sancimus. Textus ei: scilicet domino. Textus possit. habetis ergo hic ꝙ pro, pter penā ipositā seruo nō publicat̄ eius peculiū. sic ⁊ nec ppt̄ penā ipositā filio publicat̄ eiꝰ peculiū. sic. ⁊. j. e. l. si filiꝰ.

Eportati. In. l. ista dicitur ꝙ de, portati perdūt bona. ⁊ ideo in bonis que habebāt tēpore sententie ⁊ in bonis postea eis obuenietibꝰ heredes habere nō possunt. Tex. deportati. s. ppetuo in insulā. videt̄ cōtra: qr licʒ perdāt bona q̄ habebāt tēpore sentētie: post deportationē tamē possunt ha bere bona. vt. ff. mād. l. si mādauero tibi. §. is cuius. in fi. Ad qd pōt dici. si deportat̄ aliqs pter crimen: nō potest habe, re bona. ⁊ ideo nec heres eius vt hic. sed si pter illicitā ne gociationem aliquis deportatur: post deportationeʒ potest habere bona vt ibi. Alij dicunt ꝙ deportati non possunt ha bere bona post deportationem si non restituantur a princi, pe vt hic. secus si restituantur a principe vt ibi. Alij dicunt ꝙ hec. l. corrigit illam. ⁊ hec est correcta per auc. que est. j. e. l. vltima. nam hodie bona damnatorum non publicantur vt ibi dicam. secus si aliquis damnetur in metallum. vt. ff. de iure fisci. l. in metallum.

I filius. In. l. ista dicitur. Si filius tuus deportat̄ ppetuo in insulā peculiū eius castrēse vel quasi castrē se nō cōfiscatur. Tex. auferri tibi debet. s. pa tri. ideʒ est in seruo vt dixi. s. e. l. j.

N metallum. In. l. ista dici, tur. Si aliqs dānatur in metallū: efficitur seruus pene ⁊ bona sua cōfiscātur. verūtamē si iperator re mittit ei penā: idubitāter nō recuperat eius bona sed remanēt apud fiscū. Tex. in metal lum. sub. vel in opus metalli. Tex. efficit̄. ⁊ ad hoc cōcordat insti. de capi. di. §. maxima. Tex. quare pro quia. Tex. indul gentia. s. iperiali. nā solus pnceps ⁊c. vt. s. de genera. aboli. l. fi. ⁊. j. de sniaʒ pas. l. cum patreʒ. Tex. pertinent. secus si im perator restituisset eū in integrū vel concessisset ei bona ha bere. ⁊ sic soluitur cōtrariū arg. j. de sniam pas. l. j.

I vt proponis. In. l. ista dicitur. Si tutor tuus cōmisit crimē pter qd bona eiꝰ publicata sunt: tu poteris ꝯuenire pcu. fi sci coram procuratore cesaris. Tex. non ne, gabit. sub. tibi ius contra fiscum. naʒ vbi suc cedit fiscus in ius alterius. respōdet creditoribus. vt supra de fideius. l. j. ⁊ est competens iudex procurator cesaris. vt supra si aduer. fis. l. ij.

E bonis. In. l. ista dicitur. Si mater fami. deportat̄: oīa bona sua confiscant̄ ⁊ filij eius nihil ha bēt de illis bonis. secus est in patre depor, tato. vt. j. e. l. penul. ⁊ vlti. ⁊ hec lex est corre cta per auc. bona. que est. j. e. l. vlti.

I qs itra prouinciā. Segnori hec. l. bona. l. est valde ⁊ leuis. ⁊ argumētabilis multum. ⁊ debetis scire ꝙ hec. l. nihil aliud vult dicere nisi ꝙ si aliqs puincialis vel anglicus cōmittit crimē pro pter qd bona sua debeāt publicari: iudex ordinarius illius puincie debet facere fieri inuētariū in quo ponātur oīa bo, na illius condēnati. oīa bona dico siue mouētia vt sunt mā, cipia. ⁊ debebit assignare artificiū ⁊ ingeniū eoꝝ. Itē debe, bit facere poni in pdicto inuētario omnia animalia. Itē de, bebunt inseri in illo inuētario omnia predia vrbana vel ru, stica ⁊ omnia suppellectilia. Iteʒ debent inseri in predicto inuētario agricole ⁊ censiti ⁊ coloni. Itē debēt inseri omnia que iste habebat in hypothecis. Item debet inseri si habe, bat pecunias vel aurum. ⁊ istud inuentarium debet tradi procuratori fisci vel palatinis. ⁊ debent ista mitti ad erariū fisci. vt ista non occultentur. Si autem iudex illius prouin, cie omiserit facere inuentariuʒ vel omiserit ponere aliquid in inuentario: illud tenet̄ reddere fisco ⁊ tantūdem de suo. Tex. priuate. i. fisci. Tex. qd spaciuʒ. accipiatis iuris qd est infra. Tex. i empticijs. i. in hypothecis. nec debetis habere

in empticijs: quia emptitum grece: latine sonat hypotheca. ¶ Or segnori habetis hic qualiter fiat inuētariū de bonis damnatorum. similiter ꝛ tutores tenentur facere inuentariū de bonis pupillorum. vt. s. de admini. tuto. l. tutores. similiter ꝛ si prelati ecclesie facerent inuentarium non esset damnosum. similiter ꝛ heres debet facere inuentarium. vt. s. de iure deliberan. l. vltima.

I deportatus. In. l. ista dicitur. Paterfamilias habēs filios in potestate ꝛ emācipatos: ob crimē a se ppetratū fuit deportatus: filij q sunt in potestate debēt habere certam partē. sed nūquid filij q erant emancipati debēt vocari ad illā partē? Certe sic: si bona que pater eis donauit tēpore emācipatiōis volūt conferre. eadem dicēda sunt de dote filie vel etiā neptis. vt si filia vel neptis vult cōferre dotem: vocet ad illā partē. Tex. pars. Sed que sit illa pars dicunt quidam quarta debita iure nature. vt. s. de inof. testa. l. parentibus. Alij dicunt ꝙ erit dimidia. vt. j. e. l. vlt. Tex. conferenda: al's est in littera nō. Tex. erit. ꝛ ita habetis ꝙ sicut si filius emancipatus vult venire ad partem que defertur filijs in potestate constitutis: tenetur conferre ea q̄ pater sibi donauit tempore emancipationis: ita filia tenetur conferre dotem si vult venire ad illam partem.

I quis. Segnori licet hec lex sit lōga quantum ad litteram: tñ quātū ad eius sentētiā breuis est. ꝛ in. l. ista dicit imperator. Si aliquis deinceps patiatur stilū prescriptionis qđ absit: si habꝫ vxorem: vxor recuperat ꝓprias res ab alio quoquomodo occupatas. dotem etiam datam marito detrahet de bonis mariti: non eam que aliquando continetur dotalibus instrumentis: sed eam que in veritate data est. Item recuperat donationem ꝓpter nup. Item si aliquid datum est liberis emancipatis ante reatum: illud debent habere integrum exceptis cesareanis: quia isti ab omni beneficio excluduntur. Tex. representententur. sed nōne statur publico instrumento. vt. s. de proba. l. cum precibus. Respondeo statur si numeratio secuta est vt hic. ꝛ. s. de dote cau. nō nu. l. vlti. vel hic est speciale fauore fisci. cuius interest vt non stetur publico instrumento: nisi probetur dos data. Uel potest dici. hic non erat publica scriptura sed priuata. vnde non statur ei sine alijs indicijs. vt. s. de proba. l. instrumenta. Tex. habeant. ¶ Or segnori nō. hic propter delictum viri non publicatur dos nec alie res vxoris. vt. s. ne vxor pro ma. per totum. ꝛ. s. de dona. inter virum ꝛ vxorem. l. res. Fallit si maritus delinquit in officio primipili. vt. s. in qui. ca. pi. ta. contra. l. scitis. ¶ Item nō. ꝙ donationem ante nup. mulier recuperat. sed si esset alia donatio puta causa mortis: non reuocatur. vt in prealleg. l. s. de dona. inter virum ꝛ vxorem. l. res. ¶ Item nota ꝙ donatum est filijs ante emancipationem: ꝙ tenet donatio: non postea: quod est pro illa opinione. quam nō. in dicta. l. res: quia videtur ꝙ criminosus nō possit donare. vt. ff. de dona. causa mortis. l. post crimē. Sed cōtrarium est dicendum per. l. si quis post. que est. j. eo. titu.

Quando quis. In lege ista dicitur. Si aliquis condemnatur de crimine capitali: vel etiā deportatur: si caret liberis: omnia bona sua confiscantur. si vero habet liberos vel nepotes: filij habent dimidiam omnium suorum bonorum: alia dimidia applicatur fisco. idem est etiam si habeat posthumos: quod dictum est in filijs. ꝛ hoc est verum si non erat decurio: quia tunc si decurio non habeat liberos: succedat curia in omnibus bonis excluso fisco. si autem habet masculos etiam nondūꝫ natos: ipsi succedunt in totum curia ꝛ fisco exclusis. sed si habeat filias curia succedit in dimidiam: filia in alia dimidia excepto crimine legis iulie maiesta. quia si quis commisit in. l. iuliam maiesta. filij eius non succedunt ei. Tex. tribuit. sub. viriliter diuidendo inter masculos. ¶ Or segnori super. l. ista ꝛ super isto titulo habetis vnam auc. que incipit. bona ꝛc.

Bona. A. Debetis scire ꝙ hec auc. scripta est hec diuersis modis. quidā habent bona dānatoꝝ ꝛc. quidā habent: substātie eoꝝ ꝛc. ꝛ hec auc. corrigit l. C. in pluribus. Nam in. l. C. dicebat ꝙ si mater deportabat ꝙ filij nihil habebant. vt s. eo. l. de bonis. sed illa. l. corrigit per auc. istam. Item in. l. C. dicebat. si deportabatur pater si habebat liberos: dimidia dabatur liberis: alia dimidia fisco. Hec auc. dicit. si aliquis dānatur de crimine capitali ꝛ bona sua proscribūtur: iudices nō debent lucrari illa bona. Item non debent cōfiscari illa bona: sed debēt applicari descendētibus vsqꝫ ad tertium gradū si supersint. Item vxor debet habere dotem suam vel donationem propter nup. Si autem vxor non dedit dotem: vxor debet habere illam partem quaꝫ deberet habere si extarent liberi vel nō. Sed si non habeat liberos vel vxorem: bona sua oīa debent confiscari ꝺm veteres. ll. Fallit in crimine lese maiest. q2. l. C. in hoc non corrigitur: quia si aliquis cōmisit crimen lese maiest. bona sua publicantur: extēt liberi vel nō. Tex. si superūt. ¶ Or segnori hec auc. corrigit. l. C. si de bonis. ꝛ. l. si deportat⁹. ꝛ. l. vlti. isti⁹ ti. Sꝫ stati videt ꝙ. s. de ince. nup. auc. incestas. ¶ Ad qđ pōt dici. hec est prior in cor. auc. illa posterior. vnde hec corrigit illam. Uel potest dici vbi aliquis damnatur ad mortem bona non publicantur: sed applicantur descendentibus vsqꝫ ad tertium gradum vt hic. Sed vbi aliquis non dānatur ad mortem sicut est qui contrahit incestas nup. ꝙ bona eius confiscentur: est ei pena vt ibi. Tex. recipiant. concor. s. l. proxi. Tex. diffinitam. subaudiatis tertiā: si sunt tres. viriles: si sunt plures. vt. s. vnde vir ꝛ vxor. auc. preterea. Tex. sociantur. i. confiscātur. Tex. iubemus. sub. quia hoc casu filij ad bona eius non vocātur. vt. s. ad. l. iul. ma. l. quisquis. ꝛ est hec auc. in cor. auc. vt nulli iudi. §. quia vo. col. viij.

¶ De bonis mortem sibi conscientium.

¶ Superiori ti. dictū est de bonis dānatoꝝ. Uex q2 quidā sunt qui nō expectāt condēnari ꝛ seipos occidunt: qđ iuris sit de bonis eoꝝ annectit de bonis mortē sibi conscientium idest occidētiū se: qđ fieri debeat videamus. nā multi criminosi sunt tāte audacie: q2 faciunt sibi hoc. q2 dū aliquis detinetur in cathenis semp hꝫ aures apertas si potest sentire vt fiat condēnatio de eo pcipitat seipsum. vñ boni iudices habent istā experiētiā quādo habēt aliquē in carcere ꝛ vident eum cōdēnādum mittūt ꝓ custodibus. custodiatis ne pmittatis eū ascēdere aliquē gradū vel fenestrā. Item caueatis ne gladius vel telū ad manus suas pueniat vt possit se occidere. qbus ita factis cōdēnat eū ad mortē. vnde qđ faciēdū sit de bonis talium personarum videamus ꝛ subijciamus.

Orum demuꝫ. In. l. ista nota ita casum. Quidam accessit ad iperatoreꝫ. Domine habeo mala noua. dixit ipator: displicet mihi. que noua habes tu? dñe dicam vobis: pater meus vel frater meus suspendit seipsuꝫ laqueo ꝛ mortuus est: nūc quero a vobis quid de bonis eius debeat esse: an debeāt cōfiscari an publicari succedentibus ex testamēto si fecit testamētū? vel succedētibus ab intestato si decessit nō cōdito testamēto. Ad qđ respondet iperator. distinguo an pater vel frater iniecit sibi mortem ob cōscientiā criminis perpetrati. quo quidē casu si erat accusatus de publico crimine ꝛ lite cōtestata occidit seipsum: efficit intestabilis ꝛ bona eius cōfiscātur. Si autē fecit ob ipatientiā doloris: aut tedio vite. aut furore vel isania superueniēte. quo quidē casu nō efficit intestabilis nec bona eius cōfiscant: sꝫ applicātur succedētibus ex testamēto si ante fecerat testamētum. vel succedētibus ab intest. si decesserit nō cōdito testamento. Tex. ea ꝓpter. Incipit scōm dictuꝫ. ¶ Or segnori circa materiā huius. l. ꝛ vt plene liqueat materia toti⁹ istius titu. ita distinguendum est vt consueui distinguere. nam cuꝫ aliquis occidit seipsum aut facit ob tedium vite vel ob ipatientiam doloris vel ob repētinū dolorem aut ob cumulum

eris

eris alieni a se contracti. aut aliquis occidit seipsuz ob con/scientiam criminis perpetrati ꝛ ob metum pene vitande. In primis tribus casibus. scilicet cum quis occidit seipsum vel ob tedium vite vel ob impatientiam doloris: aut ob repen/tinum furorem vel ob cumuluz eris alieni a se contracti: ve/nia dignus est: vt bona eius non publicentur nec efficitur in testabilis. ꝛ sic finis huius. l. intelligitur: vt. s. qui te. fa. poss. l. ij. ꝛ. ff. de iure fi. l. in fraudem. §. ij. ꝛ. ff. de iniusto ru. ꝛ irri. tes. l. siquis. §. proinde. in fin. ꝛ. ff. eo. l. vlti. §. siquis autem te/dio. In secundo casu quando quis ob conscientiam crimi/nis contracti a se occidit se: subdistinguo. quia aut commisit crimen priuatum aut publicuz. Si autem quis occidit se ob conscientiam criminis priuati vt est furtum ꝛ simile: quia de priuato crimine quis non dănatur ad mortez nec bona eius publicantur: non efficitur intestabilis. vt. ff. eo. l. vlti. §. idem rescripsit. Si autem quis commisit crimen publicũ tale pro/pter qđ bona eius debeăt publicari: ꝛ occidit seipsum metu huius criminis: de quo etiam' post mortem poterat accusari: publicanda sunt omnia bona eius ꝛ testamẽtum eius quod primo fecerat nullius momenti est vt hic in princi. huius. l. ꝛ. j. l. proxi. ꝛ. ff. eo. l. vlti. ꝛ in primo dicto huius. l. Et hoc est verum indubitanter: siue quis hoc casu occidit se ante litem contestatam siue post si fuerit de crimine conuictus. vt. ff. eo. l. vlti. §. vlti. Que autem sint crimina de quibus quis possit accusari post mortez ꝛ publicentur omnia bona eius: habe/tis. ff. de accusa. l. ex iudiciorum. ꝛ. ff. ad. l. iul. pe. l. vlti. ꝛ. s. de here. ꝛ ma. l. iiij. ꝛ. s. de apos. l. apostatarum. Si autez est cri/men capitale ꝛ publicum: tamen de eo non potest post mor/tem accusari: ꝛ quis ob metum illius criminis occidit se: si/quidem anteq̃ in eo deprehenderetur. vel lis esset contesta/ta: hoc casu non efficitur intestabilis ꝛ bona eius non publi/cantur. vt. ff. eo. l. vltima. in fin. ¶ Sed quid in dubio presu/memus: quia sepe accidit hoc. scilicet vt quis interficiat se: nescitur tamen vtrum fecerit ob impatientiam doloris: vel ob repentinum furorem: vel ob cumulum eris alieni: vel ob conscientiam criminis: in isto dubio quid presumemus? Di/cunt quidam ꝙ presumemus ꝙ fecerit ob conscientiam cri/minis a se perpetrati: ꝛ ob metum pene vitande: ꝛ ne fiscus succedat ei: vt argumen. s. qui testa. fa. pos. l. ij. Sed certe in questione ista dicimus contra. ꝛ contrarium est dicendum. ꝛ dicimus ꝙ presumimus ꝙ fecerit ob tedium vite. ar. l. ff. eo. l. vlti. in fin. per quam colligitur aperte ꝙ si aliquis dicat qđ quis sibi intulit mortem ob conscientiam criminis: ꝙ debet probare. ergo in dubio presumimus ꝙ ob aliam causam in/tulerit sibi mortem. ꝛ hoc aperte probat littera. ff. eo. l. vlti. §. illo. videamus. vnde dicimus ꝙ nisi probetur liquidis pro/bationibus: ꝙ fecerit ob conscientiam criminis ꝛ ob metuz pene vitande: p̄sumimus ꝙ fecerit ob aliam causam vt. j. de iure fi. l. vlti. Item pro hoc facit quod dicitur al's. qui doluz allegat: dolum debet probare. vt. ff. de proba. l. quotiens. §. qui dolum. Nec ob. s. qui testa. fa. pos. l. ij. q2 ibi fuit proba/tio de inocentia eoipso ꝙ cõtra. non fuit probatum. sic ꝛ al's j. de his qui mi. non pos. l. super seruis. Uel potestis distin/guere. siquidem aliquis infert sibi mortem ꝛ non est accusa/tus: non videtur sibi intulisse mortem ob conscientiam cri/minis. Sed si est accusatus ꝛ lis cum eo contestata ꝛ conui/ctus: videtur intulisse sibi mortem ob conscientiam crimi/nis. vt. ff. e. l. vlti. in princi. satis aperte colligitur. ¶ Denuo quero. aliquis consciuit sibi mortem ob metum criminis: vnde bona confiscant̃: est ne istud verum habeat liberos vel non? Dicunt quidam ꝙ hoc est veruz hodie si non habet li/beros vsq3 ad tertium graduz: vt. s. ti. proxi. l. fi. in auc. ibi si/gnata. que incipit. bona damnatoruz. Sed certe dicimus ꝙ hodie istud est verum siue habeat liberos vsq3 ad tertiũ gra/duz siue non. q2 quod dicitur in. l. ista: ꝛ si non mutatur: ergo non prohibetur stare. q2 qđ non mutatur: stare non prohibe/tur: vt. s. de te. l. sancimus. Nec ob. s. ti. proxi. l. vl. auc. bona. q2 illa loquit̃ in reis condẽnatis. sed iste non fuit condemna/tus: sed voluit condẽnationem preuenire. Preterea iste in duobus male egit. primo in eo qđ perpetrauit crimen. scđo male egit in eo qđ sibi ꝯsciuit mortem. sed ille qui ꝑpetrauit crimen: per penam videtur crimen purgare.

Eorum qui. In. l. ista dicitur. Si aliquis cõmisit cri/men publicum ꝛ anteq̃ deferret̃ de crimi/ne: se occidit: bona eius nõ publicant̃: imo bona ei⁹ transmittunt̃ ad eius successores: si crimẽ perduellionis. i. le. maiestatis non commisit. Tex. sunt. sub. ante lit̃. conte. secus si post. vt. ff. e. l. vlti. §. vlti. Tex. si non perduellionis. i. crimen lese maie. q2 siue ante litem contest. siue post consciret sibi mortem: bona publicarentur: vt. s. l. proxi. dixi.

¶ De sententiam passis.

¶ In superioribus vobis dictum est de condẽnatis. veruz q2 condemnati restituuntur: ideo de sententiam. scilicet con/demnatoriam passis. s. in criminibus: ꝛ restitutis cõtra illam sententiam videamus ꝛ sub.

Cum salutatus esset. In. l. ista dicit̃. Quidaz iul. nomine cõmisit falsuz dolo malo: ꝑꝑ qđ fuit perpetuo in in/sulam deportatus. dũ iste iul. esset in depor/tatione imperator antonius iuit ad illã insu/lam. dum in traret insulam illam prefecti pretorio venerunt obuiam imperatori antonio ꝛ salutauerũt eum. hoc facto su/peruenit elius vlp. qui illius isule erat legatus ꝛ obtulit im/peratori antonio illum iul. cum insula nigerrima ꝛ cum bar/ba maxima ꝛ dixit imperatori antonio. videatis domine. hic est iulianus qui in hanc insulaz est deportatus miserere eius vt dominus misereat̃ vobis. imperator antonius respexit iu/lianum ꝛ dixit. restituo te in inte. iulianus incepit gaudere ꝛ incepit reuerti. imperator antonius vocauit ꝛ dixit reuerta/ris huc. si iste iul. gauisus erat de verbis dimissorijs: trista/tus est de verbis reuocatorijs. ꝛ imperator antonius dixit. o iuliane dixi tibi ꝙ restituo te in integ. secundo dico tibi ꝙ te restituo. sed scis tu quid vult hoc dicere? dixit Julianus cer/te non. dixit imperator. hoc est dicere restituo te honoribus ꝛ bonis. Tex. cuz salutatus esset. sub. imperator ingressus insulam. ꝛ ita colligitur hic argu. ad vnum quod non bene seruant scholares. nam quando ipsi obuiant doctori ipsi ex/pectant ꝙ doctor eorum salutet eos: sed non bene faciunt. nam ſm bonos mores inferioris est salutare superiorẽ. vnde ideo tractamus de operibus obsequialibus: vt libertus sa/lutet patronum: vt. s. de obsequi. l. j. Tex. clarissimis viris. idest clarissime dignitatis. quia prefecti pretorio ꝛc. non sunt clarissimi: sed illustres vt. s. de offi. prefec. preto. l. vltima. ꝛ in aucẽ. de ap. ꝛ intra que tempora. §. nullo quoq3. ꝛ dixi. s. de epis. ꝛ cleri. l. raptores. sed ipsi sunt clarissime dignitatis: vt s. ex quibus cau. infa. irro. l. ꝛ si seuerior. Tex. item amicis. s. imperatoris. Tex. ꝛ processisset. sub. imperator aliquãtuluz. Tex. in insulaz deportatus. sub. ob falsum dolo cõmissuz. q2 hec est pena falsi vt in insulam perpetuo deportetur. vt. ff. ad l. cor. de fal. l. j. in fi. Tex. ab elio Juliano tunc legato. sub. il/lius insule. ꝛ legatus insule est preses prouincie. ꝛ sic legitur ff. de offi. pre. l. j. ꝛ. l. legatus cesaris. Tex. dixit. sub. hec ver/ba que sequuntur. Tex. vt autem scias. sub. o Juliane. Tex. honoribus. sub. poribus. Tex. i. omnib⁹ ceteris. idest bonis que ante habebas. ¶ Or segnori vos i. l. ista colligetis tria no. Primo no. cum imperator restituit aliquẽ in inte. redu/cit eum omnino in pristinum statum restituendo eum priori/bus honoribus ꝛ omnibus bonis: q2 verbum restituere ꝛc. vt. ff. de vsur̃. l. videamus. ij. §. in fauiana. ꝛ colligitur. ff. de rei vendi. l. preterea. ꝛ. l. ex diuerso. ꝛ quia restituere in integ. est principis beneficium: vnde largissime est interpretandum. vt. ff. de consti. prin. l. j. ꝛ ad istam. l. concor. ff. de verbo. signi. l. princeps. ꝛ. ff. de postu. l. j. §. ait. secus est si imperator in/dulget alicui veniam pene: quia solũmodo liberat eum a pe/na: sed prioribus honoribus nõ reddit: vnde non desijt esse infamis. vt. s. de genera. aboli. l. vltima. ꝛ. j. eo. l. proxi. sed vbi quis restituitur in integ. infamia remittitur: vt. s. de nupt. l. imperialis. §. sed ꝛ si tales. ꝛ. ff. de postu. l. j. §. pe. ꝛ. l. de qua re. ꝛ. s. ad tre. l. siqua. ꝛ. j. e. l. vl. ¶ Itẽ no. hic tria sunt paria

restituo te in integ. vel restituo te ad omnia. vel restituo te: q2 si imperator dicit. te in inte. restituo te. videt restituere in pristinum statum: q2 restitutio ꝛc. vt. ff. de mino. l. ꝙ si minor. §. restitutio. Item si dicit imperator restituo te ad oia: vñ restitui in pristinum statum. q2 qui omnia dicit: nihil excipit: vt. s. de bo. lib. l. j. Itez si imperator dicit restituo te: q2 principis est restituere. vñ latissime est interpretãdum.

Um patrem. In. l. pñti rñdet imperator interroganti: vt patet ex. l. subscriptione. Et in. l. ista ponit talis casus. Accessi ad principez dñe pater meus ob crimen a se perpetratuz fuit in metallũ dãnatus: vel in opus metalli: ꝛ sic per ꝯsequens bona sua merito fuerũt a fisco occupata. postea dñe imperator vos cõcessistis ei indulgentiam illius pene. nunc quero a vobis: nũquid patri meo bona erunt restituenda? Respondet imperator ꝙ nõ. ꝛ hoc est verum: nisi super bonis speciale beneficiũ a nobis fuerit impetratum ꝛ concessum. Tex. cum patrẽ damnatũ in metallum. sub. vel in opus metalli. Tex. occupata sunt. nam cum quis dãnatur in metallũ: patitur maximam capitis diminutionẽ: vñ perdit bona: q2 efficit seruus pene: vt. ff. de capi. di. l. vlti. vñ sicut liber homo nõ habet peculiũ: ita seruus nõ habet bona: vt. ff. de verbo. signi. l. liber homo. Tex. ꝙ ex indulgẽtia. i. ex pene remissione. vel dicatis ꝙ ex indulgentia. s. generali. Tex. super h. i. super bonis recuperãdis. Tex. fuerit impetratũ. sub. ꝛ indultum a principe. ¶ Unde not. si imperator indulget alicui penam: bona non recuperat: nisi hoc imperator specialiter adiecisset: vt. s. de generali aboli. l. vltima. ꝛ. j. eod. l. generalis. secus si imperator diceret restituo te in integruz: vt. s. l. proxi. dixi.

I debitor. In. l. ista dicunt tria principaliter. Prio dicitur si tu eras debitor titij in. c. ꝛ fuisti ob crimen publicũ perpetuo in insulam deportatus: per quãdam ꝯsequentiam bona sunt tibi adempta. vñ tu debitor exulas nudus. vnde non teneris titio rñdere: sed fiscus. verũtamen si imperator restituit te in integ. vñ tibi remittere penam deportationis ꝛ bona restituere: ꝛ iõ titio teneris insolidũ. Scdõ dr. si imperator diceret restituo te sed nolo te habere omnia bona tua sed partẽ. certe pro qua pte reddunt tibi bona: pro eadẽ parte teneris titio rñdere. Tertio dr. si tu debitor titij non fuisti deportatus: sed q2 oia bona tua erant fisco obligata: ꝛ q2 fisco non satisfaciebas: fiscus occupauit oia bona tua: pp talem occupationẽ a fisco factã tu ꝛ fideiussores tui nõ liberamini a fisco: ꝛ iõ fiscus te ꝛ tuos fideiussores poterit cõuenire. Tex. secuta est. sub. tacite: vt. s. si ap. pen. mor. fuerit. l. vlti. Tex. liberatus est. sub. ne teneatur pro illa parte bonorum quã non accepit. Tex. partem. sub. quotam: puta dimidiam. quia appellatione partis: dimidia continetur: vt. ff. de verbo. signi. l. nomen filiarum. §. portionis. Tex. ꝙ si. Incipit tertium dictuz. Tex. sunt. sub. quia iste erat debitor fisci: ꝛ non soluebat. Tex. obligatas. sub. ꝛ ideo tenebitur ppriis creditoribus insolidum respondere. ¶ Or segnori in. l. ista no. si debitor qui habet creditorem in. c. deportatur in insulam: nudus exulat non tenetur creditoribus respondere: sed fiscus qui successit ei in bonis: vt. ff. de capi. dimi. l. tutelas. §. fi. Similiter si bona confiscarentur pro parte: pro parte liberatur: ꝛ pro alia parte tenetur respondere creditoribus: vt. s. de fideiusso. l. j. Si postea debitor restituitur in integrum: recuperat omnia bona ꝛ in eum restituuntur actiones contra eum: quia verum est vt quem sequitur emolumentum: ꝛ onus: vt. s. de furtis ꝛ seruo corrupto. l. vltima. §. sed cum in secundam. Si autem restituitur cum quotta parte bonorum pro eadem parte respondet creditoribus: vt ita quid iuris sit de toto quo ad totum: idem iuris sit de parte quo ad partem: vt. ff. de rei vendi. l. que de tota. Sed si restituitur vt recuperet vnam rem: tunc non tenetur creditoribus respondere: quia es alienum sequitur totum patrimonium non rem singularem: vt. s. de hered. institu. l. quotiens. ꝛ. ff. ad trebel. l. j. §. si heres.

Utor filiorum. In. l. ista dicit. Quidã fuit tutor quorũdaz pupillor ꝛ eor tutelaz gessit ꝛ male. postea tutor ob crimẽ a se ppetratuz in metallũ dãnatus est: ꝛ sic bona sua cõfiscata fuerũt. deinde tu successisti iure ciuili illis pupillis quor ille tutor fuit. cum iste tutor non fuit restitutus in integrũ sed veniaz pene criminis ꝯsecutus est: nũquid tu qui successisti pupillis poteris agere tutele actiõe cõtra tutorez? Certe nõ. sed contra ipsuz fiscũ ad quez bona peruenerũt erit agẽdũ actione tutele. Tex. bonor poss. sub. ꝫ tabulas: vt q2 ab illis pupillis fuisti scriptus heres: vt. s. de bo. pos. ꝫm tab. l. vl. Uel dicatis bonorũ pos. s. vnde agnati vel vnde cognati. vt. ff. vnde cog. l. j. vel dicatis bonor pos. scilicet vnde le. que habz locũ vbicũqz aliquis. l. vel se. con. ad successionez vocat. vt. ff. vñ le. l. ij. in fi. Tex. fit. sub. ille tutor. Tex. non tenetur. sub. ꝛ h illa ratione: q2 non recuperat bona q2 fiscus tenet: vt. ff. de capi. di. l. tutelas. §. vlt. Tex. recuperauit. sub. quia tunc tenetur creditoribus respondere.

I ademptis. In. l. ista not. ita casum. Quidam accessit ad principẽ: ꝛ corã eo talem proposuit qõnem. Domine habebã multos creditores. fui in insulaz deportatus bonis adẽptis. ꝛ ita certuz est ꝙ bona mea fuerũt cõfiscata. postea mihi pena deportationis remissa est: nũquid pristinas actiones quas habebaz ꝯtra debitores meos recupero? aut remanebũt apud fiscuz? Respondet imperator si indulget tibi sola pena: sola pena tibi remissa est. vnde actiões quas habebas ꝯtra debitores tuos nõ recuperas: immo remanẽt apud fiscũ: ꝛ pcur. fisci eas intẽtabit. Tex. cõi. Quid vult hoc dicere? Respondeo est indulgẽtia singularis. est cõis siue generalis. Indulgentia singularis est qñ deportatus per se vel interpositã personaz supplicat principi ꝛ dicit. dñe imperator miserere mei non intueamini peccata mea: sed natales meos. vñ imperator dixit inspectis natalibꝰ tuis indulgeo tibi veniã pene. ꝛ hec est singularis indulgentia: q2 certe psone indulget. Est cõis siue generalis indulgẽtia qñ ob sobolẽ natã principi: vel q2 victoriaz habuit de inimicis: dicit imperator nos gaudemus: bonũ est ꝙ oẽs gaudeant: vnde remitto penã omnibus deportatis in insulam. hec est cõmunis siue generalis indulgẽtia: quia non indulgetur certe persone: sed omnibus. ꝛ ista solummodo remittit veniam pene vt hic. ꝛ. j. eo. l. generalis ꝛ. s. de generali aboli. l. vlti. Tex. habuisti. sub. tempore depor. Tex. publicatorum. sub. ꝛ ita apud fiscum. Tex. prestentur. sub. q2 non sunt reddita bona ei. sed secus si esset restitutus in integruz: vt. s. e. l. j. dixi.

N insulam. In. l. ista dr. Si filiusfami. fuit pter crimẽ publicũ in insulã perpetuo deportatus: ꝛ sic desijt esse in potestate patris: postea ex indulgẽtia imperatoris domini alexandrini restitutus est: recuperat ciuitatẽ ꝛ dignitatem: non tamẽ in patris potestatem reuertitur. Tex. deportato. sub. ob crimen publicum: puta propter falsum. Tex. exempto. i. liberato. Naz bene scitis ꝙ filius est in potestate patris ꝛ patria potestas ẽ iur ciuilis: vt insti. de patria po. in princi. si filius deportatur perdit familiaz vt hic. Tex. si postea ex indulgentia. sub. vel ex restitutione. ꝛ sic soluam quoddam contrarium. vel dicatis si postea ex indulgentia: scilicet pene. ¶ Or segnori h videtur mirabilis lex. nã hec l. innuit ꝙ si filius deportatur ꝙ liberetur a patria potestate. si restituatur recuperat primã dignitatẽ sed in patris potestatez nõ reuertitur. sed videtur contra. nam si pater deportatur perpetuo in insulaz: ꝛ pater restituit: videtur ꝙ liberi reuertantur in potestatez patris: vt. j. eod. l. vlti. ꝛ institu. quib. mo. ius pa. po. sol. §. restitutis. Ad istud dicitur tribus modis. Et vno modo sic. sophysma puncti tollit dissonantias. vnde soluetis sic. si filius deportatur: efficitur sui iuris. si postea restituitur recuperat patriã: nõ tñ reuertit in patris potestatẽ: idest ipsa restitutio fingit ꝙ die deportationis non fuerit deportatus: ꝛ sic nõ liberatur a patria potestate: vnde in ea nõ reuertit

reuertitur: qz ab ea non discessit. τ hanc solutionē dominus Py. in suis oppositionibus approbauit. sed caueat sibi qz hec rñsio est cōtra. l. j. e. l. vl. qz est inuenire mediū inter diez deportationis τ inter diē restōnis. Vñ dicetis scdo modo τ sic aliud est si pater deportaī: qz filius p patris deportationez efficiī sui iuris. aliud est cū filius deportaī: τ per deportationez efficitur sui iuris. vbi pater deportatur: filius p patris deportationem efficitur sui iuris. Si pater restituitur in cuius fauorem indulgeī restō? Certe in fauorē patris: nō in fauorez filij. igitur pater recuperat filios in sua ptāte. τ sic loquitur. j. e. l. vl. Sed si filius deportatur per hoc efficitur sui iuris: vt. ff. de capi. di. l. vlt. §. vl. τ patria po. est iur. ciuilis. vñ perdit eam si restituitur. fit eius fauore. igitur sibi vtilia restituūtur. scilicet vt recuperet primam dignitatez. sed cuz effectus est sui iuris: non debet reuerti in patris potestatē: quia sic restitutio fieret ad eius damnum τ sibi noceret: quod esse non debet. quia quod fauore alicuius introductum est: non debet retorqueri in eius lesionem: vt. s. de legi. τ consti. l. qđ fauore. τ fm hanc solutionem secure sub. in littera dum dicit si postea ex indulgentia. sub. vel ex restitutione. Unde potestis soluere tertio modo. τ sic iste filius non fuit restitutus: sed solummodo fuit pena remissa cum ista adiectione vt recuperaret primam dig. igitur recuperat primā dig. non autē recuperat ptātem patris. s. vt in eius ptātem recidat. τ p ista solutione est in ar. s. e. l. j. τ ibi dixi.

Generalis. In. l. ista not. ita casuz. Imperator ob rez pspere gestā: vt qz victoriam habuit de hostibꝰ: vel ob sobolez sibi natam vocatis proceribus suis dixit quid possemus facere vt placeret subditis? Dixerūt proceres sui. leue est mittatis litteras vestras φ omnes dānati in metallum vel damnati in exilium possint redire τ vti ciuitate romana. dixit imperator optime dixistis. misit litteras suas: τ omnibus metallarijs τ exulibus penam indulsit. queritur modo quid operetur ista generalis indulgentia? Respondet imperator τ dicit qđ operatur vt liberentur a pena metalli. non autem operatur vt primos honores recuperēt neqz vt desinát esse infames. Tex. generalis. idem est generalis φ cōmunis: vt s. e. l. tutor. dixi. Tex. reditum. s. vt ciuitate romana vtantur. ¶ Et ita no. φ indulgentia impatoris non remittit infamiā: vt. s. e. l. ij. τ dixi. s. e. l. j. Odo.

Frustra. In. l. ista dicitur. Seruus meus ob aliquod crimen fuit in metallum damnatus: τ ita desijt esse seruus meus: postea pena liberatus est: nūquid ille quondam seruus meus reuertiī in meum dominium? Respondeī φ non: sed remanet fisci. verūtamen si seruus meus habet res aliquas meas τ fiscus tenet eas ego potero agere corā procur. cesaris: vt fiscus mihi eas res reddat. Tex. liberatus. sub. ex indulgētia imperiali. Tex. non patietur. qz esto φ remaneat seruus fisci vt infra dicit: non tamen debet mihi iniuriosus esse. Tex. procurator. s. cesaris: vt. s. si aduer. fis. l. vlti. Tex. mancipium. vt. s. e. l. si ademptis.

Si pater. In. l. ista dicitur. Pater tuus in cuius potestate eras vna cum fratribus tuis fuit in insulaz deportatus. postea non fuit restitutus: sed ex generali indulgentia pena remissa est patri tuo τ fratribus tuis: nunquid tu cum fratribus tuis reuerteris in patris po. Certe non: τ ideo si aliqua hereditas tibi vel fratribus tuis delata est commodum illius hereditatis tibi acquiris: τ fratres tui sibi acquirunt. non autem acquiris patri tuo: vel fratres tui acquirunt patri tuo. Tex. generali indulgentia: vel communi quod idem est: vt dixi. s. eo. l. tutor. Tex. liberatus est: idest pena criminis remissa est. Tex. per vos: idest per te τ fratres tuos. Tex. potuisse. quia ex ista indulgentia generali vel communi non reuertimini in patriam potestatem. secus si esset restitutus. Et soluitur contrarium vno modo. infra eo. l. vltima.

Cum indulgentia. In. l. ista respondet imperator interrogāti vt patet ex. l. subscriptione. Et in. l. ista poniī talis casus. quidā accusauit te de crimine: pēdente ista accusatione iste fuit ob aliud crimen in insulam deportatus. demū iste a pena criminis liberatus est: τ est reuersus ad primam ptātem. tu nimis subtilizas τ dicis. tu accusasti me de crimine τ nō probasti: cōmisisti in turpil. dicit ille. reducas ad memoriā totuz factū. verū est φ ego accusaui te de crimine: pēdente ista mea accusatione fui deportatus: vñ mea accusatio fuit abolita: vñ non cōmitto in turpil. vñ si sum reuersus: abolita mea accusatio nō resurgit: τ ideo tanqz calūniator nō sum puniēdus. Tex. abolita. sub. ipso iure ex sua deportatione. Tex. calūniam. i. infamiam. s. similitudinem supplicij: vt. s. de accusa. l. vlti. ¶ Or segnori dñs Jo. τ Azo de ista. l. faciūt magnū festum. sed ex casu apparet φ nullū festum sit faciēdum: qz hec. l. dicit φ si deportatus reuertiī in patriaz: calūniam. i. infamiā non patiī. ergo infamia remittiī per indulgentiam principis. sed contra. s. de generali abolitione. l. vlti. τ. s. e. l. ij. τ. l. generalis. ¶ Or segnori salua auctoritate eorum nimis subtilizant. Est enim duplex infamia. Est enim infamia que infligitur ob rationez publici criminis: vt. ff. de his qui no. infa. l. j. τ illā infamiam indulgentia principis cū indulgeat penā nō remittit vt in. l. contra. Est τ alia infamia. si accuso te τ nō probo qđ intendo: cōmitto in turpil. τ notor infamia: vt. ff. ad turpil. l. ij. τ. s. de accusa. l. vlti. vnde si accusaui te de crimine τ pendēte accusatione ob aliud crimen suz deportatus: ipso iure accusatio aboletur: vnde non notor infamia: vt. §. de aboli. l. j. τ ita hoc casu non videor calūniatus vt hic.

Casus. In. l. ista no. ita casuz. Tu mouebas mihi qōnem de aliquo fundo: pēdente questione illius fundi fuisti in insulam deportatus: tandez restitutus es in integruz: nunqd eoipso fundus ille erit a me restituendus? Certe non: sed recuperas primos honores. τ ista restitutio ponit nos in eadē briga in qua ante eramus. qz si iste fundus inuenitur tuus: tibi restituetur: alˀs non. Tex. non imutat. qz recuperas primos honores: non autem minuiī questio fundi: qz restitutio τc. vt. s. de repu. que fiunt in iudi. l. vnica.

I deportationis. In. l. ista dr. Si tu fuisti deportatus in insulā τ imperator tibi indulget veniā pene: τ insup adijcit φ vult φ totam tuaz substantiā debes recupare. hoc casu teneris prioribus creditoribus rñdere. Tex. consī. s. deportatus. nā si remittiī pena τ recupat omnia bona rñt creditoribus: vt. s. e. l. si debitor dixi. τ insti. de fideicō. here. §. fiqs.

In qōne testamenti. Segnori. l. ista hꝫ duplicē intellectū. Et vno mō legiī fm Jo. τ Azo. τ fm φ omnes antiqui doctores intellexerūt. l. istam. s. vt. l. ista formet duas qōnes. sꝫ prima nō determinaī in lrā. scda qđ sic. Scdm eos legiī τ intelligiī alio mō h. l. hꝫ φ ego ɔsueui intelligē. s. vt. l. ista ponat duas qōnes τ vtraqz questio determineī in lrā. ego lecturaz cōem pmittā vobis τ fm illā exponam lrām τ glosas adaptabo. Et in. l. ista no. ita casum. Ponamus titius paterfam. habebat filiūfam. puberem in ptāte. accusatus fuit iste titius a seyo de aliquo publico crimine: τ pp istud crimen fuit in insulā deportatus ppetuo cum publicatione bonoꝝ. dū esset in deportatione: filius eius qui remanserat domi fecit testamentū: postea titius deportatus fuit a principe in inte. restitutus vlˀ simpliciter. queritur modo an testamentū factum a filio titij valeat τ teneat an efficiat irritum? Ad istam qōnem dicunt dñs Jo. τ Azo. τ omnes antiqui doctores nō rñderi nec determinari in lrā. Sed qūo determineī dicam in lrā. ¶ Scda questio que determinaī in lrā. est. titius paterfa. habens filium in ptāte vel filium puberem vel legittime etatis vel filium impuberē fuit

deportatus. dum esset in deportatione filius contraxit cum erat legittime etatis. vł filio impuberi datus est tutor. postea pater restitutus est in inte. vel simpliciter. nunc querit vtrum contractus celebrati a filio titij medio tempore dum esset in deportatione sint validi? querit etiaз an tutor datus dū esset in deportatione desinat esse tutor: ꝛ administratio reruз filij patri restituat? Ad qd ridet imperator cōstantinus remotis vulpiani atq3 pauli notis dicēdo ꝛ approbando sententiam papi. veram esse. sc3 ꝙ cōtractus celebrati a filio titij medio tempore: dum titius pater esset in deportatione firmi sunt ꝛ validi si filius erat legittime etatis. sed si esset minor ꝛ esset lesus in cōtrahendo: cōtractus ab eo celebrati sunt inualidi q̄ntum ad effectuз: q2 restituet. nam minores etate quicq3 iur agere prohibent. Ad id aūt qd dicit ꝛ querit quando tutor ei datus desinat esse tutor ꝛ administratio rerū filij patri restituatur: respondet ꝛ dicit si iste titius deportatus qui nunc est restitutus est homo male vite ꝛ inhoneste: est vicioꝝ peccator: est luxuriosus ꝛ pdigus: h tutor datus filio eius impuberi nō desinit esse tutor immo remanet tutor. Ite3 hic tutor non debet deserere administrationē rerum filij. ꝛ si desereret teneret act. tutele. ꝛ incōueniens esset ꝙ talis pater recuperaret administrationē filij. Si aūt pater est bone cōuersationis ꝛ est homo bone vite ꝛ honeste: tūc tutor datus filio desinit esse tutor. ꝛ tunc administratio in bonis filij reddit ei. ne si non redderet ei: tunc patri tristior esset reditus q̄ discessus: qd esse nō debet. Tex. fecisset. hec est prima questio que proponit ꝛ non soluit. Incipit secūda dum dicit remotis ꝛc. Tex. quibus. hucusq3 locutus est quādo filius est pubes ꝛ legittime etatis: nunc loquit quando filius est impubes. ¶ Or segnori sicut pmisi vobis hec. l. habet duplicem intellectum. Et legit vno modo ꝭm Jo. ꝛ Azo. dic vt dixi in casu. modo videamus summariā expositionē littere. Tex. in qōne testamēti qd deportati filius fecisset patre remeante. hucusq3 durat prima questio ꝛ littera legit ꝛ ordinatur duobus modis. Et vno modo sic. in qōne testamenti ꝙ fecisset filius deportati. sub. patre existēte in deportatione. Tex. remeante patre. sub. ꝛ restituto. ꝛ sub. querit ꝛ dubitatur an valeat testamentū vel irritet. Potest ꝛ secūdo modo legi ꝛ ordinari hec littera: ꝛ erit sensus idem. ꝛ sic remeante patre. sub. restituto. in qōne testamenti qd filius deportati fecisset sub. in dubium reuocat an valeat testamētum vel irritet. ꝛ hec questio sicut dixi ꝭm eos non determinat in littera: sed ego eam infra determinabo. Tex. remotis. Hic incipit scda questio. ¶ Or dicatis mihi quid dicebant note vulp. ꝛ pauli? Respondeo pōt dici ꝙ dicebant patre deportato ꝛ restituto: filium non reuerti in ptātem pa. sed pap. sententia placet: que dicit patre deportato restituto: filium in potestatē patris reuerti. ꝛ h indicat littera sequens. Uel potest dici ꝙ ignoramus que essent ille note. s3 eius sentētia ponit hic. sic ꝛ alibi fit mentio de edicto ptoris qd non habemus: vt. ff. ex qbus cau. ma. l. ab hostibus. §. sed ꝙ simpliciter. sic ꝛ alibi fit mentio de lege ꝛ eam nō habemus. s̄. de bo. que libe. l. cuз oportet. §. cum autem. Tex. firmauerat. vt q2 erat maior. xxv. ann. nam legittima etas est. xxv. an. vt. s̄. de his qui ve. eta. impe. l. vlti. secus si esset minor: q2 si lesus esset: restitueret: vt. ff. de mino. l. j. ꝛ. l. ait. in princi. Tex. rata sunt. sub. q̄ntum ad agendum ꝛ excipiēdum: vt. ff. de acqui. re. do. l. statuas. ꝛ. ff. fami. her. l. inter coheredes. §. j. Tex. ne eorum. s. gestorū vel contractuum. Tex. potestate. ꝛ hoc est veruз quando filius esset maior. secus si esset minor: vt infra dicit. minores enim etate ꝛc. ꝛ dicunt minores ꝛc. vt. ff. de mino. l. j. §. j. Tex. prohibentur. sub. q̄ntum ad effectum: q2 lesi restituunt: vt. ff. de mino. l. j. ꝛ. l. ait ptor. in princi. ꝛ. s̄. de in inte. resti. l. minoribus. Tex. quibus. s. filijs ꝛ facit transitū de singulari ad plurale. ꝛ tale no. ff. de transac. l. qui cum tutoribus. in fi. Item. s̄. locutus est de filio deportati qui erat pubes. hic incipit tractare de filio deportati qui erat impubes. Tex. vt ab officio suo. scilicet tutele. Tex. regresso. i. reuerso. Tex. eo. s. patre. Tex. sed etiam officium suum. s. paternum. Tex. vt eoruз. s. filioꝝ. Tex. ꝛ augeat. sub. pater qui est legittimus administrator filij: vt. s̄. de bo. ma. l. j. Tex. nam si. q. d. hec que dixi habēt locum si persona patris est honesta. secus si est inhonesta: vt subijcit. Tex. non est eorum. s. filiorum. Tex. fugiat. s. pater. Tex. prestet. sub. tutor si recedat a tutela vel ab administratione. Tex. diminuat. idest aggrauet quasi aperte dicat. non facit hec sententia deportationis vt pater filios in potestate non recuperet nec administrationem bonorum ipsorum filiorum: sed ipsius prodigalitas impedit eum ne filios recuperet in potestate nec eoruз bonoruз administrationem recuperet. Tex. quē. s. patreз. Tex. si cōparata morum integritas. s. ꝛ honestas vite. Tex. natura. sub. q̄tum ad patriaз potestatē: quā recuperat pater. Tex. vti officio. s. administrationis rerū filiorū. Tex. ei. s. patri. Tex. tradenda sunt. sub. q2 est legittimus administrator. Tex. que. sc3 gubernatio. Tex. luctuosior. i. tristior. Tex. q̄ discessus. sub. patri qd eē non d3. Tex. indulgentia. s. imperialis. Tex. snia. sc3 deportationis. Tex. recuperatio. sub. vrī filij in potestateз patris reducunt. Tex. ꝛ filij. sub. hoc casu reuertuntur in patris potestatem. Tex. officijs. i. obsequijs. Tex. vt libertatē. i. relaxationem a patris potestate. Tex. non dānationis. i. deportationis. Tex. sed leuitatis paterne. i. beniuolētie. Tex. testeз. habeant. sub. filij hoc casu. ¶ Or segnori ex. l. ista colligunt plura no. Et primo not. si filio impuberi datus est tutor ꝛ deportatus est in integrū restitutus a principe: si pater deportatus est male fame: tutor datus illi filio impuberi non desinit esse tutor qd est mirabile. s. ꝙ qui in potestate patris est habeat tutorē. sed regulariter contra. vt insti. de tutel. in princi. ꝛ. s̄. de cur. fu. l. vlti. ꝛ ita peccator est seruus peccati: ꝛ ideo q2 peccator videtur potius cōsuetudini q̄ emendationi deputasse: vt ar. s̄. de epi. au. l. iij. in fi. ꝛ. s̄. de ser. fugi. l. quicunq3. ꝛ q2 qui semel est malus semper presumitur malus: vt. ff. de accu. l. sicut. §. ijsdeз. sed si pater restitutus est bone fame: tutor filij impuberis desinit esse tutor. ne si non desineret esse tutor: patri tristior esset reditus q̄ discessus qd esse non debet. ꝛ ita habetis ꝙ gaudium non debet in tristiciaз reuerti. q2 si tutor non desineret esse tutor: patri gaudiuз restitutionis non conuerteretur in gaudum: imo conuerteret in tristitiam. sic ꝛ nō debet esse alicui officium suum damnosum: vt. ff. de furtis. l. si seruus. §. quia vero. sicut ꝛ eadem absentia non debet alicui prodesse ꝛ obesse: vt. ff. ex quibus cau. ma. l. j. ꝛ q2 ex eodem facto ꝛc. vt. ff. de inter. ꝛ rele. l. relegatorum. ꝛ. s̄. de here. ma. l. curiales. in fi. ¶ Ite3 no. hic ꝙ pater vilis conditionis est pater quo ad quid ꝛ quo ad quid non. quo ad hoc pater vilis conditionis est pater vt honoretur: vt. ff. de obsequijs. l. parens. ꝛ. l. honori. sed quo ad hoc si est vilis pditionis: nō est pater vt administret vt hic. ꝛ ad hoc est argu. ff. so. ma. l. si cum dotem. §. eo tempore. Item nec in moribus est pater. ¶ Or segnori ad. l. istam opponitur. hec. l. dicit si filius deportati contraxit dum esset legittime etatis: patre restituto contractus remanet firmus. ne si non remaneret firmus sequeretur ꝙ non esset sui iuris vel esset in patria potestate. ꝛ sic aliquid esset in pendenti quod esse non debet. Sed. l. dicit ꝙ aliquid est in pendenti. ecce si pater relicto filiofami. domi capitur ab hostibus: interim status filij est in pendenti: quia patre reuerso fingitur retro in patris pote. fuisse. sed patre mortuo fingitur sui iuris fuisse: vt institu. quibus modis ius pa. po. sol. §. si ab hostibus. ꝛ. ff. ad mace. l. j. §. si pendeat. Item aliquid est in pendenti. ecce si seruus in quo habeo proprietatem ꝛ tu vsufructum emit aliquid ꝛ non numerauit precium: est in pendenti cui quesierit dominium: quia si soluit de pecunia mei proprietarij: mihi querit dominium. si soluit de pecunia tui vsufructum tibi querit: vt. ff. de vsufruct. l. sed ꝛ siquid stipuletur. §. interdum. Ad quod potest dici dupliciter. Et vno modo sic. nihil est in pendenti inspecto tempore presenti vel preterito: sed futuro tempore inspectō. sicut est nauem venire ex asia vel non vt hec probantur ff. de iniusto rup. ꝛ irri. testa. l. cum in secundo. ꝛ. ff. si certum petatur. l. cum vero. ꝛ. l. itaq3. ꝛ. ff. de verbo. oblig. l. conditiones. ꝛ. l. sub conditione. Uel potest dici nihil est in pendenti inspecta natura insita rebus ac diuina potentia. sed considerata imbellicitate nostra: multa sunt in pendenti: vt. ff. si cer. pe. l. itaq3. ꝛ. l. respiciendum. vnde h presenti tempore inspecto ꝛ pterito non pendet status eius, q2 certū est deportatione patris filium sui iuris effectū: vt insti. quibus mo. ius pa. po. sol.

po.sol.§.cum autem.Sed denuo oppo.na3 h' dicitur q pa
tre restituto filij reuertunt' in ptátem.S3 videt' ɔtra.ꝛ videt'
q remittat' sola pena:vt.s.e.l.si ademptis.ꝛ.l.insulā.ꝛ.l.ge
neralis.ꝛ.l.si pater.Ad qd quidam dixerunt.qd illis.ll.dici
tur:presenti.l.corrigitur:q2 nō est nouum ꝛc.vt.ff.de le.ꝛ se.
con.l.non est nouū.que solutio nō placet:q2 legu3 correctio
est vitanda inquātum de iure vitari pōt: vt.s.de ap.l. preci
pimus in fi.ꝛ q2 qd non mutatur:quare stare prohibetur:vt
s.de testa.l.sancimus.Alij voluerūt dicere secūdo modo ꝛ
sic.cum pater restituit':q2 aut dicit imperator restituo te in te
integrū ad omnia.vel dicit restituo te in inte. aut dicit sim
pliciter te restituo.primis duobus casibus filij redeūt in po
testatem patris.in tertio casu remittitur pena:sed filij nō re
deunt in potestatem patris vt in.l.contra.sed hec solutio si
militer non est bona:quia verbum.restituo.habet perfecta3
significationem: vt.ff.de vsuris.l.videamus.§.in fauiana.ꝛ
ideo ad omnia intelligitur restituere: vt no.s.e.l.j.ꝛ iō vos
dicetis sic.nam aliud est cū imperator indulget veniā pene
criminis generaliter vel specialiter.aliud cu3 restituit in inte
grum.vbi indulget veniā pene:solummodo pena3 videt' re
mittere:non aute3 bona vel liberos vel honores recuperat
vt in.l.contra.ꝛ.s.e.cum patrem.ꝛ.s.de generali aboli.l.vl
ti.Si autem imperator restituit in integrum vel ad omnia re
stituit:q2 verbū.restituo.habet perfectam significationem:
videtur eum in pristinum statum reducere.s.vt recupet bo
na ꝛ q recuperet filios i potestate: vt.s.e.l.j.ꝛ.l.casus.ꝛ sic
intelligitur lex nostra.¶Sed denuo ad.l.istam opponitur.
ꝛ istam obiectionē facio ego hic:quia dominus Azo nimis
perfunctorie ꝛ simpliciter circa materiam istam dixit.nā hic
dicitur.cum filio deportati impuberi datus est tutor ꝛ pa
ter restituitur ꝛ est viciorum seruus:tutor non desinit esse tu
tor.Sed videt' contra. quia filius per restitutionem patris
reuertitur in potestatem patris vt hic dicitur.ergo tutor de
sinit esse tutor:quia existenti in potestate tutor dari non po
test:vt insti.de tu.in princ.ꝛ.s. de cur.fur.l.vlt.in princi.Ad
istud dico duob9 modis.Et vno modo sicut dicit dñs Azo
in summa huius tituli speciale est hic q patre deportato re
stituto:filius reuertat' in patris potestatē ꝛ habeat tutorem
vñ mirabile est q qui est in potestate patris habeat tutore3.
nec assignat aliquam rationē specialitatis: sed potestis assi
gnare talem rationem specialitatis. patre deportato ꝛ po
stea restituto:lex vult prouidere vtriq3 patri vt recuperet
filium in potestate. Item filio vult prouidere cum pater
non est integre fame vt per tutorem bona administrentur.
Simile inuenio alibi. si datur filius in adoptionem: quo
mortuo reuertitur in patris potestatem quo ad quedam:vt
s.de adop.l.vltima.sic dico esse ex predictis filium non esse
in potestate alicuius ꝛ ei dari tutorem.ꝛ sic filio non datur
tutor licet possit ei dari curator:vt.s.de bonis que libe.l.
vltima.§.j. Vel dicatis sicut consueui dicere:ꝛ potestis in
telligere cum eadem distinctione.sicut patre restituto:si pa
ter non est integre fame tutor non desinit esse tutor: ita in
eius potestate non reuertitur propter vtilitatem vite pater
ne.sed quo casu desinit esse tutor:eodem casu filium in po
testate recuperat.Si obijciatur qualiscunq3 sit persona pa
tris etiam licet vilissima:sancta ꝛ honesta debet videri filio.
vt.ff.de obsequijs.l. liberta. Respondeo verum est q̄tum
ad obsequium:licet pater sit viciorum seruus:tamen pater
est ꝛ debet filius ei obsequiu3.ꝛ sic intelligitur lex illa.sed si
pater est seruus viciorum:non est pater q̄tum ad admini
strationem vel q̄tum ad finiendam tutelam vt hic. ¶Sed
denuo instatur hic quomodo filio deportati datur tutor:
cum filio captiui ab hostibus non detur tutor? vt.ff.de tu
to.l.muto in fi.Respondeo.si pater capitur ab hostibus:fi
lio impuberi non datur tutor sed datur cur.bonis. ꝛ sic in
telligitur lex contra.sed filio deportato datur tutor. ꝛ sic in
telligitur hec.l. Et est ratio diuersitatis. captus ab hosti
bus habet spe3 postliminij:vnde non liberatur filius a pa
tria potestate:vnde non datur illi filio impuberi tutor. sed
bonis ipsius capti dabitur curator ꝛ curando bona impu
berem sustentabit.sed deportatus nullam spem habet post
liminij.ꝛ cum restituit' in integrū miraculosum est sicut mi
raculosum fuit lazarum resurgere:vnde datur filio impube
ri tutor:vt insti.quibus mo.ius pa.po.sol.§.cum autem.
¶Nunc segnori circa primam questionē insistamus. Pri
ma questio est.si filius deportati patre existente in depor
tatione fecit testamentum: patre reuerso ꝛ restituto in du
bium venit:an remanebit testamentum validum:an irrita
bitur?Et dixerunt Jo.ꝛ Azo ꝛ omnes antiqui doctores q
ista questio non determinatur in littera sicut dixi. Sed cir
ca eius determinatione3 triplex fuit opinio. Prima opinio
fuit Jr.Secunda opinio fuit Bul.Tertia opinio fuit Jo.
ꝛ Azo. Et dixit Jr.si pater alicuius puberis fuit depor
tatus ꝛ filius fecit testamentū ꝛ pater eius est restitutus:te
stamentum qd fecit filius in sua firmitate remanet ꝛ valet ꝛ
tenet.ꝛ hoc dicit tali ratione motus:q2 littera huius.l.dicit
remotis vlp.ꝛ pauli notis: pap.sententia approbata vt va
leant facta medio tēpore p filiū si est legittime etatis. vnde
valet testamentum:quia generaliter ab eo gesta medio tem
pore rata sunt siue gesta sint in contrahendo siue testando.
vnde generaliter debet intelligi argu.ff.de le.pre contra ta.
bonorum pos.petita.l.j.§.generaliter. Item vbi.l.nō distin
guit:nec nos distinguere debemus:vt.ff. de publi.l.de pre
cio.ꝛ.ff.de offi.pre.l.iij.in fi. Item littera ista dicit sicut di
xi q omnia gesta per filiu3 medio tempore rata sunt:ꝛ sic te
stamentum validum esse debet:q2 indefinita equipollet vni
uersali:vt.ff. de seruitu.vr. pre.l.si seruitus.ꝛ.ff.de rebus
du.l.is qui ducenta in fi.Item ꝛ alia ratione dicebat Jr. q
hoc testamentum valet.quia si pater est deportatus:filius fa
ctus est sui iuris:vt insti.quibus mo.ius pa.po.sol.§.cū au
tem.vnde si est paterfami.ꝛ est testatus:valet testamentu3 ꝛ
casus non viciat: vt.ff.de itinere actuq3 priua.l.j. in fi.ꝛ.s.
de admini.tu.l.cu3 quidā.¶Or segnori opinio dñi Jr.nō
est bona:quia licet littera istius.l. dicat q omnia gesta per
filium medio tempore remanent firma si filius est legittime
etatis:non tamen sequitur q testamentū valeat si pater re
uertitur ꝛ restituitur.nam est intelligendū gesta per eū ꝛc.s.
contrahendo non testando:quia verba.gerere.contrahere.
non pertinent ad ius testandi:vt.ff.de verbo.sig.l.verba ge
rere. vnde qd dicitur in auc. sacramenta puberum. que est
signata.s.si aduersus ven.auc.sacramenta puberu3 sponte
facta super contractibus rerum suarum ꝛc.referimus ad cō
tractus puberum non ad testamenta. nam si pubes faceret
testamentum ꝛ iuraret non venire contra:posset tamen ve
nire cōtra:quia nemo potest sibi imponere.l.a qua discede
re non possit: vt.ff. de le.iij.l. siquis in prin.testamenti.sic ēt
ꝛ verba relinquendi non pertinent ad ea que fiunt inter vi
uos:sed ad ea que fiunt in vltima voluntate: vt.ff. de tab.
exhi.l.j. Secunda fuit opinio Bul.magistri domini Jo.ꝛ
fuit talis.si filius deportati fecit testamentum:patre reuer
so filius reuertitur in potestate3 patris:vt.s.e.l.si pater.igi
tur patitur minimam capitis diminutionem:igitur mutat fa
miliam:vt.ff.de ca.dimi.l. vlt... a.si mutat familiam:patitur
minimam capitis diminutionem:igitur irritatur eius testa
mentum ꝛ non valet.ꝛ ideo si paterfamil.facto a se testamē
to dat in arrogationē se:irritatur eius testamentum:vt insti.
quibus mo.testa.infir.§.alio quoq3.immo alium miraculu3
est.quia si paterfamil.facit testamentū:ꝛ ipsi impuberi facit
pupillarem substitutionem: quod facere non potest: vt si
mortuo patre dat se in arrogationem: pupillaris substitu
tio irritatur: vt.ff. de adop.l.nec enim .§. item eorum. ꝛ .l.
seq.Item ꝛ alia ratione dicebat dominus Bul.non valere
testamentum factum a filio deportati patre reuerso:q2 esto
q tempore ordinationis testamenti potuerit iste filius te
stari quia sui iuris:tamen tempore mortis filij quia inuenit'
in potestate patris non potuit testari:ꝛ ideo eius testamen
tum non valet:quia testamentum post mortis testantis su
scipit vires vel deficit: quia illud tempus consideratur:
possit quis testari vel non quod patet ex diffinitione testa
menti:quia testamentum est nostre voluntatis iusta snia de
eo quod post mortem nostram fieri volumus.vt.ff.de te.l.j.
Item dicebat Bul.aliud est in testamentis q̄ in alijs ge
stis per filium. quia regulariter filiusfami. potest gerere
ꝛ contrahere ꝛ obligatur tanq̄ paterfamilias in omnibus

casibus. vt.ff.de act.& ob.l.filiusfami.&.ff.de iudi.l.tam ex cō-tractibus.s.qd cum eo qui in alie. pote.esse di.l.filiusfami. Regulariter ideo dixi.q2 fallit in duobus casibus: vt in mutuo & in voto reipubli.in quibus licet naturaliter & ciuiliter obligatur: sed ope exceptionis eximitur.vt.ff.ad mace.l.j.& ff.de polli.l.siquis.in princip. Item reipub.ideo dixi: q2 si filiusfamilias voueat deo obligatur:vt.s.de epis.& cle.deo nobis.testari autem non potest filiusfamilias etiam patre consentiente:vt.s.qui te.fa.pos.l.senium.&.ff.de dona.causa mor.l.cum his. Non est ergo mirum si gesta per filium medio tempore valent:& non testamentum:q2 in patris presentia potuit gerere & contrahere: & rata essent vt dixi: sed testari non.

¶ Or segnori circa examinandam opi.domini Bul. dominus Jo.multum se inuoluit.& dixit bene in quattuor locis in l.ista ita dixit Bul. ita probat Bul.hec.l.suadet sicut dixit Bul. Sed dnis Joā.& Azo.nō placet opi.Bul.q2 pōt existere casus:vt patre restituto filius non patiatur minimam capitis diminutionem.nam ecce si patre deportato filius fecit testamētū & decessit:& postea pater restitutus est hic quando irritatur testamentū capitis diminutione:cum hoc erat sui iuris tempore deportationis & tempore conditi testamenti & testabilis: nec queritur hic q sit quasi iniustum:vel q ruptum sit agnatione posthumi:vel q testamentum aliud factum sit: quia his modis rūpuntur testamenta.vt.ff.de iniusto rup. & irri.testa.l.j.& ideo in questione ista queritur vtrum:scilicet testamentum quod filius fecerit patre deportato valeat vel nō? Dominus Joā.& Azo.dixerunt & tertio modo vtendo diuisione tali.nunc approbando opinionem Ir.nunc approbando opinionem domini Bul.& distinxerūt sic.si filius deportati fecit testamentum an valeat vel non patre reuerso: distinguo.quia aut iste filius qui fecit testamentū patre deportato moriatur ante reuersionē patris & restōnē patris:& hoc casu valet testm̄:q2 vtroq3 tēpore.s.conditi testamēti & tēpore mortis inuenitur sui iuris & capitis diminutione non irritatur. iuxta illud.qd ab initio legittime factū est superuenienti delicto mutari non pōt:vt.s.de admi.tut.l.sancimus.&.ff.de itinere actuq3 priuato.l.j.in fin. & hoc casu vera est snia Bul. Si autem filius deportati fecit testamentum & patre reuerso & restituto decessit filius:irritatur testamentum:quia tempore mortis inuenitur alterius: & testamentum ca.di.irritatur. vt in sti.quibus modis te. infir.in prin.&.§.alio quoq3.&.§.non tantum.vnde quia irritatum est illud testamentum mortuo filio: nihil ex illo testamento debebitur.& ita legitur hec.l.fm eos:scilicet vt ponat duas questiones.& primam non determinat.scdam sic. Ego tamen consueui aliter dicere.& mihi videtur q ista non sit mens huius.l. istud videtur mirabile q hec.l.proponat duas questiones.& primam questionem non determinat.secundam sic. Ego non inuenio istud.l.verum est q dicimus ista questio nō videtur plene determinata: immo inuenio cōtra.q2 pollicetur nobis iusti. leges claras & dilucidas.& ideo non est verisimile q ponat qōnem & non determinet.vt.s.in probe.de nouo.C.faci.ibi quibus &c.&.s. d iusti. C.confir.&.s.de emē.C.iusti.&.s.de veteri iur enu.l.ij. Item q2 imperator dicit nil est tam proprium q̄.l.claritas.vt in cor. auc.de testamentis.§.j. Preterea istud dicere q proponeretur questio & non determinaretur:esset calumniari verba huius.l.q2 exprimunt alium intellectum q̄ ipsi dixerint:& verba l.non sunt calūnianda.ff.ad exhi.l.penul. Item videtur aliquatulum a littera discedere: & in dubijs non est a verbis discedendum :nisi contra. appareat.vt.ff.de lega.iij.non aliter. ff.de exercito.l.j.§.si is qui nauem. Unde ego dico q due proponuntur questiones in littera huius.l.& clare determinantur in littera.& prima questio durat vsq3 ibi quibus si dānato patre &c. & ibi incipit secūda questio & durat vsq3 in fi.

Et prima questio est talis. sicut dicit littera.titius paterfa. fuit in insulam perpetuo deportatus: relicto filiofami. idest qui erat in potestate eiusdem.postea titius fuit restitutus & reuersus. patre reuerso filius fecit testamentum celebrauit contractus & hoc innuit littera : dum dicit in questione testamēti qd deportati filius fecisset remeante patre: nūc queritur vtrum testamentum illud valeat: & alia gesta valeant? Et respondet remotis vlp.& pauli notis q placet valere sniam papi.qui dixit q patre deportato restituto & reuerso: filius redeat in potestatem patris. igitur non potuit postea testari: & ideo eius testamentum non valet.sed alia gesta:idest cōtractus celebrati ab eo bene valent: si erat legittime etatis. sed si minor esset posset restitui:q2 filiusfa. in omnibus casibus obligatur excepto mutuo & voto. Secūda questio non mutatur. vnde eam hic dicatis vt primo dixi. & q hec sit mens huius.l. & q hoc aperte dicat littera huius.l.videte in questione testamēti qd deportati filius fecisset remeāte patre &c. aperte ergo dicit hec littera q filius deportati patre reuerso fecit testamentum.nec habemus necesse facere vim littere vt dixi in prima lectura & potestis legere dupliciter: vt dixi i prima lectura. Tex.vt in patris:scilicet reuersi. Tex.sit filius in potestate.sub.ergo testamentum qd postea fecit non valet. quia filiusfamilias est intestabilis vt infra dicam. Tex.ita tamen vt gesta.sub.a filio contrahendo etiam patre reuerso. q2 filiusfamilias in omnibus obligatur preterq̄ in mutuo & in voto.vt.ff.ad mace.l.j.&.ff.de iudi.l.tam ex contractibus.&.ff. de polli.l.siquis in princ. Tex.prohibetur.sub.q̄tum ad effectum.q2 si minor est & est lesus: restituitur:vt.ff.de mino.l. deniq3. Tex.quibus. Hic incipit secunda questio.

¶ Or segnori dicet mihi aliquis vestrum. hec.l.dicit q titius paterfamilias fuit in insulam perpetuo deportatus &c. dic vt dixi modo in casu.sed que erat ratio dubitationis hoc casu in.l.ista cum leges sint expresse: que dicunt filiumfami. non posse testari etiam patris voluntate:vt.s.qui te.fa. pos. l.senium.&.ff.de dona.causa mor.l.tam his.§.j.&.ff.de lega.j. l.sciendum? Respondeo ratio dubitationis erat illa: quia patre deportato filius est effectus sui iuris semel vt institu.quibus mo.ius pa.po.sol.§.cum autem.ergo si est semel effectus sui iuris videbatur patre restituto :filium non posse honeste in patris potestatem reuerti.vt.ff. de adop.l.qui liberatus.& l.sequen.&.ff.de his qui sunt sui iur vel alie.l.vlt. Item quia omne donum.l.debet esse perpetuum.vnde dicit.l.si lex facit filium sui iuris amplius in potestatem patris non debet reuerti si ingratus non est:vt in auc.hec constitutio que liberat filios a pa.po.§.illud.Et hec erat ratio dubitationis huius l.hoc casu. Sed non est ita.& quare non? audite.cum paterfamilias deportatur: & ipse moritur ciuiliter.vt.ff.de bo. liber.l.si necem.& no.ff.de contra tab.l.j.§.quidam. quia moritur ciuiliter perdit familiam : vnde filius efficitur sui iur cum patria potestas sit iuris ciuilis. vt institu.de pat. po.in princip. & patre restituto reuertitur filius in patris potestatem. ergo cum patre reuerso testatur : non valet testamentum. Nec obstat qd dicitur. si filiusfamilias est effectus sui iuris in patris potestatem non reuertitur : nisi per adoptionem:inhoneste tamen sic vt per ingratitudinem:vt.s.de ingra.li.l.j. Item hoc est verum si liberatus est a patria potestate voluntarie : idest per emancipationem.sed cum pater deportatur:filius liberatur a patria potestate patre inuito. vnde qd abstulit patri pena deportationis :scilicet q eo inuito liberetur filius ab eius potestate: eidem concedat restitutio:scilicet vt filius reuertatur in eius potestatem. vt in fi. huius.l. Si opponas donum.l.esse debet perpetuum? Respondeo aut.l.donat mihi in priuilegiū fauoris mei causa q sim mei iur.aut donat mihi in priuilegium odij alterius causa.si donat mihi in priuilegium q sim mei iuris causa mei fauoris. verbigratia. sum filiusfamilias: efficior episcopus: efficior prefectus pretorio: causa mei fauoris efficior mei iuris : deposita dignitate non redibo in potestatem patris. & ita loquitur ista constitutio.sed vbi liberor a patria po.odio alterius: vt est si pater deportatur: non mei fauore liberor. vnde ibi est si tollatur illud odium vt qd pena deportatiōis abstulit sibi : id restitutio sibi concedat vt indicat finis huius.l. nam & filius als redit in potestatem patris:vt si filium meum do in odoptionē auo materno:liberatur a patria po. filius per talem adoptionem. sed si ipse auus postea emācipat eum : redit in potestatem mei patris naturalis :vt.s.de adop.l.penul.§.si vero. Scio tamen q dns franciscus opposuit alberto filio meo ita.ista opinio nō immutat ius. Itē l.dicit institu. quibus mo.ius pat.pote.soluit.§.cum autem q filius reuertitur in patris potestatē & determinat ibi.cur

ergo lex

ergo lex ista ponit iam positũ? cum lex ista fuerit facta ante secũdam edictioné.l.C.Segnori leuis est respõsio ⁊ statim ꝙ ius non imutat̃ prima est falsa ꝫm primam lecturam quo modo determinat̃ illa questio ꝫm Jr.ꝙ testamentuȝ valeat. sed ꝫm istam lecturam dicimus ꝙ non valet.sed ꝫm lecturam Bul.valuit ab initio: sed irritatur ex post facto.sed ꝫm istam non valet ab initio ꝫm Azo.immutatur ius: qꝛ valuit ⁊ irritatur.sed h̃ ab initio non valuit: igitur ius immutat̃. vel esto ꝙ non immutaretur ꝙ idem esset in ista lectura qd̃ in prima: tamen hec lectura determinat primã questionem non autem.§.ille.cum autem.quia non dicit ibi de materia ista.immo dicit.si pater est deportatus ⁊ restitutus recuperat filium in potestate.sed tamen non dicit. si filius fecit testamentum quid iuris sit? vnde hanc lecturam puto esse veram ⁊ amicam littere.⁊ si videretur alicui indubitabilis: respondeo.probatur dubitabilis per auc̃. vt hec constitutio. que liberat filios a patria ptãte: ⁊ per.l.liberatus. Ultimo ergo formo questionem taleȝ ꝫm primam lecturam. erit eadem questio in filio capti ab hostibus? pone pater captus est ab hostibus ⁊ interim filius fecit testamentum.erit eadem distinctio vt dicebat Azo? Et certe videtur idem.s. ꝙ sit eadem distinctio.⁊ quare idem? quia vterqꝫ moritur ciuiliter: vtꝰ insti.quibus mo.ius pa.po.sol.§.cum autem.Econtra videtur ꝙ non.quia filio deportati datur tutor vt hic.filio autem capti ab hostibus non datur tutor: sed datur curator bonis: vt.ff.de tuto.l.muto in fi.In hac questione ita dico.esto ꝙ opinio Jo.⁊ Az.sit vera dico ꝙ eadem distinctio que fit in filio deportati non fit in filio captiui: vt argu. ff.de captiuis ⁊ postliminio reuer.l. ꝙ filius.⁊.ff.de legi.here.l.si pater.Et est ratio: quia deportatio liberat filium a patria po.vt in preal.§.cum autem. igitur si filius liberatur a patria potestate deportatione patris: merito interim poterit testari. Sed si pater capitur ab hostibus propter spem postliminij non liberatur a patria po.vt in preal.l.muto in fi.igitur non potuit testari: ⁊ patre reuerso semper fingitur in potestate patris fuisse per.d.§.cum autem.igitur siue decedat patre reuerso de captiuitate siue ante: eius testamentum non valuit.¶Or segnori debemus regratiari deo ⁊ beate virgini matri eius ꝙ hunc librum compleuimus.⁊ si tarde incepimus: tarde finiuimus propter interdictuȝ huius ciuitatis que erat interdicta occasione obsidum quos habebat dominus castellanus de andolo.vnde incepimus in vigilia omnium sanctoruȝ istum librum: qd̃ non vidi fieri al's: nisi in eo anno in quo decessit dominus Azo.qꝛ amore sui fuit tardatum studiũ vsqꝫ in festũ omniuȝ sanctoruȝ. ⁊ audiui ab eo ꝙ non infirmabatur nisi in diebus vacationis: ⁊ ita tempore vacationis mortuus est.Sed dicebat ꝙ quando legebat: semper erat bone voluntatis.

¶Habetis iurium professores amplissimi optatum finem Lecture eximij antiquiqꝫ legum interpretis Odofredi in noueȝ libros Codicis.Hanc nouam impressionem pulcherrimis caracteribus decoratam: reliquis emendatiorem: nunc vobis exhibet. Impressum in oppido Tridini dñij Illustrissimi ⁊ inuictissimi dñi dñi Gulielmi Marchionis Montisferrati.Impensis dñi Joãnis de ferrarijs al's de Jolitis: ac dñi Girardi de zeijs predicti loci.Anno natiuitatis domini nostri iesu xpi. M.cccccxiiij. die .xxx. Mensis Januarij.

Registrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z ⁊ ɔ ꝶ.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt uu xx yy zz ⁊⁊ ɔɔ ꝶꝶ.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T Omnes sunt quaterni preter A ⁊ B sup sexto qui sunt terni.⁊ T super nono qui est duernus.

Finis.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm